

Budapest,
2009. augusztus 19.,
szerda

116. szám

Ára: 1665 Ft

TARTALOMJEGYZÉK

Oldal

110/2009. (VIII. 19.) FVM rendelet	A bor forgalombahozatali járulék megfizetésének, kezelésének és felhasználásának szabályairól szóló 70/2007. (VII. 27.) FVM rendelet módosításáról	32336
111/2009. (VIII. 19.) FVM rendelet	Az idegen és nem honos halfajoknak akvakultúrában való alkalmazásával kapcsolatos szabályokról	32337
12/2009. (VIII. 19.) HM rendelet	Az állami repülések céljára kijelölt légterekben végrehajtott repülések szabályairól szóló 3/2006. (II. 2.) HM rendelet módosításáról	32338
32/2009. (VIII. 19.) IRM rendelet	A Rendőrségnél rendszeresíthető kényszerítő eszközök típusairól és fajtáiról	32347
12/2009. (VIII. 19.) KvVM rendelet	A Megyasói-tátorjános természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervéről	32348
13/2009. (VIII. 19.) KvVM rendelet	A Somogyvári Kupavár-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervéről	32350
14/2009. (VIII. 19.) KvVM rendelet	Az egyes környezetvédelmi és vízügyi előirányzatok felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 4/2008. (II. 14.) KvVM rendelet módosításáról	32351
28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelet	A szakmai és informatikai fejlesztési feladatok támogatása igénylésének, döntési rendszerének, folyósításának, elszámolásának és ellenőrzésének részletes szabályairól	32357
29/2009. (VIII. 19.) OKM rendelet	A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról szóló 17/2004. (V. 20.) OM rendelet és a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet módosításáról	32376
24/2009. (VIII. 19.) ÖM rendelet	Egyes miniszeri rendeleteknek a köztartozásmentes adózói adatbázissal kapcsolatos módosításáról	35000
83/2009. (VIII. 19.) KE határozat	Rendőrr dandártábornok szolgálati viszonyának megszüntetéséről és szolgálati nyugállományba helyezéséről	35002
84/2009. (VIII. 19.) KE határozat	Dandártábornok szolgálati viszonyának megszüntetéséről és nyugállományba helyezéséről	35003
1138/2009. (VIII. 19.) Korm. határozat	A 2009. évi központi költségvetés céltartalékából a IX. Helyi önkormányzatok támogatásai és átengedett személyi jövedelemadója fejezetbe történő előirányzat átcsoportosításáról	35003
63/2009. (VIII. 19.) ME határozat	A Magyar Köztársaság Kormánya és a Szerb Köztársaság Kormánya között a védelmi területen történő együttműködésről szóló megállapodás létrehozására adott felhatalmazásról	35004

V. A Kormány tagjainak rendeletei

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter

110/2009. (VIII. 19.) FVM rendelete

a bor forgalombahozatali járulék megfizetésének, kezelésének és felhasználásának szabályairól szóló 70/2007. (VII. 27.) FVM rendelet módosításáról

A szőlőtermesztésről és a borgazdálkodásról szóló 2004. évi XVIII. törvény 57. §-a (1) bekezdésének *l)* pontjában kapott felhatalmazás alapján, a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter feladat- és hatásköréről szóló 162/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. §-ának *a)* pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva – a pénzügyminiszter feladat- és hatásköréről szóló 169/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. §-ának *b)* pontjában meghatározott feladatkörében eljáró pénzügyminiszterrel egyetértésben – a következőket rendelem el:

1. §

A bor forgalombahozatali járulék megfizetésének, kezelésének és felhasználásának szabályairól szóló 70/2007. (VII. 27.) FVM rendelet (a továbbiakban: R.) 1. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„1. § E rendelet alkalmazásában:

1. *forgalomba hozó*:

a) a közvetlenül a fogyasztó vagy a kereskedő számára értékesítésre kerülő bor tekintetében az egyszerűsített adóraktár-engedélyes, illetve a tároló adóraktár-engedélyes, *b)* a bort külföldről behozó kereskedő;

2. *közfogyasztásra forgalomba hozatal*: a forgalomba hozó által a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Jöt.) 83. §-ának (4) bekezdése szerinti tárgydíszakban a szőlőtermesztésről és a borgazdálkodásról szóló 2004. évi XVIII. törvény (a továbbiakban: Btv.) 25. § (1) bekezdés szerinti forgalomba hozatal;

3. *harmadik ország*: olyan állam, amely nem az Európai Unió tagállama, vagy nem az Európai Gazdasági Térségről szóló Megállapodás szerződő állama.”

2. §

(1) Az R. 3. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A Jöt. 83. §-ának (4) bekezdése szerinti tárgydíszakban közfogyasztásra forgalomba hozott mennyiség alapján, a Btv. 24/A. § (4) bekezdésében foglaltak figyelembevételével, a Btv. 24/A. § (3) bekezdésében hivatkozott határidőig kell megfizetni.”

(2) Az R. 3. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép, valamint a § a következő (5)–(6) bekezdéssel egészül ki:

„(4) A befizetési bizonylatnak a közlemények rovatban tartalmaznia kell a járulékfizetésre kötelezett jövedéki engedélyének számát, kereskedelmi egység esetén adóazonosító számát.

(5) Meghatározott termőhelyű minőségi bor kifejezéssel forgalomba hozott bor forgalombahozatali járulékának számítása esetén a Btv. 24/A. § (3) bekezdésének *b)* pontjában meghatározott összeget kell alkalmazni.

(6) Tájbor, valamint asztali bor kifejezéssel forgalomba hozott bor forgalombahozatali járulékának számítása esetén a Btv. 24/A. § (3) bekezdésének *a)* pontjában meghatározott összeget kell alkalmazni.”

3. §

Az R. 4. § (1)–(2) bekezdései helyébe a következő rendelkezések lépnek:

„(1) A járulékfizetésre kötelezett a járulék megfizetéséről a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központjának (a továbbiakban: MgSzH) honlapján közzétett formanyomtatvány szerinti bevallási nyilatkozatot készít, amely az alábbi adattartalommal rendelkezik:

- a)* a bevallási nyilatkozatot készítő neve, címe;
- b)* adóazonosító száma;
- c)* jövedéki engedély száma;
- d)* adóraktári engedély szám/számok;
- e)* a borászati üzem működési engedélyének száma;
- f)* az elszámolás időszaka;
- g)* közfogyasztásra forgalomba hozott földrajzi jelzést nem viselő és oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel rendelkező bor mennyisége literben kifejezve;
- h)* a *g)* pont szerinti mennyiség alapján fizetendő forgalomba hozatali járulék összege forintban meghatározva;
- i)* közfogyasztásra forgalomba hozott oltalom alatt álló eredet-megjelöléssel rendelkező bor mennyisége literben kifejezve;
- j)* az *i)* pont szerinti mennyiség alapján fizetendő forgalomba hozatali járulék összege forintban meghatározva;
- k)* az összes fizetendő összeg forintban meghatározva;
- l)* a befizetés bizonylatának azonosítója vagy a bank-számla száma, amelyről az átutalás teljesült;
- m)* a befizetés dátuma;
- n)* a visszaigényelt járulék összege;
- o)* a bevallási nyilatkozat készítésének dátuma;
- p)* a bevallási nyilatkozatot készítő aláírása.

(2) A járulékfizetésre kötelezett a bevallási nyilatkozatot és a Jöt. 83. §-ának (5) bekezdése szerinti elszámolás

másolatát a járulék befizetésére előírt határidőt követő 10 munkanapon belül megküldi az MgSzH-nak.”

4. §

Az R. 5. § (2)–(3) bekezdései helyébe a következő rendelkezések lépnek, valamint a § a következő (4) bekezdéssel egészül ki:

„(2) Az MgSzH a járulék befizetésének folyamatos ellenőrzése érdekében az általa kezelt adatokat egyezteti a vámhatóság és a Magyar Államkincstár által szolgáltatott adatokkal. A vámhatóság a Jöt. 83. §-ának (5) bekezdése szerinti, feldolgozott elszámolások alapján a forgalomba hozóra vonatkozó adatokat – ideértve a jövedéki engedély számot –, valamint a közfogyasztásra forgalomba hozott bor mennyiségére vonatkozó adatokat a december 1. és július 31. közötti időszakról október 15-ig, az augusztus 1. és november 30. közötti időszakról pedig a következő év február 15-ig továbbítja az MgSzH-nak.

(3) Az agrárpolitikáért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) a Btv. 24/A. § (3) bekezdésében meghatározott határidőt követő 30 napon belül intézkedik a járulék befizetéséből képződött pénzkeret

a) 40%-ának az MgSzH részére, valamint

b) 60%-ának az Agrármarketing Centrum (a továbbiakban: AMC) részére történő átutalásáról.

(4) Amennyiben az MgSzH-val lefolytatott, a (2) bekezdés szerinti adategyeztetés alapján az átutalandó összeg módosításra szorul, úgy ezt a módosítást a következő időszak elszámolásában kell megtenni.”

5. §

Az R. 6. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„6. § Az MgSzH a Btv. 24/A. §-ának (8) bekezdése szerinti jelentését a miniszteri jóváhagyást követő 10 napon belül a honlapján közzéteszi.”

6. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetését követő harmadik napon lép hatályba azzal, hogy a 2009. augusztus 1-jét követően forgalomba hozott borra vonatkozó bevallásokra kell alkalmazni.

(2) Az R. melléklete hatályát veszti.

(3) E rendelet a hatálybalépését követő harmadik napon hatályát veszti.

Gráf József s. k.,

földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter

111/2009. (VIII. 19.) FVM rendelete

az idegen és nem honos halfajoknak akvakultúrában való alkalmazásával kapcsolatos szabályokról

A halászatról és a horgászatról szóló 1997. évi XLI. törvény 56. §-a (1) bekezdésének g) pontjában kapott felhatalmazás alapján a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter feladat- és hatásköréről szóló 162/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. §-ának l) pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva a következőket rendelem el:

1. §

(1) Az idegen és nem honos fajoknak az akvakultúrában történő alkalmazásáról szóló 2007. június 11-i 708/2007/EK tanácsi rendelet (a továbbiakban: 708/2007/EK rendelet) 5. cikke szerinti illetékes hatóság – a 3. §-ban foglalt eltéréssel – a Magyar Köztársaság tekintetében a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Központja (a továbbiakban: MgSzH Központ).

(2) A 708/2007/EK rendelet 5. cikke szerinti tanácsadó bizottságot az MgSzH Központ – az idegen vagy nem őshonos halfajok akvakultúrákban való alkalmazásának engedélyezése szerinti feladatának végrehajtása érdekében – hozza létre. A tanácsadó bizottság hat tagú, tagjai

- a) a Halászati és Öntözési Kutatóintézet,
- b) az MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézet,
- c) a Szent István Egyetem Halgazdálkodási Tanszék,
- d) a Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa,
- e) a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, valamint

f) az MgSzH Központ egy-egy képviselője, a bizottság elnöke az MgSzH Központjának képviselője. A tanácsadó bizottság ügyrendjét az elnök határozza meg.

2. §

A 708/2007/EK rendelet IV. számú mellékletében fel nem sorolt idegen fajok nem rutin szállítása esetén a környezeti kockázatértékelést kérelemre – a 708/2007/EK rendelet 9. cikkének (1) bekezdése szerint – az MgSzH Központ rendeli el, és a kérelmező költségére a Halászati és Öntözési Kutatóintézet végzi el, majd ennek eredményéről tájékoztatja a tanácsadó bizottságot.

3. §

A szomszédos tagállamokat érintő szállítások esetén a tanácsadó bizottság véleménye alapján az MgSzH Köz-

pont a szállítás engedélyezésére vonatkozó határozattervezetet készít, melyet megküld a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumnak külön indoklással és a környezeti kockázatértékelésnek a 708/2007/EK rendelet II. számú mellékletében meghatározott összefoglalójával együtt. Az engedély megadásának szándékáról az érintett tagállamok és az Európai Bizottság – a 708/2007/EK rendelet 11. cikke szerinti – értesítését a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium végzi. Az Európai Bizottság határozata alapján az MgSzH Központ határozattal dönt a szállítás engedélyezéséről.

4. §

A szállításokra vonatkozó nemzeti nyilvántartás vezetéséről – az idegen és nem honos fajoknak az akvakultúrában történő alkalmazásáról szóló 708/2007/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló 2008. június 13-i 535/2008/EK bizottsági rendelet 4. cikke szerint – a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium a Haltenyésztési és Öntözési Kutató Intézet útján gondoskodik. A nyilvántartás a szállítási kérelmekből, engedélyekből és értékelésekből áll. A Halászati és Öntözési Kutatóintézet internetes honlapján a nyilvántartást közzéteszi. A Halászati és Öntözési Kutató Intézet felelős a nyilvántartás üzemeltetéséért és karbantartásáért, az adatok védelméért, az információs rendszer számítógépparkjának és programjainak folyamatos fejlesztéséért. A tárgyév után az Adattárat archiválni kell.

5. §

Amennyiben – a 708/2007/EK rendelet 18. cikke szerinti – megfigyelési programot kell lefolytatni, az MgSzH Központ dönt annak helyszínéről. A tanácsadó bizottság véleménye alapján a megfigyelési program értékelését a nemzeti nyilvántartásba vétel céljából az MgSzH Központ juttatja el a Halászati és Öntözési Kutatóintézetnek.

6. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 15. napon lép hatályba.

7. §

E rendelet

a) az idegen és nem honos fajoknak az akvakultúrában történő alkalmazásáról szóló 2007. június 11-i 708/2007/EK tanácsi rendelet,

b) az idegen és nem honos fajoknak az akvakultúrában történő alkalmazásáról szóló 708/2007/EK tanácsi rende-

let végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló 2008. június 13-i 535/2008/EK bizottsági rendelet

végrehajtásához szükséges egyes rendelkezéseket állapítja meg.

Gráf József s. k.,

földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter

A honvédelmi miniszter 12/2009. (VIII. 19.) HM rendelete

az állami repülések céljára kijelölt légterekben végrehajtott repülések szabályairól szóló 3/2006. (II. 2.) HM rendelet módosításáról

A légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény 74. § (2) bekezdés *o)* pontjában kapott felhatalmazás alapján, a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 71/2006. (IV. 3.) Korm. rendelet 32/A. § (1) bekezdésében meghatározott feladatkörömben eljárva – a közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter feladat- és hatásköréről szóló 133/2008. (V. 14.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés *a)* pontjában meghatározott feladatkörében eljáró közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszterrel, valamint az igazságügyi és rendészeti miniszter feladat- és hatásköréről szóló 164/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § *n)* pontjában meghatározott feladatkörében eljáró igazságügyi és rendészeti miniszterrel egyetértésben – a következőket rendelem el:

1. §

Az állami repülések céljára kijelölt légterekben végrehajtott repülések szabályairól szóló 3/2006. (II. 2.) HM rendelet (a továbbiakban: R.) 4. § (2)–(3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A tevékenységi körzet szerint az állami célú légi közlekedésben részt vevő állami légi járművek – a külön jogszabályban foglaltaknak megfelelően – repülhetnek:

- a) ellenőrzött és nem ellenőrzött légiforgalmi légtérben;
- b) időszakosan korlátozott légtérben;
- c) korlátozott légtérben;
- d) eseti légtérben;
- e) veszélyes légtérben;
- f) katonai légifolyosóban.

(3) Az állami célú légi közlekedés rendeltetés szerint lehet:

a) külön jogszabályban foglaltak szerint végrehajtott műveleti repülés;

aa) a légvédelmi készenléti szolgálatot ellátó állami légi jármű valós és gyakorló repülése;

ab) légi szállítás;

ac) légtérmegfigyelő légi jármű repülése;

ad) kutató-mentő (SAR) repülés;

ae) légi utántöltés;

af) különleges műveleti, illetve terrorista ellenes műveletet végrehajtó erő repülése;

ag) rendvédelmi célú repülés;

ah) katasztrófavédelmi feladatokkal kapcsolatos repülés;

ai) határőrizeti repülés;

b) gyakorló repülés:

ba) oktató repülés, amelyre a légi közlekedési szakszemélyzetek felkészítésére vonatkozó jogszabályban meghatározottak, illetve a légi jármű légi üzemeltetési utasítása alapján a személyzeteknek a típusra és a GAT repülésekre vonatkozó jártasságának megszerzése, fenntartása, illetve megújítása céljából kerül sor;

bb) harckiképzési repülés, amelyre a légi jármű harci alkalmazására történő felkészülés, illetve a légijármű-személyzet hadrafoghatóságának megszerzése, fenntartása, illetve megújítása céljából a típusra vonatkozó harckiképzési szakutasításban meghatározott program alapján kerül sor;

c) különleges repülés:

ca) berepülés;

cb) kalibráló repülés;

cc) kísérleti repülés;

cd) személyzet nélküli állami légi jármű repülése;

ce) légvédelmi ellenőrző (cél-) repülés;

cf) elektronikai harci berendezésekkel ellátott zavaró légi jármű repülés;

cg) teher- vagy személy deszantolásával együtt járó repülés;

ch) diplomáciai (bizalom- és biztonságerősítő) célú repülés;

ci) térképészeti célú repülés;

cj) éjjellátó készülékkel (NVD) történő repülés;

ck) hangsebesség feletti repülés;

cl) lopakodó (NOE) repülés;

cm) nyilvános repülőrendezvény.”

2. §

(1) Az R. 7. § (1) bekezdés c) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A légijármű parancsnok joga és kötelessége az Lt.-ben foglaltakon túlmenően:]

„c) a honvédelmi célú légi közlekedés területén a műveleti repülési feladat kivételével a feladat végrehajtásának megtagadása, ha az üzemelési és működési körülmények nem felelnek meg a repülési szabályokban leírtaknak, vagy veszélyeztetik a repülés biztonságát;”

(2) Az R. 7. § (2) bekezdés a)–b) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A légijármű kötelék parancsnok joga és kötelessége az (1) bekezdésben foglaltakon túl:]

„a) a kötelékrepülés egészének a repülési feladatban foglaltak szerinti végrehajtása, a kötelék más légi járművektől és akadályoktól való elkülönítése;

b) a kötelékbe tartozó gépszemélyzetek részére a repülési feladattal kapcsolatos utasítások és parancsok kiadása a felkészülés során, valamint a repülés időtartama alatt.”

(3) Az R. 7. §-a a következő (6) bekezdéssel egészül ki:

„(6) A katonai repülésirányító és a repülésvezető szolgálat tagja

a) a kezelése alatt álló légi járművek vonatkozásában felelős a repülési szabályok betartásáért és betartatásáért, valamint a repülések biztonságának elősegítéséért;

b) köteles

ba) a rendelkezésére álló, előírászerűen működő technikai eszközök által biztosított, illetve más módon szerzett információk felhasználásával a repülési szabályok betartása és a repülések biztonsága érdekében a vonatkozó szabályzatokban meghatározottak szerinti szolgáltatást nyújtani az illetékeségébe tartozó légi járművek vezetőinek;

bb) a feladat befejezésére utasítást adni, amennyiben a légijármű-vezető a repülési szabályoktól eltér, illetve a kezelése alatt álló légi jármű vezetője a kiadott utasításokat, engedélyeket nem tartja be, a rádión adott tájékoztatásokat figyelmen kívül hagyja;

c) jogosult a szolgáltatás csökkentésére vagy felfüggesztésére, gyakorló repülés esetén a feladat végrehajtásának megtagadására, amennyiben a tevékenységet biztosító híradó, illetve radar berendezések, meteorológiai mérőrendszerek nem az előírásoknak megfelelően üzemelnek, és veszélyeztetik a repülések biztonságát.”

3. §

Az R. 10. § a) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[Helikopterrel végrehajtott speciális feladatok a következők:]

„a) repülés terepkövetéssel, lopakodó (NOE) repülés;”

4. §

Az R. 11. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„11. § (1) Terepkövető, valamint lopakodó (NOE) repülést a következő magasságokon szabad végrehajtani:

a) nappal a légi jármű (harc)kiképzési utasításában az adott feladatra meghatározott alsó magasság és a természetes és mesterséges akadályok feletti 300 láb (100 m) AGL közötti magasságon;

b) éjszaka NVD nélkül a természetes és mesterséges akadályok felett 500 láb és 1000 láb (150 m és 300 m) AGL közötti magasságon;

c) NVD használatával a természetes és mesterséges akadályok felett, az alkalmazott eszköz üzemeltetési utasítása szerint, minimálisan a légi jármű (harc)kiképzési utasításában az adott feladatra meghatározott alsó magasságtól 500 láb (150 m) AGL magasságig.

(2) A terepkövetéses repülés végrehajtásakor a repülési útvonalat úgy kell kiválasztani, hogy az a lakott és üdülő zónáktól, nemzeti parkoktól, valamint turisztikai és más, időszakosan nagy látogatottságú helyektől olyan távolságban helyezkedjen el, hogy az ott tartózkodók biztonsága és nyugalma biztosítva legyen. A repülés során az útvonalon embercsoportot vagy állatok csoportját észlelve, a külön jogszabályban megállapított minimális repülési magasságokat kell alkalmazni.”

5. §

Az R. 15. § d)–e) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A repülőtéren kívüli, a magas hegyekben, továbbá a korlátozott méretű területen történő leszállás alapvető szabályai a következők:]

„d) magaslatokon, korlátozott méretű leszállóhelyen leszállni csak az adott légi jármű üzemeltetési utasításában meghatározottakat meg nem haladó tengerszint feletti magasságon lehet;

e) a kutató-mentő, a katasztrófavédelmi feladatok, a rendvédelmi célú repülési feladatok, valamint az üzemben tartó által jóváhagyott speciális feladatok kivételével éjjellátó eszközök alkalmazása nélkül végrehajtott éjszakai repülések esetén a leszállóhelyet fényekkel kell megjelölni, valamint gyakorló repülések esetén repülésvezetőt kell kijelölni;”

6. §

(1) Az R. 18. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Zárt kötelék esetén a légi járművek azonos magasságon repülnek úgy, hogy az egyes légi járművek közötti vízszintes távolság legfeljebb 0,5 NM (1 km), a repülési magasság eltérés legfeljebb 100 láb (30 m) lehet. A légi járművek között állandó vizuális kapcsolat megléte szükséges.”

(2) Az R. 18. §-a a következő (8) bekezdéssel egészül ki:

„(8) Katonai repülés végrehajtásakor a kötelékrepülésre – az e rendeletben foglaltakon túlmenően – az üzemeltetői, illetve üzemben tartói utasítások, valamint az SOP szabályai vonatkoznak.”

7. §

Az R. 19. § (2) bekezdés a)–c) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A zivatarfelhőt a következők figyelembevételével kell elkerülni:]

„a) két zivatarfelhő széle között csak abban az esetben lehet átrepülni, ha a köztük lévő távolság legalább 10 NM (18,6 km);

b) a zivatarfelhő szélét oldalirányban legalább 5 NM (9,3 km) elkülönítés megtartásával kell elkerülni;

c) a zivatarfelhő felett legalább 3250 láb (1000 m) elkülönítéssel lehet átrepülni.”

8. §

(1) Az R. 22. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A nem magyar állampolgárságú személyek, valamint a Magyar Honvédség állományába nem tartozó magyar állampolgárok katonai légi járművön történő szállítását az üzemben tartó engedélyezi az igénylő írásbeli kérelme alapján. Az engedély kibocsátásáról tájékoztatni kell az illetékes biztonsági, illetve repülésbiztonsági szolgálatot.”

(2) Az R. 22. §-a a következő (7) bekezdéssel egészül ki:

„(7) A Magyar Honvédség által üzemben tartott állami légi jármű vezetésére, csak a Magyar Honvédség, valamint a katonai légügyi hatóság állományába tartozó, arra szakszolgálati engedéllyel rendelkező, illetve kiképzés alatt álló személyek, valamint az üzemben tartó által – a nemzetbiztonsági szolgálatok egyetértésével – kiadott írásbeli engedély alapján, az adott kategóriára szakszolgálati engedéllyel rendelkező személyek jogosultak.”

9. §

Az R. 23. § (4) bekezdés a) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A helyzetjelentésnek tartalmaznia kell:]

„a) a légi jármű hívónevét, helyzetét, repülési magasságát;”

10. §

Az R. 24. § (3) bekezdés b) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[Állami repülőter a fogadókészségét korlátozza:]

„b) NOTAM-ban közzétett, és egyéb, azonnali intézkedést igénylő korlátozó tényező miatt.”

11. §

Az R. 27. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A repülési feladatok végrehajtásakor a négy minimumot együttesen kell figyelembe venni, amelyek közül a legmagasabb értékű a meghatározó, amelynél rosszabb időjárási körülmények között a repülést megkezdeni és végrehajtani tilos. Ez alól kivétel az időjárási minimum alatti felszállás, amelynek feltételeit az üzemben tartó intézkedésben határozza meg.”

12. §

Az R. 30. § (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A Magyar Köztársaság légterében légi utántöltés az illetékes légvédelmi vagy katonai légiforgalmi irányító szolgálat felügyelete alatt végezhető. Légi utántöltésre a légteret úgy kell kijelölni, hogy az lakott területtől, a nemzeti parkok és a tájvédelmi körzetek határától legalább 10 km-es oldaltávolság tartását lehetővé tegye.”

13. §

Az R. 36. § (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A szolgálatok a katonai légügyi hatóság által jóváhagyott együttműködési megállapodások, illetve repülőtérrend alapján átruházhatják az irányítás jogát más irányításra jogosult egységnek, repülésvezetőnek.”

14. §

Az R. 38. § (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A légvédelmi irányító szolgálatra vonatkozó együttműködési megállapodást a szolgálat megszervezéséért és ellátásáért felelős katonai szervezet parancsnoka, a katonai légiforgalmi irányító szolgálati egységekre vonatkozó együttműködési megállapodást az illetékes repülőtér parancsnoka írja alá.”

15. §

Az R. 43. § (3) bekezdés *f)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A szolgáltatás nyújtásakor alapvetően a jelentkezési sorrendet kell figyelembe venni. Elsőbbséget kell biztosítani minden más forgalom előtt a sajátos helyzetben lévő légi járműveknek a következő sorrendben:]

„*f)* gyakorló légvédelmi készenléti szolgálatot ellátó állami légi jármű;”

16. §

Az R. 45. § (2) bekezdés *b)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A katonai légiforgalmi irányító szolgálatok működését támogató szabályzatok, segédletek, hivatalos kiadványok a következők:]

„*b)* szolgálati intézkedés, együttműködési megállapodások,”

17. §

Az R. 55. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A közelségi irányító:

a) a fordulóparancsot megelőzően tájékoztatja a légijármű-vezetőt a repülőtérhez viszonyított helyzetéről, majd

b) meghatározza a süllyedés kezdőpontjáig tartandó magasságot, ezt követően

c) megadja az adott eljárás OCA/OCH értékét a légi jármű kategóriájának megfelelően, amelyre a légi jármű vezetője MDA/MDH értékkel válaszol; amennyiben az MDA/MDH érték nem került meghatározásra, az OCA/OCH érték az irányadó, mely alá kerülni a megszakított megközelítési eljárás során tilos,

d) a süllyedés kezdőpontjának elérése előtt figyelmezteti a légijármű-vezetőt a süllyedés megkezdésére, és megadja a süllyedés kezdőpontjáig hátralévő távolságot,

e) megadja az engedélyt a bejövételre,

f) IMC esetén ismerteti a továbbmeneteli eljárást, valamint a bejövételre vonatkozó egyéb hasznos információkat.”

18. §

(1) Az R. 57. § (1) bekezdés *a)* pont *aa)–ac)* alpontja helyébe a következő rendelkezés lép, ezzel egyidejűleg az *a)* pont a következő *ad)* alponttal egészül ki:

[a szolgáltatott magassági információk a következők:]

„*aa)* a bejövétel megkezdése előtt a szolgálat ismerteti a MAP-ot,

ab) a szolgálat megadja az adott eljárás OCA/OCH értékét a légi jármű kategóriájának megfelelően, amelyre a légi jármű vezetője MDA/MDH értékkel válaszol; amennyiben az MDA/MDH érték nem került meghatározásra, az OCA/OCH érték az irányadó, mely alá kerülni a megszakított megközelítési eljárás során tilos,

ac) a szolgálat a süllyedés kezdőpontjának elérése előtt figyelmezteti a légijármű-vezetőt a süllyedés megkezdésére

re, és megadja a süllyedés kezdőpontjáig hátralévő távolságot,

ad) legalább két kilométerenként a szolgálat tájékoztat a siklópálya javasolt magasságáról;”

(2) Az R. 57. § (1) bekezdés *b)* pont *bb)* alpontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[utasítás a süllyedésre a következők szerint történik:]

„*bb)* a süllyedést a szolgálat az MDA/MDH vagy OCA/OCH értékig engedélyezi, mely alá kerülni a megszakított megközelítési eljárás során tilos.”

(3) Az R. 57. § (1) bekezdés *c)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[Az SRA bejövetelek során:]

„*c)* a futópálya tengelyéhez viszonyított helyzetről a szolgálat 15 másodperces gyakorisággal ad tájékoztatást;”

(4) Az R. 57. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A PAR bejövetelek során a bevezető irányító:

a) a siklópálya elérése előtt 10–30 másodperccel figyelmezteti a légi jármű vezetőjét, hogy közelít a süllyedés kezdőpontjához;

b) megadja az adott eljárás OCA/OCH értékét a légi jármű kategóriájának megfelelően, amelyre a légi jármű vezetője DA/DH értékkel válaszol; amennyiben a DA/DH érték nem került meghatározásra, az OCA/OCH érték az irányadó, mely alá kerülni a megszakított megközelítési eljárás során tilos;

c) a süllyedés kezdőpontjának elérése előtt figyelmezteti a légijármű-vezetőt a süllyedés megkezdésére, és megadja a süllyedési pontig hátralévő távolságot;

d) a süllyedés kezdőpontján kiadja a süllyedés megkezdésére, illetve az elhatározási magasság ellenőrzésére vonatkozó utasítást;

e) legalább 5 másodperces gyakorisággal tájékoztatja a légi járművet a siklópályáról és az irányszögtartásról, továbbá szükség esetén irány és/vagy süllyedési sebesség helyesbítéseket alkalmaz, tájékoztatja a légi jármű személynétét a futópálya tengelyéhez és a siklópályához viszonyított helyzetéről, valamint a helyesbítés mértékéről;

f) a futópályaküszöbtől mért távolságokról legalább minden második kilométer átrepülésekor tájékoztat;

g) megszünteti a radarbevezetést;

ga) ha a légi jármű vezetője azt kéri,

gb) ha a földet érési pont (TP) biztonságos megközelítése kétséges,

gc) a DA/DH, de legkésőbb OCA/OCH elérésekor,

gd) ha a repülőtéri irányító megtiltja vagy a földterési ponttól mért 2 NM (3,7 km) távolságig vagy más, a repülőtéri irányítóval egyeztetett távolságig nem engedélyezte a leszállást.”

19. §

Az R. 58. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A légvédelmi irányító szolgálat az MH Összhaderőnemi Parancsnokság (a továbbiakban: MH ÖHP) alárendeltségébe tartozó, a feladatait a NATO integrált légvédelmi rendszerének (NATINADS) elemeként ellátó harcászati szintű légi vezetési és irányítási rendszer-elem (légtérellenőrző és légvédelmi irányító központ: CRC/ARS).

(2) A légvédelmi irányító szolgálat ellátásának célja a NATO műveleti és a nemzeti alárendeltségű katonai légi járművek számára olyan speciális repülésirányítói szolgáltatást biztosítani, melyre a saját légi jármű vagy kötelék harcfeladatának sikeres végrehajtása érdekében kerül sor.

(3) A légvédelmi irányító szolgáltatást a Magyar Honvédségnek a magyar légtér igénybevételéről szóló jogszabályban meghatározott légtérfelügyelet megvalósításáért felelős szervezete által ellátott és biztosított légvédelmi készenléti szolgálata nyújtja.

(4) Az MH ÖHP alárendeltségébe tartozó légvédelmi irányító egység (egységek) mellett, azzal együttműködésben a NATO repülőgép-fedélzeti korai előrejelző erők (NATO AEW Force) E-3 repülőgépei, valamint a NATO-szövetségesek Magyarországra települő mobil irányító központjai (TACS/DARS) is elláthatnak légvédelmi művelet-irányító szolgálatot.

(5) A légvédelmi irányító szolgálat működésének szabályait és eljárásait – a vonatkozó NATO-harcszabályzatok és dokumentumok figyelembevételével – az MH összhaderőnemi parancsnok intézkedésben határozza meg.”

20. §

Az R. az 58. §-t követően a következő 58/A. §-sal egészül ki:

„58/A. § (1) A légvédelmi irányító szolgálatnak a repülésbiztonság vonatkozásában megállapított felelősségére – a szövetségi előírásokra figyelemmel – a külön jogszabály és a Magyar Honvédség belső rendelkezései az irányadók.

(2) A légvédelmi irányító szolgálat műveleti szempontból meghatározott felelősségét a kijelölt szövetséges parancsnoknak a NATO integrált légvédelmi rendszer működési eljárásaira vonatkozó szakutasításában és a vonatkozó NATO-harcszabályzatokban foglaltak tartalmazzák.”

21. §

Az R. 59. § (1) bekezdés *d)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A légvédelmi irányító szolgálat feladatai békeidőben:]

„*d)* speciálisan végrehajtott repülési feladatok biztosítása;”

22. §

Az R. a 62. §-t követően a következő 62/A–62/C. §-sal egészül ki:

„62/A. § (1) A radar-berendezések és lefedettség vonatkozásában a légvédelmi irányító szolgálatok felszereltségénél a NATO integrált légvédelmi rendszerében folyamatos NATO hadműveleti alárendeltségbe tartozó légtérrel-ellenőrző és légvédelmi irányító központok felszereltségével szembeni, az illetékes NATO-parancsnok által meghatározott hadműveleti követelményeket kell figyelembe venni.

(2) A NATO integrált légvédelmi rendszerén belüli hadrendi elemek közötti összeköttetések biztosítására szolgáló híradó és informatikai berendezések, híradó vonalak hadműveleti követelményeit az egyes légtérrel-ellenőrző és légvédelmi irányító központok vonatkozásában az illetékes NATO-parancsnok határozza meg.

(3) A (2) bekezdésben meghatározottakon túl a híradó és informatikai eszközök területén az alábbi minimális felszereltségi követelményeknek kell eleget tenni:

a) a légi járművekkel folytatott föld-levegő-föld rádió összeköttetés biztosítására a légvédelmi irányító szolgálatot ellátó légtérrel-ellenőrző és légvédelmi irányító központból távvezérelhető a frekvenciasávok nemzeti kiosztásáról szóló jogszabályban meghatározott sávú rádió adó-vevőket kell működtetni, amelyek távolságban és magasságban az irányításra használt radar-berendezések felderítési lehetőségeinek megfelelő lefedettséget biztosítanak;

b) a távvezérelt rádió adó-vevők számának és elérhetőségének biztosítania kell, hogy a légvédelmi irányító szolgálatot ellátó légtérrel-ellenőrző és légvédelmi irányító központ irányítói munkaállomásainak mindegyikén lehetséges legyen egy időben két különböző irányítói frekvencia lehangelése, és a frekvenciasávok nemzeti kiosztásáról szóló jogszabályban meghatározott kényszerhelyzeti, illetve tartalék kényszerhelyzeti frekvencia folyamatos figyelése;

c) föld-föld viszonylatban, azonnali, kétoldali összeköttetés lehetőségét kell biztosítani:

ca) légvédelmi irányító munkaállomások és polgári, illetve katonai légiforgalmi irányító egységek között;

cb) légvédelmi irányító munkaállomások között, amennyiben azok nem azonos légvédelmi irányító központban települnek;

d) légvédelmi irányító szolgálatot biztosító légtérrel-ellenőrző és légvédelmi irányító központok repülésirányítás céljára használt munkaállomásai minimálisan az alábbi technikai eszközökkel kell, hogy rendelkezzenek:

da) a légihelyzet-információ feldolgozó és megjelenítő rendszer munkaállomással, mely biztosítja a távvezérelt radaroktól beérkező légihelyzet-információk alapján az azonosított légihelyzet-kép előállítását, folyamatos fenntartását és továbbítását, egyben lehetővé teszi a kezelő állomány számára a légihelyzet nyomon követését, a repülések irányításához szükséges elsődleges és másodlagos radar-információk valós idejű rendelkezésre állását;

db) repüléstájékoztató terminállal a légiforgalmi szolgálatok által feldolgozott repülési terv-adatok, a korlátozott és veszélyes légtér állapotára vonatkozó informá-

ciók, valamint repülésmeteorológiai jelentések előrejelzéseket folyamatos megjelenítésére;

dc) a hadműveleti információk megjelenítésének lehetőségével, mely biztosítja a központ munkaállomásai közötti azonnali, valós idejű, információáramlást az alárendelt és együttműködő repülő- és légvédelmi erők harcértékére, a repülőterek állapotára, veszély-figyelmeztetésekre, a szenzorok elérhetőségére, repülési feladatokkal kapcsolatos feladatszabásra, a szomszédos légiforgalmi irányító szolgálatok illetékességi felelősségi területeire, valamint minden más, a légi vezetés és irányítás hatékonyságát befolyásoló információra vonatkozóan;

dd) egységes híradó kezelő felülettel (távvezérlővel), amely lehetővé teszi az UHF/VHF rádiók elérését és vezérlését, távvezérlőként egy időben két frekvencia, illetve csatorna lehangelésének lehetőségével, valamint egyazon fejhallgató használatával a rádió adó-vevők mellett a beszédüzemű közvetlen telefon-összeköttetések és a központ munkaállomásai közötti belső konferencia hozzáférést.

(4) A légvédelmi irányító szolgálatot biztosító légtérrel-ellenőrző és légvédelmi irányító központoknak rendelkezniük kell olyan adatrögzítő berendezéssel, amely lehetővé teszi a légihelyzet-kép és a beszédüzemű híradó berendezések felhasználásával forgalmazott információk folyamatos rögzítését és tárolását, valamint ezek időben szinkronizált visszajátzását, illetve hallgatását.

(5) A légvédelmi irányító szolgálatok tevékenysége során rögzített információk biztonsági célból történő tárolását 365 naptári napig kell biztosítani.

62/B. § (1) A légvédelmi irányító nem jogosult az illetékességi körzetében engedéllyel áthaladó polgári légi forgalom irányítására. A légvédelmi irányító szolgálat polgári légi forgalommal kapcsolatos felelőssége a GAT-szabályok szerint működő légi járművektől történő, az általános légi közlekedési szabályoknak megfelelő elkülönítés biztosítására, valamint az azzal kapcsolatos együttműködésre terjed ki.

(2) A légvédelmi irányító szolgálat a GAT-szabályok szerint működő, az illetékességi körzetén engedéllyel áthaladó légi forgalomtól történő elkülönítést az irányítása alatt álló katonai légi járművek repülési irányára és magasságára vonatkozó engedélyek, utasítások adása útján valósítja meg úgy, hogy a katonai légi járművek a polgári légi járműveket oldalirányban 5 NM (9,3 km), függőlegesen pedig 2000 láb (600 m) távolságnál jobban nem közelíthetik meg.

(3) A légvédelmi irányító szolgálat köteles biztosítani az illetékességi körzetén belül a kényszerhelyzetben lévő, a kutató-mentő, valamint a sürgős betegszállítást végző repüléseknek az irányítása alatt álló légi járművekkel szembeni elsőbbségét.

62/C. § (1) A légvédelmi irányító szolgálatok tevékenységének feltétele a feladatokban részt vevő légi járművekről meglévő, elsődleges és másodlagos radar berendezésektől származó valós idejű információ (radarjel) folyamatos rendelkezésre állása.

(2) Kizárólag másodlagos radarjel rendelkezésre állása esetén a repülések irányítása nem engedélyezett, de a rendeltetési repülőtérre való visszarepülés biztosítása során az összeütközések elkerülése érdekében a másodlagos radarjelet kizárólag helyzet-tájékoztatásra lehet felhasználni.

(3) A repüléseket irányítani a szolgálat légihelyzet-információ feldolgozó számítógépes rendszere által előállított szimbólumok alapján kizárólag a légvédelmi készenléti valós repülési feladat sikeres végrehajtása érdekében lehet. Más esetben a radarjelek folyamatos rendelkezésre állása nélkül irányítani tilos.”

23. §

(1) Az R. 63. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) Repülésvezető-szolgálatot a feladat jellegének megfelelő jártassággal, légijármű-vezető szakszolgálati engedéllyel vagy előretolt repülésirányító kiképzettséggel rendelkező személy láthat el, kijelölésére a feladatot elrendelő parancsnok intézkedik.”

(2) Az R. 63. § (2) bekezdés *a)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A repülésvezető szolgálat fő feladatai:]

„*a)* az adott repülési feladat engedélyezése vagy tilítása;”

24. §

Az R. 65. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„65. § A katonai légiforgalmi tájékoztató szolgálat és a katonai légiforgalmi szolgálatok bejelentő iroda ellátásának célja a légi közlekedés biztonsága, hatékonysága és rendszeressége érdekében az állami célú légi közlekedés számára rendelkezésre álló légterekről és repülőterekről, valamint a légi közlekedéssel kapcsolatos egyéb információkról megfelelően strukturált, időbeni, pontos, teljes és megbízható információk szolgáltatása a légijármű-személyzetek, valamint a légiforgalmi és légvédelmi szolgálatok számára.”

25. §

Az R. 76. § (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A katonai légiforgalmi szolgálatok bejelentő iroda a repülési terveket gyűjti, formai és tartalmi szempontból ellenőrzi, majd a következők részére továbbítja:

a) belföldi VFR repülések esetén Budapest ATS Központnak, a rendeltetési repülőtér és a kitérő repülőtér (repülőterek) légiforgalmi szolgálati egységeinek, továbbá az egyéb érintett légiforgalmi és légvédelmi szolgálatoknak,

valamint a légi jármű vezetője által megjelölt egyéb címzetteknek,

b) belföldi IFR, belföldi IFR/VFR (vegyes) és nemzetközi repülések esetén Budapest/Ferihegy repülőtér Légi-forgalmi Szolgálatok Bejelentő Irodájának (ARO), feltüntetve az egyéb címzetteket.”

26. §

Az R. 78. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A Repülés Előtti Tájékoztató Bulletinre és a repülés előtti tájékoztatásra vonatkozó előírásokat az ICAO Annex 15 Aeronautical Information Services dokumentum 8. fejezet 8.1. és 8.2. pontja, valamint a NATO Szabványosítási Ügynökség által kiadott és a katonai szabványosítás sajátos szabályairól szóló 61/2007. (III. 31.) Korm. rendelet alapján a honvédelemért felelős miniszter által vezetett minisztérium hivatalos lapjában közzétett, vonatkozó katonai nemzeti szabvány tartalmazza.”

27. §

(1) Az R. 83. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) Az állami repülések céljára kijelölt légterekben történő repülések szabályaira – az e rendeletben nem szabályozott kérdésekben – a gyártó, a fenntartó, az üzemben tartó, illetve az üzemeltető által kiadott kiképzési, üzemeltetési, működtetési szakutasítások, módszertani segédletek, valamint az (1)–(3) bekezdés szerinti kézikönyvek előírásai az irányadók.”

(2) Az R. 83. §-a a következő (5) bekezdéssel egészül ki:

„(5) A rendvédelmi kiképző repülések végrehajtására a rendvédelmi szervek belső rendelkezéseit kell alkalmazni.”

28. §

(1) Az R. 84. § 3. pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[E rendelet alkalmazásában:]

„3. *Állami repülések céljára kijelölt légtér:* az állami célú légi közlekedés által speciális szabályok alapján igénybe vett meghatározott kiterjedésű légtér, amely jelenthet katonai repülőtéri irányítói körzetet (MCTR), katonai közeli körzeti irányítói körzetet (MTMA), időszakosan korlátozott légteret, veszélyes légteret, eseti légteret, valamint katonai légifolyosót.”

(2) Az R. 84. § 6. pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[E rendelet alkalmazásában:]

„6. *DA/DH (Decision altitude / Decision height) – elhatározási magasság*: a precíziós megközelítési eljárásra előírt meghatározott tengerszint vagy földfelszín feletti magasság, amelyen megszakított megközelítési eljárást kell kezdeményezni, ha a megközelítés folytatásához szükséges látás utáni tájékozódás feltételei nem jöttek létre. A DA/DH az OCA/OCH üzemeltető által megnövelt értéke. Amennyiben az üzemeltető külön nem határozta meg ezen értékeket, az OCA/OCH érték az irányadó. A DA elhatározási magasság a közepes tengerszinthez, a DH elhatározási magasság pedig a futópálya küszöb magasságához viszonyított érték.”

(3) Az R. 84. § 34. pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[E rendelet alkalmazásában:]

„34. *NVD (Night Vision Device) – éjjellátó berendezés*: elektro-optikai elven működő képalkotó eszköz, mely a látható vagy az infravörös tartományú fényenergia detektálásával és átalakításával az emberi szem által érzékelhető kép előállítására képes.”

(4) Az R. 84. §-a a következő 55–58. ponttal egészül ki:

[E rendelet alkalmazásában:]

„55. *Lopakodó (In the Nap of the Earth – NOE) repülés*: a terepdomborzat és az akadályok rejtési lehetőségének maximális kihasználásával, a lehető legkisebb magasságon, megfelelő sebességgel végrehajtott repülés.

56. *MDA/MDH (Minimum descent altitude – Minimum descent height) – legalacsonyabb süllyedési magasság*: a nem-precíziós megközelítési vagy a körözéssel végrehajtott megközelítési eljárásra előírt meghatározott tengerszint vagy földfelszín feletti magasság, amely alá az előírt látási feltételek létrejöttének hiányában süllyedni tilos.

Az MDA/MDH az OCA/OCH üzemeltető által megnövelt értéke. Amennyiben az üzemeltető külön nem határozta meg ezen értékeket, az OCA/OCH érték az irányadó.

57. *OCA/OCH (Obstacle clearance altitude / Obstacle clearance height) – akadálymentes tengerszint feletti magasság/akadálymentes földfelszín feletti magasság*: az akadálymentes tengerszint feletti magasság a közepes tengerszinthez, az akadálymentes földfelszín feletti magasság a futópálya küszöb magasságához viszonyított érték, amelyet az akadályoktól történő megfelelő függőleges elkülönítés biztosítása érdekében az akadálymentességi előírásokkal összhangban határoznak meg. A nem-precíziós megközelítés esetében az akadálymentes földfelszín feletti magasság a repülőtér magasságához vagy a futópálya küszöb magasságához viszonyított érték. Ez utóbbit akkor alkalmazzák, ha a futópálya küszöb magassága több mint 2 méterrel (7 láb) a repülőtér magassága alatt van. A megközelítéshez történő körözéshez meghatározott akadály-

mentes földfelszín feletti magasság a repülőtér magasságához viszonyított érték.

58. *SOP (Standard Operating Procedures)*: az Állandó Működési Eljárásokat jelölő angol nyelvű rövidítés.”

29. §

Az R. melléklete helyébe e rendelet *melléklete* lép.

30. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetését követő második hónap első napján lép hatályba.

(2) Az R. 35. § (3) bekezdésében a „speciális katonai és rendvédelmi repülések (lövészet, rendvédelmi célú kiképzési repülés stb.)” szövegrész helyébe a „különleges katonai és rendvédelmi célú repülések” szövegrész, a 38. § (4) bekezdésében „az illetékes légiközlekedési hatóságok” szövegrész helyébe „a légiközlekedési hatóság” szövegrész, a 42. § (3) bekezdés *b)* pontjában „az illetékes légiközlekedési hatóság” szövegrész helyébe „a légiközlekedési hatóság” szövegrész, az 59. § (1) bekezdés *a)* pontjában „a légvédelmi célú repülések” szövegrész helyébe „a légvédelmi készenléti szolgálatot ellátó állami légi járművek valós és gyakorló repüléseinek” szövegrész, az 59. § (1) bekezdés *b)* pontjában „a gyakorló harci repülések” szövegrész helyébe „a harc kiképzési repülések” szövegrész, „a kiképzési repülési feladatok” szövegrész helyébe „a kiképzési célú repülési feladatok” szövegrész, a 60. §-ában „az MH légierő parancsnok” szövegrész helyébe „az MH összhaderőnemi parancsnok” szövegrész, a 63. § (3) bekezdésében a „rendvédelmi célú kiképzési repülések” szövegrész helyébe a „rendvédelmi célú kiképzés érdekében folytatott repülések” szövegrész, a 75. §-ában a „Hungaro-Control Légiforgalmi Tájékoztató Szolgálat” szövegrész helyébe a „HungaroControl Magyar Légiforgalmi Szolgálat Zrt. Légiforgalmi Tájékoztató Szolgálatával” szövegrész, a 82. § (2) bekezdésében a „kézikönyv” szövegrész helyébe az „intézkedés” szövegrész, a 83. § (1) bekezdés *b)* pontjában „a haderőnemi parancsnokságok” szövegrész helyébe „az MH ÖHP” szövegrész, a 83. § (1)–(2) bekezdésében a „szakutasításban” szövegrész helyett az „intézkedésben” szövegrész, a 84. § 21. pontjában a „kiképzési repülés” szövegrész helyébe a „gyakorló repülés” szövegrész, a 84. § 47. pontjában a „rendvédelmi célú kiképzési repülések” szövegrész helyébe a „rendvédelmi képzési célú repülések” szövegrész lép.

(3) E rendelet a hatálybalépését követő napon hatályát veszti.

Dr. Szekeres Imre s. k.,
honvédelmi miniszter

Melléklet a 12/2009. (VIII. 19.) HM rendelethez

„Melléklet a 3/2006. (II. 2.) HM rendelethez

A repülések felosztása rendeltetés és légtérfelhasználás szerint

Repülés rendeltetése	GAT	OAT-C	OAT-S
A légvédelmi készenléti szolgálatot ellátó állami légi jármű valós és gyakorló repülése	NEM	IGEN	IGEN
Légi szállítás	IGEN	IGEN	IGEN
Légtérfigyelő légi jármű repülése	NEM	IGEN	IGEN
Kutató-mentő (SAR) repülés	IGEN	IGEN	IGEN
Légi utántöltés	NEM	IGEN	IGEN
Különleges műveleti, illetve terrorista ellenes műveletet végrehajtó erő repülése	IGEN	IGEN	IGEN
Rendvédelmi célú repülés	IGEN	IGEN	IGEN
Katasztrófavédelmi feladatokkal kapcsolatos repülés	IGEN	IGEN	IGEN
Határőrizeti repülés	IGEN	IGEN	IGEN
Oktató repülés	IGEN	IGEN	IGEN
Harciképzési repülés	NEM	IGEN	IGEN
Berepülés	IGEN	IGEN	IGEN
Kalibráló repülés	IGEN	IGEN	NEM
Kísérleti repülés	IGEN	IGEN	IGEN
Személyzet nélküli állami légi jármű repülése	NEM	IGEN	IGEN
Légvédelmi ellenőrző (cél-) repülés	NEM	IGEN	IGEN
Elektronikai harci berendezésekkel ellátott zavaró légi jármű repülés	IGEN	IGEN	IGEN
Teher- vagy személy deszantolásával együtt járó repülés	NEM	IGEN	IGEN
Diplomáciai (bizalom- és biztonságerősítő) célú repülés	IGEN	NEM	NEM
Térképészeti célú repülés	IGEN	NEM	NEM
Éjjellátó készülékkel (NVD) történő repülés	IGEN	IGEN	IGEN
Lopakodó (NOE) repülés	IGEN	IGEN	IGEN
Őrjáratozás	NEM	IGEN	IGEN
Hangsebesség feletti repülés	NEM	IGEN	IGEN
Nyilvános repülőrendezvény	NEM	NEM	IGEN

”

**Az igazságügyi és rendészeti miniszter
32/2009. (VIII. 19.) IRM
rendelete**

**a Rendőrségnél rendszeresíthető kényszerítő eszközök
típusairól és fajtáiról**

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 101. § (1) bekezdés *m*) pontjában kapott felhatalmazás alapján, az igazságügyi és rendészeti miniszter feladat- és hatásköréről szóló 164/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § *n*) pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva a következőket rendelem el:

1. §

A Rendőrségnél rendszeresíthető kényszerítő eszközök típusait és fajtáit a *melléklet* tartalmazza.

2. §

(1) Ez a rendelet 2009. szeptember 1-jén lép hatályba.

(2) Hatályát veszti a Rendőrségnél rendszeresített kényszerítő eszközök típusairól és fajtáiról szóló 63/2007. (XII. 23.) IRM rendelet. Ez a bekezdés a rendelet hatálybalépését követő napon hatályát veszti.

*Dr. Draskovics Tibor s. k.,
igazságügyi és rendészeti miniszter*

Melléklet
a 32/2009. (VIII. 19.) IRM rendelethez

A. Lőfegyverek, gránátvetők

1. 7,65 mm-es Browning tölténnyel működő pisztolyok,
2. 7,65 mm-es Browning tölténnyel működő géppisztolyok,
3. 9 mm-es Makarov tölténnyel működő pisztolyok,
4. 9 mm-es Makarov tölténnyel működő géppisztolyok,
5. 9 mm-es Parabellum tölténnyel működő pisztolyok,
6. 9 mm-es Parabellum tölténnyel működő géppisztolyok,
7. 7,62 mm-es 43M tölténnyel működő gépkarabélyok,
8. 7,62 mm-es 39M tölténnyel működő mesterlövő puskák,
9. 7,62 mm-es 39M tölténnyel működő géppuskák,
10. 7,62 mm-es 39M tölténnyel működő toronygéppuskák,
11. 12,7 mm-es tölténnyel működő mesterlövő puskák,
12. 14,5 mm-es tölténnyel működő toronygéppuskák,

13. .308-as kaliberű tölténnyel működő mesterlövő puskák,

14. .338-as kaliberű tölténnyel működő mesterlövő puskák,

15. 12-es kaliberű előágytáras ismétlő vagy öntöltő (félautomata) sörétes puskák,

16. Kézi könnygázgránát-vető,

17. Kézi gránátvető 40 mm-es gránátokhoz,

18. Gépjárműre szerelt automata könnygázgránát-vető,

19. Kézi páncélelhárító gránátvető.

*B. Különféle rendőrbotok, ütőeszközök, hidegfegyverek
és elektromos eszközök*

1. Normál- és hosszított rendőrbotok,
2. Változtatható méretű (összetolható) rendőrbotok,
3. Többcélú rendőrbotok (tonfák),
4. Elektromos sokkolók,
5. Kardok,
6. Törők,
7. Kések.

C. Mozgásszabadságot korlátozó eszközök

1. Fémből készített kézi egész- és félbilincsek,
2. Műanyagból készített bilincsek (bilincsvágóval),
3. Vezetőszáras bilincsek,
4. Kombinált anyagú testbilincsek,
5. Fémből vagy műanyagból készített lábbilincsek,
6. Elfogó bilincsek,
7. Személy- és gépjármű elfogó hálók,
8. Kordonok,
9. Tömegoszlató rácsok,
10. Útzárok.

D. Pirotechnikai eszközök és anyagok

1. Hang-gránátok,
2. Fénygránátok,
3. Kombinált hang-fény gránátok,
4. Villanó gránátok.

E. Speciális bevetési gépjárművek

1. Vízágyúk.

F. Lőfegyverek különféle töltényei, gránátvetők gránátjai

1. 7,65 mm-es Browning pisztolytöltény különféle változatai,

2. 9 mm-es Makarov pisztolytöltény különféle változatai,
3. 9 mm-es Parabellum pisztolytöltény különféle változatai,
4. 7,62 mm-es 43M karabély töltény különféle változatai,
5. 7,62 mm-es 39M puskatöltény különféle változatai,
6. 12,7 mm-es töltény különféle változatai,
7. 14,5 mm-es töltény különféle változatai,
8. .308-as kaliberű töltény különféle változatai,
9. .338-as kaliberű töltény különféle változatai,
10. 12-es kaliberű töltények különféle változatai,
11. Kumulatív (páncéltörő) gránát,
12. 40 mm-es gránát különféle változatai.

G. Védekezésre, vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotot előidéző, természetes vagy mesterséges hatóanyagú, könnyfakasztó, szemet, nyálkahártyát irritáló eszközök és anyagok

1. Mesterséges vagy természetes hatóanyaggal szerelt könnygázszóró palackok, gázspray-k, habok,
2. Mesterséges vagy természetes hatóanyaggal szerelt univerzális (lőhető, dobható) könnygázgránát,
3. Fegyverről, speciális vetőeszköztől indítható, mesterséges vagy természetes hatóanyaggal szerelt könnygázgránát,
4. Kézi működtetésű, dobható, mesterséges vagy természetes hatóanyaggal szerelt könnygázgránát,
5. Könnygázutántöltő folyadékok.

H. A vízagyúk alkalmazásához szükséges kémiai anyagok

1. Jelölőfestékek.

A környezetvédelmi és vízügyi miniszter 12/2009. (VIII. 19.) KvVM rendelete

a Megyaszoí-tátorjános természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervéről

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 85. § (2) bekezdés 13. pontjában kapott felhatalmazás alapján, a környezetvédelmi és vízügyi miniszter feladat- és hatásköréről szóló 165/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § b) pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva a következőket rendelem el:

1. §

Az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnökének 2/1987. (VII. 10.) OKTH számú rendelkezésével védetté nyilvánított, valamint a Megyaszoí-tátorjános természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról szóló 62/2007. (X. 18.) KvVM rendelettel fenntartott védettségű Megyaszoí-tátorjános természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervét a *melléklet* szerint állapítom meg.

2. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 15. napon lép hatályba.

Szabó Imre s. k.,
környezetvédelmi és vízügyi miniszter

Melléklet
a 12/2009. (VIII. 19.) KvVM rendelethez

A Megyaszoí-tátorjános természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések

- A fokozottan védett tátorján (*Crambe tataria*), valamint a területen élő egyéb védett növény- és állatfajok állományának megőrzése, fenntartása.
- A löszfalnövényzet (*Agropyro-Kochietum prostratae*) és a löszgyep (*Salvio-Festucetum rupicolae*) természetes, illetve természetközeli társulásainak megőrzése.
- A Hernád-ártéren található puhafa ligeterdők, égerligetek, nedves gyep-társulások és a Holt-Hernád hínártársulásainak megőrzése.
- A természetes szerkezetű és összetételű (idegenhonos fajok jelenlététől mentes) növénytakaróval fedett terület fenntartása.
- A terület botanikai és zoológiai értékeinek teljes körű feltárása, majd folyamatos figyelemmel kísérése.
- A terület földtani, felszínalaktani természeti értékeinek, valamint táji értékeinek megőrzése.

2. Természetvédelmi stratégiák

- A terület legfőbb természeti értéke, a tátorján, valamint a védett növény- és állatfajok védelme élőhelyvédelmi beavatkozások útján. A tátorján potenciális termőhelyén a cserjésedés és az akácodosás ellenőrzés alatt tartása, szükség szerint aktív természetvédelmi kezeléssel.
- A tátorján tőszámának növelése érdekében magszórás, illetve magvetést kell alkalmazni.
- Idegenhonos fajok, illetve adventív lágyszárúak eltávolítása a területről.
- Az ártéri gyepek legeltetéssel, legeltetés hiányában kaszálással való fenntartása.

- A Holt-Hernád zavartalanságának biztosítása a halászat, horgászat tilalmával.
- A táji értékek védelmének biztosítása a tájkép-átalakítással járó tevékenységek tiltásával.
- Minimális, a természetvédelmi kezeléshez feltétlenül szükséges természetvédelmi infrastruktúra kiépítése és fenntartása.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Földtani, felszínalaktani természeti értékek, barlangok védelme

- A Hernád menti szakadó part megőrzése a cserjék szükség szerinti eltávolításával és az akác (*Robinia pseudoacacia*) visszaszorításával.

3.1.2. Élőhelyek kezelése, fenntartása

- A területen található ligeterdő jellegű élőhelyeken mindennemű beavatkozást mellőzni kell. Hasonlóképpen érintetlenül kell hagyni a Hernád folyót és a holtágat kísérő erdős élőhelyeket. Kivételt képez ez alól az idegenhonos fajok egyedeinek eltávolítása.

- Az ártéri gyepek szarvasmarhával való legeltetéssel (legfeljebb 0,5 állategység/ha sűrűség), illetve a legeltetés elmaradása esetén évenkénti kaszálással történő fenntartása.

- A Hernád-ártéren az invázió fajok terjedését az e fajokkal fertőzött területeken szarvasmarhával történő legeltetés (legfeljebb 0,5 állategység/ha sűrűség) elmaradása esetén évente két alkalommal történő kaszálással kell megakadályozni.

- Az esetlegesen megjelenő idegenhonos fajok [akác (*Robinia pseudo-acacia*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) stb.] egyedeit el kell távolítani a területről.

- A fahasználati jellegű természetvédelmi kezelési feladatokat (fakivágás, a faanyag mozgatása és felkészítése) csak vegetációs időszakon kívül, téli időszakban (december 1–február 28.), fagyott talajviszonyok mellett lehet végezni.

3.1.3. Fajok védelme

- A tátorján virágzása idején a Természetvédelmi Őrszolgálat fokozott jelenléttel gondoskodik a terület őrzéséről.

- Biztosítani kell a tátorján élőhelyének cserjéktől és akáctól való mentességét.

- A magérés után összegyűjtött tátorján magok nagyobb részével a tátorján megtelepedésére alkalmas területeken évente magszórást kell végezni, amelyről az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (a továbbiakban: igazgatóság) gondoskodik.

- A begyűjtött tátorján magok maradék részéből a tátorján megtelepedésére alkalmas területeken minden év októberében magvetést kell végezni, amelyről az igazgatóság gondoskodik.

- Ha a tátorján populáció nagysága kritikus szint alá csökken, és mag-propagulum sem áll rendelkezésre az eredeti élőhelyen, akkor szükség esetén a legközelebbi populációból kell mag-propagulumot hozni, és azzal kell az állományt megerősíteni. A telepítés teljes folyamatát dokumentálni szükséges. E tevékenységek elvégzéséről az igazgatóság gondoskodik.

3.1.4. Táj- és kultúrtörténeti értékek

- Nem végezhető a területen olyan tevékenység, amely veszélyeztetni a terület tájképi értékét.

3.1.5. Oktatás, bemutatás

- A Megyaszó 098/b, 103/a, 103/b helyrajzi számú földrészletek oktatási és bemutatási céllal nem hasznosíthatók.

- A felsorolt földrészleteken kívül eső területek oktatási és bemutatási célú hasznosítása minimális mértékben lehetséges.

3.1.6. Kutatás, vizsgálatok

- Az igazgatóságnak folyamatosan nyomon kell követnie és dokumentálnia kell a tátorján populáció egyedszám-változását.

- A területen kutatás csak a természetvédelmi hatóság, illetve az igazgatóság mint vagyongazdálkodó hozzájárulásával, részletes kutatási terv alapján történhet.

3.1.7. Terület- és földhasználat

- A területen új építmény elhelyezése tilos.
- A területen vadászati és vadgazdálkodási létesítmény elhelyezése (hordozható magasles kivételével), valamint a vadetetés tilos. Vadászat cserkeléssel, hajtással és lesvadászat útján végezhető.

- A területen mesterséges vadkibocsátás, zárttéri vadtartás tilos.

- A területen ipari és bányászati tevékenység nem folytatható.

- A területen gépjárművel csak a meglévő földúton lehet közlekedni, egyéb helyeken csak a gyalogos közlekedés megengedett.

- A területen nem folytathatók technikai sportok, és nem tarthatók tömegsport rendezvények.

3.1.8. Természetvédelmi infrastruktúra

- A terület határán hatósági tájékoztató és információs táblákat kell kihelyezni, és gondoskodni kell fenntartásukról.

3.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.2.1. Gyep (rét és legelő) művelési ágú területek kezelése

- A gyepek cserjementesítését követően át kell térni legeltetéssel, kaszálással történő fenntartásukra.

- Az ártéri gyepeket – ha a szarvasmarhával történő legeltetés (legfeljebb 0,5 állategység/hektár sűrűség) nem megoldott – évente egy alkalommal le kell kaszálni. A magas aranyvesszővel (*Solidago gigantea*) fertőzött területeket – ha a szarvasmarhával történő legeltetés (legfeljebb

0,5 állategység/hektár sűrűség) nem megoldott – évente két alkalommal kell lekaszálni.

- A gyepek égetése tilos.
- A gyeptben megjelenő idegenhonos fajok szórványosan előforduló egyedeit el kell távolítani a területről.

A környezetvédelmi és vízügyi miniszter 13/2009. (VIII. 19.) KvVM rendelete

a Somogyvári Kupavár-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervéről

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 85. § (2) bekezdés 13. pontjában kapott felhatalmazás alapján, a környezetvédelmi és vízügyi miniszter feladat- és hatásköréről szóló 165/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § b) pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva a következőket rendelem el:

1. §

Az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnökének 12/1978. OKTH számú határozatával védetté nyilvánított, valamint a Somogyvári Kupavár-hegy természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról szóló 115/2007. (XII. 27.) KvVM rendelettel fenntartott védettségű Somogyvári Kupavár-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervét a *melléklet* szerint állapítom meg.

2. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 15. napon lép hatályba.

Szabó Imre s. k.,
környezetvédelmi és vízügyi miniszter

Melléklet
a 13/2009. (VIII. 19.) KvVM rendelethez

A Somogyvári Kupavár-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési terve

1. Természetvédelmi célkitűzések

- A terület természeti és kultúrtörténeti értékeinek megőrzése.
- A tájképi, valamint a növény- és állattani természeti értékek megővése, fenntartása.

- A természetvédelem érdekeivel összhangban a terület természeti értékeinek kutatása és bemutatása.

2. Természetvédelmi stratégiák

- A nem őshonos fafajok kiszorítása a területről, és helyükre őshonos, a termőhelynek megfelelő fafajok telepítése.
- A kisebb csoportokban jelenlévő bálványfa (*Alantus altissima*) és zöldbujar (*Acer negundo*) egyedek eltávolítása aktív természetvédelmi kezeléssel. E fajok tömeges elszaporodása esetén szükség szerint vegyszeres kezelés a visszaszorításuk érdekében.
- A gyepterületeken a művelési ágnak megfelelő használat biztosítása. A cserjésedő, illetve beerdősülő gyepterületeken a gyepterület helyreállítása aktív természetvédelmi kezeléssel.
- A kevésbé intenzíven hasznosított gyepterületeken az adventív lágyszárúak terjeszkedése elleni védekezés virágzás előtti kaszálással, illetve egyedeinek eltávolításával.
- A korábban kialakított, jelenleg használaton kívüli tömegerben vizes élőhely fenntartása.
- A Szentesica-forrás védelme érdekében a Szentesica-forrás környezete szennyeződésmentességének fenntartása, a talaj bolygatásával járó beavatkozások mellőzése.

3. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Látogatás

- A látogatók csak a kijelölt útvonalakat használhatják.
- A műemlékek védelme és a látogatók biztonságának érdekében a romterületen a falakra történő fellépés tilos.

3.1.2. Terület- és földhasználat

- Tilos a terület vízellátását, az ökológiai vízigény biztosítását veszélyeztető beavatkozásokat végezni a területen.
- A források mesterséges befoglalása tilos, a forrásmedence és a kifolyó védelmét csak természetes anyagok felhasználásával lehet megoldani.

- Gépjárműforgalom csak a meglévő utakon lehetséges.

- A területen tilos a tűzgyújtás.

- A területen új építmény – a természetvédelmi kezelést, az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérését, valamint a kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos, jogszabályban előírt feladatok végrehajtását szolgáló építmény, továbbá az országos kerékpárút-törzshálózat elemének kivételével – nem létesíthető.

- A 6701 számú közútnak a területet érintő, közlekedésbiztonsági szempontból indokolt ívkorrekciója az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban valósítható meg.

– A területen vadat vonzó, csalogató vagy a vadlétszámot bármilyen módon növelő vadgazdálkodási berendezést (sózó, szóró, befogó, etető stb.) tilos létesíteni.

– A területen mesterséges vadkibocsátás tilos.

– A területen zárttéri vadtartás, illetve az ezt szolgáló berendezések létesítése tilos.

3.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.2.1. Gyep (rét, legelő) művelési ágú területek kezelése

– Gyepterületek feltörése és művelési ágának megváltoztatása tilos.

– A cserjésedő, illetve beerdősülő gyepterületeken a gyep helyreállítása érdekében cserjeirtást kell végezni, illetve kaszálni kell a területet.

– A gyepterületek művelési ágának megfelelő használatát évenkénti 2-3 kaszálással kell biztosítani.

– A gyepterületeken tilos a műtrágyázás. Növényvédő szerek használata csak indokolt esetben és csak természetvédelmi célból lehetséges.

3.2.2. Erdők kezelése

– Nem őshonos fajokból álló erdőben a természetközeli állapot kialakítása érdekében alkalmazható, egyéb jogszabályban meghatározott beavatkozások közül az őshonos fajokkal végzett fokozatos szerkezetátalakítást kell előnyben részesíteni.

– Növényvédő szerek használata csak indokolt esetben és csak természetvédelmi célból lehetséges.

3.2.3. Halastó művelési ágú területek kezelése

– A területen található tó gazdasági célú hasznosítása (haltenyésztés) csak extenzív gazdálkodással lehetséges. Horgászati célú hasznosítása tilos.

– A tó jóléti jellegű hasznosítása (pl. csónakázó tó) csak a természetvédelmi célokkal összhangban, annak alárendelten történhet.

A környezetvédelmi és vízügyi miniszter

14/2009. (VIII. 19.) KvVM

rendelete

az egyes környezetvédelmi és vízügyi előirányzatok felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 4/2008. (II. 14.) KvVM rendelet módosításáról

Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 124. § (9) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján, az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet 2. § 2. pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva – a pénzügyminiszter feladat- és

hatásköréről szóló 169/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § a) pontjában meghatározott feladatkörében eljáró pénzügyminiszterrel egyetértésben – a következőket rendelem el:

1. §

Az egyes környezetvédelmi és vízügyi előirányzatok felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 4/2008. (II. 14.) KvVM rendelet (a továbbiakban: R.)

1. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„1. § E rendelet hatálya a Magyar Köztársaság 2009. évi költségvetéséről szóló 2008. évi CII. törvény 1. számú mellékletében a XVI. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium fejezetben meghatározott környezetvédelmi és vízügyi előirányzatok közül a

a) Hulladékkezelési és -gazdálkodási feladatok 10. cím, 2. alcím, 37. jogcímcsoport,

b) Állami feladatok költséghatékony átvállalása az NKP megvalósításában 10. cím, 2. alcím, 41. jogcímcsoport, valamint

c) Az illegális hulladéklerakók felszámolásának feladatai 10. cím, 2. alcím, 44. jogcímcsoport

előirányzatokra (a továbbiakban együtt: Kövi) terjed ki.”

2. §

Az R. 7. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„7. § (1) Az 1. § a) pontjában szereplő előirányzatot terhelik az előirányzat céljával összhangban álló, a környezetvédelmi és vízügyi célelőirányzat terhére a korábbi években a 2009. évre vállalt kötelezettségek.

(2) Az 1. § a) és b) pontjában megjelölt előirányzatra rendelkezésre álló Kövi források felhasználásáról a miniszter – a (3) bekezdésben meghatározott módon vagy pályázati felhívás nélkül, szakmai programok alapján – dönt.

(3) Az 1. § c) pontjában megjelölt előirányzatra rendelkezésre álló Kövi források pályázati eljárás keretében e jogszabály rendelkezései, illetve – külön jogszabály előírása esetén – a közbeszerzési eljárás szabályai szerint használhatók fel.”

3. §

Az R. 9. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az (1) bekezdés szerinti az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 87. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó támogatásként

a) csekély összegű (*de minimis*),

b) regionális beruházási, valamint

c) környezetvédelmi

támogatás nyújtható.”

4. §

Az R. 16. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A Minisztérium a támogatásról szóló döntésre vonatkozó javaslatát öt munkanappal a bizottság ülése előtt a tagok részére elektronikusan megküldi.”

5. §

Az R. 19. § (3)–(4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A Minisztérium a hozzá megküldött, a támogatási szerződés módosítására irányuló kérelmet értékeli, és javaslatával együtt – az adatváltozás miatt szükséges szerződésmódosítás, illetve a (7) bekezdésben foglaltak kivételével – a 18. § (1) bekezdésében meghatározott személy elé terjeszti. A kérelemről a javaslat alapján a 18. § (1) bekezdésében meghatározott személy dönt.

(4) Amennyiben a támogatási szerződés módosítására irányuló kérelem fejlesztési célú pályázat esetében a program műszaki tartalmát, kezdési és befejezési időpontját (ideértve a próbaüzem lefolytatását), a támogatás formáját, a visszatérítendő támogatás visszafizetésének időbeli ütemezését, valamint a támogatás folyósításának időbeli ütemezését érinti (ide nem értve az előző évben fel nem használt támogatás, illetve a támogatásnak a támogatási szerződésben rögzített halmozódásnak megfelelő folyósítását), úgy a támogatási szerződés módosítása iránti kérelemről a bizottság javaslata alapján a miniszter dönt.”

6. §

Az R. a következő alcímmel és 23/A. §-sal egészül ki:

„*Környezetvédelmi támogatás*

23/A. § (1) A 9. § (2) bekezdés c) pontja alapján nyújtott környezetvédelmi támogatás a Szerződés 87. és 88. cikke alkalmazásában a támogatások bizonyos fajtáinak a közös piaccal összeegyeztethetőknek nyilvánításáról (általános csoportmentességi rendelet) szóló, 2008. augusztus 6-i 800/2008/EK bizottsági rendelet (a továbbiakban: 800/2008/EK rendelet) hatálya alá tartozó támogatásnak minősül.

(2) Az (1) bekezdés alapján az alábbi támogatások nyújthatók:

a) gazdálkodó szervezetek számára a közösségi környezetvédelmi szabványok túlteljesítését, illetve közösségi szabványok hiányában a környezetvédelem szintjének emelését lehetővé tevő beruházási támogatás,

b) közösségi szabványok túlteljesítését, illetve közösségi szabványok hiányában a környezetvédelem szintjé-

nek emelését lehetővé tevő, új szállítóeszközök beszerzéséhez nyújtott támogatás,

c) kis- és középvállalkozások (a továbbiakban: KKV-k) jövőbeni közösségi szabványokhoz idő előtt történő alkalmazkodásához nyújtott támogatás,

d) energiamegtakarítási intézkedésekhez nyújtott környezetvédelmi beruházási támogatás,

e) nagy hatásfokú kapcsolt energiatermelésbe történő beruházáshoz nyújtott környezetvédelmi támogatás,

f) megújuló energiaforrásokból származó energia előmozdítására irányuló környezetvédelmi beruházási támogatás, és

g) környezetvédelmi tanulmányokra nyújtott támogatás.

(3) A környezetvédelmi támogatás nyújtásának részletes feltételeit az 1. melléklet tartalmazza.

(4) Az egyes (azonos elszámolható költségekkel rendelkező) projektekhez nyújtható, bármely államháztartási forrásból származó összes támogatás – beleértve a projekthez nyújtott csekély összegű támogatásokat is – intenzitása nem haladhatja meg az 1. mellékletben meghatározott mértékeket.

(5) E rendelet nem alkalmazható a 800/2008/EK rendelet 1. cikk (6) bekezdésében meghatározott támogatásokra.

(6) E rendelet alapján támogatás csak akkor ítéltethető meg, ha a kedvezményezett még a beruházás megkezdése előtt a támogatás iránti kérelmét benyújtja. Egyedi támogatás megítélését megelőzően a 800/2008/EK rendelet 2. cikk 8. pontja szerinti nagyvállalkozások esetében a fentiek kívül a kedvezményezettek kötelesek bizonyítani azt, hogy az alábbiak közül egy vagy több kritérium teljesül:

a) a támogatás segítségével lényegesen megnövekszik a projekt mérete,

b) kiszélesedik a tevékenység köre,

c) növekszik a kedvezményezett által a projektre fordítandó összeg,

d) lényegesen felgyorsult a projekt végrehajtási üteme, vagy

e) regionális beruházási támogatás esetében a projekt a támogatás hiányában nem az érintett támogatott régióban valósult volna meg.

(7) Az e rendeletben szereplő, a 800/2008/EK rendelet hatálya alá tartozó támogatási jogcímen nyújtott támogatás különböző elszámolható költségek esetén halmozható más, a 800/2008/EK rendelet hatálya alá tartozó támogatási jogcímen nyújtott támogatással. Azonos vagy részben azonos elszámolható költségek esetében a 800/2008/EK rendelet hatálya alá tartozó támogatási jogcímen nyújtott támogatással, illetve csekély összegű támogatással, ha az nem vezet a 800/2008/EK rendelet szerinti

legmagasabb támogatási intenzitás, illetve támogatási összeg túllépéséhez.

(8) A támogatások átláthatóságának növelése céljából e rendeletnek a 800/2008/EK rendelet hatálya alá tartozó támogatásokra vonatkozó előírásai a Minisztérium honlapján is közzétételre kerülnek. A támogatási programot nem lehet az interneten való közzététel előtt elindítani.

(9) A kedvezményezetteknek és a támogatást nyújtó szervnek a támogatás igénylését, felhasználását, ellenőrzését alátámasztó bizonylatokat, dokumentumokat és nyilvántartásokat, valamint minden olyan nyilvántartást, amely az elszámolható költségeket és a megengedhető maximális támogatási intenzitás betartására vonatkozó információkat tartalmazza, a támogatás odaítélésétől számított 10 évig meg kell őrizniük."

7. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

(2) Az R. 22. §-a hatályát veszti.

(3) Az R. 1. melléklete helyébe e rendelet melléklete lép.

(4) Az R.

a) 18. § (1) bekezdésében a „90 nap” szövegrész helyébe a „60 nap”, az „estében 270 nap” szövegrész helyébe az „esetében 180 nap”,

b) 19. § (6) bekezdésében a „30. nap” szövegrész helyébe a „15. nap”,

c) 23. § (1) bekezdésében a „c) pontja” szövegrész helyébe a „b) pontja”,

d) 24. § (5) bekezdésében a „támogatások felhasználását” szövegrész helyébe a „fejlesztési támogatások felhasználását”

szöveg lép.

(5) E rendelet hatálybalépését megelőzően benyújtott pályázatokra, valamint az odaítélt támogatásokra az egyes környezetvédelmi és vízügyi előirányzatok felhasználásának és ellenőrzésének szabályairól szóló 4/2008. (II. 14.) KvVM rendeletnek a pályázat benyújtásakor hatályos rendelkezéseit kell alkalmazni.

(6) Az 1–6. § és a (2)–(4) bekezdés, valamint a melléklet az e rendelet hatálybalépését követő napon hatályát veszti. E bekezdés az e rendelet hatálybalépését követő második napon hatályát veszti.

Szabó Imre s. k.,

környezetvédelmi és vízügyi miniszter

Melléklet

a 14/2009. (VIII. 19.) KvVM rendelethez

[1. melléklet

a 4/2008. (II. 14.) KvVM rendelethez]

A környezetvédelmi támogatás részletes feltételei

Fogalom meghatározások:

1. *biomassza*: a mezőgazdaságból, erdőgazdálkodásból és az ehhez kapcsolódó iparágakból származó termékek, hulladékok és maradékanyagok (a növényi és állati eredetűeket is beleértve) biológiailag lebontható része, valamint az ipari és települési hulladék biológiailag lebontható része;

2. *bioüzemanyagok*: a biomasszából előállított folyékony vagy gáz halmazállapotú, a közlekedésben használt üzemanyagok;

3. *energiamegtakarítási intézkedések*: azok az intézkedések, amelyek révén a vállalkozások csökkenteni tudják a termelési folyamatban felmerülő energiafelhasználást;

4. *kapcsolt energiatermelés*: az egyetlen folyamat során egy időben termelt hőenergia és villamos és/vagy mozgási energia;

5. *környezetvédelem*: minden olyan intézkedés, amely fizikai környezetünknek vagy természeti erőforrásainknak a kedvezményezett saját tevékenységei által történő károsodásának felszámolására vagy megakadályozására, e károsodás bekövetkezése kockázatának csökkentésére, illetve a természeti erőforrások hatékonyabb felhasználására irányul, beleértve az energiamegtakarítási intézkedéseket és a megújuló energiaforrások használatát is;

6. *tárgyi eszközök*: a környezetvédelmi célkitűzések megvalósításához feltétlenül szükséges földterület-beruházás, a szennyezés, illetve az ártalom csökkentésére vagy felszámolására szolgáló létesítményekbe, üzemekbe és berendezésekbe történő beruházás, valamint a termelési eljárások kiigazítását szolgáló környezetvédelmi beruházások;

7. *közösségi minimum-adómérték*: a közösségi jog által előírt minimum-adómérték; a közösségi minimum-adómérték az energiatermékek és a villamos energia esetében az a minimum-adómérték, amelyet a 2003/96/EK tanácsi irányelv I. melléklete rögzít;

8. *közösségi szabvány*: olyan kötelező közösségi szabvány, amely környezeti mutatókra ír elő a vállalkozások által elérendő szinteket, vagy a 2008/1/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben rögzített, az elérhető legjobb technikák használatára vonatkozó kötelezettség, amelyet a Bizottság az irányelv 17. cikk (2) bekezdésének megfelelően a legújabb erre vonatkozó tájékoztatásában tett közzé;

9. *megújuló energiaforrások*: a megújuló, nem fosszilis energiaforrások, közelebről: szélenergia, napenergia, geotermikus energia, hullámenergia, árapály-energia, víz-erőművek, biomassza, hulladéklerakó-gáz, a szennyvíztisztító telepekről származó gáz és biogázok;

10. *megújuló energiaforrásokból származó energia:* a kizárólag megújuló energiaforrásokat felhasználó erőművek által végzett energiatermelés, valamint hagyományos energiaforrásokat is alkalmazó vegyes létesítményekben megújuló energiaforrásokból nyert, az energiaérték alapján számított energiarész, beleértve a tárolórendszerek feltöltésére használt megújuló villamos energiát, a tárolórendszerek eredményeként nyert villamos energia kivételével.

A) A gazdálkodó szervezetek számára a közösségi környezetvédelmi szabványok túlteljesítését, illetve közösségi szabványok hiányában a környezetvédelem szintjének emelését lehetővé tevő beruházási támogatás

1. A támogatott beruházásnak meg kell felelnie a következő feltételek egyikének:

a) a beruházás a közösségi szabványok túlteljesítése révén lehetővé teszi a kedvezményezett számára a tevékenységeiből eredő környezetvédelmi szint emelését, függetlenül az alkalmazandó közösségi szabványoknál szigorúbb kötelező nemzeti szabványok meglététől;

b) a beruházás lehetővé teszi a kedvezményezett számára a tevékenységeiből eredő környezetvédelmi szint emelését a közösségi szabványok hiányában.

2. Nem nyújtható támogatás, ha a tervezett fejlesztések annak biztosítására irányulnak, hogy a szervezet megfeleljen a már elfogadott, de még hatályban nem lévő közösségi szabványoknak.

3. A támogatási intenzitás nem haladhatja meg a támogatható költségek 35%-át.

A támogatási intenzitás azonban 20 százalékponttal növelhető a kisvállalkozásoknak, illetve 10 százalékponttal a középvállalkozásoknak nyújtott támogatások esetén.

4. A támogatható költségek a vonatkozó közösségi szabványok által előírtnál magasabb szintű környezetvédelem eléréséhez szükséges többletköltségek, a működési előnyök és működési költségek figyelembevétele nélkül.

5. A 4. pont alkalmazása szempontjából a beruházásnak a környezetvédelemhez közvetlenül kapcsolódó költségeit az alternatív helyzetből kiindulva kell meghatározni:

a) amennyiben a beruházás összköltségén belül a környezetvédelmi beruházás költsége egyszerűen meghatározható, a környezetvédelemhez szorosan kapcsolódó e költség a támogatható költség;

b) minden más esetben úgy kell megállapítani a beruházás többletköltségeit, hogy a beruházást össze kell hasonlítani az állami támogatás nélküli alternatív helyzettel; az alternatív helyzet egy, műszaki szempontból hasonló, alacsonyabb környezetvédelmi szintet képviselő beruházás (amely megfelel a kötelező közösségi szabványoknak, ha vannak ilyenek), amely hitelt érdemlően megvalósítható lenne támogatás nélkül (a továbbiakban: referencia-beruházás); a műszaki szempontból hasonló beru-

házás olyan beruházást jelent, amelynek termelőkapacitása és minden egyéb műszaki jellemzője azonos a beruházásával (kivéve azon jellemzőket, amelyek közvetlenül a környezetvédelmi többletberuházáshoz kapcsolódnak); az ilyen referencia-beruházásnak továbbá üzletileg hiteles alternatívát kell jelentenie az értékelés tárgyát képező beruházáshoz képest.

6. A támogatható beruházást tárgyi eszközökbe és/vagy immateriális javakba történő beruházás formájában kell megvalósítani.

7. A közösségi szabványok által előírt szintnél magasabb környezetvédelmi szint megvalósítását célzó beruházások esetében az alternatív helyzetet az alábbiak szerint kell meghatározni:

a) ha a vállalkozás a közösségi szabványok hiányában elfogadott nemzeti szabványokhoz igazodik, a támogatható költségek a nemzeti szabványok által előírt szintű környezetvédelem megvalósításához szükséges beruházási többletköltséget foglalják magukba;

b) ha a vállalkozás olyan nemzeti szabványokhoz igazodik vagy olyanokat teljesít túl, amelyek szigorúbbak a közösségi szabványoknál, vagy túlteljesítik a közösségi szabványokat, a támogatható költségek a közösségi szabványok által előírt szintnél magasabb környezetvédelmi szint megvalósításához szükséges beruházási többletköltséget foglalják magukba, a közösségi szabványok által előírt szintű környezetvédelem megvalósításához szükséges beruházások költségei nem számolhatók el;

c) szabványok hiányában a támogatható költségek azon beruházási költségek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy magasabb környezetvédelmi szintet valósítsanak meg annál, mint amelyet a környezetvédelmi támogatás hiányában az érintett vállalkozás vagy vállalkozások elérnének.

8. Más vállalkozás hulladékának gazdálkodásával kapcsolatos beruházásokhoz nyújtott támogatást be kell jelenteni.

B) A közösségi szabványok túlteljesítését, illetve közösségi szabványok hiányában a környezetvédelem szintjének emelését lehetővé tevő, új szállítóeszközök beszerzéséhez nyújtott támogatás

1. Az elfogadott közösségi szabványoknak megfelelő közúti, vasúti, belvízi hajóutakon és tengeren történő szállítását szolgáló új járművek beszerzéséhez nyújtott támogatás mentesül a bejelentési kötelezettség alól, ha a beszerzés a közösségi szabványok hatálybalépése előtt történik, és kötelezővé válásukkor azok nem alkalmazhatók visszamenőleges hatállyal a már megvásárolt járművekre.

2. A támogatott beruházásnak eleget kell tennie az e melléklet A/1. pontjában rögzített feltételnek.

3. A környezetvédelmi visszamenőleges műveletekhez nyújtott támogatás mentesül a bejelentési kötelezettség alól, amennyiben a meglévő szállítási eszközöket a szállí-

tási eszköz forgalomba helyezésekor még nem hatályos környezetvédelmi szabványoknak megfelelően átalakították, vagy ha e szállítási eszközökre nem vonatkoznak környezetvédelmi szabványok.

4. A támogatási intenzitás nem haladhatja meg a támogatható költségek 35%-át.

A támogatási intenzitás azonban növelhető kisvállalkozásoknak nyújtott támogatások esetében 20 százalékponttal, középvállalkozásoknak nyújtott támogatások esetében pedig 10 százalékponttal.

5. A támogatható költségek a közösségi szabványok által előírt környezetvédelmi szint meghaladását lehetővé tevő beruházási többletköltségek.

A támogatható költségek kiszámításához az e melléklet A/5. és 6. pontjában rögzített módszert kell alkalmazni, a működési előnyöket és a működési költségeket pedig figyelmen kívül kell hagyni.

C) A KKV-k jövőbeni közösségi szabványokhoz idő előtt történő alkalmazkodásához nyújtott támogatás

1. Ezen pont alapján KKV-k részére nyújtható támogatás annak érdekében, hogy megfeleljenek a környezetvédelem szintjét emelő, még nem hatályos közösségi szabványoknak. A közösségi szabvány elfogadása, valamint a beruházás végrehajtása és befejezése legalább egy évvel meg kell, hogy előzze a közösségi szabványok hatálybalépésének időpontját.

2. A támogatási intenzitás a kisvállalkozások esetében nem haladhatja meg a támogatható költségek 15%-át, a középvállalkozások esetében pedig a támogatható költségek 10%-át, ha a végrehajtás és a befejezés több mint három évvel a szabvány hatálybalépése előtt történik, kisvállalkozások esetében pedig a támogatható költségek 10%-át, ha a végrehajtás és a befejezés egy-három évvel a szabvány hatálybalépése előtt történik.

3. A támogatható költségek a közösségi szabvány hatálybalépése előtti környezetvédelmi szinthez viszonyítva, a közösségi szabvány által előírt környezetvédelmi szint megvalósításához szükséges beruházási többletköltségek.

A támogatható költségek kiszámításához az e melléklet A/5. és 6. pontjában rögzített módszert kell alkalmazni, a működési előnyöket és működési költségeket pedig figyelmen kívül kell hagyni.

D) Az energiamegtakarítási intézkedésekhez nyújtott környezetvédelmi beruházási támogatás

1. Energia megtakarítási intézkedésekhez nyújtott környezetvédelmi beruházási támogatást

a) a 2. pontban rögzített feltételek, vagy

b) a 3. pontban rögzített feltételek alapján lehet nyújtani.

2. a) A támogatási intenzitás nem haladhatja meg a támogatható költségek 60%-át.

A támogatási intenzitás azonban 20 százalékponttal növelhető a kisvállalkozásoknak, illetve 10 százalékponttal a középvállalkozásoknak nyújtott támogatások esetén.

b) A támogatható költségek a közösségi szabványok által előírtnál magasabb szintű energiamegtakarítás megvalósításához szükséges beruházási többletköltségek.

3. a) A támogatható költségek kiszámításához az e melléklet A/5. és 6. pontjában rögzített módszert kell alkalmazni.

A támogatható költségek kiszámítása során figyelmen kívül kell hagyni az energiamegtakarításhoz szükséges többletberuházáshoz kapcsolódó költségeket és működési előnyöket, amelyek KKV-k esetében e beruházás első három éve alatt, az EU széndioxidkibocsátás-kereskedelmi rendszerében részt nem vevő nagyvállalatok esetében a beruházás első négy éve alatt, az EU széndioxidkibocsátás-kereskedelmi rendszerében részt vevő nagyvállalatok esetében pedig a beruházás első öt éve alatt jelentkeztek. Nagyvállalkozások esetén ez az időszak csökkenthető e beruházás élettartamának első három évére, amennyiben bizonyítható, hogy a beruházás értékcsökkenés-leírási ideje nem haladja meg a három évet.

A támogatható költségek számítását független könyvvizsgálóval kell hitelesíttetni.

b) A támogatási intenzitás nem haladhatja meg a támogatható költségek 20%-át.

A támogatási intenzitás azonban 20 százalékponttal növelhető a kisvállalkozásoknak, illetve 10 százalékponttal a középvállalkozásoknak nyújtott támogatások esetén.

4. A támogatható költségek kiszámításához az e melléklet A/5. és 6. pontjában rögzített módszert kell alkalmazni, a működési előnyöket és működési költségeket pedig figyelmen kívül kell hagyni.

E) A nagy hatásfokú kapcsolt energiatermelésbe történő beruházáshoz nyújtott környezetvédelmi támogatás

1. A nagy hatásfokú kapcsolt energiatermelésbe történő beruházáshoz nyújtott beruházási támogatás támogatási intenzitása nem haladhatja meg a támogatható költségek 45%-át.

A támogatási intenzitás azonban 20 százalékponttal növelhető a kisvállalkozásoknak, illetve 10 százalékponttal a középvállalkozásoknak nyújtott támogatások esetén.

2. A támogatható költségek a nagy hatásfokú kapcsolt-energia-termelő egység megvalósításához szükséges, a referencia-beruházáshoz viszonyított beruházási többletköltségek. A támogatható költségek kiszámításához az e melléklet A/5. és 6. pontjában rögzített módszert kell al-

kalmazni, a működési előnyöket és működési költségeket pedig figyelmen kívül kell hagyni.

3. Az új kapcsoltenergia-termelő egységnek összességében primerenergia-megtakarítást kell elérnie a hasznos hőigényen alapuló kapcsolt energiatermelés belső energia-piacon való támogatásáról és a 92/42/EGK irányelv módosításáról szóló, 2004. február 11-i 2004/8/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2004/8/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazásában a külön hő- és villamosenergiatermelésre vonatkozó egységes határfok-referenciaértékek megállapításáról szóló, 2007. december 21-i 2007/74/EK bizottsági határozat által meghatározott külön energiatermeléshez viszonyítva. A meglévő kapcsoltenergia-termelő egység fejlesztésének vagy a meglévő kapcsoltenergia-termelő egységgé történő átalakításának az eredeti helyzethez viszonyítva primerenergia-megtakarítást kell eredményeznie.

F) A megújuló energiaforrásokból származó energia előmozdítására irányuló környezetvédelmi beruházási támogatás

1. A megújuló energiaforrásokból származó energia előmozdítására irányuló beruházási támogatás támogatási intenzitása nem haladhatja meg a támogatható költségek 45%-át.

A támogatási intenzitás azonban 20 százalékponttal növelhető a kisvállalkozásoknak, illetve 10 százalékponttal a középvállalkozásoknak nyújtott támogatások esetén.

2. A támogatható költségek azok a többletköltségek, amelyek a kedvezményezett terhelik egy hagyományos, a tényleges energiatermelés szempontjából ugyanolyan kapacitású erőműhöz vagy fűtőrendszerhez képest.

A támogatható költségek kiszámításához az e melléklet A/5. és 6. pontjában rögzített módszert kell alkalmazni, a működési előnyöket és működési költségeket pedig figyelmen kívül kell hagyni.

3. A bioüzemanyag előállításához nyújtott környezetvédelmi beruházási támogatás csak annyiban mentesül, amennyiben a támogatott beruházásokat kizárólag fenntartható bioüzemanyagok előállítására használják fel.

4. A 3. pontban meghatározott fenntartható bioüzemanyagnak az alábbi követelményeknek kell megfelelnie:

a) A használatából eredő, az üvegházhatású gázok kibocsátásában jelentkező megtakarítás legalább 35%. A 2008 januárjában már üzemelő létesítményekben előállított fenntartható bioüzemanyagok esetében ezt a követelményt 2013. április 1-jétől kell alkalmazni.

b) Nem lehet a biológiai sokféleség szempontjából elismerten nagy értéket képviselő földterületekről származó nyersanyagból előállítani, azaz olyan földterületekről, amelyek 2008 januárjában vagy azt követően az alábbi besorolásuk voltak, tekintet nélkül arra, hogy a földterület továbbra is ilyen besorolású-e:

– jelentős emberi tevékenységtől mentes erdő, azaz olyan erdő, amelyben nem történt ismert jelentős emberi beavatkozás, vagy amelyben a legutolsó jelentős emberi beavatkozás elég régen történt ahhoz, hogy a természetes fajösszetétel és a természetes folyamatok helyreállhassanak;

– természetvédelmi célokra kijelölt területek, hacsak nem bizonyítható, hogy a nyersanyag-termelés nem ellentétes a támogatásra való jogosultsággal;

– a biológiai sokféleség szempontjából nagy értéket képviselő gyepterület, azaz nagy fajgazdagságot mutató nem trágyázott és nem degradálódott gyepterület. Az Európai Unió Bizottsága meghatározza a kritériumokat, valamint a földrajzi térségeket, amelynek figyelembevételével megállapítható, hogy mely gyepterületekre terjed ki e francia bekezdés alkalmazási területe.

c) Nem lehet jelentős szénkészletekkel rendelkező földterületekről származó nyersanyagból előállítani, azaz olyan földterületekről, amelyek 2008 januárjában az alábbi besorolásuk voltak és már nem ilyen besorolásuk:

– vizes élőhelyek, azaz tartósan vagy az év jelentős részében vízzel borított vagy vízzel átitatott földterület, beleértve a tözegetes ösmocsarakat is;

– összefüggő erdőterület, azaz több mint 1 hektárra kiterjedő, 5 méternél magasabb fákkal és 30%-ot meghaladó lombkorona-fedettséggel, illetve e küszöbértékeket *in situ* elérni képes fákkal borított terület.

E pont rendelkezéseit nem lehet alkalmazni, ha a terület a nyersanyag kitermelésének időpontjában a 2008 januárjában meglévő besorolással megegyező besorolású volt.

d) Az Európai Közösségben termesztett fenntartható bioüzemanyagok termelésére használt mezőgazdasági nyersanyagokat a közös agrárpolitika keretébe tartozó közvetlen támogatási rendszerek közös szabályainak megállapításáról és a mezőgazdasági termelők részére meghatározott támogatási rendszerek létrehozásáról, továbbá a 2019/93/EGK, 1452/2001/EK, 1453/2001/EK, 1454/2001/EK, 1868/94/EK, 1251/1999/EK, 1254/1999/EK, 1673/2000/EK, 2358/71/EGK és a 2529/2001/EK rendeletek módosításáról szóló, 2003. szeptember 29-i 1782/2003/EK tanácsi rendelet III. mellékletének A. pontjában a „Környezetvédelem” cím alatt felsorolt rendelkezések szerinti követelményeknek és szabványoknak megfelelően, illetve az említett rendelet 5. cikk (1) bekezdése alapján meghatározott jó mezőgazdasági és ökológiai állapottal kapcsolatos minimumkövetelményeknek megfelelően kell előállítani.

G) Környezetvédelmi tanulmányokra nyújtott támogatás

1. Az olyan tanulmányokra nyújtott támogatás esetében, amelyek közvetlenül kapcsolódnak az e melléklet A) pontjában meghatározott beruházásokhoz, a D) pontban meghatározott feltételek szerinti energiamegtakarítási intézkedésekbe történő beruházáshoz, illetve az F) pontban

meghatározott feltételek szerinti megújuló energiaforrásokból származó energia előmozdítására irányuló beruházásokhoz, a támogatási intenzitás nem haladhatja meg a támogatható költségek 50%-át.

A támogatási intenzitás azonban 20 százalékponttal növelhető a kisvállalkozásoknak készített, illetve 10 százalékponttal a középvállalkozásoknak készített tanulmányok esetén.

2. A támogatható költségek a tanulmány költségei.

Az oktatási és kulturális miniszter

28/2009. (VIII. 19.) OKM

rendelete

a szakmai és informatikai fejlesztési feladatok támogatása igénylésének, döntési rendszerének, folyósításának, elszámolásának és ellenőrzésének részletes szabályairól

A Magyar Köztársaság 2009. évi költségvetéséről szóló 2008. évi CII. törvény 5. számú mellékletének 17. a) pontjában foglalt felhatalmazás alapján, figyelemmel a költségvetésről szóló törvény 13. §-ának (1) bekezdésére, valamint a 30. §-a (1) bekezdésének a)–c) pontjára, az önkormányzati miniszter feladat- és hatásköréről szóló 132/2008. (V. 14.) Korm. rendelet 1. § a) pontjában meghatározott feladatkörében eljáró önkormányzati miniszterrel egyetértésben, az oktatási és kulturális miniszter feladat- és hatásköréről szóló 167/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § a) pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva a következőket rendelem el:

A rendelet hatálya

1. §

E rendelet hatálya kiterjed

a) a helyi önkormányzatokra és azok jogi személyiségű társulásaira (a továbbiakban: helyi önkormányzati intézményfenntartó),

b) az egyházi jogi személyre, a társadalmi szervezetre, az alapítványra, a közalapítványra, az országos kisebbségi önkormányzatra, a jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaságra, a közoktatási feladatot alaptevékenységként végző, a személyi jövedelemadóról szóló törvény hatálya alá tartozó egyéni vállalkozóra, a nem állami felsőoktatási intézményekre (a továbbiakban: nem állami intézményfenntartó),

c) a központi költségvetési szervként működő felsőoktatási intézményekre (a továbbiakban: állami felsőoktatási intézményfenntartó; a b)–c) pont alattiak a továbbiakban

együtt: nem helyi önkormányzati intézményfenntartó), valamint

d) az a)–c) pont alatt felsoroltak (a továbbiakban együtt: fenntartó) által fenntartott közoktatási intézményekre.

Értelmező rendelkezések

2. §

E rendelet alkalmazásában

1. *gyermek*: az, aki a harmadik életévét betöltötte és óvodai feladatot ellátó közoktatási intézménnyel 2008. október 1-jén jogviszonyban állt, továbbá az, aki közoktatási intézményben gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozásban részesült és a szakértői és rehabilitációs bizottságnak a 2007/2008. tanév végén megküldött értékelő lapok alapján összesített létszámban szerepelt;

2. *informatikai eszköz*: hardverek, szoftverek, hálózati eszközök és perifériák;

3. *közoktatási intézmény*: olyan jogi személy, amely OM azonosítóval rendelkezik, óvodai, általános iskolai, szakiskolai, szakközépiskolai, gimnáziumi, kollégiumi, gyógypedagógiai nevelési-oktatási, fejlesztői iskolai, gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás, fejlesztő felkészítés (e feladatok a továbbiakban együtt: nevelési-oktatási feladat), tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység, országos szakértői és rehabilitációs tevékenység, nevelési tanácsadás feladatai közül legalább egyet ellát és az alapító okirat típusa szerint közoktatási intézmény;

4. *pedagógus*: az, akit a közoktatási intézményben a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység, az országos szakértői és rehabilitációs tevékenység, a nevelési tanácsadás feladatainak ellátására 2008. október 1-jén pedagógus-munkakörben közalkalmazotti jogviszonyban, munkaviszonyban foglalkoztatottak;

5. *sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló*: a testi, az érzékszervi, a halmozottan vagy súlyosan, halmozottan fogyatékos és autista;

6. *szakmai eszköz*: a nevelési, pedagógiai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzékében, a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 7. számú mellékletében, valamint a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgáltatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet (a továbbiakban: 14/1994. MKM rendelet) 4. számú mellékletében meghatározott, leltárba vehető eszközök;

7. *szoftver*: azon – a számítógépi programalkotást, a hozzá tartozó dokumentációt és a használatához nyújtható támogatást egyaránt magában foglaló – informatikai eszköz, amely kereskedelmi forgalomban kapható és

a közoktatási intézmény – a nevelési, pedagógiai programjában meghatározott pedagógiai céloknak megfelelően – a gyermek, a tanuló fejlesztéséhez használja, vagy amelyet az oktatási és kulturális miniszter akkreditált, vagy amely a számítógép alapműködéséhez szükséges;

8. *taneszköz*: minden olyan tárgy, amelyet a szakmai munkaközösség elfogadott, a nevelőtestület jóváhagyott és a közoktatásban ismeretszerzéshez, képességfejlesztéshez, személyiségfejlesztéshez alkalmazható; funkcióját tekintve a tanulói és tanári tevékenység elvégzéséhez használható, ide nem értve a tankönyvet, a tanulás, a képességfejlesztés, a személyiségfejlesztés biztonsága, komfortja, higiénéje feltételeként felfogható tárgyakat, a közoktatási intézmény működéséhez szükséges berendezéseket;

9. *tanuló*: az, aki az iskolai oktatásban az első évfolyamtól kezdődően, iskolatípustól függően a tizedik, a tizenkettedik vagy a tizenharmadik évfolyam végéig – az alapfokú művészetoktatási intézmény kivételével – a tankötelezettség teljesítését is szolgáló, az általános műveltséget megalapozó nappali rendszerű nevelésben-oktatásban, valamint fejlesztői iskolai oktatásban vesz részt, vagy a 2007/2008. tanév végén a szakértői és rehabilitációs bizottságnak megküldött értékelő lapok alapján fejlesztő felkészítésben résztvevőként szerepel.

A Programtanács

3. §

(1) Az oktatási és kulturális miniszter (a továbbiakban: miniszter) az e rendelet szerinti informatikai eszközök jóváhagyásával kapcsolatos döntéseinek szakmai előkészítése céljából Programtanácsot működtet.

(2) A Programtanács az ügyrendjét saját maga határozza meg, és azt a miniszter hagyja jóvá. Az ügyrendet az Oktatási és Kulturális Minisztérium (a továbbiakban: OKM) honlapján nyilvánosságra kell hozni.

(3) A Programtanács öt tagból áll, tagjait a miniszter bízta meg feladatuk ellátásával, és dönt visszahívásukról. A Programtanácsba három tagot az OKM, egyet az infokommunikációért felelős kormánybiztos, egyet az Önkormányzati Minisztérium (a továbbiakban: ÖM) jelöl. A megbízatás elfogadással jön létre. A tagokat tevékenységük ellátásáért díjazás nem illeti meg. A Programtanács tagja a jelen rendeletben foglalt feladataival összefüggésben nem utasítható.

(4) A Programtanács tesz javaslatot a szoftver jóváhagyására, illetve a jóváhagyás visszavonására.

(5) Az akkreditációs eljárás során az akkreditációs kérelmet benyújtó minden, az eljárással összefüggő iratba betekinthez, arról másolatot kérhet, valamennyi, az eljárással összefüggő adatot, körülményt, tény megismerhet.

A Programtanács javaslata elleni panasz elbírálása

4. §

(1) A pályázó egy alkalommal írásban panasszal élhet a Programtanács javaslata ellen. A beadványnak tartalmaznia kell a panasz elbírálásához szükséges lényeges tényeket, így különösen a bejelentő azonosításához szükséges adatokat, a feltételezett jogsértés megjelölését és az azt megvalósító konkrét magatartás leírását.

(2) A panaszt a beérkezésétől számított tizenöt napon belül kell elbírálni. Ha az elbírálás megalapozása előreláthatólag tizenöt napnál hosszabb ideig tart, a Programtanács erről a panaszost az eredeti határidő lejártá előtt az elintézés várható időpontjának megjelölése mellett tájékoztatja. A Programtanács a panaszost szükség esetén meghallgathatja, valamint tőle további felvilágosítást és információt kérhet.

Informatikai és szakmai fejlesztések támogatása

5. §

(1) A fenntartó az 1. számú melléklet szerinti adattartalommal – a 9. § (4) bekezdés *n*) pontjában leírtakat és az akkreditált szoftvereket kivéve – új informatikai, szakmai és taneszközökre (a továbbiakban együtt: eszközök) pályázatot nyújthat be a közoktatási intézménnyel 2008. október 1-jén jogviszonyban álló gyermekek és tanulók létszáma alapján. A támogatási igény összege közoktatási intézményenként legfeljebb

a) 4 millió Ft, ha a gyermek- és tanulólétszám legalább 1000 fő,

b) 3 millió Ft, ha a gyermek- és tanulólétszám 700–999 fő,

c) 2 millió Ft, ha a gyermek- és tanulólétszám 500–699 fő,

d) 1 millió Ft,

da) ha a gyermek- és tanulólétszám 150–499 fő és legalább két, e rendelet szerinti nevelési-oktatási feladatot ellát a közoktatási intézmény,

db) ha a gyermeklétszám 60–499 fő és a közoktatási intézmény kizárólag óvodai feladatot lát el,

dc) ha a tanulólétszám 160–499 fő és a közoktatási intézmény kizárólag általános iskolai vagy általános iskolai és alapfokú művészetoktatási feladatot lát el,

dd) ha a tanulólétszám 56–499 fő és a közoktatási intézmény kizárólag szakiskolai feladatot lát el,

de) ha a tanulólétszám 112–499 fő és a közoktatási intézmény kizárólag gimnáziumi vagy szakközépiskolai feladatot lát el,

df) ha a tanulólétszám 75–499 fő és a közoktatási intézmény kizárólag kollégiumi feladatot lát el,

e) 500 ezer Ft,

ea) ha e rendelet szerint a gyermeklétszám 20–59 fő és a közoktatási intézmény kizárólag óvodai feladatot lát el,

eb) ha a gyermek- és tanulólétszám 20–149 fő és a közoktatási intézmény kizárólag gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozási, fejlesztő felkészítési, fejlesztő iskolai feladatok közül legalább egyet ellát.

(2) Az (1) bekezdés szerinti támogatás összege – figyelemmel a (3) bekezdésben foglaltakra – a beérkezett támogatási igények között – a rendelkezésre álló keretösszegeken belül – differenciáltan, a bírálati szempontoknak való megfelelés arányában a 9. § (3) bekezdése szerinti bíráló bizottság (a továbbiakban: bizottság) javaslata alapján a miniszter által kerül megállapításra.

(3) Az iskolai feladatot ellátó intézményekben az (1) bekezdés szerinti támogatási igény összegének 30%-ából biztosítani kell az akkreditált adminisztrációs és ügyviteli szoftver működését. Ha a közoktatási intézmény az akkreditált szoftvert első alkalommal vezeti be vagy a meglévő szeretné lecserélni, a fenntartó – a közoktatási intézményi képviselőjének részvételével – választja ki a megfelelő szoftvert.

6. §

(1) A fenntartó a 2. számú melléklet szerinti adattartalommal e rendelet szerinti eszközökre támogatási igényt nyújthat be az általa fenntartott pedagógiai szakszolgálatot ellátó közoktatási intézmény részére az alábbi feltételek megléte esetén:

a) a pedagógiai szakszolgálat a következő feladatok valamelyikét jogszabályban meghatározottak szerint ellátja:

aa) tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység, országos szakértői és rehabilitációs tevékenység,

ab) nevelési tanácsadás, és

b) az a) pontban meghatározott feladatok ellátása szakmailag és szervezetiileg önálló intézmény vagy intézményegység keretében történik.

(2) A fenntartó – a (4) bekezdésben foglaltakra figyelemmel – az (1) bekezdés aa) pontja szerinti feladat ellátásakor közoktatási intézményenként legfeljebb 200 000 Ft/pedagógus támogatást igényelhet.

(3) A fenntartó – a (4) bekezdésben foglaltakra figyelemmel – az (1) bekezdés ab) pontja szerinti feladat ellátásakor közoktatási intézményenként legfeljebb 100 000 Ft/pedagógus támogatást igényelhet.

(4) A pedagóguslétszámot a 2008. október 1-jén pedagógus-munkakörben közalkalmazotti jogviszonyban, munkaviszonyban foglalkoztatottak teljes munkaidőre átszámított létszáma alapján kell meghatározni, azzal, hogy

a teljes munkaidőre átszámított létszám nem haladhatja meg a fenntartó által engedélyezett álláshelyek számát.

A támogatás igénylése, felülvizsgálata, bírálata, folyósítása

7. §

(1) A fenntartó az 5. § és 6. § szerinti támogatás igénylésére szolgáló igénylőlapot az 1. és 2. számú mellékletben szereplő tartalommal az OKM Támogatáskezelő Igazgatósága (a továbbiakban: OKM Támogatáskezelő) honlapján az erre a célra kialakított elektronikus rendszeren keresztül állíthatja elő. Az igénylőlapot két eredeti példányban postai úton 2009. szeptember 4-ig küldi meg

a) a helyi önkormányzati intézményfenntartó – az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Áht.) 64/B. §-ának (3) bekezdése alapján – a Magyar Államkincstár területileg illetékes szervéhez (a továbbiakban: Igazgatóság),

b) a nem helyi önkormányzati intézményfenntartó az OKM Támogatáskezelő részére.

(2) Az igénylőlaphoz két eredeti példányban csatolni kell

a) a fenntartói nyilatkozatot

aa) az esélyegyenlőségi intézkedésekkel kapcsolatban,

ab) arról, hogy az igénylőlapon feltüntetett eszközökre az Új Magyarországi Fejlesztési Terv keretében nem nyújtott be pályázatot;

b) az intézményvezető nyilatkozatát arról, hogy

ba) az intézmény rendezett munkaügyi kapcsolatokkal rendelkezik,

bb) – gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás, fejlesztő felkészítés feladatait ellátó közoktatási intézmények esetében – a létszámot a 14/1994. MKM rendelet 8. §-a alapján a 2007/2008. tanév végén a szakértői és rehabilitációs bizottságnak megküldött értékelőlap alapján állapította meg,

bc) a fejlesztő iskolai oktatásban részt vevő tanuló rendelkezik a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményével;

c) nem állami intézményfenntartó esetén

ca) felhatalmazást az azonnali beszédési megbízás benyújtásához,

cb) hozzájárulást ahhoz, hogy az Igazgatóság az utalás előtt az adó-, járulék-, illeték- vagy vámterheléssel kapcsolatban adatot kérjen az illetékes hatóságoktól.

(3) Ha a fenntartó 2009. március utolsó munkanapjáig a közoktatási intézmény átszervezésével, fenntartói jogának átadásával, megszüntetésével összefüggő döntést hozott, akkor az e rendeletben foglaltakat a következő eltérésekkel kell alkalmazni. A közoktatási intézmény jogutód nélküli megszüntetése esetében a fenntartó az érintett közoktatási intézmény vonatkozásában nem nyújthat be támo-

gatási igényt. A közoktatási intézmény jogutóddal történő megszűnése, illetve átszervezése, fenntartói jogának átadása esetében a támogatási igényt a jogutód közoktatási intézmény fenntartója a jogelőd közoktatási intézmény fenntartójának egyetértésével nyújthatja be, az elnyert támogatást a jogutód közoktatási intézmény fenntartója, illetve a támogatott közoktatási intézmény használhatja fel az e rendeletben meghatározott támogatási célra, ebben az esetben a támogatással a jogutód közoktatási intézmény fenntartójának kell elszámolnia. Ha az igénylés időpontjáig az új OM azonosító nem kerül kiadásra, a székhelyintézmény OM azonosítója alapján nyújtható be támogatási igény. E bekezdés szerinti változás esetén a fenntartónak csatolnia kell a fenntartói döntésről szóló határozatot, a közoktatási intézmény hatályos és egységes szerkezetű alapító okiratát, valamint a megszüntető okiratát.

8. §

(1) Az Igazgatóság az e rendeletnek való megfelelés szempontjából a határidőben beérkezett támogatási igényt megvizsgálja, és szükség esetén legfeljebb nyolcnapos határidővel hiánypótlásra, módosításra hívja fel a helyi önkormányzati intézményfenntartót. Amennyiben a helyi önkormányzati intézményfenntartó a felhívásnak nem tesz eleget, vagy nem megfelelően teljesíti azt, az Igazgatóság a támogatási igényt nem továbbítja, és erről 2009. szeptember 18-ig írásban értesíti a helyi önkormányzati intézményfenntartót. Az e rendeletben meghatározott határidőn túl benyújtott támogatási igényt érdemi vizsgálat nélkül vissza kell küldeni a helyi önkormányzati intézményfenntartónak. Az e bekezdésben foglaltakat a nem helyi önkormányzati intézményfenntartók esetében is alkalmazni kell.

(2) A nem továbbított igényekről az Igazgatóság a 3. és 4. számú melléklet alapján összesítő adatlapot készít, amelyet 2009. szeptember 18-ig megküld az OKM Támogatáskezelő részére. Az összesített adatokat, ideértve a nem helyi önkormányzati intézményfenntartók adatait is, az OKM Támogatáskezelő elektronikus úton megküldi az OKM részére.

(3) Az Igazgatóság a helyi önkormányzati intézményfenntartók igénylőlapjait a 3. és 4. számú melléklet alapján összesíti és 2009. szeptember 18-ig papír alapon megküldi az OKM Támogatáskezelő részére, egyúttal az igénylőlapokat, valamennyi melléklettel együtt egy példányban mellékel.

9. §

(1) Az OKM Támogatáskezelő a támogatási igényeket az adatbázis lezárását követő három munkanapon belül elektronikusan átadja az OKM részére. Az OKM Támogatáskezelő a 7. § (2) bekezdés *ab*) pontja szerinti nyilatkozat

tartalmának valóságát és a létszámadatokat az országos statisztikai adatgyűjtési program keretében megadott adatok alapján ellenőrzi.

(2) Az OKM Támogatáskezelő a feldolgozott igénybejelentéseket az 1. § szerinti fenntartói bontásban, intézmény és jogcím szerint, valamennyi adattal elektronikus formában 2009. október 9-ig átadja az OKM részére.

(3) Az egy közoktatási intézményre jutó támogatás összegére és a támogatásban részesíthető fenntartók körére vonatkozóan az OKM, az ÖM, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium (a továbbiakban: SZMM) szakértőiből álló öttagú bizottság – az OKM Támogatáskezelő mint lebonyolító szervezet közreműködésével – az e rendeletben foglaltak figyelembevételével 2009. október 16-ig tesz javaslatot a miniszternek. A bizottságba három tagot az OKM, egy-egy tagot az ÖM és az SZMM delegál.

(4) A támogatási igények bírálata az igénylőlapon, a mellékletekben, a közoktatási információs rendszerben nyilvántartott adatok alapján, a jogszabályban meghatározott feltételeknek való megfelelés alapján történik. A bírálat során előnyt jelent, ha

a) a közoktatási intézmény többcélú intézményként biztosítja a gyermek nevelését, oktatását,

b) a közoktatási intézmény egységes iskolai, egységes középiskolai intézményegység keretében látja el az iskolai feladatot,

c) a közoktatási intézmény több település tekintetében lát el óvodai, illetve általános iskolai feladatot,

d) a településen a közoktatási intézmény kizárólagosan lát el óvodai, illetve általános iskolai feladatot,

e) a nem állami közoktatási intézmény kötelező feladatellátásban vesz részt,

f) a közoktatási intézménynek van olyan feladatellátási helye, amely 1500 fő vagy az alatti lakosságszámú településen működik,

g) a közoktatási intézménynek van olyan feladatellátási helye, amely a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékéről szóló 240/2006. (XI. 30.) Korm. rendelet mellékletében meghatározott mindkét mutató szempontjából hátrányosnak minősül,

h) a közoktatási intézmény a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatásról szóló törvény) 3. számú mellékletében meghatározott átlaglétszámot alapul véve legalább három óvodai, illetve kollégiumi csoporttal működik, továbbá az adott iskola-típusnak megfelelően valamennyi évfolyamon legalább egy-egy iskolai osztály van,

i) a közoktatási intézmény a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás, a fejlesztő felkészítés, a fejlesztő iskolai oktatás feladatai közül legalább egyet ellát,

j) a közoktatási intézmény sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló nevelését, oktatását látja el,

k) a kiválasztott eszközöket a gyermek, tanuló használja a nevelő, oktató munka során,

l) a fenntartó a 2006-ban aláírt hároméves bérleti szerződési kötelezettséget tulajdonszerzés céljával szeretné megszüntetni,

m) az eszköz nyelvi és természettudományi labor kialakításához, nem szakrendszerű oktatáshoz szükséges,

n) a közoktatási intézmény pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmény által fenntartott gyakorlóiskolaként lát el középiskola és általános iskolai feladatot,

o) a közoktatási intézmény pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmény által fenntartott gyakorló óvodaként lát el óvodai feladatot,

p) a közoktatási intézmény hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók nevelését, oktatását látja el,

q) a kiválasztott eszközök közvetlenül biztosítják a 6. § szerinti feladatok ellátását.

(5) A támogatás odaítéléséről a bizottság javaslatát követően a miniszter nyolc napon belül dönt. A döntés eredményét az OKM a honlapján közzéteszi, valamint az OKM Támogatáskezelő a miniszteri döntést követő nyolc napon belül postai úton megküldi a fenntartónak.

(6) A Magyar Köztársaság 2009. évi költségvetéséről szóló 2008. évi CII. évi törvény (a továbbiakban: költségvetésről szóló törvény) 30. §-ának (1) bekezdése alapján az egyéni vállalkozó, a gazdasági társaság – ide nem értve a nonprofit gazdasági társaságot – a bizottság által javasolt összeg 30%-ára válik jogosulttá.

10. §

(1) Az OKM a döntést követően a támogatásra jogosult helyi önkormányzati intézményfenntartók igénylőlapjait az 5. számú melléklet alapján összesíti, majd az összesített adatokat a miniszteri döntést követő nyolc napon belül utalványozás céljából az önkormányzat KSH kódjának, (településtípus nélküli) megnevezésének és az ezer forintra kerekített támogatási összegnek a feltüntetésével papír alapon és elektronikus formában is megküldi az ÖM részére. Az ÖM a támogatást a költségvetésről szóló törvény 5. számú mellékletének 17. a) pontja szerinti forrás terhére biztosítja. A támogatást a miniszteri döntést követő tizenöt napon belül az ÖM utalványozása alapján a Magyar Államkincstár egy összegben folyósítja.

(2) A nem állami intézményfenntartók esetén a támogatást az Igazgatóság a költségvetésről szóló törvény XX. Fejezet, 11. cím, 2. alcím, 3. jogcímcsoport, 1. előirányzat-csoportszám „Közoktatási célú humánszolgáltatás és kiegészítő támogatás” című előirányzat terhére az OKM utalványozását követő nyolc napon belül folyósítja. A folyósítás feltétele, hogy a nem állami intézményfenntartónak ne legyen köztartozása. Köztartozás esetén a támogatást az Igazgatóság visszautalja az OKM részére.

(3) Az állami felsőoktatási intézményfenntartók részére az OKM a miniszteri döntést követő hónap végéig, pótelőirányzatként intézkedik a költségvetésről szóló törvény XX. fejezet 11. cím 2. alcím 17. jogcímcsoport „Gyakorlóiskolák normatív támogatása” előirányzat terhére történő előirányzatok átcsoportosításáról és folyósításáról.

Az esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések

11. §

A támogatási igényhez csatolni kell a helyi önkormányzati intézményfenntartó nyilatkozatát arról, hogy rendelkezik a közoktatásról szóló törvény 105. §-ában meghatározott közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési tervvel. E rendelkezéseket a társulások tekintetében azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a nyilatkozatot az egyes társulási típusoknál meghatározott döntéshozó szerv vagy személy adja ki.

A támogatás felhasználása és elszámolása

12. §

(1) Az e rendeletben meghatározott benyújtási határidők elmulasztása jogvesztő.

(2) Az 5. § és a 6. § alapján elnyert támogatási összeget egymással és más állami támogatással, pályázattal nem lehet összevonni.

(3) Az elnyert támogatást a miniszteri döntést követően lehet felhasználni. A miniszteri döntés napját a 9. § (5) bekezdése szerinti közzététel tartalmazza.

(4) A fenntartó a támogatási összeget a miniszteri döntés alapján köteles felhasználni, és csak arra a közoktatási intézményre fordíthatja, amelyre a támogatást elnyerte. A fenntartó döntése alapján az eszközöket a közoktatási intézmény is beszerezheti. Felhasználáskor a beszerzési mennyiség, illetve a támogatott eszközök száma változtatható, azzal, hogy a miniszteri döntésben nem szereplő eszközre nem lehet a támogatást fordítani.

(5) Ha a támogatást elnyert fenntartó a közoktatási intézményét jogutódlással megszünteti, a támogatás teljes összegét – vagy azt, amire a fenntartó a támogatást fordította – a jogutód közoktatási intézménynek kell átadni.

(6) A támogatás 2009. december 31-ig kötelezettségvállalással terhelt maradványát 2010. június 30-ig lehet jogszerűen felhasználni. A támogatás felhasználását követő harminc napon belül a fenntartó szakmai beszámolót és pénzügyi elszámolást küld az OKM Támogatáskezelő részére. A szakmai beszámolót és pénzügyi elszámolást a 6. számú melléklet szerinti adattartalommal kell az OKM Támogatáskezelő honlapján előállítani és az onnan ki-

nyomtatott adatlapot postai úton – egy eredeti és egy másolati példányban – megküldeni az OKM Támogatáskezelő részére. Az adatlaphoz másolatban, két példányban csatolni kell a kötelezettségvállalásról szóló bizonylatot, a számlamásolatot, hozzáfűzve a kifizetést igazoló dokumentumot. Amennyiben a fenntartó az e bekezdésben meghatározott kötelezettségének nem tesz eleget, a kapott támogatást – kamattal terhelten – vissza kell fizetnie. A kamat az igénybevétel éve szerinti átlagos jegybanki alapkamat kétszerese. Ha a fenntartó visszafizetési kötelezettségének határidőben nem tesz eleget, az összeg után a fenntartó a visszafizetési kötelezettsége teljesítésének napjáig további késedelmi kamatot fizet. A késedelmi kamat mértéke minden naptári nap után a felszámítás időpontjában érvényes jegybanki alapkamat kétszeresének 365-öd része.

(7) Az OKM Támogatáskezelő szakmailag ellenőrzi a közölt adatokat, majd az összesített adatokat – az állami felsőoktatási intézményfenntartók adatlapjait kivéve – elektronikusan, az eredeti példányt postai úton megküldi az Igazgatóságoknak. Az Igazgatóság az OKM Támogatáskezelő által megküldött adatok alapján és a pénzügyi adatok ellenőrzése után a 7. számú melléklet szerinti adattartalommal összesítő elektronikusan és postai úton jelentést küld az OKM részére. Az OKM Támogatáskezelő az állami felsőoktatási intézményfenntartók adatlapjait elektronikus formában és az eredeti aláírással papír alapon átadja az OKM-nek.

(8) Kötelezettségvállalásnak minősül különösen a szerződés, a megállapodás megkötése, a visszaigazolt megrendelés. Kötelezettségvállalásnak kell elfogadni a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvényben leírtak alapján a közbeszerzés megkezdéseként a közbeszerzési eljárást megindító feladott hirdetményt, megküldött ajánlati, ajánlattételi felhívást.

(9) Ha a fenntartó a támogatást vagy annak egy részét jogosulatlanul vette igénybe, azt nem megfelelően használta fel, vagy a támogatások igényléséhez valótlan adatot szolgáltatott, akkor a támogatásról, vagy annak meghatározott részéről haladéktalanul köteles lemondani, és a támogatást vagy annak meghatározott részét vissza kell fizetnie a következők szerint: a helyi önkormányzati intézményfenntartó a központi költségvetés javára, a nem állami intézményfenntartó a területileg illetékes Igazgatósá-

gon keresztül az OKM részére, az állami felsőoktatási intézményfenntartó közvetlenül az OKM részére.

(10) Visszafizetés esetén a támogatást kamatokkal terhelten kell visszafizetni. A kamat az igénybevétel éve szerinti átlagos jegybanki alapkamat kétszerese.

(11) Az igénylés, folyósítás, elszámolás és ellenőrzés során az e rendeletben nem szabályozott kérdésekben a helyi önkormányzati intézményfenntartó esetén az Áht., a nem helyi önkormányzati intézményfenntartó esetén a közoktatásról szóló törvény végrehajtásáról rendelkező 20/1997. (II. 13.) Korm. rendelet rendelkezéseit kell alkalmazni.

Ellenőrzés, monitoring

13. §

(1) A támogatás céljának szakmai megvalósulását az OKM Támogatáskezelő, a pénzeszközök jogszerű felhasználását az Igazgatóság ellenőrzi.

(2) A fenntartó és a közoktatási intézmény köteles a támogatás felhasználását elkülönítetten és naprakészen nyilvántartani, az ellenőrzésre feljogosított szervek megkeresésére az ellenőrzés lefolytatásához szükséges tájékoztatást megadni, a kért dokumentumokat rendelkezésre bocsátani, a helyszíni ellenőrzést lehetővé tenni. Az adatok valódiságát az egyes fenntartóknál, illetve közoktatási intézményeknél megfelelő nyilvántartással, szakmai dokumentációval, az elszámolást megalapozó könyvelési rendszer kialakításával is alá kell támasztani.

(3) A fenntartónak – az OKM Támogatáskezelő által végzendő monitoring tevékenységéhez – a támogatás folyósítását követő évben adatszolgáltatási kötelezettsége van.

Záró rendelkezések

14. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 3. napon lép hatályba.

Dr. Hiller István s. k.,
oktatási és kulturális miniszter

1. számú melléklet a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez**Adatlap a 4. § szerinti támogatási igény bejelentéséhez**

Fenntartó ¹ neve:	
Képviselő neve:	
Székhely:	
Fenntartó típusa:	
Számlavezető bank neve:	
Számlaszám:	
KSH kódja:	
Kapcsolattartó neve:	
Kapcsolattartó telefonszáma:	
Kapcsolattartó e-mail címe:	

Sorszám	OM azonosító (igénylési)	Név	Székhely	Alapító okirat kelte	Működési engedély kiadója	Működési engedély száma	Telephely száma

Sorszám	OM azonosító(igénylési)	Név	Székhely	Óvodás	Ált. isk. 1–8. évf.	Középisk. 9–13. évf.	Szakiskolás	Kollégista	HH óvodás és iskolás szám	HHH ovis és isk. száma	SNI ovis és isk. száma	Korai fejlesztésben részt vevő	Fejlesztő iskolás	Fejlesztő felk.-ben részt vevő	Eszköz megnevezése ²	Eszköz típusa	Felhasználás típusa ³	Fogyasztói ár/db	Beszerzési mennyiség	Igényelt támogatás ⁴ (önrész nélkül, bruttó összeg)
Összesen:																				

¹ Fenntartói jog átadása esetén a jogutód fenntartó adatait kell megadni.² Eszközmegnevezésnek konkrétan kell lennie, de nem kell a márkanevet feltüntetni, pl. tanári szék, fektető, polc, számítógép, nyomtató, nyelvi labor stb.³ Felhasználás típusa különösen: az angol nyelv oktatása, hiányzó eszköz pótlása, korszerűsítés (a korszerűsíteni kívánt eszköz kora), nem szakrendszerű oktatás megtartásához eszköz.⁴ Az igényelt támogatás összege közoktatási intézményenként nem haladhatja meg a jogszabályban meghatározott mértéket. A túllépés érvénytelenné teszi a támogatási igényt.

Szempontsor közoktatási intézményenként

OM azonosító:			
A közoktatási intézmény neve:			
Szempontok	Igen/Nem	Szöveges válasz	Megjegyzés (lényegre törő indokolás)
Óvodai feladatot kizárólagosan lát el?		Hány település vonatkozásában?	
Általános iskolai feladatot kizárólagosan lát el?		Hány település vonatkozásában?	
Részt vesz az óvodai kötelező feladatellátásban?		Hány település vonatkozásában?	
Részt vesz az általános iskolai kötelező feladatellátásban?		Hány település vonatkozásában?	
Van helyi önkormányzattal közoktatási megállapodása?		Hány önkormányzattal, milyen feladatra?	
OKM miniszterével van közoktatási megállapodása?		Milyen feladatra?	
Van-e olyan nevelési-oktatási feladatot ellátó feladatellátási helye, amely a 240/2006. Korm. rendelet mellékletében meghatározott mindkét mutató szempontjából hátrányosnak minősül?		Hány feladatellátási hely, milyen közoktatási feladatra?	
2006-ban kötött a fenntartó hároméves bérleti szerződést?		Hány forint szükséges az eszközök megvásárlásához?	Sorolja fel a bérelt eszközöket!
Egységes iskolai (általános iskolai és gimnáziumi) feladatot ellát a közoktatási intézmény?		Hány fő érintett?	
Egységes középiskolai (általános iskolai oktatás mellett legalább 2 középfokú iskolai oktatás van) feladatot ellát a közoktatási intézmény?		Hány fő érintett?	
2009/2010-es tanévre, nevelési évre tervezett eszközfejlesztést?		Összege (Ft)?	
Van olyan nevelési-oktatási feladatot ellátó feladatellátási helye, amely 1500 fő vagy az alatti lakosságú településen működik?		Hány feladatellátási hely, milyen közoktatási feladat?	

Adatok 2009. március utolsó munkanapjáig hozott fenntartói döntésről:

Sorszám	OM azonosító (igénylési)	Név	Székhely	Sorolja fel a jogelőd intézmények OM azonosítóit	Nevelési-oktatási feladatbővülés	Nevelési-oktatási feladatmegszűnés	Nevelési-oktatási feladatellátási hely megszűnés	Fenntartói jog átadása	Nevelési-oktatási feladatellátási hely bővülés	Tervezett létszám 2009/2010-es tanévre
					Igen/Nem	Igen/Nem	Igen/Nem	Előző fenntartó neve	Igen/Nem	

Kelt:, 2009.

.....
jogutód fenntartó/fenntartó⁵ cégszerű aláírása

.....
jogelőd fenntartó cégszerű aláírása

⁵ A megfelelőt alá kell húzni.

Az igénylőlap beküldendő 2 eredeti példányban postai úton:

- a) a helyi önkormányzati intézményfenntartó esetén az Igazgatóságához,
- b) a nem helyi önkormányzati intézményfenntartó esetén az OKM Támogatáskezelőhöz.

Borítékra rá kell írni: „Szakmai és informatikai eszközök támogatása.”

Az elektronikus igénylés http://www.okmt.hu/elektronikus_igenyles című honlapon történik.

Melléklet 2 példányban

- a) a fenntartói nyilatkozatot
 - aa) az esélyegyenlőségi intézkedésekkel kapcsolatban,
 - ab) arról, hogy az igénylőlapon feltüntetett eszközökre az Új Magyarországi Fejlesztési Terv keretében nem nyújtott be pályázatot,
 - ac) arról, hogy született-e a március utolsó munkanapjáig döntés jogutódlásról, átszervezésről, fenntartói jog átadásáról, egyúttal mellékelni kell a döntésről szóló határozatot, az igényjogosultságot megalapozó okiratokat,
 - b) az intézményvezető nyilatkozatát arról, hogy
 - ba) az intézmény rendezett munkaügyi kapcsolatokkal rendelkezik,
 - bb) a – gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás; fejlesztő felkészítés feladatait ellátó közoktatási intézmények esetében – létszámot 14/1994. MKM rendelet 8. §-a alapján 2007/2008-as tanév végén a szakértői és rehabilitációs bizottságnak megküldött értékelőlap alapján állapította meg,
 - bc) a fejlesztő iskolai oktatásban részt vevő tanuló rendelkezik a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményével,
 - c) a nem állami intézményfenntartó esetén
 - ca) a felhatalmazását az azonnali beszédési megbízás benyújtásához,
 - cb) a hozzájárulását ahhoz, hogy az Igazgatóság az utalás előtt az adó-, járulék-, illeték- vagy vámtartozással kapcsolatban adatot kérjen az illetékes hatóságoktól.

Az aa) pont szerinti nyilatkozat szövege:

Nyilatkozat

Alulírott polgármester/kgy elnöke/társulási tanács elnöke (a nem kívánt rész törlendő) nyilatkozom arról, hogy a képviselő-testület/közygyűlés/társulási tanács/döntéshozó szerv (a nem kívánt rész törlendő) számú határozatával elfogadta a gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedéseket (közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési terv) – a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 105. §-ának (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően – az önkormányzati intézkedési terv, illetve a fővárosi, megyei fejlesztési terv részeként/vagy az abban foglaltakra tekintettel önálló intézkedési tervként.

Jelen nyilatkozat a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelettel meghirdetett pályázat mellékletét képezi.

Kelt:, 2009.

.....
jogutód fenntartó képviselőjének cégszerű aláírása

.....
jogelőd fenntartó képviselőjének cégszerű aláírása

2. számú melléklet a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

Adatlap az 5. § szerinti támogatási igény bejelentéséhez

Fenntartó neve ⁶ :	
Képviselő neve:	
Székhely:	
Fenntartó típusa:	
Számlavezető bank neve:	
Számlaszám:	
KSH kódja:	
Kapcsolattartó neve:	
Kapcsolattartó telefonszáma:	
Kapcsolattartó e-mail címe:	

A közoktatási intézmény							
Sorszám	OM azonosító (igénylési)	Név	Székhely	Alapító okirat kelte	Működési engedély kiadója	Működési engedély száma	Telephely száma

Sorszám	Igénylés- kori OM azonosító	Név	Székhely	Pedagógus- munkakörre engedélyezett álláshely (db)		Pedagógus- munkakörben, teljes munkaidőre átszámított foglalkoztatottak létszáma		Eszköz megneve- zése ²	Fel- használás típusa ³	Fogyasz- tói ár/db	Beszerzési mennyi- ség	Igényelt támogatás (önrész nélkül, bruttó összeg) ³
				nevelési tanácsadó	szakértői és rehabi- litációs bizottság	nevelési tanácsadó	szakértői és rehabi- litációs bizottság					
Mindösszesen:												

⁶ Fenntartói jog átadása esetén a jogutód fenntartói adatai

Szemponysorok közoktatási intézményenként

OM azonosító:		
A közoktatási intézmény neve:		
Szemponysorok	Számadat vagy Igen/Nem válasz	Szöveges válasz
Hány település vonatkozásában látja el a nevelési tanácsadás feladatait?		
Hány település vonatkozásában látja el a szakértői és rehabilitációs bizottság feladatait?		
Nevelési tanácsadás működési köze:		Városi Kistérségi Megyei feladatot lát el:
A szakértői és rehabilitációs bizottság működési köze:		Városi Kistérségi Megyei feladatot lát el:
2009/2010-es tanévre informatikai és szakmai eszközfejlesztésre tervezett összeg?	Igen/Nem	Összege (Ft)?

Adatok 2009. március utolsó munkanapjáig hozott fenntartói döntésről:

Sorszám	OM azonosító	Név	Székhely	Sorolja fel a jogelőd intézmények OM azonosítóit	Kivált és új intézmény lett	2008. október 1-jei adatok		2009/2010-re tervezett álláshely	
					Igen/Nem	Szakértői biz. pedagógus	Nevelési t. pedagógus	Szakértői biz. pedagógus	Nevelési t. pedagógus

Kelt:, 2009.

.....
jogutód fenntartó/fenntartó⁷ cégszerű aláírása

.....
jogelőd fenntartó képviselőjének cégszerű aláírása

Az igénylőlap beküldendő 2 eredeti példányban postai úton:

- a helyi önkormányzati intézményfenntartó esetén az Igazgatósághoz,
- a nem helyi önkormányzati intézményfenntartó esetén az OKM Támogatáskezelőhöz.

Borítékra rá kell írni: „Szakmai és informatikai eszközök támogatása.”

Az elektronikus igénylés http://www.okmt.hu/elektronikus_igenyles című honlapon történik.

⁷ A megfelelőt alá kell húzni.

Melléklet 2 példányban

- a) a fenntartói nyilatkozatot
- aa) az esélyegyenlőségi intézkedésekkel kapcsolatban,
- ab) arról, hogy az igénylőlapra feltüntetett eszközökre az Új Magyarországi Fejlesztési Terv keretében nem nyújtott be pályázatot,
- ac) arról, hogy született-e a március utolsó munkanapjáig döntés jogutódlásról, átszervezésről, fenntartói jog átadásáról, egyúttal mellékelni kell a döntésről szóló határozatot, az igényjogosultságot megalapozó okiratokat,
- b) az intézményvezető nyilatkozatát arról, hogy
- ba) az intézmény rendezett munkaügyi kapcsolatokkal rendelkezik,
- bb) a – gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás, fejlesztő felkészítés feladatait ellátó közoktatási intézmények esetében – létszámot 14/1994. MKM rendelet 8. §-a alapján 2007/2008-as tanév végén a szakértői és rehabilitációs bizottságnak megküldött értékelőlap alapján állapította meg,
- bc) a fejlesztő iskolai oktatásban részt vevő tanuló rendelkezik a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményével,
- c) a nem állami intézményfenntartó esetén
- ca) a felhatalmazását az azonnali beszédési megbízás benyújtásához,
- cb) a hozzájárulását ahhoz, hogy az Igazgatóság az utalás előtt az adó-, járulék-, illeték- vagy vámtartozással kapcsolatban adatot kérjen az illetékes hatóságoktól.

Az aa) pont szerinti nyilatkozat szövege:

Nyilatkozat

Alulírott polgármester/községi elnök/társulási tanács elnöke (a nem kívánt rész törlendő) nyilatkozom arról, hogy a képviselő-testület/községi elnök/társulási tanács/döntéshozó szerv (a nem kívánt rész törlendő) számú határozatával elfogadta a gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedéseket (közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési terv) – a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 105. §-ának (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően – az önkormányzati intézkedési terv, illetve a fővárosi, megyei fejlesztési terv részeként/vagy az abban foglaltakra tekintettel önálló intézkedési tervként.

Jelen nyilatkozat a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelettel meghirdetett pályázat mellékletét képezi.

Kelt:, 2009.

.....
jogutód fenntartó/fenntartó⁸ cégszerű aláírása

.....
jogelőd fenntartó képviselőjének cégszerű aláírása

⁸ A megfelelő alá kell húzni.

3. számú melléklet a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

Költségvetési év: 2009.

Országos összesítő
a szakmai és informatikai fejlesztési feladatok támogatásának igénylésére
a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelet 4. §-ában meghatározottak alapján

Régió	Fenntartó összes		Elutasított kérelem					Elfogadott/továbbított kérelem
	(2008/2009-es tanévben finanszírozott fenntartók száma)	Ebből támogatási igényt benyújtott	Jogcím nélküli	Határidőn túl	Határidőn belül, de nem küldött hiánypótlást	Továbbra sem jó adatokkal teljesítette a hiánypótlást	Egyéb	Ennyi fenntartó kérelmét továbbította a Kincstár
Közép-magyarországi Régió								
Főváros								
Pest megye								
Régió összesen:								
Nyugat-dunántúli Régió								
Győr								
Vas								
Zala								
Régió összesen:								
Dél-dunántúli Régió								
Baranya								
Somogy								
Tolna								
Régió összesen:								
Közép-dunántúli Régió								
Fejér								
Komárom-Esztergom								
Veszprém								
Régió összesen:								
Észak-magyarországi Régió								
Borsod-Abaúj-Zemplén								
Heves								
Nógrád								
Régió összesen:								
Észak-alföldi Régió								
Hajdú-Bihar								
Jász-Nagykun-Szolnok								
Szabolcs-Szatmár-Bereg								
Régió összesen:								
Dél-alföldi Régió								
Bács-Kiskun								
Békés								
Csongrád								
Régió összesen:								
Mindösszesen:								

Kelt:, 2009.

.....
cégszerű aláírás

**Megyei összesítő a szakmai és informatikai fejlesztési feladatok támogatásának igénylésére
a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelet 4. §-ában meghatározottak alapján**

Költségvetési év: 2009.

Megye megnevezése:

Sorszám ⁹	Fenntartó neve	Igényelt támogatás (Ft)
Összesen:		

Sorszám ¹⁰	Fenntartó neve	Igényelt támogatás (Ft)
Összesen:		

Kelt:, 2009.

.....
cégszerű aláírás

Mellékletek:

Az 1. számú melléklet alapján benyújtott fenntartói igénylések eredeti példánya, az Igazgatóság megjegyzésével:

1. Továbbított kérelem, javítás nélkül.
2. Továbbított kérelem, javítással. (A javításokat az Igazgatóság a másolati példányra rávezeti, majd aláírásával hitelesíti a leírtakat.)

Borítékra rá kell írni: „Szakmai és informatikai eszközök támogatása.”

⁹ A sorok száma igény szerint bővíthető.

¹⁰ A sorok száma igény szerint bővíthető.

4. számú melléklet a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

Költségvetési év: 2009.

Országos összesítő
a szakmai és informatikai fejlesztési feladatok támogatásának igénylésére
a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelet 5. §-ában meghatározottak alapján

Régió	Fenntartó összes		Elutasított kérelem					Elfogadott/továbbított kérelem
	(2008/2009-es tanévben finanszírozott fenntartók száma)	Ebből támogatási igényt benyújtott	Jogcím nélküli	Határidőn túl	Határidőn belül, de nem küldött hiánypótlást	Továbbra sem jó adatokkal teljesítette a hiánypótlást	Egyéb	Ennyi fenntartó kérelmét továbbította a Kincstár
Közép-magyarországi Régió								
Főváros								
Pest megye								
Régió összesen:								
Nyugat-dunántúli Régió								
Győr								
Vas								
Zala								
Régió összesen:								
Dél-dunántúli Régió								
Baranya								
Somogy								
Tolna								
Régió összesen:								
Közép-dunántúli Régió								
Fejér								
Komárom-Esztergom								
Veszprém								
Régió összesen:								
Észak-magyarországi Régió								
Borsod-Abaúj-Zemplén								
Heves								
Nógrád								
Régió összesen:								
Észak-alföldi Régió								
Hajdú-Bihar								
Jász-Nagykun-Szolnok								
Szabolcs-Szatmár-Bereg								
Régió összesen:								
Dél-alföldi Régió								
Bács-Kiskun								
Békés								
Csongrád								
Régió összesen:								
Mindösszesen:								

Kelt:, 2009.

.....
cégszerű aláírás

**Megyei összesítő a szakmai és informatikai fejlesztési feladatok támogatásának igénylésére
a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelet 5. §-ában meghatározottak alapján**

Költségvetési év: 2009.

Megye megnevezése:

Sorszám ¹¹	Fenntartó neve	Igényelt támogatás (Ft)
Összesen:		

Sorszám ¹²	Fenntartó neve	Igényelt támogatás (Ft)
Összesen:		

Kelt:, 2009.

.....
cégszerű aláírás

Mellékletek:

A 2. számú melléklet alapján benyújtott fenntartói igénylések eredeti példánya, az Igazgatóság megjegyzésével:

1. Továbbított kérelem, javítás nélkül.
2. Továbbított kérelem, javítással. (A javításokat az Igazgatóság a másolati példányra rávezeti, majd aláírásával hitelesíti a leírtakat.)

Borítékra rá kell írni: „Szakmai és informatikai eszközök támogatása.”

¹¹ A sorok száma igény szerint bővíthető.

¹² A sorok száma igény szerint bővíthető.

¹⁴ Az önkormányzat neve a település típusa nélkül értendő.

6. számú melléklet a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

Adatlap az informatikai és szakmai eszközök fejlesztésére elnyert támogatás felhasználásáról

Szakmai beszámoló és a pénzügyi elszámolás	
A fenntartó neve:	
Képviselő neve:	
Székhely:	
Fenntartó típusa:	
Számlavezető bank neve:	
Számlaszám:	
KSH kódja:	
Kapcsolattartó neve:	
Kapcsolattartó telefonszáma:	
Kapcsolattartó e-mail címe ¹⁵ :	

OM azonosító	
Neve:	
Székhelye:	

Intézményre fordított összeg felhasználása

Fejlesztés forrásai	4. §	5. §
Elnyert támogatás	(Ft)	(Ft)
Saját forrás	(Ft)	(Ft)

	4. §	5. §
1. 2009. december 31-ig elköltött összeg	(Ft)	(Ft)
2. 2009. december 31-ig kötelezettségvállalással terhelt összeg	(Ft)	(Ft)
3. Fel nem használt (visszautalt) összeg	(Ft)	(Ft)
4. Visszautalás ideje ¹⁶ : (év/hó/nap)		

¹⁵ Az e-mailcímmel szemben elvárás, hogy a fenntartó napi rendszerességgel figyelje, az OKM Támogatáskezelő hivatalos kommunikációja a megadott elektronikus levelezési címen zajlik.

¹⁶ A 3. sor szerint a fel nem használt összegre vonatkozik.

Felhasználás

Sorszám	Eszköz neve	Beszerzési mennyiség (db)	Ár (Ft)
1. Támogatás összesen:			0
2. Önerő összege:			
Önerő %-ban:			0,00%
Összköltsége (1.+2. sor összesen):			0

Számlaösszesítő					
Számla sorszáma	Számla kibocsátója	Kiállítás dátuma (éééé.hh.nn.)	Számla tárgy/megnevezése (feladat, beszerzett eszköz, szolgáltatás megnevezése) ¹⁷	Számla szerinti tétel nettó értéke (Ft)	Számla szerinti tétel bruttó értéke (Ft)
			Összesen:	0	0

A pályázó az aláírásával felelősséget vállal arra, hogy a fentiekben közölt adatok a valóságnak megfelelnek.

P. H.

.....
fenntartó képviselőjének cégszerű aláírása

Az adatlaphoz másolatban, két példányban csatolni kell a kötelezettségvállalásról szóló bizonylatot, a számlamásolatot, hozzáfűzve a kifizetést igazoló dokumentumot.

Az elektronikusan kitöltött, lezárt és kinyomtatott adatlapot a fenntartó törvényes képviselője cégszerűen aláírja, majd egy eredeti és egy másolati példányban meg kell küldeni az OKM Támogatáskezelő (OKM Támogatáskezelő 1055 Budapest, Bihari János u. 5.) részére.

Borítékra rá kell írni: „Szakmai és informatikai eszközök támogatásának elszámolása.”

Az adatlap elektronikus elérhetősége: [www.okmt.hu/Hazai pályázatok Monitoring/Közoktatás monitoring/ Szakmai és informatikai eszközök elszámolás](http://www.okmt.hu/Hazai_palyazatok_Monitoring/Kozoktatás_monitoring/)

¹⁷ A Felhasználás c. táblázat sorszámanak megadása is elegendő.

7. számú melléklet a 28/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

Költségvetési év: 2009.

Megye megnevezése:

Fenntartó típusa: helyi önkormányzat/nem állami intézményfenntartó

Megyei összesítő a pénzügyi teljesítésről

Sorszám	Fenntartó neve	Kiutalt támogatás (Ft)	Elszámolt támogatás (Ft)	Visszafizetésre kötelezett összeg (Ft)
	Összesen:			

Kelt:, (év)

.....
cégszerű aláírás

**Az oktatási és kulturális miniszter
29/2009. (VIII. 19.) OKM
rendelete**

**a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának
rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok
módosításáról szóló 17/2004. (V. 20.) OM rendelet
és a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló
11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet módosításáról**

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 94. §-a (1) bekezdésének *a)* és *b)* pontjában foglalt felhatalmazás alapján, az oktatási és kulturális miniszter feladat- és hatásköréről szóló 167/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. §-ának *a)* pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva a következőket rendelem el:

1. §

(1) A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról szóló 17/2004. (V. 20.) OM rendelet (a továbbiak-

ban: Rendelet) 2. számú melléklet A miniszter által – a benyújtó hozzájárulásával – kihirdetett kerettantervek cím 15. pontja után az *1. számú melléklettel* egészül ki.

(2) A Rendelet 2. számú melléklete a *2. számú melléklettel* egészül ki.

2. §

(1) A Rendelet 2. számú mellékletének A magyar Waldorf-iskolák kerettanterve címet követő első mondata helyébe a *3. számú melléklet* lép.

(2) A Rendelet 2. számú mellékletének A magyar Waldorf-iskolák kerettanterve cím A WALDORF-ISKOLÁK MŰVÉSZETI NEVELÉSÉNEK KERETTANTERVE AZ 1–12. ÉVFOLYAMOKON alcím után az ötödik francia-bekezdést követő szöveg helyébe a *4. számú melléklet* lép.

3. §

(1) A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet (a továbbiakban: R.)

39/H. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Programjában (a továbbiakban: Kollégiumi Program) részt vehetnek azok a kollégiumok és középiskolák, amelyeknek célja megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók megkezdhessék és sikeresen befejezhessék a középfokú tanulmányaikat, középiskolai végzettséget szerezhessenek, továbbá esélyt kapjanak a felsőfokú tanulmányok megkezdésére.”

(2) Az R. 39/H. §-ának (5)–(6) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) A pályázathoz csatolni kell

a) a Kollégiumi Program indítására és az alapító okirat ennek megfelelő módosítására vonatkozó szándéknyilatkozatot,

b) a fenntartó – a pályázaton való részvételt támogató – nyilatkozatát,

c) a kollégium – az Oktatási Közlöny 2005. évi XLIX. évfolyam 4/1. számában közzétett „Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi Programjában” meghatározottak szerint elkészített – pedagógiai programjának tervezetét, amelynek megfelelően nyertes pályázat esetén a pályázó módosítja a pedagógiai programját,

d) a Kollégiumi Programban partnerként közreműködő középiskola nyilatkozatát arról, hogy a résztvevők középiskolai tanulmányokra történő felkészítését, a tanulmányok megkezdését és a tanulmányok alatti felkészítést biztosítja.

(6) A Kollégiumi Programba a tanév rendjében meghatározottak szerint lehet bekapcsolódnia annak, aki – abban a tanévben, amelyben a pályázat meghirdetésre kerül –

a) tanulói jogviszonyban áll és a középiskola kilencedik évfolyamára jelentkezik, és

b) az e pontban meghatározott valamelyik feltételnek megfelel,

ba) a közoktatási törvény szerint halmozottan hátrányos helyzetű,

bb) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 52. §-a szerint gyermekvédelmi szakellátás otthont nyújtó ellátási formájában részesülő átmeneti nevelésbe vett vagy a programba történő jelentkezés időpontjában ideiglenes hatállyal elhelyezett,

bc) a törvényes felügyeletét ellátó szülője a Gyvt.-ben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint a tankötelezettség beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen, de rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága nem állapítható meg,

bd) rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította, és a törvényes felügyeletét ellátó szülők egyike a Gyvt.-ben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint a tankötelezettség beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolca-

dik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen, a másik szülő legfeljebb szakképesítéssel rendelkezik,

c) a bc), bd) pontokban szereplő feltételek szerint felvehető tanulók aránya együttesen nem haladhatja meg az adott osztályba felvett tanulók húsz százalékát.”

(3) Az R. 39/H. §-ának (12) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(12) A pályázathoz csatolni kell

a) a Kollégiumi-Szakiskolai Program indítására és az alapító okirat ennek megfelelő módosítására vonatkozó szándéknyilatkozatot,

b) a fenntartó – a pályázaton való részvételt támogató – nyilatkozatát,

c) a szakiskola és a kollégium – az Oktatási Közlöny 2007. évi LI. évfolyam 11. számában közzétett „Halmozottan Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi-Szakiskolai Programjában” – meghatározottak szerint elkészített és egymással pedagógiai szempontból összehangolt pedagógiai programjának a fenntartóval egyeztetett tervezetét, amelynek megfelelően nyertes pályázat esetén a pályázó a fenntartó egyetértésével módosítja a pedagógiai programját.”

4. §

Az R. 39/I. §-ának (5)–(6) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) A pályázathoz csatolni kell

a) a Tehetséggondozó Program indítására és az alapító okirat ennek megfelelő módosítására vonatkozó szándéknyilatkozatot,

b) a fenntartó – a pályázaton való részvételt támogató – nyilatkozatát,

c) a középiskola és a kollégium – az Oktatási Közlöny 2006. évi L. évfolyam 14. számában közzétett „Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programjában” meghatározottak szerint elkészített és egymással pedagógiai szempontból összehangolt – pedagógiai programjának tervezetét, amelynek megfelelően nyertes pályázat esetén a pályázó módosítja a pedagógiai programját.

(6) A Tehetséggondozó Programba a tanév rendjében meghatározottak szerint lehet bekapcsolódnia annak, aki

a) tanulói jogviszonyban áll, és a középiskola kilencedik évfolyamára jelentkezik abban a tanévben, amelyben a pályázat meghirdetésre kerül, és

b) az e pontban meghatározott valamelyik feltételnek megfelel,

ba) a közoktatási törvény szerint hátrányos helyzetű,

bb) a Gyvt. 52. §-a szerint gyermekvédelmi szakellátás otthont nyújtó ellátási formájában részesülő átmeneti nevelésbe vett, vagy a programba történő jelentkezés időpontjában ideiglenes hatállyal elhelyezett,

bc) a Gyvt. 40. §-a szerinti gyermekjóléti szolgálat – az általános iskola és a szülő kezdeményezésére elkészített –

javaslata alapján rászorult. A gyermekjóléti szolgálatnak a rászorultság kérdésében annak alapján kell döntenie, hogy kellett-e a Tehetséggondozó Programba történő jelentkezést megelőző három éven belül a Gyvt. 39. §-a alapján az érintett tanuló érdekében intézkednie.”

5. §

Az R. 8. számú mellékletének Felvétel a Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programjába cím 10. pontja helyébe az 5. számú melléklet lép.

6. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

(2) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg az R. 39/I. §-ának (7) bekezdése hatályát veszti.

(3) Ez a rendelet a hatálybalépését követő 15. napon veszti hatályát.

*Dr. Hiller István s. k.,
oktatási és kulturális miniszter*

1. számú melléklet
a 29/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

[2. számú melléklet
a 17/2004. (V. 20.) OM rendelethez]

„16. A kerettanterv neve: Katolikus kerettanterv 2008.

A kerettanterv benyújtója: a Patrona Hungariae Általános Iskola, Gimnázium, Diákotthon és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és az Apor Vilmos Katolikus Főiskola Gyakorlóiskolája Budapest”

2. számú melléklet
a 29/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

[2. számú melléklet
a 17/2004. (V. 20.) OM rendelethez]

„Katolikus kerettanterv 2008.”

3. számú melléklet
a 29/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

[2. számú melléklet
a 17/2004. (V. 20.) OM rendelethez]

„A Magyar Waldorf Szövetség által kiadott név használati jogával rendelkező iskolák – a magyar Waldorf-isko-

lák kerettanterve alapján – nyolc, illetve tizenhárom évfolyammal működő egységes iskolaként ellátják az általános iskola, a gimnázium és az alapfokú művészetoktatási intézmény feladatait.”

4. számú melléklet
a 29/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

[2. számú melléklet
a 17/2004. (V. 20.) OM rendelethez]

„A fenti tanszakok mindegyike szerepel a Waldorf-iskolák művészeti nevelésének 12 éves programjában, minden tanuló számára kötelező tantárgyként (a keret- és a helyi tanterv felkínálta kötelező választási lehetőségekkel) a kerettantervben megjelölt évfolyamokon és kidolgozott tartalmakkal. A Waldorf-iskolák az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programjának bevezetéséről és kiadásáról szóló 27/1998. (VI. 10.) MKM rendeletben meghatározott több művészeti ág több tanszakát egyidejűleg érintő komplex művészetoktatási tevékenységet valósítanak meg egy művészeti képzés keretében, és az alapfokú művészetoktatás követelményeinek meghatározásánál az ebben foglaltaktól a kerettantervük szerint eltérhetnek. A „Waldorf művészeti nevelés”-t a művészetoktatásra és finanszírozására vonatkozó jogszabályok alkalmazásánál egy művészeti ág egy tanszakán megvalósuló csoportos művészeti képzésként kell figyelembe venni. A Waldorf-iskolák alapító okiratában és működési engedélyében a művészeti ág és a tanszak megnevezésénél a „Waldorf művészeti nevelés”-t kell feltüntetni.”

5. számú melléklet
a 29/2009. (VIII. 19.) OKM rendelethez

[8. számú melléklet
a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelethez]

„10. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Tehetséggondozó Programjába jelentkező tanulók a programba történő beválogatás után jelentkezési lapjukat elküldik abba az „Arany János” programot indító iskolába, amelyikbe a pályázat elbírálása folyamán bekerültek. A programba jelentkező tanuló az adatlapján első helyen rangsorolja ezen iskola „Arany János” tanulmányi területét. A tanulónak jogában áll más iskolát, tagozatot megjelölni, illetve a programba való jelentkezésével kapcsolatos döntését módosítani. A programba bevont intézmények a hátrányos helyzetű tanulókat a felvétel során azonos felvételi pontszám esetén kötelesek előnyben részesíteni. A felvételi eljárással kapcsolatos időpontokat a tanév rendjéről szóló rendelet 3. számú melléklete tartalmazza.”

KATOLIKUS KERETTANTERV 2008

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 1–8. ÉS A GIMNÁZIUMOK 9–12. ÉVFOLYAMA SZÁMÁRA

Budapest, 2008.

Struktúra:

I. A katolikus kerettanterv koncepciója

II. Műveltségterületek és tantárgyak

I. A katolikus kerettanterv 2008 koncepciója

A kerettantervi koncepció strukturája:

A KATOLIKUS KERETTANTERV KÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA, ARCULATA

1. A Katolikus Kerettanterv és a NAT 2007 kapcsolata
 - a. A kulcskompetenciák és a kerettanterv
 - b. A NAT 2007-ben szereplő kiemelt fejlesztési feladatok és a kerettanterv
2. A tanulásról
3. A sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztése
4. Egészségfejlesztés, környezettudatosságra nevelés, fogyasztóvédelmi oktatás
5. A nem szakrendszerű oktatásról
6. A tanulók értékelése
7. A taneszközök kiválasztásának elvei

A NAT MŰVELTSÉGI TERÜLETEI ÉS A KERETTANTERV TANTÁRGYI RENDSZERE

1. A tantárgyi tantervek közös jellegzetességei és formája
2. Tantárgyrendszer és óraterv

A KATOLIKUS KERETTANTERV 2008 KÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA, ARCULATA

1. A Katolikus kerettanterv 2008 és a NAT 2007 kapcsolata

a) A kulcskompetenciák és a kerettanterv

A 2007. évi NAT szerint az iskolai műveltség tartalmát a társadalmi műveltségről alkotott közfelfogás, a gazdaság, a versenyképesség és a globalizáció kihívásai is alakítják. Az Európai Unió országaiban a kulcskompetenciák fogalmi hálójába rendezték be azokat a tudásokat és képességeket, amelyek birtoklása alkalmassá teheti az unió valamennyi polgárát egyrészt a gyors és hatékony alkalmazkodásra a változásokkal átszőtt, modern világhoz, másrészt aktív szerepvállalásra e változások irányának és a tartalmának a befolyásolásához. Ezért lett az iskolai műveltség tartalmának irányadó kánonja a kulcskompetenciák meghatározott rendszere.

A katolikus nevelő a tanulók személyiségfejlesztése folyamán ennél többet kíván megvalósítani. A neveléssel a diákot el kívánja vezetni a teljes személyiség kiteljesedésére, ami a közösségben megélt hit által valósulhat meg. A katolikus iskola olyan intézmény, amely a személyiség javáért tevékenykedik, s ezért az emberi személyek iskolája. Az emberi személyiség anyagi és lelki igényével központi helyet foglal el Jézus tanításában: ezért annak kibontakoztatása a katolikus iskola legfőbb célja. Az önmagával és a világgal egyensúlyban élő ember ezáltal lesz képes a jelen kihívásaira is megfelelő választ adni. Ezért az általunk készített kerettanterv úgy kíván teljes mértékben megfelelni a NAT kompetenciafejlesztési követelményeinek, hogy eközben nem veszíti el a keresztény nevelés évszázados értékeit, hanem megtalálva a megfelelő kapcsolódási pontokat és arányokat, összhangba hozza a jelen kihívásait a katolikus nevelés hagyományos rendszerével. Meggyőződésünk, hogy ezzel jelentős mértékben segítjük a NAT-ban megfogalmazott célok elérését is.

A kerettanterv elsősorban a katolikus iskolák számára készült, ezért csak megfelelő adaptációval alkalmazható állami, önkormányzati, világnézetileg el nem kötelezett és más felekezethez tartozó egyházi iskolában. A gyakorlati használhatóságot azzal kívántuk biztosítani, hogy készítésére gyakorló pedagógusokat kértünk fel.

A Nemzeti alaptanterv szerint a kompetencia a vonatkozó ismeret, képesség és attitűd rendszere. A kulcskompetenciák (anyanyelvi kommunikáció; idegen nyelvi kommunikáció; matematikai kompetencia; természettudományos kompetencia; digitális kompetencia; a hatékony, önállótanulás; szociális és állampolgári kompetencia; kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia; esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség) azok a kompetenciák, amelyekre mindenkinek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához. Ezért kerettantervünkben minden egyes tantárgy minden témakörénél meghatároztuk azokat a

kulcskompetenciákat, amelyek fejlesztésére az adott témakörnél kiemelt hangsúlyt fektetünk. A fejlesztendő feladatok, fejlesztendő kompetenciák oszlopban ezeket **vastag betűvel** jelöltük.

b) A NAT 2007-ben szereplő kiemelt fejlesztési feladatok és a kerettanterv

A 2007. évi NAT kiemelt fejlesztési feladatokat is meghatároz. Tantervkészítőink tudatosan törekedtek arra, hogy ezeket a kerettanterv minden olyan fejezeténél hangsúlyosan szerepeltessék, ahol erre lehetőség adódik. Ezért a kiemelt fejlesztési feladatok valamennyi tantárgyban megjelennek. A fejlesztendő feladatok, fejlesztendő kompetenciák oszlopban ezeket *dőlt betűvel* jelöltük.

Sajátossága kerettanternünknek a 12 év során mindvégig az osztályfőnöki óra. Mivel a keresztény nevelés a legeredményesebb egyéni fejlesztést közösségben valósítja meg, így a nevelésben az osztályfőnöki órák is kiemelt szerepet kapnak. Ezek az órák kiválóan alkalmasak az aktív állampolgárságra, a demokráciára nevelés megvalósítására. Változatos módszertannal teremtenek lehetőséget a felnőtt lét szerepeire való felkészüléshez éppúgy, mint a mai társadalomban annyira domináns igénnyel megjelenő gazdasági nevelésre is. Az osztályfőnöki órákon a többi tantárgyhoz hasonlóan fejleszthető a kezdeményezőképesség és a vállalkozói kompetencia is. Az osztályfőnöki órák tantervében jelennek meg a közlekedéssel, társadalmi bűnmegelőzéssel, áldozattá válással, az erőszakmentes konfliktuskezelő technikákkal összefüggő nevelési feladatok is.

2. A tanulásról

A sokszínű tanuláselméletek értékeinek elismerése mellett tantervünk szakmai szabadságot ad a leginkább eredményre vezető tanítási-tanulási módszerek kiválasztásában (szemléltetés, tanári magyarázat, cselekvés pedagógiája, konstruktivista pedagógia módszerei) a tananyag, a tanulócsoporthoz és az egyes diákok sajátosságainak figyelembe vételével.

A tanulás célja a tartós, elmélyült tudás kialakítása, ami az ismeretanyag mellett a hangsúlyt a tudás minőségi jellemzőire teszi: a szervezettségre, a megértés mélységére, az alkalmazhatóságra. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni az ismeretek, összefüggések és a képességfejlesztés egyensúlyát, egyik sem válhat egyoldalúvá és öncélúvá. Így a tudás rugalmas továbbépítése biztosított, a tanulási cél és az alkalmazhatóság egységet alkot.

A kerettanterv fontos pedagógiai célnak tekinti a játékoságot, amely az alacsonyabb évfolyamokon különösen nagy hangsúlyt kell, hogy kapjon. A játékoság motiválja a diákokat és elősegíti a tanulás sikerességét. Emellett fontos mindenkor a differenciálásra, az egyéni képességek, egyéni tudás- és képesség fejlesztésére törekedni.

A tanulást segítő pedagógiai eljárások, módszerek, szervezési és munkaformák

A kerettanterv sokszínű pedagógiai módszereket és szervezési munkaformákat ajánl az élményszerű és változatos tanulói és tanári tevékenység megvalósításához. Hangsúlyosan fontosnak tartjuk a diákok aktivitásának növelését.

Tanulói tevékenységek: tankönyvi szövegek, ábrák, képek (egyéni vagy közös) elemzése, feldolgozása, értelmezése; ismeretterjesztő irodalmi és dokumentum szövegek (egyéni vagy közös) feldolgozása, elemzése; (irányított) információk gyűjtése és elemzése vizuális, akusztikus forrásokból; adatsorok, grafikonok, térképek, források, szemelvények irányított elemzése; információgyűjtés írott szövegekből (forrásfeldolgozás); vizuális anyagok (pl. diaképek, fotók, videofilm) irányított feldolgozása, elemzése; információk (szövegek, képek stb.) összehasonlítása; adatsorok alapján grafikon, tematikus térkép rajzolása; adatok, tények alapján modellek készítése, rajzolása; illusztráció, ábra készítése; tanulói kísérlet, mérés; tanulói kiselőadás; tanulói prezentáció; önálló (számításos, írásos, gyűjtéses stb.) feladatmegoldás; dokumentáció elemzése, értelmezése; játék, szimuláció, szerepjáték, drámajáték; vita, disputa; verseny, vetélkedő; projekt; portfólió; könyvtári gyűjtőmunka.

Tanári tevékenységek: közös osztályszintű feldolgozás (megbeszélés, kérdve kifejtő módszer stb.), tanári magyarázat, előadás, prezentáció (ppt, interaktív tábla, internet), tanári szemléltetés pl. képek, irodalmi szövegek videofilm segítségével, tanári kísérlet, tanári mintaadás, bemutatás.

Szervezési és munkaformák: egyéni munka, pármunka, csoportmunka, projekt.

Tanórán kívüli formák: terepgyakorlat, kirándulás, erdei iskola/i foglalkozás, könyvtári óra, múzeumlátogatás, múzeumi óra, tanulmányi kirándulás, tanulói séta.

3. A sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztése

A katolikus iskolákban jelentős arányban tanulnak sajátos nevelési igényű tanulók is. Fejlesztésükhöz a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálásnál nagyobb mértékű differenciálásra, speciális eljárások alkalmazására és pedagógiai szolgáltatások igénybe vételére van szükség. A Nemzeti Alaptanterv külön pontban rögzíti is a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai fejlesztésének kötelezettségét, a differenciált tanulás fontosságát.

A katolikus iskola – az SNI tanulók számának sajnálatos növekedését felismerve – vállalja integrált oktatásukat-nevelésüket abban a reményben, hogy ezzel elősegítheti eredményes szocializációjukat, iskolai pályafutásukat.

Ezek a gyermekek több figyelmet és törődést igényelnek, mint az átlag. Elsősorban őszinte, feltétel nélküli, hangsúlyosabban továbbított szeretetre éhesek. Ha ezt megkapják, eredményesebben tudnak fejlődni.

A közös tantestületi döntés alapján befogadó intézménnyé váló, így az együttnevelést megvalósító katolikus iskola az SNI tanulók fejlesztésére vonatkozó célokat, feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket, követelményeket megjeleníti a Pedagógiai Programban, a Helyi Tantervben a műveltségi területek, tantárgyak programjában, az egyéni fejlesztési tervekben és az óratervében.

Alapító Okiratában megjelöli az erre vonatkozó feladatokat. Ez a biztosítéka annak, hogy az intézmény rendelkezzen a sajátos nevelési igény szükségleteit kielégítő feltételekkel. Az iskola a dokumentációi elkészítésénél figyelembe veszi a Köznevelési törvényt, a Nemzeti alaptantervet, az OM Irányelv ide vonatkozó előírásait, mely tartalmazza az SNI tanulók iskolai oktatásának célját, rehabilitációs, rehabilitációs célú ellátásának közös elveit, feladatait, a tevékenységet meghatározó tényezőket, a szükséges feltételeket.

Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál. Ennek érdekében:

- Szoros kapcsolatot tart az érintett szülőkkel
- Az iskolai fejlesztés alkalmazkodik a SNI gyermekek lehetséges fejlődési üteméhez, az eltérő képességekhez és viselkedéshez.
- Speciális módszereket, terápiát és eszközöket ismer és alkalmaz, amelyek a pedagógiai program tartalmi elemei.
- A SNI gyermekek integrált tanítását és nevelését magas szintű pedagógiai és pszichológia ismeretekkel rendelkező pedagógusok végzik, akiknek jellemzője az elfogadás, a tolerancia, az empátia, a hitelesség, az elhivatottság, tehát az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkeznek.
- Egyéni fejlesztési terv készül, mely lehetővé teszi az egyéni fejlődési ütemet.
- Együttműködik a segítő szakemberekkel (gyógy pedagógus, terapeuta, konduktor, pszichológus, egyházi személyek), azaz létrehozza és működteti az *integrációs protokollt*.
- Ha teheti, gyógy pedagógiai asszisztentst alkalmaz.

A SNI tanulók befogadása közös nevelőtestületi döntés alapjára épülő, tudatosan választott út. A befogadó intézmény pedagógusai egyéni differenciálás alapján az egyéni kibontakoztatás és fejlesztés szemléletét képviselik, vállalják minden hozzájuk érkező, rászoruló gyermek nevelését és oktatását a helyi célkitűzéseknek és lehetőségeknek figyelembe vételével.

4. Egészségfejlesztés, környezettudatosságra nevelés, fogyasztóvédelmi oktatás

A kerettanterv az iskolai nevelés egészében és minden egyes tantárgyban szerepelteti az egészségfejlesztés, a környezetvédelem és a fogyasztóvédelem sajátos társadalmi feladatait. Kiemelten szerepelnek ezek a fejlesztési területek az osztályfőnöki órák programjában is.

Az ***egészségnevelés*** átfogó célja a tanulók egészségfejlesztő életvitelének kialakítása. Fontos, hogy minden tanuló képes legyen nyomon követni saját egészségi állapotát, érzékelje az egészségi állapotot érintő hatásokat, képessé váljon a testi és lelki egészség megőrzésére, illetve a veszélyeztető hatások csökkentésére. Az iskola minden tevékenységével szolgálja a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Ehhez személyi és tárgyi környezetével is segítenie kell azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a gyerekek, a fiatalok egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását fejlesztik. A helyi egészségnevelési program elkészítésekor az iskola átgondolja, rendszerbe foglalja egészségnevelési tevékenységét. A kerettantervben az egyes tantárgyakban és hangsúlyosan az osztályfőnöki órákon térnek ki az egészségfejlesztés lehetséges területeire, formáira.

Az iskolának a tanórákon kívül is számos lehetősége van az egészségfejlesztésre, így például önismereti csoportfoglalkozások szervezése, lelki programok, szakmai segítők igénybe vétele, részvétel a helyi egészségvédelmi programokon, sport, kirándulás, egészségnap(ok) rendszeres szervezése, a szabadidő hasznos, értelmes eltöltésére irányuló programok szervezése, az iskolai egészségügyi szolgálat tevékenységének elősegítése.

A ***környezettudatosságra nevelés*** átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék tisztelje a teremtett világot, képes legyen a környezet megővására, elősegítve ezzel az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését. Mindez úgy valósítható meg, ha különös figyelmet fordítunk a tanulók természettudományi gondolkodásmódjának fejlesztésére. Ha a tanulók érzékennyé válnak környezetük állapota iránt, akkor képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartásnak a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelvnek kell lennie egyéni és közösségi szinten egyaránt. A környezeti nevelés során a tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció egyénre gyakorolt pozitív és negatív hatásait a környezeti

következmények tükrében. Értsék a fogyasztás és a környezeti erőforrások kapcsolatát, a fenntartható fogyasztás elvét. Kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése váljék meghatározóvá. Szerezenek személyes tapasztalatokat a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén. A környezeti nevelés során a tanulók megismerik azokat a folyamatokat, amelyek bolygónk környezeti válságjelenségeihez vezettek. A környezeti nevelés akkor lesz hatékony, ha a tanulók bekapcsolódnak közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába.

A környezettudatosságra nevelés természetes színtere az iskolában az összes tantárgy tanórái, az osztályfőnöki óra, a hittan és a nem hagyományos tanórai foglalkozások (pl. erdei iskola, témanapok, projekt-tanítás és más komplex, tantárgyközi foglalkozások), továbbá a tanórán kívüli foglalkozások (pl. szakkörök, tábor, rendezvények, versenyek), esetleg hazai és nemzetközi együttműködések (más iskolákkal, állami és civil szervezetekkel, az iskola környezetében lévő vállalkozásokkal). A kerettanterv tantárgyi dokumentumai utalnak a környezettudatosságra nevelés lehetséges területeire, formáira.

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttműködéshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a szociális és társadalmi kompetenciák tudatos, pedagógiaiilag megtervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszerek kialakításáról és erősítéséről van szó, amelyek gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoznak magukban. Ezek között kap helyet a **fogyasztóvédelmi oktatás**, amelynek célja a fogyasztói kultúra fejlesztése, valamint a tudatos és kritikus fogyasztói magatartás kialakítása (fogyasztói önvédelmi ismeretek, jogorvoslati módok). Szükséges, hogy a diákok értsék, és a saját életükre alkalmazni tudják az alábbi fogalmakat: környezettudatos fogyasztás, mint egyfajta középút az öncélú, bolygónk erőforrásait gyorsulva felélő fogyasztás és fogyasztásmentesség között; a kritikus fogyasztói magatartás (a fogyasztói jogok érvényesítése); élelmiszerbiztonság, vásárlási szokások. A fogyasztóvédelmi oktatás színtere lehet a tantárgyi tanórai foglalkozás, az osztályfőnöki óra, a tanórán kívüli tevékenységek, hazai és nemzetközi együttműködések (más iskolákkal, állami és civil szervezetekkel, cégekkel). A kerettanterv tantárgyi dokumentumai utalnak a fogyasztóvédelmi nevelés lehetséges területeire, formáira.

A fogyasztóvédelmi oktatás sajátos módszerei: pl. tanulmányi séta, interjúk, felmérések készítése az emberek vásárlási szokásairól; vásárlási számlák tanulmányozása, egy pénzügyintézet és egy energiaszolgáltató tevékenységének megismertetése, a tapasztaltak kiértékelése; szituációs játékok; fogyasztói kosár készítése; érdekérvényesítő kommunikációs gyakorlatok; a fogyasztásra ösztönző reklámok hatásának elemzése.

5. A nem szakrendszerű oktatásról

A *nem szakrendszerű* oktatásban a Nemzeti alaptantervben meghatározott kulcskompetenciák fejlesztése folyik, így hangsúlyozottabb szerepe van az alapvető készségek és képességek fejlesztésének, és nincs szükség az átadásra kerülő ismeretek tantárgyi tagolására.

E kerettanterv a nem szakrendszerű oktatás számára szánt időkeret helyi felhasználását nem rögzíti, azt az egyes intézmények a helyi adottságaiknak (megfelelő képesítésű pedagógusok) figyelembevételével tehetik meg annak függvényében, hogy mely pedagógusok rendelkeznek a nem szakrendszerű oktatáshoz szükséges végzettséggel.

6. A tanulók értékelése

Az értékelés iskolai elveinek kidolgozása az iskola pedagógiai programjának, műveltségterületi, tantárgyi szinten pedig a helyi tantervnek feladata. Ugyanakkor a központi mérések országos szinten, teljes körűen, azonos követelményekre épülő feladatsorokkal vizsgálják a tanulók képességeit. Ezért meghatározó a tanulók fejlesztésében, hogy az iskola és az egyes tanár is figyelemmel kísérje az évente egy alkalommal történő központi mérések eredményeit: így a fejlesztő tevékenységében alkalmazza a kezdő szakaszban történő diagnosztikus mérés, majd a 6. és 8. évfolyamon az Országos Kompetenciamérés (szövegértés és matematika) az iskolára, a tanulócsoportokra, az egyes tanulókra érvényes eredményeinek tanulságait.

A tantervek készítői a tanulói teljesítmények értékeléséhez minden második év végén ajánlásokat fogalmaznak meg. Általános elv, hogy a kompetenciafejlesztő tantervben az értékelés funkciói közül domináns szerepet kap a formáló, a motiváló, az irányt adó, a továbblépést segítő értékelés. Fontos, hogy ez lehetőleg személyre szóló, fejlesztő, ösztönző jellegű legyen. A tanulói teljesítmények értékelésében alkalmazott szempontok legyenek összhangban a NAT-ban megfogalmazott fejlesztési követelményekkel, valamint az iskolai pedagógiai programban, illetve a helyi tantervben meghatározottakkal. Az értékelés pozitív hatásához hozzájárul, ha az folyamatos és tárgyyszerű, azaz megnevezi a teljesítmény erősségeit és gyengeségeit, valamint az utóbbiak javításához szükséges teendőket is.

Értékelési módok:

Szóbeli értékelés: A nevelés és oktatás egyik fő jellemzője a személyesség. A tanár, a tanórai munka és a nevelés egész folyamata során intenzív kapcsolatban van a tanulókkal. Állandósul a formatív, szóbeli értékelés. Nem minősítés, hanem az egyéni előmenetelt segítő biztatás, illetve

a hiányosságok feltárása, ami segíti a tanulóban az önértékelés kialakulását, fejleszti önismeretét. Nagyon előnyös az óra végi közös, a tanulók bevonásával történő szóbeli értékelés is.

Írásbeli értékelés: Az írásos tanári értékelésben egyaránt megjelenhetnek a formatív és a szummatív értékelés elemei. Az osztályzatoknál a mégoly rövid (lapszéli) írásos megjegyzések is pontosabb tájékoztatást nyújtanak, rámutathatnak bizonyos problémákra, és javaslatokat tehetnek a fejlesztésre. A tanulók írásos önértékelése pedig többcélú órai feladat is lehet.

Osztályozás: Azokon az évfolyamokon, ahol lehetőség van osztályozásra, fontos, hogy az osztályzattal történő értékelés szummatív, a tantervi követelmények megvalósulását számon kérő értékelés legyen. A szummatív típusú felmérő, összegző, záró minősítések pontosan meghatározott kritériumok alapján történnek.

7. A taneszközök kiválasztásának elvei

A kompetenciafejlesztés, a tudásszerzés eredményességét biztosító tankönyv és taneszköz főbb szakmai jellemzői: a szakmai hitelesség, szakmai megbízhatóság. Emellett alapvető minőségi összetevő a tanulási folyamat támogatása, irányítása, a tanulási stratégiák közvetítése, valamint az adott korosztály motiválása, gondolkodásra, olvasásra, tanulásra ösztönzése. Ennek egyik eszköze a tankönyv vizuális formája, megszerkesztettsége, illusztrációs anyaga. Az eredményes és motiváló ismeretközvetítés feltétele az életszerűség, az önértékelés elősegítése például a kérdések, feladatok rendszere által.

A NAT MŰVELTSÉGI TERÜLETEI ÉS A KERETTANTERV TANTÁRGYI RENDSZERE

A NAT 2007 műveltségterületeit a kerettantern tantárgyakra bontja. A tantárgyrendszer három választható változatban készül: humán, reál és általános változatban, hogy nagyobb választékot biztosítson az iskolák számára. Mindegyik óraterv megfelel a NAT 2007 előírásainak.

1. A tantárgyi tantervek közös jellegzetességei és formája

Az egyes tantárgyak tantervei évfolyamonként meghatározzák a kompetenciafejlesztés jellegzetességeit, a tematikai egységeket a főbb tanulói tevékenységeket és a kapcsolódási pontokat. A fejlesztendő kompetenciák és fejlesztési feladatok címszó alatt **vastagon szedett betűvel** emeltük ki a kulcskompetenciákat és *dőlt betűvel* a NAT-ban szereplő kiemelt fejlesztési feladatokat. A tantervek tematikai egységenként tartalmazzák a javasolt tanulói tevékenységeket. A tanterv ezzel is hangsúlyozni kívánja a személyiségfejlesztő jelleget. Ezeket azonban az iskolák a helyi tanterv készítése során rugalmasan a maguk igényei szerint alakíthatják, módosíthatják. A konkrét ismeretek és követelmények szempontjából is a kerettantern ajánlást fogalmaz meg, szakmai támogatást nyújt az iskolák tervező munkájához.

A kapcsolódási tartalmi koncentráció megvalósulását elősegítve a kerettantern felhívják a figyelmet az egyes témakörök tanulásával érintkező más műveltségterületekre, illetve tantárgyakra.

Az egyes évfolyamok végén a továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek vagy a továbbhaladás feltételei címszó alatt bemutatják, hogy melyek azok a képességjellegű követelmények, amelyeket a gyengén teljesítő tanulók esetében is el kell érni.

A kerettanterni tartalmak tantárgyanként a következő szerkezetben jelennek meg:

Tantárgy megnevezése

Oktatási szakasz

(1-4.; 5-8. vagy 9-12.)

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

(kulcskompetenciák, kiemelt fejlesztési területek, stb.)

Évfolyam

Óraszám:

n/év

n/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	X	n óra
2.	Y	n óra
3.	Z	

X (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek

2. Tantárgyrendszer és óraterv

A kerettanterv az 1-8. évfolyamra egy változatban, a 9-12. évfolyamokra három (humán, reál és általános) változatban készült. Ennek oka az alacsony kötelező óraszám, ami szükségessé teszi, hogy kijelöljük a kerettantervben a sajátos fejlesztési prioritásokat.

Igyekeztünk a reáloktatás óraszámait kissé növelni, hiszen a kiegyensúlyozott személyiségfejlesztés nem valósítható meg nélkül. A természettudományos oktatás hangsúlyának növelése az Európai Unió által megfogalmazott célok között is szerepel az Európai Unió Oktatás és képzés 2010 munkaprogramjában.

A digitális kompetencia fejlesztése kerettantervünkben valamennyi tantárgyban kiemelten szerepel, ezért az informatika műveltségterület aránya nagyobb az informatika órák számának megfelelő aránynál, így teljesíti a kerettanterv a NAT ajánlásait.

Az élő idegen nyelvek oktatását magasabb évfolyamon kezdjük, de óraszámában nagyobb a NAT által előírtnál.

Az ember és társadalom műveltségterület 1-4. évfolyam követelményei a magyar nyelv és irodalom, a hittan és az osztályfőnöki órák anyagában szerepelnek.

Az 5. és 6. évfolyamon a földünk és környezetünk műveltségterület fejlesztési követelményei a természetismeret tantárgyban jelennek meg.

A NAT műveltségi területei alapján az alábbi tantárgyrendszerrel és óraszámokkal dolgoztunk:

Tantárgyrendszer és óraszámok az 1-8. évfolyamokon

Műveltség terület	Tantárgy	Évfolyam							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom	8	8	8	8	4	4	3	3
Élő idegen nyelv	élő idegen nyelv 1.				2	3	3	3	3
Matematika	matematika	4	4	4	4	3	3	3	3
Ember és társadalom	történelem és állampolgári ismeretek					2	2	2	2
Ember a természetben	környezetismeret	1	1	1	1				
	természetismeret					2	2		
	fizika							2	2
	kémia							2	2
	biológia							2	2
Földünk-környezetünk	földrajz							2	2
Művészetek	ének-zene	1	1	1	1	1	1	1	1
	rajz	1	1	1	1	1,5	1,5	1	1
	mozgóképfelismerés és médiaismeret							0,5	0,5
	dráma és tánc					0,5	0,5		
Informatika	informatika				0,5	1	1	1	1
Életvitel és gyakorlati ismeretek	életvitel	1	1	1	1	1	1	1	1
Testnevelés és sport		3	3	3	3	2,5	2,5	2,5	2,5
Osztályfőnöki		1	1	1	1	1	1	1	1
Összesen		20	20	20	22,5	22,5	22,5	27	27
Hittan		2	2	2	2	2	2	2	2
szabadon választható		2	2	2	2	3	3	2	2

Megjegyzés: 7. és 8. osztályban a nem kötelező óraszámából is felhasználtunk 2-2 órát a természettudományos oktatásra

Tantárgyrendszer és óraszámok az 9-12. évfolyamokon

Műveltség terület	Tantárgy	Humán osztály				Reál osztály				Általános osztály			
		9	10	11	12	9	10	11	12	9	10	11	12
Magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom	4	4	4	4	3	3	4	4	3	3	4	4
Élő idegen nyelv	élő idegen nyelv 1.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	élő idegen nyelv 2.	2	2	3	3	2	2	2	3	2	2	3	3
Matematika	matematika	3	3	4	4	3	3	4	4	3	3	4	4
Ember és társadalom	történelem és társadalomismeret	2	2	3	4	2	1,5	3	3	2	2	3	3
Ember a természetben	fizika	2	1,5	2		2	2	2	2	2	2	2	
	kémia	2	1,5			2	2	2		2	2		
	biológia		1	2	2	1	2	2	2		1	2	2
Földünk-környezetünk	földrajz	1,5	1,5			1,5	1,5			1,5	1,5		
Művészetek	éneke-zene	1	1	1	1	1	1			1	1	1	
	rajz	1	1			1	1			1	1		
	művészettörténet			1	1								
	mozgóképe és médiaismeret			1				1				1	
	dráma és tánc				1				1				1
Informatika	informatika	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Életvitel és gyakorlati ismeretek	életvitel	1	1			1	1			1	1		
Testnevelés és sport		2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Osztályfőnöki		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Érettségi felkészítés				1	2			2	3			2	5
Összesen:		27,5	27,5	30	30	27,5	28	30	30	26,5	27,5	30	30
Hittan		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
szabadon választható		4	4	4	4	4	3,5	4	4	4	4	4	4

Megjegyzések:

1. Az érettségi felkészítés és a szabadon választható órakeret felhasználásáról az iskola dönthet
2. A reál 10. osztályban ennek terhére 1/2 órát már lekötöttünk, ezért ennyivel több a kötelező óraszám
3. A hittan nem számít bele a kötelező óraszámába, de természetesen kötelező

II. Műveltségi területek és tantárgyak

1. Műveltségterületek és tantárgyak struktúrája

1. Műveltségi területek és tantárgyak struktúrája

1. Műveltségi területek és tantárgyak struktúrája
2. Magyar nyelv és irodalom műveltségi terület
 - 2.1. Magyar nyelv és irodalom
 - 2.1.1. Magyar nyelv és irodalom 1-4. évfolyam
 - 2.1.2. Magyar nyelv 5-8. évfolyam
 - 2.1.3. Magyar nyelv 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)
 - 2.1.4. Magyar irodalom 5-8. évfolyam
 - 2.1.5. Magyar irodalom 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)
3. Élő idegen nyelv műveltségi terület
 - 3.1. Angol nyelv
 - 3.1.1. Angol nyelv 4. évfolyam
 - 3.1.2. Angol nyelv 5-8. évfolyam
 - 3.1.3. Angol nyelv 9-12. évfolyam
 - 3.1.3.1. Angol – első idegen nyelv (humán, reál, általános)
 - 3.1.3.2. Angol – második idegen nyelv (humán, általános)
 - 3.1.3.3. Angol – második idegen nyelv (reál)
 - 3.2. Német nyelv
 - 3.2.1. Német nyelv 4. évfolyam
 - 3.2.2. Német nyelv 5-8. évfolyam
 - 3.2.3. Német nyelv 9-12. évfolyam
 - 3.2.3.1. Német – első idegen nyelv (humán, reál, általános)
 - 3.2.3.2. Német – második idegen nyelv (humán, általános)
 - 3.2.3.3. Német – második idegen nyelv (reál)
 - 3.3. Francia nyelv
 - 3.3.1. Francia nyelv 9-12. évfolyam
 - 3.3.1.1. Francia – második idegen nyelv (humán, általános)
 - 3.3.1.2. Francia – második idegen nyelv (reál)

- 4. Matematika műveltségi terület
 - 4.1. Matematika
 - 4.1.1. Matematika 1-4. évfolyam
 - 4.1.2. Matematika 5-8. évfolyam
 - 4.1.3. Matematika 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)
- 5. Ember és társadalom műveltségi terület
 - 5.1. Történelem és állampolgári ismeretek
 - 5.1.1 Történelem és állampolgári ismeretek 5-8. évfolyam
 - 5.2. Történelem és társadalomismeret
 - 5.2.1. Történelem és társadalomismeret 9-12. évfolyam
 - 5.2.1.1. Történelem és társadalomismeret (humán)
 - 5.2.1.2. Történelem és társadalomismeret (reál)
 - 5.2.1.3. Történelem és társadalomismeret (általános)
- 6. Ember a természetben műveltségi terület
 - 6.1. Környezetismert
 - 6.1.1. Környezetismeret 1-4. évfolyam
 - 6.2. Természetismeret
 - 6.2.1. Természetismeret 5-6. évfolyam
 - 6.3. Fizika
 - 6.3.1. Fizika 7-8. évfolyam
 - 6.3.2. Fizika 9-12. évfolyam
 - 6.3.2.1. Fizika (humán)
 - 6.3.2.2. Fizika (reál)
 - 6.3.2.3. Fizika (általános)
 - 6.4. Kémia
 - 6.4.1. Kémia 7-8. évfolyam
 - 6.4.2. Kémia 9-11. évfolyam
 - 6.4.2.1. Kémia (humán)
 - 6.4.2.2. Kémia (reál)
 - 6.4.2.3. Kémia (általános)

- 6.5. Biológia
 - 6.5.1. Biológia 7-8. évfolyam
 - 6.5.2. Biológia 9-12. évfolyam
 - 6.5.2.1. Biológia (humán, általános)
 - 6.5.2.2. Biológia (reál)
- 7. Földünk-környezetünk műveltségi terület
 - 7.1. Földrajz
 - 7.1.1. Földrajz 7-8. évfolyam
 - 7.1.2. Földrajz 9-10. évfolyam (humán, reál, általános)
- 8. Művészetek műveltségi terület
 - 8.1. Ének-zene
 - 8.1.1. Ének-zene 1-4. évfolyam
 - 8.1.2. Ének-zene 5-8. évfolyam
 - 8.1.3. Ének-zene 9-12. évfolyam
 - 8.1.3.1. Ének-zene (humán)
 - 8.1.3.2. Ének-zene (reál)
 - 8.1.3.3. Ének-zene (általános)
 - 8.2. Rajz
 - 8.2.1. Rajz 1-4. évfolyam
 - 8.2.2. Rajz 5-8. évfolyam
 - 8.2.3. Rajz 9-10. évfolyam (humán, reál, általános)
 - 8.3. Művészettörténet
 - 8.3.1. Művészettörténet 11-12. évfolyam (human)
 - 8.4. Mozgókép- és médiaismeret
 - 8.4.1. Mozgókép- és médiaismeret 7-8. évfolyam
 - 8.4.2. Mozgókép- és médiaismeret 11. évfolyam (humán, reál, általános)
 - 8.5. Dráma és tánc
 - 8.5.1. Dráma és tánc 5-6. évfolyam
 - 8.5.2. Dráma és tánc 12. évfolyam (humán, reál, általános)

- 9. Informatika műveltségi terület
 - 9.1. Informatika
 - 9.1.1. Informatika 4. évfolyam
 - 9.1.2. Informatika 5-8. évfolyam
 - 9.1.3. Informatika 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)
- 10. Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségi terület
 - 10. 1. Életvitel
 - 10.1.1. Életvitel 1-4. évfolyam
 - 10.1.2. Életvitel 5-8. évfolyam
 - 10.1.3. Életvitel 9-10. évfolyam (humán, reál, általános)
- 11. Testnevelés és sport műveltségi terület
 - 11.1. Testnevelés
 - 11.1.1. Testnevelés 1-4. évfolyam
 - 11.1.2. Testnevelés 5-8. évfolyam
 - 11.1.3. Testnevelés 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)
- 12. Egyéb tantárgyak
 - 12.1. Osztályfőnöki
 - 12.1.1. Osztályfőnöki 1-4. évfolyam
 - 12.1.2. Osztályfőnöki 5-8. évfolyam
 - 12.1.3. Osztályfőnöki 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)
 - 12.2. Hittan
 - 12.2.1. Hittan 1-4. évfolyam
 - 12.2.2. Hittan 5-8. évfolyam
 - 12.2.3. Hittan 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)

2. Magyar nyelv és irodalom műveltségi terület

2.1. Magyar nyelv és irodalom

2.1.1. Magyar nyelv és irodalom 1–4. évfolyam

Magyar nyelv és irodalom

Megjegyzés:

A NAT 7 fejlesztési területet sorol fel.

E kerettantervi ajánlásunk témakörei valamennyi fenti területet lefedik, illetve annál bővebb a Tánc és dráma, a Társadalmi ismeretek és a Szóbeli és írásbeli szövegalkotás témakörökkel.

Alsó tagozat (bevezető és kezdő szakasz)

1-4. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

(kulcskompetenciák, kiemelt fejlesztési területek)

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységben örökíti át nyelvi és kulturális hagyományainkat. Célja, hogy megismertessen új nyelvhasználati módokat (olvasás, írás, szövegalkotás) ugyanakkor a gyermek ösztönös nyelvhasználatát tudatosítsa, vagyis, hogy elindítsa a gyermeket az ösztönöstől a tudatos felé. Továbbá, hogy a beszédet a gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezőeszközekévé tegye, megtanítsa a kommunikációs helyzethez alkalmazkodó közlést. Mindezt a gyerekek életkori sajátosságához igazodva, játékos módon teszi, maximálisan figyelembe veszi a gyerekek eltérő képességeit.

A tantárgy feladata a kommunikáció szóbeli és írásbeli eszközrendszerének elsajátíttatása, a nyelvi és kulturális hagyományok átadása, befogadtatása. A magyar nyelv és irodalom tantárgy komplexitásából adódóan megalapozza az anyanyelvi kompetencia fejlesztését, de párhuzamosan többféle kulcskompetencia elsajátításához is feltételeket teremt. Az anyanyelvi kompetencia hat a tanulók ismeretszerzésére, gondolkodására, hiszen a többi tantárgy tanulása elképzelhetetlen a szóbeli és írásbeli szövegértés-szövegalkotás megfelelő színvonala nélkül. Ugyanakkor más tantárgyaknak is feladata az anyanyelvi kultúra gondozása.

A nyelv az egymással való érintkezés alapja, ezért nagy szerepe van a szocializációban is.

A tananyag többféle szövegformát és szövegtartalmat kínál. Megismeri a természetet, haza, család, nemzeti hősök, szentek, emberi kapcsolatok témaköreit. Az igényes irodalmi művek olvasása, élményszerű feldolgozása lehetőséget ad erkölcsi, esztétikai és történeti érzékük, ítéliképességük fejlődésére.

Tanulóinkat a környezetből érkező információk kritikus szemléletére, szűrésére buzdítjuk. Ezek segítik elő a szociális és állampolgári kompetenciák fejlődését.

A célok megvalósulását a kezdő szakaszban hatékonyan támogatják a drámapedagógiai eljárások, melyek a verbális és non verbális kifejezés módjainak gyakorlásával történnek. Alkalmazott eljárásai lehetőséget adnak a kapcsolatteremtés és együttműködés egyre tudatosabb megélésére.

Az anyanyelvi kompetencia eszközzintű használata megalapozza a hatékony, önálló tanulási kompetenciát is.

Az alsó tagozatban - a kerettanterv szerkezete alapján - a magyar nyelv is irodalom tanításában a következő fejlesztési feladatokat emeljük ki.

Beszédművelés, artikulált nyelvi magatartás: (Szóbeli szövegalkotás, beszédkészség, beszédértés) E feladaton belül meghatározó a beszédtevékenység fejlesztése, a szókincs gyarapítása, aktivizálása, alapvető kommunikációs és illemszabályok kialakítása. Magabiztos fellépés kialakítása különféle szituációkban. Nyelvi tevékenységek gyakorlása a tanulók aktív közreműködésével.

Irodalomolvasás-szövegértés: Elsősorban az írott jelrendszer elsajátítására, eszközzintű alkalmazására terjed ki.

Jelenti a némán és hangosan olvasott és megértett szövegből információk megértését, kiemelését, a meglévő ismeretekhez való kapcsolásának képességét. Megalapozza az irodalmi ismereteket. Ezen kívül feladata az olvasási kedv felkeltése, az olvasás megszerettetése. Lehetőséget biztosít a kritikus véleményalkotásra.

Íráskészség: Alapja a kézírás megtanítása, gyakorlása az egyéni adottságok figyelembevételével. Az írás jelrendszerének automatizálása lehetővé teszi az egyéni önkifejezés differenciált megvalósítását. Az íráskép legyen esztétikus, az írástempó tegye lehetővé az eredményes írásbeli szövegalkotást.

Szóbeli és írásbeli szövegalkotás: Az anyanyelvi szó és írásbeliség szabályainak megismerését jelenti. Fejlesztése szövegminták megfigyelésével és elemzésével kezdődik, és a szövegalkotási szabályok megtanulása után eljut a képzelet, érzelmek, gondolatok önálló kifejezéséhez. Megismerteti, megtanít különféle szövegtípusokat és műfajokat.

Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás: Az ösztönös nyelvhasználatra épülő tevékenységek eredményeként jutunk el a tudatos nyelvhasználatig, a magyar nyelv rendszerére vonatkozó ismeretek tapasztalati úton való megismeréséhez. Az elemi szintű helyesírási készség folyamatos gyakorlattal, javítással alakítható, fejleszhető. Eredményképp a tanulók önállóan alkalmazzák a megismert nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismereteket. A nyelvtani jelenségek felismerése, a szabályok önálló alkalmazása az önkifejezés eszközévé válnak.

Tanulási képesség fejlesztése, könyv-, könyvtárhasználat: E feladat keretében használtatjuk a megtanult ismeretfeldolgozási technikákat. Megtanulják a nyomtatott és elektronikus adatbázisban való eligazodást, rendszerezést, az információk felhasználását. A könyvtárhasználat gyakorlása során eljutnak az önálló ismeretszerzés képességéig. A memoriterek fejlesztik emlékezetüket, megkezdődik az egyéni tanulási stílusok kialakulása.

Ítéloképesség, jellemformálás: Önálló véleményalkotást jelent a különböző szövegekben fellelhető történeti, esztétikai, morális kérdésekben. Teret kap a mindennapi konfliktushelyzetek kezelése, megoldási javaslatok megfogalmazása, a vélemények ütköztetése, kompromisszumkeresés. Az olvasmányok szereplőinek jellege, cselekedeteinek elemzése által erkölcsi fogalombővítés is történik. A választott esztétikai nézőpontot művészeti és zenei alkotások alapozzák meg.

Társadalmi ismeretek: Megkezdődik a felelős állampolgári magatartás megalapozása. A történelmi múlt megismerésére és tiszteletére nevelünk az állami és egyházi ünnepek méltó megemlékezésével. Cél, hogy a tanulók találják meg helyüket szűkebb és tágabb környezetükben, állandó és alkalmi közösségekben, életkornak megfelelő felelősségvállalással.

Tánc és dráma: Sajátos eszközeivel komplexszé és élményszerűvé teszi a magyar nyelv és irodalom tartárgy fejlesztési feladatainak megvalósítását.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy tanítása során megjelennek a következő **kulcskompetenciák** (Anyanyelvi kommunikáció, Idegen nyelvi kommunikáció, Matematikai kompetencia, Természettudományos kompetencia, Digitális kompetencia, A hatékony önálló tanulás, Szociális és állampolgári kompetencia, Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia, Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképeség) és **kiemelt fejlesztési feladatok** (énkép, önismeret, hon- és népismeret, európai azonosságtudat-egyetemes kultúra, aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés, gazdasági nevelés, környezettudatosságra nevelés, a tanulás tanítása, testi és lelki egészség, felkészülés a felnőtt lét szerepeire).

Az általános iskola első négy éve két kisebb eltérő képzésű szakaszra tagozódik: a bevezető szakaszra (1-2. évfolyam) és a kezdő szakaszra (3-4. évfolyam),

Bevezető szakasz (1-2. évfolyam):

Nem önálló képzési szakasz. Célja, hogy megkönnyítse az óvodából az iskolába való átmenetet az eltérő fejlődési ütemek maximális figyelembevételével. Kihasnálva a gyermek természetes kíváncsiságát átvezet a játék, mint meghatározó tevékenységből a tanulás tevékenységébe, melyek során a közösen szerzett élmények megerősítésre kerülnek, a tanulók átélnek az ismeretszerzés örömeit. Érdeklődésüket folyamatosan ébren tartva fejlődnek akarati tulajdonságaik. Eligazodnak a teremtet világ kérdéseiben, saját környezetükben, társadalmi kérdésekben, tapasztalati úton sajátítanak el feladat és problémamegoldó technikákat. A játék tevékenység során alakul ki szabálykövető képességük. A tanulók terhelése és a munkaszervezés módjai az életkori sajátosságokon túl, igazodik az egyéni képességekhez.

Kezdő szakasz (3-4. évfolyam):

E szakaszt meghatározóan az iskolai teljesítményelvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok jellemzik. Feladata az olvasás-szövegértés, a nyelvhasználati, a szóbeli és írásbeli kommunikáció alapkészségeinek fejlesztése, mely során a tanulóknak kialakul az elvárásnak való megfelelés igénye. Problémák felvetésével, megoldási javaslatok keresésével, érdeklődésük fejlesztésével, minél több tapasztalással sajátítják el az ismereteket, melyek elsősorban a tanulói képességek fejlesztését szolgálják.

Életkornak megfelelően ezt a tanulók együttműködésére építve, korszerű tanulási technikák alkalmazásával, kreatív feladatokkal segítjük. A tanulási sikerekkel megerősödik önbizalmuk, fejlődik reális önismeretük, önállóságuk. Továbbfejlődnek koncentrációs és akarat tulajdonságaik, melyek a közös munka sikerének zálogai. A rendszeres, tudatos cselekvések sora a szabálykövető képességük továbbfejlődéséhez vezet.

1. évfolyam

Óraszám: 296 óra/év
8 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakör	Óraszám
1.	Beszédművelés, artikulált nyelvi magatartás	18 óra
2.	Olvasás és írástanítás előkészítése	48 óra
3.	Olvasás jelrendszerének megtanítása	58 óra
4.	Az írás jelrendszerének megtanítása	68 óra
5.	Irodalomolvasás-szövegértés	44 óra
6.	Ítéltőképesség, jellemformálás	4 óra
7.	Tanulási képesség fejlesztése, könyv- könyvtárhasználat	14 óra
8.	Ismeretek az anyanyelvről	14 óra
9.	Társadalmi ismeretek	8 óra
10.	Tánc és dráma	8 óra
	Összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre adható órák	12 óra

Beszédművelés, artikulált nyelvi magatartás (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Szókincsfejlesztés, önkifejezés fejlesztése</i> Szociális és állampolgári kompetencia <i>Együttműködés fejlesztése</i> A hatékony önálló tanulás kompetencia <i>Érdeklődés, figyelem tartósságának fejlesztése.</i>	Beszédlégzés, artikuláció, hanghallás, hangképzés, hanglejtés, mozgáskoordináció. Szavak, szó szerkezetek, mondatok, mondókák helyes ejtése. Non verbális kommunikáció használata. Népdalok, népi játékok, népmese dramatikus feldolgozása. Társas kapcsolatok nyelvi fordulatai. Közösségi beilleszkedés, empátia, segítőkészség, jellemformálás. Fogalmak: köszönés, kérés, megszólítás hang, betű, magánhangzó, mássalhangzó, hangerő, szünet	Bemutatkozás, ismerkedés a tanító nénivel, társakkal. Egyszerű, majd összetett légző- és artikulációs gyakorlatok. Ritmikus mondókák, versek tanulása, eljátszása. Szituációs játékok. Köszönés, udvarias kérés. Önismereti és improvizációs gyakorlatok bábjátékkal, szerepjátékkal. Képolvasás. Mesemondás. Munkaformák, módszerek: Hangutánzó és hangerőjátékok, nyelvtörők, ritmusgyakorlatok szerepjáték, bábjáték, árnyjáték, némajáték, közös körjáték, mondókázás, szituációs helyzetgyakorlatok memoriterek, versmondás	Dráma Tánc Ének-zene Testnevelés Hittan

Olvasás és írástanítás előkészítés (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Képi információ feldolgozása</i> <i>Finommozgások fejlesztése.</i> Szociális és állampolgári kompetencia <i>Etikai érzék fejlesztése</i> A hatékony önálló tanulás <i>Énkép és önismeret</i> <i>Testi és lelki egészség</i>	Beszéd, beszédészlelés, beszédértés fejlesztése. A mondat felbontása szavakra, szótagokra, hangokra. A jelfunkció. A hangok sorrendisége a szavakban. Tájékozódás a testsémán térben és síkban. Alakfelismerés. A szem és a kéz mozgásának összehangolása. Írószerhasználat. Csoportmunka szabályai: egymásra figyelés, szabályok betartása. Érdeklődés felkeltése. Az önálló feladatvégzés lépéseinek megismerése tapasztalati úton. Pozitív beállítódások és szokások kialakítása. Higiénés szokások kialakítása Fogalmak: mondat, szó, szótag, hang irányok betűelemek neve testséma	Mesehallgatás. Szintetizáló és analízis gyakorlatok. Mondatalkotás eseményképről. A helyzetet meghatározó kifejezések megismerése és használata. Azonosságok, különbségek megállapítása. Nagymozgásos és finommozgást fejlesztő gyakorlatok Az olvasáshoz, íráshoz szükséges helyes testtartásra szoktatás. A megfelelő írásszokások alapozása. Írástevékenység megkezdése: betűelemek írása, kapcsolása Csoportalakítás Munkaformák, módszerek: Mesehallgatás, képek kirakása, családrajz, testséma gyakorlatok, játékos énekes és mondókás ujjgyakorlatok, tájékozódási és nagymozgásos gyakorlatok (tükörjáték, láthatatlan karmester), betűelemek lejárása, megformálása testtel, dróttal, gyurmával, tájékozódás a vonalrendszerben kis házikó rajzával	Dráma Tánc Ének-zene Testnevelés Vizuális kultúra

Olvasás jelrendszerének megtanítása (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Az olvasás pontosságának fejlesztése</i> <i>Figyelem, emlékezet fejlesztése</i>	Az olvasás jelrendszerének elsajátíttatása. A hang és betű megfelelésének megtanítása, a betűt jelölő hangok helyes ejtése, az abc. Az összeolvasás megtanítása. Szavak, egyszerű szószerkezetek és szövegek szó szerinti értelmezése, megértése. Hangos olvasás gyakorlása szövegeken. A nyelvtani összefüggések megláttatása, és tapasztalati úton való felismertetése. Az értő olvasás megalapozása néma olvasással és szövegértelmezési, szövegmegértési feladatok megoldásával. Aktív szókincs gazdagítása, beszédképesség fejlesztése. Olvasási kedv felkeltése.	Hangleválasztás, hangokra bontás és a hang helyének megállapítása. Mondatok szavakra, szavak szótagokra bontása Hangösszevonás, játékos összeolvasási gyakorlatok Betűkirakó használata Rövid szövegek hangos szótagoló olvasása, A szöveg megértésének megjelenítése, rajzzal, színezéssel, dramatizálással, válaszadással. Egyéni olvasási hibák javítása A tanulók által olvasott rövid történetek, mesék elmondása Az életkornak megfelelő gyakorló programok megismerése és használata	Matematika Környezetismeret Tánc és dráma Informatika

Szociális és állampolgári kompetencia	Együttműködés, páros munka, követő és párbeszédes olvasás. Munkamegosztás a csoportban. Egyénre szabott tanulási módszerek kialakítása.	Munkaformák, módszerek: Hangkeresési játékok (Mit visz a kishajó?), hang helyének koronggal való kirakása, betűkirakó használata, szógyűjtés az adott hanggal, a szó mondatba visszahelyezése, didaktikai játékok differenciálás elkezdése, önálló csendes csoportmunka szabályainak rögzítése és megalapozása, memóriajátékok, szó- kép egyeztetése, karban olvasás, dramatizálás, szituációs játékok	
Digitális kompetencia	Elektronikus segédanyagok használata.		
A hatékony önálló tanulás	Az önálló feladatvégzés megismert lépéseinek gyakorlása. Fogalmak: magánhangzó, mássalhangzó, egy- kettő- háromjegyű, rövid, hosszú, írásjelek, szereplők, cím		

Az írás jelrendszerének megtanítása (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció	Kis és nagybetűk írásának elsajátítása Tájékozódás a vonalrendszerben Szabályos betűalakítás és kapcsolat Magán és mássalhangzók időtartamának jelölése Szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról. Tollbamondása emlékezetből írása	Betűk vázolása, kapcsolásának megtanulása A betűk elhelyezése a vonalrendszerben Hang és betűsorok reprodukálása, a különböző írásformák elsajátítása (másolás, tollbamondás, emlékezetből írás) Írott szöveg olvasása	Matematika Környezetismeret

Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség A hatékony önálló tanulás <i>Megfigyelés fejlesztése</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i>	Nevek és mondatok kezdés nagybetűvel. Szabályosan alakított rendezett, tiszta írásképp Helyesírás alapozása a kiejtés szerinti írás esetében Mintakövetés Helyes testtartás és ceruza fogás A fáradtság egyéni felismerése és feloldása Reklámok elemzése, tudatos vásárlói szokások alapozása Fogalmak: írott- nyomtatott, kapcsolás, vonalrendszer, tollbamondás, sordísz, javítás, ellenőrzés, önellenőrzés	Betűelemek és betűk megjelenítése különböző technikákkal Írástechnikai hibák önálló javítása Nagymozgásos és a két agyféltek összehangolását célzó gyakorlatok A finommotorikát segítő feladatok végzése Pihentető kézlazító gyakorlatok Munkaformák, módszerek: Iránygyakorlatok, verses testséma-gyakorlatok, A betűk megjelenítése testtel, zseníliaával Vázolás nagy alakban, csomagoló papírra, lisztbe, megjelenítés széles vonalazású, majd keskenyebb vonalközbe, végül a füzetbe, azonos alakítású illetve azonos kapcsolású betűcsoportok gyakorlása Gépes feladatok a magán és mássalhangzók időtartamának felismerésére	

Irodalomolvasás-szövegértés (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció	Nép és műköltészeti alkotások, mesék, mondókák, népi játékok.	Szereplők, helyszín, események megfigyelése Kapcsolat a saját élmény és az olvasottak között	Rajz és vizuális kultúra

<i>Szókincs fejlesztése</i>	Szépirodalmi és ismeretközlő rövid szövegek. Mindennapi élet szövegei (hirdetések reklámok stb.). Vers és próza különbsége. Szövegek értelmezése és megértése. Az olvasás, mint műélvezet. Ismeretközlő szövegek.	Tartalom és cím összefüggéseinek felismerése Szóban és írásban adott utasítások megértése Valóság és mese megkülönböztetése Költői nyelv sajátosságainak megfigyelése	Nemzetiségi nyelv Osztályfőnöki Hittan Ének-zene Életvitel
Természettudományos kompetencia		Ismeretközlő szövegek olvasása, elemzése, természettudományos fogalmak értelmezése életkornak megfelelően	
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Lényegkiemelés képességének fejlesztése</i>	Olvasmányrészletek feldolgozása csoportmunkában. Tartalomelmondás, dramatikus megjelenítés.		
Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség	Illusztrációk megfigyelése, művészeti alkotások bemutatása.	Illusztráció készítése	
<i>Testi és lelki egészség</i>	Erkölcsei ítéletalkotás az olvasottak alapján.	Történet folytatása, más befejezés kitalálása	
<i>Hon- és népismeret</i>	Magyar és más népek meséi hangulatának átérzése, tanulságának megfogalmazása. Fogalmak: vers, próza, rím, mondatvégi írásjelek, szöveg, bekezdés, szereplő, hangsúly	Munkaformák, módszerek: Válogató olvasás, dramatizáló olvasás, hibakereső olvasás szövegértési gyakorlatok: színezés, rajzolás, kérdések megválaszolása, kérdésfeltevés, szereplők kiválasztása, csoportosítás, új befejezés kitalálása, a cselekmény megjelenítése bábbal, mimikával, dramatizálással, véleményalkotás, egyéni élmények elmondása, versek ritmizálása	

Ítéletalkotás, jellemformálás (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Környezettudatos nevelés</i> Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség	A szép-csúnya, szomorú-vidám, jó-rossz fogalmak megkülönböztetése és használata. A mindennapi konfliktusok átélése és megoldása dramatikus játékkal. Fogalmak: szép-csúnya, jó-rossz, helyes- helytelen, vélemény, tanács, elismerés, tisztelet	A jó és a rossz a képi megjelenítésről alkotott véleményben Munkaformák, módszerek: beszélgetés, dramatikus formák, tervekészítés, környezetrendezés, dramatizálás	Rajz és vizuális nevelés Ének-zene Hittan

Tanulási képesség fejlesztése, könyv-, könyvtárhasználat (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció	Gyermeklexikon használata, önálló feladatvégzés, az olvasás megszerettetése.	Az utasítások, szövegek önálló megértése és feldolgozása Egyszerű algoritmusok felismerése Könyvtárlátogatás, az érdeklődési körnek megfelelő könyvek kikölcsönzése, osztálykönyvtár létrehozása Vázlatkészítés tanítói irányítással	Informatika Hittan Környezetismeret

Digitális kompetencia	Könyvtár szolgáltatásai, könyvkölcsönzés módja.	Ismerkedés gyermekfolyóiratokkal gyermek és bábszínházi előadások megtekintése	
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Együttműködés fejlesztése</i>	Páros és csoportmunkában végrehajtható gyűjtőmunka. Olvasási szokások és helyes viselkedés a könyvtárban.	Szavak, fogalmak magyarázata a gyermeklexikon segítségével, az abc használata Hangzó és képi információk válogatása, feldolgozása	
<i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Információ keresése, segítségkérés. Füzetvezetés, tartalomjegyzék használata. Önálló ismeretszerzés. Fogalmak: kölsönzés, keresés-betűrend, vázlat, gyermeklexikon	Munkaformák, módszerek: Páros és csoportmunka, önálló bűvárkodás, színházlátogatás	

Ismeretek az anyanyelvről (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció	Helyes ejtés, helyesírás Szövegek, azon belül a mondatok tapasztalati úton való megismerés e(szó, szótag, hang/ betű). Mondathangsúly, írásjel összefüggése. Magán és mássalhangzók hosszúsága	Szövegelemzés, szómagyarázat, szógyűjtés, válogatás, elválasztás, nyelvi jelenségek felismerése, megnevezése	Ének-zene Tánc-dráma

Idegen nyelvi kommunikáció	szóban és írásban. j és ly gyakorlása. A szótagolás gyakorlása belső lüktetés alapján. Az anyanyelv és idegen nyelv felismerése. Fogalmak: szótagolás-elválasztás, pont, kérdőjel, felkiáltójel, a hangok hosszúsága	Munkaformák, módszerek: szövegelemzés, másolás, szógyűjtés, kiegészítés, lényegkiemelés, szómagyarázat, szótagolás megjelenítése tapssal, szókincsbővítő gyakorlatok	

Társadalmi ismeretek (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Nyitottság, empátia fejlesztése</i> <i>Énkép-önismeret</i> <i>Testi és lelki egészség</i>	Beilleszkedés, köszönés, megszólítás. Szűkebb és tágabb családtagok, kapcsolatai, a gyerek helye a családban, iskolában. Hatékony konfliktusmegoldás. Másokra való odafigyelés, türelem segítés a beteg társaknak. Részvétel közösségi tevékenységben. Fogalmak: nagy szülők, nagybácsi, nagynéni, unokatestvérek, keresztszülők, hetes, feladat, kötelesség	A gyerek környezetében élők cselekedeteinek megfigyeltetése, összevetése Udvarias viselkedés normáinak betartása Beszámoló saját életéről Az olvasottak és a mindennapok tapasztalatainak párhuzamba állítása Beszélgető-körök Figyelmes hallgatás gyakorlása Felelősi rendszer kiépítése és folyamatos fenntartása Beteg társak látogatása és segítése Munkaformák, módszerek: Beszélgetés frontálisan és csoportban, kérdés-felelet játék, szituációs játékok, konkrét segítségadás és beszámolás az ehhez tartozó érzelmekről	Hittan Osztályfőnöki Környezetismeret Testnevelés

Tánc és dráma (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Emlékezet-memóriafejlesztés.</i> Szociális kompetencia <i>Társas aktivitás fejlesztése</i>	Báb és dráma eszközeivel történetek feldolgozása. Önkifejezés. Együttjátás, a játék közben keletkező konfliktus önálló megoldása. Fogalmak: ritmus, dallam, játékszabály, játékvezető, rendező	Memoriterek tanulása Utánzó játékok teremben és szabadtéren Az olvasottak dramatizálása társakkal Énekes és népi játékok Vezetői és vezetetti szerep gyakorlása Szerepjátékok, a szereppel való felszabadult azonosulás, szabályok betartása Munkaformák, módszerek: Közös körjátékok, népi játékok tanulása, tanítása Néptánc lépéseinek megtanulása, népi hangszerekkel való megismerkedés	Ének-zene Tánc és dráma Testnevelés

Memoriterek: A tanulóközösség és az egyének képességeinek figyelembevételével választott mennyiségű vers, mondóka, nyelvtörő, népköltészeti alkotás, találós kérdés.

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek 1. évfolyamon: A NAT az 1. és a 2. évfolyamot, vagyis a bevezető szakaszt egy fejlesztési szakasznak tekinti. A kerettantervi ajánlásban rögzítettük ugyan a továbbhaladáshoz szükséges feltételeket, de azok mindössze tájékoztató jellegűek, illetve szempontokat adhatnak a szöveges értékeléshez.

- Igyekezzen a szavakat, szó szerkezeteket, mondatokat helyesen hangsúlyozni, megfelelő hangerővel, tempóval kiejteni
- Értse az egyszerű szóbeli közléseket, utasításokat
- Igazodjon a kommunikációs helyzetekhez

- Ismerje a mindennapi kommunikáció alapformáit, és alkalmazza őket a következő helyzetekben: bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérdés, kérés, köszönetnyilvánítás
- Tudjon értelmezni a nem nyelvi jeleket a gyakorolt kommunikációs helyzetekben
- Tudjon 2-3 összefüggő mondatot alkotni szóban képek, élmény és olvasmány alapján
- Tudjon tájékozódni az első osztályos vonalrendszerben
- Az írott kis- és nagybetűk, valamint a leggyakoribb írásjelek ismeretében tudjon olvashatóan (betűi és azok kapcsolása legyen felismerhető, a szabályoshoz közelítő), kevés hibával 6-7 szót vagy legfeljebb 6-7 szóból álló rövid mondatot lemásolni
- Legyen képes tanítói segítséggel írásmunkáját esztétikusan elhelyezni és önellenőrzéssel javítani
- Alkalmazza a mondatkezdő nagybetűket, a mondatvégi írásjelet, a szókezdő nagybetűt
- Készség szinten jelölje az „ly”-t 15-20 szóban
- Írásának terjedelme 4-6 sor
- Teljesítményszintje érje el a 8-11 betű/perc sebességet
- Legyen képes a kis és nagy nyomtatott betűk ismeretében előzetesen megbeszélte és gyakorolt rövid, egyszerű (3-4 mondatos) szöveget hangosan, kevés hibával felolvasni. Olvasás közben képezze helyesen a hangokat.
- Tanítói segítséggel tudja javítani olvasási hibáit.
- Tudjon némán 3-4 mondatból álló, ismert szavakat tartalmazó rövid szöveget olvasni
- Tanuljon meg néhány verset, mondókát kívülről utánmondással
- Tudjon felszabadultan, a szereppel azonosulva szerepeket megformálni
- Tudjon az adott helyzetnek megfelelően viselkedni spontán és megrendezett szituációkban
- Fegyelmezetten hallgassa végig mások beszédét és jelezze, ha mondanivalója van
- Ismerje családi kapcsolatait, a családban elfoglalt helyét, kötelességeit
- Legyen képes önállóan tájékozódni a saját tankönyveiben. Látogasson el az iskolai vagy a helyi könyvtárba. tanítójával, majd önállóan is
- Tudjon helyesen viselkedni, ismerje meg a könyvtár használati szabályait.
- Tudja használni a gyermeklexikont
- Aktívan vegyen részt közös játékokban, szereplésekben
- Tartsa be a szabályokat

Értékelési szempontok a bevezető szakasz 1. évfolyamára:

- Udvarias érintkezési formák alkalmazása
- Utasítások megértése és végrehajtása
- Együttműködés a kooperatív technikáknál, aktív részvétel

- Szavak, mondatok pontos dekódolása, az olvasottak megértése
- A némán olvasott szöveg megértésének bizonyítása, önálló munkálkodás a szöveggel
- A tanult memoriterek elmondása
- Olvasmányok, mesék szereplőinek felismerése
- Szavak, rövid mondatok másolása írott mintáról betűtévesztés, betűcsere, betűkihagyás nélkül
- Saját nevének önálló leírása
- Kiejtés szerint írandó szavak írása tollbamondással
- A j hang jelölése a tanult esetekben

2. évfolyam

Óraszám: 296 óra/év
8 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakör	Óraszám
1.	Beszédművelés, artikulált nyelvi magatartás	10 óra
2.	Irodalomolvasás, szövegértés	45 óra
3.	Olvasási készség	55 óra
4.	Szóbeli és írásbeli szövegalkotás	28 óra
5.	Íráskészség	32 óra
6.	Ítéliképesség, jellemformálás	4 óra
7.	Tanulási képesség fejlesztése, könyv- könyvtárhasználat	10 óra
8.	Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás	82 óra
9.	Társadalmi ismeretek	8 óra
10.	Tánc és dráma	8 óra
	Összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre adható órák	14 óra

Beszédművelés, artikulált nyelvi magatartás (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Szókincsfejlesztés</i> <i>Szóbeliség fejlesztése</i> <i>Egyszerű, hatékony közlés képességének fejlesztése</i>	Helyes beszédlegzés. A hangkapcsolatok helyes ejtése, hangok időtartama. A mondat- és szövegfonetikai eszközök szerepe. Hallott szöveg rövid szóbeli összefoglalása. Mondatalkotások, mondatok összekapcsolása, események sorrendisége, üzenetek megértése és megválaszolása.	Légző gyakorlatok: szavak, szószerkezetek, mondatok, mondókák utánmondása. A hangok időtartamának érzékelteése a szavakban. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása a beszédben és hangos olvasáskor. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése, értelmezése. A gyűjtött szavakkal mondatalkotás, hiányos szövegek kiegészítése. Beszélgetés adott vagy választott témáról Történetmesélés élmény, olvasmány, film, képzelet alapján Mozgásos utázmójátékok, memóriafejlesztő gyakorlatok	Környezetismeret Osztályfőnöki Hittan
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Empátia átélése a közösségi életben</i> <i>Kulturált önkifejezés fejlesztése</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Udvarias szokások a felnőttekkel és kortársakkal való érintkezésben. A megszólítás. Saját vélemény megfogalmazása. Telefonálás.	Szituációs játékok a kulturált nyelvi viselkedés gyakorlására. A telefonálás technikája és illemszabályai Munkaformák, módszerek: Időtartam és kiejtési gyakorlatok, mondókák, nyelvtörők, hangszín és hangmagasság váltó felolvasás, hangsúlygyakorlatok, szituációs gyakorlatok	

Irodalomolvasás, szövegértés (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Irodalmi élmény befogadása képességének fejlesztése</i> <i>Hon- és népismeret</i> Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség Matematikai kompetencia Természettudományos kompetencia	Az olvasástechnika megszilárdítása, a hangos olvasás és a felolvasás gyakorlása nép és műköltészeti alkotások, valamint hazai, nemzetiségi és etnikumi kultúrából vett meséken keresztül. Mese és valóság különbsége. Cím és tartalom viszonya. A mesefajták tapasztalati úton való megismerése. Népek, etnikumok meséi, azonosságok, különbözőségek. Vers- ritmus- rím. Összefüggések felfedeztetése. Történetek a természeti és társadalmi környezetből.	Ismerkedés a nép- és műköltészeti alkotásokkal A mű témájának, eseményeinek, szereplőinek megállapítása, tartalmának megértése. A szereplők cselekedeteinek értékelése. A szereplők cselekedeteiből való következtetés a tulajdonságaikra. Az események összefoglalása, a lényeges gondolatok kiemelése. Az olvasott művek szóhasználatának megfigyelése A cím és a tartalom összefüggéseinek megfigyeltetése. Címadás Rövid szóbeli beszámolás az olvasottakról Kommunikációs szempontú verselemzés (Ki beszél? Kihez szól? Mit mond?) a ritmus jelzése tapssal Ismeretlen kifejezések értelmezése. Illusztrációk készítése Előzmény, esemény és következmény megláttatása Események és befejezések, más befejezés kigondolása A szövegben kifejtett információk visszakeresése Beleélés, tartalom elmondás a szereplő szemszögéből	Ének-zene Tánc-dráma Rajz és vizuális kultúra Környezetismeret Hittan

Szociális és állampolgári kompetencia <i>Testi és lelki egészség Pozitív gondolkodás képességének fejlesztése</i>	Esztétikai, erkölcsi értékek közvetítése az olvasmányok alapján Egészséges életmóddal kapcsolatos témák olvasása Fogalmak: vázlat, mesekezdés, mesei befejezés, mesei számok, tündérmese, népmese, műmese, csalímese, láncmese, állatmese, ritmus, rím, szünet	A közmondások, a szólások átvitt jelentésének magyarázata. Munkaformák, módszerek: hangos olvasás gyakorlása különböző játékos módokon (szerepek szerint, visszhangolvasással, páros olvasással, stafétaolvasással, válogató olvasással) Mesék megjelenítése rajzzal, mozgással, dramatizálással szereplők viselkedésének reprodukálása, tartalommondás, tartalommondás változtatással	

Olvasási készség (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>A szövegértő olvasás képességének fejlesztése.</i>	A helyes hangsúlyozás és hanglejtés. A szünettartás és a ritmus. Hangos és néma olvasás. A folyamatos olvasás. Dramatizált szövegek megszólaltatása szereposztással. A könyv információforrás értékének felismerése.	Szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes hangsúlyozása. Toldalékos szavak pontos kiolvasása. Szünettartás a mondatokon belül és a mondatok között. Helyes hanglejtés gyakorlása a kijelentő és a kérdő mondatokban. A hangos és néma olvasás gyakorlása. Hangos olvasás előzetes felkészülés után. A kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok helyes olvasása.	Matematika Környezetismeret Hittan Ének-zene Életvitel Informatika

Természettudományos kompetencia Digitális kompetencia	Rövid ismeretterjesztő írások önálló feldolgozása. Olvasást fejlesztő tanulóprogramok.	A sorvégi átmenetek megszakítás nélküli olvasása. A természetes beszéd tempójának megfelelő hangos olvasás. Néma olvasás gyakorlása feladatvégzéssel, az önállóság fokozatos növelésével. Szövegértés igazolása kérdésekre adott válaszokkal Olvasásgyakorlás Sünivel, Manóval stb. Az olvasást és szövegértést segítő programon eszközszintű használata Munkaformák, módszerek: Jelentésváltozás megfigyelése a magánhangzók időtartamváltása esetén, azonos szótő- különböző toldalékkal, szó szerkezetek begyakorlása, mondatpiramis olvasása, mondatbővítés-mondatszükités, kérdések fogalmazása az olvasottakról, egyéni olvasmányélmények megosztása könyvajánlással	

Szóbeli és írásbeli szövegalkotás (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> <i>Oksági gondolkodás</i> <i>képességének fejlesztése</i>	Mondatalkotás. Két mondat összekapcsolása. Történetalkotás szóban. Vázlatkészítés segítséggel. A figyelem megosztásának megtanulása és gyakorlása. Tudatos közlés kialakítása. Fogalmak: cím, tartalom, téma, tagolás, vázlat	Szógyűjtés, szószerkezetek, mondatok alkotása eseményképről. Szövegek elemzése, a mondatok kapcsolódásának megfigyeltetése. Szóbeli és rövid írásbeli válaszadás, kérdésekre. Személyes élményről, vagy feldolgozott olvasmányról szóbeli beszámoló és két – három mondatos írásbeli fogalmazás. A gondolkodás és a beszéd kapcsolata. Tapasztalatok megfogalmazása Az olvasott művekről vázlatkészítés tanítói segítséggel. Vázlatok kiegészítése, vázlatpontok rendezése. Írás- és helyesírási hibák javítása tanítói utasításra és önellenőrzéssel. A tartalom elmondás a vázlatpontok segítségével A társas kommunikáció gyakorlása, udvarias, illemtudó kapcsolatteremtés Munkaformák, módszerek: Különböző élethelyzetek eljátszása, csoportos szereplés ünnepeken,	

Íráskészség (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Az önálló írásbeli feladatok megoldására való képesség fejlesztése</i> A hatékony önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség	Betűismeret és -kapcsolás. Az eszközszintű íráshasználat alapozása. Az eszközjellegű íráshasználat kialakításának elkezdése. Az írás automatizálása. Figyelem és igényesség kialakítás az írásmunkákban Fogalmak: másolás, tollbamondás, szószerkezetek	A betűismeret megerősítése. Betűalakítás, betűkapcsolások gyakorlása. Szavak, szószerkezetek, két-három mondat leírása másolással, tollbamondással és emlékezetből. Válogató másolás és önálló írás. Helyes írásszokások megszilárdítása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás). A képi közlés szerepének vizsgálata (tagoltság, tipográfia eszközök, ábrák, jelek figyelembevétele a szöveg jelentésének megértésében.) Lendületes írás kialakításának elkezdése. Az írásmunka gazdaságos és esztétikus elhelyezése a papíron Az írás és a tartalmi tevékenységek fokozatos összekapcsolása Munkaformák, módszerek: Tematikus szógyűjtés, csoportosítások, válogatások, kiegészítések, betűrendbe sorolás, mondatbővítés - szűkítés, válaszadás kérdésekre, képről mondatalkotás	Matematika Környezetismeret Életvitel Hittan

Ítéletalkotás, jellemformálás (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai- művészeti tudatosság és kifejezőképesség, esztétikai érzék fejlesztése <i>Környezettudatos nevelés</i>	Műélvezet átélése, a játék, kaland révén. A szép-csúnya, szomorú-vidám, jó-rossz fogalmak megkülönböztetése és használata A szép fogalma, mint a – szép, a jó, az igaz, a szent – alaptörvény része. Fogalmak: művészet, múzeum, gyűjtemény, reklám, példa, példakép	A tv műsor kínálatának megbeszélése A szépség megláttatása a természeti környezetben, a mindennapi életben, a művészetekben, a teremtett világban Munkaformák, módszerek: Szituációs és helyzetgyakorlatok, reklám és ellenreklám írása, előadása, olvasmányrészletek eljátszása, a mai korba helyezése	Ének-zene Múzeumlátogatás Erdei iskola Hittan

Tanulási képesség fejlesztése, könyv-, könyvtárhasználat (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Önálló szövegértelmezés képességének fejlesztése</i> Digitális kompetencia	A kép és a szöveg kapcsolata. A könyvek jellemző adatai. Gyermekújságok jellemzői. Könyvtárhasználat alapvető szabályai. Ismerkedés különböző információhordozókkal (internet, CD-ROM, DVD,)	Szövegekben kép és a szöveg együttes értelmzésének gyakorlása. A könyvek jellemző adatainak megfigyelése (író, cím, kiadó, a kiadás éve.) Eligazodás a könyvekben a tartalomjegyzék alapján. Tájékozódás a gyermeklexikon betűrendjében.	Informatika Környezetismeret

	Fogalmak: tartalomjegyzék, folyóirat, napilap, újság, szerző, író, költő, CD, DVD,	Ismerkedés gyermekújságokkal a könyvtárban. Önálló ismeretszerzés könyvtári munkával a tanult anyag bővítése Munkaformák, módszerek: Kölcsönzés, válogatás, csoportosítás, beszámoló olvasmány és filmélményekről	

Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Analógiák felismerésének fejlesztése</i>	A beszéd / írás részei: mondat, szó, hang és betű. A magyar ábécé, a betűrend, a magán – és mássalhangzók megkülönböztetése. Az időtartam jelölése. A kiejtés szerinti és a kiejtéstől eltérő írásképű szavak. A j hang kétféle jelölése. A szavak szerkezete: a szótő és a toldalék. A szótagolás, elválasztás. Kijelentő és kérdő mondat, „-e” kérdőszócska. Az ösztönös nyelvhasználat tudatosá tétele, hangtani, szótani és mondattani ismeretekkel.	Tagolatlan szöveg mondatra tagolása. Tagolatlan mondatok szavakra tagolása. A szavakat alkotó hangok megfigyelése. A társak nevének ábécébe állítása. Hangoztatási, helyesejtési, beszédművelési gyakorlatok. A hosszú és rövid hangok felismerése a beszédben, megfelelő jelölésük írásban. A kiejtéstől eltérő írásképű szavak egyszerűbb eseteinek helyesírása szótagolással és szóelemzés segítségével. Egyszerű szavak elválasztása. Az egyalakú szótövek és a toldalék megkülönböztetése egyszerűbb szavakban A kijelentő és kérdő mondatok felismerése és képzése.	Matematika Környezetismeret Életvitel

A hatékony önálló tanulás <i>A szabályismeret alkalmazásának fejlesztése</i>	Önálló ismeretszerzés Fogalmak: szótag, elválasztás, szótő, toldalék, kijelentő mondat, kérdő mondat, közmondás, kérdőszó	A tanult helyesírási szabályok alkalmazása írástevékenység közben. Lexikonok, szótárak, helyesírási tanácsadó használata, a betűrend gyakorlása Munkaformák, módszerek: Megfigyelés, tapasztalati úton való ismeretszerzés, mondatok szavakra vágása, hiányos mondat kiegészítése, kérdőszóra válaszadás, mondatbővítés, gyűjtőmunka, Team- munka, kooperatív technikák, prezentáció, helyesírási szótár használata,	

Társadalmi ismeretek (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Társas aktivitás, nyitottság, empátia képességének fejlesztése</i> <i>Testi-lelki egészség Felelősségérzet megtapasztalása</i>	A barátok, a baráti kör, az iskola és egyéb kisebb közösségek.	Felnőttek és gyermekek társas kapcsolatának gyakorlása Kapcsolatfelvétel családtagokkal és ismerős felnőttekkel Baráti kapcsolatok ábrázolásának megfigyelése olvasmányokban, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről Beszélgetés az iskolai életéről, az osztályközösségről, felelősi rendszer Részvétel a mindennapi élet különböző helyzeteit felidéző szerepjátékokban.	Környezetismeret Hittan Életvitel Osztályfőnöki

<i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Részvétel a keresztény kis közösségek életében. Karitatív tevékenység. Fogalmak: barátság, közösségek, emberséges, keresztényi magatartás	Közös ünnepi készülődés Az életkornak megfelelő konkrét segítségnyújtás a környezetben élő rászorulóknak Munkaformák, módszerek: Szituációs gyakorlatok, drámapedagógiai elemek, konkrét feladatmegoldások, beszámolás a z elvégzett munkáról, tervezés, felelősi munka önértékelése	

Tánc és dráma (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Hon- és népismeret</i>	Érzékelő-, utánzó és memóriafejlesztő játékok. Dramatizált mesék. történetek feldolgozása a báb és a dráma eszközeivel. Improvizációs játékok. Népi mondókák, gyermekjátékok. Népszokások.	A szövegmondás összekötése ritmikus mozgással. Egyszerű lépésekkel kísért énekes népi gyermekjáték előadása. Rövid mesék, történetek dramatizálása, a szereplők és a főszereplő megkülönböztetése. Improvizációs játékok tanári irányítással Hagyományápolás Munkaformák, módszerek: ritmikus játékok, lépés és mozgássorok kitalálása, ünnepi készülődés, szólások megjelenítése rajzzal, mimikával, testmozgással	Életvitel Tánc és dráma Ének-zene Testnevelés

Memoriterek: Kölcsey: Himnusz 1. vsz., Petőfi Sándor: Anyám tyúkja, Itt van az ősz.. József Attila: Altató, valamint a tanulóközösség és az egyének képességeinek figyelembevételével 2-3 szabadon választott vers, mondóka, nyelvtörő, népköltészeti alkotás, találós kérdés (Ajánlott szerzők: Csanádi Imre, Kányádi Sándor, Kassák Lajos, Kormos István, Nemes Nagy Ágnes, Rónay György, Arany János, Szabó Lőrinc, Szilágyi Domokos, Weöres Sándor)

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek 2. évfolyamon:

- Értse meg az egyszerű szóbeli közléseket
- Kérdésekre adjon értelmes, rövid válaszokat
- Szokás szintjén alkalmazza a mindennapi kommunikáció alapformáit: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés
- Folyamatos olvasásában törekedjen a pontosságra
- Tudja elmondani az olvasmány tartalmát kérdések segítségével
- Használja az ábécé-t feladatmegoldáshoz
- Jelölje helyesen a hangok hosszúságát a begyakorolt szókészlet körében
- Írja biztosan helyesen a kiejtéssel megegyezően írt rövid szavakat
- Jelölje biztosan a j hangot kb.30 – a tanulók által gyakran használt – szóban
- Alkalmazza az elválasztás szabályait egyszerű szavak írásakor
- Tudja, hogy a mondatot nagybetűvel kezdjük, alkalmazza a tanult mondatzáró írásjeleket
- Tudjon egyszerű mondatokat, rövid szövegeket írni másolással, tartalmi és helyesírási előkészítés után tollbamondással és emlékezetből
- Javítsa hibáit tanítói irányítással.

Értékelési szempontok a bevezető szakasz 2. évfolyamára:

- Ismert utasítások megértése és végrehajtása
- Kérdésekre válaszok megfogalmazása
- A mindennapi udvarias érintkezési formák betartása
- Tanult memoriterek szöveghű elmondása
- Ismert és gyakorolt szöveg lassú pontos folyamatos olvasása (pontosság, helyesejtés, folyamatosság, hanglejtés)
- Tartalomelmondás kérdések segítségével

- 8-10 soros ismert témájú szöveg önálló néma olvasása, megértésének bizonyítása kérdések megválaszolásával, feladatok elvégzésével
- Betűk alakítása és kapcsolása: olvashatóság, folyamatosság, tetszetősség;
- Az írásmunka elhelyezése (margó, bekezdések), tisztasága
- Az abc ismerete, betűrendbe rendezés
- Mondatok nagybetűvel való kezdése és szavakra tagolása
- Szavak elválasztása a szótagolás szabályai szerint
- Nyelvtani ismeretekkel kapcsolatos helyesírási tudnivalók alkalmazása

3. évfolyam

Óraszám: 296 óra/év
8 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakör	Óraszám
1.	Beszédművelés, artikulált nyelvi magatartás	10 óra
2.	Irodalomolvasás, szövegértés	30 óra
3.	Olvasási készség	28 óra
4.	Szóbeli és írásbeli szövegalkotás	40 óra
5.	Íráskészség	37óra
6.	Ítézőképesség, jellemformálás	4 óra
7.	Tanulási képesség fejlesztése, könyv- könyvtárhasználat	15óra
8.	Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás	97óra
9.	Társadalmi ismeretek	10 óra
10.	Tánc és dráma	8 óra
	Összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre adható órák	17 óra

Beszédművelés, artikulált nyelvi magatartás (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Aktív és passzív szókincs fejlesztése a különféle közlési helyzeteknek megfelelően</i> Szociális és állampolgári kompetencia	A különféle mondatfajták jelentésének és a mondatfonetikai eszközöknek az összefüggése. A szavak jelentésárnyalata, stílusértéke, szerepe a beszédben. Szólások, közmondások jelentése. A szavak és a nem verbális eszközök (testbeszéd) szerepe különféle kommunikációs helyzetben. Fogalmak: mimika, gesztus, arckifejezés, stílus, egymás közötti kapcsolatok hangneme	Mondatfajták megfelelő ejtésének gyakorlása felolvasással és az élőbeszédben Helyes beszédlégzés a különféle mondatok felolvasása és élőbeszédbeli használata során. Helyes beszédlégzés a bővülő mondatokban Versek, mesék kifejező felolvasása, előadása Szókincsbővítés A szavak jelentése, stílusértéke A szavak jelentésének vizsgálata Tanult közmondások, szólások használata az élőbeszédben és a fogalmazásban Szóbeli szövegalkotás különféle kommunikációs helyzetekben Ismert mese bővített és tömörített elmondása Rokon értelmű, ellentétes jelentésű szavak gyűjtése A gyűjtött szavak mondatba foglalása A nem verbális eszközök megismerése Szerepük felismerése, azok értelmezése mások megnyilatkozásaiban. A nem verbális eszközök összehangolása a tartalommal szövegmondáskor Munkaformák, módszerek: Ellentétes és rokonértelmű szavak jelentésének bemutatása cselekedtetéssel, szólások szó szerinti eljátszása - átvitt értelem magyarázata, szómagyarázat rajzzal, bemutatással, audio és vizuális segédanyaggal	Matematika Környezetismeret Osztályfőnöki Hittan

Irodalomolvasás, szövegértés (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Az olvasás iránti igény felkeltése</i> <i>Hon- és népismeret, a kulturális másság felismerése</i> <i>Gazdasági nevelés</i> <i>Oksági gondolkodás fejlesztése</i> Természettudományos kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Felkészítés az irodalmi kifejezésformák befogadására</i>	Prózai művek és versek a magyar és külföldi nép- és műköltészetből. Mesék, mondák, legendák, történelmi elbeszélések, valamint s gyerekek mindennapi életéről szóló elbeszélések, regényrészletek klasszikus és kortárs szerzőktől. Történetek nemzeti múltunkról, történelmi hősekről, szentekről - példaképállítás Népi játékok, dramatizált szövegek, ismeretterjesztő művek, a mindennapi kommunikáció szövegei (meghívó, recept, hirdetés). Versek feldolgozása, elemi poétikai és verstani ismeretek Fogalmak: nemzet, nemzeti múlt, példakép, motívum, refrén	A szereplők megnevezése, cselekedeteik, tulajdonságaik megfigyelése, az események időrendje. A mű szerkezetének fölismerése. Lényegkiemelés – vázlat készítése tanítói segédlettel. Kérdések és válaszok megfogalmazása. A mesék bevezető és befejező fordulatainak, jellemző szókapcsolatainak felismerése, használata. Az ismétlődő motívumok megfigyelése. Kérdések és válaszok megfogalmazása. Néhány jellegzetes irodalmi téma felismerése az olvasott művekben. (Például: hazaszeretet, család, iskola, barátság, szülői szeretet.) Szövegek, mesék, elbeszélésrészletek dramatizálása. Ismeretterjesztő és mindennapi gyakorlati szövegek értelmezése, az ebben rejlő információ megkeresése Versek művészi eszközeinek felfedezése: ritmus, rím, refrén, hasonlat. Munkaformák, módszerek: Ismeretlen szavak értelmezése a szövegösszefüggés alapján, időrend megfigyeltetése összekeveredett mondatok	Életvitel Matematika Környezetismeret Hittan Osztályfőnöki

		segítségével, lényegkiemelés aláhúzással, kulcsmondatok keresése, tömörítéssel vázlatkészítés, címadás, az állítások igazságtartalmának megkeresése és bizonyítása szövegrészlettel, véleménynyilvánítás,	

Olvasási készség (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Törekvés a pontosságra, kifejezőkészségre</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Környezeti érzékenység és felelősségérzet fejlesztése</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Önértékelés, önfejlesztés</i>	A pontos és folyamatos olvasás. Felolvasás. Helyes tagolás és hangsúlyozás. Értelmező és folyamatolvasás. Művészek élményt adó felolvasása. Természetet bemutató olvasmányok, kisregények. Példaképadás irodalmi műveken keresztül. Fogalmak: mondanivaló, jelzés-visszajelzés, napló	Az olvasás pontosságának, folyamatosságának fejlesztése beszéd- és olvasástechnikai gyakorlatokkal Néma olvasás, a megértést vizsgáló feladatok megoldásával Az összetett mondatok helyes tagolása, hangsúlyozása mintakövetéssel Az értelmező (interpretáló) olvasás fejlesztése tanítói és tanulói kérdések segítségével Hosszabb szövegek (házi olvasmányok) olvasására való felkészítés folyamatolvasással. A kötelező olvasmányok közös, majd önálló feldolgozása. Olvasónapló. Munkaformák, módszerek: Felolvasás gyakorlása ismert szövegeken keresztül, a helyes hangsúlyozás és szünetvétel előzetes bejelölésével, szereplő, helyszín, esemény megfigyeltetése, ok-okozati összefüggések feltárása, olvasottak reprodukálása, páros olvasás, folyamatolvasás technikájának megbeszélése-kötelező olvasmányok kiválasztása	Hittan Osztályfőnöki Környezetismeret Matematika Rajz és vizuális kultúra

Szóbeli és írásbeli szövegalkotás (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Törekvés a nyelvileg igényes kifejezésre</i> <i>Szövegtípusok felismerésének fejlesztése</i> <i>Személyes és olvasmányélmény megfogalmazása szóban és írásban</i>	Szóbeli szövegalkotás, mint az írásbeli fogalmazás alapozása. A szövegalkotás műveletei: anyaggyűjtés, címadás, a megfelelő lényeges gondolatok kiválogatása és elrendezése. A fogalmazás kommunikációs szándékának tudatosítása. Időrend megállapítása. A szöveg tagolása, bekezdések. Az elbeszélő fogalmazás írásának tanítása. Az elbeszélés részei: bevezetés, tárgyalás, befejezés. A párbeszéd szerepe a szövegben. Önismeret Fogalmak: időrend, bevezetés, tárgyalás, befejezés, tükröztetés, piszkozat, egyeztetés, előzmény, következmény, színhely, cím, szereplők, esemény sorrendje, párbeszéd, stílus, hangnem	Szövegalkotás szóban Az olvasókönyv szövegmintáinak megfigyelése műfaji és szövegszerkesztési szempontból A szövegek szerkezeti elemzése, tagolás, mondatkapcsolások megfigyeltetése Címek vizsgálata, a jó cím ismérveinek összegyűjtése Események elrendezése időben Bevezetés (előzmény, színhely, időpont) és befejezés (következmény, tanulság, egyéni vélemény) készítése szóban és írásban A fogalmazás koherenciájának megteremtése tématarassal, a mondatok kapcsolásával Stilisztikai tevékenységek, a témának megfelelő szavak gyűjtése, felesleges szóismétlés elkerülése A párbeszéd beillesztése a történetmondásba Megkezdett párbeszéd folytatása adott témában A fogalmazás ellenőrzésének megtanítása, a javított változat (piszkozat) tisztázása Hibajavítás gyakorlása tanítói útmutatás alapján Típushibák közös megbeszélés utáni egyéni javítása - tükröztetés Munkaformák, módszerek: Szógyűjtés, szinonima keresés, időrend gyakorlása	

		összekeveredett mondatok rendezésével, elbeszélés részeinek megfigyeltetése, íratása külön- külön, szóbeli fogalmazás, élő fogalmazás, elbeszélés írása kép, élmény képzelet alapján, elbeszélés párbeszéddel, mindennapi élethelyzetek elbeszélése, tréfás, a gyerekekhez közel álló témák választása, monologikus szövegek átírása dialógussá	

Íráskészség (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Képesség a másolásra, tollbamondásra, az emlékezet utáni írásra, az önálló írásbeli feladatok megoldására</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Problémamegoldás fejlesztése</i>	Gazdaságos írásszokások magtanítása. Az írott szöveg (vázlat, fogalmazás) elrendezése a lapon. Kérelmek, bemutatkozások írása, nyomtatványok, csekkek kitöltése. Fogalmak: hibajelölések jelentése, gazdaságos elrendezés, tartalom-forma egysége	Betűkapcsolások gyakorlása, tipushibák kiküszöbölése Tempógyorsító gyakorlatok az írás eszközszintű használatának, a figyelem megosztásának fejlesztésére Szósorok, bővülő mondatok írása másolással, tollbamondásra, emlékezetből és önálló írással Fogalmazások javított leírása Meghívók készítése. Nyomtatványok kitöltése. A rendezett, tiszta és olvasható írás gyakorlása Az írás automatizálása Szabályos betűtípusok egyéni vonások megjelenése Igényes füzetvezetés Ábrák, jelek figyelembevétele, a hibajavítási jelek jelentésének megértése és használata Olvasónapló vezetése Munkaformák, módszerek: Tempófejlesztő gyakorlatok, szósorok, szócsaládok	Matematika Környezetismeret Hittan Életvitel

		írása, másolás időre, szöveg kiegészítése, mondatok átalakítása, gondolatok önálló megfogalmazása, közmondások és szólások párosítása jelentésük szerint, összekeveredett közmondások leírása helyesen	

Ítéletalkotás, jellemformálás (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Környezettudatos nevelés</i> <i>Kritikus gondolkodás fejlesztése</i> Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	Tudatos nézői és vásárlói szokások kialakítása Kommunikációs helyzetgyakorlatok: véleménynyilvánítás és a vitatkozás Fogalmak: vélemény, vita, nézőpont, meglátás, veszekedés, meggyőzés, ok-okozat	Válogatás a média nyújtotta kínálatból A szempontok megbeszélése Véleménynyilvánítás és a vitatkozás viselkedési szabályai Olvasmányélmények alapján vitakörök létrehozása Erkölcsi értékek befogadása Munkaformák, módszerek: Csoport tevékenységek, kooperatív technikák Egy esemény mellett és ellen való érvelés, „bíróági tárgyalás” ügyészi és védői szerepek	Osztályfőnöki Hittan Környezetismeret

Tanulási képesség fejlesztése, könyv-, könyvtárhasználat (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Önálló ismeretszerzés</i>	Adatok, információk gyűjtésének, célszerű elrendezésének módjai. Szövegfeldolgozó technikák és	Rövid szóbeli beszámoló ismeretterjesztő műből egyéni vagy csoportos anyaggyűjtésből Az olvasott szövegben előforduló ismeretlen	Életvitel Környezetismeret Osztályfőnöki

<i>képességének megtapasztalása és fejlesztése különböző információhordozók használata során</i> Matematikai kompetencia <i>Osztályozás, rendszerezés képességének fejlesztése</i>	gyakorlatok. Alapismeretek a könyvtár tereiről és állományrészeiről. A könyvek tartalmi csoportjai: szépirodalmi művek, ismeretterjesztő irodalom. A szótárak szerkezeti jellemzői. A szótárhasználat módja. A szótár és a lexikon eltérő vonásai. Fogalmak: állomány, katalógus, fűlszöveg	szavak értelmezése gyermeklexikon, vagy szótár segítségével Tetszés szerint választott helyesírási szótár használata tanítói segédlettel Könyvek keresése szabadpolcon szerző és cím szerint Szépirodalmi és ismeretterjesztő művek témájának megállapítása cím és tartalomjegyzék alapján Az olvasott könyvek adatainak felsorolása (író, cím, kiadó, a kiadás éve A gyűjtött adatokat elrendezése, megjelenítése pl. grafikonnal Munkaformák, módszerek: jegyzetkészítés, tételmondatos vázlatírás, a sajtó szövegeinek értelmezése, adatok gyűjtése és elemzése, kielőadás tartása Csoportmunka, prezentáció	

Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Az ösztönös nyelvhasználat tudatossá tétele szófajok és mondatfajták ismeretével</i>	A felkiáltó, a feltételes, óhajtó és felszólító mondat és azok mondatvégi írásjelei. Az ige jelentése (cselekvés, történés,	A felkiáltó, a feltételes, óhajtó és felszólító mondat felismerése A mondatvégi írásjelek használata az egyszerű mondatok végén	Matematika Környezetismeret

	létezés). Rokon és ellentétes jelentésű igék. Az ige személyragjai és a személyes névmások. Az igeidők és jelentésük. Igealakok helyesírása szótagolással és/vagy szóelemzéssel. Az igekötő szerepe az ige jelentésében. Az ige és az igekötő kapcsolásának esetei. A főnév jelentése, fajtái: köznév, tulajdonnév. A főnév toldalékolásai. A tulajdonnevek helyesírása. A <i>-ba</i>, <i>-be</i>, <i>-ban</i>, <i>-ben</i> rag helyes használata. A <i>-ból</i>, <i>-ből</i>, <i>-tól</i>, <i>-től</i>, <i>-ról</i>, <i>-ről</i> rag helyesírása. A melléknév és fokozása. A fokozott melléknév helyesírása. -i képzős melléknevek helyesírása A <i>j</i> hang kétféle jelölése igékben, főnevekben. A helyesírás nyelvtani alapozása Fogalmak: szófajok, ige, főnév, köznév, tulajdonnév, melléknév, márkanév, földrajzi név, előtag, utótag, összetett szó, igekötők, igeidők, személyes	Az igeidők megfigyelése és helyes használatuk gyakorlása történet elmondásakor Adott ige mondatba helyezése változó igekötőkkel, az igekötő jelentésmódosító szerepének megfigyelése Az igealakok helyesírásának, valamint az igekötő és az ige egybe - illetve különírásának gyakorlása Főnevek felismerése a szövegben, megkülönböztetése, helyesírásuk gyakorlása A tulajdonnevek helyesírásának alapos gyakorlása. A főnév <i>t</i> ragjának és a múlt idő jelének felismerése, megkülönböztetése A melléknév fölismerése, az összehasonlítás és fokozás alkalmazása szóbeli és írásbeli szövegalkotásban A fokozott melléknév helyesírásának gyakorlása A nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek alkalmazásának gyakorlása a nyelvhasználatban A tanított helyesírási ismeretek begyakorlása, és készség szintű alkalmazása Munkaformák, módszerek: mondatfajták felismerése, megkülönböztetése, szófajok felismerése, gyűjtése adott szövegből, mondat kiegészítés, szóalkotás képzők segítségével, szövegek átalakítása igeidők megváltoztatásával, ragos főnevek és névutós főnevek párosítása, összetett főnevek képzése,	

	névmás, névelő, névutó, névszók, alap- közép- felsőfok, múlt- jelen- jövő idő	j hang jelölésének gyakorlása, totóval, rejtvénnnyel, hibás szöveg javítása, kiegészítéssel, páros munka, kooperatív technikák	

Társadalmi ismeretek (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon- és népismeret</i> <i>Kritikus gondolkodás képességének fejlesztése</i> Szociális és állampolgári kompetencia <i>Alternatíva állítás, kapcsolatba hozás ,önálló ítéletalkotás képességének fejlesztése a meglévő ismeretek alapján</i>	A magyar nemzet nagy történelmi eseményei, például, honfoglalás, államalapítás. Mátyás kora, a török idők. Ünnepeink: családi, egyházi, nemzeti ünnepek. A magyar nemzet jelképei. A lakóhely hagyományai, emlékei. Nemzeti emlékhelyeink Fogalmak: címer, zászló, himnusz, nemzeti jelképek, nemzeti ünnepek, államalapítás, köztársaság, állampolgár, jog, kötelesség	Versek, legendák, történetek olvasása a nemzeti múlt nagy eseményeiről Az olvasottak, látottak reprodukálása, szóban, illusztrálása, csoportos megjelenítése szituációjátékokkal Műsorok összeállítása nemzeti és egyházi ünnepeinkre Szóbeli beszámoló a családi ünnepekről, megünneplése az osztályban Beszámoló nemzeti jelképeinkről Állampolgári jogok és kötelességek A Szózat két versszakának megtanulása Részvétel a nemzeti és egyházi ünnepekre készített műsorok összeállításában. Munkaformák, módszerek: műsorok, ünnepi faliújságok, tablók készítése, anyaggyűjtés csoportokban, jelmez és díszletkészítés ünnepi műsorok előadása szűkebb és tágabb körben, név és születésnapok ünneplése osztálykeretben	Rajz és vizuális kultúra Ének-zene Osztályfőnöki Környezetismeret

Tánc és dráma (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Esztétikai érzék, kreativitás fejlesztése</i>	Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memóriagyakorlatok. Fantáziajátékok. Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával, bábjátékkal. Dramatizált elbeszélések, népszokások. Fogalmak: testbeszéd, rögtönzés, ritmusváltás, mozgássor	Ritmikus mozgással és szöveggel összekapcsolt gyakorlatok Gyermekversek előadása ritmus- és mozgásváltással Játék elképzelt tárgyakkal, tárgyfelidéző gesztusok, elképzelt személyek megjelenítése Csoportos improvizációs játékok, rögtönzések alapszintű elemző megbeszélése Munkaformák, módszerek: Az ünnepekhez kapcsolódó táncok, játékok megtanulása	Testnevelés Ének-zene

Memoriterek: Vörösmarty: Szózat 1.2. vsz., Arany: Rege a csodaszarvasról (részlet), Nagy László: Dióverés, valamint a tanulóközösség és az egyének képességeinek figyelembevételével 3-5 szabadon választott vers, szövegrészlet vagy népköltészeti alkotás (Pl.: Szabó Lőrinc: Esik a hó Mátyás anyja (részlet), Nagy László: Balaton-parton..., Szent István intelmei)

Kötelező olvasmányra ajánlott irodalom: Móra Ferenc: Kincskereső kis ködmön, Erich Kästner: A két Lotti, Fekete István: Vuk, vagy más hasonló terjedelmű kisregény, elbeszélés-gyűjtemény a tanulóközösség egyéni képességeit és érdeklődését figyelembe véve.

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek 3. évfolyamon:

- Képes az életkorának megfelelő témájú és színvonalú beszédfolyamatok közvetítésére
- Tudja a különféle mondatfajtákat helyes beszédleghzesszel felolvasni

- Versek, mesék felolvasása során törekszik a hallgatósággal való kapcsolattartásra
- Tud egyszerű szerkezetű meséket, elbeszéléseket reprodukálni
- Értelmezi a mindennapi kommunikáció szövegeit
- Képes a feldolgozott művek témájával kapcsolatos kérdések és válaszok megfogalmazására
- Fél oldal terjedelmű ismert témájú szépirodalmi és ismeretterjesztő szöveg néma olvasása után bizonyítja az olvasott szövegek megértését egyszerűbb feladatok önálló elvégzésével
- Képes öt-tíz mondatos (kb. 1 oldal) elbeszélő fogalmazás írására ismert témáról
- A tanult fogalmazási ismereteket igyekszik felhasználni a szövegalkotó feladatok megoldás során
- Mondatai értelmesek, sorrendjük megfelel az események időrendjének
- A fogalmazás tartalmi egységeit bekezdéssel jelzi
- Fogalmazási hibáit tanítója útmutatásai alapján önállóan javítani tudja
- Tud egyéni tempóban rendezett külalakkal írásbeli munkát készíteni
- Írása lendületes, jól olvasható, füzetvezetése rendezett, munkái tiszták.
- Felismeri és megnevezi a mondatfajtákat
- Készség szinten alkalmazza, hogy a mondatot nagybetűvel kezdi és a megfelelő írásjellel zárja
- Jelentés alapján felismeri és megállapítja, megnevezi a szavak szófaját a tanult szófajok körében.
- Helyesírási hibáit, a tanító jelzései, illetve önellenőrzés alapján felismeri, azokat javítja.
- Begyakorolt szókészletben helyesen jelöli a *j* hangot.
- Tudjon adatokat gyűjteni a könyvtárból.
- Tudja megnevezni az olvasottak alapján nemzeti múltunk nagy eseményeit.
- Vegyen részt az iskolai, nemzeti és egyházi ünnepeken
- Tudja a Szózat két versszakát fejből, tiszteletadással
- Vegyen részt a közös drámajátékokban, illetve a játékok készségfejlesztő gyakorlataiban
- Vegyen részt a történetek feldolgozásában, azok megjelenítésében

Értékelési szempontok a kezdő szakasz 3. évfolyamára:

- A tanult nyelvi fordulatok használata
- Memoriterek szövegű, tagolt előadása
- Témával kapcsolatos kérdések, válaszok megfogalmazása
- Utasítások megértése és elvégzése
- Fél oldal terjedelmű szöveg néma olvasása, megértésének bizonyítása feladatok megoldásával

- Ismert szöveg felolvasása, a lassú beszéd tempójában a szószerkezetek egyben tartásával
- Cselekvést jelentő igék és a főnevek felismerése, szófajának megnevezése
- Többes számú főnevek, igék felismerése
- Tanult tulajdonnevek helyes írása
- 6-8 értelmes, összefüggő mondat írása adott vagy választott témában
- Az időrend megtartása, a 3-as tagolás alkalmazása
- Olvasható, tetszetős írásmunkák, eszközszintű használathoz szükséges tempóban
- Önálló javítás segítségével

4. évfolyam

Óraszám: 296 óra/év
8 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakör	Óraszám
1.	Beszédművelés, artikulált nyelvi magatartás	8 óra
2.	Irodalomolvasás, szövegértés	30 óra
3.	Olvasási készség	28 óra
4.	Szóbeli és írásbeli szövegalkotás	42óra
5.	Íráskészség	37óra
6.	Ítélnőképesség, jellemformálás	8 óra
7.	Tanulási képesség fejlesztése, könyv- könyvtárhasználat	13óra
8.	Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás	92óra
9.	Társadalmi ismeretek	10 óra
10.	Tánc és dráma	8 óra
	Összefoglalásra, rendszerezésre, ellenőrzésre adható órák	20 óra

Beszédművelés, artikulált nyelvi magatartás (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Társas együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek folyamatos fejlesztése</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Felelet, előadás technikájának elsajátítása és fejlesztése</i>	A szövegjelentés kifejezése mondat és szövegfonetikai eszközökkel. A szöveg jelentésének megfelelő helyes dallam és nem verbális eszközök (testbeszéd) használata. Szóbeli információ továbbadása és lejegyzetelése Párbeszéd a mindennapi kommunikációban. Aktív és passzív szókincs gyarapítása, tantárgyak szakkifejezésének szakszerű használata Fogalmak előadó-hallgató, vita, tárgyak szaknyelve	Az élőbeszéd és a fölolvadás tagolása helyes beszédléggzéssel, szünetekkel a szöveg jelentésének megfelelően Az aktív és a passzív szókincs folyamatos gyarapítása különféle szövegekből és más tantárgyakban előforduló szakkifejezésekkel Állandó szókapcsolatok gyűjtése. Részvétel a tanulócsoporthoz beszélgetéseiben, vitáiban Párbeszédben a kommunikációs szerephez, szerepcseréhez való alkalmazkodás Munkaformák, módszerek: Hiányos mondatok kiegészítése, szinonimák gyűjtése és kiválasztása, közlések közvetítése, továbbadása, emlékeztetők készítése, társalgási gyakorlatok, állandó szókapcsolatok gyűjtése Frontálisan és csoportban végzett mozgásos és utánozó játékok, önismereti és beszédértési gyakorlatok	Matematika Környezetismeret Rajz és vizuális kultúra Idegen nyelv

Irodalomolvasás, szövegértés (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>A kulcskompetenciák részét képező kognitív képességek fejlesztése</i> Szociális és állampolgári kompetencia <i>Szociális érzékenység és harmónia fejlesztése</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Oksági gondolkodás fejlesztése</i> <i>Énkép és önismeret</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Társadalmi érzékenység és felelősségérzet fejlesztése</i>	Prózai és verses népköltészeti alkotások a magyar és a hazai etnikumok népköltészetéből. Népmesék, mondák, legendák, népdalok, népi játékok, népszokások. Irodalmi mesék. A mesék szerkezeti és nyelvi jellemzői, mesemotívumok. Mondák, teremtéstörténetek. A magyar nép történelmét bemutató olvasmányok, mondák. A népdalok jellegzetes témái. Ritmus, rím, refrén. Elbeszélések, regényrészletek, versek a klasszikus és kortárs magyar irodalomból. Egyszerű szerkezetű gyermekregény. Ismeretterjesztő szövegek Magyarország tájairól, hagyományairól védett természeti értékeiről, a Világörökség részeiről. Publicisztikai szövegek, a hétköznapi írásbeliség szövegei (receptek, menetrend, térkép stb.).	Érzelmek, sorsok, emberi kapcsolatok felismerése, értékelése a művekben Szövegelemző műveletek bővítése: szerkezet, tér, idő, összefüggések, kulcsszavak kiemelése, tömörítés, bővítés Hangulatok, érzelmek felfedezése, megfogalmazása Érzékenység, nyitottság az irodalmi élményekre Személyiségek és események megismerése a magyar történelemből A házi olvasmány előkészítése folyamatolvasással, otthoni elolvasása és megbeszélése közösen Az olvasmányélmény megosztása a társakkal Több szempont figyelembevétel a szereplők viselkedésének megfigyelésében Olvasónapló Művészi eszközök felismerése lírai és elbeszélő művekben Nyelvi eszközök megfigyelése, gyűjtése. Ismerkedés néhány klasszikus magyar író, költő életével	Környezetismeret Osztályfőnöki Életvitel Hittan

Digitális kompetencia	Az irodalmi szöveg művészi eszközei: megszemélyesítés, ritmus, rím, refrén. Fogalmak: népmesegyűjtők, fordulópont, tetőpont, szimbólum, műfajok, kooperatív technikák során alkalmazott fogalmak	A népköltészetről és a műköltészetéről tanultak összefoglaló rendszerezése Szimbólumok felismerése a népdalokban Munkaformák, módszerek: Ismeretlen szavak, kifejezések értelmezése szótárak, lexikonos segítségével, műfajok felismerésének gyakorlása rejtvényvel, közmondások, szólások párosítása a történettel, új befejezés kitalálása, tartalomelmondás az egyik szereplő nevében, tömörítés, önálló vázlatírás, fűrtábra Véleményalkotás – ennek vitája, szövegértés bizonyítása egyre változatosabb módon, önálló ismeretszerzés könyvekből, internetről, kiselőadások tartása önálló és csoportmunka kooperatív technikák – „kettéosztott napló, kockázás, ötsoros, sarkok”	

Olvasási készség (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>A szövegű olvasás képességének fejlesztése.</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Kritikus gondolkodás képességének fejlesztése</i>	A kifejező olvasás előkészítése olvasástechnikai gyakorlatokkal. Kritikai és kreatív olvasás.	A kifejező olvasás gyakorlása és a szövegben rejlő érzések kifejezése mondat és szövegfonetikai eszközökkel Párbeszéd és közbeékelődések elkülönítése főlolvasáskor mintakövetéssel Az értelmező, a bíráló és az alkotó olvasás fejlesztése A szöveg tagolásának jelölése, tartalmi elemzés és a jelölések összekapcsolása	Környezetismeret Matematika Hittan Osztályfőnöki

		Munkaformák, módszerek: A tagolás előzetes jelölése segítséggel, kifejező felolvasása a hallgatókra való kitekintéssel, ok-okozati viszony megkeresése, hiányzó szavak pótlása, az olvasottak összehasonlítása a mindennapi tapasztalatokkal, tény és vélemény elkülönítése, kifejezések gyűjtése, gyorsolvasási gyakorlatok	

Szóbeli és írásbeli szövegalkotás (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Az önkifejezés (gondolatok, vélemények, érzelmek,) képességének fejlesztése a különböző szövegalkotási műfajokban</i> <i>Lényegkiemelés képességének fejlesztése</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Hon- és népismeret</i>	Tájékoztató szövegek: hír, hirdetés, értesítés, meghívó, reklám. Az elbeszélés készségszintű gyakorlása. A leírás, jellemzés tartalmi, szerkezeti jellemzői, nyelvi eszközei, a bemutatás sorrendje. A szemléletes leírás. Elbeszélés jellemzéssel.	Az elbeszélő fogalmazás kiegészítése párbeszéddel Olvasmányok reprodukálása szóban, tömörítéssel, nézőpontváltással Tudósítás, riport Hirdetés, értesítés, meghívó megfogalmazása és tolmácsolása élőszóval társnak vagy közösségnek A leírás, jellemzés megfigyelése irodalmi példákon Szemléletes leírás készítése tárgyról, növényről, állatról, emberről, tájról A bemutatás sorrendje az egésztől a rész felé Történelmi esemény - történelmi hős	Életvitel Környezetismeret Osztályfőnöki Matematika

<i>Énkép és önismeret</i>	A levél, levelezőlap tartalmi és formai jellemzői, megszólítás, elbúcsúzás, dátum. A levélboríték címzése. A tartalomnak megfelelő szóhasználat kialakítása. Fogalmak: leírás, közelítő, távolodó, jellemzés, külső és belső tulajdonságok, címzés, címzett, feladó, hír, hirdetés, értesítés, meghívó, reklám	Saját magam bemutatása Levél, levelezőlap írása választott partnernek. A címzésre vonatkozó szabályok megtartása A címzetthez alkalmazkodó stílus Szokásos nyelvi fordulatok, megszólítások használata Fogalmazástechnikai gyakorlatok, szövegjavítás segítségével Munkaformák, módszerek: Hiányos szövegek pótlása, szócsaládok gyűjtése, szókincs bővítés, vázlat átalakítása tételmondatokból kérdéssé vagy állítássá, szóismétlések elkerülésének módjai - szinonimagyűjtés, névmások alkalmazása, kooperatív technikák - vándorló csoportok	

Íráskészség (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Képesség a másolásra, tollbamondásra, az emlékezet utáni írásra, az önálló írásbeli feladatok megoldására</i>	Eszközsztintű egyéni írás. Fogalmak: esztétikus elrendezés, áttekinthetőség, lényeg kiemelése, táblázatos rögzítés	Olvasható, tetszetős és rendezett írás Az írott szöveg (vázlat, fogalmazás) elrendezése. Lapszél, betű-és sortávolság megtartása Eszközsztintű írástechnika	Matematika Környezetismeret Életvitel Hittan Idegen nyelv Ének-zene

		Munkaformák, módszerek: Emlékezetből való írás, szó és mondatok kiegészítése, gyűjtőmunka, analógiás sorok folytatása, szó és mondatok átalakítása,	

Ítéletalkotás, jellemformálás (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári kompetencia <i>Együttműködési és szociális kommunikáció fejlesztése</i> <i>Önálló döntés és ítéletalkotás képességének fejlesztése a meglévő etikai, etnikai és esztétikai ismeretek birtokában</i> Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség	Esztétikai nézőpont megtapasztalása a különféle művészeti ágakhoz tartozó műalkotásokban. Humoros történetek olvasása. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékkal, a múltbeli események lejátszása a mai korban. Vita illemszabálya. Fogalmak: bizonyíték, tanú, beismerés, humor, vicc, tapintat, kérdezés technikája	Élményszerzés, jegyzetelés, egy művészeti ágban szerzett élmény más megfogalmazása Pl. zenei élmény megjelenítése képzőművészeti alkotással Érzékenység, nyitottság zenei és képzőművészeti élményekre Múzeum, hangverseny látogatás A vita során tanúsított kommunikáció megfigyelése és elemzése Érvelés, vélemények ütköztetése, meggyőzés Gondolatok, érzelmi reakciók kifejezése Munkaformák, módszerek: kooperatív technikák Pl. sarkok, kettős kör, szerepjáték	Ének- zene Rajz és vizuális kultúra Tánc és dráma Testnevelés Osztályfőnöki Hittan

Tanulási képesség fejlesztése, könyv-, könyvtárhasználat (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>A könyvekből való önálló tanulás képességének fejlesztése</i> <i>A tanulás tanítása</i> <i>Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése különféle ismerethordozók által</i> Digitális kompetencia Idegen nyelvi kommunikáció	Különböző információhordozók a lakóhelyi és iskolai könyvtárban. Ismerkedés a folyóiratokkal. A katalógus, tájékoztató szerepe a könyvek és egyéb információhordozók keresésében. Közmondások, szólások, állandó szókapcsolatok jelentésének megismerése könyvekből, önállóan. Szótárak használata Fogalmak: szótár, enciklopédia, grafikon, Venn-diagramok	Információk gyűjtése ismeretterjesztő művekből, folyóiratokból A gyűjtött adatokkal a tanultak kiegészítése Beszámoló egyéni olvasmány-élményekről Mesegyűjtemények, gyermekek részére készült verseskötetek keresése a szabadpolcon Eligazodás a gyermekek részére készült segédkönyvek használatában Munkaformák, módszerek: médiafigyelői rendszer, jegyzet és vázlatkészítés,	Matematika Életvitel Környezetismeret Osztályfőnöki

Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>A nyelvtani problémaészlelés és problémamegoldás képességének fejlesztése</i>	A szófajokról tanult ismeretek összefoglalása és kibővítése. Az igemódok. A tulajdonnév fajtái- történelmi nevek.	A tanult szófajok felismerése, megnevezése A jövő idő változatos kifejezése A különböző módú igealakok felismerése és helyesírásuk gyakorlása Az olvasmányokban és a tanulók környezetében	Matematika Életvitel Hittan Osztályfőnöki

Matematikai kompetencia <i>Osztályozás, rendszerezés kéességének fejlesztése, a rendszer szemlélet tapasztalati úton való kialakítása</i>	A főnév ragos alakjai. -val, -vel ragos, névelős, névutós főnevek. A tulajdonnévből képzett melléknév egyszerűbb esetei. Kérdő és mutató névmások. A számnév fajtái. Határozott, határozatlan számnevek. A határozatlan számnevek fokozása. Főnévi igenév. Mondatfajták ismételése, kapcsolatuk az igemódokkal. Szóképzés, szóalkotás. Fogalmak: számnév, tőszámnév, sorszámnév, törtszámnév, határozott számnév, határozatlan számnév, keltezés, kijelentő mód, feltételes mód, felszólító mód, mutató és kérdő névmások, rag, jel, képző	előforduló tulajdonnevek fajtáinak ismeret, helyesírásuk gyakorlása, helyes alkalmazása a fogalmazásokban. A leggyakoribb névutók ismerete, a névutós főnév helyesírása A tanult hagyományos írásmódú személynevek biztos helyesírása, a lakóhely földrajzi nevének helyes lejegyzése -val, -vel ragos, névelős, névutós főnevek felismerése, helyesírásuk gyakorlása A tulajdonnevekből képzett egyszerűbb -i képzős melléknév helyesírása A határozott és határozatlan számnév fölismerése, a számok betűkkel való leírása Keltezés írása Az állító és a tagadó mondat Az igemódok tudatos használata a különféle mondatfajtákban A ly-s szavak körének bővítése A szóalakok helyesírásának gyakorlása szótagolással és/vagy szóelemzéssel Szójelentések, szavak átvitt értelme Az alsó tagozat anyanyelvi ismereteinek rendszerező összefoglalása, rögzítése Munkaformák, módszerek: Szófajok csoportosítása, szógyűjtés megadott szempontok szerint, mondatok kiegészítése, mondatok átalakítása más igemódba, szövegalkotás meghatározott szófajokkal, szófajok keresése a közmondásokban, nyelvhelyességi gyakorlatok, rendszerezés, csoportosítás	

Társadalmi ismeretek (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon- és népismeret</i> <i>Társadalmi érzékenység fejlesztése</i>	A magyar nemzet nagy történelmi eseményei: Rákóczi kora és alakja. A XIX. és XX. század nagy államférfijai, művészei, tudósai, felfedezői, utazói. Nemzeti ereklyék, emlékhelyek. Fogalmak: Szent jobb, Feszty körkép, szabadságharc, hazaszeret, honvágy, nép, nemzet, nemzetiség,	Történetek megismerése a magyarság múltjának nevezetes eseményeiről, tetteiről Tájékozódás a történelmi időben, évezred, évszázad Szembesülés emlékeztető történelmi eseményekkel Munkaformák, módszerek: Híres személyeket és eseményeket ábrázoló portrék, történelmi festmények gyűjtése, a kort megjelenítő zene hallgatása, kirándulás nemzeti emlékhelyekre, múzeum és kiállítás látogatása, részvétel ünnepi műsorokon, ünnepi műsorok megtervezése, betanulása, előadása	Osztályfőnöki Ének-zene Rajz és vizuális kultúra Életvitel

Tánc és dráma (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai érzék fejlesztése, önkifejezés, önfejlesztés	Ritmus-, mozgás és beszédgyakorlatok, kombinált koncentrációs és memóriagyakorlatok. Fantáziajátékok. Egyszerűbb drámai konvenciók megismerése. A színházi formanyelv alapjai.	Szöveggel összekapcsolt mozgásos gyakorlatok Egész csoportos és kiscsoportos játékok Állóképek A szerkezet érzékelése (jelenet, felvonás) A kezdet és a vég felismerése térbeli és időbeli struktúrákban	Ének-zene Tánc és dráma

	Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával. Színházi, bábszínházi előadás megtekintése. Fogalmak: jelmez, díszlet, világítás, felvonás, hangosítás	A színházi előadás formai elemei Munkaformák, módszerek: Színházlátogatás, dramatikus játékok, improvizációk, önismereti és személyiségfejlesztő játékok	

Memoriterek: Kölcsey Ferenc: Himnusz (részlet), Petőfi Sándor: Nemzeti dal, Csata dal, Tisza (részlet) József Attila: Mama, valamint a tanulóközösség és az egyének képességeinek figyelembevételével 6-8 szabadon választott vers, szövegrészlet vagy népköltészeti alkotás (Áprily Lajos, Arany János, Nagy László, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc Weöres Sándor olvasott költeményeiből, Dobó esküje, Kossuth beszéde)

Kötelező olvasmányra ajánlott irodalom: Móra Ferenc: Kincskereső kis ködmön, Tatay Sándor: Kinizsi Pál, Eric Knight: Lassie hazatér, Fekete István: Tüskevár vagy más hasonló terjedelmű kisregény, elbeszélés-gyűjtemény a tanulóközösség egyéni képességeit és érdeklődését figyelembe véve.

A továbbhaladás feltételei 4. évfolyamon:

- Tudjon az életkorának megfelelő témájú és színvonalú beszédanyagokat közvetíteni
- Legyen képes folyamatos, érthető beszédre a mindennapi kommunikációban
- használja a tanult udvarias nyelvi fordulatokat a mindennapi beszédhelyzetekben
- Tudjon alkalmazkodni a kommunikációs szerepcseréhez
- Mutasson elemi tájékozottságot legnagyobb költőink, íróink és műveik körében (szerző – mű címe – témája)
- Tudja a művek által keletkezett élményeit megfogalmazni
- Tudjon egy-másfél oldal terjedelmű, az életkornak megfelelő szöveget néma olvasás után megérteni
- Tudja az olvasottak megértése után a tartalmat értelmesen elmondani
- Tudja az olvasottakkal kapcsolatos véleményét 1-2 mondatban önállóan megfogalmazni
- Bizonyítsa a szövegértés a lényeg kiemelésével és az ezt célzó feladatok megoldásával
- Legyen képes a tartalmilag tisztázott és megértett szöveg szövegű felkészülés utáni olvasására
- Ismerje fel és fogalmazza meg népdalok üzeneteit
- Legyen képes mondanivalója értelmes megfogalmazására

- Ismerje a leírás és a jellemzés sajátosságait
- Vegyen részt csoportos történetalkotásban
- Tudjon adott témáról 6-10 értelmes, összefüggő mondatot írni olvasható formában, elfogadható helyesírással.
- Ismerje fel és nevezze meg a tanult szófajokat
- Tudja a szavakat csoportosítani jelentésük szerint.
- Ismerje a tulajdonnevek tanult eseteinek helyesírását.
- Legyen képes a szótő és a toldalékok felismerésére.
- Tudjon pontosan kelteztést írni.
- Legyen képes munkájának önkorrekciójára
- Tudjon az iskolai könyvtárban könyveket önállóan kikeresni
- Tudja a tankönyvek tartalomjegyzékét önállóan használni.
- Tudjon a történelmi időben tájékozódni
- Aktívan vegyen részt a ritmus-, mozgás-, és beszédgyakorlatokban, a csoportos, kiscsoportos játékokban csoportos munkaformákban

Értékelési szempontok a kezdő szakasz 4. évfolyamára:

- Feladatok utasítás szerinti végrehajtása
- Érthető, helyesen tagolt beszéd a mindennapi kommunikációban
- A mondanivaló értelmes megfogalmazása
- Memoriterek szöveghű előadása
- Együttműködés a társakkal munkában dramatizálásban, népi játékokban
- Előzetes felkészülés után szöveghű, folyamatos, kifejező felolvasás, az élőbeszédhez közelítő tempóban
- Egy- másfél oldal terjedelmű, életkornak megfelelő szöveg néma olvasása, a szöveg megértésének bizonyítása feladatokkal
- Legnagyobb költőink nevének, a tanult műveik címének ismerete
- Tájékozódás lexikonokban, szótárakban
- Az ábécé ismerete, használata
- Tulajdonnevek, mondatkezdő nagybetűk, mondatvégi írásjelek készségi szintű használata
- Igekötő helyesírása
- Szabályos kelteztés
- A j hang jelölése a gyakorolt esetekben
- A szavak jelentés alapján való csoportosítása
- 6-8 összefüggő mondat terjedelmű fogalmazás írása adott témában
- Az elbeszélés, leírás, levél tartalmi, szerkezeti és formai sajátosságainak ismerete, használata

- Az életkornak és a témának megfelelő szókincs használata
- Írásbeli feladatok a kívánt helyesírási és külső normák szerint
- Önellenzés, hibajavítás

A tankönyvkiválasztás szempontjai:

- Motiváltság = illusztrációk, szín, érdekesség
- Ismeretátadás = érthetőség, egyszerűség, tudományos pontosság, életszerűség
- Koordináció = összehangolás a többi tantárggyal
- Differenciálás = lineáris haladást biztosító, egyéni differenciálásra alkalmas feladatokkal
- Önálló tanulás segítése = ismereteket gyakoroltató illetve összefoglaló kérdések, feladatok
- Értékekre nevelés = keresztény értékek megléte, érzelmi hatásokat kiváltó eszközök
- Takarékoság = több éven át használható tartós könyv

2.1.2. Magyar nyelv 5–8. évfolyam

Magyar nyelv

Alapelvek és célok 5–8. évfolyam

A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Ily módon alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, és meghatározza a tanulás teljes folyamatát. Az irodalom mint nyelvi művészet a kultúra egyik fő hordozója és megújítója, miközben pedagógiai szempontból a szövegértési és szövegalkotási képességek fejlesztésének egyik legátfogóbb és leghatékonyabb eszköze, vagyis az anyanyelvi, a kulturális és a szociális kompetencia párhuzamos fejlesztését teszi lehetővé.

Az anyanyelv sokoldalú, árnyalt és reflexív ismerete a társadalmi kommunikáció alapja.

Anyanyelvünk, a magyar nyelv, műveltségünk elengedhetetlen feltétele, nemzeti kultúránk hordozója és biztosítója, nemzeti létünk folyamatosságának kifejezője. Az anyanyelv a személyiség legbelsőbb sajátossága: gondolkodásunk, értelmi gazdagodásunk nélkülözhetetlen feltétele, érzelmi és közösségi életünk kiteljesedésének legfontosabb eszköze.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata az anyanyelvi kompetencia fejlesztése oly módon, hogy a tanulók életkoruknak és a konkrét pedagógiai célnak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció képességét, ideértve a hangzó és az írott szövegek mellett az audiovizuális közlés és az IST különféle jelenségeinek (pl.: internet, CD-ROM, mobilkommunikáció) ismeretét, megértését, funkcionális elemzését és gyakorlati alkalmazását. Csak erre építve válik lehetővé az önálló ismeretszerzés és tanulás, ezzel szoros összefüggésben az élethosszig tartó tanulás képessége és az arra való igény.

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot. Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat múlt, jelen és jövő között. Ez biztosítja a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, segíti az egyént a kulturális önazonosságának kialakításában, meghatározó szerepe van az érzelmi élet, a kreativitás, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztésében, az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és a mások kultúrájának megismerésében, az én és a másik közötti különbség, az idegenség megfogalmazásában és a másság erre épülő tiszteletében. Fejleszti az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét. Hozzájárul a történeti érzék kialakulásához, segíti, hogy a diákokban megteremtődjön a tradíció elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

Az anyanyelvi nevelés sokrétű hatásával tudatosítanunk kell, hogy a nyelv használata, a beszéd nem pusztán tevékenység, hanem tett is: az ember megnyilatkozásainak hatása és következményei vannak, és ebben az embernek nagy a felelőssége.

Semmiképpen sem szabad elfelejteni azt, hogy talán az irodalom és az anyanyelvi oktatás szől leginkább az érzelmekről és az érzésekhez, ezért tud igen sokrétűen és mélyrehatóan beleszólni a személyiség alakulásába. Talán napjainkban úgy tűnik, hogy elsősorban a tárgyi tudás a legfontosabb, mégis fontos tudni, hogy az irodalom a lélek nevelése is, ezért nagy a felelőssége minden irodalmat és anyanyelvet oktató tanárnak, nevelőnek abban, hogy milyen lelki útravalóval bocsátja el az érettségi után az iskolából kikerülő diákokat.

A kerettantervben javasoltak a Pethőné Nagy Csilla- és a Mohácsi Károly-féle tankönyvcsaládokon, illetve az Antalné-Rácz- és a Balázs-Benkes-féle tankönyvcsaládokon alapulnak.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek

(Kulcskompetenciák, kiemelt fejlesztési területek)

5-8. évfolyam

Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció, a hatékony, önálló tanulás, szociális és állampolgári kompetencia, esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség, digitális kompetencia.

Kiemelt fejlesztési feladatok: Énkép, önismeret, hon- és népismeret, európai azonosságtudat, egyetemes kultúra, aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés, a tanulás tanítása.

Egyéb fejlesztési területek: rendszeres olvasóvá nevelés, szövegértő hangos és néma olvasás szépirodalmi szövegekkel, közös műértelmezés, egyéni műértelmezés tanári előkészítéssel, irodalmi művek szó szerinti és metaforikus jelentésének elkülönítése, a költői nyelv sajátosságai, hibátlan helyesírás, igényes nyelvhasználat írásban és szóban, esztétikus megjelenítés, a leíró nyelvtan rendszerének ismerete, a szaknyelv megfelelő szintű használata, kapcsolatteremtés más tudományágakkal, az informatika gyakorlati felhasználásának és a könyvtárhasználatnak a gyakorlása, a kommunikatív készség és képesség fejlesztése, a mindennapi élet szóbeli és írásbeli megnyilatkozásformáinak ismerete, alkalmazása, a nem nyelvi kifejezőeszközök helyhez és időhöz kötött ismerete és alkalmazása, az egyetemes és a regionális kultúra ismerete iránti igény, az önművelés igényének (színház, mozi, múzeum, folyóiratok, stb.) felébresztése. A modern informatikai eszközök beépítése a mindennapi munkába.

Magyar nyelvtan**5. évfolyam**

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés, ismétlés	3
2.	Hangtan	20
3.	A magyar helyesírás alapelvei	20
4.	Hangalak és jelentés kapcsolata	8
5.	Kommunikáció	10
6.	Állandósult szókapcsolatok	10
	Összefoglalás	2

1. témakör Bevezetés, ismétlés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a tantárgyhoz kötött szóhasználat, a nyelvtani fogalmak biztos ismerete, feladatközpontú előhívása, igényes nyelvhasználat, szókincsbővítés, a helyesírás fejlesztése Hatékony, önálló tanulás: a tanult nyelvtani ismeretek alkalmazása, önálló feladatmegoldás, a rendszerezett tudás felidézése, elmélyítése, lényegkiemelés, kreatív feladatmegoldás, az elemzési készség fejlesztése, esztétikus szövegelrendezés, az íráskép olvashatóságára törekvés <i>Énkép, önismeret:</i> rendszeres munka- és feladatvégzés, tiszta, rendezett külalak, a kudarc elviselése, önellenőrzés	A témakör elemei: A tanult nyelvtani ismeretek rendszerezése: a magánhangzók, a mássalhangzók, a szótő, a toldalékok, a szófajok, a mondatfajták, helyesírási ismeretek Elsajátítandó ismeretek: az anyanyelv, a beszédhangok osztályozása, a szóelemek: képzők, jelek, ragok, a szófajok, a mondatok a kommunikációs tartalom és szándék szerint, helyesírási ismeretek az áttekintett grammatikai ismeretek körében Fogalmak: az előző években tanult fogalmak felidézése a témakör elemeihez kapcsolódóan	Rendszerező ismétlés: a korábbi évek tudását előhívó feladatok megoldása, a meghatározások felidézése, a magánhangzók és a mássalhangzók csoportosítása, gyakorlása feladatokkal, a szóelemek: a szótő a képző, a jel és a rag elkülönítése, felismerése, helyes sorrendjük megállapítása példák sorozatának segítségével, a szófajok tanult csoportjainak felidézése, gyakoroltatása, a felidézett szófajok ismeretének elmélyítése szépirodalmi és más tantárgyakhoz köthető szövegekben, a mondatfajták beszédet színesítő szerepének vizsgálata példaszövegekben és szépirodalmi művekben (líra, epika), a szándék, a tartalom és a nyelvi forma összefüggésének vizsgálata a mondatfajtákban, a helyesírás szakadatlan gyakorlása, számonkérése Ellenőrzés: az ismételt tananyagrészek, majd a témakör végén a teljes rendszerező ismétlés után anyagrészenkénti, ill. komplex feladatlapok megoldása	

2. témakör Hangtan			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a szakszavak alkalmazása, a szókincs fejlesztése, igényes nyelvhasználat, a helyesírás fejlesztése, szövegértő olvasás, a tanult fogalmak alkalmazása Hatékony, önálló tanulás: szakszavak és jelentésük elsajátítása, a definíciók megfogalmazása, lényegkiemelés, a rendszerezett tudás felidézése, elemzési készségfejlesztés, önállóságra való törekvés, tanórai vázlat nyomán otthon feleletterv készítése, önálló szövegválasztás a nyelvtani ismeretek gyakorlásához, esztétikus szövegrendezés, a helyesírás javításának igénye, önellenőrzés <i>Énkép, önismeret:</i> önellenőrzés, fegyelmezett, rendszeres munka, a logikus gondolkodás öröme	A témakör elemei: beszélőszervek, magánhangzók, mássalhangzók, a magánhangzó- és a mássalhangzótörvények Elsajátítandó ismeretek: a már ismert a témával kapcsolatos tudásanyag felidézése, bővítése, az új ismeretek áttekintése, rendszerezés, a szabályok értelmezése, a szófajok helyes használata a szövegben, nyelvhelyességi kérdések, helyesírási ismeretek Fogalmak: hang, beszédhang, beszélőszervek (tüdő, légcső, gégefő a hangszalagokkal, garatüreg a nyelvcsappal, az orrüreg és a szájüreg: fogak, ajkak, szájpaddlás, nyelv), hangszalagok, nyitott állás zárállás, résállás, ajakkerekítés és ajakréses magánhangzó, felső, középső és alsó nyelvállású magánhangzó, mély és magas magánhangzó, hangrend: magas, mély és vegyes, illeszkedés: egyalakú, kétalakú és háromalakú toldalékok esetén, a mássalhangzók felosztása; a képzés helye szerinti csoport: ajakhang, foghang, szájpaddláshang, gégehang, a képzés módja szerinti csoport; zárhang, orrhang,	Rendszerező ismétlés, a már megszerzett tudás felelevenítését előhívó feladatok megoldása, a magán- és mássalhangzók képzése, csoportosításuk, a hangkapcsolati törvényszerűségek felidézése, gyakorlása feladatokkal, a tanult szabályok, ismeretek alkalmazása más tantárgyak szövegeinek megfigyelésével, szépirodalmi szövegek részleteinek elemzésével, a magán- és mássalhangzók rövidítései készsége szintre emelése, a helyes hangképzés jelentőségének felismertetése beszédgyakorlatok, hangképzési feladatok kapcsán	

	részhang, zár-részhang, részhang, pergőhang, a hangszalag működése szerinti csoport: zöngés és zöngétlen mássalhangzók, hasonulás: részleges, teljes, képzés helye szerinti, jelölt és jelöletlen hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kiesés		

3. témakör A magyar helyesírás alapelvei			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a szakszókincs használata, a szókincs fejlesztése, a fogalmak biztos ismerete, igényes nyelvhasználat, a helyesírás fejlesztése, az önkifejezés fejlesztése Hatékony, önálló tanulás: a szakszavak ismerete, definíciók megfogalmazása, lényegkiemelés, elemzési készségfejlesztés, önállóságra törekvés, esztétikus szövegrendezés, olvasható és áttekinthető íráskép <i>Énkép, önismeret:</i> fegyelmezett, rendszeres munka, az életkori	A témakör elemei: helyesírás, a magyar helyesírás jellemzői, segédkönyvek, ábécé, elválasztás, alapelvek Elsajátítandó ismeretek: a már tanult ismeretek felidézése, a helyesírás fogalma, a helyesírási kézikönyvek használata, a magyar ábécé betűkészlete, az elválasztás szabályai és a magyar helyesírás négy alapelve, részfeladatok, komplex elemzések a tantárgyhoz köthető és más szaktárgyakhoz köthető szövegekben Fogalmak: helyesírás, betűíró, hangjelölő, latin betűs és értelemtükröző jelleg, kézikönyv, szabályzat, tárgymutató, egyjegyű, kétjegyű és háromjegyű betű, régies betűkapcsolatok, elválasztás, alapelv, kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve,	Rendszerező ismételtes, a már megszerzett tudást alkalmazó feladatok, a helyesírás jellemzőinek felismertetése, gyakoroltatása nem a szaktárgyhoz köthető szövegekben, a betűrendbe sorolás és az elválasztás szabályainak alkalmazása a munkafüzet és más kreatív feladatsorok segítségével, önálló feladatok alkotása a betűrend és az elválasztás témacsoport körében, A magyar helyesírás szabályai használatának segítségével, a helyesírási alapelvek és a szabályok csoportosítása után önálló feladatalkotás bármely segédkönyv alkalmazásával Ellenőrzés: A témakörhöz tartozó anyagrészek lezárása közben és után elméleti és gyakorlati dolgozatok írása, a témakör befejeztével komplex ellenőrzés	

sajátosságoknak megfelelő elvárható helyesírási ismeretek)	alakváltoztató szó alakörző szó, stb.		

4. témakör Hangalak és jelentés kapcsolata			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: helyes nyelvhasználat szóban és írásban, szókincsbővítés, szakszóhasználat, igényes nyelvhasználat, kombinációs képesség, a helyesírás fejlesztése, az egyes definíciók, fogalmak magyarázatának elmélyítése, a hangzás és jelentés összefüggésének vizsgálata Hatékony, önálló tanulás: Adott szövegből a tanult kategóriákra való példák gyűjtése, kifejező szövegmondás, a definíciók, ábrák ismerete, szabatos és pontos megfogalmazása, szakszavak használata, lényegkiemelés, esztétikus ábraelrendezés, az íráskép rendezettsége	A témakör elemei: a hangalak és jelentés lehetséges kapcsolatai, Elsajátítandó ismeretek: a már tanult elemek felidézése, a hangalak és jelentés megkülönböztetése, a témakörhöz tartozó csoportok megismerése, alkalmazása, ábraképe Fogalmak: hangalak, jelentés, egyjelentésű szó, többjelentésű szó, azonos alakú szó, rokon értelmű szó, ellentétes jelentésű szó hangutánzó- és hangulatfestő szó, a jelentésmező, a hangalak és jelentés ábrái	Rendszerező ismétlés, az új elemek elsajátítása, gyakorlati alkalmazása, a hangalak és jelentés csoportjai, felismerésük, a tudás készségi szintre emelése munkafüzeti feladatok, irodalmi szövegek segítségével, az ábrák gyakoroltatása szógyűjtéssel, önálló feladatmegoldás a tanórán értelmezett szövegekkel, a Magyar nyelv értelmező kéziszótárának használata Ellenőrzés. A témakör egyes elemeinek befejeztével, majd a témakör lezárása után elméleti és gyakorlati tudást felmérő dolgozatok íratása	

Énkép és önismeret: módszeres, rendszeres munka, esztétikus kivitelezés, az elvárható szintű helyesírási ismeretek alkalmazása)			

5. témakör Kommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: helyes nyelvhasználat szóban és írásban, az önkifejezés fejlesztése, szókincsbővítés, kulturált magatartás ismerősökkel és idegenekkel, a sikeres kommunikáció feltételei, a szóbeli kifejezés erejének felismertetése irodalmi és mindennapi szövegekben, a fogalmazási műfajok megjelenése az irodalmi művekben, az egyes meghatározások magyarázatának elmélyítése Hatékony és önálló tanulás: A szakszavak és jelentésük	A témakör elemei: kommunikáció, folyamat, tényezők, irányok, az írásbeli és szóbeli kommunikáció műfajai Elsajátítandó ismeretek: a kommunikációs folyamat ábrája, a kommunikációs kapcsolat megnyitó formái, szabályai, az információkérés módjai, az iskolai számonkérési formák lehetséges változatai, az írásbeli kommunikáció szerkesztésének állomásai és műfajai, fogalmazási műfajok Fogalmak: kommunikáció, folyamat: adó, vevő, kód, valóság, ismeretek, üzenet, kapcsolat, csatorna, beszédhelyzet, köszönés, megszólítás, bemutatkozás, bemutatás, kérdés, tudakozódás, felelet,	A már megszerzett ismeretek előhívása, a kommunikáció folyamatának gyakorlása különböző beszédhelyzetekben, a mindennapi beszédhelyzetek gyakorlása kreatív helyzetgyakorlatok kapcsán, a szövegszerkesztés állomásainak és az alapvető fogalmazási műfajoknak a rendszerezése, a tudás elmélyítése különböző irodalmi szövegek segítségével, fogalmazási gyakorlatok íratása Ellenőrzés: szóbeli feleletek, helyzetgyakorlatok, feladatlap megoldása az elméleti ismeretekből	

elsajátítása, a szövegműfajok otthoni, alkalmazása tanári útmutató alapján, tanórai segítség után kreatív helyzetgyakorlatok megírása, bemutatása, esztétikus szövegelrendezés, szövegértő olvasás	beszámoló, a szövegszerkesztés állomásai: téma, szövegtípus, a szövegalkotás célja, anyaggyűjtés, elrendezés, vázlatírás, kidolgozás, címadás, önellenőrzés, fogalmazási műfajok: elbeszélés, leírás, jellemzés, levél		

6. témakör Állandósult szókapcsolatok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: biztos fogalomhasználat, az új fogalmak ismerete, igényes nyelvhasználat, a tanult fogalmak feladatközpontú előhívása, a szövegértő olvasás fejlesztése, a helyesírás fejlesztése, a sikeres kommunikáció, a változatos szóbeli megfogalmazás szövegélénkítő hatásának vizsgálata Hatékony, önálló tanulás: A szakszavak és jelentésük elsajátítása, lényegkiemelés, önállóságra törekvés, a rendszerezett tudás felidézése,	A témakör elemei: az állandósult szókapcsolatok fogalma, formái Elsajátítandó ismeretek: Az állandósult szókapcsolatok formái, jelentőségük felismertetése, szövegbeli szerepük, a színes és változatos szóhasználat elemei Fogalmak: állandósult szókapcsolat, szokványos kifejezőmód, közhely, szólás, közmondás, szállóige	A már tanult ismeretek felidézése, irodalmi példák gyűjtése, a népköltészeti ismeretek felelevenítése, a készen kapott szókapcsolatok szövegbeli alkalmazása, változatos felhasználásuk megfigyeltetése, a nyelvi közhelyek, klisék elkerülésének módjai Ellenőrzés: A témakör elemeinek befejeztével, majd a témakör végén elméleti és gyakorlati ismeretet számonkérő dolgozatok íratása	O. Nagy Gábor: Magyar szólások és közmondások

elmélyítése, a színes, élénk stílus szövegre gyakorolt hatásának felismertetése <i>Énkép és önismeret:</i> figyelmes, igényes munkavégzés, esztétikus szövegelrendezés, a megszerzett tudás alkalmazásának öröme			

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimumszint az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar nyelvtan**6. évfolyam**

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ismétlés, a kommunikáció	4
2.	A szófajok	40
3.	A szóképzés	20
4.	Gyakorlati szövegtípusok	6
	Összefoglalás	4

1. Témakör Ismétlés, a kommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: Önkifejezés fejlesztése, szabatos megfogalmazás, helyes nyelvhasználat szóban és írásban, Szókincsbővítés, kulturált magatartás ismerősökkel és idegenekkel, a sikeres kommunikáció feltételei, a nem nyelvi kommunikáció lehetőségei. Hatékony, önálló tanulás: A tanult nyelvtani ismeretek alkalmazása, önálló feladatmegoldás, rendszerezett tudás felidézése, elmélyítése, kreatív hozzáállás a feladatokhoz, a tanórai vázlat nyomán való otthoni, önálló felkészülés (feleletterv készítése) gyakorlása. <i>Énkép, önismeret:</i> A helyes magatartásformák és	A tartalom elemei: a tanult nyelvtani elemek rendszerezése (abc, elválasztás, magánhangzók, mássalhangzók, hangtörvények, a toldalékok, a magyar helyesírás alapelvei, jelentés, állandósult szókapcsolatok) Az eddig tanult kommunikációs ismeretek rendszerezése. A kommunikáció jelei, nem nyelvi jelei (hangjelek, tekintet, arcjáték, taglejtés, testtartás, térköz, külső megjelenés, csend) Elsajátítandó ismeretek: a nem nyelvi jelek típusai, szerepük a mindennapi kommunikációban. Új fogalmak: a kommunikáció nyelvi és nem nyelvi jelei, eszközei, hangjelek, tekintet, arcjáték, taglejtés, testtartás, térköz, külső megjelenés, csend.	Rendszerező ismételtes, a tudást előhívó feladatok megoldása, definíciók felidézése, a magánhangzók és a mássalhangzók képzése, csoportosításuk, a hangkapcsolati törvényszerűségek felidézése, gyakorlása feladatokkal, a magyar helyesírás alapelveinek felsorolása, példákkal való illusztrálása, helyesírási problémák megbeszélése. A hangalak és jelentés lehetséges kapcsolatainak átvizsgálása, az ábrák értelmező felidézése, példákra épülő gyakorlással. Az állandósult szókapcsolatok típusainak felsorolása, példák gyűjtése, feladatokkal való tudás elmélyítés. A kommunikáció témakörében, a régi ismeretekre építő új ismeretek előkészítése, elsajátítása, A testbeszéd különböző megnyilvánulásainak bemutatása, értelmezése különféle kommunikációs helyzetekben. Ellenőrzés: feladatlapok és szóbeli feleletek a tanult elméleti és gyakorlati ismeretekből	Irodalom (szólások, közmondások, szállóigék), képzőművészet (a mimika, a gesztusok megfigyelése festményeken, szobrokon)

viselkedésnormák felismertetése, szituációs feladatokkal való illusztrálása, a rendezett külalak és a hatékonyabb tanulás összefüggésének felismerése, az életkori sajátosságoknak megfelelően elvárható helyesírási ismeretek gyakorlati alkalmazása.			

2. Témakör A szófajok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: az önkifejezés képességének fejlesztése szóban és írásban, a tudatos nyelvhasználatra való törekvés igényének kialakítása, a szófajok kifejezőerejének felismertetése irodalmi és mindennapi szövegekben. A hatékony, önálló tanulás: A tanult ismeretek felidézése, elmélyítése kreativitást igénylő feladatok segítségével, a szófajok felismerésének gyakorlása az irodalomórán tanult szövegeken, a két tárgy	A témakör elemei: A szófaj fogalma, a szófaji csoportok, az altípusok és a hozzájuk kapcsolódó helyesírási ismeretek Elsajátítandó ismeretek: a már ismert szófajokkal kapcsolatos ismeretek felidézése, majd bővítése, az új ismeretek áttekintése, rendszerezése, a helyesírás gyakorlása, a szabályok értelmezése, alkalmazása, a szófajok helyes használata a szövegben, a mindennapi beszédben, nyelvhelyességi kérdések Fogalmak: szófaj, az alapszófajok, az ige (csoportosítása és a fajtái), főnév (köznév, és típusai, a tulajdonnevek fajtái,	Rendszerező ismétlés, a tanult ismeretanyag alkalmazása feladatok megoldásával, a főbb csoportok világos elkülönítése az alcsoportoktól. A helyesírási definíciók alkalmazása kreatív feladatokkal, a szófajok helyes használatának gyakorlása szöveges példákkal, a nyelvhelyességi kérdések tisztázása, a súlyosabb nyelvhelyességi hibák megnevezése. Fogalmazások készítése az egyes szófajok szerepének megfelelően (pl: verbális és nominális stílus érzékeltetése) Ellenőrzés: a helyesírás és a nyelvhelyesség ellenőrzése, továbbá a nagy szófaji csoportok lezárásaként elméleti és gyakorlati dolgozatok írása, a témakör végén szófaji és komplex szófajtani elemző feladatlapok megoldása.	Szótárak: Szinonima szótár, A magyar nyelv értelmező szótára, Könyvtárhasználat, Szépirodalom: irodalmi szövegek az irodalom tankönyvből (pl.: Arany János stb) Mindennapi élet: reklámok szövegei, szófaji sajátosságaik Földrajz, történelem,

élményszerű összekapcsolása.	melléknév (fokozása), számnév (típusai), névmások, (felosztásuk) határozószók, igenevek (fajtái), a viszonyszók, névelő, névutó, igekötő, segédige, kötőszó, szóértékű módosítószók, mondatzó (indulatszavak, mondatértékű módosítószavak), szövegben való használatuk		térképhasználat: földrajzi nevek gyűjtése

3. Témakör Szóképzés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A helyes nyelvhasználat és a változatos köznyelvi beszédmód igényének kialakítása, az írásbeli kommunikáció fejlesztése, a szóképzés változatos módjainak ismerete, alkalmazása, az irodalomban való megjelenésének tettenérése, szókincsbővítés, játékos formában.	A témakör elemei: a toldalékok típusai, képző, jel, rag, szóalkotási módok	A fogalmak tisztázása, ismeretük elmélyítése, gyakorlatban való alkalmazásuk, szegmentálás, kivételes esetek vizsgálata, a nem használt toldalékok (a, á, vala, stb), nyelvhelyességi problémák tisztázása (-ba, -be, -ban, -ben, ikes, iktelen ragozás megkülönböztetése, suk-sükölés, nákozás, szuk-szükölés, stb.)	Földrajz, történelem, térképhasználat: földrajzi nevek gyűjtése és azok toldalékolása.
Hatékony, önálló tanulás: a tanult ismeretek önálló alkalmazása, a tanórai minták nyomán való önálló feladatalkotás, feladatmegoldás, szógyűjtéssel való	Elsajátítandó ismeretek: A szóképzés nyelvbővítő hatása, a toldalékok típusainak felismertetése, a toldalékolás szabályai, a kötőhang és az előhangzó felismerése, az egyes szófajokhoz kapcsolódó toldalékok		

ismeretbővítés, szókincsbővítés, helyesírási fejlesztés.	Fogalmak: szótó, toldalék, képző, jel, rag, igeképzés, névszóképzés, igenévképzés,		

4. témakör Gyakorlati szövegtípusok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: önkifejezés, önálló gondolkodás, a meglévő ismeretek előhívása, összekapcsolása az új ismeretekkel, minőségi nyelvhasználat, az egyes szövegtípusoknak megfelelő nyelvhasználat, szakszavak beépítése a szövegbe Hatékony, önálló tanulás: Az elméleti tudás gyakorlati alkalmazása, anyaggyűjtés, rendszerezés, kreativitás, memorizálás, aktualizálás, a megszerzett ismeretek beépítése a mindennapi életbe Digitális kompetencia: Anyaggyűjtés, alapvető szövegszerkesztési ismeretek	A témakör elemei: véleménynyilvánítás, jegyzetelés, ismeretterjesztő szövegek Elsajátítandó ismeretek: a szöveg típusai (írott, beszélt), a formai követelményeknek megfelelő szöveghasználat szóban és írásban, a mindennapi élet szövegtípusainak elméleti és gyakorlati ismerete Fogalmak: kommunikáció, vélemény, állítás, tagadás, vita, vitatkozás, jegyzet, jegyzetelés, kulcsszó, jelölések, ismeretterjesztés, ismeretterjesztő szöveg, anyaggyűjtés, időrend, elbeszélő és leíró részek, térbeli elhelyezkedés, tudományos jellemzés, közvetlen jellemzés, tételmondat, érv, érvelés, logikai rend	A fogalmak tisztázása, tanári irányítással a különböző szövegtípusok jellemzőinek összegyűjtése, a jellemzők alapján önálló szövegalkotás tanári útmutató segítségével (anyaggyűjtés, nyelvi jellemzők meghatározása, hibák megfigyeltetése), a kulturált véleménynyilvánítás, vitatkozás szabályinak rögzítése helyzetgyakorlatok segítségével, a jegyzetelés alapvető technikáinak ismertetése, gyakoroltatása, különféle arculatú sajtótermékek a témához illő szövegeinek tanulmányozása	A mindennapi élet szövegei, lexikonok szócikkeinek tanulmányozása, különböző szövegfajták az irodalmi művekben, Szövegszerkesztési ismeretek (inf.) mozgósítása

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimumszint az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar nyelvtan

7. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés, ismételés	3
2.	A szószerkezetek	18
3.	A szóösszetételek	9
4.	Kommunikáció, kommunikációs helyzetek	5
	Összefoglalás	2

1. témakör Bevezetés, ismételés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: helyes nyelvhasználat szóban és írásban, igényes nyelvhasználat, az egyes nyelvi funkciók és fogalmak biztos ismerete, feladatközpontú előhívása, az összevetési képesség ellenőrzése szövegértő olvasási feladatok kapcsán, a helyesírás fejlesztése, önkifejezés fejlesztése, a szófajok kifejezőerejének felismertetése irodalmi és mindennapi szövegekben Hatékony, önálló tanulás: a tanult nyelvtani ismeretek alkalmazása, önálló feladatmegoldás, a rendszerezett tudás elmélyítése, feleletterv készítése az egyes anyagrészekhez kapcsolódóan, irodalmi szövegek felhasználása a témakör egyes csoportjainak felelevenítésekor <i>Énkép, önismeret:</i> az életkori sajátosságoknak megfelelő	A témakör elemei: az anyanyelv, a kommunikáció, a nyelvi szintek; hangok, szóelemek, szavak, szófajok, a szavak jelentése, helyesírás Elsajátítandó ismeretek: a beszéd és a nyelv közti különbség, a nyelvváltozatok: köznyelv, nyelvjárás, csoportnyelv, a kommunikációs folyamat tényezői, a beszédhangok osztályozása, a szóelemek: képzők, jelek, ragok, a szófajok, a szavak jelentése, helyesírás Fogalmak: az előző évben tanult fogalmak felidézése a témakör elemeihez kapcsolódóan	Rendszerező ismételés, a tudást előhívó feladatok megoldása, a definíciók felidézése, az anyanyelvről tanultak és a beszéd és a nyelv fogalmát elkülönítő ismeretek felelevenítése, a magán- és mássalhangzók képzése, csoportosításuk, a hangkapcsolati törvényszerűségek felidézése gyakorló feladatokkal, a szóelemek típusainak számbavétele, felismertetése gyakorló feladatokkal, a szófajok csoportjainak felidézése, példákkal való illusztrálása, helyesírási problémák megbeszélése, a hangalak és jelentés lehetséges kapcsolatainak átisméltése, az ábrák értelmező felidézése, példákra épülő gyakorlása Ellenőrzés: a témakör végén a szófajok ismeretét és a tulajdonnevek helyesírását számonkérő dolgozat íratása	Szépirodalmi szövegek (pl. Mikszáth), ifjúsági folyóiratok (IM, Bravo stb), szakkönyvek, szakmai szótárak

helyesírási ismeretek alkalmazása, a rendezett külalak és az eredményes tanulás összefüggésének felismerése			

2. témakör A szószerkezetek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a tantárgyhoz kötött szóhasználat, a szókincs fejlesztése, a nyelvtani szakszavak biztos használata, feladatközpontú előhívása, variációs képesség, önkifejezés fejlesztése, igényes nyelvhasználat Hatékony, önálló tanulás: Szakszavak és jelentésük elsajátítása, definíciók megfogalmazása, lényegkiemelés, az elemzési készség fejlesztése, önállóságra törekvés, az esztétikus elrendezés igényének fejlesztése, az íráskép rendezettségének igénye, a házi feladatok, fejlesztő hatásának felismerése, kreatív hozzáállás a	A témakör elemei: a szószerkezet fogalma, csoportjai, az altípusok és a hozzájuk kapcsolódó nyelvhelyességi kérdések Elsajátítandó ismeretek: a korábbi években megszerzett, a témával kapcsolatos ismeretek felidézése, bővítése, az új ismeretek áttekintése, rendszerezése, szabályok értelmezése, alkalmazása, a szószerkezetek mondatbeli szerepének meghatározása, nyelvhelyességi kérdések, az ún. ágrajz alkalmazása Fogalmak: a szószerkezet, a szintagma, szószerkezetek típusai; az alárendelő szószerkezet: az állítmányi, az alanyi, a tárgyas szószerkezet, a határozós szintagma; helyhatározós, időhatározós, számhatározós, módhatározós, eszközhatározós, okhatározós,	Tanuló tevékenységek: rendszerező ismétlés, a már ismert fogalmak, ábrák, jelek felidézése, az új ismeretanyag alkalmazása feladatok megoldásával, a főbb szószerkezeti kategóriák elkülönítése, a szószerkezetek beépítése a mondatba, a nyelvhelyességi kérdések tisztázása, az "ágrajz" és a szószerkezet elemeinek aláhúzása, térbeli elhelyezése és készségi szintre emelése, a szószerkezetek felismertetése egyszerű, mindennapi szövegekben, majd a különböző tantárgyak szakszövegeiben Ellenőrzés: a témakör egyes részeinek, majd egészének lezárásakor, részismereteket, ill. komplex ismereteket számonkérő dolgozatok íratása, kreatív feladatok megoldása	

feladatokhoz Énkép, önismeret: a rendszerező gondolkodás értelmének megvilágítása, rendszeres munka és feladatvégzés, igényes kivitelezés, a sikertelenség elviselése	célhatározós, fok-mértékhatározós, állapothatározós, eredethatározós, eredményhatározós, társhatározós, részeshatározós, és az állandó határozós szó szerkezet, a mellérendelő szó szerkezet: kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető és magyarázó		

3. Témakör A szóösszetételek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A tantárgyhoz kötött szóhasználat, a nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók és fogalmak biztos ismerete, feladatközpontú előhívása, igényes nyelvhasználat, összevetési képesség fejlesztése a szövegértő olvasási feladatok kapcsán, különféle szaktárgyakhoz köthető szövegek használata, az önkifejezés fejlesztése Hatékony, önálló tanulás: a szakszavak és jelentésük elsajátítása, a definíciók	A témakör elemei: a szóösszetétel fogalma, a szóösszetételek típusai, helyesírási ismeretek, a rövidítések csoportosítása, a ritkább szóalkotási módok Elsajátítandó ismeretek: a már ismert a témával kapcsolatos ismeretek felidézése, bővítése. Az új ismeretek áttekintése, rendszerezése, a szabályok értelmezése, alkalmazása, a szóösszetételek helyes alkalmazása a különféle műfajú szövegekben, a mindennapi nyelvben, nyelvhelyességi kérdése k, helyesírási ismeretek Fogalmak: szóösszetétel, egyszerű szó, összetett szó, többszörösen összetett szó, szerves összetétel, szervetlen összetétel,	Tanulói tevékenységek Rendszerező ismételés, a tudást előhívó feladatok megoldása, a definíciók felidézése, ábrák, jelek felidézése, az új ismeretanyag alkalmazása feladatok megoldásával, a főbb szóösszetételi kategóriák elkülönítése, a szóösszetételek beépítése a mondatba, a nyelvhelyességi kérdések tisztázása, a szóösszetételek elemeinek jelölése, a szóösszetételek felismertetése egyszerű, mindennapi szövegekben, majd a különböző tantárgyak szakszövegeiben Ellenőrzés: a témakör egyes részeinek, majd egészének lezárásakor, részismereteket, ill. komplex ismereteket számonkérő dolgozatok íratása	

megfogalmazása, elemzési képességfejlesztés, helyesírási képességfejlesztés, esztétikus ábraelrendezés, szövegelrendezés, önálló feladatmegoldás, kreatív hozzáállás a feladatokhoz, tanórai vázlat nyomán otthon, önálló felkészülés, feleletterv készítése, a tanult ismeretek alkalmazása ismeretlen szövegekben <i>Énkép, önismeret:</i> fegyelmezett munka, rendszeres munka és feladatvégzés, a tanult helyesírási ismeretek önálló alkalmazása ismeretlen szövegekben	alanyos, tárgyas, határozós, jelzős és jelentéstömörítő összetétel, jelölt- és jelöletlen összetételek, a hat szótagos szabály, a jelentésváltozás, szóismétlés, ikerszó és valódi összetétel, mozaikszó, betűszó, szóösszevonás, szóelvonás, szóhasadás, szóvegyülés, szóértelmesítés		

4. Témakör Kommunikáció, kommunikációs helyzetek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: szakszóhasználat, az önkifejezés fejlesztése, helyes nyelvhasználatra való törekvés, szókincsbővítés, a sikeres kommunikáció fejlesztése, szókincsbővítés, a helyes nyelvhasználatra és változatos köznyelvi beszédmod igényének kialakítása, az írásbeli kommunikáció fejlesztése Hatékony, önálló tanulás: Önálló feladatmegoldás, kreatív feladatmegoldás, a tanult ismeretek felidézése, elmélyítése, a szaktárgyakhoz kötődő szövegekben a tanult ismeretek felidézése, önálló feladatmegoldás, alkotás, a házi feladatok fejlesztő hatásának felismertetése <i>Énkép és önismeret:</i> rendszeres, fegyelmezett munka, az elsajátított tudás öröme, a kudarc elviselése	A témakör elemei: az eddig tanult kommunikációs ismeretek rendszerezése, a új kommunikációs helyzetek megismertetése, alkalmazásuk a mindennapi életben Elsajátítandó ismeretek: a magyarázat, az ismertetés, a párbeszéd, a vita és a megbeszélés kommunikációs helyzete, gyakorlati alkalmazásuk Fogalmak: monológ, dialógus, vita, cédlázás, érvelés	Tanulói tevékenységek: rendszerező ismétlés, a meghatározások felidézése, a z elsajátított ismeretek alkalmazása mindennapi beszédhelyzetekben és más kommunikációs helyzetekben, a kulturált vitatkozás szabályainak alkalmazása különféle beszéd- és szövegműfajokban Ellenőrzés: az egyes szövegtípusok befejezése után elméleti és gyakorlati ismereteket kívánó dolgozatok íratása	

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimumszint az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar nyelvtan**8. évfolyam**

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés, ismételés	2
2.	Mondattani ismeretek	23
3.	Kommunikáció, tömegkommunikáció	9
	Összefoglalás, rendszerező ismételés	3

1. Témakör Bevezetés, ismételés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a tantárgyhoz kötött szakszóhasználat, a szókincs, a nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók és fogalmak biztos ismerete, feladatközpontú alkalmazása, az önkifejezés képességének fejlesztése szóban és írásban, szókincsbővítés, a változatos köznyelvi beszédmód igényének kialakítása, a szóösszetételek alkalmazása az irodalmi szövegekben, mint a szókincsbővítés egyik lehetősége, a helyesírás fejlesztése Hatékony, önálló tanulás: A tanult szakszavak jelentésének magyarázata, a definíciók megfogalmazása, lényegkiemelés, elemzési készségfejlesztés, esztétikus szöveg- és ábraelhelyezés, a tanórai vázlat nyomán önálló felkészülés: feleletterv alkotása	A témakör elemei: a szószerkezetek, a szóösszetételek és a kommunikáció témaköreiben szerzett ismeretek felelevenítése, helyesírási gyakorlatok Elsajátítandó ismeretek: szószerkezetek, hozzárendelő, alárendelő és mellérendelő szószerkezet, alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző, kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető és magyarázó szószerkezet, a szóösszetételek lehetséges módjai: szerves és szervetlen összetétel, alárendelő szóösszetétel: alanyos, tárgyas, határozós, jelzős és jelentéstömörítő összetétel, valódi szóösszetétel, ikerszó és szóismételés, helyesírási ismeretek, ágrajz kommunikációs beszédhelyzetek: a magyarázat, az ismertetés, a párbeszéd, a vita és a megbeszélés Fogalmak: az előző évben tanult fogalmak felidézése a témakör elemeihez kapcsolódóan	Rendszerező ismételés, a tudást előhívó feladatok megoldása, a definíciók felidézése, a szószerkezetek típusainak számbavétele, felismertetésük, gyakoroltatásuk különféle feladattípusokkal, a kétféle szószerkezetet megkülönböztető gyakorlatok megoldása, a szerves és szervetlen összetételek megkülönböztetése, helyesírási ismeretek, a kommunikációs beszédhelyzetek alkalmazása mindennapi élethelyzetekben, más tantárgyak témaköreihez kapcsolódóan a tanult beszédhelyzetek alkalmazása Ellenőrzés: szóbeli és írásbeli feleletek a témakör végén: fogalomismeret, elemzési készség, ágrajz stb.	Irodalmi és természettudományos tárgyakhoz köthető szövegek

Énkép és önismeret: fegyelmezett, rendszeres munka az életkori sajátosságoknak megfelelő helyesírási ismeretek gyakorlati alkalmazási, áttekinthető, tiszta szövegalkotás			

2. Témakör Mondattani ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a tantárgyhoz kötött szakszóhasználat, a szókincs, a nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók és fogalmak biztos ismerete, feladatközpontú alkalmazása, igényes nyelvhasználat, szókincsbővítés, helyes nyelvhasználat szóban és írásban, helyesírás fejlesztése, önkifejezés fejlesztése Hatékony, önálló tanulás: a szakszavak és jelentésük elsajátítása, a meghatározások megfogalmazása, lényegkiemelés, elemzési készségfejlesztés, önállóságra	A témakör elemei: a mondatok lehetséges csoportosításai, az egyszerű és összetett mondat, a többszörösen összetett mondat, ábraelhelyezés, a mondatfonetikai eszközök Elsajátítandó ismeretek: a korábbi években megszerzett a témával kapcsolatos ismeretek áttekintése, az új ismeretek elsajátítása, rendszerezése. A szabályok értelmezése, alkalmazása, a mondatcsoportosítási módok elkülönítése, az egyszerű és összetett mondatok megkülönböztetése, a többszörösen összetett mondatok felismerése, egyszerűbb típusok elemzése, a sajátos jelentéstartalom felismerése, a mondatfonetikai eszközök jelentőségének megértetése	Rendszerező ismétlés, a már ismert fogalmak felidézése, az új ismeretanyag alkalmazása feladatok megoldásával, a főbb mondatfelosztási módok elkülönítése, az alá- és mellérendelő összetett mondatok típusainak gyakoroltatása, a tanult ábrázolási mód készsége szintre emelése, a hiányos mondat felismertetése, a hiány érzékeltetése, a tanult mondatfelosztási módok megfigyeltetése más tantárgyakhoz kapcsolódó szövegekben, nyelvhelyességi kérdések, helyesírási feladatok, a mondatfonetikai eszközök jelentésárnyaló ill. értelmező vagy értelemzavaró szerepének megfigyeltetése Ellenőrzés: az egyes anyagrészek lezárása után elméleti és gyakorlati dolgozatok írása, a témakör végén komplex elemző feladatlapok megoldása	Szépirodalmi és más stílusú szövegek

törekvés, az íráskép rendezettségének igénye, tanári útmutató alapján feleletterv készítése, önálló felkészülés, kreatív feladatok megoldása, alkotása, esztétikus szövegrendezés, ábraelhelyezés <i>Énkép és önismeret:</i> rendszeres, fegyelmezett munka, az életkornak elvárható helyesírási ismeretek alkalmazása, önellenőrzés	Fogalmak: mondatfajták, kijelentő, kérdő, felkiáltó, felszólító és óhajtó mondat, állító és tagadó mondat, egyszerű-, összetett-, és többszörösen összetett mondat, hiányos mondat, tagmondat főmondat, mellékmondat, alanyi, állítmányi, tárgyas, határozós és jelzői alárendelés, sajátos jelentéstartalom: hasonlítás, feltételeesség, következmény, megengedés, kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó és következtető mellérendelés, mondatfonetikai eszközök: hangsúly, hanglejtés, beszédsszünet, beszédtempó, a mondatzáró írásjelek típusai,		

3. Témakör Kommunikáció, tömegkommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a témához és a szaktárgyhoz kötődő szakszavak használata, igényes nyelvhasználat, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvhasználat, a szövegértő olvasás fejlesztése, szókincsbővítés, kulturált magatartás ismerősökkel és ismeretlenekkel	A témakör elemei: a kommunikációs folyamat lépései, a tömegkommunikációs műfajok csoportosítása, a belsőbb csoportok megismerése, helyesírási, szövegszerkesztési ismeretek Elsajátítandó ismeretek. a korábbi években megismert fogalmak, a témával kapcsolatos ismeretek felidézése, a tömegkommunikáció fogalmának megismerése, az egyes alcsoportok	Rendszerező ismétlés, a már megszerzett tudást előhívó gyakorlatok, megoldása, a definíciók felismerése, az új ismeretek elsajátítása, az újságok csoportosítása a megjelenés ideje és a belső tartalom szerint, napilapok és hetilapok megtekintése, a megismert sajtóműfajok felismerése, elemzése, önálló alkotása, a csúsztatás felismerése az írott sajtóban és a hangos-képes médiában, a reklámok tömegeket befolyásoló szerepének felismertetése, a manipulatív reklám, az etikus és etikátlan	Informatika Szépirodalmi és más stílusú szövegek (pl. ismeretterjesztő, publicisztikai) a tömegkommunikáció területéről

Hatékony, önálló tanulás: a szakszavak és jelentésük elsajátítása, a definíciók megfogalmazása, lényegkiemelés, önálló feladatmegoldás, kreatív szövegalkotás, a sajtóműfajnak megfelelő esztétikus szövegrendezés, a helyes erkölcsi magatartás, a tisztességes tájékoztatás ismeretének rögzítése Digitális kompetencia: szövegszerkesztési ismeretek, táblázatkezelés, ábrabeillesztés, szövegformálás <i>Énkép és önismeret:</i> rendszeres és fegyelmezett munka, önellenőrzés, az életkori sajátosságoknak megfelelően elvárható helysírasi ismeretek alkalmazása	műfajainak elméleti és gyakorlati elsajátítása Fogalmak: kommunikációs modell, tömegkommunikáció, közszolgálat, média, sajtóműfaj, kézzel írt vagy nyomtatott média, hangos média, hangosképes média, tömegtájékoztató műfajok, hír: kishír, kifejtett hír, gyors hír, tudósítás, riport, interjú, reklámok, kommentár, jegyzet, kritika, főcím, szalagcím, alcím, rovat, napilap, hetilap, periodika, tájékoztató- és szórakoztató műfaj, a bulvársajtó	újságírói magatartás megismerése, a szenzáció hajszolása, az igényes nyelvhasználat alkalmazása a házi feladatok és a tanórák kapcsán Ellenőrzés: A résztémák és a témakör lezárásakor a műfaj és fogalomismeretet ellenőrző dolgozatok írása	

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimumszint az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

2.1.3. Magyar nyelv 9–12. évfolyam (humán, reál, általános)

Magyar nyelv

Alapelvek és célok 9–12. évfolyam

A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Ily módon alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, és meghatározza a tanulás teljes folyamatát. Az irodalom mint nyelvi művészet a kultúra egyik fő hordozója és megújítója, miközben pedagógiai szempontból a szövegértési és szövegalkotási képességek fejlesztésének egyik legátfogóbb és leghatékonyabb eszköze, vagyis az anyanyelvi, a kulturális és a szociális kompetencia párhuzamos fejlesztését teszi lehetővé.

Az anyanyelv sokoldalú, árnyalt és reflexív ismerete a társadalmi kommunikáció alapja.

Anyanyelvünk, a magyar nyelv, műveltségünk elengedhetetlen feltétele, nemzeti kultúránk hordozója és biztosítója, nemzeti létünk folyamatosságának kifejezője. Az anyanyelv a személyiség legbelsőbb sajátossága: gondolkodásunk, értelmi gazdagodásunk nélkülözhetetlen feltétele, érzelmi és közösségi életünk kiteljesedésének legfontosabb eszköze.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata az anyanyelvi kompetencia fejlesztése oly módon, hogy a tanulók életkoruknak és a konkrét pedagógiai célnak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció képességét, ideértve a hangzó és az írott szövegek mellett az audiovizuális közlés és az IST különféle jelenségeinek (pl.: internet, CD-ROM, mobilkommunikáció) ismeretét, megértését, funkcionális elemzését és gyakorlati alkalmazását. Csak erre építve válik lehetővé az önálló ismeretszerzés és tanulás, ezzel szoros összefüggésben az élethosszig tartó tanulás képessége és az arra való igény.

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot. Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat múlt, jelen és jövő között. Ez biztosítja a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, segíti az egyént a kulturális önazonosságának kialakításában, meghatározó szerepe van az érzelmi élet, a kreativitás, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztésében, az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és a mások kultúrájának megismerésében, az én és a másik közötti különbség, az idegenség megfogalmazásában és a másság erre épülő tiszteletében. Fejleszti az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét. Hozzájárul a történeti érzék kialakulásához, segíti, hogy a diákokban megteremtődjön a tradíció elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

Az anyanyelvi nevelés sokrétű hatásával tudatosítanunk kell, hogy a nyelv használata, a beszéd nem pusztán tevékenység, hanem tett is: az ember megnyilatkozásainak hatása és következményei vannak, és ebben az embernek nagy a felelőssége.

Semmiképpen sem szabad elfelejteni azt, hogy talán az irodalom és az anyanyelvi oktatás szől leginkább az érzelmekről és az érzésekhez, ezért tud igen sokrétűen és mélyrehatóan beleszólni a személyiség alakulásába. Talán napjainkban úgy tűnik, hogy elsősorban a tárgyi tudás a legfontosabb, mégis fontos tudni, hogy az irodalom a lélek nevelése is, ezért nagy a felelőssége minden irodalmat és anyanyelvet oktató tanárnak, nevelőnek abban, hogy milyen lelki útravalóval bocsátja el az érettségi után az iskolából kikerülő diákokat.

A kerettantervben javasoltak a Pethőné Nagy Csilla- és a Mohácsi Károly-féle tankönyvcsaládokon, illetve az Antalné-Rácz- és a Balázs-Benkes-féle tankönyvcsaládokon alapulnak.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek

(Kulcskompetenciák, kiemelt fejlesztési területek)

9–12. évfolyamok

Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció, a hatékony, önálló tanulás, szociális és állampolgári kompetencia, esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség, digitális kompetencia.

Kiemelt fejlesztési feladatok: Énkép, önismeret, hon- és népismeret, európai azonosságtudat, egyetemes kultúra, aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés, a tanulás tanítása, felkészülés a felnőttlét szerepeire.

Egyéb fejlesztési területek: rendszeres olvasóvá nevelés, szövegértő hangos és néma olvasás szépirodalmi szövegekkel, közös műértelmezés, egyéni műértelmezés, irodalmi művek szó szerinti és metaforikus jelentésének elkülönítése, a költői nyelv sajátosságai, hibátlan helyesírás, igényes nyelvhasználat írásban és szóban, esztétikus megjelenítés, a nyelv rendszerének átfogó ismerete, a szaknyelv használata, tájékozottság a modern nyelvtudományban (leíró nyelvtan, szövegtan, stilisztika, retorika, kommunikáció, stb.), kapcsolatteremtés más tudományágakkal, az informatika gyakorlati felhasználásának és a könyvtárhasználatnak a gyakorlása, a kommunikatív készség és képesség fejlesztése, a mindennapi élet szóbeli és írásbeli megnyilatkozásformáinak ismerete, alkalmazása, a nem nyelvi kifejezőeszközök helyhez és időhöz kötött ismerete és alkalmazása. Továbbá a regionális kultúra ismerete, az egyetemes kultúra ismerete iránti igény, az önművelés igényének (színház, mozi, múzeum, folyóiratok, stb.) felébresztése. A kortárs irodalom és a kortárs művészetek vonulatainak figyelemmel kísérése, a tömegkommunikáció eszközeinek kritikus használata, a modern informatikai eszközök beépítése a mindennapi munkába.

Magyar nyelvtan**9. évfolyam**

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés A nyelvi szintek grammatikája	8 óra
2.	Szövegtan	15 óra
3.	Kommunikáció, tömegkommunikáció	11 óra
	Összefoglalás	3 óra

1. témakör – Bevezetés, a nyelvi szintek grammatikája			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - a tantárgyhoz kötött szakszóhasználat, - a szókincs, a nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók és fogalmak biztos ismerete, feladatközpontú előhívása, - igényes, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvhasználat - kombinációs képesség - szövegértő olvasás - helyesírás fejlesztése - önkifejezés fejlesztése Hatékony, önálló tanulás: - szakszavak és jelentésük elsajátítása - definíciók megfogalmazása, elsajátítása - lényegkiemelés, - elemzési készség fejlesztése - önállóságra való törekvés - esztétikus szöveg elrendezés és ábrakészítés - íráskép rendezettségének igénye	Bevezetés, a nyelvi szintek grammatikája A témakör elemei: nyelv, anyanyelv, nyelvtudomány, nyelvtan, grammatika, jelek, jelrendszerek, nyelvi szintek, jelentéssel nem bíró nyelvi elemek, szóelemek szintje, szavak szintje, szókapcsolatok szintje, mondatok szintje Elsajátítandó ismeretek: a nyelvi kategóriák, definíciók ismerete, részelemzések, komplex elemzések, felismerés, alkalmazás szintű tudás Fogalmak: nyelv, anyanyelv, nyelvtudomány, nyelvtan, grammatika, nyelvi szintek, jelek, jelrendszerek, nyelvi jelek, index, ikon, szimbólum, mesterséges és természetes jelek, jelentéssel nem bíró elemek, beszédhang, fonéma, szótagok, magánhangzók kapcsolódási törvényei, mássalhangzók kapcsolódási törvényei, hang és jelentés, hangkapcsolatok, szóelemek, morfémák, morféma- és szókapcsolatok, szófajok, alapszófajok, viszonszó, mondatok, szóképzés, szóösszetétel, mozaikszók,	- a meglévő ismeretek előhívása - aktualizálása - új ismeretek, szakszavak elsajátítása, gyakorlati alkalmazása - a megszerzett, elsajátított kompetenciák készségszintű alkalmazása - kreatív gondolkodás alkalmazása - komplex elemzési feladatok megoldása - a nyelvi szinteket és azok részeit illető tájékozottság - a leíró nyelvtan (a nyelvi szintek) megfelelő részeihez kapcsolódó feladatok Szóbeli feleletek, ellenőrző dolgozatok a definíciókból, szakszavakból és a megfelelő elemzési gyakorlatokból.	Könyvtár, (lexikonok, szótárak), informatika: anyaggyűjtés a jelek, jelrendszerek, a nyelvi rendszerek témakörében Idegen nyelvek: összehasonlító vizsgálatok – a magyar nyelv rendszere más nyelvek rendszerének tükrében - a nyelvek néhány közös tulajdonsága - a magyar nyelv néhány – a más nyelvektől eltérő – jellemző vonása - Az Európai Unió nyelvei Fizika, kémia, matematika –

- a házi feladatok fejlesztő hatásának felismerése - Információk feldolgozása és megítélése - Információk célirányos és kritikus használata - A tantárgyak közötti kapcsolat megtalálása - Fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése, igazolása példákkal. Digitális kompetencia: Anyaggyűjtés, megfelelő honlapok felkutatása, kutatómunka. <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:</i> - a magyar nyelv és a haza értékeinek felismertetése, elmélyítése, - a hazaszeretet, a nyelvszeretet, a kultúra szeretet, a kulturáltság fejlesztése, alakítása - viselkedés- és nyelvi kultúra.	szókapcsolatok, szintagmák, <i>denotatív jelentés, konnotatív jelentés</i>, kontextuális jelentés, szótári jelentés, egyeztetés a szintagmákban, egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú szavak, mondatok, osztályozásuk, mondatfajták, modalitás, egyszerű és összetett mondat, többszörösen összetett mondat, alárendelő és mellérendelő összetett mondat, teljes, hiányos mondat, sajátos jelentéstartalom, feltétel, következtetés, hasonlítás, megengedés, rendszermondat és szövegmondat, mondat és szöveg elhatárolása.		sajátos jelrendszerek Képzőművészet, festészet: egyházi, vallásos szimbólumok a festészetben, a szobrászatban

<i>Énkép és önismeret:</i> - fegyelmezett, rendszeres munka és feladatvégzés - esztétikus kivitelezés - az elsajátított tudás öröme, a kudarc elviselése			

2. témakör - Szövegtan			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció - Az új szakszavak beépítése a szókincsbe, - a szövegtani ismeretek integrálása a mindennapi életbe, - a kifejező olvasás fejlesztése, - szövegértés fejlesztése, - a szöveg kohézióját biztosító elemek felismerése, alkalmazása - szövegszerkesztés, - elméleti és gyakorlati tudás összeépítése, - írásbeli kommunikáció fejlesztése, - helyesírás, önkifejezés, gondolatátadás fejlesztése - szövegformálási, szövegalkotási technikák ismerete. Hatékony, önálló tanulás: - Szövegértelmezési, szövegelemzési feladatok gyakorlása, - önállóságra való törekvés, - az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazása,	Szövegtan A témakör elemei: A szöveg meghatározása, fogalma, szöveg és mondat elhatárolása, a szöveg szintjei, pragmatika szintje, szemantika és a szintaktika szintje, szövegszerkezet típusok, szövegfonetikai eszközök Elsajátítandó ismeretek: a szöveg szintjeinek, azok jellemzőinek ismerete, a fogalmak biztos használata, beépítése a szövegelemzésekbe, részelemzések, komplex elemzések, szövegvizsgálati és szövegalkotási feladatok megoldása. Fogalmak: rendszermondat, szövegmondat, szöveg, szövegkohézió (<i>lineáris és globális</i>), <i>globális szövegkohézió</i>, kontextus, mikroszerkezeti és makroszerkezeti egységek, pragmatika (tárgy-, tény-, eseményleírások, a kommunikációs partnerek, szereplők, nézőpontok, a kommunikációs kapcsolat, szándék, cél, háttérismeret, tudáskeret, nem szándékos és szándékos félreértések, koherencia),	- Szövegértő olvasás, - szövegfelismerés, - mondatfonetikai eszközök hibátlan és a szövegértést segítő alkalmazása, - a szöveg szintjeinek elkülönítése, - a szöveg jellemzőinek felismerése, - a fogalmak biztos ismerete, értelmezése, használata, - az idegen szakszavak ismerete, - szövegelemzési gyakorlatok a szöveg egyes szintjeinek vizsgálatára, - komplex szövegelemzési feladatok végzése, - hivatalos írásművek szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása, - a beszédhelyzetnek, a műfajnak, az adott szövegtípusnak megfelelő nyelvi norma követése	Irodalom: irodalmi szövegek a szövegfajták és a szövegtípusok felismerésére Mindennapok szövegtípusai: használati utasítás, receptek, stb. Informatika: szövegszerkesztés

- igényes külalak, - hibátlan helyesírás, - elmélyült, pontos tudás iránti igény <i>Hon- és népismeret, ön- és emberismeret:</i> - a szövegtani ismeretek gyakorlására kiválasztott szövegek, szövegrészletek segítségével (pl.: Márai Sándor, Kosztolányi Dezső, népmesék, Örkény, Nagy Lajos, Nemes Nagy Ágnes, stb.)	szemantika (a jelentés nyelvi kifejezésformái, a visszatérő utalás nyelvi kifejezőeszközei, alá- és fölérendeltségi viszonyok kifejezésének nyelvi eszközei, felosztás, részletezés, nemfogalom, fajfogalom, tartalmi és logikai kapcsolatok, közbevetett kapcsolóelemek, aktuális mondattagolás) szintaktika (határozott névelős főnév főnévi szintagma, alany és az állítmány egyeztetése, <i>anafora</i> , <i>katafora</i> , <i>deixis</i> , <i>konnexió</i>), időrendre épülő, térbeli rendre épülő, érvelő típusú, párhuzamos, ellentétező, keretes, képzettársításos szerkezettípusok, szövegfonetikai eszközök.		

3. témakör - Kommunikáció, tömegkommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Szókincsfejlesztés, - önkifejezés, - véleményformálás, - a sikeres kommunikáció feltételeinek elméleti és gyakorlati ismerete, alkalmazása, - kommunikációs helyzetgyakorlatok, - a kommunikációs készség fejlesztése, - viselkedéskultúra, - vitatkozás képessége, - igaz és hamis megkülönböztetése, - média-csapidák felismerése, - a metakommunikáció felismerése, megértése. A hatékony, önálló tanulás - Fogalmak ismerete, alkalmazása szóban és írásban, - újságolvasás, - a sajtó jellemző szövegtípusainak, szövegfajtáinak felismerése, készítése,	Kommunikáció, tömegkommunikáció: A témakör elemei: kommunikáció, folyamat, tényezők, iránya, tömegkommunikáció, formái. Elsajátítandó ismeretek: a kommunikáció fogalma, tényezői, formái, a tömegkommunikáció fogalma, jellemző szövegtípusainak, szövegfajtáinak ismerete, felismerése, elkülönítése, a különbségek felismerése, tömegtájékoztató eszközök és műfajaik, példák keresése a mindennapi életből, írásbeli és szóbeli tömegkommunikáció Fogalmak: kommunikáció, adó, vevő, csatorna, kód, üzenet, valóság, verbális és nonverbális kommunikáció, metakommunikáció, tömegkommunikáció, közszolgáltatóság, média, médiaműfajok, hír, tudósítás, interjú, jegyzet, riport, cikk, kritika, esszé, jegyzet, glossza, televíziós műfajok (híradó, vita, stúdióbeszélgetés, dokumentumriport, stb.), kevert műfajok.	- a tanult műfajok jellemzőinek felismerése, adott esetben alkalmazása is - szövegértési, szövegértelmezési feladatok megoldása - szövegalkotási feladatok - a publicisztikai műfajokban való jártasság elmélyítése - hatáskeltő eszközök, a tömegkommunikációs csapidák felismerése - a tisztességes média lehetőségének, a média hatásának és a mindennapi életben való realitásának vizsgálata - nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök ismerete, alkalmazása - a sajtó szövegtípusainak felismerése, jellemzőiknek és a reklámok nyelvi és képi sajátosságainak, hatásmechanizmusuknak az ismerete	Tévé, rádió, napilapok, hetilapok, reklámok, internet

- lényegkiemelés, - szövegértés, - értelmező olvasás, - kérdezőskultúra fejlesztése, - távolságtartás, függetlenítés a hatásvadász tömegkommunikációtól, - lényeglátás és igazlítás erősítése. <i>Énkép és önismeret,</i> emberismeret: - kulturált vitatkozás, - a más vélemény kezelése, elfogadása, - a saját vélemény megformálása, - a másik fél tisztelete, - önértékelés, - önkontroll, - hírértékelés, - igaz és hamis elkülönítése, - a csapdák felismerése, - a sajtó, a média felelőssége, hatása, lehetőségei, - sajtó, a média szerepe a mindennapi életben.			

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimum szint az 50% elérése. A fogalomtárban a dőlt betűvel szedettek az emelt szintű érettségi követelményeit jelzik.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar nyelvtan**10. évfolyam**

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Nyelvváltozatok	7 óra
2.	Alapvető retorikai ismeretek	15 óra
3.	Szövegtípusok	12 óra
	Összefoglalás	3 óra

1. témakör - Nyelvváltozatok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - A tananyaghoz kötött szókincshasználat, - új szakszavak beépítése a szókincsbe, - önkifejezés, véleménynyilvánítás fejlesztése, - probléma látás fejlesztése, - a nyelvről való ismeretek bővítése, - helyesírás, önkifejezés, gondolatátadás, kérdezőskultúra, vitatkozás kultúra fejlesztése, - az egyes nyelvjáráások legfontosabb jellemzőinek ismerete, ezáltal a nyelvvel kapcsolatos ismeretek bővítése, - alkalmasint új szavak és kifejezések elsajátítása, - a nyelv műveléséről való gondolkodás alakítása.	A nyelvváltozatok A témakör elemei: a nyelvek tagolódása, magyar nyelvváltozatok, a nyelvi rétegződés, a nyelv vízszintes és függőleges tagolódása, a nyelvek területi tagolódása, a nyelvváltozatok rendszere Elsajátítandó ismeretek: a nyelvváltozatok, a nyelvek rétegződése, a szókészlet meghatározó szerepe, nyelvi rétegek és stíluszintek, a nyelv függőleges és vízszintes tagolódása, nemzeti nyelv, irodalmi nyelv, köznyelv, sztenderd, nyelvjáráások, regionális köznyelv, nyelvművelés, egy adott társadalomban élő ember nyelvi szintjei, stílus, stílusréteg, nyelvváltozatok Fogalmak: nyelv, nyelvi jelrendszer, beszéd, nyelvváltozat, szókészlet, nyelvi rétegződés, stílus, stíluszint, nemzeti nyelv, irodalmi nyelv, köznyelv, sztenderd, nyelvjárás, tájszók, hangtani és szótani jellemzők, regionális köznyelv, anyanyelv, nyelvművelés, idiolektus, familiáris nyelvhasználat, dialektus,	- A tananyaggal kapcsolatos szakszavak elsajátítása, - az egyes fogalmak megértése, jelentésük tisztázása, - az elsajátítandó ismeretek feldolgozása, - a témával kapcsolatos előzetes ismeretek segítségével az új információk és nézőpontok megértése, - a témával kapcsolatos kérdések, problémák körbejárása. - Egyéni vagy csoportos anyaggyűjtés a nyelv függőleges és vízszintes tagolódását illetően.	Földrajz: tájegységek, nyelvjáráások, Szociológia, szociolingvisztika

Hatékony és önálló tanulás: - az elméleti és a gyakorlati ismeretek ötvözése, egymáshoz való kapcsolása, - a téma aktualitásának, a személyes érintettségnek a felismerése, - ismeretek elmélyítéséhez Digitális kompetencia: számítógépes alkalmazások: információkeresés, feldolgozás, táblázatkészítés. <i>Énkép és önismeret:</i> - a nyelvről és a minket körülvevő világról való elmélyült, érett gondolkodás, - véleményformálás, a tananyaggal kapcsolatos ismeretek aktualizálása, - a saját élethelyzetre való vonatkoztatása, - a nyelvjárást beszélőkhöz való viszonyulás kérdése, - a nyelvváltozatokhoz való viszonyulások kérdése, - előítéletek, tévedések, tények a kérdéssel kapcsolatban.	korosztályi, rétegnyelvek, szaknyelvek, szociolektus (csoportnyelvek), hobbinyelvek, regionális köznyelvek, szleng, sztenderd, köznyelv, irodalmi nyelv, nemzeti nyelv, rokon nyelvek, területileg kapcsolódó nyelvek, nyelvi kisebbség, emberi nyelv, stílus, stílusréteg, stílustípus, a stílus és a nyelvváltozat kapcsolata, a nyelv vízszintes és függőleges tagolódása, <i>kettősnyelvűség, kétnyelvűség, nyelvi tervezés, nyelvpolitika</i>, nyelvi norma, nyelvváltozat, nyelvtörvény, nyelvi érintkezés.		

2. témakör - Alapvető retorikai ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - A tananyaghoz kötött szókincshasználat, - új szakszavak beépítése a szókincsbe, - önkifejezés, véleménynyilvánítás fejlesztése, - probléma látás fejlesztése. - A nyelvről való ismeretek bővítése, - helyesírás, - önkifejezés, gondolatátadás, kérdezőskultúra, vitatkozás kultúra fejlesztése, alakítása. - Az elméleti és a gyakorlati ismeretek összekötése. - Az érzések megfelelő, pontos nyelvi formába való öntése, - a megfogalmazás fejlesztése. - Egy-egy beszéd elkészítésekor a helyes mondatszerkesztés, szövegszerkesztés, szóhasználat szem előtt tartása, - az önkifejezés fejlesztése. - A sablonok, hibás kifejezések, szerkezetek felismerése, tudatos elkerülése, - a nyelvi manipuláció eszközeinek, megoldásainak tudatosítása, felismertetése, - az érvelés és a cáfolás módszereinek begyakoroltatásával a szókincs bővítése, - nyelvi fordulatok alkalmazása, - a retorikai ismeretek integrálása a hétköznapi ismeretekbe, a mindennapi	Alapvető retorikai ismeretek A témakör elemei: A retorika története, retorika és szövegtan, a szónoki beszéd előkészítése és előadása, a szónoki beszéd részei és típusai, politikai, törvényszéki, egyházi, ünnepi és alkalmi beszéd, az érvelés és a cáfolás módszerei, logikai következtetéstípusok, az érvelés megértése, a cáfolás, az ellenvetés módszerei, a meggyőzés. Elsajátítandó ismeretek: a retorika és a rétor szó jelentése, a retorika története, tárgykörének bővülése, a magyar retorika legnagyobb képviselői, a retorika és a szövegtan kapcsolata, szónoklatok előkészítése, előadása, a szónoki beszéd részei, típusai, az egyes típusok jellemzői, az érvelés módszerei (helyes és hibás érvelés), a következtetés fajtái (deduktív, induktív, abduktív következtetés), az érvelés megértése, a cáfolás módszerei, a meggyőzés (az érvelés és a cáfolás eredménye). Fogalmak: retorika, rétor, érvelés, meggyőzés, cáfolat, kulturált vitatkozás, manipulálás, hazugság, tisztességes előadói magatartás, filippika,	- az előzetes ismeretek felidézése, összegyűjtése, kapcsolása az új információkhoz. - Kreatív, probléma felvető /meglátó gondolkodásmód és megközelítés. - A klasszikus és korunk retorikájának összevetésekor a tanulók saját korukra vonatkozó ismereteinek, meglátásainak előhívása, - korunk retorikai műfajainak megnevezése, az ezekhez kapcsolódó problémák felvetése, megbeszélése, - a manipuláció kérdésének megvitatása. - Korunk szónokainak értő, retorikai szempontú értékelése (bizonyos aktuális szónoki beszédeknek az esetleges vizsgálata) – becslésszerűség, és	Történelem, egyháztörténet: nagyobb rétorok, retorikák (pl.: Pázmány) Mindennapjaink: retorika a hétköznapi életben Politikai élet: mai szónokok és szónoklatok Informatika: anyaggyűjtés – képek, szövegek a témával kapcsolatban Kommunikáció, metakommunikáció: Allan Pease: Testbeszéd c. könyve Képzőművészet: nagy szónokok – szobrok, szobrok, festmények

életbe. - A szövegértés, a mögöttes tartalom megértésének fejlesztése, - a szövegfonetikai, a metakommunikatív eszközök tudatos alkalmazása, mögöttes jelentésük tudatosítása. Szociális és állampolgári kompetencia: - a retorika fontossága a társadalmi kapcsolatok, a közélet, a politika szintjén, - normatadat, a viselkedést és magatartást illető szabályrendszer és a retorika kapcsolata, - manipulálás és manipulálhatóság, - hatékony kommunikáció az egyéni és a közéletben, kommunikáció, - retorika a kereskedelem, a jogi életben, gazdasági, pénzügyi, stb. életben. - A retorikához szorosan kapcsolódó, de az állampolgári kompetencia körébe is tartozó alapvető magatartásformák elsajátítása, megértése (pl.: szolidaritás, előítéletektől való mentesség, empátia, együttműködés, érdeklődés, elfogadás, őszinteség, korrektség, tisztelet, felelősségérzet, bizalom, a stressz és a frusztráció kezelése, más kultúrák ismerete, elfogadása, stb.) Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: - a retorikai ismeretek az egyén személyes, szakmai és/vagy üzleti tevékenységeihez is	cicerói körmondat, felkészülés, elrendezés, megfogalmazás, stílus, előadás, kívülről való megtanulás, stílusfajták, stílusnemek, szóképek, alakzatok, szövegtagolás, a szöveg megszólaltatásának eszközei, nonverbális, metakommunikatív eszközök, nyelven túli csatornák, bevezetés, elbeszélés, tétel, bizonyítás, cáfolás, befejezés, kitérő (<i>principium, narratio, divisio, confirmatio, confutatio, conclusio, egressio</i>), politikai szónoki beszéd, törvényszéki szónoki beszéd, egyházi szónoki beszéd, ünnepi és alkalmi beszéd, érvelés (<i>argumentatio</i>), <i>tautológia</i>, analógia, hamis analógia, okoskodás, hamis okoskodás, személyeskedés, címkézés, csúsztatás, logikai következtetésfajták (<i>deduktív, abduktív, induktív következtetés</i>), a cáfolás módszerei (kisebbítés, kételkedés, tagadás, viszontellenvetés, rámutatás, fenntartás, pótlás, figyelmeztetés, gúny), a meggyőzés.	becsapás kérdésének, a hazugság és az átverés, a „megvezetés” nyelvi és nem nyelvi eszközeinek megbeszélése. - Iskolai retorika – hogyan felelünk, tartunk előadást: - hogyan hat egy szónoklat? - manipulálhatóság kérdésének vizsgálata, - a szónoki beszéd részeinek elkülönítése, szerepük meghatározása, - egy-egy beszéd műfajának meghatározása, jellemzőinek összegyűjtése. - A retorikával kapcsolatos aktuális kérdések felvetésekor önálló vélemény kialakítása, a vélemények kulturált ütköztetése. - A kapcsolódó témaköröket illető anyaggyűjtés (képzőművészeti, irodalmi, filmművészeti alkotások).	Irodalom: szónokok, szónoklatok irodalmi művekben Film: - híres szónoklatok / szónoki jelenetek - A reklámok sajátos retorikája – manipuláció a reklámokkal, a reklámokban Szakirodalom a retorika témaköréből

kapcsolhatók (tervezés, szervezés, irányítás, vezetés, elemzés, kommunikálás, értékelés, kockázatfelmérés, a csapatra vagy a munkatársakra gyakorolt hatás, meggyőzés, stb.). - Ide tartozó attitűdök: kreativitás, függetlenség, lényeglátás, határozottság, motiváció, stb. Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - A retorika kapcsolatba hozható számos művészeti ággal, a szobrok, festmények által ábrázolt szónokok, mozdulataik, környezetük az esztétikai érzék fejlesztésére is szolgálhat, de a metakommunikatív eszközök felismerésében is segíthet. - A filmművészet (mozgóképkultúra), a fotó és az irodalom egyes alkotásaiból kiemelt szónoklatok egyrészt tanulságos minták lehetnek, másrészt az elméletben említettek gyakorlativá, kézzelfoghatóvá tételében segíthetnek. Az ide sorolható attitűdök: Nyitottság, fogékonyság, érdeklődés, kreativitás, összehasonlító képesség. Digitális kompetencia: számítástechnikai ismeretek alkalmazása (szövegszerkesztés, képbeillesztés, számítógépes helyesírás ellenőrzés, javítási módok, nyelvi beállítások, szinonimaszótár, internetes anyaggyűjtés, digitális könyvtárak, irodalmi honlapok, művészeti alkotások fényképei, stb.)			

Hatékony, önálló tanulás - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, - összegzés, - rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - önálló felkészülés egy előadásra, - a retorikai ismeretek gyakorlati alkalmazása, - beszédek, szónoklatok, reklámok, stb. önálló figyelése, értékelése, - a manipulatív eszközök önálló kiemelése, megfigyelése, megnevezése. - Az elsajátított ismeretek aktivizálása, aktualizálása, - a retorika tárgykörével kapcsolatos tények, adatok, ismeretek, információk aktualitásának, a mindennapi élethez való kapcsolódásának felismerése, motiváló ereje. <i>Felkészülés a felnőttlét szerepére:</i> - a retorika a mindennapokban: - társadalmi szerepek, - kompromisszumok és elvek, - önazonosság kérdése, - karrier, - emberi kapcsolatok,			

- életelvek, - fontossági sorrendek, - erkölcs, erkölcsösség, erkölcstelenség, - manipulálni és manipulálva lenni, - elvárások, célok, lehetőségek - a retorikai ismeretek nélkülözhetetlensége a 21. században. <i>Énkép, önismeret, emberismeret:</i> - Értékítélet, életelvek, magatartásformák, - problémamegoldás technikák. - Igazságok, részigazságok, - ellentmondások, - társadalmi és emberi igazságtalanságok. - Helytállás, - önazonosság, - elvhűség, - konfliktus megoldások, - vitatkozás kultúra, - empátia, elfogadás, - önellfogadás, - véleménykülönbség problematikája. - Az érzések és a gondolatok verbalizálásának nehézségei. - A hatalmi viszonyok megnyilvánulása szóban és metakommunikatív eszközökben, - a magunkról alkotott kép és a magunkról átadott kép, - a hatásosság, hatékonyság, sikeresség és retorika a mindennapi, a gazdasági és a politikai életben.			

3. témakör – Szövegtípusok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, - összegzés, - rendszerezés, - a meglévő ismeretek összekapcsolása az újakkal, - gyakorlat és elmélet összekötése, - az egyes szövegtípusoknak megfelelő nyelvhasználat Hatékony, önálló tanulás: - Anyaggyűjtés, - összegzés, - rendszerezés, - memorizálás, - kreativitás, - az elsajátítandó ismeretek összekötése a mindennapi élettél, - az aktualitás és a személyes érintettség felismerése, - az elmélet tudás gyakorlatba való átültetése – begyakorlása.	Szövegtípusok A témakör elemei: a szöveg alaptípusai, leírás, elbeszélés, érvelés, hivatalos (formai követelményeknek megfelelő) szövegtípus, értekezés, tanulmány, előadás, kiselőadás, hozzászólás, pályázat, szakmai önéletrajz, hivatalos levél, jegyzőkönyv, meghatalmazás, elismervény Elsajátítandó ismeretek: Szövegfajták/altípusok (elbeszélő, leíró, érvelő, formai követelményeknek megfelelő szövegfajták), az értekezés, a tanulmány, az előadás, a kiselőadás, hozzászólás szerkezeti sajátosságai, jellemzői, fajtái, a hivatalos írásművek (pályázat, életrajz, levél, jegyzőkönyv, meghatalmazás, elismervény, stb.) jellegzetességei, formai követelményei, nyelvi hibák. Fogalmak: szövegfajta, leírás, elbeszélés, érvelés, tárgyleírás, személyleírás, meghatározás, lexikonszócikk, történetmondás, élménybeszámoló, útirajz, bizonyítás, cáfolás, magyarázat, véleménykifejtés, pályázat, önéletrajz, szakmai önéletrajz, hivatalos levél, kérvény, melléklet, keltezés, terjengősség, terpeszkedő kifejezések, jegyzőkönyv, meghatalmazás, elismervény, újabb formai követelményeknek megfelelő szövegtípus: névjegy, hirdetés.	- Tanári vezetéssel és segítséggel a különböző szövegtípusok jellemzőinek összegyűjtése, - a jellemzők alapján egyéni szövegkészítés (elmélet és gyakorlat összekötése), - kapcsolódó témában anyaggyűjtés, - nyelvi jellemzők meghatározása, - hibák, kerülendő fordulatok kiszűrése.	Mindennapi élet: Kiselőadás készítése az iskolában, tanulmányok és értekezések olvasása, vita és vitavezetés az iskolában, hivatalos levelek a diákok és a felnőttek világában. Lexikonok, szótárak jellemzői. Irodalom: A különböző szövegfajták az irodalmi művekben. Informatika: szövegszerkesztés, hivatalos levelek a különböző portálokon, e-mail és hagyományos levél.

Digitális kultúra: anyaggyűjtés, szövegszerkesztés, hivatalos formanyomtatványok a neten, e-mail-kultúra Szociális és állampolgári kompetencia, kezdeményezőképesség és vállalkozó kompetencia: Hivatalos ügyintézés hazánkban és Európában, önéletrajz, pályázat, hivatalos és magánlevél – jellemzők hazánkban, az európai országokban.			

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimum szint az 50% elérése. A fogalomtárban dőlt betűvel szedett szavak az emelt szintű érettségi követelményeit jelzik.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar nyelvtan**11. évfolyam**

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés: stílus és stilisztika	8 óra
2.	Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban	11 óra
3.	Szépirodalmi stílus (hangalak és stílus, szóképek, alakzatok)	10 óra
4.	Stílustörténet	4 óra
	Összefoglalás	4 óra

1. témakör – Bevezetés, stílus és stilisztika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - A jelentéstani szakszókincs bővítése, - az egyes definíciók, fogalmak magyarázatának elmélyítése, - a hangzás és jelentés összefüggéseinek élményszerű vizsgálata, felismerése. - irodalmi és nem irodalmi szövegek elemzése stilisztikai szempontok alapján - stílusjelenségek felismerése, értelmezése, értékelése, A hatékony, önálló tanulás: - Adott szövegből a tanult kategóriákra való példák gyűjtése, - kifejező szövegmondás, - a definíciók, ábrák ismerete, szabatos, de pontos megfogalmazása.	Bevezetés: a stílus és a stilisztika fogalma A témakör elemei: a stílus, a stilisztika meghatározása, stílus és jelentés viszonya, jelentéstani és stilisztikai alapfogalmak. Elsajátítandó ismeretek: hangalak, jelentés, denotatív és konnotatív jelentés, stíluselem, stílushatás, jelentéstöbblet. Fogalmak: hangalak és jelentés viszonya (azonos alakúság, többjelentésű szavak, rokon értelmű szavak, hasonló alakú szavak, hangutánzó és hangulatfestő szavak), <i>motiváltság, motiválatlanság, nominális stílus, verbális stílus, denotatív jelentés, konnotatív jelentés</i>, alkalmi, állandósult stílusérték, kontextus, stílus, stilisztika, stíluselem, stílushatás.	- A már tanult jelentéstani ismeretek előhívása és alkalmazása, - az új fogalmak értelmezése, példákon való felismerése, begyakorlása. - A hangalak és a jelentés lehetséges viszonyainak megállapítása - A szóhasználat stilisztikai szerepének vizsgálata, példák gyűjtése - A stílust létrehozó nyelvi és kommunikációs tényezők értelmezése	Irodalom: - Queneau Stílusgyakorlatok c. műve - epikus és lírikus művek (példalehetőségek a stilisztikai vizsgálódásokhoz) Az egyházi énekek stilisztikai szépségei Az Ószövetség és az Újszövetség metaforái, allegóriái, parabolái Krisztus- és Madonna-ábrázolások a festészetben, szentek és szentek attribútumai a festészetben

2. témakör - Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Az adott stílusrétegek vizsgálatával a szókincs, a beszédstílus, a nyelvi kultúra fejlesztése, - a mindennapi megnyilatkozásfajták stilisztikai vizsgálatával a köznap kommunikáció fejlesztése. Hatékony, önálló tanulás: - Az egyes stílusrétegek jellemzőinek önálló felismerése, - adott stílusrétegnek megfelelő szövegek alkotása, - a helyes és a helytelen szétválasztása, - nyelvhelyességi hibák tudatos mellőzése, elhagyása, - a stílusárnyalatok tudatos alkalmazása, - a hivatalos szövegek önálló értelmezése. <i>Énkép és önismeret:</i> - Az egyéni stílus felismerése,	Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban A témakör elemei: stílus, stílusréteg, nyelvhasználat, a stílusrétegek osztályozása, szövegtípus szempontú osztályzás Elsajátítandó ismeretek: A stílusréteg fogalma, az osztályzás szempontjai, szövegtípusok, magánéleti (társalgási), hivatalos, tudományos, publicisztikai stílus. Fogalmak: Stílusréteg, bizalmas, közömbös, választékos, stílusárnyalatok, pozitív és negatív erejű szavak, magánéleti, közéleti, hivatalos, tudományos, publicisztikai, szépirodalmi stílus, viselkedéskultúra.	- Szövegvizsgálat, - az adott stílusréteg jellemzőinek megfigyelése, összegyűjtése, - stílusgyakorlatok, kreatív feladatok - Viselkedéskultúra: kulturált nyelvhasználat, nyelvi igényesség fejlesztése. - Az egyes irodalmi művek segítségével a stílusárnyalatok, a stílusparódia, az egyéni stílus megismerése. - Szituációs gyakorlatokkal egymás egyedi, egyéni stílusának felismerése, összetevőinek vizsgálata. (A stílus maga az ember) - A tipikus kommunikációs helyzetekben létrejövő beszélt és írott nyelvi közlésmódoknak, a stílusrétegeknek a vizsgálata.	Irodalom: Queneau: Stílusgyakorlatok Mozgóképkultúra: Filmekből vett részletek Szakirodalom a stilisztika, a beszéd, a metakommunikáció, a nyelvi illetan témakörével kapcsolatban. (Pl.: Szathmári István: Stílusról, stilisztikáról napjainkban Wacha Imre: Beszéljünk a beszédéről Deborah Tannen: Miért értjük félre egymást? Deme-Grétsy-Wacha: Nyelvi illetan)

- a társadalomban betöltött szerep és a stílus összefüggései, - felnőttlét és stílus, - szerepek és stílusok, - norma, egyéniség, egyediség, különködés, elfogadás és elfogadtatás. <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés:</i> - hazaszeretet, - emberszeretet, - viselkedés- és nyelvi kultúra, - megfelelő stílus megfelelő közegben, megfelelő helyen, megfelelő emberek között, - kulturáltság, - magyarság, magyartudat, európaiság.			

3. témakör - Szépirodalmi stílus			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Az új szakszavak beépítése a szókincsbe, - a már ismert szakszavak használatának elmélyítése, - a műalkotások stilisztikai elemzésének begyakorlása. - A szövegértés, - a választékos megfogalmazás, - önkifejezés fejlesztése. Hatékony, önálló tanulás: - Az új szakszavak elsajátítása, alkalmazása, - értő és immáron komplex verselemzés készítése, - értő és megértő szövegolvasás, - a szóképek, alakzatok felismerése hétköznapi szövegekben, - ismeretlen szöveg stilisztikai elemzése (az érettségire való felkészülés egyik legfontosabb lépése), - az elmélet és a gyakorlat összekötése. Digitális kompetencia: A példák gyűjtésekor a megfelelő	A szépirodalmi stílus A témakör elemei: A hangalak szerepe a szépirodalomban, hangszimbolika, az íráskép jelentéstöbblet adó szerepe (a látható nyelv), a szóképek és típusaik, az alakzatok. Elsajátítandó ismeretek: a hangalak jelentéstöbblet adó szerepe, tulajdonsága, hangszimbolika, íráskép, látható nyelv, szóképek (metafora, metonímia, szinesztézia, szinecdoché, a metaforából származó szóképek), alakzatok. Fogalmak: hangalak, hangszimbolika, íráskép (képvers), szóképek – metafora, metonímia, szinesztézia, szinecdoché (névátvitel), metaforából származó szóképek- megszemélyesítés, allegória, szimbólum, komplex kép, szóképekhez csatlakozó, de nem névátvitelen alapuló stílári eszközök – hasonlat, eufemizmus, körülírás, alakzatok (hangalakzat, mondatalakzat, gondolatalakzat), hozzáadás, elhagyás, felcserélés, párhuzam, ellentét, kérdés,	- Szépirodalmi szövegeken, idézeteken keresztül az új - illetve a vélhetőleg már sok szempontból ismert - szóképek, alakzatok felismerésének, megnevezésének gyakorlása. - A felismerés gyakorlása köznap szövegeken, szólásokon, közmondásokon, reklámokon, sajtószövegeken, címeken is. - A stílusérték vizsgálata (szólások, közmondások, állandósult szókapcsolatok, közhelyek, nyelvi panelek gyűjtése). - A stílust létrehozó nyelvi és kommunikációs tényezők értelmezése - A képszerűség lehetséges elemeinek vizsgálata - A szövegrendezés stílushatásának vizsgálata	Szépirodalom, sajtó, reklámok, szólások, közmondások. Informatika: gyűjtőmunka (reklámok, mondások, szólások, stb.)

honlapok megtalálása, a honlapokról a megfelelő példák gyűjtése. Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciája: - A szépirodalmi szövegek, idézetek olvasásakor a szóképek, alakzatok felismerésekor a művészi önkifejezés szépségének, különlegességének felismerése, - a költői nyelv mögöttes mondanivalót közvetítő erejének felismerése, - az anyanyelv kifejezőerejére, szépségére, gazdagságára való ráeszmélés, - a szóképek és alakzatok köznapi alkalmazási lehetőségeinek megértése, felismerése.	felkiáltás, paradoxon, oximoron, figura etymologica,		

4. témakör - Stílustörténet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Az önkifejezés fejlesztése, - szókincsbővítés, - választékos önkifejezés, - az elméleti tudás gyakorlativá tételével, az ismeretek bővülésével, az egyes	Stílustörténet A témakör elemei: a stílustörténet nyelvi szempontból, stíluskorszakok és stílusirányzatok. Korunk helyesírása mint stilisztikai lehetőség.	- A már tanult stíluskorszakok és irányzatok jellemzőinek együttes összegyűjtése, megfogalmazása, rögzítése, - a nyelvi jellemzők összegyűjtése, - példák keresése - A jellemzők rögzítése több irányból is lehetséges:	Szépirodalom, képzőművészet, divattörténet, zenetörténet, mozgóképkultúra (filmek, dokumentumfilmek,

tantárgyak tanulása során szerzett ismeretek összekötésével a világról alkotott tudásról való megnyilatkozás fejlesztése. Hatékony és önálló tanulás: - Az egyes tantárgyak tanulásakor megszerzett tudás összekötése, - komplex ismeretek elmélyítése, - az egyes tantárgyak közti kapcsolat felismerése, - átfogóbb látásmód elsajátítása - a komplex verselemzés módszerének elsajátítása, ezáltal felkészülés a középszintű érettségire. Digitális kompetencia: A tananyaggal kapcsolatos honlapok megkeresése, képek letöltése, összefoglalás, táblázat készítése.	Elsajátítandó ismeretek: stílustörténet, stíluskorszak, stílusirányzat, az egyes korszakok, irányzatok nyelvi jellemzői, példákkal a magyar irodalomból. A helyesírás értelemtükröző lehetőségei, az írásjel, mint értelemtükrözői segítség, alapvető és intellektuális írásjelek, korunk képi jelrendszere. Fogalmak: stílustörténet, stíluskorszak, stílusirányzat, betűíró, hangjelölő, értelemtükröző helyesírás, szóelemzés alapelve, szóalak, szóelem, kiejtett és leírt forma, szókapcsolat és szóösszetétel, egyelemű és többelemű nevek, emotikon, mondat- és szórövidítő jelek.	az egyes jellemzőkre, korszakokra, irányzatokra való példa gyűjtésével és példák segítségével, a jellemzők meghatározásával a korszakba, irányzatba való besorolással. - az elmélet és a gyakorlat összekötése. - A különböző tantárgyak (történelem, művészettörténet, zenetörténet, kultúrtörténet, irodalom, nyelvtan) összekötése.	egy-egy kor jellemzőinek összegyűjtése lehet egyéni munka)

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimum szint az 50% elérése. A fogalomtárban a dőlt betűvel szedettek az emelt szintű érettségi követelményeit jelzik.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar nyelvtan

12. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Általános nyelvismeretek	5 óra
2.	A magyar nyelv története	15 óra
3.	Nyelv és társadalom	5 óra
	A középszintű érettségi témakörei	12 óra

1. témakör - Általános nyelvismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - a már részben begyakorolt, elsajátított szókincs alkalmazása, - választékos önkifejezés, véleményformálás, - bonyolultabb szinten való gondolkodás és problémakezelés.	Általános nyelvismeretek A témakör elemei: ember és nyelv, a nyelv mint jelrendszer, a beszéd mint cselekvés, nyelv és gondolkodás, az európai nyelvcsaládok típusai. Elsajátítandó ismeretek:	- A már tanultak felelevenítése, magasabb szintről való szemléltetése, átfogóbb vizsgálata. - A nyelv, a beszéd, a gondolkodás, a cselekvés sokrétű kapcsolatának vizsgálata tanári vezetéssel, közös probléma felvetéssel, közös megállapításokkal. - A nyelv és a kultúra, a nyelv és a társadalom, a területi meghatározottság kapcsolatának	Informatika: Kutatómunka (nyelvcsaládok, nyelvek keletkezése, a nyelv és a gondolkodás kapcsolatát kutató nyelvészek)

- a nyelvtani, jelismereti és kommunikációs ismeretek összekötése - a nyelvről való gondolkodás érett megvalósítása. A hatékony önálló tanulás: - az előző évek során tanultak ötvözése, - az egyes részanyagok összekapcsolása, magasabb szinten való kezelése - önálló kutatómunka, az eredmény összekapcsolása a tanultakkal - a magyar nyelvről való ismeretek bővítése Digitális kompetencia: Kutatómunka (információkeresés, feldolgozás, szövegszerkesztés, táblázatkészítés) <i>Európai azonosságtudat, egyetemes kultúra:</i> - az európai társadalmakat, nyelveket illető tájékozottság, - a magyar nyelv történelmi, földrajzi meghatározottságának ismerete, - a magyar nép és a magyar	a nyelv mint a kommunikáció eszköze, nyelvtudás és nyelvhasználat összefüggései, közösségi és egyéni nyelvhasználat, elsődleges, másodlagos kommunikáció/élőnyelvi és rögzített kommunikáció. A nyelv mint jelrendszer, a beszéd mint cselekvés, a nyelv és a beszéd, a nyelv és a gondolkodás kapcsolata, a kapcsolat megközelítésének lehetséges módjai. Nyelv és kultúra, nyelv és társadalom, területi meghatározottság, az európai nyelvcsaládok típusai, az indoeurópai nyelvcsalád és ágai, a magyar nyelv a világ nyelvei között. Fogalmak: a nyelv, jelrendszer, kommunikációs eszköz, nyelvtudás, nyelvi kompetencia, nyelvhasználat, ikon, index, szimbólum, nyelv és beszéd, beszéd és cselekvés, beszédett, lokúció, propozicionális aktus, illokúció, perlokúció, a beszédtevékenységek öt fajtája. A nyelv és a gondolkodás, univerzális tartalom, racionalista nézet, relativista nézet, a nyelv mint a gondolat képzőszerve, a nyelv és a gondolkodás egymást kölcsönösen meghatározó kapcsolata. Indoeurópai nyelvcsalád, uráli-finnugor nyelvek, kulturális és areális nyelvrokonság, nyelvek eltűnése, a nyelvek osztályozási szempontjai,	vizsgálata a tanulók tapasztalatai, véleménye, megfigyelései alapján, - a konklúzió, a tények felsorolása - a nyelvcsaládokkal kapcsolatos tudásanyag és a tanult idegen nyelv(ek) jellemzőinek összehasonlító vizsgálata.	Irodalom: Biblia, Bábel tornya Földrajz: Nyelvcsaládok, nyelvrokonság, földrajzi területek Idegen nyelvek: Az egyes nyelvek jellegzetességei, hasonlóságok és különbségek más nyelvek és a magyar nyelv között.

nyelv helyének meghatározása az európai népek és nyelvek között.	tipológiai szempont, alaktani, mondattani, szórendi viselkedés, az Európai Unió hivatalos nyelvei.		

2. témakör - A magyar nyelv története			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - A szókincs és a választékos önkifejezés fejlesztése, - helyes és kreatív nyelvhasználat, - a történelemből, irodalomból tanult összekötése a magyar nyelvtörténet kapcsolatos ismeretekkel. - A tanultaknak magasabb szinten való megértése, értelmezése és elmélyítése. Hatékony és önálló tanulás: - A már elsajátított ismeretek összekötése az elsajátítandó ismeretekkel, - a magyar nép történetének állomásai és a magyar nép történetének állomásai, - a magyar nyelvrokonság máig	A magyar nyelv története A témakör elemei: változás és állandóság a nyelvben, a magyar nyelv eredete és rokonsága, a magyar nyelv történetének főbb szakaszai, a nyelvtörténeti kutatások főbb forrásai, a magyar hangállomány, grammatikai rendszer és szókészlet kialakulása, az írott norma kialakulása, a magyar helyesírás történetének főbb állomásai. Elsajátítandó ismeretek: változás és állandóság a nyelvben, szinkrónia és diakrónia, a nyelvi változások okai és eredményei, a magyar nyelv eredete és rokonsága, hasonlóságok az egyes nyelvek között, nem bizonyító és bizonyító erejű hasonlóságok, a nyelvrokonság, uráli- finnugor nyelvcsalád, uráli- finnugor nyelvrokonság, a nyelvrokonság kutatói, egyéb rokonítási elméletek (kiegészítő anyagként érdekes lehet az aktuális eredmények és vélemények megvitatása).	- történelmi előismereteknek, a magyarság történetének, az irodalmi előismereteknek, a gestákról, krónikákról mondákról, nyelvemlékekről tanultaknak, a nyelvújítási mozgalomról, a felvilágosodásról tanultaknak az összekötése az új ismeretekkel. - A magyar helyesírást illető ismeretek összekötése a szókészlet rétegeinek vizsgálatával - napjaink helyesírásának változásai: emotikonok, e-mail- és sms-kultúra, stb.	Történelem: a magyar nép történelme, a magyarság kialakulása és vándorlása, nyelvrokonság, területi rokonság, finnugor vagy török származás kérdése, őstörténettel foglalkozó tudományok. A magyarság kialakulásának és a magyar nyelv történetének főbb szakaszai, azok jellemzői. Irodalom: Anonymus és Kézai Simon

vitatott pontjai, - Az előző évek során tanultak ötvözése, az egyes részanyagok összekapcsolása, magasabb szinten való kezelése. - Önálló kutatómunka, az eredmény összekapcsolása a tanultakkal. Digitális kompetencia: Kutatómunka (információkeresés, feldolgozás, szövegszerkesztés, táblázatkészítés). <i>Európai azonosságtudat, egyetemes kultúra:</i> - Az európai társadalmakat, nyelveket illető tájékozottság, - a magyar nyelv történelmi, földrajzi meghatározottságának ismerete, - a magyar nép és a magyar nyelv helyének meghatározása az európai népek és nyelvek között. <i>Hon- és népismeret:</i> - a magyar nép történelme, - a magyarság kialakulása, vándorlása, fejlődése	A magyar nyelv történetének főbb szakaszai, előmagyar kor, ősmagyar kor, ómagyar kor, középmagyar kor, újmagyar kor. A nyelvújítás, a mai magyar nyelv, az informatika hatása a magyar nyelvre, a nyelvtörténeti kutatások forrásai, a magyar nyelvemlékek és nyelvemléktípusok. A magyar nyelv hangállományának kialakulása, a nyelvtani rendszer kialakulása, mondatszerkezeti változások, a magyar szókészlet rétegei, a jelentésváltozások típusai, az írott norma kialakulása, a magyar irodalmi nyelv születése, egységesülése napjainkig (kiegészítő anyag lehet a regionalizmusok témája), a magyar helyesírás történetének főbb állomásai, középkori rendszerek, újkori rendszerek, legújabb kori rendszerek. Fogalmak: szinkrónia, diakrónia, konzervativizmus, megújulás, összehasonlító nyelvtudomány, nem bizonyító erejű hasonlóságok, nyelvi univerzálék, nyelvrokonság, a nyelvrokonság bizonyítékai, az uráli-finnugor nyelvrokonság, uráli alapnyelv, finnugor alapnyelv, ugor alapnyelv, ősmagyar, magyar, ósobi-ugor, vogul, osztják, manysi, hanti, az uráli-finnugor nyelvrokonság bizonyítékai, rokon szavak		Gestája, magyar mondák, Arany János: Csaba-trilógia, Buda halála, a magyar nyelvemlékek, a magyar felvilágosodás, annak programja, hatása a magyar nyelvre, Bessenyei és Kazinczy munkássága. Informatika: kutatómunka, emotikonok, e-mail- és chat-kultúra. Könyvtár: Szótárak és lexikonok, magyar és idegen nyelvű egynyelvű és kétnyelvű szótárak

	jelentésköre, a szavak, szóelemek egyes hangjainak szabályos megfelelése, a nyelvtani rendszer hasonlósága. A magyar nyelv történetének korszakai, előmagyar, <i>ősmagyar, ómagyar, középmagyar</i>, újmagyar kor. A nyelvújítás, neológusok, ortológusok, szórövidítés, szóelvonás, szóösszerántás, szóteremtés, szóképzés, szóösszetétel, tájszók átvétele, régi magyar szavak felújítása, szóalkotás, képzőalkotás. Kódex, anyakódex, <i>vendégszöveg</i>, nyelvemlék, <i>szórványemlék</i>, szövegemlék, kéziratos szövegemlék, glossza, szójegyzék, ősnymtatvány, nyomtatott szövegemlék. <i>Nyelvemlékes, nyelvemléktelen kor</i>. Hangállomány változásai, a nyelvtani rendszer kialakulása, mondat szerkezeti változások, a magyar szókészlet rétegei, jövevényszó, idegen szó, nemzetközi műveltség szavak, tükörszavak, jelentésbővülés, jelentésszűkülés, jelentésátvitel. Az írott norma, az irodalmi nyelv, nyelvi regionalizmus. A magyar helyesírás jellemzői, története, helyesírás-ellenőrző programok, szabályzatok, egynyelvű és kétnyelvű szótárak, a magyar helyesírás napjainkban, új jelenségek – emotikonok, mondat- és szórövidítő jelek.		

3. témakör - Nyelv és társadalom			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Választékos szókincshasználat, - választékos, igényes önkifejezés, - a nyelvjárások megismerésével a magyar nyelvvel kapcsolatos ismeretek bővítése. - Önálló gondolkodásra nevelés, - problémaérzékenység fejlesztése. Szociális és állampolgári kompetencia: - európai társadalmakat, népeket, kultúrákat, nyelveket illető tájékozottság, aktualitások iránti érdeklődés, - emberi jogok kérdéseiben való tájékozottság, - a határon túli magyarok helyzete iránti szociális érzékenység,	Nyelv és társadalom A témakör elemei: Nyelvváltozatok a magyar nyelvben, a határon túli nyelvváltozatok, nyelvpolitika, a magyar nyelvkultúra az ezredfordulón. Elsajátítandó ismeretek: nyelvjárások, nyelvjárási régiók Magyarországon, a nyelvjárások változása, jövője, a magyar nyelvhasználat társadalmi és stílus szerinti rétegződése, a nyelvváltozatok osztályozása. A határon túli nyelvváltozatok, többközpontú magyar nyelv, kétnyelvűség. Nyelvpolitika, nyelvi tervezés, nyelvművelés, nyelvkultúra. Fogalmak: A nyelv vízszintes, függőleges tagolódása, argó, csoportnyelv, köznyelv, nyelvi norma, kisebbségi nyelvhasználat, regionális köznyelv, szaknyelv, szleng, sztenderd, területi nyelvváltozatok, nyelvjárás, regionális nyelvváltozatok, nyelvjárási régiók, nyelvjáráskutatás, szociolingvisztika, szenderd nyelvváltozat, <i>nyelvpolitika, kétnyelvűség, kettősnyelvűség, nyelvi tervezés.</i>	- A tanulók ismereteire, tapasztalataira támaszkodó ismeretbővítés, - a nyelvjárásokat illető gyűjtőmunka (család, rokonság, ismerősök, stb.). - a határon túli magyarság helyzetére való érzékenység felkeltése, a nyelvművelés iránti igény fejlesztése.	Irodalom: Kányádi Sándor költészete, Sütő András művei, a határon túli magyar irodalom, Móricz Zsigmond, Tamási Áron, Illyés Gyula művei (a nyelvjárásokkal kapcsolatba hozható) Földrajz: Magyarországgal szomszédos országok, a magyarok területi elrendeződése a határon kívül, nyelvjárási régiók Magyarországon Történelem: Trianon és következményei, kisebbségek, nemzetiségek, népcsoportok

- a kisebbségi politikát illető főbb kérdésekben, pontokban való tájékozottság, - európai és magyar identitástudat. Digitális kompetencia: Internetes kutatómunka, táblázatok, térképek, ábrák készítése, értelmezése. Önálló és hatékony tanulás: - Jegyzetkészítés, - anyaggyűjtés, - rendszerezés, - memorizálás, - tantárgyak közti kapcsolat előhívása, - aktuális problémák iránti érzékenység, - motiváltság, - a motiváltság érzésének fenntartása, - az ismeretek elmélyítése, összekötése más ismeretekkel. <i>Hon- és népismeret:</i> - Határon belüli és határon túli nyelvváltozatok,			Magyarországon. Informatika: Gyűjtőmunka – nyelvjáráskutatás, nyelvjáráskutatók régén és ma, nyelvjárási régiók, térképek és táblázatok.

- a magyar nyelv rétegződése, - a határon túli magyarság helyzete, - a nyelvművelés és a nyelvpolitika aktuális nehézségei, problémái. <i>Énkép és önismeret:</i> - a magyarság, a „magyarnak lenni” érzése, - a magyarságunkkal járó kötelezettségeink, - a „nyelvében él a nemzet” gondolat aktualitása, - a határon túli magyarok helyzetének átérzése.			

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimum szint az 50% elérése. A fogalomtárban a dőlt betűvel szedettek az emelt szintű érettségi követelményeit jelzik.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal

2.1.4. Magyar irodalom 5–8. évfolyam

Magyar irodalom

Alapelvek és célok 5–8. évfolyam

A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Ily módon alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, és meghatározza a tanulás teljes folyamatát. Az irodalom mint nyelvi művészet a kultúra egyik fő hordozója és megújítója, miközben pedagógiai szempontból a szövegértési és szövegalkotási képességek fejlesztésének egyik legátfogóbb és leghatékonyabb eszköze, vagyis az anyanyelvi, a kulturális és a szociális kompetencia párhuzamos fejlesztését teszi lehetővé.

Az anyanyelv sokoldalú, árnyalt és reflexív ismerete a társadalmi kommunikáció alapja.

Anyanyelvünk, a magyar nyelv, műveltségünk elengedhetetlen feltétele, nemzeti kultúránk hordozója és biztosítója, nemzeti létünk folyamatosságának kifejezője. Az anyanyelv a személyiség legbelsőbb sajátossága: gondolkodásunk, értelmi gazdagodásunk nélkülözhetetlen feltétele, érzelmi és közösségi életünk kiteljesedésének legfontosabb eszköze.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata az anyanyelvi kompetencia fejlesztése oly módon, hogy a tanulók életkoruknak és a konkrét pedagógiai célnak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció képességét, ideértve a hangzó és az írott szövegek mellett az audiovizuális közlés és az IST különféle jelenségeinek (pl.: internet, CD-ROM, mobilkommunikáció) ismeretét, megértését, funkcionális elemzését és gyakorlati alkalmazását. Csak erre építve válik lehetővé az önálló ismeretszerzés és tanulás, ezzel szoros összefüggésben az élethosszig tartó tanulás képessége és az arra való igény.

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot. Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat múlt, jelen és jövő között. Ez biztosítja a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, segíti az egyént a kulturális önazonosságának kialakításában, meghatározó szerepe van az érzelmi élet, a kreativitás, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztésében, az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és a mások kultúrájának megismerésében, az én és a másik közötti különbség, az idegenség megfogalmazásában és a másság erre épülő tiszteletében. Fejleszti az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét. Hozzájárul a történeti érzék kialakulásához, segíti, hogy a diákokban megteremtődjön a tradíció elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

A fenti célokon túl az irodalmi nevelés feladata az olvasási kedv felkeltése, az irodalomnak, mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának a megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak a megismertetése. Az irodalmi művek olvasása, az értelmezés művészetének gyakorlása képessé teszi a tanulókat az esztétikai, morális és kulturális értékek, a kánon megismerésére, létrejöttük folyamatának reflektálására és a róluk szóló diskurzusba való bekapcsolódásra. Kritikai érzéket fejleszt ki, nagy szerepe van az érzelmi élet finomodásában, az empátia fejlődésében segíti megérteni az emberi, a társadalmi problémákat, tudatossá teszi az egyén önmagához és környezetéhez való viszonyát. Lehetőséget teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére,

miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és sokjelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és a művészi konvenciót. Mindezekben szoros szálak fűzik a Művészetek és az Ember és társadalom, az Elő idegen nyelv és az Informatika műveltségi területek tartalmához és céljaihoz.

Az irodalomtanítás különösen fontos abból a szempontból is, hogy az irodalmi szövegek igényes kiválasztásával lehetőség nyílik olyan igazodási pontok, erkölcsi alapvetések, erkölcsi normát adó értékek és magatartásformák, szabályok megmutatására, melyek a mindennapi (egyre nehezebbé váló, egyre áttekinthetlenebb) életben, a környező világban való tájékozódásban segítséget nyújthatnak. Az elemzésre vagy elolvasásra szánt művek a keresztény értékrendet is közvetítik, illetve azzal kapcsolatos kérdéseket vethetnek fel, állásfoglalásra, elgondolkodásra készítetve a diákokat. Az irodalomtanítás szervesen kapcsolódik a történelem, a zene, a képzőművészet, filozófia és az informatika, de a különböző korszakok kulturális állapotának bemutatásakor akár a biológia, földrajz, kémia, matematika, fizika tantárgyakhoz is, így átfogó ismereteket tud közvetíteni a tanulók számára az egyes művelődéstörténeti korszakokról és az egyetemes emberi kultúráról. Mindez segíti a diákokat a múlt, a gyökerek megismerésében, a világ fejlődésének érzékelésében és a rájuk váró jövő kialakításában, felépítésében.

Az irodalmi művek alapvető tájékozódási pontok az igényes köznyelv használatához, a különféle írásbeli műfajok megalkotásához, értelmezéséhez, ugyanakkor szinte korlátlan lehetőségét adják a szókincs bővítésének, az önkifejezés színvonalas, változatos megvalósításnak fejlesztéséhez. Az elemző munkák a gondolkodásmód fejlesztését és többsikú formálását teszik lehetővé: általánosítás, elvonatkoztatás, konkretizálás, rendszerezés, részekre bontás, rendszerbe helyezés, konkrét és mögöttes, elvont jelentések felfedezése, stb.

Az irodalomtanítás része a memoriterek ismeretének megkövetelése is, mellyel nemcsak a gondolkodás, a figyelem fejleszthető, hanem egy-egy mű, egy-egy gondolat személyesebbé tételével a diák személyisége, lelke is gazdagítható.

Az irodalomoktatás lehetőséget ad az olvasási kedv felébresztésére is, hogy aztán rendszeres olvasóvá lett diákok, ily módon váljanak a kulturális élet váltoásaival lépést tartó és lépést tartani kívánó felnőttekké.

Mindazonáltal semmiképpen sem szabad elfelejteni azt, hogy talán az irodalom és az anyanyelvi oktatás szól leginkább az érzelmekről és az érzésekhez, ezért tud igen sokrétűen és mélyrehatóan beleszólni a személyiség alakulásába. Talán napjainkban úgy tűnik, hogy elsősorban a tárgyi tudás a legfontosabb, mégis fontos tudni, hogy az irodalom a lélek nevelése is, ezért nagy a felelőssége minden irodalmat és anyanyelvet oktató tanárnak, nevelőnek abban, hogy milyen lelki útvalóval bocsájtja el az érettségi után az iskolából kikerülő diákokat.

A kerettantervben javasoltak a Pethőné Nagy Csilla- és a Mohácsi Károly-féle tankönyvcsaládokon, illetve az Antalné-Rác- és a Balázs-Benkes-féle tankönyvcsaládokon alapulnak.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek

(Kulcskompetenciák, kiemelt fejlesztési területek)

5–8. évfolyam

Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció, a hatékony, önálló tanulás, szociális és állampolgári kompetencia, esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség, digitális kompetencia.

Kiemelt fejlesztési feladatok: Énkép, önismeret, hon- és népismeret, európai azonosságtudat, egyetemes kultúra, aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés, a tanulás tanítása.

Egyéb fejlesztési területek: rendszeres olvasóvá nevelés, szövegértő hangos és néma olvasás szépirodalmi szövegekkel, közös műértelmezés, egyéni műértelmezés tanári előkészítéssel, irodalmi művek szó szerinti és metaforikus jelentésének elkülönítése, a költői nyelv sajátosságai, hibátlan helyesírás, igényes nyelvhasználat írásban és szóban, esztétikus megjelenítés, a leíró nyelvtan rendszerének ismerete, a szaknyelv megfelelő szintű használata, kapcsolatteremtés más tudományágakkal, az informatika gyakorlati felhasználásának és a könyvtárhasználatnak a gyakorlása, a kommunikatív készség és képesség fejlesztése, a mindennapi élet szóbeli és írásbeli megnyilatkozásformáinak ismerete, alkalmazása, a nem nyelvi kifejezőeszközök helyhez és időhöz kötött ismerete és alkalmazása, az egyetemes és a regionális kultúra ismerete iránti igény, az önművelés igényének (színház, mozi, múzeum, folyóiratok, stb.) felébresztése. A modern informatikai eszközök beépítése a mindennapi munkába.

Magyar irodalom**5. évfolyam**

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés	3
2.	Népköltészeti műfajok: a népmese, a népdal	5
3.	Petőfi Sándor: János vitéz	25
4.	Petőfi Sándor és Arany János művei	5
5.	Mítoszok	12
6.	Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk	10
7.	Híres írók műveiből	10
	Összefoglalás	4

1. témakör Bevezetés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a megfelelő szókincs használata, szakszavak beépítése a mondatba, a szóbeli kapcsolattartás főbb típusainak gördülékeny alkalmazása, a hibátlan szövegolvasás elsajátítása Esztétikai-művészeti tudatosság: Önkifejezés képessége, a tanult műnemi és műfaji sajátosságok felidézése tanórai munka alapján, mások véleményének meghallgatása, összevetés saját gondolattal, a kulturált vitatkozás szabályainak betartása	A témakör elemei: az alsó négy évfolyamon tanult műfajok, művek, fogalmak áttekintése, az olvasási készség felmérése	Tanulói tevékenységek: hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, vázlatkészítés a tanult műfajokról, a megismert szerzők felsorolása műveikkel együtt, a tanult fogalmak számbavétele, rendszerezése: kérdések és válaszok a tanult irodalmi művekből Ellenőrzés: fogalomismeret, cselekményismeret, műfajismeret, stilisztikai és verstani fogalmak	

2. témakör Népköltészeti műfajok: a népmese, a népdal			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: hibátlan olvasásra törekvés, szakszóhasználat, folyamatos szövegmondás, az életkornak megfelelő szóhasználat és mondatfűzés, a szókincs fejlesztése, a szóbeli kapcsolattartás fő típusainak ismerete, információkeresés, rendszerbeillesztés, felhasználás, vázlatkészítés, tanári útmutató alapján, önkifejezés fejlesztése, a tanult ismeretek felidézése, alkalmazása, mások megismerésének igénye Eszztétikai-művészeti tudatosság: A szépség felismerése, a nyelvi sokszínűség tudatosítása, érzések és élmények megfogalmazása, saját nézőpont összevetése, a művészi alkotás értő ismerete	A témakör elemei: Fehérlófia, Tündérszép Ilona és Árgyélus, Csalimese, Erdő nincsen zöld ág nélkül, Amerre én járok, Aki dudás akar lenni, Hej, halászek, halászek... Elsajátítandó ismeretek: műnemek, népköltészet, a népköltészeti műfajok, a műfajok jellemzői, szerkezeti jellemzők, az írói eszközök, verstani ismeretek Fogalmak: líra, epika, népköltészet, műköltészet, népmese, tündérmese, csalimese, mesés helyszínek, mesekezdés, mesezárás, fabula, népdal, népdalküszöb, népnyelv, cselekményszerkezet, műköltészet	Hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, a mese szerkezeti elemeinek elkülönítése, a jellegzetes mesei motívumok kiemelése, a cselekményszerkezeti vázlat elkészítése, meseírás megadott elemek alapján, rajzok készítése A népdalok jellemző szóhasználatának megfigyelése, az érzelmek sokszínűségének megnyilvánulási, a nép életmódjához, foglalkozásához kötött tárgyak, eszközök megnevezése, a gondolatpárhuzam megfigyeltetése, a melléknevek színesítő, árnyaló szerepének megfogalmazása, a rímek megfigyelés Ellenőrzés: a tanult fogalmak, műfaji jellemzők számonkérése, meseírás tanári útmutató alapján (pl. állatmese), cselekményismeret Memoriter: két tanult népdal szövegének ismerete	Ének-zene Meseillusztrációk képeskönyvekből

Hatékony, önálló tanulás: saját tanulás megszervezése tanári segítséggel, az idővel és az információval való hatékony gazdálkodás, figyelem összpontosítása, saját munka értékelése, önállóságra törekvés <i>Hon- és népismeret:</i> a magyar nép kulturális örökségének megismerése, a haza irodalmának, történelmének és földrajzának a megismerése, a szülőföld megbecsülése, a falusi élet hagyományainak megismerése			

3. témakör Petőfi Sándor: János vitéz			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: Hibátlan olvasásra törekvés, szakszóhasználat, folyamatos szövegmondás, az életkornak megfelelő minőségi nyelvhasználat, lényegkiemelés, a szókincs fejlesztése, a szóbeli kapcsolattartás fő típusainak	A témakör eleme: Petőfi Sándor: János vitéz Elsajátítandó ismeretek: életrajz, keletkezéstörténet, műismeret, műfajismeret, cselekményszerkezet, műelemzési szempontok, a jellemábrázolás módszerei, az elbeszélői stílus	A már tanult ismeretek felelevenítése, az írói életrajz összeállítása tanári elbeszélés után, családfakészítés, műolvasás, válogató olvasás, a cselekmény összefoglalása, az egyes szereplők mozaikos cselekedeteinek folyamatos szöveggé alakítása, a mellékszereplők cselekménybefolyásoló szerepének felismerése, az emberi tulajdonságok megfigyelése, a jó és rossz	Történelem, képzőművészet, Kacsóh Pongrác: János vitéz

ismerete, információkeresés, rendszerbeillesztés, felhasználás, vázlatkészítés, tanári útmutató alapján, önkifejezés fejlesztése, a tanult ismeretek felidézése, alkalmazása, mások megismerésének igénye, összegzés Esztétikai-művészeti tudatosság: Élmények és érzések kreatív kifejezése, önkifejezés, a műalkotás elemzése a tanult szempontok szerint az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten, nézőpontok összevetése, az esztétikai érzék fejlesztése, a műalkotás ismerete Hatékony, önálló tanulás: saját tanulás megszervezése, az idővel és az erővel történő hatékony gazdálkodás, a figyelem összpontosítása, képesség a közös munkára Digitális kompetencia: információ keresése, tárolása, bemutatása, életrajz összeállítása megnevezett honlapokról, képek beszerkesztése szövegbe	Fogalmak: líra, epika, életút, elbeszélő költemény, életkép, tündérmese, konfliktus, elbeszélés, leírás, visszanyúló szerkezet, párbeszéd, epizód, obsitos, fordulópont, jellem, humor, vers, próza, hangsúlyos verselés, felező tizenkettes, rím, megszemélyesítés, metafora, hasonlat, allegória, költői jelző, cselekményszerkezeti vázlat: előkészítés, bonyodalom, a cselekmény kibontakozása, tetőpont, megoldás,	elkülönítése, a becsületesség, a becstelenség, a haszonlesés, a szerelem, a barátság, a hűség tulajdonságának megfogalmazása, példákkal alátámasztása, a tiszta gondolkodás, a fizikai erő megnyilvánulásainak megfogalmazása, a szélsőséges emberi indulatok sorsmódosító szerepének megfogalmazása, a valószínű és valószínűtlen elemek szétválasztása, a leíró részek háttérismeretet gazdagító szerepének felismerése, a kitartás, céltudatosság jellemformáló erejének megfogalmazása, rajzok készíttetése a leginkább megkedvelt részekhez, cselekménydarabokhoz stb. Ellenőrzés, elbeszélő, leíró fogalmazások írása, a cselekmény ismeretét ellenőrző feladatlap kidolgozása, a főbb szereplők megismert tulajdonságainak összegyűjtése, a költői eszközök és a verstani tudnivalók ismeretének számonkérése Memoriter: részletek a János vitézből (15-20 versszak)	

<i>Énkép, önismeret:</i> a hűség, hűtlenség, tisztesség, becsstelenség, képmutatás, egyszerűség jellemzőinek felismerése, a követendő és elvetendő jellemvonások elkülönítése, az értékítélet fejlesztése			

4. témakör Petőfi Sándor és Arany János művei			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A műolvasási képesség fejlesztése, a meglévő ismeretek aktualizálása, önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, összefüggések megfogalmazása, véleményformálás, az elemzési képesség fejlesztése, együttműködés, vitatkozás, szókincsfejlesztése, szakszavak ismerete, helyesírás fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság: a szépség felismerése, a művészi alkotás szerkezetének elsajátítása, a költői nyelvhasználat	A témakör elemei: Arany János: Családi kör, Petőfi Sándor: Egy estém otthon, Petőfi Sándor: Az alföld, Petőfi Sándor: A négyökrös szekér, Petőfi Sándor: A tintásüveg Elsajátítandó ismeretek: lírai műfajok ismerete, a műalkotások szerkezetének megfigyelése, verselemzési szempontok elsajátítása, költői eszközök kiemelése, verstani ismeretek Fogalmak: líra, idill, életkép, jellemkép, tájlíra vagy tájleíró líra, keretes szerkezet, refrén, líra, időmértékes verselés, rövid és hosszú szótagok, verslábak, gúny, ironia,	Hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, a líra műnemi sokszínűségének megfigyeltetése, a családi élet nélkülözhetetlen szerepének igazolása irodalmi példákkal, a történelmi esemény kiemelése a tanult művekben, a humor nyelvi megjelenésének tettenérése az irodalmi szövegekben, a hazai táj és a szabadság gondolatának megfogalmazódása, a refrén és a keret szerkezeti megfigyeltetése, az érzelmek születési pillanatának rögzítése a lírai művekben, a költői eszközök szövegszínesítő hatásának kiemeltetése, a verstani ismeretek alkalmazása Ellenőrzés: az elsajátított fogalmak számonkérése, tájleíró és elbeszélő fogalmazás íratása a tanult művekhez kapcsolódóan	

tettenérése, a tanult műnemi és műfaji sajátosságok felidézése, saját nézőpont kialakítása, összevetése másokéval Hatékony, önálló tanulás: gondolkodási kultúra fejlődése, előzetes tudás és tapasztalatok mozgósítása, rendszerezés, az olvasási igény kialakítása, koncentráció, lényegkiemelés, elemző feldolgozás tanári segítséggel, vázlatkészítés előzetes megbeszélés után, kulcsszavak, tételmondatok kiemelése <i>Hon- és népismeret:</i> a haza földrajzának irodalmi megfogalmazása, a szülőföld megismerése, a történelem és a haza irodalmi összefonódása, a falusi élet hagyományainak megismerése		Memoriterek: a témakörhöz tartozó művek közül két mű	

5. témakör Mítoszok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a szövegértő olvasás képességének fejlesztése, önkifejezés fejlesztése, szókincsbővítés, szabatos megfogalmazás, az önkifejezés képességének fejlesztése, a tantárgyhoz kötött szóhasználat, igényes nyelvhasználat, kombinációs képesség alkalmazása, az egyes fogalmak magyarázatának elmélyítése, önálló véleményalkotás, lényegkiemelés, összegzés, elvonatkoztatás, szó szerinti és metaforikus jelentések elkülönítése Eszztétikai-művészeti tudatosság: a szépség és a különlegesség észrevétele, a tanult műnemi és műfaji ismeretek felidézése, igényes nyelvhasználat, élmények és érzések önálló kifejezése kerek mondatokban, a tanult	A témakör elemei: Arany János: Rege a csodaszarvasról, Ég szülte Földet... (népi imádság), Kalevala: A világ keletkezése, Homérosz: Odüsszeia (feldolgozott részlet - a Küklopsznál), Biblia; Ószövetség: Teremtéstörténet, Mózes, Újszövetség: csodák - a kánai menyegző, a csodálatos kenyérszaporítás, Jézus a vízen jár Elsajátítandó ismeretek: világkeletkezési mítoszok, az elképzelések sokszínűségének összevetése; azonosságok, eltérések, szerkezet jellemzők, nyelvhasználati sokszínűség, műnemi változatosság, az ember létrejötte, a homéroszi emberkép és más mítoszok emberképének összehasonlítása Fogalmak: népköltészet, műköltészet, monda, rege, eposz, világfa, Biblia, Ószövetség, Újszövetség, csoda	Elsajátítandó ismeretek: hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, a tanult műfajok jellemzőinek elkülönítése, a Föld keletkezésének megfigyelése egymástól térben és időben távoli népek történeteiben, párhuzamok és különbségek kerestetése az azonos témájú alkotásokban, Odüsszeusz jellemzése a megismert részlet alapján, az Odüsszeia cselekményének ismerete tanári elbeszélés után, a mítoszok, mondák fontosságának felismertetése egy-egy nép történetében, a szájhagyományozó epika múltat felidéző szerepe, A Biblia keletkezésének elhelyezése térben és időben, a már megszerzett bibliai ismeretek felidézése, a Biblia megismert alakjai, a hozzájuk kapcsolódó történetek felelevenítése, a legkedvesebb részlet elmondása, leírása, a bibliai teremtéstörténet összevetése más népek világkeletkezési mítoszaival stb. Ellenőrzés: a megismert művek cselekményének ismerete, a szereplők jellemző tulajdonságainak kiemelése, a világkeletkezés közös elemeinek ismerete, elbeszélő fogalmazás íratása, mítosz fogalmazása előre megbeszélt elemek segítségével	Michelangelo: Éva teremtése, Bosch: A vízözön, Michelangelo: Dávid és Góliát, Odüsszeia (film-részletek)

műalkotások elemzése a megismert szempontok alapján Digitális kompetencia: más népek mítoszainak megismerése az internet használatának segítségével tanári útmutató alapján, képek keresése, szövegbe illesztése, képzőművészeti alkotások megtekintése Hatékony, önálló tanulás: könyvtári és más információs források használata, kitartó tanulás, az idővel való hatékony gazdálkodás tanulása, figyelem összpontosítása, saját munka értékelése, önállóságra törekvés, lényegkiemelés, kulcsszavak, tételmondatok kiemelése <i>Egyetemes kultúra:</i> a különböző európai irodalmi alkotások értő befogadása, nyitottság különböző korok és népek szokásait, életmódját világszemléletét illetően, érdeklődés más kultúrák iránt tolerancia		Memoriter: Arany János: Rege a csodaszarvasról - részlet, 10-15 versszak, a Bibliából választott összefüggő (10-15 mondatnyi) szöveg vagy bibliai idézetek ismerete hasonlóan számban a Biblia különböző, a témához kapcsolódó szövegeiből	

6. témakör Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A szövegértő olvasás fejlesztése, lényegkiemelés, az irodalmi nyelv és az ifjúság nyelve közti különbség felismerése, a korhoz köthető szavak ismerete, az irodalmi nyelv használata, szakszavak használata, kritikus gondolkodás, elvonatkoztatás, önkifejezés, szókincsfejlesztés Esztétikai-művészeti tudatosság: saját nézőpont összevetése mások nézőpontjával, élmények és érzések kreatív kifejezése, a műalkotás elemzése a tanult szempontok alapján Hatékony, önálló tanulás: az olvasási igény fejlesztése, az önművelés igényének kialakítása, lényegkiemelés, rendszerezés, döntéshozatal, vázlatkészítés tanári útmutató	A témakör eleme: Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk Elsajátítandó ismeretek: Molnár Ferenc élete, a mű társadalmi háttere, az ifjúsági regény, szerkezeti jellemzők, főszereplők, mellékszereplők, epizódok, a szereplők jellege, a mű stílusa Fogalmak: életrajz, regény, ifjúsági regény, dokumentum, cselekményszerkezeti vázlat	Tanulói tevékenységek: hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, életrajz szerkesztése a tanórán elhangzottak alapján, forrásmunkák használata az írói életmű összegyűjtéséhez, vázlatkészítés, a főszál és a mellékszálak elkülönítése, a szereplők csoportosítása, a főszereplő és a mellékszereplők összegyűjtése, a kategórián belüli csoportok megalkotása, a vörösingesek és a Pál utcaiak jellemzése, pozitív és negatív tulajdonságaik számbavétele, a mű nyelvhasználata, az idegen szavak magyarázata, a legkedvesebb cselekményrészek, alakok összegyűjtése, a kiválasztás okának indoklása, a kamaszvilág boldogsága, idézetek gyűjtése, olvasónapló írása előre megbeszélt vázlatpontok alapján stb. Ellenőrzés: szövegismeretet ellenőrző dolgozatok, íratása, a szereplők jellemző tulajdonságainak összegyűjtése a tárgyalás sorrendjében, az olvasónapló elkészítése a kívánt szempontok szerint Memoriter: kb. 10-12 mondatos kedvenc részlet megtanulása	Fábri Zoltán: A Pál utcai fiúk (film), Fűvészkert megtekintése (Budapest, VIII. kerület) A Grund meglátogatása (Budapest, VIII. kerület), képek, illusztrációk a 20. század első felének életéből, Sárközi Mátyás: Színház az egész világ. Századvég, 1995. (életrajz)

alapján, forrásfeldolgozás, idővel és erővel történő hatékony gazdálkodás, a figyelem összpontosítása, (Énkép, önismeret): a hűség, hűtlenség, tisztesség, becstelenség, képmutatás, őszinteség felismerése, helyes értékkövetés kialakítása, magatartásformák felismerése, a társadalmi különbségek megfogalmazódása, család, konfliktusok, korlátozás, önkorlátozás, a munkahelyen és a családban			

7. témakör Híres írók műveiből			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a meglévő ismeretek aktualizálása, kiegészítése, lényegkiemelés, összefüggések meghatározása, tipikus jellemzők megnevezése, szakszavak használata, azok ismerete, véleményformálás, elemzés, szókincsfejlesztés	A témakör elemei: Jókai Mór: Melyiket a kilenc közül?, Fekete István: A tölgyfa, Lázár Ervin: Szamárfül, Antoine De Saint-Exupéry: A kis herceg Elsajátítandó ismeretek: A 19. és 20. századi novella, a meseregény, a történelem és az irodalom kapcsolata, a társadalmi rétegek megjelenése a	Hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, a szerzők életéből a legfontosabb elemek ismerete, cselekménymondás, cselekményszerkezeti vázlat készítése, a szerzők jellemének megfigyelése, rendszerbe foglalása, a leíró részek kiemelése, szerepük meghatározása, a tájbemutató sorrendjének megfigyeltetése, az örök emberi értékek megfigyelése, hangsúlyozása, a metaforikus jelentések megfejtése, a valós és valószerűtlen	

Esztétikai-művészeti tudatosság: a szépség megragadása, élmények és érzések kreatív kifejezése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, a tanult műfaji és műnemi sajátosságok felidézése Hatékony, önálló tanulás: kitartó tanulás, az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása, gondolkodási kultúra fejlesztése, rendszerezés, kombináció, saját munka értékelése, <i>Énkép, önismeret:</i> értékítélet kialakítása, különféle magatartásformák összevetése, társadalmi ellentmondások felismertetése, helytállás, önzonosság, elvhűség	szépirodalmi alkotásokban, a mese és a valóság összefonódása Fogalmak: novella, valóságmese, meseregény, regény, epizód,	események elkülönítése stb.,	

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimumszint az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar irodalom**6. évfolyam**

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés, ismételés	3
2.	Arany János: Toldi	20
3.	Népköltészet, műköltészet	15
4.	A XV-XVII. század irodalmából	10
5.	Gárdonyi Géza: Egri csillagok	8
6.	A kuruc kor irodalmából	5
7.	A felvilágosodás irodalmából	10
	Összefoglalás	3

1. témakör Bevezetés, ismételés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a megfelelő szókincs használata, segédeszközök alkalmazása, szakszavak beépítése a mondatba, a szóbeli kapcsolattartás főbb típusainak gördülékeny alkalmazása Esztétikai-művészi tudatosság: önkifejezés képessége, a tanult műnemi és műfaji sajátosságok felidézése, vázlatkészítés a tanórai munka alapján, mások véleményének meghallgatása, összevetése saját gondolattal, a kulturált vitatkozás szabályinak betartása	A témakör elemei: az 5. Osztályban megismert népköltészeti és műköltészeti műfajok, művek felelevenítése, Petőfi Sándor: János vitéz, mítoszok Fogalmak, műfajok, verstani jellemzők	Tanulói tevékenységek: kérdések és válaszok a tanult irodalmi művekből, vázlatkészítés Ellenőrzés: cselekményismeret, műfajismeret, verstani és stilisztikai alapfogalmak számonkérése feladatlap alkalmazásával	Történelem, ének-zene, földrajz

2. témakör Arany János: Toldi			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a műolvasás képességének fejlesztése, az olvasásszeretet megszilárdítása, az irodalomelméleti ismeretek értő megfogalmazása, a műelemzés és műértés képességének kialakítása, és megszilárdítása, az önálló irodalmi tájékozódás, a szakkönyvek, a szótárak, lexikonok, a könyvtár alkalmazásának megalapozása, majd igénytétele, a műalkotás üzenetének megértése, igényes nyelvhasználat, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvhasználat, az önkifejezés fejlesztése, Esztétikai-művészeti tudatosság: a Miért szép és értékes? kérdésének felvetése és megválaszolása, a megszerkesztettség felismerése és megfogalmazása, a beleérző-képesség fejlesztése, a	A témakör elemei: Arany János: Toldi Elsajátítandó ismeretek: életrajz, műismeret, műfajismeret, műelemzési szempontok, a jellemábrázolás módszerei, az elbeszélői stílus Fogalmak: életút, elbeszélő költemény, trológia, forrás, életkép, konfliktus, szállóige, párbeszéd, epizód, gúny, gesztus, középkor, lovagkor, vers, próza, mottó, hangsúlyos verselés, felező tizenkettes, megszemélyesítés, metafora, hasonlat, allegória, költői jelző, cselekményszerkezeti vázlat: előkészítés, bonyodalom, a cselekmény kibontakozása, tetőpont, megoldás, jellem, jellemzés,	A már tanult ismeretek felelevenítése, az írói életrajz összeállítása tanári elbeszélés után, családfakészítés, műolvasás, válogató olvasás, a jellege fontosságának az olvasói elvárás szerepének megfogalmazása, a cselekmény összefoglalása, az egyes szereplők mozaikos cselekedeteinek folyamatos szöveggé alakítása, az emberi tulajdonságok megfigyelés, a jó és rossz elkülönítése, a becsületesség, a becsstelenség, a haszonlesés, a feltétlen anyai szeretet érzésének megfigyelése, a barátság, a hűség tulajdonságának megfogalmazása, példákkal alátámasztása, a tiszta gondolkodás, a fizikai erő megnyilvánulásainak megfogalmazása, a lelkiismeret jellemformáló szerepének hangsúlyozása, az uralkodói tisztánlátás, a méltóság megfigyelése, cselekménymódosító szerepének megfogalmazása, a szélsőséges emberi indulatok sorsmódosító szerepének megfogalmazása, zárt terek - nyílt terek megfigyeltetése, fordulópontok a cselekményben, a "bűn" és következménye, a helyszín változás, az időpont, a szerkezet szerepe az olvasási érdeklődés fenntartásában, remény és csüggedés, párhuzamok más művekkel, a katonaelet szavainak összegyűjtése, rajzok készíttetése	Történelem, földrajz Kulcsár Zsuzsanna: Így éltek a lovagkorban, Képes Krónika

tapasztaltak megfelelő formába öntése. A tanult műnemi és műfaji sajátosságok megfogalmazása, igényes nyelvhasználat, a világismeret gazdagítása Hatékony, önálló tanulás: a szakszavak elsajátítása, a szövegrészek értő összefoglalása, nagyobb cselekménydarabok átlátása, megszövegezése, a fogalmazási műfajok ismerete, azokban tanári útmutató alapján szövegalkotás, a műelemző képesség fejlesztése kreatív írásbeli és szóbeli feladatokkal <i>Énkép és önismeret:</i> a rendszeres munkavégzés jellemformáló erejének felismerése, az idővel való gazdálkodás jelentőségének felismerése, áttekinthető szövegrendezés, tiszta, jól olvasható betűformálás, a megismert irodalmi hős jellemének összevetése a saját énképpel <i>Hon- és népismeret:</i> a magyar irodalom kulturális értékének felismertetése, a haza		Ellenőrzés, elbeszélő, leíró fogalmazások írása, a levél műfajának felidézése, a cselekmény ismeretét ellenőrző feladatlap kidolgozása, jellemzés alkotása a főbb szereplők megismert tulajdonságainak alapján, a költői eszközök és a verstani tudnivalók ismeretének számonkérése	

megbecsülése, a falusi és városi életforma megismerése, a természet megjelenítő erejének hangsúlyozása			

3. témakör Népköltészet, műköltészet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: az önkifejezés fejlesztése, a meglévő ismeretek aktualizálása, kiegészítése, tipikus jellemzők kiemelése, lényegkiemelés, az irodalmi nyelv és a köznyelv közötti különbség megjelölése, a szakszavak használata, szó szerinti és metaforikus jelentések megkülönböztetése, összehasonlítás, szókincsfejlesztés, a költői nyelvhasználat lehetőségei, a helyesírás fejlesztése Esztétikai-művészi tudatosság: a szépség megfogalmazása a szépség sokféleségének kiemelése,	A témakör elemei: népköltészeti és műköltészeti műfajok és művek; Népköltészet: Megrakják a tüzet, Ej-jaj gyöngyvirág, Annyi bánat, Elindultam szép hazámból, Felszállott a páva, Kőműves Kelemenné, Júlia szép leány, Műköltészet: Petőfi Sándor: Befordultam a konyhára, József Attila: Betlehemi királyok, Vörösmarty Mihály: A buvár Kund, Arany János: A walesi bárdok, Elsajátítandó ismeretek: a már ismert, a témával kapcsolatos tudás felidézése, az új ismeretek áttekintése, rendszerezése, a népköltészeti alkotások méltó helyének tudatosítása, műnemi és műfaji ismeretek, költői eszközök, az érzelmek sokféleségének megfogalmazódása a	Tanulói tevékenységek: hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, rendszerező ismétlés, a tanult definíciók felidézése, az új ismeretek rendszerezése, vázlatírás, a népköltészeti alkotásokra jellemző szavak gyűjtése, a műfajra jellemző motívumok csoportosítása, rendszerbe foglalása, a kimondott és kimondatlan szavak mögött megbújó jelentéstöbblet megfogalmaztatása, az elhallgatás szerepének megfogalmazása, a társadalmi különbségek sorsmódosító szerepének megfogalmazása, a tiszta szerelem érzésének és a természetnek a párhuzamos megjelenése, a jó és a rossz, a becsület és becsstelenség erkölcsi kategóriájának elkülönítése, a hősiesség, az árulás, a hazaszeretet, a nemzeti öntudat megjelenése a népköltészeti és műköltészeti alkotásokban, a népi találékonyság megfogalmazódása, a jókedv és a gyász, elkeseredettség ellentétes érzésének	Ének-zene, földrajz. Történelem, Zichy Mihály illusztrációi Arany János balladáihoz

igényes nyelvhasználat, a tanult műnemi és műfaji sajátosságok felidézése, az eltérő stílusrétegek különbségeinek felismerése, megfogalmazása Hatékony, önálló tanulás: a tanult ismeretek alkalmazása tanári segítséggel, majd önállóan, tanórai vázlat nyomán, önálló felkészülés, szakszavak elsajátítása, lényegkiemelés, az értő olvasás alkalmazása házi feladatok kapcsán, elemzési készségfejlesztés ismeretlen szövegekkel tanári szempontok alapján, esztétikus szövegrendezés, az íráskép rendezettségére törekvés, az életkori sajátosságoknak megfelelő helyesírás alkalmazása <i>Énkép, önismeret:</i> rendszeres munkavégzés, a helyes magatartás- és viselkedésformák felismertetése, feladatokkal való illusztrálása <i>Aktív állampolgárságra nevelés:</i> a magyar nyelv és a haza értékének felismertetése, elmélyítése, hazaszeretet, nyelvszeretet	megismert művekben, Fogalmak: műnem, műfaj, líra, népköltészet, műköltészet, népdal; szerelmi dal, virágének, táncszó, találós vers, kesergő, bujdosóének, ballada; népballada, műballada, időmértékes verselés, verslábak, jambus, spondeus, népdalgyűjtők	megfigyeltetése alapvető összehasonlítási szempontok kiemelésével, a hangsúlyos verselés és a rímek szerepe Ellenőrzés: a tanult műfaji és elméleti ismeretek számonkérése feladatlap formájában, jellemzés és leíró fogalmazás alkotása a megismert balladák alapján	

4. témakör A XV-XVII. század irodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A szakszavak ismerete, igényes nyelvhasználat, szókincsbővítés, az önkifejezés képességének fejlesztése szóban és írásban, önálló gondolkodás, véleménynyilvánítás, műolvasó képesség fejlesztése, verselemzési ismeretek elsajátítása, a költői nyelvhasználat lehetőségei, helyesírási ismeretek Esztétkai-művészi tudatosság: a művészi alkotás lényegének megfogalmazása és helyes nyelvi formába öntése, a tanult műnemi és műfaji sajátosságok felidézése, vázlatkészítés, kulturált, minőségi nyelvhasználat, a művészi nyelv sokszínűségének felfedezése Hatékony, önálló tanulás: Szakszavak és jelentésük elsajátítása, lényegkiemelés, önállóságra törekvés, vázlatkészítés, jegyzetkészítés	A témakör elemei: Janus Pannonius: Pannónia dicsérete, Békéért, Mátyás kettős győzelmét ünnepli és más epigrammák, Heltai Gáspár: A farkasról és a bárányról, La Fontaine: A farkas és a bárány, Bornemisza Péter: Siralmas énnéköm, Balassi Bálint: Egy katonaének, Borivóknak való, Búcsúja hazájától, Hogy Júliára találja, így köszöne néki, Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek) Elsajátítandó ismeretek: az új ismeretek áttekintése, rendszerezése, műnemi és műfaji ismeretek, költői eszközök, verstani ismeretek, az érzelmek sokféleségének megfogalmazódása a megismert művekben Fogalmak: reneszánsz, humanizmus, epigrama, műfordítás, időmértékes verselés, verslábak; jambus, trocheus, daktilus, anapestus, pyrrichius, spondeus, hexameter, pentameter, disztichon, reformáció, fabula, Balassi-strófa, bordal, barokk, eposz, epizód,	Tanulói tevékenységek: hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, az írói életrajzok elhangzása után vázlatírás tanári segítséggel, majd a tankönyv és jegyzetek alapján önállóan is, a művelődéstörténeti korszakok megismerése után különféle szempontok alapján önálló kutatómunka, a művekben fellelhető szerkezeti elemek kiemelése tanári segítséggel, a műfaj jellemzőinek kiemelése a tanult definíció alapján, a költői eszközök és verstani jellemzők megnevezése, az új ismeretek készsége szintre emelése, otthoni önálló gyakorlása, Ellenőrzés: A témakör lezárása után és a részegységek között ellenőrző dolgozatok írása: kortörténeti ismeretek, fogalomismeret, alapvető életrajzi tudás, verstani elemzések, a tanult művek gondolati lényegének megfogalmazása	Történelem, földrajz Képes történelem, Kodály Zoltán: Pünkösdlő, Balassi megzenésített versei, Magyarország története

tanári útmutató alapján kulcsszavak, tételmondatok kiemelése, a helyesírási ismeretek alkalmazása, esztétikus szövegrendezés <i>Énkép, önismeret:</i> fegyelmezett munka, igényes kivitelezés, a siker és a kudarc érzéseinek feldolgozása			

5. témakör Gárdonyi Géza: Egri csillagok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a szöveg hű olvasás képességének fejlesztése, a szakszavak ismerete, az önkifejezés fejlesztése, helyes nyelvhasználat szóban és írásban, szövegértési feladatok megoldása, önálló véleményalkotás, önálló gondolkodás, együttműködés, vitatkozás, az összegző képesség fejlesztése, elvonatkoztatás, általánosítás Esztétikai-művészi tudatosság: élmények és érzések kreatív	A témakör eleme: Gárdonyi Géza: Egri csillagok Elsajátítandó ismeretek: Gárdonyi Géza élete, a mű történelmi háttére, a történelmi regény, szerkezeti jellemzők, főszereplők, mellékszereplők, epizódok, a szereplők jellege, a mű stílusa Fogalmak: életrajz, regény, történelmi regény, forrásmű, dokumentum, cselekményszerkezeti vázlat, visszatérő motívum	Tanulói tevékenységek: hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, életrajz szerkesztése a tanórán elhangzottak alapján, forrásmunkák használata az írói életmű összegyűjtéséhez, más történelmi regények ismerete, megnevezése; gyűjtőmunka, a regény történelmi háttérének ismerete, vázlatkészítés, a főszál és a mellékszálak elkülönítése, a szereplők csoportosítása, a főszereplő és a mellékszereplők összegyűjtése, a kategórián belüli csoportok megalkotása, a török és a magyar alakok jellemzése, pozitív és negatív tulajdonságaik számbavétele, a mű nyelvhasználat, az idegen szavak magyarázata, a legkedvesebb cselekményrészek, alakok összegyűjtése, a kiválasztás okának indoklása, idézetek gyűjtése, olvasónapló írása előre	Történelem, ének- zene (Tinódi, és más históriás énekek) Gárdonyi Géza Emlékház, (Gárdony, Agárd- puszta) Gárdonyi Géza Emlékmúzeum, Eger

fejlesztése, a művészi alkotás értő és beleérző ismerete, művészi önkifejezés, a műalkotás egyes részeinek elemzése, a tanult műfaji sajátosságok felidézése, igényes nyelvhasználat Hatékony, önálló tanulás: a kitartó tanulás elsajátítása, az idővel történő hatékony gazdálkodás, a figyelem összpontosítása, képesség a közös munkára, önállóságra törekvés, előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása Digitális kompetencia: információ felismerése, visszakeresése, tárolása, előhívása, bemutatása tanári útmutató alapján, megnevezett irodalmi honlapokban anyaggyűjtés, a keresés eredményének bemutatása <i>Énkép, önismeret:</i> fegyelmezett munka, rendszeres munka, a rendezett külalak és a hatékony tanulás összefüggésének felismerése		megbeszélt vázlatpontok alapján stb. Ellenőrzés: szövegismeretet ellenőrző dolgozatok, íratása, jellemzések alkotása a tárgyalás sorrendjében, történelmi és az írói életmű ismeretét ellenőrző munkák íratása	

6. témakör A kuruc kor irodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: a hallott és olvasott szöveg értése, helyes és kreatív nyelvhasználat, szókincs fejlesztése, a különféle nyelvi stílusok fő sajátosságainak megfigyelése, az internet és könyvtár használata különféle irodalmi segédanyagok összegyűjtéséhez, minőségi nyelvhasználat, tipikus jellemzők megragadása, lényegkiemelés, véleményformálás, elemzés Esztétikai-művészi tudatosság: a megtapasztalt élmények és érzések kreatív kifejezése, a műalkotás ismerete, a mondanivaló megértése, műalkotások elemzése, a sokszínűségekre való nyitottság Hatékony, önálló tanulás: figyelem összpontosítása, tanulási módszerek kialakítása, előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása, könyvtári és más	A témakör elemei: Csínom Palkó, Két szegénylegény egymással való beszélgetése (rövidített mű), Megjártam a hadak útját, Mikes Kelemen: 77., 88. És 207. Levél Elsajátítandó ismeretek. a kuruc költészet létrejöttének történelmi háttere, népköltéssel való viszonya, műfajai, a Rákóczi szabadságharc, a műelemzési képesség fejlesztése, verstani ismeretek, stilisztikai ismeretek Fogalmak: kuruc költészet, népköltészet, Rákóczi-nóta, a bujdosó- és szegénylegényének, a metafora, a félrím, irodalmi levél, emlékirat	Tanulói tevékenységek: hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, a kor történelmi ismereteinek bővítéséhez kapcsolódó anyaggyűjtés, a mikesi életmű más darabjai, az emlékirat műfajának további alkotói; gyűjtőmunka, szerkezeti jellemzők kerestetése, párbeszédes részek elkülönítése, a kurucokat és a labancokat jellemző részek kiemelése, a tanult költői eszközök kerestetése, megnevezése, a rímek kiemelése, A fiktív levél és a valódi levél különbségének kiemelése, a tájleírás ismételése, a sajátos, más népeket jellemző szokások megfigyeltetése, a honvágy megfogalmazódása stb.	Történelem, ének-zene, földrajz

információs források használata, a gondolkodási kultúra fejlesztése, jegyzet- és vázlatkészítés Digitális kompetencia: szövegszerkesztési alapismeretek, képek keresése, megnevezett honlapokból anyaggyűjtés, az információk tárolása, <i>Hon- és népismeret:</i> a hazaszeretet elmélyítése, más népek népcsoportok értékeinek, történelmének ismerete, megbecsülése			

7. témakör A felvilágosodás irodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A meglévő ismeretek aktualizálása, önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, szakszavak ismerete, szókincsbővítés, a tudatos nyelvhasználatra való törekvés erősítése, tipikus jellemzők	A témakör elemei: Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem, Zsugori uram, Az estve, Szegény Zsuzsi a táborozáskor, A boldogság, A Reményhez, Jövendölés az első oskoláról Somogyban, Főhadnagy Fazekas úrhoz (rövidített mű), Fazekas Mihály: Csokonai Vitéz Mihály halálára, Lúdas	Tanulói tevékenységek: írói életrajzok összeállítása a tankönyv és tanári útmutató segítségével, idegen szavak magyarázatának megfejtése szótárak, lexikonok segítségével, hangos olvasás, néma olvasás, válogató olvasás, a témakör íróinak más művei, gyűjtőmunka, szerkezeti jellemzők felismerése, a különféle stílusok jellemzőinek felismerése, költői	Történelem, földrajz, művészettörténet Lúdas Matyi - film, 1979.

kiemelése, az irodalmi nyelv és a köznyelv közötti különbségek megfogalmazása, összegzés, általánosítás, szó szerinti és metaforikus jelentések megkülönböztetése, vitatkozás, véleménynyilvánítás Eszztétikai-művészi tudatosság: élmények és érzések kreatív kifejezése, művészi önkifejezés, a műalkotás értő és beleérző ismerete, a művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Hatékony, önálló tanulás: kitartó tanulás, a saját tanulás megtervezés, figyelem összpontosítása, saját munka értékelése, önállóságra törekvés, az életkornak megfelelő helyesírás alkalmazása, rendszerezés, kombináció, problémamegoldó gondolkodás	Matyi, Kazinczy Ferenc: Epigrammák a Tövises és virágokból Elsajátítandó ismeretek: a felvilágosodás korszaka, történelmi háttér, szellemi áramlatok, alkotók, írói életrajzok, klasszicizmus, rokokó, műfajismeret, műelemzések stilisztikai ismeretek, verstani ismeretek Fogalmak: felvilágosodás, klasszicizmus, rokokó, Voltaire és Rousseau alakja, munkásságuk, elégia, dal, helyzetdal, csalimese, versciklus, mecénás, jellemkép, gúny, irónia, időmértékes verselés, anakreóni vers, allegória, szónoki kérdés, Vándormotívum, elbeszélő költemény, Nyelvújítás; ortológus, neológus, epigramma, emlékirat,	eszközök és verstani tudnivalók keresése, elemzése, egy választott vers legfontosabb jellemzőinek összegyűjtése, leírása (a verselemzés kezdeti lépései) tanári irányítással, műelemzése tanári útmutató alapján Ellenőrzés: a témakör tárgyalása közben és a témakör végén alapvető életrajzi, kortörténeti, verselemzési, verstani és fogalomismereti dolgozatok íratása Memoriter: Csokonai Vitéz Mihály két verse, Kazinczy Ferenc két választott epigrammája	

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag, a fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimumszint, az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembevevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák; a tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar irodalom**7. évfolyam**

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés	2
2.	Irodalmunk a reformkorban	10
3.	Irodalmunk a negyvenes évektől a kiegyezés koráig	17
4.	A magyar széppróza kibontakozása	19
5.	Irodalmunk a századfordulón	14
6.	Ízelítő a 19. század költészetéből	10
	Összefoglalás	2

1. témakör Bevezetés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: Megfelelő szókincs használata, segédeszköz használata, szóbeli érvhasználat, a szóbeli kapcsolattartás főbb típusainak használata Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség: önkifejezés képessége, a tanult műnemi és műfaji sajátosságok felidézése, vázlatkészítés, saját nézőpont összevetése más nézőpontokkal	Ismétlés, rendszerezés	Tanulói tevékenységek: kérdések és válaszok a tanult irodalmi művekből, vázlatkészítés, lírai és prózai művek értelmezése	Történelem, művészettörténet, ének-zene, informatika

2. témakör Irodalmunk a reformkorban			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A meglévő ismeretek aktualizálása, lényegkiemelés, önálló véleményalkotás, műelemzési technikák, irodalmi nyelv, az irodalmi szaknyelv fejlesztése, szó szerinti és	A témakör elemei: Kölcsey Ferenc élete, Himnusz, Huszt, Parainesis Kölcsey Kálmánhoz Vörösmarty Mihály élete, az epigrammákból, Szózat, Ábránd, Fogytán van napod Elsajátítandó ismeretek: a 19. század első	Önálló, értelmező olvasás, önálló kérdésfeltevés, értelmezési kísérletek, önálló anyaggyűjtés, vázlatkészítés, jegyzetkészítés, önálló feleletterv, verselemzés tanári irányítással, műfaji sajátosságok elemzése, a lírai formanyelv változásának vizsgálata: Szerkezeti változatok, szókincs, a képiség eszközei, az éneklés öröme,	Történelem, művészettörténet, zenetörténet, informatika

metaforikus nyelv megkülönböztetése, szókincsfejlesztés, önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, együttműködés, vitatkozás, műolvasás, elemzés Esztétikai-művészi tudatosság: A művészi alkotás érző és beleérző ismerete, a művészi alkotás sokszínűségére való nyitottság, tanult műnemi és műfaji ismeretek felidézése, vázlatkészítés, igényes nyelvhasználat, stílusismeret Hatékony, önálló tanulás: Rendszerezés, gondolkodási kultúra fejlesztése, olvasási igény és öröm, lényegkiemelés, jegyzet és vázlatkészítés, megadott kulcsszavakra építő témakifejtés, feleletterv készítése, címtelmezési technikák, memorizálás, forrásfeldolgozás, Digitális kompetencia: Számítógépes adatkeresés, irodalmi honlapok, folyóiratcikkek olvasása tanári útmutató alapján, kiselőadás	felének történelme, jelentős alakjai, irodalmi törekvései, műfaji és műnemi ismeretek, verstani ismeretek, a szerkezet jellemzői, a romantika korstílusának megfelelő ábrázolás, stilisztika Fogalmak: reformkor, romantika, himnusz, óda, epigramma, parainesis keretes szerkezet, allegorikus ábrázolásmód, időmértékes verselés: hexameter, pentameter, disztichon, rímek	verstani ismeretek alkalmazása, a verselés, a zeneiség elemeinek és hatásának felismertetése és értelmezése, a szó szerinti és az átvitt értelmű jelentés megkülönböztetése: áttételes jelentések, jelentésmozzanatok keresése és felfedezése, szóképek, alakzatok felismerése, gyűjtése, verstani ismeretek alkalmazása, verselemző fogalmazás készítése tanári útmutató alapján Ellenőrzés: szóbeli feleletekkel és feladatlapokkal a tanult fogalmak, szerzők, művek, elemzési szempontok ismeretének számonkérése Memoriterek: Kölcsey Ferenc: Himnusz, Vörösmarty Mihály: Szózat	

készítéséhez segédanyag keresése, képbeillesztés, helyesírási ellenőrző program használata Énkép, önismeret: hűség, hűtlenség, életelvek, igazságok, részigazságok, helytállás, önazonosság, elvhűség, becsület, kitartás, család			

3. témakör Irodalmunk a negyvenes évektől a kiegyezés koráig			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A meglévő ismeretek aktualizálása, lényegkiemelés, irodalmi nyelv, irodalmi szaknyelv, önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, önálló gondolkodás, vitatkozás, elfogadás, összegző, rendszerező képesség, műolvasó képesség, műnembeli és műfajbeli megglátások, szó szerinti és metaforikus jelentések megkülönböztetése, verstani ismeretek, verselemzési ismeretek, költői nyelvhasználat	A témakör elemei: Petőfi Sándor élete, Fa leszek, ha..., Az alföld, Úti levelek, 11. Levél, a Felhők ciklusból, Reszket a bokor, mert..., Szeptember végén, Egy gondolat bánt engemet, A XIX. század költői, Vasúton, A nép nevében, Nemzeti dal, Föltámadott a tenger, Forradalom, Négy nap dörgött az ágyú..., Pacsirtaszót hallok megint, Szörnyű idő... Arany János élete, A szegény jobbágy, Nemzetör-dal, Mátyás anyja, Szondi két apródja, A walesi bárdok, A tölgyek alatt, Vásárban Tompá Mihály: A madár fiaihoz, Vajda János: A virrasztók, Nádas tavon	Önálló, értelmező olvasás, értelmezési kísérletek, vitában való részvétel, önálló anyaggyűjtés, vázlatkészítés, jegyzetkészítés, feleletterv készítése, verselemzés készítése adott szempontok alapján, szóképek, alakzatok önálló felismerése, gyűjtése, verstani ismeretek alkalmazása, szerkezeti jellemzők kiemelése önálló munkával A verstípusnak megfelelő nyelvezet megfigyeltetése, rokon értelmű szavak gyűjtése, a mindennapi nyelv és az irodalmi nyelv közti különbség kiemelése, a hitvesi szerelem irodalmi megfogalmazásának kiemelése. Az elmúlás, a halál megfogalmazódásának megfigyelése, a lélek megbomlásának folyamata Arany balladájában, a párhuzamos szerkesztés, a látomásos líra újszerű megfogalmazásának	Történelem, zenetörténet, művészettörténet Petőfi Irodalmi Múzeum (Budapest), Mednyánszky László: Virágzó fák, Szőnyi István: Zebegényi temetés, Arany János balladái Zichy Mihály rajzaival, Paál László: Erdőben

Esztétikai-művészeti tudatosság: A művészi alkotás értő és érző ismerete, a sokszínűségekre való nyitottság, saját nézőpont összevetése más nézőpontokéval, a művészet iránti fogékonyság felkeltése, a tanult műnemi és műfaji sajátosságok felismerése, igényes nyelvhasználat, saját nézőpont kialakítása Hatékony, önálló tanulás: gondolkodási kultúra fejlesztése, rendszerezés, kommunikáció, memorizálás, adott kulcsszavak alapján műelemzés készítése, cselekmény összefoglalás, lényegkiemelés, jegyzet és vázlatkészítés, feleletterv készítése, kulcsszavak, tételmondatok önálló kiemelése, jelentésrétegek feltárása, a cím értelmezése, forrásfeldolgozás, memorizálás Digitális kompetencia: Számítógépes életrajzkészítés, irodalmi honlapok megismertetése, felfedeztetése, összeállított szövegbe képbeillesztés, helyesírási	Elsajátítandó ismeretek: Petőfi, Arany és Tompa helye a magyar irodalomban, életrajz, műnemi és műfaji ismeretek, előmodernség, a tájlíra megújítói, verstani ismeretek, szerkezet, stilsztika, verselemzési gyakorlatok Fogalmak: népiesség, realizmus, dal, gondolatrítmus, hangszimbolika, bimetrikus verselés, úti levél, versciklus, elégia, rapszódia, programvers/ars poetica, szónoki kérdés, alkalmi vers, allegória, sorátvetés, életkép, ballada, történelmi ballada, lélektani ballada, szimbólum, látomásos líra, időmértékes verselés	megfigyeltetése, hagyományos tájlíra - új típusú tájszemlélet Ellenőrzés: elbeszélő fogalmazás íratása, életkép készítettetése tanári útmutató alapján, memoriterek	

ellenőrző program használata			
<i>Énkép, önismeret:</i> Emberi méltóság, hűség, hűtlenség, hazaszeretet, tisztesség, becsület, értékítéletek, magatartásformák, önazonosság, elvhűség, helytállás			

4. témakör A magyar széppróza kibontakozása			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: Szókincsfejlesztés, lényegkiemelés, tipikus jellemzők megragadása, önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, önálló gondolkodás, együttműködés, vitatkozás, véleményformálás, összegző- rendszerező képesség, műnemi és műfaji sajátosságok, értékelés, kritika, az irodalmi nyelv, az irodalmi szaknyelv, szó szerinti és metaforikus jelentések megkülönböztetése	A témakör elemei: Jókai Mór élete, A köszívű ember fiai, Mikszáth Kálmán élete, A néhai bárány, Bede Anna tartozása, A Balóthy-domínium, Szent Péter esernyője Elsajátítandó ismeretek: Műismeret, regényelemzési és novellaelemzési szempontok, romantikus és realista ábrázolásmód, balladaiság, a jellemábrázolás módszerei, a természetábrázolás újszerűsége, kapcsolata a természettel, és cselekménnyel, a címek szerepe, az	Hangos és válogató olvasás, a cselekmény összefoglalása, vázlatírás, jellemzés tanári irányítással, majd önállóan, összehasonlítás, az írói nyelv megfigyeltetése, (szóképek, alakzatok), véleményalkotás, a regényelemek megfigyeltetése, a regény helye a magyar irodalomban, a történelem és a magánélet összefonódásának kiemelése, valós történelmi események a műben, az írói fantázia megmutatkozása, a főalakok és a mellékalakok társadalmi osztályai, a beszélő nevek megfigyeltetése, az időjárás sorsfordító szerepének kiemelése, anekdota és humor a szereplők cselekedeteiben és a megfogalmazás	Történelem, művészettörténet, film, fotográfiák, Jókai Emlékmúzeum, Balatonfüred, Várkonyi Zoltán: A köszívű ember fiai (film, 1965) Than Mór: Buda ostroma Bán Frigyes,

Esztétikai-művészeti tudatosság: a művészi kifejezés sokszínűségére való nyitottság, a tanult műnemi és műfaji sajátságok felidézése, vázlatkészítés, igényes nyelvhasználat, saját nézőpont összevetése más nézőpontokkal, stílusrétegek, Hatékony és önálló tanulás: gondolkodási kultúra fejlesztése, önművelés igényének felkeltése, olvasási igény és öröm, rendszerezés, kommunikáció, konkretizálás, elvonatkoztatás, általánosítás, döntéshozatal, kulcsszavak, cselekmény összefoglalása, lényegkiemelés, jegyzet és vázlatkészítés, értékelés, felelettervek készíttetése, jelentésrétegek feltárása, regény- és novella értelmezés módszerek, forrásfeldolgozás, idézési technikák Digitális kompetencia: elektronikus könyvtárhasználat, segédanyagok keresése tanári útmutatóval, irodalmi emlékhelyek leltározatása, életrajzok készíttetése,	elbeszélői stílus, a társadalomkritika Fogalmak: romantika, realizmus, legenda, karcolat, szabadságharc, forradalom, életút, regény, főszál, mellékszál, ellentétező, párhuzamos és visszatérő szerkesztés, eszményítő, anekdotázó és humoros ábrázolás, epizód, jellem, tabló, patetikus stílus, a leírás formái	módjában, a szeretet, szerelem és a gyűlölet, rosszindulat tettei a műben, nemesség és aljasság szembenállása a női és férfi szereplők jellemében, az ellenfelek nemes tulajdonságainak nemtelen cselekedeteinek megfigyeltetése, a kisember szerepe a műben a passzivitás és az aktivitás, a múlt a jelen és a jövő hármasságának megfigyeltetése, archaikus megfogalmazásmód, olvasási, szövegértési nehézségek kiemelése, magyarázata, filmadaptáció részleteinek összevetése az olvasottakkal, a szövevényes cselekményszövés titka, szerkesztési okai, a balladaiság kiemelése, a legenda középkori műfaja a 19. század irodalmában, anekdoták a jellemzés szolgálatában, falu és kisváros a 19. századvég Magyarországon, a hiedelmek, mesebeli vonások szerepe a regényben, a "beszélő" természet szerepe Mikszáth novelláiban Ellenőrzés: olvasásellenőrző dolgozatok íratása, jellemzés készíttetése, elbeszélő és leíró fogalmazások íratása, napló készíttetése egy regény vagy novellaalak szerepében, az életrajzok sarkpontjainak számonkérése, elemző fogalmazás íratása tanári útmutató alapján	Ladislav Pavlovic: Szent Péter esernyője (magyar-cseh film, 1958)

képbeillesztés, helyesírási ellenőrző program ismerete <i>Énkép, önismeret:</i> hazaszeretet, becsület, becsstelenség, hazaszeretet, tisztesség, szülői szeretet, tisztelet, helytállás, emberi igazságok, felismerések, a nő helyzete a 19. század első felének Magyarországon, hatalmi viszonyok a társadalomban és a családban, konfliktusok és kezelésük <i>Hon- és népismeret:</i> a 19. század második felének Magyarországa, vidék és város, Felvidék.			

5. témakör Irodalmunk a századfordulón			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: irodalmi nyelv, szaknyelv, önkifejezés, szókincsbővítés, irodalmi nyelvhasználat, önálló gondolkodás, együttműködési készség, vitatkozás, véleménynyilvánítás, elvonatkoztatás, általánosítás, összehasonlítás, műolvasás,	A témakör elemei: Krúdy Gyula élete, Az ősök, Ady Endre élete, Hazamegyék a falumba, Az Értől az Óceánig, A befalazott diák, Mátyás bolond diákja, Szent Margit legendája, A föl-földobott kő, Az én magyarságom, Magyar jakobinusok dala, Lédával a bálban, Őrizem a szemed, A nagy Pénztárnok, Hiszek hitetlenül istenben, Dózsa György	Önálló, értelmező versolvasás, értelmezési kísérletek, önálló anyaggyűjtés, vázlatkészítés, önálló feleletterv összeállítása, verselemzés tanári segítséggel, majd önállóan, szóképek, alakzatok önálló felismerése, kikeresése, verstani ismeretek alkalmazása Összehasonlító-szemponatok alapján a tanult Mikszáth és Krúdy mű összevetése, a hazához való kötődés formáinak tanulmányozása Ady	Történelem, művészettörténet, fotográfiák, Ady Emlékmúzeum (Budapest)

összegző, rendszerező képesség, irodalmi nyelvhasználat, szó szerinti és metaforikus jelentés, verstani ismeretek, költői nyelvhasználat, elfogadás műnemi és műfaji sajátosságok Esztétikai-művészeti tudatosság: A különleges szépség megragadása, a nyelvi forma különlegességének felismerése, az érző és beleérző képesség fejlesztése, A művészi sokszínűsége való nyitottság, a művészet iránti fogékonyság iránti nyitottság fejlesztése Digitális kompetencia: szövegszerkesztési ismeretek alkalmazása írói életrajz elkészítésekor, irodalmi honlapok használata, Magyar Elektronikus Könyvtár használata, képbeillesztés önálló kiselőadás elkészítésekor, helyesírási program használata Hatékony, önálló tanulás: gondolkodási kultúra fejlesztése, önművelés iránti igény felkeltése, konkretizálás, elvonatkoztatás, általánosítás,	unokája, A tűz csiholója, Két kuruc beszélget, Párisban járt az ősz, Ifjú szívekben élek Elsajátítandó ismeretek: Nyugat, Műismeret, novella és verselemzési ismeretek, a komikum típusai, új típusú költői nyelv, szimbolikus költői ábrázolásmód, a szülőföld és költői szerepe, formai gazdagság, verstani ismeretek, magyarságtudat, hívő hitetlenség, háborúellenesség, forradalmár életérzés, élet és halál kérdései, szenvedélyesség és erőtlenség Fogalmak: komikum, jellemkomikum, helyzetkomikum, szimbolizmus, szimbolista látásmód, versciklus, gondolatrítmus, istenkereső vers, pénzvers, Léda-versek, Csinszka-versek, jelképiség,	műveiben, a szerelmi líra nyelvének megújulása, nyers, őszinte megfogalmazása, ellentétek kerestetése, istenhit és hit nélkülség, istenkeresés, vágyakozás, gyermekkor, Ószövetség, zsoltározás megfogalmazás, az indulatok, a pénz, a hatalom megfogalmazódása, élet és mulandóság Ellenőrzés: memoriterek, verselemző fogalmazások íratása tanári szempontok alapján, a költői eszközök és alakzatok biztos felismerése, verstani ismeretek, stílusjellemzők a tanult művekben	

lényegkiemelés, jegyzet és vázlatkészítés, feleletterv készítése, kulcsszavak, gondolatok kiemelése, verselemzési technikák alkalmazása, memorizálás, forrásfeldolgozás, idézési technikák <i>Énkép és önismeret: értékítélet, életelvek, magatartásformák, ellentmondások, helytállás, önazonosság, őszinteség, egyszerűség, hűség</i>			

6. témakör Szemelvények a XIX. század költészetéből			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A meglévő ismeretek aktualizálása, önálló véleményalkotás, összefüggések megfogalmazása, lényegkiemelés, összegzés, elvonatkoztatás, műelemzési technikák alkalmazása tanári segítséggel, összehasonlítás, önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, együttműködés,	A témakör elemei: Goethe: Vándor éji dala, Burns: Falusi kislány, Falusi randevú, Berzseny Dániel: Búcsúzás Kemenesaljától, Shelley: Szabadság, Heine: 1849 októberében, Puskin: Ismerlek, harc, Vörösmarty: Előszó, Hugo: Amit a költő 1848-ban gondolt Poe: Lee Annácska, Baudelaire? Az albatrosz, Őszi dal,	A tanult műfaji ismeretek felelevenítése, beépítése az új ismeretanyagba, kapcsolódási pontok kerestetése és megfogalmaztatása a magyar és más népek irodalma között, a tanult verstani és stilisztikai ismeretek alkalmazása, a műfordítás fogalmának és lényegének felismerése (a tanult idegen nyelv ismeretének felhasználása), műelemzések készítettése tanári segítséggel, kulcsszavak kerestetése után lényeges gondolatok megfogalmaztatása az olvasott műből, párversek felismertetése a tanév irodalmi anyagából, közös-	Történelem, földrajz, idegen nyelv

vitatkozás, összegző, rendszerező képesség, elfogadás, tolerancia, műolvasás, műnemi és műfaji sajátosságok elkülönítése önálló munkával Esztétikai, művészi tudatosság: A szépség felismerése, a kompozíció rendjének megfogalmazása, a nyelvi formák változatosságának felismerése, a tanult műfaji sajátosságok felismerése, elemzési vázlatkészítés, jegyzetek, feleletterv megfogalmazása Hatékony, önálló tanulás: gondolkodási kultúra fejlődése, az önművelés igényének felkeltése, rendszerező, ismétlő gyakorlatok, kulcsszavak kerestetése, jegyzet és vázlatkészítés, feleletterv íratása, jelentésrétegek feltérképezése, forrásfeldolgozás, idézési technikák Digitális kompetencia: szövegszerkesztési ismeretek alkalmazása összefoglaló munkák készítésekor, táblázatkezelési ismeretek alkalmazása rendszerező	Elsajátítandó ismeretek: a műfordítás és az eredeti mű kapcsolata, azonos motívumok, témák más nemzetek irodalmában, témakapcsolás, a nyugat- és kelet-európai nemzetek látásmódja a történelem eseményeiről Fogalmak: A tanult fogalmak alkalmazása	és eltérő megfogalmazási módok kiemelése, memoritervválasztás, számonkérés Ellenőrzés: műelemzés írása tanári útmutató alapján, szóbeli feleletek feladatlapok megoldása a tanult fogalmak, írói alkotások kapcsán	

munkák végzésekor, helyesírási program ismerete és alkalmazása, képkeresés és képbeillesztés Idegen nyelvi kommunikáció: Az "eredeti" és a műfordított vers összevetése, hangoztatása <i>Énkép, önismeret:</i> értékítélet, magatartásformák, életelvek, emberi igazságok, helytállás, önazonosság, vallomás, önkorlátozás, szenvedélyesség felismertetése <i>Európai azonosságtudat, egyetemes kultúra:</i> A különböző európai irodalmi alkotások értő befogadása, nyitottság más nemzetek, világszemléletére, a műfordítás jelentőségének felismertetése, érdeklődéskeltás más népek irodalma iránt egyetemes értékek felismertetése			

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimumszint az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar irodalom**8. évfolyam**

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ismétlés, bevezetés	2
2.	A Nyugat nemzedékeinek irodalmából	28
3.	Móricz Zsigmond	4
4.	Írók a két világháború között	20
5.	Portrék és művek a 20. század magyar irodalmából	11
6.	Kitekintés a világirodalomba	6
	Összefoglalás	3

1. témakör Ismétlés, bevezetés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: A meglévő ismeretek előhívása, kiegészítése, lényegkiemelés, az irodalmi nyelv használata, a szaknyelv használata, értékelés, kritika, a szó szerinti és a metaforikus jelentések megkülönböztetése, a megfelelő szókincs használata, a szóbeli kapcsolattartás főbb típusainak használata, segédeszköz-használat, szóbeli érvhasználat Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség: önkifejezés képessége, a tanult műnemi és műfaji sajátosságok felidézése, vázlatkészítés, igényes nyelvhasználat, saját nézőpont összevetése más nézőpontokkal	Ismétlés, bevezetés Kölcsy Ferenc, Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Arany János, Tompa Mihály, Vajda János, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Krúdy Gyula, Ady Endre	Kérdések és válaszok a tanult irodalmi művekről Vázlatkészítés, lírai és prózai művek értelmezése prózában	Történelem, művészettörténet, ének-zene

2. témakör A Nyugat nemzedékeinek irodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: lényegkiemelés, tipikus jellemzők megfogalmazása igényes nyelvhasználat szóban és írásban, a szóbeli kapcsolattartás főbb típusainak ismerete és használata, önálló véleményalkotás, az irodalmi nyelv és a szaknyelv fejlesztése, kritika, értékelés, szókincsfejlesztés Esztétikai-művészi tudatosság: saját nézőpont kialakítása, nézőpontok ütköztetése, a világismeret gazdagítása, a művészet iránti fogékonyság elmélyítése, az empátia érzésének elmélyítése, a művészi alkotás sokszínűségére való nyitottság Hatékony, önálló tanulás: gondolkodási kultúra fejlesztése, olvasási igény és öröm, rendszerezés, általánosítás, elemző feldolgozás tanári	A témakör elemei: Babits Mihály: Új leoninusok, A csengettyűs fiú, Fiatal katona, Balázsolás Juhász Gyula: Magyar nyár 1918, Magyar táj, magyar ecsettel, Milyen volt, Anna örök Kosztolányi Dezső: A szegény kisgyermek panaszai (részletek), Ó én szeretem a bús pesti népet..., Ötévi fegyház Tóth Árpád: Körüti hajnal, Esti sugárkoszorú Karinthy Frigyes: Így írtok ti, Én és énke, Tanár úr kérem (házi olvasmány) Elsajátítandó ismeretek: A 20. század elejének irodalmi törekvései, verstani ismeretek, műfaji és műnemi ismeretek, a látomás, a tájlíra újszerűsége, impresszionizmus, költői eszközök és alakzatok, a humor megnyilvánulásai Fogalmak: Nyugat, "nemzedékek", versciklus, képszerűség, látomásos líra, elégia, novella, humanizmus, idill,	Hangos és néma olvasás, válogató olvasás, kérdések és válaszok irodalmi művekről, vers- és prózamondás, lírai és epikai művek értelmezése szóban és írásban tanári segítséggel, majd önállóan, önálló anyaggyűjtés, műelemzés, jegyzetkészítés, vázlatírás, feleletterv készítése Verselemzés íratása tanári útmutató alapján, leíró fogalmazás alkotása önállóan, elbeszélő fogalmazás készítése saját gyermekkori emlékeiből, élményeiből, fogalmak, összefüggések számonkérése Ellenőrzés: szóbeli feleletek: verselemzés tanári kérdésekkel, a tanult fogalmak ismeretének ellenőrzése feladatlapok segítségével Memoriter: két vers, szabad választás alapján	Történelem, zeneirodalom (impresszionizmus)

útmutató alapkán, cselekmény összefoglalása, kulcsszavak, tételmondatok kiemelése, címértelmezés, regényelemzés tanári útmutató alapján segédeszközök használata, vázlatkészítés, jegyzetkészítés, rendszerezés <i>Hon- és népismeret:</i> (a 20. század első évtizedeinek Magyarországa)	leoninus, disztichon, soráthajlás, esszé, szinesztézia, hangulatlíra, impresszionizmus, asszonánc, szonett, rímek, gondolati költemény, humoreszk, sci-fi, karcolat, kroki, paródia, irónia, groteszk, kisregény, helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi humor, belső monológ		

3. témakör Móricz Zsigmond			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: Lényegkiemelés, összegzés, elvonatkoztatás kérdések segítségével, tipikus jellemzők megfogalmazása, az irodalmi nyelv használata, a szaknyelv használata, értékelés, kritika, kritikus gondolkodás, összehasonlítás, kapcsolatba hozás, igényes nyelvhasználat szóban és írásban, érvek és ellenérvek ütköztetése kulturált formában, a nem nyelvi jelek	Móricz Zsigmond A témakör elemei: Hét krajcár, Légy jó mindhalálig Elsajátítandó ismeretek: az ábrázolás módszerei, az írói világ sokszínűsége, a társadalombírálat irodalmi megnyilvánulásai, a mélyszegénység ábrázolása az irodalomban, a gyermek és a felnőtt világa, szegénység és tehetőség, a diákélet a 19-20. Század határán, jó és rossz, család és külvilág	Válogató olvasás, a cselekményszerkezeti vázlat elkészítése, a jellemábrázolás módszereinek megfigyeltetése, összehasonlító elemzés a felnőtt és a gyermeki látásmódról, a férfi és nő kapcsolata a gyermek szemszögéből, a korabeli iskolai és kollégiumi élet megfigyeltetése, nemzedékek eltérő viselkedésmódjának kiemelése, a lélek finom rezdülései, elbeszélő fogalmazás készítettése, novellaelemzés alkotása	Történelem Múzeum: iskolatörténeti kiállítás (pl. Sárospatak, Ópusztaszer) Ranódy László: Légy jó mindhalálig (film, 1960)

szerepének megfigyeltetése, elsajátítása Esztétikai-művészi tudatosság: művek elemzése, a nyelvhasználat újdonságainak felismerése, stílusrétegek a szépirodalomban (megfigyeltetés), az irodalom iránti érzékenység elmélyítése, az ábrázolásmód sokszínűségének felfedeztetése Hatékony és önálló tanulás, vázlatkészítés, jegyzetkészítés gyűjtőmunka, könyvtárhasználat <i>Hon- és népismeret:</i> (a 20. század elejének Magyarország, társadalmi rétegződések)	Fogalmak: regény, novella, naturalizmus, realizmus, tipizálás, drámaiság, társadalombírálat,		

4. témakör Írók a két világháború között			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolatok
Anyanyelvi kommunikáció: Lényegkiemelés, műelemzési technikák elsajátítása és alkalmazása tanári segítséggel, az irodalmi nyelv használata, a szaknyelv használata, összegzés, elvonatkoztatás, összehasonlítás, értékelés, kritika, a szó szerinti és a metaforikus jelentések megkülönböztetése, igényes nyelvhasználat szóban és írásban, kulturált beszédhasználat a mindennapi kommunikációban Esztétikai-művészi tudatosság: a szépség bemutatása, műelemzési technikák, művek elemzése, vélemények ütköztetése, a világszemlélet gazdagítása, a nyitottság az érdeklődés és önkifejezés képességének fejlesztése, a magány tükröződése az irodalmi művekben, a szerelem kettőssége a lírai művekben, a	A témakör elemei: Kassák Lajos: Egy ember élete, Mesteremberek; Nagy Lajos: Mi az, hogy munkáskülsőjű? A szakadék, Képtelen természetrajz; Szabó Lőrinc: Szénásszekér, Egy pohár víz, Tücsökgzene; József Attila: Curriculum vitae, Mikor az uccán átment a kedves, Áldalak búval, vigalommal, Tiszta szívvel, Istenem, Nem emel föl, Favágó, Altató, Születésnapomra; Radnóti Miklós: Októbertvégi hexameterek, Tétova óda, Nem tudhatom, Erőltetett menet; Gelléri Andor Endre, A szállítóknál, Kisgerezdek; Tamási Áron: Ábel a rengetegben; Illyés Gyula: Nem menekülhetsz, Egy mondat a zsarnokságról; Déry Tibor: A Dunánál; Weöres Sándor: Szán megy el az ablakod alatt, Robogó szekerek, Majomország; Pilinszky János: Harbach, 1944, Francia fogoly; Nagy László: elmentek tejfogaim, Ki viszi át a szerelmet, Tűz Elsajátítandó ismeretek: önéletrajz, költői,	Hangos és néma olvasás, lírai és epikai művek értelmezése, a társadalomrajz megfigyeltetése, a humor eszközei, a versciklus jellemzői, az önéletrajz és az irodalmi mű kapcsolatának kiemelése, a szerelem sokszínű érzésének megfigyeltetése, a hit utáni vágy tettenérése, gyermekszerep és felnőtt-lét a költői alkotásokban, az önéletrajz és az életrajz egységének kiemeltetése, a hitvesi szerelem, a hazaszeretet és a háború testet és lelket nyomorító hatásának megfigyeltetése, a testi szenvedés és a költői nyelvhasználat kapcsolata, a regény jellemzőinek megfigyeltetése, cselekményvázlat készíttetése, a kisebbségben élők nyelvhasználat és a tájszavak stilisztikai hatása, a népmese, és a népballada műfaji jellemzőinek felismerése, és ezek „otthonos” jelenlétének megfigyelése, a történelem és az irodalom kapcsolata, az emelkedettség érzésének megfigyeltetése, a ritmus és a rímek szerepének kiemelése Verselemzések íratása tanári előkészítéssel, életrajz szerkesztése szabadon választott irodalmi hősről, interjúkészítés: Ábel Ellenőrzés: szóbeli - és írásbeli feleletek; a tanult	Történelem, képzőművészet (Kassák Lajos), megzenésített versek (József Attila Weöres Sándor) színház, film: Tamási Áron: Ábel a rengetegben Halász Judit énekelt versei, Kriza János: Erdélyi tájszótár

hit utáni vágy, az emlékezés a lírai művekben Hatékony és önálló tanulás: vázlatkészítés, jegyzetkészítés, anyaggyűjtés <i>Énkép, önismeret:</i> emberismeret, világismeret: (a szabadság vágya a hiány kézzelfoghatósága, elnyomás, behódolás, lázadás, igazság, látszatigazság, hazugság stb.) <i>Hon- és népismeret:</i> (a 20. század második felének Magyarország; a II. világháború, a holocaust, az üldöztetés, a kisebbségi lét, a politika és az irodalom kapcsolata)	írói nyelvhasználat, realista ábrázolásmód, a külvárosi munkásemberek világának megfigyelése, a karakterrajz, a regényciklus jellemzői, a hősök fejlődő, alakuló tulajdonságai, az idő, a hely változásai a művekben, a székelő szokások és nyelvhasználat, a humor megnyilvánulásai, "gógéságok", jellemábrázolás, a szociográfia jellemzői, a kétértelműség, az időmértékes verselés, emberi tartás és meg nem alkuvás, küzdés, szabadság, a hangokkal történő játék, a ritmus és rím szerepe a költői műben, a részvét, a részvételtetés megfigyeltetése, a látomásosság, a hangsúlyos verselés, szerepe a lírai művekben, az összetett (komplex kép), Fogalmak: curriculum vitae, vallomás, helyzetdal, istenes vers, párhuzam, altatódal, önirónia, hexameteres verselés, óda, elégikus-óda, regényciklus, fejlődésregény, pikareszkregény, szociográfia, gyermekdal, ütemhangsúlyos verselés, ritmus, prózavers, látomásos líra, részvét, szimultán ritmus, jelképiség	fogalmak, elemzési szempontok ismerete, elemzés alkotása tanári útmutató alapján Memoriterek: József Attila és Radnóti Miklós művei közül 2-2	

5. témakör Portrék és művek a 20. század világirodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolatok
Anyanyelvi kommunikáció: Igényes nyelvhasználat szóban és írásban, kulturált és kifejező nyelvhasználat a mindennapi kommunikációban, Esztétikai-művészeti tudatosság: művek elemzése, vélemények ütköztetése, a világszemlélet gazdagítása, a nyitottság az érdeklődés és önkifejezés képességének fejlesztése, a költői nyelv egyediségének tettenérése és jelentéstöbblete Hatékony és önálló tanulás: vázlatkészítés, jegyzetkészítés, anyaggyűjtés <i>Hon- és népismeret:</i> (a 20. század második felének Magyarország; a II. világháború, a holocaust, az üldöztetés, a kisebbségi lét, A politika és az irodalom kapcsolata)	A témakör elemei: Áprily Lajos: Március, Örkény István: Egyperces novellák, Kálnoky László: Egy modern zsarnokhoz; Jékely Zoltán: Futballisták; Benjámin László: Nem adhatsz többet; Csanádi Imre: Az 56-os évre, Nemes Nagy Ágnes: A szabadsághoz; Sütő András: Anyám könnyű álmat ígér; Kertész Imre: Sorstalanság Elsajátítandó ismeretek: a ritmus és a rím költői "feladata", az abszurd ábrázolásmód, a groteszk bemutatás, az elégia műfajának modernkori értelmezése, az önmegszólító költemény irodalmi alkalmazása, a stílusgyakorlat sokrétű alkalmazása, a gondolati vers érzelmi szerepe, a kivetettség, a veszélyeztetettség megfogalmazódása, az írói elismertség jutalma Fogalmak: egyperces novella, groteszk, abszurd, önmegszólító költemény, elégia, ars poetica, Nobel-díj, holocaust, Auschwitz	Hangos olvasás és válogató olvasás, lírai és epikai művek értelmezése, a groteszk ábrázolásmód megfigyeltetése, összehasonlító elemzés készítése tanári segítséggel, az elégia hangulatának megfigyeltetése, a költői hitvallás jelentősége, a költői nyelvhasználat jelentéstöbblet-adó szerepe, a gyermekkor, a család, a napló hagyományörző feladata az irodalomban és az emberi életben Elbeszélő fogalmazás és jellemzés íratása	Történelem képzőművészet, karikatúrák

6. témakör Kitekintés a világirodalomra			
Fejlesztési kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák és tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolatok
Anyanyelvi kommunikáció: Lényegkiemelés, műelemzési technikák tanári segítséggel, a költői/írói nyelvhasználat megfigyeltetése, a mindennapi nyelv és a költői nyelv közti különbségek megfigyelése, megfogalmazása, a műfajok korokon átívelő szerepének észrevétele, tipikus jellemzők kiemelése, az irodalmi nyelv használata, a szakszókincs használata, összehasonlítás, értékelés, kritika, a szó szerinti és a metaforikus jelentések elkülönítése, szókincsfejlesztés Esztétikai-művészeti tudatosság: A művészi kifejezés sokszínűségére való nyitottság, a tanult műnemi és műfaji sajátosságok felidézése, igényes nyelvhasználat, a különböző stílusrétegekből eredő szövegek észrevétele, a látható nyelv	A témakör elemei: Franz Kafka: A keselyű; Gabriel Garcia Marquez: Öregúr - hatalmas szárnyakkal; Arthur Rimbaud: A magánhangzók szonettje; Guillaume Apollinaire: Kikericsok Elsajátítandó ismeretek: a parabolának mint kisepikai műfajnak a megfigyelése, a jellemzők kiemelése, az állatmese műfajának más jeles művelői, a történet jelképes rétegének feltérképezése, a látomás és a csoda világának megfigyeltetése, a meseszerű stílus, a realista nyelv, a hangszimbolika, Fogalmak: parabola, állatmese, hangszimbolika, képvers	Hangos olvasás és válogató olvasás, összehasonlító elemzés az állatmesék műfajában, a jelképek megfigyeltetése, az átvitt értelmű nyelvhasználat megfigyeltetése, a hangszimbolika költői nyelvbéli szerepe, az érzelmek és gondolatok kifejezésének bemutatása a modern irodalmi nyelvben, a pillanat ábrázolása	

Hatékony és önálló tanulás: gondolkodási kultúra fejlesztése, önművelés igénye, olvasási igény és öröm, elemző feldolgozás tanári segítséggel, cselekmény összefoglalás önállóan, kulcsszavak használata, tételmondatok kiemelése, címértelmezések, novella és verselemzési technikák használata kevés segítséggel <i>Énkép, önismeret:</i> értékítélet, magatartásformák megfigyelése, a metaforák jelentése a mindennapi életben <i>Egyetemes emberi kultúra:</i> a különböző világirodalmi alkotások befogadása, nyitottság a különféle népek kultúrája és szokásai iránt, a más kultúrák iránti érdeklődés felkeltése			

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimumszint az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

2.1.5. Magyar irodalom 9–12. évfolyam (humán, reál, általános)

Magyar irodalom

Alapelvek és célok 9-12. évfolyam

A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Ily módon alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, és meghatározza a tanulás teljes folyamatát. Az irodalom mint nyelvi művészet a kultúra egyik fő hordozója és megújítója, miközben pedagógiai szempontból a szövegértési és szövegalkotási képességek fejlesztésének egyik legátfogóbb és leghatékonyabb eszköze, vagyis az anyanyelvi, a kulturális és a szociális kompetencia párhuzamos fejlesztését teszi lehetővé.

Az anyanyelv sokoldalú, árnyalt és reflexív ismerete a társadalmi kommunikáció alapja.

Anyanyelvünk, a magyar nyelv, műveltségünk elengedhetetlen feltétele, nemzeti kultúránk hordozója és biztosítója, nemzeti létünk folyamatosságának kifejezője. Az anyanyelv a személyiség legbelsőbb sajátossága: gondolkodásunk, értelmi gazdagodásunk nélkülözhetetlen feltétele, érzelmi és közösségi életünk kiteljesedésének legfontosabb eszköze.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata az anyanyelvi kompetencia fejlesztése oly módon, hogy a tanulók életkoruknak és a konkrét pedagógiai célnak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció képességét, ideértve a hangzó és az írott szövegek mellett az audiovizuális közlés és az IST különféle jelenségeinek (pl.: internet, CD-ROM, mobilkommunikáció) ismeretét, megértését, funkcionális elemzését és gyakorlati alkalmazását. Csak erre építve válik lehetővé az önálló ismeretszerzés és tanulás, ezzel szoros összefüggésben az élethosszig tartó tanulás képessége és az arra való igény.

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot. Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat múlt, jelen és jövő között. Ez biztosítja a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, segíti az egyént a kulturális önazonosságának kialakításában, meghatározó szerepe van az érzelmi élet, a kreativitás, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztésében, az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és a mások kultúrájának megismerésében, az én és a másik közötti különbség, az idegenség megfogalmazásában és a másság erre épülő tiszteletében. Fejleszti az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét. Hozzájárul a történeti érzék kialakulásához, segíti, hogy a diákokban megteremtődjön a tradíció elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

A fenti célokon túl az irodalmi nevelés feladata az olvasási kedv felkeltése, az irodalomnak mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának a megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak a megismertetése. Az irodalmi művek olvasása, az értelmezés művészetének gyakorlása képessé teszi a tanulókat az esztétikai, morális és kulturális értékek, a kánon megismerésére, létrejöttük folyamatának reflektálására és a róluk szóló diskurzusba való bekapcsolódásra. Kritikai érzéket fejleszt ki, nagy szerepe van az érzelmi élet finomodásában, az empátia fejlődésében segíti megérteni az emberi, a társadalmi problémákat, tudatossá teszi az egyén önmagához és környezetéhez való viszonyát. Lehetőséget teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére,

miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és sokjelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és a művészi konvenciót. Mindezekben szoros szálak fűzik a Művészetek és az Ember és társadalom, az Elő idegen nyelv és az Informatika műveltségi területek tartalmához és céljaihoz.

Az irodalomtanítás különösen fontos abból a szempontból is, hogy az irodalmi szövegek igényes kiválasztásával lehetőség nyílik olyan igazodási pontok, erkölcsi alapvetések, erkölcsi normát adó értékek és magatartásformák, szabályok megmutatására, melyek a mindennapi (egyre nehezebbé váló, egyre áttekinthetlenebb) életben, a környező világban való tájékozódásban segítséget nyújthatnak. Az elemzésre vagy elolvasásra szánt művek a keresztény értékrendet is közvetítik, illetve azzal kapcsolatos kérdéseket vethetnek fel, állásfoglalásra, elgondolkodásra készítve a diákokat. Az irodalomtanítás szervesen kapcsolódik a történelem, a zene, a képzőművészet, filozófia és az informatika, de a különböző korszakok kulturális állapotának bemutatásakor akár a biológia, földrajz, kémia, matematika, fizika tantárgyakhoz is, így átfogó ismereteket tud közvetíteni a tanulók számára az egyes művelődéstörténeti korszakokról és az egyetemes emberi kultúráról. Mindez segíti a diákokat a múlt, a gyökerek megismerésében, a világ fejlődésének érzékelésében és a rájuk váró jövő kialakításában, felépítésében.

Az irodalmi művek alapvető tájékozódási pontok az igényes köznyelv használatához, a különféle írásbeli műfajok megalkotásához, értelmezéséhez, ugyanakkor szinte korlátlan lehetőségét adják a szókincs bővítésének, az önkifejezés színvonalas, változatos megvalósításnak fejlesztéséhez. Az elemző munkák a gondolkodásmód fejlesztését és többsikú formálását teszik lehetővé: általánosítás, elvonatkoztatás, konkretizálás, rendszerezés, részekre bontás, rendszerbe helyezés, konkrét és mögöttes, elvont jelentések felfedezése, stb.

Az irodalomtanítás része a memoriterek ismeretének megkövetelése is, mellyel nemcsak a gondolkodás, a figyelem fejleszthető, hanem egy-egy mű, egy-egy gondolat személyesebbé tételével a diák személyisége, lelke is gazdagítható.

Az irodalomoktatás lehetőséget ad az olvasási kedv felébresztésére is, hogy aztán rendszeres olvasóvá lett diákok, ily módon váljanak a kulturális élet változásaival lépést tartó és lépést tartani kívánó felnőttekké.

Mindazonáltal semmiképpen sem szabad elfelejteni azt, hogy talán az irodalom és az anyanyelvi oktatás szól leginkább az érzelmekről és az érzésekhez, ezért tud igen sokrétűen és mélyrehatóan beleszólni a személyiség alakulásába. Talán napjainkban úgy tűnik, hogy elsősorban a tárgyi tudás a legfontosabb, mégis fontos tudni, hogy az irodalom a lélek nevelése is, ezért nagy a felelőssége minden irodalmat és anyanyelvet oktató tanárnak, nevelőnek abban, hogy milyen lelki útravalóval bocsájtja el az érettségi után az iskolából kikerülő diákokat.

A kerettantervben javasoltak a Pethőné Nagy Csilla- és a Mohácsi Károly-féle tankönyvcsaládokon, illetve az Antalné-Rác- és a Balázs-Benkes-féle tankönyvcsaládokon alapulnak.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek

(Kulcskompetenciák, kiemelt fejlesztési területek)

9-12.évfolyamok

Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció, a hatékony, önálló tanulás, szociális és állampolgári kompetencia, esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség, digitális kompetencia.

Kiemelt fejlesztési feladatok: Énkép, önismeret, hon- és népismeret, európai azonosságtudat, egyetemes kultúra, aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés, a tanulás tanítása, felkészülés a felnőttlét szerepeire.

Egyéb fejlesztési területek: rendszeres olvasóvá nevelés, szövegértő hangos és néma olvasás szépirodalmi szövegekkel, közös műértelmezés, egyéni műértelmezés, irodalmi művek szó szerinti és metaforikus jelentésének elkülönítése, a költői nyelv sajátosságai, hibátlan helyesírás, igényes nyelvhasználat írásban és szóban, esztétikus megjelenítés, a nyelv rendszerének átfogó ismerete, a szaknyelv használata, tájékozottság a modern nyelvtudományban (leíró nyelvtan, szövegtan, stilisztika, retorika, kommunikáció, stb.), kapcsolatteremtés más tudományágakkal, az informatika gyakorlati felhasználásának és a könyvtárhasználatnak a gyakorlása, a kommunikatív készség és képesség fejlesztése, a mindennapi élet szóbeli és írásbeli megnyilatkozásformáinak ismerete, alkalmazása, a nem nyelvi kifejezőeszközök helyhez és időhöz kötött ismerete és alkalmazása. Továbbá a regionális kultúra ismerete, az egyetemes kultúra ismerete iránti igény, az önművelés igényének (színház, mozi, múzeum, folyóiratok, stb.) felébresztése. A kortárs irodalom és a kortárs művészetek vonulatainak figyelemmel kísérése, a tömegkommunikáció eszközeinek kritikus használata, a modern informatikai eszközök beépítése a mindennapi munkába.

Magyar irodalom

9. évfolyam

Óraszám

Általános és reál tantervű osztály: 74/év, 2/hét

Humán tantervű osztály: 111/év, 3/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszama	Témakör	Óraszám	
		Általános	Reál
1.	Szemelvények a mítoszok világából	6	6
2.	Az antikvitás irodalma	20	12
3.	A Biblia	10	8
4.	A középkor irodalma	13	8
5.	A reneszánsz irodalma	25	20
6.	A barokk irodalma	14	10
7.	A klasszicizmus irodalma	22	9
	Összefoglalás	1	1

1. témakör: Szemelvények a mítoszok világából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Szókincsfejlesztés, - önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, együttműködés. - Vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdészi, érvelési technikák, összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás. - Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete. - Szövegértelmezés, szövegértés, - folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - Az irodalom jelentőségének, mindannapjainkra	Szemelvények a mítoszok világából A témakör elemei: Bevezetés az irodalomba, műnemek, műfajok, mítoszok, mitológia. Az elsajátítandó ismeretek: az irodalom eredete, kezdetei, irodalom és írásbeliség kapcsolata, ember-világ-művészet-irodalom, mítoszok, mitológia. Sumér és akkád mítoszok (esetleg: Kalevala, ősi magyar hitvilág, önálló gyűjtés más népek mítoszairól), a görög mítoszok világa. Az istenek születése, harca. A legfontosabb istenek, a legfontosabb mítoszok (pl.: Prométheusz, Perszeusz, Héraklész, Az Argonauták, Kadmosz és utódai, Dionüszosz, Niobé, Thézeusz, Daidalosz és Ikarosz, Philémón és Baukisz, Orpheusz és Euridiké, Midasz király, Arakhné, Pügmalión, Adónisz, Narkisszosz és Ékhó) – az egyes istenek megfelelői a római mitológiában. Fogalmak: szóbeliség, írásbeliség, irodalom, művészet, varázslás, mágia, fikció, szépség, esztétikum, időbeliség,	- A cél az irodalomról és az olvasásról való gondolkodás átformálása, az irodalom, az olvasás, a műveltség iránti igény megteremtése. Ehhez feltétlenül szükséges a különböző vélemények ütköztetése, a saját vélemény kifejezésének lehetősége. - A mítoszok világában való barangoláshoz a tanulók előzetes ismeretei is segítséget nyújthatnak. - A szemelvények olvasásakor a tanuló szövegértési, szövegértelmezési képességei fejlődnek, az önálló szövegfeldolgozás, tartalmi összefoglalás elvárható teljesítmény. - Az egyes mítoszok, mitológiai alakok ismerete műveltségbeli kérdés, az irodalom későbbiekben való tanulmányozásához is elengedhetetlenül szükséges. - A más művészeti alkotásokkal való összekapcsolás inkább a humán osztályokban lehetséges, magasabb óraszámban, a reálosztályokban vagy alacsonyabb óraszám mellett inkább csak utalás szintjén, esetleg a diákok kutatómunkáján keresztül valósítható meg - Ellenőrzés írásban és szóban: tényanyagra rákérdező feleletek, írásbeli munkák.	Trencsényi-Waldapfel Imre: Görög regék Képzőművészet: Isteneket ábrázoló festmények és szobrok Mozgóképkultúra: Mítoszok a mozivászonon, a képernyőn: Héraklész (Herkules), Mátrix (Niobé, Morpheusz), Orpheusz és Euridiké Opera: Orpheusz és Euridiké Költészet, regényirodalom:

gyakorolt hatásának felismerése, - az olvasásnak a nyelvre, a kifejezőképességre, - az írásbeli és a szóbeli megnyilatkozások minőségére gyakorolt hatásának felismerése. - A műveltség, az olvasottság, a tájékozottság, a nyelvi igényesség kapcsolatának megértése, az ezen a téren való önfejlesztés igényének megfogalmazása, átérzése. Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, - összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése,, tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - az olvasott szövegek	történetiség, műnem ,műfaj, líra, dráma, epika, mítosz, mitológia., irodalmi hagyomány, szöveghagyomány, irodalomtörténet, téma, motívum, vándormotívum, archetípus, toposz, érték, erkölcsi érték, választás, ítéletalkotás, érzelmi hatás, képzelet, képzettársítás, értelmezés, hős, hőstípus, jellem.		Vörösmarty: Emberek Babits: A Danaidák, Himnusz Irishez, Héphaisztosz, Protesilaos, Laodameia Ambrus Zoltán: Midász király, Rilke: Orpheusz, Euridiké, Hermész

megértése, feldolgozása, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - a művészi önkifejezés lehetőségei, - önismeret, világismeret gazdagítása, - a művészet iránti fogékonyság felkeltése, - az irodalom történetének és az emberiség történetének összefonódásának, a művészi önkifejezés „ősiségét”, mágikusságát , a művészetnek a napjainkra gyakorolt hatásának felismerése. - Az olvasás, az irodalom, a mítoszok, a világról alkotott elképzelések, az egyes alkotók gondolkodásának megismerése - A műveltség, az olvasás, a szövegértés fejlesztése - az igényes nyelvhasználat fejlesztése.			

- A művészi kifejezés sokszínűségére való nyitottság fejlesztése, - a szépség összetettségének vizsgálata, - a festészet, a zene, az irodalom találkozásának élménye: zene és festészet az irodalomban. Digitális kompetencia: - Anyaggyűjtés, kutatómunka – ókori görög és római istenek a képzőművészetben. - Megfelelő honlapok, keresőprogramok használata, - képek rögzítése adathordozóra, - információgyűjtés az ókori birodalmakról, kultúrákról, mítoszokról. <i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra:</i> - a különböző az európai irodalmi és képzőművészeti alkotások értő befogadása,			

- nyitottság a különböző korok és népek szokásait, életmódját, világszemléletét illetően, - a más kultúrák iránti érdeklődés felkeltése, az önművelés részévé emelése, - tolerancia, másság elfogadása, - egyetemes értékek felismerése.			

2. témakör: Az antikvitás irodalma			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Szókincsfejlesztés, - önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, együttműködés. - Vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdezési, érvelési technikák, - összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás. - Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete. - Szövegértelmezés, szövegértés, - folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - Az irodalom jelentőségének, mindennapjainkra	Az antik irodalom kezdetei A témakör elemei: <i>1. Az ókori sumér és görög irodalom</i> Az akkád-sumér kultúra, a Gilgames-eposz, az antik görög irodalomtörténeti, szellemi, művészeti környezete, Homérosz, az eposz, Iliász, Odüsszeia, a görög líra, Szapphó, Anakreón, a görög dráma és színház, Szophoklész, az antik görög irodalom néhány kiemelkedő alakja, az ókori görög bölcsélet nagy alakjai. Elsajátítandó ismeretek: az akkád-sumér kultúra sajátosságai, Gilgames alakja, a Gilgames eposz írásos változatai, Gilgames és Enkidu alakja, az eposz mögöttes mondanivalója. Az Iliász mitológiai háttere, a trójai mondakör, keletkezési ideje, a történelmi esemény valós ideje, Homérosz alakja, a homéroszi kérdés. Az időmértékes verselés. Az Iliász kapcsán az eposz jellemzői, az Iliász története, szereplői, szerkezete, a műből tükröződő világkép és embereszmény. Az Odüsszeia története, szerkezete, szereplői,	- A tanári munka támaszkodhat a tanulók előismereteire, gyűjtőmunkájára. Az Iliász és az Odüsszeia esetében pedig a szemelvények (esetleg valamelyik mű) elolvasására. - A tanulói tevékenységek közé tartozik az értő, értelmező szövegolvasás, az egyes szemelvényekből szóbeli vagy írásbeli tartalmi összefoglalás készítése, a szereplők jellemzése, a cselekménynek és a szerkezet jellegzetességeinek ismerete. - Az időmértékes verselés jellemzőinek, szabályainak, az eposzi kellékeknek a felismerése Memoriter (pár soros) az eposzokból Ellenőrzés: értekező típusú írásbeli dolgozatok (fogalmazások) , olvasást ellenőrző dolgozatok írása (címértelmezés, epizódok, szereplők felidézése). Írásbeli és szóbeli ellenőrzés lehet kifejtendő feladatokkal is: szerkezeti különbségek, világképet, embereszményt illető különbségek, a homéroszi kérdés, stb. A görög líra témakörén belül: - Szapphó és Anakreón verseinek ismerete, a versek rövid, lényegre törő elemzése.	Korunk irodalma: Korunk eposzai, hősi epikája, hősei (A Gyűrűk Ura, Harry Potter, Csillagok háborúja, stb.) Mozgóképi kultúra: a trójai mondakör filmen: Trója, Odüsszeusz, Az aranygyapjú legendája, Herkules (jó és rossz megoldások a filmes adaptációkban). Képzőművészet: Az Iliász és az Odüsszeia hősei festményeken, szobrokon

gyakorolt hatásának felismerése, - az olvasásnak a nyelvre, a kifejezőképességre, az írásbeli és a szóbeli megnyilatkozások minőségére gyakorolt hatásának felismerése. - A műveltség, az olvasottság, a tájékozottság, a nyelvi igényesség kapcsolatának megértése, az ezen a téren való önfejlesztés igényének megfogalmazása, átérése. Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, - összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - az olvasott szövegek	a műből tükröződő világkép és embereszmény, a két eposz összevetése. A görög líra alakulása, elégia, epigramma, iamboszköltészet, kardalköltészet, disztichon, Szapphó, Anakreón költészete, jelentőségük. A görög dráma és színház története, kialakulásának körülményei, a színház és a drámai versenyek, a legjelentősebb drámaírók, Szophoklész alakja, a thébai mondakör, a Labdakidák története, a görög dráma szerkezete, versmértékei, az Antigoné mint konfliktusos dráma, a konfliktus lényege, összetettsége, az emberi és az isteni világ összeütközése, a drámai hős, Antigoné, Iszméné jelképpé vált alakjai, Oidipusz jelképpé vált alakja. Az antik irodalom kiemelkedő alakjai: Alakiosz, Türtaiosz, Mimnermosz, Szólón, Szimónidész, Pindaros, Theszpisz, Aiszkhülosz, Euripidész, Arisztophanész, Aszklépiadész, Theokritosz. Az ókori görög bölcsélet: Szókratész, Platón és Arisztotelész. Fogalmak: ékírástás agyagtábla, ninivei könyvtár, hősi epika. Művelődéstörténeti korszak,, történelmi korszak, stíluskorszak, stílusirányzat, Az antikvitás, a homéroszi, az archaikus, a	- A témakör tárgyalásakor a tanári munka ismét támaszkodhat az egyéni gyűjtőmunkára (Szapphó alakja, leszboszi költészet, Orpheusz mitikus alakja, kapcsolata a leszboszi költészettel, Szapphótól ismert versek, Anakreón alakja, stb.) A görög dráma és színház témakörénél: - a tanulók rendelkezhetnek előismeretekkel (történelem, földrajz, esetleg a Görögországban tett utazások), de támaszkodhatnak különböző, a görög mítoszokkal, mitológiával foglalkozó szakirodalomra is. - Antigoné tárgyalásakor azonban a tanulók értő, értelmező szövegolvasására, szövegfeldolgozására támaszkodik a tanári munka. - A tanulói tevékenységek közé tartozik a cselekmény ismerete, a szerkezeti sajátosságok ismerete, a szereplők jellemrajzának elkészítése, a konfliktus lényegének megragadása. - A téma aktualitásának kérdése, megvitatása a tanulók között lezajló párbeszéd, vita formájában is lehetséges. Az ókori bölcsélet témakörének tárgyalásakor: - a tanulók Szókratész védőbeszédének olvasásával, feldolgozásával, értelmezésével vehetnek részt a tanulási folyamatban. Az ókori római irodalom témakörénél: - Catullus, Horatius, Vergilius verseinek	Irodalom: A két mű feldolgozásai, rokon-művei (pl.: Fénelon: Télémakhosz, Joyce: Ullysses, Márai: Béke Ithakában) Irodalom: Szapphó kapcsán Babits: Régen elzengtek Sappho napjai Anakreón kapcsán: Radnóti fordítása (a két kor összekötése, a mondanivaló átértelmeződése, a költészet kezdete és vége, ill. a halál kérdése Anakreón és Radnóti korában) Horatius, Vergilius kapcsán: Horatius és Vergilius a magyar költészetben

megértése, feldolgozása, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - a művészi önkifejezés lehetőségeinek megismerésével az önismeret, a világismeret gazdagítása, a művészet iránti fogékonyság felkeltése. - az irodalom történetének és az emberiség történetének összefonódásának, a művészi önkifejezés „ősiségének”, mágikusságának, a művészetnek a napjainkra gyakorolt hatásának felismerése. - Az olvasás, az irodalom, a mítoszok, a világról alkotott elképzelések, az egyes alkotók gondolkodásának megismerése - A műveltség, az olvasás, a szövegértés fejlesztése - az igényes nyelvhasználat fejlesztése.. - A művészi kifejezés sokszínűségére való nyitottság,	klasszikus, a hellenisztikus kor, ókori görög szépségesezmény. Eposz, invokáció, propozíció, in medias res, enumeráció, epikus hasonlat, állandó jelző, csodás elemek (isteni beavatkozások), ismétlődő sorok, szövegrészek, késleltetés, előreutalás. Ritmus, időmértékes verselés, verslábak, sorfajták, strófaképletek, hexameter. Világkép, emberesezmény, utazástoposz, egyén és család, közösség, értékváltás, szerkezet, idővezetés, elbeszélésmód. Szubjektivitás, elégia, epigramma, iamboszköltészet, kardalköltészet, disztichon, himnusz, pentameter. Lírai én, költői magatartás, szerep, élménylira, vershelyzet, keretes szerkezet, idősikváltás, szapphói strófa, dal, anakreóni dal. Kardal, dithürambosz, karvezető, szatírrjáték, drámaverseny, „tragikus triász”, Dionüszosz-kultusz, akció, dikció, thébai mondaör, Labdakidák, tragédia, komédia, konfliktusos dráma, konfliktusos tragédia, a konfliktus, érvrendszer, drámai alaphelyzet, katarzis, expozíció, bonyodalom, tetőpont, (válság) késleltetés (sorsfordulat), katasztrófa, prologosz, sztazimon, epeiszodion, kommosz, exodosz,	elemzése szóban és írásban, - az Aeneis jelentőségének ismerete, a cselekmény lényegének összefoglalása. Phaedrusnak, Ovidiusnak az irodalomra gyakorolt hatása –lehet a példák gyűjtése önálló munka. - Memoriternek javasolt legalább egy költemény Catullustól, Horatiustól. Vergilius IX. eclogájából egy hosszabb részlet. Írásbeli ellenőrzés: értekező típusú írásbeli dolgozatok (fogalmazások) írása. Olvasást ellenőrző dolgozatok írása (címértelmezés, epizódok, szereplők felidézése). Írásbeli ellenőrzés, lehet kifejtendő feladatokkal is. - A magyar költészet darabjaival való összekapcsolás inkább a humán osztályokban lehetséges, magasabb óraszám, a reálosztályokban vagy alacsonyabb óraszám mellett inkább csak utalás szintjén, esetleg a diákok kutatómunkáján keresztül valósítható meg.	(önálló kutatómunka vagy közös összehasonlító elemzések is lehetségesek: pl.: Berzsenyi, Babits, Vas István, Orbán Ottó, Petri György. Horatius – és Vergilius-fordítások 1936-ban és 38-ban) Phaedrus, Ovidius „utóélete az irodalomban, korunkban. Szabó Magda: Pillanat Mozgóképek kultúra: az antik Róma a filmvászon: Gladiátor Színház: ha van lehetőség valamelyik ókori görög dráma színpadi adaptációja

- a szépség összetettségének felismerése, A festészet, a zene, az irodalom találkozásának élménye: zene és festészet az irodalomban. - A hősi epika napjainkra is hatást gyakorló jelentőségének felismerése: hősök, ideálok régen és ma, a költészet ereje, az önkifejezés velünk született vágya, a költészet és az ember, az emberiség kapcsolata, a szépség kérdése, különbség az epika, a líra és a dráma kifejezési módjai között. Digitális kompetencia: - Anyaggyűjtés, kutatómunka – ókori görög és római istenek a képzőművészetben. - Megfelelő honlapok, keresőprogramok használata, - képek rögzítése adathordozóra, - információgyűjtés az ókori birodalmakról, kultúrákról, mítoszokról, költőkről, drámaírókról, filozófusokról, a műveik	exodikon, kórus, sorstragédia, sorsával szembenező ember. Milétoszi filozófusok, dialektikus gondolkodás, filozófiai párbeszéd, athéni iskola, Akadémia, idea-tan, Poétika, hellenisztikus bölcséleti irányzatok, epikureusok, sztoikusok, szkeptikusok. <i>Esztétika, etika, filozófia, színház, színházi hatás összetevői, esztétikai érték, választás, ítéletalkotás, értékelés, erkölcsi érték, jelentésrétegek, szerkezet, jellem, hős, hőstípus, drámai műfajok, tragédia, komédia, dialógus, dikció, szituáció, bonyodalom, tetőpont, megoldás, prolóógus, epilógus, deus ex machina, helyzetkomikum, jellemkomikum</i> <i>2. Az ókori római irodalom</i> A témakör elemei: A római irodalom történelmi, szellemi és művészeti környezete, Catullus, Vergilius, Horatius, Ovidius, Phaedrus munkássága, a római irodalom néhány kiemelkedő alakja. Elsajátítandó ismeretek: az archaikus kor, a latinok letelepedése, a latin nyelv fejlődése, a görög hatás, a Római Köztársaság mint hellenisztikus birodalom, a neoterikusok (Catullus), a		Szakirodalom: Sándor Iván: Nem Oidipusz, nem Antigóné, bizony Iszménénk a főalak. Miért? (tanulmány) Történelem: Az ókori görög színház – régészeti leletek . Az ókori Róma, Augustus kora.

utóéletéről, korunkig érezhető hatásáról. <i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra:</i> - a különböző az európai irodalmi és képzőművészeti alkotások értő befogadása, - nyitottság a különböző korok és népek szokásait, életmódját, világszemléletét illetően, - a más kultúrák iránti érdeklődés felkeltése, - az önművelés részévé emelése, - tolerancia, másság elfogadása, - egyetemes értékek felismerése. - A hősök mindenhol hősök, a hősi epika, a líra és a dráma egyetemes vonásai, egyetemes érvényű kifejezőereje. - Az állatmesék, az átváltozás történetek mögöttes (egyetemes) üzenete.	klasszikus kor, az aranykor (Vergilius, Horatius, Ovidius, Titus Livius), az ezüstkor (Tacitus, Seneca), a késő császárkor . A latin bölcsélet (Cicero, Seneca, Marcus Aurelius). Catullus költészete (Éljünk, Lesbia..., Gyűlölök és szeretek), Catullus hatása. Vergilius munkássága (eclogák, az ekloga műfaj, az Aeneis), (esetleg: az Aeneis és az Iliász/Odüsszeia kapcsolata, Radnóti ecloga-fordítása, az ekloga műfaj Radnóti költészetében, 1938.Pásztori magyar Vergilius). <i>Óraszámától függően javasolt:</i> ókori hősök: Akhilleusz, Hektór, Aeneas – hogyan változik az eszménykép? Pokoljárás- történetek: Odüsszeia, Aeneis: hogyan gondolkodtak az ókori görögök és rómaiak a halál utáni életről (előreutalás Dantéra). Horatius munkássága (Licinius Murenához, carmenek, óda, az arany közép elve, a hajótoposz, Thaliarchushoz, Melpomenéhez, ” élj a mának” gondolat). (Esetleg: Horatius a magyar költészetben – Berzsenyi, Babits, Vas István, Orbán Ottó, Petri György, 1936. Horatius noster) Phaedrus munkássága, Aiszóposz mintája, fabula,állatmese, mögöttes mondanivaló, Phaedrus hatása – La Fontaine, Heltai Gáspár, Pesti Gábor, Örkény István, Romhányi József. Ovidius munkássága,		

<i>Enkép és önismeret, felkészülés a felnőtt életre.</i> - Hősök, példaképek – kikhez szeretnének hasonlítani korunk fiataljai. - Van-e aktualitásuk a régi eposzoknak? - Miért olyan magukkal ragadóak korunk eposzai? Antigoné és Oidipusz története kapcsán: - a többség és az egyén konfliktusai - igazság és megalkuvás kérdése, - bátorság, félelem kérdése, sorsunk felismerése, vállalásának nehézségei. A római költészet kapcsán: - a horatiusi életelvek értékelése, - tarthatóak-e ezek az elvek napjainkban, - mit jelenthettek akkor, mit jelenthettek a 30-as, 40-es évek Magyarországn? - Mit jelenthettek Vergilius eclogái a második világháború idején, mi a IX: ecloga soha el nem évülő üzenete?	Átváltozások (<i>esetleg</i>: hatása – Shakespeare, Goethe, Kafka, Babits, Shaw. Napjaink „szuperhősei”.) Fogalmak: Neoterikusok, epigramma, ekloga, bukolika, eposz, alvilág, óda, carmen, értékszembesítés, <i>toposz</i>, intelem, arany közép, intertextualitás, interkulturalitás, irodalmi hagyomány, szöveghagyomány, allúzió.		

- Mit jelent a költői sorsvállalás, feladatvállalás? - Miért népszerűek a mai napig az átváltozás történetek? Mi az üzenetük?			

3. témakör: A Biblia			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Szókincsfejlesztés, - önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, önálló gondolkodás, - együttműködés. - Vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás,	A Biblia A témakör elemei: a Biblia mint az európai kultúra egyik alappillére, az Ószövetség, az Újszövetség, szemelvények az ószövetségi könyvekből, szemelvények az újszövetségi írásokból.	- Az egyes szemelvények értő és értelmező olvasása, tartalmuk választékos, kifejező összefoglalása, - az egyes történetek metaforikusságának megfigyelése, - a Biblia kulturális jelentőségének felismerése, legalább egy ószövetségi elbeszélés (pl.: József története vagy Izsák feláldozása) elemzése, jelképek kiemelésével, a korabeli	Képzőművészet: A Biblia alakjai, történetei a képzőművészetben Mozgóképkultúra: a Biblia, a bibliai történetek filmes adaptációi

kérdezési, érvelési technikák, - összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás. - Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete. - Szövegértelmezés, szövegértés, - folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - A Biblia jelentőségének, a művészetekre, az irodalomra, sőt a mindannapjainkra gyakorolt hatásának felismerése, - a bibliai történetek, alakok ismerete mint a műveltség, az anyanyelvi kommunikáció, sőt általában véve a kommunikáció szükséges része. Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés,	Elsajátítandó ismeretek: a Biblia szó jelentése, fogalma, jelentősége, világa, szerkezete, metaforikussága, részei, a kanonizáció, a legfontosabb ószövetségi könyvek, Mózes öt könyve, a teremtés története, a bibliai teremtéstörténet összevetése más ókori teremtéstörténetekkel, szimbólumok, számmisztika, számszimbolika az ószövetségi történetekben. Javasolt szemelvények: Teremtéstörténet, Bűnbeesés, Káin és Ábel története, Az özönvíz, Bábel tornya, József története, <i>esetleg</i> Jónás könyve, a zsoltárok közül pedig a 23. zsoltár. Az újszövetségi történetek jobbra ismerősek a katolikus iskolák tanulói számára, ezért az Újszövetségről való összefoglaló, átfogó és legfontosabb tudnivalók elegendőek. Ráfordítható idő esetén javasolt: Máté evangéliuma (Jézus születése, élete, halála), a magvető példázata, Pál I. levele a korinthusbeliekhez, János jelenéseiből részletek. Az ószövetségi és újszövetségi szemelvényeket ajánlott úgy megválogatni (hiszen mindegyik történet ismert történet a tanulók számára), hogy azok – ezúttal – irodalmi szempontból is érdekessé váljanak, a korabeli emberek gondolkodásmódjának tükréivé.	emberek életére, világára vonatkozó részletek kiemelésével. - Legalább egy zsoltár elemzése (pl.: 23. zsoltár), szerkezeti, stilisztikai elemzéssel. - A Biblia, a bibliai történetek más művészeti ágakkal (de közöttük az irodalommal is) való összekapcsolása támaszkodhat önálló kutatómunkára is. Ellenőrzés írásban és szóban: zsoltárelemzés, elbeszélés elemzés, tényanyagra rákérdező feleletek írásban és szóban.	(pl.: Pasolini, Zefirelli, stb.) Babel (Alejandro Gonzalez, Innarritu filmje) Földrajz: a Biblia tájai Történelem: a Biblia történelmi háttere Informatika: önálló gyűjtőmunka

- vázlatkészítés, - anyagyűjtés, - összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - az olvasott szövegek megértése, feldolgozása, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). Eszztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - Cél a művészi önkifejezés változatos lehetőségeinek megismerésével az önismeret, a világismeret gazdagítása, a művészet iránti fogékonyság felkeltése. - az irodalom történetének és az emberiség történetének a Bibliával való összefonódásának felismerése. - A Biblia, a korabeli emberek gondolkodásmódjának,	Ugyanakkor kiemelendő az egyes történetek óriási kulturális hatása, a történetek beépültek az egyetemes kultúrtörténet rendjébe, általánosan ismert jelképekké válva. Az apostolok és attribútumaik, a képzőművészeti alkotásokon, a legfontosabb Bibliafordítások (Szeptuaginta, Vulgata, Luther-fordítások, Huszita Biblia, Sylvester-fordítás, Károlyi-fordítás, Káldi-fordítás. Fogalmak: Biblia, Ószövetség, Újszövetség, létértelmezési keret, biblosz, metaforikusság, retorikusság, genezis, apokalipszis, kanonizáció, kánon, apokrif, szimbólum, számszimbolika, archetípusok, elbeszélés, példázat, parabola, zsoltár, ABA szerkezet, metafora, metonímia, gondolatrítmus, mondatpárhuzam, evangéliumok, evangélisták, apostolok, attribútumok, Messiás, példabeszéd, példázat, többretegű jelentés, prédikáció, zsoltár, evangélium, példázatos történet, prófécia, apokalipszis, bibliafordítások.		

világképének, a világról alkotott elképzeléseinek, hitvilágának a megismerése. - A szövegértés fejlesztése, a nyelvhasználat fejlesztése. -A művészi kifejezés sokszínűségére, a szépség összetettségére, festészet, zene, irodalom találkozásának élményére való nyitottság kialakítása, ami a lélek fejlődésének elengedhetetlen része. Digitális kompetencia: - Anyaggyűjtés, kutatómunka – a Biblia, a bibliai történetek, alakok a képzőművészetben. Megfelelő honlapok, keresőprogramok használata, képek rögzítése adathordozóra, információgyűjtés. <i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra:</i> - a különböző az európai irodalmi és képzőművészeti alkotások értő befogadása,			

- nyitottság a különböző korok és népek szokásait, életmódját, világszemléletét illetően, - a más kultúrák iránti érdeklődés felkeltése, az önművelés részévé emelése, - tolerancia, másság elfogadása, - egyetemes értékek felismerése). - Felismerni, hogy a Bibliának mint az egyetemes kultúra részének, mint az európai civilizáció kódjának, mint általános létértelmezési keretnek az ismerete hozzátartozik a művelt, teljes értékű európai léthez. <i>Énkép és önismeret, felkészülés a felnőttlétre:</i> - A Biblia olyan általános érvényű, a lét minden síkjára vonatkoztatható gondolatokat, irányelveket tartalmaz, melyek nemcsak a hívők, hanem a nem hívők számára is érthetőek, elfogadhatóak, a Biblia által			

közvetített értékek örökérvényűek. Mindennek a megértetése, elfogadtatása feltétlenül fontos az énkép és az önismeret fejlesztéséhez, hiszen az az erkölcsi norma, melyhez viszonyulnunk kell, mely minden ember számára követendő kell, hogy legyen, itt körvonalazódik leginkább. - Az a tény, hogy a Biblia nemcsak a hívők szent könyveként vizsgálható és értékelhető, új megvilágításba is helyezheti a témakört a keresztény tanulók számára (is): az Ószövetség mint az ókori héberek történelmi, irodalmi, kultúrtörténeti, hitvilágát illető gyűjtemény, mint az európai kultúra egyik alapköve, mint összekötő kapocs az egyes népek és kultúrák között, messze föléemelkedik a Bibliát „pusztán” keresztényi szempontokból megítélő álláspontnak. - A Biblia, a bibliai történetek tanításakor számos olyan kérdés vetődik, vetődhet fel, mely a tanulók lelki formálódásának, értékes felnőtté			

válásának szempontjából igencsak fontos: igazság, hazugság, becsület, szeretet, sorsvállalás, hűség, kitartás, másokkal szembeni állásfoglalás, gyengébbek felkarolása, lopás, árulás kérdése, tolerancia, elfogadás, stb. - Fontos annak a felismerése is, hogy a bibliai történetek, alakok ismerete nélkül számos irodalmi alkotás érthetetlen, bizonyos jelentésrétegek ismeretlenek, megfejtethetetlenek maradnának. Digitális kompetencia: - Anyaggyűjtés, - kutatómunka – ókori görög és római istenek a képzőművészetben. - Megfelelő honlapok, keresőprogramok használata, képek rögzítése adathordozóra, információgyűjtés. <i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra:</i> - a különböző az európai irodalmi és			

képzőművészeti alkotások értő befogadása, - nyitottság a különböző korok és népek szokásait, életmódját, világszemléletét illetően, - a más kultúrák iránti érdeklődés felkeltése, az önművelés részévé emelése, - tolerancia, másság elfogadása, - egyetemes értékek felismerése. - Az ókeresztény és a latin nyelvű egyházi irodalom, a trubadúrlíra és a lovagi epika az európai kultúra része. - Dante műve pedig mind a mai napig az egyetemes kultúra egyik legkiemelkedőbb alkotása, melyre minden európai nép irodalma épít, melynek motívumai, sorai újra és újra felbukkannak a különböző irodalmi és képzőművészeti alkotásokban.			

<i>Énkép és önismeret, felkészülés a felnőttlétre:</i> - Az ókeresztény és a latin nyelvű egyházi irodalom alkotásai a korabeli kereszténység gondolkodásmódját tükrözik, csakúgy, mint Dante Isteni színjátéka. - A művek mondanivalója, a művekben kifejeződő félelmek, remények a mai embert is foglalkoztatják, a mai kor emberére is hatnak, így módon a felnőttlétre is irányadók lehetnek azok a tanulságok, gondolatok, melyek a művek elolvasásakor megszületnek a tanulóknál.			

4. témakör: A középkor irodalma			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Szókincsfejlesztés, önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, együttműködés.	A középkor irodalma A témakör elemei: A középkor irodalmának történelmi, szellemi, művészeti környezete, az ókeresztény irodalom, Szent Ágoston, Assisi Szent Ferenc, Jacopone da Todi, Ómagyar Mária-	- Értő, értelmező szövegolvasás. - Értő, elmélyült tartalmi összefoglalás, a himnuszok átfogó elemzése. - Emelt óraszámánál a Trisztán és Izolda elolvasása elvárható. - Dante művéből szemelvények olvasása, a pokol beosztásának ismerete.	Irodalom – a középkor világa: Halotti beszéd: Kosztolányi, Márai Sándor verse

- Vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdészi, érvelési technikák, - összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás. - Műnemek, műfajok és sajátosságai ismerete. - Szövegértelmezés, szövegértés, folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - A nyelvelmékek kapcsán a magyar nyelv korabeli állapotának ismerete a magyar nyelvhez (az anyanyelvhez) való viszonyulást fejleszti. Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, - összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák,	síralom, Halotti beszéd, Margit-legenda, Lovagi irodalom, trubadúrlíra, vágánsköltészet. A középkor és a reneszánsz határán: Dante és Villon. Elsajátítandó ismeretek: a középkori kultúra kezdete, a középkor világképe, a patrisztika és a skolasztika kora, román és gót stílus, az ókeresztény irodalom, kiemelkedő himnusz-költők, az ókeresztény irodalom legfontosabb műfajai, Szent Ambrus jelentősége, Szent Ágoston és a Vallomások, szerzetesrendek és jelentőségük, latin nyelvű egyházi irodalom (templomos énekek, prédikációk, imádságok, passiók, példák, látomások, himnuszok, legendák), a magyar irodalom kezdetei (a Tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd Ómagyar Mária-síralom, , gesták, krónikák,, legendák (Margit-legenda). A virágzó középkor irodalma, a világi irodalom, a nemzeti nyelvű lovagi irodalom, lovageposz, lovagregény, mondák, mondakörök legendák, Trisztán és Izolda, Roland-ének, trubadúrlíra, Vogelweide, latin nyelvű diákköltészet, vágánsköltészet, Carmina Burana. A középkor és a reneszánsz határán: Dante és Villon. Az Isteni színjáték, Odüsszeia-Aeneis-Isteni színjáték, Villon balladái,	- Az egyes művek mögöttes üzenetének, metaforikusságának megfigyeltése. A kapcsolódási lehetőségeket illetően a tanári munka támaszkodhat a tanulók kutatómunkájára, olvasásélményeire. Memoriter: Villon egyik balladája, részlet az Isteni színjátékból. Ellenőrzés írásban és szóban: megadott szempontok alapján való értelmező-kifejtő, tényanyagra rákérdező szóbeli és írásbeli munkák.	Vogelweide kapcsán: Radnóti-fordítás, Radnóti: Erőltetett menet Villon kapcsán: Faludi-fordítás Dante kapcsán: Babits, az Isteni színjáték fordítója. A középkor témaköréhez több regény is kapcsolható, melyek jelenleg is kaphatóak a könyvesboltokban pl.:(Juliette Benzoni: Jeruzsálem lovagjai sorozat, Rakovszky Zsuzsa: A kígyó árnyéka, Ken Follet: A katedrális, Umberto Eco: A rózsza neve, stb.) A középkori színjátszáshoz: Akárki Zene: középkori gregorián énekek, Orff: Carmina Burana,

- Bibliográfiakészítés - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - az olvasott szövegek megértése, feldolgozása, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség - a művészi önkifejezés változatos lehetőségeinek megismerésével az önismeret, a világismeret gazdagítása, a művészet iránti fogékonyság felkeltése. - A középkori kultúra gazdagságának felismerése, - a magyar irodalom kialakulásának nyomon követése, nyelvméleink, a korabeli magyar nyelv állapotának, kifejezőképességének ismerete, - az irodalom és a művészi önkifejezés fejlődésének nyomon követése	Nagy Testamentum. A középkori színjátszás. Fogalmak: középkor, patrisztika, skolasztika, ókeresztény irodalom, vallomás-irodalom, szerzetesrendek, hét szabad művészet, román stílus, gótika, gregorián, himnuszköltészet, szekvencia, alliteráció, figura etymologica, intelmek, legendák, geszták, krónikák, prédikációk, lovagi irodalom, lovagi eposzok, lovagregények, trubadúrlíra, trubadúrok, touvéres-ek, minnesangerek, nibelungizált alexandrin, vándordíák, goliard, ballada forma, oktáva, rondó, testamentum, haláltánc, tolvajnyelv, tercina, allegorikus kifejezés mód, Misztériumok, moralítások, mirákulumok.		Képzőművészet: Dante-illusztrációk (Doré, preraffaelita festők, stb.), a középkori világ a képzőművészetben Mozgóképkultúra: - középkori lovagi történetek filmes adaptációi: Arthur király, Trisztán és Izolda. -középkor a filmvászonon: Mennyei királyság, Napfivér, Holdnővér, Lovagregény, Ben-Hur, stb. Informatika: Anyaggyűjtés

- az esztétikai érzék, az értékítéletét, az értékes és az értéktelen közt való különbségtétel képességének fejlesztése.			
<i>Hon- és népismeret:</i> A középkori Magyarország			

5. témakör: A reneszánsz irodalma			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Szókincsfejlesztés, - önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, - Együttműködés, vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdezői, érvelési technikák, - összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás.	A reneszánsz irodalma A témakör elemei: A reneszánsz irodalmának történelmi, szellemi, művészeti környezete, Petrarca munkássága, Boccaccio munkássága, Humanizmus és reformáció Magyarországon, a Janus Pannonius költészete, Balassi Bálint költészete, az angol reneszánsz, az angol reneszánsz színház, Shakespeare, Rómeo és Júlia, Hamlet, (Vihar), a spanyol reneszánsz, Cervantes, a reneszánsz és a reformáció néhány kiemelkedő alakja. Elsajátítandó ismeretek: A reneszánsz szó jelentése, elterjedése, a reneszánsz korának viszonyulása a középkorhoz, a	- A történelemből, művészettörténetből tanultak összekötése az irodalmi ismeretekkel. - Önálló anyaggyűjtés a témával kapcsolatban: internet (képek, cikkek, információk), könyvtár (albumok, életrajzok, témával kapcsolatos regények, irodalmi művek, szakirodalmak). - Komplex verselemzések készítése: Petrarca, Janus Pannonius, Balassi verseiből. - Shakespeare tragédiáinak (Rómeo és Júlia, Hamlet, esetleg A vihar) értő, értelmező olvasása, tartalmuk átfogó ismerete, szerkezetük ismerete. A drámai hősök lelki vívódásának, tragédiájának összetettségét, lényegét, a drámák aktualitásának okát illető	Történelem: az itáliai reneszánsz, városállamok Képzőművészet, művészettörténet: Reneszánsz festészet, szobrászat (Giotto, Masaccio, Botticelli, Mantegna, Leonardo, Michelangelo, Tiziano, Donatello, Van Eyck, Dürer, Bosch, Breughel) építészet. Dante és Boccaccio a képzőművészetben A manierizmus és képviselői (Tiziano, Raffaello,).

- Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete. - Szövegértelmezés, szövegértés, - folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - Az irodalom jelentőségének, mindannapjainkra gyakorolt hatásának felismerése, - az olvasásnak a nyelvre, a kifejezőképességre, az írásbeli és a szóbeli megnyilatkozások minőségére gyakorolt hatásának felismerése. - A műveltség, az olvasottság, a tájékozottság, a nyelvi igényesség kapcsolatának megértése, az ezen a téren való önfejlesztés igényének megfogalmazása, átértékelése. Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés,	humanizmus, a reformáció, Gutenberg és a könyvnyomtatás, bibliafordítások, tragédiák, fabulák, históriás énekek, széphistóriák, iskoladrámák és hitvitázó drámák, a reneszánsz festészet nagy alakjai, a reneszánsz korának zenéje. Petrarca Daloskönyve, Petrarca hatása, Boccaccio Dekameronjának jelentősége, Dante-életrajza. A humanizmus és a reneszánsz Magyarországon, Janus Pannonius költészete (Búcsú Váradtól, Egy dunántúli mandulafáról, Mars istenhez békességért), Balassi Bálint költészete, a Balassa-kódex, (Hogy Júliára találja...), Júlia-versek, Anna-versek, Célia-versek, Egy katonaének, Kiben bűne bocsánatáért... Adj már csendességet...). Az angol reneszánsz, az angol reneszánsz színház, Shakespeare pályaképe, legfontosabb drámái, szonettjei, a petrarcai és a shakespeare-i szonett közti különbségek, Shakespeare drámáinak nyelvezete, Romeo és Júlia, témája, szerkezete, reneszánsz vonásai, múlhatatlan időszerűségének, népszerűségének titka. Hamlet, a téma, a szerkezet, a hamleti jellem, a tragédia többrétűsége, szó, gondolat és tett diszharmóniája, Hamletnek, mint a reneszánsz embernek a vágyai és a	egyéni és az órán elsajátított, megbeszélte vélemény kifejtése. A drámák szereplőinek, jellemüknek ismerete. Memoriter: legalább egy vers Balassitól és Janus Pannoniustól, esetleg egy szonett Shakespeare-től. Ellenőrzés írásban és szóban – elemző, kifejtendő és feladatmegoldó feleletek és írásbeli dolgozatok.	Zenetörténet: a reneszánsz zene (Lassus, Palestrina) Shakespeare kapcsán – Irodalom: John Mortimer: Will Shakespeare Kultúrtörténet: Machiavelli, Thomas More, Campanella, Kopenikus, Giordano Bruno, Galilei, Kepler, Gutenberg., Film, mozgókép kultúra: Szerelmes Shakespeare, Sok hűhó semmiért, Hamlet-feldolgozások, Romeo és Júlia-feldolgozások. Képzőművészet: Shakespeare-hősök a festészetben Színház: ha van lehetőség, egy Shakespeare- darab megtekintése

- anyagyűjtés, - összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - az olvasott szövegek megértése, feldolgozása, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). - Komplex verselemzések előkészítése, előadása, verselemző írásbeli munkák készítése, - drámai művek elemzésének előkészítése, a drámák kompozíciós vizsgálata, a konfliktusok összetettségének vizsgálata, kifejtése, értelmezése, jellemrajzok készítése.	vágyak megvalósíthatatlanságából eredő sajátos tragédiája. Hamlet utóélete, népszerűségének, időszerűségének titka. Shakespeare szonettjei. A spanyol reneszánsz jellemzői, Cervantes különleges alakja, a Don Quijote különleges helye az irodalmi művek sorában. Kiemelkedő reneszánsz szerzők, alakok: Chaucer, Thomas Kyd, Marlowe, Lope de Vega, Heltai Gáspár, Szkhárosi Horvát András, Sztárai Mihály, Bornemissza Péter, Szenci Molnár Albert, Rimay János. Fogalmak: reneszánsz, humanizmus, szonett, canzone, ballata, novella, epigramma, búcsúvers, poeta doctus, elégia, újplatonizmus, reformáció, fölió, bibliafordítások, prédikátor-költők, tragédia, fabula, históriás ének, széphistóriák, udvarló költemények, versciklus, ütemhangsúlyos verselés, Balassi-strófa, vitézi ének, pilléres szerkezet, istenes énekek. Az angol reneszánsz, színház, dráma, tragédia, komédia, színmű, drámai hős.		Janus Pannounius kapcsán: Történelem, régészet: Mátyás és kora, a visegrádi vár, Szent László-herma Irodalom: Arany János: Toldi estéje, 5.ének Balassi kapcsán: Történelem: A reformáció Magyarországon, a török elleni küzdelem. Informatika: önálló kutatómunka a reneszánszhoz kapcsolódó témakörökben Könyvtár: albumok, irodalmi alkotások, kapcsolódó irodalmi alkotások, szakirodalmak.

Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - a művészi önkifejezés változatos lehetőségeinek megismerése, - az önismeretet, a világismeretet gazdagítása, a művészet iránti fogékonyság felkeltése. - az irodalom történetének és az emberiség történetének összefonódásának, a művészi önkifejezés mágikusságának, a művészet napjainkra gyakorolt hatásának felismerése. - Az olvasás, az irodalom, a mítoszok, a világról alkotott elképzelések, az egyes alkotók gondolkodásának megismerése. - A műveltség, az olvasás, a szövegértés, az igényes nyelvhasználat fejlesztése. - A művészi kifejezés sokszínűségére való nyitottság kialakítása, - a szépség összetettségére, a festészet, a zene, az irodalom találkozásának élményére való			

nyitottság fejlesztése (zene és festészet az irodalomban). Digitális kompetencia: Anyaggyűjtés – képek, információk, szakirodalmak. <i>Hon- és népismeret:</i> A reneszánsz kori Magyarország <i>Énkép és önismeret:</i> A reneszánsz korának különlegessége, kapcsolata korunkkal, Janus Pannonius és Balassi mint korunkból, környezetükből kiemelkedő emberek, a különlegesség, a másság kérdése. A korának problémáira érzékeny emberek sorsa. Hamlet és a Romeo és Júlia c. drámák kapcsán számos, a tizenéveseket is nagyon érdeklő, érintő kérdés megtagyálása az énkép és z önismeret kompetenciájának fejlesztését szolgálhatja. teljes emberként létezni, szó, gondolat és tett összhangjában létezni,			

a barátság, a szerelem, az áldozatvállalás, az önfeláldozás, az igazságosság kérdései, az állandóság és a változás kérdése, a másság kérdése, önmagunk vállalásának kérdése, szembeszállás vagy behódolás az adott társadalmi rendet, hatalmat illetően, a szeretet lehetőségei, határai – ezek mind aktuális kérdései korunknak is. Az erre való ráébredés, a kérdéseken való gondolkodás elengedhetetlen része a felnőttlétre való felkészülésnek. <i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra:</i> - a különböző az európai irodalmi és képzőművészeti alkotások értő befogadása, - nyitottság a különböző korok és népek szokásait, életmódját, világszemléletét illetően,			

- a más kultúrák iránti érdeklődés felkeltése, az önművelés részévé emelése, - tolerancia, másság elfogadása, - egyetemes értékek felismerése. - A reneszánsz festészet, szobrászat, építészet alkotásai, Shakespeare művei mint az európai kultúra részei, melyekre minden európai nép kultúrája, irodalma épít, motívumaik, újra és újra felbukkannak a különböző irodalmi és képzőművészeti alkotásokban.			

6. témakör: A barokk irodalma			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Szókincsfejlesztés, - önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, - együttműködés. - Vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdező, érvelési technikák,	A barokk korszak irodalma A témakör elemei: a barokk, az irodalmi barokk, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós, Tasso, a barokk eposz, a barokk eszménykép, A szigeti veszedelem, politikai esszék, a kuruc kor irodalma. (Kiegészítő anyag lehet emelt óraszám esetén a humán osztályban: a spanyol barokk: Calderón: az élet álom c. műve)	- A szöveggyűjteményben található szemelvények értő, értelmező elolvasása, - a barokk eposz és a Szigeti veszedelem barokk jellemzőinek ismerete, a barokk eposz alapvető fogalmainak ismerete, - a Szigeti veszedelem cselekményének ismerete, - a tartalom összefüggő, logikus előadása élőszóban. - A Szigeti veszedelem elhelyezése saját	Történelem: A barokk korának történelme, Magyarország a kuruc korban, szigetvár ostroma. Képzőművészet, művészettörténet: Barokk építészet,

- összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás - Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete. - Szövegértelmezés, szövegértés, folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, - összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - az olvasott szövegek megértése, feldolgozása, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése).	Elsajátítandó ismeretek: a barokk jellemzői, az irodalmi barokk jellemzői, a barokk irodalmának nagy alakjai – Tasso, Milton. Pázmány Péter és vitairatai, Prédikációi. Zrínyi Miklós életpályája, a barokk eposz jellemzői, Az Adriai tengernek Syrenaia, embléma, a barokk eszménykép és Zrínyi Szigeti veszedelme, a Szigeti veszedelem mintái, forrásai, az eposz megírásának célja, fogadtatása, utóélete, kapcsolata Zrínyi politikai írásaival. A kuruc kor költészete, Mikes Kelemen törökországi levelei. Fogalmak: a barokk, eposz, elbeszélő, elbeszélői nézőpont, narráció, cselekmény, belső monológ, leírás, egyenes beszéd, függő beszéd, szabad függő beszéd, dialógus, vitairat, prédikáció, retorika, körmondat, a barokk eposz, athleta Christi, imitatio Christi, história és fikció, heroizált tárgy és hős, embléma, táncdalok, bujdosóénekek, levél, napló, fiktív levél.	korában, a Zrínyi-életműben. - A kuruc költészetet., irodalmat, Mikes alakját illető előzetes ismeretek összekötése az új információkkal, ismeretekkel. - A kapcsolódási lehetőségek felkutatása (építészet, festészet, szobrászat, zen, irodalom) lehet önálló vagy csoportos munka is.	szobrászat, festészet, a magyar festészet és a magyar barokk kapcsolata, Zrínyi, Mikes, Rákóczi alakja a magyar képzőművészetben a barokk kor, a 17. és a 18. század metszetei, miniatúrái. A rokokó festészete: Fragonard, Watteau Neoklasszicizmus: David festészete A 17. századi flamand festészet (Van Dyck, Rembrandt, Vermeer, Velazquez) Zene: Monteverdi, Vivaldi, Bach, Handel Földrajz: A korabeli Spanyolország, a korabeli Magyarország, Horvátország, Törökország, Rodostó

- Elemzési szempontok alapján a Szigeti veszedelem elemzésének, vizsgálatának előkészítése, az eredmény előadása írásban vagy szóban, , - az eposz kompozíciós vizsgálata, a történet, a jellemek, a cél és a megvalósítás, a valóság és a fikció összetettségének vizsgálata, kifejtése, értelmezése, jellemrajzok készítése. - A véleményalkotás fejlesztése, egy-egy irodalmi mű, alak, alkotó megközelítést illető lehetséges nézőpontok többszintűségének felismerése. Digitális kompetencia: Anyaggyűjtés – képek, információk, szakirodalmak. <i>Énkép és önismeret:</i> - Zrínyi Miklósnak a magyar irodalomban elfoglalt			Zenetörténet: A barokk zene Irodalom: Tasso: A megszabadított Jeruzsálem, Milton: Az elveszett paradicsom, Calderón: Az élet álom, a spanyol reneszánsz és barokk ideje: Arthuro Pérez-Reverte: Alatriste kapitány, Tracy Chevalier: Leány gyöngyfülbőlvalóval

különös helye: harcos és író egyszerre. - A hazáért sorsot vállaló vátesszeg első alakja – hagyományteremtő, útnyitó ember. - Ennek felismerése, a becsület kérdésének, fontosságának körbejárása fontos lépése. állomása az önismeretnek, énképalakításnak. - Önmagunk felvállalása, mások buzdítása, másokért való felelősség érzet és vállalás, Isten, haza, család szolgálata mint múlhatatlan értékek és erkölcsi elvek – mindez fontos a becsületes és tiszta felnőttlét megéléséhez is. Ezek felismerése nélkülözhetetlen a mai fiatalság számára. <i>Hon- és népismeret:</i> A barokk Magyarország			

7. témakör: A klasszicizmus irodalma			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Szókincsfejlesztés, önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, együttműködés. - Vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdéses, érvelési technikák, - összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás. - Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete. - Szövegértelmezés, szövegértés, folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, összegzés, rendszerezés,	A klasszicizmus irodalmából A témakör elemei: A francia klasszicizmus, a racionalizmus, a klasszicista dráma, Corneille, Racine, Molière, Tartuffe Elsajátítandó ismeretek: A francia klasszicizmus, Descartes és a racionalizmus, a Napkirály udvara, a klasszicizmus és a felvilágosodás kora, Boileau, Corneille és Racine alakja a francia klasszicista tragédiák korában, Molière életpályája, legfontosabb vígjátékai, forrásai, hősei, a Tartuffe cselekménye, szereplői, kompozíciója, tanulsága. (emelt óraszám esetén: Corneille: Cid vagy Racine: Phaedra, Molière: A fősvény) Fogalmak: klasszicizmus , racionalizmus, józan ész, hármas egység szabálya, felvilágosodás , komédia , commedia dell'arte , farce, alexandrin, rezonőr, helyzetkomikum , jellemkomikum , jelenet , motívumismétlés, fordulat . A Tartuffe utóélete, hatása.	- A történelmi, művészettörténeti előismeretek összekapcsolása az irodalmi ismeretekkel. - Önálló, egyéni kutatómunka a témákat és a lehetséges kapcsolódási témákat illetően. - A Tartuffe vagy A fősvény értő, értelmező elolvasása, tartalmának megfelelő, kifejező ismerete, élőszóbeli ismertetése, a kompozíció, a jellemek ismerete, az új fogalmak beépítése a szókincsbe. - A mű tanulságainak levonása, a mű aktualitásának tisztázása, humor és kritika kapcsolatának felfedezése. - Elgondolkodás: korunk irodalmából (irodalmi mű, tévé- vagy rádióműsor, stb.) lehet-e példát hozni humor és kritika összekapcsolására? Ellenőrzés írásban és szóban: értelmező, kifejtő és/vagy feladatközpontú, rákérdező típusú dolgozatok, feleletek formájában.	Képzőművészet, művészettörténet: A klasszicizmus festészete, építésze, a rokokó, A klasszicizmus korának divatja, öltözködése. Versailles. Színház: Egy Molière-darab megtekintése Film, mozgóképkultúra: A fősvény (Louis de Funès előadásában), Molière (Romain Duris előadásában), Minden reggel (Dépardieu), Cyrano (Dépardieu), stb. Irodalom: Corneille, Racine és Molière kortársai, alkotásaik utóélete.

- memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - az olvasott szövegek megértése, feldolgozása, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). Digitális kompetencia: Anyaggyűjtés – képek, információk, szakirodalmak. <i>Énkép és önismeret:</i> - A klasszicista drámák és a hősök által közvetített értékek időszerűsége: hűség, hazaszeretet, dicsőség, áldozathozatal, nemeslelkűség, mai is meglevő értékek.. - A Tartuffe erkölcsi tanulsága: hazugság, álnokság, beképzeltség, önteltség, fanatizmus, rend és harmónia utáni vágy, valósi és megjátszott hit, hit és			

hiszékenység, erkölcs és erkölcstelenség, szeretet és kihasználás, közös és önös érdek, érvényesülés, stb. Mindezen problémák körbejárása, napjainkra vonatkoztatása fontos lehetőség a fiatalság nevelésére, érzékenyebbé, figyelmesebbé tételére.			

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalom-tár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimum szint az 50% elérése.

A fogalomtárban dőlt betűvel az emelt szintű érettségi követelményeit, vastagon szedett betűvel a középszintű érettségi követelményeit jelöltük. A továbbiakban csak az előzőekben még elő nem fordult fogalmakat jelöljük dőlt vagy vastagon szedett betűvel.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar irodalom**10. évfolyam****Óraszám****Általános és reál tantervű osztály: 74/év, 2/hét****Humán tantervű osztály: 111/év, 3/hét****Ajánlás az éves óraszám felosztására**

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám	
		Általános és reál	Humán
1.	Az európai felvilágosodás irodalmából	15	20
2.	A magyar felvilágosodás irodalmából	20	25
3.	Az európai romantika irodalmából	12	25
4.	A reformkorszak és a magyar romantika irodalmából	25	38
	Összefoglalás	2	3

1. témakör: Az európai felvilágosodás irodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - A meglévő ismeretek előhívása, kiegészítése, - lényegkiemelés, - az irodalmi nyelv használata, - a szaknyelv használata, - értékelés, - kritika, - a szó szerinti és a metaforikus jelentések megkülönböztetése, - a megfelelő szókincs használata, - Szókincsfejlesztés, - önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, együttműködés, vitatkozás, - véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdészi, érvelési technikák - összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal	Az európai felvilágosodás irodalmából A témakör elemei: a felvilágosodás, klasszicizmus, a szentimentalizmus, az angol próza és a modern regény születése, Defoe, Swift, a francia próza, Voltaire, Rousseau, a német felvilágosodás irodalma, Goethe, Schiller. Elsajátítandó ismeretek: a felvilágosodás eszmerendszere, Bacon, Hume gondolatai, Descartes racionalizmusa, az Enciklopédia, az enciklopédisták (Diderot, D'Alembert, Montesquieu, Rousseau, stb.), az empirizmus, a klasszicizmus, a klasszicizmus műfajai, alapelvei, a szentimentalizmus, a szentimentalizmus műfajai. Az angol felvilágosodás és a modern regény megszületése, a pikareszk regény, Defoe, Swift, Richardson, Fielding, Sterne. Defoe Robinsonja mint az angol kispolgár hőskölteménye, a robinzonád mint a kalandregény új válfaja, Swift regénye mint társadalmi	- A szöveggyűjteményben található szemelvények értő, értelmező elolvasása, átfogó ismerete. - A lehetséges kapcsolódási anyagokat, témákat illető kutatómunka, megfelelő tájékozottság elérése a kor más művészeti ágait, területeit illetően. - Voltaire Candide-jának elolvasása és / vagy Az ifjú Werther szenvedései – mint két reprezentatív műve a felvilágosodás korának. - Vázlatkészítés, tanári szempontok alapján való értekező típusú írásbeli munkák készítése, - olvasmány feldolgozás megadott szempontok figyelembevételével, - önálló véleményalkotás, a művek mögöttes mondanivalójának, üzenetének megfjtése, korunkra való vonatkoztatása, igazságtartalmuk vizsgálata, értékelése. - Az egyes művek jelentőségének, az irodalomtörténet későbbi szakaszaira gyakorolt hatásának felismerése, a	Történelem: A felvilágosodás kora Európában, a francia forradalom és hatása. Képzőművészet, művészettörténet: a klasszicizmus és a szentimentalizmus a képzőművészetben Faust alakja a képzőművészetben Irodalom: a felvilágosodás, a klasszicizmus irodalmi alkotásai (Diderot, Montesquieu, Schiller, La Rochefoucauld, Laclos, Mme de Lafayette, stb.) Informatika: gyűjtőmunka, anyaggyűjtés, képek, információk, kutatás

való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás. - Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete. - Szövegértelmezés, szövegértés, - folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - Az irodalom jelentőségének, mindannapjainkra gyakorolt hatásának felismerése, az olvasásnak a nyelvre, a kifejezőképességre, az írásbeli és a szóbeli megnyilatkozások minőségére gyakorolt hatásának felismerése. - A műveltség, az olvasottság, a tájékozottság, a nyelvi igényesség kapcsolatának megértése, az ezen a téren való önfejlesztés igényének megfogalmazása, átérése.	szatíra, paródia, kegyetlen kritika. A francia felvilágosodás irodalma: Voltaire Candide-ja, tézisregény, pikareszk (utaztató) regény, társadalomkritika. Rousseau értekezései, pedagógiai regénye, szépirodalmi művei, Rousseau és a felvilágosodás, az enciklopédisták, Rousseau és a szentimentalizmus. Az angol és a francia felvilágosodás hatása. A német felvilágosodás és klasszika, Lessing és Winckelmann gondolatai, a Sturm und Drang, Goethe kiemelkedő művei: Az ifjú Werther szenvedései (szentimentalista levélregény), Faust (drámai költemény), a Faust hatása, utóélete, A vándor éji dala (lied),/ Emelt óraszám esetén: Schiller (drámái mint a polgári dráma alapjai)/. Fogalmak: felvilágosodás, racionalizmus, empirizmus, enciklopédia, didaktikus irodalom, tanköltemény, államregény, nevelődési regény, szatíra, pikareszk regény, robinzonád, szatíra, szarkazmus, társadalmi paródia, tézisregény, szentimentalizmus, naplóregény, levélregény, fejlődésregény, dal, lied, drámai költemény, emberiség-dráma, világirodalom (Goethe).	megszerzett és elsajátított tudásanyagba való integrálása. Ellenőrzés írásban és szóban: kifejtő-értelmező, tényanyagra rákérdező, megadott szempont alapján készült elemző típusú feleletek és írásbeli munkák.	Matematika, fizika, kémia, biológia (botanika, , kertészet) földrajz (felfedezések), csillagászat, stb. A felvilágosodás korának nagy felfedezései. Zenetörténet: a felvilágosodás és a klasszicizmus idejének zeneszerzői, művei, hangszerei. (pl.: a Faust feldolgozásai) Divattörténet, kultúrtörténet: a felvilágosodás korának öltözködése, szokásai.

Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - az olvasott szövegek megértése, feldolgozása, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). - Motiváló erő lehet annak megértése, hogy a felvilágosodás korának felfedezései egészen napjainkig éreztetik hatásukat, illetve az a tény, hogy szinte egyedülálló módon kapcsolhatók össze a más tantárgyakkal kapcsolatban tanult információk, tények az irodalomórán tanultakkal.			

Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - a művészi önkifejezés lehetőségeit illető ismeretek, az önismeret, a világismeret gazdagítása, - a művészet iránti fogékonyság felkeltése. - A művészet társadalomformáló, igazság kimondó szerepének felismerése a művészi alkotások megítélésnek formálásában is segítséget nyújthat. Digitális kompetencia: - Önálló vagy csoportos kutatómunka egy-egy megadott témával, témakörrel kapcsolatban – megfelelő honlapok megnyitása, információ és képanyag rögzítése, szövegszerkesztés, beszámoló készítése, stb. <i>Énkép és önismeret:</i> - A felvilágosodás korának művészi alkotásait vizsgálva számos olyan kérdés merülhet fel az irodalomórán, melynek megtárgyalása, megvitatása a világról, az			

emberről, az ember világban betöltött, betöltendő szerepéről, helyéről szól. - A Faust kapcsán a boldogság, a munka, a másokért való áldozathozatal, felelősség vállalás kérdése, a szerelem, szeretet, az önzés kérdése, a pénz, a politika, a hatalom szerepe világunkban. - A francia felvilágosodás tárgyalásakor sor kerülhet az értelemnek és az érzelemnek az emberi életben betöltött szerepéről elgondolt vélemények megvitatására, a tudomány lehetőségeire, korlátaira, korunk tudománnyal kapcsolatos problémáira, a tudósok felelősségére. - Mindezek megbeszélése sok tekintetben segítheti a tanulók megfelelő lelki fejlődését. <i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra:</i> - A felvilágosodás korának felfedezései, gondolatai átívelnek az országhatárokon, minden európai országban a fejlődés (nyelvi, tudományos)			

fontos lépcsőfoka volt. Ennek a kornak a gondolkodói mind az egész európai civilizáció minőségét, formálódását meghatározó emberek. Mindennek felismerése az európai azonosságtudatot, az egyetemes kultúra iránti elkötelezettséget erősíti.			

2. témakör: A magyar felvilágosodás irodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - A meglévő ismeretek előhívása, kiegészítése, - lényegkiemelés, - az irodalmi nyelv, a szaknyelv használata, - értékelés, kritika, - a szó szerinti és a metaforikus jelentések megkülönböztetése, - Szókincsfejlesztés, önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, együttműködés.	A magyar felvilágosodás irodalmából A témakör elemei: A felvilágosodás szellemi, történelmi, művészeti háttere Magyarországon, Bessenyei György jelentősége, Batsányi, Kazinczy munkássága /Kármán József/, Csokonai Vitéz Mihály költészete, Berzsenyi Dániel költészete, a magyar felvilágosodás néhány kiemelkedő alakja. Elsajátítandó ismeretek: a felvilágosodás eszméinek megkérdőjelezése Kelet-Európában, a	A szöveggyűjteményben található szemelvények értő, értelmező elolvasása, átfogó ismerete. A lehetséges kapcsolódási anyagokat, témákat illető kutatómunka, megfelelő tájékozottság elérése a kor más művészeti ágait, területeit illetően. Vázlatkészítés, tanári szempontok alapján való elemző írásbeli és szóbeli munkák készítése, komplex verselemzések, önálló véleményalkotás, a művek mögöttes mondanivalójának, üzenetének megfigyeltése, korunkra való vonatkoztatása, igazságtartalmuk vizsgálata, értékelése.	Történelem: a magyar felvilágosodás kora, Mária Terézia, II. József, II. Lipót. A Martinovics-összeesküvés. Kultúrtörténet: iskolák, oktatás a felvilágosodás korában Magyarországon Képzőművészet, művészettörténet: a

- Vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdezői, érvelési technikák, - összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás. - Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete. - Szövegértelmezés, szövegértés, - folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - Az irodalom jelentőségének, mindannapjainkra gyakorolt hatásának felismerése, az olvasásnak a nyelvre, a kifejezőképességre, az írásbeli és a szóbeli megnyilatkozások minőségére gyakorolt hatásának felismerése. - A műveltség, az olvasottság, a	felvilágosult abszolutizmus, felvilágosulatlan abszolutizmus, fellendülés, megtorpanás, a francia forradalom hatása, a magyar felvilágosodás két korszaka, a magyar irodalmi élet alakulása, fontosabb hírlapok, kezdeményezések, a testőrírók jelentősége, Bessenyei György kulturális programja, irodalmi műveinek jelentősége, a magyar felvilágosodás jelképes kezdete. Batsányi tanulmányai, költészete (A látó, A franciaországi változásokra). Kazinczy Ferenc pályája, irodalmi programja, a nyelvújítás és jelentősége, hatása, Kazinczy naplója, Széphalom kulturális szerepe. Csokonai pályája, költészete, horatiusi hagyományok, Rousseau gondolatai. Költői program (A vidám természetű poéta), Lilla-szerelm. Kiemelkedő alkotásai: Dorottya, Konstancinápoly, Az estve, Tartózkodó kérelem, Anakreoni dalok, A Reményhez, A tihanyi Ekhóhoz. Stílusirányok és hangnemek sokfélesége Csokonai költészetében: klasszicista gondolati líra, rokokó dalok, szentimentalizmus, népiesség (Jövendölés az első oskoláról a Somogyban, Szegény Zsuzsi, a táborozáskor, stb.). Berzsenyi Dániel életpályája: klasszicizmus és romantika határán, Horatius hatása, ódái (A	A költemények verstani, stilisztikai elemzésének összekötése a mű hangulatával, gondolatiságával. Az egyes művek jelentőségének, az irodalomtörténet későbbi szakaszaira gyakorolt hatásának felismerése, a megszerzett és elsajátított tudásanyagba való integrálása. Memoriter: Legalább egy Berzsenyi- és egy Csokonai-vers. Számonkérés írásban és szóban: tényekre rákérdező, komplex verselemző feleletek, írásbeli munkák.	felvilágosodás korának képzőművészete Magyarországon Informatika: kutatómunka, anyaggyűjtés.

tájékozottság, a nyelvi igényesség kapcsolatának megértése, az ezen a téren való önfejlesztés igényének megfogalmazása, átérzése. - A nyelvújítás és a felvilágosodás korának irodalmi és nyelvi programjainak jelentősége korunkban is érezteti hatását, ez a felismerés összekapcsolható a nyelvművelés, a nyelvápolás aktuális problematikájával. - Csokonai, Berzsenyi verseiből kiválóan érezhető a felvilágosodás kori magyar nyelvállapot, a bravúros nyelvi megoldásokra, nyelvi szépségekre való rácsodálkozás a magyar nyelv iránti szeretetet növelheti.	magyarokhoz...I,II.). A megelégedettség illúziója (Osztályrészem), elégiái (A közelítő tél, Levéltöredék barátomhoz). Kapcsolata Kölcseyvel és a nyelvújítással, Berzsenyi jelentősége. Orczy, Báróczy, Gvadányi, Baróti, Barcsay, Révai, Virág, Anyos, Fazekas, Dayka. Fogalmak: felvilágosult abszolutizmus, felvilágosulatlan abszolutizmus, kulturális program, röpirat, értekezés, epigramma, vátesz, nyelvújítás, ortológus, neológus, legáció, ars poetica, manierizmus, rokokó, sententia, pictura, klasszicista gondolati líra, hangulati líra, intonáció, melankólia, negatív festés módszere, szimultán, bimetrikus verselés, amorettek, miniatűr forma, anakreoni dalok, <i>anacreóni sor</i>, elégia, helyzetdal, vígeposz, óda, <i>alkaioszi versszak, aszklepiadeszi strófa</i>, tájleíró versek szerkesztésmódja, szinesztézia, cím és a műegész viszonya, episztola, elégia, műfajváltás, visszautalás, létösszegző vers.		

Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, az olvasott szövegek megértése, feldolgozás, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). - Motiváló erő lehet annak felfedezése, hogy a felvilágosodás korának felfedezései egészen napjainkig éreztetik hatásukat, illetve az a tény, hogy szinte egyedülálló módon kapcsolhatók össze a más tantárgyakkal kapcsolatban tanult információk, tények az irodalomórán tanultakkal.			

Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - a művészi önkifejezés lehetőségeit illető ismeretek, az önismeret, a világismeret gazdagítása, - a művészet iránti fogékonyság felkeltése. - A művészet társadalomformáló, igazság kimondó szerepének felismerése a művészi alkotások megítélésnek formálásában is segítséget nyújthat. Digitális kompetencia: - Önálló vagy csoportos kutatómunka egy-egy megadott témával, témakörrel kapcsolatban – megfelelő honlapok megnyitása, információ és képanyag rögzítése, szövegszerkesztés, beszámoló készítése, stb. <i>Hon- és népismeret:</i> A felvilágosodás korának Magyarországa			

3. témakör: Az európai romantika irodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - A meglévő ismeretek előhívása, kiegészítése, - lényegkiemelés, - az irodalmi nyelv a szaknyelv használata, - értékelés, kritika, - a szó szerinti és a metaforikus jelentések megkülönböztetése - Szókincsfejlesztés, önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, együttműködés. - Vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdezési, érvelési technikák, - összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás.	Az európai romantika irodalmából A témakör elemei: a romantika jellemzői, a német romantika, Novalis, Hoffmann, Heine, Kleist. Az angol romantika, Blake, Burns, Wordsworth, Coleridge, Byron, Shelley, Keats, Poe, Bronte. A francia romantika, Lamartine, Hugo, Dumas, Alfred de Vigny, Gérard de Nerval. Az orosz romantika, Puskin Elsajátítandó ismeretek: a romantika világképének jellemzői, a romantikus festészet, építészet, zene, irodalom), elnevezése. A német romantika nagy alakjai: Hölderlin, Novalis, Hoffmann, Heine (jelentőségük). Jénai, heidelbergi iskola, Herder elmélete. Az angol romantika előzményei – Blake, Burns -, az első korszak – Wordsworth és Coleridge -, a második korszak – Byron, Shelley, Keats. (Shelley: Óda a nyugati szélhez, Keats: Óda egy görög vázához. A romantika Amerikában: Poe munkássága (novellák, versek), Poe írói, költői programja- egy-egy reprezentatív mű	- Az európai romantika regényirodalmából javasolt legalább egy mű elolvasása (Pl: Hoffmann: Az arany virágcserep vagy Bronte: Üvöltő szelek vagy Hugo: A nyomorultak vagy Hugo: A párizsi Notre-Dame), emellett Puskin Anyeginjének az elolvasása is.. - A regény elemzése (romantikus vonások, cselekmény, kompozíció, cím és tartalom, regényegész összefüggései, szereplők, stb.) tanári irányítással a tanulók feladata. - A szöveggyűjteményben található szemelvények értő és értelmező olvasása, a szövegek értő elemzése (novella, vers) szintén a tanulói tevékenységek közé tartozik. - (A romantika olyan széles választékot nyújthat a regényirodalommal illetően, hogy a tanulók a kötelező olvasmányokon túl is választhatnak maguknak olvasnivalót.) - Önálló vagy csoportos kutatási munka lehet a képzőművészeti alkotások között való keresgélés, a romantikus festészet, építészet, zene témakörében, de akár a kultúrtörténeti információkat, érdekességeket illetően is.	Irodalom: Tracy Chevalier: Ártatlanok (Blake kora) Poe – Arany János-fordítás Walter Scott regényei Jane Austin regényei Kleist munkái Romantikus művek a kelet-európai irodalomban Dumas regényei Hugo regényei Alfred de Musset, George Sand írásai Rostand: Cyrano Manzoni, Leopardi művei Verne művei Mary Shelley: Frankenstein Cooper: Bórharisnya, stb.

- Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete. Szövegértelmezés, - szövegértés, - folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - Az irodalom jelentőségének, mindannapjainkra gyakorolt hatásának felismerése, az olvasásnak a nyelvre, a kifejezőképességre, az írásbeli és a szóbeli megnyilatkozások minőségére gyakorolt hatásának felismerése. - A műveltség, az olvasottság, a tájékozottság, a nyelvi igényesség kapcsolatának megértése, az ezen a téren való önfejlesztés igényének megfogalmazása, átérése. Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés,	kiválasztása javasolt. A francia romantika kezdetei – Lamartine Költői elmélkedések c. műve, az Hernani-csata, Hugo regényei (Pl: A nyomorultak /A párizsi Notre-Dame).az orosz romantika, Puskin, Anyegin, a felesleges ember mint az orosz irodalom jellegzetes figurája. Fogalmak: romantika, egyéniségkultusz, személyesség, történetiség, természetkultusz, szabadságélmény, elvagyódás, egzotikum iránti fogékonyság, műfajkeveredés, allegorikusság, szimbolikusság, spleen, irónia, humor, szándékolt töredékesség, mítoszok szubjektivizálódása, magánmitológiák, múlt felé fordulás, jövő felé fordulás, képzelet világa, fantasztikum, az álom felértékelődése, nemzeti múlt, nemzeti irodalom iránti érdeklődés, mítoszok legendák, a középkor iránti érdeklődés, valószerű és valószerűtlen keveredése, látomásosság, dandy, dandyzmus, különleges hősök, tragikus hősök, kiválasztottság, többszólamú elbeszélési mód, halál, elmúlás iránti érdeklődés, verses regény, anyegin-versszak, kommentár, allúzió, felesleges ember, realista vonások, szövegköztiség.	- A kapcsolódó filmművészeti alkotások értékelése, a romantika korával való összefüggésbe hozása is lehet önálló vagy csoportos tanulói feladat. Ellenőrzés írásbeli, szóbeli – olvasásellenőrző, tényekre rákérdező, megadott szempont alapján kifejtendő, elemző típusú feleletek, dolgozatok. Memoriter: a romantika költészetéből egy szabadon választott vers megtanulása javasolt.	Lewis Carroll: Alice csodaországban J. M. Barrie: Peter pan H.G. Welles művei Karl May regényei Wallace: Ben hur H. James regényei Stevenson: a kincses sziget, Dr. Jekyll és Mr. Hyde Oscar Wilde művei Kipling művei Doyle novellái Képzőművészet, művészettörténet: a romantikus festészet, építészet, zene nagy alakjai, alkotásai (Pl.: C.D.Friedrich, Turner, Constable, Delacroix, Goya, Géricault,), (Liszt, Schopin, Verdi, Mendelssohn, Wagner, Berlioz, Rossini, Donizetti)

- anyagyűjtés, - összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, - az olvasott szövegek megértése, feldolgozása, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). - Motiváló erő lehet annak felfedezése, hogy a romantika korának gondolatai egészen napjainkig éreztetik hatásukat, motívumai, megoldásai, világának jellemzői korunk számos irodalmi alkotásában felfedezhetők, a romantika korának irodalmi művei, regényei újra és újra megjelennek a			Neoklasszicizmus: David és Ingres, festészete Film, mozgóképek kultúra, musical: A nyomorultak (film, musical), Anyegin (film), A párizsi Notre-Dame (film, musical), Az évszázad gyermekei (film), Cyrano (film), Büszkeség és balítélet, Értelem és érzelem (film), Üvöltő szelek (film), Camille Caludel (film) stb.

könyvesboltok polcain, kedvelt olvasmányok maradtak, számos regényt megfilmesítenek, megfilmesítettek – sikerrel. Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - a művészi önkifejezés lehetőségeit illető ismeretek, az önismeret, a világismeret gazdagítása, - a művészet iránti fogékonyság felkeltése. - A művészet társadalomformáló, igazság kimondó szerepének felismerése a művészi alkotások megítélésnek formálásában is segítséget nyújthat. - A művészi önkifejezés változatosságának, a szépség összetett és egyre összetettebb kifejezési módjainak felismerése, - az ember, az emberi lehetőségek megítélésén való elgondolkodás az irodalmi művekhez való viszonyuláson,			

önmagunk és a világ értékelésén, az esztétikai érzék fejlődésén segíthet. Digitális kompetencia: - Önálló vagy csoportos kutatómunka egy-egy megadott témával, témakörrel kapcsolatban – megfelelő honlapok megnyitása, információ és képanyag rögzítése, szövegszerkesztés, beszámoló készítése, stb. <i>Énkép és önismeret:</i> - A romantika korának művészi alkotásait vizsgálva számos olyan kérdés merülhet fel az irodalomórán, melynek megtárgyalása, megvitatása a világról, az emberről, az ember világban betöltött, betöltendő szerepéről, helyéről való gondolkodást fejleszti, formálja. Pl.: a boldogság, a munka, a másokért való áldozathozatal, felelősség vállalás kérdése, a szerelem, szeretet, az önzés kérdése, a pénz, a politika, a hatalom szerepe világunkban, a múlt és a jelen szembenállása, a			

menekülés, elfordulás kérdése, az elmúlás megítélése, a különlegesség, a magány, stb. Mindezek megbeszélése sok tekintetben segítheti a tanulók megfelelő lelki fejlődését. <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:</i> - A romantika korának gondolatai átívelnek az országhatárokon, minden európai országban a fejlődés (nyelvi, kulturális) fontos lépcsőfoka volt. - Ennek a kornak a gondolkodói mind az egész európai civilizáció minőségét, formálódását meghatározó emberek. Mindennek felismerése az európai azonosságtudatot, az egyetemes kultúra iránti elkötelezettséget erősíti.			

4. témakör: A reformkorszak és a magyar romantika irodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Szókincsfejlesztés, - önkifejezés, minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, együttműködés - . Vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdésés, érvelési technikák, összegző, rendszerező képesség. - Más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás. - Műnemek, műfajok és sajátosságaik ismerete - . Szövegértelmezés, szövegértés, - folyamatos szövegmondás, történetek elbeszélése. - Az irodalom jelentőségének, mindannapjainkra gyakorolt hatásának	A reformkorszak és a magyar romantika irodalma A témakör elemei: a magyar reformkor, a magyar reformkor irodalmi élete, a magyar színjátszás kezdetei, Katona József élete, pályája, a Bánk bán, Kölcsey Ferenc élete és pályája, kiemelkedő versei (Vanitatum vanitas, Himnusz, Zrínyi dala, Zrínyi második éneke), Parainesis. Vörösmarty Mihály élete, pályája, kiemelkedő versei Világos előtt és Világos után (Szózat, A Guttenberg-albumba, Gondolatok a könyvtárban, Az emberek, Előszó, A vén cigány), a Csongor és Tünde. Petőfi Sándor élete, költészete, népies költészete, tájköltészete, ars poeticus versei, forradalmi látomásköltészete, szerelmi/hitvesi költészete, politikai versek, elbeszélő költeményei: A helység kalapácsa, János vitéz, Az apostol. Petőfi jelentősége, hatása. Arany János élete, pályája, epikus és lírikus költészete. A pályakezdés éveinek, a nagykorosi korszaknak, az irodalomszervezés időszakának és az Őszikék idejének kiemelkedő alkotásai. (lira, elbeszélő költemények, balladák,	- Az órán tárgyalt versek komplex elemzése. A Bánk bán, a Csongor és Tünde, Az apostol, a Toldi és a Toldi estéje c. művek értő, értelmező elolvasása, ismerete. - Arany balladáiból az órán tárgyaltak elemzése, ismerete. - Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi, Arany életpályájának, költészetének, kiemelt verseinek ismerete. - Jókai regényei közül legalább egynek az elolvasása, értelmező, értő feldolgozása, elemzése. - A reformkori Magyarország kulturális viszonyainak, sajátosságainak ismerete. - A költemények verstani, stilisztikai elemzésének összekötése a mű hangulatával, gondolatiságával. - A kapcsolódó témákat illető anyaggyűjtés és kutató munka lehet önálló vagy csoportos tanulói tevékenység. Memoriter: Mindegyik reformkori költőtől legalább egy költemény. Ellenőrzés írásban és szóban: értelmező-kifejtő, átfogóan elemző, megadott szempontok alapján elemző,	Zenetörténet: A Himnusz, a Szózat megzenésítése Erkel Bánk bánja Kacsóh Pongrác János vitéze Történelem, kultúrtörténet: a reformkori Magyarország, a forradalom és a szabadságharc ideje, a Világos utáni Magyarország Film és mozgókép kultúra: János vitéz (rajzfilm) Képzőművészet, művészettörténet: Zichy Mihály: Arany balladáinak

felismerése, az olvasásnak a nyelvre, a kifejezőképességre, az írásbeli és a szóbeli megnyilatkozások minőségére gyakorolt hatásának felismerése. - A műveltség, az olvasottság, a tájékozottság, a nyelvi igényesség kapcsolatának megértése, az ezen a téren való önfejlesztés igényének megfogalmazása, átértékelése. Példaértékű lehet a magyar reformkori írók, költők elkötelezettsége a magyar nyelv, a magyar kultúra, a haza iránt. Mindez a tanulóknak az anyanyelv, a magyar irodalom, a kultúra iránti érzéseit alakíthatja, formálhatja. Hatékony és önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés,	tanulmányok) Jókai és a magyar romantikus regény, Jókai élete, pályája, regényköltészete, Az arany ember c. regény. Elsajátítandó ismeretek: a magyar reformkor sajátosságai, romantika és népiesség, az irodalmi élet a reformkorban, jelentősebb folyóiratok, a reformkor építészete, zenéje, a reformkor színjátszásának helyzete. Katona József élete, pályája, a Bánk bán megírása, forrásai, fogadtatása, kompozíciója, szereplői, mögöttes üzenete. Kölcsey Ferenc élete, pályája, szerepe a magyar irodalmi életben. Verselemzések: Vanitatum vanitas, Himnusz, Zrínyi dala, Zrínyi második éneke. Szónoki beszédei, a Parainesis, tanulmánya: Nemzeti hagyományok. Vörösmarty élete, pályája, költészete. Romantikus eposza: a Zalán futása. Versek elemzése: Szózat, A Gutenberg-albumba, Gondolatok a könyvtárban, Az emberek, Előszó, a vén cigány. Drámai költeménye: a Csongor és Tünde. A drámai mű forrása, szereplői, kompozíciója, gondolati-filozofikus rétege, mondanivalója, jelképeisége, romantikus vonásai, versformája, üzenete, sikerének, aktualitásának titka, kapcsolata a János	tényekre, adatokra rákérdező feleletek és írásbeli munkák.	illusztrációi Orlai Petrics Soma festményei Fadrusz János szobrai Than Mór festményei Irodalom: Zrínyi: Szigeti veszedelem Mitológia – Kadmosz- mítosz Vörösmarty Az emberek c. verséhez Midasz király mítosza Jókai Az arany ember c. regényéhez Goethe Faustja – a boldogságkereső ember: János vitéz, Csongor és Tünde, mindezek kapcsolata Mozart Varázsfuvolájával Hoffmann: Az arany virágcserep, Shakespeare: Szentivánéji álom

- összegzés, rendszerezés, - memorizálás, - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása, az olvasott szövegek megértése, feldolgozás, írásbeli vagy szóbeli összefoglalása (fogalmazás készség fejlesztése). - Komplex verselemzés, dráma elemzés gyakorlása. - Az olvasottak értelmezése, a mondanivaló, a mögöttes üzenet megfejtése, átértékelése, esetleges aktualizálása. Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség - a művészi önkifejezés lehetőségeit illető ismeretek, az önismeret, a világismeret gazdagítása,	vitézzel, a Fausttal. Petőfi Sándor élete, pályája, életműve. A tankönyv(ek) által elemzett versek tárgyalása javasolt, emellett - tetszés szerint – más versek is elemezhetők, tárgyalhatók. Elbeszélő költemények: A helység kalapácsa (eposzparódia), János vitéz, Az apostol. Lírikus alkotások tematikus felosztásban: indulás a népiesség jegyében, helyzetdalok, életképek, a humor, a komikum forrásai, családi líra mint új témakör a magyar lírában – pl.: A borozó, Szeget szeggel, Ez a világ amilyen nagy, Megy a juhász... Tájköltészet – Pl.: Az alföld, A puszták télen, Kiskunság. A művészi válság „modern” versei: Felhők c. versciklus. Ars poeticus versek – pl.: A természet vadvirága, A XIX. század költői (a költői szerep módosulása: Az aposol) Forradalmi látomásköltészet – pl.: Szabadság, szerelem!, Egy gondolat bánt engemet, Az ítélet, A XIX. század költői. Hitvesi, szerelmi költészet – pl.: reszket a bokor, mert..., Beszél a fákkal a bús őszi szél, Szeptember végén, Minek nevezzetek?. Politikai versek – pl.: Nemzeti dal, Föltámadott a tenger..., Respublica, Megint csak beszélünk és beszélünk..., Európa csendes, újra csendes, Szörnyű idő... Arany János élete, pályája, életműve. Az epikus		Osszián-dalok Ingres festménye: Osszián álma Jókai regényei Jókai-regények filmes adaptációi Informatika: Anyaggyűjtés, kutatómunka

- a művészet iránti fogékonyság felkeltése. A művészet társadalomformáló, igazság kimondó szerepének felismerése a művészi alkotások megítélésnek formálásában is segítséget nyújthat. - A művészi önkifejezés változatosságának, a szépség összetett és egyre összetettebb kifejezési módjainak felismerése, az ember, az emberi lehetőségek megítélésén való elgondolkodás az irodalmi művekhez való viszonyuláson, önmagunk és a világ értékelésén, az esztétikai érzék fejlődésén segíthet. Digitális kompetencia: - Önálló vagy csoportos kutatómunka egy-egy megadott témával, témakörrel kapcsolatban – megfelelő honlapok megnyitása, információ és képanyag rögzítése, szövegszerkesztés, beszámoló készítése, stb.	Arany: elbeszélő költeményei, Az elveszett alkotmány a Toldi, Toldi estéje, Toldi szerelme, Buda halála. A trilógia jelentősége, mondanivalója, helye a magyar irodalomban, Arany életművében. A balladairó Arany: a nagykőrösi és a pesti évek balladái – pl.: Ágnes asszony, A walesi bárdok, Szondi két apródja, V. László, Tengeri-hántás, Vörös Rébék, Tetemre hívás, Híd-avatás. A lírikus Arany: Az ötvenes évek , a nagykőrösi évek költészete. Pl.: Letésem a lantot, Ősszel, Kertben, Visszatekintés, A lejtőn, Az örök zsidó. Az irodalomszervezés időszakának költészete – pl.: Vojtina Ars poetikája. Az Őszikék korszakának költészete – pl.: Epilógus, Naturam furca expellas, Tölgyek alatt, Tamburás öregúr, Mindvégig. Arany költészetének alap problémája: „közönséges embernek lenni” vagy költőnek lenni. A költői sorsvállalás kérdése: a Letésem a lantot c. verstől a Mindvégig c. versig. Petőfi és Arany barátsága. Meghatározó szerepük a magyar lírában. Jókai és a magyar romantikus regény: a magyar regény kezdetei (Dugonics, Kármán, Fáy, Jósika, Eötvös, Kemény Zsigmond), Jókai élete, pályája, regényköltészete, Az arany ember		

<i>Énkép és önismeret:</i> - A romantika korának művészi alkotásait vizsgálva számos olyan kérdés merülhet fel az irodalomórán, melynek megtárgyalása, megvitatása a világról, az emberről, az ember világban betöltött, betöltendő szerepéről, helyéről való gondolkodást alakítja, formálja. - Pl.: a boldogság, a munka, a másokért való áldozathozatal, felelősség vállalás kérdése, a hazaszeretet, az anyanyelvszeretet, a hithez való hűség. Érdekes problematika a pénz, a politika, a hatalom, a tudományok szerepe világunkban. - Összehasonlíthatóak a múlt és a jelen értékei, a költők és írók szerepe, szerepvállalása a reformkorban és ma. - Mindezek megbeszélése sok tekintetben segítheti	szerkezete, szereplői, jelképessege, mögöttes üzenete, népszerűségének titka. A magyar romantika néhány kiemelkedő alakja: Kisfaludy Károly, Bajza József, Eötvös József, Erdélyi János, Kemény Zsigmond, Gyulai Pál. Fogalmak: Reformkor, modernizáció és nemzeti gondolat, historizmus, verbunkos, opera, romantikus triász, divatlap, színtársulat, színikritika, vándormotívum, középpontos dráma, Nemzeti hagyományok, archaizáló nyelv- és rímhasználat, prédikátorszerep, krónikás énekmondó szerep, retorikus érvelés, bimetrikus verselés, vanitas-irodalom, retorikus szerkezet, <i>szerepvers</i>, időszembesítő, értékszembesítő vers, belső párbeszéd, parainesis, gnóma, istenszeretet, emberiségszeretet, hazaszeretet, önművelés. Drámai költemény, kétszintes dráma, vándormotívum, allegorikus alakok, <i>archetípusok</i>, <i>toposzok</i>. Epigramma, embléma, szentenciaszerűség, látomásosság, a körforgás gondolata, rapszódia. Népies helyzetdal, életkép, zsánerkép, eposzparódia, negatív festés, váteszszerep, elbeszélő költemény, célelvszerű történelemszemlélet.		

a tanulók megfelelő lelki fejlődését, énképének alakulását, a felnőttlétre való felkészülését. <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra:</i> - A romantika korának gondolatai átívelnek az országhatárokon, minden európai országban a fejlődés (nyelvi, kulturális) fontos lépcsőfoka volt. - Ennek a kornak a gondolkodói mind az egész európai civilizáció minőségét, formálódását meghatározó emberek. Mindennek felismerése az európai azonosságtudatot, az egyetemes kultúra iránti elkötelezettséget erősíti. - A reformkori törekvések számos más nyugat- és kelet-európai törekvéshez is kapcsolhatóak. A magyar romantika teljes mértékben bekapcsolta a magyar irodalmat az európai irodalom vérkeringésébe, Jókai, Petőfi Franciaországban is ismertek voltak, a reformkori magyar	Ballada, románc, lélektani ballada, egyszólamú, többszólamú ballada, skót balladaforma, epilógus, <i>elégico-óda</i>, elégia. Romantikus regény, regénytípusok, családregeny, fejlődésregény, lélektani regény, életrajzi regény, próbatételes kalandregény, anekdota, romantikus teljességelv, szentimentális idill, jelképes szereplők, elbizonytalanító zárlat.		

írók és költők pedig számos fordítással járultak hozzá ahhoz, hogy az európai irodalom számos alkotása magyar nyelven is ismert lehessen. <i>Hon- és népismeret:</i> A reformkori Magyarország			

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalomtár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimum szint az 50% elérése.

A fogalomtárban szereplő fogalmak közül a ferdén szedettek az emelt szintű érettségi követelményeit, a vastagon szedettek pedig a középszintű érettségi követelményeit jelzik. Az előző évfolyamon már előfordult (középszintű és emelt szintű) fogalmakat már nem emeltük ki.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni a tanuló állandósult tudásának szintjéről. A számonkérés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar irodalom**11. évfolyam****Óraszám**
3/hét, 111/év**Ajánlás az éves óraszám felosztására**

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Irodalmunk a 19. század második felében és a századfordulón	20 óra
2.	A 19. század világirodalmából	30 óra
3.	A 20. század első évtizedeinek magyar irodalma	50 óra
4.	Az avantgárd irodalmából	8 óra
	Összefoglalás	3 óra

1. témakör: Irodalmunk a 19. század második felében és a századfordulón			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, - együttműködés, - vitatkozás, - véleménynyilvánítás, - elfogadás, kérdezési, - érvelési technikák, - összegző, - rendszerező képesség, - más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok - önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás, - műnembeli, műfaji sajátosságok ismerete, - Verstani ismeretek, - verselemzési ismeretek, - költői nyelvhasználat - lehetőségei. Hatékony, önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés,	Irodalmunk a 19. század második felében és a századfordulón <i>1. Madách Imre</i> Az ember tragédiája A témakör elemei: szerkezet, szereplők, verselés, gondolatiság, értelmezési lehetőségek, kapcsolat más irodalmi művekkel. Elsajátítandó ismeretek: a magyar irodalom alakulása a 19. század második felében, a Tragédia fogadtatása, utóélete, műfajismeret, a filozófiai háttér ismerete, a színek egymáshoz való viszonyának ismerete, a szereplők egymáshoz való viszonyának a szereplők jelképesességének ismerete, a mű üzenete Fogalmak: romantika , romantikus műfajok, drámai költemény , emberiségdráma, keretszín, történelmi szín, világszintek. <i>2. Vajda János</i> A témakör elemei:	- Önálló értelmező olvasás, - önálló kérdésfeltevés, - értelmezési kísérletek, - tanári kezdeményezésre történő vitában való részvétel, - önálló anyaggyűjtés, - vázlatkészítés, - jellemrajz, - önálló feleletterv, - értekező fogalmazás készítése, - komplex műelemzés, - véleménykifejtés, kritika Memoriter	filozófia (Hegel) képzőművészet (Zichy Mihály) könyvtár, internet (anyaggyűjtés) tájékozódás térben és időben (interaktív CD és Irodalomtörténeti Atlasz), színházi adaptációk mitológia, csillagászat, képzőművészet (Gulácsy Lajos, Caspar David Friedrich,

összegzés, rendszerzés, - memorizálás - forrásfeldolgozás, - idézési technikák, - bibliográfiakészítés, - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása. Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - A művészi önkifejezés lehetőségei, műalkotások (színházi előadások) elemzése, - saját nézőpont összevetése mások véleményével, - önismeret, világismeret gazdagítása, a művészet iránti fogékonyság felkeltése. <i>Hon- és népismeret:</i> - 19. századvégi Magyarország, vidék és város, Felvidék	A vaáli erdőben, Nádas tavon, Az üstökös, Húsz év múlva, Harminc év után Elsajátítandó ismeretek: Vajda helye a magyar lírában, előmodernség, a tájlíra megújítása,, szimbolista látásmód, verselemzési technikák. Fogalmak: tájlíra, hangulatlíra, látomáslíra, filozófiai dal, impresszionizmus, fikció, bimetrikus vers, allegória, metafora, metonímia, szimbólum és egyéb szóképek és alakzatok <i>3. Mikszáth Kálmán</i> A témakör elemei: Tót atyafiak, A jó palócok, Beszterce ostroma Elsajátítandó ismeretek: műfajismeret, novella ill. regényelemzési szempontok, módszerek, realista és romantikus ábrázolásmód, balladaiság, a jellemábrázolás módszerei, a természetábrázolás újszerűsége és kapcsolata a cselekménnyel és a szereplők jellemével, a címek szerepe, összefüggés az egyes történetek között, elbeszélői stílus, társadalomkritika,	- Verselemzés tanári irányítással, majd önállóan, - szóképek, alakzatok önálló felismerése, gyűjtése, - verstani ismeretek alkalmazása, - verselemző fogalmazás, - összehasonlítás képességének fejlesztése Memoriter - Önálló értelmező olvasás, - cselekmény-összefoglalás, - vázlatírás, - jellemzés, - novellaelemzés tanári irányítással, majd önállóan, - összehasonlítás, - az elbeszélői nyelv megfigyelése (szóképek, alakzatok), - elbeszélői módok megfigyelése tanári irányítással, - novellaelemző fogalmazás, - regényelemzés tanári irányítással, - véleményalkotás, - jellemzés,	barbizoni festők és impresszionista festészet). Történelem: Magyarország a 19. század második felében és a századfordulón. Néprajz kortárs irodalom (Bodor Ádám: Sinistra körzet), fotográfia

<i>Énkép, önismeret, emberismeret:</i> - emberi méltóság, - hűség, hűtlenség, - - tisztesség, - becstelenség, - képmutatás, - egyszerűség, - letűnt értékek, örök értékek, stb).	kapcsolat a világirodalommal, a külön és az úri svihák, a felvidéki magyarság élete Fogalmak: regény, regénytípusok, regényelemek (regényvilág, regénycselekmény, regénytér, regényidő, regényhős, világkép), romantika, realizmus, novella, karcolat, szatíra, dzsentrí, úri svihák, anekdota, ábrázolási módok (szabad függő beszéd, függő beszéd, egyenes beszéd), a novella szerkezeti egységei, mozaikos szövegalkotás, balladaszerűség (fordulat, szaggatottság, elhallgatás, nyelvi megformálás, zeneiség), népi hagyományok.	- cselekményvázlat készítése, - a regényelemek megfigyelése, - a regény egységeinek megfigyelése, - a regény helye a századvég magyar irodalmában,	

2. témakör: A 19. század világirodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - A meglévő ismeretek aktualizálása, kiegészítése, - Önálló véleményalkotás, - összefüggések megfogalmazása, - tipikus jellemzők megragadása, - lényegkiemelés. - A műelemzési technikák gyakorlása, alkalmazásuk elmélyítése. - Az irodalmi nyelv, az irodalmi szaknyelv, a képzőművészeti szaknyelv fejlesztése. - Véleményformálás, - elemzés, összegzés, elvonatkoztatás, általánosítás, - vitatkozás, érvelés, elfogadás, kritikus gondolkodás, - összehasonlítás, - oksági gondolkodás, - kapcsolatba hozás, - vita, érvelés, cáfolás,	A 19. század világirodalmából <i>1. A realizmus a képzőművészetben, az irodalomban</i> A témakör elemei: a 19. század Franciaországa, a realista festészet, barbizoni iskola, plein air festészet, a realizmus, a francia realizmus irodalma és jellemzői. Elsajátítandó ismeretek: a 19. századi Franciaország történelmi helyzete, kulturális helyzete, a francia realista festészet jellemzői, nagyobb alakjai (Jean-Louis David /akadémizmus képviselője/, a barbizoniak, Millet, Corot és barátai, Courbet, Manet, stb.), kapcsolatuk a francia irodalmi élettel, a realista regény jellemzői. Fogalmak: Napóleon bukása, Bourbon-restauráció, polgárkirályság, plein air festészet, realista festészet, tipikus, átlagos, akadémizmus, nagyregény, lélekrajz, mindentudó író, karrier, érvényesülés,	- Anyaggyűjtés, - előzetes ismeretek előhívása (képzőművészet, történelem), - műalkotások elemző megközelítése, - a látottak összegzése, - esetleg: a realista festészet jellemzőinek megfogalmazása, átvitele az irodalomra. - A történelmi ismeretek alapján következtetések levonása, - ezek kapcsolatba hozatala az irodalmi művekkel, - önálló megfogalmazása annak, hogy mit is várhatunk realista irodalom, regényirodalom címen?	Történelem, képzőművészet, számítástechnika (projektor alkalmazása, internetes anyaggyűjtés). Irodalom: Dickens regényei, Hawthorne: A skarlát betű Mark Twain regényei Th. Hardy regényei Film és mozgóképkultúra: a francia realista regény filmes adaptációi (Bovaryné, Vörös és fekete)

bizonyítás, általánosítás, - értékelés, kritika gyakorlása, - irodalmi nyelvhasználat, - szó szerinti és metaforikus jelentések megkülönböztetésének mélyítése, szókincsfejlesztés. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség: - A szépség megragadása, - a művészi kompozíció megragadásnak és nyelvi formákba való öntésének technikája, - a művészeti alkotások érző és beleérző ismerete, - a művészi kifejezés sokszínűségére való nyitottság, - a szépség összetettsége, - a festészet, a zene, az irodalom találkozásának élménye: zene és festészet az irodalomban.	<i>2. A francia realista regény</i> A témakör (lehetséges) elemei: Stendhal: Vörös és fekete/ Balzac: Goriot apó/ Flaubert: Bovaryné Elsajátítandó ismeretek: romantika és realizmus együttélése a francia irodalomban. Vagy: Stendhal romantikus realizmusa, a cím jelképesége, összefüggése a cselekménnyel, lélekábrázolás újszerűsége, társadalomkritika. Vagy: Balzac regényfolyama, lélekábrázolási, jellemzési módszere, regényvilága, a regénytér, a regényidő, a hős(ök), a főhős sorsának összevetése Stendhal regényének főhősével, a két író munkássága, elbeszélésmódjuk, jellemzési módszereik, cselekményvezetési módszereik összevetése, Tartuffe-ök, Alceste-ek, lent-fent erkölcsé, jellemtorzulás és önazonosság kérdése a két regényben. Vagy: Flaubert munkássága, a Bovaryné realista vonásai, a női főszereplő és a férfi szereplők összevetése az előző két regény szereplőivel, elbeszélői stílus, jellemzés, társadalomkritika.	- A három regény önálló értelmező elolvasása. - Véleménynyilvánítás, különbségek, hasonlóságok önálló megfogalmazása, - realista, romantikus vonások megkeresése, - A szereplők jellemzése, - a regények világának jellemzése, - a társadalomrajz, a társadalomkritika, a tipikus, a valószínű megragadása. - A regényekben megjelenő magatartásformák értékelése, aktualitásuk megvizsgálása, - a pénz, a vagyon társadalom alakító szerepének vizsgálata, - önazonosság és jellemtorzulás kérdéseinek való elgondolkodás, - regényelemzés tanári segítséggel, - a romantikus és a realista hős, - a romantikus és a realista ábrázolási mód közötti különbség megfogalmazása. Ellenőrzés: értekező típusú írásbeli dolgozatok (fogalmazások) írása Olvasást ellenőrző dolgozatok írása (címértelmezés, epizódok, szereplők felidézése)	

Hatékony, önálló tanulás: - a gondolkodási kultúra fejlesztése, - önművelés igénye, - olvasási igény és öröm, - rendszerezés, - kombináció, - konkretizálás, - általánosítás, - döntéshozatal, alternatívák, variációk, - elemző feldolgozás, - memorizálás, - kulcsszavak, - cselekmény összefoglalás, - lényegkiemelés, - a szöveg minél teljesebb megértését szolgáló technikák, - jegyzet- és vázlatkészítés, - összefoglalás, - értékelés, érvelés, - felelettervek készítése, - kulcsszavak, - tételmondatok kiemelése, - jelentésrétegek feltárása, - címértelmezési technikák, - regény és novella, dráma elemzési technikák	Fogalmak: romantika, realizmus, tipikus, átlagos, karrierregény, lélektani regény, a hitelesség látszata, valószerűség, színszimbolika, címszimbolika, szövegköztiség, <i>regényciklus, családragény</i>, kalandregény, bűnügyi regény, lefelé irányuló és felfelé ívelő sors, nézőponttechnika, távolságtartás, ironia, társadalomkritika. <i>3. Az orosz realizmus</i> A témakör lehetséges elemei: Gogol. Tolsztoj, Dosztojevszkij, Csehov Elsajátítandó ismeretek: Az orosz társadalmi és politikai helyzet a 19. században, az orosz irodalom helyzete, Puskin és Gogol barátsága, a felesleges ember irodalma – Goncsarov, Turgenyev, Gogol. Gogol munkássága, jelentősége, A köpönyeg (novellaelemzés). Tolsztoj munkássága, Ivan Iljics halála (elemzés). Dosztojevszkij polifonikus regényei, a Bűn és bűnhődés (regényelemzés). Csehov, a novella és a dráma megújítója –	- Önálló értelmező olvasás, - az olvasottak feldolgozása, - jegyzetek készítése, - vázlatírás, - jellemrajzok, - realista vonások összegyűjtése, - az egyes írók egyéniségének, egyéni ábrázolási módjának megragadása, - összehasonlítások, különbségek, - véleményformálás, - elemzés, - lényegkiemelés, - aktualizálás, - szóbeli feleletek előkészítése,	Képzőművészet (orosz realista festészet) Film és mozgóképkultúra: az orosz relista regény filmes adaptációi: (Oblomov, Anna Karenina, Bovaryné, Háború és béke) Színház: színházlátogatás - A revizor, Ördögök, Csehov-drámák

<i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire:</i> - kihívások, - pénz szerepe, - szerepek a társadalomban, - kompromisszumok és elvek, - önazonosság kérdése, - karrier, - emberi kapcsolatok, - életelvek, - fontossági sorrendek, - szeretet és szerelem kérdése, - erkölcs, erkölcsösség, erkölcstelenség <i>Énkép, önismeret</i> emberismeret: - értékítélet, - életelvek, - magatartásformák, - probléma-megoldási technikák, - igazságok, részigazságok, - ellentmondások, - társadalmi és emberi igazságtalanságok, - helytállás, - önazonosság, - elvhűség,	A 6-os számú kórterem, A csinovnyik halála, A sirály (vagy más dráma) -novella-, drámaelemzés. Fogalmak: főlsleges ember, <i>pikareszk</i>, groteszk, komikum, tragikum, humor, irónia, gúny, abszurd, hangnem, hivatalnok-novellák, névszimbolika, mindentudás látszata, aprólékosság, komikum forrásai, tragikum forrásai, hangnemek keveredése (tragikus, komikus, tárgyilagos, szatirikus, érzelmes), visszatekintő idővezetés, oknyomozás, analitikusság, külső és belső világ, lélekábrázolás, környezetábrázolás, társadalomrajz és kritika, lelki vita, erkölcsi szenvedés, polifonikus regény, eszmeregény, vallomásos önkítárulkozások, monológok, ideológiai és valóságos bűn, orosz hősök és hősnők, orosz lélek, megváltási kísérletek, dráma, drámaiatlan dráma, konfliktus, dialógus, katarzis, cselekmény, a dráma hagyományos szerkezeti egységei, címszimbolika, csehovi jellemek, szereplők, tragikum, társadalomrajz és kritika. <i>4.A modern polgári dráma</i> A témakör lehetséges elemei: Ibsen: Nóra / A vadkacsa/ Peer Gynt	- értekező írásbeli dolgozat készítése, - az orosz és a francia realizmus közötti különbségek felsorolása, észrevétele Ellenőrzés: értekező típusú dolgozatok, olvasást ellenőrző dolgozatok írása (címértelmezések, szereplők, epizódok, motívumok felidézése).	Színház: Nóra, A vadkacsa Zene: Grieg (Peer Gynt) Képzőművészet: Sickert (Az unalom), Whistler (Fiatal lány fehér ruhában) Film és mozgóképkultúra: A skarlát betű, Twist Oliver Képzőművészet: Manet: Zola, Nana Abszintivók- téma, kávéház-, kocsmatéma (Manet, Toulouse-Lautrec, Renoir, stb.)

- a nő helyzete a társadalomban, - család, - konfliktusok, konfliktus-megoldások, - korlátozás és önkorlátozás - , hatalmi viszonyok felismerése a családban, a munkahelyen, a társadalomban <i>Egyetemes kultúra:</i> - a különböző európai irodalmi és képzőművészeti alkotások értő befogadása, - nyitottság a különböző korok és népek szokásait, életmódját, világszemléletét illetően, - a más kultúrák iránti érdeklődés felkeltése, az önművelés részévé emelése, - tolerancia, másság elfogadása, - egyetemes értékek felismerése Digitális kultúra: - számítástechnikai ismeretek alkalmazása (szövegszerkesztés,	Elsajátítandó ismeretek: Ibsen munkássága, analitikus dráma, szimbolista dráma, realista dráma, nőalakok a realizmus irodalmában, modern polgári dráma jellemzői, hagyományai, gyökerei, a nő helyzete a 19. század társadalmában. Fogalmak: analitikus dráma, szimbolista dráma, modern polgári dráma (emberiségdráma, drámái költemény). <i>5.A realizmustól a naturalizmusig</i> A témakör lehetséges elemei: Maupassant: A két jóbarát, (esetleg Thackeray- Hiúság vására, Hardy – Egy tiszta nő, Hawthorne – A skarlát betű, Dickens – Copperfield David, Twist Oliver, Fontane – Effie Briest, Zola – Patkányfogó) Elsajátítandó ismeretek: naturalizmus naturalista igazságigény, naturalista regényelmélet, milió-elmélet, pozitívizmus, sűrítés, tárgyilagosság, regényfolyam, Dreyfus-per, Maupassant és Flaubert, Zola és Manet, impresszionista festők és	- Önálló értelmező olvasás, - jegyzet készítése, - drámaelemzés, - jellemábrázolás, - az analitikus és a szimbolista dráma fogalmának megértése, értelmezése tanári segítséggel, - a polgári drámáról tanultak felidézése, aktualizálása, - a nők helyzete a 19. és a 21. században-önálló véleményalkotás, - anyaggyűjtés Ibsenről, esetleg a Peer Gynttről, kiselőadás készítése Ellenőrzés: Értekező írásbeli dolgozatok készítése Olvasást ellenőrző dolgozatok írása (címértelmezés, szereplők, epizódok felidézése, lényeges motívumok felidézése, stb) - Novellaelemzés, - regényelemzés, - a realizmus és a naturalizmus vonásainak megkeresése. - Esetleg jellemrajzok készítése, - elbeszélői módok vizsgálata, - a nő helyzetének rajza, a férfi és a nő kapcsolatának vizsgálata, - a gyermek helyzetének vizsgálata	Festészet: Monet, Renoir, Degas, Pissarro, Cézanne, Toulouse Lautrec, Van Gogh, Gauguin, Rodin, Camille Claudel, Szobrászat. Ókori torzók. Zene: Erik Satie, Ravel, Debussy, stb. Film: Camille Claudel, Moulin Rouge, Toulouse Lautrec élete, Orlando, stb. Világirodalom: Virginia Woolf művei, Gide regényei, Pirandello drámái Steinbeck, Faulkner regényei T. Wilder, S. Lewis művei Internet, könyvtár: anyag- és képgyűjtés

képeillesztés, számítógépes helyesírás ellenőrzés, javítási módok, nyelvi beállítások, szinonimaszótár, internetes anyaggyűjtés, digitális könyvtárak, irodalmi honlapok)	a korabeli francia írók, költők kapcsolata. Fogalmak: <i>naturalizmus</i>, naturalista regényelmélet, miliő-elmélet, pozitívizmus, kísérleti regény <i>6.A líra átalakulása a 19. század második felében</i> A témakör elemei: a modern irányzatok, változások a képzőművészetben. Impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió, a 19.század végi francia festészet nagy alakjai (Renoir, Monet, Degas, Cézanne, Toulouse Lautrec, Van Gogh, Gauguin, Rodin,) l'art pour l'art, dekadencia, pesszimizmus, parnasszisták, Théophile Gautier és barátai, Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Mallarmé, - szimbolista költészet - , Rilke – a tárgyias líra.. Elsajátítandó ismeretek: az impresszionista festészet jellemzői, képviselői, hatásuk az irodalomra, a költészetre, a szimbolista festészet jellemzői, képviselői, hatásuk az irodalomra, a szecesszió jellemzői, képviselői, hatása az irodalomra. A francia irodalmi és kulturális élet, l'art	a korabeli társadalomban, - a művekben rejlő társadalomkritika megfogalmazása, - anyaggyűjtés internetről az egyes írókról, az egyes művekről. Esetleg: - festmények elemző megismerése, - az impresszionizmus, a szimbolizmus jellemzőinek összegyűjtése, vonatkoztatása az irodalomra, - 1-1- festő munkásságának lényegét megcélzó ismeretszerzés, - a kiválasztott versek leginkább stilisztikai szempontú vizsgálata: a költői nyelv megújulása (metafora, allegória, szimbólum, szinesztézia, hangszimbolika, stb.). - A kapcsolódási területeket illetően igen nagy a választék, önálló vagy csoportos munka	Magyar költészet: a modern francia líra fordítói. Zene: a századforduló és a XX. század első felének zenéje, alkotói

	pour l'art,. Parnasszisták, Baudelaire, Verlaine, Rimbaud költészetének jellemzői, Mallarmé költészetének jelentősége, Rilke tárgyas költészete. Fogalmak: impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió, l'art pour l'art, komplex kép, asszonánc, szimbólum, szinesztézia, szépségimádat, benyomások, allegorikus képsorok, szonett, szimbolista költészet, impresszionista líra, verszene, hangszimbolika, tárgyas költészet, tárgyvers.	lehet egy-egy irodalmi mű, egy-egy fető vagy zeneszerző életének, pályájának feldolgozása, bemutatása. Memoriter: költőnként egy vers Ellenőrzés: tényanyagra való rákérdezés A költőkre és költészetükre, egyes verseikre rákérdező esszé-típusú vagy értekező-típusú dolgozat.	

3. témakör: A 20. század első évtizedeinek magyar irodalma			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - Az adott témával, témakörrel kapcsolatos ismeretek szabatos, de pontos visszaadása szóban és írásban, - nyelvhelyességre való törekvés, - válogatott szókins, - lényegkiemelés, - pontos, kifejező versolvasás, versmondás, - értelmes, logikus lépésekben előrehaladó verselemzések készítése, előadása (írásban és szóban). - A novellák elemzésekor választékos nyelvhasználat, - logikusan egymásra épülő mondatok, - áttekinthető, logikusan felépített előadások. - Szókinsbővítés, - irodalmi nyelvhasználat, - a megszerzett ismeretek folyamatos beépülése a szókinsbe, a nyelvbe.	A 20. század első évtizedeinek magyar irodalma <i>1.: A századforduló Magyarországa</i> A témakör elemei: a századforduló társadalmá, építészete, képzőművészete, színházi élete, a mozi fejlődése irodalmi élete, A Hét, a Nyugat, A Holnap, a Nyugat nemzedékei Elsajátítandó ismeretek: a századvég és a századelő Magyarországa, polgári réteg, Budapest fejlődése, Nagyvárad világa, kulturális élet, az irodalmi életet meghatározó alakok (Osvát, Ignotus, Hatvany, Fenyő Miksa, Négyesy) folyóiratok (A Hét, Nyugat), színházak, mozik, a zene nagy alakjai, felfedezők, találmányok, a Nyugat nemzedékei, a Holnap költői, a Nyugat címlapja, címének jelentése, programja. Fogalmak: Nyugat, A Holnap, A Hét, első, második, harmadik nemzedék, szellemi szabadság, függetlenség, program, kihívás, Magyar Csillag	- Önálló kutatások a témával kapcsolatban, (mozi történet, színház történet, korabeli folyóiratok, Osvát, Ignotus, Hatvany, Fenyő Miksa, a Nyugat, Négyesy). - Az összegyűjtött anyag elrendezése, szerkesztése, előadása, - összegzés, - vázlat készítése, - kiselőadások, - jegyzetelés, - az ismeretanyag memorizálása, tudássá mélyítése - A verselemzések logikus menetének elsajátítása, - önálló verselemzések készítése (a vers helye az életműben, cím, cím és tartalom összefüggése, műfaj, forma, szerkezet, verselés, költői eszközök felfedezése, a tartalom és a forma kapcsolata, a mögöttes tartalom megfejtése, a vers üzenete, esetleges kapcsolat más versekkel az életműből és az irodalomból), - a kötetek és a ciklusok biztos ismerete, - a szóképek, alakzatok biztos ismerete, - az életmű átfogó ismerete, - a reprezentatív, nagy gondolati versek ismerete. - A költői életfelfogás, szerep változásának megragadása, értelmezése, átlátása, versekkel való illusztrálása.	- Internet: Kutatómunka a Nyugattal kapcsolatosan. - Internet, könyvtárhasználat - anyaggyűjtés a versekhez: cd, pl.: Cseh Tamás: Ady, Latinovits Ady-szavatai, internet, könyvtárhasználat: anyaggyűjtés, fényképek Adyról, Krúdyról, Lédáról, Csinszkaról, a Három Hollóról, stb. - Történelem: az első világháború időszaka Franciaország és a környező országok helyzete, kulturális állapota, élete az első

Esztétikai és művészi tudatosság és kifejezőképesség kompetenciája: - A versek művészi megszólaltatásának élményén keresztül a versolvasás megszerettetése, a versolvasás igényének felkeltése. - A filmes ismeretek bővítése, értő filmnézés, filmelemzés, médiakultúra. Szociális és állampolgári kompetencia: - A hazaszeretet értelmezése, elmélyítése, összetettségének vizsgálata a témához kapcsolódó versek alapján. - Az ember lehetőségei háborúk idején: lázadás, megalkuvás, önvédelem, értékek őrzése, megfutamodás, elmenekülés, helytállás, stb. Önálló és hatékony tanulás: - a verselemzés előkészítése, memorizálása, élőszóban való átadása,	Ady Endre A témakör elemei: Ady Endre kötetei, hagyományörzés (Arany, Vajda útjának folytatója) és újítás, útnyitás, szimbolizmus, az Ady-versek nagyobb témái, programja, a program módosulása, Ady jelentősége a magyar lírában. Elsajátítandó ismeretek: Ady életének fontosabb eseményei. Léda, Csinszka, Krúdy barátsága. Krúdy regénye Adyról. Ady kötetei, versei (Az Új versek, Vér és Arany – a kötetek címe, az egyes ciklusok és elrendezésük, kiemelkedő versek, programversek, ars poétika jellegű versek is. Pl.: Góg és Magóg, Új vizekre, (Esetleg: A magyar Messiások, A Hortobágy poétája) A magyar Ugar víziói – a magyar Ugaron (esetleg: A lelkek temetője, A Szajna partján,). A későbbi kötetekből esetleg reprezentatív példák, témakörök: istenes versek: Az Illés szekeren, A Sion-hegy alatt, Istenhez hanyatló árnyék, Ésaías könyvének margójára). Szerelem (Az én menyasszonyom, Héja-nász az avaron, Lédával a bálban), pénz (Harc a Nagyúrral, A nagy pénztárnok, Mi urunk, a pénz), halál (A Halál rokona, Halálvirág: a Csók A Halál-tó fölött, Párisban járt az Ősz) kiválasztottság	Memoriterek: költőnként legalább öt vers. Ellenőrzés: tényanyagra rákérdező feladatok, otthon megírható verselemzések, összehasonlító verselemzések, verselemzési vázlatok, iskolában, órán megírandó verselemző dolgozatok, órán nem elemzett, ismeretlen versek önálló elemzése.	világháború időszakában. Történelem, művészettörténet, kultúrtörténet: jegyzetkészítés, cselekményváz, jellemek, jelképeség, toposzok, stb. Az Ady Párizsa a századelőn. Budapest a századelőn

- szóképek, alakzatok gyűjtése, - értelmező versolvasás, - a vers kapcsán megszülető érzések megfogalmazása, - önálló gondolatok szóbeli és írásbeli kifejtése. A cél: eljutni a komplex verselemzés megvalósításáig, akár ismeretlen vers esetében is. - A novellák önálló elemzése (cím, szerkezet, cselekmény, nyelvezet, írói látásmód, elbeszélő technika, mögöttes üzenet, nyelvi megformálások elsődleges, másodlagos jelentések, szóképek, alakzatok, metanyelvi üzenetek, bevezetés, befejezés sajátosságai). - Ismeretlen novella önálló elemzésének gyakorlása, - vázlat készítése, - értő, értelmező olvasás, - lényegkiemelés. - A regények cselekményének átlátása, - jegyzetkészítés, - cselekményváz,	(Egy párisi hajnalon, A muszáj Herkules, Én nem vagyok magyar?). Magyarság-versek (Nekünk Mohács kell, A föl-földobott kő, A Duna vallomása, Az Idő rostájában,). Kuruc-versek (Bujdosó kuruc rigmusa, Sípja régi babonának). Újszerű tájlíra, látomásszerű tájversek (A gare de l'Esten, Párisban járt az ősz, Utolszor még Párisba), létharc-versek (Harc a Nagyúrral, Az ős Kaján, Sírás az Élet-fa alatt), világháborús versek – újfajta küldetéstudat (Emlékezés egy nyár-éjszakára, Ember az embertelenségben, Intés az őrzőkhöz, Mag hó alatt, Az eltévedt lovas, Az utolsó hajók, Üdvözlét a győzőnek). Csinszka- versek. (Az elemzésre felsorolt versek csak ajánlottak, mindegyik témából szükség van azonban legalább egy reprezentatív vers ismeretére, elemzésére.) A költői sorsvállalás, feladatvállalás, illetve annak átértelmeződése. Fogalmak: lírai ars poetica, programadás, kevert ritmusú vers, paradoxon, oxymoron, szimbólum, komplex kép, ballada-műfaj, szóképek, alakzatok, toposzok, kiazmus, parafrázis, prózavers, szerepdalok, vízió, látomásszerűség,		Filozófia: Schopenhauer, Kierkegaard, Nietzsche, Freud, Jung, Bergson Mesék világa: az Ezeregyéjszaka meséi

- jellemek, - jelképeség, - toposzok, archetípusok, stb. - önálló és értő gondolkodás fejlesztése olyan feladatokkal, melyek az olvasmányok értő, mélyebbre tekintő feldolgozását szolgálják. <i>Énkép és önismeret,</i> emberismeret: - a versek alapján megszülető érzések megfigyelése, verbalizálása. - A versekben megfogalmazott érzések, problémák, kérdések empátikus megközelítése, aktualizálása, „lefordítása”. - Az ember-Isten viszony sokrétegűségének megragadása. - A szeretet, az emberszeretet, a hazaszeretet kérdése. - Élet-halál, szerelem, gyász, játék kérdései, megközelítésük, összetettségük. - Szó, gondolat és tett összhangjának igénye, - igaz és hamis megkülönböztetése,	beszédhelyzet, idősfikok játéka, küldetéstudat, őrző szerep. Krúdy Gyula: A témakör elemei: A századvég gondolkodóinak visszanyúlása az időhöz, Krúdy munkássága, életműve, a Szindbád-novellák. Kiemelkedő Krúdy-novellák: Utolsó szivar az Arabs Szürkénél, A hírlapíró és a halál. Elsajátítandó ismeretek: Krúdy életpályája, Ady és Krúdy, Krúdy stílusa, elbeszélőmódja, elbeszélői technikája, a Szindbád-novellák atmoszférája, Szindbád alakja a világirodalomban, az Ezeregyéjszaka meséi, Babits Gólyakalifája, Krúdy Szindbádjának jellemzése az első novellák alapján, majd a későbbi novellákban. A novellák sugallta írói gondolat és szándék. Lehetséges elemzések: A hídon, Szindbád útja a halálnál, Az életmentő kékfestő. Az utolsó szivar az Arabs Szürkénél c. novella helye az életműben, a cím, a szerkezet, az elbeszélői technika, a szereplők, a hatás vizsgálata, a novella párja, A hírlapíró és a halál c. novella.) Esetleg: a Szindbád c. film és a novellák kapcsolata.	- Önálló értő olvasása a kiválasztott Szindbád-novelláknak, - a tanári segítséggel és közösen elemzett novellák ismerete, írásban és szóban való elemzésük. - Egy szabadon választott, ismeretlen, órán nem elemzett novella önálló elemzése javasolt (Pl.: a Vörös Ökör) - A sajátos, Krúdy-féle elbeszélő-technika felfedezése, a különlegességek megfogalmazása, - világirodalmi kapcsolatok megkeresése, - az önálló anyaggyűjtés során megszerzett tudás, ismeretek átadása, - az idővel való játék, - a nyelvi megoldások, a jellemzés módjainak élményszerű, de értő, tudássá mélyülő felfedezése Ellenőrzés: írásban és szóban is – novellaelemzések - Önálló, értő, értelmező novella elemzések, - az órán megbeszéltek alapján szóbeli és írásbeli novella elemzések,	Világirodalom: utazó hősök (Odüsszeusz, Aeneas, Dante, Orlando, stb), Proust: Az eltűnt idő nyomában Film: Szindbád (Huszárik Zoltán) Internet, könyvtárhasználat: Latinovits, Márai Pszichológia: Freud, Jung, lélekelemzés, lélekanalízis, álomfejtés, tudatalatti, tudatos, külső én, belső én

- vágyak és valóság ellentéte. - Az önmegvalósítás lehetőségei, az önazonosság kérdése, a választás esetleges kényszerhelyzetei. - Az erőszak, a gyilkosság, a hűség, az igazságszolgáltatás, az embertelenség, az emberségesség, az együttérzés, az empátia, a háború kérdése. - A költők, a művészek feladata, szerepe a társadalomban. - A költő-ember viszony összetettsége, - a magyar költők gyötrődése, sorsvállalása, problémái a két világháború idején, a két világháború között, - a líra ártérkelődése, az alkotás, a nyomhagyás jelentőségének megértése, átemelése, vonatkoztatása a „köznapi ember” életére: mindenkinek ez a feladata, különösen a keresztény embernek, akinek az élete példaértékűvé kell, hogy váljon minden korban és körülmények között.	Fogalmak: impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió, szürrealizmus, emlékezés, időpillanatok, külső, belső idő, teremtő fejlődés, bergsoni pillanat, lélekelemzés, líraizálódott szöveg, prózában írt lírai költemény, jelképes címek, cím és szöveg összefüggései, időtlenség, utazás, híd, étkezés – jelképek (toposzok) az irodalomban, alteregó, asszociatív logika, érzékszervi ingerek szerepe az elbeszélésben, jelképes helyszínek, mozdulatok, szereplők, események, múlt és jelen sajátos viszonya, Kaszinó-metonímia, vezeklési ceremónia, kiszoruló cselekmény, szerepcsere, álomszerűség, emlékezés, élet ártértelemeződés, váratlan befejezés. <i>Móricz Zsigmond</i> A témakör elemei: életpályája, regényei, novellái, kapcsolata a Nyugattal, Babitscsal, Adyval, novellái: A hét krajcár, Tragédia, Szegény emberek, Barbárok, regénye: Rokonok, a film és a regény összevetése (lehet más Móricz-regény is elemezendő regény). Elsajátítandó ismeretek: életpályája, főbb művei (novellák, regények, publicisztika), paraszti témájú	- a regény önálló és értő elolvasása, rávezető kérdésekkel való feldolgozása, - a film és a regény megoldásainak összevetése. Ellenőrzés: írásban és szóban: elemzések, a regény kapcsán elhangzottak számonkérése, esszé típusú feladatokkal, rákérdezéssel, röviden kifejtendő feladatokkal.	Film: Rokonok (Szabó István)

Kosztolányi, Karinthy kapcsán a gyerekkor és a felnőttkor viszonya, vágyak és valóság ellentéte, a gyermeki én megőrzése, konvenciók szerint élés, őszinteség, önmagunk elvei szerint való élés, a belső kincs megtartása, megkeresése, megőrzése. <i>Hon- és népismeret:</i> - A századelő Magyarországa, - város és vidék helyzete, - nyomor és polgári lét, - babonák világa, - a háború személyiségtorzító hatása, - a háború okozta problémák, szegénység, munkanélküliség Digitális kultúra: számítástechnikai ismeretek alkalmazása (szövegszerkesztés, képbemelés, számítógépes helyesírás ellenőrzés, javítási módok, nyelvi beállítások, szinonimaszótár, internetes anyaggyűjtés, digitális könyvtárak, irodalmi honlapok)	novellák, újszerű parasztábrázolás, eltávolodás a Jókai-féle epizódfiguráktól, anekdotikusságtól, idill és tragédia ötvözése (A hét krajcár). Naturalista hatás, drámai szerkesztésű novellák. Vegetatív lét, a háború hatása az emberre, a személyiségre, balladaszerűség a Barbárok c. novellában, drámai párbeszédek, jelképes motívumok, a novellák elemzése, Móricz elbeszélői nyelvének jellemzői, a dzsentrí-téma, a Rokonok. c. regény cselekménye, szerkezete, cím és történet összefüggése, a szereplők jellemzése, a történet íve, elnyomott és felszínre kerülő indulatok, jelképes helyszínek, realista vonások, a regény megfilmesítése: jó megoldások, hiányok, filmes megoldások, kameramozgás, hangsúlyok, szimbolikus megoldások, utalások, színek, stb. Fogalmak: realizmus, <i>naturalizmus</i>, kisszerű lázadás, önpusztító indulat, irónia és együttérzés, címválasztás, jelképes címek, cím és szöveg összefüggése, étkezés toposz, elbeszélő-technika, írói nézőpont, önreflexió, életképszerű jelenetek, drámaiság, balladaiság, sűrítés, népmesei elemek, tempóváltások, világos szerkezeti megformáltság, nyelvezet –		Világirodalom: Horatius, Sappho, Rilke, Ovidius, Oscar Wilde Mitológia Mesék (Ezeregyéjszaka meséi)

	kihagyások, ismétlések, szükséztűzés, tájnyelv, elhallgatások, csöndek, metanyelvi üzenetek, metonimikus, metaforikus helyszínek, toposzok (puszta, étkezés), gyilkosság, erőszak, hazugság, babonák, félelem, hűség, igazság. Babits Mihály: A témakör elemei: Babits életpályája, jelentősége, helye a magyar irodalomban, a nyugatosok között, Babits kötetei: Levelek Iris koszorújából, Herceg, hátha megjön a tél is, Béke és háború közt, Nyugtalanság völgye, Sziget és tenger, Az istenek halnak, az ember él, Versenyt az esztendőkkal, Jónás könyve, Jónás imája. Babits költészetének változása az In Horatiumtól a Jónás imájáig, eljutás a szólás, az alkotás morális kötelességéig. Regényei: Gólyakalifa Elsajátítandó ismeretek: Babits helye a magyar irodalmi életben, a Nyugattal való kapcsolata, életpályája. Kötetei, regényei, Az európai irodalom története, fordításai, a Baumgarten-díj kurátorsága, Babits, a mester, Babits, a poeta doctus, műveltsége, világnézete, művészetfelfogása. Babits költészetének és költői programjának változása az	- Közös kötet, kötet cím, ciklus, ciklus cím értelmezések, - - közös vers cím értelmezések, verselemzések – tanári segédlettel. - A már megszokott vázra akár önállóan is képesek legyenek a diákok felépíteni egy elemzést. - Össze tudják kapcsolni az egyes verseket is egymással, lássák Babits költészetének gondolati ívét – globális és az egyes verseket, ciklusokat érintő ismeretek birtoklása a cél. Memoriter: legalább öt vers szép, kifejező, értő elmondása. Ellenőrzés: írásban is, szóban is verselemzések, kötet és ciklus bemutatások, Babits költészetének átfogó ismeretét célzó esszé típusú kérdések, nagyobb lélegzetvételű, átfogóbb, értekező szövegírást igénylő feladatok.	

	egykes kötetek jellemzésén és néhány reprezentatív vers elemzésén keresztül. A költői szerepvállalás problematikája, költészete a háború idején, a költészet, a dal jelentőségének átértelmezése, az alkotó háttérbe vonulása, a dal előreengedése, Klasszicizálódás,a filozófia hatása Babits költészetében. Párhuzamok, kapcsolatok más költőkkel, más művekkel (Horatius, Sapphó, Arany, Vörösmarty, Csokonai, Szabó Lőrinc, Rilke, Baudelaire,Ovidius, Oscar Wilde stb.) intertextualitás. (A költői program, nézőpont változását bemutató, <i>elemezhető</i> versek: In Horatium, , A lírikus epilógja, Ballada Iris fátyoláról, Esti kérdés, Hegeso sírja, Himnusz Iris koszorújáról, Húsvét előtt, Háborús anthológiák, A jószág dala, Fortissimo, Zsoltár gyermekhangra, Zsoltár férfihangra, A sziget nem elég magas,, Régen elzengtek Sapphó napjai, A gazda bekeríti házát, Psychoanalysis christiana, Cigány a siralomházban, Mint a kutya a silány házban, Vers a csirkeház mellől, Mint különös hírmondó, Csak posta voltál, Mint forró csontok a máglyán, Jónás könyve, Jónás imája .) Fogalmak: bölcseleti irányultság, intellektuális költészet, intertextualitás, ars poetica, a		Világirodalom: Racine: Britannicus, Thomas Mann,

	hagyomány újraértelmezése, költői program, párvers, a megismerés korlátai, szecessziós, impresszionista ábrázolásmód, tárgyas költészet, műalkotás a műalkotásról, meditációs helyzet, bergsoni-pillanat, időpillanat kitágítása, létértelmezés, létértelem-kérdés, költői önjelképek, a „nyomhagyás” programja, önazonosság és emlékezet, évszak-metaphora, önmegszólító versek, dialogizáló versek, összegző, számvetés versek, a betegség elviselésének méltósága, hírmondó, prófétai magatartás, próféta, lírai önvallomás, versformák, strófaszerkezetek, műfaji sokszínűség (óda, elégia, szonett, himnusz, közösségi óda, rapszódia, dal, stb.), a képszerűség eszközei, alakzatok sokszínűsége, nominális, verbális stílus, nyelvi bravúrok, rímtechnikák. Kosztolányi Dezső: A témakör elemei: Életpálya, műveinek sokszínűsége – versek, novellák, regények, publicisztika, nyelvművelés, fordítások, helye a magyar irodalomban, kapcsolata a Nyugattal, barátai, kiemelkedő kötetei: Szegény kisgyermek..., A bús férfi panaszai, Meztelenül, Számadás, novellái: Esti-novellák, regényei: Édes Anna, Néró, a véres költő.	- Kosztolányi költészetének megismerése néhány hangsúlyos vers elemzésén, gondolataik megismerésén keresztül. - Kosztolányi művészi hitvallásának megismerése, megértése, életszemlélete, a „játék”, a játékosság lényege és mélysége, a Kosztolányi költészetével kapcsolatos tévedések tisztázása a versek közös elemzésével, értelmezésével.	Homérosz, Dante Filozófia: Seneca, Marcus Aurelius Magyar irodalom: középkori nyelvemlékeink (Halotti beszéd), Berzsenyi Dániel, Szabó Lőrinc, Karinthy Frigyes, Krúdy Gyula, Babits Mihály, József Attila Pszichológia: Freud, Bergson, Jung Internet, könyvtárhasználat: Anyaggyűjtés, fényképek Kosztolányiról és a barátairól, a korabeli Budapestről, az Édes Anna színhelyeiről, stb.

	Elsajátítandó ismeretek: Kosztolányi életpályája, az életmű sokszínűsége, helye a magyar irodalomban, kapcsolata a Nyugattal, publicisztikája, barátai, kapcsolata Karinthyval, nagyobb köteteinek kiemelkedő versei, ezek elemzése: pl. Szegény kisgyermek panaszai c. kötet, A bús férfi panaszai c. kötet – a kötetek jellemzése, helyük a magyar lírában, kapcsolatuk Szabó Lőrinc, Babits, József Attila lírájával. <i>Választható</i> versek: Boldog, szomorú dal (párhuzam Berzsenyivel), a kincs motívum, metafora Kosztolányinál (kapcsolat Babitscsal, Karinthyval, József Attilával). Őszi reggeli, Csomagold be mind, Számadás, Halotti beszéd (párhuzam a Halotti beszéddel, Márai Halotti beszéd c. versével is). Marcus Aurelius, Esti Kornél éneke, Hajnali részegség, Szeptemberi áhítat – a versek elemzése, helyük a Kosztolányi-életműben, ars poeticusságuk, a versekből kibomló költői hitvallás, program („mélység fölött derengeni”) . Az Esti-novellák helye az életműben, Esti alakja, a novellák üzenete, parabola jellegük, a töredékesség. A műfaj kérdése, néhány novella részletes elemzése (<i>választható</i>: Utolsó	- A verselemzések önálló, vázlatos előkészítése, értő, értelmező olvasás. Memoriter: legalább öt vers Ellenőrzés: szóban és írásban verselemzések, novellaelemzések, regényelemzések.	

	villamosutazás, Az utolsó fölolvadás, Világ vége), a halál, a meghalás, az élés, az élethez való viszonyulás kérdése Kosztolányinál. Az Édes Anna c. regény helye az életműben, „hibátlanságának” oka, szerkezete, szereplői, síkjai, üzenete. (Esetleg: A Néró, a véres költő helye az életműben, Thomas Mann elismerő szavai, a regény cselekménye, szerkezete, szereplői, üzenete, alapproblematikája, sikerének titka.) Fogalmak: időpillanat kitágítása, keretes szerkezet, öntükröző jelleg, reflexió, versfűzér, színszimbolika, szecessziós, impresszionista, szürrealista ábrázolásmód, bravúros rímtechnika, esztétikum öröklvűsége, az alkotás, a játék öröme, kettős látásmód, számvetésversek, részvétetika, filozofikus költemények, rájátszás, szimbolikusság, toposzok, szinesztézia, ékszer (vers) toposz, évszak toposz, intertextualitás, egyéniség, egyediség, megismételhetetlenség, az élet igenlése, bűvár toposz, mélység, felszín, igazság, hamisság, ars poetica, rapszodikusság, mozaikosság, visszatekintés, önreflexió, önmegszólítás, azonosulás, vendéglét tudat, keretes regényszerkezet, cím, mottó, főszereplő, fejezetcímek, a		Festészet: Impresszionizmus, Gulácsy-képek.

	történetbe belépő író, pletykák, elidegenedettségek, személyes kapcsolatok csődje, értékek viszonylagossága, cselédsors, emberi viszonyok, lélekábrázolás, keresztény erkölcs: irgalom, elbeszélői nézőpontok, novellafüzér, töredékesség, , halál-metaphorák, összetett hangneme, alteregó, hasonmás, konvenciók, külső én, belső én, külső idő, belső idő, élethez és a halálhoz való viszony, tükör metafora, utazás toposz Juhász Gyula: A témakör elemei: életpályája, impresszionista hangulatlíra, szonettjei, művészi hitvallása, a tápai és a szegedi táj versei: Tiszai csönd, Tápai lagzi, Magyar tél, Anna-versek: Anna örök, Milyen volt... Elsajátítandó ismeretek: Juhász Gyula életpályája, impresszionista hangulatlíra, bánatlíra, a szegedi és a tápai táj megjelenése a versekben, külső és metaforikus belső táj, a Tiszai csönd, a Tápai lagzi című versek elemzése, Anna-szerelem, Anna-versek: Milyen volt..., Anna örök. Juhász Gyula szerepe a magyar irodalmi életben, barátai, pártfogoltjai. Fogalmak: impresszionista hangulatlíra, bánatlíra, impresszionista technika, szóképek,	- Értő szövegolvasás, - önálló verselemzés, - impresszionista vonások összegyűjtése, - a rímtechnika, a szerkezeti megoldások, a költői eszközök megfigyelése. Memoriter	Magyar irodalom: Vajda János, Vörösmarty Mihály, Szabó Lőrinc

	alakzatok, lagzi, halotti tor, haláltánc, imaszerűség, strófaszerkezet, Mária-himnuszok, rezignált mélabú, múlt-jelen-jövő játéka. Tóth Árpád: A témakör elemei: életpályája, impresszionista hangulatlíra, én-líra, cizellált elégikus dalok, virtuóz rímtechnika, Elégia egy rekettyebokorhoz, Lélektől lélekig, Esti sugárkoszorú, Körúti hajnal Elsajátítandó ismeretek: Tóth Árpád életpályája, egyénisége, barátai, a Nyugattal való kapcsolata, impresszionista hangulatlírája, különleges nyelvezete, színek, képek kavalkádja, alapmetaforából kibomló költői gondolatok, az Elégia egy rekettyebokorhoz, a Lélektől lélekig, az Esti sugárkoszorú és a Körúti hajnal c. versek elemzése. Fogalmak: impresszionista hangulatlíra, nyelvi virtuozitás, formamutatványok, cizellált elégikus dalok, virtuóz rímtechnika, elégia, alapmetaforából kibomló költői gondolat, nibelungizált alexandrin, kozmikus méretű magány (Vajda), emberiség nélküli jövő (Vörösmarty), a pillanatok impresszionista megragadása, látvány és látomás, vallomásosság, elragadtatottság	- Tóth Árpád verseinek értő és értelmező elolvasása, - az impresszionista vonások felfedezése, alapmetaforák kikeresése, az abból kibomló költői gondolat megfejtése, - a rímtechnika és a költői nyelv, szóhasználat, a képszerűség eszközeinek megfigyelése. Memoriter	Magyar irodalom: Babits, Kosztolányi, Szabó Lőrinc Világirodalom: A.A. Milne: Micimackó

	Karinthy Frigyes: A témakör elemei: Karinthy életpályája, barátsága Kosztolányival, kapcsolata a Nyugattal, barátai, életműve: novellák, versek, Így írtok ti, Tanár úr, kérem, regényei, publicisztikája, művészi hitvallása, életszemlélete, hatása a magyar irodalmi életre. Elsajátítandó ismeretek: életpályája, Kosztolányival való barátsága. Fontosabb művei: Így írtok ti, Tanár úr kérem, Utazás a koponyám körül Én és énke, Találkozás egy fiatalemberrel, Előszó, Számadás a tálentomról, Üzenet a palackban. A művek ismerete, helyük Karinthy életművében, az Így írtok ti c. mű műfaja, jelentősége, a stílusparódia meghatározása.(Esetleg: Én és énke (párhuzam az Esti- novellákkal), a Találkozás... egy fiatalemberrel és A cirkusz c. novellák elemzése.) A költemények közül kiemelkedő három vers elemzése (utazás/repülés toposz, jelképessegek, metaforikusságok a versekben, szervező elemek, ismétlések, ironia és önironia, elkeseredés és elkötelezettség), kapcsolatuk Karinthy lírájával. A Tanár úr kérem c. mű helye Karinthy életművében, Karinthy publicisztikája,	- Önálló, értelmező olvasása az Így írtok ti c. kötet kijelölt darabjainak, a Tanár úr, kérem c. műnek, a kiválasztott novelláknak és verseknek. - Összevetése a prózai alkotásoknak és a lírikus műveknek, - a versek elhelyezése Karinthy korának költészetébe – Kosztolányi, Babits versei közé, s megtalálni a kapcsolódási pontokat. - <i>Esetleg:</i> Az Utazás a koponyám körül c. regény önálló olvasása, az önironia, a humor élményszerű megtapasztalása. - A gyerekkori álmok és a felnőtt lét viszonyán való elgondolkodás, - vágyak és valóság szembenállásán való elgondolkodás, - a gyermeki én megőrzésének kérdése.	

	novellái, Karinthy utódai, Karinthy Márton: Ördöggörcs, kapcsolatok íróársak gondolataival: Kosztolányi, Babits, Szabó Lőrinc. Fogalmak: stílusparódia, komikum, humor, irónia, a komikum poétikai eszközei, imitálás, túlzás, felnagyítás, formakultusz, halandzsza, szóteremtés, lefokozás, gyerekkor szerepe, „ezért lettem íróvá”, az én kettőssége, elnyomott és szabadjára engedett én, önazonosság, szabadversek, rapszodikusság, az alkotás fontossága, az alkotó háttérbe szorulása, a „mondás”, az üzenet fontossága, Karinthy félreértékelése, félreértelmezése.		

4. témakör: Az avantgárd irodalma			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - megfelelően szabatos szókinccsel, hibátlan nyelvhelyességre törekedve, választékosan visszaadni az elhangzottakat, kiegészítve saját gondolatokkal, tapasztalatokkal.	<i>Az avantgárd irodalmából:</i> A témakör elemei: Az avantgárd irányzatok, futurizmus, kubizmus, dada, expresszionizmus, szürrealizmus, konstruktivizmus, aktivizmus. Apollinaire képversei, A Mirabeau- híd, Kassák hatása a magyar irodalomban	- Az egyes irányzatok jellemzőinek összegyűjtése megadott szemelvények és <i>esetleg</i> képzőművészeti alkotások segítségével. - A kalligrammák képi hatására, a központosítás elmaradásának többletjelentést eredményező szerepére való rádőbbenés. - A modern irodalommal, annak technikai újításaiival való ismerkedés.	Internet, könyvtárhasználat: avantgárd irányzatok a festészetben, szobrászatban.

Önálló, hatékony tanulás: - A tanultak szintetizálása, átfogóan és részleteiben ismerni a 20. század első felének – a tanult költők életműve alapján – irodalmát, irodalmi életét, kulturális életét, irodalmi, művészeti irányzatait, azok jellemzőit. - Az avantgárd irányzatok, Apollinaire és Kassák költészetét illetően: a tanultak rendezése, összeállítása, a versek tanári segítséggel való feldolgozása, rendszerezés, szintézis, memorizálás. Digitális kultúra: - számítástechnikai ismeretek alkalmazása (szövegszerkesztés, képeillesztés, számítógépes helyesírás ellenőrzés, javítási módok, nyelvi beállítások, szinonimaszótár, internetes anyaggyűjtés, digitális könyvtárak, irodalmi honlapok)	Elsajátítandó ismeretek: az avantgárd irányzatok jellemzői a képzőművészetben és az irodalomban, a magyar avantgárd és Kassák, Apollinaire jelentősége, kaligrammák, Radnóti fordítása, kaligrammák a magyar modern költészetben, a Mirabeau-híd, híd és víz toposz, írásjelek elhagyása, többletjelentés, merész képzettársítások, Kassák helye a magyar irodalomban, A ló meghal ..., az aktivizmus, Kassák barátai, kapcsolata Babitscsal, a Nyugattal. Fogalmak: az avantgárd, kubizmus, szürrealizmus, dada, futurizmus, expresszionizmus, konstruktivizmus, beat-irodalom, posztmodern, képversek, egy vándorlás mozaikjai, töredékesség, montázsszerűség, az avantgárd irányzatok jellemzőinek ötvözése.	- Avantgárd képzőművészeti alkotások (képek) gyűjtése az internetről, esetleg albumokból.	Irodalom: Képversek a magyar költészetben

Egyetemes kultúra: - Az avantgárd irányzatok Európában és Európán kívül (Pl. Amerika), - az avantgárd egyetemes törekvései, országhatárokon átnyúló programszerű jellegzetességei, - nyitottsága a másságra, az egyénire, a különösre. - A futurizmus eltévelyedése, hatása a történelemre, veszélyei, militarizmusa.			

A továbbhaladás feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalom-tár biztos ismerete, alkalmazása, a javasolt minimum szint az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. Az ellenőrzés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

Magyar irodalom**12. évfolyam**

Óraszám:
3/hét, 111/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A 20. század irodalmából	30
2.	Irodalmunk a két világháború között	50
3.	A magyar irodalom a 20. század második felében	20
4.	Összefoglalás, felkészülés az érettségire	11

1. témakör: A XX. század irodalmából			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, - együttműködés, - vitatkozás, - véleménynyilvánítás, - elfogadás, kérdészi, - érvelési technikák, - összegző, - rendszerező képesség, - más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás, műnembeli, műfaji sajátosságok ismerete, azok változásinak felismerése, a változások megnevezése, indoklása - az írói nyelvhasználat lehetőségeinek változásait is felismerő, értő, értelmező olvasás..	A XX. század világirodalmából A témakör elemei: A XX. század világa, művészeti-irodalmi korszakok, irányok. Tájékozódás az irodalomban. Proust, JamesJoyce, Thomas Mann, Franz Kafka, Bulgakov, Camus, Brecht, Dürrenmatt, Beckett,, Orwell. Elsajátítandó ismeretek: A korszak történelmi csomópontjai, boldog békeidők, az első világháború, multiporális világ, egyén és tömeg szembekerülése, a személyiség, az egyéniség veszélyeztetettsége, polgári demokráciák, válság, diktatúrák, világgazdasági válság, a második világháború és előzményei, következményei, bipoláris világ, hidegháború. Az egységes világkép felbomlása, a filozófia új irányai (fönomonológia, egzisztencializmus, relativizmus, konstruktivizmus). Az irodalomtudomány új irányai: a német szellemtörténeti iskola, a strukturalizmus,	A felsorolt íróktól egy-egy mű, vagy legalább egy-egy műrészlet ismerete. A történelemből, képzőművészetből, zenetörténetből tanultak , a filmművészet bizonyos alkotásainak összekötése az irodalomórán hallottakkal. A személyiség veszélyeztetettségének kérdésén való elgondolkodás, az irodalomórán tanult problémák jelen korunkra való vonatkoztatása, ezen problémák gyökerének és körülményeinek, hátterének megértése. Állásfoglalás a diktatúrák, a befolyásolhatóság, az uniformizálás, a manipulálhatóság kérdéseiben. Az elolvasott művek kapcsán felmerülő gondolatok, kérdések, problémák önálló megfogalmazása, végiggondolása, személyes vonatkozásúvá tétele. A XXI. Század váláságának összetevőin való elgondolkodás. Ellenőrzés: szóbeli és írásbeli feleletek, elemző és tényekre rákérdező írásbeli, szóbeli munkák, elgondolkodtató kérdéseket körbejáró, azokra reflektáló írásbeli vagy szóbeli munkák.	Pszichológia: Freud, Jung, William James Képzőművészet: Oicasso, Munch, Chagall, Miro, Magritte, Kandinszkij, Mondrian, Klee Warhol, Vasarely Építészet: Le Corbuiser, Gropius, Gaudi Zene: Sztranvinszkij, Gershwin, Berg, Webern, Schönberg, Prokofjev, Sosztakovics, Orff, Honegger

Hatékony, önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, összegzés, rendszerezés, intertextuális viszonyok felismerése, utalások rendszerének felismerése - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása. - a gondolkodási kultúra fejlesztése, - önművelés igénye, - olvasási igény és öröm, - rendszerezés, - kombináció, - konkretizálás, - általánosítás, - döntéshozatal, alternatívák, variációk, - elemző feldolgozás, - memorizálás, - Kulcsszavak felismerése, - cselekmény összefoglalása, - lényegkiemelés, - a szöveg minél teljesebb megértését szolgáló technikák, - jegyzet- és vázlatkészítés, - összefoglalás,	a fenomenológia, a befogadáesztétika, a dekonstrukció. A pszichológia tudománya (William James, Freud, Jung, Bergson), társművészetek változásai (film, építészet, festészet, zene). A klasszikus modern és a későmodern regény jellemzői. Proust munkássága, kapcsolata Bergson gondolataival, James Joyce jelentősége, Thomas Mann életműve (Tonio Kröger, Mário és a varázsló, A Varázshegy). Kafka életműve (Az átváltozás, A per), jelentősége. Bulgakov regénye, A Mester és Margarita, Albert Camus életműve (A közöny, A pestis, Szisziphosz mítosza) és az egzisztencializmus. A XX. század drámainak jellemzői., a modern dráma. Beckett, Dürrenmatt, Brecht. Humán tantervű osztályoknak lehet még: Hrabal, Marquez, Woolf, Hemingway, Hernry James, Miller, O'Neill, Albee, Ionesco. Fogalmak: Multiporális világ, eltömegesedés, személyiség, diktatúra, polgári demokrácia, polgár, demokrácia, faji megkülönböztetés, nácizmus, fasizmus, bipoláris világ, hidegháború, keleti és nyugati tömb. Pszichológia, személyiség osztottsága, mélylélektan, tudatalatti, álom és emlékezés, személyiségtípusok, archetípusok, tudatfolyam-elmélet, a modern európai személyiség válsága, a		Filmművészet: Némafilmek (Chaplin), Bunuel, Vittorio de Sica, Visconti, Antonioni, Truffaut, Godard, Resnais, Wim Wenders, Fassbinder, Kusturica, Polanski, Fellini, Bergman, Stoppard, Gilliam, Kurosava, Forman Színház: Színházlátogatás – egy modern dráma megtekintése

- értékelés, érvelés, - felelettervek készítése, - kulcsszavak, tételmondatok kiemelése, - jelentésrétegek feltárása, - címértelmezési technikák, - regény- és novella-, dráma-elemzési technikák Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - A művészi önkifejezés lehetőségei, műalkotások (színházi előadások) elemzése, - saját nézőpont összevetése mások véleményével, - önismeret, világismeret gazdagítása, a művészet iránti fogékonyság felkeltése - a művészi kifejezőképesség változásának és a világ megváltozásának kapcsolata - korunk művészi kifejezőképessége, a művészet szerepe és lehetőségei XX. és a XXI. században <i>Énkép, önismeret, emberismeret:</i> - egyéniség, személyiség, tömeg,	nyelv korlátainak felismerése. Fenomenológia, egzisztencializmus, relativizmus, konstruktivizmus. Irodalomtudomány, irodalomtörténet, pozitívista irodalomtörténet-írás, szellemtörténet, strukturalizmus, hermeneutika, befogadás-esztétika, dekonstrukció. A klasszikus modern és a későmodern regény, regényvilág, tér, idő, elbeszélői szerepkör, önreflexivitás, elbeszélésmód, nézőpont, jellem, szerkezet, befogadás és jelentésteremtés. Időregény, emlékezésregény, objektív és szubjektív idő, tudatfolyam-elmélet, nyitott mű, tudatáram, idő-tér-, hagyomány-folytonosság, intertextualitás. Családragény, polgári életmód felbomlása, polgár és művész, manipulálás, befolyásolás, lázadás. Abszurd, fantasztikum és realitás, groteszk, szorongás, kirekesztődés, többértékű jelentés, „kafkai”, modern példázat, labirintusszerűség, börtönszerűség, mozaikszerűség, kétsíkúság, determináltság és szabadság. Szatirikus láttelep, regény a regényben, motivikus utalások, metaforikus jelentések, különböző jelentésrétegek. Egzisztencializmus, abszurd, filozófiai esszé, abszurd hős, abszurd lét, határhelyzet, autentikus, inautentikus lét. Utópia, antiutópia, diktatúra, nyelv és		

tömegpszichózis, egység, diktatúra – a fogalmakkal kapcsolatos kérdések tisztázása - emberi méltóság - faji megkülönböztetés - a tömeg és az egyén igazsága - hűség, hűtlenség, hazugság, önáltatás, önbecsapás, vakság - tisztesség, tisztességtelenség, érdekek - becsstelenség, becsületesség, áldozat, gyávaság - képmutatás, alázat, szerénység - egyszerűség, hatalomvágy - letűnt értékek, örök értékek, - félelem, bátorság - szorongás, bűnrészesség, ártatlanság, bűnösség - determináltság, szabadság, a sors irányításának kérdései - börtön-lét, labirintus-lét - korunk válsága(i), menekülési lehetőségek - erkölcsi norma - énkép, önmegvalósítás, reklámok, példaképek, hamis vágyak, illúziók - vágyak és realitás - nemzedékek ellentétei,	gondolkodás, parabola, fantasztikum, eltömegesedés, egyenjogúság és egyformaság, hazugság és igazság, megfigyelés és megbízhatóság, egység és uniformizáltság. A modern dráma, a dráma világ változása, drámai viszonyváltás, drámai akciók, értékrend, konfliktusok, hősök, tragikum és komikum, tér, idő, nyelv, megjelenítés, befogadás és jelentésteremtés, abszurd és groteszk. Az epikus színház, tézisdráma, modern paraboladráma, középpontos dráma, erkölcsi fókuszprobléma, krimi, analitikus dráma, kétsíkúság, amerikai álom, metaforikus tér és idő, kétszintes dráma, megváltás, megválthatóság, a személyiség válsága, egymásba játszó alakok, estlegesség, feleslegesség, pótcselekvések, komikum, otthontalanság, időtlenség, reménytelenség, transzcendens, hitetlenség, a várakozás mint létforma, létállapot.		

körülményekből adódó másságok, - értékítélet, - életelvek, - magatartásformák, - probléma-megoldási technikák, - igazságok, részigazságok, - ellentmondások, - társadalmi és emberi igazságtalanságok, - helytállás, - önazonosság, - elvhűség, - az egyén helyzete a társadalomban, - család, a családi kapcsolatok lehetősége(i) korunkban - konfliktusok, konfliktus-megoldások, - korlátozás és önkorlátozás - hatalmi viszonyok felismerése a családban, a munkahelyen, a társadalomban <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire:</i> - kihívások, - szerepek a társadalomban, - kompromisszumok és elvek,			

- önazonosság kérdése, - karrier, hatalomvágy, érvényesülés - torzulások - emberi kapcsolatok, - életelvek, - fontossági sorrendek, - szeretet és szerelem kérdése, - erkölcs, erkölcsösség, erkölcstelenség - Manipulálhatóság, manipulálás - Egyéniség, személyiség, közérdek <i>Egyetemes kultúra:</i> - a különböző európai irodalmi és képzőművészeti alkotások értő befogadása, - nyitottság a különböző korok és népek szokásait, életmódját, világszemléletét illetően, - a más kultúrák iránti érdeklődés felkeltése, az önművelés részévé emelése, - tolerancia, másság elfogadása, - egyetemes értékek felismerése			

Digitális kultúra: - számítástechnikai ismeretek alkalmazása (szövegszerkesztés, képbeillesztés, számítógépes helyesírás ellenőrzés, javítási módok, nyelvi beállítások, szinonimaszótár, internetes anyaggyűjtés, digitális könyvtárak, irodalmi honlapok)			

2. témakör: Irodalmunk a két világháború között			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, - együttműködés, - vitatkozás, véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdészi, érvelési technikák, összegző, - rendszerező képesség, - más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése,	Irodalmunk a két világháború között A témakör elemei: A XX. századi magyar irodalom történelmi, szellemi, művészeti környezete, a korszak magyar irodalma, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, József Attila, Radnóti Miklós, Márai Sándor Elsajátítandó ismeretek: A világháború utáni Magyarország helyzete, Trianon, a Horty-korszak, a második világháború előzményei, a második világháború Magyarországa. Társadalom-, művészettudományos,	A történelemből, művészettörténetből, zenetörténetből, filozófiából tanultak összekapcsolása az irodalomórán hallottakkal. A tanultak kiegészítése – tanári irányítással – egyéni anyaggyűjtéssel. Komplex verselemzések készítése tanári irányítással és egyéni, tanári segítséget nélkülöző munkával. Összehasonlító verselemzések készítése (Radnóti és Vergilius, Márai és Kosztolányi), Szabó Lőrinc és Babits kapcsolatának, költészetük azonos pontjainak vizsgálata. 12. osztályban elvárható a nagy önállóságon alapuló egyéni és csoportos munka is. Az elemzések az érettségi elemzési feladataira készítenek elő.	Művészettörténet: Nagybányai Művésztelep alkotói, Nyolcak, Gödöllői Művésztelep, Kecskeméti Művésztelep, Aktivisták köre, Szentendrei Iskola, Római Iskola, GRESHAM-kör, KÚT, Európai Iskola

- műértelmezés, műolvasás, műnembeli, műfaji sajátosságok ismerete, azok változásinak felismerése, a változások megnevezése, indoklása - az írói nyelvhasználat lehetőségeinek változásait is felismerő, értő, értelmező olvasás.. Hatékony, önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés, - anyaggyűjtés, összegzés, rendszerezés, intertextuális viszonyok felismerése, utalások rendszerének felismerése - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása. - a gondolkodási kultúra fejlesztése, - önművelés igénye, - olvasási igény és öröm fejlesztése, - rendszerezés, - kombináció, - konkretizálás, - általánosítás,	filozófiai gondolkodás két iránya: konzervatívabb pozitívista(Pintér, Pauler), konzervatívabb, de a szellemtörténet hatását is magán viselő irányzat (Szekfü, Horváth János - Magyar Szemle c. folyóirat köre), modernebb, kísérletezőbb, szellemtörténeti irányzat (Minerva és a Széphalom c. folyóiratok köre, Thiemann Tivadar, Halász Gábor, Kerényi Károly, Szerb Antal). Fülep Lajos, Hauser Arnold, Ferenczi Sándor, Szondi Lipót, Balázs Béla, a fiatal Lukács György munkásságának jelentősége. Jelentősebb irodalmi lapok: Nyugat, Napkelet, Válasz, Kelet Népe, Szép Szó, Pandora. A korszak magyar költészete – későmodernség, esztétizáló, szimbolista irány, újnépesség, újklasszicizmus. Szabó Lőrinc pályaképe, idill, diszharmónia, lázadás, szembenézés a rettenettel, kétszólamúság, belső dialógus, az önző magány létállapota, különbeke-kötése, epikus jellegű, történetyszerűségekre épülő versek, életpillanatok megélése, fordításai, pályáját lezáró költészete, helye a korszak irodalmában. (A szöveggyűjtemény versei kiegészíthetők más versekkel is, a költői út, a gyötrődés érzékletesebbé tétele érdekében.) Illyés Gyula élete, pályaképe, irodalmi szociográfiája, Egy mondat a zsarnokságról, Bartók c. versek	Memoriterek. Ellenőrzés: átfogó, tényekre rákérdező, elemző szóbeli és írásbeli feladatok. A kapcsolódó művelődéstörténeti ismeretek elsajátítása lehet önálló vagy csoportos kutatómunka eredménye, a kornak számos olyan alkotója van, akiknek munkásságát, életművét nincs lehetőség megismerni az irodalomórák keretében, ismeretük mégis az általános műveltség része. Az ilyen irányú kutatás nagyban fejleszti a tanulók önállóságát, érdeklődését, az ismeretek iránti igény fejlődését, a komplex látásmód kialakulását.	Zenetörténet: Kodály és Bartók munkássága Filmművészet: A magyar mozi története Zsitovszky Béla, Blaha Lujza, Fedák Sári. Filmre vitt regények. Korda Sándor, Kertész Mihály, Trauner Sándor, Balázs Béla – emigrált filmrendezők Számítástechnika, internet: Anyaggyűjtés – korabeli újságok, levelezések, fényképek, dokumentumok a két világháború közti Magyarországról Történelem, szociológia:

- döntéshozatal, alternatívák, variációk felismerése, - elemző feldolgozás, - memorizálás, - kulcsszavak felismerése, - cselekmény összefoglalásának képessége,, - lényegkiemelés, - a szöveg minél teljesebb megértését szolgáló technikák, - jegyzet- és vázlatkészítés, - összefoglalás, - értékelés, érvelés, - felelettervek készítése, - kulcsszavak, tételmondatok kiemelése, - jelentésrétegek feltárása, - címértelmezési technikák, - regény- és verselemzési technikák - a komplex látásmód fejlesztése, kialakítása, az összefüggések rendszerének átlátása - az irodalomtörténet egyes korszakaiban való magabiztos tájékozódás, ismeretlen vers, regény, dráma az irodalmi korszakokban való elhelyezésének képessége,	jelentősége. József Attila élete, pályaképe, költészetének legfontosabb jellemzői, a pályakezdés éveit, első verseit, nyugatos modernség, az avantgárd és az újnépesség hatása, tiszta költészet megvalósítására való törekvés, közéleti érdeklődés, szómágia. Költészetének változása: a pszichoanalízis hatása, összetett látásmód, gondolati ódák, sajátos tájlíra (A város peremén, Külvárosi éj, Holt vidék, Téli éjszaka), önmegszólító verstípus, változatos formateremtés, József Attila nagy összegző verseinek elemzése (Elégia, Óda, Eszmélet). A kései versek jellemzői, szublimációesztétika, a lírai én osztatóságát mutató versek, létösszegző igényű versek, közösségvállalást kifejező versek (Levegőt!, Ars poetica, A Dunánál, Hazám). József Attila költészetének jelentősége, értékelése a különböző időszakokban, helye a magyar irodalmi kánonban, hatása az utókorra.(A téma feldolgozása alapvetően a szöveggyűjtemény verseire támaszkodik, de kiegészíthető más versekkel is.) Radnóti Miklós élete, pályaképe, kötetei, életművének kiemelkedő alkotásai, fordításai. Az Újhold záróverse, a Kortárs útlevelére c. vers gondolatisága, programszerűsége, mottószerűsége. A Járkálj csak halálraitélt és a Meredek út c.		A két világháború közötti Magyarország

- ismeretlen vers önálló elemzésének képessége - összehasonlító verselemzések önálló készítésének képessége Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - A művészi önkifejezés lehetőségei, - Műalkotások egyéni és közös elemzése, - saját nézőpont összevetése mások véleményével, - önismeret, világismeret gazdagítása, a művészet iránti fogékonyság felkeltése, stabilizálása - a művészi kifejezőképesség változásának és a világ megváltozásának kapcsolatának vizsgálata - a két világháború közti időszak művészi kifejezésének vizsgálata, - a művészet szerepének és lehetőségeinek mérlegelése - A művészi önkifejezés és a kaotikus világból adódó problémák közti kapcsolat, ellentét	kötetek jellemzése, a bennük megfogalmazódó sorsvállalás jellemzői, az ekloga-műfaj Radnóti költészetében, az egyes eclogák jellemzése, az Első és a Nyolcadik ecloga részletes elemzése, Vergilius Kilencedik eclogájának összehasonlítása az Első eclogával. Erőltetett menet, a Razglednicák. Márai Sándor élete, pályaképe, regényei, naplója. Egy polgár vallomásai c. művének jelentősége, műfaja, általánosító ereje, szerkezete, üzenete, a benne megfogalmazódó sorsvállalás, az íráság vállalása, feladatának mibenléte. A Halotti beszéd c. vers elemzése, összehasonlítása Kosztolányi versével és a nyelvemlékkel. Megemlítendő művészek: Móra Ferenc, Nagy Lajos, Áprily Lajos, Tersánszky, Erdélyi, Veres, Sinka, Tamási, Kodolányi, Gelléri, Dsida. Fogalmak: Későmodernség, esztétizáló, szimbolista irányzat, újnépesség, újklasszicizmus, idill, diszharmónia, lázadás, kétszólamúság, epikus vers, számvetés, létbölcsélet, lírai rekviem. Intertextualitás, disszonanciából felépíthető harmónia, széttartó többszólamúságból felépülő rend, gondolatritmus, láncszerű ismétlődés, nézőpontváltások,		

- A művész lehetőségei, a sorsvállalás nehézségei a két világháború közti időszakban - A kor sajátos metaforái, allegóriái, szimbólumai - Összegzés, összetett látásmód lehetőségei egy széthulló világban <i>Énkép, önismeret, emberismeret:</i> - egyéniség, személyiség, tömeg, tömegpszichózis, egység, diktatúra – a fogalmakkal kapcsolatos kérdések tisztázása - emberi méltóság - faji megkülönböztetés - a tömeg és az egyén igazsága - hűség, hűtlenség, hazugság, önáltatás, önbecsapás, vakság - tisztesség, tisztességtelenség, érdekek - becstelenség, becsületesség, áldozat, gyávaság - képmutatás, alázat, szerénység - egyszerűség, hatalomvágy - letűnt értékek, örök értékek, - félelem, bátorság	példázatosság, litánia, irodalmi szociográfia. Nyugatos modernség, avantgárd, újnépesség, folklórelem, tiszta költészet, szómágia, közösségi költőszerep, pszichoanalízis, szublimáció, összetett látásmód, gondolati óda, önmegszólító verstípus, sajátos tájlíra, változatos formateremtés, a lírai én osztottsága, létosztottság, önlétére eszmélő ember, toposzok, visszatérő motívumok József Attila költészetében, tárgyasított önszemlélet, tárgyyszerű létértelmezés, birtokba vett világ, szembenézés-versek, idő- és létélmény, feloldódás az univerzumban, harmóniateremtés vágya, időszembesítő versek, én és a világ ellentéte, pindaroszi óda, vershelyzetek József Attilánál, antik hagyományok, zsoltárhagyományok, létösszegző szándékú versek. Létfenyegetettség és költői magatartás, újklasszicista poétika, eklogák, a tiszta erkölcsiség példája, razglednicák, expresszionisztikus képiség, ellenpontosító szerkezet, konkrét képiség és látomásosság. A vallomás, naplójegyzet, szociográfiai jelleg, nevelődési, fejlődési regény, általánosítás, polgári lét, európaiság.		

- szorongás, bűnrészesség, ártatlanság, bűnösség - determináltság, szabadság, a sors irányításának kérdései - menekülési lehetőségek: hallgatás, felszólalás, beállni a sorba, magunkba menekülés, sziget-építés, különbéke-kötés - erkölcsi norma és valóság - énkép, önmegvalósítás, vágyak és realitás, - szegénység, nélkülözés - rabság, szabadság kérdése, - a gondolatok rabsága - a közösségért érzett felelősség kérdése, - értékítélet, - életelek, - magatartásformák, - probléma-megoldási technikák, - igazságok, részigazságok, - ellentmondások, - társadalmi és emberi igazságtalanságok, - helytállás, sorsvállalás - önazonosság, - elvhűség, - az egyén helyzete a társadalomban, - konfliktusok, konfliktus-megoldások,			

- korlátozás és önkorlátozás - a tudatalatti pszichológiája - az elnyomott indulatok feltörésének veszélye - emlékek, sérülések hatásai - felnőttnek lenni lélekben és testben - függetlenség, függőség <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire:</i> - kihívások, - kompromisszumok és elvek, - önazonosság kérdése, - hatalomvágy, érvényesülés - torzulások - emberi kapcsolatok, - életelvek, - fontossági sorrendek, - szeretet és szerelem kérdése, - erkölcs, erkölcsösség, erkölcstelenség - Manipulálhatóság, manipulálás - Egyéniség, személyiség, közérdek - Felnőttnek lenni testben és lélekben - Függetlenség, függőség, - Határozottság, félénkség, gyávaság, önállóság, tisztánlátás, igazságérzet			

<i>Egyetemes kultúra:</i> - a különböző európai irodalmi és képzőművészeti alkotások értő befogadása, - nyitottság a különböző korok és népek szokásait, életmódját, világszemléletét illetően, - a más kultúrák iránti érdeklődés felkeltése, az önművelés részévé emelése, - tolerancia, másság elfogadása, - egyetemes értékek felismerése - Az egyetemes kultúra összekötése a magyar kultúrával, az egyes világirodalmi alkotások kapcsolata a magyar irodalom alkotásaival. Digitális kultúra: - számítástechnikai ismeretek alkalmazása (szövegszerkesztés, képeillesztés, számítógépes helyesírás ellenőrzés, javítási módok, nyelvi beállítások, szinonimaszótár, internetes anyaggyűjtés, digitális könyvtárak, irodalmi honlapok)			

3. témakör: A magyar irodalom a XX. század második felében			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: - önkifejezés, - minőségi nyelvhasználat, - önálló gondolkodás, - együttműködés, - vitatkozás, - véleménynyilvánítás, elfogadás, kérdészi, érvelési technikák, összegző, - rendszerező képesség, - más művészeti ágakkal való kapcsolódási pontok önálló felismerése, - műértelmezés, műolvasás, műnembeli, műfaji sajátosságok ismerete, azok változásinak felismerése, a változások megnevezése, indoklása - az írói nyelvhasználat lehetőségeinek változásait is felismerő, értő, értelmező olvasás. Hatékony, önálló tanulás: - jegyzetkészítés, - vázlatkészítés,	A magyar irodalom a XX. század második felében A témakör elemei: Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes, Nagy László, Ottlik Géza, Örkény István (humán osztályokban, emelt óraszám esetén: Weöres Sándor, Vas István, Mészöly Miklós, Déry Tibor, Mátyás Iván 1-2 reprezentatív műve. A határon túli magyar irodalomból Sütő András, Kányádi Sándor 1-2 reprezentatív műve.), Németh László, szemelvények a magyar posztmodern irodalomból: Petri, Tandori, Orbán, Parti Nagy Lajos, Esterházy, Nádas) Elsajátítandó ismeretek: A XX. század második felének Magyarország, a második világháború után, hidegháború, szovjet típusú diktatúra, 56-os forradalom, „puha-diktatúra” ideje, egypártrendszer, a három T elve, rendszerváltás. Az irodalmi élet: Magyarok, Sorsunk, Vigilia, Ezüstkor, Újhold, Csillag, Új Hang, Irodalmi Újság, Alföld, Forrás, Jelenkor, Élet és Irodalom, Kortárs,	Az irodalomórán tárgyalt művek értő, értelmező elemzése. A XX. század második felének költészetét illető tájékozottság megszerzése, ismeretlen vers önálló elemzésének képességének gyakorlása ismeretlen versek elemzésének segítségével. A kortárs költészet és próza ismerete, vers- és novellaelemzések (értelmezések). Memoriterek. A magyar irodalomtörténet átfogó ismerete, a XX. század második felében alkotó és a kortárs irodalom legjelentősebb íróinak, költőinek ismerete, költészetük, gondolkodásuk lényegének ismerete. A XX. század második felének sajátos történelmi, művészeti, irodalmi helyzete, ennek tükröződése az irodalomban. Az elidegenedettség érzésének megragadása a költemények, a novellák, a regények, a drámák segítségével (Pl: Mátyás: A bútorok, Petri, Tandori, Orbán költészet, Parti Nagy Lajos novellái, Mészöly Jelentés öt egérről, Film, stb.). Az újraírás művészete és okai a kortárs irodalomban, a szövegköztisztiség okai, példái: az ezen a téren való kutatások sok szempontból segítenek a szövegértelmezésben, irodalmi tájékozottság	Képzőművészet: Kondor Béla, Csernus Tibor, Korniss Dezső, Szigjártó Kálmán, Makovecz Imre, Melocco Miklós Zenetörténet: Kurtág, Ligeti, Szokolay, Petrovics Emil Filmművészet: Filmművészeti Főiskola létrejött, Radványi Géza (Valahol Európában), Makk Károly, Fábri Zoltán, Várkonyi, Jancsó Miklós, Huszárik, Szabó István, Mészáros Márta

- anyagyűjtés, összegzés, rendszerezés, intertextuális viszonyok felismerése, utalások rendszerének felismerése - meglévő ismeretek beépítése, - tantárgyak közti kapcsolatok előhívása. - a gondolkodási kultúra fejlesztése, - önművelés igénye, - olvasási igény és öröm fejlesztése, - rendszerezés, - kombináció, - konkretizálás, - általánosítás, - döntéshozatal, alternatívák, variációk felismerése, - elemző feldolgozás, - memorizálás, - kulcsszavak felismerése, - cselekmény összefoglalásának képessége,, - lényegkiemelés, - a szöveg minél teljesebb megértését szolgáló technikák, - jegyzet- és vázlatkészítés, - összefoglalás,	Nagyvilág, Kritika, Literatura, Mozdó Világ. Társzművészetek: neoavantgárd törekvések. Az Újhold és körének jelentősége a magyar irodalmi életben, az Újhold költői, prózaírói. Pilinszky János élete, pályaképe, kötetei, költészetének jelentősége, helye a magyar irodalomban,. Nemes Nagy Ágnes élete, pályaképe, lírikus és esszéíró, tárgyiasság, József Attila, Pilinszky hatása, az ember helye a létben, többértéű lehetséges értelmezés (Között), dialogizáló versbeszéd az Ekhnaton-versekben, modern léttapasztalat, az istenteremtés vágya, kísérlete. Nagy László élete, pályaképe, kötetei, hosszúversei, újramitologizáló költészet, Menyegző, Gyöngyszoknya, ars poeticus verse, a Ki viszi át a szerelmet, világmagyarázat kísérlete, sorsvállalás verse, József Attila: ars poeticus portrévers. Ottlik élete, pályaképe, az Iskola a határon c. regény helye az életműben, életrajzi hátterei, a regény idősíkjai, az emlékezés mint szervezőerő, összetett elbeszélői helyzet, nyelvszemlélet, személyiségkép, a regény műfaja – példázat és nevelődési regény, szerkezeti sajátosságok, üzenete. Örkény István élete, pályaképe, életműve. Az Egypercesek helye az életműben, a magyar irodalomban, a groteszk az	elmélyítésében és az érettségire való felkészülésben is.	

- értékelés, érvelés, - felelettervek készítése, - kulcsszavak, tételmondatok kiemelése, - jelentésrétegek feltárása, - címértelmezési technikák, - regény- és verselemzési technikák - a komplex látásmód fejlesztése, kialakítása, az összefüggések rendszerének átlátása - az irodalomtörténet egyes korszakaiban való magabiztos tájékozódás, ismeretlen vers, regény, dráma az irodalmi korszakokban való elhelyezésének képessége, - ismeretlen vers önálló elemzésének képessége - összehasonlító verselemzések önálló készítésének képessége Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképesség: - A művészi önkifejezés lehetőségei, - Műalkotások egyéni és közös elemzése,	Örkény-novellákban, a novellák üzenete, a Tóték c. dráma jelentősége, szereplői, szerkezete, világa. Németh László élete, pályaképe, tanulmányai, esszéi, regényei, drámái. Fogalmak: Az Újhold körének törekvései, tárgyasult líra, egzisztencialista létérzékelés, apokaliptikusság, bibliai képek, hagyományok, visszatérő motívumok, a csend, a hiányok poétikai szerepe, sűrítettség, lefokozott szövegvilág, lefokozott emberi lét. Hermetizmus, kihagyásosság, tárgyiasság, névszói stílus, dialogizáló versbeszéd, Ekhnáton, istenteremtés vágya, tárgyas líra. Hosszúvers, ars poeticus versek, portrévers. Nevelődési regény, emlékezés, metaforikusság, a megnevezhetetlen megnevezése, a nyelvi korlátokba való ütközés, létértelmezés, önértelmezés, közösségvállalás. Egypercesek, groteszk, kisemberek világa, kritika és neveltetés.		

- saját nézőpont összevetése mások véleményével, - önismeret, világismeret gazdagítása, a művészet iránti fogékonyság felkeltése, stabilizálása - a művészi kifejezőképesség változásának és a világ megváltozásának kapcsolatának vizsgálata - a két világháború közti időszak művészi kifejezésének vizsgálata, - a művészet szerepének és lehetőségeinek mérlegelése - A művészi önkifejezés és a kaotikus világból adódó problémák közti kapcsolat, ellentét - A művész lehetőségei, a sorsvállalás nehézségei a második világháború utáni időszakban és a korunkban, - A XX. század második felének sajátos metaforái, allegóriái, szimbólumai - Összegzés, összetett látásmód lehetőségei egy széthulló világban - A tárgyasulás okai, az elidegenedést érzékeltető művészi alkotások			

<i>Énkép, önismeret, emberismeret:</i> - egyéniség, személyiség, tömeg, - diktatúra, központosított - művészetpolitika, túrt, - támogatott, tiltott irodalom, - cenzúra, elhallgattatás – a - fogalmakkal kapcsolatos - kérdések tisztázása - emberi méltóság - faji megkülönböztetés - a tömeg és az egyén - igazsága - hűség, hűtlenség, hazugság, - önáltatás, önbecsapás, - vakság - tisztesség, - tisztességtelenség, érdekek - becstelenség, becsületesség, - áldozat, gyávaság - képmutatás, alázat, - szerénység - egyszerűség, hatalomvágy - letűnt értékek, örök értékek, - félelem, bátorság - szorongás, determináltság, - szabadság, a sors - irányításának kérdései - az elidegenedés - erkölcsi norma és valóság - énkép, önmegvalósítás, - vágyak és realitás,			

- szegénység, nélkülözés - rabság, szabadság kérdése, - a gondolatok rabsága - a közösségért érzett felelősség kérdése, - értékítélet, - életelvek, - igazságok, részigazságok, - ellentmondások, - társadalmi és emberi igazságtalanságok, - helytállás, sorsvállalás - önazonosság, - elvhűség, - az egyén helyzete a társadalomban, - konfliktusok, konfliktus-megoldások, - korlátozás és önkorlátozás - a tudatalatti pszichológiája - az elnyomott indulatok feltörésének veszélye - emlékek, sérülések hatásai <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire:</i> - önazonosság kérdése, - emberi kapcsolatok, - életelvek, - fontossági sorrendek, - szeretet és szerelem kérdése,			

- erkölcs, erkölcsösség, erkölcstelenség - manipulálhatóság, manipulálás - Egyéniség, személyiség, közérdek - Függetlenség, függőség, - Határozottság, félénkség, gyávaság, önállóság, tisztánlátás, igazságérzet <i>Egyetemes kultúra:</i> - Az egyetemes kultúra összekötése a magyar kultúrával, az egyes világirodalmi alkotások kapcsolata a magyar irodalom alkotásaival. Digitális kultúra: - számítástechnikai ismeretek alkalmazása (szövegszerkesztés, képbeillesztés, számítógépes helyesírás ellenőrzés, javítási módok, nyelvi beállítások, szinonimaszótár, internetes anyaggyűjtés, digitális könyvtárak, irodalmi honlapok)			

Az érettségi vizsgán való részvétel feltételei: A felsorolt témaköröket illető ismeretanyag és fogalom-tár biztos ismerete, alkalmazása, az irodalomtörténetben való jártasság, az egyes stíluskorszakok, stílusirányzatok ismerte, jellemzőik ismerete, a törzsanyagban felsorolt egyes alkotók életművének, gondolkodásmódjának ismerete, az önálló elemzési képesség, bizonyos jelenségekre való reflektálási képesség. A javasolt minimum szint az 50% elérése.

Értékelési szempontok: Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulói személyiség minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Az értékelés különböző módszereinek és eszközeinek segítségével kell meggyőződni meg a tanuló állandósult tudásának szintjéről. Az ellenőrzés javasolt formái: szóbeli feleletek, írásbeli munkák: tényanyagra rákérdező, kifejtő, átfogó, részleteiben és egészében elemző feladatokkal.

3. Élő idegen nyelv műveltségi terület

3.1 Angol nyelv

3.1.1. Angol nyelv 4. évfolyam

Angol nyelv

A kerettanterv fogalmi rendszere

A nyelv természetéről

A nyelv az ember egyetemes, összetett kommunikációs jelrendszere, és mint ilyen szoros összefüggésben áll az ember társadalmi létezésével, a viselkedésével, a gondolkodásával. A nyelv összetettsége, állandó változása miatt átfoghatatlan az egyes ember számára. Saját anyanyelvünket sem tudjuk megközelítőleg sem teljesen elsajátítani. Amikor tehát idegen nyelv tanítására vállalkozunk, akkor nem törekedhetünk a teljességre. Alapos mérlegelés alapján kell kiválasztanunk az adott nyelv azon részeit, amiket a legszükségesebbnek, leghasznosabbnak találunk ahhoz, hogy önálló és önállóan továbbfejleszthető, de távolról sem teljes nyelvtanuláshoz segítsük tanítványainkat.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a nyelv szerves rendszer, ahol egy-egy szó, nyelvtani szerkezet, mondathangsúly a végső értelmét a beszédhelyzetben, szövegösszefüggésben kapja meg. Éppen ezért fontos, hogy a tanulóban holisztikus kép alakuljon ki a nyelvről. A tanárnak úgy kell megszervezni a tanórai tevékenységet, hogy a tanulók értelmes tevékenységen keresztül sajátítsák el a nyelvet (learning by doing). A tanterv egy váz, ami a tanárt segíti a tervezésben, de nem egy lista, aminek minden pontját sorban meg kell tanulni, a tanuló számára tehát nem jelenik meg.

A nyelvtanulás és nyelvoktatás keretei

A NAT alapvető kiindulópontja, hogy a nyelvet elsősorban abból a célból tanuljuk, hogy segítségével kommunikálni tudjunk. A kommunikáció lehet közvetlen (például beszélgetés, ügyintézés stb.), és lehet közvetett (amikor írásban történik, levél, újságcikk regény formájában, vagy elektronikus eszközök segítségével.). A nyelvoktatás legfontosabb célja a kommunikatív készség kifejlesztése. A kommunikatív készség meghatározásánál az európai irányelveket vettük figyelembe. (Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment, A Common European Framework of Reference. Council for Cultural Co-operation, Educational Committee, Strasbourg 1996)

Hagyományosan az idegen nyelv oktatása elsősorban a nyelvi készségek és képességek, elsajátítását jelentette. A modern nyelvészeti, nyelvpszichológiai és alkalmazott nyelvészeti kutatások azonban megmutatták, hogy a jól használható nyelvtudáshoz nem elég az elemek és szabályok ismerete. A kommunikatív képesség különböző kompetenciák függvénye, amik közül a nyelvi kompetencia a legalapvetőbb, de nem az egyedüli. A modern nyelvoktatás célja éppen ezért nem csupán bizonyos nyelvi készségek és képességek elsajátítása, hanem a kommunikatív kompetencia minél teljesebb fejlesztése a tanuló egész személyiségének fejlesztése által, kognitív, érzelmi, akarat és szociális

téren egyaránt. Ebből következik, hogy az idegen nyelvtanulás során elsajátított készségek és képességek a tanulás és az élet más területein is alkalmazhatók.

A Common European Framework (Közös Európai Referenciakeret = KER) abból indul ki, hogy az ember társadalmi lény, akinek mint nyelvtanulónak és nyelvhasználónak adott körülmények között adott tevékenységi területeken (nem feltétlenül csak nyelvvel kapcsolatos) feladatokat kell ellátnia. Az élet nyelvigenyes feladatai egy tágabb társadalmi összefüggés részét képezik.

A nyelvtanulás és a nyelvoktatás kereteit a nyelvhasználat szükségletei szabják meg. A nyelvhasználat elemzése során számba vesszük azokat a **stratégiákat**, amelyeket a nyelvhasználó alkalmaz, hogy aktivizálja **az általános és kommunikatív készségeit**, melyeknek segítségével **az élet különböző területein**, különböző **szituációkban** olyan **tevékenységeket** folytat, vagy **folyamatokban** vesz részt, melyek különböző **témakörökbe** tartozó **szövegek értelmezésén és létrehozásán** alapulnak, és az élet valamilyen **feladatának** a megoldásához vezetnek. (A vastagon kiemelt területek alkotják a tanterv nagy területit is.)

A kommunikatív kompetencia

Ha a nyelvtanulás csupán **viselkedési minták** kialakítása lenne, akkor párbeszéddek és drillek alkalmazásával meg lehetne tanulni az idegen nyelv használatát. A kognitív elemeket sem lehet azonban elhanyagolni, a nyelvtanulóknak szükségük van a **struktúrákat vezérlő szabályok** ismeretére. A struktúrák szabályai mellett arra is szükség van, hogy a **használat szabályaival** is megismerkedjenek. A nyelvtanulóknak továbbá azt is el kell sajátítania, hogyan vesz részt egy beszélgetésben, hogyan kezdi, hogyan fejezi be, milyen **stratégiákat** használ a **nyelvi hiányosságai áthidalására**, hogyan értelmez egy szöveget, stb. Végül, de nem utolsó sorban ismernie kell azt a **kulturális közeget**, amiben a nyelvet használják. A feladat beláthatatlanul nagy lenne, ha nem tudnánk, hogy **ezek a készségek természetes módon maguktól is kifejlődnek, ha a tanulás körülményeit kellően tervezzük.**

A kommunikatív módon szervezett tanulás során:

- autentikus nyelvi anyag felhasználásával
- tevékenységeken keresztül (learning by doing)
- valós információáramlást biztosítva
- életszerű helyzetekben,
- a tanuló számára valós szituációkban, valós feladatok megvalósításán keresztül,
- az önálló tanulást és az együttműködő tanulás egyaránt biztosítva történik a tanulás.

Ahhoz, hogy a kommunikáció sikeres legyen, a nyelvhasználónak ismernie kell azokat az egész nyelvi érintkezést átszövő szabályokat, melyek az érintkezést különböző nemek, korosztályok, társadalmi csoportok között különböző alkalmakkor szabályozzák. Ezeket a szabályokat,

melyeket öntudatlanul is használunk, és amelyek a kulturális készségeinknek is részét képezik, **szociolingvisztikai kompetenciának** nevezzük. Ide tartoznak a nyelvi udvariassági szabályok, rituálék, a helyzetnek megfelelő hangnem használatának szabályi, a dialektusok és akcentusok kérdése. A beszédszándékok természetesen bizonyos társadalmi konvenciók figyelembevételével valósulnak meg, amik a nyelv ország kultúrájának szerves részét alkotják. (Itt a kultúra szót tág antropológiai értelemben használjuk, vagyis nem csak egy ország kulturális életéről van szó.) A nyelvhasználónak éppen ezért meg kell ismerkednie ezzel a kulturális közeggel.

A nyelvi kompetencia az a képesség, hogy létrehozzunk és értelmezzünk értelmes közléseket, amik az adott nyelv szabályaival összhangban vannak, és a közmegegyezés szerinti jelentést hordozzák. A „közmegegyezés szerinti jelentés” alatt azt a jelentést értjük, ami az anyanyelvi beszélő a kijelentésnek a szövegösszefüggéstől függetlenül tulajdonít. Például az „Éhes vagyok.” kijelentést általában tényközlésként értelmezzük. Bizonyos szövegösszefüggésekben lehet azonban fenyegetés (Piroska és a farkas), panasz, stb. A nyelvi elemek beszédhelyzetben történő értelmezése már a szociolingvisztikai kompetencia területére tartozik.

A nyelvi kompetencia tartalmazza a nyelvhasználó **fonológiai, lexikai, szintaktikai és szemantikai** ismereteit és készségeit. Ide azonban nem csak a nyelvi ismeretek minősége és mennyisége tartozik, hanem az is, milyen módon szerveződik, raktározódik ez a tudás, és hogyan mozgósítható.

A szövegkompetencia magába foglalja a szövegszerkesztési ismereteket és képességeket, a beszédszándékok ismeretét és megfelelő alkalmazásának képességét, és az interakciós formák („forgatókönyvek”) ismeretét és használatát.

A szociokulturális kompetencia azt jelenti, hogy a nyelvhasználó tudatában van annak, hogy a társadalmi-kulturális környezet hogyan határozza meg egy a nyelvhasználó által kiválasztott nyelvi elem kommunikatív értékét. Szövegek értelmezésénél, társalgásban való részvételnél szükség van **tényszerű ismeretekre** is a célország szokásait, berendezkedését, földrajzát, történelmét, művészetét, vallását illetően. A tananyag kiválasztásánál nagyon kell arra figyelni, hogy a célország kultúrájának olyan elemeit mutassuk be, amik a tanulók számára összevethetők a saját tapasztalataikkal.

A szociokulturális kompetencia elengedhetetlen feltétele a helyes és **alkalomhoz illő nyelvhasználatnak**. A tanuló látókörét kiszélesíti, hogy a saját nyelvi közösségén túllásson és elfogadja, hogy vannak más módjai is a tapasztalatok rendszerezésének, megfogalmazásának, a társadalmi érintkezésnek, mint azt saját közösségében tapasztalja.

A kommunikatív kompetencia részei a tanterv értelmezésében	Hol jelennek meg a kompetenciával kapcsolatos követelmények?
Nyelvi kompetencia: Fonetikai szint (kiejtés, intonáció, ritmus, folyamatosság) Lexikai szint (tematikus szókincs, művelt szókincs) Grammatikai szint (általános fogalomkörök, -nyelvtani struktúrák) Pragmatikai szint	Beszédkésztség Témakörök, Szókincs Nyelvtan (struktúrák felsorolása) Nyelvtan (struktúrák mellé rendelt használat)
Szociolingvisztikai kompetencia: Kommunikáció – kommunikációs feladatmegoldás Beszédszándék Társadalmi konvenció	Feladatok, Beszédkésztség Beszédkésztség, Íráskésztség
Szövegkompetencia: Szóbeli szövegalkotás Szóbeli szövegértelmezés Írásbeli szövegalkotás Írásbeli szövegértelmezés	Beszédkésztség Hallás utáni értés Íráskésztség Olvasási készség

Fordítási ismeretek	Fordítási készség
Stratégiai kompetencia:	
Kommunikációs nehézségek áthidalása	Beszédkésztség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség
Célnyelvi osztálynyelv fokozatos kialakítása	Beszédkésztség
Kulturális kompetencia:	
Implicit kulturális ismeretek	Témakörök
Tényszerű kulturális ismeretek	Kulturális ismeretek
Kereszttantervi ismeretek (Kitekintés más műveltségi területekre)	Témakörök
Tanulástechnika:	
Együttműködő tanulás	Beszédkésztség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség, Szókincs,
Önálló tanulás	Kulturális ismeretek
Vizsgafelkészülés	
Visszajelzés, értékelés, minősítés	Visszajelzés, értékelés, minősítés

Jelen kerettanterv programja az idegen nyelvi kommunikáció kompetencia fejlesztésével párhuzamosan a jogszabályokban előírt arányban fejleszti az alábbi kulcskompetenciákat, valamint tartalmazza a felsorolt kiemelt fejlesztési feladatokat is:

Kulcskompetenciák:

Anyanyelvi kommunikáció
Matematikai kompetencia
Természettudományos kompetencia
Digitális kompetencia
A hatékony, önálló tanulás
Szociális és állampolgári kompetencia
Kezdeményezőkéesség és vállalkozói kompetencia
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkéesség

A kiemelt fejlesztési feladatok

Énkép, önismeret
Hon- és népismeret
Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
Gazdasági nevelés
Környezettudatosságra nevelés
A tanulás tanítása
Testi és lelki egészség
Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire

Oktatási szakasz
(3) -4: kezdő

ÓRATERV:

Osztály	4.
Első id. nyelv	
Heti óraszám	2
Éves óraszám	74
Nyelvi szint	A1

4. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés

Beszédképesség

Olvasásértési készség

Írásbeli készség

Szókincs

Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédképesség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

A tanuló néhány mondatban, összefüggően, kronologikus sorrendben be tud számolni egy eseménysorról (pl. mindennapi események, napirend) mintaszöveg alapján, vizuális eszközök (képsor, videó) segítségével.

Rövid, egyszerű leírást tud adni ismert képekről, mintaszöveg alapján, pl. a ház, a lakás elrendezéséről, személyek, állatok külsejéről, szokásairól.

A szövegek strukturálásának feladatát még a segédanyag (képsor, mintaszöveg) „végzi el” a tanuló helyett, ő az előkészített- memorizált szöveget használja fel.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezésben a tanuló képes arra, hogy memorizált beszédfordulatokat alkalmazva, elemi információt adjon és kérjen, pl. saját magáról, beszélgetőpartneréről, lakóhelyéről, családtagok foglalkozásáról.

A „feladatmegoldás” terén pl. tudjon érdeklődni árucikkek áráról, időpontokról, le tudjon bonyolítani egyszerű vásárlási párbeszédet, néhány mondatos telefonbeszélgetést.

Ismerje a beszélgetés strukturálás néhány egyszerű elméletét, pl. beszélgetés kezdeményezése, figyelemfelhívás (Excuse me...Hello, how are you?)

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

A tanuló igyekezzon a hallott szöveg ismétlésekor, memorizált szöveg elmondásakor/eljátszásakor az anyanyelvű beszélők kiejtését, intonációját utánozni, szokjon az angol hangképzés, beszédritmus sajátosságaihoz. Szókincsét és a felhasznált nyelvtani struktúrákat ekkor még a memorizált szövegek határozzák meg.

Kompensációs stratégiák

Legyen képes arra, hogy az órán a tanárától segítséget kérjen, pl. What is ... in English? I don't know / understand. Bátorítsuk az értés / nem értés gesztusokkal való kifejezését is.

Beszédhelyzet és társadalmi konvenciók

Ismerjen meg néhány alapvető formulát az udvarias társadalmi érintkezés eszköztárából, pl. megszólítások, köszöntés.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Rövid párbeszéddek (pl. a tankönyv párbeszédei) hallás utáni ismétlése, memorizálása, eljátszása, folyamat elmondás, leírás gyakorlása képek vagy videó segítségével, előkészített / memorizált szöveg alapján. Fontos, hogy minél több verset, éneket, mondókát tanítsunk meg a gyerekeknek, mert ezekkel alkalmat adunk arra, hogy a nyelv hangrendszerét, ritmikai és intonációs mintáit könnyebben elsajátítsák.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal

Írástanítás:

Formai követelmények:

Szavak másolása, kisbetűs, nagybetűs írás; központosítás alapjai,

Szövegszerkesztés:

- képek, szavak összekapcsolása;
- képek, fényképek, térképek címkézése;
- saját készítésű rajzok címkézése, feliratozása;

A szavak kiválasztása

A kezdő szint igénye az úgynevezett „alapszókincs” elsajátítása. Ezt a szóhalmazt általában gyakorisági mutatók felhasználásával határozzák meg a tankönyvszerzők. Ezen a szinten még nincs helye a stílusrétegek bevezetésének, fontos, hogy a szavak tartalmilag és hangulatilag is *semlegesek* legyenek, azaz pozitív vagy negatív konnotáció, erős érzelmi vagy értékelő asszociációk nem kísérik őket.

Tematikus szókincs:

Az egyén és szűkebb környezete (család, foglalkozások, a ház, a lakás), a mindennapi élet tevékenységei, eseményei (napirend, iskola, vásárlás, étkezés, öltözködés, utazás) egyszerű szókincs. Pl. a „*Family*” témaköréhez tartozó tematikus szókincsbokor kezdő szinten kb. a következő szavakból áll, amit tetszés szerint csoportosítva, diagrammá szervezve vagy képpel rendszerezve taníthatunk: *mother, father, son, daughter, children, grandparents, aunt, uncle, mother-in-law* stb. Az iskola témaköréhez tartoznak a tantárgyak nevei, az iskolában dolgozó személyek nevei, az iskolaépület helyiségei, az iskola jellegzetes tárgyai stb.

Műveleti szókincs:

Ezen a szinten pl. a szám, méret, egyszerű mennyiségek, hely, mozgás, egyszerű időviszonyok kifejezése, birtoklás, hasonlóság stb.

Megkezdjük az angol nyelvű óratervezés kialakítását, ezért megtanítjuk az egyszerűbb tanári utasításokat, a tankönyvben használt nyelvtani terminusokat, a tanulói segítségkérés nyelvének szókincsét.

Alak és jelentés kapcsolata

Mivel itt kezdjük el megismertetni a tanulókkal az angol nyelv hang- és helyesírási rendszerét, fontos a szavak hangalakjának és írásos formájának különbségeire, a helyesírás és a kiejtés sajátosságaira felhívni a figyelmet. Kezdetől fogva lényeges a kiejtés és a helyesírás gyakoroltatása, pl. hallás utáni ismétlés, hallott és olvasott szöveg összekapcsolása, memória játék, összekevert betűkből a helyes szóalak összeállítása, hasonló hangot tartalmazó szavak csoportosítása ...stb. típusú feladatok elvégzésével.

A szavak órai bemutatásakor (alak és jelentés kapcsolatának felfedeztetése) használhatunk vizuális eszközöket, fényképet, videó-felvételt, gesztusokat, utánzást, illetve a szavak magyar megfelelőjének megadását. Ahol lehet, élhetünk a szinonímia-antonímia felhasználásával is.

Kulturális ismeretek:***Társadalmi szokások***

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok***1. Mindennapi élet***

- tudja, hogy mikor vannak a főétekések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
 - napirend
 - melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
 - városi közlekedés (jellegzetes járművek)
 - üzletek, bankok nyitva tartása
 - kedves háziállatok
 - vásárlás
 - évszakok
 - pénznem

2. Életkörülmények/lakáskörülmények

- milyen egy jellegzetes angol családi ház

1. Emberek közötti kapcsolatok

- családi kapcsolatok

Óraszám: 74 / év

2 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az én világom	9 óra
2.	A család és barátok	9 óra
3.	Környezetünk, házunk, lakásunk	9 óra
4.	Mindennapi életünk	9 óra
5.	Vásárlás	9 óra
6.	Az iskola	9 óra
Szabadon felhasználható	Kiegészítő ismeretek (Ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok, dalok, mondókák; ismétlés, összefoglalás, számonkérés)	20 óra
Össz. óra		74

Az én világom (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Egyéb kulskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Matematikai kompetencia Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Hon- és népismeret A tanulás tanítása	személyi adatok, életkor, testrészek üdvözlések, bemutatkozás, mások bemutatása, személyes adatokra rákérdezés, információadás, köszönet kinyilvánítása, megszólítás, egyszerű bocsánatkérés, érdeklődés mások hogylétéről és egyszerű válasz a sajátjával kapcsolatban számok 1-10-ig, színek a „be” létige jelen idejű alakjai kérdések a Who?, What?, How...? kérdő névmásokkal személyes névmások: I, you, he, she, we, you, they	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, rövid olvasott szöveg párosítása képekkel, saját készítésű figurákkal rövid párbeszéd eljátszása, éneklés, körjáték eljátszása, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján, Magyarország kikeresése Európa térképén, magyar zászló készítése	– Anyanyelv szabályszerűségei – Irodalom és dráma: könnyített, angol nyelvű olvasmányok, klasszikus történetek feldolgozása és bemutatása – Ének-zene

A család és barátok (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása	családtagok bemutatása, megnevezése, családi viszonyok, kapcsolatok megnevezése, foglalkozások, munkahelyek, legjobb barátom Ki kicsoda? (kérdés-válasz) Who is this? birtokviszonyok kifejezése (my-your) eldöntendő / Kiegészítő kérdések (Who?..What?) rövid válaszok (+,- használata) Have got / has got használata Present Progressive: állító / tagadó / kérdő formáinak bevezetése a felszólító mód bevezetése az óra leolvasása, az idő kifejezése	képleírás, családi fotók, fotóalbumok bemutatása hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, rövid olvasott szöveg párosítása képekkel, a család bemutatása saját rajz alapján, rövid párbeszéd eljátszása csoportban, párban, éneklés, körjáték eljátszása, rövid mondatok alkotása megadott szavakból, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Anyanyelv szabályszerűségei – Természetismeret: honismereti háttérismeretek a városnevek kapcsán – Térbeli gondolkodás- rajz – Ének-zene

Környezetünk, házunk, lakásunk (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása	házunk, lakásunk helyiségeinek megnevezése használati tárgyaink, bútoraink megnevezése, a ház körüli állatok és növények megnevezése az egyszerű jelen idő bevezetése a Where? kérdőszó használata helyhatározók használata Prepozíciók használata helymeghatározás, pozíciók megjelölése Prepositions+Nouns A közvetlen környezetünkben lévő tárgyak helyének meghatározása szobánk leírása helyhatározói prepozíciók és szerkezetek használata: in, on, under, next to, behind... sorszámnevek	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, hallás utáni rajzolás, dal szövegének éneklése közbeni képekkel való azonosítása, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése helyhatározói viszonszókkal képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű kérdőív kitöltése a kitöltött kérdőív alapján párbeszéd eljátszása párban, éneklés, nyelvi játék csoportban, naptárkészítés, az összekevert hónapok neveinek sorrendbe állítása a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Anyanyelv szabályszerűségei – Esztétikai kifejezőképesség-rajz – Ének-zene

Mindennapi életünk (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása	a mindennapi élet tevékenységei, napszakok, időpontok, napirendünk, nemzeti, iskolai, családi ünnepek megnevezése, szabadidős tevékenységek megnevezése, hobbik, sportok megnevezése, külső jellemvonások, jellemzések, preferenciák kifejezése, névmások tárgyesetének bevezetése, melléknévfokozás: alap / közép / felsőfok, kötelezettség és tiltás kifejezése	hallás és olvasott szöveg értése alapján azonosítás, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése a melléknevek megfelelő alakjaival képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű kérdőív kitöltése párban, a kitöltött kérdőív alapján párbeszéd eljátszása párban, éneklés, nyelvi játék csoportban, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Ének-zene – Környezetismeret – Rajz – Házi rend

Vásárlás (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség	boltfajták, árucikkek, étkezések, ételek megnevezése, emberek, tárgyak, épületek helyzet meghatározása, útbaigazítás (kérés / adás), érdeklődés / információ adása az ákról, vásárlással kapcsolatos egyszerű beszédszándékok kifejezése, ajándékok megnevezése számok 20-100-ig, megszámlálható és megszámlálhatatlan főnevek, határozatlan alanyhoz tartozó állítmányok gyakorlása,	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, megfelelő mondat kiválasztása, mondat kiegészítés, csoportjáték képek alapján, bingo, igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű szituáció eljátszása megadott szövegek felhasználásával, egyszerű étlap készítése, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Matematikai ismeretek – Anyanyelvi ismeretek – Drámapedagógiai ismeretek

Az iskola (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Digitális kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása	órarend, napirend megnevezése, kérdésszerkesztés és válaszadás, egyenes és fordított szórend helyes használata, az osztályteremben található tárgyak megnevezése, a közvetlen környezetünkben lévő iskolai használati tárgyak megnevezése, közelre és távolra mutató névmások használata egyes számban, az „it” használata semleges nemű tárgyak megnevezése esetén az a/an névelők használata, a „can” módbeli segédige használata, az egyszerű múlt idő bevezetése, a „going to” jövő idő használata jövő idejű tervek kifejezésére	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján éneklés, nyelvi játék csoportban, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Anyanyelv – Természetismeret tantárgy: angolajkú országok – Esztétikai kifejezőképesség-rajz – ének-zene
Kiegészítő ismeretek			
Az egyetemes kultúra fejlesztésének és intézményeink sajátosságának értelmében az ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok megismertetése, dalok, mondókák, versikék olvasása, tanítása. Ismétlés, összefoglalás, számonkérés.			

A továbbhaladás feltételei a 4. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenet mérésekor a szókincs, beszédkésztség, beszédértés és íráskésztség mérő feladatokat legalább 30%-ban, a nyelvhelyességet 20%-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok a 3-4.-kezdő szinten: minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékeljük szöveges értékeléssel, amit átválthatunk osztályzatokra.

Tananyag-ajánlás az **Angol, mint első idegen nyelv kerettantervéhez**

A javasolt tananyagok különböző kiadók szerzőinek munkái, kivéve a könnyített olvasmányokat, melyek mindegyike az MM Publications terméke. A kiválasztás szempontjai:

1. témái megegyeznek az érvényben lévő NAT témaelőírásaival
2. témakörei és feladattípusai korosztály relevánsak
3. minden szempontból megfelelnek a kommunikatív nyelvoktatás elvárásainak
4. egyenletesen és fokozatosan fejlesztik az idegen nyelvi kulcskompetencia komponenseit
5. alkalmasak az idegen nyelvi kompetencia mellett a többi kulcskompetencia fejlesztésére is
6. tartalmaznak az „e-learning”-hez is tananyagot
7. nem tartalmaznak negatív attitűdre buzdító, valamint erőszakra serkentő témákat, feladatokat
8. alkalmasak kompetencia alapú oktatásra

4. évfolyam

Kurzuskönyvek:

Smart junior A ---*H.Q. Mitchell; MM Publications*

Magicland ---*Ábrahám Károlyné, Poros Andrea, Trentinné Benkő Éva; Holnap Kiadó Kft*

Könnyített olvasmányok:

Kortárs mesék:

Cookie Land

Jasper's Pot of Gold

The Fox and the Dog

Aladdin

The Ugly Duckling

Klasszikus:

Aladdin

The Tin Soldier

Rumpelstiltskin

Mowgli

The Wishing Fish

Puss in Boots

3.1.2. Angol nyelv 5-8. évfolyam

**Angol nyelv,
mint első idegen nyelv
5-8.**

A kerettanterv fogalmi rendszere

A nyelv természetéről

A nyelv az ember egyetemes, összetett kommunikációs jelrendszere, és mint ilyen szoros összefüggésben áll az ember társadalmi létezésével, a viselkedésével, a gondolkodásával. A nyelv összetettsége, állandó változása miatt átfoghatatlan az egyes ember számára. Saját anyanyelvünket sem tudjuk megközelítőleg sem teljesen elsajátítani. Amikor tehát idegen nyelv tanítására vállalkozunk, akkor nem törekedhetünk a teljességre. Alapos mérlegelés alapján kell kiválasztanunk az adott nyelv azon részeit, amiket a legszükségesebbnek, leghasznosabbnak találunk ahhoz, hogy önálló és önállóan továbbfejleszthető, de távolról sem teljes nyelvtanuláshoz segítsük tanítványainkat.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a nyelv szerves rendszer, ahol egy-egy szó, nyelvtani szerkezet, mondathangsúly a végső értelmét a beszédhelyzetben, szövegösszefüggésben kapja meg. Éppen ezért fontos, hogy a tanulóban holisztikus kép alakuljon ki a nyelvről. A tanárnak úgy kell megszervezni a tanórai tevékenységet, hogy a tanulók értelmes tevékenységen keresztül sajátítsák el a nyelvet (learning by doing). A tanterv egy váz, ami a tanárt segíti a tervezésben, de nem egy lista, aminek minden pontját sorban meg kell tanulni, a tanuló számára tehát nem jelenik meg.

A nyelvtanulás és nyelvoktatás keretei

A NAT alapvető kiindulópontja, hogy a nyelvet elsősorban abból a célból tanuljuk, hogy segítségével kommunikálni tudjunk. A kommunikáció lehet közvetlen (például beszélgetés, ügyintézés stb.), és lehet közvetett (amikor írásban történik, levél, újságcikk regény formájában, vagy elektronikus eszközök segítségével.). A nyelvoktatás legfontosabb célja a kommunikatív készség kifejlesztése. A kommunikatív készség meghatározásánál az európai irányelveket vettük figyelembe. (Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment, A Common European Framework of Reference. Council for Cultural Co-operation, Educational Committee, Strasbourg 1996)

Hagyományosan az idegen nyelv oktatása elsősorban a nyelvi készségek és képességek, elsajátítását jelentette. A modern nyelvészeti, nyelvpszichológiai és alkalmazott nyelvészeti kutatások azonban megmutatták, hogy a jól használható nyelvtudáshoz nem elég az elemek és szabályok ismerete. A kommunikatív képesség különböző kompetenciák függvénye, amik közül a nyelvi kompetencia a legalapvetőbb, de nem az egyedüli. A modern nyelvoktatás célja éppen ezért nem csupán bizonyos nyelvi készségek és képességek elsajátíttatása, hanem a

kommunikatív kompetencia minél teljesebb fejlesztése a tanuló egész személyiségének fejlesztése által, kognitív, érzelmi, akaratí és szociális téren egyaránt. Ebből következik, hogy az idegen nyelvtanulás során elsajátított készségek és képességek a tanulás és az élet más területein is alkalmazhatók.

A Common European Framework (Közös Európai Referenciakeret = KER) abból indul ki, hogy az ember társadalmi lény, akinek mint nyelvtanulónak és nyelvhasználónak adott körülmények között adott tevékenységi területeken (nem feltétlenül csak nyelvvel kapcsolatos) feladatokat kell ellátnia. Az élet nyelvigenyes feladatai egy tágabb társadalmi összefüggés részét képezik.

A nyelvtanulás és a nyelvoktatás kereteit a nyelvhasználat szükségletei szabják meg. A nyelvhasználat elemzése során számba vesszük azokat a **stratégiákat**, amelyeket a nyelvhasználó alkalmaz, hogy aktivizálja **az általános és kommunikatív készségeit**, melyeknek segítségével **az élet különböző területein**, különböző **szituációkban** olyan **tevékenységeket** folytat, vagy **folyamatokban** vesz részt, melyek különböző **témakörökbe** tartozó **szövegek értelmezésén és létrehozásán** alapulnak, és az élet valamilyen **feladatának** a megoldásához vezetnek. (A vastagon kiemelt területek alkotják a tanterv nagy területit is.)

A kommunikatív kompetencia

Ha a nyelvtanulás csupán **viselkedési minták** kialakítása lenne, akkor párbeszédék és drillek alkalmazásával meg lehetne tanulni az idegen nyelv használatát. A kognitív elemeket sem lehet azonban elhanyagolni, a nyelvtanulóknak szükségük van a **struktúrákat vezérlő szabályok** ismeretére. A struktúrák szabályai mellett arra is szükség van, hogy a **használat szabályaival** is megismerkedjenek. A nyelvtanulóknak továbbá azt is el kell sajátítania, hogyan vesz részt egy beszélgetésben, hogyan kezdi, hogyan fejezi be, milyen **stratégiákat** használ a **nyelvi hiányosságai áthidalására**, hogyan értelmez egy szöveget, stb. Végül de nem utolsó sorban ismernie kell azt a **kulturális közeget**, amiben a nyelvet használják. A feladat beláthatatlanul nagy lenne, ha nem tudnánk, hogy **ezek a készségek természetes módon maguktól is kifejlődnek, ha a tanulás körülményeit kellően tervezzük.**

A kommunikatív módon szervezett tanulás során:

- autentikus nyelvi anyag felhasználásával
- tevékenységeken keresztül (learning by doing)
- valós információáramlást biztosítva
- életszerű helyzetekben,
- a tanuló számára valós szituációkban, valós feladatok megvalósításán keresztül,
- az önálló tanulást és az együttműködő tanulás egyaránt biztosítva történik a tanulás.

Ahhoz, hogy a kommunikáció sikeres legyen, a nyelvhasználónak ismernie kell azokat az egész nyelvi érintkezést átszövő szabályokat, melyek az érintkezést különböző nemek, korosztályok, társadalmi csoportok között különböző alkalmakkor szabályozzák. Ezeket a szabályokat, melyeket öntudatlanul is használunk, és amelyek a kulturális készségeinknek is részét képezik, **szociolingvisztikai kompetenciának** nevezzük. Ide tartoznak a nyelvi udvariassági szabályok, rituálék, a helyzetnek megfelelő hangnem használatának szabályi, a dialektusok és akcentusok kérdése. A beszédszándékok természetesen bizonyos társadalmi konvenciók figyelembevételével valósulnak meg, amik a nyelv ország kultúrájának szerves részét alkotják. (Itt a kultúra szót tág antropológiai értelemben használjuk, vagyis nem csak egy ország kulturális életéről van szó.) A nyelvhasználónak éppen ezért meg kell ismerkednie ezzel a kulturális közeggel.

A nyelvi kompetencia az a képesség, hogy létrehozzunk és értelmezzünk értelmes közléseket, amik az adott nyelv szabályaival összhangban vannak, és a közmegegyezés szerinti jelentést hordozzák. A „közmegegyezés szerinti jelentés” alatt azt a jelentést értjük, ami az anyanyelvi beszélő a kijelentésnek a szövegösszefüggéstől függetlenül tulajdonít. Például az „Éhes vagyok.” kijelentést általában tényközlésként értelmezzük. Bizonyos szövegösszefüggésekben lehet azonban fenyegetés (Piroska és a farkas), panasz, stb. A nyelvi elemek beszédhelyzetben történő értelmezése már a szociolingvisztikai kompetencia területére tartozik.

A nyelvi kompetencia tartalmazza a nyelvhasználó **fonológiai, lexikai, szintaktikai és szemantikai** ismereteit és készségeit. Ide azonban nem csak a nyelvi ismeretek minősége és mennyisége tartozik, hanem az is, milyen módon szerveződik, raktározódik ez a tudás, és hogyan mozgósítható.

A szövegkompetencia magába foglalja a szövegszerkesztési ismereteket és képességeket, a beszédszándékok ismeretét és megfelelő alkalmazásának képességét, és az interakciós formák („forgatókönyvek”) ismeretét és használatát.

A szociokulturális kompetencia azt jelenti, hogy a nyelvhasználó tudatában van annak, hogy a társadalmi-kulturális környezet hogyan határozza meg egy a nyelvhasználó által kiválasztott nyelvi elem kommunikatív értékét. Szövegek értelmezésénél, társalgásban való részvételnél szükség van **tényszerű ismeretekre** is a célország szokásait, berendezkedését, földrajzát, történelmét, művészetét, vallását illetően. A tananyag kiválasztásánál nagyon kell arra figyelni, hogy a célország kultúrájának olyan elemeit mutassuk be, amik a tanulók számára összevethetők a saját tapasztalataikkal.

A szociokulturális kompetencia elengedhetetlen feltétele a helyes és **alkalomhoz illő nyelvhasználatnak**. A tanuló látókörét kiszélesíti, hogy a saját nyelvi közösségén túllásson és elfogadja, hogy vannak más módjai is a tapasztalatok rendszerezésének, megfogalmazásának, a társadalmi érintkezésnek, mint azt saját közösségében tapasztalja.

A kommunikatív kompetencia részei a tanterv értelmezésében	Hol jelennek meg a kompetenciával kapcsolatos követelmények?
Nyelvi kompetencia: Fonetikai szint (kiejtés, intonáció, ritmus, folyamatosság) Lexikai szint (tematikus szókincs, művelt szókincs) Grammatikai szint (általános fogalomkörök, -nyelvtani struktúrák) Pragmatikai szint	Beszédkésztség Témakörök, Szókincs Nyelvtan (struktúrák felsorolása) Nyelvtan (struktúrák mellé rendelt használat)
Szociolingvisztikai kompetencia: Kommunikáció – kommunikációs feladatmegoldás Beszédszándék Társadalmi konvenció	Feladatok, Beszédkésztség Beszédkésztség, Íráskésztség
Szövegkompetencia: Szóbeli szövegalkotás Szóbeli szövegértelmezés Írásbeli szövegalkotás	Beszédkésztség Hallás utáni értés Íráskésztség

Írásbeli szövegértelmezés Fordítási ismeretek	Olvasási készség Fordítási készség
Stratégiai kompetencia:	
Kommunikációs nehézségek áthidalása	Beszédkészség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség
Célnyelvi osztálynyelv fokozatos kialakítása	Beszédkészség
Kulturális kompetencia:	
Implicit kulturális ismeretek	Témakörök
Tényszerű kulturális ismeretek	Kulturális ismeretek
Kereszttantervi ismeretek (Kitekintés más műveltségi területekre)	Témakörök
Tanulástechnika:	
Együttműködő tanulás	Beszédkészség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség, Szókincs, Kulturális ismeretek
Önálló tanulás	
Vizsgafelkészülés	
Visszajelzés, értékelés, minősítés	Visszajelzés, értékelés, minősítés

Jelen kerettanterv programja az idegen nyelvi kommunikáció kompetencia fejlesztésével párhuzamosan a jogszabályokban előírt arányban fejleszti az alábbi kulcskompetenciákat, valamint tartalmazza a felsorolt kiemelt fejlesztési feladatokat is:

Kulcskompetenciák:

Anyanyelvi kommunikáció
Matematikai kompetencia
Természettudományos kompetencia
Digitális kompetencia
A hatékony, önálló tanulás
Szociális és állampolgári kompetencia
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A kiemelt fejlesztési feladatok

Énkép, önismeret
Hon- és népismeret
Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
Gazdasági nevelés
Környezettudatosságra nevelés
A tanulás tanítása
Testi és lelki egészség
Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire

Oktatási szakasz
(5 - 8.)

ÓRATERV:

Osztály	5.	6.	7.	8.
Első id. nyelv	3	3	3	3
Humán / reál / általános tanterv	111	111	111	111
Nyelvi szintek	A1	A1+	A2	A2+
Második id. nyelv				
Humán és általános tanterv				
Nyelvi szintek				
Második id. nyelv				
Reál tanterv				
Nyelvi szintek				

Tananyag-ajánlás az **Angol, mint első idegen nyelv kerettantervéhez**

A javasolt tananyagok különböző kiadók szerzőinek munkái, kivéve a könnyített olvasmányokat, melyek mindegyike az MM Publications terméke. A kiválasztás szempontjai:

9. témái megegyeznek az érvényben lévő NAT témaelőírásaival
10. témakörei és feladattípusai korosztály relevánsak
11. minden szempontból megfelelnek a kommunikatív nyelvoktatás elvárásainak
12. egyenletesen és fokozatosan fejlesztik az idegen nyelvi kulcskompetencia komponenseit
13. alkalmasak az idegen nyelvi kompetencia mellett a többi kulcskompetencia fejlesztésére is
14. tartalmazzak az „e-learning”-hez is tananyagot
15. nem tartalmazzak negatív attitűdre buzdító, valamint erőszakra serkentő témákat, feladatokat
16. alkalmasak kompetencia alapú oktatásra

5-8. évfolyam

Kurzuskönyvek:

To the Top 1 -4 – H.Q.Mitchell; MM Publications

Könnyített olvasmányok:

To The Top 1

Mowgli

The Wishing Fish

Paul and Pierre in Paris

Lisa goes to London

The Happy Prince

To The Top 2

Theseus and the Minotaur

Tom Sawyer

The Table, the Ass and the Stick

Lisa Visits Loch Ness

The Mix Up

White Fang

To The Top 3

The Magic Ring

The Wizard of Oz

Beauty and the Beast

In the Year of the Dragon

Save the Forest

The Mysterious Island

To The Top 4

Lost in the Cave

Captain Grant's Children

Frankenstein

Back to the Dreamtime

The Phantom of the Opera

5. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

A tanuló képes egyszerű eseménysort elmondani (pl. szabadidős program, nyaralás, vendégség) előkészített szöveg mintájára.

Rövid, 6-8 mondatos beszámolót tud tartani pl. az iskoláról, a lakóhelyről.

A képleírási feladatoknál tud különbségeket és hasonlóságokat megállapítani. Az emberek külső leírásának eszköztára bővül. (pl. She's got short, curly hair.)

A szövegstrukturálás alapja még mindig a feldolgozott mintaszöveg, illetve a tanári irányítás segíthet.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezés terén a tanuló részt tud venni ismerős (szöveggel előkészített) beszélgetési helyzetekben, információt cserélve a korábban tanultakon kívül pl. az iskola/tantárgyak, szabadidős tevékenységek, étkezés, öltözködés, mindennapi környezet, város/falu stb. témáiban. A példa-párbeszédet új elemek behelyettesítésével önmagára tudja alkalmazni.

Meg tud oldani olyan egyszerű feladatokat a nyelv segítségével, mint pl. instrukcióadás és kérdés utcai útbaigazítási helyzetben (pl. *Is there a post office near here? First right, second left.*), jegyváltás, érdeklődés az előadás időpontja felől, meg tudja hívni a barátját születésnapra, moziba stb.

Ismeri a párbeszédkezdés, befejezés formuláit (*OK, see you tomorrow!*).

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

Mivel egyelőre igen kevés az önállóan megszerkesztett beszédaktus, a hangsúly változatlanul inkább a memorizált/ismételt szöveg minél pontosabb fonetikai, hanglejtésbeli, ritmikai reprodukálásán van. Ez a tény biztosítja a helyes nyelvtani struktúrák és az ellenőrzötten bővülő megfelelő szókincs használatát is.

Kompenzációs stratégiák

A tanuló az órán pontosabban, több témában tud a tanártól segítséget kérni (pl. *How do you spell it? Can you say that again, please?*) engedélyt, beleegyezést kérni (*Can I...?*), megerősítést kérni, ellenőrizni, hogy jól értette-e a feladatot stb. (pl. *Is that right? Is it OK if I...?*)

Beszédhelyzet és társadalmi konvenciók

Ismerjen meg néhány további udvarias társalgási formulát, mint pl. az udvarias kérés (*Please do/don't*), ajánlat, meghívás (*Let's..., How about...?, Would you like to...?*), beleegyezés és visszautasítás (*Yes, I'd love to../ I'm afraid I can't*), bocsánatkérés és megbocsátás (*I'm sorry/That's all right*). Tanuljon meg néhány jókívánságot, pl. *Happy birthday, Good luck!*

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Képleírás, egyszerű képek különbségeinek megállapításával. Egyszerű történet/mese közös megalkotása a „lánc-történet” módszerével, válaszadás kérdőív vagy táblázat alapján, esetleg hallás utáni értés-feladattal előkészített kérdésekre, egyszerű interjú készítése megadott kérdések alapján (pl. kedvenc filmről, színésről, könyvről, filmről), memóriajáték, pl. szőlánc azonos témakörből vett szavak alapján, egyéb egyszerű nyelvi játékok, elemi információs szakadék-feladatok, változatlanul sok ének, mondóka, jazz chant, egyszerű vers.

Hallott szöveg értése**Követelmények:**

- megérti a tanár valamivel összetettebb utasításait és végrehajtja őket
- megérti és válaszol a hozzáintézett egyszerű kérdésekre az általa ismert témakörökben, esetleg az elmondottak ismétlését vagy az ismeretlen kifejezések magyarázatát kéri
- általános képet tud alkotni a hallott szöveg tartalmáról, bár a részleteket nem érti

Hallás utáni értés fajtái:

- listening for pleasure
- listening for specific information
- listening for gist (általános képet alkot a szöveg tartalmáról)
- listening for main ideas

Szövegtípusok:

2-3 mondattal hosszabb párbeszéd, monológ, beszélgetés rövid rádió program, történet, interjú, játékok, utasítások, ének, recept

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális vagy rövid válaszok:

- hiányzó szavak beírása a szövegbe
- hiányzó szavak beírása énekszövegbe
- tartalmi hiba keresése a hallott szövegben
- hibás állítások kiszűrése
- téves adatok kiszűrése
- szógyűjtés egyes témakörökben

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Egész mondatos válasz a kérdésekre, az elhangzottak ismétlése

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

A történet elmesélése, párbeszéd előadása, egyszerű szöveg leírása diktálás után

Lehetséges témakörök:

Nyelvtanulás, állatok, híres emberek, évszakok, hétvége, utazási előkészületek filmek, könyvek, komputer, kedvenc ételek, ruhavásárlás, főzés

A hallgatott szöveg normál beszédsebességű legyen, esetleges értést segítő és kontextust teremtő háttérzajok megengedettek.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal

Írástanítás:

Az íráskészség fejlesztése ezen a szinten sokrétű, hiszen a tanulóknak ügyelniük kell a szépíráásra, a helyesíráásra, az írásjelek helyes alkalmazására, az írásmű céljára, olvasójára és a szövegösszefüggésre. Mindezeket szem előtt tartva lépésről lépésre tanácsos ezt a készséget fejleszteni, amiben a gondosan kiválasztott feladattípusok lesznek segítségünkre. Először lyukas szövegeket kaphatnak, majd egyszerű mondatok sorba állításával alakíthatják ki a kívánt szövegfajtát és ezt követően kérhetjük a hosszabb szövegek létrehozását.

Formai követelmények:

Ismert mondatok leírása emlékezetből, jó helyesírással,

Ismert elemekből álló, rövidszöveg leírása tollbamondás után jó helyesírással;

Szövegszerkesztés:

Jegyzetek mondatokká alakítása, szöveggé formálása kötőszavakkal, névmásokkal, és *so* kötőszó használata;

Ismerkedés a bekezdés szerkesztésének fogásaival;

Közlésformák:

Elbeszélés:

- néhány mondatból álló bekezdés írása minta után;
- rövid megadott történet strukturálása *first, next, the, after that, finally*
- kötőszavakkal,
- elkezdett történet befejezése;

Személyes írásművek:

Néhány összefüggő mondatból álló naplófeljegyzések, beszámolók készítése

Jellemzés:

Rövid bemutatkozás,

Családtagok, barátok bemutatása néhány mondatban;

Leírás:

- érdekes állatok leírása, szokásai néhány mondatban;

- ház, lakás, szoba leírása minta után;
- időjárás leírása táblázat alapján,
- „közvélemény-kutatás” grafikus ábrázolása és egyszerű értelmezése segítségével;
- bevásárlólista készítése;

Dialógus:

- egyszerű párbeszéd kiegészítése, elrendezése;
- irányított párbeszédírás;
- párbeszéd módosítása, pl. más szereplők, más színhely, stb.

Instrukciók:

Egyszerű utasítások szerkesztése minta alapján, pl. útbaigazítás, recept;

Interaktív írás:

Rövid üzenetek, képeslap írása (sajátos rövidített mondat szerkesztése);

Baráti levél formai sajátosságai (címezés, elrendezés, megszólítás, levél nyitása, tartalma, elköszönés, levél zárása),

Kreatív írás:

Játékos versírás, képregény rajzolása, párbeszéd írása; mini-enciklopédia (képmagyarázat) készítése;

A szavak kiválasztása

Folytatódik az úgynevezett „alapszókinsz” elsajátítása. Ezen a szinten már megkezdődik a stílusrétegek bevezetése, a szavak tartalmilag és hangulatilag nem *semlegesek*, azaz pozitív vagy negatív konnotáció, érzelmi vagy értékelő asszociációk kísérik őket.

Tematikus szókinsz:

Az egyén és szűkebb környezete (család, foglalkozások, a ház, a lakás), a mindennapi élet tevékenységei, eseményei (napirend, iskola, vásárlás, étkezés, öltözködés, utazás) egyszerű szókinsze. Pl. a „*Family*” témaköréhez tartozó tematikus szókinszbokor ezen a szinten kb. a következő szavakból áll, amit tetszés szerint csoportosítva, diagrammá szervezve vagy képpel rendszerezve taníthatunk: *mother, father, son, daughter, children, grandparents, aunt, uncle, mother-in-law* stb. Az iskola témaköréhez tartoznak a tantárgyak nevei, az iskolában dolgozó személyek nevei, az iskolaépület helyiségei, az iskola jellegzetes tárgyai, üdvözlések stb.

Műveleti szókinsz:

Ezen a szinten pl. a szám, méret, egyszerű mennyiségek, hely, mozgás, egyszerű időviszonyok kifejezése, birtoklás, hasonlóság, külső- és belső tulajdonságok stb.

Bővítjük az angol nyelvű óratervezés szókinszét, az egyszerűbb tanári utasításokat, a tankönyvben használt nyelvtani terminusokat, a feladatok utasításokat, a tanulói segítségkérés nyelvének szókinszét.

Alak és jelentés kapcsolata

Mivel folyamatban van az angol nyelv hang- és helyesírási rendszerének megismertetése, fontos a szavak hangalakjának és írásos formájának különbségeire, a helyesírás és a kiejtés sajátosságaira felhívni a figyelmet. Kezdetől fogva lényeges a kiejtés és a helyesírás gyakoroltatása, pl. hallás utáni ismétlés, hallott és olvasott szöveg összekapcsolása, memória játék, összekevert betűkből a helyes szóalak összeállítása, hasonló hangot tartalmazó szavak csoportosítása... stb. típusú feladatok elvégzésével.

A szavak órai bemutatásakor (alak és jelentés kapcsolatának felfedeztetése) használhatunk vizuális eszközöket, fényképet, videó-felvételt, gesztusokat, utánpótlást, illetve a szavak magyar megfelelőjének megadását. Ahol lehet, élhetünk a szinonímia-antonímia felhasználásával is.

A rögzítés és az ismétlés módjai

Itt néhány feladattípust javasolunk, amelyek mindkét célra megfelelnek. Felcímkezhethetünk képet vagy akár valódi helyszínt (lakószobát, osztálytermet) a bennük található tárgyak nevével, hasonlóképek részleteit hasonlíthatjuk össze pármunkában, képes történeteket alkothatunk egyéni, pár- vagy csoportmunkában, egyszerű memóriajátékot készíthetünk képekkel és rajtuk látható tárgyak neveivel, használhatunk képes szókérdőket, játszhatunk szóláncot tematikus szócsoporthoz belül, használhatunk feladatlapot képekkel vagy kiegészítendő szöveggel stb.

Folytatjuk az írásos rögzítés módszereinek megtanítását is. A hagyományos szótárfüzet vezetésén kívül biztathatjuk a tanulókat szókérdők készítésére, folytatjuk a fonetikus átírás táblai használatát, már nem csak a felismertetés szándékával, készíthetünk a tanulókkal tematikus szócsoporthoz a szótárfüzetbe. Mindenképpen ajánlatos, hogy időnként ellenőrizzük a szótárvezetést, amíg a tanulók meg nem szokták a pontosságot a szavak helyesírásában.

A tanuló önállósága

Ezen a szinten a tanulók önállóságát fokozatosan növeljük, bár a tanulási folyamatba kerülő szókérdők még inkább csak esetenként tükrözi egyéni igényeiket. Gondosan kell eljárunk a mégis felmerülő kérdések/kérések esetében, el kell döntenünk, megfelel-e az új szó a csoport szintjének (elvontság/konkrétság, konnotáció, tanulhatóság stb. kritériumai alapján.)

Ezen a szinten az önálló szótárhasználatnak még sok veszélye van (nem tud különbséget tenni egy szinonimasor tagjainak konnotációi között, nem érzékeli, hogy az adott beszédhelyzet melyik szót kívánja meg a választékból, nehezen igazodik el fő- és mellékjelentések között.), ezért az önálló szótárhasználat ilyenkor még nem biztatjuk, illetve felhívjuk a figyelmet a várható problémákra.

Fogalomkörök - Nyelvtan

Ebben az életszakaszokban, amikor a gyerekek készsége az elvont gondolkodás iránt még nem nagyon fejlett, a nyelvtan tanítását érdemes a legszükségesebbre korlátozni, mert túl sok nyelvtan inkább nehezíti, mint könnyíti a tanulást. Később viszont (kb. 12 éves kor után) egy-egy jelenségből levont szabályok általános kiterjesztése gyorsítja a tanulást.

A nyelvtani szerkezetek azonban csak akkor válnak igazán használható tudássá a szövegalkotásban és a szövegértelmezésben, ha a nyelvtani szerkezeteket a jelentés és a használat összefüggésében a szöveg részeként ismerik meg a tanulók. A gyakorlásnál is nagy jelentősége van a szövegösszefüggésnek. Ennek elősegítése érdekében a nyelvtani szerkezetek felsorolásánál a jelentést is megadtuk.

Alapvető nyelvtani elemek bevezetése:

Be present singular, (statements, questions, negatives)

Personal pronouns: I, you, he, she, it, we, you, they

Definite and indefinite articles: the sky, a bird, an apple

Nouns, plurals, irregular plurals: house, houses, child, children, man, men, woman, women etc.

Demonstratives: this, that, these, those; How much is this pen?

Personal pronouns (objective case): me, you, him, her, it, us, you, them

POSSESSION

Possessive adjectives: my, your, his, her, its, our, your, their

Have – have got present tense

Possessive genitive 's

Asking about ownership

Possessive pronouns: mine, yours, his, hers, its, ours, yours, theirs

QUALITIES AND QUANTITIES

Adjectives: large, small, young, old, etc.

Making compliments

Cardinal numbers 1-20

How many..... are there?

Talk about physical and emotional states

LOCATIONS

There is/There are + prepositions of place to say where things are

TIME, TENSES

Telling the time

Present progressive tense (be +verb+-ing form): affirmative, questions, negative

Present progressive tense to talk about what's happening at the moment

Present progressive tense with future meaning

Likes and dislikes

Present simple tense for asking and giving information about professions

Present simple tense for everyday habits and lifestyle (affirmative, negative, questions)

Past simple (affirmative, negative, questions)

Going to for future intention (be+ going to + infinitive)

Future will: I'm hungry. I will make a sandwich.

MODALS, INTENTIONS

Imperatives to express instructions, commands

Prohibitions, duties

Can to express present ability

Talking about intentions

Kulturális ismeretek:

Társadalmi szokások

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok

1. *Mindennapi élet*

- *tudja*, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

2. *Életkörülmények/lakáskörülmények*

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás

3. *Emberek közötti kapcsolatok:* családi / baráti kapcsolatok

Óraszám: 111 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	óraszám
1.	Ember és társadalom	15 óra
2.	Személyes vonatkozások, család	15 óra
3.	Környezetünk, házunk, lakásunk	15 óra
4.	Életmód	15 óra
5.	Szabadidő, művelődés, szórakozás	15 óra
6.	Az iskola	15 óra
Szabadon felhasználható	Kiegészítő ismeretek (Ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok, dalok, mondókák; ismétlés, összefoglalás, számonkérés)	21 óra
Össz. óra		111 óra

Ember és társadalom (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Matematikai kompetencia Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Hon- és népismeret A tanulás tanítása	a különböző földrészek országai, a különböző földrészek állatai, égtájak, híres emberek, emberek és állatok, emberek, állatok külső / belső jellemzése, azonosítás kifejezése, jövő idejű tervek, megengedés és tiltás, helyszínen történő döntés eredményének jövőre vonatkozó jóslatoknak a kifejezése, múlt idejű események elmondása, preferenciák kifejezése	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, rövid olvasott szöveg párosítása képekkel, rövid párbeszéd eljátszása, éneklés, projekt készítése, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján, Magyarország kikeresése Európa térképén, magyar zászló készítése, rövid prezentáció készítése, Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka	– Anyanyelv szabályszerűségei – Földrajz: térképolvasás, tájékozódás iránytű segítségével – Ének-zene: Különböző népek hangszerei – Rajz: különböző országok képzőművészeti alkotásai – Technika: kiemelkedő, izgalmas teljesítmények (úrhajózás, távközlés, orvostudomány, lélektan stb. területén) – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata

Személyes vonatkozások, család (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása	családtagok bemutatása, megnevezése, családi viszonyok, kapcsolatok megnevezése, fontos események, ünnepek dátumai, hónapok, évszakok megnevezése, foglalkozások, munkahelyek, legjobb barát jellemvonása, a körülöttünk lévő tárgyak, ruhadarabok megnevezése, dátumokkal kapcsolatos információ csere, a beszéd pillanatában folyó cselekvések, valamint a szokásos tevékenységek közötti különbségek kifejezése, indoklás, az időjárás megvitatása	képleírás, családi fotók, fotóalbumok bemutatása hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, rövid olvasott szöveg párosítása képekkel, a család bemutatása saját rajz alapján, események rövid leírása vizuális segédeszközök felhasználásával, rövid párbeszéd eljátszása csoportban, párban, éneklés, naptárkészítés, az összekevert hónapok neveinek sorrendbe állítása, projektmunka, rövid e-mail írása, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Anyanyelv szabályszerűségei – Esztétikai kifejezőképesség-rajz – Drámapedagógiai ismeretek – Ének-zene

Környezetünk, házunk, lakásunk (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség	Szűkebb környezetünk bemutatása: az otthon. Otthoni teendők. Tágabb környezetünk: falu, város, ország; a lakóhely bemutatása; idegenvezetés.	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, hallás utáni rajzolás, dal szövegének éneklése közbeni képekkel való	– Életviteli és gyakorlati ismeretek

Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása	házunk, lakásunk helyiségeinek megnevezése, használati tárgyaink, bútoraink megnevezése, a ház körüli állatok és növények megnevezése, költözködés, a szomszédságunkban lévő épületek megnevezése, szórakozásra alkalmas helyszínek, lakóhelyünk látványosságainak bemutatása	azonosítása, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése helyhatározói viszonyzókkal képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű kérdőív kitöltése a kitöltött kérdőív alapján párbeszéd eljátszása párban, éneklés, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Ének-zene – Környezetismeret – Rajz – Földrajz: – térképolvasás

Életmód (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti	étkezési szokások, egészséges étrend, helyes és helytelen táplálkozás különböző étel- és italfajták megnevezése, preferenciák kifejezése, étkezési illemszabályok, udvarias kínálás, kínálás elfogadása, visszautasítása, ételrendelés,	Hallott- és olvasott szöveg értése alapján azonosítás, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése a melléknevek megfelelő alakjaival képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű kérdőív kitöltése párban, a kitöltött kérdőív alapján párbeszéd	– Ének-zene – Környezetismeret – Testnevelés – Életviteli és gyakorlati ismeretek – Az udvariasság szabályai – környezettudatosságra nevelés

tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség A tanulás tanítása Gazdasági nevelés		eljátszása párban, egyszerű étlap készítése, éneklés, nyelvi játék csoportban, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	

Szabadidő, művelődés, szórakozás (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti	iskola utáni tevékenységek, zenehallgatás, zenei stílusok, hangszerek, napi program, szabadidős tevékenységek, véleménynyilvánítás, preferenciák kifejezése, információ csere,	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, megfelelő mondat kiválasztása, mondat kiegészítés, csoportjáték képek alapján, bingo, igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű szituáció eljátszása megadott szövegek felhasználásával,	– Anyanyelvi ismeretek – Esztétikai tudatosság és kifejezőképesség-rajz – Ének-zene – Környezetismeret – A kulturált

tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség		a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	szórakozás szabályai

Az iskola (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia Digitális kompetencia	tantárgyak, órarend, napirend megnevezése, az osztályteremben található tárgyak megnevezése, a közvetlen környezetünkben lévő iskolai használati tárgyak megnevezése, iskolai köszönés-formák,	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján éneklés, nyelvi játék csoportban, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Anyanyelv – Természetismeret tantárgy: angolajkú országok – Esztétikai kifejezőképesség- rajz

A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Hon- és népismeret			
Kiegészítő ismeretek			
Az egyetemes kultúra fejlesztésének és intézményeink sajátosságának értelmében az ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok megismertetése, dalok, mondókák, versikék olvasása, tanítása. Ismétlés, összefoglalás, számonkérés.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire az 5. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédkészség, beszédértést és íráskészséget mérő feladatokat legalább 30 %-ban, a nyelvhelyességet 20 %-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

6. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Ez a szint fontos lépéssel viszi előre a nyelvtanulót az önálló nyelvhasználat útján. Változatlanul nagyon lényeges a tanári irányítás, de már több nyelvi eszköz áll rendelkezésre a kreatív beszédfeladatok megoldására, a memorizált nyelvi anyag önálló alkalmazásaira.

Önállóan létrehozott szövegek

Előkészítés után, segédeszköz felhasználásával (pl. képsor, vázlat, kigyűjtött szókincs a táblán, közösen elkészítet jegyzet) 8-10 mondatos beszámolót tud tartani ismert témából (pl. országrész, a lakóhely környezetének bemutatása, állatok életmódja stb.)

Képes egyszerű folyamatok elmondására (pl. ételkészítés instrukciói).

A képleírás gyakorlásakor az előző szintek eszköztárát bővítjük ki az összehasonlítás, egyszerű véleménynyilvánítás kifejezéseivel.

Kezdjük meg a történetelmondás, a folyamatleírás és a képleírás struktúráinak tudatosítását, pl. a képleírás egymondatos bevezetése, térbeli vagy fontossági logika szerinti haladás, lezárás rövid véleménynyilvánítással, vagy történés/folyamat egyszerű időbeli strukturálása (First... then... finally stb.)

Beszélőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezés terén bővül azoknak a kommunikációs helyzeteknek a száma, amelyekben a tanulók beszélgetést kezdeményezhetnek és folytathatnak le, még mindig szem előtt tartva a memorizált szövegeket, de esetenként már fokozódó önállósággal. (pl. a családi élet, a házimunka az ünnepek, a városi és a vidéki élet összehasonlítása, ételkészítés, evés-ivás.) Részt tudnak venni irányított csoportmegbeszélésben (pl. kérdőívvel/rövid közvélemény-kutatással előkészített megbeszélés szabadidős szokásokról, étkezési szokásokról stb.)

Meg tudnak oldani feladatokat, mint pl. elmondják panaszukat az orvosnál, utazáskor jegyet tudnak váltani, érdeklődni tudnak a vonat stb. indulási idejéről, csatlakozásról stb.
Szállodában szállást tudnak foglalni.

Bővülnek a beszédszándékok: a tanulók tudnak szándékokról, jövőbeli tervekről beszélni, véleményt nyilvánítani összehasonlítás alapján, előnyöket, hátrányokat felsorakoztatni az egyszerű információkérésen-adáson túl.

Rövid párbeszédekben önállóan is tudják alkalmazni a beszélgetéskezdés és befejezés legegyszerűbb strukturális eljárásait. Ismerik a szó egyszerű átadása/átvétele eszközeit (pl. I think... What do you think?) Gyakorolják azt, hogy párbeszéd közben ki tudják fejezni a partner iránti figyelmet. (Visszakérdezés pl.)

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

A tanuló már többször próbálkozik az önálló nyelvhasználattal, fordítsunk tehát fokozott gondot arra, hogy a tanult mintákat az önállóan kezdeményezett beszédaktusokban is próbálja követni. Ezen a szinten még elfogadható, ha a kiejtés többször javításra szorul, az anyanyelv, hangképzési, intonációs mintái még érződnek, sok a bizonytalanság a szóválasztás és a nyelvtani struktúrák alkalmazása területén. Ezért változatlanul igen nagy a szerepe a memorizálásnak és a mintaszövegek hallgatásának/reprodukálásának. Különösen nehéz feladat a folyamatos, kötött beszéd (linked speech) kialakítása, de folyamatosan haladnunk kell ebben az irányban.

Kompenzációs stratégiák

A korábban tanult eljárások segítségével (segítségkérés, ismétlés, betűzés kérése) fokozatosan megkezdhetjük a körülírás módszerének kifejlesztését, eleinte rokon- és ellentétes értelmű szavak felhasználásával.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

Megtanulják véleményeiket, érzéseiket, tetszésüket, nemtetszésüket udvarias formában kinyilvánítani: pl. As I see it..., If you ask me..., I prefer... stb.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Előkészített, segédanyaggal támogatott folyamatelmondás, történet elmondás, képleírás. Csoport-közüvéleménykutatás eredményének néhány mondatos összefoglalása. Írásos anyag, pl. TV-műsor, programfüzet alapján szabadidős program tervezése és megbeszélése. Információs szakadékeladatok információs kártyák vagy a tankönyv feladatainak alapján. Előkészített szerepjáték az ismert kommunikációs helyzetekben. A reagáló képesség fejlesztése nyitott dialógusok gyakorlásával. Változatlanul igen jó hasznát vesszük a kérdéssorral, kérdőívvel, listával előkészített interjúnak párbeszédeknek is.

Hallás utáni értés

Ezen a szinten már nagyobb önbizalommal kezd hozzá a tanuló a szöveghallgatáshoz és begyakorolja az eddig tanultakat.

Követelmények:

- megérti és válaszol rövid utasításokra, üzenetekre és párbeszédre egyszerű mondatokkal
- megkülönbözteti a fontos részeket a rövid utasításokban, üzenetekben, párbeszédekben
- több beszélő esetén megérti a beszélgetés lényegét, (ha néhány részt nem ért, ismétlést kér vagy a mondanivaló átfogalmazását)

Hallás utáni értés fajtái:

listening for specific information
listening for main ideas
listening for gist
listening for pleasure

Szövegtípusok:

8-10 mondatos párbeszéd, beszélgetés, történet, monológ, leírás, rádióműsor, ének, vers, kérdőív, utasítások

Hozzárendelt feladatok:

- *Nonverbális vagy rövid válaszok:*
- útvonal berajzolása a térképen
- kép rajzolása szöveg alapján
- rajz módosítása szöveg alapján
- tornagyakorlatok végrehajtása
- szavak kikeresése írott listáról
- szöveg sorrendbeállítása
- *Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:*
- telefonüzenet leírása
- egész mondatos válasz a kérdésekre

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Jegyzetkészítés, kérdőívkészítés, életrajzkészítés

Lehetséges témakörök:

Életstílusok, iskolai szabályzat, a természet világa, sport, közlekedési eszközök, híres emberek, ünnepek, szállásfoglalás
A hallgatott szöveg normál beszédsebességű legyen, a beszédhelyzetekre jellemző háttérzaj megengedett. A szöveg ne tartalmazzon a hallgató számára ismeretlen dolgokra utalásokat. A tanuló észreveszi a témaváltást, ha a témák ismertek a számára.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal, a lényeg, vagy apró részletek kiemelésére.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

2-3 bekezdésből álló rövid szöveg alkotása címszavak/vázlat/minta/kérdések alapján,

Mondatszerkesztés:

Egyszerű mondatok bővítése időhatározói és helyhatározói mellékmondatokkal; logikai és nyelvtani kötőszavak biztonságosabb használata;

Közlésformák:

Elbeszélés:

- események leírása kronológiai sorrendben
- történetírás képek alapján;
- cikkírás pl. interjú alapján;

Személyes írásművek:

Személyes feljegyzések készítése véleményalkotással;

Leírás:

- ünnepek, népszokások pl. karácsony egyszerű leírása minta alapján,
- emberek belső jellemzése megadott felsorolásból választható melléknevekkel, egyszerű szokásaikkal;
- horoszkópkészítés segítséggel,
- település leírása, turisztikai ismertető szerkesztése minta alapján illusztrációkkal;
- programajánlat készítése megadott választási lehetőségekkel, plakátkészítés.

Instrukciók, szabályok:

Ideális iskolai házirend készítése kérdőív alapján,

Közlekedési információs anyag készítése minta alapján;

Interaktív írás:

Meghívó készítése, válasz a meghívásra;

Köszönőlevél írása;

Kreatív írás:

Elbeszélés írása különböző műfajokban (sci-fi, romantikus, kalandos stb.) képregény készítése;

A szavak kiválasztása

Folytatódik az úgynevezett „alapszókinsz” elsajátítása. Ezen a szinten folytatódik a stílusrétegek bevezetése, bővítése, a szavak tartalmilag és hangulatilag nem *semlegesek*, azaz pozitív vagy negatív konnotáció, érzelmi vagy értékelő asszociációk kísérik őket.

Tematikus szókinsz:

Az egyén és környezete (testrészek, belső tulajdonságok, érzések, öltözködés, lakóhely), a mindennapi élet tevékenységei, eseményei (napirend, iskola, szórakozás, utazás) egyszerű szókinsze. Pl. az „*Entertainment*” témaköréhez tartozó tematikus szókinszbokor ezen a szinten kb. a következő szavakból áll, amit tetszés szerint csoportosítva, diagrammá szervezve vagy képpel rendszerezve taníthatunk: cartoon, drama, quiz / show, reality show, soap opera, sports programme, the news, weather forecast, wildlife documentary ... stb. Az életmód témaköréhez tartoznak a betegségek, tünetek nevei, a testmozgással kapcsolatos tevékenységek nevei ... stb. Már megjelennek a tudomány és technika egyszerűbb szavai.

Műveleti szókinsz:

Ezen a szinten pl. a szám, méret, mennyiségek, hely, mozgás, időviszonyok kifejezése, birtoklás, hasonlóság, külső- és belső tulajdonságok stb. Bővítjük az angol nyelvű óratervezés szókinszét, az egyszerűbb tanári utasításokat, a tankönyvben használt nyelvtani terminusokat, a feladatok utasításokat, a tanulói segítségkérés nyelvének szókinszét.

Alak és jelentés kapcsolata

Mivel folyamatban van az angol nyelv hang- és helyesírási rendszerének megismertetése, fontos a szavak hangalakjának és írásos formájának különbségeire, a helyesírás és a kiejtés sajátosságaira felhívni a figyelmet. Kezdetől fogva lényeges a kiejtés és a helyesírás gyakoroltatása, pl. hallás utáni ismétlés, hallott és olvasott szöveg összekapcsolása, memória játék, összekevert betűkből a helyes szóalak összeállítása, hasonló hangot tartalmazó szavak csoportosítása... stb. típusú feladatok elvégzésével.

A szavak órai bemutatásakor (alak és jelentés kapcsolatának felfedeztetése) használhatunk vizuális eszközöket, fényképet, videó-felvételt, gesztusokat, utánpótlást, illetve a szavak magyar megfelelőjének megadását. Ahol lehet, élhetünk a szinonímia-antonímia felhasználásával is.

A rögzítés és az ismétlés módjai

Itt néhány feladattípust javasolunk, amelyek mindkét célra megfelelnek. Felcímkézhetünk képet vagy akár valódi helyszínt (lakószobát, osztálytermet) a bennük található tárgyak nevével, hasonlóképek részleteit hasonlíthatjuk össze pármunkában, képes történeteket alkothatunk egyéni, pár- vagy csoportmunkában, egyszerű memóriajátékot készíthetünk képekkel és rajtuk látható tárgyak neveivel, használhatunk képes szókárttyákat, játszhatunk szóláncot tematikus szócsoportokon belül, használhatunk feladatlapot képekkel vagy kiegészítendő szöveggel stb.

Folytatjuk az írásos rögzítés módszereinek megtanítását is. A hagyományos szótárfüzet vezetésén kívül biztathatjuk a tanulókat szókárttyák készítésére, folytatjuk a fonetikus átírás táblai használatát, már nem csak a felismertetés szándékával, készíthetünk a tanulókkal tematikus szócsoportokat a szótárfüzetbe. Mindenképpen ajánlatos, hogy időnként ellenőrizzük a szótárvezetést, amíg a tanulók meg nem szokták a pontosságot a szavak helyesírásában.

A tanuló önállósága

Ezen a szinten a tanulók önállóságát fokozatosan növeljük, bár a tanulási folyamatba kerülő szókincs még inkább csak esetenként tükrözi egyéni igényeiket. Gondosan kell eljárunk a mégis felmerülő kérdések/kérések esetében, el kell döntenünk, megfelel-e az új szó a csoport szintjének (elvontság/konkrétság, konnotáció, tanulhatóság stb. kritériumai alapján.)

Ezen a szinten már elkezdhetjük az önálló szótárhasználat bevezetését.

Fogalomkörök - Nyelvtan

Ebben az életszakaszokban, amikor a gyerekek készsége az elvont gondolkodás iránt még nem nagyon fejlett, a nyelvtan tanítását érdemes a legszükségesebbre korlátozni, mert túl sok nyelvtan inkább nehezíti, mint könnyíti a tanulást. Később viszont (kb. 12 éves kor után) egy-egy jelenségből levont szabályok általános kiterjesztése gyorsítja a tanulást.

A nyelvtani szerkezetek azonban csak akkor válnak igazán használható tudássá a szövegalkotásban és a szövegértelmezésben, ha a nyelvtani szerkezeteket a jelentés és a használat összefüggésében a szöveg részeként ismerik meg a tanulók. A gyakorlásnál is nagy jelentősége van a szövegösszefüggésnek. Ennek elősegítése érdekében a nyelvtani szerkezetek felsorolásánál a jelentést is megadtuk.

Alapvető nyelvtani elemek :**TENSES**

Past continuous tense and past simple (**was/were** + verb+**-ing**) to relate past events to their circumstances

Past continuous tense and past simple to talk about consequences of past events

Present continuous tense to talk about future arrangements

Past simple tense and **before /after / while** to express sequence of events

Contrasting present simple and present continuous tenses

Present perfect tense, recent past actions and their present result

Present perfect tense to talk about experiences

Combining the present perfect tense and the simple past to talk about details or experience

Present perfect simple or continuous to talk about duration

The adverb **ago** and simple past tense

Present perfect with present time words

Adverbs: just, ever, never, already, yet and present perfect tense to talk about re activities

MODALS, INTENTIONS

Modal **will** for predictions

Modal **will** to express decision

Talking about preferences

Want + object + infinitive to express intentions

SENTENCE STRUCTURES, WORD ORDER

Defining relative clauses introduced by **that** or **who**

Indefinite pronoun + infinitive

Subject, object, indirect object

Asking about the subject

Asking about the direct object

Asking about the indirect object

Infinitive for purpose

Checking information with tag questions

COMPARISONS

Comparing what people do

Adverbs of manner

Comparison of adverbs

Comparing quantities: more, most, few, fewer, fewest, little, less, least

Superlative adjectives used with the present perfect tense to talk about experience

LOCATIONS

Asking for and giving street directions

Talking about locations of the parts related to the whole: at the front/at the back/at the top/at the bottom/at the side/at the end/at the corner/in the middle...of the house

Talking about locations in pictures: in the foreground, in the background, on the right, on the left, at the top, at the bottom, in the middle, in the top right-hand corner, etc.

Kulturális ismeretek:***Társadalmi szokások***

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok***4. Mindennapi élet***

- *tudja*, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

5. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás, a különböző munkahely berendezései, a vidéki / városi élet különbözőségei

6. Emberek közötti kapcsolatok

családi / baráti kapcsolatok, ismerősök, idegenek, munkahelyi

Óraszám: 111 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	óraszám
1.	Életmód	15 óra
2.	Személyes vonatkozások, a család otthona	15 óra
3.	Városi életforma	15 óra
4.	Tudomány és technika	15 óra
5.	Szabadidő, utazás	15 óra
6.	Televízió, színház, film	15 óra
Szabadon felhasználható	Kiegészítő ismeretek (Ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok, dalok, mondókák; ismétlés, összefoglalás, számonkérés)	21 óra
Össz. óra		111 óra

Életmód (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Matematikai kompetencia Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása	balesetek, testrészeink, érzéseink, öltözködési szokások, vásárlási és fizetési formák, eszközök, számítógépen végezhető egyszerűbb tevékenységek	múltbeli szokások, cselekvések, történések szituációk megvitatása, indoklás, véleménynyilvánítás, egyszerű érvelés valami mellett / ellen, információkérés / adás, tiltás, szükségesség meglétének vagy hiányának kifejezése, Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka, projektmunka	– a KRESZ ismerete – Matematika: fizetési eszközök, árak, visszajáró összeg kiszámítása – Rajz: harmonizáló színek – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata

Személyes vonatkozások, családi otthon (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret A tanulás tanítása	napirend, szabadidős tevékenységek, hobbik, háztartási eszközök, bútorzat, belső tulajdonságokat leíró melléknevek, külső megjelenés,	szokásos, rendszeresen ismétlődő cselekvések megvitatása, véleménycsere a szabadidős tevékenységekről, külső megjelenésről, személyiségi jegyekről és preferenciákról, jellemzés készítése, folyamatban lévő és általános cselekvések megkülönböztetése, birtoklás kifejezése, Munkaformák: egyéni-, pár- és csoportmunka,	– Anyanyelvi ismeretek – Természetismeret – Rajz- esztétikai tudatosság és kifejezőképesség – Ének-zene: Az otthoni zenehallgatás szabályai – Testnevelés: – A rendszeres testmozgás fontossága

Városi életforma (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Hon- és népismeret	városi helyszínek megnevezése, környezetünk tisztántartása, közlekedési eszközök, jellegzetes épületek,	a városban használt jelek és közlekedési táblák felismerése, útbaigazítás kérése / adása, engedélykérés, engedély megtagadása / adása, láttnivalók bemutatása, javaslatok, udvarias kérések megfogalmazása, ajánlatok megfogalmazása, elfogadása, visszautasítása, jelen és jövő idejű lehetőségek megfogalmazása, tájékozódás térkép segítségével, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Ének-zene: Várossal kapcsolatos zeneművek, dalok, – Földrajz: Híres magyar városok – Rajz: térhatások

Tudomány és technika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés	a körülöttünk lévő természet, bolygók és azok működése, természeti jelenségek, úrkutatás,	az általános igazságok megvitatása, feltételezések megfogalmazása, egyszerű kísérletek leírása és a kísérleti eredmények összegzése, jövő idejű tervek, helyszíni döntések, ajánlatok és ígéretek megfogalmazása, utalás eredményekre és feltevésekre, meghívás elfogadása és visszautasítása, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Földrajz: természeti jelenségek: Az eső. A szivárvány. A szél. – Fizika – Kémia

Természet, utazás, veszélyek (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség Hon- és népismeret	kalandtúrák, nyaralás, sátorozás, elsősegélynyújtás, szabadtéri sportok, vadon élő állatok, veszélyeztetett állatok, veszélyes foglalkozások,	múltbeli megtapasztalás kifejezése, a múlt és jelen összekötése, írásbeli és szóbeli beszámoló készítése múltbeli eseményekről, társalgás különböző foglalkozásokról, a vadonélő állatok helyzetének megvitatása,	– Biológia – – Földrajz – Térképismeret

Televízió, színház, film (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret A tanulás tanítása Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	tantárgyak, órarend, napirend megnevezése, az osztályteremben található tárgyak megnevezése, a közvetlen környezetünkben lévő iskolai használati tárgyak megnevezése, iskolai köszönés-formák,	preferenciák kifejezése, közös élmények keresése, egyetértés / egyet nem értés kifejezése, véleménycsere filmekről, televízió programokról, zeneművekről, véleménynyilvánítás,	– Magyar irodalom – Történelem – Rajz- és műelemzés – Médiaismeret
Szabadon felhasználható (egyéb)			
Az egyetemes kultúra fejlesztésének és intézményeink sajátosságának értelmében az ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok megismertetése, dalok, mondókák, versikék olvasása, tanítása. Ismételtes, összefoglalás, számonkérés.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt

tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- tud csatlakozni egy-két egyszerű ének eléneklésébe,
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden szólni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- társaival együtt el tudja mondani az étkezés előtti /utáni/ imát és az Úri imádságot;
- a Bibliából fel tud olvasni egy idézetet vagy egy-két szakaszt;
- ismeri az istentiszteleti rendmenetével kapcsolatos legfontosabb kifejezéseket;
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 6.. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédképesség, beszédértést és írásképességet mérő feladatokat legalább 30 %-ban, a nyelvhelyességet 20 %-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

7. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

Az előző szinten bevezetett beszámolórtás témái bővülnek és a terjedelem is lehet valamivel hosszabb, 10-15 mondatnyi. A tanulók beszélni tudnak pl. a lakóhely, a főváros nevezetességeiről. Egy-egy célnyelvi város egyszerű, képekkel vagy videóval segített bemutatása is sorra kerülhet. Tudnak rövid történetet elmondani, pl. olvasott szöveg tartalmi összefoglalásaként, élménybeszámolót tartani pl. nyaralásról, utazásról. Le tudnak írni pl. városrészeket, épületeket egyszerű eszközökkel. Az emberek leírásánál a belső tulajdonságokat is jellemezni tudják. Ezen a szinten folytathatjuk a szövegstrukturálás eszközeinek tudatosítását, amit már az előző szinten megkezdtünk. A tanári irányítás főleg ezen a területen, illetve a szükséges szókincs megtanításán érvényesül, egyébként igyekszünk a tanulókat arra bátorítani, hogy egyre kreatívabban használják fel a megismert szövegek alapján tanultakat.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezés területén a tanulók beszélgetést tudnak kezdeményezni és válaszolnak általuk ismert beszédhelyzetekben, előkészítés alapján, az eddig tanultakon kívül pl. hazai és külföldi utazások, szokások, a diéta, az egészség stb. témaköreiben. Részt tudnak venni előkészített és irányított csoportos megbeszélésben is (pl. szövegfeldolgozás vagy hallás utáni értés-feladat alapján, esetleg közvélemény-kutatás vagy ismert kérdésekre való válaszadás formájában).

Meg tudnak oldani olyan mindennapi feladatokat, mint pl. telefonbeszélgetés lebonyolítása, repülőtéri teendők (útlelvizsgálat, vámvizsgálat) lebonyolítása, útbaigazítás közlekedési helyzetben, érdeklődés szállás után, szobafoglalás stb.

A beszédszándékok köre a magyarázatadással bővül, a tanulók képesek ok-okozati összefüggések kifejezésére.

A beszélgetésstruktúra további elemeit kezdik el használni, pl. az egyetértés-egyet nem értés udvarias kifejezésére, a vitatkozás, megbeszélés nyelvének eszközeit.

Fonetikai, lexikai és strukturális pontosság

A tanulók igyekezzenek az egyes hangok, szavak minél pontosabb kiejtésétől a mondatintonáció, a folyamatos beszéd felé haladni. Ezen a szinten még gyakori az elakadás, habozás, a megfelelő szó vagy struktúra keresése, de a mindennapi, ismert beszédhelyzetekben a tanulók egyre nagyobb biztonsággal használják a témakörök alapszókincsét és az egyszerű nyelvtani szerkezeteket önálló szövegalkotási kísérleteikben is.

Kompenzációs stratégiák

Az órán előforduló problémákat meg tudják fogalmazni, jelezni tudják a tanárnak /a beszélgetőpartnereknek, pl. *I'm afraid I haven't done my homework. We haven't finished yet. Could you speak louder, please? I was absent last week.*

Fejlesszük tovább a körülírás/definícióadás eszköztárát is, pl. nyelvi játékok, otthoni feladatok használatával is, és ezen a szinten már feltétlenül érdemes bevezetni az egynyelvű szótár használatát az órai, irányított munkában.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

A tanulók megismerik a segítség felajánlásának, elfogadásának vagy visszautasításának nyelvi eszközeit, pl. *Let me get it for you... Shall I...Would you like me to..., ill. That's very kind of you, thanks... Thanks a lot./no, it's all right, thank you.*

Ismerkednek a véleménynyilvánítás, a vita nyelvének elemeivel, egyetértés / ellentmondás udvarias kifejezésével is.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Folyamatosan használjuk a korábbi szinteken már bevezetett technikákat, pl. pármunka megadott kérdések alapján, interjúkészítés, közvélemény-kutatás és az eredmény összefoglalása, információs szakadék-feladatok információs kártyák alkalmazásával, szerepjáték előkészített helyzetekben, csoportos megbeszélés előkészített téma és kérdések alapján, pl. video megtekintése és feldolgozása vagy olvasott, esetleg hallgatott szöveg feldolgozása után, dialógusépítés folyamatra felhasználásával.

Hallott szöveg értése

Követelmények:

- megérti tanára egyszerű magyarázatát a tananyaggal kapcsolatosan
- megérti az egyes szavak szemantizációját idegen nyelven
- megérti az előző szintnél bonyolultabb kérdéseket és válaszol rájuk
- magyarázatot kér, amennyiben nem érti a beszélgetés részleteit

Hallás utáni értés fajtái:

Lásd az előző szinteken

Szövegtípusok:

Párbeszéd, monológ, történet, beszélgetés, hírek, ének

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális, vagy rövid válaszok:

- kulcsszavak keresése a szövegben
- open-dialogue (mit mond a másik)

Hosszú válaszok a hallott szöveg alapján

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Párbeszédírás a monológ alapján, párbeszéd előadása vagy leírása, ismertető szöveg szülővárosáról

Lehetséges témakörök:

Egészséges életmód, hobbi, áruház, iskolai élet, egy város bemutatása,

A hallott szöveg tartalmazzon minden olyan információt, mely a megértéshez szükséges, de lehet benne több személyes, birtokos és mutató névmás.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal, a lényeg, vagy apró részletek kiemelésére.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

Címadás, a jó cím sajátosságainak ismerete (utal a lényegre, felkelti az érdeklődést stb.)

A tartalom alcímek alá rendezése;

Ki? Mit? Mikor? Miért? Hogyan? Kérdésekre való válasszal bővíteni az egyszerű eseménysort.

Mondatszerkesztés:

Többlatinformáció vonatkozó mellékmondatokkal,

Adott rövid (6-8 mondat) szöveg (újságcikk) bővítése megadott többlatinformációval; az eddig tanult kötőszavak biztonságosabb használata;

Formai követelmények:

Bekezdések esztétikus elrendezése, illusztrációk beillesztése,

Stílus, hangnem:

Beszédszándékok egyszerű kifejezése az írásban;

stílusárnyalatok felismerése pl. különböző stílusárnyalatú szövegek osztályozása (hivatalos, baráti, közvetlen, stb.)

Közlésformák:*Elbeszélés, leírás:*

Elbeszélés és leírás ötvözése (történet és háttér) irányított formában;

Személyes írásművek:

Személyes visszaemlékezés;

Tanácsadás, rábeszélés:

Személyes probléma leírása, érzések, attitűd kifejezések, segítségkérés – tanácsadás irányított levélváltás formájában (Okos Kata postája, agony column);

Csoportosítás, osztályozás:

Dolgok (pl. az állatvilág, sportok) osztályozása, ágrajz készítése, definíciók (szükséges és elégséges feltétel), hasonlóságok, különbségek;

Hasonlítás:

tervek készítése vázlatosan pl. útterv (szórólap, brosúra)
előnyök, hátrányok összehasonlítása, pl. utazási módok
használati szabályok irányított megfogalmazása pl. szabadidőközpont
tervezése, helységek címkézése, tevékenységek leírása, házirend készítése;

Interaktív írás:

hivatalos levél elveszett tárgyak ügyében (levél formai ismérvei: címzés, megszólítás, tények ismertetése, leírás, kérés előadása, köszönet, elköszönés, zárás)

Új műfajok: riport, cikk, nyílt levél, tranzakciós (ügyintéző) levél

Kreatív írás: mese, novella

A szavak kiválasztása

Ezen a szinten kibővítjük a korábban megtanult alapszókincset. Több teret engedünk a stílust, hangnemet megkülönböztető szinonimarendszernek és a konnotációval árnyalt szavaknak. Fontos, hogy minden esetben megbeszéljük tanítványainkkal a szavakhoz társuló pozitív vagy negatív asszociációkat. Még nem célunk a stílusrétegek rendszerező tanítása.

Tematikus szókincs: az ember tágabb környezete (az ország, a célnyelvi ország, szokások, intézmények, környezetvédelem, az egészséges életmód, táplálkozás, sport, az iskolatípusok, a pályaválasztás, munka, a szabadidő, szórakozás, kultúra, technika kérdései. pl. az egészség-betegség témakör tematikus szókincsbokrai lehetnek a testrészek, a test belső részei, a hozzájuk kapcsolódó lehetséges panaszok, betegségek

neve, a tünetek leírásának szókinccse, az orvosi eljárások, gyógymódok neve, az egészségügy intézményeinek nevei stb. pl. a tünetek leírására ezen a szinten használhatjuk a következő szócsoporthat: *symptom*., *fever*, *temperature*, *sore*, *swelling*, *cough*, *pain*, *bruise*, *spasm*, *ache* stb.

Műveleti szókinccs: pl. a gondolkodás, szándék, akarat, emberi viszonyok, ok és okozat, szabályosság, ismétlődés, időviszonyok, feltétel, ellentét, fokozat, intenzitás, az idő múlása, kötelezettség, szükségesség, anyagmegnevezés szókinccse stb. Bővül az órai metanyelv eszköztára, mivel fokozatosan haladunk az angol nyelvű óravezetés felé. Fontos új vonása a szókinccstanításnak, hogy az újonnan belépő szavak jelentését egyre inkább a komponensanalízis (körülírás, definíció) segítségével határozzuk meg.

Alak és jelentés kapcsolata

Az előző szinten felsoroltak mellett élhetünk a definíció eszközével. Előtérbe kerülnek olyan technikák, mint a szó jelentésének kikövetkeztetése a szövegkörnyezetből. Növekvő tudatossággal használják fel a tanulók a szóképzési, szóösszetéti eljárásokról szerzett ismereteiket a szó jelentésének megközelítéséhez.

Esetenként találkozunk a homonímia és poliszémia (azonos alakúság és több jelentésű szavak) problémáival, de még nem ezeken van a hangsúly a szókinccs tanításában.

Változatlanul fontos a szavak hangalakjának és írásképeinek együttes tanulása, a hangképzés és a helyesírás következetes gyakorlása.

A szókinccs szervezésének lehetőségei

Jelentéskapcsolatok: készíthetünk tematikus szótérképeket, kihasználhatjuk a szinonímia-antonímia lehetőségeit, sok alkalmunk van a jelentéshierarchia, alá-fölrendeltségi viszonyok felhasználására és szódefiniálásban.

Morfológiai kapcsolatok: megkezdhetjük a figyelem felhívását a szóképzés és szóösszetétel törvényszerűségeire, szervezett, csoportosított formában bemutatva néhány hasonló eljárással létrehozott szót. Nagyobb számban találkoznak a tanulók többszavas igékkel, ezeket is tárgyalhatjuk összefoglaló csoportosítás formájában, pl. az ige vagy a határozószó szerint.

Megjelennek a tanulók által megismert szövegekből az idiómák.

Mindkét nyelvi jelenséggel kapcsolatban azonban tanácsos óvatosságra intenünk tanítványainkat. A többszavas igék, de különösen az idiómák általában stilisztikailag erősen meghatározott elemei a nyelvnek, ezért, amíg a tanulók kevés biztonságra tettek szert a stílusrétegek nyelvi kifejezőeszközeinek használatában, az idiomatikus nyelvhasználat sok félreértést okoz, és a beszélő szándéka ellenére humoros helyzet forrása lehet.

Kollokáció: ezen a szinten egyre több kollokációs szabályt kell tanítványainkban tudatosítanunk, pl. a *make* és a *do*, a Gerund és az Infinitive problémái, vagy az igevonzatok esetei.

A rögzítés és az ismétlés módjai:

képek, pl. képes szótár, fotó-szótár használata a szókinccs tematikus összefoglalásához. Feladatlapok használata, pl. szó és rajz párba állítása, hiányzó szavak mondatba illesztése, keresztretjtvények megoldása, megadott szótó alapján a megfelelő képzett szó mondatba illesztése, szódiagramok készítése, könnyen összetéveszthető szavak elkülönítése mondatba illesztéssel (pl. *economic/economical*), szótérképek, hálózatok

önálló elkészítése vagy kiegészítése, szócsaládok tanulmányozása pl. kontextusban, mondatok összehasonlításával, kollokációs szabályok gyakorlása mondataalkotással, csoportosítással stb.

Az írásos rögzítés területén a fonetikus átírás következetes használatáig juthatunk el a felismerés vagy akár az önálló alkalmazás szintjén. Részletesebben foglalkozhatunk a homofónok problémáival (pl. *here/hear*), amelyek sokszor problémát okoznak a tanulóknak. Újabb lépésekben segíthetjük a tanulókat abban, hogy kidolgozzák a szavak írásos rögzítésének egyéni módszereit (pl. szókétyák, példamondatok, definíciók tematikus gyűjtése stb.)

A tanulók önállósága:

Ezen a szinten már sokszor előfordul, hogy a tanuló jelentkezik az új szó megtanulásának igényével. Pl. önálló fogalmazás készítésekor szeretné megtudni egy-egy szó angol megfelelőjét. Ilyen esetekből kiindulva segíthetjük a tanulókat az önálló szótárhasználatban, felhívjuk a figyelmet a kétnyelvű szótárak sajátos problémáira, illetve bátorítjuk az egynyelvű diák szótárak használatában.

Ezen a szinten szokott leginkább gondot okozni, hogy a tanuló, mivel a stílusrétegek megválasztásához még nincs elegendő ismerete, a beszédhelyzetnek nem megfelelő szót/jelentést emeli ki a szótár szócikéből. Ezért lényeges, hogy a szótárhasználatot is tanítsuk, akár közös órai feladatok formájában is.

Fogalomkörök - Nyelvtan

Ebben az életszakaszokban, amikor a gyerekek készsége az elvont gondolkodás iránt még nem nagyon fejlett, a nyelvtan tanítását érdemes a legszükségesebbre korlátozni, mert túl sok nyelvtan inkább nehezíti, mint könnyíti a tanulást. Később viszont (kb. 12 éves kor után) egy-egy jelenségből levont szabályok általános kiterjesztése gyorsítja a tanulást.

A nyelvtani szerkezetek azonban csak akkor válnak igazán használható tudássá a szövegalkotásban és a szövegértelmezésben, ha a nyelvtani szerkezeteket a jelentés és a használat összefüggésében a szöveg részeként ismerik meg a tanulók. A gyakorlásnál is nagy jelentősége van a szövegösszefüggésnek. Ennek elősegítése érdekében a nyelvtani szerkezetek felsorolásánál a jelentést is megadtuk.

Alapvető nyelvtani elemek :

TENSES

Instructions

Contrasting tenses: present perfect tense, past tense

Contrasting will and going to

Present continuous tense to describe change and development

Present simple passive to talk about processes
Past simple passive to talk about the history of things
Present perfect passive to talk about changes

LOCATIONS

Geographical locations
Describing places

QUALITIES

Talking about impressions: look, sound, smell, taste, looks like, smells like..

Talking about appearances of people and things

Talking about excess and inadequacy
Talking about general impressions
Hearsay

COMPARISONS, CONTRASTING, CLASSIFICATION

Similarities and differences
Contrasting with whereas
Classifying things according to similarities and differences

Talking about whole classes
Comparison of past habits to the present
Agreeing, disagreeing

INTENTIONS, MODALS

Can, could, be able to express ability in past, present and future
Asking for permission
Giving permission
Rules, obligation

Habitual obligation and permission present and past
 Should and ought to to express criticism and weak obligation
 Offers and offers of permission
 Reporting offers

COMPLEX SENTENCES

Purpose expressed by to+ infinitive
 Reason with Because
 Type I conditionals: If+present... 'II future to talk about possible outcome
 Causative to describe and ask about services

Kulturális ismeretek:

Társadalmi szokások

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok

7. Mindennapi élet

- tudja, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

8. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás, a különböző munkahely berendezései, a vidéki / városi élet különbözőségei

9. Emberek közötti kapcsolatok

családi / baráti kapcsolatok, ismerősök, idegenek, munkahelyi

Óraszám: 111 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	óraszám
1.	Ember és társadalom	15 óra
2.	Életmód	15 óra
3.	Személyes vonatkozások, család	15 óra
4.	Tudomány és technika	15 óra
5.	Szabadidő, művelődés, szórakozás	15 óra
6.	Utazás, turizmus	15 óra
Szabadon felhasználható	Kiegészítő ismeretek (Ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok, dalok, mondókák; ismétlés, összefoglalás, számonkérés)	21 óra
Össz. óra		111 óra

Ember és társadalom (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés	foglalkozások, végzettség, ruházat és kiegészítők, tini divat, személyiségjegyek, üzenetek, jelbeszéd, kapcsolattartás,	folyamatban lévő és szokásos napi cselekvések, napirend, jövő idejű tervek, öltözködési szokások, preferenciák, foglalkozások megbeszélése, múltbeli képességek kifejezése, kérés, egyetértés, egyet nem értés, vélemény kifejezése, érvelés, Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka, projektmunka	– Rajz: harmonizáló színek – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata

Életmód (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Kezdeményezőképeség és vállalkozói A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret A tanulás tanítása Testi és lelki egészség	feladatok, nyári diákmunka, életközösségek, sportolás és versenyek, sportesemények, sportszerek	a sportolási szokások, versenyzés megvitatása, véleménykifejtés, cselekedeteink következményének megvitatása, felkiáltás, óhajtás kifejezése, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Testnevelés: híres sportolók, és sportteljesítmények – életvitel

Személyes vonatkozások, család (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Testi és lelki egészség	veszélyhelyzetek, sérülések és elsősegélynyújtás, kamaszkor problémái, vágyak, óhajok, segítség másokon,	utasítások, aggodalom, meglepődés kifejezése, telefonálás vészhelyzetben, érzések, óhajok, vágyak kifejezése, megerősítés, aggodalom kifejezése, a hivatalos és baráti nyelvezet megkülönböztetése, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Biológia – osztályfőnöki óra

Tudomány és technika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése	az élet forrása, tengerek, vizek, a bolygónk megmentése, természeti katasztrófák,	az általános igazságok megvitatása, feltételezések megfogalmazása, egyszerű kísérletek leírása és a kísérleti eredmények összegzése,	– Irodalom: teremtéstörténetek, mondák – Fizika

Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés		jövő idejű tervek, helyszíni döntések, ajánlatok és ígérek megfogalmazása, utalás eredményekre és feltevésekre, meghívás elfogadása és visszautasítása, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projekt munka,	– Kémia – Földrajz

Művelődés, szórakozás (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia	fesztiválok, ünnepek, koncertek, híres épületek, különleges versenyek,	függő kérdések, állítások, parancsok, felszólítások kifejezése, érdeklődés kifejezése	– Ének-zene – Földrajz – Rajz

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség Hon- és népismeret			

Utazás, turizmus (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	szálláshelyek, időjárás, ételkészítési szokások, érdekes helyszínek, térképek	preferenciák kifejezése, közös élmények keresése, egyetértés / egyet nem értés kifejezése, véleménycsere különböző helyszínekről, véleménynyilvánítás,	– Magyar irodalom – Történelem – Földrajz - térképismeret

Kiegészítő ismeretek
Az egyetemes kultúra fejlesztésének és intézményeink sajátosságának értelmében az ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok megismertetése, dalok, mondókák, versikék olvasása, tanítása. Ismétlés, összefoglalás, számonkérés.

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden szólni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi nevezetességeit,

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 7. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédképesség, beszédértést és írásképességet mérő feladatokat legalább 30 %-ban, a nyelvhelyességet 20 %-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

8. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

A tanulók előkészítés után (pl. szövegfeldolgozás, videofeldolgozás, hallás utáni értés-feladat, és megfelelő szókincs összegyűjtése) tudnak rövid összefoglalót tartani pl. az alábbi, az előző szintekhez képest összetettebb témákban: hazánk földrajzi, társadalmi viszonyai, azok megismertetése, pl. külföldi vendégekkel, olvasott történet, eseménysor szabad összefoglalása, életrajz (önéletrajz vagy híres emberek életrajza) elmondása az időbeliség érzékeltetésével, folyamatleírás, instrukcióadás pl. egyszerű háztartási gépek használatáról.

Alkalmazzák az elbeszélő és a leíró szöveg strukturálásának tanult eszközeit, ezekkel folyamatosan dolgoznak.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezésben a tanulók önállóan képesek beszélgetést kezdeményezni, folytatni és lezárni ismert, előkészített témakörök, előre megjósolható fordulatok alapján a korábbinál elvontabb témakörökben is, pl. diákélet Magyarországon, pályaválasztás, foglalkozások, az egészséges táplálkozás, mozi, TV, sport háztartás, egyszerű gépek használata.

A feladatmegoldásban képesek, pl. útlelvizsgálat, vámvizsgálat, csomagellenőrzés párbeszédet lefolytatni ismert helyzetek és megjósolható fordulatok alapján.

A beszélgetésstruktúra ismert elemein kívül foglalkozhatunk részletesebben a szó átadásának-átvételének, a figyelemfelhívásnak vagy a partner csendre intésének eljárásaival.

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

A kiejtésben fordítsunk fokozott figyelmet a folyamatosságra és a mondatintonációra. A tanulók beszédén még érezhető az idegenszerű akcentus, de nem bántóan, és főként nem a kommunikációt gátló mértékben. Szókincsük az elvontabb szókincstartomány felé is terjed, és a nyelvtani ismeretek tükröződnek az egyre pontosabb kifejeződésben is. Ügyelnünk kell arra, hogy ezeket az eredményeket a fokozatosan önállóvá váló szövegalkotásban aktivizálják a tanulók, ne essenek vissza a „biztonságosabb” egyszerű szókincs és nyelvtan használatába.

Kompenzációs stratégiák

A körülírás képességének fejlesztés fontos feladatunk. A tanulók igyekezzenek magyarázat, definíció adásával megoldani kommunikációs problémájukat, ehhez az egynyelvű szótár rendszeres órai használatával is hozzásegíthetjük őket, valamint azzal is, ha tudatosítunk néhány körülírásra alkalmas struktúrát, pl. a Relative Clause alkalmazását – *a person who/a thing/device/material which...* stb.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

Ezen a szinten már barátkozhatnak a tanulók a beszédhelyzetnek legjobban megfelelő stílusrétegek felismerésével és használatával. Először a formális és informális stílus közötti különbséggel ismerkedhetnek meg egyszerű helyzetekben, pl. ételkínálás, kérdés, felhívás.

Megtanulják a tanácsadás, rábeszélés, kérés udvarias formáit, pl. *If I were you, I'd... If I were you, I'd... You'd better..., I wonder if you could lend me a pen* stb.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Adjunk fokozottabb önállóságot a szerepjátékok megtervezésében, lebonyolításában. Bár a drámajátszás elemeit már korábban is bevezethetjük, ezen a szinten már feltétlenül érdemes alkalmazni: egyszerűbb rögtönzések, stílus/hangnem-gyakorlatok, pl. *„Say thank you in ten different ways”*, a folyamatos beszédet elősegítő játékok, pl. *Keep talking* stb. Természetesen folyamatosan alkalmazzuk az eddig bevezetett feladattípusokat, nagyobb teret engedve az irányított csoportmegbeszélésnek, beszámolók tartásának stb.

Hallott szöveg értése:

Követelmények:

- megpróbálja kitalálni egy-egy ismeretlen szó jelentését a szövegösszefüggésből
- megérti a beszélt nyelvet mindennapi szituációkban, és helyesen reagál
- megismerkedik a formális és informális stílus közötti különbségekkel

Hallás utáni értés fajtái:

Lásd az előző szinteknél

Szövegtípusok:

Párbeszéd, monológ, beszélgetés, riport, interjú

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális és rövid válaszok:

Térkép azonosítása a szöveg alapján

Részletek beírása megadott térképre vagy képre

A beszélő hozzáállásának értékelése (beszédszándék értelmezése)

Mondatok befejezése szavakkal, kifejezésekkel

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Problémamegoldás, jegyzetkészítés,

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Párbeszéd, előadása, nyelvi elemek gyűjtése

Lehetséges témakörök:

Divat, vásárlás, családi problémák, TV műsorok, barátság

A hallgatott szöveg tartalmazzon a megértéshez szükséges minden információt, sok személyes, birtokos és mutató névmást is. Ha a szöveg hiányos mondatokat, kihagyásokat tartalmaz, megértése nem várható el.

A tanuló könnyen észreveszi a témaváltást, ha mindkét téma ismerős a számára.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

Szövegalkotás lépéseinek tudatosítása: ötletbörze, anyaggyűjtés, az anyag kirostálása, elrendezése, vázlatírás, szöveg nyers változata, szerkesztés, javítás, végleges változat;

Jegyzetforma mondatokká formálása;

Írott összefoglalás készítése olvasott szövegről.

Mondatszerkesztés:

Feltételes mondatok, cél- és okhatározás kifejezése.

Formai követelmények:

Az angol központosítás magyartól eltérő sajátosságai

Stílusárnyalatok:

A hangnem nagyjából tükrözi a kommunikációs szándékot, és igyekszik az olvasóhoz igazodni;

Közlésformák:

Folyamatleírás:

Hogyan készül a ...?; hogyan működik a ...?; (pl. gép, az agy, a villám, stb.);

Leírás:

Kulturális sajátosságok gyűjtés kérdőívvel, kiértékelés, bemutatás írásban; ország ismertető készítése megadott szempontok alapján, segítségével;

Személyes írásművek:

Önéletrajz, családi legendák, érdekes ételek;

Emberi kapcsolatok leírása; interjú készítése;

Ok, okozati összefüggések leírása:

Mi történik, ha ...? pl. környezetvédelmi cikk, szórólap, hirdetés vagy információs anyag készítése kérdőív és gyűjtőmunka alapján;

Meggyőzés:

Egészséges életmód tanácsok – szórólap készítése segítséggel;

Kreatív írás:

Épület, gép, tervezése, működés magyarázata

A szavak kiválasztása

Ezen a szinten kibővítjük a korábban megtanult alapszókincset. Több teret engedünk a stílust, hangnemet megkülönböztető szinonimarendszernek és a konnotációval árnyalt szavaknak. Fontos, hogy minden esetben megbeszéljük tanítványainkkal a szavakhoz társuló pozitív vagy negatív asszociációkat. Még nem célunk a stílusrétegek rendszerező tanítása.

Tematikus szókincs: az ember tágabb környezete (az ország, a célnyelvi ország, szokások, intézmények, környezetvédelem, az egészséges életmód, táplálkozás, sport, az iskolatípusok, a pályaválasztás, munka, a szabadidő, szórakozás, kultúra, technika kérdései. pl. az egészség-betegség témakör tematikus szókincsbokrai lehetnek a testrészek, a test belső részei, a hozzájuk kapcsolódó lehetséges panaszok, betegségek

neve, a tünetek leírásának szókinccse, az orvosi eljárások, gyógymódok neve, az egészségügy intézményeinek nevei stb. pl. a tünetek leírására ezen a szinten használhatjuk a következő szócsoporthat: *symptom*., *fever*, *temperature*, *sore*, *swelling*, *cough*, *pain*, *bruise*, *spasm*, *ache* stb.

Műveleti szókinccs: pl. a gondolkodás, szándék, akarat, emberi viszonyok, ok és okozat, szabályosság, ismétlődés, időviszonyok, feltétel, ellentét, fokozat, intenzitás, az idő múlása, kötelezettség, szükségesség, anyagmegnevezés szókinccse stb. Bővül az órai metanyelv eszköztára, mivel fokozatosan haladunk az angol nyelvű óravezetés felé. Fontos új vonása a szókinccstanításnak, hogy az újonnan belépő szavak jelentését egyre inkább a komponensanalízis (körülírás, definíció) segítségével határozzuk meg.

Alak és jelentés kapcsolata

Az előző szinten felsoroltak mellett élhetünk a definíció eszközével. Előtérbe kerülnek olyan technikák, mint a szó jelentésének kikövetkeztetése a szöveggörnyezetből. Növekvő tudatossággal használják fel a tanulók a szóképzési, szóösszetéti eljárásokról szerzett ismereteiket a szó jelentésének megközelítéséhez.

Esetenként találkozunk a homonímia és poliszmia (azonos alakúság és több jelentésű szavak) problémáival, de még nem ezeken van a hangsúly a szókinccs tanításában.

Változatlanul fontos a szavak hangalakjának és írásképeinek együttes tanulása, a hangképzés és a helyesírás következetes gyakorlása.

A szókinccs szervezésének lehetőségei

Jelentéskapcsolatok: készíthetünk tematikus szótérképeket, kihasználhatjuk a szinonímia-antonímia lehetőségeit, sok alkalmunk van a jelentéshierarchia, alá-fölrendeltségi viszonyok felhasználására és szódefiniálásban.

Morfológiai kapcsolatok: megkezdhetjük a figyelem felhívását a szóképzés és szóösszetétel törvényszerűségeire, szervezett, csoportosított formában bemutatva néhány hasonló eljárással létrehozott szót. Nagyobb számban találkoznak a tanulók többszavas igékkel, ezeket is tárgyalhatjuk összefoglaló csoportosítás formájában, pl. az ige vagy a határozószó szerint.

Megjelennek a tanulók által megismert szövegekből az idiómák.

Mindkét nyelvi jelenséggel kapcsolatban azonban tanácsos óvatosságra intenünk tanítványainkat. A többszavas igék, de különösen az idiómák általában stilisztikailag erősen meghatározott elemei a nyelvnek, ezért, amíg a tanulók kevés biztonságra tettek szert a stílusrétegek nyelvi kifejezőeszközeinek használatában, az idiomatikus nyelvhasználat sok félreértést okoz, és a beszélő szándéka ellenére humoros helyzet forrása lehet.

Kollokáció: ezen a szinten egyre több kollokációs szabályt kell tanítványainkban tudatosítanunk, pl. a *make* és a *do*, a Gerund és az Infinitive problémái, vagy az igevonzatok esetei.

A rögzítés és az ismétlés módjai:

képek, pl. képes szótár, fotó-szótár használata a szókinccs tematikus összefoglalásához. Feladatlapok használata, pl. szó és rajz párba állítása, hiányzó szavak mondatba illesztése, keresztrejtvények megoldása, megadott szótó alapján a megfelelő képzett szó mondatba illesztése,

szódiagramok készítése, könnyen összetéveszthető szavak elkülönítése mondatba illesztéssel (pl. *economic/economical*), szótérképek, hálózatok önálló elkészítése vagy kiegészítése, szócsaládok tanulmányozása pl. kontextusban, mondatok összehasonlításával, kollokációs szabályok gyakorlása mondataalkotással, csoportosítással stb.

Az írásos rögzítés területén a fonetikus átírás következetes használatáig juthatunk el a felismerés vagy akár az önálló alkalmazás szintjén. Részletesebben foglalkozhatunk a homofónok problémáival (pl. *here/hear*), amelyek sokszor problémát okoznak a tanulóknak. Újabb lépésekben segíthetjük a tanulókat abban, hogy kidolgozzák a szavak írásos rögzítésének egyéni módszereit (pl. szóképek, példamondatok, definíciók tematikus gyűjtése stb.)

A tanulók önállósága:

Ezen a szinten már sokszor előfordul, hogy a tanuló jelentkezik az új szó megtanulásának igényével. Pl. önálló fogalmazás készítésekor szeretné megtudni egy-egy szó angol megfelelőjét. Ilyen esetekből kiindulva segíthetjük a tanulókat az önálló szótárhasználatban, felhívjuk a figyelmet a kétnyelvű szótárak sajátos problémáira, illetve bátorítjuk az egynyelvű diák szótárak használatában.

Ezen a szinten szokott leginkább gondot okozni, hogy a tanuló, mivel a stílusrétegek megválasztásához még nincs elegendő ismerete, a beszédhelyzetnek nem megfelelő szót/jelentést emeli ki a szótár szócikéből. Ezért lényeges, hogy a szótárhasználatot is tanítsuk, akár közös órai feladatok formájában is.

Fogalomkörök - Nyelvtan

TENSES

PRESENT CONTEXT

Indirect polite questions: Do you know if/whether/when, where...? Can you tell me...?+answers: I don't know..I have no idea... Can you tell me how much it is?

How long...? in present and past context

Contrasting tenses: present perfect and present perfect continuous tense

PAST CONTEXT

Past perfect tense to make the sequence of events in the past clear

Past perfect tense to express past in the past

Past perfect continuous to make sequence of events clear

Contrasting past perfect simple and continuous

REPORTED STATEMENTS

Reported statements with tense shift

Reported speech; changes of viewpoint, time, place, person

Reported thought structures

MODALS, INTENTIONS AND THEIR REPORTED VERSIONS

Request structures

Negative requests

Reporting instructions and requests

Advice structures

Had better to express strong advice /warnings

Reporting advice

Probability of future events

GERUND, INFINITIVE

Verb + ing: enjoy doing sg, stop, finish, postpone, imagine, consider, avoid, deny, miss, practise, involve, admit, suggest, mind, can't stand, dislike, etc

Verb + to+ infinitive... decide, offer, agree, refuse, plan, arrange, hope, aim, learn, deserve, afford, forget, attempt, manage, fail, promise, threaten, etc.

Also

Verb+ object+to/Verb+to...:want, ask, help, expect, beg, mean .(=want), would like,

Would prefer, would love, would hate, etc.

Verb+ object+to: tell, order, remind, warn, force, invite, enable, persuade, teach, get (=persuade, arrange for)

Verb+ing or Verb+object+to

Verb+ing or verb + to

Verb + preposition+ ing

Infinitives to express purpose

Indefinite pronouns followed by infinitives

COMPLEX SENTENCES

Conditional type II. (unreal) to express imaginary situations

Conditional type II. to give reasons for deductions

Conditional type II. to discuss possible courses of action and their consequences

Expressing wishes and criticism: If only..., I wish.. + simple past.

Defining relative clauses to ask for and give definitions (who, which, that, where, whose

Omitting who/that in defining relative clauses, if they are the objects of the verb

Time clauses: when, as soon as, before, after, while, when, if, unless.

Kulturális ismeretek:

Társadalmi szokások

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok

10. Mindennapi élet

- *tudja*, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

11. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás, a különböző munkahely berendezései, a vidéki / városi élet különbözőségei

12. Emberek közötti kapcsolatok

családi / baráti kapcsolatok, ismerősök, idegenek, munkahelyi

Óraszám: 111 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	óraszám
1.	Ember és társadalom	15 óra
2.	Tágabb környezetünk	15 óra
3.	Környezetvédelem	15 óra
4.	Tudomány, technika	15 óra
5.	Az iskola világa	15 óra
6.	Közlekedés	15 óra
Szabadon felhasználható	Kiegészítő ismeretek (Ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok, dalok, mondókák; ismétlés, összefoglalás, számonkérés)	21 óra
Össz. óra		111 óra

Ember és társadalom (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári Digitális kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés	Az élet fordulópontjai, életrajz, önéletrajz, érdekes emberek élete, közösségek élete, emberi kapcsolatok (problémák, tanácsok, megoldások)	beszélgetést kezdeményeznek és válaszolnak általuk ismert beszédhelyzetekben, előkészítés alapján részt vesznek előkészített és irányított csoportos megbeszélésekben aktívan oldanak meg mindennapi feladatokat, pl. telefonbeszélgetés lebonyolítása, a beszédszándékok köre a magyarázatadással bővül, a tanulók képesek ok-okozati összefüggések kifejezésére. egyetértés-egyet nem értés udvarias kifejezése, a vitatkozás, megbeszélés nyelvének eszközein használata. Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka, projektmunka	– Életvitel – – magyar nyelv és irodalom – Történelem – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata

Tágabb környezetünk (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret A tanulás tanítása Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Hon és népismeret	Hazánk bemutatása (földrajzi viszonyok, társadalmi viszonyok, életmód, szokások, intézmények, vallás, nemzeti sajátosságok) célnyelvi ország megismerése, összehasonlítása hazánkkal	az előforduló problémák megfogalmazása a körülírás/definíció adás eszköztárának használata, a segítség felajánlásának, elfogadásának vagy visszautasításának nyelvi eszközeinek alkalmazása	– Földrajz – Történelem – Művészetek

Környezetvédelem (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése	Környezetünk legégetőbb problémái, mit tehet az egyén, mit tehet a közösség	a szó átadásának-átvételének, a figyelemfelhívásról vagy a partner csendre intésének eljárásainak használata utasítások, aggodalom, meglepődés kifejezése, telefonálás vészhelyzetben,	– Környezettudatosságra nevelés – Biológia – Földrajz

Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Testi és lelki egészség Környezettudatosságra nevelés		érzések, óhajok, vágyak kifejezése, megerősítés, aggodalom kifejezése, a hivatalos és baráti nyelvezet megkülönböztetése, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	

Tudomány és technika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés	Kiemelkedő, izgalmas teljesítmények (űrhajózás, távközlés, orvostudomány, lélektan stb. területén)	a körülírás alkalmazása, magyarázat, definíció adásával kommunikációs problémák megoldása, körülrásra alkalmas struktúrák használata az általános igazságok megvitatása, feltételezések megfogalmazása, egyszerű kísérletek leírása és a kísérleti eredmények összegzése, jövő idejű tervek, helyszíni döntések, ajánlatok és ígérek megfogalmazása, utalás eredményekre és feltevésekre, meghívás elfogadása és visszautasítása, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Fizika – Kémia – Földrajz

Az iskola világa (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire	Diákélet hazánkban, iskolarendszer, tanulási lehetőségek, összehasonlítás célnyelvi országgal	önálló beszélgetés kezdeményezése, folytatása és lezárása előre megjósolható fordulatok alapján a pályaválasztásról, foglalkozásokról, a szó átadásának-átvételének, a figyelemfelhívásnak vagy a partner csendre intésének eljárásainak használata	– diákszervezetek, a diákönkormányzat működési rendszere – az EU együttműködési programjai – a magyar iskolarendszer felépítése, továbbtanulási lehetőségek itthon és Európában

Közlekedés (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári A kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	Utazási előkészületek, tervezés, szállásfoglalás, jegyvétel, pénzváltás, utazási eszközök és módok, szabadidős programok utazás közben, egzotikus, kalandos utazások	útlevélvizsgálat, vámvizsgálat, csomagellenőrzés párbeszédeinek lefolytatása, preferenciák kifejezése, közös élmények keresése, egyetértés / egyet nem értés kifejezése, véleménycsere különböző helyszínekről, véleménynyilvánítás,	– Turizmus, vendéglátás és a hozzájuk kapcsolódó viselkedési szabályok – Magyar irodalom – Történelem – Földrajz – Rajz: a célország képzőművészeti alkotásai, zenei alkotásai
Kiegészítő ismeretek			
Az egyetemes kultúra fejlesztésének és intézményeink sajátosságának értelmében az ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok megismertetése, dalok, mondókák, versikék olvasása, tanítása. Ismételés, összefoglalás, számonkérés.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden szólni a névadójáról;
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 8.. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédképesség, beszédértést és írásképességet mérő feladatokat legalább 30 %-ban, a nyelvhelyességet 20 %-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

Kimeneti nyelvi szint az Európai Kerettanterv szintbeosztása szerint: A2

3.1.3. Angol nyelv 9-12. évfolyam

3.1.3.1. Angol – első idegen nyelv (humán, reál, általános)

**Angol nyelv,
mint első idegen nyelv
9-12.**

A kerettanterv fogalmi rendszere

A nyelv természetéről

A nyelv az ember egyetemes, összetett kommunikációs jelrendszere, és mint ilyen szoros összefüggésben áll az ember társadalmi létezésével, a viselkedésével, a gondolkodásával. A nyelv összetettsége, állandó változása miatt átfoghatatlan az egyes ember számára. Saját anyanyelvünket sem tudjuk megközelítőleg sem teljesen elsajátítani. Amikor tehát idegen nyelv tanítására vállalkozunk, akkor nem törekedhetünk a teljességre. Alapos mérlegelés alapján kell kiválasztanunk az adott nyelv azon részeit, amiket a legszükségesebbnek, leghasznosabbnak találunk ahhoz, hogy önálló és önállóan továbbfejleszthető, de távolról sem teljes nyelvtanuláshoz segítsük tanítványainkat.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a nyelv szerves rendszer, ahol egy-egy szó, nyelvtani szerkezet, mondathangsúly a végső értelmét a beszédhelyzetben, szövegösszefüggésben kapja meg. Éppen ezért fontos, hogy a tanulóban holisztikus kép alakuljon ki a nyelvről. A tanárnak úgy kell megszervezni a tanórai tevékenységet, hogy a tanulók értelmes tevékenységen keresztül sajátítsák el a nyelvet (learning by doing). A tanterv egy váz, ami a tanárt segíti a tervezésben, de nem egy lista, aminek minden pontját sorban meg kell tanulni, a tanuló számára tehát nem jelenik meg.

A nyelvtanulás és nyelvoktatás keretei

A NAT alapvető kiindulópontja, hogy a nyelvet elsősorban abból a célból tanuljuk, hogy segítségével kommunikálni tudjunk. A kommunikáció lehet közvetlen (például beszélgetés, ügyintézés stb.), és lehet közvetett (amikor írásban történik, levél, újságcikk regény formájában, vagy elektronikus eszközök segítségével.). A nyelvoktatás legfontosabb célja a kommunikatív készség kifejlesztése. A kommunikatív készség meghatározásánál az európai irányelveket vettük figyelembe. (Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment, A Common European Framework of Reference. Council for Cultural Co-operation, Educational Committee, Strasbourg 1996)

Hagyományosan az idegen nyelv oktatása elsősorban a nyelvi készségek és képességek, elsajátítását jelentette. A modern nyelvészeti, nyelvpszichológiai és alkalmazott nyelvészeti kutatások azonban megmutatták, hogy a jól használható nyelvtudáshoz nem elég az elemek és szabályok ismerete. A kommunikatív képesség különböző kompetenciák függvénye, amik közül a nyelvi kompetencia a legalapvetőbb, de nem az egyedüli. A modern nyelvoktatás célja éppen ezért nem csupán bizonyos nyelvi készségek és képességek elsajátíttatása, hanem a

kommunikatív kompetencia minél teljesebb fejlesztése a tanuló egész személyiségének fejlesztése által, kognitív, érzelmi, akarat és szociális téren egyaránt. Ebből következik, hogy az idegen nyelvtanulás során elsajátított készségek és képességek a tanulás és az élet más területein is alkalmazhatók.

A Common European Framework (Közös Európai Referenciakeret = KER) abból indul ki, hogy az ember társadalmi lény, akinek mint nyelvtanulónak és nyelvhasználónak adott körülmények között adott tevékenységi területeken (nem feltétlenül csak nyelvvel kapcsolatos) feladatokat kell ellátnia. Az élet nyelvigenyes feladatai egy tágabb társadalmi összefüggés részét képezik.

A nyelvtanulás és a nyelvoktatás kereteit a nyelvhasználat szükségletei szabják meg. A nyelvhasználat elemzése során számba vesszük azokat a **stratégiákat**, amelyeket a nyelvhasználó alkalmaz, hogy aktivizálja **az általános és kommunikatív készségeit**, melyeknek segítségével **az élet különböző területein**, különböző **szituációkban** olyan **tevékenységeket** folytat, vagy **folyamatokban** vesz részt, melyek különböző **témakörökbe** tartozó **szövegek értelmezésén és létrehozásán** alapulnak, és az élet valamilyen **feladatának** a megoldásához vezetnek. (A vastagon kiemelt területek alkotják a tanterv nagy területit is.)

A kommunikatív kompetencia

Ha a nyelvtanulás csupán **viselkedési minták** kialakítása lenne, akkor párbeszéd és drillek alkalmazásával meg lehetne tanulni az idegen nyelv használatát. A kognitív elemeket sem lehet azonban elhanyagolni, a nyelvtanulóknak szükségük van a **struktúrákat vezérlő szabályok** ismeretére. A struktúrák szabályai mellett arra is szükség van, hogy a **használat szabályaival** is megismerkedjenek. A nyelvtanulóknak továbbá azt is el kell sajátítani, hogyan vesz részt egy beszélgetésben, hogyan kezdi, hogyan fejezi be, milyen **stratégiákat** használ a **nyelvi hiányosságai áthidalására**, hogyan értelmez egy szöveget, stb. Végül de nem utolsósorban ismernie kell azt a **kulturális közeget**, amiben a nyelvet használják. A feladat beláthatatlanul nagy lenne, ha nem tudnánk, hogy **ezek a készségek természetes módon maguktól is kifejlődnek, ha a tanulás körülményeit kellően tervezzük.**

A kommunikatív módon szervezett tanulás során:

- autentikus nyelvi anyag felhasználásával
- tevékenységeken keresztül (learning by doing)
- valós információáramlást biztosítva
- életszerű helyzetekben,
- a tanuló számára valós szituációkban, valós feladatok megvalósításán keresztül,
- az önálló tanulást és az együttműködő tanulás egyaránt biztosítva történik a tanulás.

Ahhoz, hogy a kommunikáció sikeres legyen, a nyelvhasználónak ismernie kell azokat az egész nyelvi érintkezést átszövő szabályokat, melyek az érintkezést különböző nemek, korosztályok, társadalmi csoportok között különböző alkalmakkor szabályozzák. Ezeket a szabályokat, melyeket öntudatlanul is használunk, és amelyek a kulturális készségeinknek is részét képezik, **szociolingvisztikai kompetenciának** nevezzük. Ide tartoznak a nyelvi udvariassági szabályok, rituálék, a helyzetnek megfelelő hangnem használatának szabályi, a dialektusok és akcentusok kérdése. A beszédszándékok természetesen bizonyos társadalmi konvenciók figyelembevételével valósulnak meg, amik a nyelv ország kultúrájának szerves részét alkotják. (Itt a kultúra szót tág antropológiai értelemben használjuk, vagyis nem csak egy ország kulturális életéről van szó.) A nyelvhasználónak éppen ezért meg kell ismerkednie ezzel a kulturális közeggel.

A nyelvi kompetencia az a képesség, hogy létrehozzunk és értelmezzünk értelmes közléseket, amik az adott nyelv szabályaival összhangban vannak, és a közmegegyezés szerinti jelentést hordozzák. A „közmegegyezés szerinti jelentés” alatt azt a jelentést értjük, ami az anyanyelvi beszélő a kijelentésnek a szövegösszefüggéstől függetlenül tulajdonít. Például az „Éhes vagyok.” kijelentést általában tényközlésként értelmezzük. Bizonyos szövegösszefüggésekben lehet azonban fenyegetés (Piroska és a farkas), panasz, stb. A nyelvi elemek beszédhelyzetben történő értelmezése már a szociolingvisztikai kompetencia területére tartozik.

A nyelvi kompetencia tartalmazza a nyelvhasználó **fonológiai, lexikai, szintaktikai és szemantikai** ismereteit és készségeit. Ide azonban nem csak a nyelvi ismeretek minősége és mennyisége tartozik, hanem az is, milyen módon szerveződik, raktározódik ez a tudás, és hogyan mozgósítható.

A szövegkompetencia magába foglalja a szövegszerkesztési ismereteket és képességeket, a beszédszándékok ismeretét és megfelelő alkalmazásának képességét, és az interakciós formák („forgatókönyvek”) ismeretét és használatát.

A szociokulturális kompetencia azt jelenti, hogy a nyelvhasználó tudatában van annak, hogy a társadalmi-kulturális környezet hogyan határozza meg egy a nyelvhasználó által kiválasztott nyelvi elem kommunikatív értékét. Szövegek értelmezésénél, társalgásban való részvételnél szükség van **tényszerű ismeretekre** is a célország szokásait, berendezkedését, földrajzát, történelmét, művészetét, vallását illetően. A tananyag kiválasztásánál nagyon kell arra figyelni, hogy a célország kultúrájának olyan elemeit mutassuk be, amik a tanulók számára összevethetők a saját tapasztalataikkal.

A szociokulturális kompetencia elengedhetetlen feltétele a helyes és **alkalomhoz illő nyelvhasználatnak**. A tanuló látókörét kiszélesíti, hogy a saját nyelvi közösségén túllásson és elfogadja, hogy vannak más módjai is a tapasztalatok rendszerezésének, megfogalmazásának, a társadalmi érintkezésnek, mint azt saját közösségében tapasztalja.

A kommunikatív kompetencia részei a tanterv értelmezésében	Hol jelennek meg a kompetenciával kapcsolatos követelmények?
Nyelvi kompetencia: Fonetikai szint (kiejtés, intonáció, ritmus, folyamatosság) Lexikai szint (tematikus szókincs, művelt szókincs) Grammatikai szint (általános fogalomkörök, -nyelvtani struktúrák) Pragmatikai szint	Beszédkésztség Témakörök, Szókincs Nyelvtan (struktúrák felsorolása) Nyelvtan (struktúrák mellé rendelt használat)
Szociolingvisztikai kompetencia: Kommunikáció – kommunikációs feladatmegoldás Beszédszándék Társadalmi konvenció	Feladatok, Beszédkésztség Beszédkésztség, Íráskésztség
Szövegkompetencia: Szóbeli szövegalkotás Szóbeli szövegértelmezés Írásbeli szövegalkotás	Beszédkésztség Hallás utáni értés Íráskésztség

Írásbeli szövegértelmezés Fordítási ismeretek	Olvasási készség Fordítási készség
Stratégiai kompetencia:	
Kommunikációs nehézségek áthidalása	Beszédkésztség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség
Célnyelvi osztálynyelv fokozatos kialakítása	Beszédkésztség
Kulturális kompetencia:	
Implicit kulturális ismeretek	Témakörök
Tényszerű kulturális ismeretek	Kulturális ismeretek
Kereszttantervi ismeretek (Kitekintés más műveltségi területekre)	Témakörök
Tanulástechnika:	
Együttműködő tanulás	Beszédkésztség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség, Szókincs, Kulturális ismeretek
Önálló tanulás	
Vizsgafelkészülés	
Visszajelzés, értékelés, minősítés	Visszajelzés, értékelés, minősítés

Jelen kerettanterv programja az idegen nyelvi kommunikáció kompetencia fejlesztésével párhuzamosan a jogszabályokban előírt arányban fejleszti az alábbi kulcskompetenciákat, valamint tartalmazza a felsorolt kiemelt fejlesztési feladatokat is:

Kulcskompetenciák:

Anyanyelvi kommunikáció
Matematikai kompetencia
Természettudományos kompetencia
Digitális kompetencia
A hatékony, önálló tanulás
Szociális és állampolgári kompetencia
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A kiemelt fejlesztési feladatok

Énkép, önismeret
Hon- és népismeret
Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
Gazdasági nevelés
Környezettudatosságra nevelés
A tanulás tanítása
Testi és lelki egészség
Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire

Oktatási szakasz
(9 - 12.)

ÓRATERV:

Osztály	9.	10.	11.	12.
Első id. nyelv	3	3	3	3
Humán / reál / általános tanterv	111	111	111	99
Nyelvi szintek	B1-	B1	B2-	B2
Második id. nyelv	2	2	3	3
Humán és általános tanterv	74	74	111	99
Nyelvi szintek	A 1	A1 / A2-	A2	B1
Második id. nyelv	2	2	2	3
Reál tanterv	74	74	74	99
Nyelvi szintek	A1	A1+	A2	A2 / B1-

Tananyag-ajánlás az **Angol, mint első idegen nyelv kerettantervéhez**

A javasolt tananyagok különböző kiadók szerzőinek munkái, kivéve a könnyített olvasmányokat, melyek mindegyike az MM Publications terméke. A kiválasztás szempontjai:

17. témái megegyeznek az érvényben lévő NAT témaelőírásaival
18. témakörei és feladattípusai korosztály relevánsak
19. minden szempontból megfelelnek a kommunikatív nyelvoktatás elvárásainak
20. egyenletesen és fokozatosan fejlesztik az idegen nyelvi kulcskompetencia komponenseit
21. alkalmasak az idegen nyelvi kompetencia mellett a többi kulcskompetencia fejlesztésére is
22. tartalmazzak az „e-learning”-hez is tananyagot
23. nem tartalmazzak negatív attitűdre buzdító, valamint erőszakra serkentő témákat, feladatokat

9-12. évfolyam

New Headway Pre- Intermediate—John Soars, Liz Soars; OUP
New Headway Intermediate-- John Soars, Liz Soars; OUP
New Headway Upper- Intermediate-- John Soars, Liz Soars; OUP

Traveller Pre- Intermediate – H. Q. Mitchell; MM Publications
Traveller Intermediate – H.Q. Mitchell; MM Publications
Traveller B1+ ---H. Q. Mitchell; MM Publications
Traveller B2 -- H. Q. Mitchell; MM Publications

Channel Your English Pre-Intermediate – H. Q. Mitchell; MM Publications
Channel Your English Intermediate – H. Q. Mitchell; MM Publications
Channel Your English Upper- Intermediate; H. Q. Mitchell; MM Publications

Matura Plus ----Ábrahám Károlyné, Halápi Magdolna; MM Publications
Matura Plus 2 ---H. Q. Mitchell; MM Publications

Hidden Treasure – Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga; Károli Gáspár Ref. Egyetem
Learn From Me- Ábrahám Károlyné, Egey Emese; Károli Gáspár Ref. Egyetem

Olvasmányok:**A1**

Lisa goes to London
Lisa in New York
Paul and Pierre in Paris
The Happy Prince
The Table, the Ass and the Stick

A1+

Lisa Visits Loch Ness
The Mix Up
Beauty and the Beast
The Wizard of Oz
White Fang
Huck Finn
20,000 Leagues Under the Sea

A2

The Magic Ring
Save the Forest
In the Year of the Dragon
The Canterville Ghost
The Mysterious Island
Treasure Island
Oliver Twist

B1

The Last of Mohicans
Excalibur
Lost in the Cave
Captain Grant's Children
Frankenstein

9. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Ez a szint újabb fontos állomást jelent a nyelvtanulásban. Tanítványaink képessé válnak arra, hogy (a hagyományosan középhaladónak nevezett tudásszintre jutva) köznapi-elemi és kissé elvontabb témakörökben és beszédhelyzetekben a beszélgetőpartnerrel megértessék magukat, alapvető fogalmakat alakítsanak ki a beszédhelyzetnek megfelelő stílus, hangnem felismeréséről és kiválasztásáról, valamint ismerik és alkalmazzák a célnyelvi kommunikáció leglényegesebb társadalmi normáit is. Képessé válnak arra is, hogy – akár továbbra is az iskola keretein belül, akár az iskolán kívül- fokozódó önállósággal léphessenek tovább a haladó szint irányában.

Önállóan létrehozott szövegek

A tanulók ismert témakörben, megfelelő szókincs-előkészítés után, beszámolót tudnak tartani (ismertetés, pl. olvasmányélmény, beszámoló, pl. művészeti esemény, sportesemény, színházi előadás stb.)

A leírás (képleírás) a képen látottak önálló ismertetésén kívül véleménynyilvánítást, állásfoglalást is tartalmaz.

A történet elmondás/folyamatleírás feladatait a tanuló elvontabb témakörökben is képes megoldani, pl. egyszerűbb tudományos kísérlet vagy technikai folyamat leírása, a történetelmondásban a feszültségkeltés, az érdeklődés felkeltésének elemi eszközeit használja.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezésben a tanuló beszélgetést tud kezdeményezni, folytatni és lezárni olyan helyzetekben, amelyekben viszonylag kicsi a kiszámíthatatlan tényező aránya, a korábbiakban megismerteknél elvontabb témákban is, pl. az emberi kapcsolatok, a környezetvédelem kérdései, diákélet hazánkban és más országokban, munkavállalás, pénz megélhetés, sport és egészség, egyszerűbb vagy adaptált irodalmi alkotások, filmek, zeneművek értékelése, technika az otthonban stb.

A feladatmegoldás területén a tanuló információt tud kérni és adni, pl. hatóságnál, részt tud venni szimulált párbeszédben vagy akár valóságos helyzetben is, pl. rendőrrel közlekedési szituációban, meg tud oldani autózással kapcsolatos egyszerűbb feladatokat, pl. útbaigazítás, tankolás, stb. Ismeri és használja az alapvető beszélgetési- és vitastruktúrákat.

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

Fokozatosan igyekezzünk a tanulók kiejtésének idegenszerűségeit csökkenteni, nagy hangsúlyt fektetve a folyamatos beszéd és az intonáció fejlesztésére. Ezt önálló szövegprodukcióna irányuló feladatokkal, a beszélgetési feladatok következetesen alapos előkészítésével, sok nyelvi játékkal is segíthetjük.

A tanulók szókincse és nyelvtani biztonsága egyre nagyobb, figyelmüket egyre inkább a saját hiba észrevételére és javítására irányíthatjuk. Természetesen habozás, szavak, szerkezetek keresése még előfordul, különösen a bonyolultabb nyelvtani struktúrák alkalmazásakor, de a tanulók törekednek a kifejezésbeli igényességre.

Kompenzációs stratégiák

A tanulók képesek arra, hogy akár anyanyelvű beszélővel való társalgás során is kiküszöböljék a kommunikációt nehezítő vagy lehetetlenné tevő problémákat. Önállóan alkalmazzák a segítségkérés, körülírás stb. Stratégiáit. Ismertessük meg és gyakoroltassuk a tanulókkal a hezitálási, „időnyerő” stratégiákat is, mert ezek a természetesen folyamatos beszéd kialakításában nagy segítséget jelentenek, csökkentik a beszéd idegenszerűségét.

Foglalkozunk az önálló tanulás módszerének kialakításával is. (Pl. saját beszéd felvétele, ellenőrzése, az értékelés szempontjai stb.) Önállóan kezdenek használni az egynyelvű szótárat.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

A tanuló képessé válik az adott beszédhelyzetnek megfelelő néhány alapvető stílusréteg, felismerésére és alkalmazására. (pl. informális, hivatalos, közömbös, lelkes, a humor egyszerűbb formái.)

Ismeri és alkalmazza a kommunikáció alapvető társadalmi konvencióit, ismerkedik a célnyelv kultúrájának nem verbális szokásrendszerével is (pl. a vendéglátás illemtana stb.)

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Az órákon kitűzött feladatok az önálló nyelvhasználatot célozzák: csoportmegbeszélés (konszenzuskeresést célzó beszélgetés), kerekasztal megbeszélések, vita (véleménykülönbségek kifejtése, az álláspont védelme), sportszerű csapatvita (debate) beszámoló, folyamatos beszédet elősegítő nyelvi játékok, problémamegoldó szituációk, szerepjátékok, drámajátás.

Hallott szöveg értése:

Mire a tanuló erre a szintre elér, már szívesen hallgat nehezebb és hosszabb szövegeket is a tanítási órán kívül, hiszen rendelkezik azokkal a stratégiákkal, melyek segítik a szövegértésben. A hétköznapi beszélgetésekben is jól boldogulnak már.

Követelmények:

- megérti a tanár nagyrészt idegen nyelven folyó magyarázatát
- megérti az összetettebb, kevésbé személyes témáról szóló beszédet (lásd szövegtípusok és lehetséges témakörök)
- magyarázatot kér, ha nem ért valamit a mindennapi beszélgetésben

Hallás utáni értés fajtái:

Lásd az előző szinteknél

Szövegtípusok:

Párbeszéd, monológ, beszélgetés, hirdetés, hírek, telefonbeszélgetés, adaptált szöveg

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális és rövid válaszok:

- kép alapján a téma azonosítása
- cím és szöveg azonosítása
- különbség az írott és hallott szöveg között

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Telefonüzenet leírása, kérdésekre válaszadás, az elhangzottak saját szavakkal való elmondása

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Saját kérdések összeállítása, beszélgetés a témáról,

Lehetséges témakörök:

Munkavállalás és munkakörülmények, környezetvédelem, az élet fordulópontjai, orvostudomány

A hallgatott szöveg tartalmazhat nem explicit információt, ha a diák következtethet rá a kulturális ismereteiből.

A tanuló könnyen észreveszi a témaváltást, még akkor is, ha a téma számára ismeretlen, amennyiben a váltás nem túl hirtelen történik.

Olvasott szöveg értése:

Írott szövegek értelmezésének főbb szempontjai a következők:

- a tartalom tényszerű megértése
- a szöveg szándékának értelmezése
- a szöveg összevetése saját tudásunkkal, tapasztalatunkkal.

Ezen szempontok további lépésekre bonthatók:

- részekre bontás
- kapcsolat megállapítása

- lényeg kiemelése
- tény, vélemény megkülönböztetése
- ismeretlen nyelvi elemek megfejtése.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

- hatásos kezdőmondatok (téma bevezetése, érdeklődés felkeltése, kapcsolat a címmel, érdekes állítás, költői kérdés, idézet,)
- írásmű lezárásának technikái (téma összefoglalása, következtetések levonása, csattanós befejezés, stb)
- jegyzetelés hallás után;

Mondatszerkesztés:

Szövegek összehasonlítása regiszter szempontjából; szövegek átírása egyik regiszterből a másikba minta alapján, (pl. egy eseményről beszámolni baráti levél formájában, újságcikk formájában);

Stílus:

Szövegek összehasonlítása regiszter szempontjából; szövegek átírása egyik regiszterből a másikba minták alapján, (pl. egy eseményről beszámolni baráti levél formájában);

Közlésformák:*Elbeszélés:*

Események kronologikus eltérő sorrendű előadása irányított formában (előre-, hátrautalás);

Az elbeszélés jellegzetes igeidő mintái múlt időkorben; újságcikkek jellegzetes igeidő mintái;

Párbeszéd beiktatása elbeszélésbe;

Érvelés:

Érvek megfogalmazása (az érv két része: statement of belief + supporting

Evidence és közte a logikai kapcsolat)

Érvek, ellenérvek gyűjtése vitás kérdésekben pl. szülői engedékenység, televízió haszna – kára, stb.

Leírás:

Könyvismertetés; filmismertetés;

Használati utasítás írása egyszerű technikai eszközökhöz; (filmcsere, floppy másolás, video beindítása, hogyan cseréljünk defektes kereket, stb.)

Interaktív írás:

Kérvényírás állásügyben; hivatalos önéletrajz CV;

A szavak kiválasztása

Ezen a szinten több teret engedünk a stílust, hangnemet megkülönböztető szinonimarendszernek és a konnotációval árnyalt szavaknak. Fontos, hogy minden esetben megbeszéljük tanítványainkkal a szavakhoz társuló pozitív vagy negatív asszociációkat. Még nem célunk a stílusrétegek rendszerező tanítása.

Tematikus szókincs: az ember tágabb környezete (az ország, a célnyelvi ország, szokások, intézmények, környezetvédelem, az egészséges életmód, táplálkozás, sport, az iskolatípusok, a pályaválasztás, munka, a szabadidő, szórakozás, kultúra, technika kérdései.

Műveleti szókincs: pl. a gondolkodás, szándék, akarat, emberi viszonyok, ok és okozat, szabályosság, ismétlődés, időviszonyok, feltétel, ellentét, fokozat, intenzitás, az idő múlása, kötelezettség, szükségesség, anyagmegnevezés szókincse stb. Bővül az órai metanyelv eszköztára, mivel fokozatosan haladunk az angol nyelvű óravezetés felé. Fontos új vonása a szókincs tanításnak, hogy az újonnan belépő szavak jelentését egyre inkább a komponensanalízis (körülírás, definíció) segítségével határozzuk meg.

Alak és jelentés kapcsolata

Az előző szinten felsoroltak mellett élhetünk a definíció eszközével. Előtérbe kerülnek olyan technikák, mint a szó jelentésének kikövetkeztetése a szöveggörnyezetből. Növekvő tudatossággal használják fel a tanulók a szóképzési, szóösszetételi eljárásokról szerzett ismereteiket a szó jelentésének megközelítéséhez.

Esetenként találkozunk a homonímia és poliszémia (azonos alakúság és több jelentésű szavak) problémáival, de még nem ezeken van a hangsúly a szókincs tanításában.

Változatlanul fontos a szavak hangalakjának és írásképeinek együttes tanulása, a hangképzés és a helyesírás következetes gyakorlása.

A szókincs szervezésének lehetőségei

Jelentéskapcsolatok: készíthetünk tematikus szótérképeket, kihasználhatjuk a szinonímia-antonímia lehetőségeit, sok alkalmunk van a jelentéshierarchia, alá-fölérendeltségi viszonyok felhasználására és szó definiálásban.

Morfológiai kapcsolatok: nagyobb számban találkoznak a tanulók többszavas igékkel, ezeket is tárgyalhatjuk összefoglaló csoportosítás formájában, pl. az ige vagy a határozószó szerint.

Megjelennek a tanulók által megismert szövegekből az idiómák.

Kollokáció: ezen a szinten egyre több kollokációs szabályt kell tanítványainkban tudatosítanunk, pl. a *make* és a *do*, a Gerund és az Infinitive problémái, vagy az igevonatok esetei.

A rögzítés és az ismétlés módjai:

hiányzó szavak mondatba illesztése, keresztrejtvények megoldása, megadott szótó alapján a megfelelő képzett szó mondatba illesztése, szódiagramok készítése, könnyen összetéveszthető szavak elkülönítése mondatba illesztéssel, szótérképek, hálózatok önálló elkészítése vagy kiegészítése, szócsaládok tanulmányozása pl. kontextusban, mondatok összehasonlításával, kollokációs szabályok gyakorlása mondatalkotással, csoportosítással stb.

Az írásos rögzítés területén a fonetikus átírás következetes használatáig juthatunk el az önálló alkalmazás szintjén. Részletesebben foglalkozhatunk a homofónok problémáival (pl. *here/hear*), amelyek sokszor problémát okoznak a tanulóknak. Újabb lépésekben segíthetjük a tanulókat abban, hogy kidolgozzák a szavak írásos rögzítésének egyéni módszereit (pl. szókétyák, példamondatok, definíciók, tematikus gyűjtés stb.)

Fogalomkörök – Nyelvtan**TENSES**

Future continuous tense to talk about events happening at a future point

Future perfect tense to talk about time which we look back at from a future point

Contrasting will and going to

REPORTED QUESTIONS

Report questions people asked

ORGANISING ARGUMENTS

Giving opinion: In my opinion..., I think..., I don't see why..., etc.

Agreeing: I agree (with)...

Disagreeing: I see your point, but..., I am afraid I disagree...

Interrupting: Can I say something? Can I make a point?

Concluding: All in all..., Shall we say then that...

DEDUCTIONS, SPECULATIONS

Making logical deductions about the present

Modals+have+past participle to talk about deductions about the past

Modals +have+past participle to talk about deductions about the past

COMPLEX SENTENCES

Type III conditional (past unreal) to talk about unreal situations

Talking about past regret should have done, ought to have done

Expressing past regret: If only..., I wish... + past perfect

Expressing wishes for change: If only..., I wish... + would

Expressing reason and result

Expressing contrast

Clause of purpose with so that + can/could or so that + will/would

Negative purpose

Expressing degree by talking about results with so... that, such... that

Relative clauses to express extra information (non-defining)

Commenting on the whole clause

Kulturális ismeretek:**Társadalmi rítusok**

Elfogadás és visszautasítás

- az első visszautasítás nem határozott, benne lehet az újbóli kínálás lehetősége
- különösen Amerikában a javaslat, hogy újra találkozzanak vagy a meghívás csak a kapcsolat befejezésének udvarias módja

Általános tapasztalatok*1. Mindennapi élet*

- közlekedés jellegzetes figurái (traffic warden, lollipop lady)
- közlekedési szabályok (double-yellow line)
- posta-bélyeg
- jellegzetes városok, parkok
- orvosnál, betegségek
- közbiztonság, rendőrség
- oktatás, vizsgák
- divat babonák

- legendák
- szólások, közmondások
- mértékegységek
- sportágak
- médiák
- szálláslehetőségek

2. Életkörülmények

- életszínvonal (az országon belüli különbségek)
- etnikai összetétel

3. Emberek közötti kapcsolatok

- nemek közötti kapcsolatok
- viselkedés hivatalos személyekkel
- társadalom osztályszerkezete

4. Fő értékek

A tanuló tudatában van a lehetséges különbségeknek a saját kultúrája és a célkultúra között az alábbi területeken:

- hagyományok
- nemzeti öntudat és külföldiek
- fajok közötti kapcsolat
- politika

Óraszám: 111 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A munka világa	18 óra
2.	Ép testben ép lélek	18 óra
3.	Szabadidő, szórakozás	18 óra
4.	A tömegkommunikáció világa	18 óra
5.	Az emberiség jövője	18 óra
6.	Egyéb kiegészítő anyag	21 óra
Össz. óra		111 óra

A munka világa (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés	Pályaválasztás, nyári munkavállalás, munkakörülmények (fizetés, szabadság, előrelépés, munkaköri kötelességek, kihívások stb.), gazdálkodás a fizetésből, megélhetés, állásszerzés, munkanélküliség	véleménynyilvánítás, információ csere, személyes probléma leírása, érzések, attitűd kifejezések, segítségkérés – tanácsadás irányított levélváltás formájában	– Magyar nyelv és irodalom – Történelem – Számítástechnika – Hittan: foglalkozások a Bibliában.

Ép testben ép lélek (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Testi és lelki egészség	Egészséges életmód, helyes étkezési szokások, fitness, káros szenvedélyek	tervek készítése vázlatosan, előnyök, hátrányok összehasonlítása, használati szabályok irányított megfogalmazása pl. szabadidőközpont, tervezése, helységek címkézése, tevékenységek leírása, házirend készítése	– Testnevelés és sport – Biológia – Életvitel és gyakorlati ismeretek – Hittan

Szabadidő, szórakozás (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat	Művészeti események (mozi, színház, koncertek, olvasás, kiállítások stb.)	érvek megfogalmazása (az érv két része: statement of belief + supporting Evidence és közte a logikai kapcsolat) érvek, ellenérvek gyűjtése vitás kérdésekben pl. szülői engedékenység, televízió haszna – kára, stb.	– Biológia – Földrajz – Vizuális kultúra – Testnevelés és sport – Dráma és tánc

Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Testi és lelki egészség Környezettudatosságra nevelés			

A tömegkommunikáció világa (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés	Modern távközlés (telefon, fax, elektronikuslevelezés), hírek, újságok, tv, rádió, a média szerepe, a tömegtájékoztatás etikája	tervek készítése, előnyök, hátrányok összehasonlítása, használati szabályok irányított megfogalmazása pl. szabadidőközpont tervezése, helységek címkézése, tevékenységek leírása, program készítése	– Számítástechnika – Média – Hittan

Az emberiség jövője (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire	Globális problémák és lehetséges megoldásaik (urbanizáció, népesedés, éhínségek, szegények-gazdagok)	a lényeg megértése, eseménysorok követése, kulcsinformációk megértése,	– Földünk-környezetünk – Ember a természetben – Hittan
Egyéb- kiegészítő anyag (6. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden beszélni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg. Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 9. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókinész, beszédképesség, beszédértés és írásképesség mérő feladatokat legalább 30%-ban, a nyelvhelyességet 20%-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

Kimeneti nyelvi szint az Európai Kerettanterv szintbeosztása szerint: B1-

10. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Tanítványaink képessé válnak arra, hogy (a B1 nyelvi tudásszintre jutva) köznapi-elemi és kissé elvontabb témakörökben és beszédhelyzetekben a beszélgetőpartnerrel megértsék magukat, alapvető fogalmakat alakítsanak ki a beszédhelyzetnek megfelelő stílus, hangnem felismeréséről és kiválasztásáról, valamint ismerik és alkalmazzák a célnyelvi kommunikáció leglényegesebb társadalmi normáit is. Képessé válnak arra is, hogy – akár továbbra is az iskola keretein belül, akár az iskolán kívül- fokozódó önállósággal léphessenek tovább a haladó szint irányában.

Megértik a fontosabb információkat olyan egyszerű, hétköznapi szövegekben, amelyek gyakori élethelyzetekhez kapcsolódnak (pl. iskola, szabadidő, munka). Képesek külföldiekkel kommunikálni mindennapi helyzetekben. Egyszerű, összefüggő szöveget tudnak alkotni olyan témákban, amelyeket ismernek, vagy amelyek az érdeklődési körükbe tartoznak. Be tudnak számolni eseményekről, élményeiről, érzelmeiről és törekvéseikről. Rövid magyarázatot tudnak fűzni eseményekhez, jelenségekhez, indokolni tudnak különböző álláspontokat és terveket.

Önállóan létrehozott szövegek

A tanulók ismert témakörben, megfelelő szókincs-előkészítés után, beszámolót tudnak tartani (ismertetés, pl. olvasmányélmény, beszámoló, pl. művészeti esemény, sportesemény, színházi előadás stb.)

A leírás (képleírás) a képen látottak önálló ismertetésén kívül véleménynyilvánítást, állásfoglalást is tartalmaz.

A történet elmondás/folyamatleírás feladatait a tanuló elvontabb témakörökben is képes megoldani, pl. egyszerűbb tudományos kísérlet vagy technikai folyamat leírása, a történetelmondásban a feszültségekeltés, az érdeklődés felkeltésének elemi eszközeit használja.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezésben a tanuló beszélgetést tud kezdeményezni, folytatni és lezárni olyan helyzetekben, amelyekben viszonylag kicsi a kiszámíthatatlan tényező aránya, a korábbiakban megismerteknél elvontabb témákban is, pl. az emberi kapcsolatok, a környezetvédelem kérdései, diákélet hazánkban és más országokban, munkavállalás, pénz megélhetés, sport és egészség, egyszerűbb vagy adaptált irodalmi alkotások, filmek, zeneművek értékelése, technika az otthonban stb.

A feladatmegoldás területén a tanuló információt tud kérni és adni, pl. hatóságnál, részt tud venni szimulált párbeszédben vagy akár valóságos helyzetben is, pl. rendőrrel közlekedési szituációban, meg tud oldani autózással kapcsolatos egyszerűbb feladatokat, pl. útbaigazítás, tankolás, stb.

Ismeri és használja az alapvető beszélgetési- és vitastruktúrákat.

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

Fokozatosan igyekezzünk a tanulók kiejtésének idegenszerűségeit csökkenteni, nagy hangsúlyt fektetve a folyamatos beszéd és az intonáció fejlesztésére. Ezt önálló szövegprodukcióna irányuló feladatokkal, a beszélgetési feladatok következtében alapos előkészítésével, sok nyelvi játékkal is segíthetjük.

A tanulók szókincse és nyelvtani biztonsága egyre nagyobb, figyelmüket egyre inkább a saját hiba észrevételére és javítására irányíthatjuk. Természetesen habozás, szavak, szerkezetek keresése még előfordul, különösen a bonyolultabb nyelvtani struktúrák alkalmazásakor, de a tanulók törekednek a kifejezésbeli igényességre.

Kompenzációs stratégiák

A tanulók képesek arra, hogy akár anyanyelvű beszélővel való társalgás során is kiküszöböljék a kommunikációt nehezítő vagy lehetetlenné tevő problémákat. Önállóan alkalmazzák a segítségkérés, körülírás stb. Stratégiáit. Ismertessük meg és gyakoroltassuk a tanulókkal a hezitálási, „időnyerő” stratégiákat is, mert ezek a természetesen folyamatos beszéd kialakításában nagy segítséget jelentenek, csökkentik a beszéd idegenszerűségét.

Foglalkozunk az önálló tanulás módszerének kialakításával is. (Pl. saját beszéd felvétele, ellenőrzése, az értékelés szempontjai stb.) Önállóan kezdhetik használni az egy nyelvű szótárt.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

A tanuló képessé válik az adott beszédhelyzetnek megfelelő néhány alapvető stílusréteg, felismerésére és alkalmazására. (pl. informális, hivatalos, közömbös, lelkes, a humor egyszerűbb formái.)

Ismeri és alkalmazza a kommunikáció alapvető társadalmi konvencióit, ismerkedik a célnyelv kultúrájának nem verbális szokásrendszerével is (pl. a vendéglátás illemtana stb.)

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Az órákon kitűzött feladatok az önálló nyelvhasználatot célozzák: csoportmegbeszélés (konszenzuskeresést célzó beszélgetés), kerekasztal megbeszélések, vita (véleménykülönbségek kifejtése, az álláspont védelme), sportszerű csapatvita (debate) beszámoló, folyamatos beszédet elősegítő nyelvi játékok, problémamegoldó szituációk, szerepjátékok, drámajátás.

Hallott szöveg értése:

Mire a tanuló erre a szintre elér, képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg

- témáját felismerni,
- lényegét megérteni,
- kulcsfontosságú szavait megérteni,
- legalapvetőbb adatszerű információit kiszűrni,
- gondolatmenetét nagy vonalakban követni,

Hallás utáni értés fajtái:

- autentikus vagy autentikus hangzású (stúdiófelvétel),
- tematikusan megfelel a korosztály élettapasztalatának és általános érdeklődésének,
- megértéséhez nincs szükség a B1-es szint általános műveltségi szintjét meghaladó ismeretekre,
- anyanyelvi beszélők közvetítésével hangzik el,
- egy vagy több beszélő közvetítésével hangzik el,
- akusztikai minősége kifogástalan,
- hossza és tartalma nem terheli meg feleslegesen a tanuló memóriáját,
- autentikus jellegéből adódóan tartalmazhat olyan szavakat, kifejezéseket, szerkezeteket, amelyek ismerete nem követelmény az adott szinten; ezek megértése azonban nem szükséges az adott feladat sikeres megoldásához,

Szövegtípusok:

Párbeszéd, monológ, beszélgetés, hirdetés, hírek, telefonbeszélgetés, adaptált szöveg

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális és rövid válaszok:

- kép alapján a téma azonosítása
- cím és szöveg azonosítása
- különbség az írott és hallott szöveg között

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Telefonüzenet leírása, kérdésekre válaszadás, az elhangzottak saját szavakkal való elmondása

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Saját kérdések összeállítása, beszélgetés a témáról,

Olvasott szöveg értése

Írott szövegek értelmezésének főbb szempontjai a következők:

- a tartalom tényszerű megértése

- a szöveg szándékának értelmezése
- a szöveg összevetése saját tudásunkkal, tapasztalatunkkal.

Ezen szempontok további lépésekre bonthatók:

- részekre bontás
- kapcsolat megállapítása
- lényeg kiemelése
- tény, vélemény megkülönböztetése
- ismeretlen nyelvi elemek megfejtése.

Szövegfajták

- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- egyszerű elbeszélő szövegek.

Írástanítás:

Szövegszerkesztés:

- hatásos kezdőmondatok (téma bevezetése, érdeklődés felkeltése, kapcsolat a címmel, érdekes állítás, költői kérdés, idézet,)
- írásmű lezárásának technikái (téma összefoglalása, következtetések levonása, csattanós befejezés, stb)
- jegyzetelés hallás után;

Mondatszerkesztés:

Szövegek összehasonlítása regiszter szempontjából; szövegek átírása egyik regiszterből a másikba minta alapján, (pl. egy eseményről beszámolni baráti levél formájában, újságcikk formájában);

Stílus:

Szövegek összehasonlítása regiszter szempontjából; szövegek átírása egyik regiszterből a másikba minták alapján, (pl. egy eseményről beszámolni baráti levél formájában);

Közlésformák:*Elbeszélés:*

Események kronologikus eltérő sorrendű előadása irányított formában (előre-, hátrautalás);
Az elbeszélés jellegzetes igeidő mintái múlt időkorben; újságcikkek jellegzetes igeidő mintái;
Párbeszéd beiktatása elbeszélésbe;

Érvelés:

Érvek megfogalmazása (az érv két része: statement of belief + supporting Evidence és közte a logikai kapcsolat)
Érvek, ellenérvek gyűjtése vitás kérdésekben pl. szülői engedékenység, televízió haszna – kára, stb.

Leírás:

Könyvismertetés; filmismertetés;
Használati utasítás írása egyszerű technikai eszközökhöz; (filmcsere, floppy másolás, video beindítása, hogyan cseréljünk defektes kereket, stb.)

Interaktív írás:

Kérvényírás állásügyben; hivatalos önéletrajz CV;

A szavak kiválasztása

Ezen a szinten több teret engedünk a stílust, hangnemet megkülönböztető szinonimarendszernek és a konnotációval árnyalt szavaknak. Fontos, hogy minden esetben megbeszéljük tanítványainkkal a szavakhoz társuló pozitív vagy negatív asszociációkat. Még nem célunk a stílusrétegek rendszerező tanítása.

Tematikus szókincs: az ember tágabb környezete (az ország, a célnyelvi ország, szokások, intézmények, környezetvédelem, az egészséges életmód, táplálkozás, sport, az iskolatípusok, a pályaválasztás, munka, a szabadidő, szórakozás, kultúra, technika kérdései.

Műveleti szókincs: pl. a gondolkodás, szándék, akarat, emberi viszonyok, ok és okozat, szabályosság, ismétlődés, időviszonyok, feltétel, ellentét, fokozat, intenzitás, az idő múlása, kötelezettség, szükségesség, anyagmegnevezés szókincse stb. Bővül az órai metanyelv eszköztára, mivel fokozatosan haladunk az angol nyelvű óravezetés felé. Fontos új vonása a szókincs tanításnak, hogy az újonnan belépő szavak jelentését egyre inkább a komponensanalízis (körülírás, definíció) segítségével határozzuk meg.

Alak és jelentés kapcsolata

Az előző szinten felsoroltak mellett élhetünk a definíció eszközével. Előtérbe kerülnek olyan technikák, mint a szó jelentésének kikövetkeztetése a szöveggörnyezetből. Növekvő tudatossággal használják fel a tanulók a szóképzési, szóösszetételi eljárásokról szerzett ismereteiket a szó jelentésének megközelítéséhez.

Esetenként találkozunk a homonímia és poliszmia (azonos alakúság és több jelentésű szavak) problémáival, de még nem ezeken van a hangsúly a szókincs tanításában.

Változatlanul fontos a szavak hangalakjának és írásképeinek együttes tanulása, a hangképzés és a helyesírás következetes gyakorlása.

A szókincs szervezésének lehetőségei

Jelentéskapcsolatok: készíthetünk tematikus szótérképeket, kihasználhatjuk a szinonímia-antonímia lehetőségeit, sok alkalmunk van a jelentéshierarchia, alá-fölérendeltségi viszonyok felhasználására és szó definiálásban.

Morfológiai kapcsolatok: nagyobb számban találkoznak a tanulók többszavas igékkel, ezeket is tárgyalhatjuk összefoglaló csoportosítás formájában, pl. az ige vagy a határozószó szerint.

Megjelennek a tanulók által megismert szövegekből az idiómák.

Kollokáció: ezen a szinten egyre több kollokációs szabályt kell tanítványainkban tudatosítanunk, pl. a *make* és a *do*, a Gerund és az Infinitive problémái, vagy az igevonzatok esetei.

A rögzítés és az ismétlés módjai:

hiányzó szavak mondatba illesztése, keresztretjvények megoldása, megadott szótő alapján a megfelelő képzett szó mondatba illesztése, szódiagramok készítése, könnyen összetéveszthető szavak elkülönítése mondatba illesztéssel, szótérképek, hálózatok önálló elkészítése vagy kiegészítése, szócsaladok tanulmányozása pl. kontextusban, mondatok összehasonlításával, kollokációs szabályok gyakorlása mondatalkotással, csoportosítással stb.

Az írásos rögzítés területén a fonetikus átírás következetes használatáig juthatunk el az önálló alkalmazás szintjén. Részletesebben foglalkozhatunk a homofónok problémáival (pl. *here/hear*), amelyek sokszor problémát okoznak a tanulóknak. Újabb lépésekben segíthetjük a tanulókat abban, hogy kidolgozzák a szavak írásos rögzítésének egyéni módszereit (pl. szókérték, példamondatok, definíciók, tematikus gyűjtés stb.)

Fogalomkörök – Nyelvtan

TENSES

Future continuous tense to talk about events happening at a future point

Future perfect tense to talk about time which we look back at from a future point

Contrasting will and going to

REPORTED QUESTIONS

Report questions people asked

ORGANISING ARGUMENTS

Giving opinion: In my opinion..., I think..., I don't see why..., etc.

Agreeing: I agree (with)...

Disagreeing: I see your point, but..., I am afraid I disagree...

Interrupting: Can I say something? Can I make a point?

Concluding: All in all..., Shall we say then that...

DEDUCTIONS, SPECULATIONS

Making logical deductions about the present

Modals+have+past participle to talk about deductions about the past

Modals +have+past participle to talk about deductions about the past

COMPLEX SENTENCES

Type III conditional (past unreal) to talk about unreal situations

Talking about past regret should have done, ought to have done

Expressing past regret: If only..., I wish... + past perfect

Expressing wishes for change: If only..., I wish... + would

Expressing reason and result

Expressing contrast

Clause of purpose with so that + can/could or so that + will/would

Negative purpose

Expressing degree by talking about results with so... that, such... that

Relative clauses to express extra information (non-defining

Commenting on the whole clause

Kulturális ismeretek:

Társadalmi rítusok

Elfogadás és visszautasítás

- az első visszautasítás nem határozott, benne lehet az újbóli kínálás lehetősége

- különösen Amerikában a javaslat, hogy újra találkozzanak vagy a meghívás csak a kapcsolat befejezésének udvarias módja

Általános tapasztalatok

1. Mindennapi élet

- közlekedés jellegzetes figurái (traffic warden, lollipop lady)
- közlekedési szabályok (double-yellow line)
- posta-bélyeg
- jellegzetes városok, parkok
- orvosnál, betegségek
- közbiztonság, rendőrség
- oktatás, vizsgák
- divat babonák
- legendák
- szólások, közmondások
- mértékegységek
- sportágak
- médiák
- szálláslehetőségek

2. Életkörülmények

- életszínvonal (az országon belüli különbségek)
- etnikai összetétel

3. Emberek közötti kapcsolatok

- nemek közötti kapcsolatok
- viselkedés hivatalos személyekkel
- társadalom osztályszerkezete

4. Fő értékek

A tanuló tudatában van a lehetséges különbségeknek a saját kultúrája és a célkultúra között az alábbi területeken:

- hagyományok
- nemzeti öntudat és külföldiek
- fajok közötti kapcsolat
- politika

Óraszám: 111 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Személyes vonatkozások, család	18 óra
2.	Ember és társadalom	18 óra
3.	Szabadidő, szórakozás	18 óra
4.	Környezetünk	18 óra
5.	Tudomány és technika	18 óra
6.	Egyéb kiegészítő anyag	21 óra
Össz. óra		111 óra

Személyes vonatkozások, család (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Természettudományos kompetencia Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok: Testi és lelki egészség Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Szociális és állampolgári	időbeosztásra vonatkozó fogalmak, étkezés, élelmiszerek, étkezési szokások, étkezés étteremben és menzán, az éttermek típusai, főzéssel kapcsolatos szavak, élelmiszerek, bio termékek, génkezelt termékek egészség – betegség, gyógykezeléssel kapcsolatos szavak	előnyök és hátrányok felsorolása és szembeállítása, beszélgetés megtapasztalt betegségekről, orvos – páciens (szerepjáték), címlapfotó kiválasztása, az iskolai menza átszervezésének megvitatása,	– Magyar nyelv és irodalom – Történelem – Számítástechnika – Életvitel – Hittan

Ember és társadalom (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség Kiemelt fejlesztési feladatok: Hon- és népismeret Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Gazdasági nevelés Testi és lelki egészség	családi események: névnap, születésnap, családi ünnepek szervezése, női és férfi szerepek a családban, öltözködés, divat, üzletek és szolgáltatások	összehasonlítás és szembeállítás, információadás, érdeklődés kifejezése egyetértés kifejezése, javaslattétel, vélemény kifejtése, születésnap parti megrendezése jelentkezés megvitatása – A fiatalok véleménye az iskolai erőszakról c. szemináriumon való részvétellel kapcsolatban, hasonlóságok és különbségek emberek között	– Történelem – Életvitel – Matematika – Hittan

Szabadidő, szórakozás (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok: A tanulás tanítása Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Testi és lelki egészség	szabadidős tevékenységek, filmek, könyvek, TV programok, színház, sajtó, zene, Internet, Sporttevékenységek,	kritika kifejezése, szembeállítás, beszélgetés könyvekről, filmekről, színházi élményekről, a mű cselekményének ismertetése, fontossági sorrend, konszenzus	– Történelem – Média – Hittan – Dráma és tánc

Környezetünk (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Természettudományos kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Kiemelt fejlesztési feladatok Környezettudatosságra nevelés Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Testi és lelki egészség Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	az otthon, a városi és a vidéki élet összehasonlítása, látnivalók, nevezetességek, éghajlati viszonyok, öltözködés, ruházat, divat, növény és állatvilág, természet és környezet,	egyetértés és egyet nem értés kifejezése, javaslat, érzelmek, meglepetés kifejezése, véleménykérés, témaváltás, jóslat,	– Földrajz – Számítástechnika – Biológia

Tudomány és technika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulskompetenciák: Természettudományos kompetencia Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Kiemelt fejlesztési feladatok: A tanulás tanítása Környezettudatosságra nevelés Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire	tudományágak, technikai eszközök: számítógép, mobiltelefon Internetoktatás és használat az oktatásban, nyelvtanulásban, technikai eszközök, háztartási kisgépek otthonainkban, azok használata	lehetőségek, a jövő és elképzelt helyzetek kifejezése, hírek továbbítása,	– Fizika – Kémia – Egyetemes ismeretek
Egyéb kiegészítő anyag (6. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden beszélni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 10. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédképesség, beszédértést és írásképességet mérő feladatokat legalább 30%-ban, a nyelvhelyességet 20%-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

**Kimeneti nyelvi szint az Európai Kerettanterv szintbeosztása szerint: B1+
Középszintű érettségire engedhető a diák.**

11. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Az utolsó két szint a haladó nyelvtanulás állomásait jelenti, illetve a tanuló további, önálló nyelvfejlesztésének útját jelöli ki. Valójában az igényes, a célnyelvihez minél jobban közelítő nyelvhasználat felé kell haladnunk ezen a szinten. Nagyon fontos a tanuló saját „felelősségvállalása” a tanulási folyamatban, hiszen a tanár szerepe eddigre alaposan megváltozott: nem az ismeretek egyedüli forrása már, inkább irányító, segítő munkatárs. Célunkat akkor érhetjük el, ha sikerül felkeltenünk és megerősítenünk a tanuló igényességét – ez óvja meg leginkább attól, hogy „visszacsússzon”, megelégedjen saját korábbi szintjének megfelelő nyelvi produkcióval is. Természetesen kulcsszerepe van ebben a folyamatban a következetes, kiszámítható szempontokon alapuló értékelésnek, mert a tanuló saját teljesítményét is megtanulja ezek szerint a szempontok szerint figyelni, elbírálni.

Önálló szövegalkotás

A tanuló önállóan fel tud készülni kiselőadás, beszámoló, ismertetés tartására, a korábbiaknál elvontabb témakörökben, pl. a család a társadalomban, iskolarendszer, iskolatípusok, a test és a lélek egészsége, az egészségügy rendszere, a munkavállalás lehetőségei, a szülőföld vagy célnyelvi ország bemutatása stb.

A leírásban emberek külső és belső tulajdonságait is árnyaltan tudja jellemezni, a képleírásos feladatoknál asszociációkat is fűz a kép bemutatásához.

Az elbeszélés megformálásakor figyelembe tudja venni a megcélzott hallgatóságra gyakorolt hatást is, tud élni a feszültségkeltés, figyelemfelhívás, élénkítés egyszerű eszközeivel, pl. eltérés a kronologikus rendtől, párbeszédes részletek beiktatása stb.

Tudatosan különbséget tesz a beszélt és az írott nyelv sajátságai között.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel alkotott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezésben a tanuló képes arra, hogy sok váratlan elemet tartalmazó beszélgetési szituációban (párbeszéd, csoportos megbeszélés, vita) vegyen részt, ismeri és használja a beszélgetésstrukturálás eljárásait. Újabb témakörök szolgálhatnak a beszélgetések alapjául, pl. kapcsolatok a családban és a társadalomban, férfiak és nők, egészségesek és betegek, fiatalok és idősök problémái, a továbbtanulás és a munkavállalás esélyei.

Gazdagodik az érzelmek kifejezés eszköztára: kétség és bizonyosság, meglepetés, hitetlenség, öröm és bánat árnyalt kifejezésére válnak képessé a tanulók.

A feladatmegoldás terén tájékozódni tudnak, pl. munkalehetőségeket, munkavállalást illetően, el tudnak intézni, pl. egy lakás/szobabérléssel kapcsolatos telefont, érdeklődni tudnak az orvosi ellátás lehetőségeiről, el tudják mondani gyakoribb betegségek tüneteit és reagálnak az orvos kezelési utasításaira, tájékozódni tudnak pl. egy tanfolyam feltételei, lehetőségei felől.

Ismerik és használják a beszélgetésstrukturálás teljes eszköztárát (beszélgetésmegkezdése, a szó átadása és átvétele, vélemény és ellenvélemény kifejezése, egyetértés és ellentmondás, támogatás kérése és adása, érvek és ellenérvek, példák, bizonyítás, a beszélgetés befejezése).

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

A kommunikációt nem akadályozhatják kiejtési, lexikai vagy struktúra-problémák, a tanuló folyékonyan beszél, és jól megérteti magát. Kiejtésében lehet, hogy érezhető az anyanyelvi akcentus, de hangképzésében, intonációjában, a folyamatos beszédben egyre inkább a célnyelv természetes beszéd szintjét igyekszik megközelíteni. Változatos szókincset használ, lexikai problémáit meg tudja oldani a körülírás módszerével. Hibáit önállóan igyekszik kijavítani. Ritkán fordul elő, hogy a kommunikáció akadozik.

Kompenzációs stratégiák

Természetesen használja a magyarázatkérés, körülírás és segítségkérés stratégiáit. Ismeri a hezitálás, időnyerés módszereit és felhasználja azokat a folyékony beszéd kialakítása érdekében.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

A korábbinál otthonosabban mozog a beszédhelyzethez illő stílusréteg kiválasztásában, pl. köznapi-hivatalos-emelkedett-ironikus stb., ismerkedik az adott stílusréteghez tartozó hangsúlyozási és intonációs eszközökkel, ezek alapján felismeri a valódi beszéd szándékait és alkalmazkodik azokhoz a párbeszédben. Eligazodik akcentust, dialektust mutató szövegben is, amennyire ezt a párbeszédben való részvétel megköveteli.

Ismeri a célnyelvi kultúra legfontosabb társadalmi elvárásait és viselkedésében alkalmazkodik azokhoz.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Az órai feladatok ezen a szinten a szerep-és drámajáték hosszabb időtartamú, igényesebb változatai, csoport-megbeszélési, problémamegoldó és vitafeladatok.

Nagyobb projekteket is készíthetünk, pl. rádióműsor, esetleg televízióműsor. Ilyen esetekben többféle műfajt is felhasználhatunk: interjú, hírek, időjárás jelentés, kerekasztal- beszélgetés, beszámoló, vetélkedő, stb.

Hallott szöveg értése:

Ezen a szinten már jól felismeri a különböző stílusrétegeket, a valódi beszédszándékokat és lényegesen jobban megérti a különböző akcentusokat. Ettől kezdve már kulturális élményt nyújt számára a film, színházi előadás.

Követelmények:

- tud idegenvezetést követni
- tudja követni egymás közt beszélők társalgását és bekapcsolódik
- tud követni filmet, színházi előadást, rádióműsort

Hallás utáni értés fajtái:

Lásd az előző szinteknél

Szövegtípusok:

Interjú, beszélgetés, riport, adaptált szöveg, film, hangjáték, vers

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális és rövid válaszok:

Lásd az előző szinteknél

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Kérdésekre válasz, ellentmondások összegyűjtése

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Saját vélemény kifejtése, az elhangzottak elemzése, személyes problémában tanácsadás

Lehetséges témakörök:

Iskolatípusok, gyereknevelés, munkakörülmények, munkanélküliség, orvostudomány, irodalom, reklám, film

A hallgatott szöveg 2-3 perces anyanyelvi hallgatónak szánt szöveg.

A tanuló könnyedén észreveszi a témaváltást, még akkor is, ha az váratlanul történik.

Olvasott szöveg értése

Írott szövegek értelmezésének főbb szempontjai a következők:

- a tartalom tényszerű megértése
- a szöveg szándékának értelmezése
- a szöveg összevetése saját tudásunkkal, tapasztalatunkkal.

Ezen szempontok további lépésekre bonthatók:

- részekre bontás
- kapcsolat megállapítása
- lényeg kiemelése
- tény, vélemény megkülönböztetése
- ismeretlen nyelvi elemek megfejtése.

Szövegfajták

- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- egyszerű elbeszélő szövegek.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

Az eddig tanultak ismétlése, gyakorlása, mindenféle összefüggésekben

Közlésformák:

Elbeszélés:

Függő párbeszéd beiktatása elbeszélésbe

Érvelés:

Cáfolat megengedéssel (bár káros a televízió, mégis nélkülözhetetlen)

Rövid érvelő fogalmazás írása (érvek, ellenérvek, konklúzió)

Levél a szerkesztőségnek

Interaktív írás:

Hivatalos levél: panasz, reklamáció (levélírás oka, tényállás pontos ismertetése, mit várunk a címzettől, zárás).

A szavak kiválasztása

Ezen a tudásszinten kerül sor a ritkábban használt szókincs egy részének megismertetésére, a stílus és a hangnem beszédhelyzetnek megfelelő felismerésére és alkalmazására. A szinoníma sorokból a tanulók a stílusrétegnek megfelelően tudnak választani, a megtanult szavak konnotációs értékével is tisztában vannak.

Tematikus szókincsbokrok:

ezen a szinten a tanulók már elvontabb, elméletibb jellegű témaköröket is ismernek. Bármilyen művelt ember számára érdekes témakör előfordulhat, pl.: az ember szerepe a családban és a társadalomban, emberábrázolás az irodalomban vagy a filmművészetben, a kultúra különböző területei, az emberi jogok, a gazdasági és politikai élet területei, a természettudományok, stb. Egy adott jelenséghez való emberi hozzáállásokat kifejezhetünk például a következő tematikus szókinccsorport tagjaival: *agnostic, cynic, pessimist, fatalist, realist, optimist, romantic, fanatic*, stb. pl. a természettudomány és a technika szókincséhez ilyen szócsoporthoz tartozhatnak: tudományágak nevei, tudományos felfedezések/eszközök, találmányok nevei, a tudományokkal kapcsolatos tevékenységeket kifejező igék stb.

Műveleti szókincs: az önkifejezést megszervező szókincs, rész és egész, cél és eredmény, növekedés és csökkenés, gondolatkapcsolás, a közlésre vonatkozó, utaló szavak (*problem, question, topic, fact, solution, view, claim, argument* stb.) valószínűség, siker, sikertelenség stb. A teljesen angol nyelvű óravezetéshez szükséges szókincs, a definícióadás nyelvi eszközei.

Alak és jelentés kapcsolata:

A szavak bemutatása mindig kontextusban történik, a szómagyarázat, a definíció a jelentés tisztázásának legfőbb eszköze. A tanulók arra is képesek, hogy nyelvi tapasztalataik alapján (pl. a szóképzés és szóösszetétel eljárásának ismerete) ki tudják találni egy-egy szó jelentését a kontextusból.

Változatlanul fontos terület az azonos alakúság és a többjelentésű szavak köre. Érdekes és árnyalt kifejezésre ad módot a hangutánzó szavak tanulmányozása.

A szókincs szervezésének lehetőségei:

Jelentéskapcsolatok: a B1 szinten bevezetett eljárásokat változatlanul használjuk, de a szókincs minősége változik (elvontabb, ritkábban használt szavak, idiomatikus kifejezésmód stb.) Szótérképeket, szódiagramokat készíthetünk a tematikus szókincs összefoglalására, felhasználhatjuk a nyelvi szempontú lexikonokat, szógyűjteményeket, összeállíthatunk szinonimasorokat, és fokozati skálákat, építhetünk az antonímia jelenségére, csoportosíthatjuk a szavakat hierarchikus sorrendben stb.

Morfológiai kapcsolatok: a szótövek, a képzés és az összetétel módjainak tudatosítása, szavak csoportosítása ilyen szempontok szerint, az idiomák, a többszavas ígék tanulmányozása, tekintettel a stílushatásra is.

Kollokáció: ezen a szinten egyik legfontosabb feladatunk a szavak kollokációs rendszerének felmérése és elsajátítása pl. kollokációs táblázatok, szótárgyakorlatok segítségével.

A rögzítés és az ismétlés módjai

Az előző szinteken ajánlott feladattípusok mellett a B1 nyelvi szinten lényeges. pl. a szinonimahasználat gyakorlása az önálló fogalmazásban, szinonimák felfedezése és tanulmányozása autentikus szövegekben, csoportosításuk pozitív, vagy negatív konnotáció szerint, rímelő/hasonló hangzású szavak csoportokba rendezése, szövegek kulcsszavainak kiemelése, a szöveg jelentéshálózatának tanulmányozása, szöveg kiegészítése, kollokvialis és slang kifejezések megfeleltetése semleges stílushatású szavakkal, a kollokáció tanulmányozása szótári szócikkekben, táblázatokban, önálló használatban, rétegnyelvek szókincséből választott szövegek pl. sport, törvényhozás, vagy dialektusok nyelvváltozatok jellegzetes szókincseseleinek tanulmányozása pl. a brit és az amerikai angol vagy a skót dialektus néhány érdekessége.

A tanuló önállósága

Mivel a haladó szinten a tanulót az önálló nyelvhasználatra készítjük fel, nyilvánvaló, hogy a szókincsbővítésben is nagyobb lesz egyrészt az önálló döntés, választás szerepe, másfelől az önálló szótárhasználat, referencia használatának szerepe. Az egynyelvű és kétnyelvű szótárakon kívül a tematikus szókincsgyűjtemény, lexikon, önálló tanulásra szánt szókincsfejlesztő munkatankönyvek használata is ajánlott.

Fogalomkörök – Nyelvtan

TENSE COMBINATIONS

PRESENT CONTEXT

Special present perfect tense structures to talk about experiences

Persent perfect tense + future simple to express sequence of planned events

Persent perfect tense + imperative to express required sequence of events

PAST CONTEX

Simple past tense + past perfect tense to relate past situations to previous events

Simple past tense + simple past tense to talk about events in the past and reactions to them

Simple past tense + past perfect tense to emphasize sequence of events in the past

Past perfect tense+ simple past tense to talk about unexpected events

Simple past + past or simple past + past perfect to emphasize the right order
Past duration structures to express how long past activities lasted
Past duration structures to express how long it took to achieve a thing in the past
Duration structures in different time periods
Structures to talk about an interval before an event

CONDITIONALS

If and unless + present simple tense to talk about probability of future events
As long as/provided/ only if to replace if if one situation depends on another
Even if to describe how something will happen whatever the condition

COMPARISONS

Comparing large and small differences
Comparing the way things are with what you expected
Comparing the way things are with what you expected

MODALS

Reasons for taking precautions
Deductions
Should and verbs of thinking to make an opinion less direct
Should to express coincidence
Talking about unlikely possibilities with If you should

CONDITIONALS

Were to to make an event seem more hypothetical
Happen to emphasise chance possibilities
If it were not for /If it hadn't been for to describe how one event depends on another

Kulturális ismeretek:

Társadalmi rítusok

- Elfogadás és visszautasítás
- az első visszautasítás nem határozott, benne lehet az újbóli kínálás lehetősége
 - különösen Amerikában a javaslat, hogy újra találkozzanak vagy a meghívás csak a kapcsolat befejezésének udvarias módja

Általános tapasztalatok

1. Mindennapi élet

- közlekedés jellegzetes figurái (traffic warden, lollipop lady)
- közlekedési szabályok (double-yellow line)
- posta-bélyeg
- jellegzetes városok, parkok
- orvosnál, betegségek
- közbiztonság, rendőrség
- oktatás, vizsgák
- divat babonák
- legendák
- szólások, közmondások
- mértékegységek
- sportágak
- médiák
- szálláslehetőségek

2. Életkörülmények

- életszínvonal (az országon belüli különbségek)
- etnikai összetétel

3. Emberek közötti kapcsolatok

- nemek közötti kapcsolatok
- viselkedés hivatalos személyekkel
- társadalom osztályszerkezete

4. Fő értékek

A tanuló tudatában van a lehetséges különbségeknek a saját kultúrája és a célkultúra között az alábbi területeken:

- hagyományok
- nemzeti öntudat és külföldiek
- fajok közötti kapcsolat
- politika
- vallás

Óraszám: 111 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Családi értékek, társadalmi szolidaritás	23 óra
2.	A gazdaság világa	23 óra
3.	Oktatás	23 óra
4.	A politika világa	22 óra
5.	Egyéb kiegészítő anyag	20 óra
Össz. óra		111 óra

Családi értékek, társadalmi szolidaritás (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Természettudományos kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok: Testi és lelki egészség Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Szociális és állampolgári	Önismeret, az élet tisztelete, a gyereknevelés elvei, házasság, generációk, előítéletek, gondoskodás a rászorultakról, (szegények, fogyatékosok) az élet értelme, erkölcsi dilemmák	előnyök és hátrányok felsorolása és szembeállítás, a témák megvitatása mellette és ellene szóló érvek felsorakoztatásával, önálló témakifejtés power point felhasználásával	– Magyar nyelv és irodalom – Történelem – Biológia – Hittan

A gazdaság világa (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Matematikai Kiemelt fejlesztési feladatok: Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Gazdasági nevelés	A pénz világa, bank, tőzsde, a piac törvényei, üzleti élet, idegenforgalom	összehasonlítás és szembeállítás, információadás, érdeklődés kifejezése egyetértés kifejezése, javaslattétel, vélemény kifejtése, érvelés, önálló témakifejtés	– Történelem – Matematika

Oktatás (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok: A tanulás tanítása Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Testi és lelki egészség	Tanár-diák kapcsolat, engedékenységgel vagy szigor, nevelési elvek, tanulási folyamat,	kritika kifejezése, szembeállítás, a témák megvitatása mellette és ellene szóló érvek felsorakoztatásával, önálló témakifejtés power point felhasználásával	– Történelem – Média – Életvitel és gyakorlati ismeretek – Hittan

A politika világa (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Kiemelt fejlesztési feladatok Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	Pártok, programok, közintézmények Magyarországon és egy angolszász országban	egyetértés és egyet nem értés kifejezése, javaslat, érzelmek, meglepetés kifejezése, véleménykérés, témaváltás, kritika kifejezése, szembeállítás, a témák megvitatása mellette és ellene szóló érvek felsorakoztatásával, önálló témakifejtés power point felhasználásával	– Történelem – Földrajz – Életvitel – Számítástechnika
Egyéb kiegészítő anyag (5. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden beszélni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 12. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédképesség, beszédértést és írásképességet mérő feladatokat legalább 30%-ban, a nyelvhelyességet 20%-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

Kimeneti nyelvi szint az Európai Kerettanterv szintbeosztása szerint: B2-

12. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

A tanuló önálló kutatómunka alapján állít össze beszámolót, előadást, illetve képes rögtönzött összefoglalásra, beszámolóra, pl. olvasott mű feldolgozása után olvasmányélményről, a művészetek emberábrázolásáról, nők és férfiak változó szerepéről a családban és a társadalomban, demográfiai problémákról, az emberi jogok, a vallás, a gazdasági élet, a természeti környezet stb. stb. problémáiról. Voltaképpen itt már bármilyen, művelt emberek érdeklődésére számot tartó témakör feldolgozásra kerülhet. Úgy célszerű témákat választanunk, hogy kövessük a tanulók egyéni érdeklődését, illetve biztosítani tudjuk, hogy a téma előkészítéséhez elegendő, megfelelően motiváló anyag álljon rendelkezésünkre.

Különösen a magasabb szinteken nem szabad elfelejtenünk, hogy valódi kommunikáció csak akkor jön létre, ha a beszélgetés új információ megszerzésére irányul, illetve a beszélgetőpartnerek véleménykülönbsége teszi izgalmassá a kommunikációs helyzetet. Ezért kerülnünk érdemes az olyan feladatokat, amelyekből „semmi újat” nem tudhatnak meg a tanulók, és nem kell tartanunk az olyan aktivitás megszervezésétől, amelyben a célnyelv eszközzé, az ismeretszerzés vagy véleménycsere eszközévé válik.

A leírási feladatokban a tanulók képesek az emberi személyiség árnyalt jellemzésére is. A képleíráshoz fűzött asszociációk során szabad mozgásra képesek különböző témakörök között.

A történetelmondásban alkalmazni tudják hangsúlyozás, intonáció, szünettartás stb. adta hatásokat, rögtönözve is jól strukturált és a hallgatóság érdeklődésére is számot tartó elbeszélést mondanak el.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel alkotott szövegek (interakció)

A tanulók felkészülés nélkül is részt tudnak venni párbeszédekben, megbeszélésben, vitában. Alkalmazzák a társas szóbeli szövegformálás eszközeit. Megbirkóznak a párbeszéd anyanyelvűekre jellemző sajátásaival is, mint pl. nem teljes mondatok használata, eltérések a nyelvi normától, ezek nem zavarják meg őket abban, hogy a kommunikációt folytassák. A beszéd témák köre a fent leírtak szerint bővíthet. A tanulók képesek arra is, hogy beszélgetés közben az egyes témakörök között szabadon mozogjanak, témát váltsanak. A korábbinál jobban terhelhetjük őket olyan párbeszédben való részvétellel, ahol a partner kiejtése akcentussal, dialektussal tér el a köznyelvi normától.

Fonetikai, lexikai és strukturális pontosság

A tanulók kiejtése, intonációja az anyanyelvű beszélő számára is elfogadható, törekednek a célnyelv normáinak minél jobb megközelítésére. Biztonsággal használják a célnyelv nyelvtani struktúráit, szóincsik a kommunikációs helyzetnek megfelelően árnyalt.

Kompenzációs stratégiák

Természetesen és könnyedén alkalmazzák a megismert kompenzációs stratégiákat.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

A tanulók képesek arra, hogy különböző stílusrétegeket alkalmazzanak a párbeszédben, áttérjenek egyik stílusrétegből a másikba. A beszélgetés társadalmi szokásaiban viselkedésük elfogadható a célnyelvi kultúrákban is.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

A korábbiakban javasolt feladattípusok mellett sok eredményt várhatunk a szabályos vita, a disputa (debate) bevezetésétől. Próbálkozhatunk „komoly” drámajátszással, azaz irodalmi mű vagy részlet színpadi megjelenítésével, hosszabb szimulációs feladattal, problémamegoldó játékokkal, igényes csoportmegbeszéléssel is.

Hallott szöveg értése:**Követelmények:**

- tud előadást követni
- tud véleményt nyilvánítani az adott témában

Hallás utáni értés fajtái:

Lásd az előző szinteken

Szövegtípusok:

Előadás, hangjáték, interjú, vitaműsor

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális és rövid válaszok:

Lásd az előző szinteknél

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Stíluselemzés, elhangzottak értékelése

Gyakorló feladatok a hallás utáni értés követően:

Véleményalkotás a témáról írásban vagy szóban, a beszélő személyiségének megállapítása,

Lehetséges témakörök:

Házasság, az emberi szervezet ideális iskola, idegenforgalom, alternatív energiaforrások, tudomány és technika, médiák, képzőművészet.
A hallgatott szöveg 3-4 perces anyanyelvi hallgatónak szánt anyag.

Olvasott szöveg értése

Írott szövegek értelmezésének főbb szempontjai a következők:

- a tartalom tényszerű megértése
- a szöveg szándékának értelmezése
- a szöveg összevetése saját tudásunkkal, tapasztalatunkkal.

Ezen szempontok további lépésekre bonthatók:

- részekre bontás
- kapcsolat megállapítása
- lényeg kiemelése
- tény, vélemény megkülönböztetése
- ismeretlen nyelvi elemek megfejtése.

Szövegfajták

- utasítások (pl. feliratok, használati utasítások),
- tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet),
- levelek,
- újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport),
- ismeretterjesztő szövegek,
- egyszerű elbeszélő szövegek.

Írástanítás:**Az eddig tanultak önálló gyakorlása****Szövegszerkesztés:**

- tudjon a tanuló világosan, áttekinthetően, helyes tagolásban, grafikailag szépen megjelenítve fogalmazni
- ismerje az írásmű kezdésének, kifejtésének, bekezdésekre tagolásának, befejezésének szabályait
- ügyeljen a cím és a tartalom összefüggésére
- a szövegbe legyen összefüggő (koherens), mondatszerkesztése differenciált és a feladatnak megfelelő
- szókinccse változatos, a regiszternek megfelelő és fogalmilag pontos
- helyesírása a központosítást is beleértve legyen jó
- stílusa legyen az alkalomnak megfelelő

Közlésformák:*Elbeszélés:*

- tudjon a tanuló önállóan leírással, jellemzéssel, párbeszéddel ötvözött elbeszélő jellegű szöveget írni
- tudjon kronologikus vagy attól eltérő rendben eseményeket elbeszélni

Leírás:

- tudjon a tanuló látványt, jelenségeket, folyamatokat, jellemeket leírni
- tudja a leírását megfelelő fókusz szerint elrendezni
- tudjon jelenségeket osztályozni, összehasonlítani

Érvelés:

- tudja véleményét, ellenvéleményét szabatosan leírni
- tudjon ok-okozati összefüggéseket világosan megfogalmazni
- tudjon érveket, ellenérveket megfogalmazni, rendszerezni és bemutatni, a következtetést levonni

Interaktív írás:

- tudja mindennapi ügyeit írásban intézni

Műfajok:

Elbeszélés, beszámoló, riport, ismertető, tájékoztató jellegű írásmű (brosúra), újságcikk;

Levél, kritika (review), életrajz.

Új anyag:

- tudományos ismeretterjesztő cikk írása
- irodalmi esszé (cselekmény, jellemek rendszere, motívumok, értelmezés)
- tudományos kiselőadás OHP fóliával, illusztrációkkal

A szavak kiválasztása

Ezen a tudásszinten kerül sor a ritkábban használt szókincs egy részének megismertetésére, a stílus és a hangnem beszédhelyzetnek megfelelő felismerésére és alkalmazására. A szinoníma sorokból a tanulók a stílusrétegnek megfelelően tudnak választani, a megtanult szavak konnotációs értékével is tisztában vannak.

Tematikus szókincsbokrok:

ezen a szinten a tanulók már elvontabb, elméletibb jellegű témaköröket is ismernek. Bármilyen művelt ember számára érdekes témakör előfordulhat, pl.: az ember szerepe a családban és a társadalomban, emberábrázolás az irodalomban vagy a filmművészetben, a kultúra különböző területei, az emberi jogok, a gazdasági és politikai élet területei, a természettudományok, stb. Egy adott jelenséghez való emberi hozzáállásokat kifejezhetünk például a következő tematikus szókinccsorport tagjaival: *agnostic, cynic, pessimist, fatalist, realist, optimist, romantic, fanatic*, stb. pl. a természettudomány és a technika szókincséhez ilyen szócsoporthoz tartozhatnak: tudományágak nevei, tudományos felfedezések/eszközök, találmányok nevei, a tudományokkal kapcsolatos tevékenységeket kifejező igék stb.

Műveleti szókincs: az önkifejezést megszervező szókincs, rész és egész, cél és eredmény, növekedés és csökkenés, gondolatkapcsolás, a közlésre vonatkozó, utaló szavak (*problem, question, topic, fact, solution, view, claim, argument* stb.) valószínűség, siker, sikertelenség stb. A teljesen angol nyelvű óravezetéshez szükséges szókincs, a definícióadás nyelvi eszközei.

Alak és jelentés kapcsolata:

A szavak bemutatása mindig kontextusban történik, a szómagyarázat, a definíció a jelentés tisztázásának legfőbb eszköze. A tanulók arra is képesek, hogy nyelvi tapasztalataik alapján (pl. a szóképzés és szóösszetétel eljárásának ismerete) ki tudják találni egy-egy szó jelentését a kontextusból.

Változatlanul fontos terület az azonos alakúság és a többjelentésű szavak köre. Érdekes és árnyalt kifejezésre ad módot a hangutánzó szavak tanulmányozása.

A szókincs szervezésének lehetőségei:

Jelentéskapcsolatok: a B1 szinten bevezetett eljárásokat változatlanul használjuk, de a szókincs minősége változik (elvontabb, ritkábban használt szavak, idiomatikus kifejezőmód stb.) Szótérképeket, szódiagramokat készíthetünk a tematikus szókincs összefoglalására, felhasználhatjuk a

nyelvi szempontú lexikonokat, szógyűjteményeket, összeállíthatunk szinonimasorokat, és fokozati skálákat, építhetünk az antonímia jelenségére, csoportosíthatjuk a szavakat hierarchikus sorrendben stb.

Morfológiai kapcsolatok: a szótövek, a képzés és az összetétel módjainak tudatosítása, szavak csoportosítása ilyen szempontok szerint, az idiomák, a többszavas igék tanulmányozása, tekintettel a stílushatásra is.

Kollokáció: ezen a szinten egyik legfontosabb feladatunk a szavak kollokációs rendszerének felmérése és elsajátítása pl. kollokációs táblázatok, szótárgyakorlatok segítségével.

A rögzítés és az ismétlés módjai

Az előző szinteken ajánlott feladattípusok mellett a B1 nyelvi szinten lényeges. pl. a szinonimahasználat gyakorlása az önálló fogalmazásban, szinonimák felfedezése és tanulmányozása autentikus szövegekben, csoportosításuk pozitív, vagy negatív konnotáció szerint, rímelő/hasonló hangzású szavak csoportokba rendezése, szövegek kulcsszavainak kiemelése, a szöveg jelentéshálózatának tanulmányozása, szöveg kiegészítése, kollokvialis és slang kifejezések megfeleltetése semleges stílushatású szavakkal, a kollokáció tanulmányozása szótári szócikkekben, táblázatokban, önálló használatban, rétegnyelvek szókincséből választott szövegek pl. sport, törvényhozás, vagy dialektusok nyelvváltozatok jellegzetes szókincseseleinek tanulmányozása pl. a brit és az amerikai angol vagy a skót dialektus néhány érdekessége.

A tanuló önállósága

Mivel a haladó szinten a tanulót az önálló nyelvhasználatra készítjük fel, nyilvánvaló, hogy a szókincsbővítésben is nagyobb lesz egyrészt az önálló döntés, választás szerepe, másfelől az önálló szótárhasználat, referencia használatának szerepe. Az egy nyelvű és két nyelvű szótárakon kívül a tematikus szókincs gyűjtemény, lexikon, önálló tanulásra szánt szókincsfejlesztő munkatankönyvek használata is ajánlott.

Fogalomkörök – Nyelvtan

UNREAL TENSES

Personal preference-wishes about the present

Personal preference-wishes about the past

Unreal comparisons

INVERSIONS

Never have I enjoyed myself more.

Seldom has the team given a worse performance.

Hardly had the train left the station, when there was an explosion.

*No sooner had I reached the door, than I realised it was locked.
Only after posting the letter did I remember that I had forgotten to put on stamp.
Not until I got home did I notice that I had the wrong umbrella.*

EMPHASIS

*It was Sue who borrowed my bike.
Difficult as/though it may seem, it is not impossible.
What I need is a holiday.
At the very same moment the telephone rang.
There were no tickets left whatsoever.
I do hope you'll come again.*

TEXT ORGANISERS

„Advantage/disadvantage” structures

Kulturális ismeretek:

Országismeret

- történelem
- híres emberek
- irodalom
- földrajz
- képzőművészet
- politikai rendszer (államforma, pártok)
- igazságszolgáltatás
- nyelv, dialektusok

Óraszám: 99 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszama	Témakör	Óraszám
1.	Bűn és bűnhődés	18 óra
2.	Modern orvoslás	18 óra
3.	Háború és béke	18 óra
4.	Élet és irodalom	18 óra
5.	Tudomány és technika	18 óra
6.	Egyéb kiegészítő anyag	20 óra
Össz. óra		99 óra

Bűn és bűnhődés (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Kiemelt fejlesztési feladatok: Szociális és állampolgári	Jogi esetek, a törvényes rend, az igazságszolgáltatás működése	a témák megvitatása mellette és ellene szóló érvek felsorakoztatásával, önálló témakifejtés power point felhasználásával	– Történelem – Társadalomismeret

Modern orvoslás (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Természettudományos Kiemelt fejlesztési feladatok: Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Testi és lelki egészség	Holisztikus gyógyítás, természetgyógyászat, az emberi szervezet működése (néhány érdekesség), modern orvostudomány csodái, orvostikai kérdések	összehasonlítás és szembeállítás, információadás, érdeklődés kifejezése egyetértés kifejezése, javaslattétel, vélemény kifejtése, érvelés, önálló témakifejtés	– Biológia – Ember a természetben – Hittan

Háború és béke (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése	A történelem tanulságai néhány fontos esemény tanulmányozásán keresztül, híres emberek visszaemlékezései	kritika kifejezése, szembeállítás, a témák megvitatása mellette és ellene szóló érvek felsorakoztatásával, önálló témakifejtés power point felhasználásával	– Történelem – Társadalomismeret – Magyar nyelv és irodalom

Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok: A tanulás tanítása Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra			– Média – Hittan

Élet és irodalom (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári kompetencia	Irodalmi művek (regény, dráma, vers, film) elemzése, értelmezése, véleménykritika	egyetértés és egyet nem értés kifejezése, javaslat, érzelmek, meglepetés kifejezése, véleménykérés, témaváltás, kritika kifejezése, szembeállítás, a témák megvitatása mellette és ellene szóló érvek felsorakoztatásával, önálló témakifejtés power point felhasználásával	– Vizuális kultúra (Tűzszekerek c. film) – Történelem – Irodalom

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Anyanyelvi kommunikáció Kiemelt fejlesztési feladatok Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra			

Tudomány és technika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb Kulcskompetenciák: Természettudományos kompetencia Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia Anyanyelvi kommunikáció	tudományágak, technikai eszközök: számítógép, mobiltelefon Internetoktatás és használat az oktatásban, nyelvtanulásban, technikai eszközök, háztartási kisgépek otthonainkban, azok használata	lehetőségek, a jövő és elképzelt helyzetek kifejezése, hírek továbbítása,	– Fizika – Kémia – Egyetemes ismeretek

Kiemelt fejlesztési feladatok: Környezettudatosságra nevelés Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire			
Egyéb kiegészítő anyag (6. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

Kimeneti nyelvi szint az Európai Kerettanterv szintbeosztása szerint: B2
Emelt szintű érettségi tehető.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden szólni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

3.1.3.2. Angol – második idegen nyelv (humán, általános)

Angol nyelv, mint második idegen nyelv 9-12.

A kerettanterv fogalmi rendszere

A nyelv természetéről

A nyelv az ember egyetemes, összetett kommunikációs jelrendszere, és mint ilyen szoros összefüggésben áll az ember társadalmi létezésével, a viselkedésével, a gondolkodásával. A nyelv összetettsége, állandó változása miatt átfoghatatlan az egyes ember számára. Saját anyanyelvünket sem tudjuk megközelítőleg sem teljesen elsajátítani. Amikor tehát idegen nyelv tanítására vállalkozunk, akkor nem törekedhetünk a teljességre. Alapos mérlegelés alapján kell kiválasztanunk az adott nyelv azon részeit, amiket a legszükségesebbnek, leghasznosabbnak találunk ahhoz, hogy önálló és önállóan továbbfejleszthető de távolról sem teljes nyelvtanuláshoz segítsük tanítványainkat.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a nyelv szerves rendszer, ahol egy-egy szó, nyelvtani szerkezet, mondathangsúly a végső értelmét a beszédhelyzetben, szövegösszefüggésben kapja meg. Éppen ezért fontos, hogy a tanulóban holisztikus kép alakuljon ki a nyelvről. A tanárnak úgy kell megszervezni a tanórai tevékenységet, hogy a tanulók értelmes tevékenységen keresztül sajátítsák el a nyelvet (learning by doing). A tanterv egy váz, ami a tanárt segíti a tervezésben, de nem egy lista, aminek minden pontját sorban meg kell tanulni, a tanuló számára tehát nem jelenik meg.

A nyelvtanulás és nyelvoktatás keretei

A NAT alapvető kiindulópontja, hogy a nyelvet elsősorban abból a célból tanuljuk, hogy segítségével kommunikálni tudjunk. A kommunikáció lehet közvetlen (például beszélgetés, ügyintézés stb.), és lehet közvetett (amikor írásban történik, levél, újságcikk regény formájában, vagy elektronikus eszközök segítségével.). A nyelvoktatás legfontosabb célja a kommunikatív készség kifejlesztése. A kommunikatív készség meghatározásánál az európai irányelveket vettük figyelembe. (Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment, A Common European Framework of Reference. Council for Cultural Co-operation, Educational Committee, Strasbourg 1996)

Hagyományosan az idegen nyelv oktatása elsősorban a nyelvi készségek és képességek, elsajátítását jelentette. A modern nyelvészeti, nyelvpszichológiai és alkalmazott nyelvészeti kutatások azonban megmutatták, hogy a jól használható nyelvtudáshoz nem elég az elemek és

szabályok ismerete. A kommunikatív képesség különböző kompetenciák függvénye, amik közül a nyelvi kompetencia a legalapvetőbb, de nem az egyedüli. A modern nyelvoktatás célja éppen ezért nem csupán bizonyos nyelvi készségek és képességek elsajátíttatása, hanem a kommunikatív kompetencia minél teljesebb fejlesztése a tanuló egész személyiségének fejlesztése által, kognitív, érzelmi, akarat és szociális téren egyaránt. Ebből következik, hogy az idegen nyelvtanulás során elsajátított készségek és képességek a tanulás és az élet más területein is alkalmazhatók.

A Common European Framework (Közös Európai Referenciakeret = KER) abból indul ki, hogy az ember társadalmi lény, akinek mint nyelvtanulónak és nyelvhasználónak adott körülmények között adott tevékenységi területeken (nem feltétlenül csak nyelvvel kapcsolatos) feladatokat kell ellátnia. Az élet nyelvigényes feladatai egy tágabb társadalmi összefüggés részét képezik.

A nyelvtanulás és a nyelvoktatás kereteit a nyelvhasználat szükségletei szabják meg. A nyelvhasználat elemzése során számba vesszük azokat a **stratégiákat**, amelyeket a nyelvhasználó alkalmaz, hogy aktivizálja **az általános és kommunikatív készségeit**, melyeknek segítségével **az élet különböző területein, különböző szituációkban** olyan **tevékenységeket** folytat, vagy **folyamatokban** vesz részt, melyek különböző **témakörökbe** tartozó **szövegek értelmezésén és létrehozásán** alapulnak, és az élet valamilyen **feladatának** a megoldásához vezetnek. (A vastagon kiemelt területek alkotják a tanterv nagy területit is.)

A kommunikatív kompetencia

Ha a nyelvtanulás csupán **viselkedési minták** kialakítása lenne, akkor párbeszéd és drillek alkalmazásával meg lehetne tanulni az idegen nyelv használatát. A kognitív elemeket sem lehet azonban elhanyagolni, a nyelvtanulóknak szükségük van a **struktúrákat vezérlő szabályok** ismeretére. A struktúrák szabályai mellett arra is szükség van, hogy a **használat szabályaival** is megismerkedjenek. A nyelvtanulóknak továbbá azt is el kell sajátítani, hogyan vesz részt egy beszélgetésben, hogyan kezdi, hogyan fejezi be, milyen **stratégiákat** használ a **nyelvi hiányosságai áthidalására**, hogyan értelmez egy szöveget, stb. Végül de nem utolsósorban ismernie kell azt a **kulturális közeget**, amiben a nyelvet használják. A feladat beláthatatlanul nagy lenne, ha nem tudnánk, hogy **ezek a készségek természetes módon maguktól is kifejlődnek, ha a tanulás körülményeit kellően tervezzük.**

A kommunikatív módon szervezett tanulás során:

- autentikus nyelvi anyag felhasználásával
- tevékenységeken keresztül (learning by doing)
- valós információáramlást biztosítva
- életszerű helyzetekben,
- a tanuló számára valós szituációkban, valós feladatok megvalósításán keresztül,
- az önálló tanulást és az együttműködő tanulás egyaránt biztosítva történik a tanulás.

Ahhoz, hogy a kommunikáció sikeres legyen, a nyelvhasználónak ismernie kell azokat az egész nyelvi érintkezést átszövő szabályokat, melyek az érintkezést különböző nemek, korosztályok, társadalmi csoportok között különböző alkalmakkor szabályozzák. Ezeket a szabályokat, melyeket öntudatlanul is használunk, és amelyek a kulturális készségeinknek is részét képezik, **szociolingvisztikai kompetenciának** nevezzük. Ide tartoznak a nyelvi udvariassági szabályok, rituálék, a helyzetnek megfelelő hangnem használatának szabályi, a dialektusok és akcentusok kérdése. A beszédszándékok természetesen bizonyos társadalmi konvenciók figyelembevételével valósulnak meg, amik a nyelv ország kultúrájának szerves részét alkotják. (Itt a kultúra szót tág antropológiai értelemben használjuk, vagyis nem csak egy ország kulturális életéről van szó.) A nyelvhasználónak éppen ezért meg kell ismerkednie ezzel a kulturális közeggel.

A nyelvi kompetencia az a képesség, hogy létrehozzunk és értelmezzünk értelmes közléseket, amik az adott nyelv szabályaival összhangban vannak, és a közmegegyezés szerinti jelentést hordozzák. A „közmegegyezés szerinti jelentés” alatt azt a jelentést értjük, ami az anyanyelvi beszélő a kijelentésnek a szövegösszefüggéstől függetlenül tulajdonít. Például az „Éhes vagyok.” kijelentést általában tényközlésként értelmezzük. Bizonyos szövegösszefüggésekben lehet azonban fenyegetés (Piroska és a farkas), panasz, stb. A nyelvi elemek beszédhelyzetben történő értelmezése már a szociolingvisztikai kompetencia területére tartozik.

A nyelvi kompetencia tartalmazza a nyelvhasználó **fonológiai, lexikai, szintaktikai és szemantikai** ismereteit és készségeit. Ide azonban nem csak a nyelvi ismeretek minősége és mennyisége tartozik, hanem az is, milyen módon szerveződik, raktározódik ez a tudás, és hogyan mozgósítható.

A szövegkompetencia magába foglalja a szövegszerkesztési ismereteket és képességeket, a beszédszándékok ismeretét és megfelelő alkalmazásának képességét, és az interakciós formák („forgatókönyvek”) ismeretét és használatát.

A szociokulturális kompetencia azt jelenti, hogy a nyelvhasználó tudatában van annak, hogy a társadalmi-kulturális környezet hogyan határozza meg egy a nyelvhasználó által kiválasztott nyelvi elem kommunikatív értékét. Szövegek értelmezésénél, társalgásban való részvételnél szükség van **tényszerű ismeretekre** is a célország szokásait, berendezkedését, földrajzát, történelmét, művészetét, vallását illetően. A tananyag kiválasztásánál nagyon kell arra figyelni, hogy a célország kultúrájának olyan elemeit mutassuk be, amik a tanulók számára összevethetők a saját tapasztalataikkal.

A szociokulturális kompetencia elengedhetetlen feltétele a helyes és **alkalomhoz illő nyelvhasználatnak**. A tanuló látókörét kiszélesíti, hogy a saját nyelvi közösségén túllásson és elfogadja, hogy vannak más módjai is a tapasztalatok rendszerezésének, megfogalmazásának, a társadalmi érintkezésnek, mint azt saját közösségében tapasztalja.

A kommunikatív kompetencia részei a tanterv értelmezésében	Hol jelennek meg a kompetenciával kapcsolatos követelmények?
Nyelvi kompetencia: Fonetikai szint (kiejtés, intonáció, ritmus, folyamatosság) Lexikai szint (tematikus szókincs, művelt szókincs) Grammatikai szint (általános fogalomkörök, -nyelvtani struktúrák) Pragmatikai szint	Beszédkésztség Témakörök, Szókincs Nyelvtan (struktúrák felsorolása) Nyelvtan (struktúrák mellé rendelt használat)
Szociolingvisztikai kompetencia: Kommunikáció – kommunikációs feladatmegoldás Beszédszándék Társadalmi konvenció	Feladatok, Beszédkésztség Beszédkésztség, Íráskésztség
Szövegkompetencia: Szóbeli szövegalkotás Szóbeli szövegértelmezés Írásbeli szövegalkotás	Beszédkésztség Hallás utáni értés Íráskésztség

Írásbeli szövegértelmezés Fordítási ismeretek	Olvasási készség Fordítási készség
Stratégiai kompetencia:	
Kommunikációs nehézségek áthidalása	Beszédkésztség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség
Célnyelvi osztálynyelv fokozatos kialakítása	Beszédkésztség
Kulturális kompetencia:	
Implicit kulturális ismeretek	Témakörök
Tényszerű kulturális ismeretek	Kulturális ismeretek
Kereszttantervi ismeretek (Kitekintés más műveltségi területekre)	Témakörök
Tanulástechnika:	
Együttműködő tanulás	Beszédkésztség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség, Szókincs, Kulturális ismeretek
Önálló tanulás	
Vizsgafelkészülés	
Visszajelzés, értékelés, minősítés	Visszajelzés, értékelés, minősítés

Jelen kerettanterv programja az idegen nyelvi kommunikáció kompetencia fejlesztésével párhuzamosan a jogszabályokban előírt arányban fejleszti az alábbi kulcskompetenciákat, valamint tartalmazza a felsorolt kiemelt fejlesztési feladatokat is:

Kulcskompetenciák:

Anyanyelvi kommunikáció
Matematikai kompetencia
Természettudományos kompetencia
Digitális kompetencia
A hatékony, önálló tanulás
Szociális és állampolgári kompetencia
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A kiemelt fejlesztési feladatok

Énkép, önismeret
Hon- és népismeret
Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
Gazdasági nevelés
Környezettudatosságra nevelés
A tanulás tanítása
Testi és lelki egészség
Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire

Oktatási szakasz
angol, mint második idegen nyelv
(9 - 12.)

ÓRATERV:

Osztály	9.	10.	11.	12.
Második id. nyelv	2	2	3	3
Humán és általános tanterv	74	74	111	99
Nyelvi szintek	A 1	A1 / A2-	A2	B1
Második id. nyelv	2	2	2	3
Reál tanterv	74	74	74	99
Nyelvi szintek	A1	A1+	A2	A2 / B1-

Tananyag-ajánlás az **Angol, mint második idegen nyelv kerettantervéhez**

A javasolt tananyagok különböző kiadók szerzőinek munkái, kivéve a könnyített olvasmányokat, melyek mindegyike az MM Publications terméke. A kiválasztás szempontjai:

24. témái megegyeznek az érvényben lévő NAT témaelőírásaival
25. témakörei és feladattípusai korosztály relevánsak
26. minden szempontból megfelelnek a kommunikatív nyelvoktatás elvárásainak
27. egyenletesen és fokozatosan fejlesztik az idegen nyelvi kulcskompetencia komponenseit
28. alkalmasak az idegen nyelvi kompetencia mellett a többi kulcskompetencia fejlesztésére is
29. tartalmazzak az „e-learning”-hez is tananyagot
30. nem tartalmazzak negatív attitűdre buzdító, valamint erőszakra serkentő témákat, feladatokat

9-12. évfolyam

New headway Elementary-- John Soars, Liz Soars; OUP
New Headway Pre- Intermediate—John Soars, Liz Soars; OUP
New Headway Intermediate-- John Soars, Liz Soars; OUP

Traveller Elementary - H. Q. Mitchell; MM Publications
Traveller Pre- Intermediate – H. Q. Mitchell; MM Publications
Traveller Intermediate – H.Q. Mitchell; MM Publications
Traveller B1+ ---H. Q. Mitchell; MM Publications

Channel Your English ElementaryChannel Your English Pre-Intermediate – H. Q. Mitchell;MM Publications
Channel Your English Intermediate – H. Q. Mitchell; MM Publications
Channel Your English Upper- Intermediate; H. Q. Mitchell; MM Publications

Matura Plus ----Ábrahám Károlyné, Halápi Magdolna; MM Publications
Matura Plus 2 ---H. Q. Mitchell; MM Publications

Hidden Treasure – Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga; Károli Gáspár Ref. Egyetem

9. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

A tanuló képes egyszerű eseménysort elmondani (pl. szabadidős program, nyaralás, vendégség) előkészített szöveg mintájára.

Rövid, 6-8 mondatos beszámolót tud tartani pl. az iskoláról, a lakóhelyről.

A képleírási feladatoknál tud különbségeket és hasonlóságokat megállapítani. Az emberek külső leírásának eszköztára folyamatosan bővül. (pl. She's got short, curly hair.)

A szövegstrukturálás alapja a feldolgozott mintaszöveg, illetve a tanári irányítás.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezés terén a tanuló részt tud venni ismerős (szöveggel előkészített) beszélgetési helyzetekben, információt cserélve a korábban tanultakon kívül pl. az iskola/tantárgyak, szabadidős tevékenységek, étkezés, öltözködés, mindennapi környezet, város/falu stb. témáiban. A példa-párbeszédet új elemek behelyettesítésével önmagára tudja alkalmazni.

Meg tud oldani olyan egyszerű feladatokat a nyelv segítségével, mint pl. instrukcióadás és kérdés utcai útbaigazítási helyzetben (pl. *Is there a post office near here? First right, second left.*), jegyváltás, érdeklődés az előadás időpontja felől, meg tudja hívni a barátját születésnapra, moziba stb.

Ismeri a párbeszédkezdés, befejezés formuláit (*OK, see you tomorrow!*).

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

Mivel egyelőre igen kevés az önállóan megszerkesztett beszédaktus, a hangsúly változatlanul inkább a memorizált/ismételt szöveg minél pontosabb fonetikai, hangletétsébeli, ritmikai reprodukálásán van. Ez a tény biztosítja a helyes nyelvtani struktúrák és az ellenőrzötten bővülő megfelelő szókincs használatát is.

Kompenzációs stratégiák

A tanuló az órán pontosan, egyszerűbb témákban tud a tanártól segítséget kérni (pl. *How do you spell it? Can you say that again, please?*) engedélyt, beleegyezést kérni (*Can I...?*), megerősítést kérni, ellenőrizni, hogy jól értette-e a feladatot stb. (pl. *Is that right? Is it OK if I...?*)

Beszédhelyzet és társadalmi konvenciók

Ismerjen meg néhány udvarias társalgási formulát, mint pl. az udvarias kérés (*Please do/don't*), ajánlat, meghívás (*Let's..., How about...?, Would you like to...?*), beleegyezés és visszautasítás (*Yes, I'd love to.../ I'm afraid I can't*), bocsánatkérés és megbocsátás (*I'm sorry/That's all right*). Tanuljon meg néhány jókívánságot, pl. *Happy birthday, Good luck!*

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Képleírás, egyszerű képek különbségeinek megállapításával. Egyszerű történet/mese közös megalkotása a „lánc-történet” módszerével, válaszadás kérdőív vagy táblázat alapján, esetleg hallás utáni értés-feladattal előkészített kérdésekre, egyszerű interjú készítése megadott kérdések alapján (pl. kedvenc filmről, színésről, könyvről, filmről), memóriajáték, pl. szólánc azonos témakörből vett szavak alapján, egyéb egyszerű nyelvi játékok, elemi információs szakadék-feladatok, változatlanul sok ének, mondóka, jazz chant, egyszerű vers.

Hallott szöveg értése**Követelmények:**

- megérti a tanár valamivel összetettebb utasításait és végrehajtja őket
- megérti és válaszol a hozzáintézett egyszerű kérdésekre az általa ismert témakörökben, esetleg az elmondottak ismétlését vagy az ismeretlen kifejezések magyarázatát kéri
- általános képet tud alkotni a hallott szöveg tartalmáról, bár a részleteket nem érti

Hallás utáni értés fajtái:

- listening for pleasure
- listening for specific information
- listening for gist (általános képet alkot a szöveg tartalmáról)
- listening for main ideas

Szövegtípusok:

2-3 mondattal hosszabb párbeszéd, monológ, beszélgetés rövid rádió program, történet, interjú, játékok, utasítások, ének, recept

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális vagy rövid válaszok:

- hiányzó szavak beírása a szövegbe
- hiányzó szavak beírása énekszövegbe
- tartalmi hiba keresése a hallott szövegben
- hibás állítások kiszűrése
- téves adatok kiszűrése

- szógyűjtés egyes témakörökben

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Egész mondatos válasz a kérdésekre, az elhangzottak ismétlése

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

A történet elmesélése, párbeszéd előadása, egyszerű szöveg leírása diktálás után

Lehetséges témakörök:

Nyelvtanulás, állatok, híres emberek, évszakok, hétvége, utazási előkészületek filmek, könyvek, komputerek, kedvenc ételek, ruhavásárlás, főzés

A hallgatott szöveg normál beszédsebességű legyen, esetleges értést segítő és kontextust teremtő háttérzajok megengedettek.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal

Írástanítás:

Az íráskészség fejlesztése ezen a szinten sokrétű, hiszen a tanulónak ügyelniük kell a helyesírásra, az írásjelek helyes alkalmazására, az írásmű céljára, olvasójára és a szövegösszefüggésre. Mindezeket szem előtt tartva lépésről lépésre tanácsos ezt a készséget fejleszteni, amiben a gondosan kiválasztott feladattípusok lesznek segítségünkre. Először lyukas szövegeket kaphatnak, majd egyszerű mondatok sorba állításával alakíthatják ki a kívánt szövegfajtát és ezt követően kérhetjük a hosszabb szövegek létrehozását.

Formai követelmények:

Ismert mondatok leírása emlékezetből, jó helyesírással,

Ismert elemekből álló, rövidszöveg leírása tollbamondás után jó helyesírással;

Szövegszerkesztés:

Jegyzetek mondatokká alakítása, szöveggé formálása kötőszavakkal, névmásokkal, és *so* kötőszó használata;

Ismerkedés a bekezdés szerkesztésének fogásaival;

Közlésformák:

Elbeszélés:

- néhány mondatból álló bekezdés írása minta után;
- rövid megadott történet strukturálása *first, next, the, after that, finally*
- kötőszavakkal,
- elkezdett történet befejezése;

Személyes írásművek:

Néhány összefüggő mondatból álló naplófeljegyzések, beszámolók készítése

Jellemzés:

Rövid bemutatkozás,

Családtagok, barátok bemutatása néhány mondatban;

Leírás:

- érdekes állatok leírása, szokásai néhány mondatban;
- ház, lakás, szoba leírása minta után;
- időjárás leírása táblázat alapján,
- „közvélemény-kutatás” grafikus ábrázolása és egyszerű értelmezése segítségével;
- bevásárlólista készítése;

Dialógus:

- egyszerű párbeszéd kiegészítése, elrendezése;
- irányított párbeszédírás;
- párbeszéd módosítása, pl. más szereplők, más színhely, stb.

Instrukciók:

Egyszerű utasítások szerkesztése minta alapján, pl. útbaigazítás, recept;

Interaktív írás:

Rövid üzenetek, képeslap írása (sajátos rövidített mondszerkesztése);

Baráti levél formai sajátosságai (címezés, elrendezés, megszólítás, levél nyitása, tartalma, elköszönés, levél zárása),

Kreatív írás:

Játékos versírás, képregény rajzolása, párbeszéd írása; mini-enciklopédia (képmagyarázat) készítése;

A szavak kiválasztása

Folyamatos az úgynevezett „alapszókincs” elsajátítása. Ezen a szinten már megkezdődik a stílusrétegek bevezetése, a szavak tartalmilag és hangulatilag nem *semlegesek*, azaz pozitív vagy negatív konnotáció, érzelmi vagy értékelő asszociációk kísérik őket.

Tematikus szókincs:

Az egyén és szűkebb környezete (család, foglalkozások, a ház, a lakás), a mindennapi élet tevékenységei, eseményei (napirend, iskola, vásárlás, étkezés, öltözködés, utazás) egyszerű szókincs. Pl. a „*Family*” témaköréhez tartozó tematikus szókincsbokr ezen a szinten kb. a következő szavakból áll, amit tetszés szerint csoportosítva, diagrammá szervezve vagy képpel rendszerezve taníthatunk: *mother, father, son, daughter, children, grandparents, aunt, uncle, mother-in-law* stb. Az iskola témaköréhez tartoznak a tantárgyak nevei, az iskolában dolgozó személyek nevei, az iskolaépület helyiségei, az iskola jellegzetes tárgyai, üdvözlések stb.

Műveleti szókincs:

Ezen a szinten pl. a szám, méret, egyszerű mennyiségek, hely, mozgás, egyszerű időviszonyok kifejezése, birtoklás, hasonlóság, külső- és belső tulajdonságok stb.

Bővítjük az angol nyelvű óratervezés szókinsét, az egyszerűbb tanári utasításokat, a tankönyvben használt nyelvtani terminusokat, a feladatokat utasításokat, a tanulói segítségkérés nyelvének szókinsét.

Alak és jelentés kapcsolata

Mivel folyamatban van az angol nyelv hang- és helyesírási rendszerének megismertetése, fontos a szavak hangalakjának és írásos formájának különbségeire, a helyesírás és a kiejtés sajátosságaira felhívni a figyelmet. Kezdetől fogva lényeges a kiejtés és a helyesírás gyakoroltatása, pl. hallás utáni ismétlés, hallott és olvasott szöveg összekapcsolása, memória játék, összekevert betűkből a helyes szóalak összeállítása, hasonló hangot tartalmazó szavak csoportosítása... stb. típusú feladatok elvégzésével.

A szavak órai bemutatásakor (alak és jelentés kapcsolatának felfedeztetése) használhatunk vizuális eszközöket, fényképet, videó-felvételt, gesztusokat, utánpótlást, illetve a szavak magyar megfelelőjének megadását. Ahol lehet, élhetünk a szinonímia-antonímia felhasználásával is.

A rögzítés és az ismétlés módjai

Itt néhány feladattípust javasolunk, amelyek mindkét célra megfelelnek. Felcímkezhethetünk képet vagy akár valódi helyszínt (lakószobát, osztálytermet) a bennük található tárgyak nevével, hasonlóképek részleteit hasonlíthatjuk össze pármunkában, képes történeteket alkothatunk egyéni, pár- vagy csoportmunkában, egyszerű memóriajátékot készíthetünk képekkel és rajtuk látható tárgyak neveivel, használhatunk képes szókérdőket, játszhatunk szóláncot tematikus szócsoporthoz belül, használhatunk feladatlapot képekkel vagy kiegészítendő szöveggel stb.

Folytatjuk az írásos rögzítés módszereinek megtanítását is. A hagyományos szótárfüzet vezetésén kívül biztathatjuk a tanulókat szókérdők készítésére, folytatjuk a fonetikus átírás táblai használatát, már nem csak a felismertetés szándékával, készíthetünk a tanulókkal tematikus szócsoporthoz a szótárfüzetbe. Mindenképpen ajánlatos, hogy időnként ellenőrizzük a szótárvezetést, amíg a tanulók meg nem szokták a pontosságot a szavak helyesírásában.

A tanuló önállósága

Ezen a szinten a tanulók önállóságát fokozatosan növeljük, bár a tanulási folyamatba kerülő szókinccs még inkább csak esetenként tükrözi egyéni igényeiket. Gondosan kell eljárunk a mégis felmerülő kérdések/kérések esetében, el kell döntenünk, megfelel-e az új szó a csoport szintjének (elvontság/konkrétság, konnotáció, tanulhatóság stb. kritériumai alapján.)

Ezen a szinten az önálló szótárhasználatnak még sok veszélye van (nem tud különbséget tenni egy szinonimasor tagjainak konnotációi között, nem érzékeli, hogy az adott beszédhelyzet melyik szót kívánja meg a választékból, nehezen igazodik el fő- és mellékjelentések között.), ezért az önálló szótárhasználat ilyenkor még nem biztatjuk, illetve felhívjuk a figyelmet a várható problémákra.

Fogalomkörök - Nyelvtan

A nyelvtani szerkezetek csak akkor válnak igazán használható tudássá a szövegalkotásban és a szövegértelmezésben, ha a nyelvtani szerkezeteket a jelentés és a használat összefüggésében a szöveg részeként ismerik meg a tanulók. A gyakorlásnál is nagy jelentősége van a szövegösszefüggésnek. Ennek elősegítése érdekében a nyelvtani szerkezetek felsorolásánál a jelentést is megadtuk.

Alapvető nyelvtani elemek bevezetése:

Be present singular, (statements, questions, negatives)

Personal pronouns: I, you, he, she, it, we, you, they

Definite and indefinite articles: the sky, a bird, an apple

Nouns, plurals, irregular plurals: house, houses, child, children, man, men, woman, women etc.

Demonstratives: this, that, these, those; How much is this pen?

Personal pronouns (objective case): me, you, him, her, it, us, you, them

POSSESSION

Possessive adjectives: my, your, his, her, its, our, your, their

Have – have got present tense

Possessive genitive 's

Asking about ownership

Possessive pronouns: mine, yours, his, hers, its, ours, yours, theirs

QUALITIES AND QUANTITIES

Adjectives: large, small, young, old, etc.

Making compliments

Cardinal numbers 1-20

How many..... are there?

Talk about physical and emotional states

LOCATIONS

There is/There are + prepositions of place to say where things are

TIME, TENSES

Telling the time

Present progressive tense (be +verb+-ing form): affirmative, questions, negative

Present progressive tense to talk about what's happening at the moment

Present progressive tense with future meaning

Likes and dislikes

Present simple tense for asking and giving information about professions

Present simple tense for everyday habits and lifestyle (affirmative, negative, questions)

Past simple (affirmative, negative, questions)

Going to for future intention (be+ going to + infinitive)

Future will: I'm hungry. I will make a sandwich.

MODALS, INTENTIONS

- Imperatives to express instructions, commands
- Prohibitions, duties
- Can to express present ability
- Talking about intentions

Kulturális ismeretek:***Társadalmi szokások***

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok*13. Mindennapi élet*

- *tudja*, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

14. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás

15. Emberek közötti kapcsolatok: családi / baráti kapcsolatok

Óraszám: 74 / év
2 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	óraszám
1.	Ember és társadalom	10 óra
2.	Személyes vonatkozások, család	12 óra
3.	Környezetünk, házunk, lakásunk	10 óra
4.	Életmód	10 óra
5.	Szabadidő, művelődés, szórakozás	10 óra
6.	Az iskola	10 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyag	12 óra
Össz. óra		74 óra

Ember és társadalom (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Matematikai kompetencia Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Hon- és népismeret A tanulás tanítása	a különböző földrészek országai, a különböző földrészek állatai, égtájak, híres emberek, emberek és állatok, emberek, állatok külső / belső jellemzése, azonosítás kifejezése, jövő idejű tervek, megengedés és tiltás, helyszínen történő döntés eredményének, jövőre vonatkozó jóslatoknak a kifejezése, múlt idejű események elmondása, preferenciák kifejezése	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, rövid olvasott szöveg párosítása képekkel, rövid párbeszéd eljátszása, éneklés, projekt készítése, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján, Magyarország kikeresése Európa térképén, magyar zászló készítése, rövid prezentáció készítése, Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka	– Földrajz: térképolvasás, tájékozódás iránytű segítségével – Ének-zene: Különböző népek hangszerei – Rajz: különböző országok képzőművészeti alkotásai – Technika: kiemelkedő, izgalmas teljesítmények (úrhajózás, távközlés, orvostudomány, lélektan stb. területén) – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata – Hittan

Személyes vonatkozások, család (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása	családtagok bemutatása, megnevezése, családi viszonyok, kapcsolatok megnevezése, fontos események, ünnepek dátumai, hónapok, évszakok megnevezése, foglalkozások, munkahelyek, legjobb barát jellemvonása, a körülöttünk lévő tárgyak, ruhadarabok megnevezése, dátumokkal kapcsolatos információ csere, a beszéd pillanatában folyó cselekvések, valamint a szokásos tevékenységek közötti különbségek kifejezése, indoklás, az időjárás megvitatása	képleírás, családi fotók, fotóalbumok bemutatása hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, rövid olvasott szöveg párosítása képekkel, a család bemutatása saját rajz alapján, események rövid leírása vizuális segédeszközök felhasználásával, rövid párbeszéd eljátszása csoportban, párban, éneklés, naptárkészítés, az összekevert hónapok neveinek sorrendbe állítása, projektmunka, rövid e-mail írása, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Ének-zene: híres keresztény énekesek – Testnevelés: híres keresztény sportolók – Hittan

Környezetünk, házunk, lakásunk (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia:	Szűkebb környezetünk bemutatása: az otthon. Otthoni teendők. Tágabb környezetünk: falu, város, ország; a	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, hallás utáni rajzolás,	– Ének-zene – Földrajz – Életvitel

Beszédképesség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása	lakóhely bemutatása; idegenvezetés. házunk, lakásunk helyiségeinek megnevezése, használati tárgyaink, bútoraink megnevezése, a ház körüli állatok és növények megnevezése, költözködés, a szomszédságunkban lévő épületek megnevezése, szórakozásra alkalmas helyszínek, lakóhelyünk látványosságainak bemutatása	dal szövegének éneklése közbeni képekkel való azonosítása, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése helyhatározói viszonyítókkal képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű kérdőív kitöltése a kitöltött kérdőív alapján párbeszéd eljátszása párban, éneklés, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Rajz – Hittan

Életmód (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédképesség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat	étkezési szokások, egészséges étrend, helyes és helytelen táplálkozás különböző étel- és italfajták megnevezése, preferenciák kifejezése, étkezési illemszabályok, udvarias kínálás, kínálás elfogadása, visszautasítása,	Hallott- és olvasott szöveg értése alapján azonosítás, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése a melléknevek megfelelő alakjaival képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű kérdőív kitöltése párban, a kitöltött kérdőív alapján párbeszéd eljátszása párban,	– Ének-zene – Földrajz – Életvitel és gyakorlati ismeretek – Testnevelés és sport

Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség A tanulás tanítása Gazdasági nevelés	ételrendelés,	egyszerű étlap készítése, éneklés, nyelvi játék csoportban, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	

Szabadidő, művelődés, szórakozás (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat	iskola utáni tevékenységek, zenehallgatás, zenei stílusok, hangszerek, napi program, szabadidős tevékenységek, véleménynyilvánítás, preferenciák	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, megfelelő mondat kiválasztása, mondat kiegészítés, csoportjáték képek alapján, bingo, igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján	– Ének-zene – Dráma és tánc – Művészetek – Hittan – Rajz

Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség	kifejezése, információ csere,	rövid, egyszerű szituáció eljátszása megadott szövegek felhasználásával, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	

Az iskola (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia Digitális kompetencia	tantárgyak, órarend, napirend megnevezése, az osztályteremben található tárgyak megnevezése, a közvetlen környezetünkben lévő iskolai használati tárgyak megnevezése, iskolai köszönés-formák,	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján éneklés, nyelvi játék csoportban,	– Magyar nyelv és irodalom – Vizuális kultúra – Egyetemes ismeretek

A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Hon- és népismeret		a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	
Egyéb- kiegészítő anyag (7. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelveket: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- tud csatlakozni egy-két egyszerű ének eléneklésébe,
- társaival együtt el tudja mondani az étkezés előtti /utáni/ imát és az Úri imádságot;
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 9.. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédkésztség, beszédértés és íráskészséget mérő feladatokat legalább 30%-ban, a nyelvhelyességet 20%-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

10. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Ez a szint fontos lépéssel viszi előre a nyelvtanulót az önálló nyelvhasználat útján. Változatlanul nagyon lényeges a tanári irányítás, de már több nyelvi eszköz áll rendelkezésre a kreatív beszédfeladatok megoldására, a memorizált nyelvi anyag önálló alkalmazásaira.

Önállóan létrehozott szövegek

Előkészítés után, segédeszköz felhasználásával (pl. képsor, vázlat, kigyűjtött szókincs a táblán, közösen elkészített jegyzet) 8-10 mondatos beszámolót tud tartani ismert témából (pl. országrész, a lakóhely környezetének bemutatása, állatok életmódja stb.)

Képes egyszerű folyamatok elmondására (pl. ételkészítés instrukciói).

A képleírás gyakorlásakor az előző szintek eszköztárát bővítsük ki az összehasonlítás, egyszerű véleménynyilvánítás kifejezéseivel.

Kezdjük meg a történetelmondás, a folyamatleírás és a képleírás struktúráinak tudatosítását, pl. a képleírás egymondatos bevezetése, térbeli vagy fontossági logika szerinti haladás, lezárás rövid véleménynyilvánítással, vagy történet/folyamat egyszerű időbeli strukturálása (First... then... finally stb.)

Beszélőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezés terén bővül azoknak a kommunikációs helyzeteknek a száma, amelyekben a tanulók beszélgetést kezdeményezhetnek és folytathatnak le, még mindig szem előtt tartva a memorizált szövegeket, de esetenként már fokozódó önállósággal. (pl. a családi élet, a házimunka az ünnepek, a városi és a vidéki élet összehasonlítása, ételkészítés, evés-ivás.) Részt tudnak venni irányított csoportmegbeszélésben (pl. kérdőívvel/rövid közvélemény-kutatással előkészített megbeszélés szabaddíós szokásokról, étkezési szokásokról stb.)

Meg tudnak oldani feladatokat, mint pl. elmondják panaszukat az orvosnál, utazáskor jegyet tudnak váltani, érdeklődni tudnak a vonat stb. indulási idejéről, csatlakozásról stb.

Szállodában szállást tudnak foglalni.

Bővülnek a beszédszándékok: a tanulók tudnak szándékokról, jövőbeli tervekről beszélni, véleményt nyilvánítani összehasonlítás alapján, előnyöket, hátrányokat felsorakoztatni az egyszerű információkérésen-adáson túl.

Rövid párbeszédekben önállóan is tudják alkalmazni a beszélgetéskezdés és befejezés legegyszerűbb strukturális eljárásait. Ismerik a szó egyszerű átadása/átvétele eszközeit (pl. I think... What do you think?) Gyakorolják azt, hogy párbeszéd közben ki tudják fejezni a partner iránti figyelmet. (Visszakérdezés pl.)

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

A tanuló már többször próbálkozik az önálló nyelvhasználattal, fordítsunk tehát fokozott gondot arra, hogy a tanult mintákat az önállóan kezdeményezett beszédaktusokban is próbálja követni. Ezen a szinten még elfogadható, ha a kiejtés többször javításra szorul, az anyanyelv, hangképzési, intonációs mintái még érződnek, sok a bizonytalanság a szóválasztás és a nyelvtani struktúrák alkalmazása területén. Ezért változatlanul igen nagy a szerepe a memorizálásnak és a mintaszövegek hallgatásának/reprodukálásának. Különösen nehéz feladat a folyamatos, kötött beszéd (linked speech) kialakítása, de folyamatosan haladnunk kell ebben az irányban.

Kompenzációs stratégiák

A korábban tanult eljárások segítségével (segítségkérés, ismétlés, betűzés kérése) fokozatosan megkezdhetjük a körülírás módszerének kifejlesztését, eleinte rokon- és ellentétes értelmű szavak felhasználásával.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

Megtanulják véleményeiket, érzéseiket, tetszésüket, nemtetszésüket udvarias formában kinyilvánítani: pl. As I see it..., If you ask me..., I prefer... stb.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Előkészített, segédanyaggal támogatott folyamatelmondás, történet elmondás, képleírás. Csoport-közüvéleménykutatás eredményének néhány mondatos összefoglalása. Írásos anyag, pl. TV-műsor, programfüzet alapján szabadidős program tervezése és megbeszélése. Információs szakadékfeladatok információs kártyák vagy a tankönyv feladatainak alapján. Előkészített szerepjáték az ismert kommunikációs helyzetekben. A reagáló képesség fejlesztése nyitott dialógusok gyakorlásával. Változatlanul igen jó hasznát vesszük a kérdéssorral, kérdőívvel, listával előkészített interjúnak párbeszédnek is.

Hallás utáni értés

Ezen a szinten már nagyobb önbizalommal kezd hozzá a tanuló a szöveghallgatáshoz és begyakorolja az eddig tanultakat.

Követelmények:

- megérti és válaszol rövid utasításokra, üzenetekre és párbeszédre egyszerű mondatokkal

- megkülönbözteti a fontos részeket a rövid utasításokban, üzenetekben, párbeszédekben
- több beszélő esetén megérti a beszélgetés lényegét, (ha néhány részt nem ért, ismétlést kér vagy a mondanivaló átfogalmazását)

Hallás utáni értés fajtái:

- listening for specific information
- listening for main ideas
- listening for gist
- listening for pleasure

Szövegtípusok:

8-10 mondatos párbeszéd, beszélgetés, történet, monológ, leírás, rádióműsor, ének, vers, kérdőív, utasítások

Hozzárendelt feladatok:

- *Nonverbális vagy rövid válaszok:*
- útvonal berajzolása a térképen
- kép rajzolása szöveg alapján
- rajz módosítása szöveg alapján
- tornagyakorlatok végrehajtása
- szavak kikeresése írott listáról
- szöveg sorrendbeállítása
- *Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:*
- telefonüzenet leírása
- egész mondatos válasz a kérdésekre

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Jegyzetkészítés, kérdőívkészítés, életrajzkészítés

Lehetséges témakörök:

Életstílusok, iskolai szabályzat, a természet világa, sport, közlekedési eszközök, híres emberek, ünnepek, szállásfoglalás
A hallgatott szöveg normál beszédsebességű legyen, a beszédhelyzetekre jellemző háttérzaj megengedett. A szöveg ne tartalmazzon a hallgató számára ismeretlen dolgokra utalásokat. A tanuló észreveszi a témaváltást, ha a témák ismertek a számára.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal, a lényeg, vagy apró részletek kiemelésére.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

2-3 bekezdésből álló rövid szöveg alkotása címszavak/vázlat/minta/kérdések alapján,

Mondatszerkesztés:

Egyszerű mondatok bővítése időhatározói és helyhatározói mellékmondatokkal; logikai és nyelvtani kötőszavak biztonságosabb használata;

Közlésformák:

Elbeszélés:

- események leírása kronológiai sorrendben
- történetírás képek alapján;
- cikkírás pl. interjú alapján;

Személyes írásművek:

Személyes feljegyzések készítése véleményalkotással;

Leírás:

- ünnepek, népszokások pl. karácsony egyszerű leírása minta alapján,
- emberek belső jellemzése megadott felsorolásból választható melléknevekkel, egyszerű szokásaikkal;
- horoszkópkészítés segítséggel,
- település leírása, turisztikai ismertető szerkesztése minta alapján illusztrációkkal;
- programajánlat készítése megadott választási lehetőségekkel, plakátkészítés.

Instrukciók, szabályok:

Ideális iskolai házirend készítése kérdőív alapján,

Közlekedési információs anyag készítése minta alapján;

Interaktív írás:

Meghívó készítése, válasz a meghívásra;

Köszönőlevél írása;

Kreatív írás:

Elbeszélés írása különböző műfajokban (sci-fi, romantikus, kalandos stb.) képregény készítése;

A szavak kiválasztása

Folytatódik az úgynevezett „alapszókinsz” elsajátítása. Ezen a szinten folytatódik a stílusrétegek bevezetése, bővítése, a szavak tartalmilag és hangulatilag nem *semlegesek*, azaz pozitív vagy negatív konnotáció, érzelmi vagy értékelő asszociációk kísérik őket.

Tematikus szókinsz:

Az egyén és környezete (testrészek, belső tulajdonságok, érzések, öltözködés, lakóhely), a mindennapi élet tevékenységei, eseményei (napirend, iskola, szórakozás, utazás) egyszerű szókinsze. Pl. az „*Entertainment*” témaköréhez tartozó tematikus szókinszbokor ezen a szinten kb. a következő szavakból áll, amit tetszés szerint csoportosítva, diagrammá szervezve vagy képpel rendszerezve taníthatunk: cartoon, drama, quiz / show, reality show, soap opera, sports programme, the news, weather forecast, wildlife documentary ... stb. Az életmód témaköréhez tartoznak a betegségek, tünetek nevei, a testmozgással kapcsolatos tevékenységek nevei ... stb. Már megjelennek a tudomány és technika egyszerűbb szavai.

Műveleti szókinsz:

Ezen a szinten pl. a szám, méret, mennyiségek, hely, mozgás, időviszonyok kifejezése, birtoklás, hasonlóság, külső- és belső tulajdonságok stb. Bővítjük az angol nyelvű óratervezés szókinszét, az egyszerűbb tanári utasításokat, a tankönyvben használt nyelvtani terminusokat, a feladatok utasításokat, a tanulói segítségkérés nyelvének szókinszét.

Alak és jelentés kapcsolata

Mivel folyamatban van az angol nyelv hang- és helyesírási rendszerének megismertetése, fontos a szavak hangalakjának és írásos formájának különbségeire, a helyesírás és a kiejtés sajátosságaira felhívni a figyelmet. Kezdetől fogva lényeges a kiejtés és a helyesírás gyakoroltatása, pl. hallás utáni ismétlés, hallott és olvasott szöveg összekapcsolása, memória játék, összekevert betűkből a helyes szóalak összeállítása, hasonló hangot tartalmazó szavak csoportosítása... stb. típusú feladatok elvégzésével.

A szavak órai bemutatásakor (alak és jelentés kapcsolatának felfedeztetése) használhatunk vizuális eszközöket, fényképet, videó-felvételt, gesztusokat, utánpótlást, illetve a szavak magyar megfelelőjének megadását. Ahol lehet, élhetünk a szinonímia-antonímia felhasználásával is.

A rögzítés és az ismétlés módjai

Itt néhány feladattípust javasolunk, amelyek mindkét célra megfelelnek. Felcímkézhetünk képet vagy akár valódi helyszínt (lakószobát, osztálytermet) a bennük található tárgyak nevével, hasonlóképek részleteit hasonlíthatjuk össze pármunkában, képes történeteket alkothatunk egyéni, pár- vagy csoportmunkában, egyszerű memóriajátékot készíthetünk képekkel és rajtuk látható tárgyak neveivel, használhatunk képes szókárttyákat, játszhatunk szóláncot tematikus szócsoportokon belül, használhatunk feladatlapot képekkel vagy kiegészítendő szöveggel stb.

Folytatjuk az írásos rögzítés módszereinek megtanítását is. A hagyományos szótárfüzet vezetésén kívül biztathatjuk a tanulókat szókárttyák készítésére, folytatjuk a fonetikus átírás táblai használatát, már nem csak a felismertetés szándékával, készíthetünk a tanulókkal tematikus szócsoportokat a szótárfüzetbe. Mindenképpen ajánlatos, hogy időnként ellenőrizzük a szótárvezetést, amíg a tanulók meg nem szokták a pontosságot a szavak helyesírásában.

A tanuló önállósága

Ezen a szinten a tanulók önállóságát fokozatosan növeljük, bár a tanulási folyamatba kerülő szókincs még inkább csak esetenként tükrözi egyéni igényeiket. Gondosan kell eljárunk a mégis felmerülő kérdések/kérések esetében, el kell döntenünk, megfelel-e az új szó a csoport szintjének (elvontság/konkrétság, konnotáció, tanulhatóság stb. kritériumai alapján.)

Ezen a szinten már elkezdhetjük az önálló szótárhasználat bevezetését.

Fogalomkörök - Nyelvtan

A nyelvtani szerkezetek csak akkor válnak igazán használható tudássá a szövegalkotásban és a szövegértelmezésben, ha a nyelvtani szerkezeteket a jelentés és a használat összefüggésében a szöveg részeként ismerik meg a tanulók. A gyakorlásnál is nagy jelentősége van a szövegösszefüggésnek. Ennek elősegítése érdekében a nyelvtani szerkezetek felsorolásánál a jelentést is megadtuk.

Alapvető nyelvtani elemek:**TENSES**

Past continuous tense and past simple (**was/were** + verb+-**ing**) to relate past events to their circumstances

Past continuous tense and past simple to talk about consequences of past events

Present continuous tense to talk about future arrangements

Past simple tense and **before /after / while** to express sequence of events

Contrasting present simple and present continuous tenses

Present perfect tense, recent past actions and their present result

Present perfect tense to talk about experiences

Combining the present perfect tense and the simple past to talk about details or experience

Present perfect simple or continuous to talk about duration

The adverb **ago** and simple past tense

Present perfect with present time words

Adverbs: just, ever, never, already, yet and present perfect tense to talk about re activities

MODALS, INTENTIONS

Modal **will** for predictions

Modal **will** to express decision

Talking about preferences

Want + object + infinitive to express intentions

SENTENCE STRUCTURES, WORD ORDER

Defining relative clauses introduced by **that** or **who**

Indefinite pronoun + infinitive

Subject, object, indirect object

Asking about the subject

Asking about the direct object

Asking about the indirect object

Infinitive for purpose

Checking information with tag questions

COMPARISONS

Comparing what people do

Adverbs of manner

Comparison of adverbs

Comparing quantities: more, most, few, fewer, fewest, little, less, least

Superlative adjectives used with the present perfect tense to talk about experience

LOCATIONS

Asking for and giving street directions

Talking about locations of the parts related to the whole: at the front/at the back/at the top/at the bottom/at the side/at the end/at the corner/in the middle...of the house

Talking about locations in pictures: in the foreground, in the background, on the right, on the left, at the top, at the bottom, in the middle, in the top right-hand corner, etc.

Kulturális ismeretek:**Társadalmi szokások**

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

*Általános tapasztalatok**16. Mindennapi élet*

- *tudja*, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

17. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás, a különböző munkahely berendezései, a vidéki / városi élet különbözőségei

18. Emberek közötti kapcsolatok

családi / baráti kapcsolatok, ismerősök, idegenek, munkahelyi

Óraszám: 74 / év
2/ hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Életmód	11 óra
2.	Személyes vonatkozások, a család otthona	11 óra
3.	Városi életforma	10 óra
4.	Tudomány és technika	10 óra
5.	Szabadidő, utazás	10 óra
6.	Televízió, színház, film	10 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyag	12 óra
Össz. óra		74 óra

Életmód (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Matematikai kompetencia Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása	balesetek, testrészeink, érzéseink, öltözködési szokások, vásárlási és fizetési formák, eszközök, számítógépen végezhető egyszerűbb tevékenységek	múltbeli szokások, cselekvések, történések, szituációk megvitatása, indoklás, véleménynyilvánítás, egyszerű érvelés valami mellett / ellen, információkérés / adás, tiltás, szükségesség meglétének vagy hiányának kifejezése, Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka, projektmunka	– Matematika: – fizetési eszközök, árak, visszajáró összeg kiszámítása – Rajz: – harmonizáló színek – Számítástechnika: – a levelezési rendszer használata – Hittan

Személyes vonatkozások, családi otthon (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret A tanulás tanítása	napirend, szabadidős tevékenységek, hobbik, háztartási eszközök, bútorzat, belső tulajdonságokat leíró melléknevek, külső megjelenés,	szokásos, rendszeresen ismétlődő cselekvések megvitatása, véleménycsere a szabadidős tevékenységekről, külső megjelenésről, személyiségi jegyekről és preferenciákról, jellemzés készítése, folyamatban lévő és általános cselekvések megkülönböztetése, birtoklás kifejezése, Munkaformák: egyéni-, pár- és csoportmunka,	– Életvitel és gyakorlati ismeretek – Ének-zene: híres keresztény énekesek – Testnevelés: híres keresztény sportolók

Városi életforma (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	városi helyszínek megnevezése, környezetünk tisztántartása, közlekedési eszközök, jellegzetes épületek,	a városban használt jelek és közlekedési táblák felismerése, útbaigazítás kérése / adása, engedélykérés, engedély megtagadása / adása, látnivalók bemutatása, javaslatok, udvarias kérések megfogalmazása,	– Ének-zene: Várossal kapcsolatos zeneművek, dalok, – Földrajz: híres magyar

Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Hon- és népismeret		ajánlatok megfogalmazása, elfogadása, visszautasítása, jelen és jövő idejű lehetőségek megfogalmazása, tájékozódás térkép segítségével, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	városok – Rajz: térhatások

Tudomány és technika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia	a körülöttünk lévő természet, bolygók és azok működése, természeti jelenségek, űrkutatás,	az általános igazságok megvitatása, feltételezések megfogalmazása, egyszerű kísérletek leírása és a kísérleti eredmények összegzése, jövő idejű tervek, helyszíni döntések, ajánlatok és ígérek megfogalmazása, utalás eredményekre és feltevésekre, meghívás elfogadása és visszautasítása, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Fizika – Kémia – Földrajz – Egyetemes ismeretek

A kiemelt fejlesztési feladatok Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés			

Természet, utazás, veszélyek (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire	kalandtúrák, nyaralás, sátorozás, elsősegélynyújtás, szabadtéri sportok, vadon élő állatok, veszélyeztetett állatok, veszélyes foglalkozások,	múltbeli megtapasztalás kifejezése, a múlt és jelen összekötése, írásbeli és szóbeli beszámoló készítése múltbeli eseményekről, társalgás különböző foglalkozásokról, a vadonélő állatok helyzetének megvitatása,	– Ének-zene – Biológia – Földrajz – Ember a természetben

Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség Hon- és népismeret			

Televízió, színház, film (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret A tanulás tanítása Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	tantárgyak, órarend, napirend megnevezése, az osztályteremben található tárgyak megnevezése, a közvetlen környezetünkben lévő iskolai használati tárgyak megnevezése, iskolai köszönés-formák,	preferenciák kifejezése, közös élmények keresése, egyetértés / egyet nem értés kifejezése, véleménycsere filmekről, televízió programokról, zeneművekről, véleménynyilvánítás,	– Magyar irodalom – Történelem – Rajz- és műelemzés – Médiaismeret
Egyéb-kiegészítő anyag (7. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden szólni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 10. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédkésztség, beszédértést és íráskészséget mérő feladatokat legalább 30 %-ban, a nyelvhelyességet 20 %-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

11. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

Az előző szinten bevezetett beszámolórtás témái bővülnek és a terjedelem is lehet valamivel hosszabb, 10-15 mondatnyi. A tanulók beszélni tudnak pl. a lakóhely, a főváros nevezetességeiről. Egy-egy célnyelvi város egyszerű, képekkel vagy videóval segített bemutatása is sorra kerülhet. Tudnak rövid történetet elmondani, pl. olvasott szöveg tartalmi összefoglalásaként, élménybeszámolót tartani pl. nyaralásról, utazásról. Le tudnak írni pl. városrészeket, épületeket egyszerű eszközökkel. Az emberek leírásánál a belső tulajdonságokat is jellemezni tudják. Ezen a szinten folytathatjuk a szövegstrukturálás eszközeinek tudatosítását, amit már az előző szinten megkezdtünk. A tanári irányítás főleg ezen a területen, illetve a szükséges szókincs megtanításán érvényesül, egyébként igyekszünk a tanulókat arra bátorítani, hogy egyre kreatívabban használják fel a megismert szövegek alapján tanultakat.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezés területén a tanulók beszélgetést tudnak kezdeményezni és válaszolnak általuk ismert beszédhelyzetekben, előkészítés alapján, az eddig tanultakon kívül pl. hazai és külföldi utazások, szokások, a diéta, az egészség stb. témaköreiben. Részt tudnak venni előkészített és irányított csoportos megbeszélésben is (pl. szövegfeldolgozás vagy hallás utáni értés-feladat alapján, esetleg közvélemény-kutatás vagy ismert kérdésekre való válaszadás formájában).

Meg tudnak oldani olyan mindennapi feladatokat, mint pl. telefonbeszélgetés lebonyolítása, repülőtéri teendők (útlelvizsgálat, vámvizsgálat) lebonyolítása, útbaigazítás közlekedési helyzetben, érdeklődés szállás után, szobafoglalás stb.

A beszédszándékok köre a magyarázatadással bővül, a tanulók képesek ok-okozati összefüggések kifejezésére.

A beszélgetésstruktúra további elemeit kezdik el használni, pl. az egyetértés-egyet nem értés udvarias kifejezésére, a vitatkozás, megbeszélés nyelvének eszközeit.

Fonetikai, lexikai és strukturális pontosság

A tanulók igyekezzenek az egyes hangok, szavak minél pontosabb kiejtésétől a mondatintonáció, a folyamatos beszéd felé haladni. Ezen a szinten még gyakori az elakadás, habozás, a megfelelő szó vagy struktúra keresése, de a mindennapi, ismert beszédhelyzetekben a tanulók egyre nagyobb biztonsággal használják a témakörök alapszókincsét és az egyszerű nyelvtani szerkezeteket önálló szövegalkotási kísérleteikben is.

Kompenzációs stratégiák

Az órán előforduló problémákat meg tudják fogalmazni, jelezni tudják a tanárnak /a beszélgetőpartnereknek, pl. *I'm afraid I haven't done my homework. We haven't finished yet. Could you speak louder, please? I was absent last week.*

Fejlesszük tovább a körülírás/definícióadás eszköztárát is, pl. nyelvi játékok, otthoni feladatok használatával is, és ezen a szinten már feltétlenül érdemes bevezetni az egy nyelvű szótár használatát az órai, irányított munkában.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

A tanulók megismerik a segítség felajánlásának, elfogadásának vagy visszautasításának nyelvi eszközeit, pl. *Let me get it for you... Shall I... Would you like me to..., ill. That's very kind of you, thanks... Thanks a lot./no, it's all right, thank you.*

Ismerkednek a véleménynyilvánítás, a vita nyelvének elemeivel, egyetértés / ellentmondás udvarias kifejezésével is.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Folyamatosan használjuk a korábbi szinteken már bevezetett technikákat, pl. pármunka megadott kérdések alapján, interjúkészítés, közvélemény-kutatás és az eredmény összefoglalása, információs szakadék-feladatok információs kártyák alkalmazásával, szerepjáték előkészített helyzetekben, csoportos megbeszélés előkészített téma és kérdések alapján, pl. video megtekintése és feldolgozása vagy olvasott, esetleg hallgatott szöveg feldolgozása után, dialógusépítés folyamatra felhasználásával.

Hallott szöveg értése

Követelmények:

- megérti tanára egyszerű magyarázatát a tananyaggal kapcsolatosan
- megérti az egyes szavak szemantizációját idegen nyelven
- megérti az előző szintnél bonyolultabb kérdéseket és válaszol rájuk
- magyarázatot kér, amennyiben nem érti a beszélgetés részleteit

Hallás utáni értés fajtái:

Lásd az előző szinteken

Szövegtípusok:

Párbeszéd, monológ, történet, beszélgetés, hírek, ének

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális, vagy rövid válaszok:

- kulcsszavak keresése a szövegben
- open-dialogue (mit mond a másik)

Hosszú válaszok a hallott szöveg alapján

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Párbeszédírás a monológ alapján, párbeszéd előadása vagy leírása, ismertető szöveg szülővárosáról

Lehetséges témakörök:

Egészséges életmód, hobbi, áruház, iskolai élet, egy város bemutatása,

A hallott szöveg tartalmazzon minden olyan információt, mely a megértéshez szükséges, de lehet benne több személyes, birtokos és mutató névmás.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal, a lényeg, vagy apró részletek kiemelésére.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

Címadás, a jó cím sajátosságainak ismerete (utal a lényegre, felkelti az érdeklődést stb.)

A tartalom alcímek alá rendezése;

Ki? Mit? Mikor? Miért? Hogyan? Kérdésekre való válasszal bővíteni az egyszerű eseménysort.

Mondatszerkesztés:

Többlatinformáció vonatkozó mellékmondatokkal,

Adott rövid (6-8 mondat) szöveg (újságcikk) bővítése megadott többlatinformációval; az eddig tanult kötőszavak biztonságosabb használata;

Formai követelmények:

Bekezdések esztétikus elrendezése, illusztrációk beillesztése,

Stílus, hangnem:

Beszédszándékok egyszerű kifejezése az írásban;

stílusárnyalatok felismerése pl. különböző stílusárnyalatú szövegek osztályozása (hivatalos, baráti, közvetlen, stb.)

Közlésformák:

Elbeszélés, leírás:

Elbeszélés és leírás ötvözése (történet és háttér) irányított formában;

Személyes írásművek:

Személyes visszaemlékezés;

Tanácsadás, rábeszélés:

Személyes probléma leírása, érzések, attitűd kifejezések, segítségkérés – tanácsadás irányított levélváltás formájában (Okos Kata postája, agony column);

Csoportosítás, osztályozás:

Dolgok (pl. az állatvilág, sportok) osztályozása, ágrajz készítése, definíciók (szükséges és elégséges feltétel), hasonlóságok, különbségek;

Hasonlítás:

tervek készítése vázlatosan pl. útiterv (szórólap, brosúra)
előnyök, hátrányok összehasonlítása, pl. utazási módok
használati szabályok irányított megfogalmazása pl. szabadidőközpont
tervezése, helységek címkézése, tevékenységek leírása, házirend készítése;

Interaktív írás:

hivatalos levél elveszett tárgyak ügyében (levél formai ismérvei: címzés, megszólítás, tények ismertetése, leírás, kérés előadása, köszönet, elköszönés, zárás)

Új műfajok: riport, cikk, nyílt levél, tranzakciós (ügyintéző) levél

Kreatív írás: mese, novella

A szavak kiválasztása

Ezen a szinten kibővítjük a korábban megtanult alapszókincset. Több teret engedünk a stílust, hangnemet megkülönböztető szinonimarendszernek és a konnotációval árnyalt szavaknak. Fontos, hogy minden esetben megbeszéljük tanítványainkkal a szavakhoz társuló pozitív vagy negatív asszociációkat. Még nem célunk a stílusrétegek rendszerező tanítása.

Tematikus szókincs: az ember tágabb környezete (az ország, a célnyelvi ország, szokások, intézmények, környezetvédelem, az egészséges életmód, táplálkozás, sport, az iskolatípusok, a pályaválasztás, munka, a szabadidő, szórakozás, kultúra, technika kérdései. pl. az egészség-betegség témakör tematikus szókincsbokrai lehetnek a testrészek, a test belső részei, a hozzájuk kapcsolódó lehetséges panaszok, betegségek neve, a tünetek leírásának szókincse, az orvosi eljárások, gyógymódok neve, az egészségügy intézményeinek nevei stb. pl. a tünetek leírására ezen a szinten használhatjuk a következő szócsoporthat: *symptom*., *fever*, *temperature*, *sore*, *swelling*, *cough*, *pain*, *bruise*, *spasm*, *ache* stb.

Műveleti szókinsz: pl. a gondolkodás, szándék, akarat, emberi viszonyok, ok és okozat, szabályosság, ismétlődés, időviszonyok, feltétel, ellentét, fokozat, intenzitás, az idő múlása, kötelezettség, szükségesség, anyagmegnevezés szókinsze stb. Bővül az órai metanyelv eszköztára, mivel fokozatosan haladunk az angol nyelvű óravezetés felé. Fontos új vonása a szókinszstanításnak, hogy az újonnan belépő szavak jelentését egyre inkább a komponensanalízis (körülírás, definíció) segítségével határozzuk meg.

Alak és jelentés kapcsolata

Az előző szinten felsoroltak mellett élhetünk a definíció eszközével. Előtérbe kerülnek olyan technikák, mint a szó jelentésének kikövetkeztetése a szövegkörnyezetből. Növekvő tudatossággal használják fel a tanulók a szóképzési, szóösszetételi eljárásokról szerzett ismereteiket a szó jelentésének megközelítéséhez.

Esetenként találkozunk a homonímia és poliszémia (azonos alakúság és több jelentésű szavak) problémáival, de még nem ezeken van a hangsúly a szókinsz tanításában.

Változatlanul fontos a szavak hangalakjának és írásképeinek együttes tanulása, a hangképzés és a helyesírás következetes gyakorlása.

A szókinsz szervezésének lehetőségei

Jelentéskapcsolatok: készíthetünk tematikus szótérképeket, kihasználhatjuk a szinonímia-antonímia lehetőségeit, sok alkalmunk van a jelentéshierarchia, alá-fölérendeltségi viszonyok felhasználására és szódefiniálásban.

Morfológiai kapcsolatok: megkezdhetjük a figyelem felhívását a szóképzés és szóösszetétel törvényszerűségeire, szervezett, csoportosított formában bemutatva néhány hasonló eljárással létrehozott szót. Nagyobb számban találkoznak a tanulók többszavas igékkel, ezeket is tárgyalhatjuk összefoglaló csoportosítás formájában, pl. az ige vagy a határozószó szerint.

Megjelennek a tanulók által megismert szövegekből az idiómák.

Mindkét nyelvi jelenséggel kapcsolatban azonban tanácsos óvatosságra intenünk tanítványainkat. A többszavas igék, de különösen az idiómák általában stilisztikailag erősen meghatározott elemei a nyelvnek, ezért, amíg a tanulók kevés biztonságra tettek szert a stílusrétegek nyelvi kifejezőeszközeinek használatában, az idiomatikus nyelvhasználat sok félreértést okoz, és a beszélő szándéka ellenére humoros helyzet forrása lehet.

Kollokáció: ezen a szinten egyre több kollokációs szabályt kell tanítványainkban tudatosítanunk, pl. a *make* és a *do*, a Gerund és az Infinitive problémái, vagy az igevonzatok esetei.

A rögzítés és az ismétlés módjai:

képek, pl. képes szótár, fotó-szótár használata a szókinsz tematikus összefoglalásához. Feladatlapok használata, pl. szó és rajz párba állítása, hiányzó szavak mondatba illesztése, keresztrejtvények megoldása, megadott szótó alapján a megfelelő képzett szó mondatba illesztése, szódiagramok készítése, könnyen összetéveszthető szavak elkülönítése mondatba illesztéssel (pl. *economic/economical*), szótérképek, hálózatok önálló elkészítése vagy kiegészítése, szócsaládok tanulmányozása pl. kontextusban, mondatok összehasonlításával, kollokációs szabályok gyakorlása mondatalkotással, csoportosítással stb.

Az írásos rögzítés területén a fonetikus átírás következetes használatáig juthatunk el a felismerés vagy akár az önálló alkalmazás szintjén. Részletesebben foglalkozhatunk a homofónok problémáival (pl. *here/hear*), amelyek sokszor problémát okoznak a tanulóknak. Újabb lépésekben segíthetjük a tanulókat abban, hogy kidolgozzák a szavak írásos rögzítésének egyéni módszereit (pl. szókétyák, példamondatok, definíciók tematikus gyűjtése stb.)

A tanulók önállósága:

Ezen a szinten már sokszor előfordul, hogy a tanuló jelentkezik az új szó megtanulásának igényével. Pl. önálló fogalmazás készítésekor szeretné megtudni egy-egy szó angol megfelelőjét. Ilyen esetekből kiindulva segíthetjük a tanulókat az önálló szótárhasználatban, felhívjuk a figyelmet a kétnyelvű szótárak sajátos problémáira, illetve bátorítjuk az egynyelvű diák szótárak használatában.

Ezen a szinten szokott leginkább gondot okozni, hogy a tanuló, mivel a stílusrétegek megválasztásához még nincs elegendő ismerete, a beszédhelyzetnek nem megfelelő szót/jelentést emeli ki a szótár szócikéből. Ezért lényeges, hogy a szótárhasználatot is tanítsuk, akár közös órai feladatok formájában is.

Fogalomkörök - Nyelvtan

Ebben az életszakaszokban, amikor a gyerekek készsége az elvont gondolkodás iránt még nem nagyon fejlett, a nyelvtan tanítását érdemes a legszükségesebbre korlátozni, mert túl sok nyelvtan inkább nehezíti, mint könnyíti a tanulást. Később viszont (kb. 12 éves kor után) egy-egy jelenségből levont szabályok általános kiterjesztése gyorsítja a tanulást.

A nyelvtani szerkezetek azonban csak akkor válnak igazán használható tudássá a szövegalkotásban és a szövegértelmezésben, ha a nyelvtani szerkezeteket a jelentés és a használat összefüggésében a szöveg részeként ismerik meg a tanulók. A gyakorlásnál is nagy jelentősége van a szövegösszefüggésnek. Ennek elősegítése érdekében a nyelvtani szerkezetek felsorolásánál a jelentést is megadtuk.

Alapvető nyelvtani elemek:

TENSES

Instructions

Contrasting tenses: present perfect tense, past tense

Contrasting will and going to

Present continuous tense to describe change and development

Present simple passive to talk about processes

Past simple passive to talk about the history of things
Present perfect passive to talk about changes

LOCATIONS

Geographical locations
Describing places

QUALITIES

Talking about impressions: look, sound, smell, taste, looks like, smells like..

Talking about appearances of people and things

Talking about excess and inadequacy
Talking about general impressions
Hearsay

COMPARISONS, CONTRASTING, CLASSIFICATION

Similarities and differences
Contrasting with whereas
Classifying things according to similarities and differences

Talking about whole classes
Comparison of past habits to the present
Agreeing, disagreeing

INTENTIONS, MODALS

Can, could, be able to express ability in past, present and future
Asking for permission
Giving permission
Rules, obligation
Habitual obligation and permission present and past

Should and ought to to express criticism and weak obligation
Offers and offers of permission
Reporting offers

COMPLEX SENTENCES

Purpose expressed by to+ infinitive

Reason with Because

Type I conditionals: If+present... 'II future to talk about possible outcome

Causative to describe and ask about services

Kulturális ismeretek:

Társadalmi szokások

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok

19. Mindennapi élet

- tudja, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

20. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás, a különböző munkahely berendezései, a vidéki / városi élet különbözőségei

21. Emberek közötti kapcsolatok

családi / baráti kapcsolatok, ismerősök, idegenek, munkahelyi

Óraszám: 111 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ember és társadalom	15 óra
2.	Életmód	15 óra
3.	Személyes vonatkozások, család	15 óra
4.	Tudomány és technika	15 óra
5.	Szabadidő, művelődés, szórakozás	15 óra
6.	Utazás, turizmus	15 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyag	21 óra
Össz. óra		111 óra

Ember és társadalom (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés	foglalkozások, végzettség, ruházat és kiegészítők, tini divat, személyiségjegyek, üzenetek, jelbeszéd, kapcsolattartás,	folyamatban lévő és szokásos napi cselekvések, napirend, jövő idejű tervek, öltözködési szokások, preferenciák, foglalkozások megbeszélése, múltbeli képességek kifejezése, kérés, egyetértés, egyet nem értés, vélemény kifejezése, érvelés, Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka, projektmunka	– Rajz: harmonizáló színek – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata – Hittan

Életmód (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Kezdeményezőképeség és vállalkozói <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret A tanulás tanítása Testi és lelki egészség	feladatok, nyári diákmunka, életközösségek, sportolás és versenyek, sportesemények, sportszerek	a sportolási szokások, versenyzés megvitatása, véleménykifejtés, cselekedeteink következményének megvitatása, felkiáltás, óhajtás kifejezése, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Testnevelés – Életvitel és gyakorlati ismeretek

Személyes vonatkozások, család (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció	veszélyhelyzetek, sérülések és elsősegélynyújtás,	utasítások, aggodalom, meglepődés kifejezése, telefonálás vész helyzetben,	– Biológia

kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Testi és lelki egészség	kamaszkor problémái, vágyak, óhajok, segítség másokon,	érzések, óhajok, vágyak kifejezése, megerősítés, aggodalom kifejezése, a hivatalos és baráti nyelvezet megkülönböztetése, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Életvitel és gyakorlati ismeretek

Tudomány és technika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire	az élet forrása, tengerek, vizek, a bolygónk megmentése, természeti katasztrófák,	az általános igazságok megvitatása, feltételezések megfogalmazása, egyszerű kísérletek leírása és a kísérleti eredmények összegzése, jövő idejű tervek, helyszíni döntések, ajánlatok és ígérek megfogalmazása, utalás eredményekre és feltevésekre, meghívás elfogadása és visszautasítása, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Fizika – Kémia – Földrajz

Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés			

Művelődés, szórakozás (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség Hon- és népismeret	fesztiválok, ünnepek, koncertek, híres épületek, különleges versenyek,	függő kérdések, állítások, parancsok, felszólítások kifejezése, érdeklődés kifejezése	– Hittan: építmények a Bibliában – Ének-zene – Földrajz

Utazás, turizmus (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári A kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	szálláshelyek, időjárás, ételkészítési szokások, érdekes helyszínek, térképek	preferenciák kifejezése, közös élmények keresése, egyetértés / egyet nem értés kifejezése, véleménycsere különböző helyszínekről, véleménynyilvánítás,	– Hittan: Bibliai földek. (Térkép) – Magyar irodalom – Történelem – Földrajz
Egyéb-kiegészítő anyag (7. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden szólni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 11. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédképesség, beszédértést és írásképességet mérő feladatokat legalább 30%-ban, a nyelvhelyességet 20%-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

12. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés

Beszédkésztség

Olvasásértési készség

Írásbeli készség

Szókincs

Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkésztség, beszédértés:

Ez a szint újabb fontos állomást jelent a nyelvtanulásban. Tanítványaink képessé válnak arra, hogy (a hagyományosan középhaladónak nevezett tudásszintre jutva) köznapi-elemi és kissé elvontabb témakörökben és beszédhelyzetekben a beszélgetőpartnerrel megértessék magukat, alapvető fogalmakat alakítsanak ki a beszédhelyzetnek megfelelő stílus, hangnem felismeréséről és kiválasztásáról, valamint ismerik és alkalmazzák a célnyelvi kommunikáció leglényegesebb társadalmi normáit is. Képessé válnak arra is, hogy – akár továbbra is az iskola keretein belül, akár az iskolán kívül – fokozódó önállósággal léphessenek tovább a haladó szint irányában.

Önállóan létrehozott szövegek

A tanulók ismert témakörben, megfelelő szókincs-előkészítés után, beszámolót tudnak tartani (ismertetés, pl. olvasmányélmény, beszámoló, pl. művészeti esemény, sportesemény, színházi előadás stb.)

A leírás (képleírás) a képen látottak önálló ismertetésén kívül véleménynyilvánítást, állásfoglalást is tartalmaz.

A történet elmondás/folyamatleírás feladatait a tanuló elvontabb témakörökben is képes megoldani, pl. egyszerűbb tudományos kísérlet vagy technikai folyamat leírása, a történetelmondásban a feszültségkeltés, az érdeklődés felkeltésének elemi eszközeit használja.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezésben a tanuló beszélgetést tud kezdeményezni, folytatni és lezárni olyan helyzetekben, amelyekben viszonylag kicsi a kiszámíthatatlan tényező aránya, a korábbiakban megismerteknél elvontabb témákban is, pl. az emberi kapcsolatok, a környezetvédelem kérdései,

diákélet hazánkban és más országokban, munkavállalás, pénz megélhetés, sport és egészség, egyszerűbb vagy adaptált irodalmi alkotások, filmek, zeneművek értékelése, technika az otthonban stb.

A feladatmegoldás területén a tanuló információt tud kérni és adni, pl. hatóságnál, részt tud venni szimulált párbeszédben vagy akár valóságos helyzetben is, pl. rendőrrel közlekedési szituációban, meg tud oldani autózással kapcsolatos egyszerűbb feladatokat, pl. útbaigazítás, tankolás, stb.

Ismeri és használja az alapvető beszélgetési- és vitastruktúrákat.

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

Fokozatosan igyekezzünk a tanulók kiejtésének idegenszerűségeit csökkenteni, nagy hangsúlyt fektetve a folyamatos beszéd és az intonáció fejlesztésére. Ezt önálló szövegprodukcióna irányuló feladatokkal, a beszélgetési feladatok következetesen alapos előkészítésével, sok nyelvi játékkal is segíthetjük.

A tanulók szókincse és nyelvtani biztonsága egyre nagyobb, figyelmüket egyre inkább a saját hiba észrevételére és javítására irányíthatjuk. Természetesen habozás, szavak, szerkezetek keresése még előfordul, különösen a bonyolultabb nyelvtani struktúrák alkalmazásakor, de a tanulók törekednek a kifejezésbeli igényességre.

Kompenzációs stratégiák

A tanulók képesek arra, hogy akár anyanyelvű beszélővel való társalgás során is kiküszöböljék a kommunikációt nehezítő vagy lehetetlenné tevő problémákat. Önállóan alkalmazzák a segítségkérés, körülírás stb. Stratégiáit. Ismertessük meg és gyakoroltassuk a tanulókkal a hezitálási, „időnyerő” stratégiákat is, mert ezek a természetesen folyamatos beszéd kialakításában nagy segítséget jelentenek, csökkentik a beszéd idegenszerűségét.

Foglalkozunk az önálló tanulás módszerének kialakításával is. (Pl. saját beszéd felvétele, ellenőrzése, az értékelés szempontjai stb.) Önállóan kezdhetik használni az egy nyelvű szótárat.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

A tanuló képessé válik az adott beszédhelyzetnek megfelelő néhány alapvető stílusréteg, felismerésére és alkalmazására. (pl. informális, hivatalos, közömbös, lelkes, a humor egyszerűbb formái.)

Ismeri és alkalmazza a kommunikáció alapvető társadalmi konvencióit, ismerkedik a célnyelv kultúrájának nem verbális szokásrendszerével is (pl. a vendéglátás illemtana stb.)

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Az órákon kitűzött feladatok az önálló nyelvhasználatot célozzák: csoportmegbeszélés (konszenzuskeresést célzó beszélgetés), kerekasztal megbeszélések, vita (véleménykülönbségek kifejtése, az álláspont védelme), sportszerű csapatvita (debate) beszámoló, folyamatos beszédet elősegítő nyelvi játékok, problémamegoldó szituációk, szerepjátékok, drámajátszás.

Hallott szöveg értése:

Mire a tanuló erre a szintre elér, már szívesen hallgat nehezebb és hosszabb szövegeket is a tanítási órán kívül, hiszen rendelkezik azokkal a stratégiákkal, melyek segítik a szövegértésben. A hétköznapi beszélgetésekben is jól boldogulnak már.

Követelmények:

- megérti a tanár nagyrészt idegen nyelven folyó magyarázatát
- megérti az összetettebb, kevésbé személyes témáról szóló beszédet (lásd szövegtípusok és lehetséges témakörök)
- magyarázatot kér, ha nem ért valamit a mindennapi beszélgetésben

Hallás utáni értés fajtái:

Lásd az előző szinteknél

Szövegtípusok:

Párbeszéd, monológ, beszélgetés, hirdetés, hírek, telefonbeszélgetés, adaptált szöveg

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális és rövid válaszok:

- kép alapján a téma azonosítása
- cím és szöveg azonosítása
- különbség az írott és hallott szöveg között

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Telefonüzenet leírása, kérdésekre válaszadás, az elhangzottak saját szavakkal való elmondása

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Saját kérdések összeállítása, beszélgetés a témáról,

Lehetséges témakörök:

Munkavállalás és munkakörülmények, környezetvédelem, az élet fordulópontjai, orvostudomány

A hallgatott szöveg tartalmazhat nem explicit információt, ha a diák következtethet rá a kulturális ismereteiből.

A tanuló könnyen észreveszi a témaváltást, még akkor is, ha a téma számára ismeretlen, amennyiben a váltás nem túl hirtelen történik.

Olvasott szöveg értése

Írott szövegek értelmezésének főbb szempontjai a következők:

- a tartalom tényszerű megértése
- a szöveg szándékának értelmezése
- a szöveg összevetése saját tudásunkkal, tapasztalatunkkal.

Ezen szempontok további lépésekre bonthatók:

- részekre bontás
- kapcsolat megállapítása

- lényeg kiemelése
- tény, vélemény megkülönböztetése
- ismeretlen nyelvi elemek megfejtése.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

- hatásos kezdőmondatok (téma bevezetése, érdeklődés felkeltése, kapcsolat a címmel, érdekes állítás, költői kérdés, idézet,)
- írásmű lezárásának technikái (téma összefoglalása, következtetések levonása, csattanós befejezés, stb)
- jegyzetelés hallás után;

Mondatszerkesztés:

Szövegek összehasonlítása regiszter szempontjából; szövegek átírása egyik regiszterből a másikba minta alapján, (pl. egy eseményről beszámolni baráti levél formájában, újságcikk formájában);

Stílus:

Szövegek összehasonlítása regiszter szempontjából; szövegek átírása egyik regiszterből a másikba minták alapján, (pl. egy eseményről beszámolni baráti levél formájában);

Közlésformák:*Elbeszélés:*

Események kronologikus eltérő sorrendű előadása irányított formában

(előre-, hátrautalás);

Az elbeszélés jellegzetes igeidő mintái múlt időkorben; újságcikkek jellegzetes igeidő mintái;

Párbeszéd beiktatása elbeszélésbe;

Érvelés:

Érvek megfogalmazása (az érv két része: statement of belief + supporting

Evidence és közte a logikai kapcsolat)

Érvek, ellenérvek gyűjtése vitás kérdésekben pl. szülői engedékenység, televízió haszna – kára, stb.

Leírás:

Könyvismertetés; filmismertetés;

Használati utasítás írása egyszerű technikai eszközökhöz; (filmcsere, floppy másolás, video beindítása, hogyan cseréljünk defektes kereket, stb.)

Interaktív írás:

Kérvényírás állásügyben; hivatalos önéletrajz CV;

A szavak kiválasztása

Ezen a szinten több teret engedünk a stílust, hangnemet megkülönböztető szinonimarendszernek és a konnotációval árnyalt szavaknak. Fontos, hogy minden esetben megbeszéljük tanítványainkkal a szavakhoz társuló pozitív vagy negatív asszociációkat. Még nem célunk a stílusrétegek rendszerező tanítása.

Tematikus szókincs: az ember tágabb környezete (az ország, a célnyelvi ország, szokások, intézmények, környezetvédelem, az egészséges életmód, táplálkozás, sport, az iskolatípusok, a pályaválasztás, munka, a szabadidő, szórakozás, kultúra, technika kérdései.

Műveleti szókincs: pl. a gondolkodás, szándék, akarat, emberi viszonyok, ok és okozat, szabályosság, ismétlődés, időviszonyok, feltétel, ellentét, fokozat, intenzitás, az idő múlása, kötelezettség, szükségesség, anyagmegnevezés szókinccse stb. Bővül az órai metanyelv eszköztára, mivel fokozatosan haladunk az angol nyelvű óravezetés felé. Fontos új vonása a szókincs tanításnak, hogy az újonnan belépő szavak jelentését egyre inkább a komponensanalízis (körülírás, definíció) segítségével határozzuk meg.

Alak és jelentés kapcsolata

Az előző szinten felsoroltak mellett élhetünk a definíció eszközével. Előtérbe kerülnek olyan technikák, mint a szó jelentésének kikövetkeztetése a szöveggörnyezetből. Növekvő tudatossággal használják fel a tanulók a szóképzési, szóösszetételi eljárásokról szerzett ismereteiket a szó jelentésének megközelítéséhez.

Esetenként találkozunk a homonímia és poliszémia (azonos alakúság és több jelentésű szavak) problémáival, de még nem ezeken van a hangsúly a szókincs tanításában.

Változatlanul fontos a szavak hangalakjának és írásképeinek együttes tanulása, a hangképzés és a helyesírás következetes gyakorlása.

A szókincs szervezésének lehetőségei

Jelentéskapcsolatok: készíthetünk tematikus szótérképeket, kihasználhatjuk a szinonímia-antonímia lehetőségeit, sok alkalmunk van a jelentéshierarchia, alá-fölérendeltségi viszonyok felhasználására és szó definiálásban.

Morfológiai kapcsolatok: nagyobb számban találkoznak a tanulók többszavas igékkel, ezeket is tárgyalhatjuk összefoglaló csoportosítás formájában, pl. az ige vagy a határozószó szerint.

Megjelennek a tanulók által megismert szövegekből az idiómák.

Kollokáció: ezen a szinten egyre több kollokációs szabályt kell tanítványainkban tudatosítanunk, pl. a *make* és a *do*, a Gerund és az Infinitive problémái, vagy az igevonatok esetei.

A rögzítés és az ismétlés módjai:

hiányzó szavak mondatba illesztése, keresztrejtvények megoldása, megadott szótó alapján a megfelelő képzett szó mondatba illesztése, szódiagramok készítése, könnyen összetéveszthető szavak elkülönítése mondatba illesztéssel, szótérképek, hálózatok önálló elkészítése vagy kiegészítése, szócsaládok tanulmányozása pl. kontextusban, mondatok összehasonlításával, kollokációs szabályok gyakorlása mondatalkotással, csoportosítással stb.

Az írásos rögzítés területén a fonetikus átírás következetes használatáig juthatunk el az önálló alkalmazás szintjén. Részletesebben foglalkozhatunk a homofónok problémáival (pl. *here/hear*), amelyek sokszor problémát okoznak a tanulóknak. Újabb lépésekben segíthetjük a tanulókat abban, hogy kidolgozzák a szavak írásos rögzítésének egyéni módszereit (pl. szókétyák, példamondatok, definíciók, tematikus gyűjtés stb.)

Fogalomkörök – Nyelvtan**TENSES**

Future continuous tense to talk about events happening at a future point

Future perfect tense to talk about time which we look back at from a future point

Contrasting will and going to

REPORTED QUESTIONS

Report questions people asked

ORGANISING ARGUMENTS

Giving opinion: In my opinion..., I think..., I don't see why..., etc.

Agreeing: I agree (with)...

Disagreeing: I see your point, but..., I am afraid I disagree...

Interrupting: Can I say something? Can I make a point?

Concluding: All in all..., Shall we say then that...

DEDUCTIONS, SPECULATIONS

Making logical deductions about the present

Modals+have+past participle to talk about deductions about the past

Modals +have+past participle to talk about deductions about the past

COMPLEX SENTENCES

Type III conditional (past unreal) to talk about unreal situations

Talking about past regret should have done, ought to have done

Expressing past regret: If only..., I wish... + past perfect

Expressing wishes for change: If only..., I wish... + would

Expressing reason and result

Expressing contrast

Clause of purpose with so that + can/could or so that + will/would

Negative purpose

Expressing degree by talking about results with so... that, such... that

Relative clauses to express extra information (non-defining)

Commenting on the whole clause

Kulturális ismeretek:**Társadalmi rítusok**

Elfogadás és visszautasítás

- az első visszautasítás nem határozott, benne lehet az újbóli kínálás lehetősége
- különösen Amerikában a javaslat, hogy újra találkozzanak vagy a meghívás csak a kapcsolat befejezésének udvarias módja

Általános tapasztalatok*1. Mindennapi élet*

- közlekedés jellegzetes figurái (traffic warden, lollipop lady)
- közlekedési szabályok (double-yellow line)
- posta-bélyeg
- jellegzetes városok, parkok
- orvosnál, betegségek
- közbiztonság, rendőrség
- oktatás, vizsgák
- divat babonák

- legendák
- szólások, közmondások
- mértékegységek
- sportágak
- médiák
- szálláslehetőségek

2. Életkörülmények

- életszínvonal (az országon belüli különbségek)
- etnikai összetétel

3. Emberek közötti kapcsolatok

- nemek közötti kapcsolatok
- viselkedés hivatalos személyekkel
- társadalom osztályszerkezete

4. Fő értékek

A tanuló tudatában van a lehetséges különbségeknek a saját kultúrája és a célkultúra között az alábbi területeken:

- hagyományok
- nemzeti öntudat és külföldiek
- fajok közötti kapcsolat
- politika

Óraszám: 99 / év
3 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	óraszám
1.	A munka világa	16 óra
2.	Ép testben ép lélek	16 óra
3.	Szabadidő, szórakozás	16 óra
4.	A tömegkommunikáció világa	16 óra
5.	Az emberiség jövője	16 óra
6.	Egyéb kiegészítő anyag	19 óra
Össz. óra		99 óra

A munka világa (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English	Pályaválasztás, nyári munkavállalás, munkakörülmények (fizetés, szabadság, előrelépés, munkaköri köteleességek, kihívások stb.), gazdálkodás a fizetésből, megélhetés, állásszerzés, munkanélküliség	véleménynyilvánítás, információ csere, személyes probléma leírása, érzések, attitűd kifejezések, segítségkérés – tanácsadás irányított levélváltás formájában	– Magyar nyelv és irodalom – Történelem – Társadalomismeret – Számítástechnika

Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés			

Ép testben ép lélek (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári	Egészséges életmód, helyes étkezési szokások, fitness, káros szenvedélyek	tervek készítése vázlatosan, előnyök, hátrányok összehasonlítása, használati szabályok irányított megfogalmazása pl. szabadidőközpont, tervezése, helységek címkézése, tevékenységek leírása, házirend készítése	– Testnevelés és sport – Biológia

<i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Testi és lelki egészség			

Szabadidő, szórakozás (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Testi és lelki egészség Környezettudatosságra nevelés	Művészeti események (mozi, színház, koncertek, olvasás, kiállítások stb.)	érvek megfogalmazása (az érv két része: statement of belief + supporting Evidence és közte a logikai kapcsolat) érvek, ellenérvek gyűjtése vitás kérdésekben pl. szülői engedékenység, televízió haszna – kára, stb.	– Biológia – Földrajz – Vizuális kultúra

A tömegkommunikáció világa (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia:	Modern távközlés (telefon, fax, elektronikuslevelezés), hírek, újságok,	tervek készítése, előnyök, hátrányok összehasonlítása,	– Számítástechnika – Média

Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés	tv, rádió, a média szerepe, a tömegtájékoztatás etikája	használati szabályok irányított megfogalmazása pl. szabadidőközpont tervezése, helységek címkézése, tevékenységek leírása, program készítése	

Az emberiség jövője (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia	Globális problémák és lehetséges megoldásaik (urbanizáció, népesedés, éhínségek, szegények-gazdagok	a lényeg megértése, eseménysorok követése, kulcsinformációk megértése,	– Egyetemes ismeretek – Földrajz – Társadalomismeret

A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire			
Egyéb kiegészítő anyag (6. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden szólni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

**Kimeneti nyelvi szint az Európai Kerettanterv szintbeosztása szerint: B1
Középszintű érettségi vizsga tehető.**

3.1.3.3. Angol – második idegen nyelv (reál)

Angol nyelv, mint második idegen nyelv 9-12.

A kerettanterv fogalmi rendszere

A nyelv természetéről

A nyelv az ember egyetemes, összetett kommunikációs jelrendszere, és mint ilyen szoros összefüggésben áll az ember társadalmi létezésével, a viselkedésével, a gondolkodásával. A nyelv összetettsége, állandó változása miatt átfoghatatlan az egyes ember számára. Saját anyanyelvünket sem tudjuk megközelítőleg sem teljesen elsajátítani. Amikor tehát idegen nyelv tanítására vállalkozunk, akkor nem törekedhetünk a teljességre. Alapos mérlegelés alapján kell kiválasztanunk az adott nyelv azon részeit, amiket a legszükségesebbnek, leghasznosabbnak találunk ahhoz, hogy önálló és önállóan továbbfejleszthető de távolról sem teljes nyelvtanuláshoz segítsük tanítványainkat.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a nyelv szerves rendszer, ahol egy-egy szó, nyelvtani szerkezet, mondathangsúly a végső értelmét a beszédhelyzetben, szövegösszefüggésben kapja meg. Éppen ezért fontos, hogy a tanulóban holisztikus kép alakuljon ki a nyelvről. A tanárnak úgy kell megszervezni a tanórai tevékenységet, hogy a tanulók értelmes tevékenységen keresztül sajátítsák el a nyelvet (learning by doing). A tanterv egy váz, ami a tanárt segíti a tervezésben, de nem egy lista, aminek minden pontját sorban meg kell tanulni, a tanuló számára tehát nem jelenik meg.

A nyelvtanulás és nyelvoktatás keretei

A NAT alapvető kiindulópontja, hogy a nyelvet elsősorban abból a célból tanuljuk, hogy segítségével kommunikálni tudjunk. A kommunikáció lehet közvetlen (például beszélgetés, ügyintézés stb.), és lehet közvetett (amikor írásban történik, levél, újságcikk regény formájában, vagy elektronikus eszközök segítségével.). A nyelvoktatás legfontosabb célja a kommunikatív készség kifejlesztése. A kommunikatív készség meghatározásánál az európai irányelveket vettük figyelembe. (Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment, A Common European Framework of Reference. Council for Cultural Co-operation, Educational Committee, Strasbourg 1996)

Hagyományosan az idegen nyelv oktatása elsősorban a nyelvi készségek és képességek, elsajátítását jelentette. A modern nyelvészeti, nyelvpszichológiai és alkalmazott nyelvészeti kutatások azonban megmutatták, hogy a jól használható nyelvtudáshoz nem elég az elemek és

szabályok ismerete. A kommunikatív képesség különböző kompetenciák függvénye, amik közül a nyelvi kompetencia a legalapvetőbb, de nem az egyedüli. A modern nyelvoktatás célja éppen ezért nem csupán bizonyos nyelvi készségek és képességek elsajátíttatása, hanem a kommunikatív kompetencia minél teljesebb fejlesztése a tanuló egész személyiségének fejlesztése által, kognitív, érzelmi, akarat és szociális téren egyaránt. Ebből következik, hogy az idegen nyelvtanulás során elsajátított készségek és képességek a tanulás és az élet más területein is alkalmazhatók.

A Common European Framework (Közös Európai Referenciakeret = KER) abból indul ki, hogy az ember társadalmi lény, akinek mint nyelvtanulónak és nyelvhasználónak adott körülmények között adott tevékenységi területeken (nem feltétlenül csak nyelvvel kapcsolatos) feladatokat kell ellátnia. Az élet nyelvigényes feladatai egy tágabb társadalmi összefüggés részét képezik.

A nyelvtanulás és a nyelvoktatás kereteit a nyelvhasználat szükségletei szabják meg. A nyelvhasználat elemzése során számba vesszük azokat a **stratégiákat**, amelyeket a nyelvhasználó alkalmaz, hogy aktivizálja **az általános és kommunikatív készségeit**, melyeknek segítségével **az élet különböző területein, különböző szituációkban** olyan **tevékenységeket** folytat, vagy **folyamatokban** vesz részt, melyek különböző **témakörökbe** tartozó **szövegek értelmezésén és létrehozásán** alapulnak, és az élet valamilyen **feladatának** a megoldásához vezetnek. (A vastagon kiemelt területek alkotják a tanterv nagy területit is.)

A kommunikatív kompetencia

Ha a nyelvtanulás csupán **viselkedési minták** kialakítása lenne, akkor párbeszéd és drillek alkalmazásával meg lehetne tanulni az idegen nyelv használatát. A kognitív elemeket sem lehet azonban elhanyagolni, a nyelvtanulóknak szükségük van a **struktúrákat vezérlő szabályok** ismeretére. A struktúrák szabályai mellett arra is szükség van, hogy a **használat szabályaival** is megismerkedjenek. A nyelvtanulóknak továbbá azt is el kell sajátítania, hogyan vesz részt egy beszélgetésben, hogyan kezdi, hogyan fejezi be, milyen **stratégiákat** használ a **nyelvi hiányosságai áthidalására**, hogyan értelmez egy szöveget, stb. Végül de nem utolsósorban ismernie kell azt a **kulturális közeget**, amiben a nyelvet használják. A feladat beláthatatlanul nagy lenne, ha nem tudnánk, hogy **ezek a készségek természetes módon maguktól is kifejlődnek, ha a tanulás körülményeit kellően tervezzük.**

A kommunikatív módon szervezett tanulás során:

- autentikus nyelvi anyag felhasználásával
- tevékenységeken keresztül (learning by doing)
- valós információáramlást biztosítva
- életszerű helyzetekben,
- a tanuló számára valós szituációkban, valós feladatok megvalósításán keresztül,
- az önálló tanulást és az együttműködő tanulás egyaránt biztosítva történik a tanulás.

Ahhoz, hogy a kommunikáció sikeres legyen, a nyelvhasználónak ismernie kell azokat az egész nyelvi érintkezést átszövő szabályokat, melyek az érintkezést különböző nemek, korosztályok, társadalmi csoportok között különböző alkalmakkor szabályozzák. Ezeket a szabályokat, melyeket öntudatlanul is használunk, és amelyek a kulturális készségeinknek is részét képezik, **szociolingvisztikai kompetenciának** nevezzük. Ide tartoznak a nyelvi udvariassági szabályok, rituálék, a helyzetnek megfelelő hangnem használatának szabályi, a dialektusok és akcentusok kérdése. A beszédszándékok természetesen bizonyos társadalmi konvenciók figyelembevételével valósulnak meg, amik a nyelv ország kultúrájának szerves részét alkotják. (Itt a kultúra szót tág antropológiai értelemben használjuk, vagyis nem csak egy ország kulturális életéről van szó.) A nyelvhasználónak éppen ezért meg kell ismerkednie ezzel a kulturális közeggel.

A nyelvi kompetencia az a képesség, hogy létrehozzunk és értelmezzünk értelmes közléseket, amik az adott nyelv szabályaival összhangban vannak, és a közmegegyezés szerinti jelentést hordozzák. A „közmegegyezés szerinti jelentés” alatt azt a jelentést értjük, ami az anyanyelvi beszélő a kijelentésnek a szövegösszefüggéstől függetlenül tulajdonít. Például az „Éhes vagyok.” kijelentést általában tényközlésként értelmezzük. Bizonyos szövegösszefüggésekben lehet azonban fenyegetés (Piroska és a farkas), panasz, stb. A nyelvi elemek beszédhelyzetben történő értelmezése már a szociolingvisztikai kompetencia területére tartozik.

A nyelvi kompetencia tartalmazza a nyelvhasználó **fonológiai, lexikai, szintaktikai és szemantikai** ismereteit és készségeit. Ide azonban nem csak a nyelvi ismeretek minősége és mennyisége tartozik, hanem az is, milyen módon szerveződik, raktározódik ez a tudás, és hogyan mozgósítható.

A szövegkompetencia magába foglalja a szövegszerkesztési ismereteket és képességeket, a beszédszándékok ismeretét és megfelelő alkalmazásának képességét, és az interakciós formák („forgatókönyvek”) ismeretét és használatát.

A szociokulturális kompetencia azt jelenti, hogy a nyelvhasználó tudatában van annak, hogy a társadalmi-kulturális környezet hogyan határozza meg egy a nyelvhasználó által kiválasztott nyelvi elem kommunikatív értékét. Szövegek értelmezésénél, társalgásban való részvételnél szükség van **tényszerű ismeretekre** is a célország szokásait, berendezkedését, földrajzát, történelmét, művészetét, vallását illetően. A tananyag kiválasztásánál nagyon kell arra figyelni, hogy a célország kultúrájának olyan elemeit mutassuk be, amik a tanulók számára összevethetők a saját tapasztalataikkal.

A szociokulturális kompetencia elengedhetetlen feltétele a helyes és **alkalomhoz illő nyelvhasználatnak**. A tanuló látókörét kiszélesíti, hogy a saját nyelvi közösségén túllásson és elfogadja, hogy vannak más módjai is a tapasztalatok rendszerezésének, megfogalmazásának, a társadalmi érintkezésnek, mint azt saját közösségében tapasztalja.

A kommunikatív kompetencia részei a tanterv értelmezésében	Hol jelennek meg a kompetenciával kapcsolatos követelmények?
Nyelvi kompetencia: Fonetikai szint (kiejtés, intonáció, ritmus, folyamatosság) Lexikai szint (tematikus szókincs, művelt szókincs) Grammatikai szint (általános fogalomkörök, -nyelvtani struktúrák) Pragmatikai szint	Beszédkésztség Témakörök, Szókincs Nyelvtan (struktúrák felsorolása) Nyelvtan (struktúrák mellé rendelt használat)
Szociolingvisztikai kompetencia: Kommunikáció – kommunikációs feladatmegoldás Beszédszándék Társadalmi konvenció	Feladatok, Beszédkésztség Beszédkésztség, Íráskésztség
Szövegkompetencia: Szóbeli szövegalkotás Szóbeli szövegértelmezés Írásbeli szövegalkotás	Beszédkésztség Hallás utáni értés Íráskésztség

Írásbeli szövegértelmezés Fordítási ismeretek	Olvasási készség Fordítási készség
Stratégiai kompetencia:	
Kommunikációs nehézségek áthidalása	Beszédkésztség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség
Célnyelvi osztálynyelv fokozatos kialakítása	Beszédkésztség
Kulturális kompetencia:	
Implicit kulturális ismeretek	Témakörök
Tényszerű kulturális ismeretek	Kulturális ismeretek
Kereszttantervi ismeretek (Kitekintés más műveltségi területekre)	Témakörök
Tanulástechnika:	
Együttműködő tanulás	Beszédkésztség, Beszédértési készség, Írásbeli készség, Olvasásértési készség, Szókincs, Kulturális ismeretek
Önálló tanulás	
Vizsgafelkészülés	
Visszajelzés, értékelés, minősítés	Visszajelzés, értékelés, minősítés

Jelen kerettanterv programja az idegen nyelvi kommunikáció kompetencia fejlesztésével párhuzamosan a jogszabályokban előírt arányban fejleszti az alábbi kulcskompetenciákat, valamint tartalmazza a felsorolt kiemelt fejlesztési feladatokat is:

Kulcskompetenciák:

Anyanyelvi kommunikáció
Matematikai kompetencia
Természettudományos kompetencia
Digitális kompetencia
A hatékony, önálló tanulás
Szociális és állampolgári kompetencia
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A kiemelt fejlesztési feladatok

Énkép, önismeret
Hon- és népismeret
Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
Gazdasági nevelés
Környezettudatosságra nevelés
A tanulás tanítása
Testi és lelki egészség
Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire

Oktatási szakasz
angol, mint második idegen nyelv
 (9 - 12.)

ÓRATERV:

Osztály	9.	10.	11.	12.
Második id. nyelv	2	2	3	3
Humán és általános tanterv	74	74	111	99
Nyelvi szintek	A 1	A1 / A2-	A2	B1
Második id. nyelv	2	2	2	3
Reál tanterv	74	74	74	99
Nyelvi szintek	A1	A1+	A2	A2 / B1-

Tananyag-ajánlás az **Angol, mint második idegen nyelv kerettantervéhez**

A javasolt tananyagok különböző kiadók szerzőinek munkái, kivéve a könnyített olvasmányokat, melyek mindegyike az MM Publications terméke. A kiválasztás szempontjai:

31. témái megegyeznek az érvényben lévő NAT témaelőírásaival
32. témakörei és feladattípusai korosztály relevánsak
33. minden szempontból megfelelnek a kommunikatív nyelvoktatás elvárásainak
34. egyenletesen és fokozatosan fejlesztik az idegen nyelvi kulskompetencia komponenseit
35. alkalmasak az idegen nyelvi kompetencia mellett a többi kulskompetencia fejlesztésére is

- 36. tartalmaznak az „e-learning”-hez is tananyagot
- 37. nem tartalmaznak negatív attitűdre buzdító, valamint erőszakra serkentő témákat, feladatokat

9-12. évfolyam

New headway Elementary-- John Soars, Liz Soars; OUP
New Headway Pre- Intermediate—John Soars, Liz Soars; OUP
New Headway Intermediate-- John Soars, Liz Soars; OUP

Traveller Elementary - H. Q. Mitchell; MM Publications
Traveller Pre- Intermediate – H. Q. Mitchell; MM Publications
Traveller Intermediate – H.Q. Mitchell; MM Publications
Traveller B1+ ---H. Q. Mitchell; MM Publications

Channel Your English ElementaryChannel Your English Pre-Intermediate – H. Q. Mitchell; MM Publications
Channel Your English Intermediate – H. Q. Mitchell; MM Publications
Channel Your English Upper- Intermediate; H. Q. Mitchell; MM Publications

Matura Plus ----Ábrahám Károlyné, Halápi Magdolna; MM Publications
Matura Plus 2 ---H. Q. Mitchell; MM Publications

Hidden Treasure – Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga; Károli Gáspár Ref. Egyetem

9. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés

Beszédképesség

Olvasásértési készség

Írásbeli készség

Szókincs

Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédképesség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

A tanuló képes egyszerű eseménysort elmondani (pl. szabadidős program, nyaralás, vendégség) előkészített szöveg mintájára.

Rövid, 6-8 mondatos beszámolót tud tartani pl. az iskoláról, a lakóhelyről.

A képleírási feladatoknál tud különbségeket és hasonlóságokat megállapítani. Az emberek külső leírásának eszköztára folyamatosan bővül. (pl. She's got short, curly hair.)

A szövegstrukturálás alapja a feldolgozott mintaszöveg, illetve a tanári irányítás.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezés terén a tanuló részt tud venni ismerős (szöveggel előkészített) beszélgetési helyzetekben, információt cserélve a korábban tanultakon kívül pl. az iskola/tantárgyak, szabadidős tevékenységek, étkezés, öltözködés, mindennapi környezet, város/falu stb. témáiban. A példa-párbeszédeket új elemek behelyettesítésével önmagára tudja alkalmazni.

Meg tud oldani olyan egyszerű feladatokat a nyelv segítségével, mint pl. instrukcióadás és kérdés utcai útbaigazítási helyzetben (pl. *Is there a post office near here? First right, second left.*), jegyváltás, érdeklődés az előadás időpontja felől, meg tudja hívni a barátját születésnapra, moziba stb.

Ismeri a párbeszédkezdés, befejezés formuláit (*OK, see you tomorrow!*).

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

Mivel egyelőre igen kevés az önállóan megszerkesztett beszédaktus, a hangsúly változatlanul inkább a memorizált/ismételt szöveg minél pontosabb fonetikai, hangletétsébeli, ritmikai reprodukálásán van. Ez a tény biztosítja a helyes nyelvtani struktúrák és az ellenőrzötten bővülő megfelelő szókincs használatát is.

Kompenzációs stratégiák

A tanuló az órán pontosan, egyszerűbb témákban tud a tanártól segítséget kérni (pl. *How do you spell it? Can you say that again, please?*) engedélyt, beleegyezést kérni (*Can I...?*), megerősítést kérni, ellenőrizni, hogy jól értette-e a feladatot stb. (pl. *Is that right? Is it OK if I...?*)

Beszédhelyzet és társadalmi konvenciók

Ismerjen meg néhány udvarias társalgási formulát, mint pl. az udvarias kérés (*Please do/don't*), ajánlat, meghívás (*Let's..., How about...?, Would you like to...?*), beleegyezés és visszautasítás (*Yes, I'd love to.../ I'm afraid I can't*), bocsánatkérés és megbocsátás (*I'm sorry/That's all right*). Tanuljon meg néhány jókívánságot, pl. *Happy birthday, Good luck!*

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Képleírás, egyszerű képek különbségeinek megállapításával. Egyszerű történet/mese közös megalkotása a „lánc-történet” módszerével, válaszadás kérdőív vagy táblázat alapján, esetleg hallás utáni értés-feladattal előkészített kérdésekre, egyszerű interjú készítése megadott kérdések alapján (pl. kedvenc filmről, színésről, könyvről, filmről), memóriajáték, pl. szőlánc azonos témakörből vett szavak alapján, egyéb egyszerű nyelvi játékok, elemi információs szakadék-feladatok, változatlanul sok ének, mondóka, jazz chant, egyszerű vers.

Hallott szöveg értése**Követelmények:**

- megérti a tanár valamivel összetettebb utasításait és végrehajtja őket
- megérti és válaszol a hozzáintézt egyszerű kérdésekre az általa ismert témakörökben, esetleg az elmondottak ismétlését vagy az ismeretlen kifejezések magyarázatát kéri
- általános képet tud alkotni a hallott szöveg tartalmáról, bár a részleteket nem érti

Hallás utáni értés fajtái:

- listening for pleasure
- listening for specific information
- listening for gist (általános képet alkot a szöveg tartalmáról)
- listening for main ideas

Szövegtípusok:

2-3 mondattal hosszabb párbeszéd, monológ, beszélgetés rövid rádió program, történet, interjú, játékok, utasítások, ének, recept

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális vagy rövid válaszok:

- hiányzó szavak beírása a szövegbe
- hiányzó szavak beírása énekszövegbe
- tartalmi hiba keresése a hallott szövegben
- hibás állítások kiszűrése

- téves adatok kiszűrése
- szógyűjtés egyes témakörökben

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Egész mondatos válasz a kérdésekre, az elhangzottak ismétlése

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

A történet elmesélése, párbeszéd előadása, egyszerű szöveg leírása diktálás után

Lehetséges témakörök:

Nyelvtanulás, állatok, híres emberek, évszakok, hétvége, utazási előkészületek filmek, könyvek, számítógépek, kedvenc ételek, ruhavásárlás, főzés

A hallgatott szöveg normál beszédsebességű legyen, esetleges értést segítő és kontextust teremtő háttérzajok megengedettek.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal

Írástanítás:

Az íráskészség fejlesztése ezen a szinten sokrétű, hiszen a tanulóknak ügyelniük kell a helyesírásra, az írásjelek helyes alkalmazására, az írásmű céljára, olvasójára és a szövegösszefüggésre. Mindezeket szem előtt tartva lépésről lépésre tanácsos ezt a készséget fejleszteni, amiben a gondosan kiválasztott feladattípusok lesznek segítségünkre. Először lyukas szövegeket kaphatnak, majd egyszerű mondatok sorba állításával alakíthatják ki a kívánt szövegfajtát és ezt követően kérhetjük a hosszabb szövegek létrehozását.

Formai követelmények:

Ismert mondatok leírása emlékezetből, jó helyesírással,

Ismert elemekből álló, rövidszöveg leírása tollbamondás után jó helyesírással;

Szövegszerkesztés:

Jegyzetek mondatokká alakítása, szöveggé formálása kötőszavakkal, névmásokkal, és *so* kötőszó használata;

Ismerkedés a bekezdés szerkesztésének fogásaival;

Közlésformák:

Elbeszélés:

- néhány mondatból álló bekezdés írása minta után;
- rövid megadott történet strukturálása *first, next, the, after that, finally*
- kötőszavakkal,
- elkezdett történet befejezése;

Személyes írásművek:

Néhány összefüggő mondatból álló naplófeljegyzések, beszámolók készítése

Jellemzés:

Rövid bemutatkozás,

Családtagok, barátok bemutatása néhány mondatban;

Leírás:

- érdekes állatok leírása, szokásai néhány mondatban;
- ház, lakás, szoba leírása minta után;
- időjárás leírása táblázat alapján,
- „közvélemény-kutatás” grafikus ábrázolása és egyszerű értelmezése segítségével;
- bevásárlólista készítése;

Dialógus:

- egyszerű párbeszéd kiegészítése, elrendezése;
- irányított párbeszédírás;
- párbeszéd módosítása, pl. más szereplők, más színhely, stb.

Instrukciók:

Egyszerű utasítások szerkesztése minta alapján, pl. útbaigazítás, recept;

Interaktív írás:

Rövid üzenetek, képeslap írása (sajátos rövidített mondszerkesztése);

Baráti levél formai sajátosságai (címezés, elrendezés, megszólítás, levél nyitása, tartalma, elköszönés, levél zárása),

Kreatív írás:

Játékos versírás, képregény rajzolása, párbeszéd írása; mini-enciklopédia (képmagyarázat) készítése;

A szavak kiválasztása

Folyamatos az úgynevezett „alapszókincs” elsajátítása. Ezen a szinten már megkezdődik a stílusrétegek bevezetése, a szavak tartalmilag és hangulatilag nem *semlegesek*, azaz pozitív vagy negatív konnotáció, érzelmi vagy értékelő asszociációk kísérik őket.

Tematikus szókincs:

Az egyén és szűkebb környezete (család, foglalkozások, a ház, a lakás), a mindennapi élet tevékenységei, eseményei (napirend, iskola, vásárlás, étkezés, öltözködés, utazás) egyszerű szókincse. Pl. a „*Family*” témaköréhez tartozó tematikus szókincsbokor ezen a szinten kb. a következő szavakból áll, amit tetszés szerint csoportosítva, diagrammá szervezve vagy képpel rendszerezve taníthatunk: *mother, father, son, daughter, children, grandparents, aunt, uncle, mother-in-law* stb. Az iskola témaköréhez tartoznak a tantárgyak nevei, az iskolában dolgozó személyek nevei, az iskolaépület helyiségei, az iskola jellegzetes tárgyai, üdvözlések stb.

Műveleti szókincs:

Ezen a szinten pl. a szám, méret, egyszerű mennyiségek, hely, mozgás, egyszerű időviszonyok kifejezése, birtoklás, hasonlóság, külső- és belső tulajdonságok stb.

Bővítjük az angol nyelvű óratervezés szókinsét, az egyszerűbb tanári utasításokat, a tankönyvben használt nyelvtani terminusokat, a feladatok utasításokat, a tanulói segítségkérés nyelvének szókinsét.

Alak és jelentés kapcsolata

Mivel folyamatban van az angol nyelv hang- és helyesírási rendszerének megismertetése, fontos a szavak hangalakjának és írásos formájának különbségeire, a helyesírás és a kiejtés sajátosságaira felhívni a figyelmet. Kezdetől fogva lényeges a kiejtés és a helyesírás gyakoroltatása, pl. hallás utáni ismétlés, hallott és olvasott szöveg összekapcsolása, memória játék, összekevert betűkből a helyes szóalak összeállítása, hasonló hangot tartalmazó szavak csoportosítása... stb. típusú feladatok elvégzésével.

A szavak órai bemutatásakor (alak és jelentés kapcsolatának felfedeztetése) használhatunk vizuális eszközöket, fényképet, videó-felvételt, gesztusokat, utánzást, illetve a szavak magyar megfelelőjének megadását. Ahol lehet, élhetünk a szinonímia-antonímia felhasználásával is.

A rögzítés és az ismétlés módjai

Itt néhány feladattípust javasunk, amelyek mindkét célra megfelelnek. Felcímkezhethetünk képet vagy akár valódi helyszínt (lakószobát, osztálytermet) a bennük található tárgyak nevével, hasonlóképek részleteit hasonlíthatjuk össze pármunkában, képes történeteket alkothatunk egyéni, pár- vagy csoportmunkában, egyszerű memóriajátékot készíthetünk képekkel és rajtuk látható tárgyak neveivel, használhatunk képes szókárttyákat, játszhatunk szóláncot tematikus szócsoportokon belül, használhatunk feladatlapot képekkel vagy kiegészítendő szöveggel stb.

Folytatjuk az írásos rögzítés módszereinek megtanítását is. A hagyományos szótárfüzet vezetésén kívül biztathatjuk a tanulókat szókárttyák készítésére, folytatjuk a fonetikus átírás táblai használatát, már nem csak a felismertetés szándékával, készíthetünk a tanulókkal tematikus szócsoportokat a szótárfüzetbe. Mindenképpen ajánlatos, hogy időnként ellenőrizzük a szótárvezetést, amíg a tanulók meg nem szokták a pontosságot a szavak helyesírásában.

A tanuló önállósága

Ezen a szinten a tanulók önállóságát fokozatosan növeljük, bár a tanulási folyamatba kerülő szókins még inkább csak esetenként tükrözi egyéni igényeiket. Gondosan kell eljárunk a mégis felmerülő kérdések/kérések esetében, el kell döntenünk, megfelel-e az új szó a csoport szintjének (elvontság/konkrétság, konnotáció, tanulhatóság stb. kritériumai alapján.)

Ezen a szinten az önálló szótárhasználatnak még sok veszélye van (nem tud különbséget tenni egy szinonimasor tagjainak konnotációi között, nem érzékeli, hogy az adott beszédhelyzet melyik szót kívánja meg a választékból, nehezen igazodik el fő- és mellékjelentések között.), ezért az önálló szótárhasználat ilyenkor még nem biztatjuk, illetve felhívjuk a figyelmet a várható problémákra.

Fogalomkörök - Nyelvtan

A nyelvtani szerkezetek csak akkor válnak igazán használható tudássá a szövegalkotásban és a szövegértelmezésben, ha a nyelvtani szerkezeteket a jelentés és a használat összefüggésében a szöveg részeként ismerik meg a tanulók. A gyakorlásnál is nagy jelentősége van a szövegösszefüggésnek. Ennek elősegítése érdekében a nyelvtani szerkezetek felsorolásánál a jelentést is megadtuk.

Alapvető nyelvtani elemek bevezetése:

Be present singular, (statements, questions, negatives)

Personal pronouns: I, you, he, she, it, we, you, they

Definite and indefinite articles: the sky, a bird, an apple

Nouns, plurals, irregular plurals: house, houses, child, children, man, men, woman, women etc.

Demonstratives: this, that, these, those; How much is this pen?

Personal pronouns (objective case): me, you, him, her, it, us, you, them

POSSESSION

Possessive adjectives: my, your, his, her, its, our, your, their

Have – have got present tense

Possessive genitive 's

Asking about ownership

Possessive pronouns: mine, yours, his, hers, its, ours, yours, theirs

QUALITIES AND QUANTITIES

Adjectives: large, small, young, old, etc.

Making compliments

Cardinal numbers 1-20

How many..... are there?

Talk about physical and emotional states

LOCATIONS

There is/There are + prepositions of place to say where things are

TIME, TENSES

Telling the time

Present progressive tense (be +verb+-ing form): affirmative, questions, negative

Present progressive tense to talk about what's happening at the moment

Present progressive tense with future meaning

Likes and dislikes

Present simple tense for asking and giving information about professions

Present simple tense for everyday habits and lifestyle (affirmative, negative, questions)

Past simple (affirmative, negative, questions)

Going to for future intention (be+ going to + infinitive)

Future will: I'm hungry. I will make a sandwich.

MODALS, INTENTIONS

Imperatives to express instructions, commands

Prohibitions, duties

Can to express present ability

Talking about intentions

Kulturális ismeretek:***Társadalmi szokások***

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok***22. Mindennapi élet***

- *tudja*, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

23. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás

24. Emberek közötti kapcsolatok: családi / baráti kapcsolatok

Óraszám: 74 / év
2 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ember és társadalom	10 óra
2.	Személyes vonatkozások, család	12 óra
3.	Környezetünk, házunk, lakásunk	10 óra
4.	Életmód	10 óra
5.	Szabadidő, művelődés, szórakozás	10 óra
6.	Az iskola	10 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyag	12 óra
Össz. óra		74 óra

Ember és társadalom (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulskompetenciák: Esztétkai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Matematikai kompetencia Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Hon- és népismeret A tanulás tanítása	a különböző földrészek országai, a különböző földrészek állatai, égtájak, híres emberek, emberek és állatok, emberek, állatok külső / belső jellemzése, azonosítás kifejezése, jövő idejű tervek, megengedés és tiltás, helyszínen történő döntés eredményének jövőre vonatkozó jóslatoknak a kifejezése, múlt idejű események elmondása, preferenciák kifejezése	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, rövid olvasott szöveg párosítása képekkel, rövid párbeszéd eljátszása, éneklés, projekt készítése, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján, Magyarország kikeresése Európa térképén, magyar zászló készítése, rövid prezentáció készítése, Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka	– Földrajz: térképolvasás, tájékozódás iránytű segítségével – Ének-zene: Különböző népek hangszerei – Rajz: különböző országok képzőművészeti alkotásai – Technika: kiemelkedő, izgalmas teljesítmények (űrhajózás, távközlés, orvostudomány, lélektan stb. területén) – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata

Személyes vonatkozások, család (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása	családtagok bemutatása, megnevezése, családi viszonyok, kapcsolatok megnevezése, fontos események, ünnepek dátumai, hónapok, évszakok megnevezése, foglalkozások, munkahelyek, legjobb barát jellemvonása, a körülöttünk lévő tárgyak, ruhadarabok megnevezése, dátumokkal kapcsolatos információ csere, a beszéd pillanatában folyó cselekvések, valamint a szokásos tevékenységek közötti különbségek kifejezése, indoklás, az időjárás megvitatása	képleírás, családi fotók, fotóalbumok bemutatása hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, rövid olvasott szöveg párosítása képekkel, a család bemutatása saját rajz alapján, események rövid leírása vizuális segédeszközök felhasználásával, rövid párbeszéd eljátszása csoportban, párban, éneklés, naptárkészítés, az összekevert hónapok neveinek sorrendbe állítása, projektmunka, rövid e-mail írása, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	– Magyar nyelv és irodalom – Életvitel – Ének-zene: híres keresztény énekesek – Testnevelés: híres keresztény sportolók

Környezetünk, házunk, lakásunk (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség	Szűkebb környezetünk bemutatása: az otthon. Otthoni teendők. Tágabb környezetünk: falu, város, ország; a lakóhely bemutatása; idegenvezetés.	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, hallás utáni rajzolás, dal szövegének éneklése közbeni képekkel való	– Földrajz – Életvitel – Hittan: A lakóhely részlete:

Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása	házunk, lakásunk helyiségeinek megnevezése, használati tárgyaink, bútoraink megnevezése, a ház körüli állatok és növények megnevezése, költözködés, a szomszédságunkban lévő épületek megnevezése, szórakozásra alkalmas helyszínek, lakóhelyünk látványosságainak bemutatása	azonosítása, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése helyhatározói viszonyzókkal képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű kérdőív kitöltése a kitöltött kérdőív alapján párbeszéd eljátszása párban, éneklés, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	a templom, a templom berendezésének megnevezése, természeti jelenségek: Az eső. A szivárvány. A szél. – Ének-zene – Rajz

Életmód (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédképesség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat	étkezési szokások, egészséges étrend, helyes és helytelen táplálkozás különböző étel- és italfajták megnevezése, preferenciák kifejezése, étkezési illemszabályok, udvarias kínálás, kínálás elfogadása, visszautasítása,	Hallott- és olvasott szöveg értése alapján azonosítás, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése a melléknevek megfelelő alakjaival képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján rövid, egyszerű kérdőív kitöltése párban, a kitöltött kérdőív alapján párbeszéd eljátszása párban,	– Életvitel és gyakorlati ismeretek – Hittan: a Bibliában található ételek megnevezése, keresztény ünnepekörök, ünnepek megnevezése, ünnepi ételeink, étkezés előtti és utáni

Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség A tanulás tanítása Gazdasági nevelés	ételrendelés,	egyszerű étlap készítése, éneklés, nyelvi játék csoportban, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	ima (ének formájában is) – Ének-zene – Földrajz – Testnevelés

Szabadidő, művelődés, szórakozás (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat	iskola utáni tevékenységek, zenehallgatás, zenei stílusok, hangszerek, napi program, szabadidős tevékenységek, véleménynyilvánítás, preferenciák	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, megfelelő mondat kiválasztása, mondat kiegészítés, csoportjáték képek alapján, bingo, igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján	– Vizuális kultúra – Ének-zene – Környezetismeret – Rajz

Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség	kifejezése, információ csere,	rövid, egyszerű szituáció eljátszása megadott szövegek felhasználásával, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	

Az iskola (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia Digitális kompetencia	tantárgyak, órarend, napirend megnevezése, az osztályteremben található tárgyak megnevezése, a közvetlen környezetünkben lévő iskolai használati tárgyak megnevezése, iskolai köszönés-formák,	hallás utáni azonosítás, hallás utáni ismétlés, kérdés-felelet képek alapján párban, mondatok kiegészítése képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek alapján (egyéni munka), igaz / hamis állítások képek és hallott szöveg alapján éneklés, nyelvi játék csoportban, a diák CD-ROM otthoni használatával a kiejtés gyakorlása	– Magyar nyelv és irodalom – Vizuális kultúra – Hittan

A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Hon- és népismeret		szavak másolása, szavak írása diktálás alapján	
Egyéb kiegészítő anyag (7. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 9.. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédkésztség, beszédértést és íráskészséget mérő feladatokat legalább 30%-ban, a nyelvhelyességet 20%-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

10. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Ez a szint fontos lépéssel viszi előre a nyelvtanulót az önálló nyelvhasználat útján. Változatlanul nagyon lényeges a tanári irányítás, de már több nyelvi eszköz áll rendelkezésre a kreatív beszédfeladatok megoldására, a memorizált nyelvi anyag önálló alkalmazásaira.

Önállóan létrehozott szövegek

Előkészítés után, segédeszköz felhasználásával (pl. képsor, vázlat, kigyűjtött szókincs a táblán, közösen elkészített jegyzet) 8-10 mondatos beszámolót tud tartani ismert témából (pl. országrész, a lakóhely környezetének bemutatása, állatok életmódja stb.)

Képes egyszerű folyamatok elmondására (pl. ételkészítés instrukciói).

A képleírás gyakorlásakor az előző szintek eszköztárát bővítjük ki az összehasonlítás, egyszerű véleménynyilvánítás kifejezéseivel.

Kezdjük meg a történetelmondás, a folyamatleírás és a képleírás struktúráinak tudatosítását, pl. a képleírás egymondatos bevezetése, térbeli vagy fontossági logika szerinti haladás, lezárás rövid véleménynyilvánítással, vagy történés/folyamat egyszerű időbeli strukturálása (First... then... finally stb.)

Beszélőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezés terén bővül azoknak a kommunikációs helyzeteknek a száma, amelyekben a tanulók beszélgetést kezdeményezhetnek és folytathatnak le, még mindig szem előtt tartva a memorizált szövegeket, de esetenként már fokozódó önállósággal. (pl. a családi élet, a házimunka az

ünnepek, a városi és a vidéki élet összehasonlítása, ételkészítés, evés-ivás.) Részt tudnak venni irányított csoportmegbeszélésben (pl. kérdőívvel/rövid közvélemény-kutatással előkészített megbeszélés szabadidős szokásokról, étkezési szokásokról stb.)

Meg tudnak oldani feladatokat, mint pl. elmondják panaszukat az orvosnál, utazáskor jegyet tudnak váltani, érdeklődni tudnak a vonat stb. indulási idejéről, csatlakozásról stb.

Szállodában szállást tudnak foglalni.

Bővülnek a beszédszándékok: a tanulók tudnak szándékokról, jövőbeli tervekről beszélni, véleményt nyilvánítani összehasonlítás alapján, előnyöket, hátrányokat felsorakoztatni az egyszerű információkérésen-adáson túl.

Rövid párbeszédekben önállóan is tudják alkalmazni a beszélgetéskezdés és befejezés legegyszerűbb strukturális eljárásait. Ismerik a szó egyszerű átadása/átvétele eszközeit (pl. I think... What do you think?) Gyakorolják azt, hogy párbeszéd közben ki tudják fejezni a partner iránti figyelmet. (Visszakérdezés pl.)

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

A tanuló már többször próbálkozik az önálló nyelvhasználattal, fordítsunk tehát fokozott gondot arra, hogy a tanult mintákat az önállóan kezdeményezett beszédaktusokban is próbálja követni. Ezen a szinten még elfogadható, ha a kiejtés többször javításra szorul, az anyanyelv, hangképzési, intonációs mintái még érződnek, sok a bizonytalanság a szóválasztás és a nyelvtani struktúrák alkalmazása területén. Ezért változatlanul igen nagy a szerepe a memorizálásnak és a mintaszövegek hallgatásának/reprodukálásának. Különösen nehéz feladat a folyamatos, kötött beszéd (linked speech) kialakítása, de folyamatosan haladnunk kell ebben az irányban.

Kompenzációs stratégiák

A korábban tanult eljárások segítségével (segítségkérés, ismétlés, betűzés kérése) fokozatosan megkezdhetjük a körülírás módszerének kifejlesztését, eleinte rokon- és ellentétes értelmű szavak felhasználásával.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

Megtanulják véleményeiket, érzéseiket, tetszésüket, nemtetszésüket udvarias formában kinyilvánítani: pl. As I see it..., If you ask me..., I prefer... stb.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Előkészített, segédanyaggal támogatott folyamatelmondás, történet elmondás, képleírás. Csoport-közvéleménykutatás eredményének néhány mondatos összefoglalása. Írásos anyag, pl. TV-műsor, programfüzet alapján szabadidős program tervezése és megbeszélése. Információs szakadékkérdések információk kártyák vagy a tankönyv feladatainak alapján. Előkészített szerepjáték az ismert kommunikációs helyzetekben. A reagáló képesség fejlesztése nyitott dialógusok gyakorlásával. Változatlanul igen jó hasznát vesszük a kérdéssorral, kérdőívvel, listával előkészített interjúknak párbeszédnek is.

Hallás utáni értés

Ezen a szinten már nagyobb önbizalommal kezd hozzá a tanuló a szöveghallgatáshoz és begyakorolja az eddig tanultakat.

Követelmények:

- megérti és válaszol rövid utasításokra, üzenetekre és párbeszédre egyszerű mondatokkal
- megkülönbözteti a fontos részeket a rövid utasításokban, üzenetekben, párbeszédekben
- több beszélő esetén megérti a beszélgetés lényegét, (ha néhány részt nem ért, ismétlést kér vagy a mondanivaló átfogalmazását)

Hallás utáni értés fajtái:

listening for specific information
listening for main ideas
listening for gist
listening for pleasure

Szövegtípusok:

8-10 mondatos párbeszéd, beszélgetés, történet, monológ, leírás, rádióműsor, ének, vers, kérdőív, utasítások

Hozzárendelt feladatok:

- *Nonverbális vagy rövid válaszok:*
- útvonal berajzolása a térképen
- kép rajzolása szöveg alapján
- rajz módosítása szöveg alapján
- tornagyakorlatok végrehajtása
- szavak kikeresése írott listáról
- szöveg sorrendbeállítása
- *Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:*
- telefonüzenet leírása
- egész mondatos válasz a kérdésekre

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Jegyzetkészítés, kérdőívkészítés, életrajzkészítés

Lehetséges témakörök:

Életstílusok, iskolai szabályzat, a természet világa, sport, közlekedési eszközök, híres emberek, ünnepek, szállásfoglalás
A hallgatott szöveg normál beszédsebességű legyen, a beszédhelyzetekre jellemző háttérzaj megengedett. A szöveg ne tartalmazzon a hallgató számára ismeretlen dolgokra utalásokat. A tanuló észreveszi a témaváltást, ha a témák ismertek a számára.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal, a lényeg, vagy apró részletek kiemelésére.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

2-3 bekezdésből álló rövid szöveg alkotása címszavak/vázlat/minta/kérdések alapján,

Mondatszerkesztés:

Egyszerű mondatok bővítése időhatározói és helyhatározói mellékmondatokkal; logikai és nyelvtani kötőszavak biztonságosabb használata;

Közlésformák:

Elbeszélés:

- események leírása kronológiai sorrendben
- történetírás képek alapján;
- cikkírás pl. interjú alapján;

Személyes írásművek:

Személyes feljegyzések készítése véleményalkotással;

Leírás:

- ünnepek, népszokások pl. karácsony egyszerű leírása minta alapján,
- emberek belső jellemzése megadott felsorolásból választható melléknevekkel, egyszerű szokásaikkal;
- horoszkópkészítés segítségével,
- település leírása, turisztikai ismertető szerkesztése minta alapján illusztrációkkal;
- programajánlat készítése megadott választási lehetőségekkel, plakátkészítés.

Instrukciók, szabályok:

Ideális iskolai házirend készítése kérdőív alapján,

Közlekedési információs anyag készítése minta alapján;

Interaktív írás:

Meghívó készítése, válasz a meghívásra;

Köszönőlevél írása;

Kreatív írás:

Elbeszélés írása különböző műfajokban (sci-fi, romantikus, kalandos stb.) képregény készítése;

A szavak kiválasztása

Folytatódik az úgynevezett „alapszókinsz” elsajátítása. Ezen a szinten folytatódik a stílusrétegek bevezetése, bővítése, a szavak tartalmilag és hangulatilag nem *semlegesek*, azaz pozitív vagy negatív konnotáció, érzelmi vagy értékelő asszociációk kísérik őket.

Tematikus szókinsz:

Az egyén és környezete (testrészek, belső tulajdonságok, érzések, öltözködés, lakóhely), a mindennapi élet tevékenységei, eseményei (napirend, iskola, szórakozás, utazás) egyszerű szókinsze. Pl. az „*Entertainment*” témaköréhez tartozó tematikus szókinszbokor ezen a szinten kb. a következő szavakból áll, amit tetszés szerint csoportosítva, diagrammá szervezve vagy képpel rendszerezve taníthatunk: cartoon, drama, quiz / show, reality show, soap opera, sports programme, the news, weather forecast, wildlife documentary ... stb. Az életmód témaköréhez tartoznak a betegségek, tünetek nevei, a testmozgással kapcsolatos tevékenységek nevei ... stb. Már megjelennek a tudomány és technika egyszerűbb szavai.

Műveleti szókinsz:

Ezen a szinten pl. a szám, méret, mennyiségek, hely, mozgás, időviszonyok kifejezése, birtoklás, hasonlóság, külső- és belső tulajdonságok stb. Bővítjük az angol nyelvű óratervezés szókinszét, az egyszerűbb tanári utasításokat, a tankönyvben használt nyelvtani terminusokat, a feladatok utasításokat, a tanulói segítségkérés nyelvének szókinszét.

Alak és jelentés kapcsolata

Mivel folyamatban van az angol nyelv hang- és helyesírási rendszerének megismertetése, fontos a szavak hangalakjának és írásos formájának különbségeire, a helyesírás és a kiejtés sajátosságaira felhívni a figyelmet. Kezdetől fogva lényeges a kiejtés és a helyesírás gyakoroltatása, pl. hallás utáni ismétlés, hallott és olvasott szöveg összekapcsolása, memória játék, összekevert betűkből a helyes szóalak összeállítása, hasonló hangot tartalmazó szavak csoportosítása... stb. típusú feladatok elvégzésével.

A szavak órai bemutatásakor (alak és jelentés kapcsolatának felfedeztetése) használhatunk vizuális eszközöket, fényképet, videó-felvételt, gesztusokat, utánpótlást, illetve a szavak magyar megfelelőjének megadását. Ahol lehet, élhetünk a szinonímia-antonímia felhasználásával is.

A rögzítés és az ismétlés módjai

Itt néhány feladattípust javasolunk, amelyek mindkét célra megfelelnek. Felcímkézhetünk képet vagy akár valódi helyszínt (lakószobát, osztálytermet) a bennük található tárgyak nevével, hasonlóképek részleteit hasonlíthatjuk össze pármunkában, képes történeteket alkothatunk egyéni, pár- vagy csoportmunkában, egyszerű memóriajátékot készíthetünk képekkel és rajtuk látható tárgyak neveivel, használhatunk képes szókárttyákat, játszhatunk szóláncot tematikus szócsoportokon belül, használhatunk feladatlapot képekkel vagy kiegészítendő szöveggel stb.

Folytatjuk az írásos rögzítés módszereinek megtanítását is. A hagyományos szótárfüzet vezetésén kívül biztathatjuk a tanulókat szókárttyák készítésére, folytatjuk a fonetikus átírás táblai használatát, már nem csak a felismertetés szándékával, készíthetünk a tanulókkal tematikus szócsoportokat a szótárfüzetbe. Mindenképpen ajánlatos, hogy időnként ellenőrizzük a szótárvezetést, amíg a tanulók meg nem szokták a pontosságot a szavak helyesírásában.

A tanuló önállósága

Ezen a szinten a tanulók önállóságát fokozatosan növeljük, bár a tanulási folyamatba kerülő szókincs még inkább csak esetenként tükrözi egyéni igényeiket. Gondosan kell eljárunk a mégis felmerülő kérdések/kérések esetében, el kell döntenünk, megfelel-e az új szó a csoport szintjének (elvontság/konkrétság, konnotáció, tanulhatóság stb. kritériumai alapján.)

Ezen a szinten már elkezdhetjük az önálló szótárhasználat bevezetését.

Fogalomkörök - Nyelvtan

A nyelvtani szerkezetek csak akkor válnak igazán használható tudássá a szövegalkotásban és a szövegértelmezésben, ha a nyelvtani szerkezeteket a jelentés és a használat összefüggésében a szöveg részeként ismerik meg a tanulók. A gyakorlásnál is nagy jelentősége van a szövegösszefüggésnek. Ennek elősegítése érdekében a nyelvtani szerkezetek felsorolásánál a jelentést is megadtuk.

Alapvető nyelvtani elemek :**TENSES**

Past continuous tense and past simple (**was/were** + verb+-**ing**) to relate past events to their circumstances

Past continuous tense and past simple to talk about consequences of past events

Present continuous tense to talk about future arrangements

Past simple tense and **before /after / while** to express sequence of events

Contrasting present simple and present continuous tenses

Present perfect tense, recent past actions and their present result

Present perfect tense to talk about experiences

Combining the present perfect tense and the simple past to talk about details or experience

Present perfect simple or continuous to talk about duration

The adverb **ago** and simple past tense

Present perfect with present time words

Adverbs: just, ever, never, already, yet and present perfect tense to talk about re activities

MODALS, INTENTIONS

Modal **will** for predictions

Modal **will** to express decision

Talking about preferences

Want + object + infinitive to express intentions

SENTENCE STRUCTURES, WORD ORDER

Defining relative clauses introduced by **that** or **who**

Indefinite pronoun + infinitive

Subject, object, indirect object

Asking about the subject

Asking about the direct object

Asking about the indirect object

Infinitive for purpose

Checking information with tag questions

COMPARISONS

Comparing what people do

Adverbs of manner

Comparison of adverbs

Comparing quantities: more, most, few, fewer, fewest, little, less, least

Superlative adjectives used with the present perfect tense to talk about experience

LOCATIONS

Asking for and giving street directions

Talking about locations of the parts related to the whole: at the front/at the back/at the top/at the bottom/at the side/at the end/at the corner/in the middle...of the house

Talking about locations in pictures: in the foreground, in the background, on the right, on the left, at the top, at the bottom, in the middle, in the top right-hand corner, etc.

Kulturális ismeretek:**Társadalmi szokások**

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok

25. Mindennapi élet

- *tudja*, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

26. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás, a különböző munkahely berendezései, a vidéki / városi élet különbözőségei

27. Emberek közötti kapcsolatok

családi / baráti kapcsolatok, ismerősök, idegenek, munkahelyi

Óraszám: 74 / év
2/ hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Életmód	11 óra
2.	Személyes vonatkozások, a család otthona	11 óra
3.	Városi életforma	10 óra
4.	Tudomány és technika	10 óra
5.	Szabadidő, utazás	10 óra
6.	Televízió, színház, film	10 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyag	12 óra
Össz. óra		74 óra

Életmód (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Matematikai kompetencia Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása	balesetek, testrészeink, érzéseink, öltözködési szokások, vásárlási és fizetési formák, eszközök, számítógépen végezhető egyszerűbb tevékenységek	múltbeli szokások, cselekvések, történések, szituációk megvitatása, indoklás, véleménynyilvánítás, egyszerű érvelés valami mellett / ellen, információkérés / adás, tiltás, szükségesség meglétének vagy hiányának kifejezése, Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka, projektmunka	– Matematika: fizetési eszközök, árak, visszajáró összeg kiszámítása – Rajz: harmonizáló színek – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata

Személyes vonatkozások, családi otthon (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret A tanulás tanítása	napirend, szabadidős tevékenységek, hobbik, háztartási eszközök, bútorzat, belső tulajdonságokat leíró melléknevek, külső megjelenés,	szokásos, rendszeresen ismétlődő cselekvések megvitatása, véleménycsere a szabadidős tevékenységekről, külső megjelenésről, személyiségi jegyekről és preferenciákról, jellemzés készítése, folyamatban lévő és általános cselekvések megkülönböztetése, birtoklás kifejezése, Munkaformák: egyéni-, pár- és csoportmunka,	– Életvitel és gyakorlati ismeretek

Városi életforma (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	városi helyszínek megnevezése, környezetünk tisztántartása, közlekedési eszközök, jellegzetes épületek,	a városban használt jelek és közlekedési táblák felismerése, útbaigazítás kérése / adása, engedélykérés, engedély megtagadása / adása, látnivalók bemutatása, javaslatok, udvarias kérések megfogalmazása,	– Ének-zene: Várossal kapcsolatos zeneművek, dalok,

Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Matematikai kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Hon- és népismeret		ajánlatok megfogalmazása, elfogadása, visszautasítása, jelen és jövő idejű lehetőségek megfogalmazása, tájékozódás térkép segítségével, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Földrajz: Híres magyar városok – Rajz: térhatások

Tudomány és technika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia	a körülöttünk lévő természet, bolygók és azok működése, természeti jelenségek, úrkutatás,	az általános igazságok megvitatása, feltételezések megfogalmazása, egyszerű kísérletek leírása és a kísérleti eredmények összegzése, jövő idejű tervek, helyszíni döntések, ajánlatok és ígérek megfogalmazása, utalás eredményekre és feltevésekre, meghívás elfogadása és visszautasítása, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Fizika – Kémia – Földrajz – Egyetemes ismeretek

A kiemelt fejlesztési feladatok Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés			

Természet, utazás, veszélyek (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire	kalandtúrák, nyaralás, sátorozás, elsősegélynyújtás, szabadtéri sportok, vadon élő állatok, veszélyeztetett állatok, veszélyes foglalkozások,	múltbeli megtapasztalás kifejezése, a múlt és jelen összekötése, írásbeli és szóbeli beszámoló készítése múltbeli eseményekről, társalgás különböző foglalkozásokról, a vadonélő állatok helyzetének megvitatása,	– Ember a természetben – Ének-zene – Biológia – Földrajz

Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség Hon- és népismeret			

Televízió, színház, film (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret A tanulás tanítása Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	tantárgyak, órarend, napirend megnevezése, az osztályteremben található tárgyak megnevezése, a közvetlen környezetünkben lévő iskolai használati tárgyak megnevezése, iskolai köszönés-formák,	preferenciák kifejezése, közös élmények keresése, egyetértés / egyet nem értés kifejezése, véleménycsere filmekről, televízió programokról, zeneművekről, véleménynyilvánítás,	– Magyar irodalom – Történelem – Rajz- és műelemzés – Médiaismeret
Egyéb- kiegészítő anyag (7. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden szólni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 10. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédképesség, beszédértést és írásképességet mérő feladatokat legalább 30%-ban, a nyelvhelyességet 20%-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

11. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés

Beszédképesség

Olvasásértési készség

Írásbeli készség

Szókincs

Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédképesség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

Az előző szinten bevezetett beszámolóértés témái bővülnek és a terjedelem is lehet valamivel hosszabb, 10-15 mondatnyi. A tanulók beszélni tudnak pl. a lakóhely, a főváros nevezetességeiről. Egy-egy célnyelvi város egyszerű, képekkel vagy videóval segített bemutatása is sorra kerülhet.

Tudnak rövid történetet elmondani, pl. olvasott szöveg tartalmi összefoglalásaként, élménybeszámolót tartani pl. nyaralásról, utazásról.

Le tudnak írni pl. városrészeket, épületeket egyszerű eszközökkel. Az emberek leírásánál a belső tulajdonságokat is jellemezni tudják.

Ezen a szinten folytathatjuk a szövegstrukturálás eszközeinek tudatosítását, amit már az előző szinten megkezdtünk. A tanári irányítás főleg ezen a területen, illetve a szükséges szókincs megtanításán érvényesül, egyébként igyekszünk a tanulókat arra bátorítani, hogy egyre kreatívabban használják fel a megismert szövegek alapján tanultakat.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezés területén a tanulók beszélgetést tudnak kezdeményezni és válaszolnak általuk ismert beszédhelyzetekben, előkészítés alapján, az eddig tanultakon kívül pl. hazai és külföldi utazások, szokások, a diéta, az egészség stb. témaköreiben. Részt tudnak venni előkészített és irányított csoportos megbeszélésben is (pl. szövegfeldolgozás vagy hallás utáni értés-feladat alapján, esetleg közvélemény-kutatás vagy ismert kérdésekre való válaszadás formájában).

Meg tudnak oldani olyan mindennapi feladatokat, mint pl. telefonbeszélgetés lebonyolítása, repülőtéri teendők (útlevélvizsgálat, vámvizsgálat) lebonyolítása, útbaigazítás közlekedési helyzetben, érdeklődés szállás után, szobafoglalás stb.

A beszédszándékok köre a magyarázatadással bővül, a tanulók képesek ok-okozati összefüggések kifejezésére.

A beszélgetésstruktúra további elemeit kezdik el használni, pl. az egyetértés-egyet nem értés udvarias kifejezésére, a vitatkozás, megbeszélés nyelvének eszközeit.

Fonetikai, lexikai és strukturális pontosság

A tanulók igyekezzenek az egyes hangok, szavak minél pontosabb kiejtésétől a mondatintonáció, a folyamatos beszéd felé haladni. Ezen a szinten még gyakori az elakadás, habozás, a megfelelő szó vagy struktúra keresése, de a mindennapi, ismert beszédhelyzetekben a tanulók egyre nagyobb biztonsággal használják a témakörök alapszókincsét és az egyszerű nyelvtani szerkezeteket önálló szövegalkotási kísérleteikben is.

Kompenzációs stratégiák

Az órán előforduló problémákat meg tudják fogalmazni, jelezni tudják a tanárnak /a beszélgetőpartnereknek, pl. *I'm afraid I haven't done my homework. We haven't finished yet. Could you speak louder, please? I was absent last week.*

Fejlesszük tovább a körülírás/definícióadás eszköztárát is, pl. nyelvi játékok, otthoni feladatok használatával is, és ezen a szinten már feltétlenül érdemes bevezetni az egy nyelvű szótár használatát az órai, irányított munkában.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

A tanulók megismerik a segítség felajánlásának, elfogadásának vagy visszautasításának nyelvi eszközeit, pl. *Let me get it for you... Shall I... Would you like me to..., ill. That's very kind of you, thanks... Thanks a lot./no, it's all right, thank you.*

Ismerkednek a véleménynyilvánítás, a vita nyelvének elemeivel, egyetértés / ellentmondás udvarias kifejezésével is.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Folyamatosan használjuk a korábbi szinteken már bevezetett technikákat, pl. pármunka megadott kérdések alapján, interjúkészítés, közvélemény-kutatás és az eredmény összefoglalása, információs szakadék-feladatok információs kártyák alkalmazásával, szerepjáték előkészített helyzetekben, csoportos megbeszélés előkészített téma és kérdések alapján, pl. video megtekintése és feldolgozása vagy olvasott, esetleg hallgatott szöveg feldolgozása után, dialógusépítés folyamatra felhasználásával.

Hallott szöveg értése

Követelmények:

- megérti tanára egyszerű magyarázatát a tananyaggal kapcsolatosan
- megérti az egyes szavak szemantizációját idegen nyelven
- megérti az előző szintnél bonyolultabb kérdéseket és válaszol rájuk
- magyarázatot kér, amennyiben nem érti a beszélgetés részleteit

Hallás utáni értés fajtái:

Lásd az előző szinteken

Szövegtípusok:

Párbeszéd, monológ, történet, beszélgetés, hírek, ének

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális, vagy rövid válaszok:

- kulcsszavak keresése a szövegben
- open-dialogue (mit mond a másik)

Hosszú válaszok a hallott szöveg alapján

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Párbeszédírás a monológ alapján, párbeszéd előadása vagy leírása, ismertető szöveg szülővárosáról

Lehetséges témakörök:

Egészséges életmód, hobbi, áruház, iskolai élet, egy város bemutatása,

A hallott szöveg tartalmazzon minden olyan információt, mely a megértéshez szükséges, de lehet benne több személyes, birtokos és mutató névmás.

Olvasott szöveg értése:

Legyen képes a rövid utasítások megértésére, szöveg képekhez való hozzárendelésére, lyukas szöveg kiegészítésére megadott szavakkal, a lényeg, vagy apró részletek kiemelésére.

Írástanítás:**Szövegszerkesztés:**

Címadás, a jó cím sajátosságainak ismerete (utal a lényegre, felkelti az érdeklődést stb.)

A tartalom alcímek alá rendezése;

Ki? Mit? Mikor? Miért? Hogyan? Kérdésekre való válasszal bővíteni az egyszerű eseménysort.

Mondatszerkesztés:

Többlemellékező információ vonatkozó mellékmondatokkal,

Adott rövid (6-8 mondat) szöveg (újságcikk) bővítése megadott többlemellékező információval; az eddig tanult kötőszavak biztonságosabb használata;

Formai követelmények:

Bekezdések esztétikus elrendezése, illusztrációk beillesztése,

Stílus, hangnem:

Beszédszándékok egyszerű kifejezése az írásban;

stílusárnyalatok felismerése pl. különböző stílusárnyalatú szövegek osztályozása (hivatalos, baráti, közvetlen, stb.)

Közlésformák:

Elbeszélés, leírás:

Elbeszélés és leírás ötvözése (történet és háttér) irányított formában;

Személyes írásművek:

Személyes visszaemlékezés;

Tanácsadás, rábeszélés:

Személyes probléma leírása, érzések, attitűd kifejezések, segítségkérés – tanácsadás irányított levélváltás formájában (Okos Kata postája, agony column);

Csoportosítás, osztályozás:

Dolgok (pl. az állatvilág, sportok) osztályozása, ágrajz készítése, definíciók (szükséges és elégséges feltétel), hasonlóságok, különbségek;

Hasonlítás:

tervek készítése vázlatosan pl. útiterv (szórólap, brosúra)
előnyök, hátrányok összehasonlítása, pl. utazási módok
használati szabályok irányított megfogalmazása pl. szabadidőközpont
tervezése, helységek címkézése, tevékenységek leírása, házirend készítése;

Interaktív írás:

hivatalos levél elveszett tárgyak ügyében (levél formai ismérvei: címzés, megszólítás, tények ismertetése, leírás, kérés előadása, köszönet, elköszönés, zárás)

Új műfajok: riport, cikk, nyílt levél, tranzakciós (ügyintéző) levél

Kreatív írás: mese, novella

A szavak kiválasztása

Ezen a szinten kibővítjük a korábban megtanult alapszókincset. Több teret engedünk a stílust, hangnemet megkülönböztető szinonimarendszernek és a konnotációval árnyalt szavaknak. Fontos, hogy minden esetben megbeszéljük tanítványainkkal a szavakhoz társuló pozitív vagy negatív asszociációkat. Még nem célunk a stílusrétegek rendszerező tanítása.

Tematikus szókincs: az ember tágabb környezete (az ország, a célnyelvi ország, szokások, intézmények, környezetvédelem, az egészséges életmód, táplálkozás, sport, az iskolatípusok, a pályaválasztás, munka, a szabadidő, szórakozás, kultúra, technika kérdései. pl. az egészség-betegség témakör tematikus szókincsbokrai lehetnek a testrészek, a test belső részei, a hozzájuk kapcsolódó lehetséges panaszok, betegségek neve, a tünetek leírásának szókincse, az orvosi eljárások, gyógymódok neve, az egészségügy intézményeinek nevei stb. pl. a tünetek leírására ezen a szinten használhatjuk a következő szócsoporthat: *symptom*., *fever*, *temperature*, *sore*, *swelling*, *cough*, *pain*, *bruise*, *spasm*, *ache* stb.

Műveleti szókincs: pl. a gondolkodás, szándék, akarat, emberi viszonyok, ok és okozat, szabályosság, ismétlődés, időviszonyok, feltétel, ellentét, fokozat, intenzitás, az idő múlása, kötelezettség, szükségesség, anyagmegnevezés szókincse stb. Bővül az órai metanyelv eszköztára, mivel fokozatosan haladunk az angol nyelvű óravezetés felé. Fontos új vonása a szókincstanításnak, hogy az újonnan belépő szavak jelentését egyre inkább a komponensanalízis (körülírás, definíció) segítségével határozzuk meg.

Alak és jelentés kapcsolata

Az előző szinten felsoroltak mellett élhetünk a definíció eszközével. Előtérbe kerülnek olyan technikák, mint a szó jelentésének kikövetkeztetése a szöveggörnyezetből. Növekvő tudatossággal használják fel a tanulók a szóképzési, szóösszetételi eljárásokról szerzett ismereteiket a szó jelentésének megközelítéséhez.

Esetenként találkozunk a homonímia és poliszmia (azonos alakúság és több jelentésű szavak) problémáival, de még nem ezeken van a hangsúly a szókincs tanításában.

Változatlanul fontos a szavak hangalakjának és írásképeinek együttes tanulása, a hangképzés és a helyesírás következetes gyakorlása.

A szókincs szervezésének lehetőségei

Jelentéskapcsolatok: készíthetünk tematikus szótérképeket, kihasználhatjuk a szinonímia-antonímia lehetőségeit, sok alkalmunk van a jelentéshierarchia, alá-fölérendeltségi viszonyok felhasználására és szódefiniálásban.

Morfológiai kapcsolatok: megkezdhetjük a figyelem felhívását a szóképzés és szóösszetétel törvényszerűségeire, szervezett, csoportosított formában bemutatva néhány hasonló eljárással létrehozott szót. Nagyobb számban találkoznak a tanulók többszavas igékkel, ezeket is tárgyalhatjuk összefoglaló csoportosítás formájában, pl. az ige vagy a határozószó szerint.

Megjelennek a tanulók által megismert szövegekből az idiómák.

Mindkét nyelvi jelenséggel kapcsolatban azonban tanácsos óvatosságra intenünk tanítványainkat. A többszavas igék, de különösen az idiómák általában stilisztikailag erősen meghatározott elemei a nyelvnek, ezért, amíg a tanulók kevés biztonságra tettek szert a stílusrétegek nyelvi kifejezőeszközeinek használatában, az idiomatikus nyelvhasználat sok félreértést okoz, és a beszélő szándéka ellenére humoros helyzet forrása lehet.

Kollokáció: ezen a szinten egyre több kollokációs szabályt kell tanítványainkban tudatosítanunk, pl. a *make* és a *do*, a Gerund és az Infinitive problémái, vagy az igevonzatok esetei.

A rögzítés és az ismétlés módjai:

képek, pl. képes szótár, fotó-szótár használata a szókincs tematikus összefoglalásához. Feladatlapok használata, pl. szó és rajz párba állítása, hiányzó szavak mondatba illesztése, keresztretjtvények megoldása, megadott szótó alapján a megfelelő képzett szó mondatba illesztése, szódiagramok készítése, könnyen összetéveszthető szavak elkülönítése mondatba illesztéssel (pl. *economic/economical*), szótérképek, hálózatok önálló elkészítése vagy kiegészítése, szócsaládok tanulmányozása pl. kontextusban, mondatok összehasonlításával, kollokációs szabályok gyakorlása mondatalkotással, csoportosítással stb.

Az írásos rögzítés területén a fonetikus átírás következetes használatáig juthatunk el a felismerés vagy akár az önálló alkalmazás szintjén. Részletesebben foglalkozhatunk a homofónok problémáival (pl. *here/hear*), amelyek sokszor problémát okoznak a tanulóknak. Újabb lépésekben segíthetjük a tanulókat abban, hogy kidolgozzák a szavak írásos rögzítésének egyéni módszereit (pl. szókétyák, példamondatok, definíciók tematikus gyűjtése stb.)

A tanulók önállósága:

Ezen a szinten már sokszor előfordul, hogy a tanuló jelentkezik az új szó megtanulásának igényével. Pl. önálló fogalmazás készítésekor szeretné megtudni egy-egy szó angol megfelelőjét. Ilyen esetekből kiindulva segíthetjük a tanulókat az önálló szótárhasználatban, felhívjuk a figyelmet a kétnyelvű szótárak sajátos problémáira, illetve bátorítjuk az egynyelvű diák szótárak használatában.

Ezen a szinten szokott leginkább gondot okozni, hogy a tanuló, mivel a stílusrétegek megválasztásához még nincs elegendő ismerete, a beszédhelyzetnek nem megfelelő szót/jelentést emeli ki a szótár szócikkéből. Ezért lényeges, hogy a szótárhasználatot is tanítsuk, akár közös órai feladatok formájában is.

Fogalomkörök - Nyelvtan

Ebben az életszakaszokban, amikor a gyerekek készsége az elvont gondolkodás iránt még nem nagyon fejlett, a nyelvtan tanítását érdemes a legszükségesebbre korlátozni, mert túl sok nyelvtan inkább nehezíti, mint könnyíti a tanulást. Később viszont (kb. 12 éves kor után) egy-egy jelenségből levont szabályok általános kiterjesztése gyorsítja a tanulást.

A nyelvtani szerkezetek azonban csak akkor válnak igazán használható tudássá a szövegalkotásban és a szövegértelmezésben, ha a nyelvtani szerkezeteket a jelentés és a használat összefüggésében a szöveg részeként ismerik meg a tanulók. A gyakorlásnál is nagy jelentősége van a szövegösszefüggésnek. Ennek elősegítése érdekében a nyelvtani szerkezetek felsorolásánál a jelentést is megadtuk.

Alapvető nyelvtani elemek :

TENSES

Instructions

Contrasting tenses: present perfect tense, past tense

Contrasting will and going to

Present continuous tense to describe change and development

Present simple passive to talk about processes

Past simple passive to talk about the history of things

Present perfect passive to talk about changes

LOCATIONS

Geographical locations

Describing places

QUALITIES

Talking about impressions: look, sound, smell, taste, looks like, smells like..

Talking about appearances of people and things

Talking about excess and inadequacy

Talking about general impressions

Hearsay

COMPARISONS, CONTRASTING, CLASSIFICATION

Similarities and differences

Contrasting with whereas

Classifying things according to similarities and differences

Talking about whole classes

Comparison of past habits to the present

Agreeing, disagreeing

INTENTIONS, MODALS

Can, could, be able to express ability in past, present and future

Asking for permission

Giving permission

Rules, obligation

Habitual obligation and permission present and past

Should and ought to express criticism and weak obligation

Offers and offers of permission

Reporting offers

COMPLEX SENTENCES

Purpose expressed by to+ infinitive

Reason with Because

Type I conditionals: If+present... 'II future to talk about possible outcome

Causative to describe and ask about services

Kulturális ismeretek:

Társadalmi szokások

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok

28. Mindennapi élet

- *tudja*, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

29. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás, a különböző munkahely berendezései, a vidéki / városi élet különbözőségei

30. Emberek közötti kapcsolatok

családi / baráti kapcsolatok, ismerősök, idegenek, munkahelyi

Óraszám: 74 / év
2 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszama	Témakör	Óraszám
1.	Ember és társadalom	11 óra
2.	Életmód	11 óra
3.	Személyes vonatkozások, család	10 óra
4.	Tudomány és technika	10 óra
5.	Szabadidő, művelődés, szórakozás	10óra
6.	Utazás, turizmus	10 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyag	12 óra
Össz. óra		74 óra

Ember és társadalom (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés	foglalkozások, végzettség, ruházat és kiegészítők, tini divat, személyiségjegyek, üzenetek, jelbeszéd, kapcsolattartás,	folyamatban lévő és szokásos napi cselekvések, napirend, jövő idejű tervek, öltözködési szokások, preferenciák, foglalkozások megbeszélése, múltbeli képességek kifejezése, kérés, egyetértés, egyet nem értés, vélemény kifejezése, érvelés, Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka, projektmunka	– Rajz: harmonizáló színek – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata

Életmód (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Kezdeményezőképeség és vállalkozói A kiemelt fejlesztési feladatok Énkép, önismeret A tanulás tanítása Testi és lelki egészség	feladatok, nyári diákmunka, életközösségek, sportolás és versenyek, sportesemények, sportszerek	a sportolási szokások, versenyzés megvitatása, véleménykifejtés, cselekedeteink következményének megvitatása, felkiáltás, óhajtás kifejezése, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Életvitel és gyakorlati ismeretek – Testnevelés és sport

Személyes vonatkozások, család (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat	veszélyhelyzetek, sérülések és elsősegélynyújtás, kamaszkor problémái, vágyak, óhajok, segítés másokon,	utasítások, aggodalom, meglepődés kifejezése, telefonálás vész helyzetben, érzések, óhajok, vágyak kifejezése, megerősítés, aggodalom kifejezése, a hivatalos és baráti nyelvezet megkülönböztetése, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Anyanyelvi ismeretek – Biológia

Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári			
A kiemelt fejlesztési feladatok Testi és lelki egészség			

Tudomány és technika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia A kiemelt fejlesztési feladatok Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés	az élet forrása, tengerek, vizek, a bolygónk megmentése, természeti katasztrófák,	az általános igazságok megvitatása, feltételezések megfogalmazása, egyszerű kísérletek leírása és a kísérleti eredmények összegzése, jövő idejű tervek, helyszíni döntések, ajánlatok és ígéretek megfogalmazása, utalás eredményekre és feltevésekre, meghívás elfogadása és visszautasítása, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Fizika – Kémia – Földrajz

Művelődés, szórakozás (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Digitális kompetencia Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség Hon- és népismeret	fesztiválok, ünnepek, koncertek, híres épületek, különleges versenyek,	függő kérdések, állítások, parancsok, felszólítások kifejezése, érdeklődés kifejezése	– Dráma és tánc – Művészetek – Hittan: építmények a Bibliában – Ének-zene – Földrajz

Utazás, turizmus (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári A kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	szálláshelyek, időjárás, ételkészítési szokások, érdekes helyszínek, térképek	preferenciák kifejezése, közös élmények keresése, egyetértés / egyet nem értés kifejezése, véleménycsere különböző helyszínekről, véleménynyilvánítás,	– Hittan: Bibliai földek. (Térkép) – Magyar irodalom – Történelem – Földrajz
Egyéb kiegészítő anyag (7. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

A továbbhaladás feltételei: az iskola helyi tantervében kell meghatározni, hogy a tanuló milyen feltételek mellett léphet az iskola magasabb évfolyamába. A közoktatási törvény meghatározza a legfontosabb alapelvet: a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Hogy mi minősül sikeres teljesítésnek, az az iskola helyi tantervében rögzített értékelési szempontok és konkrét követelmények alapján határozható meg.

Az elvárt tudásszint árnyaltabb megfogalmazása mellé ajánlatos egy-két mozzanatot odarendelni az egyházi téren történő kommunikáció elemeiből is. Például, a tanuló

- fel tud ismerni egy-két egyházi jelvényt;
- megérti az iskolába ellátogató vendégek egyszerű kérdéseit;
- tudja köszönteni őket idegen nyelven;
- be tudja mutatni az iskoláját, tud röviden szólni a névadójáról;
- tudja ismertetni a város történelmi és egyházi nevezetességeit,
- tud képeslapot és/vagy levelet írni levelező partnerének,
- ismerősek számára az üdvözlés és elköszönés formulái mind szóban, mind írásban;

Ügyelni kell arra, hogy ezeket az egyes iskolatípusok, korosztályok és tanulócsoportok tudásszintjéhez alkalmazva állapítsuk meg.

Jelen kerettanterv javaslata a továbbhaladás feltételeire a 11. osztály végén: a tanuló legyen képes az év végi kimenetet mérésekor a szókincs, beszédképesség, beszédértést és írásképességet mérő feladatokat legalább 30%-ban, a nyelvhelyességet 20%-ban teljesíteni.

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

12. évfolyam

Fejlesztendő területek:

Beszédértés
Beszédkészség
Olvasásértési készség
Írásbeli készség
Szókincs
Kulturális ismeretek

Célok, feladatok:

Beszédkészség, beszédértés:

Önállóan létrehozott szövegek

A tanulók előkészítés után (pl. szövegfeldolgozás, videofeldolgozás, hallás utáni értés-feladat, és megfelelő szókincs összegyűjtése) tudnak rövid összefoglalót tartani pl. az alábbi, az előző szintekhez képest összetettebb témákban: hazánk földrajzi, társadalmi viszonyai, azok megismertetése, pl. külföldi vendégekkel, olvasott történet, eseménysor szabad összefoglalása, életrajz (önéletrajz vagy híres emberek életrajza) elmondása az időbeliség érzékeltetésével, folyamatleírás, instrukcióadás pl. egyszerű háztartási gépek használatáról .

Alkalmazzák az elbeszélő és a leíró szöveg strukturálásának tanult eszközeit, ezekkel folyamatosan dolgozunk.

Beszélgetőpartnerrel vagy partnerekkel létrehozott szövegek (interakció)

A társadalmi érintkezésben a tanulók önállóan képesek beszélgetést kezdeményezni, folytatni és lezárni ismert, előkészített témakörök, előre megjósolható fordulatok alapján a korábbinál elvontabb témakörökben is, pl. diákélet Magyarországon, pályaválasztás, foglalkozások, az egészséges táplálkozás, mozi, TV, sport háztartás, egyszerű gépek használata.

A feladatmegoldásban képesek, pl. útlelvizsgálat, vámvizsgálat, csomagellenőrzés párbeszédet lefolytatni ismert helyzetek és megjósolható fordulatok alapján.

A beszélgetésstruktúra ismert elemein kívül foglalkozhatunk részletesebben a szó átadásának-átvételének, a figyelemfelhívásnak vagy a partner csendre intésének eljárásaival.

Fonetikai, lexikai, strukturális pontosság

A kiejtésben fordítsunk fokozott figyelmet a folyamatosságra és a mondatintonációra. A tanulók beszédén még érezhető az idegenszerű akcentus, de nem bántóan, és főként nem a kommunikációt gátló mértékben. Szókincsük az elvontabb szókincstartomány felé is terjed, és a nyelvtani ismeretek tükröződnek az egyre pontosabb kifejeződésben is. Ügyelnünk kell arra, hogy ezeket az eredményeket a fokozatosan önállóvá váló szövegalkotásban aktivizálják a tanulók, ne essenek vissza a „biztonságosabb” egyszerű szókincs és nyelvtan használatába.

Kompenzációs stratégiák

A körülírás képességének fejlesztés fontos feladatunk. A tanulók igyekezzenek magyarázat, definíció adásával megoldani kommunikációs problémájukat, ehhez az egynyelvű szótár rendszeres órai használatával is hozzásegíthetjük őket, valamint azzal is, ha tudatosítunk néhány körülírásra alkalmas struktúrát, pl. a Relative Clause alkalmazását – *a person who/a thing/device/material which ...* stb.

Beszédhelyzet, társadalmi konvenciók

Ezen a szinten már barátkozhatnak a tanulók a beszédhelyzetnek legjobban megfelelő stílusrétegek felismerésével és használatával. Először a formális és informális stílus közötti különbséggel ismerkedhetnek meg egyszerű helyzetekben, pl. ételkínálás, kérdés, felhívás.

Megtanulják a tanácsadás, rábeszélés, kérés udvarias formáit, pl. *If I were you, I'd... If I were you, I'd... You'd better..., I wonder if you could lend me a pen* stb.

JAVASOLT FELADATTÍPUSOK

Adjunk fokozottabb önállóságot a szerepjátékok megtervezésében, lebonyolításában. Bár a drámajátszás elemeit már korábban is bevezethetjük, ezen a szinten már feltétlenül érdemes alkalmazni: egyszerűbb rögtönzések, stílus/hangnem-gyakorlatok, pl. *„Say thank you in ten different ways”*, a folyamatos beszédet elősegítő játékok, pl. *Keep talking* stb. Természetesen folyamatosan alkalmazzuk az eddig bevezetett feladattípusokat, nagyobb teret engedve az irányított csoportmegbeszélésnek, beszámolók tartásának stb.

Hallott szöveg értése:

Követelmények:

- megpróbálja kitalálni egy-egy ismeretlen szó jelentését a szövegösszefüggésből

- megérti a beszélt nyelvet mindennapi szituációkban, és helyesen reagál
- megismerkedik a formális és informális stílus közötti különbségekkel

Hallás utáni értés fajtái:

Lásd az előző szinteknél

Szövegtípusok:

Párbeszéd, monológ, beszélgetés, riport, interjú

Hozzárendelt feladatok:

Nonverbális és rövid válaszok:

Térkép azonosítása a szöveg alapján

Részletek beírása megadott térképre vagy képre

A beszélő hozzáállásának értékelése (beszédszándék értelmezése)

Mondatok befejezése szavakkal, kifejezésekkel

Hosszú válaszok az elhangzott szövegre:

Problémamegoldás, jegyzetkészítés,

Gyakorló feladatok a hallás utáni értést követően:

Párbeszéd, előadása, nyelvi elemek gyűjtése

Lehetséges témakörök:

Divat, vásárlás, családi problémák, TV műsorok, barátság

A hallgatott szöveg tartalmazzon a megértéshez szükséges minden információt, sok személyes, birtokos és mutató névmást is. Ha a szöveg hiányos mondatokat, kihagyásokat tartalmaz, megértése nem várható el.

A tanuló könnyen észreveszi a témaváltást, ha mindkét téma ismerős a számára.

Írástanítás:

Szövegszerkesztés:

Szövegalkotás lépéseinek tudatosítása: ötletbörze, anyaggyűjtés, az anyag kirostálása, elrendezése, vázlatírás, szöveg nyers változata, szerkesztés, javítás, végleges változat;

Jegyzetforma mondatokká formálása;

Írott összefoglalás készítése olvasott szövegről.

Mondatszerkesztés:

Feltételes mondatok, cél- és okhatározás kifejezése.

Formai követelmények:

Az angol központosítás magyartól eltérő sajátosságai

Stílusárnyalatok:

A hangnem nagyjából tükrözi a kommunikációs szándékot, és igyekszik az olvasóhoz igazodni;

Közlésformák:*Folyamatleírás:*

Hogyan készül a ...?; hogyan működik a ...?; (pl. gép, az agy, a villám, stb.);

Leírás:

Kulturális sajátosságok gyűjtés kérdőívvel, kiértékelés, bemutatás írásban; ország ismertető készítése megadott szempontok alapján, segítségével;

Személyes írásművek:

Önéletrajz, családi legendák, érdekes ételek;

Emberi kapcsolatok leírása; interjú készítése;

Ok, okozati összefüggések leírása:

Mi történik, ha ...? pl. környezetvédelmi cikk, szórólap, hirdetés vagy információs anyag készítése kérdőív és gyűjtőmunka alapján;

Meggyőzés:

Egészséges életmód tanácsok – szórólap készítése segítséggel;

Kreatív írás:

Épület, gép, tervezése, működés magyarázata

A szavak kiválasztása

Ezen a szinten kibővítjük a korábban megtanult alapszókincset. Több teret engedünk a stílust, hangnemet megkülönböztető szinonimarendszernek és a konnotációval árnyalt szavaknak. Fontos, hogy minden esetben megbeszéljük tanítványainkkal a szavakhoz társuló pozitív vagy negatív asszociációkat. Még nem célunk a stílusrétegek rendszerező tanítása.

Tematikus szókincs: az ember tágabb környezete (az ország, a célnyelvi ország, szokások, intézmények, környezetvédelem, az egészséges életmód, táplálkozás, sport, az iskolatípusok, a pályaválasztás, munka, a szabadidő, szórakozás, kultúra, technika kérdései. pl. az egészség-betegség témakör tematikus szókincsbokrai lehetnek a testrészek, a test belső részei, a hozzájuk kapcsolódó lehetséges panaszok, betegségek neve, a tünetek leírásának szókincse, az orvosi eljárások, gyógymódok neve, az egészségügy intézményeinek nevei stb. pl. a tünetek leírására ezen a szinten használhatjuk a következő szócsoporthat: *symptom*., *fever*, *temperature*, *sore*, *swelling*, *cough*, *pain*, *bruise*, *spasm*, *ache* stb.

Műveleti szókincs: pl. a gondolkodás, szándék, akarat, emberi viszonyok, ok és okozat, szabályosság, ismétlődés, időviszonyok, feltétel, ellentét, fokozat, intenzitás, az idő múlása, kötelezettség, szükségesség, anyagmegnevezés szókincse stb. Bővül az órai metanyelv eszköztára, mivel

fokozatosan haladunk az angol nyelvű óravezetés felé. Fontos új vonása a szókincstanításnak, hogy az újonnan belépő szavak jelentését egyre inkább a komponensanalízis (körülírás, definíció) segítségével határozzuk meg.

Alak és jelentés kapcsolata

Az előző szinten felsoroltak mellett élhetünk a definíció eszközével. Előtérbe kerülnek olyan technikák, mint a szó jelentésének kikövetkeztetése a szöveggörnyezetből. Növekvő tudatossággal használják fel a tanulók a szóképzési, szóösszetételi eljárásokról szerzett ismereteiket a szó jelentésének megközelítéséhez.

Esetenként találkozunk a homonímia és poliszémia (azonos alakúság és több jelentésű szavak) problémáival, de még nem ezeken van a hangsúly a szókincs tanításában.

Változatlanul fontos a szavak hangalakjának és írásképeinek együttes tanulása, a hangképzés és a helyesírás következetes gyakorlása.

A szókincs szervezésének lehetőségei

Jelentéskapcsolatok: készíthetünk tematikus szótérképeket, kihasználhatjuk a szinonímia-antonímia lehetőségeit, sok alkalmunk van a jelentéshierarchia, alá-fölérendeltségi viszonyok felhasználására és szódefiniálásban.

Morfológiai kapcsolatok: megkezdhetjük a figyelem felhívását a szóképzés és szóösszetétel törvényszerűségeire, szervezett, csoportosított formában bemutatva néhány hasonló eljárással létrehozott szót. Nagyobb számban találkoznak a tanulók többszavas igékkel, ezeket is tárgyalhatjuk összefoglaló csoportosítás formájában, pl. az ige vagy a határozószó szerint.

Megjelennek a tanulók által megismert szövegekből az idiómák.

Mindkét nyelvi jelenséggel kapcsolatban azonban tanácsos óvatosságra intenünk tanítványainkat. A többszavas igék, de különösen az idiómák általában stilisztikailag erősen meghatározott elemei a nyelvnek, ezért, amíg a tanulók kevés biztonságra tettek szert a stílusrétegek nyelvi kifejezőeszközeinek használatában, az idiomatikus nyelvhasználat sok félreértést okoz, és a beszélő szándéka ellenére humoros helyzet forrása lehet.

Kollokáció: ezen a szinten egyre több kollokációs szabályt kell tanítványainkban tudatosítanunk, pl. a *make* és a *do*, a Gerund és az Infinitive problémái, vagy az igevonzatok esetei.

A rögzítés és az ismétlés módjai:

képek, pl. képes szótár, fotó-szótár használata a szókincs tematikus összefoglalásához. Feladatlapok használata, pl. szó és rajz párba állítása, hiányzó szavak mondatba illesztése, keresztretjtvények megoldása, megadott szótó alapján a megfelelő képzett szó mondatba illesztése, szódiagramok készítése, könnyen összetéveszthető szavak elkülönítése mondatba illesztéssel (pl. *economic/economical*), szótérképek, hálózatok önálló elkészítése vagy kiegészítése, szócsaládok tanulmányozása pl. kontextusban, mondatok összehasonlításával, kollokációs szabályok gyakorlása mondatalkotással, csoportosítással stb.

Az írásos rögzítés területén a fonetikus átírás következetes használatáig juthatunk el a felismerés vagy akár az önálló alkalmazás szintjén. Részletesebben foglalkozhatunk a homofónok problémáival (pl. *here/hear*), amelyek sokszor problémát okoznak a tanulóknak. Újabb lépésekben segíthetjük a tanulókat abban, hogy kidolgozzák a szavak írásos rögzítésének egyéni módszereit (pl. szókártyák, példamondatok, definíciók tematikus gyűjtése stb.)

A tanulók önállósága:

Ezen a szinten már sokszor előfordul, hogy a tanuló jelentkezik az új szó megtanulásának igényével. Pl. önálló fogalmazás készítésekor szeretné megtudni egy-egy szó angol megfelelőjét. Ilyen esetekből kiindulva segíthetjük a tanulókat az önálló szótárhasználatban, felhívjuk a figyelmet a kétnyelvű szótárak sajátos problémáira, illetve bátorítjuk az egynyelvű diák szótárak használatában.

Ezen a szinten szokott leginkább gondot okozni, hogy a tanuló, mivel a stílusrétegek megválasztásához még nincs elegendő ismerete, a beszédhelyzetnek nem megfelelő szót/jelentést emeli ki a szótár szócikkből. Ezért lényeges, hogy a szótárhasználatot is tanítsuk, akár közös órai feladatok formájában is.

Fogalomkörök - Nyelvtan

TENSES

PRESENT CONTEXT

Indirect polite questions: Do you know if/whether/when, where...? Can you tell me...?+answers: I don't know..I have no idea... Can you tell me how much it is?

How long...? in present and past context

Contrasting tenses: present perfect and present perfect continuous tense

PAST CONTEXT

Past perfect tense to make the sequence of events in the past clear

Past perfect tense to express past in the past

Past perfect continuous to make sequence of events clear

Contrasting past perfect simple and continuous

REPORTED STATEMENTS

Reported statements with tense shift

Reported speech; changes of viewpoint, time, place, person

Reported thought structures

MODALS, INTENTIONS AND THEIR REPORTED VERSIONS

Request structures

Negative requests

Reporting instructions and requests

Advice structures

Had better to express strong advice /warnings

Reporting advice

Probability of future events

GERUND, INFINITIVE

Verb + ing: enjoy doing sg, stop, finish, postpone, imagine, consider, avoid, deny, miss, practise, involve, admit, suggest, mind, can't stand, dislike, etc

Verb + to+ infinitive... decide, offer, agree, refuse, plan, arrange, hope, aim, learn, deserve, afford, forget, attempt, manage, fail, promise, threaten, etc.

Also

Verb+ object+to/Verb+to...:want, ask, help, expect, beg, mean .(=want), would like,

Would prefer, would love, would hate, etc.

Verb+ object+to: tell, order, remind, warn, force, invite, enable, persuade, teach, get (=persuade, arrange for)

Verb+ing or Verb+object+to

Verb+ing or verb + to

Verb + preposition+ ing

Infinitives to express purpose

Indefinite pronouns followed by infinitives

COMPLEX SENTENCES

Conditional type II. (unreal) to express imaginary situations

Conditional type II. to give reasons for deductions

Conditional type II. to discuss possible courses of action and their consequences

Expressing wishes and criticism: If only..., I wish.. + simple past.

Defining relative clauses to ask for and give definitions (who, which, that, where, whose

Omitting who/that in defining relative clauses, if they are the objects of the verb
Time clauses: when, as soon as, before, after, while, when, if, unless.

Kulturális ismeretek:***Társadalmi szokások***

Nem nyelvi elemek: a tanulónak tudomása van a különböző szokásokról, ami a testbeszédet illeti (pl. kézfogás, puszi, gesztikulálás, szemkontaktus) és arról, hogy milyen zavaró lehet, ha ezeket nem veszi figyelembe

Nyelvi elemek: A tanulónak tudomása van a társadalmi érintkezés formáiról megszólítás, üdvözlés, elköszönés, megköszönés bocsánatkérés, kérés, elfogadás, visszautasítás, társalgás megnyitása és befejezése

Általános tapasztalatok***31. Mindennapi élet***

- *tudja*, hogy mikor vannak a főétkezések, miből állnak ezek és miben különböznek a magyar szokásoktól
- napirend
- melyek a fő ünnepek és hogyan ünneplik ezeket
- városi közlekedés (jellegzetes járművek)
- üzletek, bankok nyitva tartása
- kedves háziállatok
- vásárlás
- évszakok
- pénznem

32. Életkörülmények/lakáskörülmények

milyen egy jellegzetes angol / magyar családi ház / lakás, a különböző munkahely berendezései, a vidéki / városi élet különbözőségei

33. Emberek közötti kapcsolatok

családi / baráti kapcsolatok, ismerősök, idegenek, munkahelyi

Óraszám: 66 / év
2 / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ember és társadalom	9 óra
2.	Tágabb környezetünk	9 óra
3.	Környezetvédelem	9 óra
4.	Tudomány, technika	9 óra
5.	Az iskola világa	9 óra
6.	Közlekedés	9 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyag	12 óra
Össz. óra		66 óra

Ember és társadalom (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Use of English Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári Digitális kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire A tanulás tanítása Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés	Az élet fordulópontjai, életrajz, önéletrajz, érdekes emberek élete, közösségek élete, emberi kapcsolatok (problémák, tanácsok, megoldások)	beszélgetést kezdeményeznek és válaszolnak általuk ismert beszédhelyzetekben, előkészítés alapján rész vesznek előkészített és irányított csoportos megbeszélésekben aktívan oldanak meg mindennapi feladatokat, pl. telefonbeszélgetés lebonyolítása, a beszédszándékok köre a magyarázatadással bővül, a tanulók képesek ok-okozati összefüggések kifejezésére. egyetértés-egyet nem értés udvarias kifejezése, a vitatkozás, megbeszélés nyelvének eszközeinek használata. Ajánlott munkaformák: Egyéni, pár- és csoportmunka, projektmunka	– Magyar nyelv és irodalom – Történelem – Társadalomismeret – Számítástechnika: a levelezési rendszer használata

Tágabb környezetünk (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret A tanulás tanítása Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Hon és népismeret	Hazánk bemutatása (földrajzi viszonyok, társadalmi viszonyok, életmód, szokások, intézmények, vallás, nemzeti sajátosságok) célnyelvi ország megismerése, összehasonlítása hazánkkal	az előforduló problémák megfogalmazása a körülírás/definíció adás eszköztárának használata, a segítség felajánlásának, elfogadásának vagy visszautasításának nyelvi eszközeinek alkalmazása	– Földrajz – Történelem

Környezetvédelem (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	Környezetünk legégetőbb problémái, mit tehet az egyén, mit tehet a közösség	a szó átadásának-átvételének, a figyelemfelhívásnak vagy a partner csendre intésének eljárásainak használata, aggodalom, meglepődés kifejezése, telefonálás vészhelyzetben, érzések, óhajok, vágyak kifejezése, megerősítés, aggodalom kifejezése,	– Biológia – Földrajz

Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Testi és lelki egészség Környezettudatosságra nevelés		a hivatalos és baráti nyelvezet megkülönböztetése, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	

Tudomány és technika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Digitális kompetencia Természettudományos kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Gazdasági nevelés	Kiemelkedő, izgalmas teljesítmények (úrhajózás, távközlés, orvostudomány, lélektan stb. területén)	a körülírás alkalmazása, magyarázat, definíció adásával kommunikációs problémák megoldása, körülírásra alkalmas struktúrák használata az általános igazságok megvitatása, feltételezések megfogalmazása, egyszerű kísérletek leírása és a kísérleti eredmények összegzése, jövő idejű tervek, helyszíni döntések, ajánlatok és ígéretek megfogalmazása, utalás eredményekre és feltevésekre, meghívás elfogadása és visszautasítása, Munkaformák: egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka,	– Fizika – Kémia – Földrajz

Az iskola világa (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulskompetenciák: Digitális kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt-lét szerepeire	Diákélet hazánkban, iskolarendszer, tanulási lehetőségek, összehasonlítás célnyelvi országgal	önálló beszélgetés kezdeményezése, folytatása és lezárása előre megjósolható fordulatok alapján a pályaválasztásról, foglalkozásokról, a szó átadásának-átvételének, a figyelemfelhívásnak vagy a partner csendre intésének eljárásainak használata	– Anyanyelvi ismeretek – Egyetemes ismeretek

Közlekedés (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: Beszédkészség	Utazási előkészületek, tervezés, szállásfoglalás, jegyvétel, pénzváltás, utazási eszközök és módok, szabadidős programok utazás közben, egzotikus,	útlevélvizsgálat, vámvizsgálat, csomagellenőrzés párbeszédeinek lefolytatása, preferenciák kifejezése, közös élmények keresése,	– Hittan: Bibliai földek. (Térkép)

Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Írástanítás Nyelvhasználat Egyéb kulcskompetenciák: Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári <i>A kiemelt fejlesztési feladatok</i> Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	kalandos utazások	egyetértés / egyet nem értés kifejezése, véleménycsere különböző helyszínekről, véleménynyilvánítás,	– Magyar irodalom – Történelem – Földrajz – Rajz: a célország képzőművészeti alkotásai, zenei alkotásai
Egyéb kiegészítő anyag (7. témakör)			
Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A Hidden Treasure (Ábrahám Károlyné, Földvári Kinga) és a Learn From Me (Ábrahám Károlyné, Egey Emese) Európa díjas könyvek segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.			

Értékelési szempontok:

minden készséget, és a nyelvhelyességet külön-külön értékelünk.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés;
- írásbeli, főleg ösztönző-formáló (formatív) értékelés;
- minősítő-szelektáló (szummatív)
- összegző-lezáró értékelés (osztályzás).

Kimeneti nyelvi szint az Európai Kerettanterv szintbeosztása szerint: A2

3.2. Német nyelv

3.2.1. Német nyelv 4. évfolyam

Német nyelv
Bevezető szakasz
4. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A kezdő szakasz legfőbb célja a tanulók idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása, majd folyamatos fejlesztése. Cél a német nyelv tanulásához való pozitív hozzáállás, a motiváció és az érdeklődés kialakítása és növelése, valamint a tanulók életkori sajátosságából adódó megismerési és tanulási vágy megtartása és növelése. Fontos a gyerekek kreativitásának növelése a nyelvórán alkalmazott tevékenységek során, azok segítségével.

A nyelvi fejlesztési célok fontossága ebben az életkorban, képzési szakaszban:

- a szövegértés fejlesztése (beszédértés)
- a beszéd fejlesztése (interakció, összefüggő beszéd)
- a szövegértés fejlesztése (olvasás)
- az írás fejlesztése

Pedagógiai cél a tanulók interkulturális nyitottságának növelése, törekvés a német nyelvi kultúra minél szélesebb körű megismerésére. A nyelvhasználatnak köszönhetően növekedjen a tanulók önismerete, önbizalma és önbecsülése. Fokozatosan alakuljon ki és növekedjen a tanulók együttműködésre való igénye és képessége.

Fontos szerepe van ebben a fejlesztési szakaszban a hatékony nyelvtanulási stratégiák megismertetésének, elsajátításának.

Óraszám: 74 óra /év
2 óra /hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Te és én	4 óra
2.	Én és a családom	10 óra
3.	Az otthon	10 óra
4.	Étkezés	10 óra
5.	Öltözködés	10 óra
6.	Iskola	10 óra
7.	Tágabb környezetünk	10 óra
8.	Szabadidő, szórakozás	10 óra

Te és én (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció Énkép, önismeret A nyelvtanulás iránti érdeklődés felkeltése A tanulás tanítása Hallás utáni értés és beszédkésztség fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek</u> Személyi adatok <u>Kommunikációs szándékok</u> Köszönés Búcsúzás Kapcsolatfelvétel /Bemutatkozás Lakóhely Életkor elmondása <u>Nyelvi fogalomkörök</u> Jelenidejűség Kérdőszavak Személyes névmások (E/1. 2.) „sein/heißen”	Egyszerű közlések, kérdések megértése, megválaszolása Szituációs játékok játszása (kapcsolatteremtés, üdvözlés, elköszönés kifejezése sokféleképpen) Modern német gyermekdalok közös éneklése	Anyanyelv Ének-zene

Én és a családom (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció	<u>Lexikai ismeretek</u> Családtagok, rokoni kapcsolatok	Közlések, kérdések megértése, megválaszolása	Anyanyelv

Szociális kompetencia	ABC	Mindennapi életre jellemző egyszerű párbeszéd elolvasása, alkalmazása	Rajz Technika
	Munka/tevékenység a családban (cselekvés kifejezése) Családi (születésnap, névnap) és egyházi (karácsony, húsvét) ünnepek	Képekről egyszerű mondatok alkotása	
Énkép, önismeret A nyelvtanulás iránti pozitív attitűd megteremtése A tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> Dolgok, személyek megnevezése Információkérés, információadás	Családrajz, családi fotóalbum, családfa készítése Játékok (kocka, kártya) tervezése és azokkal való játék Ünnepi díszek készítése	Ének-zene
Hallás utáni értés, beszéd-, olvasás- és íráskészség fejlesztése	<u>Nyelvi fogalomkörök</u> Esetviszonyok (Névszók a mondatban) Kérdő névmások Birtokos névmás (E/1. 2.) Személyes névmások és igék (E/3.)	Gyermekirodalmi mű (mondóka, versike, dal) memoriterként való felmondása/eléneklése az ünnepek témakörben Írásbeli feladatok (nevek, rövid szavak lemásolása, leírása) megoldása	

Az otthon (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció	<u>Lexikai ismeretek</u> A ház/lakás helyiségei Berendezési és használati tárgyak, játékok	Ház, lakás bemutatása egyszerű mondatokkal szóban és írásban	Technika
A tanuláshoz szükséges			

emlékezet, koncentrációs képességek fejlesztése	Lokális tájékozódás Számok (0-20)	Memória- és lottójáték (berendezési és használati tárgyakkal, játékokkal) készítése, játék Információk kezelése	Természetismeret
Hon- és népismeret Hallás utáni értés, beszéd-, olvasás- és íráskészség fejlesztése	<u>Kommunikációs szándékok</u> Állítások megfogalmazása Kérdés, csodálkozás Tetszés és nem tetszés kinyilvánítása <u>Nyelvi fogalomkörök</u> Kérdő névmások Minőségi viszonyok Térbeli viszonyok	Látogatás a helytörténeti múzeumba	

Étkezés (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció Szociális kompetencia	<u>Lexikai ismeretek</u> Kedvenc és kevésbé kedvenc ételek, italok Receptek <u>Kommunikációs szándékok</u> Kívánság kifejezése	Kommunikatív tevékenységek Rejtvények, játékok (memória, dominó, kártya, társasjáték) Szerepjáték (étlapok olvasása, rendelés) Plakátkészítés: egészséges – nem egészséges	Anyanyelv Matematika Drámapedagógia

Környezettudatosságra nevelés Testi és lelki egészség Honismeret – interkulturális ismeretek fejlesztése Hallás és olvasás utáni értés, beszéd- és íráskészség fejlesztése	Kínálás – elfogadás/elutasítás Köszönet és arra reagálás <u>Nyelvi fogalomkörök</u> Igeragozás (többes szám) „möchten” Mennyiségi viszonyok „kein”	ételek, italok Projektmunka – főzőnap: helyi specialitás készítése (receptek olvasása, értelmezése, étel elkészítése, értékelése) KIM-játékok: ételek, italok felismerése (ízlelés, szaglás, tapintás, megfigyelés) Információhiányon alapuló feladatok írásbeli megoldása (pl. „Laufdiktat”)	Technika

Öltözködés (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció Érzékelés (látás) útján szerzett tapasztalok gyűjtése, rendszerezése Gondolkodási képességek fejlesztése A tanulás tanítása Hallás és olvasás utáni értés,	<u>Lexikai ismeretek</u> Ruhadarabok télen és nyáron Testrészek <u>Kommunikációs szándékok</u> Információkérés, információadás Véleményalkotás: tetszés, nem tetszés Tudás, nem tudás <u>Nyelvi fogalomkörök</u> Időbeli viszonyok	Kommunikatív tevékenység Képek csoportosítása Képek kiegészítése, rajzolása hallott és olvasott szövegek alapján Képleírás egyszerű mondatokkal szóban és írásban Szituációs játékok Játékok –megfigyelőképesség, emlékezet fejlesztése	Anyanyelvi ismeretek, udvariassági szabályok Rajz Drámapedagógia

beszéd- és íráskészség fejlesztése	Kötőszók „haben” és „sein” Birtokos névmások (mein, dein)	Bábkészítés Témához kapcsolódó dalok éneklése	Technika Ének-zene

Iskola (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kezdeményezőképesség kompetencia Matematikai kompetencia Kreativitás fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek</u> Az iskola helyiségei, berendezési tárgyai, iskolaszerek és a személyek neve Cselekvések <u>Kommunikációs szándékok</u> Dolgok (az iskola helyiségei, berendezési tárgyai, iskolaszerek), személyek megnevezése, leírása Információkérés-információadás <u>Nyelvi fogalomkörök</u> Cselekvés, létezés kifejezése Térbeli viszonyok (Írányok meghatározása) Mennyiségi viszonyok (Határozott mennyiség)	Kommunikatív tevékenységek KIM- játékok (látás, hallás, tapintás, tudás) Projektmunka (pl. a jövő iskolája) Képleírás Játékok (lottó, bingó, memória, dominó, bumm, kártya, társas, activity) a berendezési tárgyakkal, az iskolaszerekkel és a számokkal) szóban és írásban Tanítás előtti és utáni imák	Anyanyelv Matematika Hittan
Énkép, önismeret fejlesztése Hallás és olvasás utáni értés, beszéd- és íráskészség fejlesztése			

Tágabb környezetünk (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció Képi információ feldolgozása IKT-alkalmazás Alkotóképeség Hallás és olvasás utáni értés, beszéd- és íráskészség fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek</u> Állatok neve Kontinensek megnevezése <u>Kommunikációs szándékok</u> Információkérés, információadás <u>Nyelvi fogalomkörök</u> Minőségi viszonyok Esetviszonyok (Nominativ) Szövegösszetartó eszközök Térbeli viszonyok	Kommunikatív feladatok Mondatalkotás képről, tevékenységek leírása szóban és írásban Játékok (lottó, bingo, memória, dominó, kártya, társas, activity) az állatokkal szóban és írásban Hallott és olvasott szöveghez kapcsolódó kérdések megválaszolása Információkeresés (Internet) Tárgyi alkotások (agyagállatok/játékállatok kukoricaszárból) készítése, s azok kiállítása Mondókák, kiszámolók, versek	Anyanyelv Természetismeret Informatika Technika
Szabadidő, szórakozás (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció Szociális kompetencia A hatékony, önálló tanulás	<u>Lexikai ismeretek</u> Kedvenc játékok, hobbik megnevezése <u>Kommunikációs szándékok</u>	A témához kapcsolódó szókincskönyvecske készítése (kép, szókép) Kommunikatív tevékenység	Anyanyelv

Hallás és olvasás utáni értés, beszéd- és íráskészség fejlesztése Egyetemes kultúra Honismeret – interkulturális ismeretek fejlesztése	Információkérés, információadás Igenlő vagy nemleges válasz Tudás, nem tudás <u>Nyelvi fogalomkörök</u> Cselekvés kifejezése (kijelentő mód minden számában és személyében) Időbeli viszonyok Szövegösszetartó eszközök (kötőszók)	Képleírások Rövid párbeszéddek, szituációs játékok Körjátékok- német népi játékok, mozgásos tevékenységek	Drámapedagógia Ének-zene Testnevelés

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló megért

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid kérést, utasítást, arra cselekvéssel válaszol;

Beszédkésztség

A tanuló

- egy szóval, vagy hiányos egyszerű mondatban válaszol az ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésre,
- ismert dolgokat megnevez
- néhány mondókát, verset, dalt reprodukál

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- felismeri tanult szavak írott alakját;
- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szóból álló mondatot megért;
- ismert nyelvi elemekből álló egymondatos szövegben információt megtalál.

Íráskésztség

A tanuló

- lemásol ismert szavakat, rövid mondatokat.

3.2.2. Német nyelv 5-8. évfolyam

Német nyelv 5-6. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

Az alapozó szakasz céljai között első helyen áll az érdeklődés felkeltése, a motiváció kialakítása, a gyerekek sikerélményhez juttatása értelmes munkával. Fontos, hogy fennmaradjon az előző év(ek)ben felkeltett érdeklődés, elsősorban a tanári bátorítás, az életkornak megfelelő tevékenységi formák, a sikerélmény biztosítása révén.

A tanulóknak nem ismereteket kell szerezniük, hanem tudniuk kell használni a nyelvet.

A négy alapkészség (hallás utáni megértés, beszédkészség, olvasásértés, írás) közül elsősorban a szóbeli készségek fejlesztése áll előtérben, de egyre több írásbeli és olvasási feladattal kell megismertetnünk a tanulókat. Nyelvhasználatban a megértés és közlésképesség dominál, a legfontosabb nyelvtani struktúrák automatizálása azonban elengedhetetlen.

Lényeges nevelési cél a diákok olvasási igényének kialakítása és fejlesztése érdekes, könnyített vagy eredeti, illusztrált hosszabb szövegek olvastatásával.

Fontos, hogy képesekké váljanak kérdések megfogalmazására, problémák meglátására az idegen nyelv és az anyanyelv összehasonlítása során.

Pedagógiai cél felébreszteni a tanulóban az idegen nyelvek tanulása iránti igényt, érdeklődést más népek élete, kultúrája iránt. A tanuló merjen idegen nyelven megszólalni, növekedjen ezzel kapcsolatosan bátorsága és önbizalma, ezzel személyiségét is jelentősen fejlesztjük. Tudnia kell egyre gazdagodó szókinccsel információkat kérni és adni. Tudatosodjon benne, hogy anyanyelvén kívül más nyelven is képes kifejezni magát.

Kiemelt fejlesztési terület a tanulás tanítása, melynek célja, hogy a tanulókat egyre nagyobb önállóságra neveljük saját nyelvtanulásuk irányítása révén; továbbá az informatikai eszközök használata iránti igény felkeltése, fenntartása, ezáltal a digitális kompetencia fejlesztésének megalapozása.

5. évfolyam

Óraszám:
111 óra /év
3 óra / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az én világom (személyi adatok, család)	13 óra
2.	Közvetlen környezet, barátok	13 óra
3.	Tárgyi környezet	13 óra
4.	Iskolai környezet	13 óra
5.	Öltözködés	13 óra
6.	Foglalkozások	13 óra
7.	Ételek, italok	13 óra
8.	Kiegészítő ismeretek (Ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok, dalok, mondókák; ismételés, összefoglalás, számonkérés)	20 óra

1. témakör: Az én világom			
Fejlesztendő kompetenciák, kiemelt fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép idegen nyelven történő egyszerű kifejezésének fejlesztése Célnyelvi, illetve nyelvtanulás iránti motiváció, pozitív attitűd megteremtése; tanulók sikerélményhez juttatása Tanulás tanítása (hogyan tanuljunk idegen nyelven szavakat?) Beszédképesség, hallás utáni értés képességének fejlesztése	Személyi adatok, család lexikai ismeretei <u>Kommunikációs szándék kifejezése</u> Köszönés, megszólítás formái, bemutatkozás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Jelenidejűség; Kérdőszavak „heißen”	Kommunikatív tevékenység Információk kezelése Szerepjátékok Minden érzékszervet aktivizáló feladatok (képen látja, CD-ről hallja, ő ismételve kimondja)	Anyanyelv szabályszerűségei
2. témakör: Közvetlen környezet, barátok			
Fejlesztendő kompetenciák, kiemelt fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép idegen nyelven történő egyszerű kifejezésének fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Lokális tájékozódás ABC Számok, nevek, városnevek	Kommunikatív tevékenység Információk kezelése	Anyanyelv szabályszerűségei Természetismeret: honismereti háttérismeretek a városnevek kapcsán

A tanuláshoz szükséges koncentrációs képességek fejlesztése Az idegen nyelvtudás mindennapi életben való felhasználási lehetőségeinek megismerése Beszédképesség, hallás utáni értés készségének fejlesztése	<u>Kommunikációs szándékok:</u> Kérdés, csodálkozás, figyelemfelkeltés. <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Kérdő névmások Személyes névmások E/3ban „im”, „in der”	Minden érzékszervet aktivizáló feladatok (képen látja, CD-ről hallja, ő ismételve kimondja) Játék- kitalálás, emlékezetfejlesztős	Térbeli gondolkodás- rajz

3. Témakör: Tárgyi környezet			
Fejlesztendő kompetenciák, kiemelt fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Gondolkodási képességek fejlesztése (rendszerezés, összehasonlítás) Kreativitás fejlesztése Beszédképesség, hallás utáni értés, írásképesség fejlesztése Együttműködési készség fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Rokonságnevek, elemi cselekvések, gyümölcsök <u>Kommunikációs szándékok:</u> Csodálkozás, meglepődés kifejezése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Főnevek nemei Eldöntendő kérdés- Egyenes és fordított szórend Igenlő és tagadó válasz „und” kötőelem használata Határozatlan névelő (alanyeset)	Kommunikatív tevékenység Információk kezelése Instrukciók követése, látottak leírása Játék: kitalálás Rajzolás- képleírás egyszerű szerkezetekkel Daltanulás	Anyanyelv szabályszerűségei Esztétikai kifejezőképesség- rajz Ének-zene

4. témakör: Iskolai környezet			
Fejlesztendő kompetenciák, kiemelt fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Érzékelés útján szerzett tapasztalatok gyűjtésének, rendszerezésének fejlesztése Kreativitás fejlesztése Énkép, önismeret fejlesztése Tanulás- kitekintés a németajkú országokra – népismeret fejlesztése Beszédképesség, hallás utáni értés, írásképesség fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Iskola, tantárgyak, tárgyak, cselekvések Otthoni tárgyak, cselekvések <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Határozatlan névelő (tárgyeset) Felszólító mód E/2 Igeragozás „oder” kötőszó használata „wollen” egyes számú ragozása	Kommunikatív tevékenységek Képleírások Minden érzékszervet aktivizáló feladatok megoldása Játék- emlékezetfejlesztő, nyelvi ismereteket ismétlő, rajzolás Mozgásos tevékenység (a felszólító mód gyakorlására)	Anyanyelv Természetismeret tantárgy: németajkú országok Esztétikai kifejezőképesség-rajz

5. témakör: Öltözködés			
Fejlesztendő kompetenciák, kiemelt fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Érzékelés útján szerzett tapasztalatok gyűjtésének, rendszerezésének fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Öltözék, ruhadarabok; öltözék leírása	Kommunikatív tevékenységek Képek gyűjtése, csoportosítása	Anyanyelvi ismeretek, udvariassági szabályok

Önismeret, önértékelés kéességének kialakítása, fejlesztése Gondolkodási képességek fejlesztése (rendszerzés, összehasonlítás) Beszédkészség, hallás utáni értés, íráskészség fejlesztése Információs kultúra fejlesztése (gyűjtőmunka)	Kommunikációs szándékok: Felszólítás, kérés, beleegyezés, bocsánatkérés Nyelvtani fogalomkörök: Felszólító mód T/2, T/3 Főnevek alany és tárgy esete „mich”/”mir” „dich”/”dir” Melléknévi állítmány	Képleírások Játék- memória Dal-tanulás Minden érzékszervet aktivizáló feladatok (képen látja, CD-ről hallja, ő ismételve kimondja)	Eszttikai tudatosság és kifejezőkészség- rajz Ének

6. Témakör: Foglalkozások			
Fejlesztendő kompetenciák, kiemelt fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret fejlesztése Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Egyetemes kultúra ismereteinek fejlesztése Beszédkészség, hallás utáni értés, íráskészség fejlesztése Kezdeményezőképeség fejlesztése idegen nyelven	Lexikai ismeretek: Foglalkozások, szerepek, színek, tárgyak, környezet Kommunikációs szándékok: Információkérés- adás Érdeklődés Megnevezés, leírás Kérdés, visszakerdezés Helyesbítés Nyelvtani fogalomkörök: Létige névszói állítmányokban Kiegészítendő kérdés (wer, was, wo, woher, wieviel)	Felfedezettő feladatok végrehajtása Képleírás Szövegértés ellenőrzése hallott szöveg alapján- több érzékszervet aktivizáló feladat Játék- megtalálás, szerepjáték Kreatív tevékenységek- rajzolás	Anyanyelvi ismeretek Eszttikai tudatosság és kifejezőkészség- rajz

	Felszólítás T/1-ben „kein”tagadó névmás (alany és tárgy eset) „doch” használata		

7. Témakör: Ételek, italok			
Fejlesztendő kompetenciák, kiemelt fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség ismereteinek fejlesztése Honismeret- interkulturális ismeretek fejlesztése Egyetemes kultúra ismereteinek fejlesztése Beszédképesség, hallás utáni értés, olvasott szöveg értése Kommunikációs kultúra alapjainak elmélyítése Szociális kompetencia fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Ételek, italok, receptek, mértékegységek, bevásárlás <u>Kommunikációs szándékok:</u> Javaslat, kínálás, elfogadás Kívánság kifejezése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Igeragozás összefoglalása „viel”, „wenig”, „kein” – mennyiségi viszonyok kifejezése Anyagnevek	Kommunikatív tevékenységek Képek gyűjtése, csoportosítása Étlapok olvasása, értelmezése Játék- kitalálás, szerepjátékok Információhiányon alapuló feladatok megoldása Minden érzékszervet aktivizáló feladatok (képen látja, CD-ről hallja, ő ismételve kimondja)	Matematikai ismeretek Anyanyelvi ismeretek Drámapedagógiai ismeretek

8. Egyéb

Az egyetemes kultúra fejlesztésének és intézményeink sajátosságának értelmében az ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok megismertetése, dalok, mondókák, versikék olvasása, tanítása.
Ismétlés, összefoglalás, számonkérés.

A továbbhaladás feltételei**Beszédértés:**

Tanári utasítások követése a tanult fogalomkörök keretei között a tanult témakörökben. Kérdések megértése, hallás utáni feladatok megoldása

Beszédkésztség:

Helyes intonáció. Egyszerű információ kérése és adása. 5 - 6 mondatban egy adott témáról, ill. képről beszélni, egy adott olvasmány tartalmát kérdések alapján összefoglalni, személyi körülményekről beszámolni. Rövidebb párbeszéd, versek, dalok.

Olvasási, olvasásértési készség:

Ismert szöveg hibátlan olvasása, helyes hangsúllyal és hanglejtéssel. Ismert szavakat, kifejezéseket tartalmazó szöveg megértése.

Íráskészség:

Ismert szöveg diktálás utáni leírása, tankönyvi feladatok megoldása, több mondatból álló szöveg leírása.

6. évfolyam

Óraszám:
111 óra /év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Barátok, ismerősök, családi élet, háztartás	15 óra
2.	Napirend, hétköznapi cselekvések	15 óra
3.	Öltözködés, testrészec, külső megjelenés	15 óra
4.	Lakóhely, város, szolgáltatások, lakás	15 óra
5.	Adás-vétel, vásárlás	15 óra
6.	Kirándulás, utazás	15 óra
7.	Kiegészítő ismeretek (Ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok, dalok, mondókák; ismétlés, összefoglalás, számonkérés)	21 óra

1. témakör: Barátok, ismerősök, családi élet, háztartás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség Énkép, önismeret Beszédkésztség, hallás utáni értés, olvasott szöveg értése Kommunikációs kultúra alapjainak elmélyítése Szociális kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Önmagunk és ismerőseink bemutatása Tevékenységek leírása, elbeszélés <u>Kommunikációs szándékok:</u> javaslat, elbeszélés, szándék kifejezése, segítségkérés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „haben”-nel járó igék Perfekt alakja Főnevek és személyes névmások részes esete	Kommunikatív tevékenységek Képleírás Hallott szöveg információinak képekhez társítása Szituációs gyakorlatok Információk kezelése	Anyanyelvi ismeretek Helyzetgyakorlatok/drámapedagógiai ismeretek alkalmazása Természetismeret

2. témakör: Napirend, hétköznapi cselekvések			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Gondolkodási képességek fejlesztése (rendszerezés, összehasonlítás)	<u>Lexikai ismeretek:</u> Témához kapcsolódó szókincs, mindennapi tevékenységeink összegyűjtése német nyelven	Napirend összeállítása-időpontokhoz cselekvések rendelése, sorrendbe állítása Információhiányon alapuló, írásbeli feladatok megoldása	Életviteli és gyakorlati ismeretek

Kreativitás fejlesztése Beszédkésztség fejlesztése idegen nyelven	<u>Kommunikációs szándékok:</u> Akarat, kívánság, képesség <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Melléknév erős(névelőpótló)ragozása alany és tárgy esetben El nem való igekötős igék Perfekt alakja „sich”-es igék	Szerepjáték Szóbokor készítése szótár segítségével	

3. témakör: Öltözködés, testrészek, külső megjelenés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Beszédkésztség, szövegértés Kreativitás Környezettel való harmonikus és konstruktív kapcsolathoz szükséges ismeretek, képességek fejlesztése Énkép, önismeret Kezdeményezőképeség fejlesztése idegen nyelven	<u>Lexikai ismeretek:</u> Ruhadarabok, testrészek elnevezése Önmagunk és társunk külsejének leírásához szükséges nyelvi kifejezőeszközök összegyűjtése <u>Kommunikációs szándékok:</u> Csodálkozás, tetszés-nemtetszés, elégedettség kifejezése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „sein”-nal járó igék Perfekt alakja Elöljárós szerkezetek a hol kérdésre adott válaszokban „sein”, és „ihr” birtokos névmás	Kommunikatív tevékenységek Képek gyűjtése, csoportosítása Játék- megtalálás, szerepjáték Információk kezelése írásban	Rajz- esztétikai tudatosság és kifejezőképesség

4. témakör: Lakóhely, város, szolgáltatások, lakás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A környezettel való harmonikus és konstruktív kapcsolathoz szükséges ismeretek, képességek, készségek kialakítása, fejlesztése Kreativitás fejlesztése Beszédkészség, hallás utáni értés fejlesztése Esztétikai kifejezőkészség	<u>Lexikai ismeretek:</u> A lakóhelyen fellelhető intézmények elnevezése Szolgáltatások megnevezése Lakásunk részei <u>Kommunikációs szándékok:</u> Kérdezősködés, visszakérdezés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Hely- és irányhatározás Rendhagyó többes számok Sorszámnevek Elváló igeikötős igék	Alkotói tevékenységek: kollázs készítése egy álom-lakóhelyről, majd képleírás Hallott szöveg alapján rajz (mi hol található a lakásban) Egymás útbaigazítása Felfedezettető feladatok	Természetismeret Rajz- esztétikai tudatosság és kifejezőkészség Anyanyelvi ismeretek Térbeli gondolkodás

5. témakör: Adás-vétel, vásárlás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció Kezdeményezőképeség	<u>Lexikai ismeretek:</u> A témához kapcsolódó szavak, szó szerkezetek Üzletek	Szerepjátékok Problémamegoldás idegen nyelven	Anyanyelvi ismeretek Drámapedagógia

Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	Tulajdonságok leírását szolgáló melléknevek <u>Kommunikációs szándékok:</u> Elégedettség, elégedetlenség, szemrehányás Dialogusok vásárlásnál <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Gyenge melléknévragozás egyes és többes számban	Melléknevek és főnevek párosítása- a ragozás gyakorlásával jelzős szerkezetek készítése Találós kérdések feltevése, megválaszolása Dialogus írása egy bevásárlásról	

6. témakör: Kirándulás, utazás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az értelmes tanulás feltételének megteremtése az érzékelés útján szerzett tapasztalatok gyűjtésével, rendszerezésével, sokoldalú értelmezésével Beszédkészség fejlesztése Olvasott szöveg értésének fejlesztése Térbeli tájékozódás képességének fejlesztése Szervezőkészség, szociális kompetenciák fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Kirándulás, utazás témához kapcsolódó kifejezések Útiterv Csomagolás <u>Kommunikációs szándékok:</u> Figyelmeztetés, kérés, öröm, bosszúság Meghívás, és arra reagálás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Felszólító mód Rendszerező nyelvtani ismétlés	Minden érzékszervet aktivizáló feladatok Kooperatív munkaformával egy kirándulás előkészítése Véleménykülönbségen alapuló szerepjáték Útvonal tervezése írásban	Természetismeret (térképhasználat) Anyanyelvi ismeretek Életvitel

7. Egyéb

Kiegészítő ismeretek: Ünnepekörkhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok, dalok, mondókák; ismétlés, összefoglalás, számonkérés minden témakör végén.

A témakörök tetszés szerint kiegészíthetők autentikus, korosztályhoz illő szövegek feldolgozásával.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló értse meg az óravezetés utasításait. Legyen képes a tananyaghoz kapcsolódó szóbeli kérdésekre, utasításokra cselekvéssel válaszolni. Értse meg az ismert és jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdést, közlést. Legyen képes a tananyaghoz kapcsolódó anyagból megérteni a beszélő szándékát. Legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszolni. Tudjon interakcióban részt venni, beszélgetést kezdeményezni, kérdéseket megfogalmazni, szituációban adott szerepnek megfelelően részt venni, tanult verseket, dalokat elmondani, reprodukálni.

Legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel fogalmazott rövidebb szöveget megérteni, abból fontos információkat megtalálni. Tudja továbbfejleszteni olvasási stratégiáit a gondolkodási készségek felhasználásával (következtetés, hasonlítás, sorba rendezés). Legyen képes mind a hangos, mind az önálló olvasásra. Alakítsa ki az önálló olvasás iránti igényt idegen nyelven is.

Legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott egyszerű mondatok (viszonylag helyes) leírására, a tanult minták alapján egyszerű mondatok, rövid szövegek megfogalmazására.

Az értékelés szempontjai

Alapvető szerepe ebben a szakaszban a motivációnak, érdeklődés felkeltésének, fenntartásának van, ezért itt mindenképpen fontos, hogy a visszajelzésnél figyelembe vegyük a személyiség egészének fejlődését, érdemjegyekkel értékeljünk és mérjük a tanuló teljesítményét. A visszajelzés utaljon az erős és gyenge pontokra, tartalmazzon bátorítást, de több energia befektetésre utaló megjegyzést is. Előre tisztázott kritériumok szerint történjen, melyeket a tanulónak is jól kell ismernie. Értékelés, ellenőrzés valamilyen formában minden órán történjen (szóbeli vagy írásbeli). A számonkérés legyen változatos. A szóbeli értékelés legyen folyamatos, de ne kapjon a diák mindig érdemjegyet. Írásban az év folyamán 3 nagydolgozat és 3 egyéb dolgozat javasolt.

Az értékelésnek pozitívnak kell lennie: azt kell értékelni, amire képesek a diákok, nem a hiányosságokat.

Mivel a kerettantervi célok között első helyen a beszédértés és beszédképesség fejlesztése áll, a diákokat elsősorban ezekből az alapkészségekből kell értékelni. De mivel ennek a korosztálynak erőssége mind a négy alapképesség területén a folyamatosság, törekedjünk ezeknek a fokozatos fejlesztésére, szem előtt tartva, hogy a hibátlan megoldás nem lehet kizárólagos elvárás.

Német nyelv 7– 8. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A fejlesztő szakasz alapvető feladata, hogy az idegen nyelv tanulása iránti motivációt, érdeklődést fenntartsuk. Ebben a korban a gyerekek érdeklődési iránya megváltozik. Magáról, szűkebb környezetéről egyre inkább a világ, tágabb környezete felé fordul. Ezt az újonnan kialakult széles érdeklődést hatékonyan elégíthetik ki a nyelvórán szerzett ismeretek. A témakörök ezért egyrészt mélyülnek, másrészt új témakörök jelennek meg, melyek a tantárgyi tartalmakhoz vagy irodalmi művekhez kapcsolódhatnak. Az idegen nyelvi órákon a tanulók a hallottakat a világról kialakult ismereteik alapján értelmezik, ezért elengedhetetlen, hogy a tananyag általuk ismert tartalmakra épüljön.

Fokozatosan meg kell jelenniük a nyelvtanulás tudatos formáinak. Bár még mindig a szóbeli készségek fejlesztése áll előtérben, egyre több olvasási és írásbeli feladattal is találkozhatnak a tanulók. Egyre inkább képessé válnak arra, hogy felismerjék az idegen nyelv szabályszerűségeit. E korcsoport számára nagyon előnyös a témaközpontú nyelvtanítás. Ez azt jelenti, hogy egy, a korosztályt érdeklő téma feldolgozása során több műveltségterület érinthető, a területnek legjobban megfelelő, változatos tevékenységi formákban, gazdag szókincssel.

Fontos cél, hogy a tanulókat egyre nagyobb önállóságra buzdítsuk. El kell a nyelvtanulási stratégiák olyan szintű használatáig, mely lehetővé teszi számukra a terem falain kívüli idegen nyelvtudás hasznosítását. A 8. osztály végére nyelvtudásuk eléri azt a mérhető szintet, amelynek birtokában képesek ismert témakörökben idegen nyelven információt megérteni és adni, interakciókban részt venni.

Tudja használni a nyelvet egyszerű mondatokban, hétköznapi helyzetekben.

Tudjon rövidebb, egyszerűbb nyelvezetű szöveget házi olvasmányként feldolgozni.

Kiemelt fejlesztési terület a tanulás tanítása, melynek célja, hogy a tanulókat egyre nagyobb önállóságra neveljük saját nyelvtanulásuk irányítása révén; továbbá az informatikai eszközök használata iránti igény felkeltése, fenntartása, ezáltal a digitális kompetencia fejlesztésének megalapozása.

7. évfolyam

Óraszám:
111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Emberi tulajdonságok, személyleírás	15 óra
2.	Emberi, baráti kapcsolatok	15 óra
3.	Vásárlás	15 óra
4.	Sport	15 óra
5.	Egészség, betegség	15 óra
6.	Városi közlekedés	15 óra
7.	Kiegészítő ismeretek (Ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi, világi hagyományok, dalok, mondókák; ismétlés, összefoglalás, számonkérés)	21 óra

1. témakör: Emberi tulajdonságok, személyleírás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret fejlesztése Szociális kompetencia Megismerési képességek fejlesztése (megfigyelés, értelmezés képessége) Beszédkésztség, hallott szöveg részletes értése, íráskésztség fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Tulajdonságok, személyleírás, hasonlóságok, különbségek, összehasonlítás lexikai kifejezőeszközei <u>Kommunikációs szándékok:</u> Véleménynyilvánítás, dicséret, kritika megfogalmazása, illetve az ezekre való reagálás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Melléknévfokozás, hasonlító szerkezetek „mehr als”, „genauso vile wie” Birtokos névmások	Kerekasztal módszerrel tulajdonságok gyűjtése (kooperatív technika) Párokban: egymás személyleírása, dicsérete, kritikája Hallott szöveg alapján képek kikeresése Képleírás (szóban és írásban)	Anyanyelvi ismeretek Rajz- esztétikai tudatosság és kifejezőkésztség Helyzetgyakorlatok/drámapedagógiai ismeretek alkalmazása
2. témakör: Emberi és baráti kapcsolatok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Érzelmi intelligencia mélyítése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Szűkebb és tágabb emberi kapcsolataink rendszere A kapcsolatok jellemzése	Önálló értő olvasás-kérdésekre válaszolás (egyéni)	Anyanyelvi ismeretek Helyzetgyakorlatok/dráma

Olvasott szöveg értése Reproduktív írásbeliség Vélemények, érvek kifejtéséhez, értelmezéséhez, megvédéséhez szükséges képességek kialakítása	Egy barátság története <u>Kommunikációs szándékok:</u> Egyetértés, egyet nem értés, érvelés kifejezése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Idő kifejezése „dürfen”, „mögen” módbeli segédigék használata	Szöveg feldolgozása ún. Szakértői csoportban (kooperatív technika) Szituatív játékok Naplóírás technikája	

3. témakör: Vásárlás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális kompetencia Kezdeményezőképeség Aktív állampolgárrá nevelés Beszédkésztség fejlesztése Hallott szöveg értése, hallottakra való szóbeli reagálás képességének fejlesztése	<u>Lexikai ismeretek:</u> A vásárlás (napi, heti, havi) témaköréhez kapcsolódóan tanultak átismétlése, bővítése <u>Kommunikációs szándék:</u> Tetszés, nem-tetszés kifejezése Elégedettség, elégedetlenség <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Melléknévragozás ismétlése Kérdő mondatok	Szerepjátékok Ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése Dialogus mondatainak sorrendbe rendezése Hiányos szöveg lexikális/nyelvi kiegészítése	Anyanyelvi ismeretek Életmód, életvitel Helyzetgyakorlatok/dráma

4. témakör: Sport			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Digitális kompetencia Szelektív olvasási technika Logikus gondolkodás Beszédképesség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Sport, sportágak, sportolási lehetőségek, sport az iskolában <u>Kommunikációs szándék:</u> Kérdezési technikák <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Sorszámnevek Hasonlító szerkezetek ismételése Helyhatározás, időhatározás kifejezésének ismételése	Szóforgó (kooperatív technika) segítségével szókincs fejlesztése Csoportosítási feladat kiscsoportban Információ kikeresése olvasott szövegből (pl. sportlexikon, internet) Interjúkészítés egy képzelt sportolóval	Anyanyelvi ismeretek Testnevelés, sport Helyzetgyakorlatok/dráma

5. témakör: Egészség, betegség			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	<u>Lexikai ismeretek:</u> Orvosnál, fogorvosnál Fájdalmak, panaszok, tünetek	Párosítás (betegségek-tünetek) Képleírás (pl. a rendelőben)	Természetismeret Életvitel

Nyelvi tudatosság	<u>Kommunikációs szándékok:</u> Események leírása Visszakérdezési technikák	Szerepjátékok	
Hallott szöveg értése		Egy betegség történetének leírása	
Logikai gondolkodás	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Vonzatok „weh tun” „Angst haben” Szövegösszekötő elemek	Hallott szöveg alapján igaz/hamis	

6. témakör: Városi közlekedés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció	<u>Lexikai ismeretek:</u> Közlekedési eszközök, szabályok Kérékpár részei	Csoportosítás	Anyanyelvi ismeretek
Hallott szöveg értése		Párbeszéddé formálás	Helyzetgyakorlatok
Kezdeményezőképeség	<u>Kommunikációs szándék:</u> Útbaigazítás kérése, adása	Hiányzó szövegrész kiegészítése	Rajz
Szociális kompetencia		Szerepjáték	
Aktív állampolgárrá nevelés	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> kennen- wissen „wenn” használata Felszólító mód ismétlése, udvarias felszólítás, kérés	Hallott szöveg alapján rajz készítése	
Logikus gondolkodás, rendszerezés			

7. Egyéb, kiegészítő ismeretek

Ebbe az időkeretbe illeszthető a tanév aktualitásaihoz kapcsolódó ismeretek átadása, projektmunkák készítése, az egyházi évhez kapcsolódó ismeretek német nyelven történő rendszerezése, összefoglalások, rendszerező ismétlések, számonkérések.

A továbbhaladás feltételei

Beszédértés:

Tanári utasítások követése a tanult nyelvtani fogalomköröket és témaköröket figyelembe véve.
Ismerős szituációban, témakörben feltett kérdések megértése, hallás utáni feladatok megértése.

Beszédképesség:

Helyes intonáció. Információ kérése és adása. Összefüggő mondatokban hallott, olvasott vagy látott dolgokról beszámolni. személyeket, tárgyakat tulajdonságaik alapján jellemezni, róluk véleményt mondani. Egy-egy hagyományt, szokást ismerni, arról beszámolni. A német nyelvű országokról néhány információt elmondani.

Olvasási, olvasásértési készség:

Ismert szöveg hibátlan olvasása helyes hangsúllyal és hanglejtéssel.
Ismeretlen szavakat és kifejezéseket is tartalmazó szöveg tartalmának megértése következtetéssel.

Íráskészség:

Ismert szavakból álló, többmondatos szöveg diktálás utáni leírása, egyszerű eseménysor leírása, rövid önállóan fogalmazott szöveg leírása.

8. évfolyam

Óraszám:
111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Utazás, nyaralás	15 óra
2.	Szabadidő, hobbi	15 óra
3.	Diákmunka, zsebpénz	15 óra
4.	Foglalkozások, munkahelyek	15 óra
5.	Érzelmek	15 óra
6.	Országismeret	15 óra
7.	Egyéb kiegészítő ismeretek	21 óra

1. témakör: Utazás, nyaralás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Honismeret Egyetemes kultúra Szociális kompetencia Digitális kompetencia Értő olvasás idegen nyelven Hallás utáni értés	<u>Lexikai ismeretek:</u> Közlekedési eszközök városon kívül Szálláslehetőségek <u>Kommunikációs szándék:</u> Felkérés lassabb beszédre Érdeklődés, információkérés Szobafoglalás Elégedettség, elégedetlenség <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „w”- kérdések Időtartam (wie lange?) Időpont (in,um, am, wann)	Sorrendbe rendezés Prospektus információinak kigyűjtése- internet Szerepjáték Nyári élmények leírása Hallott szöveg alapján jegyzetelés adott szempontok szerint Kollázs készítése	Anyanyelvi ismeretek Helyzetgyakorlatok/dráma Földrajz (térképismeret) Rajz- esztétikai tudatosság

2. témakör: Szabadidő, hobbi			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Önismeret fejlesztése Megismerési képességek fejlesztése Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	<u>Lexikai ismeretek:</u> Szabadidős tevékenységek, lehetőségek Hobbi Szakkörök az iskolában <u>Kommunikációs szándék:</u> Ajánlás- reagálás Beszéd udvarias félbeszakítása	Hallott szöveg alapján történet sorba rendezése Párosítás: szabadidős tevékenységek – cselekvések Párokban: hobbi bemutatása/kölcsönös érdeklődés	Életvitel Informatika Anyanyelvi ismeretek

Beszédkésztség Íráskésztség Hallás utáni értés	Nyelvtani fogalomkörök: „sollen” / „müssen” Vonatkozó névmások használata	Füllentős játék (kooperatív technika) Kerekasztal (kooperatív technika) Hiányos szöveg (módbeli segédigék gyakorlására- számítógépes program)	

3. témakör: Diákmunka, zsebpénz			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Információs és kommunikációs kompetenciák Aktív állampolgárságra nevelés Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt élettel kapcsolatos helyes döntések megalapozására Beszédkésztség, íráskésztség, hallás utáni értés, olvasott szöveg feldolgozásának képesége	<u>Lexikai ismeretek:</u> Munkavégzés, munkakörülmények, munkaidő, bérezés témához kapcsolódó szókincs <u>Kommunikációs szándék:</u> Elégedettség, elégedetlenség Bizonytalanság kifejezése Tanácsadás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „hätte”, „wäre”, „könnte”, „müsste” alakok alkalmazása	Olvasott szöveg önálló feldolgozása Olvasott szöveg feldolgozása szakértői csoportokban (kooperatív technika) Hallott szöveg alapján igaz/hamis Tömörítés írásban irányító szempontok alapján Szerepjáték Írásbeli jelentkezés diákmunkára	Állampolgári ismeretek Életvitel Anyanyelvi ismeretek Pályaorientáció

4. témakör: Foglalkozások, munkahelyek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Információs és kommunikációs kompetenciák Aktív állampolgárságra nevelés Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt élettel kapcsolatos helyes döntések megalapozására Beszédképesség, olvasott szöveg értése, írásképesség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Foglalkozások, munkahelyek, munkakörülmények Érdeklődés, képesség, értékelés <u>Kommunikációs szándék:</u> Tanácsalanság, meggyőződés kifejezése, tanács – kérés és adás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „werden” ige használata Feltételes jelen kifejezése „würde” körülírással	Párosítás (szövegrészletet címmel) Projekt-munka 4-5 fős csoportokban (foglalkozások bemutatása: információk gyűjtése, kollázs készítése, prezentáció) Igaz/hamis állítások hallott szöveg alapján Önéletrajz készítése (új típusú, táblázatos) Szerepjáték	Állampolgári ismeretek Életvitel Anyanyelvi ismeretek Pályaorientáció Rajz-esztétikai kifejezőképesség

5. témakör: Érzelmek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Lelki egészség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Szeretet, gyűlölet, féltékenység,	Egy adott történet átírása megadott érzelmű függvényében	Életvitel Anyanyelvi ismeretek

Énkép, önismeret	aggódás, irigység, öröm, szomorúság kifejezésének lehetőségei	Hiányos szöveg kiegészítése lexikai és nyelvi elemekkel	
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire			
Szociális kompetencia, érzelmi intelligencia mélyítése, gazdagítása	<u>Kommunikációs szándék:</u> Vágyakozás, érvelés, vita Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok	Naplóírás (egy jó/rossz napom története) Párosítás	
Beszédképesség (árnyalt közlések)	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „ob”-bal bevezetett mellékmondatok	Szóbokor készítése az érzelmek kapcsán	
Írásképesség	Kérdőszóval bevezetett mellékmondatok	Pantomim-játék	
Olvasott szöveg értéke		Képleírás	

6. témakör: Országismeret			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon-és népismeret	<u>Lexikai ismeretek:</u> Benyomások kifejezése Nevezetességek leírásához szükséges szókincs	Projekt- feladat (4-5 fős csoportokban teljeskörű felkészülés egy tájegységből- internet, könyvtár- power pontos bemutató készítése)	Földrajz Informatika Könyvtári munka
Egyetemes kultúra	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „es gibt” szerkezet kennen, wissen, sich vorstellen	Prezentáció- a csoport minden tagjának meg kell szólalnia	
Európai azonosságtudat	Átfogó nyelvtani rendszerező ismételtes	Nyelvtani tesztek (önálló)	
Olvasott szöveg részletes értéke	Fordítástechnikai gyakorlatok	Hallott szöveg tartalmi tömörítése	
Szótárhasználat			
Digitális kompetencia			
Könyvtárhasználat			

7. Egyéb kiegészítő ismeretek

Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A dr. Kozslikné Szabó Mariann által összeállított szöveggyűjtemény segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló megérti az utasításokat, azokra cselekvéssel válaszol. Jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért. Jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegből fontos információt kiszűr. Jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti. Ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegből kikövetkezteti. Jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben képes a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Beszédkésztség

A tanuló jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol. Egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz, kérdéseket feltesz, eseményeket elmesél, megértési probléma esetén segítséget kér, egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti. Jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben fontos információt megtalál. Jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti. Egyszerű történetet megért; jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkezteti. Jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníti.

Íráskésztség

A tanuló ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget diktálás után leír. Egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz. Egyszerű, strukturált szöveget (üzenet, üdvözlét, baráti levél) létrehoz; ismert struktúrák felhasználásával tényszerű információt közvetítő kb. 50 szavas szöveget ír.

Szempontok a tanulók értékeléséhez

Az ellenőrzés, számonkérés módjai legyenek ugyanolyan változatosak, mint a tanórai tevékenységek. Ahol csak lehet, megfelelő szituációkban, kommunikációs helyzetekben kell számot adni a tanulónak a tanultak elsajátításáról. Kreatív írásbeli munkák értékelése pl. történhet úgy is, hogy a tanulók egymás munkáját elolvassák és véleményezik. Ez nem zárja ki, hogy a tanár beszédje, és egyenként értékelje a munkákat.

Az értékelés- ellenőrzés történhet szóban és írásban. A szóbeli ellenőrzés legyen folyamatos, a követelményeknek és a tevékenységeknek megfelelő, de ne adjunk minden értékeléskor érdemjegyet. Írásbeli ellenőrzéshez javasolt évfolyamonként 3 nagydolgozat és 3 egyéb jellegű dolgozat íratása. A nagydolgozatok javasolt témái lehetnek: kérdések megválaszolása az adott témakörhöz kapcsolódóan, nyelvtani és kommunikatív kiegészítések, rövid leírások, jellemzések, szövegértés ellenőrzése hallott vagy olvasott szöveg alapján, képleírás, fogalmazás a tanult témakörök alapján (esetleg szótár segítségével).

Az értékelés- ellenőrzés valamilyen formájára minden órán sort kell keríteniünk. Fontos, hogy a számonkérés, tudásellenőrzés bármely formáját előzze meg tájékoztatás arról, hogy milyen anyagrész számonkérése következik.

Az értékelés mindig előre tisztázott kritériumrendszer alapján történjen, hogy a szubjektív elemeket ki lehessen küszöbölni. Az eredmény kommentálása, akár százalékosan, akár érdemjeggyel történik, nem párosulhat megbélyegzéssel.

3.2.3. Német nyelv 9-12. évfolyam

3.2.3.1. Német – első idegen nyelv 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)

Német nyelv 9-12. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A 9. évfolyamos diákok legalább öt éve tanulják a célnyelvet. Ez idő alatt megismerkedtek az idegen nyelvi foglalkozások feladat- és szövegtípusaival, szókincsük bővült, megértik a tanár célnyelvi óravezetését, önbizalmuk lehetővé teszi számukra, hogy az órai munkában egyénileg, párban vagy csoportban eredményesen vegyenek részt, órán kívüli feladataikat önállóan megoldják. Önértékelésük fejlett és reális: ismerik erős és gyenge pontjaikat. Továbbra is fontos motivációjuk fenntartása és további fejlesztése.

Cél, hogy a 10. évfolyam végére minden diák eljusson az B1szintre, melyen számára ismert témakörökben, életszerű helyzetekben képes információt kérni és kapni. Megérti a hosszabb terjedelmű, autentikus hallott vagy olvasott szöveg lényegét, abból ki tudja szűrni a lényeges információt. Képes több mondatból álló szöveget szóban és írásban létrehozni. Szókincse elég fejlett ahhoz, hogy az ismert témakörökhöz kapcsolódó témákról szóban és írásban információt tudjon cserélni.

A 12. évfolyam végére minden diáknak B2 szintű nyelvtudást kell szereznie, az előző szintnél fejlettebb szókincssel, szélesebb skálán mozgó, de ismert témákról kell tudnia szóban és írásban információt cserélnie, hosszabb szövegeket megértenie és létrehozni.

Továbbra is lényeges, hogy az idegen nyelvű tananyag felölelje a más tantárgyaknál tanult tartalmakat, de ezeken az évfolyamokon a diákok nyelvi szintje már új tananyag feldolgozását is lehetővé teszi. Fontos, hogy az előző évekhez hasonlóan segítsék a nyelvtanulást az önálló olvasás és az osztálytermen kívüli nyelvi hatások. Ebben az életkorban a diákokat segítheti a szabályszerűségek felismerése és azok alkalmazása, de a hangsúly továbbra is a jelentésen, a kontextuson és a kommunikáción van. Ezeken az évfolyamokon kell egyensúlyt teremteni a folyamatos beszéd és a nyelvhelyesség között.

A 12. év végére a diákoknak el kell sajátítaniuk az önálló nyelvfejlesztéshez elengedhetetlen nyelvtanulási stratégiák hatékony alkalmazását.

AZ IDEGEN NYELV ÉRETTSÉGI VIZSGA ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI

A vizsga formája

Középszinten: írásbeli és szóbeli

Emelt szinten: írásbeli és szóbeli

Az idegen nyelv érettségi vizsga célja

Az érettségi vizsgával záruló középiskolai idegennyelv-oktatás céljai között szerepelnek *pragmatikus célok* (a kommunikatív kompetencia kialakítása), *kognitív célok* (ismeretek, információk közvetítése) és *személyiségfejlesztő célok* (nyitottság, tolerancia a másik ember iránt; önállóság, szociális viselkedés a kiscsoporton belül). Az idegen nyelvi érettségi vizsga a nyelvoktatás céljai közül csak a pragmatikus cél megvalósulását méri, vagyis azt, hogy a vizsgázó rendelkezik-e az alábbiakban kifejtett kommunikatív kompetencia meghatározott szintjével. Bár nagyon fontos, hogy a tanulók a tanítási folyamat során ismereteket szerezzenek a világról, a nyelvről és a célkultúrákról, ezeket az ismereteket az idegen nyelvi érettségi vizsga közvetlen módon nem méri. Ezek az ismeretek azonban megjelennek a vizsgafeladatokban használt autentikus anyagokban. A személyiségfejlesztő célok megvalósulásának mérésére az idegen nyelvi érettségi vizsga természeténél fogva nem alkalmas, de a vizsgázó személyiségének az érettségi vizsgán történő értékelése nem is lenne kívánatos.

A kommunikatív kompetencia összetevői a következők:

- nyelvi kompetencia
- szociolingvisztikai kompetencia
- szövegkompetencia
- stratégiai kompetencia
- szociokulturális kompetencia

A középszintű és az emelt szintű érettségi vizsga céljaiban, komplexitásában, mennyiségében és minőségében tér el egymástól. A középszintű követelmények nélkülözhetetlenek az emelt szinten, de az emelt szint éppen abban különbözik a középszinttől, hogy más minőségű nyelvtudást kíván mérni. A középszintű vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e írott és hallott, köznapi, egyszerű, eredeti idegen nyelvű szövegeket megérteni, saját gondolatait köznapi kommunikációs helyzetekben, szóban és írásban kifejezni, ezáltal megfelelni annak az érettségien elvárható általános műveltségi követelménynek, hogy részt tudjon venni a nemzetközi kommunikációban.

Az emelt szintű vizsga célja annak megállapítása, hogy a vizsgázó képes-e megérteni különböző fajtájú igényesebb és hosszabb, írott és hallott idegen nyelvű szövegeket, érzékeli-e a rejtett jelentéstartalmakat is. A vizsga azt is méri, hogy a vizsgázó képes-e idegen nyelven mind szóban, mind írásban folyamatosan és spontán módon kifejezni magát, világos, jól szerkesztett szöveget alkotni, és eközben megbízhatóan használja-e a szövegszerkesztési mintákat, szövegösszekötő elemeket, rugalmasan és hatékonyan tudja-e használni az idegen nyelvet személyes, társadalmi, a tanuláshoz és a munkához kapcsolódó célokra, illetve a felsőfokú oktatásban való részvételre.

9. évfolyam

Óraszám:
111 óra /év
3 óra /hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Napirend	14
2.	Iskola	14
3.	Szabadidő, hobbi	14
4.	Média	14
5.	Öltözködés	14
6.	Természet	14
7.	Játék	14
8.	Egyéb kiegészítő ismeretek	13

1. témakör: Napirend			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Tanulás tanítása Szociális kompetencia Információs és kommunikációs kultúra Beszédképesség, hallott szöveg értése, írásképesség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Napirend szókincsének ismételése, bővítése <u>Kommunikációs szándék:</u> Bemutatkozás, bemutatás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Perfekt ismételése Összetett mondatok alkotása Kérdések feltevésének ismételése	Indián- beszélgetés a bemutatkozás érdekessé tételére (saját szavaikkal újra el kell mondaniuk azt, amit az előző elmesélt magáról- kooperatív technika) Páros megbeszélés (napirend kapcsán) Sorbarendezés (egy napirend elemei)- időpontok kifejezése Hallott szöveg: igaz/hamis	Anyanyelvi ismeretek Életvitel

2. témakör: Iskola			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Tanulás tanítása Egyetemes kultúra	<u>Lexikai ismeretek:</u> Iskola működéséhez kapcsolódó szókincs; iskolai ünnepek Iskola nálunk és Németországban	Kollázs készítése az iskolai életéről (csoportmunka) Prezentáció Olvasott szöveg alapján ábra készítése	Életvitel Anyanyelvi ismeretek Rajz

Beszédkésztség Íráskésztség Olvasott szövegértése Szociális kompetencia	<u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemény megfogalmazása/érvelés valami mellett/ellen <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Elbeszélő múlt „würde” körülírás ismétlése	Szóbokor (párokban) Szerepjáték Szöveg átformálása E/3-ba, múlt időbe	

3. témakör: Szabadidő, hobbi

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Információs és kommunikációs kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Énkép, önismeret Szociális kompetencia Beszédkésztség, szövegértés, íráskésztség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Szabadidős tevékenységek, hobbi szókincsének ismétlése, bővítése <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemény megfogalmazása Érdeklődés, érdektelenség <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Időbeli viszonyok, alárendelések	Kerekasztal- a szókincs fejlesztésnek érdekében Kettős kör: meghatározott ideig a szemben állók információkat cserélnek a szabadidő eltöltése kapcsán, majd továbblép a belső kör, így új partnere lesz mindenkinek. Olvasott szöveg alapján: igaz/hamis Párosítás: leírás- hobbi Szövegalkotás: Az én hobbim-levél	Egyetemes ismeretek Anyanyelvi ismeretek

4. témakör: Média			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési területek	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Hatékony, önálló tanulás Kezdeményezőképeség Beszédképesség Hallott szöveg értése Írásképesség Logikus gondolkodás Érzelmi intelligencia Önálló és kritikus attitűd kialakításának megkezdése a médiákkal szemben	<u>Lexikai ismeretek:</u> Olvasás, televíziózás, rádióhallgatás, internet <u>Kommunikációs szándék:</u> Érdeklődés, érdektelenség Tetszés, nem tetszés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> sich-es igék (+ vonzatos igék)	„Kérdezősdi”- kérdéskártyák segítségével felderítik, ki milyen médiát részesít előnyben; ennek eredményét szóban elmondják, indokolják Hallott szöveg alapján szöveg rekonstruálása Képleírás (vitaindító is lehet) Nyelvi tesztek megoldása Internetes oldalakról információgyűjtés (pl. hírek hallgatása) Fogalmazás: A média és én	Anyanyelvi ismeretek Informatika Életvitel Hittan (etika)
5. témakör: Öltözködés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Öltözködés, személyleírás, ruhanemű vásárlása	„Rajzold, amit mondok!”- egy diák leírja egy képzelt személy külsejét, a többiek rajzolják	Rajz

Vizuális képességek Megfigyelés, értelmezés, indoklás Kritikai gondolkodás Beszédkésztség Hallás utáni értés Olvasott szöveg értése	<u>Kommunikációs szándék:</u> Információkérés, információadás Tetszés, nemtetszés Érdeklődés Köszönés, megköszönés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Melléknévragozás, hasonlítás Kötőszók ismétlése	Olvasott szöveg szétszedett szakaszainak sorba rendezése Szerepjáték Információ kikeresése olvasott szövegből Hiányos szöveg lexikai és nyelvi kiegészítése Személyek és kijelentések egymáshoz rendelése hallott szöveg alapján	Anyanyelvi ismeretek Életvitel (Házirend)

6. témakör: Természet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési területek	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Környezeti nevelés Honismeret Szociális kompetencia Logikus gondolkodás Beszédkésztség Íráskészség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Növények, növényfajták, állatfajták, természeti jelenségek, évszakok <u>Kommunikációs szándék:</u> Dolgok megnevezése, leírása Megerősítés, témaváltás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> w-kérdések	Évszakok bemutatása kiscsoportban-szókincsfejlesztés (szótár) Szóbokor párokban Olvasott szöveg lényegének írásbeli összefoglalása Képleírás	Anyanyelvi ismeret Földrajz Ének-zene

Szövegértés Szótárhasználat	Határozatlan névmások Alárendelő mondatok	Megkezdett szöveg befejezésének írása Zenehallgatás (Vivaldi:Négy évszak)	

7. témakör: Játék

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Információs és kommunikációs kultúra	<u>Lexikai ismeretek:</u> Nyelvi játékok	Olvasott szövegekhez kérdések megfogalmazása	Pl. Testnevelés (mozgásos játék leírása)
Logikus gondolkodás	<u>Kommunikációs szándék:</u> Ötletek megértése, megfogalmazása Interjú	Kijelentések és beszélők egymáshoz rendelése	Könyvtárhasználat (játékok szabálykönyvei)
Beszédkésztség Szövegösszefüggések felismerése Íráskésztség	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Vonatkozó mellékmondatok Névszók a mondatban	Hallott szöveg alapján igaz/hamis	Anyanyelvi ismeretek
Kezdeményezőképeség		Újsághír olvasása- a játék veszélyei	
		Legkedvesebb játék menetének leírása- írásban	

8. Egyéb kiegészítő ismeretek

Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A dr. Kozslikné Szabó Mariann által összeállított szöveggyűjtemény segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 100 szavas köznyelvi szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megérteni; kb. 100 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni;

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes köznyelven megfogalmazott kérdésekre odaillő válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; beszélgetésben részt venni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 150 szavas, köznyelven megírt szöveget megérteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről megkülönböztetni; ismert nyelvi elemek segítségével kb. 150 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni; kb. 150 szavas köznyelven megírt szövegben fontos információt megtalálni.

Íráskésztség

A tanuló legyen képes kb. 100 szavas, tényszerű információt közvetítő szöveget, leírást, jellemzést, elbeszélést, baráti levelet írni.

10. évfolyam

Óraszám:
111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Család, generációs különbségek	12 óra
2.	Barátság, emberi kapcsolatok	12 óra
3.	Iskolai közösség, ifjúsági csoportok	12 óra
4.	Munka világa	12 óra
5.	Sport	12 óra
6.	Időjárás, évszakok	12 óra
7.	Környezetvédelem	12 óra
8.	Utazás	12 óra
9.	Egyéb kiegészítő anyag	15 óra

1. témakör: Család, generációs különbségek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Énkép, önismeret Beszédkészség Íráskészség Hallás után értés Szövegértés Kommunikációs kultúra Problémaszituációkban alkalmazható fogalomrendszer kiépítése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Családi szituációk, konfliktusok és megoldásuk szókinccse <u>Kommunikációs szándék:</u> Javaslatok, kérések, felszólítások megfogalmazása Vita adott témában <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Feltételes mód, óhajtó mondat, udvarias kérdés	Vers megértése alapján saját gondolatok, vélemény megfogalmazása Irodalmi szövegből információk gyűjtése, szöveg folytatása, befejezése Hallott információk jegyzetelése /olvasott és hallott információk összehasonlítása Szövegértés a mai ifjúság problémáiról/szövegalkotás-levél Szituációs játék-konfliktusok megoldása	Irodalom (szépirodalmi szövegek értelmezése) Anyanyelvi ismeretek Drámapedagógiai ismeretek
2. témakör: Barátság, emberi kapcsolatok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Szociális kompetencia, érzelmi intelligencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Barátság, emberi kapcsolatok, érzelmek Társadalmi konvenciók	Kép alapján történet írása Hallott szöveg alapján helyzetek azonosítása, kulcsinformációk jegyzetelése	Életvitel Hittan Anyanyelvi ismeretek

Kezdeményezőképeség	<u>Kommunikációs szándék:</u> Kapcsolatfelvétel Beszélgetés kezdeményezése Témaváltás Beszélgetés lezárása	Egy barát külső, belső jellemzése Bemutakozó levél írása	
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire			
Megismerési képességek	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> zu + Infinitiv Melléknévragozás	Szerepjáték Szótárhasználat	
Beszédkésztség, íráskésztség, hallott szöveg értése		Nyelvi tesztek	

3. témakör: Iskolai közösség, ifjúsági csoportok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Szociális kompetencia Vizuális képességek fejlesztése Egyéni és közérdek, többség és kisebbség fogalmának tisztázása Emberi cselekedetek és konfliktusok értelmezése Lelki egészség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Osztályközösség, ifjúsági csoportok, iskolai élet részletes bemutatása <u>Kommunikációs szándék:</u> Biztatás, vigasztalás Öröm, bánat, bosszúság Dolgok, személyek megnevezése, leírása Meggyőzés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Melléknévi igenevek képzése, használata	Olvasás: teszt a tanulási technikákról/iskolai munkáról-ez alapján: eredmény megvitatása Projekt: osztályközösség bemutatása (kollázs készítése, prezentáció stb.) Képleírás Részletes szövegértés témához kapcsolódóan	Anyanyelvi ismeretek Életvitel Hittan

Beszédkésztség Hallott szöveg értése Íráskésztség Szövegértés		Hallott szöveg kijelentéseinek és beszélőinek egymáshoz rendelése Tartalmi összefoglalás gyakorlása	

3. témakör: Munka világa

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális kompetencia Aktív állampolgárságra nevelés Kezdeményezőképesség, vállalkozói kompetencia Véleményformálás Beszédkésztség Olvasott szöveg értelmezése Íráskésztség Hallás utáni értés Logikus gondolkodás	<u>Lexikai ismeretek:</u> Munka, álláshirdetés szókinccse <u>Kommunikációs szándék:</u> Beszélési szándék Visszakérdezés Érdeklődés Ellenvetés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Összetett mondatok rendszerezése, gyakorlása (Objektksatz, Kausalsatz, Finalsatz)	Olvasott szöveg a szünidei munkáról- főbb információk megértése irányított szempontok alapján Újsághirdetések olvasása-reagálás írásban Közvetítés: magyarul olvasottak összefoglalása németül, majd tartalmi összehasonlítás Hallott szövegből információk gyűjtése után diagram kiegészítése- értelmezés szóban Írásbeli beszámoló pl. a nyári munkáról (levél)	Életvitel Anyanyelvi ismeretek Társadalomismeret Hittan

5. témakör: Sport			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Hatékony, önálló tanulás Logikus gondolkodás Szociális kompetencia Beszédképesség Írásképesség Hallott szöveg értése Fordítás	<u>Lexikai ismeretek:</u> Sportágak, sporthoz való viszony <u>Kommunikációs szándék:</u> Meggyőzés, ellentmondás, érvelés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Kötszók rendszerezése Igevonzatok	Táblázatok adatainak értelmezése (sporteredmények) Közvetítés: német és magyar szöveg információinak összehasonlítása Interjú készítése egy képzeletbeli sportolóval (szerepjáték) Képek alapján témakifejtés Hallás: szelektív értés gyakorlása Szótármunka gyakorlása	Anyanyelvi ismeretek Életvitel Testnevelés
6. témakör: Időjárás, évszakok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia Digitális kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Időjárás, évszakok, tájegységek jellemzői	Projekt: Az évszakok bemutatása (power point)-prezentáció	Földrajz Informatika

Hatékony, önálló tanulás Felfedeztető tanulás- megismerési képességek fejlesztése Logikus gondolkodás Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése Íráskészség Beszédkésztség	<u>Kommunikációs szándék:</u> Dolgok, események jelenségek leírása <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Jelzős szerkezetek Személytelen szerkezetek Állapotot jelző szenvedő szerkezetek	Olvasott szöveg szelektív értése alapján véleménynyilvánítás Olvasott szöveg alapján diagram kiegészítése Hallott szöveg: időjárásjelentés (táblázat kitöltése) Nyelvi tesztek	Anyanyelvi ismeretek Matematika (diagram)

6. témakör: Környezetvédelem			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Környezettudatosságra nevelés Aktív állampolgárságra nevelés Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Környezetvédelemhez kapcsolódó fogalmak, jelenségek <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemény kifejtése Események leírása Érdeklődés, érdektelenség Valaki igazának elismerése, el nem ismerése	Témakifejtés kép alapján (szóban, majd írásban) Ötletek megfogalmazása (kerekasztal) Szakértői mozaik: szöveg feldolgozása Címek alapján hipotézisek megfogalmazása	Ember a természetben Életvitel Informatika

Digitális kompetencia Beszédkésztség Íráskésztség Hallott szöveg értése	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Minőségi viszonyok, modalitás	Projekt: egy környezetvédelmi akció megtervezése, ismertetése (power point, kollázs, prezentáció) Hallott szöveg alapján: kapcsolódó vélemények megértése, valamint saját vélemény megfogalmazása	

8. témakör: Utazás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szűkebb/tágabb környezet megismerésére történő ösztönzés, nevelés Hon és népismeret Digitális kompetencia Egyetemes kultúra Beszédkésztség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Íráskésztség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Utazás, úticélok, útitervek-szókincs frissítése, bővítése <u>Kommunikációs szándék:</u> Javaslat, beleegyezés, ellentmondás, érvelés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Térbeli viszonyok; hely-és iránymeghatározás Szövegösszekötő elemek	Útvonal rekonstruálása olvasott szöveg alapján Hallott szöveg: Élménybeszámolók szelektív értése irányító szempontok alapján Olvasás: prospektus információiból jegyzet készítése Saját tapasztalatok elmesélése Utazáshoz szükséges információk kérése levélben Internet- használat információk gyűjtéséhez Szerepjáték	Földrajz Térképhasználat Informatika Anyanyelvi ismeretek

9. témakör: Egyéb kiegészítő anyag

Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A dr. Kozslikné Szabó Mariann által összeállított szöveggyűjtemény segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.

A továbbhaladás feltételei**Hallott szöveg értése**

A tanuló legyen képes kb. 150 szavas köznyelvi szövegben a lényeges információt a lényegteltől elkülöníteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megérteni; kb. 150 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes köznyelven árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre odaillő válaszokat adni; választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; beszélgetésben részt venni, álláspontot, véleményt kifejezni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas, köznyelven megírt szöveget megérteni; kb. 200 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegteltől megkülönböztetni; ismert nyelvi elemek segítségével kb. 200 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni; kb. 200 szavas köznyelven megírt szövegben fontos információt megtalálni.

Íráskészség

A tanuló legyen képes kb. 150 szavas, tényszerű információt közvetítő szöveget, leírást, jellemzést, elbeszélést, baráti vagy hivatalos levelet írni.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A tanulói teljesítmények értékelésének a középiskolai szakaszban továbbra is három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését. Negyedik értékelési szempontként ebben az oktatási szakaszban belép az egyre önállóbb, öntevékenyebb nyelvtanulás és nyelvhasználat, amelyet a teljesítmény értékelésével bátorítani kell.

A kerettantervi célok között a korábban elsőbbséget élvező beszédértés- és beszédképesség-fejlesztés helyett a 9-12. évfolyamokon a nyelvtudás fejlesztése a mind a négy készségterületen komplexen történik. Az értékelés ebben a szakaszban mind a négy alapkészségre egységesen kitér. Alapelv, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Az értékelés elsődleges célja ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon.

A tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája a célirányos számonkérés, sokkal inkább az egyes idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítése. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak.

Feltétlenül kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez.

Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, így egyre inkább felelőssé válnak saját nyelvtudásuk fejlesztéséért.

A teljesítmények értékelésekor továbbra is *fontos alapelv*: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel.

A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a *diákokat ne csak megtanítsuk nyelvet tanulni, hanem fokozatosan kialakítsuk bennük az igényt arra, hogy az idegen nyelvet önállóan és természetesen használják.* Váljon az idegen nyelvi kommunikáció életük részévé a nyelvhasználat minden területén. Alakuljon ki bennük az az igény, hogy egyes idegen nyelvi kudarcaikat ki tudják elemezni, és a tanár segítségével kezelni tudják. Tudjanak önállóan fejlődni. Egyértelműen tudatosuljon bennük, melyik nyelvtanulási stratégiának, tevékenységnek mi a célja, mi a várható kimenete, és ők maguk mit tehetnek esetleges problémáik megoldásáért. Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiákat kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről. Idegen nyelven kommunikálni öröm, ezt kell erősítenie a tanulói értékelésnek.

11. évfolyam

Óraszám:
111 óra /év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Családmodellek, ünnepek, hit	16 óra
2.	Testi-lelki egészség	16 óra
3.	Zene, film	16 óra
4.	Technika, tudomány	16 óra
5.	Tudományos felfedezések	16 óra
6.	Irodalmi szövegfeldolgozás	16 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyagok	15 óra

1. témakör: Családmodellek, ünnepek, hit			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon és népismeret Lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepére Énkép, önismeret Beszédkésztség Íráskésztség Szövegértés Hallott szöveg értése Szociális kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> A család fogalmának értelmezése Családi ünnepek vallási ünnepek <u>Kommunikációs szándék:</u> Dolgok, személyek, események leírása Emlékezés, nem emlékezés Bizonyosság, bizonytalanság <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Módbeli segédigék múlt ideje Vonzatos igék, melléknevek Birtoklás kifejezése	Beszámoló készítése egy kedves ünnepről Olvasás: szöveg témájának felismerése, lényegi információk gyűjtése Hallott és olvasott információk összehasonlítása Hallott információk időrendi sorrendbe rendezése Szerepjáték Egy ünnep bemutatása levélben Országismereti szöveg feldolgozása	Életvitel Hittan Anyanyelvi ismeretek Informatika
2. témakör: Testi-lelki egészség			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Közérzet, betegség, panaszok, állapotok	Olvasás: szelektív értés, állapotok leírásának értése	Biológia

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Beszédkésztség Szövegértés Íráskésztség Szótárhasználat	<u>Kommunikációs szándék:</u> Tanácsadás, leírás, indoklás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Határozatlan névmás Feltételes hasonlító mondat	Információk, kifejezések gyűjtése Tartalmak összefoglalása Fogalmak és definíciók egymáshoz rendelése Szerepjáték Tanácsok levélben Fordítás	Anyanyelvi ismeretek Testnevelés

3. témakör: Zene, film			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony önálló tanulás Egyetemes kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Információs kultúra Digitális kompetencia Szótárhasználat Beszédkésztség Íráskésztség Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Zene, zenei ízlések, filmek, színdarabok <u>Kommunikációs szándék:</u> Érdeklődés, érdektelenség Tetszés, nem tetszés Érdeklődés érdeklődési kör iránt Dicséret, kritika <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Szóképzés Minőségi viszonyok kifejezése	Olvasott szöveg szelektív értése Írásos beszámoló megértése hipotézisek segítségével Projekt: televíziós riport készítése pl. Tavaszi Fesztiválról (power point) Történet befejezése írásban Egy közelmúltban látott filmélmény elmesélése Szótár segítségével szóképzés Zenehallgatás	Ének-zene Mozgóképek és médiaismeret Informatika Anyanyelvi ismeretek

3. témakör: Technika, tudomány			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia Digitális kompetencia Hatékony, önálló tanulás Honismeret Egyetemes kultúra Beszédkészség Íráskészség Olvasott szöveg értése hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Technikai eszközök és leírások, működésük <u>Kommunikációs szándék:</u> Véleménynyilvánítás Érdeklődés Bizonyosság, bizonytalanság reklamálas <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Szenvedő szerkezetek Szenvedő szerkezetek módbeli segédigével bővítve	Olvasott szöveg szelektív értése Hallott szövegből érvek gyűjtése Közvetítés: magyar nyelvű használati utasítás összefoglalása németül Szerepjáték Vélemények alapján saját állásfoglalás kialakítása írásban Nyelvi tesztek	Fizika Informatika Anyanyelvi ismeretek

5. témakör: Tudományos felfedezések			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon és népismeret Európai azonosságtudat Egyetemes kultúra Digitális kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Életrajzi adatok <u>Kommunikációs szándék:</u> Egy folyamat leírása Fogalom magyarázata Körülírás	Információk feldolgozása Hiányos szöveg tartalmi kiegészítése Hallott szöveg tartalmi összefoglalása	Ember a természetben Ember és társadalom Informatika Anyanyelvi ismeretek

Hatékony önálló tanulás Beszédkésztség Íráskésztség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	Példa megnevezése	Projekt: egy magyar tudós bemutatása (power point)	
	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u>		
	Műveltetés	Reklámszöveg írása egy képzelte felfedezéshez kapcsolódóan	
	Szórend	Közvetítés	

6. témakör: Irodalmi szövegfeldolgozás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai- művészeti tudatosság, kifejezőképesség Hatékony önálló tanulás Egyetemes kultúra Digitális kompetencia Szociális kompetencia Beszédkésztség Íráskésztség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Egy könnyített irodalmi szöveg, rövidebb történet (pl. Klett Kiadó által szerkesztett) szókincse <u>Kommunikációs szándék:</u> Leírás, elmesélés Információk összefoglalása Érzések, gondolatok közvetítése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Állandósult szókapcsolatok Fordítástechnika fejlesztése Múlt idejű feltételezés Komplex mondat szerkezetek értése, használata	Szerepjáték Szöveg tartalmi összefoglalása írásban Történet folytatása Projekt: forgatókönyv írása az olvasott történethez Hallott információk jegyzetelése Szövegrészlet fordítása	Irodalom Anyanyelvi ismeretek Informatika

7. témakör: Egyéb kiegészítő anyagok

Ez az időkeret elegendő arra, hogy valamennyi téma végén összefoglaljunk, témazárót előkészítsünk. A dr. Kozslikné Szabó Mariann által összeállított szöveggyűjtemény segítségével kiegészíthetjük óráinkat vallásos szövegek olvasásával. Az ünnepek előkészítéseként aktuális szövegeket dolgozhatunk fel internet segítségével.

A továbbhaladás feltételei**Hallott szöveg értése**

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas köznyelvi szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; kb. 200 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 200 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni és megérteni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni; választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; társalgásban más véleményét kikérni, álláspontját kifejezni, megvédeni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 250 szavas, köznyelven megírt szöveg lényegét megérteni; kb. 250 szavas szövegben lényeges információt a lényegtelenről megkülönböztetni; ismert nyelvi elemek segítségével kb. 250 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni; kb. 250 szavas szövegben fontos információt megtalálni.

Íráskésztség

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló szöveget, leírást, jellemzést, elbeszélést, baráti vagy hivatalos levelet írni.

12. évfolyam

Óraszám:
96 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Kapcsolatteremtés lehetőségei	16 óra
2.	Egy város/táj bemutatása	16 óra
3.	Életutak, életpályák összehasonlítása, pályaválasztás	16 óra
4.	Olvasási szokások	16 óra
5.	EU, életutak az EU-n belül	16 óra
6.	Szintnek megfelelő vizsgatréning	16 óra

1. témakör: Kapcsolatteremtés lehetőségei			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Énkép, önismeret Lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Érzelmi intelligencia mélyítése Megismerési képességek Beszédképesség Írásképesség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Férfi és női szerepek, kapcsolatteremtési lehetőségek <u>Kommunikációs szándék:</u> Ismerkedés, tapasztalatcsere, ötletek megfogalmazása, egyetértés, egyet nem értés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Igeköötös igék anstatt...zu +Inf ohne....zu +Inf Állítólagosság kifejezése	Irodalmi szöveg értelmezése, gondolatmenet folytatása Hirdetések szelektív értése Írásbeli reagálás kijelentésekre Történet írása Hallott szöveg: vélemények jegyzetelése irányító szempontok szerint Szerepjáték Nyelvi tesztek	Hittan/etika Dráma Anyanyelvi ismeretek
2. témakör: Egy város/táj bemutatása			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon és népismeret Európai azonosságtudat Egyetemes kultúra	<u>Lexikai ismeretek:</u> Tájéltírás eszközei Utazási lehetőségek mérlegelése <u>Kommunikációs szándék:</u> Érvelés, meggyőzés	Ötletgyűjtés kiscsoportban Szövegrészletek és képek egymáshoz rendelése Adatok értelmezése	Történelem és társadalomismeret Anyanyelvi ismeretek Informatika

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	Ajánlat és arra reagálás Tanácskérés, tanácsadás	Beszámoló globális és szelektív értése	
Szociális kompetencia	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „es” névmás szerepe	Hiányos szöveg tartalmi kiegészítése	
Hatékony, önálló tanulás	Időhatározók	„Steckbrief” Információt kérő levél írása	
Beszédkésztség Szövegértés Íráskésztség			
Környezetünk értékeinek feltárására való ösztönzés			

4. témakör: Életutak, életpályák összehasonlítása, pályaválasztás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	<u>Lexikai ismeretek:</u> Pályaválasztás Foglalkozások Továbbtanulási lehetőségek	Saját tervek megfogalmazása	Dráma
Énkép, önismeret		Szerepjáték	Osztályfőnöki órák beszélgetései
Információs és kommunikációs kultúra		Témakifejtés grafikon alapján	Pályaorientáció
Digitális kompetencia	<u>Kommunikációs szándék:</u> Érdeklődés, tanácskérés, véleménynyilvánítás, elutasítás, érvelés	Pályakép felvázolása	Anyanyelvi ismeretek
Aktív állampolgárságra nevelés	<u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Műveltetés Nominális stílus	Életrajz megértése- szelektív olvasás Címek és tartalmak egymáshoz rendelése	Informatika

Szociális és állampolgári kompetencia Beszédkésztség Íráskésztség Olvasott szöveg értelmezése Hallott szöveg szelektív értése		Hallott információk csoportosítása Fordítás: stilisztikai különbségek tudatosítása	

4. témakör: Olvasási szokások			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kritikai gondolkodás Egyetemes emberi kultúra Hatékony önálló tanulás Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai- művészeti tudatosság és kifejezőképesség Beszédkésztség Íráskésztség Hallott szöveg értése Szövegértés Logikus gondolkodás	<u>Lexikai ismeretek:</u> Olvasási szokások, műfajok Könyvtár <u>Kommunikációs szándék:</u> Vita Véleménynyilvánítás Érvelés Témaváltás, téma lezárása <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Elöljárószók Vonzatok	Többszereplős vita előkészítése: Ötletgyűjtés kiscsoportban Diagram értelmezése Olvasott riport részletes értése Címek és rövid hírek összekapcsolása Újságcikk írása Újságcikk fordítása Szövegtömörítés Hallott szövegből fontos információk kigyűjtése Szövegfajták jellemzőinek tudatosítása	Irodalom Anyanyelvi ismeretek Dráma

5. témakör: EU, életutak az EU-n belül			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Európai azonosságtudat, egyetemes kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális és állampolgári kompetencia Logikus gondolkodás Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> EU- ismeretek <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemények megfogalmazása, értelmezése Érzelmek kifejezése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Futur I haben...zu+Inf, sein....zu+Inf Módbeli segédigék je...desto	Információk gyűjtése a témához kiscsoportban Interjú készítése párban Szerepjátékban érzelmek kifejezése Olvasott tartalmak összehasonlítása, tények összefoglalása Írásbeli felhívás készítése Kezdeményezések megfogalmazása Olvasói levél írása Hallott szöveg alapján igaz/hamis	Történelem és társadalomismeret Dráma Anyanyelvi ismeretek

6. témakör: Szintnek megfelelő vizsgatréning

Különböző típusú záró feladatok. Ismétlő feladatok. „Stationenlernen”. Mintafeladatsorok. Szóbeli témakifejtések. Próba-érettségi.

A továbbhaladás (érettségire bocsátás) feltételei**Hallott szöveg értése**

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; kb. 200 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 200 szavas szövegben fontos információt megérteni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni; választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeiket kifejezni; gondolatait megfelelő logikai sorrendben, választékos mondatokban előadni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; társalgásban más véleményét kikérni, álláspontját kifejezni, megvédeni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 250 szavas, köznyelven megírt szöveg lényegét megérteni; kb. 250 szavas szövegben lényeges információt a lényegtelenről megkülönböztetni; ismert nyelvi elemek segítségével kb. 250 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni; kb. 250 szavas szövegben fontos információt megtalálni.

Íráskésztség

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló szöveget, leírást, jellemzést, elbeszélést, baráti vagy hivatalos levelet írni; gondolatait, érzelmeit, érvekkel alátámasztott véleményét változatos kifejezésekkel és mondat szerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikai összefüggések alapján, bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A tanulói teljesítmények értékelésének a középiskolai szakaszban továbbra is három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését. Negyedik értékelési szempontként ebben az oktatási szakaszban belép az egyre önállóbb, öntevékenyebb nyelvtanulás és nyelvhasználat, amelyet a teljesítmény értékelésével bátorítani kell.

A kerettantervi célok között a korábban elsőbbséget élvező beszédértés- és beszédképesség-fejlesztés helyett a 9-12. évfolyamokon a nyelvtudás fejlesztése a mind a négy készségterületen komplexen történik. Az értékelés ebben a szakaszban mind a négy alapképességre egységesen kitér. Alapelv, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Az értékelés elsődleges célja ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon.

A tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája a célirányos számonkérés, sokkal inkább az egyes idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítése. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak.

Feltétlenül kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez.

Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, így egyre inkább felelőssé válnak saját nyelvtudásuk fejlesztéséért.

A teljesítmények értékelésekor továbbra is *fontos alapelv*: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel.

A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a *diákokat ne csak megtanítsuk nyelvet tanulni, hanem fokozatosan kialakítsuk bennük az igényt arra, hogy az idegen nyelvet önállóan és természetesen használják*. Válgjon az idegen nyelvi kommunikáció életük részévé a nyelvhasználat minden területén. Alakuljon ki bennük az az igény, hogy egyes idegen nyelvi kudarcaikat ki tudják elemezni, és a tanár segítségével kezelni tudják. Tudjanak önállóan fejlődni. Egyértelműen tudatosuljon bennük, melyik nyelvtanulási stratégiának, tevékenységnek mi a célja, mi a várható kimenete, és ők maguk mit tehetnek esetleges problémáik megoldásáért. Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiákat kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről. Idegen nyelven kommunikálni öröm, ezt kell erősítenie a tanulói értékelésnek.

**3.2.3.2. Német – második idegen nyelv 9-12. évfolyam
(humán, általános)**

Német nyelv

9-12. évfolyam

Célok és feladatok

A második idegen nyelv tanulásának célja, hogy a diákokat a négy tanév során alapszintű nyelvtudáshoz juttassa. A második nyelv tanulását megkönnyítheti az első nyelv elsajátítása során nyert tapasztalat, hiszen a célnyelvű óravezetés, a feladat- és szövegtípusok, munkaformák és követelmények már ismertek. A diákok nyelvtanulási stratégiái és önbizalma szintén támogatják az újabb nyelv tanulását. Ez a korosztály látványosabb tempóban halad az előző évfolyamokon jellemzőnél, ezért reálisan elvárható, hogy a második idegen nyelvből a 10. tanév végére **minden** diák elérje az A1 szintet, a 12. évfolyam befejezésére pedig az A2, óraszám függvényében a B1. A célok és feladatok egybeesnek az első idegen nyelvnél kifejtettekkel.

A tanuló ismert témakörben, szóban és írásban tud néhány mondatos információt cserélni, rövidebb szöveget megérteni és létrehozni. Nyelvtudását önállóan szinten tartja, illetve szakmai érdeklődésének megfelelően továbbfejleszti. Nyelvtudása segítségével képes képet alkotni más országok népeiről és kultúrájáról.

9. évfolyam**Óraszám:****74 óra /év****2 óra/hét****Ajánlás az éves óraszám felosztására**

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bemutakozás	8 óra
2.	Nevek, jellemzések	10 óra
3.	Étkezés	10 óra
4.	Személyes adatok, foglalkozások	12 óra
5.	Család	12 óra
6.	Szabadidős tevékenységek	12 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyagok	10 óra

1. témakör: Bemutatkozás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép Szociális kompetencia Idegen nyelvi kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Bemutatkozás, számok <u>Kommunikációs szándék:</u> Bemutatkozás, információkérés és adás Elnézéskérés és arra reagálás Igenlő válasz Érdeklődés Köszönés, elköszönés <u>Nyelvtani fogalomkörök.</u> Személyes névmások „heißen” ige ragozása Szabályos igék ragozás „sein” ige ragozása Egyenes szórend, fordított szórend Kérdő mondat határozott névelő	Szerepjáték Magnóhallgatás Hallott szöveg ismétlése Mondatalkotás	Anyanyelvi ismeretek Idegen nyelvi ismeretek

2. témakör: Nevek, jellemzések			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Kezdeményezőképeség Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Nevek, számok, jellemző tulajdonságok <u>Kommunikációs szándék:</u> Ismerkedés, visszakérdezés, nem értés, betűzés, minősítés Mennyiségi viszonyok Vélemény kifejezése Tetszés, nem tetszés Egyet nem értés Meggyőzés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Határozott és határozatlan névelő A főnév többes száma Felszólítás Melléknév, mint névszói állítmány Tagadás	Szerepjáték (párban) Írásképesség: egyszerű mondatok kiegészítése ragozott igével Párbeszéd írása Kérdések alkotása Kérdésfeltevés (válasz adott) Olvasott szöveg értése: Nyomtatvány alapján hibák keresése Interjúkészítés Átalakítás	Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Életvitel

3. témakör: Étkezés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Honismeret Aktív állampolgárságra nevelés Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Hatékony önálló tanulás Beszédképesség Szövegértés Írásképesség Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Ételek nevei Étkezés helyszínei Étkezéssel, ételrendeléssel kapcsolatos szavak, kifejezések Fizetés, borra való <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemény kifejezése Kívánság, javaslat, arra reagálás Kínálás és arra reagálás Információkérés és adás Borra való <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Főnevek tárgyesete <i>viel, viele</i> <i>„möchte”</i> Tőhangváltós igék Összetett főnevek Összetett mondat	Szerepjáték Hallott szöveg alapján kérdésekre válasz Hallott szöveg alapján információk gyűjtése Képleírás Hiányos szöveg kiegészítése kérdőszavakkal, ragozott igealakokkal Szógyűjtés, felsorolás	Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Életvitel

4. témakör: Személyes adatok, foglalkozások			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hatékony, önálló tanulás Szociális kompetencia Esztétikai és művészetit tudatosság, kifejezőképesség Beszédképesség Hallott szöveg értése Írásképesség Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Személyes adatok, személyek neve, címe, foglalkozása, bemutatás Életkor kifejezése Hogylét kifejezése <u>Kommunikációs szándék:</u> Információkérés és adás Érdeklődés Harmadik személy bemutatása Érdeklődés életkor iránt Kínálás Ismerkedés Dicséret Érdeklődés hogylét iránt Igenlő és tagadó válasz <u>Nyelvtani fogalomkörök</u> Birtokviszony kifejezése <i>von</i> előjárószóval <i>Mein</i> birtokos névmás Eldöntendő kérdés <i>schon, noch</i> E/3 személyes névmás tárgy esete Gyenge főnevek	Hallott szöveg információinak jegyzetelése Hallott szöveg: igaz/hamis Névjegykártya készítése (esetleg számítógéppel) Képleírás- kiscsoportban Képek alapján párbeszéd készítése	Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Rajz Informatika

5. témakör: Család			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Logikus gondolkodás Olvasott szöveg értése Íráskészség Hallott szöveg értése Beszédkészség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Családtagok jellemzése, családi állapotok, szabadidős tevékenységek Cselekvések, foglalkozások <u>Kommunikációs szándék:</u> Személyek megnevezése, leírása Beszélgetés a családról, család bemutatása Csodálkozás kifejezése Egyetértés, egyet nem értés Elégedettség, elégedetlenség Harmadik személy jellemzése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „haben” „kein, keine” tagadó névmás doch használata	Olvasott szöveg alapján információk gyűjtése megadott szempontok szerint Családfa rajzolása olvasott szöveg alapján Hallott szöveg alapján: igaz/hamis Hallott szöveg alapján táblázat kitöltése Kép alapján: mit gondol, ki lakik itt? Hiányos szöveg kiegészítése Párbeszéd írása Szerepjáték	Idegen nyelvi ismeretek Életvitel Anyanyelvi ismeretek Hittan

6. témakör: Szabadidős tevékenységek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Egyetemes kultúra Testi és lelki egészség Énkép, önismeret Logikus gondolkodás Beszédképesség Hallott szöveg értése Szövegértés Írásképesség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Szabadidős tevékenységek A hét napjai Szabadidős helyszínek Napirend kifejezése <u>Kommunikációs szándék:</u> Események leírása Bizonyosság, bizonytalanság Vélekedés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>am</i> időhatározóként <i>in</i> + tárgyeset helyhatározói jelentésben Tőhangváltós igék Elváló igekötők Időpont és időtartam kifejezése <i>Uhr</i> és <i>Stunde</i> <i>sondern</i> használata	Kérdésekre válaszadás Táblázat alapján események elmesélése Képek alapján vélemény alkotása Szerepjáték Prospektus olvasása- magyarul válaszolás a kérdésekre (információk gyűjtése) Hallott szöveg alapján napirend jegyzetelése Hallott szöveg alapján nevek és kérdések párosítása Saját napirend írása	Idegen nyelvi ismeretek Életvitel Anyanyelvi ismeretek

7. témakör: Egyéb kiegészítő anyagok

Ebbe az időkeretbe illeszthető a témakörök végén dolgozatírás előkészítése; kiegészítő anyagok feldolgozása; ünnepekhez kapcsolódó szókincs elsajátítása; internetes óra stb.

A továbbhaladás feltételei**Hallott szöveg értése**

A tanuló legyen képes kéréseket és utasításokat követni; ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket és közléseket megérteni; ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni; jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni; megértési problémák esetén segítséget kérni; egyszerű párbeszédben részt venni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni; jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni; egyszerű, képpel illusztrált történetet követni.

Íráskésztség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szavas mondatokat diktálás után helyesen leírni; egyszerű közléseket tanult minta alapján írásban megfogalmazni; egyszerű, rövid baráti üzenetet, üdvözletet létrehozni.

10. évfolyam

Óraszám:
74 óra/év
2 óra /hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Lakóhely	10 óra
2.	Országok, nyelvek, nemzetiségek	10 óra
3.	Élelmiszerek	10 óra
4.	Étteremben	10 óra
5.	Öltözködés	10 óra
6.	Lakás, lakberendezés	10 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyag	12 óra

1. témakör: Lakóhely			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon és népismeret Európai azonosságtudat Egyetemes kultúra Szűkebb és tágabb környezet értékeinek feltárására, megóvására történő ösztönzés Digitális kompetencia Beszédértés Íráskészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Szociális kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Lakóhely jellemzése Város helyszínei, cselekvések Nevezetességek Szabadidős helyek <u>Kommunikációs szándék:</u> Bemutatós Meghívás, meghívás elfogadása, elutasítása Sajnálkozás Program megbeszélése Véleménykérés Tudás, nem tudás Öröm <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>man</i> <i>es gibt</i> <i>wissen</i> <i>können, müssen</i> Személyes névmások tárgyesete Elöljárók tárgyesettel <i>erst</i> és <i>nur</i> használata	Hallott szöveg értése igaz/hamis Hallott szöveg alapján hiányos szöveg kiegészítése Képeslap írása barátoknak Szerepjáték: érdeklődés utazási irodában Országismeret: Berlin nevezetességei (internet)	Földrajz Társadalomismeret Informatika Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

2. témakör: Országok, nyelvek, nemzetiségek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Egyetemes kultúra Környezeti nevelés Hon és népismeret Európai azonosságtudat Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Beszédkészség Íráskészség Hallott szöveg értése Szövegértés	<u>Lexikai ismeretek:</u> Nyelvtanulás, nyelvtanulási szándék kifejezései Pontos idő Országok, nyelvek Színek <u>Kommunikációs szándék:</u> Beiratkozás nyelvtanfolyamra Akarat, szándék kifejezése Időpontok egyeztetése Információkérés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>wollen</i> Pontos idő kifejezése Elöljárószók ország-és városnevek előtt <i>keiner, keine, kein</i> <i>dieser, diese, dieses</i> <i>jeder, alle</i> Országnevek, nyelvek	Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Olvasott szöveg tartalmi összefoglalása magyarul Hallott szöveg és prospektusok párosítása Hallott időpontok kikeresése felsorolásból Szerepjáték Nyomtatvány kitöltése	Földrajz Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Rajz

3. témakör: Élelmiszerek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Honismeret Testi és lelki egészség Szociális kompetencia Beszédképesség Írásképesség Hallott szöveg értése Szövegértés	<u>Lexikai ismeretek:</u> Élelmiszerek, ételkészítés Élelmiszer vásárlása piacon és boltban <u>Kommunikációs szándék:</u> Valaminek kedvelése, nem kedvelése Felszólítás közös cselekvésre Dicséret Egyetértés Meggyőzés Kérés, javaslat Eladó/vevő kérdései, válaszai <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Felszólító mód <i>mögen</i> Kötőszavak fordított szórenddel Valószínűség kifejezése <i>nicht(s) mehr</i> <i>kein.....mehr</i> tagadószavak	Hallott szöveg alapján: elhangzott e vagy sem a szövegben? Hallott szöveg: ki mit vásárol? Hiányos szöveg kiegészítése felszólító alakokkal Egy magyar étel receptjének leírása Szerepjáték Megkezdett párbeszéd folytatása	Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

4. témakör: Étteremben			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Honismeret Európai azonosságtudat Testi és lelki egészség Digitális kompetencia Szociális kompetencia Beszédértés Íráskészség Hallott szöveg értése Szövegértés	<u>Lexikai ismeretek:</u> Étteremtípusok Ételek, italok Étkezési szokások (egyéni, nemzeti) Meghívás <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemény kifejezése Elégedettség kifejezése Meghívás Beszélgetés étkezési szokásokról Javaslat és arra reagálás Éttermi ételrendelés Események leírása <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>dürfen</i> Részes eset Birtokos névmások <i>dass</i> kötőszó	Képek és kijelentések párosítása Éttermek prospektusa alapján szerepjáték Szerepjáték: pincér-vendég Szöveg olvasása, majd kérdések alapján tartalmi összefoglalás Szöveg elemeinek sorbarendeze Hallott szöveg alapján történet rekonstruálása Információ keresése interneten	Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Informatika

5. témakör: Öltözködés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Hatékony, önálló tanulás Esztétikai tudatosság Beszédkészség Íráskészség Szövegértés Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Öltözködés, ruhavásárlás Ruhadarabok Öltözködési szokások Ajándékvásárlás <u>Kommunikációs szándék:</u> Hovatartozás kifejezése Véleménykérés és arra reagálás Információkérés Tetszés, nemtetszés Ruha- és cipővásárlás Meggyőzés Kérés, bizonytalanság Elmesélés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Személyes névmások részes esete Igék részes és tárgyesettel Részes esettel álló előljárók	Hallott szöveg alapján táblázat kitöltése Szerepjáték (Mit viselsz?) Szerepjáték: Eladó-vevő Telefonálás hirdetés alapján Hiányos szöveg kiegészítése nyelvtani elemekkel Fordítás Kollázs készítése: a mai fiatalok öltözködési szokásai	Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Házirend Rajz

6. témakör: Lakás, lakberendezés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Megismerési képességek fejlesztése Képi reprezentációk értelmezése Felkészülés a felnőtt életre Környezeti nevelés Egyetemes kultúra Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Lakás részei, bútorok Az ideális lakás A lakás berendezése <u>Kommunikációs szándék:</u> Helymeghatározás kifejezése Kritika megfogalmazása Tetszés, nemtetszés kifejezése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Hely- és irányhatározás <i>genug</i> <i>denn</i> <i>viel, wenig</i> Határozatlan számnevek <i>liegen-legen</i> <i>stehen-stellen</i> <i>hängen-hängen</i>	„Én mondom, te rajzolod”-szoba alaprajza, berendezése Olvasott szöveg alapján vélemény megfogalmazása Szerepjáték Képleírás Olvasott történet folytatása, befejezése Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Hallott dolgok csoportosítása Hallott szövegrészeket képekkel való párosítása	Rajz Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek
7. témakör: Egyéb kiegészítő anyag			
Ebbe az időkeretbe illeszthető a témakörök végén dolgozatírás előkészítése; kiegészítő anyagok feldolgozása; ünnepekhez kapcsolódó szókincs elsajátítása; internetes óra stb.			

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérések, kérdések, közlések, események lényegét megérteni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni. Jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni; ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott; szövegből kikövetkeztetni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni; megértési problémák esetén segítséget kérni; egyszerű párbeszédben részt venni; beszélgetést kezdeményezni, befejezni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni; ismeretlen nyelvi elem jelentését jó részt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkeztetni; kb. 100 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; egyszerű, képpel illusztrált történet lényegét megérteni.

Íráskésztség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget diktálás után helyesen leírni; egyszerű, rövid informális levelet, baráti üdvözlést írni.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A tanulói teljesítmények értékelésének a középiskolai szakaszban továbbra is három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését. Negyedik értékelési szempontként ebben az oktatási szakaszban belép az egyre önállóbb, öntevékenyebb nyelvtanulás és nyelvhasználat, amelyet a teljesítmény értékelésével bátorítani kell.

A kerettantervi célok között a korábban elsőbbséget élvező beszédértés- és beszédképesség-fejlesztés helyett a 9-12. évfolyamokon a nyelvtudás fejlesztése a mind a négy készségterületen komplexen történik. Az értékelés ebben a szakaszban mind a négy alapkészségre egységesen kitér. Alapelve, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Az értékelés elsődleges célja ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon.

A tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája a célirányos számonkérés, sokkal inkább az egyes idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítése. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak.

Feltétlenül kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez.

Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, így egyre inkább felelőssé válnak saját nyelvtudásuk fejlesztéséért.

A teljesítmények értékelésekor továbbra is *fontos alapelv*: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel.

A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a *diákokat ne csak megtanítsuk nyelvet tanulni, hanem fokozatosan kialakítsuk bennük az igényt arra, hogy az idegen nyelvet önállóan és természetesen használják*. Válgjon az idegen nyelvi kommunikáció életük részévé a nyelvhasználat minden területén. Alakuljon ki bennük az az igény, hogy egyes idegen nyelvi kudarcaikat ki tudják elemezni, és a tanár segítségével kezelni tudják. Tudjanak önállóan fejlődni. Egyértelműen tudatosuljon bennük, melyik nyelvtanulási stratégiának, tevékenységnek mi a célja, mi a várható kimenete, és ők maguk mit tehetnek esetleges problémáik megoldásáért. Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiákat kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről. Idegen nyelven kommunikálni öröm, ezt kell erősítenie a tanulói értékelésnek.

11. évfolyam

Óraszám:
111 óra /év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Utazás, közlekedés	14 óra
2.	Hétköznapi tevékenységek	14 óra
3.	Házimunka	14 óra
4.	Vásárlás	14 óra
5.	Iskola egykor és most	14 óra
6.	Egészség, betegség	14 óra
7.	Nyarlás előkészítése, nyarlás	14 óra
8.	Egyéb kiegészítő tevékenységek	13 óra

1. témakör: Utazás, közlekedés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Környezeti nevelés Európai azonosságtudat Kezdeményezőképeség Tájékozódás Beszédértés Íráskészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Utazás, közlekedés Közlekedési eszközök Útbaigazítás kifejezései <u>Kommunikatív szándék:</u> Elbeszélés Útbaigazítás kérése, adása Megszólítás Információkérés, adás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Múlt idő képzése, használata <i>jemand, niemand</i> <i>gegenüber</i> Birtokos eset Birtokos szerkezet <i>wegen</i> <i>bis, bis zu</i> Helyhatározás	Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Szerepjáték Olvasott szöveg és rajzok párosítása Kérdések alkotása a válaszok értelmében Olvasott szöveg jegyzetelése Történet befejezése Hallott szöveg alapján igaz/hamis Képleírás Nyelvi teszt Térképhasználat	Életviteli ismeretek Menetrend használata Anyanyelvi ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Földrajzi ismeretek

2. témakör: Hétköznapi tevékenységek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Érzelmi intelligencia mélyítése Képi reprezentációk értelmezése Önkifejezés, önismeret Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Beszédképesség Hallott szöveg értése Írásképesség Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Hétköznapi tevékenységek Tisztálkodás kifejezései Munkahelyi tevékenységek Érzelmek kifejezése <u>Kommunikációs szándék:</u> Szemrehányás, elégedetlenség Bocsánatkérés és arra reagálás Bosszúság kifejezése Telefonálás Üzenethagyás Jegyrendelés telefonon <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Visszaható ige Visszaható névmás Névmási határozószók	Képek alapján történet írása Levélírás W-kérdések írása olvasott szöveghez Képek alapján egy személy napi cselekvéseinek elmesélése Képek alapján kérdések írása Hallott szöveg alapján történet végének megírása Hallott szöveg alapján jegyzet hibás részeinek javítása Telefonhívás alapján üzenet írása	Életvitel Drámapedagógiai ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

3. témakör: Házimunka			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Aktív állampolgárságra nevelés Kezdeményezőképeség Logikus gondolkodás Szociális kompetencia Beszédképesség Olvasott szöveg értése Írásképesség Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Házimunkák, tevékenységek a háztartásban Munkamegbeszélés Munkák összehasonlítása <u>Kommunikációs szándék:</u> Vágyak kifejezése Meggyőzés Kívánság Ígéret, egyetértés Tiltakozás Bizonytalanság <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Melléknév fokozása Hasonlítás <i>lassen</i> Kérdőszóval bevezetett mellékmondatok Ok-okozati viszony kifejezése <i>weil</i>	Párokban egymástól információ gyűjtése Megkezdett beszélgetés folytatása Olvasott szöveg kiegészítése statisztikai táblázat alapján Hallott szöveg alapján információk jegyzetelése Hallott szöveg alapján nyomtatvány kitöltése Olvasott szöveg alapján interjú készítése az egyik szereplővel Szerepjáték	Osztályfőnöki nevelés Életviteli ismeretek Anyanyelvi ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Társadalomismeret

4. témakör: Vásárlás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális kompetencia Kezdeményezőképeség Digitális kompetencia Logikus gondolkodás Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Vásárlóhelyek összehasonlítása Üzlettípusok Vásárlási tippek Vásárlótípusok Internetes vásárlás <u>Kommunikációs szándék:</u> Információgyűjtés Tetszés/nemtetszés Javaslat Állásfoglalás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Feltételes kötőmondat (wenn)	Olvasott szöveg alapján szöveg elemeinek sorba rendezése Olvasott szöveg tartalmi összefoglalása irányító kérdések segítségével Képek alapján wenn-mondatok alkotása Hiányos szöveg kiegészítése lexikai elemekkel Hallott szöveg alapján kijelentések sorbarendezése Hallott szöveg alapján igaz/hamis Szerepjáték: vita az internetes vásárlásról	Életviteli ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Informatika

5. témakör: Iskola egykor és most			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Európai azonosságtudat Hon és népismeret Felkészülés a felnőtt létszerepeire Esztétikai kifejezőképesség Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Iskola, tantárgyak, oktatási formák Iskolatípusok Német, svájci, osztrák és magyar iskola Az ideális iskola <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemény kifejezése Interjúkészítés Események leírása Egyetértés, ellentmondás Minősítés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Elbeszélő múlt Módbeli segédigék Imperfektje Főnevesült melléknevek	Olvasott szöveg alapján táblázat kitöltése Önismereti teszt kitöltése Olvasott szöveg tartalmi összefoglalása írásban Képleírás Dialógusok Hallott szöveg alapján hiányos szöveg kiegészítése Megkezdett történet befejezése írásban Ideális iskola megtervezése (rajz-prezentáció)	Rajz Országismeret Idegen nyelvi ismeret Anyanyelvi ismeret Iskolai Házirend

6. témakör: Egészség, betegség			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepére Szociális kompetencia Hatékony önálló tanulás Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Testrészek, betegségek Orvosi vizsgálat Betegségek gyógyítása Gyógyszerek, gyógymódok <u>Kommunikációs szándék:</u> Orvos-beteg szituáció Információkérés, adás Tiltás Bizonyosság, bizonytalanság Véleménykérés, arra reagálás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Szenvedő szerkezet <i>sollen</i>	Szövegrészletek logikus sorrendbe rendezése Hallott párbeszéd és képek egymáshoz rendelése Hallott szöveg alapján igaz/hamis Hallott szöveg alapján jegyzet készítése Szenvedő szerkezet segítségével történet írása képek alapján Vázlatpontok alapján történet elmesélése Levélben beszámoló egy betegségről	Biológia Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

7. témakör: Nyaralás előkészítése, nyaralás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szűkebb és tágabb környezet értékeinek feltárására ösztönzés Egyetemes kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Kezdeményezőképeség Hatékony önálló tanulás Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Utazás, nyaralás előkészítése Nyaralás helyszínei, tevékenységei, formái Szállodai helyfoglalás Szálláshelyek, szolgáltatások <u>Kommunikációs szándék:</u> Információkérés Jegyvásárlás, pénzváltás Szobarendelés Tájékozódás a szállodában Információkérés szállodai szolgáltatásokkal kapcsolatban <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Sorszámnevek, évszámok, dátum Időhatározók Országnevek ragozása Melléknév ragozása	Hallott szöveg alapján táblázat kitöltése Hallott szöveg alapján információk jegyzetelése Hallott szöveg alapján információk aláhúzása olvasott szövegben Szerepjáték Képleírás Kép alapján mondatok helyes sorrendjének meghatározása Statisztikai táblázat értelmezése Levélírás	Földrajz Társadalomismeret Informatika Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

8. témakör: Egyéb kiegészítő anyag
Ebbe az időkeretbe illeszthető a témakörök végén dolgoztatás előkészítése; kiegészítő anyagok feldolgozása; ünnepekhez kapcsolódó szókincs elsajátítása; internetes óra stb.

12. évfolyam

Óraszám:
96 óra / év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Család régen és ma	14 óra
2.	Érzelmek	14 óra
3.	Foglalkozások	14 óra
4.	Divat	14 óra
5.	Egészséges életmód	14 óra
6.	Országismeret	14 óra
7.	Egyéb kiegészítő ismeretek	12 óra

1. témakör: Család régen és ma			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Énkép, önismeret Egyetemes kultúra Érzelmi intelligencia mélyítése Családi életre való felkészítés Szótárhasználat Beszédértés Íráskészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Család fogalma „Patchwork család” „Emancipált család” Háztartás, gyereknevelés Szerepek a családban <u>Kommunikációs szándék:</u> Véleményalkotás Definícióalkotás Beszélgetés a szöveg szereplőinek életéről (elmesélés) <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> zu + Infinitves szerkezetek	Olvasott szöveg alapján a patchwork család családfájának megrajzolása Olvasott szöveg alapján képek helyes sorrendbe helyezése Szöbokok készítése a témához kapcsolódóan (szótár segítségével) Összetett főnevek jelentésének magyarázata Összetett főnevek képzése Hiányos szöveg kiegészítése megadott lexikai elemekkel Naplóírás Olvasói levélre reagálás írásban Hallott szöveg alapján: ki mondta?	Hittan Osztályfőnöki beszélgetések Életviteli ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

2. témakör: Érzelmek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Érzelmi intelligencia mélyítése, gazdagítása Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Digitális kompetencia Testi és lelki egészség Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Szeretet, szerelem, harag, düh stb. Randevúzás <u>Kommunikációs szándékok:</u> Interjúkészítés információk alapján Vita Képleírás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Célhatározói mellékmondatok	Irodalmi szövegek olvasása (szótár segítségével) Olvasott szövegben hiányzó kérdések beillesztése Olvasott szöveg alapján „Steckbrief” készítése Szerelmes üzenetek, idézetek olvasása, befejezése Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Hiányos szöveg kiegészítése megadott lexikai elemekkel Képhez történetírás Levélírás (Egy szerelem története)	Hittan Osztályfőnöki órák Internet Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

3. témakör: Foglalkozások			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Hatékony önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Aktív állampolgárságra nevelés Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Foglalkozások Ideális munka, munkahely Pályaválasztás Család vagy hivatás Távmunka <u>Kommunikációs szándék:</u> Véleménykifejtés Ideális munkahely leírása Egyetértés, egyet nem értés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Vonatkozó névmás Vonatkozó mellékmondat	Olvasott szöveg alapján kérdések megválaszolása Interneten talált álláshirdetésre e-mailben történő jelentkezés Levélírás a magyar álláslehetőségekről Fordítás Hallott hangok és foglalkozások párosítása Hallott szöveg és képek párosítása Hallott szöveg szelektív értése irányító szempontok alapján Képleírás	Osztályfőnöki órák Pályaorientáció Életvitel Anyanyelvi ismeretek

4. témakör: Divat			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Énkép, önismeret Kritikai gondolkodás megalapozása Testi és lelki egészség Esztétikai tudatosság és kifejezőképesség Szociális kompetencia Digitális kompetencia Beszédértés Íráskészség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Divat lányoknak, fiúknak Márkás termékek, ruhák Egyenruha az iskolában <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemények kifejezése Megjelenés jellemzése Vita az egyenruháról (érvelés) <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Időhatározói mondatok <i>wenn, als, bis, seitdem</i>	Olvasott szöveg szakaszaihoz címek rendelése Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Hiányos szöveg kiegészítése lexikai elemekkel Olvasott szöveg alapján megkezdett mondatok befejezése (tartalmi összefoglalás) Szerepjáték Képleírás Nyelvi tesztek Internetes információgyűjtés	Életvitel Informatika Anyanyelvi ismeretek Házi rend

5. témakör: Egészséges életmód			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Testi és lelki egészség Szociális kompetencia Hatékony, önálló tanulás Digitális kompetencia Beszédértés Íráskészség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Egészséges életmód Tanácsok az egészséges életmódhoz Sportágak Extrém sportok <u>Kommunikációs szándék:</u> Tanácsadás Vélemény kifejezése Információ gyűjtése Vita <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Módbeli segédigék feltételes módú alakjai feltételes mód jelen ideje	Olvasott szöveg alapján kérdésekre helyes válasz megkeresése Hiányos szöveg kiegészítése megadott lexikai elemekkel Interjú rekonstruálása nyelvi elemek segítségével Párosítás (kérdések-válaszok) Képek és kijelentések egymáshoz rendelése Képregény készítése párban Sportágak csoportosítása (csoportban) Szerepjáték	Testnevelés Dráma Biológia Anyanyelvi ismeretek Idegen nyelvi ismeretek

6. témakör: Országismeret			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Hon és népismeret Európai azonosságtudat Hatékony, önálló tanulás Digitális kompetencia Szociális kompetencia Beszédképesség Írásképesség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Országismereti információk Hagyományok, népszokások Diákélet a németajkú országokban <u>Kommunikációs szándék:</u> Véleménykifejtés Elmesélés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>je...desto/je...umso</i> Melléknévragozás (ism.) Főnévvé vált melléknevek	Olvasott szöveg jegyzetelése irányító szempontok alapján Képek és olvasott szövegrészek egymás mellé rendelése Internetes blog jegyzetelése a szokásokról Levélírás Hallott szöveg és képek párosítása	Földrajz Informatika Anyanyelvi ismeretek

7. témakör: Egyéb kiegészítő anyag/ Szintnek megfelelő vizsgatréning
Különböző típusú záró feladatok. Ismétlő feladatok. „Stationenlernen”. Mintafeladatsorok. Szóbeli témakifejtések. Próba-érettségi. Rendszerező ismétlés.

A továbbhaladás (érettségire bocsátás) feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; kb. 200 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 200 szavas szövegben fontos információt megérteni.

Beszédképesség

A tanuló legyen képes árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni; választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; gondolatait megfelelő logikai sorrendben, választékos mondatokban előadni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; társalgásban más véleményét kikérni, álláspontját kifejezni, megvédeni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 250 szavas, köznyelven megírt szöveg lényegét megérteni; kb. 250 szavas szövegben lényeges információt a lényegtelenről megkülönböztetni; ismert nyelvi elemek segítségével kb. 250 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni; kb. 250 szavas szövegben fontos információt megtalálni.

Írásképeség

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló szöveget, leírást, jellemzést, elbeszélést, baráti vagy hivatalos levelet írni; gondolatait, érzelmeit, érvekkel alátámasztott véleményét változatos kifejezésekkel és mondat szerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikai összefüggések alapján, bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni.

Szempontok a tanulók értékeléséhez a szakasz végén

A tanulói teljesítmények értékelésének célja, hogy visszajelzést nyújtson az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól. Segítsen a nyelvtanulási motiváció fenntartásában és további erősítésében. Fontos, hogy – különösen a nyelvtanulás kezdeti szakaszában – a tanulók önmagukhoz mért fejlődését vegyék figyelembe, mivel az értékelés legfontosabb célja az ösztönzés, a további, folyamatos nyelvtanulás motiválása.

Az értékelésnek pozitívnak kell lennie: azt kell értékelni, amire képesek a diákok, nem a hiányosságokat.

Mivel a kerettantervi célok között első helyen a beszédértés és beszédképesség fejlesztése áll, a diákokat elsősorban ezekből az alapképességekből kell értékelni. De mivel ennek a korosztálynak erőssége mind a négy alapképesség területén a folyamatosság, törekedjünk ezeknek a fokozatos fejlesztésére, szem előtt tartva, hogy a hibátlan megoldás nem lehet kizárólagos elvárás.

Alapelv, hogy a gyerekek értékelése folyamatos legyen, és értékeléskor a gyakorlat során alkalmazott tevékenységi formákat használjuk.

Pl. beszédképességük értékelésekor ismert témakörben, képek segítségével kell néhány mondatos párbeszédet folytatniuk nyelvtanárunkkal vagy egy választott társukkal.

A gyakorlás során használt munkaformákhoz hasonlóan a számonkérés történhet csoportban, párban vagy egyénileg. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak.

Feltétlenül kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez. Fontos, hogy adjunk lehetőséget mind szóbeli, mind írásbeli számonkérésre.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés
- rövid írásbeli, főleg ösztönző értékelés
- összegző értékelés
- ellenőrző-lezáró értékelés

A teljesítmények értékelésekor továbbra is fontos alapelv: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel.

Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiát kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről.

3.2.3.3. Német – második idegen nyelv 9-12. évfolyam (reál)

Német nyelv

9-12. évfolyam

Célok és feladatok

A második idegen nyelv tanulásának célja, hogy a diákokat a négy tanév során alapszintű nyelvtudáshoz juttassa. A második nyelv tanulását megkönnyítheti az első nyelv elsajátítása során nyert tapasztalat, hiszen a célnyelvű óravezetés, a feladat- és szövegtípusok, munkaformák és követelmények már ismertek. A diákok nyelvtanulási stratégiái és önbizalma szintén támogatják az újabb nyelv tanulását. Ez a korosztály látványosabb tempóban halad az előző évfolyamokon jellemzőnél, ezért reálisan elvárható, hogy a második idegen nyelvből a 10. tanév végére **minden** diák elérje az A1 szintet, a 12. évfolyam befejezésére pedig az A2, óraszám függvényében a B1. A célok és feladatok egybeesnek az első idegen nyelvnél kifejtettekkel.

A tanuló ismert témakörben, szóban és írásban tud néhány mondatos információt cserélni, rövidebb szöveget megérteni és létrehozni. Nyelvtudását önállóan szinten tartja, illetve szakmai érdeklődésének megfelelően továbbfejleszti. Nyelvtudása segítségével képes képet alkotni más országok népeiről és kultúrájáról.

9. évfolyam**Óraszám:****74 óra /év****2 óra/hét****Ajánlás az éves óraszám felosztására**

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bemutakozás	8 óra
2.	Nevek, jellemzések	10 óra
3.	Étkezés	10 óra
4.	Személyes adatok, foglalkozások	12 óra
5.	Család	12 óra
6.	Szabadidős tevékenységek	12 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyagok	10 óra

1. témakör: Bemutatkozás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép Szociális kompetencia Idegen nyelvi kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Bemutatkozás, számok <u>Kommunikációs szándék:</u> Bemutatkozás, információkérés és adás Elnézéskérés és arra reagálás Igenlő válasz Érdeklődés Köszönés, elköszönés <u>Nyelvtani fogalomkörök.</u> Személyes névmások „heißen” ige ragozása Szabályos igék ragozás „sein” ige ragozása Egyenes szórend, fordított szórend Kérdő mondat határozott névelő	Szerepjáték Magnóhallgatás Hallott szöveg ismétlése Mondatalkotás	Anyanyelvi ismeretek Idegen nyelvi ismeretek

2. témakör: Nevek, jellemzések			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Kezdeményezőképeség Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Nevek, számok, jellemző tulajdonságok <u>Kommunikációs szándék:</u> Ismerkedés, visszakérdezés, nem értés, betűzés, minősítés Mennyiségi viszonyok Vélemény kifejezése Tetszés, nem tetszés Egyet nem értés Meggyőzés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Határozott és határozatlan névelő A főnév többes száma Felszólítás Melléknév, mint névszói állítmány Tagadás	Szerepjáték (párban) Írásképesség: egyszerű mondatok kiegészítése ragozott igével Párbeszéd írása Kérdések alkotása Kérdésfeltevés (válasz adott) Olvasott szöveg értése: Nyomtatvány alapján hibák keresése Interjúkészítés Átalakítás	Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Életvitel

3. témakör: Étkezés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Honismeret Aktív állampolgárságra nevelés Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Hatékony önálló tanulás Beszédképesség Szövegértés Írásképesség Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Ételek nevei Étkezés helyszínei Étkezéssel, ételrendeléssel kapcsolatos szavak, kifejezések Fizetés, borra való <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemény kifejezése Kívánság, javaslat, arra reagálás Kínálás és arra reagálás Információkérés és adás Borra való <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Főnevek tárgyesete <i>viel, viele</i> <i>„möchte”</i> Tőhangváltós igék Összetett főnevek Összetett mondat	Szerepjáték Hallott szöveg alapján kérdésekre válasz Hallott szöveg alapján információk gyűjtése Képleírás Hiányos szöveg kiegészítése kérdőszavakkal, ragozott igealakokkal Szógyűjtés, felsorolás	Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Életvitel

4. témakör: Személyes adatok, foglalkozások			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hatékony, önálló tanulás Szociális kompetencia Esztétikai és művészetit tudatosság, kifejezőképesség Beszédképesség Hallott szöveg értése Írásképesség Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Személyes adatok, személyek neve, címe, foglalkozása, bemutatás Életkor kifejezése Hogylét kifejezése <u>Kommunikációs szándék:</u> Információkérés és adás Érdeklődés Harmadik személy bemutatása Érdeklődés életkor iránt Kínálás Ismerkedés Dicséret Érdeklődés hogylét iránt Igenlő és tagadó válasz <u>Nyelvtani fogalomkörök</u> Birtokviszony kifejezése <i>von</i> előjárószóval <i>Mein</i> birtokos névmás Eldöntendő kérdés <i>schon, noch</i> E/3 személyes névmás tárgy esete Gyenge főnevek	Hallott szöveg információinak jegyzetelése Hallott szöveg: igaz/hamis Névjegykártya készítése (esetleg számítógéppel) Képleírás- kiscsoportban Képek alapján párbeszéd készítése	Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Rajz Informatika

5. témakör: Család			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Logikus gondolkodás Olvasott szöveg értése Íráskészség Hallott szöveg értése Beszédkészség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Családtagok jellemzése, családi állapotok, szabadidős tevékenységek Cselekvések, foglalkozások <u>Kommunikációs szándék:</u> Személyek megnevezése, leírása Beszélgetés a családról, család bemutatása Csodálkozás kifejezése Egyetértés, egyet nem értés Elégedettség, elégedetlenség Harmadik személy jellemzése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> „haben” „kein, keine” tagadó névmás doch használata	Olvasott szöveg alapján információk gyűjtése megadott szempontok szerint Családfa rajzolása olvasott szöveg alapján Hallott szöveg alapján: igaz/hamis Hallott szöveg alapján táblázat kitöltése Kép alapján: mit gondol, ki lakik itt? Hiányos szöveg kiegészítése Párbeszéd írása Szerepjáték	Idegen nyelvi ismeretek Életvitel Anyanyelvi ismeretek Hittan

1. témakör: Szabadidős tevékenységek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Egyetemes kultúra Testi és lelki egészség Énkép, önismeret Logikus gondolkodás Beszédkésztség Hallott szöveg értése Szövegértés Íráskészség	<u>Lexikai ismeretek:</u> Szabadidős tevékenységek A hét napjai Szabadidős helyszínek Napirend kifejezése <u>Kommunikációs szándék:</u> Események leírása Bizonyosság, bizonytalanság Vélekedés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>am</i> időhatározóként <i>in</i> + tárgyeset helyhatározói jelentésben Tőhangváltós igék Elváló igekötők Időpont és időtartam kifejezése <i>Uhr</i> és <i>Stunde</i> <i>sondern</i> használata	Kérdésekre válaszadás Táblázat alapján események elmesélése Képek alapján vélemény alkotása Szerepjáték Prospektus olvasása- magyarul válaszolás a kérdésekre (információk gyűjtése) Hallott szöveg alapján napirend jegyzetelése Hallott szöveg alapján nevek és kérdések párosítása Saját napirend írása	Idegen nyelvi ismeretek Életvitel Anyanyelvi ismeretek

1. témakör: Egyéb kiegészítő anyagok

Ebbe az időkeretbe illeszthető a témakörök végén dolgozatírás előkészítése; kiegészítő anyagok feldolgozása; ünnepekhez kapcsolódó szókincs elsajátítása; internetes óra stb.

A továbbhaladás feltételei**Hallott szöveg értése**

A tanuló legyen képes kéréseket és utasításokat követni; ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket és közléseket megérteni; ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni; jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni; megértési problémák esetén segítséget kérni; egyszerű párbeszédben részt venni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni; jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni; egyszerű, képpel illusztrált történetet követni.

Íráskésztség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szavas mondatokat diktálás után helyesen leírni; egyszerű közléseket tanult minta alapján írásban megfogalmazni; egyszerű, rövid baráti üzenetet, üdvözlét létrehozni.

10. évfolyam

Óraszám:
74 óra/év
2 óra /hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Lakóhely	10 óra
2.	Országok, nyelvek, nemzetiségek	10 óra
3.	Élelmiszerek	10 óra
4.	Étteremben	10 óra
5.	Öltözködés	10 óra
6.	Lakás, lakberendezés	10 óra
7.	Egyéb kiegészítő anyag	12 óra

1. témakör: Lakóhely			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon és népismeret Európai azonosságtudat Egyetemes kultúra Szűkebb és tágabb környezet értékeinek feltárására, megővésére történő ösztönzés Digitális kompetencia Beszédértés Íráskészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése Szociális kompetencia	<u>Lexikai ismeretek:</u> Lakóhely jellemzése Város helyszínei, cselekvések Nevezetességek Szabadidős helyek <u>Kommunikációs szándék:</u> Bemutatás Meghívás, meghívás elfogadása, elutasítása Sajnálkozás Program megbeszélése Véleménykérés Tudás, nem tudás Öröm <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>man</i> <i>es gibt</i> <i>wissen</i> <i>können, müssen</i> Személyes névmások tárgyesete Elöljárók tárgyesettel <i>erst</i> és <i>nur</i> használata	Hallott szöveg értése igaz/hamis Hallott szöveg alapján hiányos szöveg kiegészítése Képeslap írása barátoknak Szerepjáték: érdeklődés utazási irodában Országismeret: Berlin nevezetességei (internet)	Földrajz Társadalomismeret Informatika Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

2. témakör: Országok, nyelvek, nemzetiségek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Egyetemes kultúra Környezeti nevelés Hon és népismeret Európai azonosságtudat Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Beszédképesség Írásképesség Hallott szöveg értése Szövegértés	<u>Lexikai ismeretek:</u> Nyelvtanulás, nyelvtanulási szándék kifejezései Pontos idő Országok, nyelvek Színek <u>Kommunikációs szándék:</u> Beiratkozás nyelvtanfolyamra Akarat, szándék kifejezése Időpontok egyeztetése Információkérés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>wollen</i> Pontos idő kifejezése Elöljárószók ország-és városnevek előtt <i>keiner, keine, kein</i> <i>dieser, diese, dieses</i> <i>jeder, alle</i> Országnevek, nyelvek	Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Olvasott szöveg tartalmi összefoglalása magyarul Hallott szöveg és prospektusok párosítása Hallott időpontok kikeresése felsorolásból Szerepjáték Nyomtatvány kitöltése	Földrajz Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Rajz

2. témakör: Élelmiszerek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Honismeret Testi és lelki egészség Szociális kompetencia Beszédképesség Írásképesség Hallott szöveg értése Szövegértés	<u>Lexikai ismeretek:</u> Élelmiszerek, ételkészítés Élelmiszer vásárlása piacon és boltban <u>Kommunikációs szándék:</u> Valaminek kedvelése, nem kedvelése Felszólítás közös cselekvésre Dicséret Egyetértés Meggyőzés Kérés, javaslat Eladó/vevő kérdései, válaszai <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Felszólító mód <i>mögen</i> Köszönések fordított szórenddel Valószínűség kifejezése <i>nicht(s) mehr</i> <i>kein.....mehr</i> tagadósavak	Hallott szöveg alapján: elhangzott e vagy sem a szövegben? Hallott szöveg: ki mit vásárol? Hiányos szöveg kiegészítése felszólító alakokkal Egy magyar étel receptjének leírása Szerepjáték Megkezdett párbeszéd folytatása	Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

4. témakör: Étteremben			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Honismeret Európai azonosságtudat Testi és lelki egészség Digitális kompetencia Szociális kompetencia Beszédértés Íráskészség Hallott szöveg értése Szövegértés	<u>Lexikai ismeretek:</u> Étteremtípusok Ételek, italok Étkezési szokások (egyéni, nemzeti) Meghívás <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemény kifejezése Elégedettség kifejezése Meghívás Beszélgetés étkezési szokásokról Javaslat és arra reagálás Éttermi ételrendelés Események leírása <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>dürfen</i> Részes eset Birtokos névmások <i>dass</i> kötőszó	Képek és kijelentések párosítása Éttermek prospektusa alapján szerepjáték Szerepjáték: pincér-vendég Szöveg olvasása, majd kérdések alapján tartalmi összefoglalás Szöveg elemeinek sorbarendeze Hallott szöveg alapján történet rekonstruálása Információ keresése interneten	Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Informatika

5. témakör: Öltözködés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Hatékony, önálló tanulás Esztétikai tudatosság Beszédképesség Írásképesség Szövegértés Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Öltözködés, ruhavásárlás Ruhadarabok Öltözködési szokások Ajándékvásárlás <u>Kommunikációs szándék:</u> Hovatartozás kifejezése Véleménykérés és arra reagálás Információkérés Tetszés, nemtetszés Ruha-és cipővásárlás Meggyőzés Kérés, bizonytalanság Elmesélés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Személyes névmások részes esete Igék részes és tárgyesettel Részes esettel álló előljárók	Hallott szöveg alapján táblázat kitöltése Szerepjáték (Mit viselsz?) Szerepjáték: Eladó-vevő Telefonálás hirdetés alapján Hiányos szöveg kiegészítése nyelvtani elemekkel Fordítás Kollázs készítése: a mai fiatalok öltözködési szokásai	Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Házirend Rajz

6. témakör: Lakás, lakberendezés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Megismerési képességek fejlesztése Képi reprezentációk értelmezése Felkészülés a felnőtt életre Környezeti nevelés Egyetemes kultúra Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Lakás részei, bútorok Az ideális lakás A lakás berendezése <u>Kommunikációs szándék:</u> Helymeghatározás kifejezése Kritika megfogalmazása Tetszés, nemtetszés kifejezése <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Hely- és irányhatározás <i>genug</i> <i>denn</i> <i>viel, wenig</i> Határozatlan számnevek <i>liegen-legen</i> <i>stehen-stellen</i> <i>hängen-hängen</i>	„Én mondom, te rajzolod”-szoba alaprajza, berendezése Olvasott szöveg alapján vélemény megfogalmazása Szerepjáték Képleírás Olvasott történet folytatása, befejezése Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Hallott dolgok csoportosítása Hallott szövegrészletek képekkel való párosítása	Rajz Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

6. témakör: Egyéb kiegészítő anyag
Ebbe az időkeretbe illeszthető a témakörök végén dolgozatírás előkészítése; kiegészítő anyagok feldolgozása; ünnepekhez kapcsolódó szókincs elsajátítása; internetes óra stb.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérések, kérdések, közlések, események lényegét megérteni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni. Jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni; ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott; szövegből kikövetkeztetni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni; megértési problémák esetén segítséget kérni; egyszerű párbeszédben részt venni; beszélgetést kezdeményezni, befejezni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni; ismeretlen nyelvi elem jelentését jó részt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkeztetni; kb. 100 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; egyszerű, képpel illusztrált történet lényegét megérteni.

Íráskésztség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget diktálás után helyesen leírni; egyszerű, rövid informális levelet, baráti üdvözlést írni.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A tanulói teljesítmények értékelésének a középiskolai szakaszban továbbra is három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését. Negyedik értékelési szempontként ebben az oktatási szakaszban belép az egyre önállóbb, öntevékenyebb nyelvtanulás és nyelvhasználat, amelyet a teljesítmény értékelésével bátorítani kell.

A kerettantervi célok között a korábban elsőbbséget élvező beszédértés- és beszédképesség-fejlesztés helyett a 9-12. évfolyamokon a nyelvtudás fejlesztése a mind a négy készségterületen komplexen történik. Az értékelés ebben a szakaszban mind a négy alapkészségre egységesen kitér. Alapelve, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Az értékelés elsődleges célja ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon.

A tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája a célirányos számonkérés, sokkal inkább az egyes idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítése. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak.

Feltétlenül kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez.

Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, így egyre inkább felelőssé válnak saját nyelvtudásuk fejlesztéséért.

A teljesítmények értékelésekor továbbra is *fontos alapelv*: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel.

A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a *diákokat ne csak megtanítsuk nyelvet tanulni, hanem fokozatosan kialakítsuk bennük az igényt arra, hogy az idegen nyelvet önállóan és természetesen használják*. Válgjon az idegen nyelvi kommunikáció életük részévé a nyelvhasználat minden területén. Alakuljon ki bennük az az igény, hogy egyes idegen nyelvi kudarcaikat ki tudják elemezni, és a tanár segítségével kezelni tudják. Tudjanak önállóan fejlődni. Egyértelműen tudatosuljon bennük, melyik nyelvtanulási stratégiának, tevékenységnek mi a célja, mi a várható kimenete, és ők maguk mit tehetnek esetleges problémáik megoldásáért. Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiákat kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről. Idegen nyelven kommunikálni öröm, ezt kell erősítenie a tanulói értékelésnek.

11. évfolyam

Óraszám:
74 óra /év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Utazás, közlekedés	10 óra
2.	Hétköznapi tevékenységek	12 óra
3.	Házimunka	10 óra
4.	Vásárlás	12 óra
5.	Egészség, betegség	12 óra
6.	Nyarlás előkészítése, nyarlás	10 óra
7.	Egyéb kiegészítő tevékenységek	8 óra

1. témakör: Utazás, közlekedés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Környezeti nevelés Európai azonosságtudat Kezdeményezőképeség Tájékozódás Beszédértés Íráskészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Utazás, közlekedés Közlekedési eszközök Útbaigazítás kifejezései <u>Kommunikatív szándék:</u> Elbeszélés Útbaigazítás kérése, adása Megszólítás Információkérés, adás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Múlt idő képzése, használata <i>jemand, niemand</i> <i>gegenüber</i> Birtokos eset Birtokos szerkezet <i>wegen</i> <i>bis, bis zu</i> Helyhatározás	Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Szerepjáték Olvasott szöveg és rajzok párosítása Kérdések alkotása a válaszok értelmében Olvasott szöveg jegyzetelése Történet befejezése Hallott szöveg alapján igaz/hamis Képleírás Nyelvi teszt Térképhasználat	Életviteli ismeretek Menetrend használata Anyanyelvi ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Földrajzi ismeretek

2. témakör: Hétköznapi tevékenységek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Érzelmi intelligencia mélyítése Képi reprezentációk értelmezése Önkifejezés, önismeret Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Beszédképesség Hallott szöveg értése Írásképesség Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Hétköznapi tevékenységek Tisztálkodás kifejezései Munkahelyi tevékenységek Érzelmek kifejezése <u>Kommunikációs szándék:</u> Szemrehányás, elégedetlenség Bocsánatkérés és arra reagálás Bosszúság kifejezése Telefonálás Üzenethagyás Jegyrendelés telefonon <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Visszaható ige Visszaható névmás Névmási határozószók	Képek alapján történet írása Levélírás W-kérdések írása olvasott szöveghez Képek alapján egy személy napi cselekvéseinek elmesélése Képek alapján kérdések írása Hallott szöveg alapján történet végének megírása Hallott szöveg alapján jegyzet hibás részeinek javítása Telefonhívás alapján üzenet írása	Életvitel Drámapedagógiai ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

3. témakör: Házimunka			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Aktív állampolgárságra nevelés Kezdeményezőképeség Logikus gondolkodás Szociális kompetencia Beszédképesség Olvasott szöveg értése Írásképesség Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Házimunkák, tevékenységek a háztartásban Munkamegbeszélés Munkák összehasonlítása <u>Kommunikációs szándék:</u> Vágyak kifejezése Meggyőzés Kívánság Ígéret, egyetértés Tiltakozás Bizonytalanság <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Melléknév fokozása Hasonlítás <i>lassen</i> Kérdőszóval bevezetett mellékmondatok Ok-okozati viszony kifejezése <i>weil</i>	Párokban egymástól információ gyűjtése Megkezdett beszélgetés folytatása Olvasott szöveg kiegészítése statisztikai táblázat alapján Hallott szöveg alapján információk jegyzetelése Hallott szöveg alapján nyomtatvány kitöltése Olvasott szöveg alapján interjú készítése az egyik szereplővel Szerepjáték	Osztályfőnöki nevelés Életviteli ismeretek Anyanyelvi ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Társadalomismeret

4. témakör: Vásárlás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális kompetencia Kezdeményezőképeség Digitális kompetencia Logikus gondolkodás Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Vásárlóhelyek összehasonlítása Üzlettípusok Vásárlási tippek Vásárlótípusok Internetes vásárlás <u>Kommunikációs szándék:</u> Információgyűjtés Tetszés/nemtetszés Javaslat Állásfoglalás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Feltételes kötőmondat (wenn)	Olvasott szöveg alapján szöveg elemeinek sorba rendezése Olvasott szöveg tartalmi összefoglalása irányító kérdések segítségével Képek alapján wenn-mondatok alkotása Hiányos szöveg kiegészítése lexikai elemekkel Hallott szöveg alapján kijelentések sorbarendezése Hallott szöveg alapján igaz/hamis Szerepjáték: vita az internetes vásárlásról	Életviteli ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek Informatika

5. témakör: Egészség, betegség			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepére Szociális kompetencia Hatékony önálló tanulás Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Testrészek, betegségek Orvosi vizsgálat Betegségek gyógyítása Gyógyszerek, gyógymódok <u>Kommunikációs szándék:</u> Orvos-beteg szituáció Információkérés, adás Tiltás Bizonyosság, bizonytalanság Véleménykérés, arra reagálás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Szenvedő szerkezet <i>sollen</i>	Szövegrészletek logikus sorrendbe rendezése Hallott párbeszéd és képek egymáshoz rendelése Hallott szöveg alapján igaz/hamis Hallott szöveg alapján jegyzet készítése Szenvedő szerkezet segítségével történet írása képek alapján Vázlatpontok alapján történet elmesélése Levélben beszámoló egy betegségről	Biológia Életvitel Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

6. témakör: Nyaralás előkészítése, nyaralás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szűkebb és tágabb környezet értékeinek feltárására ösztönzés Egyetemes kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Kezdeményezőképeség Hatékony önálló tanulás Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Utazás, nyaralás előkészítése Nyaralás helyszínei, tevékenységei, formái Szállodai helyfoglalás Szálláshelyek, szolgáltatások <u>Kommunikációs szándék:</u> Információkérés Jegyvásárlás, pénzváltás Szobarendelés Tájékozódás a szállodában Információkérés szállodai szolgáltatásokkal kapcsolatban <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Sorszámnevek, évszámok, dátum Időhatározók Országnevek ragozása Melléknév ragozása	Hallott szöveg alapján táblázat kitöltése Hallott szöveg alapján információk jegyzetelése Hallott szöveg alapján információk aláhúzása olvasott szövegben Szerepjáték Képleírás Kép alapján mondatok helyes sorrendjének meghatározása Statisztikai táblázat értelmezése Levélírás	Földrajz Társadalomismeret Informatika Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek
7. témakör: Egyéb kiegészítő anyag			
Ebbe az időkeretbe illeszthető a témakörök végén dolgozatírás előkészítése; kiegészítő anyagok feldolgozása; ünnepekhez kapcsolódó szókincs elsajátítása; internetes óra stb.			

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 100 szavas köznyelvi szövegből fontos információt kiszűrni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 150 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes köznyelven megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrába rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; beszélgetésben részt venni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 100 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni; kb. 100 szavas szövegből ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 150 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Íráskésztség

A tanuló legyen képes gondolatait egyszerű kifejezésekkel és mondat szerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikus összefüggések alapján kb. 100 szavas szöveggé rendezni; üzenetet, üdvözlőt, baráti levelet, rövid elbeszélést, jellemzést írni.

12. évfolyam

Óraszám:
96 óra / év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Család régen és ma	14 óra
2.	Érzelmek	14 óra
3.	Foglalkozások	14 óra
4.	Divat	14 óra
5.	Egészséges életmód	14 óra
6.	Országismeret	14 óra
7.	Egyéb kiegészítő ismeretek	12 óra

1. témakör: Család régen és ma			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Énkép, önismeret Egyetemes kultúra Érzelmi intelligencia mélyítése Családi életre való felkészítés Szótárhasználat Beszédértés Íráskészség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Család fogalma „Patchwork család” „Emancipált család” Háztartás, gyereknevelés Szerepek a családban <u>Kommunikációs szándék:</u> Véleményalkotás Definícióalkotás Beszélgetés a szöveg szereplőinek életéről (elmesélés) <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> zu + Infinitves szerkezetek	Olvasott szöveg alapján a patchwork család családfájának megrajzolása Olvasott szöveg alapján képek helyes sorrendbe helyezése Szöbokok készítése a témához kapcsolódóan (szótár segítségével) Összetett főnevek jelentésének magyarázata Összetett főnevek képzése Hiányos szöveg kiegészítése megadott lexikai elemekkel Naplóírás Olvasói levélre reagálás írásban Hallott szöveg alapján: ki mondta?	Hittan Osztályfőnöki beszélgetések Életviteli ismeretek Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

2. témakör: Érzelmek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Érzelmi intelligencia mélyítése, gazdagítása Szociális kompetencia Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Digitális kompetencia Testi és lelki egészség Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Szeretet, szerelem, harag, düh stb. Randevúzás <u>Kommunikációs szándékok:</u> Interjúkészítés információk alapján Vita Képleírás <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Célhatározói mellékmondatok	Irodalmi szövegek olvasása (szótár segítségével) Olvasott szövegben hiányzó kérdések beillesztése Olvasott szöveg alapján „Steckbrief” készítése Szerelmes üzenetek, idézetek olvasása, befejezése Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Hiányos szöveg kiegészítése megadott lexikai elemekkel Képhez történetírás Levélírás (Egy szerelem története)	Hittan Osztályfőnöki órák Internet Idegen nyelvi ismeretek Anyanyelvi ismeretek

3. témakör: Foglalkozások			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Hatékony önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Aktív állampolgárságra nevelés Beszédképesség Írásképesség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Foglalkozások Ideális munka, munkahely Pályaválasztás Család vagy hivatás Távmunka <u>Kommunikációs szándék:</u> Véleménykifejtés Ideális munkahely leírása Egyetértés, egyet nem értés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Vonatkozó névmás Vonatkozó mellékmondat	Olvasott szöveg alapján kérdések megválaszolása Interneten talált álláshirdetésre e-mailben történő jelentkezés Levélírás a magyar álláslehetőségekről Fordítás Hallott hangok és foglalkozások párosítása Hallott szöveg és képek párosítása Hallott szöveg szelektív értése irányító szempontok alapján Képleírás	Osztályfőnöki órák Pályaorientáció Életvitel Anyanyelvi ismeretek

4. témakör: Divat			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Énkép, önismeret Kritikai gondolkodás megalapozása Testi és lelki egészség Esztétikai tudatosság és kifejezőképesség Szociális kompetencia Digitális kompetencia Beszédértés Íráskészség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Divat lányoknak, fiúknak Márkás termékek, ruhák Egyenruha az iskolában <u>Kommunikációs szándék:</u> Vélemények kifejezése Megjelenés jellemzése Vita az egyenruháról (érvelés) <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Időhatározói mondatok <i>wenn, als, bis, seitdem</i>	Olvasott szöveg szakaszaihoz címek rendelése Olvasott szöveg alapján igaz/hamis Hiányos szöveg kiegészítése lexikai elemekkel Olvasott szöveg alapján megkezdett mondatok befejezése (tartalmi összefoglalás) Szerepjáték Képleírás Nyelvi tesztek Internetes információgyűjtés	Életvitel Informatika Anyanyelvi ismeretek Házi rend

5. témakör: Egészséges életmód			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Testi és lelki egészség Szociális kompetencia Hatékony, önálló tanulás Digitális kompetencia Beszédértés Íráskészség Olvasott szöveg értése Hallott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Egészséges életmód Tanácsok az egészséges életmódhoz Sportágak Extrém sportok <u>Kommunikációs szándék:</u> Tanácsadás Vélemény kifejezése Információ gyűjtése Vita <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> Módbeli segédigék feltételes módú alakjai feltételes mód jelen ideje	Olvasott szöveg alapján kérdésekre helyes válasz megkeresése Hiányos szöveg kiegészítése megadott lexikai elemekkel Interjú rekonstruálása nyelvi elemek segítségével Párosítás (kérdések-válaszok) Képek és kijelentések egymáshoz rendelése Képregény készítése párban Sportágak csoportosítása (csoportban) Szerepjáték	Testnevelés Dráma Biológia Anyanyelvi ismeretek Idegen nyelvi ismeretek

6. témakör: Országismeret			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódó lehetőségek
Hon és népismeret Európai azonosságtudat Hatékony, önálló tanulás Digitális kompetencia Szociális kompetencia Beszédképesség Írásképesség Hallott szöveg értése Olvasott szöveg értése	<u>Lexikai ismeretek:</u> Országismereti információk Hagyományok, népszokások Diákélet a németajkú országokban <u>Kommunikációs szándék:</u> Véleménykifejtés Elmesélés <u>Nyelvtani fogalomkörök:</u> <i>je...desto/je...umso</i> Melléknévragozás (ism.) Főnévvé vált melléknevek	Olvasott szöveg jegyzetelése irányító szempontok alapján Képek és olvasott szövegrészek egymás mellé rendelése Internetes blog jegyzetelése a szokásokról Levélírás Hallott szöveg és képek párosítása	Földrajz Informatika Anyanyelvi ismeretek

7. témakör: Egyéb kiegészítő anyag/ Szintnek megfelelő vizsgatréning
Különböző típusú záró feladatok. Ismétlő feladatok. „Stationenlernen”. Mintafeladatsorok. Szóbeli témakifejtések. Próba-érettségi. Rendszerező ismétlés.

A továbbhaladás (érettségire bocsátás) feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; kb. 200 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 200 szavas szövegben fontos információt megérteni.

Beszédképesség

A tanuló legyen képes árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni; választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; gondolatait megfelelő logikai sorrendben, választékos mondatokban előadni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; társalgásban más véleményét kikérni, álláspontját kifejezni, megvédeni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 250 szavas, köznyelven megírt szöveg lényegét megérteni; kb. 250 szavas szövegben lényeges információt a lényegtelenről megkülönböztetni; ismert nyelvi elemek segítségével kb. 250 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni; kb. 250 szavas szövegben fontos információt megtalálni.

Írásképeség

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló szöveget, leírást, jellemzést, elbeszélést, baráti vagy hivatalos levelet írni; gondolatait, érzelmeit, érvekkel alátámasztott véleményét változatos kifejezésekkel és mondat szerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikai összefüggések alapján, bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni.

Szempontok a tanulók értékeléséhez a szakasz végén

A tanulói teljesítmények értékelésének célja, hogy visszajelzést nyújtson az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól. Segítsen a nyelvtanulási motiváció fenntartásában és további erősítésében. Fontos, hogy – különösen a nyelvtanulás kezdeti szakaszában – a tanulók önmagukhoz mért fejlődését vegyék figyelembe, mivel az értékelés legfontosabb célja az ösztönzés, a további, folyamatos nyelvtanulás motiválása.

Az értékelésnek pozitívnak kell lennie: azt kell értékelni, amire képesek a diákok, nem a hiányosságokat.

Mivel a kerettantervi célok között első helyen a beszédértés és beszédképesség fejlesztése áll, a diákokat elsősorban ezekből az alapképességekből kell értékelni. De mivel ennek a korosztálynak erőssége mind a négy alapképesség területén a folyamatosság, törekedjünk ezeknek a fokozatos fejlesztésére, szem előtt tartva, hogy a hibátlan megoldás nem lehet kizárólagos elvárás.

Alapelv, hogy a gyerekek értékelése folyamatos legyen, és értékeléskor a gyakorlat során alkalmazott tevékenységi formákat használjuk.

Pl. beszédképességük értékelésekor ismert témakörben, képek segítségével kell néhány mondatos párbeszédet folytatniuk nyelvtanárunkkal vagy egy választott társukkal.

A gyakorlás során használt munkaformákhoz hasonlóan a számonkérés történhet csoportban, párban vagy egyénileg. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak.

Feltétlenül kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez. Fontos, hogy adjunk lehetőséget mind szóbeli, mind írásbeli számonkérésre.

Az értékelés módjai:

- szóbeli értékelés
- rövid írásbeli, főleg ösztönző értékelés
- összegző értékelés
- ellenőrző-lezáró értékelés

A teljesítmények értékelésekor továbbra is fontos alapelv: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel.

Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiát kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről.

3.3. Francia nyelv

3.3.1. Francia nyelv 9-12. évfolyam

3.3.1.1. Francia – második idegen nyelv 9-12. évfolyam (humán, általános)

Francia mint második idegen nyelv a katolikus középiskolák általános és humán tantervű osztályai részére

Az általános műveltséget megszilárdító és elmélyítő szakasz
(9-12. évfolyam)

Célok és feladatok

A NAT egyik fontos műveltségi területe az élő idegen nyelvek oktatása. A korszerű tudáshoz elengedhetetlen legalább egy idegen nyelv középfokú, és egy második idegen nyelv kommunikációképes ismerete. Így a tanuló már nemcsak egy idegen nyelven képes információkat adni saját világáról illetve tájékozódni a sajátjánál tágabb világról. A második idegen nyelv tanulása erősíti a tanulók önértékelését, illetve az identitásbeli és kulturális különbségek iránti megértést.

A francia nyelv Franciaországban és számos más európai, illetve Európán kívüli országban hivatalos nyelv vagy a kommunikáció nyelve. Fontos szerepet tölt be az Európai Unióban és több nemzetközi szervezetben (pl. UNESCO). Így a nyelvet elsajátító tanuló számos lehetőséget kap új kapcsolatok kialakítására, más kultúrák megismerésére, idegen nyelvi környezetben saját ügyei önálló intézésére, és jobbak lesznek a munkavállalói kilátásai is.

A francia mint második idegen nyelv középiskolai tanításának célja, hogy a diákokat a négy tanév során alapszintű nyelvtudáshoz juttassa. A második nyelv tanulását megkönnyítheti az első nyelv elsajátítása során nyert tapasztalat, hiszen a célnyelvű óravezetés, a feladat- és szövegtípusok, munkaformák és követelmények már ismertek. A diákok nyelvtanulási stratégiái és önbizalma szintén támogatják az újabb nyelv tanulását. Ez a korosztály gyorsabb tempóban halad az előző évfolyamokon jellemzőnél, ezért elvárható, hogy a 10. évfolyam befejezésére minden diák elérje az A1 szintet, a 12. végére pedig az A2, esetleg a B1 szintet. Így a tanulók megfelelő szintre jutnak el ahhoz, hogy

középszintű érettségi vizsgát tehessenek. Nyelvtudásuk lehetővé teszi, hogy, a mindennapi élet helyzetekben képesek legyenek – szóban és írásban – francia nyelvű kommunikációra, és ezt a kapott tudást egyénileg is tovább tudják fejleszteni.

Az idegen nyelvi kommunikáció feltételezi a szókincsnek és a funkcionális nyelvtannak, valamint a szóbeli interakciók főbb típusainak és a nyelvi stílusoknak az ismeretét. Fontos a társadalmi hagyományoknak, valamint a nyelvek kulturális vonatkozásainak és változatosságának az ismerete is. Az idegen nyelvi kommunikációhoz szükséges képességek felölelik a szóbeli üzenetek megértését, beszélgetések kezdeményezését, folytatását és lezárását, valamint a szövegolvasást, -értést és -alkotást az egyéni igényeknek megfelelően. Nem szabad elhanyagolni az anyanyelv és a célnyelv közti közvetítést (fordítás, tolmácsolást) sem. Továbbá az egyénnek képesnek kell lennie a segédeszközök megfelelő használatára és az egész életen át tartó tanulás részeként a nyelv nem formális keretekben történő elsajátítására is.

Megjegyzés: A jelen tanterv készítésekor a minisztériumi tankönyvlistán csak egyetlen tankönyvcsalád, a France-Euro-Express szerepel és a katolikus iskolák döntő többsége is ezt használja, ezért a tanterv készítésekor nagymértékben támaszkodtunk e tankönyvcsalád átdolgozott kiadásának könyveire (France-Euro-Express 1-3 Nouveau).

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

9. évfolyam

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ismerkedés a francia nyelvvel	7 óra
2.	Bemutakozás	7 óra
3.	Személyleírás	7 óra
4.	Személyek és tárgyak beazonosítása	7 óra
5.	Karácsony	1 óra
6.	Tetszésnyilvánítás, vélemény	7 óra
7.	Félévi ismétlés	5 óra
8.	Földrajz, élelmiszerek	7 óra
9.	Lakás, család	7 óra
10.	Öltözködés	7 óra
11. .	Étkezés	7 óra
12.	Év végi ismétlés	5 óra
	ÖSSZESEN	74 óra

ISMERKEDÉS A FRANCIA NYELVVEL (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	Kölsönös ismerkedés A diákok érdeklődésének felmérése és felkeltése A francia nyelv használatának lehetőségei A közös munka feltételeinek meghatározása <u>Kommunikációs szándékok</u> tantermi kommunikáció <u>Szókincs</u> iskolai tárgyak megnevezése <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> ABC hímnem, nőnem kiejtés–helyesírás	francia jövevényszavak gyűjtése egy francia híresség bemutatása francia híres emberek és francia városok kiejtése és írása a tantermi utasítások végrehajtása („tantermi tornaóra”) hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés	nyelvtan történelem földrajz irodalom zene- és művészettörténet sport

BEMUTATKOZÁS (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> köszönés, bemutatkozás–bemutatás <u>Szókincs</u> nemzetek, sportágak, foglalkozások, zenei stílusok <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> létige, -er végű igék, hímnem–nőnem	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás nyomtatvány kitöltése	nyelvtan földrajz sport ének-zene

Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> személyi igazolvány		

SZEMÉLYLEÍRÁS (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> kérdésfeltevés–válaszadás személyleírás <u>Szókincs</u> külső és belső ismertetőjegyek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> eldöntendő és kiegészítendő kérdés tagadás igeragozás (<i>avoir, connaître, préférer</i>) hangsúlyos személyes névmás többes szám <u>Civilizáció</u> ellenőrző	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása szavak írása diktálás alapján, mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések feltevése és megválaszolása képleírás	nyelvtan

SZEMÉLYEK ÉS TÁRGYAK BEAZONOSÍTÁSA (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás matematikai kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> tárgyak megnevezése életkor kifejezése vélemény kifejezése <u>Szókincs</u> számok (1–20) <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> határozatlan névelő igeragozás (<i>lire, faire</i>) a melléknév helye <u>Civilizáció</u> újságcímek	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések feltevése és megválaszolása képleírás mondatok párosítása képekkel arab számok párosítása hangalakkal elnök–titkár – játék a számokkal	nyelvtan matematika

KARÁCSONY (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszéd-készség íráskészség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókincs</u> karácsony Miatyánk <u>Civilizáció</u> francia karácsonyi énekek	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása mondatok alkotása mondatok kiegészítése éneklés	hittan ének-zene

TETSZÉSNYILVÁNÍTÁS, VÉLEMÉNY (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> ízlés, tetszés kifejezése <u>Szókincs</u> tetszés, ízlés kifejezéses tantárgyak <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>comprendre</i>) az <i>on</i> személyes névmás névelők 5 alakú mellénevek (<i>beau, nouveau</i>) <u>Civilizáció</u> <i>Pariscope</i>	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel	nyelvtan

FÉLÉVI ISMÉTLÉS (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása	nyelvtan ének

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök	mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása éneklés névkártya készítése	
Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> francia sanzonok		

FÖLDRAJZ, ÉTKEZÉS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: matematikai kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi és lelki egészség a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> elhelyezés térben kínálás és arra való reagálás vélemény kifejezése <u>Szókincs</u> országok, városok neve számok 20 és 60 között élelmiszerek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>voyager, acheter, vouloir, partir, aller</i>) előljárószók (<i>en, à</i>) névelők (<i>article partitif</i>) tagadás (<i>de</i>) <u>Civilizáció</u> Franciaország régiói	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel arab számok párosítása hangalakkal elnök-titkár – játék a számokkal	nyelvtan földrajz matematika

LAKÁS, CSALÁD (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttléti szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> elhelyezés térben <u>Szókincs</u> lakás és berendezése család <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>venir, voir</i>) <i>il y a/être</i> helyhatározók birtokos névelő és birtokos szerkezet (<i>de</i>) személyes névmás tárgyesete <u>Civilizáció</u> tipikus francia és magyar házak	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel családfa készítése alaprajz készítése	nyelvtan

ÖLTÖZKÖDÉS (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> utasítás adása ruhaneműk bemutatása, leírása <u>Szókincs</u> ruházat színek számok 70 és 100 között	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése	nyelvtan matematika

Egyéb kulcskompetenciák: matematikai kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>mettre, enlever, porter</i>) felszólító mód birtokos névelő és birtokos szerkezet (<i>à</i>) <u>Civilizáció</u> árleszállítás	képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel arab számok párosítása hangalakkal elnök-titkár – játék a számokkal	

ÉTKEZÉS (11. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: matematikai kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> mennyiség kifejezése, vélemény kifejezése érdeklődés <u>Szókincs</u> étkezések, ételek, élelmiszerboltok számok 100 fölött, pénz <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>boire, prendre, croire, attendre</i>) mennyiségjelzők <i>il faut</i> névelők előljárók (<i>à, chez</i>) <u>Civilizáció</u> tipikus francia és magyar ételek	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel arab számok párosítása hangalakkal elnök-titkár – játék a számokkal közös étkezés	nyelvtan

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (12. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> francia képeslapok	hallás utáni azonosítás hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása képeslap írása	nyelvtan

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kéréseket és utasításokat követni; ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket és közléseket megérteni; ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni; jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni; megértési problémák esetén segítséget kérni; egyszerű párbeszédben részt venni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni; jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni; egyszerű, képpel illusztrált történetet követni.

Íráskészség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szavas mondatokat diktálás után helyesen leírni; egyszerű közléseket tanult minta alapján írásban megfogalmazni; egyszerű, rövid baráti üzenetet, üdvözetet létrehozni.

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

10. évfolyam

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Év eleji ismétlés, nyári élmények	7 óra
2.	Idő kifejezése I.	7 óra
3.	Idő kifejezése II.	7 óra
4.	Térbeli tájékozódás	7 óra
5.	Karácsony	1 óra
6.	Múlt idejű események elmesélése	7 óra
7.	Félévi ismétlés	4 óra
8.	Iskola	7 óra
9.	Szabadidő	7 óra
10.	Káresemények	7 óra
11.	Képzőművészetek	7 óra
12.	Liturgia	2 óra
13.	Év végi ismétlés	4 óra
	ÖSSZESEN	74 óra

ÉV ELEJI ISMÉTLÉS, NYÁRI ÉLMÉNYEK (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> a 9. évfolyamon tanult kommunikációs szándékok <u>Szókinés</u> a 9. évfolyamon tanult szókinés nyaralás <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> a 9. évfolyamon tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> <i>Côte d'Azur</i>	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása (pl. képeslap írása)	nyelvtan földrajz

IDŐ KIFEJEZÉSE I. (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> Napirend elmesélése, események leírása <u>Szókinés</u> Hónapok, hét napjai Pontos idő / dátum kifejezése <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> Közeli jövő (<i>futur proche</i>) A névmási tárgy helye félsegédigék mellett igeragozás (<i>finir, commencer pouvoir, savoir</i>)	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> francia órarend és szünidők		

IDŐ KIFEJEZÉSE II. (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> Napirend elmesélése <u>Szókincs</u> időhatározók <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> visszaható igék igeragozás (<i>s'en aller</i>) időhatározók mutató névelő <u>Civilizáció</u> francia képeslapok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

TÉRBELI TÁJÉKOZÓDÁS (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése	<u>Kommunikációs szándékok</u> útbaigazítás helyváltoztatás	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték	nyelvtan földrajz

írás készség beszéd készség	<u>Szókincs</u> helyváltoztatás, közlekedés sorszámnevek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> határozatlan névelő igeragozás (<i>devoir, suivre</i>) <i>si, même</i> <u>Civilizáció</u> párizsi metró	szavak másolása mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása térképhasználat	

KARÁCSONY (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszéd készség írás készség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókincs</u> karácsony <u>Civilizáció</u> francia karácsonyi énekek	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása	hittan ének-zene

MÚLT IDEJŰ ESEMÉNYEK ELMESÉLÉSE (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> utasítások adása múlt idejű események elmesélése <u>Szókincs</u> testrészek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> múlt idő (<i>passé composé</i>) többes szám (-x) rendhagyó melléknevek <i>que</i> kötőszó <i>pourquoi – parce que</i> <u>Civilizáció</u> szépségápolás	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan irodalom

FÉLÉVI ISMÉTLÉS (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása	nyelvtan irodalom

Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> francia sanzonok	mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	

ISKOLA (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédalképesség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> utasítások, tanácsok adása beszámolók, e-mailek írása <u>Szókincs</u> iskola <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> visszaható igék felszólító módban igeragozás (<i>s'asseoir</i>) <i>passé composé</i> être segédigével előljárósók (<i>à, de</i>) határozott névelő testrészek előtt (<i>article partitif</i>) közelmúlt (<i>passé récent</i>) <u>Civilizáció</u> A francia iskolarendszer	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása (pl. elektronikus levél írása)	nyelvtan sport informatika

SZABADIDŐ (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése	<u>Kommunikációs szándékok</u> múltbeli szokások, állapotok leírása, összehasonlítás	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték	nyelvtan

írás készség beszédkészség	<u>Szókincs</u> szabadidő, turizmus	szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	
Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>imparfait (+ passé composé)</i> <i>tout</i> <i>oui, non, (mais) si</i> helyhatározók melléknévek és határozók középfoka		
Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Civilizáció</u> hétvégék és szünetek		

KÁRESEMÉNYEK (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás készség beszédkészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> beszámoló felépítése és írása határozókkal való pontosítás elhelyezés térben	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan
Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Szókincs</u> baleset, tűzvész, lopás		
Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>imparfait (et passé composé)</i> igeragozás (<i>éteindre</i>) határozók (képzésük, helyük a mondatban) az y névmás		
	<u>Civilizáció</u> rendőrség-csendőrség, mentők-tűzoltók		

KÉPZŐMŰVÉSZETEK (11. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> leírás – jellemzés időbeli összefüggések kifejezése elhelyezés időben valószínűség kifejezése <u>Szókincs</u> Képzőművészetek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>imparfait</i> <i>apporter, emporter, amener, emmener</i> melléknevek és határozók felsőfoka <u>Civilizáció</u> <i>A Louvre és az Orsay</i>	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések feltevése és megválaszolása szöveg létrehozása képleírás mondatok párosítása képekkel művészeti alkotások párosítása alkotóval internetes keresés (párizsi múzeumokról)	nyelvtan rajz művészettörténet informatika

LITURGIA (12. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> imádság <u>Szókincs</u> liturgia, Biblia	hallott szöveg alapján információk gyűjtése szöveg olvasása szavak másolása, mondatok kiegészítése szöveg létrehozása (pl. könyörgések)	nyelvtan hittan irodalom

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>passé simple</i> <u>Civilizáció</u> A francia katolikus egyház		

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (13. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> francia sanzonok	hallás utáni azonosítás hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan irodalom

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Tovább csak az a diák bocsátható, aki elérte az A1-es szintet, azaz megérti és használja a gyakoribb mindennapi kifejezéseket és a nagyon alapvető fordulatokat, amelyeknek célja a mindennapi szükségletek konkrét kielégítése. Be tud mutatkozni és be tud mutatni másokat, meg tud válaszolni és fel tud tenni olyan kérdéseket, amelyek személyes jellegűek (pl. hogy hol lakik), amelyek olyan emberekre vonatkoznak, akiket ismer, vagy olyan dolgokra, amelyekkel rendelkezik. Képes nagyon egyszerű interakcióra, amennyiben a másik személy lassan és világosan beszél és segítőkész.

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérések, kérdések, közlések, események lényegét megérteni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni. Jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni; ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott; szövegből kikövetkeztetni.

Beszédképesség

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrába rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni; megértési problémák esetén segítséget kérni; egyszerű párbeszédben részt venni; beszélgetést kezdeményezni, befejezni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni; ismeretlen nyelvi elem jelentését jó részt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkeztetni; kb. 100 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; egyszerű, képpel illusztrált történet lényegét megérteni.

Írásképesség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget diktálás után helyesen leírni; egyszerű, rövid informális levelet, baráti üdvözlést írni.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget megszilárdító szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció kialakításához, fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését.

A 9-10. évfolyamokon a nyelvtudás fejlesztése a mind a négy készségterületen komplexen történik. Az értékelés ebben a szakaszban mind a négy alapkészségre egységesen kitér. Alapelv, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Elsődlegesen ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon. A tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája a célirányos számonkérés, sokkal inkább az egyes idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítése. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak. Különösen eleinte kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez hozzájárulhat a gátlások erősödéséhez. Ebben a korban a tanulók önértékelése már viszonylag fejlett, nagyobbbrészt tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, így egyre inkább felelőssé válnak saját nyelvtudásuk fejlesztéséért. A teljesítmények értékelésekor fontos alapelv: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel. A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a diákokat ne csak megtanítsuk nyelvet tanulni, hanem fokozatosan kialakítsuk bennük az igényt arra, hogy az idegen nyelvet önállóan és természetesen használják. Váljon az idegen nyelvi kommunikáció életük részévé a nyelvhasználat minden területén. Idegen nyelven kommunikálni öröm, ezt kell erősítenie a tanulói értékelésnek.

11. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszama	Témakör	Óraszám
1.	Év eleji ismétlés	6 óra
2.	Időjárás	7 óra
3.	Étkezés	7 óra
4.	Mozi	7 óra
5.	Háztartási és más készülékek	7 óra
6.	Telefonálás	7 óra
7.	Karácsony	1 óra
8.	Postán	7 óra
9.	Félévi ismétlés	5 óra
10.	Párizs	7 óra
11.	Televízió	7 óra
12.	Ünnepek	7 óra
13.	Jellemzés	7 óra
14.	Húsvét	1 óra
15.	Sport	7 óra
16.	Háztartás	7 óra
17.	Állatok	7 óra
18.	Év végi ismétlés	7 óra
	ÖSSZESEN	111 óra

ÉV ELEJI ISMÉTLÉS (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> a 9–10. évfolyamon tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> a 9–10. évfolyamon tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> a 9–10. évfolyamon tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> francia sanzonok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan ének-zene

IDŐJÁRÁS (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia	<u>Kommunikációs szándékok</u> időjárás, tervezés, elhatározás <u>Szókincs</u> időjárás földrajz <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> jövő idő (<i>futur simple</i>) személytelen szerkezetek	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása internetes tudakozódás időjárás után	nyelvtan földrajz

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	a személyes névmás részes esete névelő <u>Civilizáció</u> Franciaország klímája		

ÉTKEZÉS (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> rendelés étteremben <u>Szókincs</u> élelmiszerek, étkezések, ételek, italok vélemény <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az <i>en</i> névelő határozatlan névmások korlátozás (<i>ne ... que</i>) időhatározók <u>Civilizáció</u> magyar és francia étkezési szokások	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása fordítás (pl. francia recepteket magyarra)	nyelvtan

MOZI (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> érzelmek kifejezése feltételezés pontosítás <u>Szókincs</u> filmművészet <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> vonatkozó névmás kiemelő szerkezet felkiáltó mondatok feltételes mód a <i>participe passé</i> egyeztetése <u>Civilizáció</u> a cannes-i fesztivál	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan média

HÁZTARTÁSI ÉS MÁS KÉSZÜLÉKEK (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> készülékek leírása használati utasítás megértése <u>Szókincs</u> háztartási és egyéb eszközök	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése	nyelvtan informatika

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> határozatlan melléknevek függő beszéd <u>Civilizáció</u> új információs és kommunikációs technológiák	képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása fordítás (pl. használati utasítás)	

TELEFONÁLÁS (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> telefonálás <u>Szókincs</u> Telefonálás és digitális kommunikáció <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>recevoir</i>) kérdés függő beszéd <i>quel, -le</i> <u>Civilizáció</u> blogok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása hiányos szöveg kiegészítése	nyelvtan informatika

KARÁCSONY (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédképesség írásképeség Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókincs</u> karácsony <u>Civilizáció</u> francia karácsonyi énekek a karácsony ünneplése Franciaországban	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés képleírás kérdések feltevése és megválaszolása szöveg létrehozása éneklés	hittan ének-zene

POSTÁN (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írásképeség beszédképesség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> levélírás <u>Szókincs</u> levelezés <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> előljárószavak határozói igenév	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> francia levelek		

FÉLÉVI ISMÉTLÉS (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> francia sanzonok	hallás olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan ének

PÁRIZS (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség	<u>Kommunikációs szándékok</u> műemlékek leírása, idegenvezetés ízlés, vélemény kifejezése <u>Szókincs</u> Párizs	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás	nyelvtan földrajz művészettör- ténet

Egyéb kulcskompetenciák: esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> passzív szerkezet mutató névelő <u>Civilizáció</u> párizsi közlekedés	kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása párizsi műemlékek keresése az interneten térképhasználat	

TELEVÍZIO (11. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőtt lét szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> műveltetés birtokviszony javaslat, ítélet kifejezése <u>Szókincs</u> televíziózás <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> birtokos szerkezet műveltetés személytelen szerkezetek <i>si + imparfait</i> <u>Civilizáció</u> francia tévécsatornák	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel, filmrészletekkel szöveg létrehozása	nyelvtan média

ÜNNEPEK (12. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> jókívánság, gratuláció kifejezése ünnep elmesélése <u>Szókincs</u> ünnepek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>même</i> határozatlan névmások feltételes mód jelen idő az <i>en</i> névmás a <i>dont</i> névmás <u>Civilizáció</u> francia ünnepek (vízkereszt stb.)	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan hittan

JELLEMZÉS (13. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség	<u>Kommunikációs szándékok</u> személyek jellemzése <u>Szókincs</u> személyek, ruházat leírása, jellemzése mozdulatok, cselekedetek kifejezése	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás	nyelvtan

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> névmások határozatlan névelők és melléknevek <i>tout</i> határozók, határozói igenév <u>Civilizáció</u> franciák gesztusai	kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	

HÚSVÉT (14. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédkészség írás-készség Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókincs</u> húsvét <u>Civilizáció</u> a húsvét ünneplése Franciaországban	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés képleírás mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása éneklés	hittan ének-zene

SPORT (15. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> sportesemény jellemzése bánat, öröm, elégedettség, elégedetlenség kifejezése <u>Szókincs</u> sport <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> fokozás a <i>participe passé</i> egyeztetése prepozíciók + <i>qui, quoi</i> körülbelüli mennyiség idő kifejezése <u>Civilizáció</u> neves francia sportesemények	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan sport

HÁZTARTÁS (16. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> kérés kifejezése <u>Szókincs</u> háztartási munkák, eszközök, bútorok,	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás	nyelvtan családi életre nevelés

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> személytelen szerkezetek a <i>subjonctif</i> <i>avoir, être</i> felszólító módja <u>Civilizáció</u> férfi-női szerepek, a francia család	kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	

ÁLLATOK (17. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: természettudományos kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása környezettudatosságra nevelés	<u>Kommunikációs szándékok</u> javasolni véleményt kérni <u>Szókincs</u> állatok <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> kiemelés felsőfok a <i>subjonctif</i> <u>Civilizáció</u> A Pireneusi Nemzeti Park	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan biológia földrajz

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (18. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> francia szonok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 100 szavas köznyelvi szövegből fontos információt kiszűrni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 150 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegteltől elkülöníteni.

Beszéd-készség

A tanuló legyen képes köznyelven megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrába rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; beszélgetésben részt venni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 100 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni; kb. 100 szavas szövegből ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 150 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Íráskészség

A tanuló legyen képes gondolatait egyszerű kifejezésekkel és mondat szerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikus összefüggések alapján kb. 100 szavas szöveggé rendezni; üzenetet, üdvözlőt, baráti levelet, rövid elbeszélést, jellemzést írni.

Óraszám: 96 óra/év
3 óra/hét

12. évfolyam

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Év eleji ismétlés	6 óra
2.	Növények	7 óra
3.	Életkorok	7 óra
4.	Szerelem és gyűlölet	7 óra
5.	Lakás	7 óra
6.	Politika	7 óra
7.	Karácsony	1 óra
8.	Francia irodalom	8 óra
	<i>Felkészülés az érettségire</i>	
9.	Személyes vonatkozások. család	5 óra
10.	Ember és társadalom	5 óra
11.	Környezetünk	5 óra
12.	Az iskola	5 óra
13.	A munka világa	5 óra
14.	Életmód	5 óra
15.	Szabadidő, művelődés, szórakozás	5 óra
16.	Utazás, turizmus	5 óra
17.	Tudomány és technika	5 óra
18.	Búcsú	1 óra
	ÖSSZESEN	96 óra

ÉV ELEJI ISMÉTLÉS (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> a 9–11. évfolyamon tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> a 9–11. évfolyamon tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> a 9–11. évfolyamon tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> frankofon országok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása internetes keresés frankofon országokról	nyelvtan földrajz

NÖVÉNYEK (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: természettudományos kompetencia hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> engedés – tiltás <u>Szókincs</u> növények, fák, környezetszennyezés és -védelem <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> ok és következmény kifejezése összetett vonatkozó névmások (prepozíció + <i>qui</i> , <i>lequel...</i>)	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan földrajz biológia

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása környezettudatosságra nevelés	visszaható igék használata <u>Civilizáció</u> francia környezeti problémák		

ÉLETKOROK (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: szociális és állampolgári kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> a múlt felidézése, jelen elmesélése, jövőbeli elképzelések <u>Szókincs</u> életkorok <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>plus-que –parfait</i> <i>conditionnel passé</i> <i>infinitif passé</i> a kijelentő és a kötőmód használata alárendelő mellékmondatokban <u>Civilizáció</u> francia szonok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása éneklés	nyelvtan

SZERELEM ÉS GYŰLÖLET (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása énkép, önismeret	<u>Kommunikációs szándékok</u> találkozó megbeszélése kapcsolatteremtés <u>Szókincs</u> szerelem és gyűlölet <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> időgyeztetés a függő beszédben időhatározói mellékmondatok kötőszavai <u>Civilizáció</u> francia szonok a szerelemtől internetes kapcsolatfelvétel (<i>chat, skype</i> stb)	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása internetes kapcsolatfelvétel	nyelvtan családi életre nevelés

LAKÁS (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség	<u>Kommunikációs szándékok</u> elégedetlenség kifejezése fenyegetés közbeszólás <u>Szókincs</u> lakás	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása	nyelvtan

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> feltételes mód időegyeztetés a függő beszédben helyhatározói elöljárók időhatározók <u>Civilizáció</u> hogyan laknak a franciák?	mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	

POLITIKA (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra aktív állampolgárságrademokráciára nevelés a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> információkérés ígéret, meggyőzés <u>Szókincs</u> politikai élet <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> folyamatos melléknévi igenév ellentét kifejezése a <i>prendre</i> ige használata főnévi igeneves szerkezetek <u>Civilizáció</u> Franciaország és a franciák	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan állampolgári ismeretek

KARÁCSONY (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédkésztség íráskésztség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókincs</u> karácsony <u>Civilizáció</u> francia karácsonyi énekek a karácsony ünneplése Franciaországban	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása képleírás szöveg olvasása éneklés	hittan ének-zene

FRANCIA IRODALOM (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskésztség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> művek, személyek jellemzése múltbeli események leírása <u>Szókincs</u> irodalom <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>passé simple</i>	hallás utáni azonosítás szöveg olvasása mondatok alkotása és kiegészítése kérdések megválaszolása mondatok párosítása képekkel	nyelvtan irodalom

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> választott francia irodalmi mű(vek) és szerző(k)		

SZEMÉLYES VONATKOZÁSOK. CSALÁD (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> bemutatkozás, család <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>La présentation</i> <i>La personne</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan

EMBER ÉS TÁRSADALOM (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség	<u>Kommunikációs szándékok</u> A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> emberi kapcsolatok öltözködés, divat,	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan állampolgári ismeretek

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	vásárlás, szolgáltatások ünnepek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>L'actualisation du nom commun</i>		

KÖRNYEZETÜNK (11. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás természettudományos kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása környezettudatosságra nevelés	<u>Kommunikációs szándékok</u> Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> otthon, lakóhely környezetvédelem <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>L'affirmation et la négation</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan biológia földrajz

AZ ISKOLA (12. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák) <u>Szókincs</u> iskola, oktatás <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>L'interrogation et la forme interrogative</i> <i>L'interrogation indirecte et le discours indirect</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan

A MUNKA VILÁGA (13. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák) <u>Szókincs</u> pályaválasztás, munka, továbbtanulás	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan

Egyéb kulcskompetenciák: matematikai kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>La qualification</i>		

ÉLETMÓD (14. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> egészséges életmód, étkezés betegség, baleset <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>La situation dans l'espace</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan

SZABADIDŐ, MŰVELŐDÉS, SZÓRAKOZÁS (15. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> szabadidő, sport, hobbi <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>la situation dans le temps et la vision du procès</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan

UTAZÁS, TURIZMUS (16. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> turizmus	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan földrajz művészettörténet történelem

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	Nyelvi fogalomkörök: <i>Argumentation et opérations logiques</i>		

TUDOMÁNY ÉS TECHNIKA (17. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás készség beszéd készség Egyéb kulcskompetenciák: digitális kompetencia természettudományos kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőtt lét szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> tudomány, technika <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>L'approche sémantique du procès</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan, természettudo- mányok, matematika

BÚCSÚ (18. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	<u>Kommunikációs szándékok</u> búcsúzás <u>Szókincs</u> búcsú <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>Le passé simple</i> <u>Civilizáció</u> Saint-Exupéry: Le petit prince	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre internetes keresés (pl. jelentős tudósokról)	irodalom

A TOVÁBBHALADÁS (ÉRETTSÉGIRE BOCSÁTÁS) FELTÉTELEI

Tovább csak az a diák bocsátható, aki elérte az A2-es szintet, azaz megért olyan mondatokat és gyakrabban használt kifejezéseket, amelyek az őt közvetlenül érintő területekhez kapcsolódnak (pl. nagyon alapvető személyes és családdal kapcsolatos információk, vásárlás, helyismeret, állás). Az egyszerű és rutinszerű nyelvi helyzetekben tud kommunikálni úgy, hogy egyszerű és direkt módon információkat cserél családi vagy mindennapi dolgokról. Le tudja írni nagyon egyszerű formában a viszonyulását valamihez, a közvetlen környezetében és olyan területeken, amelyek a legalapvetőbb szükségleteket érintik.

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni, illetve a szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegből a fontos információt kiszűrni, ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni; választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; gondolatait megfelelő logikai sorrendben, választékos mondatokban előadni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; társalgásban más véleményét kikérni, álláspontját kifejezni, megvédeni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas, köznyelven megírt szöveg lényegét megérteni, a szövegben a lényeges információt a lényegtelenről megkülönböztetni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni; specifikus információt azonosítani; ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni; egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai, illetve irodalmi szöveg lényeges pontjait megérteni.

Íráskészség

A tanuló legyen képes kb. 150 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló szöveget, leírást, jellemzést, elbeszélést, baráti vagy hivatalos levelet írni; gondolatait, érzelmeit, érvekkel alátámasztott véleményét változatos kifejezésekkel és mondatstruktúrákkal, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikai összefüggések alapján, bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget elmélyítő szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban négy fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez, erősíteni a tanulók reális önértékelését, végül hozzájárulni az egyre önállóbb, öntevékenyebb nyelvtanuláshoz és nyelvhasználathoz.

A 11-12. évfolyamokon a nyelvtudás fejlesztése a mind a négy készségterületen komplexen történik. Az értékelés ebben a szakaszban mind a négy alapkészségre egységesen kitér. Alapelve, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékeli. Elsődlegesen ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon. A tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája a célirányos számonkérés, sokkal inkább az egyes idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítése. Ugyanakkor fontos, hogy a diákok az érettségi közeledtével vizsgahelyzetben is kipróbálhassák nyelvtudásukat. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak. Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, felelősek saját nyelvtudásuk fejlesztéséért. A

teljesítmények értékelésekor továbbra is fontos alapelv: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel. A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a diákokat ne csak megtanítsuk nyelvet tanulni, hanem fokozatosan kialakítsuk bennük az igényt arra, hogy az idegen nyelvet önállóan és természetesen használják. Váljon az idegen nyelvi kommunikáció életük részévé a nyelvhasználat minden területén. Alakuljon ki bennük az az igény, hogy egyes idegen nyelvi kudarcaikat ki tudják elemezni, és a tanár segítségével kezelni tudják. Tudjanak önállóan fejlődni. Egyértelműen tudatosuljon bennük, melyik nyelvtanulási stratégiának, tevékenységnek mi a célja, mi a várható kimenete, és ők maguk mit tehetnek esetleges problémáik megoldásáért. Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiákat kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről. Idegen nyelven kommunikálni öröm, ezt kell erősítenie a tanulói értékelésnek.

3.3.1.2. Francia – második idegen nyelv 9-12. évfolyam (reál)

Francia mint második idegen nyelv a katolikus középiskolák reál tantervű osztályai részére

Az általános műveltséget megszilárdító és elmélyítő szakasz
(9-12. évfolyam)

Célok és feladatok

A NAT egyik fontos műveltségi területe az élő idegen nyelvek oktatása. A korszerű tudáshoz elengedhetetlen legalább egy idegen nyelv középfokú, és egy második idegen nyelv kommunikációképes ismerete. Így a tanuló már nemcsak egy idegen nyelven képes információkat adni saját világáról illetve tájékozódni a sajátjánál tágabb világról. A második idegen nyelv tanulása erősíti a tanulók önértékelését, illetve az identitásbeli és kulturális különbségek iránti megértést.

A francia nyelv Franciaországban és számos más európai, illetve Európán kívüli országban hivatalos nyelv vagy a kommunikáció nyelve. Fontos szerepet tölt be az Európai Unióban és több nemzetközi szervezetben (pl. UNESCO). Így a nyelvet elsajátító tanuló számos lehetőséget kap új kapcsolatok kialakítására, más kultúrák megismerésére, idegen nyelvi környezetben saját ügyei önálló intézésére, és jobbak lesznek a munkavállalói kilátásai is.

A francia mint második idegen nyelv középiskolai tanításának célja, hogy a diákokat a négy tanév során alapszintű nyelvtudáshoz juttassa. A második nyelv tanulását megkönnyítheti az első nyelv elsajátítása során nyert tapasztalat, hiszen a célnyelvű óravezetés, a feladat- és szövegtípusok, munkaformák és követelmények már ismertek. A diákok nyelvtanulási stratégiái és önbizalma szintén támogatják az újabb nyelv tanulását. Ez a korosztály gyorsabb tempóban halad az előző évfolyamokon jellemzőnél, ezért elvárható, hogy a 10. évfolyam befejezésére minden diák elérje az A1 szintet, a 12. végére pedig az A2, esetleg a B1 szintet. Így a tanulók megfelelő szintre jutnak el ahhoz, hogy

középszintű érettségi vizsgát tehessenek. Nyelvtudásuk lehetővé teszi, hogy, a mindennapi élet helyzetekben képesek legyenek – szóban és írásban – francia nyelvű kommunikációra, és ezt a kapott tudást egyénileg is tovább tudják fejleszteni.

Az idegen nyelvi kommunikáció feltételezi a szókincsnek és a funkcionális nyelvtannak, valamint a szóbeli interakciók főbb típusainak és a nyelvi stílusoknak az ismeretét. Fontos a társadalmi hagyományoknak, valamint a nyelvek kulturális vonatkozásainak és változatosságának az ismerete is. Az idegen nyelvi kommunikációhoz szükséges képességek felölelik a szóbeli üzenetek megértését, beszélgetések kezdeményezését, folytatását és lezárását, valamint a szövegolvasást, -értést és -alkotást az egyéni igényeknek megfelelően. Nem szabad elhanyagolni az anyanyelv és a célnyelv közti közvetítést (fordítás, tolmácsolást) sem. Továbbá az egyénnek képesnek kell lennie a segédeszközök megfelelő használatára és az egész életen át tartó tanulás részeként a nyelv nem formális keretekben történő elsajátítására is.

Megjegyzés: A jelen tanterv készítésekor a minisztériumi tankönyvlistán csak egyetlen tankönyvcsalád, a France-Euro-Express szerepel és a katolikus iskolák döntő többsége is ezt használja, ezért a tanterv készítésekor nagymértékben támaszkodtam e tankönyvcsalád átdolgozott kiadásának könyveire (France-Euro-Express 1-3 Nouveau).

9. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
13.	Ismerkedés a francia nyelvvel	7 óra
14.	Bemutakozás	7 óra
15.	Személyleírás	7 óra
16.	Személyek és tárgyak beazonosítása	7 óra
17.	Karácsony	1 óra
18.	Tetszésnyilvánítás, vélemény	7 óra
19.	Félévi ismétlés	5 óra
20.	Földrajz, élelmiszerek	7 óra
21.	Lakás, család	7 óra
22.	Öltözködés	7 óra
23.	Étkezés	7 óra
24.	Év végi ismétlés	5 óra
	ÖSSZESEN	74 óra

ISMERKEDÉS A FRANCIA NYELVVEL (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	Kölsönös ismerkedés A diákok érdeklődésének felmérése és felkeltése A francia nyelv használatának lehetőségei A közös munka feltételeinek meghatározása <u>Kommunikációs szándékok</u> tantermi kommunikáció <u>Szókincs</u> iskolai tárgyak megnevezése <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> ABC hímnem, nőnem kiejtés–helyesírás	francia jövevényszavak gyűjtése egy francia híresség bemutatása francia híres emberek és francia városok kiejtése és írása a tantermi utasítások végrehajtása („tantermi tornaóra”) hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés	nyelvtan történelem földrajz irodalom zene- és művészettörténet sport

BEMUTATKOZÁS (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> köszönés, bemutatkozás–bemutató <u>Szókincs</u> nemzetek, sportágak, foglalkozások, zenei stílusok <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> létige, -er végű igék, hímnem–nőnem	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás nyomtatvány kitöltése	nyelvtan földrajz sport ének-zene

Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> személyi igazolvány		

SZEMÉLYLEÍRÁS (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> kérdésfeltevés–válaszadás személyleírás <u>Szókincs</u> külső és belső ismertetőjegyek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> eldöntendő és kiegészítendő kérdés tagadás igeragozás (<i>avoir, connaître, préférer</i>) hangsúlyos személyes névmás többes szám <u>Civilizáció</u> ellenőrző	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása szavak írása diktálás alapján, mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések feltevése és megválaszolása képleírás	nyelvtan

SZEMÉLYEK ÉS TÁRGYAK BEAZONOSÍTÁSA (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás matematikai kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> tárgyak megnevezése életkor kifejezése vélemény kifejezése <u>Szókincs</u> számok (1–20) <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> határozatlan névelő igeragozás (<i>lire, faire</i>) a melléknév helye <u>Civilizáció</u> újságcímek	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések feltevése és megválaszolása képleírás mondatok párosítása képekkel arab számok párosítása hangalakkal elnök–titkár – játék a számokkal	nyelvtan matematika

KARÁCSONY (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédkésztség íráskészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókincs</u> karácsony Miatyánk	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása mondatok alkotása mondatok kiegészítése éneklés	hittan ének-zene

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség	Civilizáció francia karácsonyi énekek		

TETSZÉSNYILVÁNÍTÁS, VÉLEMÉNY (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> ízlés, tetszés kifejezése <u>Szókincs</u> tetszés, ízlés kifejezőes tantárgyak <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>comprendre</i>) az <i>on</i> személyes névmás névelők 5 alakú melléknévek (<i>beau, nouveau</i>) <u>Civilizáció</u> <i>Pariscope</i>	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel	nyelvtan

FÉLÉVI ISMÉTLÉS (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása	nyelvtan ének

hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Szókinés</u> az eddig tanult szókinés <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> francia szonok	szerepjáték mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása éneklés névkártya készítése	

FÖLDRAJZ, ÉTKEZÉS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: matematikai kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi és lelki egészség a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> elhelyezés térben kínálás és arra való reagálás vélemény kifejezése <u>Szókinés</u> országok, városok neve számok 20 és 60 között élelmiszerek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>voyager, acheter, vouloir, partir, aller</i>) előjárósók (<i>en, à</i>) névelők (<i>article partitif</i>) tagadás (<i>de</i>) <u>Civilizáció</u> Franciaország régiói	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel arab számok párosítása hangalakkal elnök-titkár – játék a számokkal	nyelvtan földrajz matematika

LAKÁS, CSALÁD (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttléti szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> elhelyezés térben <u>Szókincs</u> lakás és berendezése család <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>venir, voir</i>) <i>il y a/être</i> helyhatározók birtokos névelő és birtokos szerkezet (<i>de</i>) személyes névmás tárgyesete <u>Civilizáció</u> tipikus francia és magyar házak	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel családfa készítése alaprajz készítése	nyelvtan

ÖLTÖZKÖDÉS (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> utasítás adása ruhaneműk bemutatása, leírása <u>Szókincs</u> ruházat színek számok 70 és 100 között	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése	nyelvtan matematika

Egyéb kulcskompetenciák: matematikai kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>mettre, enlever, porter</i>) felszólító mód birtokos névelő és birtokos szerkezet (<i>à</i>) <u>Civilizáció</u> árleszállítás	képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel arab számok párosítása hangalakkal elnök-titkár – játék a számokkal	

ÉTKEZÉS (11. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: matematikai kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> mennyiség kifejezése, vélemény kifejezése érdeklődés <u>Szókincs</u> étkezések, ételek, élelmiszerboltok számok 100 fölött, pénz <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>boire, prendre, croire, attendre</i>) mennyiségjelzők <i>il faut</i> névelők előljárók (<i>à, chez</i>) <u>Civilizáció</u> tipikus francia és magyar ételek	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel arab számok párosítása hangalakkal elnök-titkár – játék a számokkal közös étkezés	nyelvtan

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (12. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> francia képeslapok	hallás utáni azonosítás hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása képeslap írása	nyelvtan

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kéréseket és utasításokat követni; ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdéseket és közléseket megérteni; ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni; jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni; megértési problémák esetén segítséget kérni; egyszerű párbeszédben részt venni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni; jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérteni; egyszerű, képpel illusztrált történetet követni.

Íráskészség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, néhány szavas mondatokat diktálás után helyesen leírni; egyszerű közléseket tanult minta alapján írásban megfogalmazni; egyszerű, rövid baráti üzenetet, üdvözletet létrehozni.

10. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
14.	Év eleji ismétlés, nyári élmények	7 óra
15.	Idő kifejezése I.	7 óra
16.	Idő kifejezése II.	7 óra
17.	Térbeli tájékozódás	7 óra
18.	Karácsony	1 óra
19.	Múlt idejű események elmesélése	7 óra
20.	Félévi ismétlés	4 óra
21.	Iskola	7 óra
22.	Szabadidő	7 óra
23.	Káresemények	7 óra
24.	Képzőművészetek	7 óra
25.	Liturgia	2 óra
26.	Év végi ismétlés	4 óra
	ÖSSZESEN	74 óra

ÉV ELEJI ISMÉTLÉS, NYÁRI ÉLMÉNYEK (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> a 9. évfolyamon tanult kommunikációs szándékok <u>Szókinés</u> a 9. évfolyamon tanult szókinés nyaralás <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> a 9. évfolyamon tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> <i>Côte d'Azur</i>	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása (pl. képeslap írása)	nyelvtan földrajz

IDŐ KIFEJEZÉSE I. (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> Napirend elmesélése, események leírása <u>Szókinés</u> Hónapok, hét napjai Pontos idő / dátum kifejezése <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> Közeli jövő (<i>futur proche</i>) A névmási tárgy helye félsegédigék mellett igeragozás (<i>finir, commencer pouvoir, savoir</i>)	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> francia órarend és szünidők		

IDŐ KIFEJEZÉSE II. (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> Napirend elmesélése <u>Szókincs</u> időhatározók <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> visszaható igék igeragozás (<i>s'en aller</i>) időhatározók mutató névelő <u>Civilizáció</u> francia képeslapok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

TÉRBELI TÁJÉKOZÓDÁS (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése	<u>Kommunikációs szándékok</u> útbaigazítás helyváltoztatás	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték	nyelvtan földrajz

írás készség beszédkészség	<u>Szókincs</u> helyváltoztatás, közlekedés sorszámnevek	szavak másolása mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása térképhasználat	
Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> határozatlan névelő igeragozás (<i>devoir, suivre</i>) <i>si, même</i>		
Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> párizsi metró		

KARÁCSONY (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédkészség írás készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókincs</u> karácsony <u>Civilizáció</u> francia karácsonyi énekek	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása	hittan ének-zene
Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség			

MÚLT IDEJŰ ESEMÉNYEK ELMESÉLÉSE (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> utasítások adása múlt idejű események elmesélése <u>Szókincs</u> testrészek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> múlt idő (<i>passé composé</i>) többes szám (-x) rendhagyó melléknevek <i>que</i> kötőszó <i>pourquoi – parce que</i> <u>Civilizáció</u> szépségápolás	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan irodalom

FÉLÉVI ISMÉTLÉS (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése	nyelvtan irodalom

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök	képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	
Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> francia sanzonok		

ISKOLA (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> utasítások, tanácsok adása beszámolók, e-mailek írása <u>Szókincs</u> iskola <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> visszaható igék felszólító módban igeragozás (<i>s'asseoir</i>) <i>passé composé</i> étre segédigével előljárószók (<i>à, de</i>) határozott névelő testrészek előtt (<i>article partitif</i>) közelmúlt (<i>passé récent</i>) <u>Civilizáció</u> A francia iskolarendszer	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása (pl. elektronikus levél írása)	nyelvtan sport informatika

SZABADIDŐ (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttléti szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> múltbeli szokások, állapotok leírása, összehasonlítás <u>Szókincs</u> szabadidő, turizmus <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>imparfait (+ passé composé)</i> <i>tout</i> <i>oui, non, (mais) si</i> helyhatározók melléknévek és határozók középfoka <u>Civilizáció</u> hétvégék és szünetek	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

KÁRESEMÉNYEK (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> beszámoló felépítése és írása határozókkal való pontosítás elhelyezés térben <u>Szókincs</u> baleset, tűzvész, lopás	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése	nyelvtan

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>imparfait (et passé composé)</i> igeragozás (<i>éteindre</i>) határozók (képzésük, helyük a mondatban) az y névmás <u>Civilizáció</u> rendőrség-csendőrség, mentők-tűzoltók	képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	

KÉPZŐMŰVÉSZETEK (11. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: esztétikai-művészeti tudatosság és kifejező-képesség digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> leírás – jellemzés időbeli összefüggések kifejezése elhelyezés időben valószínűség kifejezése <u>Szókincs</u> Képzőművészetek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>imparfait</i> <i>apporter, emporter, amener, emmener</i> melléknévek és határozók felsőfoka <u>Civilizáció</u> <i>A Louvre és az Orsay</i>	hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések feltevése és megválaszolása szöveg létrehozása képleírás mondatok párosítása képekkel művészeti alkotások párosítása alkotóval internetes keresés (párizsi múzeumokról)	nyelvtan rajz művészettör- ténét informatika

LITURGIA (12. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> imádság <u>Szókincs</u> liturgia, Biblia <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>passé simple</i> <u>Civilizáció</u> A francia katolikus egyház	hallott szöveg alapján információk gyűjtése szöveg olvasása szavak másolása, mondatok kiegészítése szöveg létrehozása (pl. könyörgések)	nyelvtan hittan irodalom

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (13. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök	hallás utáni azonosítás hallás utáni ismétlés szöveg olvasása szerepjáték szavak másolása, szavak írása diktálás alapján mondatok alkotása mondatok kiegészítése kérdések megválaszolása	nyelvtan irodalom

Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> francia szonok	mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Tovább csak az a diák bocsátható, aki elérte az A1-es szintet, azaz megérti és használja a gyakoribb mindennapi kifejezéseket és a nagyon alapvető fordulatokat, amelyeknek célja a mindennapi szükségletek konkrét kielégítése. Be tud mutatkozni és be tud mutatni másokat, meg tud válaszolni és fel tud tenni olyan kérdéseket, amelyek személyes jellegűek (pl. hogy hol lakik), amelyek olyan emberekre vonatkoznak, akiket ismer, vagy olyan dolgokra, amelyekkel rendelkezik. Képes nagyon egyszerű interakcióra, amennyiben a másik személy lassan és világosan beszél és segítőkész.

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérések, kérdések, közlések, események lényegét megérteni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni. Jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűrni; ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott; szövegből kikövetkeztetni.

Beszédképesség

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni; megértési problémák esetén segítséget kérni; egyszerű párbeszédben részt venni; beszélgetést kezdeményezni, befejezni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalálni; ismeretlen nyelvi elem jelentését jó részt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkeztetni; kb. 100 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; egyszerű, képpel illusztrált történet lényegét megérteni.

Írásképeség

A tanuló legyen képes ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget diktálás után helyesen leírni; egyszerű, rövid informális levelet, baráti üdvözlést írni.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget megszilárdító szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció kialakításához, fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését.

A 9-10. évfolyamokon a nyelvtudás fejlesztése a mind a négy készségterületen komplexen történik. Az értékelés ebben a szakaszban mind a négy alapkészségre egységesen kitér. Alapelv, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Elsődlegesen ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon. A tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája a célirányos számonkérés, sokkal inkább az egyes idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítése. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak. Különösen eleinte kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez hozzájárulhat a gátlások erősödéséhez. Ebben a korban a tanulók önértékelése már viszonylag fejlett, nagyobbbrészt tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, így egyre inkább felelőssé válnak saját nyelvtudásuk fejlesztéséért. A teljesítmények értékelésekor fontos alapelv: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel. A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a diákokat ne csak megtanítsuk nyelvet tanulni, hanem fokozatosan kialakítsuk bennük az igényt arra, hogy az idegen nyelvet önállóan és természetesen használják. Váljon az idegen nyelvi kommunikáció életük részévé a nyelvhasználat minden területén. Idegen nyelven kommunikálni öröm, ezt kell erősítenie a tanulói értékelésnek.

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

11. évfolyam

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
19.	Év eleji ismétlés	6 óra
20.	Időjárás	7 óra
21.	Étkezés	7 óra
22.	Mozi	7 óra
23.	Karácsony	1 óra
24.	Háztartási és más készülékek	7 óra
25.	Félévi ismétlés	5 óra
26.	Telefonálás	7 óra
27.	Postán	7 óra
28.	Húsvét	1 óra
29.	Párizs	7 óra
30.	Televízió	7 óra
31.	Év végi ismétlés	5 óra
	ÖSSZESEN	74óra

ÉV ELEJI ISMÉTLÉS (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> a 9–10. évfolyamon tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> a 9–10. évfolyamon tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> a 9–10. évfolyamon tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> francia sanzonok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan ének-zene

IDŐJÁRÁS (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia	<u>Kommunikációs szándékok</u> időjárás, tervezés, elhatározás <u>Szókincs</u> időjárás földrajz <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> jövő idő (<i>futur simple</i>) személytelen szerkezetek	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása internetes tudakozódás időjárás után	nyelvtan földrajz

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	a személyes névmás részes esete névelő <u>Civilizáció</u> Franciaország klímája		

ÉTKEZÉS (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> rendelés étteremben <u>Szókincs</u> élelmiszerek, étkezések, ételek, italok vélemény <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az <i>en</i> névelő határozatlan névmások korlátozás (<i>ne ... que</i>) időhatározók <u>Civilizáció</u> magyar és francia étkezési szokások	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása fordítás (pl. francia recepteket magyarra)	nyelvtan

MOZI (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> érzelmek kifejezése feltételezés pontosítás <u>Szókincs</u> filmművészet <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> vonatkozó névmás kiemelő szerkezet felkiáltó mondatok feltételes mód <i>a participe passé</i> egyeztetése <u>Civilizáció</u> a cannes-i fesztivál	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan média

KARÁCSONY (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédkésztség íráskészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókincs</u> karácsony	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés képleírás kérdések feltevése és megválaszolása szöveg létrehozása éneklés	hittan ének-zene

Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség	Civilizáció francia karácsonyi énekek a karácsony ünneplése Franciaországban		
HÁZTARTÁSI ÉS MÁS KÉSZÜLÉKEK (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> készülékek leírása használati utasítás megértése <u>Szókincs</u> háztartási és egyéb eszközök <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> határozatlan melléknevek függő beszéd <u>Civilizáció</u> új információs és kommunikációs technológiák	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása fordítás (pl. használati utasítás)	nyelvtan informatika

FÉLÉVI ISMÉTLÉS (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok	hallás olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték	nyelvtan ének

írás készség beszédkészség	<u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs	szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	
Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök		
Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Civilizáció</u> francia sanzonok		

TELEFONÁLÁS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás készség beszédkészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> telefonálás <u>Szókincs</u> Telefonálás és digitális kommunikáció <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> igeragozás (<i>recevoir</i>) kérdés függő beszéd <i>quel, -le</i> <u>Civilizáció</u> blogok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása, mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása hiányos szöveg kiegészítése	nyelvtan informatika
Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia			
Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása			

POSTÁN (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> levélírás <u>Szókinsz</u> levelezés <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> előjárószavak határozói igenév <u>Civilizáció</u> francia levelek	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

HÚSVÉT (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédkészség íráskészség Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókinsz</u> húsvét <u>Civilizáció</u> a húsvét ünneplése Franciaországban	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés képleírás mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása éneklés	hittan ének-zene

PÁRIZS (11. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> műemlékek leírása, idegenvezetés ízlés, vélemény kifejezése <u>Szókincs</u> Párizs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> passzív szerkezet mutató névelő <u>Civilizáció</u> párizsi közlekedés	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása párizsi műemlékek keresése az interneten térképhasználat	nyelvtan földrajz művészettörténet

TELEVÍZIÓ (12. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség	<u>Kommunikációs szándékok</u> műveltetés birtokviszony javaslat, ítélet kifejezése <u>Szókincs</u> televíziózás	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás	nyelvtan média

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> birtokos szerkezet műveltetés személytelen szerkezetek <i>si + imparfait</i> <u>Civilizáció</u> francia tévécsatornák	kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel, filmrészletekkel szöveg létrehozása	

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (18. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> az eddig tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> az eddig tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> az eddig tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> francia szonok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 100 szavas köznyelvi szövegből fontos információt kiszűrni; kb. 100 szavas köznyelvi szövegben ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 150 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Beszédkésztség

A tanuló legyen képes köznyelven megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákba rendezett válaszokat adni; egyszerű mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; beszélgetésben részt venni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 100 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni; kb. 100 szavas szövegből ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni; kb. 150 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Íráskésztség

A tanuló legyen képes gondolatait egyszerű kifejezésekkel és mondatszerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikus összefüggések alapján kb. 100 szavas szöveggé rendezni; üzenetet, üdvözetet, baráti levelet, rövid elbeszélést, jellemzést írni.

Óraszám: 96 óra/év
3 óra/hét

12. évfolyam

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Év eleji ismétlés	6 óra
2.	Ünnepek	7 óra
3.	Jellemzés	7 óra
4.	Sport	7 óra
5.	Háztartás	7 óra
6.	Állatok	7 óra
7.	Karácsony	1 óra
8.	Növények	7 óra
9.	Életkorok	7 óra
10.	Szerelem és gyűlölet	7 óra
11.	Lakás	7 óra
12.	Politika	7 óra
	<i>Felkészülés az érettségire</i>	
13.	Személyes vonatkozások. család	2 óra
14.	Ember és társadalom	2 óra
15.	Környezetünk	2 óra
16.	Az iskola	2 óra
17.	A munka világa	2 óra
18.	Életmód	2 óra
19.	Szabadidő, művelődés, szórakozás	2 óra
20.	Utazás, turizmus	2 óra
21.	Tudomány és technika	2 óra
22.	Búcsú	1 óra
	ÖSSZESEN	96 óra

ÉV ELEJI ISMÉTLÉS (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> a 9–11. évfolyamon tanult kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> a 9–11. évfolyamon tanult szókincs <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> a 9–11. évfolyamon tanult nyelvi fogalomkörök <u>Civilizáció</u> frankofon országok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása internetes keresés frankofon országokról	nyelvtan földrajz

ÜNNEPEK (12. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkésztség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> jókívánság, gratuláció kifejezése ünnep elmesélése <u>Szókincs</u> ünnepek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>même</i> határozatlan névmások feltételes mód jelen idő	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan hittan

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	az <i>en</i> névmás a <i>dont</i> névmás <u>Civilizáció</u> francia ünnepek (vízkereszt stb.)		

JELLEMZÉS (13. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> személyek jellemzése <u>Szókincs</u> személyek, ruházat leírása, jellemzése mozdulatok, cselekedetek kifejezése <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> névmások határozatlan névelők és melléknevek <i>tout</i> határozók, határozói igenév <u>Civilizáció</u> franciák gesztusai	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

SPORT (15. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> sportesemény jellemzése bánat, öröm, elégedettség, elégedetlenség kifejezése <u>Szókincs</u> sport <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> fokozás a <i>participe passé</i> egyeztetése prepozíciók + <i>qui, quoi</i> körülbelüli mennyiség idő kifejezése <u>Civilizáció</u> neves francia sportesemények	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan sport

HÁZTARTÁS (16. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> kérés kifejezése <u>Szókincs</u> háztartási munkák, eszközök, bútorok,	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás	nyelvtan családi életre nevelés

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> személytelen szerkezetek a <i>subjonctif</i> <i>avoir, être</i> felszólító módja <u>Civilizáció</u> férfi-női szerepek, a francia család	kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	

ÁLLATOK (17. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: természettudományos kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása környezettudatosságra nevelés	<u>Kommunikációs szándékok</u> javasolni véleményt kérni <u>Szókincs</u> állatok <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> kiemelés felsőfok a <i>subjonctif</i> <u>Civilizáció</u> A Pireneusi Nemzeti Park	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése hallás utáni ismétlés szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan biológia földrajz

NÖVÉNYEK (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: természettudományos kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása környezettudatosságra nevelés	<u>Kommunikációs szándékok</u> engedés – tiltás <u>Szókincs</u> növények, fák, környezetszennyezés és -védelem <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> ok és következmény kifejezése összetett vonatkozó névmások (prepozíció + <i>qui, lequel...</i>) visszaható igék használata <u>Civilizáció</u> francia környezeti problémák	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan földrajz biológia

ÉLETKOROK (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> a múlt felidézése, jelen elmesélése, jövőbeli elképzelések <u>Szókincs</u> életkorok	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel	nyelvtan

Egyéb kulcskompetenciák: szociális és állampolgári kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>plus-que –parfait</i> <i>conditionnel passé</i> <i>infinitif passé</i> a kijelentő és a kötőmód használata alárendelő mellékmondatokban <u>Civilizáció</u> francia sanzonok	szöveg létrehozása éneklés	

SZERELEM ÉS GYŰLÖLET (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése írás-készség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás digitális kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása énkép, önismeret	<u>Kommunikációs szándékok</u> találkozó megbeszélése kapcsolatteremtés <u>Szókincs</u> szerelem és gyűlölet <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> időegyeztetés a függő beszédben időhatározói mellékmondatok kötőszavai <u>Civilizáció</u> francia sanzonok a szerelemről internetes kapcsolatfelvétel (<i>chat, skype</i> stb)	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása internetes kapcsolatfelvétel	nyelvtan családi életre nevelés

LAKÁS (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> elégedetlenség kifejezése fenyegetés közbeszólás <u>Szókincs</u> lakás <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> feltételes mód időgyeztetés a függő beszédben helyhatározói elöljárók időhatározók <u>Civilizáció</u> hogyan laknak a franciák?	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan

POLITIKA (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> információkérés ígéret, meggyőzés <u>Szókincs</u> politikai élet	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása mondatok alkotása és kiegészítése képleírás kérdések feltevése és megválaszolása mondatok párosítása képekkel szöveg létrehozása	nyelvtan állampolgári ismeretek

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra aktív állampolgárságrademokráciára nevelés a tanulás tanítása	Nyelvi fogalomkörök: folyamatos melléknévi igenév ellentét kifejezése a <i>prendre</i> ige használata főnévi igeneves szerkezetek <u>Civilizáció</u> Franciaország és a franciák		

KARÁCSONY (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédkészség írás-készség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra testi-lelki egészség	<u>Kommunikációs szándékok</u> ünnepi jókívánság imádság <u>Szókincs</u> karácsony <u>Civilizáció</u> francia karácsonyi énekek a karácsony ünneplése Franciaországban	olvasott és hallott szöveg alapján információk gyűjtése szerepjáték szavak másolása képleírás szöveg olvasása éneklés	hittan ének-zene

FRANCIA IRODALOM (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> művek, személyek jellemzése múltbeli események leírása <u>Szókincs</u> irodalom <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>passé simple</i> <u>Civilizáció</u> választott francia irodalmi mű(vek) és szerző(k)	hallás utáni azonosítás szöveg olvasása mondatok alkotása és kiegészítése kérdések megválaszolása mondatok párosítása képekkel	nyelvtan irodalom
Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása			

SZEMÉLYES VONATKOZÁSOK. CSALÁD (9. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> bemutatkozás, család <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>La présentation</i> <i>La personne</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan
Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás			

Kiemelt fejlesztési feladatok énkép, önismeret a tanulás tanítása			

EMBER ÉS TÁRSADALOM (10. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> emberi kapcsolatok öltözködés, divat, vásárlás, szolgáltatások ünnepek <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>L'actualisation du nom commun</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan állampolgári ismeretek

KÖRNYEZETÜNK (11. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése	<u>Kommunikációs szándékok</u> Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel	nyelvtan biológia földrajz

hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás természettudományos kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása környezettudatosságra nevelés	<u>Szókinés</u> otthon, lakóhely környezetvédelem <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>L'affirmation et la négation</i>	hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	

AZ ISKOLA (12. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttléti szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák) <u>Szókinés</u> iskola, oktatásd <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>L'interrogation et la forme interrogative</i> <i>L'interrogation indirecte et le discours indirect</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan

A MUNKA VILÁGA (13. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: matematikai kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttléti szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák) <u>Szókincs</u> pályaválasztás, munka, továbbtanulás <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>La qualification</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan

ÉLETMÓD (14. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség	<u>Kommunikációs szándékok</u> Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> egészséges életmód, étkezés betegség, baleset	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan

Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása testi és lelki egészség	<u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>La situation dans l'espace</i>		

SZABADIDŐ, MŰVELŐDÉS, SZÓRAKOZÁS (15. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszédkészség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire	<u>Kommunikációs szándékok</u> A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> szabadidő, sport, hobbi <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>la situation dans le temps et la vision du procès</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan

UTAZÁS, TURIZMUS (16. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása	<u>Kommunikációs szándékok</u> A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> turizmus <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>Argumentation et opérations logiques</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan földrajz művészettörténet történelem

TUDOMÁNY ÉS TECHNIKA (17. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése íráskészség beszéd-készség Egyéb kulcskompetenciák: digitális kompetencia természettudományos kompetencia hatékony, önálló tanulás	<u>Kommunikációs szándékok</u> Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok <u>Szókincs</u> tudomány, technika <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>L'approche sémantique du procès</i>	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre mondatok kiegészítése nyelvi elemekkel hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre szöveg létrehozása (írásban és szóban) szerepjáték	nyelvtan, természettudományok, matematika

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra a tanulás tanítása felkészülés a felnőttlét szerepeire			

BÚCSÚ (18. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Idegen nyelvi kommunikáció kompetencia: olvasott szöveg értése hallott szöveg értése beszédképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat – egyetemes kultúra	<u>Kommunikációs szándékok</u> búcsúzás <u>Szókincs</u> búcsú <u>Nyelvi fogalomkörök:</u> <i>Le passé simple</i> <u>Civilizáció</u> Saint-Exupéry: Le petit prince	olvasott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre hallott szöveg alapján szöveg kiegészítése, válaszok kérdésre internetes keresés (pl. jelentős tudósokról)	irodalom

A TOVÁBBHALADÁS (ÉRETTSÉGIRE BOCSÁTÁS) FELTÉTELEI

Tovább csak az a diák bocsátható, aki elérte az A2-es szintet, azaz megért olyan mondatokat és gyakrabban használt kifejezéseket, amelyek az őt közvetlenül érintő területekhez kapcsolódnak (pl. nagyon alapvető személyes és családdal kapcsolatos információk, vásárlás, helyismeret, állás). Az egyszerű és rutinszerű nyelvi helyzetekben tud kommunikálni úgy, hogy egyszerű és direkt módon információkat cserél családi vagy mindennapi dolgokról. Le tudja írni nagyon egyszerű formában a viszonyulását valamihez, a közvetlen környezetében és olyan területeken, amelyek a legalapvetőbb szükségleteket érintik.

Hallott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas köznyelvi szöveg lényegét megérteni, illetve a szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegből a fontos információt kiszűrni, ismeretlen nyelvi elem jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni.

Beszédkészség

A tanuló legyen képes árnyaltabban megfogalmazott kérdésekre összetettebb struktúrákban rendezett válaszokat adni; választékos mondatokban közléseket megfogalmazni, kérdéseket feltenni, eseményeket elmesélni, érzelmeket kifejezni; gondolatait megfelelő logikai sorrendben, választékos mondatokban előadni; megértési, illetve kifejezési problémák esetén segítséget kérni; társalgásban más véleményét kikérni, álláspontját kifejtteni, megvédeni.

Olvasott szöveg értése

A tanuló legyen képes kb. 200 szavas, köznyelven megírt szöveg lényegét megérteni, a szövegben a lényeges információt a lényegtelenről megkülönböztetni; kb. 150 szavas köznyelvi szövegben fontos információt megtalálni; specifikus információt azonosítani; ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkeztetni; egyszerű vagy egyszerűsített publicisztikai, illetve irodalmi szöveg lényeges pontjait megérteni.

Íráskészség

A tanuló legyen képes kb. 150 szavas, tényszerű információt közvetítő néhány bekezdésből álló szöveget, leírást, jellemzést, elbeszélést, baráti vagy hivatalos levelet írni; gondolatait, érzelmeit, érvekkel alátámasztott véleményét változatos kifejezésekkel és mondat szerkezetekkel, a megfelelő nyelvi eszközök használatával logikai összefüggések alapján, bekezdésbe rendezett szövegben megfogalmazni.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget elmélyítő szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban négy fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez, erősíteni a tanulók reális önértékelését, végül hozzájárulni az egyre önállóbb, öntevékenyebb nyelvtanuláshoz és nyelvhasználathoz.

A 11-12. évfolyamokon a nyelvtudás fejlesztése a mind a négy készségterületen komplexen történik. Az értékelés ebben a szakaszban mind a négy alapkészségre egységesen kitér. Alapelv, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Elsődlegesen ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon. A tanulói teljesítmény értékelésének nem elsődleges formája a célirányos számonkérés, sokkal inkább az egyes idegen nyelven végzett egyéni, páros vagy csoportos tevékenységek minősítése. Ugyanakkor fontos, hogy a diákok az érettségi közeledtével vizsgahelyzetben is kipróbálhassák nyelvtudásukat. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak. Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, felelősek saját nyelvtudásuk fejlesztéséért. A teljesítmények értékelésekor továbbra is fontos alapelv: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel. A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a diákokat ne csak megtanítsuk nyelvet tanulni, hanem fokozatosan kialakítsuk bennük az igényt arra, hogy az idegen nyelvet önállóan és természetesen használják. Váljon az idegen nyelvi kommunikáció életük részévé a nyelvhasználat minden területén. Alakuljon ki bennük az az igény, hogy egyes idegen nyelvi kudarcaikat ki tudják elemezni, és a tanár segítségével kezelni tudják. Tudjanak önállóan fejlődni. Egyértelműen tudatosuljon bennük, melyik nyelvtanulási stratégiának, tevékenységnek mi a célja, mi a várható kimenete, és ők maguk mit tehetnek esetleges problémáik megoldásáért. Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiákat kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről. Idegen nyelven kommunikálni öröm, ezt kell erősítenie a tanulói értékelésnek.

4. Matematika műveltségi terület

4.1. Matematika

4.1.1. Matematika 1-4. évfolyam

Matematika

1. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

Az iskolába lépő gyermek nagy érdeklődéssel fordul a világ és közvetlen környezete felé. Természetes, hogy ennek megismerése, ha saját egyéni tempójában történik vonzó a számára.. A valóság megismerésének fontos színtere és egyben eszköze is a matematika.

Az első évfolyamon nélkülözhetetlen, hogy cselekvő, személyes tapasztalatszerzések, megfigyelések által gyarapodjanak meglévő ismeretei, képességei. Fejlődjön tájékozódása térben, síkban, időben, tapasztalatainak közlése, értelmezése tudatosodjon. Mindezek által kiemelten kezelendő és fejlesztendő az *anyanyelvi, kommunikációs kulcskompetenciák*. Követő, alkotó képzelete, motoros, képi emlékezete, gondolkodási folyamatai, *matematikai kompetenciái* fejlődjenek. A cselekvő tapasztalatszerzés közben ismerje fel a problémákat és keresse azok megoldását matematikai modelleken keresztül. Fontos, hogy biztosítsuk a számukra az alkotás lehetőségét, mely által kreativitásuk megnyilvánulhat, fejlődve kezdeményezőképességük és *vállalkozói kompetenciájuk*. Az aktív cselekvő tevékenységeken keresztül erősödik akarati, érzelmi önkifejező képességük, kommunikációjuk, együttműködési hajlamuk, önismeretük vagyis *szociális kompetenciájuk*.

Óraszám: 148 óra/év
4 óra/ hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Számтан, algebra	88 óra
2.	Sorozatok, függvények	23 óra
3.	Geometria, mérés	31 óra
4.	Valószínűség, statisztika	6 óra

Számtan, algebra

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Állítások megfogalmazása, halmazalkotás. Régi ismeretek mozgósítása, új ismeretek megszerzése érdekében. <i>Környezettudatosságra nevelés.</i> Absztrahálás, konkretizálás. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés. Motoros, képi emlékezés. Jelrendszer ismerete és használata. Összehasonlítás, figyelem, rész egész észlelése, emlékezet, Anyanyelvi kommunikációs kompetencia Szöveg értelmezése, ábrázolás, prezentáció, Metakogníció, rendszerezés. Számlálás, számolás Relációszókincs <i>Testi és lelki egészségre nevelés.</i>	Számfogalom kialakítása 20-as számkörben: Természetes számok 0-20-ig. Darabszám, mérőszám, sorszám. Számok tulajdonságai: a számok jele, összeg és különbség alakjaik, számjegyek száma, páros, páratlan számok. Számok kapcsolatai: nagyságrend, számszomszédok. Halmazok számossága, mennyiségek mérőszáma. Műveletek értelmezése, műveletvégzés: Hozzáadás elvétel tevékenységgel, képek segítségével. A két művelet kapcsolatának erősítése. Mennyi az összes? Mennyi a része? Összeadás, halmazok egyesítésével. Pótlás. Adott számmal több, kevesebb létrehozása. Számok távolsága számegyenesen. Analógiák.	Tárgyak dolgok tulajdonságairól való tapasztalatszerzés, megfigyelések, összehasonlítások. Szétválogatás, sorbarendezés. Modellek alkotása, értelmezése fogalmakhoz. Számfogalom kialakításának előkészítése, számok összeg és különbség alakjainak előállítása kirakással, rajzzal, leolvasással. Viszonyítások, rendezések, számok helyének megkeresése a számegyenesen. Számok közötti összefüggések felismerése, a műveletek értelmezése tárgyi tevékenységgel és az ezt felidéző szöveg alapján. Két halmaz egyesítése: hozzátevéssel. Egy halmaz felbontása elvétellel. Számok bontása két szám összegére. Hiányos műveletek hiányzó számának pótlása. Képről művelet megfogalmazása, művelet megjelenítése képpel, kirakással.	Környezetismeret séták és tapasztalatszerzés a közvetlen és tágabb környezetben, Testnevelés: lépések, mászások, irányok, mozgás és dinamika. Ének-zene: ritmus és taps. Környezetismeret: a közvetlen és tágabb

Matematikai kompetencia Rendszerezés szövegértés, szöveg értelmezése, ábrázolás, prezentáció, rész egész észlelés, rövid távú memória, figyelem. Történet képzeletben való követése. <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári kompetencia	Összefüggések szöveges feladatokban Képolvasás Szöveggel adott helyzet megjelenítése, elképzelése, leírása matematikanyelven. Számfeladathoz szöveges feladat készítése	Tevékenységről, képről szöveges feladat alkotása. Szöveges feladat megjelenítése tevékenységgel rajzzal. Szövegről számfeladat, számfeladatról szöveg alkotása. Műveletek értelmezése. Matematikai szöveg alkotása adott számfeladathoz Dramatizálás Kooperatív csoportmunka.	környezet jellegzetes számossága. Magyar nyelv és irodalom: a mesékben előforduló matematikai problémák. Rajz: matematikai történetek megjelenítése. Környezetismeret: Kapcsolatteremtés a közvetlen környezettel.

Sorozatok függvények

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Objektumok alkotása szabadon és szabályok szerint. Állítások megfogalmazása. Definiáló tulajdonságok megalkotása. Jelek szerepe, alkotása és használata. <i>Testi és lelki egészségre nevelés.</i> Megfigyelés, rendszerezés, általánosítás.	Sorozatok Növekvő és csökkenő sorozatok felismerése, képzése adott szabály alapján. Egyszerű függvénykapcsolathoz összetartozó elem párok keresése. Sorozatok: tárgyakból, mennyiségekből választott tulajdonság szerint képzett sorozatok. Növekvő és csökkenő számsorozatok.	Tárgysorozatok képzése. A periodikusság tulajdonságainak megfigyelésével. (mozgás, játék tevékenység) Szabályok felismerése, sorozatok folytatása, leolvasása számegyenesről. Az ismétlődések és változások megfigyelése. Növekvő és csökkenő sorozatok létrehozása, számegyenesen való lépegetéssel, változatos tevékenységformákkal.	Testnevelés: ritmusos mozgássorozatok, szabályszerűségek megfigyelése, sorozatok másolása mozgással. Ének-zene: a periodikusság megfigyeltetése a

Matematikai kompetencia Változó helyzetek megfigyelése, változás jelölése nyíllal. Képi emlékezés. Összehasonlítások. Anyanyelvi kommunikáció	Függvények Számok mennyiségek közti kapcsolatok és jelölésük nyíllal. Számok táblázatba rendezése. Szabályjátékok, egyszerűbb összefüggések, szabályszerűségek felismerése.	Változások, felismert szabályok követése, periodikus ismétlődések kifejezése mozgással rajzzal, számokkal. Függvénykapcsolatban lévő elemek keresése, párosítása. Kapcsolatok jelölése nyíllal. Számok táblázatba rendezése. Grafikonok, szabályjátékok. Egyszerűbb összefüggések, szabályszerűségek felismerése.	zenei motívumokban. Rajz Magyar-nyelv és irodalom: a nyelvi és matematikai jelrendszer kapcsolata

Geometria, mérés

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Tudatos megfigyelés. Analízis, azonosítás, megkülönböztetés. Célirányos, akaratlagos figyelem fejlesztése. Szemponttartás.	Geometria Építés színes rudakkal, modell alaprajz alapján. Tükrözés mozgással, tükörkép előállítás. Háromszög, négyszög, más sokszög, megfigyelése, előállítása, csoportosítása. Helymeghatározás, irányok, irányváltztatások.	Testek építése szabadon és másolással. Testek és tárgyak tulajdonságainak megfigyelése, válogatása. Síkdomok előállítása, tulajdonságainak megfigyeltetése. Síkdomok kirakása különböző eszközökkel, előállításuk nyírással.	Rajz- Technika: testek létrehozása gyurmázással, építés. Környezetismeret: a geometria és a környezet kapcsolata.
Természettudományos kompetencia Környezettudatosságra nevelés. Matematikai kompetencia	Mérés Összemérések Mérések alkalmi és szabvány egységekkel. (hosszúság, űr, tömeg)	Mérések, összehasonlítások alkalmi mértékegységekkel. Mérőeszközök megismerése, használata, csoportosítása.	Környezetismeret: A környezetünkben lévő dolgok és jelenségek mérhető

Összehasonlítás, absztrahálás. <i>Gazdasági nevelés.</i>	Becslés		tulajdonságainak keresése, összehasonlítása. Magyar nyelv és irodalom Testnevelés: testük felépítése, hasonlóságok, különbségek, mérése.

Valószínűség, statisztika

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Tudatos megfigyelés. Célirányos, akaratlagos figyelem fejlesztése. Modellkészítés Sejtések megfogalmazása., divergens gondolkodás. Szociális és állampolgári kompetencia Adatgyűjtés célirányos megválasztásával a környezettudatos gondolkodás fejlesztése <i>Környezettudatosságra nevelés</i>	Valószínűség Valószínűségi játékok Tapasztalatszerzés a véletlenről és a biztosról. Statisztika Adatok gyűjtése, lejegyzése táblázatba. Ábrázolás grafikonon.	Játékkal, rajzzal, színezéssel helyzetteremtés. Mozgásos, szituációs helyzetek létrehozása. A közvetlen és tágabb környezetből való adatgyűjtés.	Rajz- Technika Környezetismeret: adatok, a gyerekek környezetéből, családjából, önmagukról. Magyar nyelv és irodalom: nyelvi fordulatok, szövegértés

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek:**Ismeretszerzés szintje**

Ismerje:

- a számok nevét és jelét 0-20-ig,
- a páros és páratlan számokat,
- a számok szomszédjait,
- testek, alakzatok érzékelhető tulajdonságainak felismerése,
- mérőeszközök ismerete,
- reláció jelek ismerete.

Fogalmi szint

Tudjon:

- tárgyakat osztályozni adott tulajdonságok szerint,
- 20-as számkörben számlálni,
- írni és olvasni a számokat 0-20-ig,
- egyszerű szöveges feladatokat eljátszani, kirakni, lerajzolni megoldani,
- tárgyak, mennyiségek, számok sorbarendezését,
- számok kéttagú összeg és különbség alakjait,
- adott szabály szerint növekvő és csökkenő számsorozatot képezni,
- tudjon képről műveletet megfogalmazni, műveletet képpel megjeleníteni,
- az összeadást és kivonást tevékenységgel rajzzal értelmezni,
- szöveges feladatot megjeleníteni,
- szövegről számfeladatot alkotni,
- szövegösszefüggés lejegyzését számokkal művelettel,
- sorozatot folytatni megadott szabály szerint,
- egyszerűbb összefüggések és szabályok felismerése,

Alkalmazási szint

- Alkalmazza: a nagyobb, kisebb, több, kevesebb, ugyanakkora, ugyanannyi szavakat és jeleket,
- a 20-as számkör számainak kifejezését összeadás és kivonás eredményeként,

- a darabszám, sorszám és mérőszám fogalmát,
- a szóbeli, írásbeli számolási eljárásokat,
- az összeadás, bontás, kivonás, pótlás lejegyzését,
- a becslés és mérés tevékenységét,
- a m, kg, l egységeket szám és egyszerű szöveges feladatokban

Értékelési szempontok:

A bevezető szakasz jellemzője a folyamatos és biztató, fejlesztő jellegű pozitív szóbeli értékelés, mely irányulhat mind a szóbeli, mind az írásbeli tevékenységre. Nélkülözhetetlen a teljesítmények folyamatban való megfigyelése, a változások nyomon követése. Folyamatos a rendszeres mindennapos visszajelzés.

Számтан, algebra, függvények, sorozatok

- folyamatos megfigyelés
- folyamatos tanórai visszajelzés
- szöveges értékelés témakörönként
- átfogó szöveges értékelés negyedévenként
- továbbhaladáshoz szükséges szintfelmérések

Geometria, mérés

- szóbeli, írásbeli értékelés

Valószínűség, statisztika

- megfigyelések, megnyilatkozások értékelése szóban

Matematika 2. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek: A második évfolyam képességfejlesztésének fókuszában az első évfolyamon elkezdett megismerő tevékenység és a valóság matematikai vonatkozásairól való széleskörű tapasztalatszerzés áll, melynek fókuszát a *matematikai kompetenciák* foglalják el. Továbbra is a tevékenységekhez kötött érzékelés által a pontos tudatos megfigyelés, az összehasonlítás és azonosítás, megkülönböztetés fejlesztése az egyik legfontosabb feladat. A célirányos, pontos figyelem, változások értelmezése, lejátszása műveletek értelmezése a szöveges környezetbe ágyazott matematikai problémákban és ezáltal az *anyanyelvi kommunikáció*, kiemelt helyet kap a fejlesztendő területek között. A matematikai tények adatok tudatos memorizálása és a régiiek mozgósítása révén új ismeretek illeszthetők a problémamegoldás folyamatába.

Az absztrakció és a konkretizáció gondolkodási műveletének fejlesztése, az értő- elemző olvasás fejlesztése, továbbá az írott utasítások végrehajtása átítatja az egyes tananyagtartalmakat. Az egyéni képességeket figyelembe véve fokozatosan alakítható a második évfolyamon a matematikai modellek alkotása, problémák megoldásához., mely közvetve, de az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* fejlesztését is célozza. A nyelvhasználat előtti kommunikáción túl a matematikai jelrendszer értelmezése és kezelése is fontos szerepet játszik a kommunikáció kompetenciájának fejlesztésében. Az önellenőrzés, az önálló feladatmegoldások és problémakezelés által fejlődnek a *hatékony önálló tanulás kompetenciái*.

Óraszám: 148 óra/év
4 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Számтан, algebra	92 óra
2.	Sorozatok, függvények	22 óra
3.	Geometria, mérés	29 óra
4.	Valószínűség, statisztika	5 óra

Számтан, algebra

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Ismeretek alkalmazása, újabb ismeretek rögzítése. Tudatos memória fejlesztése <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Hon- és népismeret.</i>	Számfogalom kialakítása 100-as számkörben Halmazok számossága, meg és leszámlálása. Csoportosítások, helyi érték, alaki érték, valódi érték. Számok nagyság szerinti rendezése, helyük és becstült helyük. Egyes, tízes számszomszédok.. Számok tulajdonságai. A római számok írása, olvasása..	Tulajdonságok megfigyelése, elemek szétválogatása adott szempont szerint. Megfigyelések kifejezése rajzban, szóban, írásban. Tapasztalatszerzés sokrétű cselekvés útján (manuális tev., játék). Összefüggések felismerése, számok nagyságviszonyának vizsgálata, egymáshoz rendezése.	Környezetismeret: a római számokkal való ismerkedés alkalmából történelmi, kulturális kapcsolódás Magyar nyelv és irodalom: mesékben szereplő sajátos számok
Matematikai kompetencia Matematikai modellek megértése. Állítások megítélése. Egyszerű bizonyítások Matematikai jelek értelmezése. Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép és önismeret fejlesztése</i> A hatékony önálló tanulás kompetenciája	Műveletek értelmezése, műveletvégzés Összeadás, kivonás, bennfoglalás a 100-as számkörben. Maradékos osztás a maradék jelölésével. Műveleti tulajdonságok. A műveletek sorrendje. A tényezők felcserélhetősége. Az összeadás és a kivonás kapcsolata. A zárójel használata. Három és több tagú összegek kiszámítása. Kéttényezős szorzatok kiszámítása.	Műveletek értelmezése rajzról, jelekről. Összefüggések felismerés, számolási képesség fejlesztése gyakorlással. Ellenőrzés, indoklás, igazolás megfogalmazása.. A szorzó és bennfoglaló tábla összefüggéseinek megfigyelése. Algoritmusok segítségével történő számolás. Páros és kooperatív munkavégzés. Önálló gyakorlás	Magyar nyelv és irodalom Rajz: azonos mennyiségek más-más formai motívummá formálása.

Anyanyelvi kommunikáció Történetre, szóbeli és írásbeli információkra és kérdésekre való emlékezés. Kérdés tartalmának megértése. A gondolkodás és a nyelv összefonódása és annak kölcsönhatása. <i>Környezettudatosságra nevelés.</i> Matematikai kompetencia Elmondott gondolatmenet követése. Szociális és állampolgári kommunikáció <i>Énkép és önismeret fejlesztése.</i>	Összefüggések, szöveges feladatok Szöveges feladatok megjelenítése, megoldása. Egyenes és fordított szövegezésű egyszerű és összetett szöveges feladatok. Nytított mondatok, Alaphalmaz, részhalmaz szerepe a megoldásban.	Egyszerű szöveges feladatok lejátszása, ábrázolása, megoldása. A szöveges feladatok megoldási lépéseinek kialakítása és alkalmazása. Igaz, hamis állítások megfogalmazása, az igazság megítélése. Adott szövegkörnyezetből a lényeg kiemelése. Szöveges feladatok lépéseinek kialakítása és alkalmazása. Nytított mondatok igazsághalmazának keresése próbálgatással. Projekt munka. Kooperatív technikák.	Magyar nyelv és irodalom: matematikai problémák helyes megfogalmazása Rajz: probléma megfogalmazása rajzban. Környezetismeret: valóság közeli problémák, matematikai helyzetek. Helyes szóhasználat és nyelvhelyesség az állítások megfogalmazásában.

Sorozatok, függvények

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Objektív tulajdonság tudatosítása a sorbarendezett elemek jellemzésére.	Sorozatok Sorozatok folytatása, kiegészítése megadott vagy felismert összefüggés alapján. Szabályok felismerése, követése. Különbségsorozat, hányados sorozat.	Összefüggések, szabályosságok felismerése, szabályok megfogalmazása. A periodikusság megfigyelése. Többféle szabály keresése adott elemű sorozatokhoz. Sorozatok megjelenítése mozgással, rajzzal.	Rajz: sorozatok képzése síkidomokból. Ének zene: a periodikusság megfigyeltetése

Matematikai kompetencia Következtetés további igazságokra. Modell alkotás a probléma megoldásához. Divergens gondolkodás. Szociális és állampolgári kompetenciák. <i>Énkép és önismeret fejlesztése.</i>	Függvények Egyszerű tapasztalati függvények. Szám párok, számhármak közötti kapcsolatok. Gépjátékok. Függvénytáblázat készítése, leolvasása és kiegészítése.	A valóságból vett összefüggések és problémák bejárása. Kooperatív technikák.	zenei motívumokban. Magyar nyelv és irodalom Kapcsolatteremtés a tanulók mindennapi életével.

Geometria, mérés

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Transzformációkban megfigyelt tulajdonságok tudatosítása. Képzelet fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés. Alkotóképesség és kreativitás fejlesztése. Eszdtétikai- művészeti tudatosság és kifejezőképesség Eszdtétikai érzék fejlesztése.	Geometria Testek válogatása és osztályozása megadott szempontok szerint. Tükörkép. Síkdomok előállítás és másolása. Vonalzó használata. Egybevágóság fogalmának megalapozása. A sokszögek néhány tulajdonsága. Téglalap, négyzet, kocka, téglatest előállítása. A terület mérése tevékenységgel. Tükrözés megfigyelése, tükörkép előállítása.	A geometriai tulajdonságok megfigyelése, felismerése. Azonosítás megkülönböztetés tevékenységekkel összekötve. Építés kockából, színes rudakból. Testek másolása modellről. Testek tulajdonságainak vizsgálata. Síkdomok előállítás hajtogatással, nyírással. A vonalzó helyes és pontos használatának gyakorlása. Síkdomok szétválogatása tulajdonságok alapján. (oldalak száma, csúcsok, konvexség, tükrösség). Derékszög hajtogatása, vonalak megfigyelése, válogatása.	Rajz Technika: geometriai alakzatok rajzolása, nyírása. Kompozíció alkotása geometriai alakzatokból. Mozaikkép készítése. Geometriai ismeretek alkalmazása az origamiban.

Matematikai kompetencia Tájékozódás síkban, térben, a világ mennyiségi viszonyaiban. Ismeretek alkalmazása, beépítése. A hatékony, önálló tanulás kompetenciája <i>Énkép és önismeret fejlesztése.</i>	Mérés A hosszúság, tömeg, űrtartalom, idő mérése. Mérés alkalmilag választott és szabvány mértékegységekkel. (m, dm, cm, kg, dkg, l, dl, óra, perc, hét, hónap, év). Mértékegységek összehasonlítása, összehasonlító mérések. Gyakorlati mérések az egység többszöröseivel.	Kerület körbejárása, rajzolása, mérése alkalmi és szabvány egységekkel. Alakzatok, síkok vizsgálata tükörrel. Mérési gyakorlatok a lehetséges legtöbb eszközzel. A pontos mérés gyakorlása. Rendszeres becslés alkalmazása. Összehasonlítások, összemérések kifejezése művelettel. Szöveges feladatban megfogalmazott mérési probléma modellezése, becslése, megoldása. Síkidomok területének mérése lefedéssel. Kooperatív technikák. Modellek létrehozása projektmunkával.	Környezetismeret: közvetlen környezetünk mérhető tulajdonságai Magyar nyelv és irodalom

Valószínűség, statisztika

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia Vitakészség, kifejezőképesség fejlesztése	Valószínűség Valószínűségi megfigyelések, játékok, kísérletek.	A biztos, nem biztos, valószínű, lehetséges fogalmak alapozása tevékenységekkel. Játékok próbálgatások. Példák gyűjtése a véletlen előfordulására.	Magyar nyelv és irodalom: új fogalmak kialakítása történeti háttérrel
Szociális és állampolgári kompetencia	Statisztika Események megfigyelése.	Adatok gyűjtése a megfigyelt eseményekről.	

Motiváltság: a valóság, a világ megismerésének az igénye. <i>Európai azonosság tudatosítása.</i> Matematikai kompetencia Tájékozódási képesség az adatok halmazában és grafikonon.	Adatok gyűjtése. Grafikon készítése. Adatok leolvasása grafikonról.	Mért vagy számlált adatokról jegyzék vagy táblázat készítése. Adatokról, diagramokról megállapítások leolvasása. Adatok ábrázolása rajzzal, oszlopdiagrammal, táblázattal.	Környezetismeret: érdekes adatok gyűjtése a közvetlen és tágabb környezetből.

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek:

Ismeretszerzés szintje

Ismerje:

- a természetes számok helyét a különféle irányú, egyszerű számegyenesen.
- szabályosságot egyszerű sorozatokban és függvényekben, egészítse ki azokat.
- a mértékegységeket: m, dm, cm, l, dl, dkg, kg, nap, óra, perc, másodperc.
- a római számokat.

Fogalmi szint

Tudja:

- kiválogatni meghatározott tulajdonságú tárgyakat, rajzokat, elemeket.
- megnevezni a kiválasztott és nem kiválasztott elemek közös tulajdonságait (rész és kiegészítő halmaz jellemzését).
- a számokat kifejezni alpműveletek eredményeként: összeg (két vagy többtagú összegként), különbség alakban, szorzat és hányados alakban,
- számok 3-mal, 5-tel, 10-zel való oszthatóságának felismerése.
- tudja biztonságosan a kisegyszeregyet,
- nyitott mondatokba számokat (szám párokat) vagy más elemeket helyettesíteni; eldönteni, hogy a nyitott mondatot a beírt érték (értékpár) igazzá vagy hamissá teszi-e.
- egy vagy kétműveletes feladatokat rajz segítségével megoldani, egyműveletes számfeladatként felírni.
- mérőeszközöket használni (mérőszalag, mérleg, edények) alkalmi és szabvány egységekkel egyaránt.
- valószínűségi kísérletekben a gyakoriságot megállapítani
- 100-as számkörben megszámlálni és leszámolni (halmazhoz számoz, számhoz halmazt), becsülni, csoportosítani.

- csoportok csoportját létrehozni
- összeadni, kivonni (egy és kétjegyű számokat eszköz nélkül vagy eszközzel)
- szorozni eszközzel kétjegyűszámot is és osztani (maradékos osztást végezni)
- adott egységgel felét, negyedét, nyolcadát, harmadát előállítani
- adott feltételekkel megfelelő kombinatorikai lehetőségeket megkeresni tárgyakkal, rajzokkal, jelekkel.
- számok írása, olvasása
- indoklásokat megfogalmazni

Alkalmazási szint

Alkalmazza:

- értse a kiegészítő halmazzal kapcsolatos „nem” szót
- a zárójelet és a műveleti sorrendet
- a helyettesítési szabályt ugyanazon érték kerülhet más-más változók helyébe, de azonos összefüggésben az egyező változók nem vehetnek fel különböző értéket
- alkalmazza helyesen a háromszög, négyszög, ötszög szavakat
- a szöveges feladatok megoldási lépéseit

Értékelési szempontok: A pozitív, fejlesztő jellegű értékelés a továbbiakban is fontos szerepet tölt be. Minden témakörben lényeges a tanulók szóbeli teljesítményének folyamatos szóbeli értékelése.

Számтан, algebra:

folyamatos szóbeli értékelés.

Témakörönkénti írásbeli teljesítmény alapján szöveges értékelés.

Negyedéves átfogó szöveges, írásbeli értékelés.

Geometria, mérés:

szóbeli és szöveges értékelés.

Valószínűség, statisztika :

szóbeli értékelés, fejlesztő céllal.

Minden feldolgozott témakör után tudáspróba

Negyedévenként évfolyamszintű felmérés.

Félévi és év végi felmérések

A második osztály végén kompetencia mérés, a további fejlesztési célok és feladatok megfogalmazása.

Matematika

3. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek: A bevezető cselekvő, tapasztalatszerző szakasz lezárása után a kezdő szakaszban a már kialakult, megalapozott kompetenciákra építve folytatható a fejlesztő tevékenység.

A már megismert számolási eljárások 1000-es számkörben való bővítése által nagyobb szerepet kap az írásbeli műveletekhez kapcsolódó analógiák alkalmazása mely tovább mélyíti a *matematikai kompetenciákat*. Nagyobb hangsúly tevődik az évfolyamon az idő és a világ mennyiségi viszonyaiban való tájékozódásra, a viszonyok emlékezetből való rekonstruálására, az észlelés pontosságának fokozására, ez által a *természettudományos kompetenciák fejlesztésére*. Elengedhetetlen a matematikai probléma megoldásához a sejtések megfogalmazásához, a becsléshez a feladatokban előforduló események elképzelése, a szóbeli vagy írásbeli információkra és kérdésekre való emlékezés. A különböző megfogalmazású szövegekkel, rajzokkal, ábrákkal, grafikonokkal a megértés elősegítése által a gondolkodás folyamatának fejlesztése szükségyszerűen átível több tananyag tartalmán is. E folyamatok és képességek által alakulhat ki, a matematikában oly fontos szerepet játszó gondolatmenet és annak pontos követése, melyek kialakulása elképzelhetetlen az *anyanyelvi kommunikáció* fejlesztése nélkül.

A harmadik évfolyamban az önellenőrzés fontos eszköze az önállóság fejlesztésének, ugyanakkor a csoportban végzett együttműködő munka alkalmazása által jó lehetőség adódik az önismeret fejlesztésére és a társak iránti tolerancia kialakítására, mely által a *szociális és állampolgári kompetencia* eredményesen fejleszthető.

Óraszám: 148 óra/év
4 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Számтан, algebra	88 óra
2.	Sorozatok, függvények	23 óra
3.	Geometria, mérés	31 óra
4.	Valószínűség, statisztika	6 óra

Számтан, algebra

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Tájékozódás az adott számkörben. Megismerés, megfigyelés fejlesztése. A rendszerszemlélet fejlesztése. Emlékezet fejlesztése. Gondolkodási műveletek: absztrahálás, konkretizálás, fogalmi általánosítás. Szociális és állampolgári kompetencia <i>Európai azonosságtudat fejlesztése.</i>	Számfogalom kialakítása 1000-es számkörben Számok helye, közelítő helye a számegyenesen. Számszomszédok Számok tulajdonságai: oszthatóság 2-vel, 3-mal, 4-gyel, 5-tel... Számok képzése, számjegyek helyi alakja és valódi értéke. Római számok leolvasása, írása I, V, X, D, C jelekkel. Számok kapcsolatai: osztó, többszörös. Számok összeg -, különbség-, szorzat-, hányados- és összetett alakjai. A negatív számok és a törtszámok fogalmának előkészítése tárgyi tevékenységgel.	Számfogalom bővítése. Elemek szétválogatása, osztályozása, rendezése. A „mindegyik”, „van olyan”, „egyik sem”, „nem mind”, kifejezések használata konkrét tevékenységek kíséretében. Színezés, vágás, hajtogatás, közös kooperatív tevékenységgel.	Magyar nyelv és irodalom: a matematika nyelvezetének értelmezése és alkalmazása szövegkörnyezetben. Környezetismeret: A hőmérséklet változásának mérése és jelölése. Rajz Technika: törtrészek színezése, vágása, kompozíció alakítás-
Matematikai kompetenciák Analogikus gondolkodás, problémakezelés és megoldás fejlesztése. Megértés és oksági kapcsolat. Matematikai modellek megértése.	Műveletek értelmezés, műveletvégzés Műveletek értelmezése tevékenységgel, rajzzal, ábrákkal. Összeg, különbség, szorzat, hányados becslése, a „közelítő” érték fogalmának bevezetése a számok körében. Műveleti tulajdonságok: tagok, tényezők felcserélhetősége, csoportosíthatósága,	A műveleti eljárások kiterjesztése az írásbeli műveletek körére. Becslés értelmezése és gyakorlati alkalmazása. Az elsajátított számolási készségek analógiájára szóbeli műveletek gyakorlása a magasabb számkörben.	Magyar nyelv és irodalom: új matematikai fogalmak használata, szövegértő gyakorlatok.

Algoritmus értelmezése, követése. Következtetés matematikai igazságokra. A hatékony önálló tanulás <i>A tanulás tanítása.</i> Anyanyelvi kommunikáció A szövegértéshez szükséges nyelvi, logikai szerkezetek fokozatos megismerése. Motiváltság fejlesztése a világ megismerése által. <i>Környezettudatosságra nevelés.</i> Matematikai kompetenciák A probléma érzékenység és a probléma reprezentációjának fejlesztése.	összeg, különbség, szorzat, hányados változásai. Műveleti sorrend. Műveletek közötti kapcsolatok: összeadás, kivonás, szorzás és osztás, összeg, különbség szorzása. Számolási eljárások: (szóbeli) összeadás, kivonás, szorzás és osztás, tízzel, százzal; Összeadás és kivonás írásbeli művelettel, írásbeli szorzás egyjegyűvel. Összefüggések felismerése, kapcsolatok leolvasása ábráról, rendezések, becslések. Összefüggések, szöveges feladatok Állítások igazságának eldöntése. Nytított mondatok igazsághalmazának megkeresése próbálgatással, véges alaphalmazokon. Nytított mondatok lejegyzése, megoldása. Szöveges feladatok értelmezése, megoldása modell segítségével. Szöveges feladatról nytított mondat készítése, többféle megoldási mód keresése. Matematikai modell (sorozatok, táblázatok, rajzok, nyilak, diagramok, grafikonok) használata a szöveges feladatok megoldásaiban.	Önálló gyakorlás A megoldási algoritmusok megismerése, alkalmazása és alkotása. Szövegek megjelenítése tevékenységgel, ábrázolással. Többféle matematikai modell tanulmányozása, létrehozása.	Magyar nyelv és irodalom: szövegértő gyakorlatok. Rajz Technika: képolvasás, értelmezés.

Sorozatok, függvények

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák Feladattartás és feladatmegoldási sebesség fejlesztése. A figyelem és a memória fejlesztése. Megismerés, tapasztalatszerzés a változó helyzetek körében, a változás analízise tudatosítása. <i>Környezettudatosságra nevelés.</i> Szociális és állampolgári kompetencia	Sorozatok Adott szabályú sorozat folytatása, sorozat szabályának felismerése. Szabály megfogalmazása szavakkal, lejegyzése nyitott mondattal. Összefüggések felismerése a sorozat elemei között. Függvények Tapasztalati adatok táblázatba való lejegyzése. Adatok táblázatba rendezése. Kapcsolatok, szabályok keresése táblázat számai között. Grafikonok. Hozzárendelések, leképezések, megkezdett párosítások folytatása.	Néhány elemével elkezdett sorozathoz többféle szabály alkotása. Tevékenykedés, sorozatalakotás eszközökkel. A kapcsolatokat kifejező tevékenységek, ábrák megismerése. Grafikonok elemzése, leolvasása, létrehozása. Kooperatív tevékenység.	Rajz matematikai ritmus felismerése sordíszekben, népi motívumokban. Magyar nyelv és irodalom: nyelvi fordulatok. Környezetismeret: Érdekes adatok gyűjtése az állatvilágból (állati rekordok)

Geometria, mérés

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák A megfigyelés fejlesztése. Az	Geometria Testek építése szabadon és adott feltételek szerint. Testek másolása modellről.	Építmények másolása, kirakása terv, alaprajz alapján építőkockából, színes rúdból.	Technika: dobozokból bútorok készítése

érzékelés pontosságának, geometriai transzformációkban megfigyelt tulajdonságok tudatosítása. Szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztése Alakzatok alkotása szabadon, kreativitás fejlesztése. Matematikai kompetenciák fejlesztése. Összehasonlítás, megfigyelés. A matematikai jelrendszer helyes használata. Matematikai kompetenciák Oksági gondolkodás, analógiák felismerése, keresése, kialakítása.	Testek szétválogatása egy és két tulajdonság szerint. Síkdomok előállítás szabadon, másolással és egy-két feltétel megkötésével. Vonalzó és körző használata. Tengelyesen tükrös alakzatok létrehozása tevékenységgel. Tájékozódás vonalon, síkban, térben. A téglalap és négyzet tulajdonságai: oldalak, csúcsok száma, mérete összehasonlítás. Transzformációk, nagyítás, kicsinyítés tükrözés, eltolás. Mérés Mérések alkalmi egységekkel a már megismert mennyiségek körében. Kerületmérés körülkerítéssel, területmérés lefedéssel. Szög és térfogat mérése alkalmi egységekkel. Mérés szabvány egységekkel: m, dm, cm, mm, l, dl, cl, ml, g, dkg, kg, km, hl, t. Az idő mérése: óra, perc, másodperc. Egység és mérőszám kapcsolata. Mérés az egységek többszöröseivel. Át- és beváltások. A mértékegységek használata és átváltása szöveges feladatokban. Összehasonlítások végzése a valóság	Kirakás, papírhajtogatás, nyírás, körző és vonalzó használata. Játék körzővel, vonalzóval, tükörrel. Kirakás szöges táblán. Kooperatív technikák. Projektmunka. Sokrétű tapasztalatszerzés mind a mérőeszközökről, mind a mérés műveletéről. Alkalmi és szabvány mértékegységek széleskörű megtapasztalása. A terület, térfogat, szög, fogalmának alapozása konkrét tevékenységekkel, tapasztalatszerzéssel. Át és beváltások gyakorlása szövegkörnyezetben, szituációs játékokkal. Összehasonlítások végzése a valóság tárgyairól, alakzatokról, dolgokról. Kapcsolatok keresése különböző mennyiségek	Rajz, mérések vonalzóval: képkeret, doboz készítése. Környezetismeret: a természet geometriája Környezetismeret: mérhető tulajdonságok a közvetlen környezetünkben.

Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép és önismeret.</i> Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia	tárgyairól, alakzatokról, dolgokról. Kapcsolatok keresése különböző mennyiségek között.	között. Kooperatív tevékenységek Projektek	

Valószínűség, statisztika

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció. A képi, grafikus információk feldolgozása, forráskezelés. <i>Testi és lelki egészség megőrzésére nevelés</i>	Statisztika Adatok megfigyelése, gyűjtése, rögzítése. Adatok rendezése, ábrázolása, elemzése. Két adat számtani közepének értelmezése.	Az adatgyűjtés saját életükből, környezetükből Táblázatok, grafikonok készítése, olvasása.	Környezetismeret: Adatgyűjtés a természettudományos témakörökből.
Matematikai kompetencia Rendszerszemlélet, valószínűségi szemlélet fejlesztése.	Valószínűség A lehetséges és lehetetlen tapasztalati úton való értelmezése. A biztos és véletlen megkülönböztetése. Próbálgatások, sejtések, indoklások, tippelések, tárgyi tevékenységek kíséretében.		Magyar nyelv és irodalom: matematikai kifejezések a köznyelvben.

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek:**Ismeretszerzés szintje**

Ismerje:

- a halmazok tulajdonságait és a részhalmaz tulajdonságait
- a római számokat I,V,X,D,C jeleit
- találja meg a nyitott mondatok megoldásait próbálgatással, igazsághalmazát véges alaphalmazokon
- sorozatok és táblázatok szabályszerűségeit, pótolja a hiányzó elemeit
- a szabvány mértékegységeket: mm, cm, db, m, km, cl, dl, l, hl, mp, p, óra, nap, hét, hó, év, g, dkg, kg, t
- a számok alaki, helyi és valódi értékét
- a testek síkidomok tulajdonságait
- a tengely és a tükrözés fogalmát
- a téglalap és a négyzet tulajdonságait
- a terület, térfogat, szög fogalmát
- a lehetséges, lehetetlen, biztos, véletlen fogalmát

Fogalmi szint

Tudja:

- becslést adni írásbeli műveletek előtt
- megfelelő matematikai modellt találni (rajz, kirakás, művelet) nyitott mondatot, szöveges feladatot megoldani a talált modellel vagy anélkül
- próbálgatással egyszerű tengelyes tükrözést végezni
- összehasonlítani feladatok végeredményeit a valósággal
- a zárójel használatát
- megkülönböztetni a tükrös és nem tükrös alakzatokat
- írásbeli műveleteket végezni 1000-es számkörben, összeadás (több taggal is), kivonás és egyjegyűvel való szorzás
- szöveges feladatok adatait önállóan lejegyezni
- műveleti sorrendet
- nyitott mondatokat lejegyezni, megoldani
- egyszerű sorozatok szabályának megállapítását
- testeket építeni modelltől
- síkidomokat előállítani tevékenységgel
- mérni alkalmi és szabvány mértékegységekkel

- át- és beváltani a tanult mértékegységekkel, gyakorlati mérésekhez kapcsolva
- a biztost és a véletlent megkülönböztetni

Alkalmazási szint

Alkalmazza

- az összeadást, kivonást, szorzást, osztást szóban és írásban
- a matematikai kifejezéseket: összeg, különbség, hányados, tagok, tényezők, kisebbítendő, kivonandó, szorzó, szorzandó, szorzat
- a becslést a gyakorlatban
- a megoldási algoritmusokat
- táblázatot, rajzot, diagramot szöveges feladatok megoldásához
- szöveges feladathoz megoldási tervet
- a számítások helyességének ellenőrzését és az eredmény értelmezését

Értékelési szempontok:

Fontos a szóbeli megnyilvánulás alapján a szóbeli, személyhez szóló fejlesztő célú értékelés.

Számтан, algebra:

- Folyamatos szóbeli értékelés.
- Tematikus mérések diagnosztizáló jelleggel
- Szöveges értékelés félévkor és év végén.

Geometria, mérés:

- Szóbeli értékelés fejlesztő céllal.

Valószínűség statisztika:

- Szóbeli megnyilvánulás értékelése

Minden feldolgozott témakör után tudáspróba.

Negyedévenként évfolyamszintű mérés.

Félévi és év végi felmérések.

Matematika

4. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek: A negyedik évfolyamon teljesednek ki azok a kulcskompetenciák, amelyek a matematika műveltségterületének kiemelten fontos elemei. Különös tekintettel a *matematikai kompetenciákra*, így a biztos számolási tudásra és annak alkalmazására különböző matematikai problémákban. Az *anyanyelvi kommunikáció* fejlesztésére mind a szóban és írásban közölt gondolatok megértésében nagy hangsúlyt fektetünk. A reproductív és a problémamegoldó alkotó gondolkodás fejlesztése folyamatos feladat, ugyanúgy, mint az alapvető matematikai tevékenységek (mérés), műveletek automatizált végzése és az évfolyamok során kialakult matematikai ismeretek alkalmazása. A negyedik évfolyamra támul a tanulók környezetükről és a tágabb világról alkotott képe, elsősorban annak matematikai vonatkozása, mely teret ad a *természettudományos kompetenciák* fejlesztésének. Fontos elérnünk, hogy a matematikai problémakezelés mindig tudatosan tervezett öntevékeny, kreatív folyamattá váljon. A kooperatív technikák és a projekt módszer megjelenése által a tanulók közötti együttműködés ideális színtere a *szociális és állampolgári kompetenciák*, a *kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetenciák* fejlesztésének. Eközben a pontos, kitartó, fegyelmezett munkavégzés, a matematika tanulás szokásainak és képességeinek kialakítása is fejleszthető. A számítástechnika tantárggyal való koncentráció alkalmat ad a matematikai kompetenciák elmélyítése érdekében a *digitális kompetenciák* fejlesztése.

Óraszám: 148 óra/év
4 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Számítan, algebra	90 óra
2.	Sorozatok, függvények	22 óra
3.	Geometria, mérés	31 óra
4.	Valószínűség, statisztika	5 óra

Számтан, algebra

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák fejlesztése. Matematikai ismeretek beépítése, régiek mozgósítása. Megismerés: megfigyelés adott tulajdonságok szerint. Tudatos megfigyelés elvont szituációkban. Emlékezés: Számmemória fejlesztése. Kezdeményező és vállalkozói kompetencia <i>Gazdasági nevelés</i>	Számfogalom 10000-es számkörben Számok írása, olvasása 10000-ig. Római számírás. Számok bontása, képzése a számjegyek alakjára, helyi és valódi értékének értelmezésével. A számok nagysága, közelítő számok, kerekített értékek a halmazok mennyiségek közvetítésével, számegyenes használatával. A számok tulajdonságai, kapcsolatai, szomszédai, összeg-, különbség-, szorzat-, hányados és összetett alakjai. A negatív szám fogalmának tapasztalati úton való előkészítése.	A számegyenes használatával számkör bővítés, lépegetés számegyenesen. Törtszámok előállítása tárgyi tevékenységgel; értelmezése különféle mennyiségek mérőszámaként A törtek létrehozása hajtogatással, nyírással. A valóságban előforduló helyzetek szimulálása. Játék. Szituációs feladatok és játékok a negatív számokkal kapcsolatos tapasztalat szerzés során.	Magyar nyelv és irodalom: számok helyesírása Környezetismeret: hőmérséklet mérése
Matematikai kompetencia Problémákra való emlékezés. Tanult algoritmusok felidézése. Megismert szabályokra való emlékezés. Analógiák felismerése, keresése, kialakítása.	Műveletek értelmezése, műveletvégzés A műveletek értelmezése tevékenységgel, ábrával és szöveggel. Becsülés, közelítő érték megkeresése. Szóbeli összeadás, kivonás, szorzás, osztás, fejben kerek számok esetében. A műveletek közötti kapcsolat tudatosítása. Írásbeli összeadás, kivonás. Szorzás, osztás tízzel, százzal, ezerrel.	A fejben történő biztonságos számolás gyakorlása játékkal. Írásbeli műveletek alkalmazás szintű felhasználása. Becsülés és kerekítés önálló alkalmazása.	A matematikai problémák helyes megfogalmazása.

Anyanyelvi kompetenciák. Forráskezelés, információkezelés fejlesztése. Szövegértés fejlesztése. Utasítások, kérdés tartalmának megértése. Matematikai kompetenciák Problémamegoldás fejlesztése. Lényegkiemelés, kapcsolatba hozás. Adatokra, összefüggésekre való emlékezés. Gondolatmenet kialakítása analógiák alapján a szöveges feladatok megoldási menetének megfelelően. A hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Természettudományos kompetencia	Írásbeli összeadás, kivonás négyjegyű számokkal. Írásbeli szorzás kétjegyűvel, osztás egyjegyűvel. A zárójel használata, műveleti sorrend. Összefüggések, szöveges feladatok A nyitott mondatok igazsághalmazának megkeresése véges alaphalmazon; egyszerűbb esetekben következtetéssel. A tervszerű próbálgatás (közelítő módszer) alkalmazása a megoldás keresésére. Állítások tagadása, nyitott mondat kiegészítése. Matematikai jelrendszer értelmezése, használata. Szöveges feladatok értelmezése, az adatok ábrázolása, modell készítése. Többféle megoldási mód keresése. Alaphalmaz, részhalmaz és kiegészítő halmaz kapcsolatának értelmezése. Szöveges feladatok tevékenységhez, rajzhoz kapcsolódva. Szöveges feladatok megoldása: értelmezés, adatok kigyűjtése, rendszerezése, modellkészítés, összefüggések elemzése, probléma megoldása, válasz megfogalmazása, az eredmény összevetése a valósággal.	Önállóság növelése a feladatok szövegének értelmezésében. Megoldási algoritmusok kialakítása és alkalmazása. Szöveges feladatokhoz többféle megoldás keresése. Szöveges feladatok rajzzal, szituációval való megjelenítése. Problémamegoldó gondolkodásban való gyakorlottság és eredményesség érdekében a problémahelyzetek megoldásának gyakorlása.	A toldalékok helyes használata. Magyar nyelv és irodalom: a megfogalmazott matematikai problémák helyes értelmezése, kérdés megfogalmazása.

Sorozatok, függvények

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia A figyelem és a memória fejlesztése. Rendszerszemlélet kialakítása. Szabályfelismerés. Összefüggések megállapítása, általánosítás. <i>Hon- és népismeret.</i> Ok- okozati összefüggések felismerése. Modell alkotás. Anyanyelvi kommunikáció Képi információ feldolgozása Matematikai kompetencia Matematikai összefüggések felismerése. <i>Környezettudatosságra nevelés.</i>	Sorozatok Megkezdett sorozatok folytatása adott szabály szerint. Összefüggések keresése az egyszerű sorozatok elemei között. Különbség- és hányados sorozat képzése. Szám-tani sorozatok 10., 20., 100. elemének megállapítása. Sorozatok képzési szabályának keresése, kifejezése szavakkal. Többféle folytatás szavakkal. Függvények Adatok sorozatba rendezése, a folytatásra vonatkozó sejtések megfogalmazása. Hozzárendelések, leképezések. Szám - számfüggvények sokféle formában. Grafikonok építése, olvasása.	A gondolkodási műveletek körének bővítése. Osztályozások, szabályfelismerés, grafikonkészítés, elemi algoritmusok alkalmazása. Többféle formátumú és tartalmú grafikonok, diagramok olvasása, elemzése. Adatok gyűjtése, rendezése.	Rajz Technika Művészeti alkotások, az építészetben megfogalmazott szabályszerűségek, sorozatok. Környezetismeret: A természetben előforduló ellentmondás és rend.

Geometria, mérés

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák Alkotóképesség fejlesztése. Összehasonlítás, azonosságok, különbségek megállapítása. Rendszerbe helyezés. Ok-okozati összefüggések felismerése. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség.	Geometria Testek másolása modellről. Testek építése adott feltételek szerint testekből, lapokból. Testháló kiterítése, tervezése, összeállítása téglatest, kocka esetében. Síkdomok előállítása adott feltételekkel. Párhuzamos és merőleges vonalpárok. Az egybevágóság. Síkdomok másolása, eltolás, tengelyes tükrözés, elforgatás. Térbeli és síkbeli tükröképek előállítása, tükrözés párhuzamos és nem párhuzamos tengelyre. Nagyítás. Hasonlóság. Mérés A hosszúság, űrtartalom, tömeg és idő mérése, alkalmi és szabvány mértékegységekkel. A mennyiségek szabvány mértékegységeinek használata szám- és szöveges feladatokban. Váltások különféle mértékrendszerben. A terület mérése lefedéssel, a terület kiszámítása a területegységek	Cselekvő, tevékeny építés, modellről, tervről. Testek összeállítása testhálóról. Testháló tervezése. (kocka, téglatest) Párhuzamos és merőleges vonalpárok kifeszítése szöges táblán. Játékos tükrözések, forgatás és eltolás. Sokrétű tapasztalatszerzés a vonalzó, körző használatáról.	Rajz: A körülöttünk lévő mesterséges és természetes környezet formavilágának megfigyelése és rekonstrukciója. Technika: Origami Elkészíthető munkadarabok megtervezése, mérés és modellezés segítségével.
Matematikai kompetenciák A mértékegység és mérőszám kapcsolata, összefüggésük megfigyelése és elmélyítése. Absztrahálás, konkretizálás. A gondolkodás és a nyelv összefonódása, kölcsönhatása.			

Elképzelte tevékenység gondolatban és szavakban való végigjárása. <i>A tanulás tanítása</i>	összeszámolásával, térfogatmérés kirakással, építéssel. Téglalap területének mérése; számolás a kirakást felidéző módon. Szögmérés derékszöggel, felével, negyedével.	Terület és térfogat mérés modellezéssel. Szögek mérése és előállítás.	

Valószínűség, statisztika

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció. A képi grafikus információk feldolgozása, forráskezelés. Alkotóképesség, modellképzés. <i>Európai azonosságra nevelés.</i>	Statisztika Adatok gyűjtése, rendezése, ábrázolása, grafikonon. Néhány szám számtani közepének értelmezése, az „átlag” fogalmának bevezetése, használata adatok együttesének jellemzésére.	Adatgyűjtések, tapasztalatok szerzése a biztos, lehetséges, lehetetlen eseményekről. Táblázatok, grafikonok készítése, leolvasása, értelmezése.	Környezetismeret: Földrajzi, biológiai, meteorológiai adatok lejegyzése, ábrázolása.
Matematikai kompetenciák Rendszerszemlélet, valószínűségi szemlélet.	Valószínűség Valószínűségi játékok, kísérletek, megfigyelések. A véletlen események gyakoriságának megállapítása kísérletek végzésével, ábrázolása oszlopdiagramon. Sejtés megfogalmazása adott számú kísérletben. A kísérleti eredmények összevetése a sejtéssel, az eltérés megállapítása és magyarázata.	Játékok, kísérletek. Szituációk teremtése. A kísérleti eredmények összevetése a sejtéssel, az eltérés megállapítása és magyarázata.	Környezetismeret: A természeti jelenségek előfordulása és valószínűsége.

A továbbhaladás feltételei:**Ismeretszerzés szintje**

Ismerje:

- a számokat 10000-ig
- a számok alaki, helyi és valódi értékét
- a kerekített értékekkel való becslést
- az ellenőrzés többféle módját
- a párhuzamos, merőleges, egybevágóság fogalmát
- a terület, kerület fogalmát
- a törtek lejegyzését és kifejezését rajzzal színezéssel
- a biztos, lehetséges, lehetetlen, gyakoriság, valószínű, kevésbé valószínű fogalmakat
- a negatív számok helyét a számegyenesen
- a sorozatok és táblázatok törvényszerűségeit, pótolja a hiányzó elemeit
- a szabvány mértékegységeket: mm, cm, dm, m, km, ml, cl, dl, l, hl, g, dkg, kg, t, min, h, nap, hét, hó, év
- a terület mértékegységeit

Fogalmi szint

Tudja:

- 1000-es számkörben a számok írását, olvasását
 - egyszerű törtszámokat ábrázolni
 - pozitív és negatív számokat nagyság szerint rendezni
 - szöveges feladatok adatait önállóan feljegyezni, rendezni
 - megoldási tervet készíteni
 - matematikai modellt keresni
 - egyszerűbb síkidomok területét mérni, különféle egységekkel, kirakással
 - képezni halmazok unióját, metszetét, adott halmaz kiegészítő halmazát
 - halmazok elemeinek tulajdonságát megnevezni
 - 10000-es számkörben összeadni (több tagot is), kivonni, szorozni kétjegyű számmal, osztani egyjegyűvel és előzetesen becslést végezni
- egyszerűbb esetekben törvényszerűségek megállapítása
- mellékszámítást nem igénylő esetekben a műveleteket szóban elvégezni
 - tükörtengelyt és tükörsíkokat keresni

- egyszerű alakzatokat nagyítani
- szögeket összehasonlítani, alkalmi egységekkel mérni

Alkalmazási szint

Alkalmazza:

- matematika különböző területein az írásbeli és szóbeli műveletvégzést
- önállóan a becslést és a kerekítést
- a helyes műveleti sorrendet a négy alpművelet körében
- értelemszerűen a matematika jelrendszerét (zárójelet is)
- egyszerű és összetett szöveges feladatokban megoldási algoritmusokat
- mennyiségek szabvány mértékegységeit szám és szöveges feladatokban
- számításokat a kerület és a terület megállapítására
- át és beváltásokat, a tanult mértékegységekkel, gyakorlati mérésekhez kapcsolva, illetve felidézése nyomán.
- a matematikai kifejezéseket, melyek a műveletek tényezőit nevesítik
- biztos, lehetséges, lehetetlen fogalmakat

Értékelési szempontok:

Bár továbbra is fontos szerepe van a pozitív fejlesztő szóbeli értékelésnek, a negyedik évfolyam végén először jelentkező jegyben történő értékelés nem érheti váratlanul és meglepetésként a tanulót. A szöveges értékelés mellett fokozatosan szükségeszerű az érdemjegyek bevezetése.

Számтан, algebra

- a fejszámolás folyamatos értékelése
- témakörönként diagnosztizáló mérések, tudáspróbák

Geometria, mérés

- folyamatos megfigyelés, szóbeli értékelés

Valószínűség, statisztika

Szóbeli megnyilvánulások értékelése

Minden feldolgozott témakör után: tudáspróba.

Negyedévenként évfolyamszintű felmérés.

Félévi és év végi felmérések.

4.1.2. Matematika 5-8. évfolyam

MATEMATIKA

Alapozó és fejlesztő szakasz

5-8. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek

A NAT a közoktatás tartalmát műveltségi területek szerint határozza meg, amelyben a matematika önálló műveltségi terület. Maga is tudomány, egyben egyéb tudományok és az iskolai tantárgyak segítője, a mindennapi élet eszköze, az emberiség több ezer éves kultúrájának része. Formálja és gazdagítja a személyiséget, pontos és kitartó munkára nevel.

Célunk, hogy a matematika a tanulók számára ne csupán ismeretek tárháza legyen, hanem ismertesse meg őket a problémamegoldás örömeivel, alakítsa ki az önálló gondolkodás igényét, fejlessze a tapasztalatból kiinduló ismeretszerzést.

Feladatunk, hogy a tanulók felismerjék, hogy a matematika tanulása nem öncélú, hanem segíti a körülöttük lévő világ megismerését, megértését. A megfelelő helyeken rávilágítunk arra, hogy az adott ismeretek a mindennapi élet mely területén nélkülözhetetlenek. Láttatjuk a kapcsolatot a többi műveltségi területtel, természet- és társadalomtudományokkal, a művészetekkel, hogy számukra mindez egységes egészet alkosson.

A katolikus iskolákban a matematikatanárok feladata annak világossá tétele is a tanulók számára, hogy a természettudományok, a matematika és a hit nem állnak egymással ellentétben. A tudománytörténészek egyre inkább elfogadják, hogy a kereszténységnek döntő szerepe volt abban, hogy Európából indult el az a természettudomány, amely napjainkra egyetemessé vált. Az antik görög kultúra, Egyiptom, India, Kína tudománya sok szempontból előtte járt a nyugat-európainak, fejlődésében azonban megrekedt. A kifulladás okát sokan abban látják, hogy a tudósaikból hiányzott a keresztény kultúrkörben magától adódó hit a világ megismerhetőségében. A keresztény hit szerint a világot Isten, aki maga az abszolút Értelem, teremtette, így a világ szükségképpen rendezett és értelmes, törvényeit az ember, aki a tanítás szerint a Teremtőhöz hasonlóan szellemi lény is, megismerheti, sőt erre a Biblia szerint kifejezetten küldetése van.

A katolikus iskolában különféle tantárgyak (hittan, filozófia, történelem, természettudományok, matematika) helyi tantervének egyeztetésével el kell érni, hogy a diákokban tudatosuljon: a hit, a vallásos világnézet és a természettudományok nem állnak ellentétben egymással. A természet célszerű rendezettsége, sokszínű gazdagsága szubjektív módon erősítheti az egyes ember hitét. Ezt igazolhatjuk híres természettudósok, nagy matematikusok hitének bemutatásával.

Az iskolai nevelés-oktatás alapvető céljai a **kulcskompetenciák fejlesztése**.

Az Európai Unió országaiban a kulcskompetenciák fogalmi hálójába rendezték be azokat a tudásokat és képességeket, amelyek birtoklása alkalmassá teszi az unió valamennyi polgárát egyrészt a gyors és hatékony alkalmazkodásra a változásokkal átszőtt, modern világhoz, másrészt aktív szerepvállalásra e változások irányának és a tartalmának a befolyásolásához. Ezért lett az iskolai műveltség tartalmának irányadó kánonja a kulcskompetenciák meghatározott rendszere.

Kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

Sok kompetencia részben fedi egymást, és egymásba fonódik: az egyikhez szükséges elemek támogatják a másik terület kompetenciáit. A matematika önálló kulcskompetencia, de sokszínűsége miatt alkalmas szinte az összes többi kulcskompetencia fejlesztésére is. A tantervben ennek lehetőségei megjelölésre kerültek.

A matematikai kompetencia a matematikai gondolkodás fejlesztésének és alkalmazásának képessége, felkészítve ezzel az egyént a mindennapok problémáinak megoldására is. A kompetenciában és annak alakulásában a folyamatok és a tevékenységek éppúgy fontosak, mint az ismeretek. A matematikai kompetencia – eltérő mértékben – felöleli a matematikai gondolkodásmódhoz kapcsolódó képességek alakulását, használatát, a matematikai modellek alkalmazását (képletek, modellek, struktúrák, grafikonok/táblázatok), valamint a törekvést ezek alkalmazására. A matematika terén szükséges ismeretek magukban foglalják a számok, mértékek és struktúrák, az alpműveletek és alapvető matematikai reprezentációk fejlődő ismeretét, a matematikai fogalmak, összefüggések és koncepciók és azon kérdések megértését, amelyekre a matematika választ adhat.

A matematikai kompetencia birtokában az egyén rendelkezik azzal a képességgel, hogy alkalmazni tudja az alapvető matematikai elveket és folyamatokat az ismeretszerzésben és a problémák megoldásában, a mindennapokban, otthon és a munkahelyen. Követni és értékelni tudja az érvek láncolatát, matematikai úton képes indokolni az eredményeket, megérti a matematikai bizonyítást, a matematika nyelvén kommunikál, valamint alkalmazza a megfelelő segédeszközöket.” Mindezekhez változatos úton juttatjuk el a tanulókat.

A matematika nyelvezetének, szimbólumainak, jelölésrendszerének, tartalmi felépítésének illeszkednie kell az adott korosztály életkori sajátosságaihoz. Éppen ez indokolja az általános iskolai matematikaoktatás spirális építkezését. A matematika tanterv visszatér egy-egy témára úgy, hogy azt egyre pontosabban, összefüggéseiben egyre árnyaltabban mutatja meg a már magasabb évfolyamokra járó tanulóknak. Ez a felépítés lehetővé teszi a lassabban haladókkal való foglalkozást és a tehetség kibontakoztatását egyaránt.

Az 5-8 évfolyamok matematika tanterve épít az alsó tagozat matematika tantervére, figyelembe veszi az ott elindított fejlesztéseket. Ez nem nélkülözheti a színes tevékenységeket, változatos cselekvéseket. A kísérletezés, a játék szerepe nem szűnhet meg a felsős évfolyamokon sem, hiszen ezek örömet, versenyt, izgalmat jelentenek a tanulóknak, megkönnyítve ezzel az ismeretek elsajátítását.

Az általános iskola felső tagozatán egyre nagyobb szerepet kap az elemző gondolkodás fejlesztése, a problémamegoldás mellett az igazolások keresése, egyszerűbb következtetések megértése, észrevétele, önálló megfogalmazása.

Különböző területekről érkező, más és más módon megfogalmazott információk önálló értelmezésével és az ismeretek megtanulásával fokozatosan el kell sajátítani – és alkalmazni is tudni kell – a deduktív út egyszerűbb, legelemibb formáit. Eközben nem csökken az induktív út jelentősége sem a felső tagozaton.

Miközben ebben az életkorban a matematikai ismeretek egy része absztraktabbá válik, addig jelentős részük továbbra is a konkrét tapasztalatokhoz kapcsolódik. Éppen ezért hangsúlyt kell helyezni a sokszínű tevékenységre, a tapasztalatok tudatosítására, különböző módokon való rögzítésére, értelmezésére, rendszerezésére, összefüggések keresésére. A matematika tanításának-tanulásának a felső tagozaton is jellemzője a felfedeztetés, a probléma felvetésétől a megoldásig vezető – néha tévedésektől sem mentes – útnak az egyre önállóbb bejárása.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a következtetésre épülő problémamegoldásnak, az egyszerű algoritmusok kialakításának, követésének is. Mindezt eleinte konkrét helyzetekben végezzük, majd erre építve – az életkori sajátosságok fegyverbevitelével – általánosítunk.

A tanulási folyamatnak jellemzője a fokozatos absztrahálás mellett a gyakori konkretizálás, az általánosítás mellett a specializálás.

Fontos, hogy a valóságban előforduló problémákra a tanulók meg tudják találni a megfelelő matematikai modellt, azokat helyesen tudják alkalmazni. Ezért nagy hangsúlyt kell fektetni a szövegértő elemző olvasásra. Ugyanakkor azt is el kell érni, hogy a matematikában tanult ismereteket a tanulók alkalmazni tudják más műveltségi területeken is.

Fejlesztendő a tanuló kommunikációs képessége, saját gondolataik szabatos megfogalmazása szóban és írásban; mások gondolatainak megértése, a vitákban érvek és ellenérvek logikus használata.

Fokozatosan kell kialakítani a matematika szaknyelvének pontos használatát és jelölésrendszerének alkalmazását. Nem hagyható figyelmen kívül az elektronikus eszközök egyre nagyobb térhódítása sem, alkalmazásukat be kell építeni a tanulók tevékenységébe.

Az általános iskolai matematikaoktatás alapvető célja, hogy a megszerzett tudás az élet minden területén, a gyakorlati problémák megoldásában is alkalmazható legyen, s hogy biztos alapot adjon a középfokú tanulmányok folytatásához.

A matematika tanterv változatos tananyagtartalma, a sokféle feldolgozási lehetőség – csoportmunka, pármunka, önálló feldolgozás, differenciált foglalkozás, projektfeladatok, stb. - biztosítja, hogy **a NAT kiemelt fejlesztési feladatai** megjelenjenek a tanításunkban. Ezek a tantervben – a kulcskompetenciákhoz hasonlóan - szintén megjelölésre kerültek.

Az elsajátított matematikai fogalmak, ismeretek alkalmazása A matematikai szemlélet fejlesztése

Az időszak első részében a számtan-algebra témakörben – folytatva az alsós jó hagyományokat – gyakorlati tevékenységekkel alakítjuk a számfogalmat, majd az egyre bővülő számkörben dolgozunk.

Az alapszámításokban törekednünk kell az egyre biztosabb műveletfogalom kialakítására, a számolási készség továbbfejlesztésére.

A matematika elemi fogalmait, összefüggéseit más tantárgyakban és a mindennapi életben is alkalmazzuk, éppen ezért nagy hangsúlyt kell fektetni az egyszerű, közérthető, frappáns alkalmazások megválasztására, mert ezzel a matematika hasznosságát mutatjuk meg. A matematika nemcsak hasznos, de szép is, sokan a gondolkodás művészetének tartják. Segítsünk hozzá minden tanuló, hogy a gondolkodás öröme megismerje!

A mindennapok tele vannak kapcsolatokkal, összefüggésekkel, események latolgatásával, döntések sorával. Ebben a sokféleségben való eligazodáshoz segítséget adnak azok a témakörök, amelyek a változó mennyiségek közötti kapcsolatok vizsgálatával fejlesztik a függvény-szemléletet, megismertetik a tanulót a gyakorlatban előforduló egyszerű függvényekkel, grafikonokkal.

Geometriában eszközök felhasználásával fejlesztjük a síkban való tájékozódást és a térszemléletet. Fontos, hogy tevékenységgel juttassuk el a tanulókat az egyszerű geometriai transzformációk megismeréséhez, használatához. Ennek segítségével alakítható ki a későbbiekben a dinamikus geometriai szemlélet.

A matematika tanításában a matematikai bizonyos elemeit („és”, „vagy”, „nem”, „minden”, „van olyan”) tudatosan használjuk. Az időszak vége felé egyszerű sejtések igazolásakor ill. cáfolásakor a „ha...akkor” típusú következtetések is belépnek tanításunkba.

Folyamatosan nagy hangsúlyt fektetünk a szövegértő képesség fejlesztésére, szöveg alapján nyitott mondatok felírására, s ezek (módszeres) próbálkozással, következtetéssel majd algebrai úton történő megoldására. A későbbiekben matematikai szövegek értelmezésével, elemzésével segítjük a diszkussziós képesség fejlesztését, a többféle megoldás keresését.

A modellalkotás a matematizálás fontos eszköze, segítséget nyújt a problémák megoldásához. Fordítsunk kellő figyelmet a mindennapi gyakorlatban fontos mérések és szerkesztések elvégzésére. Így érjük el, hogy a szemléletesen kialakított kerület, terület, felszín, térfogat fogalmakat, számítási módjukat a tanulók alkalmazzák a gyakorlatban.

Különböző feladatok segítségével mutassuk be, értsük meg, hogy vannak biztos és lehetetlen események, ill. olyanok, amelyeknek bekövetkezése lehetséges. Fokozatosan kialakítjuk a valószínűség szemléletes fogalmát.

A matematikai ismeretszerzésben hosszú ideig nagy szerepet játszik az induktív módszer, de ezen tanítási időszakban is mutatunk már néhány lépéses bizonyítást, deduktív következtetést is.

Fontos, hogy ne csak a matematikából, hanem a mindennapi életből is szerepeltessünk állításokat, melyeknek igaz vagy hamis voltát a tanulókkal együtt elemezzük. Ily módon juttatjuk el őket sejtések és szabályszerűségek megfogalmazásához.

A különböző feladatokban a tanulók által végzett csoportosítás, osztályozás, sorbarendezés, a bizonyos feltételeknek eleget tevő elemek kiválasztása, fejleszti a matematika különböző területein és más témakörökben is fontos halmazszemléletet.

A különböző feladatokhoz készített ábrák, egyszerű gráfok segítségével megértetjük a tanulókkal a modellek alkalmazásának szerepét.

Kezdetől fogva adatok gyűjtésével, lejegyzésével, grafikonok készítésével, néhány lépéses elemi algoritmusok alkalmazásával kifejlesztjük az adatsokaságok elemzésének, jellemzésének, ábrázolásának képességét, a statisztika legalapvetőbb elemeinek megismerését. Mindezzel elérjük, hogy a tanulók képesek legyenek néhány lépéses algoritmusokat önállóan elkészíteni.

A tanulókat hozzá kell szoktatni, hogy számítások, mérések előtt becsléseket végezzenek, s a feladatmegoldások helyességét ellenőrizzék. Az előbb felsoroltak, s a gyakorlati számításoknál elkerülhetetlen kerekítés alkalmazásával el kell érniük, hogy a tanulók csak reális eredményeket fogadjanak el.

Szoktassuk hozzá a tanulókat, hogy a feladatok megoldása előtt megoldási tervet, egyes esetekben vázlatrajzot készítsenek. El kell érniük, hogy a megoldást le is tudják írni. A matematikaórákon a feladatmegoldásokban az életkornak megfelelően elvárható pontossággal használtatjuk a szaknyelvet, s fokozatosan bővítjük a jelölésrendszert. A leírások szabatoságára, a lényeg kiemelésére az általános iskola utolsó éveiben már komolyan figyelniük kell. Folyamatosan fejleszteniük kell a verbális kommunikáció mellett az igényes grafikus kommunikáció kialakítását is, megértetve a tanulókkal, hogy egyetlen okos gondolat sem ér semmit, ha azt nem tudják valamilyen módon helyesen kinyilvánítani.

A fogalmak tartalmi megismerése, megértése megelőzi azok definiálását. Az általános iskola felsőbb évfolyamain a tanult definíciók alkalmazására is sor kerül. Különböző eljárások, s egyes tételek eszközként való felhasználását feladatmegoldásban fontos fejlesztési területnek tekintjük.

Az érvelés, a cáfolás, vitakészség, a helyes kommunikáció állandó fejlesztése folyamatos feladatunk.

A tankönyvek, feladatgyűjtemények, statisztikai-zsebkönyv, majd lexikonok, kisenciklopédiák használatára meg kell tanítanunk diákjainkat. Lehetőség szerint multimédiás eszközökkel is ismertessük meg a tanulókat. Ezek interaktív módon történő használata aktivizálja a tanulókat, segíti a tanulásukat, fejleszti a matematikai szemléletüket. Pozitív motivációval keltsük fel érdeklődésüket a matematikai érdekességek, a matematika története iránt. Hívjuk fel a figyelmüket a magyar, ill. más nemzetiségű neves matematikusok életére és munkásságára a tanított anyaghoz kapcsolódóan.

5. évfolyam

Óraszám: 111 óra /év
3 óra /hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Gondolkodási és megismerési módszerek	Folyamatos
2.	Számтан, algebra	60 óra
3.	Összefüggések, függvények, sorozatok	12 óra
4.	Geometria, mérés	32 óra
5.	Statiztika, valószínűség	7 óra

Gondolkodási és megismerési módszerek (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>A tanulás tanítása</i> Az elsajátítás képességének fejlesztése. A pozitív motiváció kialakítása. Digitális kompetencia Anyanyelvi kompetencia Egyre pontosabb kommunikáció a nyelv logikai elemeinek használatával. A lényegkiemelés, a szabálykövető magatartás fejlesztése. A matematikai logika nyelvének megismerése, tudatosítása. Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése. Anyanyelvi kompetencia Értő, elemző olvasás fejlesztése. Hatékony önálló tanulás kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Tervezés, ellenőrzés, önellenőrzés igényének kialakítása.	A matematika tanulási módszereinek megismerése Könyvtárhasználat. Lehetőség szerint informatikai eszközök igénybevétele. Összehasonlításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl. egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; nem; és; vagy; minden; van olyan) Konkrét példák a biztos, a lehetséges és lehetetlen bemutatására. Változatos tartalmú szövegek értelmezése. Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése.	Különböző tanulási technikák megismerése és alkalmazása: olvasott tankönyvi szöveg feldolgozása, lényeg kiemelése, kérdések megfogalmazása, a házi feladat elkészítési módjának tudatosítása. Kiselőadások, jegyzetek készítése, kutatási feladatok, projektmunkák. A tananyagra, gyakorlati alkalmazásokra vonatkozó állítások megfogalmazása, igaz-hamis voltának eldöntése a nyelv logikai elemeinek egyre tudatosabb használatával. Célrányos játékok. Tapasztalatok gyűjtése, valószínűségi játékok. Szöveges feladatok tartalmának eljátszása. Különböző feladatok, problémák megoldásának megtervezése, szöveges feladatok esetén szövegbe történő behelyettesítéssel. Megoldási folyamatok elemzése.	Könyvtár Informatika Magyar nyelv és irodalom Magyar nyelv és irodalom

A helyes halmazszemlélet, a kombinatorikus gondolkodás, a célirányos figyelem kialakítása, fejlesztése.	Konkrét dolgok adott szempont(ok) szerinti rendezése, rendszerezése. Néhány elem sorbarendezeése	Különböző tárgyak, termékek, alakzatok, stb. adott vagy választott szempontok szerinti csoportosítása, sorbarendezeése, a lehetőségek számbavétele, egyszerű esetekben az összes lehetőség megkeresése.	

Számтан, algebra (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Számfogalom mélyítése, a számkör bővítése. Számlálás, számolás. Legyen képes leírni a hallott számokat, kiolvasni a látott számokat. Legyen képes megtalálni a számok helyét a számegeyenesen.	Természetes számok milliós számkörben, egészek, törtek, tizedes törtek.	Számadatok gyűjtése a valóságos világból. Számok helyes leírása, olvasása. Postai csekkek, utalványok kitöltése. Tájékozódás a számegeyenesen. Helyiérték-táblázatok használata.	Törtek a zenében.
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése számok kirakásával.	Alaki érték, helyi érték.	Számkártyák, helyiérték-táblák használata.	
<i>Gazdasági nevelés</i> Természettudományos kompetencia Mélységek és magasságok értelmezése matematikai szemlélettel. <i>Hon- és népismeret, Európai azonosságtudat-egyvetemes kultúra</i>	Negatív szám értelmezése.	Számkártyák, számkorongok, játékpénz, adósságcédula használata. Számolások az időszalagon. (Krisztus előtt, után) Építmények magassága, mélysége. Hőmérsékletek mérése Földrajzi atlaszból adatok leolvasása Magyarországon és a világ tájain.	Történelem Rajz Természetismeret
	Törtek kétféle értelmezése.	Törtek értelmezése és szemléltetése alma, írólap, szalag, stb. darabolásával, kirakással, rajzolással,	Életvitel

Tapasztalatszerzés a számrendszerek felépítéséről.	Ellentett, abszolút érték.	gyakorlati példákkal.	Informatika
Számolási készség fejlesztése.	Tízes alapú számrendszer. Kettesalapú számrendszer	Az ellentett és az abszolút érték, meghatározása konkrét számok esetében.	
Matematikai jelek értelmezés (<, >, =, stb.) használata.	Műveletek szóban, (fejben) és írásban, szemléltetés számegyenesen.	Az átszámításhoz kapcsolódóan alpműveletek gyakorlása. Tapasztalatszerzés a helyiérték és alakiérték szerepéről mindkét számrendszerben. Számkártyák, helyiérték-táblák használata.	
<i>Énkép, önismeret</i> Önellenőrzés, önismeret fejlesztése. Alakuljon és fejlődjön a műveletekhez kapcsolódóan is az ellenőrzés igénye és képessége.	Egész számok, törtek helye a számegyenesen, nagyságrendi összehasonlítások.	Játékos feladatok szóban és írásban is a műveletek helyes értelmezésére, pontos elvégzésére.	
Fegyelmezettség, következetesség, szabálykövető magatartás fejlesztése.	- összeadás kivonás az egészek és a pozitív törtek körében; - szorzás, osztás pozitív törtek és tizedes törtek esetében természetes számokkal (0 szerepe a szorzásban, osztásban); - szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, 1000-rel	Egyszerű, rövid, a témához kapcsolódó versenyek tanulói csoportok, egyének között.	
Fejlődjön az ellenőrzési és	Műveleti sorrend.	Önellenőrzésre alkalmas számolási feladatok megoldása. Konkrét példák kapcsán annak megtapasztalása, hogy a műveleti sorrendtől való eltekintés különböző eredményekre vezet. Számkártyák, műveletkártyák, zárójelkártyák használata.	Életvitel: mérés

becslési igény, készség. Anyanyelvi kompetencia Fejlődjön a következtetési képesség, az értő-elemző olvasás, a szövegértés, önálló problémamegoldó képesség. <i>Hon- és népismeret</i>	Műveletek eredményeinek előzetes becslése, ellenőrzése, kerekítése. Egyszerű elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, lebontogatással, ellenőrzés behelyettesítéssel. Arányos következtetések, egyszerű szöveges feladatok	Egyszerű matematikai modellek megismerése és alkalmazása szöveges gyakorlati feladatokban. Magyarország térképéről méretarányos távolságok meghatározása. Szabványmértékek átváltása	pontossága, méretmegadás. Természetismeret: térképek méretaránya

Összefüggések, függvények, sorozatok (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Tudja felismerni a megadott számok helyét a számegyenesen. Legyen képes egy megadott pont koordinátáit leolvasni, illetve a koordináták segítségével ábrázolni a pontot a Descartes-féle koordináta-rendszerben. Az összefüggés-felismerő képesség fejlesztése. A helyes függvényszemlélet megalapozása. <i>Gazdasági nevelés</i>	Számegyenes, számintervallumok ábrázolása, ábráról való leolvasása. Helymeghatározás gyakorlati szituációkban, konkrét esetekben. A tájékozódást segítő viszonyok megismerése. A Descartes-féle derékszögű koordináta-rendszer. Egyszerű lineáris kapcsolatok táblázata – abban hiányzó elemek pótlása ismert vagy felismert szabály alapján -, grafikonja.	Helymeghatározás, adott tulajdonságú pontok keresése. Torpedójáték, sakktábla. Színház- mozijegy gyűjtése, értelmezése. <i>Hon- és népismeret; Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Hely megkeresése, meghatározása földgömbön, várostérképen pármunkában. Tájékozódás a derékszögű koordináta-rendszerben Táblázatok, grafikonok értelmezése, az ábra alapján mennyiségek közötti összefüggés megkeresése, lejegyzése. Táblázathoz grafikon, grafikonhoz táblázat készítése.	Testnevelés és sport Természetismeret: hosszúsági és szélességi körök

Legyen képes leolvasni és értelmezni újságok, statisztikai zsebkönyv, stb. egyszerű grafikonjainak értékeit.	Sorozat megadása a képzés szabályával illetve néhány elemével	Ismert szabály alapján elemek meghatározása, illetve ismert elemek esetén szabály(ok) megfogalmazása. Több megoldás keresése	

Geometria, mérés (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A térszemlélet fejlesztése. Rendszerezőképeség, halmazszemlélet fejlesztése. <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Szociális és állampolgári kompetencia Kommunikáció és együttműködési készség fejlesztése a páros ill. csoportmunkákban. Közös tulajdonságok felismerése. Célszerű eszközhasználat. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség	Testek építése, tulajdonságaik. Testek csoportosítása adott tulajdonságok alapján. Kocka, téglatest tulajdonságai, hálój Párhuzamosság, merőlegesség, konvexitás. Síkido Távolság szemléletes fogalma, adott tulajdonságú pontok keresése. Kör, gömb szemléletes fogalma, megjelenése a környezetünkben, előfordulásuk a művészetekben és a	Egyszerű testek és azokból újabb testek készítése csoportmunkában, a jellemzők felfedezése, megbeszélése. Megadott és/vagy választott tulajdonságok alapján mértani testek, különböző tárgyak, dolgok halmazokba történő elhelyezése pármunkában. Tulajdonságok (Pl. párhuzamos élek, merőleges élek, szimmetriák) megfigyelése a tanteremben lévő tárgyakon, alakzatokon, példák keresése a természetes és az épített környezetben. Különböző síkido Körző, vonalzők helyes használata, két vonalzőval párhuzamosok, merőlegesek rajzolása, körök, minták készítése. <i>Hon- és népismeret; Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Művészeti, népművészeti	Művészetek Természetismeret: földgömb

kompetencia	gyakorlati életben	alkotások jellemzőinek vizsgálata.	
Problémamegoldó képesség fejlesztése. Pontosság igényének fejlesztése.	Két ponttól egyenlő távolságra levő pontok. Szakaszfelező merőleges.	Hajtogatások a merőleges és párhuzamos szemléltetésére, adott alakzatoktól egyenlő távolságra lévő pontok keresésére. Egyszerű szerkesztési feladatok.	
Fogalomalkotás.	A szög fogalma, mérése, szögfajták	Szögek előállítása hajtogatással. Gombostűvel összetűzött szívószálakkal. A szögmérő helyes használata.	Természetismeret: tájoló használata; fény törése, visszaverődése
Számolási készség fejlesztése.	Téglalap (négyzet) kerülete, területe	Lefedések, parkettázások, csempézésekhez kapcsolódó cselekvéses feladatok pármunkában.	
Hatékony önálló tanulás kompetencia Kreatív gondolkodás fejlesztése. Mennyiségi következtetés, becslési készség fejlesztése	Téglatest (kocka) felszíne és térfogata választott egységekkel, szabványmértékegységekkel. Számítási feladatok	Mérések a gyakorlatban, terepen, osztályban, pármunkában, ennek kapcsán tapasztalatgyűjtés a kerület, terület, felszín és térfogat számításban Különböző mérőeszközök használata.	Művészetek. számolások a tanult műalkotások köréből
<i>Hon- és népismeret; Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra; A tanulás tanítása</i>	Szabványmértékegységek és átváltásuk: hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő, tömeg	Kiselőadások, ill. projektmunka: – Ősi magyar mértékegységek – Más nemzetek mértékegységei – Mértékegységek a bibliában	Hittan: pl. 1 stádium kb. 185 méter stb.

Valószínűség, statisztika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése. A figyelem tartósságának növelése. Digitális kompetencia Rendszerezés, elemzőképesség fejlődése. Tudatos és célirányos figyelem. Számolási készségfejlődése. <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Szociális és állampolgári kompetencia Kommunikáció és együttműködési készség fejlesztése a páros, ill. csoportmunkákban.	Valószínűségi játékok és kísérletek megfigyelése, elvégzése. Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Oszlopdiagram készítése. Egyszerű grafikonok értelmezése, elemzése. Átlagszámítás néhány adat esetén	A valószínűségi és statisztikai jellegű feladatok, problémák megoldása kockadobálással, pénzdobálással, nagyszámú kísérlet esetén csoport illetve pármunkában. Sajtóból, internetről, stb. levett egyszerű grafikonok vizsgálata, észrevételek megfogalmazása. Sokféle matematikai és gyakorlati feladat kapcsán tapasztalja meg a számtani közép ismeretének hasznosságát, és konkrét esetekben számolja ki az átlagot.	Informatika Természetismeret: időjárás-grafikonok Természetismeret: időjárási átlagok (csapadék, hőingás, stb.)

A továbbhaladás feltételei

A tanult számok helyes leírása, olvasása, számegyenesen való ábrázolása, két szám összehasonlítása

A tízes számrendszer biztos ismerete

Összeadás, kivonás, szorzás, kétjegyűvel való osztás a természetes számok körében. Egyjegyű nevezőjű pozitív törtek (legfeljebb ezredek tartalmazó tizedes törtek) összeadása és kivonása két tag esetén, az eredmény helyességének ellenőrzése.

Helyes műveleti sorrend ismerete a négy alpművelet esetén.

Ismeri és helyesen használja a $<$, $>$, $=$ relációjeleket.

Egyszerű egyenletek, szöveges feladatok megoldása következtetéssel.

Konkrét pontok ábrázolása, pontok koordinátáinak leolvasása.

Szakasz másolása, adott távolságok felmérése.

Felezőmerőleges ismerete.

Téglalap (négyzet) kerületének, területének, kocka felszínének és térfogatának kiszámítása konkrét esetekben.

Hosszúság és terület szabványmértékegységei és egyszerűbb átváltások konkrét gyakorlati feladatokban. A térfogat, űrtartalom, idő, tömeg mértékegységei, egyszerűbb átváltásai.

Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen események felismerése.

Két szám számtani közepének (átlagának) kiszámítása.

A háromszög és a speciális négyszögek ismerete.

Két vonalzóval párhuzamosok és merőlegesek rajzolása.

6. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Gondolkodási és megismerési módszerek	Folyamatos
2.	Számтан, algebra	56 óra
3.	Összefüggések, függvények, sorozatok	8 óra
4.	Geometria, mérés	21 óra
5.	Statisztika, valószínűség	6 óra
6.	Témazáró dolgozatok írása, javítása	8 óra
7.	Szaktanári döntésen alapuló felhasználás	12 óra

Gondolkodási és megismerési módszerek (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>A tanulás tanítása</i> Hatékony önálló tanulás kompetencia Az elsajátítás képességének fejlesztése. Kommunikációs készség, lényegkiemelés fejlesztése. <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Felkelteni az érdeklődést a matematika értékeinek, eredményeinek megismerésére. Digitális kompetencia A nyelv logikai elemeinek helyes használata. A problémamegoldó-képesség, a kritikai gondolkodás fejlesztése. Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlődése.	A matematika tanulási módszereinek továbbfejlesztése. Matematikatörténeti érdekességek. Könyvtárhasználat, informatikai eszközök igénybevétele. A tanultakhoz kapcsolódó igaz és hamis állítások. Összehasonlításhoz, viszonyításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl. egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; nem; és; vagy; minden; van olyan) Konkrét példák a biztos, a lehetséges és lehetetlen bemutatására.	Különböző tanulási technikák tudatos alkalmazása, lényeg kiemelése. Gyűjtőmunka, kiselőadások, készítése. Különböző módszerekkel gyűjtött információk értelmezése, rendezése, megadott szempontok szerinti kiválogatása. A nyelv logikai elemeinek helyes használata. Mindennapi gyakorlati problémák, feladatok, tapasztalatok alapján matematikai modell alkotása (rajzos szemléltetés, táblázatkészítés). A matematikából és a mindennapi életből vett feladatok kapcsán a feltételek vizsgálata,	Informatika, könyvtár Magyar nyelv és irodalom

<i>Énkép, önismeret</i> Tervezés, ellenőrzés igényének kialakítása, fejlesztése. Önértékelés. Halmazszemlélet, kombinatorikus gondolkodás fejlesztése Anyanyelvi kompetencia Értelmező olvasás fejlesztése. Szövegértő és szövegalkotó képesség fejlesztése.	Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése Konkrét dolgok adott szempont (ok) szerinti rendezése, rendszerezése. Néhány elem kiválasztása, elemek sorbarendezése különféle módszerekkel. Változatos tartalmú szövegek értelmezése, készítése	események valószínűsége, biztos, bizonytalan, lehetetlen voltának eldöntése. Feladatok, problémák megoldásainak megtervezése, az eredmények ellenőrzése. Megoldási folyamatok elemzése. Lehetőségek rendszerezett felsorolása az esetek leírásával, táblázatos formában való megjelenítésében, gráfok módszerének segítségével. Szöveges feladatoknál szövegértelmezés, egy-egy egyszerű matematikai modellhez szövegalkotás	Magyar nyelv és irodalom

Számтан, algebra (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A számfogalom továbbfejlesztése	A racionális számok A számok reciprokanak fogalma.	A racionális számkör és a számegegyenes pontjainak kapcsolata. Racionális számok helyének és racionális pontokhoz tartozó számoknak a megállapítása a számegegyenesen. Példák különböző előjelű és abszolút értékű számok reciprokanak meghatározására, ellenőrzésére.	

A műveletfogalom mélyítése, kiterjesztése. A számolási készség fejlesztése gyakorlati feladatokon keresztül. Egyszerű feladatok esetén a műveleti sorrend helyes alkalmazási módjának felismerése, alkalmazása a megoldásokban. Egyértelműség és következetesség figyelembevételének eredményessége, a szabálykövetés fejlődése. A becslési készség fejlesztése. A bizonyítási igény felkeltése.	Műveletek racionális számkörben: - szorzás, osztás törttel, tizedes törttel - alpműveletek negatív számokkal. Műveleti tulajdonságok, a helyes műveleti sorrend. Becslés a törtek körében is. Egyszerű oszthatósági szabályok (2-vel, 5-tel, 10-zel, 4-gyel, 25-tel, 100-zal). Két szám közös osztói, közös többszöröseik. Törtek egyszerűsítése, bővítése	Láncszámolás. Rajzos megjelenítés, szemléltetés, helyiérték-táblázat, számegyenes használata műveletfogalom kiterjesztése során, sok feladat közös illetve önálló megoldása. Olyan példák megismerése, amelyek mutatják a nem következetesen használt szabályok eredményekben mutatkozó különbségeit. Számkártyák, műveletkártyák, zárójelkártyák használata. Gyakorló számítási feladatok a matematika, más tudományok, valamint a mindennapi élet területéről. A különböző műveletek, feladatok eredményeinek előzetes megbecsülése, nagyságrendi viszonyok, ellenőrzés. Különböző tárgyak csoportosítása, maradékok megfigyelése. Racionális számok többféle megjelenítése, többféle leírása. Számok tulajdonságainak vizsgálata, „egy számnak	Életvitel és gyakorlati ismeretek: mérés, méretmegadás, méretek leolvasása, műszaki rajz

A következtetési képesség fejlesztése. <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése Anyanyelvi kompetencia Szövegértés, szövegalkotás, feltételek szétválogatása, megoldási eljárásokban való tájékozottság. Ellenőrzési igény fejlesztése.	Egyenes és fordított arányosság. A százalék fogalma, alap, százalékláb, százalékték. Egyszerű százalékszámítás arányos következtetéssel Elsőfokú egyismeretlenes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása. A megoldások ábrázolása számegyenesen. Szöveges feladatok megoldása.	több neve van” hasznosságának felismerése konkrét példák kapcsán. Egyenes és fordított arányosság keresése és felismerése gyakorlati jellegű feladatokban és a természettudományos tárgyakban. Egyszerű arányossági feladatok megoldása következtetéssel. Százalékos feliratokat tartalmazó élelmiszeres dobozok, csomagolások gyűjtése, értelmezése. Statisztikai zsebkönyv, újságcikkek, ábrák százalékos adatainak értelmezése, felhasználása egyszerű feladatokban. Fokozatos ismerkedés az egyenletek világával, az algebra előkészítése egyszerű feladatokon keresztül. Szöveges feladatok leírása a „matematika nyelvén”. Szöveg alkotása rövid műveletsorokhoz, nyitott mondatokhoz.	Természetismeret: térkép méretaránya Életvitel és gyakorlati ismeretek: feladatok a mindennapi életből Magyar nyelv és irodalom

Összefüggések, függvények, sorozatok (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A függvényszemlélet fejlesztése. Szabálykövetés, szabályfelismerés képességének fejlődése. Megfigyelőképesség, összefüggések felismerésének képessége, rendszerező-képesség fejlesztése. <i>Gazdasági nevelés</i> Eligazodás a mindennapi élet egyszerű grafikonjaiban.	Változó mennyiségek közötti kapcsolatok, ábrázolásuk derékszögű koordináta-rendszerben. Gyakorlati példák elsőfokú függvényekre. Példák konkrét sorozatokra	A matematikából, más tudományokból és a mindennapok gyakorlatából vett egyszerű példákban a kapcsolatok felismerése, megfogalmazása, lejegyzése, ábrázolása. Érdekes adatok statisztikai zsebkönyvből. Grafikonok keresése, gyűjtése újságokból, könyvekből, stb. A változó mennyiségek közötti kapcsolatok vizsgálata számítógéppel – a grafikonok változása.	Ember a természetben; Ember és társadalom

Geometria, mérés (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Sík és térszemlélet fejlődése. Vizuális képzelet fejlesztése	Alakzatok síkban, térben.	Különböző sík- és térbeli alakzatok előállítása kivágással, építéssel, illetve készletből való kiemeléssel, tulajdonságok vizsgálata.	Művészetek: természetismeret
Transzformációs szemlélet fejlesztése. Esztétikai-művészettudatosság és kifejezőképesség kompetencia <i>Hon és népismeret</i> <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szimmetria felismerése a természetben és a művészetben. Esztétikai érzék fejlesztése.	Példák egyszerű transzformációkra.	Szimmetrikus alakzatok keresése a síkban és a térben a mindennapi életből. Képek gyűjtése, bemutatása.	
Körző, vonalzó, szögmérő helyes és célszerű használata.	A tengelyes tükrözés.	Pont, egyenes, egyszerű és a tengelyhez különbözőképpen viszonyuló síkbeli alakzatok tengelyes tükröképének előállítása szerkesztéssel.	
	Tengelyesen szimmetrikus alakzatok	Tükröjték.	
Megfigyelőképesség, összehasonlítás	Háromszögek, négyszögek elemi tulajdonságai és speciális fajtái. A kör, körrel kapcsolatos fogalmak.	A felsorolt alakzatok gyakorlati előfordulásának megismerése, tulajdonságaik vizsgálata.	

Pontos munkavégzésre nevelés A gyakorlati példák a fogalmak mélyebb megértéséhez vezetnek. A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével. Számolási készség fejlesztése.	Szögmásolás, szögfelezés; Téglalapok szerkesztése. Adott egyenesre merőleges szerkesztése. Sokszögek kerülete. Testek építése. Téglatestek hálójája, felszíne, térfogata.	Szerkesztések, megoldási tervek készítése a táblán megjelenített tanári minta alapján, majd önállóan. A gyakorlatban, pl. az osztályteremben, otthon végzett mérések, számítások, mérési adatokkal a bővült számkörre vonatkozóan is. Konkrét tárgyakkal, alakzatokkal, különböző építmények, testek készítése, felszínük, térfogatuk becslése. Felszín és térfogat kiszámítása elsősorban téglatestek esetén.	Természetismeret: fényvisszaverődés, tájoló használata Rajz: makettek készítése Életvitel és gyakorlati ismeretek: környezetünk tárgyai

Valószínűség, statisztika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Gazdaági nevelés</i> Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlődése Rendszerszemlélet fejlesztése. Megfigyelőképesség, az összefüggés-felismerő képesség,	Valószínűségi játékok és kísérletek dobókockák, pénzérmék segítségével. Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Kördiagram. Adatok értelmezése, jellemzése,	Napi sajtóban, különböző kiadványokban, feladatgyűjteményekben található, valamint a tanulók által kitalált és megfogalmazott konkrét problémák, feladatok megoldása, valószínűségi kísérletek végrehajtása Közvetlen környezetünkől gyűjtött adatok rendszerezése, adott szempontok szerinti osztályozása.	 Természetismeret: időjárás-grafikonok

elemzőképesség fejlődése. Adatok felismerése és leolvasása egyszerű kördiagramról	ábrázolása (például a leggyakoribb adat, szélső adatok)		
Az átlag lényegének megértése. Számolási készség fejlesztése.	Átlagszámítás néhány adat esetén Az adatok ismeretében azok átlagának kiszámítása, két szám átlagának és az egyik számnak az ismeretében következtetés a másik számra.	Rajzos, kirakós feladatok, oszlopdiagrammal szemléltetett gyakorlati példák megoldása. Átlag és néhány adat (számok) ismeretében következtetés az egyetlen hiányzó adatra.	Természetismeret: időjárási átlagok (csapadék, hőingás; napi, havi, évi középhőmérséklet)

A továbbhaladás feltételei

Egyszerű matematikailag is értelmezhető hétköznapi szituációk megfogalmazása szóban és írásban.

Tört, tizedes tört, negatív szám fogalma.

Pozitív törtek szorzása és osztása pozitív egésszel

2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal való oszthatóság.

A mindennapi életben felmerülő egyszerű, konkrét arányossági feladatok megoldása következtetéssel.

Egyszerű elsőfokú egyismeretlenes egyenletek megoldása szabadon választható módszerrel.

Biztos tájékozódás a derékszögű koordináta-rendszerben

A pont, egyenes, szakasz fogalmának helyes használata.

Pont tengelyes tükrképének megszerkesztése.

Párhuzamos és merőleges egyenesek előállítás, szögmásolás, szakaszfelező merőleges szerkesztése.

Háromszögek, négyszögek területének kiszámítása.

Téglatest felszíne és térfogata konkrét esetekben.

A térfogat és űrtartalom mértékegységeinek átváltása

Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen események felismerése.

Néhány szám számtani közepének (átlagának) meghatározása

Értékelési szempontok

A tanulók tudását rendszeresen és sokoldalúan ellenőrizzük, és értékeljük az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon. Ennek formái lehetnek például:

– Óránkénti szóbeli frontális számonkérés.

Cél: - a folyamatos készülés biztosítása

- nyomon követhetjük az új fogalmak megértését, azok alkalmazásának szintjét
- gyakoroltatjuk a matematikai szaknyelv használatát

– Otthoni munka rendszeres ellenőrzése, javítása, azok nyilvános értékelése (feladatok, szerkesztések, testek építése, gyűjtőmunka, megfigyelés ...)

Cél: - az otthoni munka lelkiismeretes, pontos elvégzésére nevelés

– Füzetvezetés

Cél: - rendezett, logikus, áttekinthető feladatmegoldásra és füzetvezetésre szoktatás, megfelelő íráskép kialakítása

- geometriánál a pontosan és esztétikusan elkészített szerkesztések

– Szorgalmi feladatok megoldása

Cél: - a tananyaghoz kapcsolódó, de összetettebb feladatokkal a tehetségesebb gyerekek differenciált foglalkoztatása

– Kiselőadások, házi dolgozatok készítése

Cél: - a matematika helyének bemutatása a tudománytörténetben, művelődéstörténetben

- rászoktatni a gyerekeket a könyvtár, az internet használatára, a kutatómunkára, az önálló ismeretszerzésre, az önművelésre
- matematikatörténeti érdekességek, nagy matematikusok, érdekes matematikai problémák bemutatása

– Órai munka

Cél: - a tanóra végén az osztály teljesítményének tudatosítása a gyerekekben

- egy-egy tanuló munkájának kiemelése
- folyamatos tanórai figyelemre és munkára ösztönzés

– Feladatlapok (műveletek elvégzése, állítások igazságtartalmának eldöntése, nyílt végű mondatok helyes befejezése, hibakereséses feladatok elvégzése, egyszerű feleletválasztás, többszörös feleletválasztás ellenpéldák indoklásával, rajzos, szerkesztéses feladatok, logikai feladatok megoldása indoklással...)

Cél: - az elsajátított tananyag megfelelő ismeretének változatos számonkérése

– Tájékozódó felmérő dolgozat

Cél: - tájékozódni arról, hogy az adott fejezet anyagát milyen szinten sajátították el a gyerekek, az esetleges hiányosságok pótlása a témakör lezárása előtt

– Témazáró dolgozat (nagyobb témakörök végén, vagy több témakör együttes zárásakor)

Cél: - felmérni az adott témakör ismeretanyagának elsajátítási szintjét, annak alkalmazni tudását

Figyelni kell arra, hogy:

- a feladatok mennyisége annyi legyen, hogy megoldásuk beleférjen a tervezett időkeretbe. Csak az időhiány miatt ne legyen rosszabb az eredmény a vártnál
- a felmérést olyan feladatokból állítsuk össze, amelyek között megtalálható az adott téma alapvető ismereteire közvetlenül építő feladat és begyakorolt típusfeladat. Ezeket a feladatokat a szorgalmas, de a matematika iránt nem túlzottan érdeklődő tanulók sikeresen megoldják, így elkerülhető a fölösleges kudarcélmény.
- legyen a feladatok között olyan is, amelynek jó megoldása megfelelő nehézségű akadályok elé állítja a matematikából tehetségesebb tanulókat. (Ne feledjük el azonban, hogy az iskolai dolgozat nem versenydolgozat, nem külső mérést szolgál, így tehát semmiképp sem lehet benne olyan téma ismeretere építő feladat, amely témát nem tanítottunk meg lelkiismeretesen.)

A tanulók értékelése történhet szóban, pontozással (vagy egyéb jelekkel), illetve osztályozással a hagyományos 5 fokozatú skálán.

A tantárgyi eredmények értékelése során fontos, hogy a tanulók:

- motiváltak legyenek minél jobb eredmény elérésére;
- tisztában legyenek azzal, hogy a munkájukat milyen módon fogják értékelni, - ez a tanár részéről következetességet és céltudatosságot igényel;
- számítsanak arra, hogy munkájuk elvégzése után önértékelést is kell végezniük;
- hallgassák meg társaik értékelését az adott szempontok alapján;
- fogadják meg tanáraik észrevételeit, javaslatait, kritikáit akkor is, ha nem érdemjeggyel történik az értékelés.

Ügyelni kell arra, hogy a különböző értékelési formák megfelelő hangsúlyt kapjanak. A szülők és a tanulók is tisztában legyenek azzal, hogy például a témazáró dolgozatra, illetve a kiselőadásra kapott osztályzatok más-más súlyúak.

Legyünk következetesek tanítványaink értékelésében, de ne legyünk merevek. Hassa át az értékelő munkát a humánum, a józan belátás, szükség esetén a javítás lehetőségének biztosítása akár a teljes közösség, akár egy csoport, akár egyes tanulók vonatkozásában. Ez nem jelent túlzott engedékenységet, hanem a tanuló tiszteletét, a kölcsönös bizalom, a pozitív motiváció megerősítését

7. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Gondolkodási és megismerési módszerek	5+folyamatos
2.	Számtan, algebra	36 óra
3.	Összefüggések, függvények, sorozatok	12 óra
4.	Geometria, mérés	32 óra
5.	Statisztika, valószínűség	6 óra
6.	Témazáró dolgozatok írása, javítása	8 óra
7.	Szaktanári döntésen alapuló felhasználás	12 óra

Gondolkodási és megismerési módszerek (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs és kooperatív készségek fejlesztése. Digitális kompetencia Anyanyelvi kompetencia A nyelv logikai elemeinek egyre pontosabb használata A kommunikációs készség fejlesztése. A halmazelmélet fejlesztése. Anyanyelvi kompetencia Jártasság fejlesztése a szövegelemzés, szövegalkotás és a szöveg matematika nyelvére történő lefordításában.	<i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Matematikatörténeti érdekességek a tananyaghoz kapcsolva. Könyvtár és elektronikus eszközök (pl. Internet) felhasználása információk gyűjtésére, feldolgozására Az „és”, „vagy”, „ha”, „akkor”, „nem”, „van olyan”, „minden” kifejezések jelentése. Egyszerű („minden”, „van olyan” típusú) állítások átfogalmazása, igazolása, cáfolata konkrét példák kapcsán. Példák konkrét halmazokra: részhalmaz, kiegészítő halmaz, unió, metszet. Szöveges feladatok megoldása.	Projektmunka, kiselőadás, kutatómunka stb. keretében motiváló feladatok elvégzése, beszámolás szóban és írásban. Internet használata. A nyelv logikai elemeinek tudatos szerepeltetése a feladatok megoldása során, alkalmazása a válaszadásban. Viták kezdeményezése. Érvek és cáfolatok megfogalmazása. Számhalmazok, geometriai alakzatok, árucikkek, élőlények, szófajok stb. tulajdonságainak vizsgálata, adott/választott szempontú csoportosítása Venn-diagram segítségével. Sokszínű, a mindennapi életből vett problémák szöveges leírásának megértése, elemzése, ábrák, jelölések alkalmazása a problémák lejegyzésére. Sejtések megfogalmazása, megoldási terv készítése, a megoldások ellenőrzése. A megoldásoknál kapjon szerepet a következtetés, a logikus gondolkodás:	Ember és társadalom Informatika Magyar nyelv és irodalom Magyar nyelv és irodalom; természetismeret Életvitel és gyakorlati ismeretek: feladatok a mindennapi életből.

A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett felsorolásában.	Változatos kombinatorikai feladatok megoldása különféle módszerekkel. Sorbarendeázés, kiválasztás néhány elem esetén.	Különböző tárgyak, elemek, számok, betűk, lehetőségek sorbarendeázése, néhány elem kiválasztása. Különböző események kimeneteli lehetőségeinek számbavétele.	

Számтан, algebra (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Számolási készség fejlesztése. Természettudományos kompetencia A definícióalkotás igényének felkeltése. A bizonyítási igény fejlesztése. Következtetési képesség fejlesztése.	Műveletek a racionális számok körében A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre. A hatványozás azonosságai konkrét példákön. Normálalak. Arány, aránypár, arányos osztás.	Műveletek gyakorlása változatos feladatokon keresztül a racionális számkörben. Zsebszámológépek használata Helyiértékek megfigyelése különböző alapú (pl. 10-es, 2-es) számrendszerekben helyiérték-táblázatok, számkártyák alkalmazásával. A hatvány, hatványozás fogalmát elmélyítő feladatok megoldása, az azonosságok igazolása konkrét esetekben számításokkal, különböző nagyságú számok felírása normálalakban A mindennapi életből vett egyszerűbb és összetettebb problémák leírása a matematika nyelvén	Kémia: Avogadro-szám, atomok távolsága Fizika: számítások Földrajz: nagy távolságok, távolságok a világegyetemben, Föld tömege, bolygók távolsága stb. Életvitel és gyakorlati ismeretek: műszaki rajzok értelmezése Művészetek: arany metszés
Szövegértés, szövegalkotás fejlesztése. <i>Gazdasági nevelés</i>	Százalékszámítási és egyszerű kamatszámítási feladatok.	Különböző megoldási módok keresése (pl. következtetés, egyszerű algoritmusok alkalmazása.). Feladatok az árképzés, a gazdaságosság, a termékek anyagösszetétele köréből.	Kémia: tömegszázalékos feladatok Fizika: határfok

<i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A matematikatörténet iránti érdeklődés fölkeltése. Egyszerű szimbólumok megértése és a matematikában, valamint a többi tantárgyban szükséges egyszerű képletalakítások elvégzése.	Prímszám, prímtényező felbontás. Két szám legnagyobb közös osztója, legkisebb közös többszöröse. Egyszerű oszthatósági szabályok (3-mal, 9-cel, 8-cal, 125-tel, 6-tal). Egyszerű algebrai egész kifejezések, helyettesítési értékük.	A témához kapcsolódó matematikatörténeti érdekességek felkutatása könyvtárban interneten. A tanult ismeretek alkalmazása matematikai és gyakorlati feladatokban Mindennapi szituációk összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén, képletek értelmezése.	Fizika, kémia
Az egyenlő, nem egyenlő fogalmának elmélyítése. Pontos munkavégzésre nevelés. Számolási készség fejlesztése. Szövegértelmezés, problémamegoldás fejlesztése. Természettudományos kompetencia A lényeges és lényegtelen elkülönítésének, az összefüggések felismerésének fejlesztése. <i>Énkép, önismeret</i> Az ellenőrzési igény további fejlődése	Egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, mérlegelvvel. Szöveges feladatok megoldása.	A mérlegelvvel kapcsolatos tapasztalatgyűjtés kétkarú mérleg alkalmazásával. Változatos matematikai és gyakorlati feladatok megoldása. A mindennapi életből, a matematikából és más tudományokból vett szöveges feladatok megértése, elemzése, a feltételek esetleges változtatása. <i>Gazdasági nevelés</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Feladatok a környezetvédelem, egészségnevelés, a gazdasági élet köréből. Különböző megoldások keresése csoportmunkában is. Az eredmények ellenőrzése szövegbe történő behelyettesítéssel.	Fizika: mozgásos feladatok, egyszerű gépek, munka, teljesítmény, nyomás, Archimédész törvénye

Összefüggések, függvények, sorozatok (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kapcsolatok észrevétele, megfogalmazása szóban, írásban, grafikonok olvasása és készítése egyszerű esetekben <i>Környezettudatosságra nevelés</i>	Két halmaz közötti hozzárendelések megjelenítése konkrét esetekben. Egyértelmű hozzárendelések ábrázolása a derékszögű koordináta-rendszerben	Táblázatok, grafikonok készítése konkrét hozzárendelések esetén. Tájékozódás a síkon a derékszögű koordináta-rendszerben játékos feladatok és érdekes összefüggések, gyakorlati feladatok megoldása során.	Földrajz: éghajlati diagramok készítése, elemzése, összevetése.
Természettudományos kompetencia A függvényszemlélet fejlesztése.	Lineáris függvények. Példák nem lineáris függvényekre (pl.: $1/x$ függvény)	A mindennapok gyakorlatából (menetrend, statisztikai zsebkönyv) vett feladatok kapcsán összefüggések észrevétele, lineáris összefüggések felismerése, ábrázolása	Fizika: halmazállapot-változások; út-idő grafikonok készítése, elemzése, különböző mozgásgrafikonok készítése, elemzése.
Számolási készség fejlesztése a racionális számkörben. Természettudományos kompetencia A mindennapi élet, a tudományok és a matematika közötti kapcsolat fölfedeztetése.	Sorozatok vizsgálata (számtani sorozat)	Számokból, sík- és térbeli alakzatokból, mértékegységekből álló sorozatok készítése, vizsgálata, szabályok megfogalmazása. Annak tudatosítása, hogy néhány elemével adott sorozathoz több szabály is megfogalmazható. Feladatok a mindennapi életből (mozi illetve színházi ülőhelyek, kertészet, stb.)	Ember és társadalom

Geometria, mérés (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A gyakorlati mérések, mértékegységváltások helyes elvégzésének fejlesztése.	Mértékegységek átváltása racionális számkörben	Adott konkrét átváltások gyakorlati jellegű feladatokban az életből és különböző tantárgyakból. A mértékátváltások táblázatos rendszerezése, összefoglalása.	Fizika: alpmértékegységek pontos használata, átváltás
Igaz, hamis állítások megfogalmazásán keresztül a vitakészség fejlesztése.	Háromszögek magasságvonala, területe. Paralelogramma, trapéz, deltoid tulajdonságai, kerülete, területe. Kör kerülete, területe	A tanultakra vonatkozó állítások megfogalmazása, és igaz vagy hamis voltának eldöntése. Megoldási terv készítése kerület-, területszámítási feladatoknál	Fizika: körmozgások, csigák, csigasorok Művészetek: Pantheon, Colosseum
A transzformációs szemlélet továbbfejlesztése.	Szögpárok (egyállású szögek, váltószögek, kiegészítő szögek).	A tanult szögpárok megkeresése, megnevezése és bejelölése különböző ábrákon (pl. sokszögekben).	
Szerkesztőeszközök célszerű használata Természettudományos kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetencia A matematika kapcsolata a természettel és a művészeti alkotásokkal	Középpontos tükrözés. Középpontosan szimmetrikus alakzatok a síkban. Szabályos sokszögek.	Középpontosan szimmetrikus alakzatok keresése a természetben, művészeti alkotásokban, a közvetlen környezetben, képek gyűjtése. Középpontosan szimmetrikus alakzatok rajzolása, hajtogatása, kivágása és később szerkesztése. A tanult síkidomok, sokszögek csoportosítása a középpontos szimmetria szempontjából	Művészetek: szimmetria a művészetekben Biológia: szimmetria az élővilágban

Anyanyelvi kompetencia Tömör, de pontos szabatos kifejezőkészség fejlesztése. A szaknyelv minél pontosabb használata írásban is. Együttműködési készség fejlesztése. Kritika megfogalmazása és elfogadása. A bizonyítási igény további fejlesztése. Térszemlélet fejlődése. <i>A tanulás tanítása;</i> <i>Hon- és népismeret;</i> <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i>	Nevezetes szögek szerkesztése. Háromszög szerkesztése alapesetekben. Az egybevágóság szemléletes fogalma, a háromszög egybevágósági esetei. A háromszög belső és külső szögeinek összege. A négyszögek belső szögeinek összege. Három- és négyszög alapú egyenes hasábok, forgáshenger hálójá, tulajdonságai, felszíne, térfogata. Projektmunka: képző- és iparművészeti, építészeti alkotásokról anyag gyűjtése.	Szögfelezés és szögmásolás segítségével különböző nagyságú szögek szerkesztése. Háromszögek szerkesztése közvetlen vagy közvetett adatok alapján. A szerkesztés menetének leírása. Szerkesztési eljárások gyakorlása. Szerkesztések a szabadban spárga, méterrúd segítségével csoportmunkában. Egymás munkájának értékelése. A háromszögek és négyszögek hiányzó szögeinek kiszámolása különböző adatok birtokában, ábrák rajzok segítségével. A témához kapcsolódó számítási és szöveges feladatok megoldása. Elképzeltek és valóságos testek tulajdonságainak felismerése, megfogalmazása, különböző hálók készítése. Felszín és térfogat kiszámítása.	Művészetek: számolások a tanult műalkotások köréből. Életvitel és gyakorlati ismeretek: környezetünk tárgyai, makettek készítése

Valószínűség, statisztika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése	Valószínűségi kísérletek egyszerű konkrét példák esetében a teljes eseményrendszerben.	Zsebszámológépekkel és számítógéppel, pénzérmékkel és dobókockákkal végzett kísérletek tapasztalatainak összegyűjtése, rendszerezett, lejegyzése csoportmunkában. Grafikonok készítése az adatok alapján. Projektfeladatok.	Informatika
Legyen képes a tanuló egyszerű esetekben statisztikai adatokat gyűjteni, elemezni, értelmezni	Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma, tulajdonságai.	Adott szempontok alapján a jó (a szempontoknak megfelelő) események számának meghatározása, összehasonlítása az összes lehetséges esemény számával.	
<i>Gazdasági nevelés</i>	Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése.	A napi gyakorlati élethez kapcsolódó adatok (időjárás, bolti árak változó adatai, iskola tanulói létszámának alakulása az elmúlt években stb.) rendszerezett gyűjtése, értelmezése, ezek alapján értelmes grafikonok, oszlop és kördiagramok készítése. Tendenciák leolvasása, várható események megfogalmazása.	Informatika: diagramok készítése, internetről adatok

A továbbhaladás feltételei

Gondolatok (állítások, feltételezések, választások stb.) világos, érthető szóbeli, írásbeli közlése.

Egyszerű állítások igazságának eldöntése.

Sorbarendezés, kiválasztás legfeljebb 4 elem esetén.

Alapműveletek helyes elvégzése kis abszolút értékű egészek, törtek, tizedes törtek körében egyszerű esetekben.

10 pozitív egész kitevőjű hatványai, 10-nél nagyobb számok normálalakja

Egyenes és fordított arányosság felismerése és alkalmazása egyszerű konkrét feladatokban.

Egyszerű százalékszámítási feladatok.

Osztó, többszörös, két szám közös osztóinak, néhány közös többszörösének megkeresése

Egyszerű elsőfokú egy ismeretlenes egyenletek megoldása.

Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel is.

Lineáris függvények ábrázolása értéktáblázattal egyszerű esetekben.

Egyszerű sorozatok folytatása adott szabály szerint, néhány taggal megadott sorozat esetén szabály(ok) keresése

Szög (fok), hosszúság, terület, térfogat, tömeg, űrtartalom, idő mérése a szabványos mértékegységeinek ismerete.

Háromszögek területének kiszámítása.

Adott pont középpontos tükrképének megszerkesztése.

Szögfelező szerkesztése.

Háromszöggel kapcsolatos legegyszerűbb szerkesztések.

Háromszögek és konvex négyszögek belső szögeinek összege.

Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok valamint a forgáshenger felismerése, jellemzése.

Gyakoriság fogalma

Egyszerű grafikonok olvasása, készítése.

8. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Gondolkodási és megismerési módszerek	4+Folyamatos
2.	Számтан, algebra	33 óra
3.	Összefüggések, függvények, sorozatok	12 óra
4.	Geometria, mérés	22 óra
5.	Statisztika, valószínűség	8 óra
	Év végi összefoglaló ismétlés	12 óra
	Témazáró dolgozatok írása, javítása	8 óra
	Szaktanári döntésen alapuló felhasználás	12 óra

Gondolkodási és megismerési módszerek (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia Hatékony önálló tanulás kompetencia Az igényes szóbeli és írásbeli közlés fejlesztése. Értelmes kérdés- és vitakultúra kialakulása és fejlődése. Esztétikus megjelenítés írásban.	Gondolatok szóbeli és írásbeli kifejezése	Kiselőadások, házi dolgozatok, interjúk készítése (matematikatörténeti érdekességekről, a matematika hasznosságáról, tanárokról, diáktársakról, versenyzőkről stb.). Projektmunka, az eredmények dokumentálása.	Magyar nyelv és irodalom
Szociális és állampolgári kompetencia <i>A tanulás tanítása</i> <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Bizonyítási igény fejlesztése. Tolerancia, kritikai szemlélet, problémamegoldás fejlesztése. A kultúrált vitatkozás elsajátítása	A matematikai bizonyítás előkészítése: sejtések, kísérletezés, módszeres próbálkozás, cáfolás.	Egyszerű, a matematikából és a gyakorlati életből vett feladatok megoldása, állítások igazságának vagy hamis voltának igazolása különböző módszerekkel. Törekvés mások gondolatmenetének megértésére. Kérdések, érvek, ellenérvek megfogalmazása; példák, ellenpéldák keresése.	Informatika
Digitális kompetencia <i>Hon és népismeret</i>	Híres magyar matematikusok. élete és munkássága	Könyvtár és egyéb informatikai eszközök használatával kutatómunka, kiselőadások készítése megadott vagy választott matematikai korszakról, témáról stb.	
Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. Az ellenőrzés, önellenőrzés igényének fejlesztése. Igényes	Szöveges feladatok értelmezése, megoldási terv készítése, a feladat megoldása és szöveg alapján történő ellenőrzése.	A matematikából, a gyakorlati életből, internetről, különböző feladatgyűjteményekből választott problémák megértése után azok önálló megoldása.	

grafikus és verbális kommunikáció.		Egy-egy kijelölt vagy választott matematikai témához kérdések megfogalmazása, feladatok készítése. A tanult ismeretek közötti összefüggések keresése, megfogalmazása, majd azok értő alkalmazása egyszerűbb feladatok megoldásában.	
Rendszerszemlélet fejlesztése.	Elemek halmazokba rendezése, halmazok elemeinek felsorolása konkrét példák kapcsán. A tanult halmazműveletek alkalmazása konkrét feladatokban.		
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása változatos módszerekkel (fadiagram, útdiagram, táblázatok készítése).	A tanultakhoz kapcsolódó változatos feladatok megoldása, kiselőadások, kutatómunka, házi dolgozatok, projektfeladatok (pl. szerencsejátékok a médiában, esélyek a nyerésre).	

Számтан, algebra (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A számfogalom mélyülése.	Racionális szám fogalma (véges, végtelen tizedes törtek), példák nem racionális számra (végtelen, nem szakaszos tizedes törtek).	Különböző tizedes törtek tulajdonságainak vizsgálata. Periódusok keresése. A π matematikai érdekessége.	Fizika Kémia
	A négyzetgyök fogalma	Négyzetgyök kiszámítása zsebszámológéppel, táblázattal	
A rendszerezőképeség fejlesztése.	A természetes, egész és racionális számok halmazának kapcsolata.	Halmazábrák készítése.	
Műveletfogalom mélyítése. Számolási és a becslési készség fejlesztése.	Műveletek racionális számkörben. Eredmények becslése.	Számítások egyszerűsítése, például azonosságok felismerésével. Zsebszámológépek alkalmazása.	
A szimbólumok szerepének megértése, célszerű használata.	Algebrai egész kifejezések, egyszerű képletek átalakításai.	Betűszimbólumok szerepeltetése a problémák lejegyzésében. A szimbólumok célszerű átalakítása a megoldások egyszerűsítése érdekében.	
Egyszerű algebrai kifejezések átalakításának felismerése.	Szorzáttá alakítás kiemeléssel egyszerű esetekben. Algebrai egész kifejezések szorzása egyszerű esetekben. A helyettesítési érték kiszámítása.	Az algebrai kifejezések célszerű átalakítása a tanultak alapján, a gyors és pontos számítások elvégzése érdekében.	
Az ellenőrzés igényének	Elsőfokú illetve elsőfokúra	A matematikából és a mindennapokból vett	

fejlesztése. Algoritmikus gondolkodás fejlesztése. Igényes kommunikáció kialakulása. Az előadókészség fejlesztése. Természettudományos kompetencia: a tantárgyak közötti kapcsolatok felismertetése. <i>Gazdasági nevelés</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i>	visszavezethető egyenletek, elsőfokú egyenlőtlenségek megoldása. Alaphalmaz, megoldáshalmaz. Szöveges feladatok megoldása	feladatok megoldása. Szövegértelmezés, lefordítás a matematika nyelvére Változatos szöveges feladatok megoldása. A feladatok megoldásának ismertetése az osztály előtt. Gazdaságossági számítások, adó kiszámítása. Feladatok a környezetvédelem, az egészséges életmód köréből.	Fizika: mozgásos feladatok Kémia: keverékes feladatok Életvitel és gyakorlati ismeretek: munkavégzéssel kapcsolatos feladatok

Összefüggések, függvények, sorozatok (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A függvényszemlélet fejlesztése. Digitális kompetencia Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia Gazdasági nevelés	Függvények és ábrázolásuk a derékszögű koordináta-rendszerben. $x=x^2$; $x= x $	Változó mennyiségek közötti kapcsolatok keresése, a kapcsolat megfogalmazása szóban és írásban. Táblázatok, grafikonok készítése konkrét függvények esetén. Érdekes grafikonok.	Fizika: út-idő grafikonok (egyenletes, egyenletesen gyorsuló mozgások), sebesség-idő grafikonok; halmazállapot-változások. Kémia
	Konkrét, egyszerű feltételnek eleget tevő pontok a koordináta-rendszerben.	A különböző kapcsolatok közül a függvények kiválasztása, ábrázolásuk koordináta-rendszerben. Ponthalmazok a derékszögű koordináta-rendszerben, jellemzőjük leolvasása egyszerűbb esetekben.	Fizika: mozgásos feladatok megoldása Informatika
	Egyismeretlenes egyenletek grafikus megoldása	Grafikus megoldási módszerek alkalmazása különböző matematikai és gyakorlati feladatokban (lehetőség szerint számítógépen is).	
	Sorozatok és vizsgálatuk (mértani sorozat).	Különböző sorozatok jellemzőinek megkeresése, adott feltételek mellett sorozat elemeinek meghatározása.	
	Kamatos kamat számítása egyszerű konkrét adatokkal.	Feladatok a mindennapi életből valós adatok felhasználásával.	

Geometria, mérés (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A halmazszemlélet és a térszemlélet fejlesztése. Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra A tudományok, a művészetek és a matematika közötti kapcsolat felfedeztetése. Zsebszámológép célszerű használata a számítások egyszerűsítésére, gyorsítására A transzformációs szemlélet továbbfejlesztése. Természettudományos kompetencia A vektor alkalmazási lehetőségeinek felismerése. <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Erősödjön a tanulóknak a tudat, hogy a matematika az emberiség kultúrájának része.	A tanult testek áttekintése, ismerkedés a forgáskúppal, gúlával, gömbbel.	A tanult testek, illetve az azokból építhető egyszerűbb testek jellemzőinek meghatározása. Ismert építészeti alkotások felszínének, térfogatának kiszámítása. csoportmunkában. Hálók készítése, a felszín és térfogat meghatározási módszereinek megismerése. Zsebszámológép használata.	Fizika: Arkhimédészi hengerpár; Pascal-buzogány; Magdeburgi-féltékék Földrajz: a földgömb Művészetek: Gizai piramis-együttes;
	Eltolás a síkban. Vektor, mint irányított szakasz. Két vektor összege, különbsége.	Egyszerű alakzatok eltolt képének megszerkesztése. Adott vektorok összegének, különbségének megszerkesztése. A tanultak alkalmazása más tantárgyak feladatainak megoldása során.	Fizika: az erő ábrázolása, erők eredője, erők egyensúlya
	Középpontos nagyítás és kicsinyítés konkrét arányokkal.	Gyűjtőmunka. Hasonlóság a mindennapi életben. Olyan jelenségek (pl. fényképezés, vetítés, stb.) felfedezése, ahol éppen ennek a transzformációnak van szerepe.	Fizika: sötétkamra – fénytán Biológia: az emberi szem Művészetek: középpontos kicsinyítés, nagyítás használata.
	Szerkesztési feladatok Pitagorasz tétele.	Feladatok megoldása a nagyítás és kicsinyítés tulajdonságainak megismerése után. Arányok értelmezése (pl. térképen, tervrajzokon) Pitagorasz korának, életének és munkásságának	Ember és

Hatékony önálló tanulás kompetencia Digitális kompetencia A kommunikációs képesség, a kifejezőkészség, a számolási készség, a becslési készség és az ellenőrzési igény fejlesztése. Kezdeményezőkézség, együttműködési készség tolerancia fejlesztése a közös munkában	Egyszerű számításos feladatok a geometria különböző területeiről	felkutatása a könyvtárban, interneten, rövid házi dolgozat és/vagy kiselőadás készítése erről A tanult ismeretek alkalmazása a matematikához és más tudományterülethez, valamint a mindennapi gyakorlati élethez kapcsolódó feladatok megoldásában. Feladatmegoldás csoportmunkában, a megoldások ismertetése az osztály előtt.	társadalom: Pitagorasz és kora Életvitel és gyakorlati ismeretek

Valószínűség, statisztika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Együttműködési készség fejlődése. A valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma	Valószínűségi kísérletek csoportmunkában dobókockák, pénzérmék; dobótestek, Galton-deszka, stb. alkalmazásával. Különböző élethelyzetek eseményeit vizsgálva az adott feltételeknek eleget tevő összes lehetőség meghatározása és ezen belül az adott szempontok szerinti összes jó lehetőség kiválasztása	
Adatsokaságban való eligazodás képességének fejlesztése.	Adathalmazok elemzése (módusz, medián) és értelmezése, ábrázolásuk.	A napi sajtóból, Internetről vett grafikonok elemző olvasása, egymás grafikonjainak értelmezése.	Életvitel és gyakorlati ismeretek: feladatok a mindennapi életből

<i>Gazdasági nevelés</i>	Grafikonok készítése, elemzése	Adatok gyűjtése, azok értelmezése különböző témákhoz kapcsolódóan, ezekből grafikonok készítése.	– statisztikai zsebkönyv Informatika: diagramok készítése; adatok az internetről

A továbbhaladás feltételei

A gondolatok (állítások, feltételezések, választások stb.) kulturált, szabatos, pontos, érthető szóbeli és írásbeli megfogalmazása.

Szövegértelmezés egyszerű esetekben.

Egyszerű állítások igazságának eldöntése, tagadás.

A tanult halmazműveletek felismerése két egyszerű, konkrét halmaz esetén.

Sorbarendezés, kiválasztás legfeljebb 4-5 elem esetén, az összes eset felsorolása.

A zsebszámológép használat egyszerű gyakorlati számításokban.

Alapműveletek helyes sorrendű elvégzése egyszerű esetekben a racionális számkörben.

Egyszerű algebrai egész kifejezések helyettesítési értékének kiszámítása.

Elsőfokú egyenletek megoldása.

Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel.

$x=ax+b$ függvény és ábrázolása konkrét racionális együtthatók esetén.

Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok felszíne és térfogata.

Adott pont eltolása adott vektorral.

Kicsinyítés és nagyítás felismerése hétköznapi szituációkban.

Pitagorasz-tétel ismerete (bizonyítás nélkül).

Relatív gyakoriság

Leggyakoribb és középső adat meghatározása kisszámú konkrét adathalmazban.

Grafikonok készítése, olvasása egyszerű esetekben.

Értékelési szempontok

A tanulók tudását rendszeresen és sokoldalúan ellenőrizzük, és értékeljük az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon. Ennek formái lehetnek például:

– Óránkénti szóbeli frontális számonkérés.

Cél: - a folyamatos készülés biztosítása

- nyomon követhetjük az új fogalmak megértését, azok alkalmazásának szintjét
- gyakoroltatjuk a matematikai szaknyelv használatát

– Otthoni munka rendszeres ellenőrzése, javítása, azok nyilvános értékelése (feladatok, szerkesztések, testek építése, gyűjtőmunka, megfigyelés ...)

Cél: - az otthoni munka lelkiismeretes, pontos elvégzésére nevelés

– Füzetvezetés

Cél: - rendezett, logikus, áttekinthető feladatmegoldásra és füzetvezetésre szoktatás, megfelelő íráskép kialakítása

- geometriánál a pontosan és esztétikusan elkészített szerkesztések

– Szorgalmi feladatok megoldása

Cél: - a tananyaghoz kapcsolódó, de összetettebb feladatokkal a tehetségesebb gyerekek differenciált foglalkoztatása

– Kiselőadások, házi dolgozatok készítése

Cél: - a matematika helyének bemutatása a tudománytörténetben, művelődéstörténetben

- rászoktatni a gyerekeket a könyvtár, az internet használatára, a kutatómunkára, az önálló ismeretszerzésre, az önművelésre
- matematikatörténeti érdekességek, nagy matematikusok, érdekes matematikai problémák bemutatása

– Órai munka

Cél: - a tanóra végén az osztály teljesítményének tudatosítása a gyerekekben

- egy-egy tanuló munkájának kiemelése
- folyamatos tanórai figyelemre és munkára ösztönzés

– Csoportmunka (statisztikai adatgyűjtés, valószínűségi kísérletek elvégzése, egy-egy téma, összetettebb feladat vagy probléma megoldása, kutatási feladatok...)

Cél: - a közösen elvégzendő feladatból képességeinek megfelelően mindenki vegye ki a részét

- a jobbak segítsék a gyengébbeket

– Szereplés versenyeken, vetélkedőkön

Cél: - ösztönzés a tanórán kívüli megmérettetésre

- a külső, magasabb kívánalmaknak történő megfelelés elismerése

– Szóbeli felelet (órán megoldott mintára feladatok számonkérése, házi feladatok helyes megoldásának szakszerű kommunikálása, órai feladatok végrehajtása, szerkesztések végrehajtása...)

Cél: - az adott téma átgondolt, alapos rögzítése és annak szakszerű kommunikálása

- lényegkiemelés, érvelés
- a szaknyelv megfelelő használata
- a tanulók beszédkészségének fejlesztése. Tudja a gondolatait néhány mondatban önállóan összefüggően elmondani

– Feladatlapok (műveletek elvégzése, állítások igazságtartalmának eldöntése, nyílt végű mondatok helyes befejezése, hibakereséses feladatok elvégzése, egyszerű feleletválasztás, többszörös feleletválasztás ellenpéldák indoklásával, rajzos, szerkesztéses feladatok, logikai feladatok megoldása indoklással...)

Cél: - az elsajátított tananyag megfelelő ismeretének változatos számonkérése

– Tájékozódó felmérő dolgozat

Cél: - tájékozódni arról, hogy az adott fejezet anyagát milyen szinten sajátították el a gyerekek, az esetleges hiányosságok pótlása a témakör lezárása előtt

– Témazáró dolgozat (nagyobb témakörök végén, vagy több témakör együttes zárásakor)

Cél: - felmérni az adott témakör ismeretanyagának elsajátítási szintjét, annak alkalmazni tudását

Figyelni kell arra, hogy:

- a feladatok mennyisége annyi legyen, hogy megoldásuk beleférjen a tervezett időkeretbe. Csak az időhiány miatt ne legyen rosszabb az eredmény
- a felmérést olyan feladatokból állítsuk össze, amelyek között megtalálható az adott téma alapvető ismereteire közvetlenül építő feladat és begyakorolt típusfeladat. Ezeket a szorgalmas, de a matematika iránt nem túlzottan érdeklődő tanulók sikeresen megoldják, így elkerülhető a fölösleges kudarcélmény.
- legyen a feladatok között olyan is, amelynek jó megoldása megfelelő nehézségű akadályok elé állítja a matematikából tehetségesebb tanulókat. (Ne feledjük el azonban, hogy az iskolai dolgozat nem versenydolgozat, nem külső mérést szolgál, így tehát semmiképp sem lehet benne olyan téma ismeretere építő feladat, amely témát nem tanítottunk meg lelkiismeretesen.)

A tanulók értékelése történhet szóban, pontozással (vagy egyéb jelekkel), illetve osztályozással a hagyományos 5 fokozatú skálán.

A tantárgyi eredmények értékelése során fontos, hogy a tanulók:

- motiváltak legyenek minél jobb eredmény elérésére;
- tisztában legyenek azzal, hogy a munkájukat milyen módon fogják értékelni, - ez a tanár részéről következetességet és céltudatosságot igényel;
- számítsanak arra, hogy munkájuk elvégzése után önértékelést is kell végezniük;

- hallgassák meg társaik értékelését az adott szempontok alapján;
- fogadják meg tanáraik észrevételeit, javaslatait, kritikáit akkor is, ha nem érdemjeggyel történik az értékelés.

Ügyelnünk kell arra, hogy a különböző értékelési formák megfelelő hangsúlyt kapjanak. A szülők és a tanulók is tisztában legyenek azzal, hogy például a témazáró dolgozatra, illetve a kiselőadásra kapott osztályzatok más-más súlyúak.

Legyünk következetesek tanítványaink értékelésében, de ne legyünk merevek. Hassa át az értékelő munkát a humánus, a józan belátás, szükség esetén a javítás lehetőségének biztosítása akár a teljes közösség, akár egy csoport, akár egyes tanulók vonatkozásában. Ez nem jelent túlzott engedékenységet, hanem a tanuló tiszteletét, a kölcsönös bizalom, a pozitív motiváció megerősítését

4.1.3. Matematika 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)

Matematika

9-12. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

(kulcskompetenciák, kiemelt fejlesztési területek, stb.)

A matematikatanítás célja, feladata a tanulók önálló, rendszerezett, logikus gondolkodásának kialakítása, fejlesztése. Mindezt az a folyamat biztosítja, amelynek során fokozatosan kiépítjük a matematika belső struktúráját (fogalmak, axiómák, tételek, bizonyítások elsajátítása), és a tanultakat változatos területeken alkalmazzuk. A problémák felvetése tegye indokolttá a tanulók számára a pontos fogalomalkotást. Ezek a folyamatok váljanak a tanulók belső, felfedező tanulási tevékenységének részévé.

Mindez fejleszti a tanulók absztrakciós és szintetizáló képességét. A célszerű, új fogalmak alkotása, az összefüggések felfedezése és az ismeretek feladatokban való alkalmazása fejleszti a kombinatív készséget, a kreativitást, a problémahelyzetek önálló, megfelelő önbizalommal történ megközelítését, megoldását.

A matematikai nevelésnek sokoldalú eszközökkel kell fejleszteni a tanulók matematizáló, modellalkotó tevékenységét, kialakítani a megfogalmazott összefüggések, hipotézisek bizonyításának igényét, megmutatni a matematika hasznosságát, belső szépségét, az emberi kultúrában betöltött szerepét. Szükséges, hogy a matematika fejlessze a tanulók térbeli tájékozódását, esztétikai érzékét.

A matematika a maga hagyományos és modern eszközeivel adjon segítséget a természettudományok, az informatika, a technikai, a humán műveltségterületek, szakközépiskolákban a választott szakma ismeretanyagának tanulmányozásához, a mindennapi problémák értelmezéséhez, leírásához és kezeléséhez. A lehetőségekhez igazodva támogassa az elektronikus eszközök (zsebszámológép, számítógép, grafikus kalkulátor, Internet stb.) célszerű felhasználásának megismerését, alkalmazásukat.

Fontos, hogy a tanulók képessé váljanak a pontos, kitartó, fegyelmezett munkára, törekedjenek az önellenőrzésre, legyenek képesek várható eredmények becslésére. Törekedni kell a tanulók pozitív motiváltságának biztosítására önállóságuk fejlesztésére. Ebben a törekvésben fontos terület a matematika alkalmazásának, eszköz jellegének sokoldalú bemutatása, és a tanításban való érvényesítése.

A matematika oktatásunk fejlesztendő területei:

- a) a modellalkotás, matematizálás jelentőségének növekedése;
- b) a matematika alkalmazási terének növekedése
- c) egyensúly a matematika belső struktúrájának kiépítése és a tanultaknak a mindennapi életben, más tárgyakban való felhasználása, eszközként való alkalmazása között;
- d) a modern oktatási, tanulási technológiák beépítése a mindennapi iskolai oktatási, nevelési tevékenységbe.

A matematikai tudás korszerű értelmezésének egyik legfontosabb jellemzője, hogy az elsajátítás kritériumai között vezető helyet kap az alkalmazás, méghozzá az ún. realisztikus, azaz a mindennapi életben előforduló szituációkban való alkalmazás képessége. Ez azt jelenti, hogy a fejlesztés és az értékelés során nagyobb szerepet kell kapniuk a (matematikai és általános) készségeknek, képességeknek. Ennek érdekében a

készségek, képességek fejlesztését kiemelt célként kezelő tantervek és programok fejlesztése során a tartalmak között aszerint is szelektálni kell, hogy mely témakörök feldolgozása segíti jobban a megszerzett tudás alkalmazását és továbbfejlesztését, a készség- és képességfejlesztést.

A tanulás hatékonysága szempontjából igen fontos, hogy alakítsunk ki megfelelő tanulási környezetet, amelynek alapelvei közé tartozik: a tanulási környezet indítson aktív, konstruktív elsajátítási folyamatokat a tanulóknál. Egyensúlyt kell találni az egyéni tanulás, a felfedezés, illetve a szervezett oktatás, az irányítás között. A tanulási környezet erősítse meg a diákokban kialakuló önszabályozási stratégiákat, teremtsen olyan autentikus, életszerű helyzeteket, amelyek személyes jelentéssel bírnak a tanulók számára, és jellemzőek azokra a feladatokra és problémákra, amelyekre a diákoknak a későbbiekben alkalmazniuk kell a tudásukat és a készségeiket.

Mivel a gondolkodás heurisztikus elemei és a metakognitív stratégiák fontos kiegészítő szerepet játszanak a tanulásban és a feladatmegoldásban, ezért a tanulási környezetnek lehetőséget kell teremtenie arra, hogy ezeket az általános gondolkodási készségeiket a szaktárgyak keretei között, így például a matematikaórákon is fejlesszék a tanulók. Ösztönözni kell őket arra, hogy saját tanulási tevékenységüket felidézzék, és reflektáljanak rá, fejleszteni kell fogalmi és metakognitív felfogásukat azáltal, hogy osztálytársaikkal kis csoportokban megvitatják azokat, és reagálnak rájuk.

A matematika műveltségterületen a NAT a következő fejlesztési célokat, értékeket emeli ki.

1. Tájékozódás

- *Tájékozódás a térben*
- *Tájékozódás az időben*
- *Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyaiban*

2. Megismerés

- *Tapasztalatszerzés*
- *Képzelet*
- *Emlékezés*
- *Gondolkodás*
- *Ismeretek rendszerezése*
- *Ismerethordozók használata*

3. Ismeretek alkalmazása

4. Problémakezelés és problémamegoldás

5. Alkotás és kreativitás: alkotás öntevékenyen, saját tervek szerint; alkotások adott feltételeknek megfelelően; átstrukturálás

6. Akarati, érzelmi, önfejlesztő képességek és együttéléssel kapcsolatos értékek

- Kommunikáció
- Együttműködés
- Motiváltság
- Önismeret, önértékelés, reflektálás, önszabályozás

7. A matematika épülésének elvei

A fenti fejlesztési területeket a matematika tanítása során tudatosan kell terveznünk. Ennek a fejlesztésnek nem mennyiségi, hanem a tanulók tempójához igazodó minőségi fejlesztésnek kell lennie. Természetesen nem lehet valamennyi fejlesztési cél mindig egyaránt hangsúlyos. A tanár egy-egy tevékenység során a helyzetnek megfelelően választja meg azokat, amelyeket kiemelten kíván követni.

A matematikai kompetencia a matematikai tantárgyi ismeretek, a matematika-specifikus készségek és képességek, általános készségek és képességek, valamint motívumok és attitűdök együttese.

A matematikai kompetencia készség- és képességkomponensei:

- Készségek (számlálás, számolás, becslés);
- Gondolkodási képességek (rendszerezés, deduktív és induktív következtetés);
- Kommunikációs képességek (relációszőkincs, szövegértés, térlátás);
- Tudásszerző képességek (problémaérzékenység, megoldás, metakogníció);
- Tanulási képességek (figyelem, emlékezet).

A mennyiségi következtetés egyértelműen alapvető matematikai gondolkodási képesség, azaz egyike a matematika specifikus képességeknek. Ehhez kapcsolódó intelligenciakomponensek a számlálás, a számolás, a számolásos következtetés (például az arányosságok kezelése), ezek mind a matematikai kompetencia kulcselemei, alkalmazásuk az egyszerű szöveges feladatok megoldásában teljeseedik ki. Ezekben a feladatokban a nehézséget általában nem a számolás mennyisége, hanem a problémareprezentáció jelenti.

A matematikai kompetencia készség- és képességkomponensei az intelligencia faktoranalízise alapján:

Gondolkodási képességek	Kommunikációs képességek	Tudásszerző képességek	Tanulási képességek
	Nyelvi	Vizuális	
rendszerezés, kombinativitás, deduktív következtetés, induktív következtetés, mennyiségi következtetés, gondolkodási sebesség	nyelvi fejlettség, szövegértés, olvasási sebesség	térlátás, térbeli viszonyok, hosszúságbecslés, rész-egész észlelése, észlelési sebesség	reakcióidő, számolási képesség, műveletvégzési sebesség
		Problémamegoldó	Problémaérzékenység, eredetiség, kreativitás
			memóriaterjedelem, asszociatív memória, értelmes memória, tanulási sebesség

A nyelvi kommunikáció komponensei általában nem matematika specifikusak. Olyan készségek, képességek tartoznak ide, amelyek a tanulás során sokféle tantárgyban fejleszthetők. A matematikai kompetencia szempontjából is releváns komponensek például a nyelvi fejlettség, de különösen az írott szövegek értésének képessége, hiszen az utóbbi nyilvánvalóan fontos szerepet játszhat a szöveges feladatok kezelésében. A nyelvi fejlettség akkor is lényeges lehet, ha a matematikai feladat szimbolikus formában közölt, mivel a megfelelő nyelvi fejlettségi szint a szimbólumok azonosításához, megkülönböztetéséhez is szükséges.

A vizuális kommunikáció képességesoportjában a térlátás és a térbeli viszonyok, valamint a hosszúságbecslés az alapvető komponensek, ezeket együtt térszemléletnek is szokás nevezni. A térlátás már kisgyermekkoról mérhető, eleinte például hajtogatási feladatokkal, később rajzos feladatokkal tesztelhető, a térbeli viszonyok képessége pedig például elforgatott idomok azonosságának eldöntésével. A rész-egész észlelésének képessége szintén jól értékelhető, például objektumok felismerésével, amelyekből elhagytak részleteket, vagy olyan feladatokkal, amelyekben

egy ábra el van rejtve egy nagyobb ábra egy vagy több részén. Az észlelési sebességet mérő feladatokban egy adott alakzat felismerését kérik egy hasonló ábrákból álló sorozatban.

A tanulási képességek csoportjában a memória terjedelme, az asszociatív memória és az értelmes memória a meghatározó komponensek. Ezek a képességek a matematikatanulás szempontjából is fontosak. A memória terjedelme például akkor, ha fejben kell megoldani egy feladatot, az asszociatív memória pedig például a számok, képletek megjegyzésében játszhat szerepet, az értelmes memória a megjegyzendő dolgok összefüggéseinek megértésével segítheti a tanulást. A tanulási sebesség jelentősége minden területen nyilvánvaló, kapcsolódik a feladattartáshoz, kitartáshoz, tehát akarati tényezőkhez is.

A tudásszerző képességcsoport fontossága is kétségtelen, hiszen ezek a képességek adnak lehetőséget a matematikai kompetencia alkotó alkalmazására. A problémaérzékenység, az eredetiség és a kreativitás azonban nemcsak a matematika számára fontosak, értékük és szükségességük más tantárgyakban és a mindennapokban is nyilvánvaló.

Ebben a képességcsoportban szerepel a metakogníció, „a tudásról való tudás”, melynek leggyakoribb megjelenési formája a feladat- és problémamegoldó gondolatmenet előzetes vagy utólagos megfogalmazása. A metakognitív tudatosság megfelelő fejlettségi szinten segítheti a további fejlődést, túl korai erőltetése viszont haszontalan, sőt elidegenítő lehet.

A matematikai szemlélet fejlesztése: A középiskolai tanulmányok során kerüljön sor a korábban szemléletesen, tevékenységek segítségével kialakított fogalmak megerősítésére, bizonyos fogalmak definiálására, általánosítására. A különböző témakörökben megismert összefüggések feladatokban, gyakorlati problémákban való alkalmazása, más témakörökben való felhasználhatóságának felismerése, alkalmazásképes tudása fejleszti a tanulók matematizáló tevékenységét.

Az időszak végére szükség van a valós számkör biztos ismeretére, e számkörben megismert műveletek gyakorlati és elvontabb feladatokban való alkalmazására is. A tananyag különböző fejezeteiben a számításoknál fontos a zsebszámológép, a számítógép biztos használata, a számítógép alkalmazása. Műveleteket az algebrai kifejezések és a vektorok körében is értelmezünk és használunk.

Elengedhetetlen az elemi függvények ábrázolása koordináta-rendszerben és a legfontosabb függvénytulajdonságok meghatározása nemcsak a matematika, hanem a természettudományos tárgyak megértése miatt, különböző gyakorlati helyzetek leírásának érdekében is.

Szükséges, hogy a geometriai ismeretek bővülése, a megismert geometriai transzformációk rendszerezettebb tárgyalása fejlessze a dinamikus geometriai szemléletet. A trigonometriai számítások a gyakorlat szempontjából fontosak (távolságok, szögek meghatározása számítás útján). A sík- és térgeometriai fogalmak és tételek mind a térszemlélet, mind az analógiás gondolkodás fejlesztése szempontjából lényegesek. A terület-, felszín-, térfogatszámítás más tantárgyakban is elengedhetetlen. A koordináta-geometria elemeinek tanításával a matematika különböző területeinek összefüggéseit s így a matematika komplexitását mutatjuk meg. A következtetési, a bizonyítási készség fejlesztése szerepeljen hangsúlyosan ennél a korosztálynál. A „ha ..., akkor ...” az „akkor és csak akkor” helyes használata az élet számos területén (nem csak a matematikában) fontos.

Gyakorlottság a matematikai problémák megoldásában, jártasság a logikus gondolkodásban: A problémaérzékenységre, a problémamegoldásra nevelés fontos feladatunk. Ehhez elengedhetetlen egyszerű matematikai szövegek értelmezése, elemzése, s az hogy a

tanulók minél többször önállóan oldjanak meg feladatokat. Aktívan vegyenek részt a tanítási, tanulási folyamatban. A diszkussziós képesség fejlesztése, a többféle megoldás keresése, megtalálása és megbeszélése a logikus gondolkodást is fejleszti.

Hasznos az élet és a különböző tudományok megértéséhez (a társadalomtudományokéhoz is) a gyakorlatban fontos témák megismerése, pl. a geometriai számítások, a leíró statisztika és valószínűség-számítás elemeinek alkalmazása. Ez megmutatja a tanulók számára a matematika használhatóságát. El kell érünk, hogy az érettségi előtt állók e területen bizonyos gyakorlottságra tegyenek szert.

Az elsajátított megismerési módszerek és gondolkodási műveletek alkalmazása: A 9–12. évfolyam matematikatanításában az induktív módszer mellett kapjanak nagyobb szerepet a deduktív következtetések is. A tanítandó anyagban sejtéseket fogalmazunk (fogalmaztatunk) meg, melyek néhány lépésben bizonyíthatók vagy megcáfolhatók. Tanításunkban fontos, hogy keltsük fel tanítványainkban a bizonyítás iránti igényt, ismerkedjenek meg a különböző bizonyítási módszereket. A matematikatanításban alapvetően fontos, hogy fejlesszük a diákok absztrakciós képességét.

Az érettségi előtti rendszerező összefoglaláskor a matematika komplexitását mutatja meg az elemi halmazelméleti és logikai ismeretek alkalmazása különböző témakörökben, valamint egyszerű modellek (pl. gráfok) szerepeltetése. A logikus gondolkodás a problémamegoldásban, az algoritmikus eljárások során és az alkalmazásokban egyaránt lényeges. A matematika különböző területein néhány lépéses algoritmus készítése az informatika tanulmányozásához is fontos.

Természetesen ezen időszakban is elengedhetetlen, hogy alkalmazzunk a szemléltető ábrákat nemcsak a geometriában (trigonometriában), hanem a kombinatorikában és a statisztikában is. Az adatsokaságok különböző jellemzési lehetőségeinek megismertetésével fejlesszük ezen a téren is az alkalmazásképes tudást.

Helyes tanulási szokások fejlesztése: A gyakorlati számítások során alkalmazott újabb ismeretek egyre fontosabbá teszik az elektronikus eszközök célszerű használatát. A közelítő értékekkel való számoláshoz különösen elengedhetetlen a becslés, a kerekítés, az ellenőrzés különböző módjainak alkalmazása, az eredmény realitásának eldöntése. A tanulóktól kívánjuk meg a szaknyelv pontos használatát, a jelölésrendszer helyes alkalmazását. A matematikai szöveg értő olvasása, tankönyvek, lexikonok használata, szövegekből a lényeg kiemelése, a helyes jegyzeteléshez szoktatás a felsőfokú tanulmányokat is segíti. A helyes érvelésre szoktatással a matematikatanítás segítse elő a kommunikációs készség fejlesztését. Érjük el, hogy a tanulók meg tudják különböztetni a definíciót, a sejtést és a tételt. Matematikatudásról akkor beszélhetünk, ha a definíciókat, tételeket alkalmazni is tudja a tanuló.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a matematika a kultúrtörténet része. Legyen komoly motiváció tanításunkban a matematikatörténet egy-egy mozzanatának megismertetése, a máig meg nem oldott, egyszerűnek tűnő matematikai sejtések megfogalmazása, nagy matematikusok élete, munkássága. Ehhez segítséget ad a könyvtár és az internet használata.

9. évfolyam

Óraszám: 108 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Leszámolási feladatok, statisztika	10 óra
2.	Algebra és számelmélet	24 óra
3.	Ponthalmazok, háromszögek, sokszögek	17 óra
4.	Halmazok és függvények	15 óra
5.	Egyenletek, egyenlőtlenségek	17 óra
6.	Geometriai transzformációk	20 óra
7.	Év végi ismételés	5 óra

Leszámolási feladatok, statisztika (1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés) Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése összetett, több irányba is nyitott végű probléma megoldása során. Induktív, deduktív következtetés. Következtetés a speciális, konkrét megfigyelésektől az általános esetre. A véletlen és a bizonytalanság érzékletetése. Megfigyelés és mérés. Rendszerezés. A metakogníció fejlesztése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.	Kombinatorikai feladatok megoldása, sorbarendezés, kiválasztás, ismétlődő elemek esetén is. Állítások és tagadásuk megfogalmazása, azok igaz, hamis voltának eldöntése, az „és” ill. a „vagy” műveletek alkalmazása. Egyszerű következtetések, állítások és megfordításuk megfogalmazása. A definíció és a tétel különbözősége. Statisztikai adatok fajtái, grafikonok, diagramok: oszlop, kör, sáv és vonaldiagram. Statisztikai adatok jellemzői: átlag, medián, módusz.	Kevés számú elem esetén az összes sorrend megszámlálása, egyéni illetve csoportos kísérletek elvégzése során, ismétlődő elemek esetén is. Kiválasztási problémák konkrét bemutatása, megfigyelése. Játék számkártyákkal, dobókockával, bármilyen általunk feliratozott kártyával. Pontos szövegértés, szövegelemzés, a szöveges feladatokban megfogalmazott hétköznapi problémák átemelése a matematika logikai rendszerébe. Módszer keresése az összes eset áttekintéséhez, és a sorrend lehetséges eseteinek kiszámolásához. Kördiagram, oszlopdiagram adatainak értelmezése. Számsokaság számtani közepének, a középső érték (medián) és a leggyakoribb érték (módusz) kiszámítása. Adatgyűjtés tényleges fizikai tevékenységgel, internetről, újságokból és egyéb, pl. felmérések készítése. Adatok feldolgozása, számológép és számítógép szerepe. Játékok és megfigyelések, adatgyűjtés. Vita különböző esélylatolgatásról, csoportos munka fontossága.	A földrajz, a biológia a kémia tudományban. Számítástechnika. Formák, motívumok periodicitása a képzőművészetben és a zenében. Az összes lehetőség megkeresése egy valóságos probléma megoldásakor (Pl. egy elektromos hálózat, vagy vízvezeték hálózat javítása során).

Algebra és számelmélet (2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony önálló tanulás. A számfogalom elmélyítése, egy szám többféle felírása, hatványozás, nagyságrendi viszonyok, a valós számok „megszámlálhatatlansága”. A folytonosság érzékeltetése. Mennyiségi következtetés Ismerkedés az irracionális számok tulajdonságaival. Becslés, mérés, valószínűségi szemlélet arányossági következtetési szemlélet fejlesztése a valós számkörben. Az arányossági feladatok eredményének becslése. A becsült eredmények valószínű, valószínűtlen voltának eldöntése (szemléletfejlesztés). A mennyiségfogalom kifejtése. Szöveges feladatok, metakogníció A szövegértés tudatos fejlesztése, hétköznapi szöveg „lefordítása” a matematika nyelvére, a valóságbeli problémák matematikai értelmezése.	A négy alapművelet egyszerű algebrai kifejezésekkel. A hatványozás értelmezése, pozitív egész, a 0 és negatív egész kitevőre, a hatványozás azonosságai; számok abszolút értéke, normál alakja. A számok normálalakja; betűs kifejezések, polinomok. Nevezetes azonosságok: kommutativitás, asszociativitás, disztributivitás; $(a \pm b)^2$, $a^2 - b^2$ szorzat alakja. Relatív prímek, oszthatósági feladatok, példa számrendszerekre. Számok felépítése prímszámokból, számok osztóinak és többszörőseinek kapcsolata. Műveletek algebrai törtekkel, összetett algebrai kifejezések azonos átalakítása. Arányosságok, következtetések, százalékszámítás.	A korábbi matematikai ismeretek beépítése, a lehetséges alkalmazások megkeresése, a tanult új ismeret beillesztése, a rendszerező szemlélet alakítása. A szükséges adatok kikeresése, a fölösleges adatok mellőzése, a lényegkiemelő képesség fejlesztése. Azonosságok, igaz, hamis egyenlőségek, konkrét számoktól az általános eset megfogalmazásáig (induktív gondolkodásmód fejlesztése). Azonosságok alkalmazása konkrét esetekben (deduktív gondolkodás fejlesztése). Számolási feladatok írásban, fejben, önállóan, programozott lépések szerint. Oszthatósági szabályok, osztók, többszörösök. Egyszerű szöveges összefüggések leírása matematikai jelekkel, hallás és olvasás alapján. Elemi számelméleti összefüggések, prímszámok, összetett számok.	Normálalak használata: kémia, fizika, földrajz, csillagászat, statisztikai mutatók. Arányosságok a valóságban, a természetben, a művészetekben. Matematikatörténet, (pl.: a negatív számok, az irracionális számok kialakulása), arányosságok vizsgálata más tudományokban; az „isten arány”, az aranymetszési arány a művészetekben. Mennyiségek mérése, azonos mértérendszer használata, összetett mennyiségek ismerete.

Az induktív gondolkodásmód fejlesztése, a deduktív gondolkodásmód fejlesztése, a rendszerező szemlélet alakítása. Digitális kompetencia.			

Ponthalmazok, háromszögek, sokszögek (3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony önálló tanulás. Számolás, számlálás, számítás; a becslés, a mérés képességeinek fejlesztése, A mennyiségek folytonossága, fogalmának továbbfejlesztése. Szövegértelmezés továbbfejlesztése a lényegkiemelő képesség fejlesztése. A valóság tárgyainak geometriai modellezéséhez szükséges képességek, a térlátás fejlesztése. Síkbeli és térbeli analógiák felfedezése. A valóság tárgyainak jellemzése a geometriai fogalmak segítségével, absztrakciós képesség fejlesztése. Összefüggések, képletek felfedezése gyakorlati tapasztalatból kiindulva	Pontok, egyenesek, síkok és ezek kölcsönös helyzete. Térelemek távolsága. Háromszögek nevezetes vonalai, alapfogalmak, kerület, terület. Háromszögek nevezetes körei, definíciók, tételek. A háromszögekről: belső és külső szögek összege, háromszög-egyenlőtlenség, összefüggés a háromszög szögei és oldalai között. Pitagorasz-tétel, a Thalész-tétel. Négyszögek, sokszögek belső és külső szögei. Négyszögek osztályozása, speciális négyszögek: trapézok, paralelogrammák, deltoidok, húr- és érintőnégyszögek (bizonyítás nélkül), kerület- és területszámítás, szerkesztési feladatok. Kör és a szabályos sokszögek. Kör és részei, kerületük, területük, a szög ívmértéke.	A síkon és a gömbön felrajzolt alakzatok tulajdonságainak megfigyelése: hasonlóságok, különbségek. Tárgyak, testek, síkidomok csoportosítása megadott, vagy egyéni szempontok szerint. Térformák, poliéderek, szimmetriák a síkban és a térben. Térelemek és viszonyaik testek, elnevezések. Testek geometriai tulajdonságai, élváz, háló felszín, térfogat (tapasztalati szinten). Sejtések megfogalmazása, új összefüggések felfedezése, bizonyítási igény kialakítása. A sík- és térbeli alakzatok építése, következtetések megfogalmazása mennyiségi jellemzőik között. Háromszögek jellemzése, alapfogalmak alkalmazása, kerület, terület. Háromszögek nevezetes vonalai, körei, definíciók, tételek felhasználása feladatokban, valamint a Pitagorasz-tétel, a Thalész-tétel alkalmazása. Valóságos tárgyak, modellek elkészítéséhez felhasználható anyagok mennyiségének közelítő meghatározása, az ehhez szükséges képességek	Térformák, poliéderek, szimmetriák a síkban és a térben: vetítés számítógéppel, interaktív programok az internetről. Geometriai motívumok a képzőművészetben. Arányok a zenében, a természetben.

(induktív gondolkodás), azok általánosítása és alkalmazása más esetekben (dedukció). Síkidomok területének, területének, térbeli alakzatok felületének, térfogatának becslése. Modellalkotás fejlesztése. Digitális kompetencia.		fejlesztése.	

Halmazok és függvények (4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés) Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. Rendszerezés, kombinatív gondolkodás fejlesztése tárgyak, elemek, fogalmak adott szempont szerinti csoportosításával, rendezésével. A kombinatív gondolkodás fejlesztése összetett, több irányba is nyitott végű probléma megoldása során. A függvénysszemlélet fejlesztése: a	A halmaz fogalma, ábrázolása: Venn-diagram, megadása, halmazok egyenlősége, a halmaz elemei, a halmaz elemeinek száma, logikai szita, üres halmaz, részhalmaz, komplementer halmaz. Műveletek halmazokkal: metszet, unió, különbség. Számhalmazok. A függvény fogalmának előkészítése, bevezetése. A lineáris függvény jellemzése, milyen folyamatok leírására szolgálhat. Függvénytulajdonságok: meredekség, növekedés, fogyás, zérushely, tengelymetszet. Az abszolútérték-függvény, új tulajdonság: szélsőérték. A másodfokú függvény. Egyszerű függvénytranszformációk.	Konkrét dolgok csoportosítása adott, vagy a tanulók által javasolt szempontok szerint. Szituációs játék, barkochba játék egy-egy halmaz, vagy egy-egy elem kitalálására. Konkrét számokkal és összefüggésekkel megadott függvényekről, átlépés az általános képletekkel megadottakra, illetve az általánosítás után azok konkrét alkalmazása. Játék: tájékozódás térben időben (csoportos). Többféle grafikon együttes megfigyelése, a képi megjelenés és a valós folyamat kapcsolata. Képlettel megadott függvény ábrázolása értéktáblázat segítségével, majd pedig e nélkül. Adott tulajdonságú pontok keresése. Grafikonok készítése milliméterpapíron, írásvetítő használatával, elmozgatható föliákkal (tanári irányítással). Tájékozódás a koordináta-rendszerben, pontok, tartományok keresése. A	Halmazok, adatsokaságok, statisztika. Halmazszemlélet a földrajz, a biológia a kémia tudományban. Formák, motívumok periodicitása, grafikonok alkalmazása a képzőművészetben és a zenében. Számítástechnika. Egyenletek, egyenlőtlenségek,

hozzárendelések szabályként való értelmezése. A megfelelő modell megkeresése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.		valóság változó jelenségeinek megfigyelése, az adatok lejegyzése, azok ábrázolása. Arányosságok megállapítása. Tanult összefüggések, képletek alkalmazása, az összetartozó értékek ábrázolása.	egyenletrendszer grafikus megoldása. Táblázatok, grafikonok olvasása (statisztika). Alkalmazás fizikai, kémiai törvényszerűségek leírására. területekhez

Egyenletek, egyenlőtlenségek (5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés) Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés, becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. Algoritmikus gondolkodás és a gyakorlati problémák modellezése, értő szövegolvasás. A szövegértés tudatos fejlesztése, hétköznapi szöveg „lefordítása” a matematika nyelvére, a valóságbeli problémák matematikai	Az egyenlet, azonosság fogalma. Egyenletek grafikus megoldása. Egyenletek értelmezési tartományának vizsgálata. Elsőfokú egyenletek, illetve szöveges feladatok megoldása. Abszolútértékes egyenletek. Elsőfokú egyenlőtlenségek. Elsőfokú kétismeretlenes egyenletrendszerek. Egyenletrendszerre vezető szöveges feladatok	Szöveges feladatok értelmezését szolgáló nyelvi játékok. Szöveges feladatok megoldása előtt a várható eredmények közös becslése, a megoldott egyenletek eredményének ellenőrzése, értelmezése, szöveges válasz a felvetett szöveges problémára. Algebrai és grafikus módszerek együttes alkalmazása. A diszkussziós igény növelése algebrai feladatok esetében. A megoldás keresése többféle úton, tanulói felfedezések, önálló eljárások keresése.	Egyes változók kifejezése fizikai, kémiai képletekben. Arányosságok és egyenletek a valóságban, a természetben, a művészetekben. Egyenletek, egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek megoldása az informatika segítségével.

értelmezése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.			

Geometriai transzformációk (6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony önálló tanulás. Szövegértelmezés továbbfejlesztése a lényegkiemelő képesség fejlesztése. A valóság tárgyainak geometriai modellezéséhez szükséges képességek, a térlátás fejlesztése. Rendszerezés, kombinatív gondolkodás: síkbeli és térbeli analógiák felfedezése. Az absztrakciós képesség fejlesztése. A síkbeli tájékozódás, tervezés, a konstrukciós, analízis képesség és a diszkussziós igény fejlesztése, a sokoldalú szemléltetés, szerkesztőprogramok megismerése. A transzformációs szemlélet növelése. Digitális kompetencia.	A geometriai transzformáció fogalma, példák geometriai transzformációkra. A tengelyes és középpontos tükrözés, az eltolás áttekintése, rendszerezése, pont körüli elforgatás és tulajdonságai. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok. Középpontosan szimmetrikus alakzatok. A forgásszög fogalma, ívmérték, a kör középponti szöge, körív hossza, köríkk kerülete, területe. A forgásszimmetria. Háromszögek egybevágóságának alapesetei. Egyszerű szerkesztési feladatok. Vektorok jellemzése, alkalmazása.	Pontos szövegértés, szövegelemzés, a szöveges feladatokban megfogalmazott hétköznapi problémák átemelése a geometria logikai rendszerébe. A transzformációk, mint függvények értelmezése, a geometria különböző területei közötti kapcsolatok keresése. Transzformációk gyakorlása; szimmetriák, eltolás, elforgatás (tapasztalatgyűjtés, manipuláció).	Képzőművészet, zene, építészet, informatika, természeti környezet, kertészet, szabás-varrás. Szimmetriák síkon, térben: a valóságban, a természetben.

A továbbhaladás feltételei:

Halmazok megadása különböző módokon. A következő fogalmak ismerete és alkalmazása: halmazok egyenlősége, részhalmaz, üres halmaz, véges és végtelen halmaz, komplementer halmaz. Az alapvető halmazműveletek (egyesítés, metszet, különbség) ismerete és alkalmazása. Egyszerű, szemléletesen megoldható számolási feladatok a logikai szita formulára. Egyszerű ponthalmazok ábrázolása a koordináta-rendszerben. Egyszerű összeszámlálási feladatok megoldása.

Tájékozottság a racionális számkörben: alpműveletek biztonságos elvégzése, műveleti azonosságok alkalmazása. Példa irracionális számra, az irracionális szám fogalmának ismerete. A valós számkör felépítésének ismerete. Számok ábrázolása a számegyenesen. Az abszolútérték fogalmának ismerete, alkalmazása.

Az oszthatósági alapfogalmak (osztó, többszörös, prímszám, összetett szám, relatív prímekek) ismerete és alkalmazása. Természetes számok prímtényezőkre bontása, adott számok legnagyobb közös osztójának és legkisebb közös többszörösének meghatározása. Speciális (2-vel, 3-mal, 4-gyel, 5-tel, 9-cel való oszthatóság) oszthatósági szabályok ismerete, alkalmazása. Példa nem 10-es alapú számrendszerre; átírás 2-es alapú számrendszerbe és viszont.

A hatványozás értelmezése egész kitevőre (definíciók ismerete, alkalmazása). A hatványozás azonosságainak ismerete, alkalmazása. Számok normál alakjának ismerete, alkalmazása konkrét feladatokban. Polinom fogalma, fokszáma, rendezett alakja. Nevezetes azonosságok ismerete, alkalmazása. Egyszerű műveletek (összevonás, szorzás, osztás, szorzattá alakítás) algebrai egész kifejezésekkel. A négy alpművelet egyszerű algebrai törtekkel.

Egyenletekkel, egyenlőtlenségekkel kapcsolatos alapvető fogalmak ismerete. Lineáris egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása különböző módszerekkel. Gyakorlati, szóveges problémák megoldása egyenlettel. Elsőfokú kétismeretlenes egyenletrendszerek megoldása különböző módszerekkel, alkalmazásuk szóveges problémák megoldására. Százalékszámítás alkalmazása a gyakorlatban. Egyszerű abszolútértékes egyenletek megoldása.

A függvény fogalmának, és a függvényekkel kapcsolatos fogalmaknak (értelmezési tartomány, értékkészlet, képhalmaz) az ismerete. Az alapfüggvények tulajdonságainak ismerete, leolvasása grafikonról, alkalmazása. Képlettel megadott egyszerű függvények ábrázolása értéktáblázattal és transzformációval (egyszerű, egylépéses érték transzformációk, illetve változó transzformációk). A függvény mint modell alkalmazása egyszerű problémákban.

Geometriai alapfogalmak ismerete, térelemek kölcsönös helyzete. Alapszerkesztések ismerete, végrehajtásának képessége. Speciális háromszögek, négyszögek, sokszögek tulajdonságainak rendszerezett ismerete. Sokszögek belső szögeinek összege, szabályos sokszögek egy belső szöge. Síkbeli és térbeli nevezetes ponthalmazok ismerete. A háromszög nevezetes vonalai, beírt és körülírt köre. A kapcsolódó tételek ismerete, alkalmazása.

A körrel kapcsolatos fogalmak és az érintő tulajdonságának ismerete és alkalmazása. Szögek ívmértéke, körív hossza, körívk terület. Érintőnégyyszög fogalmának, az érintőnégyyszögek tételének ismerete és alkalmazása egyszerű feladatokban. Thalész tételének ismerete, alkalmazása különböző szerkesztési, számolási és bizonyítási feladatokban.

A síkbeli egybevágósági transzformációk leírásának és tulajdonságainak ismeret, alkalmazása szerkesztési, bizonyítási és számolási feladatokban. A tengelyes, középpontos és forgásszimmetria fogalmának ismerete, alkalmazása egyszerű esetekben. Tengelyesen és középpontosan szimmetrikus speciális síkidomok (pl. paralelogramma, szimmetrikus trapéz) tulajdonságainak ismerete, alkalmazása egyszerű problémák megoldására. Az egybevágóság mint reláció fogalmának ismerete. A háromszögek egybevágósági alapeseteinek alkalmazása egyszerű számítási és bizonyítási feladatokban.

A vektor fogalma. Vektor abszolútértéke, nullvektor, ellentett vektor. Vektorok összeadása és kivonása. Vektorok alkalmazása egyszerű szerkesztési feladatokban.

Statisztikai adatok ábrázolása, szemléltetése különböző módokon (kördiagram, oszlopdiagram, stb.). Következtetések megállapítása különböző diagramok alapján. Számsokaság számtani közepének, mediánjának, móduszának ismerete, meghatározása

Értékelési szempontok:

A pedagógus akkor járulhat hozzá leginkább a tanulók matematikai fejlődéséhez, ha nemcsak az ismereteket, hanem az ismeretszerzés eszközeit is átadja tanulóinak. Az önállóan elért siker a tanulás legjobb motiválója.

Szükség van természetesen külső eszközökre is, mint dicséret, vagy elégedetlenség kinyilvánítása, mert csakis az állandó visszajelzés alapján láthatja el feladatait a tanuló. Az ellenőrzés, értékelés folyamatosan történjék. A házi feladatokat rendszeresen ellenőrizzük és javíttassuk ki. Az ellenőrzés, a számonkérés, nem lehet csak írásbeli! A gondolkodás és a beszéd fejlesztésében fontos szerepe van a szóbeli számonkérésnek. Akár felelet alkalmával, akár csak ismétlő, ellenőrző kérdés-válasz formájában történik. Ezt az utóbbit nem kell feltétlenül osztályoznunk.

Alkalmazzunk fejlesztő értékelést, amikor a tanuló önállóan ellenőrzi teljesítményét. Meg kell tanulniuk, hogyan vizsgálhatják meg munkájuk helyességét

Az értékelésben legyünk következetesek és lehetőleg egységesek. A szakmai munkaközösség határozza meg az értékelési alapelveket. Itt semmi esetre sem arra kell gondolnunk, hogy valamilyen egységes %-os rendszert rögzítsen, hanem elsősorban a félévi, év végi osztályzatok kialakításában, az elégséges szint meghatározásában alakítson ki határozott álláspontot. Például az egyes érdemjegyek, amelyek feleletek, röpdolgozatok, témazárók alapján születtek, miként befolyásolják az év végi osztályzatot. Vagy az első illetve második féléves teljesítmények különbözősége mit eredményez az osztályzatokban.

10. évfolyam

Óraszám: 108 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az n -edik gyök fogalma	12 óra
2.	Másodfokú egyenlet	22 óra
3.	Hasonlósági transzformáció és alkalmazási	23 óra
4.	Hegyesszögek szögfüggvényeinek értelmezése	10 óra
5.	Vektorok és szögfüggvények	24 óra
6.	Gondolkodási módszerek, valószínűség számítás	12 óra
7.	Év végi ismétlés	5 óra

Az n-edik gyök fogalma (1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A számfogalom elmélyítése, egy szám többféle felírása, hatványozás, nagyságrendi viszonyok, a valós számok „megszámlálhatatlansága”. A folytonosság érzékeltetése. Mennyiségi következtetés Ismerkedés az irracionális számok tulajdonságaival. A permanencia elve a számfogalom bővítésében. Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés. Induktív, deduktív következtetés. A rendszerező szemlélet alakítása. A hatékony önálló tanulás.	A valós szám szemléletes fogalma, kapcsolata a számegyenessel, a valós számok tizedestört alakja, példák irracionális számokra. A négyzetgyök azonosságainak használata. A négyzetgyök függvény. Négyzetgyökös egyenletek megoldása. Az n-edik gyök fogalma, azonosságok.	A valós számok „megszámlálhatatlansága”, a valós szám fogalmának elmélyítése a négyzetgyökvonás bevezetésével. A számolási készség továbbfejlesztése racionális és az irracionális számokkal végzett műveletekkel. A valós számok és a számegyenes pontjai közötti kölcsönösen egyértelmű megfeleltetés, a folytonosság fogalmának előkészítése. Az irracionális számok racionális számokkal való közelítése, az irracionális számok értékének becslése. Racionális és irracionális számok tizedestört alakja, nevezetes irracionális számok tudatosítása. A négyzetgyök azonosságainak alkalmazása egyszerű esetekben. Nevező gyöktelenítése, valós számok összehasonlítása.	Fizika, csillagászat. Arányosságok a valóságban, a természetben, a művészetekben.

Másodfokú egyenlet (2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony önálló tanulás. Becslés, mérés, arányossági	A másodfokú kifejezés, függvény és egyenlet. A másodfokú egyenlet	A megoldás keresése többféle úton, tanulói felfedezések, önálló eljárások keresése.	A matematika eszközként való

következtetési szemlélet fejlesztése a valós számkörben. Az arányossági feladatok eredményének becslése. A mennyiségfogalom kifejtése. A metakogníció fejlesztése. A szövegértés tudatos fejlesztése, hétköznapi szöveg „lefordítása” a matematika nyelvére, a valóságbeli problémák matematikai értelmezése. Az algoritmikus gondolkodás fejlesztése. Diszkussziós igény kialakítása az algebrai feladatoknál.	megoldása, a megoldóképlet, gyöktényező alak, összefüggés két pozitív szám számtani és mértani közepe között. Másodfokú egyenletre vezető szöveges feladatok. Ekvivalens és nem ekvivalens lépések egyenletek átalakításánál, egyszerű négyzetgyökös egyenletek. Másodfokú egyenlőtlenség megoldása. Egyszerű másodfokú egyenletrendszerek.	Azonosságok, igaz, hamis egyenlőségek, konkrét számoktól az általános eset megfogalmazásáig. Az algebrai és grafikus módszerek együttes alkalmazása a problémamegoldásban. Szöveges válasz megfogalmazása a felvetett szöveges problémára. Számolási feladatok írásban, fejben, önállóan, programozott lépések szerint. Egyszerű szöveges összefüggések leírása matematikai jelekkel, hallás és olvasás alapján. Szöveges másodfokú egyenletek megoldásakor a felvetett problémának nem megfelelő hamis gyök kiszűrése, a diszkusszió igényének fejlesztése.	felhasználása gyakorlati és természettudományos problémák megoldásában. Mennyiségek mérése, azonos mértékrendszer használata, összetett mennyiségek ismerete.

Hasonlósági transzformáció és alkalmazási (3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szövegértelmezés továbbfejlesztése a lényegkiemelő képesség fejlesztése. A valóság tárgyainak geometriai modellezéséhez szükséges képességek, a térlátás fejlesztése. Rendszerezés, kombinatív gondolkodás: síkbeli és térbeli analógiák felfedezése. Az absztrakciós képesség fejlesztése. A síkbeli tájékozódás, tervezés, a	Középpontos nagyítás, kicsinyítés, középpontos hasonlóság. A hasonlósági transzformáció, síkidomok hasonlósága. A háromszögek hasonlósága, alapeseteinek ismerete és alkalmazása egyszerű esetekben. A hasonlóság alkalmazásai: háromszög súlyvonalai, súlypontja, arányossági tételek a derékszögű háromszögben. Hasonló síkidomok területének aránya, hasonló testek térfogatának aránya. Pitagorasz tételének, illetve a	A hasonlóság szemléletes tartalmának ismerete, a középpontos nagyítás és kicsinyítés alkalmazása egyszerű gyakorlati feladatokban. Geometriai ismeretek alkalmazása, biztos számolási készség, zsebszámológép célszerű használata. Irracionális mértékű szakaszok és görbe vonalak hosszának közelítése racionális számokkal. A valóságos tárgyak méretei, és azok geometriai modellje közötti arány becslése, és számítása. Makettek, modellek készítése a hasonlóság felhasználásával. Csoportmunka: - hasonló	Hasonló alakzatok: vetítés számítógéppel, interaktív programok az internetről. Geometriai motívumok a képzőművészetben. Arányok a zenében, a természetben. Képzőművészet,

konstrukciós, analízis képesség és a diszkussziós igény fejlesztése, a sokoldalú szemléltetés, szerkesztőprogramok megismerése. A transzformációs szemlélet növelése. Modellalkotás fejlesztése. A geometriai feladatok algebrai eszközökkel történő megoldási képességének fejlesztése. Geometriai fogalmak segítségével az absztrakciós képesség fejlesztése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.	szögfüggvényeknek alkalmazása derékszögű háromszög hiányzó adatainak kiszámítására.	háromszögek megfelelő szögeinek összehasonlítása, hasonló testek hálójának elkészítése. Síkidomok területének, területének, térbeli alakzatok felszínének becslése és számítása.	építészet, modellezés. Természeti környezet, kertépítés. Fizika, csillagászat.

Hegyesszögek szögfüggvényeinek értelmezése (4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés) Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. Rendszerezés, kombinatív gondolkodás fejlesztése tárgyak, elemek, fogalmak adott	Távolságok meghatározása a hasonlóság segítségével. Hegyesszögek szögfüggvényeinek definíciói. Összefüggések a hegyesszögek szögfüggvényei között. Nevezetes szögek szögfüggvényei. Síkbeli és térbeli számítások a szögfüggvények segítségével. A háromszög területe két oldalával és azok közbezárt szögével.	Nevezetes szögek szögfüggvény-értékeinek kiszámítása. Számítási feladatok a szögfüggvények alkalmazásával. Derékszögű háromszögek különböző adatainak meghatározása szögfüggvények segítségével. A négyjegyű függvénytáblázat és matematikai összefüggések célszerű használata.	Képzőművészet, építészet, modellezés. Természeti környezet, kertépítés, csillagászat. Alkalmazás fizikai, kémiai törvényszerűségek

szempont szerinti csoportosításával, rendezésével. A hatékony önálló tanulás.			leírására.

Vektorok és szögfüggvények (5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés). A szövegértés tudatos fejlesztése, hétköznapi szöveg „lefordítása” a matematika nyelvére. Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés, becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. A szélsőértékek meghatározásával a kisebb, nagyobb reláció fogalmának elmélyítése. A rendszerezést, a kombinatív gondolkodást és az összefüggések felismerésének képességét fejleszti a többféle grafikon együttes megfigyelése, valamint a képi megjelenés és a valós folyamat kapcsolata. A megfelelő modell megkeresése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.	Vektor fogalma; vektorok összege, különbsége. Műveletek vektorokkal. A vektor szorzása számmal, vektorok felbontása különböző irányú összetevőkre. Vektorok alkalmazása a síkban és a térben. Vektorok a koordináta-rendszerben, vektor koordinátái A forgásszög szögfüggvényeinek értelmezése, összefüggés a szög szögfüggvényei között. A szögfüggvények tulajdonságai (értelmezési tartomány, monotonitás, zérushelyek, szélsőértékek, periodicitás, értékkészlet), a függvények ábrázolása.	A megoldás keresése többféle úton, tanulói felfedezések, önálló eljárások keresése. Tájékozódás a koordináta-rendszerben, pontok, tartományok keresése. Grafikonok készítése: milliméterpapírra (egyéni), mágnes táblán, csomagolópapíron (csoportokban), írásvetítőn, egymáson elmozgatható fóliákkal (tanári irányítással), függvényrajzoló programok használata (internet, grafikus kalkulátor). Trigonometrikus függvények jellemzése, grafikonjának ábrázolása.	Táblázatok, grafikonok olvasása (statisztika). A trigonometria alkalmazás fizikai, biológiai, kémiai törvényszerűségek leírására.

Gondolkodási módszerek, valószínűségszámítás (6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szövegértelmezés továbbfejlesztése a lényegkiemelő képesség fejlesztése. Anyanyelvi kompetencia (pontos szövegértés, szövegelemzés). Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. A valós helyzetek értelmezése, megértése és értékelése. Induktív, deduktív következtetés. Következtetés a speciális, konkrét megfigyelésektől az általános esetre. A véletlen és a bizonytalanság érzékelése. A következtetési képesség fejlesztése Megfigyelés és mérés. Rendszerezés. A metakogníció fejlesztése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.	Tétel és megfordítása. Bizonyítási módszerek, jellegzetes gondolatmenetek (indirekt módszer, skatulya-elv). Változatos kombinatorikai feladatok. Valószínűségi kísérletek. A valószínűség szemléletes fogalma, kiszámítása egyszerű esetekben. A gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma, kombinatorikus valószínűség számítás, szerencsejátékok elemzése.	Egyszerű sorbarendezési és kiválasztási feladatok konkrét elemszám esetén. Egyszerű problémák megoldása a klasszikus valószínűségi modell alapján. Az események valószínűségének becslése. Tömegjelenségek vizsgálata. Újságcikkek olvasása és elemzése. Olyan mindennapi szituációk értelmezése, ahol a véletlennek vagy a bizonytalanságnak szerepe van. A mindennapi életben megfogalmazott valószínűségi állítások vizsgálata. Adatgyűjtés tényleges tevékenységgel: internetről, újságokból, egyéb módon, pl. felmérések készítése. Adatok feldolgozása zsebszámológéppel, grafikus kalkulátorral és számítógéppel. Csoportmunka: a gyűjtött adatok elemzése adatok táblázatba rendezése, osztályba sorolása, statisztikai mutatók meghatározása, grafikonok készítése (statisztikai mutatók, grafikonok, táblázatok).	A természettudományok mindegyikében a leszámolási feladatok és a valószínűség-számítás alkalmazása. A társadalom-tudományokban a statisztikai mutatók meghatározása, grafikonok, táblázatok készítése.

A továbbhaladás feltételei:

Tájékozottság a valós számok halmazán, a racionális és irracionális számok tizedes tört alakja. Nevezetes irracionális számok ismerete. A négyzetgyök azonosságainak alkalmazása egyszerű esetekben. Az irracionális szám fogalmának és közelítő értékének ismerete. A valós számok és a számegyenes pontjai közötti kölcsönösen egyértelmű megfeleltetés. Gyökös azonosságok alkalmazása. Másodfokú egyenletek megoldása. Egyszerű négyzetgyökös egyenletek megoldása és ellenőrzése. Egyszerű másodfokú egyenlőtlenségek megoldása. Egyszerű másodfokú egyenletrendszerek megoldása. Két pozitív szám számtani és mértani közepének összehasonlítása, és kapcsolatuk alkalmazása egyszerű szélsőérték-feladatok megoldására.

A középpontos hasonlósági transzformáció fogalma, tulajdonságai; alkalmazások egyszerű gyakorlati feladatokban. A hasonlósági transzformáció fogalma. A hasonlóság mint reláció fogalma. A háromszögek hasonlósági alapeseteinek ismerete, és alkalmazása egyszerű bizonyítási és számolási feladatokban.

Hasonló síkidomok területének, hasonló testek felszínének és térfogatának arányára vonatkozó tételek ismerete, alkalmazása. Szakasz adott arányú felosztása.

A szögfelezőtétel, a magasságtétel, a befogótétel és a körhöz külső pontból húzott érintő és szelőszakaszok tételének ismerete, alkalmazása egyszerű számolási, szerkesztési és bizonyítási feladatokban.

Hegyszögek szögfüggvényeinek értelmezése a derékszögű háromszögek hasonlósága alapján. Nevezetes szögek szögfüggvényértékeinek ismerete. A szögfüggvények alkalmazása gyakorlati jellegű síkbeli és térbeli számítási feladatokban.

Vektorok összege, különbsége, szorzása számmal. Vektorok lineáris kombinációjának fogalma. Vektorok felírása a koordináta-rendszerben; vektorok koordinátái, helyvektor fogalma. Vektorok alkalmazása egyszerű geometriai bizonyítási feladatokban.

A másodfokú, négyzetgyök és trigonometrikus függvények grafikonjainak és egyszerű transzformációinak ismerete. Függvénytulajdonságok ismerte: értékkészlet, zérushely, monotonitás, szélsőérték, periodicitás, paritás.

Definíciók, tételek pontos megfogalmazása. Egyszerű sorbarendezési, kiválasztási és egyéb kombinatorikai feladatok megoldása. A logika alapvető műveleteinek alkalmazása mindennapi problémák megoldásában. Adatok osztályba sorolása. Adatsokaság átlagának, móduszának, mediánjának, terjedelmének, szórásának meghatározása. Gyakoriság, relatív gyakoriság ismerete. Kombinatorikus valószínűségszámítás egyszerűbb esetekben.

Értékelési szempontok:

Ügyeljünk arra, hogy legyen differenciált feladatmegoldás szóban, írásban. Valósuljon meg a problémamegoldás lépéseinek lejegyzése, tudatosítása, indoklása, valamint geometriai számolási, szerkesztési, bizonyítási feladatok megoldásának tervezése, lejegyzése, végrehajtása.

A pedagógus akkor járulhat hozzá leginkább a tanulók matematikai fejlődéséhez, ha nemcsak az ismereteket, hanem az ismeretszerzés eszközeit is átadja tanulóinak. Az önállóan elért siker a tanulás legjobb motiválója.

Szükség van természetesen külső eszközökre is, mint dicséret, vagy elégedetlenség kinyilvánítása, mert csakis az állandó visszajelzés alapján láthatja el feladatait a tanuló. Az ellenőrzés, értékelés folyamatosan történjék. A házi feladatokat rendszeresen ellenőrizzük és javíttassuk ki. Az ellenőrzés, a számonkérés, nem lehet csak írásbeli! A gondolkodás és a beszéd fejlesztésében fontos szerepe van a szóbeli számonkérésnek. Akár felelet alkalmával, akár csak ismétlő, ellenőrző kérdés-válasz formájában történik. Ezt az utóbbit nem kell feltétlenül osztályoznunk.

Alkalmazzunk fejlesztő értékelést, amikor a tanuló önállóan ellenőrzi teljesítményét. Meg kell tanulniuk, hogyan vizsgálhatják meg munkájuk helyességét.

Az értékelésben legyünk következetesek és lehetőleg egységesek. A szakmai munkaközösség határozza meg az értékelési alapelveket. Itt semmi esetre sem arra kell gondolnunk, hogy valamilyen egységes %-os rendszert rögzítsen, hanem elsősorban a félévi, év végi osztályzatok kialakításában, az elégséges szint meghatározásában alakítson ki határozott álláspontot. Például az egyes érdemjegyek, amelyek feleletek, röpdolgozatok, témazárók alapján születtek, miként befolyásolják az év végi osztályzatot. Vagy az első illetve második féléves teljesítmények különbözősége mit eredményez az osztályzatokban.

11. évfolyam

Óraszám: 144 óra/év
4 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A hatvány, gyök, logaritmus fogalma	24 óra
2.	Függvények	14 óra
3.	A trigonometria alkalmazási	22 óra
4.	Sorozatok	22 óra
5.	Koordinátageometria	24 óra
6.	Kombinatorika és gráfelmélet	14 óra
7.	Valószínűségszámítás, statisztika	18 óra
8.	Év végi ismétlés	6 óra

A hatvány, gyök, logaritmus fogalma (1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés) Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. A kombinatív gondolkodás fejlesztése összetett, több irányba is nyitott végű probléma megoldása során. Induktív, deduktív következtetés. Következtetés a speciális, konkrét megfigyelésektől az általános esetre. A matematikai fogalom célszerű kiterjesztése, a fogalmak általánosításánál a permanencia elv felhasználása. Rendszerezés. Az absztrakciós és szintetizáló képesség fejlesztése. Az önellenőrzés igényének fejlesztése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.	A hatványozás kiterjesztése pozitív alap esetén racionális kitevőkre. A hatványozási azonosságok és ezek alkalmazásai. A logaritmus értelmezése. A logaritmus azonosságai. Exponenciális, logaritmikus és trigonometrikus egyenletek.	Egyéni, csoportos munkában azonosságok felfedezése, azok alkalmazása. A hatványozás definíciója, műveletek, azonosságok gyakorlása csoportmunkában egész kitevő esetén. A valós számok és a számegyenes pontjai közötti kölcsönösen egyértelmű megfeleltetés, a folytonosság érzékeltetése. A természet jelenségeinek értelmezése, azok matematikai modellezése, az exponenciális és logaritmikus folyamatok szövegben való alkalmazása. Az inverz viszony további elmélyítése az exponenciális és logaritmus kapcsán. Szöveges feladatok megoldása előtt a várható eredmények közös becslése, a megoldott egyenletek eredményének ellenőrzése, értelmezése, szöveges válasz a felvetett problémára. A definíció és az azonosságok egyszerű alkalmazása exponenciális, logaritmikus és trigonometrikus egyenlet esetén.	A földrajz, a biológia a kémia tudományban. Fizika, csillagászat. Kamatos kamat számítása. Exponenciális és logaritmikus folyamatok a valóságban, a természetben, a művészetekben. Számítástechnika. Internet használata: exponenciális és logaritmikus jelenségek a természetben.

Függvények (2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A számfogalom elmélyítése, egy szám többféle felírása, hatványozás, nagyságrendi viszonyok, a valós számok „megszámlálhatatlansága”. A folytonosság érzékeltetése. Becslés, mérés, valószínűségi szemlélet arányossági következtetési szemlélet fejlesztése a valós számkörben. Az arányossági feladatok eredményének becslése. A becsült eredmények valószínű, valószínűtlen voltának eldöntése (szemléletfejlesztés). A mennyiségfogalom fejlesztése. A függvényfogalom fejlesztése. Összefüggések felismerése a matematika különböző területei között. A bizonyításra való törekvés fejlesztése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.	A 2^x, a 10^x függvény, az exponenciális függvény vizsgálata, exponenciális folyamatok a természetben. A logaritmus függvény, mint az exponenciális függvény inverze. A tanult függvények tulajdonságai (értelmezési-tartomány, értékkészlet, zérushely, szélsőérték, monotonitás, periodicitás, paritás). A függvények transzformációi.	Az adott helyhez tartozó függvényértékek kiszámítása, a függvények tulajdonságainak meghatározása. A folytonos, a szakaszos és a diszkrét változások elemzése. Tájékozódás a koordináta-rendszerben, pontok, tartományok keresése. A valóság folyamatait leíró grafikonok, és a matematikai függvények grafikonjainak különbözősége, hasonlósága, különös tekintettel a természetben exponenciális illetve logaritmikus tulajdonságú jelenségekre. Grafikon-ábrázolások: milliméterpapírra (egyéni), mágnes táblán, csomagolópapíron (csoportokban), írásvetítőn, egymáson elmozgatható föliákkal (tanári irányítással) függvényrajzoló programok használata (internet, grafikus kalkulátor)	Alkalmazás fizikai, biológiai, kémiai földrajzi törvényszerűségek leírására. Grafikonok alkalmazása a képzőművészetben. Számítógép használata a függvényvizsgálatokban és a transzformációkban.

A trigonometria alkalmazási (3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés), a szövegértelmezés továbbfejlesztése a lényegkiemelő képesség fejlesztése. Számolás, számlálás, számítás; a becslés, a mérés képességeinek fejlesztése. A mennyiségek folytonossága, fogalmának továbbfejlesztése. A valóság tárgyainak geometriai modellezéséhez szükséges képességek, a térlátás fejlesztése. A valóság tárgyainak jellemzése a geometriai fogalmak segítségével, absztrakciós képesség fejlesztése. Pontos fogalomalkotásra törekvés. Bizonyítás iránti igény továbbfejlesztése. Tervszerű munkára nevelés. Az esztétikai érzék fejlesztése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.	A vektorokról tanultak áttekintése. A vektorműveletek tulajdonságai. Két vektor skaláris szorzata. A skaláris szorzat tulajdonságainak felsorolása. Szinusztétel, koszinusztétel. Az alkalmazásukhoz szükséges egyszerű trigonometrikus egyenletek. Távolság és szög meghatározása gyakorlati feladatokban.	A vektorokkal végzett műveletek helyes végrehajtása (rendezett számpár szerepének tudatos alkalmazása). Háromszögek hiányzó adatainak kiszámolása (előzmény: derékszögű háromszögben való eligazodás). Zsebszámológép biztos használata. A geometriai feladok algebrai megoldása során keletkező hamis gyökök kiválasztása. Egyszerű trigonometrikus egyenletek megoldása; minden lehetséges megoldás megkeresése, a periodikusság értelmezése és használata (forgásszögek).	Távolság és szög meghatározása a fizikában. A zsebszámológép és a számítógép alkalmazása. Képzőművészet, építészet, modellezés. Természeti környezet, csillagászat

Sorozatok (4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés), metakogníció. Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. Rendszerezés, kombinatív gondolkodás fejlesztése tárgyak, elemek, fogalmak adott szempont szerinti csoportosításával, rendezésével. A kombinatív gondolkodás fejlesztése összetett, több irányba is nyitott végű probléma megoldása során. A függvényszemlélet fejlesztése: a hozzárendelések szabályként való értelmezése. A megfelelő modell megkeresése. Képletbe helyettesítés képességének fejlesztése-különösen a rekurzív definíció esetén. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.	A sorozat fogalma. Számtani és mértani sorozat, az n. tag, az első n elem összege. Számtani és mértani sorozat esetén az n-edik tag, és az első n elem összegének kiszámítása feladatokban. Kamatoskamat-számítás. Példák egyéb sorozatokra (rekurzió).	Konkrét dolgok csoportosítása adott, vagy a tanulók által javasolt szempontok szerint. Szituációs játék, barkochba játék egy-egy halmaz, vagy egy-egy elem kitalálására. Konkrét számokkal megadott sorozatok, átlépés az általános képletekkel megadottakra, illetve az általánosítás után azok konkrét alkalmazása. Játék: tájékozódás térben időben (csoportos). A sorozat elemeinek megfigyelése grafikonon, a képi megjelenés és a valós folyamat kapcsolata. A valóság változó jelenségeinek megfigyelése, az adatok lejegyzése, azok ábrázolása. Arányosságok megállapítása. Tanult összefüggések, képletek alkalmazása. A gazdasági matematikában a várható reális eredmények megbecsülése, és összevetése a kiszámolt értékekkel. Grafikonok készítése, bankok ajánlatainak összehasonlítása. Áremelések és árleszállítási katalógusok gyűjtése, és a bennük található adatok feldolgozása.	Halmazok, adatsokaságok, statisztika. Sorozatok a földrajz, a biológia a kémia tudományban. Formák, motívumok periodicitása, grafikonok alkalmazása a képzőművészetben és a zenében. Számítástechnika. Közgazdasági alapismeretek és fogalmak. Táblázatok, grafikonok olvasása (statisztika).

Koordináta geometria (5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés). Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés, becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. A tanulók biztos eligazodása a koordinátasíkon. A valóság tárgyainak geometriai modellezéséhez szükséges képességek, a térlátás fejlesztése. A valóság tárgyainak jellemzése a geometriai fogalmak segítségével, absztrakciós képesség fejlesztése. A hatékony önálló tanulás. Digitális kompetencia.	Helyvektor. Műveletek koordinátákkal adott vektorokkal. Szakasz felezőpontja, harmadoló pontjai. A háromszög súlypontja. Két pont távolsága, szakasz hossza. Az irányvektor, a normálvektor, az iránytangens fogalma, ezek kapcsolata. Az egyenes egyenlete. Két egyenes párhuzamosságának, merőlegességének feltétele, két egyenes metszéspontja. A kör egyenlete. Kör és egyenes kölcsönös helyzete. A kör adott pontjához tartozó érintője.	Alakzat pontjainak koordinátái közötti kapcsolatok kiszámolása. Zsebszámológép biztos használata. A jó vázlat elkészítése, melyen az ismert adatokat célszerű színessel kiemelni, de kerüljék a specialitások becsapós ábráit. A feladatok várható eredményének becslése. Az eredmények ellenőrzése a koordináta rendszerben. Előadás, vetítés számítógéppel, interaktív programok az internetről.	Képzőművészet, építészet, modellezés. Természeti környezet. Fizika, csillagászat. Számítógép használata az alakzatok vizsgálatokban, grafikonok készítésében.

Kombinatorika és gráfelmélet (6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szövegértelmezés továbbfejlesztése a lényegkiemelő képesség	Vegyes kombinatorikai feladatok. A permutáció, az ismétlés nélküli és ismétléses variációk fogalma, ismétlés	Kevés számú elem esetén az összes sorrend megszámlálása, egyéni illetve csoportos kísérletek elvégzése során, ismétlődő elemek	A számítógép alkalmazása statisztikai adatok,

fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés). Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés, becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. A kombinatív gondolkodás fejlesztése összetett, több irányba is nyitott végű probléma megoldása során. Becslés, a becslés összevetése a számításokkal. A véletlen és a bizonytalanság érzékletetése. Megfigyelés és mérés. Rendszerezés. A hatékony önálló tanulás. Modellalkotásra nevelés. Digitális kompetencia.	nélküli kombináció. Binomiális együttthatók, Pascal-háromszög. A gráf szemléletes fogalma, egyszerű alkalmazásai, pontok, élek, a foksám fogalma. Feladatok megoldása gráfokkal.	esetén is. Kiválasztási problémák konkrét bemutatása, megfigyelése. Kombinatorikai feladatok megoldása, sorbarendezés, kiválasztás, ismétlődő elemek esetén is. A többféle megoldási mód lehetőségének keresése. Halmazok elemeinek különböző tulajdonságok alapján való tudatos, tervszerű összeszámlálása.	illetve véletlen jelenségek vizsgálatára. Az összes lehetőség megkeresése egy valószínűségi probléma megoldásakor (Pl. egy elektromosságban, építészet, gépészet).

Valószínűségszámítás, statisztika (7. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony önálló tanulás. Szövegértelmezés továbbfejlesztése a lényegkiemelő képesség fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés). Matematikai kompetencia:	Relatív gyakoriság. A valószínűség klasszikus modellje. Egyszerű valószínűség-számítási problémák. A binomiális eloszlás (visszatevéses mintavétel). Eseményekkel végzett műveletek egyszerű konkrét feladatokban (additivitás, szorzási szabály, komplementer esemény valószínűségének	Játék számkártyákkal, dobókockával, urnából kihúzott kísérletek elvégzése. A valószínűség értékének becslése, majd a kapott eredmény értelmezése. Az eseménytér egyes eseteinél a közös előfordulás kizárása, illetve ennek korrigálása. Az adatsokaság elemeinek megszámlálása. Egyszerű számítások relatív gyakoriságokkal,	A szerencsejátékok elemzése. Valószínűségszámítás és statisztika az összes tudományokban. A mindennapi problémák

számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. A kombinatív gondolkodás fejlesztése összetett, több irányba is nyitott végű probléma megoldása során. Induktív, deduktív következtetés. Következtetés a speciális, konkrét megfigyelésektől az általános esetre. A véletlen és a bizonytalanság érzéketetése. A valószínűségi szemlélet tovább fejlesztése, a szerencsejátékok működési elvének megismerésével közelíthetjük a matematikát és a valós életet egymáshoz. Ezzel fejlesztjük a tanulók döntési, és becslési képességét is. Rendszerezés. A metakogníció fejlesztése. Digitális kompetencia.	meghatározása után következtetés levonása a keresett esemény valószínűségére). A mindennapi életben lejátszódó folyamatok valószínűsége.	kombinatorikus módszerekkel megoldható valószínűség-számítási feladatok. Statisztikai valószínűség és a relatív gyakoriság kapcsolata, Az események valószínűségének becslése. Adatok feldolgozása zsebszámológéppel, grafikus kalkulátorral és számítógéppel. Csoportmunka: a gyűjtött adatok elemzése (statisztikai mutatók, grafikonok, táblázatok). Szerencsejátékok szabályrendszerének megértéséhez a megfelelő játékok bemutatása, esetleg kipróbálása (különböző típusú lottószelvények kitöltése, totó, rulett, kaparós sorsjegyek...).	értelmezése, a statisztikai zsebkönyvek, a napi sajtó adatainak elemzése.

A továbbhaladás feltételei:

A hatványozás definíciója racionális kitevőre. A hatványozás azonosságainak alkalmazása racionális kitevő esetén. A logaritmus fogalmának ismerete, alkalmazása. A logaritmus azonosságainak ismerete, alkalmazása konkrét feladatokban. Más alapú logaritmusra történő áttérés képletének ismerete, alkalmazása. Egyszerű exponenciális és logaritmos egyenletek, egyenlőtlenségek és egyenletrendszerek megoldása. Néhány konkrét gyakorlati példa ismerete a logaritmus alkalmazására.

Az exponenciális és a logaritmus függvény ábrázolása, jellemzése konkrét alapok esetén. Inverz függvény fogalma; annak ismerete és szemléltetése, hogy adott alapú exponenciális és logaritmus függvények egymás inverzei. A függvénytranszformációk rendszerezett ismerete, alkalmazása a tanult függvényekre. A függvénytulajdonságok leolvasása a grafikonról konkrét függvények esetén.

A sorozat fogalmának, különböző megadási módjainak ismerete. A számtani és a mértani sorozat fogalmának ismerete, az n -edik tag és az első n elem összegének meghatározása, alkalmazása konkrét feladatokban. A kamatoskamat-számítás alkalmazása egyszerű gyakorlati feladatokban.

A trigonometrikus függvények transzformációi (érték és változó) konkrét példák kapcsán. Az egyes függvénytulajdonságok alkalmazása egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása során egyszerű példákban.

Műveletek (összeadás, kivonás, skalárral való szorzás) koordinátákkal adott vektorokkal, a műveletek tulajdonságai, alkalmazások.

Két vektor skaláris szorzata definíciójának, tulajdonságainak ismerete alkalmazása konkrét feladatokban. A skaláris szorzat koordinátákkal kifejezett alakjának ismerete, alkalmazása.

A szinusztétel és a koszinusztétel ismerete, alkalmazása a háromszögek hiányzó adatainak meghatározására. Alkalmazások egyszerű gyakorlati problémákban.

Végpontjainak koordinátaival adott szakasz felezőpontja és harmadoló pontjai koordinátáinak kiszámítása. A háromszög súlypontja koordinátáinak kiszámítása a csúcsok koordinátaiból. Két pont távolságának meghatározása a koordináta-rendszerben.

Irányvektor, normálvektor, irányszög, iránytangens fogalmának ismerete, alkalmazása az egyenes irányának meghatározására. Az egyenes egyenletének fogalma, különböző alakjainak ismerete. Egyenes egyenletének felírása különböző adatokból. Két egyenes párhuzamosságának és merőlegességének feltétele. Két egyenes metszéspontjának meghatározása konkrét feladatokban.

A kör egyenletének fogalma, adott középpontú és sugarú kör egyenletének felírása. Megfelelő kétismeretlenes másodfokú egyenletből a kör középpontjának és sugarának meghatározása. Kör és egyenes kölcsönös helyzetének vizsgálata konkrét feladatokban, kör és egyenes közös pontjainak meghatározása.

Véges halmaz permutációinak, variációinak, kombinációinak számát megadó képletek ismerete, alkalmazása egyszerű esetekben. A Pascal-háromszög ismerete, alkalmazása, a binomiális együtthatók meghatározása. Véges halmaz részhalmazai számának meghatározása. A gráf szemléletes fogalma, gráfelméleti alapfogalmak ismerete, egyszerű gyakorlati feladatok megoldása gráfok segítségével.

A relatív gyakoriság és a valószínűség közötti szemléletes kapcsolat ismerete. Műveletek eseményekkel konkrét valószínűségszámítási példák kapcsán. Egyszerű feladatok megoldása a valószínűség klasszikus modelljében

Értékelési szempontok:

A pedagógus akkor járulhat hozzá leginkább a tanulók matematikai fejlődéséhez, ha nemcsak az ismereteket, hanem az ismeretszerzés eszközeit is átadja tanulóinak. Az önállóan elért siker a tanulás legjobb motiválója. Ezért adjon lehetőséget tanítványainak, hogy Projekteket készítsenek matematika történeti érdekességekről, vagy projektek készítése matematikával kapcsolatos érdekességekről, pl. fraktálok, bűvészmutatványok, stb. És értékelje pozitívan az erre vonatkozó vállalkozói kedvet.

Szükség van természetesen külső eszközökre is, mint dicséret, vagy elégedetlenség kinyilvánítása, mert csakis az állandó visszajelzés alapján láthatja el feladatait a tanuló. Az ellenőrzés, értékelés folyamatosan történjék. A házi feladatokat rendszeresen ellenőrizzük és javíttassuk ki. Az ellenőrzés, a számonkérés, nem lehet csak írásbeli! A gondolkodás és a beszéd fejlesztésében fontos szerepe van a szóbeli számonkérésnek. Akár felelet alkalmával, akár csak ismétlő, ellenőrző kérdés-válasz formájában történik. Ezt az utóbbit nem kell feltétlenül osztályoznunk.

Alkalmazzunk fejlesztő értékelést, amikor a tanuló önállóan ellenőrzi teljesítményét. Meg kell tanulniuk, hogyan vizsgálhatják meg munkájuk helyességét

Az értékelésben legyünk következetesek és lehetőleg egységesek. A szakmai munkaközösség határozza meg az értékelési alapelveket. Itt semmi esetre sem arra kell gondolnunk, hogy valamilyen egységes %-os rendszert rögzítsen, hanem elsősorban a félévi, év végi osztályzatok kialakításában, az elégséges szint meghatározásában alakítson ki határozott álláspontot. Például az egyes érdemjegyek, amelyek feleletek, röpdolgozatok, témazárók alapján születtek, miként befolyásolják az év végi osztályzatot. Vagy az első illetve második féléves teljesítmények különbözősége mit eredményez az osztályzatokban.

12. évfolyam

Óraszám: 128 óra/év
4 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Matematikai logika, bizonyítási módszerek	10 óra
2.	Valószínűesszámitás, statisztika	14 óra
3.	Felszín-, és térfogatszámítás	30 óra
4.	Algebra, számelmélet (rendszerező összefoglalás)	28 óra
5.	Függvény, sorozat (rendszerező összefoglalás)	16 óra
6.	Geometria, mérés (rendszerező összefoglalás)	20 óra
7.	Érettségi feladatok gyakorlása	10 óra

Matematikai logika, bizonyítási módszerek (1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés) Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése összetett, több irányba is nyitott végű probléma megoldása során. Induktív, deduktív következtetés. Következtetés a speciális, konkrét megfigyelésektől az általános esetre. Megfigyelés. Rendszerezés. A metakogníció fejlesztése. Digitális kompetencia. A hatékony önálló tanulás.	Halmazelméleti ismételtes: (a halmaz fogalma, ábrázolása: Venn-diagram, megadása, halmazok egyenlősége, a halmaz elemei, a halmaz elemeinek száma, logikai szita, üres halmaz, részhalmaz, komplementer halmaz; műveletek halmazokkal: metszet, unió, különbség). Logikai feladatok, kijelentések: negáció, konjunkció, diszjunkció. Ekvivalencia, implikáció. A halmazelméleti és logikai ismeretek kapcsolata, rendszerezése. Állítások és tagadásuk megfogalmazása, azok igaz, hamis voltának eldöntése, az „és” ill. a „vagy” műveletek alkalmazása. A megismert bizonyítási módszerek összefoglalása.	A számpéldák, és a belőlük levont sejtés közötti kapcsolat megfogalmazásának és indoklásának kialakítása. A szöveges feladatokban megfogalmazott hétköznapi problémák átemelése a matematika logikai rendszerébe. Nyitott végű igaz-hamis állításokkal fejlesztjük a tanulók szintetizáló képességét. A sejtések helyes cáfolata (az ellenpélda szerepe), vagy a sejtések indoklása. Állítások és tagadásuk megfogalmazása, azok igaz, hamis voltának eldöntése, az „és” ill. a „vagy” műveletek alkalmazása. Egyszerű következtetések, állítások és megfordításuk megfogalmazása. A definíció és a tétel különbözősége. Szükséges és elégséges feltétel biztos alkalmazása. Az ekvivalencia és az implikáció tudatos alkalmazása.	A fizika, a földrajz, a biológia a kémia tudományban. Számítástechnika. Kapcsolat a filozófiai logikával, megismerés elmélettel.

Valószínűesszámitás, statisztika (2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony önálló tanulás. A valós számok „megszámlálhatatlansága”. A folytonosság érzékeltetése. Mennyiségi következtetés Ismerkedés az irracionális számok tulajdonságaival. Becslés, mérés, valószínűségi szemlélet fejlesztése. Szöveges feladatok, metakogníció A szövegértés tudatos fejlesztése, hétköznapi szöveg „lefordítása” a matematika nyelvére, a valóságbeli problémák matematikai értelmezése. Az induktív gondolkodásmód fejlesztése, a deduktív gondolkodásmód fejlesztése, a rendszerező szemlélet alakítása. Digitális kompetencia.	Kombinatorika ismételés: (permutáció, ismételés nélküli és ismétléses variációk fogalma, ismételés nélküli kombináció; binomiális együtthatók, Pascal-háromszög). Gyakoriság, relatív gyakoriság. A klasszikus valószínűségi modell. Statisztikai és mintavételi adatok vizsgálata (közvélemény-kutatás, minőség ellenőrzés). Adatkezelésnél osztályba sorolás. Adatok szemléltetése, táblázatba rendezése, adatsokaság átlagának, móduszának, mediánjának, terjedelmének, szórásának meghatározása.	A részből az egészre és az egészből a részre következtetés. A mindennapi életben lejátszódó folyamatok valószínűsége. Statisztikai adatok alapján valószínűség és a relatív gyakoriság kapcsolata. Statisztikai diagramok elkészítése előtt az adatsokaság specifikus jellemzőihez tartozó elemszám becslése. Azon mindennapi szituációk értelmezése, ahol a véletlennek vagy a bizonytalanságnak szerepe van. Egyszerű valószínűségi állítások jelentése a mindennapi életben. A valószínűség és a statisztika szoros kapcsolatának felismerése feladatokon keresztül. Az azonos tulajdonsággal rendelkező elemek halmazba rendezése, a halmaz számosságának meghatározása, majd az alaphalmaz számosságával összevetve valószínűségek és statisztikai mutatók meghatározása, és azok értelmezése az adott probléma kapcsán. Adatok feldolgozása zsebszámológéppel, grafikus kalkulátorral és számítógéppel. Csoportmunka: a gyűjtött adatok elemzése (statisztikai mutatók, grafikonok, táblázatok)	A leíró statisztika és a valószínűség számítás gyakorlati szerepe, alkalmazása. A számítógép felhasználása statisztikai adatok kezelésére, véletlen jelenségek vizsgálatára.

Felszín-, és térfogatszámítás (3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony önálló tanulás. Számolás, számlálás, számítás; a becslés, a mérés képességeinek fejlesztése, A mennyiségek folytonossága, fogalmának továbbfejlesztése. Szövegértelmezés továbbfejlesztése a lényegkiemelő képesség fejlesztése. A valóság tárgyainak geometriai modellezéséhez szükséges képességek, a térlátás fejlesztése. Síkbeli és térbeli analógiák felfedezése. A valóság tárgyainak jellemzése a geometriai fogalmak segítségével, absztrakciós képesség fejlesztése. A térszemlélet fejlesztése. Az esztétikai érzék fejlesztése. Síkidomok területének, területének, térbeli alakzatok felületének, térfogatának becslése. Modellalkotás fejlesztése. Digitális kompetencia.	Pontok, egyenesek, síkok és ezek kölcsönös helyzete. A síkra merőleges egyenes tételének ismerete. Egyszerű poliéderek. A terület- és kerületszámítással kapcsolatos ismeretek összefoglalása. A terület fogalma, a sokszögek területe. Területszámítási feladatok. A testek, poliéderek osztályozása. Szabályos testek lehetősége. A poliéderek felszíne, térfogata. A hengerszerű testek, a henger felszíne és térfogata. Kúpszerű testek. A kúpszerű testek felszíne és térfogata. A csonkakúp, csonkakúp térfogata, felszíne. A gömb felszíne, térfogata.	A síkon és a gömbön felrajzolt alakzatok tulajdonságainak megfigyelése: Tételek és viszonyaik testek, elnevezések. Testek geometriai tulajdonságai, élváz, háló felszín, térfogat (tapasztalati szinten). Sejtések megfogalmazása, új összefüggések felfedezése, bizonyítási igény kialakítása. A sík- és térbeli alakzatok építése, következtetések megfogalmazása mennyiségi jellemzőik között. A geometriai feladatok algebrai megoldása során keletkező hamis gyökök kiválasztása. Valóságos tárgyak, modellek elkészítéséhez felhasználható anyagok mennyiségének közelítő meghatározása, az ehhez szükséges képességek fejlesztése.	Képzőművészet, építészet, modellezés. Természeti környezet. Fizika, biológia, kémia, csillagászat. Térformák, poliéderek, szimmetriák a síkban és a térben: vetítés számítógéppel, interaktív programok az internetről. Geometriai motívumok a képzőművészetben.

Algebra, számelmélet (rendszerező összefoglalás) (4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés) Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. Rendszerezés A kombinatív gondolkodás fejlesztése tárgyak, elemek, fogalmak adott szempont szerinti csoportosításával, rendezésével. A becsült eredmények valószínű, valószínűtlen voltának eldöntése (szemléletfejlesztés). A hatékony önálló tanulás.	A négy alapművelet alkalmazása. A hatványozás értelmezése. Számok abszolút értéke, normál alakja. Betűs kifejezések, polinomok. Nevezetes azonosságok. Műveletek algebrai törtekkel, összetett algebrai kifejezések azonos átalakítása. A logaritmus fogalma és azonosságai. Számelmélet: (oszthatósági feladatok, oszthatósági szabályok, relatív prímek, példa számrendszerekre; számok felépítése prímszámokból, számok osztóinak és többszörőseinek kapcsolata). Arányosságok, következtetések, százalékszámítás. Az egyenlet, azonosság fogalma. Egyenletek grafikus megoldása. Egyenletek értelmezési tartományának vizsgálata. Egyenletek megoldási lehetőségei különböző típusú egyenleteknél. Elsőfokú és másodfokú egyenlőtlenségek. Elsőfokú két ismeretlenes egyenletrendszerek. Egyenletre és egyenletrendszerre vezető szöveges feladatok.	Azonosságok alkalmazása konkrét esetekben, és betűs kifejezésekben. Számolási feladatok írásban, fejben, önállóan, programozott lépések szerint. Oszthatósági szabályok gyakorlása. Szöveges feladatok megoldása előtt a várható eredmények közös becslése, a megoldott egyenletek eredményének ellenőrzése, értelmezése, szöveges válasz a felvetett szöveges problémára. Algebrai és grafikus módszerek együttes alkalmazása. A diszkussziós igény növelése algebrai feladatok esetében. A megoldás keresése többféle úton. Zsebszámológép biztos használata.	

Függvény, sorozat (rendszerező összefoglalás) (5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés) Matematikai kompetencia: számolás, számlálás, számítás mennyiségi következtetés, becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. Rendszerezés A kombinatív gondolkodás fejlesztése tárgyak, elemek, fogalmak adott szempont szerinti csoportosításával, rendezésével. A becslt eredmények valószínű, valószínűtlen voltának eldöntése (szemléletfejlesztés). A hatékony önálló tanulás.	A függvény fogalma, a függvény grafikonja. Nevezetes függvények jellemzése. Függvénytulajdonságok: értelmezési tartomány, értékkészlet, zérushely, tengelymetszet, növekedés, fogyás, szélsőértékek, paritás, periodicitás. A függvény inverze. Egyszerű függvénygrafikon transzformációk. A sorozat fogalma. Számtani és mértani sorozat, az n. tag, az első n elem összege. Számtani és mértani sorozat esetén az n-edik tag, és az első n elem összegének kiszámítása feladatokban. Kamatoskamat-számítás.	Az adott helyhez tartozó függvényértékek kiszámítása, a függvények tulajdonságainak meghatározása. A folytonos, a szakaszos és a diszkrét változások elemzése. Tájékozódás a koordináta-rendszerben. Függvények jellemzése, grafikonjának ábrázolása. Tanult összefüggések, képletek alkalmazása. A gazdasági matematikában a várható reális eredmények megbecsülése, és összevetése a kiszámolt értékekkel. Grafikonok készítése.	

Geometria, mérés (rendszerező összefoglalás) (6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A metakogníció fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció (pontos szövegértés, szövegelemzés) Matematikai kompetencia: számolás,	Háromszögek nevezetes vonalai, körei, definíciók, nevezetes tételek. Négyszögek osztályozása, speciális négyszögek: trapézok, paralelogrammák, deltoidok. Kör és a szabályos sokszögek. Kör és	A négyjegyű függvénytáblázat és matematikai összefüggések célszerű használata. Háromszögek hiányzó adatainak kiszámolása (előzmény: derékszögű háromszögben való eligazodás). Zsebszámológép biztos használata. A geometriai	

számlálás, számítás mennyiségi következtetés, becslés, mérés, valószínűségi szemlélet. Rendszerezés A kombinatív gondolkodás fejlesztése tárgyak, elemek, fogalmak adott szempont szerinti csoportosításával, rendezésével. A becsült eredmények valószínű, valószínűtlen voltának eldöntése (szemléletfejlesztés). A valóság tárgyainak jellemzése a geometriai fogalmak segítségével, absztrakciós képesség fejlesztése. A hatékony önálló tanulás.	részei, kerületük, területük, a szög ívmértéke. A geometriai transzformáció fogalma, példák geometriai transzformációkra. Szimmetrikus alakzatok. Háromszögek egybevágóságának és hasonlóságának alapesetei. Egyszerű szerkesztési feladatok. Vektorok jellemzése, alkalmazása. Szögfüggvények derékszögű háromszögekben. Szinusztétel, koszinusztétel. Távolság és szög meghatározása gyakorlati feladatokban. Koordináta geometria: (két pont távolsága, szakasz hossza; az egyenes egyenlete; két egyenes metszéspontja; a kör egyenlete. kör és egyenes kölcsönös helyzete; a kör adott pontjához tartozó érintője).	feladatok algebrai megoldása során keletkező hamis gyökök kiválasztása. Egyszerű trigonometrikus egyenletek megoldása; minden lehetséges megoldás megkeresése. A jó vázlat elkészítése. A feladatok várható eredményének becslése.	

A továbbhaladás feltételei:

Az „és” (konjunkció), „vagy” (diszjunkció) logikai műveletek értelmezésének ismerete, alkalmazása összetett állításokban. Az „állítás tagadása” (negáció) logikai művelet ismerete, alkalmazása. Ezeknek a logikai műveleteknek az összekapcsolása a megfelelő halmazműveletekkel. Az implikáció és az ekvivalencia helyes használata állításokban. A „minden” és „van olyan” kvantorok helyes használata.

A tanult tételek és definíciók pontos megfogalmazása. A „szükséges”, „elégleges”, „szükséges és elégleges” feltételek helyes használata feladatokban, tételekben.

Példák ismerete statisztikai mintavételekre (visszatevéses mintavétel, binomiális eloszlás). Konkrét gyakorlati példák ismerete statisztikai és mintavételi adatok vizsgálatára (pl. minőség ellenőrzés, közvélemény-kutatás).

Tételek kölcsönös helyzetének, távolságuk, hajlásszögük definíciójának ismerete. A kerület és a terület szemléletes fogalmának ismerete. Speciális síkidomok területképleteinek ismerete, alkalmazása különböző feladatokban. A felszín és a térfogat szemléletes fogalmának ismerete. Hasáb, gúla, forgáshenger, forgáskúp, gömb, csonkagúla, csonkakúp felszínének és térfogatának kiszámítása konkrét feladatokban a megfelelő képletbe történő behelyettesítéssel.

Értékelési szempontok:

A pedagógus akkor járulhat hozzá leginkább a tanulók matematikai fejlődéséhez, ha nemcsak az ismereteket, hanem az ismeretszerzés eszközeit is átadja tanulóinak. Az önállóan elért siker a tanulás legjobb motiválója.

Szükség van természetesen külső eszközökre is, mint dicséret, vagy elégedetlenség kinyilvánítása, mert csakis az állandó visszajelzés alapján láthatja el feladatait a tanuló. Az ellenőrzés, értékelés folyamatosan történjék. A házi feladatokat rendszeresen ellenőrizzük és javíttassuk ki. Az ellenőrzés, a számonkérés, nem lehet csak írásbeli! A gondolkodás és a beszéd fejlesztésében fontos szerepe van a szóbeli számonkérésnek. Akár felelet alkalmával, akár csak ismétlő, ellenőrző kérdés-válasz formájában történik. Ezt az utóbbit nem kell feltétlenül osztályoznunk.

Alkalmazzunk fejlesztő értékelést, amikor a tanuló önállóan ellenőrzi teljesítményét. Meg kell tanulniuk, hogyan vizsgálhatják meg munkájuk helyességét

Az értékelésben legyünk következetesek és lehetőleg egységesek. A szakmai munkaközösség határozza meg az értékelési alapelveket. Itt semmi esetre sem arra kell gondolnunk, hogy valamilyen egységes %-os rendszert rögzítsen, hanem elsősorban a félévi, év végi osztályzatok kialakításában, az elégséges szint meghatározásában alakítson ki határozott álláspontot. Például az egyes érdemjegyek, amelyek feleletek, röpdolgozatok, témazárók alapján születtek, miként befolyásolják az év végi osztályzatot. Vagy az első illetve második féléves teljesítmények különbözősége mit eredményez az osztályzatokban.

5. Ember és társadalom műveltségi terület

5.1. Történelem és állampolgári ismeretek

5.1.1 Történelem és állampolgári ismeretek 5-8. évfolyam

5-8. évfolyam

Célok, feladatok, módszerek

A Katolikus Kerettanterv történelem tantárgyi kerettanterve a NAT Ember és társadalom műveltségi területére (múltismeret, emberismeret, társadalomismeret) terjed ki. Célja a dokumentumban megfogalmazott kulcskompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi, matematikai, természettudományos, digitális, tanulási, vállalkozói, esztétikai képességek) fejlesztése és kiemelt kulcs feladatok (ön-, hon-, és népismeret, európai és közösségi identitás, állampolgári, gazdasági, környezeti tudatosság, testi - lelki egészség, stb.) megvalósítása.

Az Ember és társadalom műveltségi terület teljességének a közvetítésére vállalkozik a tanterv. A sokoldalú és a differenciált képességfejlesztéshez kíván segítséget nyújtani. Itt azonos lehetőség nyílik a nevelőnek a tantárgy-specifikus módszertani képességek, valamint a különféle kulcskompetenciák fejlesztésére is.

A minél hatékonyabb értékközvetítő és képességfejlesztő történelemtanítás gyakorlataért, tantervünk alapjául, a Québeci oktatási reformon alapuló, az OKI szakemberei által kidolgozott **kereszttantervi kompetencia rendszert** választottuk. Tettük ezt azért, mert úgy találtuk, hogy ilyen módon segíthetjük leginkább tanítványainkat, a társadalomban nélkülözhetetlennek ítélt ismeretek, képességek, attitűdök elsajátításában, és az élethossziglan tartó tanulásra való felkészülésükben.

A program harminchat kereszttantervi kompetenciát négy kategória szerint sorol be:

1. **Módszertani kompetenciák** (hatékony munkamódszerek alkalmazása, információs és kommunikációs technológiák, stb.)
2. **Intellektuális kompetenciák** (információhasználat, problémamegoldás, kritikai gondolkodás, kreativitás, stb.)
3. **Kommunikációs kompetenciák** (kifejezőkészségek, informatikai és kommunikációs technológiák, média, stb.)
4. **Személyi és szociális kompetenciák** (identitás, együttműködés, etika, empátia, stb.)

Történelmi kerettantervünk a NAT műveltségi területek oktatásának kiemelt fejlesztési követelményeit a kereszttantervi kompetencia rendszer segítségével kívánja megvalósítani. A tanulási folyamat megszervezésekor mindenkor ajánlott a diákok kellő motiváltságának és érzelmi ráhangolódásának a biztosítása. Fontos, hogy a tanulók ismeretszerző és készségfejlesztő tevékenységét lehetőleg cselekedtető munkamódszereken keresztül sajátítsák el. Legfőbb célunk, hogy a történelemtanításban a fejlesztő feladatok tudatos tervezése és irányítása domináljon.

Az általános iskola **5-6. évfolyamán** a megismerő tevékenységnek a múltat élményszerűen megjelenítő történetek tanításán kell alapulnia. A 10-12 éveseket általában a konkrét gondolkodás jellemzi. Itt a tanulók a történelmi tényeket, fogalmakat, összefüggéseket a megelevenített eseményekből és jelenségekből - a történetekből - kiindulva érthetik meg a legkönnyebben. Ezt a képszerűen is megjeleníthető múltat már az 5-6. évfolyamokon is elemzés tárgyává kell tenni, le kell vonni a megfelelő következtetéseket, általánosításokat, és azokat bele kell helyezni a

történelmi ismeretek rendszerébe. A történettanítás tehát nem helyettesíti, csupán megalapozza a történelemtanítást. A történelmi tapasztalatok és ismeretek megszerzésében az alsóbb évfolyamokon a játéknak, a konkrét szituációknak, az életszerű helyzeteknek van kitüntetett szerepe.

A **7-8. évfolyamok** történelemtanítása - a korábbi évfolyamok eredményeire támaszkodva - a múlt valóságát összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva dolgozza fel. Ezeken az évfolyamokon a történelmet már nemcsak a jellemző életképek bemutatásával, hanem a kiemelkedő események fonalára fűzve, történetileg taníthatjuk. Alkalmazkodva az adott fejlődési szinthez a képszerű megjelenítésre - a történettanításra - azonban ekkor is szükség van. Mindezek együtt alkalmassá tehetik a tanulókat arra, hogy a történelem megismerésének, elemzésének alapvető módszereit elsajátítsák.

A **hon- és népismereti** tartalmak elsajátítása során a tanulók megismerkednek a hagyományos magyar népi kultúrával és értékrenddel, megfigyelik és megismerik a természet közelben élő a természetet tisztelő, és felhasználó ember életét, legfontosabb szokásait.

A tanulóknak arra is szükségük van, hogy a múlt ismerete mellett megértsék saját korukat. Az **állampolgári ismeretek** tanításának célja, hogy a diákok el tudjanak igazodni a jelen bonyolult közéletében, értsék a jogilag szabályozott demokratikus viszonyok rendszerét, működését. Így a tantárgy tanítása alapot ad a demokratikus közéletben való tudatos részvételhez.

A fejlesztés területei (keresztтанtervi kompetenciák) és módszerei

Kereszttantervi kompetenciák és értelmezésük	A fejlesztés módszerei
Módszertani kompetenciák:	
1. Megfigyelés Társadalmi és történelmi, jelenségekkel, változásokkal, kapcsolatos közvetlen információgyűjtés spontán vagy adott szempontok alapján. Nyomon követése a történelmi események hatására bekövetkezett társadalmi és környezeti változásoknak.	A megfigyelés szerepének és módszereinek megbeszélése, tapasztalat és elmélet viszonyának értékelése. Ismeretszerzés beszélgetések, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, filmekből, a tömegkommunikációs eszközökből. Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése. A szerzett tapasztalatok rögzítése.
2. Tanulás A hatékony, önálló és csoportos tanulásnak, az idővel, információval és az emberi erővel való hatékony gazdálkodásnak a képessége. A könyvtári keresés módjának, a keresés eszközeinek, a főbb dokumentumfajtáknak, valamint azok tanulásban betöltött szerepének ismerete.	Különbféle tanulási és munka stratégiák, valamint tanulásszervezési és munkaszervezési technikák elsajátítása. Saját tanulási stratégia kialakítása. A tanuláshoz szükséges motiváltság folyamatos fenntartása, a szükséges magabiztosság és az alapkészségek kialakítása. Az ismeretszerzés megannyi, az adott cél szempontjából alkalmazható, módszerének az ismerete. Információk gyűjtése adott témához iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumokban, stb. Kiemelt események, jelenségek, fogalmak ismerete. A tanultak széles körű alkalmazása az élet minden területén.
3. Mérés Társadalmi, történelmi, eseményekkel, folyamatokkal és forrásokkal kapcsolatos, mérhető (statisztikai, szociológiai, kronológiai, földrajzi, stb.) jellemzők megállapítása. A mérések alkalmazása a megismerési folyamat tudományos jellegének erősítése céljából.	Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: perc, óra, nap, hét, hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő, évezred. Egyszerű kronológiai számítások végzése. A távolságmérés mértékegységének az ismerete. Távolságok becslése és számítása történelmi földrajz világában. A történelem különféle forrásaiból statisztikai jellegű adatok gyűjtése. Statisztikai adatok ábrázolása táblázatban, diagramon, grafikonon, stb.
4. Stratégia tervezése Az egyéni és a csoportmunka különféle területeinek rendszerszerű, távlatos, tudatos szemléletmódja és megvalósításának a gyakorlata	A stratégiai tervezés lépéseinek elsajátítása az egyéni és a csoportos tanulás során: Előkészület, adatgyűjtés, adatelemzés, tervkészítés, döntés, megvalósítás, kommunikáció és konfliktuskezelés, értékelés, stb.

5. IKT-alkalmazás Az információs és kommunikációs technológia módszereinek adott feladathoz illeszkedő, célszerű kiválasztása, hatékony használata, az alkalmazás értékelése. Ésszerű egyensúly megtartása az IKT és a hagyományos technikák között.	Magában foglalja a főbb számítógépes alkalmazásokat - szövegszerkesztés, adattáblázatok, adatbázisok, információtárolás-kezelés, az internet által kínált lehetőségeket. El kell sajátítaniuk az informatikai adatgyűjtés, témafeldolgozás, forrásfelhasználás technikáját, az interneten való keresés stratégiáját és technikáját. Képesség az elektronikus média útján történő kommunikációra.
Intellektuális kompetenciák:	
1. Problémamegoldás A megszerzett történelmi tudás vagy készség alkalmazása problémahelyzetek megoldásában. Ez készíthet fel a mindennapok problémáinak a megoldására is.	A tanultak felhasználása bármely ismert vagy új feladathelyzetekben. A problémák iránti érzékenység és a megoldásukra való tudatos törekvés kialakítása. Lépései: problémaazonosítás, helyzetelemzés, lehetséges megoldások keresése, alkalmazandó megoldás kiválasztása, megvalósítás, a megoldás értékelése, stb.
2. Rendszerszemlélet A társadalomtudományokban az ismeretanyagot, az elméleteket és módszereket is rendszerként azonosíthatjuk. A rendszerek kölcsönhatásának egymásba épülésének és szerveződési szintjeinek a vizsgálata.	A történelem és a társadalom jelenségeinek, mint rendszereknek a vizsgálata részekre bontással, kapcsolatok keresésével, összefüggések feltárásával. A történelmi események idejének és helyének meghatározása a kronológiai és földrajzi rendszerek segítségével. Időmeghatározás más ismert eseményre, jelenségre való utalással (pl. Krisztus előtt, Krisztus után). Viszonyítások gyakorlása: előbb, később, ugyanakkor, most, régebben, nagyon régen, stb. Hibakutatás a vizsgált rendszerekben.
3. Alkotóképesség Szellemi és művészeti alkotások, elméletek, módszerek kidolgozása.	Egyszerű alaprajzok, térképek, rajzos vázlatok, kronológiai táblázatok, grafikonok, stb. készítése. Rövid beszámolók összeállítása, lényeg kiemelő kérdések megfogalmazása. Illusztrációk, modellek, rekonstrukciók és kommunikációs anyagok, stb. készítése.
4. Tájékozódás térben és időben Eligazodás készsége a társadalom folyamatainak térben és időben zajló eseménysorai között.	Egyszerű térképek másolása kézi munkával. A térkép legfontosabb elemeinek felismerése: vizek, domborzati jelölések, államhatárok, települések. A tanult helyek megkeresése a térképen. Események, jelenségek leolvasása történelmi térképekről. Időszalagok és kronológiai táblázatok készítése.
5. Alternatívaállítás Egy adott történelmi kérdés vagy társadalmi probléma lehetséges megoldási módjainak áttekintése és a gyakorlattól eltérő megoldási javaslat megalkotása.	A múlt és a jelen helytelen gyakorlatával szembeni helyes alternatívaállítás. Többféle, egyenértékű megoldás kidolgozása. A történelmi tapasztalat által igazolt alkalmazkodási és túlélési stratégiák megismerése. Szembenálló történelmi személyiségek életpályájának párhuzamos vizsgálata. Ítéletalkotás tetteikről.

6. Kritikai gondolkodás Történelmi tényeken, bizonyításon, ellenőrizhetőségen alapuló tudományos gondolkodás, kritikai és önkritikus szemlélet kialakítása.	A múlt helytelen tapasztalatainak a kritikája. A történelmi igazság társadalmi természetének, viszonylagosságának bemutatása, megvitatása. Kérdések önálló megfogalmazása adott témával kapcsolatban. A mítosz, a monda és a fikció megkülönböztetése a valós történelmi eseménytől.
7. Összehasonlítás, osztályozás és rendszerezés Különböző történelmi információk, adatok közötti azonosságok és különbségek felismerése, hasonlósági csoportokba sorolása. A csoportok közötti összefüggések ábrázolása.	A történelmi, társadalmi folyamatok jellemzőinek vizsgálata során az azonosságok, hasonlóságok és a különbségek megállapítása. Azonosságok, hasonlóságok és különbségek keresése és értelmezése különböző történelmi jelenségekben, eseményekben, életutakban. Rendszerezés adott és saját szempontok szerint. A sokféleség felismerése, a változatok számbavétele.
8. Oksági gondolkodás A történelmi változások elindító okainak feltárása, következményeinek elemzése. Az igazságra és a dolgok logikus okának a tiszteletére való nevelés.	Oknyomozó munkamódszer alkalmazása a történelmi tények feltárása, az elméletállítás és problémamegoldás során. Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, tetteinek a mozgatórugóiról. A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerése, gyakorlása. Ugyanazt a történelmi eseményt, különböző emberek, különböző okokból, különbözőképpen élik át. Miért?
9. Modellalkotás Adott történelmi emléket, vagy a történelmi folyamat összetettségét megjelenítő modellek, rajzok elgondolása és közlése.	Különböző történelmi tárgyakat, események, jelenségek, változások, folyamatok állapotát, megjelenítő rajzok, vázlatok, leíró magyarázatok, rekonstrukciók, makettek, modellek készítése kézműves technikákkal. Történelmi helyszínek modellezése. Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel (időszalag készítése).
10. Lényeg kiemelő képesség A feladat megoldása szempontjából a leglényegesebb jellemzők kiemelése.	Történelmi esemény leírása kiemelt jellemzőkkel. Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése írott és szóbeli forrásokban. Lényegre törő problémamegoldás. A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből. A társadalmi és történelmi eseményt leíró adatok közül a legjellemzőbbek célszerű csoportosítása, sorba rendezése.
11. Analógiák felismerése és keresése Hasonlóságok keresése és felismerése adott történelmi eseményekben és folyamatokban.	A történelmi hasonlóságok alapján megfelelő következtetések és előrejelzések készítése. A történelmi analógiák alkalmazása a történelmi megismerés eszközeként szolgálnak.
12. Kapcsolat- és példakeresés Társadalmi és történelmi jelenségek között, adott szempontok alapján kapcsolatok és összefüggések találhatóak. A feltárt kapcsolatok kiegészíthetők a rokonterületekhez tartató további példákkal.	Történelmi események kapcsolása a tanult helyszínekhez és tanult időpontokhoz. Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséről (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán). Fontos a felismert kapcsolatrendszer és ismeretanyag rendezése, az adatok szűrése, ellenőrzése. Tudatos törekvés arra, hogy az új ismeretek a már meglévő tudáshoz kapcsolódjanak.

Kommunikációs kompetenciák:	
1. Szóbeli és írásbeli kifejezőkészség A közlés jellegéhez és a célcsoporthoz igazodó verbális vagy írásos kommunikáció megválasztása.	Kötetlen beszélgetés, vita, tanárral, társaival. Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele. A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése. A feladatmegoldásra irányuló megbeszélés, szerkesztett előadás, kérdés és kritika megfogalmazása, vitakészség fejlesztése. Dramatikus játék bemutatása. Fogalmazások, feljegyzések, jegyzetek, beszámolók, vázlatok, dolgozatok készítése.
2. Képi információ feldolgozása Képek, animációk, filmek értelmezése, a közölt információ szóbeli, vagy írott formába való átalakítása.	Képi információ előállítása rajzzal, fényképezéssel, videóval és mindezek utólagos szerkesztésével. Képi, hangi és írott információs elemek egyesítése, multimédiás anyagok készítése. Keresés az interneten, képek, szövegek, animációk letöltése, szerkesztése.
3. Információkezelés Képi és szöveges információk megfelelő formában és hordozón történő rögzítése. Az információk visszakeresését és feldolgozását megkönnyítő technikák, használata.	Az információkezelést és kommunikációt segítő számítógépes programok célszerű használata. Adott információk táblázatban, adatbázisban, grafikonokon, diagramokon történő szerkesztése a meglévő információk feldolgozásával. Segédkönyvek, atlaszok, lexikonok használata. A háttértudás fejlesztését szolgáló információk gyűjtése ismeretterjesztő irodalomból, weblapokról.
4. Forráskezelés, forráselemzés A társadalomtudományos információforrások típusainak általános ismerete. Egy adott feladathoz szükségesek források összegyűjtése, adott szempont szerinti elemzése. A történelmi források kritikája.	A történelmi források fajtáinak, típusainak bemutatása. A történelmi forráselemzés módszereinek megismertetése. Forrás- és szöveg gyűjtemények ismerete, készítése. A történelmi szemléletmód jelentőségének munkamódszerének megbeszélése. A múltbéli események közvetlen és közvetett bizonyítási módszereinek elemzése. A megbízhatóság értelmezése. Források adott szempontok szerinti értékelés. módjának kidolgozása. Az új tudás iránti igény, kíváncsiság felkeltése.
5. Kommunikációértékelés A saját és a partner kommunikációjának értékelését jelenti, a hatékony feladatmegoldás és az együttműködés szempontjából.	Önértékelés. Partnerértékelés, a feladatnak való megfelelés és a hatékonyság szerint Külsős visszajelzések a kommunikációjáról. A probléma-, feladatmegoldás hatékonyságának az értékelése.

Személyes és társas kompetenciák:	
1. Önértékelés Szóban, vagy írásban történhet, adott feladathoz, vagy időszakhoz kapcsolódhat.	Az elsajátított tudással, készségekkel, értékrenddel, beállítódásokkal és magatartással kapcsolatban. Az alkalmi és irányított formáitól az önálló és rendszeres alkalmazásig való fejlesztés a kívánatos.
2. Nyitottság Nyitottság az emberi kapcsolatokban. Mások és a másság elfogadása. Érdeklődés az új ismeretek iránt, törekvés a személyes tudás bővítésére. Új, szokatlan gondolatok és módszerek mérlegelése, elfogadása.	A különféle értékek társadalmi fontosságának megbeszélése és beláttatása. Ismeretek szerzése a nemek és a fajok közti egyenlőséggel és megkülönböztetéssel kapcsolatban. Ismerkedés az országban és a szűkebb lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, múltjukkal. Pozitív, konstruktív viselkedésminták gyakorlása szerepjátékok során.
3. Empátia Csoportos tevékenységek során a partnerek helyzetébe való beleérzés. Mások értékeinek és érdekeinek mérlegelése, vizsgálata, elfogadása. Társadalmi és emberi konfliktushelyzetek többféle nézőpontból való megvizsgálása.	Helyzetgyakorlatok, drámajáték, kooperatív tanulási formák. Konfliktus-, stressz-, frusztrációkezelő játékok. Ismeretek szerzése különféle korok és kultúrák gyermekeinek életmódjáról. Adott történelmi események és cselekedetek különböző nézőpontokból történő értelmezése. A szélsőséges érzelmek mögött meghúzódó motivációk feltárása, ezeket figyelembe vevő véleményformálás és cselekvés.
4. Szocializáció, állampolgári és társas aktivitás A sikeres társadalmi beilleszkedéshez, csoportmunkához elengedhetetlen érzelmi viszonyulások (egyéni és közösségi motiváció, aktív feladatvállalás, felelősségtudat, együttműködési készség, stb.) kialakítása.	Kooperatív tanulási technikák. Szimulációs gyakorlatok az előítéletek leküzdésére és a kompromisszum kereső magatartás kialakítására. Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontok alapján. Állampolgári jogok és kötelességek megismerése. Közvetlen tapasztalatok szerzése a demokratikus intézmények működéséről. Az iskolai élet demokratikus gyakorlatának biztosítása. Konfliktuskezelési módok elsajátítása. Az eredmények megosztása másokkal. Felkészülés a felnőtt lét szerepeire.
5. Európai nemzeti és közösségi identitás A társadalmi együttéléshez, munkavégzéshez, nélkülözhetetlen közösségi érzelmi kötődések és egyéb szükséges motivációk kialakítása. Kiemelt tekintettel a családi, vallási, egyházi, települési, nemzeti, európai kötődésekre. A közjó és a szolidaritás iránti elkötelezettség kialakítása.	Ismereteket szerzése európai, nemzeti és a helyi hagyományokról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről. A történelmi múlt egy-egy térben és időben határolt darabját mélységi tanulmányozása (életmód történet). Ismereteket szerzése az európai, a magyar állam és a magyar nép történetének fontosabb fordulópontjairól, megismerkedjenek a történelem kiemelkedő személyiségeivel.

6. Önismeret, önfejlesztés Az egyén tudatos, önmagára irányuló ismeretszerzése és személyiségfejlesztése. Törekvés arra, hogy a társadalomba történő sikeres beilleszkedéshez szükséges adottságainkat képességekké alakítsuk. Ennek alapja a megfelelő értékrend, szemlélet- és életmód kialakítására.	Önmegismerés módszerei. Önértékelésen alapuló személyes fejlődési lehetőségek kialakítása. Célok és elérési utak megbeszélése. Kérdések és válaszok megfogalmazása olyan témákban, mint: Mi az ember? Miben különbözik az állatoktól? Mi tesz emberré? Miben hasonlítunk mindannyian? Honnan erednek az emberek közötti különbségek? Miért gondolkodnak másként a különböző életkorú emberek? Mi mindentől függhet a döntések és tettek megítélése? Miért vannak szegények és gazdagok? Önkontroll, önállóság, felelősség önmagunkért.
7. Pozitív gondolkodás A megélt történelmi traumák és korunk társadalmi-környezeti változásainak problémái csak pozitív minták felmutatásával, pozitív érzelmek erősítésével oldhatóak meg. Mind az ember, mind a társadalom egészséges fejlődéséhez elengedhetetlenül szükséges ez a szemléletmód, amely tudatosan fejleszthető.	Történelmi példák gyűjtése, a konfliktusok pozitív szellemű megoldására. Pozitív érzelmi attitűdök érvényesítése a napi feladatok megoldása során. Lehetőségek, technikák és gyakorlatok a pozitív érzelmek megélésére. A pozitív gondolkodás egészségmegőrző hatásának megbeszélése. Pozitív forgatókönyvek készítése a problémaalapú tanulás során. Az emberi, a polgári, a gyermeki jogok alapos megismerése.
8. Egészségtudatosság A testi és lelki egészség és a kíváncsú életminőség az egyre tudatosabb egészségmegőrző életmódtól függ. Ez nem más, mint a testi és lelki folyamatok összhangjának felismerése, ezek állapotát befolyásoló tényezők megismerése, a velük kapcsolatos pozitív döntések meghozatala.	A test és lélek közötti összefüggések tisztázása. Ismeretek a fizikai és mentális egészség megőrzésének, az egészséges életvitel gyakorlatának a technikáiról. Adott egészségügyi kérdések (járványok, higiénés szokások, életmódbeli változások) történelmi ívű áttekintése és megvitatása. Ismeretek szerzése a társadalombiztosítási és egészségügyi rendszerek működéséről, az ezekkel kapcsolatos állampolgári jogokról és kötelességekről. A káros függőségekhez vezető szokások (dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, helytelen táplálkozás) kialakulásának a megelőzése.
9. Környezettudatosság A természeti környezet folyamatosan romló állapotának és az emberi tevékenység közötti szoros összefüggés felismerésének, egyre mélyebb átlátása. A jelenlegi káros folyamatok felismerése, a fenntartható fejlődés gondolatának elfogadása és feltételeinek megismerése.	Ismereteket szerzése a szűkebb lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről. Közvetlen tapasztalatok szerzése a természeti környezet és az emberek mindennapi életminőségének és kultúrájának a kapcsolatáról. A környezetvédelem szempontjainak széles körű beépítése a személyes életmódba. Aktív közösségi szerepvállalás a környezet megóvása érdekében. Adott környezetvédelmi kérdések (iparosodás, urbanizáció, környezetszennyezés, fajok kipusztulása) történelmi ívű áttekintése és megvitatása.

10. Erkölcsi és etikai érzékenység Olyan szemlélet, képesség, attitűd kialakítása a kíváncs, amely az emberi lét és társadalmi fejlődés felszínre került erkölcsi konfliktusait a zsidó-keresztény etika értékrendje mentén kívánja megoldani.	Az erkölcs és az erkölcsös élet társadalmi jelentőségének a tisztázása. Az általunk képviselt etikai értékrend nyilvánvalóvá tétele. Önálló vélemény és ítéletalkotás adott társadalmi, történelmi események erkölcsi vonatkozásairól. Vita, adott történelmi személyiségek cselekedeteinek etikai megítéléséről. Helyzetgyakorlatok az etikus magatartás, a munkához való etikus hozzáállás kialakításához.
11. Felelősségérzet Az emberi lét bonyolult viszonyrendszerében mind a személyes, mind a közösségi felelősség kérdése napirenden van. Felelősség az egyéni és közösségi döntések, a személyes és társadalmi kapcsolatok, az individuális és a közösségi életvitel alakulásáért.	Ismeretek szerzése az önmagunkért, a közösségünkért, és a környezetünkért viselt felelősségünk témakörében. Az egyéni és a közösségi felelősség viszonyának probléma alapú megvitatása. Szembesülés a múlt hibás döntéseinek jelenkori következményeivel, és jövőbeli kihatásával. Tudatosítani felelősségünket: életmódunkért, fogyasztói magatartásunkért, a közjó állapotáért, stb.
12. Szervezőképesség Elsősorban az önálló, a csoportos és a kooperatív tanulás sikeres megszervezésének a képessége, egyéni adottságoktól függően.	Csoportalkotás, közös munkamódszerek kidolgozása, a munka végig vitele. Egyéni információgyűjtés, az önálló tanulás megszervezésének a képessége. Különböző tanulási és munka stratégiák, valamint tanulásszervezési és munkaszervezési technikák elsajátítása. Kooperatív tanulási formák gyakorlása.
13. Döntésképeség A különböző tanulási és élethelyzetekben felmerülő döntési pontok felismerése. A tájékozódáson, alternatívaállításon alapuló döntésképeség megszerzése. A döntéshozatal rendszerszerűségének felismerése, a rutin kiépítése, a kellő magabiztosság megszerzése.	A történelmi múlt nagy eseményeivel kapcsolatos döntéshozatali mechanizmusok vizsgálata. A döntéshozatal háttérében megbúvó motivációk feltárása. A döntéshozatali módok megvitatása. Szerepjáték során döntési helyzetek kialakítása, rekonstruálása. Döntéshozatali technikák gyakorlása. Döntések értékelése esettanulmányokban.
14. Esztétikai érzék és harmóniára való törekvés A történelmi fejlődés során a társadalom tudományok körében felfedezhető esztétikai élmények befogadásának képessége. A szépségélmény pozitív érzelmi hatásának felismerése, és keresése a történelemben.	Az esztétikai-művészeti élmények tudatos megjelenítése a történelem órán. A szépség fogalmának adott szempontok szerinti értelmezése. Irodalmi, zenei, művészettörténeti alkotások esztétikai elemzése. A történelmi témák művészi megfogalmazásának a vizsgálata. Az esztétikai élmények, érzelmek megjelenítése adott történelmi korszakokban. Tapasztalatok szerzése a művészeti és a tudományos megismerés különböző módszereiről. A művészi kreativitás és az érzelmi intelligencia fejlesztésének a módszerei.

5. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Élet az őskorban	12 óra
2.	Az ókori Kelet világa	12 óra
3.	Az Ószövetség népe és a Szentföld	6 óra
4.	Az ókori görögök életéből	12 óra
5.	Az ókori Róma évszázadai	14 óra
6.	A kereszténység születése	6 óra
7.	A magyar történelem kezdetei	8 óra
	Év végi ismétlés	4 óra
	Összesen	74 óra

ÉLET AZ ŐSKORBAN (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Megfigyelés Ismeretszerzés képek, tárgyak, közvetlen megfigyeléséből, személyes beszélgetésekből, hallott és olv. elb. szövegekből.	A történelem forrásai. Az ősember nyomai a Földön. A gyűjtögető, halászó, vadászó ember. A földművelő és állattenyésztő ember.	Korábbi olvasm. alapján a tanulók idézzék fel, hogy alsó tagozatban milyen meghatározó történelmi eseményekről és híres személyekről tanultak. A tankönyv ábr. megfigy. alapján a tanulók hat. meg, hogy a tört. tárgyi emlékei közül, melyek az íratlan és melyek az írásos forr.	Az alsó tagozatos ismeretanyag. A 3-4. osztályos olvasókönyv.
Stratégiai tervezés Információk gyűjtése a témakörhöz, adott szempontok szerint, a könyvtárban, a médiatárban, múzeumban.	Mit és hogyan kutat a régészet? Mit és hogyan kutat a néprajz? Lakóhelyünk régészeti és néprajzi emlékei (múzeumlátogatás).	A tanulók az ősi ember életével kapcsolatos szövegek és képek csoportos gyűjtése és feldolgozása során alkalmazzák a stratégiai tervezés lépéseit: tervekészítés, kommunikáció, információgyűjtés, konfliktuskezelés, stb.	Könyvtár: atlaszok, segédkönyvek, lexikonok, stb. Múzeum: kiállítás, kiadvány.
Intellektuális kompetenciák: Problémamegoldás Az önálló vagy csoportos ismeretszerzés során szerzett tapasztalatok alkalmazása.	Az első mesterségek és a csere kialakulása. Varázslat és művészet. Természeti népek napjainkban. (életmódtörténet)	A tanulók számoljanak be azokról a problémákról, amelyeket a zsákmányoló és a termelő ember életéről gyűjtött adatok osztályozása, rendszerezése, feldolgozása során szereztek.	Könyvtárhasználat, informatika
Rendszerszemlélet Az idő a történelmi folyamatok alapvető rendezési elve. A múlt, jelen, jövő, állandóan változó fogalm. és viszonyainak megért.	<i>Fogalom:</i> őskor, ősember, régészet, eszközhasználat és eszközkészítés, munkamegosztás, gyűjtögetés, vadászat, halászat, földművelés, állattenyésztés, termelés, kézművesség, csere, természetimádat, mágia (varázslat), múlt, jelen, jövő	A tanulók szóbeli és írásbeli megnyilatkozásaik során használjanak az idő tagolására szolgáló fogalmakat és kifejezéseket: perc, óra, nap, hét, hónap, év, évtized, emberöltő, évszázad, évezred, történelmi korszak, múlt, jelen, jövő.	Matematika, természetismeret.
Alkotóképesség Kommunikációs anyagkészítés.	<i>Helynév:</i> Vértesszőlős <i>Évszám:</i> régen, nagyon régen	Készítsenek a tanulók rajzos vázlatot az állatok háziasításáról és az első mesterségek kialakulás.	Természetismeret, technika.
Alternatíva állítása Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséről (helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).		A tanulók képzeljék el, majd rajzban, vagy írásban ábrázolják, hogy milyen lenne ma a világ a fémek, vagy a kerék feltalálása nélkül. Mi lenne, ha ma is élnének őslények?	Technika, természetismeret.

AZ ÓKORI KELET VILÁGA (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Mérés IKT-alkalmazás	Az írás születése. Az írott történelem kezdete az ókor.	Számolják meg hány kézzel írt szó, fér egy füzetlapra, mennyi nyomtatott szó egy könyv old. Egy CD-lemez hány 200 oldalas könyvet tart.	Matematika, Informatika, magyar irodalom
Intellektuális kompetenciák: Tájékozódás térben és időben	Különbféle időszámítások és a történelem nagy korszakai.	Készítsenek rajzos időszalagot a különféle kultúrák időszámításának feltüntetésével.	Földrajz, rajz, matematika
Lényeg kiemelés Az adott területhez kapcsolódó szövegekből kulcsszavak és kulcsmondatok keresése s	A Tigris és Eufrátesz folyók köze Mezopotámia. Hammurapi, a törvényalkotó király. Egyiptom a Nílus ajándéka.	Hammurapi törvényének szövegéből gyűjtsék ki a bűncselekmény típusokat. Csoportosítsák külön, hogy milyen büntetés várt a szabad emberekre és milyen a rabszolgákra.	Könyvtár
Analógiák felismerése, keres. Társadalmi jelenségekkel, és azok változásaival fennálló hasonlóságok keresése.	A rejtélyes piramisok. A távoli Kelet nagy birodalmai: India és Kína. Mítoszok és mondák az ókori Keletről.	Készítsenek fogalmazást arról, hogy milyen kulturális, társadalmi és földrajzi körülmények segítették elő az ókori Kelet nagy birodalmainak létrejöttét.	Földrajz, magyar irodalom
Személyes és társas kompetenc. Környezettudatosság A tan. szerezzenek ismereteket környezetük természeti értékeit fenyegető veszélyekről.	Mit örököltünk az ókori kelet népeitől <i>Fogalom:</i> Időszámítás, történelmi korszak, ókor, öntözéses földművelés, fáraó, piramis, építészet, szobrászat, múmia, több istenhít, betűírás,	Az ókori tanultakból látszik, hogy az öntözés tönkretelheti a termőtalajt. Keressenek a természetkárosításra napjainkból is példákat! Hogyan előzhetőek meg, és hogyan javíthatóak ki ezek a problémák.	Természetismeret, földrajz
Társas aktivitás Történelmi jelenetek eljátszása különböző szempontokból.	birodalom, ékírás, állam, sumér, szótagírás, csatorna, felesleg, városállam, írnok, kasztrendszer, hieroglifa (képírás),	Játsszák el egy mezopotámiai bíró szerepét és ítélkezzenek szabad emberek és rabszolgák felett. Hasonlítsák össze az ókori és a mai törvényeket.	Drámajáték, magyar irodalom
Szervezőképesség A csoportos és a kooperatív tanulás sikeres megszervezése.	mítosz, rabszolga, <i>Név, helynév:</i> Hammurapi, Hérodotosz, Gilgames, II. (Nagy) Ramszesz, Tigris, Eufrátesz, Nílus, Indus, Gangesz, Jangce, Hoangho, Mezopotámia, Babilon, Kína, India, Egyiptom,	Készítsenek csoportmunkában kockacukor összeragasztásával különféle ókori építményeket: piramis, városfal, városkapu, templom, stb.	Technika
Kommunikációs kompetenciák: Szóbeli kifejezőképesség Vita egy-egy történelmi témáról. A tárgyilagos érvelés gyakorlása.	India, Egyiptom, <i>Évszám:</i> Kr.e. 6000.	Magyarázzák meg, mi lehet az oka, hogy az ókori Kelet nagy birodalmainak gazdasági élete, társadalmi és műveltsége ennyire hasonlít egymásra.	Magyar irodalom, földrajz

AZ ÓSZÖVETSÉG NÉPE ÉS A SZENTFÖLD (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Személyes és társas kompetenc. Önfejlesztés Válaszok keresése az emberi lét céljára, értelmére vonatkozóan.	Az Ószövetség, mint történelmi forrás. Ábrahám és a kiválasztott nép születése. Mózes és a tízparancsolat Dávid és Salamon, Izrael nagy királyai. Izajás, Jeremiás, Ezeiel, Dániel, Izrael nagy prófétái. Jeruzsálem és a szentföldi szent helyek. <i>Fogalom:</i> Biblia, Ószövetség, egyistenhit, özönvíz, tízparancsolat, kőtáblák, próféta, bálvány, egyiptomi szabadulás, pusztai vándorlás, első templom, zsidó, filiszteus, <i>Név, helynév:</i> Ábrahám, Izsák, Izmael, Jákob, Júda, Izrael, József, Mózes, Dávid, Salamon, Izaiás, Jeremiás, Ezeiel, Jahve, Dániel, Jerikó, Jeruzsálem, Júdea, Izrael,	Keressenek ószövetségi történeteket: a világ és az emberiség születésére, a jó és a gonosz harcára, a bűnre és büntetésre, erényekre és hitványságokra.	Magyar irodalom, hittan
Pozitív gondolkodás A kihívásokra pozitív minták felmutat. pozitív érzelmek erősít.		Készítsenek térképet, amelyen jelöljék be Ábrahám, József, és a pusztai vándorlás útvonalát. Miért vándoroltak?	Földrajz, hittan
Közösségi identitás A társadalmi együttéléshez, nélkülözhetetlen közösségi motivációk kialakítása.		Érvekkel bizonyítsák be, hogy a törvények betartása, hogyan segítette az Egyiptomból menekülő zsidó nép túlélését és nemzetté válását	Hittan, magyar irodalom
Önfejlesztés Törekvés a megfelelő értékrend és életmód kialakítására.		Rajzolják le a tízparancsolat azon törvényeit, melyek betartását a mai állami törvényeink is előírják.	Hittan, állampolgári ismeretek, rajz
Erkölcsei és etikai érzék Önálló vélemény megfogalmaz. történelmi személyekről.		Gyűjtsenek történeteket Dávid, Salamon királyok és a próféták nagy tetteiről. Vonjanak le tanulságokat belőlük.	Hittan, magyar irodalom
Kommunikációs kompetenciák: IKT-alkalmazás Programok célszerű használata.		Az internet segítségével gyűjtsenek képeket és megfelelő szövegrészeket a Szentföld ószövetségi szent helyeiről.	Földrajz, hittan
Forráskezelés Információforrások típusainak általános ismerete és használata.		Keressenek a könyvtárban ószövetségi jeleneteket ábrázoló képeket és ószövetségi történetekről szóló irodalmi műveket.	Könyvtárhasználat, hittan, magyar irodalom
Információkezelés Az inform. megfelelő formában és hordozón történő rögzítése.		A korábban gyűjtött ószövetségi anyagokból készítsenek tablót.	Rajz

AZ ÓKORI GÖRÖGÖK ÉLETÉBŐL (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kritikai gondolkodás A fikció megkülönböztetése az igaz történettől.	A görög táj, az ókori Hellasz és a hellének. A görög mondák és a valóság. A görögök vallása. Az olimpiai játékok. Spárta, a katonaállam. Athén, az ipar és a kereskedelem központja. A marathóni csata. A görögök megvédik hazájukat.	A tanultak alapján számoljanak be arról, hogy Homérosz Iliásának milyen valós történelmi alapjai vannak.	Magyar irodalom, földrajz
Alkotóképesség Rekonstrukciós anyagok készítés		Gyűjtsék össze a görög mitológia 12 istenét, és jelképeikkel együtt rajzolják le őket.	Rajz, magyar irodalom
Mérés Távolságok becslése és számítása történelmi térképeken.		Mérjék meg vonalzó segítségével, hogy a különböző görög városállamok milyen messze vannak lakóhelyüktől.	Matematika
Példakeresés Szóbeli beszámoló a saját kutatómunkával szerzett ism.		Mely mai sportágak hiányoztak még az ókori olimpiákról? Nézzenek utána, és szóban számoljanak be róla.	Sporttörténet
Tanulás, ismeretszerzés Információk gyűjtése adott témához könyvtárban.		Gyűjtsenek bizonyítékokat arra, hogy Spárta katonaállam volt.	Könyvtárhasználat
Összehasonlítás Érvek és ellenérvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.	Periklész és Athén aranykora. Nagy Sándor és a görög műveltség elterjedése. <i>Fogalom:</i> polisz, hellének, piac, démosz, népuralom, népgyűlés, demokrácia, színház, akháj jón, dór, amfora, politika, demokrácia, arisztokrata, teljes jogú polgár, cserépszavazás, Iliász, Odüsszeia, makedón falanx, gyarmatosítás, hoplita,	Fejtsék ki, milyen összefüggés van a pénzgazdálkodás, árutermelés és a kereskedelem között.	Közgazdaságtan
Óksági gondolkodás Összefüggések felis. a történelmi folyamatok mozgató rugóiról.		Vitassák meg, hogy a spártai vagy az athéni szabad polgár életmódja-e a vonzóbb?	Magyar irodalom
Összehasonlítás Érvek és ellenérvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.		Rajzolják le a maratoni, a thermopülei és a szalamiszi csaták vázlatát.	Rajz
Képi információ feldolgozása Képi információ értelmezése, átalakítása, előállítása rajzzal.		Közös játék során elevenítsék fel az athéni népgyűlés munkáját: vita, meggyőzés, közös vélemény kialakítása, választás, szavazás.	Drámajáték
Nyitottság Események, történet. jelenségek mozg. dramatikus megjelenítése.		Gyűjtsenek példákat arra, hogy a mai színházak milyen ókori darabokat játszanak még.	Magyar irodalom, informatika
IKT-alkalmazás Információkeresés a weben.	Periklész és Athén aranykora. Nagy Sándor és a görög műveltség elterjedése. <i>Név, helynév:</i> Zeusz, Héra, Periklész, Feidiász, Miltiádész, Leonidász, Dareiosz, Xerxész, Alekszandrosz, Trója, Olimposz, Schlinemann, Hellasz, Mükéné, Spárta, Athén, Olimpia, Marathon, Thermopüle, Akropolisz, Homérosz, Odüsszeusz, Delphoi, <i>Évszám:</i> Kr.e. 776. Kr.e. 490. Kr.e. 480.		

AZ ÓKORI RÓMA ÉVSZÁZADAI (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Oksági gondolkodás Feltevések történelmi események mozgatórugóiról.	Róma kialakulása. Itália meghódítása. Róma győzelme Karthágó felett.	Térkép segítségével indokolják meg miért volt alkalmas Róma a földművelő és a pásztornépek letelepedésére.	Földrajz
Felelősségérzet A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat	Szabadok és rabszolgák. A római köztársaság válsága. A császárság.	Készítsenek fogalmazást Róma mondabeli hőseinek önfeláldozó viselkedéséről.	Magyar irodalom, etika
Lényeg kiemelés A megismert társadalmi jelenség kulcselemeinek kiemelése.	Róma, a világ ura. Közlekedés a Római Birodalomban. Élet a birodalom fővárosában.	Mutassák be rajzon, hogy miben különbözött a királyság a köztársaságtól.	Rajz
Összehasonlítás A különbségek felismerése és a változások nyomon követése	A rómaiak hazánk területén. Róma a népvándorlás viharában.	Játsszák el, hogy miben hasonlított és miben különbözött az athéni demokrácia, a római köztársaság és császárság döntéshozatala.	Drámajáték
Problémamegoldás A megszerzett tudás vagy készség alkalmazása, bővítése a problémahelyzetekben.	<i>Fogalom:</i> köztársaság, császárság, barbár, betűírás, gladiátor, provincia, limes, pun, amfiteátrum, népvándorlás, patricius, hun, plebejus, szenátus, zsoldos sereg,	Tervezzék meg, majd rajzolják be egy római katonai tábor sematikus alaprajzát a kiosztott domborzati térképbe.	Matematika, rajz, földrajz
Szóbeli kifejezőkészség Saját vélemény érthető megfogalmazása. Történetek elbeszélése emlékezetből.	germánok, Nyugatrómai Birodalom, latin nyelv, Forum Romanum, SPQR, etruszkok, Colosseum, diadalív, légio, szenátor,	Jellemezzék szóban a kor nagy hadvezéreit: Hannibál, Scipio, Spartacus, Caesar és az általuk vezetett háborúkat.	Magyar irodalom
Empátia Mások élet helyzetébe való beleérzés, mások szempontjainak elfogadása.	<i>Név, helynév:</i> Hannibál, Scipio, Caesar, Octavianus, Augustus, Ovidius, Horatius, Livius, Vergilius, Maecenas, Spartacus, Itália, Karthágó, Capua, Pannónia, Tiberis,	Készítsenek fogalmazást Rabszolgapiac címmel. Írják le milyen szenvedésben és megaláztatásban volt részük a rabszolgáknak.	Magyar irodalom
Döntésképeség Tanulási és élethelyzetekben felmerülő döntési pontok fel.	Attila, Konstantinápoly, Szicília, <i>Évszám:</i> Kr.e. 753, Kr.u. 395, Kr.u. 476.	Gyűjtsenek az ókori rómaiaktól származó bölcs idézeteket. Alkalmazzák mai helyzetekre.	Magyar irodalom, könyvtárhasználat

A KERESZTÉNYSÉG SZÜLETÉSE (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Ismeretszerzés, tanulás Információk gyűjtése adott témához, adott szempont szerint.	Az Újszövetség, történetek Jézus életéből.	Gyűjtsenek történeteket a názáreti Jézus életéről és tanításáról az Újszövetségben.	Hittan
Rendszer személet Időmeghatározás ismert eseményre, jelenségre való utalással (pl. Krisztus előtt, Krisztus után.)	A keresztény időszámítás. A Szent Pál apostol és a kereszténység elterjedése, keresztényüldözés Nagy Konstantin császár, a kereszténység állam vallássá válik.	A tanulók végezzenek egyszerű kronológiai számításokat.	Matematika
Modellalkotás Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel.	Keresztény emlékek a Szentföldön. Lakóhelyed keresztény emlékei. (Helytörténeti séta).	Készítsenek rajzos időszalagot. Jelöljék be az eddig ismert évszámokat, egyszerű rajzban ábrázolják az eseményt.	Matematika, rajz
Mérés Mértékegységek alkalmazása a reprodukciós folyamat tudományos jellegének erősítése céljából.	<i>Fogalom:</i> Újszövetség, Evangélium, keresztény, Krisztus (megváltó), vallás, apostolok, egyház, püspök, pápa, mártír (vértanú), keresztényüldözés, katakomba, milánói ediktum, első niceai zsinat,	Szóbeli beszámoló során használják az idő tagolására szolgáló kifejezéseket: perc, óra, nap, hét, hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő, évezred.	Matematika
IKT-alkalmazás Az információkeresést, feldolgozást és kommunikációt segítő számítógépes programok célszerű használata. Keresés a weben, képek, szövegek, letöltése, szerkesztése.	<i>Név, helynév:</i> Jézus, Péter, Pál, Máté, Márk, Lukács János, Heródes, Pilátus, Néró, Nagy Konstantin, Szent Jeromos, Betlehem, Názaret, Golgota, Szentsír-bazilika temploma, Galilea, Holt-tenger, Jordán, Genezáreti-tó, Jordán, Milánó, Nicea, Krisztus előtt, Krisztus után,	Az internet segítségével gyűjtsenek képeket és megfelelő szövegrészeket a Szentföld újszövetségi szent helyeiről.	Informatika, hittan
Alkotóképesség Kommunikációs anyagok, tárgyak készítése önállóan és csoportmunkában.	<i>Évszám:</i> Kr.u. 313, Kr.u. 325.	Készítsetek tablót lakóhelyetek keresztény emlékhelyeiről (templom, kápolna, kálvária, szobrok, temető, stb.)	Hon- és népismeret, rajz

A MAGYAR TÖRTÉNELEM KEZDETEI (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szóbeli kifejezőkészség Események, történetek elbeszélése emlékezetből élőszóban.	Monda a magyarok eredetéről. A magyar nép eredete. A magyar nép nyelvrokonai. Vándorlás a pusztán. Vérszerződés Etelközben. Honfoglalás és letelepedés. A honfoglaló magyarok öröksége. <i>Fogalom:</i> nyelvcsalád, finnugor, őshaza, nomád pásztorkodás, nemzetség, törzs, törzsszövetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, honfoglalás, jurta, vérszerződés, könnyűlovas harcmódor, kabar, székely, <i>Név, helynév:</i> Levéd, Álmos, Előd, Ond, Kond, Tass, Huba, Töhötöm, Árpád, Csaba, Levédia, Etelköz, Nyék, Megyer, Keszi, Kürtgyarmat, Tarján, Jenő, Kér, <i>Évszám:</i> 895-900, 907	Gyűjtsenek és meséljenek el minél több ősi magyar mondát. Vegyék számba, milyen történelmi következtetések vonhatók le belőlük	Magyar irodalom
Kritikai gondolkodás A fikció megkülönböztetése az igaz történettől.		Tanári segítséggel magyarázzák meg, hogy a magyarság eredetéről szóló mondák miben különböznek a nyelvtudomány következtetéseitől.	Magyar nyelvtan
Alkotóképesség		Rajzolják le a finnugor népek családfáját.	Magyar nyelvtan
Tájékozódás térben és időben Térképek kézi másolása. A térkép legfontosabb elemeinek felismerése.		Készítsenek térképet a magyarság vándorlásának állomásairól. Ismertessék a sztyeppövezet földrajzi jellegzetességeit és azt, hogy milyen hatással volt ez az ott élők életére!	Földrajz, rajz
Információkezelés Információk megfelelő formában és hordozón történő rögzítése.		Képes szótár készítésével mutassák be, hogy mi mindennel ismertették meg őseinket a török népek.	Magyar nyelvtan, rajz
Közösségi identitás További ismeretek szerzése szülőföldjük hagyományaiból.		Keressenek hazánk térképén olyan helységneveket, amelyek a letelepedett törzsek, vezérek, vagy nemzetségek nevét viseli.	Földrajz
Szervezőképesség Kooperatív tanulás megszervez.		Csoportmunkában készítsenek modellt a magyar törzsszervezet felépítéséről.	Technika, rajz
Felelősségérzet Felkészültségüknek megfelelő szinten folytassanak kommunikációt az egyén és a közösség bonyolult viszonyáról.		Készítsenek fogalmazást, hogy mit tehetnének hazánk földjének és anyanyelvünk védelmének érdekében.	Magyar nyelv és irodalom
Összehasonlítás		Hasonlítsák össze őseink rovásírását a korábban tanult írásokkal.	Magyar nyelv és irodalom, rajz

A továbbhaladás feltételei:

Váljanak képessé a tanulók biztonsággal tájékozódni a történelmi térben és időben. Tudják a tanult történelmi fogalmakat, ismereteket aktualizálni. Fejlődjön történelmi problémamegoldó gondolkodásuk. Váljanak képessé sokrétű és sok műfajú ismeretforrások feldolgozására és felhasználására az önálló ismeretszerzés során. Alakuljon ki megfelelő szemléletük és készségük az őskorból és az ókorból származó tárgyi források vizsgálatához és elemzéséhez. Ismerjék meg az őskorral és az ókorral kapcsolatos kiemelkedő történettudományi eredményeket. Szerezzenek elemi szintű ismereteket a történettudomány módszereinek sajátosságairól. Váljanak képessé a különböző kultúrák, korok és korszakok több szempontú összehasonlítására. Tudja értelmezni az egyszerű elbeszélő forrásokat. Legyen képes különbséget tenni a mitológiai, a mondai és a valós események között. Ismerje az időszámítás alapelemeit. Legyen képes a történelmi eseményeket az előbb és később viszonylatában helyesen értelmezni. Ismerje, hogy az egyes eseményekhez milyen nevek, helyszínek kapcsolhatók. Tudja elmondani a tanult történeteket és tudja azok helyszínét különböző térképeken megmutatni. Legyen képes egyszerű távolság és időméréseket elvégezni.

Értékelési szempontok (5-6. évfolyam):

Az értékelés célja a tanítás eredményességének a vizsgálata. Ez alapvetően a befogadó tanuló és a közvetítő tanár kölcsönös együttműködésének a minőségétől függ. (A tanulói teljesítmények értékelésére az ötfokú érdemjegy-skála szolgál.)

A tanulók fejlesztendő képességeinek a rendszere:

1. Módszertani kompetenciák (hatékony munkamódszerek alkalmazása, információs és kommunikációs technológiák, stb.)
2. Intellektuális kompetenciák (információhasználat, problémamegoldás, kritikai gondolkodás, kreativitás, stb.)
3. Kommunikációs kompetenciák (kifejezőkészségek, informatikai és kommunikációs technológiák, média, stb.)
4. Személyi és szociális kompetenciák (identitás, együttműködés, etika, empátia, stb.)

A tanulók teljesítményének (ismeretek, tevékenységek, stb.) értékelése osztályzattal vagy szóveges formában, írásban ill. szóban történhet.

Szempontjai:

1. Részvételi aktivitás, az együttműködés minősége a tanulói tevékenységek során.
2. Logikus gondolatmenetre való törekvés az adott feladatok megoldása során.
3. Szóbeli vagy írásbeli beszámoló adott résztémából.
4. Témazáró dolgozat írása.
5. Önálló információgyűjtés megadott szempontok alapján adott témakörökben. Erre épített szóbeli vagy írásbeli beszámoló, kiselőadás.
6. Adott vagy szabadon választott téma technikai, képi, írásos vagy szóbeli feldolgozása.
7. Szituációs játékok.
8. Vitakészség.
9. Modellalkotás, reprodukciók készítése.

10. Nyitottság a kooperatív tanulási technikák során.
11. Önértékelés.
12. Partnerértékelés.
13. Szervezőképesség, vállalkozó kedv.
14. Etikus magatartás.

6. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Képek a középkori Európa életéből	12 óra
2.	Magyarország az Árpádok idején	14 óra
3.	A középkori Magyarország virágzása és hanyatlása	14 óra
4.	Európa az újkor kezdetén	12 óra
5.	Magyarország az újkor kezdetén	16 óra
	Év eleji és év végi ismétlés	6 óra
	Összes:	74 óra

KÉPEK A KÖZÉPKORI EURÓPA ÉLETÉBŐL (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák: Tájékozódás térben és időben Térképek másolása kézi munk. A térkép elemeinek jelölése, vízrajz, domborzat, határok, stb.	Bizánc, Róma örököse és az arab hódítás. Nagy Károly frankok és I. Ottó német-római császársága.	Készítsenek rajzos térképet arról, hogy a népvándorlás során milyen népek nyomultak be a Nyugatrómai Birodalom területére, és hogy azok hol telepedtek le.	Földrajz
Problémamegoldás A megszerzett tud. vagy készség alkalmazása új helyzetben.	A pápai állam és a középkori egyház. Hűbérurak és hűbéresek. A lovagi kultúra és életmód.	Gyűjtsék össze, hogy milyen jelentősebb országok találhatók ma az egykori Frank Birodalom területén.	Földrajz
Rendszerszemlélet: Kapcsolatok és összefüggések elemzése.	Egy középkori uradalom élete. A középkori városok élete és a céhek. Technikai fejlődés a középkorban.	Írásban foglalják össze, hogy milyen előnyökkel járt Nagy Károly és III. Leó pápa szövetsége.	Magyar irodalom
Alternatívaállítás Egy adott társadalmi probléma újszerű lehetséges megoldása.	A nagy keresztes hadjáratok. Járványok a középkorban (életmódtörténet).	Tájékozódjanak a könyvtárban Szent Benedek és Szent Ferenc életéről. Tartsanak kiselőadást az olvasottakról.	Könyvtárhasználat, hittan, magyar irodalom
Alkotóképeség Egyszerű rajzok készítése.	<i>Fogalom:</i> középkor, iszlám, kalifa, szent, ereklye, eretnek, kolostor, szerzetes, robot, kódex, szerzetesrend, oklevél, legenda, uradalom, jobbágyság, adó, vám, jobbágytelek, majorság, nyomásos gazdálkodás, hűbérúr, hűbéres, céh, hűbérbirtok, hűbéri eskü, vár, lovag, távolsági kereskedelem, kereslet-kínálat, hét szabad művészet, tized, városi kiváltság, önkormányzat, járvány,	Közösen játsszák el a hűbéri eskü szertartását. Rajzolják le elképzelt uradalmuk térképét.	Magyar irodalom, rajz
Modellalkotás Tárgyak készítése kézi technik.		Tervezzék meg, és papírból készítsék el saját címerüket, zászlajukat.	Rajz, matematika, címertan, zászlótan
Személyes és társas kompetenc. Szervezőképeség Kooperatív tanul. megszervez.		Tervezzék meg, és közösen építsék fel kockacukorból, vagy gyufásdobozból hűbéruruk várát.	Matematika, technika
Társas aktivitás A közös munk. nélkülözhetetlen érzelmi viszonyulások kialakít.		Közösen játsszák el a lovaggá avatás szertartását. Készítsék el papírból a különféle lovagrendek zászlóit.	Magyar irodalom, rajz, matematika, zászlótan
Erkölcsei és etikai érzék Erkölcsei konfliktusok a zsidó-keresztény etika értékrendje szerinti megoldása.	<i>Név, helynév:</i> Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, I. (Nagy) Ottó, II. Orbán, Szent Ferenc, Gutenberg János, <i>Évszám:</i> 622, 800, 843, 962, 1095,	Hasonlítsák össze a keresztény és az iszlám-vallást. Rendezzék táblázatba a hasonlóságokat és a különbségeket.	Hittan, magyar irodalom, informatika

MAGYARORSZÁG AZ ÁRPÁDOK IDEJÉN (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák: Lényegkiemelés A legjellemzőbbek célszerű csoportosítása, sorba rendezése.	A magyar kalandozások és a fejedelmek kora. I. (Szent) István az állam alapító. A feudális magyar állam. Trónviszályok és pogánylázadások.	Gyűjtsenek mondákat a kalandozások, az államalapítás, és az Árpád-házi királyok korából Foglalják össze egy monda cselekményét 5-6 mondatba.	Könyvtárhasználat, magyar irodalom
Kapcsolatkeresés Ismeretanyag rendezése, az adatok szűrése, ellenőrzése.	Péter és Aba Sámuel idején. I. András és I. Béla megtörik a német befolyást. I. (Szt.) László és Könyves Kálmán megszilárdítják az új rendet. III. Béla az erős, II. András a gyengekező király. A tatárjárás. IV. Béla a második honalapító. IV. László és III. András az utolsó Árpádok. Szent magyarok és nemzeti jelképeink. Az Árpád-kor műveltsége. Fogalom: kalandozás, vármegye, egyházmegye, püspökség, várispán, tatár, kán, kun, pogánylázadás,	Szóban fejtsék ki, hogy milyen összefüggés állt fenn az augsburgi vereség és a kereszténység felvétele, az államalapítás és hazánk jövője között.	Magyar irodalom, hittan
Tájékozódás térben és időben Események, helyszínek, feltűnt. ill. leolvasása a térképekről.	A tatárjárás. IV. Béla a második honalapító. IV. László és III. András az utolsó Árpádok. Szent magyarok és nemzeti jelképeink. Az Árpád-kor műveltsége. Fogalom: kalandozás, vármegye, egyházmegye, püspökség, várispán, tatár, kán, kun, pogánylázadás, Szent Korona, Szent Jobb, Aranybulla, Név: Géza, I. (Szt.) István, I. András, I. Béla, I. (Szt.) László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András, IV. Béla, IV. László, III. András, Szent Gellért, Szent Imre, Szent Erzsébet, Szent Margit, Julianus,	Készítsenek rajzos térképet, a Szent István alkotta feudális magyar álamról. Tüntessék fel ezen a vármegyei és egyházmegyei központokat	Földrajz, hittan
Kommunikációs kompetenciák: Szóbeli kifejezőkészség Vita egy-egy társadalmi, történi. témáról.	A tatárjárás. IV. Béla a második honalapító. IV. László és III. András az utolsó Árpádok. Szent magyarok és nemzeti jelképeink. Az Árpád-kor műveltsége. Fogalom: kalandozás, vármegye, egyházmegye, püspökség, várispán, tatár, kán, kun, pogánylázadás, Szent Korona, Szent Jobb, Aranybulla, Név: Géza, I. (Szt.) István, I. András, I. Béla, I. (Szt.) László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András, IV. Béla, IV. László, III. András, Szent Gellért, Szent Imre, Szent Erzsébet, Szent Margit, Julianus,	Vitassák meg, hogy mikért veszélyeztették a keresztény ellenes pogány lázadások és a külső támadások, az ország feudális rendjét és jövőjét.	Magyar irodalom, hittan
Írásbeli kifejezőkészség Fogalmazás írása valamely történelmi-társadalmi témáról.	A tatárjárás. IV. Béla a második honalapító. IV. László és III. András az utolsó Árpádok. Szent magyarok és nemzeti jelképeink. Az Árpád-kor műveltsége. Fogalom: kalandozás, vármegye, egyházmegye, püspökség, várispán, tatár, kán, kun, pogánylázadás, Szent Korona, Szent Jobb, Aranybulla, Név: Géza, I. (Szt.) István, I. András, I. Béla, I. (Szt.) László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András, IV. Béla, IV. László, III. András, Szent Gellért, Szent Imre, Szent Erzsébet, Szent Margit, Julianus,	Fogalmazza meg írásban, hogy a magyarok milyen sikeres hadicseleket alkalmaztak ellenségeikkel szemben az ország védelme során az Árpád-korban.	Könyvtárhasználat, magyar irodalom, informatika
Képi információ alkalmazása: Képi információ előállítás rajzzal, fényképezéssel, stb.	A tatárjárás. IV. Béla a második honalapító. IV. László és III. András az utolsó Árpádok. Szent magyarok és nemzeti jelképeink. Az Árpád-kor műveltsége. Fogalom: kalandozás, vármegye, egyházmegye, püspökség, várispán, tatár, kán, kun, pogánylázadás, Szent Korona, Szent Jobb, Aranybulla, Név: Géza, I. (Szt.) István, I. András, I. Béla, I. (Szt.) László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András, IV. Béla, IV. László, III. András, Szent Gellért, Szent Imre, Szent Erzsébet, Szent Margit, Julianus,	Rajzolják le az Árpád-házi szenteket az egyházi ikonográfia stílusában saját jelképeikkel. Mondják el, hogy ezek honnan erednek.	Magyar irodalom, hittan, ikonográfia
Információkezelés Ismeretszerzéssel kapott inform. megfelelő formában és hordozón történő rendszer. és rögzítése.	A tatárjárás. IV. Béla a második honalapító. IV. László és III. András az utolsó Árpádok. Szent magyarok és nemzeti jelképeink. Az Árpád-kor műveltsége. Fogalom: kalandozás, vármegye, egyházmegye, püspökség, várispán, tatár, kán, kun, pogánylázadás, Szent Korona, Szent Jobb, Aranybulla, Név: Géza, I. (Szt.) István, I. András, I. Béla, I. (Szt.) László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András, IV. Béla, IV. László, III. András, Szent Gellért, Szent Imre, Szent Erzsébet, Szent Margit, Julianus,	Gyűjtsenek adatokat az Árpád-házi királyok uralkodására vonatkozóan. A tényeket rendezzék adott szempont szerint táblázatba. Vonjanak le belőlük következtetéseket.	Könyvtárhasználat, informatika

A KÖZÉPKORI MAGYARORSZÁG VIRÁGZÁSA ÉS HANYATLÁSA (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák: Problémamegoldás A tanultak felhaszn. új helyzet.	Károly Róbert, a királyság újjászervezője. Az aranyforint. I. Nagy Lajos, a lovagkirály. Zsigmond, a király és császár. Visegrád és Buda, a középkori magyar városfejlődés. Hunyadi János, a törökverő. A nándorfehérvári diadal. Hunyadi Mátyás uralkodása. Mátyás király udvarában. A királyi hatalom hanyatlása II. Ulászló idején. II. Lajos és a mohácsi csata. János és Ferdinánd vetélkedése, a török előretörése.	Gyűjtsék össze a leghatalmasabb kiskirályok, valamint a korszak legjelentősebb báróinak a neveit. Jelöljék be térképen családi központjaikat.	Könyvtárhasználat, földrajz
Modellalkotás Rajzos vázlat, makett, modell, leíró magyarázat készítése.	Hunyadi János, a törökverő. A nándorfehérvári diadal. Hunyadi Mátyás uralkodása. Mátyás király udvarában. A királyi hatalom hanyatlása II. Ulászló idején. II. Lajos és a mohácsi csata. János és Ferdinánd vetélkedése, a török előretörése.	Készítsenek rajzos vázlatot az Anjou-kor banderális hadszervezetéről. Gyűjtsenek főúri címereket, zászlókat.	Rajz, könyvtárhasználat, címtan, zászlótan
Módszertani kompetenciák: Ismeretszerzés, tanulás Információk gyűjtése adott témához könyvtárban,	Hunyadi Mátyás uralkodása. Mátyás király udvarában. A királyi hatalom hanyatlása II. Ulászló idején. II. Lajos és a mohácsi csata. János és Ferdinánd vetélkedése, a török előretörése.	Vegyék számba és rendszerezzék, hogy a korszak uralkodói milyen új jövedelemforrásokat vezettek be a folyamatosan csökkenő királyi birtok bevételek pótlására.	Könyvtárhasználat, közgazdaságtan
Megfigyelés Ismeretszerzés tárgyak, képek közvetlen megfigyeléséből.	Hunyadi Mátyás uralkodása. Mátyás király udvarában. A királyi hatalom hanyatlása II. Ulászló idején. II. Lajos és a mohácsi csata. János és Ferdinánd vetélkedése, a török előretörése.	Gyűjtsék össze, figyeljék meg, és rendszerezzék, hogy a korszak uralkodói milyen címereket és mely szenteket jelenítették meg pénzeiken.	Könyvtárhasználat, címtan
Kommunikációs kompetenciák: Képi információ feldolgozása Képi információ előállítás rajzzal, átalakítása, szerk. stb.	Hunyadi Mátyás uralkodása. Mátyás király udvarában. A királyi hatalom hanyatlása II. Ulászló idején. II. Lajos és a mohácsi csata. János és Ferdinánd vetélkedése, a török előretörése.	Készítsenek egyszerű térképet a legjelentősebb európai és magyarországi kereskedelmi útvonalakról. Rajzolják le a legfontosabb árucikkeket.	Rajz, közgazdaságtan
Forráskezelés A társadalomtudományos információforrások egy adott feladathoz szükségesek összegyűjtése.	Hunyadi Mátyás uralkodása. Mátyás király udvarában. A királyi hatalom hanyatlása II. Ulászló idején. II. Lajos és a mohácsi csata. János és Ferdinánd vetélkedése, a török előretörése.	Gyűjtsenek mondákat, történeteket a korszak uralkodóinak és hőseinek egyéniségéről, jelleméről, tetteiről. Csoportosítsák, és szóban mutassák be őket.	Magyar irodalom
Írásbeli kifejezőképesség Fogalmazás írása valamely történelmi-társadalmi témáról.	Hunyadi Mátyás uralkodása. Mátyás király udvarában. A királyi hatalom hanyatlása II. Ulászló idején. II. Lajos és a mohácsi csata. János és Ferdinánd vetélkedése, a török előretörése.	Vegyék számba, és írásban foglalják össze, hogy a Hunyadiak milyen katonai újításokkal tudtak időlegesen győzedelmeskedni a török felett	Haditechnika, Magyar irodalom
Szóbeli kifejezőképesség Saját vélemény érthető megfogalmazása.	Hunyadi Mátyás uralkodása. Mátyás király udvarában. A királyi hatalom hanyatlása II. Ulászló idején. II. Lajos és a mohácsi csata. János és Ferdinánd vetélkedése, a török előretörése.	Készítsenek rajzos térképvázlatot a török elleni háború jelentősebb csatáiról és hadjáratairól. Magyarazzák meg mi volt a török sikerek titka.	Földrajz, Haditechnika

EURÓPA AZ ÚJKOR KEZDETÉN (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Személyes és társas kompetenc. Empátia Konflikt. sokféle nézőpontból.	Az Európán kívüli világ. Amerika felfedezése. A reformáció. Spanyolország felemelkedése és hanyatlás. A németalföldi szabadságharc. Anglia felemelkedése. Nagy-Britannia születése. A katolikus megújulás. Korlátlan uralkodók Európában. A kultúra és a tudományok az újkor kezdetén. <i>Fogalom:</i> újkor, azték, inka, felfedező, gyarmat, világkereskedelem, reformáció, manufaktúra, bankár, hitel, humanizmus, protestáns, katolikus megújulás, piarista, parlament, jezsuita, polgári átalakulás, <i>Név:</i> Kopernikusz, Kolumbusz, Magellán, Luther, Kálvin, XIV. Lajos, I. Péter, VIII. Henrik, Erzsébet, Morus Szt. Tamás, Cromwell, Leonardo, Michelangelo, Galilei, Newton, Loyolai Szt. Ignác, Ward Mária, Kalazanci Szt. József, <i>Évszám:</i> 1492, 1517,	Keressenek a könyvtárban az ősi indián kultúrákra, és ezen kultúrák továbbélésére vonatkozó képi és szöveges információkat.	Könyvtárhasználat, informatika, néprajz, régészet
Társas aktivitás A csoportmunkához szükséges érzelmi motiváció kialakít.		Közösen készítsenek rajzos térképet, melyen jelöljék be a legjelentősebb földrajzi felfedezők és hódítók útvonalát.	Földrajz, rajz
Környezettudatosság Milyen mértékben határozza meg a term. és a gazd. környezet az emberek mindennapi életét.		Rajzolják le az Amerikából származó haszonnövényeket. Ismertessék, hogy ezek milyen módon alakították át Európa gazdaságát, életmódját, növény és állatvilágát.	Rajz, biológia
Felelősségérzet Folytassanak kommunikációt olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek.		Hasonlítsák össze a katolikus, evangélikus és református tanítás legfontosabb jellemzőit. Rendezzék táblázatba a hasonlóságokat és a különbségeket.	Hittan, informatika
Pozitív gondolkodás A történelmi traumák feloldása pozitív minták felmutatásával.		Vitassák meg, hogy a különféle vallási reformok hogyan segítették a feltörekvő polgárság érdekeit, ugyanakkor milyen új megosztottságokat eredményeztek.	Hittan
Intellektuális kompetenciák: Rendszerszemlélet Társ. rendszerek elemzése.		Vessék össze Spanyolország és Anglia fejlődését. Fejtsék ki, hogy mi volt az oka az előbbi hanyatlásának és az utóbbi felemelkedésének.	Földrajz
Analógiák keresése, felismer. Tört. személyiségek cselekedet. mozgatórugóiról.		Tájékoztódnak a könyvtárban Loyolai Szent Ignác és Kalazanci Szent József életéről. Tartsanak kiselőadást az olvasottakról.	Könyvtárhasználat, hittan, magyar irodalom
Alternatíva állítása Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséről.		A tanulók képzeljék el, majd rajzban, vagy írásban ábrázolják, hogy milyen volna ma a világ, ha az amerikai indiánok fedezték volna fel, és gyarmatosították volna Európát?	Rajz, magyar irodalom, földrajz

MAGYARORSZÁG AZ ÚJKOR KEZDETÉN (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kommunikációs kompetenciák: Képi információ feldolgozása Kép készítése tört. témában	Az ország három részre szakadása. A várháborúk hősei. A királyi Magyarország a „kereszténység védőbástyája”. Királyhű magyarok:	Készítsenek rajos térképet, amelyen feltüntetik: az egyes országrészek nevét, székhelyét, az uralkodó nevét. Mutassák be egy-egy jellemző mondattal.	Földrajz, rajz, magyar irodalom
Szóbeli kifejezőkészség Események, történetek elbeszélése emlékezetből	Zrínyiek, Esterházyak, Koháryak. Az Erdélyi Fejedelemség virágkora a Báthoryak alatt. A Habsburg ellenes harcok élén: Bocskai, Bethlen, Rákócziak. Magyar élet a török hódoltságban. A reformáció és katolikus megújulás kulturális hatásai Magyarországon. Buda visszafoglalása 1686-ban. A török kiűzése Magyaror.ról.	Gyűjtsenek mondákat, történeteket a török és kuruc háborúk önfeláldozó hőseiről. Tárják fel, hogy milyen motivációk irányították tetteiket.	Magyar irodalom
Információkezelés Ábrák szerkesztése a meglévő információk feldolgozásával.		Készítsenek rajzos időszalagot, amelyen feltüntetik: a török ellen vívott nyílt csaták, és a várháborúk időpontjait.	Rajz, matematika
Kommunikációértékelés Saját és társkommun. megítélése együttműködés szempontjából.	Magyarországon. Buda visszafoglalása 1686-ban. A török kiűzése Magyaror.ról.	Vitassák meg, hogy az erdélyi fejedelmek Habsburg ellenes küzdelmei mennyiben tekinthetőek vallás-, ill. polgárháborúknak.	Hittan
Személyes és társas kompetenc: Empátia Az érzelmek mögötti motiváció.	II. Rákóczi Ferenc élete. Esze Tamás és a tiszaháti zászlóbontás. Bottyán János dunántúli hadjárata. Károlyi Sándor és a szatmári béke. Fogalom: janicsár, szpáhi, pasa, hajdú, huszár, kollégium, kuruc, labanc, históriás ének, minaret, dzsámi, Szent Liga, <i>Név:</i> Szondy György, Dobó István, Losonczi István, Zrínyi Miklós, Báthory István, Bocskai István, Bethlen Gábor, Eszterházy Miklós, Pázmány Péter, Koháry István, I. Rákóczi György, Károli Gáspár, I. Lipót, II. Rákóczi Ferenc, Bottyán János, Borsi, Eger, Drégely, Szigetvár, Ónod, <i>Évszám:</i> 1532, 1552, 1566, 1686, 1703, 1711,	Készítsenek írásos hadijelentést: Losonczy, Szondi, Zrínyi, hőstetteiről, Bécs ostromáról, Buda visszafoglalásáról, stb.	Magyar irodalom
Döntésképeség A döntés pontok felismerése a társadalmi folyamatban.		Szóban foglalják össze, hogy milyen bel- és külpolitikai tényezők alapozták meg II. Rákóczi Ferenc döntését a felkelés megkezdéséről.	Magyar irodalom
Szervezőképeség A kooperatív tanulás sikeres megszervezésének a képessége.		Csoportmunkában gyűjtsenek képi és szöveges információkat II. Rákóczi Ferenc életéről. Az anyagot dolgozzák fel, készítsenek tablót.	Könyvtárhasználat, informatika, rajz
Esztétikai érzék A művészeti élmény befogadásának a kép. fejleszt.		Mutassák be, hogy Károli Gáspár, Balassi Bálint és Pázmány Péter munkássága hogyan szolgálta a magyar nép török elleni harcát és megmaradását.	Magyar irodalom, hittan
Harmónia A művészet társadalom alakító erejének felismertetése.		Vegyék számba, mi-mindennel gazdagította a magyar művelődést és kultúrát a reformáció és a katolikus megújulás.	Magyar irodalom, hittan, művészetek

A továbbhaladás feltételei (6. évfolyam):

Tudjon történeteket önállóan elmesélni a tanult fogalmak, nevek és évszámok felhasználásával. Legyen képes a tanult történetek lényegét kiemelni, röviden összefoglalni. Tudjon információkat gyűjteni adott történelmi témákban könyvtárból, médiatárból, internetről tanári segítséggel. Egyszerű forrásokat tudjon értelmezni és azokból következtetéseket levonni. Legyen képes a korszakra jellemző személyeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Tudjon távolságot becsülni, és különböző számításokat végezni térképeken.

7. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A polgári átalakulás kora	14 óra
2.	Az új Magyarország	8 óra
3.	Reform, forradalom és szabadságharc Magyarországon	14 óra
4.	A nemzetállamok kora	10 óra
5.	Polgárosodás Magyarországon	12 óra
6.	Az első világháború	10 óra
	Év eleji és év végi ismétlés	6 óra
	Összesen:	74 óra

A POLGÁRI ÁTALAKULÁS KORA (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: IKT-alkalmazás Inf. technológia célszerű haszn.	A polgárosodás felemeli Európát. Eszmék és személyiségek a felvilágosodás korában. Észak-Amerika gyarmatosítása és az Amerikai Egyesült Államok születése. Forradalom Franciaországban. Szabadságból rémuralom. Bonaparte Napóleon diktatúrája. Európa meghódítása. A Szent Szövetség Európája. A gépek forradalma. Átalakuló társadalom, átalakuló életmód. Új polgári eszmék születése: liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus. <i>Fogalom:</i> alkotmány, emberi jogok, polgári szabadságjogok, felvilágosodás, népfelség elve, hatalmi ágak, jakobinus, terror, diktatúra, nemzet, ipari forradalom: gőzgép, vetésforgó, gyár, vállalkozó, haszon, liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus, tőkés, bérmunkás,	Gyűjtsenek az internet segítségével stat. adatokat a világ vezető hatalmainak gyarmati politikájáról. (Kereskedel. faji megkülönböztet. bevándorlás).	Informatika, földrajz
Stratégiai tervezés Az egyéni munka különféle területein rendszerszerű, távlatos és tudatos tervez. és megvalósít.		Kutassanak önállóan egy adott témában az interneten, a könyvtárban, médiatárban, melynek végeredménye rövidebb kiselőadás vagy esszé: (Indián és gyarmati háborúk Észak-Amerikában.)	Könyvtárhasználat, Informatika, földrajz
Intellektuális kompetenciák: Problémamegoldás Megszerzett tudás újszerű alk.		Játszanak el történelmi jeleneteket különböző szempontok alapján. (XIV. Lajos pere, Napóleon hatalomra jutása, császárrá koronázása, stb.)	Magyar irodalom, drámajáték
Kritikai gondolkodás Tényeken, bizonyításon alapuló megismerés, a kritikai és önkritikus szemlélet kialakítása.		Fogalmazzanak meg feltevések egyes történelmi, társadalmi jelenségek okairól. Indokolható-e a terror a hatalom megszerz. megtart. érdekében? (Francia forr. jakobinusok, Napóleon, stb.)	Magyar irodalom, hittan
Kommunikációs kompetenciák: Forráskezelés A történelmi források kritikája.		Emeljék ki a lényegét hallott vagy írott szövegeknek (USA Függetlenségi nyilatk. Az emberi és polgári jogok nyilatk. Code civil.)	Magyar irodalom
Szóbeli kifejezőkészség A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése.		Vitaszituációk megbeszélése és eljátszása adott történelmi konfliktusokról. (USA függetlenségi harc vagy alkalmazkodás, Franciaország alkotmányos királyság vagy köztársaság, stb.)	Magyar irodalom
Személyes és társas kompetenc. Empátia Érzelmek mögötti motiv. feltár.		Korabeli írásos forrásokat vessenek össze megadott szempontok alapján (Tudósok, politik. gondolatai a hitről, a polgári szabadságjogokról).	Magyar irodalom, hittan
Önfejlesztés Törekvés a sikeres beilleszkedés. szükséges készségek megszerz.		Fogalmazzanak meg válaszokat társad. érzékeny kérdésekben. Hogyan oldhatóak fel az emberek közötti faji, generációs, vallási, stb. ellentétek.	Magyar irodalom, hittan

AZ ÚJ MAGYARORSZÁG (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Megfigyelés Információgyűjtés megadott szempontok alapján.	Magyarország újjáépítése III. Károly idején. Gazdasági és társadalmi fejlődés Mária Terézia korában. Nemzeti ébredés II. Lipót korában. II. József összbírodalmi törekvései. I. Ferenc és a francia háborúk kora. A soknemzetiségű Magyarország kialakulása. <i>Fogalom:</i> nemesi alkotmány, betelepítés, felsőtábla, alsó tábla, rendi országgyűlés, türelmi rendelet, jobbágy rendelet, bevándorlás, úrbérrendezés, állandó hadsereg, vallási türelem, államnyelv, oktatáspolitikai, vámrendelet, pragmatika szankció, jakobinus összeesküvés, cenzúra, cenzor, infláció, önkény, arisztokráta: herceg, gróf, báró, birtokos nemes, telkes jobbágy, zsellér, román, szlovák, szerb, horvát, ruszin, szlovén, német, görög katolikus, görög ortodox, <i>Név:</i> III. Károly, Mária Terézia, II. József, Martinovics Ignác, II. Lipót, I. Ferenc, <i>Évszám:</i> 1715, 1723, 1740-1780, 1790, 1792, 1795, 1835,	Kutassanak megadott témában és szempontok alapján könyvtárban kézikönyvekből, ism. terjesztő művekből. (Magyar ezredek az állandó hadseregben, a pragmatika szankció jelentősége).	Könyvtárhasználat
Intellektuális kompetenciák: Alkotóképeség Szellemi alkotások, modellek készítése.		Készítsenek rajzos kronológiai szinkronvázlatot Franciaország és Magyarország korabeli történetéből.	Matematika, rajz
Alternatívaállítási Egy adott társadalmi probléma lehetséges megoldási módjainak áttekintése.		Jellemezzék Mária Terézia és II. József uralkodásának eredményességét. Hasonlítsák össze, hogy tetteik mennyiben segítettek céljaik megvalósulását.	Magyar irodalom
Kommunikációs kompetenciák: Írásbeli kifejezőképesség A közlés jellegéhez igazodó kommunikáció megválasztása.		Készítsenek fogalmazást a nők hagyományos társadalomban betöltött helyzetéről. Vizsgálják meg, hogy mennyire felelt meg ennek az elvárásnak Mária Terézia királynő.	Magyar irodalom
Képi információ feldolgozása Képi információ előállítás rajzzal majd szerkesztése.		Képek gyűjtése a korszak divatjáról, a korabeli társadalom jellegzetes alakjairól, szereplőiről. Tablón ábrázolják a különféle osztályokat.	Könyvtárhasználat, informatika, rajz
Személyes és társas kompetenc. Nyitottság Érdeklődés az új ismeretek iránt.		Mutassák be szerepjátékkal, egyes szám első személyben a korszak valamely jellemző alakját. (Mária Terézia, Festetics György, II. József, stb.)	Drámajáték
Társas aktivitás A sikeres csoportmunkához elengedhetetlen érzelmi viszonyulások kialakítása.		Készítsenek csoportmunkában tematikus térképvázlatot Magyarországról és ezen, rajzos formában ábrázolják a főbb nemzetiségek elhelyezését. Elemezzenek népesedési grafikonokat.	Földrajz, rajz, statisztika

REFORM, FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC MAGYARORSZÁGON (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Mérés Társadalmi folyamatokkal kapcs. mérhető jellemzők vizsgálata.	A polgárosodó Magyarország. Széchenyi István föllépése elindítja a reformkort. Politikai küzdelem a reformkori országgyűléseken. Kossuth Lajos a reformellenzék új vezetője. A magyar nyelv ügyének győzelme és a nemzetiségek ébredése. Forradalom Pest-Budán. Az áprilisi törvények.	Önálló kutatómunkával gyűjtött statisztikai adatokkal bizonyítsák hazánk 19. századi polgári fejlődését. (Ipar, kereskedelem, közlekedési hálózat, urbanizáció, életmód, kultúra, stb.)	Informatika, könyvtárhasználat, matematika
Intellektuális kompetenciák: Oksági gondolkodás A cselekvés és annak következménye közötti kapcs.	Lajos a reformellenzék új vezetője. A magyar nyelv ügyének győzelme és a nemzetiségek ébredése. Forradalom Pest-Budán. Az áprilisi törvények.	A szabadságharc eseményeinek ismeretében tárják fel a történések mozgató rugóit. (A forr. kitörése, szakítás az udvarral, nemzetiségi konfliktusok, orosz beavatkozás, stb.)	Földrajz
Összehasonlítás Történelmi személyiségek, társ. történések közötti azonosságok és különbségek felismerés.	A felelős magyar kormány és az új népképviselői országgyűlés. Horvátok betörése és a szeptemberi fordulat. A téli és a tavaszi hadjárat. A függetlenségi nyilatkozat és az orosz beavatkozás. A független Magyarország bukása. Fogalom:	Jellemezzék, majd hasonlítsák össze a korszak nagy személyiségeit. (Széchenyi-Kossuth, Kossuth-Görgey, Bem-Dembinski, Petőfi-Jókai, V. Ferdinánd-I. Ferenc József, stb.)	Magyar irodalom
Osztályozás Társadalmi jelenségek adatainak hasonlósági csoportba sorolása.	nyelvújítás, reformkor, Pesti Hírlap, védegyelet, közteherviselés, örökváltság, nyilvánosság, sajtószabadság, felelős kormány, jobbagyfelszabadítás, nemzetiség, nemzetörtség, honvédség, trónfosztás, függetlenségi nyilatkozat, népképviselői országgyűlés, Görgey, OHB, intervenció, aradi vértanúk, Név: Bem, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos,	Gyűjtsenek és osztályozzanak különböző képi információkat megadott témához. (Forradalmi helyszínek, honvédség, győztes-vesztes csaták).	Informatika, könyvtárhasználat
Kommunikációs kompetenciák: Információkezelés Az információk megf. rögzítése.		Az önállóan gyűjtött statisztikai adatokat közösen dolgozzák fel és alakítsák át grafikonokká, diagramokká.	Informatika, matematika
Kommunikációértékelés A komm. jelentősége a sikeres együttműködés szempontjából.		Vitassák meg, hogy a korszak emberi konfliktusaiban milyen felelőssége volt a rossz, vagy hiányos kommunikációnak.	Magyar irodalom
Személyes és társas kompetenc. Közösségi identitás Közös érzelmi kötődések kialak.		Kutassák fel és vegyék számba lakóhelyük 1848/49-es emlékeit. (Helytörténeti séta, múzeumlátogatás).	Múzeumlátogatás
Pozitív gondolkodás A történelmi traumák feloldása pozitív érzelmek kialakításával.	Széchenyi István, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, <i>Évszám:</i> 1825-1848, 1848. március 15. 1849. október 6.	Vegyék számba, hogy a szabadságharc bukása, és a veszteségek ellenére mi-mindent köszönhetünk ma is ennek a korszaknak.	Pszichológia

A NEMZETÁLLAMOK KORA (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Tanulás, ismeretszerzés	Új nemzetállamok Európában. Az amerikai polgárháború. Az új ipari forradalom és a világgazdaság kialakulása. Versengés a világ felosztásáért. A polgári állam új feladatai. Út a polgári parlamentarizmustól a polgári demokráciáig. Nők helyzete a modern társadalomban. A sokarcú munkásmozgalom áramlatai: szocialisták, anarchisták, kommunisták. XIII. Leó pápa és az az egyház szociális tanítása. A keresztényszocializmus és a kereszténydemokrácia születése. <i>Fogalom:</i> polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, szociálpolitika, gyarmatbirodalom, anarchizmus, szocializmus, antant, kommunizmus, szociáldemokrácia, utópia, tömegkultúra, központi hatalmak, Rerum Novarum, kereszténydemokrácia, <i>Név:</i> Bismarck, Garibaldi, Türr István, Lincoln, Edison, Marx, Viktor Emmanuel, I. Vilmos, Grant, <i>Évszám:</i> 1859, 1866, 1861-65, 1863, 1870-71, 1890, 1894,	Legyenek képesek a korszakra vonatkozó történelmi források és egyéb szövegek értő olvasására, a lényeg kiemelésére.	Magyar irodalom
Intellektuális kompetenciák: Tájékozódás térben és időben Egyszerű térképek másolása.		Készítsenek sematikus térképet az USA 19. századi területgyarapodásairól és Európa új nemzetállamairól.	Földrajz
Oksági gondolkodás A folyamatok elindító okainak feltárása.		Fogalmazzanak meg feltevéseket a korszak személyiségeiről, cselekedeteik okairól. (Garibaldi átadja a hatalmat a királynak, stb.).	Magyar irodalom
Modellalkotás Történelmi helyszínek modell. helyszínrajzok készítése.		Készítsenek rajzos térképvázlatot a korszak döntő csatáiról. (Solferino, Gettysburg, Königsgratz).	Földrajz, rajz
Kommunikációs kompetenciák: Szóbeli kifejezőkészség Célsoporthoz igazodó komm.		Fogalmazzanak meg önállóan kérdéseket a tárgyalt témakörrel kapcsolatban. (Rabszolgaság, nők helyzete, emberi és polgári jogok kérd.)	Földrajz
Írásbeli kifejezőkészség Fogalmazások, beszámolók, vázlatok, dolgozatok készítése.		Írjanak házi dolgozatot adott történelmi témákról. (A feudális és a polgári állam különbsége, a nemzetállam és a gazdasági fejlődés kapcsolata).	Magyar irodalom
Személyes és társas kompetencia. Egészség tudatosság Tud. egészségmegőrző életmód.		Vitassák meg az újkori olimpiák és a modernkor egészségtudatos életmódja közötti összefüggést.	Egészségtan
Környezettudatosság Aktív közösségi szerepvállalás a környezet megóvása érdekében.		Ismerjék fel, a gazdasági, társadalmi és technikai fejlődés környezet romboló hatását. Vegyék számba a kipusztult állatfajokat.	Természetismeret, biológia
Erkölcsei és etikai érzék Erkölcsei konfliktusok keresztény etika szerinti megoldása.		Hasonlítsák össze, hogy a polgári állam társ. egyenlőtlenségeit hogyan orvosolnák a marxisták, anarchisták, liberálisok, ker. dem. stb.	Politológia

POLGÁROSODÁS MAGYARORSZÁGON (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Megfigyelés Élethelyzetek megfigyelése.	Az önkényuralom és az ellenállás. Az osztrák-magyar kiegyezés. A dualista Magyarország.	Vegyék számba az első felelős minisztérium tagjait és vizsgálják meg magatartásukat a kiegyezést követően.	Könyvtárhasználat, informatika
Intellektuális kompetenciák: Rendszerszemlélet Tört. foly. viszonyának elemzés, a rendszer állapota, változása.	Magyarország gazdasági aranykora. A polgárosodó magyar társadalom. Kulturális és tudományos fejlődés a dualizmus korában.	Önálló kutatómunkával gyűjtsenek statisztikai adatokat adott témákban. A gyűjtött stat. adatokat alakítsák át grafikonokká, diagramokká. (Ipari termelés, közlekedés fejlődése, írástudatlanság).	Könyvtárhasználat, informatika, matematika, statisztika
Lényeg kiemelés A legjellemzőbbek célszerű csoportosítása, sorba rendezése, a feladat megoldása szemp.	A magyar malom-ipar a világ élvonalában. Budapest világvárossá válik.	Dolgozzanak fel írásos forrásokat különböző nézőpontokból. Lényegkiemelés, kulcsmondatok megfogalmazása. (Haynau rendeletei, kiegyezés, a honvédségi, a nép oktat. és nemzetiségi töv.)	Magyar irodalom, könyvtárhasználat
Analógiák felismerése Fennálló hasonlóságok keresése, illetve azok felismerése. Ezek alapján következtetések levon.	A korszak fejlődésének nyomai lakóhelyeden (helytörténeti séta). A millennium: sikerek és válságjelek.	Értő néma olvasással dolgozzanak fel életmód-történeti szövegeket. Az adott szöveg-részletek összevetésekor ismerjenek fel és keressenek analógiákat.	Magyar irodalom, könyvtárhasználat
Kommunikációs kompetenciák: Képi információ feldolgozása Képi info. előállítása rajzzal, és mindezek utólagos szerkesztése.	<i>Fogalom:</i> passzív ellenállás, emigráció, kiegyezés, közös ügyek, közös hadsereg, m. kir. honvédség, polgárosodás, dzsenti, nagypolgárság, kispolgárság, millennium, asszimiláció, <i>Név:</i> Alexander Bach, Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Tisza Kálmán, Ganz Ábrahám, Weiss Manfréd, Wekerle Sándor, Tisza István	Értelmezzék az adott történelmi helyszínek alaprajzait. Kapcsolják össze az alaprajzot és a megfelelő képet. (Országház, Nyugati p. udvar, Nagyvásárcsarnok, Szent István bazilika).	Rajz, informatika
Személyes és társas kompetenc. Felelősségérzet Szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival.	<i>Évszám:</i> 1867, 1868, 1867-1916, 1873, 1876, 1894, 1908,	Önálló munkában dolgozzák fel a korszak nagy tud. és államférfijainak, a közjót szolgáló, munkásságát. (Deák Ferenc, Andrássy Gyula, Eötvös József, Weiss Manfréd, Ganz Ábrahám).	Könyvtárhasználat, Informatika
Szervezőképesség A kooperatív tanulás sikeres megszervezésének a képessége.		Csoportmunkában dolgozzanak fel adott történelmi kérdéseket. (A világvárossá fejlődő Budapest jellemzői, a magyar iparfejlődés, stb.)	Könyvtárhasználat, informatika, földrajz

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Mérés Társ. jelenségekkel, kapcsolatos, mérhető stat. jellemzők gyűjtése.	A háború kitörésének okai és céljai. Mozgó háborúból állóháború, majd anyagháború. Magyar honvédek Európa harcterein.	Gyűjtsenek statisztikai adatokat a világháborús felek katonai erejéről. (Ipari potenciál, kiképzett tartalék, hadsereg létszáma, vasútvonal hossza). Rendezzék táblázatba őket.	Matematika, informatika
Intellektuális kompetenciák: Kapcsolatkeresés Összefüggések keresése.	Élet és halál a lövészárkokban. A polgári lakosság szenvedései a hátszágban.	Tárják fel a létrejött két katonai szövetségi rendszer kialakulásának okait. Keressenek hasonlóságokat a folyamatban.	Könyvtárhasználat, informatika, haditechnika
Példakeresés Adott ismeretanyag kiegészítése további példák keresésével.	Forradalmak Oroszországban. Győztesek és vesztesek. A nagy háború emlékei lakóhelyeden (helytörténeti séta).	Ismerkedjenek meg az osztrák-magyar hadsereg világháborús haditechnikájával. Ismertessék a fegyverek lényeges vonásait és jellemzőit. További példák más hatalmak seregeiből.	Könyvtárhasználat, informatika, haditechnika
Kommunikációs kompetenciák: IKT-alkalmazás Keresés az interneten történelmi dokumentumok letöltése.	<i>Fogalom:</i> mozgóháború, állóháború, hátszág, békerendszer, bolsevik, szovjet, harc a világ újrafelosztásáért, mozgósítás, front, arcvonal, lövészárkok, influenza, kétfrontos háború, gépek	Korabeli forrásokon (hadi jelentésen, beszámol.) keresztül szerezzenek tapasztalatokat a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséről (helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).	Könyvtárhasználat, informatika
Információkezelés Információk megfelelő formában és hordozón történő rögzítése.	háborúja, pergőtűz, összeomlás, tank, repülőgép, torpedó, géppuska, eltűnt, tengeralattjáró, hadirokkant, véres veszteség, wilsoni elvek,	A gyűjtött világháborús statisztikai adatokat alakítsák át grafikonokká és diagramokká.	Informatika, matematika
Személyes és társas kompetenc. Esztétikai érzék A funkció és a forma összhangja.	<i>Név:</i> Ferenc Ferdinánd, Wilson, Lenin, II. Vilmos, IV. Károly, Szarajevó, Prsemysl,	Önálló kutatómunkával gyűjtsenek képeket a világháborúban harcoló seregek katonáiról. Állapítsák meg, hogy a háborús technika, hogyan alakította át és célszerűsítette öltözetüket.	Haditechnika, könyvtárhasználat, informatika
Erkölcsei és etikai érzék Kielezett élethelyzetek, amelyek rávilágítanak az erkölcsi értékmínőségek és az emberi helytállás jelentőségére.	Galícia, Isonzó, Doberdó, Gorlice, Caporetto, Piave, <i>Évszám:</i> 1914. június 28. 1914-1918, 1917, 1918. október 25.	Gyűjtsenek tényeket és adatokat a világháború embertelen voltára. Kutassanak olyan személyek és szervezetek után, akik ekkor is az emberiség szenvedéseit igyekeztek enyhíteni. (Vöröskereszt, pacifista szervezetek, egyházak).	Hittan, egészségügy, könyvtárhasználat, informatika

A továbbhaladás feltételei (7. évfolyam):

Tudjon a tanuló önálló munkával vázlatot, beszámolót, kiselőadást összeállítani. Adott történelmi témáról megadott ismeretterjesztő irodalom alapján rövid ismertetőt, előadást tartani. Legyen képes egyszerűbb (elsődleges és másodlagos) forrásokat értelmezni, azok lényegét szóban vagy írásban röviden összefoglalni. Ismerje az egyes korok, korszakok nevét és sorrendjét, illetve ezek főbb jellemzőit. Tudjon a témához kapcsolódó egyszerűbb történelmi ábrát, modellt vagy adatsort készíteni és néhány mondatban értelmezni. Ismerje meg a tantervben szereplő kiemelt történelmi személyiségek életpályáját és munkásságát. Legyen képes a megjelölt személyek közül a kortársakat kiválasztani. Tudja térben és időben elhelyezni az egyes korszakok fontosabb eseményeit. Legyen képes a különféle időszakok térképeit összehasonlítani, egy-egy ország területváltozásait adott térképeken nyomon követni.

8. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Modern idők	10 óra
2.	A trianoni Magyarország	12 óra
3.	A második világháború	14 óra
4.	Magyarság a Kárpát-medencében (1945-1990)	12 óra
5.	A globalizálódó világ	10 óra
6.	Hazánk, a Magyar Köztársaság /Állampolgári ismeretek/	10 óra
	Év eleji és év végi ismétlés	6 óra
	Összesen	74 óra

MODERN IDŐK (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Megfigyelés Inform. szerz. közv. megfigy.	A versailles-i békerendszer, hatalmi átrendeződés a világban. Politikai és társadalmi küzdelmek a parlamentben és a parlamenten kívül. A modern életmód és a tömegkultúra. A nagy gazdasági világválság. A náciizmus Németországban. A sztálini Szovjetunió. Az Egyesült Államok és Roosevelt. Út a háború felé. <i>Fogalom:</i> parlamenti demokrácia, gazdaságiválság, nemzeti szocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, sovinizmus, koncentrációs tábor, egypártrendszer, sztálinizmus, koncepció per, new deal, tervgazdálkodás, propaganda, néppárt, paraszt és kispártok, fasizmus, náciizmus, Népszövetség, túlermelés, Mein Kampf, gyorsított iparosítás, mezőgazdaság kollektivizálása, személyi kultusz, tekintélyuralmi rendszer, <i>Név:</i> Hitler, Sztálin, Roosevelt, Mussolini, Franco, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Szovjetunió, Észtország, Lettország, Litvánia, Finnország, <i>Évszám:</i> 1922, 1929-1933, 1936-39, 1936, 1938, 1939,	Játék és dok. filmek jellemző részleteinek megfigy. legyenek képesek azok értelmezésére. (Ford T-modell, nagyvárosi élet, légi közl. stb.)	Könyvtárhasználat, médiatár, televízió, informatika
Ismeretszerzés, feldolgozás Képi és szöveges információk együttes kezelése.		Tanuljanak meg ismereteket meríteni, történelmi adatokat gyűjteni korszerű tömeg kommunikáció. csatornákból. (Film, folyóirat, napilap, stb.)	Könyvtárhasználat, médiatár, televízió, informatika
Intellektuális kompetenciák Problémamegoldás: A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben.		Csoportmunkában dolgozzák fel, hogyan függ össze a nők háborúban játszott szerepe a háború utáni helyzetükkel? (Az ok okozat viszonyának feltárása.)	Könyvtárhasználat, informatika
Rendszerszemlélet: Különböző rendszerek egymásra gyakorolt hatása.		Fejtsék ki, hogy a túlermelés hogyan vezethetett a világgazdaság összeomlásához, majd európai szintű politikai válsághoz.	Közgazdaságtan, statisztika, politológia
Kommunikációs kompetenciák: Szóbeli kifejezőkészség Beszélgetés és vita egy-egy társadalmi, történelmi témáról.		Gyűjtsenek érveket a saját véleményük alátámasztására. Ellenérveket meghatározott álláspontok cáfolására. (Kapcsolat a gazdasági válság és a második világháború kitörése között.	Közgazdaságtan, statisztika, politológia
Írásbeli kifejezőkészség Fogalmazások beszámoló, vázlatok, dolgozatok készítése.		Rajzos vázlat készítése egy adott korszakra vonatkozó történelmi témából. (Személyi kultusz és terror a Szovjetunióban és Németországban).	Magyar irodalom, rajz
Személyes és társas komp. Nyitottság Új, szokatlan gondolatok és módszerek elfogadása.		Önálló kutatással dolgozzák fel, hogy az USA milyen gazdasági intézkedésekkel tudott demokratikus úton kilábalni a világgazdasági válságból.	Könyvtárhasználat, informatika
Empátia A szélsőséges érzelmek mögött meghúzódó motivációk feltárása.		Közösen vitassák meg, hogy az eugenetika tud. hogyan vezetett az antiszemitizmushoz, majd népiártáshoz, Európában.	Könyvtárhasználat, informatika, hittan

A TRIANONI MAGYARORSZÁG (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Mérés Történelmi, eseményekkel, kapcsolatos, mérhető adatok gy.	A Monarchia fel-bomlása. A magyar-csehszlovák és a magyar-román háború. A vörös terror és a fehérterror.	Önálló kutatómunkával gyűjtsenek mérhető stat. adatokat az elcsatolt országrészekről. (Népesség, etnikai összetétel, ipar, mezőgazdaság, nagyobb városok, vasút, közúthálózat, nyersanyagkincs).	Könyvtárhasználat, informatika, statisztika, néprajz, matematika
Intellektuális kompetenciák Alkotóképeség Tört. jellegű modellek készítése.	A trianoni béke és következményei. A Bethleni konszolidáció. A gazdasági világválság hatása Magyarországon.	Gyűjtsenek képi és szöveges információkat az egykor lakóhelyükön állott országházslóról. Készítsék el közösen a modelljét.	Hon és népismeret, helytörténet, technika, rajz
Tájékozódás térben és időben Egyszerű kronológiai számítások és táblázatok készítése.	A harmadik birodalom árnyékában. Magyar területgyarapodások 1938-41. Szellemi élet a két világháború között.	Csoportmunkában készítsenek rajzos kronológiai táblázatot a tárgyalt korszak magyar és egyetemes történelmi eseményeinek összefüggéseiről.	Informatika, rajz, kronológia
Kommunikációs kompetenciák Képi információ feldolgozása: Rajz készítése történelmi vagy társadalmi témáról.	Életmód a két világháború között. <i>Fogalom:</i> öszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, konszolidáció, irredentizmus, revízió, kommunisták, nyilasok, vörös terror, fehérterror, Vörös Hadsereg, Nemzeti Hadsereg, <i>Név:</i> IV. Károly, Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós,	Készítsenek tematikus térképet Magyarország 1938/1941-közötti területgyarapodásáról. Tüntessék fel, hogy mely nemzetközi események kapcsán történhettek meg ezek a változások.	Rajz, könyvtárhasználat, informatika
Információkezelés Ismeretszerzéssel kapott információk megfelelő formában és hordozón történő rögzítése.	Bethlen István, Teleki Pál, Gömbös Gyula, Szamuely Tibor, Stromfeld Aurél, Prónay Pál, Darányi Kálmán, Imrédy Béla,	Az elcsatolt országrészekről és más témákban gyűjtött statisztikai adatokat alakítsák át grafikonokká és diagramokká.	Informatika, matematika, statisztika
Személyes és társas komp. Társas aktivitás Az egyes ember és a közösség cselekvő felelősége másokért.	Felvidék, Délvidék, Kárpátalja, Észak-Erdély, Bácska, <i>Évszám:</i> 1918. november 16. 1919. november 16. 1920. június 4. 1938, 1939, 1940, 1941,	Közösen vitassák meg, hogy a totalitárius rendszerekben hogyan sértették meg az emberek méltóságát, és hogyan rombolták szét a társadalmi szolidaritást. Mit kellett volna tenni?	Hittan, etika, könyvtárhasználat
Közösségi identitás A történelmi múlt egy-egy térben és időben határolt darabját mélységében tanulmányozni.		A felvidéki és az erdélyi bevonulásokat bemutató korabeli film híradók közös megtekintése. Vitassák meg, hogyan élhette meg ezt az eseményt az ottani magy. és nemzetis. lakosság?	Médiatár, könyvtárhasználat

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Stratégia tervezése Rendszerszerű, tudatos szemlé.	A háborúhoz vezető út. A villámháborús német győzelmek. Fordulat a háború menetében. A totális háború. Holokauszt, az európai zsidóság tragédiája. Győzelem a náciizmus felett. Magyarország hadba lépése. Magyarország német megszállása. A nyilas hatalom-átvétel, és a magyar zsidóság pusztulása. Véres harcok magyar földön. Magyarország embervesztése. <i>Fogalom:</i> villámháború, totális háború, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, holocaust, partizán, „hintapolitika”, antifasiszta, ellenállás, háborús bűnös, fegyveres semlegesség. <i>Név:</i> Churchill, Kállay Miklós, Bárdossy László, Jány Gusztáv, Sztójay Döme, Zsukov, Eisenhower, Montgomery, Lakatos Géza, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Szálasi Ferenc, Sztálingrád, Normandia, Auschwitz, Hiroshima, Jalta, Potsdam, Pearl Harbor, Kurks, Don-kanyar, Dunkerque, Midway szigetek, <i>Évszám:</i> 1939. szeptember 1. 1944. március 19. április 16. október 15. 1945. május 9. szeptember 2.	Csoport munkában dolgozzák fel és mutassák be a német villámháborús stratégia sikerének titkát. (Adatgyűjtés, feldolgozás, tervekészítés, stb.)	Könyvtárhasználat, informatika, technika
Intellektuális kompetenciák Alternatívaállítás A gyakorlattól eltérő, lehetséges javaslat megalkotása.		Vitassák meg, mit tehetett volna Mo. No. árnyékában. (Semleges marad. Kettős politikát folytat. Nyíltan ellenáll. Csatlakozik, de időben átáll. Megóvja hadseregét és zsidó polgárait.)	Könyvtárhasználat, informatika, politológia
Kritikai gondolkodás A tudományos megismerési módszerek alkalmazása.		Fogalmazzanak meg tudományos érveket és bizonyítékokat. (A holokauszt tagadókkal és a szovjet felszabadítás propagandájával szemben.)	Könyvtárhasználat, informatika, médiatár
Összehasonlítás Történelmi folyamatok közötti azonosságok és különbségek feli.		Kísérjék nyomon a változásokat adott történelmi jelenségek kapcsán. (Haditechnika fejlődése, polgári lakosság kiszolgáltatottsága, stb.)	Technika, informatika
Kommunikációs kompetenciák IKT-alkalmazás Számítógépes programok haszn.		Kutassanak önállóan, informatikai eszközök felhasználásával az adott korszakról. (Katyin, doni katasztrófa, tordai csata, Budapest ostroma.)	Informatika, média
Forráskezelés A történelmi források kritikája.		Vizsgálják meg, hogy a korabeli sajtó szemlélete mennyire időtálló. (Zsidó ellenes törvények, az atombomba ledobása, népbíróági ítéletek, stb.)	Média, informatika
Személyes és társas komp. Önfejlesztés Törekvés a társadalomba történő sikeres beilleszkedéshez.		Gyűjtsenek ismereteket a kor nagy politikusairól és katonáiról. Különösen azok emberi, erkölcsi tulajdonságairól. Kivel tudnának azonosulni? (Bajcsy-Zsilinszky, Wallenberg, Teleki, stb.)	Informatika, média hittan, etika
Pozitív gondolkodás Optimista, alapvetően bizakodó szemléletmód kialakítása.		Kutassák fel saját családjuk történetéből kik voltak részesei az adott korszak eseményeinek. Hogyan éltek, hogyan vészelték át ezeket a vészterhes időket.	Hon és népismeret, genealógia

MAGYARSÁG A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN (1945-1990) (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: IKT-alkalmazás Adott feladathoz illeszkedően.	Küzdelem a magyar demokráciáért. Sztálinizmus Magyarországon. 1956, mint forradalom.	Gyűjtsenek önállóan, informatikai eszközök felhasználásával képeket és szövegrészeket az adott korszakról. (1945-ös, 1947-es választás.)	Könyvtárhasználat, informatika, médiatár
Intellektuális kompetenciák Osztályozás Történelmi adatok hasonlósági csoportokba sorolása.	1956, mint szabadságharc. Arcélek 1956-ból. A Kádár-korszak. A magyar társadalom átalakulása.	Vizsgálják meg a kor történelmi szereplőinek az életét és munkásságát. Tetteik alapján osztályozzák őket. (Nemzetépítők, nemzetrontók, bűnösök és áldozatok, stb.)	Könyvtárhasználat, informatika, médiatár, genealógia
Rendszerezés Az adatok csoportokba sorolása különféle szempontok szerint.	A határon túli magyarok. A puha diktatúra csődje. A rendszerváltás.	A korábban gyűjtött, írásos és képi forrásokat rendszerezzék, majd készítsenek szemléltető tablót belőlük.	Rajz, technika
Oksági gondolkodás A folyamatok elindító okainak és következményeinek keresése.	<i>Fogalom:</i> pártállam, kollektivizálás, rendszerváltás, földosztás, államosítás, termelőszövetkezet, állami gazdaság,	Vitassák meg milyen elhibázott döntések következményeként tört ki az 1956-os forradalom.	Magyar irodalom
Kommunikációs kompetenciák Kommunikációértékelés A kommunikáció értékelése a hatékony feladatmegoldás szem.	Szövetséges Ellenőrző Bizottság, Államvédelmi Hatóság, Gazdasági Főtanács, Országos Terv Hivatal, Baloldali Blokk, kékcédulás választás,	Mutassák be, hogy a kádári propaganda milyen kommunikációs technikákkal hamisították meg az 1956-os forradalom igazi arcát. (Könyv, sajtó, film, stb.)	Média, informatika, könyvtárhasználat
Személyes és társas komp. Erkölcsei és etikai érzék A közösségi munkához való etikus hozzáállás vizsgálata.	népfront, Magyar Dolgozók Pártja, Magyar Szocialista Munkás Párt, <i>Név:</i> Rákosi Mátyás, Nagy Imre, Kádár	Fogalmazzanak meg önálló véleményt a kor vezető személyiségeiről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására. (Rákosi Mátyás, Farkas Mihály, Nagy Imre, Mindszenty József).	Magyar irodalom, Könyvtárhasználat, informatika, médiatár
Felelősségérzet A személyes és a közösségi felelősség kérdésének vizsgálata.	János, Antall József, Göncz Árpád Tildy Zoltán, Nagy Ferenc, Vorosilov, Mindszenty József, Barankovics István,	Vizsgálják meg a történelmi hitelességét az adott korszakot feldolgozó szépirodalmi szövegeknek és filmeknek. (Alkotói felelősség kérdése.)	Magyar irodalom, könyvtárhasználat, informatika
Szervezőképesség A csoportos és a kooperatív tan. sikeres megszervezésének a kép.	Rajk László, Maléter Pál, <i>Évszám:</i> 1948, 1953, 1956. október 23. november 4. 1990,	Játsszák el közös munkával George Orwell: Állatfarm című művének egy kiválasztott jelenetét.	Magyar irodalom, könyvtárhasználat

GLOBALIZÁLÓDÓ VILÁG (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Megfigyelés A társadalmi környezetre gyakorolt hatások követése.	A kétpólusú világtrend. A harmadik világ. A hidegháborús korszak forró háborúi.	Hosszabb időn keresztül végezzenek adott témákban média megfigyelést. (Az Európai Unió működése, sikerei, problémái. Lakóhelyed fejlődése, helyi gondok és problémák.)	Informatika, média, hon és népismeret
Intellektuális kompetenciák Problémamegoldás A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben.		Dolgozzák fel projekt módszerrel a világ valamely globális gazdasági problémáját. (Túlnépesedés, energiaválság, Észak és Dél ellentéte, terrorizmus, népirtás, stb.)	Könyvtárhasználat, informatika, média, földrajz
Alkotóképesség Rekonstrukciók, kommunikációs anyagok, tárgyak készítése önállóan és csoportmunkában.		Készítsenek rajzos politikai plakátot korunk égető társadalmi és erkölcsi kihívásairól. (A társadalom előregevedése, abortusz, euthanázia, génmanipuláció, stb.)	Rajz, könyvtárhasználat, informatika, média
Tájékozódás térben és időben Események, jelenségek rögzítése, és leolvasása kron. táblákról, térképekről.	<i>Fogalom:</i> Hidegháború, kommunista diktatúra, harmadik világ, világgazdaság, globalizáció, integráció, ENSZ, NATO,	Készítsenek párhuzamos időrendi táblázatokat a legjelentősebb események feltüntetésével. (Magyarország, Nyugat-Európa, Kelet-Európa, USA, harmadik világ).	Matematika, földrajz kronológia
Kommunikációs kompetenciák IKT-alkalmazás Számítástechnikai programok célszerű használata.	környezetkárosítás, Világbank, KGST, Nemzetközi Valutaalap, vasfüggöny, népességgrobbanás, fogyasztói társadalom,	Informatikai eszközök segítségével gyűjtsenek képi és szöveges információkat adott témákban. (Kína Mao ce-Tung uralma alatt; A vörös khmerek Kambodzsája; stb.)	Informatika, média, földrajz
Személyes és társas komp. Egészségtudatosság Az eü. rendszerekben való kiig.	globális felmelegedés, háborús bűn, <i>Név:</i> Hruscsov, Kennedy, Fidel Castro, David Ben Gurion, Mao-Ce-tung,	Csoportmunkában dolgozzák fel, hogy a 21. századra mely járványos betegségeket sikerült az ENSZ segítségével felszámolni.	Egészségtan, könyvtárhasználat, informatika, média
Környezettudatosság Ismeret a természet értékeit fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekr.	XXIII. János, VI. Pál, Tito, Brezsnyev, Gorbacsov, Oszama bin Laden, <i>Évszám:</i> 1945, 1949, 1955, 1956, 1968, 1990, 2001	Folytassanak vitát valamely globális környezeti problémáról és azok megoldási lehetőségeiről. (Eősördök pusztulása, globális felmelegedés, állat élőhelyek csökkenése, stb.)	Ökológia, könyvtárhasználat, informatika, média

HAZÁNK A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG /ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK/ (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Módszertani kompetenciák: Ismeretszerzés, feldolgozás Képi, auditív és szöveges információk együttes kezelése.	Kormányzati rendszerek. Az alkotmány. Nemzeti jelképek és szimbólumok.	Készítsenek interjúkat, majd beszámolót, a helyi önkormányzat működéséről. (A polgármesterrel, képviselőkkel, ügyintézőkkel vagy ügyfelekkel).	Média, informatika, magyar irodalom
Intellektuális kompetenciák Rendszerszemlélet Adott rendszer állapota, változása emberekre gyakorolt h.	Alapvető polgári jogok és kötelességek. Nemzeti és etnikai kisebbségek. Résztétel a közügyekben.	A médián keresztül figyeljék meg és gyűjtsenek adatokat a társadalom nagy ellátó és szolgáltató rendszereiről. (Oktatási, egészségügyi, társadalombiztosítás, nyugdíj, tömegközlekedés.)	Média, informatika
Kritikai gondolkodás Bizonyításon, ellenőrizhetőségen alapuló tud. megism. módszerek alkalmazása.	A munka és gazdaság. Közösség és társadalom. <i>Fogalom:</i> állam, nemzet, nemzetiség, etnikum, állampolgárság, választási alapelvek, népszavazás, emberi jogok	A magyarországi kormányzati rendszer ismerete és a médiából szerzett információk alapján vitassák meg a demokrácia hazai működésének az eredményességét.	Média, informatika, magyar irodalom
Oksági gondolkodás Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.	állampolgárság, választási alapelvek, népszavazás, cigánykérdés,	Önállóan fogalmazzanak meg kérdéseket egy-egy hatalmi ág működésével kapcsolatban. (Törvényhozás, végrehajtás, igazságszolgáltatás, média, stb.)	Magyar irodalom, média
Kommunikációs kompetenciák Információkezelés Az információk feldolgozást megkönnyítő technikák, szerkesztése.	köztársasági elnök, miniszterelnök, alkotmánybíróság, országgyűlés elnöke,	A médián keresztül kísérik figyelemmel, értelmezzék és rögzítsék a magyarországi roma kérdés aktuális fejleményeit. (Események, pozitív-negatív diszkrimináció, bűnözés, stb.)	Média, informatika, magyar irodalom
Személyes és társas komp. Szervezőképesség Kooperatív tanulás megszervez.	<i>Név:</i> Mádl Ferenc, Sólyom László, Boross Imre, Horn Gyula, Orbán Viktor, Medgyesi Péter, Gyurcsány Ferenc,	Csoportmunkában készítsenek tablót, filmet, prezentációt, újságcikket, melyben feldolgozzák saját iskolai életüket.	Rajz, technika, média, informatika, magyar irodalom
Döntésképeség	<i>Évszám:</i> 1990, 1994, 1998, 2002, 2004. május 1. 2006,	Vitassák meg a szabad akarat és a hit kapcsolatát a modern társadalomban.	Hittan, magyar irodalom

A továbbhaladás feltételei (8. évfolyam):

A diák tudjon önállóan vázlatot készíteni, könyvtári kutatás alapján kiselőadást tartani. Ismerje a magyar és az egyetemes történelem legfontosabb fordulópontjait, ezek idejét. Legyen képes oksági összefüggéseket találni a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai és a belőlük következő történelmi események között. Legyen képes a fontosabb országok és Magyarország területváltozásait a térképről leolvasni. Tudja ismertetni a demokráciák és a diktatúrák legjellemzőbb vonásait. Legyen tisztába a Magyar Köztársaság politikai rendszerének legfontosabb alapelemeivel. Ismerje szűkebb környezetének, lakóhelyének meghatározó történelmi eseményeit, ezeket tudja elhelyezni a köztörténetben.

Legyen nyitott a múlt alapvető erkölcsi kérdéseinek a megvitatásra.

Értékelési szempontok (7-8. évfolyam):

Az értékelés célja a tanítás eredményességének a vizsgálata. Ez alapvetően a befogadó tanuló és a közvetítő tanár kölcsönös együttműködésének a minőségétől függ. (A tanulói teljesítmények értékelésére az ötfokú érdemjegy-skála szolgál.)

A tanulók fejlesztendő képességeinek a rendszere:

1. Módszertani kompetenciák (hatékony munkamódszerek alkalmazása, információs és kommunikációs technológiák, stb.)
2. Intellektuális kompetenciák (információhasználat, problémamegoldás, kritikai gondolkodás, kreativitás, stb.)
3. Kommunikációs kompetenciák (kifejezőkészségek, informatikai és kommunikációs technológiák, média, stb.)
4. Személyi és szociális kompetenciák (identitás, együttműködés, etika, empátia, stb.)

A tanulók teljesítményének (ismeretek, tevékenységek, stb.) értékelése osztályzattal vagy szöveges formában, írásban ill. szóban történhet.

Szempontjai:

1. Részvételi aktivitás, az együttműködés minősége a tanulói tevékenységek során.
2. Logikus gondolatmenetre való törekvés az adott feladatok megoldása során.
3. Szóbeli vagy írásbeli beszámoló adott résztémából.
4. Témazáró dolgozat írása.
5. Önálló információgyűjtés megadott szempontok alapján adott témakörökben. Erre épített szóbeli vagy írásbeli beszámoló, kiselőadás.
6. Adott vagy szabadon választott téma technikai, képi, írásos vagy szóbeli feldolgozása.
7. Szituációs játékok.
8. Vitakészség.
9. Modellalkotás, reprodukciók készítése.
10. Nyitottság a kooperatív tanulási technikák során.
11. Önértékelés.
12. Partnerértékelés.
13. Szervezőképesség, vállalkozó kedv.
14. Etikus magatartás.

5.2. Történelem és társadalomismeret

5.2.1. Történelem és társadalomismeret 9-12. évfolyam

5.2.1.1. Történelem és társadalomismeret 9-12. évfolyam (humán)

Történelem és társadalomismeret a katolikus középiskolák humán tantervű osztályai részére

Az általános műveltséget megszilárdító és elmélyítő szakasz
(9-12. évfolyam)

Célok, feladatok

A történelem a társadalom közös emlékezete. Tanításának célja a történelmi műveltség elsajátítása, amely a közös kommunikációs alapot és ezáltal a kölcsönös megértés lehetőségét biztosítja a szűkebb és tágabb közösség (a lakóhelytől a nemzeten, az egyházon át az emberiségig) számára. Mindez nélkülözhetetlen a közösséghez tartozás tudatának, különösen a hazaszeretetnek, a keresztény és európai identitástudatnak az elmélyítéséhez. A történelmi folyamatok megértése alapozza meg a történelmi tudat kialakulását, vagyis annak konkrét belátását egyrészt, hogy a jelen – egyéni életünket is beleértve – nagymértékben a múlt eseményeinek eredménye, másrészt, hogy mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára is. Ezért fontos, hogy a történelmi múlttal való találkozás és a történelemből fakadó tanulságok feldolgozása a tanulók számára személyes élmény legyen.

A történelmi tanulmányoknak jelentős szerepük van számos pozitív személyiségvonás kifejlesztésében, tudatosításában. A történelmi eseményekben részt vevők tetteinek ismerete, viselkedésük, döntéseik és cselekedeteik motívumainak megértése olyan kulcskompetenciák kialakulását teszik lehetővé (elsősorban a szociális és állampolgári kompetencia, illetve az anyanyelvi kommunikáció), amelyek által az egyén megtalálhatja helyét a társadalomban. A múltból a jelenbe vezető utak feltárása pedig segít a jelenkor politikai, gazdasági, társadalmi jelenségeinek megértésében. Elemzésük, megértésük megerősítheti az egyént a társadalomért, a kisebb közösségekért, önmagáért vállalt felelős magatartásában. Mindennek feltétele olyan kritikai szemléletmód fejlesztése, amelynek segítségével a jelenben és a múltban is képes a lehetséges alternatívák meglátására és értékelésére.

A társadalomismeret ahhoz segít hozzá, hogy tájékozódni tudjunk saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. Az ismeretek nyújtásán túl ez mindenekelőtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztését igényli. Látóköre kiterjed a lakóhely, az ország, Európa és az egységesülő világ problémáira, és ezáltal készít fel a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

Ehhez a történelem és a társadalmi ismeretek elsajátításának olyan körülményeit kell megteremtenünk, ahol a tudás megszerzésének módja örömet jelent a diákok számára. A történelem, a társadalom megismerésében növekvő szerepet kell kapnia a média modern eszközeinek. Ezek segítségével az általános műveltséget megszilárdító és elmélyítő szakasz folyamán alakuljon ki és szilárduljon meg a tanulók digitális

kompetenciája. A tanulók tudása ne szűküljön le pusztán a tények ismeretére, hanem mindez problémaérzékenységgel, a tudás bővítésének igényével, az önálló tanulási, tájékozódási módszerek ismeretével is járjon együtt. Csak így alakulhat ki az iskolai tanulmányokon túlmutató pozitív viszony a társadalomtudományokhoz. A történelem eseményei és a személyiségek tettei, a művelődéstörténet megismertetése közben mód nyílik az egyes korokban érvényesülő értékrendek vizsgálatára, az erkölcsi kategóriák változásának, érvényre jutásának vagy kiüresedésének bemutatására.

A gimnáziumi tanulmányok végére a diákoknak meg képesnek kell lenniük arra, hogy írott és íratlan források tanulmányozásával egy-egy adott történelmi kor jellegzetességeit felismerjék, elsődleges forrásokból (grafikonokból, törvényrészletekből, diagramokról) tudjanak következtetéseket levonni, önálló véleményt megfogalmazni. Legyenek képesek egy adott témához különféle információkat gyűjteni (könyvekből, újságokból, tv-ből stb.), és ezeket fenntartásokkal tudja szemlélni. Értsék meg, hogy az események folyamatosságát, hogy a változásokat és az eseményeket különféleképpen érzékelik és értékelik az emberek. Lássák, hogy az értékek őrzése, és változása milyen fontos a társadalmi életben. Legyenek képesek önálló értékítéletet alkotni, és ezt szükség esetén indokolni is. Tudjanak különbséget tenni a különféle történelmi és társadalmi események pozitív és negatív oldala között. Legyenek képesek a kisebbségi és a többségi vélemény megkülönböztetése. Sajátítsák el a kulturált vitatkozás szabályait, a szóbeli felelet illetve a feladatlap megoldásához szükséges képességeket. Tudjanak térben és időben tájékozódni. Lássák a különbséget és az egybeeséseket az egyetemes és a nemzeti történelem korszakai, valamint a jelen és a múlt között. Használják a tantervben szereplő évszámokat az időben való tájékozódás során, és kerüljenek tisztába az egyszerű kronológiai táblázatok alkalmazásának lehetőségeivel. Tudjon különféle eseményeket leolvasni a térképről, meg tudja mutatni a különböző jellegű és méretarányú térképeken a tantervben szereplő topográfiai helyeket.

9. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés	2 óra
2.	Az őskor és az ókori Kelet	13 óra
3.	Az ókori Görögország	14 óra
4.	Az ókori Róma	18 óra
5.	A kereszténység születése és a kora középkor	12 óra
6.	A magyarság története az államalapításig	8 óra
7.	Év végi ismétlés	7 óra
	ÖSSZESEN	74 óra

BEVEZETÉS (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása énkép, önismeret hon- és népismeret	Kölcsönös ismerkedés. Családtörténet A diákok érdeklődésének felmérése és felkeltése. Az éves tananyag rövid jellemzése. A közös munka feltételeinek meghatározása. A követelmények, módszerek tisztázása. Az eredményes, az új követelményeknek megfelelő és hatékony tanulási módszerek ismertetése	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. A családi név magyarázata. Családfa készítése és bemutatása. Híres történelmi személyiségek a családban – kiselőadás.	magyar nyelv földrajz informatika

AZ ŐSKOR ÉS AZ ÓKORI KELET (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség	Az emberré válás folyamata. Az élelemtermelés kialakulása. Az ősi hiedelemvilág. A folyamvölgyi kultúrák (Mezopotámia, Egyiptom, India, Kína). Városállamok és birodalmak. A zsidó állam Vallás és kultúra az ókori Keleten.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Az emberré válás különböző interpretációinak összevetése. Rajzos vázlatot készítése az állatok házasításáról és az első mesterségek kialakulás. A neolitikum, a réz-, a bronz- és a vashasználat elterjedésének bemutatása. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével.	biológia rajz művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Kronológia: Kr. e. 8000, Kr. e. 3000 körül, Kr. e. XVIII. sz., Kr. e. X. sz., Kr. e. 525. Személyek: Kheopsz, Hammurapi, II. Ramszesz, Dávid, I. Dareiosz, Xerxész, Buddha, Csin Si Huang-ti. Fogalmak: homo sapiens, őskőkor, újkőkor, mágia, bronzkor, vaskor, despotizmus, politeizmus, monoteizmus, állam, buddhizmus, brahmanizmus. Topográfia: Rudabánya, Vértesszőlős, Mezopotámia, Egyiptom, Fönícia, Palesztina, Sumer, AsszírIA, Perzsia, India, Kína, Babilon, Júdea, Izrael, Jeruzsálem.	Folyamatábra készítése az öntözéses gazdálkodás feladatairól. <i>A régészet regénye</i> vagy más ókori Keletről szóló ismeretterjesztő könyv egyik fejezetéből rövid vázlat írása. Forráselemzés: pl. Hammurapi törvénye. Kiselőadás ókori keleti épületekről: pl. piramisok. Képek keresése az interneten az ókori Egyiptomról. Egy egyiptomi nevezetesség lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található Egyiptomról szóló kiadványokról. Egy Dávid királyhoz kapcsolódó történet ismertetése. Az ókori Kelet államainak, városainak és folyóinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Az egyiptomi és mezopotámiai történelem párhuzamba állítása időrendi táblázatban. Vaktérkép készítése a Közel-Keletről a tanult városok bejelölésével.	

AZ ÓKORI GÖRÖGORSZÁG (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti	A görög történelem kezdetei. A polisz. A demokrácia kialakulása Athénban. A spártai állam. A görög-perzsa háborúk. Athén és Spárta párharca. A görög hitvilág, művészet, tudomány és mindennapok.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. Vaktérkép készítése a Balkán-félszigetről: a legfontosabb görög városállamok és csatahelyszínek bejelölése vaktérképen.	rajz művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Nagy Sándor birodalma és a hellenizmus. <i>Kronológia:</i> Kr. e. XIII. sz., Kr. e. 776, Kr. e. 594, Kr. e. 508, Kr. e. 490, Kr. e. 480, Kr. e. 431–404, Kr. e. 336–323. <i>Személyek:</i> Szolón, Peiszisztratosz, Kleiszthenész, Miltiadész, Leonidasz, Themisztoklész, Periklész, Pheidiász, Hérodotosz, Thuküdidész, Szókratész, Platón, Arisztotelész, Nagy Sándor. <i>Fogalmak:</i> polisz, arisztokrácia, démosz, türannisz, eklészia, esküdtbírótság, demokrácia, sztratégosz, cserépszavazás, filozófia, hellenizmus. <i>Topográfia:</i> Athén, Spárta, Olümpia, Marathón, Thermopülai-szoros, Szalamisz, Spárta, Peloponnészosz, Makedónia, Alexandria.	Folyamatábra készítése az athéni demokrácia kialakulásáról. Plutarkhosz egyik görög életrajzából rövid vázlat írása. Forráselemzés: pl. lükurgoszi alkotmány, Thuküdidész művének részletei az athéni államról. Az athéni és a spártai államszervezet elemzése és összehasonlítása ábrák alapján. Táblázat készítése a görög istenekről. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a görög-perzsa háborúk eseményeiről. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: Ariszteidész ↔ Themisztoklész, stb. Kiselőadás: pl. az Akropoliszról, az olimpiai játékokról. Alaprajz és rekonstrukció összevetése. Képek keresése az interneten az ókori Görögországról. Egy görög nevezetesség lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található az ókori Athénról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Nagy Sándor csatáinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Nagy Sándor személyiségének rekonstruálása források alapján. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	filozófia

AZ ÓKORI RÓMA (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia	A Római Birodalom kialakulása. A köztársaság virágkora és válsága. Az egyeduralom kialakulása.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével.	rajz művészet-történet

hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés hon- és népismeret gazdasági nevelés a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	A császárkor. Társadalom, államszervezet, hadsereg. A római hitvilág, művészet, tudomány és a jog. A mindennapi élet és szórakozás a császárkori Rómában. A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása. <i>Kronológia:</i> Kr. e. 753, Kr. e. 510, Kr. e. 367, Kr. e. 264– 241, Kr. e. 218–201, Kr. e. 168, Kr. e. 48, Kr. e. 31, 313, 395, 476. <i>Személyek:</i> Hannibal, Cornelius Scipio, a Gracchus- testvérek, Marius, Sulla, Spartacus, Pompeius, Caesar, Antonius, Augustus, Traianus, Hadrianus, Diocletianus, Constantinus, Attila, Tacitus. <i>Fogalmak:</i> patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, provincia, senatori rend, lovagrend, triumvirátus, principatus, limes, legio, colonus, dominatus. <i>Topográfia:</i> Róma, Karthágó, Cannae, Actium, Pannónia, Konstantinápoly, Aquincum, Sopianae, Savaria.	Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. Folyamatábra készítése: pl. a plebejusok polgárjogi küzdelméről, a principatus, ill. dominatus kialakulásáról. Plutarkhosz egyik római életrajzából rövid vázlat írása. Táblázat készítése a római istenekről. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a II. pun háború eseményeiről. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselője vitában: Brutus↔Caesar, stb. Julius Caesar csatáinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Augustus személyiségének rekonstruálása források alapján (Augustus önéletrajza). Kiselőadás: pl. a római tisztségekről, szórakozási lehetőségekről. Alaprajz és rekonstrukció összevetése. Képek keresése az interneten Pompeiről. Egy római nevezetesség lerajzolása. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Épületek funkciójának felismerése. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található Pannoniáról szóló kiadványokról. Helyi római emlékeinek megtekintése. Időrendi táblázat készítése a népvándorlás eseményeiről. Vaktérkép készítése a Mediterráneumról a tanult városok, csatahelyek bejelölésével.	irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A KERESZTÉNYSÉG SZÜLETÉSE ÉS A KORA KÖZÉPKOR (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A kereszténység kialakulása és elterjedése. A Frank Birodalom. A feudális gazdasági-társadalmi rend kialakulása. A Bizánci Birodalom fejlődése. Az iszlám és az arab világ. Az államalapítások kora Közép- és Kelet-Európában. <i>Kronológia:</i> 313, 622, 732, 800, 843, 962, 1054. <i>Személyek:</i> Názáreti Jézus, Pál, Diocletianus, Constantinus, Karolingok, Nagy Károly, Szent Benedek, Justinianus, Cirill és Metód, I. (Nagy) Ottó, Mohamed. <i>Fogalmak:</i> zsinagóga, diaszpóra, apostol, egyház, püspök, zsinat, ortodox egyház, római katolikus egyház, pápa, szerzetes, kolostor, bencés rend, grófság, hűbértok, jobbágyság, robot, iszlám, Korán, kalifa. <i>Topográfia:</i> Jeruzsálem, Nicea, Poitiers, Aachen, Konstantinápoly, Egyházi (Pápai) Állam, Kijev, Mekka, Cordoba, Bagdad.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. A keresztény időszámítás összehasonlítása az iszlám időszámítással. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Forráselemzés: pl. Újszövetség, Korán. Kiselőadás: pl. Szent Benedekről, Szent Vazulról. Képek keresése az interneten bizánci emlékekről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a kora középkori egyházról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Nagy Károly személyiségének rekonstruálása források alapján. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Vaktérkép készítése a Európáról és a Közel-Keletről a tanult földrajzi helyek bejelölésével. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak eseményeiről a VI–X. században.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A MAGYARSÁG TÖRTÉNETE AZ ÁLLAMALAPÍTÁSIG (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása hon- és népismeret Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Bevezetés a magyar őstörténet kutatásba. Eltérő elméletek, mítoszok a magyarság őstörténetéről. A magyar nép őstörténete és vándorlása. A honfoglalástól az államalapításig. Géza fejedelem. <i>Évszámok:</i> 895, 955, 973, 997, 1000/1001. <i>Személyek:</i> Álmos, Árpád, Géza fejedelem, Szent István, Koppány, <i>Topográfia:</i> Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Augsburg. <i>Fogalmak:</i> nomadizmus, kettős fejedelemség, nemzetség tözs, székely, kalandozások, szeniorátus.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. Időrendi táblázat készítése: a magyar őstörténet, a vándorlás és a honfoglalás eseményeinek hozzárendelése az egyetemes vagy az európai történelem nagy korszakaihoz. A vaktérképen jelölje be a magyar nép pusztai vándorlásának színhelyeit és a kalandozások legfontosabb eseményeinek helyszíneit. Forráselemzés: pl. Ibn Ruszta, Gardízi Bölcs Leó leírásai a magyarokról. Szembenálló érvek képviselői vitában: magyarok eredete. Kiselőadás: pl. a magyarság életmódjáról. Folyamatábra készítése a honfoglalásról. Egy jurta lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található az honfoglalásról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Géza fejedelem személyiségének rekonstruálása források alapján.	magyar nyelv rajz irodalom földrajz könyvtár

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A 9. évfolyamon tanult témák és tartalmak	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. A tanult helyszínek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: Időrendi táblázat készítése: a görög és a római történelem legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	művészet-történet irodalom földrajz

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Lényeg kiemelésére megadott szempontok szerint.

Azonos eseményről, jelenségről készült különböző forrásrészleteket összehasonlítani.

Tudományos-ismeretterjesztő szöveg lényegét kiemelni, tartalmilag összehasonlítani egyéb ismeretforrásokkal.

Tájékozódni kézikönyvekben, az ismeretterjesztő folyóiratok repertóriumaiiban és az internet valamely magyar nyelvű keresőprogramjában.

Ellentétes nézeteket összehasonlítani és megvitatni az őstörténet, az ókor és a középkor kutatásával kapcsolatban.

A vita során a véleménykülönbségek tisztázására, a saját álláspont gazdagítására, továbbfejlesztésére, a mások véleményének figyelembevételével

Tematikus bibliográfiák készítésére az iskolai és közkönyvtárak felhasználásával.

Eltérő álláspontok felismerésére megadott történelmi források és tudományos feldolgozások szövegében; az eltérések okainak vizsgálatára.

Másodlagos forrásokban fellelhető leegyszerűsítő vélemények kritikus értelmezésére tanári rávezetéssel.

Jegyzetet készíteni kb. 5–6 percnyi normál beszédtempójú előadásrészletről.

Kivonatot készíteni rövidebb (4–5 oldalnyi) tudományos-ismeretterjesztő szövegrészletről, feleletterv készíteni megadott témáról.

Szövegtömörítésre, szöveg átfogalmazására adott szempont szerint.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

Híres ókori és középkori tárgyi emlékek felismerésére, azok bemutatására előszóban.

A változás történeti jellegének értelmezésére meghatározott ős-, ó- és kora középkori jelenségekben, folyamatokban.

Vitaindítók tartására adott témáról tanári útmutatás alapján.

Szóbeli ismertető (felelet, kiselőadás) tartására előzetes vázlatkészítéssel.

Előre megadott álláspontok képviselésére egyes történelmi kérdések megvitatása során.

Táblázatot készíteni demográfiai, gazdasági és társadalomtörténeti adatok bemutatásához.

Kiemelkedő történelmi személyiségek döntéseinek értékelni.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A keresztény időszámítást összehasonlítani az egyiptomi, a görög, a római és az iszlám időszámítással.

A magyar őstörténet, a vándorlás és a honfoglalás eseményeit hozzárendelni az egyetemes vagy az európai történelem nagy korszakaihoz. Időrendi táblázatot készíteni.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek megállapítására történelmi és földrajzi térképlapok egymás mellé illesztésével, a szaktanár útmutatása alapján.

Történelmi helyeket megkeresni mai helyzetet tükröző térképeken.

Sematikus rajzot készíteni egy-egy történelmi táj egységeiről.

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékeléssel. Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes emberekben.

10. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az érett középkor	9 óra
2.	Az Árpád-házi királyok kora	11 óra
3.	A késő középkor	8 óra
4.	Magyarország a XIV–XV. században	11 óra
5.	Kora újkor: A felfedezések kora (1492–1721)	13 óra
6.	Magyarország története a kora újkorban (1490–1711)	15 óra
7.	Év végi ismétlés	7 óra
	ÖSSZESEN	74 óra

AZ ÉRETT KÖZÉPKOR (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában. A lovagkor. A szabad költözésű jobbágyság és a vándormozgalmak. A középkori városok. Érdekérvényesítés és érdekvédelem a középkorban (kommunák, céhek, egyetek). A középkor művelődése. Mindennapok a középkorban. Bűn és bűnüldözés a középkorban. <i>Kronológia:</i> 1066, 1077, 1095, 1122, 1215, 1278. <i>Személyek:</i> I. (Hódító) Vilmos, VII. Gergely, IV. Henrik, III. Ince, Habsburg Rudolf, Szent Ferenc, Szent Domonkos, Aquinói Szent Tamás. <i>Fogalmak:</i> királyi udvar, kamara, kancellária, kiközösítés, zarándok, ereklýe, keresztes hadjáratok, inkvizíció, eretnkség, kolduló rendek, városi önkormányzat, nyomásos gazdálkodás, hospes, céh, skolasztika, egyetem, lovagi kultúra, romanika, gótika. <i>Topográfia:</i> Szentföld, Velence, Flandria, Champagne, Párizs, Hanza városok (pl. Lübeck), a levantei kereskedelem útvonala	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. Dictatus papae, Magna Charta Libertatum. A keresztes hadjáratok helyszíneinek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével: pl. városok alapítása. Folyamatábra készítése az rendi állam kialakulásáról. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: pl. lovagrendek. Képek keresése az interneten középkori egyházi épületekről a mai Anglia, Franciaország, Németország illetve Olaszország területéről. Egy katedrális vagy alaprajzának lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a középkori egyházzal szóló kiadványokról. Szerepjáték: pl. egy lovaggá ütés szertartásának vagy egy istenítéletnek eljátszása. Időrendi táblázat készítése: pl. a Német-római Császárság, Anglia, Franciaország és Bizánc legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	rajz művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan filozófia

AZ ÁRPÁD-HÁZI KIRÁLYOK KORA (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Szent István király műve Az új rend megszilárdítása. Szent László és Könyves Kálmán. Az Aranybulla és a tatárjárás. Gazdasági és társadalmi változások a XIII. században. Az Árpád-kori életmód és kultúra. <i>Kronológia:</i> 1000-1038, 1077-95, 1095-1116, 1205-1235, 1222, 1235-70, 1241-42, 1301. <i>Személyek:</i> Szent István, Szent Imre, Szent Gellért, Szent. László, Könyves Kálmán, III. Béla, Anonymus, II. András, IV. Béla. <i>Fogalmak:</i> tized, vármegye, ispán, várnépek, várjobbágyok, bán, vajda, nádor, regálé, báró, nemes, Aranybulla, székelyek, szászok, kunok. <i>Topográfia:</i> Pannonhalma, Esztergom Fehérvár, Pozsony, Horvátország, Erdély, Dalmácia, Szerémség, Muhi, Buda.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Szent Istvánról szóló kiadványokról. Forráselemzés: pl. Szent István törvényei, az Aranybulla. Mondákból a történelmi tények kiemelése. Szent László személyiségének rekonstruálása források alapján. Családfa készítése az Árpád-házi királyokról és családi kapcsolataikról. Térkép alapján időrendi táblázat készítése a tatárjárásról. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. II. András↔Béla herceg (a későbbi IV. Béla) Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik Árpád-kori emlékének megtekintése. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A KÉSŐ KÖZÉPKOR (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Nyugat-Európa válsága (éhínség, járványok, háborúk). Itália, a humanizmus és a reneszánsz. Az angol és francia rendi monarchia felemelkedése. A német császárság és a pápaság hanyatlása. A közép- és kelet-európai régió. Az Oszmán Birodalom terjeszkedése. <i>Kronológia:</i> 1337–1453, 1389, 1410, 1415, 1453. <i>Személyek:</i> Lorenzo Medici, Machiavelli, Jeanne d'Arc, Tudor-ház, Husz János, Gutenberg, III. Iván, II. Mohamed, Ferdinánd, Izabella. <i>Fogalmak:</i> rendiség, reneszánsz, humanizmus, husziták, szultán, szpáhi, janicsár, reconquista. <i>Topográfia:</i> Firenze, Kasztília, Aragónia, Svájc, Avignon, Konstanz, Prága, Rigómező.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a XIV–XV. századi nyugat-európai népességsökkenésről, a huszita háborúk okairól, a kelet-európai régió eltérő fejlődésének okairól. Huizinga A középkor alkonya vagy más korszakról szóló tudományos ismeretterjesztő műről rövid vázlat írása. Jeanne d'Arc személyiségének rekonstruálása források alapján. Forráselemzés: pl. a konstanzi zsinatról. Kiselőadások: pl. a török hadseregről. Képek keresése az interneten itáliai reneszánsz egyházi épületekről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található az Oszmán Birodalomról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak eseményeiről a XIV–XV. században. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

MAGYARORSZÁG A XIV–XV. SZÁZADBAN (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Károly Róbert és Nagy Lajos. Társadalmi változások. Luxemburgi Zsigmond kora. Védekezés az oszmán–török terjeszkedés ellen. Hunyadi János. Hunyadi Mátyás uralkodása. Életformák a XV. századi Magyarországon. Kultúra és művelődés. <i>Kronológia:</i> 1308–42, 1342–82, 1351, 1387–1437, 1396, 1456, 1458–90. <i>Személyek:</i> Csák Máté, Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, V. László, Hunyadi Mátyás, Kapisztrán Szent János, Vitéz János <i>Fogalmak:</i> harmincad, kapuadó, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, úriszék, főnemes, köznemes, kilenced, ősiség, végvári rendszer, rendkívüli hadiadó, fekete sereg, Corvina. <i>Topográfia:</i> Temesvár, Körmöcbánya, Selmecbánya, Besztercebánya, Visegrád, Havasalföld, Moldva, Kassa, Nikápoly, Nándorfehérvár, Bécs	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mondákból a történelmi tények kiemelése. Forráselemzés: pl. Károly Róbert gazdasági reformjai, 1351-es törvények. Mátyás személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Mátyásról szóló kiadványokról. Hunyadi János csatáinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. Hunyadi János, Hunyadi Mátyás hadjáratairól. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselése vitában: pl. Garai László (V. László pártja) ↔ Hunyadi János (I. Ulászló pártja) Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik XIV–XV. századi emlékének megtekintése. Családfa készítése a vegyesházi királyokról és családi kapcsolataikról. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

KORA ÚJKOR: A FELFEDEZÉSEK KORA (1492–1721) (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	A nagy földrajzi felfedezések és következményei: az európai és Európán kívüli kultúrák találkozása, a gyarmatosítás. Az atlanti hatalmak felemelkedése. A modern világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei. Reformáció és katolikus megújulás. Az abszolutizmus. A modern állam kialakulása. Az angol forradalom. A parlamentáris monarchia kialakulása. A hatalmi viszonyok átrendeződése Európában. A tudományos világkép átalakulása. <i>Kronológia:</i> 1492, 1517, 1588, 1618–48, 1640–49, 1689, 1701–1714. <i>Személyek:</i> Kolumbusz, Magellán, V. Károly, Luther, Kálvin, Kopernikusz, Galilei, I. Erzsébet, II. Fülöp, Cromwell, Richelieu, XIV. Lajos, Nagy Péter. <i>Fogalmak:</i> gyarmatosítás, konkvisztádor, ültetvény, világkereskedelem, abszolutizmus, reformáció,	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a felfedezések megindulásának okairól. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a felfedezésekről. Képek keresése az interneten barokk egyházi épületekről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a reformációról szóló kiadványokról. Cromwell, XIV. Lajos személyiségének rekonstruálása források alapján. Összehasonlító táblázat készítése a katolikus, evangélikus és református tanításról és egyházszervezetről Forráselemzés: pl. Jognyilatkozat. Kiselőadások: pl. a korszak nagy tudósairól, Londonról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak eseményeiről a XVI–XVII. században. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan filozófia

	protestáns, evangélikus, református, ellen-reformáció, jezsuiták, barokk, manufaktúra, anglikán, puritán, jogállam, merkantilizmus. <i>Topográfia:</i> Genf, Németalföld, Antwerpen, London, Versailles, portugál és spanyol gyarmatok.		

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE A KORA ÚJKORBAN (1490–1711) (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása	A Jagelló-kor. A török hódoltság. A Habsburgok és a magyar rendek. Az Erdélyi Fejedelemség. Függetlenségi harcok és országegyesítő kísérletek: Bocskai István, Bethlen Gábor, és Zrínyi Miklós. A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon. Gazdasági és társadalmi változások. Népesség és környezet. A török kiűzése. A Rákóczi-szabadságharc. <i>Kronológia:</i> 1514, 1526, 1541, 1552, 1566, 1591–1606, 1664, 1686, 1699, 1703–11. <i>Személyek:</i> Dózsa György, II. Lajos, Szapolyai János, II. Szulejmán, Zrínyi Miklós, Báthory István,	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mondákból a történelmi tények kiemelése. Folyamatábra készítése: pl. a Dózsa-féle parasztfelkelés okairól, a mohácsi vereségről Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselése vitában: pl. Báthory István (törökpárt) ↔ Bekes Gáspár (Habsburg-párt) Forráselemzés: pl. Bocskai végrendelete, Rákóczi kiáltványa. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. az ország három részre szakadásáról, a várháborúkról, a tizenöt éves háborúról, a török kiűzéséről. Fráter György, Zrínyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Rákóczi-szabadságharcról szóló kiadványokról. Családfa készítése II. Rákóczi Ferenc felmenőiről. A Rákóczi szabadságharc legfontosabb helyszíneinek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	Károli Gáspár, Bocskai István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő, II. Rákóczi Ferenc. <i>Fogalmak:</i> örökös jobbság, hajdú, hódoltság, kuruc, labanc, rendi konföderáció, trónfosztás. <i>Topográfia:</i> Mohács, Eger, Szigetvár, Sárospatak, Győr, Várad, Nagyszombat.	Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről és váraitól. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik XVI–XVII. századi emlékének megtekintése. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása	A 10. évfolyamon tanult témák és tartalmak	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. A tanult helyszínek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: Időrendi táblázat készítése: az európai és a magyar történelem legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Vaktérkép készítése Európáról és Magyarországról a tanult helyszínek bejelölésével. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	művészet- történet irodalom földrajz

<i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása			

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Írott források elemzésére: az egyes szövegek forrásértékének megállapítására ellentétes felfogású forrásrészletek összehasonlítására.

Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárására.

Annak felismerésére, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak és maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.).

Jegyzeteket készíteni előre megadott szakirodalmi részletek alapján.

A jegyzetek felhasználásával egy-kétoldalas kiselőadásokat készíteni.

Tanári útmutatással szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb (3–6 oldalas) tanulmányt készíteni.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

A középkor és a kora újkor jelentős személyiségei életútjának bemutatására.

Az élethelyzetek értékelésére történeti választaknál és nehéz döntéseknél.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használatára.

Írásműveket (esszéket) készíteni történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával, a középkor és a kora újkor témáiból, meghatározott terjedelemben (15-30 sor).

Egy téma bemutatására többféle módszer és eszköz (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak stb.) ötvöztetésével.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A változás fölismerésére a történelemben, elemzésére konkrét történelmi példákon. Az induktív és deduktív érvelési technikákat ismerni és alkalmazni szóban és írásban.

Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendjének összeállítására.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat fölismerésére, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítására.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítására történelmi és földrajzi térképek alapján, szaktanári segítséggel (pl. ásványkincsek – bányavárosok).

Topográfiai adatok, folyamatok, jelenségek megmutatására a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékével. Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes emberekben.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget megszilárdító szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a tanulási motiváció kialakításához, fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését.

Alapelv, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Elsődlegesen ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon.

A tanuló előrehaladása szempontjából a következő értékelési események tervezhetők:

- Folyamatos számonkérés szóban, írásban és önálló feladatok alapján a tanítási órákon ellenőrzés céljából.
- Évközi dolgozatok megírása meghatározott szempontok alapján (például a források használatának és értékelésének képessége) minősítés céljából.
- Tematikus, témazáró feladatsorok, amelyek átfogó ismeretekre és képességekre irányulnak, a minősítés és a tanári folyamat kontrollja céljából.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
- Belső és külső vizsgák, amelyek a művelődési anyag súlyponti szempontjait és követelményrendszerét mérik, az ellenőrzés, a minősítés és a tanítási kontroll céljából.

11. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A felvilágosodás kora (1721 – 1789)	13 óra
2.	Magyarország újjászerveződése a Habsburg Birodalom keretei között	10 óra
3.	A polgári átalakulás kora	17 óra
4.	A polgárosodás kezdetei Magyarországon	15 óra
5.	Forradalom és szabadságharc Magyarországon	11 óra
6.	A nemzetállamok és az imperializmus kora	19 óra
7.	A polgárosodás kibontakozása Magyarországon	16 óra
8.	Év végi ismétlés	10 óra
	ÖSSZESEN	111 óra

A FELVILÁGOSODÁS KORA (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	A felvilágosodás. A felvilágosult abszolutizmus Ausztriában és Poroszországban. Az orosz nagyhatalom. Az USA létrejötte. Az Egyesült Államok alkotmánya. A hatalmi ágak kialakulása és működése a kora újkortól napjainkig A XVIII. századi életviszonyok. <i>Kronológia:</i> 1740–48, 1756–63. 1776, 1783, <i>Személyek:</i> Nagy Frigyes, Nagy Katalin, Voltaire, Montesquieu, Rousseau, Diderot, Washington, Jefferson. <i>Fogalmak:</i> enciklopédia, ráció, a hatalmi ágak megosztása, társadalmi szerződés, felvilágosodott abszolutizmus, alkotmány. <i>Topográfia:</i> Poroszország, Lengyelország, angol és francia gyarmatok Észak-Amerikában, Washington.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. A törvények szelleme, az USA alkotmánya Forrásszemelvények keresése (magyarul + angol/francia nyelven) az interneten a felvilágosodás egyik gondolkodójától. Folyamatábra készítése a porosz nagyhatalom kialakulásáról. Kiselőadások: pl. Nagy Péterről, a XVIII. századi életmódról, a szabadkőművességről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a felvilágosodásról szóló kiadványokról. Szerepjáték: pl. a francia-amerikai szövetségkötésről, a korszak egyik háborúját lezáró tárgyalásokról. Időrendi táblázat készítése: pl. az USA kialakulásának legfontosabb eseményeiről. Vaktérkép készítése Európáról és az USA keleti partvidékéről a tanult helyszínek bejelölésével. Nagy gondolkodók, uralkodók álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése.	irodalom földrajz informatika idegen nyelv könyvtár filozófia

MAGYARORSZÁG ÚJJÁSZERVEZŐDÉSE A HABSBURG BIRODALOM KERETEI KÖZÖTT (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A magyar királyság a Habsburg Birodalomban. Demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása. Vallásfelekezetek a XVIII. századi Magyarországon A gazdaság és a társadalom képe. A felvilágosult abszolutizmus és a rendek összeütközése. A felvilágosodás és a nemzeti ébredés. <i>Kronológia:</i> 1740–80, 1767, 1777, 1780–1790. <i>Személyek:</i> III. Károly, Mária Terézia, II. József. <i>Fogalmak:</i> helytartótanács, betelepítés, kettős vámrendszer, jozefinizmus, vallási türelem, állandó hadsereg. <i>Topográfia:</i> Határőrvidék, Bánát.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Térkép alapján a magyarországi nemzetiségek lakóhelyének körülhatárolása. Forráselemzés: pl. Pragmatica Sanctio, Urbárium, Ratio Educationis, türelmi rendelet Mária Terézia, II. József személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található II. Józsefről szóló kiadványokról. Családfa készítése a XVIII. századi Habsburg uralkodókról és családi kapcsolataikról. Szembenálló vélemények képviselői vitában: pl. II. József ↔ rendek, a Habsburg uralom hatása Magyarországra. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik XVIII. századi emlékének megtekintése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A POLGÁRI ÁTALAKULÁS KORA (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A polgári forradalom Franciaországban. Az emberi és polgári jogok nyilatkozata. A francia forradalom és az egyház A napóleoni háborúk Európája. Európa a Szent Szövetség korában. Forradalmi hullámok a XIX. század első felében. A XIX. század eszméi. Az ipari forradalom és társadalmi hatásai. Az ipari forradalom hatásai az életkörülményekre és a környezetre. <i>Kronológia:</i> 1789, 1794, 1804–15, 1830, 1848. <i>Személyek:</i> XVI. Lajos, Danton, Robespierre, Metternich, Napóleon, Watt, Stephenson, Marx. <i>Fogalmak:</i> nacionalizmus, liberalizmus, szocializmus, konzervativizmus, polgári szabadságjogok, parlamenti rendszer, emigráció, reakció, terror, kapitalizmus, tőkés, proletár. <i>Topográfia:</i> Waterloo.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a francia forradalom kitöréséről. Robespierre és Danton személyiségének rekonstruálása a Danton című film és források alapján. Forráselemzés: pl. a liberalizmusról (Az Emberi és polgári jogok nyilatkozata), a nacionalizmusról és a szocializmusról. Kiselőadások: pl. a jelentősebb találmányokról és feltalálókról, a francia forradalom nagy személyiségeiről. Képek keresése az interneten az ipari forradalom jelentősebb találmányairól. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a szocializmusról szóló kiadványokról (elkülönítve az 1990 előtt kiadottakat). A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Időszalag készítése a XIX. század első felének forradalmi hullámairól. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Vaktérkép készítése Európáról a forradalmi és a napóleoni háborúk ütközeteinek bejelölésével.	fizika földrajz informatika könyvtár hittan

A POLGÁROSODÁS KEZDETEI MAGYARORSZÁGON (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon. Az átalakuló társadalom – nemesi, paraszti és városi életformák. Új elemek és elmaradottság a gazdaságban. A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései. A nemzetiségi kérdés. A reformkori művelődés, kultúra. <i>Kronológia:</i> 1795, 1825, 1830, 1832–36, 1844. <i>Személyek:</i> Martinovics Ignác, Kölcsey Ferenc, Deák Ferenc, Eötvös József, Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Batthyányi Lajos. <i>Fogalmak:</i> reform, polgári átalakulás, cenzúra, államnyelv, önkéntes és kötelező örökvaltság, közteherviselés, érdekegyesítés, védővám. <i>Topográfia:</i> Pest-Buda, Nagycenk, Fiume, Vaskapu.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. Stádium, Ellenzéki Nyilatkozat. Martinovics, Kölcsey, Széchenyi személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Széchenyi Istvánról szóló kiadványokról. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselői vitában: pl. liberálisok ↔ konzervatívok, Széchenyi ↔ Kossuth Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. Ezekből egy kiállítás összeállítása Családfa készítése: Széchenyi István felmenőiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Klasszicista műalkotások stílusjegyeinek felismerése. Zenehallgatás Liszt és/vagy Erkel műveiből. Lakóhelyünk egyik reformkori emlékének megtekintése. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet zene, irodalom földrajz informatika könyvtár

FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC MAGYARORSZÁGON (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	A forradalom és szabadságharc nemzetközi keretei. A pozsonyi országgyűlés. A pesti forradalom. Az áprilisi törvények. A forradalom első nehézségei: a nemzetiségek mozgalmai. A nemzeti önvédelem megszervezése és a tavaszi hadjárat. A Függetlenségi Nyilatkozat és a nemzetközi viszonyok. A szabadságharc leverése. <i>Kronológia:</i> 1848. III. 15., IV. 11., IX. 29., 1849. IV. 6., IV. 14., V. 21., VIII. 13., X. 6. <i>Személyek:</i> Jókai, Petőfi, Görgey, Klapka, Bem, Damjanich, Jellasics, Windischgrätz, Haynau. <i>Fogalmak:</i> márciusi ifjak, nemzetőrség, felelős kormány, jobbágyszabadság, választójog, függetlenség, nemzetiségi törvény, kormánybiztos. <i>Topográfia:</i> Pákozd, Debrecen, Isaszeg, Komárom, Arad.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. az áprilisi törvények, olmützi alkotmány, Függetlenségi Nyilatkozat. Görgey és Bem személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a márciusi forradalomról szóló kiadványokról. A márciusi forradalom helyszíneinek megkeresése mai helyzetet tükröző Budapest térképen. Térkép alapján időrendi táblázat készítése a szabadságharc ütközeteiről. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselői vitában: pl. Görgey ↔ Kossuth Kiselőadás: a márciusi forradalom Jókai szemüvegén keresztül, a szabadságharc hadserege. Képek keresése az interneten a szabadságharc művészeti ábrázolásairól. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Than Mór képeinek összevetése írott forrásokkal. Lakóhelyünk egyik 1848/49-es emlékének megtekintése. Családfa készítése: Ferenc József felmenőiről. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A NEMZETÁLLAMOK ÉS AZ IMPERIALIZMUS KORA (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Gazdasági és társadalmi változások a fejlett országokban, a második ipari forradalom. Az egységes Olaszország és Németország kialakulása. A krími háború. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Gyarmatosítás: a brit, a francia és az orosz gyarmatbirodalom. Kína és Japán. A „keleti kérdés” és a Balkán. A munkásság politikai erővé szerveződése. Hatalmi viszonyok, katonai-politikai szövetségek a századfordulón. A művelődés új keretei. <i>Kronológia:</i> 1853–56, 1861–65, 1866, 1870, 1871, 1882, 1907. <i>Személyek:</i> III. Napóleon, I. Miklós, Cavour, Garibaldi, Bismarck, Viktória királynő, Lenin, Lincoln, XIII. Leo. <i>Fogalmak:</i> Internacionálé, szociáldemokrácia, pápai primátus, Rerum Novarum, enciklika, keresztényszocializmus, centrum, periféria, részvénytársaság, monopólium, középosztály, civil társadalom, bolsevik, anarchizmus, szakszervezetek.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. szociáldemokráciáról, keresztényszocializmusról (Rerum Novarum), anarchizmusról, bolsevizmusról. A korszak eszméáramlatainak bemutatása a különbözőkorszakok lexikonjai alapján (pl. Révai, Új magyar lexikon, Magyar Nagylexikon). Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a XIX. századi gyarmatosításról. Kiselőadások: pl. a jelentősebb találmányokról és feltalálókról, Garibaldiról, Lincolnról, Viktória királynőről. Képek keresése az interneten a második ipari forradalom jelentősebb találmányairól. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a XIX. századi egyházzal szülő kiadványokról. III. Napóleon, Bismarck személyiségének rekonstruálása források alapján. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak és más kontinenseknek legfontosabb eseményeiről a XIX. század második felében. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

	<i>Topográfia:</i> Krím-félsziget, Piemont, Német Császárság, Szuezi-csatorna, Panama-csatorna, Elzász- Lotaringia.		

A POLGÁROSODÁS KIBONTAKOZÁSA MAGYARORSZÁGON (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése	A megtorlás, a Bach-rendszer kiépítése. A passzív ellenállás. A kiegyezés megszületése. Gazdasági és társadalmi fejlődés a dualizmus korában. Népesedésváltozások. A nemzetiségi kérdés. A nemzetiségi lét és kultúra fő kérdései az Osztrák–Magyar Monarchiában. Asszimiláció és kivándorlás. A zsidóság emancipációja. A romák. A városiasodás. A tudományos és művészeti élet fejlődése. Pártok és pártküzdelmek. A szocialista és agrárszocialista mozgalmak. A dualizmus válsága a XX. század elején. <i>Kronológia:</i> 1867, 1868, 1875–90, 1896. <i>Személyek:</i> Ferenc József, Deák Ferenc, Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, Baross Gábor, Tisza István, Jászi Oszkár, Prohászka Ottokár.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a kiegyezés megkötéséről Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. Deák Ferenc ↔ Kossuth Lajos, nemzetiségi kérdés, egyházpolitikai törvények, választójogi kérdés. Forráselemzés: pl. az 1867/XII. tc. összevetése a dualista államszervezet ábrájával. Térkép alapján Magyarország legfontosabb gazdasági központjainak, az Osztrák–Magyar Monarchia önálló igazgatással, autonómiával rendelkező területeinek felsorolása. Deák Ferenc, Tisza Kálmán, Tisza István személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a passzív ellenállásról szóló kiadványokról. Kiselőadások a millenniumról, az életmód és a kultúra egyes elemeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Ábra/grafikon/diagram készítése a dualista Magyarország gazdagságáról. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	<i>Fogalmak:</i> passzív ellenállás, kiegyezés, dualista monarchia, közös ügyek, úri középosztály, népoktatás, kispolgár, nagypolgárság, kivándorlás, asszimiláció, állami anyakönyvezés, egyházpolitikai harcok. <i>Topográfia:</i> Bosznia-Hercegovina, Budapest, Osztrák–Magyar Monarchia.	Műalkotások stílusjegyeinek felismerése. Lakóhelyünk egyik dualizmuskori/millenniumi emlékének megtekintése.	

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A 11. évfolyamon tanult témák és tartalmak	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Időrendi táblázat készítése: az európai és a magyar történelem legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Az európai és a magyar történelem legfontosabb személyiségeinek párhuzamba állítása. A tanult helyszínek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: Vaktérkép készítése Európáról és Magyarországról a tanult helyszínek bejelölésével. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	művészet-történet irodalom földrajz

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Írott forrásokat értelmezni, feldolgozni, különböző szemléletű forrásokat gyűjteni szöveggyűjteményekből.

A forrásokban és feldolgozásokban fellelhető leegyszerűsítések, a jelenségek okainak feltárására, hasonló sommás megállapítások keresésére.

Annak felismerésére, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak, s maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.). Eltérő kortársi válaszokat vizsgálni.

Eltérő jellegű források (a vizsgált korszak írott és tárgyi emlékei, műalkotások, irodalmi művek, sajtó, film, kép stb.) elemzésére, az egyes forráscsoportok forrásértékének összehasonlítására.

Adatsorok számítógépes rendezésére és bemutatására grafikonokon, diagramokon és táblázatokon (pl. népességi adatok, termelési mutatók, fegyverkezés stb.).

Jegyzetet készíteni 10 percnyi normál beszédtempójú előadás alapján.

Jegyzeteket készíteni előre megadott szakirodalmi részletek alapján.

Részletesebb (10-15 cím) bibliográfiákat készíteni.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

Az újkor jelentős személyiségeinek életútját bemutatni.

Az élethelyzetek értékelésére történeti választaknál és nehéz döntések idején.

Az egyes személyek döntéseinek értékelésére, a lehetséges alternatívák számbavételére.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használatára.

Történelmi fogalmak egyszerű, tömör, szabad meghatározására, szinonimák felsorolására.

Értekezést, tanulmányt, előadást készíteni történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával az újkor témáiból meghatározott terjedelemben.

Feladatlapokat kitölteni; tájékozódni a feladatlapok javítási elveiben és módszereiben.

Történelmi kérdéseket megvitatni előszóban, előre megadott kérdéseket képviselni a vitapartner érveinek fokozott figyelembevételével.

A jegyzetek felhasználásával egy-két oldalas kiselőadásokat készíteni.

Szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb tanulmány készítésére.

Ábra készítésére a tankönyv, a munkafüzet, a szakirodalom felhasználásával, az összefüggések és a lexikai adatok kapcsolatának bemutatásával.

Egy témát bemutatni többféle módszer (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak, számítógép stb.) ötvöztetésével.
Kiállításstervet összeállítani az évfolyam tananyagának egy-egy körülhatárolt egységéről a reprodukciós anyag megjelölésével.
Az újkor tárgyi emlékeinek felismerésére, értelmezésére élőszóban vagy írásban.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A régi és az új világ folyamatos együttélésének fölismerésére.

A változás fölismerésére a történelemben: konkrét történelmi példák elemzésére (ipari forradalom, városiasodás stb.), okok, összefüggések keresésére.

Történelmi folyamatok, korszakok fölismerésére, s az európai régiók (Nyugat-Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa – centrum és periféria) megkülönböztetésére, egymáshoz való viszonyuk átlátására, összehasonlítások megtételére.

Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendi viszonyait felállítani.

Az időben való jártasság bemutatására előbeszédben, írásban és a térképen.

Az egyetemes és a magyar kronológiák használatára, ezek alapján megadott témakörök kronológiáinak elkészítésére.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolatot fölismerni, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása alapján rajzokat és térképeket készíteni.

Tematikus történelmi térképek adatainak önálló összehasonlítására (pl. gazdasági fejlődés, népsűrűség, nemzetiségi összetétel változása), következtetések levonására.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítására történelmi és földrajzi térképek alapján önállóan (pl. ásványkincsek, iparvidékek az ipari forradalom idején).

Az év során tanultak topográfiai adatainak, folyamatainak, jelenségeinek megjelölésére a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Vaktérképek készítésére tanári útmutatás alapján, s ezen az év folyamán tanultak névanyagának, valamint a térképen ábrázolható folyamatok, jelenségek a bemutatására.

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékével.
Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes emberekben.

12. évfolyam

Óraszám: 128 óra/év
4 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az első világháborútól a nagy gazdasági válságig (1914–1929)	14 óra
2.	Az első világháború és következményei Magyarországon. A Trianon utáni ország élete (1914–1931)	12 óra
3.	A nagy gazdasági válságtól a második világháború végéig (1929–1945)	14 óra
4.	Magyarország a gazdasági válságtól a második világháborús összeomlásig (1931–1945)	12 óra
5.	A kétpólusú világrendszer (1945–1990)	14 óra
6.	Magyarország kommunista diktatúra idején (1945 –1990)	20 óra
7.	Korunk kihívásai a világban – Magyarország ma	16 óra
8.	Érettségi ismétlés	26 óra
	ÖSSZESEN	128 óra

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚTÓL A NAGY GAZDASÁGI VÁLSÁGIG (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Az első világháború kirobbanása, jellege, története. A Párizs környéki békék. Az orosz forradalmak. A bolsevik pártállam kiépítése. Az olasz fasiszmus. A parlamentáris rendszerek. A gazdaság és a társadalom új jelenségei, a fejlett világban. A női emancipáció. <i>Kronológia:</i> 1914–18, 1917, 1919, 1922, 1925. <i>Személyek:</i> Sztálin, Trockij, Wilson, Clemenceau, Mussolini, XV. Benedek, XI. Pius. <i>Fogalmak:</i> villámháború – állóháború, központi hatalmak, szovjet, kommunizmus, fasiszmus, korporatív állam, lateráni szerződés, egypártrendszer, kollektivizálás, GULAG, kisantant. <i>Topográfia:</i> Szarajevó, Marne, Somme, Pétervár, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Csehszlovákia, Lengyelország, balti államok.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése az első világháború kitöréséről. Forráselemzés: pl. a versailles-i béke katonai, pénzügyi stb. előírásai, a Párizs környéki békék területi rendelkezéseinek összevetése térképpel. Táblázat készítése az egyes országok, katonai szövetségek elképzeléseiről. Kiselőadások: pl. az első világháborús békefelhívásokról, Mussoliniról. Sztálin személyiségének rekonstruálása egy Sztálin-film és források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a bolsevik hatalomátvételtől szóló kiadványokról (elkülönítve az 1990 előtt kiadottakat). Képek keresése az interneten az első világháborúról és a bolsevik államról. Szerepjáték: pl. a versailles-i tárgyalásokról Térkép alapján időrendi táblázat készítése: az első világháború egyes frontjainak eseményeiről. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/kép összevetése.	földrajz informatika könyvtár

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVETKEZMÉNYEI MAGYARORSZÁGON. A TRIANON UTÁNI ORSZÁG ÉLETE (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Magyarország részvétele a világháborúban. A forradalmak és az ellenforradalom. A trianoni béke. Hatása a gazdaságra, társadalomra, az etnikai viszonyokra. A határon túli magyarság sorsa. A Horthy-rendszer konszolidációja. Az életmód változásai és a művelődési viszonyok. <i>Kronológia:</i> 1914. július 2., 1918. október 31., 1918. november 3., 1919. március 21., augusztus 1., 1920. június 4., 1921–31. <i>Személyek:</i> Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Klebelsberg Kunó, Slachta Margit. <i>Topográfia:</i> Doberdó, trianoni Magyarország, Piave. <i>Fogalmak:</i> proletárdiktatúra, az állam és az egyház szétválasztása, vörös- és fehérterror, numerus clausus, antiszemitizmus, irredentizmus, revízió, társadalombiztosítás, konszolidáció.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. trianoni békediktátum, numerus clausus. Horthy Miklós, Bethlen István személyiségének rekonstruálása források alapján. Szembenálló vélemények képviselője vitában: pl. a revízióról, a tanácsköztársaságról, Nagyatádi-féle földreformról, a korlátozott parlamentarizmusról. Kiselőadások Klebelsberg Kunóról, a határokon túli magyarságról, az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a trianoni békéről szóló kiadványokról. Térkép alapján diagramok készítése az ország veszteségeiről. Ábra/grafikon/diagram készítése a gazdasági konszolidációról. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A NAGY GAZDASÁGI VÁLSÁGTÓL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ VÉGÉIG (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Az 1929–33-as világgazdasági válság. Válságkezelés a nyugati demokráciákban. A nemzetiszocializmus hatalomra jutása és működési mechanizmusa. A sztálini diktatúra a 30-as években. A második világháború története. A szövetségesek győzelme, a háború jellege. <i>Kronológia:</i> 1929, 1933, 1936, 1938, 1939. szeptember 1., 1941. június 22., 1944. június 6., 1945. május 9., augusztus 6., szeptember 2. <i>Személyek:</i> Roosevelt, Hitler, Churchill, Rommel, Montgomery, Zsukov, Eisenhower, De Gaulle, XII. Pius. <i>Fogalmak:</i> tözsde, túltermelési válság, tervgazdálkodás, totális diktatúra, nemzetiszocializmus, élettér-elmélet, koncentrációs tábor, népiirtás, holocaust, partizán, totális háború, antifasiszta koalíció. <i>Topográfia:</i> Brit Nemzetközösség, Leningrád, Pearl Harbor, Midway, Sztálingrád, Auschwitz, Hiroshima, El-Alamein, Kurszk, Normandia.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a világgazdasági válságról, a nácik hatalomra jutásáról. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: a második világháború egyes frontjainak eseményeiről. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. Összehasonlító táblázat készítése: pl. a náci és a bolsevik diktatúráról, a parlamentáris és a totalitárius rendszerekről. Hitler személyiségének rekonstruálása egy Hitler-film és források alapján. Forráselemzés: pl. a náci ideológiáról, a sztálini diktatúráról, a totalitárius rendszereket elítélő pápai enciklikák, Molotov-Ribbentrop paktum. Kiselőadások: pl. a népiirtásokról, a II. világháborús harcászatról. Képek keresése az interneten: pl. a náci és a bolsevik művészetről, a második világháborúról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/kép/diagram/statisztika összevetése. Szerepjáték: pl. a jaltai találkozóról Vaktérkép készítése Európáról a II. világháború ütközeteinek bejelölésével.	művészet-történet földrajz informatika hittan

MAGYARORSZÁG A GAZDASÁGI VÁLSÁGTÓL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚS ÖSSZEOMLÁSIG (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Gazdasági válság és jobbratolódás a belpolitikában. A revíziós külpolitika eredményei. Magyarország háborús részvétele. A német megszállás, a holocaust Magyarországon, a nyilas hatalomátvétel. Magyarország szovjet felszabadítása és megszállása. <i>Kronológia:</i> 1938, 1939, 1940, 1941. június 26., 1943. január, 1944. március 19., 1944. október 15., 1944. december 21., 1945. április. <i>Személyek:</i> Bajcsy-Zsilinszky Endre, Gömbös Gyula, Teleki Pál, Szálasi Ferenc, Bárdossy László, Kállay Miklós, Apor Vilmos, Salkaházi Sára, Angelo Rotta. <i>Fogalmak:</i> KALOT, KALÁSZ, KIE (Keresztyén Ifjúsági Egyesületek), menlevél, nyilas mozgalom, zsidótörvények, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, hadifogság. <i>Topográfia:</i> Felvidék, Újvidék, Kárpátalja, Voronyezs, Don-kanyar.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Szinkron időrendi táblázat készítése: pl. a világ és Magyarország eseményeiről, a revíziós sikerekről és a náci Németország felé való elköteleződésről. Teleki személyiségének rekonstruálása források alapján Szerepjáték: vita a németek átengedéséről Jugoszlávia felé Térkép alapján diagramok készítése az egyes revíziós sikerek nyomán visszatért területek nemzetiségi összetételéről. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: a második világháború magyarországi hadszíntérének eseményeiről. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. Riport készítése a II. világháborút megélt családdal, ismerőssel. Kiselőadások pl. Apor Vilmosról, Angelo Rottáról és Salkaházi Sáráról, illetve az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a magyar hadseregről. Egy holocaustról szóló kiállítás megtekintése. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/kép/diagram/térkép összevetése.	irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A KÉTPÓLUSÚ VILÁGRENDSZER (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Hidegháborús szembenállás a II. világháború után. A fejlett piacgazdaság, a demokratikus berendezkedés országai. Az európai integráció története és az Európai Unió. A „harmadik világ”. A szocialista rendszerek kialakulása, fejlődése és kudarca. A közel-keleti konfliktusok. A távol-keleti régió. <i>Kronológia:</i> 1947, 1948, 1949, 1956, 1957, 1961, 1968, 1975, 1991. <i>Személyek:</i> Gandhi, Mao Ce-tung, Truman, Adenauer, Hruscsov, Kennedy, Reagan, Gorbacsov, XXIII. János, II. János Pál. <i>Fogalmak:</i> vasfüggöny, hidegháború, fegyverkezési verseny, szociális piacgazdaság, európai integráció, harmadik világ, globális világ, enyhülési politika, II. Vatikáni zsinat. <i>Topográfia:</i> NSZK, NDK, Kuba, Korea.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. az ENSZ alapokmánya. Ábraelemzés: pl. az ENSZ működéséről, az EU működéséről. Gandhi személyiségének rekonstruálása a Gandhi című film és források alapján. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a hidegháború legfontosabb eseményeiről, az arab-izraeli konfliktusról. Kiselőadások: pl. XXIII. János pápáról, 1968-ról, Gorbacsovról, a globalizáció problémáiról. Képek keresése az interneten a szocialista rendszerek összeomlásáról. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a II. Vatikáni zsinatról szóló kiadványokról. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. Szembenálló vélemények képviselője vitában: pl. az EU tagságról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép/kép/diagram összevetése. Vaktérkép készítése a világról a tanult helyszínek bejelölésével.	irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

MAGYARORSZÁG KOMMUNISTA DIKTATÚRA IDEJÉN (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A háborús károk felszámolása. A demokratikus közélet kiépítésének kísérlete. A párizsi békeszerződés. A határon túli magyarság sorsa. A kommunista diktatúra kiépítése. A forradalomhoz vezető út. Az 1956-os forradalom és szabadságharc. A Kádár-rendszer kiépülése: megtorlás és diktatúra. Az életmód átalakulása. Demográfiai változások. A rendszerváltás. <i>Kronológia:</i> 1947. február 10., 1948, 1949, 1953, 1956. október 23., november 4., 1968, 1989. október 23., 1990, 1991. <i>Személyek:</i> Márton Áron, Mindszenty József, Ordass Lajos, Ravasz László, Nagy Ferenc, Rákosi Mátyás, Kádár János, Nagy Imre, Antall József, Göncz Árpád. <i>Fogalmak:</i> népbíróság, jóvátétel, kitelepítés, lakosságcsere, beszolgáltatás, pártállam, földosztás, internálás, Állami Egyházügyi Hivatal, munkástanács, reformszocializmus.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a kommunista diktatúra kiépítéséről. Forráselemzés: pl. az 1956-os 16 pont. Szinkron időrendi táblázat készítése: pl. a világ és Magyarország eseményeiről. Kádár személyiségének rekonstruálása források alapján. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeiről. Riport készítése a Rákosi-korszakot / 1956-ot / a rendszerváltást megélt családdal, ismerőssel. Kiselőadások pl. Márton Áronról, Nagy Ferencről, Antall Józsefről. Képek keresése az interneten a Rákosi- ill. a Kádár-korszak mindennapjairól. Kiállítás megtekintése: pl. a kommunista diktatúráról, 1956-ról. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselői vitában: pl. Nagy Imre ↔ Rákosi Mátyás. Szerepjáték: koncepció-per. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található 1956-ról szóló kiadványokról (elkülönítve az 1990 előtt kiadottakat). A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Ábra/grafikon/diagram készítése a szocialista Magyarország gazdaságáról. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

KORUNK KIHÍVÁSAI A VILÁGBAN – MAGYARORSZÁG MA (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés környezettudatosságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Az emberiség az ezredfordulón: a globális világ és problémái. Fogyasztói társadalom és az ökológia, a fenntartható fejlődés. Válságócok a világban. A terrorizmus A fejlődő országok főbb problémái. A közép-európai régió sajátos problémái. A tömegkultúra új jelenségei. A Magyar Köztársaság államszervezete. Érdekvégyesítés és érdekképviselet a mai Magyarországon. Nemzetiségek és etnikumok Magyarországon. Demográfiai változások Magyarországon a XX. század második felében. A piacgazdaságba való átmenet nehézségei. Munkanélküliség, nyomor. Egyház a mai társadalomban <i>Fogalmak:</i> globalizáció, Greenpeace, fenntartható fejlődés, egyéni választókörizet, listás mandátum, alkotmánybíróság, önkormányzat, demográfiai válság, piacgazdaság, karitás, misszió.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. a magyar alkotmány Szinkron időrendi táblázat készítése: pl. a világ és Magyarország eseményeiről. Vitaindító kiselőadások, kiscsoportos megbeszélések. Képek keresése az interneten ökológiai katasztrófákról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Ábra/grafikon/diagram készítése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

ÉRETTSÉGI ISMÉTLÉS (8. témakör)				
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok		Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A középszintű érettségi anyaga.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Érettségi feladatsorok megoldása.	

A TOVÁBBHALADÁS (ÉRETTSÉGI RE BOCSÁTÁS) FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Írott források értelmezésére, földolgozására.

Különböző típusú források összevetésére.

A filmek, filmhíradók értékelésére, elemzésére.

A média forrásértékének és manipulációs jellegének fölismerésére, elemzésére.

Nemzetközi szerződések, békekötések, szövetségi megállapodások, nemzetközi szervezetek alapokmányainak elemzésére.

Tájékozódás a szakirodalomban.

A tanulók legyenek képesek:

A források, a tankönyvi szöveg és a szakirodalom összevetése, az eltérések feltárására.

Egyes témák nyomon követésére a sajtóban és a tömegkommunikáció egyéb területein (pl. az EU-csatlakozás folyamatának figyelemmel kísérése).

Nagyobb terjedelmű pályamunkák, tanulmányok bibliográfiájának összeállítása, anyaggyűjtés, az írásmű elkészítésére.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

A legújabb kori nagy történelmi személyiségek meghatározó szerepének értékelésére.

Történelmi esemény, intézmény, szervezet megismerésére források alapján.

Szemléletes diagramok és grafikonok készítésére gazdasági, társadalmi, demográfiai folyamatokról.

Írásbeli feladatlapok kitöltésére.

Valamilyen történelmi kérdés átfogó, esszéjellegű, szabatos kifejtésére.

A történelmi fogalmakat szakszerű magyarázni és használni.

Egy-egy előre megadott kérdés kapcsán tudásra épülő, saját vélemény megfogalmazására, kifejtésére és megvédésére esetleges vita esetén.

Az információforrások kritikus kezelésére. Kérdéseket feltenni a forrás megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, tájékozottságára, rejtett szándékaira vonatkozólag.

Esszét írni társadalmi témákról, ennek kapcsán a kérdést világosan megfogalmazni, a bizonyítékokat és a cáfolatokat kifejteni, a következtetéseket levonni.

Hosszabb adatsorok, grafikonok, ábrák alapján történelmi változások fölismerése és bemutatására.

A források értékelésével saját vélemény kialakítására az adott eseményről, intézményről, szervezetről.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A világ-, az európai és a magyar történelem főbb eseményeit szinkronban látni.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

A különböző fejlődési régiók megkülönböztetésére, összehasonlítására

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékelével.

Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes emberekből.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget elmélyítő szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban négy fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a tanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez, erősíteni a tanulók reális önértékelését, végül hozzájárulni az egyre önállóbb, öntevékenyebb ismeretszerzéshez.

Alapelve, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Elsődlegesen ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon. Fontos, hogy a diákok az érettségi közeledtével vizsgahelyzetben is kipróbálhassák nyelvtudásukat. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak. Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, felelősek saját tudásuk fejlesztéséért.

A tanuló előrehaladása szempontjából a következő értékelési események tervezhetők:

- Folyamatos számonkérés szóban, írásban és önálló feladatok alapján a tanítási órákon ellenőrzés céljából.
- Évközi dolgozatok megírása meghatározott szempontok alapján (például a források használatának és értékelésének képessége) minősítés céljából.
- Tematikus, témazáró feladatsorok, amelyek átfogó ismeretekre és képességekre irányulnak, a minősítés és a tanári folyamat kontrollja céljából.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
- Belső és külső vizsgák, amelyek a művelődési anyag súlyponti szempontjait és követelményrendszerét mérik, az ellenőrzés, a minősítés és a tanítási kontroll céljából.

5.2.1.2. Történelem és társadalomismeret 9-12. évfolyam (reál)

Történelem és társadalomismeret a katolikus középiskolák reál tantervű osztályai részére

Az általános műveltséget megszilárdító és elmélyítő szakasz
(9-12. évfolyam)

Célok, feladatok

A történelem a társadalom közös emlékezete. Tanításának célja a történelmi műveltség elsajátítása, amely a közös kommunikációs alapot és ezáltal a kölcsönös megértés lehetőségét biztosítja a szűkebb és tágabb közösség (a lakóhelytől a nemzeten, az egyházon át az emberiségig) számára. Mindez nélkülözhetetlen a közösséghez tartozás tudatának, különösen a hazaszeretetnek, a keresztény és európai identitástudatnak az elmélyítéséhez. A történelmi folyamatok megértése alapozza meg a történelmi tudat kialakulását, vagyis annak konkrét belátását egyrészt, hogy a jelen – egyéni életünket is beleértve – nagymértékben a múlt eseményeinek eredménye, másrészt, hogy mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára is. Ezért fontos, hogy a történelmi múlttal való találkozás és a történelemből fakadó tanulságok feldolgozása a tanulók számára személyes élmény legyen.

A történelmi tanulmányoknak jelentős szerepük van számos pozitív személyiségvonás kifejlesztésében, tudatosításában. A történelmi eseményekben részt vevők tetteinek ismerete, viselkedésük, döntéseik és cselekedeteik motívumainak megértése olyan kulcskompetenciák kialakulását teszik lehetővé (elsősorban a szociális és állampolgári kompetencia, illetve az anyanyelvi kommunikáció), amelyek által az egyén megtalálhatja helyét a társadalomban. A múltból a jelenbe vezető utak feltárása pedig segít a jelenkor politikai, gazdasági, társadalmi jelenségeinek megértésében. Elemzésük, megértésük megerősítheti az egyént a társadalomért, a kisebb közösségekért, önmagáért vállalt felelős magatartásában. Mindennek feltétele olyan kritikai szemléletmód fejlesztése, amelynek segítségével a jelenben és a múltban is képes a lehetséges alternatívák meglátására és értékelésére.

A társadalomismeret ahhoz segít hozzá, hogy tájékozódni tudjunk saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. Az ismeretek nyújtásán túl ez mindenekelőtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztését igényli. Látóköre kiterjed a lakóhely, az ország, Európa és az egységesülő világ problémáira, és ezáltal készít fel a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

Ehhez a történelem és a társadalmi ismeretek elsajátításának olyan körülményeit kell megteremtelnünk, ahol a tudás megszerzésének módja örömet jelent a diákok számára. A történelem, a társadalom megismerésében növekvő szerepet kell kapnia a média modern eszközeinek. Ezek segítségével az általános műveltséget megszilárdító és elmélyítő szakasz folyamán alakuljon ki és szilárduljon meg a tanulók digitális

kompetenciája. A tanulók tudása ne szűküljön le pusztán a tények ismeretére, hanem mindez problémaérzékenységgel, a tudás bővítésének igényével, az önálló tanulási, tájékozódási módszerek ismeretével is járjon együtt. Csak így alakulhat ki az iskolai tanulmányokon túlmutató pozitív viszony a társadalomtudományokhoz. A történelem eseményei és a személyiségek tettei, a művelődéstörténet megismertetése közben mód nyílik az egyes korokban érvényesülő értékrendek vizsgálatára, az erkölcsi kategóriák változásának, érvényre jutásának vagy kiüresedésének bemutatására.

A gimnáziumi tanulmányok végére a diákoknak meg képesnek kell lenniük arra, hogy írott és íratlan források tanulmányozásával egy-egy adott történelmi kor jellegzetességeit felismerjék, elsődleges forrásokból (grafikonokból, törvényrészletekből, diagramokról) tudjanak következtetéseket levonni, önálló véleményt megfogalmazni. Legyenek képesek egy adott témához különféle információkat gyűjteni (könyvekből, újságokból, tv-ből stb.), és ezeket fenntartásokkal tudja szemlélni. Értsék meg, hogy az események folyamatosságát, hogy a változásokat és az eseményeket különféleképpen érzékelik és értékelik az emberek. Lássák, hogy az értékek őrzése, és változása milyen fontos a társadalmi életben. Legyenek képesek önálló értékítéletet alkotni, és ezt szükség esetén indokolni is. Tudjanak különbséget tenni a különféle történelmi és társadalmi események pozitív és negatív oldala között. Legyenek képesek a kisebbségi és a többségi vélemény megkülönböztetése. Sajátítsák el a kulturált vitatkozás szabályait, a szóbeli felelet illetve a feladatlap megoldásához szükséges képességeket. Tudjanak térben és időben tájékozódni. Lássák a különbséget és az egybeeséseket az egyetemes és a nemzeti történelem korszakai, valamint a jelen és a múlt között. Használják a tantervben szereplő évszámokat az időben való tájékozódás során, és kerüljenek tisztába az egyszerű kronológiai táblázatok alkalmazásának lehetőségeivel. Tudjon különféle eseményeket leolvasni a térképről, meg tudja mutatni a különböző jellegű és méretarányú térképeken a tantervben szereplő topográfiai helyeket.

9. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés	2 óra
2.	Az őskor és az ókori Kelet	10 óra
3.	Az ókori Görögország	11 óra
4.	Az ókori Róma	15 óra
5.	A kereszténység születése és a kora középkor	11 óra
6.	A magyarság története az államalapításig	9 óra
7.	Az érett középkor	9 óra
8.	Év végi ismétlés	7 óra
	ÖSSZESEN	74 óra

BEVEZETÉS (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia <i>Kiemelt fejlesztési feladatok</i> a tanulás tanítása énkép, önismeret hon- és népismeret	Kölcsönös ismerkedés. Családtörténet A diákok érdeklődésének felmérése és felkeltése. Az éves tananyag rövid jellemzése. A közös munka feltételeinek meghatározása. A követelmények, módszerek tisztázása. Az eredményes, az új követelményeknek megfelelő és hatékony tanulási módszerek ismertetése	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. A családi név magyarázata. Családfa készítése és bemutatása. Híres történelmi személyiségek a családban – kiselőadás.	magyar nyelv földrajz informatika

AZ ŐSKOR ÉS AZ ÓKORI KELET (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség	Az emberré válás folyamata. Az élelemtermelés kialakulása. Az ősi hiedelemvilág. A folyamvölgyi kultúrák (Mezopotámia, Egyiptom, India, Kína). Városállamok és birodalmak. A zsidó állam Vallás és kultúra az ókori Keleten.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Az emberré válás különböző interpretációinak összevetése. Rajzos vázlatot készítése az állatok házasításáról és az első mesterségek kialakulás. A neolitikum, a réz-, a bronz- és a vashasználat elterjedésének bemutatása. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével.	biológia rajz művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	Kronológia: Kr. e. 8000, Kr. e. 3000 körül, Kr. e. XVIII. sz., Kr. e. X. sz., Kr. e. 525. Személyek: Kheopsz, Hammurapi, II. Ramszesz, Dávid, I. Dareiosz, Xerxész, Buddha, Csin Si Huang-ti. Fogalmak: homo sapiens, őskőkor, újkőkor, mágia, bronzkor, vaskor, despotizmus, politeizmus, monoteizmus, állam, buddhizmus, brahmanizmus. Topográfia: Rudabánya, Vértesszőlős, Mezopotámia, Egyiptom, Fönícia, Palesztina, Sumer, AsszírIA, Perzsia, India, Kína, Babilon, Júdea, Izrael, Jeruzsálem.	Folyamatábra készítése az öntözéses gazdálkodás feladatairól. <i>A régészet regénye</i> vagy más ókori Keletről szóló ismeretterjesztő könyv egyik fejezetéből rövid vázlat írása. Forráselemzés: pl. Hammurapi törvénye. Kiselőadás ókori keleti épületekről: pl. piramisok. Képek keresése az interneten az ókori Egyiptomról. Egy egyiptomi nevezetesség lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található Egyiptomról szóló kiadványokról. Egy Dávid királyhoz kapcsolódó történet ismertetése. Az ókori Kelet államainak, városainak és folyóinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Az egyiptomi és mezopotámiai történelem párhuzamba állítása időrendi táblázatban. Vaktérkép készítése a Közel-Keletről a tanult városok bejelölésével.	

AZ ÓKORI GÖRÖGORSZÁG (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség	A görög történelem kezdetei. A polisz. A demokrácia kialakulása Athénban. A spártai állam. A görög-perzsa háborúk. Athén és Spárta párharca. A görög hitvilág, művészet, tudomány és mindennapok. Nagy Sándor birodalma és a hellenizmus.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. Vaktérkép készítése a Balkán-félszigetről: a legfontosabb görög városállamok és csatahelyszínek bejelölése vaktérképen. Folyamatábra készítése az athéni demokrácia kialakulásáról.	rajz művészettörténet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan filozófia

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	Kronológia: Kr. e. XIII. sz., Kr. e. 776, Kr. e. 594, Kr. e. 508, Kr. e. 490, Kr. e. 480, Kr. e. 431–404, Kr. e. 336–323. Személyek: Szolón, Peisizisztratosz, Kleiszthenész, Miltiadész, Leonidasz, Themisztoklész, Periklész, Pheidiasz, Hérodotosz, Thuküdidész, Szókratész, Platón, Arisztotelész, Nagy Sándor. Fogalmak: polisz, arisztokrácia, démosz, türannisz, eklészia, esküdtbíráóság, demokrácia, sztratégosz, cserépszavazás, filozófia, hellenizmus. Topográfia: Athén, Spárta, Olümpia, Marathón, Thermopülai-szoros, Szalamisz, Spárta, Peloponnészosz, Makedónia, Alexandria.	Plutarkhosz egyik görög életrajzából rövid vázlat írása. Forráselemzés: pl. Iükurgoszi alkotmány, Thuküdidész művének részletei az athéni államról. Az athéni és a spártai államszervezet elemzése és összehasonlítása ábrák alapján. Táblázat készítése a görög istenekről. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a görög-perzsa háborúk eseményeiről. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: Ariszteidész ↔ Themisztoklész, stb. Kiselőadás: pl. az Akropoliszról, az olimpiai játékokról. Alaprajz és rekonstrukció összevetése. Képek keresése az interneten az ókori Görögországról. Egy görög nevezetesség lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található az ókori Athénról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Nagy Sándor csatáinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Nagy Sándor személyiségének rekonstruálása források alapján. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	

AZ ÓKORI RÓMA (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia	A Római Birodalom kialakulása. A köztársaság virágkora és válsága. Az egyeduralom kialakulása.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével.	rajz művészet- történet

hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés hon- és népismeret gazdasági nevelés a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	A császárkor. Társadalom, államszervezet, hadsereg. A római hitvilág, művészet, tudomány és a jog. A mindennapi élet és szórakozás a császárkori Rómában. A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása. <i>Kronológia:</i> Kr. e. 753, Kr. e. 510, Kr. e. 367, Kr. e. 264– 241, Kr. e. 218–201, Kr. e. 168, Kr. e. 48, Kr. e. 31, 313, 395, 476. <i>Személyek:</i> Hannibal, Cornelius Scipio, a Gracchus- testvérek, Marius, Sulla, Spartacus, Pompeius, Caesar, Antonius, Augustus, Traianus, Hadrianus, Diocletianus, Constantinus, Attila, Tacitus. <i>Fogalmak:</i> patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, provincia, senatori rend, lovagrend, triumvirátus, principatus, limes, legio, colonus, dominatus. <i>Topográfia:</i> Róma, Karthágó, Cannae, Actium, Pannónia, Konstantinápoly, Aquincum, Sopianae, Savaria.	Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. Folyamatábra készítése: pl. a plebejusok polgárjogi küzdelméről, a principatus ill. dominatus kialakulásáról. Plutarkhosz egyik római életrajzából rövid vázlat írása. Táblázat készítése a római istenekről. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a II. pun háború eseményeiről. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselője vitában: Brutus↔Caesar, stb. Julius Caesar csatáinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Augustus személyiségének rekonstruálása források alapján (Augustus önéletrajza). Kiselőadás: pl. a római tisztségekről, szórakozási lehetőségekről. Alaprajz és rekonstrukció összevetése. Képek keresése az interneten Pompeiről. Egy római nevezetesség lerajzolása. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Épületek funkciójának felismerése. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található Pannoniáról szóló kiadványokról. Helyi római emlékeinek megtekintése. Időrendi táblázat készítése a népvándorlás eseményeiről. Vaktérkép készítése a Mediterráneumról a tanult városok, csatahelyek bejelölésével.	irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A KERESZTÉNYSÉG SZÜLETÉSE ÉS A KORA KÖZÉPKOR (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A kereszténység kialakulása és elterjedése. A Frank Birodalom. A feudális gazdasági-társadalmi rend kialakulása. A Bizánci Birodalom fejlődése. Az iszlám és az arab világ. Az államalapítások kora Közép- és Kelet-Európában. <i>Kronológia:</i> 313, 622, 732, 800, 843, 962, 1054. <i>Személyek:</i> Názáreti Jézus, Pál, Diocletianus, Constantinus, Karolingok, Nagy Károly, Szent Benedek, Justinianus, Cirill és Metód, I. (Nagy) Ottó, Mohamed. <i>Fogalmak:</i> zsinagóga, diaszpóra, apostol, egyház, püspök, zsinat, ortodox egyház, római katolikus egyház, pápa, szerzetes, kolostor, bencés rend, grófság, hűbértok, jobbágyság, robot, iszlám, Korán, kalifa. <i>Topográfia:</i> Jeruzsálem, Nicea, Poitiers, Aachen, Konstantinápoly, Egyházi (Pápai) Állam, Kijev, Mekka, Cordoba, Bagdad.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. A keresztény időszámítás összehasonlítása az iszlám időszámítással. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Forráselemzés: pl. Újszövetség, Korán. Kiselőadás: pl. Szent Benedekről, Szent Vazulról. Képek keresése az interneten bizánci emlékekről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a kora középkori egyházról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Nagy Károly személyiségének rekonstruálása források alapján. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Vaktérkép készítése a Európáról és a Közel-Keletről a tanult földrajzi helyek bejelölésével. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak eseményeiről a VI–X. században.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A MAGYARSÁG TÖRTÉNETE AZ ÁLLAMALAPÍTÁSIG (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés a tanulás tanítása hon- és népismeret Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Bevezetés a magyar őstörténet kutatásba. Eltérő elméletek, mítoszok a magyarság őstörténetéről. A magyar nép őstörténete és vándorlása. A honfoglalástól az államalapításig. Géza fejedelem. Szent István király műve <i>Évszámok:</i> 895, 955, 973, 997, 1000/1001, 1038. <i>Személyek:</i> Álmos, Árpád, Géza fejedelem, Koppány, Szent István, Szent Imre, Szent Gellért. <i>Topográfia:</i> Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Augsburg, Pannonhalma, Esztergom Fehérvár. <i>Fogalmak:</i> nomadizmus, kettős fejedelemség, nemzetség törzs, székely, kalandozások, szeniorátus, tized, vármegye, ispán, várnépek, várjobbágyok.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. Időrendi táblázat készítése: a magyar őstörténet, a vándorlás és a honfoglalás eseményeinek hozzárendelése az egyetemes vagy az európai történelem nagy korszakaihoz. A vaktérképen jelölje be a magyar nép pusztai vándorlásának színhelyeit és a kalandozások legfontosabb eseményeinek helyszíneit. Forráselemzés: pl. Ibn Ruszta, Gardízi Bölcs Leó leírásai a magyarokról, Szent István törvényei. Szembenálló érvek képviselte vitában: magyarok eredete. Kiselőadás: pl. a magyarság életmódjáról. Folyamatábra készítése a honfoglalásról. Egy jurta lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található az honfoglalásról vagy Szent Istvánról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Géza fejedelem személyiségének rekonstruálása források alapján.	magyar nyelv rajz irodalom földrajz könyvtár hittan

AZ ÉRETT KÖZÉPKOR (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában. A lovagkor. A szabad költözésű jobbágyság és a vándor-mozgalmak. A középkori városok. Érdekérvényesítés és érdekvédelem a középkorban (kommunák, céhek, egyetemek). A középkor művelődése. Mindennapok a középkorban. Bűn és bűnüldözés a középkorban. <i>Kronológia:</i> 1066, 1077, 1095, 1122, 1215, 1278. <i>Személyek:</i> I. (Hódító) Vilmos, VII. Gergely, IV. Henrik, III. Ince, Habsburg Rudolf, Szent Ferenc, Szent Domonkos, Aquinói Szent Tamás. <i>Fogalmak:</i> királyi udvar, kamara, kancellária, kiközösítés, zarándok, ereklýe, keresztes hadjáratok, inkvizíció, eretnkség, kolduló rendek, városi önkormányzat, nyomásos gazdálkodás, hospes, céh, skolasztika, egyetem, lovagi kultúra, romanika, gótika. <i>Topográfia:</i> Szentföld, Velence, Flandria, Champagne, Párizs, Hanza városok (pl. Lübeck), a levantei kereskedelem útvonala	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. Dictatus papae, Magna Charta Libertatum. A keresztes hadjáratok helyszíneinek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével: pl. városok alapítása. Folyamatábra készítése az rendi állam kialakulásáról. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: pl. lovagrendek. Képek keresése az interneten középkori egyházi épületekről a mai Anglia, Franciaország, Németország illetve Olaszország területéről. Egy katedrális vagy alaprajzának lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a középkori egyházról szóló kiadványokról. Szerepjáték: pl. egy lovaggá ütés szertartásának vagy egy istenítéletnek eljátszása. Időrendi táblázat készítése: pl. a Német-római Császárság, Anglia, Franciaország és Bizánc legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	rajz művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan filozófia

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A 9. évfolyamon tanult témák és tartalmak	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. A tanult helyszínek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: Időrendi táblázat készítése: a görög és a római történelem legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	művészet-történet irodalom földrajz

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Lényeg kiemelésére megadott szempontok szerint.

Azonos eseményről, jelenségről készült különböző forrásrészleteket összehasonlítani.

Tudományos-ismeretterjesztő szöveg lényegét kiemelni, tartalmilag összehasonlítani egyéb ismeretforrásokkal.

Tájékozódni kézikönyvekben, az ismeretterjesztő folyóiratok repertóriumaiiban és az internet valamely magyar nyelvű keresőprogramjában.

Ellentétes nézeteket összehasonlítani és megvitatni az őstörténet, az ókor és a középkor kutatásával kapcsolatban.

A vita során a véleménykülönbségek tisztázására, a saját álláspont gazdagítására, továbbfejlesztésére, a mások véleményének figyelembevételével

Tematikus bibliográfiák készítésére az iskolai és közkönyvtárak felhasználásával.

Eltérő álláspontok felismerésére megadott történelmi források és tudományos feldolgozások szövegében; az eltérések okainak vizsgálatára.

Másodlagos forrásokban fellelhető leegyszerűsítő vélemények kritikus értelmezésére tanári rávezetéssel.

Jegyzetet készíteni kb. 5–6 percnyi normál beszédtempójú előadásrészletről.

Kivonatot készíteni rövidebb (4–5 oldalnyi) tudományos-ismeretterjesztő szövegrészletről, felelettert készíteni megadott témáról.

Szövegtömörítésre, szöveg átfogalmazására adott szempont szerint.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

Híres ókori és középkori tárgyi emlékek felismerésére, azok bemutatására előszóban.

A változás történeti jellegének értelmezésére meghatározott ős-, ó- és kora középkori jelenségekben, folyamatokban.

Vitaindítók tartására adott témáról tanári útmutatás alapján.

Szóbeli ismertető (felelet, kiselőadás) tartására előzetes vázlatkészítéssel.

Előre megadott álláspontok képviselésére egyes történelmi kérdések megvitatása során.

Táblázatot készíteni demográfiai, gazdasági és társadalomtörténeti adatok bemutatásához.

Kiemelkedő történelmi személyiségek döntéseinek értékelni.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A keresztény időszámítást összehasonlítani az egyiptomi, a görög, a római és az iszlám időszámítással.

A magyar őstörténet, a vándorlás és a honfoglalás eseményeit hozzárendelni az egyetemes vagy az európai történelem nagy korszakaihoz.

Időrendi táblázatot készíteni.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek megállapítására történelmi és földrajzi térképlapok egymás mellé illesztésével, a szaktanár útmutatása alapján.

Történelmi helyeket megkeresni mai helyzetet tükröző térképeken.

Sematikus rajzot készíteni egy-egy történelmi táj egységeiről.

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékeléssel.

Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes embereken.

10. évfolyam

Óraszám: 55,5 óra/év
1,5 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az Árpád-házi királyok kora	9 óra
2.	A késő középkor	8 óra
3.	Magyarország a XIV–XV. században	11 óra
4.	Kora újkor: A felfedezések kora (1492–1721)	10 óra
5.	Magyarország története a kora újkorban (1490–1711)	12 óra
6.	Év végi ismétlés	5,5 óra
	ÖSSZESEN	55,5 óra

AZ ÁRPÁD-HÁZI KIRÁLYOK KORA (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Az új rend megszilárdítása. Szent László és Könyves Kálmán. Az Aranybulla és a tatárjárás. Gazdasági és társadalmi változások a XIII. században. Az Árpád-kori életmód és kultúra. <i>Kronológia:</i> 1077–95, 1095–1116, 1205–1235, 1222, 1235–70, 1241–42, 1301. <i>Személyek:</i> Szent. László, Könyves Kálmán, III. Béla, Anonymus, II. András, IV. Béla. <i>Fogalmak:</i> bán, vajda, nádor, regálé, báró, nemes, Aranybulla, székelyek, szászok, kunok. <i>Topográfia:</i> Pozsony, Horvátország, Erdély, Dalmácia, Szerémség, Muhi, Buda.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a IV. Béláról szóló kiadványokról. Forráselemzés: pl. Aranybulla. Mondákból a történelmi tények kiemelése. Szent László személyiségének rekonstruálása források alapján. Családfa készítése az Árpád-házi királyokról és családi kapcsolataikról. Térkép alapján időrendi táblázat készítése a tatárjárásról. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. II. András↔Béla herceg (a későbbi IV. Béla) Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik Árpád-kori emlékének megtekintése. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A KÉSŐ KÖZÉPKOR (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Nyugat-Európa válsága (éhínség, járványok, háborúk). Itália, a humanizmus és a reneszánsz. Az angol és francia rendi monarchia felemelkedése. A német császárság és a pápaság hanyatlása. A közép- és kelet-európai régió. Az Oszmán Birodalom terjeszkedése. <i>Kronológia:</i> 1337–1453, 1389, 1410, 1415, 1453. <i>Személyek:</i> Lorenzo Medici, Machiavelli, Jeanne d'Arc, Tudor-ház, Husz János, Gutenberg, III. Iván, II. Mohamed, Ferdinánd, Izabella. <i>Fogalmak:</i> rendiség, reneszánsz, humanizmus, husziták, szultán, szpáhi, janicsár, reconquista. <i>Topográfia:</i> Firenze, Kasztília, Aragónia, Svájc, Avignon, Konstanz, Prága, Rigómező.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a XIV–XV. századi nyugat-európai népességsökkenésről, a huszita háborúk okairól, a kelet-európai régió eltérő fejlődésének okairól. Huizinga A középkor alkonya vagy más korszakról szóló tudományos ismeretterjesztő műről rövid vázlat írása. Jeanne d'Arc személyiségének rekonstruálása források alapján. Forráselemzés: pl. a konstanzi zsinatról. Kiselőadások: pl. a török hadseregről. Képek keresése az interneten itáliai reneszánsz egyházi épületekről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található az Oszmán Birodalomról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak eseményeiről a XIV–XV. században. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

MAGYARORSZÁG A XIV–XV. SZÁZADBAN (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Károly Róbert és Nagy Lajos. Társadalmi változások. Luxemburgi Zsigmond kora. Védekezés az oszmán–török terjeszkedés ellen. Hunyadi János. Hunyadi Mátyás uralkodása. Életformák a XV. századi Magyarországon. Kultúra és művelődés. <i>Kronológia:</i> 1308–42, 1342–82, 1351, 1387–1437, 1396, 1456, 1458–90. <i>Személyek:</i> Csák Máté, Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, V. László, Hunyadi Mátyás, Kapisztrán Szent János, Vitéz János <i>Fogalmak:</i> harmincad, kapuadó, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, úriszék, főnemes, köznemes, kilenced, ősiség, végvári rendszer, rendkívüli hadiadó, fekete sereg, Corvina. <i>Topográfia:</i> Temesvár, Körmöcbánya, Selmecbánya, Besztercebánya, Visegrád, Havasalföld, Moldva, Kassa, Nikápoly, Nándorfehérvár, Bécs	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mondákból a történelmi tények kiemelése. Forráselemzés: pl. Károly Róbert gazdasági reformjai, 1351-es törvények. Mátyás személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Mátyásról szóló kiadványokról. Hunyadi János csatáinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. Hunyadi János, Hunyadi Mátyás hadjáratairól. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselése vitában: pl. Garai László (V. László pártja) ↔ Hunyadi János (I. Ulászló pártja) Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik XIV–XV. századi emlékének megtekintése. Családfa készítése a vegyesházi királyokról és családi kapcsolataikról. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

KORA ÚJKOR: A FELFEDEZÉSEK KORA (1492–1721) (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A nagy földrajzi felfedezések és következményei: az európai és Európán kívüli kultúrák találkozása, a gyarmatosítás. Az atlanti hatalmak felemelkedése. A modern világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei. Reformáció és katolikus megújulás. Az abszolutizmus. A modern állam kialakulása. A hatalmi viszonyok átrendeződése Európában. A tudományos világkép átalakulása. <i>Kronológia:</i> 1492, 1517, 1588, 1618–48, 1701–1714. <i>Személyek:</i> Kolumbusz, Magellán, V. Károly, Luther, Kálvin, Kopernikusz, Galilei, I. Erzsébet, II. Fülöp, Richelieu, XIV. Lajos, Nagy Péter. <i>Fogalmak:</i> gyarmatosítás, konkvisztádor, ültetvény, világkereskedelem, abszolutizmus, reformáció, protestáns, evangélikus, református, ellenreformáció, jezsuiták, barokk, manufaktúra, merkantilizmus. <i>Topográfia:</i> Genf, Németalföld, Antwerpen, Versailles, portugál és spanyol gyarmatok.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a felfedezések megindulásának okairól. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a felfedezésekről. Képek keresése az interneten barokk egyházi épületekről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a reformációról szóló kiadványokról. XIV. Lajos személyiségének rekonstruálása források alapján. Összehasonlító táblázat készítése a katolikus, evangélikus és református tanításról és egyházszervezetről Forráselemzés: pl. a merkantilizmusról Kiselőadások: pl. a korszak nagy tudósairól. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak eseményeiről a XVI–XVII. században. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan filozófia

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE A KORA ÚJKORBAN (1490–1711) (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A Jagelló-kor. A török hódoltság. A Habsburgok és a magyar rendek. Az Erdélyi Fejedelemség. Függetlenségi harcok és országegyesítő kísérletek: Bocskai István, Bethlen Gábor, és Zrínyi Miklós. A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon. Gazdasági és társadalmi változások. Népeség és környezet. A török kiűzése. A Rákóczi-szabadságharc. <i>Kronológia:</i> 1514, 1526, 1541, 1552, 1566, 1591–1606, 1664, 1686, 1699, 1703–11. <i>Személyek:</i> Dózsa György, II. Lajos, Szapolyai János, II. Szulejmán, Zrínyi Miklós, Báthory István, Károli Gáspár, Bocskai István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő, II. Rákóczi Ferenc. <i>Fogalmak:</i> örökös jobbágyság, hajdú, hódoltság, kuruc, labanc, rendi konföderáció, trónfosztás. <i>Topográfia:</i> Mohács, Eger, Szigetvár, Sárospatak, Győr, Várad, Nagyszombat.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mondákból a történelmi tények kiemelése. Folyamatábra készítése: pl. a Dózsa-féle parasztfelkelés okairól, a mohácsi vereségről Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselése vitában: pl. Báthory István (törökpárt) ↔ Bekes Gáspár (Habsburg-párt) Forráselemzés: pl. Bocskai végrendelete, Rákóczi kiáltványa. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. az ország három részre szakadásáról, a várháborúkról, a tizenöt éves háborúról, a török kiűzéséről. Fráter György, Zrínyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Rákóczi-szabadságharcról szóló kiadványokról. Családfa készítése II. Rákóczi Ferenc felmenőiről. A Rákóczi szabadságharc legfontosabb helyszíneinek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről és várairól. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik XVI–XVII. századi emlékének megtekintése. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A 10. évfolyamon tanult témák és tartalmak	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. A tanult helyszínek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: Időrendi táblázat készítése: az európai és a magyar történelem legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Vaktérkép készítése Európáról és Magyarországról a tanult helyszínek bejelölésével. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	művészet-történet irodalom földrajz

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Írott források elemzésére: az egyes szövegek forrásértékének megállapítására ellentétes felfogású forrásrészletek összehasonlítására.

Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárására.

Annak felismerésére, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak és maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.).

Jegyzeteket készíteni előre megadott szakirodalmi részletek alapján.

A jegyzetek felhasználásával egy-kétoldalas kiselőadásokat készíteni.

Tanári útmutatással szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb (3–6 oldalas) tanulmányt készíteni.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

A középkor és a kora újkor jelentős személyiségei életútjának bemutatására.

Az élethelyzetek értékelésére történeti választaknál és nehéz döntéseknél.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használatára.

Írásműveket (esszéket) készíteni történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával, a középkor és a kora újkor témáiból, meghatározott terjedelemben (15–30 sor).

Egy téma bemutatására többféle módszer és eszköz (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak stb.) ötvöztetésével.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A változás fölismerésére a történelemben, elemzésére konkrét történelmi példákon. Az induktív és deduktív érvelési technikákat ismerni és alkalmazni szóban és írásban.

Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendjének összeállítására.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat fölismerésére, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítására.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítására történelmi és földrajzi térképek alapján, szaktanári segítséggel (pl. ásványkincsek – bányavárosok).

Topográfiai adatok, folyamatok, jelenségek megmutatására a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékelével. Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes emberekből.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget megszilárdító szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a tanulási motiváció kialakításához, fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését.

Alapelve, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Az értékelés elsődleges célja ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon.

Az értékelés és ellenőrzés az elsajátítási folyamat egészét magába foglalja. Ennek értelmében az értékelés kiterjed a tanuló tudására (ismereteire és képességeire), valamint a tanári képességre (didaktikai, metodikai eljárások és módok) egyaránt.

A tanuló előrehaladása szempontjából a következő értékelési események tervezhetők:

- Folyamatos számonkérés szóban, írásban és önálló feladatok alapján a tanítási órákon ellenőrzés céljából.
- Évközi dolgozatok megírása meghatározott szempontok alapján (például a források használatának és értékelésének képessége) minősítés céljából.
- Tematikus, témazáró feladatsorok, amelyek átfogó ismeretekre és képességekre irányulnak, a minősítés és a tanári folyamat kontrollja céljából.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
- Belső és külső vizsgák, amelyek a művelődési anyag súlyponti szempontjait és követelményrendszerét mérik, az ellenőrzés, a minősítés és a tanítási kontroll céljából.

11. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A felvilágosodás kora (1721 – 1789)	14 óra
2.	Magyarország újjászerveződése a Habsburg Birodalom keretei között	11 óra
3.	A polgári átalakulás kora	17 óra
4.	A polgárosodás kezdetei Magyarországon	15 óra
5.	Forradalom és szabadságharc Magyarországon	10 óra
6.	A nemzetállamok és az imperializmus kora	18 óra
7.	A polgárosodás kibontakozása Magyarországon	16 óra
8.	Év végi ismétlés	10 óra
	ÖSSZESEN	111 óra

A FELVILÁGOSODÁS KORA (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	Az angol forradalom. A parlamentáris monarchia kialakulása. A felvilágosodás. A felvilágosult abszolutizmus Ausztriában és Poroszországban. Az orosz nagyhatalom. Az USA létrejötte. Az Egyesült Államok alkotmánya. A hatalmi ágak kialakulása és működése a kora újkortól napjainkig A XVIII. századi életviszonyok. <i>Kronológia:</i> 1640–49, 1689, 1740–48, 1756–63. 1776, 1783, <i>Személyek:</i> Cromwell, Nagy Frigyes, Nagy Katalin, Voltaire, Montesquieu, Rousseau, Diderot, Washington, Jefferson. <i>Fogalmak:</i> anglikán, puritán, jogállam, enciklopédia, ráció, a hatalmi ágak megosztása, társadalmi szerződés, felvilágosodott abszolutizmus, alkotmány. <i>Topográfia:</i> London, Poroszország, Lengyelország, angol és francia gyarmatok Észak-Amerikában, Washington.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. Jognyilatkozat, A törvények szelleme, az USA alkotmánya Forrásszemelvények keresése (magyarul + angol/francia nyelven) az interneten a felvilágosodás egyik gondolkodójától. Folyamatábra készítése a porosz nagyhatalom kialakulásáról. Cromwell személyiségének rekonstruálása források alapján. Kiselőadások: pl. Nagy Péterről, a XVIII. századi életmódról, a szabadkőművességről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a felvilágosodásról szóló kiadványokról. Szerepjáték: pl. a francia-amerikai szövetségkötésről, a korszak egyik háborúját lezáró tárgyalásokról. Időrendi táblázat készítése: pl. az USA kialakulásának legfontosabb eseményeiről. Vaktérkép készítése Európáról és az USA keleti partvidékéről a tanult helyszínek bejelölésével. Nagy gondolkodók, uralkodók álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése.	irodalom földrajz informatika idegen nyelv könyvtár filozófia

MAGYARORSZÁG ÚJJÁSZERVEZŐDÉSE A HABSBURG BIRODALOM KERETEI KÖZÖTT (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A magyar királyság a Habsburg Birodalomban. Demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása. Vallásfelekezetek a XVIII. századi Magyarországon A gazdaság és a társadalom képe. A felvilágosult abszolutizmus és a rendek összeütközése. A felvilágosodás és a nemzeti ébredés. <i>Kronológia:</i> 1740–80, 1767, 1777, 1780–1790. <i>Személyek:</i> III. Károly, Mária Terézia, II. József. <i>Fogalmak:</i> helytartótanács, betelepítés, kettős vámrendszer, jozefinizmus, vallási türelem, állandó hadsereg. <i>Topográfia:</i> Határőrvidék, Bánát.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Térkép alapján a magyarországi nemzetiségek lakóhelyének körülhatárolása. Forráselemzés: pl. Pragmatica Sanctio, Urbárium, Ratio Educationis, türelmi rendelet Mária Terézia, II. József személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található II. Józsefről szóló kiadványokról. Családfa készítése a XVIII. századi Habsburg uralkodókról és családi kapcsolataikról. Szembenálló vélemények képviselői vitában: pl. II. József ↔ rendek, a Habsburg uralom hatása Magyarországra. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik XVIII. századi emlékének megtekintése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A POLGÁRI ÁTALAKULÁS KORA (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A polgári forradalom Franciaországban. Az emberi és polgári jogok nyilatkozata. A francia forradalom és az egyház A napóleoni háborúk Európája. Európa a Szent Szövetség korában. Forradalmi hullámok a XIX. század első felében. A XIX. század eszméi. Az ipari forradalom és társadalmi hatásai. Az ipari forradalom hatásai az életkörülményekre és a környezetre. <i>Kronológia:</i> 1789, 1794, 1804–15, 1830, 1848. <i>Személyek:</i> XVI. Lajos, Danton, Robespierre, Metternich, Napóleon, Watt, Stephenson, Marx. <i>Fogalmak:</i> nacionalizmus, liberalizmus, szocializmus, konzervativizmus, polgári szabadságjogok, parlamenti rendszer, emigráció, reakció, terror, kapitalizmus, tőkés, proletár. <i>Topográfia:</i> Waterloo.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a francia forradalom kitöréséről. Robespierre és Danton személyiségének rekonstruálása a Danton című film és források alapján. Forráselemzés: pl. a liberalizmusról (Az Emberi és polgári jogok nyilatkozata), a nacionalizmusról és a szocializmusról. Kiselőadások: pl. a jelentősebb találmányokról és feltalálókról, a francia forradalom nagy személyiségeiről. Képek keresése az interneten az ipari forradalom jelentősebb találmányairól. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a szocializmusról szóló kiadványokról (elkülönítve az 1990 előtt kiadottakat). A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Időszalag készítése a XIX. század első felének forradalmi hullámairól. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Vaktérkép készítése Európáról a forradalmi és a napóleoni háborúk ütközeteinek bejelölésével.	fizika földrajz informatika könyvtár hittan

A POLGÁROSODÁS KEZDETEI MAGYARORSZÁGON (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon. Az átalakuló társadalom – nemesi, paraszti és városi életformák. Új elemek és elmaradottság a gazdaságban. A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései. A nemzetiségi kérdés. A reformkori művelődés, kultúra. <i>Kronológia:</i> 1795, 1825, 1830, 1832–36, 1844. <i>Személyek:</i> Martinovics Ignác, Kölcsey Ferenc, Deák Ferenc, Eötvös József, Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Batthyányi Lajos. <i>Fogalmak:</i> reform, polgári átalakulás, cenzúra, államnyelv, önkéntes és kötelező örökváltság, közteherviselés, érdekegyesítés, védővám. <i>Topográfia:</i> Pest-Buda, Nagycenk, Fiume, Vaskapu.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. Stádium, Ellenzéki Nyilatkozat. Martinovics, Kölcsey, Széchenyi személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Széchenyi Istvánról szóló kiadványokról. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. liberálisok ↔ konzervatívok, Széchenyi ↔ Kossuth Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. Ezekből egy kiállítás összeállítása Családfa készítése: Széchenyi István felmenőiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Klasszicista műalkotások stílusjegyeinek felismerése. Zenehallgatás Liszt és/vagy Erkel műveiből. Lakóhelyünk egyik reformkori emlékének megtekintése. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet zene, irodalom földrajz informatika könyvtár

FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC MAGYARORSZÁGON (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	A forradalom és szabadságharc nemzetközi keretei. A pozsonyi országgyűlés. A pesti forradalom. Az áprilisi törvények. A forradalom első nehézségei: a nemzetiségek mozgalmai. A nemzeti önvédelem megszervezése és a tavaszi hadjárat. A Függetlenségi Nyilatkozat és a nemzetközi viszonyok. A szabadságharc leverése. <i>Kronológia:</i> 1848. III. 15., IV. 11., IX. 29., 1849. IV. 6., IV. 14., V. 21., VIII. 13., X. 6. <i>Személyek:</i> Jókai, Petőfi, Görgey, Klapka, Bem, Damjanich, Jellasics, Windischgrätz, Haynau. <i>Fogalmak:</i> márciusi ifjak, nemzetőrség, felelős kormány, jobbágyszabadság, választójog, függetlenség, nemzetiségi törvény, kormánybiztos. <i>Topográfia:</i> Pákozd, Debrecen, Isaszeg, Komárom, Arad.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. az áprilisi törvények, olmützi alkotmány, Függetlenségi Nyilatkozat. Görgey és Bem személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a márciusi forradalomról szóló kiadványokról. A márciusi forradalom helyszíneinek megkeresése mai helyzetet tükröző Budapest térképen. Térkép alapján időrendi táblázat készítése a szabadságharc ütközeteiről. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselői vitában: pl. Görgey ↔ Kossuth Kiselőadás: a márciusi forradalom Jókai szemüvegén keresztül, a szabadságharc hadserege. Képek keresése az interneten a szabadságharc művészeti ábrázolásairól. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Than Mór képeinek összevetése írott forrásokkal. Lakóhelyünk egyik 1848/49-es emlékének megtekintése. Családfa készítése: Ferenc József felmenőiről. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A NEMZETÁLLAMOK ÉS AZ IMPERIALIZMUS KORA (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	Gazdasági és társadalmi változások a fejlett országokban, a második ipari forradalom. Az egységes Olaszország és Németország kialakulása. A krími háború. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Gyarmatosítás: a brit, a francia és az orosz gyarmatbirodalom. Kína és Japán. A „keleti kérdés” és a Balkán. A munkásság politikai erővé szerveződése. Hatalmi viszonyok, katonai-politikai szövetségek a századfordulón. A művelődés új keretei. <i>Kronológia:</i> 1853–56, 1861–65, 1866, 1870, 1871, 1882, 1907. <i>Személyek:</i> III. Napóleon, I. Miklós, Cavour, Garibaldi, Bismarck, Viktória királynő, Lenin, Lincoln, XIII. Leo. <i>Fogalmak:</i> Internacionálé, szociáldemokrácia, pápai primátus, Rerum Novarum, enciklika, keresztényszocializmus, centrum, periféria, részvénytársaság, monopólium, középosztály, civil társadalom, bolsevik, anarchizmus, szakszervezetek.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. szociáldemokráciáról, keresztényszocializmusról (Rerum Novarum), anarchizmusról, bolsevizmusról. A korszak eszmeáramlatainak bemutatása a különbözőkorszakok lexikonjai alapján (pl. Révai, Új magyar lexikon, Magyar Nagylexikon). Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a XIX. századi gyarmatosításról. Kiselőadások: pl. a jelentősebb találmányokról és feltalálókról, Garibaldiról, Lincolnról, Viktória királynőről. Képek keresése az interneten a második ipari forradalom jelentősebb találmányairól. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a XIX. századi egyházzal szülő kiadványokról. III. Napóleon, Bismarck személyiségének rekonstruálása források alapján. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak és más kontinenseknek legfontosabb eseményeiről a XIX. század második felében. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

	<i>Topográfia:</i> Krim-félsziget, Piemont, Német Császárság, Szuezi-csatorna, Panama-csatorna, Elzász- Lotaringia.		

A POLGÁROSODÁS KIBONTAKOZÁSA MAGYARORSZÁGON (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése	A megtorlás, a Bach-rendszer kiépítése. A passzív ellenállás. A kiegyezés megszületése. Gazdasági és társadalmi fejlődés a dualizmus korában. Népességnövekedés. A nemzetiségi kérdés. A nemzetiségi lét és kultúra fő kérdései az Osztrák–Magyar Monarchiában. Asszimiláció és kivándorlás. A zsidóság emancipációja. A romák. A városiasodás. A tudományos és művészeti élet fejlődése. Pártok és pártküzdelmek. A szocialista és agrárszocialista mozgalmak. A dualizmus válsága a XX. század elején. <i>Kronológia:</i> 1867, 1868, 1875–90, 1896. <i>Személyek:</i> Ferenc József, Deák Ferenc, Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, Baross Gábor, Tisza István, Jászi Oszkár, Prohászka Ottokár.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a kiegyezés megkötéséről Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. Deák Ferenc ↔ Kossuth Lajos, nemzetiségi kérdés, egyházpolitikai törvények, választójogi kérdés. Forráselemzés: pl. az 1867/XII. tc. összevetése a dualista államszervezet ábrájával. Térkép alapján Magyarország legfontosabb gazdasági központjainak, az Osztrák–Magyar Monarchia önálló igazgatással, autonómiával rendelkező területeinek felsorolása. Deák Ferenc, Tisza Kálmán, Tisza István személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a passzív ellenállásról szóló kiadványokról. Kiselőadások a millenniumról, az életmód és a kultúra egyes elemeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Ábra/grafikon/diagram készítése a dualista Magyarország gazdagságáról. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	<i>Fogalmak:</i> passzív ellenállás, kiegyezés, dualista monarchia, közös ügyek, úri középosztály, népoktatás, kispolgár, nagypolgárság, kivándorlás, asszimiláció, állami anyakönyvezés, egyházpolitikai harcok. <i>Topográfia:</i> Bosznia-Hercegovina, Budapest, Osztrák–Magyar Monarchia.	Műalkotások stílusjegyeinek felismerése. Lakóhelyünk egyik dualizmuskori/millenniumi emlékének megtekintése.	

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása	A 11. évfolyamon tanult témák és tartalmak	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Időrendi táblázat készítése: az európai és a magyar történelem legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Az európai és a magyar történelem legfontosabb személyiségeinek párhuzamba állítása. A tanult helyszínek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: Vaktérkép készítése Európáról és Magyarországról a tanult helyszínek bejelölésével. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	művészet-történet irodalom földrajz

<i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása			

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Írott forrásokat értelmezni, feldolgozni, különböző szemléletű forrásokat gyűjteni szöveggyűjteményekből.

A forrásokban és feldolgozásokban fellelhető leegyszerűsítések, a jelenségek okainak feltárására, hasonló sommás megállapítások keresésére.

Annak felismerésére, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak, s maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.). Eltérő kortársi válaszokat vizsgálni.

Eltérő jellegű források (a vizsgált korszak írott és tárgyi emlékei, műalkotások, irodalmi művek, sajtó, film, kép stb.) elemzésére, az egyes forráscsoportok forrásértékének összehasonlítására.

Adatsorok számítógépes rendezésére és bemutatására grafikonokon, diagramokon és táblázatokon (pl. népességi adatok, termelési mutatók, fegyverkezés stb.).

Jegyzetet készíteni 10 percnyi normál beszédtempójú előadás alapján.

Jegyzeteket készíteni előre megadott szakirodalmi részletek alapján.

Részletesebb (10–15 cím) bibliográfiákat készíteni.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

Az újkor jelentős személyiségeinek életútját bemutatni.

Az élethelyzetek értékelésére történeti választaknál és nehéz döntések idején.

Az egyes személyek döntéseinek értékelésére, a lehetséges alternatívák számbavételére.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használatára.

Történelmi fogalmak egyszerű, tömör, szabad meghatározására, szinonimák felsorolására.

Értekezést, tanulmányt, előadást készíteni történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával az újkor témáiból meghatározott terjedelemben.

Feladatlapokat kitölteni; tájékozódni a feladatlapok javítási elveiben és módszereiben.

Történelmi kérdéseket megvitatni előszóban, előre megadott kérdéseket képviselni a vitapartner érveinek fokozott figyelembevételével.

A jegyzetek felhasználásával egy-két oldalas kiselőadásokat készíteni.

Szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb tanulmány készítésére.

Ábra készítésére a tankönyv, a munkafüzet, a szakirodalom felhasználásával, az összefüggések és a lexikai adatok kapcsolatának bemutatásával.

Egy témát bemutatni többféle módszer (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak, számítógép stb.) ötvöztetésével.
Kiállításstervet összeállítani az évfolyam tananyagának egy-egy körülhatárolt egységéről a reprodukciós anyag megjelölésével.
Az újkor tárgyi emlékeinek felismerésére, értelmezésére élőszóban vagy írásban.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A régi és az új világ folyamatos együttélésének fölismerésére.

A változás fölismerésére a történelemben: konkrét történelmi példák elemzésére (ipari forradalom, városiasodás stb.), okok, összefüggések keresésére.

Történelmi folyamatok, korszakok fölismerésére, s az európai régiók (Nyugat-Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa – centrum és periféria) megkülönböztetésére, egymáshoz való viszonyuk átlátására, összehasonlítások megtételére.

Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendi viszonyait felállítani.

Az időben való jártasság bemutatására előbeszédben, írásban és a térképen.

Az egyetemes és a magyar kronológiák használatára, ezek alapján megadott témakörök kronológiáinak elkészítésére.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolatot fölismerni, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása alapján rajzokat és térképeket készíteni.

Tematikus történelmi térképek adatainak önálló összehasonlítására (pl. gazdasági fejlődés, népsűrűség, nemzetiségi összetétel változása), következtetések levonására.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítására történelmi és földrajzi térképek alapján önállóan (pl. ásványkincsek, iparvidékek az ipari forradalom idején).

Az év során tanultak topográfiai adatainak, folyamatainak, jelenségeinek megjelölésére a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Vaktérképek készítésére tanári útmutatás alapján, s ezen az év folyamán tanultak névanyagának, valamint a térképen ábrázolható folyamatok, jelenségek a bemutatására.

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívó ember reménységével és valóságérzékével.
Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes emberekben.

12. évfolyam

Óraszám: 96 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az első világháborútól a nagy gazdasági válságig (1914–1929)	12 óra
2.	Az első világháború és következményei Magyarországon. A Trianon utáni ország élete (1914–1931)	10 óra
3.	A nagy gazdasági válságtól a második világháború végéig (1929–1945)	12 óra
4.	Magyarország a gazdasági válságtól a második világháborús összeomlásig (1931–1945)	10óra
5.	Közelmúlt és jelenkor (1945–napjainkig)	14 óra
6.	Magyarország a második világháború után (1945 –napjainkig)	20 óra
7.	Érettségi ismétlés	18 óra
	ÖSSZESEN	96 óra

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚTÓL A NAGY GAZDASÁGI VÁLSÁGIG (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Az első világháború kirobbanása, jellege, története. A Párizs környéki békék. Az orosz forradalmak. A bolsevik pártállam kiépítése. Az olasz fasiszmus. A parlamentáris rendszerek. A gazdaság és a társadalom új jelenségei, a fejlett világban. A női emancipáció. <i>Kronológia:</i> 1914–18, 1917, 1919, 1922, 1925. <i>Személyek:</i> Sztálin, Trockij, Wilson, Clemenceau, Mussolini, XV. Benedek, XI. Pius. <i>Fogalmak:</i> villámháború – állóháború, központi hatalmak, szovjet, kommunizmus, fasiszmus, korporatív állam, lateráni szerződés, egypártrendszer, kollektivizálás, GULAG, kisantant. <i>Topográfia:</i> Szarajevó, Marne, Somme, Pétervár, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Csehszlovákia, Lengyelország, balti államok.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése az első világháború kitöréséről. Forráselemzés: pl. a versailles-i béke katonai, pénzügyi stb. előírásai, a Párizs környéki békék területi rendelkezéseinek összevetése térképpel. Táblázat készítése az egyes országok, katonai szövetségek elképzeléseiről. Kiselőadások: pl. az első világháborús békefelhívásokról, Mussoliniról. Sztálin személyiségének rekonstruálása egy Sztálin-film és források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a bolsevik hatalomátvételtől szóló kiadványokról (elkülönítve az 1990 előtt kiadottakat). Képek keresése az interneten az első világháborúról és a bolsevik államról. Szerepjáték: pl. a versailles-i tárgyalásokról Térkép alapján időrendi táblázat készítése: az első világháború egyes frontjainak eseményeiről. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/kép összevetése.	földrajz informatika könyvtár

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVETKEZMÉNYEI MAGYARORSZÁGON. A TRIANON UTÁNI ORSZÁG ÉLETE (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Magyarország részvétele a világháborúban. A forradalmak és az ellenforradalom. A trianoni béke. Hatása a gazdaságra, társadalomra, az etnikai viszonyokra. A határon túli magyarság sorsa. A Horthy-rendszer konszolidációja. Az életmód változásai és a művelődési viszonyok. <i>Kronológia:</i> 1914. július 2., 1918. október 31., 1918. november 3., 1919. március 21., augusztus 1., 1920. június 4., 1921–31. <i>Személyek:</i> Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Klebelsberg Kunó, Slachta Margit. <i>Topográfia:</i> Doberdó, trianoni Magyarország, Piave. <i>Fogalmak:</i> proletárdiktatúra, az állam és az egyház szétválasztása, vörös- és fehérterror, numerus clausus, antiszemitizmus, irredentizmus, revízió, társadalombiztosítás, konszolidáció.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. trianoni békediktátum, numerus clausus. Horthy Miklós, Bethlen István személyiségének rekonstruálása források alapján. Szembenálló vélemények képviselője vitában: pl. a revízióról, a tanácsköztársaságról, Nagyatádi-féle földreformról, a korlátozott parlamentarizmusról. Kiselőadások Klebelsberg Kunóról, a határokon túli magyarságról, az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a trianoni békéről szóló kiadványokról. Térkép alapján diagramok készítése az ország veszteségeiről. Ábra/grafikon/diagram készítése a gazdasági konszolidációról. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A NAGY GAZDASÁGI VÁLSÁGTÓL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ VÉGÉIG (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Az 1929–33-as világgazdasági válság. Válságkezelés a nyugati demokráciákban. A nemzetiszocializmus hatalomra jutása és működési mechanizmusa. A sztálini diktatúra a 30-as években. A második világháború története. A szövetségesek győzelme, a háború jellege. <i>Kronológia:</i> 1929, 1933, 1936, 1938, 1939. szeptember 1., 1941. június 22., 1944. június 6., 1945. május 9., augusztus 6., szeptember 2. <i>Személyek:</i> Roosevelt, Hitler, Churchill, Rommel, Montgomery, Zsukov, Eisenhower, De Gaulle, XII. Pius. <i>Fogalmak:</i> tözsde, túltermelési válság, tervgazdálkodás, totális diktatúra, nemzetiszocializmus, élettér-elmélet, koncentrációs tábor, népiirtás, holocaust, partizán, totális háború, antifasiszta koalíció. <i>Topográfia:</i> Brit Nemzetközösség, Leningrád, Pearl Harbor, Midway, Sztálingrád, Auschwitz, Hiroshima, El-Alamein, Kurszk, Normandia.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a világgazdasági válságról, a nácik hatalomra jutásáról. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: a második világháború egyes frontjainak eseményeiről. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. Összehasonlító táblázat készítése: pl. a náci és a bolsevik diktatúráról, a parlamentáris és a totalitárius rendszerekről. Hitler személyiségének rekonstruálása egy Hitler-film és források alapján. Forráselemzés: pl. a náci ideológiáról, a sztálini diktatúráról, a totalitárius rendszereket elítélő pápai enciklikák, Molotov-Ribbentrop paktum. Kiselőadások: pl. a népiirtásokról, a II. világháborús harcászatról. Képek keresése az interneten: pl. a náci és a bolsevik művészetről, a második világháborúról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/kép/diagram/statisztika összevetése. Szerepjáték: pl. a jaltai találkozásióról Vaktérkép készítése Európáról a II. világháború ütközeteinek bejelölésével.	művészet-történet földrajz informatika hittan

MAGYARORSZÁG A GAZDASÁGI VÁLSÁGTÓL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚS ÖSSZEOMLÁSIG (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Gazdasági válság és jobbratulódás a belpolitikában. A revíziós külpolitika eredményei. Magyarország háborús részvétele. A német megszállás, a holocaust Magyarországon, a nyilas hatalomátvétel. Magyarország szovjet felszabadítása és megszállása. <i>Kronológia:</i> 1938, 1939, 1940, 1941. június 26., 1943. január, 1944. március 19., 1944. október 15., 1944. december 21., 1945. április. <i>Személyek:</i> Bajcsy-Zsilinszky Endre, Gömbös Gyula, Teleki Pál, Szálasi Ferenc, Bárdossy László, Kállay Miklós, Apor Vilmos, Salkaházi Sára, Angelo Rotta. <i>Fogalmak:</i> KALOT, KALÁSZ, KIE (Keresztyén Ifjúsági Egyesületek), menlevél, nyilas mozgalom, zsidótörvények, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, hadifogság. <i>Topográfia:</i> Felvidék, Újvidék, Kárpátalja, Voronyezs, Don-kanyar.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Szinkron időrendi táblázat készítése: pl. a világ és Magyarország eseményeiről, a revíziós sikerekről és a náci Németország felé való elköteleződésről. Teleki személyiségének rekonstruálása források alapján Szerepjáték: vita a németek átengedéséről Jugoszlávia felé Térkép alapján diagramok készítése az egyes revíziós sikerek nyomán visszatért területek nemzetiségi összetételéről. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: a második világháború magyarországi hadszíntérének eseményeiről. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. Riport készítése a II. világháborút megélt családdal, ismerőssel. Kiselőadások pl. Apor Vilmosról, Angelo Rottáról és Salkaházi Sáráról, illetve az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a magyar hadseregről. Egy holocaustról szóló kiállítás megtekintése. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/kép/diagram/térkép összevetése.	irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

KÖZELMÚLT ÉS JELENKOR: 1945-TŐL NAPJAINKIG (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés környezettudatosságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	Hidegháborús szembenállás a II. világháború után. A fejlett piacgazdaság, a demokratikus berendezkedés országai. Az európai integráció története és az Európai Unió. A „harmadik világ”. A szocialista rendszerek kialakulása, fejlődése és kudarca. A közel-keleti konfliktusok. A távol-keleti régió. Az emberiség az ezredfordulón: a globális világ és problémái. Fogyasztói társadalom és az ökológia, a fenntartható fejlődés <i>Kronológia:</i> 1947, 1948, 1949, 1956, 1957, 1961, 1968, 1975, 1991. <i>Személyek:</i> Gandhi, Mao Ce-tung, Truman, Adenauer, Hruscsov, Kennedy, Reagan, Gorbacsov, XXIII. János, II. János Pál. <i>Fogalmak:</i> vasfüggöny, hidegháború, fegyverkezési verseny, szociális piacgazdaság, európai integráció, harmadik világ, globális világ, enyhülési politika, II. Vatikáni zsinat. <i>Topográfia:</i> NSZK, NDK, Kuba, Korea.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. az ENSZ alapokmánya. Ábraelemzés: pl. az ENSZ működéséről, az EU működéséről. Gandhi személyiségének rekonstruálása a Gandhi című film és források alapján. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a hidegháború legfontosabb eseményeiről, az arab-izraeli konfliktusról. Kiselőadások: pl. XXIII. János pápáról, 1968-ról, Gorbacsovról, a globalizáció problémáiról. Képek keresése az interneten a szocialista rendszerek összeomlásáról. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a II. Vatikáni zsinatról szóló kiadványokról. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. Szembenálló vélemények képviselői vitában: pl. az EU tagságról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép/kép/diagram összevetése. Vaktérkép készítése a világról a tanult helyszínek bejelölésével.	irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

MAGYARORSZÁG A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN: 1945-TŐL NAPJAINKIG (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A háborús károk felszámolása. A demokratikus közélet kiépítésének kísérlete. A párizsi békeszerződés. A határon túli magyarság sorsa. A kommunista diktatúra kiépítése. A forradalomhoz vezető út. Az 1956-os forradalom és szabadságharc. A Kádár-rendszer kiépülése: megtorlás és diktatúra. Az életmód átalakulása. Demográfiai változások. A rendszerváltás. Érdekérvényesítés és érdekképviselés a mai Magyarországon <i>Kronológia:</i> 1947. február 10., 1948, 1949, 1953, 1956. október 23., november 4., 1968, 1989. október 23., 1990, 1991. <i>Személyek:</i> Márton Áron, Mindszenty József, Ordass Lajos, Ravasz László, Nagy Ferenc, Rákosi Mátyás, Kádár János, Nagy Imre, Antall József, Göncz Árpád.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a kommunista diktatúra kiépítéséről. Forráselemzés: pl. az 1956-os 16 pont, a magyar alkotmány összevetése az országgyűlés működésének ábrájával. Szinkron időrendi táblázat készítése: pl. a világ és Magyarország eseményeiről. Kádár személyiségének rekonstruálása források alapján. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeiről. Riport készítése a Rákosi-korszakot / 1956-ot / a rendszerváltást megélt családtaggal, ismerőssel. Kiselőadások pl. Márton Áronról, Nagy Ferencről, Antall Józsefről, a magyarországi érdekérvényesítési lehetőségekről. Képek keresése az interneten a Rákosi- ill. a Kádár-korszak mindennapjairól. Kiállítás megtekintése: pl. a kommunista diktatúráról, 1956-ról. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. Nagy Imre ↔ Rákosi Mátyás. Szerepjáték: koncepció-per. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található 1956-ról szóló kiadványokról (elkülönítve az 1990 előtt kiadottakat). A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Ábra/grafikon/diagram készítése a szocialista	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

	<i>Fogalmak:</i> népbíróság, jóvátétel, kitelepítés, lakosság- csere, beszolgáltatás, pártállam, földosztás, internálás, Állami Egyházügyi Hivatal, munkástanács, reformszocializmus.	Magyarország gazdagságáról. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről.	

ÉRETTSÉGI ISMÉTLÉS (7. témakör)				
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok		Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A középszintű érettségi anyaga.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Érettségi feladatsorok megoldása.	

A TOVÁBBHALADÁS (ÉRETTSÉGIRE BOCSÁTÁS) FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Írott források értelmezésére, feldolgozására.

Különböző típusú források összevetésére.

A filmek, filmhíradók értékelésére, elemzésére.

A média forrásértékének és manipulációs jellegének fölismerésére, elemzésére.

Nemzetközi szerződések, békekötések, szövetségi megállapodások, nemzetközi szervezetek alapokmányainak elemzésére.

Tájékozódás a szakirodalomban.

A tanulók legyenek képesek:

A források, a tankönyvi szöveg és a szakirodalom összevetése, az eltérések feltárására.

Egyes témák nyomon követésére a sajtóban és a tömegkommunikáció egyéb területein (pl. az EU-csatlakozás folyamatának figyelemmel kísérése).

Nagyobb terjedelmű pályamunkák, tanulmányok bibliográfiájának összeállítása, anyaggyűjtés, az írásmű elkészítésére.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

A legújabb kori nagy történelmi személyiségek meghatározó szerepének értékelésére.

Történelmi esemény, intézmény, szervezet megismerésére források alapján.

Szemléletes diagramok és grafikonok készítésére gazdasági, társadalmi, demográfiai folyamatokról.

Írásbeli feladatlapok kitöltésére.

Valamilyen történelmi kérdés átfogó, esszéjellegű, szabatos kifejtésére.

A történelmi fogalmakat szakszerű magyarázni és használni.

Egy-egy előre megadott kérdés kapcsán tudásra épülő, saját vélemény megfogalmazására, kifejtésére és megvédésére esetleges vita esetén.

Az információforrások kritikus kezelésére. Kérdéseket feltenni a forrás megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, tájékozottságára, rejtett szándékaira vonatkozólag.

Esszét írni társadalmi témákról, ennek kapcsán a kérdést világosan megfogalmazni, a bizonyítékokat és a cáfolatokat kifejtteni, a következtetéseket levonni.

Hosszabb adatsorok, grafikonok, ábrák alapján történelmi változások fölismerése és bemutatására.
A források értékelésével saját vélemény kialakítására az adott eseményről, intézményről, szervezetről.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A világ-, az európai és a magyar történelem főbb eseményeit szinkronban látni.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

A különböző fejlődési régiók megkülönböztetésére, összehasonlítására

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékével.

Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes embereken.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget elmélyítő szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban négy fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a tanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez, erősíteni a tanulók reális önértékelését, végül hozzájárulni az egyre önállóbb, öntevékenyebb ismeretszerzéshez.

Alapelve, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Elsődlegesen ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon. Fontos, hogy a diákok az érettségi közeledtével vizsgahelyzetben is kipróbálhassák nyelvtudásukat. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak. Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, felelősek saját tudásuk fejlesztéséért.

A tanuló előrehaladása szempontjából a következő értékelési események tervezhetők:

- Folyamatos számonkérés szóban, írásban és önálló feladatok alapján a tanítási órákon ellenőrzés céljából.
- Évközi dolgozatok megírása meghatározott szempontok alapján (például a források használatának és értékelésének képessége) minősítés céljából.
- Tematikus, témazáró feladatsorok, amelyek átfogó ismeretekre és képességekre irányulnak, a minősítés és a tanári folyamat kontrollja céljából.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
- Belső és külső vizsgák, amelyek a művelődési anyag súlyponti szempontjait és követelményrendszerét mérik, az ellenőrzés, a minősítés és a tanítási kontroll céljából.

5.2.1.3. Történelem és társadalomismeret 9-12. évfolyam (általános)

Történelem és társadalomismeret a katolikus középiskolák általános tantervű osztályai részére

**Az általános műveltséget megszilárdító és elmélyítő szakasz
(9-12. évfolyam)**

Célok, feladatok

A történelem a társadalom közös emlékezete. Tanításának célja a történelmi műveltség elsajátítása, amely a közös kommunikációs alapot és ezáltal a kölcsönös megértés lehetőségét biztosítja a szűkebb és tágabb közösség (a lakóhelytől a nemzeten, az egyházon át az emberiségig) számára. Mindez nélkülözhetetlen a közösséghez tartozás tudatának, különösen a hazaszeretetnek, a keresztény és európai identitástudatnak az elmélyítéséhez. A történelmi folyamatok megértése alapozza meg a történelmi tudat kialakulását, vagyis annak konkrét belátását egyrészt, hogy a jelen – egyéni életünket is beleértve – nagymértékben a múlt eseményeinek eredménye, másrészt, hogy mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára is. Ezért fontos, hogy a történelmi múlttal való találkozás és a történelemből fakadó tanulságok feldolgozása a tanulók számára személyes élmény legyen.

A történelmi tanulmányoknak jelentős szerepük van számos pozitív személyiségvonás kifejlesztésében, tudatosításában. A történelmi eseményekben részt vevők tetteinek ismerete, viselkedésük, döntéseik és cselekedeteik motívumainak megértése olyan kulcskompetenciák kialakulását teszik lehetővé (elsősorban a szociális és állampolgári kompetencia, illetve az anyanyelvi kommunikáció), amelyek által az egyén megtalálhatja helyét a társadalomban. A múltból a jelenbe vezető utak feltárása pedig segít a jelenkor politikai, gazdasági, társadalmi jelenségeinek megértésében. Elemzésük, megértésük megerősítheti az egyént a társadalomért, a kisebb közösségekért, önmagáért vállalt felelős magatartásában. Mindennek feltétele olyan kritikai szemléletmód fejlesztése, amelynek segítségével a jelenben és a múltban is képes a lehetséges alternatívák meglátására és értékelésére.

A társadalomismeret ahhoz segít hozzá, hogy tájékozódni tudjunk saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. Az ismeretek nyújtásán túl ez mindenekelőtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztését igényli. Látóköre kiterjed a lakóhely, az ország, Európa és az egységesülő világ problémáira, és ezáltal készít fel a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

Ehhez a történelem és a társadalmi ismeretek elsajátításának olyan körülményeit kell megteremtelnünk, ahol a tudás megszerzésének módja örömet jelent a diákok számára. A történelem, a társadalom megismerésében növekvő szerepet kell kapnia a média modern eszközeinek. Ezek segítségével az általános műveltséget megszilárdító és elmélyítő szakasz folyamán alakuljon ki és szilárduljon meg a tanulók digitális

kompetenciája. A tanulók tudása ne szűküljön le pusztán a tények ismeretére, hanem mindez problémaérzékenységgel, a tudás bővítésének igényével, az önálló tanulási, tájékozódási módszerek ismeretével is járjon együtt. Csak így alakulhat ki az iskolai tanulmányokon túlmutató pozitív viszony a társadalomtudományokhoz. A történelem eseményei és a személyiségek tettei, a művelődéstörténet megismertetése közben mód nyílik az egyes korokban érvényesülő értékrendek vizsgálatára, az erkölcsi kategóriák változásának, érvényre jutásának vagy kiüresedésének bemutatására.

A gimnáziumi tanulmányok végére a diákoknak meg képesnek kell lenniük arra, hogy írott és íratlan források tanulmányozásával egy-egy adott történelmi kor jellegzetességeit felismerjék, elsődleges forrásokból (grafikonokból, törvényrészletekből, diagramokról) tudjanak következtetéseket levonni, önálló véleményt megfogalmazni. Legyenek képesek egy adott témához különféle információkat gyűjteni (könyvekből, újságokból, tv-ből stb.), és ezeket fenntartásokkal tudja szemlélni. Értsék meg, hogy az események folyamatosságát, hogy a változásokat és az eseményeket különféleképpen érzékelik és értékelik az emberek. Lássák, hogy az értékek őrzése, és változása milyen fontos a társadalmi életben. Legyenek képesek önálló értékítéletet alkotni, és ezt szükség esetén indokolni is. Tudjanak különbséget tenni a különféle történelmi és társadalmi események pozitív és negatív oldala között. Legyenek képesek a kisebbségi és a többségi vélemény megkülönböztetése. Sajátítsák el a kulturált vitatkozás szabályait, a szóbeli felelet illetve a feladatlap megoldásához szükséges képességeket. Tudjanak térben és időben tájékozódni. Lássák a különbséget és az egybeeséseket az egyetemes és a nemzeti történelem korszakai, valamint a jelen és a múlt között. Használják a tantervben szereplő évszámokat az időben való tájékozódás során, és kerüljenek tisztába az egyszerű kronológiai táblázatok alkalmazásának lehetőségeivel. Tudjon különféle eseményeket leolvasni a térképről, meg tudja mutatni a különböző jellegű és méretarányú térképeken a tantervben szereplő topográfiai helyeket.

9. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Bevezetés	2 óra
2.	Az őskor és az ókori Kelet	13 óra
3.	Az ókori Görögország	14 óra
4.	Az ókori Róma	18 óra
5.	A kereszténység születése és a kora középkor	12 óra
6.	A magyarság története az államalapításig	8 óra
7.	Év végi ismétlés	7 óra
	ÖSSZESEN	74 óra

BEVEZETÉS (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása énkép, önismeret hon- és népismeret	Kölcsönös ismerkedés. Családtörténet A diákok érdeklődésének felmérése és felkeltése. Az éves tananyag rövid jellemzése. A közös munka feltételeinek meghatározása. A követelmények, módszerek tisztázása. Az eredményes, az új követelményeknek megfelelő és hatékony tanulási módszerek ismertetése	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. A családi név magyarázata. Családfa készítése és bemutatása. Híres történelmi személyiségek a családban – kiselőadás.	magyar nyelv földrajz informatika

AZ ŐSKOR ÉS AZ ÓKORI KELET (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség	Az emberré válás folyamata. Az élelemtermelés kialakulása. Az ősi hiedelemvilág. A folyamvölgyi kultúrák (Mezopotámia, Egyiptom, India, Kína). Városállamok és birodalmak. A zsidó állam Vallás és kultúra az ókori Keleten.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Az emberré válás különböző interpretációinak összevetése. Rajzos vázlatot készítése az állatok házasításáról és az első mesterségek kialakulás. A neolitikum, a réz-, a bronz- és a vashasználat elterjedésének bemutatása. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével.	biológia rajz művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	Kronológia: Kr. e. 8000, Kr. e. 3000 körül, Kr. e. XVIII. sz., Kr. e. X. sz., Kr. e. 525. Személyek: Kheopsz, Hammurapi, II. Ramszesz, Dávid, I. Dareiosz, Xerxész, Buddha, Csin Si Huang-ti. Fogalmak: homo sapiens, őskőkor, újkőkor, mágia, bronzkor, vaskor, despotizmus, politeizmus, monoteizmus, állam, buddhizmus, brahmanizmus. Topográfia: Rudabánya, Vértesszőlős, Mezopotámia, Egyiptom, Fönícia, Palesztina, Sumer, AsszírIA, Perzsia, India, Kína, Babilon, Júdea, Izrael, Jeruzsálem.	Folyamatábra készítése az öntözéses gazdálkodás feladatairól. <i>A régészet regénye</i> vagy más ókori Keletről szóló ismeretterjesztő könyv egyik fejezetéből rövid vázlat írása. Forráselemzés: pl. Hammurapi törvénye. Kiselőadás ókori keleti épületekről: pl. piramisok. Képek keresése az interneten az ókori Egyiptomról. Egy egyiptomi nevezetesség lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található Egyiptomról szóló kiadványokról. Egy Dávid királyhoz kapcsolódó történet ismertetése. Az ókori Kelet államainak, városainak és folyóinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Az egyiptomi és mezopotámiai történelem párhuzamba állítása időrendi táblázatban. Vaktérkép készítése a Közel-Keletről a tanult városok bejelölésével.	

AZ ÓKORI GÖRÖGORSZÁG (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia	A görög történelem kezdetei. A polisz. A demokrácia kialakulása Athénban. A spártai állam. A görög-perzsa háborúk. Athén és Spárta párharca.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. Vaktérkép készítése a Balkán-félszigetről: a legfontosabb görög városállamok és csatahelyszínek bejelölése vaktérképen.	rajz művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár

esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	A görög hitvilág, művészet, tudomány és mindennapok. Nagy Sándor birodalma és a hellenizmus. <i>Kronológia:</i> Kr. e. XIII. sz., Kr. e. 776, Kr. e. 594, Kr. e. 508, Kr. e. 490, Kr. e. 480, Kr. e. 431–404, Kr. e. 336–323. <i>Személyek:</i> Szolón, Peisziisztratosz, Kleiszthenész, Miltiadész, Leonidasz, Themisztoklész, Periklész, Pheidiasz, Hérodotosz, Thuküdidész, Szókratész, Platón, Arisztotelész, Nagy Sándor. <i>Fogalmak:</i> polisz, arisztokrácia, démosz, türannisz, eklészia, esküdtbírótság, demokrácia, sztratégosz, cserépszavazás, filozófia, hellenizmus. <i>Topográfia:</i> Athén, Spárta, Olümpia, Marathón, Thermopülai-szoros, Szalamisz, Spárta, Peloponnészosz, Makedónia, Alexandria.	Folyamatábra készítése az athéni demokrácia kialakulásáról. Plutarkhosz egyik görög életrajzából rövid vázlat írása. Forráselemzés: pl. lükurgoszi alkotmány, Thuküdidész művének részletei az athéni államról. Az athéni és a spártai államszervezet elemzése és összehasonlítása ábrák alapján. Táblázat készítése a görög istenekről. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a görög-perzsa háborúk eseményeiről. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: Ariszteidész ↔ Themisztoklész, stb. Kiselőadás: pl. az Akropoliszról, az olimpiai játékokról. Alaprajz és rekonstrukció összevetése. Képek keresése az interneten az ókori Görögországról. Egy görög nevezetesség lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található az ókori Athénról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Nagy Sándor csatáinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Nagy Sándor személyiségének rekonstruálása források alapján. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	hittan filozófia

AZ ÓKORI RÓMA (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia	A Római Birodalom kialakulása. A köztársaság virágkora és válsága.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép	rajz művészet-

digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés hon- és népismeret gazdasági nevelés a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	Az egyeduralom kialakulása. A császárkor. Társadalom, államszervezet, hadsereg. A római hitvilág, művészet, tudomány és a jog. A mindennapi élet és szórakozás a császárkori Rómában. A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása. <i>Kronológia:</i> Kr. e. 753, Kr. e. 510, Kr. e. 367, Kr. e. 264– 241, Kr. e. 218–201, Kr. e. 168, Kr. e. 48, Kr. e. 31, 313, 395, 476. <i>Személyek:</i> Hannibal, Cornelius Scipio, a Gracchus- testvérek, Marius, Sulla, Spartacus, Pompeius, Caesar, Antonius, Augustus, Traianus, Hadrianus, Diocletianus, Constantinus, Attila, Tacitus. <i>Fogalmak:</i> patrícus, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, provincia, senatori rend, lovagrend, triumvirátus, principatus, limes, legio, colonus, dominatus. <i>Topográfia:</i> Róma, Karthágó, Cannae, Actium, Pannónia, Konstantinápoly, Aquincum, Sopianae, Savaria.	segítségével. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. Folyamatábra készítése: pl. a plebejusok polgárjogi küzdelméről, a principatus ill. dominatus kialakulásáról. Plutarkhosz egyik római életrajzából rövid vázlat írása. Táblázat készítése a római istenekről. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a II. pun háború eseményeiről. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselője vitában: Brutus↔Caesar, stb. Julius Caesar csatáinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Augustus személyiségének rekonstruálása források alapján (Augustus önéletrajza). Kiselőadás: pl. a római tisztségekről, szórakozási lehetőségekről. Alaprajz és rekonstrukció összevetése. Képek keresése az interneten Pompeiről. Egy római nevezetesség lerajzolása. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Épületek funkciójának felismerése. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található Pannoniáról szóló kiadványokról. Helyi római emlékeinek megtekintése. Időrendi táblázat készítése a népvándorlás eseményeiről. Vaktérkép készítése a Mediterráneumról a tanult városok, csatahelyek bejelölésével.	történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A KERESZTÉNYSÉG SZÜLETÉSE ÉS A KORA KÖZÉPKOR (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A kereszténység kialakulása és elterjedése. A Frank Birodalom. A feudális gazdasági-társadalmi rend kialakulása. A Bizánci Birodalom fejlődése. Az iszlám és az arab világ. Az államalapítások kora Közép- és Kelet-Európában. <i>Kronológia:</i> 313, 622, 732, 800, 843, 962, 1054. <i>Személyek:</i> Názáreti Jézus, Pál, Diocletianus, Constantinus, Karolingok, Nagy Károly, Szent Benedek, Justinianus, Cirill és Metód, I. (Nagy) Ottó, Mohamed. <i>Fogalmak:</i> zsinagóga, diaszpóra, apostol, egyház, püspök, zsinat, ortodox egyház, római katolikus egyház, pápa, szerzetes, kolostor, bencés rend, grófság, hűbértok, jobbágyság, robot, iszlám, Korán, kalifa. <i>Topográfia:</i> Jeruzsálem, Nicea, Poitiers, Aachen, Konstantinápoly, Egyházi (Pápai) Állam, Kijev, Mekka, Cordoba, Bagdad.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. A keresztény időszámítás összehasonlítása az iszlám időszámítással. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Forráselemzés: pl. Újszövetség, Korán. Kiselőadás: pl. Szent Benedekről, Szent Vazulról. Képek keresése az interneten bizánci emlékekről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a kora középkori egyházról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Nagy Károly személyiségének rekonstruálása források alapján. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Vaktérkép készítése a Európáról és a Közel-Keletről a tanult földrajzi helyek bejelölésével. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak eseményeiről a VI–X. században.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A MAGYARSÁG TÖRTÉNETE AZ ÁLLAMALAPÍTÁSIG (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása hon- és népismeret Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Bevezetés a magyar őstörténet kutatásba. Eltérő elméletek, mítoszok a magyarság őstörténetéről. A magyar nép őstörténete és vándorlása. A honfoglalástól az államalapításig. Géza fejedelem. <i>Évszámok:</i> 895, 955, 973, 997, 1000/1001. <i>Személyek:</i> Álmos, Árpád, Géza fejedelem, Szent István, Koppány, <i>Topográfia:</i> Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Augsburg. <i>Fogalmak:</i> nomadizmus, kettős fejedelemség, nemzetség tözs, székely, kalandozások, szeniorátus.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. Időrendi táblázat készítése: a magyar őstörténet, a vándorlás és a honfoglalás eseményeinek hozzárendelése az egyetemes vagy az európai történelem nagy korszakaihoz. A vaktérképen jelölje be a magyar nép pusztai vándorlásának színhelyeit és a kalandozások legfontosabb eseményeinek helyszíneit. Forráselemzés: pl. Ibn Ruszta, Gardízi Bölcs Leó leírásai a magyarokról. Szembenálló érvek képviselői vitában: magyarok eredete. Kiselőadás: pl. a magyarság életmódjáról. Folyamatábra készítése a honfoglalásról. Egy jurta lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található az honfoglalásról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Géza fejedelem személyiségének rekonstruálása források alapján.	magyar nyelv rajz irodalom földrajz könyvtár

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A 9. évfolyamon tanult témák és tartalmak	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. A tanult helyszínek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: Időrendi táblázat készítése: a görög és a római történelem legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	művészet-történet irodalom földrajz

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Lényeg kiemelésére megadott szempontok szerint.

Azonos eseményről, jelenségről készült különböző forrásrészleteket összehasonlítani.

Tudományos-ismeretterjesztő szöveg lényegét kiemelni, tartalmilag összehasonlítani egyéb ismeretforrásokkal.

Tájékozódni kézikönyvekben, az ismeretterjesztő folyóiratok repertóriumaiiban és az internet valamely magyar nyelvű keresőprogramjában.

Ellentétes nézeteket összehasonlítani és megvitatni az őstörténet, az ókor és a középkor kutatásával kapcsolatban.

A vita során a véleménykülönbségek tisztázására, a saját álláspont gazdagítására, továbbfejlesztésére, a mások véleményének figyelembevételével

Tematikus bibliográfiák készítésére az iskolai és közkönyvtárak felhasználásával.

Eltérő álláspontok felismerésére megadott történelmi források és tudományos feldolgozások szövegében; az eltérések okainak vizsgálatára.

Másodlagos forrásokban fellelhető leegyszerűsítő vélemények kritikus értelmezésére tanári rávezetéssel.

Jegyzetet készíteni kb. 5–6 percnyi normál beszédtempójú előadásrészletről.

Kivonatot készíteni rövidebb (4–5 oldalnyi) tudományos-ismeretterjesztő szövegrészletről, felelettert készíteni megadott témáról.

Szövegtömörítésre, szöveg átfogalmazására adott szempont szerint.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

Híres ókori és középkori tárgyi emlékek felismerésére, azok bemutatására előszóban.

A változás történeti jellegének értelmezésére meghatározott ős-, ó- és kora középkori jelenségekben, folyamatokban.

Vitaindítók tartására adott témáról tanári útmutatás alapján.

Szóbeli ismertető (felelet, kiselőadás) tartására előzetes vázlatkészítéssel.

Előre megadott álláspontok képviselésére egyes történelmi kérdések megvitatása során.

Táblázatot készíteni demográfiai, gazdasági és társadalomtörténeti adatok bemutatásához.

Kiemelkedő történelmi személyiségek döntéseinek értékelni.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A keresztény időszámítást összehasonlítani az egyiptomi, a görög, a római és az iszlám időszámítással.

A magyar őstörténet, a vándorlás és a honfoglalás eseményeit hozzárendelni az egyetemes vagy az európai történelem nagy korszakaihoz. Időrendi táblázatot készíteni.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek megállapítására történelmi és földrajzi térképlapok egymás mellé illesztésével, a szaktanár útmutatása alapján.

Történelmi helyeket megkeresni mai helyzetet tükröző térképeken.

Sematikus rajzot készíteni egy-egy történelmi táj egységeiről.

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékeléssel. Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes embereken.

10. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az érett középkor	9 óra
2.	Az Árpád-házi királyok kora	11 óra
3.	A késő középkor	8 óra
4.	Magyarország a XIV–XV. században	11 óra
5.	Kora újkor: A felfedezések kora (1492–1721)	13 óra
6.	Magyarország története a kora újkorban (1490–1711)	15 óra
7.	Év végi ismétlés	7 óra
	ÖSSZESEN	74 óra

AZ ÉRETT KÖZÉPKOR (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában. A lovagkor. A szabad költözésű jobbágyság és a vándormozgalmak. A középkori városok. Érdekérvényesítés és érdekvédelem a középkorban (kommunák, céhek, egyetemek). A középkor művelődése. Mindennapok a középkorban. Bűn és bűnüldözés a középkorban. <i>Kronológia:</i> 1066, 1077, 1095, 1122, 1215, 1278. <i>Személyek:</i> I. (Hódító) Vilmos, VII. Gergely, IV. Henrik, III. Ince, Habsburg Rudolf, Szent Ferenc, Szent Domonkos, Aquinói Szent Tamás. <i>Fogalmak:</i> királyi udvar, kamara, kancellária, kiközösítés, zarándok, ereklye, keresztes hadjáratok, inkvizíció, eretnekség, kolduló rendek, városi önkormányzat, nyomásos gazdálkodás, hospes, céh, skolasztika, egyetem, lovagi kultúra, romanika, gótika. <i>Topográfia:</i> Szentföld, Velence, Flandria, Champagne, Párizs, Hanza városok (pl. Lübeck), a levantei kereskedelem útvonala	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. Dictatus papae, Magna Charta Libertatum. A keresztes hadjáratok helyszíneinek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével: pl. városok alapítása. Folyamatábra készítése az rendi állam kialakulásáról. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: pl. lovagrendek. Képek keresése az interneten középkori egyházi épületekről a mai Anglia, Franciaország, Németország illetve Olaszország területéről. Egy katedrális vagy alaprajzának lerajzolása. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a középkori egyházról szóló kiadványokról. Szerepjáték: pl. egy lovaggá ütés szertartásának vagy egy istenítéletnek eljátszása. Időrendi táblázat készítése: pl. a Német-római Császárság, Anglia, Franciaország és Bizánc legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	rajz művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan filozófia

AZ ÁRPÁD-HÁZI KIRÁLYOK KORA (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	Szent István király műve Az új rend megszilárdítása. Szent László és Könyves Kálmán. Az Aranybulla és a tatárjárás. Gazdasági és társadalmi változások a XIII. században. Az Árpád-kori életmód és kultúra. <i>Kronológia:</i> 1000-1038, 1077–95, 1095–1116, 1205–1235, 1222, 1235–70, 1241–42, 1301. <i>Személyek:</i> Szent István, Szent Imre, Szent Gellért, Szent. László, Könyves Kálmán, III. Béla, Anonymus, II. András, IV. Béla. <i>Fogalmak:</i> tized, vármegye, ispán, várnépek, várjobbágyok, bán, vajda, nádor, regálé, báró, nemes, Aranybulla, székelyek, szászok, kunok. <i>Topográfia:</i> Pannonhalma, Esztergom Fehérvár, Pozsony, Horvátország, Erdély, Dalmácia, Szerémség, Muhi, Buda.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Szent Istvánról szóló kiadványokról. Forráselemzés: pl. Szent István törvényei, az Aranybulla. Mondákból a történelmi tények kiemelése. Szent László személyiségének rekonstruálása források alapján. Családfa készítése az Árpád-házi királyokról és családi kapcsolataikról. Térkép alapján időrendi táblázat készítése a tatárjárásról. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. II. András↔Béla herceg (a későbbi IV. Béla) Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik Árpád-kori emlékének megtekintése. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A KÉSŐ KÖZÉPKOR (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Nyugat-Európa válsága (éhínség, járványok, háborúk). Itália, a humanizmus és a reneszánsz. Az angol és francia rendi monarchia felemelkedése. A német császárság és a pápaság hanyatlása. A közép- és kelet-európai régió. Az Oszmán Birodalom terjeszkedése. <i>Kronológia:</i> 1337–1453, 1389, 1410, 1415, 1453. <i>Személyek:</i> Lorenzo Medici, Machiavelli, Jeanne d'Arc, Tudor-ház, Husz János, Gutenberg, III. Iván, II. Mohamed, Ferdinánd, Izabella. <i>Fogalmak:</i> rendiség, reneszánsz, humanizmus, husziták, szultán, szpáhi, janicsár, reconquista. <i>Topográfia:</i> Firenze, Kasztília, Aragónia, Svájc, Avignon, Konstanz, Prága, Rigómező.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a XIV–XV. századi nyugat-európai népességsökkenésről, a huszita háborúk okairól, a kelet-európai régió eltérő fejlődésének okairól. Huizinga A középkor alkonya vagy más korszakról szóló tudományos ismeretterjesztő műről rövid vázlat írása. Jeanne d'Arc személyiségének rekonstruálása források alapján. Forráselemzés: pl. a konstanzi zsinatról. Kiselőadások: pl. a török hadseregről. Képek keresése az interneten itáliai reneszánsz egyházi épületekről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található az Oszmán Birodalomról szóló kiadványokról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak eseményeiről a XIV–XV. században. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

MAGYARORSZÁG A XIV–XV. SZÁZADBAN (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Károly Róbert és Nagy Lajos. Társadalmi változások. Luxemburgi Zsigmond kora. Védekezés az oszmán–török terjeszkedés ellen. Hunyadi János. Hunyadi Mátyás uralkodása. Életformák a XV. századi Magyarországon. Kultúra és művelődés. <i>Kronológia:</i> 1308–42, 1342–82, 1351, 1387–1437, 1396, 1456, 1458–90. <i>Személyek:</i> Csák Máté, Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, V. László, Hunyadi Mátyás, Kapisztrán Szent János, Vitéz János <i>Fogalmak:</i> harmincad, kapuadó, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, úriszék, főnemes, köznemes, kilenced, ősiség, végvári rendszer, rendkívüli hadiadó, fekete sereg, Corvina. <i>Topográfia:</i> Temesvár, Körmöcbánya, Selmecbánya, Besztercebánya, Visegrád, Havasalföld, Moldva, Kassa, Nikápoly, Nándorfehérvár, Bécs	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mondákból a történelmi tények kiemelése. Forráselemzés: pl. Károly Róbert gazdasági reformjai, 1351-es törvények. Mátyás személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Mátyásról szóló kiadványokról. Hunyadi János csatáinak megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. Hunyadi János, Hunyadi Mátyás hadjáratairól. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselése vitában: pl. Garai László (V. László pártja) ↔ Hunyadi János (I. Ulászló pártja) Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik XIV–XV. századi emlékének megtekintése. Családfa készítése a vegyesházi királyokról és családi kapcsolataikról. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

KORA ÚJKOR: A FELFEDEZÉSEK KORA (1492–1721) (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A nagy földrajzi felfedezések és következményei: az európai és Európán kívüli kultúrák találkozása, a gyarmatosítás. Az atlanti hatalmak felemelkedése. A modern világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei. Reformáció és katolikus megújulás. Az abszolutizmus. A modern állam kialakulása. Az angol forradalom. A parlamentáris monarchia kialakulása. A hatalmi viszonyok átrendeződése Európában. A tudományos világkép átalakulása. <i>Kronológia:</i> 1492, 1517, 1588, 1618–48, 1640–49, 1689, 1701–1714. <i>Személyek:</i> Kolumbusz, Magellán, V. Károly, Luther, Kálvin, Kopernikusz, Galilei, I. Erzsébet, II. Fülöp, Cromwell, Richelieu, XIV. Lajos, Nagy Péter. <i>Fogalmak:</i> gyarmatosítás, konkvisztádor, ültetvény, világkereskedelem, abszolutizmus, reformáció, protestáns, evangélikus, református, ellenreformáció, jezsuiták, barokk, manufaktúra, anglikán, puritán, jogállam, merkantilizmus.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a felfedezések megindulásának okairól. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a felfedezésekről. Képek keresése az interneten barokk egyházi épületekről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a reformációról szóló kiadványokról. Cromwell, XIV. Lajos személyiségének rekonstruálása források alapján. Összehasonlító táblázat készítése a katolikus, evangélikus és református tanításról és egyházszervezetről Forráselemzés: pl. Jognyilatkozat. Kiselőadások: pl. a korszak nagy tudósairól, Londonról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak eseményeiről a XVI–XVII. században. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan filozófia

	Topográfia: Genf, Németalföld, Antwerpen, London, Versailles, portugál és spanyol gyarmatok.		

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE A KORA ÚJKORBAN (1490–1711) (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító	A Jagelló-kor. A török hódoltság. A Habsburgok és a magyar rendek. Az Erdélyi Fejedelemség. Függetlenségi harcok és országegyesítő kísérletek: Bocskai István, Bethlen Gábor, és Zrínyi Miklós. A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon. Gazdasági és társadalmi változások. Népeség és környezet. A török kiűzése. A Rákóczi-szabadságharc. <i>Kronológia:</i> 1514, 1526, 1541, 1552, 1566, 1591–1606, 1664, 1686, 1699, 1703–11. <i>Személyek:</i> Dózsa György, II. Lajos, Szapolyai János, II. Szulejmán, Zrínyi Miklós, Báthory István, Károli Gáspár, Bocskai István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő, II. Rákóczi Ferenc.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mondákból a történelmi tények kiemelése. Folyamatábra készítése: pl. a Dózsa-féle parasztfelkelés okairól, a mohácsi vereségről Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. Báthory István (törökpárt) ↔ Bekes Gáspár (Habsburg-párt) Forráselemzés: pl. Bocskai végrendelete, Rákóczi kiáltványa. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. az ország három részre szakadásáról, a várháborúkról, a tizenöt éves háborúról, a török kiűzéséről. Fráter György, Zrínyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Rákóczi-szabadságharcról szóló kiadványokról. Családfa készítése II. Rákóczi Ferenc felmenőiről. A Rákóczi szabadságharc legfontosabb helyszíneinek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről és várairól. A szerző álláspontjának feltárása forrásból.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	<i>Fogalmak:</i> örökös jobbágyság, hajdú, hódoltság, kuruc, labanc, rendi konföderáció, trónfosztás. <i>Topográfia:</i> Mohács, Eger, Szigetvár, Sárospatak, Győr, Váradi Nagyszombat.	Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik XVI–XVII. századi emlékének megtekintése. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatos- ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	A 10. évfolyamon tanult témák és tartalmak	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Mítoszokból, mondákból a történelmi tények kiemelése. A tanult helyszínek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: Időrendi táblázat készítése: az európai és a magyar történelem legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Vaktérkép készítése Európáról és Magyarországról a tanult helyszínek bejelölésével. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	művészet- történet irodalom földrajz

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Írott források elemzésére: az egyes szövegek forrásértékének megállapítására ellentétes felfogású forrásrészletek összehasonlítására.

Többféleképpen értelmezhető szövegek jelentésrétegeinek feltárására.

Annak felismerésére, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak és maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.).

Jegyzeteket készíteni előre megadott szakirodalmi részletek alapján.

A jegyzetek felhasználásával egy-kétoldalas kiselőadásokat készíteni.

Tanári útmutatással szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb (3–6 oldalas) tanulmányt készíteni.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

A középkor és a kora újkor jelentős személyiségei életútjának bemutatására.

Az élethelyzetek értékelésére történeti választaknál és nehéz döntéseknél.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használatára.

Írásműveket (esszéket) készíteni történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával, a középkor és a kora újkor témáiból, meghatározott terjedelemben (15–30 sor).

Egy téma bemutatására többféle módszer és eszköz (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak stb.) ötvöztetésével.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A változás fölismerésére a történelemben, elemzésére konkrét történelmi példákon. Az induktív és deduktív érvelési technikákat ismerni és alkalmazni szóban és írásban.

Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendjének összeállítására.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat fölismerésére, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítására.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítására történelmi és földrajzi térképek alapján, szaktanári segítséggel (pl. ásványkincsek – bányavárosok).

Topográfiai adatok, folyamatok, jelenségek megmutatására a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékével.

Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes emberekben.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget megszilárdító szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban három fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a tanulási motiváció kialakításához, fenntartásához és további erősítéséhez; valamint erősíteni a tanulók reális önértékelését.

Alapelv, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Elsődlegesen ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon.

A tanuló előrehaladása szempontjából a következő értékelési események tervezhetők:

- Folyamatos számonkérés szóban, írásban és önálló feladatok alapján a tanítási órákon ellenőrzés céljából.
- Évközi dolgozatok megírása meghatározott szempontok alapján (például a források használatának és értékelésének képessége) minősítés céljából.
- Tematikus, témazáró feladatsorok, amelyek átfogó ismeretekre és képességekre irányulnak, a minősítés és a tanári folyamat kontrollja céljából.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
- Belső és külső vizsgák, amelyek a művelődési anyag súlyponti szempontjait és követelményrendszerét mérik, az ellenőrzés, a minősítés és a tanítási kontroll céljából.

11. évfolyam

Óraszám: 111 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A felvilágosodás kora (1721 – 1789)	13 óra
2.	Magyarország újjászerveződése a Habsburg Birodalom keretei között	10 óra
3.	A polgári átalakulás kora	17 óra
4.	A polgárosodás kezdetei Magyarországon	15 óra
5.	Forradalom és szabadságharc Magyarországon	11 óra
6.	A nemzetállamok és az imperializmus kora	19 óra
7.	A polgárosodás kibontakozása Magyarországon	16 óra
8.	Év végi ismétlés	10 óra
	ÖSSZESEN	111 óra

A FELVILÁGOSODÁS KORA (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	A felvilágosodás. A felvilágosult abszolutizmus Ausztriában és Poroszországban. Az orosz nagyhatalom. Az USA létrejötte. Az Egyesült Államok alkotmánya. A hatalmi ágak kialakulása és működése a kora újkortól napjainkig A XVIII. századi életviszonyok. <i>Kronológia:</i> 1740–48, 1756–63. 1776, 1783, <i>Személyek:</i> Nagy Frigyes, Nagy Katalin, Voltaire, Montesquieu, Rousseau, Diderot, Washington, Jefferson. <i>Fogalmak:</i> enciklopédia, ráció, a hatalmi ágak megosztása, társadalmi szerződés, felvilágosodott abszolutizmus, alkotmány. <i>Topográfia:</i> Poroszország, Lengyelország, angol és francia gyarmatok Észak-Amerikában, Washington.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. A törvények szelleme, az USA alkotmánya Forrásszemelvények keresése (magyarul + angol/francia nyelven) az interneten a felvilágosodás egyik gondolkodójától. Folyamatábra készítése a porosz nagyhatalom kialakulásáról. Kiselőadások: pl. Nagy Péterről, a XVIII. századi életmódról, a szabadkőművességről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a felvilágosodásról szóló kiadványokról. Szerepjáték: pl. a francia-amerikai szövetségekötésről, a korszak egyik háborúját lezáró tárgyalásokról. Időrendi táblázat készítése: pl. az USA kialakulásának legfontosabb eseményeiről. Vaktérkép készítése Európáról és az USA keleti partvidékéről a tanult helyszínek bejelölésével. Nagy gondolkodók, uralkodók álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése.	irodalom földrajz informatika idegen nyelv könyvtár filozófia

MAGYARORSZÁG ÚJJÁSZERVEZŐDÉSE A HABSBURG BIRODALOM KERETEI KÖZÖTT (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A magyar királyság a Habsburg Birodalomban. Demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása. Vallásfelekezetek a XVIII. századi Magyarországon A gazdaság és a társadalom képe. A felvilágosult abszolutizmus és a rendek összeütközése. A felvilágosodás és a nemzeti ébredés. <i>Kronológia:</i> 1740–80, 1767, 1777, 1780–1790. <i>Személyek:</i> III. Károly, Mária Terézia, II. József. <i>Fogalmak:</i> helytartótanács, betelepítés, kettős vámrendszer, jozefinizmus, vallási türelem, állandó hadsereg. <i>Topográfia:</i> Határőrvidék, Bánát.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Térkép alapján a magyarországi nemzetiségek lakóhelyének körülhatárolása. Forráselemzés: pl. Pragmatica Sanctio, Urbárium, Ratio Educationis, türelmi rendelet Mária Terézia, II. József személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található II. Józsefről szóló kiadványokról. Családfa készítése a XVIII. századi Habsburg uralkodókról és családi kapcsolataikról. Szembenálló vélemények képviselője vitában: pl. II. József ↔ rendek, a Habsburg uralom hatása Magyarországra fejlődésére. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása. Lakóhelyünk egyik XVIII. századi emlékének megtekintése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A POLGÁRI ÁTALAKULÁS KORA (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A polgári forradalom Franciaországban. Az emberi és polgári jogok nyilatkozata. A francia forradalom és az egyház A napóleoni háborúk Európája. Európa a Szent Szövetség korában. Forradalmi hullámok a XIX. század első felében. A XIX. század eszméi. Az ipari forradalom és társadalmi hatásai. Az ipari forradalom hatásai az életkörülményekre és a környezetre. <i>Kronológia:</i> 1789, 1794, 1804–15, 1830, 1848. <i>Személyek:</i> XVI. Lajos, Danton, Robespierre, Metternich, Napóleon, Watt, Stephenson, Marx. <i>Fogalmak:</i> nacionalizmus, liberalizmus, szocializmus, konzervativizmus, polgári szabadságjogok, parlamenti rendszer, emigráció, reakció, terror, kapitalizmus, tőkés, proletár. <i>Topográfia:</i> Waterloo.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a francia forradalom kitöréséről. Robespierre és Danton személyiségének rekonstruálása a Danton című film és források alapján. Forráselemzés: pl. a liberalizmusról (Az Emberi és polgári jogok nyilatkozata), a nacionalizmusról és a szocializmusról. Kiselőadások: pl. a jelentősebb találmányokról és feltalálókról, a francia forradalom nagy személyiségeiről. Képek keresése az interneten az ipari forradalom jelentősebb találmányairól. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a szocializmusról szóló kiadványokról (elkülönítve az 1990 előtt kiadottakat). A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Időszalag készítése a XIX. század első felének forradalmi hullámairól. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Vaktérkép készítése Európáról a forradalmi és a napóleoni háborúk ütközeteinek bejelölésével.	fizika földrajz informatika könyvtár hittan

A POLGÁROSODÁS KEZDETEI MAGYARORSZÁGON (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon. Az átalakuló társadalom – nemesi, paraszti és városi életformák. Új elemek és elmaradottság a gazdaságban. A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései. A nemzetiségi kérdés. A reformkori művelődés, kultúra. <i>Kronológia:</i> 1795, 1825, 1830, 1832–36, 1844. <i>Személyek:</i> Martinovics Ignác, Kölcsey Ferenc, Deák Ferenc, Eötvös József, Széchenyi István, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Batthyányi Lajos. <i>Fogalmak:</i> reform, polgári átalakulás, cenzúra, államnyelv, önkéntes és kötelező örökváltság, közteherviselés, érdekegyesítés, védővám. <i>Topográfia:</i> Pest-Buda, Nagycenk, Fiume, Vaskapu.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. Stádium, Ellenzéki Nyilatkozat. Martinovics, Kölcsey, Széchenyi személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a Széchenyi Istvánról szóló kiadványokról. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. liberálisok ↔ konzervatívok, Széchenyi ↔ Kossuth Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. Ezekből egy kiállítás összeállítása Családfa készítése: Széchenyi István felmenőiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Klasszicista műalkotások stílusjegyeinek felismerése. Zenehallgatás Liszt és/vagy Erkel műveiből. Lakóhelyünk egyik reformkori emlékének megtekintése. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése vaktérképen.	művészet-történet zene, irodalom földrajz informatika könyvtár

FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC MAGYARORSZÁGON (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása	A forradalom és szabadságharc nemzetközi keretei. A pozsonyi országgyűlés. A pesti forradalom. Az áprilisi törvények. A forradalom első nehézségei: a nemzetiségek mozgalmai. A nemzeti önvédelem megszervezése és a tavaszi hadjárat. A Függetlenségi Nyilatkozat és a nemzetközi viszonyok. A szabadságharc leverése. <i>Kronológia:</i> 1848. III. 15., IV. 11., IX. 29., 1849. IV. 6., IV. 14., V. 21., VIII. 13., X. 6. <i>Személyek:</i> Jókai, Petőfi, Görgey, Klapka, Bem, Damjanich, Jellasics, Windischgrätz, Haynau. <i>Fogalmak:</i> márciusi ifjak, nemzetőrség, felelős kormány, jobbágyszabadság, választójog, függetlenség, nemzetiségi törvény, kormánybiztos. <i>Topográfia:</i> Pákozd, Debrecen, Isaszeg, Komárom, Arad.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. az áprilisi törvények, olmützi alkotmány, Függetlenségi Nyilatkozat. Görgey és Bem személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a márciusi forradalomról szóló kiadványokról. A márciusi forradalom helyszíneinek megkeresése mai helyzetet tükröző Budapest térképen. Térkép alapján időrendi táblázat készítése a szabadságharc ütközeteiről. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselői vitában: pl. Görgey ↔ Kossuth Kiselőadás: a márciusi forradalom Jókai szemüvegén keresztül, a szabadságharc hadserege. Képek keresése az interneten a szabadságharc művészeti ábrázolásairól. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Than Mór képeinek összevetése írott forrásokkal. Lakóhelyünk egyik 1848/49-es emlékének megtekintése. Családfa készítése: Ferenc József felmenőiről. Vaktérkép készítése Magyarországról: a fontosabb helyszínek bejelölése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A NEMZETÁLLAMOK ÉS AZ IMPERIALIZMUS KORA (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	Gazdasági és társadalmi változások a fejlett országokban, a második ipari forradalom. Az egységes Olaszország és Németország kialakulása. A krími háború. Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban. Gyarmatosítás: a brit, a francia és az orosz gyarmatbirodalom. Kína és Japán. A „keleti kérdés” és a Balkán. A munkásság politikai erővé szerveződése. Hatalmi viszonyok, katonai-politikai szövetségek a századfordulón. A művelődés új keretei. <i>Kronológia:</i> 1853–56, 1861–65, 1866, 1870, 1871, 1882, 1907. <i>Személyek:</i> III. Napóleon, I. Miklós, Cavour, Garibaldi, Bismarck, Viktória királynő, Lenin, Lincoln, XIII. Leo. <i>Fogalmak:</i> Internacionálé, szociáldemokrácia, pápai primátus, Rerum Novarum, enciklika, keresztényszocializmus, centrum, periféria, részvénytársaság, monopólium, középosztály, civil társadalom, bolsevik, anarchizmus, szakszervezetek.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. szociáldemokráciáról, keresztényszocializmusról (Rerum Novarum), anarchizmusról, bolsevizmusról. A korszak eszmeáramlatainak bemutatása a különbözőkorszakok lexikonjai alapján (pl. Révai, Új magyar lexikon, Magyar Nagylexikon). Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a XIX. századi gyarmatosításról. Kiselőadások: pl. a jelentősebb találmányokról és feltalálókról, Garibaldiról, Lincolnról, Viktória királynőről. Képek keresése az interneten a második ipari forradalom jelentősebb találmányairól. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a XIX. századi egyházzal szóló kiadványokról. III. Napóleon, Bismarck személyiségének rekonstruálása források alapján. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése. Időrendi táblázat készítése az Európa egyes régióinak és más kontinenseknek legfontosabb eseményeiről a XIX. század második felében. Vaktérkép készítése Európáról a tanult helyszínek bejelölésével.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

	<i>Topográfia:</i> Krím-félsziget, Piemont, Német Császárság, Szuezi-csatorna, Panama-csatorna, Elzász- Lotaringia.		

A POLGÁROSODÁS KIBONTAKOZÁSA MAGYARORSZÁGON (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése	A megtorlás, a Bach-rendszer kiépítése. A passzív ellenállás. A kiegyezés megszületése. Gazdasági és társadalmi fejlődés a dualizmus korában. Népesedésváltozás. A nemzetiségi kérdés. A nemzetiségi lét és kultúra fő kérdései az Osztrák–Magyar Monarchiában. Asszimiláció és kivándorlás. A zsidóság emancipációja. A romák. A városiasodás. A tudományos és művészeti élet fejlődése. Pártok és pártküzdelmek. A szocialista és agrárszocialista mozgalmak. A dualizmus válsága a XX. század elején. <i>Kronológia:</i> 1867, 1868, 1875–90, 1896. <i>Személyek:</i> Ferenc József, Deák Ferenc, Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, Baross Gábor, Tisza István, Jászi Oszkár, Prohászka Ottokár.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a kiegyezés megkötéséről Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. Deák Ferenc ↔ Kossuth Lajos, nemzetiségi kérdés, egyházpolitikai törvények, választójogi kérdés. Forráselemzés: pl. az 1867/XII. tc. összevetése a dualista államszervezet ábrájával. Térkép alapján Magyarország legfontosabb gazdasági központjainak, az Osztrák–Magyar Monarchia önálló igazgatással, autonómiával rendelkező területeinek felsorolása. Deák Ferenc, Tisza Kálmán, Tisza István személyiségének rekonstruálása források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a passzív ellenállásról szóló kiadványokról. Kiselőadások a millenniumról, az életmód és a kultúra egyes elemeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Ábra/grafikon/diagram készítése a dualista Magyarország gazdagságáról. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	<i>Fogalmak:</i> passzív ellenállás, kiegyezés, dualista monarchia, közös ügyek, úri középosztály, népoktatás, kispolgár, nagypolgárság, kivándorlás, asszimiláció, állami anyakönyvezés, egyházpolitikai harcok. <i>Topográfia:</i> Bosznia-Hercegovina, Budapest, Osztrák–Magyar Monarchia.	Műalkotások stílusjegyeinek felismerése. Lakóhelyünk egyik dualizmuskori/millenniumi emlékének megtekintése.	

ÉV VÉGI ISMÉTLÉS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret európai azonosságtudat - egyetemes kultúra a tanulás tanítása <i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A 11. évfolyamon tanult témák és tartalmak	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Időrendi táblázat készítése: az európai és a magyar történelem legfontosabb eseményeinek egymás mellé állítása. Az európai és a magyar történelem legfontosabb személyiségeinek párhuzamba állítása. A tanult helyszínek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Természeti viszonyok hatásának vizsgálata térkép segítségével. Kiselőadások az életmód és a kultúra egyes elemeiről: Vaktérkép készítése Európáról és Magyarországról a tanult helyszínek bejelölésével. Műalkotások stílusjegyeinek felismerése, korszakolása.	művészet-történet irodalom földrajz

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Írott forrásokat értelmezni, feldolgozni, különböző szemléletű forrásokat gyűjteni szöveggyűjteményekből.

A forrásokban és feldolgozásokban fellelhető leegyszerűsítések, a jelenségek okainak feltárására, hasonló sommás megállapítások keresésére.

Annak felismerésére, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak, s maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.). Eltérő kortársi válaszokat vizsgálni.

Eltérő jellegű források (a vizsgált korszak írott és tárgyi emlékei, műalkotások, irodalmi művek, sajtó, film, kép stb.) elemzésére, az egyes forráscsoportok forrásértékének összehasonlítására.

Adatsorok számítógépes rendezésére és bemutatására grafikonokon, diagramokon és táblázatokon (pl. népességi adatok, termelési mutatók, fegyverkezés stb.).

Jegyzetet készíteni 10 percnyi normál beszédtempójú előadás alapján.

Jegyzeteket készíteni előre megadott szakirodalmi részletek alapján.

Részletesebb (10–15 cím) bibliográfiákat készíteni.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

Az újkor jelentős személyiségeinek életútját bemutatni.

Az élethelyzetek értékelésére történeti választaknál és nehéz döntések idején.

Az egyes személyek döntéseinek értékelésére, a lehetséges alternatívák számbavételére.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használatára.

Történelmi fogalmak egyszerű, tömör, szabad meghatározására, szinonimák felsorolására.

Értekezést, tanulmányt, előadást készíteni történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával az újkor témáiból meghatározott terjedelemben.

Feladatlapokat kitölteni; tájékozódni a feladatlapok javítási elveiben és módszereiben.

Történelmi kérdéseket megvitatni előszóban, előre megadott kérdéseket képviselni a vitapartner érveinek fokozott figyelembevételével.

A jegyzetek felhasználásával egy-két oldalas kiselőadásokat készíteni.

Szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb tanulmány készítésére.

Ábra készítésére a tankönyv, a munkafüzet, a szakirodalom felhasználásával, az összefüggések és a lexikai adatok kapcsolatának bemutatásával. Egy témát bemutatni többféle módszer (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak, számítógép stb.) ötvöztetésével. Kiállítástervet összeállítani az évfolyam tananyagának egy-egy körülhatárolt egységéről a reprodukciós anyag megjelölésével. Az újkor tárgyi emlékeinek felismerésére, értelmezésére élőszóban vagy írásban.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A régi és az új világ folyamatos együttélésének fölismerésére.

A változás fölismerésére a történelemben: konkrét történelmi példák elemzésére (ipari forradalom, városiasodás stb.), okok, összefüggések keresésére.

Történelmi folyamatok, korszakok fölismerésére, s az európai régiók (Nyugat-Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa – centrum és periféria) megkülönböztetésére, egymáshoz való viszonyuk átlátására, összehasonlítások megtételére.

Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendi viszonyait felállítani.

Az időben való jártasság bemutatására élőbeszédben, írásban és a térképen.

Az egyetemes és a magyar kronológiák használatára, ezek alapján megadott témakörök kronológiáinak elkészítésére.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolatot fölismerni, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása alapján rajzokat és térképeket készíteni.

Tematikus történelmi térképek adatainak önálló összehasonlítására (pl. gazdasági fejlődés, népsűrűség, nemzetiségi összetétel változása), következtetések levonására.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítására történelmi és földrajzi térképek alapján önállóan (pl. ásványkincsek, iparvidékek az ipari forradalom idején).

Az év során tanultak topográfiai adatainak, folyamatainak, jelenségeinek megjelölésére a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Vaktérképek készítésére tanári útmutatás alapján, s ezen az év folyamán tanultak névanyagának, valamint a térképen ábrázolható folyamatok, jelenségek a bemutatására.

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékével. Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes emberekből.

12. évfolyam

Óraszám: 96 óra/év
3 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az első világháborútól a nagy gazdasági válságig (1914–1929)	12 óra
2.	Az első világháború és következményei Magyarországon. A Trianon utáni ország élete (1914–1931)	10 óra
3.	A nagy gazdasági válságtól a második világháború végéig (1929–1945)	12 óra
4.	Magyarország a gazdasági válságtól a második világháborús összeomlásig (1931–1945)	10óra
5.	Közelmúlt és jelenkor (1945–napjainkig)	14 óra
6.	Magyarország a második világháború után (1945 –napjainkig)	20 óra
7.	Érettségi ismétlés	18 óra
	ÖSSZESEN	96 óra

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚTÓL A NAGY GAZDASÁGI VÁLSÁGIG (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Az első világháború kirobbanása, jellege, története. A Párizs környéki békék. Az orosz forradalmak. A bolsevik pártállam kiépítése. Az olasz fasiszmus. A parlamentáris rendszerek. A gazdaság és a társadalom új jelenségei, a fejlett világban. A női emancipáció. <i>Kronológia:</i> 1914–18, 1917, 1919, 1922, 1925. <i>Személyek:</i> Sztálin, Trockij, Wilson, Clemenceau, Mussolini, XV. Benedek, XI. Pius. <i>Fogalmak:</i> villámháború – állóháború, központi hatalmak, szovjet, kommunizmus, fasiszmus, korporatív állam, lateráni szerződés, egypártrendszer, kollektivizálás, GULAG, kisantant. <i>Topográfia:</i> Szarajevó, Marne, Somme, Pétervár, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Csehszlovákia, Lengyelország, balti államok.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése az első világháború kitöréséről. Forráselemzés: pl. a versailles-i béke katonai, pénzügyi stb. előírásai, a Párizs környéki békék területi rendelkezéseinek összevetése térképpel. Táblázat készítése az egyes országok, katonai szövetségek elképzeléseiről. Kiselőadások: pl. az első világháborús békefelhívásokról, Mussoliniról. Sztálin személyiségének rekonstruálása egy Sztálin-film és források alapján. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a bolsevik hatalomátvételtől szóló kiadványokról (elkülönítve az 1990 előtt kiadottakat). Képek keresése az interneten az első világháborúról és a bolsevik államról. Szerepjáték: pl. a versailles-i tárgyalásokról Térkép alapján időrendi táblázat készítése: az első világháború egyes frontjainak eseményeiről. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/kép összevetése.	földrajz informatika könyvtár

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVETKEZMÉNYEI MAGYARORSZÁGON. A TRIANON UTÁNI ORSZÁG ÉLETE (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok Hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Magyarország részvétele a világháborúban. A forradalmak és az ellenforradalom. A trianoni béke. Hatása a gazdaságra, társadalomra, az etnikai viszonyokra. A határon túli magyarság sorsa. A Horthy-rendszer konszolidációja. Az életmód változásai és a művelődési viszonyok. <i>Kronológia:</i> 1914. július 2., 1918. október 31., 1918. november 3., 1919. március 21., augusztus 1., 1920. június 4., 1921–31. <i>Személyek:</i> Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Klebelsberg Kunó, Slachta Margit. <i>Topográfia:</i> Doberdó, trianoni Magyarország, Piave. <i>Fogalmak:</i> proletárdiktatúra, az állam és az egyház szétválasztása, vörös- és fehérterror, numerus clausus, antiszemitizmus, irredentizmus, revízió, társadalombiztosítás, konszolidáció.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. trianoni békediktátum, numerus clausus. Horthy Miklós, Bethlen István személyiségének rekonstruálása források alapján. Szembenálló vélemények képviselője vitában: pl. a revízióról, a tanácsköztársaságról, Nagyatádi-féle földreformról, a korlátozott parlamentarizmusról. Kiselőadások Klebelsberg Kunóról, a határokon túli magyarságról, az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a trianoni békéről szóló kiadványokról. Térkép alapján diagramok készítése az ország veszteségeiről. Ábra/grafikon/diagram készítése a gazdasági konszolidációról. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép összevetése.	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

A NAGY GAZDASÁGI VÁLSÁGTÓL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ VÉGÉIG (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Az 1929–33-as világgazdasági válság. Válságkezelés a nyugati demokráciákban. A nemzetiszocializmus hatalomra jutása és működési mechanizmusa. A sztálini diktatúra a 30-as években. A második világháború története. A szövetségesek győzelme, a háború jellege. <i>Kronológia:</i> 1929, 1933, 1936, 1938, 1939. szeptember 1., 1941. június 22., 1944. június 6., 1945. május 9., augusztus 6., szeptember 2. <i>Személyek:</i> Roosevelt, Hitler, Churchill, Rommel, Montgomery, Zsukov, Eisenhower, De Gaulle, XII. Pius. <i>Fogalmak:</i> tözsde, túltermelési válság, tervgazdálkodás, totális diktatúra, nemzetiszocializmus, élettér-elmélet, koncentrációs tábor, népiirtás, holocaust, partizán, totális háború, antifasiszta koalíció. <i>Topográfia:</i> Brit Nemzetközösség, Leningrád, Pearl Harbor, Midway, Sztálingrád, Auschwitz, Hiroshima, El-Alamein, Kurszk, Normandia.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a világgazdasági válságról, a nácik hatalomra jutásáról. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: a második világháború egyes frontjainak eseményeiről. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. Összehasonlító táblázat készítése: pl. a náci és a bolsevik diktatúráról, a parlamentáris és a totalitárius rendszerekről. Hitler személyiségének rekonstruálása egy Hitler-film és források alapján. Forráselemzés: pl. a náci ideológiáról, a sztálini diktatúráról, a totalitárius rendszereket elítélő pápai enciklikák, Molotov-Ribbentrop paktum. Kiselőadások: pl. a népiirtásokról, a II. világháborús harcászatról. Képek keresése az interneten: pl. a náci és a bolsevik művészetről, a második világháborúról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/kép/diagram/statisztika összevetése. Szerepjáték: pl. a jaltai találkozásióról Vaktérkép készítése Európáról a II. világháború ütközeteinek bejelölésével.	művészet-történet földrajz informatika hittan

MAGYARORSZÁG A GAZDASÁGI VÁLSÁGTÓL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚS ÖSSZEOMLÁSIG (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatos-ság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	Gazdasági válság és jobbratulódás a belpolitikában. A revíziós külpolitika eredményei. Magyarország háborús részvétele. A német megszállás, a holocaust Magyarországon, a nyilas hatalomátvétel. Magyarország szovjet felszabadítása és megszállása. <i>Kronológia:</i> 1938, 1939, 1940, 1941. június 26., 1943. január, 1944. március 19., 1944. október 15., 1944. december 21., 1945. április. <i>Személyek:</i> Bajcsy-Zsilinszky Endre, Gömbös Gyula, Teleki Pál, Szálasi Ferenc, Bárdossy László, Kállay Miklós, Apor Vilmos, Salkaházi Sára, Angelo Rotta. <i>Fogalmak:</i> KALOT, KALÁSZ, KIE (Keresztyén Ifjúsági Egyesületek), menlevél, nyilas mozgalom, zsidótörvények, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, hadifogság. <i>Topográfia:</i> Felvidék, Újvidék, Kárpátalja, Voronyezs, Don-kanyar.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Szinkron időrendi táblázat készítése: pl. a világ és Magyarország eseményeiről, a revíziós sikerekről és a náci Németország felé való elköteleződésről. Teleki személyiségének rekonstruálása források alapján Szerepjáték: vita a németek átengedéséről Jugoszlávia felé Térkép alapján diagramok készítése az egyes revíziós sikerek nyomán visszatért területek nemzetiségi összetételéről. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: a második világháború magyarországi hadszíntérének eseményeiről. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. Riport készítése a II. világháborút megélt családdal, ismerőssel. Kiselőadások pl. Apor Vilmosról, Angelo Rottáról és Salkaházi Sáráról, illetve az életmód és a kultúra egyes elemeiről. Képek keresése az interneten a magyar hadseregről. Egy holocaustról szóló kiállítás megtekintése. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/kép/diagram/térkép összevetése.	irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

KÖZELMÚLT ÉS JELENKOR: 1945-TŐL NAPJAINKIG (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia Kiemelt fejlesztési feladatok európai azonosságtudat - egyetemes kultúra aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés környezettudatosságra nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma- központú bemutatása	Hidegháborús szembenállás a II. világháború után. A fejlett piacgazdaság, a demokratikus berendezkedés országai. Az európai integráció története és az Európai Unió. A „harmadik világ”. A szocialista rendszerek kialakulása, fejlődése és kudarca. A közel-keleti konfliktusok. A távol-keleti régió. Az emberiség az ezredfordulón: a globális világ és problémái. Fogyasztói társadalom és az ökológia, a fenntartható fejlődés <i>Kronológia:</i> 1947, 1948, 1949, 1956, 1957, 1961, 1968, 1975, 1991. <i>Személyek:</i> Gandhi, Mao Ce-tung, Truman, Adenauer, Hruscsov, Kennedy, Reagan, Gorbacsov, XXIII. János, II. János Pál. <i>Fogalmak:</i> vasfüggöny, hidegháború, fegyverkezési verseny, szociális piacgazdaság, európai integráció, harmadik világ, globális világ, enyhülési politika, II. Vatikáni zsinat. <i>Topográfia:</i> NSZK, NDK, Kuba, Korea.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Forráselemzés: pl. az ENSZ alapokmánya. Ábraelemzés: pl. az ENSZ működéséről, az EU működéséről. Gandhi személyiségének rekonstruálása a Gandhi című film és források alapján. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: pl. a hidegháború legfontosabb eseményeiről, az arab-izraeli konfliktusról. Kiselőadások: pl. XXIII. János pápáról, 1968-ról, Gorbacsovról, a globalizáció problémáiról. Képek keresése az interneten a szocialista rendszerek összeomlásáról. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található a II. Vatikáni zsinatról szóló kiadványokról. Szöveg készítése eredeti híradórészlethez. Szembenálló vélemények képviselői vitában: pl. az EU tagságról. A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Írott szöveg és ábra/térkép/kép/diagram összevetése. Vaktérkép készítése a világról a tanult helyszínek bejelölésével.	irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

MAGYARORSZÁG A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN: 1945-TŐL NAPJAINKIG (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia digitális kompetencia hatékony, önálló tanulás szociális és állampolgári kompetencia vállalkozói kompetencia esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kiemelt fejlesztési feladatok hon- és népismeret aktív állampolgárságra nevelés gazdasági nevelés a tanulás tanítása Érettségi kompetenciák a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása,	A háborús károk felszámolása. A demokratikus közélet kiépítésének kísérlete. A párizsi békeszerződés. A határon túli magyarság sorsa. A kommunista diktatúra kiépítése. A forradalomhoz vezető út. Az 1956-os forradalom és szabadságharc. A Kádár-rendszer kiépülése: megtorlás és diktatúra. Az életmód átalakulása. Demográfiai változások. A rendszerváltás. Érdekvégyesítés és érdekképviselet a mai Magyarországon <i>Kronológia:</i> 1947. február 10., 1948, 1949, 1953, 1956. október 23., november 4., 1968, 1989. október 23., 1990, 1991. <i>Személyek:</i> Márton Áron, Mindszenty József, Ordass Lajos, Ravasz László, Nagy Ferenc, Rákosi Máttyás, Kádár János, Nagy Imre, Antall József, Göncz Árpád.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Folyamatábra készítése: pl. a kommunista diktatúra kiépítéséről. Forráselemzés: pl. az 1956-os 16 pont, a magyar alkotmány összevetése az országgyűlés működésének ábrájával. Szinkron időrendi táblázat készítése: pl. a világ és Magyarország eseményeiről. Kádár személyiségének rekonstruálása források alapján. Térkép alapján időrendi táblázat készítése: az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeiről. Riport készítése a Rákosi-korszakot / 1956-ot / a rendszerváltást megélt családdal, ismerőssel. Kiselőadások pl. Márton Áronról, Nagy Ferencről, Antall Józsefről, a magyarországi érdekvégyesítési lehetőségekről. Képek keresése az interneten a Rákosi- ill. a Kádár-korszak mindennapjairól. Kiállítás megtekintése: pl. a kommunista diktatúráról, 1956-ról. Szembenálló felek érdekeinek és elveinek képviselete vitában: pl. Nagy Imre ↔ Rákosi Máttyás. Szerepjáték: koncepció-per. Bibliográfia készítése az iskolai könyvtárban található 1956-ról szóló kiadványokról (elkülönítve az 1990 előtt kiadottakat).	művészet-történet irodalom földrajz informatika könyvtár hittan

történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	<i>Fogalmak:</i> népbíróság, jóvátétel, kitelepítés, lakosságcsere, beszolgáltatás, pártállam, földosztás, internálás, Állami Egyházügyi Hivatal, munkástanács, reformszocializmus.	A szerző álláspontjának feltárása forrásból. Ábra/grafikon/diagram készítése a szocialista Magyarország gazdaságáról. Képek keresése az interneten a korszak művészeti emlékeiről.	

ÉRETTSÉGI ISMÉTLÉS (7. témakör)				
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok		Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kulcskompetenciák anyanyelvi kompetencia hatékony, önálló tanulás Kiemelt fejlesztési feladatok a tanulás tanítása	<i>Érettségi kompetenciák</i> a szaknyelv alkalmazása tájékozódás térben és időben források használata és értékelése az eseményeket alakító tényezők feltárása, történelmi események és jelenségek probléma-központú bemutatása	A középszintű érettségi anyaga.	Előadásból jegyzet, illetve vázlat készítése. Érettségi feladatsorok megoldása.	

A TOVÁBBHALADÁS (ÉRETTSÉGIRE BOCSÁTÁS) FELTÉTELEI

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

A tanulók legyenek képesek:

Írott források értelmezésére, feldolgozására.

Különböző típusú források összevetésére.

A filmek, filmhíradók értékelésére, elemzésére.

A média forrásértékének és manipulációs jellegének fölismerésére, elemzésére.

Nemzetközi szerződések, békekötések, szövetségi megállapodások, nemzetközi szervezetek alapokmányainak elemzésére.

Tájékozódás a szakirodalomban.

A tanulók legyenek képesek:

A források, a tankönyvi szöveg és a szakirodalom összevetése, az eltérések feltárására.

Egyes témák nyomon követésére a sajtóban és a tömegkommunikáció egyéb területein (pl. az EU-csatlakozás folyamatának figyelemmel kísérése).

Nagyobb terjedelmű pályamunkák, tanulmányok bibliográfiájának összeállítása, anyaggyűjtés, az írásmű elkészítésére.

Kifejezőképességek

A tanulók legyenek képesek:

A legújabb kori nagy történelmi személyiségek meghatározó szerepének értékelésére.

Történelmi esemény, intézmény, szervezet megismerésére források alapján.

Szemléletes diagramok és grafikonok készítésére gazdasági, társadalmi, demográfiai folyamatokról.

Írásbeli feladatok kitöltésére.

Valamilyen történelmi kérdés átfogó, esszéjellegű, szabatos kifejtésére.

A történelmi fogalmakat szakszerű magyarázni és használni.

Egy-egy előre megadott kérdés kapcsán tudásra épülő, saját vélemény megfogalmazására, kifejtésére és megvédésére esetleges vita esetén.

Az információforrások kritikus kezelésére. Kérdéseket feltenni a forrás megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságára, tájékozottságára, rejtett szándékaira vonatkozólag.

Esszét írni társadalmi témákról, ennek kapcsán a kérdést világosan megfogalmazni, a bizonyítékokat és a cáfolatokat kifejtteni, a következtetéseket levonni.

Hosszabb adatsorok, grafikonok, ábrák alapján történelmi változások fölismerése és bemutatására.
A források értékelésével saját vélemény kialakítására az adott eseményről, intézményről, szervezetről.

Tájékozódás időben

A tanulók legyenek képesek:

A világ-, az európai és a magyar történelem főbb eseményeit szinkronban látni.

Tájékozódás térben

A tanulók legyenek képesek:

A különböző fejlődési régiók megkülönböztetésére, összehasonlítására

Végezetül a tanulók legyenek képesek a történelmet a keresztény látásmód alapján értelmezni, a hívő ember reménységével és valóságérzékével.

Tanulják meg felismerni a keresztény értékeket a történelemben, a történelmi folyamatokban és az egyes embereken.

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK
az általános műveltséget elmélyítő szakasz befejező évfolyamára

A tanulói teljesítmények értékelésének ebben a szakaszban négy fő célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a tanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez, erősíteni a tanulók reális önértékelését, végül hozzájárulni az egyre önállóbb, öntevékenyebb ismeretszerzéshez.

Alapelve, hogy értékeléskor a tanár mind a tanórai, mind a tanórán kívüli tanulói teljesítményeket értékelje. Elsődlegesen ne a negatívumok kiemelésére, hanem a teljesítmény, hozzáállás, motiváltság, öntevékenység javulására koncentráljon. Fontos, hogy a diákok az érettségi közeledtével vizsgahelyzetben is kipróbálhassák nyelvtudásukat. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak. Ebben a korban a tanulók önértékelése már igen fejlett, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, felelősek saját tudásuk fejlesztéséért.

A tanuló előrehaladása szempontjából a következő értékelési események tervezhetők:

- Folyamatos számonkérés szóban, írásban és önálló feladatok alapján a tanítási órákon ellenőrzés céljából.
- Évközi dolgozatok megírása meghatározott szempontok alapján (például a források használatának és értékelésének képessége) minősítés céljából.
- Tematikus, témazáró feladatsorok, amelyek átfogó ismeretekre és képességekre irányulnak, a minősítés és a tanári folyamat kontrollja céljából.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
- Belső és külső vizsgák, amelyek a művelődési anyag súlyponti szempontjait és követelményrendszerét mérik, az ellenőrzés, a minősítés és a tanítási kontroll céljából.

6. Ember a természetben műveltségi terület

6.1. Környezetismeret

6.1.1. Környezetismeret 1-4. évfolyam

Környezetismeret

Bevezető és kezdő szakasz

(1-4. évfolyam)

Bevezetés

A tantárgy tanításának célja, hogy a természettudományos kompetencia fejlesztésével a gyermek ismereteket szerezzen, a teremtett – természetes és az alkotott – mesterséges, s a társadalmi környezetről. Felkészítse a tanulókat a természeti világ elemi megismerésének lehetőségére, azaz fejlessze azokat a kompetenciákat, melyeknek birtokában a gyermekek képessé válnak a közvetlen lakóhelyi majd tágabb környezet önálló megismerésére, elemi szintű értékelésére, alkotóinak, jelenségeinek „felfedezésére”, a természettudományos szaktantárgyak tanulására. Készségek és képességek kialakítása során olyan módszereket sajátítson el, amelyek segítik a természetes, mesterséges és társadalmi környezetbe való beilleszkedésben, a tájékozódásban és az aktív alkotó tevékenységében egyaránt. Jól értelmezett, könnyen felidézhető, egyszerű kognitív műveletek végzésére alkalmas tényeket és képzeteket alakítson ki a közvetlenül, majd közvetve megismerhető természeti és ember által létesített környezetről. Növelje és fejlessze a tanulóknak az életkorukból következően eleve meglevő érdeklődést környezetük élő és élettelen világa iránt. Fejlessze a tanulóknak a környezetük állapota iránti érzékenységet, alapozza meg a természetet, környezetet és annak értékeit felismerő, szerető, tisztelő, védő magatartásukat. A lakóhelyi, iskolai, települési, majd hazánk értékeinek megismerése, megszerettetése olyan pozitív attitűd kialakulását segítse elő, mely (az élő és élettelen környezet megóvására, védelmére ösztönöz) erősíti a lakóhelyhez való kötődést, s ezzel a hazánkhoz és a nemzetünkhöz tartozás érzését alapozza meg a hon és népismeret fejlesztési területen belül. Lakóhelyi környezetük megismerése során tanítsa meg a tanulókat elemi fokon tájékozódni a térben és az időben. Kiemelt cél az önállóság és önvédelmi képességek alakításával az élet- és környezetkímélő, a veszélyhelyzetek megelőzését szolgáló magatartásformák kialakítása s ezzel a személyes biztonság növelése. A testi és lelki egészség fejlesztésével fontos a tanulók egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását alapozó pozitív beállítódások és helyes egészségszokások, magatartásformák fejlesztése, annak elősegítése, hogy a tanulók elfogadó és segítőkész magatartással viszonyuljanak a környezetükben élő beteg, sérült és fogyatékos emberek iránt.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A bevezető és kezdő szakaszban az anyanyelvi kommunikáció készségeinek fejlesztése kiemelt fejlesztési terület a célok, feladatok megvalósítása során.

A tantárgy fontos feladata, a természettudományos kompetenciák megalapozása, a problémamegoldó gondolkodás és a kreativitás fejlődése érdekében a tanulóknak az új ismeretek megszerzéséhez, feldolgozásához, azok rendszerezéséhez, rögzítéséhez és a mindennapi életben való alkalmazásához szükséges készségeit, képességeit és szokásait folyamatosan és rendszeresen fejlessze.

Ezért alapvető feladatként fogalmazódik meg a lényegkiemelő (megfigyelő), leíró, azonosító- és megkülönböztető, rendszerező, adatértelmező, következtető képességek, kommunikációs és vitakészség, az időben és térben való tájékozódási képesség, a méréshez és kísérletezéshez szükséges képességek fejlesztése, szokások alakítása. Mivel a tanulók életkorukból következően érzékszervi ún. perceptuális tanulásra képesek, a fenti készségek, képességek fejlesztése csak akkor hatékony, ha a gyermekek a természettudományos ismeretszerzés és –feldolgozás módszereire épülő tevékenységek révén, cselekvő úton tanulnak. A természettudományos ismeretszerző módszerek, melyekre a tanulási tevékenységeknek épülni kell: a megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, osztályozás, rendszerezés, következtetés, becslés, mérés, feltételezés, kísérletezés. Az egyszerű megismerési, tanulási módszerek megtanítása, begyakorlása, alkalmazása keltse fel – a gondolkodás fejlettségéhez illeszkedő mértékben – a természeti jelenségek, folyamatok ésszerű, tudományos magyarázata iránti igényt.

1. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A megismerési módszerek alapozása	Folyamatosan
2.	Tájékozódás az élettelen természetről	9 óra
3.	Tájékozódás az élő természetről	13 óra
4.	Az ember és egészsége	8 óra
5.	Tájékozódás térben és időben	7 óra

Az általános iskola bevezető szakaszán elsődleges feladat az élettelen és az élő természet alapismereteinek és a természettudományos kompetenciák megalapozása.

Közvetlen környezetben tanítói irányítással megfigyelések végzése, a tapasztalatok elmondása tanítói kérdések segítségével néhány mondatban és rögzítése írásban, rajzban a kommunikációs kompetenciák fejlesztésével.

Mérések végzése, a megtanult mértékegységek helyes használata. A környezetükben előforduló tárgyak méretének viszonyítása saját testükhöz. Megadott szempontok alapján csoportosítások végzése. Gyakorlat megszerzése a különböző tárgyak, élőlények, jelenségek elemi szintű összehasonlításában.

A napszakok, a napok, a hónapok és az évszakok felsorolása helyes sorrendben. Az évszakok időjárásának, a természet évszakai változásának ismerete.

A tárgy és az anyag fogalma, környezetük legfontosabb anyagfajtái, azok halmazállapota. Az anyagok érzékelhető tulajdonságai. Helyzetet és helyet meghatározó fogalmak (előtte, mögötte, mellette, felette, alatta, között).

Tájékozódás időben és térben, pl. a lakóhelyen és annak környékén.

Az otthon és az iskola között levő legfőbb közlekedési veszélyforrások megismerése, a biztonságos közlekedés szabályainak betartása.

A lakóhelyük főbb jellegzetességei, múltja és hagyománya.

Az élőlények főbb jellemzőinek megfigyelése, megfogalmazása szóban és írásban, rajzban. Az élőlény jellemző jegyeinek felsorolása.

A testrészek ismerete. Helyes test és fogápolás. Tájékozódás a saját testükön.

Környezettudatos magatartás, a természet szépségeinek óvása, védelme.

A megismerési módszerek alapozása (1. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Gazdasági nevelés</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>A tanulás tanítása</i> Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, problémamegoldás, lényeg kiemelése, példakeresés, kommunikáció értékelés) Matematikai kommunikáció (gondolkodás fejlesztése, probléma megoldás, alternatíva állítás, analógiák felismerése)	Folyamatosan Megfigyelés, összehasonlítás, csoportosítás a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében. A tapasztalatok kifejezése előszóban, rajzban tanítói segítséggel. Csoportosítási szempont észrevétele.	Tapasztalatszerzés a környezetről az osztályteremben és az osztálytermen kívül séták és kirándulások során. A megfigyelték pontos megfogalmazása szóban. Saját korábbi élményeikről néhány mondatos beszámoló szóban. A tanuló közvetlen környezetében élőlények megfigyelése a tanító irányításával. Tapasztalatok rajzos rögzítése. A korábbi személyes élmények beépítése.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (gyűjtemények készítése a tárgyakból)

Természettudományos kompetencia (magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, kísérletek, kritikus gondolkodás, döntéshozatal, műszaki műveltség, rendszerszemlélet, alkotóképesség, valószínűségi szemlélet, történetiség követése, összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés, oksági gondolkodás, modellalkotás, kapcsolatok keresése) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása, tanulás iránti motiváció) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, környezettudatosság,)		A valóságban megfigyelt jellemzők felismerése fényképen és rajzon. Anyagok, tárgyak, képek, szókártyák csoportosítása tetszőleges és megadott szempont szerint. A megismert élőlények, jelenségek felismerése képeskönyvek, diaképek, filmfelvételek segítségével. Feladatértés bizonyítása aláhúzással, összekötéssel, színezéssel.	Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)

2.Tájékozódás az élettelen természetről (1. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon és népismeret Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Testi és lelki egészség Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, képi információ feldolgozás, példakeresés) Matematikai kommunikáció (gondolkodás fejlesztése, analógiák felismerése) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, oksági gondolkodás, modellalkotás) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítás) Szociális és állampolgári kompetencia (társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, egészségtudatosság, környezettudatosság, társadalmi érzékenység)	A nap időtartama, a napszakok váltakozása, jellemzői. Az időjárás elemeinek megfigyelése: napsugárzás, hőmérséklet, szél, felhőzet, csapadék. A víz megjelenési formái a természetben: Az időjárás megfigyelése során a víz különböző megjelenési formáinak felismerése: eső, hó, zúzmara, dér, jég, hó, köd, pára. A szélsőséges időjárás okozta veszélyhelyzetek és a védekezés lehetőségei. Az évszakok jellemző időjárása. Az évszakok sorrendje, a hónapok neve és sorrendje. <i>Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások.</i>	Egyszerű beszámoló szóban a napi időjárásról, a különböző napszakokban törtétekről. Az időjárás elemeinek és változásának megfigyelése, rajzos rögzítése. Napszakok, hónapok, évszakok sorba rendezése időrend alapján. Évszakok jellemző időjárásának és a szélsőséges időjárás okozta veszélyhelyzeteknek (villámcsapás, vihar, hóvihár, áradás stb.) a felismerése képről, filmről. Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, szokások megismerése (pl. szüret, Márton-nap, karácsony, regölés, húsvét, madarak és fák napja), részvétel a helyben hagyományos ünneplésben, népszokásban. Ünnepek megrendezése az osztályban.	Magyar irodalom (irodalmi szemelvények, ünnepi műsorok) Matematika (időmérés, mértékek) Rajz (képi rögzítés)

3. Tájékozódás az élő természetről			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Testi és lelki egészség Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, képi információ feldolgozás, információkezelés, lényeg kiemelése, példakeresés, kommunikáció értékelés) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, rendszerszemlélet, alkotóképesség, összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés kapcsolatok keresése) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása, tanulás iránti motiváció)	Az élő és az élettelen közötti különbség. A közvetlen környezetben előforduló gyakori növények megfigyelése (mérete, alakja, színe, illata, jellemző részei, élőhelye). Elemi ismeretek a növénygondozásról (magvetés, ültetés, öntözés).	Életjelenségek A tanuló közvetlen környezetében gyakran előforduló növények és állatok megfigyelése, érzékszervi tapasztalatszerzés a tanító irányításával. A sokféleség bemutatása. A valóságban megfigyelt jellemzők felismertetése fényképen és rajzon. A közvetlen környezetben előforduló gyakori növények, állatok, növényi részek (pl. levelek, termések) közül néhány megfigyelése, lerajzolása, egyszerű csoportosítások hasonló tulajdonságaik alapján. Növény csíráztatása, ültetése, életfeltételek megfigyelése. Növények gondozása az osztályban, az iskolakertben (öntözés, tápoldat készítése, ültetés, magvetés). Tanítói kérdésre egy-egy élőlény jellegzetességeinek felsorolása.	Magyar irodalom (irodalmi szemelvények, állatmesék, versek) Technika és életvitel (növényültetés) Rajz (képi rögzítés)

Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, empátia, társas aktivitás, önfejlesztés, egészségtudatosság, környezettudatosság, felelősségérzet, normatudat, viselkedési, magatartási szabályok megértése, alkalmazása, stressz, frusztráció kezelése)	A közvetlen környezetben gyakran előforduló állatok, társállatok megfigyelése (mérete, alakja, színe, szaga, hangja, mozgása, táplálkozása, jellemző tevékenységei, szaporodása) Téli madárvédelem. Az élőlények csoportosítása <i>Állatmesék és a valóság.</i>	Otthon tartott kisállatok megfigyelése (mérete, alakja, színe, mozgása, életmódja, szaporodása), megismerése, gondozásuk elemi ismerete. Kérdésre az állat jellegzetességeinek felsorolása. Madáreleség készítése magokból. Élőlények csoportosítása megadott szempontok alapján. A mese és a valóság összevetése dramatikus helyzet-játékokban.	

4. Az ember és egészsége (1. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőttlét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi Matematikai kommunikáció (számlálás, becslés, mérés)	Testünk főbb részei Szervezetünk megfigyelhető ritmusai (szívdobogás, lélegzés, alvás és ébrenlét, mozgások).	Tájékozódás a saját testen. Játékos gyakorlatok az irányok, helyzetek megkülönböztetésére. Testük működésének megfigyelése különböző hatásokra. Pulzus, légzés számlálás nyugalmi helyzetben és terhelés után.	Magyar irodalom (mondókák, dramatikus játékok) Technika és életvitel (öltöztetőbabák, ruhák készítése)

Természettudományos kompetencia (magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása,) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, empátia, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, egészség tudatosság, környezettudatosság, rendelkezés a fizikai és mentális egészségre való ismeretekkel, s, normatudat, viselkedési, magatartási szabályok megértése, alkalmazása, stressz, frusztráció kezelése)	Érzékszerveink szerepe a környezet megismerésében. Az egészség és a betegség. Az évszaknak és az időjárásnak megfelelő öltözködés. A tisztálkodás. A leggyakoribb balesetek megelőzésének módja. Segítségkérés balesetkor (<i>mentők, tűzoltók, rendőrség</i>).	Játékos felismerési gyakorlatok. A helyes napirend, étrend összeállítása. Öltöztetőbabák öltöztetése. Ruhák válogatása évszakok szerint. Gyógytea készítése. Játékok, dramatikus helyzetgyakorlatok a helyes öltözködéssel, a tisztálkodással, a betegséggel, balesettel kapcsolatban. Óvodai szokások folytatása, gyakorlása. A helytelen szokások megbeszélése. Helyes fogmosás gyakorlása. Szituációs játékok.	Rajz (képi kifejezés)

5. Tájékozódás térben és időben (1. osztály)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon és népismeret Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés	Saját testhez viszonyított irányok (előtte, mögötte, mellette, fölötté, alatta, jobbra, balra)	Játékos gyakorlatok az alatta, fölötté, mellette, közötté, előtte stb., a bal, jobb irányok helyes használatára.	Magyar irodalom (szövegfeldolgozás)

Környezettudatosságra nevelés Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, Természettudományos kompetencia (kölcsonhatások felismerése, történetiség követése, összehasonlítás, Digitális kompetencia (IST használat, információ kezelés) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, esztétikai érzék, harmónia közösségi beilleszkedés, Esztétikai – művészeti tudatosság (helyi, nemzeti kulturális örökség tudatosítása	Az iskola neve, névadója. Az iskola épületének megismerése, legfontosabb helyiségei, azok rendeltetése. Az iskola környékének jellemző közterei. A település (településrész) neve. A tanuló lakóhelyének pontos címe. Az iskola pontos címe A környék nevezetes épületei. A lakóhely jellegzetességei.	Az iskola épületének megismerése. Tájékozódás az iskola épületében. A különböző helyiségek rendeltetésének megbeszélése. Az egészséges életkörülmények igénylése. Beszámoló az otthontól az iskoláig vezető útvonalról szóban, rajzzal, írásban. Az iskola környékének bejárása. Ismerkedés a lakóhely jellegzetességeivel tanulmányi séta. Gyűjtőmunka: a környék épületei, jellegzetességei. Csoportosítás adott szempontok szerint (teremtett, épített környezet)	Technika és életvitel (közlekedés, közlekedési eszközök) Rajz (képi rögzítés)

A kerettanterv az első és a második évfolyamot egy fejlesztési szakasznak tekinti, ezért a következő tanévi fejlesztés feltételeit a 2. évfolyam végén határozza meg.

Környezetismeret
Bevezető és kezdő szakasz
 (1-4. évfolyam)

2. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A megismerési módszerek alapozása	folyamatosan
2.	Tájékozódás az élettelen természetről	7 óra
3.	Tájékozódás az élő természetről	14 óra
4.	Az ember és egészsége	8 óra
5.	Tájékozódás térben és időben	8 óra

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A bevezető szakasz első évfolyamán megkezdett természettudományos kompetenciák továbbfejlesztése. Az azonos témakörök tartalma spirálisan egymásra épülve bővül. Az anyagok vizsgálata, az érzékszervek szerepe a környezet megismerésében. A környezetben előforduló anyagok érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése. Megmérhető és nem meg-mérhető tulajdonságok. A termesztett növények megfigyelése, növényi táplálékok. Vadon és a ház körül élő állatok. Növények és állatok jellemző jegyei. Életjelenségek. Az ember legfontosabb szervei és szerepük. A tájékozódás térben és időben témakör új eleme a település és környékének felszíni formái.

1. A megismerési módszerek alapozása (2. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, problémamegoldás, lényeg kiemelése, példakeresés, kommunikáció értékelés) Matematikai kommunikáció (gondolkodás fejlesztése, probléma megoldás, alternatíva állítás, analógiák felismerése) Természettudományos kompetencia (magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, kísérletek, kritikus gondolkodás, döntéshozatal, műszaki műveltség, rendszerszemlélet, alkotóképesség, valószínűségi szemlélet, történetiség követése, összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés, oksági	Megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, vizsgálódás a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében Becslések, egyszerű mérések alkalmilag választott és szabvány egységekkel (m, dm, cm; kg, dkg; l, dl; óra, perc, nap, hét, hónap, év; °C) tanítói segítséggel. A tapasztalatok kifejezése élőszóban, rajzban, írásban tanítói segítséggel.	A dolgok érzékelhető tulajdonságainak megtapasztalása. Összehasonlítások az érzékek alapján (<i>pl. nagyobb, hangosabb</i>). Megfigyelések rögzítése tanítói irányítással írásban. A tanuló környezetében - a természetben, a háztartásban, a lakóhelyen - található gyakori tárgyakból (<i>pl.: lehullott levelek, száraz termések, kavicsok, üres csigaházak, kelmedarabok, címkék, kupakok</i>) különböző gyűjtemények készítése és rendezésük. Mérések, mértékegységek használata. A közvetlen és közvetett tapasztalatszerzés megkülönböztetése A tanulói tapasztalatok rögzítése tanítói segítséggel rajzban és írásban. Szóbeli vagy írásbeli kérdésre rövid írásbeli válasz adása önállóan. Nem tanórán szerzett ismeretekről rövid szóbeli beszámoló adása. Kérdések megfogalmazása az összefüggések keresésekor. Vélemények megfogalmazása helyzetelemzéskor	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (gyűjtemények készítése a tárgyakból) Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)

gondolkodás, modellalkotás, kapcsolatok keresése) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása, tanulás iránti motiváció) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, környezettudatosság,)			

2. Tájékozódás az élettelen természetről (2. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon és népismeret Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Testi és lelki egészség Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, képi információ feldolgozás, példakeresés) Matematikai kommunikáció (gondolkodás fejlesztése, analógiák felismerése)	Érzékszerveink szerepe a környezetünk megismerésében. A környezetben előforduló anyagok érzékelhető tulajdonságainak (színének, alakjának, hőmérsékletének, felületének, keménységének, rugalmasságának, ízének, szagának) megfigyelése. Megmérhető és nem meg-mérhető tulajdonságok. Az anyagok csoportosítása (<i>fa, kelme, üveg, papír, cserép, fém, ásvány stb.</i>).	A tanuló közvetlen környezetében lévő tárgyak és élelmiszerek érzékelhető tulajdonságainak (<i>alak, szín, felület, alaktartás, összenyomhatóság, illat, íz, hang stb.</i>) megtapasztalása. Az érzékszervi tapasztalatokra épülő felismerő gyakorlatok tapintással, szaglással, kóstolással, látással, hallással. Összehasonlítások, sorba rendezések az érzékletek és mérések alapján.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (anyagok tulajdonságai)

Természettudományos kompetencia (megfigyelés, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, oksági gondolkodás, modellalkotás) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítás) Szociális és állampolgári kompetencia (társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, egészségtudatosság, környezettudatosság, társadalmi érzékenység)	Az anyagok tulajdonságai és a felhasználásuk, hatásuk közötti kapcsolat. Élelmiszerek.	Kapcsolat keresése a tulajdonság és a funkció között. A tapasztalatok lejegyzése, rendezése tanítói segítséggel. Az anyagok azon tulajdonságainak észrevétele, amelyek miatt a környezetet szennyezhetik, veszélyeztethetik. Élelmiszerek csoportosítása növényi, állati eredet alapján.	Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)

3. Tájékozódás az élő természetről (2. osztály)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon és népismeret Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Testi és lelki egészség	A termesztett növények megfigyelése, leírása, vizsgálata. Csoportosításuk felhasználásuk szerint.	Tapasztalatszerzés előzetes megfigyelési szempontok alapján a különböző élőhelyek (<i>a település, a kert, az erdő, a mező, a vízpart</i>) élővilágáról. Tanulmányi séta Gyűjtőmunka: termékek, növényi részek gyűjtése.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása)

Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, képi információ feldolgozás, példakeresés) Matematikai kommunikáció, mérések, következtetések, (gondolkodás fejlesztése, analógiák felismerése) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, oksági gondolkodás, modellalkotás) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítás) Szociális és állampolgári kompetencia (társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, egészségtudatosság, környezettudatosság, társadalmi érzékenység)	Növényi táplálékaink. Gyümölcsök, zöldségek szerepe az egészséges táplálkozásban. A vadon élő és a tenyésztett, kedvtelésből vagy társaként tartott állatok élete közötti különbség. Tájékozódás az időben. Az állatok viselkedésének megfigyelése, leírása, összehasonlítása. Élőlények csoportosítása a jellemző jegyek alapján A megfigyelt jelenség okainak keresése, annak észrevétele, hogy egy adott ok megléte befolyásolja a jelenség létrejöttét (életfeltételek). Az ismétlődő jelenségek, tevékenységek észrevétele.	Saláták zöldségből, ívólevelek préselése. Gyümölcssaláta készítése Gyűjtőmunka: vadon és ház körül élő állatok. Időmérések végzése, mértékegységeinek használata. Az élőlények változásának megfigyelése az időben (<i>növekedés, fejlődés, pusztulás</i>). Az idő és az életmód kapcsolatának észrevétele (<i>téli álm, költöző madarak, lombhullatás, több évig élő növények</i>) Élőlények jellemző jegyei: (<i>pl. növény, állat, fásszárú, lágyszárú, egy évig élő, több évig élő; emlős, madár</i>). Gyűjtött anyagok rendezése, tábló készítés.	Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (gyűjtemények , táblók készítése a tárgyakkól, saláták) Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)

4. Az ember és egészsége (2. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőttlét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi) Matematikai kommunikáció (számlálás, becslés, mérés) Természettudományos kompetencia (megfigyelések, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása.) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, empátia, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, egészségtudatosság, környezettudatosság, rendelkezés a fizikai és mentális egészségre való ismeretekkel, s, normatudat, viselkedési,	Életműködéseink főbb jellemzői (mozgás, táplálkozás, légzés, fejlődés). Legfontosabb szerveink szerepe életünkben A helyes fog- és testápolás. A fogorvos és az orvos gyógyító munkája. A környezet szervezetünkre gyakorolt leggyakoribb ártalmas hatásai (pl. napsugárzás, hő, zaj, szennyezett levegő, víz, talaj, erős fény, a képernyő hatása, vérszívó élősködők). Fogyatékos, sérült embertársaink.	A 8-9 éves gyermek helyes napirendjének kialakítása. Rajzos napirend készítése. Különböző mérések elvégzése saját testen. Testtömeg, magasság, derékbőség, csípőbőség, mellbőség, fejkerület, lábméret, hőmérséklet mérése. Adatok összehasonlítása a születési adatokkal. Fogalomalkotás belső szerveinkről, szerepükről. Kísérletek lufival, vérnyomás, lázmérés, szívdobogás, pulzusszám, lélegzetvételek száma. Fog- és testápolási technikák gyakorlása. Fogváltás, fogszabályozás. Beszélgetések, dramatikus gyakorlatok a sérülés, betegség, gyógyítás, gyógyulás, a fogyatékos, sérült emberekhez fűződő viszonyok témakörében.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (gyűjtemények, tablók készítése a tárgyakból, saláták) Rajz (napirend rajzolása)

magatartási szabályok megértése, alkalmazása, az egészségre káros szokások elutasítása)		A segítségnyújtás módjainak megismerése szituációs gyakorlatokban.	

5. Tájékozódás térben és időben (2. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon és népismeret Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Környezettudatosságra nevelés Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, Természettudományos kompetencia (kölcshatások felismerése, történetiség követése, összehasonlítás, Digitális kompetencia (IST használat, információ kezelés)	Út az otthontól az iskoláig. Az iskola környékének megfigyelése (közterületek, közlekedési eszközök, üzletek, a szabadidő eltöltésének helyei, intézmények, nevezetes és érdekes épületek, helyek, a felszín formái).	Tapasztalatgyűjtés az iskola környékén: Séta, kirándulás a település környékének nevezetes helyeire. Az iskola környékének, nevezetes épületeinek, természeti formáinak megfigyelése, számbavétele, sorba rendezése. Rajz- és képgyűjtemények, közlekedési táblák készítése.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása, népköltészet, népművészet) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (közlekedés, makett készítés)

Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, esztétikai érzék, harmónia közösségi beilleszkedés) Esztétikai – művészeti tudatosság (helyi, nemzeti kulturális örökség tudatosítása)	A település és környéke felszínének jellemző formái, vizei. A településhez fűződő hagyományok, mesék, mondák, történetek. A település utcái, házai egykor. A település lakóinak élete régen és most.	A település jellemző természeti formáinak megfigyelése (<i>síkság, dombok, hegyek, völgyek, patakok, folyók</i>), elnevezése, felismerése. Domborzat kialakítása agyagból, gyurmából. Természeti értékeinek, szépségének felfedezése Helytörténeti bemutatóhely, kiállítás megtekintése. Történetek, emlékek, mondák gyűjtése, olvasása. Helyi hagyományok ápolása. Kiállítás rendezés.	Rajz (napirend rajzolása, népművészeti tárgyak gyűjtése,)

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek:

Megfigyeléseiről, tapasztalatairól a tanuló tudjon szóban beszámolni tanítói kérdések alapján. Tapasztalatait rögzítse tanítói segítséggel. Ismerje fel a tanult jelenségeket rajzról, képről. Ismert témakörben megadott szempont szerint csoportosítson. Legyen képes méréseket végezni, használja helyesen a tanult mértékegységeket.

Használja helyesen a napszakok nevét. Sorolja fel az évszakokat és a hónapokat helyes sorrendben. Nevezze meg az évszakok jellemző időjárási jelenségeit. Mutasson be a tanult élőlények közül egyet, sorolja fel jellemző jegyeit. Tájékozódjon jól saját testén. Ismerje és használja pontosan a helyet, helyzetet jelentő (*előtte, mögötte, között, alatta, fölött, mellett*) kifejezéseket. Ismerje lakóhelye főbb jellegzetességeit. Ismertessen egyet a település hagyományai közül. Tudja útba igazítani az idegent lakóhelyén.

Értékelési szempontok: a bevezető szakasz 1 – 2. évfolyamára:

Legyenek képesek a közvetlen környezetében tanítói irányítással megfigyeléseket végezni, a tapasztalatokat tudják tanítói kérdések segítségével elmondani néhány mondatban és rögzíteni írásban, rajzban.

Tudjanak méréseket végezni, használják helyesen a megtanult mértékegységeket.

Tudják a környezetében előforduló tárgyak méretét saját testükhöz viszonyítani.

Megadott szempontok alapján tudjanak csoportosításokat végezni.

Legyen gyakorlatuk a különböző tárgyak, élőlények, jelenségek elemi szintű összehasonlításában.

Tudják felsorolni helyes sorrendben a napszakokat, a napokat, a hónapokat és az évszakokat.

Ismerjék az évszakok időjárását, a természet évszakai változását.

Tudják a tárgy és az anyag fogalmát, ismerjék környezetük legfontosabb anyagfajtaát, azok halmazállapotát.

Ismerjék az anyagok érzékelhető tulajdonságait. Értsék és használják a helyzetet és helyet meghatározó fogalmakat (előtte, mögötte, mellette, felette, alatta, között).

Tudjanak tájékozódni időben és térben, pl. a lakóhelyen és annak környékén.

Ismerjék meg az otthon és az iskola között levő legfőbb közlekedési veszélyforrásokat.

Tudják a biztonságos közlekedés szabályait.

Ismerjék a lakóhelyük főbb jellegzetességeit, múltját és hagyományát.

Legyenek képesek az élőlények főbb jellemzőit megfigyelni, majd elmondani, leírni, lerajzolni.

Tudják az élőlény jellemző jegyeit felsorolni.

Ismerjék testük részeit és a helyes test és fogápolást.

Tudjanak tájékozódni a testükön.

Óvják, védjék a természet értékeit, szépségeit.

Környezetismeret
Bevezető és kezdő szakasz
(1-4. évfolyam)

3. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A megismerési módszerek alapozása	folyamatosan
2.	Tájékozódás az élettelen természetről	7 óra
3.	Tájékozódás az élő természetről	12 óra
4.	Az ember és egészsége	6 óra
5.	Tájékozódás térben és időben	7 óra
6.	Országismeret	5 óra

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A tantárgy célja, hogy a tanulóknban felkeltse az érdeklődést környezetük megismerése iránt. A tantárgy olyan ismereteket ad, képességeket, készségeket fejleszt, amelyek segítik a megfigyeléseken, egyszerű vizsgálatokon alapuló ismeretszerzést, továbbá biztosítja, hogy a tanulók megismerjék a különböző információhordozókat, és tudjanak azokból tanítói segítséggel új ismeretekhez jutni.

Feladatuk továbbá, hogy a tanulók tudják megkülönböztetni a környezetükben levő élő és az élettelen anyagokat, vegyék észre az élőlények és környezetük közti szoros kapcsolatokat. Fedezzék fel a természet szépségét, törekedjenek értékeinek megóvására.

A mindennapok tapasztalataira építve, ismerjék meg az anyagi világ felépítését és működését, az anyag mennyiségi és minőségi változását.

A környezetünk élőlényeknek megismerése tudatosítsa bennük az élet tiszteletét és az ember felelősségét a környezetéért.

A lakóhely és a hazai táj megismerése során alakuljon ki a lakóhely és a haza iránti szeretet, kötődés és értékeik védelme, óvása iránti igény. Igazodjanak el lakóhelyükön és a környező világ jellegzetességeiben. A lakóhely megismerése során a hon és népismeret fejlesztésével tanuljanak meg önállóan, szabályosan, balesetmentesen közlekedni.

1. A megismerési módszerek alapozása (folyamatosan)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, problémamegoldás, lényeg kiemelése, példakeresés, kommunikáció értékelés) Matematikai kommunikáció (gondolkodás fejlesztése, probléma megoldás, alternatíva állítás, analógiák felismerése) Természettudományos kompetencia (magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése,	Megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, vizsgálódás, egyszerű kísérletek végzése a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében, a folyamatok nyomon követése, egyszerű természeti jelenségek felismerése. Becslések, egyszerű mérések szabvány egységekkel (m, dm, cm, mm; t, kg, g; l, dl, cl, ml, hl; óra, perc, másodperc; °C) tanítói segítséggel A tapasztalatok általánosítása.	A tapasztalatok lejegyzése, rendezése tanítói segítséggel. Egyszerű kísérletek megfigyelése és elvégzése. Oksági összefüggések keresése a kísérletek tapasztalatai és a mindennapi tapasztalatok között Mérések, méréssorozatok végzése Tapasztalatok megjelenítése egyszerű ábrával, rajzzal. Saját korábbi tapasztalatok beépítése.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása) Matematika (becsülés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (gyűjtemények készítése a tárgyakból) Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)

kísérletek, kritikus gondolkodás, döntéshozatal, műszaki műveltség, rendszerszemlélet, alkotóképesség, valószínűségi szemlélet, történetiség követése, összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés, oksági gondolkodás, modellalkotás, kapcsolatok keresése) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása, tanulás iránti motiváció) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, környezettudatosság,)	Ismerkedés a közvetlen tapasztalással nem megszerezhető ismeretek forrásaival (gyermekenciklopédiák, egyszerű képes határozók, térképek, álló- és mozgóképek). A tapasztalatok kifejezése élőszóban, rajzban, írásban tanítói segítséggel.	Gyermek-enciklopédiák, könyvek használata adott feldolgozási algoritmus segítségével. Tévéműsorok, reklámok és az azokban esetleg előforduló helyes és téves tájékoztatások megfigyelése, elemzése (pl. táplálkozás, gyógymódok).	

2. Tájékozódás az élettelen természetről (3. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Gazdasági nevelés</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>A tanulás tanítása</i>	A környezetben előforduló anyagok mérhető tulajdonságai. A változások megfigyelése.	Megfigyelések, tapasztalatok, mérési eredmények rögzítése írásban önállóan, előzetes megbeszélés után. Mondatok, rövid szövegek igazságtartalmának eldöntése tapasztalatok, megfigyelések alapján.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása)

Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, lényeg kiemelése, példakeresés,) Matematikai kommunikáció (alternatíva állítás, analógiák felismerése) Természettudományos kompetencia (magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, kísérletek, kritikus gondolkodás, döntéshozatal, műszaki műveltség, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, modellalkotás, kapcsolatok keresése) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása, tanulás iránti motiváció) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, környezettudatosság,)	A hőmérséklet változása. Halmazállapot-változások a mindennapi életben. Az időjárási jelenségek és az anyag tulajdonságainak változása. Fagyás, olvadás, párolgás, forrás, lecsapódás megfigyelése. Az olvadás és az oldódás megkülönböztetése. Vizsgáldás mágnesekkel. Éghető és éghetetlen anyagok. Az égés mint veszélyforrás. Veszélyre figyelmeztető jelek, jelzések.	Rövid szóbeli beszámoló a megfigyelésekről, tapasztalatokról. Tapasztalatszerzés a különböző anyagok halmazállapotainak főbb jellemzőiről. A halmazállapot-változás megtapasztalása, feltételeinek előállítása. Oksági összefüggés keresése a halmazállapot-változás és egyes hétköznapi jelenségek között. Az anyagok változása, az ennek folyamán megfigyelhető tulajdonságok észrevétele <i>(pl. égés, oldódás, forrás)</i>. Teendők tűz <i>(pl. épülettűz, erdőtűz, ruhatűz)</i> esetén. Önmentési gyakorlat.	Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (gyűjtemények készítése a tárgyakból) Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)

3. Tájékozódás az élő természetről (3. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon és népismeret Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Testi és lelki egészség Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, képi információ feldolgozás, példakeresés) Matematikai kommunikáció, mérések, következtetések, (gondolkodás fejlesztése, analógiák felismerése) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, oksági gondolkodás, modellalkotás) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítás)	A növények életéhez nélkülözhetetlen környezeti feltételek vizsgálata. A környezet változásainak (pl. fény, talaj, időjárás, szennyező anyagok) hatása a növények életére. A növényi élet évszakos ritmusa. Az állatok életéhez nélkülözhetetlen környezeti feltételek vizsgálata. A környezet változásainak hatása az állatok életére. Az állatok évszakok szerinti viselkedése.	Élőhelyek, életkörülmények, a növények változásának folyamatos megfigyelése. Egyszerű kísérletek az életfeltételek bizonyítására. Növényhajtás különböző feltételekkel. Növények életkörülményeinek vizsgálata. Gyökér, gyökérszét, virág, virágzat, levéltípusok vizsgálata Egynyári, kétnyári, évelő növények összehasonlítása a szaporodásuk szerint Különböző állatok viselkedésének, életmódjának, az élőhelyükhöz és más élőlényekhez fűződő kapcsolatainak a megfigyelése a valóságban, valamint álló- és mozgóképeken Az állatok szaporodása és az évszakok változása közötti összefüggések megfigyelése.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (növénygyűjtemény készítése) Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban, pl. a csíráztatás szakaszai)

Szociális és állampolgári kompetencia (társas aktivitás, önfejlesztés, egészségtudatosság, környezettudatosság, társadalmi érzékenység)	A növények és állatok kapcsolata, egymásrautaltsága Helyes viselkedésünk a természetben.	Az ember szerepének tisztázása a környezetében élő más élőlények életfeltételeinek alakításában. Az életközösségek és a tápláléklánc összefüggéseinek vizsgálata Tetteink következményeinek kutatása. Helyes viselkedéskultúra elsajátítása a kirándulások, erdei iskolák során	

4. Az ember és egészsége (3. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőttlét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi) Matematikai kommunikáció (számlálás, becslés, mérés) Természettudományos kompetencia (megfigyelések, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása.)	Testünk mérhető tulajdonságai. Életünk nélkülözhetetlen környezeti feltételeinek vizsgálata. A környezet változásainak hatása életünkre. Egészséges életmód. Helyes napirend. Az egészség és a sport. A betegség tünetei (rossz közérzet, láz, fájdalom, hasmenés, hányás, vérzés).	Az életjelenségek változásainak megfigyelése, mérése. A test változásainak nyomon követése, adatok lejegyzése. Saját tapasztalatok megbeszélése, összehasonlítása a társakéival. A globális felmelegedés negatív hatásának gyűjtése, helyes magatartási szokások kialakítása. Az időjárásnak megfelelő öltözködés szükségességének felismerése Helyes és helytelen táplálkozási szokások megkülönböztetése Dramatikus játék során a helyes egészségszokások gyakorlása. A sport fizikai és mentális szerepe az ember életében.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (gyűjtemények készítése a tárgyakból) Rajz (élmények kifejezése rajzban)

Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, empátia, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, egészségtudatosság, környezettudatosság, rendelkezés a fizikai és mentális egészségre való ismeretekkel, s, normatudat, viselkedési, magatartási szabályok megértése, alkalmazása, az egészségre káros szokások elutasítása)	A leggyakoribb fertőző betegségek és megelőzésük. A védőoltások fontossága. A beteglátogatás, betegápolás szabályai. A kuruzslás veszélyei.	Betegségek elmondása, rajzolása, kísérő tünetek Megbeszélése. A magatartási és illemszabályok, valamint a betegségek, balesetek megelőzése közötti oksági összefüggések keresése <i>(pl. kézmosás, zsebkendőhasználat).</i> A betegekkel szemben tanúsított helyes magatartás kialakítása	

5. Tájékozódás térben és időben (3. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Hon és népismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés)	A tárgyak alaprajza. Kicsinyítés rajzolással. Útvonalrajzok, térvázlatok, térképszerű ábrázolások ismert terepről. A valóság térképi ábrázolása jelekkel.	Egyszerű alaprajzok készítése. Útvonalak berajzolása az alaprajzba. Térképszerű képes ábrázolások, térképvázlat készítése az iskola környékéről. A térképvázlaton útvonalak bejelölése, bejárása. Térképjelek megismerése, atlasz használatának gyakorlása.	Magyar irodalom (mondóka) Matematika (mérés, mértékegységek, kicsinyítés) Technika – életvitel (alaprajz készítése)

Természettudományos kompetencia (kölsönhatások felismerése, történetiség követése, összehasonlítás, Digitális kompetencia (IST használat, információ kezelés)	A négy fő világtáj. Az iránytű.	Szimbolikus jelek alkalmazása. Tájékozódás iránytű segítségével. Irányok meghatározása iránytű segítségével.	Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)
6. Országismeret (3. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon és népismeret Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Környezettudatosságra nevelés Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, Természettudományos kompetencia (kölsönhatások felismerése, történetiség követése, összehasonlítás) Digitális kompetencia (IST használat, információ kezelés)	Élet a fővárosban és az ország más vidékein. Hazánk fővárosa Budapest. Ismerkedés a főváros nevezetes és a gyerekek szempontjából érdekes épületeivel, létesítményeivel, helyeivel.	Gyűjtőmunka: Közvetlen vagy közvetett (<i>tv, videó, dia, könyv, könyvtár</i>) tapasztalatszerzés: Duna, Vár, Gellérthegy, Országház, hidak, nagykörút, üzletek, színházak, bábszínház, Állatkert, Margitsziget, közlekedés.	Magyar irodalom (olvasmányok, irodalmi szemelvények) Informatika (anyaggyűjtés) Technika – életvitel (tabló készítése a gyűjtött képekből) Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)

Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, esztétikai érzék, harmónia közösségi beilleszkedés) Esztétikai – művészeti tudatosság (helyi, nemzeti kulturális örökség tudatosítása)			

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek: A tanuló írásban rögzítse tapasztalatait, megfigyeléseit, méréseit az előzetesen megbeszélteknek megfelelő módon. Tapasztalatai alapján döntsön mondatok, rövid szövegek igazságtartalmáról. Olvassa le helyesen a hőmérőt. Használja helyesen a tanult mértékegységeket.

Nevezze meg az anyag halmazállapotait, azok néhány jellemzőjét. Közvetlen környezetéből nevezzen meg példákat a halmazállapot-változásra. Használja helyesen az oldódás, olvadás szavakat. Ismerje a mentők, tűzoltók, rendőrség telefonszámát, értesítésük módját.

Nevezzen meg a környezetéből néhány fontosabb, jellemző élőlényfajt. Sorolja fel az élőlények életfeltételeit.

Ismerje, hogyan kerülhetők el a betegségek. Tudja megkülönböztetni az egészséges és a beteg állapotot.

Tájékozódjon az iskola környékéről készített térképvázlaton. Állapítsa meg helyesen iránytű segítségével a fő világtájakat. Nevezze nevén a település jellemző felszíni formáit, felszíni vizeit, nevezetes épületeit. Ismertessen egyet a település hagyományai közül. Tudja útba igazítani az idegent lakóhelyén.

Értékelési szempontok: kezdő szakasz 3. évfolyamára:

A tanulók ismerjenek fel a környezetükben tárgyakon, anyagokon, szabálytalan alakú formákon, élőlényeken mérhető tulajdonságokat.

Legyen képes folyamatok nyomon követésére.

Legyen képes tulajdonságok összehasonlítására viszonyítással, becsléssel, mérésére alkalmi és szabvány mértékegységekkel.

Megfigyeléseiről, tapasztalatairól a tanuló tudjon beszámolni, általánosításokat megfogalmazni tanítói kérdések alapján.

Szerezzen jártasságot a különböző ismeretterjesztő könyvek használatában.

Tudja, milyen forrásokban nézhet utána kérdéseinek.

Legyen képes a helytelen és helyes állításokat megkülönböztetni.

Tudja kiválasztani és használni az anyag tulajdonságainak mérésére szolgáló mérőeszközt

Legyen képes az eredmények rögzítésére.

Megfigyeléseit, tapasztalatait tudja megfogalmazni, lejegyezni szóban és írásban.

Tudja megfogalmazni az összefüggéseket a tapasztalatok alapján.

Ismerje a mágneses kölcsönhatás fogalmát.

Legyen képes a tanító által előkészített egyszerű kísérletet, vizsgálódást elvégezni, tapasztalatait megfogalmazni.

Tudja, hogy a talaj, a víz, a fény, a megfelelő hőmérséklet a növények életének nélkülözhetetlen feltételei.

Ismerje fel a növény, és virág részeit, tudja szerepüket a növény életében.

Ismerje fel, hogy az életközösségek körülményeinek megváltoztatása annak felbomlásához vezethet.

Tudja, hogy a táplálékláncban minden növénynek és állatnak meghatározott szerepe van.

Környezetvédelmi előírások betartása.

Tudja, hogy felelős saját egészségéért, és testi épségéért.

Védjék egészségüket, igényeljék a tisztaságot, a mozgást és testük edzését.

Ismerje fel az egészséget károsító, s azt megelőző tevékenységeket.

Értse meg a védőoltások fontosságának szerepét.

Tudja megkülönböztetni az orvosi kezelést a kuruzslástól

Ismerje fel a térképjeleket.

Tudja használni az iránytűt.

Tudja közvetlen lakóhelyének főbb jellegzetességeit, épületeit, azok rendeltetését.

Ismerje hazánk fővárosának főbb jellemzőit, jellegzetes épületeit, azok rendeltetését.

Környezetismeret
Bevezető és kezdő szakasz
 (1-4. évfolyam)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

4. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
 1 óra/hét

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A megismerési módszerek alapozása	folyamatosan
2.	Tájékozódás az élettelen természetről	4 óra
3.	Tájékozódás az élő természetről	6 óra
4.	Az ember és egészsége	12 óra
5.	Tájékozódás térben és időben	7 óra
6.	Országismeret	8 óra

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A tantárgy célja, hogy a tanulóknak felkeltsse az érdeklődést környezetük megismerése iránt. A tantárgy olyan ismereteket ad, képességeket, készségeket fejleszt, amelyek segítik a megfigyeléseken, egyszerű vizsgálatokon alapuló természettudományos ismeretszerzést, továbbá biztosítja, hogy a tanulók megismerjék a különböző információhordozókat, és tudjanak azokból tanítói segítséggel új ismeretekhez jutni, az IST korszerű alkalmazását.

Feladatuk továbbá, hogy a tanulók tudják megkülönböztetni a környezetükben levő élő és az élettelen anyagokat, vegyék észre az élőlények és környezetük közti szoros kapcsolatokat. Fedezzék fel a természet szépségét, törekedjenek értékeinek megóvására, az európai azonosságtudat – egyetemes kultúra kulcskompetencia kialakítása.

A mindennapok tapasztalataira építve, ismerjék meg az anyagi világ felépítését és működését, az anyag mennyiségi és minőségi változását.

A környezetünk élőlényeknek megismerése tudatosítsa bennük az élet tiszteletét és az ember felelősségét a környezetéért, a környezettudatosság fejlesztése..

A lakóhely és a hazai táj megismerése során alakuljon ki a lakóhely és a haza iránti szeretet, kötődés és értékeik védelme, óvása iránti igény, a hon és népismeret fejlesztése. Igazodjanak el lakóhelyükön és a környező világ jellegzetességeiben. A lakóhely megismerése során tanuljanak meg önállóan, szabályosan, balesetmentesen közlekedni.

Vegyék észre a természeti és a társadalmi folyamatok kölcsönhatásait, az ember hatását a természeti környezet állapotára. Érezzék, hogy felelősek a környezetük jövőjéért, mindezeket a természettudományos kompetenciák fejlesztésének segítségével elérni.

Életkoruknak megfelelően tudjanak tájékozódni térben és időben.

Életkori sajátásaiknak megfelelően legyenek tisztában testük felépítésével, működésével és tegyenek meg minden tőlük telhetőt egészségük megőrzéséért. Ismerjék és kerüljék el a testüket, egészségüket károsító hatásokat. Törekedjenek az egészséges életvitelre.

Tudjanak tanítói irányítással megfigyeléseket, egyszerű vizsgálódásokat végezni és fokozatosan alakuljon ki bennük a tudományos vizsgálódás iránti igény. Készítse fel a tanulókat arra, hogy tapasztalataikat szóban, írásban nyelvtanilag helyesen megfogalmazzák, és rajzos formában kifejezzék. Biztosítsa a tanulóknak az önkifejezési képességek kibontakozását a gyűjtőszenvedély, rajz, dal, versmondás, dramatizálás, a kézügyesség fejlesztésében, az énképük, önismeretük tovább fejlesztésével.

A megismerési módszerek alapozása (4. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, problémamegoldás, lényeg kiemelése, példakeresés, kommunikáció értékelés)	Megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, vizsgálódás, egyszerű kísérletek végzése, a tanulók közvetlen környezetében lévő tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságai körében, a folyamatok nyomon követése, következtetések, egyszerű összefüggések felismerése Önálló mérés a gyakori szabvány mértékegységek alkalmazásával.	A tapasztalatok lejegyzése, rendezése, elemzése tanítói segítséggel. Folyamatos megfigyelés. Méréssor megtervezése, végzése.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása, gyermekenciklopédiák, lexikonok, térképek, álló-, és mozgóképek használata) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek)

Matematikai kommunikáció (gondolkodás fejlesztése, probléma megoldás, alternatíva állítás, analógiák felismerése) Természettudományos kompetencia (magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, kísérletek, kritikus gondolkodás, döntéshozatal, műszaki műveltség, rendszerszemlélet, alkotóképesség, valószínűségi szemlélet, történetiség követése, összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés, oksági gondolkodás, modellalkotás, kapcsolatok keresése) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása, tanulás iránti motiváció) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, környezettudatosság,)	Az ismeretforrások (<i>gyermekenciklopédiák, egyszerű képes határozók, térképe, álló és mozgóképek</i>) felhasználása a megismeréshez tanítói segítséggel A tapasztalatok rögzítése előszóban, rajzban, írásban tanítói segítséggel.	Az egyéni ismeretszerzés megalapozása. Búvárkodás a könyvtárban. Önálló beszámolók a könyvtári tájékozódás eredményéről Összefüggő feleletek tanítói kérdésekre. A jelenségek megfigyelésével, okok keresésével következtetések levonása.	Technika – életvitel (gyűjtemények készítése a tárgyakból) Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)

2. Tájékozódás az élettelen természetről (4. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, lényeg kiemelése, példakeresés, kommunikáció értékelés) Matematikai kommunikáció (gondolkodás fejlesztése, alternatíva állítás, analógiák felismerése) Természettudományos kompetencia (megfigyelések, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése, kísérletek, kritikus gondolkodás, összehasonlítás) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítása, tanulás iránti motiváció)	Az otthon tisztasága, szennyező forrásai. Környezetünk tisztasága, szennyezettsége. A lakóhely levegőjének, vizeinek tisztasága, szennyezettsége. Szennyező források a környezetben, a szennyezés hatása az élőlényekre, az emberre. A megelőzés, a védekezés lehetőségei. Különválogató hulladékgyűjtés. A környezet szennyeződése miatt kialakuló veszélyhelyzetek felismerése, az önvédelem lehetőségének megismerése. Kapcsolat keresése az egyes anyagok tulajdonságai és a környezetszennyezés között.	Folyamatos megfigyelések egyszerű vizsgálatok, kísérletek a levegő, a víz a talaj tisztaságáról. Környezetünkől vett vízminták egyszerű vizsgálata. Egyszerű eljárás a víz tisztítására, szűrésére. A lakóhely levegőtisztaságának megfigyelése. Levegő-, víz-, talajvizsgálat érzékszervekkel és egyszerű vizsgáló eszközökkel (<i>pl. nagyító, szűrőpapír</i>). A különválogató hulladékgyűjtés jelentőségének felismerése és szükségességének belátása. Szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása képek válogatásával. A lakóhely környezetében előforduló anyagok összetettségének észrevétele. Jelenlegi viselkedésünk, szokásaink és azok jövőbeli környezeti hatásai közötti egyszerű összefüggések felismerése.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása, gyermekenciklopédiák, lexikonok, térképek, álló-, és mozgóképek használata) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (vízkerék, szélkerék) Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban)

Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, környezettudatosság,) Digitális kompetencia (IST használata)			

3.Tájékozódás az élő természetről (4. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon és népismeret Környezettudatosságra nevelés A tanulás tanítása Testi és lelki egészség Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, képi információ feldolgozás, példakeresés) Matematikai kommunikáció, (mérések, következtetések, analógiák felismerése) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése)	A tanuló környezetében megfigyelhető élőhelyek jellemzői. Az erdő, a füves és vizes élőhelyek néhány gyakori növény- és állatfajának jellemzői (mérete, testfelépítése, jellemző részei, szervei, táplálkozása, szaporodása, változása, illetve viselkedése, alkalmazkodása). Az ember hatása az élőhelyekre. A természet védelmének fontossága, védett helyi természeti értékek.	Egyszerű összefüggések keresése az élőlény élőhelye, életmódja és testfelépítése között. A helyi környezet és az élőlények környezetalakító hatásának vizsgálata. A lakóhelyen megfigyelhető néhány lág- és fásszárú növény, valamint néhány emlős, madár, gerinctelen állat tulajdonságainak rendszerezett megismerése, ezek táplálékláncba sorolása. Annak észrevétele, hogy jelen cselekedeteink befolyásolják a jövőt. Kapcsolat keresése az ember tevékenysége és a természet veszélyeztetettsége között.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása, gyermekenciklopédiák, lexikonok, térképek, álló-, és mozgóképek használata) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (növénygyűjtemény készítése)

A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése, figyelem összpontosítás) Szociális és állampolgári kompetencia (egészségtudatosság, környezettudatosság, társadalmi érzékenység)			Rajz (Tapasztalatok kifejezése rajzban, pl. a csíráztatás szakaszai)

4. Az ember és egészsége (4. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőttléti szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi) Matematikai kommunikáció (számlálás, becslés, mérés) Természettudományos kompetencia (megfigyelések, magyarázatok, előrejelzések, kölcsönhatások felismerése) A hatékony önálló tanulás (új ismeretek elsajátítása, feldolgozása, beépítése,	Az ember életkori szakaszai. A különböző korú emberek szervezetének, életműködéseinek, viselkedésének összehasonlítása. Helyes és helytelen szokásaink. Az egészséget károsító szokások (dohányzás, alkoholfogyasztás, kábítószerelés) kialakulása, veszélye, felkészülés az elutasításukra. A reklámok hatása életmódunkra. Fogyasztóvédelem szerepe.	Megfigyelés, mérés a testen. A mérések rögzítése tanítói segítséggel, s önállóan. Dramatikus játékok az életkorok jellemzőiről, helyes és helytelen szokásainkról. A reklámok elemzése az elérni kívánt hatás és a valóság összevetésével. Reklámokban és az akciókban rejlő csábítások felismerése.	Magyar irodalom (tapasztalatok megfogalmazása, elmondása, leírása, gyermekenciklopédiák, lexikonok, térképek, álló, -és mozgóképek használata) Matematika (becslés, mérés, mértékegységek) Technika – életvitel (gyűjtemények készítése a tárgyakból)

figyelem összpontosítása,) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, empátia, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, egészségtudatosság, környezettudatosság, rendelkezés a fizikai és mentális egészségre való ismeretekkel, s, normatudat, viselkedési, magatartási szabályok megértése, alkalmazása, az egészségre káros szokások elutasítása)		Különbség megfogalmazása az egészséges termékeket és szokásokat népszerűsítő, tájékoztató és a káros hatású reklámok között. Összehasonlítás, csoportosítás. Egyéni élmények elmondása.	Rajz (élmények kifejezése rajzban)

5. Tájékozódás térben és időben (4. osztály)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon és népismeret Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Környezettudatosságra nevelés Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés)	A domborzat és a vízrajz ábrázolása a térképen. Különböző domborzatú tájak, legnagyobb folyóink, tavaink felismerése Magyarország domborzati és vízrajzi térképén. A lakóhely elhelyezése a térképen.	Közvetlen tapasztalatszerzés a lakóhely jellemző felszíni formáiról és felszíni vizeiről. Közvetett tapasztalatszerzés a helyben nem megtapasztalható felszíni formákról és vizekről. Tájékozódási gyakorlat a lakóhely térképével, iránytűvel (egyszerű tájolóval). Elemi szintű tájékozódás Magyarország domborzati térképén.	Magyar irodalom (mondókák, gyermekenciklopédiák, lexikonok, térképek, álló, -és mozgóképek használata) Matematika (mérés, mértékegységek,

Természettudományos kompetencia (kölsönhatások felismerése, történetiség követése, összehasonlítás, Digitális kompetencia (IST használat, információ kezelés)	Tájaink képekben. Utazás megtervezése.	A lakóhely megkeresése Magyarország térképén. Térképen való tájékozódás gyakorlása. Magyarország nagytájainak felismerése jellemző képek, leírások alapján. Egyszerű utazás megtervezése menetrend segítségével.	kicsinyítés) <i>Technika – életvitel</i> (alaprajz készítése) <i>Rajz</i> (rajzolás) <i>Informatika</i> (online menetrendek használata)

6. Országismeret (4. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Hon és népismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, képi információ feldolgozás, információkezelés, Természettudományos kompetencia (kölsönhatások felismerése, történetiség követése, összehasonlítás)	Hazánk természeti szépségei, kulturális emlékei, értékei képekben. Védett természeti értékeink. Nemzeti parkok, természetvédelmi területek Településtípusok (város, falu, tanya) Népcsoportok, kisebbségek hazánkban. Magyarok a határon túl.	A lakóhely és környékének természeti és kulturális értékeinek megkeresése a térképen, felismerése képről. Jellemző képek gyűjtése, rendezése. Tájékozódás arról, hogy a magyarokon kívül más népek is élnek határainkon belül, és élnek magyarok határainkon kívül is.	<i>Magyar irodalom</i> (olvasmányok, irodalmi szemelvények, gyermekenciklopédiák, lexikonok, térképek, álló, -és mozgóképek használata) <i>Informatika</i> (anyaggyűjtés)

Digitális kompetencia (IST használat, információ kezelés) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, esztétikai érzék, harmónia közösségi beilleszkedés) Esztétikai – művészeti tudatosság (helyi, nemzeti kulturális örökség tudatosítása)	Híres magyarok, hírünk a világban. A lakóhely nevezetes szülöttjei.	Nobel-díjas magyarok megismerése. Híres emberek fennmaradt emlékeinek felkutatása a lakóhely múltjából.	Technika – életvitel (tabló készítése a népművészetünket ábrázoló és a védett értékeinkről gyűjtött képekből) Rajz (híres magyar alkotások megismerése)

A továbbhaladás feltételei: a kezdő szakasz 4. évfolyamán:

Vegyék észre a természeti és a társadalmi folyamatok kölcsönhatásait, az ember hatását a természeti környezetre állapotára. Érezzék, hogy felelősek a környezetük jövőjéért. Életkoruknak megfelelően tudjanak tájékozódni térben és időben. Életkori sajátosságainak megfelelően legyenek tisztában testük felépítésével, működésével és tegyenek meg minden tőlük telhetőt egészségük megőrzéséért. Ismerjék és kerüljék el a testüket, egészségüket károsító hatásokat. Törekedjenek az egészséges életvitelre. Tudjanak tanítói irányítással megfigyeléseket, egyszerű vizsgálódásokat végezni és fokozatosan alakuljon ki bennük a tudományos vizsgálódás iránti igény. Készítse fel a tanulókat arra, hogy tapasztalataikat szóban, írásban nyelvtanilag helyesen megfogalmazzák, és rajzos formában kifejezzék. Biztosítsa a tanulóknak az önkifejezési képességek kibontakozását a gyűjtőszemle, rajz, dal, versmondás, dramatizálás, a kézügyesség fejlesztésében. A tanuló keressen a tankönyvön kívül más ismerethordozókból a tananyaghoz kapcsolódó információkat. Tanítói kérdésre néhány mondatos összefüggő felelettel válaszoljon. Mutasson be egy-egy ismert növényt, emlőst, madarat és gerinctelen állatot a lakóhely környezetéből. Nevezze meg az életükhöz szükséges környezeti feltételeket. Nevezzen meg a környezetéből környezetszennyező forrásokat, ismerje azok egészségkárosító hatásait. Legyen képes méréseket végezni a tanult körben az emberi testen, nevezze meg a tanult élettani jellemzőket. Tudja, hogyan őrizheti meg egészségét, és mi veszélyezteti azt leginkább. Iránytű segítségével állapítsa meg a fő világtájakat. Ismerje a domborzat jelölését a térképen. Találja meg lakóhelyét, nagytájainkat Magyarország domborzati térképén. Ismerje lakóhelyének védett természeti értékeit. Mutassa be a lakóhelyéhez közeli kirándulóhelyek egyikét. Nevezze meg a különbségeket az eltérő településtípusok között. Tudja, hogyan lehet megközelíteni a szomszédos településeket. Nevezze meg a lakóhelyén élő népcsoportokat. Ismerje a talaj-, a víz-, a levegőszennyezés megelőzését, a szennyezés egészségkárosító hatásait.

Értékelési szempontok: a kezdő szakasz 4. évfolyamára:**Tájékozódás az élő és élettelen természetről**

- Az érzékszervi megfigyelés pontossága.
- Tulajdonságok megnevezése.
- Csoportosítások, rendezések adott és önállóan választott szempontok szerint.
- A tapasztalatgyűjtés gyakorlatában való aktív részvétel.
- Érdeklődés a közvetlen környezet jelenségei iránt.
- Érzékenység a környező természet megóvására.

Tájékozódás időben és térben

- A természet változásainak érzékelése, megfogalmazása.
- A megfigyelések elemzése, a természeti jelenségek megismerése.
- A tájékozódás, viszonyítás, összehasonlítás képességének bizonyítása a gyakorlatban.
- Alapvető térképismeret: térképek leolvasása.
- Érdeklődés, kíváncsiság, tájékozottság a tanultakat kiegészítő információk gyűjtésében.

Információhordozók az ismeretek szerzésében

- A megfigyelésben, vizsgálódásban, kísérletezésben való aktivitás.
- Tájékozottság a tananyagot érintő írásos és audiovizuális információkban.
- Kritikai képesség bizonyítása.
- Kommunikáció fejlettsége a tájékozottság bizonyítására.

Emberismeret, önismeret, honismeret

- A beszélgetésekben való aktív részvétel.
- Kérdések megfogalmazása, véleményalkotás.
- Magatartásformák, élethelyzetek megfigyeléséről való beszámolás.
- Mások iránti érdeklődés, nyitottság, a másság elfogadása, segítségnyújtás.
- Tájékozottság hazája, lakóhelye, otthona földrajzi, történeti és társadalmi jellemzőiről
- Igényesség a személyes életvitelben (tisztaság, táplálkozás, mozgás)

- Önmagát helyesen megítélő képesség fejlődésének mértéke.
- Önállóság fejlődése a természeti és társadalmi környezethez való alkalmazkodásban.
- Nyitottság és érdeklődés társadalmi környezete megismerése iránt.
- Együttműködés tanítóval, társakkal.
- Alapvető viselkedési formák (tisztelet, udvariasság, elfogadás, megbecsülés, kötelességtudat, segítőkészség, szeretet) tiszteletben tartása és alkalmazása spontán élethelyzetekben.

6.2. Természetismeret

6.2.1. Természetismeret 5-6. évfolyam

Természetismeret

5-6. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A természetismeret tantárgy legfontosabb célja és feladata a környezetismeretben (1-4. évfolyam) szerzett ismeretek felfrissítése és bővítése. A tantárgy középpontjában nem az egyes természettudományok alaptételei, hanem az élő és élettelen természet konkrét jelenségei, a táj és a környezet áll. Érdeklődést kell ébreszteni a tanulóknál közvetlen környezetük megismerése iránt; megmutatni, és elemi szinten értelmezni a természeti jelenségeket, folyamatokat, változásokat, összefüggéseket.

Ehhez nagyon sok egyszerű kísérletre, egyéni és közös megfigyelésre van szükség. Eközben ki kell alakítani a tanulók egyéni érdeklődését, pozitív tanulási élményeit, amelynek lehetőségét folyamatosan meg kell teremteni.

A gyermek ismeretei akkor rögzülnek mélyebben, ha megfelelő motiváció, élmény járul hozzá. Ezt azzal is segíti a tanterv, hogy igyekszik a tananyagot időben is úgy elosztani, hogy a tanulók minél több időt tölthessenek a szabadban a természet, az élővilág, az időjárás, a felszínformák megfigyelésével.

Ez vezet el oda, hogy a tanulók felismerik, az ember tevékeny résztvevője a természetben zajló folyamatoknak, és nagy a felelőssége a környezet alakításában, védelmében. A természetismeret keretében szerzett ismeretek alapozzák meg a később belépő természettudományos tárgyak: fizika, kémia, biológia, földrajz elsajátítását.

Kulcskompetenciák:

Anyanyelvi kommunikáció: A természetismeret tanulása különböző kommunikációs csatornák aktív használatával zajlik. Értő olvasás, az olvasott szöveg egyéni és közös feldolgozása, tanári kérdésekre írásban és szóban válasz megfogalmazása, házi dolgozat készítése, kiselőadás tartása, saját álláspont kifejtése, vitában a véleményének képviselése

Idegen nyelvi kommunikáció: Az 5-6. osztályos korosztály idegen nyelvi ismerete meg nem elegendő az aktív nyelvhasználathoz. Ugyanakkor sok szakkifejezés olyan idegen szavakat is tartalmaz, amelyek más idegen nyelvben is megtalálható. Ezeket az órákon tudatosítani lehet a diákokban.

Matematikai kompetencia: A természetismeret szorosan kapcsolódik a matematikához. Ennek legfőbb területei: fizikai kérdések matematikai megfogalmazása, számítások végzése, terület és térfogat számítás és mérés összefüggése, mérési adatok rendszerezése, táblázatba foglalása, grafikus ábrázolása, mérési adatokból egyszerű statisztika készítése, mértékegység átváltás

Természettudományos kompetencia: A tudományos vizsgálódások kérdésfeltevésének és eredményeinek tudatos összekapcsolása a témához illeszkedő technikai és társadalmi kérdésekkel.

Digitális kompetencia: A természetismeret tanulása során sok információhoz juthatunk hozzá az internetről, amelyeket órán be lehet mutatni. A mérési eredményeket számítógépesen is ki lehet értékelni, a diákok a házidolgozatokat számítógépen szerkesztve készíthetik el. Egyes témaköröket számítógépes prezentáció formájában is lehet tárgyalni.

A hatékony és önálló tanulás: A természetismeret tanulása során a diákok elsajátítják a hatékony tanulás módszereit: olvasott szöveg értése, lényegkiemelés, vázlatkészítés, órai jegyzetelés tanári segítséggel, majd önállóan. Vaktérképeken helyek megtalálása – jellegzetes topológiai formák felismerése, helyek egymáshoz viszonyítása

Szociális és állampolgári kompetencia: A tananyagban nagyon sokszor különféle helyzetekben jön elő a környezetvédelem, az ember felelősségének kérdése. Ezek tárgyalása, a viták szervezése, a vélemények ütköztetése alkalmat ad a szociális és állampolgári kompetencia fejlesztésére

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: E kompetenciáknak az alapjait lehet lefektetni a természetismeret tanítása során. Egyrészt lehet olyan önálló kutatási feladatokat kiadni a diákoknak, amelyhez a vállalkozószellemükre szükségük van, másrészt Magyarország tárgyalásánál a települések kialakulását, a jelenlegi ipari, mezőgazdasági helyzet elemzését lehet ebből a szempontból is elemezni.

Kiemelt fejlesztési feladatok:

Énkép, önismeret: Mint minden tanulási folyamatban, így a természetismeret tanulása során is találkozunk a diák saját maga értékeivel, személyiségéből fakadó lehetőségeivel és korlátaival. A különböző természettudományos és környezeti problémák megvitatása során szembesül vitakészségével, azzal, hogy gondolatai milyen súlyt képviselnek a közösség előtt. A tanítás során igyekszünk minél több sikerélményhez juttatni a tanulókat. Mindez együtt sokat alakít a diákok énképén, önismeretén.

Hon- és népismeret: Hatodik évfolyamon kb. fél éven át Magyarország földrajzával és élővilágával foglalkozunk. Ez nemcsak a földrajzi környezet, hanem az ott élő emberek életének, hagyományainak megismerését is lehetővé teszi.

Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra: A Föld földrajzi és időjárási megismerése során rövid kitekintésre van lehetőség az ott élő emberek kultúrájára is. Ennek során nagyban lehet építeni a tanulók nem az iskolában szerzett tudására.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés:

Gazdasági nevelés: Mivel a természetismeret keretében gazdaságföldrajzi ismeretek még nem kerülnek elő, kifejezett gazdasági nevelésről nem beszélhetünk. De Magyarország nagytájainak megismerése során sok gazdasági vonatkozású jellemzőt is érintünk. A környezeti problémák tárgyalása szintén lehetetlen azok gazdasági vonatkozásainak ismertetése nélkül.

Környezettudatos nevelés: Természeti környezetünk óvása mindannyiunk elemi érdeke. Jövőnk azon áll, hogy ezeket a mindenki érintő gondokat, hogyan tudjuk kezelni, megoldani. A két év anyagának szinte minden témakörének van kapcsolódása a környezeti gondjainkhoz. Igyekszünk olyan szemléletet kialakítani a diákokban, amely a személyes felelősségre fekteti a hangsúlyt. Amelyik nem kizárólag a tudósoktól és a politikusoktól várja megoldást. Fontos, hogy a tudományos állásfoglalás morális megítéléssel párosuljon, hogy tudatosuljon, hogy a gondok megoldása csak komoly áldozattal, lemondással lehetséges.

A tanulás tanítása: Minden tananyag elsajátítása messze túlmutat a konkrét ismeretek megtanulásán: készségeket, képességeket fejleszt. A tanulás során magát a tanulást is tanuljuk. Ebben kiemelt szerepe van az értő olvasásnak, a lényegkiemelésnek, a mondanivaló érthető írásban vagy szóban való előadásának. A grafikonok készítésével, értékelésével, a mértékegység átváltással, a problémák számításal való megoldásával a matematikai kompetenciákat fejlesztjük. A térképen való tájékozódás, keresés, a vaktérképek használata a vizuális memóriát fejleszti. Segít a jellegzetes formák megragadásában, a lényeg kiemelésében. Sok anyagrészben van lehetőség a jellegzetes tulajdonságok kiemelésére, különböző dolgok osztályba sorolására.

Testi és lelki egészség: A testi és lelki egészség fejlesztésére leginkább az egészségtan órákon van mód, amelynek anyagát heti $\frac{1}{2}$ órában a 6. osztályban a választott órák terhére ajánljuk.

Felkészülés a felnőttlét szerepeire: A természetismeret oktatása folyamatosan az ember és a természet viszonyát tárgyalja. Azzal, hogy a diák helyét szeretnénk minél pontosabban kijelölni a természetben, egyben felkészítjük őt a felnőttlét sok szerepére. Általában olyan emberi attitűdöt fejlesztünk, amely mindannyiunkat segít a természet értő megismerésben, és óvásában, de nemegyszer konkrét segítséget adhatunk a pályaválasztáshoz, továbbtanuláshoz is.

5. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Környezetünk élővilága (ősz)	7 óra
2.	Környezetünk és ábrázolása	10 óra
3.	Környezetünk anyagai	20 óra
4.	Az időjárás és az éghajlat	13 óra
5.	A földfelszín változása	12 óra
6.	Környezetünk élővilága (tavasz, nyár)	12 óra

1. Környezetünk élővilága (ősz)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia – Az embernek, mint a természet szerves részének kezelése a természeti folyamatok elemzése során. – Az életjelenségeken alapuló élet-értelmezés használata az élővilág folyamatainak elemzése során. – A lényeges tulajdonságok felismerése és az élőlények csoportosítása ezek alapján. Anyanyelvi kommunikáció – A megfigyelések, tapasztalatok, megszerzett ismeretek saját szavakkal történő nyelvileg helyes szóbeli megfogalmazása és írásban való rögzítése. Matematikai kompetencia – Az analízis és rendszerező képesség fejlesztése Hon- és népismeret – A megismert növények és állatok által a honismeret elmélyítése.	– Az élő és élettelen megkülönböztetése, életjelenségek, az anyagcsere szerepe, módjai, a mozgás és az anyagcsere jelentőségének kiemelése – Létfenntartó szervek: gyökér, szár, levél – Egynyári növény, kétnyári növény, évelő, – A növények ehető részei: termés, mag, módosult szár, hagyma, gumó, karógyökér, levél, virágzat, hétköznapi példák – Termések fajtái: csonthéjas termés, almatermés, bogyótermés, szemtermés, makktermés, kabaktermés, hétköznapi példák az egyes termésekre – Őszi munkák: szántás, trágyázás, a lehullott lombok megsemmisítése – Szőlőtőke, kacs, bogyótermés, a szüretelés, a must, a bor, az erjedés, veszélyek: szén-dioxid keletkezése a borospincében, az alkohol élettani hatásai, védekezés a kártevők ellen – Az őszi virágai: őszirózsa, krizantém	– Gyűjtsenek példákat a növények és állatok életjelenségeire – A diákok által behozott zöldségek, gyümölcsök vizsgálata – Rajzok készítése az egyes termésektől (alma, szilva stb.) – Látogatás lehetőség szerint egy szőlőskertbe, vagy a nyárvégi piacra, szőlőből must préselése, és a must erjesztése – Gyűjtőmunka: Melyik növénynek milyen része ehető – Látogatás egy piacra – ha lehet valóban, vagy képzeletben – Szőlőből bor erjesztése és kóstolása, a keletkezett széndioxid felfogása és vizsgálata – Ismerethordozók használata csoportmunkában – A növényi és az állati anyagcsere összehasonlítása Fokozatos ismerkedés a rendszertani egységekkel: sejtalkotó, sejt, szövet, szerv, szervrendszer, szervezet (egyed), ökológiai rendszer fogalmakkal, konkrét esetekben a hierarchikus szerveződés felvázolása	– Alsó tagozatos környezetismerteti tanulmányok. – Irodalom: ősszel, szürettel foglalkozó versek, boldalok. – Ének-zene: őszi hangulatú zenék

Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire			

2. Környezetünk és ábrázolása			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia – Az ismert tér fokozatos „kitágítása”, távolságra vonatkozó becslések. – Tájékozódás a lakóhelyen és annak környékén. – A tájékozódási feladatokban hely, irány és távolság meghatározása, a világtájakra, vonatkozó ismeretek használata. A felszínformák felismerése. Hon és népismeret – Hazánk tájainak megismerése által a honismeret elmélyítése.	– Ismert környezetről készített helyszínrajz értelmezése – Helyszínrajz készítése ismert környezetről – A térkép jelrendszere – Lépték, vonalasmérték, színek, szintvonalak, tereptárgyak – Környékbeli, turista, városi, stb. térképek jelzései – Távolságok, szintkülönbségek meghatározása – A fő és mellék égtájak – Egyszerű iránytű készítése – Az iránytű (tájéoló) és használata, zavaró hatások – Égtájak meghatározása iránytű segítségével és más módszerekkel, térkép tájolása	– A környezet bemutatása videofelvételen, fotósorozaton, látszati rajzon, helyszínrajzon – Alaprajz, helyi térkép készítése szabadkézzel – Térképolvasás – Légvonalbeli távolság mérése, útvonalhossz közelítő meghatározása, – Kísérletek felfüggesztett mágnesrúddal, mágnesezett varrótűvel, – Iránytű, egyszerű tájoló használata – Gyakorlás csoportokban tanári irányítással, tájékozódási játékok – A természeti és technikai tárgyakkal, jelenségekkel, folyamatokkal összefüggő elképzelések megfogalmazása, az ezekkel kapcsolatos megbeszélésekben való részvétel. – A tanult egyszerűbb esetekben a folyamatok eredményeinek előrejelzése s az előrejelzés eredményességének elemi értékelése.	– Alsó tagozatos környezetismerteti tanulmányok, – Matematika: távolságmérés, mértékváltás – Irodalom: útleírások, felfedezésekről szóló könyvek, – Történelem: régi térképek, történelmi térképek – Technika: testek vetületi ábrázolása

Hatékony és önálló tanulás – A térképek rajzolása és a térképen való tájékozódás során a lényeges dolgok megragadása, a lényegtelenek elhagyása – Azon jellegzetességek megragadása a térképen, amelyek a gyors tájékozódást segítik, amelyek elősegítik a tanulást Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – A tanulás tanítása – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	– Különböző térképek használata: domborzati, politikai-közigazgatási, turista, autós, város stb. térképek	– Önálló vizsgálódás, a megfigyelések irányított rögzítése – Rendszeres megfigyelés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, önállóan és csoportmunkában is. – Ismerethordozók használata csoportmunkában. – Információközléssel kapcsolatos játékok	

3. Környezetünk anyagai			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia – Az anyag legfontosabb tulajdonságainak kvalitatív értelmezése. Az anyagfogalom fokozatos kiterjesztése különféle anyagfajtákra, a levegőre, majd általában a gázokra. Az anyagmegmaradás szempontjából szemléletesen kritikus jelenségek elemzése (pl. égés, kémiai átalakulások, halmazállapot-változások, gázok összenyomása, melegítés folyamatai). – A változások, az átalakulások esetében energiára vonatkozó, egyelőre kvalitatív megfontolások használata. – Az egyes anyagok és fizikai jelenségek szerepének felismerése a mindennapi életben – Annak felismerése, hogy mi	Gázok – A levegővel teli edény nem üres – A levegő összenyomható: maga is nyomja az edény (lufi) falát, a levegőnek mérhető tömege van – Különböző gázok sajátságainak összehasonlítása – A gázok s köztük a levegő tömege. – Közös jellemző: nincs saját alakjuk, kitöltik a tartóedényt – A levegő páratartalma – A kilélegzett levegő CO ₂ és víztartalmának kimutatása – A levegőben lévő szennyezések kimutatása Folyadékok – Általánosan jellemző: a folyadékoknak határozott térfogata van (nem lehet összenyomni), de nincs saját alakja, szabad felszíne "vízszintes". – Csoportosítás különféle szempontok szerint – A tiszta víz fizikai tulajdonságai, – A víz, mint oldószer – Párolgás – lecsapódás – Élet a vízben, oldott anyagok, szennyezések	– Tanári kísérletek megfigyelése, a tapasztalatok összegzése – Egyszerű órai és otthoni tanulói kísérletek – Tanári kísérletek: levegő és szifonpatronból nyert CO ₂ összehasonlítása – A levegő és a CO ₂ összehasonlítása: sűrűség, éghetőség, reakció meszes vízzel – Gyűjtőmunka: légszennyezési források keresése, tanulói viták a kérdésről – Különböző folyadékok tulajdonságainak összehasonlítása, anyagok rendszerezése – Tanári és tanulói kísérletek: oldódás, bepárlás, elegyítés – Esővíz patak, tó vize, forrásvíz, gyógyvizek vizsgálata – Mit tudunk meg az ásványvizek címkéjéről? – modell kísérlet – Különböző szilárd anyagok csoportosítása, rendszerezése különböző szempontok szerint – Timsókristályok növesztése, megfigyelése nagyítóval, a jellemző kristályalak lerajzolása (kandis-cukor vizsgálata, sókristályok vizsgálata nagyítóval, mikroszkóppal) – Kristálygyűjtemény megfigyelése, természetes kristályok kőzetüregekben fotók, videó, stb. – Fém- kristályok megfigyelése bádoglemez felületén, és törési felületen	– Alsó tagozatos környezetismereti tanulmányok, – Technika: anyagismeret.

az, ami állandó az anyagban a változások során, és mi az ami változó – a megmaradási törvények alapjai Hatékony és önálló tanulás – Az egyes anyagok tulajdonságaiból általános következtetések levonása – általánosítás – Az általános elvekből következtetés az egyes anyagok tulajdonságaira – konkretizálás Digitális kompetencia – Információgyűjtés az egyes anyagokról az interneten, és más források felhasználásával Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia – Az anyagok tulajdonságainak vizsgálata során a kritikus gondolkodás, a kísérletek, mérése tervezése során a kreativitás, kezdeményezőképesség, problémamegoldás fejlesztése Környezettudatos nevelés – A tanult anyagok környezeti szerepének megismerése	– Ülepítés, szűrés, desztillálás – Szilárd testek úszása lebegése és lesüllyedése a folyadékokban Szilárd anyagok – Általános jellemzője: határozott alakja és térfogata van – Csoportosítás különféle szempontok szerint – Kristálynövesztés vizes oldatból; – A kristályok geometriai hasonlósága szabályos felépítésre utal – A közetek tulajdonságai – Fémek jellegzetes fizikai tulajdonságai: szín, szilárdság, alakíthatóság, elektromos vezetés, hideg tapintás – Fémek felhasználása – A farönk szerkezete; a fizikai tulajdonságok irányfüggése; a kemény és puha fák összehasonlítása; a fa hasznosítása – A műanyagok – Az üveg – Az anyag halmazállapotai (szilárd, folyékony, légnemű) és ezek egymásba alakulása – A tudománytörténet néhány nagy alakjának élettörténetével, munkásságával, eredményeivel való ismerkedés.	– Fémek összehasonlító vizsgálata – A farönk szerkezetének megfigyelése (kéreg, kambium, évgyűrűk). A fizikai tulajdonságok vizsgálata szálirányban és erre merőlegesen (rugalmasság, hasadás), kemény- és puhafa összehasonlítása – Kísérletek a halmazállapot változásokra: olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás, szublimáció – Halmazállapot változással kapcsolatos jelenségek gyűjtése otthon és a természetben – – A megismert természeti törvényszerűségek alkalmazása technikai eszközök működésének, folyamatok leírásának magyarázatára. – A természeti és technikai tárgyakkal, jelenségekkel, folyamatokkal összefüggő elképzelések megfogalmazása, az ezekkel kapcsolatos megbeszélésekben való részvétel. – A tanult egyszerűbb esetekben a folyamatok eredményeinek előrejelzése s az előrejelzés eredményességének elemi értékelése. – Önálló vizsgálódás, a megfigyelések irányított rögzítése. – Adott olvasnivalóból meghatározott szempontok szerinti információk kigyűjtése. – Rendszeres megfigyelés, kísérletezés, mérés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, önállóan és csoportmunkában is.	

Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire		– Az eszközök balesetmentes használata. – Érdekes és különleges tulajdonságokkal rendelkező anyagokra vonatkozó ismeretek felhasználása a modern technikai alkalmazások magyarázatára. – Anyagok tulajdonságok szerinti csoportosítása, egyes tulajdonságok anyagszerkezeti értelmezése.	

4. Az időjárás és az éghajlat			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia – Mérési eredmények táblázatos feldolgozása, grafikus ábrázolása – Grafikonok értelmezése – A hőmérsékletmérés kapcsán átlaghőmérséklet számolása, szélsőértékek keresése Digitális kompetencia – Időjárási adatok gyűjtése a médiából Környezettudatos nevelés – Az időjárást befolyásoló emberi hatások tárgyalása során az egyéni felelősség kialakítása, ezeknek az	– A hőérzet csalóka, a hiteles hőmérsékletmérés, a hőmérők használata – A Nap fényt és meleget sugároz – A hősugárzás melegítő hatása a beesési szögtől függ, évszakok változása – hőmérséklet változása, átlaghőmérséklet, hőingadozás – A Föld légköre – A légnyomás bemutatása, a barométer – A levegő felmelegedése (a Nap a talajt melegíti, a levegőt a talaj, a meleg levegő felszáll) – Üvegházhatás – A szél keletkezése, jellemzése (erőssége iránya), a szél energiája (romboló, hasznosítható)	– Egyszerű kísérletek, a hőmérsékletmérés gyakorlása különböző hőmérők és leolvasásuk – Kísérletek napsugarakkal (a fény egyenes irányba terjed, fénysugarak irányváltása tükrözéssel, törő közeggel, a fehér fény színekre bontása, – Napsugarak (fény és hő) összegyűjtése homorú tükörrel, nagyítólencsével – Különböző anyagokkal bevont gyufaskatulyák felmelegedésének mérése, az eredmények táblázatos és grafikonon való feldolgozása, értelmezése – Hétköznapi tapasztalatok rendszerezése, otthoni mérések – Újságok, Tv, rádió időjárás jelentéseinek elemzése – Időjárás jelentés készítése	– Alsó tagozatos környezetismerteti tanulmányok, – Irodalom: egyes időjárási jelenségekkel foglalkozó irodalmi művek, részletek, – Ének-zene: időjárási jelenségek zenei ábrázolása – Történelem: időjárási jelenségek

ember életmódjára gyakorolt hatásának elemzése – A természetért érzett felelősség és a hitből fakadó erkölcsi döntések kapcsolatának kialakítása, elmélyítése Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	– Víz a légkörben, felhők, csapadékképződés, csapadékformák – Meteorológiai megfigyelések – Időjárási tapasztalatok, előjelek, műholdak – Magyarország jellemző időjárási viszonyai – Veszélyhelyzetek (belvíz, árvíz, jégeső, zivatar-villámcsapás szárazság-erdőtűz, szélvihar) okai, előjelei, védekező magatartás	– Műholdas felvételek az internetről: www.met.hu – Magyarország éghajlatának jellemzése, az általános összevetése az aktuális időjárással – Közelmúlt szélsőséges időjárási eseményeinek elemzése, TV film, hírek megtekintése – A természeti jelenségekkel, folyamatokkal összefüggő elképzelések megfogalmazása, az ezekkel kapcsolatos megbeszélésekben való részvétel. – A tanult egyszerűbb esetekben a folyamatok eredményeinek előrejelzése s az előrejelzés eredményességének elemi értékelése. – Önálló vizsgálódás, a megfigyelések irányított rögzítése. – Adott olvasnivalóból meghatározott szempontok szerinti információk kigyűjtése. – Bekapcsolódás a tanár által ajánlott ellenőrző kísérletek eredményeinek elemzésébe. – A megfigyelések, tapasztalatok, megszerzett ismeretek és azok előzetes elképzelésekhez való viszonyának saját szavakkal történő nyelvileg helyes megfogalmazása és írásban való rögzítése.	történelemformáló ereje

5. A földfelszín változása			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony és önálló tanulás – A korábban tanult jelenségek alkalmazása – pl.	– A hőmérséklet felszíninformáló hatása; hőtágulás – A jég felszínalakító hatása	– Felszínalakítás modellezése homokasztalon. – Megbeszélés: felelős magatartás a tájak környezeti értékének megóvása érdekében.	– Alsó tagozatos környezetismerteti tanulmányok,

halmazállapot változások, időjárási elemek Környezettudatos nevelés – Az emberi felelősség elmélyítése a szükségletek és a környezeti ártalmak összevetése során Természettudományos kompetencia – A földfelszín változását előidéző jelenségek analizálása, a fizikai és meteorológiai okok felismerése Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	– A szél és a csapadék felszíninformáló munkája – Az emberi tevékenység felszíninformáló hatása – A víz körforgása a természetben – Folyóvizek, állóvizek, felszíninformáló folyamatok – A víz tisztítása – A hegységek kialakulása – Gránit, bazalt, tufa – A folyékony lávaolvadékból megszilárdult anyag nagyon sok parányi szemcséből (kristályból áll), a részecskék között működő összetartó erő nagy. – Felhasználásuk – Üledékes kőzetek képződése – édesvízi mészkő, dolomit, homokkő, agyagpala – jellemző tulajdonságai – A síkságok kialakulása – A talaj keletkezése, jellemzői, védelme. – Új felszínformák kialakulása, fajtáik. Aprózódás, mállás.	– Rajzos ábra készítése (napsugárzás, párolgás, felhőképződés, csapadékképződés, lefolyás). – A víz romboló és építő munkájának modellezése terepasztalon. – A hegységek csoportosítása keletkezésük szerint. Példák keresése a térképen. – Videofilm a vulkánokról - (a fantázia megragadása) – Gránit, bazalt, tufa, mészkő, dolomit, márvány vizsgálata szabad szemmel, nagyítóval (mikroszkóppal) – Mészkő és dolomit megkülönböztetése ecettel, ősmaradványok keresése mészkőben – Keménység vizsgálata – Homokkő, agyagpala vizsgálata (szemrevételezés) mechanikai vizsgálat, hasítás, kőfaragás – A síkságok keletkezése és fajtái. Példák keresése a térképen. – A talajok vizsgálata. Talajszelvény készítése. – Az egyéni és a tudományos elképzelések összehasonlítása, a tudományos vizsgálódások hatékonyságának, fontosságának, fejlődésének izgalmas, kaland jellegének érzékeltetése, megláttatása. – Ismerethordozók használata csoportmunkában. – A Föld egészére vonatkozó alapvető ismeretek megszerzése és használata természeti folyamatok magyarázatára, előrejelzésére. – A felszínformák felismerése.	– Történelem: az ember földfelszín átforgató munkája a történelem során

		– A felszínváltozások főbb folyamatainak leírása, példák bemutatása, a változási folyamatok eredményeinek felismerése. – Konkrét példákon annak demonstrálása, hogy egy rendszer egységes „viselkedést” produkál, a környezetében valamilyen funkciót tölt be, szerkezete van. – Bekapcsolódás a tanár által ajánlott ellenőrző kísérletek eredményeinek elemzésébe. – A megfigyelések, tapasztalatok, megszerzett ismeretek és azok előzetes elképzelésekhez való viszonyának saját szavakkal történő nyelvileg helyes megfogalmazása és írásban való rögzítése.	

6. Környezetünk élővilága (tavasz, nyár)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia – Az embernek, mint a természet szerves részének kezelése a természeti folyamatok elemzése során. – Az életjelenségeken alapuló élet-értelmezés használata az élővilág folyamatainak elemzése során.	Állatok – Gerinces, emlős, kérődző, pata, fogazat, összetett gyomor, kecske, juh, a magyar szürke marha, racka juh, az állatok esetleges fertőzőittségének veszélyei – Gerinces, madár, csőr, toll, kaparóláb, úszóláb, házi tyúk, házi lúd, kacsa, pulyka – Költöző madár, állandó madár, fészekhagyó, fészeklakó fecske, gólya, szécinege, feketerigó, sárgarigó	– Fóliák, faliképek használata – Rajzok készítése, képek gyűjtése – Fali táblák – Lehetőség szerint kirándulás, terepmunka – Gyűjtsenek korszerű recepteket – Milyen otthoni szobanövényeket ismernek, hogyan kell gondozni azokat? – Beszámolók az otthoni állatokról, gondozásukról, szokásaikról. Ismerethordozók használata csoportmunkában.	– Alsó tagozatos környezetismerteti tanulmányok, – Környezetünk élővilága (ősz), – Irodalom: tavasszal foglalkozó versek, virágénekek

– Az analízáló és rendszerező képesség fejlesztése – A lényeges tulajdonságok felismerése és az élőlények csoportosítása ezek alapján. Anyanyelvi kompetencia – A megfigyelések, tapasztalatok, megszerzett ismeretek saját szavakkal történő nyelvileg helyes szóbeli megfogalmazása és írásban való rögzítése. Hon- népismeret – A megismert növények és állatok által a honismeret elmélyítése. Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlet szerepeire	– A madarak haszna, védelme – Rágcsálók, életmódjuk, kártételük – Földi giliszta bogár, májusi cserebogár, lepke Növények – Szaporító szervek: virág, termés, mag, virág és virágzat a virág részei: takarólevelek, ivarlevelek: porzó, termő – Csíra, csírázás, palántázás, gyomlálás, egyelés, permetezés, metszés, Ember a természetben – A húsfélék tápértéke, a tej jelentősége, a zsír szerepe, a zöldségek és gyümölcsök fontossága, Magvak a táplálkozásban, szélsőségek, káros szokások – A városhoz szokott élőlények: – Városi fák cserjék és virágok – Csótány, veréb, galamb, varjú, szarka, sün, nyest – Házi kedvencek gondozása: kutya, macska, papagáj, a saját állat és a környezet iránti felelősség – A házi állattartás veszélyei betegségek terjesztése háziállatok által (allergia) – Szobanövények gondozása – Környezetvédelem! A vegyszeres irtás szükségessége és veszélyei	– Fokozatos ismerkedés a rendszertani egységekkel: sejtalkotó, sejt, szövet, szerv, szervrendszer, szervezet (egyed), ökológiai rendszer fogalmakkal, konkrét esetekben a hierarchikus szerveződés felvázolása. Életközösségek leírására vonatkozó módszerek elsajátítása, alkalmazása konkrét leírásokban. – A növényi és az állati anyagcsere összehasonlítása. Az öröklődés és a szaporodás összekapcsolása.	– Ének-zene: tavaszi hangulatú zenék

A továbbhaladás feltételei:

- Legyen képes konkrét természeti formák, tárgyak, élőlények és egyszerű jelenségek, folyamatok megfigyelésére, tapasztalatainak rögzítésére élőszóban, rajzban és írásban.
- Tudja felidézni a természeti és az ember által létesített környezetére vonatkozó konkrét, szemléletes képi tartalmakat. E képzetek alapján tudjon ítéleteket alkotni, következtetéseket levonni.
- Legyen képes a leggyakoribb térképjelek alapján az elemi térképhasználatra.
- Tudja a tanult mértékegységek alkalmazásával a vizsgált jelenségeket mennyiségileg is jellemezni, és a mért adatokat értelmezni. Tudja megkülönböztetni a különböző halmazállapotokat és értse azok változását.
- Figyelje meg környezetének anyagait, ismerje fel azok legjellemzőbb tulajdonságait. Legyen képes az alapvető mérések elvégzésére.
- Ismerje fel, hogy az egyes anyagok tulajdonságai hogyan befolyásolják a természetben és a mesterséges környezetben betöltött szerepét.
- Jellemezze az évszakokat időjárásuk szerint. Ismerje az időjárást kialakító legfontosabb tényezőket. Jellemezze éghajlatunkat. Ismerje az időjárási események és a felszín változása közötti összefüggéseket.
- Fogalmazza meg milyen az aktuális időjárás.
- Ismerje fel a megfigyelt táj legfontosabb felszínformáit. Tudja értelmezni az egyszerű felszínformákat kialakulásuk szerint.
- Tudjon jellemző tulajdonságokat mondani megfigyelt kőzetmintákról.
- Ismerje fel az emberek földrajzi környezetet veszélyeztető tevékenységét. Értse meg, hogy a környezet állapotának romlásáért az emberek a felelősek.
- Tudja megkülönböztetni leggyakoribb gyümölcsseinket, zöldségnövényeinket. Megfigyelt tulajdonságaik alapján jellemezze azokat. Ismerje a táplálkozásunkban betöltött szerepüket.
- Ismerje fel a települési környezet leggyakrabban előforduló állatait és a háziállatokat. Tudja azok tenyésztésének célját. Legyen tisztában az állatvédelem jelentőségével, erkölcsi szabályaival.

6. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Alapmérések	20 óra
2.	Tájékozódás a térképen és a földgömbön	21 óra
3.	Magyarország nagytájainak jellegzetességei	16 óra
4.	Hazánkra jellemző életközösségek	17 óra

1. Alapmérések			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia – Az egyéni, páros és csoportban végzett megfigyelések, mérések segítségével a szociális kompetencia fejlesztése Természettudományos kompetencia – A különböző mérési módszerek kidolgozásával a kreativitás növelése Digitális kompetencia – Régi mértékegységek, mérések gyűjtése interneten – Mérési eredmények számítógépes feldolgozása A mérési eredmények feldolgozása, a digitális feldolgozási lehetőségek bemutatása	Miért mérünk – Az érzékszerveinkkel felfogható tulajdonságok – Érzékeink pontossága és a mérés Hosszúság – Hosszúságmérés önkényes egységekkel, mérőszalaggal – Mértékegységek ismételése, átváltása – Speciális mérőeszközök és módszerek hosszúság mérésre Terület – Ismert geometriai alakzatok (téglalap, háromszög) területének számítása	– Keressenek minél több olyan ingert, amelyet érzékelünk (mindennapok, kísérletek) – Egyes tulajdonságok nagyságának becslése, érzéksalódások – Frontális osztálymunka, mérés tanári vezetéssel – Önálló tanulói munka: kísérletek tervezése, végrehajtása – Kísérletezés páros és csoportmunkában – Egyes kérdések	– A korábban tanult fizikai tulajdonságok és matematikai ismeretek felidézése, alkalmazása – Matematika: tanult ismeretek megerősítése méréssel (pl. terület mérése), mértékegység átváltás,

Matematikai kompetencia – Mértékátváltással, becslésekkel a matematikai és fizikai érzék fejlesztése – A mért és a számolt adatok összevetése, a hibák elemzése – Mérési eredmények táblázatos feldolgozása, grafikus ábrázolása Énkép, önismeret – A mértékegységek becslése és az önbizalom összefüggésének felismerése Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	– A terület mértékegységei, átváltásuk – Terület mérése négyzetháló segítségével (téglalap, háromszög, szabálytalan terület –pl. tenyér) – Kör kerületének és területének mérése egyre finomodó közelítéssel Térfogat – Téglatest és kocka térfogatának meghatározása élek hosszának mérésével és számítással, majd méréssel – folyadék térfogatának mérése különböző eszközökkel – Szabálytalan alakú testek térfogatának mérése vízkiszorítással Tömeg – tömegek összehasonlítása kétkarú mérleggel – a tömeg egysége (kg-etalon), mértékegységek és átváltás – Mérés táramérleggel, folyadékok tömegének mérése – Különböző mérlegek bemutatása, használata Sűrűség – Különböző anyagból készült hengerek térfogata és tömege, a kettő közötti kapcsolat – A sűrűség fogalma, mértékegysége	megválaszolása könyvtár, internet segítségével (pl. régi mértékegységek) – Mérési eredmények feldolgozása: – Táblázat készítése – Grafikon szerkesztése – Várható mérési eredmények megbecslése – Átlag kiszámolása – Mérési hibák megkeresése – Mérésekhez kapcsolódó egyszerű számolási feladatok elvégzése – A mért alakzat területének alsó-felső közelítése – Mérőeszközök készítése (mérleg, homok-, vízóra) – Az iskolában tanult mérési módszerek és az otthoni mérések összehasonlítása – Otthoni mérőeszközök keresése	egyszerű számolási feladatok – Történelem: régi mértékegységek, mérési módszerek gyűjtése – Magyar: régi mértékegységek továbbélése szavainkban, szólásainkban – Ének: időmérés - ritmusérzék ellenőrzése, – Technika: anyagismeret – különböző anyagok sűrűsége

	– A víz sűrűségének kísérleti meghatározása – Különböző testek, anyagok sűrűségének meghatározása (pl. alumínium, vas, fa, kavics, krumpli) – Egyszerű sűrűségszámolási feladatok Idő – Az idő fogalma – Az idő mértékegységei, átváltások – Időmérés különböző módszerekkel (gyertyaóra, homokóra, vízóra, metronóm, fonálinga) – Mérés stopperórával		

2. Tájékozódás a térképen és a földgömbön			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia – A térbeli tájékozódás fejlesztése – A geocentrikus és heliocentrikus szemlélet összehasonlításával a különböző nézőpontok fontosságának és eltéréseinek felismertetése – Ismerkedés a tudománytörténet néhány nagy alakjával Énkép, önismeret – Az ember egyetemes helyének felismerése a világegyetemben Hon-és népismeret – A magyarság és az európaiság elmélyítése térképészeti feladatok segítségével	Fokhálózat – Abszolút és relatív földrajzi helyzet fogalmának egyszerű magyarázata – Fokhálózat: szélességi és hosszúsági körök és azok összehasonlítása (nevezetes szélességi és hosszúsági körök) – Földrajzi helymeghatározás – Kontinensek, óceánok a földrajzi koordinátarendszerben, egymáshoz viszonyított elhelyezkedésük, méreteik	– A gyerekek saját szavaikkal határozzák meg, hol laknak (hászám, utca, város, ország, kontinens) úgy, hogy legyen benne pontos meghatározás és a helyek másik helyhez való viszonyítása – Rajzos ábra készítése (földgömb, Magyarország) – Földrajzi hely meghatározása egyéni vagy csoportos munkával	– A korábban tanult földrajzi és csillagászati ismeretek felidézése, alkalmazása – Matematika: táblázatok, grafikonok készítése, elemzése, koordinátarendszer – Irodalom, történelem: fontos irodalmi és

Önálló és hatékony tanulás – A vizuális memória fejlesztése Digitális kompetencia – Digitális térképek, keresők és a GPS használata Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	– Tájékozódás a világtérképen, Európa térképén és Magyarország térképén (hely, irány és távolság meghatározása) Csillagászat – A Föld helye a világegyetemben – A Naprendszer – A Föld mozgásai: keringés, forgás A Föld – Gömb, geoid – Hogyan nézett ki a Föld a különböző korokban? – Földtörténeti korok – Forgás, forgástengely – A Föld forgástengelyének ferdesége, annak következményei Éghajlat – A Föld éghajlati övezetessége – Egyenlítőtől, óceánoktól való távolság, tengerszint feletti magasság – Befolyásoló tényezők: domborzat, tengeráramlások, szélrendszerek – Az egyes éghajlati övezetek és övek jellemzése	– Csillagászati adatok kikeresése táblázatokból – Ki hol járt – személyes élmények a nagyvilágból – Kontinensek összehasonlítása táblázat készítésével – Országnévjegy készítése: terület, lakosság, legészakibb, legdélibb, legkeletibb, legnyugatibb pont, észak-déli, kelet-nyugati távolság, legmagasabb, legalacsonyabb pont – Földgömb tanulmányozása – Modellezés: Nap, Föld, Hold elhelyezkedése és mozgása egymáshoz képest – Naptárak (története, fajtái, saját naptár készítése) – Időszalag készítése – Térképkészítés: tengeráramlások – Egyszerű éghajlati diagramok, hőmérsékleti és csapadéktérképek vizsgálata – Útleírások olvasása, készítése	történelmi helyek megkeresése térképen – Irodalom: útleírások, tájleírások, időjárás az irodalomban – Társadalomismeret: az év jeles napjaihoz kapcsolódó népszokások

3. Magyarország nagytájainak jellegzetességei

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon és népismeret – A tájegységek néprajzi jellegzetességeinek megismerése – A tájegységekre jellemző hagyományos életmód, mesterségek megismerése Digitális kompetencia – Egy-egy tájegység jellemzőinek megkeresése interneten, vagy könyvtárban Hatékony és önálló tanulás – A vizuális memória fejlesztése vaktérképes gyakorlatokkal Szociális és állampolgári kompetencia – Egy-egy tájegység feldolgozása csoportos munkával Felkészülés a felnőtt létre – Annak megismerése, hogy melyik vidéken mivel foglalkoznak az emberek Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	– Az egyes nagytájak és tájegységek földrajzi helyzete, felszíne, kialakulása – Az elhelyezkedés, felszín, éghajlat, vízrajz, növénytakaró, gazdálkodás és életmód összefüggései – Alföld – Kisalföld – Alpokalja – Dunántúli-dombság és Mecsek – Dunántúli-középhegység – Északi-középhegység – Nemzeti parkok – Főváros, nagy tájai, közigazgatási beosztása intézményei, közlekedési rendszere – Környezetszennyezés	– Térképvázlat készítése – Térképvázlat készítése a nagy – Feladatok vaktérképen – Szempontok meghatározása az egyes tájak vizsgálatához – Tájnévjegyek vagy táblázat készítése a megadott szempontok alapján – Rajzos ábrák elemzése (pl. tanúhegyek kialakulása, futóhomok mozgása) – Videó részletek, útleírások – Kirándulás tervezése – Kirándulás – Gyűjtőmunka: nevezetességek, közlekedési útvonalak – Internet: útvonalkeresés, menetrend – Lakóhelyem természetföldrajzi jellemzése megadott szempontok alapján	– A korábban Magyarországról tanult ismeretek felidézése, alkalmazása – Irodalom, történelem: fontos irodalmi és történelmi helyek megkeresése térképen – Irodalom: útleírások, tájleírások, időjárás az irodalomban – Történelem: Az egyes tájak történelmi nevezetességei, jellemző városok történelme – Társadalomismeret: az egyes tájegységekhez kapcsolódó népszokások

4. Hazánkra jellemző életközösségek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia - Konkrét példákon annak demonstrálása, hogy egy rendszer egységes „viselkedést” produkál, a környezetében valamilyen funkciót tölt be, szerkezete van. Az eljárás alkalmazása elsősorban életközösségek bemutatása során. - Rendszeres megfigyelés, kísérletezés, mérés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, önállóan és csoportmunkában is. - A természetben, elsősorban az életközösségekben szerepet játszó néhány szabályozási folyamat részletesebb elemzése, a fogalmak meghatározása nélkül. - Az életjelenségeken alapuló élet-értelmezés használata az élővilág, a Föld folyamatainak elemzése során. - Az élővilág relatív állandóságának, valamint változásának, a hosszú időszakok alatt lezajló átalakulásnak az elfogadása, az öröklődés lehetséges szerepének felismerése. - Fokozatos ismerkedés a rendszertani egységekkel: sejtalkotó, sejt, szövet, szerv, szervrendszer, szervezet (egyed), ökológiai rendszer fogalmakkal, konkrét esetekben a hierarchikus szerveződés felvázolása. Életközösségek leírására vonatkozó módszerek elsajátítása, alkalmazása konkrét leírásokban.	Erdő - Tölgyesek, bükkösök, fenyőerdők összehasonlítása - Moha növényke, erdei pajzsika, galagonya, fenyő, tobozok, szárnyas magvak vizsgálata - Emlősök: növényevő, mindenevő, fogazat, életmód - Az őz, vaddisznó, róka testfelépítése, életmódja - Madarak: testfelépítése, kültakarója, mozgása (szárny), mellizmok, tüdő kapacitás, légzsák - Kapcsolatok az életközösség egyedei között, versengés, zsákmányszerzés, élősködés, együttélés - Táplálékláncok az életközösségben, termelő, fogyasztó, lebontó szervezetek Vizek, vízpartok - A nedves vízparton élő növények sajátosságainak, a fűzfa tulajdonságainak vizsgálata	- Tanulmányi kirándulás meghatározott megfigyelési szempontokkal - Diaképek, fóliák, faliképek tanulmányozása, rajzok készítése, képek gyűjtése - Madáretető, madárodú készítése, kihelyezése - Könyvtár és internet használata anyaggyűjtésre - Természetes vizek élővilágának megfigyelése nagyító és mikroszkóp alatt - Megfigyelés: a környezetben milyen tárgyak készülnek nádból, vagy gyékényből, milyen foglalkozások kapcsolódnak ezek készítéséhez - Egyes élőhelyek bemutatása filmen, diaképen	- A korábban tanult biológiai ismeretek felidézése, alkalmazása Irodalom: egyes növények, állatok megjelenése az irodalomban, metaforikus jelentésük Történelem: állatok, és növények jelentősége a történelemben (népek őstörténete, mondák, legendák), régi korok mezőgazdasága, környezeti rombolásai (pl. erdőirtások)

– Nagyobb „osztályok” nevének és egymáshoz való viszonyaiknak az alkalmazása az ismeretszerzés során a hierarchikus osztályozásra vonatkozó tudás használatával. Anyanyelvi kommunikáció – A beszédkésztség fejlesztése kiselőadások tartásával Digitális kompetencia – Ismerethordozók (könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek, táblázatgyűjtemények) használata egyéni és csoportmunkában. – A kiselőadásokhoz a digitális technika alkalmazása Környezettudatos nevelés – Az ember hatásának és felelősségének felismerése az egyes élőhelyek alakulása során Szociális és állampolgári kompetencia – Az ember cselekvési lehetőségei a környezete megóvásának érdekében – megbeszélés, vita Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	– Nád, gyékény, fűz, virág, virágzat – Plankton, papucsállatka, hínárnövények, hal, rák – Rovarok, hüllők testfelépítése, szaporodása, fejlődési fázisai, életmódja – Szitakötő, szúnyog, kecskebéka, gólya, tőkésréce Mező – A mező, rét, kaszáló legelő – A pázsitfűvek sajátosságai és képviselői, a mezei zsálya – Sáskák, tücskök, lepkék, gyíkok, fácán, mezei nyúl testfelépítése, életmódja – A háztartási hulladékok szelektív gyűjtése, veszélyes hulladékok kezelése – Céljuk, feladatuk, miért és hol létesültek ezek – Életközösségek, gyepszint, cserjeszint, lombkorona szint (szintezettség, spóra, virág, virágzat, toboz – Rovarok, kételtűek, madarak, emlősök a mezőn Mezőgazdaság – Szántóföldi növények, gyomnövények, rágcsálók	– Nedves készítmények, preparátumok bemutatása – Növény és állat meghatározás határozók segítségével – Preparátumok, faliképek, Búvár zsebkönyvek használata, rajzok készítése, képek gyűjtése – Kiselőadások: anyaggyűjtés, előadás összeállítása, megtartása – táplálék lánc összeállítása az erdők, mezők vízpartok élőlényei között. – Keressenek kapcsolatokat ezen életközösségek tagjai között – Felelősségteljes, tudatos magatartás, önkorlátozás fontossága, a zajszt csökkentése közvetlen környezetünkben (magnó, mobiltelefonok) – A nemzeti parkok, természetvédelmi területek minél alaposabb megismerése	

	– Búza, kukorica, cukorrépa, burgonya – Tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, Nemzeti Park – A terészetet veszélyeztető szennyezések: háztartási szemét, veszélyes hulladék, levegő szennyezés, szmog, zaj szennyezés	– A lakóhelyükre jellemző életközösség minél alaposabb megismerése, vizsgálata – Viták a környezetvédelem kérdéseiről tanári útmutatásalapján	

A továbbhaladás feltételei

- Ismerje az alapvető tulajdonságokat, meg tudja azokat mérni.
- Ismerje azok mértékegységét, és a mértékváltásokat.
- Ismerje a térképen, földgömbön való helymeghatározás, alapelemeit, tudjon tájékozódni ezek segítségével.
- Ismerje a Föld, a Hold mozgását, azok következményeit (évek, napok, holdváltozások, éghajlati övek kialakulása)
- Ismerje a Föld éghajlati övezetességének okait, az egyes övezetek, övek éghajlati jellemzőit.
- Ismerje Magyarország nagy tájegységeit, azok földrajzi jellemzőit, növény- és állatvilágát.
- Igazodjon el biztosan Magyarország térképén.
- Ismerje a tanult növények, állatok testfelépítését, életmódját, helyét a természetben.
- Ismerje az életközösségeket alakító tényezőket, és az életközösségeket veszélyeztető hatásokat.
- Értse a természetvédelem jelentőségét, ismerje természetvédelmi területeinket, Nemzeti Parkjainkat.

Értékelési szempontok

- Mennyire sajátította el a tanult anyagot.
- Hogyan tudja írásban és szóban kifejezni mondanivalóját
- Az eddig tanultakra épülve hogyan tud egy új kérdést megválaszolni
- Milyen mélységig ismer fel egy problémát

- A tananyag különböző részei és a más órákon tanultak között milyen mértékben tud kapcsolatot teremteni
- Hogyan tud anyagokat, jelenségeket osztályozni, csoportosítani, megtalálja-e a közös jellemzőket
- Hogyan tud egy kérdést átültetni matematikai nyelvre
- Tud-e önállóan mérést végezni, a mérési adatokat feldolgozni, azokból következtetéseket levonni
- Mennyire járatos a mértékegységekben, mértékegység átváltásban
- Hogyan igazodik el a térképen
- Milyen mértékben képes az önálló ismeretszerzésre, és az ismeretek rendszerezésére
- Milyen a kreativitása, kezdeményezőképesége egy természettudományos kérdés megoldása során
- Mennyire ismeri fel egy természettudományos jelenségnek a technikára a társadalomra gyakorolt hatását és annak morális következményét
- Hogyan tudja a természetről megismerteket összekapcsolni világnézetével, hitével, gondolkodásában a tudomány és a hit hogyan feszül egymásnak, vagy egészíti ki egymást

6.3. Fizika

6.3.1. Fizika 7-8. évfolyam

FIZIKA

(7-8. évfolyam)

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A tantárgy kiemelt célja a „természettudományos kulcskompetencia” fejlesztése. A fizika tantárgy közvetlenül épít az előző évek *Természetismeret* integrált tantárgyára. A tanterv a fizika fejezeteiből az életkori sajátosságoknak megfelelő válogatást tartalmaz. A válogatás célja az alapvető fizikai fogalmak és ezek használatán keresztül a természettudományos gondolkodás megalapozása. Az alapozó szinten szakmailag helyesen, de még a tudományos teljesség igénye nélkül foglalkozunk a kiválasztott témákkal. Kiemelt figyelmet fordítunk a fizika gyakorlati alkalmazásainak, mindennapi hasznosságának bemutatására. Kiemelten építünk a tanulók ebben az életkorban különösen jellemző kísérletezési kedvére, az ebben megnyilvánuló kreativitásra.

Fontos, hogy a fizikai fogalmak kialakításakor figyeljünk a tanulók korábbi (kezdetleges, esetleg alapvetően helytelen) fogalmaira. Ezek leváltása, korrekciója nem csak egyszerű „megtanulással” oldható meg, a célszerűen válogatott kísérletek, jelenségek alapján a korábbi elképzelések ellentmondásosságát, hiányosságát kell hangsúlyozni, hogy a tanuló saját meggyőződésből válassza a paradigmaváltást.

A fizika (a természettudományok) célja a jelenségek mennyiségi leírása, a törvények matematikai formalizmussal történő kifejezése. A fizika alapozó szakaszában a mindössze három mennyiséggel megfogalmazható képletekkel foglalkozunk. A feladatmegoldás (a fizikai gondolkodás fejlesztésének egyik legfontosabb módszere) szintén csak ezekkel a legegyszerűbb formulákkal dolgozik, szorosan együttműködve a matematika tanításával. A fizika és a matematika feladatok megoldása technikailag hasonló, a lényegi különbséget azzal hangsúlyozhatjuk, ha a kapott eredményeket a fizikában kísérletileg is ellenőrizzük, igazoljuk. Ez utóbbi lépések pedagógiai szempontból kiemelt jelentőségűek, mert ezek bizonyítják a fizikai számítások valóságtartalmát, gyakorlati alkalmazhatóságát.

A kvantitatív feladatmegoldással egyenrangú a kvalitatív problémamegoldás. Ez utóbbi jól kapcsolható kísérletekhez, mindennapi jelenségekhez. A fizika tanítása során kiemelt tantárgyi koncentráció lehetséges és szükséges a matematika, a technika, a természetismeret, a biológia, a kémia és a földrajz tantárggyal.

Fontos feladat a tanulók szaktárgyi szempontoknak is eleget tevő kommunikációjának fejlesztése, ennek hatékony módszere a szóbeli felelés, a kiselőadások, beszámolók.

A számítógép sokoldalúan és hatékonyan alkalmazható már az alapozó szintű fizikaoktatásban is. A számítógép használható, mint kísérleti mérőeszköz (a működés részletes magyarázata éppúgy nem szükséges, mint sok más hagyományos mérőeszköz esetén). A számítógépen futtatott szimulációs programok, animációk – vizualitásuk révén – hasznos segítséget kínálnak a jelenségek megértésében. Itt azonban nagyon fontos vigyázni arra, hogy a tanulók számára egyértelmű legyen, a fizika a valóság jelenségeivel foglalkozik, ami nem cserélhető le a virtuális jelenségekkel! A világháló használata az információgyűjtésnek a fizika területén is a leghatékonyabb eszköze, ennek megismerésére tanári segítséggel, konkrét feladatok kitűzésével, web-címek megadásával kell segítenünk a diákokat.

7. évfolyam

Óraszám: 72 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Válogatott fejezetek az optikából	16 óra
2.	A mechanika elemei	56 óra

Válogatott fejezetek az optikából (1. témakör) - 16 óra			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Hétköznapi ismeretek új szempontú rendszerezése, - Megfigyelés, - önálló játékos kísérletezés, - társas aktivitás, alkalmazkodás másokhoz - alkotóképesség, kreativitás - a megtanult fogalmak, szak kifejezések helyes használata, - a tanult ismeretek alkalmazása hétköznapi, gyakorlati eszközök működésének értelmezésére (problémamegoldás) egyszerű optikai eszközök szakszerű használata - Forráshasználat közvetlen tanári irányítással	<i>A fény terjedése</i> Természetes és mesterséges fényforrások, árnyékjelenségek, lyukkamera	Egyéni és csoportmunka, <i>Projekt-munka</i> (napóra készítés)	Technikai ismeretek
	<i>Tükrök és lencsék képalkotása</i> Fényvisszaverődés, síktükrök Sík és gömbtükrök alkalmazása a gyakorlatban Fénytörés Lencsék kísérleti vizsgálata, képalkotás (valódi és látszólagos kép, képszerkesztés) Egyszerű optikai eszközök a gyakorlatban A szem mint optikai eszköz	Modellalkotás, a megfigyelt jelenségek rajzi megjelenítése (képszerkesztés) Jelenségértelmezés Egyszerű alkalmazásszintű kísérletek végzése (pl. gyűjtőlencse fókusz távolságának mérése a napon) Gyűjtőmunka: tükrök, lencsék a gyakorlatban <i>Fakultatív projekt-munka:</i> (1. a szem és a látással kapcsolatos érdekességek, 2 megfigyelések mikroszkóppal, 3 fényképezési alapok)	Technikai ismeretek, természetismeret, biológia (?)
	A fehér fény színekre bontása, a szivárvány, színkeverés A szín mint anyagi tulajdonság	Megfigyelés, a tapasztaltok összegzése A bemutató kísérlet egyéni (fakultatív) megismétlése saját készítésű eszközökkel	Rajz, technikai ismeretek, kémia (festékanyagok)

A mechanika elemei (2. témakör) – 56 óra			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A mindennapi fogalmak fizikai pontosítása, mennyiségi összefüggések felismerése, a tanult fizikai fogalmak alkalmazása egyszerű esetekre	<i>Egyszerű mozgások</i> Hely, elmozdulás, sebesség, gyorsulás Egyenesvonalú egyenletes mozgás, Egyenletesen változó mozgás, Szabadesés	Csoportmunka: egyszerű kinematikai mérések elvégzése, az eredmények grafikus ábrázolása, a mozgás jellemzőinek mennyiségi meghatározása Mozgások grafikus ábrázolása, grafikonolvasás Egyszerű feladatok megoldása	<i>Matematika</i> egyenes arányosság, szöveges feladatok, mondatok, mértékegységek
Az erő kvalitatív hétköznapi fogalmának pontosítása, a vektor fogalmának megalapozása, a tanulók kísérletező készségének fejlesztése A newtoni szemlélet elfogadtatása: (az erő nem a mozgás fenntartásnak, hanem megváltozásának a feltétele) A tanultak felismerése mindennapi jelenségekben (pl. közlekedés)	<i>Az erő</i> Az erő hatásai, az erő mérése Hatás-ellenhatás Erők egyensúlya A tehetetlenség törvénye	Frontális osztálymunka keretében: Megfigyelés irányított szempontok szerint, lényeges és lényegtelen jegyek elkülönítése aktív részvétel a közös kísérletezésben Egyéni és csoportmunka_: Rugós erőmérő kalibrálása, mérés gyakorlása Hétköznapi példák gyűjtése az erő kölcsönhatás jellegének illusztrálására A tanultak alkalmazása egyszerű jelenségek magyarázatára A tehetetlenség szerepének felismerése a közlekedési balesetekben	Hétköznapi tapasztalatok, matematika, technika, történelem-kultúrtörténet
A különböző erőfajták jellemzőinek meghatározása, alkalmazása egyszerű problémákra Irányított anyaggyűjtés gyakorlása	<i>Erőhatások a mindennapi életben</i> Erőfajták (súly, súrlódás menetellenállás rugóerő) Erők összetétele és felbontása Egyszerű példák a közlekedés, sport, játékok köréből	Erőfajták felismerése hétköznapi jelenségekben Az erő értelmező ábrázolása vektorokkal (nyilakkal) A súrlódási erő alapvető jelenőségének felismerése (összegyűjtése) a mindennapi életben	Hétköznapi tapasztalatok, geometriai szerkesztés, technika

A munka ill. az energia fizikai fogalmának megkülönböztetése (és kapcsolata) a fogalmak a köznap jelentésétől A mechanikai energia-megmaradás felismerése speciális esetekben A fizikai számítások valóságtartalmának kísérleti igazolása az egyszerű gépek esetén	<i>A munka</i> Munkavégzés, teljesítmény Emelési munka- helyzeti energia mozgási energia- munkatétel Mechanikai energia-megmaradás speciális példák Egyszerű gépek – gyakorlati alkalmazás (tömegmérés)	A tanult fogalmak gyakorlati alkalmazása, Munkavégzés, teljesítmény meghatározása, kiszámítása egyszerű sportmozgások esetén (fekvőtámasz, guggolás, felugrás, felfutás a lépcsőn stb.) Tanulói kísérletezés, mérés egyszerű gépekkel Egyszerű eszközök fakultatív elkészítése Feladatmegoldás- az eredmények kísérleti ellenőrzése Irányított anyaggyűjtés az egyszerű gépek mindennapi felhasználására	
A fizika alkalmazásának bemutatása más természettudományokban és a technikában Egyszerű problémák kvalitatív megoldása, A tanulói kísérletező készség és a kommunikáció fejlesztése	<i>Nyugvó folyadékok és gázok mechanikája</i> Nyomás, hidrosztatikai nyomás, légnyomás felhajtóerő, úszás szilárd testek és folyadékok sűrűségének mérése	A tanult fogalmak mindennapi alkalmazása A tanultakkal kapcsolatos jelenségek gyűjtése a biológia, földrajz témaköréből Egyszerű, kísérletekkel igazolható feladatok megoldása Fakultatív játékos hidrosztatikai kísérletek készítése és bemutatása Tanulói mérőkísérletek (sűrűségmérés)	Hétköznapi tapasztalatok, technika, természetismeret
A víz- és szélenergia hasznosításának bevezető szintű megismerése	<i>Áramló folyadékok, gázok</i> Az áramlás oka a nyomáskülönbség, Áramlási sebesség és az anyagmegmaradás Az áramló víz, levegő munkavégző képessége	Egyszerű áramlástani kísérletek, kvalitatív magyarázatok Egyszerű kísérletek az áramló víz munkavégző képességére (vízikerekek, szélforgó készítése) Irányított anyaggyűjtés az interneten	Földrajz, technika

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló legyen tisztában a kísérletezés, mérés alapvető jelentőségével a fizikai ismeretszerzésben. Legyen képes egyszerű kísérletek megisméltésére, alapvető fizikai mérések (hosszúságmérés, időmérés, erőmérés) elvégzésére, ismerje a mértékegységeket és átváltásukat.

Lássa a tanult fizikai ismeretek hasznosságát a mindennapi gyakorlatban, a technikában.

Tanári útmutatás alapján tudja használni a könyvtári kézikönyveket, internetes oldalak információit.

Tudja, hogy a fény egyenes irányban terjed, új közeg határán megtörik vagy visszaverődik. Ismerje a síktükör és a domború lencse képalkotását.

Értse az emberi szem (mint optikai eszköz) működését.

Ismerje a sebesség, gyorsulás fogalmát mértékegységét; egyenletes mozgás esetén az út, a sebesség és az idő összefüggését, legyen képes ezekkel kapcsolatos egyszerű számítások elvégzésére. A tanult fizikai fogalmakat tudja alkalmazni a mindennapi mozgásokra.

Az ösztönös arisztotelészi mozgásszemlélet helyett sajátítsa el a newtoni szemléletet (tudja, hogy az erő nem a mozgás fenntartásnak, hanem megváltozásának a feltétele). Ismerje a tehetetlenség és a kölcsönhatás törvényét.

Ismerje a mechanikai munka és energia fogalmát. Értse az egyszerű gépek működését, ismerje fel azokat a mindennapi életben.

Ismerje a nyomás, a hidrosztatikai nyomás és a légnyomás fogalmát. Legyen képes egyszerű (tanult) hidrosztatikai kísérletek értelmezésére, ismerje az úszás feltételét. Arkhimédész törvénye alapján legyen képes a víznél nehezebb testek sűrűségének meghatározására.

Tudja, hogy a mozgó víz (folyók) és levegő (szél) energiája hasznosítható ún. „környezetbarát” energiaforrás.

Értékelési szempontok:

Lásd a 8. évfolyam tantervénel!

8. évfolyam

Óraszám: 72 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Hőtan	18 óra
2.	Elektromos alapjelenségek, egyenáram	16 óra
3.	Az elektromos áram hatásai	15 óra
4.	Elektromágneses indukció, váltakozó áram	14 óra
5.	Elektromos energiahálózat	9 óra

Hőtan (1. témakör) - 18 óra			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Hétköznapi ismeretek új szempontú rendszerezése, a fizika fogalomrendszerének és a köznapi szóhasználatnak illesztése. - Megfigyelés, - önálló játékos kísérletezés, - társas aktivitás, alkalmazkodás másokhoz - alkotóképesség, kreativitás - a megtanult fogalmak, szakkifejezések helyes használata, - (problémamegoldás) - rendszerelemzés, összehasonlítás, modellalkotás. - A tanult fizikai ismeretek felismerése a természeti jelenségekben. - Forráshasználat, IKT használata közvetlen tanári irányítással.	<i>Hőmérséklet és mérése</i> Szilárd, folyadék és gáz hőtágulása	Különböző hőtáguláson alapuló hőmérők gyűjtése, gyakorlati alkalmazásuk, működésük értelmezése	Technikai ismeretek
	<i>A hő és az energia</i> A melegített testek munkavégző képessége A melegítés folyamatának vizsgálata, égéshő, fajhő Hőmérsékletkiegyenlítődés- energia-megmaradás Hőerőgépek	Egyszerű, konkrét kísérleti példák megfigyelése, értelmezése, általánosítás. Tanulói kísérletezés, az eredmények grafikus megjelenítése, grafikonolvasás Egyszerű kalorikus számítások A fizikai és köznapi energiafelfogás. összehasonlítása, ütköztetése (az energia megmarad – az energia elfogy) Az „örökmozgó” lehetetlenségének elfogadása Hőerőgép-modellek működésének értelmezése Gyűjtőmunka az interneten	Technikai ismeretek, természetismeret, kémia, biológia, földrajz
	<i>Halmazállapot-változások</i> Olvadás és fagyás Párolgás-forrás, lecsapódás Víz desztillációja (víztisztítás, a víz körforgása a természetben)	Halmazállapotok kvalitatív jellemzése, a halmazállapot-változások kísérleti vizsgálata Halmazállapot-változások felismerése a természetben, hétköznapi megfigyelések fizikai értelmezése Tanulói kísérletezés	

	A halmazok tulajdonságainak értelmezése, részecskemoddell A halmazállapot-változások energetikai értelmezése	Ismerkedés a fizikai modellalkotás módszerével működő mechanikus és számítógépes vizualizált modellek értelmezése	Rajz, technikai ismeretek, kémia
A tanult ismeretek felismerése és alkalmazása hétköznapi technikai környezetben, mindennapi gyakorlatban	<i>Gyakorlati hőtan a lakásban</i> (fűtés, főzés, az enrgiatakarékosság lehetőségei)	Kiscsoportos projekt munka, az eredmények közös feldolgozásával (otthoni gyűjtőmunka pl. fűtési költségek és értelmezésük, a korszerű fűtéstechika, a hőszigetelés szerepe, az energiatakarékos építkezés, fűtés napenergiával, stb.)	Háztartástan, technika, biológia

Elektromos alapjelenségek, egyenáram (2. témakör) – 16 óra

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Megfigyelés, következtetés A kémiában tanultak (öltött részecskék) integrálása Korábbi és új fizikai ismeretek összekapcsolása	Elektrosztatikai alapjelenségek, kétféle töltés, az elektromos kölcsönhatás	Tanulói kísérletezés csoportmunkában, a tapasztalatok közös megfogalmazása	Természetismeret, kémia, 7. oszt fizika, technika, háztartástan
	Az elektromos erőter, munkavégzés elektromos térben, a feszültség	Az erőter fogalmának értelmezése, a mechanikai munkavégzés újszerű alkalmazása, az elektromos feszültség értelmezése	

Az új fizikai ismeretek gyakorlati vonatkozásainak felismerése, gyakorlati alkalmazása A fizikai számítások valóságtartalmának ellenőrzése kísérletekkel	Az elektromos áram mint töltések áramlása , az elektromos áramkör, kapcsolási rajz Feszültség és árammérés Ohm törvénye Egyszerű áramkörök, fogyasztók kapcsolása	Egyszerű áramkörök összeállítása kapcsolási rajz alapján, mérések egyszerű áramkörökben (egyéni és csoportmunka) Fogyasztók párhuzamos és soros kapcsolása, ezek felismerése a gyakorlatban (pl. a háztartásban) Ohm törvényének felismerése (alkalmazása) egyszerű konkrét esetekre, Ohm törvényén alapuló probléma és feladatmegoldások, kísérleti ellenőrzéssel	

Az áram hatásai (3. témakör) – 15 óra			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Korábbi energetikai alapok koherens továbbépítése Elemi mennyiségi összefüggés felírása az elektromos áram teljesítményére, és ennek alkalmazása a problémamegoldásban A természettudományi ismeretek	Az áram hőhatása, az áram teljesítménye és munkája	Az áram munkavégző képességének, teljesítményének kvantitatív jellemzése az áram hőhatásának vizsgálatán keresztül, általánosítás Az elektromos energia és teljesítmény számítása egyszerű esetekben	Kémia, biológia, természetismeret
	Kémiai és biológiai hatása Az elektrolízis	Az elektromosság veszélyei Baleset megelőzés, érintésvédelem a gyakorlatban	

tantárgyközi koncentrációja (kémia, földrajz) A fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazásának felismerése a mindennapi technikában	Magnetosztatikai alapjelenségek, a Föld mint mágnes Az áram mágneses hatása, Elektromágnes, elektromotor	Tanulói kísérletezés mágnesekkel csoportmunkában Fakultatív otthoni kísérleti munka (elektromágnes, egyszerű elektromotor építése)	

Elektromágneses indukció, váltakozó áram (4. témakör) – 14 óra

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazásának felismerése a mindennapi technikában	A mozgási és nyugalmi indukció alapjelensége, Lentz-törvény	Egyszerű kísérletek megfigyelése, értelmezése Jelenségértelmezés az indukció- és a Lentz-törvény alapján Váltóáramú generátormodell működésének értelmezése	Technika
	A váltakozó feszültség előállítása, hatásai A transzformátor működése	A transzformátor működésének értelmezése az indukciótörvény alapján, egyszerű számítások, kísérleti ellenőrzéssel. Transzformátor alkalmazása a háztartásban (gyűjtőmunka)	

Elektromos energiahálózat (5. témakör) – 9 óra			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az energiatudatos magatartás szakismereti megalapozása A fizikai, technikai kémiai, földrajzi ismeretek összekapcsolása Forráskutatás a napi sajtóban és a számítógépes világhálón (tanári irányítással) Saját tapasztalatokon alapuló energiatudatos szemlélet kialakítása, a mindennapi energiatakarékosság lehetőségeinek felismertetése (integrálás az évi I. témakör „Gyakorlati hőtan a lakásban” eredményeivel)	Az elektromos energia előállítása , hagyományos és környezetbarát megoldások Az atomerőmű szerepe az energiaellátásban	Forráskutató gyűjtőmunka a generátorokat a gyakorlatban meghajtó energiaforrások után A hagyományos hőerőművek működése A vízierőművek, szél-erőmű, napenergia-erőmű működése, összehasonlítása a hőerőművekkel (környezetvédelmi szempontok alapján) Napelemcella-modell kísérleti vizsgálata Az energiaszállítás problémái, veszteségek	Földrajz, technika, háztartástan, 7. oszt. fizika, 8. oszt. fizika
	Az energiaszállítás az erőműtől a fogyasztóig		
	Az elektromos energia felhasználása a háztartásban Az energiatakarékosság lehetőségei	<i>Kiscsoportos projekt-munka</i> (a család energiafogyasztásának felmérése, költségei, ezek megoszlása a felhasználási területek szerint, egy-egy karakterisztikus fogyasztó (pl. TV, hűtőszekrény, számítógép) energiafogyasztási költségének számszerűsítése A hagyományos izzó és a kompaktlámpa konkrét összehasonlítása, mibe kerül a krumplileves? stb.)	

A továbbhaladás feltételei:

A tanult fizikai ismeretek felismerése a természeti jelenségekben, a technikai alkalmazásokban. A tanult és a mindennapi életben is gyakran használt fizikai mérések (hőmérsékletmérés, áram- és feszültségmérés, elektromos teljesítménymérés) gyakorlati ismerete, a mértékegységek helyes használata. Ismerje, hogy a fizikai mennyiségek közti alapvető kapcsolatokat matematikai formulákkal írjuk le, ezen formulák alapján végzett számítások eredménye kísérletileg igazolható. A fizikai ismeretek gyakorlati, technikai alkalmazásának alapjait ilyen számítások jelentik. Legyen képes ilyen egyszerű számítások elvégzésére pl. az elektromos energiafelhasználás vonatkozásában.

Tudja, hogy a különböző természettudományok ugyanazon természet jelenségeit vizsgálják, módszereik alapvetően hasonlóak, a vizsgálódás szempontjai azonban különböznek. Lássa és tudja néhány feldolgozott témában példával illusztrálni a természettudományos tárgyak kapcsolódási pontjait.

Ismerje és fogadja el az energia-megmaradás törvényét, mint olyan tapasztalati alaptörvényt, ami a tudomány szerint eddig mindig igaznak bizonyult, ezért természettudományos és műszaki gondolkodásunk biztos sarokpontjának tekinthető.

Értékelési szempontok:

Az értékelés alapvető szempontja a tantervben rögzített kompetenciák elsajátításának mértéke. Alapként tekinthető a 7. és 8. osztályos fejezetben részletezett „továbbhaladás feltételei”- nek teljesítése. A kompetenciák elsajátítása természetesen a tárgyi ismereteket is feltételezi. Ezek számonkérése fontos része a kompetenciák fejlesztésének és a tanuló értékelésének. Lényeges, hogy a számonkérésben egyaránt szerepet kapjon a szóbeliség és az írásbeli forma. Az előbbi során a jelenségek ismertetését, a kísérletek lényegének összefoglalását, a megfigyelések, tapasztalatok és a törvények korrekt megfogalmazását kérjük számon és így a diák szakmai kifejezőkészségét, logikus gondolkodását vizsgáljuk. Az írásbeli számonkérés során értékelhetjük a tanuló szöveg- és problémaértését, kvalitatív és kvantitatív feladatmegoldását, ezáltal a tanult fizikai ismeretek kognitív alkalmazhatóságát. Az értékelésnél a diák motiváltsága, igyekezete, az órákon és a fakultatív feladatokban mutatott aktivitása, manuális munkája (pl. kísérlet összeállítása, eszközkészítés), egyéni adottságaihoz mért fejlődése szintén fontos szempont.

6.3.2. Fizika 9-12. évfolyam

6.3.2.1 Fizika 9-11. évfolyam (humán)

FIZIKA (humán)

9-11. évfolyam

Célok, feladatok

A humán orientációjú osztályban a fizikatanítás elsődleges célja a korszerű fizikai világkép, és ennek alkalmazásaként a XXI. századi technikai környezetben elengedhetetlen *természettudományos kulcskompetencia* kialakítása. Fontos cél a humán beállítottságú diákok érdeklődésének felkeltése. Ennek érdekében úgy válogatjuk, ill. csoportosítjuk a tartalmakat, hogy hangsúlyt kapjon - a fizika az egyetemes kultúra integráns része. A fizika kultúrtörténeti vonatkozásait kiemelve bemutatható, hogy a tudományos ismeretek minden történeti korszakban szoros kölcsönhatásban álltak a kor bölcséletével, társadalmi struktúrájával, de akár művészetével is. Ugyanígy fontos kiemelni a fizika kapcsolatát a különböző tantárgyakban megjelenő tartalmakkal és készségekkel. A humán osztályok fizika tananyagában - ismeretterjesztő szinten – de hangsúlyosan jelenik meg a modern fizika is. A fizikatanítás fontos feladata bemutatni, hogy a természet megismerése kísérleti megfigyeléseken, méréseken alapul, a természeti törvények matematikai formulákkal írhatók le. Matematikai számításokkal követhetjük, értelmezhetjük, vagy előre kiszámíthatjuk a jelenségeket. A humán osztályokban a törvények matematikai formulázásán túl, jól kiválasztott egyszerű problémákon mutatjuk be a fizikai számítások értelmét azzal, hogy a kapott eredmények valóságtartalmáról utólagos kísérlettel, méréssel is meggyőződünk. Fontos feladat annak bemutatása, hogy a fizikai ismeretek, a gyakorlati, technikai alkalmazásokon keresztül meghatározzák mindennapi életünket. Ezért a fizikától értelmetlen, és nem is lehet elzárkózni. Az egyéneknek és a társadalomnak is az az érdeke, hogy a középfokú műveltség szerves részét képezzék az alapvető fizikai ismeretek és az ehhez társult gyakorlati tudás, környezettudatos magatartás, energiatakarékosság, a balesetek megelőzése, mindennapi és technikai kockázatok ismerete és reális mérlegelése, az áltudományos nézetek felismerése és elutasítása. A humán osztályokban a fizikaoktatásnak nem közvetlen célja az érettségire történő felkészítés, de megadja azokat az alapokat, amelyek birtokában a hiányok némi egyéni többletmunkával pótolhatók.

A fizikatanítás során a tanulók meglévő ismereteiből, hétköznapi tapasztalataiból indulunk ki, és jelenségbemutatóval, problémafelvetéssel, célszerű kísérletekkel irányítjuk az életkornak megfelelő tudományos tudásrendszer személyes elfogadása felé. A tanítás folyamatában a diák érdeklődése és aktivitása alapvetően fontos.

Fejlesztési területek, kompetenciák:*Intellektuális*

A természet megismerésének történeti folyamata, mint a fizikai megismerés mintája.

Megfigyelés, tudatos kísérlettervezés, kísérletezés, mérés, a mérési eredmények grafikus ábrázolása, matematikai megfogalmazása.

Modellalkotás, a modell kritikus szembesítése a valósággal, a modell érvényességének határai.

Problémamegoldás képessége, a fizikai problémamegoldás sikeres módszereinek megismerése és elemi alkalmazása.

Kritikus gondolkodás, a megismert fizikai ismeretek szembesítése az áltudományos nézetekkel.

Rendszerszemlélet, kiemelt figyelemmel a globális problémák fizikai vonatkozásaira.

Valószínűségi szemlélet, az egyedi események és statisztikus sokaságok törvényszerű viselkedésének kapcsolata, a kockázat fogalma, a kockázat mérlegelése.

Környezettudatosság

Tájékozottság környezetünk fizika által vizsgált kérdéseiről (sugárzások, természetes és mesterséges radioaktivitás, nukleáris energiatermelés).

A reális kockázatok ismerete, felelős döntéshozatal képessége.

Digitális kompetencia

Számítógépek alkalmazása mérőeszközként, numerikus számítások végzésére, szimulációs programok, számítógépes szövegszerkesztés, táblázatkezelés alkalmazása, internet használata új ismeretek keresésére, digitális oktatási segédanyagok használata

Kommunikáció

Szóbeliség (a fizikai tartalmak szakszerű kifejezése, a fogalmak helyes használata szakmai és hétköznapi környezetben, interdiszciplináris kitekintő, kiegészítő kiselőadások tartása).

Írásbeliség (a szaktárgyi elvárásoknak megfelelő jegyzetelés, egy-egy téma rövid közérthető megfogalmazása esszé-dolgozat formájában).

IKT-alkalmazás (információkeresést, feldolgozást és kommunikációt segítő számítógépes programok ismerete és alkalmazása, számítógépes oktatóprogramok használatának ismerete)

Személyes és társas kapcsolatok

Sok csoportos kísérlet, kiegészítő anyaggyűjtő munka, a teljesítményértékelése a diákok fokozatos bevonásával

9. évfolyam

Óraszám: 72/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az Ókor tudománya	14 óra
2.	Mozgástan – Arisztotelésztől Newtonig	14 óra
3.	Pont-dinamika Newton mozgástörvényei	20 óra
4.	Gravitáció – égi mechanika	6 óra
5.	Mechanikai munka és energia	8 óra
6.	Mechanikai energiaforrások a természetben /víz, szél/	10 óra

Az Ókor tudománya (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Megfigyeléseken alapuló oksági gondolkozás fejlesztése - Egyszerű kísérleti- és mérőeszközök készítése, használata - Irányított forráskeresés - Természeti megfigyelések és a matematikai (geometriai) problémamegoldás összekapcsolása - Évezredes ismeretek alkalmazása a modern technikában	Korai elképzelések és mérési tapasztalatok a világról, az anyagról Geometriai és csillagászati megfigyelések, mérések (a távolság és az idő mérése, A Nap járása és az árnyék, Nap-Föld, Föld-Hold távolság, méretarányok, a Föld görbületi sugara)	Szextáns készítése, mérések szextánssal, Napóra készítése, hitelesítése Történelmi „órák” (víz-óra, gyertya-óra, homok-óra) modelljeinek elkészítése, hitelesítése Tájékozódás az égbolton,	Geometria Ált isk. fizika Történelem
	Őselemek, Demokritosz atomelmélete	Internetes és hagyományos könyvtári forráskeresés	kémia
	Arkhimédész: emelők és csigák	Gyűjtőmunka (emelők az ókorban és a mai technikában) Tömegmérés kétkarú mérleggel Egyszerű feladatmegoldás-kísérleti ellenőrzéssel	Fizika 7. évf.
	Hidrosztatika	Térfogatmérés, sűrűségmérés, egyszerű számítások Nyomáskülönbségen alapuló eszközök készítése (pl. Héron szökőkútja)	Fizika 7. évf., matematika

Mozgástan – Arisztotelésztől Newtonig (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Kísérletezési, mérési készség fejlesztése - Forráskeresés a web-en - Mérési adatok grafikus ábrázolása, a grafikonok értelmezés - Kinematikai mérési adatok számítógépes rögzítése, feldolgozása - Számítógépes szimulációs programok használata új ismeretek szerzésére a hajítások témakörében - A geocentrikus és heliocentrikus világkép összefüggéseinek ismerete a kultúrtörténeti társadalmi háttérrel - Csoportmunkához szükséges társas aktivitás fejlesztése	Mozgástani alapfogalmak, mennyiségek Egyenesvonalú egyenletes mozgás	Gyűjtőmunka (történelmi hosszsmértékek) Egyszerű mérések csoportmunkában Mozgások grafikus ábrázolása és értelmezése	Történelem Fizika 7., 8. évfolyam
	Galilei kísérletei – a gyorsuló mozgás	A történelmi kísérletek fakultatív megismétlése Mozgások korszerű vizsgálata számítógép segítségével Szemelvények feldolgozása Galilei munkáiból	Történelem, tudománytörténet, informatika
	Összetett mozgások- vízszintes hajítás	Egyszerű kísérletek értékelése, számítógépes szimulációs programok használata Köznapi mozgások videó analízise	Informatika
	Körmozgás	A mozgás jellemző paramétereinek kísérleti meghatározása	
	A kopernikuszi fordulat (Heliocentrikus világkép) Kepler törvényei	Fizikatörténeti gyűjtőmunka a Sarkcsillag körül látszólagos körmozgást végző csillagok lefényképezése, a Hold lefényképezése, Kepler-távcső építése, számítógépes modellezés	Fizika 7. évf., informatika

Pont-dinamika – Newton mozgástörvényei (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Oksági gondolkodás fejlesztése, - Az arisztotelészi szemlélet lecserélése a newtoni világmépre - Fizikai mennyiségek, törvények verbális megfogalmazásának és matematikai formulákkal történő leírásának kölcsönös megfeleltetése - Modellalkotás, mint a valóság értelmezését szolgáló egyszerűsítés - Egyszerű algoritmikus problémamegoldás - A tanult fizikai törvények felismerése és alkalmazása mindennapi mozgásokra	A testek tehetetlensége Lendületváltozás - párkölcsönhatás Az erő Gyakorlati dinamika /mi gyorsítja az autót, mozgás a lejtőn. Súrlódás, közegellenállás A körmozgás dinamikája	Megfigyelés, extrapoláció, a súrlódás szerepének felismerése a mindennapi mozgásokban A newtoni törvények alkalmazása mindennapi jelenségekre (közlekedés, sport, játékok, stb.) Probléma és feladatmegoldás, az eredmények kísérleti ellenőrzésével	Technika, matematika

Gravitáció– égi mechanika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- A gravitáció szerepének felismerése a szabad mozgásokban (bolygók keringése a Nap körül, szabadesés a földön) - A súly és súlytalanság fogalmának ismerete és helyes alkalmazása	Newton gravitációs törvénye – Cavendish kísérlete	Csoportos kísérletezés tanári vezetéssel Szakanyagok, fotódokumentumok keresése a web-en Fakultatív kiselőadások IKT támogatással	Földrajz, technika
	Súlyos és tehetetlen tömeg - Eötvös Loránd kísérletei		
	Mesterséges holdak mozgása és a szabadesés		

- A fizikai ismeretek gyakorlati hasznának tudatosulása (Eötvös geofizikai mérései, mesterséges holdak, kísérletek az űrhajóban) - Szerkesztett kiselőadás készítése, IKT anyagok támogatásával	Jelenségek az űrhajóban		

Mechanikai munka és energia (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
-A hétköznapi fogalmak és a fizikai mennyiségek megkülönböztetése, ill. összekapcsolása - Az energia-megmaradás mint a modern fizika alapvető rendező elve	A mechanikai munka, teljesítmény	A hétköznapi munka fogalma és a fizikai mennyiség egybevetése, az ellentmondások feloldása Teljesítménymérés (közlekedés, sport, mindennapi mozgások) Egyszerű feladatok megoldása	
	Mechanikai energiák (helyzeti, mozgási)		
	Mechanikai energia-megmaradás törvénye		

Mechanikai energiaforrások a természetben /víz, szél/ (6. témakör - Projektmunka)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Csoportmunka tervezése, szervezése, az eredmények bemutatása Forráskeresés a Web-en A fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazása	A víz energiájának hasznosítása régen, korszerű vízierőművek működése, ár-apály erőmű	A tananyag feldolgozása kiscsoportos projektmunkában (javasolt az erdei iskola)	Történelem, technika Földrajz
	A szél energiája - vitorlások és szélmalomok Modern szélenergiák	Az energiáról tanultak alkalmazása Szakanyagok keresés a web-en, felkészülés kiselőadásokra, tanulói kiselőadások működő modellek tanulmányozása, egyszerű modellek készítése (fakultatív)	

A továbbhaladás feltételei:

Ismerje a fizikai ismeretszerzés alapvető módszereit, tudja, hogy a különböző kultúrák a történelemben mindig törekedtek a természet jelenségeinek megismerésére, értelmezésére és hasznosítására. Látja a fizikai jelenségeket leíró matematikai formalizmus gyakorlati jelentőségét, legyen képes tanult tartalmakhoz kapcsolódó egyszerű számítások elvégzésére és azok kísérleti ellenőrzésére.

Ismerje a mozgások fizikai leírásának módját, a tanult egyszerű mozgások jellemzőit. Ismerje a newtoni mozgástörvényeket, tudja azokat egyszerű esetekben alkalmazni. Tudja, hogy nem a mozgás fenntartásához, hanem a mozgásállapot megváltoztatásához kell erő. Ismerje a mechanikai munka és az energia fogalmát, a természeti mechanikai energiaforrások hasznosításának lehetőségeit. Tudja, hogy az energia-megmaradás törvénye a fizika általános érvényű, tapasztalati alapon álló rendszerező elve.

Legyen képes egyszerű kísérletek és mérések megtervezésére és elvégzésére egyénileg és csoportmunkában. Ismerje a számítógép alkalmazásának lehetőségeit a fizikában, alapszinten ismerje és használja az IKT-módszereket.

10. évfolyam

Óraszám: 54/év
1,5/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Hőtani alapok, gázok vizsgálata	8 óra
2.	Kinetikus gázelmélet	8 óra
3.	A hőtan főtételei	13 óra
4.	Halmazállapotok, halmazállapot-változások	4 óra
5.	Elektrosztatika	9 óra
6.	Egyenáram	12 óra

Hőtani alapok, gázok vizsgálata (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kísérletező készség fejlesztése	Alapfogalmak, hőmérsékletmérés	Anyaggyűjtés (hőmérők és működésük alapja) Fakultatív tanulói kísérletek (hőmérő kalibrálása) Kémiai ismeretek integrálása Egyszerű feladatok megoldása	Ált. isk. fizika
Mérési eredmények grafikus és analitikus összefoglalása A természettudományok közti alapvető kapcsolatok tudatosítása	Gázok állapothatározói, gáztörvények, gázhőmérsékleti skála		Kémia
	Állapotegyenlet, állapotváltozások		

Kinetikus gázelmélet (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Modellalkotás	Atomok és molekulák	Kémiai ismeretek (az atomok létezését mutató súlyviszonytörvények) integrálása Modellezés, számítógépes szimulációk	Kémia, informatika
	Gázok golyómodellje, a nyomás és hőmérséklet értelmezése		

A hőtán főtételei (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az energia-megmaradás törvényének, mint általános érvényű, tapasztalati alapú természeti törvénynek az elfogadása, alkalmazása elvi és gyakorlati problémák megoldására, pl. áltudományos nézetek felismerésére Kritikai készség kialakítása a hangzatos áltudományos nézetekkel szemben A reverzibilitás-irreverzibilitás fogalmának megértése	A belső energia fogalma Hőközlés és/vagy munkavégzés = energiaátadás Az I főtétel, mint az energia-megmaradás törvénye, alkalmazások	Csoportos fakultatív kísérletek, kísérlet-értelmezés (Joule-kísérlet, hőmérsékletkiegyenlítés, hőerőgépek működése) Kiselőadások: hőerőgépek fejlődése, „örökmozgók” kritikája egyszerű példákön, Fűtés hőszivattyúval, termokémiai reakciók és az I főtétel, az emberi szervezet, mint hőerőgép, stb.	Kémia, technika, tudománytörténet
	Hőerőgépek – örökmozgók nincsenek		
	A folyamatok iránya; reverzibilis és irreverzibilis folyamatok A hőtán II. főtétele		

Halmazállapotok és halmazállapot-változások (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Mikroszerkezeti modellek alkotása a makroszkopikus tapasztalatok alapján	A halmazállapotok makroszkopikus jellemzése, mikroszerkezeti értelmezése	A makroszkopikus jelenségek és a mikroszerkezeti modellek összekapcsolása, folyamatok értelmezése modellezéssel	Kémia, technika, földrajz (meteorológia)

A fizikai ismeretek alkalmazhatósága	Halmazállapot-változások, halmazállapot-változások energetikai értelmezése Halmazállapot-változások a természetben	Kísérletezés, hétköznapi jelenségek értelmezése Egyszerű kalorimetrikus mérések, számítási feladatok	

Elektrosztatika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kísérleti tapasztalatok elemi anyagszerkezeti értelmezése,	Elektromos alapjelenségek, az anyag elektronszerkezete	Fakultatív kísérletezés, ajánlott szakanyag alapján	Ált. isk. fizika, kémia
A geometriai tér és a fizikai mező fogalmának megkülönböztetése Az elektromos és gravitációs erőter összehasonlítása, A mező mint az anyag-világ egyik általános megjelenési formája	Az elektromos töltés fogalma, Coulomb-törvény Az elektromos erőter, térerősség, potenciál	Következtetések válogatott kísérletek alapján Az elektrosztatikus mező leírása különböző módon A potenciál-különbség és a munkavégzés fogalmának összekapcsolása egyszerű esetekben Fakultatív kísérletek	
Különböző eredetű ismeretek összekapcsolásának igénye és képessége	Ionok – ionos kötés - ionkristályok Elektromos polarizáció – dipólus-kötés	A kémiából tanultak összekapcsolása az új elektrosztatikai ismeretekkel	kémia

Egyenáram (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazása Elektromos baleset-megelőzés	Elektromos áram, áramforrás, áramkör Ohm törvénye, Az elektromos ellenállás	Egyszerű áramkörök összeállítása, alapvető mérések elvégzése, feladatmegoldás	Technika, ált. isk. fizika
A háztartási energiafogyasztás és az energiatakarékosság lehetőségeinek gyakorlati megismerése	Az áram hőhatása, teljesítménye Gyakorlati elektromos ismeretek a háztartásban	Gyűjtőmunka: elektromosság a háztartásban, mindennapi életben (mire mennyi energiát használunk, miért fizetünk), az energiatakarékosság lehetőségei Egyszerű gyakorlati számítások	
Közvetlen kapcsolat kialakítása a természettudományos tárgyak ismeretanyaga között	Az áram kémiai hatása, az elemi töltés meghatározása	Egyszerű kísérletek, következtetések, a fizikai és kémiai ismeretek integrálása	Kémia
Makroszkopikus jelenségek értelmezése szerkezeti modellekkel	Az áramvezetés értelmezése vezetőkben félvezetőkben	Modellalkotás	Technika, kémia
A mezők általános fogalmának bővítése Az áram mágneses hatásának gyakorlati alkalmazása	Az áram mágneses hatása Elektromos motor A mágneses tér és mozgó töltés kölcsönhatása, Lorenz-erő	Egyszerű kísérletek, következtetések Fizikai törvények alkalmazása a gyakorlatban A fizika felismerése a mindennapi technikában Kvalitatív és egyszerű kvantitatív feladatok megoldása	

A továbbhaladás feltételei:

A hőtani alapfogalmak, alaptörvények ismerete, kapcsolatuk a többi természettudománnyal, a napi életjelenségeivel. A mikroszerkezeti anyagmodell és a makroszkopikus tulajdonságok kapcsolata, gázok nyomásának és a hőmérsékletének kvalitatív értelmezése a kinetikus gázmodellben. A hőtan első főtétele, mint az energia-megmaradás törvénye. A termikus folyamatok irányára vonatkozó II. főtétel.

A termodinamikai gépek a gyakorlatban. Halmazállapot-változások csoportosítása, felismerése a természetben és az emberi tevékenységekkel kapcsolatban.

Az elektromos alapjelenségek ismerete. Az elektromos erőter, mint az anyag egy megjelenési formája, (kölsönhatásban van a korpuszkuális anyaggal, energiája van)

Az áram fogalmának, hatásainak ismerete. Gyakorlati ismeretek (egyszerű áramkörü kapcsolások, mérések elvégzése, az elektromossággal kapcsolatos biztonsági szabályok, baleset-megelőzési magatartás). Az ez elektromos áram munkája, az elektromos energiafogyasztás (egyszerű számítások, az energiatakarékosság reális lehetőségei a mindennapi életben).

Értékelési szempontok:

Az értékelés alapvető szempontja a tantervben rögzített kompetenciák elsajátításának mértéke. Alapként tekinthető a 9. és 10. osztályos fejezetben részletezett „továbbhaladás feltételei” bekezdésben foglaltak teljesítése. A kompetenciák elsajátítása természetesen a tárgyi ismereteket is feltételezi. Ezek számonkérése fontos része a kompetenciák fejlesztésének és a tanuló értékelésének. Lényeges, hogy a számonkérésben egyaránt szerepet kapjon a szóbeliség és az írásbeli forma. Az előbbi során a jelenségek ismertetését, a kísérletek lényegének összefoglalását, a megfigyelések, tapasztalatok és a törvények korrekt megfogalmazását kérjük számon és így a diák szakmai kifejezőkészségét, logikus gondolkozását vizsgáljuk. Az írásbeli számonkérés során értékelhetjük a tanuló szöveg- és problémaértését, kvalitatív és kvantitatív feladatmegoldását, ezáltal a tanult fizikai ismeretek kognitív alkalmazhatóságát. A humán érdeklődésű osztályokban kiemelt hangsúlyt helyezünk a fizika általános kultúrtörténeti integrálására, szerepére, világszemléletünk alakítására a történelmi korokban és napjainkban. Az értékelésnél a diák motiváltsága, igyekezete, az órákon és a fakultatív feladatokban mutatott aktivitása, manuális munkája (pl. kísérlet összeállítása, eszközkészítés), egyéni adottságaihoz mért fejlődése szintén fontos szempont.

11. évfolyam

Óraszám: 72/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Elektromágneses indukció – váltóáram	12 óra
2.	Rezgések és hullámok	22 óra
3.	Az anyag kettős természete	6 óra
4.	Az atomok szerkezete	6 óra
5.	Magfizika	12 óra
6.	Válogatott fejezetek a modern fizikából	14 óra

Elektromágneses indukció – váltóáram (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A fizikai ismeretek gyakorlati felhasználásának tudatosítása Az elektromos energiahálózat megismerése, baleset-megelőzés, Az energiatudatos magatartás kialakítása	Mozgási és nyugalmi indukció	Kísérleti jelenségek értelmezése, az indukció-törvény alkalmazása	Technika, gazdaságföldrajz
	Váltakozó áram	A váltóáram és az egyenáram sajátosságainak összehasonlítása	
	Elektromos energiahálózat	A háztartási elektromos hálózat gyakorlati tudnivalóinak összegyűjtése	

Rezgések és hullámok (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A korábban tanult fizikai és matematikai ismeretek alkalmazása egy új jelenségkör értelmezésére	Mechanikai rezgések	Kísérletezés, mérés, A korábbi mechanikai ismeretek felidézése és alkalmazása az új jelenségkörre	Korábbi mechanikai ismeretek Matematika Ének-zene
A fizikai jelenség matematikai leírásának és képszerű megjelenítésének összekapcsolása, Fizikai jelenségek felismerése a zenében	A mechanikai hullám, hullámjelenségek kvalitatív leírása Hanghullámok	Egyszerű hullámkísérletek értelmezése Fakultatív hangtani kísérletek A fizikai hangtan és a zene összekapcsolása	
Anyaggyűjtés a web-en, a fizika és a hétköznapi technika összekapcsolása Kommunikáció fejlesztése	Elektromágneses rezgés, elektromágneses hullám Az elektromágneses spektrum	Kiselőadások: az elektromágneses hullámok alkalmazása a mindennapokban (pl. hírközlés, mikrohullámú sütő, mobiltelefon, stb.)	Technika, informatika

A modellezés szerepe a fizikában - fényjelenségek leírása geometriai- és hullám-modellel	A fény mint hullám, hullámoptikai jelenségek és értelmezésük	A geometriai optika ismereteinek felidézése Hullámoptikai jelenségek megfigyelése, értelmezése a korábban megismert általános hullámsajátságokkal	Ált. isk. fizika, technika

Az anyag kettős természete (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A modern fizika hétköznapi szemlélettől eltérő fogalomrendszerének bevezetése, a részecske - hullám kettős természet látszólagos ellentmondásának feloldása	A fény kettős természete Az elektron kettős természete Hullámcsomag, állóhullám-állapot	Következtetések kísérleti tények alapján Kiselőadások: fizikatörténeti érdekességek, a modern fizika által felvetett filozófiai kérdések	Tudományelmélet, fizikatörténet

Az atomok szerkezete (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A természettudományos megismerés folyamata: A fizika fogalomrendszerének, a modellalkotás folyamatának fejlődése az elmélet és a kísérleti tények kölcsönhatásában A kvantummechanikai szemlélete és a köznap szemléletünk alapvető eltéréseinek kognitív értelmezése Analogikus gondolkodás fejlesztése A kémia és fizika ismeretek szintézise	Modell-formáló kísérletek: spektroszkópia, Rutherford szórás kísérlete	Egyszerű spektroszkópiai kísérletek bemutatása, értelmezése Számítógépes szimulációs kísérletek	Kémia
	Átmeneti siker az atomfizikában - a Bohr-modell	Kiselőadások: A Bohr-modell a kémiában A Bohr-modell elégtelenségét mutató problémák	
	Kvantummechanikai atommodell	A kvantummechanikai atom-szemlélet alapjainak megismerése,	
	Molekulák	A kvantummechanikai kép alkalmazása	

Magfizika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A valószínűségi értelmezésen alapuló kockázat fogalmának kialakítása Sugárzásvédelem mindennapi szabályainak ismerete	Az atommag szerkezete, nukleonok, magerők	Kémiai és fizikai ismeretek integrációja, Szakanyagok gyűjtése a web-en Fakultatív környezetfizikai mérések nyomdetektorral Kiselőadások: radoimertriai kormeghatározás, radioaktivitás felhasználása a gyógyászatban,	Kémia, technika, környezettan
	Radioaktivitás		
	Maghasadás		
	Magfúzió		

A nukleáris energiatermelés stratégiai jelentőségének felismerése A tanult fizikai ismeretek alkalmazása a kommunikációban, vitában	Nukleáris energiatermelés kérdései	Antarktiszi jégvétegek radioaktív vizsgálata, radioaktivitás alkalmazása a technikában Számítógépes szimulációk Az atomreaktor működésének számítógépes modellezése	

Válogatott fejezetek a modern fizikából (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Tájékozódás a modern fizika sokszor emlegetett témái közt A számítógép szerepének tudatosítása a modern fizikai kutatásokban	Sokaságok statisztikus törvényei	Kísérletezés Galton-deszkával, szimulációs programokkal	Matematika, hőtán
	A relativitáselmélet - a modern fizika nyitánya	A speciális relativitáselmélet paradoxonjainak egyszerű grafikus feldolgozása	Geometria
	Csillagfejlődés, Kozmológia, űrkutatás	Gyűjtőmunka a Web-en, Kiselőadások tartása: (Scifi és realitás. A kozmológiai kutatások hatása a filozófiára, űrkutatás szerepe mindennapjainkban)	Földrajz, ismeretterjesztő irodalom
	Félvezető-fizika a számítógépek működésének alapja	Fakultatív kiselőadások a számítógép hardver-hátterének bemutatására	Informatika, technika, matematika
	Nemlineáris mechanika, káosz-elmélet, fraktálok	Számítógépes modellezés, fraktál-képek generálása	Klasszikus mechanika Informatika, matematika, geometria

A továbbhaladás feltételei:

A mechanikai rezgések jellemzői, a rezgés és a hullám közti alapvető kapcsolat ismerete. A rezgést és a hullámot jellemző fizikai mennyiségek. Az interferencia jelensége, mint a hullámok jellemzője. Hangtani ismeretek a hétköznapi életben. A mechanikai rezgés és az elektromágneses rezgés, a mechanikai hullám és az elektromágneses hullám kapcsolatba hozása, a különbségek kiemelése, Az elektromágneses spektrum. A fény, mint hullám (interferencia-jelenségek).

A fény és az elektron kettős természetének párhuzamba állítása.

Alapvető ismeretek az anyag szerkezetéről. A modellalkotás folyamatának bemutatása az atommodellek fejlődésén keresztül. A kémiai és fizikai anyagszerkezeti ismeretek integrálása.

Magfizikai alapismeretek, a magfizika gyakorlati vonatkozásai, a nukleáris energiatermelés stratégiai jelentősége. A fizika társadalmi-gazdasági hatásai. A modern technika fizikai alapjai (példák).

Értékelési szempontok:

A fizikai tanulmányok záró évében a fizika modern fejezeteinek megalapozása és megismerése a kitűzött cél. Az értékelés alapvető szempontja a tantervben rögzített kompetenciák elsajátításának mértéke. A elektromágneses indukcióhoz kapcsolódóan kiemelt jelentősége van az elektromos energiahálózattal és az energiatudatos magatartással kapcsolatos gyakorlati ismereteknek. A hullámjelenségek értelmezésében a diákoknak világosan kell látniuk a legkülönbözőbb jelenségeket (vízhullámok, hang, elektromágneses hullámok, fény) összekapcsoló hasonlóságokat és az egységes leírásmódot. A fény kettős természetéhez kapcsolódva tárgyaljuk az elektron kettős természetét, majd általánosítunk. Az atomfizikai ismeretek a kémia tapasztalati törvényeitől indulnak és vezetnek a kvantummechanikai értelmezésig. A humán érdeklődésű diáknak ismernie kell, hogy a köznapok szemlélet és a kvantummechanikai leírás különbségét. Az atommagfizika ismereteit az teszi kiemelten fontossá, hogy mindennapi életünk részévé vált az alkalmazások széles körén keresztül. A diákoknak ismerniük kell a nukleáris technika eredményeit és az ezekkel kapcsolatos veszélyeket is. Világosan kell, hogy lássák a valószínűségi értelmezésen alapuló „kockázat” fogalmát és ismerniük kell a sugárvédelem gyakorlati alapjait. A modern fizika válogatott fejezeteiben a hangsúly a fizika szemlélet fejlődésének bemutatásán túl a fizika alkalmazásain van.

6.3.2.2. Fizika 9-12. évfolyam (reál)

FIZIKA (reál tagozat)

9-12. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A reál orientációjú osztályban a fizikatanítás célja kettős:

- a korszerű fizikai világkép, és ennek alkalmazásaként, a XXI. századi technikai környezetben elengedhetetlen *természettudományos kulcskompetencia* kialakítása.
- a diákok felkészítése a fizika igényes felsőfokú szakirányú továbbtanulásra és (a 11.. 12. évfolyamos fakultatív órakeret felhasználásával) az emelt szintű szaktárgyi érettségire.

A célok érdekében, az életkori sajátosságok figyelembevételével válogatjuk, illetve csoportosítjuk a tartalmakat, a fokozatosság elvét figyelembe véve választjuk meg a kompetenciafejlesztési feladatokat és módszereket. A fizika tanítása során a tanulók meglévő ismereteiből, hétköznapi tapasztalataiból indulunk ki, és jelenségbemutatóval, problémafelvetéssel, célszerű kísérletekkel irányítjuk diákjainkat az életkornak megfelelő tudományos tudásrendszer személyes elfogadása felé. A tanítás folyamatában a diák érdeklődése és aktivitása alapvetően fontos.

Kiemelt hangsúlyt kap a természettudományokra, ezen belül a fizikára jellemző megismerési módszerek bemutatása, illetve tudatosítása. A középiskolában alapvetően a természet megismerésének induktív útja a jellemző. Itt konkrét jelenségek megfigyelése után feltételezéseket teszünk (modellezünk), amit célszerű kísérletezéssel, mérésekkel ellenőrzünk. Pozitív eredmény esetén a fizikai mennyiségek között kimutatott ok-okozati kapcsolatot matematikai kifejezések formájában rögzítjük. A természettudományos megismerés másik útja a dedukció. Ekkor ismert, általános érvényűnek feltételezett fizikai alapösszefüggésekből kiindulva, matematikai következtetésekkel jutunk a konkrét problémákra illeszkedő eredményekre. Ez utóbbiak érvényességét kísérlettel, méréssel igazoljuk. Alsóbb évfolyamokon szinte kizárólagosan az induktív módszer ajánlott. Az érettségihez közeledve a diákok matematikai ismeretei már lehetővé teszik, hogy a fizikában használatos dedukció módszerét is érzékeltethessük. Ebben az életkorban már igényli a tehetséges fiatal, hogy a természeti világ nagy összefüggéseit megértése. Az alapvető összefüggések igazolására hatékony módszer a dedukció. A középiskolában megismert természettörvényeknek alapvető szemléletformáló jelentősége kell legyen a diák későbbi élete során is. Ezek az ismeretek teszik felismerhetővé esetleg csak „gyanússá” az általános nézeteket, illetve az általományosság mögé rejtőző csalásokat.

A természeti jelenségek megértésének alapvető módszere a modellalkotás. A modellezés során a jelenségek lényegi tulajdonságait fogalmazzuk meg, a másodlagos sajátosságokat elhanyagoljuk. A modellt a fizika alaptörvényei szerint „működtetjük” és vizsgáljuk, hogy az igaznak tartott

alaptörvényekből a modell segítségével a valóságnak megfelelő következtetésekre jutunk-e. A modellezés komplex kognitív módszerének bemutatása az életkori sajátságoknak, a diákok matematikai tudásának, absztrakciós képességének megfelelően, fokozatosan történik.

A fizika a természet törvényeit matematikai formulákkal fogalmazza meg, illetve ezekből matematikai módszerekkel következtet konkrét esetekre. Ez utóbbi módszert az iskolában a fizikai feladatmegoldáson keresztül mutatjuk be. A reálgimnáziumban a feladat és problémamegoldásnak kiemelt jelentősége van. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a fizikai feladatmegoldás soha nem öncélú, az eredmény csak akkor értékes, ha van kísérletekkel, mérésekkel ellenőrizhető valóságtartalma. A feladatmegoldás során tudatosan törekednünk kell arra, hogy az eredmények kísérleti ellenőrzését is bemutassuk.

A fizikában kiemelt szerepe van a számítógépek alkalmazásának, a digitális kompetenciák fejlesztésének, az informatika sokoldalú alkalmazása azonban nem cél, hanem eszköz, amit a mindenkori fizikai tudásrendszernek kell meghatározni.

A fizikatanítás során kiemelt figyelmet kell fordítani a fizika és a többi természettudomány kapcsolódási pontjainak hangsúlyozására.

A természettudományos tudásrendszerek összekapcsolásán keresztül tudatosul a diákban, hogy a természet egy és oszthatatlan, az egyes tudományterületek elkülönítésének történeti, ill. gyakorlati, módszertani okai vannak.

A fizikatanítás fontos feladata a tudomány gyakorlati hasznosításának bemutatása is. A diákoknak világosan kell látniuk, hogy a technika a természettudományos ismereteken nyugszik, a ma tudománya a holnap technikája.

Fejlesztési területek, kompetenciák:

Intellektuális

A természet megismerésének történeti folyamata, mint a fizikai megismerés mintája.

Megfigyelés, tudatos kísérlettervezés, kísérletezés, mérés, a mérési eredmények grafikus ábrázolása, matematikai megfogalmazása

Modellalkotás, a modell kritikus szembesítése a valósággal, a modell érvényességének határai.

Problémamegoldás képessége, a fizikai problémamegoldás sikeres módszereinek megismerése és elemi alkalmazása.

Kritikus gondolkodás, a megismert fizikai ismeretek szembesítése az áltudományos nézetekkel.

Rendszerszemlélet, kiemelt figyelemmel a globális problémák fizikai vonatkozásaira, a társ-természettudományokkal, a matematikával és a technikával megvalósítandó integrációra.

Valószínűségi szemlélet, az egyedi események és statisztikus sokaságok törvényszerű viselkedésének kapcsolata, a kockázat fogalma, a kockázat mérlegelése.

Környezettudatosság

Tájékozottság környezetünk fizika által vizsgált kérdéseiről (sugárzások, természetes és mesterséges radioaktivitás, nukleáris energiatermelés)

A reális kockázatok ismerete, felelős döntéshozatal képessége).

Digitális kompetencia

Számítógépek alkalmazása mérőeszközként, numerikus számítások végzésére, szimulációs programok, számítógépes szövegszerkesztés, táblázatkezelés alkalmazása, internet használata új ismeretek keresésére, digitális oktatási segédanyagok használata.

Kommunikáció

Szóbeliség (a fizikai tartalmak szakszerű kifejezése, a fogalmak helyes használata szakmai és hétköznapi környezetben, interdiszciplináris kitekintő, kiegészítő kiselőadások tartása)

Írásbeliség (a szaktárgyi elvárásoknak megfelelő jegyzetelés, egy-egy téma rövid közérthető megfogalmazása esszé-dolgozat formájában
IKT-alkalmazás (információkeresést, feldolgozást és kommunikációt segítő számítógépes programok ismerete és alkalmazása, számítógépes oktatóprogramok használatának ismerete)

Személyes és társas kapcsolatok

Csoportos kísérlet, kiegészítő anyag gyűjtőmunka, a teljesítmény értékelése a diákok fokozatos bevonásával

9. évfolyam

Óraszám: 72/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Alapmérések	10 óra
2.	Mozgástan	12 óra
3.	Pont-dinamika – Newton mozgástörvényei	12 óra
4.	Mechanikai munka és energia	8 óra
5.	Alkalmazott mechanika	14 óra
6.	Folyadékok és gázok mechanikája	6 óra
7.	Kötelezően választható projekt-munka	10 óra

Alapmérések (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Kísérletezési, mérési készség fejlesztése, - történelmi és hétköznapi mértékegységek, SI-mértékrendszer, átváltások, - mérési adatok grafikus ábrázolása, a grafikonok értelmezés, - a becslési készség fejlesztése, - csoportmunkához szükséges társas aktivitás fejlesztése.	Hosszúság, terület, térfogat mérése Arányos aránytalanságok A mérési hiba fogalma	Ismerkedés a hagyományos és „high-tech” méréstechnikával A mérési hiba fogalmának megismerése, a hiba becslése Egyszerű mérőeszközök készítése (fakultatív) Irányított szakanyag keresés a web-en	Ált. isk. fizika, technika
	Időmérés – a napórától az atomóráig Sebesség meghatározás (származtatott mennyiségek)		
	Tömegmérés Sűrűség-meghatározás		

Mozgástan (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Kinematikai mérési adatok számítógépes rögzítése, feldolgozása, - mozgások grafikus értelmezése, grafikus feladatmegoldás. - Számítógépes szimulációs programok használata új ismeretek szerzésére a hajítások témakörében. - Forráskeresés a web-en.	Mozgástani alapfogalmak, mennyiségek Egyenesvonalú egyenletes mozgás	Csoportos mérések, a mérési eredmények grafikus feldolgozása, grafikus probléma és feladatmegoldás, Mozgások vizsgálata modern számítógépes technikával, videofelvételekkel. A tanult fogalmak, összefüggések alkalmazása hétköznapi mozgásokra (közlekedés, sport, játékok) Fakultatív kísérletek: a csillagos égbolt látszólagos mozgásának lefényképezése, kísérletek mérések GPS-szel, hétköznapi mozgások vizsgálata saját készítésű videofelvételek alapján	Ált. isk. fizika, technika, matematika
	A gyorsuló mozgás		
	Összetett mozgás – hajítások		
	Körmozgás		
	Bolygók mozgása		

Pont-dinamika – Newton mozgástörvényei (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Oksági gondolkodás fejlesztése. - Az arisztotelészi szemlélet lecserélése a newtoni világképre. - Fizikai mennyiségek, törvények verbális megfogalmazásának és matematikai formulákkal történő leírásának kölcsönös megfeleltetése. - Modellalkotás, mint a valóság értelmezését szolgáló egyszerűsítés. - Egyszerű algoritmikus problémamegoldás.	A testek tehetetlensége	A tehetetlenség törvényének elfogadása válogatott kísérletekből adódó következtetéssel	Ált. isk. fizika, technika
	Lendületváltozás - párkölcsönhatás	A newtoni törvények alkalmazása mindennapi jelenségekre (közlekedés, sport, játékok, stb.) Probléma és feladatmegoldás, az eredmények kísérleti ellenőrzésével Fakultatív kísérletek egyénileg és csoportmunkában	
	Az erő		
	Erőtörvények		
	A dinamika alaptörvénye mozgó tömegpontra és egyszerű pontrendszerre		

Alkalmazott mechanika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- A tanult fizikai törvények felismerése és alkalmazása mindennapi mozgásokra. - A gravitáció szerepének felismerése a szabad	A körmozgás dinamikája	Egyszerű számítások, következtetések, Fakultatív kísérletek a súlytalanságra Irányított anyaggyűjtés a web-en	Ált. isk. fizika, technika
	Ütközések		
	Rakétamozgás	Fakultatív kiselőadások: (pl. a mesterséges holdak	

mozgásokban (bolygók keringése a Nap körül, szabadesés a földön). - A súly és súlytalanság fogalmának ismerete és helyes alkalmazása. - A fizikai ismeretek gyakorlati hasznának tudatosulása (Eötvös geofizikai mérései, mesterséges holdak, kísérletek az űrhajóban.) - Szakanyag gyűjtése a web-en, szerkesztett kiselőadás készítése, IKT anyagok támogatásával.	Newton gravitációs törvénye – Cavendish kísérlete, Eötvös Loránd gravitációs kísérletei	haszna, magyar részvétel az űrkutatásban, gravitációtól függő egyszerű mechanikai jelenségek összehasonlítása a Földön és a Holdon, stb.)	
	Mesterséges holdak mozgása és a szabadesés		
	Jelenségek az űrhajóban		

Mechanikai munka és energia (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- A munka és energia hétköznapi fogalmának összekapcsolása és megkülönböztetése az azonos alakú fizikai mennyiségektől. - Az energia-megmaradás, mint a modern fizika alapvető rendező elve.	A mechanikai munka	A munka fizikai és hétköznapi fogalmának egyeztetése, Feladatok megoldása, mindennapi szituációk energetikai elemzése	Ált. isk. fizika, technika
	Mechanikai energiák (helyzeti, mozgási)		
	Mechanikai energia-megmaradás törvénye		
	A természet mechanikai energiaforrásai, víz, szél	Egyszerű számítások, mérések, modellkísérletek Anyaggyűjtés a web-en	

Kötelezően választható projekt-munka (6. témakör) – ajánlott formája: erdei iskola			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Csoportmunka tervezése, szervezése, az eredmények bemutatása. - Forráskeresés a Web-en. -A fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazása. - Különböző természettudományos tantárgyak integrációja.	<i>A víz</i> A víz jellemző sajátságainak kísérleti vizsgálata fizikai, kémiai, biológiai, földrajzi megközelítésben.	Szakirodalom irányított keresése és használata Kísérletek tervezése kivitelezése csoportmunkában Az eltérő szaktárgyi megközelítések szintézisbe foglalása. A tapasztalatok összegzése, a munkát és eredményeket bemutató poszter készítése	Fizika, kémia, földrajz, biológia, környezetismeret, technika
	<i>A levegő</i> A levegő jellemző sajátságainak kísérleti vizsgálata fizikai, kémiai, biológiai, földrajzi megközelítésben		

A továbbhaladás feltételei:

Ismerje a fizikai ismeretszerzés alapvető módszereit, rendelkezzen alapvető mérési ismeretekkel és készségekkel, ismerje hiba fogalmát. Lássa a fizikai jelenségeket leíró matematikai formalizmus gyakorlati jelentőségét, legyen képes tanult tartalmakhoz kapcsolódó egyszerű számítások elvégzésére és azok kísérleti ellenőrzésére.

Ismerje a mozgások fizikai leírásának módját, a tanult egyszerű mozgások jellemzőit, legyen képes egyszerű mozgástani problémák megoldására. Ismerje a newtoni mozgástörvényeket, tudja azokat egyszerű esetekben alkalmazni. Tudja, hogy nem a mozgás fenntartásához, hanem a mozgásállapot megváltoztatásához kell erő. Ismerje a mechanikai munka és az energia fogalmát, tudja, hogy az energia-megmaradás törvénye a fizika általános érvényű, tapasztalati alapon álló rendszerező elve. Lássa a newtoni mechanika széleskörű alkalmazását a gyakorlatban és a tudományban.

Legyen képes egyszerű kísérletek és mérések megtervezésére és elvégzésére egyénileg és csoportmunkában. Lássa a fizikai jelenségeket leíró matematikai formalizmus gyakorlati jelentőségét, legyen képes tanult tartalmakhoz kapcsolódó egyszerű számítások elvégzésére és azok kísérleti ellenőrzésére. Ismerje a számítógép alkalmazásának lehetőségeit a fizikában, alap-szinten ismerje és használja az IKT-módszereket.

10. évfolyam

Óraszám: 72/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Hőtani alapok, gázok vizsgálata	8 óra
2.	Kinetikus gázelmélet	8 óra
3.	A hőtan főtételei	17 óra
4.	Halmazállapotok, halmazállapot-változások	5 óra
5.	Elektrosztatika	8 óra
6.	Egyenáram	16 óra
7.	Kötelezően választható projektmunka	10 óra

Hőtani alapok, gázok vizsgálata (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Kísérletező készség fejlesztése, - mérési eredmények grafikus és analitikus összefoglalása. - A természettudományok közötti alapvető kapcsolatok tudatosítása.	Alapfogalmak, hőmérsékletmérés	Tanulói kísérletezés csoportmunkában Feladatok megoldása, A kapcsolódó kémiai ismeretek integrálása	Kémia, természetismeret
	Gázok állapothatározói, gáztörvények, gázhőmérsékleti skála		
	Állapotegyenlet, állapotváltozások		

Kinetikus gázelmélet (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A demokritoszi atom-hipotézis és az újkori kémia atom-fogalmának megkülönböztetése.	Atomok és molekulák	Kémiából tanultak integrálása, Fakultatív kísérletek, kiselőadások	Kémia (súlyviszonytörvények)
Modellalkotás A lényeges és lényegtelen tényezők megkülönböztetése, egyszerűsítő feltevések, a modell működésének értelmezése a korábbi fizikai ismeretek alapján (számítások). Új következtetések, ezek kísérleti ellenőrzése.	Gázok golyómodellje, a nyomás és hőmérséklet értelmezése	Rázógépes mechanikus modellek, számítógépes szimulációs kísérletezés Modell-számítások	
	Ekvipartíció tétel A gáz belső energiája	A statisztikus törvényszerűségek, a várható érték és az ingadozások fogalmának megismerése Galton-deszkával végzett kísérletekkel Egyszerű számítások az ekvipartíció alkalmazásával	

A hőtan főtételei (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az energia-megmaradás törvényének, mint általános, tapasztalati alapú természeti törvénynek az elfogadása, alkalmazása elvi és gyakorlati problémák megoldására (pl. áltudományos nézetek felismerésére). Kritikai készség kialakítása a hangzatos áltudományos nézetekkel szemben (pl. örökmozgó kizárása). Egyszerű számítások végzése. A reverzibilitás-irreverzibilitás fogalmának megértése.	A belső energia fogalmának általánosítása Hőközlés és/vagy munkavégzés = energiaátadás, Kalorimetria	Joule kísérletének ismételése csoportmunkában Kalorimetriai mérések csoportmunkában	Technika, kémia
	Az I. főtétel, mint az energia-megmaradás törvénye, Alkalmazások Hőerőgépek	Az első főtétel alkalmazása feladatmegoldásban Látszólagos „örökmozgók”- kiselőadások, Játékos hőerőgépek működésének tanulmányozása egyszerű Stirling-motor készítése	
	A folyamatok iránya; reverzibilis és irreverzibilis folyamatok	Gyűjtőmunka: reverzibilis és irreverzibilis változásokra, folyamatokra	
	A hőtan II. főtétele		

Halmazállapotok és halmazállapot-változások (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Mikroszerkezeti modellek alkotása a makroszkopikus tapasztalatok alapján.	A halmazállapotok makroszkopikus jellemzése, mikroszerkezeti értelmezése	A makroszkopikus jelenségek és a mikroszerkezeti modellek összekapcsolása, folyamatok értelmezése modellezéssel	Kémia, technika, földrajz

A fizikai ismeretek alkalmazhatósága mindennapi jelenségekre.	Halmazállapot-változások	Kísérletezés, hétköznapi jelenségek értelmezése	
	Halmazállapot-változások energetikai értelmezése	Egyszerű kalorimetrikus mérések, számítási feladatok	
	Halmazállapot-változások a természetben	A tanult szakmai ismeretek alkalmazása	

Elektrosztatika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kísérleti tapasztalatok elemi anyagszerkezeti értelmezése. A geometriai tér és a fizikai mező fogalmának megkülönböztetése. Az elektromos és gravitációs erőter összehasonlítása, a mező, mint az anyag-világ egyik általános megjelenési formája.	Elektromos alapjelenségek, az anyag elektronszerkezete	Fakultatív kísérletezés, ajánlott szakanyag alapján, Korábbi kémiai ismeretek integrálása	
	Az elektromos töltés fogalma, Coulomb-törvény Az elektromos erőter, térerősség, potenciál	Következtetések válogatott kísérletek alapján Az elektrosztatikus mező leírása különböző módon A potenciál-különbség és a munkavégzés fogalmának összekapcsolása egyszerű esetekben Fakultatív kísérletek	
	Anyagok (vezetők, szigetelők) elektromos térben	Egyszerű kísérletek értelmezése Fakultatív kísérletek	
	Az elektromos tér energiája	A mező energiájának fogalmi kialakítása	
Különböző eredetű ismeretek összekapcsolásának igénye és képessége.	Ionok – ionos kötés - ionkristályok Elektromos polarizáció – dipólus-kötés	A kémiából tanultak összekapcsolása az új elektrosztatikai ismeretekkel	

Egyenáram (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazása. Elektromos baleset megelőzés.	Elektromos áram, áramforrás, áramkör Ohm törvénye Az elektromos ellenállás	Egyszerű áramkörök összeállítása, kísérletek, mérések Probléma és feladatmegoldás	Ált. isk. fizika, technika
A háztartási energiafogyasztás és az energiatakarékosság lehetőségeinek gyakorlati megismerése.	Az áram hőhatása, teljesítménye	Gyakorlati elektromosságtan a háztartásban (miért fizetünk), az energiatakarékosság lehetőségei Egyszerű gyakorlati számítások	Technika
Fizikai ismeretek korszerű gyakorlati alkalmazása.	Áramforrások – (galvánelem, fényelem)	Az áramforrások jellemzőinek kísérleti meghatározása	Kémia, technika
Makroszkopikus jelenségek értelmezése szerkezeti modellekkel.	Az áramvezetés értelmezése vezetőkben Az áramvezetés értelmezése félvezetőkben	A korábbi kémiai ismeretek integrálásán alapuló modellalkotás	
Közvetlen kapcsolat kialakítása a természettudományos tárgyak ismeretanyaga között.	Az áram kémiai hatása, az elemi töltés meghatározása	Egyszerű kísérletek, következtetések, a fizikai és kémiai ismeretek integrálása	Kémia
A mezők általános fogalmának bővítése. Az áram mágneses hatásának gyakorlati alkalmazása.	Az áram mágneses hatása A mágneses indukció fogalma és térerősség Áram-áram kölcsönhatása Motorok Áram és mozgó töltés kölcsönhatása, Lorenz-erő	Egyszerű kísérletek, következtetések Fizikai törvények alkalmazása a gyakorlatban A fizika felismerése a mindennapi technikában Kvalitatív és egyszerű kvantitatív feladatok megoldása	

Kötelezően választható projekt-munka (7. témakör) – Környezetfizika, ajánlott szervezési forma: erdei iskola			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Csoportmunka tervezése, szervezése, az eredmények bemutatása. - Forráskeresés a Web-en. -A fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazása. - Különböző természettudományos tantárgyak integrációja.	<i>Napenergiával élünk</i> a napsugárzás jellemző sajátságainak, hasznosításának, hatásainak komplex vizsgálata fizikai, kémiai, biológiai, földrajzi megközelítésben kísérleti és elméleti módszerekkel	Szakirodalom irányított keresése és használata, Kísérletek tervezése kivitelezése csoportmunkában Az eltérő szaktárgyi megközelítések szintézisbe foglalása. A tapasztalatok összegzése, a munkát és eredményeket bemutató poszter készítése, kiselőadás készítése ppt prezentációban.	Kémia, biológia, Földrajz, technika
	<i>A légkör hőtani és elektromos sajátságai</i> A légkör jellemző meteorológiai folyamatainak vizsgálata fizikai, kémiai, biológiai, földrajzi megközelítésben, kísérleti és elméleti módszerekkel		

A továbbhaladás feltételei:

A hőtani alapfogalmak, alaptörvények ismerete, kapcsolatuk a többi természettudománnyal, a napi élet jelenségeivel. A mikroszerkezeti anyagmodell és a makroszkopikus tulajdonságok kapcsolata, gázok nyomásának és a hőmérsékletének értelmezése a kinetikus gázmodellben. A hőtan első főtétele, mint az energia-megmaradás törvénye. A termikus folyamatok irányára vonatkozó II. főtétel.

A termodinamikai gépek működésének elvi alapjai és gyakorlati példák. Halmazállapot-változások csoportosítása, felismerése a természetben és az emberi tevékenységekkel kapcsolatban.

Az elektromos alapjelenségek ismerete. Az elektromos erőter, mint az anyag egy megjelenési formája, (az erőter kölcsönhatása a korpuszkuláris anyaggal)

Az áram hatásai. Gyakorlati ismeretek (egyszerű áramköri kapcsolások, mérések elvégzése, az elektromossággal kapcsolatos biztonsági szabályok, baleset-megelőzési magatartás) Az ez elektromos áram, munkája, az elektromos energiafogyasztás(egyszerű számítások, az energiatakarékosság reális lehetőségei a mindennapi életben)

Értékelési szempontok

Az értékelés alapvető szempontja a tantervben rögzített kompetenciák elsajátításának mértéke. Alapként tekinthető a 9. és 10. osztályos fejezetben a „továbbhaladás feltételei” bekezdésben foglaltak teljesítése. A reál orientációjú osztályban kiemelt feladat a fizikából az érettségire és a szakirányú felsőfokú tanulmányokra történő felkészítés. A kompetenciák elsajátítása természetesen a tárgyi ismereteket is feltételezi. Ezek számonkérése fontos része a kompetenciák fejlesztésének és a tanuló értékelésének. Lényeges, hogy a számonkérésben egyaránt szerepet kapjon a szóbeliség és az írásbeli forma. Az előbbi során a jelenségek ismertetését, a kísérletek lényegének összefoglalását, a megfigyelések, tapasztalatok és a törvények korrekt megfogalmazását kérjük számon és így a diák szakmai kifejezőkészségét, logikus gondolkodását vizsgáljuk. Az írásbeli számonkérés során értékelhetjük a tanuló szöveg- és problémaértését, kvalitatív és kvantitatív feladatmegoldását, ezáltal a tanult fizikai ismeretek kognitív alkalmazhatóságát. A humán érdeklődésű osztályokban kiemelt hangsúlyt helyezünk a fizika általános kultúrtörténeti integrálására, szerepére világszemléletünk alakítására a történelmi korokban és napjainkban. Az értékelésnél a diák motiváltsága, igyekezete, az órákon és a fakultatív feladatokban mutatott aktivitása, manuális munkája (pl. kísérlet összeállítása, eszközkészítés), egyéni adottságaihoz mért fejlődése szintén fontos szempont.

11. évfolyam

Óraszám: 72/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Elektromágneses indukció, váltóáram	10 óra
2.	Rezgések és hullámok	17 óra
3.	Optika	11 óra
4.	Az anyag kettős természete	6 óra
5.	Atomok és molekulák	18 óra
6.	Kötelezően választható projektmunka	10 óra

Elektromágneses indukció – váltóáram (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A fizikai ismeretek gyakorlati felhasználásának tudatosítása. Az elektromos energiahálózat megismerése, baleset megelőzés. Az energiatudatos magatartás kialakítása.	Mozgási és nyugalmi indukció, Lenz-törvény	Kísérleti jelenségek értelmezése, az indukció-törvény alkalmazása	
	Váltakozó áram	A váltóáram és az egyenáram sajátosságainak összehasonlítása. Az önindukcióval kapcsolatos kísérletek számítások. Modellkísérletek a váltóáramú generátor, az elektromos energiaszállítás működésére	
	Önindukció és hatásai	A háztartási elektromos hálózat gyakorlati tudnivalóinak összegyűjtése	
	Elektromos energiaellátás		

Rezgések és hullámok (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A korábban tanult mechanikai és matematikai ismeretek alkalmazása egy új jelenségek értelmezésére	Mechanikai rezgések kinematikája, dinamikája, energetikája. Rezgések összetétele	Kísérletezés, mérés, egyszerű számítások Fakultatív kiselőadások (mechanikai rezgések a gyakorlatban, technikában)	9. évf. mechanika, technika
A fizikai jelenség matematikai leírásának és képszerű megjelenítésének összekapcsolása.	A mechanikai hullám, hullámjelenségek kvalitatív és kvantitatív leírása	Egyszerű hullámkísérletek értelmezése	
A fizikai jelenségek felismerése a mindennapi életben (zenében).	Hanghullámok, hangszerek	Fakultatív hangtani kísérletek Kiselőadások: A fizikai hangtan és a zene összekapcsolása	Ének-zene

Az elektromágneses hullámok jelentőségének tudatosítása a modern technikában.	Elektromágneses rezgés, elektromágneses hullám keltése, jellemzése	Kiselőadások: az elektromágneses hullámok alkalmazása a mindennapokban (pl. hírközlés, mikrohullámú sütő, mobiltelefon, stb.)	Technika
	Az elektromágneses spektrum		

Optika (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A modellezés szerepe a fizikában - fénnyelenségek leírása geometriai- és hullám-moddell. Demonstrált fénnyelenségek értelmezése.	A geometriai optika alaptörvényei, Fermat-elv, gyakorlati alkalmazások	A geometriai optika ismereteinek felidézése egyszerű kísérletekkel	Ált. isk. fizika
	A fény hullámjelenségei: interferencia, polarizáció	Hullámoptikai jelenségek megfigyelése, értelmezése a korábban megismert általános hullámsajátságokkal Fakultatív, demonstrált kiselőadások	

Az anyag kettős természete (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A modern fizika hétköznapi szemlélettől eltérő fogalomrendszerének bevezetése, a részecske - hullám kettős természet látszólagos ellentmondásának feloldása a modell-szemlélettel.	A fény kettős természete	Következtetések kísérleti tények alapján Fakultatív kísérletek fotocellával, LED-del. Kiselőadások: fizikátörténeti érdekességek, a modern fizika által felvetett filozófiai kérdések	Tudományelmélet, fizikátörténet
	Az elektron kettős természete Hullámcsomag, állóhullám-állapot		

Az atomok szerkezete (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A természettudományos megismerés folyamata: a fogalomrendszer és a modellalkotás folyamatának fejlődése az elmélet és a kísérleti tények kölcsönhatásában. Analogikus gondolkodás fejlesztése. A fizikai ismeretek félvezető-technikai alkalmazása. A kémia és fizika ismeretek szintézise.	Modell-formáló kísérletek: spektroszkópia, Rutherford szórás kísérlete	Egyszerű spektroszkópiai kísérletek bemutatása, értelmezése Számítógépes szimulációs kísérletek	Kémia
	A Bohr-modell átmeneti sikere	Kiselőadások: A Bohr-modell a kémiában A Bohr-modell eredményei és az elégtelenségét mutató problémák	
	Kvantummechanikai atommodell	A kvantummechanikai atom-szemlélet alapjainak megismerése	Kémia
	Molekulák	A kvantummechanikai kép alkalmazása, a korábbi kémiai ismeretek integrálása	
	Fémek, félvezetők elektronszerkezete, a sáv szerkezet félkvalitatív bevezetése	Makroszkopikus tulajdonságok szerkezeti értelmezése Egyszerű kísérletek: fémek, félvezetők ellenállásának hőmérséklet függése Fakultatív kiselőadások: félvezetők alkalmazásai	

Kötelezően választható projekt-munka (6. témakör): Kondenzált anyagok szerkezete és makroszkopikus tulajdonságainak kapcsolata			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Csoportmunka tervezése, szervezése, az eredmények bemutatása. - Forráskeresés a Web-en. - A fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazása. - Különböző természettudományos tantárgyak integrációja.	Kristályos anyagok szerkezete és makroszkopikus tulajdonságainak kapcsolata	Szakirodalom irányított keresése és használata, Kísérletek tervezése kivitelezése csoportmunkában Az eltérő szaktárgyi megközelítések szintézisbe foglalása. A tapasztalatok összegzése, a munkát és eredményeket bemutató poszter készítése, kiselőadás készítése ppt prezentációban.	Technika, kémia, földrajz, informatika
	A makromolekulájú anyagok szerkezete és makroszkopikus tulajdonságainak kapcsolata		
	Folyadékok szerkezete és a makroszkopikus tulajdonságainak kapcsolata		

A továbbhaladás feltételei:

A mechanikai rezgések jellemzői, a rezgés és a hullám közti alapvető kapcsolat ismerete. A rezgést és a hullámot jellemző fizikai mennyiségek. Az interferencia jelensége, mint a hullámok jellemzője. Hangtani ismeretek a hétköznapi életben. A mechanikai rezgés és az elektromágneses rezgés, a mechanikai hullám és az elektromágneses hullám kapcsolatba hozása, a különbségek kiemelése. Az elektromágneses spektrum. A fény, mint hullám (interferencia-jelenségek)

A fény és az elektron kettős természetének párhuzamba állítása.

Alapvető ismeretek az anyag szerkezetéről. A modellalkotás folyamatának bemutatása az atommodellek fejlődésén keresztül. A kémiai és fizikai anyagszerkezeti ismeretek integrálása

12. évfolyam

Óraszám: 62/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Magfizika	18 óra
2.	Választható projekt munka: A modern technika fizikai alapjai	8 óra
3.	Mechanikai kiegészítés	16 óra
4.	Válogatás a modern fizika fejezeteiből	10 óra
5.	Asztrofizika-kozmológia	10 óra

Magfizika (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A valószínűségi értelmezésen alapuló kockázat fogalmának kialakítása. Sugárzásvédelem mindennapi szabályainak ismerete. A nukleáris energiatermelés stratégiai jelentőségének felismerése A tanult fizikai ismeretek alkalmazása a kommunikációban, vitában.	Az atommag szerkezete, nukleonok, magerők, elemi részecskék	Kémiai és fizikai ismeretek integrációja, Szakanyagok gyűjtése a web-en	Kémia, technika, környezettan
	Természetes és mesterséges radioaktivitás	Fakultatív környezetfizikai mérések nyomdetektorral	
	Maghasadás	Fakultatív kiselőadások:	
	Magfúzió	Radoimertriai kormeghatározás,	
	A csillagok energiatermelése	Radioaktivitás felhasználása a gyógyászatban, Anktartiszi jégrétegek radioaktív vizsgálata, radioaktivitás alkalmazása a technikában	
	Nukleáris energiatermelés kérdései	A nukleáris fizika társadalmi, politikai hatásai	
	Energiastratégiai kérdések	A XX. sz. fizikáját alakító magyar tudósok	
		Számítógépes szimulációk	
		Az atomreaktor működésének számítógépes modellezése	

Kötelezően választható projektmunka: A modern technika fizikai alapjai (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Csoportmunka tervezése, szervezése, az eredmények bemutatása. - Forráskeresés a Web-en. - A fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazása. - Különböző természettudományos tantárgyak és a modern technika integrációja.	Elektromágneses hullámok a távközlésben (rádió, Tv, mobiltelefon,	Szakirodalom irányított keresése és használata, Kísérletek tervezése kivitelezése csoportmunkában Az eltérő szaktárgyi megközelítések szintézisbe foglalása. A tapasztalatok összegzése, a munkát és eredményeket bemutató poszter készítése, kiselőadás készítése ppt prezentációban. Ismeretterjesztő cikkek az iskolai diáklapban vagy honlapon	Hétköznapi gyakorlati ismeretek, technika
	Fizika az orvosi diagnosztikában		
	Félvezetők sávszerkezet, a p-n átmenet		
	Félvezetők technikai alkalmazása		
	Nanotechnológia gyakorlati alkalmazása		

Mechanikai kiegészítés (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hétköznapi jelenségek magyarázata	Folyadékok, gázok áramlása	A mechanikai ismeretek elmélyítése, a mechanikai törvények érvényesülése a természeti jelenségekben, technikai gyakorlatban, A mechanika megmaradási tételeinek alkalmazása a jelenségek magyarázatára, technikai megoldások megtalálásában, Összetett mechanikai problémák tárgyalása és feladatmegoldás, az eredmények kísérleti ellenőrzése	9. o. mechanika földrajz, technika
Az analógiás gondolkodás a forgó- és haladó mozgás párhuzamba állításával, feladatmegoldás. Felkészülés a felsőfokú szakirányú tanulmányokra.	Forgómozgás kinematikája, dinamikája és energetikája Gördülés		
	A perdület-megmaradás		
Mindennapi jelenségek magyarázata, a földrajz tanulása során szerzett ismeretek integrálása.	Jelenségek a forgó Földön		

Válogatás a modern fizika fejezeteiből (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Önálló ismeretbővítés, a szakirodalom és a világháló felhasználásával. Az új ismeretek integrálása a korábbi természettudományos ismeretek tudásrendszerébe. Szakmai jellegű ismeretterjesztő kommunikáció.	A relativitáselmélet alapjai	Fakultatív felkészülés a szaktanári összefoglalót kiegészítő kísérletekre és azok bemutatása Demonstrált kiselőadások, A modern fizika egy-egy kérdésének fakultatív ismeretterjesztő feldolgozása és publikálása az iskolaújságban vagy a honlapon	
	Nemlineáris jelenségek, kaosz, fraktálok		
	Anyag-antianyag, elemi részecskék		
	Félvezető-fizika		

Asztrofizika – kozmológia (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Tudományos értékű világgép megszerzése, a világmindenség működésének természettudományos alapon való megértése. A megszerzett ismeretek önálló tanulással (Internet, irodalom) történő bővítésre vonatkozó kompetencia megszerzése.	Amit magunk körül látunk (tipikus égitestek, jelenségek, régi és új vizsgálati módszerek,	A csillagos égbolt megfigyelése, csillagtérkép használata Fakultatív látogatás csillagvizsgálóban, planetáriumban	9. oszt mechanika Földrajz, magfizika
	A Nap, mint egy tipikus csillag A Nap energiája, mint a földi élet alapja	Napállandó mérése csoportmunkában A Nap hőmérsékletének meghatározása a Planck-féle sugárzási törvény alapján	
	Csillagfejlődés A Naprendszer kialakulása	Fakultatív kiselőadások önálló felkészülés a web. alapján	
	A világűr nagy szerkezeti struktúrái kiterjedés térben és időben		

6.3.2.3. Fizika 9-11. évfolyam (általános)

FIZIKA (általános osztály)

9-11.évfolyam

Célok, feladatok

Az általános – nem specializált –tantervű gimnáziumi osztályokban a fizikatanítás célja a természet – ezen belül a fizika – iránti érdeklődés felkeltése, a korszerű fizikai világkép, és ennek alkalmazásaként a XXI. századi technikai környezetben elengedhetetlen *természettudományos kulcskompetencia* kialakítása. Ennek érdekében úgy válogatjuk, ill. csoportosítjuk a tartalmakat, hogy hangsúlyt kapjon - a fizika az egyetemes kultúra integráns része. Napjaik műszaki technikai fejlődését a fizikai ismeretek alapozzák meg. A fizikatanítás feladata bemutatni, hogy a természet megismerése kísérleti megfigyeléseken, méréseken alapul, a természeti törvények matematikai formulákkal írhatók le. Matematikai számításokkal követhetjük, értelmezhetjük, vagy előre kiszámíthatjuk a jelenségeket. A törvények matematikai formulázásán túl, jól kiválasztott egyszerű problémákon mutatjuk be a fizikai számítások értelmét azzal, hogy a kapott eredmények valóságtartalmáról utólagos kísérlettel, méréssel is meggyőződünk. Fontos feladat annak bemutatása, hogy a fizikai ismeretek, a gyakorlati, technikai alkalmazásokon keresztül meghatározzák mindennapi életünket. Az egyéneknek és a társadalomnak is érdeke, hogy a középfokú műveltség szerves részét képezzék az alapvető fizikai ismeretek és az ehhez társult gyakorlati tudás, környezettudatos magatartás, energiatakarékosság, a balesetek megelőzése, mindennapi és technikai kockázatok ismerete és reális mérlegelése, az áltudományos nézetek felismerése és elutasítása. Az általános tantervű gimnáziumi osztályokban a fizikaoktatásnak nem közvetlen célja az érettségire történő felkészítés, de megadja az alapokat a középszintű vizsga lerakásához, a 12. évfolyamon szabadon választott fizika kiegészítéssel és egyéni többletmunkával pedig az emeltszintű érettségihez és a szakirányú továbbtanuláshoz is.

A fizikatanítás során a tanulók meglévő ismereteiből, hétköznapi tapasztalataiból indulunk ki, és jelenségbemutatóval, problémafelvetéssel, célszerű kísérletekkel irányítjuk az életkornak megfelelő tudományos tudásrendszer személyes elfogadása felé. A tanítás folyamatában a diák érdeklődése és aktivitása alapvetően fontos.

Fejlesztési területek, kompetenciák:*Intellektuális*

A természet megismerésének történeti folyamata, mint a fizikai megismerés mintája.

Megfigyelés, tudatos kísérlettervezés, kísérletezés, mérés, a mérési eredmények grafikus ábrázolása, matematikai megfogalmazása.

Modellalkotás, a modell kritikus szembesítése a valósággal, a modell érvényességének határai.

Problémamegoldás képessége, a fizikai problémamegoldás sikeres módszereinek megismerése és elemi alkalmazása.

Kritikus gondolkodás, a megismert fizikai ismeretek szembesítése az áltudományos nézetekkel.

Rendszerszemlélet, kiemelt figyelemmel a globális problémák fizikai vonatkozásaira.

Valószínűségi szemlélet, az egyedi események és statisztikus sokaságok törvényszerű viselkedésének kapcsolata, a kockázat fogalma, a kockázat mérlegelése.

Környezettudatosság

Tájékozottság környezetünk fizika által vizsgált kérdéseiről (sugárzások, természetes és mesterséges radioaktivitás, nukleáris energiatermelés).

A reális kockázatok ismerete, felelős döntéshozatal képessége.

Digitális kompetencia

Számítógépek alkalmazása mérőeszközként, numerikus számítások végzésére, szimulációs programok, számítógépes szövegszerkesztés, táblázatkezelés alkalmazása, internet használata új ismeretek keresésére, digitális oktatási segédanyagok használata

Kommunikáció

Szóbeliség (a fizikai tartalmak szakszerű kifejezése, a fogalmak helyes használata szakmai és hétköznapi környezetben, interdiszciplináris kitekintő, kiegészítő kiselőadások tartása).

Írásbeliség (a szaktárgyi elvárásoknak megfelelő jegyzetelés, egy-egy téma rövid közérthető megfogalmazása esszé-dolgozat formájában).

IKT-alkalmazás (információkeresést, feldolgozást és kommunikációt segítő számítógépes programok ismerete és alkalmazása, számítógépes oktatóprogramok használatának ismerete)

Személyes és társas kapcsolatok

Sok csoportos kísérlet, kiegészítő anyaggyűjtő munka, a teljesítményértékelése a diákok fokozatos bevonásával

9. évfolyam

Óraszám: 72/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Alapmérések	12 óra
2.	Mozgástan – Arisztotelésztől Newtonig	15 óra
3.	Pont-dinamika Newton mozgástörvényei	21 óra
4.	Gravitáció – égi mechanika	8 óra
5.	Mechanikai munka és energia	8 óra
6.	Mechanikai energiaforrások a természethen /víz, szél/	8 óra

Alapmérések (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Kísérletezési, mérési készség fejlesztése, - történelmi és hétköznapi mértékegységek, SI-mértékrendszer, átváltások, - mérési adatok grafikus ábrázolása, a grafikonok értelmezés, - a becslési készség fejlesztése, - csoportmunkához szükséges társas aktivitás fejlesztése.	Hosszúság, terület, térfogat mérése Arányos aránytalanságok A mérési hiba fogalma	Ismerkedés a hagyományos és „high-tech” méréstechnikával A mérési hiba fogalmának megismerése, a hiba becslése Egyszerű mérőeszközök készítése (fakultatív) Irányított szakanyag keresés a web-en	Ált. isk. fizika, technika
	Időmérés – a napórától az atomóráig Sebesség meghatározás (származtatott mennyiségek)		
	Tömegmérés Sűrűség-meghatározás		

Mozgástan – Arisztotelésztől Newtonig (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Kísérletezési, mérési készség fejlesztése - Forráskeresés a web-en - Mérési adatok grafikus ábrázolása, a grafikonok értelmezés - Kinematikai mérési adatok számítógépes rögzítése, feldolgozása - Számítógépes szimulációs programok használata új ismeretek szerzésére a hajítások témakörében	Mozgástani alapfogalmak, mennyiségek Egyenesvonalú egyenletes mozgás	Gyűjtőmunka (történelmi hosszsmértékek) Egyszerű mérések csoportmunkában Mozgások grafikus ábrázolása és értelmezése Grafikus feladatmegoldás	Történelem Fizika 7., 8. évfolyam
	Galilei kísérletei – a gyorsuló mozgás szabadesés	A történelmi kísérletek fakultatív megismétlése Mozgások korszerű vizsgálata számítógép segítségével Egyszerű feladatok grafikus megoldása	Történelem, tudománytörténet, informatika
	Összetett mozgások- vízszintes hajítás	Egyszerű kísérletek értékelése, számítógépes	Informatika

- A geocentrikus és heliocentrikus világkép összefüggéseinek ismerete a kultúrtörténeti társadalmi háttérrel - Csoportmunkához szükséges társas aktivitás fejlesztése		szimulációs programok használata Köznapi mozgások videó analízise	
	Körmozgás	A mozgás jellemző paramétereinek kísérleti meghatározása, kerületi- és szög-jellemzők megfeleltetése Egyszerű feladatok megoldása egyéni és csoportmunkában	matematika

Pont-dinamika – Newton mozgástörvényei (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- Oksági gondolkodás fejlesztése, - Az arisztotelészi szemlélet lecserélése a newtoni világképre - Fizikai mennyiségek, törvények verbális megfogalmazásának és matematikai formulákkal történő leírásának kölcsönös megfeleltetése - Modellalkotás, mint a valóság értelmezését szolgáló egyszerűsítés - Egyszerű algoritmikus problémamegoldás - A tanult fizikai törvények felismerése és alkalmazása mindennapi mozgásokra	A testek tehetetlensége Lendületváltozás - párkölcsönhatás Az erő Gyakorlati dinamika (mi gyorsítja az autót, mozgás a lejtőn. Súrlódás, közegellenállás) A körmozgás dinamikája	Megfigyelés, extrapoláció, a súrlódás szerepének felismerése a mindennapi mozgásokban A newtoni törvények alkalmazása mindennapi jelenségekre (közlekedés, sport, játékok, stb.) Probléma és feladatmegoldás, az eredmények kísérleti ellenőrzésével	Technika, matematika

Gravitáció – égi mechanika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
- A gravitáció szerepének felismerése a szabad mozgásokban (bolygók keringése a Nap körül, szabadesés a földön) - A súly és súlytalanság fogalmának ismerete és helyes alkalmazása - A fizikai ismeretek gyakorlati hasznának tudatosulása (Eötvös geofizikai mérései, mesterséges holdak, kísérletek az űrhajóban) - Szerkesztett kiselőadás készítése, IKT anyagok támogatásával	Ókori csillagászat eredményei	Fizikatörténeti gyűjtőmunka a Sarkcsillag körül látszólagos körmozgást végző csillagok lefényképezése, a Hold lefényképezése, Kepler-távcső építése, számítógépes modellezés	történelem Fizika 7. évf. , informatika, technika,
	A kopernikuszi fordulat (Heliocentrikus világkép)		
	Kepler törvényei		
	Newton gravitációs törvénye – Cavendish kísérlete		
	Súlyos és tehetetlen tömeg - Eötvös Loránd kísérletei		
	Mesterséges holdak mozgása és a szabadesés		
	Jelenségek az űrhajóban		
	Űrkutatási érdekességek		

Mechanikai munka és energia (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
-A hétköznapi fogalmak és a fizikai mennyiségek megkülönböztetése, ill. összekapcsolása - Az energia-megmaradás mint a modern fizika alapvető rendező elve	A mechanikai munka, teljesítmény	A hétköznapi munka fogalma és a fizikai mennyiség egybevetése, az ellentmondások feloldása Teljesítménymérés (közlekedés, sport, mindennapi mozgások) Egyszerű feladatok megoldása	
	Mechanikai energiák (helyzeti, mozgási)		
	Mechanikai energia-megmaradás törvénye		

Mechanikai energiaforrások a természetben /víz, szél/ (6. témakör - Projektmunka)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Csoportmunka tervezése, szervezése, az eredmények bemutatása Forráskeresés a Web-en A fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazása	A víz energiájának hasznosítása régen, korszerű vízierőművek működése, ár-apály erőmű	A tananyag feldolgozása kiscsoportos projektmunkában (javasolt az erdei iskola)	Történelem, technika Földrajz
	A szél energiája - vitorlások és szélmalomok Modern szélerőművek	Az energiáról tanultak alkalmazása Szakanyagok keresés a web-en, felkészülés kiselőadásokra, tanulói kiselőadások működő modellek tanulmányozása, egyszerű modellek készítése (fakultatív)	

A továbbhaladás feltételei:

Ismerje a fizikai ismeretszerzés alapvető módszereit, tudja, hogy a különböző kultúrák a történelemben mindig törekedtek a természet jelenségeinek megismerésére, értelmezésére és hasznosítására. Lássa a fizikai jelenségeket leíró matematikai formalizmus gyakorlati jelentőségét, legyen képes tanult tartalmakhoz kapcsolódó egyszerű számítások elvégzésére és azok kísérleti ellenőrzésére.

Ismerje a mozgások fizikai leírásának módját, a tanult egyszerű mozgások jellemzőit. Ismerje a newtoni mozgástörvényeket, tudja azokat egyszerű esetekben alkalmazni. Tudja, hogy nem a mozgás fenntartásához, hanem a mozgásállapot megváltoztatásához kell erő. Ismerje a mechanikai munka és az energia fogalmát, a természeti mechanikai energiaforrások hasznosításának lehetőségeit. Tudja, hogy az energia-megmaradás törvénye a fizika általános érvényű, tapasztalati alapon álló rendszerező elve.

Legyen képes egyszerű kísérletek és mérések megtervezésére és elvégzésére egyénileg és csoportmunkában. Ismerje a számítógép alkalmazásának lehetőségeit a fizikában, alap-szinten ismerje és használja az IKT-módszereket.

10. évfolyam

Óraszám: 72óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Hőtani alapok, gázok vizsgálata	8 óra
2.	Kinetikus gázelmélet	8 óra
3.	A hőtan főtételei	13 óra
4.	Halmazállapotok, halmazállapot-változások	7 óra
5.	Elektrosztatika	9 óra
6.	Egyenáram	13 óra
7.	Elektromágneses indukció váltóáram	14 óra

Hőtani alapok, gázok vizsgálata (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kísérletező készség fejlesztése	Alapfogalmak, hőmérsékletmérés	Anyaggyűjtés (hőmérők és működésük alapja)	Ált isk. fizika
Mérési eredmények grafikus és analitikus összefoglalása A természettudományok közti alapvető kapcsolatok tudatosítása	Gázok állapothatározói, gáztörvények, gázhőmérsékleti skála	Fakultatív tanulói kísérletek (hőmérő kalibrálása) Kémiai ismeretek integrálása Egyszerű feladatok megoldása	Kémia
	Állapotegyenlet, állapotváltozások		

Kinetikus gázelmélet (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Modellalkotás	Atomok és molekulák	Kémiai ismeretek (az atomok létezését mutató súlyviszonytörvények) integrálása Modellezés, számítógépes szimulációk	Kémia, informatika
	Gázok golyómodellje, a nyomás és hőmérséklet értelmezése		

A hőtan főtételei (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az energia-megmaradás törvényének, mint általános érvényű, tapasztalati alapú természeti törvénynek az elfogadása, alkalmazása elvi és gyakorlati problémák megoldására, pl. áltudományos nézetek felismerésére Kritikai készség kialakítása a hangzatos áltudományos nézetekkel szemben A reverzibilitás-irreverzibilitás fogalmának megértése	A belső energia fogalma Hőközlés és/vagy munkavégzés = energiaátadás Az I főtétel, mint az energia-megmaradás törvénye, alkalmazások	Csoportos fakultatív kísérletek, kísérlet-értelmezés (Joule-kísérlet, hőmérsékletkiegyenlítés, hőerőgépek működése) Kiselőadások: hőerőgépek fejlődése, „örökmozgók” kritikája egyszerű példákon, Fűtés hőszivattyúval, termokémiai reakciók és az I főtétel, az emberi szervezet, mint hőerőgép, stb.	Kémia, technika, tudománytörténet
	Hőerőgépek – örökmozgók nincsenek		
	A folyamatok iránya; reverzibilis és irreverzibilis folyamatok A hőtan II. főtétele		

Halmazállapotok és halmazállapot-változások (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Mikroszerkezeti modellek alkotása a makroszkopikus tapasztalatok alapján	A halmazállapotok makroszkopikus jellemzése, mikroszerkezeti értelmezése	A makroszkopikus jelenségek és a mikroszerkezeti modellek összekapcsolása, folyamatok értelmezése modellezéssel	Kémia, technika, földrajz (meteorológia)
A fizikai ismeretek alkalmazhatósága	Halmazállapot-változások, halmazállapot-változások energetikai értelmezése Halmazállapot-változások a természetben	Kísérletezés, hétköznapi jelenségek értelmezése Egyszerű kalorimetrikus mérések, számítási feladatok	

Elektrosztatika (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kísérleti tapasztalatok elemi anyagszerkezeti értelmezése,	Elektromos alapjelenségek, az anyag elektronszerkezete	Fakultatív kísérletezés, ajánlott szakanyag alapján	Ált. isk. fizika, kémia
A geometriai tér és a fizikai mező fogalmának megkülönböztetése Az elektromos és gravitációs erőter összehasonlítása, A mező mint az anyag-világ egyik általános megjelenési formája	Az elektromos töltés fogalma, Coulomb-törvény Az elektromos erőter, térerősség, potenciál	Következtetések válogatott kísérletek alapján Az elektrosztatikus mező leírása különböző módon A potenciál-különbség és a munkavégzés fogalmának összekapcsolása egyszerű esetekben Fakultatív kísérletek	
Különböző eredetű ismeretek összekapcsolásának igénye és képessége	Ionok – ionos kötés - ionkristályok Elektromos polarizáció – dipólus-kötés	A kémiából tanultak összekapcsolása az új elektrosztatikai ismeretekkel	kémia

Egyenáram (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Fizikai ismeretek gyakorlati alkalmazása Elektromos baleset-megelőzés	Elektromos áram, áramforrás, áramkör Ohm törvénye, Az elektromos ellenállás	Egyszerű áramkörök összeállítása, alapvető mérések elvégzése, feladatmegoldás	Technika, ált. isk. fizika
A háztartási energiafogyasztás és az energiatakarékosság lehetőségeinek gyakorlati megismerése	Az áram hőhatása, teljesítménye Gyakorlati elektromos ismeretek a háztartásban	Gyűjtőmunka: elektromosság a háztartásban mindennapi életben (mire mennyi energiát használunk, miért fizetünk), az energiatakarékosság lehetőségei Egyszerű gyakorlati számítások	
Közvetlen kapcsolat kialakítása a természettudományos tárgyak ismeretanyaga között	Az áram kémiai hatása, az elemi töltés meghatározása	Egyszerű kísérletek, következtetések, a fizikai és kémiai ismeretek integrálása	Kémia
Makroszkopikus jelenségek értelmezése szerkezeti modellekkel	Az áramvezetés értelmezése vezetőkben félvezetőkben	Modellalkotás	Technika, kémia
A mezők általános fogalmának bővítése Az áram mágneses hatásának gyakorlati alkalmazása	Az áram mágneses hatása Elektromos motor A mágneses tér és mozgó töltés kölcsönhatása, Lorenz-erő	Egyszerű kísérletek, következtetések Fizikai törvények alkalmazása a gyakorlatban A fizika felismerése a mindennapi technikában Kvalitatív és egyszerű kvantitatív feladatok megoldása	

Elektromágneses indukció – váltóáram (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A fizikai ismeretek gyakorlati felhasználásának tudatosítása Az elektromos energiahálózat megismerése, baleset-megelőzés, Az energiatudatos magatartás kialakítása	Mozgási és nyugalmi indukció	Kísérleti jelenségek értelmezése, az indukció-törvény alkalmazása	Technika, gazdaságföldrajz
	Váltakozó áram	A váltóáram és az egyenáram sajátosságainak összehasonlítása	
	Elektromos energiahálózat	A háztartási elektromos hálózat gyakorlati tudnivalóinak összegyűjtése	

A továbbhaladás feltételei:

A hőtani alapfogalmak, alaptörvények ismerete, kapcsolatuk a többi természettudománnyal, a napi életjelenségeivel. A mikroszerkezeti anyagmodell és a makroszkopikus tulajdonságok kapcsolata, gázok nyomásának és a hőmérsékletének kvalitatív értelmezése a kinetikus gázmodellben. A hőtan első főtétele, mint az energia-megmaradás törvénye. A termikus folyamatok irányára vonatkozó II. főtétel.

A termodinamikai gépek a gyakorlatban. Halmazállapot-változások csoportosítása, felismerése a természetben és az emberi tevékenységekkel kapcsolatban.

Az elektromos alapjelenségek ismerete. Az elektromos erőter, mint az anyag egy megjelenési formája, (kölcsonhatásban van a korpuszkuláris anyaggal, energiája van)

Az áram fogalmának, hatásainak ismerete. Gyakorlati ismeretek (egyszerű áramköri kapcsolások, mérések elvégzése, az elektromossággal kapcsolatos biztonsági szabályok, baleset-megelőzési magatartás). Az ez elektromos áram munkája, az elektromos energiafogyasztás (egyszerű számítások, az energiatakarékosság reális lehetőségei a mindennapi életben).

Értékelési szempontok:

Az értékelés alapvető szempontja a tantervben rögzített kompetenciák elsajátításának mértéke. Alapként tekinthető a 9. és 10. osztályos fejezetben részletezett „továbbhaladás feltételei” bekezdésben foglaltak teljesítése. A kompetenciák elsajátítása természetesen a tárgyi ismereteket is feltételezi. Ezek számonkérése fontos része a kompetenciák fejlesztésének és a tanuló értékelésének. Lényeges, hogy a számonkérésben egyaránt szerepet kapjon a szóbeliség és az írásbeli forma. Az előbbi során a jelenségek ismertetését, a kísérletek lényegének

összefoglalását, a megfigyelések, tapasztalatok és a törvények korrekt megfogalmazását kérjük számon és így a diák szakmai kifejezőkészségét, logikus gondolkodását vizsgáljuk. Az írásbeli számonkérés során értékelhetjük a tanuló szöveg- és problémaértését, kvalitatív és kvantitatív feladatmegoldását, ezáltal a tanult fizikai ismeretek kognitív alkalmazhatóságát. A humán érdeklődésű osztályokban kiemelt hangsúlyt helyezünk a fizika általános kultúrtörténeti integrálására, szerepére világszemléletünk alakítására a történelmi korokban és napjainkban. Az értékelésnél a diák motiváltsága, igyekezete, az órákon és a fakultatív feladatokban mutatott aktivitása, manuális munkája (pl. kísérlet összeállítása, eszközkészítés), egyéni adottságaihoz mért fejlődése szintén fontos szempont.

11. évfolyam

Óraszám: 72/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rezgések és hullámok	28 óra
2.	Az anyag kettős természete	6 óra
3.	Az atomok szerkezete	10 óra
4.	Magfizika	12 óra
5.	Válogatott fejezetek a modern fizikából	16 óra

Rezgések és hullámok (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A korábban tanult fizikai és matematikai ismeretek alkalmazása egy új jelenségkör értelmezésére	Mechanikai rezgések	Kísérletezés, mérés, A korábbi mechanikai ismeretek felidézése és alkalmazása az új jelenségkörre	Korábbi mechanikai ismeretek Matematika Ének-zene
A fizikai jelenség matematikai leírásának és képszerű megjelenítésének összekapcsolása, Fizikai jelenségek felismerése a zenében	A mechanikai hullám, hullámjelenségek kvalitatív leírása Hanghullámok	Egyszerű hullámkísérletek értelmezése Fakultatív hangtani kísérletek A fizikai hangtan és a zene összekapcsolása	
Anyaggyűjtés a web-en, a fizika és a hétköznapi technika összekapcsolása Kommunikáció fejlesztése	Elektromágneses rezgés, elektromágneses hullám Az elektromágneses spektrum	Kiselőadások: az elektromágneses hullámok alkalmazása a mindennapokban (pl. hírközlés, mikrohullámú sütő, mobiltelefon, stb.)	Technika, informatika
A modellezés szerepe a fizikában - fényjelenségek leírása geometriai- és hullám-modellel	A fény mint hullám, Hullámoptikai jelenségek és értelmezésük	A geometriai optika ismereteinek felidézése Hullámoptikai jelenségek megfigyelése, értelmezése a korábban megismert általános hullámsajátságokkal	Ált. isk. fizika, technika

Az anyag kettős természete 2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A modern fizika hétköznapi szemlélettől eltérő fogalomrendszerének bevezetése, a részecske -hullám kettős természet látszólagos ellentmondásának feloldása	A fény kettős természete Az elektron kettős természete Hullámcsomag, állóhullám-állapot	Következtetések kísérleti tények alapján Kiselőadások: fizikatörténeti érdekességek, a modern fizika által felvetett filozófiai kérdések	Tudományelmélet, fizikatörténet

Az atomok szerkezete (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A természettudományos megismerés folyamata: A fizika fogalomrendszerének, a modellalkotás folyamatának fejlődése az elmélet és a kísérleti tények kölcsönhatásában A kvantummechanikai szemlélete és a köznap szemléletünk alapvető eltéréseinek kognitív értelmezése Analogikus gondolkodás fejlesztése A kémia és fizika ismeretek szintézise	Modell-formáló kísérletek: spektroszkópia, Rutherford szórás kísérlete	Egyszerű spektroszkópiai kísérletek bemutatása, értelmezése Számítógépes szimulációs kísérletek	Kémia
	Átmeneti siker az atomfizikában - a Bohr-modell	Kiselőadások: A Bohr-modell a kémiában A Bohr-modell elégtelenségét mutató problémák	
	Kvantummechanikai atommodell	A kvantummechanikai atom-szemlélet alapjainak megismerése,	
	Molekulák	A kvantummechanikai kép alkalmazása	

Magfizika (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A valószínűségi értelmezésen alapuló kockázat fogalmának kialakítása Sugárzásvédelem mindennapi szabályainak ismerete A nukleáris energiatermelés stratégiai jelentőségének felismerése A tanult fizikai ismeretek alkalmazása a kommunikációban, vitában	Az atommag szerkezete, nukleonok, magerők	Kémiai és fizikai ismeretek integrációja, Szakanyagok gyűjtése a web-en Fakultatív környezetfizikai mérések nyomdetektorral Kiselőadások: radoimertriai kormeghatározás, radioaktivitás felhasználása a gyógyászatban, Antarktisi jégrétegek radioaktív vizsgálata, radioaktivitás alkalmazása a technikában Számítógépes szimulációk Az atomreaktor működésének számítógépes modellezése	Kémia, technika, környezettan
	Radioaktivitás		
	Maghasadás		
	Magfúzió		
	Nukleáris energiatermelés kérdései		

Válogatott fejezetek a modern fizikából (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Tájékozódás a modern fizika sokszor emlegetett témái közt A számítógép szerepének tudatosítása a modern fizikai kutatásokban	Sokaságok statisztikus törvényei	Kísérletezés Galton-deszkával, szimulációs programokkal	Matematika, hőtan
	A relativitáselmélet - a modern fizika nyitánya	A speciális relativitáselmélet paradoxonjainak egyszerű grafikus feldolgozása	Geometria
	Csillagfejlődés, Kozmológia, űrkutatás	Gyűjtőmunka a Web-en, Kiselőadások tartása: (Scifi és realitás. A kozmológiai kutatások hatása a filozófiára, űrkutatás szerepe mindennapjainkban)	Földrajz, ismeretterjesztő irodalom

	Félvezető-fizika a számítógépek működésének alapja	Fakultatív kiselőadások a számítógép hardver-háttérének bemutatására	Informatika, technika, matematika
	Nemlineáris mechanika, káosz-elmélet, fraktálok	Számítógépes modellezés, fraktál-képek generálása	Klasszikus mechanika Informatika, matematika, geometria

A továbbhaladás feltételei:

A mechanikai rezgések jellemzői, a rezgés és a hullám közti alapvető kapcsolat ismerete. A rezgést és a hullámot jellemző fizikai mennyiségek. Az interferencia jelensége, mint a hullámok jellemzője. Hangtani ismeretek a hétköznapi életben. A mechanikai rezgés és az elektromágneses rezgés, a mechanikai hullám és az elektromágneses hullám kapcsolatba hozása, a különbségek kiemelése, Az elektromágneses spektrum. A fény, mint hullám (interferencia-jelenségek).

A fény és az elektron kettős természetének párhuzamba állítása.

Alapvető ismeretek az anyag szerkezetéről. A modellalkotás folyamatának bemutatása az atommodellek fejlődésén keresztül. A kémiai és fizikai anyagszerkezeti ismeretek integrálása.

Magfizikai alapismeretek, a magfizika gyakorlati vonatkozásai, a nukleáris energiatermelés stratégiai jelentősége. A fizika társadalmi-gazdasági hatásai. A modern technika fizikai alapjai (példák).

Értékelési szempontok:

A fizikai tanulmányok záró évében a fizika modern fejezeteinek megalapozása és megismerése a kitűzött cél. Az értékelés alapvető szempontja a tantervben rögzített kompetenciák elsajátításának mértéke. A elektromágneses indukcióhoz kapcsolódóan kiemelt jelentősége van az elektromos energiahálózattal és az energiatudatos magatartással kapcsolatos gyakorlati ismereteknek. A hullámjelenségek értelmezésében a diákoknak világosan kell látniuk a legkülönbözőbb jelenségeket (vízhullámok, hang, elektromágneses hullámok, fény) összekapcsoló hasonlóságokat és az egységes leírásmódot. A fény kettős természetéhez kapcsolódva tárgyaljuk az elektron kettős természetét, majd általánosítunk. Az atomfizikai ismeretek a kémia tapasztalati törvényeitől indulnak és vezetnek a kvantummechanikai értelmezésig. A humán érdeklődésű diáknak ismernie kell, hogy a köznap szemelelet és a kvantummechanikai leírás különbségét. Az atommagfizika ismereteit az teszi kiemelten fontosá, hogy mindennapi életünk részévé vált az alkalmazások széles körén keresztül. A diákoknak ismerniük kell a nukleáris technika eredményeit és az ezekkel kapcsolatos veszélyeket is. Világosan kell, hogy lássák a valószínűségi értelmezésen alapuló „kockázat” fogalmát és ismerniük kell a sugárvédelem gyakorlati alapjait. A modern fizika válogatott fejezeteiben a hangsúly a fizika szemlelet fejlődésének bemutatásán túl a fizika alkalmazásain van.

6.4. Kémia

6.4.1. Kémia 7-8. évfolyam

KÉMIA

7-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az Ember a természetben műveltségi területen folyó nevelés-oktatás célja, hogy a tanulók természettudományos műveltséget, világképet, gondolkodás- és szemléletmódot építsenek fel magukban. Ennek érdekében megismerkednek az anyagok tulajdonságaival, a természeti környezet változásaival, kölcsönhatásaival, a természet jelenségeivel, törvényeivel. Feltárul előttük a teremtet világ nagyszerű, sokszínű gazdagsága, célszerű rendezettsége. Belátják, hogy ez a sokféleség néhány egyszerű elv alapján rendszerbe építhető, jól megérthető, kialakul a világ megismerhetőségébe vetett hitük.

Fontos feladat a természet és az emberi társadalom kölcsönhatásainak vizsgálata, annak tudatosítása, hogy az ember része a természetnek, melynek rendszereivel megbonthatatlan egységet alkot, egyéni és társadalmi méretű cselekedetei hatással vannak rá. Cél a tanulók gondolkodásának, természethez való viszonyának alakítása a fenntartható fejlődés igényeinek megfelelően, a környezettudatos, a természet kincseit védő, a Föld iránt érzett felelős magatartás kialakítása, ennek érdekében az anyag- és energiatakarékos szemlélet fejlesztése. Nélkülözhetetlenek a természettudományos ismeretek a Föld globális problémáinak megértéséhez, segítségükkel tudja az egyes ember felismerni ezen problémák megoldásához vezető cselekvési lehetőségeit. Fontos része a nevelésnek az egészséges életmód kialakítása, az egészség megóvása.

A fenti célok megvalósítása érdekében a kémiai műveltségterület keretében ismerkednek meg a tanulók a legfontosabb természetes, illetve mesterségesen előállított anyagok tulajdonságaival, felhasználásával, változásaival, élettani szerepével és hatásaival, tudatos, célszerű és körültekintő használatával, a veszélyes anyagok helyes kezelésével. Az anyagszerkezeti ismeretek hozzájárulnak a részecskeszemlélet kialakításához, segítik az anyagok tulajdonságainak megértését. Sor kerül az átalakulások energetikai viszonyainak vizsgálatára.

A kémiai ismeretszerzés fontos eszköze a periódusos rendszer, melyből az értő „olvasó” számtalan információhoz juthat az atomok szerkezetéről, az elemek tulajdonságairól, segítségével „megjósolhatja” az elemek reakcióit és a keletkező vegyületek néhány tulajdonságát is. Feladatunk, hogy a diákokat képessé tegyük ennek a speciális információs bázisnak a minél sokoldalúbb használatára, ezért a szervetlen kémia tárgyalásmódját is erre alapoztuk.

Fontos feladat a tudományos ismeretszerzés módszereinek – kísérlet, megfigyelés, mérés, következtetés, összehasonlítás, modellalkotás, stb.– alapszintű elsajátíttatása, a tudomány jelentőségének, kiemelkedő magyar és európai tudósok munkásságának bemutatása.

A kémia tanítása során központi szerepet kell kapnia a gondolkodási kompetenciát meghatározó képességek fejlesztésének.

Az élményszerű tanulás megvalósítása hozzájárul a természet iránti érdeklődés felkeltéséhez. A kémia tanításában az élményszerzés fontos forrásai a – tanári, tanulói, vagy otthon elvégezhető – kísérletek, melyek a környezet tudatos megfigyelésére szoktatnak, kialakítják a tanulóknál az igényt, hogy tapasztalataik magyarázatát keressék. A tanulókísérletek ugyanakkor az anyagokkal való fegyelmezett, figyelmes és pontos munkára tanítanak, a csoportban végzett munka keretében fejleszthető a tanulók együttműködési készsége.

A tanári és tanulói kísérletek elvégzésekor, a vegyszerek tárolása és kezelése során a 2000. évi XXV. törvény a kémiai biztonságról előírásai alapján kell eljárni.

Tanítványainkban ki kell alakítanunk az egész életre szóló tanulás igényét, ezért fontos feladtunk az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése. A tanítás-tanulás folyamatát jelentősen gazdagítják, színesítik a különböző ismerethordozók (ismeretterjesztő irodalom, rádió, televízió, Internet, stb.), melyek használatával a tanulók önálló kutatómunkát is végezhetnek. Diákjainkat el kell juttatni arra a szintre, hogy az önállóan szerzett ismereteiket – az iskolában kapott tudás segítségével – képesek legyenek rendszerezni, feldolgozni, szóban, írásban közzétenni, lehetőséget kell biztosítani számukra a szövegértés, szövegalkotás, sokféle kommunikációs forma gyakorlására.

A kémia tanulása során a tanulóknak szakkifejezéseket kell elsajátítaniuk. A kémiai szaknyelv fontos részét képezi a jelrendszer, melynek segítségével röviden és egyértelműen leírhatók a kémiai folyamatok. A szaknyelv használatának alapfeltétele a megértés, de kommunikációs eszközzé csak akkor válhat a diákok számára, ha megismerik az elsajátítás és a gyakorlás módszereit.

A kémia tanulása során elsősorban a természettudományos kompetenciák fejleszthetők, de a speciális tanulási módszerek elsajátításával, kutatómunkát igénylő változatos feladatokkal fejleszthető a hatékony, önálló tanulás képessége és a digitális kompetencia. A tankönyvek és az ismeretterjesztő irodalom szövegeinek irányított vagy önálló munkával történő feldolgozása, a megszerzett ismeretek számonkérése, közzététele szóban vagy írásban folyamatosan lehetőséget teremt az anyanyelvi kommunikáció fejlesztésére. Kémiai számításokat igénylő feladatok megoldása, a kémiai jelrendszer használata, a mérési és kutatási eredmények grafikus feldolgozása a matematikai kompetencia, a csoportmunkában megoldott feladatok, kísérletek a szociális kompetencia, a kezdeményezőképeség fejlesztésére adnak lehetőséget.

A változatos módszereket alkalmazó kémiaoktatás keretében lehetővé válik a tanulók sokoldalú fejlesztése, megvalósíthatók a Nemzeti alaptantervben kiemelt fejlesztési feladatok. Tantervünk kiemelt szerepet szán a nevelésnek, a képességfejlesztésnek, ezért a tananyagtartalmakkal párhuzamosan felhívjuk a figyelmet a képességfejlesztés lehetőségeire is, és ajánlásokat adunk a tanulói tevékenységek formáira és tartalmára.

A keresztény embertől elvárjuk, hogy személyesen is felelősséget vállaljon a természet kincseinek megőrzéséért, saját és embertársai egészségéért, ennek megfelelően alakítsa életmódját, képes legyen ennek érdekében cselekedni is. A Mít tehetünk? rovatban megfogalmazott feladatok célja ennek a felelős magatartásnak az alakítása, az etikai érzék és a társadalmi érzékenység fejlesztése.

A tananyag tartalmának meghatározásánál figyelembe vettük a tanulók várható előismereteit is, melyeket elsősorban a természetismeret tanulása közben szereztek, a tananyag elrendezését a fizika és a biológia tantárgyakkal egyeztetve végeztük el.

7. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakör		
1.	Bevezetés		3
2.	Az anyagok tulajdonságai és változásai	<i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	15 2
3.	Anyagszerkezeti ismeretek	<i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	25 3
4.	Kémiai reakciók	<i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	20 2
	<i>Év végi ismétlés</i>		4
	Összesen		74

Bevezetés (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Társadalmi érzékenység</i> A kémiai ismeretek társadalmi szerepének tudatosítása. <i>Egészségtudatosság</i> Fegyelmet, pontos, balesetmentes laboratóriumi munka elsajátítása.	A kémia tárgya Természettudományok. Ismerkedés a laboratóriumi eszközökkel. Balesetvédelmi rendszabályok Veszélyjelek.	Gyűjtőmunka Tanulókísérletek elvégzése az egész tanévben,↓ egyénileg ill. csoportosan.	A természetismeret tantárgy keretében tanultak, a mindennapi életben és a háztartásban tapasztaltak mozgósítása.

Az anyagok tulajdonságai és változásai (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony önálló tanulás A kémia tanulási módszereinek megismerése. Természettudományos kompetencia <i>Természettudományos megismerés</i> A kutatási módszereinek megismerése. Kísérletek tervezése, végrehajtása, mérés, megfigyelés. <i>Tájékozódás az anyag szerkezetéről</i>	Az anyagok tulajdonságai és változásai Fizikai, kémiai, biológiai változások. Halmazállapot-változások – szerkezet-, hőmérséklet-, energiaváltozás. Endoterm és exoterm folyamatok. Energia-megmaradás. Rendszer és környezet. A levegő összetevői és szennyeződései Oxigén, nitrogén, nemesgázok, szén-dioxid. Elem, keverék. Az égés és a tűzoltás	Anyagcsoportosítás. Megfigyelés, összehasonlítás, mérés. Anyagok bemutatásának módja tulajdonságaik alapján. A tanári kísérletek megfigyelése, magyarázata az egész tanév folyamán.↓ Ajánlás Gyűjtőmunka: – Légszennyezettségi adatok gyűjtése, grafikus feldolgozása, értelmezése. – Tűzveszélyes anyagok a háztartásban. A tűz szerepe az ember életében.	Természetismeret (T) – előzetes ismeretek mozgósítása. Fizika (F), T – halmazállapot-változások, – részecskeszemlélet, – légnyomás. Biológia (B) – légzés, – az embert károsító hatások.

Az anyagok szerkezetének és változásainak részecskeszintű értelmezése. Anyanyelvi és digitális kompetencia Ismeretszerzés, adatgyűjtés szakirodalomból, az írott és elektronikus sajtóból, Interneten keresztül. Szóbeli és írásbeli beszámolók készítése. <i>Énkép és önismeret fejlesztése.</i> <i>Honismeret elmélyítése</i> Magyarország természeti kincseinek megismerése. Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felelősségérzet, döntésképeség, környezet- és egészségtudatosság, társadalmi érzékenység, etikai érzék fejlesztése, gazdasági nevelés.</i> Matematikai kompetencia Az oldatok tömegszázalékos összetételével kapcsolatos számítási feladatok megoldása.	Gyors és lassú égés, oxidáció, az égés feltételei. Tűzoltás, helyes magatartás tűz esetén. Tűzvédelmi szabályok. A víz tulajdonságai, szennyeződései A víz szerepe és jelentősége életünkben. A vizet szennyező anyagok megismerése, a vizek védelmének feladatai. Természetes vizek, desztillált víz. Ívóvíz, a víztisztítás. A víz alkotórészei Vízbontás. Hidrogén, durranógáz. Az anyagi változások csoportosítása, összehasonlítása. Egyesülés, bomlás. Vegyület. Egyszerű és összetett anyag, kémiai tisztaság. Oldatok Oldódás, oldószer, oldott anyag, oldat. Az oldatok töménysége, tömeg-százalékos összetétel. A keverékek alkotórészeinek szétválasztása Ülepítés, szűrés, bepárlás, desztilláció, kristályosítás. Az anyagok csoportosításának különböző szempontjai, az anyagcsoportok összehasonlítása, a már tanult, az újabban megismert és a környezet anyagainak csoportba sorolása.	<i>Mit tehetünk?</i> – az egyes ember cselekvési lehetőségei a levegő tisztaságának megóvása érdekében. Ajánlás Kutatómunka – Honnan kapja lakóhelyed az ivóvizet? – Mit tehetsz a tiszta ivóvíz biztosítása érdekében? A takarékos vízfogyasztás lehetőségei – szövegalkotás. – Milyen történetekben szól a Biblia a vízről? – Magyarországi gyógyfürdők. <i>Mit tehetünk?</i> – az egyes ember cselekvési lehetőségei a vizek tisztaságának megőrzése, a takarékos vízfogyasztás érdekében. Mérés Családi vízfogyasztás mérése, számítása Gyűjtőmunka – Salátalé, befőttek leve, házi készítésű szörpök, stb., %-os összetételének megállapítása méréssel, vagy a receptek alapján. – Szétválasztási műveletek a háztartásban Otthoni kísérlet – Cukor, só kristályosítása Megadott töménységű oldatok készítése. ...	Környezeti nevelés (Kn) Történelem – tűz. (Tö) T – természetes vizek, víztisztítás. B,T – a víz jelentősége – a víz körforgása. Földrajz – gyógyfürdők. (Fö) F – az elektromos áram hatásai. F,T – a víz sűrűsége. op. és fp.-ja, stb. T – oldódás, oldhatóság, szétválasztási műveletek. Matematika (Mt) – százalékszámítás.

Összehasonlítás, csoportosítás, rendszerezés megadott szempontok szerint, hierarchikus osztályozás, felosztás.		Az oldatok tömegszázalékos összetételével kapcsolatos számítási feladatok elvégzése, a háztartásban használt anyagok összetételét, felhasználását jelző címkék értelmezése.	

Anyagszerkezeti ismeretek (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon- és népismeret, európai azonosságtudat elmélyítése</i> Kémia történet. Önálló tanulás, digitális és anyanyelvi kompetencia Önálló forráshasználat, kutató és gyűjtőmunka szakirodalomban, Interneten, eredmények közzététele, prezentáció, beszámolók készítése írásban és szóban. Természettudományos kompetencia <i>Természettudományos megismerés</i> Modellalkotás, modell és valóság viszonyának, a tudományos modellek szerepének értelmezése. A természet egységére vonatkozó elképzelések formálása. <i>Tájékozódás az anyag szerkezetéről</i> A részecskeszemlélet bővítése.	Az atom szerkezete Atom, atommag. Elektronburok, elektronhéj, vegyértékelektron. Elemi részecskék: elektron, proton, neutron. Vegyjel. Tömegszám. Izotópok. Anyagmennyiség Mól, mol. Relatív és moláris atomtömeg. A periódusos rendszer Periódusos rendszer, rendszám, főcsoport, periódus, nemesgázszerkezet. Az atomok kapcsolódása Kovalens kötés. Elem és vegyületmolekula (H₂, O₂, N₂, Cl₂, P₄, S₈; H₂O, CH₄, NH₃, HCl, CO₂). Moláris tömeg.	Számítási feladatok megoldása az anyagmennyiséggel kapcsolatban. Játékok, rejtvények alkotása vegyjelekkel és a periódusos rendszerrel. Fali és tanulói periódusos rendszer használata. A periódusos rendszer használata az egyes atomok szerkezetének megállapításához, az elemek tulajdonságainak értelmezéséhez. Modellezés. Molekulák modellezése kalott- és pálcikamoddellel. Rácsmodellek értelmezése. Ionvegyületek képletének megalkotása. Ajánlás Kutatómunka: – Az elemek alkímista jelei. – Az atommodellek fejlődése. Korai atommodellek összehasonlítása. – Ki volt: Demokritosz, Dalton, Rutherford,	F – elektromos töltés, elektron, elektromos vezetők és szigetelők. Magyar (Ma), Tö – a nyelvújítás. Mt – számok normál alakja. F – részecskék között működő összetartó erők

Az anyagi halmazok tulajdonságainak értelmezése az őket felépítő anyagi részecskék és a közöttük működő összetartó erők alapján. Matematikai kompetencia A kémiai jelrendszer használata, anyagmennyiséggel kapcsolatos számítási feladatok megoldása.	Molekularács. Képlet Hidrogén, oxigén, nitrogén, klór, foszfor, kén, ammónia, hidrogén-klorid, szén-dioxid néhány tulajdonsága. Ionok Ion, ionképződés. Ionkötés. Ionvegyület, ionkristály.	M. Curie, Bohr, Hevesy György, Müller Ferenc, Avogadro, Mengyelejev, Berzélius, Bugát Pál? – A magyar kémiai nyelvezet kialakulása. – A radioaktív izotópok alkalmazási lehetőségei.	

Kémiai reakciók (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia A tömeg- és energiamegmaradás törvényének alkalmazása a kémiai folyamatok vizsgálatakor, egyszerű problémák megoldásában. Szociális kompetencia <i>Stratégiai tervezés, szervezőképesség, együttműködés, egészségtudatosság fejlesztése</i> Kísérletek, mérések (egyéni és csoportmunkában) megtervezése, végrehajtása. <i>Európai azonosságtudat fejlesztése</i> Kémiai történet.	Kémiai reakció Kémiai reakció. A kémiai reakciók csoportosítása. Redoxi és sav-bázis reakció. Redukció, oxidáció, redukálószer, oxidálószer. Közömbösítés. Sav, bázis, savas, lúgos és semleges kémhatás, indikátorok, pH. Oxóniumion, hidroxidion. · Kémiai egyenlet A kémia egyenletírás szabályai, a kémiai egyenlet mennyiségi jelentése.	A pH fogalmának egyszerű értelmezése, használata a mindennapi életben előforduló anyagok kémhatásának megállapításához A anyagok kémhatásának vizsgálata vöröskáposzta levéből készült indikátorral, pH mérése indikátorpapírral. Egyszerű kémiai egyenletek önálló felírása.↓ Kémiai egyenletek kvalitatív és kvantitatív értelmezése.↓ Egyszerű kémiai számítások elvégzése kémiai egyenletek alapján.↓ Kémiai reakciók csoportosítása többféle szempont alapján. Ajánlás Kutatómunka: – Ki volt Lavoisier?	F – megmaradási törvények.

Önálló tanulás, digitális és anyanyelvi kompetencia Önálló forráshasználat, kutató és gyűjtőmunka eredményeinek közzététele, prezentáció, beszámolók készítése írásban és szóban. Matematikai kompetencia A kémiai jelrendszer használata, számítási feladatok megoldása. Önállóan mért adatok rendezése, megjelenítése grafikonon, táblázatban. Adatok leolvasása grafikonokról. Összehasonlítás, csoportosítás, rendszerezés.	Kémiai számítások	Mérés – Esővíz gyűjtése, mennyiségének és kémhatásának mérése. Az adatok elemzése és közzététele, pl.: grafikus formában. Gyűjtőmunka és mérés – Növényi indikátorok gyűjtése, használata a háztartásban előforduló anyagok kémhatásának vizsgálatára.	Kn Mt – grafikonkészítés, adatok leolvasása grafikonról. B – növények színanyaga, színváltozás hervadáskor, éréskor.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló sorolja fel az atomot felépítő elemi részecskéket, tudja, hogy a protonok és az elektronok száma azonos a semleges atomban. Tudjon tájékozódni a periódusos rendszerben, alkalmazza a periódusos rendszerben való elhelyezkedés és az atom összetétele közötti összefüggéseket.

Nevezze meg a tanult atomokat, ionokat, molekulákat és tudja felírni a jelüket.

Használja a molekulamodellt a tanult molekulák bemutatására.

Ismerje fel a tanult anyagokat tulajdonságaik alapján. Tudja, hogy a megismert anyagoknak mi a szerepük a mindennapi életben, ismerje helyes használatukat, környezeti és élettani hatásukat. Tudja az anyagokat különböző szempontok szerint csoportosítani.

Tudja a tanult kémiai reakciókat értelmezni, csoportosítani.

Ismerje az égés folyamatának lényegét, mindennapi jelentőségét, feltételeit, veszélyeit, a helyes magatartást tűz esetén.

Társítson minél több hétköznapi példát a tanultakhoz.

Szóbeli utasítás vagy leírás alapján szakszerűen, a biztonsági rendszabályok betartásával végezze el a tanulókísérleteket.

8. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám
	A kémiai alapfogalmak ismétlő rendszerezése	<i>ellenőrzés</i>	<i>4</i> <i>1</i>
1.	A nemfémes elemek és vegyületeik	<i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	23 3
2.	A fémes elemek és vegyületeik	<i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	20 3
3.	A hétköznapi kémia	<i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	13 2
	<i>Év végi ismétlés</i>		5
	Összesen		74

A nemfémes elemek és vegyületeik (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Az egész tanév során↓:</i> Természettudományos kompetencia Tájékozódás a természetről és a természettudományos megismerésről A természet egységére vonatkozó elképzelések formálása az egységet kifejező általános fogalmak és törvények segítségével. Modellezés. Tájékozottság az anyag szerkezetéről Anyagszerkezeti ismeretek bővítése. Az anyagi halmazok tulajdonságainak értelmezése az őket felépítő anyagi részecskék és a közöttük működő összetartó erők alapján. Egészség- és környezettudatosság fejlesztése A tanult anyagok élettani és környezeti hatásának ismerete. Balesetvédelmi rendszabályok ismerete és betartása. Matematikai kompetencia Egyszerű kémiai számítások elvégzése. Anyagok és anyagi változások csoportosítása, összehasonlítása	A hidrogén. Izotópjai. Reakciója nemfémekkel és fém-oxidokkal. A víz Víz, vízszennyezés, víztisztítás A halogénelemek és vegyületeik Halogénelemek. Klór, reakciója hidrogénnel, nátriummal. Hidrogén-klorid, sósav. Sók. Az oxigén és az ózon Oxigén. Allotropia. Ózon, ózonlyuk, nagyvárosi szmog A kén és vegyületei Kén, kén-dioxid, kén-trioxid, savas eső. Szulfidok. Kénsav. Savmaradék, szulfát-ion, szulfátok. A nitrogén és vegyületei Nitrogén, nitrogén-oxidok, ammónia. Salétromsav, nitrácion, nitrátok. Műtrágyák	Az egész tanév során↓: • A balesetvédelmi rendszabályok ismerete és betartása. • A tanult anyagok bemutatása: kémiai jel, anyagscsoportba sorolás, tulajdonságok, előfordulás, előállítás, reakciók, felhasználás, élettani és környezeti hatás. Anyagscsoportosítás, megfigyelés, összehasonlítás, mérés. • Egyszerű molekulák pálcikamodelljének elkészítése. • A tanult egyszerűbb kémiai folyamatok egyenletének felírása. Kémiai egyenletek kvalitatív és kvantitatív értelmezése. • Tanári kísérletek megfigyelése, magyarázata az egész tanév folyamán. • Tanulókísérletek elvégzése az egész tanévben, egyénileg ill. csoportosan. ... Ajánlás Kutatómunka – A Zeppelin típusú léghajók. – Mitől melegít a Nap? – Milyen anyag a teflon? – Ki volt Teller Ede, Semmelweis Ignác,	F – felhajtóerő Kn – a víz és a levegő tisztaságának védelme. B – az ember egészségét károsító hatások, – az oxigén körforgása. B – a nitrogén körforgása, – az eutrofizáció.

<i>Hon-és népismeret, európai azonosságtudat fejlesztése</i> Kémiatörténet. Önálló tanulás, digitális és anyanyelvi kompetencia Önálló forráshasználat, kutató és gyűjtőmunka eredményeinek közzététele, prezentáció, írásbeli és szóbeli beszámolók készítése. Szociális és állampolgári kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Stratégiai tervezés, kezdeményezőképeség, szervezőképeség, együttműködés fejlesztése</i> Kísérletek, mérések (egyénilag és csoportmunkában) megtervezése, végrehajtása, az eredmények értelmezése. <i>Felelősségérzet, döntésképeség, környezettudatosság fejlesztése, gazdasági nevelés.</i> <i>Énkép és önismerete fejlesztése</i> Önálló véleményalkotás, vitakészség fejlesztése.	A foszfor és vegyületei Vörös és fehér foszfor, foszforsav, foszfátion, foszfátok. Gyufa. A szén és vegyületei Gyémánt, grafit, fullerének. Szén-monoxid, szén-dioxid, szénsav. Üvegházhatás. Karbonátion, karbonátok. Néhány egyszerű szerves vegyület: ecetsav, etilalkohol, metán, etán, etén, etin. A szilícium és vegyületei Szilícium, szilícium-dioxid, kvarc, kavics, homok. Nemesgázok	Irinyi János, Jedlik Ányos, Bródy Imre? – Ivóvíztisztítás. – Az ózonlyuk kialakulása, változásai, hatása. – A savas esők és az üvegházhatás okai és következményei. – A Los Angeles-i szmog – Foszforsav az üdítőitalokban. – A szeszes erjedés. – Szénsavas források. – A szilícium jelentősége a XXI században. – Kvarc, ametiszt. – Ásványi anyagok a Bibliában. Mérés – esővíz gyűjtése, mennyiségének és kémhatásának mérése. Az adatok elemzése, magyarázata, közzététele, pl.: grafikus formában. Gyűjtőmunka – légszennyezettségi adatok gyűjtése, grafikus feldolgozása, értelmezése. Mit tehetünk? – a levegőt és a vizet szennyező anyagok eredete és hatásuk, (A 7. osztályban tanultak bővítése), az egyes ember cselekvési lehetőségei.	B – a szén körforgása, – a szén-monoxid és a szén-dioxid élettani hatása, – az embert egészségét károsító hatások. Tő– kormeghatározás szénizotóppal, – magyar királyi jogar. Fő – ásványi szenek. Kn – a gépkocsi, mint légszennyező. F – elektromos vezetés, félvezetők.

A fémek és vegyületeik (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<u>Mint az előző fejezetben, és:</u> Természettudományos kompetencia <i>Tájékozódás a tudomány – technika – társadalom kölcsönhatásáról</i> <i>Gazdasági nevelés</i> A természettudományos tudás technikai alkalmazásának megismerése, fontosságának megértése. Komplex gyártási folyamatok megismerése. Anyagszerkezet és felhasználás összefüggésének megértése.	A fémek tulajdonságai Fémek kötése. Szín, halmazállapot, hő- és áramvezetés, megmunkálhatóság, sűrűség, reakciók (oxigénnel, vízzel, savakkal). Redukálósor. Fémek korróziója. Alkálifémek és vegyületeik Nátrium, kálium. Nátrium-klorid, -hidroxid, -karbonát, -hidrogén-karbonát. Alkáli földfémek és vegyületeik Kalcium, kalcium-hidroxid, -karbonát, -szulfát. Mészkezelés, mészszórás. Magnézium, magnézium-oxid. A víz keménysége, kemény- és lágy víz, vízlágyítás Az alumínium és vegyületei Alumínium, alumínium-oxid, bauxit, agyag. Alumíniumgyártás. A vas. Vas, vasgyártás, acélgyártás. Ötvözetek. Korrózió, korrózióvédelem. Nemesfémek, színesfémek, nehézfémek Arany, ezüst, réz, ón, cink, ólom, higany és néhány vegyületük.	<u>Mint az előző fejezetben, és:</u> - Az egyes fémek tárgyalása a nemfémek elemekéhez hasonlóan. - A fémek reakcióinak megismerése. Ajánlás Kutatómunka - Színek a tűzijátékokban. - Fémek a Bibliában. - Cseppkőképződés, cseppkőbarlangok - Hol okoz gondot a vízkőképződés? - Mi az ónpestis? - Mi a patina? Otthoni kísérlet - Gipszminta készítése. Mérés - A háztartásban használt víz keménységének megismerése méréssel, vagy információs csatornákon keresztül. - Mosóporhasználat a víz keménységének megfelelően.	F – elektromosság, fémek vezetők, – olvadáspont csökkenés. Fő – mészkőhegységek, – a vizek keménysége Magyarországon, – ásványkincseink, – iparvidékeink. B – nátrium-, kálium-, magnézium- és kalcium-ionok, és a kalcium-karbonát szerepe az élő szervezetekben, – a nyomelemek szerepe. Kn – utak sózása. Kn – környezettudatos vásárlói szokások, szelektív hulladékgyűjtés ↔ alumínium csomagolóanyagok. Tő – a nemesfémek szerepe a történelemben.

Hétköznapi kémia (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia Tájékozódás az energiáról Az energiamegmaradás törvényének alkalmazása az energia átalakulási folyamatok vizsgálatánál. Rendszerszemlélet alakítása Gazdasági nevelés A fogyasztás és a véges természeti erőforrások egyensúlya. A fenntartható fejlődés és fogyasztás értelmezése. Szociális és állampolgári kompetencia Egészségtudatosság, környezettudatosság, felelősségérzet, döntésképeség, gazdasági nevelés. Énkép és önismerete fejlesztése Önálló véleményalkotás, vitakészség fejlesztése. Önálló tanulás, digitális és anyanyelvi kompetencia Önálló forráshasználat, kutató és gyűjtőmunka eredményeinek közzététele, prezentáció, írásbeli és szóbeli beszámolók készítése.	Energiaforrásaink Földgáz, kőolaj, ásványi szén, fa. Megújuló energiaforrások. Energiatakarékosság. Az ember által megvalósított energia-átalakítási folyamatok környezeti hatásainak elemzése, alternatív energiaátalakítási módok megismerése, az energiatakarékosság környezetvédelmi jelentősége. Tápanyagok Zsírok, szénhidrátok, fehérjék. A korszerű táplálkozás szerepe az egészségmegőrzésben Építőanyagok Tégla, cserép, habarcs, cement, beton. Porcelán, finomkerámia, üveg. Kaolin, porcelán, kerámia, üveg. Műanyagok Természetes és mesterséges eredetű műanyagok. Háztartási vegyszerek Szappanok, mosószerek, fehérítő és fertőtlenítő szerek, festékek, színezékek, rovarirtó és növényvédő szerek. A háztartási vegyszerek használati utasításnak megfelelő, balesetmentes, takarékos használata	Ajánlás Kutatómunka – Megújuló és nem megújuló energiaforrások, környezeti hatásuk, felhasználásuk aránya Európában. – Meddig elegendőek a természeti erőforrások? – A porcelán titka, hazai porcelángyártás. – Komposztálás. – Szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás. – Korszerű táplálkozás. – Egészséges étrend összeállítása. Otthoni kísérlet – keményítő kivonása burgonyából. <u>Mit tehetünk?</u> – az egyes ember cselekvési lehetőségei – az energiatakarékosság, – a vásárlói szokások, – a hulladékkezelés területén.	F – energia, energiamegmaradás. B – táplálkozás, – egészségmegőrzés, – az embert károsító hatások. Kn – takarékos energia felhasználás, – szelektív hulladékgyűjtés, a keletkező hulladék mennyiségének csökkentése.

	Hulladékkezelés Hulladék, veszélyes hulladék, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás.		

A továbbhaladás feltételei

Ismerje fel a tanuló a tanult elemek helyét a periódusos rendszerben.

Nevezze meg a részletesen tanult elemeket, vegyületeket, írja fel kémiai jelüket, tudja felsorolni legfontosabb tulajdonságaikat, ismerje helyes alkalmazásukat, környezeti és élettani hatásukat. Tudja, hogy a megismert anyagoknak, változásoknak mi a szerepük a mindennapi életben. Érzékszervekkel megfigyelhető tulajdonságaik alapján azonosítsa a köznap életben is fontos szerves anyagokat.

Használja a molekulamodellt a tanult molekulák bemutatására.

Értelmezze a kémiai reakció lényegét (kiindulási és keletkezett anyagok megadása) az elvégzett kísérletek alapján.

Sorolja be a megismert anyagokat a megfelelő anyagszortokba, a kísérleti úton is megismert változásokat, reakciókat a megfelelő típusba.

Társítson minél több hétköznapi példát a tanultakhoz.

Leírás alapján mutassa be a tanuló kísérleteket, ezek során használja szakszerűen a laboratóriumi eszközöket és a vegyszereket.

Ismerje a háztartási vegyszereken feltüntetett veszélyjelek fontosságát, legyen képes azokat értelmezni, tudjon a háztartási vegyszerekkel használati utasításuknak megfelelően dolgozni.

Sorolja fel a természetes vizek összetevőit. Sorolja fel a levegő és a természetes vizek szennyezéseit, azok eredetét.

Ismerje fel az egészséget, a környezet épségét veszélyeztető jelenségeket, problémákat saját környezetében., ismerje a környezetszennyezés globális hatásait, várható következményeit.

A tanulók értékelésének formái:

Szóbeli feleletek

- összefüggő felelet, (tartalom, összefüggések, a szaknyelv megfelelő használata);
- rövid beszámoló az egyénileg vagy csoportmunkában végzett kísérletek tapasztalatairól, megfigyelésekről, a látottak magyarázata;
- kiselőadás az elvégzett mérésről, otthoni kísérletről, természetben tett megfigyelésről, szakirodalomban olvasottakról, stb.
- vita, érvelés.

Kísérletező munka

- tervezés, a munka szervezése, pontosság, rend, balesetvédelmi rendszabályok megtartása, együttműködés;
- modellezés.

Írásbeli munka

- témazáró dolgozatok, rövid írásbeli feleletek;
- házi dolgozatok;
- füzet és munkafüzet vezetése;
- számítási feladatok megoldása;
- gyűjtő és kutatómunka közkinccsé tétele tabló, esszé formájában;
- mérések: vízfelhasználás, energiafelhasználás, esővíz kémhatása, stb. közzététele grafikonon, rajzon, táblázatban, stb.

A szervetlen kémia értékelésénél figyelembe kell venni a középszintű érettségi követelményeit, mert a tananyagnak ezt a részét 7-8. osztályban kell elsajátítaniuk a tanulóknak. A gyengébb képességű diákokat ugyanakkor ajánlatos a mindennapi étellel szorosan összefüggő ismereteik alapján értékelni.

Az értékelés előre megadott szempontok alapján, pontosan meghatározott, a tanulók által is ismert követelmények alapján történjen.

6.4.2. Kémia 9-11. évfolyam

6.4.2.1. Kémia 9-10. évfolyam (humán)

Kémia

9-10. évfolyam

Humán tanterv

A humán tanterv a normál tantervtől abban tér el, hogy 10. osztályban heti 2 óra helyett heti 1,5 órában tanítja a kémiát. Tantervünk 10. osztályban is megegyezik a normál tantervvel, mert a megtanítandó anyagok és a fejlesztendő kompetenciák is megegyeznek, csak a kisebb részántható idő miatt az anyag tárgyalási mélysége kisebb, illetve kevesebb idő jut a gyakoroltatásra, a kiegészítő anyagokra, amelyeket viszont minden iskolának a helyi tantervében kell kidolgoznia.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

Az elmúlt bő két évszázadban a természettudományok és az erre épülő technika hatalmas fejlődésen ment keresztül. Ennek hatására óriási társadalmi és életmódbeli változások mentek végbe. Ezek egyrészt megkönnyítették életünket, másrészt, bonyolultabbá és sokkal veszélyeztetettebbé tették életünket. E változásban kulcsszerepe volt a kémiának. Mint minden tudományt, a kémiát is négy szinten lehet tárgyalni:

- Tiszta tudomány
- Alkalmazott tudomány – technika
- Társadalmi hatások
- Morális felelősség

E négy aspektus szervesen összefügg egymással, ezért mindegyiknek meg kell jelennie az oktatás során. Tudományos ismeretek nélkül nem lehet megalapozott erkölcsi döntéseket hozni, de erkölcsi tartás nélkül a tudomány nagyon könnyen félre csúszhat, és nem az életet szolgálja, hanem egy szűk csoport önző érdekeit.

Hagyományosan a kémia tantárgy a tiszta tudományt tanítja némi technikai kitekintéssel. Ez alapvetően rendjén van. Különösen ha úgy tárgyaljuk az anyagot, hogy felkeltjük a diákok érdeklődését, bemutatjuk a természet szépségét, megérthetőségét. Ez azért nagyon fontos, mert aki gyönyörködni tud a tudomány szépségében, az erkölcsileg is biztosabb talajra tud helyezkedni.

A diákoknak minél több kézzelfogható tapasztalatot kell adni. Meg kell ismertetni az anyagok tulajdonságaival, az őket a hétköznapi világ körülvevő világ kémiájával. Ez egyben átvezet a technika területére is. Be kell mutatni az emberi megismerés és alkotótevékenység nagy példáit, ugyanakkor a technikai fejlődés korlátait, természetére gyakorolt negatív hatásait. Ezen keresztül lehet kifejleszteni a diákokban az egyéni felelősséget.

A kémia oktatása során a kulcskompetenciákat folyamatosan fejlesztjük. A legtöbbet nem lehet egyes anyagrészekhez kötni, mert áthatja a teljes anyagot. Ezért az egyes kulcskompetenciák folyamatosan jelenlevő feladatait a tanterv elején összefoglaltuk, és az egyes tananyagrészeknél csak azokat emeltük ki részletesen, amelyek kifejezetten arra a tananyagra jellemzőek. Ugyanezt tettük a kiemelt fejlesztési feladatokkal is.

Kulcskompetenciák

Anyanyelvi kommunikáció: A kémia tanulása különböző kommunikációs csatornák aktív használatával zajlik, amely folyamatosan fejleszti az anyanyelvi kommunikációt, azon belül a szaktudományos kommunikációt. Mindezt a következő tanulói tevékenységek segítik elő:

- értő olvasás,
- az olvasott szöveg egyéni és közös feldolgozása,
- tanári kérdésekre írásban és szóban válasz megfogalmazása,
- hétköznapi és kísérleti tapasztalatok szabatos megfogalmazása szóban és írásban
- házi dolgozat készítése, tudományos szöveg szerkesztése források felhasználásával
- kiselőadás tartása,
- saját álláspont kifejtése, vitában a véleményének képviselése.

Idegen nyelvi kommunikáció: A 9-10. osztályos korosztály idegen nyelvi ismerete az első idegen nyelven már elérheti azt a szintet, hogy az érdeklődő diákok egyszerűbb szakszöveget olvassanak akár nyomtatott, akár elektronikus formában. Az órán alapvető szakkifejezéseket is meg lehet tanítani idegen nyelven, főleg olyanokat, amelyek a köznyelvben is előfordulhatnak.

Matematikai kompetencia: A kémia szorosan kapcsolódik a matematikához. Ennek legfőbb területei:

- természettudományos kérdések matematikai megfogalmazása,
- matematikai összefüggések felismerése (egyenés és fordított arányosság, logaritmikus összefüggés)
- mérési adatok rendszerezése, táblázatba foglalása, grafikus ábrázolása,
- mérési adatokból egyszerű statisztika készítése,
- mértékegység átváltás,
- számítások végzése.
- A kémia geometriai viszonyainak megismerése (molekulák alakja, kristályok szerkezete)

Természettudományos kompetencia: A tudományos vizsgálódások kérdésfeltevéseinek és eredményeinek tudatos összekapcsolása a témához illeszkedő technikai és társadalmi kérdésekkel

Digitális kompetencia:

- A kémia tanulása során sok információhoz juthatunk hozzá az internetről, amelyeket órán be lehet mutatni
- Számítógépes molekulamodellek bemutatása
- A mérési eredményeket számítógépesen is ki lehet értékelni

- A diákok a házi dolgozatokat számítógépen szerkesztve készíthetik el
- Egyes témaköröket számítógépes prezentáció formájában is lehet tárgyalni
- Internetről letöltött, vagy DVD oktatófilmek használata

A hatékony és önálló tanulás: A természetismeret tanulása során a diákok elsajátítják a hatékony tanulás módszereit:

- olvasott szöveg értése,
- lényegkiemelés,
- vázlatkészítés,
- a kísérleti tapasztalatokból a lényeg kiemelése
- vázlatból szöveg szerkesztése
- órai jegyzetelés tanári segítséggel, majd önállóan,
- a képletek tanulása során molekulák jellegzetes részekre bontása és azok rögzítése

Szociális és állampolgári kompetencia: A tananyagban nagyon sokszor különféle helyzetekben jön elő a környezetvédelem, az ember felelősségének kérdése. Ezek tárgyalása, a viták szervezése, a vélemények ütköztetése alkalmat ad a szociális és állampolgári kompetencia fejlesztésére, a morális felelősség elmélyítésére.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: E kompetenciáknak az alapjait lehet lefektetni a kémia tanítása során.

- A diákoknak vállalkozó szellemének fejlesztése a kiadott problémák megoldása segítségével
- A vegyipar működéséhez szükséges vállalkozói kompetenciák felismerése.
- A csoportmunkák során a szervezés, irányítás, tervezés, munkamegosztás, kommunikáció, értékelés fejlesztése.

Kiemelt fejlesztési feladatok:

Az egyes témaköröknél a kiemelt fejlesztési feladatokat nem részletezzük, hanem itt fejtjük ki. Ott már csak utalunk rá.

Énkép, önismeret: Mint minden tanulási folyamatban, így a természetismeret tanulása során is találkozunk a diák saját maga értékeivel, személyiségéből fakadó lehetőségeivel és korlátaival. A különböző természettudományos és környezeti problémák megvitatása során szembesül vitakészségével, azzal, hogy gondolatai milyen súlyt képviselnek a közösség előtt. A tanítás során igyekszünk minél több sikerélményhez juttatni a tanulókat. Mindez együtt sokat alakít a diákok énképén, önismeretén.

Hon- és népismeret: A kémiaoktatás során bemutatjuk a legjelentősebb magyar kémikusokat, és a magyar vegyipart. Mindkét téma elősegíti a diákokat, hogy jobban megismerjék hazánk tudományos és technikai eredményeit.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés: A vegyiparhoz köthető tevékenységek okozzák a legjelentősebb környezetvédelmi gondokat, illetve ezeknek mindig van kémiai vetülete is. Ezért e kérdéseket a lehető legalaposabban kell az órákon tárgyalni. Mivel e kérdések nem kizárólag a kémia körébe tartoznak, hanem komoly társadalmi vetületük is van, ezért ezek megoldása is túlmutat a kémia és a vegyipar keretein,

és felhívják a figyelmet minden ember állampolgári felelősségére, arra, hogy a demokratikus intézményrendszer keretein belül milyen cselekvési lehetőségek vannak.

Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra: Az európai azonosságtudat kialakítását több területen lehet elősegíteni. A környezeti gondok sohasem ismertek országhatárokat, ezek megoldása egyetemes európai sőt világ feladat. A kémia legnagyobb tudósainak jelentős része európai, életük, munkásságuk megismerése az egyetemes európai kultúrát is elmélyíti a diákokban. A vegyipar legjelentősebb vállalatai nemzetközi cégek. Ezek működésével, szerepével való ismerkedés segíti az európai gazdasági folyamatok megértését.

Gazdasági nevelés: A kémiaoktatás során a vegyipari vonatkozású ismereteken keresztül a diákok bepillantanak a gazdaság működésébe, annak hajtóerőibe. Megismerik, hogy a tudománynak milyen nagy szerepe és felelőssége van a technika fejlődése szempontjából.

Környezettudatos nevelés: Természeti környezetünk óvása mindannyiunk elemi érdeke. Jövők azon áll, hogy ezeket a mindenki érintő gondokat, hogyan tudjuk kezelni, megoldani. A két év anyagának szinte minden témakörének van kapcsolódása a környezeti gondjainkhoz. Igyekezünk olyan szemléletet kialakítani a diákokban, amely a személyes felelősségre fekteti a hangsúlyt. Amelyik nem kizárólag a tudósoktól és a politikusoktól várja megoldást. Fontos, hogy a tudományos állásfoglalás morális megítéléssel párosuljon, hogy tudatosuljon, hogy a gondok megoldása csak komoly áldozattal, lemondással lehetséges.

A tanulás tanítása: Minden tananyag elsajátítása messze túlmutat a konkrét ismeretek megtanulásán: készségeket, képességeket fejleszt. A tanulás során magát a tanulást is tanuljuk. Ebben kiemelt szerepe van az értő olvasásnak, a lényegkiemelésnek, a mondanivaló érthető írásban vagy szóban való előadásának. A grafikonok készítésével, értékelésével, a mértékegység átváltással, a problémák számításokkal való megoldásával a matematikai kompetenciákat fejlesztjük. A molekulamodellek használata, a szerves vegyületek ábrázolása a vizuális memóriát fejleszti. Segít a jellegzetes formák megragadásában, a lényeg kiemelésében. Sok anyagrészben van lehetőség a jellegzetes tulajdonságok kiemelésére, különböző dolgok osztályba sorolására.

Testi és lelki egészség: A kémiaórákon tárgyalt különböző vegyi anyagoknak komoly egészségkárosító hatása is lehet, amellyel mindenkinek meg kell ismerkednie, hogy a saját és mások egészségére vigyázni tudjon. Meg kell tanulni, hogy ezen anyagok és folyamatok használatának előnye és kockázata hogy mérhető egymáshoz, hogy lehet a helyes döntésig eljutni.

Felkészülés a felnőttlét szerepeire: A kémia oktatása folyamatosan az ember és a természet viszonyát tárgyalja. Azzal, hogy a diák helyét szeretnénk minél pontosabban kijelölni a természetben, egyben felkészítjük őt a felnőttlét sok szerepére. Általában olyan emberi attitűdöt fejlesztünk, amely mindannyiunkat segít a természet értő megismerésben, és óvásában, de nemegyszer konkrét segítséget adhatunk a pályaválasztáshoz, továbbtanuláshoz is.

9. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Atomszerkezet	14
2.	Molekulaszerkezet	10
3.	Anyagi halmazok	14
4.	Termokémia, reakciósebesség és egyensúly	14
5.	Sav-bázis és redoxi reakciók	11
6.	Galvánelemek és elektrolízis	11

1. Atomszerkezet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Az anyagi világ megismerhetősége és a megismerés határai – A szerkezet – tulajdonság összefüggések felismerése Matematikai kompetencia: – Számolási készség fejlesztése – Térlátás fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció:	– Az atom felépítése: proton, neutron, elektron, tömegszám, izotópok – Atommodellek a tudománytörténetben: - Rutherford és Bohr atommodellje - a kvantummechanikai atommodell – A radioaktivitás alkalmazása és veszélyei: - atommaghasadás az atomerőművekben és az atombombákban, - atommagok fúziója (csillagok, hidrogénbomba),	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek az atomok világáról – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Atommodellek használata – Elektronszerkezet ábrázolása különféle módokon – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Számolás az atomtömeggel – Tanulói kísérletek végzése – lángfestés, ionok képződése – Összefüggések keresése az atomok szerkezet és tulajdonságai között	– Fizika: Coulomb-erő, energia – Történelem: az atombomba, radioaktív kormeghatározás – Matematika: számítási feladatok, kristályok,

– Kérdések szabatos megfogalmazása – Írott szöveg értő olvasása, feldolgozása Idegen nyelvi kommunikáció: – Fontosabb elemek nevei a tanult idegen nyelven Digitális kompetencia: – Érdekességek gyűjtése interneten Hatékony és önálló tanulás: – Órai vázlat készítése, és a vázlat alapján való tanulás Szociális és állampolgári kompetencia: – Az atomenergia felhasználásának társadalmi vetülete Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Vállalkozás nem kötelező feladatokra, gyűjtőmunkára Fejlesztési feladatok: – Környezettudatos nevelés: • Az atomenergia előnyei és veszélyei – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Gazdasági nevelés – A tanulás tanítása	- radioaktív nyomjelzés, - radiokarbon kormeghatározás, – radiológia (radioterápia) stb. – A moláris tömeg – Az atomok elektronszerkezete: - atompályák - az atompályák mérete, alakja, energiája - elektronegativitás, alhéjak - energiaminimum elve, - Pauli-elv, és Hund szabály, - elektronpár, párosítatlan elektron, - az atompályák cellás ábrázolása - vegyértékelektronok, atomtörzs, - s-, p-, d- és f-mező, - az elektronszerkezet felépítése, jelölése – Az atomok mérete – A periódusos rendszer – Ionok képződése atomokból: - ionizációs energia, - elektronaffinitás, - elektronegativitás, - EN értékek kiolvasása a periódusos rendszerből, - az ionok mérete		elektronszerkezet geometriája – Biológia: radiológia, radioaktív nyomjelzés – Földrajz: földrajzi nevek az elemek nevében – Magyar: az egyes elemek nevének eredete, nyelvújítási neve

2. Molekulaszerkezet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Összefüggések keresése szerkezet, tulajdonság, és a tulajdonság és felhasználás között Matematikai kompetencia: – Térlátás fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció: – Kérdések szabatos megfogalmazása – Írott szöveg értő olvasása, feldolgozása Idegen nyelvi kommunikáció: – Molekulák elnevezése tanult idegen nyelven Digitális kompetencia: – Internet használata – Számítógépes molekulamodellek használata Hatékony és önálló tanulás: – A tanulás során a vizuális memória fejlesztése a molekulamodellek használatával	– Kovalens kötés: - kötő elektronpár, - molekulapálya, - nemkötő elektronpár, - szerkezeti képlet - kötéstávolság, - kötési energia, – Kétszeres- és háromszoros kovalens kötés, – σ - és π -kötés, – datív kötés – Lokalizált és delokalizált elektronok – Központi atom, kötésszög, – A térszerkezetet meghatározó főbb tényezők – Poláris és apoláris kötés, – Apoláris molekula, dipólus molekula, – A dipólusosság feltételei	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek a molekulák világáról – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Atommodellek, molekulamodellek használata – Molekulák elektronszerkezetének ábrázolása különféle módokon – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Számolás az atomtömeggel, molekulatömeggel – Összefüggések keresése az atomok elektronszerkezeté, és a belőlük kialakuló molekulák szerkezet és tulajdonságai között	Fizika: energia, Coulomb-erő Matematika: számítási feladatok, a molekulák geometriai viszonyai

Fejlesztési feladatok: – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség			

3. Anyagi halmazok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Kísérletek tervezése, elvégzése – A tapasztalatokra magyarázat keresése – A tulajdonság és a technikai felhasználhatóság közötti összefüggések felismerése Matematikai kompetencia: – Felismert összefüggések matematikai megfogalmazása – Matematikai összefüggések alkalmazása számolási feladatokban Anyanyelvi kommunikáció: – Szabatos kérdések és magyarázatok megfogalmazása – Szakmai szövegek értelmezése, lefordítása a hétköznapi nyelvre	– Az anyagi halmaz sajátosságai: szín, szag, íz, halmazállapot, olvadás- és forráspont, sűrűség, hő- és áramvezető-képesség, stb. – Elsőrendű kötések: - ionos kötés és fémes kötés - jellemzésük, – Kristályos és amorf anyagok, – Kristályrács típusok: - molekularács - atomrács - ionrács - fémrács - az olvadás- és forráspont és az oldhatóság kapcsolata a ráccstípussal – Másodrendű kötések fajtái, jellemzőik, és kialakulásuk feltételei: - dipólus-dipólus kölcsönhatás, - diszperziós kölcsönhatás, - hidrogénkötés – Gázok jellemzői:	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek a molekulák világáról – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Kristály modellek használata – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Összefüggések keresése a molekulák szerkezete és az anyagok tulajdonságai között – Tanulói kísérletek: gázok előállítása, oldhatósági kísérletek – Kristályos anyagok kristályszerkezetének megfigyelése: só, kőzetek, cukor, fémek stb. – Oldatok koncentrációjának kiszámítása	Fizika: halmazállapotok, halmazállapot változások, áramvezetés, gáztörvények Matematika: Egyenes és fordított arányosság, egyenletek rendezése, megoldása Biológia: Oldatok és koncentrációs viszonyok a szervezetben Földrajz: légkör, ásványok

Digitális kompetencia: – Információk gyűjtése internetről – Kristályok számítógépes modelljének bemutatása – Gáztörvények számolása számítógép segítségével Hatékony és önálló tanulás: – Ismeretek gyűjtése, rendszerezése könyvtárból Fejlesztési feladatok: – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Környezettudatos nevelés Az oldódás, és a koncentrációviszonyok szerepe a környezeti folyamatokban – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség	– Állapothatározók (állapotjelzők), – Standardállapot, – Avogadro törvénye, – gázok moláris térfogata, – gázok sűrűsége, – egyesített gáztörvény – Oldatok: – Az oldódás folyamata, – “hasonló a hasonlóban” szabály, – az oldatok összetétele: tömegszázalékos, anyagmennyiség-százalékos, térfogat-százalékos összetétel, koncentráció – oldatok készítése, hígítása		

4. Termokémia, reakciósebesség és egyensúly			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A természet energiaviszonyainak felismerése	– Termokémia: – exoterm és endoterm reakciók – reakcióhő – Hess tétele – képződéshő	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: exoterm és endoterm folyamatok, egyensúlyra vezető folyamatok,	Matematika: kitevők, logaritmus alapjai, számolási feladatok Fizika: Energia, sebesség,

– Kísérletek tervezése, végrehajtása – A tapasztalatok alapján magyarázatok keresése Matematikai kompetencia: – Kémiai összefüggések matematikai megfogalmazása Anyanyelvi kommunikáció: – A hallott szöveg alapján jegyzet készítése Digitális kompetencia: – Egyensúlyra vezető reakciók matematikai számításainak számítógépes bemutatása Hatékony és önálló tanulás: – A különböző reakciók vizsgálatával a rendszerező képesség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia: – A dinamikus egyensúly szerepe a társadalom életében Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – A kémiai egyensúlyok és a gazdasági egyensúlyok összefüggésének vizsgálata Környezettudatos nevelés: Fejlesztési feladatok: – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés	- a reakcióhő és a képződéshők kapcsolata - Homogén reakció, heterogén reakció - hatásos ütközés - aktiválási energia – Reakciósebesség: - a reakciósebességet befolyásoló tényezők: • koncentráció • hőmérséklet • katalizátorok – Egyensúlyra vezető kémiai reakciók: - a kémiai egyensúly jellemzése - az egyensúly törvénye - az egyensúlyi állandó - Le Chatelier-elv – A reakciók fajtái: - egyesülés - bomlás - disszociáció - elektrolitos disszociáció, elektrolit oldat, – Csapadék képződésével, gázfejlődéssel járó kémiai folyamatok – Sav-bázis reakciók, – Redoxi reakciók	kísérletek az aktiválás fajtáinak, a katalízis, a reakciók sebességének bemutatására, – A reakciók energiaviszonyainak és egyensúlyának számolása – A kémiai reakciót, és egyensúlyt befolyásoló egyes tényezők hatásainak, összefüggéseinek felismerése – A kémiai reakciók és egyensúlyok biológiai és a mindennapi életben való szerepének felismerése, következtetések levonása	egyensúly Biológia: biológiai egyensúly, enzimek, biológiai energiatermelés – lassú égés Földrajz: Egyensúly eltolódása – környezetvédelem, meteorológia

• A különböző folyamatok sebességének befolyása a természetre – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség			

5. Sav-bázis és redoxi reakciók			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Az órán megismert és a természetben lejátszódó folyamatok összefüggésének felismerése Matematikai kompetencia: – Számolás a számok kitevős alakjával Anyanyelvi kommunikáció: – Önálló szövegalkotás meghatározott források alapján Hatékony és önálló tanulás: – Felmerült kérdések megválaszolásához a források megkeresése Fejlesztési feladatok: – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttélet szerepeire	– Oldatok kémhatása, - a víz autoprotolízise, a vízionszorzat, - pH - indikátorok - erős és gyenge savak és bázisok, - sók hidrolízise - Sav és bázis fogalma Brønsted szerint, sav-bázis párok, - közömbösítés, semlegesítés – Redoxi reakciók: - elektronátadással járó folyamat - oxidáció és redukció - oxidálószer, redukálószer - oxidációs szám, - az oxidáció szám meghatározása - redoxi reakciók értelmezése és a reakcióegyenletek rendezése az oxidációszám-változások alapján	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: különböző kémhatású oldatok készítése, természetes és mesterséges indikátorok vizsgálata, redoxi reakciók – Oldatok kémhatásának számolása – Az oldatok kémhatását befolyásoló tényezők felismerése – A kémhatás és a redoxi folyamatok biológiai és a mindennapi életben való szerepének felismerése, következtetések levonása	Matematika: logaritmus, kitevő, számolási feladatok Biológiai: a kémhatás biológiai szerepe, redoxi reakciók az élő szervezetben, különböző oxidációs állapotú fémek jelentősége, színyanyagok Földrajz: oxidációs és redukciós folyamatok a kőzetek, ásványok kialakulásában, feldolgozásában

6. Galvánelemek és elektrolízis			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Kísérletek tervezése és elvégzése – A természet energiaviszonyainak felismerése Matematikai kompetencia: – Számolási feladatok végzése Anyanyelvi kommunikáció: – A kísérleti tapasztalatok szabatos megfogalmazása, lejegyzése Idegen nyelvi kommunikáció: – Egyszerű idegen nyelvű feliratok megértése elemeken, akkumulátoron Szociális és állampolgári kompetencia: – Az emberiség energiafelhasználásának környezeti és társadalmi kérdéseinek megvitatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Kísérletek csoportokban, a tervezés, szervezés, irányítás gyakorlása	– Galvánelem működési elve: - elektród, katód, anód, - katód és anódfolyamatok a galváncellában, - elektromotoros erő – Elektródpotenciál, standardpotenciál: - redoxi reakciók iránya a standardpotenciálok alapján - elektromotoros erő – Elektrolízis: - katód- és anódfolyamatok elektrolíziskor - Faraday-törvények – Alkalmazások: - Zsebletelek, gombelemek, akkumulátorok, - kősó elektrolízise, - az alumínium gyártása - környezetvédelmi vonatkozások	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek galvánelemekről – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: galvánelemek összeállítása, elektrolízis, fémek kiválasztása – Elektromotoros erő számolása – Az elektródfolyamatok irányát befolyásoló tényezők felismerése – Az elektrokémiai folyamatok felfedezése a környezetünkben, a mindennapi életben – Az elemek, akkumulátorok környezetvédelmi problémáinak megismerése	Fizika: elektromos vezetés, feszültség, áramerősség, teljesítmény Matematika: számolási feladatok Biológia: idegi ingerületvezetés

Fejlesztési feladatok: – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • A galvánelemek mint veszélyes hulladékok – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire			

A továbbhaladás feltételei:

- Az anyag atomos szerkezetének ismerete.
- Számolja ki adott összegképletű anyag moláris tömegét.
- Állapítsa meg a tanult atomok elektronszerkezetét a periódusos rendszer használata segítségével.
- Következtessen az atom vegyértékelektron-számából a belőle keletkező ion töltésszámára.
- Említsen példákat a radioaktív folyamatok alkalmazására, és ezek veszélyeit, kockázatait ismerje.
- Szerkessze meg egyszerűbb vegyületek képletét.
- A tanult molekulák modelljét készítse el önállóan, és értelmezze alakjukat a modell segítségével.
- Leírás alapján mutassa be a tanulókísérleteket, ezek során használja szakszerűen a laboratóriumi eszközöket.
- Értelmezze az elvégzett vagy bemutatott kémiai reakciókat.
- Ismerje a fontosabb, részletesen tanult elemek és szervetlen vegyületek nevét, jelét, és magyarázza tulajdonságait anyagszerkezeti alapon.
- Értelmezze a kémiai reakció és a fizikai változás közti különbséget.

- Ismerje fel egyszerű esetekben a hétköznapi életben előforduló redoxi reakciókat és sav-bázis reakciókat.
- Mondjon példát az elektrolízis és a galvánelem gyakorlati felhasználására, ismerje ezek veszélyeit, környezetbarát alkalmazásukat.
- A hétköznapi életben előforduló oldatok összetételét értelmezze.
- A használati utasítás alapján készítse el a mindennapokban használatos, oldást vagy hígítást igénylő vegyszerek oldatait.
- Szerkesszen egyszerű kémiai egyenleteket.
- Alkalmazzon kémiai egyenleteket egyszerű kémiai számításokban.
- Értelmezzen egyszerű, kémiai ismereteket tartalmazó ábrákat, grafikonokat, táblázatokat.

10. évfolyam

Óraszám: 55 óra/év
1,5 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Szénhidrogének, halogénezett szénhidrogének	15
2.	Oxigéntartalmú szénvegyületek	22
3.	Nitrogéntartalmú szénvegyületek	9
4.	Szerves kémiai ipar és környezetvédelem	9

1. Szénhidrogének			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: - A szerves vegyületek jelentőségének felismerése - A szerkezet és a tulajdonság összefüggéseinek megtalálása - A tulajdonság és a felhasználhatóság összefüggése Matematikai kompetencia: - Térlátás fejlesztése	Telített szénhidrogének - Alkánok - szénhidrogének felépülése - általános képlet, homológ sor - általános képlet - szénatom rendősége - a szabályos nevezéktan alapjai - alkil csoport, - tulajdonságai - alkánok reakciói: - égés, tűzoltás	- Gyűjtőmunka – különböző műanyagok szerkezete, tulajdonsága, előállítása, felhasználása - Páros és csoportos anyagfeldolgozás - Táblázatok, periódusos rendszer használata - Molekulamodellek használata - Tanulói kísérletek: metán vizsgálata, kőolaj lepárlása, etilén és acetilén előállítása, a telítetlen kötés kimutatása, aromás vegyületek vizsgálata, műanyagok vizsgálata	A korábban kémiából, fizikából, technikából tanultak felidézése Matematika: tetraéder, térbeli alakzatok szögei Fizika: halmazállapot változások,

– A szerves vegyületek variációs lehetőségeinek matematikai alapja Anyanyelvi kommunikáció: – Vitakészség fejlesztése Idegen nyelvi kommunikáció: – Szerves vegyületek neve a tanult idegen nyelven Digitális kompetencia: – Számítógépes molekulamodellek bemutatása Hatékony és önálló tanulás: – A szerves molekulák képleteinek hatékony megtanulása – Önálló információszerzés megadott kérdésekről Szociális és állampolgári kompetencia: – A kőolaj és földgáz szerepének elemzése a mai társadalom fejlődésében – A világ energetikai gondjainak megvitatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Az energiaproblémák megoldására alternatívák keresése csoportmunkában – kommunikáció, vélemények ütköztetése	• hőbomlás • halogén-szubsztitúció – A cikloalkánok Telítetlen szénhidrogének – Az alkének - az etén tulajdonságai és reakciói: égése, addíciós reakciói (halogén -, hidrogén-halogenid-, víz és hidrogénaddíció), polimerizáció, polietilén (PE) - általános képletük, - a szabályos nevezéktan alapjai, - geometriai (cisz-transz) izoméria - az alkének tulajdonságai, - ipari jelentőségük, polipropilén (PP) – Konjugált (delokalizált) rendszerek - Diének, butadién, izoprén, - Természetes olefinek, terpének, karotionidok, - Kaucsuk, gumi, vulkanizálás, - Műgumi – Az alkinek - szerkezete, általános képletük - a szabályos nevezéktan alapjai - Az etin addíciós reakciói, reakciója nátriummal, ipari jelentősége - Dissous-gáz, vinil-csoport (PVC)		robbanómotorok működése Történelem: a kőolaj világpolitikai jelentősége

Környezettudatos nevelés: – A kőolaj és földgáz felhasználásának környezeti problémái Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttélet szerepeire			

2. Oxigéntartalmú szénvegyületek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A molekulák szerkezet és tulajdonsága közötti összefüggés felismerése – Az egyes vegyületek biológiai, élettani jelentőségének megismerése – A szerves vegyületek sokfélesége mélyén rejlő rend felismerése	Az oxigén tartalmú vegyületek – Az oxigéntartalmú szénvegyületek csoportosítása – funkciós csoportok Az alkoholok - az alkoholok általános szerkezete, - értékűség, rendűség, - a szabályos nevezéktan alapjai – Az etanol - fizikai sajátosságai, - az etanol fontosabb reakciói	– Gyűjtőmunka – oxigéntartalmú szerves vegyületek élettani jelentősége, különböző szeszesitalok előállítás – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Molekulamodellek használata – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: etil-alkohol és más alkoholok, dietil-éter vizsgálata, ezüsttükör-próba, hangyasav, ecetsav vizsgálata,	Matematika: geometria Fizika: olvadáspont, forráspont Biológia: az egyes vegyületek biokémiai szerepe, élettani hatása, gyógyászati alkalmazása

– Ismert vegyületek tulajdonságaiból ismeretlen vegyületek tulajdonságaira következtetni Matematikai kompetencia: – A funkciós csoportok elhelyezkedésének variációs lehetőségei – matematikai alapok Anyanyelvi kommunikáció: – Olvasott szakszöveg értelmezése, a lényeg kiemelése – Kiselőadások megtartása Idegen nyelvi kommunikáció: – Fontosabb molekulák neve idegen nyelven Digitális kompetencia: – Információk szerzése internetről – Számítógépes molekulamodellek használata – Tanulói kiselőadások számítógép használatával Hatékony és önálló tanulás: – Felkészülés kiselőadás tartására internet és könyvtár használatával Szociális és állampolgári kompetencia: – A szenvedélybetegségek társadalmi okai és hatása	- az etanol előállítási lehetőségei - az alkoholizmus – A metanol, és egyéb alkoholok – A fenolok szerkezete, elnevezése - A fenol tulajdonságai, élettani hatása, környezeti hatásai Az éterek – szerkezete, – elnevezése, – a dietil-éter, tulajdonságai, – gyúlékonysága, – jelentősége, – éterszintézis Az oxo vegyületek – Az oxovegyületek csoportosítása – Az aldehidek - szerkezete, - elnevezése, - jellemző reakciói, - ezüsttükörpróba, - a formaldehid, formalin, - előállítása és jelentősége, - az acetaldehid – A ketonok - szerkezete, - elnevezése, - az acetone, A karbonsavak és észterek – A karboxil csoport - a karbonsavak csoportosítása,	kémhatása, észterek szintézise, elszappanosítása, szappanfőzés, cukrok vizsgálata, redukáló képességének kimutatása, keményítő reakciója jóddal	Történelem: életmódtörténet – viasz, világítás, szappan, régi szeszesitalok, tükör készítése Magyar: egyes szerves vegyületek nevének eredete

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Érvelés saját álláspont mellett kiselőadás során Környezettudatos nevelés: – A tanult vegyületek környezeti hatásainak felismerése Testi és lelki egészség – Az alkohol egészségkárosító hatása – A túlzott szénhidrát és zsírfogyasztás egészségkárosító hatása – az elhízás Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	- az alkánsavak szerkezete, elnevezésük, - hidrogénkötésre való hajlamuk, - az alkohol-oxovegyület-karbonsav redoxi átalakulások, - a hangyasav és az ecetsav: sav-bázis tulajdonságok, jelentőségük - A fontosabb karbonsavak szerkezete, jellemzői és biológiai szerepe – Az észtercsoport - az észterek szerkezete, elnevezése, - előállításuk karbonsavból és alkoholból, észterek képződési egyensúlya, - észterhidrolízis, elszappanosítás, - karbonsavészterek főbb fizikai tulajdonságai, előfordulásuk, felhasználásuk – Viaszok, gliceridek: - zsírok, olajok, - margaringyártás (olajkeményítés), - főbb sajátosságaik, – Szappanok - szappangyártás régen és ma, - szintetikus mosószerek, - a tisztító hatás mechanizmusa, - kolloid rendszerek, micella, - szennyvíz, eutrofizáció Szénhidrátok - csoportosításuk szerkezetük alapján, - funkciós csoportjaik,		

	– Monoszacharidok - a glükóz szerkezete, tulajdonságai, - konfiguráció, optikai izoméria (léte), - a glikozidos hidroxilcsoport, - a fruktóz, - a monoszacharidok redukáló hatása - (ezüstitűkörpróba, Fehling reakció) - glükóz képződése fotoszintézissel, - a glükóz biológiai oxidációja, - az erjedés, - ribóz, 2-dezoxi-ribóz jelentősége - csoportosításuk szerkezetük alapján, – Diszacharidok - a diszacharidok redukáló hatása - (ezüstitűkörpróba, Fehling reakció), - maltóz (sörgyártás), cellobióz, laktóz, - szacharóz, biológiai jelentőségük – Poliszacharidok - a poliszacharidok szerkezete, - a keményítő, - a jód-keményítő színreakció, - a cellulóz, papír, újrahasznosítási lehetőségek, - a celluloid		

3. Nitrogéntartalmú szénvegyületek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A molekulák szerkezet és tulajdonsága közötti összefüggés felismerése – Az egyes vegyületek biológiai, élettani jelentőségének megismerése – A szerves vegyületek sokfélesége mélyén rejlő rend felismerése – Ismert vegyületek tulajdonságaiból ismeretlen vegyületek tulajdonságaira következtetni Matematikai kompetencia: – A térlátás fejlesztése a molekulamodellek használatával – A fehérjék és a nukleinsavak összetétele variációs lehetőségeinek matematikai alapjai Anyanyelvi kommunikáció: – A viták során saját vélemény megfogalmazása Idegen nyelvi kommunikáció: –	Aminok, amidok, heterociklusos vegyületek – Aminocsoport - az aminok csoportosítása, - az aminok bázikussága, – Amidok - az amidcsoport szerkezete, - a karbamid – Piridin, pirimidin, pirrol, imidazol és purin – szervenélybetegségekkel kapcsolatos nitrogéntartalmú szerves vegyületek, drogok hatásmechanizmusa, hozzászokás, függőség, hatásuk az egyén és a társadalom szintjén Aminosavak és fehérjék – Az aminosavak általános szerkezete – Csoportosításuk, – Ikerion, amfotéria, – Az aminosavak kapcsolódása, – Peptidkötés, – Polipeptidek, fehérjék, – A fehérjék szerkezete: elsődleges, másodlagos, harmadlagos és negyedleges szerkezet, – Hélix és redőzött réteg, – Fibrilláris és globuláris fehérjék,	– Gyűjtőmunka – a fehérjék és a DNS szerkezetének felfedezése, fontosabb alkaloidák szerkezete, élettani hatása – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Molekulamodellek használata – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: aminosavak és fehérjék vizsgálata	Matematika: variációs számítás Biológia: az egyes vegyületek biokémiai szerepe, élettani hatása, gyógyászati alkalmazása, szervenélybetegségek Történelem: a tudománytörténet fejlődése, társadalmi hatása – DNS és fehérjék szerkezetének felfedezése Földrajz: DNS minták kövületekben

Digitális kompetencia: – Információk szerzése internetről – Számítógépes molekulamodellek használata – Tanulói kiselőadások számítógép használatával Hatékony és önálló tanulás: – Adott kérdéskör komplex feldolgozása Szociális és állampolgári kompetencia: – A kábítószeres élvezetésnek társadalmi okai és hatásai Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Annak megvitatása, hogy a szenvedélybetegségek hogyan hatnak a kezdeményezőképeségre, a vállalkozói kompetenciára Énkép, önismeret: – Reflexió, hogyan viszonyul a szenvedélybeteggekhez, és saját maga mennyire veszélyeztetett Testi, lelki egészség: – A kábítószer függőség egészségromboló hatása Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret	– Koaguláció és denaturáció A nukleinsavak – Nukleotidok, ribóz, 2-dezoxi-ribóz, heterociklusos bázisok: – Pirimidin- és purinbázisok, – A nukleotidok kapcsolódása, bázissorrend, – Az RNS, a DNS kettős hélix – A fehérjeszintézis vázlata, – Az örökítő anyag módosulása, mutációk, mutagén anyagok, – Nukleinsav-rombolás sugarakkal: atombomba, ózonlyuk, csíramentesítő		

– Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttélet szerepeire			

4. Szerves kémiai ipar és környezetvédelem			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos – A természettudományok és a technika összefüggéseinek felismerése Szociális és állampolgári: – Az ipar és a társadalom kölcsönhatása – Milyen lehetőségei vannak az állampolgárnak az ipar befolyásolására – A kőolaj és földgáz szerepének elemzése a mai társadalom fejlődésében – A világ energetikai gondjainak megvitatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Az energiaproblémák	– Petrolkémia - Kőolaj és földgáz keletkezése - kőolaj-feldolgozása - párlatok és felhasználásuk - frakcionált desztilláció - oktánszám - a kőolajipar és felhasználás környezeti problémái – Műanyagok előállítása, feldolgozása – Növényvédő-szerek – Élelmiszeripari adalékanyagok – Gyógyszerek – Papíripar – Környezetvédelem: - Szelektív szemetgyűjtés - Szennyezőanyagok kumulálódás - A víz szennyezői: mosószerek, gyógyszerek, olaj	– Gyűjtőmunka – környezetvédelmi problémák vizsgálata – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Megbeszélés, vita a környezetvédelem társadalmi hatásáról – Környezetvédelmi érzékenység kialakítása – Tanulói kísérletek: műanyagok égésének vizsgálata, élelmiszerek vizsgálata, alkotóinak kimutatása	Biológia: az egyes anyagok élettani hatása Földrajz: a talaj védelme Történelem: a kemizálás jelentősége az emberiség élelmiszer előállításában, a XX. század technikai fejlődése Földrajz: a földgáz és kőolaj előfordulása, keletkezése, kitermelése

megoldására alternatívák keresése csoportmunkában – kommunikáció, vélemények ütköztetése – Az egyes iparágak sikeres működésének megvitatása Hon és népismeret: – A különböző vegyipari ágak történeti gyökerei Magyarországon Környezettudatos nevelés: – A kőolaj és földgáz felhasználásának környezeti problémái Gazdasági nevelés: – Az egyes vegyipari ágak gazdasági alapjai Környezettudatos nevelés: Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • A szerves vegyipar környezetvédelmi problémái, környezetkímélő			

módszerek alkalmazási lehetőségei – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire			

A továbbhaladás/a tanulmányok befejezésének feltételei:

- A tanuló sorolja fel a szerves vegyületeket felépítő elemeket.
- Tudja a szerves vegyületek főbb alaptípusait (telített, telítetlen, aromás, nyílt láncú, gyűrűs, szénhidrogén stb.).
- Ismerje a köznap életben is előforduló, tanult szerves vegyületeket, adja meg köznap nevüket, konstitúciójukat, molekulamoddellen mutassa be térbeli szerkezetüket, ismertesse környezeti és élettani hatásukat.
- Használja szakszerűen, balesetmentesen, környezet- és egészségvédő módon a szerves vegyipari termékeket. Ismerje fel a mindennapi életben gyakran előforduló kolloid rendszereket, értelmezze szerkezetüket, összetevőiket.
- A szenvedélybetegségekhez kapcsolódó anyagokat sorolja fel, és ismerje hatásukat az emberi szervezetre.
- Az elvégzett tanulókísérleteket mutassa be; eközben használja szakszerűen a vegyszereket és a kísérleti eszközöket.
- Értelmezze az elvégzett vagy bemutatott kémiai reakciókat.
- Szerkesszen egyszerű szerves kémiai egyenleteket.
- Soroljon fel szerves vegyületekkel kapcsolatos környezeti problémákat, és említsen megoldási lehetőségeket ezekre.
- Ismerje a gazdasági fejlődés árnyoldalait, környezeti hatásait és a fenntartható fejlődés fogalmát.

Értékelési szempontok:

- Mennyire sajátította el a tanult anyagot.
- Hogyan tudja írásban és szóban kifejezni mondanivalóját
- Az eddig tanultakra épülve hogyan tud egy új kérdést megválaszolni
- Milyen mélységig ismer fel egy problémát
- A tananyag különböző részei és a más órákon tanultak között milyen mértékben tud kapcsolatot teremteni
- Hogyan tud anyagokat, jelenségeket osztályozni, csoportosítani, megtalálja-e a közös jellemzőket
- Hogyan tud egy kémiai problémát átültetni matematikai nyelvre

- Tud-e önállóan kísérletet végezni, a tapasztalatait feldolgozni, azokból következtetéseket levonni
- Mennyire tudja a kémiai táblázatokat, a periódusos rendszert önállóan használni
- Milyen mértékben képes az önálló ismeretszerzésre, és az ismeretek rendszerezésére
- Milyen a kreativitása, kezdeményezőkéessége egy természettudományos kérdés megoldása során
- Mennyire ismeri fel egy természettudományos jelenségnek a technikára a társadalomra gyakorolt hatását és annak morális következményét
- Hogyan tudja a természetről megismerteket összekapcsolni világnézetével, hitével, gondolkodásában a tudomány és a hit hogyan feszül egymásnak, vagy egészíti ki egymást

6.4.2.2. Kémia 9-11. évfolyam (reál)

Kémia 9-11. évfolyam Reál tanterv

A reál tanterv annyiban tér el a normál tantervtől, hogy a 11. osztályban is tanít kémiát heti 2 órában. A 9-10. osztály tanterve megegyezik.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

Az elmúlt bő két évszázadban a természettudományok és az erre épülő technika hatalmas fejlődésen ment keresztül. Ennek hatására óriási társadalmi és életmódbeli változások mentek végbe. Ezek egyrészt megkönnyítették életünket, másrészt, bonyolultabbá és sokkal veszélyeztetettebbé tették életünket. E változásban kulcsszerepe volt a kémiának. Mint minden tudományt, a kémiát is négy szinten lehet tárgyalni:

- Tiszta tudomány
- Alkalmazott tudomány – technika
- Társadalmi hatások
- Morális felelősség

E négy aspektus szervesen összefügg egymással, ezért mindegyiknek meg kell jelennie az oktatás során. Tudományos ismeretek nélkül nem lehet megalapozott erkölcsi döntéseket hozni, de erkölcsi tartás nélkül a tudomány nagyon könnyen félre csúszhat, és nem az életet szolgálja, hanem egy szűk csoport önző érdekeit.

Hagyományosan a kémia tantárgy a tiszta tudományt tanítja némi technikai kitekintéssel. Ez alapvetően rendjén van. Különösen ha úgy tárgyaljuk az anyagot, hogy felkeltjük a diákok érdeklődését, bemutatjuk a természet szépségét, megérthetőségét. Ez azért nagyon fontos, mert aki gyönyörködni tud a tudomány szépségében, az erkölcsileg is biztosabb talajra tud helyezkedni.

A diákoknak minél több kézzelfogható tapasztalatot kell adni. Meg kell ismertetni az anyagok tulajdonságaival, az őket a hétköznapi világban körülvevő világ kémiájával. Ez egyben átvezet a technika területére is. Be kell mutatni az emberi megismerés és alkotótevékenység nagy példáit, ugyanakkor a technikai fejlődés korlátait, természetre gyakorolt negatív hatásait. Ezen keresztül lehet kifejleszteni a diákokban az egyéni felelősséget.

A kémia oktatása során a kulskompetenciákat folyamatosan fejlesztjük. A legtöbbet nem lehet egyes anyagrészekhez kötni, mert áthatja a teljes anyagot. Ezért az egyes kulskompetenciák folyamatosan jelenlevő feladatait a tanterv elején összefoglaltuk, és az egyes tananyagrészeknél csak azokat emeltük ki részletesen, amelyek kifejezetten arra a tananyagra jellemzőek. Ugyanezt tettük a kiemelt fejlesztési feladatokkal is.

Kulcskompetenciák

Anyanyelvi kommunikáció: A kémia tanulása különböző kommunikációs csatornák aktív használatával zajlik, amely folyamatosan fejleszti az anyanyelvi kommunikációt, azon belül a szaktudományos kommunikációt. Mindezt a következő tanulói tevékenységek segítik elő:

- értő olvasás,
- az olvasott szöveg egyéni és közös feldolgozása,
- tanári kérdésekre írásban és szóban válasz megfogalmazása,
- hétköznapi és kísérleti tapasztalatok szabatos megfogalmazása szóban és írásban
- házi dolgozat készítése, tudományos szöveg szerkesztése források felhasználásával
- kiselőadás tartása,
- saját álláspont kifejtése, vitában a véleményének képviselése.

Idegen nyelvi kommunikáció: A 9-10. osztályos korosztály idegen nyelvi ismerete az első idegen nyelven már elérheti azt a szintet, hogy az érdeklődő diákok egyszerűbb szakszöveget olvassanak akár nyomtatott, akár elektronikus formában. Az órán alapvető szakkifejezéseket is meg lehet tanítani idegen nyelven, főleg olyanokat, amelyek a köznyelvben is előfordulhatnak.

Matematikai kompetencia: A kémia szorosan kapcsolódik a matematikához. Ennek legfőbb területei:

- természettudományos kérdések matematikai megfogalmazása,
- matematikai összefüggések felismerése (egyenés és fordított arányosság, logaritmikus összefüggés)
- mérési adatok rendszerezése, táblázatba foglalása, grafikus ábrázolása,
- mérési adatokból egyszerű statisztika készítése,
- mértékegység átváltás,
- számítások végzése.
- A kémia geometriai viszonyainak megismerése (molekulák alakja, kristályok szerkezete)

Természettudományos kompetencia: A tudományos vizsgálódások kérdésfeltevéseinek és eredményeinek tudatos összekapcsolása a témához illeszkedő technikai és társadalmi kérdésekkel

Digitális kompetencia:

- A kémia tanulása során sok információhoz juthatunk hozzá az internetről, amelyeket órán be lehet mutatni
- Számítógépes molekulamodellek bemutatása
- A mérési eredményeket számítógépesen is ki lehet értékelni
- A diákok a házi dolgozatokat számítógépen szerkesztve készíthetik el
- Egyes témaköröket számítógépes prezentáció formájában is lehet tárgyalni
- Internetről letöltött, vagy DVD oktatófilmek használata

A hatékony és önálló tanulás: A természetismeret tanulása során a diákok elsajátítják a hatékony tanulás módszereit:

- olvasott szöveg értése,
- lényegkiemelés,
- vázlatkészítés,
- a kísérleti tapasztalatokból a lényeg kiemelése
- vázlatból szöveg szerkesztése
- órai jegyzetelés tanári segítséggel, majd önállóan,
- a képletek tanulása során molekulák jellegzetes részekre bontása és azok rögzítése

Szociális és állampolgári kompetencia: A tananyagban nagyon sokszor különféle helyzetekben jön elő a környezetvédelem, az ember felelősségének kérdése. Ezek tárgyalása, a viták szervezése, a vélemények ütköztetése alkalmat ad a szociális és állampolgári kompetencia fejlesztésére, a morális felelősség elmélyítésére.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: E kompetenciáknak az alapjait lehet lefektetni a kémia tanítása során.

- A diákoknak vállalkozó szellemének fejlesztése a kiadott problémák megoldása segítségével
- A vegyipar működéséhez szükséges vállalkozói kompetenciák felismerése.
- A csoportmunkák során a szervezés, irányítás, tervezés, munkamegosztás, kommunikáció, értékelés fejlesztése.

Kiemelt fejlesztési feladatok:

Az egyes témaköröknél a kiemelt fejlesztési feladatokat nem részletezzük, hanem itt fejtjük ki. Ott már csak utalunk rá.

Énkép, önismeret: Mint minden tanulási folyamatban, így a természetismeret tanulása során is találkozunk a diák saját maga értékeivel, személyiségéből fakadó lehetőségeivel és korlátaival. A különböző természettudományos és környezeti problémák megvitatása során szembesül vitakészségével, azzal, hogy gondolatai milyen súlyt képviselnek a közösség előtt. A tanítás során igyekszünk minél több sikerélményhez juttatni a tanulókat. Mindez együtt sokat alakít a diákok énképén, önismeretén.

Hon- és népismeret: A kémiaoktatás során bemutatjuk a legjelentősebb magyar kémikusokat, és a magyar vegyipart. Mindkét téma elősegíti a diákokat, hogy jobban megismerjék hazánk tudományos és technikai eredményeit.

Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra: Az európai azonosságtudat kialakítását több területen lehet elősegíteni. A környezeti gondok sohasem ismertek országhatárokat, ezek megoldása egyetemes európai sőt világ feladat. A kémia legnagyobb tudósainak jelentős része európai, életük, munkásságuk megismerése az egyetemes európai kultúrát is elmélyíti a diákokban. A vegyipar legjelentősebb vállalatai nemzetközi cégek. Ezek működésével, szerepével való ismerkedés segíti az európai gazdasági folyamatok megértését.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés: A vegyiparhoz köthető tevékenységek okozzák a legjelentősebb környezetvédelmi gondokat, illetve ezeknek mindig van kémiai vetülete is. Ezért e kérdéseket a lehető legalaposabban kell az órákon tárgyalni. Mivel e kérdések nem kizárólag a kémia körébe tartoznak, hanem komoly társadalmi vetületük is van, ezért ezek megoldása is túlmutat a kémia és a vegyipar keretein,

és felhívják a figyelmet minden ember állampolgári felelősségére, arra, hogy a demokratikus intézményrendszer keretein belül milyen cselekvési lehetőségek vannak.

Gazdasági nevelés: A kémiaoktatás során a vegyipari vonatkozású ismereteken keresztül a diákok bepillantanak a gazdaság működésébe, annak hajtóerőibe. Megismerik, hogy a tudománynak milyen nagy szerepe és felelőssége van a technika fejlődése szempontjából.

Környezettudatos nevelés: Természeti környezetünk óvása mindannyiunk elemi érdeke. Jövőnk azon áll, hogy ezeket a mindenki érintő gondokat, hogyan tudjuk kezelni, megoldani. A két év anyagának szinte minden témakörének van kapcsolódása a környezeti gondjainkhoz. Igyekszünk olyan szemléletet kialakítani a diákokban, amely a személyes felelősségre fekteti a hangsúlyt. Amelyik nem kizárólag a tudósoktól és a politikusoktól várja megoldást. Fontos, hogy a tudományos állásfoglalás morális megítéléssel párosuljon, hogy tudatosuljon, hogy a gondok megoldása csak komoly áldozattal, lemondással lehetséges.

A tanulás tanítása: Minden tananyag elsajátítása messze túlmutat a konkrét ismeretek megtanulásán: készségeket, képességeket fejleszt. A tanulás során magát a tanulást is tanuljuk. Ebben kiemelt szerepe van az értő olvasásnak, a lényegkiemelésnek, a mondanivaló érthető írásban vagy szóban való előadásának. A grafikonok készítésével, értékelésével, a mértékegység átváltással, a problémák számításokkal való megoldásával a matematikai kompetenciákat fejlesztjük. A molekulamodellek használata, a szerves vegyületek ábrázolása a vizuális memóriát fejleszti. Segít a jellegzetes formák megragadásában, a lényeg kiemelésében. Sok anyagrészben van lehetőség a jellegzetes tulajdonságok kiemelésére, különböző dolgok osztályba sorolására.

Testi és lelki egészség: A kémiaórákon tárgyalt különböző vegyi anyagoknak komoly egészségkárosító hatása is lehet, amellyel mindenkinek meg kell ismerkednie, hogy a saját és mások egészségére vigyázni tudjon. Meg kell tanulni, hogy ezen anyagok és folyamatok használatának előnye és kockázata hogy mérhető egymáshoz, hogy lehet a helyes döntésig eljutni.

Felkészülés a felnőttlet szerepeire: A kémia oktatása folyamatosan az ember és a természet viszonyát tárgyalja. Azzal, hogy a diák helyét szeretnénk minél pontosabban kijelölni a természetben, egyben felkészítjük őt a felnőttlet sok szerepére. Általában olyan emberi attitűdöt fejlesztünk, amely mindannyiunkat segít a természetért megismerésben, és óvásában, de nemegyszer konkrét segítséget adhatunk a pályaválasztáshoz, továbbtanuláshoz is.

9. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Atomszerkezet	14
2.	Molekulaszerkezet	10
3.	Anyagi halmazok	14
4.	Termokémia, reakciósebesség és egyensúly	14
5.	Sav-bázis és redoxi reakciók	11
6.	Galvánelemek és elektrolízis	11

1. Atomszerkezet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Az anyagi világ megismerhetősége és a megismerés határai – A szerkezet – tulajdonság összefüggések felismerése Matematikai kompetencia: – Számolási készség fejlesztése – Térlátás fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció: – Kérdések szabatos megfogalmazása	– Az atom felépítése: proton, neutron, elektron, tömegszám, izotópok – Atommodellek a tudománytörténetben: - Rutherford és Bohr atommodellje - a kvantummechanikai atommodell – A radioaktivitás alkalmazása és veszélyei: - atommaghasadás az atomerőművekben és az atombombákban, - atommagok fúziója (csillagok, hidrogénbomba), - radioaktív nyomjelzés,	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek az atomok világáról – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Atommodellek használata – Elektronszerkezet ábrázolása különféle módokon – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Számolás az atomtömeggel – Tanulói kísérletek végzése – lángfestés, ionok képződése – Összefüggések keresése az atomok szerkezet és tulajdonságai között	– Fizika: Coulomb-erő, energia – Történelem: az atombomba, radioaktív kormeghatározás – Matematika: számítási feladatok, kristályok, elektronszerkezet geometriája

– Írott szöveg értő olvasása, feldolgozása Idegen nyelvi kommunikáció: – Fontosabb elemek nevei a tanult idegen nyelven Digitális kompetencia: – Érdekességek gyűjtése interneten Hatékony és önálló tanulás: – Órai vázlat készítése, és a vázlat alapján való tanulás Szociális és állampolgári kompetencia: – Az atomenergia felhasználásának társadalmi vetülete Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Vállalkozás nem kötelező feladatokra, gyűjtőmunkára Fejlesztési feladatok: – Környezettudatos nevelés: • Az atomenergia előnyei és veszélyei – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Gazdasági nevelés – A tanulás tanítása	- radiokarbon kormeghatározás, - radiológia (radioterápia) stb. – A moláris tömeg – Az atomok elektronszerkezete: - atompályák - az atompályák mérete, alakja, energiája - elektronhéjak, alhéjak - energiaminimum elve, - Pauli-elv, és Hund szabály, - elektronpár, párosítatlan elektron, - az atompályák cellás ábrázolása - vegyértékelektronok, atomtörzs, - s-, p-, d- és f-mező, - az elektronszerkezet felépítése, jelölése – Az atomok mérete – A periódusos rendszer – Ionok képződése atomokból: - ionizációs energia, - elektronaffinitás, - elektronegativitás, - EN értékek kiolvasása a periódusos rendszerből, - az ionok mérete		– Biológia: radiológia, radioaktív nyomjelzés – Földrajz: földrajzi nevek az elemek nevében – Magyar: az egyes elemek nevének eredete, nyelvújítási neve

2. Molekulaszerkezet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Összefüggések keresése szerkezet, tulajdonság, és a tulajdonság és felhasználás között Matematikai kompetencia: – Térlátás fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció: – Kérdések szabatos megfogalmazása – Írott szöveg értő olvasása, feldolgozása Idegen nyelvi kommunikáció: – Molekulák elnevezése tanult idegen nyelven Digitális kompetencia: – Internet használata – Számítógépes molekulamodellek használata Hatékony és önálló tanulás: – A tanulás során a vizuális memória fejlesztése a molekulamodellek használatával	– Kovalens kötés: - kötő elektronpár, - molekulapálya, - nemkötő elektronpár, - szerkezeti képlet - kötéstávolság, - kötési energia, – Kétszeres- és háromszoros kovalens kötés, – σ- és π-kötés, – datív kötés – Lokalizált és delokalizált elektronok – Központi atom, kötésszög, – A térszerkezetet meghatározó főbb tényezők – Poláris és apoláris kötés, – Apoláris molekula, dipólus molekula, – A dipólusosság feltételei	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek a molekulák világáról – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Atommodellek, molekulamodellek használata – Molekulák elektronszerkezetének ábrázolása különféle módokon – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Számolás az atomtömeggel, molekulatömeggel – Összefüggések keresése az atomok elektronszerkezete, és a belőlük kialakuló molekulák szerkezet és tulajdonságai között	Fizika: energia, Coulomb-erő Matematika: számítási feladatok, a molekulák geometriai viszonyai

Fejlesztési feladatok:			
– Környezettudatos nevelés			
– A tanulás tanítása			

3. Anyagi halmazok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Kísérletek tervezése, elvégzése – A tapasztalatokra magyarázat keresése – A tulajdonság és a technikai felhasználhatóság közötti összefüggések felismerése Matematikai kompetencia: – Felismert összefüggések matematikai megfogalmazása – Matematikai összefüggések alkalmazása számolási feladatokban Anyanyelvi kommunikáció: – Szabatos kérdések és magyarázatok megfogalmazása – Szakmai szövegek értelmezése, lefordítása a hétköznapi nyelvre	– Az anyagi halmaz sajátosságai: szín, szag, íz, halmazállapot, olvadás- és forráspont, sűrűség, hő- és áramvezető-képesség, stb. – Elsőrendű kötések: - ionos kötés és fémes kötés - jellemzésük, – Kristályos és amorf anyagok, – Kristályrács típusok: - molekularács - atomrács - ionrács - fémrács - az olvadás- és forráspont és az oldhatóság kapcsolata a rács típussal – Másodrendű kötések fajtái, jellemzőik, és kialakulásuk feltételei: - dipólus-dipólus kölcsönhatás, - diszperziós kölcsönhatás, - hidrogénkötés – Gázok jellemzői: - Állapothatározók (állapotjelzők),	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek a molekulák világáról – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Kristály modellek használata – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Összefüggések keresése a molekulák szerkezete és az anyagok tulajdonságai között – Tanulói kísérletek: gázok előállítása, oldhatósági kísérletek – Kristályos anyagok kristályszerkezetének megfigyelése: só, közetek, cukor, fémek stb. – Oldatok koncentrációjának kiszámítása	Fizika: halmazállapotok, halmazállapot változások, áramvezetés, gáztörvények Matematika: Egyenes és fordított arányosság, egyenletek rendezése, megoldása Biológia: Oldatok és koncentrációs viszonyok a szervezetben Földrajz: léggör, ásványok

Digitális kompetencia: – Információk gyűjtése internetről – Kristályok számítógépes modelljének bemutatása – Gáztörvények számolása számítógép segítségével Hatékony és önálló tanulás: – Ismeretek gyűjtése, rendszerezése könyvtárból Fejlesztési feladatok: – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Környezettudatos nevelés Az oldódás, és a koncentrációviszonyok szerepe a környezeti folyamatokban – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség	– Standardállapot, – Avogadro törvénye, – gázok moláris térfogata, – gázok sűrűsége, – egyesített gáztörvény – Oldatok: – Az oldódás folyamata, – “hasonló a hasonlóban” szabály, – az oldatok összetétele: tömegszázalékos, anyagmennyiség-százalékos, térfogat-százalékos összetétel, koncentráció – oldatok készítése, hígítása		

4. Termokémia, reakciósebesség és egyensúly			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A természet energiaviszonyainak felismerése	– Termokémia: – exoterm és endoterm reakciók – reakcióhő – Hess tétele – képződéshő	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: exoterm és endoterm folyamatok, egyensúlyra vezető folyamatok,	Matematika: kitevők, logaritmus alapjai, számolási feladatok Fizika: Energia, sebesség,

– Kísérletek tervezése, végrehajtása – A tapasztalatok alapján magyarázatok keresése Matematikai kompetencia: – Kémiai összefüggések matematikai megfogalmazása Anyanyelvi kommunikáció: – A hallott szöveg alapján jegyzet készítése Digitális kompetencia: – Egyensúlyra vezető reakciók matematikai számításainak számítógépes bemutatása Hatékony és önálló tanulás: – A különböző reakciók vizsgálatával a rendszerező képesség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia: – A dinamikus egyensúly szerepe a társadalom életében Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – A kémiai egyensúlyok és a gazdasági egyensúlyok összefüggésének vizsgálata Környezettudatos nevelés: Fejlesztési feladatok: – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés	- a reakcióhő és a képződéshők kapcsolata - Homogén reakció, heterogén reakció - hatásos ütközés - aktiválási energia – Reakciósebesség: - a reakciósebességet befolyásoló tényezők: • koncentráció • hőmérséklet • katalizátorok – Egyensúlyra vezető kémiai reakciók: - a kémiai egyensúly jellemzése - az egyensúly törvénye - az egyensúlyi állandó - Le Chatelier-elv – A reakciók fajtái: - egyesülés - bomlás - disszociáció - elektrolitos disszociáció, elektrolit oldat, – Csapadék képződésével, gázfejlődéssel járó kémiai folyamatok – Sav-bázis reakciók, – Redoxi reakciók	kísérletek az aktiválás fajtáinak, a katalízis, a reakciók sebességének bemutatására, – A reakciók energiaviszonyainak és egyensúlyának számolása – A kémiai reakciót, és egyensúlyt befolyásoló egyes tényezők hatásainak, összefüggéseinek felismerése – A kémiai reakciók és egyensúlyok biológiai és a mindennapi életben való szerepének felismerése, következtetések levonása	egyensúly Biológia: biológiai egyensúly, enzimek, biológiai energiatermelés – lassú égés Földrajz: Egyensúly eltolódása – környezetvédelem, meteorológia

• A különböző folyamatok sebességének befolyása a természetre – A tanulás tanítása			
5. Sav-bázis és redoxi reakciók			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Az órán megismert és a természetben lejátszódó folyamatok összefüggésének felismerése Matematikai kompetencia: – Számolás a számok kitevős alakjával Anyanyelvi kommunikáció: – Önálló szövegalkotás meghatározott források alapján Hatékony és önálló tanulás: – Felmerült kérdések megválaszolásához a források megkeresése Fejlesztési feladatok: – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	– Oldatok kémhatása, - a víz autoprotolízise, a vízionszorzat, - pH - indikátorok - erős és gyenge savak és bázisok, - sók hidrolízise - Sav és bázis fogalma Brønsted szerint, sav-bázis párok, - közömbösítés, semlegesítés – Redoxi reakciók: - elektronátadással járó folyamat - oxidáció és redukció - oxidálószer, redukálószer - oxidációs szám, - az oxidáció szám meghatározása - redoxi reakciók értelmezése és a reakcióegyenletek rendezése az oxidációszám-változások alapján	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: különböző kémhatású oldatok készítése, természetes és mesterséges indikátorok vizsgálata, redoxi reakciók – Oldatok kémhatásának számolása – Az oldatok kémhatását befolyásoló tényezők felismerése – A kémhatás és a redoxi folyamatok biológiai és a mindennapi életben való szerepének felismerése, következtetések levonása	Matematika: logaritmus, kitevő, számolási feladatok Biológiai: a kémhatás biológiai szerepe, redoxi reakciók az élő szervezetben, különböző oxidációs állapotú fémek jelentősége, színyanyagok Földrajz: oxidációs és redukciós folyamatok a kőzetek, ásványok kialakulásában, feldolgozásában

6. Galvánelemek és elektrolízis			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Kísérletek tervezése és elvégzése – A természet energiaviszonyainak felismerése Matematikai kompetencia: – Számolási feladatok végzése Anyanyelvi kommunikáció: – A kísérleti tapasztalatok szabatos megfogalmazása, lejegyzése Idegen nyelvi kommunikáció: – Egyszerű idegen nyelvű feliratok megértése elemeken, akkumulátoron Szociális és állampolgári kompetencia: – Az emberiség energiafelhasználásának környezeti és társadalmi kérdéseinek megvitatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Kísérletek csoportokban, a tervezés, szervezés, irányítás gyakorlása	– Galvánelem működési elve: - elektród, katód, anód, - katód és anódfolyamatok a galvánelemben, - elektromotoros erő – Elektródpotenciál, standardpotenciál: - redoxi reakciók iránya a standardpotenciálok alapján - elektromotoros erő – Elektrolízis: - katód- és anódfolyamatok elektrolíziskor - Faraday-törvények – Alkalmazások: - Zsebtelepek, gomelemek, akkumulátorok, - köső elektrolízise, - az alumínium gyártása - környezetvédelmi vonatkozások	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek galvánelemeiről – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: galvánelemek összeállítása, elektrolízis, fémek kiválasztása – Elektromotoros erő számolása – Az elektródfolyamatok irányát befolyásoló tényezők felismerése – Az elektrokémiai folyamatok felfedezése a környezetünkben, a mindennapi életben – Az elemek, akkumulátorok környezetvédelmi problémáinak megismerése	Fizika: elektromos vezetés, feszültség, áramerősség, teljesítmény Matematika: számolási feladatok Biológia: idegi ingerületvezetés

Fejlesztési feladatok: – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • A galvánelemek mint veszélyes hulladékok – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire			

A továbbhaladás feltételei:

- Az anyag atomos szerkezetének ismerete.
- Számolja ki adott összegképletű anyag moláris tömegét.
- Állapítsa meg a tanult atomok elektronszerkezetét a periódusos rendszer használata segítségével.
- Következtessen az atom vegyértékelektron-számából a belőle keletkező ion töltésszámára.
- Említsen példákat a radioaktív folyamatok alkalmazására, és ezek veszélyeit, kockázatait ismerje.
- Szerkessze meg egyszerűbb vegyületek képletét.
- A tanult molekulák modelljét készítse el önállóan, és értelmezze alakjukat a modell segítségével.
- Leírás alapján mutassa be a tanulókísérleteket, ezek során használja szakszerűen a laboratóriumi eszközöket.
- Értelmezze az elvégzett vagy bemutatott kémiai reakciókat.
- Ismerje a fontosabb, részletesen tanult elemek és szerves vegyületek nevét, jelét, és magyarázza tulajdonságait anyagszerkezeti alapon.
- Értelmezze a kémiai reakció és a fizikai változás közti különbséget.
- Ismerje fel egyszerű esetekben a hétköznapi életben előforduló redoxi reakciókat és sav-bázis reakciókat.
- Mondjon példát az elektrolízis és a galvánelem gyakorlati felhasználására, ismerje ezek veszélyeit, környezetbarát alkalmazásukat.
- A hétköznapi életben előforduló oldatok összetételét értelmezze.
- A használati utasítás alapján készítse el a mindennapokban használatos, oldást vagy hígítást igénylő vegyszerek oldatait.
- Szerkessen egyszerű kémiai egyenleteket.
- Alkalmazzon kémiai egyenleteket egyszerű kémiai számításokban.
- Értelmezzen egyszerű, kémiai ismereteket tartalmazó ábrákat, grafikonokat, táblázatokat.

10. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Szénhidrogének, halogénezett szénhidrogének	20
2.	Oxigéntartalmú szénvegyületek	31
3.	Nitrogéntartalmú szénvegyületek	11
4.	Szerves kémiai ipar és környezetvédelem	12

1. Szénhidrogének,			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A szerves vegyületek jelentőségének felismerése – A szerkezet és a tulajdonság összefüggéseinek megtalálása – A tulajdonság és a felhasználhatóság összefüggése Matematikai kompetencia: – Térlátás fejlesztése – A szerves vegyületek variációs lehetőségeinek matematikai alapja	Telített szénhidrogének – Alkánok - szénhidrogének felépülése - általános képlet, homológ sor - általános képlet - szénatom rendősége - a szabályos nevezéktan alapjai - alkil csoport, - tulajdonságai - alkánok reakciói: • égés, tűzoltás • hőbomlás • halogén-szubsztitúció	– Gyűjtőmunka – különböző műanyagok szerkezete, tulajdonsága, előállítása, felhasználása – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Molekulamodellek használata – Tanulói kísérletek: metán vizsgálata, kőolaj lepárlása, etilén és acetilén előállítása, a telítetlen kötés kimutatása, aromás vegyületek vizsgálata, műanyagok vizsgálata	A korábban kémiából, fizikából, technikából tanultak felidézése Matematika: tetraéder, térbeli alakzatok szögei Fizika: halmazállapot változások, robbanómotorok működése

Anyanyelvi kommunikáció: – Vitakészség fejlesztése Idegen nyelvi kommunikáció: – Szerves vegyületek neve a tanult idegen nyelven Digitális kompetencia: – Számítógépes molekulamodellek bemutatása Hatékony és önálló tanulás: – A szerves molekulák képleteinek hatékony megtanulása – Önálló információszerzés megadott kérdésekről Szociális és állampolgári kompetencia: – A kőolaj és földgáz szerepének elemzése a mai társadalom fejlődésében – A világ energetikai gondjainak megvitatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Az energiaproblémák megoldására alternatívák keresése csoportmunkában – kommunikáció, vélemények ütköztetése Környezettudatos nevelés: – A kőolaj és földgáz felhasználásának környezeti problémái	– A cikloalkánok Telítetlen szénhidrogének – Az alkének - az etén tulajdonságai és reakciói: égése, addíciós reakciói (halogén -, hidrogén-halogenid-, víz és hidrogénaddíció), polimerizáció, polietilén (PE) - általános képletük, - a szabályos nevezéktan alapjai, - geometriai (cisz-transz) izoméria - az alkének tulajdonságai, - ipari jelentőségük, polipropilén (PP) – Konjugált (delokalizált) rendszerek - Diének, butadién, izoprén, - Természetes olefinek, terpének, karotionidok, - Kaucsuk, gumi, vulkanizálás, - Műgumi – Az alkinek - szerkezete, általános képletük - a szabályos nevezéktan alapjai - Az etin addíciós reakciói, reakciója nátriummal, ipari jelentősége - Dissous-gáz, vinil-csoport (PVC)		Történelem: a kőolaj világpolitikai jelentősége

Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire			

2. Oxigéntartalmú szénvegyületek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A molekulák szerkezet és tulajdonsága közötti összefüggés felismerése – Az egyes vegyületek biológiai, élettani jelentőségének megismerése – A szerves vegyületek sokfélesége mélyén rejlő rend felismerése – Ismert vegyületek tulajdonságaiból ismeretlen vegyületek tulajdonságaira következtetni	Az oxigén tartalmú vegyületek – Az oxigéntartalmú szénvegyületek csoportosítása – funkciós csoportok Az alkoholok - az alkoholok általános szerkezete, - értékűség, rendűség, - a szabályos nevezéktan alapjai – Az etanol - fizikai sajátosságai, - az etanol fontosabb reakciói - az etanol előállítási lehetőségei - az alkoholizmus – A metanol, és egyéb alkoholok	– Gyűjtőmunka – oxigéntartalmú szerves vegyületek élettani jelentősége, különböző szeszesitalok előállítása – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Molekulamodellek használata – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: etil-alkohol és más alkoholok, dietil-éter vizsgálata, ezüsttükör-próba, hangyasav, ecetsav vizsgálata, kémhatása, észterek szintézise, elszappanosítása, szappanfőzés, cukrok vizsgálata, redukáló képességének kimutatása, keményítő reakciója jóddal	Matematika: geometria Fizika: olvadáspont, forráspont Biológia: az egyes vegyületek biokémiai szerepe, élettani hatása, gyógyászati alkalmazása Történelem: életmódtörténet – viasz, világítás,

Matematikai kompetencia: – A funkciós csoportok elhelyezkedésének variációs lehetőségei – matematikai alapok Anyanyelvi kommunikáció: – Olvasott szakszöveg értelmezése, a lényeg kiemelése – Kiselőadások megtartása Idegen nyelvi kommunikáció: – Fontosabb molekulák neve idegen nyelven Digitális kompetencia: – Információk szerzése internetről – Számítógépes molekulamodellek használata – Tanulói kiselőadások számítógép használatával Hatékony és önálló tanulás: – Felkészülés kiselőadás tartására internet és könyvtár használatával Szociális és állampolgári kompetencia: – A szenvedélybetegségek társadalmi okai és hatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Érvelés saját álláspont mellett kiselőadás során	– A fenolok szerkezete, elnevezése - A fenol tulajdonságai, élettani hatása, környezeti hatásai Az éterek – szerkezete, – elnevezése, – a dietil-éter, tulajdonságai, – gyúlékonysága, – jelentősége, – éterszintézis Az oxo vegyületek – Az oxovegyületek csoportosítása – Az aldehidek - szerkezete, - elnevezése, - jellemző reakciói, - ezüsttükörpróba, - a formaldehid, formalin, - előállítása és jelentősége, - az acetaldehid – A ketonok - szerkezete, - elnevezése, - az aceton, A karbonsavak és észterek – A karboxil csoport - a karbonsavak csoportosítása, - az alkánsavak szerkezete, elnevezésük, - hidrogénkötésre való hajlamuk,		szappan, régi szeszesitalok, tükör készítése Magyar: egyes szerves vegyületek nevének eredete

Környezettudatos nevelés: – A tanult vegyületek környezeti hatásainak felismerése Testi és lelki egészség – Az alkohol egészségkárosító hatása – A túlzott szénhidrát és zsírfogyasztás egészségkárosító hatása – az elhízás Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	- az alkohol-oxovegyület-karbonsav redoxi átalakulások, - a hangyasav és az ecetsav: sav-bázis tulajdonságok, jelentőségük - A fontosabb karbonsavak szerkezete, jellemzői és biológiai szerepe – Az észtercsoport - az észterek szerkezete, elnevezése, - előállításuk karbonsavból és alkoholból, észterek képződési egyensúlya, - észterhidrolízis, elszappanosítás, - karbonsavészterek főbb fizikai tulajdonságai, előfordulásuk, felhasználásuk – Viaszok, gliceridek: - zsírok, olajok, - margarinyártás (olajkeményítés), - főbb sajátosságaik, – Szappanok - szappangyártás régen és ma, - szintetikus mosószerek, - a tisztító hatás mechanizmusa, - kolloid rendszerek, micella, - szennyvíz, eutrofizáció Szénhidrátok - csoportosításuk szerkezetük alapján, - funkciós csoportjaik,		

	– Monoszacharidok - a glükóz szerkezete, tulajdonságai, - konfiguráció, optikai izoméria (léte), - a glikozidos hidroxilcsoport, - a fruktóz, - a monoszacharidok redukáló hatása - (ezüstitűkörpróba, Fehling reakció) - glükóz képződése fotoszintézissel, - a glükóz biológiai oxidációja, - az erjedés, - ribóz, 2-dezoxi-ribóz jelentősége - csoportosításuk , szerkezetük alapján, – Diszacharidok - a diszacharidok redukáló hatása - (ezüstitűkörpróba, Fehling reakció), - maltóz (sörgyártás), cellobióz, laktóz, - szacharóz, biológiai jelentőségük – Poliszacharidok - a poliszacharidok szerkezete, - a keményítő, - a jód-keményítő színreakció, - a cellulóz, papír, újrahasznosítási lehetőségek, - a celluloid		

3. Nitrogéntartalmú szénvegyületek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A molekulák szerkezet és tulajdonsága közötti összefüggés felismerése – Az egyes vegyületek biológiai, élettani jelentőségének megismerése – A szerves vegyületek sokfélesége mélyén rejlő rend felismerése – Ismert vegyületek tulajdonságaiból ismeretlen vegyületek tulajdonságaira következtetni Matematikai kompetencia: – A térlátás fejlesztése a molekulamodellek használatával – A fehérjék és a nukleinsavak összetétele variációs lehetőségeinek matematikai alapjai Anyanyelvi kommunikáció: – A viták során saját vélemény megfogalmazása Idegen nyelvi kommunikáció: –	Aminok, amidok, heterociklusos vegyületek – Aminocsoport - az aminok csoportosítása, - az aminok bázikussága, – Amidok - az amidcsoport szerkezete, - a karbamid – Piridin, pirimidin, pirrol, imidazol és purin – szenvedélybetegségekkel kapcsolatos nitrogéntartalmú szerves vegyületek, drogok hatásmechanizmusa, hozzászokás, függőség, hatásuk az egyén és a társadalom szintjén Aminosavak és fehérjék – Az aminosavak általános szerkezete – Csoportosításuk, – Ikerion, amfotéria, – Az aminosavak kapcsolódása, – Peptidkötés, – Polipeptidek, fehérjék, – A fehérjék szerkezete: elsődleges, másodlagos, harmadlagos és negyedleges szerkezet, – Hélix és redőzött réteg, – Fibrilláris és globuláris fehérjék,	– Gyűjtőmunka – a fehérjék és a DNS szerkezetének felfedezése, fontosabb alkaloidák szerkezete, élettani hatása – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Molekulamodellek használata – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: aminosavak és fehérjék vizsgálata	Matematika: variációs számítás Biológia: az egyes vegyületek biokémiai szerepe, élettani hatása, gyógyászati alkalmazása, szenvedélybetegségek Történelem: a tudománytörténet fejlődése, társadalmi hatása – DNS és fehérjék szerkezetének felfedezése Földrajz: DNS minták kövületekben

Digitális kompetencia: – Információk szerzése internetről – Számítógépes molekulamodellek használata – Tanulói kiselőadások számítógép használatával Hatékony és önálló tanulás: – Adott kérdéskör komplex feldolgozása Szociális és állampolgári kompetencia: – A kábítószeres élvezetésnek társadalmi okai és hatásai Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Annak megvitatása, hogy a szenvedélybetegségek hogyan hatnak a kezdeményezőképeségre, a vállalkozói kompetenciára Énkép, önismeret: – Reflexió, hogyan viszonyul a szenvedélybeteggekhez, és saját maga mennyire veszélyeztetett Testi, lelki egészség: – A kábítószer függőség egészségromboló hatása Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret	– Koaguláció és denaturáció A nukleinsavak – Nukleotidok, ribóz, 2-dezoxi-ribóz, heterociklusos bázisok: – Pirimidin- és purinbázisok, – A nukleotidok kapcsolódása, bázissorrend, – Az RNS, a DNS kettős hélix – A fehérjeszintézis vázlata, – Az örökítő anyag módosulása, mutációk, mutagén anyagok, – Nukleinsav-rombolás sugarakkal: atombomba, ózonlyuk, csírámentesítés		

– Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttléti szerepeire			

4. Szerves kémiai ipar és környezetvédelem

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos – A természettudományok és a technika összefüggéseinek felismerése Szociális és állampolgári: – Az ipar és a társadalom kölcsönhatása – Milyen lehetőségei vannak az állampolgárnak az ipar befolyásolására – A kőolaj és földgáz szerepének elemzése a mai társadalom fejlődésében – A világ energetikai gondjainak megvitatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Az energiaproblémák megoldására alternatívák	– Petrolkémia - Kőolaj és földgáz keletkezése - kőolaj-feldolgozása - párlatok és felhasználásuk - frakcionált desztilláció - oktánszám - a kőolajipar és felhasználás környezeti problémái – Műanyagok előállítása, feldolgozása – Növényvédő-szerek – Élelmiszeripari adalékanyagok – Gyógyszerek – Papíripar – Környezetvédelem: – Szelektív szemetgyűjtés – Szennyezőanyagok kumulálódás – A víz szennyezői: mosószerek, gyógyszerek, olaj	– Gyűjtőmunka – környezetvédelmi problémák vizsgálata – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Megbeszélés, vita a környezetvédelem társadalmi hatásáról – Környezetvédelmi érzékenység kialakítása – Tanulói kísérletek: műanyagok égésének vizsgálata, élelmiszerek vizsgálata, alkotóinak kimutatása	Biológia: az egyes anyagok élettani hatása Földrajz: a talaj védelme Történelem: a kemizálás jelentősége az emberiség élelmiszer előállításában, a XX. század technikai fejlődése Földrajz: a földgáz és kőolaj előfordulása, keletkezése, kitermelése

keresése csoportmunkában – kommunikáció, vélemények ütköztetése – Az egyes iparágak sikeres működésének megvitatása Hon és népismeret: – A különböző vegyipari ágak történeti gyökerei Magyarországon Környezettudatos nevelés: – A kőolaj és földgáz felhasználásának környezeti problémái Gazdasági nevelés: – Az egyes vegyipari ágak gazdasági alapjai Környezettudatos nevelés: Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • A szerves vegyipar környezetvédelmi problémái, környezetkímélő			

módszerek alkalmazási lehetőségei – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttléti szerepeire			

A továbbhaladás feltételei:

- A tanuló sorolja fel a szerves vegyületeket felépítő elemeket.
- Tudja a szerves vegyületek főbb alaptípusait (telített, telítetlen, aromás, nyílt láncú, gyűrűs, szénhidrogén stb.).
- Ismerje a köznapiban is előforduló, tanult szerves vegyületeket, adja meg köznapinévüket, konstitúciójukat, molekulamoddellon mutassa be térbeli szerkezetüket, ismertesse környezeti és élettani hatásukat.
- Használja szakszerűen, balesetmentesen, környezet- és egészségvédő módon a szerves vegyipari termékeket. Ismerje fel a mindennapi életben gyakran előforduló kolloid rendszereket, értelmezze szerkezetüket, összetevőiket.
- A szenvedélybetegségekhez kapcsolódó anyagokat sorolja fel, és ismerje hatásukat az emberi szervezetre.
- Az elvégzett tanulókísérleteket mutassa be; eközben használja szakszerűen a vegyszereket és a kísérleti eszközöket.
- Értelmezze az elvégzett vagy bemutatott kémiai reakciókat.
- Szerkesszen egyszerű szerves kémiai egyenleteket.
- Soroljon fel szerves vegyületekkel kapcsolatos környezeti problémákat, és említse megoldási lehetőségeket ezekre.
- Ismerje a gazdasági fejlődés árnyoldalait, környezeti hatásait és a fenntartható fejlődés fogalmát.

11. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Nemfémes elemek és vegyületeik	34
2.	Fémes elemek és vegyületeik	20
3.	Fontosabb vegyipari eljárások	20

1. Nemfémes elemek és vegyületeik			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Az anyagismeret elmélyítése – A szerkezet-tulajdonság összefüggésének megértése, alkalmazása hasonló anyagokra – Tájékozódás a periódusos rendszerben – A folyamatok energiaviszonyainak megértése – A szerkezet, tulajdonság, biológiai jelentőség,	A hidrogén – Hidrogén előfordulása a természetben – A hidrogén fizikai és kémiai tulajdonságai – A hidrogén atom és molekula szerkezete – Laboratóriumi és ipari előállítása – A hidrogén reakciója oxigénnel – láncreakció – A hidrogén redukáló hatása – A hidrogén vegyületek jellemzése - bázikusság - savasság - forráspont	– Különböző molekula- és kristálymodellek használata – Tanulói (egyéni és csoportos) és tanári kísérletek: - Elemek előállítása - Hidrogén, kén, szén, foszfor égése - Halogének reakciói - Hidrogén-klorid, kénhidrogén és ammónia oldódása vízben - Kén olvasztása, jód szublimálása - Kísérletek savakkal - Savak és az ammónia kémhatásának vizsgálata - Hidrogén-peroxid vizsgálata - Adszorpció aktívszénen	– Fizika: A víz halmazállapotai, a halmazállapot-változás energia viszonyai – Biológia: A tanult elemek és vegyületek biológiai jelentősége, légzés, biológiai oxidáció – Földrajz: légkör, ózonpajzs, kőszén

felhasználás összefüggéseinek értése, alkalmazása Matematikai kompetencia: – Számítási feladatok Anyanyelvi kommunikáció: – A megtanultak értő kifejtése szóban és írásban – Véleményének képviselése a viták során – Az érvelési technika fejlesztése Idegen nyelvi kommunikáció: – A tanult vegyületek neve idegen nyelven – Egyszerű, rövid szakcikk olvasása Digitális kompetencia: – Kiegészítő anyagok gyűjtése – Házi dolgozat összeállítása szövegszerkesztővel – Kiselőadások tartása multimédiás eszközök felhasználásával Hatékony és önálló tanulás: – Önálló jegyzetelés – Önálló információszerzés tankönyvből és más forrásokból – A lényegkiemelés elmélyítése	A halogének – A halogének előfordulása a természetben – A halogének fizikai és kémiai tulajdonságai – A halogének atom- és molekulaszervezete – Klór laboratóriumi előállítása – A halogének reakciói: - Egy mással - Fémekkel - Klór oldódása lúgban - HYPO – Hidrogén-klorid – A klór oxosavjai Az oxigén és vegyületei – Az oxigén előfordulása a természetben – Az oxigén fizikai és kémiai tulajdonságai – Az oxigén atom- és molekulaszervezete – Az oxigén oxidáló tulajdonsága – Az ózon – Az oxigén vegyületei: - Víz - A jég szerkezete – H-kötés - Hidrogén-peroxid A kén és vegyületei – Kén előfordulása a természetben – Fizikai és kémiai tulajdonságai – A kén atom- és molekulaszervezete – Az allotrópia	- Kísérletek széndioxiddal – A tananyag feldolgozása tankönyv, órai jegyzet, tanári előadás alapján – Jegyzet készítése: előadásból, tankönyvből, más tudományos szövegből – Anyaggyűjtés internetről, könyvtárból – Kiselőadás tartása – Házi dolgozat, esszé írása – Kémiai egyenletek felírása, rendezése – A reakcióban résztvevő anyagok mennyiségének kiszámítása – A tanult anyagok biológiai szerepének és hétköznapi felhasználásának felkutatása, megismerése	– Magyar: Az egyes elemek és vegyületek nevének eredete

Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • Az ózonlyuk és az üvegházhatás kialakulásának okainak elemzése • Mit tehetünk személyesen a gondok megoldásáért • A környezetvédelem keresztény erkölcsi alapjainak felismerése – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttélet szerepeire	– A kén reakciói: - Fémekkel - Oxigénnel – A kén vegyületei - Kénhidrogén - Kén-dioxid - Kén-trioxid - Kénsav A nitrogén és foszfor – Nitrogén és foszfor előfordulása a természetben – A nitrogén és a foszfor fizikai és kémiai tulajdonságai – A nitrogén és a foszfor atom- és molekulaszervezete – A nitrogén vegyületei - Ammónia - Nitrogén oxidok - Salétromsav – A foszfor vegyületei - Foszforsav A szén és vegyületei – Fizikai és kémiai tulajdonságai – A szén atom- és molekulaszervezete – A szén módosulatai – Természetes és mesterséges szenek – A szén vegyületei - Szén-monoxid - Szén-dioxid - Szénsav		

	A szilícium és vegyületei – A szilícium előfordulása a természetben – A kvarc – Szilikátok – kőzetek, drágakövek		

2. Fémek és vegyületeik			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Az anyagismeret elmélyítése – A szerkezet-tulajdonság összefüggésének megértése, alkalmazása hasonló anyagokra – Tájékozódás a periódusos rendszerben – A folyamatok energiaviszonyainak megértése – A szerkezet, tulajdonság, biológiai jelentőség, felhasználás összefüggéseinek értése, alkalmazása Matematikai kompetencia: – Számítási feladatok – A molekulák geometriája	A fémek általános jellemzői – Fizikai tulajdonságok – Kémiai csoportosítás – Kristályszerkezet – Fémek áramvezetése – Az ötvözetek – A fémek korróziója Alkálifémek – Fizikai tulajdonságai – Reakciója oxigénnel, halogénnel – Alkáli-hidroxidok – Az alkálifémek sói – Az alkálifémek előfordulása természetben – Az alkálifémek élettani szerepe Alkáliföldfémek – Fizikai tulajdonságai – Reakciója oxigénnel, halogénnel – Alkáliföldfém-hidroxidok (mészégetés, oltás, megkötés) – Az alkáliföldfémek fémek sói	– Különböző molekula- és kristálymodellek használata – Tanulói (egyéni és csoportos) és tanári kísérletek: - Nátrium reakciója vízzel, a keletkezett lúg kémhatása - Lángfestési kísérletek - Magnézium égése, reakciója klórral - Égetett mész, oltott mész vizsgálata, CO₂ kimutatása meszes vízzel - Alumínium por égése - Alumínium oldása savban és lúgban - Alumínium és jód reakciója - Ón és ólom összeolvasztása, az olvadáspont változásának megfigyelése - Vaspor égése - Vas reakciója klórral - Vas kimutatása nátrium-rodaniddal (pl. földben savas feltárás után) - Réz oldása salétromsavban - Réz-szulfát hevítése, reakciója tömény sósavval és szalmiákszesszel	– Fizika: áramvezetés, szigetelés, mágnesesség, olvadáspont – Történelem: a fémek szerepe a történelemben, bronzkor, vaskor, a kohászat fejlődése, ipari forradalom – Matematika: a fémkristályok és ionkristályok geometriája – Biológia: az egyes fémionok biológiai hatása, nyomelemek, nehézfémek

Anyanyelvi kommunikáció: – A megtanultak értő kifejtése szóban és írásban – Véleményének képviselése a viták során – Az érvelési technika fejlesztése Idegen nyelvi kommunikáció: – A tanult vegyületek neve idegen nyelven – Egyszerű, rövid szakcikkek olvasása Digitális kompetencia: – Kiegészítő anyagok gyűjtése – Házi dolgozat összeállítása szövegszerkesztővel – Kiselőadások tartása multimédiás eszközök felhasználásával Hatékony és önálló tanulás: – Önálló jegyzetelés – Önálló információszerzés tankönyvből és más forrásokból – A lényegkiemelés elmélyítése Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés	– Az alkáliföldfémek előfordulása természetben – Az alkáliföldfémek élettani szerepe Az alumínium – Fizikai tulajdonságai – Reakciója oxigénnel, halogénnel – Az alumínium oldódása savakban, lúgban – amfoter jelleg – Fontosabb alumínium vegyületek – Az alumínium előfordulása (kőzetek, kőzetek mállása, bauxit) Őn és ólom – Fizikai tulajdonságai – Az őn módosulatai – Fontosabb reakcióik – Ötvözeteik A d-mező elemei – A vas - A vas fizikai tulajdonságai - A vas mágnesessége A vas reakciója oxigénnel, halogénnel - A vas két oxidációs állapota - Fontosabb vas vegyületek - Komplex vegyületek (vas-rodanid) - A vas élettani szerepe (oxigénszállítás, redoxi folyamatok) – A réz - A réz fizikai tulajdonságai - A réz reakciója savakkal	- Az ezüst-bromid fényérzékenységeinek vizsgálata – A tananyag feldolgozása tankönyv, órai jegyzet, tanári előadás alapján – Jegyzet készítése: előadásból, tankönyvből, más tudományos szövegből – Anyaggyűjtés internetről, könyvtárból – Kiselőadás tartása – Házi dolgozat, esszé írása – Kémiai egyenletek felírása, rendezése – A reakcióban résztvevő anyagok mennyiségének kiszámítása – A tanult anyagok biológiai szerepének és hétköznapi felhasználásának felkutatása, megismerése –	– Földrajz: ásványok kőzetek, ércek, kőzetek mállása – Magyar: Az egyes elemek és vegyületek nevének eredete

– Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • A fémszennyezések környezetkárosító hatása • Mit tehetünk személyesen e gondok megoldásáért • A környezetvédelem keresztény erkölcsi alapjainak felismerése • Mit tehetünk személyesen e gondok megoldásáért • A környezetvédelem keresztény erkölcsi alapjainak felismerése – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttélet szerepeire	- A réz-szulfát vizsgálata – komplexképzés - A réz ásványai - A réz élettani jelentősége – Cink, arany, ezüst, higany		

3. Fontosabb vegyipari eljárások			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A tulajdonság – felhasználás összefüggése – A tudomány fejlődésének hatása a technológiai fejlődésre	Vas- és acélgyártás – Vaskohászat – Acélgyártás – A vas ötvözetek – A vas fizikai tulajdonságainak módosítása	– A tananyag feldolgozása tankönyv, órai jegyzet, tanári előadás alapján – Jegyzet készítése: előadásból, tankönyvből, más tudományos szövegből – Háztartási vegyipari termékek címkéinek, feliratainak értelmezése kémiai szempontból	– Fizika: fényképezés, optika, fémek szilárdsága, rugalmassága

– A vegyipari folyamatok energetikai viszonyai Anyanyelvi kommunikáció: – Szakirodalmi források alapján érvelés összeállítása Idegen nyelvi kommunikáció: – Egyszerű idegen nyelvű cikkek olvasása Digitális kompetencia: – Források, adatok megkeresése interneten – Prezentáció megadott témáról Hatékony és önálló tanulás: – Egy-egy jelenség több oldalról való megvizsgálása, ahhoz adatok gyűjtése, és azok értelmezése Szociális és állampolgári kompetencia: – Az egyes vegyipari folyamatok társadalmi szerepe – Környezetvédelmi kérdések társadalmi szerepe – Az állampolgár személyes felelőssége, és cselekvési lehetőségei Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – A vegyipari cégek struktúrája, működése	Alumíniumgyártás – Timföldgyártás – A timföld elektrolízise – Az alumínium ötvözetek Ammónia, klór és sósav gyártása – Szintézisgáz – Egyensúlyra vezető reakció – Klór előállítása – elektrolízis – Láncreakció Kénsav és salétromsav – A kén égése, katalitikus oxidáció – A kén-trioxid elnyelése kénsavban – A kénsav hígítása – Ammónia oxidációja – A nitrogén oxidok reakciója vízzel Műtrágyák – Foszfátok – Nitrátok – Kálisó – Nyomelemek Galvanizálás – A fémbevonatok szerepe – Korrozóvédelem – Környezetvédelmi kérdések - nehézfémek Robbanóanyagok – Puskapor Festékek – Különböző színes szervesetlen vegyületek, amelyek pigmentként használhatók	– Háztartási, vegyipari termékek reklámjainak értelmezése kémiai szempontból – igazat szólnak-e – Anyaggyűjtés internetről, könyvtárból – Kiselőadás tartása – Házi dolgozat, esszé írása – Az ipari folyamatok kémiai egyenleteinek felírása, rendezése – A reakcióban résztvevő anyagok mennyiségének kiszámítása – ismerkedés a méretnövelés, a hozam, a kitermelés, a melléktermékek problémáival – A környezetszennyezési kérdések megvitatása – Kísérletek - Klórdurranógáz készítése - Vasra különböző fémbevonatok készítése galvanizálással - Puskapor készítése, égetése - Festék készítése szervesetlen pigmentek felhasználásával - Üvegcső megmunkálása lángban - Agyag formázása és kiégetése	– Történelem: A fémek előállításának, és alkalmazásának fejlődése a történelem során – Biológia: Az egyes vegyületek élettani hatása, kártevők, – Földrajz: A talaj összetétele, gazdaságföldrajzi ismeretek – Magyar:

– A kutatás, fejlesztés jelentősége – Stabilitás és dinamizmus a vegyiparban Környezettudatos nevelés: Énkép, önismeret Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret • A környezetért való felelősség milyen áldozatokat jelent számomra – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • Környezettudatos gondolkodás a vegyipari folyamatokról • Katasztrófavédelmi alapok • A személyes önkorlátozás kialakítása – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	Fényképezés – Az ezüst-bromid fényérzékenysége – Fekete-fehér fényképezés alapja – Színes fényképezés alapja Gyógyhatású vegyületek – Különböző sók gyógyhatása – Gyógyvizek ásványi összetétele – Nyomelemek élettani szerepe Szilikátipar – Üveggyártás – Téglá-, cserépgyártás – Cementipar		

A továbbhaladás/a tanulmányok befejezésének feltételei:

- Legyen tisztában az egyes főcsoportokba tartozó elemek jellemző tulajdonságaival.
- Tudja az atomok, ionok elektronszerkezete alapján magyarázni az elemek és vegyületek jellemző tulajdonságait, a bennük lévő kémiai kötéseket, a rájuk jellemző reakciókat.
- Legyen tisztában az egyszerű kémiai számításokkal, a kémiai folyamatokban a tömeg és az energia megmaradás törvényével.
- Az elvégzett tanulókísérleteket mutassa be; közben használja szakszerűen a vegyszereket és a kísérleti eszközöket.
- Értelmezze az elvégzett vagy bemutatott kémiai reakciókat.
- Szerkesszen egyszerű szerves kémiai egyenleteket.
- Soroljon fel szerves vegyületekkel kapcsolatos környezeti problémákat, és említse megoldási lehetőségeket ezekre.
- Tudja bemutatni a legfontosabb vegyipari folyamatokat.
- Ismerje a gazdasági fejlődés árnyoldalait, környezeti hatásait és a fenntartható fejlődés fogalmát.

Értékelési szempontok:

- Mennyire sajátította el a tanult anyagot.
- Hogyan tudja írásban és szóban kifejezni mondanivalóját
- Az eddig tanultakra épülve hogyan tud egy új kérdést megválaszolni
- Milyen mélységig ismer fel egy problémát
- A tananyag különböző részei és a más órákon tanultak között milyen mértékben tud kapcsolatot teremteni
- Hogyan tud anyagokat, jelenségeket osztályozni, csoportosítani, megtalálja-e a közös jellemzőket
- Hogyan tud egy kémiai problémát áttütni matematikai nyelvre
- Tud-e önállóan kísérletet végezni, a tapasztalatait feldolgozni, azokból következtetéseket levonni
- Mennyire tudja a kémiai táblázatokat, a periódusos rendszert önállóan használni
- Milyen mértékben képes az önálló ismeretszerzésre, és az ismeretek rendszerezésére
- Milyen a kreativitása, kezdeményezőképesége egy természettudományos kérdés megoldása során
- Mennyire ismeri fel egy természettudományos jelenségnek a technikára a társadalomra gyakorolt hatását és annak morális következményét
- Hogyan tudja a természetről megismerteket összekapcsolni világnézetével, hitével, gondolkodásában a tudomány és a hit hogyan feszül egymásnak, vagy egészíti ki egymást

6.4.2.3. Kémia 9-10. évfolyam (általános)

Kémia

9-10. évfolyam

Általános tanterv

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

Az elmúlt bő két évszázadban a természettudományok és az erre épülő technika hatalmas fejlődésen ment keresztül. Ennek hatására óriási társadalmi és életmódbeli változások mentek végbe. Ezek egyrészt megkönnyítették életünket, másrészt, bonyolultabbá és sokkal veszélyeztetettebbé tették életünket. E változásban kulcsszerepe volt a kémiának. Mint minden tudományt, a kémiát is négy szinten lehet tárgyalni:

- Tiszta tudomány
- Alkalmazott tudomány – technika
- Társadalmi hatások
- Morális felelősség

E négy aspektus szervesen összefügg egymással, ezért mindegyiknek meg kell jelennie az oktatás során. Tudományos ismeretek nélkül nem lehet megalapozott erkölcsi döntéseket hozni, de erkölcsi tartás nélkül a tudomány nagyon könnyen félre csúszhat, és nem az életet szolgálja, hanem egy szűk csoport önző érdekeit.

Hagyományosan a kémia tantárgy a tiszta tudományt tanítja némi technikai kitekintéssel. Ez alapvetően rendjén van. Különösen ha úgy tárgyaljuk az anyagot, hogy felkeltjük a diákok érdeklődését, bemutatjuk a természet szépségét, megérthetőségét. Ez azért nagyon fontos, mert aki gyönyörködni tud a tudomány szépségében, az erkölcsileg is biztosabb talajra tud helyezkedni.

A diákoknak minél több kézzelfogható tapasztalatot kell adni. Meg kell ismertetni az anyagok tulajdonságaival, az őket a hétköznapi világban körülvevő világ kémiájával. Ez egyben átvezet a technika területére is. Be kell mutatni az emberi megismerés és alkotótevékenység nagy példáit, ugyanakkor a technikai fejlődés korlátait, természetére gyakorolt negatív hatásait. Ezen keresztül lehet kifejleszteni a diákokban az egyéni felelősséget.

A kémia oktatása során a kulskompetenciákat folyamatosan fejlesztjük. A legtöbbet nem lehet egyes anyagrészekhez kötni, mert áthatja a teljes anyagot. Ezért az egyes kulskompetenciák folyamatosan jelenlevő feladatait a tanterv elején összefoglaltuk, és az egyes tananyagrészeknél csak azokat emeltük ki részletesen, amelyek kifejezetten arra a tananyagra jellemzőek. Ugyanezt tettük a kiemelt fejlesztési feladatokkal is.

Kulcskompetenciák

Anyanyelvi kommunikáció: A kémia tanulása különböző kommunikációs csatornák aktív használatával zajlik, amely folyamatosan fejleszti az anyanyelvi kommunikációt, azon belül a szaktudományos kommunikációt. Mindezt a következő tanulói tevékenységek segítik elő:

- értő olvasás,
- az olvasott szöveg egyéni és közös feldolgozása,
- tanári kérdésekre írásban és szóban válasz megfogalmazása,
- hétköznapi és kísérleti tapasztalatok szabatos megfogalmazása szóban és írásban
- házi dolgozat készítése, tudományos szöveg szerkesztése források felhasználásával
- kiselőadás tartása,
- saját álláspont kifejtése, vitában a véleményének képviselése.

Idegen nyelvi kommunikáció: A 9-10. osztályos korosztály idegen nyelvi ismerete az első idegen nyelven már elérheti azt a szintet, hogy az érdeklődő diákok egyszerűbb szakszöveget olvassanak akár nyomtatott, akár elektronikus formában. Az órán alapvető szakkifejezéseket is meg lehet tanítani idegen nyelven, főleg olyanokat, amelyek a köznyelvben is előfordulhatnak.

Matematikai kompetencia: A kémia szorosan kapcsolódik a matematikához. Ennek legfőbb területei:

- természettudományos kérdések matematikai megfogalmazása,
- matematikai összefüggések felismerése (egyenés és fordított arányosság, logaritmus összefüggés)
- mérési adatok rendszerezése, táblázatba foglalása, grafikus ábrázolása,
- mérési adatokból egyszerű statisztika készítése,
- mértékegység átváltás,
- számítások végzése.
- A kémia geometriai viszonyainak megismerése (molekulák alakja, kristályok szerkezete)

Természettudományos kompetencia: A tudományos vizsgálódások kérdésfeltevéseinek és eredményeinek tudatos összekapcsolása a témához illeszkedő technikai és társadalmi kérdésekkel

Digitális kompetencia:

- A kémia tanulása során sok információhoz juthatunk hozzá az internetről, amelyeket órán be lehet mutatni
- Számítógépes molekulamodellek bemutatása
- A mérési eredményeket számítógépesen is ki lehet értékelni
- A diákok a házi dolgozatokat számítógépen szerkesztve készíthetik el
- Egyes témaköröket számítógépes prezentáció formájában is lehet tárgyalni
- Internetről letöltött, vagy DVD oktatófilmek használata

A hatékony és önálló tanulás: A természetismeret tanulása során a diákok elsajátítják a hatékony tanulás módszereit:

- olvasott szöveg értése,
- lényegkiemelés,
- vázlatkészítés,
- a kísérleti tapasztalatokból a lényeg kiemelése
- vázlatból szöveg szerkesztése
- órai jegyzetelés tanári segítséggel, majd önállóan,
- a képletek tanulása során molekulák jellegzetes részekre bontása és azok rögzítése

Szociális és állampolgári kompetencia: A tananyagban nagyon sokszor különféle helyzetekben jön elő a környezetvédelem, az ember felelősségének kérdése. Ezek tárgyalása, a viták szervezése, a vélemények ütköztetése alkalmat ad a szociális és állampolgári kompetencia fejlesztésére, a morális felelősség elmélyítésére.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: E kompetenciáknak az alapjait lehet lefektetni a kémia tanítása során.

- A diákoknak vállalkozó szellemének fejlesztése a kiadott problémák megoldása segítségével
- A vegyipar működéséhez szükséges vállalkozói kompetenciák felismerése.
- A csoportmunkák során a szervezés, irányítás, tervezés, munkamegosztás, kommunikáció, értékelés fejlesztése.

Kiemelt fejlesztési feladatok:

Az egyes témaköröknél a kiemelt fejlesztési feladatokat nem részletezzük, hanem itt fejtjük ki. Ott már csak utalunk rá.

Énkép, önismeret: Mint minden tanulási folyamatban, így a természetismeret tanulása során is találkozunk a diák saját maga értékeivel, személyiségéből fakadó lehetőségeivel és korlátaival. A különböző természettudományos és környezeti problémák megvitatása során szembesül vitakészségével, azzal, hogy gondolatai milyen súlyt képviselnek a közösség előtt. A tanítás során igyekszünk minél több sikerélményhez juttatni a tanulókat. Mindez együtt sokat alakít a diákok énképén, önismeretén.

Hon- és népismeret: A kémiaoktatás során bemutatjuk a legjelentősebb magyar kémikusokat, és a magyar vegyipart. Mindkét téma elősegíti a diákokat, hogy jobban megismerjék hazánk tudományos és technikai eredményeit.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés: A vegyiparhoz köthető tevékenységek okozzák a legjelentősebb környezetvédelmi gondokat, illetve ezeknek mindig van kémiai vetülete is. Ezért e kérdéseket a lehető legalaposabban kell az órákon tárgyalni. Mivel e kérdések nem kizárólag a kémia körébe tartoznak, hanem komoly társadalmi vetületük is van, ezért ezek megoldása is túlmutat a kémia és a vegyipar keretein, és felhívják a figyelmet minden ember állampolgári felelősségére, arra, hogy a demokratikus intézményrendszer keretein belül milyen cselekvési lehetőségek vannak.

Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra: Az európai azonosságtudat kialakítását több területen lehet elősegíteni. A környezeti gondok sohasem ismertek országhatárokat, ezek megoldása egyetemes európai sőt világ feladat. A kémia legnagyobb tudósainak jelentős része európai,

életük, munkásságuk megismerése az egyetemes európai kultúrát is elmélyíti a diákokban. A vegyipar legjelentősebb vállalatai nemzetközi cégek. Ezek működésével, szerepével való ismerkedés segíti az európai gazdasági folyamatok megértését.

Gazdasági nevelés: A kémiaoktatás során a vegyipari vonatkozású ismereteken keresztül a diákok bepillantanak a gazdaság működésébe, annak hajtóerőibe. Megismerik, hogy a tudománynak milyen nagy szerepe és felelőssége van a technika fejlődése szempontjából.

Környezettudatos nevelés: Természeti környezetünk óvása mindannyiunk elemi érdeke. Jövőnk azon áll, hogy ezeket a mindenki érintő gondokat, hogyan tudjuk kezelni, megoldani. A két év anyagának szinte minden témakörének van kapcsolódása a környezeti gondjainkhoz. Igyekszünk olyan szemléletet kialakítani a diákokban, amely a személyes felelősségre fekteti a hangsúlyt. Amelyik nem kizárólag a tudósoktól és a politikusoktól várja megoldást. Fontos, hogy a tudományos állásfoglalás morális megítéléssel párosuljon, hogy tudatosuljon, hogy a gondok megoldása csak komoly áldozattal, lemondással lehetséges.

A tanulás tanítása: Minden tananyag elsajátítása messze túlmutat a konkrét ismeretek megtanulásán: készségeket, képességeket fejleszt. A tanulás során magát a tanulást is tanuljuk. Ebben kiemelt szerepe van az értő olvasásnak, a lényegkiemelésnek, a mondanivaló érthető írásban vagy szóban való előadásának. A grafikonok készítésével, értékelésével, a mértékegység átváltással, a problémák számításal való megoldásával a matematikai kompetenciákat fejlesztjük. A molekulamodellek használata, a szerves vegyületek ábrázolása a vizuális memóriát fejleszti. Segít a jellegzetes formák megragadásában, a lényeg kiemelésében. Sok anyagrészben van lehetőség a jellegzetes tulajdonságok kiemelésére, különböző dolgok osztályba sorolására.

Testi és lelki egészség: A kémiaórákon tárgyalt különböző vegyi anyagoknak komoly egészségkárosító hatása is lehet, amellyel mindenkinek meg kell ismerkednie, hogy a saját és mások egészségére vigyázni tudjon. Meg kell tanulni, hogy ezen anyagok és folyamatok használatának előnye és kockázata hogy mérhető egymáshoz, hogy lehet a helyes döntésig eljutni.

Felkészülés a felnőttlét szerepeire: A kémia oktatása folyamatosan az ember és a természet viszonyát tárgyalja. Azzal, hogy a diák helyét szeretnénk minél pontosabban kijelölni a természetben, egyben felkészítjük őt a felnőttlét sok szerepére. Általában olyan emberi attitűdöt fejlesztünk, amely mindannyiunkat segít a természet értő megismerésben, és óvásában, de nemegyszer konkrét segítséget adhatunk a pályaválasztáshoz, továbbtanuláshoz is.

9. évfolyam

Óraszám: 74 óra/év
2 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Atomszerkezet	14
2.	Molekulaszerkezet	10
3.	Anyagi halmazok	14
4.	Termokémia, reakciósebesség és egyensúly	14
5.	Sav-bázis és redoxi reakciók	11
6.	Galvánelemek és elektrolízis	11

1. Atomszerkezet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Az anyagi világ megismerhetősége és a megismerés határai – A szerkezet – tulajdonság összefüggések felismerése Matematikai kompetencia: – Számolási készség fejlesztése – Térlátás fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció: – Kérdések szabatos megfogalmazása	– Az atom felépítése: proton, neutron, elektron, tömegszám, izotópok – Atommodellek a tudománytörténetben: - Rutherford és Bohr atommodellje - a kvantummechanikai atommodell – A radioaktivitás alkalmazása és veszélyei: - atommaghasadás az atomerőművekben és az atombombákban, - atommagok fúziója (csillagok, hidrogénbomba), - radioaktív nyomjelzés,	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek az atomok világáról – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Atommodellek használata – Elektronszerkezet ábrázolása különféle módokon – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Számolás az atomtömeggel – Tanulói kísérletek végzése – lángfestés, ionok képződése – Összefüggések keresése az atomok szerkezet és tulajdonságai között	– Fizika: Coulomb-erő, energia – Történelem: az atombomba, radioaktív kormeghatározás – Matematika: számítási feladatok, kristályok, elektronszerkezet geometriája

– Írott szöveg értő olvasása, feldolgozása Idegen nyelvi kommunikáció: – Fontosabb elemek nevei a tanult idegen nyelven Digitális kompetencia: – Érdekességek gyűjtése interneten Hatékony és önálló tanulás: – Órai vázlat készítése, és a vázlat alapján való tanulás Szociális és állampolgári kompetencia: – Az atomenergia felhasználásának társadalmi vetülete Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Vállalkozás nem kötelező feladatokra, gyűjtőmunkára Fejlesztési feladatok: – Környezettudatos nevelés: • Az atomenergia előnyei és veszélyei – Hon- és népismeret – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Gazdasági nevelés – A tanulás tanítása	- radiokarbon kormeghatározás, - radiológia (radioterápia) stb. – A moláris tömeg – Az atomok elektronszerkezete: - atompályák - az atompályák mérete, alakja, energiája - elektronhéjak, alhéjak - energiaminimum elve, - Pauli-elv, és Hund szabály, - elektronpár, párosítatlan elektron, - az atompályák cellás ábrázolása - vegyértékelektronok, atomtörzs, - s-, p-, d- és f-mező, - az elektronszerkezet felépítése, jelölése – Az atomok mérete – A periódusos rendszer – Ionok képződése atomokból: - ionizációs energia, - elektronaffinitás, - elektronegativitás, - EN értékek kiolvasása a periódusos rendszerből, - az ionok mérete		– Biológia: radiológia, radioaktív nyomjelzés – Földrajz: földrajzi nevek az elemek nevében – Magyar: az egyes elemek nevének eredete, nyelvújítási neve

2. Molekulaszerkezet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Összefüggések keresése szerkezet, tulajdonság, és a tulajdonság és felhasználás között Matematikai kompetencia: – Térképészeti fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció: – Kérdések szabatos megfogalmazása – Írott szöveg értő olvasása, feldolgozása Idegen nyelvi kommunikáció: – Molekulák elnevezése tanult idegen nyelven Digitális kompetencia: – Internet használata – Számítógépes molekulamodellek használata Hatékony és önálló tanulás: – A tanulás során a vizuális memória fejlesztése a molekulamodellek használatával Fejlesztési feladatok: – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása	– Kovalens kötés: - kötő elektronpár, - molekulapálya, - nemkötő elektronpár, - szerkezeti képlet - kötéstávolság, - kötési energia, – Kétszeres- és háromszoros kovalens kötés, – σ - és π -kötés, – datív kötés – Lokalizált és delokalizált elektronok – Központi atom, kötésszög, – A térszerkezetet meghatározó főbb tényezők – Poláris és apoláris kötés, – Apoláris molekula, dipólus molekula, – A dipólusosság feltételei	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek a molekulák világáról – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Atommodellek, molekulamodellek használata – Molekulák elektronszerkezetének ábrázolása különféle módokon – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Számolás az atomtömeggel, molekulatömeggel – Összefüggések keresése az atomok elektronszerkezete, és a belőlük kialakuló molekulák szerkezet és tulajdonságai között	Fizika: energia, Coulomb-erő Matematika: számítási feladatok, a molekulák geometriai viszonyai

3. Anyagi halmazok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Kísérletek tervezése, elvégzése – A tapasztalatokra magyarázat keresése – A tulajdonság és a technikai felhasználhatóság közötti összefüggések felismerése Matematikai kompetencia: – Felismert összefüggések matematikai megfogalmazása – Matematikai összefüggések alkalmazása számolási feladatokban Anyanyelvi kommunikáció: – Szabatos kérdések és magyarázatok megfogalmazása – Szakmai szövegek értelmezése, lefordítása a hétköznapi nyelvre Digitális kompetencia: – Információk gyűjtése internetről – Kristályok számítógépes modelljének bemutatása	– Az anyagi halmaz sajátosságai: szín, szag, íz, halmazállapot, olvadás- és forráspont, sűrűség, hő- és áramvezető-képesség, stb. – Elsőrendű kötések: - ionos kötés és fémes kötés - jellemzésük, – Kristályos és amorf anyagok, – Kristályrács típusok: - molekularács - atomrács - ionrács - fémrács - az olvadás- és forráspont és az oldhatóság kapcsolata a rács típussal – Másodrendű kötések fajtái, jellemzőik, és kialakulásuk feltételei: - dipólus-dipólus kölcsönhatás, - diszperziós kölcsönhatás, - hidrogénkötés – Gázok jellemzői: - Állapothatározók (állapotjelzők), - Standardállapot, - Avogadro törvénye, - gázok moláris térfogata, - gázok sűrűsége, - egyesített gáztörvény	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek a molekulák világáról – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Kristály modellek használata – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Összefüggések keresése a molekulák szerkezete és az anyagok tulajdonságai között – Tanulói kísérletek: gázok előállítása, oldhatósági kísérletek – Kristályos anyagok kristályszerkezetének megfigyelése: só, közetek, cukor, fémek stb. – Oldatok koncentrációjának kiszámítása	Fizika: halmazállapotok, halmazállapot változások, áramvezetés, gáztörvények Matematika: Egyenes és fordított arányosság, egyenletek rendezése, megoldása Biológia: Oldatok és koncentrációs viszonyok a szervezetben Földrajz: léggör, ásványok

– Gáztörvények számolása számítógép segítségével Hatékony és önálló tanulás: – Ismeretek gyűjtése, rendszerezése könyvtárból Fejlesztési feladatok: – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Környezettudatos nevelés • Az oldódás, és a koncentrációviszonyok szerepe a környezeti folyamatokban – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség	– Oldatok: - Az oldódás folyamata, - “hasonló a hasonlóban” szabály, - az oldatok összetétele: tömegszázalékos, anyagmennyiség-százalékos, térfogat-százalékos összetétel, koncentráció - oldatok készítése, hígítása		

4. Termokémia, reakciósebesség és egyensúly			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A természet energiaviszonyainak felismerése – Kísérletek tervezése, végrehajtása – A tapasztalatok alapján magyarázatok keresése Matematikai kompetencia: – Kémiai összefüggések matematikai megfogalmazása	– Termokémia: - exoterm és endoterm reakciók - reakcióhő - Hess tétele - képződéshő - a reakcióhő és a képződéshők kapcsolata - Homogén reakció, heterogén reakció - hatásos ütközés - aktiválási energia	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: exoterm és endoterm folyamatok, egyensúlyra vezető folyamatok, kísérletek az aktiválás fajtáinak, a katalízis, a reakciók sebességének bemutatására, – A reakciók energiaviszonyainak és egyensúlyának számolása – A kémiai reakciót, és egyensúlyt befolyásoló	Matematika: kitevők, logaritmus alapjai, számolási feladatok Fizika: Energia, sebesség, egyensúly Biológia: biológiai egyensúly, enzimek, biológiai energiatermelés –

Anyanyelvi kommunikáció: – A hallott szöveg alapján jegyzet készítése Digitális kompetencia: – Egyensúlyra vezető reakciók matematikai számításainak számítógépes bemutatása Hatékony és önálló tanulás: – A különböző reakciók vizsgálatával a rendszerező képesség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia: – A dinamikus egyensúly szerepe a társadalom életében Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – A kémiai egyensúlyok és a gazdasági egyensúlyok összefüggésének vizsgálata Környezettudatos nevelés: Fejlesztési feladatok: – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • A különböző folyamatok sebességének befolyása a természetre – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség	– Reakciósebesség: - a reakciósebességet befolyásoló tényezők: • koncentráció • hőmérséklet • katalizátorok – Egyensúlyra vezető kémiai reakciók: - a kémiai egyensúly jellemzése - az egyensúly törvénye - az egyensúlyi állandó - Le Chatelier-elv – A reakciók fajtái: - egyesülés - bomlás - disszociáció - elektrolitos disszociáció, elektrolit oldat, – Csapadék képződésével, gázfejlődéssel járó kémiai folyamatok – Sav-bázis reakciók, – Redoxi reakciók	egyres tényezők hatásainak, összefüggéseinek felismerése – A kémiai reakciók és egyensúlyok biológiai és a mindennapi életben való szerepének felismerése, következtetések levonása	lassú égés Földrajz: Egyensúly eltolódása – környezetvédelem, meteorológia

5. Sav-bázis és redoxi reakciók			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Az órán megismert és a természetben lejátszódó folyamatok összefüggésének felismerése Matematikai kompetencia: – Számolás a számok kitevős alakjával Anyanyelvi kommunikáció: – Önálló szövegalkotás meghatározott források alapján Hatékony és önálló tanulás: – Felmerült kérdések megválaszolásához a források megkeresése Fejlesztési feladatok: – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlet szerepeire	– Oldatok kémhatása, - a víz autoprotolízise, a vízionszorzat, - pH - indikátorok - erős és gyenge savak és bázisok, - sók hidrolízise - Sav és bázis fogalma Brönsted szerint, sav-bázis párok, - közömbösítés, semlegesítés – Redoxi reakciók: - elektronátadással járó folyamat - oxidáció és redukció - oxidálószer, redukálószer - oxidációs szám, - az oxidáció szám meghatározása - redoxi reakciók értelmezése és a reakcióegyenletek rendezése az oxidációszám-változások alapján	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: különböző kémhatású oldatok készítése, természetes és mesterséges indikátorok vizsgálata, redoxi reakciók – Oldatok kémhatásának számolása – Az oldatok kémhatását befolyásoló tényezők felismerése – A kémhatás és a redoxi folyamatok biológiai és a mindennapi életben való szerepének felismerése, következtetések levonása	Matematika: logaritmus, kitevő, számolási feladatok Biológiai: a kémhatás biológiai szerepe, redoxi reakciók az élő szervezetben, különböző oxidációs állapotú fémek jelentősége, színyanyagok Földrajz: oxidációs és redukciós folyamatok a kőzetek, ásványok kialakulásában, feldolgozásában

6. Galvánelemek és elektrolízis			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – Kísérletek tervezése és elvégzése – A természet energiaviszonyainak felismerése Matematikai kompetencia: – Számolási feladatok végzése Anyanyelvi kommunikáció: – A kísérleti tapasztalatok szabatos megfogalmazása, lejegyzése Idegen nyelvi kommunikáció: – Egyszerű idegen nyelvű feliratok megértése elemeken, akkumulátoron Szociális és állampolgári kompetencia: – Az emberiség energiafelhasználásának környezeti és társadalmi kérdéseinek megvitatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Kísérletek csoportokban, a tervezés, szervezés, irányítás gyakorlása	– Galvánelem működési elve: - elektród, katód, anód, - katód és anódfolyamatok a galvánelemben, - elektromotoros erő – Elektródpotenciál, standardpotenciál: - redoxi reakciók iránya a standardpotenciálok alapján - elektromotoros erő – Elektrolízis: - katód- és anódfolyamatok elektrolíziskor - Faraday-törvények – Alkalmazások: - Zsebtelepek, gomelemek, akkumulátorok, - köső elektrolízise, - az alumínium gyártása - környezetvédelmi vonatkozások	– Gyűjtőmunka – tudománytörténeti érdekességek galvánelemeiről – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: galvánelemek összeállítása, elektrolízis, fémek kiválasztása – Elektromotoros erő számolása – Az elektródfolyamatok irányát befolyásoló tényezők felismerése – Az eletrokémiai folyamatok felfedezése a környezetünkben, a mindennapi életben – Az elemek, akkumulátorok környezetvédelmi problémáinak megismerése	Fizika: elektromos vezetés, feszültség, áramerősség, teljesítmény Matematika: számolási feladatok Biológia: idegi ingerületvezetés

Fejlesztési feladatok: – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • A galvánelemek mint veszélyes hulladékok – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire			

A továbbhaladás feltételei:

- Az anyag atomos szerkezetének ismerete.
- Számolja ki adott összegképletű anyag moláris tömegét.
- Állapítsa meg a tanult atomok elektronszerkezetét a periódusos rendszer használata segítségével.
- Következtessen az atom vegyértékelektron-számából a belőle keletkező ion töltésszámára.
- Említsen példákat a radioaktív folyamatok alkalmazására, és ezek veszélyeit, kockázatait ismerje.
- Szerkessze meg egyszerűbb vegyületek képletét.
- A tanult molekulák modelljét készítse el önállóan, és értelmezze alakjukat a modell segítségével.
- Leírás alapján mutassa be a tanulókísérleteket, ezek során használja szakszerűen a laboratóriumi eszközöket.
- Értelmezze az elvégzett vagy bemutatott kémiai reakciókat.
- Ismerje a fontosabb, részletesen tanult elemek és szervetlen vegyületek nevét, jelét, és magyarázza tulajdonságait anyagszerkezeti alapon.
- Értelmezze a kémiai reakció és a fizikai változás közti különbséget.
- Ismerje fel egyszerű esetekben a hétköznapi életben előforduló redoxi reakciókat és sav-bázis reakciókat.
- Mondjon példát az elektrolízis és a galvánelem gyakorlati felhasználására, ismerje ezek veszélyeit, környezetbarát alkalmazásukat.

- A hétköznapiakban előforduló oldatok összetételét értelmezze.
- A használati utasítás alapján készítse el a mindennapokban használatos, oldást vagy hígítást igénylő vegyszerek oldatait.
- Szerkesszen egyszerű kémiai egyenleteket.
- Alkalmazzon kémiai egyenleteket egyszerű kémiai számításokban.
- Értelmezzen egyszerű, kémiai ismereteket tartalmazó ábrákat, grafikonokat, táblázatokat.

10. évfolyam

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Szénhidrogének, halogénezett szénhidrogének	20
2.	Oxigéntartalmú szénvegyületek	31
3.	Nitrogéntartalmú szénvegyületek	11
4.	Szerves kémiai ipar és környezetvédelem	12

1. Szénhidrogének,			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A szerves vegyületek jelentőségének felismerése – A szerkezet és a tulajdonság összefüggéseinek megtalálása – A tulajdonság és a felhasználhatóság összefüggése Matematikai kompetencia: – Térlátás fejlesztése – A szerves vegyületek variációs lehetőségeinek matematikai alapja	Telített szénhidrogének – Alkánok - szénhidrogének felépülése - általános képlet, homológ sor - általános képlet - szénatom rendősége - a szabályos nevezéktan alapjai - alkil csoport, - tulajdonságai - alkánok reakciói: • égés, tűzoltás • hőbomlás	– Gyűjtőmunka – különböző műanyagok szerkezete, tulajdonsága, előállítása, felhasználása – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Molekulamodellek használata – Tanulói kísérletek: metán vizsgálata, kőolaj lepárlása, etilén és acetilén előállítása, a telítetlen kötés kimutatása, aromás vegyületek vizsgálata, műanyagok vizsgálata	A korábban kémiából, fizikából, technikából tanultak felidézése Matematika: tetraéder, térbeli alakzatok szögei Fizika: halmazállapot változások, robbanómotorok működése

Anyanyelvi kommunikáció: – Vitakészség fejlesztése Idegen nyelvi kommunikáció: – Szerves vegyületek neve a tanult idegen nyelven Digitális kompetencia: – Számítógépes molekulamodellek bemutatása Hatékony és önálló tanulás: – A szerves molekulák képleteinek hatékony megtanulása – Önálló információszerzés megadott kérdésekről Szociális és állampolgári kompetencia: – A kőolaj és földgáz szerepének elemzése a mai társadalom fejlődésében – A világ energetikai gondjainak megvitatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Az energiaproblémák megoldására alternatívák keresése csoportmunkában – kommunikáció, vélemények ütköztetése Környezettudatos nevelés: – A kőolaj és földgáz felhasználásának környezeti problémái Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret	• halogén-szubsztitúció – A cikloalkánok Telítetlen szénhidrogének – Az alkének - az etén tulajdonságai és reakciói: égése, addíciós reakciói (halogén -, hidrogén-halogenid-, víz és hidrogénaddíció), polimerizáció, polietilén (PE) - általános képletük, - a szabályos nevezéktan alapjai, - geometriai (cisz-transz) izoméria - az alkének tulajdonságai, - ipari jelentőségük, polipropilén (PP) – Konjugált (delokalizált) rendszerek - Diének, butadién, izoprén, - Természetes olefinek, terpének, karotionidok, - Kaucsuk, gumi, vulkanizálás, - Műgumi – Az alkinek - szerkezete, általános képletük - a szabályos nevezéktan alapjai - Az etin addíciós reakciói, reakciója nátriummal, ipari jelentősége - Dissous-gáz, vinil-csoport (PVC)		Történelem: a kőolaj világpolitikai jelentősége

– Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire			

2. Oxigéntartalmú szénvegyületek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A molekulák szerkezet és tulajdonsága közötti összefüggés felismerése – Az egyes vegyületek biológiai, élettani jelentőségének megismerése – A szerves vegyületek sokfélesége mélyén rejlő rend felismerése – Ismert vegyületek tulajdonságaiból ismeretlen vegyületek tulajdonságaira következtetni Matematikai kompetencia: – A funkciós csoportok elhelyezkedésének variációs lehetőségei – matematikai alapok	Az oxigén tartalmú vegyületek – Az oxigéntartalmú szénvegyületek csoportosítása – funkciós csoportok Az alkoholok - az alkoholok általános szerkezete, - értékűség, rendűség, - a szabályos nevezéktan alapjai Az etanol - fizikai sajátosságai, - az etanol fontosabb reakciói - az etanol előállítási lehetőségei - az alkoholizmus A metanol, és egyéb alkoholok - A fenolok szerkezete, elnevezése - A fenol tulajdonságai, élettani hatása, környezeti hatásai Az éterek - szerkezete,	– Gyűjtőmunka – oxigéntartalmú szerves vegyületek élettani jelentősége, különböző szeszesitalok előállítása – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Molekulamodellek használata – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: etil-alkohol és más alkoholok, dietil-éter vizsgálata, ezüsttükör-próba, hangyasav, ecetsav vizsgálata, kémhatása, észterek szintézise, elszappanosítása, szappanfőzés, cukrok vizsgálata, redukáló képességének kimutatása, keményítő reakciója jóddal	Matematika: geometria Fizika: olvadáspont, forráspont Biológia: az egyes vegyületek biokémiai szerepe, élettani hatása, gyógyászati alkalmazása Történelem: életmódtörténet – viasz, világítás, szappan, régi szeszesitalok, tükör készítése

Anyanyelvi kommunikáció: – Olvasott szakszöveg értelmezése, a lényeg kiemelése – Kiselőadások megtartása Idegen nyelvi kommunikáció: – Fontosabb molekulák neve idegen nyelven Digitális kompetencia: – Információk szerzése internetről – Számítógépes molekulamodellek használata – Tanulói kiselőadások számítógép használatával Hatékony és önálló tanulás: – Felkészülés kiselőadás tartására internet és könyvtár használatával Szociális és állampolgári kompetencia: – A szenvedélybetegségek társadalmi okai és hatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Érvelés saját álláspont mellett kiselőadás során Környezettudatos nevelés: – A tanult vegyületek környezeti hatásainak felismerése	– elnevezése, – a dietil-éter, tulajdonságai, – gyúlékonysága, – jelentősége, – éterszintézis Az oxo vegyületek – Az oxovegyületek csoportosítása – Az aldehidek - szerkezete, - elnevezése, - jellemző reakciói, - ezüsttükörpróba, - a formaldehid, formalin, - előállítása és jelentősége, - az acetaldehid – A ketonok - szerkezete, - elnevezése, - az aceton, A karbonsavak és észterek – A karboxil csoport - a karbonsavak csoportosítása, - az alkánsavak szerkezete, elnevezésük, - hidrogénkötésre való hajlamuk, - az alkohol-oxovegyület-karbonsav redoxi átalakulások, - a hangyasav és az ecetsav: sav-bázis tulajdonságok, jelentőségük		Magyar: egyes szerves vegyületek nevének eredete

Testi és lelki egészség – Az alkohol egészségkárosító hatása – A túlzott szénhidrát és zsírfogyasztás egészségkárosító hatása – az elhízás Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	- A fontosabb karbonsavak szerkezete, jellemzői és biológiai szerepe – Az észtercsoport - az észterek szerkezete, elnevezése, - előállításuk karbonsavból és alkoholból, észterek képződési egyensúlya, - észterhidrolízis, elszappanosítás, - karbonsavészterek főbb fizikai tulajdonságai, előfordulásuk, felhasználásuk – Viaszok, gliceridek: - zsírok, olajok, - margarinyártás (olajkeményítés), - főbb sajátosságaik, – Szappanok - szappangyártás régen és ma, - szintetikus mosószerek, - a tisztító hatás mechanizmusa, - kolloid rendszerek, micella, - szennyvíz, eutrofizáció Szénhidrátok - csoportosításuk szerkezetük alapján, - funkciós csoportjaik, – Monoszacharidok - a glükóz szerkezete, tulajdonságai, - konfiguráció, optikai izoméria (léte), - a glikozidos hidroxilcsoport,		

	- a fruktóz, - a monoszacharidok redukáló hatása - (ezüstitűkörpróba, Fehling reakció) - glükóz képződése fotoszintézissel, - a glükóz biológiai oxidációja, - az erjedés, - ribóz, 2-dezoxi-ribóz jelentősége - csoportosításuk szerkezetük alapján, – Diszacharidok - a diszacharidok redukáló hatása - (ezüstitűkörpróba, Fehling reakció), - maltóz (sörgyártás), cellobióz, laktóz, - szacharóz, biológiai jelentőségük – Poliszacharidok - a poliszacharidok szerkezete, - a keményítő, - a jód-keményítő színreakció, - a cellulóz, papír, újrahasznosítási lehetőségek, - a celluloid		

3. Nitrogéntartalmú szénvegyületek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: – A molekulák szerkezet és tulajdonsága közötti	Aminok, amidok, heterociklusos vegyületek – Aminocsoport	– Gyűjtőmunka – a fehérjék és a DNS szerkezetének felfedezése, fontosabb alkaloidák szerkezete, élettani hatása – Páros és csoportos anyagfeldolgozás	Matematika: variációs számítás Biológia: az egyes vegyületek biokémiai

összefüggés felismerése – Az egyes vegyületek biológiai, élettani jelentőségének megismerése – A szerves vegyületek sokfélesége mélyén rejlő rend felismerése – Ismert vegyületek tulajdonságaiból ismeretlen vegyületek tulajdonságaira következtetni Matematikai kompetencia: – A térlátás fejlesztése a molekulamodellek használatával – A fehérjék és a nukleinsavak összetétele variációs lehetőségeinek matematikai alapjai Anyanyelvi kommunikáció: – A viták során saját vélemény megfogalmazása Idegen nyelvi kommunikáció: – Digitális kompetencia: – Információk szerzése internetről – Számítógépes molekulamodellek használata – Tanulói kiselőadások számítógép használatával	- az aminosavak csoportosítása, - az aminosavak bázikussága, – Amidok - az amidcsoport szerkezete, - a karbamid – Piridin, pirimidin, pirrol, imidazol és purin – szenvedélybetegségekkel kapcsolatos nitrogéntartalmú szerves vegyületek, drogok hatásmechanizmusa, hozzászokás, függőség, hatásuk az egyén és a társadalom szintjén Aminosavak és fehérjék – Az aminosavak általános szerkezete – Csoportosításuk, – Ikerion, amfotéria, – Az aminosavak kapcsolódása, – Peptidkötés, – Polipeptidek, fehérjék, – A fehérjék szerkezete: elsődleges, másodlagos, harmadlagos és negyedleges szerkezet, – Hélix és redőzött réteg, – Fibrilláris és globuláris fehérjék, – Koaguláció és denaturáció A nukleinsavak – Nukleotidok, ribóz, 2-dezoxi-ribóz, – heterociklusos bázisok: – Pirimidin- és purinbázisok, – A nukleotidok kapcsolódása, bázissorrend,	– Molekulamodellek használata – Egyszerűbb kémiai egyenletek felírása – Táblázatok, periódusos rendszer használata – Tanulói kísérletek: aminosavak és fehérjék vizsgálata	szerepe, élettani hatása, gyógyászati alkalmazása, szenvedélybetegségek Történelem: a tudománytörténet fejlődése, társadalmi hatása – DNS és fehérjék szerkezetének felfedezése Földrajz: DNS minták kövületekben

Hatékony és önálló tanulás: – Adott kérdéskör komplex feldolgozása Szociális és állampolgári kompetencia: – A kábítószeres élvezetésnek társadalmi okai és hatásai Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Annak megvitatása, hogy a szenvedélybetegségek hogyan hatnak a kezdeményezőképeségre, a vállalkozói kompetenciára Énkép, önismeret: – Reflexió, hogyan viszonyul a szenvedélybetegekhez, és saját maga mennyire veszélyeztetett Testi, lelki egészség: – A kábítószer függőség egészségromboló hatása Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire	– Az RNS, a DNS kettős hélix – A fehérjeszintézis vázlata, – Az örökítő anyag módosulása, mutációk, mutagén anyagok, – Nukleinsav-rombolás sugarakkal: atombomba, ózonlyuk, csíramentesítés		

4. Szerves kémiai ipar és környezetvédelem			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos – A természettudományok és a technika összefüggéseinek felismerése Szociális és állampolgári: – Az ipar és a társadalom kölcsönhatása – Milyen lehetőségei vannak az állampolgárnak az ipar befolyásolására – A kőolaj és földgáz szerepének elemzése a mai társadalom fejlődésében – A világ energetikai gondjainak megvitatása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: – Az energiaproblémák megoldására alternatívák keresése csoportmunkában – kommunikáció, vélemények ütköztetése – Az egyes iparágak sikeres működésének megvitatása Hon és népismeret: – A különböző vegyipari ágak történeti gyökerei	– Petrolkémia - Kőolaj és földgáz keletkezése - kőolaj-feldolgozása - párlatok és felhasználásuk - frakcionált desztilláció - oktánszám - a kőolajipar és felhasználás környezeti problémái – Műanyagok előállítása, feldolgozása – Növényvédő-szerek – Élelmiszeripari adalékanyagok – Gyógyszerek – Papíripar – Környezetvédelem: - Szelektív szemetgyűjtés - Szennyezőanyagok kumulálódás – A víz szennyezői: mosószeres, gyógyszerek, olaj	– Gyűjtőmunka – környezetvédelmi problémák vizsgálata – Páros és csoportos anyagfeldolgozás – Megbeszélés, vita a környezetvédelem társadalmi hatásáról – Környezetvédelmi érzékenység kialakítása – Tanulói kísérletek: műanyagok égésének vizsgálata, élelmiszerek vizsgálata, alkotóinak kimutatása	Biológia: az egyes anyagok élettani hatása Földrajz: a talaj védelme Történelem: a kemizálás jelentősége az emberiség élelmiszer előállításában, a XX.század technikai fejlődése Földrajz: a földgáz és kőolaj előfordulása, keletkezése, kitermelése

Magyarországon Környezettudatos nevelés: – A kőolaj és földgáz felhasználásának környezeti problémái Gazdasági nevelés: – Az egyes vegyipari ágak gazdasági alapjai Környezettudatos nevelés: Fejlesztési feladatok: – Énkép, önismeret – Hon- és népismeret – Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés – Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra – Gazdasági nevelés – Környezettudatos nevelés • A szerves vegyipar környezetvédelmi problémái, környezetkímélő módszerek alkalmazási lehetőségei – A tanulás tanítása – Testi és lelki egészség – Felkészülés a felnőttlét szerepeire			

A továbbhaladás/a tanulmányok befejezésének feltételei:

- A tanuló sorolja fel a szerves vegyületeket felépítő elemeket.
- Tudja a szerves vegyületek főbb alaptípusait (telített, telítetlen, aromás, nyílt láncú, gyűrűs, szénhidrogén stb.).
- Ismerje a köznap életben is előforduló, tanult szerves vegyületeket, adja meg köznap nevüket, konstitúciójukat, molekulamodellen mutassa be térbeli szerkezetüket, ismertesse környezeti és élettani hatásukat.
- Használja szakszerűen, balesetmentesen, környezet- és egészségvédő módon a szerves vegyipari termékeket. Ismerje fel a mindennapi életben gyakran előforduló kolloid rendszereket, értelmezze szerkezetüket, összetevőiket.
- A szenvedélybetegségekhez kapcsolódó anyagokat sorolja fel, és ismerje hatásukat az emberi szervezetre.
- Az elvégzett tanulókísérleteket mutassa be; eközben használja szakszerűen a vegyszereket és a kísérleti eszközöket.
- Értelmezze az elvégzett vagy bemutatott kémiai reakciókat.
- Szerkesszen egyszerű szerves kémiai egyenleteket.
- Soroljon fel szerves vegyületekkel kapcsolatos környezeti problémákat, és említsen megoldási lehetőségeket ezekre.
- Ismerje a gazdasági fejlődés árnyoldalait, környezeti hatásait és a fenntartható fejlődés fogalmát.

Értékelési szempontok:

- Mennyire sajátította el a tanult anyagot.
- Hogyan tudja írásban és szóban kifejezni mondanivalóját
- Az eddig tanultakra épülve hogyan tud egy új kérdést megválaszolni
- Milyen mélységig ismer fel egy problémát
- A tananyag különböző részei és a más órákon tanultak között milyen mértékben tud kapcsolatot teremteni
- Hogyan tud anyagokat, jelenségeket osztályozni, csoportosítani, megtalálja-e a közös jellemzőket
- Hogyan tud egy kémiai problémát átültetni matematikai nyelvre
- Tud-e önállóan kísérletet végezni, a tapasztalatait feldolgozni, azokból következtetéseket levonni
- Mennyire tudja a kémiai táblázatokat, a periódusos rendszert önállóan használni
- Milyen mértékben képes az önálló ismeretszerzésre, és az ismeretek rendszerezésére
- Milyen a kreativitása, kezdeményezőképesége egy természettudományos kérdés megoldása során
- Mennyire ismeri fel egy természettudományos jelenségnek a technikára a társadalomra gyakorolt hatását és annak morális következményét
- Hogyan tudja a természetről megismerteket összekapcsolni világnézetével, hitével, gondolkodásában a tudomány és a hit hogyan feszül egymásnak, vagy egészíti ki egymást

6.5. Biológia

6.5.1. Biológia 7-8. évfolyam

Biológia
Fejlesztő szakasz
7-8. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

Az „Ember a természetben” műveltségi területen folyó oktatás-nevelés során a tanulókat hozzásegítjük ahhoz, hogy korszerű természettudományos műveltséget, világképet, gondolkodás- és szemléletmódot alakítsanak ki. Megismerkedjenek a természeti környezet váltoásaival, kölcsönhatásaival, a jelenségekkel, törvényszerűségeikkel. Több más műveltségi területtel együttműködve tekinthetik át az ember által létrehozott társadalomnak, valamint az őt körülvevő természetnek a kölcsönhatásait.

Ezen a műveltségi területen zajló nevelés-oktatás a környezettudatos, a természet kincseit védő, óvó magatartás a Föld iránt érzett felelősség kialakulásához járul hozzá.

Arra hívjuk fel a tanulók figyelmét, hogy az ember része a természetnek, annak rendszereivel egységet alkot, társadalmi és egyéni cselekvései a természet folyamatainak részét képezik.

Ez rámutat az emberiség és az egyén sajátos felelősségére.

A tanulókat így a természeti problémákat megoldani képes, de a társadalmi viszonyokat is figyelembe vevő, változtatni képes, kritikus, kreatív emberekké formáljuk.

Az „Ember a természetben” műveltségi területen folyó oktató-nevelő munka céljai és feladatai tehát sokrétűek:

- általános természettudományi fogalmak, eljárások és szemléletmódok kialakítása
- készségek, képességek alakítása, a személyiségjegyek pozitív formálása
- a tudomány, a tudományos tevékenység bemutatása
- a tanulók rendszerben, kölcsönhatásban, kapcsolatokban történő gondolkodásának erősítése

- megismerési, tanulási, értelmezési módszerek fejlesztése, pl: megfigyelés, mérés, kísérletezés, következtetés, összehasonlítás
- az áltudományos és tudományellenes, hazugságokon és manipuláción alapuló megnyilvánulások felismerésére való képesség fejlesztése, az ezekkel szembeni kritikus magatartás és a reális természetkép kialakítása.
- a tudomány történetére és a kiemelkedő alkotók munkásságára vonatkozó ismeretek alakítása, a nemzeti vonatkozások és ezek európai kapcsolatainak kiemelésével
- a tananyagban szereplő legfontosabb fogalmak értelmezése, szakszerű használata
- az emberi szervezet egészének és részeinek önálló bemutatása, jellemzése
- az ember legfontosabb szöveteinek, szerveinek, szervrendszereinek felépítése és működése közötti kapcsolat felismerése
- az egyes szervek, szervrendszerek működésének értelmezése a szervezet egészének szempontjából
- önálló információgyűjtés és feldolgozás az emberi szervezet működéséről (könyvek, folyóiratok, számítógépes illetve multimédiás eszközök, használata)
- az ember életmódja és egészségi állapota, illetve egészségi állapota és a környezet minősége közötti kapcsolat elemzése
- önálló tanulói kiselőadások megtartása
- egyszerű élettani megfigyelések és vizsgálatok önálló elvégzése, az eredmények, tapasztalatok értékelése, dokumentálása diagrammokban, grafikonokban, illetve a kész diagrammok, grafikonok adatainak leolvasása és értelmezése
- az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok, illetve tevékenységek szervezetre gyakorolt fontosabb hatásainak megismerése (az alkohol, drogok, gyógyszerek, dohányzás és egyéb függőségek egészségkárosító hatásai)
- a megszerzett tudás alkalmazása (jövőkép, családtervezés, gyermekvállalás)

7. évfolyam

Óraszám: 72/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ökológiai alapismeretek	8 óra
2.	Tájak és életközösségek: Hazánk élővilága	16 óra
3.	A Föld élővilága: trópusi övezet	18 óra
4.	A mérsékelt és a hideg övezet	18 óra
5.	A tengerek élővilága	10óra

Ökológiai alapismeretek (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: <u>Megfigyelés:</u> természeti jelenségekkel kapcsolatos információ gyűjtés, folyamatok követése, eredmények rögzítése Digitális kompetencia: Számítógépes információ keresés Hatékony, önálló tanulás: <u>Alkotóképesség:</u> rajzok készítése természeti környezet megfigyelése alapján <u>Emlékezet:</u> megismert fogalmak visszaidézése Anyanyelvi kommunikáció: <u>Szóbeliség:</u> saját elképzelés elmondása <u>Írásbeli munka:</u> előadások készítése Matematikai kompetencia: <u>Képi információ feldolgozás:</u> ábrák elemzése és készítése	Az élővilág szerveződési szintjei <i>(faj, populáció, társulás, biom, bioszféra)</i> Ökológiai környezet és tűrőképesség <i>(fény, hőmérséklet, levegő, víz, talaj)</i> A populációk kölcsönhatásai <i>(zsákmányszerzés, élősködés, együttélés, versengés, asztalközösség)</i> A társulások felépítése és időbeli változásai <i>(szinteztettség, fajgazdagság, zárótársulás, mintázat, szukcesszió, aspektus)</i> Anyag és energiaforgalom az ökológiai rendszerekben <i>(víz, szén, nitrogén, oxigén körforgása)</i> Energiaáramlás <i>(termelők, fogyasztók, lebontók)</i> A bioszférát sújtó globális környezeti problémák <i>(üvegház hatás, globális felmelegedés, ózonlyuk, savas esők)</i> Mit tudsz a szűkebb környezetedet érintő hatásokról?	Korábbi ismereteik alapján gyűjtsenek példákat, ábrázolják grafikusán az egyes fajok tűrőképességét, a fény, a csapadék és hőmérséklet vonatkozásában Készítsenek rajzokat a fogalmak értelmezésére Rajzoljanak ökológiai piramist Ezeknek okairól és következményeiről gyűjtsenek önállóan anyagot Készítsenek kiselőadást	Természetismeret 5-6. osztály Környezetismeret 1-4. osztály Fizika 7. osztály Korábbi olvasmányok, cikkek, filmek, internet

Tájak és életközösségek: Hazánk élővilága (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos: <u>Megfigyelés:</u> Ember és környezetének viszonyát figyelik meg (az erdők nyújtotta lehetőségek: erdei iskola, az erdőtelepítés – erdőirtás és következményei) <u>Kísérletezés:</u> Egyszerű kísérletek elvégzése <u>Stratégiai tervezés:</u> egyéni és csoport munkában növény meghatározás növényhatározó segítségével <u>Lényeg felismerése:</u> A megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, a lényeges elemek kiválogatása <u>Kapcsolatba hozás:</u> A tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése és felhasználása a tudás rendezésére, megerősítésére Hatékony, önálló tanulás: <u>Rendszerszemlélet:</u> Rendszerek egymásba épülésének felismerése, szerveződési szintek felismerése	Az erdő növényei és gombái <i>(A hazai erdőtársulások, telepes növény, hajtásos növény, gyepszint, cserje szint, lombkorona szint)</i> Az erdő állatai <i>(gerinctelenek, gerincesek, növényevők, ragadozók, mindenevők, éjszakai ragadozók, madarak)</i> Az erdő, mint életközösség <i>(táplálkozási kapcsolatok, táplálék hálózat, termelő, fogyasztó, lebontó szervezetek)</i> A mezők élővilága <i>(A mezők növényei, a mezők állatai, kétéltűek, hüllők, mezei rágcsálók, madarak)</i> A vizek élővilága <i>(moszatok, hínárnövények, halak)</i> A vízpartok élővilága <i>(nád, fűz, gyékény, kétéltűek, madarak)</i>	Képek, diák, gyűjtemények <i>(levél, termés, kéreg)</i> használata Gyűjtsenek példákat az együttélésre, versengésre Rajzoljanak táplálékhálózatot Keressenek példákat arra, hogy az irodalmi művekben hogyan jelenik meg hazánk élővilága	Természetismeret 5-6. osztály Földrajz 7. osztály Magyar Irodalom: <i>Petőfi Sándor: Az Alföld</i> <i>Schmidt Egon: Ezer ágán ezer fészek</i> <i>Herman Ottó: A madarak hasznáról és káráról</i> <i>Fekete István: Erdőkerülőben Lutra Kele</i>

Szociális és állampolgári kompetencia: <u>Környezettudatosság:</u> a természeti környezet állapota és az emberi tevékenység közötti kapcsolat felismerése és egyre mélyebb átlátása <u>Társadalmi érzékenység:</u> Az ember felelősségének belátása az egészség és környezetmegőrzés kérdéseiben <u>Nyitottság:</u> Érdeklődés az új ismeretek iránt, törekvés a tudás bővítésére <u>Társas aktivitás:</u> csoportmunka tervezése és elvégzése <u>Felelősségérzet:</u> Egyéni felelősség az egészségmegőrzés és a természetvédelemmel kapcsolatos kérdésekben Anyanyelvi kommunikáció: <u>Emlékezet:</u> A megismert fogalmak komplex problémákban való ismételt áttekintése, emlékezetbe vésése Esztétikai-művészeti tudatosság: <u>Esztétikai érték:</u> A természeti szépség keresése			

A Föld élővilága: Trópusi övezet (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: <u>Kísérletezés:</u> Egyszerű konyhai anyagokkal, például fűszerekkel Digitális kompetencia: <u>IKT alkalmazása:</u> Megadott szempontok szerint információ keresés az interneten Hatékony, önálló tanulás: <u>Alkotóképesség:</u> Rajzok készítése a szerzett ismeretek alapján <u>Történetiség követése:</u> A jövőkép felrajzolása az emberi beavatkozások nyomán <u>Összehasonlítás:</u> Az összehasonlításon alapuló megfigyelések, elemzések tudatos tervezése <u>Osztályozás:</u> Élőlények hasonlósági csoportokba sorolása <u>Analógiák felismerése, keresése, kialakítása:</u> Természeti rendszerek hasonlóságainak felismerése	A trópusi esőerdők <i>(Az esőerdők szerkezete, lián, fánlakó növény, rovaremésző növény)</i> A trópusi esőerdők állatvilága <i>(majmok, macskafélék, madarak, kígyók, krokodilok, madárpók, góliátbogár)</i> A szavannák és a trópusi lombhullató erdők <i>(Növények alkalmazkodása a környezethez, majomkenyérfa, akácia, eukaliptusz, pálmák, pozsgás növények, lombhullató erdők)</i> A szavannák állatvilága <i>(antilopok, zebrák, zsiráf, oroszlán, gepárd, csimpánz, elefánt, futómadarak, rovarok: termeszek, sáskák)</i> A sivatagok <i>(rövid tenyészidő, állandó és változó vízállapot, kaktusz, pálma, liliom, mannazuzmó Teve, sivatagi róka, skorpió)</i>	Saját ismeretek, élmények felelevenítése, közlése Önálló ismeretek gyűjtése Összehasonlítás <i>(az egyes kontinensek szavannáinak összehasonlítása)</i> Kiselőadás készítése: - a kávé felfedezésének története - a kaucsuk feldolgozása, a gumigyártás Fűszer gyűjtemény készítése Fogalmazás készítése: - Fűszerek felhasználása a konyhai gyakorlatban - A kávé élettani hatásai	Földrajzi ismeretek Térképek használata Albumok Fali képek Könyvek ábrái, videofilmek Film: <i>Sivatagi show</i> Internet

Anyanyelvi kommunikáció: <u>Oksági gondolkodás:</u> A vizsgált állapotok, rendszerek változások okainak, kialakító hatásainak keresése, magyarázatok keresése önállóan vagy vitákban megfogalmazva <u>Írásbeli munka:</u> Beszámolók, előadások készítése megadott szempontok alapján <u>Szóbeliség:</u> Saját vélemény elmondása, kérdés és kritika megfogalmazása, vitakészség Esztétikai-művészeti tudatosság: <u>Esztétikai érzék:</u> A természeti szépség keresése a szépségélmény pozitív érzelmi hatásának felismerése Szociális és állampolgári kompetencia: <u>Nyitottság:</u> Csoportmunkában feladatvállalás, érdeklődés az új ismeretek iránt <u>Empátia:</u> Csoportmunka esetén mások szempontjainak megvizsgálása	A trópusi öv termesztett növényei <i>(kakaó, kókuszpálma, datolyapálma, kávécsereje, banán, bors, kaucsuk, fahéj)</i> Az emberi beavatkozás hatása a trópusi övezet élővilágára		

A Föld élővilága: A mérsékelt és a hideg övezet (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: <u>Megfigyelés:</u> Olyan helyzetek teremtése, melyben az ember és környezete viszonya figyelhető meg, iskolán kívüli megfigyelések, monitorozások <u>Rendszerszemlélet:</u> Szerveződési szintek felismerése <u>Kritikus gondolkodás:</u> Vitakultúra fejlesztése, a bizonyítás és az érvelés lehetőségeinek gyakoroltatása Digitális kompetencia: <u>IKT alkalmazása:</u> Számítógépes információkeresés Hatékony, önálló tanulás: <u>Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés:</u> Osztályozással kialakított csoportok közötti összefüggések, viszonyok feltárása, azonosságok és különbségek felismerése <u>Lényeg kiemelés:</u> A megfigyelések tapasztalatainak	A szubtrópusi életközösségek (<i>paratölgy, bambusz,, kaméleon, panda</i>) Szubtrópusi biomok Szubtrópusi monszunéghajlat A szubtrópusi területek termesztett növényei <i>(fűszernövények, babér, olajfa, citrusfélék, teacserje, rizs)</i> A mérsékelt övi lombdöf és füves puszták <i>(a füves puszták kialakulásának környezeti feltételei, bükkösök, tölgyesek, pázsitfűfélék)</i> A mérsékelt öv termesztett növényei <i>(kukorica, napraforgó, burgonya, gabonafélék)</i> A túlevelű erdők <i>(A tajgaerdők állatai és növényei, mohák, tőzegmohaláp, gombák, fenyő, nyír)</i> A tundra és a sarkvidékek élővilága <i>Környezeti feltételek</i>	Önálló ismeretek gyűjtése és kiselőadás készítése: - a kukorica, a burgonya meghonosodásának története - Mik lehetnek a fenyőerdők pusztulásának okai? Milyen következményekkel járhat az erdők irtása?	Földrajz 7. osztály Természetismeret 5. osztály Faliképek Diák Videofilmek Könyvek ábrái, képanyaga internet

átgondolása, a lényeges elemek kiválogatása <u>Kapcsolatba hozás:</u> A tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése és felhasználása a tudás rendezésére, megerősítésére Anyanyelvi kommunikáció: <u>Emlékezet:</u> A megismert fogalmak komplex problémákban való ismételt áttekintése, emlékezetbe vésése <u>Írásbeli munka:</u> Beszámolók, előadások készítése megadott szempontok alapján <u>Szóbeliség:</u> Saját vélemény elmondása, kérdés és kritika megfogalmazása, vitakészség Szociális és állampolgári kompetencia: <u>Környezettudatosság:</u> A természeti környezet állapota és az emberi tevékenység közötti kapcsolat felismerése és egyre mélyebb átlátása <u>Társadalmi érzékenység:</u> Az ember felelősségének belátása az egészség és a környezetmegőrzés kérdésében	<i>Függőleges övezetesség</i> Erdőirtás, savas esők hatása, az életközösségek sebezhetősége		

A tengerek élővilága (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: <u>Rendszerszemlélet:</u> Rendszerek egymásba épülésének követése, szerveződési szintek felismerése, alapábrák készítése <u>Alkotóképesség:</u> Rajzok készítése a természet és környezet megfigyelése alapján Digitális kompetencia: <u>IKT alkalmazása:</u> számítógépes információkeresés Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia: <u>Alternatívaállítás:</u> Adott problémára többféle megoldási mód bemutatása Anyanyelvi kommunikáció: <u>Szóbeliség:</u> Saját tapasztalatok spontán elmondása feladatmegoldásra irányuló megbeszélések, kritika megfogalmazása <u>Képi információ feldolgozás:</u> Képek, animációk, filmek értelmezése, a közölt információ, szóbeli vagy írott formában való átalakítás	A tenger, mint élőhely (környezeti feltételek: <i>fény, víznyomás, oxigén és tápanyagtartalom</i>) moszatok, plankton A part közeli területek élővilága (környezeti feltételek, <i>szivacsok, csalánozók, tüskésbőrűek, kagylók, remeterák</i>) A nyílt tengerek és a mély tengerek élővilága (környezeti feltételek <i>a nyílt és mély tengerekben, halak, bálnák, cápák</i>) Az óceánok szerepe a bioszférában <i>(a planktonok szerepe, a víz körforgása)</i>	Rajzok készítése Keressenek példákat: az együttélésre, a versengésre Állítsanak össze táplálékláncot Kiselőadások készítése: - Olajszenyezés okai és következményei - A tömegturizmus hatásai - A globális felmelegedés okai és következményei	Természetismeret: 5. osztály Földrajz Kémia 7. osztály olvasmány élmények videó filmek (D. Attenborough) képek, diák preparátumok Állatkerti foglalkozások

A továbbhaladás feltételei:

- ismerjék az életközösségek legjellemzőbb, táplálékláncot alkotó fajainak nevét, külső felépítését, életmódját
- tudjanak egy-egy táplálékláncot összeállítani különböző életközösségek megismert élőlényeiből
- legyenek képesek kiemelni és összehasonlítani a különböző tájakon élő növények és állatok lényeges ismertetőjegyeit
- a tananyagban nem szereplő élőlények esetében is legyenek képesek az élőlény testfelépítése, életmódja alapján a környezetére, és a környezet alapján az élőlény testfelépítésére, életmódjára következtetni
- észleljék, ha a környezetük állapota romlik, és legyen igényük annak megakadályozására
- érezzék át, hogy természetes életközösségek védelme, az egész földi élet, mindannyiunk számára létfontosságú
- legyen gyakorlatuk abban, hogyan kell az élőlényeket hasonló tulajdonságaik alapján rendszerezni, csoportosítani
- legyenek képesek megfigyeléseik, vizsgálódásaik során nyert tapasztalatok értelmezésére

8. évfolyam

Óraszám: 72/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az emberi test szerveződése	10 óra
2.	Az emberi test működése (mozgás, anyagcsere)	25 óra
3.	Az ember szaporodása és egyedfejlődése	12 óra
4.	Idegi és hormonális szabályozás	25 óra

Az emberi test szerveződése (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi, kommunikáció: Gondolatok, tények és vélemények kifejtése <u>Szóbeliség:</u> elmondás <u>Írásbeli munka:</u> előadások készítése Digitális kompetencia: Számítógépes információkeresés Hatékony, önálló tanulás <u>Alkotóképesség:</u> rajzok készítése megfigyelés alapján Szociális és állampolgári kompetencia: <u>Felelősségérzet:</u> egyéni felelősség az egészség megőrzésével kapcsolatos kérdésekben	Az emberi test felépítése (sejt, szövet, szerv, szervrendszer, szervezet) Az emberi sejt közös jellemzői (fontosabb sejtalkotók: sejthártya, plazma, sejtmag) Az emberi szövetek fajtái (felépítésük, működésük) Az emberi bőr (felépítése, működési tartozékai) Szőr, köröm, faggyú és verejtékmirigy, mitesszer, pattanás)	Faliképek, fóliák használata Vizsgáljunk mikroszkóp alatt különböző szövetmetszeteket vagy tanulmányozzuk ugyanezt képen Rajzoljuk le a látottakat Beszéljük meg, hogy milyen szervrendszerek vannak az emberi szervezetben	Gyűjtsenek anyagot a napozás és a szolárium kedvező és kedvezőtlen hatásairól, vitassák meg álláspontjukat <u>Kiselőadás:</u> bőr és hajápolási problémák serdülő korban Mit használhatunk, mit kerüljünk (megbeszélés, megvitatás)

Az emberi test működése (mozgás, anyagcsere) (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: <u>Megfigyelés:</u> Az életjelenségekkel kapcsolatos információk gyűjtése, rögzítése Digitális kompetencia: Számítógépes információkeresés Hatékony önálló tanulás: <u>Alkotóképesség:</u> táblázatok, tabló készítése <u>Emlékezet:</u> Megismert fogalmak visszaidézése Szociális és állampolgári kompetencia: <u>Társadalmi érzékenység:</u> Az ember felelősségének belátása <u>Nyitottság:</u> Törekvés a tudás bővítésére, érdeklődés az új iránt Anyanyelvi kommunikáció: <u>Oksági gondolkodás:</u> A vizsgált állapotok okainak keresése,	Az életjelenségek <i>(Ingerlékenység, mozgás, anyagcsere, növekedés, fejlődés, szaporodás, öröklődés)</i> A mozgás szervrendszere <i>A csontok és izmok felépítése, működése, fajtái, az emberi csontváz tájékai, legfontosabb csontjai, az ízületek felépítése, működése (törés, ficam, rándulás)</i> Az ember emésztő szervrendszere <i>Elő, közép és utóbél részei, szerepe, az emésztés, a felszívódás, a kiválasztás folyamata)</i> Vitaminok és kiegészítő anyagok a táplálkozásban A légzés funkciója a szervezet működésében <i>(tüdőlézés, szövetlézés, a légzési gázok szállítása, a vitékapacitás)</i>	Készítsenek táblázatot az egyes élelmiszerek energiatartalmáról Állítsanak össze egy napi étrendet iskolás gyermekek számára Készítsenek táblázatot a legfontosabb vitaminokról, azok szerepéről és előfordulásáról Kiselőadás készítése: - A helyes fogápolás - A növényi rostok szerepe a táplálkozásban - Hashajtók, gyógyteák, gyógyvizek, fűszerek használata Gyűjtsenek anyagot: - Mi a skorbut? - beri-beri betegség - cukorbetegség - Korszerű táplálkozás, bioélelmiszerek Vizsgálják meg a csillóshám és a porcszövet felépítését (kép vagy metszet)	Biológia 7. osztály Természetismeret 5-6. osztály Internetes anyaggyűjtés: - <i>A mozgásszegény életmód következményei</i> - <i>A Plussz tabletták szerepe</i> <i>Mi okozza az izomlázat</i> <i>Milyen betegség az Angolkór?</i> Olvasmányok, útleírások Fogyasztó védelem Természetismeret: 5-6. osztály Kémia: 7. osztály

magyarázatok keresése önállóan vagy vitában megfogalmazva <u>Írásbeli munka</u> <u>Szóbeliség</u> Természettudományos kompetencia: <u>Kísérlet</u> ezek elvégzéséhez kapcsolódik a <u>stratégiai tervezés</u> a <u>mérés</u> is Matematikai kompetencia: Grafikonok, táblázatok értelmezése, az adatok leolvasása	A légzés szervei <i>(orrüreg, szájüreg, garat, gége, légcső, tüdő, a hangadás, a hangképzés, hangszalagok, mutálás)</i> A tüdő szerkezete és működése <i>(légcső, hörgők, hörgőcskék, léghólyagok, a rekeszizom és a mellkas szerepe a légzésben)</i> <i>Köhögés, tüsszentés</i> A dohányzás káros hatásai Allergia – allergén anyagok A keringés funkciója a szervezet működésében <i>(anyagok szállítása, állandó belső környezet, zárt keringési rendszer, a szív felépítése, erek, vérkörök,</i> A vér összetétele <i>(plazma, alakos elemek, véralvadás, vércsoportok)</i> Védekezés a kórokozók ellen <i>(az immunitás, formái, a nyirok, a védőoltások)</i>	Vitálkapacitás mérés: mérőműszerrel vagy léggömbökkel, a kilehelt CO₂ kimutatása meszes vízben Miért káros a dohányzás? (kiselőadás, vita) Önálló anyaggyűjtés: Mit tudsz a parlagfűről? Értelmezzük egy laboratóriumi vérkép adatait Mérjük meg egy tanuló vérnyomását nyugalomban, majd 10 fekvőtámasz után <u>Kiselőadás:</u> Mi a vashiányos vérszegénység? Vizsgáljunk meg egy vérkenetet mikroszkóp alatt Nézzék meg oltási könyvükben, milyen védőoltásokban részesültek eddig	Kémia: 8. osztály Képek Metszetek Röntgen felvétel Filmekek Internet Grafikonok Tudománytörténet: Pasteur, Koch, Sabin

	A kiválasztás jelentősége a szervezet fenntartásában (a bomlástermékek, a felesleges sók és víz eltávolítása, a vizelet képződése, mennyisége, összetétele) A kiválasztás szervei A vese felépítése, elhelyezkedése, működése (kőképződés, hólyaghurut, művese kezelés)	Értelmezzük egy labor lelet vizeletre vonatkozó adatait	

Az ember szaporodása és egyedfejlődése (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció: <u>Oksági gondolkodás:</u> Magyarázatok keresése önállóan vagy vitában megfogalmazva <u>Szóbeliség:</u> Saját vélemény elmondása, kérdés és kritika megfogalmazása, vitakészség Szociális és állampolgári kompetencia: <u>Nyitottság:</u> Érdeklődés az új ismeretek iránt <u>Társadalmi érzékenység:</u> Az ember felelősségének belátása	A szaporodás (A faj fenntartása, és utód létrehozása) Az állatok szaporodása: ciklikus, a természet szabályozza Az embereknél ez <u>tudatos cselekvés</u> Feltétele: a testi, lelki, szociális érettség Az ivaros szaporodás Nemi jellegek: <i>elsődleges és másodlagos</i>	Rajzold le a családfádat. A te családotban ki kire hasonlít a legjobban? Megbeszélés: a serdülőkor testi-lelki problémái Az ivaréretté válás folyamata (bőrápolás, hajápolás, táplálkozás)	Természetismeret: 5-6. osztály <u>Koncentráció:</u> Hittan órán mit tanultál az élet lehetőségéről és az élet tiszteletéről? (Ne ölj!) Életmód a terhesség alatt (táplálkozás, mozgás,

a jövőt és saját egészségét illetően Pozitív gondolkodás Döntésképeség Etikai érzék	<i>Ivarszervek, ivarsejtek, megtermékenyítés</i> A megtermékenyített petesejt: a teljes emberi élet lehetősége (<i>abortusz!</i>) Az anyaság biológiája <i>A terhesség a szülés élettani és lelki mozzanatai</i> <i>A kismama és a magzat védelme</i> Az ember nemi élete Érzelmi alap: a szerelem <i>(elkötelezettség, felelősségvállalás, távlatosság)</i> Kerete: a házasság A fogamzásgátlás módjai: <i>gyógyszerek, eszközök, természetes módszer</i> <i>Az abortusz!</i> Az embrionális fejlődés <i>(zigóta, barázdálódás, embrió, magzat, a méhen belüli fejlődés mozzanatai a szülésig)</i> Az emberi élet főbb szakaszai <i>(újszülöttkor, csecsemőkor, gyermekkor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor)</i> Az egyes életszakaszok jellemzői és problémái	Fórum: <i>Kérdések feltevése, megbeszélés, vita</i> Állítsanak össze napirendet - egy kisgyermek - egy serdülő - egy idős ember számára, készítsenek hozzá étrendet is	öltözködés, felkészülés lélekben) „terhesveszedelmek”(dohányzás, alkohol, gyógyszerek ,drogok) Koncentráció: a hittannal Önmegtartóztatás Önkorlátozás Önfegyelem Biológiai és lelki veszélyek Modellek, faliképek, ábrák

Idegi és hormonális szabályozás (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia: <u>Kísérletezés:</u> egyszerű vizsgálatok, kísérletek elvégzése <u>Megfigyelése:</u> információgyűjtés, folyamatok követése, eredmények rögzítése <u>Lényeg felismerés:</u> a megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, a lényeges elemek kiválogatása <u>Kapcsolatba hozás:</u> a tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése és felhasználása a tudás rendezésére és megerősítésére Digitális kompetencia: <u>IKT alkalmazása:</u> megadott szempontok szerint információ keresés az interneten Hatékony önálló tanulás: <u>Történetiség követése:</u> a jövőkép fölrajzolása	A biológiai szabályozás <i>Belső környezet állandósága, a környezethez való alkalmazkodás lehetősége</i> Idegi szabályozás: <i>idegrendszer</i> Vegyisabályozás: <i>hormonok</i> A hormonrendszer főbb jellemzői <i>Agyalapi mirigy, pajzsmirigy, mellékpajzsmirigy, hasnyálmirigy hormonjai és ezek hatása</i> A nemi hormonok <i>A golyva</i> <i>A testépítő szerek valamint a hormonális fogamzásgátlók veszélyei</i> Az idegrendszer tagolódása és működése <i>(szomatikus és vegetatív idegrendszer, agyvelő, gerincvelő, agyidegek, gerincvelői idegek, szimpatikus és paraszimpatikus hatások, akaratlagos és akaratától független működések)</i>	Próbálják ki a feltétlen reflexeiket <i>(térdreflex, pupilla reflex)</i>	Koncentráció: korábban tanult biológia ismeretek Ábrák, faliképek, fotók Mikroszkópi metszetek Gyűjtőmunka: az anabolikus szteroidok és a versenysport

<u>Emlékezet</u>: megismert fogalmak visszaidézése Lényegkiemelés Kapcsolatba hozás Anyanyelvi kommunikáció: <u>Oksági gondolkodás</u>: a vizsgált állapotok okainak keresése, önállóan vagy vitában megfogalmazva <u>Írásbeli munka</u>: kiselőadások <u>Szóbeliség</u>: megbeszélés, vitakészség Szociális és állampolgári kompetencia: <u>Felelősségérzet</u>: egyéni felelősség az egészségmegőrzés kérdésében, és a nemzet jövőjét illetően <u>Társadalmi érzékenység</u> <u>Nyitottság</u>: érdeklődés az új iránt Pozitív gondolkodás Döntésképeség Etikai érzék Törekvés a tudás bővítésére	A reflex <i>Feltételes, feltétlen, a tanulás folyamata, az inger, ingerület, receptor, reflexkör</i> A látás <i>Ingere, receptora, folyamata, a szem felépítése és működése</i> <i>Kancsalság, közellátás, távollátás, a szem hibáinak korrigálása</i> A hallás <i>A hallás és egyensúlyozás folyamata</i> <i>A fül felépítése, működése</i> <i>Süketség, nagyothallás, középfülgyulladás</i> a zajártalom, mint környezetszennyezés Az ízlelés, szaglás és tapintás <i>A szaglóhám, az ízlelőbimbók működése</i> <i>Nyomás, fájdalom, hideg, meleg érzet</i> Az embert károsító hatások I. (testi egészség) Környezeti hatások: <i>vízszennyezés, levegőszennyezés, zaj, radioaktív sugarak, ózonlyuk – UV sugarak</i> <i>Globális felmelegedés – hatások</i> <i>összegződése, együttes hatások</i>	Próbálják ki nyelvük melyik részén érzékeljük a 4 alap ízt	<u>Koncentráció</u>: a hittannal akaraterő, felelősség önmagadért és másokért

Matematikai: Grafikonok, táblázatok, statisztikai adatok értelmezése Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	Az embert károsító hatások II. (lelki egészség) Pótcselekvések, melyeknek oka legtöbbször lelki sivárság, a <i>hit</i> hiánya, a <i>szeretet</i> hiánya Isten kizárása az ember életéből <i>Dohányzás</i>: a légzőszervek megbetegedése <i>Alkohol, drog, kábítószer</i>: az ember teljes leépülése, családok széthullása Az ember szociális helyzete Helyem a világban: <i>reális önismeret</i> <i>Tehetség, adottság – öröklött, de hogy mivé válsz, rajtad múlik</i> A család szerepe: <i>szeretet, biztonság</i> <i>Apa, anya, testvérek, nagyszülők,</i> <i>rokonok</i> A szülői szerepre tiszta étellel kell készülni (<i>testi és lelki vonatkozások</i>)	Kivel barátkozol? Kire hallgatsz? Kivel töltöd a szabadidődet? Fórum: beszélgetés, vita Baráti kör, egymásra utaltság, iskola, munkahely Felelősség, igényesség, minőség Mit nézel? Mit olvasol?	Gyűjtőmunka: - Mit tudsz Csernobilról? - Mi az üvegház? - Mi a freon? Koncentráció a hittannal

A továbbhaladás feltételei

- tudják felsorolni az egyes életműködések szervrendszereinek fő részeit és ismerjék ezek működésének lényegét
- legyenek jártasak abban, hogy testükkel, életműködéseikkel kapcsolatos ismereteket meg tudják szerezni a népszerűsítő művekből és legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére
- ismerjék az emberi életszakaszok főbb testi, lelki és viselkedésbeli jellemzőit
- tudatosuljon bennük, hogy az ivarszervek nem azonos ütemben fejlődnek a többi szervrendszerrel, a korai szexuális élet ártalmas lehet, az önmegtartóztatás, önkorlátozás és az önfegyelem viszont egyáltalán nem káros
- tudatosuljon bennük az élet tisztelete
- legyen igényük a tisztaságra és az egészséges életmódra, értsék a betegségek megelőzésének fontosságát
- legyenek képesek az egyszerű élettani vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, a vizsgálat, a kísérlet eredményeit a célnak megfelelő módon rögzíteni, értelmezni.

A tanulók tudásának értékelése

Fontos, hogy rendszeresen és sokoldalúan végezzük

Tanítási órán történhet:

Szóbeli értékelés (egyéni és közös)

Írásbeli értékelés (feladatlapokkal, munkalapokkal)

Az önálló tanulói tevékenységek értékelése: munkafüzet használat,

saját füzet vezetése, anyagok tulajdonságainak megfigyelése, vizsgálata,
kísérletek elvégzése, a jelenségek, tapasztalatok értelmezése
tanulói jegyzőkönyvek értékelése, kiselőadások bírálata

Tanítási órán kívüli tevékenységek alapján:

Adott téma szakirodalmi feldolgozása, felkészülés kiselőadásra

Kísérlet otthoni elvégzése, beszámoló a látottakról

A jelenségek és változások értelmezése, házi feladat, szorgalmi feladat

Az értékelés terjedjen ki a magyar nyelv helyes használatának megkövetelésére, a szókincsre és az előbeszéd színvonalának ellenőrzésére is.

6.5.2. Biológia 9-12. évfolyam

6.5.2.1. Biológia 10-12. évfolyam (humán, általános)

Biológia

Oktatási szakasz (10-12. évfolyam)

Általános alapelvek, célok:

A biológia tantárgy az Ember a természetben műveltségi terület részét képezi, így az abban foglalt általános célok megvalósítása a tantárgy részét képezik. Ezekhez társulnak a sajátos tantárgyi célok, melyek az egyes évfolyamok anyagában valósulnak meg.

A Nat-ban megfogalmazott célok mellett a **katolikus kerettanterv fontos részét képezi a keresztény világnézet, erkölcsi szabályok megjelenése a tartalomban.**

A műveltségi terület célja a korszerű természettudományos műveltség, gondolkodás és szemléletmód kialakítása. Az ember, valamint a természet kölcsönhatásának megismerése. A fenntartható fejlődés alapelveinek ismerete, környezettudatos magatartás kialakítása, melyben megjelenik a Föld iránt érzett felelősség. **A keresztény ember számára a teremtett világ Isten ajándéka, melynek tisztelete erkölcsi kötelességünk.** Meg kell érteniük, hogy az ember része a természetnek, amellyel megbonthatatlan egységet alkot, csak a természettel harmóniában élve van jövője a Földön. Sajátos cél annak felismerése, hogy **az ember, mint Isten képmására teremtett lény különleges helyet foglal el a világban, ami sajátos felelősséget is jelent.**

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A biológiai és egészségtani ismereteken keresztül a tanulók megismerik az élet sajátosságait, az élő és élettelen természet szoros kapcsolatát, az élővilág egységét, fejlődését és rendszerszerű működését, az élőlények állandóságát és változékonyságát. Ezen ismeretek az alapjai a meggyőződéses, tudatos, aktív környezetvédő magatartás kialakulásának, a tudatos egészségvédelemnek. **Az élet és az egészség különleges tisztelete fakad keresztény elköteleződésünkből.**

A nevelő – oktató munka legfontosabb céljai a biológia tantárgyon belül:

- általános természettudományos fogalmak, eljárások, szemléletmódok kialakítása
- a tudomány, tudományos kutatás mint társadalmi tevékenység bemutatása
- az életre vonatkozó tudásrendszerek alakítása
- a rendszerben, kölcsönhatásban, kapcsolatokban történő gondolkodás erősítése
- a természettudományokban begyakorolható megismerési, tanulási, értelmezési technikák, módszerek azonosítása, fejlesztése (pl. megfigyelés, kísérletezés, mérés, következtetés, összehasonlítás)
- a természettudományos alaptörvényeknek ellentmondó nézetekkel, információkkal szembeni kritikus magatartás, reális természetkép kialakítása
- a tudománytörténet kiemelkedő állomásainak, alkotóinak megismerése, különös tekintettel a magyar vonatkozásokra

A tantárgy keretében fejleszthető kulcskompetenciák:

A természettudományos tárgyak oktatása a korszerű óraszervezési módok, változatos módszerek és a korszerű technika bevonása segítségével, valamint a régi, jól bevált tapasztalatok megtartásával lényegében valamennyi kulcskompetencia fejlesztésére alkalmat ad.

Természettudományos kompetencia:

A természeti jelenségek magyarázata, előrejelzése. Az emberi tevékenységek okozta változások megértése, a fenntartható fejlődésért viselt egyéni és közösségi felelősség felismerése. A természeti világ alapelveinek, az alapvető tudományos fogalmaknak, módszereknek, technológiai folyamatoknak, az ember természetre gyakorolt hatásának ismerete. A természettudományos elméletek megértése, az ismeretek alkalmazása a mindennapokban. A természettudományos műveltség használata a munkában, a hétköznapi életben. Etikai kérdések ismerete, sokoldalú értékelés, szempontváltás képessége, egyéni vélemény kialakítása.

Fejlesztési lehetőségek:

Ez a biológia tantárgy fő fejlesztési területe. Minden óra, minden ismeret, tapasztalat elsődlegesen ennek a kompetenciának a fejlesztését szolgálja. Az eredményesség érdekében szükséges a korszerű óraszervezési módok, módszerek alkalmazása.

- egyéni, páros és csoport munka – differenciálás
- önálló ismeretszerzés és feldolgozás: kiselőadások, házi dolgozatok, projekt munka
- problémamegoldó feladatok
- tanulókísérlet (tervezés, megfigyelés, rögzítés, értékelés, következtetés, megjelenítés)
- változatos és alaposan tervezett ellenőrzési módok (feladatok és formák)
- ismeretterjesztő filmek feldolgozása
- internet adta lehetőségek kihasználása
- sokoldalú szemléltetés (hagyományos és modern módszerek változatos alkalmazása)
- vitakultúra, véleményalkotás – etikai és ökológiai problémák bemutatása, megvitatása
- személyiségfejlesztés (tolerancia, figyelem, elfogadás, együttműködés, önérvényesítés) – csoportmunka, vita

Anyanyelvi kommunikáció:

Tények és vélemények kifejezése és értelmezése szóban és írásban egyaránt (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás). Különféle nyelvi stílusok ismerete, különféle kommunikációs helyzetek, különféle típusú szövegek összegyűjtése, feldolgozása, segédeszközök használata.

Fejlesztési lehetőségek:

- szóbeli felelet, írásbeli ellenőrzés (esszé jellegű feladatok)
- tanulói kiselőadás, illetve ezek jegyzetelése
- szakszövegek önálló feldolgozása egyéni, illetve csoportos munkában
- önálló munka eredményének ismertetése
- önálló ismeretgyűjtés szakkönyvek és az internet segítségével
- házi dolgozatok készítése

Idegen nyelvi kommunikáció:

Az anyanyelvi kommunikáció elemeivel jellemezhető.

Fejlesztési lehetőségek:

Ezen a területen kevesebb a lehetőségünk, de az internet alkalmat ad arra, hogy az érdeklődő és felkészült diákok ne csak a magyar anyanyelvű oldalakat látogassák, hanem idegen nyelven is gyűjthetnek információkat, amelyeket munkájuk során felhasználhatnak. A különböző szaktárgyak együttműködése tovább bővítheti a lehetőséget pl. amikor az idegen nyelvi órán biológiai vonatkozású téma van, a biológia tanár javasol aktuális, vagy fontos cikket a témához idegen nyelven.

Matematikai kompetencia:

A matematikai gondolkodás alkalmazásának képessége, képletek, modellek, grafikonok, táblázatok értelmezése, alkalmazása. Matematikai elvek alkalmazása a probléma megoldásban, eredmények matematikai indoklása.

Fejlesztési lehetőségek:

- a tananyaghoz kapcsolódó grafikonok, táblázatok elemzése
- a biológiai modellek megismerése
- biológiai jelenségek matematikai leírása – genetika, populáció genetika, *biokémiai számítások*
- önállóan szerzett ismeretek bemutatása grafikonok, táblázatok segítségével
- ökológiai adatok értelmezése, rendszerezése
- *kísérletek eredményének matematikai rögzítése, elemzése*

Digitális kompetencia:

Az IST magabiztos és kritikus használata. A főbb számítógépes alkalmazások (szövegszerkesztés, adattáblázatok kezelése, internet használata) ismerete és használata. Információkeresés, összegyűjtés, feldolgozás, kritikus alkalmazás.

Fejlesztési lehetőségek:

- tanulói kiselőadás készítése (információgyűjtés és feldolgozás)
- ppt bemutatók készítése
- házi dolgozatok készítése (adatgyűjtés, feldolgozás, szemléltetés, megjelenítés)
- korszerű audiovizuális eszközök, digitális adathordozók használata (digitális képek készítése szemléltetéshez, filmkészítés, laptop, projektor használata stb.)
- internetes szemléltető anyagok használata
- projekt munkák bemutatása

Hatékony önálló tanulás:

Az egyén képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt. Idővel, információval való gazdálkodás. Új ismeretszerzés és feldolgozás. Alapvető képességek megszerzése: írás, olvasás, számolás, IST eszközök használata. Tanulási stratégia kialakítása, motiváció fenntartása, figyelem összpontosítása, közös munka és a tudás megosztásának képessége.

Fejlesztési lehetőségek:

A korábbiakban ismertetett korszerű munka formák és módszerek alkalmasak ezen kompetencia fejlesztésére is.

Szociális és állampolgári kompetencia:

Fizikai és mentális egészségre vonatkozó ismeretek, egészséges életvitel. Normatudat, viselkedési szabályok, hatékony kommunikáció, együttműködés és magabiztosság. Közügyekben való hatékony együttműködés, helyi és tágabb közösségeket érintő problémák megoldása iránti érdeklődés.

Fejlesztési lehetőségek:

- egészségnevelés
- csoport munka

- globális környezeti problémák megismerése, értékelése, megvitatása – megoldási lehetőségek, egyéni és közösségi felelősség
- aktuális helyi környezetvédelmi problémák megvitatása (pl. szeméti- és szennyiszerkezők, szemét lerakók, hulladékkezelés, élővizek szennyezése, mezőgazdaság szennyező hatásai, természetvédelmi területek kijelölése, építési engedélyek stb.)
- civil szervezetek szerepe.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia:

Tágabb környezet megismerése, célkitűzések érdekében tervek készítése, lehetőségek felismerése és kihasználása. A gazdaság működésének megértése. Szükséges készségek és képességek: tervezés, szervezés, irányítás, elemzés, kommunikálás, tapasztalatok értékelése, egyéni és csoportmunkában történő munkavégzés. Kreativitás és innováció.

Fejlesztési lehetőségek:

- csoport munka – alapvető képességek kialakítása
- önálló munka – tervezés, kreativitás
- projekt – kreativitás és innováció, lehetőségek felkutatása, kihasználása
- környezetvédelmi problémák megvitatása – gazdasági szempontok megismerése

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség:

Modern művészeti eszközök ismerete. Főbb művészeti alkotások értő ismerete, művészi önkifejezés.

Fejlesztési lehetőségek:

- órai szemléltetés, motiváció művészeti alkotások bevonásával
- projektek készítésénél a multidiszciplináris megközelítés – a téma megjelenése a művészetben, kultúrában; megjelenítés valamilyen művészeti formában (festmény, rajz, kézműves alkotás stb.), modern művészeti kifejező eszközök alkalmazása (fotó, mozgókép)

Biológia – általános, humán

(10–12. évfolyam)

Célok és feladatok:

Az általános és humán tantervű osztályokban a biológia oktatás célja elsősorban az egészség- és környezettudatos magatartás kialakítása, valamint alapvető gyakorlati ismeretek elsajátítása. A rendelkezésre álló óraszám nem teszi lehetővé az alapos és igényes biológiai tudás kialakítását, valamint a gyakorlásra fordítható idő is minimális. Ezek miatt csak az általános tájékozottság megszerzésére törekedhetünk és alapvető készségek kialakításának elemeit építhetjük be. A rendelkezésre álló óraszám messze nem elegendő az emelt szintű érettségire való felkészítéshez és kétséges, hogy 11, 12. évfolyamon behozható-e a hátrány. A középszintű érettségi anyagát sem fedi le, de az külön felkészítéssel behozható. Nagyon nehéz környezettudatos magatartást kialakítani úgy, ha az élőlények megismerésére alig van idő, emiatt igyekezni kell tanórán kívüli foglalkozásokkal (szakkör, nyári tábor) bővíteni az érdeklődő diákok ismereteit. Mivel az élővilág megismerésének ezen alkalmak különösen motiváló és hatékony lehetőségei, ezért a tanórai anyagban az egészségtan kapott nagyobb súlyt. Mivel nagyon gazdálkodni kell az idővel, az embertan témakörben fontos különösen fontos lehet az előzetes ismeretek felmérése, mind a szervrendszerekkel, mind az egészségtannal kapcsolatban. Ezek alapján az otthoni feladatokat differenciáltan is kioszthatjuk.

10. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A rendszerezés alapjai, a mikrobák és a gombák	8
2.	Az állatok teste és életműködéseik	15
3.	A növények teste és életműködéseik	12
	Év végi ismétlés	2

1. A rendszerezés alapjai, a mikrobák és a gombák			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia tudományos elmélet tudománytörténet megismerése – <i>magyar tudósok munkássága, egyetemes kultúra megismerése</i> egészségnevelés – <i>testi és lelki egészség, egészségi állapotot befolyásoló hatások, mindennapi döntések és következményeinek ismerete</i> rendszerezés, rendszerszemlélet kialakítása – <i>a rendszertani egységek viszonya, egyed alatti szerveződési szintek felismerése</i> tanulói vizsgálat gyakorlása – <i>kísérlet, mikroszkóp használata, modellalkotás, tervezés, oksági gondolkodás, lényeg kiemelés képességének fejlesztése</i> környezeti nevelés – <i>a bioszféra egyensúlyának felismerése, a mikrobák szerepe, az emberi tevékenység következményei, az</i>	Az élővilág felosztása, a rendszerezés alapjai Evolúció, prokarióta, eukarióta, rendszertani kategóriák (fő csoportok: faj, osztály, törzs); mesterséges-, fejlődéstörténeti rendszer Nagy rendszerezők: Linné, Darwin, Kitaibel	Előzetes ismeretek összegyűjtése játékos vagy csoportmunka formájában (ismert fogalmak, rendszerezés története) Ábraelemzés – az élővilág nagy egységei, az ismert csoportok jellemzői; méretek az élővilágban – keressenek példákat a hétköznapi életből az egyes nagyságrendekhez Rövid házi dolgozat a nagy rendszerezők munkásságából – plakát készítése a legsikeresebb munkákból	Természetismeret Biológia 7.–8.
	A vírusok Életjelenségek, vírusok eredetére vonatkozó elméletek, a vírusok felépítése, életmódja, típusaik, legfontosabb képviselői (bakteriofágok, mozaikvírusok, veszettség, influenza, kanyaró, rubeola AIDS, Hep-B, HPV) – egészségtani vonatkozások	Modellértelmezés (vírus), folyamatára elemzése (életműködés) <u>Tanulói kiselőadások</u> a vírusok legfontosabb képviselőiről – a témához kapcsolódó egyéni tapasztalatok megosztása (kötetlen beszélgetés)	
	Prokarióta és eukarióta egysejtűek Prokarióta, eukarióta sejt felépítése, legfontosabb képviselőik (baktériumok,	Ábraelemzés – egysejtűek felépítése	

<i>egyén felelőssége az egyensúly fennmaradásában</i> Matematikai kompetencia mértékegységek használata, méretek összehasonlítása Anyanyelvi kommunikáció előadás, házi dolgozat készítése – önállóság, önművelés; <i>énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> Szociális kompetencia kooperáció fejlesztése – önmegismerés, önkontroll, együttműködő készség Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítása rajzolással Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – az internet használata információ gyűjtésére, ennek	kékbaktériumok, zöldmoszatok, ostoros moszatok, csillósok, gyökérlábúak), anyagcseretípusok Az egysejtűek szerepe a hétköznapi életben – szimbiota, erjesztő, kórokozó baktériumok, mikrobák szerepe a bioszférában (pl. víztisztulás, lebontó folyamatok) Leeuwenhoek, R. Koch, L. Pasteur munkássága	<u>Tanulói vizsgálat</u> – <i>egysejtűek mikroszkópos vizsgálata (pl. papucsállatka, zöldmoszat) saját készítésű vagy kész metszeten</i> – RAJZ készítés a látottakról! <u>Csoportmunka</u>: a vírusok és baktériumok és egysejtűek által terjesztett betegségek különbségei, a fertőzés terjedése, a megelőzés, gyógyítás lehetőségei – összefüggések felismerése az életvitellel kapcsolatosan – vita, önálló véleményalkotás, saját ismeretek megosztása A baktériumok haszna a hétköznapi életben (önálló kutatás – otthoni munka vagy csoportmunka vagy kiselőadás) Egyéni gyűjtő munka Pasteur munkásságáról	Egészségtani ismeretek – fertőzés, járvány, antibiotikumok
	A gombák és zuzmók A gombák, zuzmók testfelépítése, életmódja, szerepük a bioszférában. A gombák főbb csoportjai (járomspórás-, tömlős-, bazídiumos gombák) Legfontosabb ehető és mérgező gombák hazánkban – a gomba fogyasztás szabályai Antibiotikumok – A. Fleming	Ábraértelmezés – rajz készítés a bazídiumos gombák testfelépítéséről Tanulói vizsgálat – <i>gombák mikroszkópos vizsgálata (pl. élesztő, ecsetpenész)</i> Csoportmunka – ehető és mérgező gombák megismerése, önálló rajz készítése néhány megfigyelt gombáról (gyűjtött gombák és könyvek segítségével)	egészségtan: allergia – gomba spórák, a gombamérgezés

kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása			

2. Az állatok teste és életműködéseik			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerzés, rendszerszemlélet fejlesztése – <i>szerveződési szintek felismerése</i> tanulói vizsgálat gyakorlása – <i>mikroszkóp használata, a rajz, mint modell lényegének felismerése, a modellezés lehetőségei a biológiában – különféle modellek összehasonlítása</i> egészségnevelés – <i>a környezetünkben élő parazita fajok okozta veszélyek megismerése, megelőzés lehetőségei</i>	Szerveződés – sejtek, szövetek állati és növényi sejt összehasonlítása testszerveződés az állatvilágban sejtalkotók típusai, szerepe az állatok szövetei (fontosabb szövetek felépítése, feladata)	A sejt mikroszkópos képének, biológiai modelljének és rajzának összehasonlítása <i>Szövetek mikroszkópos vizsgálata:</i> a vér, a csontszövet, harántcsíkolt izomszövet lerajzolása – a látott kép és a tankönyvi ábrák összehasonlítása	
	Kültakaró: a kültakaró típusai, feladatai a mirigyek működése, a pigmentek, szarusodás, vedlés szerepe, a kültakaró függelékei a gerincesek bőrének felépítése a kültakaró és a váz kapcsolata – külső váz, valódi és nem valódi váz	Tanulói vizsgálat: megfigyelés – ízeltlábúak kültakarója, különböző gerincesek kültakarójának megfigyelése (pl. kígyóbőr, kikészített szőrök, toll típusok) Ábraelemzés	kémia (kitin szaru) biológia 8. – az emberi bőr
	Mozgás: mozgásformák az élővilágban: aktív, passzív, helyváltoztató, helyzetváltoztató	probléma feladat – a csontok felépítését vizsgáló kísérlet elemzése a gerincesek vázrendszerének összehasonlítása egyszerű kísérletek tollal	biológia 8.: az ember mozgás szervrendszerének részei fizika (felhajtóerő)

környezeti nevelés – az alacsonyabb rendű állatok szerepe az életközösségekben hazánk védett állatainak és a védettség okának megismerése (néhány képviselő) intellektuális kompetencia fejlesztése – <i>problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – önállóság, önművelés; <i>énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> Szociális kompetencia kooperáció fejlesztése – <i>önmegismerés, önkontroll, együttműködő készség</i> Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás	mozgásszervek sokfélesége az egysejtűektől a gerincesekig a mozgás és a vázrendszer kapcsolata – belső váz		
	Táplálkozás: táplálék, tápanyag, emésztés fogalmának ismerete táplálék felvétel fajtái táplálkozás szakaszai (felvétel, emésztés, felszívás, salakanyagok eltávolítása; sejten belüli- sejten kívüli emésztés a táplálkozás fejlődése az egysejtűektől a gerincesekig előbél, középbél utóbél felépítése, szerepe	Ábraelemzés – szivacsok, csalánozók táplálkozása, a tápcsatorna felépítésének fejlődése szájszervek, csőrtípusok, fogazat megfigyelése, összehasonlítása és a táplálkozással való kapcsolat felismerése (csoportmunka vagy frontális) keressenek példákat a megismert csőr és fogazat típusokkal rendelkező élőlényekre (csoportmunka segédanyagok alapján vagy otthoni gyűjtőmunka)	biológia 8.: az ember tápcsatornája korábban tanult állatok jellemzői (természetismeret, biológia 7.)
	Légzés: a légzés szerepe; külső légzés, belső légzés fogalmának ismerete diffúz légzés, légzőszervvel történő légzés fajtái – a légzés fejlődése a gerincesek tüdejének fejlődése	Ábraelemzés: a gázcsere mechanizmusa a különböző légzőszervek esetén – hasonlóságok felismerése Probléma feladatok megoldása (pl. béka bőrlégzése)	biológia 8.: az ember légző rendszere
	Anyagszállítás és kiválasztás szerepe, formái nyílt-, zárt keringési rsz., nyirokkeringés a kiválasztás feladata (szűrés, kiválasztás, visszaszívás) a kiválasztás differenciálódása a törzsfejlődés tükrében (egyszerű kiválasztási módok, Malpighi csövek, vesék)	Ábraelemzés: a halak, kétéltűek és emlősök keringési rendszerének összehasonlítása – felépítés és hatékonyság kapcsolata, testhőmérséklet a gerinctelenek és gerincesek kiválasztó szerveinek működési mechanizmusa – összehasonlító elemzés Teszt jellegű feladatok megoldása	biológia 8.: az ember keringési és kiválasztó rendszere

gyakorlása – önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítása rajzolással Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása	Érzékszervek: inger, receptor, ingerület, érzet fogalmának ismerete a fényérzékelés, mechanikai érzékelés, kémiai érzékelés módjai az élővilágban	<u>Csoportmunka</u>: segédanyagok felhasználásával keressenek példákat a különféle érzékelési típusokra, hasonlítsák össze, és magyarázzák az egyes érzékszervek működését (minden csoport más érzékelési típust vizsgál) <u>filmrészlet</u> elemzése irányító kérdések alapján	fizika (hangtan, fénytan) kémia: az alap ízeket adó vegyületek típusa
	Szabályozás: reflex fogalmának ismerete az idegi szabályozás típusai az élővilágban a központi és környéki idegrendszer főbb részeinek ismerete az idegi és hormonális szabályozás főbb különbségei belső elválasztású mirigy, hormon fogalma a hormonális szabályozás szerepe, megjelenése az állatvilágban	Ábraelemzés: az idegi szabályozás típusainak ismertetése ábra alapján a gerincesek agyának fejlődése	
	Szaporodás, egyedfejlődés: ivaros és ivartalan szaporodás, különbségei, jelentőségük váltivarú, hímnős, ivari kétalakúság fogalmának ismerete megtermékenyítés: külső, belső embrionális fejlődés, barázdálódás posztembrionális fejlődés (közvetlen, átalakulós), növekedés, fejlődés az ivadékgondozás főbb formái az állatvilágban	Ábraelemzés: az ivarszervek összehasonlítása filmrészlet elemző feldolgozása irányító kérdések segítségével (csoport vagy egyéni munka) Gyakorló feladatok megoldása	biológia 7: posztembrionális fejlődés fajtái

	Az állatok főbb csoportjai: szivacsok, csalánozók, férgek (lapos, fonál, gyűrűs) ízeltlábúak (rákok, pókok, rovarok testfelépítésének bemutatása egy-egy képviselőjük alapján az állatokhoz köthető egészségtani és gyakorlati ismeretek	<u>Csoportmunka:</u> egy-egy állat csoport bemutatása ábra alapján, az adott csoportba tartozó néhány állatfaj megismerése segédanyagok felhasználásával (állatismeret használata), vagy állat puzzle (melyik állatot ábrázolja, jellemezzük a megadott szempontok alapján – keressék ki a megfelelő jellemzőket) <u>Kiselőadások</u> – lehetőségek a témakörön belül: 1. hazánk gerinces állatai, különös tekintettel a védett fajokra 2. emberi betegségeket okozó férgek (májmetely, horgasfejű- és a simafejű galandféreg életmódja, veszélyei, védekezés ellenük) 3. az orvosi pióca és földi giliszta, illetve a talaj lakó férgek szerepe az élővilágban Néhány veszélyes trópusi betegség bemutatása (képek – internetről) – projektor csoport munka: a halak, kétéltűek hüllők, madarak, emlősök testfelépítésének és életmódjának kapcsolata – önálló feldolgozás segédanyagok segítségével (képek, könyvek, preparátumok), a felismert összefüggések rendszerezése – feladatmegoldás Pl.: madarak: <table><tr><td>szervrendszer</td><td>tulajdonság</td><td>szerep / jellemző</td></tr><tr><td>vázrendszer</td><td>mellső végtag szegycsonti</td><td>szárnyya módosult</td></tr></table>	szervrendszer	tulajdonság	szerep / jellemző	vázrendszer	mellső végtag szegycsonti	szárnyya módosult	biológia 7: gyűrűsférgek, ízeltlábúak fizika – sűrűség, közegellenállás
szervrendszer	tulajdonság	szerep / jellemző							
vázrendszer	mellső végtag szegycsonti	szárnyya módosult							

			taraj csontok szerkezete	mellizom tapadása üreges – fajsúly csökkentés	
a csoport néhány hazai képviselőjének megismerése – különös tekintettel a védett fajokra					

3. A növények teste és életműködéseik			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerzés, rendszerszemlélet fejlesztése – <i>szerveződési szintek felismerése</i> megfigyelés, kísérletezés – <i>mikroszkóp használata, a rajz, mint modell lényegének felismerése, a modellezés lehetőségei a biológiában – különféle modellek összehasonlítása</i> környezeti nevelés, alternatívaállítás – <i>a növények és a légkör őshonos és behurcolt fajok szerepe az életközösségekben hazánk védett növényeinek és a</i>	Növényi sejtek és szövetek az autotróf anyagcsere lényege – fotoszintézis a növényi és állati sejt összehasonlítása, a növényi sejt felépítése, szintestek típusai – feladatuk a növényi sejt főbb anyagai a többsejtű növények szerveződése (telepes, hajtásos növény) a növényi szövetek, típusai, felépítésük, feladataik	Ábra- és modellelemzés Növényi szövetek mikroszkópos vizsgálata kész metszeteken, vagy tanuló kísérlet formájában Szövetek felismerése diaképek alapján Vizsgálatok: <i>hagymanyúzat, ciklámen vagy muskátli levél bórszövetének vizsgálata keményítő szemcsék vizsgálata bab, burgonya és rizs raktározó alapszövetéből karotin és likopin vizsgálata sárgarépa és paradicsom alapszövetében</i> Mikroszkópi rajzok készítése	természetismeret: növényi és állati anyagcsere
	A növények szervei és életműködéseik a gyökér, szerkezete és működése gyökér típusok és módosulások a növények fontosabb tápanyagai, a Liebig-féle minimumtörvény ismerete	gyökércsúcs rajzának készítése, részek megnevezése szár és levél típusai, módosulások feladatmegoldás a módosult gyökerek és szárak	természetismeret, biológia 7.

<i>védetség okának megismerése (néhány képviselő)</i> Intellektuális kompetencia fejlesztése – <i>problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítása rajzolással,</i>	a szár felépítése, feladatai, típusai, módosulásai lágyszár, fásszár szerkezete a víz és szerves tápanyag szállítás módja a növényekben a levél alaktani és szöveti szerkezete, feladatai a gázcsereyilások feladata, működésük a légzés – gázcsere, sejtlégzés fogalma, a folyamat lényegének megértése raktározás, kiválasztás, növényi mozgások fajtái tropizmus, nasztia fogalma, bemutatása példán keresztül szaporodás az ivaros és ivartalan szaporodás jellemzői a virág felépítése, típusai (nyitvatermők, zárvatermők virága, egynemű és kettős virágtakaró) a vegetatív szaporítás módjai a megporzás módjai a zárvatermők kettős megtermékenyítése a mag és a termés kialakulása, típusai	elkülönítésére a szállító szövet elhelyezkedése a szárbán – egy és kétszikű száraz összehasonlítása ábraelemzés Filmfeldolgozás: a fotoszintézis és környezet kapcsolata – mely tényezők és hogyan befolyásolják a fotoszintézist (a növények fotoszintézisét vizsgálja A tudomány kalandjai c. sorozat 29. kazettájának A fotoszintézis c. filmje) a növények és állatok kiválasztó működésének különbségei – összefüggések felismerése VIDEÓ – A növények magánélete – a növényi mozgások megfigyelése <i>raktározott növényi tápanyagok mikroszkópos vizsgálata</i> <i>kétszikű és egyszikű növény virágának vizsgálata, rajz készítése</i> (pl. tulipán és réti boglárka) <i>magvak termékek vizsgálata</i> – feladat a vizsgált termékek csoportosítása	évgűrük – kormeghatározás környezetvédelem – a fotoszintézis jelentősége – üvegházhatás hétköznapi ismeretek: hogyan szaporíthatjuk szobanövényeinket? természetismeret és biológia 7. – a virág

Kezdeményezőképesség stratégia tervezése – <i>önállóan végzett kísérlet tervezése, megfigyelés, értékelés, következtetések</i> Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – <i>az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása</i> Esztétikai tudatosság és kifejezőképesség <i>a bioszféra sokféleségének, szépségének felismerése, ábrázolás, megjelenítés rajzos, fényképes formában – funkció és szépség kapcsolata, szerepe</i>	A növények csoportjai, főbb képviselőik telepes növények: mohák az első hajtásos növények: harasztok – a szárazföldi életmód feltételei mohák és harasztok szaporodása – spóra, nemzedékváltozás hazánk leggyakoribb mohái, harasztjai Nyitvatermők testfelépítés, hazánkban előforduló fajai Zárvatermők felépítés, csoportosítás egyszikűek és kétszikűek legfontosabb képviselői	<u>Otthoni feladat:</u> csíráztassunk magvakat, figyeljük meg a folyamatot, változtassuk a külső feltételeket (hőmérséklet, fény, víz, talaj) egyszikű és kétszikű növények csírázásának összehasonlítása – otthoni megfigyelés, órai feladatmegoldás Játékos feladat a konyhában használt növényi részek azonosítására <i>moha növényke vizsgálata sztereo-mikroszkóppal vagy nagyítóval, a látottakról rajz készítése</i> hazánk leggyakoribb mohái harasztjai – Növényismeret használata <u>Kiselőadás:</u> a földtörténeti ókorban élt ősharasztok <i>tobozók, szárnyas magvak, tüllevek vizsgálata és összehasonlítása</i> <i>egyszikű és kétszikű növények vizsgálata – szerveik összehasonlítása</i> Növényismeret használatának gyakorlása – hazánk zárvatermőinek fontosabb csoportjai és néhány képviselőjük – fajismeret bővítése fajfelismerési játék (feladat) – vetített képek felismerése, a növény besorolása a megfelelő osztályba <u>Kiselőadás:</u> hazánk védett növényei	„konyha biológia” – mit használunk a konyhában? ökológiai ismeretek: a mohák szerepe az életközösségekben az ősharasztok szerepe a szénképződésben – földrajz természetvédelem – tájidegen fajok szerepe – gazdasági és ökológiai vonatkozások védett növényeink

		A témakörhöz kapcsolódóan tanórán kívüli foglalkozások szervezése javasolt – iskola közeli életközösségek megtekintése, terepen végezhető egyszerű feladatok végzése, megfigyelt növényekről, állatokról képek készítése – saját készítésű tábló	

A továbbhaladás feltételei:

- ismerjék az élőlények legfontosabb csoportjaira jellemző testszerveződési formákat
- legyenek képesek a különféle élőlények életműködéseinek lényegét kiemelni és megfogalmazni
- ismerjék fel, hogy ugyanazt az életműködést többféle testfelépítés is eredményezheti
- legyenek képesek az élőlényeket testszerveződésük és életműködésük alapján összehasonlítani, csoportosítani
- legyenek képesek elkülöníteni az élőlények önfenntartó és fajfenntartó működését
- a testszerveződés és az anyagcsere-folyamatok alapján értsék, hogy a növények, a gombák és az állatok miért alkotnak külön országot az élőlények természetes rendszerében
- értsék az autotróf és heterotróf anyagcsere lényegét
- értsék meg, hogy a fotoszintézis folyamata miért alapvető a földi élővilág szempontjából
- ismerjék a növényi sejtek és szövetek legfontosabb jellemzőit
- tudjanak példát mondani arra, hogy a szövetes növények a különféle életműködéseiket milyen testszerveződési formákkal valósítják meg
- ismerjék a zárvatermők szaporodásának, mag és termés-képzésének főbb szakaszait
- ismerjék az állati sejtek és szövetek legfontosabb jellemzőit

- tudjanak példát mondani arra, hogy az állatoknál az egyes életműködések milyen testszerveződés biztosítja
- ismerje az embrió fejlődésének és a különböző átalakulásos fejlődési módoknak főbb szakaszait
- ismerjenek néhány példát az ivadékgondozás különféle formáira
- ismerjék a gombák legfontosabb jellemzőit, biztosan ismerjék fel a gyilkos galócát
- legyenek képesek egyszerű biológiai vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, a változásokat észlelni és értelmezni, a tapasztalatokat rögzíteni
- ismerjék meg a mikroszkóp használatát, tudják értelmezni az észlelt képet

Értékelési szempontok:

Az elégséges szint eléréséhez a tanuló tudja az ismereteket felidézni, azok segítségével egyszerű feladatokat megoldani, alapvető összefüggéseket megfogalmazni (pl. a növények által előállított oxigén a heterotróf élőlények létének alapja), kész ábrákon ismerje fel a tanult részeket, legyen képes az ismereteket rendszerezni, csoportosítani.

Jeles szinten a tanulótól elvárható a következtetések megfogalmazása, probléma feladatok megoldása, kísérlet önálló elvégzése, eredmények rögzítése, értékelése, ábrák önálló készítése, bonyolultabb összefüggések megértése, az ismeretek alkalmazása.

11. évfolyam

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A sejt felépítése és működése	16
2.	Az ember önfenntartó működései – szervezetünk egészsége	22
3.	Szabályozás és reprodukció	22
4.	Az állatok és az ember viselkedésének biológiai alapjai	10
	Év végi ismétlés	4

1. A sejt felépítése és működése			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerszemlélet fejlesztése – <i>a sejt felépítés és működés kapcsolata</i> megfigyelés, kísérletezés – <i>jelenségek, funkció megértése egyszerű kísérleteken keresztül</i> modellalkotás <i>a modellezés lehetőségei a biológiában – az ábra mint modell</i> egészségnevelés – <i>öröklött betegségek megismerése, életvitel a biológiai ismeretek az egészségmegőrzés szolgálatában</i> etikai érzék – <i>a beteg emberek méltóságának megőrzése, tisztelet, elfogadás, esélyegyenlőség</i>	A sejt építő elemei a legfontosabb biogén elemek (C, N, O, H, S, P, Ca, Mg, Na, K, Fe, I, F) szerepe az élő szervezetekben A víz, szén-dioxid, ammónia szerepe az élővilágban. A diffúzió és ozmózis folyamata, jelentősége Lipidek kifejezés jelentése, lipidek típusai, szerepük Néhány lipid és jelentőségének ismerete (pl. D-vitamin, epesavak, nemi hormonok, koleszterin, A-vitamin, karotin, likopin, xantofill)	Keressenek példákat a mindennapi életből, ahol találkozhatunk a biogén elemekkel (pl. Miért jódozzák a sót, miért tesznek a fogkrémekbe fluort?) CO₂ kimutatása meszes vízzel egyszerű kísérletek elvégzése az ozmózis és diffúzió jelenségéhez (pl. uborka szeletet tegyünk sós és desztillált vízbe) Videó – A témakör feldolgozásához használható a Repeta II. kazettáról Az élőlények kémiai felépítése c film Ábraelemzés – micella, kettős lipidréteg Feladat – kísérlet elemzés: magyarázzuk az epesavak szerkezete alapján az epe zsírokat szétoszlató hatását! <u>Csoportmunka:</u> A tanultak, ábrák és szövegek alapján keressenek választ az alábbi kérdésekre! Miért nem kell a zsírban oldódó vitaminokat naponta fogyasztani? Mi a koleszterin és az epesavak szerepe a szervezetben? Milyen problémákat okozhat a koleszterin? Miért alkalmasak a foszfatidok biológiai membránok kialakítására?	kémia – a víz szerkezete, a molekula tulajdonságai, a víz, mint oldószer szerves kémia (alkoholok, zsírsavak, észterkötés, hidrofíl, hidrofób, konjugált kettőskötés, szteránváz)

honismeret és egyetemes kultúra tudománytörténet megismerése – <i>híres tudósok munkásságának megismerése</i> Szociális kompetencia nyitottság – <i>szokatlan eljárások, módszerek megismerése</i> társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőkészség fejlesztése – <i>páros és csoportmunkák</i> Intellektuális kompetencia problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése – <i>probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek,</i>	Szénhidrátok csoportosítása, biológiai jelentőségük legfontosabb képviselőik szerepe, előfordulása az élővilágban (ribóz, dezoxiribóz, glükóz, fruktóz, maltóz, cellobióz, szacharóz, keményítő, glikogén, cellulóz) A glükóz, ribóz dezoxiribóz molekulájának felismerése ábrán. Fehérjék felépítése, szerkezete szerkezet és működés összefüggése, a fehérjék stabilitása (koaguláció, denaturáció) A fehérjék biológiai szerepe (példák: enzimek, vázfehérjék, izomfehérjék, antitestek, hemoglobin, haj, tojásfehérje stb.). Esszenciális aminosav fogalma, szerepük az étrendben.	Ábraértelmezés: szénhidrátok szerkezete Csoportmunka – szénhidrátok vizsgálata <i>1. keményítő kimutatása burgonya gumóban, babmagban – a keményítő szerepe az adott növényi szervben, összefüggések megfogalmazása</i> <i>2. keményítő szemcsék mikroszkópos vizsgálata különböző növényi magvakban</i> <i>3. redukáló cukrok kimutatása Fehling – próbával (szőlőcukorral, alma, vagy más gyümölcs főzetével).</i> Problémafeladat: Miért édes a sokáig rágott kenyérhéj? Hogyan lehet kimutatni, ha a tejfölt liszttel sűrítik? Ábraelemzés – fehérje szerkezet <i>Fehérjék kicsapódását bemutató kísérletek (pl. hő, nehézfémek, mechanikai hatás)</i> <i>Fehérjék kimutatása Xantoprotein- és Biuret – reakcióval (tojásfehérje oldatból).</i> <u>Otthoni munka:</u> keressenek választ az alábbi kérdésekre Miért veszélyes a szervezetre a magas láz? Hol van szerepe a mindennapi életben a fehérjék szerkezet változásának (tojás-, hússütés, dauer)?	kémia: a szénhidrátok íze, oldhatósága biológia 8. – emésztés kémia: hidrolízis, kondenzáció, aminosavak általános képlete, peptidképződés

<i>internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i> Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – <i>az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása</i>	A nukleotidok és nukleinsavak: A nukleotidok általános szerkezetének ismerete (pentóz, foszfát, nitrogén tartalmú bázis) Legfontosabb képviselőik szerepe az élővilágban (ATP, KoA, NAD⁺, NADP⁺) A nukleinsavak típusai (DNS, RNS), felépítésük. Pentóz-foszfát lánc, a bázisok előfordulása. A DNS elsődleges, másodlagos szerkezete és az információ hordozás kapcsolata. A bázispárosodás szabályai. Az RNS szerkezete, típusai A sejt felépítése, működése A biológiai membránok felépítése, a felépítés és szerep kapcsolata (elhatárolás, összekötés, jelölés, érzékelés). Ismerjék fel rajzon az egyes sejtalkotókat (sejthártya, sejtplazma, sejtközpont, ER, Golgi-készülék, lizoszóma, sejtmag, mitokondrium, színtest, zárvány, ostor, csilló), tudják ezek szerepét. A sejtplazma legfontosabb alkotói, szerepük. A sejt belső hátyarendszerének funkciója A színtest és a mitokondrium szerepe, felépítése, feladatuk	Mire kell figyelni a vegetáriánus étrend kialakításánál (esszenciális aminosavak)? Ábraelemzés: nukleotidok és nukleinsavak szerkezete <u>Kiselőadás:</u> A DNS szerkezetének megfejtése – tudománytörténet <i># Érdeklődő tanulók szorgalmi feladatként önállóan olvassák el J. Watson: A kettős spirál c. könyvét és röviden foglalják össze írásban a kutatás és felfedezés folyamatát!</i> Ábraelemzés, a szerkezet és működés közti kapcsolat felismerése Ábraelemzés, feladatmegoldás a sejt felépítésével kapcsolatosan – önálló munka <u>Páros munka:</u> A színtest és mitokondrium ábrája alapján fogalmazzák meg a két sejtalkotó hasonlóságait	kémia: nitrogén tartalmú szerves bázisok típusai alapvázuk szerint, térkitöltésük, előfordulásuk a nukleinsavakban kémia: katalizátor fogalma, szerepe

	A transzportfolyamatok típusai, az aktív és passzív szállítás lényege. Az endo- és exocitózis folyamata, példák az előfordulásukra (egysejtűek táplálkozása, fehérvérsejtek működése, nagyobb részecskék transzportja). Az enzimek katalizátor szerepe, a szerkezet és működés közti összefüggések. Az enzimműködés optimális feltételei, összefüggésben az élő szervezet jellemző értékeivel. A lebontó és felépítő anyagcsere szerepe a sejtben, folyamatának főbb lépései – kiindulási anyagok és termékek A fotoszintézis és biológiai oxidáció bruttó egyenlete Aerob – anaerob anyagcsere fogalma, az erjedés folyamata, típusai A biológiai oxidáció és erjedés – energiatermelő folyamatok, energia nyereségük különbségei	és különbségeit, a rendelkezésre álló szöveg alapján fogalmazza meg a két sejtalkotó szerepét Ábraértelmezés: a K–Na – pumpa fontossága. <u>Csoportmunka:</u> készítsenek színes gyurmákból modellt az enzim működés szemléltetésére <u>Otthoni gyűjtőmunka:</u> Válaszoljanak az alábbi kérdésekre! 1. <i>Mi volt Szent-Györgyi Albert és Hans Krebs munkásságának jelentősége?</i> 2. Milyen kutatási eredmények fűződnek Hevesy György nevéhez? 3. Milyen szerepet töltenek be az autotróf élőlények a bioszférában, miért hívjuk termelőkné? Miért alapfeltétele a földi életnek a fotoszintézis? <u>Kiselőadás:</u> Hol van szerepe az élővilágban az alkoholos (bor), illetve a tejsavas erjedésnek (izomláz, savanyú káposzta, aludttej stb.)? Miért kell égő gyertyát vinni a borospincébe, amikor forr a bor?	egészségtan – nyomelemek, vitaminok és az enzimműködés kémia: az égés – gyors égés, lassú égés a CO₂ tulajdonságai

	Az örökítő anyag Az információ átadás a sejtben, centrális dogma – az információ megjelenésének folyamata A DNS megkettőződési folyamatának legfontosabb lépései (hogyan biztosítják genetikai információ változatlan továbbadását?) A transzkripció, transláció főbb lépései. Értsék a DNS (kód) — mRNS (kodon) – – fehérje (aminosav sorrend) — tulajdonságok közti kapcsolatot. A kód, kodon, antikodon, gén, allél fogalma A genetikai kód jellemzői (a leolvasás kihagyás- és átfedésmentes, a kód univerzális és degenerált) – kódszótár (kodonszótár) A sejtciklus szakaszai, az egyes szakaszok jelentősége. A kromoszóma, kromatida, befűződés, kromatinállomány fogalma, a kromoszómák kialakulása. A genom, haploid és diploid sejt a homológ kromoszóma, homozigóta, heterozigóta fogalma. A mitózis és meiózis folyamatának főbb lépései, különbségek. A mitózis és meiózis szerepe az élővilágban	Ábraértelmezés – a DNS-től a tulajdonságig Ábraelemzés A fehérjeszintézis folyamatának értelmezése számítógépes animáció alapján (forrás: sulinet) Ábraelemzés – sejtciklus Ábraelemzés: sejtosztódás A megismert folyamatok alapján magyarázzák, miért eredményez a meiózis genetikai változatosságot	

	A mutáció Típusai: pontmutáció (génmutáció), kromoszóma mutáció, poliploidia, spontán mutáció, indukált mutáció, mutagén fogalmának ismerete A mutációk hatása – előnyös, hátrányos, letális	Magyarázzák a mutáció szerepét az evolúcióban – új tulajdonságok megjelenése <u>Csoportmunka vagy otthoni:</u> Keressenek példákat különféle mutációk hatásaira, magyarázzák ismert emberi megbetegedések hátterét (tejcukor érzékenység, fenilketonúria, sarlósejtes vérszegénység, Down-kór, ivari kromoszómás rendellenességek)	egészségtan: örökletes anyagcsere betegségek és kezelési lehetőségeik, diéta etikai vonatkozások (emberi méltóság, elfogadás, esélyegyenlőség)

2. Az ember öfenntartó működései – szerveztünk egészsége			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerszemlélet fejlesztése – <i>a szervrendszerek felépítése és a működés kapcsolata</i> megfigyelés, kísérletezés – <i>jelenségek, funkció megértése egyszerű kísérleteken keresztül</i>	Kültakaró Az emberi bőr felépítése, az egyes rétegek feladata. A bőr szerepe a test védelmében (kórokozók, kiszáradás, napsugárzás), a hőszabályozásban. A bőr alja szerepe. A bőr mint érzékszerv. Egészségtani ismeretek: bőrápolás, higiénia, a napozás, bőrsérülések, égés, fertőzések, anyajegyek pattanások.	Előzetes ismeretek felmérése feladatsor segítségével (kültakaró és mozgás). Ábraelemzés: a bőr <u>Csoportmunka:</u> megadott segédanyagok (cikkek), illetve néhány irányító kérdés segítségével az egyes csoportok gyűjtsék össze a témákhoz tartozó legfontosabb ismereteket. Fogalmazzák meg személyes tapasztalataikat.	biológia 8. – az ember bőre egészségtan fizika – UV sugárzás környezetvédelem – az ózonréteg

modellalkotás <i>a modellezés lehetőségei a biológiában – egyszerű modellek készítése hétköznapi anyagokkal</i> kezdemenyező képesség és kreativitás fejlesztése – <i>modellezés különleges lehetőségei</i> egészségnevelés – <i>a biológiai ismeretek az egészségmegőrzés szolgálatában</i> etikai érzék fejlesztése – <i>a beteg emberek méltóságának megőrzése, tisztelet, elfogadás, esélyegyenlőség, szervátültetések etikai vonatkozásai</i> tudománytörténet, a magyar és egyetemes kultúra megismerése – <i>híres tudósok munkássága</i> Szociális kompetencia kommunikációs készség, kritikus gondolkodás, vitakultúra fejlesztése – <i>egészséges életmód, bioetika</i>	A mozgás Az ember csontvázának főbb részei, a csontok kapcsolódása. A gerincoszlop kettős S görbületének funkciója. A csont szerkezete (a vöröscsontvelő szerepe) A csontszövet szerves és szervetlen állományának szerepe. A vázizmok felépítése és működése. Testünk főbb izmai – helyük, funkciójuk (mimikai izmok, fejbiccentő izom, csuklyás izom, hasizmok, hátizmok, bicepsz, tricepsz, combfeszítő, combhajlító). Egészségtani ismeretek	Problémafeladat – a csontszövet felépítése és a működés kapcsolata – Mi történik, ha csontot kihevítünk, illetve savban áztatjuk, magyarázzuk a jelenséget! <i>A csontváz, különböző csontok, csontmetszetek vizsgálata, a felépítés, szerkezet megfigyelése</i> Ábraelemzés: az ízület felépítése, az ember izomzata <u>Kiselőadások:</u> – egészségtani vonatkozások (gerincferdülés, lúdtalp, izomláz, testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testépítő szerek veszélyei, izom és ízületi sérülések, csonttritkulás)	biológia 8 – a vázrendszer biológia 10. – a csontszövet és izomszövet szerkezete
	A táplálkozás A tápcsatorna részei, működése, a táplálkozás egészségtana. A táplálék, tápanyag, emésztés fogalma. Emésztőnedv, emésztő enzim A szájüreg: a fog részei, a nyál szerepe az emésztésben, a nyelv szerepe.	Előzetes ismeretek felmérése feladatlap, vagy csoportos vetélkedő segítségével (táplálkozás, légzés). Ábra- vagy modellelemzés: a tápcsatorna felépítése (torzó) Fog keresztmetszetének rajzolása, részek megnevezése Fogtípusok megfigyelése állkapocs modellen, az egyes fogak feladata, az ember fogképletének felírása a modell segítségével Mutassák be a modellen a helyes fogmosás folyamatát. <u>Otthoni feladat:</u> Keressenek választ az alábbi kérdésekre! – Miért fontos a rendszeres fogorvosi szűrővizsgálat (rákszűrés is!)? Milyen gyakorisággal célszerű fogorvosi szűrésen részt	biológia 8.- a táplálkozás egészségtan – szájápolás, fogak egészsége

egészségtudatosság fejlesztése pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia</i> társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőkészség fejlesztése – <i>páros és csoportmunkák</i> Intellektuális kompetencia problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése – <i>probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i>	A garat: a nyelés folyamata; a gége: a gégefedő szerepe. A nyelőcső: perisztaltika, a falat útja. A gyomor: a gyomornedv feladata az emésztésben, főbb összetevői, ezek szerepe. A patkóbél emésztő működése, enzimeit és azok feladata. Ismerjék a patkóbélhez kapcsolódó nagy emésztőmirigyek feladatait. Az epe szerepe az emésztési folyamatban. A középbél felszívó működése a bélbolyhok szerepe. A máj sokoldalú működése. A vastagbél szerepe – vitaminok A minőségi és mennyiségi éhezés fogalma. A fehérjék, szénhidrátok, zsírok, növényi rostok, nyomelemek, vitaminok természetes forrásai, hiánybetegségek, túlzott fogyasztás következményei. Egyes vitaminok (C, B, H, A, D, E, K) élettani jelentősége. Alapanyagcsere fogalma. Az egészséges táplálkozás szabályai: mennyiségi – minőségi jellemzők, gyakoriság; étrendkészítés. Az élelmiszerek tartósítása és otthoni ételtartósítás alapvető szabályai.	venni? Milyen kapcsolat van a táplálkozás és a fogszuvasodás között? Mely életkorban kell elkezdni a fogmosást? Mi a különbség a tejfogsor és a maradandó fogsor között? Miért hívják „bölcesség fognak” az utolsó nagyőrlőket, és akinek nem nő ki? <u>Filmelemzés:</u> a gyomorfelekély kialakulása, a gyomor regenerációs képessége (Belső világunk c. sorozat) <i>Az epe működését bemutató egyszerű kísérlet</i> <u>Kiselőadások:</u> Vitaminok, ásványi anyagok Élelmiszerbiztonság, tartósítás, adalékanyagok A táplálkozási piramis értelmezése <u>Páros munka:</u> táblázatok és segédanyagok segítségével állítsanak össze különböző életkorú, foglalkozású, nemű, egészségi állapotú emberek számára napi menüt. <u>Otthoni feladat:</u> Készítsenek saját ízlésüknek megfelelő napi és heti étrendet az egészséges táplálkozás szabályai alapján!	kémia – lipidek

Idegen nyelvi kommunikáció idegen nyelvű források használata (internet, szakkönyvek) otthoni feladatok elvégzéséhez Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i> Kezdeményezőképesség stratégia tervezése – <i>önálló modellalkotás, kreativitás és innovációs készségek fejlesztése</i>		<u>Házi dolgozat:</u> – a tápcsatorna betegségei, táplálkozással összefüggő betegségek (az előzetes ismeretek felmérése alapján esetleg személyre szabottan osztható ki) (Témajavaslatok: 1. A tápcsatorna megbetegedéseinek kockázati tényezői (helytelen életmód, fogápolás, tartós stressz, alkohol és gyógyszerfogyasztás, helytelen táplálkozás, fertőzések, vegyszerek, veleszületett hajlam, környezeti hatások; 2. Gyomor – és nyombél fekély, emésztési rendellenességek (hasmenés, székrekedés); pszichés eredetű betegségek (anorexia – bulímia) 3. Szív – agyi érbetegségek, a magas vérnyomás és a rák kapcsolata a táplálkozással 4. Hogyan szerveznének kampányt az iskolában az egészséges életmód népszerűsítésére! – ha van lelkesedés, érdemes megvalósítani is	
Esztétikai kifejezőképesség kreativitás és esztétikai érzék fejlesztése – <i>plakáttervezés, rajzkészítés, modellezés</i> Matematikai kompetencia grafikon, táblázat elemzés, mért adatok értelmezése – <i>mértékegységek</i>	Légzés A légzőrendszer felépítése és működése. A felső légutak szerepe (orrüreg, garat, gége, hangképzés), az alsólégutak részei, működése (légcső, hörgők, légúthólyagocskák) A légcsere, gázcsere, sejtlégzés fogalma. A belégzés, kilégzés folyamata, a légző izmok működése, vitálkapacitás. Egészségtani ismeretek: meghűlés, TBC, felső- és alsó légúti fertőzések, allergia –	Ábra- vagy modellelemzés (torzó, gége modell) Grafikonelemzés – vitálkapacitás <i>Légzésszám meghatározása nyugalomban és munkavégzés után, eltérések magyarázata</i> Aktív sportoló és nem sportoló fiúk és lányok vitálkapacitását bemutató táblázat értelmezése. Egészségtani ismeretek felelevenítése, megbeszélés.	biológia 8. egészségtan fizika – nyomás és térfogat összefüggései matematika – grafikonértelmezés

	asztma, dohányzás – tüdő- és szájüregi rákok. Szűrővizsgálatok fontossága.	Vita a dohányzásról. Pályázat: Készítsenek akció, vagy kampány tervet kortársaik számára a dohányzás elkezdése ellen!	
	Keringés és immunitás A szív üregei, a billentyűk szerepe. A szívizomszövet különleges működése. A koszorúerek feladata. Az erek típusai. A pulzus, vérnyomás fogalma, normál értéke, változásuk élettani okai. Vérkörök A belső környezet fogalma, állandósága. A vér összetétele: vérplazma, sejttes alkotók (vörösvértest, vérlemezke, fehérvérsejt, albuminok, globulinok, fibrinogén); a sejttes alkotók jellemzői (méret, számuk, élettartamuk, képződés helye, feladatuk), a normál értéktartománytól való eltérés okai, következményei. A vértérfogat mennyisége, a plazma és sejttes elemek aránya. A lép helye és szerepe. A keringés szerepe. A véralvadás lényege (a K-vitamin és a máj szerepe). Egészségtani ismeretek A magas vérnyomás, érelmeszesedés (szívinfarktus, agyvérzés), visszértágulat, trombózis – a betegségek	Előzetes ismeretek felmérése – villám kérdések, megbeszélés (keringés, kiválasztás) <i>A társ pulzusának megmérése nyugalomban, majd néhány guggolásból felugrás után</i> Vérnyomásmérés – demonstráció. A mért vérnyomás érték magyarázata. Vagy! Különböző vérnyomás értékek összehasonlítása – a két érték és a különbségek magyarázata, okok keresése, miért változhat a normál vérnyomás. Táblázatelemzés – a vér sejttes alkotói Ábraelemzés: a vér összetétele <u>Páros munka:</u> Gyűjtsék össze azokat a vitaminokat, amelyeknek szerepe van a keringési rsz. egészséges működésében.	biológia 8. egészségtan a táplálkozás és mozgás szerepe a keringési rsz. egészségében kémia a széndioxid oldódása vízben – a szénsav

	jellemzői, kapcsolatuk a táplálkozással, megelőzésük. Szívinfarktus kockázati tényezői, tünetek, megelőzés. Vérzékenység, trombózis. A vérszegénység, leukémia. Az ájulás okai, elsősegély. A testmozgás, helyes táplálkozás szerepe a keringési rendszer egészségének megőrzésében. A nyirokrendszer felépítése, szerepe, kapcsolata a vérkeringéssel. A vér, szövetnedv, és nyirok kapcsolata, a szövetnedv feladata. A fehérvérsejtek típusai (monociták, granulociták, limfociták / T-B /, fagocitózis, immunválasz) Az immunrendszer felépítése, működésének lényege. Antigén, ellenanyag. A falósejtek szerepe, az adaptív (specifikus) immunválasz (sejtes és ellenanyaghoz kötött). A memóriasejtek szerepe. A mesterséges immunizálás (passzív, aktív) ABO és Rh - vércsoport rendszerek, vércsoport antigének, ellenanyagok helye, képződésük A vérártömlesztés szabályai, vércsoport meghatározás elve. A magzati Rh -	<u>Csoportmunka:</u> Plakát tervezése a szívinfarktus megelőzéséhez. Egészségtani ismeretek megbeszélése Ábraelemzés: a nyirokrendszer <u>Csoportmunka:</u> Modellkészítés – gyurma és színes drótok segítségével modellezzük a különböző fehérvérsejtek típusait és az immunrendszer működését (makrofág – sokféle receptor, MHC-I.,II., T-limfocita – T sejt receptor, B-limfocita – B sejt receptor) Modellezés: modell készítése a vércsoportok szemléltetésére (vvt.-k és ellenanyagok – pl. gyurma és drót) <u>Kiselőadás, otthoni munka:</u> – témák 1. Miért fontosak a védőoltások (egyéni és közösségi szerep), miért vannak kötelező, illetve választható oltások? Példák Mo.-n kötelező védőoltásokra!	

	összeférhetetlenség lényege. Egészségtani ismeretek Pasteur és Semmelweis munkássága	2. Az immunrendszer működésével kapcsolatos betegségek (rák, autoimmun betegségek, allergia). 3. Mi a láz szerepe, mikor kell csillapítani? Mi a különbség a bakteriális és vírusfertőzések kezelésében? Mire kell figyelni az antibiotikumok szedésénél? <u>Megbeszélés és vita:</u> A szervátültetések gyakorlati és etikai problémái.	
	Kiválasztás A kiválasztó rendszer felépítése (vese, húgyvezeték, húgyhólyag, húgycső), működése, a kiválasztás szerepe a homeosztázisban. A vese részei, nefron felépítése (vesetestecske, kanyarult csatornák, Henle-kacs), működése (szűrletképzés, kiválasztás, visszaszívás). A vérplazma, szűrlet vizelet összetétele. A vizelet összetételét és mennyiségét befolyásoló tényezők. A kiválasztás egészségtana: Értsék, hogy egészséges körülmények között miért nem lehet fehérje, glükóz, vér a vizeletben, illetve mire utal ezek jelenléte. Mi a vesekőképződés oka, hogyan lehet megelőzni? A művesekezelés jelentősége, lényege. A húgyúti gyulladások okai, megelőzésük.	A kiválasztó rendszer felépítése – modell-ábraelemzés (torzó, vese, nefron) Feladatmegoldás – <u>páros munka</u>: Megadott fogalmakat (nefron részei, feladatai) párosítsanak a kapott ábrához Gyakorló tesztfeladat a vese működésével kapcsolatosan. Problémafeladat: Milyen egyszerű kísérlettel lehetne kimutatni a cukrot a vizeletben? Hogyan változik a vizelet összetétele egy meleg nyári napon, ha keveset iszunk? Miért? Egészségtani ismeretek megbeszélése	biológia 8. – kiválasztás egészségtan bioetika – szervátültetések

3. Szabályozás és reprodukció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerszemlélet fejlesztése – <i>a szervrendszerek felépítése és a működés kapcsolata</i> megfigyelés, kísérletezés alkalmazása – <i>jelenségek, funkció megértése egyszerű kísérleteken keresztül</i> egészségnevelés – <i>a biológiai ismeretek az egészségmegőrzés szolgálatában</i> etikai érzék, vitakultúra felelősségérzet fejlesztése – <i>az élet tisztelete, életvitel és egészség kapcsolata, tolerancia és elfogadás</i> Szociális kompetencia kommunikációs készség, kritikus	Idegi szabályozás Szabályozás és vezérlés, a visszacsatolás szerepe. Az inger, receptor fogalma, típusai. Az idegsejt részei (neuron, gliasejt, axon, dendrit, végfa), típusai (érző-, mozgató-, interneuron). Az idegsejt elemi működése, az ingerület fogalma, keletkezése, vezetése (nyugalmi potenciál, akciós potenciál, depolarizáció, repolarizáció). A csupasz axon és idegrost közti különbség, vezetési sajátosságai. A szinapszis működése, átvivő anyagok. A drogok hatása a szinapszis működésére. A központi és környéki idegrendszer felépítése, működése. A vegetatív idegrendszer szerepe, működése. A reflexkör. Az idegrendszer mozgató működése. Az érző működés, érzékszervek. A látás, hallás-és egyensúlyozás szervének felépítése és működése. Érzékszerveink egészsége (fénytörési hibák és korrekció, szürke- és zöldhályog, farkasvakság). A zajszennyezés, a forrásai (walk-man, disco, nagyváros) és következményei.	Ábraelemzés – idegsejt Ábraelemzés – akciós potenciál, szinapszis Gerincvelő km. rajzolása, részek megnevezése Problémafeladat – vegetatív idegrendszer működése (pl. vizsga előtt és után) Váltsanak ki térdreflexet, és magyarázzák a jelenséget. Ábra vagy modellelemzés – szem, fül Magyarázzuk a fénytörési hibák lehetséges korrekcióját ábra segítségével <i>Egyszerű kísérletek a vakfolt, a szintévesztés, a látásélesség és térbeli tájékozódás, a hangirány érzékelésének vizsgálatára. A pupillareflex vizsgálata, magyarázata.</i>	biológia 8. – idegrendszer membrántranszport fizika – hangtan, fénytan hétköznapi élet – megkülönböztető jelzések használata, napszemüvegek

gondolkodás, vitakultúra fejlesztése – <i>egészséges életmód, bioetika</i> egészségtudatosság fejlesztése – <i>felelősség és döntés – életvitel</i> pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia</i> társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőkészség fejlesztése – <i>csoportmunkák</i> honismeret fejlesztése: <i>híres magyar tudósok munkássága</i>	Érzékszálódás (pszichés tényezők és drogok szerepe) Alvás és memória Békésy György és Bárány Róbert munkássága? Egészségtani ismeretek: Az idegrendszer leggyakoribb betegségei (agyrázkódás, migrén, epilepszia, szélütés, agyvérzés, Alzheimer- és Parkinson-kór). Lelki egészségünk	<u>Otthoni feladat:</u> – keressenek választ az alábbi kérdésekre! Miért veszélyes a bőrérzékelés teljes hiánya? Milyen kapcsolatban van a szaglás az ízérzékeléssel, miért „nem érezzük” az ízeket, ha meg vagyunk fázva? <u>Kiselőadás:</u> 1. Békésy György és Bárány Róbert munkássága? 2. Alvás és memória 3. Az Alzheimer- és Parkinson-kór <u>Megbeszélés:</u> a lelki egészséget, az idegrendszer működését befolyásoló tényezők – életvitel	feladata – milyen a jó napszemüveg?
Intellektuális kompetencia problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése – <i>probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>ismeretek, vélemények megosztása</i> házi dolgozat készítése – <i>önállóság, önművelés; énkép</i>	Hormonrendszer és szaporodás A hormonális szabályozás lényege, a negatív visszacsatolás jelentősége. A hormonrendszer és idegrendszer működésének összehasonlítása. Az agyalapi mirigy részei, működése, kapcsolata a hipotalamusszal. Tudják, hogy az elülső lebeny mirigyként hormonokat termel, míg a hátsó lebeny csak tárol. A hipofízis hormonok szerepe a szervezetben. A rendellenes hipofízis működés következményei. Belső elválasztású mirigyek és szerepük a szervezetben. Tudják, mi szabályozza működésüket (van-e közvetlen kapcsolat a hipofízissel). A tiroxin szerepe a	Ábraelemzés – a hormonrendszer részei Ábraelemzés – agyalapi mirigy helye, felépítése, kapcsolata a hipotalamusszal <u>Házi dolgozat:</u> a hormonrendszer működési zavarai – betegségek <u>feladatmegoldás:</u> a belső elválasztású mirigyek működése, hormonok szerepe	biológia 8. idegrendszer – hipotalamusz

<i>formálása, tanulás tanítása forráskezelés – segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Idegen nyelvi kommunikáció idegen nyelvű források használata (internet, szakkönyvek) otthoni feladatok elvégzéséhez Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása	sejttoxidációban, a Ca háztartás, a szénhidrát és ásványi anyag háztartást befolyásoló hormonok, az ivarmirigyek belső elválasztású működése. (tiroxin, inzulin, adrenalin, tesztoszteron, oxitocin – termelődési helyük, hatásuk). Miért fontos a jó táplálkozásban? Miről ismerhető fel a cukorbetegség rosszullete? Az ivaros szaporodás. Az ivarsejtek képződése. Értsék, hogy az ivarsejt és a zigóta is önálló sejt. Az ivarsejtek kromoszóma állománya és az utód neme. Az ember nemét meghatározó tényezők (kromoszómális nem, ivarmirigyek /gonadális/- ivarszervek /genitális/ által meghatározott nem, pszichoszociális nem). A nemi érés és a külső nemi jelek. A hímvasejt és a szervrendszer részei, működése. A nemi működés hormonális szabályzásának lényege. A petesejt és a női ivarrendszer részei, működése. A nemi működés hormonális szabályzása. Legyenek tisztában azzal, hogy a ciklus jellemzői egyéniek, mely határok között tekinthetők normálisnak az eltérések, milyen esetekben célszerű orvoshoz fordulni. A megtermékenyítés folyamata, a következő hormonális változások és	<u>megbeszélés:</u> a táplálkozás és hormonrendszer kapcsolata – cukorbetegség és diéta Előzetes ismeretek felmérése – szaporító szervek, egészségtan Ábraelemzés – külső nemi jelek, ffi és női szaporító szervek	biológia 10. – az ivaros szaporodás biológia 11. – sejtosztódás (mitózis, meiózis)

	azok következményei a ciklusban. Egészségtani ismeretek: Az ivarszervek higiéniája, egészséges működéssel kapcsolatos alapvető ismeretek, betegségek. Fitymaszűkület, körülmetélés, ivarúti fertőzések. A SZTB-k (szifilisz, gonorrhea, chlamydia, HIV, HPV), a fertőzések legfontosabb tünetei, terjedés, megelőzés. A petefészek gyulladás kialakulásának okai, megelőzés. A hüvelyi folyások lehetséges okai, a kóros elváltozások jellemző tünetei, a megelőzés módjai. A méhnyakrák kialakulása, a szűrővizsgálat fontossága. A nőgyógyászati vizsgálat (mikor kell elmenni, miért fontos az ellenőrzés). Az ember magzati fejlődésének folyamata. A magzatvíz, méhlepény szerepe. A szülés folyamatának főbb lépései. A várandósság jelei, terhes gondozás jelentősége, a szoptatás fontossága. A posztembrionális fejlődés szakaszai, és legjellemzőbb biológiai változásai. Az akceleráció, klimax (menopauza) fogalma. A klinikai és biológiai halál közti különbség ismerete. Szexualitás és családtervezés – etikai vonatkozások (abortusz, eutanázia). A homoszexualitás. A meddőség	<u>Csoport munka:</u> az egészségtani ismeretek feldolgozása Filmelemzés és megbeszélés – nem úton terjedő betegségek (HIV, Hepatitis, stb.) <u>Rendhagyó óra:</u> – szakember meghívása a nőgyógyászati vizsgálat, szülés, terhes gondozás, szoptatás témájával kapcsolatosan Filmelemzés vagy szituációs játék és vita: – etikai kérdések megtárgyalása	hittan – a vallási előírások és egészségtani vonatkozások hittan – bioetika és erkölcsstan

4. Az állatok és az ember viselkedésének biológiai alapjai			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia megfigyelés, kísérletezés alkalmazása – <i>jelenségek, funkció megértése megfigyelések kísérletek elemzésén keresztül</i> egészségnevelés – <i>a biológiai ismeretek az egészségmegőrzés szolgálatában</i> etikai érzék, vitakultúra felelősségérzet fejlesztése – <i>szenvedélybetegségek kialakulása, egyéni és társadalmi felelősség, segítő magatartás</i> tudománytörténet és egyetemes kultúra megismerése – <i>tudósok munkássága</i>	Etológia Az etológia rövid története, kiemelkedő tudósok (Lorenz, Tinbergen, Frisch, Pavlov). A megfigyelés és kísérlet különbségei Alapfogalmak (etológia, viselkedés, kulcsinger, szupernormális inger, motiváció) Öröklött és tanult magatartásformák Viselkedési típusok (kommunikáció, létfenntartó viselkedések, fajfenntartó viselkedések, társas kapcsolatok) Hazai etológusok munkássága. Az emberi magatartás idegrendszeri alapjai A limbikus rendszer sajátos szerepe (vegetatív szabályozás, érzelmi reakciók, memória). Az agyműködés szerepe az emberi kultúra kialakulásában (szocializáció, szerszám használat, beszéd, nyelv). Az emberi tanulás	<u>kiselőadások</u>: tudósok munkássága Filmfeldolgozás – Repeta (etológia) – fogalmak megbeszélése, kiegészítések <u>Feladatmegoldás</u>: – magatartásformákkal, viselkedés típusokkal kapcsolatos teszt feladatok megoldása <u>Csoportmunka</u>: – szövegértés, képelemzés <u>Házi dolgozat</u>: ajánlott irodalomból szabadon választott etológiai mű elolvasása, rövid összefoglaló készítése, vagy az olvasott műből szabadon választott néhány viselkedés bemutatása (rövid leírás, értékelés)	történelem – az emberi kultúra kialakulása

Szociális kompetencia kommunikációs készség, kritikus gondolkodás, vitakultúra fejlesztése – <i>egészséges életmód, bioetika</i> egészségtudatosság fejlesztése – <i>felelősség és döntés – életvitel</i> pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia</i> társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőkészség fejlesztése – <i>páros és csoportmunkák</i> felkészülés a felnőtt szerepekre, társadalmi érzékenység fejlesztése – <i>felelősség magunk és embertársaink iránt, társadalmi felelősség</i> Intellektuális kompetencia összehasonlítás, analógiák keresése, felismerése – <i>etológia, humánetológia</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> forráskezelés – <i>segédanyagok</i>	folyamata kapcsolata az érzelmekkel (megközelítés-elkerülés). A tanulás kritikus szakaszai. Az emberi magatartás megnyilvánulása a társas kapcsolatokban. Az érzelmi és értelmi fejlődés kapcsolata, a család szocializációs szerepe. A család, iskola, a média szerepe a szokások, a magatartás kialakításában. A megerősítés rászoktató vagy leszoktató hatása. A függőség okozta problémák a társas kapcsolatokban, értsék a fizikai, illetve pszichés függőség lényegét. A függőség kialakulásának folyamata (a drogos karrier fázisai), a környezet, társadalom, érzelmi labilitás, személyiség zavarok, kortárs hatások szerepe.	<u>Megbeszélés és vita</u>: szenvedélybetegségek – egyén és társadalom felelőssége	

(szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása			

A továbbhaladás feltételei:

- ismerjék a sejtalkotók felépítése és működése közti összefüggést, a sejtszintű és szervezetszintű folyamatok közti kapcsolatot
- tudjanak elvégezni, rögzíteni és értékelni egyszerű sejtbiológiai és élettani vizsgálatokat
- ismerjék az egészséges táplálkozás alapelveit
- alakuljon ki az egészség tudatos magatartás, érték meg, hogy az egészség megőrzése, a betegségek megelőzése az életminőség javulását eredményezi
- ismerjék az egészség megőrzéséhez szükséges életvitel elemeit (táplálkozás, mozgás, higiénia, felelős szexualitás, lelki egészség, függőségek kerülése)
- értsék meg a szűrővizsgálatok és védőoltások fontosságát
- ismerjék az egészségkárosító szokások egyéni és társadalmi hátrányait
- ábra alapján ismerjék fel a szervrendszerek, szervek részeit
- ismerjék az önfenntartó szervek funkcióját és működésük összefüggéseit
- ismerjék az idegi és hormonális szabályozás lényegét
- tudják felosztani morfológiai és működési szempontból az idegrendszert, ismerjék a főbb részek működését

- ismerjék a belső elválasztású mirigyeket és ezek szerepét
- tudják felsorolni a férfi és női ivarszerveket, ismerjék a működésüket
- ismerjék a megtermékenyítés, embrionális fejlődés folyamatát, a posztembrionális fejlődés szakaszait
- érték meg az élet tiszteletét a megtermékenyítés pillanatától fogva (abortusz, eutanázia)
- tudjanak felelősségteljes döntést hozni a szexualitással kapcsolatban a megismert tények fényében (a szexualitás szerepe, nemi úton terjedő betegségek, abortusz)
- ismerjék a családtervezés lehetőségeit
- legyenek képesek véleményt alkotni etikai kérdésekben egyetemes emberi és keresztény értékek mentén (egyéni és társadalmi felelősség, elfogadás, tolerancia, segítő, támogató magatartás, az egészség és az élet védelme)

Értékelési szempontok:

Az elégséges szint eléréséhez a tanuló tudja az ismereteket felidézni, azok segítségével egyszerű feladatokat megoldani, alapvető összefüggéseket megfogalmazni (pl. a szervrendszerek felépítése és feladatuk, a működés és egészség kapcsolata), kész ábrákon ismerje fel a tanult részeket, legyen képes az ismereteket rendszerezni, csoportosítani.

Jeles szinten a tanulótól elvárható a következtetések megfogalmazása, probléma feladatok megoldása, kísérlet önálló elvégzése, eredmények rögzítése, értékelése, ábrák önálló készítése, bonyolultabb összefüggések megértése, az ismeretek alkalmazása.

12. évfolyam

Óraszám: 64/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Genetika	12
2.	Az élővilág és környezete	22
3.	A bioszféra evolúciója	9
4.	Felelősségünk a világért (környezet- és természetvédelem)	12
5.	Felelősségünk magunkért, egymásért (összegző ismétlés, útravaló)	9

1. Genetika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia társadalmi érzékenység és felelősségérzet fejlesztése – <i>az emberi tevékenységek hatása az élővilágra</i> kritikus gondolkodás és valószínűségi szemlélet kialakítása – <i>az emberi beavatkozások belátható és beláthatatlan következményei</i> kapcsolatba hozás készségének fejlesztése – <i>a tudományos ismeretek haszna a hétköznapi életben</i> etikai érzék, vitakultúra felelősségérzet fejlesztése – <i>a genetika lehetőségei és veszélyei</i> tudománytörténet és egyetemes kultúra megismerése – <i>híres tudósok munkássága</i>	DNS–RNS–fehérje–tulajdonságok közti kapcsolat Fogalmak: gén, fenotípus, genotípus, allél, genom, vad allél, letális allél; (G. Mendel munkásságának legjelentősebb eredményei) Fogalmak: parentes, filiale, hibrid domináns-recesszív és intermedier örökösmentet, Mendel I-II. törvénye (uniformitás, hasadás), a gaméták tisztaságának törvénye Példák néhány domináns-recesszív öröklődésű emberi tulajdonságra (albinizmus, sokujjúság, összenőtt ujj fenilketonuria, lisztérzékenység, galaktozémia, Rh vércsoport). Mendel III. törvénye A kodominancia fogalma, az ABO vércsoport öröklődése Az autoszómás és ivari kromoszómás öröklődés Az X és Y kromoszómán lokalizált tulajdonságok és ezek öröklődése (véréékenység, zöld-piros színtévesztés, szőrös fül, sündisznóbőr) A szexkromatin (Barr-test) fogalma, gyakorlati jelentősége	<u>Önálló</u>, vradás, szervátültetés, apasági vizsgálat <u>ismeretszerzés</u>: az Internet és szakkönyvek segítségével – a genetika történetének kiemelkedő alakjairól (Mendel, Flemming, Johanssen, Morgan) Ábraelemzés – az öröklésmentek megismerése Feladat megoldás – gyakorlás Megbeszélés: az életminőség javítása öröklött anyagcserezavarok esetén, a betegek segítése a hétköznapi életben – diéta <u>Csoportmunka</u>: a vércsoportok jelentősége a hétköznapi életben (vérátömlesztés, kriminológia, Rh összeférhetetlenség) Feladatmegoldás	biológia 11. – a DNS örökítő szerepe, az RNS, enzimek szerepe, meiózis kromoszómák szerkezete egészségtan – öröklött táplálkozási betegségek és a diéta a vradás jelentősége sport – a szexkromatin szerepe a sportban

Szociális kompetencia kommunikációs készség, kritikus gondolkodás, vitakultúra fejlesztése – <i>bioetika</i> pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia, életminőség javításának lehetőségei az örökletes betegségek esetén</i> társas aktivitás, felelősségérzet, fejlesztése – <i>csoportmunka</i> felkészülés a felnőtt szerepekre – <i>felelősség magunk és embertársaink iránt, társadalmi felelősség, döntés etikai kérdésekben</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>érvek, vélemények megfogalmazása forráskezelés – segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Matematikai kompetencia a valószínűség a genetikában	Ivari kromoszómás rendellenességek (Turner, Klinefelter szindróma stb.) Két tulajdonság független öröklődése és két gén által meghatározott tulajdonságok öröklődése A rekombináció és a kapcsolt öröklődés lényege, jelentősége A mutáció fogalma, típusai (génmutáció, kromoszóma mutáció és típusai) Mutagén, karcinogén (a mutáció szerepe a rák kialakulásában) A mutagének két nagy csoportja (kémiai anyagok és sugárzások) Mennyiségi és minőségi jellegek és öröklődésük A géntechnológia, génsebészet. Néhány példa a „génsebészet” alkalmazására (inzulin, haszonnövények, klónozás a növénytermesztésben) Ismerjék a klón fogalmát és a klónozás lényegét A humánagenetika vizsgálati módszerei, a módszer korlátai (családfaelemzés, magzati genetikai vizsgálatok). Az egyes biotechnológiai, genetikai eljárások etikai vonatkozásai	<u>Otthoni munka:</u> az Internet segítségével gyűjtsenek információkat a különböző mutagén ágensek hatásairól. Keressenek példákat a környezetben előforduló mutagén anyagokra, ismertessék az általuk okozott problémát, tegyenek javaslatot a problémák megoldására <u>Vita:</u> Fogalmazzanak meg a géntechnológia és génsebészet mellett és ellen felhozható érveket! Fejtsék ki a véleményüket a megszerzett ismeretek alapján!	biológia 11. – az immunrendszer és a rák

Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása Digitális kompetencia házi dolgozat készítése – az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata			

2. Az élővilág és környezete			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerzés, rendszerszemlélet fejlesztése – <i>szerveződési szintek felismerése</i> kapcsolatba hozás készségének fejlesztése – <i>a tudományos ismeretek haszna a hétköznapi életben</i>	Ökológiai rendszerek általános jellemzői A környezet fogalma, az élettelen környezeti tényezők. Tűrőképességi görbék értelmezése, a szűk és tág tűrés fogalma, indikátor szervezetek A fényviszonyokat meghatározó tényezők, a fény hatása az élőlényekre (közvetlen fény és hatása, szórt fény és hatása, fénykedvelő, közepes fényigényű, árnyéktűrő növények, rövidnappalos és hosszúnappalos	Grafikonelemzés (minimum, maximum, optimum) <u>Kiselőadás:</u> indikátor fajok <u>Csoportmunka:</u> – az egyes környezeti tényezők (fény, hőmérséklet, levegő, víz, talaj) jellemzőinek, hatásainak feldolgozása segédanyagok segítségével, a szerzett ismeretek megosztása	matematika – grafikonértelmezés hétköznapi élet – szobanövények tartása

környezettudatosság fejlesztése – <i>a bioszféra egységének felismerése</i> Szociális kompetencia kommunikációs készség önértékelés fejlesztése – <i>együttműködés csoportban, az ismeretek megosztása</i> társas aktivitás, felelősségérzet, fejlesztése – <i>páros és csoportmunka</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>szerzett ismeretek megosztása</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Matematikai kompetencia grafikonok értelmezése Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés,</i>	növények). A fény hatása az állatokra. Egy terület hőmérsékleti viszonyait meghatározó tényezők. Tudjanak példát mondani különböző hőtűrésű élőlényekre, a változó és állandó testhőmérséklet fogalma A levegő összetétele, kémiai és fizikai tulajdonságai, hatása az élőlényekre. A változó és állandó vízállapotú növény fogalma, példák. A növények típusai a környezet vízellátottsága alapján (vízi-, mocsári-, közepes vízellátottságú és szárazságtűrő növények) és azok legfontosabb jellemzői. A talaj kialakulásának folyamata, a talaj kémiai és fizikai jellemzői. A trágyázás jelentősége, a műtrágyázás lehetséges következményei, veszélyei. A termelők, fogyasztók, lebontók szerepe az életközösségekben. A szén és oxigén, nitrogén, víz, foszfor körforgása, az élőlények szerepe ezekben a folyamatokban. Az anyag körforgás és az energiaáramlás közti kapcsolat és különbség. A biológiai produkció, biomasza fogalma. Ökológiai piramisok értelmezése (biomasza, energia).	Az élőhely és az élőlények jellemzői közötti kapcsolat értelmezése. <u>Feladatmegoldás:</u> a környezeti tényezőkkel kapcsolatos gyakorló feladatok megoldása Magyarázzák a peszticidek, mérgek felhalmozódását a táplálékláncban Táplálékláncok és hálózatok értelmezése. <u>Csoportmunka:</u> ábraelemzés és értelmezés – anyagok körforgása Ökológiai piramisok értelmezése	földrajz – a talaj fogalma, talajképződés kémia – a tárgyalt elemek természetes előfordulásai

kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása			

3. A bioszféra evolúciója			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerezés, rendszerszemlélet fejlesztése – a <i>rendszerezés evolúciós alapjai, az evolúció lépései</i> kritikus gondolkodás, összehasonlítás képességének fejlesztése – <i>evolúciós elméletek összehasonlítása, értékelése</i> összehasonlítás, analógiák felismerésének képessége – <i>a fajok kialakulását befolyásoló</i>	Az evolúció fogalma, az élet keletkezésének elméletei (teremtés, pánspermia, abiogén). Természettudósok (Buffon, Cuvier, Lamarck, Darwin, Wallace) munkássága. Az evolúció tényezői, a mutáció szerepe a genetikai változatosságban, alkalmazkodás. A természetes szelekció típusai, fajkeletkezés. Az evolúció közvetlen és közvetett bizonyítékai (kövület, lenyomat, maradvány; molekuláris, embrionális, szerkezeti hasonlóságok). Molekuláris törzsfák (pl. citokróm-c, mtDNS, Y- kromoszóma) megalkotásuk alapja.	<u>Kiselőadás:</u> természettudósok munkássága Különféle fossziliák megfigyelése	biológia 10. – rendszertan biológia 12. – genetika földrajz, történelem – földtörténeti korok, leletek

<i>tényezők, hasonlóságok, különbségek</i> oksági gondolkodás fejlesztése – <i>az életmód és a testfelépítés kapcsolata</i> Szociális kompetencia kommunikációs készség önértékelés fejlesztése – <i>együttműködés csoportban, az ismeretek megosztása</i> társas aktivitás, felelősségérzet, fejlesztése – <i>csoportmunka</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>szerzett ismeretek megosztása</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i>	Az adaptáció és modifikáció közti különbség. A fajok kialakulásának folyamata, az adaptív radiáció, divergencia, konvergencia, homológ szerv, analóg szerv fogalma. A fizikai és kémiai evolúció, az élet keletkezése (Miller kísérlete). Ismerjenek az élőlények anyagainak kialakulására vonatkozó elméleteket. A biológiai evolúció főbb szakaszai, a szakaszok főbb eseményei. A jelentősebb növény és állatcsoportok kialakulásának ideje. Az egyes korok szintjelző élőlényei. A fontosabb kormeghatározási módszerek ismerete. A nagy korszak végi kihalásokra vonatkozó néhány elmélet (pl. a kréta végén). Az emberfélék evolúciója, az emberré válás főbb lépései (elméletek). Az ősi emberfélék típusai, kialakulásuk ideje, jellemzőik. Hazai leletek. Az emberszabású majmok és az ember hasonlóságai és különbségei. A két lábon járáskövetkezményei a vázrendszer felépítésében.	Keressenek példákat konvergenciára, divergenciára Ábraelemzés – Miller kísérlet <u>Csoportmunka:</u> az egyes földtörténeti korok főbb eseményeinek elemzése (éghajlat változásai, kontinensvándorlás, az élővilág változásai) Készítsenek tablókat az evolúció szemléltetésére! <u>Otthoni feladat:</u> gyűjtsenek információkat a kihalás elméletekkel kapcsolatosan Ábra- vagy szemléltető anyag összehasonlító elemzése – majmok és emberfélék koponyáinak összehasonlítása <u>Kiselőadás:</u> fontosabb hazai és külföldi ősember leletek bemutatása. Ábraelemzés – a majmok és az ember vázának összehasonlítása	biológia 11. – molekuláris biológia fizika, kémia – kormeghatározási módszerek történelem – emberré válás

Digitális kompetencia kiselőadás, házi dolgozat készítése – az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása			

4. Felelősségünk a viláért			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerszemlélet fejlesztése – a bioszféra egységes működésének felismerése kapcsolatba hozás készségének fejlesztése – a tudományos ismeretek haszna a hétköznapi életben környezettudatosság fejlesztése – a bioszféra egységének felismerése kritikus gondolkodás és valószínűségi szemlélet kialakítása – az emberi	Globális környezeti problémák ismerete (népességrobbanás, felmelegedés, hulladékprobléma, a savasodás, a természetes vizek szennyezése, az ózonpajzs csökkenése). Fogalmak: környezetvédelem, kibocsátás, ülepedés, határérték. Levegőszennyezés A főbb légszennyező anyagok és a levegőszennyezés leggyakoribb formái. Az üvegházhatás szerepe és a hatásfokozódás következményei. A Kiotói Egyezmény. Emisszió kereskedelem. A szmog kialakulásának okai, típusai, a savas esők kialakulásának okai és következményei, az ózonnal kapcsolatos problémák (talaj közeli és magas légköri ózon) – egészségügyi vonatkozások. Tudják, mi a teendő szmogriadó esetén.	Értelmezzük az üvegházhatás jelentőségét! <u>Csoportmunka:</u> a levegőszennyezés formáinak elemzése (okok, következmények, egészségügyi vonatkozások, a csökkentés lehetőségei)	földrajz – légkör kémia – a levegő, savak, saverősség, CO ₂ , O ₃ földrajz – a vízburok biológia 12. – az anyag körforgása

<i>beavatkozások belátható és beláthatatlan következményei</i> Szociális kompetencia kommunikációs készség önértékelés fejlesztése – <i>együttműködés csoportban, az ismeretek megosztása</i> társas aktivitás, felelősségérzet, fejlesztése –<i>páros és csoportmunka</i> társadalmi érzékenység és felelősségérzet fejlesztése – <i>az emberi tevékenységek hatása az élővilágra</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>szerzett ismeretek megosztása</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Matematikai kompetencia grafikonok, környezet minőségi adatok értelmezése	Vízszennyezés A vízszennyezés lehetséges forrásai (édes vizek és tengerek), azok megelőzésének, illetve megszüntetésének lehetőségei, az ivóvíz nyelésének módjai. A vizek öntisztuló képességének értelmezése. A víztisztítás formái. A vizek védelme – a Ramsari egyezmény Talajszennyezés A talajerózió, defláció okai, megelőzésének lehetőségei. Talajszennyezés. Hulladék A hulladék típusai, kezelésük lehetséges módjai, a szelektív gyűjtés előnye, az újrahasznosítás lehetőségei. Hazai környezetvédelmi szervezetek, kiadványok. (néhány ismerete) Energia <i>Hagyományos és alternatív energiaforrások, a megújuló és nem megújuló energia közti különbség. Az atomenergia felhasználás előnyeit és veszélyeit.</i> A fenntartható fejlődés lényege, az energiatakarékosság lehetőségei. – a Fenntartható Fejlődés Világkonferencia Természetvédelem A sokféleség fontossága az ökoszisztéma	Gyűjtsenek példákat a vizek szennyezésére! <u>Filmfeldolgozás:</u> vizek szennyezése (okok, következmények, lehetőségek a csökkentésre) <u>Kiselőadás:</u> szennyvíztisztítás, ivóvízellátás <u>Páros munka:</u> az ivóvízellátás problémái a Földön – cikkek elemzése (Nat. Geo.) Keressenek példákat a talajszennyezés lehetséges forrásaira és tegyenek javaslatokat a szennyezés csökkentésére, megszüntetésére <u>Kiselőadás:</u> szelektív hulladékgyűjtés Ismerkedés környezetvédelmi kiadványokkal (könyvek, folyóiratok), a HUMUSZ tevékenysége. A kétféle energiaforrás jellemzői <u>Érvelés és vita:</u> a témához kapcsolódó cikkek alapján gyűjtsék össze a megújuló energiaforrások előnyeit és hátrányait, mérlegeljék a megismert adatokat és tegyenek javaslatokat alkalmazásukra. (Nat. Geo. cikkek) <u>Szituációs játék, Vita:</u> – egy-egy környezetvédelmi vagy természetvédelmi probléma földolgozása	földrajz – erózió, defláció kémia – műanyagok, műanyag-, üveg-, papír-, alumíniumgyártás kémia – nem megújuló és megújuló energiaforrások, fosszilis energiahordozók, atomenergia

Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i> Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – <i>az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása</i> Esztétikai tudatosság esztétikai érzék fejlesztése – <i>házi dolgozatok kivitelezése, szemléltetés, képi megjelenítés</i>	stabilitásában. A biológiai sokféleség megőrzésének szükségessége, a természetvédelem szerepe és lehetőségei (etikai, egészségügyi, kulturális, gazdasági érvek ismerete). A védett területek csoportosítása (példák!). Ismerjék hazánk nemzeti parkjait és legfontosabb védett értékeit, tudják ismertetni a lakóhelyükhöz legközelebbi nemzeti parkot, védett értékeit. Ismerjenek néhányat a világ nemzeti parkjai közül. Egyéni felelősség a környezet védelmében	szituációs játék formájában (sulinet anyaga), érvelés gyakorlása <u>Házi dolgozat:</u> egy szabadon választott környezetvédelmi vagy természetvédelmi probléma, valamely védett terület, vagy lakóhely közeli természeti érték bemutatása. Filmfeldolgozás – nemzeti parkok A környezetbarát háztartás és életvitel – ötletbörze és gyűjtőmunka	

5. Felelősségünk magunkért, egymásért			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia testi és lelki egészség megőrzésének fejlesztése – <i>felelősség és döntés – életvitel</i>	Egészségmegőrzés, életvitel – főbb egészségtani ismeretek felelevenítése (szenvedélybetegségek, lelki egészség, családtervezés, szabadidő) A környezetszennyezés hatása az egészségre, lehetőségek a kedvezőtlen hatások csökkentésére.	Megbeszélés	

felkészülés a felnőtt szerepekre – <i>felelősségvállalás, állampolgári kötelességek (segítségnyújtás), életvitel</i> pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia</i> társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőkészség fejlesztése – <i>szituációs játék, csoportmunka</i>	Elsősegélynyújtási alapismeretek. Csecsemőgondozás, kisgyermekek egészsége (betegségek, védőoltások jelentősége, balesetek)	<u>Szituációs játékok – csoportmunka:</u> baleseti szituációk és elsősegélynyújtás gyakorlása A mentő hívás gyakorlása!	

A továbbhaladás feltételei:

- értsék az élőlények életmódja és környezete közti összefüggéseket
- legyenek képesek táplálékhálózatok értelmezésére és ábrázolására
- tudjanak elemezni ökológiai piramisokat
- alakuljon ki a környezet megismerésének igénye, tudjon kritikusan használni információhordozókat (könyvek, folyóiratok, internet)
- tudjanak érvelni a környezet- és természetvédelem fontossága mellett, valamint a környezetszennyező, környezetpusztító magatartás ellen
- értsék meg az egyéni, társadalmi és nemzetközi felelősség fontosságát és lehetőségeit a környezet- és természetvédelem területén
- ismerjenek hazai környezet- és természetvédelemmel foglalkozó szervezeteket és kiadványokat
- alakuljon ki az egészségmegőrzés igénye és ismerjék az egészség korszerű fogalmát, az egészségmegőrzés lehetőségeit
- legyenek képesek nemet mondani az egészségkárosító szokásokra
- értsék meg a védőoltások egyéni és közösségi jelentőségét
- értsék a tulajdonságok kialakulásában a genetikai adottságok és környezeti hatások szerepét
- ismerjék fel, hogy az élővilág a környezethez való alkalmazkodás során folyamatosan változik

- lássák be, hogy a genetikai változatosság csökkenése a bioszféra egyensúlyának megbomlásához vezet
- értsék a diverzitás megőrzésének fontosságát a természetvédelemben
- ismerjék a fenntartható fejlődés lényegét
- értsék meg, hogy az emberi tevékenységek környezet átalakító hatásai jelenleg olyan mértékűek, amelyet a bioszféra és az evolúció nem képes követni
- lássák be, hogy a bioszféra jövője az emberiség jövője

Értékelési szempontok:

Az elégséges szint eléréséhez a tanuló tudja az ismereteket felidézni, azok segítségével egyszerű feladatokat megoldani, alapvető összefüggéseket megfogalmazni (pl. emberi tevékenység hatása a környezetre), kész ábrákon ismerje fel a tanult rendszereket, legyen képes az ismereteket rendszerezni, csoportosítani.

Jeles szinten a tanulótól elvárható a következtetések megfogalmazása, probléma feladatok megoldása, diagrammok, környezetminőségi adatok értelmezése, ábrák önálló készítése, bonyolultabb összefüggések megértése, az ismeretek alkalmazása.

6.5.2.2. Biológia 9-12. évfolyam (reál)

Biológia

Oktatási szakasz (9-12. évfolyam)

Általános alapelvek, célok:

A biológia tantárgy az Ember a természetben műveltségi terület részét képezi, így az abban foglalt általános célok megvalósítása a tantárgy részét képezik. Ezekhez társulnak a sajátos tantárgyi célok, melyek az egyes évfolyamok anyagában valósulnak meg.

A Nat-ban megfogalmazott célok mellett a **katolikus kerettanterv fontos részét képezi a keresztény világnézet, erkölcsi szabályok megjelenése a tartalomban.**

A műveltségi terület célja a korszerű természettudományos műveltség, gondolkodás és szemléletmód kialakítása. Az ember, valamint a természet kölcsönhatásának megismerése. A fenntartható fejlődés alapelveinek ismerete, környezettudatos magatartás kialakítása, melyben megjelenik a Föld iránt érzett felelősség. **A keresztény ember számára a teremtett világ Isten ajándéka, melynek tisztelete erkölcsi kötelességünk.** Meg kell érteniük, hogy az ember része a természetnek, amellyel megbonthatatlan egységet alkot, csak a természettel harmóniában élve van jövője a Földön. Sajátos cél annak felismerése, hogy **az ember, mint Isten képmására teremtett lény különleges helyet foglal el a világban, ami sajátos felelősséget is jelent.**

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A biológiai és egészségtani ismereteken keresztül a tanulók megismerik az élet sajátosságait, az élő és élettelen természet szoros kapcsolatát, az élővilág egységét, fejlődését és rendszerszerű működését, az élőlények állandóságát és változékonyságát. Ezen ismeretek az alapjai a meggyőződéses, tudatos, aktív környezetvédő magatartás kialakulásának, a tudatos egészségvédelemnek. **Az élet és az egészség különleges tisztelete fakad keresztény elköteleződésünkből.**

A nevelő – oktató munka legfontosabb céljai a biológia tantárgyon belül:

- általános természettudományos fogalmak, eljárások, szemléletmódok kialakítása
- a tudomány, tudományos kutatás mint társadalmi tevékenység bemutatása
- az életre vonatkozó tudásrendszerek alakítása
- a rendszerben, kölcsönhatásban, kapcsolatokban történő gondolkodás erősítése
- a természettudományokban begyakorolható megismerési, tanulási, értelmezési technikák, módszerek azonosítása, fejlesztése (pl. megfigyelés, kísérletezés, mérés, következtetés, összehasonlítás)
- a természettudományos alaptörvényeknek ellentmondó nézetekkel, információkkal szembeni kritikus magatartás, reális természetkép kialakítása
- a tudománytörténet kiemelkedő állomásainak, alkotóinak megismerése, különös tekintettel a magyar vonatkozásokra

A tantárgy keretében fejleszthető kulcskompetenciák:

A természettudományos tárgyak oktatása a korszerű óraszervezési módok, változatos módszerek és a korszerű technika bevonása segítségével, valamint a régi, jól bevált tapasztalatok megtartásával lényegében valamennyi kulcskompetencia fejlesztésére alkalmat ad.

Természettudományos kompetencia:

A természeti jelenségek magyarázata, előrejelzése. Az emberi tevékenységek okozta változások megértése, a fenntartható fejlődésért viselt egyéni és közösségi felelősség felismerése. A természeti világ alapelveinek, az alapvető tudományos fogalmaknak, módszereknek, technológiai folyamatoknak, az ember természetre gyakorolt hatásának ismerete. A természettudományos elméletek megértése, az ismeretek alkalmazása a mindennapokban. A természettudományos műveltség használata a munkában, a hétköznapi életben. Etikai kérdések ismerete, sokoldalú értékelés, szempontváltás képessége, egyéni vélemény kialakítása.

Fejlesztési lehetőségek:

Ez a biológia tantárgy fő fejlesztési területe. Minden óra, minden ismeret, tapasztalat elsődlegesen ennek a kompetenciának a fejlesztését szolgálja. Az eredményesség érdekében szükséges a korszerű óraszervezési módok, módszerek alkalmazása.

- egyéni, páros és csoport munka – differenciálás
- önálló ismeretszerzés és feldolgozás: kiselőadások, házi dolgozatok, projekt munka
- problémamegoldó feladatok
- tanulókísérlet (tervezés, megfigyelés, rögzítés, értékelés, következtetés, megjelenítés)
- változatos és alaposan tervezett ellenőrzési módok (feladatok és formák)
- ismeretterjesztő filmek feldolgozása
- internet adta lehetőségek kihasználása
- sokoldalú szemléltetés (hagyományos és modern módszerek változatos alkalmazása)
- vitakultúra, véleményalkotás – etikai és ökológiai problémák bemutatása, megvitatása
- személyiségfejlesztés (tolerancia, figyelem, elfogadás, együttműködés, önérvényesítés) – csoportmunka, vita

Anyanyelvi kommunikáció:

Tények és vélemények kifejezése és értelmezése szóban és írásban egyaránt (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás). Különféle nyelvi stílusok ismerete, külféle kommunikációs helyzetek, külféle típusú szövegek összegyűjtése, feldolgozása, segédeszközök használata.

Fejlesztési lehetőségek:

- szóbeli felelet, írásbeli ellenőrzés (esszé jellegű feladatok)
- tanulói kiselőadás, illetve ezek jegyzetelése
- szakszövegek önálló feldolgozása egyéni, illetve csoportos munkában
- önálló munka eredményének ismertetése
- önálló ismeretgyűjtés szakkönyvek és az internet segítségével
- házi dolgozatok készítése

Idegen nyelvi kommunikáció:

Az anyanyelvi kommunikáció elemeivel jellemezhető.

Fejlesztési lehetőségek:

Ezen a területen kevesebb a lehetőségünk, de az internet alkalmat ad arra, hogy az érdeklődő és felkészült diákok ne csak a magyar anyanyelvű oldalakat látogassák, hanem idegen nyelven is gyűjthetnek információkat, amelyeket munkájuk során felhasználhatnak. A különböző szaktárgyak együttműködése tovább bővítheti a lehetőséget pl. amikor az idegen nyelvi órán biológiai vonatkozású téma van, a biológia tanár javasol aktuális, vagy fontos cikket a témához idegen nyelven.

Matematikai kompetencia:

A matematikai gondolkodás alkalmazásának képessége, képletek, modellek, grafikonok, táblázatok értelmezése, alkalmazása. Matematikai elvek alkalmazása a probléma megoldásban, eredmények matematikai indoklása.

Fejlesztési lehetőségek:

- a tananyaghoz kapcsolódó grafikonok, táblázatok elemzése
- a biológiai modellek megismerése
- biológiai jelenségek matematikai leírása – genetika, populáció genetika, *biokémiai számítások*
- önállóan szerzett ismeretek bemutatása grafikonok, táblázatok segítségével
- ökológiai adatok értelmezése, rendszerezése
- *kísérletek eredményének matematikai rögzítése, elemzése*

Digitális kompetencia:

Az IST magabiztos és kritikus használata. A főbb számítógépes alkalmazások (szövegszerkesztés, adattáblázatok kezelése, internet használata) ismerete és használata. Információkeresés, összegyűjtés, feldolgozás, kritikus alkalmazás.

Fejlesztési lehetőségek:

- tanulói kiselőadás készítése (információgyűjtés és feldolgozás)
- ppt bemutatók készítése
- házi dolgozatok készítése (adatgyűjtés, feldolgozás, szemléltetés, megjelenítés)
- korszerű audio-vizuális eszközök, digitális adathordozók használata (digitális képek készítése szemléltetéshez, filmkészítés, laptop, projektor használata stb.)
- internetes szemléltető anyagok használata
- projekt munkák bemutatása

Hatékony önálló tanulás:

Az egyén képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt. Idővel, információval való gazdálkodás. Új ismeretszerzés és feldolgozás. Alapvető képességek megszerzése: írás, olvasás, számolás, IST eszközök használata. Tanulási stratégia kialakítása, motiváció fenntartása, figyelem összpontosítása, közös munka és a tudás megosztásának képessége.

Fejlesztési lehetőségek:

A korábbiakban ismertetett korszerű munka formák és módszerek alkalmasak ezen kompetencia fejlesztésére is.

Szociális és állampolgári kompetencia:

Fizikai és mentális egészségre vonatkozó ismeretek, egészséges életvitel. Normatudat, viselkedési szabályok, hatékony kommunikáció, együttműködés és magabiztosság. Közügyekben való hatékony együttműködés, helyi és tágabb közösségeket érintő problémák megoldása iránti érdeklődés.

Fejlesztési lehetőségek:

- egészségnevelés
- csoport munka

- globális környezeti problémák megismerése, értékelése, megvitatása – megoldási lehetőségek, egyéni és közösségi felelősség
- aktuális helyi környezetvédelmi problémák megvitatása (pl. szeméttégetők, szemét lerakók, hulladékkezelés, élővizek szennyezése, mezőgazdaság szennyező hatásai, természetvédelmi területek kijelölése, építési engedélyek stb.) – civil szervezetek szerepe.

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia:

Tágabb környezet megismerése, célkitűzések érdeklében tervek készítése, lehetőségek felismerése és kihasználása. A gazdaság működésének megértése. Szükséges készségek és képességek: tervezés, szervezés, irányítás, elemzés, kommunikálás, tapasztalatok értékelése, egyéni és csoportmunkában történő munkavégzés. Kreativitás és innováció.

Fejlesztési lehetőségek:

- csoport munka – alapvető képességek kialakítása
- önálló munka – tervezés, kreativitás
- projekt – kreativitás és innováció, lehetőségek felkutatása, kihasználása
- környezetvédelmi problémák megvitatása – gazdasági szempontok megismerése

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség:

Modern művészeti eszközök ismerete. Főbb művészeti alkotások értő ismerete, művészi önkifejezés.

Fejlesztési lehetőségek:

- órai szemléltetés, motiváció művészeti alkotások bevonásával
- projektek készítésénél a multidiszciplináris megközelítés – a téma megjelenése a művészetben, kultúrában; megjelenítés valamilyen művészeti formában (festmény, rajz, kézműves alkotás stb.), modern művészeti kifejező eszközök alkalmazása (fotó, mozgókép)

Biológia – reál

(9–12. évfolyam)

Célok és feladatok:

A reáltantervű osztályokban a biológia oktatás célja a középszintű ismereteknek olyan alapos és igényes elsajátítása, amely a közép- és emeltszintű érettségire való felkészüléshez biztos alapot ad. A rendelkezésre álló idő egy részét feltétlenül a gyakorlati ismeretekre kell fordítani. Ebben a tantervben kiemelt szerepet kap a kísérletezés, tanulói vizsgálat, megfigyelés technikáinak elsajátítása, a rögzítés és értékelés képességének kialakítása, mely a középszintű érettségi A) al-tételeire való felkészülést segíti. Természetesen itt is fontos szerepet kap az egészség- és környezettudatos magatartás, a természettudományos gondolkodás kialakítása, környezetvédelmi és etikai kérdésekben való jártasság, a véleményalkotás, érvelés képessége. A rendelkezésre álló óraszám ugyan több mint az általános tantervű osztályokban, ám azt nem mondhatjuk, hogy bőséges idő áll rendelkezésünkre, így nincs lehetőség minden gyakorlat, feladat elvégzésére. Ennek ellenére törekedni kell a sokoldalú képzés megvalósítására, amihez nagyon átgondoltan kell gazdálkodni az idővel. Emiatt különösen fontos a szaktanárok átgondolt tervező munkája, mely során a helyi tantervet és éves tanmeneteiket megtervezik. Az élőlények megismerésére iskolánként eltérők az adottságok, de a tanórai keret sehol nem biztosít túl sok lehetőséget, ezért igyekezni kell tanórán kívüli foglalkozásokkal (szakkör, nyári tábor **projektmunka**) bővíteni az érdeklődő diákok ismereteit. Mivel az élővilág megismerésének ezen alkalmak különösen motiváló és hatékony lehetőségei, ezért mindenképp érdemes élni vele. Az idővel való gazdálkodás hatékony segítője lehet az embertan témakörben az előzetes ismeretek felmérése, mind a szervrendszerekkel, mind az egészségtannal kapcsolatban. Ezen ismeretek alapján az órai témákat az egyes osztályokra szabva tervezhetjük, és az otthoni feladatokat differenciáltan is kioszthatjuk. Bár a reáltanterv több lehetőséget biztosít a felkészítésre, de az emeltszintű érettségihez feltétlenül szükség van 11-12. évfolyamon további órák biztosítására, valamint a középszintű felkészülés is igényel valamennyi plusz időt.

A projektmunka:

Ez a feladat nagyon sok időt kíván a diákoktól és a tanártól egyaránt, viszont olyan lehetőségeket rejt magában, amelyek más tevékenységekkel nem igazán pótolhatók. A projektmunka során megmutatkozhat a diákok kreativitása, saját érdeklődésüknek megfelelő feladatot végezhetnek és felfedezhetik, hogy a biológia az élet szinte minden területéhez kapcsolódik.

A projektmunkának lényeges eleme, hogy egy témát többféle megközelítési szempontból vizsgáljanak a diákok, és ezáltal találhatja meg mindenki a saját érdeklődési köre és a biológia közti kapcsolatot.

A projektek elkészítése során a tanulók sokféle képessége fejlődik, hisz anyagot kell gyűjteni, értékelni, válogatni, rendszerezni, szemléltetni, megjeleníteni és bemutatni. A megjelenítés, bemutatás formáiban igazán kreatív megoldások születhetnek: tábló, ppt bemutató, film, festmény, fotók, modellek, kézműves tárgyak (pl. gyurma, textil stb. figurák). A munka során szerzett tapasztalataikat hosszú távon tudják kamatoztatni.

A projektkészítésnek lényeges eleme az előkészítő óra, amikor megismertetjük a diákokkal a módszer lényegét, ezután főleg órán kívüli időben tudunk foglalkozni vele. Fontos a folyamatos tanári ellenőrzés, visszajelzés az egyes munkafázisokról (ötlet – témaválasztás, tervek, elkészített nyersanyag, végső változat, prezentáció). A projektek bemutatása történhet tanórán vagy azon kívül. Lényeges része a folyamatnak, hogy a prezentációnak korlátozott az ideje (legalábbis érdemes korlátozni), így a diákoknak ezt a nehézséget is meg kell oldani.

A munkát csoportokban végzik a gyerekek, célszerű a 4–5 fős csoportok kialakítása. Kisebb létszámú csoport esetén nehéz sokoldalú munkát készíteni és túl sok feladat hárul egy-egy diákra, nagyobb csoportoknál viszont jobban fennáll annak a lehetősége, hogy valaki kihúzza magát a munka alól.

A projektkészítést a diákok általában élvezik, és ha pozitív értékelést kapnak, akkor siker élményt ad. Fontos, hogy pozitívan értékeljük a munkájukat még akkor is, ha hibákat találunk. Ez nem azt jelenti, hogy a hibákra ne mutassunk rá, hisz az szükséges a fejlődéshez, de mindenképp értékelni az erőfeszítéseiket. A diákok többsége szereti megmutatni az így elkészült anyagot, ezért ha van rá lehetőség érdemes nagyobb iskolai közösség, vagy a szülők előtt is bemutatni azokat.

9. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A rendszerezés alapjai	4
2.	Az alacsonyabb rendű élőlények és a vírusok	10
3.	A növények teste és életműködéseik	10
4.	A növények rendszere	10
5.	Év végi ismétlés	3

1. A rendszerezés alapjai			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia tudományos elmélet tudománytörténet megismerése – <i>magyar tudósok munkássága, egyetemes kultúra megismerése</i> rendszerezés, rendszerszemlélet kialakítása – <i>a rendszertani egységek viszonya, egyed alatti szerveződési szintek felismerése</i> tanulói vizsgálat gyakorlása – <i>kísérlet, mikroszkóp használata, modellalkotás, tervezés, oksági gondolkodás, lényeg kiemelés képességének fejlesztése</i> Matematikai kompetencia mértékegységek használata, méretek összehasonlítása Anyanyelvi kommunikáció házi dolgozat készítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása,</i>	A rendszerezés alapjai A biológia helye a tudományok között, tudományágai Evolúció – biológiai evolúció természetes és mesterséges rendszerek – rendszerező elveik A rendszertani kutatás módszerei (öslénytani leletek, összehasonlító anatómia, morfológia, DNS vizsgálat) K. Linné, C. Darwin és Kitaibel munkássága Rendszertani kategóriák Az egyed alatti és egyed feletti szerveződési szintek Az élővilág felosztásának régebbi és újabb rendszerei (kétországos rsz. – Linné; ötbírodalmas rsz. – Whittaker; nyolcbírodalmas rsz. – Cavalier-Smith) A biológiai kutatás eszközei, módszerei – a mikroszkóp felépítése, használata Leeuwenhoek munkássága	Előzetes ismeretek összegyűjtése játékos vagy csoportmunka formájában (ismert fogalmak, rendszerezés története) Önálló, otthoni ismeretgyűjtés a témához (szakkönyvek, folyóiratok, internet) Rövid házi dolgozat a nagy rendszerezők munkásságából – plakát készítése a legsikeresebb munkákból Ábraelemzés – az élővilág nagy egységei, az ismert csoportok jellemzői; méretek az élővilágban – keressenek példákat a hétköznapi életből az egyes nagyságrendekhez <i>A mikroszkóp használata – egysejtű élőlények vizsgálata</i> <i>Önálló mikroszkópi rajz készítése</i>	Természetismeret Biológia 7.–8.

szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – önművelés, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítása rajzolóással			

2. Az alacsonyabb rendű élőlények és a vírusok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerezés, rendszerszemlélet kialakítása – <i>a rendszertani egységek viszonya, egyed alatti szerveződési szintek felismerése, sejtes és nem sejtes rendszerek</i> tanulói vizsgálat gyakorlása – <i>kísérlet, mikroszkóp használata,</i>	A vírusok Felépítésük, életmódjuk, jelentőségük a vírusok eredetére vonatkozó elméletek Típusaik, legfontosabb képviselőik – vírus okozta emberi és állati betegségek (bakteriofágok, mozaikvírusok, veszettség, influenza, kanyaró, rubeola AIDS, Hep-B, HPV) – egészségügyi vonatkozások Egyéb, nem sejtes rendszerek (viroid, prion) – egészségügyi vonatkozások	Modellértelmezés (vírus), folyamatára elemzése (életműködés) <u>Tanulói kiselőadások</u> a vírusok legfontosabb képviselőiről – a témához kapcsolódó egyéni tapasztalatok megosztása (kötetlen beszélgetés)	

<i>modellalkotás, tervezés, oksági gondolkodás, lényeg kiemelés képességének fejlesztése</i> <i>egészségnevelés – testi és lelki egészség, egészségi állapotot befolyásoló hatások, mindennapi döntések és következményeinek ismerete</i> <i>környezeti nevelés – a bioszféra egyensúlyának felismerése, a mikróbák szerepe, az emberi tevékenység következményei, az egyén felelőssége az egyensúly fennmaradásában</i>	Prokarióta egysejtűek A sejtes szerveződés, a prokarióta sejt fogalma, jellemzői A baktériumok felfedezése, felépítésük, életmódjuk, (autotróf, fototróf, kemotróf, heterotróf baktériumok) – a kékbaktériumok jelentősége Az erjedés, plankton, kozmopolita fajok – a prokarióták szerepe a hétköznapi életben Bakteriális eredetű betegségek, gyógyításuk és az ellenük való védekezés – az antibiotikum szedés jelentősége, veszélyei R. Koch, L. Pasteur munkássága	Ábraelemzés – baktériumok felépítése Filmfeldolgozás – Élet egy csepp vízben c. film <u>Tanulói kiselőadás:</u> R. Koch munkássága, az elektronmikroszkóp felfedezésének története, használata <u>Önálló, otthoni munka</u> – a téma feldolgozása megadott szempontok alapján <u>Kiselőadás v. csoportmunka:</u> leggyakoribb emberi megbetegedések (tünetek, lefolyás, gyógyítás) Egyéni gyűjtő munka Pasteur munkásságáról	
tudományos elmélet – <i>eredet elméletek (vírusok, eukarióták) tudománytörténet megismerése – tudósok munkássága, egyetemes kultúra megismerése</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; kép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> Szociális kompetencia kooperáció fejlesztése –	Alacsonyabb rendű eukarióták Az eukarióta sejt kialakulása – az endoszimbionta elmélet Az eukarióta sejt felépítése Egysejtű eukarióták (zöldmoszatok, ostoros moszatok, csillósok, gyökérlábúak), anyagcseretípusok A csilló, ostor szerkezete Egysejtűek táplálkozása (endocitózis, exocitózis), kiválasztása, szaporodása Az egysejtűek szerepe a hétköznapi életben, a bioszférában – egysejtű kórokozók, plankton, víztisztulás, lebontó folyamatok (pl. malária kórokozója, álomkór ostoros, Trichomonas)	Filmfeldolgozás – Élet egy csepp vízben A prokarióta és eukarióta sejt összehasonlítása Ábraelemzés – egysejtűek felépítése <i>Egysejtűek mikroszkópos vizsgálata (pl. papucsállatka, zöldmoszat) saját készítésű vagy kész metszeten – RAJZ készítés a látottakról!</i> <u>Csoportmunka:</u> a vírusok és baktériumok és egysejtűek által terjesztett betegségek különbségei, a fertőzés terjedése, a megelőzés, gyógyítás lehetőségei – összefüggések felismerése az életvitellel kapcsolatosan – vita,	biológia 7. – egysejtűek Egészségtani ismeretek – fertőzés, járvány, antibiotikumok

<i>önmegismerés, önkontroll, együttműködő készség</i> Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítása rajzolással Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása	A különböző mikroorganizmusok által terjedő betegségek különbségei – fertőzés, járvány A többsejtű szerveződés formái a csoportban: sejtársulás, sejtfonal, fonalas telep, lemezes telep, teleptest A többsejtűek főbb rendszertani csoportjai, képviselőik (kovamoszatok, barnamoszatok, vörösmoszatok, zöldmoszatok) A csoport biológiai jelentősége	önálló véleményalkotás, saját ismeretek megosztása Filmfeldolgozás – Élet egy csepp vízben <u>Grafikonelemzés:</u> a fényviszonyok és az algák előfordulása	

3. A növények teste és életműködéseik			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerzés, rendszerszemlélet fejlesztése – <i>egyed alatti szerveződési szintek felismerése</i> megfigyelés, kísérletezés – <i>mikroszkóp használata, a rajz, mint modell lényegének felismerése, a modellezés lehetőségei a biológiában – különféle modellek összehasonlítása</i> problémamegoldás, oksági gondolkodás fejlesztése – <i>kísérletelemzés</i> környezeti nevelés – <i>a növények és a légkör</i> Intellektuális kompetencia fejlesztése – <i>problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i>	Növényi sejtek és szövetek Az autotróf anyagcsere lényege – fotoszintézis A fotoszintetikus pigmentek ismerete, működésük alapja A növényi és állati sejt összehasonlítása, a növényi sejt felépítése, szintestek típusai – feladatuk A növényi sejt főbb anyagai A többsejtű növények szerveződése (telepes, hajtásos növény) A növényi szövetek, típusai, felépítésük, feladataik	Ábra és modellelemzés Növényi szövetek mikroszkópos vizsgálata kész metszeteken, vagy tanuló kísérlet formájában Szövetek felismerése diaképek alapján <u>Vizsgálatok:</u> <i>hagymanyúzat, ciklámen vagy muskátli levél bőrszövetének vizsgálata</i> <i>keményítő szemcsék vizsgálata bab, burgonya és rizs raktározó alapszövetéből</i> <i>karotin és likopin vizsgálata sárgarépa és paradicsom alapszövetében</i> Mikroszkópi rajzok készítése	természetismeret: növényi és állati anyagcsere
	A növények szervei és életműködéseik A gyökér: szerkezete és működése gyökér típusok és módosulások A növények fontosabb tápanyagai, a Liebig-féle minimumtörvény ismerete A szár: felépítése, feladatai, típusai, módosulásai lágyszár, fásszár szerkezete A víz és szerves tápanyag szállítás módja a növényekben	gyökércsúcs rajzának készítése, részek megnevezése <u>Ábra v. szemléltető anyag:</u> szár és levél típusai, módosulások megfigyelése <u>Feladatmegoldás:</u> a módosult gyökerek és szárok elkülönítésére <u>Ábra:</u> a szállító szövet elhelyezkedése a szárban – egy és kétszikű szárok összehasonlítása	természetismeret, biológia 7. évgyűrűk – kormeghatározás

Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítása rajzolással,</i> Kezdeményezőképeség stratégia tervezése – <i>önállóan végzett kísérlet tervezése, megfigyelés, értékelés, következtetések</i> Digitális kompetencia kiselőadás készítése – <i>az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása</i>	A levél: alaktani és szöveti szerkezete, feladatai, típusai, a gázcserenyílások feladata, működésük A légzés – gázcseré, sejtlégzés fogalma, a folyamat lényegének megértése, a légzési hányados Egyéb működések: raktározás, kiválasztás, a növényi mozgások fajtái tropizmus, nasztia fogalma, bemutatása példán keresztül A növényi hormonok: a szabályozás szükségessége, a hormonális szabályozás sajátosságai, a növényi hormonok típusai, szerepük Az auxin jelentősége – vizsgálata (Darwin, Glimmer, Boysen-Jensen, Paál Árpád, Went kísérletei) Szaporodás: az ivaros és ivartalan szaporodás jellemzői, a virág felépítése, típusai (nyitvatermők, zárvatermők virága, egynemű és kettős virágtakaró, teljes és hiányos virág),	<u>Kísérletelemzés:</u> gyűrűzési kísérletek elemzése <u>Ábraelemzés</u> – a levél szerkezete Filmfeldolgozás: – a fotoszintézis és környezet kapcsolata – mely tényezők és hogyan befolyásolják a fotoszintézist (a növények fotoszintézisét vizsgálja A tudomány kalandjai c. sorozat 29. kazettájának A fotoszintézis c. filmje) <u>Kísérletelemzés:</u> a növények légzését bemutató kísérletek elemzése A növények és állatok kiválasztó működésének különbségei – összefüggések felismerése VIDEÓ – A növények magánélete – a növényi mozgások megfigyelése <i>Raktározott növényi tápanyagok mikroszkópos vizsgálata</i> Az auxin hatását bemutató kísérletek elemzése <u>Vizsgálat:</u> <i>kétszikű és egyszikű növény virágának vizsgálata, rajz készítése</i> (pl. tulipán és réti boglárka)	környezetvédelem – a fotoszintézis jelentősége – üvegházhatás hétköznapi ismeretek: hogyan szaporíthatjuk szobanövényeinket? természetismeret és biológia 7. – a virág

Esztétikai tudatosság és kifejezőképesség <i>a bioszféra sokféleségének, szépségének felismerése, ábrázolás, megjelenítés rajzos formában – funkció és szépség kapcsolata, szerepe</i> Felkészülés a felnőtt életre a biológiai ismeretek használata a hétköznapi életben – szobanövények gondozása, konyhai nyersanyagok tárolása	virágképlet, virágdiagram, a vegetatív szaporítás módjai, a megporzás módjai, a zárvatermők kettős megtermékenyítése, a mag és a termés kialakulása, típusai Egyedfejlődés: a nemzedékváltozás lényege a mohák és harasztok nemzedékváltozása a posztembrionális fejlődés szakaszai a szaporodás és egyedfejlődés kapcsolata a környezettel – a csírázás, vegetatív szervek fejlődésének feltételei a virágzás és fény kapcsolata	<i>magvak termékek vizsgálata</i> – feladat a vizsgált termékek csoportosítása <u>Otthoni feladat:</u> csíráztassunk magvakat, figyeljük meg a folyamatot, változtassuk a külső feltételeket (hőmérséklet, fény, víz, talaj) egyszikű és kétszikű növények csírázásának összehasonlítása – otthoni megfigyelés, órai feladatmegoldás Játékos feladat a konyhában használt növényi részek azonosítására (Melyik részét használjuk, hogyan tárolható?)	„konyha biológia” – mit használunk a konyhában?

4. A növények rendszere			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerzés, rendszerszemlélet fejlesztése – <i>a növények csoportjai</i> megfigyelés, kísérletezés – <i>kísérlet, mikroszkóp használata, modellalkotás (rajz), oksági</i>	A növények csoportjai, főbb képviselőik A növények csoportosítása (telepes, hajtásos, spórás, virágos, nyitvatermő, zárvatermő) Telepes növények: a mohák testfelépítése, működésük, jelentőségük A hajtásos növények testfelépítése, az első hajtásos növények: harasztok – a szárazföldi életmód feltételei	<u>Ábrakészítés:</u> a növények csoportjai (Milyen tulajdonságok alapján történik a csoportosítás?) <i>moha növényke vizsgálata sztereó-mikroszkóppal vagy nagyítóval, a látottakról rajz készítése</i> hazánk leggyakoribb mohái harasztjai – Növényismeret használata	ökológiai ismeretek: a mohák szerepe az életközösségekben

<i>gondolkodás, lényeg kiemelés képességének fejlesztése</i> környezeti nevelés, alternatívaállítás – <i>őshonos és behurcolt fajok szerepe az életközösségekben hazánk védett növényeinek és a védettség okának megismerése (néhány képviselő)</i> Intellektuális kompetencia fejlesztése – <i>problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítása rajzolóssal, segédkönyvek használata</i>	Mohák és harasztok szaporodása – spóra, nemzedékváltakozás Hazánk leggyakoribb mohái, harasztjai Nyitvatermők testfelépítés, a tülevél szerkezete – a testfelépítés és élőhely kapcsolata (alkalmazkodás) A nyitvatermők főbb csoportjai, hazánkban előforduló fajai Távoli tájak nyitvatermőinek néhány képviselője, érdekességek Zárvatermők felépítés, csoportosítás, egyszikűek és kétszikűek legfontosabb hazai képviselői	<u>Kiselőadás:</u> a földtörténeti ókorban élt ősharasztok <i>Tülevél keresztmetszetének mikroszkópos vizsgálata, szerkezet</i> <i>Hazai fajok ágainak, tobozainak, szárnyas magvak vizsgálata és összehasonlítása a Növényismeret segítségével</i> <u>Kiselőadás:</u> érdekességek a nyitvatermők világából <i>egyszikű és kétszikű növények vizsgálata – szerveik összehasonlítása</i> Növényismeret használatának gyakorlása – hazánk zárvatermőinek fontosabb csoportjai és néhány képviselőjük – fajismeret bővítése fajfelismerési játék (feladat) – vetített képek felismerése, a növény besorolása a megfelelő osztályba <u>Kiselőadás:</u> hazánk védett növényei A témakörhöz kapcsolódóan tanórán kívüli foglalkozások szervezése javasolt – iskola közeli életközösségek megtekintése, terepen végezhető egyszerű feladatok végzése, megfigyelt növényekről, állatokról képek készítése – saját készítésű tabló	földrajz – az ősharasztok szerepe a szénképződésben természetvédelem – tájidegen fajok szerepe – gazdasági és ökológiai vonatkozások védett növényeink

Digitális kompetencia kiselőadás készítése – az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása			

A továbbhaladás feltételei:

- ismerjék az élőlények legfontosabb csoportjaira jellemző testszerveződési formákat
- legyenek képesek a különféle élőlények életműködéseinek lényegét kiemelni és megfogalmazni
- ismerjék fel, hogy ugyanazt az életműködést többféle testfelépítés is eredményezheti
- legyenek képesek az élőlényeket testszerveződésük és életműködésük alapján összehasonlítani, csoportosítani
- legyenek képesek elkülöníteni a növények önfenntartó és fajfenntartó működését
- a testszerveződés és az anyagcsere-folyamatok alapján értsék, hogy a növények, a gombák és az állatok miért alkotnak külön országot az élőlények természetes rendszerében
- értsék az autotróf és heterotróf anyagcsere lényegét
- értsék meg, hogy a fotoszintézis folyamata miért alapvető a földi élővilág szempontjából
- ismerjék a növényi sejtek és szövetek legfontosabb jellemzőit
- tudjanak példát mondani arra, hogy a szövetes növények a különféle életműködéseiket milyen testszerveződési formákkal valósítják meg
- ismerjék a zárvatermők szaporodásának, mag és termés-képzésének főbb szakaszait
- legyenek képesek egyszerű biológiai vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, a változásokat észlelni és értelmezni, a tapasztalatokat rögzíteni
- ismerjék meg a mikroszkóp használatát, tudják értelmezni az észlelt képet

Értékelési szempontok:

Az elégséges szint eléréséhez a tanuló tudja az ismereteket felidézni, azok segítségével egyszerű feladatokat megoldani, alapvető összefüggéseket megfogalmazni (pl. a növények által előállított oxigén a heterotróf élőlények létének alapja), kész ábrákon ismerje fel a tanult részeket, legyen képes az ismereteket rendszerezni, csoportosítani.

Jeles szinten a tanulótól elvárható a következtetések megfogalmazása, probléma feladatok megoldása, kísérlet önálló elvégzése, eredmények rögzítése, értékelése, ábrák önálló készítése, bonyolultabb összefüggések megértése, az ismeretek alkalmazása.

10. évfolyam

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Gombák országa	6
2.	Az állatok teste és életműködéseik	16
3.	Az állatok rendszere	20
4.	Az állatok viselkedése	10
5.	Az életközösségek (populációk, társulások, biomok)	18
6.	Év végi ismétlés	4

1. Gombák országa			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia tudományos elmélet tudománytörténet megismerése – <i>magyar tudósok munkássága, egyetemes kultúra megismerése</i> rendszerezés, rendszerszemlélet kialakítása – <i>a rendszertani egységek viszonya</i> egészségnevelés – <i>a gombák szerepe az életünkben</i> környezeti nevelés – <i>a bioszféra egyensúlyának felismerése, az emberi tevékenység hatása az élővilágra</i> tanulói vizsgálat gyakorlása – <i>kísérlet, mikroszkóp használata, oksági gondolkodás, lényeg kiemelés képességének fejlesztése</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép</i>	A gombák és zuzmók A gombák helye az élőlények rendszerében (állati, növényi tulajdonságok) Testfelépítés: hifa, micélium, tenyésztet, termőtest A termőtest felépítésének megfigyelése bazidiumos gombáknál Valódi gombák (rajzospórás, járomspórás, tömlős, bazidiumos gombák) – legfontosabb képviselőik (fejespenész, ecsetpenész, lisztharmat, monília, anyarozs, ehető és mérgező gombák) A gombák életmódja: szimbióta, parazita, szaprofita életmód fogalma. A gombák jelentősége (erjedés, antibiotikumok, kelesztés, anyagforgalom) elterjedés alkaloidok – lizergsav atibiotikumok – A. Fleming Legfontosabb ehető és mérgező gombák hazánkban – a gomba fogyasztás szabályai	Ábraértelmezés – rajz készítés a bazidiumos gombák testfelépítéséről Tanulói vizsgálat – <i>gombák mikroszkópos vizsgálata (pl. élesztő, ecsetpenész)</i> <u>Kiselőadások</u>: a gombák szerepe az életközösségekben és a hétköznapi életünkben (konyha, betegségek, antibiotikumok – Fleming munkássága) Az alkaloidok. <u>Csoportmunka</u> – ehető és mérgező gombák megismerése, önálló rajz készítése néhány megfigyelt gombáról (gyűjtött gombák és könyvek segítségével) Néhány zuzmófaj megismerése a Növényismeret, illetve gyűjtött fajok segítségével	egészségtan: allergia – gomba spórák, a gombamérgezés alkaloidok, drogok környezetvédelem – levegőszennyezés

<i>formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> Szociális kompetencia kooperáció fejlesztése – önmegismerés, önkontroll, együttműködő készség a csoportmunkában Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítása rajzolással	A zuzmók testfelépítése, szerepük az élővilágban. Az indikátor faj fogalmának ismerete – levegőszennyezés		

2. Az állatok teste és életműködéseik			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerezés, rendszerszemlélet fejlesztése – <i>szerveződési szintek felismerése</i>	Szerveződés – sejtek, szövetek A barázdálódás folyamata, csíralemezek kialakulása, áltestüreg, valódi testüreg, összájúak, újszájúak, szimmetria Az állati és növényi sejt összehasonlítása, testszerveződés az állatvilágban, sejtalkotók típusai, szerepe Az állatok szövetei (fontosabb szövetek felépítése, feladata)	A sejt mikroszkópos képeinek, biológiai modelljének és rajzának összehasonlítása <i>Szövetek mikroszkópos vizsgálata:</i> a vér, a csontszövet, harántcsíkolt izomszövet lerajzolása – a látott kép és a tankönyvi ábrák összehasonlítása	biológia 9. – növényi sejt, anyagcsere típusok

tanulói vizsgálat gyakorlása – mikroszkóp használata, a rajz, mint modell lényegének felismerése, a modellezés lehetőségei a biológiában – különféle modellek összehasonlítása	Belső környezet, homeosztázis, önszabályzó-, önreprodukáló működés		
intellektuális kompetencia fejlesztése – <i>problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i>	Kültakaró: A kültakaró típusai, feladatai, a mirigyek működése, a pigmentek, szarusodás, vedlés szerepe, a kültakaró függelékei A gerincesek bőrének felépítése, a kültakaró és a váz kapcsolata – külső váz, valódi és nem valódi váz	Tanulói vizsgálat: megfigyelés – ízeltlábúak kültakarója, különböző gerincesek kültakarójának megfigyelése (pl. kígyóbőr, kikészített szőrök, toll típusok) Ábraelemzés	kémia (kitin, szaru, mész) biológia 8. – az emberi bőr
Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>szerzett ismeretek megosztása,</i>	Mozgás: Mozgásformák az élővilágban: aktív, passzív, helyváltoztató, helyzetváltoztató Mozgásszervek sokfélesége az egysejtűektől a gerincesekig (aktív szerve: izomzat, passzív szerve: belső váz), hámizomsejt, feregmozgás- bőrízom tömlő; vázhoz kötött mozgás - kiegyénült izmok és a vázrendszer kapcsolata – belső váz	a gerincesek vázrendszerének összehasonlítása egyszerű kísérletek tollal <u>Probléma feladat, tanulói vizsgálat – a csontok felépítését vizsgáló kísérlet elvégzése, elemzése</u>	biológia 8.: az ember mozgás szervrendszerének részei fizika (felhajtóerő)
Szociális kompetencia kooperáció fejlesztése – <i>önmegismerés, önkontroll, együttműködő készség</i>			
Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítás</i>	Táplálkozás: Táplálék, tápanyag, emésztés fogalmának ismerete	Ábraelemzés – szivacsok, csalánozók táplálkozása, a tápcsatorna felépítésének fejlődése	

információ hordozók használatának gyakorlása – <i>a film felhasználása ismeretszerzésre, kritikus használat, értelmezés</i>	A táplálék felvétel fajtái A táplálkozás szakaszai (felvétel, emésztés, felszívás, salakanyagok eltávolítása; sejten belüli- sejten kívüli emésztés A táplálkozás fejlődése az egysejtűektől a gerincesekig, az előbél, középbél utóbél felépítése, szerepe	szájszervek, csőrtípusok, fogazat megfigyelése, összehasonlítása és a táplálkozással való kapcsolat felismerése (csoportmunka vagy frontális) keressenek példákat a megismert csőr és fogazat típusokkal rendelkező élőlényekre (csoportmunka segédanyagok alapján vagy otthoni gyűjtőmunka)	biológia 8.: az ember tápcsatornája korábban tanult állatok jellemzői (természetismeret, biológia 7.)
	Légzés: A légzés szerepe; külső légzés, belső légzés fogalmának ismerete, diffúz légzés, légzőszervvel történő légzés fajtái – a légzés fejlődése A gerincesek tüdejének fejlődése	Ábraelemzés: a gázcsere mechanizmusa a különböző légzőszervek esetén – hasonlóságok felismerése Probléma feladatok megoldása (pl. béka bőrlégzése)	biológia 8.: az ember légző rendszere
	Anyagszállítás és kiválasztás Szerepe, formái: nyílt-, zárt keringési rsz., nyirokkeringés A kiválasztás feladata (szűrés, kiválasztás, visszaszívás) A kiválasztás differenciálódása a törzsfejlődés tükrében (egyszerű kiválasztási módok, Malpighi csövek, vesék)	Ábraelemzés: a halak, kételtűek és emlősök keringési rendszerének összehasonlítása – felépítés és hatékonyság kapcsolata, testhőmérséklet a gerinctelenek és gerincesek kiválasztó szerveinek működési mechanizmusa – <u>összehasonlító elemzés</u> <u>Teszt</u> jellegű feladatok megoldása	biológia 8.: az ember keringési és kiválasztó rendszere
	Érzékszervek: Inger, receptor, ingerület, érzet fogalmának ismerete A fényérzékelés, mechanikai érzékelés, kémiai érzékelés módjai az élővilágban	<u>Csoport munka:</u> segédanyagok felhasználásával keressenek példákat a különféle érzékelési típusokra, hasonlítsák össze, és magyarázzák az egyes érzékszervek működését (minden csoport más érzékelési típust vizsgál) <u>Filmrészlet elemzése:</u> irányító kérdések alapján	fizika (hangtan, fénytán) kémia: az alap ízeket adó vegyületek típusa

	Szaporodás, egyedfejlődés: Ivaros és ivartalan szaporodás, különbségei, jelentőségük, váltivarú, hímnős, ivari kétalakúság fogalmának ismerete Megtermékenyítés: külső, belső embrionális fejlődés, barázdálódás posztembrionális fejlődés (közvetlen, átalakulós), növekedés, fejlődés	<u>Ábraelemzés:</u> az ivarszervek összehasonlítása <u>Filmrészlet</u> elemző feldolgozása irányító kérdések segítségével (csoport vagy egyéni munka) Gyakorló feladatok megoldása	biológia 7: posztembrionális fejlődés fajtái
	Szabályozás: Az idegi és hormonális szabályozás főbb különbségei Az idegi szabályozás típusai az élővilágban (diffúz-, dúc-, csőidegrendszer) A központi és környéki idegrendszer főbb részeinek ismerete Belső elválasztású mirigy, hormon, neuroszekrétum fogalma A hormonális szabályozás szerepe, megjelenése az állatvilágban	<u>Ábraelemzés:</u> az idegi szabályozás típusainak ismertetése ábra alapján a gerincesek agyának fejlődése	

3. Az állatok rendszere			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia	Szivacsok, csalánozók Testfelépítésük, életmódjuk (élőhely, táplálkozás, légzés, anyagszállítás,	<u>Film:</u> a szivacsok, csalánozók felépítése, típusai, élőhely, táplálkozás	

rendszerezés, rendszerszemlélet fejlesztése – az állatok csoportjai, csoportosítás és felépítés kapcsolata egészségnevelés – a környezetünkben élő parazita fajok okozta veszélyek megismerése, megelőzés lehetőségei környezeti nevelés – az alacsonyabb rendű állatok szerepe az életközösségekben hazánk védett állatainak és a védettség okának megismerése (néhány képviselő), az emberi tevékenység következtében fellépő környezeti problémák intellektuális kompetencia fejlesztése – problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével Anyanyelvi kommunikáció előadás készítése, rögzítése – önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása,	kiválasztás) Szimmetria: aszimmetrikus testfelépítés, sugaras szimmetria (csalánozók) Szaporodás (nemzedékváltakozás) Hazánkban előforduló fajaik Férgek A test szimmetria viszonyainak megváltozása (kétoldali szimmetria) külső, belső, középső sejtréteg, új szövetek, új szervek Szelvényezettség: külső, belső, egynemű, különmemű Testfelépítésük, életmódjuk (táplálkozás, szaporodás) Előfordulásuk: a talajban, állatok és emberek szervezetében, jelentőségük Puhatestűek Testfelépítés, életmód Külső váz, szimmetria viszonyok, testtájak, szervek Csigák, kagylók, fejlábúak testfelépítése, életműködéseik, legfontosabb képviselőik	<u>Ábraelemzés:</u> szivacsok csalánozók testfelépítése, önálló rajz készítése <u>Fajismeret:</u> hazai fajok megismerése az Állatismeret segítségével <u>Ábraelemzés:</u> fonálférgek, laposférgek, gyűrűsférgek testfelépítése <u>Kiselőadások:</u> 1. emberi betegségeket okozó férgek (májmetely, horgasfejú-, és a simafejú galandféreg életmódja, veszélyei, védekezés ellenük) 2. az orvosi pióca és földi giliszta, illetve a talaj lakó férgek szerepe az élővilágban Néhány veszélyes trópusi betegség bemutatása (képek – internetről) – projektor <u>Csoportmunka:</u> csigák, kagylók, fejlábúak tulajdonságainak összegyűjtése – véletlenszerűen húzott kártyák, rajtuk jellemzők, elhelyezése a táblán a megfelelő helyre (puhatestűek általános, illetve a három csoport tulajdonságai) Készítsenek ellenőrző feladatokat a témához (ábrás, struktúra funkció, négy-, ötféle asszociáció) <i>csigaházak és kagylóhéjak megfigyelése, vizsgálata savval (mész kimutatása)</i> <u>Fajismeret:</u> Állatismeret és egyéb könyvek segítségével <u>Kiselőadás:</u> 1. fejlábúak különleges és fejlett tulajdonságai	biológia 7: gyűrűsférgek biológia 7. hétköznapi élet – a puhatestűek a hétköznapi életben (gasztronómia, szépia csont, igazgyöngy, gyöngyház)

<i>szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> Szociális kompetencia kooperáció fejlesztése – önmegismerés, önkontroll, együttműködő készség Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozásának elsajátítása, előállítása rajzolással Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat, projekt – az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció, projekt készítése, alkalmazása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia projektek készítése – tervezés, szervezés, csoportmunka,		2. gyöngyképzés, gyöngyhalászat – egészségtani, etikai és gazdasági vonatkozások 3. gasztronómiai érdekességek Válaszoljanak az alábbi kérdésekre: Miért nem hal a tintahal? Mi a szépia csont? Mi köze a csonthoz?	
	Ízeltlábúak Az ízeltlábúak általános felépítése, az egyes osztályok jellemzői Az ízeltlábúak „újításai”, evolúciós sikerük oka Rákok testfelépítése, jellegzetes képviselőik Pókok testfelépítése, jellegzetes képviselőik (skorpiók és pókok) Rendszerezésük: a szárnyak, a szájszerv és az egyedfejlődés sajátosságai alapján történik A rovarok osztályának fontosabb rendjei, fajok felismerése	<u>Ábraelemzés:</u> a rákok, pókok, rovarok testfelépítésének jellemzése <u>Csoportmunka – fajismeret:</u> segédanyagok segítségével a hazai és egyéb érdekes fajok megismerése Készítsenek ellenőrző feladatokat a témakörhöz (ábrás, struktúra funkció, négy-, ötféle asszociáció) <u>Kiselőadások</u> <i>Preparátumok vizsgálata</i> Projekt: 4 – 5 fős csoportokban készítsenek projektmunkát egy szabadon választott témáról az állatokhoz kapcsolódóan	
	Tüskésbőrűek és gerinchúrosok Testfelépítésük, életmódjuk a gerinchúr, kopolytúbél megjelenése, idegrendszer a hátoldalon tengeri sün, tengeri csillag Gerinchúrosok evolúciós jelentősége, testfelépítés, életműködéseik: a zsákállat és a lándzsahal	<u>Egyéni vagy páros munka:</u> állat puzzle feladat: a kapott állatot kirakni és a fénymásolt segédanyag alapján megkeresni, melyik állatot kapta, (képek, nevek) <u>Film:</u> (a Földközi-tenger tüskésbőrűi) – az előző feladatban kapott állat jellemzése a film alapján <u>Fajismeret:</u> a megismert állatok bemutatása és csoportosítása (táblára felrakni a képeket) <u>Ábraelemzés:</u> gerinchúrosok testfelépítése	
	Gerincesek A gerincesek általános jellemzői	Gerincesek vázának összehasonlítása (preparátum vagy ábra)	

<i>prezentáció, kreativitás és innováció fejlesztése</i> gazdasági vonatkozások megismerése – <i>az állatok szerepe a gazdasági életben</i>	(vázrendszer, keringés, kiválasztás, szaporodás, idegrendszer) A halak testfelépítése, életműködéseik pikkely, úszók, vázuk, légzés, oldalvonal, úszóhólyag, kopoltyúfedő szerepe, szálka A porcos halak és csontos halak legfontosabb képviselőinek bemutatása A kétéltűek testfelépítése, jellemző csoportjainak felépítése és életmódja (farkos és farkatlan kétéltűek), kétéltűek fejlődése Lábatlan, farkatlan és farkos kétéltűek néhány képviselője A hüllők kialakulása, alkalmazkodás a szárazföldi életmódhoz, testfelépítés teknősök, krokodilok, pikkelyes hüllők (gyíkok, kígyók, leguánok, egyéb pikkelyes hüllők), a hidasgyík A madarak kialakulása, testfelépítésük	<u>Frontális munka:</u> a halak korábban tanult jellemzőinek összegyűjtése (a 2. témakör alapján), új fogalmak tisztázása <u>Ábraelemzés:</u> a halak testfelépítése <u>Kiselőadások:</u> 1. hazánk fontosabb halfajai 2. távoli tájak halai, akváriumok lakói 3. a halak gazdasági jelentősége, szerepük a táplálkozásban, a túlhalászás problémái A kétéltűek ismert tulajdonságainak összegyűjtése – magyarázzuk a csoport nevét <u>Probléma feladat:</u> – békák légzése (kísérletelemzés) <u>Csoportmunka:</u> – a kétéltűek három csoportjának bemutatása a megadott segédanyagok feldolgozása alapján (tk., képek, könyvek, cikkek) – Fajismeret: az Állatismeret használata <u>Kiselőadás:</u> – a hüllők kialakulása és virágkoruk (öshüllők) <u>Csoportmunka:</u> – egy-egy csoport bemutatása a megadott segédanyagok segítségével, néhány képviselőjük megismerése <u>Fajismeret:</u> hazánk hüllőinek megismerése – Állatismeret <u>Játékos versenyfeladat:</u> kivetített hazai kétéltű és hüllő fajok felismerése <u>Kiselőadás:</u> – az Archeopteryx	biológia 7. fizika – közegellenállás hétköznapi élet, gazdasági ismeretek, környezetvédelem

	A madarak alkalmazkodása a repülő életmódhoz Az állandó testhőmérséklet jelentősége Az egyes rendek bemutatása egy-két jellemző képviselőjük alapján Hazánk védett madarai Az emlősök kialakulása, sikerük titka, testfelépítés, táplálkozás, fogazat kapcsolata Az emlősök csoportjai: tojásrakó, erszényes, méhlepényes emlősök elkülönítése – hasonlóságok, különbségek A méhlepényes emlősök rendjei, néhány képviselőjük hazánk védett emlős állatai	<u>Feladat:</u> táblázat készítés kártyák segítségével (a kártyákon a szervrendszerekhez kapcsolódó megjelenési formák, illetve a kapcsolódó jellemzők, amelyek segítik a repülést – a táblára rakjuk fel az egyes részeket és a hozzátartozó jellemzőket) Pl: <table><tr><th>szervrendszer</th><th>megjelenés</th><th>szerep / jellemző</th></tr><tr><td>vázrendszer</td><td>mellső végtag szegycsonti taraj csontok szerkezete</td><td>szárnyya módosult mellizom tapadása üreges – fajsúlycsökkentés</td></tr></table> <u>Kiselőadások:</u> a csoport néhány hazai képviselőjének megismerése – különös tekintettel a védett fajokra Fajfelismerési feladat: hazánk madarai, védett fajok – állatismeret <u>Frontális munka:</u> az emlősök ismert tulajdonságainak összegyűjtése, életmód és testfelépítés kapcsolatának felismerése, összefüggések megfogalmazása <u>Csoportmunka:</u> a megadott tulajdonságok csoportosítása, táblázat készítése a közös és az eltérő tulajdonságokból. A táblázatok megjelenítése fólián ellenőrzés írásvetítőn <u>Kiselőadások:</u> fajismeret <u>Játékos versenyfeladat:</u> kivetített hazai madár és emlős fajok felismerése Az elkészített projektmunkák értékelése	szervrendszer	megjelenés	szerep / jellemző	vázrendszer	mellső végtag szegycsonti taraj csontok szerkezete	szárnyya módosult mellizom tapadása üreges – fajsúlycsökkentés	fizika – sűrűség, közegellenállás
szervrendszer	megjelenés	szerep / jellemző							
vázrendszer	mellső végtag szegycsonti taraj csontok szerkezete	szárnyya módosult mellizom tapadása üreges – fajsúlycsökkentés							

4. Az állatok viselkedése			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia megfigyelés, kísérletezés alkalmazása – <i>jelenségek, funkció megértése megfigyelések kísérletek elemzésén keresztül</i> felelősségérzet fejlesztése – <i>állatvédelem, az állattartó felelőssége, mások épségének védelme</i> tudománytörténet és egyetemes kultúra megismerése – <i>tudósok munkássága</i> Szociális kompetencia társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőképesség fejlesztése – <i>páros és csoportmunkák</i> felkészülés a felnőtt szerepekre, társadalmi érzékenység fejlesztése – <i>felelősség a környezetünk és embertársaink</i>	Pavlov, Frisch, Lorenz, Tinbergen, Csányi munkássága A klasszikus és modern etológia vizsgálati területei Öröklött magatartás: feltétlen reflex, taxis, öröklött mozgásmintázat rávezető inger (aktiválás), kulcsinger, motiváció Tanult magatartás: bevesződés, érzékenyítés, megszokás társításos tanulás (feltételes reflex, operáns tanulás, belátásos tanulás) megerősítés, gátlás Az ösztön Az állatok kommunikációja: kémiai kommunikáció – feromonok vizuális kommunikáció, akusztikus kommunikáció Viselkedési típusok: társas kapcsolatok: időleges tömörülés – szociális vonzódás zárt közösségek (család, nagycsalád, kolónia, állam) küzdelem, rangsor, személyes tér, territórium, agresszió Létfenntartó viselkedés: tájékozódás (passzív, aktív)	<u>Filmfeldolgozás:</u> Repeta – Etológia vagy Jelek és jelzések c film <u>Kiselőadások:</u> 1. olvasmány élmények, könyvajánló (pl. Lorenz: Salamon király gyűrűje, Farkas H.: Majomtörténetek) 2. házi kedvencek tartása, különleges állatok igényei, tartásuknak veszélyei 3. állatok nevelése, idomítása 4. állatvédelmi törvény <u>Csoportmunka:</u> viselkedési típusok megismerése, feldolgozása segédanyagok alapján <u>Feladatmegoldás:</u> a tanult ismeretek gyakorlása (képek, történetek értelmezése), etológiához kapcsolódó feladatokon keresztül <u>Házi dolgozat:</u> valamely olvasmány, film élmény, vagy saját megfigyelés (házi állatok) leírása, értelmezése	hétköznapi élet – házi állatok viselkedése, gondozása

<i>iránt, társadalmi felelősség, jogalkotás</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás, házi dolgozat készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i>	táplálkozási viselkedés (táplálékkeresés, zsákmányszerzés) támadó, menekülő magatartás, rejtőszín, mimikri, riasztó hatás Fajfenntartó viselkedés: ciklikus, folyamatos párválasztás, udvarlás, párzás (külső, belső megtermékenyítés), ivadék gondozás (fészekhagyó, fészeklakó), altruizmus	<u>Csapatjáték</u>: rövid állattörténetek írása és bemutatása, amelyekben különféle viselkedési formákat jelenítenek meg, a többiek találják ki, mit mutatott be az adott csapat – ismert állatmesék feldolgozása is lehet	

5. Az életközösségek (populációk, társulások, biomok)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerezés, rendszerszemlélet fejlesztése – <i>szerveződési szintek felismerése</i>	A populációk Az egyed feletti szerveződési szintek, egyedszám, egyedsűrűség, térbeli eloszlás fajtái (példák), A koreloszlás, szaporodóképesség	<u>Filmfeldolgozás</u>: Repeta – populációk és társulások <u>Ábraelemzés</u>: korfa, térbeli eloszlás	földrajz – korfák elemzése

környezettudatosság fejlesztése – <i>a bioszféra egységének felismerése</i> honismeret fejlesztése – <i>hazánk környezeti értékei</i> Szociális kompetencia kommunikációs készség önértékelés fejlesztése – <i>együttműködés csoportban, az ismeretek megosztása</i> társas aktivitás, felelősségérzet, fejlesztése – <i>csoportmunka</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>szerzett ismeretek megosztása</i> előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i>	termékenység, migráció szerepe a populációk egyedszámának változásában. potenciális-és reális szaporodóképesség, korlátlan és korlátozott növekedés, a környezet eltartó képessége A populációk kölcsönhatásai, értelmezés példákon keresztül.	<u>Grafikonelemzés:</u> populációk növekedése <u>Feladatmegoldás:</u> a témához kapcsolódó feladatok megoldása <u>Csoportmunka:</u> populációs kölcsönhatások értelmezése, bemutatása segédanyagok alapján	matematika – grafikonok értelmezése, exponenciális növekedés
	A társulások A társulások jellemzői: diverzitás, színtezettség, mintázat A társulások változásai aszpektus és szukcesszió A klímazonális és intrazonális társulás fogalma, hazánk jellegzetes társulásait, kialakulásuk környezeti feltételei, legjellemzőbb fajaik	<u>Filmfeldolgozás:</u> Repeta, Kis növényismeret, Tizenkét hónap az erdőn <u>Házi dolgozat:</u> valamely hazai, lakóhely közeli életközösség bemutatása (lehetőleg saját megfigyelés, felvételek felhasználásával).	
	Biomok A biom és zonalitás fogalma, a legfontosabb biomok elterjedésének ismerete, az egyes biomokat kialakító környezeti jellemzők. Éghajlati diagrammok értelmezése A biomok élővilágának legfontosabb jellemzői Az egyes biomokat fenyegető emberi beavatkozások (példák) Hazánk nemzeti parkjai és legfontosabb védett értékeik Ismerjenek néhányat a világ nemzeti parkjai közül	Klíma diagrammok elemzése – fogalmazzák meg, milyen életfeltételeket kínálnak az egyes területek, milyen alkalmazkodási stratégiákat kíván az élőlényektől <u>Kiselőadások:</u> a biomok élővilága <u>Filmfeldolgozás:</u> • Titokzatos létformák (tenger) • Az élő bolygó • A Serengeti stb. <u>Csoportmunka:</u> a nemzeti parkokkal, védett fajokkal, biomokkal kapcsolatos cikkek feldolgozása (pl. a Nat. Geo. cikkei alapján)	földrajz – a földrajzi övek, klíma diagrammok elemzése

Matematikai kompetencia grafikonok értelmezése Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés,</i> <i>kooperatív munka fejlesztése,</i> <i>képi információ feldolgozása</i> Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – <i>az internet használata</i> <i>információ gyűjtésére, ennek</i> <i>kritikus használata, ppt</i> <i>prezentáció készítése,</i> <i>alkalmazása</i> Esztétikai tudatosság fejlesztése élőlények művészi megjelenítése – <i>népművészet, iparművészet,</i> <i>építészet</i>	A bioszféra értelmezése ökoszisztémaként (a Gaia elmélet).	<u>Kiselőadások:</u> Hazánk élővilágának, védett értékeinek megjelenítése a művészetekben, pénzeinken, hétköznapi tárgyakon, építészetben, a nemzeti parkok címerei	hétköznapi élet, művészetek

A továbbhaladás feltételei:

- ismerjék az élőlények legfontosabb csoportjaira jellemző testszerveződési formákat
- legyenek képesek a különféle élőlények életműködéseinek lényegét kiemelni és megfogalmazni
- ismerjék fel, hogy ugyanazt az életműködést többféle testfelépítés is eredményezheti
- legyenek képesek az élőlényeket testszerveződésük és életműködésük alapján összehasonlítani, csoportosítani
- legyenek képesek elkülöníteni az élőlények önfenntartó és fajfenntartó működését
- ismerjék az állati sejtek és szövetek legfontosabb jellemzőit
- tudjanak példát mondani arra, hogy az állatoknál az egyes életműködéseket milyen testszerveződés biztosítja
- ismerjék az embrió fejlődésének és a különböző átalakulásos fejlődési módoknak főbb szakaszait
- ismerjenek néhány példát az ivadékgondozás különféle formáira
- értsék az élőlények életmódja és környezete közti összefüggéseket
- alakuljon ki a környezet megismerésének igénye, tudjanak kritikusan használni információhordozókat (könyvek, folyóiratok, internet)
- ismerjék az egyed feletti szerveződési szintek jellemzőit, a szintek kapcsolatát, a bioszféra egységét
- ismerjék hazánk legfontosabb védett értékeit, nemzeti parkjainkat
- értsék a diverzitás megőrzésének fontosságát a természetvédelemben

Értékelési szempontok:

Az elégséges szint eléréséhez a tanuló tudja az ismereteket felidézni, azok segítségével egyszerű feladatokat megoldani, alapvető összefüggéseket megfogalmazni, kész ábrákon ismerje fel a tanult részeket, legyen képes az ismereteket rendszerezni, csoportosítani. Jeles szinten a tanulótól elvárható a következtetések megfogalmazása, probléma feladatok megoldása, kísérlet önálló elvégzése, eredmények rögzítése, értékelése, ábrák önálló készítése, bonyolultabb összefüggések megértése, az ismeretek alkalmazása.

11. évfolyam

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A sejtek felépítése és anyagcseréje, az örökítőanyag	22
2.	Az önfenntartó működések – szervezetünk egészsége	24
3.	Hormonális szabályozás és reprodukció	14
4.	Felelősségünk magunkért, egymásért (egészségmegőrzés, elsősegélynyújtás keresztény szemmel)	10
5.	Év végi ismétlés	4

1. A sejtek felépítése és anyagcseréje, az örökítőanyag			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerszemlélet fejlesztése – <i>a sejt felépítés és működés kapcsolata</i> megfigyelés, kísérletezés – <i>jelenségek, funkció megértése egyszerű kísérleteken keresztül</i> modellalkotás <i>a modellezés lehetőségei a biológiában – az ábra mint modell</i> egészségnevelés – <i>öröklött betegségek megismerése, életvitel</i> <i>a biológiai ismeretek az egészségmegőrzés szolgálatában</i> etikai érzék – <i>a beteg emberek méltóságának megőrzése, tisztelet, elfogadás, esélyegyenlőség</i>	A sejtek kémiai felépítése A biogén elemek (C, N, O, H, S, P, Ca, Mg, Na, K, Fe, I, F, Si) szerepe az élő szervezetekben, csoportosításuk, a nyomelem fogalma. A víz, szén-dioxid, ammónia szerepe az élővilágban. A diffúzió és ozmózis folyamata, jelentőségük. A Liebig-törvény gyakorlati jelentősége A lipidek oldódási tulajdonságai, csoportosításuk A neutrális zsírok, foszfatidok, szteroidok, karotinoidok legfontosabb tulajdonságai, a szervezetben betöltött szerepük (D-vitamin, epesavak, nemi hormonok, koleszterin, A-vitamin, karotin, likopin, xantofill) Az esszenciális zsírsav fogalma, az epesavak szerkezete, feladatuk A szénhidrátok: (mono-, di-, és poliszacharidok), legfontosabb képviselőik szerepe, előfordulása az élővilágban (ribóz, dezoxiribóz, glükóz, fruktóz, maltóz, cellobióz, szacharóz,	Előzetes ismeretek felmérése – szerves kémia (természetes szénvegyületek) <u>Filmfeldolgozás:</u> – Az élőlények kémiai felépítése (Repeta II) Projekt: egy téma köré felépülő projekt készítése (pl. fehérjék v. szénhidrátok) <u>Kísérlet:</u> <i>CO₂ kimutatása meszes vízzel</i> <u>Ábraelemzés, probléma feladat:</u> egyszerű kísérletek értelmezése az ozmózis és diffúzió jelenségéhez (pl. <i>uborkaszeletet tegyünk sós és desztillált vízbe</i>) <u>Ábraelemzés:</u> lipidek <u>Páros munka:</u> a megadott vegyületek közül válogassák ki a lipideket és párosítsák hozzá a megfelelő szerepet (pl. D-vitamin – csontok fejlődése) <u>Kísérlet:</u> <i>az epe zsírokat szétoszlató szerepének bemutatása</i> <u>Ábraelemzés:</u> szénhidrátok felépítése <u>Kísérletek:</u> 1) <i>Lugol - próba burgonya darabbal, babmaggal</i> – a keményítő szerepe az adott növényi	kémia – a víz szerkezete, a molekula tulajdonságai, a víz, mint oldószer biológia 10. – a Liebig-törvény kémia – alkoholok, zsírsavak, észterkötés, hidrofíl, hidrofób, konjugált kettőskötés, szteránváz biológia 8 – vitaminok kémia – szénhidrátok íze, oldhatósága, csoportosítás hidrolízis, kondenzáció,

honismeret és egyetemes kultúra tudománytörténet megismerése – <i>híres tudósok munkásságának megismerése</i> Szociális kompetencia társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőkészség fejlesztése – <i>páros és csoportmunkák</i> Intellektuális kompetencia fejlesztése problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése – <i>probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás, projekt készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i>	keményítő, glikogén, cellulóz) A fehérjék: elsődleges szerkezet–aminosav sorrend, másodlagos-, harmadlagos szerkezet–tér szerkezet. Az aminosavak típusai oldalláncuk alapján, az oldallánc és tér szerkezet kapcsolata A fehérjék csoportosítása összetétel alapján A fehérjék biológiai szerepe (enzimek, vázfehérjék, izomfehérjék, antitestek, hemoglobin, haj, tojásfehérje stb.) A fehérjék stabilitása (denaturáció, koaguláció) Esszenciális aminosav fogalma, szerepük az étrendben A nukleotidok általános szerkezet (pentóz, foszfát, nitrogén tartalmú bázis) legfontosabb képviselőik szerepe az élővilágban (ATP, KoA, NAD⁺, NADP⁺) a nukleinsavak típusai (DNS, RNS), felépítésük.	szervben, összefüggések megfogalmazása 2) keményítő szemcsék, vizsgálata mikroszkóppal 3) redukáló cukrok kimutatása Fehling – próbával (szőlőcukorral, alma, vagy más gyümölcs főzetével) <u>Feladatmegoldás:</u> teszt és problémafeladatok gyakorlása <u>Kísérlet:</u> fehérjék kicsapódását bemutató kísérletek (pl. hő, nehézfémek, mechanikai hatás) fehérjék kimutatása (biuret, xantoprotein) <u>Otthoni feladat vagy csoportmunka:</u> Válaszoljunk az alábbi kérdésekre! Miért jódozzák a sőt, miért tesznek a fogkrémekbe fluort? Miért nem kell a zsirban oldódó vitaminokat naponta fogyasztani? Mi a koleszterin és az epesavak szerepe a szervezetben? Milyen problémákat okozhat a koleszterin? Miért alkalmasak a foszfátok biológiai membránok kialakítására? Miért édes a sokáig rágott kenyérhéj? Hogyan lehet keményítőt kimutatni? Néhány példa a növények keményítő raktározására. Miért veszélyes a szervezetre a magas láz? Hol van szerepe a mindennapi életben a fehérjék szerkezet változásának (tojás-, hússütés, dauer)? Mire kell figyelni a vegetáriánus étrend kialakításánál (esszenciális aminosavak)? <u>Ábraelemzés:</u> nukleotidok szerkezete	aminosavak általános képlete, peptidképződés biológia 10. – a növények keményítő raktározása egészségtan kémia – nitrogén tartalmú szerves bázisok típusai

Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i> Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat, projekt – <i>az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása</i> Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia projektek készítése – <i>tervezés, szervezés, csoportmunka, prezentáció, kreativitás és innováció fejlesztése</i>	A DNS elsődleges, másodlagos szerkezete és az információ hordozás kapcsolata, a bázispárosodás szabályai. az RNS szerkezete, típusai A DNS szerkezetének megfejtése – Watson, Crick, Wilkins, Chargaff munkássága A DNS örökítő szerepének bizonyítása – Griffith, Avery, Hershey, Chase munkássága A sejtalkotók, anyagcsere folyamatok Az egyed alatti szerveződési szintek, a prokarióta és eukarióta sejt közti különbségek Az eukarióta sejtek alkotói, a növényi és állati sejtek felépítése közti különbség A sejtplazma legfontosabb alkotói, szerepük, a plazma kétféle állapota, illetve ennek a működéssel való kapcsolata A biológiai membránok felépítése, a felépítés és szerep kapcsolata (elhatárolás, összekötés, jelölés, érzékelés). Ismerjék fel rajzon az egyes sejtalkotókat (sejthártya, sejtplazma, sejtközpont, ER, Golgi-készülék, lizoszóma, sejtmag, mitokondrium, szintest, zárvány, ostor, csilló), tudják ezek szerepét. A sejt belső hártwarendszerének funkciója A szintest és a mitokondrium szerepe, felépítése, feladatuk	<u>Feladatmegoldás:</u> nukleotidok, nukleinsavak felépítése, szerepe <u>Szorgalmi feladat:</u> J. Watson: A kettős spirál c. könyvének elolvasása, a kutatás és felfedezés folyamatának röviden összefoglalása <u>Kísérletelemzés:</u> – a DNS örökítő szerepét bizonyító kísérletek értelmezése Projekt bemutatása, értékelése Ábraelemzés, a szerkezet és működés közti kapcsolat felismerése Ábraelemzés, feladatmegoldás a sejt felépítésével kapcsolatosan – önálló munka <u>Tanulói vizsgálat:</u> <i>a sejtfal, szintest, sejtmag, zárványok mikroszkópos vizsgálata</i> Ábraelemzés – membránok <u>Páros munka:</u> A szintest és mitokondrium ábrája alapján fogalmazza meg a két sejtalkotó hasonlóságait és	biológia 10. – a sejt fogalma, prokarióta sejt, eukarióta sejt kémia – szol-gél állapot katalizátor fogalma, szerepe

	Az anyagcsere fogalma, típusait energiaforrás (fototróf, kemotróf), és C-forrás (autotróf, heterotróf) szerint a transzportfolyamatok típusai, az aktív és passzív szállítás lényege (a K–Na – pumpa fontossága), az endo- és exocitózis folyamata, példák az előfordulásukra (egysejtűek táplálkozása, fehérvérsejtek működése, nagyobb részecskék transzportja). Az enzimek katalizátor szerepe, a szerkezet és működés közti összefüggések. Az enzimműködés optimális feltételei, összefüggésben az élő szervezet jellemző értékeivel. A lebontó és felépítő anyagcsere szerepe a sejtben, folyamatának főbb lépései – kiindulási anyagok és termékek a fényelnyelő pigmentek típusai, működésük alapja, a pigmentrendszerek összetétele, szerepe A fotoszintézis két szakasza A fotoszintézis és biológiai oxidáció bruttó egyenlete Aerob – anaerob anyagcsere fogalma A biológiai oxidáció és erjedés – energiatermelő folyamatok, energia nyereségük különbségei, a biológiai oxidáció szakaszai, a folyamatok lényege, az erjedés folyamata, típusai	különbségeit, a rendelkezésre álló szöveg alapján fogalmazza meg a két sejtalkotó szerepét Ábraértelmezés: a K–Na – pumpa fontossága. Feladatmegoldás – sejtalkotók felépítése, szerepe <u>Kísérletelemzés:</u> az enzimműködést bemutató kísérlet <u>Filmelemzés:</u> a növények fotoszintézise (A tudomány kalandjai c. sorozat 29. kazettájának A fotoszintézis c. filmje) <u>Ábraelemzés:</u> felépítő és lebontó folyamatok <u>Kiselőadás:</u> 1) <i>Mi volt Szent-Györgyi Albert és Hans Krebs munkásságának jelentősége?</i> 2) <i>Hol van szerepe az élővilágban az alkoholos (bor), illetve a tejsavas erjedésnek (izomláz, savanyú káposzta, aludttej stb.)?</i> 3) <i>Milyen kutatási eredmények fűződnek Hevesy György nevéhez?</i>	környezetvédelem – a fotoszintézis jelentősége kémia – radioaktivitás, izotóp

	Az örökítő anyag Az információ átadás a sejtben, centrális dogma –az információ megjelenésének folyamata gén, allél, genotípus, fenotípus fogalma A DNS megkettőződési folyamatának legfontosabb lépései (hogyan biztosítják genetikai információ változatlan továbbadását?) A transzkripció, transzláció főbb lépései. Értsék a DNS (kód) — mRNS (kodon) — fehérje (aminosav sorrend) — tulajdonságok közti kapcsolatot. A kód, kodon, antikodon, gén, allél fogalma a genetikai kód jellemzői – kódszótár (kodonszótár) az mRNS tripletek ismeretében a kódolt aminosav meghatározása a gén fogalma, tudják, hogy nem mindig minden gén aktív A sejtciklus szakaszai, az egyes szakaszok jelentősége. a sejtmag felépítése, a pórusok szerepe A kromoszóma, kromatida, befűződés, kromatinállomány fogalma, a kromoszómák kialakulása. A genom, haploid és diploid sejt a homológ kromoszóma, homozigóta, heterozigóta fogalma. A mitózis és meiózis folyamatának főbb	Ábraértelmezés – a DNS-től a tulajdonságig Ábraelemzés A fehérjeszintézis folyamatának értelmezése számítógépes animáció alapján (forrás: sulinet) Ábraelemzés – sejtciklus Ábraelemzés: sejtosztódás	

	lépései, különbségek. A mitózis és meiózis szerepe az élővilágban A mutáció Típusai: pontmutáció (génmutáció), kromoszóma mutáció, poliploidia, spontán mutáció, indukált mutáció, mutagén fogalmának ismerete A mutációk hatása – előnyös, hátrányos, letális példák az egyes mutációk következtében kialakuló betegségekre, jelenségekre	A megismert folyamatok alapján magyarázzák, miért eredményez a meiózis genetikai változatosságot Magyarázzák a mutáció szerepét az evolúcióban – új tulajdonságok megjelenése <u>Csoportmunka vagy otthoni:</u> Keressenek példákat különféle mutációk hatásaira, magyarázzák ismert emberi megbetegedések hátterét (tejcukor érzékenység, fenilketonúria, sarlósejtes vérszegénység, Down-kór, ivari kromoszómás rendellenességek)	egészségtan: örökletes anyagcsere betegségek és kezelési lehetőségeik, diéta etikai vonatkozások (emberi méltóság, elfogadás, esélyegyenlőség)

2. Az önfenntartó működések – szervezetünk egészsége			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerismeret fejlesztése – <i>a szervrendszerek felépítése és a működés kapcsolata</i> megfigyelés, kísérletezés – <i>jelenségek, funkció megértése egyszerű kísérleteken keresztül</i> modellalkotás <i>a modellezés lehetőségei a</i>	Kültakaró Az emberi bőr felépítése, az egyes rétegek feladata, az egyes rétegeket alkotó szövet típusa. A bőr szerepe a test védelmében (kórokozók, kiszáradás, napsugárzás), a hőszabályozásban. A bőralja szerepe. A bőr mint érzékszerv. Egészségtani ismeretek: bőrápolás, higiénia, a napozás, bőrsérülések, égés, fertőzések, anyajegyek pattanások.	Előzetes ismeretek felmérése feladatsor segítségével (kültakaró és mozgás). Ábra- vagy modellelemzés: a bőr <u>Csoportmunka:</u> megadott segédanyagok (cikkek), illetve néhány irányító kérdés segítségével az egyes csoportok gyűjtsek össze a témákhoz tartozó legfontosabb ismereteket. Fogalmazzák meg személyes tapasztalataikat. (a napozással kapcsolatos: www.sulinet.hu oldalon a kémia archív cikkei között – Itt a piros, hol a piros - a napozás kémiája)	biológia 8. – az ember bőre egészségtan fizika – UV sugárzás környezetvédelem – az ozonréteg

<i>biológiában – egyszerű modellek készítése hétköznapi anyagokkal</i> kezdeményező képesség és kreativitás fejlesztése – <i>modellezés különleges lehetőségei</i> egészségnevelés – <i>a biológiai ismeretek az egészségmegőrzés szolgálatában</i> etikai érzék fejlesztése – <i>a beteg emberek méltóságának megőrzése, tisztelet, elfogadás, esélyegyenlőség, szervátültetések etikai vonatkozásai</i> tudománytörténet, a magyar és egyetemes kultúra megismerése – <i>híres tudósok munkássága</i> Szociális kompetencia kommunikációs készség, kritikus gondolkodás, vitakultúra fejlesztése – <i>egészséges életmód, bioetika</i> egészségtudatosság fejlesztése	A mozgás Az ember csontvázának főbb részei, a csontok kapcsolódása. A lapos és csöves csontok felépítése, szöveti szerkezete, az egyes részek feladata (tömör állomány, szivacsos állomány, vörös csontvelő, fehér csontvelő, csonthártya) A csontszövet szerves és szervetlen állományának szerepe az ember fontosabb csontjainak ismerete (a koponya, gerincoszlop, mellkas, függesztő övek, végtagok csontjai, csigolyák részei) A gerincoszlop kettős S görbületének funkciója. A csontok összeköttetésének típusai, azok előfordulását (folyamatos: porc, varrat, összenövés; ízület: feszes, laza). az ízület felépítése (ábrán tudják megnevezni). A vázizmok felépítése és működése. Testünk főbb izmai – helyük, funkciójuk (mimikai izmok, fejbiccentő izom, csuklyás izom, hasizmok, hátizmok, bicepsz, tricepsz, combfeszítő, combhajlító). Egészségtani ismeretek A táplálkozás A tápcsatorna részei, működése, a táplálkozás egészségtana. A táplálék, tápanyag, emésztés fogalma.	Problémafeladat – a csontszövet felépítése és a működés kapcsolata – Mi történik, ha csontot kihevítünk, illetve savban áztatjuk, magyarázzuk a jelenséget! <i>A csontváz, különböző csontok, csontmetszetek vizsgálata, a felépítés, szerkezet megfigyelése</i> Ábraelemzés: az ízület felépítése, az ember izomzata <u>Kiselőadások:</u> – egészségtani vonatkozások (gerincferdülés, lúdtalp, izomláz, testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testépítő szerek veszélyei, izom és ízületi sérülések, csontritkulás) Mi a koponyaüregnek jelentősége, mi a teendő gyulladás esetén? Hogyan változik a csontok szerkezete, összetétele az életkorral? Milyen összefüggés van a táplálkozás és a csontok egészsége között? Milyen különbségek vannak a nők és férfiak vázrendszere közt? Milyen különbség van a két nem izomzata között? Hogyan lehet egészségesen fejleszteni az izomzatot? Miért veszélyesek a testépítő szerek? Mi az izomláz, hogyan szüntethető meg? Előzetes ismeretek felmérése feladatlap, vagy csoportos vetélkedő segítségével (táplálkozás, légzés). Ábra- vagy modellelemzés: a tápcsatorna felépítése	biológia 8 – a vázrendszer biológia 10. – a csontszövet és izomszövet szerkezete biológia 8. a táplálkozás

pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia</i> társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőkészség fejlesztése – <i>páros és csoportmunkák</i> Intellektuális kompetencia problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése – <i>probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció előadás, írásbeli munkák készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Idegen nyelvi kommunikáció idegen nyelvű források	Emésztőnedv, emésztő enzim A szájüreg: a fog részei, a nyál szerepe az emésztésben, a nyelv szerepe. A garat: a nyelés folyamata; a gége: a gégefedő szerepe. A nyelőcső: perisztaltika, a falat útja. A gyomor: a gyomornedv feladata az emésztésben, főbb összetevői, ezek szerepe. A patkóbél emésztő működése, enzimei és azok feladata. Ismerjék a patkóbélhez kapcsolódó nagy emésztőmirigyek feladatait. Az epe szerepe az emésztési folyamatban. A középbél felszívó működése a bélbolyhok szerepe. A máj sokoldalú működése, intermedier anyagcsere A vastagbél szerepe – vitaminok A minőségi és mennyiségi éhezés fogalma. A fehérjék, szénhidrátok,	(torzó) Fog keresztmetszetének rajzolása, részek megnevezése Fogtípusok megfigyelése állkapocs modellen, az egyes fogak feladata, az ember fogképletének felírása a modell segítségével Mutassák be a modellen a helyes fogmosás folyamatát. <u>Otthoni feladat:</u> Keressenek választ az alábbi kérdésekre! – Miért fontos a rendszeres fogorvosi szűrővizsgálat (rákszűrés is!)? Milyen gyakorisággal célszerű fogorvosi szűrésen részt venni? Milyen kapcsolat van a táplálkozás és a fogszuvasodás között? Mely életkorban kell elkezdni a fogmosást? Mi a különbség a tejfogsor és a maradandó fogsor között? Miért hívják „bölcesség fognak” az utolsó nagyőrlőket, és akinek nem nő ki? <u>Filmelemzés:</u> a gyomorfekély kialakulása, a gyomor regenerációs képessége (Belső világunk c. sorozat) <i>Az epe működését bemutató egyszerű kísérlet</i> <u>Kiselőadások:</u> Vitaminok, ásványi anyagok Élelmiszerbiztonság, tartósítás, adalékanyagok	egészségtan – szájápolás, fogak egészsége kémia – lipidek

használata (internet, szakkönyvek) otthoni feladatok elvégzéséhez Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i> Kezdeményezőképeség stratégia tervezése – <i>önálló modellalkotás, kreativitás és innovációs készségek fejlesztése</i> Esztétikai kifejezőképeség kreativitás és esztétikai érzék fejlesztése – <i>plakáttervezés, rajzkészítés, modellezés</i> Matematikai kompetencia grafikon, táblázat elemzés, mért adatok értelmezése – mértékegységek	zsírok, növényi rostok, nyomelemek, vitaminok természetes forrásai, hiánybetegségek, túlzott fogyasztás következményei. Egyes vitaminok (C, B, H, A, D, E, K) élettani jelentősége. Alapanyagcsere fogalma. Az egészséges táplálkozás szabályai: mennyiségi – minőségi jellemzők, gyakoriság; étrendkészítés. Az élelmiszerek tartósítása és otthoni ételtartósítás alapvető szabályai. Egészségtani ismeretek	A táplálkozási piramis értelmezése <u>Páros munka:</u> táblázatok és segédanyagok segítségével állítsanak össze különböző életkorú, foglalkozású, nemű, egészségi állapotú emberek számára napi menüt. <u>Otthoni feladat:</u> Készítsenek saját ízlésüknek megfelelő napi és heti étrendet az egészséges táplálkozás szabályai alapján! <u>Házi dolgozat:</u> – a tápcsatorna betegségei, táplálkozással összefüggő betegségek (az előzetes ismeretek felmérése alapján esetleg személyre szabottan osztható ki) (Témajavaslatok: 5. A tápcsatorna megbetegedéseinek kockázati tényezői (helytelen életmód, fogápolás, tartós stressz, alkohol és gyógyszerfogyasztás, helytelen táplálkozás, fertőzések, vegyszerek, veleszületett hajlam, környezeti hatások; 6. Gyomor – és nyombél fekély, emésztési rendellenességek (hasmenés, székrekedés); pszichés eredetű betegségek (anorexia – bulímia) 7. Szív – agyi érbetegségek, a magas vérnyomás és a rák kapcsolata a táplálkozással 8. Hogyan szerveznének kampányt az iskolában az egészséges életmód népszerűsítésére! – ha van lelkesedés, érdemes megvalósítani is	

	Légzés A légzőrendszer felépítése és működése. A felső légutak szerepe (orrüreg, garat, gége, hangképzés), az alsólégutak részei, működése (légcső, hörgők, léghólyagocskák) A légcsere, gázcsere, sejtlegzés fogalma. A belégzés, kilégzés folyamata, a légző izmok működése, vitálkapacitás. Egészségtani ismeretek: meghűlés, TBC, felső- és alsó légúti fertőzések, allergia – asztma, dohányzás – tüdő- és szájüregi rákok. Szűrővizsgálatok fontossága.	Ábra- vagy modellelemzés (torzó, gége modell) Grafikonelemzés – vitálkapacitás <i>Légzésszám meghatározása nyugalomban és munkavégzés után, eltérések magyarázata</i> Aktív sportoló és nem sportoló fiúk és lányok vitálkapacitását bemutató táblázat értelmezése. Egészségtani ismeretek felelevenítése, megbeszélés. Vita a dohányzásról. Pályázat: Készítsenek akció, vagy kampány tervet kortársaik számára a dohányzás elkezdése ellen!	biológia 8. egészségtan fizika – nyomás és térfogat összefüggései matematika – grafikonértelmezés
	Keringés és immunitás A belső környezet fogalma, állandósága. A vér összetétele: vérplazma, sejttes alkotók (vörösvértest, vérlemezke, fehérvérsejt, albuminok, globulinok, fibrinogén); a sejttes alkotók jellemzői (méret, számuk, élettartamuk, képződés helye, feladatuk), a normál értéktartománytól való eltérés okai, következményei. A vértérfogat mennyisége, a plazma és sejttes elemek aránya. A légzési gázok szállítása. A véralvadás lényege (a K-vitamin és a máj szerepe). A lép helye és szerepe.	Előzetes ismeretek felmérése – villám kérdések, megbeszélés (keringés, kiválasztás) <u>Ábraelemzés:</u> a vér összetétele <u>Táblázatelemzés</u> – a vér sejttes alkotói <u>Páros munka:</u> Gyűjtsék össze azokat a vitaminokat, amelyeknek szerepe van a keringési rsz. egészséges működésében.	biológia 8. egészségtan a táplálkozás és mozgás szerepe a keringési rsz. egészségében kémia a széndioxid oldódása vízben – a szénsav

	Az erek típusai. A pulzus, vérnyomás fogalma, normál értéke, változásuk élettani okai. Az erek szöveti szerkezete és működése közti kapcsolat; az érkeresztmetszet, összkeresztmetszet, nyomás viszonyok, áramlási sebesség változása a nagyvérkörben, a véna billentyűk szerepe. A szív üregei, a billentyűk szerepe. A szívizomszövet különleges működése. A koszorúerek feladata. A vérkörök, a keringés szerepe. Egészségtani ismeretek A magas vérnyomás, érlemeszesedés (szívinfarktus, agyvérzés), visszértágulat, trombózis – a betegségek jellemzői, kapcsolatuk a táplálkozással, megelőzésük. Szívinfarktus kockázati tényezői, tünetek, megelőzés. Vérzékenység, trombózis. A vérszegénység, leukémia. Az ájulás okai, elsősegély. A testmozgás, helyes táplálkozás szerepe a keringési rendszer egészségének megőrzésében. A nyirokrendszer felépítése, szerepe, kapcsolata a vérkeringéssel.	<u>Tanulói vizsgálat:</u> <i>A társ pulzusának megmérése nyugalomban, majd néhány guggolásból felugrás után</i> Vérnyomásmérés – demonstráció. A mért vérnyomás érték magyarázata. Vagy! Különböző vérnyomás értékek összehasonlítása – a két érték és a különbségek magyarázata, okok keresése, miért változhat a normál vérnyomás. Egészségtani ismeretek megbeszélése <u>Csoportmunka:</u> Plakát tervezése a szívinfarktus megelőzéséhez. <u>Ábraelemzés:</u> a nyirokrendszer	

	A vér, szövetnedv, és nyirok kapcsolata, a szövetnedv feladata. A fehérvérsejtek típusai (monociták, granulociták, limfociták / T-B /, fagocitózis, immunválasz) Az immunrendszer felépítése, működésének lényege. Antigén, ellenanyag. A falósejtek szerepe, a nem specifikus és az adaptív (specifikus) immunválasz (sejtes és ellenanyaghoz kötött). A falósejtek, komplement rendszer, limfociták szerepe az immunválaszban. A memóriasejtek szerepe. A mesterséges immunizálás (passzív, aktív) ABO és Rh - vércsoport rendszerek, vércsoport antigének, ellenanyagok helye, képződésük A vérátömlesztés szabályai, vércsoport meghatározás elve. A magzati Rh - összeférhetlenség lényege. Egészségtani ismeretek Jenner, Pasteur és Semmelweis munkássága	<u>Csoportmunka:</u> Modellkészítés – gyurma, hungarocell golyók és színes drótok segítségével modellezzük a különböző fehérvérsejtek típusait és az immunrendszer működését (makrofág – sokféle receptor, MHC-I.,II., T-limfocita – T sejt receptor, B-limfocita – B sejt receptor) <u>Modellezés:</u> modell készítése a vércsoportok szemléltetésére (vvt.-k és ellenanyagok – pl. gyurma és drót) <u>Kiselőadás v. otthoni munka:</u> – témák 4. Miért fontosak a védőoltások (egyéni és közösségi szerep), miért vannak kötelező, illetve választható oltások? Példák Mo.-n kötelező védőoltásokra! 5. Az immunrendszer működésével kapcsolatos betegségek (rák, autoimmun betegségek, allergia). 6. Mi a láz szerepe, mikor kell csillapítani? Mi a különbség a bakteriális és vírusfertőzések kezelésében? Mire kell figyelni az antibiotikumok szedésénél?	

		<u>Megbeszélés és vita:</u> A szervátültetések gyakorlati és etikai problémái.	
	Kiválasztás A kiválasztó rendszer felépítése (vese, húgyvezeték, húgyhólyag, húgycső), működése, a kiválasztás szerepe a homeosztázisban. A vese részei, nefron felépítése (vesetestecske, kanyarult csatornák, Henle-kacs), működése (szűrletképzés, kiválasztás, visszaszívás). A vérplazma, szűrlet vizelet összetétele. A vizelet összetételét és mennyiségét befolyásoló tényezők. A kiválasztás egészségtana: Értsék, hogy egészséges körülmények között miért nem lehet fehérje, glükóz, vér a vizeletben, illetve mire utal ezek jelenléte. Mi a vesekőképződés oka, hogyan lehet megelőzni? A művese kezelés jelentősége, lényege. A húgyúti gyulladások okai, megelőzésük.	A kiválasztó rendszer felépítése – modell-ábraelemzés (torzó, vese, nefron) Feladatmegoldás – <u>páros munka</u>: Megadott fogalmakat (nefron részei, feladatai) párosítsanak a kapott ábrához Gyakorló tesztfeladat a vese működésével kapcsolatosan. <u>Problémafeladat:</u> Milyen egyszerű kísérlettel lehetne kimutatni a cukrot a vizeletben? Hogyan változik a vizelet összetétele egy meleg nyári napon, ha keveset iszunk? Miért? Egészségtani ismeretek megbeszélése	biológia 8. – kiválasztás egészségtan bioetika – szervátültetések

3. Hormonális szabályozás és reprodukció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerismeret fejlesztése – <i>a szervrendszerek felépítése és a működés kapcsolata</i> megfigyelés, kísérletezés alkalmazása – <i>jelenségek, funkció megértése egyszerű kísérleteken keresztül</i> egészségnevelés – <i>a biológiai ismeretek az egészségmegőrzés szolgálatában</i> etikai érzék, vitakultúra felelősségérzet fejlesztése – <i>az élet tisztelete, életvitel és egészség kapcsolata, tolerancia és elfogadás</i>	Hormonrendszer A hormonális szabályozás lényege, a negatív visszacsatolás jelentősége. A hormonrendszer és idegrendszer működésének összehasonlítása. Az agyalapi mirigy részei, működése, kapcsolata a hipotalamusszal. Tudják, hogy az elülső lebeny mirigyként hormonokat termel, míg a hátsó lebeny csak tárol. A hipofízis hormonok szerepe a szervezetben. A rendellenes hipofízis működés következményei. Belső elválasztású mirigyek és szerepük a szervezetben. Tudják, mi szabályozza működésüket (van-e közvetlen kapcsolat a hipofízissel). A tiroxin szerepe a sejtoxidációban, a Ca háztartás, a szénhidrát és ásványi anyag háztartást befolyásoló hormonok, az ivarmirigyek belső elválasztású működése. (tiroxin, inzulin, adrenalin, tesztoszteron, oxitocin – termelődési helyük, hatásuk). Egészségtani ismeretek	Ábraelemzés – a hormonrendszer részei Ábraelemzés – agyalapi mirigy helye, felépítése, kapcsolata a hipotalamusszal <u>Házi dolgozat</u>: a hormonrendszer működési zavarai – betegségek <u>feladatmegoldás</u>: a belső elválasztású mirigyek működése, hormonok szerepe <u>Megbeszélés</u>: a táplálkozás és hormonrendszer kapcsolata – cukorbetegség és diéta (Miért fontos a jód a táplálkozásban? Miről ismerhető fel a cukorbetegség rosszullete?)	biológia 8. idegrendszer – hipotalamusz
Szociális kompetencia kommunikációs készség, kritikus gondolkodás, vitakultúra fejlesztése – <i>egészséges életmód, bioetika</i>	Szaporodás Az ivaros szaporodás. Az ivarsejtek képződése, genetikai változatosság. Értsék, hogy az ivarsejt és a zigóta is	Előzetes ismeretek felmérése – szaporító szervek, egészségtan	biológia 10. – az ivaros szaporodás biológia 11. – sejtosztódás (mitózis, meiózis)

egészségtudatosság fejlesztése – <i>felelősség és döntés – életvitel</i> pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia</i> társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőkészség fejlesztése – <i>páros és csoportmunkák</i> honismeret fejlesztése: <i>híres magyar tudósok munkássága</i> felkészülés a felnőtt életre – <i>párkapcsolat, családtervezés</i> Intellektuális kompetencia problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése – <i>probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>ismeretek, vélemények megosztása</i> házi dolgozat készítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása</i>	önálló sejt. Az ivarsejtek kromoszóma állománya és az utód neme. Az ember nemét meghatározó tényezők (kromoszómális nem, ivarmirigyek /gonadális/- ivarszervek /genitális/ által meghatározott nem, pszichoszociális nem). A nemi érés és a külső nemi jellegek. A hímvarsejt és a szervrendszer részei, működése. A nemi működés hormonális szabályzásának lényege. A petesejt és a női ivarrendszer részei, működése. A nemi működés hormonális szabályzása. Legyenek tisztában azzal, hogy a ciklus jellemzői egyéniek, mely határok között tekinthetők normálisnak az eltérések, milyen esetekben célszerű orvoshoz fordulni. A megtermékenyítés folyamata, a bekövetkező hormonális változások és azok következményei a ciklusban. Egészségtani ismeretek: Az ivarszervek higiénája, egészséges működéssel kapcsolatos alapvető ismeretek, betegségek. Fitymaszűkület, körülmetélés, ivarúti fertőzések. A SZTB-k (szifilisz, gonorrhea, chlamydia, HIV, HPV), a fertőzések legfontosabb tünetei, terjedés, megelőzés. A petefészek gyulladás kialakulásának okai, megelőzés. A hüvelyi folyások lehetséges okai, a kóros	Ábraelemzés – külső nemi jellegek, férfi és női szaporító szervek <u>Csoportmunka:</u> az egészségtani ismeretek feldolgozása Filmelemzés és megbeszélés – nem úton terjedő betegségek (HIV, Hepatitis, stb.)	hittan – a vallási előírások és egészségtani vonatkozások

forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Idegen nyelvi kommunikáció idegen nyelvű források használata (internet, szakkönyvek) otthoni feladatok elvégzéséhez Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i> Digitális kompetencia házi dolgozat – <i>az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása</i>	elváltozások jellemző tünetei, a megelőzés módjai. A méhnyakrák kialakulása, a szűrővizsgálat fontossága. A nőgyógyászati vizsgálat (mikor kell elmenni, miért fontos az ellenőrzés). Az ember magzati fejlődésének folyamata. A magzatvíz, méhlepény szerepe. A szülés folyamatának főbb lépései. A várandósság jelei, terhesgondozás jelentősége, a szoptatás fontossága. A posztembrionális fejlődés szakaszai, és legjellemzőbb biológiai változásai. Az akceleráció, klimax (menopauza) fogalma. A klinikai és biológiai halál közti különbség ismerete. Szexualitás és családtervezés – etikai vonatkozások (abortusz, eutanázia), a genetikai tanácsadás. A homoszexualitás. A meddőség lehetséges okai, a mesterséges beavatkozások fajtái, ezek etikai vonatkozásai. Döntések és választások a keresztény értékek tükrében.	<u>Rendhagyó óra:</u> – szakember meghívása a nőgyógyászati vizsgálat, szülés, terhes gondozás, szoptatás témájával kapcsolatosan Filmelemzés vagy szituációs játék és vita: – etikai kérdések megtárgyalása	hittan – bioetika és erkölcstan

4. Felelősségünk magunkért, egymásért			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia testi és lelki egészség megőrzésének fejlesztése – <i>felelősség és döntés – életvitel</i> felkészülés a felnőtt szerepekre – <i>felelősségvállalás, állampolgári kötelességek (segítségnyújtás), életvitel</i> kommunikációs készség, kritikus gondolkodás, vitakultúra fejlesztése – <i>egészséges életmód, tanácsadás</i> pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia</i>	Elsősegélynyújtási ismeretek A baleseti helyszín – helyzet felmérés, helyszínbiztosítás, segítségkérés Betegvizsgálat – a sérült állapotának felmérése, életveszély elhárítása (légzés, keringés biztosítása, stabil oldalfekvés, súlyos vérzések). A mentő hívása – a mentők hívásának szabályai A hétköznapi életben (otthon, iskola) előforduló leggyakoribb sérülések és ellátásuk (égések, vérzések, végtágtörések, rándulás, ficam, ájulás, félrenyelés, mérgezések). Sajátos helyzetek (közlekedés, kirándulás) balesetei (koponya, gerinc, medencesérülések, belső vérzés, sokk, áramütés, vízi balesetek) Csecsemőgondozás, kisgyermek egészség – elsősegélynyújtás A baleset megelőzés fontossága, lehetőségek, felelősségünk.	Rövid elméleti bevezetés után gyakorlati ismeretek elsajátítása – szituációs helyzetek gyakorlása	
társas aktivitás, felelősségérzet, szervezőkészség fejlesztése – <i>szituációs játék, csoportmunka</i>	Civilizációs betegségek A leggyakoribb civilizációs betegségek és kockázati tényezők, kapcsolatuk az életvitellel. Megelőzés, kezelés. (Szív- és érrendszeri betegségek, elhízás, cukorbetegség, stressz – mentálhigiéné, környezeti ártalmak)	<u>Csoportmunka:</u> a tanult betegségek felelevenítése, esetleg kimaradt ismeretek pótlása <u>Szituációs játék:</u> az egyes betegségekkel kapcsolatos tanácsadási helyzetek bemutatása (pl. szülő-gyermek, orvos-beteg, kortársak, barátok stb.)	biológia – korábbi ismeretek felidézése

A továbbhaladás feltételei:

- ismerjék a sejtalkotók felépítése és működése közti összefüggést, a sejtszintű és szervezetszintű folyamatok közti kapcsolatot
- tudjanak elvégezni, rögzíteni és értékelni egyszerű sejtbiológiai és élettani vizsgálatokat
- ismerjék az egészséges táplálkozás alapelveit
- alakuljon ki az egészség tudatos magatartás, érték meg, hogy az egészség megőrzése, a betegségek megelőzése az életminőség javulását eredményezi
- ismerjék az egészség megőrzéséhez szükséges életvitel elemeit (táplálkozás, mozgás, higiénia, felelős szexualitás, lelki egészség, függőségek kerülése)
- értsek meg a szűrővizsgálatok és védőoltások fontosságát
- ismerjék az egészségkárosító szokások egyéni és társadalmi hátrányait
- ábra alapján ismerjék fel a szervrendszerek, szervek részeit
- ismerjék az önfenntartó szervek funkcióját és működésük összefüggéseit
- ismerjék az idegi és hormonális szabályozás lényegét
- ismerjék a belső elválasztású mirigyeket és ezek szerepét
- tudják felsorolni a férfi és női ivarszerveket, ismerjék a működésüket
- ismerjék a megtermékenyítés, embrionális fejlődés folyamatát, a posztembrionális fejlődés szakaszait
- érték meg az élet tiszteletét a megtermékenyítés pillanatától fogva (abortusz, eutanázia)
- tudjanak felelősségteljes döntést hozni a szexualitással kapcsolatban a megismert tények fényében (a szexualitás szerepe, nemi úton terjedő betegségek, abortusz)

- ismerjék a családtervezés lehetőségeit
- legyenek képesek véleményt alkotni etikai kérdésekben egyetemes emberi és keresztény értékek mentén (egyéni és társadalmi felelősség, elfogadás, tolerancia, segítő, támogató magatartás, az egészség és az élet védelme)

Értékelési szempontok:

Az elégséges szint eléréséhez a tanuló tudja az ismereteket felidézni, azok segítségével egyszerű feladatokat megoldani, alapvető összefüggéseket megfogalmazni (pl. a szervrendszerek felépítése és feladatuk, a működés és egészség kapcsolata), kész ábrákon ismerje fel a tanult részeket, legyen képes az ismereteket rendszerezni, csoportosítani.

Jeles szinten a tanulótól elvárható a következtetések megfogalmazása, probléma feladatok megoldása, kísérlet önálló elvégzése, eredmények rögzítése, értékelése, ábrák önálló készítése, bonyolultabb összefüggések megértése, az ismeretek alkalmazása.

12. évfolyam

Óraszám: 64/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az idegi szabályozás	18
2.	Genetika – bioetika	12
3.	Az élőlények környezete, a környezet- és természet védelme (a bioszféra jövője keresztény szemmel)	18
4.	A bioszféra evolúciója	14
5.	Év végi ismétlés	2

1. Az idegi szabályozás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerszemlélet fejlesztése – <i>a szervrendszerek felépítése és a működés kapcsolata</i> megfigyelés, kísérletezés – <i>jelenségek, funkció megértése egyszerű kísérleteken keresztül</i> modellértelmezés <i>a modellezés lehetőségei a biológiában – ábrák, torzó, szervek modelljei, rajz</i> egészségnevelés – <i>a biológiai ismeretek az egészségmegőrzés szolgálatában</i> etikai érzék fejlesztése – <i>a beteg emberek méltóságának megőrzése, tisztelet, elfogadás, esélyegyenlőség</i> honismeret és egyetemes kultúra tudománytörténet megismerése – <i>híres tudósok munkásságának megismerése</i>	Idegi szabályozás Szabályozás és vezérlés, a visszacsatolás szerepe. Az inger, receptor fogalma, típusai. Az idegsejt részei (neuron, gliasejt, axon, dendrit, végfa), típusai (érző-, mozgató-, interneuron). Az idegsejt elemi működése, az ingerület fogalma, keletkezése, vezetése (nyugalmi potenciál, akciós potenciál, depolarizáció, repolarizáció). A csupasz axon és idegrost közti különbség, vezetési sajátosságai. A szinapszis típusai működése, átvivő anyagok. Az idegrendszer részei, szerepük, ismerjük a kapcsolódó fogalmakat (dúc, mag, ideg, pálya, szarv, köteg, fehér-, és szürkeállomány, központi- és környéki idegrendszer). A reflexkör felépítése és működése, a szomatikus és vegetatív reflex különbségei. A gerincvelő részei, legfontosabb szabályzó működései (izomtónus, bőrreflexek, vizelet- székletürítés). A receptorsejt, asszociációs sejt, mozgatósejt fogalma, működésük. A központi idegrendszer védelmi rendszere (hártyák, agy-gerincvelői	<u>Kiselőadások:</u> az idegrendszer kutatásában jelentős eredményeket elérő tudósok munkássága Ábraelemzés – idegsejt Ábraelemzés – akciós potenciál, szinapszis <u>Ábraelemzés:</u> idegrendszer felépítése, reflexkör Gerincvelő km. rajzolása, részek megnevezése	biológia 8. – idegrendszer membrántranszport

Szociális kompetencia kommunikációs készség, kritikus gondolkodás, vitakultúra fejlesztése – <i>egészséges életmód, szenvedélybetegségek</i> egészségtudatosság fejlesztése – <i>felelősség és döntés – életvitel</i> pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia</i> felkészülés a felnőtt életre – <i>mentálhigiéné</i> Intellektuális kompetencia problémamegoldás, oksági gondolkodás, analógiák keresése, felismerése – <i>probléma feladatok, összehasonlító elemzések segítségével</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>ismeretek, vélemények megosztása</i> előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép</i>	folyadék, csontos burok), ezek szerepe. Az agy részei (nyúltvelő, híd, középagy, köztiagy, kisagy nagyagy, agykamrák), legfontosabb feladataik. Az agytörzs részei, a hálózatos állomány jelentősége, a köztiagy részei, a hipotalamusz kapcsolata a hormonális szabályozással. A nagyagy külső felépítése (féltekék, barázdák, lebenyek), belső szerkezete (szürke- fehérállomány, magvak, pályarendszerek), működése. Értsék, hogy az idegrendszer működése hierarchikus, és a fejlődés során az agykéreg szerepe fokozatosan nő. Alvás és memória. A környéki idegrendszer részei (agyidegek, gerincvelői idegek), szerepük. A receptor, adekvát inger, ingerküszöb fogalma. Az érzékszervek működésének általános elvei, folyamata (inger, ingerület, érzőpálya, központ, érzet). A főbb érző központok helye (elsődleges érző, halló, beszédértő, olvasó, látó központ). A bőrérzékelés, ízérzékelés szaglás folyamata. A kemoreceptorok szerepe a légzés szabályozásában. A látószerv, halló-egyensúlyozó szerv részei, működésük. A szemüveggel korrigálható fénytörési hibák, a korrekció elve, a szürke- és zöldhályog, farskavakság lényege. A	Ábra-, modellértelmezés Agyvelő modell <u>Kiselőadás:</u> Alvás és memória <u>Tanulói vizsgálat:</u> Egyszerű kísérlettel bizonyítsuk az ízlelő receptorok elhelyezkedését. Receptor sűrűség vizsgálata a bőrön. A hideg – meleg érzékelés relativitását bizonyító kísérlet. Ábra vagy modellelemzés – szem, fül Magyarázzuk a fénytörési hibák lehetséges korrekcióját ábra segítségével <u>Tanulói vizsgálat:</u> Egyszerű kísérletek a vakfolt, a színtévesztés, a látásélesség és térbeli	fizika – hangtan, fénytan

<i>formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban forráskezelés – segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Idegen nyelvi kommunikáció idegen nyelvű források használata (internet, szakkönyvek) otthoni feladatok elvégzéséhez Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása	pupilla akkomodációja és a szemhéjzáró reflex jelentősége. A zajszenyezés, a forrásai (walk-man, disco, nagyváros) és következményei. Érzéksalódás (pszichés tényezők és drogok szerepe) Békésy György és Bárány Róbert munkássága. A harántcsíkolt izom működése (izomrángás, tartós izom-összehúzódás, izomtónus). Az ideg-izom szinapszis működése. A gerincvelői reflexek szerepe a mozgató működésben (járás, testtartás). Az agykéreg mozgató működése, a piramis rendszer, extrapiramidális rendszer szerepe. A mozgató pályák kereszteződésének következményei. Az érzékelés szerepe (látás, hallás, egyensúlyozás, bőr, izom) a mozgás szabályozásában. A kisagy szerepe a mozgás szabályozásában. A főbb mozgató központok helye (elsődleges mozgató kp., író, beszédmozgató kp.) A szív működés lényege (automácia), az összehúzódás folyamata A vegetatív szabályozás fogalma, a vegetatív központok (gerincvelő, agytörzs, köztiagy, limbikus rendszer), ezek szerepe. A szimpatikus és paraszimpatikus szabályozás lényege (példák). A szimpatikus szabályozás kapcsolata az adrenalinnal.	<i>tájékozódás, a hangirány érzékelésének vizsgálatára. A pupillareflex vizsgálata, magyarázata.</i> <u>Otthoni feladat:</u> – keressenek választ az alábbi kérdésekre! Miért veszélyes a bőrérzékelés teljes hiánya? Milyen kapcsolatban van a szaglás az ízérzékeléssel, miért „nem érezzük” az ízeket, ha meg vagyunk fázva? <u>Kiselőadás:</u> Békésy György és Bárány Róbert munkássága. <u>Tanulói vizsgálat:</u> <i>Váltsanak ki térdreflexet, és magyarázzák a jelenséget.</i> <u>Feladatmegoldás:</u> Értelmezzük egy agyvérzés vagy agyi sérülés következményeit! Magyarázzuk, mi történik, ha valaki megégeti a kezét vagy szúrós tárgyra lép <u>Feladat:</u> a vázizmok és a szívizom működésének összehasonlítása <u>Ábraértelmezés:</u> a vegetatív idegrendszer felépítése Problémafeladat – vegetatív idegrendszer működése (pl. vizsga előtt és után)	hétköznapi élet – megkülönböztető jelzések használata, napszemüvegek feladata – milyen a jó napszemüveg?

	Az agyműködés szerepe az emberi kultúra kialakulásában (szocializáció, szerszám használat, beszéd, nyelv). A tanulás és az érzelmek kapcsolata (megközelítés-elkerülés). A tanulás kritikus szakaszai. A pszichoaktív szerek (alkohol, kábítószer) általános hatása az idegrendszerre (ingerület átvitelre, érzékelésre, mozgató működésre kifejtett hatás), a magatartásra. Legyenek tisztában az alapvető fogalmakkal (abúzus, dependencia, tolerancia, elvonás) Egészségügyi ismeretek: Az idegrendszer leggyakoribb betegségei (agyrázkódás, migrén, epilepszia, szélütés, agyvérzés, Alzheimer- és Parkinson-kór). Lelki egészségünk	<u>Kiselőadás:</u> 1. Az idegrendszer betegségei 2. Az Alzheimer- és Parkinson-kór <u>Megbeszélés:</u> a lelki egészséget, az idegrendszer működését befolyásoló tényezők – életvitel	

2. Genetika – bioetika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia társadalmi érzékenység és felelősségérzet fejlesztése – az emberi tevékenységek hatása az élővilágra (biotechnológia)	DNS–RNS–fehérje–tulajdonságok közti kapcsolat Fogalmak: gén, fenotípus, genotípus, allél, genom, vad allél, letális allél; (G. Mendel munkásságának legjelentősebb eredményei) Fogalmak: parentes, filiale, hibrid domináns-recesszív és intermedier örökösmentet, Mendel I-II. törvénye	<u>Önálló ismeretszerzés:</u> az Internet és szakkönyvek segítségével – a genetika történetének kiemelkedő alakjairól (Mendel, Flemming, Johanssen, Morgan) Ábraelemzés – az öröklésmentek megismerése	biológia 11. – a DNS örökítő szerepe, az RNS, enzimek szerepe, meiózis kromoszómák szerkezete

kritikus gondolkodás és valószínűségi szemlélet kialakítása – <i>az emberi beavatkozások belátható és beláthatatlan következményei</i> kapcsolatba hozás készségének fejlesztése – <i>a tudományos ismeretek haszna a hétköznapi életben</i> etikai érzék, vitakultúra felelősségérzet fejlesztése – <i>a genetika lehetőségei és veszélyei</i> tudománytörténet és egyetemes kultúra megismerése – <i>híres tudósok munkássága</i> Szociális kompetencia kommunikációs készség, kritikus gondolkodás, vitakultúra fejlesztése – <i>bioetika</i> pozitív gondolkodás erősítése – <i>egészségmegőrzés, tolerancia, életminőség javításának lehetőségei az örökletes betegségek esetén</i> társas aktivitás, felelősségérzet, fejlesztése – <i>csoportmunka</i>	(uniformitás, hasadás), a gaméták tisztaságának törvénye Példák néhány domináns-recesszív öröklődésű emberi tulajdonságra (albinizmus, sokujjúság, összenőtt ujj fenilketonuria, lisztérzékenység, galaktozémia, Rh vércsoport). Mendel III. törvénye Az intermedier öröklésmenet A kodominancia fogalma, az ABO és MN vércsoport öröklődése Az autoszómás és ivari kromoszómás öröklődés Az X és Y kromoszómán lokalizált tulajdonságok és ezek öröklődése (vérzékenység, zöld-piros színtévesztés, szőrös fül, sündisznóbőr) (a madarak és lepkék sajátos ivari kromoszómás jellege) A szexkromatin (Barr-test) fogalma, gyakorlati jelentősége Ivari kromoszómás rendellenességek (Turner, Klinefelter szindróma stb.) Két tulajdonság független öröklődése és két gén által meghatározott tulajdonságok öröklődése A rekombináció és a kapcsolt öröklődés lényege, jelentősége A mutáció fogalma, típusai (génmutáció, kromoszóma mutáció és típusai) Mutagén, karcinogén (a mutáció szerepe a rák kialakulásában)	Feladat megoldás – gyakorlás Megbeszélés: az életminőség javítása öröklött anyagcserezavarok esetén, a betegek segítése a hétköznapi életben – diéta <u>Csoportmunka:</u> a vércsoportok jelentősége a hétköznapi életben (vérátömlesztés, véradás, szervátültetés, apasági vizsgálat, kriminológia, Rh összeférhetetlenség) Feladatmegoldás <u>Otthoni munka:</u> az Internet segítségével gyűjtsenek információkat a különböző mutagén ágensek hatásairól. Keressenek példákat a környezetben előforduló mutagén anyagokra, ismertessék az általuk okozott problémát, tegyenek javaslatot a problémák megoldására	egészségtan – öröklött táplálkozási betegségek és a diéta a véradás jelentősége sport – a szexkromatin szerepe a sportban biológia 11. – az immunrendszer és a rák

felkészülés a felnőtt szerepekre – <i>felelősség magunk és embertársaink iránt, társadalmi felelősség, döntés etikai kérdésekben</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>érvek, vélemények megfogalmazása</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Matematikai kompetencia a valószínűség a genetikában Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i> Digitális kompetencia házi dolgozat készítése – <i>az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata</i>	A mutagének két nagy csoportja (kémiai anyagok és sugárzások) Mennyiségi és minőségi jelek és öröklődésük A géntechnológia, génsebészet. Néhány példa a „génsebészet” alkalmazására (inzulin, haszonnövények, klónozás a növénytermesztésben) Ismerjék a klón fogalmát és a klónozás lényegét A humángenetika vizsgálati módszerei, a módszer korlátai (családfaelemzés, magzati genetikai vizsgálatok). Az egyes biotechnológiai, genetikai eljárások etikai vonatkozásai	<i><u>Vita:</u> Fogalmazzanak meg a géntechnológia és génsebészet mellett és ellen felhozható érveket! Fejtsék ki a véleményüket a megszerzett ismeretek alapján!</i>	

3. Az élőlények környezete, környezet- és természetvédelem			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerzés, rendszerszemlélet fejlesztése – <i>szerveződési szintek felismerése</i> kapcsolatba hozás készségének fejlesztése – <i>a tudományos ismeretek haszna a hétköznapi életben</i> környezettudatosság fejlesztése – <i>a bioszféra egységének felismerése</i> kritikus gondolkodás és valószínűségi szemlélet kialakítása – <i>az emberi beavatkozások belátható és beláthatatlan következményei</i> Matematikai kompetencia grafikonok, környezet minőségi adatok értelmezése	Ökológiai rendszerek általános jellemzői A környezet fogalma, az élettelen környezeti tényezők. Tűrőképességi görbék értelmezése, a szűk és tág tűrés fogalma, indikátor szervezetek A fényviszonyokat meghatározó tényezők, a fény hatása az élőlényekre (közvetlen fény és hatása, szórt fény és hatása, fénykedvelő, közepes fényigényű, árnyéktűrő növények, rövidnappalos és hosszúnappalos növények). A fény hatása az állatokra. Egy terület hőmérsékleti viszonyait meghatározó tényezők. Tudjanak példát mondani különböző hőtűrésű élőlényekre, a változó és állandó testhőmérséklet fogalma A levegő összetétele, kémiai és fizikai tulajdonságai, hatása az élőlényekre. A változó és állandó vízállapotú növény fogalma, példák. A növények típusai a környezet vízellátottsága alapján (vízi-, mocsári-,	Grafikonelemzés (minimum, maximum, optimum) <u>Kiselőadás:</u> indikátor fajok <u>Csoportmunka:</u> – az egyes környezeti tényezők (fény, hőmérséklet, levegő, víz, talaj) jellemzőinek, hatásainak feldolgozása segédanyagok segítségével, a szerzett ismeretek megosztása Az élőhely és az élőlények jellemzői közötti kapcsolat értelmezése.	matematika – grafikonértelmezés hétköznapi élet – szobanövények tartása

Szociális és állampolgári kompetencia kommunikációs készség önértékelés fejlesztése – <i>együttműködés csoportban, az ismeretek megosztása, érvek, vélemények megfogalmazása</i> társas aktivitás, felelősségérzet, fejlesztése –<i>csoportmunka</i> társadalmi érzékenység és felelősségérzet fejlesztése –<i>az emberi tevékenységek hatása az élővilágra</i> felkészülés a felnőtt szerepekre – <i>egyéni felelősség a környezet védelmében, életvitel</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség, írásbeli munka fejlesztése – <i>szerzett ismeretek megosztása, házi dolgozat készítése</i> előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i>	közepes vízellátottságú és szárazságtűrő növények) és azok legfontosabb jellemzői. A talaj kialakulásának folyamata, a talaj kémiai és fizikai jellemzői. A trágyázás jelentősége, a műtrágyázás lehetséges következményei, veszélyei. A termelők, fogyasztók, lebontók szerepe az életközösségekben. A szén és oxigén, nitrogén, víz, foszfor körforgása, az élőlények szerepe ezekben a folyamatokban. Az anyag körforgás és az energiaáramlás közti kapcsolat és különbség. A biológiai produkció, biomassa fogalma. Ökológiai piramisok értelmezése (biomassa, energia). Környezet- és természetvédelem Globális környezeti problémák ismerete (népességrobbanás, felmelegedés, hulladékprobléma, a savasodás, a természetes vizek szennyezése, az ózonpajzs csökkenése). Fogalmak: környezetvédelem, kibocsátás, ülepedés, határérték. Levegőszennyezés A főbb légszennyező anyagok és a levegőszennyezés leggyakoribb formái. Az üvegházhatás szerepe és a hatásfokozódás következményei. A	<u>Feladatmegoldás:</u> a környezeti tényezőkkel kapcsolatos gyakorló feladatok megoldása Magyarázzák a peszticidek, mérgek felhalmozódását a táplálékláncban Táplálékláncok és hálózatok értelmezése. <u>Csoportmunka:</u> ábraelemzés és értelmezés – anyagok körforgása Ökológiai piramisok értelmezése Értelmezzük az üvegházhatás jelentőségét! <u>Csoportmunka:</u> a levegőszennyezés formáinak elemzése (okok, következmények, egészségügyi vonatkozások, a csökkentés lehetőségei)	földrajz – a talaj fogalma, talajképződés kémia – a tárgyalt elemek természetes előfordulásai

forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Idegen nyelvi kommunikáció idegen nyelvű források használata (internet, szakkönyvek) otthoni feladatok elvégzéséhez Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i> Digitális kompetencia kiselőadás készítése, házi dolgozat – <i>az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása</i> Esztétikai tudatosság esztétikai érzék fejlesztése – <i>házi dolgozatok kivitelezése, szemléltetés, képi megjelenítés</i>	Kiotói Egyezmény. Emisszió kereskedelem. A szmog kialakulásának okai, típusai, a savas esők kialakulásának okai és következményei, az ózonnal kapcsolatos problémák (talaj közeli és magas légköri ózon) – egészségügyi vonatkozások. Tudják, mi a teendő szmogriadó esetén. Vízszennyezés A vízszennyezés lehetséges forrásai (édes vizek és tengerek), azok megelőzésének, illetve megszüntetésének lehetőségei, az ivóvíz nyelésének módjai. A vizek öntisztuló képességének értelmezése. A víztisztítás formái. A vizek védelme – a Ramsari egyezmény Talajszennyezés A talajerózió, defláció okai, megelőzésének lehetőségei. Talajszennyezés. Hulladék A hulladék típusai, kezelésük lehetséges módjai, a szelektív gyűjtés előnye, az újrahasznosítás lehetőségei. Hazai környezetvédelmi szervezetek, kiadványok. (néhány ismerete) Energia <i>Hagyományos és alternatív energiaforrások, a megújuló és nem</i>	<u>Szövegelemzés:</u> környezetvédelemmel kapcsolatos szöveg elemzési feladatok gyakorlása Gyűjtsenek példákat a vizek szennyezésére! <u>Filmfeldolgozás:</u> vizek szennyezése (okok, következmények, lehetőségek a csökkentésre) <u>Kiselőadás:</u> szennyvíztisztítás, ivóvízellátás <u>Páros munka:</u> az ivóvízellátás problémái a Földön – cikkek elemzése (Nat. Geo.) Keressenek példákat a talajszennyezés lehetséges forrásaira és tegyenek javaslatokat a szennyezés csökkentésére, megszüntetésére <u>Kiselőadás:</u> szelektív hulladékgyűjtés Ismerkedés környezetvédelmi kiadványokkal (könyvek, folyóiratok), a HUMUSZ tevékenysége. A kétféle energiaforrás jellemzői <u>Érvelés és vita:</u> a témához kapcsolódó cikkek alapján gyűjtsék össze a megújuló energiaforrások előnyeit és hátrányait, mérlegeljék a megismert	

	<i>megújuló energia közti különbség. Az atomenergia felhasználás előnyeit és veszélyeit.</i> A fenntartható fejlődés lényege, az energiatakarékosság lehetőségeit. – a Fenntartható Fejlődés Világkonferencia Természetvédelem A sokféleség fontossága az ökoszisztéma stabilitásában. A biológiai sokféleség megőrzésének szükségessége, a természetvédelem szerepe és lehetőségei (etikai, egészségügyi, kulturális, gazdasági érvek ismerete). A védett területek csoportosítása (példák!). Ismerjék hazánk nemzeti parkjait és legfontosabb védett értékeit, tudják ismertetni a lakóhelyükhöz legközelebbi nemzeti parkot, védett értékeit. Ismerjenek néhányat a világ nemzeti parkjai közül. Egyéni felelősség a környezet védelmében	adatokat és tegyenek javaslatokat alkalmazásukra. (Nat. Geo. cikkek) <u>Szituációs játék, Vita:</u> – egy-egy környezetvédelmi vagy természetvédelmi probléma földolgozása szituációs játék formájában (sulinet anyaga), érvelés gyakorlása <u>Házi dolgozat:</u> egy szabadon választott környezetvédelmi vagy természetvédelmi probléma, valamely védett terület, vagy lakóhely közeli természeti érték bemutatása. Filmfeldolgozás – nemzeti parkok A környezetbarát háztartás és életvitel – ötletbörze és gyűjtőmunka	

4. A bioszféra evolúciója			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia rendszerzés, rendszerszemlélet fejlesztése – a <i>rendszerzés evolúciós alapjai, az evolúció lépései</i> kritikus gondolkodás, összehasonlítás képességének fejlesztése – <i>evolúciós elméletek összehasonlítása, értékelése, modellek, elméletek korlátai</i> összehasonlítás, analógiák felismerésének képessége – <i>a fajok kialakulását befolyásoló tényezők, hasonlóságok, különbségek</i> oksági gondolkodás fejlesztése – <i>az életmód és a testfelépítés kapcsolata</i> tudománytörténet és egyetemes kultúra megismerése – <i>híres tudósok munkássága</i>	Populációgenetika Az ideális populáció ismérvei, a Hardy-Weinberg szabály, genetikai egyensúly A mutáció, génáramlás, szelekció, genetikai sodródás fogalma, ezek szerepe a populációk genetikai állományának változásában. A természetes szelekció típusai (példák), a genetikai rátermettség fogalma. Adaptáció és modifikáció Adaptív és nem adaptív evolúciós folyamatok, a fajok kialakulása (adaptív radiáció, divergencia, konvergencia, homológ szerv, analóg szerv).	A populációgenetikai alaptörvény értelmezése <u>Ábraelemzés:</u> a genetikai sodródás típusai <u>Grafikonértelmezés:</u> szelekció típusai Szöveg értelmezési feladatok gyakorlása Keressenek példákat konvergenciára, divergenciára	matematika – másodfokú egyenletek
	Evolúció Az evolúció fogalma, az élet keletkezésének elméletei (teremtés, pánspermia, abiogén). Természettudósok (Buffon, Cuvier, Lamarck, Darwin, Wallace) munkássága. Az evolúció bizonyítékai, az elmélet korlátai. Közvetlen és közvetett bizonyítékok (kövület, lenyomat, maradvány; molekuláris, embrionális, szerkezeti hasonlóságok). Molekuláris törzsfák (pl. citokróm-c, mtDNS, Y-kromoszóma)	<u>Kiselőadás:</u> természettudósok munkássága <u>Filmfeldolgozás:</u> Az ismeretlen Galapagos (Discovery Channel) Különféle fossziliák megfigyelése	biológia 10. – rendszertan biológia 12. – genetika földrajz, történelem – földtörténeti korok, leletek

Szociális kompetencia kommunikációs készség önértékelés fejlesztése – <i>együttműködés csoportban, az ismeretek megosztása</i> társas aktivitás, felelősségérzet, fejlesztése –<i>csoportmunka</i> Anyanyelvi kommunikáció szóbeliség fejlesztése – <i>szerzett ismeretek megosztása</i> előadás készítése, rögzítése – <i>önállóság, önművelés; énkép formálása, tanulás tanítása, szerkesztett előadás, közölt információ rögzítése írásban</i> forráskezelés – <i>segédanyagok (szövegek, cikkek, könyvek, internet) használata önálló ismeretszerzésre</i> Hatékony tanulás önálló ismeretszerzés, feldolgozás, megosztás gyakorlása – <i>önművelés, kooperatív munka fejlesztése, képi információ feldolgozása</i> Digitális kompetencia kiselőadás, házi dolgozat készítése – <i>az internet használata információ gyűjtésére, ennek kritikus használata, ppt prezentáció készítése, alkalmazása</i>	megalkotásuk alapja. A fizikai és kémiai evolúció, az élet keletkezése (Miller kísérlete). Ismerjenek az élőlények anyagainak kialakulására vonatkozó elméleteket. A biológiai evolúció főbb szakaszai, a szakaszok főbb eseményei. A jelentősebb növény és állatcsoportok kialakulásának ideje. Az egyes korok szintjelző élőlényei. A fontosabb kormeghatározási módszerek ismerete. A nagy korszak végi kihalásokra vonatkozó néhány elmélet (pl. a kréta végén). Az emberfélék evolúciója, az emberré válás főbb lépései (elméletek). Az ősi emberfélék típusai, kialakulásuk ideje, jellemzőik. Hazai leletek. Az emberszabású majmok és az ember hasonlóságai és különbségei. A két lábon járáskövetkezményei a vázrendszer felépítésében.	Ábraelemzés – Miller kísérlet <u>Csoportmunka:</u> az egyes földtörténeti korok főbb eseményeinek elemzése (éghajlat változásai, kontinensvándorlás, az élővilág változásai) Készítsenek tablót az evolúció szemléltetésére! <u>Otthoni feladat:</u> gyűjtsenek információkat a kihalás elméletekkel kapcsolatosan Ábra- vagy szemléltető anyag összehasonlító elemzése – majmok és emberfélék koponyáinak összehasonlítása <u>Kiselőadás:</u> fontosabb hazai és külföldi ősember leletek bemutatása. Ábraelemzés – a majmok és az ember vázának összehasonlítása	biológia 11. – molekuláris biológia fizika, kémia – kormeghatározási módszerek történelem – emberré válás

A továbbhaladás feltételei:

- tudják felosztani morfológiai és működési szempontból az idegrendszert, ismerjék a főbb részek működését
- értsék az élőlények életmódja és környezete közti összefüggéseket
- legyenek képesek táplálékhálózatok értelmezésére és ábrázolására
- tudjanak elemezni ökológiai piramisokat
- alakuljon ki a környezet megismerésének igénye, tudjon kritikusan használni információhordozókat (könyvek, folyóiratok, internet)
- tudjanak érvelni a környezet- és természetvédelem fontossága mellett, valamint a környezetszennyező, környezetpusztító magatartás ellen
- értsék meg az egyéni, társadalmi és nemzetközi felelősség fontosságát és lehetőségeit a környezet- és természetvédelem területén
- ismerjenek hazai környezet- és természetvédelemmel foglalkozó szervezeteket és kiadványokat
- értsék a tulajdonságok kialakulásában a genetikai adottságok és környezeti hatások szerepét
- ismerjék fel, hogy az élővilág a környezethez való alkalmazkodás során folyamatosan változik
- lássák be, hogy a genetikai változatosság csökkenése a bioszféra egyensúlyának megbomlásához vezet
- értsék a diverzitás megőrzésének fontosságát a természetvédelemben
- ismerjék a fenntartható fejlődés lényegét
- értsék meg, hogy az emberi tevékenységek környezet átalakító hatásai jelenleg olyan mértékűek, amelyet a bioszféra és az evolúció nem képes követni
- lássák be, hogy a bioszféra jövője az emberiség jövője

Értékelési szempontok:

Az elégséges szint eléréséhez a tanuló tudja az ismereteket felidézni, azok segítségével egyszerű feladatokat megoldani, alapvető összefüggéseket megfogalmazni (pl. emberi tevékenység hatása a környezetre), kész ábrákon ismerje fel a tanult rendszereket, legyen képes az ismereteket rendszerezni, csoportosítani.

Jeles szinten a tanulótól elvárható a következtetések megfogalmazása, probléma feladatok megoldása, diagrammok, környezetminőségi adatok értelmezése, ábrák önálló készítése, bonyolultabb összefüggések megértése, az ismeretek alkalmazása.

7. Földünk-környezetünk műveltségi terület

7.1. Földrajz

7.1.1. Földrajz 7-8. évfolyam

Földrajz

7-8. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A földrajz tantárgy megismerteti a tanulókat a szűkebb és a tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőivel, a természeti és a társadalmi folyamatokban való tájékozódásukat szolgálja. Elősegíti, hogy megismerjék a világban elfoglalt helyünket, nemzeti értékeinket, kedvező és kedvezőtlen földrajzi és környezeti adottságainkat. Kialakítja, majd fokozatosan fejleszti a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodását. Ez megköveteli, hogy a tanítás során a jelenségek, folyamatok vizsgálatát kövesse általánosítás és az összefüggések megvilágítása, valamint ezek átfogó rendszerként való értelmezése. Ennek érdekében minden jelenséget és folyamatot változásaiban, kölcsönhatásaiban, fejlődésében kell bemutatni, megvilágítva azok lehetséges következményeit is.

A tantárgy alakítja ki a mindennapi életben szükséges térbeli és időbeli tájékozódási képességeket. Ezért tanítása során az ismeretnyújtó módszerek mellett az ismeretszerző módszereknek kell előtérbe kerülniük. A tantárgy oktatásának célja, hogy ráébressze a tanulókat a földrajzi ismeretek fontos szerepére napjaink környezeti jelenségeinek, folyamatainak megértésében, kifejlessze bennük közösségük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvétel készségét. A hazai és az európai természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékek megismertetésével járuljon hozzá a hazához való kötődéshez, a reális alapokon nyugvó nemzet- és Európa-tudat kialakulásához.

Tudatosítsa a tanulóknak, hogy az ember társadalmi-gazdasági tevékenysége során jelentősen átalakította a környezetét, amellyel saját életfeltételeit is veszélyezteti. Ezzel és a környezet értékeinek megismertetésével segítse elő a környezettudatos életmód kialakulását.

Lássák meg a tanulók a környezet és a társadalom időben és térben változó kapcsolatait, összefüggéseit.

Segítse elő a különböző társadalmi csoportok, nemzetiségek, népek életformája, kultúrája, értékei iránti érdeklődést.

NAT kompetenciák:

1. Anyanyelvi kommunikáció
2. Idegen nyelvi kommunikáció
3. Matematikai kompetencia
4. Természettudományos kompetencia
5. Digitális kompetencia
6. A hatékony, önálló tanulás
7. Szociális és állampolgári kompetenciák
8. Kezdeményezőkéesség és vállalkozói kompetencia
9. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkéesség

Kiemelt fejlesztési feladatok:

- *énkép és önismeret*
- *hon- és népismeret*
- *európai azonosságtudat - egyetemes kultúra*
- *aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés*
- *gazdasági nevelés*
- *környezettudatosságra nevelés*
- *a tanulás tanítása*
- *testi és lelki egészség*
- *felkészülés a felnőtt lét szerepeire*

7. évfolyam

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Tájékozódás a földrajzi térben és időben	8
2.	Az Európán kívüli kontinensek tipikus tájainak és néhány kiemelt országának természet- és társadalomföldrajza	32
3.	Európa országainak természet- és társadalomföldrajza	20
	Ismétlés, összefoglalás	9
	Ellenőrzés	5

Tájékozódás a földrajzi térben és időben (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek tudatosulása.	Eligazodás a földtörténeti időbeosztás főbb egységeiben Ősidő: ősföldek; Óidő: röghegységek, őskontinens (Pangea), ősóceán (Panthalassza), feketekőszén; Középidő: Laurázsia, Gondwana; Újidő: harmadidőszak: Pacifikus-hegységrendszer, Eurázsiai-hegységrendszer, barnakőszén, kőolaj, földgáz; negyedidőszak: jégkorszakok, jelenkor FÖLDTÖRTÉNET (a földtörténeti korok és események egységbe foglalása) A földtörténeti korok és események egységes rendszerbe foglalása	Mágneses táblára vagy fehér csomagolópapírra elkészíthetjük a Föld körvonalait, majd az egyes kontinensek, óceánok darabjait rögzítsük az adott időnek megfelelően. Ha elég nagyok az ábráink, esetleg színesek az egyes részek, akkor szemléletesen bemutatathatjuk a földtörténet fő változásait. Az ősmasszívumokat és a hegységrendszereket térképvázlat készítésével is gyakorolhatjuk. A hegységrendszereket az Atlasz és egyszerű térképvázlatok segítségével is gyakoroltathatjuk Készítsünk egy összefoglaló táblázatot	Biológia

Az Európán kívüli kontinensek tipikus tájainak és néhány kiemelt országának természet- és társadalomföldrajza (2. témakör)			
Afrika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia <u>Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban</u> Tudják értelmezni az egyes tájak, országok, kontinensek természeti és társadalmi jellemzőinek kölcsönhatásait, összefüggéseit. Az egyes tájak, országok, földrészek természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek értelmezése. Annak felismerése példákon keresztül, hogy az egyes népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai hogyan befolyásolhatják gazdasági fejlődésüket, gondolkodásmódjukat. A hatékony, önálló tanulás Legyenek képesek pontos megfigyelésekre. A	AFRIKA A kontinens általános természet- és társadalom-földrajzi képe Fekvése, határai (területe), felszíne, tájai <i>Gibraltári-szoros, Szuezi-csatorna, Vörös-tenger, Indiai-óceán, Atlanti-óceán, Földközi-tenger, ösföld, táblás vidék, röghegység, árok, vulkán, Magas-Afrika, Alacsony-Afrika, magasföld, medence, sivatag, Atlasz-hegység</i> Kik lakják Afrikát? Népeség (berber, tuareg, bantu, pigmeus, busman, szudáni) A sivatagok és az oázisok, mint tipikus tájak, az „éhségövezet” Éghajlat (leszálló légmozgás, hőingás), <i>Szahara, Kalahári</i>	Kik fedezték föl Afrikát? Hogyan alakult története? Rövid olvasmány vagy kiselőadás formájában dolgozzuk föl, ezzel színesíthetjük az anyagot. Gyűjtőmunka: érdekes adatok összegyűjtése Pl. a legmagasabb, legalacsonyabb pont, leghosszabb folyó stb. Képek az őslakosokról Éghajlati diagram elemzése Képek Rajzoljuk le a homoksivatag formáit!	Biológia Néprajz Útleírások Média

legegyszerűbb mérőműszerek gyakorlati alkalmazásának segítségével tudjanak önállóan vizsgálni a földrajz- és környezettudományok megfelelő szempontjai szerint. Vizsgálataik, megfigyeléseik alapján alkossanak véleményt. <u>Tájékozottság regionális és globális földrajzi-környezeti kérdésekben</u> A földrajzi övezetesség megnyilvánulásának felismerése a természeti adottságokban a kontinensekről vett példákban. A természetföldrajzi adottságok gazdaságra gyakorolt hatásának bemutatása kontinensrészek, tájak és országok példáján. <u>Tájékozottság regionális és globális földrajzi-környezeti kérdésekben</u> A földrészek, azok nagytájai, a tipikus tájak és az országok regionális sajátosságainak, valamint hasonlóságaiknak és különbségeiknek a felismerése	Kő-, homok-, és agyagsivatag Oázis, datolyapálma, időszakos vízfolyás (vádi), lefolyástalan terület Az éhezés okai: Szahel-övezet – a száraz és csapadékos időszakok váltakozása Trópusi Afrika természeti képe, társadalmi – gazdasági problémái A legforróbb kontinens: éghajlat: szubtrópusi, egyenlítői, szavanna, passzát szél, keménylombú erdő, esőerdők, laterittalaj, erdős, cserjés, füves szavanna, deltatorokolat, <i>Nilus</i>, tölcsértorokolat, <i>Kongó, Niger, Zambézi</i>, zuhatag, <i>Viktória-tó, Tanganyika, Csád-tó</i> A Dél-afrikai Köztársaság Felszíne: keskeny parti síkság, magasföld, <i>Központi (Kalahári)-medence, Sárkány- hegység</i> Éghajlata: változatos Népessége: fekete bőrű - bantuk(75%), fehér(holland-búr), keveredés Faji megkülönböztetés (apartheid) Ásványkincsek: gyémánt, arany, platina, urán, vasérc, feketeköszén,	Éghajlati diagramok elemzése Térképen nézzük meg a folyókat Torkolattípusokról készítsünk rajzos ábrát Kiselőadás formájában egy-egy afrikai Nemzeti Park bemutatása Képek, VIDEO Készítsünk térképvázlatot, amelybe bejelölik a gyerekek a nagy tájakat és városokat Elkészíthetjük kör diagramon is a népesség eloszlását	Video Útleírások

<i>Gazdasági nevelés</i> <u>Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban</u> Tudják értelmezni az egyes tájak, országok, kontinensek természeti és társadalmi jellemzőinek kölcsönhatásait, összefüggéseit.	Energiatermelés: hőerőművek, vízerőművek, atomenergia Nehézipar: kohászat, gépgyártás, vegyipar Mezőgazdaság: kedvező adottságok, Végletek: korszerű farmok, bennszülöttek kezdetleges földművelése Jelentős városai: <i>Pretoria</i> (főváros), <i>Fokváros, Johannesburg</i> Arab világ szerepe a kontinensen Egyiptom Terület, népesség (arab), mohamedán vallás, főváros: <i>Kairó</i> Természeti adottságai: sivatag és <i>Nílus, Asszuáni-gát</i> Mezőgazdaság: öntözéses földművelés, téli kultúra: búza, zöldségfélék; nyári kultúra: gyapot, cukornád, kukorica, rizs; mediterrán: citrom, narancs, szőlő; Oázisok: datolya Ásványkincsek: energiahordozók: kőolaj, földgáz, egyéb: vasérc, foszfát Ipar: textil- és élelmiszeripar, vegyipar	Ország-névjegy készítése	Történelem

Ausztrália és Óceánia			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Anyanyelvi kommunikáció <i>Egyetemes kultúra</i> A hatékony, önálló tanulás Matematikai kompetencia A földrajzi-környezeti tartalmú információk értelmezése és feldolgozása tanári irányítással egyéni és csoportmunkában: • lényeg kiemelése szövegből, összehasonlítások, információk csoportosítása és rendszerezése; • adatok, egyszerű adatsorok, diagramok és más ábrák elemzése, összehasonlítása; • tények, szöveges információk ábrázolása különböző módon • térképvázlaton, rajzon, diagramon, maketten • egyszerű vázlat készítése információk alapján önállóan;	AUSZTRÁLIA ÉS ÓCEÁNIA Természeti képe Egyhangú felszín: tagolatlan partvidék, egy nagy sziget: <i>Tasmánia</i>, 3 nagy szerkezeti egység: <i>Nyugat-ausztráliai-ősföld</i>, <i>Nagy –Vízválasztó-hegység</i>, <i>Ausztrál-alföld</i>, folyók (Murray), artézi medencék Éghajlat: meghatározó a Baktérítő (leszálló légáramlás) Élővilág: jellegzetes ausztrál állatfajok: krokodil, koala, kenguru, emu, kazuár, dingó; növények: pl. eukaliptusz A szigetek világa: <i>Melanézia</i>, <i>Mikronézia</i>, <i>Polinézia</i>, <i>Új-Guinea</i>, <i>Új-Zéland</i> <i>Társadalmi-gazdasági jellemzői</i> Rövid történelmi bevezető, Brit Nemzetközösség Államforma: szövetségi köztársaság Főváros: Canberra Nagyobb városai: Sydney, Melbourne Gazdaság: vezető ága: ipar Feketekőszén, kőolaj földgáz, uránérc, vasérc, bauxit Vas-, acél- és alumíniumkohászat Mezőgazdaság: farmgazdaságok,	Kiselőadások: A kontinensek felfedezése Ország-névjegy készítése Az Atlasz segítségével a gyerekek gyűjtsék össze a főbb ásványkincseket és jelöljék egy térképvázlaton. Vázlatkészítés	Útleírások Biológia Történelem

• következtetések levonása a készen kapott és a számítással nyert adatokból, tényekből; • gyűjtemény, tábló összeállítása szaktudományos szempontok alapján (pl. kőzetek, termények, termékek, képek); • a környezetben lejátszódó események, folyamatok, helyzetek bemutatása helyzetgyakorlatokban	juhtenyésztés, búza, cukornád, citrom, narancs, szőlő Kivitel: nyershús, gyapjú, cukor, búza		

Amerika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Anyanyelvi kommunikáció <i>Egyetemes kultúra</i> <u>Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban</u> Tudják értelmezni az egyes tájak, országok, kontinensek természeti és társadalmi jellemzőinek kölcsönhatásait, összefüggéseit. <i>Gazdasági nevelés</i>	AMERIKA Amerika fő részeinek eltérő természet- és társadalom-földrajzi képe A földrajzi övezetesség a kontinensen Fekvése, határai, partvonala, terület, népesség <i>Észak-, Közép- és Dél-Amerika, Bering-szoros, Panama-csatorna, Karib-tenger, Kis-Antillák, Nagy-Antillák, Bahama-szigetek, Grönland, Florida, Alaszka, Labrador-félsziget, Hudson-, Mexikói-öböl</i> Felszín: főbb részek összehasonlítása, <i>Kanadai-ősmasszívum, Appalache, Kordillerák, Sziklás-hegység, Nagy-medence, Coloradó-fennsík, Mexikói-fennsík, Préri-fennsík, Mississippi-alföld, Brazil-felföld, Guayanai-hegyvidék, Amazonas-alföld, Andok, Orinoco-alföld, Paranó-alföld, Patagónia</i> Függőleges és vízszintes övezetesség Az ültetvény, a farmvidék, a technológiai park és az agglomerációs zóna, mint tipikus táj Amerika jellegzetes országainak hasonló és eltérő természet- és társadalom-földrajzi jellemzői	Ország-névjeggy készítése Rövid kiselőadás Amerika felfedezéséről (film. 1492, zene. Vangelis) Ismételjük át, hogyan alakult ki a Pacifikus-hegységrendszer, rajzos ábra segítségével! Térképen keressük meg a földrajzi helyeket! Atlasz éghajlati térképei segítségével, készítsünk rajzot az Andok függőleges övezetességéről! Fontos a fogalmak pontos tisztázása	Térképek

<u>Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban</u> Tudják értelmezni az egyes tájak, országok, kontinensek természeti és társadalmi jellemzőinek kölcsönhatásait, összefüggéseit. Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia Információs és kommunikációs kultúra	Latifundium, monokultúra, Magas szintű gépesítés, szakosodás Tudományos-ipari park Agglomeráció fogalma, kialakulásának szakaszai Dél-Amerika: BRAZÍLIA Felszíne, energiatermelés, ásványkincsei (vasérc), iparvidék, ipar fő ágazatai (vas- és acélipar, autógyártás - összeszerelés) Mezőgazdaság: trópusi övezetben: kávé, kakaó, narancs, banán, cukornád Szavannán: szarvasmarha-tenyésztés Fontos városai: <i>Brasília</i> (főváros), Sao Paulo, Rio de Janeiro Közép-Amerika: MEXIKÓ Felszíne, tájai, éghajlat Ásványkincsei: kőolaj, földgáz, ezüst Kivitel: gépkocsi, elektronikai cikkek Idegenforgalom Kiszolgáltatottság, eladósodás Fővárosa: Mexikóváros	Ország-névjegy készítése Népesség, hivatalos nyelv Ország-névjegy készítése	

	Észak-Amerika: USA Az USA létrejötte Lakói Természeti erőforrások: energiahordozók (feketeszen, barnaszén, uránérc, vízenergia) Az USA gazdasági körzetei: 1. Északi körzet: <i>Sziklás-hegységtől az Atlanti-óceánig</i>, megalopolisz, elektronika, elektrotechnika, atomipar, műszeripar, autógyártás Főbb városai: <i>New York, Washington, Boston, Cleveland, Detroit, Chicago</i> 2. Nyugati körzet: a <i>Csendes-óceán</i> partvidékén, alumínium- és színesfémkohászat, vegyipar (kőolaj), faipar, rakéta- és repülőgépgyártás, atomipar Szilícium-völgy Főbb városok: <i>Los Angeles, San Francisco</i> 3. Déli Körzet: az <i>Appalache-hegység</i> nagy része és a <i>Mexikói-öböl</i> környékének széles sávja, alumíniumipar, atomipar, vegyipar, űrkutatás, rakétakutatás, textilipar, idegenforgalom (<i>Florida</i>) Főbb városai: <i>Houston, Dallas (Texas), New Orleans</i> KANADA Fekvése, határai Lakossága, területe Mezőgazdaság: földművelés: búza	Ország-névjegy készítése Ismét elkészíthetjük a mágnes táblára, vagy fehér kartonra, csomagolópapírra az USA kontúrjait, majd a három körzetet, különböző színnel, végül pedig az egyes iparágak jeleit a megfelelő helyre illeszthetjük. Ezt csoportmunkában is végezhetik a gyerekek. Képzeletbeli városlátogatás, idegenvezetés Pl. New Yorkban vagy Washingtonban, a nevezetességek bemutatása képekkel kiegészítve	Tudomány- Történet

	(<i>Préri</i>), állattenyésztés: szarvasmarha, farmok Halászat Ipar: fakitermelés, papíripar, energiatermelés: kőolaj, földgáz, vízenergia; ásványkincsek: vasérc (<i>Labrador- félsziget</i>), uránérc, színes- és nemesércek; vaskohászat, színes- és nemesfémkohászat, alumíniumkohászat, gépgyártás, járműipar, vegyipar Főbb városai: <i>Ottawa</i> (főváros), <i>Montréal</i>, <i>Toronto</i> Közlekedés: <i>Szent Lőrinc folyó</i>, <i>Nagy- tavak</i> Eltérő adottságok és sajátos társadalmi- gazdasági fejlődési utak a kontinensen A tajga, a „monszunvidék”, a magashegység és az öntözéses gazdálkodás területei, mint tipikus tájak		

Ázsia			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia <i>Egyetemes kultúra</i> <u>Tájékozottság a térben</u> Általános földrajzi tájékozottságot kell szerezniük. Ismerjék a földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat A hatékony, önálló tanulás Legyenek képesek pontos megfigyelésekre. A legegyszerűbb mérőműszerek gyakorlati alkalmazásának segítségével tudjanak önállóan vizsgálni a földrajz- és környezettudományok megfelelő szempontjai szerint. Vizsgálataik, megfigyeléseik alapján alkossanak véleményt.	ÁZSIA Általános természet- és társadalom-földrajzi képe Fekvése, határai: <i>Eurázsia, Szuezi-csatorna, Bering-szoros, Ural-hegység, Jeges-tenger, Csendes-óceán, Kamcsatka, Japán-szigetek, Fülöp-szigetek, Koreai-félsziget Nagy-Szunda-szigetek, Kis-Szunda-szigetek, Indiai-óceán, Indokínai-félsziget, Hindusztáni-félsziget, Bengáli- és Arab-öböl, Arab-félsziget, Perzsa-öböl, Vörös-tenger</i> Fő részei: Észak-Ázsia, Belső-Ázsia, Dél-Ázsia, Kelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia Népesség: száma (3.5 milliárd fő), területi megoszlása, emberfajtái, vallások, nyelvek Felszíne: ösföldek (<i>Közép-Szibéria, Dél-kínai-hegyvidék, Arab-félsziget, Dekkán-fennsík</i>), röghegységek (<i>Ural, Altáj, Tien-san</i>), fiatal lánchegységek (<i>Pamír, Himalája, Csomolungma, Tibet</i>), törések, vetődések, szigetívek, mélytengeri árok, Alföldek: <i>Nyugat-szibériai-alföld,</i>	Térkép Kiselőadás Ázsia megismeréséről (Marco Polo), magyar felfedezőkről (pl. Körösi Csoma Sándor, Vámbéry Ármin, Germanus Gyula, Xantus János). Színes részekből állítsuk össze Ázsia térképét! Gyűjtés: állítsunk fel sorrendet a kontinensek népessége alapján, illetve Ázsia országai között. Térkép Ismételjük át a fogalmakat! Készítsünk rajzot! Ismétlés: Mi a monszun? Hasonlítsuk össze a téli és nyári monszunt, ill. a trópusi és mérsékelt övezeti monszunt Olvasmányként, otthoni feldolgozás, megadott szempontok szerint	

Digitális kompetencia <i>Információs és kommunikációs kultúra</i> <u>Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban</u> Tudják értelmezni az egyes tájak, országok, kontinensek természeti és társadalmi jellemzőinek kölcsönhatásait, összefüggéseit. <u>Tájékozottság a térben</u> Általános földrajzi tájékozottságot kell szerezniük. Ismerjék a földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat	<i>Turáni-alföld, Mezopotámia, Indus-Hindusztáni- Kínai-alföld</i> Éghajlat: szélsőségek: hideg, mérsékelt, trópusi övezet, monszun Vízrajz: vízgyűjtő területei: Jeges-tenger: <i>Ob, Irtisz, Jenyiszej, Angara, Bajkál-tó, Léna</i>, Csendes-óceán: <i>Amur, Sárga-folyó, Jangce, Mekong</i>, Indiai-óceán: <i>Indus, Tigris, Eufrátesz, Gangesz</i>, lefolyástalan területek: Aral-tó, Kaszpi-tenger, Növényzet, állatvilág JAPÁN A világ gazdaság egyik központja Fekvése, lakossága Felszíni adottságai (szigetek: <i>Hokkaido, Honshu, Kyushu, Shikoku</i>), Éghajlata Mezőgazdaság: kevés megművelhető terület, korszerű technika, magas termésátlagok, rizs, búza, árpa, burgonya, cukorrépa, dohány, tea, cukornád, gyümölcs (pl. cseresznye), Halászat, gyöngykaplós, osztrigatenyésztés, Állattenyésztés nem jelentős ágazat Mit jelent a japán csoda? Milyen változások zajlanak le napjainkban? Ipari csúcstechnológia, közlekedés forradalma (pl. szuperexpress), jelentős külkereskedelem	Ország-névjegy készítése Kiselőadás: japán szokások, hagyományok Gyűjtsük össze az okokat! Képek	

<i>Gazdasági nevelés</i> Digitális kompetencia Legyenek képesek eligazodni és tájékozódni a különböző információs anyagokban (lexikonok, ismeretterjesztő és szakkönyvek, folyóiratok, statisztikai kiadványok, albumok, térképek, ábrák, videoanyag, internet stb.)	Főbb városok: <i>Tokio</i> (főváros), <i>Osaka</i>, <i>Kobe</i>, <i>Yokohama</i> KÍNA Változatos természeti adottságok: 2 fő rész: Nyugat- (<i>Himalája</i>, <i>Tien-san</i>, <i>Tibet</i>, <i>Takla-Makán</i>, <i>Góbi-sivatag</i>) és Kelet-Kína (<i>Kínai-alföld</i>, <i>Dél-kínai-hegyvidék</i>) Jelentős mezőgazdaság (kedvező talajadottságok-lösz), sokféle termék: búza, kukorica, szója, köles, burgonya, rizs, tea, gyapot, cukornád, dohány, zöldségfélék, földimogyoró Jelentős állattenyésztés: sertés (világelső), szarvasmarha, baromfi, selyemhernyó Ipar: nagyon gyorsan fejlődik: nehézipar (<i>Ansan</i>, <i>Vuhan</i>), modern iparágak (<i>Sanghaj</i>, <i>Kanton</i>, <i>Peking</i>), könnyűipar: textil, pamut, Papíripar, porcelánkészítés, lakkművesség, Élelmiszeripar INDIA Terület, népesség Felszíne: alföldek, fennsík Éghajlat Mezőgazdaság: elmaradott, alacsony termésátlagok, rizs, búza, köles, tea, gyapot, földimogyoró, dohány, juta, fűszerek, zöldségfélék, gyümölcs termesztés Halászat	Térkép Hasonlítsuk össze a két eltérő adottságú területet! Térkép Kiselőadás: kínai találmányok, hagyományok Ország-névjegy készítése Miért fejlődik nehezen India gazdasága? Ki volt Mahatma Gandhi?	Történelem

valamint ezek gyűjteményeiben (könyvtár, múzeum). A hagyományos információhordozókon túl – tanári segítséggel – legyenek képesek szelektálni a világháló műveltségi területünkkel kapcsolatos oldalainak adattömegéből.	Ipar: ásványkincsekben gazdag: vasérc, feketeköszén, mangánérc, kohászat, gépgyártás, drágakő feldolgozás, textilipar Fő városai: <i>Újdelhi</i> (főváros), <i>Bombay</i>, <i>Calcutta</i> DÉLKELET-ÁZSIA A „kis tigrisek” fejlődésének okai, legfőbb tényezői <i>Dél-Korea, Tajvan, Hongkong, Szingapúr</i> a 70-es évektől fejlődött, <i>Malajzia, Thaiföld, Indonézia, Fülöp-szigetek</i> a 80-as évektől fejlődtek - sok, egyszerű iparcikk, olcsó munkaerővel - nyersanyag-igényes nehézipari termékek - nagy szaktudást igénylő csúcstechnológiai termékek (pl. számítógépek, gépkocsi, gyógyszerek) tőkekivitel, új kutatási eredmények (gyártási eljárások, szabadalmak, információk) DÉLNYUGAT-ÁZSIA Az Indusztól nyugatra fekvő terület, 2 fő része van: Arab-félsziget, Eurázsiai-hegységrendszer Népesség: legnagyobb részt a mohamedán arabok Legfontosabb ásványkincse: kőolaj, földgáz	Készítsük el a Délkelet-Ázsia gyorsan fejlődő országainak és fővárosainak térképét! Foglaljuk táblázatba a gazdasági fejlődés szakaszait! Térkép segítségével gyűjtsék össze a gyerekek a fő ásványkincsek lelőhelyét és az ipari központokat Készítsünk listát a legnagyobb kőolajtermelő országokról!	

Európa országainak természet- és társadalomföldrajza (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<u>Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban</u> Tudják értelmezni az egyes tájak, országok, kontinensek természeti és társadalmi jellemzőinek kölcsönhatásait, összefüggéseit. <u>Tájékozottság a térben</u> Tegyenek szert általános tájékozottságra hazánk és a hazánkkal szomszédos államok, továbbá az Európa Unió országainak jellemzőiben Szociális és állampolgári kompetencia <i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra</i> Digitális kompetencia Legyenek képesek eligazodni és tájékozódni a különböző információs anyagokban (lexikonok, ismeretterjesztő és szakkönyvek, folyóiratok,	EURÓPA Általános természet- és társadalomföldrajzi képe Az Európai Unió általános társadalmi és gazdasági jellemzői Az Európai Unió gyökerei (integráció fogalma): Integráció okai: Integráció formái: - szabadkereskedelmi övezet - vámunió - munkaerő, áruk, tőke, szabad áramlása - pénzügyi unió - gazdaságpolitikai unió Szervezeti felépítése Együttműködési lehetőségek az Unióban Magyarország és az Európai Unió ÉSZAK EURÓPA országainak közös és egyedi földrajzi vonásai, kapcsolatuk a természeti környezettel NYUGAT-EURÓPA országainak hasonló és eltérő földrajzi vonásai A történelmi múlt hatása a mai gazdasági életre Elhelyezkedése, természeti képe: régi röghegységek: <i>Skót felföld, Pennine-hegység, Francia-</i>	Vita: soroljanak fel a gyerekek érveket mellette és ellene Táblázat Képek és az Atlasz segítségével gyűjtsünk példákat! Rajzoljuk le!	

statisztikai kiadványok, albumok, térképek, ábrák, videoanyag, internet stb.) valamint ezek gyűjteményeiben (könyvtár, múzeum). A hagyományos információhordozókon túl – tanári segítséggel – legyenek képesek szelektálni a világháló műveltségi területünkkel kapcsolatos oldalainak adattömegéből	<i>középhegység, feltöltött medencék: Londoni medence (Temze), Párizsi-medence (Szajna), Rhone- Garonne-medencéje, mélyföld: Hollandia, tengerparttípusok:</i> 1. pusztuló, magas 2. épülő, lapos turzás, laguna, homokdűne torkolattípusok: delta (<i>Rhone</i>), tölcser (<i>Loire</i>) Éghajlat: óceáni és mediterrán Népesség, terület (Történelmi múlt: gyarmattartók és gyarmataik, háborúk hatásai) Ipari körzetek, új ágazatok: régi, nagy iparvidékek (pl. <i>Ruhr-vidék</i>, „<i>Fekete-vidék</i>”) válsága – megoldás az iparszerkezet átalakítása Átalakuló ipari körzetek, új ipari ágazatok. EGYESÜLT KIRÁLYSÁG FRANCIAORSZÁG DÉL-EURÓPA országainak általános és egyedi földrajzi vonásai A tipikus mediterrán táj, a kikötő, az üdülőövezet A BALKÁN TÉRSÉG természetföldrajzi adottságai és társadalmi képe	Versenyfeladat: Európa térképéről ki tudja meghatározott idő alatt a legtöbb folyót összegyűjteni úgy, hogy meghatározza a torkolattípust! Adatgyűjtés: ország-névjegyek elkészítése, sorba rendezés, különböző feltételek szerint Környezetvédelem Térképről olvassuk le a terület már ismert természetföldrajzi jellemzőit	

Szociális és állampolgári kompetencia <i>Gazdasági nevelés</i> <u>Tájékozottság térben</u> A tanulók legyenek képesek késztség szinten a szemléleti, jártasság szinten a következtető térképolvasásra földtani, domborzati és tematikus földrajzi térképeken egyaránt	Változatos természeti adottságok: felszín, vízrajz, éghajlat Etnikai, vallási, kulturális sokszínűség OLASZORSZÁG Észak és dél eltérő fejlődése: Okai: történelmi – természeti adottságok – társadalmi helyzet gazdasági körülmények SPANYOLORSZÁG HORVÁTORSZÁG (v. SZLOVÉNIA v. SZERBIA) Fekvése, természeti adottságai alapvetően meghatározzák gazdasági életét Tengerpart: kereskedelem, kikötők, idegenforgalom Fő központok: <i>Zágráb</i> (főváros), <i>Rijeka</i> (<i>Fiume</i>), <i>Dubrovnik</i>, <i>Split</i> KELET-EURÓPA jellegzetes természet- és társadalom-földrajzi vonásainak bemutatása OROSZORSZÁG Természeti adottságai: 2 fő rész: Uraltól nyugatra: <i>Kelet-európai-síkság</i>, keletre: <i>Szibéria</i>: részei: <i>Nyugat-szibériai- alföld(Ob)</i>, <i>Közép-szibériai- fennsík</i> (<i>Léna</i>, <i>Jenyiszej</i>), <i>Kelet-Szibéria</i> (<i>Pacifikus-hegységrendszer</i>) Éghajlat: tundra, tajga, kontinentális, mérsékelt övi sivatagi	Készítsük el a délszláv utódállamok térképvázlatát, a területükön élő nemzetiségek megjelölésével! Vegyük figyelembe a legújabb változást: Jugoszlávia megszűnését, Szerbia és Montenegró létrejöttét! Megadott szempontok alapján (pl. egy főre eső termelés, munkanélküliség, ásványkincsek elhelyezkedése stb.) hasonlítsuk össze a két területet. A számadatokat diagramon is ábrázolhatjuk. Ország-névjegy készítése Keressék meg a gyerekek a történelmi atlaszban ezeket a városokat és írják le régi nevüket! Térkép	

	Társadalmi-gazdasági jellemzők: Ásványkincsek, energiahordozók, iparágak, főbb központok (pl. <i>Moszkva</i>, <i>Szentpétervár</i>, <i>Jekatyerinburg</i>, <i>Novoszbirszk</i>, <i>Vlagyivosztok</i>), iparvidékek Mezőgazdaság: nagy kiterjedése miatt az övezetesség jellemzi UKRAJNA EURÓPA	Lelőhelyek a térképen, jelekkel Készítsünk térképvázlatot Oroszország mezőgazdasági övezeteiről Térkép	

A továbbhaladás feltételei:

Tudjon a tanuló képeket, ábrákat, adatsorokat elemezni a földrajzi jellegű információk gyűjtéséhez. Ismerje fel segítségükkel az alapvető összefüggéseket: a tananyagban felsorolt kontinensek, tájak természeti és gazdasági jellemzői között,

- a földrajzi helyzet – felszín – éghajlat – vizek – természetes növénytakaró – talaj,
- a tájak, országok, földrészek társadalmi-gazdasági kölcsönhatásainak példáin.

Ismerjen a tanult térségben környeztkárosító folyamatokat. Legyen elképzelése a megelőzés és a környezeti károk elhárításának lehetőségeiről.

Használja a térképet információgyűjtésre, a szemléleti, és tanári segítséggel – az okfejtő térképolvasás szintjén. Tudja megmutatni a tanult topográfiai fogalmakat.

8. évfolyam

Óraszám: 74/év
2/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Közép-Európa tájainak és országainak természet- és társadalomföldrajza	22
2.	A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajza	12
3.	Természeti adottságok és társadalmi- gazdasági lehetőségek Magyarország tájain	30
	Ismétlés, összefoglalás	6
	Ellenőrzés	4

Közép-Európa (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai, természettudományi kompetencia Táblázatok számadataiban grafikonokból történő tájékozódás A kontinens kialakulása és tájainak felszíne közötti összefüggések feltárása. Közép-Európa országainak rövid történelmi áttekintése	Közép-Európa általános földrajzi képe. A Közép-európai-sík- és rögvídek természeti adottságai és gazdasági feltételei. A középhegységek és a feltöltött alföldek, mint tipikus tájak. Közép-Európa Variszkuszi-hegységrendszer, Német-khg., Lengyel-khg., Germán-alföld, Lengyel-alföld, Alföld, Kisalföld, Román-alföld, Alpok, Kárpátok, Eurázsiai-hegységrendszer, Duna, Rajna, Elba, Visztula gránit, palák, törésvonal, rögvídek, negyedidőszaki eljegesedés, lösz, moréna, tóhátság, tökéletes síkság, vízválasztó, hegységrendszer, gyűrthegység, nedves kontinentális éghajlat	Ábraelemzés, képelemzés. Térképolvasás, tematikus térképek elemzése. Éghajlati diagramok elemzése, értékelése.	Földrajz 7. o. Történelem

Digitális kompetencia információs és kommunikációs kultúra Legyenek képesek eligazodni és tájékozódni a különböző információs anyagokban (lexikonok, ismeretterjesztő és szakkönyvek, folyóiratok, statisztikai kiadványok, albumok, térképek, ábrák, videoanyag, internet stb.) valamint ezek gyűjteményeiben (könyvtár, múzeum). A hagyományos információhordozókon túl – tanári segítséggel – legyenek képesek szelektálni a világháló műveltségi területünkkel kapcsolatos oldalainak adattömegéből.	Németország szerepe az európai gazdaságban. A jégtakaró és az épülő tengerpart képződményei. Németország tájai A világ egyik legfejlettebb gazdasága. A régi és az új iparvidékek, városok Csehország és Lengyelország földrajzi sajátosságai. A hagyományokon alapuló iparágak szerepe. Prága pénzügyi központ A természeti adottságok és a gazdasági élet összefüggései. Szilézia és a bányászat. Városai. A környezetrombolás következményei Közép-Európa magashegyvidékei: az Alpok és a Kárpátok. A magashegységi formakincs kialakulása. Az éghajlat és összefüggésében a természetes növényzet övezetes elrendeződése	Térképolvasás, a képek, ábrák elemzése, a munkafüzet feladatainak megoldása mf. ábráinak és feladatainak elemzése. Tanulói gyűjtőmunka Szövegfeldolgozás Térkép- és szövegelemzések, gyűjtőmunka	Történelem, Földrajz 7. o. Történelem, Földrajz – égh. Biológia, Történelem

A természeti adottságok, a történelem és a gazdasági élet összefüggéseinek megábrázolása az eddigi ismeretek és a tankönyv szövege és ábranyaga segítségével.	Az alpi országok: Ausztria, Szlovénia Szlovénia és Ausztria természeti adottságai és gazdaságuk közötti összefüggések megábrázolása	Térképelemzés, gyűjtőmunka, az ábrák és a tankönyv szövegének elemzése	A szolgáltatások szerepe a gazdaságban – Földrajz 7.
	A kárpáti országok: Szlovákia, Románia földrajzi jellemzése Szlovákia tájai, természeti adottságai, gazdasági élete Európa határán, Románia	Térképhasználat, tk. és mf. szöveg- és ábranyag elemzése	Földrajz, történelem, biológia, természetvédelem irodalom, ének

A Kárpát-medence (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Matematikai, természettudományi és technológiai kompetenciák Digitális kompetencia információs és kommunikációs kultúra <i>A tanulás tanulása</i> A tanulók legyenek képesek felismerni a leggyakoribb ásványokat, kőzeteket, nyersanyagokat és energiahordozókat, talajokat, a víz és a levegő anyagait a jellemző tulajdonságaik alapján.	A Kárpát-medence földtani szerkezete és természetföldrajzi képe. A Kárpát-medence, a Kárpátok részei Kristályos kőzetek, mészkőszirt, flis, vulkáni vonulat, Háromszéki-havasok, Radnai-, Gyergyói-, Háromszéki-havasok, Hargita, Szent Anna-tó, Székelyföld, Fogarasi-havasok, Erdélyi-középhegység, Erdélyi-medence A magyarság a Kárpát-medencében A társadalmi-gazdasági élet változásai és mai földrajzi vonásai. Tájai, lakói, gazdasági élete	Szövegfeldolgozás, gyűjtőmunka, fényképek, ábrák elemzése, kőzetek megfigyelése	Történelem Földrajz 7. o. Történelem Néprajz

Természeti adottságok és társadalmi-gazdasági lehetőségek Magyarország tájain (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetenciák <i>Hon- és népismeret</i> <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A magyarság, Magyarország és a magyar gazdaság helyének, kapcsolatrendszerének megismerése a Kárpát-medencében, Közép-Európában, földrészünkön és a világban különböző források felhasználásával. Alakuljon ki a tanulóknál kötődés a hazai tájhoz, természeti és társadalmi értékeinkhez. Ismerjék meg a természeti tényezők hatásait és földrajzi összefüggéseit a Kárpát-medence népeinek elhelyezkedésében, hagyományaiban, településeiben, gazdasági életében.	Hazánk földrajzi fekvése, helyzete a Kárpát-medencében és Európában. Magyarország természet- és társadalom-földrajzi helyzete. Tényleges és viszonylagos földrajzi helyzet fogalma Tényleges és viszonylagos földrajzi helyzet Helyzete, határai, fekvése a Kárpát-medencében. Politikai, társadalom-földrajzi helyzete, államformája Magyarország felszíne, domborzata. Magyarország földtörténete, a Kárpát-medence kialakulása, a földtörténeti idők áttekintése Lemeztektonika, újidő, középidő, óidő, ősidő, gránit, kristályos pala, vörös homokkő, Pannon-tenger Természeti adottságaink és természeti erőforrásaink. Hazánk ásványi nyersanyagai Megújuló energiaforrás, érces és nemérces ásványkincsek	Frontális osztálymunka, különböző térképek elemzése A földtörténeti táblázat és térkép, s az ábrák segítségével a földtörténeti múlt és a bányakincsek keletkezése közötti összefüggés megértetése Kincsek a magyar föld mélyéből. A bányászat és a környezet Frontális osztálymunka, térképek elemzése Csoportmunka	A kontinensek mozgása, lemeztektónikai ismeretek a kontinensek földrajzából Természetismeret, Környezetvédelem

<u>Tájékozódás térben és időben</u> Legyenek képesek időben elhelyezni a Föld és szférái kialakulását, jelentősebb szakaszait (földtörténeti időbeosztás) és az alapvető társadalmi-gazdasági változásokat. A tanulók ismerjék fel a földi képződményeket, jelenségeket, folyamatokat és összefüggéseket. Ismerjék meg az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító folyamatokat. Legyenek képesek megérteni és értékelni a káros hatások következményeinek A természeti és társadalmi folyamatok hatásainak és kölcsönhatásainak eredményeképpen létrejövő környezeti változások észrevétele.	Magyarország vízrajzi adottságai. A természet- és környezetvédelem fontossága vizeink tisztaságának megőrzésében Árhullám, csapadékmaximum, morotvtató, forrástó, gyógyvíz, talajvíz, rétegvíz, hévíz, karsztvíz, belvíz Magyarország éghajlati adottságai Magyarország természetes növénytakarója és talajviszonyai Napfénytartam, hőösszeg, légszennyező anyagok Erdős sztyepp, erdős pusztá, ártéri erdő, őshonos és telepített erdő, mezőségi talaj, barna erdőtalaj, öntéstalaj, réti talaj, láptalaj, talajerózió Hazánk népességföldrajzi jellemzői, népesedési folyamatai. A magyar népesség területi elhelyezkedése, lélekszámának alakulása, a jövő problémái Magyarország lakosságának összetétele. Népsűrűség A magyar népesség területi elhelyezkedése, lélekszámának alakulása, a jövő problémái A magyar nép tájtörténeti tagolódása, etnikai csoportok, nemzetiségek. Hazánk alkotmánya a nemzetiségek és etnikai kisebbségek számára teljes	Gyűjtőmunka, térképek és ábrák elemzése Gyakorlati óra Magyarország lakosságának megoszlása anyanyelv, életkor, nem, foglalkozás szerint Gyakorlati óra Magyarország lakosságának megoszlása anyanyelv, életkor, nem, foglalkozás szerint	Történelem Történelem

Értsék meg, hogy a népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai meghatározzák gondolkodásmódjukat, gazdasági helyzetüket, világszemléletüket. Tudják, hogy az emberek különböznek egymástól, de emberi mivoltában mindenki egyenrangú A hazai társadalmi-gazdasági élet földrajzi jellegzetességeinek felismerése tanári irányítással aktualitások alapján. Anyanyelvi kompetencia Tájékozottság hazai földrajzi-környezeti kérdésekben Magyarország földjének részletes megismerése kitekintéssel a Kárpát-medence	egyenjogúságot biztosít Nemzetiség, nemzeti kisebbség A földrajzi környezet hatása a gazdálkodásra, a településekre és az életmódra. A gazdaság szerepe, feladata. A magyar gazdaság szerkezete Az ipar az anyagi javak legnagyobb termelője. A magyar ipar szerkezete, jellemzése A termelés és a földrajzi környezet, a termelés és a piaci viszonyok kapcsolata Piacgazdaság, tőke, munkaerő-igény, GDP, profit, verseny Fogyasztási cikk, energiagazdaság, elektronikai ipar Agrotechnika, művelési ág A gazdaság telepítő tényezői, általános vonásai, területi különbségei, szerkezeti átalakulása. Településtípusok, településhálózat és infrastruktúra Magyarországon A településtípusok és szerepük a társadalom életében. Az infrastruktúra fogalma. Urbanizáció, várostípusok Falvak funkciói, típusai. Szórványtelepülés Hazánk közigazgatási beosztása Szórványtelepülés, infrastruktúra, városi szerepkör, nagyváros, urbanizáció, várostípusok	Diagramok, táblázatok elemzése Újságcikkek értelmezése Csoportmunka A településtípusok és szerepük a társadalom életében. Az infrastruktúra fogalma. Urbanizáció, várostípusok Hol fejlődtek ki városaink? Milyen volt a falu régen? Olvasmány-feldolgozó óra	Statisztika Matematika Média Szövegértés

egészére. A hazai tájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismerése a hazához való kötődés megerősítése érdekében. A tanulók legyenek képesek készség szinten a szemléleti, jártasság szinten a következtető térképolvasásra földtani, domborzati és tematikus földrajzi térképeken egyaránt. Anyanyelvi kommunikáció Matematikai, természettudományi és technológiai kompetenciák <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A tanulók legyenek képesek készség szinten a szemléleti, jártasság szinten a következtető térképolvasásra földtani, domborzati és tematikus földrajzi térképeken egyaránt.	Utcás falu, halmazfalú, sakktábla alaprajzú falu, szórványtelepülés Megyék és megyeszékhelyek Az Alföld tájegységei, domborzati jellemzői Dunamenti-síkság, Kiskunság, Mezőföld, Drávamelléki-síkság, Jászság, Nyírség, Hajdúság, Nagykunság, Hortobágy, Körös-vidék, Maros-Körös köze Az Alföld gazdasági élete Az Alföld az ország legnagyobb mezőgazdasági és élelmiszeripari területe Jászberény, Kecskemét, Nagykörös, Cegléd, Szeged, Algyő, Kiskunhalas, Kiskunfélegyháza, Kalocsa, Baja, Szabadka, Zenta, Dunaújváros, Paks Az Alföld gazdasági élete Az Alföld az ország legnagyobb mezőgazdasági és élelmiszeripari területe Jászberény, Kecskemét, Nagykörös, Cegléd, Szeged, Algyő, Kiskunhalas, Kiskunfélegyháza, Kalocsa, Baja, Szabadka, Zenta, Dunaújváros, Paks Észak-Tiszántúl Ipari növényei, a táj értékes termékei. A településhálózat kettősége. Az ipar szerepe a táj életében Hajdúság, Kaba, Szolnok, Nyírség,	Tematikus térképek, talajminták vizsgálata Tematikus térképek és ábrák elemzése Az Alföld szerepe hazánk gazdasági életében Frontális osztálymunka, a munkafüzet feladatai	Természetismeret, természetvédelem, környezetvédelem, biológia Természetföldrajzi ismeretek Természetföldrajzi ismeretek, Történelem

Szociális és állampolgári kompetencia Anyanyelvi kompetencia Digitális kompetencia A magyarországi régiók hasonló és eltérő földrajzi jellemzőinek felismerése	Tiszaölök, Kisköre, Debrecen, Nyíregyháza, Záhony, Hajdúszoboszló, Munkács, Beregszász, Nagykároly, Szatmárnémeti, Nagyvárad Dél-Tiszaánál A növénytermesztés – állattenyésztés – élelmiszeripar kapcsolatának bemutatása. Összetett iparszerkezet. Ipari növények, napraforgó, kukorica, s felhasználásuk. Martfű, Békéscsaba, Békés, Gyula, Hódmezővásárhely, Orosháza, Arad A Kisalföld és az Alpokalja természetföldrajza A Kisalföld és az Alpokalja természeti adottságai. A bazaltsapkás tanúhegyek kialakulása (Somló, Ság). Győri-medence, Marcal-medence, Komárom-Esztergomi-síkság, Soproni-hegység, Kőszegi-hegység, Írottkő, Vasi-hegyhát, Kemeneshát A Kisalföld és az Alpokalja gazdasági élete Sokoldalú, korszerű mezőgazdaság, változó iparszerkezet; kialakulására a természeti adottságok mellett az előnyös földrajzi helyzet hatott Győr, Komárom, Mosonmagyaróvár, Sopron, Kőszeg, Pápa, Szombathely, Szentgotthárd, Hegyeshalom	Csoportmunka, a munkafüzet feladatai, közetek felismerése A növénytermesztés – állattenyésztés – élelmiszeripar kapcsolatának bemutatása. Összetett iparszerkezet Frontális osztálymunka, a munkafüzet feladatai Csoportmunka, közetek felismerése	Természetismeret, Történelem Történelem

A tanulók legyenek képesek készsége szinten a szemléleti, jártasságszinten a következtető térképolvasásra földtani, domborzati és tematikus földrajzi térképeken egyaránt.	Dombvidékek, szigethegységek A Dunántúli-dombság kialakulása, tájai Zalai-, Somogyi-, Tolnai- és Baranyai-dombság, Mecsek, Villányi-hegység A Dunántúli-dombság gazdasága Az eltérő éghajlati és talajadottságok több jellegzetes mezőgazdasági területet alakítottak ki. Az iparszerkezet változóban van Szekszárd, Villány, Pécs, Komló, Beremend, Mohács, Kaposvár, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Eszék, Lendva	Csoportmunka, a munkafüzet feladatai, kőzetek felismerése	Természet- és környezetvédelem
A hatékony, önálló tanulás. Szociális és állampolgári kompetenciák A tanulók legyenek képesek készsége szinten a szemléleti, jártasságszinten a következtető térképolvasásra földtani, domborzati és tematikus	Röghegységi táj A Dunántúli-középhegység természetföldrajzi jellemzése, tájai. A törésvonalakon fontos közlekedési útvonalak haladnak át Bakony, Vértes, Gerecse, Pilis, Budai-hegység, Visegrádi-hegység, Tata-bicskei-árok, Móri-árok, Pilisvörösvári-árok, Kőris-hegy A Dunántúli-középhegység gazdasága A középhegység szénre és bauxitra alapozott ipara átalakul, a bányákat, nehézipari üzemeket bezárják Ajka, Várpalota, Székesfehérvár, Almásfüzitő, Tokod, Tatabánya, Esztergom, Herend, Veszprém, Tata	Frontális osztálymunka, a munkafüzet feladatai	
	A Balaton és környéke A Balaton Európa legnagyobb meleg vizű	Csoportmunka, kőzetek felismerése Az idegenforgalom gazdasági és társadalmi jelentősége, mozgatóerői	Történelem, Természet- és környezetvédelem Természet- és környezetvédelem

földrajzi térképeken egyaránt. A magyarországi régiók hasonló és eltérő földrajzi jellemzőinek felismerése A magyarországi régiók hasonló és eltérő földrajzi jellemzőinek felismerése <i>Énkép, önismeret</i> A tanulók legyenek képesek készségszinten a szemléleti, jártasságszinten a következtető térképolvasásra földtani, domborzati és tematikus földrajzi térképeken egyaránt. <i>Környezettudatosság</i> A magyarországi védett természeti, kulturális, néprajzi, gazdaságtörténeti értékek megismerése. Környezetünk problémáinak, azok hazai és regionális kapcsolatainak a felismerése.	tava. A Balaton parti tájak és a tó természeti adottságai turzás, löszfal, Hévíz A Balatoni üdülőkörzet A Balaton páratlan természeti adottságai miatt az egyik legfontosabb üdülő területünk, de a vendégfogadás minőségét javítani kell Idegenforgalmi idény, Balatonfűzfő, Balatonfüred, Tihany, Keszthely, Hévíz, Siófok, Balatonboglár Kárpáti tájakon Az Északi-középhegység kialakulása, tájai, természeti viszonyai Börzsöny, Cserhát, Mátra, Bükk, Cserehát, Aggteleki-karszt, Zempléni-hegység, andezit, riolit, riolittufa, Baradla Az Északi-középhegység gazdasága A körzet nehézipara válságban van, a gyárak többsége megszűnt. A válságból való kilábalás csak új ipari ágazatok telepítésével lehetséges. Történelmi borvidékek szerepe Diósgyőr, Miskolc, Ózd, Salgótarján, Tiszaújváros, Kazincbarcika, Parád, Hollóháza, Tokaj Az Északi-középhegység településhálózata A változatos településhálózat a természeti és gazdasági viszonyok következménye. A vásárvárosok, ipari és bányavárosok szerepe a gazdaságban régen és	Gyűjtőmunka, forrásfeldolgozás Fejlesztő feladatok Városnévjegyek készítése Fejlesztő feladatok megoldása	Természet- és környezetvédelem Történelem, Kémia, Természet- és környezetvédelem

<i>Gazdasági nevelés</i> A hatékony, önálló tanulás. A tanulók legyenek képesek készesszinten a szemléleti, jártasságszinten a következtető térkép-olvasásra földtani, domborzati és tematikus földrajzi térképeken egyaránt.	napjainkban Vásárváros, iskolaváros, régi és új iparváros szerkezete, feladatai. Eger, Sárospatak, Salgótarján, Miskolc, Diósgyőr, Ózd, Kazincbarcika, Tiszaújváros, Balassagyarmat, Hollókő, Mezőkövesd, Kassa Gazdaságunk a külkereskedelem nélkül működésképtelen lenne Hazánk nemzetközi kapcsolatai Külkereskedelmünk és az Európai Unió Gazdaságunk a külkereskedelem nélkül működésképtelen lenne Export, import, verseny, áruösszetétel Hazánk 2004-től EU-tag Budapest és környéke Budapest földrajza, a természeti tényezők szerepe a város kialakulásában Langyos és meleg vizű források, gyógy- és hévizek, barlangok Budapest, a Magyar Köztársaság fővárosa Budapest kialakulása, történeti fejlődése, szerepkörének alakulása. A gazdasági élet fejlettsége, és a népesség számának alakulása. Idegenforgalom. Az agglomeráció fogalma Agglomeráció, szerepkör, központi funkciók. Százhalombatta, Gödöllő, Szentendre, Vác Egy vagy több régió bemutatása	Gyűjtőmunka, a munkafüzet feladatai	

A továbbhaladás feltételei:

- A tanuló tudja bemutatni hazánk földrajzi környezetének természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit megadott szempontok alapján.
- Tudja ismertetni hazánk tájainak természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit különböző térképi információk felhasználásával.
- Ismerje fel a természeti adottságok szerepét, hatását az egyes térségek gazdasági életében. Ismerje hazánk környezeti értékeit.
- Legyen képes önálló információgyűjtésre a megadott szempontok szerint különböző földrajzi-környezetvédelmi tartalmú információhordozókból, és tudja feldolgozni ezeket tanári irányítással.
- Tudja megmutatni térképen és felismerni kontúrtérképen a topográfiai fogalmakat.
- Tudja meghatározni és megfogalmazni földrajzi fekvésüket, kapcsoljon hozzájuk tartalmi jellemzőket.

A tanulók értékelése:

A kerettanterv nem ad listát a tanulóktól elvárható követelményekről, csupán azt fogalmazza meg, hogy melyek a *továbbhaladás feltételei* az évfolyamok végén. Benne főként képességekkel összefüggő tevékenységek olvashatók, amelyeket a tanulóknak a megadott szinten kell alkalmazniuk annak érdekében, hogy a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A továbbhaladási feltételek teljesítése érdekében a helyi tantárgyi program kidolgozásakor a szaktanároknak kell összegyűjteniük az egyes témákhoz, résztémákhoz kapcsolódó újonnan elsajátítandó fogalmakat, folyamatokat, összefüggéseket és tevékenységeket. Az eredményes szaktanári munkához nélkülözhetetlen a követelményrendszer ezen kategóriáiban való biztonságos eligazodás. Minden egyes tanórán világos legyen a cél, hogy az adott tevékenység alkalmazásakor vagy egy fogalom megtanításakor mire támaszkodhatunk és hová kell majd eljutni a földrajzi tanulmányok befejezésekor. Javasoljuk,

hogy az iskolai szakmai munkaközösségekben közösen dolgozzák ki a képességfejlesztési tevékenységek egymásra épülő rendszerét, a tanulók tudásának ellenőrzési módszereit és az értékelés alapelveit. Fontos, hogy ne csak a tanulók ismereteinek, hanem képességeik szintjéről is tájékozódjunk. Ezért az ellenőrzési módszerek között ne csupán a hagyományos szóbeli és írásbeli formákra gondoljunk, hanem gyakorlati tevékenységekre is (pl. modellezés homokasztalon, applikációs vagy kártyás feladatok). Arról is folyamatosan szerezzünk visszajelzést, hogy milyenek a tanulók földrajzi-környezeti képzetei (pl. rajzoltassunk le velük tipikus tájakat, fogalmakat, fogalmaztassuk meg velük gondolataikat egy-egy kép vagy hír kapcsán).

Ellenőrzéskor is alkalmazzassuk az információszerzés különféle módszereit (pl. kerestessünk ki adatokat a függelékből valamely szempont szerint, és értelmeztessük azokat). Ugyancsak a munkaközösségekben célszerű megállapodni arról, hogy a tanórai aktivitás és munkafegyelem, valamint a tanórán kívüli tevékenységek (pl. gyűjtőmunka, kiselőadás vagy beszámoló készítése, terepi munka) milyen mértékben számítanak be a tanulói munka értékelésébe.

7.1.2. Földrajz 9-10. évfolyam

Földrajz

9-10. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A tanulók megismerjék a Földet, mint bolygót és az emberiség életterét, annak természetföldrajzi sajátosságait, jelenségeit, fő folyamatait.

Legyenek képesek általánosításra, szintetizálásra, a jelenségek és folyamatok átfogó rendszerként való értelmezésére.

A környezet természeti és társadalmi kölcsönhatásainak, összefüggéseinek feltárásával a tanulók környezettudatos gondolkodásának és tájékozottságának fejlesztése:

- a kozmikus környezet és a Föld, mint égitest megismertetése
- a Föld szféráinak és mozgásjelenségeik okainak és következményeinek megértetése,
- a természeti adottságok hasznosításának, a társadalmi-gazdasági élet eltérő feltételeinek bemutatása
- a földrajzi övezetek, övek főbb környezeti problémáinak és azok lehetséges kezelési módjainak elemzése
- a kulcskompetenciákkal kapcsolatos készségek fejlesztése
- a belső motivációkra épülő környezettudatos magatartás és életmód alakítása

Lehetőségeket teremteni gyakorlati alkalmazásokra, feladatmegoldásokra, az információforrások használatára.

Formálni a tanulók természettudományos világképét kémiai és fizikai ismereteik felhasználásával is.

Az általános iskolában elsajátított regionális földrajzi ismeretekre építve, azokat alkalmaztatva és kiegészítve elősegíteni, hogy a tanulók megismerjék a Föld különböző térségeinek gazdaságát, sajátos társadalmi képét, a világgazdaság fő folyamatait.

Képesé tenni őket a társadalmi-gazdasági változások térbeli és időbeli átrendeződésének megértésére; a társadalom, a világgazdaság működésének egységes rendszerként való értelmezésére.

A helyi, a regionális és a globális folyamatok és összefüggések bemutatásával a tanulók társadalomról és gazdaságról alkotott képét, környezettudatos gondolkodását és tájékozottságát fejleszteni:

- az egyre növekvő társadalmi igények kielégítéséért folyó termelőtevékenység eltérő vonásainak és teljesítményeinek bemutatásával a Föld jellegzetes térségeiben,
- a különböző fejlettségi szintű ország-csoportok, országok jellegzetes társadalmi, gazdasági és környezeti gondjainak feltárásával,
- a globális környezeti problémák földrajzi vonatkozásainak bemutatásával,
- a nemzetközi összefogás szükségességének felismertetésével a társadalmi-gazdasági-környezeti kérdések megoldásában,
- a szűkebb közösség, az ország, a régió, a világ problémáinak megoldására irányuló készség, felelős magatartás alakításával,

- a társadalomtudományok vizsgálódási módszereinek, információ-forrásainak alkalmaztatásával,
- az információk szelektív felhasználásával, igazságtartalmuk bizonyításával vagy cáfolásával; alternatív lehetőségek keresésével a problémamegoldások során: vitával, érveléssel, az önálló vélemény tárgyyszerű megfogalmazásával,
- a múlt és a jelen társadalmi folyamatairól, jelenségeiről szerzett ismeretek segítségével tendenciák érzékelése, meglátása,
- más tantárgyakban, illetve az iskolai oktatás keretén kívül szerzett ismereteik, tapasztalataik integrálásával, rendszerben történő gondolkodással,
- annak az igénynek a kialakításával, hogy a középiskola befejezése után is folyamatosan gyarapítsák földrajzi ismereteiket,
- használják földrajzi ismereteiket, kompetenciáikat állampolgári szerepük gyakorlása során.

A gazdasági mutatók értelmezése, elemzése. Séma készítése a gazdaság felépítéséről.

Példák a világ gazdaság globalizációjára, a multinacionális vállalatok szerepére.

Az infrastruktúra szerepének értékelése a társadalmi-gazdasági életben.

A közlekedési ágazatok összehasonlítása tematikus térképek, statisztikai adatsorok felhasználásával.

A harmadik és a negyedik szektor szerepének bemutatása a világ gazdaságban és a társadalmi életben.

Esetelemzések.

Pénzügyi aktualitások értelmezése gazdasági folyóiratok, cikkek felhasználásával.

9. évfolyam

Óraszám: 55/év
1,5/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Tájékozódás a kozmikus környezetben. A térkép	10
2.	A földi szférák. A kőzetburok. A vízburok. A levegőburok	22
3.	A természetföldrajzi övezetesség	7
4.	A természeti és a társadalmi-gazdasági kapcsolatrendszerek	8
	Összefoglalás, dolgozatok	8

Tájékozódás a kozmikus környezetben. A térkép (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony önálló tanulás A földrajzi-környezeti tartalmú információk önálló értelmezése, értékelése és feldolgozása egyéni és csoportmunkában: • tények, szöveges információk ábrázolása különböző módon (pl. térképvázlaton, egyszerű térképen, különböző típusú rajzokon, diagramokon, modelleken, maketteken, számítógépes program segítségével); • vázlat és jegyzet készítése információk alapján önállóan; • megalapozott következtetések levonása, elemzések készítése készen kapott, számítással nyert és önállóan gyűjtött adatokból, tényekből	I. Térképészeti ismeretek. Tájékozódás a térképen és a földgömbön kartográfia, térkép, földgömb, méretarány, aránymérték, vetületek	Különböző korok térképeinek bemutatása kiselőadással Földgömb bemutatása Helymeghatározási és mérési gyakorlatok (távolság, méretarány) körző, gördülő távolságmérő, tájoló, iránytű	Térképtan Matematika Rajz

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia A szakkifejezések megismerése és helyes használatuk gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően. Matematikai kompetencia Felismerés, keresés, helymeghatározás és távolságmérés különböző méretarányú és tartalmú térképeken. A földrajzi tér különbségeinek és időbeli változásainak leolvasása térképekről, térképvázlatokról. Helymeghatározások, távolságmérések és egyszerű számítások a térkép segítségével. Digitális kompetencia A kozmikus és a földi környezetelemek (pl. Naprendszer, nagyszerkezeti egységek, óceánok, kontinensek, domborzati formák, légköri, vízrajzi és ökológiai jellemzők, népesség, települések, gazdálkodás, termelés, pénzügy) méreteinek érzékelése.	A térképi ábrázolás módszerei, tematikus térképek síkrajz, névrajz, domborzatrajz: – szintvonalas ábrázolás – színfokozatos ábrázolás – árnyékolásos ábrázolás a térkép színei, kerete, hálózata tematikus térképek fajtái II. Kozmikus környezetünk 1. A Naprendszer A Naprendszer kialakulása, felépítése, elhelyezkedése a Világegyetemben földközponitú világkép, napközponitú világkép Naprendszer fogalma, részei (Nap, nagybolygók, holdak, kisbolygók, üstökösök, meteorok, bolygóközi anyag) Kepler-törvényei, Newton gravitációs törvénye Naprendszer keletkezése (Fred Hoyle elmélete) Névanyag: Merkúr, Vénusz, Föld, Mars, Jupiter, Szaturnusz, Uránusz, Neptunusz, Plútó	Különböző fajtájú térképek vizsgálata, felismerése (pl. turista térkép, domborzati térkép, tematikus térképek, falitérképek, atlaszok, turistatérképek) Filmvetítés és/vagy képek bemutatása (bolygók, napfoltok, napkitörések)	Csillagászat Fizika

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia Idegen nyelvi kompetencia A szakkifejezések megismerése és helyes használatuk gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően <i>A tanulás tanulása</i> Matematikai, természettudományos és technológiai kompetenciák A földrajzi-környezeti tartalmú információk önálló értelmezése, értékelése és feldolgozása egyéni és csoportmunkában: • adatok, adatsorok, diagramok és más ábrák elemzése, összehasonlítása; • vázlat és jegyzet készítése információk alapján önállóan;	2. A Föld, mint égitest A Föld a Naprendszerben a Föld alakja: geoid, egyenlítői sugár, sarki sugár. A Föld légköre A Föld mozgásai és azok következményei, látszólagos mozgás, tengely körüli forgás, forgástengely, nappalok és éjszakák váltakozása, Nap körüli keringés, évszakok váltakozása, ekliptika Napfogyatkozás, holdfogyatkozás. Tájékozódás a földrajzi térben és időben Napi és évi időszámítás, helyi- és zónaidő számítása látóhatár, égtájak, földrajzi fókálózat, szélességi és hosszúsági körök (nevezetes szélességi és hosszúsági körök), helyi idő, világidő, zónaidő, időzóna, dátumválasztó, téli-nyári időszámítás, naptári rendszerek, Juliánusz-naptár, Gergely-naptár	Mozgások modellezése, eljátszása	Csillagászat

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
• megalapozott következtetések levonása, elemzések készítése készen kapott, számítással nyert és önállóan gyűjtött adatokból, tényekből; • gyűjtemény, tábló készítése különböző szaktudományos szempontok alapján Digitális kompetencia Az adott téma feldolgozását leginkább segítő földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (térképek, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek, szakkönyvek, albumok, almanachok, folyóiratok, napilapok, statisztikai kiadványok, lexikonok, különböző típusú ábrák, álló- és mozgóképek, modellek, CD-ROM, tömegkommunikációs források, internet, riportok, szóbeli források stb.) kiválasztása.	3. Az űrkutatás a Föld szolgálatában A mesterséges égitestek szerepe a Naprendszer megismerésében Az űrkutatás eredményeinek felhasználása műholdfelvételek, távérzékelés, felbontóképesség, Landsat, Spot	Időszámítási gyakorlatok Filmfelvételek Jellegzetes területek felismertetése műholdfelvételekről, azok tanulmányozása Példák az alkalmazási területekre	Űrkutatás Csillagászat

A földi szférák. A kőzetburok. A vízburok. A levegőburok (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció A szakkifejezések megismerése és helyes használatuk gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően. Természettudományos kompetencia <u>Tájékozódás térben és időben</u>	III. A geoszférák földrajza 1. A Föld kialakulása A Föld és a földi szférák kialakulása, fejlődése geofizika, geokémia, földrengéshullámok, geotermikus gradiens, belső hő, nyomás, sűrűség, mágnesesség, gömbhéjak 2. A kőzetburok földrajza Földünk gömbhéjas szerkezete és geofizikai jellemzői A kőzetburok felépítése gömbhéjak határfelületei, kőzetburok, kéreg (szárazföldi és óceáni), köpeny (asztenoszféra), mag (külső, belső) A lemeztektonika alapjai, a Föld nagy szerkezeti egységeinek kialakulása Wegener, lemeztektonika, kőzetlemezek, magma, óceánközépi hátság, óceánfenék, szétsodródás, mélytengeri árkok, Benioff-zóna, alábukási öv, beolvadás, távolodó, ütköző, elcsúszó lemezszegélyek	A kőzetburok úszásának modellezése fahasábokkal Kőzetlemezek térképének elemzése, példák keresése a térképen kőzetlemez-mozgásokra	Fizika Kémia Geológia Térképészet

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Az adott téma feldolgozását leginkább segítő földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (térképek, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek, szakkönyvek, albumok, almanachok, folyóiratok, napilapok, statisztikai kiadványok, lexikonok, különböző típusú ábrák, álló- és mozgóképek, modellek, CD-ROM, tömegkommunikációs források, internet, riportok, szóbeli források stb.) kiválasztása. Anyanyelvi kompetencia A szakkifejezések megismerése és helyes használatuk gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően	Névanyag: Afrikai-, Antarktiszi-, Ausztrál-Indiai-, Csendes-óceáni-, Dél-amerikai-, Észak-amerikai-, Eurázsiai-lemez, Nasca-, Fülöp-, Arab-lemez A kőzetburokban lejátszódó folyamatok kísérőjelenségei és részfolyamatai: vulkánosság, földrengés, gyűrődés, vetődés Mélységi magmatizmus, felszíni vulkanizmus, tűzhányó, láva, vulkáni kúp, kráter, kürtő, réteg vulkán, párnaláva, pajzsvulkán, bazaltfennsík, kráterkúp, kaldérakúp, forró pontok, vulkáni utóműködés és fajtái (fumarola, szolfatára, mofetta, gejzír, borvíz, csevice) Névanyag: Vezúv, Etna, Stromboli, Fuji, Hawaii-szigetek, Mount St. Helens, Mount Pelée, Popocatépetl, Teleki vulkán, Földrengés-hullámok, rengésfészek, rengésközpont, szeizmográf, Mercalli-Cancani-skála, Richter-skála szökőár (cunami)	Működő vulkánok keresése az Atlaszban Leírások gyűjtése jelentős vulkáni működésekről Filmfelvételek a vulkáni működésről Rajzos ábrák készítése	Kémia Biológia

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai, természettudományos és technológiai kompetenciák Egyszerű ásvány-, kőzet- és talajvizsgálatok. A leggyakrabban előforduló ásványok és kőzetek, valamint nyersanyagok, energiahordozók, talajtípusok felismerése, jellemzése. <i>Környezettudatosságra nevelés Gazdasági nevelés</i> Annak megértése, hogy a legintenzívebben használt nyersanyagokból és energiahordozókból bolygónk készletei végesek. Az emberiség energiaigénye és a fenntartható fejlődés ellentmondásainak, az energiatakarékosság jelentőségének felismerése. Az alternatív energiaforrások használatának mint lehetséges megoldásnak a bemutatása.	Hegységrendszer, geoszinklinális, tektogenezis, orogenezis, gyűrődés (részei, fajtái), vetődés (fajtái) Hegységképződés óceáni és szárazföldi lemez és két szárazföldi lemez ütközésekor, térrövidülés, izosztázia Névanyag: Eurázsiai-hegységrendszer (tagjai), Pacifikus-hegységrendszer tagjai, Japán-árok, Mariana-árok, Kaledoniai-hegységrendszer, Variszkuszi-hegységrendszer tagjai A földtani szerkezet és az ásványkincsek előfordulásának kapcsolata. Az ásványok és kőzetek keletkezése, tulajdonságaik, csoportosításuk. Ásvány, kőzet, kőzetalkotó ásvány, kristályrács, magmás, üledékes, átalakult kőzetek keletkezése, kőzetek körforgása érc, érctelér, színesfémek, nemesfémek, üledékes ércképződés, torlat, karsztbauxit, lateritbauxit	Térképen a hegységrendszerek tagjainak megmutatása, vaktérképes gyakorlás Kőzetek csoportosítása, bemutatása, egyszerű kísérletek: ásvány- és kőzetvizsgálat, felismerés, meghatározás	

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai, természettudományos és technológiai kompetenciák <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Gazdasági nevelés</i> Szociális és állampolgári kompetencia Az emberiség természetátalakító tevékenységén, mint példán keresztül annak megértése, hogy minden beavatkozás következményekkel jár. Ezért fontos a cselekvéseket és döntéseket befolyásoló tényezők mérlegelése, a gazdaság és a környezet érdekeinek lehetőség szerinti összehangolása, a felelős környezeti magatartás Digitális kompetencia Az adott téma feldolgozását leginkább segítő földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (térképek, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek, szakkönyvek, albumok, almanachok, folyóiratok, napilapok, statisztikai kiadványok, lexikonok, különböző típusú ábrák, álló- és mozgóképek, modellek, CD-ROM, tömegkommunikációs források, internet, riportok, szóbeli források stb.) kiválasztása.	3. A légkör földrajza A légkör anyagi összetétele, szerkezete napsugárzás, látható fény hullámhossz-, infravörös hullámhossz-, ibolyántúli hullámhossz-tartomány, állandó gázok, változó gázok, erősen változó gázok, troposzféra, /tropopauza/, sztratoszféra, /sztratopauza/, mezoszféra, /mezopauza/, termoszféra, ózonpajzs. Az időjárási-éghajlati elemek és változásaik Légköri jelenségek, idő, időjárás, éghajlat, meteorológia, időjárási és éghajlati elemek. Napsugárzás, visszaverődés, elnyelődés, kisugárzás, üvegházhatás, lejtőkitettség, albedo, napfénytartam, hőmérséklet, hőmérséklet napi és évijárása, napi, havi és évi középhőmérséklet, hőingás, izoterma. Szél fogalma, keletkezése légnyomás, izobár, barométer abszolút és relatív vízgőztartalom, harmatpont, kicsapódás, főnszél.	Képek v. tárgyak gyűjtése légkörkímélő termékekről Időjárás jelentés értelmezése (TV, video, újság) Ábraelemzés Hőingás és középhőmérséklet-számítások Részletek pusztító szelekről Számítási feladatok	Fizika Fizika Meteorológia

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony, önálló tanulás Természettudományos kompetencia Pontos megfigyelések, önállóan vagy csoportosan végzett vizsgálódások a természet-, és a környezettudományok Matematikai kompetencia <i>Testi és lelki egészség</i> Eszközök és a mérőműszerek gyakorlati alkalmazása, balesetmentes használata Szociális kompetencia A csoportos munkavégzés módszereinek elsajátítása.	A légkör alapfolyamatai: elmelegedés, csapadékképződés, légmozgások felhőképződés, köd, harmat, dér, zúzmara, csapadékképződés Ciklonok, anticiklonok, időjárási frontok. Az időjárás-változások hatása a mindennapi életre: ciklon, anticiklon, hidegfront, melegfront, okklúziós front, monszunszélrendszer, füstköd, savas esők Az általános légkörzés szélrendszerek, futóáramlások, nyugati szél, sarki szél, passzátszél	Képek és/vagy filmfelvételek felhőfajtákról, csapadékfajtákról. Kísérletek Ábraelemzés az időjárási frontok keletkezéséről	Meteorológia Meteorológia Fizika

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony, önálló tanulás Természettudományos kompetencia Anyanyelvi kompetencia A szakkifejezések megismerése és helyes használatuk gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően.	4. A vízburok földrajza A vízburok tagolódása, elhelyezkedése, víztípusai Az óceánok és a tengerek földrajzi jellemzői hidrológia, hidrogeográfia, víz körforgása , világ-tenger, óceán, tenger, beltenger, peremtenger Névanyag: Csendes-óceán, Atlanti-óceán, Indiai-óceán, Északi-tenger, Balti-tenger, Földközi-tenger, Vörös-tenger, Hudson-öböl	Térképek böngészése, óceánok, tengerek adatai	Hidrológia Térképészet
	A tengervíz fizikai, kémiai tulajdonságai Sótartalom, hőmérséklet, hőingás A tengervíz mozgásai: hullámozgás , hullámmorajlás, hullámtörés, tengeráramlások (meleg, hideg), pozitív, negatív hőmérsékleti anomália, tengerjárás, apály, dagály, szökőár, vakár Névanyag: Golf-áramlás, É-atlanti, Kuro-Shio, Oja-Shio, Labrador, Humboldt (perui), Benguela, K- ausztráliai, Ny- ausztráliai, Szomáli	Sólepárlás	Kémia
		Térképvázlat készítése a tengeráramlásokról Logikai térképolvasás a tengeráramlások hatásairól	Csillagászat Térképész

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony önálló tanulás Matematikai kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Gazdasági nevelés</i> Az emberiség természetátalakító tevékenységén, mint példán keresztül annak megértése, hogy minden beavatkozás következményekkel jár. Ezért fontos a cselekvéseket és döntéseket befolyásoló tényezők mérlegelése, a gazdaság és a környezet érdekeinek lehetőség szerinti összehangolása, a felelős környezeti magatartás.	Az óceánok és a tengerek jelentősége, természeti erőforrásai árapály, erőművek, ásványkincsek A szárazföld vizei: a felszíni és a felszín alatti vizek típusai, kapcsolatuk, felhasználásuk A vízgazdálkodás alapjai, árvízvédelem /néhány fogalom tisztázása/ vízfolyások, vízgyűjtő területek, vízváltató, vízállás, kisvíz, középvíz, nagyvíz, árvíz, vízhozam, vízjárás tavak, tavak típusai, eutrofizáció, fertő, mocsár, láp Névanyag: Bajkál-tó, Tanganyika-tó, Holt-tenger, Balaton, Velencei-tó, Fertő-tó, Szent Anna-tó, Garda-tó, Bodén-tó, Gyilkos-tó Felszínalatti vizek, talajnedvesség, talajvíz, részvíz, rétegvíz, vízzáró réteg, víztartó réteg, karsztvíz, forrás, hévíz, ásványvíz, gyógyvíz A szárazföldi jég tartós hóhatár (örök hó), tartós hóborítás, csonthó (firn), jég, gleccser, jégtakaró, kárfülke, kártó, U-alakú gleccservölgy, moréna (fajtai), vásottszikla, vándorkő, ősfolyamvölgy, izosztatikus egyensúly	Vízállás-jelentés meghallgatása, értelmezése Példák keresése, adatgyűjtés a felszíni vizek méreteiről Karsztjelenségek kémiai alapjai	Térképészet Kémia

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai, természettudományos és technológiai kompetenciák Pontos megfigyelések, önállóan vagy csoportosan végzett vizsgálódások a természet-, és a környezettudományok szempontjainak megfelelően. A csoportos munkavégzés módszereinek elsajátítása. <i>Testi és lelki egészség</i> Az eszközök és a mérőműszerek gyakorlati alkalmazása, balesetmentes használata.	A talaj földrajza A talaj kialakulása, összetétele és szerkezete A Föld jellemző talajfajtái A talaj ökológiai szerepe, hasznosítása talajképződés, humusz, kilúgozás, savanyodás, talajnedvesség, talajvíz, talajlevegő, szikesedés talajszintek: A-szint, B-szint, C-szint (anyakőzet), zonális, azonális, intrazonális talajok (csoportosításuk) 6. A Föld felszínformái A belső és külső erők szerepe a felszín fejlődésében belső erők, külső erők, kőzet-előkészítés, geomorfológia, aprózódás, mállás, lepusztítás, szállítás, felhalmozás, tömegmozgások	Talajtérkép használata A talaj egyszerű vizsgálata Talajerózió feltételeinek bemutatása homokasztalon Szél, víz felszínalakító munkájának modellezése homokasztalon	

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Matematikai, természettudományos és technológiai kompetenciák Digitális kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Szociális és állampolgári kompetencia Az emberiség természetátalakító tevékenységén, mint példán keresztül annak megértése, hogy minden beavatkozás következményekkel jár. Ezért fontos a cselekvéseket és döntéseket befolyásoló tényezők mérlegelése, a gazdaság és a környezet érdekeinek lehetőség szerinti összehangolása, a felelős környezeti magatartás	A jellegzetes felszínformák, kialakulásuk, átalakulásuk folyók felszínformálása: sodorrvonat, meander, hordalékkúp, zátony, folyóterasz tölcsértorkolat, deltatorokolat felszínalatti vizek felszínformálása: karsztosodás (lásd ott) tenger felszínformálása: abrázió, abráziós fülke, abráziós terasz, abráziós torony, turzás (fajtái), lídó, lagúna szél felszínformálása: szabadon mozgó homok, féligkötött futóhomok, defláció, szélmarás, deflációs medence, tanúhegy, gombaszikla, szélbarázda, maradékgerinc, dűnék és fajtáik felszínalatti vizek felszínformálása: karsztosodás, cseppkövek és fajtáik élővilág felszínformálása: környezetrombolás, építés (pl. gátak, erőművek, utak, városok), ökológiai egyensúly	Adatgyűjtés a leghosszabb, legbövizűbb, legnagyobb vízgyűjtő területű folyókról Logikai térképolvasás: Duna, Nílus, Jangce Képek, filmek Cseppkőbarlang Tájépítészet, kertépítészet, tájvédelem	

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia Az adott téma feldolgozását leginkább segítő földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (térképek, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek, szakkönyvek, albumok, almanachok, folyóiratok, napilapok, statisztikai kiadványok, lexikonok, különböző típusú ábrák, álló- és mozgóképek, modellek, CD-ROM, tömegkommunikációs források, internet, riportok, szóbeli források stb.) kiválasztása. <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Szociális és állampolgári kompetencia	7. A földi szférák környezeti problémái Az éghajlatváltozás, a levegő, a talajok és a vizek szennyezése, a gazdasági tevékenységek környezetkárosító hatása: üvegházhatás, savas esők, ózonlyuk	Filmrészletek, cikkek elemzése	Légkör Környezetvédelem Globális felmelegedés

A természetföldrajzi övezetesség (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Idegen nyelvi kommunikáció Matematikai kompetencia Digitális kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Szociális és állampolgári kompetencia Az emberiség természetátalakító tevékenységén, mint példán keresztül annak megértése, hogy minden beavatkozás következményekkel jár. Ezért fontos a cselekvéseket és döntéseket befolyásoló tényezők mérlegelése, a gazdaság és a környezet érdekeinek lehetőség szerinti összehangolása, a felelős környezeti magatartás	IV. A természetföldrajzi övezetesség 1. Az éghajlati övezetesség A szoláris és a valódi éghajlati övezetek, övek kialakulása, jellemzőik szoláris övezetek, valódi övezetek, öv, terület, vidék 2. A természetföldrajzi övezetesség. A forró, a mérsékelt és a hideg övezet és tagolódásuk Az élővilág, a talaj, a vízrajzi jellemzők, a felszínformálódás éghajlattól függő övezetessége Egyenlítői öv, átmeneti öv, térítői öv, monszun vidék, esőerdő, többszintes lombkorona, trópusi vörösföld, szavanna, galériaerdő, oázis, Meleg mérsékelt öv, valódi mérsékelt öv, hideg mérsékelt öv, sztyep, pampa, préri, füves puszta, terra rossa, keménylombú erdő, babérlombú erdő, feketeföld, tajga, podzol, Sarkkörü öv, sarkvidéki öv, tundra, talajfolyás.	Éghajlati diagramok elemzése, felismerése Éghajlati térképek elemzése Hírek gyűjtése az esőerdők irtásáról és védelmükről Aktuális cikkek gyűjtése az egyes övezetek ökológiai problémáiról Filmrészletek bemutatása után a filmen látható jelenség, folyamat magyarázata, térképi elhelyezése	Biológia

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
	A függőleges és a vízszintes természetföldrajzi övezetesség kapcsolata erdőhatár, fahatár, hóhatár, függőleges tagoltság		

A természeti és a társadalmi-gazdasági kapcsolatrendszerek (4. témakör)			
Szociális és állampolgári kompetenciák Az általánosítás és a szintetizálás annak érdekében, hogy a tanulók átfogó rendszerként értelmezzék a természetföldrajzi és a társadalomföldrajzi-környezeti jelenségeket, folyamatokat, összefüggéseket. Annak felismerése, hogy az egyes jelenségek, folyamatok értékelése során szubjektív vélemények is megfogalmazódnak az eltérő értékek és érdekek következtében. <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Gazdasági nevelés</i>	A társadalmi élet feltételei a Föld különböző részein. Társadalmi környezet, földrajzi környezet, természetes táj, kultúrtáj. Természeti erőforrás, humán erőforrás, termelés, fogyasztás, szükségletek, javak, elosztás.		

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia <i>Gazdasági nevelés</i> Digitális kompetencia	A Föld népessége A népesség összetétele A népesség eloszlásának területi különbségei Emberfajták, nyelvcsaládok, népességrobbanás, demográfia A népesség térbeli mozgásai migráció, társadalmi mobilitás A népességváltozás mutatói: korfa, népességnövekedési ütem, átlagéletkor Települések a Földön A települések területi elhelyezkedését meghatározó tényezők. A települések és a társadalmi-gazdasági folyamatok kölcsönhatásai urbanizáció, városiasodás, agglomeráció, megapolisz, technopolisz zajszennyezés, fényszennyezés, hőszennyezés, hulladékgazdálkodás. A településtípusok és jellemzőik település fogalma, típusai. A települések szerepének, szerkezetének és hálózatának átalakulási folyamatai.	Grafikonok, táblázatok elemzése Egy-egy település részletesebb bemutatása (esetleg saját lakóhely)	Demográfia Társadalom földrajz Településföldrajz Környezetvédelem

A továbbhaladás feltételei:

Ki kell fejleszteni a tanulóknak a világban való eligazodáshoz szükséges képességeket. (Tájékozódás a földrajzi térben, az időben és a folyamatokban.)

Sokféle módon biztosítani kell a tanulók számára a földrajzi-környezeti információkhoz való hozzájutást.

Meg kell ismertetni és fokozatosan készségszintre fejleszteni az információhordozók használatának módszereit.

Ki kell alakítani a tanulóknak az ismeretek gyakorlati alkalmazásának készségét.

Képessé kell tenni őket arra, hogy keressék és megtalálják a földrajzi-környezeti jelenségek okait (oknyomozás), és tudjanak következtetni ezek következményeire is (prognosztizálás).

Ki kell alakítani a tanulóknak az ember és a környezet szempontjából egyaránt előnyös döntéshozatalban való jártasságot.

Hozzá kell segíteni a tanulókat ahhoz, hogy a természet szépségeinek megismerésére alapozva kifejlődjön bennük a helyes környezeti etika.

Ezek a célok az életkori sajátosságok figyelembevételével valósíthatók meg.

Óraszám: 55/év
1,5/hét

10. évfolyam

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A világ változó társadalmi-gazdasági képe	21
2.	A világ régiói, ország-csoportjai, országai	20
3.	A globális problémák földrajzi vonatkozásai	8
	Összefoglalás, dolgozatok	6

A világ változó társadalmi-gazdasági képe (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Idegen nyelvi kommunikáció Matematikai, természettudományos és technológiai kompetenciák Digitális kompetencia Az adott téma feldolgozását leginkább segítő földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (térképek, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek, szakkönyvek, albumok, almanachok, folyóiratok, napilapok, statisztikai kiadványok, lexikonok, különböző típusú ábrák, álló- és mozgóképek, modellek, CD-ROM, tömegkommunikációs források, internet, riportok, szóbeli források stb.) kiválasztása. <i>Gazdasági nevelés</i>	A gazdasági élet szerkezetének átalakulása A gazdasági élet szerkezete, mutatói gazdasági termelés, termelési tényezők: - természeti erőforrások - humán erőforrások - tőke: - termelőtőke - árutőke - pénztőke - technológia gazdasági növekedés gazdasági fejlődés gazdasági termelékenység gazdasági szektorok: - mezőgazdaság - ipar - szolgáltatás gazdasági mutatók: GDP (Bruttó Hazai Termék), GNP (Bruttó Nemzeti Termék) konjunktúra, dekonjunktúra foglalkoztatottsági szerkezet	Fogalomtár összeállítása A gazdasági mutatók értelmezése, elemzése. Séma készítése a gazdaság felépítéséről.	Szakirodalom: Kovács Z.: Társadalomföldrajzi kislexikon (Klett, 2000) Cameron: A világ gazdaság rövid története a kőkorszaktól napjainkig (Maecenas Könyvek) (Talentum, 1998)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>A tanulás tanulása</i> <i>Gazdasági nevelés</i> Digitális kompetencia	A mezőgazdasági termelés feltételei táplálékfogyasztás élelmiszerhiány földrajzi korlátok erőforrások: - termőtalaj - víz A fejlett országok mezőgazdasága Tőkés mezőgazdaság termelési típusai: - intenzív extenzív A fejlődő országok mezőgazdasága - duális - talajváltó - árasztásos - nomád pásztorkodás - ültetvényes gazdálkodás A világ energiagazdasága erőforrások energiatermelés energiafelhasználás Az ipari termelés fejlődése ipar területi elterjedés szerkezetváltás területi átrendeződés	Szemléltetés képekkel	Biológia Kémia

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Idegen nyelvi kompetencia Digitális kompetencia Az adott téma feldolgozását leginkább segítő földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (térképek, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek, szakkönyvek, albumok, almanachok, folyóiratok, napilapok, statisztikai kiadványok, lexikonok, különböző típusú ábrák, álló- és mozgóképek, modellek, CD-ROM, tömegkommunikációs források, internet, riportok, szóbeli források stb.) kiválasztása	Az iparágak telepítő tényezői és változásai - telepítő tényezők - ipari régiók - történelmi iparvidékek helyzete Az ipar szerkezeti átalakulásának fő irányai - tudományos műszaki fejlődés: K+P (kutatás + fejlesztés) - (technológiatranszfer, „brain-drain”, „követő ország, „technológiai sivatag”) - feldolgozóipar átalakulása - elektronika, mikroelektronika elektrotechnika A tercier ágazat és az információs szektor - szolgáltatás fogalma - típusai (logisztikai központok, szakértők) - információs forradalom - információ - információs technológia - Internet információs gazdaság	Táblázat készítése a telepítő tényezőkről Térkép vázlat a történelmi iparvidékek elhelyezkedéséről Kérdőív készítése: KI, HOGYAN ÉS MIRE HASZNÁLJA AZ INTERNETET? Utána értékelés	Történelem Informatika Internet

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Vállalkozói kompetencia <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Matematikai kompetencia A földrajzi-környezeti tartalmú információk önálló értelmezése, értékelése és feldolgozása egyéni és csoportmunkában: • lényeg kiemelése szövegből, összehasonlítások, az információk csoportosítása és rendszerezése különböző szempontok szerint; • adatok, adatsorok, diagramok és más ábrák elemzése, összehasonlítása; • megalapozott következtetések levonása, elemzések készítése készen kapott, számítással nyert és önállóan gyűjtött adatokból, tényekből;	Az infrastruktúra jelentősége, szerepe fogalma - gazdasági infrastruktúra csoportosítása - lehetőségei Mo.-on A szolgáltatások gyorsan fejlődő ágazata: az idegenforgalom - közlekedés: - szárazföldi - vízi - légi - idegenforgalom és tényezői a) A világgazdaság jellemző folyamatai A globalizáció és az integrálódás folyamata, példái A regionális kapcsolatok alakulása - világgazdaság - globális fejlődés irányai - integráció okai és előnyei - integrálódás formái: - preferenciális öv - szabadkereskedelmi övezet (EFTA, NAFTA) - vámunió - közös piac - gazdasági unió - politikai unió - Európai Unió, ASEAN,	LEÍRÁS készítése a lakóhely infrastruktúrájáról Mi van és mi nincs? Víz, gáz, villany, csatorna, utak, kórház, iskolák stb. Példák a világgazdaság globalizációjára, a multinacionális vállalatok szerepére. Az infrastruktúra szerepének értékelése a társadalmi-gazdasági életben. A közlekedési ágazatok összehasonlítása tematikus térképek, statisztikai adatsorok felhasználásával. UTAZÁSI TERV készítése (hely, idő, útvonal, szállás, étkezés, kulturális emlékek, szórakozási lehetőségek stb.) A harmadik és a negyedik szektor szerepének bemutatása a világgazdaságban és a társadalmi életben. Példák gyűjtése az egyes gazdasági ágak okozta környezetszennyezésről, csökkentésük lehetőségeiről. Esetelemzések. Szituációs játék a globalizáció és a nemzetgazdaságok kapcsolatrendszeréről, a tőzsde működéséről. Pénzügyi aktualitások értelmezése gazdasági folyóiratok, cikkek felhasználásával	Idegenforgalom www.vilaggazdasag.hu

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanulása</i> Gazdasági nevelés A napjainkban világméretekben zajló társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok értelmezése. A világgazdaság működése alapvető összefüggéseinek és folyamatainak, a mindennapi életre gyakorolt hatásainak felismerése. <i>Énkép. önismeret</i> Anyanyelvi kompetencia A szakkifejezések megismerése és helyes használatuk gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően.	Nemzeti gazdaságok önállósulási törekvései a globalizációval ellentétes folyamat A világgazdasági szerepkörök térbeli és időbeli változásai - gazdasági, kereskedelmi központok áthelyeződése térben és időben Nemzetközi szervezetek, nemzetközi együttműködések ENSZ, (GATT – Általános Vámtarifa- és Kereskedelmi Egyezmény) WTO (Világkereskedelmi Szervezet) b) A termelés, a fogyasztás és a kereskedelem kapcsolatai A piacgazdaság jellemzői - állam fogalma - a piacgazdaság működésének alapjai: tulajdonviszonyok egyéni érdekelttség, szabad döntések verseny - az állam szerepe a piacgazdaságban Területi együttműködés a gazdasági ágazatok között - nemzetközi munkamegosztás	TÉRKÉP készítése TÖRTÉNETI áttekintés Kiselőadás a nemzetközi szervezetek szerepéről és ezekben hazánk részvételéről	Történelem

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia A napjainkban világméretben zajló társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok értelmezése. A világgazdaság működése alapvető összefüggéseinek és folyamatainak, a mindennapi életre gyakorolt hatásainak felismerése. Idegen nyelvi kompetencia	A multinacionális vállalatok - fogalma - kialakulásuk - szervezeti felépítésük szerepük c) A működő tőke és a pénz világa A tőke nemzetközi áramlása - tőke fogalma - nemzetközi tőkeáramlás - pénzügyi átutalások: - hitelezés - értékpapír-befektetések - spekulációs ügylet - közvetlen beruházások: - működőtőke világgazdasági szerepe - adók szerepe - infláció Az adósságválság - adósság - kamat - hitel (fizetőképesség, átütemezés) - kialakulásának okai - adósságállomány Mo. eladósodása	ESETTANULMÁNY készítése egy ismertebb “multi” cégről, esetleg áruházlánchról LISTA készítése a világ legjelentősebb vállalatairól (bárhonnan) TERMÉKLISTA összeállítása Főbb gazdasági vállalkozási formák bemutatása (Rt., Kft, Kht, Kkt, Bt., stb.)	Közgazdaságtan Pénzügy

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> <i>Gazdasági nevelés</i>	A tőzsde működése és szerepe - árutőzsde - értéktőzsde - értékpapírok: részvény, kötvény, állami értékpapírok - BUX-index (Dow Jones-index) - New York, Chicago, London, Tokió, Budapest - a pénz funkciói - a bankok funkciói - valuta, deviza, konvertibilitás A világ meghatározó pénzügyi szervezetei Nemzetközi Valutaalap Világbank	Szituációs játék: Hogyan működik a tőzsde?	www.bet.hu (Bp-i Értéktőzsde)

A világ régiói, ország-csoportjai, országai (2. témakör)			
<u>Tájékozódás a térben és időben</u> A földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmak felismerése és megnevezése térképen, körvonalas (kontúr) térképen és földgömbön, valamint elhelyezkedésük és tartalmuk megfogalmazása.	A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, ország csoportok és országok A gazdasági pólusok A gazdasági pólusok kialakulása és változó szerepük - kialakulásuk okai - centrum-periféria	- térképes elemzés az - elhelyezkedésükről - összehasonlítás - csoportosítás A világgazdasági pólusok kialakulása okainak, időbeli és térbeli átrendeződésének magyarázata. Jelentőségük alátámasztása adatsorok, diagramok, tematikus térképek segítségével.	Térképtan

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony, önálló tanulás <i>Gazdasági nevelés</i> <u>Tájékozódás a térben</u> Az egyes országcsoportok, régiók, a Föld természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek, kölcsönhatásainak értelmezése. Annak megértése, hogy a népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai hogyan befolyásolhatják gazdasági helyzetüket, gondolkodásmódjukat, világszemléletüket. <i>Európai azonosságtudat-egyetemes kultúra</i> <u>A tanulás tanulása</u> Az európai országok földrajzi jellemzőinek összehasonlítása. Az európai népek, nemzetek egymásra utaltságának megértése. Az integrációk lényegének, az országok együttműködési lehetőségeinek és módjainak megismerése.	Kelet-Ázsia Délkelet-Ázsia Észak-Amerika Az Európai Unió Eltérő fejlődés az Unión belül É-D-i megosztottság Olaszországban – a három Olaszország – Ancona –fal É-D-i megosztottság az Egyesült Királyságban	Az integráció szükségének az együttműködés bővülésének, a tagállamok társadalmi-gazdasági életére gyakorolt hatásainak bemutatása az Európai Unió példáján. A periféria-helyzet társadalmi-gazdasági jellemzői. A centrum és a periféria országainak összehasonlítása, kapcsolatuk alátámasztása példákkal. Az egyoldalú gazdasági szerepkör következményeinek bizonyítása képek, adatok, szemelvények, aktualitások segítségével.	

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az egyes országcsoportok, régiók, a Föld természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek, kölcsönhatásainak értelmezése. Annak megértése, hogy a népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai hogyan befolyásolhatják gazdasági helyzetüket, gondolkodásmódjukat, világszemléletüket. Gazdasági nevelés <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A világgazdaságban eltérő szerepet betöltő régiók, országcsoportok, országok megkülönböztetése és jellemzése földrajzi szempontok alapján. A regionális fejlettségi különbségek felismerése és magyarázata. A kontinensekről, az országokról és a tipikus tájakról szerzett ismeretek alkalmazása a Föld egészére. A világ társadalmi, gazdasági kérdéseinek, globális jelenségeinek, összefüggéseinek áttekintése	a) A fejlődő országok A fejlődő országok általános jellemzése A fejlődő országok szerepe a világgazdaságban. A felzárkózás különböző lehetőségei. b) Egyéb egyedi szerepkörök konkrét példákon Az integrálódás példája: a BENELUX államok A semlegesség, a hagyományos pénzügyi szerepkör példája: Svájc	A kiemelt egyedi szerepkörű országok sajátos társadalmi-gazdasági képének, világgazdasági jelentőségének bemutatása. Leírás készítése a kiválasztott egyedi szerepkörű ország tanulójának, családjának életéről. Terméklisták összeállítása. Példák hazánk és a kiemelt országok gazdasági kapcsolatainak bemutatására.	

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Gazdasági nevelés</i> Természettudományos kompetencia A környezet értékeinek és problémáinak ismerete, valamint ezek hazai, regionális és globális kapcsolatainak felismerése, egyszerű értelmezése. <i>Hon- és népismeret</i>	A vallási alapon szerveződött mesterséges államalakulat: Izrael Az ókori kultúra utáni mai Egyiptom Kína új helye a világgazdaságban A kőolajra épülő gazdaság Az Európai Unió peremvidékén: Törökország Monokultúra és függőség a banánköztársaságokban - egyoldalú gazdasági szerepkör Adóparadicsomok, trópusi üdülőszigetek - off-shore cégek - adóparadicsom c) Magyarország Az Európai Unióhoz való csatlakozás földrajzi alapjai Az ország rendszerváltás utáni fejlődésének sajátosságai - átállás a szocialista gazdaságról a piacgazdaságra - gazdasági rendszerváltás - külföldi tőke szerepe - privatizáció	TÉRKÉP készítése a legismertebb adóparadicsomokról Sajtófigyelés elindítása: cikkek összegyűjtése a témában Gazdasági mutatók összehasonlítása, hazai és nemzetközi vonatkozású következtetések megfogalmazása. Aktuális hírek, cikkek értelmezése. A magyar nemzetgazdaság jellemzése.	Kultúrtörténet

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Idegen nyelvi kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia <i>Hon- és népismeret</i>	- „feketegazdaság” A gazdaság húzóágazatai Mezőgazdaságunk és az Európai Unió Részvételünk a nemzetközi együttműködésekben Európa Tanács, OECD, KEK (Közép Európai Kezdeményezés), CEFTA, NATO, Európai Unió Hazánk helye, szerepe kontinensünkön, a világban	A piacgazdaság működésének, a tulajdonformák, a gazdaság területi és szerkezeti átrendeződésének bizonyítása ábrák, tematikus térképek, statisztikai adatok, diagramok segítségével Példák gyűjtése a külföldi tőke szerepére hazánkban. Piacképes hazai termékek (hungarikumok) listájának összeállítása. Az élelmiszergazdaság szerepének értékelése a nemzetgazdaságban – önállóan választott források felhasználásával. CSOPORTMUNKA: az egyes szervezetek tevékenységének bemutatása Kiselőadás: a világörökség részei hazánkban. A külkereskedelem szerepének értékelése hazánk gazdaságában. Az áruösszetétel és a főbb kereskedelmi partnerek bemutatása ábrák, adatok segítségével. Példák, aktualitások gyűjtése hazánk és az EU kapcsolatainak alakulásáról. Vita hazánk integrációs törekvéseiről, eredményeiről	

A globális problémák földrajzi vonatkozásai (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A környezetet károsító leggyakoribb anyagoknak és azok forrásainak a megismerése. A szennyezőanyagok kibocsátásának, valamint károsító hatásának mérséklésére, megszüntetésére irányuló lehetőségek bemutatása. Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Gazdasági nevelés</i>	A globális környezeti problémák földrajzi vonatkozásai A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének földrajzi következményei Demográfiai robbanás – népességfogyás és következményei - demográfiai robbanás - megfékezés - városi népesség növekedése Éhezés a Földön - világelemezési válság: bőség és hiány - okai - élelmiszerfogyasztás arányai A nyersanyag és energiaválság - pazarlás az erőforrásokkal - korlátozott készletek	DIA: Ember és környezete (Nemzeti Szakképzési Intézet, 1991) A környezeti válság okainak és kialakulásának értelmezése. A világ globális környezeti és gazdasági válságainak bemutatása konkrét példáik és előfordulási helyeik ismertetésével. A globális problémák felismerése hírekben, természeti és társadalmi jelenségekben, folyamatokban. A témakörhöz kapcsolódó adatok gyűjtése, ábrák, szemelvények értelmezése. Prognózis készítése a várható népességszámról, a vízhiány alakulásáról, az energiaigény növekedéséről. Prognózis készítése a várható népességszámról, a vízhiány alakulásáról, az energiaigény növekedéséről. Javaslat összeállítása a víz-, a nyersanyag- és energiatakarékos életmódra, gazdálkodásra	

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia Természettudományos kompetencia Környezettudatosságra nevelés <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A természet- és környezetvédelem céljainak, közös és sajátos feladatainak megfogalmazása, a tevékenységeit nehezítő tényezők felismerése. Annak megértése, hogy a természet- és környezetvédelem nem csupán állami és intézményi feladat, hanem mindannyiunk folyamatos és aktív közreműködését igényli, továbbá, hogy a környezet károsodása nem ismer országhatárokat, a károk megakadályozása érdekében nemzetközi összefogásra van szükség.	Az urbanizáció környezeti következményei - globális felmelegedés - erdők pusztulása - tengerek szennyezése Az életminőség és a környezet állapotának kapcsolata Mit jelent az életkörülmények javulása? Hogyan változik meg ezáltal a természeti környezet? a) A környezeti válság kialakulása A geoszférák környezeti károsodásai - légkör: földközeli szennyezés üvegházhatás ózon probléma - vízburok: tengerek, óceánok, édesvizek, talaj- és rétegvizek - talaj: szennyezése, kimerülése A lokális (helyi), a regionális és a globális környezeti ártalmak összefüggései	ANYAGGYŰJTÉS a globális környezeti ártalmakról (sajtó, TV) VITA: az összegyűjtött anyag alapján VIDEO: Levegőszennyezés. Vízszennyezés (Tanért-OOK, 1989) Végveszélyben a Föld (Televideo)	Környezetvédelem Környezetvédelem

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Tájékozódás és tájékozottság kialakítása a legfontosabb környezeti veszélyekről, az emberiségre háruló felelősségről, illetve a természetes és egészséges környezet megőrzésében, a fenntartható fejlődés globális méretű megszervezésében. Annak megismerése, hogy az egyén miként járulhat hozzá e célok megvalósulásához helyi és regionális szinten. Digitális kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i>	Veszélyeztetett élőhelyek, régiók. A természetes állapot helyreállításának lehetőségei - az épített környezet terhelése - környezetgazdálkodás: megelőzés A fenntartható fejlesztés elvei és a megvalósítás kérdőjelei - fenntartható (harmonikus) fejlődés koncepciója - a gazdasági növekedés fő kérdőjelei - a monetáris világgazdaság káros hatásai A hazai, a regionális és nemzetközi szervezetek szerepe a környezeti problémák kezelésében Római Klub, ENSZ Környezetvédelmi Program, Természetvédelmi Világalap (WWF), stockholmi konferencia, politikai és civil szervezetek (pl. zöld-mozgalmak) hazánkban és külföldön - Természetvédelmi Hivatal - Környezetvédelmi és (Vízgazdálkodási) Területfejlesztési Minisztérium - Duna Kör - Zöld Párt	Térképvázlatok készítése Néhány nemzetközi környezetvédő szervezet megnevezése tevékenységének ismertetése. A fenntartható fejlődés lehetőségeinek és korlátainak értelmezése vita, szituációs játék keretében. GYŰJTÉS: Internetről, vagy közlönyökből, sajtóból az elmúlt időszakban a környezetvédelemmel kapcsolatos törvények szövegét	Biológia Környezetvédelem

Kimeneti követelmények a 10. osztály végén

- Tudjon a tanuló helymeghatározásokat végezni a térképen, a földgömbön.
- Legyen képes térképi, időszámítási feladatok megoldására.
- Ismerje a geoszféra legfontosabb folyamatait és hatásukat a mindennapi életre.
- Rendelkezzon valós képzetekkel a környezet földrajzi elemeinek méretéről, a számokkal kifejezhető időbeli változások nagyságrendjéről.
- Ismerje a földrajzi övezetesség összetevőit.
- Támassza alá példákkal a bennük érvényesülő természeti és társadalmi kölcsönhatásokat.
- Értse a népesség földrajzi eloszlását és a települések elhelyezkedését meghatározó tényezőket.
- Tudja jellemezni a gazdasági élet fő ágait, ágazatait.
- Mutassa be szerepük, jelentőségük változását.
- Ismerje a világgazdaság pólusait, a gazdaságban betöltött szerepüket.
- Értse az integrációs folyamat lényegét és fokozatait.
- Legyenek biztos ismeretei az egyes térségek, gazdasági régiók történeti és területi átrendeződéséről.
- Mutassa be a környezetkárosító tényezők földrajzi okait.
- Ismerje és igazolja példákkal a globális környezeti és gazdasági problémák kialakulását, mérséklésük lehetőségeit.
- Legyen képes a földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (különböző méretarányú és tartalmú térképek, statisztikai kiadványok, lexikonok, folyóiratok, szakirodalom, képek, filmek, CD-romok, internet stb.) tartalmának értelmezésére információk, önálló gyűjtésére és azok feldolgozására.
- Tudja megmutatni térképeken, bejelölni kontúrtérképeken a topográfiai fogalmakat; megfogalmazni azok földrajzi tartalmi jegyeit.
- Alkalmazza a megszerzett kulcskompetenciákat, amelyek megerősítéséhez, rendszerezéséhez a földrajz tanulása-tanítása hozzájárult.

8. Művészetek műveltségi terület

8.1. Ének-zene

8.1.1. Ének-zene 1-4. évfolyam

Ének - zene (1-4.)

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

„A zene az élet szépségét, s ami benne érték, azt mind meghatványozza.”

Kodály Zoltán

Az iskolai zenei nevelés fontos szerepet vállal a gyermekek érzelmi, értelmi és jellemnevelésében. A zene hatása olyan emberformáló erő, amely kihat az egész személyiségre. A zene örömet ad, lelkesít és megnyugtat. A gazdag érzelmi hatás a beleélés – átélés és a közvetlen cselekvés által színesíti a fantáziát, formálja az ízlést, és fogékonnyá teszi a gyermekeket más emberek, közösségek és kultúrák befogadására.

A zene megismeréséhez az élményszerűségeken át vezet az út, mely kétféle módon történhet: a saját közvetlen cselekvés által kapott zenei élményen és a zeneművek élményszerű megismerésén át. Éppen ezért az énekórákon olyan maradandó zenei élményt kell adni a gyerekeknek, ami egy életre megnyitja lelküket a zenére, belső igényt támaszt bennük a további muzsikálásra.

A zenei élményeknél elsődleges a saját *énekhang*, amely minden gyerek veleszületett hangszere. Ezért az énekes tevékenységek a zenei foglalkozások alapját képezik. Azt, hogy ki, milyen módon, milyen szinten tud majd saját „hangszerén” játszani, azt az első iskolai évek határozzák meg. Nincs ugyanis „botfülű” gyermek, csak olyan, akinek képességeit még nem bontakoztatták ki. A gyermek ösztönszerű, természetes kifejezési módja az éneklés, mely a zenei élmény elsődleges forrása és az ismeretszerzés tapasztalati alapja. A mozgással, táncsal, játékkal egybekötött csoportos éneklés a közös muzsikálás, az egymásra figyelés és a közösségformálás mással alig pótolható lehetőségét kínálja. Minél kisebb egy gyermek, annál inkább jellemző rá, hogy belső gondolatait, érzéseit, esetleg indulatait szavakkal nem tudja még megfogalmazni, de örömeit, bánatait, feszültségeit ki tudja magából énekelni, muzsikálni.

A *ritmuskészség* fejlődése, amely a ritmusjátékok és az énekléshez kapcsolódó különféle mozgások nyomán gyorsan és látványosan történik, segíti az esztétikus, jól koordinált mozgás, szép testtartás, jó légzés, jó fizikai állóképesség kialakítását, ill. erősödését.

Az *éneklési kultúra* megalapozása, a szöveg tartalmának megfelelő érzelmek, karakterek zenei kifejezése az előadói készséget gazdagítja.

A néphagyománynak, népszokásoknak, a szűkebb zenei környezet kultúrájának fontos szerepe van a zene megszerettetésében, a zenei anyanyelv megismerésében. A népi játékdalok által a magyarság tudatalatti elemei ültetődnek a gyermekekbe.

A *zenei emlékezet*, a *belső hallás fejlesztése*, a *zenei ismeretek elsajátítása* megteremti a játékos alkotás, a *zenei improvizáció* feltételét. A gyermekek csoport előtti éneklése, előadása módot ad az egyéni készségek kibontakoztatására, a helyes önértékelés kialakítására és a kiemelkedő adottságú gyermekek fejlesztésére.

A gyermekhangszerek használata fejleszti a hangszínhallást, és kedvet ébreszthet a rendszeres hangszertanuláshoz.

A *zenehallgatás* az auditív befogadó készség fejlesztésének eszköze és a gyermeki élményvilág fontos része. A gyermekek ösztönös rácsodálkozása a remekművekre, az értékes zenére, fejleszti a művészi fogékonyságot. A közvetlen zenei élmény: élő hangszeres előadás, átélés, jól megformált tanári ének, mély nyomot hagy bennük, mely segíti kialakulni a jó zenei ízlést.

Az imádság egyik legkifejezőbb módja az éneklés. A katolikus iskolákban kiemelkedően fontos szerepe van az énekes imádságoknak. A gyermekeknek meg kell ismerniük, meg kell tanulniuk az iskolai liturgiák és a misék énekes anyagát ahhoz, hogy a liturgikus cselekményeknek ne szemlélői, hanem szereplői, átélői legyenek

1. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Éneklés	37 óra
2.	Improvizáció	4 óra
3.	Zenehallgatás	5 óra
4.	Zenei hallás és kottaismeret	20 óra
5.	Egyházi ének	8 óra

Éneklés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – mondókák hangoztatása, vers-ritmizálása, szójátékok, régies szavak <u>Hon- és népismeret</u> – nemzettudat megalapozása, hazaszeretet Szociális kompetencia: – önértékelés – nyitottság, kapcsolatkeresés – segítőkészség – egymásra figyelés, – alkalmazkodás a többiekhez – társas aktivitás – felelősségérzet fejlesztése: felelősség a személyes döntésekért A hatékony, önálló tanulás: – érdeklődés, figyelem tartósságának fejlesztése Kezdeményezőképeség: – játékok szervezése Eszztétikai – művészeti tudatosság: – beleélő előadás, önkifejezés	Magyar népi mondókák Népi gyermekjátékok Kis hangterjedelmű magyar népdalok Ünnepkörök dalai (Szt. Miklós, lucázás, karácsony, márc. 15., anyák napja) Művészeti értékű komponált gyermekdalok (pl.: gyermek és környezete: természeti és emberi környezet témákban)	Dalos játékok előadása Körjátékok Éneklés szöveggel emlékeztetből Ismert dallami fordulatok kézjeles éneklése tanári irányítással Dalok, mondókák ritmusának hangoztatása Megfelelő tempóválasztás, tempótartás Helyes testtartás, levegővétel alkalmazása Megadott hangmagasság (kezdőhang) felismerése, átvétele Ritmusgyakorlatok előadása hangszerekkel	Magyar nyelv Dráma és tánc Testnevelés

Improvizáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia: – egymásra figyelés fejlesztése	Dallammodellként: Tanult mondókák, gyermekversek, énekes játékok Tanult dallami elemek	Énekes és ritmikus variációs játék elemi ritmusértékek felhasználásával Énekes párbeszéd – visszhangjáték (névéneklés) Ritmus és dallammotívum variálása	

Zenehallgatás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – saját elképzelések spontán elmondása, – kérdés, kritika megfogalmazása Szociális kompetencia: – mások véleményének mérlegelése, adott esetben elfogadása – esztétikai érzék: a szépség-élmény pozitív érzelmi hatásának felismerése, keresése – önuralom Kezdeményezőképesség: – véleménynyilvánítás Esztétikai – művészeti tudatosság: – előadások elemzése – ízlésfejlesztés – művészi kifejezés felé nyitottság, fogékonyság, érdeklődés	Tárgyi, környezeti zajok, zörejek Énekes anyaghoz kapcsolódó vokális és hangszeres feldolgozások Karakterdarabok Bartók: Gyermekeknek Kodály: Gyermekkarok	Dinamikai ellentétpárok (halk – hangos) megkülönböztetése Alapvető tempókülönbségek (gyors – lassú) összehasonlítása 1 – 2 perces zenei bemutatása (ismert gyermekdal feldolgozásának), figyelemmel kísérése Hangszínhallás fejlesztése: a) Emberi hangfajta hallás utáni megkülönböztetése (gyermek – női – férfi) b) hangszerek felismerése hangzás alapján (ritmushangszerek, metallofon, furulya, zongora, hegedű) Zenei karakterek hallás utáni megfigyelése	Környezetismeret

<i>Hon- és népismeret:</i> nemzettudat, hazaszeretet			

Zenei hallás és kottaismeret			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony, önálló tanulás: - érdeklődés az új ismeretek iránt	<i>Ritmikai ismeretek</i> Egyenletes löktetés érzékeltetése Tapasztalatok a motívum- és ütem súlyról A kettes ütem megfigyeltetése Elemi ritmusértékek (negyed és szünetjele, páros nyolcad, ütemvonal, záróvonal, ismétlőjel megismerése) <i>Dallami ismeretek</i> Magas – mély képzet Pentaton dallamelemek, szolmizációs szótagok megismerése (szó – mi, lá – szó – mi) Tájékozódás a vonalrendszerben A betűkotta és a hangjegy kapcsolatának megerősítése <i>Előadási ismeretek</i> Hangos – halk (f – mf – p) megkülönböztetése <i>Gyors – lassú tempó felismerése</i>	Egyenletes löktetés érzékeltetése – járással, tapssal, koppantással Az ütem súlyok érzékeltetése A kettes ütem megfigyelése Ritmusvisszhang, ritmusfelelgetős Magas – mély hangok érzékeltetése a térben A tanult szolmizációs hangok kézjele A megismert hangok elhelyezése az öt vonalon Hangos – halk éneklési gyakorlatok A dalok tempójának változtatása tanítói kézjel szerint	

Egyházi énekek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<u>Európai azonosságtudat:</u> taize-i énekek Szociális kompetencia: közösségfejlesztés, azonosságtudat, társas aktivitás	A liturgia énekei Kis hangterjedelmű népénekek, taize-i énekek, mise – ordinárium	Népénekek, taize-i dalok éneklése szöveggel emlékezetből	Hittan

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek:

Népi mondókák, népi játékok, népdalok, gyermekdalok tartalom kifejezésére törekvő, csoportos éneklése emlékezetből. Gyerekdalokhoz tartozó játékok ismerete, eljátszása csoportban.

Egyenletes lüktetéshez alkalmazkodó éneklés, járás. Dallammotívumok csoportos éneklése szolmizációs kézjelről.

Játékos, egyszerű ritmikai improvizálás.

Vokális és hangszeres hangszínek felismerése.

Dalritmusok és pentaton relációk olvasása és írása a tanító irányításával. A tanult ritmusértékek és hangkészlet körében.

A tanult egyházi énekek kifejező, tiszta éneklése pontos szöveggel csoportban.

DALANYAG JAVASLAT AZ ELSŐ OSZTÁLY SZÁMÁRA:**I. Népi gyermekdalok**

1. Zsipp-zsupp
2. Hinta palinta
3. Csiga-biga gyere ki
4. Én kis kertet kerteltem
5. Szólj síp, szólj
6. Koszorú, koszorú
7. Mackó, mackó ugorjál
8. Hej, a sályi piacon
9. Lipem, lopom a szőlőt
10. Aki nem lép egyszerre
11. Éliás, Tóbiás
12. Süss fel nap
13. Kék selyemkendő
14. Ég a gyertya, ég
15. Cirmos cica
16. Ha én cica volnék
17. Csíp, csíp csóka
18. Csön, csön gyűrű
19. Bújj, bújj zöld ág
20. Esik az eső
21. Gyertek lányok ligetre
22. Fehér liliomszál
23. Kinyílt a rózsza
24. Kis kece lányom
25. Iglice szívem

II. Ünnepekhez kapcsolódó énekek:

1. Ó, aki Szent Miklóst szereti
2. Karácsonynak éjszakáján
3. A kis Jézus aranyalma
4. Esik eső karikára
5. Már megjöttünk ez helyre
6. Serkenj fel kegyes nép

III. Egyházi népénekek:

1. Harmatozzatok
2. Boldogasszony anyánk
3. Szívem Uram ÉE. 203
4. Uram irgalmaz ÉE. 482
5. Szent vagy ÉE. 448
6. Isten báránya ÉE. 461

IV. Taize-i énekek:

1. Ahol szeretet
2. Várj, és ne félj

V. Mondókák, versek ritmusfeladatokhoz:

1. Mese, mese mátká
2. Gyerekek, gyerekek
3. Kicsi kocsi, három csacsi
4. Jákobnak volt hat fia
5. Weöres Sándor: Haragosi
6. Weöres Sándor: Kacsa- úsztató
7. Weöres Sándor: Biztatás

Javasolt tankönyvek, kiegészítő könyvek:

Lantos Rezsőné – Lukin Lászlóné: Ének-Zene az általános iskola 1. osztálya számára
Ádám Jenő – Kodály Zoltán: Énekes könyv – általános iskola, 1. osztály

Forrai Katalin: Ének- zene az óvodában
Kodály Zoltán: Kis emberek dalai
Éneklő Egyház
Liturgikus dallamgyűjtemény
Imádkozzunk együtt – Taize-i énekek

2. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Éneklés	37 óra
2.	Zenehallgatás	5 óra
3.	Improvizáció	4 óra
4.	Zenei hallás és kottaismeret	20 óra
5.	Egyházi énekek	8 óra

Éneklés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – szókincs fejlesztése mondókákkal, énekekkel, <u>Hon- és népismeret:</u> – nemzettudat megalapozása, nemzeti önismeret, hazaszeretet Szociális kompetencia: – önértékelés – nyitottság: kapcsolatkeresés, társak elfogadása, másik véleményének mérlegelése, egymásra figyelés (kétszólamú éneklés) – társas aktivitás – segítőkészség – felelősségérzet: „szólam-vezetés” Kezdeményezőképeség: – játékok szervezése A hatékony, önálló tanulás: – érdeklődés, figyelem tartósságának, összpontosításnak a fejlesztése Esztétikai, művészeti tudatosság: – beleélő előadás, önkifejezés, nyitottság, kreativitás	Újabb népi mondókák Népi gyermekjátékdalok, népszokások Magyar és rokon népek dalai Nemzetiségi és etnikai kisebbségek dalai Ünnepkörök dalai (új esztendő, farsang, húsvét, iskolai ünnepek) Műdalok (az életkornak megfelelően válogatva)	Népi gyermekjátékok, népszokások előadása Éneklés osztrátoval Ritmuskánonok megszólaltatása csoportos osztásban Zenei hangsúlyok kifejezése az énekes előadásban Pentaton dallamok éneklése, tanulása kézjéről Dallamváltozatok felismerése hallás után Kétszólamú éneklés előkészítése: (tartott hang + dallaméneklés)	Magyar nyelv Dráma és tánc Környezetismeret

Zenehallgatás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – saját elképzelések spontán elmondása, – kérdés, kritika megfogalmazása Szociális kompetencia: – mások véleményének mérlegelése, adott esetben elfogadása – esztétikai érzék: a szépségélmény pozitív érzelmi hatásának felismerése, keresése – önuralom Kezdeményezőképesség: – véleménynyilvánítás Esztétikai – művészeti tudatosság: – előadások elemzése – ízlésfejlesztés – művészi kifejezés felé nyitottság, fogékonyság, érdeklődés <u>Hon- és népismeret</u> – nemzettudat, hazaszeretet	Ünnepekörökhöz tartozó, életkorhoz igazodó szemelvények (vokális – hangszeres) Magyar, tanult kisebbségi és rokon népek népzenei felvételei Gyermekdalok és magyar népzene – feldolgozásokban Cselekményes zenék	Újabb zenei együttesek, és felismerésük hangzás alapján (gyermekkar; vonós – fúvós zenekar; hegedű; fuvola; fagott) Különböző karakterek, hangmagasságok hallás utáni megfigyelése Egyszerű zenei kérdés–felelet motívumpár hallás utáni felismerése	Környezetismeret Magyar nyelv

Improvizáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – mondókák hangoztatása – saját elképzelések elmondása, – kérdés, kritika megfogalmazása – megfelelő módon érvelés	Dallammodellként: Magyar gyermekdalok Népzenei – műzenei énekes anyag Olvasógyakorlatok	Ritmusosztinató szerkesztése és előadása Ritmusfelelgetős Ritmuskíséret rögtönzése Irányított improvizáció a zenei kérdés–felelet formájára Ellenritmus tapsolása dalokhoz	Magyar nyelv

Szociális kompetencia: – nyitottság: mások véleményének mérlegelése, elfogadása – társas aktivitás: csoportmunkában részvétel, feladatvállalás – harmónia – egymásra figyelés, – alkalmazkodóképesség, – önbizalom Esztétikai, művészi kompetencia: – önkifejezés		Mondóka mondása kánonban	

Zenei hallás és kottaismeret			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony, önálló tanulás: – érdeklődés az új ismeretek iránt Szociális kompetencia: – társas aktivitás, – figyelem, összpontosítás fejlesztése a kézjelről éneklésnél, ritmusgyakorlatoknál Matematikai kompetencia: – nyolcad, negyed, félérték kapcsolatának megfigyelése, érzékeltetése	<i>Ritmikai ismeretek</i> A félértékű ritmus és szünetjel megismerése Ritmuskánon, osztináto <i>Dallami ismeretek</i> Új pentaton dallamok (ré – dó – lá) és kézjelük megismerése Tájékozódás a vonalrendszerben, a tanult pentaton dallamelemek körében, a hang, kézjel, betűkotta, hangjegy kapcsolatának megerősítése Első alsó pótvonal megismerése	Ritmushangszerek használatával egybekötött ritmusgyakorlatok Kézjelről dallamreprodukálás Hangok lejegyzése a vonalrendszerbe a tanár utasításai szerint Betűkotta átírása vonalrendszerbe	Matematika

Egyházi énekek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<u>Európai azonosságtudat:</u> taize-i énekek Szociális kompetencia: – közösségfejlesztés, azonosságtudat, társas aktivitás – figyelem, összpontosítás fejlesztése	A liturgia énekei Kis hangterjedelmű népénekek Taize-i énekek A mise prefáció és kánon feleletei	Népénekek kifejező éneklése csoportokban	Hittan

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek:

Népi mondókák, népi játékok, népdalok, műdalok a tartalom kifejezésére törekvő, csoportos éneklése emlékezetből. Gyermekdalokhoz tartozó játékok ismerete, eljátszása csoportban. Részvétel tanult népszokások dramatikus előadásában.

Egyenletes lüktetéshez alkalmazkodó éneklés, járás. Dallammotívumok csoportos éneklése szolmizációs kézjelről.

Játékos, egyszerű ritmikai és dallami improvizálás.

Vokális és hangszeres hangszínek felismerése. A zenekari előadás és a hangszerszóló megkülönböztetése.

A vonalrendszer ismerete. Dalritmusok és pentaton relációk olvasása és írása a tanító irányításával a tanult ritmusértékek és hangkészlet körében.

A tanult egyházi énekek kifejező, tiszta éneklése pontos szöveggel, csoportban.

Értékelési szempontok:

Éneklés:

- a dalismeret nagysága, biztonsága
- az intonálás tisztasága
- a ritmikai és dallami biztonság
- a közös éneklésben való részvétel motiváltsága, együttműködés
- az éneklés örömtelisége, felszabadultsága

Improvizáció:

- a tevékenység motiváltsága, játékosága
- a tanult zenei ismeretek felhasználása az improvizációhoz

Zeneértés:

- a megfigyelőképesség fejlettsége (hangfajták, hangszínek, karakterek felismerése)
- a zenehallgatás iránti igény
- a zenehallgatási szokások kialakultsága

Zenei hallás és kottaismeret:

- a dallam és a ritmus felismerésének, felidézésének, hangoztatásának biztonsága, pontossága
- tempó és dinamika követése
- gyakorlottság a zenei élmények megfogalmazásában, dallami és ritmikai elemek felismerésében, olvasásában, írásában

Egyházi ének:

- a dalismeret nagysága, biztonsága
- az intonálás tisztasága
- ritmikai és dallami pontosság
- a közös éneklésben való részvétel motiváltsága, együttműködés

DALANYAG JAVASLAT A MÁSODIK OSZTÁLY SZÁMÁRA:**I. Népi gyermekdalok:**

1. Bújj, bújj, itt megyek
2. Gólya, gólya gilice
3. Katalinka szállj el
4. Tik csak esztek, isztok
5. Egyél libám, egyél már
6. Tüzet viszek
7. Túrót ettem
8. Elvesztettem zsebkendőmet
9. Hej vára, vára
10. A tokaji szőlőhegyen
11. Méz, méz, méz
12. Körtéfa
13. A part alatt
14. Szegény legény
15. Kicsiny vagyok én

16. Harcsa van a vízben
17. Megismerni a kanászt
18. Cifra palota
19. Anyám, édesanyám
20. Este van már, nyolc óra
21. Virágéknál ég a világ
22. Még azt mondják
23. A búzamezőben

II. Gyermekműdalok:

1. Hervad már a lombnak
2. Jön a kocsi, most érkezünk
3. Hull a hó, hull a hó
4. Mély erdőn
5. Eresz alól fecskefia
6. Sándor napján
7. Háp, háp, háp

III. Ünnepekhez kapcsolódó énekek:

1. A hajnali harangszónak
2. Újesztendő, vígság szerző
3. Fassang, fassang
4. Ma van húsvét napja
5. Jön Kossuth

IV. Egyházi énekek:

1. Ó, jöjj, ó, jöjj
2. Dicsőség mennyben az Istennek
3. Királyi zászló jár elől
4. Krisztus virágunk
5. Immár a nap leáldozott
6. A mise prefáció és kánon feleletei: EE.: 447; 450; 453; 459; 463+470; 468

V. Taize-i énekek:

1. Jó az Úrban bizakodni
2. Jézus, majd gondolj rám

VI. Versek ritmusfeladatokhoz:

1. Weöres Sándor: Regélő
2. Weöres Sándor: Pletykázó asszonyok
3. Weöres Sándor: A kutya-tár
4. Weöres Sándor: Fiúk lányok

Javasolt tankönyvek, kiegészítő könyvek

Lantos Rezsőné – Lukin Lászlóné: Ének-zene az általános iskola 2. osztálya számára
Kodály Zoltán – Ádám Jenő: Énekes könyv – általános iskola 2. osztály

Kodály Zoltán: Kis emberek dalai
Gryllus Vilmos: Dalok 1.
Kerényi György: Magyar énekes népszokások
Éneklő Egyház
Liturgikus dallamgyűjtemény
Imádkozzunk együtt – Taize-i énekek

3. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Éneklés	37 óra
2.	Zenehallgatás	6 óra
3.	Improvizáció	4 óra
4.	Zenei hallás és kottaismeret	26 óra
5.	Egyházi ének	10 óra

Éneklés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<u>Hon- és népismeret:</u> – nemzettudat megalapozása, nemzeti önismeret, hazaszeretet – nemzeti kultúránk nagy múltú értékeinek ismerete Anyanyelvi kompetencia: – szókincs fejlesztése <u>Tudásszerző kompetencia:</u> – játékszeretet, kíváncsiság, próbálkozási motívum, játékszeretet Szociális kompetencia: – önértékelés – nyitottság, kapcsolatkeresés – együttműködési hajlam, segítőkészség – társas aktivitás – felelősségérzet – egymásra figyelés – tolerancia Kezdeményezőképeség: – népszokások eljátszása Esztétikai, művészeti tudatosság: – beleélő előadás, önkifejezés, nyitottság, kreativitás A hatékony, önálló tanulás: – érdeklődés, figyelem tartósságának fejlesztése	Szerepjátszó gyermekjátékok Magyar népdalok, népszokások dalanyagának bővítése Európai gyermekdalok Nemzetiségi és etnikai kisebbségek újabb dalai Újabb műdalok Ünnepkörök dalai (regölés, tavaszi népszokások) Iskolai ünnepek újabb dalai Könnyű kétszólamúság (kánonok; tartott hang + mozgó szólam együtt hangoztatása)	Alkalmazkodó ritmus szerinti népdaléneklés Több versszakból álló népdalok előadása emlékezetből Népdalkánonok csoportos előadása Ritmushangszerekkel kísért éneklés Az eddig tanult zenei kifejezőeszközök alkalmazása a zenei tartalom közvetítésére Kétszólamú ritmusgyakorlatok hangoztatása Próbálkozás a kétszólamú éneklésre: tartott hang + mozgó szólam.	Magyar nyelv és irodalom Dráma és tánc Környezetismeret

Zenehallgatás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – saját elképzelések spontán elmondása – kérdés, kritika megfogalmazása Szociális kompetencia: – mások véleményének mérlegelése, adott esetben elfogadása – esztétikai érzék: a szépség-élmény pozitív érzelmi hatásának felismerése, keresése – önuralom Kezdeményezőképeség: – véleménynyilvánítás Esztétikai – művészeti tudatosság: – előadások elemzése – ízlésfejlesztés – művészi kifejezés felé nyitottság, fogékonyság, érdeklődés <u>Hon- és népismeret:</u> – nemzeti gyökereink megismerése a népzene által	Eredeti népzenei felvételek (kisebbségi és nemzetiségi) Cselekményes zenék Nőikari, férfikari, vegyes kari művek Műzenei szemelvények	Hangulatok, előadásmódok (pl. parlando), karakterisztikus elemek megállapítása Tartalom és zenei kifejező eszközök megfigyelése a cselekményes zenék hallgatásában Hangfajok (nőikar, férfikar), kórustípusok hallás utáni megnevezése Hangszerek hallás utáni azonosítása (kürt, üstdob)	

Improvizáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – kérdés, kritika megfogalmazása – megfelelő módon való érvelés Tudásszerző kompetencia: – alkotásvágy, alkotóképesség, próbálkozási motívumok Esztétikai, művészi kompetencia: – önkifejezés Szociális kompetencia: – nyitottság, mások véleményének mérlegelése, elfogadása – társas aktivitás	Dallammodellként: Olvasógyakorlatok Magyar népzene, műzene, más népek dalai	Játékok a dinamikával, tempóval Hiányzó ritmus vagy dallammotívum pótlása Azonos dallamhoz különböző befejezés rögtönzése Versek ritmizálása, megzenésítése Zenei kérdés–felelet befejezése	

Zenei hallás és kottaismeret			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia: – ritmusértékek közötti összefüggés megfigyeltetése, ütembeosztás tudatosítása A hatékony, önálló tanulás: – érdeklődés az új ismeretek iránt Tudásszerző kompetencia: – kíváncsiság, megoldási késztetés, sikervágy	Ritmikai ismeretek: Egész értékű hang és szünetjele; önálló nyolcad és szünetjele A ritmusértékek elnevezése: egész, fél, negyed, nyolcad fogalmak A négyes ütem megismerése A szinkópa Az átkötött hang Kétszólamú ritmusgyakorlatok	Ritmushangszerek használatával egybekötött ritmusgyakorlatok Versek ritmizálása a tanult ritmusokkal Szinkópa megfigyelése a tanult dalokban Szinkópás szavak gyűjtése Ritmusfelelgetős, ritmuskánon	Matematika Magyar nyelv és irodalom

Anyanyelvi kompetencia: – versek ritmizálása, szógyűjtés, szókincsfejlesztés Szociális kompetencia: – önértékelés – figyelem, összpontosítás – társas aktivitás – másokra figyelés – önfejlesztés – segítség, együttműködési hajlam	<i>Dallami ismeretek:</i> Felső dó és alsó szó megismerése, kézjele és elhelyezése a vonalrendszerben <i>Olvasás – írás:</i> Az eddig tanult ritmusok olvasása, leírása Tájékozódás a vonalrendszerben A betűkotta és a vonalrendszer kapcsolatának erősítése	Kézjelről dallamreprodukálás Utószolmizálás Az eddig tanult ritmusok felismerése kottaképről, olvasása és leírása Új ritmusmotívumok és dallammotívumok leírása tanári irányítással Betűkotta átírása vonalrendszerbe Daltanulás betűkottáról Ugyanaz a dallam különböző kezdőhangú elhelyezése a vonalrendszerben (más dó elhelyezéssel)	

Egyházi ének			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<u>Európai azonosságtudat:</u> taize-i énekek Szociális kompetencia: – közösségfejlesztés, azonosságtudat, társas aktivitás – egymásra figyelés	A liturgia énekei Taize-i énekek	Magyar népelemek kifejező éneklése több versszakkal Alleluja dallamok stílusos éneklése Taize-i kánonok éneklése csoportban	Hittan

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek:

Dalok szövegtartalmát, érzelmeket kifejező közös éneklése emlékeztetőből, a tanult tempójelzések és dinamikai jelek alkalmazásával.
 A megismert hangszerek és kórustípusok megnevezése hangzásuk felismerése alapján.
 Ritmusképletek elrendezése, értelmezése ütemmutató szerint. Megismert dallamrelációk felismerése, éneklése kottaképről.
 A tanult egyházi énekek kifejező tiszta éneklése emlékeztetőből, egyszerű gregorián dallamok stílusos éneklése.

DALANYAG JAVASLAT A HARMADIK OSZTÁLY SZÁMÁRA:**I. Magyar népdalok, népi gyermekdalok:**

1. Láttál-e már valaha
2. Ettem szőlőt
3. Most viszik, most viszik
4. Én elmentem a vásárba
5. Három éjjel, három nap
6. Én Istenem, minek élek
7. Volt nekem egy kecském
8. Itt ül egy kis kosárba
9. Szántottam gyöpöt
10. Hopp Juliska
11. Hol jártál, báránykám
12. Cickom, cickom
13. Csipkefa bimbója
14. Két szál pünkösdrózsa
15. Zöld erdőben a tücsök

II. Kánonok, népdalkánonok:

1. Fut a kicsi kordé
2. Szélről legeljetelek
3. Úgy tetszik, hogy
4. A bundának nincs gallérja
5. Udvarom, udvarom
6. Egy boszorka van

III. Más népek gyermekdalai:

1. Fa fölött, fa alatt (szlovák nd.)
2. Száll a hinta (román nd.)
3. Nyuszi, nyuszi (horvát nd.)

4. Áll egy ifjú nyírfa (orosz nd.)
5. Júlia kisasszony (lengyel nd.)

IV. Ünnepekhez kapcsolódó énekek:

1. Betlehem kis falucskában vagy Adjon az Úristen
2. Szent Gergely doktornak
3. A pünkösdek jeles napján vagy Elhozta az Isten
4. Huszárgyerek

V. Egyházi énekek:

1. Hív minket most egy tiszta szó EE.: 8.
2. Csordapásztorok EE.: 41
3. Krisztus feltámadott EE.: 107
4. Jöjj, Szentlélek EE.: 126
5. Isten hazánkért EE.: 258
6. Áldjon meg minket EE.: 361
7. Alleluja dallamok EE.: 424; 426; 430
8. Miatyánk EE.: 456; 457
9. Dicsőség a magasságban EE.: 422

VI. Taize-i énekek:

1. Áldott légy Uram
2. Magnificat (kánon)
3. Glória, glória (kánon)

VII. Versek ritmusfeladatokhoz:

1. Weöres Sándor: Forgós - ropogós
2. Weöres Sándor: Szüret után

Javasolt tankönyvek, kiegészítő könyvek:

Lantos Rezsőné – Lukin Lászlóné: Ének-zene az általános iskola 3. osztálya számára

Kodály Zoltán – Ádám Jenő: Énekes könyv, általános iskola 3. osztály

Forrai Katalin: Európai gyermekdalok I-II.

Gryllus Vilmos: Dalok I-II.

Kerényi György: Magyar énekes népszokások

Bodza Klára – Paksa Katalin: Népi énekiskola I.

Éneklő Egyház

Liturgikus dallamgyűjtemény I. (szerk.: Semjénné Menus Gabriella és Sirákné Kemény Kinga)

Imádkozzunk együtt – Taize-i énekek

4. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Éneklés	37 óra
2.	Zenehallgatás	6 óra
3.	Improvizáció	6 óra
4.	Zenei hallás és kottaismeret	26 óra
5.	Egyházi ének	10 óra

Éneklés			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – szókincs fejlesztése Szociális kompetencia: – önértékelés – nyitottság, kapcsolatkeresés – együttműködési hajlam, segítőkészség – társas aktivitás – felelősségérzet – egymásra figyelés – tolerancia – szervezőképesség Kezdeményezőképesség: – népszokások eljátszása Esztétikai, művészeti tudatosság: – beleélő előadás, önkifejezés, nyitottság, kreativitás A hatékony, önálló tanulás: – érdeklődés, figyelem tartósságának fejlesztése Matematikai kompetencia ritmusértékek – ütembeosztás közötti kapcsolat <u>Hon- és népismeret:</u> – nemzettudat megalapozása, nemzeti önismeret, hazaszeretet – nemzeti kultúránk nagy múltú értékeinek ismerete	Újabb magyar népdalok (eltérő stílusrétegből) Európai népdalok Nemzeti és etnikai kisebbségek újabb dalai Egyházi népénekek Jeles napok, ünnepkörök dalai (betlehemes játékok) Iskolai ünnepek újabb dalai Könnyű kétszólamúság (kánonok, bicíniumok)	Fokozatos halkítás, erősítés műzenei példákon, a zenei mondanivaló kifejezésére. Bicíniumok csoportos előadása Szolmizált éneklés kottaképről Hétfokú dallam éneklése szolmizálva, kézjelről Ritmusjátékok, ritmusgyakorlatok az eddig tanult ritmusértékekkel és képletekkel, a tanult ütemformákban Próbálkozás a kétszólamú énekléssel: tartott hang + mozgó szólam; ugyanazon dallam különböző hangú befejezése	Magyar nyelv és irodalom Dráma és tánc Környezetismeret

<u>Tudásszerző kompetencia:</u> – játékszeretet, kíváncsiság, próbálkozási motívum, alkotóképesség, játékszeretet			

Zenehallgatás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – saját elképzelések spontán elmondása – kérdés, kritika megfogalma- zása Szociális kompetencia: – mások véleményének mérle- gelése, adott esetben elfogadása – esztétikai érzék: a szépség- élmény pozitív érzelmi hatásá- nak felismerése, keresése – önuralom Kezdeményezőképeség: – véleménynyilvánítás Esztétikai – művészeti tudatosság: – előadások elemzése – ízlésfejlesztés – művészi kifejezés felé nyitott- ság, fogékonyság, érdeklődés <u>Hon- és népismeret:</u> – nemzeti gyökereink megismerése a népzene által	Karművek (tanult énekes anyag vegyes kari feldolgozásai) Népdalfeldolgozások (giusto karakter) Szülőföld dalkincse Hangszeres karakterdarabok Műzenei szemelvények	A vegyes kar szólamainak felismerése és megnevezése Beszélgetés Kodály és Bartók népdalgyűjtő munkájáról Hangszerismeret bővítése (klarinét, cselló) A zeneművekben megszólaló ismert hangszerek megnevezése Fokozatos halkítás, erősítés (crescendo – decrescendo) megfigyelése műzenei példákön	Magyar nyelv és irodalom

Improvizáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kompetencia: – kérdés, kritika megfogalmazása – megfelelő módon való érvelés Esztétikai, művészi kompetencia: – önkifejezés Szociális kompetencia: – nyitottság, mások véleményének mérlegelése, elfogadása – társas aktivitás <u>Tudásszerző kompetencia:</u> – alkotásvágy, alkotóképesség, próbálkozási motívumok	Dallammodellként: Tanult ritmikai, dallami elemek Olvasógyakorlatok Magyar népdalok és más dallamok Zenehallgatási szemelvények	Variációs készség fejlesztése a megismert ritmikai, dallami elemekkel Ritmuskíséret rögtönzése ismert dallamhoz az újonnan tanult ritmusokkal Rögtönzés tanult népdalok mintájára (kezdő sorának megtartásával) Mozdulatrögtönzés a zenehallgatáshoz	

Zenei hallás és kottaismeret			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia: – ritmusértékek közötti összefüggés megfigyeltetése, ütembeosztás tudatosítása Anyanyelvi kompetencia: – saját elképzelések spontán elmondása, – kérdés, kritika megfogalmazása,	<i>Ritmikai ismeretek:</i> Pontozott félértékű kottának és szünetjelének megismerése Tapasztalatok a hármas ütemről és a váltakozó ütemről. A nagy éles és nyújtott ritmus megismerése	Ritmushangszerek használatával egybekötött ritmusgyakorlatok Kétszólamú ritmusgyakorlatok: csoportmunkában más hangszínnel, illetve a két kéz ritmusjátéka Ütemhangsúlyok megfigyelése a hármas ütemben illetve váltakozó ütemű népdalokon A nagy éles és nyújtott ritmus megfigyelése tanult népdalon	Matematika Magyar nyelv és irodalom

– helyes nyelvhasználat A hatékony, önálló tanulás: – érdeklődés, – figyelem tartósságának fejlesztése, Szociális kompetencia: – önértékelés – figyelem, összpontosítás – társas aktivitás – másakra figyelés – önfejlesztés – segítség, együttműködési hajlam – felelősségérzet – szervezőképesség	<i>Dallami ismeretek:</i> A pentatonia fogalma, pentaton dalok megfigyelése A fá és ti hangok megismerése, kézjelük, elhelyezésük a vonalrendszerben Tapasztalatok a hétfokúságról <i>Olvasás – írás</i> Dallamolvasás az ismert hangokkal a tanító irányításával Hétfokú dallamfordulatok kottaképi elhelyezése <i>Zenei hallás</i> Az ismert hangszerek hangjának felismerése zenehallgatás közben, szerepük megfigyelése a zenei kifejezésben	Ritmusfelelgetős, ritmuskánon Pentaton hangsor éneklése kézjelről Pentatonia megfigyelése tanult népdalokon Kézjelről dallamreprodukálás Utószolmizálás Betűkottáról dalfelismerés, éneklés Kottaképről dalfelismerés, éneklés Kodály 333 olvasógyakorlatok éneklése betűkottáról, kotta képről a tanult hangokon Népdalok dalszerkezetének megfigyelése A tapasztalatok közös megbeszélése	

Egyházi ének			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia: – közösségfejlesztés, azonosságtudat, társas aktivitás – egymásra figyelés <u>Európai azonosságtudat:</u> taize-i énekek	A liturgia énekei Taize-i énekek	Oktávot meghaladó hangterjedelmű népénekek éneklése Zsoltárdallamok Taize-i énekek többszólamú éneklése	Hittan

A továbbhaladás feltételei:

Dalok élményből fakadó, érzelmeket kifejező, egységes, szép, örömteli éneklése. A Himnusz éneklése pontos szöveggel, tiszteletadással.

Ritmussor szabad és adott szempontok szerinti rögtönzése (maximum 8 ütem terjedelemben).

A meghallgatott zenés mesék tartalmának felidézése, a tartalom és a zene összhangjának felismerése. Zenei karakterdarabok szóbeli jellemzése.

Tanult népdalok felismerése zeneművekben, feldolgozásokban.

A tanult ritmusértékek és ritmusképletek felismerése és megszólaltatása kottaképről, hármás ütemben is. Dalrészletek olvasása és kottába írása tanítói segédlettel.

A tanult egyházi népénekek kifejező, átélt, tiszta éneklése. Zsoltárszöveg éneklése megadott dallamra. Taize-i énekek többszólamú éneklése csoportban.

Értékelési szempontok:*Éneklés:*

- a dalismeret nagysága, biztonsága
- az intonálás tisztasága
- a ritmikai és a dallami pontosság
- a közös éneklésben való részvétel motiváltsága, együttműködés
- az éneklés örömtelisége, felszabadultsága

Improvizáció:-

- a tevékenység motiváltsága, játékosága
- a tanult zenei ismeretek felhasználása az improvizációhoz

Zeneértés:

- a megfigyelőképesség fejlettsége (hangfajták, hangszínek, karakterek felismerése)
- a zenehallgatás iránti igény
- a zenehallgatási szokások kialakultsága

Zenei hallás és kottaismeret:

- a dallam és a ritmus felismerése, felidézése, hangoztatásának biztonsága, pontossága
- tempó és dinamika követése
- gyakorlottság a zenei élmények megfogalmazásában, dallami és ritmikai elemek felismerésében, olvasásában, írásában

Egyházi ének:

- a dalismeret nagysága, biztonsága
- az intonálás tisztasága
- ritmikai és dallami biztonság
- a közös éneklésben való részvétel motiváltsága, együttműködés

DALANYAG JAVASLAT A NEGYEDIK OSZTÁLY SZÁMÁRA:

I. Magyar népdalok:

1. Gyéren vettem kenderkémet
2. Kösziklán felfutó
3. Csömödéri falu végén
4. Virágos kenderem
5. Új a csizmám
6. Szánt a babám
7. Szép szakmári lányok
8. Erdő mellett estvéledtem
9. Ez a kislány
10. Falu végén van egy ház
11. Azt hallottam
12. Hej, Jancsika
13. Kelj fel, juhász
14. Béreslegény
15. Ábécédé
16. Hej, Vargáné
17. Este van már
18. Széles a Duna
19. Kis kacska fürdik
20. Tücsöklakodalom
21. Az árgyélus kismadár

II. Kánonok, népdalkánonok:

1. Esik eső, zúg a gát
2. Komáromi kisleány

III. Más népek dalai:

1. Nincs szebb állat, mint a lúd (vogul nd.)
2. Kapitány úr megizente (cseremisiz nd.)
3. Egy kis malac (cseremisiz nd.)
4. Szebb a páva (cseremisiz)

IV. Ünnepekhez kapcsolódó énekek:

1. Himnusz
2. Kossuth Lajos táborában
3. Huszárgyerek
4. Pásztorok, keljünk fel

V. Bicíniumok:

1. Kodály Zoltán: Zöld erdőben
2. Kodály Zoltán: Mély erdőn
3. Szőnyi Erzsébet: Sárga csikó

VI. Egyházi énekek:

1. Ébredj ember mély álmodból EE.: 7
2. Jézus, világ Megváltója EE.: 84
3. Jézus, megváltó Istenünk EE.: 102
4. Leborulva áldlak EE.: 161
5. Fényességes mennybéli nagy Isten EE.: 191
6. Mint a szép hűvös patakra EE.: 208
7. Oltalmad alá futunk EE.: 220
8. Hozzám kiállt EE.: 530
9. Békességet hagyok rátok EE.: 553
10. Örvendezzünk mindnyájan az Úrban EE.: 646
11. Ízleljétek és lássátok EE.: 598

VII. Taize-i énekek:

1. Jézus életem
2. Ne félj, ne aggódj
3. Jubilate, servite (kánon)

VIII. Versek ritmusfeladatokhoz:

1. Weöres Sándor: Száncsengő
2. Weöres Sándor: Aranyágon ül a sármány
3. Weöres Sándor: Nyári este
4. Weöres Sándor: Galagonya
5. Weöres Sándor: Barangolók
6. Weöres Sándor: Hold és felhő

Javasolt tankönyvek, kiegészítő könyvek

Tegzes György: Ének-zene az általános iskola 4. osztálya számára

Kodály Zoltán – Ádám Jenő: Énekes könyv, általános iskola 4. osztály

Forrai Katalin: Európai gyermekdalok I-II.

Kerényi György: Magyar énekes népszokások

Bodza Klára – Paksa Katalin: Népi énekiskola

Éneklő Egyház

Liturgikus dallamgyűjtemény I. (szerk.: Semjénné Menus Gabriella és Sirákné Kemény Kinga)

Imádkozzunk együtt – Taize-i énekek

8.1.2. Ének-zene 5-8. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek

Az ének-zene tanításának célja, hogy a művészet személyiségformáló erejét a tanulók számára „én-közelbe” hozza.

Az integrált személyiség testi-lelki-szellemi fejlődésében ez az eszköz mással nem pótolható. Rövid távú cél a zene megszerettetése, a zenei kifejezőeszközök megismertetése, a befogadás, reprodukció, produkció előkészítése, amely folyamat hosszú távon az érzelmi intelligencia egészséges fejlődését eredményezi. Ezért az ismeretszerző funkciók mellett kiemelt feladat a zene örömszerző, az egész embert formáló katartikus élményt magában rejtő, preventív és szocializáló lehetőségeinek felhasználása a tanítás során. A szűkös időkeret ellenére is fontos a közösségi zenei tevékenység megszervezése, amely ráirányítja a tanulók figyelmét az egymásra figyelés, az empátikus készség fontosságára.

Kiemelt fejlesztési feladata a tárgynak, hogy a zenével való találkozás során elősegítse az egyén belső érzelmvilágának megértését, valamint, hogy az önkifejezés nem nyelvi jeleire is megtanítsa a diákokat. A népzenei, műzenei dalanyag módot ad a verbális kifejezési eszköztár építésére. A magyar és más nemzetek népzenejének megismerése szervesen kapcsolódik a nép- és honismeret tematikáihoz, a magyar és más népek népművészetének, kultúrtörténeti szokásainak megismeréséhez, értékeik befogadásához.

A különféle korstílusokat és műfajokat felölelő zeneirodalmi remekművek hallgatása az értő befogadásra neveléssel, és a személyes érzelmi érintettség során válik a tanulók sajátjává. Mindez feltételezi az elemző képesség fejlesztését, a mögöttes tartalmak megértését, a kommunikáció fejlettségét. Az ének-zene tantárgy tanításának kiemelt célja az is, hogy lehetőséget teremtsen a társművészetekkel és a művelődéstörténet más területeivel való kapcsolatteremtésre, az összefüggésekre való rálátást elősegítve.

Tanári feladatunk az igényes választás segítése, az ízlés formálása, a kritikai szemlélet kialakítása és ilyen értelemben is a környezettudatosság fejlesztése. A több éves nevelési folyamatban a tudatos vezetői irányítás mellett egyre inkább figyelni kell arra, hogy az önálló tanulás készséggé fejlődjön, és természetes igénnyé váljon.

A művészeti nevelés elsődleges funkciója a teljes személyiség fejlesztése, a felnőttlét szerepeire való érzelmi felkészülés, a lelki egészség tudatos ápolása, a pszichés energiák feltöltődését szolgáló művészi zene segítségével.

5. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására:

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ismétlés, ismerkedés, ráhangolódás	2 óra
2.	Magyar népdalok stílusrétegei és műfajai	11 óra
3.	Zsoltározás, gregorián, pszalmódizáló népdalok	3 óra
4.	Egyházi énekek, egyházi ünnepek	5 óra
5.	Egyszerű többszólamú énekek Más népek dalai	3 óra
6.	Hangszerek, hangszercsoportok	7 óra
7.	Táncok a zenében	6 óra

Ismétlés, ismerkedés, ráhangolódás (5/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények és érzések kreatív kifejezése, művészi önkifejezés, saját nézőpont összevetése másokéval, mindennapi esztétikum szerepe <i>Tanulás tanítása</i> <i>Testi és lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció A szóbeli kapcsolattartás főbb típusainak használata, kulturált és kifejező nyelvhasználat a mindennapi kommunikációban, mások megismerésének igénye Szociális és állampolgári kompetencia Beilleszkedés, önközlés, identitás, énkép, önismeret, viselkedési és magatartási szabályok, mások nézőpontjainak figyelembe vétele, bizalom építése, empátia együttműködés, magabiztosság, integritás, sokféleség elismerése, kompromisszumra való törekvés, közösségi együvértartozás kifejezése, kötődés <i>Énkép, önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i>	Ismétlés, ismerkedés, ráhangolódás A témakör elemei: Alsó tagozaton tanult dalok, zeneelméleti ismeretek, egyházi énekek Köszöntő ének ismétlése, új énekes köszöntő	Az alsó tagozaton tanult dalok, egyházi énekek, zenei fogalmak ismétlése Dalcsokor összeállítása Játékos felismerő gyakorlatok Játékos ismerkedési feladatok Személyes, kedvelt dal eléneklése Zenei névjegykártya Zenehallgatási szokásokról Ritmusjáték az ismert dalok ritmusfordulataiból Jellegzetes ritmusképletek a tanult dalokból (éles, nyújtott, táncritmusok)	Népi játékok Szokások Családi ünnepek népszokásai Hittan Kommunikáció A bemutatkozás illemszabályai

A magyar népdalok stílusrétegei és műfajai (5/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések kreatív kifejezése, különböző művészeti kifejezőeszközök, művészi önkifejezés, A mindennapi esztétikum szerepe, népművészeti alkotások értő és beleérző ismerete, műalkotások és előadások elemzése, kulturális örökség tudatosítása A művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság. A művészi önkifejezés révén formálódó emberi viszonyok Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt lét szerepeire <i>Testi és lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények kifejezése, értelmezése (szóban és írásban), helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókinész használata, a nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a	A magyar népdalok stílusrétegei és műfajai A témakör elemei: Dudanóták, táncnóták, új stílusú és régi stílusú népdalok, köszöntők, jellegzetes népi hangszerek (vonósok, klarinét, tárogató, furulyák, duda, citera, tekerő, ütőgardon, cimbalom) Tiszta hangközök Elsajátítandó ismeretek: A magyar népdalok rendszerezése műfajok és stílusok szerint, régi stílus, új stílus, A magyar néptánc és tánczene legfőbb vonásai, Duda a középkori tánczenében Fogalmak: Régi stílus, új stílus, vegyes osztály, kupolás szerkezet, visszatérő szerkezet, ereszkedő dallamvonal, szótagszám, kvintváltás, táncszók, dudabasszus, dudaritmus, osztinató, tempo giusto, rubato, parlandó	A magyar népdalok csoportosítása műfaj és stílus szerint Dalcsokor összeállítása a megismert szempontok alapján Dudanóták és táncnóták csoportos és egyéni éneklése Táncnóták karakteres tempo giusto éneklése Élő néptánc, népi tánczene, táncház szervezése, esetleg képanyag megtekintése Beszélgetés a magyar néptánc karakteri jellemzőiről az élmények alapján Tréfás táncszók improvizálása Tréfás köszöntőszövegek improvizálása Új stílusú népdalfordulatok improvizálása Gyermekversek ritmizálása Dudabasszus hangoztatásával kísért többszólamú éneklés több csoportban Kánonban is énekelhető táncnóták éneklése csoportokban	Néptánc, néprajz hon- és népismeret, történelem irodalom, képzőművészet Arany János népdalgyűjtései Petőfi Sándor népdalszerű versei (Sorszerkezet, téma, szótagszám, ritmika)

kapcsolatépítésben, egyén/csoport, nemek, előítélet a humor eszközeivel. A humor szerepének fölismerése a mentális egészségben. A beszéd kontextusának érzékelése. <i>Énkép, önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Vázlatkészítés, anyaggyűjtés, rendszerezés <i>Tanulás tanítása</i>			

Gregorián ének (zsoltározás), pszalmodizáló népdalok (5/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések kreatív kifejezése a tradicionális művészetek nyelvén Az érzések kifejezésének fontossága Kulturális örökségünk Művészi alkotások értő és beleérző ismerete A mindennapi esztétikum szerepe Művészi önkifejezés Műalkotások és előadások elemzése Saját nézőpont összevetése másokéval Esztétikai érzék, nyitottság a kifejezés sokfélesége iránt Önismeret, énkép, lelki egészség felkészülés a felnőtt lét szerepeire <i>Hon- és népismeret</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Igényes nyelvhasználat, jelek, jelképek a kapcsolattartásban, költői kifejezések, képszerű nyelvhasználat az érzelmek megfogalmazásában Köznapi nyelv és művészi nyelvezet összehasonlítása Szociális és állampolgári kompetencia Személyes és interperszonális képességek Krízishelyzet feloldása, stressz és frusztráció kezelése, empátia Problémaérzékenység, közösségben való	Gregorián ének (zsoltározás), pszalmodizáló népdalok A témakör elemei: A gregorián mint a középkori zene egyik területe Egyszerű gregorián dallamok latinul és magyarul A zsoltározás, kétféle zsoltártónus Pszalmodizáló népdalok Elsajátítandó ismeretek: A gregorián zene legfőbb jellemzői A zsoltáréneklés jellemzői A magyar népzene és a gregorián kapcsolata A zene szerepe a középkori iskoláztatásban Fogalmak: Recitálás, antifonális éneklés, responzórium, pszalmodizálás, alleluja, válaszos ének, szillabikus, melizmatikus éneklés, előénekes, schola, liturgia, litánia, pentatónia, zsoltárfeldolgozás	Pszalmodizáló népdalok jellegzetességeinek összehasonlítása a zsoltártónusokkal Ünnepekhez kapcsolódó zsoltárok éneklése két zsoltártónussal váltakozva Egyszerű szöveg recitáló felolvasása zsoltározó lezárásokkal Zenehallgatás kottakövetéssel Siratóének autentikus fölvételének meghallgatása – beszélgetés a siratók funkciójáról Látogatás román vagy gót stílusú templomba, az akusztika kipróbálása a tanult gregorián dallammal, esetleg szerzetes meghívása Önálló vagy csoportmunka keretében: Szalkai L. középkori diák jegyzete (a zene szerepéről) Válaszos ének gyakorlata a liturgiában Keresztútjárás – imádságok, énekek, könyörgések, válaszok összeállítása csoportmunkával	Történelem Hittan, középkori szerzések, életmódjuk Irodalom, zsoltárköltészet, himnuszok Művészettörténet, román és gótikus templomok, kolostorok, freskófestészet, üvegablakok Életmód a középkorban Középkori iskolák Kódexírás, táblafestészet A neumaírás funkciója; a kottairás kialakulása

részvétel, közösségi tevékenységek és döntések elemzése Mások értékeinek, magánéletének támogatása, együttműködés <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony önálló tanulás Segédeszközök használata, anyaggyűjtés, tanulás megszervezése egyénileg és csoportban, idővel, információval való hatékony gazdálkodás Motiváció és magabiztosság Közös munkára való képesség, tanácskérés, korábbi élettapasztalatok felhasználása <i>Tanulás tanítása</i>			

Egyházi énekek, egyházi ünnepek (5/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések kifejezése a tradicionális művészetek nyelvén irodalom, zene, dráma, báb, vizuális művészetek, tárgyak kultúrája, fotóművészeti alkotások értő és beleérző ismerete, közízlés fejlesztése, a hit művészi önkifejezése Kulturális és egyházi életben való részvétel, az ünnepek tartalmának érzelmi befogadása Én-azonosságtudat, egyetemes kultúra <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, tények, érzések kifejezése, értelmezése szóban és írásban, helyes és kreatív nyelvhasználat a társadalmi és kulturális tevékenységek során Megfelelő szókincs használata Esztétikai minőség tisztelése Megtalálni és felhasználni, megkülönböztetni különböző szövegeket, információt gyűjteni és felhasználni Segédesszközök használata Idegen nyelvi kommunikáció Az egyházi latin nyelv szellemi közösségteremtő funkciója	Egyházi énekek, egyházi ünnepek A témakör elemei: Az aktuális ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi énekek Advent – Karácsony – Nagyböjt – Húsvét – Pünkösd A Himnusz mint a nemzet imádsága, Szózat Elsajátítandó ismeretek: Ünnepkörök tartalmát hordozó énekek, jelképek A mise állandó részei Az ünnepkörök liturgiai sajátosságai Fogalmak: Liturgia – paraliturgia, himnusz, meditáció, Taizé, jeles napok A mise állandó tételei: Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei	Az egyházi ünnepkörökhöz kapcsolódó ismert egyházi énekek ismétlése Új egyházi énekek tanulása hallás után Zsoltározás Liturgia zenei részeinek összeállítása csoportmunkával, tanári irányítással Paraliturgikus és jeles napokhoz kapcsolódó szokások felelevenítése (szállás-keresés, betlehemezés, Gergely-járás, újévköszöntő, keresztút, esetleg zenés áhítat, litánia, nagyheti szertartások stb.) Taizé-i énekek többszólamú éneklése csoportban, alkalmi hangszeres közreműködésével, esetleg több nyelven Az ünnepekhez kapcsolódó jellegzetes egyházzenei műzenei szemelvények meghallgatása – a tartalmak képi megfogalmazása; rajz, festmény, grafika, fotó Néhány rövid latin nyelvű dallam (gregorián, taizé-i) Zenehallgatás. A mise kötelező tételeiből rövid, követhető részletek – latin szöveg követése Irodalmi, zenei osztálykarácsony közös előkészítése Adventi gyertyagyújtás énekes imádságainak közös előkészítése	Hittan, élő liturgia Hon- és népismeret, néprajz Képzőművészet, egyházi ünnepek a képzőművészetben Irodalom – az ünnepekhez kapcsolódó versek, novellák, idézetek Gyász, gyászolási szokások, a gyász a népviseletben Halottak napja, Mindenszentek, Keresztút

Más kultúrák megértésének képessége <i>Egyetemes kultúra</i> Szociális és állampolgári kompetencia Személyes értékkorientáció, közjó szolgálata Európai identitás, együttműködés, alkotó önérvényesítés, sokféleség elismerése, kompromisszumra való törekvés Empátia, közösségi tevékenységek és döntések kritikus elemzése, döntéshozatalban való részvétel Felelősségérzet, közösségi együvértartozás kinyilvánítása, közös értékek <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára</i> <i>nevelés</i> <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Csoportmunka során idővel és információval történő hatékony gazdálkodás Tapasztalatok, tudás, képesség használata különböző élethelyzetekben Szándék és cél mérlegelése Közös munkára való képesség, tanácskérés, információkeresés <i>Tanulás tanítása</i>		Mária-síralom, mint az egyházi népének egyedülálló magyar műfaja (Volly István gyűjtéséből, vagy meghívott előadóval, esetleg CD- felvételtől válogatva)	

Egyszerű többszólamú énekek, más népek dalai (5/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kulturális többféleség megőrzése, más kultúrák befogadása Műalkotások és előadások elemzése, saját nézőpont összevetése másokéval Mindennapi esztétikum szerepe Művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Érdeklődés, fogékonyság a művészi önkifejezés lehetőségei iránt A zene közösségteremtő erejének felfedezése <i>Énkép, önismeret, emberismeret, hazaszeretet, hon- és népismeret</i> Az együttműködés zenei önkifejezésének élménye, világszemlélet gazdagítása <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Igényes nyelvhasználat szóban és írásban Érvek és ellenérvek ütköztetése kultúrált formában, nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Idegen nyelvi kommunikáció Más nyelven kifejezett közös tartalmak (nemzetiség, ökumené) Mások megismerésének igénye, más kultúrák megértésének képessége <i>Tanulás tanítása</i>	Többszólamú énekek, más népek dalai Témakör elemei: Kánonok, egyszerű többszólamúság más népek dalaiban, kánonokban is énekelhető magyar népdalok Kánonimitáció (fuga) a műzenében Taizé-i énekek Reneszánsz egyszólamú, többszólamú zsoltározás Elsajátítandó ismeretek: Együttműködés többszólamú zenélésben Kánonszerkesztés, imitációs szerkesztés A többszólamúság kezdetei a középkorban Fogalmak: Kánon, fuga, imitáció, polifon, homofon Ökumené, harmónia, diszharmónia	Kánonéneklés csoportban Zenehallgatás – kánon, fuga, polifon, homofon többszólamúság jellegzetes példái. Más népek zenéje Zenehallgatás (hangszerek, karakter) Daltanulás – más népek dalaiból Ritmusjátékok Más népek táncainak jellegzetes ritmusai (mazurka, polonéz, keringő) Énekelhető műzenei szemelvények a többször meghallgatott zeneművekből Családban élő nemzetiségek története – egyéni/csoportos kutatómunka Polifon és homofon szerkesztés a reneszánsz többszólamúságban Taizé-i imádság szervezése osztályszinten (szülőkkel), évfolyamszinten/iskolai közös imádság alkalmával	Velünk élő nemzetiségek kultúrája, szokásai, táncaik, viselete Történelem Nemzetiségeink útja Képzőművészet – imitáció, kánon a képzőművészetben Földrajz Hittan Taizé, ökumenizmus, Roger Schütz

Szociális és állampolgári kompetenciák Személyes, értékorientációs interperszonális viszonyulások, beilleszkedés, közjó szolgálata Konfliktusmegoldás; mások nézőpontjának figyelembevétele, empátia, bizalom Multikulturális szabályok, európai identitás, integritás, szolidaritás Sokféleség elismerése, bizalom építése Kapcsolatépítéshez szükséges normatudat. Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás kinyilvánítása. Mások értékeinek támogatása Demokrácia, állampolgári jogok és érvényesülésük A helyi történelem fő eseményei Aktív részvétel a közügyekben <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Én – azonosságtudat</i>			

Hangszerek, hangszercsoportok (5/6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése Főbb művek, alkotások értő és beleérző ismerete Művészi önkifejezés, műalkotások és előadások elemzése Hangszínhallás fejlesztése A művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság, esztétikai érzékelés fejlesztése Esztétikai befogadás kulcsélményei Zeneművek befogadásához szükséges kódok elsajátítása <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, érzések helyes és kreatív kifejezése Igényes nyelvhasználat, megfelelő szókinész használata Természettudományos kompetencia Műszaki ismeretek és törvényszerűségek felhasználása a vágyak és igények kielégítésére. Fenntartható fejlődésért viselt közösségi felelősség (zajártalom) Technológia fejlődés hatása a zenélő közösségre Testi és lelki egészség megőrzése <i>Környezettudatosság</i>	Hangszerek, hangszercsoportok Témakör elemei: A reneszánsz hangszeregyüttesek jellegzetes hangzása Reneszánsz táncjátékok Vonós hangszerek: hegedű, brácsa, gordonka, bőgő Fúvós hangszerek: furulya, fuvola, oboa, klarinét, fagott, trombita, kürt, harsona, tuba Ütőhangszerek: ütődob, cintányér, triangulum A vonós-, a fúvós-, a szimfonikus zenekar hangzása, hangszerei Versenyművek, koncertók Elsajátítandó ismeretek Hangszeres muzsika szerepe a reneszánszban A zenekar kialakulása, története Vonós hangszerek felismerése, hangzás után csoportosítása, Fúvós hangszerek felismerése hangzás után, csoportosítása (fa, réz) Ütős hangszerek hangzás utáni felismerése Vonószekerek, fúvószekerek, szimfonikus zenekar összeállítása, hangzása, felismerése A barokk zenekar összeállítása	Az alsó tagozaton megismert hangszerek csoportosítása Élő hangszerebemutató lehetőség szerint Egyes hangszerek, hangszercsoportok felismerése önálló hangzásból és zenekarban Versenyművészetek a megismert hangszerek közreműködésével (zenehallgatás) Énekelhető témák többször meghallgatott művekből (kottakövetéssel és hallás után) ABC-s hangok elhelyezkedése Ismert szinten a módosítójelek elméleti szerepe Személyes ismerkedés zenész pályán dolgozó emberek mindennapjaival (zenetanár, zenekari művész, zeneszerző, szólista) Anyaggyűjtés csoportban vagy esetleg interjúkészítés meghívott vendéggel Virtuózok, sztárok a zenetörténetben Egyszerű „hangszer” készítésén a hang keletkezésének és a hangmagasság befolyásolásának elve – megfigyeléssel, kísérlettel Együttműködés többféle formában.	Technika Hang keletkezése, fizikai tulajdonságai Hangrögzítés Hangerő, hangmagasság élettani hatásai, zajártalom Hangszerek ismertsége, a kereskedelem szerepe Technikai megoldások a hangszerekészítésben Erősítés, akusztika szerepe Hangszereken játszó tudósok, felfedezők, írók, költők A hangszín szerepe a kommunikációban Állatok jellegzetes hangadása Kontrasztos dinamika a képzőművészetben

Szociális és állampolgári kompetencia Interperszonális kapcsolatkezelés, kötődés, csoportkezelés, együttműködés, hangszín, hangsúly érzékelése a kommunikáció során Önérvényesítés és mások érvényesülésének összhangja <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Én – azonosságtudat</i> Hatékony, önálló tanulás Egyéni és csoportmunka során az információval való hatékony gazdálkodás, közös munka, saját munka értéke – kísérletezés, alkotás, megoldási készlet Figyelemösszpontosítás Információkeresés, tanácskérés Konvertálás, rendszerezés, kombinációs készség	A versenymű, concerto grosso Concerto jellegzetessége Fogalmak: Nazális, continuo, első hegedős, koncertmester, fafűvös, rézfűvös, szoprán, alt, tenor basszus, gyermekkar, egyenmű kar, vegyes kar, karnagy, karmester, szóló, tutti, concerto grosso, concerto, kadencia, virtuóz, tempó, dinamika, hangerő, hangszín, hangszerelés, piano forte, crescendo, decrescendo, pizzicato	Többféle ritmusgyakorlat, együtthangzás, improvizáció ritmushangszerekkel, egyszerű többszólamú dallamok, kórusrészletek megszólaltatása csoportban Osztályéneklési verseny szervezése az igényes együttműködés értékelésével, technikailag egyszerűen megoldható zenei anyaggal Hangszínek, hangzásbeli karakterek képi ábrázolása 2/4, 3/4, 4/4 ütemezés — kis csoport daléneklésének irányítása „vezénylessel” Élőzenei zenekari élmény megszervezése	

Táncok a zenében (5/7. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések kifejezése mozgással, a mozgás esztétikuma Mindennapi esztétikum szerepe Művészi önkifejezés különböző eszközei Művészeti befogadás kulcsélményei, a művészi alkotások dekódolása Önismeret, emberi viszonyulások Kulturális életben való részvétel <i>Hon- és népismeret,</i> <i>Én - azonosság tudat,</i> <i>Egyetemes kultúra</i> <i>Testi és lelki egészség</i>	Táncok a zenében A témakör elemei: Kultikus, rituális táncok Nemzeti táncok (magyar, cseh, lengyel, osztrák) Történelmi táncok (menüett, keringő, gavotte, hajdútánc, palotás) Színpadi tánc – balett A szvit A tánczene hangszerei (magyar hangszeres népzene, más népek hangszeres népzeneje, társastáncok hangszeres előadói, színpadi táncok zenéje) Nemzeti táncok a műzenében Elsajátítandó ismeretek: A tánc, mint kommunikációs forma Kultikus tánc, lánc tánc, körtánc, páros tánc Színpadi tánc funkciói A koreográfia szerepe Kis és nagy nyújtott és éles ritmus megkülönböztetése Tizenhatod és szünetjele Legfontosabb táncritmusok (a meghallgatott zenei szemelvények nyomán) Az egyes tánc típusok különböző megjelenése	Tanult táncnóták karakteres tempo giusto éneklése Néhány magyar néptánc alaplépés megismerése Legalább egy társastánc alaplépéseinek megismerése Történelmi táncok ruhaviseletének, helyszíneinek megismerése Kutatómunka; ábrázolás-tervezés A tánc alkalmául szolgáló élethelyzetek megismerése Szituációs játékok A társas viselkedés szabályai Műzenei szemelvények jellegzetes táncdallamai – hallás utáni tanulás, kottakövetés Jellegzetes táncritmusok, ritmusjátékok felismerése Ritmusjáték páros, páratlan löktetés érzékelésére, felismerésére A zene kifejezése mozgással, kreatív gyakorlatok Egy koreografált néptánc, egy színpadi tánc részletének megtekintése DVD-n, vagy videón Történelmi, vagy népi tánc ház szervezése a lehetőségek szerint	Történelem Reneszánsz és barokk udvarok élete A táncmester szerepe Nemzeti táncok és identitás a forradalmak idején Képzőművészet A tánc a képzőművészetben A tánc helyszínül szolgáló terek kultúrája az egyes korszakokban
Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, érzések kifejezése, értelmezése, helyes és kreatív nyelvhasználat Megfelelő szókinész használata	Szociális és állampolgári kompetencia Kapcsolatépítéshez szükséges viselkedési és magatartásszabályok Nemek közti párbeszéd eszközei Kulturális sokféleség iránti nyitottság, európai identitás, kommunikáció, mások jelzéseinek figyelembevétele, bizalom építése, empátia, stresszkezelés, kompromisszumra való törekvés Közösségi tevékenységek és döntésekben		

való részvétel Közös értékek tisztelete <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára</i> <i>nevelés</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Tanulás megszervezése, szándék és cél mérlegelése Információkeresés, rendezés egyénileg és csoportban Tapasztalati, saját élményű tanulás Képességek használata különböző élethelyzetben	Fogalmak: Ungaresca, hajdútánc, szvit (kötelező tételei), menüett Jazz alapú táncok (cake-walk, boogie-woogie, foxtrott, charleston) Balettzene, klasszikus balett, táncírás (Laban-notáció), koreográfia, szüzsé, pantomim, mimika, karaktertánc		

A továbbhaladás feltételei

Tudjon csoportban kotta nélkül elénekelni egy-egy köszöntőt, dudanótát, táncnótát, ünnephez kapcsolódó egyházi éneket, egy kánont, egy taizéi dallamot, egy egyszerű gregoriánt. Tudjon aktívan bekapcsolódni egyszerű zsoltározásba.

Tudja csoportosítani a megismert hangszereket (fúvós, vonós, ütős), illetve ismerje föl a többször hallott hangszereket hallás után.

Tudja csoportosítani a zenekarokat és a hangfajokat.

Ismerje föl a gregorián éneket jellegzetes stílusjegyei alapján.

Tudja felsorolni az új és a régi stílusú magyar népdal néhány jellegzetességét.

6. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására:

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ismétlés, ráhangolódás	1
2.	Magyar népdalok Ránki Dezső: Pomádé király új ruhája	10 2
3.	Magyar zenetörténeti dallamok	2
4.	Egyházi énekek, szakrális népdalok	6
5.	Egyszerű zenei formák	7
6.	Klasszikus műdalok, Egyszerű kórusművek, kánonok	9

Ismétlés, ráhangolódás (6/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények és érzések kreatív kifejezése, művészi önkifejezés, saját nézőpont összevetése másokéval, mindennapi esztétikum szerepe <i>Énkép, önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Én – azonosságtudat</i> Anyanyelvi kommunikáció A szóbeli kapcsolattartás főbb típusainak használata, kulturált és kifejező nyelvhasználat a mindennapi kommunikációban Mások megismerésének igénye Szociális és állampolgári kompetencia Beilleszkedés, énközlés, identitás, énkép, önismeret, viselkedési és magatartási szabályok, mások nézőpontjainak figyelembe vétele, bizalom építése, empátia együttműködés, magabiztosság, integritás, sokféleség elismerése, kompromisszumra való törekvés, közösségi együvé tartozás kifejezése, kötődés <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i>	Ismétlés, ráhangolódás A témakör elemei: Az 5. osztályban tanult dalok Zenetörténeti, zeneelméleti ismeretek Egyházi énekek	Közös dalkincs felelevenítése, dalcsozor összeállítása különböző szempontok szerint, zenei élmények földézése Műfajok és stílusrétegek A nyári élmények kapcsolódása az 5. osztály tartalmaihoz (utazás, műemlékek, tábortűz, hangverseny, családi ünnepek, más népek kultúrája, egyházi liturgikus események stb.) Kifejező, stílusos éneklés egyénileg és csoportban Többszólamú éneklés csoportban	Irodalom: Olvasmányélmények Történelem, Képzőművészet, földrajz az utazási élményekhez kapcsolódóan

A magyar népdalok műfajai (6/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret,</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képiessége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése <i>Én – azonosságtudat</i> Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges	A magyar népdalok műfajai A témakör elemei: Tréfás dalok Pásztor-, betyár-, rabénekek Balladák A népdalgyűjtés Elsajátítandó ismeretek: A magyar népdalok rendszerezése műfajok és stílusok szerint Rubato éneklés, egyszerű díszítések éneklése Szövegvariánsok, dallamvariánsok A ballada jellemzői A pásztor-, betyár-, rabénekek történelmi háttere Humor, gúny, irónia szövegben és zenében Aszimmetrikus ritmus Fogalmak: Rubato, parlando, visszatérő szerkezet	Magyar népdalok csoportosítása műfaj és stílus szerint Dalcsokrok összeállítása Katonaélet, betyárélet, pásztorvilág, balladai élethelyzetek ábrázolása a képzőművészetben, az irodalomban Népdal élményének képi ábrázolása Tréfás szövegek alkotása a tréfás dalok dallamára Irónia, a gúny eszközei a zenében és a társzművészetekben – csoportmunka, esetleg szituációs játékokkal, dramatizálással Tempo giusto és parlandó előadás közösségben	Néprajz Hon- és népismeret Magyar tájegységek Tréfás mesék Karikatúra, Pamflet, Szatíra, Vicc, anekdota, Balladaköltészet

normatodat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i>			

Magyar zenetörténeti dallamok (6/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Európai viszonyok művészi kifejeződése <i>Hon- és népismeret, nemzeti identitás, Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Történelem és művészet egymásra hatása <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése <i>Én – azonosságtudat</i>	Magyar zenetörténeti dallamok A témakör elemei: Históriás énekek, virágénekek Ungareszka Tinódi Lantos Sebestyén Bakfark Bálint Melodárium Kuruckor zenéje Ballada feldolgozása, Virágénekek feldolgozása Elsajátítandó ismeretek: Kájoni kódex, Vietorisz-kódex A históriás ének jellemzői A virágének jellemzői Bakfark Bálint, a lantvirtuóz A lant	Virágénekek éneklése egyénileg, csoportban Virágénekek szimbólumai – csoportfeladat Históriás énekek stílushű, elbeszélő éneklése és zenehallgatás kottakövetéssel A históriás ének történeti funkciója Bakfark Bálint, Tinódi Lantos Sebestyén életútja – könyvtár, internet Szituációs játék „A mai énekmondó krónikája”	Iskoladráma Török kor Magyarországon Reformáció – ellenreformáció Kuruc költészet Szenci Molnár Albert Rokokó költészet

Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak befogadása, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben, érzelmi kommunikáció <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Információgyűjtés, lényegkiemelés Összefüggések felkutatása, alkotóképesség, tudás mozgósítása <i>Tanulás tanítása</i>	A kuruc motívumok A népies műdal A 6/8-os ütem, 3/8-os ütem, 3/4-es ütem Fogalmak: Feldolgozás, népdal, műdal, népies dal; fantázia, históriás ének (műfaj) XVI. sz.-i hangszeres műzene Pengetős hangszerek		

Egyházi énekek, szakrális népdalok (6/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Jelképek, szimbólumok értelmezése, szimbolikus gondolkodás Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Európai viszonyok művészi kifejeződése <i>Hon- és népismeret, nemzeti identitás, Felkészülés a felnőttlét szerepeire Egyetemes kultúra</i> Történelem és művészet egymásra hatása Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képiessége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése <i>Én – azonosságtudat</i> Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak befogadása, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben, érzelmi kommunikáció	Egyházi énekek, szakrális népdalok A témakör elemei: Az aktuális ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi énekek Advent – Karácsony – Nagyböjt – Húsvét – Pünkösd Pápai himnusz, Boldogasszony anyánk Szentségi énekek Szakrális népdalok Elsajátítandó ismeretek: Ünnepkörök jelképei Felajánlási ének, áldozási ének – mise változó részei A Szentségimádás Ortodox egyházi zene sajátosságai A református egyházi zene sajátosságai Fogalmak: Felajánlás, offertorium, communio, áldozás, szakrális ortodox, református keresztény/keresztényen, ikon, madonna, a capella	Az egyházi ünnepkörökhöz kapcsolódó ismert egyházi énekek ismétlése Ismert Mária-énekek leidezése Egyéb ismert miseénekek ismétlése Új egyházi énekek tanulása hallás után (felajánlási ének, áldozási ének, Pápai himnusz, Boldogasszony anyánk – a magyarság ősi himnusza) Paraliturgikus és jeles napokhoz kapcsolódó szokások felelevenítése (adventi gyertyagyújtás, szálláskeresés, betlehemezés, Gergely-járás, Balázsolás, újévköszöntő, keresztút, zenés áhítat, litánia, szentségimádás) Zsoltározás ismétlése Liturgia zenei részeinek összeállítása csoportmunkával, tanári irányítással Ortodox többszólamú éneklés (pl. Boldogságok) Taizé-i énekek többszólamú éneklése csoportban, alkalmi hangszeres közreműködéssel, esetleg szóloval Jellegzetes egyházzenei műzenei szemelvények meghallgatása Az ünnepi egyházi műzenében a tanult hangszerek,	Az Oltáriszentség Az ortodox művészet Az egyházszakadás, keresztény egyházak, felekezetek Szakrális népművészet Szűz Mária ábrázolása a képzőművészetben Magyarország felajánlása Máriának (történelem – képzőművészet) Zsoltárfordítások Szentírás-fordítás

Más felekezetek értékeinek támogatása, nyitottság a megismerésre Énkép, önismeret, hazaszeretet, <i>Hon- és népismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség <i>Tanulás tanítása</i>		hangszeregyüttesek megfigyelése (pl. a rézfúvósok szerepe a barokk ünnepi egyházzzenében) Zenehallgatás: Szakrális népdalok autentikus előadásban Ortodox egyházzene jellegzetes tételei Református zsoltárfeldolgozás (Goudimel) A tanult egyházi énekek kórusfeldolgozásaiból	

Más népek dalai, klasszikus műdalok, többszólamúság (6/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kulturális többféleség megőrzése, más kultúrák befogadása Műalkotások és előadások elemzése saját nézőpont összevetése másokéval Mindennapi esztétikum szerepe Művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Érdeklődés, fogékonyság a művészi önkifejezés lehetőségei iránt A zene közösségteremtő erejének felfedezése <i>Énkép, önismeret, emberismeret, hazaszeretet, hon- és népismeret</i> Az együttműködés zenei önkifejezésének élménye, világszemlélet gazdagítása Anyanyelvi kommunikáció Igényes nyelvhasználat szóban és írásban Érvek és ellenérvek ütköztetése kultúrált formában, nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése <i>Én – azonosságtudat</i> Idegen nyelvi kommunikáció Más nyelven kifejezett közös tartalmak (nemzetiség, ökumené) Mások megismerésének igénye, más kultúrák megértésének képessége <i>Egyetemes kultúra</i> <i>Környezettudatosság</i>	Más népek dalai, klasszikus műdalok, többszólamúság A témakör elemei: Más népek dalai, klasszikus műdalok, kánonok, egyszerű kórusművek Elsajátítandó ismeretek: Hármas lüktetés, a felütés szerepe; tempó, lüktetés, ritmus megkülönböztetése A dúr és a moll hangsorok/dallamok hangzás utáni megkülönböztetése Fogalmak: Felütés, csonka ütem, dúr/moll, hétfokú hangsor, műdal, bicínium	Többszólamú éneklés, csoportban Kánonéneklés csoportban 5. osztályban tanult többszólamú énekek ismétlése Műdalok éneklése kísérettel, esetleg eredeti nyelven is Népdalok éneklése kísérettel (népdalfeldolgozás, Nótafa CD, citerakíséret, doromb, furulya) lehetőség szerint Zenehallgatás – ha lehetséges a tanult dallamok nyomán Zenehallgatás – klasszikus műdalok, tipikus dúr és moll dallamok tipikus példák a felütésre, klasszikus kánonok	Más népek kultúrája Lüktetés és ritmus más művészeti ágakban, valamint mindennapjaink különböző területein

Szociális és állampolgári kompetenciák Személyes, értékorientációs interperszonális viszonyulások, beilleszkedés, közjó szolgálata Konfliktusmegoldás; mások nézőpontjának figyelembevétele, empátia, bizalom Multikulturális szabályok, európai identitás, integritás, szolidaritás Sokféleség elismerése, bizalom építése Kapcsolatépítéshez szükséges normatudat Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás Kinyilvánítása. Mások értékeinek támogatása Demokrácia, állampolgári jogok és érvényesülésük A helyi történelem fő eseményei Aktív részvétel a közügyekben <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség <i>Tanulás tanítása</i>			

Egyszerű zenei formák (6/6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Esztétikai kompetencia kulcsismeretei – az esztétikai befogadás előkészítése A forma mint a művészi kifejezés eszköze Mindennapi esztétikum szerepe Művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Esztétikai formaérzék fejlesztése <i>Egyetemes kultúra</i> <i>Testi és lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció Igényes nyelvhasználat, megfelelő (szak)szókincs használata Nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése <i>Én – azonosságtudat</i> Szociális és állampolgári kompetencia A forma és a tartalom harmóniája a kapcsolatokban <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák	Egyszerű zenei formák A témakör elemei Egyszerű zenei formák és formaalkotó szerkezetek Elsajátítandó ismeretek Periódus, téma, variációs forma, egytagúság, többtagúság, visszatérési formák, triós forma, szonátaforma, vonósnegyes, fűga, rondóforma Fogalmak Periódus, téma, tétel, variáció, trió, szonáta, vonósnegyes, fűga, rondó	Periodikus népdalok, dallamok, témák éneklése – a periódus zenei természetének több példán történő megfigyelése Periódus alkotása kezdő dallamra Népdal-variációk, szövegvariánsok felidézése Variációs formájú műzenei szemelvények meghallgatása, az alaptéma kottakövetéses éneklése Kánonéneklés Zenehallgatás – a tanult formákat modellértékűen hordozó zeneművek többszöri meghallgatása – a forma vázaltszerű ábrázolása jellegzetes témák éneklése	Szimmetrikus és aszimmetrikus formák a képzőművészetben Variációk a képzőművészetben és az irodalomban Tartalom és forma viszonya a verbális és nonverbális kommunikációban

felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség <i>Tanulás tanítása</i>			

A továbbhaladás feltételei

Tudjon énekelni csoportban kotta nélkül a népdalok műfajaiból egy-egy példát.

Ismerje föl a lant hangját, a históriás ének műfaját.

Tanári segédlettel ismerje föl a páros és páratlan ütemeket.

Tudja a Pápai himnuszt egy versszakkal, a Boldogasszony anyánk népéneket két versszakkal közösségben, vezetéssel elénekelni.

Tudjon különbséget tenni rubato és tempo giusto előadás között.

Ismerje mit jelent a periódus, a variáció, a rondó, a trió, a tétel és a téma fogalma a zenében.

Értékelési szempontok, 5 – 6. oktatási szakasz

A képességfejlesztés alapfeltétele a rendszeres, folyamatos értékelés. Ez különösen fontos az alapozó oktatási szakaszban. Valamennyi tanórán a részfeladatok megoldásához is társuljon folyamatos szóbeli értékelés, s a tanóra végén összegző, a csoport – és ezzel kapcsolatban – az egyén tevékenységére is kiterjedő minősítés.

A rögtönzés az alkotó tevékenység a személyiség önkifejezésének sajátos formája, mely természetesen feltételezi bizonyos zenei paraméterek ismeretét. Éppen ezért ebben a szakaszban még nem válhat az ének-zene tanítás egységes, minden gyerekre kiszabható követelményévé.

Az értékelő munka alapjai a kerettantervben megjelenő témakörök, tevékenységek és fogalmak ismerete, alkalmazása.

Túlnyomó részt diagnosztikus és formatív értékelést alkalmazunk, amely nemcsak az állandósult tudás szintjéről, vagy a zenei képességek fejlődéséről, hanem a fejlesztendő kompetenciákról is visszajelzést ad a tanulóknak, kiemelve ezzel az ének-zene tanulás valós funkcióját.

7. évfolyam**Óraszám: 37/év
1/hét****Ajánlás az éves óraszám felosztására:**

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ismétlés, ráhangolódás	2
2.	Magyar népdalok további műfajai – az eddig tanult műfajok ismételése	6
3.	Népies műdalok, verbunkos dallamok, a verbunk	9
4.	Egyházi énekek	8
5.	Más népek dalai, kánonok	4
6.	A programzene (Smetana: Moldva Saint-Saëns: Állatok farsangja) A szimfonikus költemény	5
7.	A feldolgozás és az átírat	3

Ismétlés, ráhangolódás (7/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények és érzések kreatív kifejezése; művészi önkifejezés Saját nézőpont összevetése másokéval; művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, műalkotások és előadások elemzése A művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Kulturális örökség tudatosítása <i>Hon- és népismeret</i> <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Testi és lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények kifejezése, értelmezése Helyes és kreatív nyelvhasználat Megfelelő szókincs használata <i>Tanulás tanítása</i> Szociális és állampolgári kompetenciák Felelősségérzet, közösségi együvértartozás kinyilvánítása Sokféleség elismerése, bizalom építése Mások nézőpontjának figyelembevétele Interperszonális viszonyulások <i>Énkép, önismeret</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i>	Ismétlés, ráhangolódás A témakör elemei: A felső tagozaton tanult dalkincs, zeneelméleti kulcsismeretek, egyházi énekek, köszöntők Többször hallott zeneművek hallás után felismerhető szemelvényei	Közös és egyéni „dalolás” Kedvelt népdalok, kánonok, műzenei szemelvények éneklése Nyári zenei élmények felidézése Tanult dalok sok szempontú csoportosítása (műfaj, hangulat, tartalom, stílus, szerző, alkalom) Játékos felismerési feladatok Dalcsokrok összeállítása Egyházi énekek felidézése Többszólamú éneklés Osztinató hangoztatása ismert dallamokhoz Játék a tempóval, dinamikával, szöveggel Dalok érzelmi tartalmának igényes megszólaltatása Zenehallgatás az elmúlt évek során megismert műzenei szemelvényekből	Jeles napok Egyházi ünnepek

Magyar népdalok további műfajai, az eddig tanult műfajok ismétlése (7/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétkai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések kreatív kifejezése, a művészi önkifejezés formái a mindennapi esztétikum szerepe Népművészeti alkotások értő és beleérző ismerete Műalkotások és előadások elemzése, kulturális örökségünk tudatosítása A művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság A művészi önkifejezés révén formálódó emberi viszonyok Épületek kultúrája Saját nézőpont összevetése másokéval <i>Hon- és népismeret</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Testi és lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése, értelmezése (szóban és írásban), helyes és kreatív nyelvhasználat, esztétikai minőség tisztelése, mások megismerésének igénye, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése <i>Egyetemes kultúra</i>	Magyar népdalok további műfajai – az eddig tanult műfajok ismétlése A témakör elemei: Lakodalmasok, táncnóták, ivónóták, búcsúzó, siratók Köszöntők, életképek, népdalföldolgozások, egyszerű népzenei alapú kórusművek Kodály Zoltán és Bartók Béla népdalgyűjtő munkássága Elsajátítandó ismeretek: A népi zenekar hangszerei (ismétlés és kiegészítés) Népdalföldolgozás Táncritmusok, ritmusképletek, ütemfajták A dūr, a moll, a pentaton hangsor jellegzetességei A népdalgyűjtés jelentősége Fogalmak: Folklorizmus, esztam, düvő, ütőgardon, tekerő, feldolgozás, szimmetrikus ritmus, aszimmetrikus ritmus, tájegységek	A népdalok zeneileg igényes megszólaltatása az érzelmi tartalmak megjelenítésével Dalkarakterek megfigyelése és jellemzése Ritmusjátékok, ritmuskórus alakítása Kotta- és ritmusolvasás, egyszerű olvasógyakorlatok Ritmus- és dallamfordulatok, szövegváltozatok improvizálása Életfordulókhoz kapcsolódó dalsokrok összeállítása Népdalfeldolgozásban megszólaló népdalok hallás utáni fölismerése Könnyű többszólamú, népzenei alapú gyermekkarok megszólaltatása Egyéni és csoportos kutatómunka – a zene szerepe az egyes életfordulókon témában Zenehallgatás – autentikus népzenei felvételekről Hangszeres magyar népzene hangszereinek fölismerése	Családi ünnepekhez kapcsolódó népszokások, jeles napok Magyar néprajzi tájegységek földrajzi elhelyezkedése, népviselete, népművészete (tánc, képzőművészet, mese, tájszólás, nyelvezet stb.) A néprajzi gyűjtőmunka nagyjai Népművészeti motívumok a képzőművészetben, irodalomban, építészetben A paraszti életmód jellemző tevékenységei Shokások, rítusok, rituálék szerepe az egyén és a közösség életében régen – és ma Párválasztás, felnőtté válás, az élet sorsfordulói a népmesékben

Szociális és állampolgári kompetenciák Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak (hangszín, hangsúly), szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatteremtésben Rituálék, rítusok, szokások jelentőségének fölismerése a mentális egészségben, a kapcsolatteremtésben Közös munkára való képesség Konfliktusmegoldási stratégiák. Közösségi együvé tartozás kinyilvánítása, felelősségérzet. Viselkedési és magatartásszabályok <i>Környezettudatosság</i> <i>Felkészülés a felnőttélet szerepeire</i> Hatékony önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, információkeresés, vázlatkészítés, tanácskérés Idővel, információval való hatékony gazdálkodás <i>Tanulás tanítása</i> Digitális kompetencia Komplex információ előállítása, bemutatása, megértése, internetes kutatás <i>Tanulás tanítása</i>		Tájéegységek jellegzetes szokásai, öltözete, tánca – videofilm megtekintése, internetes adatgyűjtés, könyvtárhasználat Kodály Zoltán és Bartók Béla személyes népdalgyűjtő élményeiből (levelek, cikkek, följegyzések, képek hangzó anyagok)	

Népies műdalok, verbunkos dallamok, a verbunkos zene (7/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Eszztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények és érzések kreatív kifejezése; művészi önkifejezés Saját nézőpont összevetése másokéval; művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, műalkotások és előadások elemzése A művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Kulturális örökség tudatosítása <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése, értelmezése (szóban és írásban), helyes és kreatív nyelvhasználat, esztétikai minőség tisztelése, mások megismerésének igénye, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetenciák Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak (hangszín, hangsúly) szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatteremtésben Rituálék, rítusok, szokások jelentőségének fölismerése a mentális egészségben, a kapcsolatépítésben Közös munkára való képesség	Népies műdalok, verbunkos dallamok, a verbunkos zene A témakör elemei: Népies műdalok, verbunkos dallamok, hangszeres verbunkos zene, verbunkos elemeket tartalmazó műzenei szemelvények. Erkel Ferenc Liszt Ferenc, Bihari–Csermák–Lavotta A romantikus magyar műzene szemelvényei Elsajátítandó ismeretek: A verbunkos zene kialakulása A verbunkos zene stílusjegyei A népies műdal jellemzői A népdal – műdal – népies műdal – cigányzene viszonya A prozódia szerepe az énekes zenében A hangszeres verbunkos zene hangszerei A verbunkos tánc jellemzői A díszítés szerepe a magyar zenében Cimbalom, klarinét, tárogató, ütőgardon, tekerőlant a hangszeres magyar népzeneben Fogalmak: Kis nyújtott ritmus, kis éles ritmus, bokázó, kétrészség, prozódia, triola, verbunk,	Táncnóták, verbunkos dallamok éneklése Népies műdalok éneklése Verbunkos stílusjegyek felismerése hallás után Prozódiai megoldások/buktatók megfigyelése ismert dallamokban A verbunkos tánc alaplépéseinek megismerése – mozgásban, táncházban, bemutatott koreográfiában videófelvételen, történelmi leírásokban Verbunkos elemeket tartalmazó jellegzetes műzenei szemelvények meghallgatása (Erkel, Liszt, Bihari–Csermák–Lavotta, Rózsavölgyi, Haydn, Beethoven, Brahms, Kodály, Bartók) Csoportos kutatómunka tanári vezetéssel: a csárdás és a palotás az 1800-as évek társas táncai Liszt Ferenc magyarsága a zeneszerző íásaiban – önálló feldolgozás, kiselőadás A magyar népi zenekar hangszereinek felismerése autentikus népzenei	Arany János, Petőfi Sándor, Csokonai Vitéz Mihály A nemzeti romantika 48-as forradalmak Erkel, Liszt korának Magyarországa A cigányság eredete, útja Európában A Szózat keletkezésének körülményei – könyvtári munka

Konfliktusmegoldási stratégiák. Közösségi együvé tartozás kinyilvánítása, felelősségérzet. Viselkedés és magatartásszabályok <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> Hatékony önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, információkeresés, vázlatkészítés, tanácskérés Idővel, információval való hatékony gazdálkodás <i>Tanulás tanítása</i>	természetes-melodikus-harmonikus moll, az „<i>ungár-skála</i>”, körverbunk, szólóverbunk, palotás, csárdás, magyar nóta, népies műdal, cigányzene	felvételeken Dallamvariáció népdal jellegű Arany/Petőfi versekhez Verbunkos stílusjegyek megfigyelése a Szózatban A Szózat dallamának felismerése magyar zeneszerzők műveiben	

Egyházi énekek, egyházi ünnepek (7/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések kifejezése a tradicionális művészetek nyelvén Irodalom, zene, dráma, báb, vizuális művészetek, tárgyak kultúrája, fotó Művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Közízlés fejlesztése, a hit művészi önkifejezése Kulturális és egyházi életben való részvétel, az ünnepek tartalmának érzelmi befogadása Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, tények, érzések kifejezése, értelmezése szóban és írásban, helyes és kreatív nyelvhasználat a társadalmi és kulturális tevékenységek során Megfelelő szókincs használata Esztétikai minőség tisztelte Megtalálni és felhasználni, megkülönböztetni különböző szövegeket, információt gyűjteni és felhasználni Segédesszközök használata	Egyházi énekek, egyházi ünnepek A témakör elemei: Az aktuális ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházi énekek Advent – Karácsony – Nagyböjt – Húsvét – Pünkösd Más nemzetek karácsonyi énekei Ismert karácsonyi énekek feldolgozása Elsajátítandó ismeretek: Ünnepkörök tartalmát hordozó énekek Ünnepkörökhöz kapcsolódó szakrális népszokások Mozgó ünnepek Boldogasszony ünnepek jelentése Fogalmak: Kántálás, rekordáció Gyertyaszentelő, Gyümölcsozó, Szent-, Havas-, Kármelhegyi, Nagy- és Kisboldogasszony	Ismert egyházi énekek ismétlése Új énekek tanulása hallás után – funkcionális céllal Zsoltározás Rendszeres liturgiai szolgálaton vagy paraliturgikus eseményen való közreműködés – csoportos, hangszeres, egyéni, nagyobb közösség Szakrális hagyományok gyakorlása (kántálás, betlehemezés, rekordáció, újévköszöntés, Háromkirály-járás, szálláskeresés stb.) Taizé-i énekek többszólamú éneklése csoportban, alkalmi hangszeres vagy szólisták közreműködésével, esetleg több nyelven Zenés irodalmi áhitat közös előkészítése a szülők, nagyszülők számára valamely egyházi ünnepkörhöz kapcsolódva	Hittani ismeretek Történelem: Magyarország felajánlása Máriának – Szent István Irodalom: Versek, novellák, idézetek Népi imádságok Máriához Képzőművészet: Madonna-ábrázolások Boldogasszony a népművészetben Más nemzetek karácsonyi szokásai Kiüresedett karácsonyi szokások

Idegen nyelvi kommunikáció Az egyházi latin nyelv szellemi közösségteremtő funkciója Más kultúrák megértésének képessége <i>Egyetemes kultúra</i> Szociális és állampolgári kompetencia Személyes értékorientáció, közjó szolgálata Európai identitás, együttműködés, alkotó önérvényesítés, sokféleség elismerése, kompromisszumra való törekvés Empátia, közösségi tevékenységek és döntések kritikus elemzése, döntéshozatalban való részvétel Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás kinyilvánítása, közös értékek <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Én – azonosságtudat</i> Hatékony, önálló tanulás Csoportmunka során idővel és információval történő hatékony gazdálkodás Tapasztalatok, tudás, képesség használata különböző élethelyzetekben Szándék és cél mérlegelése Közös munkára való képesség, tanácskérés, információkeresés <i>Tanulás tanítása</i>		Az egyházi ünnepekhez kapcsolódó műzenei egyházzenei szemelvények meghallgatása	

Más népek dalai, műdalok, többszólamú énekek (7/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Kulturális többféleség megőrzése, más kultúrák befogadása Műalkotások és előadások elemzése saját nézőpont összevetése másokéval Mindennapi esztétikum szerepe Művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Érdeklődés, fogékonyág a művészi önkifejezés lehetőségei iránt A zene közösségteremtő erejének felfedezése <i>Énkép, önismeret, emberismeret, hazaszeretet, hon- és népismeret</i> Az együttműködés zenei önkifejezésének élménye, világszemlélet gazdagítása <i>Testi és lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció Igényes nyelvhasználat szóban és írásban Érvek és ellenérvek ütköztetése kulturált formában, nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Idegen nyelvi kommunikáció Más nyelven kifejezett közös tartalmak (nemzetiség, ökumené) Mások megismerésének igénye, más kultúrák megértésének képessége <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i>	Más népek dalai, műdalok, többszólamú énekek A témakör elemei: Más nemzetek dalai (bölcsődal, táncdallam, életképek) Romantikus szerzők műdalai egyszerű többszólamú kórusművek, ismert dallamok feldolgozása a tanult műdalok, népdalok feldolgozása, átirata Kánonok Más nemzetek dalai a műzenében Elsajátítandó ismeretek: Kísérettel való éneklés Életképek Schubert, Chopin életéből A kíséret szerepe a dاليrodalomban Nemzeti romantika Fogalmak: Kíséret, dal, dalciklus, közreműködők, egyzeneműkar, vegyes kar, női kar, gyermekkar, kamarakórus, férfikar, Quodlibet, nemzeti romantika	Ismert kánonok éneklése csoportban Quodlibet éneklése csoportban Romantikus dalok éneklése kísérettel Zenehallgatás: a tanult dalok többféle előadásban; tanult dallamok előfordulása más műzenei alkotásokban Romantikus dalok dalciklusokból Más nemzetek dalaiból – hallás utáni daltanulás (esetleg eredeti nyelven is) Egyszerű (ismert dallamot feldolgozó) kórusmű éneklése csoportban	Nemzeti romantika az irodalomban, a képzőművészetben Nemzetiségek táncai Európai forradalmak, nemzetiségi önállósulási törekvések

Szociális és állampolgári kompetenciák Személyes, értékorientációs interperszonális viszonyulások, beilleszkedés, közjó szolgálata Konfliktusmegoldás; mások nézőpontjának figyelembevétele, empátia, bizalom Multikulturális szabályok, európai identitás, integritás, szolidaritás Sokféleség elismerése, bizalom építése Kapcsolatépítéshez szükséges normatudat Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás kinyilvánítása. Mások értékeinek támogatása Demokrácia, állampolgári jogok és érvényesülésük A helyi történelem fő eseményei <i>Aktív részvétel a közügyekben</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés <i>Alkotóképesség</i> <i>Tanulás tanítása</i>			

A programzene (7/6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, művészeti kifejező-eszközök, művészi önkifejezés Műalkotások értő és beleérző ismerete, elemzése A művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság A művészi kifejezés/önkifejezés nyomán formálódó emberi viszonyok Az önismeret és az egymásra hangolódás mentális egészségvédő funkciója – a művészi közlés fontos szerepének felismerése Képi, hang- és írott elemek egyesítése, összefüggéseik <i>Környezettudatosság</i> <i>Testi és lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények kifejezése, értelmezése (szóban és írásban) helyes és kreatív nyelvhasználat Különböző helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata Nyelvi kifejezés – zenei kifejezés Nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése A nyelv szerepe a szöveges zenében Szociális és állampolgári kompetenciák Együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, szimbolikus kifejezések jelentősége	A programzene A témakör elemei: Néhány jellegzetes programzenei megoldást bemutató szemelvény Egy teljes programzenei alkotás Elsajátítandó ismeretek: Programzene – abszolút zene azonosságai és különbsége A szimfonikus költemény jellemzői A programzene kialakulása és virágkora A romantikus nagyzenekar hangszeri A vezénylet szerepe Fogalmak: Program, programzene, abszolút zene, szimfónia, szimfonikus költemény, romantikus nagyzenekar, hangszerelés, Partitúra, karmester, karnagy, karigazgató, hangversenymester	Énekelhető részletek éneklése programzenei alkotásokból Zenehallgatás: jellegzetes programábrázolások Egy programzene részletesebb megismerése – a zene és a program más eszközökkel való megjelenítése: beszélgetés, rajz, festés, irodalmi ábrázolások Programzenei szemelvények meghallgatása, a program előzetes ismerése nélkül – majd a program megismerése A hangszerelés megfigyelése a programzenei művekben Egyéni és csoportos kutatómunka – a vezénylet kialakulása, világhírű karmesterekről, zenekari művészek életformája, szolgálata A romantikus programzene jellegzetes témái	A megismert zenéhez kapcsolódó történelmi személyek, események, irodalmi művek, azok szerzője, szereplői, képzőművészeti alkotások, földrajzi vonatkozások A választott témák jelentősége Nagy szervezetben való személyes részvétel – lehetőségek, veszélyek, feltételek

Felelősségvállalás a csoportmunkában vállalt feladatokban Énközlés, identitás Mások nézőpontjának figyelembe vétele Empátia, magabiztosság, sokféleség elismerése, kompromisszumra való törekvés Verbális és nonverbális kommunikáció, kommunikációs alternatívák <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> Hatékony önálló tanulás Csoportmunka során idővel és információval történő hatékony gazdálkodás Tapasztalatok, tudás, képesség használata különböző élethelyzetekben Szándék és cél mérlegelése Közös munkára való képesség, tanácskérés, információkeresés Történetiség követése Tudás alkalmazása, bővítése a problémahelyzetek megoldásában <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Tanulás tanítása</i>			

A feldolgozás és az átírat (7/7. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, művészeti kifejező-eszközök, művészi önkifejezés Műalkotások értő és beleérző ismerete, elemzése A művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság A művészi kifejezés/önkifejezés nyomán formálódó emberi viszonyok Az önismeret és az egymásra hangolódás mentális egészségvédő funkciója – a művészi közlés fontos szerepének felismerése Képi, hang- és írott elemek egyesítése, összefüggéseik <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Környezettudatosság</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények kifejezése, értelmezése (szóban és írásban), helyes és kreatív nyelvhasználat Különböző helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata Nyelvi kifejezés – zenei kifejezése Nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése A nyelv szerepe a szöveges zenében <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Szociális és állampolgári kompetenciák	A feldolgozás és az átírat A témakör elemei: Ismert dallamok különböző stílusú feldolgozása, átírat, variációk Elsajátítandó ismeretek: A feldolgozás, az átírat, a variáció (ism.) Fogalmak: Feldolgozás, átírat, arrangement	A hangszerekről, a hangszerelésről, a zenekari összeállításokról, az emberi hang fajtáiról, a kórusok felosztásáról tanultak ismétlése Zenehallgatás: ismert dallamok átíratok, feldolgozása Kórusfeldolgozások – spirituálék, népdalfeldolgozások Téma követése, a feldolgozás, átírat nyomán tapasztalható karakterváltozás megfigyelése Önálló munka: komolyzenei témák könnyűzenei feldolgozásban	Egy téma különböző stílusú feldolgozása „átírat” az irodalomban, a képzőművészetben Tartalom és forma, mondanivaló és stílus kapcsolata a különböző művészeti ágakban, az élet különböző területein

Együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, szimbolikus kifejezések jelentősége Felelősségvállalás a csoportmunkában vállalt feladatokban Énközlés, identitás Mások nézőpontjának figyelembe vétele Empátia, magabiztosság, sokféleség elismerése, kompromisszumra való törekvés Verbális és nonverbális kommunikáció, kommunikációs alternatívák <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> Hatékony önálló tanulás Csoportmunka során idővel és információval történő hatékony gazdálkodás Tapasztalatok, tudás, képesség használata különböző élethelyzetekben Szándék és cél mérlegelése Közös munkára való képesség, tanácskérés, információkeresés Történetiség követése Tudás alkalmazása, bővítése a problémahelyzetek megoldásában <i>Tanulás tanítása</i>			

A továbbhaladás feltételei

Tudjon egy-egy népdalt csoportban énekelni kotta nélkül a tanult műfajokból, a tanult egyházi énekekből.

Ismerje föl hangzás után a legjellemzőbb magyar népi zenekar hangszereit (hegedű, bőgő/gardon, cimbalom, klarinét)

Tudjon néhány családi ünnephez, jeles naphoz kapcsolódó népszokást, népdalt felsorolni, esetleg elénekelni.

Ismerje a legnagyobb magyar néprajzi tájegységek nevét, földrajzi elhelyezkedését.

Azonosítsa a verbunkos zene legfontosabb jellemzőit többször meghallgatott szemelvényben.

Tudja a Szózatot és a Himnuszot a közösséggel biztonságosan együtténekelni.

Tudjon csoportos, kíséretes daléneklésbe kapcsolódni.

Ismerje Erkel Ferenc és Liszt Ferenc munkásságának néhány jelentős tényét.

Ismerje föl a többször meghallgatott programzene témáit hallás után.

Ismerje a prozódia fogalmát.

Tudja mit jelent a programzene, a szimfónia, a szimfonikus költemény, az átirat és a feldolgozás.

8. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására:

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Magyar népdalok	8
2.	Más népek dalai, műdalok, kánonok	5
3.	Egyházi énekek, szakrális népdalok	6
4.	Az egyházzene	5
5.	Az opera	6
6.	A dzsessz	3
7.	Összefoglalás, búcsúzás	4

Magyar népdalok műfajai (8/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések kreatív kifejezése, különböző művészeti kifejezőeszközök, művészi önkifejezés, a mindennapi esztétikum szerepe, népművészeti alkotások értő és beleérző ismerete, műalkotások és előadások elemzése, kulturális örökség tudatosítása A művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság. A művészi önkifejezés révén formálódó emberi viszonyok <i>Hon- és népismeret.</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, tények, érzések kifejezése, értelmezése szóban és írásban, helyes és kreatív nyelvhasználat a társadalmi és kulturális tevékenységek során Megfelelő szókincs használata Esztétikai minőség tisztelte Megtalálni és felhasználni, megkülönböztetni különböző szövegeket, információt gyűjteni és felhasználni Segédeszközök használata Idegen nyelvi kommunikáció Az egyházi latin nyelv szellemi közösségteremtő funkciója Más kultúrák megértésének képessége <i>Én – azonosságtudat</i>	Magyar népdalok műfajai A témakör elemei: Szerelmi dalok, keservesek, jaj-nóták, búcsúzók Elsajátítandó ismeretek: A magyar népdalok további műfaji csoportosítása a stílári rendszerhez mellett A népdalelemzés kategóriái A magyar népdalok sajátosságai Más népek dalaihoz viszonyítva Jellegzetes hangsorok a magyar népzeneben	Népdalok ismételése – csoportos és egyéni éneklés (stílus, karakter) Dallamkincs bővítése Új népdalok hallás utáni tanulása – szerelmi dalok, keservesek, jaj-nóták, búcsúzók Dalcsokrok összeállítása Közös népdalkincs összegyűjtése Ismert népdalok csoportosítása, rendszerezése különböző szempontok szerint Dallamimprovizálás, ritmuskíséret improvizálása népdalszerű fordulatokkal Lehetőség szerint részvétel élő hangszeres vagy énekes népzenei előadáson (táncháza, meghívott előadó, koncert stb.) Zenehallgatás: autentikus népzenei felvételek, feldolgozások Szabad beszélgetés tanári vezetéssel: milyen élethelyzetekben énekel a „nép.” Miért énekelünk? Az éneklés szerepe a mentális egészségben Pentatónia felismerése, reprodukálása Egyszerű, a népdalokban előforduló ritmusképletek	Képzőművészet, irodalom – népművészeti alkotások rokon vonásai Tájégségek sajátos népművészete, nyelvezete, viselete a velünk élő nemzetiségek népművészete, kölcsönhatások megfigyelése Népmesék – felnőttek vagy gyerekek műfaja Szeretem a népmesékben

<i>Egyetemes kultúra</i> Szociális és állampolgári kompetencia Személyes értékközpontosság, közjó szolgálata Európai identitás, együttműködés, alkotó önérvényesítés, sokféleség elismerése, kompromisszumra való törekvés Empátia, közösségi tevékenységek és döntések kritikus elemzése, döntéshozatalban való részvétel Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás kinyilvánítása, közös értékek <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára</i> <i>nevelés</i> Hatékony, önálló tanulás Csoportmunka során idővel és információval történő hatékony gazdálkodás Tapasztalatok, tudás, képesség használata különböző élethelyzetekben Szándék és cél mérlegelése Közös munkára való képesség, tanácskérés, információkeresés <i>Tanulás tanítása</i>		lejegyzése, reprodukálása, memorizálása Olvasógyakorlatok az ismert dallamfordulatokkal	

Más népek dalai (8/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Vezetés, közreműködés és alkalmazkodás a zenében Kulturális többféleség megőrzése, más kultúrák befogadása Műalkotások és előadások elemzése saját nézőpont összevetése másokéval Mindennapi esztétikum szerepe Művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Érdeklődés, fogékonyság a művészi önkifejezés lehetőségei iránt A zene közösségteremtő erejének felfedezése <i>Énkép, önismeret, emberismeret, hazaszeretet, hon- és népismeret</i> Az együttműködés zenei önkifejezésének élménye, világszemlélet gazdagítása <i>Testi és lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció Igényes nyelvhasználat szóban és írásban Érvek és ellenérvek ütköztetése kulturált formában, nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Idegen nyelvi kommunikáció Más nyelven kifejezett közös tartalmak (nemzetiség, ökumené)	Más népek dalai, műdalok, kánonok A témakör elemei: Más népek dalai Műdalok kísérettel és kíséret nélkül Kánonok, egyszerű többszólamú kórusművek A tanév során tervezett opera, oratórium, vígopera v. musical részletei Hangközök, hangzatok Elsajátítandó ismeretek: Hangközök elméleti rendszerezése, a hangzat, hármashangzat fogalma A kvintkánon Egyszerű hangközök szolmizálva 2/4; 3/4; 4/4; 3/8; 6/8-os ütemfajták és ütemrajzuk Szimmetrikus és aszimmetrikus ütemek Fogalmak: Hangközök elnevezése, hármashangzat, kvintkánon, bolgárritmus, acapella, kasztrált énekes, kontraalt, kontratenor	Más népek dalai – ismétlés, dalkincs bővítés Több szólamban, vagy kánonban énekelhető népdalok éneklése Más nemzetek népi hangszerei – zenehallgatás Más népek dalai, műdalok éneklése eredeti nyelven Dalok műfordítása, összevetés az eredeti nyelvű énekléssel Kánon, quodlibet éneklése Kvintkánon – daltanulás, éneklés csoportban, esetleg hangszeres diák közreműködésével Műdalok, oratórikus művek szemelvényei – hallás után, kottakövetéssel Tanult művek meghallgatása Műdalok éneklése zongorakísérettel Egyszerű, többszólamú kórusmű éneklése Hangközök, hangzatok egyidejű megszólaltatása Hangképzés – hogyan alakítjuk az énekhang megszólaltatását? Tanulói kutatómunka: epizódok legendás énekesek élettörténetéből Meghívott előadó – énekes vagy korrepetitor: házi hangverseny, beszélgetés a pálya nehézségeiről és szépségeiről	Más nemzetek népi kultúrája, népszokásai Egészségtan, környezetvédelem: A hangképzés szervei, a hangadás A zaj hatása az egészségre Zajszennyezés Állatok hangja – hangjelzések jelentése Madárhangok felbontása Jellegzetes madárhangok azonosítása

Mások megismerésének igénye, más kultúrák megértésének képessége <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Szociális és állampolgári kompetenciák Személyes, értékorientációs interperszonális viszonyulások, beilleszkedés, közjó szolgálata Konfliktusmegoldás; mások nézőpontjának figyelembevétele, empátia, bizalom Multikulturális szabályok, európai identitás, integritás, szolidaritás Sokféleség elismerése, bizalom építése Kapcsolatépítéshez szükséges normatudat Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás kinyilvánítása Mások értékeinek támogatása Demokrácia, állampolgári jogok és érvényesülésük A helyi történelem fő eseményei Aktív részvétel a közügyekben <i>Környezettudatosság</i> Hatékony önálló tanulás Csoportmunka során idővel és információval történő hatékony gazdálkodás Tapasztalatok, tudás, képesség használata különböző élethelyzetekben Szándék és cél mérlegelése Közös munkára való képesség, tanácskérés, információkeresés Kiegészítő információk keresése, rendezése, háttértudás fejlesztését szolgáló ismeretek gyűjtése			

Forráskezelés, a megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Analógiák felismerése, kialakítása A kapcsolatkeresés metakognitív módszerré való fejlesztése Oksági gondolkodás, összefüggések keresése			

Egyházi énekek, szakrális népdalok (8/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Jelképek, szimbólumok értelmezése, szimbolikus gondolkodás Esztétikai minőség tisztelése Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság A hit különböző művészi kifejezése Művészi alkotások értő és érző befogadása Az ünnepek tartalmának érzelmi befogadása <i>Én – azonosság tudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> <i>Testi és lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képiessége, érzelmi kifejezőereje A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Személyes értékorientáció, közjó szolgálata Együttműködés alkotó önérvényesítés	Egyházi énekek, szakrális népdalok A témakör elemei: Szentekhez kapcsolódó egyházi énekek, zsoltárok, himnuszok, szokásdallamok, szakrális népdalok, korál Taizé-i énekek Elsajátítandó ismeretek: Keresztény felekezetek jellegzetes egyházi énekei Fogalmak: Kanció, zsoltár, himnusz, alleluja, korál, ortodox, görög-keleti, görög katolikus, ökumené, református, lutheránus, kálvinista, baptista, bizánci	Ünnepköröknek megfelelő egyházi énekek ismételése, tanulása Szentekhez kapcsolódó egyházi énekek tanulása Önálló munka, csoportmunka, jeles napok, szentek életútja, szokások, kalendárium, magyar szentjeink, nagy szentek kortársai Taizé-i énekek éneklése több szólamban is Zsoltározás Zenei közreműködés a liturgiában Más felekezetű lelkész vagy hívő meghívása – esetleg daltanulás vagy látogatás más felekezetű templomba Egyéni kutatómunka, saját védőszent élete, esetleg emléknapjához kapcsolódó szokások, dallamok, a szent megjelenése a képzőművészetben stb.	Hittan, történelem, irodalom, néprajz Szentek és történelmi koruk Legendák – drámajáték Szentek attribútumai Szentéletű kortársak, korunk szentjei A szentek szerepe más felekezetek hitéletében Keresztnevek, védőszentek

Sokféleség elismerése, más felekezetek értékeinek támogatása, nyitottság a megismerésre Empátia, közösségi tevékenységek és döntések, döntéshozatalban való részvétel Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás kinyilvánítása Mögöttes tartalmak felismerése Önérvényesülés és mások érvényesülésének összhangja <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> Hatékony önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, összefüggések, analógiák felfedezése, osztályozás Tudás mozgósítása Konvertálás <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Tanulás tanítása</i>			

Az egyházzene (8/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Jelképek, szimbólumok értelmezése, szimbolikus gondolkodás Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Európai viszonyok művészi kifejeződése <i>Hon- és népismeret, nemzeti identitás, Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Történelem és művészet egymásra hatása <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése	Az egyházzene A témakör elemei: Gregorián dallamok, korál népének, ünnepkörökhöz kapcsolódó egyházzenei szemelvények énekelhető témái Az egyházi „könnyűzene” A liturgia főbb részeihez , valamint a főbb szertartásokhoz kapcsolódó szemelvények Oratórium-, passió-, kantátarészletek Elsajátítandó ismeretek: Egyházzene, világi zene: azonosságok – különbségek A motetta, az oratórium, a passió és a kantáta műfaji sajátosságai Hangszerek szerepe az egyházzeneben Az orgona A spirituálé és a gospel, mint egyházzenei műfaj	A 4 év során megismert egyházi énekek, egyházzenei művek felismerése, csoportosítása Az egyházzene funkciójának tudatosítása Zenehallgatás és a megismert művek énekelhető szemelvényeinek éneklése Egyházzenei műfajok rendszerezése, jellemzése, funkciója szerinti karakterének megfigyelése Az egyházi könnyűzene helye a hitéletben Tartalom – forma – stílus – nyelvezet megfelelése a különböző egyházzenei művekben	Irodalom – istenes versek, vallásos költészet és irodalom Képzőművészet, vallásos témák a képzőművészetben Templomstílusok, Európa nagy katedrálisai Az imádkozó ember

Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak befogadása, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben, érzelmi kommunikáció Más felekezetek értékeinek támogatása, nyitottság a megismerésre Énkép, önismeret, hazaszeretet, <i>Hon- és népismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség <i>Tanulás tanítása</i>	Fogalmak: Egyházzene, világi zene, motetta, oratórium, passió, turba, evangelista kantáta, korálfeldolgozás, korálelőjáték, requiem, Ave Maria, Stabat Mater, Te Deum, Veni Sancte, Dies irae, Salve Regina, Tantum ergo Orgonapont, toccata, fuga, spirituálé, gospel	A tanult zenei ismeretek alkalmazása az egyházzene (hangszerek, hangfajok, zenekarok, formák, előadás, műfaj, szerkesztésmód)	

Az opera (8/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények, vélemények kreatív kifejezése; szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége Történelem és művészet egymásra hatása A katarzis személyiségformáló erejének felfedezése iránti nyitottság Emberi viszonyok művészi kifejezése Aktív befogadás. Ráismerés, rácsodálkozás, esztétikai igényesség Saját érzelmeinek kifejezése, mások érzelmeire való ráhangolódás Alapvető erények művészi kifejezése-befogadása Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények kifejezése, értelmezése (szóban és írásban), helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata, a nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése. <i>A prozódia szerepe, a magyar nyelv sajátosságainak megőrzése, ápolása.</i> <i>A közlés jellegéhez és a célcsoporthoz igazodó kommunikáció</i> Szociális és állampolgári kompetencia Érzelmek azonosítása és megkülönböztetése.	Az opera A témakör elemei: Szemelvények a különböző zenetörténeti korszakok operáiból Áriák, kettősök, nyitány, kórusrészlet, táncbetét, balett, recitativo – részletek Rokon műfajok szemelvényei (operett, musical, oratórium, kantáta, passió) Egy kiválasztott opera vagy daljáték keresztmetszete Elsajátítandó ismeretek: Az opera fejlődéstörténete A katarzis szerepe a személyiség fejlődésében Az operával rokon műfajok (oratórium, passió, kantáta, operett, vígopera, musical, daljáték) A romantikus nagyopera, a nemzeti opera Az opera főbb jellemzői Fogalmak: Katarzis, opera, bel canto, Sprechgesang, recitativo, librettó, balett, nyitány ouverture, jelenet, koloratúr, szubrett, prima donna, balerina, nadrágszerep	Operarészletek, témák, áriák éneklése kottakövetéssel, a többször meghallgatott jellemző szemelvényekből Lehetőség szerint látogatás egy színházba, operaházba – előadáson kívül: díszlet, színpad, kulissza, zenekari árok, sügő, öltözők, varroda, fodrászat stb. megtekintése – beszélgetés a színházi életről – esetleg meghívott vendéggel Egy kiválasztott opera, vígopera vagy daljáték meghallgatása/videófilm megtekintése előkészítés után (jellemző témák, áriák, kettősök éneklése) Zenehallgatás különböző szerzők népszerű dallamaiból a rokon műfajok érintésével Összetett drámai érzelmek ábrázolása zenével – operarészletek	Dramatikus műfajok az irodalomban Díszlet – és látványtervezés Érzelmek különféle megjelenítése: arc-mimika, testbeszéd, képek, színek, formák, mozgás, tánczene A görög színház szerepe A verizmus és a romantikus opera kapcsolata A romantikus nagyoperák történeti háttere A librettó-írás, megzenésített szövegek, a műfordítás kérdései

Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak kifejezése, szimbolikus kifejezések jelentősége, az érzelmek kifejezésének és megértésének jelentősége a mentális egészségben. Konfliktuskezelés, döntéshozatal, személyes döntések felelőssége Közösségi együvé tartozás kifejezése, kötődés, önismeret, énközlés, mások nézőpontjának figyelembevétele, etikai problémák megbeszélése. <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Vázlatkészítés, anyaggyűjtés, rendszerezés, problémamegoldás megfigyelése Különféle csatornákon gyűjtött információk értelmezése, kiegészítő információk keresése – új tudás iránti igény, kíváncsiság, érdeklődés Egészségtudatosság: az egészség fogalmának sokoldalú értelmezése, a test és a lélek összhangjának fölismerése <i>Tanulás tanítása</i>			

A dzsessz (8/6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai és művészeti tudatosság és kifejezőképesség A művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Az én-közlés és befogadás a művészet különböző eszközeinek segítségével Művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, befogadása Élmények, érzések, vélemények kifejezése Én – azonosságtudat, én-közlés, integritás, empátia Egyetemes kultúra, saját értéke megőrzése Esztétikai élmények befogadásának képessége. A szépségélmény pozitív érzelmi hatásának felismerése, keresése, a személyiségfejlődésben, lelki egyensúly megőrzésében való tudatos felhasználása Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, tények, érzések kifejezése, értelmezése szóban és írásban, helyes és kreatív nyelvhasználat a társadalmi és kulturális tevékenységek során Esztétikai minőség tisztelete, felismerése A magyar nyelv esztétikuma, zenéje, hangsúlyrendje Kötetlen beszélgetés csoportban, szerkesztett előadás, kritika megfogalmazása A közlés jellegéhez és a célcsoportához igazodó kommunikáció Idegen nyelvi kommunikáció Más kultúrák megértésének képessége Más nyelven kifejezett közös tartalmak	A dzsessz A témakör elemei: Tradicionális afrikai zene New Orleans-i dzsessz Ragtime, blues, spirituálé, gospel, dixieland, swing, modern dzsessz Gershwin, Bernstein alkotásaiból Bartók, Ránki, populáris zenei szemelvények, Presley, Webber Elsajátítandó ismeretek: A dzsessz zene történeti kialakulása A dzsessz, mint a kamarazenélés egyik legsajátosabb műfaja Legfőbb sajátosságok, előadói apparátus leggyakrabban használt hangszerek, Alapvető műfajok A dzsessz és a komolyzene kapcsolata, a dzsessz és a könnyűzene kapcsolata Fogalmak: Improvizáció, ragtime, blues, boogie-woogie, spirituálé, gospel, beat/offbeat, szinkópa, dixieland, hot, swing, big band, arrangement, combo, bebop,	Spirituálé vagy gospel tanulása hallás után (angolul) – zenehallgatás tradicionális előadásban Koncertspirituálé – a feldolgozott dallam, esetleg több szólam megtanulása, esetleg kísérettel Dzsesszelemek tartalmazó komolyzenei szemelvény éneklése (Gershwin, Bernstein, musicalrészlet stb.) kottakövetéssel – a megtanult dallam meghallgatása Dzsesszalapú táncritmusok osztinató jellegű hangoztatása Dzsesszalapú táncok alaplépései	Az afrikai vallásos kultusz és az amerikai négerek zenéjének kapcsolata Irodalom: Ponyva, populáris irodalom – az igényes válogatás szempontjai Az üzlet és a könnyűzene kapcsolata

Mások megismerésének igénye <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Szociális és állampolgári kompetencia Kapcsolatépítéshez szükséges viselkedési és magatartásszabályok Nemek közti párbeszéd eszközei Kulturális sokféleség iránti nyitottság, európai identitás, kommunikáció, mások jelzéseinek figyelembevétele, bizalom építése, empátia, stresszkezelés, kompromisszumra való törekvés Közösségi tevékenységek és döntésekben való részvétel Közös értékek tisztelete <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> Hatékony, önálló tanulás Tanulás megszervezése, szándék és cél mérlegelése Információkeresés, rendezés egyénileg és csoportban Tapasztalati, saját élményű tanulás Képességek használata különböző élethelyzetben <i>Tanulás tanítása</i>	free jazz, cool jazz		

Összefoglalás, búcsúzás (8/7. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai tudatosság és kifejezőképesség Mindennapi esztétikum szerepe Művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Érdeklődés, fogékonyság a művészi önkifejezés lehetőségei iránt A zene közösségteremtő erejének felfedezése Énkép, önismeret, emberismeret, hazaszeretet Élmények, érzések, tények kifejezése a tradicionális művészetek nyelvén Esztétikai igényesség, esztétikai minőség tisztelése Szimbolikus gondolkodás Művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, a befogadás és alkotás személyiségalkító szerepe Művészi alkotások dekódolása <i>Énazonosság, integritás, egyetemes kultúra, kulturális örökség</i> Az együttműködés zenei önkifejezésének élménye Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képiessége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Idegen nyelvi kommunikáció Más nyelven kifejezett közös tartalmak	Összefoglalás, búcsúzás A témakör elemei: A 4 év alatt tanult legkedvesebb népdalok, műdalok, énekelhető zenei szemelvények Szerenád, ballagáson énekelhető énekek A zenei tájékozódáshoz szükséges legfontosabb zeneelméleti, zenetörténeti ismeretek, zenei szakkifejezések Kánonok, többszólamú énekek, egyházi énekek Elsajátítandó ismeretek: A meglévő ismeretek alkalmazása, ismerős elemek, jellemzők felfedezése, alaptudás mozgósítása Az énekórán tanultak funkcióba helyezése A zene szerepe a mentális egészségben	Szerenád, ballagáson énekelhető dalok tanulása, ismétlése Legkedvesebb dallamaink különböző szempontok szerinti rendszerezése – dalolás, dallamkincs összegyűjtése Többszólamú csoportos éneklés Zeneelméleti, zenetörténeti ismeretek alkalmazása Beszélgetés egyes művekről, zenei élményekről A művészet szerepe az ember életében Csoportos és egyéni éneklés tiszta intonálás, stílusos, kifejező előadásmód A zenei írás-olvasás összegző áttekintése Játékos feladatok az eddig tanult ismeretek mozgósítása céljából Legfontosabb fogalmak ismétlése, alkalmazása	Emlék, emlékeztetés jelentősége Személyes emlékek, történelmi emlék Műemlék A búcsúzás az irodalomban, a képzőművészetben

(nemzetiség, ökömené) Mások megismerésének igénye, más kultúrák megértésének képessége <i>Egyetemes kultúra</i> <i>Környezettudatosság</i> Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak befogadása, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben, érzelmi kommunikáció Más felekezetek értékeinek támogatása, nyitottság a megismerésre <i>Énkép, önismeret, hazaszeretet,</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Környezettudatosság</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség <i>Tanulás tanítása</i>			

A továbbhaladás feltételei

Egy-egy népdal éneklése a tanult új műfajokból kotta nélkül két versszakkal, csoportban.

Ismerje a népdalelemzés kategóriáit.

Tudjon egyszerű többszólamú éneklésbe bekapcsolódni: kánon, taizé-i dal, más népek dalai.

Ismerje a hangköz, hangzat fogalmát.

Tudjon egy korált és további négy egyházi éneket a közösséggel együtt, kotta nélkül énekelni.

Ismerje saját védőszentje legfőbb jellemzőit.

Tudja meghatározni a lényeges különbséget egyházzene és világi zene között.

Ismerje a főbb egyházzenehez kapcsolódó kifejezéseket, fogalmakat.

Ismerje az opera fő jellemzőit, valamint tudjon felsorolni néhány rokon műfajt.

Tudjon néhány dzsessz-zenei műfajt felsorolni, ismerje föl a többször meghallgatott szemelvény alapján a dzsessz-zene jellemzőit

Értékelési szempontok, 7 – 8. osztály

Szükséges az egész évben folyó rendszeres, a tanulók személyiségének minden oldalát figyelembe vevő, sokirányú értékelés. Célszerű ezért az értékelés változatos formáit alkalmazni, a a tanulókat is egyre inkább bevonni ebbe a folyamatba.

Értékelésünk szempontjai legyenek nyilvánosak és motiválóak, hogy ezáltal segítsék az önbizalom megerősítését és a reális kritikai érzék kialakulását.

A zenei teljesítmények mellett, ennél nagyobb hangsúllyal szerepeljen a tantárgyi tevékenységekről való visszajelzés pl. a tanuló munkához való viszonya, aktivitása, a tanórai koncentráció, tanórán kívüli zenei tevékenységek, önálló gyűjtőmunka, hibái javításának elfogadása, önkontroll, szókincs, szakszókincs, szakkifejezések értelmezése, használata, írásbeli munkáinak rendezettsége, a minimum követelmény dalanyagának ismerete, zenei memória, hangszínhallás, zenei karakterek felismerése, kifejezése, felszerelése stb.

Fontos szempont, hogy az értékelés ne jelentsen szelektálást, beskatulyázást, tehát rendszeresen teremtsünk lehetőséget az elért eredménytől való pozitív elmozdulásra. Az ellenőrzött feladatok kijelölésekor fontos, hogy azok minden tanuló számára teljesíthetők legyenek.

8.1.3. Ének-zene 9-12. évfolyam

8.1.3.1. Ének-zene 9-12. évfolyam (humán)

**Ének-zene
humán tanterv
9. évfolyam**

**Óraszám: 37/év
1/hét**

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Ismerkedés, összehangolódás	2
2.	A magyar népdalok stílusrétegei	7
3.	Egyházi énekek	8
4.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása, I. Óskor, ókor, középkor	10
5.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása II. Reneszánsz	10

Ismerkedés, összehangolódás (Humán 9/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények és érzések kreatív kifejezése, művészi önkifejezés, saját nézőpont összevetése másokéval, mindennapi esztétikum szerepe <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció A szóbeli kapcsolattartás főbb típusainak használata, kultúrált és kifejező nyelvhasználat a mindennapi kommunikációban, mások megismerésének igénye Szociális és állampolgári kompetencia Beilleszkedés, önközlés, identitás, énkép, önismeret, viselkedési és magatartási szabályok, mások nézőpontjainak figyelembe vétele, bizalom építése, empátia együttműködés, magabiztosság, integritás, sokféleség elismerése, kompromisszumra való törekvés, közösségi együvértartozás kifejezése, kötődés <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i>	A témakör elemei Az általános iskolai években tanult dalok, egyházi énekek, kánonok, zeneelmélet és zenetörténeti ismeretek	Az általános iskolában tanult dalok, egyházi énekek, zenei fogalmak ismételése Dalcsokor összeállítása Zenei rejtvények Játékos ismerkedési feladatok Kedvelt dalok éneklése Zenei névjegy Beszélgetés zenehallgatási szokásokról, kedvelt zenei stílusokról Kánonok éneklése Egyszerű többszólamú szemelvények megszólaltatása csoportban Hangszert tanuló diákok aktivizálása	Népszokások és zenélési gyakorlatok Családi ünnepek Kommunikáció

A magyar népdalok stílusrétegei (Humán 9/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes	A magyar népdalok stílusrétegei és műfajai A témakör elemei: Régi és új stílusú népdalok, a vegyes osztály népdalai Gyermekek Elsajátítandó ismeretek: A népdalelemzés szempontjai A népdalok előadásmódja A népdalgyűjtés jelentősége Stiláris jellemzők Parlando, rubato és tempo giusto Tempó és előadás Díszített dallamok éneklése Fogalmak: Régi stílus, új stílus, vegyes osztály, kvintváltás, ambitus, szótagszám, parlando, rubato, tempo giusto, kupolás szerkezet	Zenei emlékezet fejlesztése, tanult népdalok felidézése Népdalok előadása a hangulatok, érzelmek, karakterek érzékeltetésével Véleményalkotás a csoportos és egyéni megszólalásokról Rögtönzött dallamalkotás adott szöveghez Stílusimprovizációs feladatok dallamkiegészítéssel Dalkincsbővítés, memorizálás Szabad díszítés rögtönzése ismert népdalokban Egyéni és csoportos kutatómunka: népdalgyűjtők, a népdaléneklés alkalmi, a népi gyermekjáték jellemzői Eredeti népzenei felvételek meghallgatása Mai népzeneész meghívása Táncház látogatás előkészítése, megszervezése	Néprajz, hon- és népismeret A táncházmozgalom története, politikai és kulturális háttere

tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek – előítéleteink, a humor tükrében A humor szerepének felismerése a mentális egészségben <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i> <i>Testi és lelki egészség</i>			

Egyházi énekek (Humán 9/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt-lét szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i>	Egyházi énekek A témakör elemei: Aktuális ünnepkörök tanult és új énekei Advent és Karácsony egyházi énekei Elsajátítandó ismeretek: A zene szerepe az ünneplésben A zene és imádság Zene és liturgia Az Advent és a Karácsony liturgiájának eseményei és a hozzájuk kapcsolódó énekeink, zsoltárok, responzóriumok, Fogalmak: Traktus, szekvencia, magyar gregoriánus, advent, rorate, betlehemezés, kántálás, vigilia, magnificat, Tota pulchra es, Alma Dei, Salve Regina, Ave Maria	Ismert egyházi énekek ismételése, felelevenítése és funkcióba helyezése (közös szentmise, imaóra, ünnep, egyéb liturgikus vagy paraliturgikus alkalmakhoz való, részvételre való aktív közreműködő előkészület) Egyházi énekkincs bővítése (ismert énekek további versszakai, új énekek tanulása) Az Adventhez és Karácsonyhoz kapcsolódó dallamok, tartalmak, szimbólumok áttekintése, értelmezése Adventi himnuszok, zsoltárok éneklése Zenehallgatás az adventi és karácsonyi liturgikus szövegek különböző feldolgozásaiból Karácsonyi Mária-énekek Egyéni és csoportos kutatómunka – a szakrális népköltészet köréből Salve Regina éneklése latinul, magyarul	Madonnák Karácsony a képzőművészetben Adventi népszokások Adventi koszorú Népi imádságok nyelvezete

<i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i>			

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. I. Őskor, ókor, középkor (Humán 9/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben	Művészeti korok áttekintő összefoglalása I. Őskor, ókor, középkor A témakör elemei: Az őskor művészete Ókori zenei emlékek, az ókori nagy kultúrák zenéje, művészete, a művészet szerepe A gregoriánról tanultak ismételése A gregorián és a magyar népzene kapcsolata Trubadúrköltészet, középkori hangszeres tánczene A hangjegyzírás, notáció története Elsajátítandó ismeretek: A művészeti korok, stílusok történeti felosztása A művészet szerepe, a zenélés alkalmi az őskori és az ókori népek életében Mezopotámia – Sumer, Akkád, Babilon, Asszír, Perzsa birodalmak művészete India és Kína zenéje Görög zenei emlékek Szillabikus és melizmatikus gregorián Gregorián passió A román és a gót stílusú világi és egyházi építészet	Régi stílusú népdalok ismételése Pszalmódizáló dallamok éneklése, összehasonlítása a gregorián énekkel Gregorián dallamok éneklése notáció követéssel Új gregorián dallam tanulása kottakövetéssel Középkori világi zenei szemelvények – Nyárkánon, trubadúrdallam Egyéni és csoportos kutatómunka: ókori hangszerek, a zene szerepe az ókori kultúrákban, az ókori színpadi játékok, középkori lovagi költészet, lovagok élete, trubadúrok Magyarországon Középkori kétszólamú kanció éneklése csoportban	A feldolgozott korszakok életmódja, népei, földrajzi egységek, képzőművészet, irodalom, hitvilág Technikai felfedezések Múzsák Középkori várak Szerzetesrendek a középkorban

Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	A többszólamúság kialakulása Tánczene és hangszeres zene a középkorban A trubadúrköltészet Középkori hangszerek ismétlése Fogalmak: Stílus, civilizáció, hősköltemény, zikkurat, képírás, ékírás, semiták, Ninive, Babilon, Nabukodonozor, Bábel tornya, hieroglifa, védák, mantra, szitár, kasztrendszer, buddhizmus, hinduizmus, Jang-Jin, konfucianizmus, taoizmus, hét szabad művészet, szillabikus, melizmatikus, romanika, gótika, katedrális, trubadúr, Minnesänger, igríc, organum, rotta, rebek, líra, fidula, gregorián passió, cantus firmus		

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. II. Reneszánsz (9/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési eladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor	Művészeti korok áttekintő összefoglalása II. Reneszánsz A témakör elemei: A reneszánsz társzművészetek A reneszánsz kórusművészet, hangszeres zene, hangszerek A magyar reneszánsz Reneszánsz táncok Reneszánsz consortok Elsajátítandó ismeretek: A reneszánsz kor művelődéstörténeti összefüggései A kor három művészettörténeti szakaszának jellemzői Polihisztorok alkotásai Új műfajok, technikák, felfedezések Kiemelkedő egyéniségek – kortársak Reneszánsz hangszerek, a hangszerek szerepe Kamarazenélés gyakorlata Kórusművészet – szólamok, hangfajok, műfajok (mise, motetta, madrigál) Palestrina, Lassus Egyházi és világi zene a reneszánsz korban A reneszánsz Magyarországon,	Reneszánsz táncdallamok éneklése – kottából, csoportban Reneszánsz táncritmusok hangoztatása a táncdallamokhoz Zenehallgatás – tipikus reneszánsz hangzásvilág, szerkesztésmód, hangszerek, hangszínek, kórushangzás megfigyelése Egyszerű többszólamú madrigál vagy motetta éneklése, esetleg egy-egy szólam hangszeres pótlása vagy megerősítése Genfi zsoltárdallam éneklése Énekek a Cantus Catholiciból és a Kájoni Kancionáléból Kutató és gyűjtőmunka: a reneszánsz emberek élete, felfedezések hatása az életmódra, érdekességek reneszánsz polihisztorok műveiből, Hess András nyomdája, Dürer magyar vonatkozásai Történelmi, irodalmi, népművészeti, társzművészeti kapcsolódások keresése	A reneszánsz művelődéstörténet kiemelkedő eseményei, képviselői Luther, Kálvin, Shakespeare Bibliafordítások Dürer, Michelangelo, Leonardo, Tiziano, Brueghel, Botticelli, Donatello stb. Erdélyi fejedelemségek Az első szabad vallásgyakorlat törvénye (Torda) Mátyás uralkodása Kolumbusz utazásai Kopernikusz világképe Nándorfehérvár Mohács Janus Pannonius Kempis Tamás A jezsuita rend

eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	Mátyás, erdélyi reneszánsz, a históriás ének, Tinódi, Bakfark, ungaresca, hajdútánc Fogalmak: Reneszánsz, trecento, quattrocento, cinquecento, polihisztor, fametszet, rézmetszet, falikárpit, gótikus reneszánsz, perspektíva, portré, zsáner, olajfestés, lazúr, polifón, homofón, madrigál, corvina, erdélyi virágos reneszánsz, históriás ének, iniciálé	A zenetörténeti korszakok és a történelmi időszak különbségének megfigyelése Hangszerábrázolás a képzőművészetben – szimbolikus ábrázolás	

Óraszám: 37/év
1/hét

10. évfolyam

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A magyar népdalok műfajai	7
2.	Egyházi énekek	8
3.	A kamarazene	8
4.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása, III. A barokk és a rokokó	14

A magyar népdalok műfajai (Humán 10/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i>	A magyar népdalok műfajai A témakör elemei: Tréfás, gúnyos ivónóták, táncnóták, búcsúzó és bujdosó dalok, keservesek, életképek, szerelmi dalok, népballadák, katonadalok, pásztor- betyár-rabénekek, jaj-nóták Elsajátítandó ismeretek: A népdalelemzés szempontjai Műfaji jellemzők Magyar néprajzi tájegységek határon belül és kívül Juhásztánc, botoló, csüddöngölő, kanásztánc Fogalmak: Régi stílus, új stílus, vegyes osztály Tréfa, gúny, bujdosás, életkép, ballada, mese, csüddöngölő, juhász, kanász	Zenei emlékezet fejlesztése, tanult népdalok felidézése Népdalok előadása a hangulatok, érzelmek, karakterek érzékeltetésével Dalkincsbővítés, memorizálás A „kimondhatatlan” érzések kifejezése népdalainkban – gyűjtőmunka, csoportbeszélgetés Eredeti népzenei felvételek meghallgatása Mai népzeneész meghívása Táncház látogatás előkészítése, megszervezése Néprajzi tájegységek „zenei tájnyelve” egyéni vagy csoportos kutatómunka	Néprajz, hon- és népismeret Néprajzi tájegységek jellemzői A népi ábrázolóművészet szimbólumai, formakincsei, motívumai A mese jelentősége a személyiségformálásban

Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek – előítéleteink, a humor tükrében A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i>			

Egyházi énekek (Humán 10/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt-lét szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus	Egyházi énekek A témakör elemei: Aktuális ünnepkörök tanult és új énekei Mária-siralom, passió ének, a Nagy hét liturgiájának jellegzetes dallamai Elsajátítandó ismeretek: A zene szerepe az ünneplésben A zene és imádság Zene és liturgia A passió műfaji sajátosságai és fejlődéstörténete A magyar Mária-siralmak A Nagy hét liturgiájának eseményei és a hozzájuk kapcsolódó énekeink, zsoltárok, responzóriumok, lamentáció, kereszthódolat, körmentei ének, Oltáriszentség-himnusz Fogalmak: Passió, kálvária, golgota, lamentáció, kereszthódolat, Stabat Mater, lábmosás, traktus, szekvencia, magyar gregoriánus, Miserere, kereszttút, Via Crucis, Krisztus hét szava a keresztfán, Piéta	Ismert egyházi énekek ismétlése, felelevenítése és funkcióba helyezése (közös szentmise, imaóra, ünnep, egyéb liturgikus vagy paraliturgikus alkalmakhoz való, részvételre való aktív közreműködő előkészület) Egyházi énekkincs bővítése (ismert énekek további versszakai, új énekek tanulása) A Nagy héthez kapcsolódó dallamok, tartalmak, szimbólumok áttekintése, értelmezése Nagyheti zsoltárok éneklése Zenehallgatás a Nagyheti liturgikus szövegek különböző feldolgozásaiból Mária siralom éneklése Egyéni és csoportos kutatómunka – a szakrális népköltészet köréből	Kálváriák Piéták Népi imádságok nyelvezete

kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i>			

A kamarazene (Humán 10/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt-lét szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben	A kamarazene A témakör elemei: Az egyttmuzsikálás különböző formái – reneszánsz kamarazene: musica da camera, musica da chiesa, toronyzene, duó/duett, trió/tercett, quartett, klasszikus vonósnégyes, dal, kamarazenei művek, kamarakórusra írt művek, átiratok, feldolgozások ismétlése, fúvósötös, zongoraötös Több hangszerre írt kamaraművek, a dzsessz mint kamarazene Elsajátítandó ismeretek: Az egyttmuzsikálás történeti kialakulása A legfontosabb kamarazenei műfajok Kamarazenei hangszerösszeállítások Társas zenélés jelentőségének és szépségének felfedezése Fogalmak: Musica da camera, musica da chiesa, duó/duett,	Egyszerű mozgássorok, tánclépések megismerése Reneszánsz táncdallam hangszeres megszólaltatása Témák megszólaltatása és felismerése Műdalok éneklése zongorakísérettel Egyéni vagy csoportos kutatómunka: közismert személyiségek mint amatőr muzsikuskok Nagy muzsikuskok nyilatkozatai a kamarazenélésről Vezetés, közreműködés Beszélgetés a társas zenélés személyiségformáló hatásáról Kamarazene és az élet „kamara-műfajai” közti összefüggések, analógiák megfigyelése Házimuzsika és koncertpódiumi előadások összehasonlítása Tánc, társastánc mint a „kamarázás” mozgásformája Kamarazenei egyttsek hangszerösszeállítása – hallás utáni felismerés Hangszínek illeszkedésének megfigyelése a különböző	Csoportdinamika A teammunka jelentősége korunkban Társas intelligencia Egymásrahangelődés a sportban csapatjátékok, szinkronugrás, jégtánc, légtornászok

Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	trió/tercett, quartett, quintett, sextett, vonósnégyes, fúvósötös, zongoraötös, dzsessz, dal, kamarakórus, kamarazenekar, toronyzene, feldolgozás, átírat	kamarazenei együttesekben	

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. III. Barokk, rokokó (Humán 10/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Én-azonosság tudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes	Művészeti korok áttekintő összefoglalása III. Barokk, rokokó – rész-összefoglalás A témakör elemei: A barokk stílusú zene jellegzetes szemelvényei A barokk stílusú oratórikus műfajok szemelvényei A barokk concerto (Vivaldi: A négy évszak), concerto grosso, az orgona, a zongora, a csembalo, a gitár Fúga, szvit, barokk táncművek, Rokokó stílusú zeneművek részletei A kuruc kor zenéjéből Vietorisz és Kájoni kódex tételei Elsajátítandó ismeretek A barokk zene legfőbb stílusjegyei: continuo, teraszos dinamika, szekvencia, mozgó basszus, a monodikus stílus Barokk hangszerek, a barokk zenekar összeállítása Legfontosabb műfajok: oratórium, kantáta, passió, szvit, fúga, fantázia, concerto, concerto grosso, balett Táncművek	Barokk témák a többször meghallgatott művekből Kánonéneklés, többszólamú szemelvények éneklése Kuruc dalok éneklése Egyszerű dallamok a Vietorisz vagy a Kájoni kódexből Egyéni és csoportos kutatómunka a kapcsolódási lehetőségek témaiban Egyszerű egyszólamú és többszólamú tételek Esterházy: <i>Harmonia Coelestis</i> c. művéből a megismert tételek meghallgatása Zenehallgatás: barokk concerto, concerto grosso, kantáta és szvit, valamint oratóriumtételek A barokk stílusjegyek felismerése Rejtvény: Stílusfelismerési játék a középkor, reneszánsz, barokk és rokokó köréből Jártasság szerzése az egyes zenetörténeti korokban	Céhes élet Bocskai Rákóczi Zrínyi XIV. Lajos Apáczai Csere János Pázmány Péter Iskoladrámák Memoári irodalom La Fontaine-mesék Piaristák Magyarországon Goldoni színház Molière Barokk építészet, kertépítés Newton Galilei Tudományos forradalom A porcelán

tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	Ritornell szerkezet Vivaldi A négy évszak c. koncertójában J. S. Bach az ember és a zeneszerző A társzművészetek: A rokokó stílusjegyek A kuruc kor zenéje Magyarországon Középkor, reneszánsz, barokk, rokokó összehasonlítása, stílusfelismerési jártasság Fogalmak Motetta, oratórium, passió, turba, evangelista, korálfeldolgozás, korálelőjáték, requiem, Ave Maria, Stabat Mater, Te Deum, Veni Sancte, Dies irae, Salve Regina, Tantum ergo Barocco, rokokó, copf-stílus, continuo, concerto, concerto grosso, fuga, fantázia, szvit, partita, kantáta, szekvencia, monódia, recitativo secco, accompagnato, ritornell, sinfonia, pizzicato		

A továbbhaladás feltételei

Tudjon legalább 7-8 különböző műfajhoz tartozó magyar népdalt elénekelni 1-2 versszakkal, csoportban.

Tudjon minden egyházi ünnepkörhöz legalább 2 éneket énekelni csoportban.

Ismerje a Nagyhéthez kapcsolódó legfontosabb szimbólumokat.

Ismerje a zenetörténeti korok elnevezését, egymásutánját.

Nagyon jellegzetes szemelvények alapján tudjon korokba sorolni gregorián, trubadúr, históriás ének, reneszánsz, barokk dallamokat, esetleg néhány jellemző stílusjegy felsorolásával.

Tudja meghatározni a kamarazene fogalmát, megnevezni leggyakoribb formáit.

11. évfolyam**Óraszám: 37/év
1/hét****Ajánlás az éves óraszám felosztására**

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Népszokások dallamai	3
2.	Egyházi énekek	4
3.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása IV. Klasszikus kor	10
4.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása V. Romantika	10
5.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása VI. A XX. század zenéje	10

Népszokások dallamai (Humán 11/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben	Népszokások A témakör elemei: Családi élethez tartozó népszokások A szokások, szimbólumok Bartók Béla: Magyar parasztdalok Kodály Zoltán: Kállai kettős című műveknek népdalai Elsajátítandó ismeretek: A népdal szerepe a paraszti életben Szokások, rítusok jelentősége Hit és élet összekapcsolódása Visszatérő ünnepeink Fogalmak: Népszokás, vőfély, kéretés, kézfogó, koma, komaasszony, komatál, zöldágszedés, kikérés, hérész Kotyolás, lazarett, János-áldás, dikció, májusfa, szálláskeresés	Zenei emlékezet fejlesztése, tanult népdalok felidézése Dalkincsbővítés, szokásokhoz kapcsolódó énekek Népdalok stílusos előadása egyénileg és csoportban Lakodalmas megjelenítése, illetve dokumentumfilm megtekintése Egyéni és csoportos kutatómunka a családi népszokások tájegységekre jellemző sajátosságairól Mögöttes tartalmak felfedezése a szokások kialakulásában Lakodalmas tánc-koreográfia megtekintése Beszélgetés: hogyan élnek/élhetnek tovább népszokásaink? Egy választott családi ünnephez kapcsolódó szokások felkutatása, dallamok gyűjtése, megjelenítése (csoportfeladat)	Egyházi – világi a családhoz kapcsolódó ünnepek Tájegységek szokásai, viseletei, építésze A magyar nyelv megtartóereje, zeneisége A Kállai kettős néptánc jellegzetes motívumai viselete, tájegysége Egyéni gyűjtés alapján: lakóhelyhez, nagyszülőkhöz, rokonokhoz, kapcsolódó, illetve más úton megismert népszokások, gyűjtése, rendszerezése

<i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i>			

Egyházi énekek (Humán, 11/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Jelképek, szimbólumok értelmezése, szimbolikus gondolkodás Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Európai viszonyok művészi kifejeződése Hon- és népismeret, nemzeti identitás, felkészülés a felnőttléti szerepeire Történelem és művészet egymásra hatása <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak befogadása, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben, érzelmi kommunikáció	Egyházi énekek A témakör elemei Egyházi énekek, egyházzenei ismeretek ismételése Nagyböjti énekek, a Nagyböjt egyházzenei műfajai Nagyböjti Mária-síralmak Mennybemenetel és Pünkösöd az egyházzeneben Elsajátítandó ismeretek A nagyböjt liturgiájának énekei, szimbólumai, Nagyböjti zsoltárok Az egyházzene sajátos funkciója Fogalmak: Laetare vasárnap, fekete vasárnap, Miserere, traktus, Panis angelicus, Pentecostes, Ecclesia, Paraklétosz, Spiritus Domine, Requiem, Dies irae, Lacrimosa, Libera me, vigilia, Exsultet, musica sacra, Stabat Mater	Egyházi dalkincs főlelevenítése, bővítése, funkcióba helyezése Ismert dallamok liturgiai vagy ünnepközi rendszerezése Nagyböjti népénekek Pünkösdi énekek Veni Sancte éneklése Taizé-i imádság – szólókkal, hangszerekkel, könyörgésekkel, több szólamban – szervezése meghatározott céllal Zsoltártónusok ismételése Zenehallgatás: A Mennybemenetel, a Pünkösöd és a böjti időszak legjellemzőbb egyházzenei tételei a különböző stíluskorszakokban Könyvtári munka: zeneszerzők hite, hitvallása	Pünkösdhöz kapcsolódó népi hagyományok Nagyböjthöz kapcsolódó egyházi és világi hagyományok Híres emberek hite, istenkeresése Pünkösdi, nagyböjti témák a képzőművészetben és az irodalomban

Más felekezetek értékeinek támogatása, nyitottság a megismerésre <i>Énkép, önismeret, hazaszeretet, Hon- és népismeret Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség <i>Tanulás tanítása</i>			

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. IV. Klasszikus kor (Humán 11/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttélet szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus	Művészeti korok áttekintő összefoglalása IV. Klasszikus kor A témakör elemei Bécsi klasszicizmus – a zenében Klasszicizmus a társművészetekben W. A. Mozart az ember és zenéje A szonátaforma, a klasszikus versenymű, a szimfónia és a vonósnegyes, egy-két-és háromtagú formák, a triós forma, a divertimento és a szerenád L. v. Beethoven, az ember és zenéje Haydn élete és Mozarthoz fűződő barátsága Klasszikus kánonok, műdalok, műzenei szemelvények Elsajátítandó ismeretek Legfontosabb klasszikus műfajok, a formaalkotás módjai A klasszikus szimfonikus zenekar hangszerei, ülésrendje A szonátaforma, a triós forma A menüett Fogalmak: Bécsi klasszicizmus, klasszicizmus, zene/komoly	Klasszikus műdalok, kánonok, témák ismételése és új dallamok tanulása A megismert zeneművek énekelhető témáinak reprodukálása Különböző ütemfajták ütemrajza – „vezénylés” Zenehallgatás: klasszikus formák formaa,lkoto elemeinek megfigyelése, felismerése Kutatómunka és megbeszélés tanári irányítással: Életpálya – alkotás – történelmi hatások – életkörülmé-nyek egy-egy zeneszerző életútján Zene – képzőművészet – irodalom: közös klasszikus vonások Egyéni vagy csoportos kutatómunka a kapcsolódási lehetőségek témáiból	Csokonai V.M. Pollack M. Ferenczy I. Enciklopédia Linné –rendszertana Gőzgép, gőzmozdony (közlekedés az 1700-as évek végén) Felvilágosodás, nyelvújítás Goethe, Schiller, Mária Terézia Napóleon Szentimentalisták költészete Tartalom és forma egyensúlya vagy aránytalansága a képző-művészetben és a mindennapi élet területein

kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	zene, biedermeier, empire, crescendo, decrescendo, periódus, szonáta, szonátaforma, expozíció-kidolgozás-repríz, főtéma, melléktéma, kadencia, coda, trió, szerenád, divertimento, variáció, scherzo, menüett		

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. V. Romantika (Humán, 11/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt-lét szerepeire <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben	Művészeti korok áttekintő összefoglalása V. Romantika A témakör elemei: Romantika a zenében Nemzeti romantika Nemzeti táncok a műzenében Az opera műfajának kialakulása A romantikus nagyopera Zenei miniatűrök Romantika virtuózai Elsajátítandó ismeretek Romantikus stílusjegyek a társművészetekben – zenei analógiája a zenében Polonaise, mazurka, polka, ländler, trepak Palotás, csárdás, verbunk A szimfonikus költemény a programzene, mint a romantikus érzelemvilág kifejezője A romantikus nagyzenekar hangszerei Romantikus kisformák, műfajok: prelűd, noktürn, ballada, impromptu, etűd, románc Dalciklus	Romantikus dal éneklése kísérettel A megismert zeneművek énekelhető témáinak reprodukálása, majd felismerése Zenehallgatás: romantikus stílusjegyek, formák, hangszerösszeállítás, érzelmi tartalmak megfigyelése, Saint-Saëns: Állatok farsangja c. mű meghallgatása Smetana: Moldva – programzene meghallgatása A vezénylés története – könyvtári munka Nagy karmesterek vezényelnek. Koncertfilm megtekintése Zeneszerzők kortársai, emberi kapcsolataik – egyéni kutatómunka Liszt Ferenc magyarsága – dokumentumelemzés Rézfüvös hangszerek új lehetősége: a ventil – kiselőadás (esetleg meghívott vendég hangszeres	Népszínművek Grimm/Andersen mesék Kis Áron játékgyűjteménye 1848-as forradalmak Széchenyi, Kossuth Tolsztoj, Dosztojevszkij Arany, Petőfi, Vörösmarty, Kölcsey, Gárdonyi, Jókai, Madách Don Bosco, Szalézi rend Brunszvik Teréz óvodája Kötelező népoktatás Bolyai testvérek Vasút, telefon, autó, rádium/röntgen

Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	A virtuozitás a romantikában Schubert, a dalok költője Fogalmak: Romantika, ballada, regény, prelúd, etűd, impromptu, noktürn, dalciklus, Programzene, szimfonikus költemény Opera, opera buffa, opera seria, Singspiel, drama per musica, intermezzo Ária, recitativo, secco, recitativo accompagnato, Libretto, nyitány risorgimento, verizmus, ouverture, nyitány, vezérmotívum, koloratúr, balett	bemutatója) Zene – képzőművészet rokon érzések kifejezése különböző eszközökkel Opera, opera buffa, daljáték, az operával rokon műfajok, nagyopera – Jellegzetes szemelvények meghallgatása Erkel Ferenc: Bánk bán, keresztmetszet, vagy színházi előadás A nemzeti opera jellegzetességei	

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. VI. XX. század (Humán, 11/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben	Művészeti korok áttekintő összefoglalása VI. XX. század A témakör elemei: XX. századi zeneszerzők jellegzetes stílusjegyeket tartalmazó művei. (Debussy, Schönberg, Bernstein, Orff, Ravel, Bartók, Kodály, Gershwin, Kurtág, Ligeti, Pendereczki, Dohnányi, Honegger, Messiaen) Filmzene részletei Elsajátítandó ismeretek: Impresszionizmus, avantgarde, szeriális zene, aleatória, dodekafónia, folklorizmus, expresszionizmus Bruitizmus, elektronikus zene, minimálzene, a Sprechgesang mint a XX. századi életérzés kifejezői A ritmus jelentősége A filmzene sajátosságai Magyar kortárs zeneszerzők Fogalmak: Impresszionizmus, avantgarde, szeriális zene, aleatória, dodekafónia, folklorizmus, expresszionizmus	Énekelhető témák Kodály, Bartók, Dohnányi, és a magyar kortárs zeneszerzők műveiből – népzenei alapú alkotásokból Az impresszionizmus a zenében és a képzőművészetben – összehasonlító elemzés tanári vezetéssel A magányosság érzése – Schönberg: Pierrot Lunairé című művében Zenehallgatás: válogatás ismert filmzenékből A némafilm zenéje A Bolero – ritmus Ravel zenéjében – kottakövetéssel Egyéni kutatómunka – Kodály, az ember, a nemzetnevelő Mit akart Kodály? Mi a Kodály-módszer? Kodály Zoltán: A nemzetnevelő Kodály – Bartók barátsága Kodály – Bartók: az ember	Szeecesszió Futurizmus Konstruktivizmus Szürrealizmus Kubizmus Posztimpresszionizmus Trianon Fasizmus Kommunizmus 1956-os forradalom Atomenergia Számítógép Úrkutatás Szervátültetés Tv C-vitamin stb. XX. századi magyar irodalom Kolbe atya Kalkuttai Teréz anya Mindszenty József Apor Vilmos Márton Áron Bathány-Strattman László

Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>			

12. évfolyam**Óraszám: 30/év
1/hét****Ajánlás az éves óraszám felosztására**

Témakör sorszama	Témakör	Óraszám
1.	Jeles napok dallamai	3
2.	Egyházzenei összefoglalás	8
3.	Liszt Ferenc: Les Preludes	2
4.	A zene és az ember	8
5.	Összegzés	9

Jeles napok (Humán, 12/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben	Jeles napok A témakör elemei: A naptári évhez kapcsolódó jeles napok énekei A szokások, szimbólumok Bartók Béla: Magyar parasztdalok Kodály Zoltán: Kállai kettős című műveknek népdalai Elsajátítandó ismeretek: A népdal szerepe a paraszti életben Szokások, rítusok jelentősége Jeles napok mögöttes tartalma, szokásai, zenéje Hit és élet összekapcsolódása a jeles napok szokásaiban Visszatérő ünnepeink Fogalmak: Jeles napok, Kalendárium, népszokások Napfordulók, mozgó ünnepek, lucaszék, lucázás, liturgikus dráma, misztériumjáték, rekordáció, kántálás, regölés, Aprószentek, szálláskeresés, hejgetés, talalaj, búsójárás, tuskózás, Gergely-járás, kiszehajtás, villőzés, pünkösdlő	Zenei emlékezet fejlesztése, tanult népdalok felidézése Dalkincsbővítés, szokásokhoz, jeles napokhoz kapcsolódó énekek Népdalok stílusos előadása egyénileg és csoportban Lakodalmas, vagy liturgikus dráma megjelenítése, illetve dokumentumfilm megtekintése Egyéni és csoportos kutatómunka a jeles napok népszokásainak tájegységekre jellemző sajátosságairól Mögöttes tartalmak felfedezése a szokások kialakulásában Lakodalmas tánc Koreográfia megtekintése Beszélgetés: hogyan élnek/élhetnek tovább népszokásaink? A jeles napokhoz kapcsolódó szokásaink Egy választott jeles nap szokásainak felkutatása, dallamok gyűjtése, megjelenítése (csoportfeladat)	Egyházi – világi jeles napok ünnepei Kalendárium Mozgó ünnepek A magyar nyelv megtartóereje, zeneisége A Kállai kettős néptánc jellegzetes motívumai viselete, tájegysége Egyéni gyűjtés alapján: lakóhelyhez kapcsolódó, illetve más úton megismert jeles napok népszokásainak, gyűjtése, rendszerezése

Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i>			

Egyházzenei összefoglalás (Humán, 12/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Jelképek, szimbólumok értelmezése, szimbolikus gondolkodás Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Európai viszonyok művészi kifejeződése <i>Hon- és népismeret, nemzeti identitás, felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Történelem és művészet egymásra hatása <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak befogadása, szimbolikus kifejezések	Egyházzenei összefoglalás A témakör elemei Egyházi énekek, egyházzenei ismeretek ismételése, összefoglalása, kibővítése (lásd 8. oszt. 3-4 témakör.) Requiem, Mindenszentekhez és Halottak napjához kapcsolódó énekek Húsvét vigiliájának énekei Húsvéti misztériumjáték Elsajátítandó ismeretek A 8. osztály 4. témakör ismereteinek elmélyítő ismételése A requiem tételei, latin szövegek jelentése A Húsvéti vigilia: fény meggyújtás, Exultet, Az Allelúja visszaadása, Mindenszentek litániája, A szentsír felnyitása, Körmeneti ének A húsvéti misztériumjáték Az egyházzene sajátos funkciója Fogalmak: Kanció, zsoltár, himnusz, alleluja, korál, ortodox, görög-keleti, görög katolikus, ökumené, református, lutheránus, kálvinista, baptista,	Egyházi dalkincs főlelevenítése, bővítése, funkcióba helyezése Ismert dallamok liturgiai vagy ünnepközi rendszerezése Húsvéti misztériumjáték megjelenítése Taizé-i imádság – szólókkal, hangszerekkel, könyörgésekkel, több szólamban – szervezése meghatározott céllal Zsoltártónusok ismételése Zenehallgatás: requiemtételek, ismert egyházzenei művek stíluskorszakban való elhelyezése Vita: egyházzenei művek koncertpódiumon. Mi az egyházzene elsődleges funkciója? Tartalom és forma egységének megfigyelése klasszikus egyházzenei alkotásokban A legismertebb egyházzenei műfajokat képviselő zeneművek, részletek	A szakrális művészetek szimbólumai Az imádkozó ember az irodalomban Istenes versek Híres emberek hite, istenkeresése Bibliai témák a képzőművészetben és az irodalomban

jelentősége a kapcsolatépítésben, érzelmi kommunikáció Más felekezetek értékeinek támogatása, nyitottság a megismerésre <i>Énkép, önismeret, hazaszeretet, Hon- és népismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség <i>Tanulás tanítása</i>	bizánci Egyházzene, világi zene, motetta, oratórium, passió, turba, evangelista, kantáta, korálfeldolgozás, korálelőjáték, Ave Maria, Stabat Mater, Te Deum, Veni Sancte, Salve Regina, Tantum ergo Requiem, Dies irae, Lacrimosa, Libera me, vigilia, Exsultet, musica sacra	meghallgatása Könyvtári munka: zeneszerzők hite, hitvallása	

Liszt Ferenc: Les Preludes (12/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység	Liszt Ferenc: Les Preludes A témakör elemei: A mű programja A program egyes témái Elsajátítandó ismeretek La Martine: Előjátékok c. verse - mint program A program jelentése a hívő zeneszerző számára A metamorfózis megoldása Liszt művében A programnak megfelelő zenei témák Fogalmak: metamorfózis, abszolút zene, programzene, szimfonikus költemény	A programadó költemény megismerése Az egyes témák éneklése A témák hangszerelésének megfigyelése A teljes mű meghallgatása az előkészítés után Beszélgetés a zene hozzáadott érzelmi tartalmáról Életünk, mint „előjáték”: a programadó gondolat aktualizálása	Metamorfózis a képzőművészetben, az irodalomban, a természetben Élet és halál ábrázolása: az egyes művészeti ágakban és a mindennapokban Történelem, korrajz Liszt Ferenc magyarsága

<i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>			

A zene és az ember (Humán, 12/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, vélemény kifejezése a tradicionális művészetek nyelvén Az önkifejezés lehetősége a művészetekkel. A művészet személyiségfejlesztő szerepe A mindennapi esztétikum szerepe A befogadás és alkotás iránti igény A művészetekkel való visszaélés lehetőségének fölismerése. Esztétikai minőség igénye Kreativitás és művészet közötti összefüggés felfedezése Kulturális életben való részvétel, emberi viszonyok minőségi alakíthatósága a művészetek által <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata. Nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete Szóbeli és írásbeli érvek helyzetnek megfelelő megfogalmazása, meggyőző kifejezése Szociális és állampolgári kompetencia Személyes, értékorientációs, interperszonális készségek fejlesztése Konfliktusmegoldás Saját fizikai és mentális egészségre vonatkozó	A zene és az ember A témakör elemei: Az érzelmi és az értelmi intelligencia Az érzelmi intelligencia készségei A jobb és a bal agyfélteke funkciói Zene és tanulás Zene és üzlet Elsajátítandó ismeretek: Az érzelmi intelligencia szerepe a személyiségfejlődésben, az érzelmi intelligencia készségesoportjai és fejlesztésük módja A zene hatásmechanizmusa A jobb és a bal agyfélteke domináns funkciói Háttérzene szerepe A zene hatása a tanulásra, a zene transzferhatásai, a zene terápiás illetve prevenciós hatása Zene és egészség	Megfigyelések, kísérletek, egyéni és csoportos kutatómunka Gyűjtőmunka a feldolgozott témákban Vita, beszélgetés különböző vélemények a zene hatásáról Reklámművészet és filmzenék tapasztalati elemzése	Biológia, pszichológia Marketing-pszichológia Etika – manipulálás, befolyásolás

ismeretek Kapcsolatépítéshez szükséges normatudat, viselkedési és magatartásszabályok Kommunikáció, mások nézőpontjának figyelembevétele, bizalom építése, empátia Stressz, frusztrációkezelés, változások iránti fogékonyság Együttműködés, magabiztosság, integritás Sokféleség elismerése Kompromisszumra törekvés Helyi és távolabbi problémák iránti szolidaritás Döntések kritikus elemzése Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás kinyilvánítása Felkészülés a felnőtt lét szerepére <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés <i>Tanulás tanítása</i>	kapcsolata Visszaélés a művészeti hatásokkal Fogalmak: Érzelmi intelligencia EQ, IQ, jobb – bal agyfélteke, funkcionális aszimmetria, transzferhatás, zajszenyezés, zajkárosodás, zeneterápia, funkcionális zeneipar		

Összegzés (Humán, 12/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Az esztétikai megismerés fontosságának felismerése Élmények, érzések, elképzelések kreatív kifejezése A tradicionális művészetek szerepének tudatosítása Épületek, terek kultúrája, Modern művészeti kifejezőeszközök és a zeneművészet kapcsolódási pontjainak felismerése Kulturális örökségünk szerepe a személyiségfejlődésben Művészeti alkotások értő és befogadó ismerete A kulturális többfőleség elismerése Ízlésfejlesztés, igényes válogatás Mindennapi esztétikum szerepe Művészi önkifejezés, műalkotások és előadások elemzése Saját nézőpont összevetése másokéval Önismeret, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság, érdeklődés, fogékonyság Esztétikai érzék, esztétikai élmények befogadásának képessége, a szépségélmény szerepének tudatos felhasználása a személyiségfejlődésben <i>Én-azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények kifejezése, értelmezése (szóban és	Összegzés A témakör elemei: A zenei műveltség alapjai Korok, stílusok, zeneszerzők, műfajok, zeneelméleti ismeretek, szakkifejezések Zeneművek, hangszerek Népzene, más népek dalai Műdalok, műzenei szemelvények Egyházzene, egyházi énekek Zene és tanulás kapcsolata Elsajátítandó ismeretek: A megszerzett tudás aktivizálása, alkalmazása a jártasság élménye, a zene szerepének tudatosítása Fogalmak: Az eddig elsajátított ismeretekből leszűrt fogalmak	Dalolás, egyéni és csoportos muzsikálás Többszólamú éneklés, éneklés kísérettel Többször meghallgatott zeneművek szemelvényeinek meghallgatása, stílusjellemzők alapján történő rendszerezése, témafelismerés, játék, hangszerek, együttesek felismerése Kutatómunka, csoportmunka, beszélgetés – a zene szerepe az ember életében. Hétköznapi, ünnepek, szórakozás Tanult népdalok, népelemek, zenei szemelvények föllevenítése – a hozzájuk kapcsolódó élmények, ismeretek társítása Választott, a tanult anyaghoz kapcsolódó témából kiselőadások összeállítása a teljes tanévben Zenei szakkifejezések, fogalmak rendezése	Művelődéstörténeti korszakok, társművészetek irányzatai, alkotói, történelmi események kultúrtörténeti háttere Néprajz, honismeret Önismeret, vitakultúra, retorika Írók, költők, tudósok, alkotók a zenéről Zeneipar, reklám és a zene

írásban) helyes és kreatív nyelvhasználat, szókincs Saját érvek helyzetnek megfelelő, meggyőző megfogalmazása és a célcsoporthoz igazodó kommunikáció Kritikus és építő jellegű párbeszéd Etikai minőség tisztelete Nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete Nem nyelvi jelek szerepe, alkalmazása Digitális kompetencia ITS magabiztos és kritikus használata, a módszereknek az adott feladathoz illeszkedő, célszerű kiválasztása, hatékony használata Komplex információ előállítása, bemutatása, megértése, internetes kutatás Szociális és állampolgári kompetencia Saját fizikai és mentális egészségre vonatkozó ismeretek Együttműködés, magabiztosság, integritás. Kompromisszumra való törekvés Változások iránti fogékonyság, mások nézőpontjának figyelembevétele Empátia Döntésképeség – döntési pontok felismerése, rutin kiépítése, határozottság megszerzése Társas aktivitás, egyéni adottságokhoz igazodó feladatvállalás Felelősségérzet, közösségi együvértartozás kinyilvánítása Közügyek iránti érdeklődés, szolidaritás <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i>			

Hatékony, önálló tanulás Idővel, információval való hatékony gazdálkodás egyénileg és csoportban Szükségletek/lehetőségek felismerése Tanulás folyamatának ismerete Tudás és képességek felhasználása különböző élethelyzetekben Közös munkára való képesség, saját munka értékelése, tanácskérés, információkeresés, problémamegoldás Tudáselemek közötti kapcsolatok felismerése, felhasználása, rendszerezése Oksági gondolkodás, modellalkotás, lényegkiemelés, analógiák kiemelése, analógiákon alapuló játékos ismeretszerzés Azonosságok, különbségek megállapítása Emlékezetfejlesztés Új tudás iránti igény, kíváncsiság, kiegészítő információk keresése Történetiség követése Tanulás tanítása			

A továbbhaladás feltételei

2-2 népdal éneklése a tanult új műfajokból, kotta nélkül 2 versszakkal, csoportban.

Ismerje a népdalelemzés kategóriáit.

Tudjon egyszerű többszólamú éneklésbe kapcsolódni: kánon, taizé-i dal, más népek dalai.

Ismerje a hangköz, hangzat fogalmát.

Tudjon két korált és további nyolc egyházi éneket a közösséggel együtt, kotta nélkül elénekelni.

Ismerje saját védőszentje legfőbb jellemzőit.

Ismerje a főbb egyházzenehez kapcsolódó kifejezéseket, fogalmakat.

Ismerje az opera fő jellemzőit, valamint tudjon felsorolni néhány rokon műfajt.

Tudjon néhány dzsessz-zenei műfajt felsorolni, ismerje föl a többször meghallgatott szemelvény alapján a dzsessz-zene jellemzőit.

Tudjon életfordulókhoz, jeles napokhoz kapcsolódó népdalt kotta nélkül, több versszakkal, stílusosan csoportban énekelni. Tudjon minden egyházi ünnepkörhöz és a szentmise egyes liturgikus részeihez kapcsolódóan 2-2 egyházi éneket énekelni csoportban.

Tudja megfogalmazni a különbséget egyházzene és világi zene között, tudjon néhány fontos egyházzenei műfajt felsorolni.

Tudja a szentmise kötelező részeit megnevezni.

Nagyon jellegzetes szemelvények alapján tudjon zenetörténeti korokba helyezni klasszikus, romantikus és XX. századi zeneműveket, esetleg néhány jellemző stílusjegy felsorolásával.

Ismerje a metamorfózis és a programzene fogalmát.

Értékelési szempontok, 9 – 12. osztály

A tanulásszervezés szorosan összefügg a tudatosan megtervezett, átgondolt értékelési tevékenységekkel. Tantárgyunkban a diagnosztikus (helyzetfeltáró), a formatív (fejlesztő) és a szummatív (minősítő) értékelési módot egyaránt alkalmazzuk.

Folyamatosan adjunk lehetőséget az önként vállalt, egyéni arculatú feladatmegoldásra. (A tanév folyamán kb. 4 önálló közreműködés – beszámoló, produkció, adatgyűjtés/feldolgozás várható el ebben a korosztályban). Kínáljuk föl a lehetőséget, hogy a diákok képességeiknek és érdeklődési körüknek megfelelően választhassanak az alternatívák közül.

Jó, ha a tanár által meghatározott követelményeket, szabályokat, szempontokat ismertetve rendszeresen alkalom nyílik az önértékelésre is. Az egyéni teljesítmények mérlegelésébe az osztálytársakat is egyre inkább bevonhatjuk. Így alapozódhat meg a beilleszkedést segítő reális bírálat – önbírálat másokra figyelni tudó gyakorlata, valamint a kudarc és a siker adekvát kezelésének módja.

Minősítsük mindazt, amit a tantárgyhoz kapcsolódóan a tanulás, kompetenciafejlődés folyamatában is értéknek tekintünk. Tehát a tételes eredményeken túl a hozzáállást, az együttműködést, a kommunikáció minőségét, az egyéni előrehaladást, az órai tevékenységet, az önálló információfeldolgozást, a tervezést, önértékelést, a más tantárgyi tudással való összefüggés-keresést stb.

Összegezve: Értékelésünk is építsen a kommunikációs, empátikus befogadói és kooperatív készségekre, ne csak a zeneművészet szűk, zárt rendszerén belül mozogjon, összefüggéseket, összefoglaló elemeket, tematikus kapcsolódásokat is kérjen számon, részesítse előnyben a megszerzett ismeretek mobilizálását, alkalmazását. Így elkerülhetőbbé válik az a gyakori hiba, hogy a könnyebben mérhető eszközjellegű ismeretek (évszámok, definíciók, szerkezeti, formai jegyek felsorolása, szolmizáció) céljá válnak.

8.1.3.2. Ének-zene 9-10. évfolyam (reál)

Ének-zene reál tanterv

9. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására:

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A zene és az ember	5
2.	A magyar népdalok stílusrétegei és műfajai	6
3.	Egyházi énekek	7
4.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása, I. Óskor, ókor, középkor	5
5.	II. Reneszánsz	4
6.	A kamarazene	3
7.	III. Barokk, rokokó összefoglalása	7

A zene és az ember (Reál, 9/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, vélemény kifejezése a tradicionális művészetek nyelvén Az önkifejezés lehetősége a művészetekkel. A művészet személyiségfejlesztő szerepe A mindennapi esztétikum szerepe A befogadás és alkotás iránti igény A művészetekkel való visszaélés lehetőségének fölismerése. Esztétikai minőség igénye Kreativitás és művészet közötti összefüggés felfedezése Kulturális életben való részvétel, emberi viszonyok minőségi alakíthatósága a művészetek által <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata. Nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete Szóbeli és írásbeli érvek helyzetnek megfelelő megfogalmazása, meggyőző kifejezése Szociális és állampolgári kompetencia	A zene és az ember A témakör elemei: ismerkedés, összehangolódás Az érzelmi és az értelmi intelligencia Az érzelmi intelligencia készségei A jobb és a bal agyfélteke funkciói Zene és tanulás Zene és üzlet Elsajátítandó ismeretek: Az érzelmi intelligencia szerepe a személyiségfejlődésben, az érzelmi intelligencia készségcsoportjai és fejlesztésük módja A zene hatásmechanizmusa A jobb és a bal agyfélteke domináns funkciói Háttérzene szerepe A zene hatása a tanulásra, a zene transzferhatásai, a zene terápiás illetve prevenciós hatása Zene és egészség kapcsolata Visszaélés a művészeti hatásokkal Fogalmak: Érzelmi intelligencia EQ, IQ, jobb – bal agyfélteke, funkcionális aszimmetria,	Megfigyelések, kísérletek, egyéni és csoportos kutatómunka Ismerkedés, bemutatkozás, zenehallgatási szokások, általános iskolai zenei élmények, emlékek felidézése Gyűjtőmunka a feldolgozott témákban Vita, beszélgetés különböző vélemények a zene hatásáról Reklámzenék és filmzenék tapasztalati elemzése	Biológia, pszichológia Marketing-pszichológia Etika – manipulálás, befolyásolás

Személyes, értékorientációs, interperszonális készségek fejlesztése Konfliktusmegoldás Saját fizikai és mentális egészségre vonatkozó ismeretek Kapcsolatépítéshez szükséges normatudat, viselkedési és magatartásszabályok Kommunikáció, mások nézőpontjának figyelembevétele, bizalom építése, empátia Stressz, frusztrációkezelés, változások iránti fogékonyság Együttműködés, magabiztosság, integritás Sokféleség elismerése Kompromisszumra törekvés Helyi és távolabbi problémák iránti szolidaritás Döntések kritikus elemzése Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás kinyilvánítása Felkészülés a felnőtt lét szerepére <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés <i>Tanulás tanítása</i>	transzferhatás, zajszennyezés, zajkárosodás, zeneterápia, funkcionális zeneipar		

A magyar népdalok stílusrétegei és műfajai (Reál, 9/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus	A magyar népdalok stílusrétegei és műfajai A témakör elemei: Régi és új stílusú népdalok, a vegyes osztály népdalai Gyermekkarok Tréfás, gúnyos, ivónóták, táncnóták, búcsúzó és bujdosó dalok, keservesek, életképek, szerelmi dalok, népballadák, katonadalok, pásztor-, betyár-, rabénekek, jaj-nóták Elsajátítandó ismeretek: A népdalelemzés szempontjai A népdalok előadásmódja A népdalgyűjtés jelentősége Műfaji jellemzők, stílári jellemzők Parlando, rubato és tempo giusto Tempó és előadás Díszített dallamok éneklése Magyar néprajzi tájegységek határon belül és kívül Juhásztánc, botoló, csürdöngölő, kanásztánc Fogalmak: Régi stílus, új stílus, vegyes osztály, kvintváltás, ambitus, szótagszám, parlando, rubato, tempo giusto, kupolás szerkezet	Zenei emlékezetfejlesztése, tanult népdalok felidézése Népdalok előadása a hangulatok, érzelmek, karakterek érzékeltetésével Véleményalkotás a csoportos és egyéni megszólalásokról Rögtönzött dallamalkotás adott szöveghez A „<i>kimondhatatlan</i>” érzések kifejezése népdalainkban – gyűjtőmunka, csoportbeszélgetés Dalkincsbővítés, memorizálás Szabad díszítés rögtönzése ismert népdalokban Egyéni és csoportos kutatómunka: népdalgyűjtők, a népdaléneklés alkalmi, a népi gyermekjáték jellemzői Eredeti népzenei felvételek meghallgatása Mai népzenei meghívása Táncház látogatás	Néprajz, hon- és népismeret A táncház mozgalm története, politikai és kulturális háttere Néprajzi tájegységek jellemzői A népi ábrázoló művészet szimbólumai, formakincsei, motívumai A mese jelentősége a személyiségformálásban

kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek – előítéleteink, a humor tükrében A humor szerepének felismerése a mentális egészségben <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i>		előkészítése, megszervezése	

Egyházi énekek (Reál, 9/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt-lét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus	Egyházi énekek A témakör elemei: Aktuális ünnepkörök tanult és új énekei Mária-síralom, passió ének, a Nagy hét liturgiájának jellegzetes dallamai Elsajátítandó ismeretek: A zene szerepe az ünneplésben A zene és imádság Zene és liturgia A passió műfaji sajátosságai és fejlődéstörténete A magyar Mária-síralmak A Nagy hét liturgiájának eseményei és a hozzájuk kapcsolódó énekeink, zsoltárok, responzóriumok, lamentáció, kereszthódolat, körmentei ének, Oltáriszentség-himnusz Fogalmak: Passió, kálvária, golgota, lamentáció, kereszthódolat, Stabat Mater, lábmosás, traktus, szekvencia, magyar gregoriánium, Miserere, keresztút, Via Crucis, Krisztus hét szava a keresztfán, Piéta	Ismert egyházi énekek ismétlése, felelevenítése és funkcióba helyezése (közös szentmise, imaóra, ünnep, egyéb liturgikus vagy paraliturgikus alkalmakhoz való, részvételre való aktív közreműködő előkészület) Egyházi énekkincs bővítése (ismert énekek további versszakai, új énekek tanulása) A Nagy héthez kapcsolódó dallamok, tartalmak, szimbólumok áttekintése, értelmezése Nagyheti zsoltárok éneklése Zenehallgatás a Nagyheti liturgikus szövegek különböző feldolgozásaiból Mária síralom éneklése Egyéni és csoportos kutatómunka – a szakrális népköltészet köréből	Kálváriák Piéták Népi imádságok nyelvezete

kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i>			

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. I. Őskor, ókor, középkor (Reál, 9/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben	Művészeti korok áttekintő összefoglalása I. Őskor, ókor, középkor A témakör elemei: Az őskor művészete Ókori zenei emlékek, az ókori nagy kultúrák zenéje, művészete, a művészet szerepe A gregoriánról tanultak ismételése A gregorián és a magyar népzene kapcsolata Trubadúrköltészet, középkori hangszeres tánczene A hangjegyírás, notáció története Elsajátítandó ismeretek: A művészeti korok, stílusok történeti felosztása A művészet szerepe, a zenélés alkalmi az őskori és az ókori népek életében Mezopotámia – Sumer, Akkád, Babilon, Asszír, Perzsa birodalmak művészete India és Kína zenéje Görög zenei emlékek Szillabikus és melizmatikus gregorián Gregorián passió A román és a gót stílusú világi és egyházi építészet	Régi stílusú népdalok ismételése Pszalmódizáló dallamok éneklése, összehasonlítása a gregorián énekkel Gregorián dallamok éneklése notáció követéssel Új gregorián dallam tanulása kottakövetéssel Középkori világi zenei szemelvények – Nyárkánon, trubadúrdallam Egyéni és csoportos kutatómunka: ókori hangszerek, a zene szerepe az ókori kultúrákban, az ókori színpadi játékok, középkori lovagi költészet, lovagok élete, trubadúrok Magyarországon Középkori kétszólamú kanció éneklése csoportban	A feldolgozott korszakok életmódja, népei, földrajzi egységek, képzőművészet, irodalom, hitvilág Technikai felfedezések Múzsák Középkori várak Szerzetesrendek a középkorban

Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	A többszólamúság kialakulása Tánczene és hangszeres zene a középkorban A trubadúrköltészet Középkori hangszerek ismétlése Fogalmak: Stílus, civilizáció, hősköltemény, zikkurat, képírás, ékírás, semiták, Ninive, Babilon, Nabukodonozor, Bábel tornya, hieroglifa, védák, mantra, szitár, kasztrendszer, buddhizmus, hinduizmus, Jang-Jin, konfucianizmus, taoizmus, hét szabad művészet, szillabikus, melizmatikus, romanika, gótika, katedrális, trubadúr, Minnesänger, igríc, organum, rotti, rebek, líra, fidula, gregorián passió, cantus firmus		

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. II. Reneszánsz (Reál, 9/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési eladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes	Művészeti korok áttekintő összefoglalása II. Reneszánsz A témakör elemei: A reneszánsz társművészetek A reneszánsz kórusművészet, hangszeres zene, hangszerek A magyar reneszánsz Reneszánsz táncok Reneszánsz consortok Elsajátítandó ismeretek: A reneszánsz kor művelődéstörténeti összefüggései A kor három művészettörténeti szakaszának jellemzői Polihisztorok alkotásai Új műfajok, technikák, felfedezések Kiemelkedő egyéniségek – kortársak Reneszánsz hangszerek, a hangszerek szerepe Kamarazenélés gyakorlata Kórusművészet – szolamok, hangfajok, műfajok (mise, motetta, madrigál) Palestrina, Lassus Egyházi és világi zene a reneszánsz korban A reneszánsz Magyarországon,	Reneszánsz táncdallamok éneklése – kottából, csoportban Reneszánsz táncritmusok hangoztatása a táncdallamokhoz Zenehallgatás – tipikus reneszánsz hangzásvilág, szerkesztésmód, hangszerek, hangszínek, kórushangzás megfigyelése Egyszerű többszólamú madrigál vagy motetta éneklése, esetleg egy-egy szolam hangszeres pótlása vagy megerősítése Genfi zsoltárdallam éneklése Énekek a Cantus Catholiciból és a Kájoni Kancionáléból Kutató és gyűjtőmunka: a reneszánsz emberek élete, felfedezések hatása az életmódra, érdekességek reneszánsz polihisztorok műveiből,	A reneszánsz művelődéstörténet kiemelkedő eseményei, képviselői Luther, Kálvin, Shakespeare Bibliafordítások Dürer, Michelangelo, Leonardo, Tiziano, Brueghel, Botticelli, Donatello stb. Erdélyi fejedelemségek Az első szabad vallásgyakorlat törvénye (Torda) Mátyás uralkodása Kolumbusz utazásai Kopernikusz világképe Nándorfehérvár Mohács Janus Pannonius Kempis Tamás A jezsuita rend

tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	Mátyás, erdélyi reneszánsz, a históriás ének, Tinódi, Bakfark, ungarasca, hajdútánc Fogalmak: Reneszánsz, trecento, quattrocento, cinquecento, polihisztor, fametszet, rézmetszet, falikárpit, gótikus reneszánsz, perspektíva, portré, zsáner, olajfestés, lazúr, polifón, homofón, madrigál, corvina, erdélyi virágos reneszánsz, históriás ének, iniciálé	Hess András nyomdája, Dürer magyar vonatkozásai Történelmi, irodalmi, népművészeti, társzművészeti kapcsolódások keresése A zenetörténeti korszakok és a történelmi időszak különbségének megfigyelése Hangszerábrázolás a képzőművészetben – szimbolikus ábrázolás	

A kamarazene (Reál, 9/6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt-lét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatív együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a	A kamarazene A témakör elemei: Az együttmuzsikálás különböző formái – reneszánsz kamarazene: musica da camera, musica da chiesa, toronyzene, duó/duett, trió/tercett, quartett, klasszikus vonósnégyes, dal, kamarazenei művek, kamarakórusra írt művek, átiratok, feldolgozások ismétlése, fúvósötös, zongoraötös Több hangszerre írt kamaraművek, a dzsessz mint kamarazene Elsajátítandó ismeretek: Az együttmuzsikálás történeti kialakulása A legfontosabb kamarazenei műfajok Kamarazenei hangszer összeállítások Társas zenélés jelentőségének és szépségének felfedezése Fogalmak: Musica da camera, musica da chiesa, duó/duett, trió/tercett, quartett, quintett, sextett, vonósnégyes, fúvósötös, zongoraötös, dzsessz, dal, kamarakórus, kamarazenekar, toronyzene, feldolgozás, átirat	Egyszerű mozgássorok, tánclépések megismerése Reneszánsz táncdallam hangszeres megszólaltatása Témák megszólaltatása és felismerése Műdalok éneklése zongorakísérettel Egyéni vagy csoportos kutatómunka: közismert személyiségek mint amatőr muzsikusok Nagy muzsikusok nyilatkozatai a kamarazenélésről Vezetés, közreműködés Beszélgetés a társas zenélés személyiségformáló hatásáról Kamarazene és az élet „kamara-műfajai” közti összefüggések, analógiák megfigyelése Házimuzsika és koncertpódiumi előadások	Csoportdinamika A team munka jelentősége korunkban Társas intelligencia Egymásra hangolódás a sportban csapatjátékok, szinkronugrás, jégtánc, légtornászok

kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek iránti előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>		összehasonlítása Tánc, társastánc mint a „kamarázás” mozgásformája Kamarazenei együttesek hangszer összeállítása – hallás utáni felismerés Hangszínek illeszkedésének megfigyelése a különböző kamarazenei együttesekben	

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. III. Barokk, rokokó – részösszefoglalás (Reál, 9/7. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor	Művészeti korok áttekintő összefoglalása. III. Barokk, rokokó – részösszefoglalás A témakör elemei: A barokk stílusú zene jellegzetes szemelvényei A barokk stílusú oratórikus műfajok szemelvényei A barokk concerto (Vivaldi: A négy évszak), concerto grosso, az orgona, a zongora, a csembalo, a gitár Fűga, szvit, barokk táncművek, Rokokó stílusú zeneművek részletei A kuruc kor zenéjéből Vietorisz és Kájoni kódex tételei Elsajátítandó ismeretek A barokk zene legfőbb stílusjegyei: continuo, teraszos dinamika, szekvencia, mozgó basszus, a monodikus stílus Barokk hangszerek, a barokk zenekar összeállítása Legfontosabb műfajok: oratórium, kantáta, passió, szvit, fűga, fantázia, concerto, concerto grosso, balett Táncművek Ritornell szerkezet Vivaldi A négy évszak c. concertójában J. S. Bach az ember és a zeneszerző A társművészetek:	Barokk témák a többször meghallgatott művekből Kánonénekklés, többszólamú szemelvények éneklése Kuruc dalok éneklése Egyszerű dallamok a Vietorisz vagy a Kájoni kódexből Egyéni és csoportos kutatómunka a kapcsolódási lehetőségek témáiban Egyszerű egyszólamú és többszólamú tételek Esterházy: <i>Harmonia Coelestis</i> c. művéből a megismert tételek meghallgatása Zenehallgatás: barokk concerto, concerto grosso, kantáta és szvit, valamint oratóriumtételek A barokk stílusjegyek felismerése Rejtély: Stílus felismerési játék a középkor, reneszánsz, barokk és rokokó köréből	Céhes élet Bocskai Rákóczi Zrínyi XIV. Lajos Apáczai Csere János Pázmány Péter Iskoladramák Memoári irodalom La Fontaine – mesék Piaristák Magyarországon Goldoni – színház Molière Barokk építészet, kertépítés Newton Galilei Tudományos forradalom A porcelán

eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása Tanulás tanítása	A rokokó stílusjegyek A kuruc kor zenéje Magyarországon Középkor, reneszánsz, barokk, rokokó összehasonlítása, stílusfelismerési jártasság Fogalmak Motetta, oratórium, passió, turba, evangelista, korálfeldolgozás, korálelőjáték, requiem, Ave Maria, Stabat Mater, Te Deum, Veni Sancte, Dies irae, Salve Regina, Tantum ergo Barocco, rokokó, copf-stílus, continuo, concerto, concerto grosso, fuga, fantázia, szvit, partita, kantáta, szekvencia, monódia, recitativo secco, accompagnato, ritornell, sinfonia, pizzicato	Jártasság szerzése az egyes zenetörténeti korokban	

A továbbhaladás feltételei

Tudjon legalább 7-8 különböző műfajhoz tartozó magyar népdalt elénekelni 1-2 versszakkal, csoportban.

Tudjon minden egyházi ünnepkörhöz legalább 2 éneket énekelni csoportban.

Ismerje a Nagyhéthez kapcsolódó legfontosabb szimbólumokat.

Ismerje a zenetörténeti korok elnevezését, egymásutánját.

Nagyon jellegzetes szemelvények alapján tudjon korokba sorolni gregorián, trubadúr, históriás ének, reneszánsz, barokk dallamokat, esetleg néhány jellemző stílusjegy felsorolásával.

Tudja meghatározni a kamarazene fogalmát, megnevezni leggyakoribb formáit.

10. évfolyam

**Óraszám: 37/év
1/hét**

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Népszokások, jeles napok	7
2.	Egyházi énekek, egyházi összefoglalás	8
3.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása IV. Klasszikus kor	4
4.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása V. Romantika, Saint-Saens: Állatok farsangja	5
5.	Liszt Ferenc: Les Preludes	2
6.	Erkel Ferenc: Bánk bán – keresztmetszet	2
7.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása VI. XX. század, Dohnányi: Rurália Hungarica	5
8.	Összegzés	4

Népszokások, jeles napok (Reál, 10/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt lét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus	Népszokások, jeles napok A témakör elemei: Családi élethez tartozó népszokások, naptári évhez kapcsolódó jeles napok énekei A szokások, szimbólumok Bartók Béla: Magyar parasztdalok Kodály Zoltán: Kállai kettős című műveknek népdalai Elsajátítandó ismeretek: A népdal szerepe a paraszti életben Szokások, rítusok jelentősége Jeles napok mögöttes tartalma, szokásai, zenéje Hit és élet összekapcsolódása Visszatérő ünnepeink Fogalmak: Jeles napok, Kalendárium, népszokás, vőfély, kéretés, kézfogó, koma, komaasszony, komatál, zöldágszedés, kikérés, hérész Napfordulók, mozgó ünnepek, lucaszék, lucázás, kotyolás, lazarett, liturgikus dráma, misztériumjáték, rekordáció, kántálás, regölés, védőszentek, János-áldás, dikció, Aprószentek, hejgetés, talalaj, búsójárás,	Zenei emlékezet fejlesztése, tanult népdalok felidézése Dalkincsbővítés, szokásokhoz, jeles napokhoz kapcsolódó énekek Népdalok stílusos előadása egyénileg és csoportban Lakodalmas, vagy liturgikus dráma megjelenítése, illetve dokumentumfilm megtekintése Egyéni és csoportos kutatómunka a jeles napok népszokásainak tájegységekre jellemző sajátosságairól Mögöttes tartalmak felfedezése a szokások kialakulásában Lakodalmas tánckoreográfia megtekintése Beszélgetés: hogyan élnek/élhetnek tovább népszokásaink?	Egyházi – világi jeles napok ünnepei Tájegységek szokásai, viseletei, építésze Kalendárium Mozgó ünnepek A magyar nyelv megtartóereje, zeneisége A Kállai kettős néptánc jellegzetes motívumai viselete, tájegysége Egyéni gyűjtés alapján: lakóhelyhez, nagyszülőkhöz, rokonokhoz, kapcsolódó, illetve más úton megismert népszokások, gyűjtése, rendszerezése

kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése <i>Tanulás tanítása</i>	tuskózás, Gergely-járás, kiszehajtás, villózás, májusfa, pünkösdlő		

Egyházi énekek, egyházzenei összefoglalás (Reál, 10/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Jelképek, szimbólumok értelmezése, szimbolikus gondolkodás Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Európai viszonyok művészi kifejeződése Hon- és népismeret, nemzeti identitás, felkészülés a felnőtt-lét szerepeire Történelem és művészet egymásra hatása <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak befogadása, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben, érzelmi kommunikáció	Egyházi énekek, egyházzenei összefoglalás A témakör elemei Egyházi énekek, egyházzenei ismeretek ismételése, összefoglalása, kibővítése (lásd 8. oszt. 3-4 témakör.) Requiem, Mindenszentekhez és Halottak napjához kapcsolódó énekek Húsvét vigiliájának énekei Húsvéti misztériumjáték Elsajátítandó ismeretek A 8. osztály 4. témakör ismereteinek elmélyítő ismételése A requiem tételei, latin szövegek jelentése A Húsvéti vigilia: fény meggyújtás, Exultet, Az Allelúja visszaadása, Mindenszentek litániája, a szentsír felnyitása, Körmeneti énekek A húsvéti misztériumjáték Az egyházzene sajátos funkciója Fogalmak: Kanció, zsoltár, himnusz, alleluja, korál, ortodox, görög-keleti, görög	Egyházi dalkincs föllevenítése, bővítése, funkcióba helyezése Ismert dallamok liturgiai vagy ünnepközi rendszerezése Húsvéti misztériumjáték megjelenítése Taizé-i imádság – szólókkal, hangszerekkel, könyörgésekkel, több szólamban – szervezése meghatározott céllal Zsoltártónusok ismételése Zenehallgatás: requiem- tételek, ismert egyházzenei művek stíluskorszakban való elhelyezése Vita: egyházzenei művek koncertpódiumon. Mi az egyházzene elsődleges funkciója? Tartalom és forma egységének megfigyelése klasszikus egyházzenei alkotásokban A legismertebb egyházzenei műfajokat képviselő zeneművek, részletek meghallgatása Könyvtári munka: zeneszerzők hite, hitvallása	A szakrális művészetek szimbólumai Az imádkozó ember az irodalomban Istenes versek Híres emberek hite, istenkeresése Bibliai témák a képzőművészetben és az irodalomban

Más felekezetek értékeinek támogatása, nyitottság a megismerésre Énkép, önismeret, hazaszeretet, Hon- és népismeret <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség <i>Tanulás tanítása</i>	katolikus, ökumené, református, lutheránus, kálvinista, baptista, bizánci Egyházzene, világi zene, motetta, oratórium, passió, turba, evangelista, kantáta, korálfeldolgozás, korálelőjáték, Ave Maria, Stabat Mater, Te Deum, Veni Sancte, Salve Regina, Tantum ergo Requiem, Dies irae, Lacrimosa, Libera me, vigilia, Exsultet, musica sacra		

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. IV. Klasszikus kor (Reál, 10/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek iránti előítélet, a humor	Művészeti korok áttekintő összefoglalása IV. Klasszikus kor A témakör elemei Bécsi klasszicizmus – a zenében Klasszicizmus a társművészetekben W. A. Mozart az ember és zenéje A szonátaforma, a klasszikus versenymű, a szimfónia és a vonósnégyes, egy- két- és háromtagú formák, a triós forma, a divertimento és a szerenád L. v. Beethoven, az ember és zenéje Haydn élete és Mozarthoz fűződő barátsága Klasszikus kánonok, műdalok, műzenei szemelvények Elsajátítandó ismeretek Legfontosabb klasszikus műfajok, a formaalkotás módjai A klasszikus szimfonikus zenekar hangszerei, ülésrendje A szonátaforma, a triós forma A menüett Fogalmak: Bécsi klasszicizmus, klasszicizmus, zene/komolyzene, biedermeier, empire, crescendo, decrescendo, periódus, szonáta, szonátaforma, expozíció-kidolgozás-repríz,	Klasszikus műdalok, kánonok, témák ismételése és új dallamok tanulása A megismert zeneművek énekelhető témáinak reprodukálása Különböző ütemfajta ütemrajza – „vezénylés” Zenehallgatás: klasszikus formák formaalkotó elemeinek megfigyelése, felismerése Kutatómunka és megbeszélés tanári irányítással: Életpálya – alkotás – történelmi hatások – életkörülmények egy-egy zeneszerző életútján Zene – képzőművészet – irodalom: közös klasszikus vonások Egyéni vagy csoportos kutatómunka a kapcsolódási lehetőségek témáiból	Csokonai V. M. Pollack M. Ferenczy I. Enciklopédia Linné rendszertana Gőzgép, gőzmozdony (közlekedés az 1700-as évek végén) Felvilágosodás, nyelvújítás Goethe, Schiller, Mária Terézia Napóleon Szентimentalisták költészete Tartalom és forma egyensúlya vagy aránytalansága a képzőművészetben és a mindennapi élet területein

eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	főtéma, melléktéma, kadencia, coda, trió, szerenád, divertimento, variáció, scherzo, menüett		

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. V. Romantika (Reál, 10/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt-lét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor eszközeivel	Művészeti korok áttekintő összefoglalása, V. Romantika A témakör elemei: Romantika a zenében Nemzeti romantika Nemzeti táncok a műzenében A romantikus nagyopera Zenei miniatűrök Romantika virtuózai Elsajátítandó ismeretek Romantikus stílusjegyek a társművészetekben – zenei analógiája a zenében Polonaise, mazurka, polka, ländler, trepak Palotás, csárdás, verbunk A szimfonikus költemény a programzene, mint a romantikus érzelmvilág kifejezője A romantikus nagyzenekar hangszerei Romantikus kisformák, műfajok: prelúd, noktürn, ballada, impromptu, etűd, románc Dalciklus A virtuozitás a romantikában Schubert, a dalok költője Fogalmak: Romantika, ballada, regény, prelúd, etűd, impromptu,	Romantikus dal éneklése kísérettel A megismert zeneművek énekelhető témáinak reprodukálása, majd felismerése Zenehallgatás: romantikus stílusjegyek, formák, hangszerösszeállítás, érzelmi tartalmak megfigyelése, Saint-Saëns: Állatok farsangja c. mű meghallgatása A vezénylés története – könyvtári munka Nagy karmesterek vezényelnek. Koncertfilm megtekintése Zeneszerzők kortársai, emberi kapcsolataik – egyéni kutatómunka Liszt Ferenc magyarsága – dokumentumelemzés Rézsfúvós hangszerek új lehetősége: a ventil – kiselőadás (esetleg meghívott vendég hangszeres bemutatója)	Népszínművek Grimm/Andersen mesék Kis Áron játékgyűjteménye 1848-as forradalmak Széchenyi, Kossuth Tolsztoj, Dosztojevszkij Arany, Petőfi, Vörösmarty, Kölcsey, Gárdonyi, Jókai, Madách Don Bosco, Szalézi rend Brunszvik Teréz óvodája Kötelező népoktatás Bolyai testvérek Vasút, telefon, autó, rádium/röntgen

A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	noktürn, dalciklus	Zene – képzőművészet rokon érzések kifejezése különböző eszközökkel	

Liszt Ferenc: Les Preludes (Reál, 10/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a	Liszt Ferenc: Les Preludes A témakör elemei: A mű programja A program egyes témái Elsajátítandó ismeretek La Martine: Előjátékok c. verse, - mint program A program jelentése a hívő zeneszerző számára A metamorfózis megoldása Liszt művében A programnak megfelelő zenei témák Fogalmak: Metamorfózis, abszolút zene, programzene, szimfonikus költemény	A programadó költemény megismerése Az egyes témák éneklése A témák hangszerelésének megfigyelése A teljes mű meghallgatása az előkészítés után Beszélgetés a zene hozzáadott érzelmi tartalmáról Életünk, mint „előjáték”: a programadó gondolat aktualizálása	Metamorfózis a képzőművészetben, az irodalomban, a természetben Élet és halál ábrázolása: az egyes művészeti ágakban és a mindennapokban Történelem, korrajz Liszt Ferenc magyarsága

kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek iránti előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára</i> <i>nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszer szemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>			

Erkel Ferenc: Bánk bán – keresztmetszet (Reál, 10/6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőtt-lét szerepeire <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókinccs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek iránti előítélet, a humor eszközeivel	Erkel Ferenc: Bánk bán A témakör elemei: Erkel életútja A nemzeti opera Az opera jellemzői A verbunkos stílus az operában Az opera keresztmetszete Elsajátítandó ismeretek Integratív gondolkodásmód kialakítása, az opera műfajáról tanultak megfigyelése és fölismerése a teljes opera keresztmetszetében Érzelmi kifejezések, zenei megoldások, romantikus stílusjegyek, előadói apparátus, történelmi vonatkozások Fogalmak: Katarzis, opera, bel canto, Sprechgesang, recitativo, librettó, balett, nyitány ouverture, jelenet, koloratúr, szubrett, prima donna, balerina, Kis nyújtott ritmus, kis éles ritmus, bokázó, kétrészség, prozódia, triola, verbunk, az „<i>ungár-skála</i>”, körverbunk,	Énekelhető témák reprodukálása Ismert részletek föllevenítése Történelmi háttér megismerése (tanulói kiselőadás) Verbunkos stílusjegyek azonosítása az operában Egyéni kutatómunka Erkel és kortársai, a Bánk bán jelentősége és aktualitása Erkel korában Egyéni érzelmek kifejezése zenével – csoportmunka, az opera részletei alapján A mű keresztmetszetének meghallgatása vagy színházi előadás megtekintése Korabeli dokumentumok, zenekritika	Katona József: Bánk bán Történelmi korok és aktualitások Házasság, hűség, elkötelezettség Erkel kora – mai aktualitása Hazaszeretet Erkel munkássága

A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>	szólóverbunk, palotás, csárdás, magyar nóta, népies műdal, cigányzene		

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. VI. XX. század (Reál, 10/7. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttélet szerepeire Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek iránti előítélet, a humor	Művészeti korok áttekintő összefoglalása, VI. XX. század A témakör elemei: XX. századi zeneszerzők jellegzetes stílusjegyeket tartalmazó művei. (Debussy, Schönberg, Bernstein, Orff, Ravel, Bartók, Kodály, Gershwin, Kurtág, Ligeti, Penderecki, Dohnányi, Honegger, Messiaen) Filmzene részletei Elsajátítandó ismeretek: Impresszionizmus, avantgarde, szeriális zene, aleatória, dodekafónia, folklorizmus, expresszionizmus Bruitizmus, elektronikus zene, minimálzene, a Sprechgesang mint a XX. századi életérzés kifejezői A ritmus jelentősége A filmzene sajátosságai Magyar kortárs zeneszerzők Fogalmak: Impresszionizmus, avantgarde, szeriális zene, aleatória, dodekafónia, folklorizmus, expresszionizmus	Énekelhető témák Kodály, Bartók, Dohnányi, és a magyar kortárs zeneszerzők műveiből – népzenei alapú alkotásokból Az impresszionizmus a zenében és a képzőművészetben – összehasonlító elemzés tanári vezetéssel A magányosság érzése – Schönberg: Pierrot Lunaire című művében Zenehallgatás: válogatás ismert filmzenékből A némafilm zenéje A Bolero – ritmus Ravel zenéjében – kottakövetéssel Egyéni kutatómunka – Kodály, az ember, a nemzetnevelő Mit akart Kodály? Mi a Kodály-módszer? Kodály Zoltán: A nemzetnevelő Kodály – Bartók barátsága Kodály – Bartók: az ember	Szeccesszió, Futurizmus Konstruktivizmus Szürrealizmus Kubizmus Posztimpresszionizmus Trianon Fasizmus Kommunizmus 1956-os forradalom Atomenergia Számítógép Úrkutatás Szervátültetés Tv C-vitamin stb. XX. századi magyar irodalom Kolbe atya Kalkuttai Teréz anya Mindszenty József Apor Vilmos Márton Áron Batthyány-Strattman László

eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása <i>Tanulás tanítása</i>			

Összegzés. (Reál, 10/8. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Az esztétikai megismerés fontosságának felismerése Élmények, érzések, elképzelések kreatív kifejezése A tradicionális művészetek szerepének tudatosítása Épületek, terek kultúrája, Modern művészeti kifejezőeszközök és a zeneművészet kapcsolódási pontjainak felismerése Kulturális örökségünk szerepe a személyiségfejlődésben Művészeti alkotások értő és befogadó ismerete A kulturális többféleség elismerése Ízlésfejlesztés, igényes válogatás Mindennapi esztétikum szerepe Művészi önkifejezés, műalkotások és előadások elemzése Saját nézőpont összevetése másokéval Önismeret, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság, érdeklődés, fogékonyság Esztétikai érzék, esztétikai élmények befogadásának képessége, a szépségélmény szerepének tudatos felhasználása a személyiségfejlődésben <i>Én – azonosságtudat</i> <i>Egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények kifejezése, értelmezése (szóban és	Összegzés A témakör elemei: A zenei műveltség alapjai Korok, stílusok, zeneszerzők, műfajok, zeneelméleti ismeretek, szakkifejezések Zeneművek, hangszerek Népzene, más népek dalai Műdalok, műzenei szemelvények Egyházzene, egyházi énekek Zene és tanulás kapcsolata Elsajátítandó ismeretek: A megszerzett tudás aktivizálása, alkalmazása a jártasság élménye, a zene szerepének tudatosítása Fogalmak: Az eddig elsajátított ismeretekből leszűrt fogalmak	Dalolás, egyéni és csoportos muzsikálás Többszólamú éneklés, éneklés kísérettel Többször meghallgatott zeneművek szemelvényeinek meghallgatása, stílusjellemzők alapján történő rendszerezése, témafelismerés, játék, hangszerek, együttesek felismerése Kutatómunka, csoportmunka, beszélgetés – a zene szerepe az ember életében Hétköznapi, ünnepek, szórakozás Tanult népdalok, népelemek, zenei szemelvények föllevenítése – a hozzájuk kapcsolódó élmények, ismeretek társítása Választott, a tanult anyaghoz kapcsolódó témából kiselőadások összeállítása a teljes tanévben Zenei szakkifejezések, fogalmak rendezése	Művelődéstörténeti korszakok, társművészetek irányzatai, alkotói, történelmi események kultúrtörténeti háttere Néprajz, honismeret Önismeret, vitakultúra, retorika Írók, költők, tudósok, alkotók a zenéről Zeneipar, reklám és a zene

írásban) helyes és kreatív nyelvhasználat, szókincs Saját érvek helyzetnek megfelelő, meggyőző megfogalmazása és a célcsoporthoz igazodó kommunikáció Kritikus és építő jellegű párbeszéd Etikai minőség tisztelete Nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete Nem nyelvi jelek szerepe, alkalmazása Digitális kompetencia ITS magabiztos és kritikus használata, a módszereknek az adott feladathoz illeszkedő, célszerű kiválasztása, hatékony használata Komplex információ előállítása, bemutatása, megértése, internetes kutatás Szociális és állampolgári kompetencia Saját fizikai és mentális egészségre vonatkozó ismeretek Együttműködés, magabiztosság, integritás. Kompromisszumra való törekvés Változások iránti fogékonyság, mások nézőpontjának figyelembevétele Empátia Döntésképeség – döntési pontok felismerése, rutin kiépítése, határozottság megszerzése Társas aktivitás, egyéni adottságokhoz igazodó feladatvállalás Felelősségérzet, közösségi együvértartozás kinyilvánítása Közügyek iránti érdeklődés, szolidaritás <i>Környezettudatosság</i> <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttléti szerepeire</i>			

Hatékony, önálló tanulás Idővel, információval való hatékony gazdálkodás egyénileg és csoportban Szükségletek/lehetőségek felismerése Tanulás folyamatának ismerete Tudás és képességek felhasználása különböző élethelyzetekben Közös munkára való képesség, saját munka értékelése, tanácskérés, információkeresés, problémamegoldás Tudáselemek közötti kapcsolatok felismerése, felhasználása, rendszerezése Oksági gondolkodás, modellalkotás, lényegkiemelés, analógiák kiemelése, analógiákon alapuló játékos ismeretszerzés Azonosságok, különbségek megállapítása Emlékezetfejlesztés Új tudás iránti igény, kíváncsiság, kiegészítő információk keresése Történetiség követése Tanulás tanítása			

A továbbhaladás feltételei:

Egy-egy népdal éneklése a tanult új műfajokból, kotta nélkül 2 versszakkal, csoportban.

Ismerje a népdalelemzés kategóriáit.

Tudjon egyszerű többszólamú éneklésbe bekapcsolódni: kánon, taizé-i dal, más népek dalai.

Ismerje a hangköz, hangzat fogalmát.

Tudjon egy korált és további négy egyházi éneket a közösséggel együtt, kotta nélkül elénekelni.

Ismerje saját védőszentje legfőbb jellemzőit.

Tudja meghatározni a lényeges különbséget egyházzene és világi zene között.

Ismerje a főbb egyházzenehez kapcsolódó kifejezéseket, fogalmakat.

Ismerje az opera fő jellemzőit, valamint tudjon felsorolni néhány rokon műfajt.

Tudjon néhány dzsessz-zenei műfajt felsorolni, ismerje föl a többször meghallgatott szemelvény alapján a dzsessz-zene jellemzőit.

Tudjon életfordulókhoz, jeles napokhoz kapcsolódó népdalt kotta nélkül, több versszakkal, stílusosan csoportban énekelni. Tudjon minden egyházi ünnepkörhöz és a szentmise egyes liturgikus részeihez kapcsolódóan 2-2 egyházi éneket énekelni csoportban.

Tudja megfogalmazni a különbséget egyházzene és világi zene között, tudjon néhány fontos egyházzenei műfajt felsorolni.

Tudja a szentmise kötelező részeit megnevezni.

Nagyon jellegzetes szemelvények alapján tudjon zenetörténeti korokba helyezni klasszikus, romantikus és XX. századi zeneműveket, esetleg néhány jellemző stílusjegy felsorolásával.

Tudja felsorolni az opera legfontosabb műfaji jellemzőit.

Ismerje a metamorfózis és a programzene fogalmát.

Értékelési szempontok, 9 – 10. osztály

A tanulásszervezés szorosan összefügg a tudatosan megtervezett, átgondolt értékelési tevékenységekkel. Tantárgyunkban a diagnosztikus (helyzetfeltáró), a formatív (fejlesztő) és a szummatív (minősítő) értékelési módot egyaránt alkalmazzuk.

Folyamatosan adjunk lehetőséget az önként vállalt, egyéni arculatú feladatmegoldásra. (A tanév folyamán kb. 4 önálló közreműködés – beszámoló, produkció, adatgyűjtés/feldolgozás várható el ebben a korosztályban). Kínáljuk föl a lehetőséget, hogy a diákok képességeiknek és érdeklődési körüknek megfelelően választhassanak az alternatívák közül.

Jó, ha a tanár által meghatározott követelményeket, szabályokat, szempontokat ismertetve rendszeresen alkalom nyílik az önértékelésre is. Az egyéni teljesítmények mérlegelésébe az osztálytársakat is egyre inkább bevonhatjuk. Így alapozódhat meg a beilleszkedést segítő reális bírálat – önbírálat másokra figyelni tudó gyakorlata, valamint a kudarc és a siker adekvát kezelésének módja.

Minősítsük mindazt, amit a tantárgyhoz kapcsolódóan a tanulás, kompetenciafejlődés folyamatában is értéknek tekintünk. Tehát a tételes eredményeken túl a hozzáállást, az együttműködést, a kommunikáció minőségét, az egyéni előrehaladást, az órai tevékenységet, az önálló információfeldolgozást, a tervezést, önértékelést, a más tantárgyi tudással való összefüggés-keresést stb.

Összegezve: Értékelésünk is építsen a kommunikációs, empátikus befogadói és kooperatív készségekre, ne csak a zeneművészet szűk, zárt rendszerén belül mozogjon, összefüggéseket, összefoglaló elemeket, tematikus kapcsolódásokat is kérjen számon, részesítse előnyben a megszerzett ismeretek mobilizálását, alkalmazását. Így elkerülhetőbbé válik az a gyakori hiba, hogy a könnyebben mérhető eszközjellegű ismeretek (évszámok, definíciók, szerkezeti, formai jegyek felsorolása, szolmizáció) céljá válnak.

8.1.3.3. Ének-zene 9-11. évfolyam (általános)

Ének-zene
általános tanterv
9. évfolyam

Óraszám: 37/ év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A magyar népdalok stílusrétegei és műfajai	9
2.	Egyházi énekek	10
3.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása I. Őskor, ókor, középkor	7
4.	II. Reneszánsz	6
5.	A kamarazene	5

A magyar népdalok stílusrétegei és műfajai (Általános 9/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókinccs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatadat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek – előítéleteink, a humor tükrében	A magyar népdalok stílusrétegei és műfajai A témakör elemei: Régi és új stílusú népdalok, a vegyes osztály népdalai Gyermekdalok Tréfás, gúnyos, ivónóták, táncnóták, búcsúzó és bujdosó dalok, keservesek, életképek, szerelmi dalok, népballadák, katonadalok, pásztor-, betyár-, rabénekek, jaj-nóták Elsajátítandó ismeretek: A népdalelemzés szempontjai A népdalok előadásmódja A népdalgyűjtés jelentősége Műfaji jellemzők, stílárisk jellemzők Parlando, rubato és tempo giusto Tempó és előadás Díszített dallamok éneklése Magyar néprajzi tájegységek határon belül és kívül Juhásztánc, botoló, csürdöngölő, kanásztánc Fogalmak: Régi stílus, új stílus, vegyes osztály, kvintváltás, ambitus, szótagszám, parlando, rubato,	Zenei emlékezet fejlesztése, tanult népdalok felidézése Népdalok előadása a hangulatok, érzelmek, karakterek érzékeltetésével Véleményalkotás a csoportos és egyéni megszólalásokról Rögtönzött dallamalkotás adott szöveghez Stílusimprovizációs feladatok dallamkiegészítéssel A „<i>kimondhatatlan</i>” érzések kifejezése népdalainkban – gyűjtőmunka, csoportbeszélgetés Dalkincsbővítés, memorizálás Szabad díszítés rögtönzése ismert népdalokban Egyéni és csoportos kutatómunka: népdalgyűjtők, a népdaléneklés alkalmi, a népi gyermekjáték jellemzői Eredeti népzenei felvételek meghallgatása Mai népzeneész meghívása Táncház látogatás előkészítése, megszervezése Néprajzi tájegységek „zenei tájnyelve” egyéni vagy	Néprajz, hon- és népismeret A táncházmozgalom története, politikai és kulturális háttere Néprajzi tájegységek jellemzői A népi ábrázolóművészet szimbólumai, formakincse, motívumai A mese jelentősége a személyiségformálásban

A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése	tempo giusto, kupolás szerkezet	csoportos kutatómunka	

Egyházi énekek (Általános 9/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben	Egyházi énekek A témakör elemei: Aktuális ünnepkörök tanult és új énekei Mária-síralom, passió ének, a Nagyhét liturgiájának jellegzetes dallamai Elsajátítandó ismeretek: A zene szerepe az ünneplésben A zene és imádság Zene és liturgia A passió műfaji sajátosságai és fejlődéstörténete A magyar Mária-síralmak A Nagyhét liturgiájának eseményei és a hozzájuk kapcsolódó énekeink, zsoltárok, responzóriumok, lamentáció, kereszthódolat, körmenetei ének, Oltáriszentség-himnusz Fogalmak: Passió, Kálvária, Golgota, lamentáció, kereszthódolat, Stabat Mater, lábmosás, traktus, szekvencia, magyar gregoriánus, Miserere, kereszttűt, Via Crucis, Krisztus hét szava a keresztfán, Piéta	Ismert egyházi énekek ismétlése, felelevenítése és funkcióba helyezése (közös szentmise, imaóra, ünnep, egyéb liturgikus vagy paraliturgikus alkalmakhoz való, részvételre való aktív közreműködő előkészület) Egyházi énekkincs bővítése (ismert énekek további versszakai, új énekek tanulása) A Nagyhéhez kapcsolódó dallamok, tartalmak, szimbólumok áttekintése, értelmezése Nagyheti zsoltárok éneklése Zenehallgatás a Nagyheti liturgikus szövegek különböző feldolgozásaiból Mária síralom éneklése Egyéni és csoportos kutatómunka – a szakrális népköltészet köréből	Kálváriák Piéták Népi imádságok nyelvezete

Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése			

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. I. Őskor, ókor, középkor (Általános 9/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Társadalmi érzékenység	Művészeti korok áttekintő összefoglalása I. Őskor, ókor, középkor A témakör elemei: Az őskor művészete Ókori zenei emlékek, az ókori nagy kultúrák zenéje, művészete, a művészet szerepe A gregoriánról tanultak ismételése A gregorián és a magyar népzene kapcsolata Trubadúrköltészet, középkori hangszeres tánczene A hangjegyírás, notáció története Elsajátítandó ismeretek: A művészeti korok, stílusok történeti felosztása A művészet szerepe, a zenélés alkalmi az őskori és az ókori népek életében Mezopotámia – Sumer, Akkád, Babilon, Asszír, Perzsa birodalmak művészete India és Kína zenéje Görög zenei emlékek Szillabikus és melizmatikus gregorián Gregorián passió A román és a gót stílusú világi és egyházi építészet	Régi stílusú népdalok ismételése Pszalmódizáló dallamok éneklése, összehasonlítása a gregorián énekkel Gregorián dallamok éneklése notáció követéssel Új gregorián dallam tanulása kottakövetéssel Középkori világi zenei szemelvények – Nyárákánon, trubadúrdallam Egyéni és csoportos kutatómunka: ókori hangszerek, a zene szerepe az ókori kultúrákban, az ókori színpadi játékok, középkori lovagi költészet, lovagok élete, trubadúrok Magyarországon Középkori kétszólamú kanció éneklése csoportban	A feldolgozott korszakok életmódja, népei, földrajzi egységek, képzőművészet, irodalom, hitvilág Technikai felfedezések Múzsák Középkori várak Szerzetesrendek a középkorban

Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjaival való mozgás gyakorlása	A többszólamúság kialakulása Tánczene és hangszeres zene a középkorban A trubadúrköltészet Középkori hangszerek ismételése Fogalmak: Stílus, civilizáció, hősköltemény, zikkurat, képirás, ékírás, semiták, Ninive, Babilon, Nabukodonozor, Babel tornya, hieroglifa, védák, mantra, szitár, kasztrendszer, buddhizmus, hinduizmus, Jang-Jin, konfucianizmus, taoizmus, hét szabad művészet, szillabikus, melizmatikus, romanika, gótika, katedrális, trubadúr, Minnesänger, igris, organum, rotta, rebek, líra, fidula, gregorián passió, cantus firmus		

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. II. Reneszánsz (Általános 9/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben	Művészeti korok áttekintő összefoglalása II. Reneszánsz A témakör elemei: A reneszánsz társművészetek A reneszánsz kórusművészet, hangszeres zene, hangszerek A magyar reneszánsz Reneszánsz táncok Reneszánsz consortok Elsajátítandó ismeretek: A reneszánsz kor művelődéstörténeti összefüggései A kor három művészettörténeti szakaszának jellemzői Polihisztorok alkotásai Új műfajok, technikák, felfedezések Kiemelkedő egyéniségek – kortársak Reneszánsz hangszerek, a hangszerek szerepe Kamarazenélés gyakorlata Kórusművészet – szólamok, hangfajok, műfajok (mise, motetta, madrigál) Palestrina, Lassus Egyházi és világi zene a	Reneszánsz táncdallamok éneklése – kottából, csoportban Reneszánsz táncritmusok hangoztatása a táncdallamokhoz Zenehallgatás – tipikus reneszánsz hangzásvilág, szerkesztésmód, hangszerek, hangszínek, kórushangzás megfigyelése Egyszerű többszólamú madrigál vagy motetta éneklése, esetleg egy-egy szólam hangszeres pótlása vagy megerősítése Genfi zsoltárdallam éneklése Énekek a Cantus Catholiciból és a Kájoni Kancionáléból Kutató és gyűjtőmunka: a reneszánsz emberek élete, felfedezések hatása az életmódra, érdekességek reneszánsz polihisztorok műveiből, Hess András nyomdájára, Dürer magyar vonatkozásai	A reneszánsz művelődéstörténet kiemelkedő eseményei, képviselői Luther, Kálvin, Shakespeare Bibliafordítások Dürer, Michelangelo, Leonardo, Tiziano, Brueghel, Botticelli, Donatello stb. Erdélyi fejedelemségek Az első szabad vallásgyakorlat törvénye (Torda) Mátyás uralkodása Kolumbusz utazásai Kopernikusz világképe Nándorfehérvár Mohács Janus Pannonius Kempis Tamás A jezsuita rend

Társadalmi érzékenység Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjaival való mozgás gyakorlása	reneszánsz korban A reneszánsz Magyarországon, Mátyás, erdélyi reneszánsz, a históriás ének, Tinódi, Bakfark, ungaresca, hajdútánc Fogalmak: Reneszánsz, trecento, quattrocento, cinquecento, polihisztor, fametszet, rézmetszet, falikárpit, gótikus reneszánsz, perspektíva, portré, zsáner, olajfestés, lazúr, polifón, homofón, madrigál, corvina, erdélyi virágos reneszánsz, históriás ének, iniciálé, consort, mise, motetta, madrigál	Történelmi, irodalmi, népművészeti, társzművészeti kapcsolódások keresése A zenetörténeti korszakok és a történelmi időszakok különbségének megfigyelése Hangszerábrázolás a képzőművészetben – szimbolikus ábrázolás	

A kamarazene (Általános 9/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatadat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek - előítélet, a humor eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben	A kamarazene A témakör elemei: Az együttl muzsikálás különböző formái – reneszánsz kamarazene: musica da camera, musica da chiesa, toronyzene, duó/duett, trió/tercett, quartett, klasszikus vonósnégyes, dal, kamarazenei művek, kamarakórusra írt művek, átiratok, feldolgozások ismétlése, fúvósötös, zongoraötös Több hangszerre írt kamaraművek, a dzsessz mint kamarazene Elsajátítandó ismeretek: Az együttl muzsikálás történeti kialakulása A legfontosabb kamarazenei műfajok Kamarazenei hangszerösszeállítások Társas zenélés jelentőségének és szépségének felfedezése Fogalmak: Musica da camera, musica da chiesa, duó/duett, trió/tercett,	Egyszerű mozgássorok, tánclépések megismerése Reneszánsz táncdallam hangszeres megszólaltatása Témák megszólaltatása és felismerése Műdalok éneklése zongorakísérettel Egyéni vagy csoportos kutatómunka: közismert személyiségek mint amatőr muzsikusként Nagy muzsikusként nyilatkozatai a kamarazenélésről Vezetés, közreműködés Beszélgetés a társas zenélés személyiségformáló hatásáról Kamarazene és az élet „kamara-műfajai” közti összefüggések, analógiák megfigyelése Házimuzsika és koncertpódiumi előadások összehasonlítása Tánc, társastánc mint a „kamarázás” mozgásformája	Csoportdinamika A teammunka jelentősége korunkban Társas intelligencia Egymásrahangelődés a sportban csapatjátékok, szinkronugrás, jégtánc, légtornászok

Társadalmi érzékenység Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjaival való mozgás gyakorlása	quartett, quintett, sextett, vonósnégyes, fúvósötös, zongoraötös, dal, kamarakórus, kamarazenekar, toronyzene, feldolgozás, átírat, dzsessz, swing, ragtime, beat, blouse, bop, bebop, dixieland, spirituálé, gospel, improvizálás	Kamarazenei együttesek hangszerösszeállítása – hallás utáni felismerés Hangszínek illeszkedésének megfigyelése a különböző kamarazenei együttesekben Spirituálé éneklés, dzsesszritmusok megfigyelése	

10. évfolyam

**Óraszám: 37/év
1/hét**

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Népszokások dalai	4
2.	Egyházi énekek, egyházi összefoglalás	5
3.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása III. Barokk, rokokó	10
4.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása IV. Klasszikus kor	7
5.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása V. Romantika, Saint-Saens: Állatok farsangja, Smetana: Moldva	8
6.	Az opera műfaji összefoglalása Erkel: Bánk bán - keresztmetszet	3

Népszokások (Általános 10/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttélet szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek - előítélet, a humor eszközeivel	Népszokások A témakör elemei: Családi élethez tartozó népszokások A szokások, szimbólumok Bartók Béla: Magyar parasztdalok Kodály Zoltán: Kállai kettős című műveknek népdalai Elsajátítandó ismeretek: A népdal szerepe a paraszti életben Szokások, rítusok jelentősége Hit és élet összekapcsolódása Visszatérő ünnepeink Fogalmak: Népszokás, vőfély, kéretés, kézfogó, koma, komaasszony, komatál, zöldségszedés, kikérés, héréssz védőszentek, János-áldás, dikció, májusfa	Zenei emlékezet fejlesztése, tanult népdalok felidézése Dalkincsbővítés, szokásokhoz kapcsolódó énekek Népdalok stílusos előadása egyénileg és csoportban Lakodalmas megjelenítése, illetve dokumentumfilm megtekintése Egyéni és csoportos kutatómunka a családi népszokások tájegységekre jellemző sajátosságairól Mögöttes tartalmak felfedezése a szokások kialakulásában Lakodalmas tánc-koreográfia megtekintése Beszélgetés: hogyan élnek/élhetnek tovább népszokásaink?	Tájegységek szokásai, viseletei, építészete magyar nyelv megtartóereje, zeneisége A Kállai kettős néptánc jellegzetes motívumai viselete, tájegysége Egyéni gyűjtés alapján: lakóhelyhez, nagyszülőkhöz, rokonokhoz, kapcsolódó, illetve más úton megismert népszokások gyűjtése, rendszerezése

A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése			

Egyházi énekek (Általános 10/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Jelképek, szimbólumok értelmezése, szimbolikus gondolkodás Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Európai viszonyok művészi kifejeződése <i>Hon- és népismeret, nemzeti identitás, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Történelem és művészet egymásra hatása Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak befogadása, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben, érzelmi kommunikáció Más felekezetek értékeinek támogatása, nyitottság a megismerésre <i>Énkép, önismeret, hazaszeretet, Hon- és népismeret</i>	Egyházi énekek A témakör elemei Egyházi énekek, egyházzenei ismeretek ismételése, kibővítése (lásd 8. oszt 3-4 témakör) Requiem, Mindenszentekhez és Halottak napjához kapcsolódó énekek Húsvét vigíliájának énekei Húsvéti misztériumjáték Elsajátítandó ismeretek A 8. osztály 4. témakör ismereteinek elmélyítő ismételése A requiem tételei, latin szövegek jelentése A Húsvéti vigília: fény meggyújtás, Exultet, Az Alleluja visszaadása, Mindenszentek litániája, A szentsír felnyitása, Körmeneti énekek A húsvéti misztériumjáték Fogalmak: Kanció, zsoltár, himnusz, alleluja, korál, ortodox, görög-keleti, görög katolikus, ökumené, református, lutheránus, kálvinista, baptista, bizánci Requiem, Dies irae, Lacrimosa,	Egyházi dalkincs főlelevenítése, bővítése, funkcióba helyezése Ismert dallamok liturgiai vagy ünnepközi rendszerezése Húsvéti misztériumjáték megjelenítése Taizé-i imádság – szólókkal, hangszerekkel, könyörgésekkel, több szólamban – szervezése meghatározott céllal Zsoltártónusok ismételése Zenehallgatás: requiemtételek, Könyvtári munka: zeneszerzők hite, hitvallása	Halál és feltámadás a képzőművészetben Halottak napjához és Mindenszentekhez kapcsolódó szokások

Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség	Libera me, vigilia, Exsultet		

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. III. Barokk, rokokó (Általános 10/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókinccs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatadat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Társadalmi érzékenység	Művészeti korok áttekintő összefoglalása. III. Barokk, rokokó – részösszefoglalás A témakör elemei: A barokk stílusú zene jellegzetes szemelvényei A barokk stílusú oratórikus műfajok szemelvényei A barokk concerto (Vivaldi: A négy évszak), concerto grosso, az orgona, a zongora, a csembalo, a gitár Fűga, szvit, barokk tánctételek, Rokokó stílusú zeneművek részletei A kuruc kor zenéjéből Vietorisz és Kájoni kódex tételei Elsajátítandó ismeretek A barokk zene legfőbb stílusjegyei: continuo, teraszos dinamika, szekvencia, mozgó basszus, a monodikus stílus Barokk hangszerek, a barokk zenekar összeállítása Legfontosabb műfajok: oratórium, kantáta, passió, szvit, fűga, fantázia, concerto, concerto grosso, balett Tánctételek Ritornell szerkezet Vivaldi A	Barokk témák a többször meghallgatott művekből Kánonénekklés, többszólamú szemelvények éneklése Kuruc dalok éneklése Egyszerű dallamok a Vietorisz vagy a Kájoni kódexből Egyéni és csoportos kutatómunka a kapcsolódási lehetőségek témáiban Egyszerű egyszólamú és többszólamú tételek Esterházy: <i>Harmonia Coelestis</i> c. művéből a megismert tételek meghallgatása Zenehallgatás: barokk concerto, concerto grosso, kantáta és szvit, valamint oratóriumtételek A barokk stílusjegyek felismerése Rejtvény: Stílusfelismerési játék a középkor, reneszánsz, barokk és rokokó köréből Jártasság szerzése az egyes zenetörténeti korokban	Céhes élet Bocskai Rákóczi Zrínyi XIV. Lajos Apáczai Csere János Pázmány Péter Iskoladrámák Memoári irodalom La Fontaine – mesék Piaristák Magyarországon Goldoni – színház Molière Barokk építészet, kertépítés Newton Galilei Tudományos forradalom A porcelán

Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjaival való mozgás gyakorlása	négy évszak c. koncertójában J. S. Bach az ember és a zeneszerző A társzművészetek: A rokokó stílusjegyek A kuruc kor zenéje Magyarországon Középkor, reneszánsz, barokk, rokokó összehasonlítása, stílusfelismerési jártasság Fogalmak Motetta, oratórium, passió, turba, evangelista, korálfeldolgozás, korálelőjáték, requiem, Ave Maria, Stabat Mater, Dies irae, Barocco, rokokó, copf-stílus, continuo, concerto, concerto grosso, fuga, fantázia, szvit, partita, kantáta, szekvencia, monódia, recitativo secco, accompagnato, ritornell, sinfonia, pizzicato		

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. IV. Klasszikus kor (Általlános 10/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttélet szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatadat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Társadalmi érzékenység Hatékony, önálló tanulás	Művészeti korok áttekintő összefoglalása IV. Klasszikus kor A témakör elemei Bécsi klasszicizmus – a zenében Klasszicizmus a társzművészetekben W. A. Mozart az ember és zenéje A szonátaforma, a klasszikus versenymű, a szimfónia és a vonósnégyes, egy- két- és háromtagú formák, a triós forma, a divertimento és a szerenád L. v. Beethoven, az ember és zenéje Haydn élete és Mozarthoz fűződő barátsága Klasszikus kánonok, műdalok, műzenei szemelvények Elsajátítandó ismeretek Legfontosabb klasszikus műfajok, a formaalkotás módjai A klasszikus szimfonikus zenekar hangszerei, ülésrendje A szonátaforma, a triós forma A menüett Fogalmak: Bécsi klasszicizmus, klasszicizmus, zene/komolyzene, biedermeier, empire, crescendo, decrescendo, periódus, szonáta, szonátaforma, expozíció-kidolgozás-repríz, főtéma, melléktéma, kadencia,	Klasszikus műdalok, kánonok, témák ismétlése és új dallamok tanulása A megismert zeneművek énekelhető témáinak reprodukálása Különböző ütemfajták ütemrajza – „vezénylés” Zenehallgatás: klasszikus formák formaalkotó elemeinek megfigyelése, felismerése Kutatómunka és megbeszélés tanári irányítással: Életpálya – alkotás – történelmi hatások – életkörülmények egy-egy zeneszerző életútján Zene – képzőművészet – irodalom: közös klasszikus vonások Egyéni vagy csoportos kutatómunka a kapcsolódási lehetőségek témáiból	Csokonai V.M. Pollack M. Ferenczy I. Enciklopédia Linné rendszertana Gőzgép, gőzmozdony (közlekedés az 1700-as évek végén) Felvilágosodás, nyelvújítás Goethe, Schiller, Mária Terézia Napóleon Szentimentalisták költészete Tartalom és forma egyensúlya vagy aránytalansága a képzőművészetben és a mindennapi élet területein

Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása	coda, trió, szerenád, divertimento, variáció, scherzo, menüett		

**Művészeti korok áttekintő összefoglalása. V. Romantika, Saint-Saëns: Állatok farsangja, Smetana: Moldva
(Általános 10/5. témakör)**

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókinész használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor	Művészeti korok áttekintő összefoglalása V. Romantika, Saint-Saëns: Állatok farsangja A témakör elemei: Romantika a zenében Nemzeti romantika Nemzeti táncok a műzenében A romantikus nagyopera Zenei miniatűrök Romantika virtuózai Elsajátítandó ismeretek Romantikus stílusjegyek a társművészetekben – zenei analógiája a zenében Polonaise, mazurka, polka, ländler, trepak Palotás, csárdás, verbunk A szimfonikus költemény a programzene, mint a romantikus érzelmvilág kifejezője A romantikus nagyzenekar hangszerei Romantikus kisformák, műfajok: prelúd, noktürn, ballada, impromptu, etűd, románc Dalciklus A virtuozitás a romantikában Schubert, a dalok költője Fogalmak:	Más népek dalaiból – egyéni és csoportos éneklés Romantikus dal éneklése kísérettel A megismert zeneművek énekelhető témáinak reprodukálása, majd felismerése Zenehallgatás: romantikus stílusjegyek, formák, hangszerösszeállítás, érzelmi tartalmak megfigyelése, Saint-Saëns: Állatok farsangja c. mű meghallgatása Smetana: Moldva – programzene meghallgatása A vezénylés története – könyvtári munka Nagy karmesterek vezényelnek. Koncertfilm megtekintése Zeneszerzők kortársai, emberi kapcsolataik – egyéni kutatómunka	Népszínművek Grimm/Andersen mesék Kis Áron játékgyűjteménye 1848-as forradalmak Széchenyi, Kossuth Tolsztoj, Dosztojevszkij Arany, Petőfi, Vörösmarty, Kölcsey, Gárdonyi, Jókai, Madách Don Bosco, Szalézi rend Brunszvik Teréz óvodája Kötelező népoktatás Bolyai testvérek Vasút, telefon, autó, rádium/röntgen

eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjaival való mozgás gyakorlása	Romantika, ballada, regény, prelúd, etűd, impromptu, noktürn, dalciklus	Liszt Ferenc magyarsága – dokumentumelemzés Rézfúvós hangszerek új lehetősége: a ventil – kiselőadás (esetleg meghívott vendég hangszerezés bemutatója) Zene – képzőművészet rokon érzések kifejezése különböző eszközökkel	

Az opera műfaji összefoglalása. Erkel Ferenc: Bánk bán – keresztmetszet (Általános 10/6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttlét szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatadat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Társadalmi érzékenység Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony	Erkel Ferenc: Bánk bán A témakör elemei: Az opera műfajának kialakulása Erkel életútja A nemzeti opera Az opera jellemzői A verbunkos stílus az operában Az opera keresztmetszete Elsajátítandó ismeretek Integratív gondolkodásmód kialakítása, az opera műfajáról tanultak megfigyelése és fölismerése a teljes opera keresztmetszetében Érzelmi kifejezések, zenei megoldások, romantikus stílusjegyek, előadói apparátus, történelmi vonatkozások Fogalmak: Katarzis, opera, bel canto, intermezzo Sprechgesang, recitativo, librettó, balett, nyitány ouverture, jelenet, finálé, koloratúr, szubrett, prima donna, balerina, vígopera, opera buffa, opera seria, operett, musical, daljáték Kis nyújtott ritmus, kis éles ritmus, bokázó, kétrészség, prozódia, triola, verbunk, az „<i>ungár-</i>	Tanult operarészletek éneklése, ismétlése, meghallgatása Énekelhető témák reprodukálása Ismert részletek föllevenítése Történelmi háttér megismerése (tanulói kiselőadás) Verbunkos stílusjegyek azonosítása az operában Egyéni kutatómunka Erkel és kortársai, a Bánk bán jelentősége és aktualitása Erkel korában Egyéni érzelmek kifejezése zenével – csoportmunka, az opera részletei alapján A mű keresztmetszetének meghallgatása vagy színházi előadás megtekintése Korabeli dokumentumok, zenekritika	Katona József: Bánk bán Történelmi korok és aktualitások Házasság, hűség, elkötelezettség Erkel kora – mai aktualitása Hazaszeretet Erkel munkássága

információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása	<i>skála</i> ”, körverbunk, szólóverbunk, palotás, csárdás, magyar nóta, népies műdal, cigányzene		

11. évfolyam

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Jeles napok dalai	5
2.	Egyházi énekek, egyházzenei összefoglalás	8
3.	Liszt Ferenc: Les Preludes	2
4.	Művészeti korok áttekintő összefoglalása VI. A XX. század zenéje	7
5.	A zene és az ember	8
6.	Összegzés	7

Jeles napok dalai (Általános 11/1. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókinccs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatadat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor eszközeivel	Népszokások, jeles napok A témakör elemei: Naptári évhez kapcsolódó jeles napok énekei A szokások, szimbólumok Bartók Béla: Magyar parasztdalok Kodály Zoltán: Kállai kettős című műveknek népdalai Elsajátítandó ismeretek: A népdal szerepe a paraszti életben Szokások, rítusok jelentősége Jeles napok mögöttes tartalma, szokásai, zenéje Visszatérő ünnepeink Fogalmak: Jeles napok, Kalendárium, Napfordulók, mozgó ünnepek, lucaszék, lucázás, kotyolás, lazarett, liturgikus dráma, misztériumjáték, szálláskeresés, rekordáció, kántálás, regölés, Aprószentek, hejgetés, talalaj, búsójárás, tuskóhúzás, Gergelyjárás, kiszehajtás, villózás, pünkösddőlő	Zenei emlékezet fejlesztése, tanult népdalok felidézése Dalkincsbővítés, jeles napokhoz kapcsolódó énekek Népdalok stílusos előadása egyénileg és csoportban Liturgikus dráma megjelenítése, illetve dokumentumfilm megtekintése Egyéni és csoportos kutatómunka a jeles napok népszokásainak tájegységekre jellemző sajátosságairól Mögöttes tartalmak felfedezése a szokások kialakulásában Beszélgetés: hogyan élnek/élhetnek tovább népszokásaink a jeles napokhoz kapcsolódóan Egy választott jeles nap szokásainak felkutatása, dallamok gyűjtése, megjelenítése (csoportfeladat)	Egyházi – világi jeles napok ünnepei Tájegységek szokásai, viselete, építészete Kalendárium Mozgó ünnepek Egyéni gyűjtés - jeles naphoz köthető esemény, dallam rendszerezés

A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Hatékony, önálló tanulás Anyaggyűjtés, rendszerezés, kritikus gondolkodás, képi információ feldolgozása Hatékony információkezelés, lényegkiemelés, osztályozás, összefüggések felfedezése			

Egyházi énekek, egyházzenei összefoglalás (Általános 11/2. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Jelképek, szimbólumok értelmezése, szimbolikus gondolkodás Élmények, érzések, vélemények kreatív kifejezése, szimbólumok kifejezőereje, mindennapi esztétikum, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság Európai viszonyok művészi kifejeződése Hon- és népismeret, nemzeti identitás, felkészülés a felnőttléti szerepeire Történelem és művészet egymásra hatása Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak befogadása, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben, érzelmi kommunikáció Más felekezetek értékeinek támogatása, nyitottság a megismerésre	Egyházi énekek, egyházzenei összefoglalás A témakör elemei Egyházi énekek, egyházzenei ismeretek ismételése, összefoglalása, kibővítése Elsajátítandó ismeretek A 8. osztály 4. témakör ismereteinek elmélyítő ismételése Az egyházzene sajátos funkciója Fogalmak: Egyházzene, világi zene, oratórium, passió, turba, evangelista, kantáta, korálfeldolgozás, korálelőjáték, Ave Maria, Stabat Mater, Te Deum, Veni Sancte, Salve Regina, Tantum ergo, Magnificat Musica sacra, Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei, Alleluja, Offertórium, litánia, vesperás, zsoltó	Egyházi dalkincs főlelevenítése, bővítése, funkcióba helyezése Ismert dallamok liturgiai vagy ünnepközi rendszerezése Taizé-i imádság – szólókkal, hangszerekkel, könyörgésekkel, több szólamban – szervezése meghatározott céllal Zsoltártónusok ismételése Zenehallgatás: ismert egyházzenei művek stíluskorszakban való elhelyezése Vita: egyházzenei művek koncertpódiumon. Mi az egyházzene elsődleges funkciója? Tartalom és forma egységének megfigyelése klasszikus egyházzenei alkotásokban A legismertebb egyházzenei műfajokat képviselő zeneművek, részletek meghallgatása Könyvtári munka:	A szakrális művészetek szimbólumai Az imádkozó ember az irodalomban Istenes versek Híres emberek hite, istenkeresése Bibliai témák a képzőművészetben és az irodalomban

<i>Énkép, önismeret, hazaszeretet, Hon- és népismeret</i> Hatékony önálló tanulás Megfigyelések tapasztalatainak átgondolása, lényegkiemelés Modellalkotás, oksági gondolkodás, rendszerezés Tudáselemek közötti különféle jellegű kapcsolatok keresése, felismerése, analógiák felismerése, keresése Összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés Információgazdálkodás, tanácskérés Alkotóképesség		zeneszerzők hite, hitvallása	

Liszt Ferenc: Les Preludes (Általános 11/3. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Társadalmi érzékenység	Liszt Ferenc: Les Preludes A témakör elemei: A mű programja A program egyes témái Elsajátítandó ismeretek La Martine: Előjátékok c. verse mint program A program jelentése a hívő zeneszerző számára A metamorfózis megoldása Liszt művében A programnak megfelelő zenei témák Fogalmak: Metamorfózis, abszolút zene, programzene, szimfonikus költemény	A programadó költemény megismerése Az egyes témák éneklése A témák hangszerelése és a metamorfózis megfigyelése A teljes mű meghallgatása az előkészítés után Beszélgetés a zene hozzáadott érzelmi tartalmáról Életünk, mint „előjáték”: a programadó gondolat aktualizálása	Metamorfózis a képzőművészetben, az irodalomban, a természetben Élet és halál ábrázolása: az egyes művészeti ágakban és a mindennapokban Történelem, korrajz Liszt Ferenc magyarsága

Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása			

Művészeti korok áttekintő összefoglalása. VI. XX. század zenéje (Általános 11/4. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, tények kreatív kifejezése, a művészet különféle kifejezőeszközei, önkifejezés, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete Kulturális örökség tudatosítása Emberi viszonyok művészi kifejezései, beleérző ábrázolása <i>Hon- és népismeret, felkészülés a felnőttléti szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat, különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata A magyar nyelv képisége, érzelmi kifejező ereje. A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete. A nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése Szociális és állampolgári kompetencia Közös értékek, kapcsolatokhoz szükséges normatudat, együttműködés, empátia, mögöttes tartalmak, hangszín, hangsúly, szimbolikus kifejezések jelentősége a kapcsolatépítésben Egyén, csoport, nemek előítélete, a humor	Művészeti korok áttekintő összefoglalása, VI. XX. század A témakör elemei: XX. századi zeneszerzők jellegzetes stílusjegyeket tartalmazó művei. (Debussy, Schönberg, Bernstein, Orff, Ravel, Bartók, Kodály, Gershwin, Kurtág, Ligeti, Ránki Pendereczki, Dohnányi, Honegger, Messiaen) Filmzene részletei Elsajátítandó ismeretek: Impresszionizmus, avantgarde, szeriális zene, aleatória, dodekafónia, folklorizmus, expresszionizmus Bruitizmus, elektronikus zene, dzsessz minimálzene, a Sprechgesang mint a XX. századi életérzés kifejezői A ritmus jelentősége A filmzene sajátosságai Magyar kortárs zeneszerzők Fogalmak: Impresszionizmus, avantgarde, szeriális zene, aleatória, dodekafónia, folklorizmus, expresszionizmus	Énekelhető témák Kodály, Bartók, Dohnányi, és a magyar kortárs zeneszerzők műveiből – népzenei alapú alkotásokból, dzsessz a komolyzenében Ránki György: Pomádé király új ruhája – a népdalok feldolgozása és a zenei tréfa megfigyelése Az impresszionizmus a zenében és a képzőművészetben – összehasonlító elemzés tanári vezetéssel A magányosság érzése – Schönberg: Pierrot Lunairé című művében Zenehallgatás: válogatás ismert filmzenékből A némafilm zenéje A Bolero – ritmus Ravel zenéjében – kottakövetéssel Egyéni kutatómunka – Kodály, az ember, a nemzetnevelő	Szeccesszió Futurizmus Konstruktivizmus Szürrealizmus Kubizmus Posztimpresszionizmus Trianon Fasizmus Kommunizmus 1956-os forradalom Atomenergia Számítógép Úrkutatás Szervátültetés Tv C-vitamin stb. XX. századi magyar irodalom Kolbe atya Kalkuttai Teréz anya Mindszenty József Apor Vilmos Márton Áron Batthyány-Strattman László

eszközeivel A humor szerepének felismerése a mentális egészségben Társadalmi érzékenység Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszer szemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés Történetiség követése, tudománytörténeti és művelődéstörténeti források rendszeres használata A múlt, jelen, jövő idősíkjain való mozgás gyakorlása		Mit akart Kodály? Mi a Kodály-módszer? Kodály Zoltán: A nemzetnevelő Kodály – Bartók barátsága Kodály – Bartók: az ember	

A zene és az ember (Általános 11/5. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Élmények, érzések, vélemény kifejezése a tradicionális művészetek nyelvén Az önkifejezés lehetősége a művészetekkel. A művészet személyiségfejlesztő szerepe A mindennapi esztétikum szerepe A befogadás és alkotás iránti igény A művészetekkel való visszaélés lehetőségének fölismerése. Esztétikai minőség igénye Kreativitás és művészet közötti összefüggés felfedezése Kulturális életben való részvétel, emberi viszonyok minőségi alakíthatósága a művészetek által Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények vélemények kifejezése és értelmezése (szóban és írásban) Helyes és kreatív nyelvhasználat különféle helyzeteknek megfelelő nyelvezet, szókincs használata. Nem nyelvi jelek szerepének megfigyelése A nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete Szóbeli és írásbeli érvek helyzetnek megfelelő megfogalmazása, meggyőző kifejezése Szociális és állampolgári kompetencia	A zene és az ember A témakör elemei: Az érzelmi és az értelmi intelligencia Az érzelmi intelligencia készségei A jobb és a bal agyfélteke funkciói Zene és tanulás Zene és üzlet Elsajátítandó ismeretek: Az érzelmi intelligencia szerepe a személyiségfejlődésben, az érzelmi intelligencia készségcsoportjai és fejlesztésük módja A zene hatásmechanizmusa A jobb és a bal agyfélteke domináns funkciói Háttérzene szerepe A zene hatása a tanulásra, a zene transzferhatásai, a zene terápiás illetve prevenciós hatása Zene és egészség kapcsolata Visszaélés a művészeti hatásokkal Fogalmak: Érzelmi intelligencia EQ, IQ, jobb – bal agyfélteke,	Megfigyelések, kísérletek, egyéni és csoportos kutatómunka Gyűjtőmunka a feldolgozott témákban Vita, beszélgetés különböző vélemények a zene hatásáról Reklámzenék és filmzenék tapasztalati elemzése	Biológia, pszichológia Marketing - pszichológia Etika – manipulálás, befolyásolás

Személyes, értékorientációs, interperszonális készségek fejlesztése Konfliktusmegoldás Saját fizikai és mentális egészségre vonatkozó ismeretek Kapcsolatépítéshez szükséges normatudat, viselkedési és magatartásszabályok Kommunikáció, mások nézőpontjának figyelembevétele, bizalom építése, empátia Stressz, frusztrációkezelés, változások iránti fogékonyság Együttműködés, magabiztosság, integritás Sokféleség elismerése Kompromisszumra törekvés Helyi és távolabbi problémák iránti szolidaritás Döntések kritikus elemzése Felelősségérzet, közösségi együvé tartozás kinyilvánítása Felkészülés a felnőtt lét szerepére Hatékony, önálló tanulás Problémamegoldás, információgyűjtés, hatékony információkezelés, megfigyelés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, összefüggések felismerése, következmények, alternatívák megfogalmazása, kritikai gondolkodás, osztályozás, rendszerezés	funkcionális aszimmetria, transzferhatás, zajszenyezés, zajkárosodás, zeneterápia, funkcionális zeneipar		

Összegzés, (Általános 11/6. témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Az esztétikai megismerés fontosságának felismerése Élmények, érzések, elképzelések kreatív kifejezése A tradicionális művészetek szerepének tudatosítása Épületek, terek kultúrája, Modern művészeti kifejezőeszközök és a zeneművészet kapcsolódási pontjainak felismerése Kulturális örökségünk szerepe a személyiségfejlődésben Művészeti alkotások értő és befogadó ismerete A kulturális többféleség elismerése Ízlésfejlesztés, igényes válogatás Mindennapi esztétikum szerepe Művészi önkifejezés, műalkotások és előadások elemzése Saját nézőpont összevetése másokéval Önismeret, művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság, érdeklődés, fogékonyság Esztétikai érzék, esztétikai élmények befogadásának képessége, a szépségélmény szerepének tudatos felhasználása a személyiségfejlődésben Anyanyelvi kommunikáció Fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények kifejezése, értelmezése (szóban és írásban) helyes és kreatív nyelvhasználat, szókincs	Összegzés A témakör elemei: A zenei műveltség alapjai Korok, stílusok, zeneszerzők, műfajok, zeneelméleti ismeretek, szakkifejezések Zeneművek, hangszerek Népzene, más népek dalai Műdalok, műzenei szemelvények Egyházzene, egyházi énekek Zene és tanulás kapcsolata Elsajátítandó ismeretek: A megszerzett tudás aktivizálása, alkalmazása a jártasság élménye, a zene szerepének tudatosítása Fogalmak: Az eddig elsajátított ismeretekből leszűrt fogalmak	Dalolás, egyéni és csoportos muzsikálás Többszólamú éneklés, éneklés kísérettel Többször meghallgatott zeneművek szemelvényeinek meghallgatása, stílusjellemzők alapján történő rendszerezése, témafelismerés, játék, hangszerek, együttesek felismerése Kutatómunka, csoportmunka, beszélgetés – a zene szerepe az ember életében. Hétköznapi, ünnepek, szórakozás Tanult népdalok, más népek dalai, kánonok, népelemek, zenei szemelvények föllevenítése – a hozzájuk kapcsolódó élmények, ismeretek társítása Választott, a tanult anyaghoz kapcsolódó témából kiselőadások összeállítása a teljes tanévben Zenei szakkifejezések, fogalmak rendezése	Művelődéstörténeti korszakok, társművészetek irányzatai, alkotói, történelmi események kultúrtörténeti háttere Néprajz, honismeret Önismeret, vitakultúra, retorika Írók, költők, tudósok, alkotók a zenéről Zeneipar, reklám és a zene

Saját érvek helyzetnek megfelelő, meggyőző megfogalmazása és a célcsoporthoz igazodó kommunikáció Kritikus és építő jellegű párbeszéd Etikai minőség tisztelete Nyelv másokra gyakorolt hatásának ismerete Nem nyelvi jelek szerepe, alkalmazása Digitális kompetencia ITS magabiztos és kritikus használata, a módszereknek az adott feladathoz illeszkedő, célszerű kiválasztása, hatékony használata Komplex információ előállítása, bemutatása, megértése, internetes kutatás Szociális és állampolgári kompetencia Saját fizikai és mentális egészségre vonatkozó ismeretek Együttműködés, magabiztosság, integritás. Kompromisszumra való törekvés Változások iránti fogékonyság, mások nézőpontjának figyelembevétele Empátia Döntésképeség – döntési pontok felismerése, rutin kiépítése, határozottság megszerzése Társas aktivitás, egyéni adottságokhoz igazodó feladatvállalás Felelősségérzet, közösségi együvértartozás kinyilvánítása Közügyek iránti érdeklődés, szolidaritás Hatékony, önálló tanulás Idővel, információval való hatékony gazdálkodás egyénileg és csoportban Szükségletek/lehetőségek felismerése Tanulás folyamatának ismerete			

Tudás és képességek felhasználása különböző élethelyzetekben Közös munkára való képesség, saját munka értékelése, tanácskérés, információkeresés, problémamegoldás Tudáselemek közötti kapcsolatok felismerése, felhasználása, rendszerezése Oksági gondolkodás, modellalkotás, lényegkiemelés, analógiák kiemelése, analógiákon alapuló játékos ismeretszerzés Azonosságok, különbözőségek megállapítása Emlékezetfejlesztés Új tudás iránti igény, kíváncsiság, kiegészítő információk keresése Történetiség követése			

A továbbhaladás feltételei:

Három-három népdal éneklése a tanult új műfajokból, kotta nélkül 2 versszakkal, csoportban.

Ismerje a népdalelemzés kategóriáit.

Tudjon egyszerű többszólamú éneklésbe bekapcsolódni: kánon, taizé-i dal, más népek dalai.

Ismerje a hangköz, hangzat fogalmát.

Tudjon egy korált és további négy egyházi éneket a közösséggel együtt, kotta nélkül elénekelni.

Ismerje saját védőszentje legfőbb jellemzőit.

Tudja meghatározni a lényeges különbséget egyházzene és világi zene között.

Ismerje a főbb egyházzenehez kapcsolódó kifejezéseket, fogalmakat.

Ismerje az opera fő jellemzőit, valamint tudjon felsorolni néhány rokon műfajt.

Tudjon néhány dzsessz-zenei műfajt felsorolni, ismerje föl a többször meghallgatott szemelvény alapján a dzsessz-zene jellemzőit.

Tudjon életfordulókhoz, jeles napokhoz kapcsolódó népdalt kotta nélkül, több versszakkal, stílusosan csoportban énekelni. Tudjon minden egyházi ünnepkörhöz és a szentmise egyes liturgikus részeihez kapcsolódóan három-három egyházi éneket énekelni csoportban.

Tudja megfogalmazni a különbséget egyházzene és világi zene között, tudjon néhány fontos egyházzenei műfajt felsorolni.

Tudja a szentmise állandó és változó részeit megnevezni.

Nagyon jellegzetes szemelvények alapján tudjon zenetörténeti korokba helyezni középkori, reneszánsz, klasszikus, romantikus és XX. századi zeneműveket, esetleg néhány jellemző stílusjegy felsorolásával.

Tudja felsorolni az opera legfontosabb műfaji jellemzőit.

Ismerje a metamorfózis és a programzene fogalmát.

Értékelési szempontok, 9 – 11. osztály

A tanulásszervezés szorosan összefügg a tudatosan megtervezett, átgondolt értékelési tevékenységekkel. Tantárgyunkban a diagnosztikus (helyzetfeltáró), a formatív (fejlesztő) és a szummatív (minősítő) értékelési módot egyaránt alkalmazzuk.

Folyamatosan adjunk lehetőséget az önként vállalt, egyéni arculatú feladatmegoldásra. (A tanév folyamán kb. 4 önálló közreműködés – beszámoló, produkció, adatgyűjtés/feldolgozás várható el ebben a korosztályban). Kínáljuk föl a lehetőséget, hogy a diákok képességeiknek és érdeklődési körüknek megfelelően választhassanak az alternatívák közül.

Jó, ha a tanár által meghatározott követelményeket, szabályokat, szempontokat ismertetve rendszeresen alkalom nyílik az önértékelésre is. Az egyéni teljesítmények mérlegelésébe az osztálytársakat is egyre inkább bevonhatjuk. Így alapozódhat meg a beilleszkedést segítő reális bírálat – önbírálat másokra figyelni tudó gyakorlata, valamint a kudarc és a siker adekvát kezelésének módja.

Minősítsük mindazt, amit a tantárgyhoz kapcsolódóan a tanulás, kompetenciafejlődés folyamatában is értéknek tekintünk. Tehát a tételes eredményeken túl a hozzáállást, az együttműködést, a kommunikáció minőségét, az egyéni előrehaladást, az órai tevékenységet, az önálló információfeldolgozást, a tervezést, önértékelést, a más tantárgyi tudással való összefüggés-keresést stb.

Összegezve: Értékelésünk is építsen a kommunikációs, empatikus befogadói és kooperatív készségekre, ne csak a zeneművészet szűk, zárt rendszerén belül mozogjon, összefüggéseket, összefoglaló elemeket, tematikus kapcsolódásokat is kérjen számon, részesítse előnyben a megszerzett ismeretek mobilizálását, alkalmazását. Így elkerülhetőbbé válik az a gyakori hiba, hogy a könnyebben mérhető eszközjellegű ismeretek (évszámok, definíciók, szerkezeti, formai jegyek felsorolása, szolmizáció) céllá válnak.

8.2. Rajz

8.2.1. Rajz 1-4. évfolyam

Rajz

Bevezető és kezdő szakasz (1-4. évfolyam)

Bevezetés:

A vizuális kultúra tanításának célja, esztétikai művészeti tudatosság és kifejezőképesség körébe tartozó kompetenciák fejlesztésével, művészeti alkotások értelmezésével fejlessze a tanulók vizuális megismerő-, befogadó- és alkotóképességét. A tantárgy célja nem csupán a kézügyesség fejlesztése. Az anyanyelvi kompetenciák fejlesztése kiemelt szerepet tölt be az általános iskola bevezető és kezdő szakaszán, átszövi a tevékenységeket. A művészeti látvány észlelésén, megfigyelésén és megbeszélésén keresztül fejlődik a tanulók szókinccse, kommunikációs készsége, gondolkodása, emlékezete, logikai készsége, esztétikai érzéke, sőt érzelmi élete is gazdagodik.

Lehetővé teszi az eligazodást a látható, tapintható tárgyi valóságban, a képi világban, és személyes alkotói utak bejárására bátorít. Fejleszti a síkbeli, térbeli ábrázoló-, kifejező-, közlő-, alakító-, alkotóképességeket; a gondolatban és érzelmekben gazdag tevékenységek által a világ érzéki tapasztalati birtokbavételére nevel, feladata a látás és a kéz intelligenciájának kiművelése. A térszemlélet, a forma-, szín-, dinamikai és szerkezeti érzék, az anyagismeret képességei a tantárgy fejlesztő hatására emelkednek magasabb szintre. A megsokszorozódott vizuális hatások, a technikai információk korában a tantárgy újszerű célja az információk közti szelekció, a kritikus befogadóképesség megalapozása. Az általános nevelési célokhoz a kreativitás, a problémafelismerő és -megoldó képesség, a képzelet, a képi gondolkodás, az ízlés, a nyitottság, az empátia fejlesztésével, az érzelmi élet gazdagításával járul hozzá. A művészeti nevelés értékközvetítő, értékkeremtő, egyben személyiségformáló szerepet tölt be, segíti a kultúra értékeit becsülni, környezettudatos magatartás formálását. A hagyományok ápolásával, népi motívumok felhasználásával a Hon- és népismeret kiemelt fejlesztési lehetőséget kap. Az anyaggyűjtés, az információ feldolgozás a kor követelményeinek megfelelően a digitális kompetencia, az IST alkalmazásának elsajátítását teszi szükségessé.

A tananyag bővülő, spirális elrendezésű, a témakörök és a fő tevékenységi formák évenként ismétlődnek, tartalmukban gyarapodnak, művelési szintjük emelkedik. A tananyag jellegét tekintve mind a négy évfolyamon gyakorlati, tevékenység-központú.

Célok, feladatok:

A művészetekkel való foglalkozás megszépíti, feltölti, érzelmekkel gazdagítja a lelket. Már óvodában is nagyon szeretnek a gyerekek rajzolni, festeni, egyszerű tárgyakat készíteni, és erre a meglévő tudásra alapozva lehet felépíteni - a felfelé egyre bővülő - ismeretanyagot.

Az 1-4. osztályban a vizuális nevelés célja az érzelmi nevelés, a kreativitás, az esztétikai érzékenység fejlesztése mellett a vizuális szókinccs bővítése, a megfigyelőképesség fejlesztése a spontán rácsodálkozástól, gyönyörködéstől a képolvasásig. Tudjon véleményt mondani a látványról, és tudja továbbgondolni, továbbalakítani, ezáltal a képzeletét fejleszteni!

Fejlődjön a tér-, arány- és színérzék, az idő- és mozgásábrázolás, ismerjék meg a tanulók az alkalmazott eszközök, anyagok helyes használatát!

1. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Kifejezés, képzőművészet	12 óra
2.	Vizuális kommunikáció	15 óra
3.	Tárgy- és környezetkultúra	10 óra

Belépő tevékenységek:

Személyes élmények, látvány, történet kifejezése síkban és térben, rajzolással, festéssel, mintázással. Műalkotások, illusztrációk szemlélése, megbeszélése. Látványok megfigyelése és értelmezése. Vizuális jelek felismerése, megértése. Tárgyak csoportosítása, rendezgetése, formájuk és rendeltetésük megfigyelése. Tárgykészítés, díszítés, környezetalakító tevékenység.

1. Kifejezés, képzőművészet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép és önismeret Hon- és népismeret A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás, szövegértés) Esztétikai művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, művészi önkifejezés, műalkotások elemzése, véleményalkotás, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	Vizuális nyelv, fogalmak: A vizuális nyelv alapelemeinek (pont, vonal, folt, forma, tónus, szín) helyének meghatározása. A formák, a vonalfajták, fő- és mellékszínnek megnevezése, a színárnyalatok megkülönböztetése. Kiemelés mérettel és színnel.	Kreativitás, alkotás: Történetek, versek, kitalált dolgok vizuális megjelenítése. Átélt, elképzelt vagy hallott esemény vizuális megjelenítése. Kitalált történet eljátszása közösen készített bábokkal. Az évszakok jellemző színeinek festése. Tárgyak, egyéb formák megszemélyesítése. Megismerés, befogadás: Műalkotások és tanulói munkák szemlélése. Beszélgetés a látott formákról, színekről, elrendezésről (képolvasás). Közös beszélgetés a látványról, formákról, színekről (rácsodálkozás, gyönyörködés, véleményalkotás). A legjellemzőbb külső tulajdonságok kiemelése. Versek és mesék cselekményének és szereplőinek megfigyelése és jellemzése.	Magyar irodalom (versek, mesék, elbeszélések) Környezetismeret (évszakok)

2. Vizuális kommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép és önismeret A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás, szövegértés) Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, művészi önkifejezés, műalkotások elemzése, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	Vizuális nyelv, fogalmak: Pontok, vonalak, foltok játékos alkalmazása a képeken. A jelek vizuális tulajdonságai (forma- és színegyszerűsítés). Tér-idő észlelése. A formák térkitöltő szerepe, a minták elrendezése a síkon.	Kreativitás, alkotás: Érdekes felület képzése a vizuális alapelemek változatos alkalmazásával (sűrűsödés, ritkulás, fedés, rétegződés, vékony, vastag, egyenes és hullámzó vonalak). Tárgyak és élőlények ábrázolása jellegzetes vonásainak kiemelésével. Egyszerű közlő ábrák készítése. Ritmikus felületek, mintasorok tervezése (pl. csomagolópapír). Megismerés, befogadás: Szabadkézi rajzolás, ismétlődés, ritmikus felületek megfigyelése (formák, arányok, színek, felületek). Jelek, ábrák gyűjtése, válogatása. A néma beszéd (testmozgások, gesztusok) szavakba foglalása. Sorrendiség, időbeliség észlelése. Elemi térviszonyok megfigyelése, megbeszélése (lent-fent, jobbra-balra, elől-hátul).	Környezetismeret (élőlények jellegzetességei, irányok) Magyar irodalom (szóbeli kifejezés, gesztusok)

3. Tárgy- és környezetkultúra			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép és önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>A tanulás tanítása</i> Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás) Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	<i>Vizuális nyelv, fogalmak:</i> Forma- és színismétlések, ritmusok. Díszítőminták. Környezetalakító tevékenység.	Kreativitás, alkotás: Egyszerű tárgyak (pl. játékok) készítése elképzelés alapján és mintakövetéssel. Teremdekoráció az évszakokhoz, ünnepekhez kapcsolódó saját készítésű képekkel, tárgyakkal. Megismerés, befogadás: Tárgyak formája és rendeltetése közötti összefüggés felfedezése, megbeszélése, tudatosítása. Eszköz nélkül végzett anyagalakítás.	Technika (játékok, teremdekoráció készítése, tárgyak formája és rendeltetése)

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások (1. osztály)

Mezopotámiai pecsétnyomóformák; Szerencsét hozó kék víziló (egyiptomi szobor); Paul Klee: Parányi mese egy parányi törpéről; Paul Cézanne: Húshagyókedd; Georges Seurat: A cirkusz; Albrecht Dürer: Virágok; Czöbel Béla: Fiú labdával; Egry József: Vihar után.

Technikák, anyagok

- Ceruza, színes ceruza, filctoll, kréta.
- Vízfestés ecsettel és ujjal.
- Vegyes technikák: kréta és festék, filctoll és színes ceruza.
- Mintázás agyagból, plasztilinből.
- Tárgykollázs, konstruálás, anyagalakítás, hajtogatás, vágás (pl. papírból, textilből).
- Nyomatkészítés: levélnyomat, krumplinyomat, frottázs.

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek - bevezető szakasz 1. évfolyamára:

Az első évfolyam végén a kerettanterv nem határoz meg kimeneti követelményeket.

Az első három év programjában a vizuális kultúra tanításának elsőrendű célja, hogy a tanulók örömmel vegyenek részt az alkotómunkában. Érdeklődéssel, kíváncsian figyeljen környezetére és a feladatokra, törekedjen élményeit, elképzeléseit minél érdekesebben és változatosabban megörökíteni! Szívesen kísérletezzon új technikákkal! Ne végeredmény-centrikusan, hanem folyamatában értékeljük a feladatok elvégzését!

2. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Kifejezés, képzőművészet	12 óra
2.	Vizuális kommunikáció	15 óra
3.	Tárgy- és környezetkultúra	10 óra

Belépő tevékenységek:

Egyéni élményfeldolgozás. A kifejezőeszközök (vonalak, foltok, színek, felületek, ritmusok, síkbeli és térbeli formák) árnyaltabb alkalmazása. Műalkotások megismerése, alkotók és művek megnevezése. Ábrázolás közvetlen szemléletre támaszkodó emlékezet alapján. Képzetépítés, az egyéni formakincs gazdagítása érzéki-tapasztalati úton, a természet és a mesterséges környezet látványának és emberi gesztusoknak a megfigyelésével. Tárgyformálás, díszítés, a tárgyalakotó folyamat, a forma és a rendeltetés viszonyának tapasztalati megismerése.

1. Kifejezés, képzőművészet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép és önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> <i>A tanulás tanítása</i> Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás, szövegértés) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, helyi, nemzeti kulturális örökségnek a tudatosítása, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, művészi önkifejezés, műalkotások elemzése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	<i>Vizuális nyelv, fogalmak:</i> Egyszerű vonal-, folt-, színritmusok. Fő- és mellékszín megkülönböztetése. A formák, színek elrendezése. Egyensúly, szimmetria, képi kiemelés. Többféle vizuális minőség alkalmazása egy képen belül (színárnyalatok, vonalvastagság, szabályos és szabálytalan, kicsi és nagy forma).	Kreativitás, alkotás: A zene hangulatának kifejezése mozgással, gesztusokkal, ecsetkezeléssel és színekkel. Történetek, versek, mesék, kitalált dolgok és események vizuális megjelenítése rajzban, festményben, szoborban. Térviszonyok megfigyelése és alkalmazása, térbeliség érzékeltetése takarással. Megismerés, befogadás: Az alkotómunkák témáihoz, hangulatához illeszkedő műalkotások megfigyelése, legfontosabb tulajdonságainak, jellemzőinek összegyűjtése (téma, szereplők, anyag, forma, szín, felület, térhatás, hangulat). A legismertebb festészeti műtípusok (pl. portré, tájkép) megismerése. A körplasztika és a dombormű jellemzőinek összehasonlítása (azonosságok és különbségek kiemelése). Néhány festmény és szobor alkotójának és a mű címének megnevezése.	Ének-zene (zenehallgatás) Magyar irodalom (versek, mesék, elbeszélések) Matematika (szimmetria)

2. Vizuális kommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép és önismeret Hon- és népismeret A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás, szövegértés) Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, helyi, nemzeti kulturális örökségnek a tudatosítása, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, művészi önkifejezés, műalkotások elemzése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	Vizuális nyelv, fogalmak: Vonalfajták (vékony-vastag, egyenes-görbe, szabályos-szabálytalan stb.) és a különböző vonalkarakterek megjelenítése. Különböző tónusok, sötét-világos kontraszt alkalmazása a formák kiemeléséhez. A síkbeli ábrázolás elemei (pont, vonal, folt, szín). A betű mint jel. Képirás. Titkosírás.	Kreativitás, alkotás: Élőlények, tárgyak ábrázolása közvetlen szemlélet és emlékezet alapján. Valóságtól eltérő, furcsa, mesebeli formák, karikatúrafigurák tervezése. Mimika, grimasz tanulmányozása, utánzása, megjelenítése, felhasználása az élményfeldolgozásban. Vers, mese főszereplőjének karakteres kifejezése forma- és színtúlzásokkal. A tulajdonságok és a színek. A sötét-világos foltok formaképző, formakiemelő szerepének alkalmazása. Egyszerű képi jelek tervezése (pl. tantárgyak jele, saját tulajdonjel). Megismerés, befogadás: Tárgyak, anyagok gyűjtése, megfigyelése, külső tulajdonságainak összehasonlítása megadott szempontok alapján (anyag, jellemző forma és szín, változás, átalakulás). Karakteres emberi gesztusok (testbeszéd, mimika) olvasása és értelmezése. Átélt, elképzelt vagy hallott esemény (vers, mese) vizuális megjelenítése. A hangulat és a mimika közötti összefüggés megfigyelése. Egyszerű közlő ábrák, mindennapi magyarázó rajzok, jelek értelmezése, megfejtése (pl. tankönyv ábrái).	Magyar irodalom (versek, mesék, elbeszélések főszereplője) Magyar nyelv (a betű, mint jel, képirás) Környezetismeret (tárgyak tulajdonságai)

3. Tárgy- és környezetkultúra			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép és önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>A tanulás tanítása</i> Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség) Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, művészi önkifejezés, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	<i>Vizuális nyelv, fogalmak:</i> A tartalom és forma összhangja. A tárgyak funkcionak megfelelő használata. Funkcionális és díszítő formálás. Díszítőminták.	Kreativitás, alkotás: Tárgyak készítése könnyen alakítható anyagokból (papír, textil, természeti formák). Síkbábok, origami formák, karácsonyi füzérek, farsangi álarcok és díszek, gyöngyfűzés és egyedi ajándékok készítése. Csomagolás készítése mintakövetéssel. Megismerés, befogadás: Összefüggés keresése a köznapi és ünnepi tárgyak formája, színe, díszítése, anyaga és rendeltetése között. Tárgyak csoportosítása megadott szempontok szerint. Játékok elemzése.	Technika (játékok, készítése, tárgyak formája és rendeltetése, anyagismeret)

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

Kandinszkij: Panel; Würtz Ádám: Meseillusztráció; Henri Rousseau: A víg tréfamesterek; Szyksznian Wanda: Lovas kép; Vincent van Gogh: Országút éjjel, Napraforgó; Leonardo da Vinci: Anghiari csata (részlet); Picasso: Paloma arcképe; Borsos Miklós: Női portré. Steindl Imre: Országház, Thököly vár-Késmárk; Medgyessy Ferenc: Anyaság; Kolozsvári testvérek: Szt. György szobra; Kovács Margit: Szamaras, Sámson dombormű; Szőnyi István: Este; Csontváry Kosztka Tivadar: Mária kútja; Pablo Picasso: Maia arcképe; Ferenczy Noémi: Noé bárkájának gobelinrészlet; Népművészet: Kispaládi parasztház, Cifraszűr, Bölcső, Csengős népi játék.

Technikák, anyagok

- Ceruza, színes ceruza, golyóstoll, kréta, olaj, pasztell.
- Vízfestés és vegyes technikák.
- Formálás agyagból, plasztilinből (pl. mintázás, hurkafelrakás, formába nyomás, pecsételés).
- Origami jellegű papírhajtogatás.
- Papírvágás, ragasztás.
- Dúckészítés, nyomtatás, nyomhagyás (pl. papír, termés, levél).
- Egyszerű bábkészítési technikák (pl. síkbáb, ujjbáb, hengerbáb).
- Fonás, nemezelés.
- Konstruálás talált tárgyakból (pl. termésekből, dobozokból, textilből).

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek: bevezető szakasz 2. évfolyamára

A tanuló érthetően fejezi ki élményeit, megrajzol egyszerű helyzeteket, változásokat. A képelemeket elrendezi. A színeknek többféle árnyalatát is használja. Megold mintaképzési, sorolási feladatokat. Elkészít egyszerű tárgyakat. Felismeri a különbségeket a használati és a dísz tárgy között. Megnevez néhány, sokszor megfigyelt műalkotást.

A vizuális képességek fejlettségének színvonala nem akadály a továbbhaladásnak.

Értékelési szempontok: a bevezető szakasz 2. évfolyamára:

- élőlények, tárgyak ábrázolása közvetlen szemlélet és emlékezet alapján
- kiemeli egy hallott vagy kitalált történet főszereplőjét, az ábrázolásban tudja hangsúlyozni mérettel, színnel, elhelyezéssel
- a felületalakításban változatos faktúrákat alkalmaz, többféle technikát ismer
- megnevezi a fő- és mellékszíneket, tudja keletkezésük módját
- ötletes ajándéktárgyakat készít alkalmakra
- a kép olvasástól eljutott a tanuló a művészeti élmények árnyaltabb kifejezéséig

3. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Kifejezés, képzőművészet	12 óra
2.	Vizuális kommunikáció	15 óra
3.	Tárgy- és környezetkultúra	10 óra

Belépő tevékenységek:

Formák, szín- és tónusárnyalatok megfigyelése, kompozíció, ritmus tudatosabb megválasztása. Események illusztrációja, történetek kifejezése képsorozatokban. Műalkotás vizsgálata adott szempont szerint. Műfajok (festészet, szobrászat) és műtípusok (pl. tájkép, életkép) ismerete, műélmény megfogalmazása. Nézetek alkalmazása a térábrázolásban. Tárgyábrázolás megfigyelés alapján. Mozgásábrázolás, változás fázisainak rögzítése. Ábra és üzenet kapcsolatának vizsgálata. Térkép, alaprajz megértése. Önálló tárgykészítés adott rendeltetésnek megfelelően. Mai és régi tárgyak formájának, funkciójának összevetése. A lakóhely egy jelentős emlékének, közgyűjteményének megismerése. Könyvtárhasználat.

1. Kifejezés, képzőművészet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép és önismeret Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás, szövegértés) Digitális kompetencia (IST alkalmazása) Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, helyi, nemzeti kulturális örökségnek a tudatosítása, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, művészi önkifejezés, műalkotások elemzése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	Vizuális nyelv, fogalmak: Vonal-, folt-, forma- és színritmusok. A 12 tagú színekör megismerése és a színárnyalatok kikeverése. A színek hangulati hatása. Kompozíciós megoldások (szimmetrikus, középpontos, átlós). Az anyagok felületének kifejezése különböző pont- és vonalsűrűséggel (textúra-faktúra). Mintázás: dombormű és körplasztika.	Kreativitás, alkotás: Az egyéni és közös élmények feldolgozása rajzban, festményben, plasztikában. Képalakítás csoportmunkával (pl. víz alatti város, akvárium). Térbeliséget és mozgásfázisokat bemutató tanulmányrajzok készítése (oldal-, elől-, hátulnézet). Állókép-mozgóképek. Jellegzetes mozdulat kiemelése (holtpont). Különböző vonalminőségek és tónusok kialakításával változatos felületek leutánczása grafikai eszközökkel és kitalált minta tervezése. Gipszlenyomat készítése: a pozitív és negatív forma megkülönböztetése. A képzelőerő fejlesztése a valóságos formák különös, furcsa társításával. Megismerés, befogadás: Különböző események átélése, és az élmények szóbeli megfogalmazása (a történet hangulata, helyszín, a főszereplő jellemzése, érdekes részletek stb.). Műalkotások, természeti látványok megfigyelése, leírása, esztétikai minőségeinek jellemzése. Műalkotások összehasonlítása adott szempontok szerint (pl. téma, hangulat, színek, a kiemelés módja, az ecsetkezelés módjai, műfaj, technika). Egyes képzőművészeti műfajok: festészet, szobrászat és műtípusok (tájkép, csatakép,	Technika (nézeti ábrázolás, gipsznyomat készítése) Magyar irodalom (az élmények szóbeli megfogalmazása)

		kisplasztika) jellemzőinek megbeszélése és kiemelése. Néhány tanult műalkotás alkotójának és a mű címének ismerete. A gipszöntés technikájának megismerése. Könyvtárhasználat. Kiállítás, helytörténeti gyűjtemény megtekintése.	

2. Vizuális kommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép és önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> <i>A tanulás tanítása</i> Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás, szövegértés) Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, helyi, nemzeti kulturális örökségnek a tudatosítása, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, művészi önkifejezés, műalkotások elemzése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	Vizuális nyelv, fogalmak: Egyszerű közlő ábrák értelmezése és készítése. A jellemző nézet és a forma jele. A körvonal és a folt. A forma egyszerűsítése foltra. A folt mint a felület betöltésének eszköze. A befoglaló forma. A képregény rajzolásának jellegzetességei: közelkép, távolkép, időrendiség. A térbeliség megjelenítése síkon. Tömeg-alaprajz. Tájékozódás az alaprajzon, jelek olvasása. Piktogram, felül- és oldalnézet, formaredukció	Egyszerű természeti vagy mesterséges tárgy ábrázolása látvány szerint, majd elől- és oldalnézetből (pl. játékbaba, autó). Tervezés az egyszerűsített formával. Fantáziálás: körvonalról a belső részletekig. Dekoratív díszítőfelület tervezése (papírdúc). Élmények, változások, események ábrázolása képsorokkal (képregény). Egyszerű összefüggések ábrázolása magyarázó rajzzal. Konkrét útvonal megrajzolása emlékezetből. Elképzelt tér ábrázolása felülnézetből, esetleg makettjének közös elkészítése (pl. vár alaprajza és tömege, különleges, titkos varázstérkép). Megismerés, befogadás: Különböző tárgyak külső jegyeinek összehasonlítása, a tárgyak vizuális jellemzőinek megállapítása (sík vagy térforma, áttört vagy tömörszerű, szögletes vagy gömbölyű stb.). A művészi átalakítás jellemzői: formaredukció. Példák keresése a népművészetben, a képzőművészetben és a mesékben. Az esemény sorrendjének értelmezése fázisrajzok alapján. Képes történetek régebbi korokból (pl. a firenzei Paradicsomkapu). Képi információk értelmezése: egyszerűség, érthetőség, a jelek és a jelentés viszonya. Tájékozódás a lakóhelyen és környékén.	Technika (makett készítés, nézeti ábrázolás, népművészeti alkotások) Környezetismeret (tájékozódás a lakóhelyen és környékén, egyszerű alaprajzok és térképek olvasása, értelmezése) Matematika (kicsinyítés, nagyítás) Magyar irodalom (képregény)

		Egyszerű alaprajzok és térképek olvasása, értelmezése. Az alaprajz fogalmának megismerése. A felülnézeti ábrázolás jellegzetességeinek felfedezése. Nagyítás, kicsinyítés, arányok tanulmányozása.	

3. Tárgy- és környezetkultúra			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép és önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>A tanulás tanítása</i> Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás) Esztétikai művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, helyi, nemzeti kulturális örökségnek a tudatosítása, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	<i>Vizuális nyelv, fogalmak:</i> A használati tárgyak külső megjelenése és funkciója (használata) közti összefüggés. Anyagszerűség. A tervezés eszköze a vonal. Vázolás a befoglaló formától a részletekig.	Kreativitás, alkotás: Egy elképzelt funkciónak megfelelő egyszerű tárgy tervezése (vázlatok, működés, fázisok). A tárgyalakító folyamat végigvitele az ötlettől a megvalósításig. Környezetalakító tevékenység (pl. a terem átrendezése). Ajándék készítése gyöngyből, textilből. Megismerés, befogadás: Formaelemzés: használati tárgyak, játékok. A játékok anyagainak megfigyelése (természetes és mesterséges). Régi és mai tárgyak képen és a valóságban. A funkcionális, használható tárgy készítésének szabályai (közös beszélgetés). Néhány tárgy készítésének lépései, a tárgyalakítás folyamatának megbeszélése vagy megnézése filmen.	Technika (tárgy tervezése, kivitelezése, ajándékkészítés)

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

Ferenczy Noémi: Teremtés, Kalotaszegi világfa; Giotto: Krisztus születése; Michelangelo: Ádám teremtése, Brüggei Madonna; Fényes Adolf: Testvérek; Ferenczy Károly: Kődobáló fiúk; Glatz Oszkár: Birkózó fiúk; Picasso: Az első lépések; Leonardo: Tanulmányrajz a madár repüléséről; Limbourg testvérek: Kalendárium Berry herceg óraskönyvéből; Diósgyőri vár; Wágner Sándor: Dugovics Titusz önfeláldozása; id. Pieter Bruegel: Gyermekek. Hollókői ház, füstös konyha, matyó tisztaszoba, mai lakóház külső és belső képe; Árva vára; Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum; Schaár Erzsébet: Kirakat; Constantin Meunier: Teherhordó munkás; Ferenczy Béni: Játzó fiúk; Albrecht Dürer: Nyúl, Önarckép - ezüstvessző rajz, Hónapok - Berry herceg óraskönyvéből; Eugène Delacroix: Villámtól megriadt ló; Paul Cézanne: Csendélet; Ferenczy Károly: Festőnő; Fényes Adolf: Testvérek; Vaszilij Kandinszkij: Festmény három folttal; Bálint Endre: Vándorlegény útrakél Kentaur alakú aquamanile, Ember alakú butella

Technikák, anyagok

- Ceruza, színes ceruza, filctoll, kréta, golyóstoll, rosttoll.
- Festés temperával, vízfestékekkel. Vegyes technika (kréta, festék). Viaszkarc.
- A mintázás újabb technológiai változatai: építés lapokból szabásminták alapján, díszítés nyomhagyással.
- Különféle tárgy- és anyagnyomatok, kollázstechnikák.
- Papírtárgyak, papírmunkák (kivágások, papírmetszetek, mozaik, kollázs, montázs).
- Konstruálás különböző modellező anyagokból (textil, papír, agyag, talált tárgyak, termékek).
- Ismeretek a megismert műalkotás-technikákról (akvarell, olajfestmény, kő, agyag-, bronzszobor).

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek: a kezdő szakasz 3. évfolyamára:

A tanuló jellegzetes formákat képes ábrázolni. Visszaadja a színeket. Magyarázó rajzokat készít szövegekhez, előkészítés után rendeltetésszerű tárgyat konstruál. Megérti egyszerű magyarázó rajzok, ábrák értelmét, fotók, illusztrációk, reklámképek üzenetét. Megfogalmazza műélményét, megnevezi a többször megfigyelt műveket és alkotójukat. Felismeri és megnevezi lakóhelyének néhány nevezetes épületét, szobrát.

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek elért fejlettségi szintje nem akadályozhatja meg.

Értékelési szempontok: a kezdő szakasz 3. évfolyamára

- a felületalakításban változatos faktúrákat alkalmaz, többféle technikát ismer.
- halvány vonalakkal felvázolja a tömeget, a térbeli helyzetet jelöli a forma lejjebb-feljebb helyezésével és a takarásokkal
- néhány tónus alkalmazásával kifejezi a domborodást, megkülönbözteti a megvilágított és az árnyékos oldalt
- kiemeli egy hallott vagy kitalált történet főszereplőjét, az ábrázolásban tudja hangsúlyozni mérettel, színnel, elhelyezéssel
- ismeri a 12 tagú színkör színeinek kikeverését 3 főszínből kiindulva
- ötletes ajándéktárgyakat készít alkalmakra
- képes az elemzett mindennapi tárgyak, eszközök formája (anyaga, mérete) és funkciója (jelentése) közötti kapcsolat felismerésére
- ismeri a képzőművészet több műtípusát
- felismeri és megnevezi a tanult műalkotások közül háromnak az alkotóját és címét

4. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Kifejezés, képzőművészet	12 óra
2.	Vizuális kommunikáció	15 óra
3.	Tárgy- és környezetkultúra	10 óra

Belépő tevékenységek:

Ellentétek megjelenítése, hangsúlyozás kiemeléssel. Vizuális nyelvi elemek árnyalt alkalmazása, tudatos komponálás. A gondolat, hangulat kifejezéséhez az eszköz megválasztása: a formák, foltok, tömegek elrendezése. Műalkotások hatása, témája és technikája közötti összefüggés jellemzőinek felismerése. Képzőművészeti műfajok rendszerezése, népművészeti tárgyak megismerése. A térábrázolás új eleme a közvetlen megfigyelésen alapuló forma- és színtanulmány, a takarás megfigyelése, a dinamikus mozgásábrázolás. Nézetrajzok, útvonalrajzok, térképek készítése. Tárgykészítés adott elvárásnak megfelelően. Tárgyelemzés, épületelemezés az anyag, a rendeltetés és forma kapcsolatának feltárásával.

1. Kifejezés, képzőművészet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép és önismeret Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás, szövegértés) Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, helyi, nemzeti kulturális örökségnek a tudatosítása, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, művészi önkifejezés, műalkotások elemzése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	Vizuális nyelv, fogalmak: Ellentétek ismerete és alkalmazása az alkotásban: <i>színkontraszt, vonalkontraszt, tónuskontraszt.</i> Színkeverés: derítés, tompítás. Kiemelés forma- és színminőséggel, mérettel, elhelyezéssel, kontraszttal, vonalvastagsággal. A színek hangulati hatása. Tulajdonságok kifejezése színekkel. Kompozíciós eljárások. Egyensúly és feszültség. Szimmetria és aszimmetria.	Kreativitás, alkotás: Képek, látványok, események leírása, a leírás alapján kép készítése. Élmények, emlékek, gondolatok feldolgozása közös alkotásokban (pl. utcakép). Csoportmunka: színtorony vagy színpiramis festése. Adott műalkotás vagy festmény dramatikus eljátszása közösen (megmozdul a szobor, hogyan folytatódik a kép cselekménye, mire gondol a főszereplő). Képek, tárgyak jelentésmódosítása formaátírással, átszínezéssel, megszemélyesítéssel. Szokatlan forma kialakítása a különböző részletek egy képpé formálásával. Megismerés, befogadás: Műalkotások csoportosítása különböző szempontok alapján. Műalkotások származási helyének megkeresése térképen. Elemző beszélgetés műalkotásokról. Képzőművészeti alkotások leírása, a legfontosabb vizuális nyelvi, kompozíciós hatás értelmezése. Egyes képzőművészeti műtípusok jellemzői (tájkép, életkép, történelmi kép, illusztráció, csendélet, portré, enteriőr, lovas szobor, kislasztika). Műalkotások elemzése az adott vizuális témákhoz kapcsolódóan (motiválás, hangulatkeltés).	Magyar irodalom (dramatikus játék, elemző beszélgetés műalkotásokról)

		Emberi karakterek, jellemek és magatartásformák megfigyelése a művészi ábrázolásokban. Néhány festmény, grafika és szobor szerzőjének és a mű címének ismerete.	

2. Vizuális kommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép és önismeret A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás) Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, helyi, nemzeti kulturális örökségnek a tudatosítása, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, művészi önkifejezés, műalkotások elemzése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)	Vizuális nyelv, fogalmak: Egyszerű közlő ábrák értelmezése, készítése. A formák és a színek kifejező elrendezése a képmezőben. A térbeliség hangsúlyozásának eszköze a formakövető tónusozó vonal. Fény-árnyék megfigyelése és érzékeltetése tónusfokozatokkal. Formaegyszerűsítés - a forma jele. A sötét-világos, hideg-meleg szinkontrasztok figyelemfelhívó jellege. Pozitív-negatív forma.	Kreativitás, alkotás: Tervezés a leegyszerűsített formák felhasználásával (pl. memóriajáték, virágdominó, emblémák). A színek hangulati hatásának alkalmazása az évszakok bemutatására (naptárlapok, évszaktündér tervezése). Természet utáni tanulmányok készítése természeti formákról. A modellek rálátásos ábrázolása megfigyelés alapján (szín- és tónusos megjelenítés). Csendélet festése. Dekoratív felület tervezése a valóságos forma egyszerűsítésével, továbbgondolásával. Érdekes faktúrák kialakítása pontok, vonalak és foltok segítségével. A jelalkotó forma: vonal és színredukciók. Tervezés a látványtól az ábráig. Egyszerű térosztásokat közlő alap- és térképvázlatok készítése. A fekete-fehér kontrasztra épülő szimmetrikus papírkivágás készítése. Megismerés, befogadás: Fényképek, újságképek, reklámképek csoportosítása, „olvasása”, értelmezése.	Környezetismeret (évszakok, naptár) Technika (évszaktündér tervezése) Matematika (sík és térformák)

		Márkajelek, emblémák viseletünkben. Térkifejezési módok: a takarás, a lejjebb-feljebb helyezés, előtér-háttér. A felülnézet. A formakarakter és a részletek megfigyelése, magyarázó rajzok, metszetek, nagyított részletek és folyamatábrák elemzése. Magyarázó rajzok, folyamatábrák értelmezése. Az ábra és a látvány kapcsolatának elemzése. A színismeretek összefoglaló áttekintése. Sík- és térformák jellemzői.	

3. Tárgy- és környezetkultúra			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép és önismeret Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (Szóbeliség, képi információ feldolgozás, szövegértés) Digitális kompetencia (IST alkalmazása) Esztétikai - művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai megismerés, élmények, érzések kreatív kifejezése, helyi, nemzeti kulturális örökségnek a	Vizuális nyelv, fogalmak: Az egyéni stílus jellemzői. A rendeltetés, az anyag, a forma, a díszítés és a méret összehasonlítása, a célnak megfelelő megválasztása. Forma- és színritmus. Az épület külső kifejezőeszközei: méret, tömeg, tagoltság, anyag, hely. Homlokzat- és alaprajz. Illúzió a térábrázolásban. Optikai csalódások, lehetetlen, kétértelmű helyzetek.	Kreativitás, alkotás: Egyéni igényt kielégítő tárgyak készítése. A mintaképzés különböző lehetőségeinek megismerése és alkalmazása különböző textiltervek készítésénél (pl. kockás anyag). Emblémák, piktogramok tervezése. Környezetalakító tevékenység: az utcakép közízlést formáló dekorációi. Egyszerű tárgy, épület modellezése. Makett készítés szabásminta alapján. Egyszerű tömeg, az alaprajz és a homlokzat egyeztetése. Álomképszerű jelenet tervezése valóságos és kitalált formák összekeverésével (pl. fantáziaváros, élet egy távoli bolygón). Megismerés, befogadás: Köznapi és ünnepi tárgy elemzése, a rendeltetés, az anyag, a méret, a forma bemutatásával.	Technika (tárgykészítés, makett)

tudatosítása, művészeti alkotások értő és beleérző ismerete, művészi önkifejezés, műalkotások elemzése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, esztétikai érzék fejlesztése, nyitottság a művészi kifejezés sokfélesége iránt)		A viseletdivat változásának megismerése. Régi korok öltözködési szokásai és a mai divat. Beszélgetés az alkalomhoz illő viseletekről. Az egyéni ízlés. Az épített környezet és egyes épülettípusok (pl. lakó- és középület) elemzése. A rendeltetés és a forma összefüggésének vizsgálata. A népi építészet emlékeinek megismerése. Nevezetes épületek. A helytörténeti gyűjtemények és a lakóhely múzeumainak megismerése. Könyvtárhasználat.	

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

Giuseppe Arcimboldo: Az ősz; id. Pieter Bruegel: Bábel tornya, Tél; Zórád Ernő: Hegyalja út - Fehérsas tér; Pollack Mihály: Magyar Nemzeti Múzeum; M. C. Escher: Belvedere; Frans Hals: Dada a gyermekkel; Aba-Novák Vilmos: Álarckészítő; Auguste Renoir: Krizantémcsokor; Kisalföldi mángorló (Néprajzi Múzeum); Bakonyi cifraszűr (Néprajzi Múzeum); Albrecht Dürer: Nyúl; Jan Brueghel: A Paradicsom, Perui totemoszlop. Magyar koronázási jelvények; Hősök tere, Vajdahunyad vára; Ligeti Miklós: Anonymus; Ferenczy Béni: Bem érem; Götz János: Szarvas; Cseh László: Táncolók; Michelangelo: Ádám teremtése; Ferenczy Károly: Október; Fényes Adolf: Babfejtők; Koszta József: Tányértörölgető; Wágner Sándor: Dugovics Titusz; Glatz Oszkár: Birkózók; Makovecz Imre: Sárospataki Művelődési Ház; mai lakóház belső és külső képe; Népművészet: kerített ház - Pityerszer; Botpaládi ház, faragott, festett, oromzatos ház - Hegyhátszentpéter; hollókői ház, füstös konyha, matyó tisztaszoba, kapatisztító, kunsági gyapjúhímzés, hímes tojás, mézescalácsbáb, aratókorsó, tálak, Miskakancsó

Technikák, anyagok

- az előző években már tanult technikákon kívül;
- kollázs, fonás, madzagszövés, gyöngyfűzés;
- textil-, drót- és papírpasztikák és tárgykonstrukciók, modellek;
- művészeti technikák ismertetése a megismert műtípusok kapcsán (pl. egyedi rajz, sokszorosító grafika, olajfestés, freskó, bronzöntés, kőfaragás, fafaragás, agyagmunka).

A továbbhaladás feltételei: a kezdő szakasz 4. évfolyam végén:

A tanuló gyakorlott a tanult vizuális nyelvi és kompozíciós készsége használatában. Élményeinek kifejezéséhez önállóan választja meg a megoldást. Motívumai változatosak. Megjelenít egyszerű mozzanatokat. Részt vesz a műalkotások és környezete vizuális üzeneteinek közös elemzésében, önállóan is megfogalmazza véleményét, tetszésítéletét indokolja. Felismeri a képzőművészet több műtípusát. A gyakran megfigyelt és elemzett művek címét és alkotóját megnevezi. Felkeresi a lakóhelyén vagy annak környékén található múzeumot vagy néprajzi gyűjteményt. Ott irányított megfigyeléseket végez. A könyvtár zenei témájú könyveit, művészeti albumait felhasználja feladatmegoldásaihoz.

Adott modelleket értelmesen ábrázol megfigyelés után, jellemző formáik, főbb arányaik megragadásával. Felismeri a nézetek összefüggéseit, és fel is vázolja ezeket. Alapvető színismereteit felhasználja alkotásaihoz. Egyszerű képi közléseket alkot és megért.

Ötletesen és egyre önállóbban készíti el a különféle rendeltetésű tárgyakat. Felismer és megnevez kapcsolatokat az elemzett tárgyak, eszközök, épületek formája és funkciója között. Alkotó tevékenysége során alkalmazza a tanult technikákat és ábrázolási módokat. Gyakorlott az egyszerű, eszköz nélküli vagy kéziszerszámmal végzett anyagalakításban.

A tanuló továbbhaladását nem akadályozhatja meg vizuális képességei fejlettségének aktuális színvonala.

Értékelési szempontok: a kezdő szakasz 4. évfolyamára

- Megismerés, befogadás
 - a megfigyelés, a vizuális emlékezet fejlettsége,
 - gyakorlottság a gondolkodási, képzeleti műveletekben,
 - a vizuális információk megértésének szintje,
 - esztétikai értékek felismerése a társadalmi, természeti és tárgyi környezetben,
 - a látvány egyéni értelmezésének, elemzésének minősége.
- Kreativitás
 - a képzelőerő elevensége,
 - a képi gondolkodás fejlettsége,
 - az asszociáció könnyedsége,
 - a konstruálás bátorsága, eredetisége,
 - a kifejezés árnyaltsága, egyedisége.
- Önismeret, önértékelés, önszabályozás
 - az érzelmek, gondolatok megjelenése a tanuló munkájában,
 - értékek felismerése a társak munkájában, az önálló ízlésben és az alkotó tevékenységben megnyilvánuló igényesség, az alkotó folyamatban való elmélyültség,
 - a megvalósításhoz szükséges érzelmi és akarati jellemzők fejlettsége és szabályozottsága.

8.2.2. Rajz 5-8. évfolyam

5-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az iskolának, mint nevelő intézménynek kifejezett feladata, hogy feltárja a műveltség erkölcsi és vallási dimenzióit. A vizuális nevelésnek a látható világ, a képi műveltség elmélyült megismerésére kell törekednie: a rajzórán lehetőséget kell kínálnunk a tanulóknak arra, hogy megsejtsék és átéljék a világ szépségét, az élet örömet (Szent Ferenc gondolata szerint a világ szépségeiben megmutatkozó Isteni Szeretetet). A tantárgy feladata a látás és a kéz intelligenciájának kiművelése, **a látvány mélyebb tartalmának, jelentésének, esztétikai üzenetének megértéséhez szükséges képességek fejlesztése: a tantárgy különleges lehetőségeit kihasználva a megismerés módszereinek kompetenciái – a „tanulás tanulása” – (a megfigyelés, az alkotó-kísérletező megértés, a szemléletes megismerés képességei) fejlesztendők.** Lehetővé kell tenni a gyermekek számára a látható, tapintható tárgyi valóságban, a képi világában való eligazodást.

A problémamegoldó és kritikus gondolkodás, az összehasonlítás és rendszerezés képessége, a lényegkiemelés és modellalkotás, valamint az összefüggések felismerésének intellektuális kompetenciáinak fejlesztése az alkotóképesség fejlesztésével párhuzamosan megvalósítandó. A szóbeli kommunikáció mellett kiemelten fejleszteni kell a tanulók képi információk feldolgozását segítő kommunikációs kompetenciáit: a képi-plasztikai ábrázoló, kifejező, közlő, és konstruáló képességeket. A térszemlélet, formaképzés, színhasználat, szerkezeti érzék, és anyaghasználat terén megvalósuló képességfejlesztő tevékenységek mellett a rajzórának a kreativitás, a problémafelismerő- és megoldó-képesség, a képzelet, a képi gondolkodás fejlesztését kell célul tűzni. A művészeti nevelésnek értékközvetítő, értékteremtő, egyben személyiségformáló szerepet kell betöltenie: a személyes és társas kompetenciák kialakításán keresztül így képes kialakítani és formálni a kultúra értékeit becsülő, környezettudatos magatartást, a nemzeti és európai azonosságtudatot és társadalmi érzékenységet. A motiváló, érzelmekben gazdag alkotó és megismerő tevékenységeknek a művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése mellett az ízlés (esztétikai érzék), a nyitottság, az empátia, a harmonikus érzelmi élet gazdagításához kell hozzájárulnia.

A vizuális nevelésnek az alkotóképesség fejlesztése érdekében figyelembe kell vennie, hogy az 5–6. évfolyamon az integratív – képi gondolkodásra alapozó fejlesztés folyik; a serdülőkor kezdetétől, a 7–8. évfolyamon viszont előtérbe kerül az elvont fogalmi és elemző gondolkodás fejlesztése. Így a fokozatosan megjelenő realitás igényükkel egy időben az alsóbb évfolyamokra jellemző szabad önkifejezési formát az objektívabb kifejezőmód, **a társas aktivitás és az önértékelés képessége** válthatja fel.

A tantárgy feladata a vizuális megismerő képesség fejlesztése, a vizuális műveltség tudatos rendszerbe foglalása; s annak feltárása, hogy a keresztény művészet tartalmi és formai elemeinek, jel- és jelképrendszerének megismerése, miként fejlesztheti a tanulók **esztétikai-erkölcsi-etikai normák, közösségi felelősségérzet** iránti fogékonyságát.

Az európai és egyéb kultúrák (és vallások) tisztelettel szemlélt és elfogadott szokásai, jelenségei, épületei, tárgyai – műalkotásai – mellett a magyar és kárpát-medencei művészet és népművészet megismertetésével **a tanulók nemzeti tudata, önismerete és hazaszeretete, a keresztény értékrenddel való azonosulása, empátiája és nyitottsága fejlődhet! A befogadó képesség, a művészeti esztétikai kompetenciák fejlesztése a látvány és a műalkotások elemzésén, értékelésén, leírásán és a vizuális ítéletalkotás szabályainak elsajátításán az egyetemes és benne a magyar művészettörténet stíluskorszakainak és a magyar népművészet megismerésével valósulhat meg.**

Az alkotó tevékenységeken belül a síkbeli, térbeli kifejezőeszközök, a térábrázolási konvenciók, a színtani ismeretek birtokbavételére, a tervezési és elemi konstruálási eljárások szabályainak elsajátíttatására, a létrehozásukhoz szükséges technikák megismertetésére és mindezek köznapis hasznosíthatóságának felismertetésére kell törekedni!

A kerettanterv a tantárgyi tartalmakat témakörökbe sorolja úgy, hogy a vizuális nyelvi anyagot azokon belül jeleníti meg. A kifejezés, képzőművészet témakörei a gyermekek személyes, kifejező-expresszív képalkotásaira, valamint a képzőművészeti ismeretekre és műelemzésre vonatkozó tartalmakat és képesség- és kompetencia-fejlesztő tevékenységeket írják le. A vizuális kommunikáció fejezetei a vizuális megismerés képességeinek fejlesztésére szolgáló tevékenységeket, valamint a köznapis, informatív, tudományos vizuális közlések megértését és alkalmazását segítő ismeretanyagot foglalják magukba. A tárgy- és környezetkultúra egység pedig a tárgykultúrával és az építészettel kapcsolatos **tervező, konstruáló és elemző képességfejlesztő tevékenységeket**, s az erre épülő **művészeti-esztétikai kompetenciákat** tartalmazza. A témaköröket az alkalmazott technikák leírása egészíti ki.

A tananyag bővülő, spirális elrendezésű; a témakörök, fejlesztendő képességek és fő tevékenységformák évenként ismétlődnek, tartalmukban gyarapodnak, művelési szintjük emelkedik. A tanítás során a kerettantervi követelmények szerinti kulcskompetencia és képességfejlesztések a több témakör szempontjait magába foglaló komplex, tevékenység központú feladatokkal teljesíthetők a leghatékonyabban.

Természetesen a kompetenciák nem elszigetelten, hanem párhuzamosan, sőt átfedésben alakíthatók: így például a perspektíva tanulása során megszerzett képességek, ismeretek és viszonyulások egyszerre fejleszthetők a természettudományos-, a matematikai-digitális-, a kommunikációs-, és esztétikai kompetenciákat.

Fejlesztési követelmények

A tantárgyi kompetencia-fejlesztés eredményeképpen egyéni eltéréseket mutató képesség-, készség-, ismeret- és viszonyulásbeli szint várható a tanulóktól. A fejlődés mértékét minden esetben kinek-kinek év eleji szintjéhez, valamint saját korosztálya képesség és kompetencia fejlettségének jellemzőihez viszonyítva ítéltjük meg helyesen.

Alkotó képességek

Az 5-8. osztályos diákok nyitottságát, érzékenységet, alkotásra motiváltságát a vizuális élmények, esztétikai hatások emlékezeti megőrzésére, a képzeteiket felidéző képességeik fejlesztésére kell mozgósítani. Képzelőerejük működtetése és fejlesztése, belső képekben való gondolkodásuk (vizualizáció, képzettársítások), alkotásaik eredetiségének felismertetése a feladat. **Kreativitásuk** ötleteik áramlásában, **probléma megoldási** leleményességükben, érzelmekkel kísért tevékenységeiken keresztül fejlesztendő. Készítsük őket arra, hogy jelrendszerük többnyire árnyalt, egyéni stílusjegyeket hordozzon, s feladataikat többféle anyag és eszköz használatával igyekezzenek megoldatni.. A tanulókat többségét igyekezzünk képessé tenni viszonylag újszerű alkotások létrehozására; azoknál, akik inkább a reprodukív jellegű alakításban képesek igényes, elmélyült munkára, e képességük továbbfejlődését tekintjük célnak. **Tegyük képessé a diákokat saját és társaik eredményeinek kritikus vizsgálatára: az önértékelésre és mások teljesítményének reális megítélésére, és ezzel az önfejlesztő aktivitás képességét (a szociális kompetenciákat) alakítsuk ki bennük!**

Befogadó, megismerő képességek

Vizuális megismerő és befogadó képességeiket - melyeket a térbeli, formai, színbeli, mozgásbeli, az anyagokkal, esztétikummal kapcsolatos élmények, a képi világ iránti fogékonyság jellemez - tovább kell fejleszteni. **A természettudományos kompetenciák és a matematikai összefüggések felismertetése mellett képessé kell tenni az önálló ismeretszerzésre: mozgósítani kell érdeklődésüket, hogy képesek legyenek látványok célirányos, egyre tudatosabb megfigyelésére; a belső képek, képzetek emlékezeti felidézésére.** Váljanak képessé belső képekben, vizuális, esztétikai művészeti képzetekben való gondolkodásra, képzeleti műveletekre (összehasonlításra, elemzésre, következtetésre, ítéletalkotásra, szintézisre). **A látványban rejlő jelentést, a művészi kifejezésben megnyilvánuló esztétikai hatást legyenek képesek elemezni, értelmezni; ismerjék fel az analógiákat, fedezzék fel az összefüggéseket, és oksági kapcsolatokat!**

Egyre magasabb szinten váljanak képessé a látható jelenségek (tér, forma, szín, változás, mozgás), minőségek és viszonylatok megítélésére, tárgyilagos szemléletére, lényeges összefüggések (külső és belső forma, forma és tartalom, stb.) megértésére, szavakkal is kísért képi elemzésére. Elemzéseikben mindig próbálják a keresztény – szemléleti, etikai, esztétikai – normákat érvényesíteni, ugyanakkor nyitott, empatikus, és felelős ítéletalkotásra, valamint harmóniára törekvő pozitív gondolkodásra törekedjenek!

Tegyük képessé a tanulókat, hogy vizuális, művészeti képzeteiket és ismereteiket mozgósítani tudják az adott szempontok szerinti tárgy- és műalkotás-elemzések során: törekednek egyéni vélemény kialakítására a számukra mértékadó egyéb vélemények alapján. Tegyük lehetővé, hogy esztétikai élményeik mélysége érzelmeikben is tükröződjék, ízlésítéleteiket képesek legyenek egyéniségüknek megfelelően megfogalmazni.

A tanulást segítő kompetenciák

A vizualitás a kulskompetenciák kialakítására törekvő képességfejlesztő pedagógiában – elsősorban a szemléletesség biztosításában – fontos szerepet tölt be; ezért fejlesztése nélkülözhetetlen a tanulás tanulásában, a művelődésben és a mindennapi élet gyakorlati kihívásainak megoldásában. Az információk „világossá tételéhez” (illusztrálásához), tagolásához, szemléltetéséhez, ábrák megértéséhez és létrehozásához szükséges jártasságokat és képességeket kell biztosítanunk tantárgyunkkal. Ezért interdiszciplináris szerepét kihasználva sajátítsa el a tanuló a többi tantárgy tanulásához is alkalmazhatóan a vizuális információk formáit, és forrásait (könyvekben, kiállításokon és egyéb ismerethordozókban): így az anyanyelvi és vizuális”nyelvi” kompetenciák fejlesztése kiegészülhet a hatékony, önálló tanulás és - a számítógépes alkalmazások kapcsán - a digitális kompetenciák fejlesztésével. A közösen létrehozott alkotások vagy feltáró elemzések a kezdeményező-szervező képességek („vállalkozói” kompetenciák) valamint szociális kompetenciák kialakítását teszik lehetővé.

5. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A **rajz és vizuális kultúra tantárgy** sajátossága, hogy a fő kompetencia- és képességfejlesztő tevékenységi formák az egész iskolaszakaszon áthúzódnak, ám műveleti szintjük évfolyamonként emelkedik.

- Síkbeli és térbeli alkotások létrehozásával tudatosabb kifejezőeszköz-használat. *(Alkotóképesség, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)*
- Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok megismerése a művészettörténet időbeliségét követve *(Összefüggések felismerésének és összehasonlító, kritikus elemző gondolkodás képességének, művészeti-esztétikai kompetenciáknak fejlesztése)*
- Közvetlen megfigyelésen alapuló, nézőpontnak megfelelő téri, formai, színbeli tanulmányok. *(Alkotóképesség, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)*
- Ábrázolási módok szemléleti megismerése. *(Alkotóképesség, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)*
- Színtapasztalatok rendezése. *(Intellektuális kompetenciák - összehasonlítás, rendszerezés - fejlesztése)*
- Alkalmazott grafikai tervezés. *(Alkotóképesség, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)*
- A közvetlen és a rögzített kommunikáció, a tömegtájékoztatás formáinak megkülönböztetése. *(Kommunikációs kompetenciák, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)*
- Használati tárgy tervezése. (Igény és stílus közötti kapcsolat feltárása) Alkotóképesség, problémamegoldó gondolkodás, társas aktivitás, környezettudatosság, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése

Éves óraszám: 55,5

Hetek száma: 37

Heti óraszám: 1,5 (A és B heti, vagy féléves váltásban)

Tematikus összesített óraterv

	TÉMAKÖR	ÓRASZÁM
1.	Kifejezés, képzőművészet (Alkotó tevékenységek: tanulmányok; alakos tematikus alkotások (biblia, ókori mitológia alapján) Műelemzés, művészettörténet (Őskor, ókor); könyvtári, múzeumi óra;	21 óra
2.	Vizuális kommunikáció (Tárgyak, alakok egyszerű (jellemző) nézetei, vetületi ábrák elemzése és rajzolása; Színismeret, színkeverések, tér tagolása;)	13 óra
3.	Tárgy és környezetkultúra (Környezetelemző feladatok; tervező, makettező órák)	10 óra
4.	Ellenőrző-értékelő órák (teszt, versenyfeladat)	5,5 óra
5.	Szabadon felhasználható órák (csoportos kreatív feladat, pályázati munkák, múzeumi óra)	6 óra

<i>Kifejezés, képzőművészet</i>			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Természettudományos és matematikai kompetencia Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia	A vizuális nyelvi eszközök (pont, vonal, folt, tömeg, tér) és minőségek (textúra, faktúra, szín, forma). A vonal térkifejező, formahatároló, figyelemvezető kiemelő szerepe, vonalfajták. Síkjellegű és plasztikus formák. A színek, hangulati hatása, figyelemfelhívó jellege Mozgás kifejezése (formaismétlés, mozgásfázisok). Komponálás síkban, térben.	Grafikai festészeti alapkészségek képességek begyakorlása, Színkeverés Animáció rajzolása és digitális feldolgozása	Informatika (egyszerű képkötő-rajzoló programok használata)
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia	Alkotás Személyes élmények, képzeleti képek megjelenítése, szubjektív, de tudatos kiemelésekkel. A véletlen hatások beépítése a térbeli és síkbeli kompozíciókba. Konkrét események, történetek, irodalmi illusztrációk készítése képsorban vagy plasztikában. Mozgás kifejezése a témának megfelelő grafikai vagy plasztikai feldolgozásokkal.	Alkotó megjelenítések szabadon választott technikával (grafika, festmény, plasztika, digitális képkötés)	Informatika (egyszerű képkötő-rajzoló programok használata)
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Idegen nyelvi kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia (művészet és társadalom összefüggései, kulturális azonosságtudat) Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Befogadás Az alkotó feladatokhoz kapcsolódóan műalkotások elemzése. Művészettörténet Képzőművészeti ágak (pl. szobrászat, grafika), építészet, iparművészet, műfajok (pl. dombormű) főbb jellemzői, a megfigyelt műalkotások technikai (pl. akvarell, mintázás). Az őskori művészet. Egyiptom, Mezopotámia művészete. Görög és római művészet. A megismert alkotások szerzője, címe, műfaja, technikája. A múzeumok (közgyűjtemények) rendeltetése, szerepe; a Szépművészeti Múzeum.	Szöveges (és digitálisan feldolgozott) elemzések Idegen szakszavak kigyűjtése Technikák, anyagok Lexikális feldolgozás (digitálisan is) Keresés interneten	Történelem Földrajz /Néprajz-népművészet/ Magyar irodalom (lexikonok használata)

<i>Vizuális kommunikáció</i>			
Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs kompet.)	A vizuális nyelvi elemek , minőségek értelmező, tájékoztató, felhívó szerepe.	Gyűjtés, kritikai elemzés	
Természettudományos kompetenciák (megfigyelés és képi elemzés, téri viszonylatok felismerésének képessége) Matematikai kompetencia. Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Alkotás Téri helyzeteket ábrázoló látszati rajzok készítése látvány után és képzelet alapján. Modellek (tárgyak, formák) térbeli helyzetének, arányainak és színviszonyainak megfigyelése és nézőpontnak megfelelő grafikus, színes és plasztikai ábrázolása. Tárgyak nézeti ábrázolása, származtatása egyszerű geometrikus formákból Tervezés, az adott célnak megfelelő forma- és színredukciók alkalmazásával. Szöveg és kép összerendezése konkrét célú közlésekben (pl. plakát).	Szabadkézi és szerkesztett ábrázolás befoglaló forma megkeresésével Egyszerű vetületek szerkesztése Tervezés vágás- ragasztással, illetve számítógépen	Informatika (egyszerű képalkotó-rajzoló programok használata)
Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Matematikai és digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i> Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs) kompetencia	Befogadás A téri helyzetek felismerése az ábrán. A színek. A sötét-világos kontraszt, a fő- és mellékszínek, telt színek, tört színek. A közvetlen kommunikáció (testbeszéd, gesztus) és a rögzített (írás, képírás, ábrázolás) vizuális közlés köznap és művészi formái.	Képelemzés, vázlatok Színkör szerkesztése, festése Fotó, videó, számítógép használata gesztusok, kifejezések rögzítésére, elemzésére	Informatika (egyszerű képalkotó-rajzoló programok használata) /Fényképezés/ Magyar nyelv Dráma-tánc
<i>Tárgy és környezetkultúra</i>			
Kommunikációs és természettudományos kompetenciák	Képi nyelv A funkcionális forma; a dísz, az ornamentika. (természeti forma redukciójával díszítő elem létrehozása)	Elemző és leképező ábrázolások (fekete-fehérben és színes megoldásban)	/Népművészet/
Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Alkotás Egy saját használatra készülő tárgy (pl. társasjáték, ruha, taneszköz) kitalálása, elkészítése, az alkalmas anyagok és formai megoldás kiválasztásával.	Grafikai és digitális megoldások komplex alkalmazása	Informatika (képalkotó-rajzoló programok használata)

Társadalmi (szociális kompetenciák), környezettudatos magatartás Kezdeményező- és alkotóképesség Művészeti-esztétikai kompetenciák	Befogadás A személyes felhasználói igény és a tárgy stílusa közötti kapcsolat felismerése, elemzése. A tárgyalkotó művészet területei: a formatervezés és az iparművészet, a népművészet. A környezet és a tárgy, a természeti- és az épített környezet viszonya.	Tárgyelemzések szóban, írásban és képi vázlatokban Makettezés	/Néprajz-népművészet/ Magyar nyelv (kommunikáció) Földrajz
Kezdeményező- és alkotóképesség Művészeti-esztétikai kompetenciák Matematikai (geometria) kompetencia Önálló alkalmazás (<i>tanulás tanulója</i>), modellalkotás Digitális kompetencia	Technikák Vázolás ecsettel, filctollal, ceruzával. Felületképzés ponthalmazzal, vonalráccsal, ecsettel, kollázssal. Szabadkézi tónusos rajzok. Grafikák: tus, diófpác, papírmetszet. Festés akvarellal, krétával, kevert eljárással. Színes munkák kollázssal, frottázssal, nyomhagyással. Egyszerű levonatok (esetleg monotípiák). Mintázás (Agyagmunkák a korong nélküli ősi eljárások alapján) Modellezés szabásmintával, papírtárgyak készítése hajtogatással (esetleg papírmásé). Szerkesztés körzővel, vonalzóval. Betűk kivágással, esetleg számítógéppel. A technológiai lépések betartásának alapszabályai.	Technikák feladathoz rendelt alkalmazása irányítottan vagy egyéni választás szerint	Matematika (egyszerű geometriai összefüggések, szerkesztések) Informatika (egyszerű képalkotó-rajzoló programok használata)

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választhatja ki a művészettörténeti korszaknak vagy az elemzendő vizuális problémának megfelelően; az adott helyi szemléltetési lehetőségek – épületek, műtárgyak, speciális gyűjtemények és illusztrációs anyagok - mindig kapjanak elsőbbséget!)

Stonehenge, Willendorfi Vénusz, egy fekete-afrikai szobor, Szegvár-tűzkövesi Sarlós isten, Altamirai bölény, Karnaki nagytemplom, Gizai piramisegyüttes, Írnok, Halastó (thébai sírfestmény), Zikkurat, Gudea szobor, Vadászjelenet Asszurbanipál ninivei palotájából (dombormű), Athéni Akropolisz, Polükleitosz: Dárdavívő, Lovasok a Parthenon frízéről, Mürön: Diszkoszvető, Vörösalakos vázakép, Pantheon, Titusz diadalíve, Colosseum, Balácai villagazdaság, Marcus Aurelius lovasszobra

A továbbhaladás feltételei, értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg; az értékelésben egyéni képességfejlődését, a kompetenciák kialakításának személyre szabott ütemét kell figyelembe venni. A csoportos munkák lehetőséget kínálnak a társas aktivitás és a közös munka iránti felelősségérzet fejlesztésére; az elkészült munka közös értékelésén túl (pld. Értékelőlap segítségével) a csoporttagok munkájának egyénenkénti értékelése és az önértékelés is szerepet kaphat az érdemjegyek, majd az osztályzatok kialakításában.

- Az ötödikes tanuló legyen képes élményeit, érzelmeit, fantáziaképeit, gondolatait vizuális eszközökkel kifejezni.
- Legyen képes megkülönböztetni a vizuális művészeti ágakat és műfajokat, segítséggel alkalmazza a műalkotások elemzésének megismert módjait.
- Legyen képes felismerni az őskor és az ókor fő stílusjegyeit; ismerjen fel és tudjon megnevezni koronként legalább három alkotást; Legyen képes kapcsolatba hozni a művészeti megismeréseit az egyéb tantárgyi ismereteivel
- A látványt legyen képes lerajzolni, tudja a jelenség egyes tulajdonságait kiemelni. Emlékezet, képzelet alapján is legyen képes egyszerű látványt, kitalált tárgyat megrajzolni. A megfigyelés, problémamegoldás, lényegkiemelés és modellalkotás kompetenciái a kreativitással arányosan fejlődjenek
- Legyen képes alkalmazni a téri helyzetek megjelenítésének néhány módját.
- Legyen képes vizuális minőségek, egyszerűbb képi közlések szóbeli megfogalmazására, olvasására: kommunikációs kompetenciái kritikus gondolkodással párosuljanak.
- A tömegkommunikáció fő jellemzőinek megismerésével társadalmi érzékenysége, kommunikációs tudatossága, szöveges és képi kifejezőképessége fejlődjék.
- Legyen képes felismerni és alkalmazni a stílus és a forma szerepét a fogyasztói döntésekben, ezzel környezet- és egészségtudatossága, szociális felelősségérzete fejlődjön.
- Legyen jártas az alapvető ábrázolási technikák alkalmazásában; kreativitása e technikák helyénvaló alkalmazása kapcsán problémamegoldó és esztétikai ítéletalkotó képességeit, valamint önértékelését fejleszti

Tankönyvajánlat:

- Tér, forma, szín (Nemzeti Tankönyvkiadó) *Tartós tankönyv, 5-től 8. osztályig (vizuális problémák szerinti szerkesztés, a spirálitás elvének alkalmazására alkalmas)*
- *A képzelet világa (Apáczai kiadó) 5. o. (Kerettantervi bontásban szerkesztett munkatankönyv)*
- *Művészettörténet 5. (Mozaik kiadó) (Élményszerű, kronologikus háttéranyag)*

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

- A kifejező alkotásokban a szín, a textúra és a faktúra, a komponálás tudatosabb alkalmazása
- Növekvő önállóság az élmények, témák feldolgozásában.
- Műalkotások, művészeti ágak, stílusok, műfajok megismerése és elemzése a művészettörténeti korokban.
- Ábrázoló - elemző grafikai, festői és plasztikai megjelenítő munkák.
- A nézőpont jelentőségének megértése, a vetületi ábrázolás alapjai. Színismeretek. Információk képi rögzítése, értelmezése. A képi, az írott közlés szabályainak, az információhordozók szerepének megértése. Adott funkciójú tárgy tervezése.

Éves óraszám: 55,5

Hetek száma: 37

Heti óraszám: 1,5 (A és B heti, vagy féléves váltásban)

Tematikus összesített óraterv

	TÉMAKÖR	ÓRASZÁM
1.	Kifejezés, képzőművészet (Alkotó tevékenységek: természeti tanulmányok, elemző rajzok; mozgalmas tematikus (pl. bibliai) témák megjelenítése, felületek, faktúrák alkalmazása); Műelemzés, művészettörténet (középkor); könyvtári, múzeumi óra;)	20 óra
2.	Vizuális kommunikáció (Szerkezeti és mozgáselemző rajzok és működési-összeszerelési ábrák elemzése és rajzolása; Színismeret, egyszerű kontrasztok, színek dekoratív és figyelemfelhívó szerepe; vetületi ábrázolás)	14 óra
3.	Tárgy és környezetkultúra (Tárgyelemző feladatok, funkció és jelentés szöveges-rajzos feltárása; környezetalakító művészeti technikák megismerése, kipróbálása)	10 óra
4.	Ellenőrző-értékelő órák, technikák (teszt, versenyfeladat, kiállítás)	5,5 óra
5.	Szabadon felhasználható órák (csoportos kreatív feladat, pályázati munkák, múzeumi óra)	6 óra

<i>Kifejezés, képzőművészet</i>			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témakörök, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Természettudományos és matematikai kompetencia Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia	A vizuális nyelvi elemek Építészeti hatáselemek (tömeg, szerkezet, centrális és tengelyes térelrendezés). A plasztikai kifejezés eszközei (tériség, tömeg, anyag, forma, felület). A szín kiemelő és ritmusképző szerepe. Felületképzés (vonal, tónus-variációk, faktúrák). Jellegzetes kompozíciós megoldások (egyensúly, kiemelés, ritmus, szimmetria-aszimmetria).	A kifejezés képi elemeinek alkalmazása képgrafikán, festményen, plasztikán, számítógépes grafikán	Fizika (erőhatások /statika/, színtan) Informatika (egyszerű képalkotó-rajzoló programok használata)
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia	Alkotás Mindennapi élmények, mozgalmas (pl. történelmi) jelenetek képi-plasztikai feldolgozása. Eseménysor megjelenítése egy képen belül, illetve képsorozattal.	Fázisrajzok, mozdulat tanulmányok, csoportos kompozíciók rajzolása, festése	/Mozgóké- és médiaism.) Informatika (képalkotó-rajzoló programok)
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Idegen nyelvi kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia (művészet és társadalom összefüggései, kulturális azonosságtudat) Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia Tanulás tanulása	Befogadás A térélmény. A statikus és dinamikus elrendezés hatása a síkbeli és térbeli alkotásokban. Az időbeliség ábrázolási lehetőségei. A fázisok, képsorok, szimbólumok. Néhány alkotás (grafika, festmény, szobor, épület, tárgy) rajzos és szóbeli elemzése, összehasonlítása, a téma, a kompozíció, az anyag és technika alapján. A képzőművészeti ágak (grafika, festészet, szobrászat, építészet), műfajok (pl. táblakép, kispasztika, középület), műtípusok (pl. tájkép, csendélet, portré) példái. Művészettörténet (benne a magyar művészet): A honfoglaló magyarok művészeti emlékei. Az ókeresztény és a	Elemzés: A téri kifejező formák felismertetése, alkalmazás Szakkifejezések használata Művészeti ágak és műfajok értelmezése, csoportosítása, összehasonlító elemzése Elemző	Magyar nyelv Idegen nyelvek (művészeti jövevényszavak, szakszavak) /Mozgóképi ismeretek/ Történelem Informatika (táblázatok,

	bizánci művészet. A románkor. A gótika. A reneszánsz művészet. (A megismert alkotások címe, szerzője műfaja, technikája) A Nemzeti Múzeum (helyi művészeti gyűjtemény) meglátogatása	fogalomrendszer használata	lexikon-programok használata) Könyvtárhasználat
<i>Vizuális kommunikáció</i>			
Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs) kompetencia	A vizuális nyelvi elemek A vonal, a vonalvastagság, az alakzatok, színek értelmező, jelentést hordozó szerepe.	Képelemek következetes alkalmaztatása	Magyar nyelv (jelteremtés)
Természettudományos kompetenciák (megfigyelés és képi elemzés, téri viszonylatok felismerésének képessége) Matematikai kompetencia Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Alkotás Nagyobb kiterjedésű tagolt formák (pl. tárgy, emberalak) ábrázolása rajzbeli, színbeli, plasztikai tanulmányokban (arányok, belső szerkezet, fény-árnyék és színviszonyok). Rajzi vagy plasztikai tanulmány alak, tárgy mozgásáról. Grafikai tervezés: képi sűrítés, redukált formák, színek, alkalmazása, Szóbeli információ átalakítása képi üzenetté, jellé. (pl. összeszerelési utasítás, működést magyarázó rajz).	Egyszerű anatómiai alapformák felismertetése, alkalmazása Fogalomrendszer használata a feladatok összehangolására, ismertetésére	Természetismeret /Mozgóképf- és média/ Informatika (egyszerű képfeldolgozó-rajzó programok használata)
Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Matematikai és digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i> Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs) kompetencia	Befogadás A nézőpont szerepe a téri helyzetek megítélésében (rálátás, szemmagasság, alálátás) és ábrázolásában. A formakarakter, formakontrasztok. Tárgyak, természeti formák térbeli modellezése. A vetületi ábrázolás. (Vetületi síkok, tengelyek) Színkontrasztok (hőfok, mennyiségi, minőségi kontraszt). A színek dekoratív és figyelemfelhívó szerepe. A képi közlések szabályai (ábrák, közismert jelek, szimbólumok, betű és szövegképek, egyszerű mozgóképi példák). A sokszorosított információ ismertetése egy választott példán (könyv, plakát, folyóirat, fotó).	Képelemzés, vázlatok Színkör szerkesztése, festése Fotó, videó, számítógép használata gesztusok, kifejezések, téri viszonylatok rögzítésére, elemzésére Nyomtatott és digitális ismerethordozók önálló alkalmazása	Történelem Matematika és informatika (koordináták, perspektíva, egyszerű szerkesztések, képfeldolgozó-rajzó programok használata) Magyar nyelv

<i>Tárgy- és környezetkultúra</i>			
Kommunikációs és természettudományos kompetenciák	A vizuális nyelvi elemek A tárgyak használati és jelképes funkciójának kifejező elemei: anyag, forma, szín, díszítés. A tervezés egyezményes jelei (vonalas műhelyvázlatok, részletrajzok, szabásrajzok).	A jelképes és dekoratív képi elemek alkalmazása	/Néprajz/ Matematika, technika (szerkesztés, testháló-makett)
Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Alkotás Egy választott tárgy rajzos, írásos felmérése, dokumentálása, a felhasználó megjelölésével. Adott személy (pl. családtag) számára használati tárgy tervezése, makett (modell) készítése.	Makett, modell készítése Munkanapló összeállítás papíralapon vagy digitálisan	Matematika, technika, informatika (szerkesztés, testhálók-makettek készítése)
Társadalmi (szociális kompetenciák), környezettudatos magatartás Kezdeményező- és alkotóképeség Művészeti-esztétikai komp.	Befogadás A tárgyakról leolvasható információk (jelentés, funkció, forma, anyag, szerkezet, technika). Tárgyak formájának kialakítása a kézművességben és a sorozatgyártásban. A tárgy rendeltetésének és formájának összefüggése.	Tablók, digitális gyűjtemények, prezentációk	/Néprajz/ Magyar nyelv /Kémia-fizika/ Informatika (digitális tábló, prezentáció)
<i>Technikák</i>			
Kezdeményező- és alkotóképeség Művészeti-esztétikai kompetenciák Matematikai (geometriai) kompetencia Önálló alkalmazás (<i>tanulás tanulása</i>), modellalkotás Digitális kompetencia	Az alapvető technikák művesebb alkalmazása Lavírozás, faktúráképzés (esetleg linómetszés). Szerkesztés körzővel-vonalzóval. Szövegírás (kivágott betűkkel vagy számítógéppel). Szöveg és kép-összeállítás (gyűjtött reprodukciókkal, képekkel, betűkkel). Vegyes technikák (fénymásolat, rajz, fotó és fénymásolás, esetleg fotógramm). Tér- és formaképzés, konstruálás (pl. agyag, fa, papír, textil, drót, talált tárgyak). Kézműves technikák a lehetőség szerint (pl. batikolás). Művészeti technikák megismerése (pl. testfestés a törzsi művészetben, kavicsszobor, agyagmunkák, dombormű, falfestés),	A technikák feladathoz rendelt alkalmazása irányítottan vagy egyéni választás szerint Az elérhető eljárások kipróbálása.	Technika – informatika (szövegtervezés, betűtípusok) Történelem /Néprajz-népművészet/

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választhatja ki a művészettörténeti korszaknak vagy az elemzendő vizuális problémának megfelelően; az adott helyi szemléltetési lehetőségek – épületek, műtárgyak, speciális gyűjtemények és illusztrációs anyagok - mindig kapjanak elsőbbséget!)

- Galgóci és bezdédi tarsolylemezek, Nagyszentmiklósi kincs 2. sz. edény,
- San Apollinare in Classe, Theodora vagy Justiniánus mozaik, Jáki templom, Bélapátfalvi apátsági templom,
- Pisai dóm, Bayeux-i kárpit, Chartres-i székesegyház, Kölni dóm, Palazzo Pitti, Bakócz kápolna;
- a Magyar Szent Korona,
- Budavári gótikus szobrok, Kolozsvári testvérek: Szt. György szobra,
- Kolozsvári Márton: Szent László-herma, Lőcsei Pál főoltára a lőcsei Szt. Jakab templomból;
- Giotto: Szt. Ferenc elajándékozta köpenyét, M.S. mester: Mária és Erzsébet találkozása,
- Michelangelo: Dávid, Botticelli: Vénusz születése, Leonardo: Mona Lisa és Szt. Anna harmadmagával, Raffaello: Athéni iskola,
- Jan van Eyck: Arnolfini házaspár, Dürer: Az apokalipszis lovasai.

A továbbhaladás feltételei, értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg; az értékelésben egyéni képességfejlődését, a kompetenciák kialakításának személyre szabott ütemét kell figyelembe venni. A csoportos munkák lehetőséget kínálnak a társas aktivitás és a közös munka iránti felelősségérzet fejlesztésére; az elkészült munka közös értékelésén túl (pld. Értékelőlap segítségével) a csoporttagok munkájának egyénenkénti értékelése és az önértékelés is szerepet kaphat az érdemjegyek, majd az osztályzatok kialakításában.

A tanulók többségének már legyen saját, személyes képi kifejezőmódja.

- A hangulatot, az érzelmeket kiemeléssel, átírással legyen képes kifejezni.
- A tartalom- és formaelemzést tudja segítséggel alkalmazni.
- Legyen képes példákban felismerni és megkülönböztetni a művészeti ágakat és műfajokat. Legyen képes felismerni a tanult művészettörténeti korok legjellemzőbb stílusjegyeit, alkotásait, alkotóit; koronként legalább három-három műalkotást tudjon megnevezni.
- A tanuló a megfigyelt és ábrázolt formákon tudja felismerni a szabályszerűségeket.
- Tudja értelemszerűen alkalmazni a megismert ábrázolásmódokat.
- Értse a funkció szerepének fontosságát a tárgytervezésben, képes legyen adott tárgy elemzésére, jelentésének feltárására.
- Fejlődjön jártassága a technikák alkalmazásában: mozgása legyen összehangolt, használja ügyesen az eszközöket.

Tankönyvajánlat:

- Tér, forma, szín (Nemzeti Tankönyvkiadó, 5-től 8. osztályig);
- A képzelet világa 6 (Apáczai kiadó);
- Művészettörténet 6. (Mozaik kiadó);
- KÉPSZÓTÁR (internet)

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

- A művészeti alkotások, a kor és a kultúra leglényegesebb összefüggéseinek vizsgálata.
- Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a kronologikus művészettörténet szerint haladva.
- Vizuális analízisek, téri, formai és színtanulmányok, alkotó alkalmazások.
- Önkifejezés, asszociációk.
- A Monge-vetület, a kavalieri axonometria megismerése.
- Színrendszerezés.
- Nyomtatott információk hatásrendszerének vizsgálata.
- Használati tárgy tervezése. (Funkció- és formaelemzések)
- A tárgykultúra társadalmi, ökológiai összefüggéseinek vizsgálata.
- Magyar népművészet.

Éves óraszám: 37

Hetek száma: 37

Heti óraszám: 1

Tematikus összesített óraterv

	TÉMAKÖR	ÓRASZÁM
1.	Kifejezés, képzőművészet (Alkotó tevékenységek: építészeti és plasztikai elemzések és tanulmányok; érzelmek, hangulatok kifejező ábrázolása Műelemzés, művészettörténet (barokk, XIX. sz.; könyvtári, múzeumi óra;)	16 óra
2.	Vizuális kommunikáció (Axonometrikus és „Monge” ábrák elemzése és rajzolása (rekonstrukció); Színismeret (telített, tört, derített színek), kontrasztok alkalmazása;)	10 óra
3.	Tárgy és környezetkultúra (Tárgyelemző feladatok; tervező, modellező órák)	6 óra
4.	Ellenőrző-értékelő órák (teszt, versenyfeladat, kiállítás)	3 óra
5.	Szabadon felhasználható órák (csoportos kreatív feladat, pályázati, dekorációs munka, múzeumi óra)	2 óra

<i>Kifejezés, képzőművészet</i>			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témakörök, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Természettudományos és matematikai kompetencia Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia	A vizuális nyelvi elemek Építészeti hatáselemek (térforma, tömeg, anyag, szerkezet, méret, arány, tagoltság, felület, fényviszonyok, ritmusok, környezet). A plasztikai kifejezés eszközei (a térbeli kiterjedés mértéke, irányok, anyag, formatömeg, tagoltság, méret, felület, a környezet). A síkbeli kifejezés eszközei (téri hatás vagy sík jelleg, átírt formák, színek). Jellegzetes kompozíciós megoldások (szimmetrikus, aszimmetrikus, centrális, dinamikus).	A kifejezés képi elemeinek alkalmazása képgrafikán, festményen, számítógépes grafikán	Matematika Informatika /Technika/ Fizika Kémia
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia	Alkotás Érzelmek, hangulatok megfogalmazása, az egyéni színvilágban. Ember vagy állatfigurák elemző rajzi és plasztikai tanulmányozása, a karakter. Egyéni asszociációkra támaszkodó átírás, fokozás. Irodalmi (zenei) mű vagy történelmi esemény feldolgozása.	Szabadon választott (manuális vagy digitális) grafikai megoldás	Magyar irodalom Természetismeret Ének-zene Informatika
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Idegen nyelvi kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia (művészet és társadalom összefüggései, <i>európai és nemzeti kulturális azonosságtudat</i>) Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség	Befogadás A fény, a megvilágítás hatása a színekre, a formákra, a hangulatra. A fény jelentést hordozó, érzelmi vagy gondolati tartalmakat kifejező szerepe. Művészettörténet (benne a magyar művészet). A barokk kor. A XIX. század: a klasszicizmus, a romantika és a realizmus. Az impresszionizmus, a posztimpresszionizmus. Művek leírása, elemzése, értékelése. A Magyar Nemzeti Galéria meglátogatása. Könyvtár- és médiahasználat önálló feladathoz.	Elemzés: Szakszavak, kifejezések értő használata Elemző fogalomrendszer használata A szín és fény kifejező formáinak felismertetése, alkalmazása	Magyar nyelv és irodalom; Idegen nyelvek; Történelem Földrajz Fizika (szín- és fénytan) Informatika

Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>			
Vizuális kommunikáció			
Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs) kompetencia Szociális kompetenciák	A vizuális nyelvi elemek A geometrikus alapformák. A nézőpont, a fény-árnyék, a távlat, mint a vizuális hatás eleme. A tónusok. Színek értelmező, információs funkciója. Az érthető, pontos rajz, az egyértelmű rendezettség és a közmegegyezés (konvenció) szerepe a képi közlő nyelvben.	Feladatokhoz rendelve a szerkesztő és művészi kifejező-elemek használatának gyakorlása	Magyar nyelv (kommunikáció) Matematika (geometria) Történelem
Természettudományos kompetenciák (megfigyelés és képi elemzés, téri viszonylatok felismerésének képessége) Matematikai kompetencia (Geometria) Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Alkotás Modellrajzolás, színezés; a formai, a szerkezeti és a színbeli összefüggések vizsgálata. Geometriai formák átalakítása (pl. csonkolás, részek összevonása, nagyítás). Monge-vetület, egyméretű és kétméretű axonometrikus ábrák szerkesztése modell alapján. Rekonstrukciós vázlatok készítése vetületi rajz alapján. Informatív ábrák, diagramok, grafikonok készítése.	Grafikai és színes technikák Szerkesztés Papírmmodell készítése Digitális ábra, grafikon készítése	Természetismeret Matematika-informatika Technika
Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Matematikai és digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i> Nyelvi és képi kifejezés	Befogadás A kifejező és a közlő, a természeti és a geometrikus jellegű ábrázolásmód összevetése. A Monge három képsíkos vetületi ábrázolás és az axonometrikus ábrázolás. Az önárnyék, és a vetett árnyék. A telített, a derített, a tört szín. A színreflex, valamint a színek térbeli és hangulati hatása. A tudományos közlések képi formái.	Elemzés: A téri kifejező formák felismertetése, alkalmazása Színkeverés, szíkontrasztok elemzése Elemző	Magyar és idegen nyelvi kommunikáció Természetismeret /Biológia/ Fizika /Mozgóképfés

(kommunikációs) kompetencia Idegen nyelvi kompetencia (szakszavak)	Az alkalmazott grafika, a könyvművészet; (tankönyvek, „művész-könyvek” elemzése; szórólap-tervezés;) A fotó és a reklám hatásrendszerének feltárása (példák alapján)	fogalomrendszer használata	médiaismeret/
Tárgy- és környezetkultúra			
Kommunikációs és természettudományos kompetenciák Tanulási és szociális kompetenciák	Vizuális nyelv Vázlatrajzok, részletrajzok, szabásrajzok, látszati ábrák. A tárgy stílusjegyei. Ízlésünk kifejeződése tárgyainkban. A környezet és az objektum.	Szóbeli és rajzi elemzés	Technika Matematika Néprajz- népművészet
Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Alkotás Használati tárgy (pl. öltözék, öv, gomb) tervezése adott funkcióra és stílusban, látszati és vetületi rajzban, szín és anyagmintával. Tárgyak gyűjtése, funkció- és formaelemzése rajzban és írásban.	Rajz, vázlatok, modellezés Gyűjtés internetről (mappákba rendezés) Prezentáció készítése	Technika Informatika
Társadalmi (szociális kompetenciák), <i>nemzeti és európai azonosságtudat, környezettudatos magatartás</i> Kezdeményező- és alkotóképeség Művészeti-esztétikai kompetenciák	Befogadás A funkció és forma kapcsolatának vizsgálata régi, ismeretlen, érdekes tárgyak megfigyelésével. A tárgyak és az életmód kapcsolata. Népművészet (szerszám, faragás, bűtor, mézesbáb, tojásfestés, szövés, hímzés, viselet).	Köznapi, néprajzi, és igényes (művészi) tárgyak gyűjtése, bemutatása (tabló, digitális prezentáció) népi mestersegek megismerése felvételtől, vagy műhelylátogatással	/Néprajz, népművészet/ Történelem Magyar irodalom Ének-zene Könyvtárhasználat
Kezdeményező- és alkotóképeség Művészeti-	Technikák Mint az előző évfolyamoknál, valamint:	A technikák feladathoz rendelt	Technika – informatika

esztétikai kompetenciák Matematikai (geometriai) kompetencia Önálló alkalmazás (<i>tanulás tanulása</i>), modellalkotás Digitális kompetencia	Síkbeli kompozíciók, festmények készítése; körplasztikák mintázása; a megismert grafikai eljárások alkalmazása. Grafikus megoldások (vázolás, tónusmegjelenítés vonallal). Szerkesztés körzővel, vonalzókkal, vonalkezelési pontosság. Képi közlések, ábrák, reprodukciók gyűjtése és felhasználása a különböző ábrázolásmódok elemzéséhez. Papír makettek és modellek készítése. Szabásrajz szerkesztése, a tervet tartalmazó mappa, doboz készítése.	alkalmazása irányítottan vagy egyéni választás szerint A megfelelő technikák kiválasztásának, önálló használatának gyakorlása	Matematika (geometria, szerkesztések) Fizika, kémia (az anyagok tulajdonságai)

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választhatja ki a művészettörténeti korszaknak vagy az elemzendő vizuális problémának megfelelően; az adott helyi szemléltetési lehetőségek – épületek, műtárgyak, speciális gyűjtemények és illusztrációs anyagok – mindig kapjanak elsőbbséget!)

Vignola - G. della Porta: Il Gesu, Esterházy
 Fényes Miklós: Fertődi kastély, Szt. Péter templom és tér, Donner: Szt. Márton szobra,
 Rembrandt: Éjjeli őrző, Velazquez: Bréda átadása, Mányoki Ádám: II. Rákóczi Ferenc,
 Paraszt barokk épületek: nagyvázsonyi, bakonybéli házak,
 Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum,
 Hild József: Esztergomi főszékesegyház,

Canova: Mária Krisztina főhercegnő síremléke, Ferenczy István: Pásztorlányka, id. Markó Károly: Visegrád, J. Paxton: Kristálpalota, Steindl Imre: Országház,
 Izsó Miklós: Táncoló paraszt, E. Delacroix: A szabadság vezeti a népet, Corot: Emlékezés, Paál László: Nyárfák,
 Millet: Kalászszedők, Daumier: Mosónő,
 Munkácsy Mihály: Rőzsehordó,

Madarász Viktor: Hunyadi László siratása, Szinyei Merse Pál: Majális, C. Monet: A roueni székesegyház, E. Degas: A tánc csillaga,
 Cézanne: A Saint Victoire hegy, Gauguin: Tahiti nők.
 Kiválasztás szerinti népművészeti tárgyak, épületek.

A továbbhaladás feltételei, értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg; az értékelésben egyéni képességfejlődését, a kompetenciák kialakításának személyre szabott ütemét kell figyelembe venni. A csoportos munkák lehetőséget kínálnak a társas aktivitás és a közös munka iránti felelősségérzet fejlesztésére; az elkészült munka közös értékelésén túl (pld. Értékelőlap segítségével) a csoporttagok munkájának egyénenkénti értékelése és az önértékelés is szerepet kaphat az érdemjegyek, majd az osztályzatok kialakításában.

- A tanuló rendelkezék az ábrázoláshoz szükséges készségekkel.
- Kifejező és tervező munkáiban legyen képes figyelembe venni a színek optikai és érzelmi hatását.
- Adott elemzési szempontok szerint legyen képes műalkotásokat összehasonlítani.
- Ismerje a tanult művészettörténeti korok legjellemzőbb stílusjegyeit; koronként és áganként legalább három-három műalkotást, alkotót ismerjen fel és tudja megnevezni.
- Megfigyeléskor képes legyen megítélni a téri, formai és színviszonylatokat, arányokat, meglátni a lényeges vizuális összefüggéseket, megérteni a szabályszerűségeket; legyen képes le is rajzolni.
- Absztrakciós képessége nyilvánuljon meg a lényegkiemelésben, a geometriai egyszerűsítésben.
- Képes legyen a vizuális információkban eligazodni, azokat kritikusan vizsgálni.
- Ismerje a Monge-vetület és az axonometrikus ábrázolás alapjait, több-kevesebb önállósággal tudjon megoldani ilyen szerkesztési feladatokat.
- Alkalmazza tudatosan a tárgytervezés módszerét és az elemzés szempontjait.
- Probléma-megoldási készségei, képességei nyilvánuljanak meg az önálló alkotó, tervező-kivitelező feladatokban.
- Jártas legyen az ismeretszerzés sajátos vizuális, manuális módjaiban; használja biztonsággal az ábrázolás és alakítás eszközeit.

Tankönyvajánlat:

- Tér, forma, szín (Nemzeti Tankönyvkiadó) Tartós tankönyv, 5-től 8. osztályig (vizuális problémák szerinti szerkesztés, a spirálitás elvének alkalmazására alkalmas)
- A képzelet világa (Apáczai kiadó) 7. o. (Kerettantervi bontásban szerkesztett munkatankönyv)
- KÉPSZÓTÁR (internet)

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák

- A vizuális nyelvi elemek, kompozíciós formák önálló alkalmazása.
- Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a XX. század első felének irányzataiban.
- Tér-, forma- és színviszonyok tanulmányozása; a rajzos analízisből kiinduló elvonatkoztatásokra épülő átalakítások.
- A forma és funkció elemzése
- Perspektíva szerkesztések. (Belső tér szerkezetes távlati ábrázolása)
- Színismeretek összegzése, színkontrasztok alkalmazása
- A tudományos és műszaki közlésmódoknak, a tömegkommunikáció műfajainak, a médiumok képnyelvi sajátosságainak megismerése. A mozgókép és képzőművészet kapcsolódásai
- A külső és belső építészeti tér elemzése.

Éves óraszám: 37

Hetek száma: 37

Heti óraszám: 1

Tematikus összesített óraterv

	TÉMAKÖR	ÓRASZÁM
1.	Kifejezés, képzőművészet (Alkotó tevékenységek: tanulmányok; optikai-geometrikus feladatok; Műelemzés, művészettörténet; könyvtári, múzeumi óra;)	16 óra
2.	Vizuális kommunikáció (Axonometrikus és perspektivikus ábrák elemzése és rajzolása; Színismeret, kontrasztok;)	7 óra
3.	Tárgy és környezetkultúra (Környezetelemző feladatok; tervező, makettező órák)	7 óra
4.	Ellenőrző-értékelő órák (teszt, versenyfeladat)	3 óra
5	Szabadon felhasználható órák (csoportos kreatív feladat, múzeumi óra)	4 óra

<i>Kifejezés, képzőművészet</i>			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témakörök, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Természettudományos és matematikai kompetencia Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia	Vizuális nyelv Egyensúly, nyugalom, mozgalmasság, feszültség, a figyelem vezetése. A térhatás és a síkban tartás tartalmi szerepe festészeti, grafikai alkotásokban. A látványrendezés vizuális eszközei, hatáselemei, a mesterséges fényhatások.	A kifejezés képi elemeinek alkalmazása képgrafikán, festményen, számítógépes grafikán	Magyar és idegen nyelvi kommunikáció; Informatika
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia	Alkotás Tanulmány (emberalak, térelemek közös beállítása); színbeli bontás, redukálás a látvány elemzése alapján. Vizuális illúziókra, érzéki csalódásokra épülő feladatok megoldása művészeti példák nyomán.	Képi kompozíciók megoldása egyéni kifejezés gyakorlására (manuális és digitális lehetőségek)	Matematika (szerkesztések) Fizika (színtan) Informatika
Nyelvi (kommunikációs) kompetencia Idegen nyelvi kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia (művészet és társadalom összefüggései, kulturális azonosságtudat) Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Befogadás Műelemzések a feladathoz (és a történelmi korokhoz) kapcsolva. Művészettörténet (benne a magyar művészet): A művészet szerepe, a korstílus és az egyéni stílus eltérő korokban és kultúrákban. - A szecesszió, a XX. század első felének művészeti irányzatai, az izmusok. - Az expresszionizmus, a konstruktivizmus, a szürrealizmus és az op-art. - A modern és a posztmodern jelenségek - A kortárs képzőművészet néhány alkotásának elemzése, megismerése. Közeli művészeti kiállítás meglátogatása. (Könyvtár- és médiahasználat)	Képelemzés, vázlatok Fotó, videó, számítógép használata kifejezések, téri viszonylatok rögzítésére, elemzésére Nyomtatott és digitális ismerethordozók önálló alkalmazása	Történelem; Földrajz Magyar és idegen nyelvi kommunikáció; Mozgóképek és médiaismeret Könyvtárhasználat Múzeumlátogatások

<i>Vizuális kommunikáció</i>			
Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs) kompetencia Tanulási kompetenciák	A vizuális nyelvi elemek Geometrikus formák, értelmező színek, arányok, faktúrák. A vázoló és szerkesztett vonal.	Képsorozat vázolása, képes használati utasítások	Magyar és idegen nyelvi kommunikáció;
Természettudományos kompetenciák (megfigyelés és képi elemzés, téri viszonylatok felismerésének képessége) Matematikai kompetencia Problémamegoldó képesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Alkotás Épület, utcarészlet, folyosórészlet megfigyelése, szabadkézi tapasztalati perspektivikus ábrázolása. Egy iránypontos perspektíva szerkesztése. Összetett természeti forma részletesebb analízise (pl. értelmező vázlat, részekre bontás, kiegészítés, vagy fázisrajzok, szintvonalak, hossz- és keresztmetszetek). Axonometrikus és perspektivikus rekonstrukciók vetületi rajzok alapján.	Szerkesztés kézi és digitális eszközökkel Rekonstrukciók rajzolása (látszati és axonometrikus megjelenítésben)	Természettudományos tantárgyak Technika Matematika
Művészeti-esztétikai kompetenciák problémamegoldó képesség Matematikai és digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i> Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs) kompetencia Anyanyelvi (elemző), idegen nyelvi (szakszavak), vizuális (képi információk) kompetenciák	Befogadás A tér illúziója (látszati rövidülések, méretváltozások, nézőpont, vonaltávlat, szintárvlat). A perspektivikus ábrázolásmód. A tanult ábrázolási rendszerek áttekintése. Térábrázolási módok, kevert nézőpontú ábrázolásmódok különböző korokban, kultúrákban. Színismeretek: Színritmus. színharmónia. Kontrasztok (színezet és hőfokkontraszt, sötét-világos, komplementer, szimultán, mennyiségi és minőségi kontrasztok) felismerése, kompozíciók készítése A közterületek, középületek tájékoztató rendszere (feliratok, logotípiák, jelek) elemzése, tervezése.	térábrázolási és vetületképzési formák elemző ismerete Színharmóniák és kontrasztok elemzése és létrehozása Anyanyelvi (elemző), idegen nyelvi (szakszavak), vizuális (képi információk) elemzés használata	Fizika (optika, színtan) Matematika (geometriai szerkesztések) Magyar és idegen nyelvi kommunikáció; Könyvtárhasználat Múzeumlátogatások

<i>Tárgy- és környezetkultúra</i>			
Kommunikációs és természettudományos kompetenciák	Vizuális nyelv Térformák, színek a térben; tónusok, faktúrák termódosító hatása. Személyesség képi jelei.	Anyanyelvi (elemző), idegen nyelvi (szakszavak), vizuális (képi információk) elemzés használata. Jeltervezés	Magyar és idegen nyelvi kommunikáció; Könyvtárhasználat
Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	Alkotás Adott méretű tér elképzelése, megtervezése konkrét személy igényei szerint, megfelelő stílusban (rajzban és írásban)	Tárgytervezés egyéni technikák alkalmazásával Portfólió és munkanapló készítése a tervezés folyamatáról	Magyar és idegen nyelvi kommunikáció; Informatika; Könyvtárhasználat; Múzeumlátogatások
Társadalmi (szociális kompetenciák), <i>környezettudatos magatartás</i> Kezdeményező- és alkotóképeség Művészeti-esztétikai kompetenciák	Befogadás Rajzos-írással felmérés készítése egy kiválasztott személy környezetéről (lakószoba, lakberendezési tárgyak, dekoráció), életmódjáról, életstílusáról. Az építészeti tér, az épület, az életmód összefüggése. Az egyházi rendeltetésű épületek A természeti környezet és az épületek védelme; a „környezettudatosság” elve	Funkcióelemzések rajzban és írásban Digitális napló készítése A „szakralitás” elemzéséhez fogalomtár létrehozása	Történelem; Magyar és idegen nyelvi kommunikáció; Informatika
Kezdeményező- és alkotóképeség Matematikai (geometriai) kompetencia <i>Önálló alkalmazás (tanulás tanulása), modellalkotás</i> Digitális kompetencia	Technikák A megismert grafikai, festői, szobrászati és egyéb gépi technikák önálló megválasztása a feladatok megoldásához. Szabadkézi rajzok és szerkesztések (esetleg számítógépes rajzoló programok) alkalmazása, igényes, pontos kivitelezés. Kollázs, papír- és fotómontázs készítése. (Technikai kísérletek) Makett	A technikák feladathoz rendelt alkalmazása egyéni választás szerint Makett készítés papírból, illetve vegyes technikával Számítógépes alkalmazások	Technika; Matematika; Informatika;

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választhatja ki a művészettörténeti korszaknak vagy az elemzendő vizuális problémának megfelelően; az adott helyi szemléltetési lehetőségek – épületek, műtárgyak, speciális gyűjtemények és illusztrációs anyagok - mindig kapjanak elsőbbséget!)

T. Lautrec egy plakátja,
Ferenczy Károly: Márciusi est, Hollósy
Simon: Rákóczi induló, Vincent van Gogh:
Auvers-i templom,
Rodin: Gondolkodó, Klimt: A csók,
Gaudi: Sagrada Familia; Lechner Ödön:
Iparművészeti Múzeum;
W. Gropius: A Bauhaus központi épülete;
Rippl-Rónai J.: Apám és Piacsek bácsi

vörösbőr mellett,
Csontváry Kosztka Tivadar: Magányos
cédrus, Picasso: Vasaló nő, Guernica,
Braque: Gitáros csendélet, Boccioni: Az
utca erői,
M. Duchamp: Palackszárító,
V. Tatlin: A III. internacionálé emlékmű
famodellje,
Piet Mondrian: Kompozíció, Chagall: Én és
a falum, Dalí: Égő zsiráf,

Szőnyi István: Zebegény, Egry József:
Visszhang, Medgyessy Ferenc: Anyaság,
Standard Thonet szék; Breuer Marcell:
Wassily csőszék, Le Corbusier: Ronchamp-i
kápolna, Barcsay Jenő: Festőállvány, Schaár
Erzsébet: Az utca, Andy Warhol: Elvis,
Vasarely: Alakzat III., Kondor Béla:
Darázskirály.

A továbbhaladás feltételei, értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg; az értékelésben egyéni képességfejlődését, a kompetenciák kialakításának személyre szabott ütemét kell figyelembe venni. A csoportos munkák lehetőséget kínálnak a társas aktivitás és a közös munka iránti felelősségérzet fejlesztésére; az elkészült munka közös értékelésén túl (pld. Értékelőlap segítségével) a csoporttagok munkájának egyénenkénti értékelése és az önértékelés is szerepet kaphat az érdemjegyek, majd az osztályzatok kialakításában.

- Az általános iskola (alгимnázium) befejezésekor a tanulónak - a tantárgyi munkára fordítható időtől függően, személyiségéből adódó szinten - rendelkeznie kell a **vizuális alkotó és befogadóképesség** alapjaival.
- Legyen képes fantáziáját szabadon eresztve gondolatokat és érzéseket kifejezni az alkotó, tervező feladatokban. Ízlésítéleteit legyen képes megindokolni, átéléssel hitelesíteni.
- Adott szempontokat követve tudja alkalmazni a stíluskritikai műelemzést. Ismernie kell a tanult művészettörténeti korszakok legjellemzőbb stílusjegyeit, koronként és áganként legalább három-három műalkotást, alkotót legyen képes felismerni és megnevezni.

- Legyen képes csaknem önállóan teret, tömeget ábrázolni látszati és axonometrikus rendszerben, szabad kézzel illetve szerkesztéssel. Szín- és tónusválasztásait képes legyen megindokolni.
- Ismerje a vizuális kommunikáció alapvető jeleit és szabályait.
- Legyen tájékozott a mindennapi, a tudományos, a műszaki és a művészi, kommunikáció feladatáról, és értse a tömegkommunikáció működését.
- Legyen képes adott célra tárgyat tervezni, készíteni. (Ismerje a szerkezet-formát (pl. Eiffel torony) és a szimbolikus formát (pl. korona).
- Ismerje és alkalmazza a kulturált, környezettudatos magatartás szabályait.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

- A rajz és vizuális nevelés tantárgy alkotásközpontú, ezért az értékelésnek is elsősorban a képességek, készségek, kompetenciák fejlődését kell nyomon követnie a gyerekek munkáiban. A komplexitásból következően egy-egy gyermek tantárgyi teljesítményei is mindig többszintűek. Más-más színvonalú eredményt érhetnek el **a megfigyelési-, az elemzési-, a gyakorlati képességek, vagy a művészeti-esztétikai kompetenciák kialakulása területén**. Így az ellenőrzésben, értékelésben is rugalmasan a gyermekek eltérő adottságaihoz, egyéni fejlődésének üteméhez kell igazodni!
- Az ellenőrzés-értékelés legfontosabb feladata, hogy az elvárás, ellenőrzés, és minősítés eszközeivel a tanulókat az **önértékelésben, saját fejlődésük követésében**, reális megítélésében segítse, saját teljesítményük elemzésének szokását bennük kialakítsa. Az értékelés lehetőleg térjen ki a kis részletekre is (hiszen sokszor csak ezekben mutatható ki a fejlődés ténye, de a kevésbé motivált gyerekeknek ezek is jelentős sikerforrások lehetnek).
- Az egyéni és közös megbeszélések, az óra alatti és az óravégi értékelés egyaránt a jó, ötletes, kifejező megoldásokat, próbálkozásokat vagy a feladatnak való megfelelés mértékét, az érdeklődő közreműködést állapítsák meg.
- Az értékelés alkalmi szolgálják a tanultak megszilárdítását, a gyerekek szemléletének irányítását és ízlésének alakítását, és a teljesítmény örömeit. **A tanulói munkák közös elemzésekor - a személyes érintettségre való tekintettel - lehetőleg elmarasztaló megjegyzés ne fűződjön**. Ehelyett érdemes rámutatni az érdekes-értékes gondolatokra, ígéretes ötletekre, értékelni a művészet iránti érdeklődést, kiemelni a tanuló munkáiban a jól sikerült részleteket, méltányolni az elrontott-újrakezdett munkáknál a bátorságát és a kitartását.
- A vizuális befogadás helyzeteiben a gyerekeknek a látványokról, műalkotásokról, egymás munkáiról szóban is meg kell nyilatkozniuk, önálló véleményt kell formálniuk, képesnek kell lenniük tetszésítéletüket megindokolni, amely alkalmakkor a szakkifejezések szakszerű használata – az idegen szavak értése kapcsán az idegen nyelvi kompetenciák fejlettsége – is megméretik. Ezért fontos a tantárgyi ismereteket (műalkotások adatainak felidézése, műfajok megnevezése, a könyvtár művészeti albumainak önálló használata, stb.), és a verbális aktivitást – **anyanyelvi kommunikáció kompetenciáját** – is értékelni.

- A KÉPESSÉG- ÉS KOMPETENCIAFEJLESZTÉS ALAPSZABÁLYA: AZ ÉRTÉKELÉS SOHA NE MARADJON EL!

Az egyéni és közös korrektúra, a konkrét feladattal kapcsolatos személyes konzultációk, az önellenőrzés megkövetelése, a tanórákon történő folyamatos szóbeli értékelés keretében valósulhat meg. *(az önértékelés és csoportos kritikai elemző összevetés képességének kialakítása, a szociális kompetenciák fejlesztése kiemelt fejlesztési szempont!)*

- A közös értékelésre az együttes eredmények áttekintésekor kerül sor, alkalmat adva az elvégzett munka feletti öröm kinyilvánítására. A tanulók munkáinak kiállítása, bemutatása az értékelés sajátos eszköze!
- Az adott szempontok szerinti elemzés a tanulók és a nevelő részéről egy-egy feladat, vagy több tanórán át tartó témafeldolgozás befejezésekor valósulhat meg. Ilyenkor a konkrét feladat céljával vetjük össze a csoport és benne az egyének teljesítményét, kiemelve a sikeres megoldásokat, a fejlődés tényét, a feladat megértését, az eredetiséget.
- Érdemes értékelni a tanulók füzeteit is, amelybe az ismeretek (tanár által diktált, vagy önállóan lejegyzett) vázlatát írták, vázlat-rajzaikat, és egyéb feladataikat megoldották, gyűjtött képeiket rendszerezve beragasztották. (Segítségével a kulcskompetenciák kialakulása és folyamatos fejlődése nyomon követhető)
- Mindezek összegzéseként kerülhet sor az adott iskolában szokásos írásos, vagy érdemjeggyel minősített tanév közbeni, és osztályzattal lezárt a félévi és tanév végi értékelésre.

Javasolt taneszközök

A szemléletesség, a szemléltetés alappillére ennek a tantárgynak. A rajzói képességfejlesztés csak úgy lehet hatékony, ha a hagyományos és a legkorszerűbb oktatási eszközök együttes alkalmazása élményszerűvé képes tenni a vizuális ismeretek, és képességek megszerzésének és fejlesztésének folyamatát. A motiváló értékkel is bíró, változatos, a multimédia eszközeit használó tanítási programok kidolgozása nélkülözhetetlen az eredményesség, az alkalmazóképes tudás, a kompetenciák kialakítása szempontjából.

Szaktanterem

A műhelymunka jellegű képességfejlesztő alkotó-alakító tevékenységhez, műalkotásokkal való ismerkedéshez motiváló miliőt a jól felszerelt, rendeltetésszerűen működő szaktanterem biztosíthat. Szükségesek a **megfelelő sötétítést biztosító függönyök**, a mobil - lehetőleg egyszemélyes - rajzasztalok (melyek egyaránt alkalmasak rajzolásra és tárgykészítésre), vízcsap, **vetítővászon**, megfelelő méretű tábla, tároló helyek a különféle papírok, anyagok, eszközök, szerszámok részére (ezek kerülhetnek a szaktanteremből nyíló szertárba is). Fontos, hogy legyenek **installációk** a tanulói munkák és művészeti reprodukciók bemutatásához.

A szűkös időkeret hatékony kihasználása szinte megoldhatatlan a szaktanteremben megtalálható szemléltető eszközök, **poszterek, modellek, diavetítő**, írásvetítő (és lehetőleg TV, videó lejátszó, - esetleg DVD, videó-CD, digitális képek lejátszására alkalmas eszköz: számítógéppel

összekapcsolt projektor) nélkül. **A rajz és vizuális kultúra tantárgy eszközigénye, eszközhasználata nem luxus, hanem nevelő erő: alternatívát kínál a diákoknak a vizuális kiszolgáltatottsággal szemben a technikai eszközök értő, értékes, kultúrát építő használatára.**

Tanári segédeszközök (A vetítő eszközöktől függően változó a szükséges eszközök köre)

- Számítógépes projektor esetén fontos segédeszköz a szkennер és a digitális fényképezőgép, (esetleg internet-hozzáféréssel, illetve nyomtatóval rendelkező számítógép) melyek segítségével elkészíthetők a szemléltető képösszeállítások, feladatlapok.
- Fénymásolási lehetőség.
- Szakmai kézikönyvek, művészettörténeti albumok.
- Írásvetítő, diavetítő, TV, videó, illetve DVD-lejátszó esetén: írásvetítő fóliák, művészettörténeti diasorozatok, digitális képgyűjtemény, videofilmek vagy DVD-k szükségesek.

Tanulói eszközök

- Tankönyv, lehetőleg nagyméretű (spirálos) rajzfűzet, rajzeszközök, színes papírok, festék, ecsetek, olló, ragasztó, körző, vonalzó; dosszié a gyűjtött képanyag, és az elkészült munkák - rajzok, festmények, vázlatok - tárolására

(Az alkalmazandó könyv a vizuális nevelő (tanár) szabad választása szerint a NAT szellemében készült, a vizuális kultúra alapjait megfelelően summázó, esztétikailag színvonalas és szemléletes, az ismeretanyagot megfelelő keretbe foglaló, lehetőleg tartós kivitelű (több éven keresztül is használható tankönyv legyen).

Tankönyvajánlat:

- Tér, forma, szín (Nemzeti Tankönyvkiadó) Tartós tankönyv, 5-től 8. osztályig (vizuális problémák szerinti szerkesztés, a spiralitás elvének alkalmazására alkalmas)
- A képzelet világa (Apáczai kiadó) 8. o. (Kerettantervi bontásban szerkesztett munkatankönyv)
- Művészettörténet 8. (Mozaik kiadó) (Élményszerű, kronologikus háttéranyag)
- KÉPSZÓTÁR (Zombori Béla – internet)

8.2.3. Rajz 9-10. évfolyam (humán, reál, általános)

9-10. évfolyam

Célok és feladatok

A RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA tantárgy cél- és feladatrendszere:

A **képi megismerés** a látható (sőt a láthatatlan, a képzelet és az alkotó fantázia útján megközelíthető) világ kifinomult feltárásának kreatív, újratemtő módja. A rácsodálkozás kalandjának örömforrás voltán, az önkifejezés elemi igényén, és a mindennapi látványok esztétikumának és a művészeti élményeknek befogadásán, átélésén, megítélésén túl a **vizuális nevelés** sajátos **interdiszciplináris** szerepet is betölt az oktatásban. A fejlett vizuális érzékelés, megfigyelőkészség, a természet szépségeinek, jelenségeinek megismerése, a belső látás és modellteremtő képesség, a kreativitás, a térlátás és konstruáló- képesség **valamennyi tantárgy tananyagának elsajátításában** nélkülözhetetlen szerepet játszik. A látvány mélyebb tartalmának, jelentésének, esztétikai üzenetének megértéséhez szükséges képességek fejlesztése mellett a tantárgy különleges lehetőségeit kihasználva **a megismerés módszereinek kompetenciái – a tanulás tanulása – (a megfigyelés, az alkotó-kísérletező megértés, a szemléletes megismerés képességei) fejlesztendők.**

A mindennapi személyes, közösségi, vallási igényeknek megfelelő épületek, tárgyak, eszközök formai és funkcionális elemzésén keresztül a magyar népi kultúra, az európai, az Európán kívüli tárgy és környezetkultúra és művészet megismerésével **mérlegelő és környezettudatos magatartás** alakítandó ki az ifjúságban. A tantárgy alapfeladata - a vizuális megismerő képesség fejlesztése, a vizuális műveltség tudatos rendszerbe foglalása - mellett a keresztény művészet tartalmi és formai elemeinek, jel- és jelképrendszerének megismerése fejlesztheti a tanulók **művészeti-esztétikai-erkölcsi-etikai normák, közösségi felelősségérzet, az állampolgári felelős aktivitás** iránti fogékonyságát. Az európai és egyéb kultúrák (és vallások) tisztelettel szemlélt és elfogadott szokásai, jelenségei, épületei, tárgyai – műalkotásai – mellett a magyar és kárpát-medencei művészet és népművészet megismertetésével **a tanulók európai és nemzeti tudata, önismerete és hazaszeretete, a keresztény értékrenddel való azonosulása, empátiája és nyitottsága fejlődhet! A befogadó képesség, a művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése a látvány és a műalkotások elemzésén, értékelésén, leírásán és a vizuális ítéletalkotás szabályainak elsajátításán az egyetemes, az európai - benne a magyar - művészettörténet stíluskorszakainak, kortárs építészeti-művészeti megnyilvánulásainak, valamint a magyar népművészetnek a megismerésével valósulhat meg.**

A keresztény és a nemzeti kultúra építészeti, tárgyformáló és képzőművészeti hagyományainak, valamint a keresztény jelképeknek árnyalt ismerete az általános emberi és az európai kultúra értékeit kereső és befogadó magatartásra ösztönöz, **formálja a tanulók viszonyulását az egyetemes kultúrához, fejleszti európai és nemzeti azonosságtudatukat.** A rajz és vizuális kultúra tantárgy a természeti és művészeti szépség megismertetésén,

ideálteremtő alkotások elemzésén és létrehozásán keresztül teremtsen meg a diákok igényét **a testi és lelki egészség megszerzésére, az alkotóképesség fejlesztésére! A kreativitáson keresztül az önismeret és személyes értéktudat fejlesztése segíti a felnőtt szerepre történő felkészülést:**

A 9–10. évfolyamon előtérbe kerül az elvont fogalmi és elemző gondolkodás fejlesztése, így a tanulóknál az egyre inkább megjelenő realitás-igényükkel egy időben a korábban jellemző szabad önkifejezési formát az objektívabb kifejezőmód, és a tervező-konstruáló innovatív gondolkodásmód válthatja fel, **ami a vállalkozói (gazdasági) kompetenciákat fejleszt.**

A változatos képzőművészeti és tárgyalakító technikák megismerése és tevékenykedésre, alkotásra készítő gyakorlása, a különböző anyagok ismerete és tisztelete, a tervező-modellező gondolkodás és konstruálás **fontos képességek, „kompetenciák” kialakítására, fejlesztésére alkalmas.**

A problémamegoldó és kritikus gondolkodás, az összehasonlítás és rendszerezés képessége, a lényegkiemelés és modellalkotás, valamint az összefüggések felismerésének intellektuális kompetenciáinak fejlesztése az alkotóképesség fejlesztésével párhuzamosan megvalósítandó. A szóbeli kommunikáció mellett kiemelten fejleszteni kell a tanulók képi információk feldolgozását segítő kommunikációs kompetenciáit: a képi-plasztikai ábrázoló, kifejező, közlő, és konstruáló képességeket. A térszemlélet, formaképzés, színhasználat, szerkezeti érzék, és anyaghasználat terén megvalósuló képességfejlesztő tevékenységek mellett a rajzórának a kreativitás, a problémafelismerő- és megoldó-képesség, a képzelet, a képi gondolkodás fejlesztését kell célul tűzni. A művészeti nevelésnek értékteremtő, értékteremtő, egyben személyiségformáló szerepet kell betöltenie: a személyes és társas kompetenciák kialakításán keresztül így képes kialakítani és formálni a kultúra értékeit becsülő, környezettudatos magatartást, a nemzeti és európai azonosságtudatot és társadalmi érzékenységet. A motiváló, érzelmekben gazdag alkotó és megismerő tevékenységeknek a művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése mellett az ízlés (esztétikai érzék), a nyitottság, az empátia, a harmonikus érzelmi élet gazdagításához kell hozzájárulnia.

A kerettanterv a tantárgyi tartalmakat témakörökbe sorolja úgy, hogy a vizuális nyelvi anyagot azokon belül jeleníti meg. A kifejezés, képzőművészet témaköréi a gyermekek személyes, kifejező-expresszív képalkotásaira, valamint a képzőművészeti ismeretekre és műelemzésre vonatkozó tartalmakat és képesség- és kompetencia-fejlesztő tevékenységeket írják le. Az alkotó tevékenységeken belül a síkbeli, térbeli kifejezőeszközök, a térábrázolási konvenciók, a szintani ismeretek birtokbavételére, a tervezési és elemi konstruálási eljárások szabályainak elsajátíttatására, a létrehozásukhoz szükséges technikák megismertetésére és mindezek köznapi hasznosíthatóságának felismertetésére kell törekedni! A vizuális kommunikáció fejezetei a vizuális megismerés képességeinek fejlesztésére szolgáló tevékenységeket, valamint a köznapi, informatív, tudományos vizuális közlések megértését és alkalmazását segítő ismeretanyagot foglalják magukba. A tárgy- és környezetkultúra egység pedig a tárgykultúrával és az építészettel kapcsolatos **tervező, konstruáló és elemző képességfejlesztő tevékenységeket**, s az erre épülő **művészeti-esztétikai kompetenciákat** tartalmazza. A témaköröket az alkalmazott technikák leírása egészíti ki.

Természetesen a kompetenciák nem elszigetelten, hanem párhuzamosan, sőt átfedésben alakíthatók: így például a perspektíva tanulása során megszerzett képességek, ismeretek és viszonyulások egyszerre fejleszthetők a természettudományos-, a matematikai-digitális-, a kommunikációs-, és esztétikai kompetenciákat.

Fejlesztési követelmények

A tantárgyi kompetencia-fejlesztés eredményeképpen egyéni eltéréseket mutató képesség-, készség-, ismeret- és viszonyulásbeli szint várható a tanulóktól. A fejlődés mértékét minden esetben kinek-kinek év eleji szintjéhez, valamint saját korosztálya képesség és kompetencia fejlettségének jellemzőihez viszonyítva ítéltjük meg helyesen.

Alkotó képességek

A középiskolás diákok **kreativitása** ötleteik áramlásában, **probléma megoldási leleményességükben**, érzelmekkel kísért alkotó tevékenységeiken keresztül fejlesztendő. Készítsük őket arra, hogy jelrendszerük többnyire árnyalt, egyéni stílusjegyeket hordozzon, s feladataikat többféle anyag és eszköz használatával igyekezzenek megoldatni.. A tanulókat többségét igyekezzünk képessé tenni viszonylag újszerű alkotások létrehozására; azoknál, akik inkább a reprodukív jellegű alakításban képesek igényes, elmélyült munkára, e képességük továbbfejlődését tekintjük célunknak. **Tegyük képessé a diákokat saját és társaik eredményeinek kritikus vizsgálatára: az önértékelésre és mások teljesítményének reális megítélésére, és ezzel az önfejlesztő aktivitás képességét (a szociális kompetenciákat) alakítsuk ki bennük!**

Befogadó, megismerő képességek

Vizuális megismerő és befogadó képességeiket - melyeket a térbeli, formai, színbeli, mozgásbeli, az anyagokkal, esztétikummal kapcsolatos élmények, a képi világ iránti fogékonyság jellemez - tovább kell fejleszteni. **A természettudományos kompetenciák és a matematikai összefüggések felismertetése mellett képessé kell tenni az önálló ismeretszerzésre: mozgósítani kell érdeklődésüket, hogy képesek legyenek látványok célirányos, egyre tudatosabb megfigyelésére; a belső képek, képzetek emlékezeti felidézésére.** Váljanak képessé belső képekben, vizuális, esztétikai művészeti képzetekben való gondolkodásra, képzeleti műveletekre (összehasonlításra, elemzésre, következtetésre, ítéletalkotásra, szintézisre). **A látványban rejlő jelentést, a művészi kifejezésben megnyilvánuló esztétikai hatást legyenek képesek elemezni, értelmezni; ismerjék fel az analógiákat, fedezzék fel az összefüggéseket, és oksági kapcsolatokat!**

Tegyük képessé a tanulókat, hogy vizuális, művészeti képzeleteiket és ismereteiket mozgósítani tudják az adott szempontok szerinti tárgy- és műalkotás-elemzések során: törekednek egyéni vélemény kialakítására a számukra mértékadó egyéb vélemények alapján. Tegyük lehetővé, hogy esztétikai élményeik mélysége érzelmeikben is tükröződjék, ízlésítéleteiket képesek legyenek egyéniségüknek megfelelően megfogalmazni. Elemzéseikben mindig próbálják az európai és keresztény – szemléleti, etikai, esztétikai – normákat érvényesíteni, ugyanakkor nyitott, empatikus, és felelős ítéletalkotásra, valamint harmóniára törekvő pozitív gondolkodásra törekedjenek!

A tanulást segítő kompetenciák

A vizualitás a kulskompetenciák kialakítására törekvő képességfejlesztő pedagógiában – elsősorban a szemléletesség biztosításában – fontos szerepet tölt be; ezért fejlesztése nélkülözhetetlen a tanulás tanulásában, a művelődésben és a mindennapi élet gyakorlati kihívásainak megoldásában. Az információk „világossá tételéhez” (illusztrálásához), tagolásához, szemléltetéséhez, ábrák megértéséhez és létrehozásához szükséges jártasságokat és képességeket kell biztosítanunk tantárgyunkkal. Ezért interdiszciplináris szerepét kihasználva sajátítsa el a tanuló a többi tantárgy tanulásához is alkalmazhatóan a vizuális információk formáit, és forrásait (könyvekben, kiállításokon és egyéb ismerethordozókban): így az anyanyelvi és vizuális „nyelvi” kompetenciák fejlesztése kiegészülhet a hatékony, önálló tanulás és - a számítógépes alkalmazások kapcsán - a digitális kompetenciák fejlesztésével. A közösen létrehozott alkotások vagy feltáró elemzések a kezdeményező-szervező képességek („vállalkozói” kompetenciák) valamint szociális kompetenciák kialakítását teszik lehetővé.

9. évfolyam

Belépő tevékenységformák

- A vizuális nyelvi ismeretek alkalmazása; adott vizuális problémát, témát, élményt feldolgozó önálló tevékenység; *(Alkotóképesség, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)*
- Művészeti ágak, stílusok, műfajok és technikák korba és kultúrába ágyazott megismerése, összehasonlító elemzése; *(Összefüggések felismerésének és összehasonlító, kritikus elemző gondolkodás képességének, művészeti-esztétikai kompetenciáknak fejlesztése; Intellektuális kompetenciák - összehasonlítás, rendszerezés - fejlesztése)*
- Látványnak megfelelő, helyes nézőpontból, hiteles rálátással ábrázolt téri, formai, színbeli tanulmányok; a látvány képi-plasztikai, téri, formai analízise, elemzése; *(Alkotóképesség, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)*
- Vetületi ábra és a szerkesztett térábrázolások viszonya; *(Alkotóképesség, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)*
- Alkotófolyamat megtervezése, dokumentálása; a témának megfelelő kifejezőmód és technika kiválasztása; Tudatos színhasználat; *(Alkotóképesség, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai, tervezői-vállalkozói kompetenciák fejlesztése, szociális kompetenciák)*
- Tervező feladatok: Dekoratív felület és felirat, használati tárgy tervezése; *(Alkotóképesség, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai, tervezői-vállalkozói kompetenciák fejlesztése, matematikai és digitális kompetenciák)*
- Vizuális kommunikáció funkcionak megfelelő formáinak felismerése, értelmezése, alkalmazása; *(Kommunikációs kompetenciák, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)*

Éves óraszám: 37

Heti óraszám: 1

Tematikus összesített óraterv

	TÉMAKÖR	ÓRASZÁM
1.	ALKOTÁS - KIFEJEZÉS, KÉPZŐMŰVÉSZET	14 óra
2.	VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ	10 óra
3.	TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA	10 óra
4.	A helyi, speciális lehetőségeket kihasználó órakeret: (múzeumi óra, nyomtatás, mintázás, nemezelés, stb.)	3 óra

1. Kifejezés, képzőművészet			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos és matematikai kompetencia Nyelvi- és képi kommunikációs kompetencia Állampolgári aktivitás és környezettudatosság <i>Egyetemes kultúra, európai -, nemzeti- és keresztény azonosságtudat</i> Művészeti alkotó és kifejezőképesség Digitális kompetencia <i>A testi és lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőttkorra</i> Hatékony önálló tanulás	- A természeti megfigyelések, látványélmények kifejező, értelmező, vagy elvont megjelenítései; színbeli- formai átírás, egyéni megjelenítés. - Elvont gondolatok, érzések, hangulatok kifejezése; művészeti (zenei, irodalmi) élmények asszociációkra épülő feldolgozása; - Művészet és világkép; Európán kívüli kultúrák – vallások – néhány jellemző alkotása; - A kor és művészet összefüggései: az adott kort reprezentáló alkotások Az emberábrázolás változása az ókori művészetben; - A KERESZTÉNY MŰVÉSZET (kora-keresztény; romanika; gótika; reneszánsz; barokk;) - A képzőművészet és más művészeti ágak kapcsolata; A legfontosabb biblikus témák képzőművészeti feldolgozásainak elemzése; - Műfajnak, témának megfelelő műelemző szempontok (ikonográfia, stílustörténet) Esztétikai minőségek megítélése, elemzése - A műelemzés módszerei; az alkotás folyamata, alkotói módszerek, kifejezőeszközök, hatásrendszer; - Műtípusok , műfajok, témák, megjelenítési formák, és művészeti technikák: <i>Festészet:</i> portré, csendélet, tájkép, életkép; táblakép, murális alkotások (freskó, szekko, pannó, mozaik; olajfestmény, tempera,; <i>Képgrafika</i> – illusztráció, ex-libris – egyedi és sokszorosító grafikák <i>Szobrászat:</i> – körplasztika, dombormű, szoborcsoport – szobrászat témái, anyagai; <i>Kortárs műfajok</i> (térinstalláció, environment)	Grafikai festészeti képességek gyakorlása, megjelenítő és kreatív ábrázolások; Animáció rajzolása és digitális feldolgozása Műelemzés szóban és írásban Szöveges (és digitálisan feldolgozott) elemzések Idegen szakszavak kigyűjtése Illusztrációk készítése a megismert technikák szabad alkalmazásával Tablók, képgyűjtemények készítése, rendszerezése (számítógépes táblázat, prezentáció)	Informatika (képalkotó-rajzoló programok használata) Ének-zene Irodalom Történelem Földrajz /Néprajz-népművészet/ Informatika (képek és információk dokumentálása, táblázatkezelők alkalmazása)

2. VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ			
Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs kompetencia) <i>Európai és keresztény azonosságtudat</i> Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Önálló alkalmazás (<i>tanulás tanulása</i>), modellalkotás Matematikai kompetencia Digitális kompetencia <i>Állampolgári és vállalkozói kompetenciák (kezdeményezőképesség)</i> <i>Környezettudatos magatartás</i> Szociális kompetenciák (egyéni és közösségi értéktudat)	A vizuális nyelv sajátosságai- a képi-plasztikai, a verbális, a zenei kifejezés hasonlóságai, sajátosságai Jelek, jelrendszerek, szimbólumok A képi kommunikáció szerepe a keresztény művészetben; Fény és szín jelzésértékei; Ábrázolási rendszerek: VETÜLETIÁBRÁZOLÁSOK/Monge;hálózatok/ AXONOMETRIÁK /Cavallieri; kétméretű; izometria / PERSPEKTÍVA /Két iránypontos, centrális / Rekonstrukciók /a fenti ábrázolási rendszerek, illetve szabadkézi látszati rajz segítségével/ Fázisábrázolások / Mozgások kifejezése, eseménysor megjelenítése, képregényszerű ábrák készítése, olvasása: használati utasítások, „szegények bibliája”/ Összetett hatások (kép, fény, hang, mozgás, stb.) megtervezése, létrehozása, befogadása; Számítógéppel felirat, plakát tervezése; /Tömegkommunikáció - film, videó, sajtó, reklám, stb. - eszközrendszerének ismerete, kritikai elemzése/	Gyűjtés, kritikai elemzés Szabadkézi és szerkesztett ábrázolás Egyszerű vetületek szerkesztése Grafikai és digitális megoldások komplex alkalmazása Tervezés vágás- ragasztással, illetve Fotó, videó, számítógép használata gesztusok, kifejezések rögzítésére, elemzésére számítógépen	Történelem Hittan Informatika (képalkotó-rajzoló programok használata) Matematika (geometria) /Fényképezés/ Magyar nyelv Fizika
3. TÁRGY- ÉS KÖRNYEZETKULTÚRA			
Társadalmi (szociális kompetenciák): <i>környezettudatos magatartás, kezdeményező- és alkotóképeség, problémamegoldó képesség;</i> Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	- Az építészet legjellemzőbb megoldásai az ókorban és középkorban /STATIKA és LEFEDÉSEK meghatározó szerepe/ - Középkori építészeti formák (centrális tér, bazilika, ideáltervek) elemzése, makettezése - Érdekes – valós használati igényű – használati tárgyak elemzése, tervezése, modellezése; A tervező folyamat dokumentálása;	Elemző és leképező ábrázolások (fekete-fehérben és színes megoldásban) Grafikai és digitális megoldások alkalmazása komplex	Történelem /művészettörténet/ Fizika Technika Informatika (képalkotó-rajzoló programok használata)

	A TERVEZÉS, MODELLEZÉS, MAKETTEZÉS technikái;		
4. A HELYI, SPECIÁLIS LEHETŐSÉGEKET KIHASZNÁLÓ ÓRAKERET			
Kezdeményező- és rendszerező képeség Művészeti-esztétikai kompetenciák <i>Európai-nemzeti önismeret és</i> <i>azonosságtudat</i>	(múzeumi óra, könyvtári óra, kisgrafika nyomtatás, mintázás, <i>nemezelés</i> , stb.); Portfólió összeállítása;	Tanulmányi séta; Múzeumi, könyvtári kutató-rendszerező tevékenység Technikák feladathoz rendelt alkalmazása irányítottan vagy egyéni választás szerint	Könyvtár Történelem /néprajz, népművészet Informatika (képkalkotó-rajzoló, illetve táblázatkezelő programok használata)

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a kimeneti szabályozás elvének megfelelően az érettségi vizsgaleíráshoz mellékelt műtárgylistából tanár választhatja ki a művészettörténeti korszaknak vagy az elemzendő vizuális problémának megfelelően; az adott helyi szemléltetési lehetőségek – épületek, műtárgyak, speciális gyűjtemények és illusztrációs anyagok – mindig kapjanak elsőbbséget!)

A továbbhaladás feltételei, értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg; az értékelésben egyéni képességfejlődését, a kompetenciák kialakításának személyre szabott ütemét kell figyelembe venni. A csoportos munkák lehetőséget kínálnak a társas aktivitás és a közös munka iránti felelősségérzet fejlesztésére; az elkészült munka közös értékelésén túl (pl. Értékelőlap segítségével) a csoporttagok munkájának egyénenkénti értékelése és az önértékelés is szerepet kaphat az érdemjegyek, majd az osztályzatok kialakításában.

- A látványt legyen képes lerajzolni, tudja a jelenség egyes tulajdonságait kiemelni. Emlékezet, képzelet alapján is legyen képes a látványt, vagy kitalált tárgyat megrajzolni. *A megfigyelés, problémamegoldás, lényegkiemelés és modellalkotás kompetenciái a kreativitással arányosan fejlődjenek*
- Legyen képes alkalmazni a téri helyzetek megjelenítésének vetületi, axonometrikus és perspektivikus módjait.
- Legyen képes a vizuális minőségek, a képi közlések szóbeli megfogalmazására: *kommunikációs kompetenciái kritikus, környezet- és értéktudatos gondolkodással párosuljanak.*
- A tömegkommunikáció fő jellemzőinek megismerésével társadalmi érzékenysége, *szöveges és képi kommunikációs tudatossága és kifejezőképessége fejlődjenek.*
- Legyen képes felismerni és alkalmazni a stílus, a forma, és a funkció szerepét a fogyasztói döntésekben, ezzel *környezet- és egészségtudatossága, szociális felelősségérzete fejlődjön.*
- Legyen jártas az alapvető ábrázolási technikák alkalmazásában; *kreativitása* e technikák helyénvaló alkalmazása kapcsán *problémamegoldó és művészeti-esztétikai ítéletalkotó képességeit, valamint önértékelését fejlessze.*

Tankönyvajánlat:

- Imrehné S. Katalin – Horváth Katalin: *A képzelet világa I.* (Apáczai kiadó)
- Pázmány Ágnes: *Látás és ábrázolás* (Nemzeti Tankönyvkiadó)
- Beke László: *Rajz és vizuális kultúra I-II.* (Nemzeti Tankönyvkiadó)
- KÉPSZÓTÁR (Zombori Béla – internet)

10. évfolyam

Belépő tevékenységformák:

- Művészeti ágak, stílusok, műfajok és technikák (művészettörténeti ismeretek) rendszerező áttekintése; *(Művészeti-esztétikai kompetenciák; európai és nemzeti azonosságtudat a művészeti és a tárgykultúra értékeinek felismertetésével és összefüggéseik megláttatásával)*
- Projekt jellegű (tervszerű, tudatos, kapcsolódó feladatok sorára épülő) alkotófolyamat önálló megtervezése, sok szempontú folyamatos önértékelés dokumentálása; a témának megfelelő, ugyanakkor egyéni kifejezőmód és technika kiválasztása; Portfólió összeállítása *(Az összefüggések felismertetésével, az alkotó- és rendszerező-képesség fejlesztésével a megismerés-tanulás tanulása; az önismeret-önértékelés és kritikai szemlélet képességének fejlesztése)*
- A vizuális kommunikáció közlő szándéka szerinti hatásrendszerének felismerése, értelmezése, alkalmazása; *(A nyelvi és képi kommunikáció fejlesztése; társadalmi- és környezet-tudatosság kialakításával szociális kompetenciák fejlesztése)*
- Korszerű technikák alkalmazása alkotásban és befogadásban-elemzésben; *(Számítógép alkalmazásával az adatgyűjtésben és alkotó tevékenységben a digitális kompetenciák fejlesztése; innovatív magatartás kialakításával vállalkozói kompetenciák fejlesztése)*

Éves óraszám: 37

Heti óraszám: 1

Tematikus összesített óraterv

	TÉMAKÖR	ÓRASZÁM
1.	Kifejezés, képzőművészet Műelemzés, művészettörténet (könyvtári- múzeumi óra, kortárs tárlatlátogatás;) 14 óra Alkotó tevékenységek: (természeti tanulmányok, elemző rajzok; tematikus és elvont témák megjelenítése, felületek, faktúrák, hagyományos és új technikák – pl. digitális képszerkesztés, fotó, stb. – megismerése és alkalmazása) 7 óra	21 óra
2.	Vizuális kommunikáció (Szerkezeti és mozgáselemző rajzok és működési-összeszerelési ábrák elemzése és rajzolása; Színismeret (kontrasztok, színek dekoratív- és figyelemfelhívó szerepe); Téri ábrázolások (rekonstrukciók) a tanult ábrázolási rendszerek alkalmazásával;	7 óra
3.	Tárgy és környezetkultúra (Tárgyelemző feladatok, funkció és jelentés szöveges-rajzos feltárása; környezetalakító művészeti technikák megismerésével és alkalmazásával tárgy és környezet-tervező feladatok)	6 óra
4.	Szabadon felhasználható órák (csoportos kreatív feladat, pályázati munkák, portfólió összeállítása, múzeumi óra)	3 óra

1. Kifejezés, képzőművészet			
Fejlesztendő kompetenciák, képességek	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Nyelvi és képi (kommunikációs) kompetencia Idegen nyelvi kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia (művészet és társadalom összefüggései, kulturális azonosságtudat) Művészeti-esztétikai kompetenciák <i>Nemzeti és európai azonosságtudat</i> Társadalmi és művészeti értéktudat, kritikai szemlélet Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i>	<u>BEFOGADÁS (MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ISMERETEK)</u> Az építészet, mint a nagy művészeti korszakok társadalmi, kulturális szemléletének kifejeződése: - Az építészet anyagainak, szerkezeteinek, funkcióinak, hatásrendszerének áttekintése - Építészeti stílusok (térszervezés, tömegalakítás, ornamentika) az ókortól a barokkig - A XIX. század építésze (klasszicizmus, romantika, historizmus-eklektika, szecesszió - Posztimpresszionizmus, szecesszió, avantgarde elemzése néhány reprezentáns alkotáson keresztül - A XX. századi építészet funkcionálizmusa (a Bauhaustól a posztmodernig) - modern szakrális építészet (Le Corbusier-től az iskolai kápolnáig...) - A XX. század képzőművészeti áttekintése (funkció, anyag, technikák, kifejezőeszközök változásai) „Új realizmus” és „polgárpukkasztás” (a diktatúrák művészete és a modernizmus művészeti jelenségei) Kortárs művészeti formák és jelrendszerek (Lehetőleg kitérés a kortárs egyházi művészetre) Esztétikai minőségek megítélése, elemzése	- A képzőművészet formanyelvének probléma-központú alkalmazása, illetve megjelenésének elemzése a különböző művészeti ágakban, műfajokban; - Tárművészetek kapcsolata - Szöveges és képi műelemző módok kombinált alkalmazása az építészet, képzőművészet, az alkalmazott művészetek, és a népművészet terén. - A művészettörténeti ismeretek áttekintő rendszerezése; - Szak kifejezések használata - Művészeti ágak és műfajok értelmezése, csoportosítása, összehasonlító elemzése - Elemző fogalomrendszer használata	Magyar nyelv Idegen nyelvek (művészeti jövevényszavak, szakszavak) Történelem Népművészet, néprajz Ének-zene Mozgóképfés és média ismeret Informatika (táblázatok, lexikon-programok használata) Könyvtárhasználat

Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Önálló alkalmazás (tanulás tanulása), modellalkotás Digitális kompetencia Állampolgári és vállalkozói kompetenciák (kezdemenyzőképesség) <i>Környezettudatos magatartás</i> Szociális kompetenciák (egyéni és közösségi értéktudat)	<u>ALKOTÁS</u> „Személyes” megjelenítések a XIX-XX. századi képzőművészeti kifejezések analógiájára: művészeti közlések, ön- vagy közösségi megnyilvánulások hagyományos (grafika, festmény, szobor, fotó), és újszerű (kollázs, montázs, environment, performance, komplex hatások, stb.) megoldásokkal; - Az alkotó folyamat előzetes megtervezése, önellenőrzés és önkorrekció, a gondolatfűzés és tevékenység folyamatos dokumentálása (projekt); - Egyéni és csoportos önkifejező (színlélmény, asszociáció) és funkcionális (Pl. oltárkép, kálvária-sorozat) alkotások; - Az alkotó folyamat előzetes megtervezése, önellenőrzés és önkorrekció, a gondolatfűzés és tevékenység folyamatos dokumentálása (projekt, munkanapló); - PORTFÓLIÓ összeállítása (Különböző technikával készült, eltérő tematikájú saját alkotások rendszerező összeválogatása a 9-10. osztályban készült munkákból)	- Képelemzések alapján vázlatok és képi-plasztikai alkotások készítése; - Fotó, videó, számítógép használata gesztusok, kifejezések, téri viszonylatok rögzítésére, - Egyéb művészeti hatások (irodalom, zene) feldolgozása; - Nyomtatott és digitális ismerethordozók önálló alkalmazása	Irodalom Zene Média és mozgókép; (fotó, videó) Informatika (képalkotó-rajzoló, illetve táblázatkezelő programok használata)

2. Vizuális kommunikáció			
Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs kompetencia) Problémamegoldó képesség Önálló alkalmazások (tanulás tanulása), modellalkotás Matematikai kompetencia Digitális kompetencia Állampolgári és vállalkozói kompetenciák	- A képi kommunikáció alkalmazása a keresztény művészetben; - Forma és szín jelzésértékei megadott és választható témájú grafikai terveknél (képeslap, naptár, könyvborító, CD); - Ábrázolási rendszerek (VETÜLETI ÁBRÁZOLÁSOK /Monge; hálózatok /AXONOMETRIÁK/Cavallieri; kétméretű; izometria /PERSPEKTÍVA /Két iránypontos, centrális/) olvasása, értelmezése, kombinált alkalmazása tervezési feladatnál, rekonstrukciónál; - Térábrázolások fejlődéstörténete; (Optikai játékok,	Képelemek következetes alkalmaztatása Fogalomrendszer használata a feladatok összehangolására, ismertetésére - Az alkotó folyamat előzetes megtervezése, önellenőrzés és önkorrekció, a	Magyar nyelv (jelteremtés) Idegen nyelvek (szakszavak) Matematika és informatika (koordináták, perspektíva, egyszerű

(kezdeményezőképeség, összefüggések meglátása, rendszerezés képessége) <i>Környezettudatos magatartás</i> Szociális kompetenciák (egyéni és közösségi értéktudat)	perspektíva-korrekciók;) • A vizuális kommunikációnak a közlő szándéka szerinti hatásrendszere (Információ, reklám, műalkotás) Számítógéppel, fénymásolóval felirat, plakát, „műalkotás” tervezése; • A vizuális kommunikáció műfajainak és sajátos eszköz-rendszerének áttekintése	<i>gondolatfűzés és tevékenység folyamatos dokumentálása (projekt);</i> Fotó, videó, számítógép használata gesztusok, kifejezések, téri viszonylatok rögzítésére, Nyomtatott és digitális ismerethordozók önálló alkalmazása	szerkesztések, képalkotó-rajzoló programok használata)

3. Tárgy- és környezetkultúra			
Kommunikációs és természettudományos kompetenciák Alkotó és kifejezőképeség, problémamegoldó képesség Digitális kompetencia <i>Tanulás tanulása</i> Társadalmi (szociális kompetenciák), környezettudatos magatartás Kezdeményező- és alkotóképeség Művészeti-esztétikai komp.	• A tárgyi néprajz, népművészet szerepe, jelentősége, kapcsolódása a „magas” művészethez • Tájegységek áttekintése (Néprajzi-népművészeti topográfia) • Tértervezési, berendezési probléma – valós vagy elképzelt térrészek (díszudvar, kápolna, diák-klub, stb.) térrendezése, berendezése – felvetése, megoldása. • Érdekes – különleges használati igényű – használati tárgyak elemzése, tervezése, modellezése; folyamat dokumentálása; • Tér- és formaképzés, konstruálás (pl. agyag, fa, papír, textil, drót, talált tárgyak) • Technikák ismételése-rendszerezése műalkotásokhoz kötődően a művészettörténeti áttekintésben) • Különleges művészeti technikák (pl. testfestés a törzsi művészetben, kavicszobor, agyagmunkák, dombormű, falfestés)	Tablók, digitális gyűjtemények, prezentációk Tárgy- és tér-tervezések - A jelképes és dekoratív képi elemek alkalmazása - A tervező-alkotó folyamat előzetes megtervezése; - Önellenzés és önkorrekció; - a gondolatfűzés és tevékenység folyamatos dokumentálása (projekt);	/Néprajz/ Matematika, technika, informatika (szerkesztés, testhálók-makettek készítése, digitális tábló, prezentáció)

		A technikák feladathoz rendelt alkalmazása irányítottan vagy egyéni választás szerint	

<i>4. Szabadon felhasználható órák</i>			
Kezdeményező- és alkotóképesség Művészeti-esztétikai kompetenciák, kreativitás	- Csoportos kreatív feladat, pályázati munkák, portfólió összeállítása, múzeumi óra - Kézműves technikák a lehetőség szerint (pl. fonás, szövés, batikolás, nemezelés, stb.).	Alkotás, installálás Az elérhető eljárások kipróbálása.	Múzeum, tárlat, könyvtár

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a kimeneti szabályozás elvének megfelelően az érettségi vizsgaleíráshoz mellékelt műtárgylistából tanár választhatja ki a művészettörténeti korszaknak vagy az elemzendő vizuális problémának megfelelően; az adott helyi szemléltetési lehetőségek – épületek, műtárgyak, speciális gyűjtemények és illusztrációs anyagok – mindig kapjanak elsőbbséget!)

A továbbhaladás feltételei, értékelés szempontjai

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek optimális színvonalától való elmaradás nem akadályozhatja meg; az értékelésben egyéni képességfejlődését, a kompetenciák kialakításának személyre szabott ütemét kell figyelembe venni. A csoportos munkák lehetőséget kínálnak a társas aktivitás és a közös munka iránti felelősségérzet fejlesztésére; az elkészült munka közös értékelésén túl (pl. Értékelőlap segítségével) a csoporttagok munkájának egyénenkénti értékelése és az önértékelés is szerepet kaphat az érdemjegyek, majd az osztályzatok kialakításában.

- *A megfigyelés, problémamegoldás, lényegkiemelés és modellalkotás kompetenciái a kreativitással arányosan fejlődjenek*
- Legyen képes alkalmazni a téri helyzetek megjelenítésének vetületi, axonometrikus és perspektivikus módjait.
- Legyen képes a vizuális minőségek, a képi közlések szóbeli megfogalmazására: *kommunikációs kompetenciái kritikus, környezet- és értéktudatos gondolkodással párosuljanak.*
- A tömegkommunikáció fő jellemzőinek megismerésével társadalmi érzékenysége, *szöveges és képi kommunikációs tudatossága és kifejezőképessége fejlődjék.*
- Legyen képes felismerni és alkalmazni a stílus, a forma, és a funkció szerepét a fogyasztói döntésekben, ezzel *környezet- és egészség tudatossága, szociális felelősségérzete fejlődjön.*
- Legyen jártas az alapvető ábrázolási technikák alkalmazásában; *kreativitása* e technikák helyénvaló alkalmazása kapcsán *problémamegoldó és művészeti-esztétikai ítéletalkotó képességeit, valamint önértékelését fejlessze*

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

- A rajz és vizuális nevelés tantárgy alkotásközpontú, ezért az értékelésnek is elsősorban a képességek, készségek, kompetenciák fejlődését kell nyomon követnie a gyerekek munkáiban. A komplexitásból következően egy-egy gyermek tantárgyi teljesítményei is mindig többszintűek. Más-más színvonalú eredményt érhetnek el **a megfigyelési-, az elemzési-, a gyakorlati képességek, vagy a művészeti-esztétikai kompetenciák kialakulása területén**. Így az ellenőrzésben, értékelésben is rugalmasan a gyermekek eltérő adottságaihoz, egyéni fejlődésének üteméhez kell igazodni!
- Az ellenőrzés-értékelés legfontosabb feladata, hogy az elvárás, ellenőrzés, és minősítés eszközeivel a tanulókat az **önértékelésben, saját fejlődésük követésében**, reális megítélésében segítse, saját teljesítményük elemzésének szokását bennük kialakítsa. Az értékelés lehetőleg térjen ki a kis részletekre is (hiszen sokszor csak ezekben mutatható ki a fejlődés ténye, de a kevésbé motivált gyerekeknek ezek is jelentős sikerforrások lehetnek).
- Az egyéni és közös megbeszélések, az óra alatti és az óravégi értékelés egyaránt a jó, ötletes, kifejező megoldásokat, próbálkozásokat vagy a feladatnak való megfelelés mértékét, az érdeklődő közreműködést állapítsák meg.
- Az értékelés alkalmi szolgálja a tanultak megszilárdítását, a gyerekek szemléletének irányítását és izlésének alakítását, és a teljesítmény örömet. **A tanulói munkák közös elemzésekor - a személyes érintettségre való tekintettel - lehetőleg elmarasztaló megjegyzés ne fűződjön.** Ehelyett érdemes rámutatni az érdekes-értékes gondolatokra, ígéretes ötletekre, értékelni a művészet iránti érdeklődést, kiemelni a tanuló munkáiban a jól sikerült részleteket, méltányolni az elrontott-újrakezdett munkáknál a bátorságát és a kitartását.
- A vizuális befogadás helyzeteiben a gyerekeknek a látványokról, műalkotásokról, egymás munkáiról szóban is meg kell nyilatkozniuk, önálló véleményt kell formálniuk, képesnek kell lenniük tetszésüket megindokolni, amely alkalmakkor a szakkifejezések szakszerű használata – az idegen szavak értése kapcsán az idegen nyelvi kompetenciák fejlettsége – is megméretik. Ezért fontos a tantárgyi ismereteket (műalkotások adatainak felidézése, műfajok megnevezése, a könyvtár művészeti albumainak önálló használata, stb.), és a verbális aktivitást – **anyanyelvi kommunikáció kompetenciáját** – is értékelni.
- **A KÉPESSÉG- ÉS KOMPETENCIAFEJLESZTÉS ALAPSZABÁLYA: AZ ÉRTÉKELÉS SOHA NE MARADJON EL!**

Az egyéni és közös korrektúra, a konkrét feladattal kapcsolatos személyes konzultációk, az önellenőrzés megkövetelése, a tanórákon történő folyamatos szóbeli értékelés keretében valósulhat meg. **(Az önértékelés és csoportos kritikai elemző összevetés képességének kialakítása, a szociális kompetenciák fejlesztése kiemelt fejlesztési szempont!)**

Javasolt taneszközök

A szemléletesség, a szemléltetés alapillére ennek a tantárgynak. A rajzórai képességfejlesztés csak úgy lehet hatékony, ha a hagyományos és a legkorszerűbb oktatási eszközök együttes alkalmazása élményszerűvé képes tenni a vizuális ismereteket, és képességek megszerzésének és fejlesztésének folyamatát. A motiváló értékkel is bíró, változatos, a multimédia eszközeit használó tanítási programok kidolgozása nélkülözhetetlen az eredményesség, az alkalmazóképes tudás, a kompetenciák kialakítása szempontjából.

Szaktanterem

A műhelymunka jellegű képességfejlesztő alkotó-alakító tevékenységhez, műalkotásokkal való ismerkedéshez motiváló miliőt a jól felszerelt, rendeltetésszerűen működő szaktanterem biztosíthat. Szükségesek a **megfelelő sötétítést biztosító függönyök**, a mobil - lehetőleg egyszemélyes - rajzasztalok (melyek egyaránt alkalmasak rajzolásra és tárgykészítésre), vízcsap, **vetítővászon**, megfelelő méretű tábla, tároló helyek a különféle papírok, anyagok, eszközök, szerszámok részére (ezek kerülhetnek a szaktanteremből nyíló szertárba is). Fontos, hogy legyenek **installációk** a tanulói munkák és művészeti reprodukciók bemutatásához.

A szűkös időkeret hatékony kihasználása szinte megoldhatatlan a szaktanteremben megtalálható szemléltető eszközök, **poszterek, modellek, diavetítő**, írásvetítő (és lehetőleg TV, videó lejátszó, - esetleg DVD, videó-CD, digitális képek lejátszására alkalmas eszköz: számítógéppel összekapcsolt projektor) nélkül. **A rajz és vizuális kultúra tantárgy eszközigénye, eszközhasználata nem luxus, hanem nevelő erő: alternatívát kínál a diákoknak a vizuális kiszolgáltatottsággal szemben a technikai eszközök értő, értékes, kultúrát építő használatára.**

Tanári segédeszközök (A vetítő eszközöktől függően változó a szükséges eszközök köre)

- Számítógépes projektor esetén fontos segédeszköz a szkennер és a digitális fényképezőgép, (esetleg internet-hozzáféréssel, illetve nyomtatóval rendelkező számítógép) melyek segítségével elkészíthetők a szemléltető képösszeállítások, feladatlapok.
- Fénymásolási lehetőség.
- Szakmai kézikönyvek, művészettörténeti albumok.
- Írásvetítő, diavetítő, TV, videó, illetve DVD-lejátszó esetén: írásvetítő fóliák, művészettörténeti diasorozatok, digitális képgyűjtemény, videofilmek vagy DVD-k szükségesek.

Tanulói eszközök

- Tankönyv, lehetőleg nagyméretű (spirálos) rajzfűzet, rajzeszközök, színes papírok, festék, ecsetek, olló, ragasztó, körző, vonalzó; dosszié a gyűjtött képanyag, és az elkészült munkák - rajzok, festmények, vázlatok - tárolására

Tankönyvajánlat:

(Az alkalmazandó könyv a vizuális nevelő (tanár) szabad választása szerint a NAT szellemében készült, a vizuális kultúra alapjait megfelelően summázó, esztétikailag színvonalas és szemléletes, az ismeretanyagot megfelelő keretbe foglaló, lehetőleg tartós kivitelű (több éven keresztül is használható tankönyv legyen)

- *Imrehné S. Katalin – Horváth Katalin: A képzelet világa II. (Apáczai kiadó)*
- *Pázmány Ágnes: Látás és ábrázolás (Nemzeti Tankönyvkiadó)*
- *Beke László: Rajz és vizuális kultúra I-II. (Nemzeti Tankönyvkiadó)*
- *KÉPSZÓTÁR (Zombori Béla – internet)*

8.3. Művészettörténet

8.3.1. Művészettörténet 11-12. évfolyam (humán)

MŰVÉSZETTÖRTÉNET

11-12. évfolyam

A katolikus műveltségben kiemelkedően fontos szerepet tölt be a művészettörténet, mint a keresztény kultúra hordozója, ugyanakkor a humán gondolkodás érzelmi és értelmi alappillére. A humán képességek és kompetenciák (*művészeti – esztétikai – erkölcsi – etikai és közösségi kompetenciák*) fejlesztésének hatékony területeként a tantárgy a „művészetek” műveltségi modul órakeretének felhasználásával, az érettségi követelményrendszer kimeneti szabályzását alkalmazva válik a katolikus nevelés és oktatás részévé.

A MŰVÉSZETTÖRTÉNET tantárgy cél- és feladatrendszere:

A **képi megismerés** a látható (sőt a láthatatlan, a képzelet és az alkotó fantázia útján megközelíthető) világ kifinomult feltárásának kreatív, újratereztető módja. A művészeti élményeknek befogadásán, átélésén, megítélésén túl a **művészettörténet** sajátos **interdiszciplináris** szerepet is betölt az oktatásban. A fejlett vizuális érzékelés, megfigyelőkészség, az ember alkotta környezet, és a képzőművészeti alkotások szépségeinek, jelenségeinek megismerése, a belső látás és modellteremtő képesség, a kreativitás, a térlátás és elemzőképesség **valamennyi tantárgy tananyagának elsajátításában** nélkülözhetetlen szerepet játszik. A műalkotások mélyebb tartalmának, jelentésének, esztétikai üzenetének megértéséhez szükséges képességek fejlesztése mellett a tantárgy különleges lehetőségeit kihasználva *a megismerés módszereinek kompetenciái (a tanulás tanulása: a megfigyelés, a képzetalkotó-elemző megértés, a szemléletes megismerés képességei) fejlesztendők.*

A befogadóképesség, a művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése a műalkotások elemzésén, értékelésén, leírásán és a vizuális ítéletalkotás szabályainak elsajátításán az egyetemes, az európai - benne a magyar - művészettörténet stíluskorszakainak, a kortárs építészeti-művészeti megnyilvánulásoknak, valamint a magyar népművészetnek a megismerésével valósulhat meg.

A változatos képzőművészeti és tárgyalakító technikák megismerése, a különböző anyagok ismerete és tisztelete, az elemző-értékelő-viszonyító gondolkodás **fontos képességek, „kompetenciák” kialakítására, fejlesztésére alkalmas: a problémafeltáró és megoldó kritikus gondolkodás, az összehasonlítás és rendszerezés képessége, a lényegkiemelés és modellalkotás, valamint az összefüggések felismerésének intellektuális kompetenciái fejlesztése valósítható meg. A szóbeli kommunikáció mellett kiemelten fejleszteni kell a tanulók képi információk feldolgozását segítő kommunikációs kompetenciáit: a képzelet, a képi gondolkodás fejlesztését kell célul tűzni. A művészeti nevelésnek értékközvetítő, értékteremtő, egyben személyiségformáló szerepet kell betöltenie: a személyes és társas kompetenciák kialakításán keresztül így képes kialakítani és formálni a kultúra értékeit becsülő, környezettudatos magatartást, a nemzeti és európai azonosságtudatot és társadalmi érzékenységet.**

A keresztény és a nemzeti kultúra építészeti, tárgyformáló és képzőművészeti hagyományainak, valamint a keresztény jelképeknek árnyalt ismerete az általános emberi és az európai kultúra értékeit kereső és befogadó magatartásra ösztönöz, **formálja a tanulók viszonyulását az egyetemes kultúrához, fejleszti európai és nemzeti azonosságtudatukat.** A tantárgy a természeti és művészeti szépség megismertetésén, ideálteremtő alkotások bemutatásán és elemzésén keresztül teremtsen meg a diákok **igényét a testi és lelki egészség, a harmonikus érzelmi élet megszerzésére, hogy ezen az empátiás viszonyuláson keresztül az önismeret és személyes értéktudat fejlesztésével segítse a felnőtt szerepre történő felkészülést:**

Fejlesztési követelmények

Művészeti-esztétikai kompetenciák, műelemző képességek

A tanulók vizuális megismerő és befogadó képességeit - melyeket a térbeli, formai, színbeli, mozgásbeli, az anyagokkal, esztétikummal kapcsolatos élmények, a művészet tárgyi és képi világa iránti fogékonyság jellemez - tovább kell fejleszteni. *A tudományos ismeretszerzés kompetenciái mellett képessé kell tenni az önálló ismeretszerzésre: mozgósítani kell érdeklődésüket, hogy képesek legyenek látványok célirányos, egyre tudatosabb megfigyelésére, a belső képek, képzetek emlékezeti felidézésére.* Váljanak képessé a belső képekben, vizuális – művészeti – esztétikai képzetekben való gondolkodásra, képzeleti műveletekre (összehasonlításra, elemzésre, következtetésre, ítéletalkotásra, szintézisre). *A látványban rejlő jelentést, a művészi kifejezésben megnyilvánuló esztétikai hatást legyenek képesek elemezni, értelmezni; ismerjék fel az analógiákat, fedezzék fel az összefüggéseket, és oksági kapcsolatokat!*

Tegyük mindezzel képessé a tanulókat, hogy vizuális-művészeti képzeteiket és ismereteiket mozgósítani tudják az adott szempontok szerinti tárgy- és műalkotás-elemzések során: törekednek egyéni vélemény kialakítására a számukra mértékadó ismeretek és vélemények alapján. Tegyük lehetővé, hogy esztétikai élményeik mélysége érzelmeikben is tükröződjék, izlésítéleteiket képesek legyenek egyéniségüknek megfelelően megfogalmazni. Elemzéseikben mindig próbálják az európai és keresztény – szemléleti, etikai, esztétikai – normákat érvényesíteni, ugyanakkor nyitott, empátikus, és felelős ítéletalkotásra, valamint harmóniát kereső pozitív gondolkodásra törekedjenek!

A tanulást segítő kompetenciák

A vizuális művészetek a kulcskompetenciák kialakítására törekvő képességfejlesztő pedagógiában – elsősorban a szemléletesség biztosításában – fontos szerepet töltenek be; nélkülözhetetlenek a tanulás tanulásában, a művelődésben és a mindennapi élet művészeti-esztétikai (izlésbeli) kihívásainak megoldásában. A művészettörténet interdiszciplináris szerepét kihasználva sajátítsa el a tanuló a többi tantárgy tanulásához is alkalmazhatóan a vizuális információk formáit, és forrásait (könyvekben, kiállításokon és egyéb ismerethordozókban): így az anyanyelvi és vizuális”nyelvi” kompetenciák fejlesztése kiegészülhet a hatékony, önálló tanulás és - a szöveges rendszerezés, illetve műalkotásokról készült képek számítógépes feldolgozása, rendszerezése kapcsán - a digitális kompetenciák fejlesztésével. A közösen megvalósuló feltáró – kritikai – elemzések a kezdeményező-szervező képességek („vállalkozói” kompetenciák) valamint szociális kompetenciák kialakítását teszik lehetővé. Az élményszerű ismeretszerzés képessége mellett a tanulás motiváltságát, és a nemzeti és európai azonosságtudat fejlődését-kialakulását kell szolgálnia a művészettörténet tantárgynak.

11. évfolyam

Belépő tevékenységformák

- Művészettörténeti korszakok, stílusok, műfajok és technikák korba és kultúrába ágyazott megismerése, összehasonlító elemzése; **(Összefüggések felismerésének és az összehasonlító, kritikus elemző gondolkodás képességének, a művészeti-esztétikai kompetenciáknak fejlesztése; Intellektuális kompetenciák - összehasonlítás, rendszerezés - fejlesztése)**
- A témának megfelelő kifejezőmód és technika, valamint a korszerű média szerepének felismerése a képzőművészeti alkotásokban;
- Vizuális kommunikáció funkcionak megfelelő formáinak felismerése, értelmezése, alkalmazása; **(Kommunikációs kompetenciák, képi kifejezőképesség, művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése)**
- **Összefüggések feltárása** a művészeti műfajok és a társművészetek, az irodalom és a történelem, mozgókép-kultúra között;
- Az ismeretek komplexitását, összefüggéseit értelmezve azok önálló alkalmazása egy (művészettörténeti) probléma feltárásánál és megoldásánál; **(Problémamegoldó képesség, kreatív alkalmazás, a tanulás tanulása)**
- Az egyes korszakok és stílusok jellemző vonásainak összehasonlítása;
- Ismeretlen művet kizárólag stílusjegyei alapján meghatározni, és elhelyezni azt a művészettörténet stíluskorszakaiban;
- A műalkotások létrehozásában szerepet játszó kulturális és személyi tényezők felismerése és használata a műelemzés során;
- A művészeti korszakok, stílusok, alkotók és műalkotások rendszerbe foglalása; **(ismeret alkalmazásának és rendszerezésének képessége)**

Éves óraszám: 37

Heti óraszám: 1

Tematikus összesített óraterv

	TÉMAKÖR	ÓRASZÁM
1.	MŰVÉSZETTÖRTÉNETI KORSZAKOK, STÍLUSKORSZAKOK, ÉS MŰVÉSZETFÖLDRAJZI TERÜLETEK	18 óra
2.	MŰELEMZÉS (művészeti ágak, műfajok stílusjegyek; alkotók és alkotások történelmi-kulturális kontextusban;)	7 óra
3.	MŰVÉSZETI TECHNIKÁK, és a tömegkommunikáció – a média – szerepe a képzőművészetben	7 óra
4.	A HELYI, SPECIÁLIS LEHETŐSÉGEKET KIHASZNÁLÓ ÓRAKERET: (múzeumi óra, tárlatlátogatás, a település művészettörténeti tárgyi emlékeinek, épületeinek megtekintése, stb.)	5 óra

1. MŰVÉSZETTÖRTÉNETI KORSZAKOK, STÍLUSKORSZAKOK, ÉS MŰVÉSZETFÖLDRAJZI TERÜLETEK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos és intellektuális kompetencia Nyelvi- és képi kommunikációs kompetencia Állampolgári aktivitás és környezettudatosság <i>Egyetemes kultúra, európai-, nemzeti- és keresztény azonosságtudat</i> Művészeti alkotó és kifejezőképesség	<u>Az őskor művészete</u> - Az őskori ember művészete: építészet, szobrászat, barlangfestészet. - Az őskori ember tárgykultúrája, a fazekasság emlékei <u>Az ókori Egyiptom művészete</u> - Építészet és szobrászat kapcsolata a halotti kultusszal - Egyiptomi festészet; sírmellékletek szerepe <u>Mezopotámia művészete</u> - Az ókori mezopotámia népeinek művészete (sumer, akkád, Babilon, asszír, perzsa). <u>Görög művészet</u> - Prehellén művészet - Az ókori görögség építésze, szobrászata, iparművészete. <u>Római művészet</u> - Etruszk művészet - Az ókori Római Birodalom építésze, szobrászata, festészete, iparművészete. - Pannónia provincia művészetei emlékei <u>Ókeresztény művészet</u> - Katakombák művészete - kora keresztény építészet. - Bizánc és az iszlám világ művészete - Bizánc építésze, mozaikfestészet Az iszlám világ építésze és díszítőművészete. - Népvándorlás-kori népek művészete. - Honfoglaló magyarság művészete. <u>Román kor művészete</u> - Karoling- és Ottó-kori előzmények	Befogadó-rendszerező képességek gyakorlása, Műelemzés szóban és írásban Szöveges (és digitálisan feldolgozott) elemzések Idegen szakszavak kigyűjtése Tablók, képgyűjtemények	Informatika (adatrögzítő-rendszerező programok használata) Ének-zene Irodalom Történelem Földrajz /Néprajz- népművészet/ Informatika (képek és

<i>A testi és lelki egészség</i> Hatékony önálló tanulás	• Az európai román kor építésze, szobrászata és festésze. • Magyar román kor művészeti emléke • A magyar koronázási jelvények <u>Gótika művészete</u> • A gótika építésze, szobrászata, festésze és üvegfestésze. • A magyarországi gótika művészeti emlékei <u>Reneszánsz</u> • Az itáliai reneszánsz építésze, szobrászata, festésze. • A németalföldi és a német reneszánsz festészet és grafika. • A reneszánsz Mátyás király udvarában. • A manierizmus Európában	készítése, rendszerezése (számítógépes táblázat, prezentáció)	információk dokumentálása, táblázatkezelők alkalmazása)
2. MŰELEMZÉS			
Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs kompetencia) <i>Európai és keresztény azonosságtudat</i> Művészeti-esztétikai kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Önálló alkalmazás (tanulás tanulása), modellalkotás Matematikai kompetencia Digitális kompetencia Állampolgári és vállalkozói kompetenciák (kezdeményezőképesség) Társadalmi (szociális kompetenciák): <i>egyéni és közösségi értéktudat, környezettudatos magatartás,</i>	<u>A műelemzés eszközszerrendszere</u> • A vizuális nyelv sajátosságai- a képi-plasztikai, a verbális, a zenei kifejezés hasonlóságai, sajátosságai • Vizuális eszközök fajtáinak felismerése és helyes használata a műelemzések során; • A vizuális közlés eszközeinek (pont, vonal, sík, felület, tónus, szín, kompozíció) felismerése és használata az elemzés során.; A vizuális minőségek (tónus/szín; alak/forma; textúra/faktúra /struktúra) ismerete és megkülönböztetése; • A szerkezet, motívum, jelkép, ritmus felismerése a műveknél és történeti fejlődésének ismerete, a párhuzamok elemzésénél ezek használata. • Térábrázolási módok felismerése. • A térábrázolási módok ismerete és összehasonlító értelmezése az elemzés során A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők (nézőpont, arányok) ismerete és alkalmazása A színharmóniák, színtelepek (fény-árnyék, hideg-meleg, komplementer, szimultán, magában való, mennyiségi, minőségi) felismerése. • A kontrasztok kiemelő szerepének elemző vizsgálata a konkrét példán keresztül. • A vizuális eszközök jelentését meghatározó összefüggések, a kontextus felismerése és értelmezése az elemzés során.	Elemzés szóban és írásban Képelemzés digitális prezentáció készítésével Gyűjtés, kritikai elemzés	Rajz és vizuális kultúra Magyar és idegen nyelv Történelem Informatika (képfeldolgozó-rajzoló programok használata) Matematika (geometria)

kezdeményező- és alkotóképesség, problémamegoldó képesség;	<u>Művészeti ágak, műfajok:</u> • A művészeti ágak (képzőművészet, építészet, iparművészet) legfontosabb jellemzőinek ismerete. • A képzőművészeti műfajok ismerete. A tárgy, a fogyasztói szokás és az életmód közötti kapcsolat értelmezése az elemzés során. <u>Jelek, jelrendszerek, szimbólumok</u> • A képi kommunikáció szerepe a keresztény művészetben; • Művészettörténeti korszakok, stíluskorszakok és művészetföldrajzi területek • A legfontosabb jellemzők ismerete, összehasonlító elemzése. • A legfontosabb alkotások és alkotók ismerete, felismerése és stílus-meghatározása. • Kormeghatározás évszázados pontossággal. • A műelemző módszerek (stílustörténeti, forma-funkció, forma-tartalom, összehasonlító ikonográfia) ismerete és használata az elemzés során. • A műalkotás kompozíciós elrendezésének felismerése, a kompozíció vonalainak bemutatása. • A művek tárgyi- és kulturális összefüggéseinek felismerése.	Fotó, videó, számítógép használata építészeti és térbeli képzőművészeti alkotások rögzítésére, elemzésére számítógépen	/Fényképezés/ Mozgóképfelvételek és média Hittan
3. MŰVÉSZETI TECHNIKÁK			
Művészeti-esztétikai kompetenciák Kreativitás Összefüggések feltárása, rendszerezés Digitális kompetencia Tanulás tanulása	• Az építészet legjellemzőbb technikai megoldásai az ókorban és középkorban /STATIKA és LEFEDÉSEK meghatározó szerepe/ • A művészetben használt alkotói technikák felismerése, a művészi kifejezésben betöltött szerepének ismerete. • A technikák leíró jellegű ismerete, az eljárás lépéseinek ismerete. • A tömegkommunikáció és média eszközei • A tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak ismerete • A tömegkommunikáció működési hatásrendszerének ismerete. A fotó és a mozgóképfelvételek műfajainak ismerete • A mozgóképfelvételek eszközeinek (montázs, kameramozgás, képkivágás, nézőpont, világítás, hang és képkapcsolat) ismerete.	Építészeti és képzőművészeti technikák megfigyelése, lejegyzése; Elemző és leképező ábrázolások (fekete-fehérben és színes megoldásban) Egyszerűbb technikák kipróbálása Építészeti modellezés	Történelem Rajz és vizuális kultúra Fizika Technika Informatika (képtár- és táblázatkezelő programok használata)

Környezettudatosság	Tárgy és környezetének kapcsolata; különböző művészeti korokból és kultúrákból származó tárgyak, objektumok stílusjegyeinek ismerete, ezek alapján történő besorolása, funkció- és formaelemzése.	Grafikai és digitális megoldások alkalmazása a művészeti technikák lejegyzésében, csoportosításában;	
4. A HELYI, SPECIÁLIS LEHETŐSÉGEKET KIHASZNÁLÓ ÓRAKERET:			
Kezdeményező- és rendszerező-képesség Művészeti-esztétikai és digitális kompetenciák <i>Európai-nemzeti önismeret</i>	Múzeum, tárlat, néprajzi gyűjtemény meglátogatása; (múzeumi óra, könyvtári óra;) A település művészettörténeti tárgyi emlékeinek, épületeinek megtekintése; Művészettörténeti tabló, prezentáció összeállítása;	Tanulmányi séta; Múzeumi, könyvtári kutató-rendszerező tevékenység Digitális bemutató	Könyvtár Történelem /néprajz, népművészet/ Informatika

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

A műalkotásokat a tanár választhatja ki a művészettörténeti korszaknak vagy az elemzendő művészeti alkotásnak, technikának megfelelően nyomtatott képgyűjtemény (tankönyv, művészettörténeti album), digitális képtár (képCD-DVD, internetes galériák), esetleg a meglévő művészettörténeti diaanyagból a helyi adottságoknak megfelelően. Mindenképpen törekedni kell a szemléletesség és verbalitás összhangjára, és helyes arányára! A szemléletesség biztosításában az adott helyi szemléltetési lehetőségek – épületek, műtárgyak, speciális gyűjtemények és illusztrációs anyagok – elsőbbségére!

A továbbhaladás feltételei, értékelés szempontjai

- Legyen képes a vizuális minőségek, a képi közlések szóbeli megfogalmazására: **kommunikációs kompetenciái kritikus, környezet- és értéktudatos gondolkodással párosuljanak.**
- A tömegkommunikáció fő jellemzőinek megismerésével társadalmi érzékenysége, **szöveges és képi kommunikációs tudatossága és kifejezőképessége fejlődjen.**
- Legyenek képesek felismerni a leghíresebb, legkiemelkedőbb alkotásokat, azaz legyenek a megfelelő mennyiségű vizuális ismeret birtokában. **(Intellektuális kompetenciák: ismeretszerzés-rendszerezés, összefüggések meglátása, tanulás tanulása)**
- Szerezzenek jártasságot annak meghatározásában, hogy az egyes alkotások mely korszakhoz, mely stíluskörhöz tartoznak; **(Összefüggések meglátása, rendszerezés képessége)**
- Legyenek képesek felismerni az adott stíluskorszakok, stílusirányzatok legfontosabb jellemzőit;
- Legyenek képesek arra, hogy műalkotásokat stíluskritikai módszerekkel elhelyezzenek a művészettörténet korszakaiban; **(társadalmi-szociális kompetenciák, társadalmi-európai-nemzeti azonosságtudat)**
- Legyenek képesek az egyes művek elemzése során önállóan kifejtetni a stílus, a forma - funkció és a forma - tartalom összefüggéseit; **(Képi és nyelvi kommunikációs kompetenciák, összefüggések meglátásának és bemutatásának képességei)**
- Legyenek képesek arra, hogy az elsajátított ismeretek segítségével tájékozódjon a különböző művészeti ágak, művészeti műfajok és stílusok között. Ismerje fel, tudja értelmezni és besorolni az alkotásokat; **(A tudás alkalmazásának kreatív képességei)**
- Legyen képes felismerni és alkalmazni a stílus, a forma, és a funkció szerepét a fogyasztói döntésekben, ezzel **környezet- és egészségtudatossága, szociális felelősségérzete fejlődjön, valamint kreativitása, problémamegoldó-, művészeti-esztétikai ítéletalkotó képességeit, és önértékelését fejlessze.**

Tankönyvajánlat:

- Imrehné S. Katalin – Horváth Katalin: *A képzelet világa I. (Apáczai kiadó)*
- Herendy Miklós: *Művészettörténet I. (Nemzeti Tankönyvkiadó)*
- Beke László: *Rajz és vizuális kultúra I-II. (Nemzeti Tankönyvkiadó)*
- KÉPSZÓTÁR (Zombori Béla – internet)
- Krén Emil (KFKI): „Képzőművészet Magyarországon” (<http://www.hung-art.hu/>)
- Krén Emil (KFKI): „WEB Gallery of Art” (<http://www.wga.hu/>)

12. évfolyam

Belépő tevékenységformák:

- Művészeti korszakok, stílusok, műfajok és technikák (művészettörténeti ismeretek) rendszerbe foglalt megismerése; *(Művészeti-esztétikai kompetenciák; európai és nemzeti azonosságtudat a művészeti és a tárgykultúra értékeinek felismertetésével és összefüggéseik megláttatásával)*
- Műalkotások elemzése korstílus, műfaj, alkalmazott technika összefüggéseinek és társadalmi kontextusának feltárásával *(Az összefüggések felismertetésével, az alkotó- és rendszerező-képesség fejlesztésével a megismerés-tanulás tanulása; az önismeret-önértékelés és kritikai szemlélet képességének fejlesztése)*
- A vizuális művészeti kommunikáció a közlő szándéka szerinti hatásrendszerének felismerése, értelmezése, alkalmazása; *(A nyelvi és képi kommunikáció fejlesztése; társadalmi- és környezet-tudatosság kialakításával szociális kompetenciák fejlesztése)*
- Korszerű technikák alkalmazása a művészettörténeti megismerésben, műelemzésben; *(Számítógép alkalmazásával a kép- és adatgyűjtésben és rendszerezésben a digitális kompetenciák fejlesztése)*

Éves óraszám: 37

Heti óraszám: 1

Tematikus összesített óraterv

	TÉMAKÖR	ÓRASZÁM
1.	MŰVÉSZETTÖRTÉNETI KORSZAKOK, STÍLUSKORSZAKOK, ÉS MŰVÉSZETFÖLDRAJZI TERÜLETEK	18 óra
2.	MŰELEMZÉS (művészeti ágak, műfajok stílusjegyek; alkotók és alkotások történelmi-kulturális kontextusban;)	7 óra
3.	MŰVÉSZETI TECHNIKÁK, és a tömegkommunikáció – a média – szerepe a képzőművészetben	7 óra
4.	A HELYI, SPECIÁLIS LEHETŐSÉGEKET KIHASZNÁLÓ ÓRAKERET	5 óra

1. Kifejezés, képzőművészet			
Fejlesztendő kompetenciák, képességek	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Nyelvi és képi (kommunikációs) kompetencia Idegen nyelvi kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia (művészet és társadalom összefüggései, <i>kulturális azonosságtudat</i>) Művészeti-esztétikai kompetenciák <i>Nemzeti és európai azonosságtudat</i> Társadalmi és művészeti értéktudat, kritikai szemlélet Önálló alkalmazás (tanulás tanulása), modellalkotás Digitális kompetenciák	<u>MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ISMERETEK</u> Az építészet, mint a nagy művészeti korszakok társadalmi, kulturális szemléletének kifejeződése: - Az építészet anyagainak, szerkezeteinek, funkcióinak, hatásrendszerének áttekintése - Építészeti stílusok (térszervezés, tömegalakítás, ornamentika) az ókortól a barokkig <u>Művészeti korszakok (stílusok és irányzatok)</u> Barokk Az európai barokk építészet, szobrászat és festészet. A magyarországi barokk művészeti emlékei. A rokokó kiemelkedő alkotói, alkotásai. Klasszicizmus és romantika Francia forradalmi építészet. Biedermeier, szentimentalizmus festészete.: Az európai klasszicizmus és romantika irányzatának építészeti, szobrászati és festészeti emlékei. A klasszicizmus és romantika művészeti emlékei Magyarországon. Realizmus A XIX. században jelentkező realista törekvések a festészetben. Realista tendenciák Magyarország festészetében. Plein air festészet Európában és Magyarországon. Impresszionizmus és posztimpresszionizmus: Az impresszionizmus, a neoimpresszionizmus és a posztimpresszionizmus festészetének törekvései, jelentős képviselőik - Századforduló művészete: szimbolizmus, szecesszió Az európai századforduló művészete, a szimbolizmus és a szecesszió festészete, a szecesszió építésze és iparművészete. A Nabis csoport művészete. Az angliai Arts and Craft's mozgalom.	- A képzőművészet formanyelvének probléma-központú alkalmazása, illetve megjelenésének elemzése a különböző művészeti ágakban, műfajokban; - Szakkifejezések megismerése, rendszerezés - Tárművészetek kapcsolata - A művészettörténeti ismeretek áttekintő rendszerezése; - Szakkifejezések használata - Művészeti ágak és műfajok értelmezése, csoportosítása, összehasonlító elemzése - Elemző fogalomrendszer használata	Rajz és vizuális kultúra Magyar nyelv Idegen nyelvek (művészeti jövevényszavak, szakszavak) Történelem Népművészet, néprajz Ének-zene Mozgókép és média ismeret Informatika (táblázatok, lexikon-programok használata) Könyvtárhasználat

	A magyarországi századforduló művészete; szecesszió, szimbolizmus. • A magyarországi századforduló hivatalos művészeti irányzatai: historizmus, akadémizmus, eklektika • Avantgárd irányzatok a XX. század elején A fauves, expresszionista, kubista, futurista, dadaista irányzatok törekvései jelentősebb művészeik és műalkotásaik Európában és Magyarországon. • A XX. századi építészet irányzatai A Bauhaus, De Stijl, funkcionalista, purista és organikus építészet jellemzői. • Művészet a két világháború között A szürrealista iskola. A geometrikus és a lírai absztrakció irányzatai Európában, jelentős képviselőik és alkotásaik. • A két világháború közti Magyarország művészeti csoportosulásai: Szentendrei iskola, KÚT, Római iskola és a Gresham-kör • Művészet a második világháború után: Neoavantgárd irányzatok: informel (tasizmus, gesztusfestészet, kalligráfia), tudományos, technicista irányzatok (Op-art, kinetika, minimal-art, post-painterly abstraction, konceptuális művészet, land art, earth art, arte povera). • Művészeti csoportok és irányzatok Magyarországon a második világháború után (A neoavantgarde jelentkezése, a Zuglói kör és a gesztusfestészet, az Iparterv és a Szürenon csoport, a nyolcvanas évek transzavantgarde mozgalmának jelentős képviselői.) • A Pop art és egyéb jelenségek (combine painting, assemblage, environment, „Új realizmus”, hiperrealizmus). Transzavantgarde és posztmodern művészeti irányzatok, kifejezési formák (akcióművészet; happening, performance, fluxus, body art, process art, mail art, Land art, magánmitológiák).	- Fotó, videó, számítógép használata gesztusok, kifejezések, téri viszonylatok rögzítésére - Egyéb művészeti hatások (irodalom, zene) feldolgozása; - Nyomtatott és digitális ismerethordozók önálló alkalmazása	Irodalom Zene Média és mozgókép; (fotó, videó) Informatika (képalkotó-rajzoló, illetve táblázatkezelő programok használata)

2. MŰELEMZÉS			
Nyelvi és képi kifejezés (kommunikációs kompetencia) Művészeti-esztétikai kompetenciák (problémamegoldó képesség) Önálló alkalmazások (tanulás tanulása), modellalkotás Matematikai kompetencia Digitális kompetencia Állampolgári és vállalkozói kompetenciák (kezdeményezőképeség, összefüggések meglátása, rendszerezés képessége) <i>Környezet- és társadalomtudatos magatartás</i> Szociális kompetenciák (egyéni és közösségi értéktudat)	<u>A műelemzés sajátos eszközrendszerének áttekintése</u> • A műelemző módszerek (stílustörténeti, forma-funkció, forma-tartalom, összehasonlító ikonográfia) ismerete és használata az elemzés során. • A műalkotás kompozíciós elrendezésének felismerése, a kompozíció vonalainak bemutatása. • A képi kommunikáció alkalmazása a keresztény művészetben; • Térábrázolások fejlődéstörténete; (Logikai térábrázolás, cavallieri-axonometria, perspektíva, optikai játékok, perspektíva-korrekciók) • A legfontosabb alkotások és alkotók ismerete, felismerése és stílus-meghatározása. • A kortárs művészet interdiszciplináris • Kormeghatározás félévészázados-évtizedes pontossággal. • A művek tárgyi- és kulturális összefüggéseinek felismerése az összefüggések felhasználása az elemzés során. • A műalkotás létrehozásában szereplő tényezők (kulturális környezet, megrendelői igény, technikai feltételek, alkotói beállítottság) ismerete, összefüggéseinek értelmezése és felhasználása az elemzés során. <u>Tárgy és környezetének kapcsolata</u> • A különböző művészeti korokból és kultúrákból származó tárgyak, objektumok stílusjegyeinek ismerete, ezek alapján történő besorolása, funkció- és formaelemzése.	Szöveges és képi műelemző módok kombinált alkalmazása az építészet, képzőművészet, az alkalmazott művészetek, és a népművészet terén. Képelemek és elemző fogalomrendszer következetes használata az elemzésekben Fotó, videó, számítógép használata gesztusok, kifejezések, téri viszonylatok elemzésére Nyomtatott és digitális ismerethordozók önálló alkalmazása (Könyvtári és internetes adatgyűjtés)	Rajz és vizuális kultúra Magyar nyelv (jelteremtés) Idegen nyelvek (szakszavak) Matematika és informatika (koordináták, perspektíva, egyszerű képkalkotó-rajzoló programok használata az elemzésben) Történelem, filozófia Mozgókép és médiaismeret

3. MŰVÉSZETI TECHNIKÁK			
Kommunikációs és természettudományos kompetenciák Alkotó és kifejezőképesség, problémamegoldó képesség Digitális kompetencia Tanulás tanulása Társadalmi (szociális kompetenciák), környezettudatos magatartás Kezdeményező- és alkotóképeség Művészeti-esztétikai komp.	<u>Technikák ismételése-rendszerezése műalkotásokhoz kötődően a művészettörténeti áttekintésben</u> - A művészetben használt alkotói technikák felismerése, a művészi kifejezésben betöltött szerepének ismerete. - A technikák leíró jellegű ismerete, az eljárás lépéseinek ismerete <u>A tömegkommunikáció és média eszközei</u> - A tömegkommunikáció eszközeinek és formáinak ismerete. - A tömegkommunikáció működési hatásrendszerének ismerete. - A fotó és a mozgókép műtípusainak ismerete. - A mozgóképi kifejezés eszközeinek (montázs, kameramozgás, képkivágás, nézőpont, világítás, hang és képkapcsolat) ismerete. Különleges művészeti technikák (pl. testfestés a törzsi művészetben, kavicszobor, agyagmunkák, dombormű, falfestés)	Tablók, digitális gyűjtemények, prezentációk A technikák megismerése, feladathoz rendelt kipróbálása vagy egyéni dokumentálása	Rajz és vizuális kultúra Technika /Néprajz/ Mozgókép és médiaismeret Matematika, technika, informatika (szerkesztés, testhálók-makettek készítése, digitális tábló, prezentáció)
4. Szabadon felhasználható órák			
Kezdeményező- és alkotóképeség Művészeti-esztétikai kompetenciák, kreativitás	- Csoportos kreatív feladatok, tábló, prezentáció készítése, pályázati munkák, - múzeumi óra, tárlatlátogatás, a település művészettörténeti tárgyi emlékeinek, épületeinek megtekintése, stb.	Alkotás, installálás Az elérhető képzőművészeti- iparművészeti eljárások kipróbálása.	Múzeum, tárlat, könyvtár

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

A műalkotásokat a tanár választhatja ki a művészettörténeti korszaknak vagy az elemzendő művészeti alkotásnak, technikának megfelelően nyomtatott képgyűjtemény (tankönyv, művészettörténeti album), digitális képtár (képCD-DVD, internetes galériák), esetleg a meglévő művészettörténeti diaanyagból a helyi adottságoknak megfelelően. Mindenképpen törekedni kell a szemléletesség és verbalitás összhangjára, és helyes arányára! Az egyetemes művészettörténetből 40%, a magyar (főleg a

19-20. századi) művészetből 60% az elemzésre javasolt arány.

A szemléletesség biztosításában az adott helyi szemléltetési lehetőségek – épületek, műtárgyak, speciális gyűjtemények és illusztrációs anyagok - elsőbbségére!)

Az értékelés szempontjai

- *A megfigyelés, problémamegoldás, lényegkiemelés kompetenciái a művészettörténeti ismereteivel arányosan fejlődjenek.*
- Legyen képes a műalkotások elemzése során a képi és tartalmi minőségek szóbeli és írásbeli megfogalmazására: *kommunikációs kompetenciái kritikus esztétikai értéktudatos gondolkodással párosuljanak.*
- A tömegkommunikáció fő jellemzőinek megismerésével társadalmi érzékenysége, *szöveges és képi kommunikációs tudatossága és kifejezőképessége fejlődjék.*
- Legyen képes felismerni a stílus, a forma, és a funkció szerepét a művészeti jelenségekben és azok köznapi-társadalmi működésében, ezzel *környezet-tudatossága, szociális felelősségérzete fejlődjön.*
- Legyen jártas az alapvető ábrázolási technikák felismerésében; e technikák helyénvaló felidézése kapcsán *problémamegoldó és művészeti-esztétikai ítéletalkotó képességeit fejlessze.*

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

- Az ellenőrzés-értékelés legfontosabb feladata, hogy az elvárás, ellenőrzés, és minősítés eszközeivel a tanulókat az *önértékelésben, saját fejlődésük követésében*, reális megítélésében segítse, saját teljesítményük elemzésének szokását bennük kialakítsa. Az értékelés lehetőleg térjen ki a kis részletekre is (hiszen sokszor csak ezekben mutatható ki a fejlődés ténye, de a kevésbé motivált tanulóknak ezek is jelentős sikerforrások lehetnek). Más-más színvonalú eredményt érhetnek el *a megfigyelési-, az elemzési-, a gyakorlati képességek, vagy a művészeti-esztétikai kompetenciák kialakulása területén, ezért törekedni kell a tanulók több szempontú (ismeretek mélysége, összefüggések meglátása, elemzőképesség, technikai ismeretek) ellenőrzésére és értékelésére!* (A célszerű arány: a tartalmi értékelés kb. 60%, a műelemzés 30%, a technikai ismeretek 10%.)
- Az egyéni és közös megbeszélések, az óra alatti és az óravégi értékelés egyaránt a jó, ötletes, kifejező megoldásokat, próbálkozásokat vagy a feladatnak való megfelelés mértékét, az érdeklődő közreműködést állapítsák meg, így a tanórai aktivitás is értékelhető.
- Az értékelés alkalmi szolgálja a tanultak megszilárdítását, a gyerekek szemléletének irányítását és ízlésének alakítását, és a teljesítmény örömeit. **A tanulói teljesítmények közös elemzésekor - a személyes érintettségre való tekintettel - lehetőleg elmarasztaló megjegyzés ne fűződjön.** Ehelyett érdemes rámutatni az érdekes-értékes gondolatokra, ígéretes ötletekre, értékelni a művészet iránti érdeklődést, kiemelni kreativitását és kitartását.
- A művészeti befogadás helyzeteiben a gyerekeknek a látványokról, műalkotásokról, egymás munkáiról szóban is meg kell nyilatkozniuk, önálló véleményt kell formálniuk, képesnek kell lenniük tetszésítéletüket megindokolni, amely alkalmakkor a szakkifejezések szakszerű használata – az idegen szavak értése kapcsán az idegen nyelvi kompetenciák fejlettsége – is megméretik. Ezért fontos a tantárgyi ismereteket (műalkotások adatainak felidézése, műfajok megnevezése, a könyvtár művészeti albumainak önálló használata, stb.), és a verbális aktivitást – *anyanyelvi kommunikáció kompetenciáját* – is értékelni. (A nyelvi kifejezőképesség valamennyi részterület értékelésének 20%-át adja!)
- Az értékelés fejlesztő szerepe a folyamatos szóbeli tanári értékelés és tanulói önértékelés keretében valósulhat meg. *(az önértékelés és csoportos kritikai elemző összevetés képességének kialakítása, a szociális kompetenciák fejlesztése kiemelt fejlesztési szempont!)*

Javasolt taneszközök

A szemléletesség, a szemléltetés alappillére ennek a tantárgynak. A művészettörténet órán a képességfejlesztés csak úgy lehet hatékony, ha a hagyományos és a legkorszerűbb oktatási eszközök együttes alkalmazása élményszerűvé képes tenni a vizuális ismeretek, és képességek megszerzésének és fejlesztésének folyamatát. A motiváló értékkel is bíró, változatos, a multimédia eszközeit használó tanítási programok kidolgozása nélkülözhetetlen az eredményesség, az alkalmazóképes tudás, a kompetenciák kialakítása szempontjából.

Szaktanterem (esetleg a Rajz és vizuális kultúra, és a Mozgókép és médiaismeret tantárgyakkal közösen)

A műalkotásokkal való ismerkedéshez motiváló miliőt a jól felszerelt, rendeltetésszerűen működő szaktanterem biztosíthat. Szükségesek a **megfelelő sötétítést biztosító függönyök, vetítővászon**, megfelelő méretű tábla, **installációk** a művészeti reprodukciók bemutatásához. A szűkös időkeret hatékony kihasználása szinte megoldhatatlan a szaktanteremben szükséges szemléltető eszközök, **poszterek, modellek, diavetítő**, írásvetítő (és lehetőleg TV, videó lejátszó, - esetleg DVD, videó-CD, digitális képek lejátszására alkalmas eszköz, számítógéppel összekapcsolt projektor) nélkül.

Tankönyvajánlat:

Az alkalmazandó könyv a művészettörténetet tanító tanár szabad választása szerint a NAT szellemében készült, a művészettörténetet, a vizuális kultúra alapjait megfelelően summázó, tipográfiaiilag színvonalas és szemléletes, az ismeretanyagot megfelelő keretbe foglaló, lehetőleg tartós kivitelű (több éven keresztül is használható) tankönyv legyen.

- *Imrehné S. Katalin – Horváth Katalin: A képzelet világa II. (Apáczai kiadó)*
- *Pázmány Ágnes: Látás és ábrázolás (Nemzeti Tankönyvkiadó)*
- *Herendy Miklós: Művészettörténet (Nemzeti Tankönyvkiadó)*
- *Beke László: Műalkotások elemzése I-II. (Nemzeti Tankönyvkiadó)*
- *Krén Emil (KFKI): „Képzőművészet Magyarországon” (<http://www.hung-art.hu/>); „WEB Gallery of Art” (<http://www.wga.hu/>)*
- *KÉPSZÓTÁR (Zombori Béla – internet)*

8.4. Mozgóké- és médiaismeret

8.4.1. Mozgóké- és médiaismeret 7-8. évfolyam

Mozgóké- és médiaismeret

Fejlesztő szakasz

7-8. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A Mozgóképkultúra és médiaismeret a mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés fejlesztését és a média társadalmi szerepének, valamint működés módjának a feltárását célozza. Ez az audiovizuális írás-, olvasástudás alapjainak az elsajátítását és a kritikai médiatudatosság fejlesztését jelenti. A Nemzeti alaptantervben megjelenő kulcskompetenciák fejlesztése közül hozzájárul az anyanyelvi kommunikációs készség, a digitális, a szociális és állampolgári kompetenciák, a hatékony, önálló tanulás, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség fejlesztéséhez. A médianevelés a személyiségfejlesztés alapvető eszköze, a médiaműveltség fejlesztése szoros kölcsönhatásban van a kritikai és a kreatív képességek fejlesztésével.

A tantárgy oktatásának célja, hogy a tanulók rendelkezzenek alapszintű mozgóképnyelvi és művelődéstörténeti tájékozottsággal. Szerezzenek életkoruknak megfelelő felkészültséget a különböző - elsősorban audiovizuális - médiaszövegekkel kapcsolatban az önálló és kritikus attitűd kialakítására, és olyan módszereket sajátítsanak el, amelyek segítik őket abban, hogy a keresztény értékrend alapjaira építve nyitott szemlélettel használják a hagyományos és az új médiumokat. A mozgóképi szövegekkel, a média működésével kapcsolatos ismereteiket a műsorválasztás során is tudják alkalmazni. Ismerjék fel a tapasztalati valóság és a média által közvetített világ közti eltérést. Ismerjék fel az audiovizuális művek-műsorok megformálásában megjelenő tulajdonosi vagy politikai szempontokat.

A tantárgy célja, hogy fejlessze a tanulók nemzeti azonosságtudatát, ugyanakkor erősítse a katolikus egyházhoz, az Európához tartozás tudatát. Arra készítse ugyanakkor a tanulókat, hogy megismerjék és megbecsüljék más népek hagyományait, kultúráját, szokásait és életmódját, valamint fordítsanak figyelmet az emberiség közös problémáinak feltárására is.

A képességek fejlesztése az életkori sajátosságokat figyelembe véve, élményekkel telített helyzetekben történjék, művek és műsorok feldolgozásával, önálló és csoportosan végezhető kreatív gyakorlatokkal. Figyelembe kell venni, hogy a tematika feldolgozása tevékenységközpontú módon valósítható meg.

7. évfolyam

**Óraszám: 18/év
0,5/hét**

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A mozgóképnyelv alapjai	5 óra
2.	A mozgóképi szövegértés, értelmezési szintek	3 óra
3.	A médiaszövegek befogadása, a média közönsége	4 óra
4.	Jellegzetes műsortípusok, médiaszövegek	4 óra
5.	A mozgóképi szövegalkotás	2 óra

1. A mozgóképnyelv alapjai			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés alkotóképeség összehasonlítás rendszerzés lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A mozgókép előzményei A technikai képrögzítés alapjai, eszközei A mozgókép előtti mozgásábrázolási és történetalkotási törekvések azonosítása a képzőművészetben – a barlangrajztól a képregényig. A fényképezés, a film és a mozi felfedezése.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés forráskezelés nyitottság önfejlesztés esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom történelem fizika biológia rajz és vizuális kultúra
Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés problémamegoldás alkotóképeség kritikus gondolkodás összehasonlítás osztályozás rendszerzés okási gondolkodás lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A látvány mozgóképi megszervezése: A mozgókép hatáskeltő eszközei, a nézői figyelem irányítása, a kiemelés A beállítás és a képkivágat fogalmának pontos használata; a plánok fajtáinak felismerése, megnevezése és alkalmazásuk értelmezése a mozgóképi szövegek elemzésében. Az egyes beállítások felismerése, illetve a kameramozgások azonosítása és használatuk értelmezése adott szövegek elemzése során.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés forráskezelés esztétikai érzék	rajz és vizuális kultúra

Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés problémamegoldás összehasonlítás oksági gondolkodás lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A montázs szerepe a tér és idő mozgóképi ábrázolásában A montázs-jelenség felismerése, a montázs és gondolkodás, ill. a montázs és az ábrázolás kapcsolatának ismerete (<i>pl. a mozgókép esetében a tér-idő felbontása és újraszervezése</i>).	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés forráskezelés nyitottság esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom rajz és vizuális kultúra

2. A mozgóképi szövegértés, értelmezési szintek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás összehasonlítás osztályozás rendszerzés lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A médiaszövegek és a mozgóképi alkotások rendszerezésének alapjai A médiaszövegek rendszerezésének néhány fontosabb módja, a rendszerezés szempontjainak ismerete, jellemző példák alkalmazása (<i>médiumok szerint: pl. sajtó, rádió, film, televízió, stb.; a valóság ábrázolásához való viszony szerint: dokumentum és fikció</i>)	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés nyitottság pozitív gondolkodás társadalmi érzékenység döntésképesség esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom rajz és vizuális kultúra

3. A médiaszövegek befogadása, a média közönsége			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés összehasonlítás osztályozás oksági gondolkodás lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A média társadalmi szerepe A médiakörnyezet A média, médiaszöveg fogalma Közvetlen és közvetett kommunikáció, tömegkommunikáció.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés kommunikációértékelés nyitottság pozitív gondolkodás társadalmi érzékenység esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom történelem rajz és vizuális kultúra
Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés összehasonlítás lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A média nyelve A képekkel történő kommunikáció sajátosságai, mágikus gondolkodás.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés forráskezelés kommunikációértékelés társadalmi érzékenység esztétikai érzék	rajz és vizuális kultúra
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári	A mediatizált közlésmód néhány jellemző tulajdonsága Sztereotipizáció A média és az életmód	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés	magyar nyelv és irodalom történelem rajz és vizuális

kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás kritikus gondolkodás összehasonlítás oksági gondolkodás lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása kapcsolatba hozás	Annak bemutatása, hogy a médiumok – elsősorban a rádió és a televízió műsorrendje – hogyan hat a fogyasztó életmódjára. <i>(pl. nézői szokások, a műsorválasztás joga, médiaeszközök birtoklása, elhelyezése és használata).</i> Tájékozódás és alkalmazás Az egyes médiumokban fellelhető szövegtípusoknak (újságok, rádióműsorok, filmek, televízió-műsorok, weblapok, cd-romok, digitális archívumok) mint információforrásoknak szelektív és célirányos használata, alkalmazása	IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés önértékelés nyitottság empátia önfejlesztés társadalmi érzékenység etikai érzék esztétikai érzék	kultúra

4. Jellegzetes műsортípusok, médiaszövegek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás problémamegoldás alkotóképeség összehasonlítás lényeg kiemelés kapcsolatba hozá	A nyomtatott médium néhány jellegzetes szövegtípusa és ábrázolási eszközei: Újság, képregény, fotóregény. Cím, címlap, kép, képaláírás, rovatszerkezet.	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés önértékelés önfejlesztés döntésképeség esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom rajz és vizuális kultúra

5. A mozgóképi szövegalkotás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás problémamegoldás alkotóképeség lényeg kiemelés kapcsolatba hozás	Egyszerű médiaszövegek megszerkesztése A szövegalkotási ismeretek és képesség bizonyítása <i>(pl. néhány beállításból álló</i> <i>értelmes mozgóképi szekvencia</i> <i>megtervezése fotó, ill. fotósorozat</i> <i>készítésével a projektmunka során).</i>	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés önértékelés nyitottság empátia társas aktivitás pozitív gondolkodás szervezőképesség döntésképeség esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom rajz és vizuális kultúra

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló ismerje a mozgóképi közlésmód formanyelvi alapjait. Az ábrázolás megismert eszközeit tudja alapszinten alkalmazni a mozgóképi szövegek értelmezése során. Az egyes mozgóképi szövegeket tudja elkülöníteni a valóság ábrázolásához való viszonyuk szerint: tudjon különbséget tenni, pl. a dokumentumfilm és a játékfilm között. Az életkorának megfelelő szinten legyen képes a különböző médiumokból és médiumokról szóló ismeretek összegyűjtésére, azok rendszerezésére, az önálló megfigyelésekre. Legyen tisztában a média befolyásolási technikáival, legyen képes az önálló és kritikus attitűd kialakítására.

8. évfolyam

**Óraszám: 18/év
0,5/hét**

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A mozgóképnyelv alapjai	5 óra
2.	A mozgóképi szövegértés, értelmezési szintek	3 óra
3.	A médiaszövegek befogadása, a média közönsége	4 óra
4.	Jellegzetes műsortípusok, médiaszövegek	4 óra
5.	A mozgóképi szövegalkotás	2 óra

1. A mozgóképnyelv alapjai			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás problémamegoldás kritikus gondolkodás összehasonlítás oksági gondolkodás lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A mozgókép alaptulajdonságai A mozgókép kettős természetének (reprodukció és ábrázolás) felismerése a mozgóképi szövegformálásban. A folyamatos tér és idő felbontása, újraszerkesztése (beállítás, jelenet).	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság pozitív gondolkodás társadalmi érzékenység döntésképesség esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom rajz és vizuális kultúra
Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés problémamegoldás alkotóképeség összehasonlítás lényeg kiemelés kapcsolatba hozás	A mozgóképi elbeszélés A történet, mint változássorozat értelmezése, az események időrendi és okozati láncolatának összeállítása, a történet fontosabb alkotóelemeinek (expozíció, lezárás, fordulat és epizód) felismerése és elkülönítése adott	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés forráskezelés kommunikációértékelés önértékelés önfejlesztés döntésképesség esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom

	mozgóképi szövegek értelmezése során. A történet, a cselekmény és az elbeszélés fogalmainak helyes használata, alkalmazása a szövegelemzésben.		
Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés problémamegoldás összehasonlítás rendszerezés lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása kapcsolatba hozás	A montázs szerepe a tér és idő mozgóképi ábrázolásában A lineáris/narratív, asszociatív/expresszív és a belső montázs felismerése és montázshatásának értelmezése adott mozgóképi szövegek esetében.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés forráskezelés kommunikációértékelés önértékelés nyitottság önfejlesztés döntésképesség esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom

2. A mozgóképi szövegértés, értelmezési szintek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás problémamegoldás alkotóképeség összehasonlítás	A médiaszövegek és a mozgóképi alkotások rendszerezésének alapjai A médiaszövegek rendszerezésének néhány fontosabb módja, a rendszerezés szempontjainak ismerete, jellemző példák alkalmazása <i>(az alkotói szándék és a nézői elvárás szerint: műfaji ill. szerzői; a szöveg keletkezése és stílusa szerint: pl. expresszionista, neorealista, új hullámos,</i>	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság pozitív gondolkodás társadalmi érzékenység	magyar nyelv és irodalom történelem rajz és vizuális kultúra

osztályozás rendszerezés lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása	<i>stb.; műsortípus szerint: pl. reklám, hír, show, stb.)</i>	döntésképeség esztétikai érzék	

3. A médiaszövegek befogadása, a média közönsége			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés kritikus gondolkodás összehasonlítás osztályozás rendszerzés analógiák felismerése, keresése, kialakítása kapcsolatba hozás	A média társadalmi szerepe, funkciói Informálás, dokumentálás, szórakoztatás, szolgáltatás, üzleti-gazdasági funkció A média és a nyilvánosság A modern társadalmi nyilvánosság kialakulása, működése	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom történelem
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás összehasonlítás	A mediatizált közlésmód néhány jellemző tulajdonsága Kereskedelmi és közszolgálati média Műsoridő, mint tulajdon A közönség, mint vevő és áru Tájékozódás és alkalmazás: Az egyes médiumokban fellelhető szövegtípusoknak (újságok, rádióműsorok, filmek, televízió-műsorok, weblapok, cd-romok, digitális	Szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés önértékelés nyitottság empátia	magyar nyelv és irodalom

lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása kapcsolatba hozás	archívumok) mint információforrásoknak szelektív és célirányos használata, alkalmazása.	önfejlesztés társadalmi érzékenység etikai érzék esztétikai érzék	
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás alkotóképeség kritikus gondolkodás összehasonlítás oksági gondolkodás lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása kapcsolatba hozás	A valóság médiareprezentációja Nemek, életmódminták, kisebbségek, stb. a tapasztalati valóságtól eltérő megjelenítése a médiában. A sztár szerepe	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság empátia pozitív gondolkodás társadalmi érzékenység etikai érzék esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom történelem rajz és vizuális kultúra

4. Jellegzetes műsortípusok, médiaszövegek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás	Hírműsorok: Hír, közbeszéd tematizálása. Hír és kommentár megkülönböztetése. A	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása	magyar nyelv és irodalom

Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás kritikus gondolkodás összehasonlítás oksági gondolkodás lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása	pártatlanság követelménye és annak teljesíthetősége.	információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság pozitív gondolkodás társadalmi érzékenység etikai érzék	
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás összehasonlítás lényeg kiemelés analógiák felismerése, keresése, kialakítása kapcsolatba hozás	Reklám: A reklámok gyakoribb képi, verbális, narratív megoldásainak a leírása és jellemzése. A célcsoport	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság pozitív gondolkodás egészségtudatosság környezettudatosság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképesség esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom rajz és vizuális kultúra

5. A mozgóképi szövegalkotás			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség megfigyelés IKT-alkalmazás problémamegoldás alkotóképeség lényeg kiemelés kapcsolatba hozás	Egyszerű médiaszövegek megszerkesztése A szövegalkotási ismeretek és képesség bizonyítása <i>(pl. néhány beállításból álló értelmes mozgóképi szekvencia megtervezése fotó, ill. fotósorozat készítésével, a tervezet kivitelezése; rövid interjú vagy rádiós híryanag megtervezése és elkészítése, a projektmunka során).</i>	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés önértékelés nyitottság empátia társas aktivitás pozitív gondolkodás szervezőképesség döntésképeség esztétikai érzék	magyar nyelv és irodalom rajz és vizuális kultúra

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló ismerje a mozgóképi közlésmód formanyelvi alapjait. Az ábrázolás megismert eszközeit tudja alapszinten alkalmazni a mozgóképi szövegek értelmezése során. Az életkorának megfelelő szinten legyen képes a különböző médiumokból és médiumokról szóló ismeretek összegyűjtésére, azok rendszerezésére, az önálló megfigyelésekre. Legyen tisztában a média befolyásolási technikáival, legyen képes az önálló és kritikus attitűd kialakítására. Tudjon érvelni olyan vitában, amely a médiaszövegek (pl. reklám, hírműsor) valóságtartalmáról folynak. Az egyes mozgóképi szövegeket tudja elkülöníteni a valóság ábrázolásához való viszonyuk szerint: ismerje fel a tapasztalati valóság és a média által közvetített világ közti eltérést. A mozgóképi szövegekkel, a média működésével kapcsolatos ismereteit a műsorválasztás során is tudja alkalmazni.

Értékelési szempontok:

A feldolgozás során az ismétlő, összefoglaló, ellenőrző órák beépítésével lehetővé válik a hagyományos tantárgyi értékelés megvalósítása, azonban fontos a tárgy sajátosságait figyelembe vevő speciális munkaformák (egyéni, páros- és csoportmunka) és feladatok (projektfeladatok) alkalmazása és értékelése is. A feladatok kitűzésével egy időben az értékelés szempontjait is meg kell határozni.

Az érdemjeggyel történő minősítés mellett ajánlott a szöveges értékelés, mivel a tárgy a tanulóktól nyitottságot, előítéletektől mentes gondolkodást, az ismeretek valós helyzetekben történő alkalmazását követeli meg.

8.4.2. Mozgókép- és médiaismeret 11. évfolyam (humán, reál, általános)

Mozgóképf- és médiaismeret

Általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakasz

11. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A Mozgóképkultúra és médiaismeret a mozgóképi szövegértés fejlesztését és a média társadalmi szerepének, valamint működésének a feltárását célozza. Ez az audiovizuális írás-, olvasástudás alapjainak az elsajátítását és a kritikai médiatudatosság fejlesztését jelenti. A médianevelés olyan képesség- és személyiségfejlesztő eszközrendszer, amely szükséges ahhoz, hogy az állampolgárok az információrobbanás és a modern piacgazdaság korában ténylegesen tudjanak tájékozódni és választani. Mivel a média erősen meghatározza, hogyan gondolkodjunk a világ dolgairól, s hatása vetekszik a hagyományos szocializáció ágenseivel – a családdal és az iskolával –, a mozgóképf- és médiaoktatás a demokráciára nevelésnek és olyan értékek elsajátításának az iskolája, mint a másság elfogadása, a kritikai gondolkodás vagy a tudatos választás képességének a fejlesztése. Tisztázza az egyéni és közérdek, a többség és kisebbség fogalmát, ezek fontosságát az egyén és a közösség életében. Megalapozza a jogok és kötelességek törvényes gyakorlását.

A Nemzeti alaptantervben megjelenő kulcskompetenciák fejlesztése közül hozzájárul az anyanyelvi kommunikációs készség, a digitális, a szociális és állampolgári kompetenciák, a hatékony, önálló tanulás, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség fejlesztéséhez. A médianevelés a személyiségfejlesztés alapvető eszköze, a médiaműveltség fejlesztése szoros kölcsönhatásban van a kritikai és a kreatív képességek fejlesztésével.

A tantárgy célja, hogy fejlessze a tanulók nemzeti azonosságtudatát, ugyanakkor erősítse a katolikus egyházhoz, az Európához tartozás tudatát. Arra készítse a tanulókat, hogy megismerjék és megbecsüljék más népek hagyományait, kultúráját, szokásait és életmódját, valamint fordítsanak figyelmet az emberiség közös problémáinak feltárására is.

A tantárgy oktatásának célja, hogy a tanulók a 7-8. évfolyamon megszerzett alapszintű mozgóképfnyelvi és művelődéstörténeti tájékozottságára építve, elmélyültebb filmnyelvi tájékozottsággal és kifejezőkészséggel rendelkezzenek. Ismerjék a filmtörténet nagy korszakainak egy-egy jellegzetes alkotását és a magyar filmtörténet néhány meghatározó alkotóját, filmjét.

Ismerjék a média társadalmi szerepét, a mediatizált közlésmód néhány jellemző tulajdonságát, működésének alapelveit. Legyenek tisztában a média befolyásolási technikáival, tudatosítsák és alakítsák saját befogadási szokásaikat.

A tanulók legyenek képesek az egyes médiumokban fellelhető szövegtípusoknak (újságok, rádióműsorok, filmek, televízió-műsorok, weblapok, cd-romok, digitális archívumok), mint információforrásoknak, szelektív és célirányos használatára, alkalmazására. A mozgóképf szövegek értelmezésekor, a kreatív gyakorlatok, az önálló tevékenységi formák, a projektmunka során tudják alkalmazni a megszerzett ismereteket.

Évfolyam: 11.

Óraszám: 37/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A média a mindennapi életben	3 óra
2.	A mozgóképnyelv alapjai	6 óra
3.	A mozgóképi szövegértés, értelmezési szintek	3 óra
4.	A mozgóképi szövegalkotás	2 óra
5.	Műfaj- és műismeret	3 óra
6.	Stílus- és műismeret	5 óra
7.	A médiaszövegek befogadása, a média közönsége	4 óra
8.	A médiainstítmények	3 óra
9.	A reprezentáció	2 óra
10.	Jellegzetes műsortípusok, médiaszövegek	6 óra

1. A média a mindennapi életben			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia Megfigyelés IKT-alkalmazás Problémamegoldás Alkotóképeség Kritikus gondolkodás Összehasonlítás Oksági gondolkodás	Társadalmi nyilvánosság: A társadalmi nyilvánosság átalakulása a tömegkommunikáció hatására, a technikai képreprodukció, a másolat és a sokszorosítás jelentőségének kifejtése. A nyilvános szereplés képessége. Annak a feltételezésnek a bizonyítása aktuális médiapéldák segítségével, hogy a modern tömegtársadalmakban a média tematizálja a közbeszédet.	Szóbeliség Képi információ feldolgozása Információkezelés Önértékelés társas aktivitás önfejlesztés társadalmi érzékenység	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás IKT-alkalmazás Megfigyelés Stratégia tervezése Problémamegoldás Alkotóképeség Kritikus gondolkodás Osztályozás Lényeg kiemelése Példakeresés Kapcsolatba hozás	Tájékozódás és alkalmazás: Az egyes médiumokban fellelhető szövegtípusoknak (újságok, rádióműsorok, filmek, televízió-műsorok, weblapok, cd-romok, digitális archívumok) mint információforrásoknak szelektív és célirányos használata, alkalmazása.	Szóbeliség Írásbeli munka Képi információ feldolgozása; Az elemi mozgóképi szövegalkotó kódok felismerése, mozgóképpolvasás. Információkezelés IKT-alkalmazás Nyitottság önfejlesztés pozitív gondolkodás etikai érzék döntésképeség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika

Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári kompetencia Megfigyelés Stratégia tervezése Problémamegoldás Alternatívaállítás Kritikus gondolkodás Összehasonlítás Oksági gondolkodás Kapcsolatba hozás	A média és az életmód: Annak bemutatása, hogy a médiumok – elsősorban a rádió és a televízió műsorrendje – hogyan hat a fogyasztó életmódjára <i>(pl. nézői szokások, a műsorválasztás joga, médiaeszközök birtoklása, elhelyezése és használata)</i> .	Írásbeli munka Képi információ feldolgozása A közönség médiafogyasztási szokásainak tanulmányozása megadott szempontok alapján, az eredmények lejegyzése. önfejlesztés pozitív gondolkodás egészségtudatosság környezettudatosság Társadalmi érzékenység etikai érzék felelősségérzet döntésképeség	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret

2. A mozgóképanyelv alapjai			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Stratégia tervezése IKT-alkalmazás Problémamegoldás Alkotóképeség Történetiség követése Összehasonlítás Osztályozás	A képrögzítés és mozgásábrázolás A mozgókép előtti mozgásábrázolási és történetalkotási törekvések azonosítása a képzőművészetben – a barlangrajztól a képregényig. A technikai kép és a mozgókép kialakulása. A technikai kép létrehozására szolgáló eszközök kezelői szintű ismerete és alkalmazása <i>(pl. fényképezőgép, a videokamera használata a projektmunka során)</i> .	Szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés önértékelés nyitottság társas aktivitás önfejlesztés szervezőképesség döntésképeség	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Informatika

Rendszerezés Oksági gondolkodás Modellalkotás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása		esztétikai érzék	
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Alkotóképeség Alternatívaállítás Összehasonlítás Modellalkotás Analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A technikai kép kettős természete A mozgókép kettős természetének (reprodukció és ábrázolás) felismerése a mozgóképi szövegformálásban.	Szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés nyitottság döntésképesség	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Informatika
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Problémamegoldás Alternatívaállítás Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés Modellalkotás Kapcsolatba hozás Emlékezet	A látvány mozgóképi megszervezése A keretezésnek, mint a technikai képrögzítés az alkotótól függő mozzanatának felismerése. A beállítás és a képkivágat fogalmának pontos használata; a plánok fajtáinak felismerése, megnevezése és alkalmazásuk értelmezése a mozgóképi szövegek elemzésében. Az egyes beállítások felismerése, illetve a kameramozgások azonosítása és használatuk értelmezése adott szövegek elemzése során.	Szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés önfejlesztés döntésképesség esztétikai érzék	Rajz és vizuális kultúra Informatika
Anyanyelvi kommunikáció A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári	A szereplő A szereplőválasztásnak (civil vagy	Szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális

kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Problémamegoldás Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés Oksági gondolkodás Modellalkotás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás Emlékezet	hivatásos) és a szereplő külső megjelenésének – mint metakommunikációs közlésnek – a leírása és értelmezése adott mozgóképi szövegek értelmezésében. A viselkedés szóbeli, intonációs és további metakommunikációs eszközeinek felismerése és értelmezése.	IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképeség esztétikai érzék	kultúra Informatika
Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Problémamegoldás Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés Oksági gondolkodás Modellalkotás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás Emlékezet	Montázs A montázs-jelenség felismerése, a montázs és gondolkodás, ill. a montázs és az ábrázolás kapcsolatának ismerete (<i>pl. a</i> <i>mozgókép esetében a tér-idő felbontása és</i> <i>újraszervezése</i>). A lineáris/narratív, asszociatív/expresszív és a belső montázs felismerése és montázshatásának értelmezése adott mozgóképi szövegek esetében.	Szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképeség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Informatika

Anyanyelvi kommunikáció Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Problémamegoldás Kritikus gondolkodás Történetiség követése Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés Oksági gondolkodás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás Emlékezet	Mozgóképi elbeszélés A történet, mint változássorozat értelmezése, az események időrendi és okozati láncolatának összeállítása, a történet fontosabb alkotóelemeinek (expozíció, lezárás, fordulat és epizód) felismerése és elkülönítése adott mozgóképi szövegek értelmezése során. A történet, a cselekmény és az elbeszélés fogalmainak helyes használata, alkalmazása a szövegelemzésben.	Szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképeség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Informatika

3. A mozgóképi szövegértés, értelmezési szintek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés	A médiaszövegek és a mozgóképi alkotások rendszerezése A médiaszövegek rendszerezésének néhány fontosabb módja, a rendszerezés szempontjainak ismerete, jellemző példák alkalmazása <i>(médiumok szerint: pl. sajtó, rádió, film, televízió, stb.; a valóság ábrázolásához való viszony szerint:</i>	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképeség	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika

Oksági gondolkodás Lényeg kiemelése Kapcsolatba hozás	<i>dokumentum és fikció; az alkotói szándék és a nézői elvárás szerint: műfaji ill. szerzői; a szöveg keletkezése és stílusa szerint: pl. expresszionista, neorealista, új hullámos, stb.; műsortípus szerint: pl. reklám, hír, show, stb.)</i>	esztétikai érzék	
Anyanyelvi kommunikáció A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Problémamegoldás Alternatívaállítás Kritikus gondolkodás Valószínűségi szemlélet Történetiség követése Összehasonlítás Oksági gondolkodás Modellalkotás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás	A valóság ábrázolásához való viszony A valóságos és a valószerű fogalmának ismerete. A fikcionális és a dokumentarista ábrázolásmód felismerése, jellemzése. A képi ábrázolás és a mágikus gondolkodás kultúrtörténeti kapcsolatának ismerete.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképesség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Történelem Társadalomismeret Informatika
Anyanyelvi kommunikáció A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Összehasonlítás Oksági gondolkodás Lényeg kiemelése Lényeg kiemelése	A mozgóképi szövegek jelentése Jelentéstulajdonítás a legfontosabb filmnyelvi kódok (narráció, montázs, látványszervezés, szerepjáték) értelmezésével – adott mozgóképi szövegek esetében.	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképesség	Rajz és vizuális kultúra Informatika

Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Emlékezet		esztétikai érzék	

**4.
A mozgóképi szövegalkotás**

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Stratégia tervezése IKT-alkalmazás Problémamegoldás Alkotóképeség Modellalkotás Lényeg kiemelése	Egyszerű médiaszövegek megszerkesztése A szövegalkotási ismeretek és képesség bizonyítása <i>(pl. néhány beállításból álló értelmes mozgóképi szekvencia megtervezésével és kivitelezésével, rövid interjú vagy rádiós híranyag megtervezése és elkészítése a projektmunka során).</i>	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés önértékelés nyitottság empátia társas aktivitás etikai érzék szervezőképesség döntésképesség esztétikai érzék	Rajz és vizuális kultúra Informatika

**5.
Műfaj- és műismeret**

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció A hatékony, önálló tanulás	A filmkultúra kettőssége A tömeg- és a magas/artistikus kultúra	Szóbeliség írásbeli munka	Magyar nyelv és irodalom

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Alternatívaállítás Kritikus gondolkodás Történetiség követése Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés Oksági gondolkodás Lényeg kiemelése Kapcsolatba hozás	fogalmának elhatárolása. A műfaji és a szerzői filmalkotások megkülönböztetése és összehasonlítása.	képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképeség esztétikai érzék	Rajz és vizuális kultúra Informatika
Anyanyelvi kommunikáció A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Kritikus gondolkodás Történetiség követése Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés Oksági gondolkodás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás	Műfaji jellemzők A tömegfilmek sajátosságai: sztárkultusz, iparszerűség, gazdasági meghatározottság, nézőszám maximalizálás, szórakoztatás, műfajiság, fogyasztói minták kiváltása és követése, multiplex-terjesztés) Két szabadon választott tömegfilmes műfaj (pl. <i>burleszk, western, melodráma, horror, thriller, sci-fi</i>) bemutatása egy-egy – a választott műfajt jellemző film – segítségével, a témaválasztásban, a motívumhasználatban és az elbeszélésmódban megfigyelhető hasonlóságok alapján. Egy szabadon választott tömegfilmes alkotói életmű bemutatása (pl. <i>Chaplin, Ford, Hitchcock, Spielberg</i>).	Szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképeség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Történelem Társadalomismeret Informatika

6. Stílus- és műismeret			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Történetiség követése Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés Oksági gondolkodás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás	Korstílusok A szereplő- és környezetválasztásban, a kamerahasználatban, a történetmesélésben, a film szerepéről való elképzelésben és a filmtörténeti hagyományokhoz való viszonyban megfigyelhető stílusjegyek hasonlóságának felismerése a (német) expresszionizmus, a francia és a szovjet-orosz avantgárd film, az (olasz) neorealizmus, a francia és a csehszlovák új hullám kapcsán. Ezen (film) stílustörténeti korszakokból egy-két meghatározó alkotó és mű alaposabb ismerete.	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképesség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Történelem Informatika
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Stratégia tervezése IKT-alkalmazás Történetiség követése Lényeg kiemelése Kapcsolatba hozás	Szerzők és művek A film stílustörténeti korszakokba nehezen sorolható „nagy mesterei” (pl. <i>Bunuel, Bergman, Welles, Antonioni, Fellini, Godard, Jancsó, Kuroszava, Tarkovszkij</i>) közül egy alkotó életművének alaposabb bemutatása a legfontosabb művek alapján, a szerzőt jellemző témák, stílusiszközök segítségével.	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképesség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Történelem Informatika

Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség IKT-alkalmazás Történetiség követése Összehasonlítás Rendszerezés Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás Emlékezet	Az új magyar film a hatvanas-hetvenes években A magyar film fontosabb alkotói (Jancsó, Fábry, Kovács, Makk, Huszárik, Gaál, Szabó) munkásságának általános jellemzése. A Budapesti iskola bemutatása, egy-egy fontosabb mű ismerete.	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképeség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Történelem Informatika
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Stratégia tervezése IKT-alkalmazás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás Emlékezet	A kortárs magyar film Egy – a rendszerváltozást követően készült – jelentős magyar film részletező ismertetése.	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság döntésképeség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika

7. A médiaszövegek befogadása, a média közönsége			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés IKT-alkalmazás Alternatívaállítás Kritikus gondolkodás Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés Oksági gondolkodás Analógiák felismerése, keresése, kialakítása	Sorozatelv Annak a jelenségnek a bemutatása aktuális médiapéldák segítségével, hogy a médiaszövegek döntő többségét sorozatként szerkesztik, ill. a befogadó kizárólag sorozatként képes azokat értelmezni.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképeség esztétikai érzék	Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés IKT-alkalmazás	A befogadást befolyásoló tényezők Annak bemutatása, hogy a szövegen túl milyen tényezők hatnak különösen a befogadásra: így a kulturális kompetencia szerepe (a befogadó tudása, tapasztalata és ízlése); a közönség kulturális és társadalmi környezetének – szociális, etnikai, gazdasági helyzetének, életkorának és nemének – hatása illetve a	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék	Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika

Kritikus gondolkodás Összehasonlítás Osztályozás Rendszerezés Oksági gondolkodás Modellalkotás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás	befogadás környezetének (pl. újságolvasás, rádióhallgatás, tévénézés, szörfözés a weben) hatása az egyes médiaszövegek, szövegtípusok elutasítására vagy elfogadására. A médiaipar globalizálódásának jelei és következményei (pl. a nemzeti identitás veszélyeztetése) a médiaszövegek kódolásában és terjesztésében.	döntésképeség esztétikai érzék	
Anyanyelvi kommunikáció A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Problémamegoldás Kritikus gondolkodás Oksági gondolkodás Modellalkotás Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás	A sztár A sztár szerepének felismerése és értelmezése a médiában és a filmen, néhány film és médiasztár jellemzésén keresztül.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképeség esztétikai érzék	Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség	Az új médiatechnológiák hatása A mediatisztált közlésmód új jelenségeinek (interaktivitás, multimédia, hálózati kommunikáció, virtuális valóság) jellemzése, a befogadási folyamatra gyakorolt hatásuk bemutatása és értékelése.	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés	Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika

Megfigyelés Kritikus gondolkodás Oksági gondolkodás Modellalkotás Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás		nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképesség esztétikai érzék	

8. A médiaintézmények			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés IKT-alkalmazás Problémamegoldás Alternatívaállítás Kritikus gondolkodás Összehasonlítás Osztályozás Oksági gondolkodás Modellalkotás Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás	A médiaszöveg, mint termék A tömegkommunikációs gyakorlatra ható főbb gazdasági tényezők bemutatása, az iparszerű, piacelvű működés bizonyítása <i>(pl. maximális fogyasztásra készítés elve; a közönség kettős szerepe: a közönség mint vevő és mint áru; a műsoridő mint tulajdon).</i>	Szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképesség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika

Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés IKT-alkalmazás Összehasonlítás Osztályozás Oksági gondolkodás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A médiaipar intézményei Közszolgálati és kereskedelmi, független, ill. alternatív médiainstítúzmények, szakosított csatornák és bizonyos témákra specializálódott médiavállalkozások között különbségek bemutatása néhány jellemző példával.	Szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképesseg esztétikai érzék	Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés IKT-alkalmazás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A médiaipar ellenőrzése A médiaipar jogi és etikai szabályozásának alapelvei (a válaszadás lehetősége, a magánélet tiszteletben tartása, hátrányos megkülönböztetés elkerülése). A törvények betartását ellenőrző hazai intézmények megnevezése, jellemző példák a hatóságok beavatkozására <i>(pl. a reklámidő túllépéséért, fiatalok számára káros szövegek túl korai sugárzásáért)</i>.	Szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképesseg esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika

9. A reprezentáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés IKT-alkalmazás Kritikus gondolkodás Összehasonlítás Oksági gondolkodás Modellalkotás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás	A valóság sztereotíp és torzított megjelenítése a médiában A reprezentáció fogalmának ismerete, a tapasztalati és a média-valóság eltéréseinek felismerése, bemutatása (elsősorban a nemi szerepek, a kisebbségek és az etnikumok, az eszmék, és politikai formációk) médiaszövegekben megtestesülő reprezentációjának a tekintetében. Azoknak a fontosabb érveknek és ellenérveknek az ismerete és alkalmazása, amelyekkel a média tömegbefolyásolási, közönségmanipulációs hatását kívánják bizonyítani vagy cáfolni. Jellemző sztereotípiák bizonyos társadalmi csoportok reprezentációjában.	szóbeliség írásbeli munka képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképesség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika

10. Jellegzetes műsortípusok, médiaszövegek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás	Hírműsorok A hír és a vélemény fogalmainak ismerete és elkülönítése.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális

Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Stratégia tervezése IKT-alkalmazás Alkotóképeség Valószínűségi szemlélet Összehasonlítás Osztályozás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása	A hírműsor-szerkesztés elemi normáinak ismerete és érvényesülésük kritikus megítélése. A hírek verbális, képi, narratív és szerkesztési eszközeinek felismerése és azok hatásának elemzése.	IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképesség esztétikai érzék	kultúra Társadalomismeret Informatika
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés IKT-alkalmazás Kritikus gondolkodás Összehasonlítás Oksági gondolkodás Lényeg kiemelése Analógiák felismerése, keresése, kialakítása Kapcsolatba hozás	Reklám A reklám, mint alkalmazott művészeti forma értelmezése. A reklámok címzettjének/célcsoportjának meghatározása. A reklámok gyakoribb képi, verbális, narratív megoldásainak a leírása és jellemzése; néhány gyakori befolyásolási technika felismerése és értékelése.	szóbeliség képi információ feldolgozása információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképesség esztétikai érzék	Magyar nyelv és irodalom Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika
Anyanyelvi kommunikáció Digitális kompetencia	Folytatásos teleregény (szappanopera) A szériaelv megjelenési formáinak	szóbeliség képi információ feldolgozása	Magyar nyelv és irodalom

A hatékony, önálló tanulás Szociális és állampolgári kompetencia Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Megfigyelés Kritikus gondolkodás Összehasonlítás Osztályozás Oksági gondolkodás Modellalkotás Analógiák felismerése, keresése, kialakítása	ismerete és jellemzése. A teleregény szerkezeti sajátosságainak ismerete és bemutatása alkalmas példán.	információkezelés IKT-alkalmazás forráskezelés kommunikációértékelés nyitottság társadalmi érzékenység etikai érzék döntésképeség esztétikai érzék	Rajz és vizuális kultúra Társadalomismeret Informatika

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló ismerje fel az audiovizuális média hatását a mindennapi életre, legyen tisztában, a média korunkban betöltött társadalmi szerepével, a médiainstémények működési elveivel.

Legyen tisztában a média befolyásolási technikáival, legyen képes az önálló és kritikus attitűd kialakítására.

Ismerje a mozgóképi közlésmód formanyelvi alapjait. Az ábrázolás megismert eszközeit tudja alapszinten alkalmazni a mozgóképi szövegek értelmezése során.

Rendelkezzen alapvető műfaj- és műismerettel, melynek alapját a mozgókép- és médiatörténet során létrehozott kiemelkedő filmalkotások, valamint néhány jellegzetes műsortípus, médiaszöveg adja.

A technikai képrögzítés eszközeit tudja felhasználói szinten alkalmazni (fényképezőgép, videokamera).

Legyen képes a különböző médiumokból a különböző médiumokról szóló információk összegyűjtésére, önálló és csoportmunkában történő feldolgozására, egyszerű médiaszövegek megszerkesztésére.

Értékelési szempontok:

A feldolgozás során az ismétlő, összefoglaló, ellenőrző órák beépítésével lehetővé válik a hagyományos tantárgyi értékelés megvalósítása, azonban fontos a tárgy sajátosságait figyelembe vevő speciális munkaformák (egyéni, páros- és csoportmunka) és feladatok (projektfeladatok) alkalmazása és értékelése is. A feladatok meghatározásával egy időben az értékelés szempontjait is meg kell határozni.

Az érdemjeggyel történő minősítés mellett ajánlott a szöveges értékelés, mivel a tárgy a tanulóktól nyitottságot, előítéletektől mentes gondolkodást, az ismeretek valós helyzetekben történő alkalmazását követeli meg.

8.5. Dráma és tánc

8.5.1. Dráma és tánc 5-6. évfolyam

Dráma és tánc

Alapozó szakasz

5. osztály

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A dráma és tánc tanítása olyan komplex művészetpedagógiai munka, amelynek általános célja az énkép, önismeret, a testi- lelki egészség, a kommunikáció, a kooperáció fejlesztése, az összetartozás érzésének erősítése, valamint mindezek által felkészülés a felnőtt lét szerepeire, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség alkalmazására a különböző művészeti tevékenységek által. Erősen segíti a magyarságtudatot a komplexitása révén, megőrizve benne az európai polgári létet.

A tánc és dráma tantárgy tanterve elsősorban nem elméleti ismeretek tanítását helyezi a középpontba, hanem a drámajáték eszköztárának és a különböző színházi nyelvek elemeinek megtapasztalását a tanulók saját tevékenységén keresztül. A fejlesztett területek által segítik kialakítani az európai azonosságtudatot, amely az egyetemes kultúra felé tekint, segítik a környezettudatos, aktív, szociális érzékenységgel felruházott állampolgári létbe való bele helyezkedést.

Minden foglalkozáson arra keressük a választ, hogy az adott helyzettel, gyakorlattal, játékkal **mit tudunk megértetni, megéreztetni, és megismertetni** a tanulókkal. Ezen célok az empatikus, a XXI. században is helytállni tudó emberibb embert szolgálják.

A tánc és dráma, mint tantárgy tevékenység-központú. A tevékenységet követő elemző beszélgetések a fogalmi ismeretek bővítésével járnak, de nem valósulhatnak meg anélkül, hogy a tanulók megszerzett tudásukat, alakulóban lévő véleményüket, felvetődő kérdéseiket cselekvésbe ne emelnék.

Nevelési célok közé tartozik, hogy a kellemes csoportlégtér kialakításával olyan felszabadult hangulatot érjünk el, amiben megszületik a résztvevőkben az alkotó hozzáállás is. Az általános készségfejlesztés mellett célunk a személyiség nyitása, a fölös gátlások oldása, a játékbátorság fölkeltése. Rá kell nevelnünk a gyermekeket a munkamegosztás szükségességére, és az azzal járó problémák és örömök meglátására. Buzdítanunk kell a gyermeket a másik munkájának elismerésére.

Szükséges fejlesztenünk a szépség és igazságosság iránti érzékenységüket, megtanítanunk a tapintat fogalmát és gyakorlatát. Arra kell törekednünk, hogy ne csak tájékozódni tudjanak a különböző élethelyzetekben, és ne csak “értsék” a különböző metakommunikációs üzeneteket, hanem “megértsék” a megnyilvánuló embert a szándékainak feltárása során.

A tánc és dráma, mind 5. mind 6. osztályban lehetőséget nyújt

- a tanulók képesség és adottság szerinti differenciált foglalkoztatására, */elősegítve ezzel az önismeret helyes kialakulását;/*
- a drámajátékban, a táncban és a bábjátékban fellelhető öröm és szabadságélmény megtapasztalására;
- a dráma, a tánc és a bábjáték, mint művészi kommunikációs forma megtapasztalására;
- valós emberi szituációk, illetve fiktív történetek különböző színházi formákban való megjelenítésére; */ezáltal felkészítve őket a felnőtt lét szerepeire, és segítve a szociális érzékenység kialakulását/;*
- arra, hogy a tanulók a tanterv más területein elsajátított ismereteiket, készségeiket a drámában, a táncban, a bábjátékban is alkalmazni tudják;
- arra, hogy a tanulók egyénileg és csoportosan előadást tervezhessenek, létrehozhassanak, illetve a létrejött előadást bemutathassák;
- minél több élő és felvett színházi, tánc- és mozgásszínházi, bábszínházi előadás – köztük társaik által készített produkciók – megtekintésére;
- a mozgásban levő test komplex jelenlétének, sokrétű működésének megtapasztalására, */biztosítva ez által a testi fejlődést/*
- a fizikai képességek fejlesztésével a koordináció és koncentráció fejlesztésére, */ami alapja a tanulás tanításának;/*
- az egyensúlyi viszonyokon keresztül a kontaktusteremtés lehetőségének kialakítására a tér tárgyaival, illetve páros gyakorlatokban;
- a különböző táncelemeknek a térben való megjelenítésére, a kommunikáció eszközeként való használatára; az önértékelés és reakcióképesség növelésére.

A tánc és dráma lehetőséget nyújt a minél változatosabb dramatikus, táncos, bábos tevékenységformákban való részvételre; a tanulók képesség és adottság szerinti differenciált foglalkoztatására; a drámajátékban, a táncban és a bábjátékban fellelhető öröm- és szabadságélmény megtapasztalására. Differenciált feladatokon keresztül a dramatikus, illetve bábos technikák és konvenciók, a táncot felépítő technikai elemek és formák elsajátítására és alkalmazására; a drámai formával, a bábjátékos technikákkal, a táncot felépítő technikai elemekkel való improvizációra; a dráma, a tánc és a bábjáték, mint művészi kommunikációs forma megtapasztalására.

Kiemelten feladata a valós emberi szituációk, illetve fiktív történetek megjelenítése különböző színházi formákban, valamint az, hogy a tanulók a más területeken elsajátított ismereteiket, készségeiket a drámában, a táncban, a bábjátékban is alkalmazni tudják.

Fejlesztési követelmények

A tanulók játékos gyakorlatok során sajátítsák el az alapvető táncos, bábos és drámai kifejezési formákat. Tudják a mindennapi élet és különböző történetek szituációit közösen elemezni.

5. évfolyam

Óraszám: 18/év
0,5/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A csoportos játékhoz és az egyéni megjelenítéshez szükséges képességeket és készségeket fejlesztő gyakorlatok	4 óra
2.	Színházi, dramaturgiai alapfogalmak, és a hozzájuk tartozó formanyelv tanulmányozása, a „mintha” birodalma	4 óra
3.	Közös dramatizálás	4 óra
4.	A mindennapokból vett valós élethelyzetek, problémák feldolgozása komplex drámaórák keretében	2 óra
5.	Énekes- táncos játékok, mozgástanítás	4 óra

A csoportos játékhöz és az egyéni megjelenítéshez szükséges képességeket és készségeket fejlesztő gyakorlatok (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A beszédkészség, a kommunikációs képesség és koncentráció fejlesztése. A térérzék kialakítása, és fejlesztése. Az ön- és társismeret fejlesztése, kapcsolatteremtés. A csoporton belüli bizalom kialakítása. Nem verbális, és összetett kommunikációs játékokkal a kapcsolatfelvétel fejlesztése. Áttételesen ezen gyakorlatok és fejlesztési területek révén segítjük kialakítani a megfelelő testi-lelki egészséget, ami elengedhetetlen feltétele annak, hogy az ember a közvetlen és tágabb környezetében, valamint a társadalomban megfelelően hasznos és aktív, valamint helyes nézőponttal és a változtatás lehetőségeivel élő egyén legyen. Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése e témakör által a kommunikációs kompetencia	Olyan közösségi játékokkal való megismerkedés, és azok kivitelezése, amelyek a mindennapi élet társas kapcsolataiban használatosak, valamint a későbbiekben szükséges egyéni szereplés, és csoportos dramatikus és színházi megjelenítés alapjait képezik. A kifejező közlés alapjainak elsajátítása különböző gyakorlatok segítségével. Kapcsolatteremtés. Verbális és nem verbális kommunikációs játékok. Tér, forma, stílus változása, felismerése. Ezek használata, érzékelése, ismerete. Bizalomgyakorlatok, interakciós játékok.	Az artikuláció, a tempó, hangsúly, hanglejtésre vonatkozó gyakorlatok végzése. Légzőgyakorlatok. A hangadás, kiejtés fejlesztése. (Montágh Imre beszédgyakorlatok, Weöres Sándor versek, népi mondókák tanulása, gyakorlása, elmondása: egy levegővétellel, ritmizálva, csak magánhangzókkal, a hangerő változtatásával, tempó változtatásával. Különböző érzelmi állapotok, és stílusok felhasználásával pl.: mesélve, viháncolva, bánatosan, nyeglén, nyafogva, magabiztosan stb.) stilizálás gyakorlása. Vakvezetős játékok kézfogással, váll érintésével, egy ujjal. A társ megemelése, ezek különféle válfajai. Behunyt szemmel párok keresése, körben állva valaki eldől és annak az elkapása. Tárgyak körbeadása zenére, akinél elhallgat a zene, kiesik. A gyerekek mozognak és megegyezés alapján kiválasztott számnál mozdulatlanul válnak. Tükörjátékok. Sziámi ikerként való folyamatos mozgás párokban. tekintet tartós, tekintet követős játékok. Szoborcsoportok, térkijelölés, csukott szemmel térérzékelés. A térben elhelyezett székek közötti	<u>Osztályfőnöki órák:</u> problémamegoldások, csoportépítés. <u>Irodalom:</u> Versek, megfelelő irodalmi szövegek memorizálása, olvasása, ezekkel való ismerkedés. <u>Anyanyelv:</u> A szép magyar beszéd kialakítása. <u>Ének:</u> A szolmizáció és a dallam használata, hangszerhasználat, ritmizálás. <u>Testnevelés:</u> Mozgáskoordinálás, fejlesztés. Színházi

szóbeliségét, és kommunikáció értékelését erősíti és fejleszti, és a helyes, és kreatív nyelvhasználat, megfelelő szókincs alkalmazása révén valósul meg. Ez, a dramatikus rendszerben járatossá váló embernek elengedhetetlen feltétele, hiszen az egyéni és színpadi megjelenítés szorosan kapcsolódik ezek megfelelő ismeretéhez és alkalmazásához. Eközben elkezd azokat az alapokat elsajátítani a gyermek, ami a mindennapi élet szokásos és egyedi helyzeteiben magabiztossá, és érvényesülni képessé teszi őt. Megtanulja a <i>társismeret</i> azon alapjait, is, ami képessé teszi az <i>empátiára</i>, és ezzel együtt a <i>hatékonyabb kommunikációra</i> is. A hatékony, önálló tanulás alapjait is lerakja e gyakorlatok sokasága azáltal, hogy elindítja a gyermeket az <i>önismeret</i> útján, és így képes lesz felismerni szükségleteit és lehetőségeit a tanulás útján, ami a későbbi boldogulásához vezet. A beszédtechnikai gyakorlatok		járkálás és adott jelre helyfoglalás. Irányokban való haladások, „szobrok készítése” a tér anyagából, együttes térformálások. Kontaktus teremtés zenére, tekintettel párválasztás. Névgyakorlatok, énekes kapcsolatteremtések. „Állatnyelven” való beszélgetések, hanggal, hang nélkül. Csak számokkal való „beszélgetések”, információ átadása. Gesztusokkal való információ átadása. Azonos mondatokat más-más közlési szándékkal való tolmácsolása. Státusz játékok.	produkciók elemeinek használata, azok ismerete. <u>Természetismeret:</u> Állatok, növények megismerése, a már ismert tulajdonságok alkalmazása.

révén újabb ismeretanyaghoz juthat a versek, mondókák, egyéb irodalmi szövegek megtanulásával. Ehhez elengedhetetlen a *figyelem, és érdeklődés állandó fenntartása*, a figyelem összpontosítása. Ez a fajta tevékenység a játékok révén megköveteli a tudásának másokkal való megosztását, a vezető, illetve a társai *kritikus, és alakító értékelését*, ami egyik alapja a dramatikus létformának, illetve annak a fejlesztésének.

Szociális és állampolgári kompetenciák révén, ami e gyakorlatok legtöbbszörében megvalósul, a *közösségi beilleszkedés* előmenetelét támogatja, ezeket elsajátítva a későbbiekben helyesen és megfelelő módon vesz majd részt a társadalom és a közvetlen környezete jobbá tételében. Segítségére lesz a *hatékony kommunikációban*, és az emberek különböző *nézőpontjainak összehangolásában*. A *személyes és társas kompetencián* belül erősítjük a

gyermek önértékelését, <i>empátiáját</i> , serkentjük a társas aktivitását, nyitottságát a másik ember iránti értő magatartás megőrzésében.			
Az esztétikai-művészeti kifejezőképesség sarkalatos pontja a dráma és tánc tantárgynak, hiszen, művészeti tantárgyként a szép, és a szépre való törekvést, valamint a szépség által a mások <i>hangulatának, érzéseinek befolyásolását, azok jobbá tételét képes elérni.</i>			

A színházi, dramaturgiai alapfogalmak és a hozzájuk tartozó formanyelv tanulmányozása, a “mintha” birodalma (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Mivel a tánc és dráma tantárgy a teljes ember formálását tekinti feladatának, e témakör elsődleges fejlesztési feladatai a <i>testi-lelki egészség</i>, valamint az <i>énkép és önismeret</i> helyes kialakítása. Olyan esztétikai-művészeti komplexitást kell használni a kifejezőképesség, valamint az <i>esztétikai érzék</i> fejlesztésére, ami elősegíti a <i>megismerés, elképzelések, élmények, érzések kreatív kifejezését</i>. Az anyanyelvi kompetencia révén színházi, dramatikus <i>fogalmak megismertetésére, azok értő használatára</i> kell törekedni. A tanár-diák által kitalált, vagy irodalmi műből vett cselekmények, szereplők tevékenysége olyan szociális és állampolgári magatartásformákat tárhat fel, aminek segítségével, és helyes fejlesztésével, megfelelő attitűd	A “mintha” birodalmával; a színházi élettel és a dramatizálással való megismertetés. A csoportos utánzás, ismétlés, játékok bevezetik a gyermeket a szerepek, szerepjátékok, dramatikus játékok sorába. A mese és a cselekmény, valamint a dráma és dramaturgia, ezek fogalmának megismerése, illetve értse a szándék, konfliktus, feszültség, fordulópont fogalmát is. A megismert színházi formai elemek hatásának tanulmányozása. A szerkezet megfigyelése a csoporton belüli rögtönzésekben (pl. a jelenet indítása, csúcspontja, befejezése). Merev pálcán, felülről mozgatott, egypálcás marionett készítése (síkbáb technika, plasztikus hengerfigura). Árnyjátéktechnikák megismerése, árnybábok készítése. Maszkos játékok.	Különböző szituációban, különböző életkorú és nemű emberek különböző gesztusainak, hangsúlyainak, testtartásinak megfigyelése, visszajátszása, alkalmazása egy-egy improvizációban, drámajátékban. (Pl. öregasszony a boltban, ügyetlen szerelő a lakásban, győztes focista az utcán, zavarba hozott patikus...) Egy-egy korra jellemző figurák felállítása. (pl. hajléktalan, görög harcos, - zsoldos katona, „milliomos” a középkorban- és a XXI. században...) Karakterekkel való megismerkedés, ezek eljátszása. Alkalmazzon különböző technikákat a szereplők jellemzésének segítésére. A testtartástól kezdve a beszéd stílusán át egészen a cselekvésben való megnyilvánulásig alkossa meg választott hősét. Tanár-diák által kitalált, vagy irodalmi műből vett cselekmények; szereplők tevékenysége az akaratuk, szándékuk megvalósulása érdekében. (Pl. Mit tesz János vitéz, hogy eljusson az Óriások országába? Hogyan érne el a tanuló, hogy elengedjék a házibuliba?...) A vágy, szándék, akarat kifejezése a térhasználattal (pl. összetartozás- egymás mellett állás, ellentét: a terem ellentétes pontjain való elhelyezkedés...).	<u>Magyar nyelv:</u> A tiszta magyar beszéd megjelenése, a kommunikáció, és a hangtan lapvető elemei. <u>Irodalom:</u> Irodalmi művek: mesék, eposzok, mítoszok, versek feldolgozása. Ezekkel való megismerkedés, bizonyos részeinek memorizálása, valamint a művek elemzése. <u>Történelem és állampolgári ismeretek:</u> A tanult, és az aktuálisan feldolgozott

kialakításával, az egyén a későbbiekben <i>hatékonyan és építő módon</i> részt vehet a <i>társadalmi, szakmai életben</i>, képessége lesz a <i>konfliktuskezelésre</i>.	Feldolgozásra ajánlott művek: mítoszok, eposzok, anekdoták.	Színházi előadás megtekintése, elemzése, a dramaturgia, a szerkezet, a mese, cselekmény megfigyelése. Bábok és valóságos tárgyak alkalmazása a játékok során. Olyan valós tárgyak megvizsgálása, amelyek színházi módon is felidézik a kívánt szimbolikus tartalmakat (pl. fedeles doboz, ami a tüzet „rejtheti”)	irodalmi műben megjelenő történelmi kor jellegzetességei. <u>Természetismeret:</u> Állatok, növények, földrajzi tájak, fizikai-kémiai jelenségek előfordulása a műben, ezek megmagyarázása, megértése. A tanult ismeretek aktívvá tétele-használata az improvizációk, kiscsoportos, egyéni jelenetek során. <u>Hittan:</u> Bibliai történetek feldolgozása. <u>Rajz:</u> Bábok, maszkok készítése, vizsgálata.

Közös dramatizálás (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A tanulás tanítása és a helyes önismeret fejlesztése igényli a megismerő és befogadási képességet, ami a közös dramatizálás segítségével valóra válik. A rögtönzési, együttműködési képesség fejlesztése előkészíti a felnőtt élet különböző szerepeit, amelyek nem csupán a <i>közügyekben hatékony együttműködést, konfliktuskezelést, a társadalmi és szakmai életben való aktív részvételt, környezettudatos, kezdeményezőképeséggel és vállalkozói attitűddel</i> gazdag egyéniséget vetítenek előre, hanem az <i>aktív, erkölcsi normákkal rendelkező, esztétikai és művészeti tudatossággal és kifejezőképességgel élő állampolgárt</i> is. A hagyományos művészetek bevonásával lehet elérni csak ezt az eredményt.	Az adott témára előkészítő improvizációs gyakorlatok. (Pl. A sikertelenség okozta bánat elhatalmasodása. az éhség fokozatainak külső megjelenése, és megjelenítése). A közös mű megvitatása. (Miről szól, hol játszódik, kik által mondatjuk el...) Kiscsoportos jelenetek némajátékkal- a cselekményváz felépítése. Rögtönzések, jelenetek némajátékkal, szöveggel. Jelenetek felfűzése a cselekményvázra. Dramatikus improvizációk irodalmi művek alapján, ismert történelmi események kapcsán. Zenei és látványelemek megjelenése a színpadon. Eljátszásra ajánlott művek: Bibliai történetek, Iliász - Odüsszeia, Petőfi:	Az eddigi gyakorlatok alapján egyéni és kiscsoportos improvizációk némajátékkal és szöveggel a mindennapi életből. Önállóan kiscsoportok alakítása, forgószínpad szerűen az eddig megismert játékok és gyakorlatok segítségével improvizációk adott témára némajátékkal. Egymás megfigyelése, értékelése. Gesztusok, testhelyzetek, arckifejezések, térkitöltés megfigyelése egymás játékában, egymást segítő és önértékelő kritika. Jelenet füzérek kialakítása. Adott művek olvasása, közös feldolgozása helyszín, cselekmény, szereplők alapján. (Pl. Pál utcai fiúk) A zene, mint kifejezőeszköz használata. Az akusztika szerepének megértése. Olyan effektek keresése tárgyak, illetve a test, mint hangszer segítségével, amelyek a jelenetek cselekményét erősítik föl. Eszközök jelképes használata	<u>Ének-zene:</u> A zene kifejezőerejének és hatásának vizsgálata egy-egy dramatizált mű kapcsán. Ritmus, játék a hangokkal, hang effektek létrehozása. <u>Hittan:</u> Bibliai történetek feldolgozása <u>Természetismeret:</u> Állatok, növények, földrajzi tájak, fizikai-kémiai jelenségek előfordulása a műben, ezek megmagyarázása, megértése. A tanult ismeretek aktívvá tétele-használata az improvizációk,

Szükség van a természettudományi ismeretek széles spektrumának alkalmazására, és fejlesztésére, hiszen egy-egy téma feldolgozása megkövetelheti e tudást. Ahhoz, hogy a tanulók pontosan megértsék a jelentek felfűzésének helyes egymáshoz illeszkedését, és <i>logikáját</i>, nem csupán <i>irodalmi, színházi, dramaturgiai és anyanyelvi ismeretekre</i> van szükség, hanem a matematika által kialakított <i>helyes logikára, folyamatok megértésére</i>. A rögtönzések kapcsán olyan <i>kreativitásra, független magatartásra, kezdeményezőképessegre</i> egyéni, de legfőképpen a másikat értő, <i>kompromisszum kész csapatmunkára</i> való hajlandóságra van szükség, amely jelentősen fejlesztheti a későbbiekben a elsősorban a <i>gazdaságban használt vállalkozói kedvet</i>.	János vitéz, Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk, történelmi elbeszélések.		kiscsoportos, egyéni jelenetek során. <u>Történelem és állampolgári ismeretek:</u> A tanult, és az aktuálisan feldolgozott irodalmi műben megjelenő történelmi kor jellegzetességei. <u>Irodalom:</u> Irodalmi művek: mesék, eposzok, mítoszok, versek feldolgozása. Ezekkel való megismerkedés, bizonyos részeinek memorizálása, valamint a művek elemzése

A minden napokból vett valós élethelyzetek, problémák feldolgozása komplex drámaórák keretében (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A történetek és az abban megformált egyéniségek segítségével képes a játékos bepillantani az európai és hazai társadalmi rendszerbe, az abban működő, avagy nem megfelelően működő <i>gazdasági, környezeti, vállalkozói, művészeti és szociális</i> szférába. Ezek az aktuális ismeretek segíthetik a későbbiekben olyan magatartásforma kialakítására, ami képes lehet <i>szakmai, elméleti és gyakorlati síkon jobban működő rendszerek megvalósítására</i>. Az anyanyelvi kompetenciát, a <i>helyes, kreatív szóhasználatot, a beszédkésztség</i> fejlesztése a konfliktust kereső-teremtő gyakorlatok révén is segíthetjük. Nélkülözhetetlen a kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia jelenléte, és használata, amivel egy-egy új szerepet, nézőpontot tárunk fel, valamint a	Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával. Dramatikus improvizációk a tanár által megadott, vagy a tanulók által kiválasztott témára. Konvenciók: mimes játék, szerep a falon, montázs, belső hangok, gondolatkövetés, gyűlés, telefonbeszélgetés, képaláírás, forró szék, tabló, a mérleg nyelve, a pillanat megjelölése, interjú, napló, képaláírás, szerep a falon, szertartás, ünnep, ezek megismerése, használata. Olyan gyakorlatok beépítése az adott órába, amely a konfliktusok létrehozásán keresztül azok megoldását segítik. Az emberélet szakaszaihoz kötődő hagyományok, szertartások megismerése.	Kis- és egészscsoportos drámajátékok. Improvizáció, és az adott konvenciók segítségével olyan helyzetek, szituációk eljátszása, ami az adott életkor sajátos konfliktusait segít feldolgozni, illetve az empátikus készséget fejleszti mind a társaival-, saját korosztályával, mind az ebben a korban kevésbé megértett felnőttek iránt. (Pl. Öszinteség, titoktartás. A család, mint gazdálkodó közösség/karácsonyi vásárlás tervezgetése, a hiányos családi kasszából. Gazdálkodás az idővel...) Jeles napok szokásainak felelevenítése, szokásjátékokkal való ismerkedés (pl. lakodalom, betlehemezés...).	<u>Osztályfőnöki órák:</u> problémamegoldások, csoportépítés. <u>Természetismeret:</u> Állatok, növények, földrajzi tájak, fizikai-kémiai jelenségek előfordulása a műben, ezek megmagyarázása, megértése. A tanult ismeretek aktívvá tétele-használata az improvizációk, kiscsoportos, egyéni jelenetek során. <u>Anyanyelv:</u> A szép magyar beszéd kialakítása. <u>Ének:</u> A szolmizálás és a dallam használata,

cselekmény, és a feszültség előbbre jutását támogatjuk. Ez a kompetencia lesz a későbbiekben erős hatással a felnőtt életben az aktív állampolgári tevékenységekre, az <i>ön- és azonosság tudatra</i>, amikor <i>keresztény értékrendet képviselő viselkedési normákat</i> képes betartani az egyén, alapvető <i>empatikus és szociális érzékenységgel</i> mind <i>egyéni</i>, mind <i>csapatmunkában jó szervezőképességgel, helyes, tudatos, mégis kompromisszum kész irányítási, vezetési stratégiával, elemző kommunikálással</i>. A feldolgozott témáktól függően jelenhet meg az összes kulcskompetencia, hatékony, önálló tanulás kompetenciája, a természettudományi kompetencia, az anyanyelvi, matematikai, digitális, szociális és állampolgári, kezdeményszerzőképesség és vállalkozói, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciája. Hiszen attól			hangszerhasználat, ritmizálás. <u>Testnevelés:</u> Mozgáskoordinálás, fejlesztés

függően, hogy milyen téma áll a csoport érdeklődésének, vagy probléma rendszerének középpontjában, bármelyik, illetve egyszerre többféle kompetencia, és egyben hozzátartozó ismeret, képesség, attitűd megnyilvánulása, fejlesztése is.			

Énekes, táncos játékok, mozgástanítás (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az anyanyelvi kompetencia magában foglalja a <i>gondolatok, érzések kifejezését és értelmezését</i> is, ami nem csupán szavak által kell, hogy megvalósuljon, hanem a <i>magyarságunk</i> ősi gyökereiben rejlő <i>zenei anyanyelvünkkel</i> is, aminek során fejlesztésre kerül a <i>hon- és népismeret</i> , az <i>egyetemes kultúrán</i> belül pedig a <i>magyarságtudat, kulturális azonosságtudat</i> . Ennek a használata, értése, <i>testi-lelki</i> egészséget biztosít, és jelentős	Gimnasztika gyakorlatok. Egyszerű elemekből építkező mozgássor létrehozása (indítás, megállítás, gyorsítás, lassítás, fordulat, járás, futás, mozdulat kitartás). Jeles napok játéakai, táncai, szokásai. Különböző tánc típusok elsajátítása. Csoportos, páros tánc. (gyerekjátékok, leánykarikázók mozgásanyaga, szokásrendszere; egyenletes lüktetésű zenei és táncmotívumok illesztése	Hajlítások, tágitások, erőfejlesztések, koncentrációképesség fejlesztése, kargyakorlatok, testhelyzetek. Mozgássorok, mozdulatok, utánzása, begyakorlása. Tánc lépések megtanulása. Ritmusgyakorlatok, mondókák, azok ritmizálása. A koordinált mozgás begyakorlása: kéz-láb-fej külön-külön mozgásának összerendezése. Pünkösdlő, Villőzés tanítása. Leánykérő játékok, párválasztó társasjátékok, vonulós, páros forgós játékok (pl. An-tan-ditijom, -Bújj, bújj, zöld ág, - Mit akar itt ez az egy ember? ...)	<u>Ének- zene:</u> A szolmizálás és a dallam használata, hangszerhasználat, ritmizálás. Ritmusgyakorlatok. <u>Testnevelés:</u> Mozgáskoordinálás, fejlesztés. <u>Irodalom:</u> Népi kultúránk használata, népzenei és

mértékben fejleszti és használja az esztétikai-művészeti tudatosság kompetenciáját, illetve <i>tánc- és zeneművészet</i> kifejező módját. <i>A hagyományainkkal való megismerkedés, az emberi testet, mint hangszert használó attitűd, és a minden mozgás alapját képező gimnasztika elengedhetetlen a színpadi megjelenítéshez.</i>	egymáshoz) – <i>Régi stílusú táncok</i> (ugrós, legényes táncok; páros forgató típusú lépések; forgató mozgáscsoportjai)	Néptánc motívumok megtanulása, összefűzése. (A tanult táncmotívumok felhasználásával megalkothatjuk, s eljáráhatjuk a drámában szereplő népcsoportok valamelyikének jellemző táncát – ez lehet akár harci, akár győzelmi tánc is.)	népköltészeti alkotások megismerése, alkalmazása. Zenei anyanyelvünk értő használata.

A továbbhaladás feltételei: A koncentrált, aktív, tevékeny részvétel, együttműködési képesség mind a gyakorlatok, mind a közös dramatizálás során. A rögtönzés szabályainak ismerete, és betartása. Az elsajátított dramatikus és színházi formanyelv tudatos alkalmazása. Az énekek, játékok ismerete, alkalmazása.

Értékelési szempontok: Minden foglalkozás közben és végén, folyamatosan értékelünk és értékeltetünk az aktív részvétel, a hiteles megjelenítés, a már megtanult színházi és dramatikus formanyelv alkalmazása alapján.

Tánc és dráma

Alapozó szakasz

6. osztály

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A dráma és tánc kreatív folyamata a csoportos játékok együttes élménye révén segíti a tanulók alkotó és kapcsolatteremtő képességének kibontakozását, összpontosított, megtervezett munkára szoktatását, testi, térbeli biztonságának javulását, idő- és ritmusérzékének fejlődését. A dráma és tánc tantárgyként az érzékelés és kommunikáció iskolája.

Itt is elengedhetetlen számon tartani minden egyes találkozás alkalmával, hogy az adott órán, az adott játékok, gyakorlatok, és a drámajáték segítségével **mit tudunk megtanítani, megéreztetni és megértetni** a tanulókkal. Ezen célok, feladatok egyenes utat mutatnak a személyiség fejlődéséhez mind erkölcsi, mind szociális téren. Ezzel segítjük a tanulókat felkészülni a felnőtt lét szerepeire, a tanulás mechanizmusának elsajátítására, fejlesztésére, aktív, szakmai és kulturális szempontból is megfelelően helytálló európai toleráns polgári létre, miközben kiemelten erősítjük és tudatosítjuk bennük a nemzeti hovatartozást, valamint az erkölcsi felelősségtudatot.

Nevelési cél: A kellemes munkakörkör megőrzése mellett elengedhetetlen a másik ember élményének előkészítése, a személyiségre való rácsodálkozás, annak értékelése. Az irodalmi művek, a bibliai, elsősorban ószövetségi történetek és a mindennapi életből vett témák eljátszása segítse hozzá a tanulókat ahhoz, hogy életük talán legnehezebb szakaszában is képesek legyenek a megbocsátásra, a nagyvonalúságra, tudják tisztázni érzelmi viszonyulásukat társaik, és önmaguk irányában, sőt, egész magyarságunk, társadalmunk iránt is. Célunk, hogy érzelmeikben is egyre kreatívabbak legyenek, és elszenvedett megpróbáltatásaikat a művészet eszközével feldolgozva egész személyiségük gazdagítására használják azt. Lassan tanulják meg a kompromisszum fogalmát, ismerjék azt a játék által teremtett különböző helyzetekben, valamint a gyakorlati elemzés kapcsán is. Segítsük hozzá őket, hogy egyre teljesebbek legyenek az ön- és társismeretben, és tudják szeretni önmagukat. Legyen lehetőségük kipróbálni az elfogadás és vállalás aktusát is.

A tánc és dráma, mind 5., mind 6. osztályban lehetőséget nyújt

- a tanulók képesség és adottság szerinti differenciált foglalkoztatására, /elősegítve ezzel az önismeret helyes kialakulását;/
- a drámajátékban, a táncban és a bábjátékban fellelhető öröm és szabadságélmény megtapasztalására;

- a dráma, a tánc és a bábjáték mint művészi kommunikációs forma megtapasztalására;
- valós emberi szituációk, illetve fiktív történetek különböző színházi formákban való megjelenítésére; */ezáltal felkészítve őket a felnőtt lét szerepeire, és segítve a szociális érzékenység kialakulását/*;
- arra, hogy a tanulók a tanterv más területein elsajátított ismereteiket, készségeiket a drámában, a táncban, a bábjátékban is alkalmazzák;
- arra, hogy a tanulók egyénileg és csoportosan előadást tervezhessenek, létrehozassanak, illetve a létrejött előadást bemutathassák;
- minél több élő és felvett színházi, tánc- és mozgásszínházi, bábszínházi előadás – köztük társaik által készített produkciók – megtekintésére;
- a mozgásban levő test komplex jelenlétének, sokrétű működésének megtapasztalására, */biztosítva ezáltal a testi fejlődést/*
- a fizikai képességek fejlesztésével a koordináció és koncentráció fejlesztésére, */ami alapja a tanulás tanításának/*;
- az egyensúlyi viszonyokon keresztül a kontaktusteremtés lehetőségének kialakítására a tér tárgyaival, illetve páros gyakorlatokban;
- a különböző táncelemeknek a térben való megjelenítésére, a kommunikáció eszközeként való használatára; az önértékelés és reakcióképesség növelésére.

A tánc és dráma mint modul lehetőséget biztosít arra, hogy az egyes befogadó tárgyak tantárgyi tartalmait szervesen integrálja (azaz például felismertesse a tanulókkal, hogy egyazon témát – pl. a szegénység-gazdagság problémáját – különböző történeteken keresztül is meg lehet fogalmazni). Emellett azonban rávilágíthat a különböző tantárgyak körébe tartozó ismeretek, műveltségi tartalmak összefüggéseire, a való világban is megtapasztalható integrációjára (egy Amerika felfedezésével kapcsolatos drámaórán például ötvözhettek a földrajzi és történelmi ismeretek, a korabeli naplórészletek szövegelemzése, a kultúrák találkozása kapcsán felvetődő ember- és társadalomismereti vonatkozások). Ez a megközelítésmód hozzájárulhat a kerettantervben is megfogalmazott tantárgyi tartalmak integrációjához, illetve az egyes ismeretek és kialakított készségek pozitív transzferhatásához is. E folyamat hatására a különböző tantárgyak tartalmi könnyebben válnak elsajátíthatóvá a tanulók számára, mivel nem elvont és életidegen formában, hanem konkrétan és aktív, személyes tapasztalattal megerősítetten jelennek meg előttük.

Fejlesztési követelmények

A tanulók játékos gyakorlatok során sajátítsák el az alapvető táncos, bábos és drámai kifejezési formákat. Tudják a mindennapi élet és különböző történetek szituációit közösen elemezni. Egyre inkább értsék meg, hogy milyen ő, önmaga, miközben találkozik a világ jelenségeivel, beleértve az egész emberiséget is. Fejlesztenünk kell annak megértését is, hogy a találkozás visszahozhatatlan pillanat.

6. évfolyam

Óraszám: 18 /év
0,5 /hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A csoportos játékhoz és az egyéni megjelenítéshez szükséges képességeket és készségeket fejlesztő gyakorlatok	2 óra
2.	Színházi, dramaturgiai alapfogalmak, és a hozzájuk tartozó formanyelv tanulmányozása. Dramaturgiai gyakorlatok. Közös dramatizálás.	6 óra
3.	Színházlátogatás, elemzés	3 óra
4.	A mindennapokból vett valós élethelyzetek, problémák feldolgozása komplex drámaórák keretében	4 óra
5.	Énekes- táncos játékok, mozgástanítás	3 óra

A csoportos játékhöz és az egyéni megjelenítéshez szükséges képességeket és készségeket fejlesztő gyakorlatok (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Minden ezen témakörben szereplő gyakorlat és feladat már létező, vagy kialakulóban lévő, de mindenféleképpen ezekre fogékonyságot mutató kompetenciákat igényel. Az <i>ön- és társismeret fejlesztése, empatiság magatartás, kapcsolatteremtés</i> , valamint a <i>beszédkészség, a kommunikációs képesség és koncentráció fejlesztése</i> az egyik legalapvetőbb célunk. A térérzékelés kialakítása, és fejlesztése, a csoporton belüli <i>bizalom</i> kialakítása is elsődleges szempont. Mindezekkel biztatjuk és hozzásegítjük a játékost a későbbiekben megnyilvánuló környezettudatos, gazdaság iránt felkelősséget mutató, vállalkozó kedvű , tudást, kreativitást, <i>újítás lehetőségét, kockázatvállalást</i> ötvöző, <i>empatiság és szociális érzékenységgel</i> figyelő és	Olyan gyakorlatok tanítása és alkalmazása, amelyek az egyéni szereplés, és csoportos dramatikus és színházi megjelenítés alapjait képezik. Elsősorban a beszédkészség, a kommunikációs képesség és a koncentráció fejlesztése. Mozgásos utánozójátékok, valamint a jellemábrázolást segítő gyakorlatok és megnyilvánulások eltérő helyzetekben. Kapcsolatteremtés. Verbális és nem verbális kommunikációs játékok. Tér, forma, stílus változása, felismerése. A beszédre készítés játéka. Bizalomgyakorlatok, interakciós játékok.	A helyes légzés, hangképzés, helyes ejtést segítő gyakorlatok. Az artikuláció, a tempó, hangsúly, hanglejtésre vonatkozó gyakorlatok végzése. Légzőgyakorlatok. A hangadás, kiejtés fejlesztése. (Montágh Imre beszédgyakorlatok, Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes, Kiss Anna versei, népi mondókák tanulása, gyakorlása, elmondása: egy levegővétellel, ritmizálva, csak magánhangzók, a hangerő változtatásával, tempó változtatásával. Stílusgyakorlatok. Tilos hangok: (Pl. tilos a 'r' hang hangoztatása a hónapok neveinek felsorolásakor.) Felelgetős játékok- ugyanazon szavak más-más módon való hangsúlyozása, rövid kérdésekre tagadó mondatok fölállítás, szavak nélkül csak ritmustapsolással párbeszéd alakítása, dúdolással válaszolások. Vakvezetős játékok. Behunyttal szemmel párok keresése. Hangadással- hangoztatással bekötött szemű társ vezetése (érintés nélkül) egyedül párként a térben. Ugyanez, sok pár között a térben. Tükörjátékok. Sziámi ikerként való folyamatos	<u>Osztályfőnöki órák:</u> Problémamegoldások, csoportépítés. <u>Irodalom:</u> Versek, megfelelő irodalmi szövegek memorizálása, olvasása, <i>elemzése</i> ezekkel való ismerkedés. <u>Ének:</u> A szolmizáció és a dallam használata, hangszerhasználat, ritmizálás. <u>Testnevelés:</u> Mozgás koordinálás, fejlesztés. <u>Anyanyelv:</u> A szép magyar beszéd kialakítása.

tevékenykedő európai azonosságtudatot, és magyarságát vállaló állampolgárrá váláshoz. Nem verbális, és összetett kommunikációs játékokkal a kapcsolatfelvétel fejlesztése. Áttételesen ezen gyakorlatok és fejlesztési területek révén segítjük kialakítani a megfelelő testi-lelki egészséget, ami elengedhetetlen feltétele annak, hogy az ember a közvetlen és tágabb környezetében, valamint a társadalomban megfelelően hasznos és aktív, valamint helyes nézőponttal és a változtatás lehetőségeivel élő egyén legyen. Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése ezen témakör által a kommunikációs kompetencia szóbeliségét, és kommunikáció értékelését erősíti és fejleszti, és a helyes, és kreatív nyelvhasználat, megfelelő szókincs alkalmazása révén valósul meg. Ez, a dramatikus rendszerben járatossá váló embernek elengedhetetlen feltétele, hiszen az egyéni és		mozgás párokban, tekintetet tartó, tekintetet követő játékok. Szoborcsoportok, térkijelölés, csukott szemmel térérzékelés. A térben elhelyezett székek közötti járkálás és adott jelre helyfoglalás. Irányokban való haladások, „szobrok készítése” a tér anyagából, „együttes térformálások. Kontaktus teremtés zenére, tekintettel párválasztás. Énekes kapcsolatteremtések. Hangzó pantomim játékok (pl. párban állanka a gyerekek, egyik mozog, a másik beszél helyette.) Interjúkészítés szakértőkkel. (Az egyik gyermek a riporter, a másik az interjú alany, aki valamilyen témában „szakértő”, és így válaszolnia kell a riporter kérdéseire...)	Színházi produkciók elemeinek használata, azok ismerete. <u>Természetismeret:</u> Állatok, növények, földrajzi, éghajlati, gazdasági lehetőségek, adottságok ismerete.

színpadi megjelenítés szorosan kapcsolódik ezek megfelelő ismeretéhez és alkalmazásához. Eközben elkezdi azokat az alapokat elsajátítani a gyermek, ami <i>a mindennapi élet szokásos és egyedi helyzeteiben magabiztossá, és érvényesülni képessé teszi őt. Megtanulja a társismeret azon alapjait, is, ami képessé teszi az empátiára, és ezzel együtt a hatékonyabb kommunikációra is.</i> A hatékony, önálló tanulás alapjait is lerakja ezen gyakorlatok sokasága azáltal, hogy elindítja a gyermeket az <i>önismeret</i> útján, és így képes lesz felismerni szükségleteit és lehetőségeit a tanulás során, ami a későbbi boldogulásához vezet. A beszédtechnikai gyakorlatok révén újabb ismeretanyaghoz juthat a versek, mondókák, egyéb irodalmi szövegek megtanulásával. Ehhez elengedhetetlen a <i>figyelem, és érdeklődés állandó fenntartása, a figyelem összpontosítása</i>. Ez a fajta tevékenység a játékok révén megköveteli a <i>tudásának</i>			

<i>másokkal való megosztását, a vezető, illetve a társai kritikus, és alakító értékelésének elfogadását, ami nélkülözhetetlen feltétele a fejlődésnek.</i> Szociális és állampolgári kompetenciák révén, ami ezen gyakorlatok legtöbbszörében megvalósul, a <i>közösségi beilleszkedés</i> előmenetelét támogatja, ezeket elsajátítva a későbbiekben helyesen és megfelelő módon vesz majd részt a <i>társadalom és a közvetlen környezete jobbá tételében</i>. Segítségére lesz a <i>hatékony kommunikációban</i>, és az emberek <i>különböző nézőpontjainak összehangolásában</i>. <i>A személyes és társas kompetencián belül erősítjük a gyermek önértékelését, empátiáját, serkentjük a társas aktivitását, nyitottságát a másik ember iránti értő magatartás megőrzésében.</i>			

Az esztétikai-művészeti kifejezőképesség sarkalatos pontja a drámának és táncnak, hiszen művészeti tantárgyként a szép, és a szépre való törekvést, valamint a szépség által a mások, és önmaga hangulatának, érzéseinek befolyásolását, azok jobbá tételét képes elérni.			

A színházi, dramaturgiai alapfogalmak és a hozzájuk tartozó formanyelv tanulmányozása. Dramaturgiai gyakorlatok. Közös dramatizálás. (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Olyan mértékű anyanyelvi fejlesztésre van szükség a foglalkozások során, amelyekben a <i>változatos szóhasználat, a fogalmak, tények, érzések vélemények értelése, értelmezése, és kifejezése</i> révén annak elérése, hogy értsék, és tudják megalkotni a cselekmény üzenetét. Mindazonáltal megértsék, hogy a színpadi feszültség a hétköznapi feszültségéből származik. Próbálják ezt meg nyomon követni. Tudjanak több jelenetet	Az adott témára előkészítő improvizációs, szituációs gyakorlatok egy-egy témára, illetve egy-egy kérdésre, helyszínre, szereplőkre. (Pl. Lázadás. Kibékülés. Baj. /Kit hív fel? Hova megy haza? Min nevetett utoljára?/ Kollégium. Könyvtár. Park. /Ellenőr. Zöldséges. Külföldi./ A közös mű megvitatása. (Miről szól, hol játszódik, kik által mondatjuk el...) Kiscsoportos jelenetek némajátékkal- a cselekményváz felépítése.	Művek elemzésekor kezdjék megtalálni a hozzá kapcsolható saját élményeiket, és tanulják meg azt átadni a többieknek. Egyéni, kiscsoportos és egész csoportos játszások, illetve újrajátszások, más-más tartalommal, töltettel. Pl.: Fokozás. Pletyka. Félreértés. Betegség. Titok...) Karakterek építése. A mindennapi élethelyzetekből ellesett kommunikációs mozzanatokot a játékos állítsa a szereplők jellemábrázolásának szolgálatába. A tiszta kifejezés, pontos közlés érdekében játssza újra a tanuló a szituációt, és kollektív módon a	<u>Magyar nyelv:</u> A tiszta magyar beszéd megjelenése, a kommunikáció, és a hangtan lapvető elemei. <u>Irodalom:</u> Irodalmi művek: mesék, eposzok, mítoszok, versek feldolgozása. Ezekkel való megismerkedés,

dramaturgiailag összefűzni. A játékok során különböző technikákkal legyenek képesek <i>körüljárni egy-egy morális problémát, élethelyzetet</i>. Értsék, hogy a színjáték lényege nem a szó, hanem az akció. Ezáltal fejlődik a <i>társismeret</i>, illetve ez biztosítja azt a helyes <i>énképet, testi-lelki egészséget, szociális érzékenységet</i>, amelyekkel mind a civil társadalom, mind a lakóhelyi, szakmai, és kulturális közösség érdekeit szolgálja majd az egyén <i>gazdasági, szociális és környezetvédelmi</i> téren egyaránt. <i>A megismerő és befogadási képesség</i> fejlesztésével, valamint a <i>rögtönzési, együttműködési képesség</i> fejlesztésével az egyén mindennapi életben való boldogulása válik támogatottá. Fejlesztésre kerül az egyén érzékenysége a <i>tudás elsajátítása, a kreativitás, a kockázatvállalás, tervezés, szervezés, kooperálás, delegálás, elemzés, kommunikálás</i> terén is. A rögtönzések kapcsán olyan	Rögtönzések, jelenetek némajátékkal, szöveggel. Jelenetek felfűzése a cselekményvázra. Dramatikus improvizációk irodalmi művek alapján, ismert történelmi események kapcsán. Zenei és látványelemek megjelenése a színpadon. Színházi dramaturgiai alapfogalmak: szereplők, helyszín, szándék, feszültség, konfliktus, fordulópont, idő, hős, üzenet, cselekmény-ellen-cselekmény. (Pl. A fordulópont megkeresése történeten és különböző jeleneteken belül. Vizsgáljuk meg, hogy milyen drámai konvenciókat, színházi formákat alkalmaztunk eddig drámapunkáinkban a fordulópontok kapcsán!) Feldolgozásra ajánlott művek: Lírai művek a magyar és világirodalomból. Elemzésük a belső látás erősítését szolgálja. Arany János: Toldi (illetve bármilyen izgalmas történet, amelyben a hős döntési helyzeteket él meg.) Vidám történetek.	legszerencsésebb változatot válasszák ki közülük. Így a játékos önmagára fog emlékezni adott szituációban, és nem a vezető utasításaira. Gesztusok, testhelyzetek, arckifejezések, térkitöltés megfigyelése egymás játékában, egymást segítő és önértékelő kritika. Tanár- diák által kitalált, vagy irodalmi műből vett cselekmények; szereplők tevékenységének vizsgálata az akaratuk, szándékuk megvalósulása érdekében. (Pl. Hogyan fejezi ki Toldi a megbántottságát, és méltóságát a tőle vizet kérő lovassal szemben?...) A vágy, szándék, akarat kifejezése a térhasználattal (pl. összetartozás- egymás mellett állás, ellentét: a terem ellentétes pontjain való elhelyezkedés...). Bábok, maszkok és valóságos tárgyak alkalmazása a játékok során, verselemzések után, azok értelmezése kapcsán. Tárgyak szimbolikus jelleggel való felruházása. Jelenetfűzések kialakítása. Adott művek olvasása, közös feldolgozása helyszín, cselekmény, szereplők, feszültség, konfliktus, fordulópont alapján. A zene, mint kifejezőeszköz használata. Az akusztika szerepének megértése. Olyan effektek keresése tárgyak, illetve a test, mint hangszer segítségével, amelyek a jelenetek cselekményét	bizonyos részeinek memorizálása, valamint a művek elemzése. <u>Történelem és állampolgári ismeretek:</u> A tanult, és az aktuálisan feldolgozott irodalmi műben megjelenő történelmi kor jellegzetességei. <u>Természetismeret:</u> Állatok, növények, földrajzi tájak, fizikai-kémiai jelenségek előfordulása a műben, ezek megmagyarázása, megértése. A tanult ismeretek aktívvá tétele-használata az improvizációk, kiscsoportos, egyéni jelenetek során.

<i> kreativitásra, független magatartásra, kezdeményezőképessegre egyéni, de legfőképpen a másikat értő, kompromisszum kész csapatmunkára való hajlandóságra van szükség, amely jelentősen fejlesztheti a későbbiekben a elsősorban a gazdaságban használt vállalkozói kedvet.</i>	Biblia: Ószövetségi részek. A színháztörténeti ismeretek oktatását felvállalva ismertessük meg őket az antik színházzal, és ennek kapcsán a commedia dell' arte-val.	erősítik föl.	<u>Hittan:</u> Bibliai történetek feldolgozása <u>Történelem és állampolgári ismeretek:</u> A tanult, és az aktuálisan feldolgozott irodalmi műben megjelenő történelmi kor jellegzetességei. <u>Ének-zene:</u> A zene kifejezőerejének és hatásának vizsgálata egy-egy dramatizált mű kapcsán. Ritmus, játék a hangokkal, hang effektek létrehozása.

Színházlátogatás (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Törekedni kell, hogy minden drámai formában lévő művel, illetve dramatizálásra váró „nyersanyaggal”, s egyéb forgatókönyvekkel szemben is élő viszony, aktív kapcsolat legyen a tanulóknban, amely a későbbi előadás megfogalmazását, a rendezői „látomás” megszületését célozza. Ehhez elsősorban esztétikai-művészeti tudatosságra és kifejező módra van szükség, ahol az <i>esztétikum</i> mindennapokban betöltött szerepének megértésével, a <i>fogalmak értő alkalmazásával</i>, az <i>összefüggések és az ok-okozati viszonyok tisztán látásával</i>, a <i>történetiség követésével</i>, az <i>IKT alkalmazásával</i>, valamint a <i>hatékony tanulással</i>, ahol az <i>írás, olvasás, számítógépes-digitális eszközök ismerete</i>	Színházi előadás megtekintése és véleményezése (a látottak kollektív elemzése a megismert fogalomkészlet alkalmazásával; a megismert színházi formai elemek alkalmazása improvizációkban, a dramaturgia, a szerkezet, a mese, cselekmény-ellencselekmény, szereplők, helyszín, szándék, feszültség, konfliktus, fordulópont, idő, hős, üzenet megfigyelése.) A dráma, mint az akarat költészetének a megismerése, felismerése a színműben. Föl kell ismertetni a 'hátha' izgalmat keltő, a 'mintha' megélésének az 'ismétlésből' eredő varázslatát. A 'Mi történik?', 'Mit csinál a színész a színpadon, ami ébren tartja a néző érdeklődését?', a 'Mi az az attrakció, amely odavonzza a néző szemét, és mindenkit feszültségben tart?'? Föl kell ismertetnünk a jó színház lényegét, a 'valami éppen most- változik'	A közös színházi élmény megbeszélése, adott szempontok szerinti elemzés. Szempontok: pl.: anyanyelv használat, kommunikáció, gesztusok, történelmi korok, és azok jellemzői, zenei hatások, díszlet, színikritikusok által megírt kritikák, stb....	<u>Irodalom:</u> Különböző történelmi és színháztörténeti korból származó irodalmi művekkel való ismerkedés. Színházi és dramaturgiai fogalmakkal való ismerkedés. <u>Magyar nyelv:</u> A tiszta, kifejező kommunikáció megfigyelése, elemzése. Történelem és állampolgári ismeretek: A színdarab színre vitelének, a dramatizált mű megírásának és a játékban szereplő

elengedhetetlen-, olyan elméleti tudásra tesznek szert, ami során a későbbiekben valósággá válik az <i>egyéni megjelenítés, és művészi kifejezőmód</i>. A színházlátogatás, és a műelemzés az önálló tanulás egyik formája is lehet. Ennek során ugyanis a tanulók olyan ismeretekre tesznek szert, ami a <i>sorok közötti olvasást, a mondanivaló mélyebb megértését szolgálja</i>. Ehhez szükségesek mind a <i>történelemi ismeretek</i>, mind a természettudományi kompetenciák fejlesztése, hiszen a mű értéséhez nélkülözhetetlen a drámatörténeti és történelmi, valamint a földrajzi környezetben elhelyezni a mű szereplőit, cselekményét és a mű íróját is. Minden mű, így a látott mű is példaértékű, vagy ellenpélda értékű lehet tartalmi és erkölcsi mondanivalóját tekintve a befogadó egyén számára, ami	gondolatát.		történelmi kor és ezek jellegzetességeinek a megfigyelése, összehasonlítása. <u>Természetismeret:</u> Az adott színdarabban használt és megjelenített természettudományos dolgok megfigyelése, elemzése. <u>Ének-zene:</u> A színdarab zenei rendezésének elemzése. <u>Rajz:</u> Díszlet, stilizálás, jelmezek, egyéb használt eszközök jelentése, szerepe. <u>Informatika:</u> Cikkek, színikritikák az adott darabról.

segítheti az <i>énkép és társismeret</i> alakulását, a <i>testi-lelki-szellemi egészség</i> egyensúlyban maradását. Ezért kimondhatatlanul nagy erkölcsi felelősség hárul arra a pedagógusra, aki művet dolgoz fel a tanulóval akár a szóbeliség, akár a látottak alapján. (A látott mű témáját tekintve hordozhat magában <i>történelmi, környezetvédelmi, vagy egyéb tudományos</i> témát, esetleg <i>gazdasági</i> problémát is. Mindezek alapján alakítható a néző ezekkel kapcsolatos attitűdje is.)			

A minden napokból vett valós élethelyzetek, problémák feldolgozása komplex drámaórák keretében (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A történetek és az abban megformált egyéniségek segítségével képes a játékos bepillantani az <i>európai és hazai társadalmi</i> rendszerbe, az abban működő, avagy nem megfelelően működő <i>gazdasági, környezeti, vállalkozói, művészeti és szociális</i> szférába. Ezek az aktuális ismeretek segíthetik a későbbiekben olyan magatartásforma kialakítására, ami képes lehet <i>szakmai, elméleti és gyakorlati síkon jobban működő rendszerek megvalósítására</i>. Az anyanyelvi kompetenciát, a helyes, kreatív szóhasználatot, a <i>beszédkészség fejlesztése</i> a konfliktust kereső-teremtő gyakorlatok révén is segíthetjük. Nélkülözhetetlen a kezdemenyezőképesség jelenléte, és használata, amivel <i>egy-egy új szerepet, nézőpontot tárunk fel</i>, valamint a	Történetek feldolgozása a dráma eszköztárával. A gyakrabban használt drámai konvenciók megismerése és alkalmazása (forró szék, fórum színház, szerep a falon, kellékhasználat, hagyományos formák, szertartás, ünnep, a pillanat megjelölése) Improvizációk a megismert technikák felhasználásával a tanár által megadott és/vagy a tanulók által létrehozott történetváz alapján (dramatikus improvizációk – a tanár által megadott és/vagy a tanulók által létrehozott történetváz alapján; egyszerű elemekből építkező mozgássor létrehozása – indítás, megállítás, gyorsítás, lassítás, fordulat, süllyedés, emelkedés, járás, futás, mozdulatkitartás; mozgásra épülő csoportos improvizációk – a tanár által megadott egyszerű cselekményvázra; játék, pl.: többpálcás, illetve zsinóros marionettfigurákkal; improvizációk a megismert bábtechnikák felhasználásával)	Kis- és egészecsoportos drámajátékok. Improvizáció, és az adott, illetve a megtanult konvenciók segítségével olyan helyzetek, szituációk eljátszása, ami az adott életkor sajátos konfliktusait segít feldolgozni, illetve az empátiás készséget fejleszti mind a társaival - saját korosztályával, mind az ebben a korban kevésbé megértett felnőttek, valamint a társadalom iránt. (Pl. A megjelenés kultúrája. Szabadidő eltöltése a társakkal. Bírálat-önbírálat.) Jeles napok szokásainak felelevenítése, szokásjátékokkal való ismerkedés (pl. lakodalom, betlehemezés...).	<u>Magyar nyelv és irodalom:</u> Kommunikáció, hangtan, nyelvhelyesség, nyelvjárások, irodalmi művekben használt fordulatok, jelenetek, versek felhasználása. <u>Élő idegen nyelv:</u> Témától függően ennek alkalmazása (pl. valaki külföldit alakít az egyik szerepben). Történelem és állampolgári ismeretek: Az adott, szerepben használt kor történelmi körülményei.

cselekmény, és a feszültség előbbre jutását támogatjuk. Ez a kompetencia lesz a későbbiekben erős hatással a <i>felnőtt életben az aktív állampolgári</i> tevékenységekre, az <i>ön- és azonosság tudatra</i>, amikor <i>keresztény értékrendet képviselő viselkedési normákat</i> képes betartani az egyén, alapvető <i>empatikuss és szociális érzékenységgel</i> mind <i>egyéni</i>, mind <i>csapatmunkában jó szervezőképességgel, helyes, tudatos, mégis kompromisszum kész irányítási, vezetési stratégiával, elemző kommunikálással.</i> A feldolgozott témáktól függően jelenhet meg az összes kulcskompetencia, hatékony, önálló tanulás kompetenciája, a természettudományi kompetencia, az anyanyelvi, matematikai, digitális, szociális és állampolgári, kezdeményezőképeség és vállalkozói, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség kompetenciája. Hiszen attól	Különböző technikák a szereplők – hős és a többiek – jellemzésére (figurajellemzés verbális, vokális és nonverbális eszközökkel) Olyan gyakorlatok beépítése az adott órába, amely a konfliktusok létrehozásán keresztül azok megoldását segítik. Az emberélet szakaszaihoz kötődő hagyományok, szertartások megismerése.		<u>Színházi ismeretek:</u> Színházi és dramatikus fogalmak ismerete, alkalmazása. Természetismeret: Adott jeleneten belül a szóban forgó terület földrajzi adottságainak ismerete, biológiai, fizikai tudás alkalmazása, (pl. az ember biológiai adottságai, növények részeinek ismerete, a mágnesesség kihasználása...) <u>Ének-zene:</u> Hangszeres játékok. Dalok, énekek, táncok, az emberi test, mint hangszer használata. <u>Rajz:</u> Piktogramok, szimbólumok megjelenítése.

függően, hogy milyen téma áll a csoport érdeklődésének, vagy probléma rendszerének középpontjában, bármelyik, illetve egyszerre többféle kompetencia, és egyben hozzátartozó ismeret, képesség, attitűd megnyilvánulása, fejlesztése is.			<u>Életvitel:</u> Gyakorlati, manuális, háztartási tevékenységek pontos, vagy éppen szimbolikus megjelenítése. <u>Osztályfőnöki óra:</u> Csoportdinamikai jelenségek, egyéni és közösségi problémák, szociális gondok körbejárása. <u>Hittan:</u> Bibliai történet, mint vitaindító, ennek kapcsán fölmerülő erkölcsi probléma körbejárása.

Énekes, táncos játékok, mozgástanítás (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az anyanyelvi kompetencia magában foglalja a <i>gondolatok, érzések kifejezését és értelmezését</i> is, ami nem csupán szavak által kell, hogy megvalósuljon, hanem a <i>magyarságunk</i> ősi gyökereiben rejlő <i>zenei anyanyelvünkkel</i> is, aminek során fejlesztésre kerül a <i>hon- és népismeret, az egyetemes kultúrán belül pedig a magyarságtudat, kulturális azonosságtudat</i>. Ennek a használata, értése, <i>testi-lelki egészséget</i> biztosít, és jelentős mértékben fejleszti és használja az esztétika, illetve <i>tánc- és zeneművészet</i> kifejező módját. A <i>hagyományainkkal való megismerkedés</i>, az emberi testet, mint hangszert használó attitűd, és a minden mozgás alapját képező gimnasztika elengedhetetlen a színpadi megjelenítéshez.	Gimnasztika gyakorlatok. Pantomimes és táncos elemekkel való ismerkedés. A társastáncok közül néhánynak a legfontosabb lépései. Népek, nemzetiségek, etnikumok táncaiból (lánc körtáncok – Balkán – lépésanyaga és formavilága; szlovák és román táncanyag magyar párhuzamai) Új stílusú táncok (verbunk és csárdás táncok megismerése)	Hajlítások, tágitások, erőfejlesztések, koncentrálókéesség fejlesztése, kargyakorlatok, testhelyzetek. Mozgássorok, mozdulatok, utánzása, begyakorlása.. Tánclépések megtanulása. Ritmusgyakorlatok, mondókák, azok ritmizálása. A koordinált mozgás begyakorlása: kéz-láb- fej külön-külön mozgásának összerendezése. Néptánc motívumok megtanulása, összefűzése.	<u>Testnevelés:</u> gimnasztika, lazító, erősítő gyakorlatok. <u>Ének-zene:</u> Szolmizálások, énekek, népi játékok, táncok, néptáncok, társastáncok, történelmi táncok elemeinek alkalmazása. Hangszerismeret, és hangszerhasználat, összhangzattan alkalmazása. Zenei kísérek. Zenei anyanyelvünk ismerete. <u>Magyar irodalom:</u> A népköltészet alkotásai.

A továbbhaladás feltételei: A koncentrált, aktív, és kreatív részvétel, együttműködési képesség. A közösen megtanult versek, a jeles napok szokásainak és az alapvető mozgáselemek, tánclépések ismerete. Az elsajátított színházi formanyelv tudatos alkalmazása. Az énekek, játékok ismerete, alkalmazása.

Értékelési szempontok:

A tánc és dráma modul keretei között végzett tanulói tevékenység, illetve a tanulók fejlődésének értékelése a tanulók és a tanár közös tevékenysége kell legyen, és ennek kifejtett formában meg kell jelennie a helyi tanterv szövegében is. Az értékelés csak így szolgálhatja jól a cselekvéses művészetek körében kifejtett, a modul keretei között zajló munka folytonosságát és fejlődését.

Az alakító (formatív) értékelés során a tanárok a modulon belül visszajelzéssel szolgálnak a tanulóknak fejlődésükről. Az alakító értékelés célja a tanulói munka segítése és motiválása; arra ösztönzi a tanulókat, hogy új lehetőségeket tárjanak fel a drámai, táncos és bábos kifejezőeszközök alkalmazása terén, valamint egyre nagyobb mértékben vállaljanak felelősséget saját tanulásukért. Az alakító értékelés formáját tekintve kifejtett szöveges (többnyire szóbeli, esetenként írásos is lehet).

Az összegző (szummatív) értékelést a modultárgy keretei között az egyes témák, illetve tanévek végén zajló elemző beszélgetések előzik meg. Minthogy a modul jellegéből fakadóan a számszerű értékelés csak igen korlátozott visszajelzéssel szolgálhat, a szakaszvégi értékelés kifejtett szöveges formában, többnyire írásban történik.

8.5.2. Dráma és tánc 12. évfolyam (humán, reál, általános)

Dráma és tánc

Általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakasz

12. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek: Elsősorban célunk, hogy társ- és önismeretük tovább fejlődjék, kritikai érzékük erősödjék, empátiás készségük növekedjék. Kapcsolattartó képességük jelenjen meg dinamikus jelenléttel együtt. Egy-egy feladat és gyakorlat kapcsán nagy szerepet kell, hogy kapjon a megbeszélés, élménybeszámoló. Teljes tudatosságra törekvéssel kell dolgoztatni ebben az időszakban. Fejlesztenünk kell a színpadi megjelenést, és megjelenítést, a magabiztosságot, határozott kiállást, fellépést. Legyen kommunikációs biztonságuk, legyenek képesek művek tolmácsolására, művészi gondolatok közlésére. Improvizációs jártasság.

Minden foglalkozáson arra keressük a választ, hogy az adott helyzettel, gyakorlattal, játékkal, elemzéssel **mit tudunk megértetni, megéreztetni, és megismertetni** a tanulókkal. *Ezekkel a kérdésekkel, valamint a célok és feladatok teljes komplexitásával erősítjük és fejlesztjük az egészséges, helyes, erkölcsös, énképet, a reális és egészséges társismeretet, a nemzeti azonosságtudatot és magyar ősi kultúránk valós, helyes ismeretét, miközben toleráns, szociális- és empátikus készségekben gazdagon fejlett, a felnőtt lét szerepeit tudatosan felvállaló, keresztény értékeket képviselő európai polgárokká válásukat segítjük.*

A tánc és dráma lehetőséget nyújt,

- a tanulók képesség és adottság szerinti differenciált foglalkoztatására;
- a drámajátékban, a táncban és a bábjátékban fellelhető öröm és szabadságélmény megtapasztalására;
- a dráma, a tánc és a bábjáték mint művészi kommunikációs forma megtapasztalására;
- a cselekvéses művészetek különböző korszakokban érvényes társadalmi szerepének és eszköztárának megismerésére, illetve különböző stíluselemeinek elemző megtapasztalására;
- valós emberi szituációk, illetve fiktív történetek különböző színházi formákban való megjelenítésére;
- arra, hogy a tanulók a tanterv más területein elsajátított ismereteiket, készségeiket a drámában, a táncban, a bábjátékban is alkalmazzák;
- arra, hogy a tanulók egyénileg és csoportosan előadást tervezhessenek, létrehozhassanak, illetve a létrejött előadást bemutathassák;
- minél több élő és felvett színházi, tánc- és mozgásszínházi, bábszínházi előadás – köztük társaik által készített produkciók – megtekintésére.

Továbbá lehetőséget nyújt

- a test sokrétű működésének megtapasztalására;
- az osztott figyelem elsajátítására, intenzitásának növelésére;
- a tér érzékelésének és használatának magasabb szinten történő művelésére;
- a szubjektív, a játék közben teremtett fiktív tér hiteles megjelenítésére;
- a partnerrel való munka során az egymásra figyelés és a koncentráció magasabb szintjének megtapasztalására;
- a mozdulatok színházi értékű jelenlétének megtapasztalására és előállítására.

Minden lehetőség egyben cél is, amely a felnőtt lét küszöbén álló, testi-lelki egészséggel rendelkező, a világ változásaira kritikusan, és egyben építő módon fogékony fiatal kiteljesedését szolgálja.

12. évfolyam

Óraszám: 33/év
1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	A csoportos játékhoz és az egyéni megjelenítéshez szükséges képességeket és készségeket fejlesztő gyakorlatok	4 óra
2.	Drámajátékok, színjátékok	13 óra
3.	Színházlátogatás, elemzés, TIE	8 óra
4.	Színházművészeti ismeretek	8 óra

A csoportos játékhoz és az egyéni megjelenítéshez szükséges képességeket, készségeket fejlesztő gyakorlatok (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Ezen feladatok, gyakorlatok az arra való törekvést szolgálják, amely a beszéd javítására, finomítására, csiszolására irányul, a személyiség jellemzőinek, testi-lelki	Beszédgyakorlatok (Montágh Imre: Tiszta beszéd) Ön- és társismereti játékok. Gimnasztika.	Lazító és koncentrációs gyakorlatok. Légző gyakorlatok. Hang gyakorlatok, artikulációs gyakorlatok. Ritmusgyakorlatok. Az eddigiek felhasználásával összetett gyakorlatok. Kommunikációs gyakorlatok.	<u>Magyar nyelv:</u> A helyes ejtés, artikuláció, tiszta, kifejező beszéd gyakorlása. Közmondások,

felépítésének figyelembevételével. Ezáltal segítjük az anyanyelvi kompetencia erősödését, ahol a <i>gondolatok, érzések, tények kifejezését és értelmezését helyes és kreatív szóhasználattal, a megfelelő nyelvtani-nyelvi funkciók</i> ismeretével alkalmazzuk. A <i>kommunikációs kompetenciában</i> megnyilvánuló szóbeliséget fejlesztjük. Az ön- és társismereti játékok során erősítjük a <i>személyes- és társas, valamint az intellektuális kompetenciákat</i>, amelyek a közösségi kapcsolatok, és a közösségben vállalt szerepek erősítését szolgálják. A mozgás struktúrák alakításával az esztétikai- művészeti kifejezőképességet fejlesztjük, ahol a tanulóknak lehetőségük nyílik az elképzelések, élmények, érzések <i>kreatív kifejezésének</i> elsajátítására, fejlesztésére. A gyakorlatok során <i>fejlődik a testsémájuk</i>, miután képet	Mozgásdramaturgiai gyakorlatok. A motívumok, ívek, forma, szerkezet, stílus egysége. A képi gondolkodásmód mozgással való megjelenítése. Tánc, és mozgásszínházi gyakorlatok: táncok, színpadi trükkök, akrobatikus mozgásgyakorlatok, dzsesszbalett és formációs táncok elemei, történelmi- és társastáncok. Néptáncok; páros táncok, legényes, ugrós, verbunk, illetve ezek alapvető elemei.	Gimnasztika végzése minden gyakorlatsor elején. Mozgásgyakorlatok a tér, térirányok, ritmus érzékelésére. Gesztustervezések. Különböző tempójú gyakorlatok, labdás gyakorlatok. Önálló mozgássorok szöveg nélkül, szöveghasználattal. Vezetéses feladatok. Testtengely, testközéppont, egyensúlyi helyzeteket erősítő, fejlesztő gyakorlatok. Páros gyakorlatokban támasz- és egyensúlyi helyzetek erősítése. Tónus, indítás, megállítás, koncentráció.	szólások, nyelvgyötrök. (Kommunikációs ismeretek, hangtan) <u>Testnevelés:</u> Gimnasztika, ritmikus sportgimnasztikai elemek, művészi tornás gyakorlatok, elemek. <u>Ének:</u> Ritmusok érzékeltetése, visszaadása, hangképzés, dallam-komponálás.

kapnak a saját testük lehetőségeiről, korlátairól, térben és időben való elrendeződéséről. A gyakorlatok, feladatok fontos lépései, illetve előmozdítói lehetnek a hatékony tanulásnak a <i>koncentráció, és figyelem-megosztást</i> kívánó gyakorlatok során.			

Drámajátékok, színjátékok (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Ezen témakör során a célok közé tartozik, hogy legyenek képesek kötött szövegű mű megközelítéséhez játék kitalálására. Tanulják meg a drámaépítés technikáját a rögtönzött jelenetekből összefűzött játékok alkalmával. Alkalmazzák a <i>sűrités tudományát</i>. Ehhez szükségük van biztos anyanyelvi kompetenciában való jártasságra, ahol megfelelő <i>szókincs, nyelvtani-nyelvi</i>	Páros és egyéni improvizációk. Etűdök: szöveg nélkül, tárgyak használatával, megadott szövegre, kötött szabályok mentén, élethelyzetekre. Etűd sorozatok szerkesztési elvei. Improvizáció a megismert kifejezési formák összefűzésével. Improvizáció a megismert színházi elemek alkalmazásával. Spontán és előkészített mozgásos improvizáció adott zenére, vagy az alapján. Mozgásos improvizáció tánc és mozgásszínházi	Egymás gyakorlatainak kritikus, de építő jellegű elemzése, értékelése. Saját dramatikus megnyilvánulásainak, valamint színházi előadások „üzeneteinek” megfogalmazása. Tudják felismerni és létrehozni az adott gondolatot leginkább kifejező szimbolikus pillanatot.	<u>Magyar irodalom:</u> Az aktuális, földolgozás alatt álló irodalmi mű; novella, dráma, epika. Népköltészetünk használata. <u>Magyar nyelv:</u> Kommunikáció, és a metakommunikáció. Tiszta, szép, helyes beszéd,

<i>funkciók</i> ismeretében képesek a helyes <i>kommunikációra</i>, mondanivaló kifejezésére egy-egy irodalmi mű, vagy spontán adódott téma kapcsán is. Mindez segíti a kezdeményezőkéesség kialakítását, ami a későbbiekben befolyásolja az <i>egyént a mindennapi életben, a tudást, a kreativitást, és az újítás lehetőségét rejtve magában</i>. Egyes témakörök kifejezetten megmutathatják egyenlőre mindenféle következmény nélkül, hogy milyen egy tevékenység, amely kockázatvállalást rejt magában, és a <i>gazdasági tevékenységekre</i> alapoz. Megismerkedhet a játékos a <i>vállalkozások pénzügyi és jogi feltételeivel</i>, segíthet átfogóan megérteni számára a gazdaság működését. A teljes témakör megvalósításához nélkülözhetetlen a <i>tervezni, szervezni tudás, a az egyértelmű irányítás, kommunikálás, a vezetésre való hajlandóság,</i>	technikák, illetve a megismert táncok alkalmazásával. Mozgássor tervezése színpadi trükkök segítségével. Szerepjátékok megadott témára. Elsősorban a <i>monológ, térkijelölés, állóképek, hangaláfestés, mimes játék</i> konvenciók használata, kibővítve és felelevenítve az 5., 6. osztályban tanult konvenciókat.		karakters előadásmód. <u>Osztályfőnöki óra:</u> Aktuális csoportdinamikai, szociális, és egyéni problémákra válasz keresése. <u>Zene:</u> Ritmusfüzerek szerkesztése, dallam-komponálás, hangszerhasználat. Táncok. <u>Testnevelés:</u> gimnasztikai, lazító gyakorlatok, elemek a színpadi trükkökhöz. <u>Fizika:</u> A különböző hangeffektek, fényjelenségek létrehozása, hatása. <u>Történelem:</u> Adott

<i>egyéni és csapatmunkában való részvétel. Megkívánja, hogy a játékos rendelkezzen a kreativitás, innováció és a függetlenség attitűdjével.</i> Erősen fejlődik a játékosokban az esztétikai-művészeti tudatosság, valamint <i>kifejezőképesség</i>, aminek során az <i>érzések, elképzelések, élmények kreatív kifejezése kerülnek előtérbe</i>, a hagyományos művészetek (irodalom, zene, tánc, dráma) segítségével. Megkívánja a témakör a <i>művészeti alkotások értő, és beleérző ismeretét, a nyelvi, kulturális sokféleség megőrzését</i>, az esztétikum mindennapokban betöltött szerepének megértését, valamint a <i>művészi önkifejezés összevetését mások véleményével.</i> Az idegen nyelvi kompetencia fejlesztését szolgálja a világirodalom remekműveivel eredeti nyelven való ismerkedés, ami föltétlenül gazdagítja a játék során a mondanivaló tartalmát.			drámatörténeti korok történelmi korokban való elhelyezése. Ezek jellemzőinek ismerete. <u>Hittan:</u> Ószövétségi történet feldolgozása, Újszövétségi rész morális problémájának XXI. századi aktualitása. Ezek körbejárása. <u>Rajz:</u> Szimbólumok, stilizált rajzok, piktogramok alkalmazása, megértése. (Adott színdarabnál, illetve drámajátéknál, ha a téma olyan, szerepe lehet a kémianak is.)

Adott témakörben fejleszthető a természettudományi kompetencia ahol értenie kell a tanulónak a <i>tudományos fogalmakat</i>, ismernie kell a <i>technológiai folyamatokat</i>, hogy másikat, a <i>művészet</i>, azon belül is a dráma, vagy a színjátszás oldaláról közelítse meg – ezzel egy másik nézőpontra helyezkedve – az <i>ember és természet között fennálló, és lezajló eseményeket, változásokat, a jelenségek magyarázatát</i>. Mivel az irodalmi művek, és hétköznapi életből vett problémák széles skálája áll rendelkezésünkre ezen témakörben, előfordulhat, hogy a szociális érzékenység témakörben ezen kompetencia fejlődik, ami segíteni fogja a későbbiekben az egyén <i>hatékony, és építő módon való társadalmi és szakmai életben való részvételét, konfliktuskezelését</i>. Mindehhez tisztában kell, hogy legyen a saját <i>fizikális, és mentális kereteivel, a közösség normáinak</i>			(Élő idegen nyelv: Adott esetben rövidebb lélegzetvételi mű eredeti nyelven való elolvasása újabb megértésbeli információt adhat a játékosok számára.)

<i>a betartásával, valamint erős empátikus készséggel rendelkeznek. Ha elég nyitott mindezen dolgokra, közvetlenül és áttétesen is fejlődni fog az etikai érzéke, a felelősségérzete, a döntéshozó képessége, a szervező képessége, a környezet- és egészségtudatos magatartása, az oksági gondolkodása, a lényeg kiemelése valamint az analógiák felismerése, a rendszerező és osztályozó képessége, valamint erősen fejlődik az emlékezete.</i> A feldolgozott témáktól függően jelenhet meg az összes kulcskompetencia, hatékony, önálló tanulás kompetenciája, a természettudományi kompetencia, az anyanyelvi, matematikai, digitális, szociális és állampolgári, kezdeményezőképeség és vállalkozói, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség kompetenciája. Hiszen attól függően, hogy milyen téma áll a csoport érdeklődésének, vagy probléma rendszerének			

középpontjában, bármelyik, illetve egyszerre többféle kompetencia, és egyben hozzátartozó ismeret, képesség, attitűd megnyilvánulása, fejlesztése is.			

Színházlátogatás, elemzés, TIE (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Ezen feladatok, programok kapcsán elsősorban az <i>intellektuális</i> területeket fejlesztjük az egyéniségben, ahol az <i>alkotóképesség, az alternatívaállítás, a kritikus gondolkodás, a történetiség követése, rendszerezése, a lényeg kiemelése és értő megfogalmazása</i> , valamint a számára közvetített <i>kommunikáció értékelése</i> válik elsődleges feladattá. Nélkülözhetetlen hozzá az esztétikai- művészeti gondolkodásmód , amely az <i>élmények, érzések megfogalmazását, kifejezését segíti</i> .	Közösen színdarab megtekintése. (Aktuális, vagy a társaságot érdeklő, esetleg adott korhoz kapcsolódóan.) TIE (Theatre in education)- Egy irodalmi mű, vagy morális probléma irodalmi művekkel való körbejárása vagy színészi tehetséggel megáldott tanárok (4-5 fő) segítségével, vagy tanári tehetséggel megáldott színészek előadásában.	Színdarab megtekintés, és a már ismert dramaturgiai és színházi fogalmak alapján közös elemzés (1. színházművészeti ismeretek témakör). A színdarab „üzenetének” megkeresése. Aktív részvétel a TIE- ban. Színházi munka, elemzések, beszélgetések.	<u>Irodalom:</u> Tanult, vagy az érdeklődés középpontjában álló irodalmi művek. <u>Magyar nyelv:</u> Érthető, tiszta kommunikáció. A metakommunikáció nyelvének elemzése. <u>Ének-zene:</u> A színdarab zenei szerkesztettsége-tanulságok, használhatósága.

Minden mű, így a látott mű is, (még ebben az életkorban is, hiszen egész életünkben alakulunk) példaértékű, vagy ellenpélda értékű lehet tartalmi és erkölcsi mondanivalóját tekintve a befogadó egyén számára, ami segítheti az <i>énkép és társismeret</i> alakulását, a <i>testi-lelki-szellemi egészség</i> egyensúlyban maradását. Ezért kimondhatatlanul nagy erkölcsi felelősség hárul arra a pedagógusra, aki művet dolgoz fel a tanulóval akár a szóbeliség, akár a látottak alapján. (A látott mű témáját tekintve hordozhat magában <i>történelmi, környezetvédelmi, vagy egyéb tudományos</i> témát, esetleg <i>gazdasági</i> problémát is. Mindezek alapján alakítható a néző ezekkel kapcsolatos attitűdje is.)			<u>Médiaismeret, informatika:</u> Az aktuális darabban használt eszközök. Színikritikák a különböző médiákban. <u>Fizika:</u> A különböző hangeffektek, fényjelenségek létrehozása, hatása. <u>Történelem és társadalomismeret:</u> Adott drámatörténeti korok történelmi korokban való elhelyezése. Ezek jellemzőinek ismerete. <u>Rajz:</u> Díszletek elemzése. Szimbólumok jelentése. <u>Informatika:</u> Színikritikák,

			cikkek felkutatása. Korábbi előadások, szereposztások véleményének megkeresése összehasonlítás céljából.

Színházművészeti ismeretek (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Törekedni kell, hogy minden drámai formában lévő művel, illetve dramatizálásra váró „nyersanyaggal”, s egyéb forgatókönyvekkel szemben is élő viszony, aktív kapcsolat legyen a tanulóknak, amely a későbbi előadás megfogalmazását, a rendezői „látomás” megszületését célozza. Ehhez elsősorban esztétikai-művészeti tudatosságra és kifejező módra van szükség,	A feszültség, fókusz, keret, kontraszt, szimbólum, stilizáltság fogalmai. Ezek ismerete, alkalmazása. (Az átélés, bohózat, drámai történetkezelés, epikus történetkezelés, groteszk játékmód, maníros színészi játék, műfaj, nagyszínház, nézőpont, realista játékmód, rituális játékmód, szatíra, szerepformálás, színészi jelenlét, színpadi effektek, szószínház, tempó, térszínpad, üres tér fogalmai.) Bábkészítés, bábjáték, díszletépítés, jelmezkészítés, zenei gyakorlat, zenei szerkesztői munka, világítási gyakorlat.	Nyilvánosság és intimitás, azaz a játéktér és nézőtér viszonyának megfigyelése, elemzése. A tér, és díszlet stilizáltságának mértéke, ennek megvizsgálása, alkalmazni tudása. A színészi alakformálás, a kapcsolatok viszonyhálózatának elemzése, ismerete, színházi munkában való alkalmazása. Eltérő dramaturgiai rendszerek elemzése,	<u>Irodalom:</u> Irodalmi művek: drámák, epikai művek, novellák ismerete. <u>Fizika:</u> A különböző hangeffektek, fényjelenségek létrehozása, hatása <u>Történelem és társadalomismeret:</u> Adott

ahol az <i>esztétikum</i> mindennapokban betöltött szerepének megértésével, a <i>fogalmak értő alkalmazásával, az összefüggések és az ok-okozati viszonyok tisztán látásával, a történetiség követésével, az IKT alkalmazásával, valamint a hatékony tanulással, ahol az írás, olvasás, számítógépes-digitális eszközök ismerete</i> elengedhetetlen-, olyan elméleti tudásra tesznek szert, ami során a későbbiekben valósággá válik az <i>egyéni megjelenítés, és művészi kifejezőmód.</i> A színházlátogatás élményei, konzekvenciái és az általuk megszerzett tudás, valamint a műelemzés (amelyek mind teljesebbé teszik a színházművészeti ismereteket) az önálló tanulás egyik formája is lehet. Ennek során ugyanis a tanulók olyan ismeretekre tesznek szert, ami a sorok közötti olvasást, a mondanivaló mélyebb megértését szolgálja.	Drámatörténeti korok jellemzői, mozgáskultúrája, dramaturgiái. Napjaink világszínházi törekvései, napjaink mozgásművészete.	alkalmazzák a gyakorlatban 1-1 dramaturgiai alapfogalom működését. Értsék, és tudják elemezni az ókori dramaturgiát, a középkori dramaturgiát, a commedia dell' arte, Shakespeare, Ibsen, Csehov, és Brecht dramaturgiáját, minden esetben konkrét műhöz, vagy eseményhez kapcsoltan. A leghíresebb rendezők stílusával való ismerkedés. Ezekhez a leginkább javasolható megközelítési mód, a cselekvő elemzés módszere, amely tulajdonképpen egy fiktív fölkészülés az előadásra: mi lenne, ha eljátszanánk?	drámatörténeti korok történelmi korokban való elhelyezése. Ezek jellemzőinek ismerete. <u>Ének- zene:</u> Ritmusfüzerek szerkesztése, dallam-komponálás, hangszerhasználat. Táncok. <u>Testnevelés:</u> gimnasztikai, lazító gyakorlatok, elemek a színpadi trükkökhöz <u>Életvitel és gyakorlati ismeretek:</u> Az adott korra való átültetése a jelen kor tudásának. <u>Rajz:</u> Kézműves munkák, díszletek, bábok

Ehhez szükségesek mind a történelemi, mind a természettudományi kompetenciák fejlesztése, hiszen a mű értéséhez nélkülözhetetlen a drámatörténeti és történelmi, valamint a földrajzi környezetben elhelyezni a mű szereplőit, és a mű íróját is.			készítése. <u>Informatika:</u> Különböző információk összegyűjtése az adott téma feldolgozásához. <u>Földrajz:</u> Az adott irodalmi mű keletkezésének, illetve játékbeli helyszínének ismerete, hogy a játékot minél hitelesebben lehessen megjeleníteni. <u>Biológia:</u> Bábok készítéséhez, mozdulatok kivitelezéséhez szükséges elsősorban anatómiai ismeretek.

Értékelési szempontok: A tanult dramatikus- és színházi elemek, fogalmak, sajátosságok ismerete, alkalmazása a drámajátékok és színjátékok során, ezek alapján kritikus, de építő jellegű ön- és társértékelés. A közös és egyéni munkában való részvétel. A különböző drámatörténeti korok, és azok jellemzőinek ismerete.

A tánc és dráma modul keretei között végzett tanulói tevékenység, illetve a tanulók fejlődésének értékelése a tanulók és a tanár közös tevékenysége kell legyen, és ennek kifejtett formában meg kell jelennie a helyi tanterv szövegében is. Az értékelés csak így szolgálhatja jól a cselekvéses művészetek körében kifejtett, a modul keretei között zajló munka folytonosságát és fejlődését.

Az *alakító* (formatív) értékelés során a tanárok visszajelzéssel szolgálnak a tanulók fejlődéséről. Az alakító értékelés célja a tanulói munka segítése és motiválása; arra ösztönzi a tanulókat, hogy új lehetőségeket tárjanak fel a drámai, táncos és bábos kifejezőeszközök alkalmazása terén, valamint egyre nagyobb mértékben vállaljanak felelősséget saját tanulásukért. Az alakító értékelés formáját tekintve kifejtett szöveges (többnyire szóbeli, esetenként írásos is lehet).

A tánc és dráma *összegző* (szummatív) értékelését a modultárgy keretei között az egyes témák, illetve tanév végén zajló elemző beszélgetésekkel zárjuk.

9. Informatika műveltségi terület

9.1. Informatika

9.1.1. Informatika 4. évfolyam

INFORMATIKA

4. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

Az informatika tantárgy tanításának alapvető célja felkelteni és ébren tartani a tanulók érdeklődését az informatika iránt, megismertetni eszközeit, módszereit. Ugyanolyan fontos cél annak az informatikai tudásnak, készségnek és képességnek a megszerzése, amelyek alkalmazásával más tantárgyak tanulását, későbbi tanulmányait, mindennapi életét, munkáját is segíteni képes.

A tanuló ismerje a számítógépes munkakörnyezet munkavédelmi és ergonómiai szabályait, előírásait, a számítástechnikai eszközöket legyen képes céljuknak megfelelően használni. Ismerje a számítógép kezelésének alapjait, az egér és a billentyűzet használatát.

Gyűjtsön tapasztalatot oktató, játékos didaktikai, multimédiás, egyszerre több érzékszervre ható számítógépes programok használatával. Ismerjen olyan alapvető egyszerű alkalmazó programot, amellyel rajzokat, zenei anyagokat és a szövegeket képes szerkeszteni.

A tanuló találkozzon többféleképpen algoritmussal, és egy olyan programozási nyelvvel (ez lehet például LOGO, de nem feltétlenül), amely alkalmas az algoritmusok kipróbálására, modellezésére.

Ismerje a programok használatának jogi és etikai alapjait, az öncélú és túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító, személyiségromboló hatásait.

Gyűjtsön adatokat a mindennapi életből, törekedjen ezek csoportosítására, adott szempont szerinti rendezésére. Tudja a böngésző programokat használni, keressen fel olyan honlapokat, amelyeket érdekesnek, szórakoztatónak tart, illetve az egyes tantárgyak ismeretszerzésében segíti őt. Tudja önállóan elérni az iskola honlapját. Legyen tudomása a világhálón való szörfölés kockázatairól, veszélyeiről is, és óvakodjon a túlzott számítógép-használat káros hatásaitól.

Igazodjon el a könyvtár tereiben, állományrészeiben, tudja igénybe venni szolgáltatásait. Használja rendszeresen az iskolai könyvtárat. Ismerje és alkalmazza a könyvtárhasználat szabályait és kövesse a könyvtárban való viselkedés normáit.

4. évfolyam

Óraszám: 19 óra/év
0,5 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az informatikai eszközök használata	4 óra
2.	Informatika-alkalmazói ismeretek	5 óra
3.	Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)	3 óra
4.	Infokommunikáció	2 óra
5.	Médiainformatika	1 óra
6.	Könyvtári informatika	2 óra
7.	Szabadon felhasználható	1 óra

Az informatikai eszközök használata			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógiák felismerése, lényegkiemelés)	<i>Informatikai alapismeretek</i> A számítógép-terem rendje, érintés és balesetvédelmi tudnivalók.	A számítógép terem rendjének, a balesetvédelmi előírások megismerése. Ismerkedés az informatikai környezettel.	Házi rend Iskolai hálózat

Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, kommunikáció, értékelés) Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés)	A számítógép és perifériái. Informatikai eszközök (billentyűzet, egér, monitor, lemezmeghajtók) bemutatása, kezelése A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás. Programok elindítása, működése, bezárása. Hálózati belépés és kilépés módja.	A számítógéppel való ismerkedés programok segítségével. Egyszerű fejlesztő szoftverek megismerése, didaktikai célú játékok, multimédia oktatóprogramok használata. A billentyűzet és az egér, monitor, lemezmeghajtók szerepének megértése, használata. Programok indítása, használata, bezárása. Az iskolai hálózatra való be és kilépésgyakorlása. Az iskolai hálózat vázlatos felépítése, használata	

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (esztétikai érzék) Személyes és társas kompetenciák (társas aktivitás) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés,	Rajzos-szöveges dokumentumok készítése Egy rajzoló program alapszintű szolgáltatásai. A rajzeszközök és a színek kezelése. Rajzok, ábrák készítése. Kiseb méretű rajzos-szöveges dokumentumok tervezése, elkészítése.	Egyszerű rajzok, ábrák készítése számítógéppel, egy rajzoló és egy szövegszerkesztő program egyes alapszolgáltatásainak segítségével. Szövegbevitel gépeléssel. Rajzolás, „kép- és betűnyomdák”, személyes dokumentumok készítése. Mentés és nyomtatás, segítséggel.	Vizuális kultúra Fényképezés Fizika

analógia felismerése és keresése) Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés) Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, információkezelés) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, helyzetfelismerő képesség fejlesztése) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (együttműködési készség, alkotó munka)	Egy szövegszerkesztő legegyszerűbb szolgáltatásai. Szöveg begépelése, javítása, módosítása. Szövegek, képek másolása, beillesztése a dokumentumba.	Képek másolása, beillesztése a dokumentumba.	
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógia felismerése) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (együttműködési készség, alkotó munka)	Multimédiás dokumentumok előállításához szükséges alapelemek szerkesztése Egyszerű multimédiás alapelemek (szöveg, rajz, hang, zene, fénykép, animáció és film) készítése.	Hanganyagok lejátszása, képek megtekintése. Hangfelvétel elkészítése és visszajátszása. Animációk készítése (egyszerű programmal).	Vizuális kultúra Fényképezés, filmezés Rajzfilmek

Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés, kiscsoportos foglalkozás) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, ötletesség, képzelőerő) Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (esztétikai érzék)			
Hon- és népismeret fejlesztése Hatékony önálló tanulás Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés) Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, forráskezelés)	<i>Adatbázisok, keresés adatbázisokban</i> Közhasznú információforrások. Keresés.	Közhasznú információforrások megismerése. Múzeumok, kiállítások, strandok, stb. nyitvatartási ideje. Menetrendek, színház és moziműsorok, telefonkönyvek stb. Keresések (pl. menetrendben).	Menetrendek Telefonkönyvek Színház

Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, ötletesség, logikai készség, képzelőerő, tervszerű és célirányos feladat megoldási készség) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (algoritmikus gondolkodás) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, kritikus gondolkodás, oksági gondolkodás)	<i>Problémamegoldás, algoritmizálás, programozás</i> Információ kifejezése beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel. Egyszerű algoritmusok szöveges, rajzos megfogalmazása, értelmezése. Egy egyszerű fejlesztőrendszer használata.	Egyszerű problémák megfogalmazása. Algoritmusok készítése hétköznapi problémák megoldására, ezek szöveges rajzos, játékos értelmezése, megjelenítése. Az algoritmusban használt adatok értelmezése. Példa bemutatása egyszerű fejlesztőrendszerrel.	Matematika Programozás

Infokommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret fejlesztése Európai azonosságtudat- egyetemes kultúra Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, képi információ feldolgozása, információkezelés, IKT alkalmazás) Információs és kommunikációs kultúra fejlesztése Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés)	<i>Kommunikáció az interneten</i> Webhely. Webcím. Link. Céltudatos információszerzés az internetről. Keresés. Hasznos webhelyek. Portálok.	Böngészők használata, egyszerű beállítások. Böngészés az interneten. Ismert címek beírása. Kezdőlap beállítás. Hasznos helyek. Portálok. A keresés gyakorlása az életkornak megfelelő információforrásokban. Az iskola honlapjának meglátogatása.	Az iskola honlapja Sulinet

Médiainformatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret fejlesztése. Európai azonosságtudat-egyetemes kultúra Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés) Matematikai kompetenciák fejlesztése (világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása)	<i>Médiainformatika</i> Multimédiás CD-k DVD-k , oktatási anyagok, zenék és videók lejátszása, kezelése.	Különböző multimédiás tartalmú CD-k és DVD-k böngészése, olvasása, tartalmak felhasználása (Például. képek mentése a számítógép egyik mappájába). Multimédia program használata. (Például oktatóprogram vagy játék).	Vizuális kultúra Fizika Filmezés, fényképezés

Könyvtári informatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret fejlesztése	<i>Könyvtárhasználat</i> Könyvtárak. Híres könyvtárak. Híres	A könyvtár terei, szolgáltatásai. A könyvkölcsönzés módja.	Iskolai könyvtár Híres könyvtárak Híres magyar

Európai azonosságtudat-egyetemes kultúra Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, forráskezelés) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (együttműködési készség) Matematikai kompetenciák fejlesztése (ötletesség, képzelőerő)	magyar könyvtárak. Könyvtárak szolgáltatásai. Az iskolai könyvtár és szolgáltatásai. Forrás- és információkeresés.	Látogatás az iskolai könyvtárban. A könyvtári szolgáltatások megismerése. Tanulmányi feladathoz keresőkérdések megfogalmazása. Megadott művek irányított keresése és tematikus gyűjtőmunka a könyvtár szabadpolcos állományában. Egyszerű irányított forrás és információkeresés. A médiumok megkülönböztetése formai és használati jellemzőik, információs értékük alapján. Különféle könyvtári médiumok irányított használata.	könyvtárak

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló ismerje a számítógép fő részeit. Legyen képes kezelni a billentyűzetet és az egeret, tudjon szöveget begépelni, az esetleges hibákat javítani. Munkáját tudja elmenteni, kinyomtatni.

Ismerjen egy szövegszerkesztő és egy rajzoló programot, azok alapszolgáltatásait. Legyen képes ezekkel dokumentumot létrehozni, illetve ábrát, rajzot, illusztrációt készíteni.

Tudjon interneten információt keresni. Tudjon a hálózatba be- és kijelentkezni.

Tudjon néhány példát algoritmusra a mindennapi életből, és tudja ezeket értelmezni.

Tudjon tájékozódni az iskolai könyvtár szabadpolcos állományában. Legyen képes a könyvtári dokumentumok legfontosabb adatainak a megnevezésére. Ismerje az információhordozók mindennapi életben leggyakrabban használt típusait.

Értékelési szempontok:

- ismeri-e számítógép felépítését,
- ismeri-e és betartja-e az egészség-, balesetvédelemmel kapcsolatos szabályokat,
- kommunikatív készség,
- tudja-e a használt programokat elindítani, használni, bezárni, az egeret és a billentyűzetet kezelni,
- tud-e a megismert programokkal szöveget, rajzot létrehozni,
- tudja-e az elméleti ismereteket gyakorlatban alkalmazni,
- tud-e egyszerű feladatokat algoritmizálni,
- képes-e az önálló tanulásra, munkavégzésre.

9.1.2. Informatika 5-8. évfolyam

5-8. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

Az informatika tantárgy tanításának alapvető célja felkelteni és ébren tartani a tanulók érdeklődését az informatika iránt, megismertetni eszközeit, módszereit. Ugyanolyan fontos cél annak az informatikai tudásnak, készségnek és képességnek a megszerzése, amelyek alkalmazásával más tantárgyak tanulását, későbbi tanulmányait, mindennapi életét, munkáját is segíteni képes.

Fontos kialakítani a tanulóban, a megszerzett ismeretek folyamatos bővítésének, az élethosszig tartó tanulásra ösztönözés igényét, hiszen az informatika, a tudomány legdinamikusabban fejlődő ága, eszközei módszerei rohamtempójú lépésben fejlődnek.

A tanuló ismerje a számítógépes munkakörnyezet munkavédelmi és ergonómiai szabályait, előírásait, a számítástechnikai eszközöket legyen képes céljuknak megfelelően használni. Legyen képes alkalmazni felhasználói szinten a számítógépet, a tanult szoftvereket, programokat, segédprogramokat, a számítógép perifériáit.

Legyen tudatában annak, hogy az általa megszerezhető informatikai tudás a mindennapi életben, a tanulásban, más tantárgyak tanulásában, a hasznára válik, ezért legyen motiváltabb a tantárgy tananyagának elsajátításában.

A tanuló legyen képes a különböző formákban megjelenő információkat felismerni, tudjon információt gyűjteni, információt különféle formákban megjeleníteni; szerezzen jártasságot az információk kezelésében. A megszerzett információit legyen képes felhasználni. Tegyen jártasságra szert a könyvtárak, elektronikus könyvtárak, különböző médiák valamint az internet használatában.

Ismerjen legalább egy operációs rendszert felhasználói szinten, tudja használni a segédprogramokat és azok szolgáltatásait. Ismerje a kommunikáció fogalmát, legyen képes a hálózat segítségével kapcsolatot kialakítani.

A tanulóban alakuljon ki a korszerű alkalmazói készség, legyen képes kihasználni a számítógépek, az informatikai kultúra lehetőségeit.

Fejlődjön a tanuló algoritmikus gondolkodás képessége.

Legyen képes különböző típusú dokumentumok, állományok szerkesztésére, módosítására, mentésére, archiválására, törlésére. Törekedjen az esztétikus formai megjelenítésre.

Ismerje az informatika és a társadalom kölcsönhatásait, ismerje a programok használatának jogi és etikai alapjait, az öncélú és túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító, személyiségromboló hatásait.

Ismerje a kommunikációs lehetőségeket, a média szerepét a társadalomban.

Legyen képes különféle adatbázisokban keresni, azok szolgáltatásait igénybe venni.

Tudja igénybe venni a könyvtárak (hagyományos és elektronikus) szolgáltatásait, tudjon a könyvtárakban keresni.

Legyen nyitott a gyorsan változó informatikai eszközök, szoftverek fejlődési irányát felismerni és az informatikai tudást folyamatosan frissíteni.

5. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az informatikai eszközök használata	11 óra
2.	Informatika-alkalmazói ismeretek	12 óra
3.	Infokommunikáció	5 óra
4.	Médiainformatika	3 óra
6.	Könyvtári informatika	4 óra
7.	Szabadon felhasználható	2 óra

Az informatikai eszközök használata			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógiák felismerése, lényegkiemelés, problémamegoldás)	<i>Informatikai alapismeretek</i> A számítógép-terem rendje, érintés és balesetvédelmi tudnivalók. A számítógép és perifériái. Informatikai eszközök (billentyűzet, egér, monitor,	A számítógép terem rendjének, a balesetvédelmi előírások megismerése. A billentyűzet és az egér, monitor, lemez meghajtók szerepének megértése, használata.	Házi rend Fizika

Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, kommunikáció, értékelés) Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása	lemezmeghajtók) bemutatása, kezelése A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás. Programok elindítása, működése, bezárása. Állomány fogalma. Könyvtárszerkezet. Háttértár váltása, könyvtár kiválasztása, eligazodás a tároló rendszerben. Állományok (fájlok) keresése.	Programok indítása, használata, bezárása. Háttértár váltása, könyvtár kiválasztása, eligazodás, mozgás a háttértáron. Háttértáron lévő állomány megkeresése.	

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (esztétikai érzék, harmónia) Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, társas aktivitás) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, kritikus gondolkodás, analógia felismerése és keresése, problémamegoldás)	Rajzos-szöveges dokumentumok készítése Egy rajzoló program alapszintű szolgáltatásai. A rajzeszközök és a színek kezelése. Rajzok, ábrák készítése. Kisebb méretű rajzos-szöveges dokumentumok tervezése, elkészítése. Egy szövegszerkesztő legegyszerűbb szolgáltatásai. Szöveg begépelése, javítása, módosítása. Karakterek formázása: a betűtípus, a betűméret beállítása, dőlt, aláhúzott, félkövér	Egyszerű rajzok, ábrák készítése számítógéppel, egy rajzoló és egy szövegszerkesztő program egyes alapszolgáltatásainak segítségével. Szövegbevitel gépeléssel. Mentés és nyomtatás, segítséggel. A szöveg, karakter formázása (betűtípus, betűméret, félkövér, dőlt és aláhúzott betűstílus beállítása). Kézzel írott szöveg elrendezése, formázása. Másolás, beillesztés, beszúrás.	Vizuális kultúra Fényképezés Fizika, optika

Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés) Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, információkezelés, IKT alkalmazás) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, helyzetfelismerő képesség fejlesztése) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka)	betűstílus. Mentés és nyomtatás. Szövegek, képek másolása, beillesztése a dokumentumba.	Képek másolása, beillesztése a dokumentumba.	
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (alkotóképesség, analógia felismerése) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka)	Multimédiás dokumentumok előállításához szükséges alapelemek szerkesztése Egyszerű multimédiás alapelemek (szöveg, rajz, hang, zene, fénykép, animáció és film) készítése.	Hanganyagok lejátszása, képek megtekintése. Hangfelvétel elkészítése és visszajátszása. Filmkészítés kézi eszközökkel. Animációk készítése (egyszerű programmal).	Vizuális kultúra Fizika Filmezés, fényképezés

Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés, kiscsoportos foglalkozás) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, ötletesség, képzelőerő) Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (esztétikai érzék, harmónia)			
Hon- és népismeret fejlesztése Hatékony önálló tanulás Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés) Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, forráskezelés)	<i>Adatbázisok, keresés adatbázisokban</i> Közhasznú információforrások. Keresés.	Közhasznú információforrások. Múzeumok, kiállítások, strandok, stb. nyitvatartási ideje. Menetrendek, színház és moziműsorok, telefonkönyvek stb. Keresések (pl. menetrendben).	Menetrendek Telefonkönyvek Színház

Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, analógia felismerése, kapcsolatba hozás) Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Ismeretek új helyzetben való alkalmazása	<i>Digitális Tudásbázis-rendszer</i> Digitális Tudásbázis-rendszer használata, keresés az adatbázisban.	Oktatási adatbázis és programgyűjtemény bemutatása, megismerése, használata. A szükséges információ megtalálása. A számítógépes tanulás technikája.	Sulinet Digitális Tudásbázis

Infokommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógia keresése és felismerése) Hon- és népismeret fejlesztése Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása	<i>Kommunikáció az interneten</i> Webhely. Webcím. Link. Céltudatos információszerzés az internetről. Keresés. Hasznos webhelyek. Portálok. Az elektronikus levelezés alapjai. A levél felépítése. Netikett.	Böngészők használata, egyszerű beállítások. Böngészés az interneten. Ismert címek beírása. Kezdőlap beállítás. Hasznos helyek. Portálok. Levélfiók létrehozása egy ingyenes szolgáltatónál. Levél küldése és fogadása.	Sulinet Digitális tudásbázis Iskola honlapja

Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, IKT alkalmazás, írásbeli munka) Európai azonosságtudat- egyetemes kultúra Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség)			

Médiainformatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség)	<i>Médiainformatika</i> Multimédiás CD-k DVD-k , oktatási anyagok, zenék és videók lejátszása, kezelése.	Különböző multimédiás tartalmú CD-k és DVD-k böngészése, olvasása, tartalmak felhasználása (Például képek mentése a számítógép egyik mappájába). Multimédia program használata. (Például oktatóprogram vagy játék).	Vizuális kultúra Fényképezés, filmezés Oktató programok Multimédia

Könyvtári informatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret fejlesztése Európai azonosságtudat- egyetemes kultúra Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, IKT alkalmazás) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség) Matematikai kompetenciák fejlesztése (helyzetfelismerő képesség, ötletesség, képzelőerő, kombinativitás, problémamegoldás, gyors és helyes döntésképeség kialakítása)	Könyvtárhasználat Könyvtárak. Könyvtárak szolgáltatásai. Az iskolai könyvtár és szolgáltatásai. Forrás- és információkeresés.	A könyvtár terei, szolgáltatásai. A könyvkölcsönzés módja. Látogatás az iskolai könyvtárban. A könyvtári szolgáltatások megismerése. Tanulmányi feladathoz keresőkérdések megfogalmazása. Megadott művek irányított keresése és tematikus gyűjtőmunka a könyvtár szabadpolcos állományában. Egyszerű irányított forrás és információkeresés. A médiumok megkülönböztetése formai és használati jellemzőik, információs értékük alapján. Különféle könyvtári médiumok irányított használata.	Iskolai könyvtár Helyi könyvtár Más könyvtárak

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló ismerje a számítógép fő részeit. Legyen képes kezelni a billentyűzetet és az egeret, tudjon szöveget begépelni, az esetleges hibákat javítani. Munkáját tudja elmenteni, kinyomtatni.

Ismerjen egy szövegszerkesztő és egy rajzoló programot, azok alapszolgáltatásait. Legyen képes ezekkel dokumentumot létrehozni, illetve ábrát, rajzot, illusztrációt készíteni.

Tudjon az interneten információt keresni. Tudjon elektronikus levelet küldeni és fogadni.

Tudjon tájékozódni az iskolai könyvtár szabadpolcos állományában.

6. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az informatikai eszközök használata	6 óra
2.	Informatika-alkalmazói ismeretek	10 óra
3.	Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)	8 óra
4.	Infokommunikáció	4 óra
5.	Az információs társadalom	4 óra
6.	Könyvtári informatika	3 óra
7.	Szabadon felhasználható	2 óra

Az informatikai eszközök használata			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (összehasonlítás, lényegkiemelés, kritikus gondolkodás, analógia)	<i>Informatikai alapismeretek</i> Operációs rendszer. Grafikus felület. A számítógép és perifériái. Informatikai	A grafikus felület néhány beállítása. (Például háttérkép, képernyőkímélő.) A nyomtató, optikai meghajtók, pendrive	Iskolai hálózat Fizika

felismerése, önfejlesztés, oksági gondolkodás) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, helyzetfelismerő képesség, problémamegoldás, logikai készség) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés)	eszközök (nyomtató, optikai meghajtók, pendrive) bemutatása, kezelése. Könyvtárszerkezet kialakítása a háttértárolón. Állománytípusok. Állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. Hálózati belépés és kilépés módja. Hálózati alapismeretek. Az iskolai hálózat felépítése.	működésének megértése, használata. Könyvtárszerkezet létrehozása, műveletek állományokkal (előre megadott könyvtárszerkezet kialakítása, állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése). Az iskolai hálózatba való be és kilépés gyakorlása. Az iskolai hálózat vázlatos felépítése, használata	

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (esztétikai érzék, harmónia) Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, társas aktivitás)	Rajzos-szöveges dokumentumok készítése Rajzos-szöveges dokumentumok tervezése, elkészítése, átalakítása, formázása. Szövegszerkesztő használata. Bekezdés.	Egyszerű rajzok, ábrák készítése számítógéppel, egy rajzoló és egy szövegszerkesztő program egyes alapszolgáltatásainak segítségével. A bekezdés formázásának gyakorlása (igazítás, sor- és térköz). Oldalbeállítás (tájolás, margó).	Vizuális kultúra

Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, kritikus gondolkodás, analógia felismerése és keresése, problémamegoldás, alkotóképesség, alternatívaállítás) Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, képi információ feldolgozása, IKT alkalmazás) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, helyzetfelismerő képesség fejlesztése, kombinativitás, problémamegoldás) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka) Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia fejlesztése	Bekezdések formázása. Oldalbeállítás.		

Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, alkotó munka) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, ötletesség, képzelőerő) Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (esztétikai érzék, harmónia) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógia felismerése) Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés) Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása	Multimédiás dokumentumok előállításához szükséges alapelemek szerkesztése Multimédiás alapelemek (szöveg, rajz, hang, zene, fénykép, animáció és film) készítése.	Hanganyagok lejátszása, képek megtekintése. Hangfelvétel elkészítése és visszajátszása. Filmkészítés kézi eszközökkel. Animációk készítése (egyszerű programmal).	Fizika Filmezés, fényképezés Animációk Vizuális kultúra

Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszerzés, rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, analógia keresés) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, gyors és helyes döntésképeség kialakítása, helyzetfelismerés) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés)	Táblázatok Adatok csoportosítása, értelmezése, táblázatba rendezése.	Példák bemutatása a mindennapi gyakorlatból, adatok csoportosítására, értelmezésére, táblázatba rendezésére.	Matematika

Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, ötletesség, induktív gondolkodás, logikai	Problémamegoldás, algoritmizálás, programozás Problémák felvetése és megoldása. Ismert adatokból az eredmények	Egyszerű problémák megfogalmazása. Algoritmusok készítése hétköznapi problémák megoldására, ezek szöveges rajzos értelmezése,	Matematikai logika Programozás

készség, képzelőerő, tervszerű és célirányos feladat megoldási készség) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (algoritmikus gondolkodás) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, kritikus gondolkodás, oksági gondolkodás) Hatékony önálló tanulás	meghatározása. Egyszerű algoritmusok szöveges, rajzos megfogalmazása, értelmezése. Feladatmegoldás egyszerű fejlesztőrendszerrel.	megjelenítése. Egy fejlesztőrendszer szolgáltatásainak megismerése. Egyszerű programok megbeszélése, futtatása.	

Infokommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret fejlesztése Európai azonosságtudat-egyvetemes kultúra Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, képi információ feldolgozása, információkezelés, IKT)	<i>Kommunikáció az interneten</i> Letöltés. Mentés. Csoportos kommunikációs formák az interneten (fórum, internetes napló (blog), csevegés, telefonálás, videokonferencia, webrádió, internetes tv adások, stb.).	Letöltés, mentés weboldalakról és a levelek mellékleteiből. Csoportos kommunikációs formák megbeszélése, kipróbálása (fórum, internetes napló (blog), csevegés, telefonálás, videokonferencia, webrádió, internetes tv adások, stb.).	Fizika

alkalmazás, kommunikáció, értékelés) Testi és lelki egészség Információs és kommunikációs kultúra fejlesztése Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés) Személyes és társas kompetenciák (etikai érzék, felelősségérzet, önfejlesztés) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, alkotó munka)			

Az információs társadalom			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret fejlesztése. Európai azonosságtudat-egyvetemes kultúra	Információs társadalom Az informatika történetéből. Magyar vonatkozások. Neumann János szerepe.	Informatika történeti dokumentumok gyűjtése. Magyar tudósok szerepe az informatikai kultúra fejlődésében. Keresés az interneten.	Történelem Jog

Anyanyelvi kommunikáció (IKT alkalmazás, kommunikáció, forráskezelés) Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés) Matematikai kompetenciák fejlesztése (világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása)	Szabadon felhasználható (információ) források. Személyes adatok. Adathalászat. Adataink védelme.	Szabadon felhasználható források keresése. A személyes adatok, és más adatok védelmének szükségessége. Tanulságos esetek megbeszélése.	

Könyvtári informatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés, kiscsoportos foglalkozás)	Könyvtárhasználat Dokumentumok. Nyomtatott dokumentumok. Nem nyomtatott	Papíralapú és digitális ismerethordozók. Az ismerethordozók nyilvántartásának rendje. Adott ismerethordozón az információk	Iskolai könyvtár Könyvtárak

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia fejlesztése	dokumentumok. Adathordozók (kazetta, diakép, film, CD, mágneslemez, DVD).	kinyerése, keresése. Hagyományos és új információs eszközök a könyvtárban.	

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló ismerje egy operációs rendszer alapvető szolgáltatásait, grafikus felületét, ismerje a számítógép fontosabb perifériáit. Tudjon állományokat másolni, mozgatni, átnevezni, törölni. Tudjon a hálózatra be- és kijelentkezni.

Ismerjen egy szövegszerkesztő és egy rajzoló programot, azok szolgáltatásait. Legyen képes ezekkel dokumentumot létrehozni, illetve ábrát, rajzot, illusztrációt készíteni.

Tudjon interneten információt keresni. Ismerje az adatok védelmének a fontosságát. Tudjon elektronikus levelet küldeni és fogadni. Tudjon a hálózatra be- és kijelentkezni.

Tudjon néhány példát algoritmusra a mindennapi életből, és tudja ezeket értelmezni.

Legyen képes a könyvtári dokumentumok legfontosabb adatainak a megnevezésére. Ismerje az információhordozók mindennapi életben leggyakrabban használt típusait.

Értékelési szempontok:

- ismeri-e számítógép felépítését,
- ismeri-e és betartja-e az egészség-, balesetvédelemmel kapcsolatos szabályokat,
- kommunikatív készség,
- tudja-e a használt programokat elindítani, használni, bezárni,
- tud-e a megismert programokkal szövege-rajzos dokumentumokat létrehozni,
- tud-e állományokat másolni, átnevezni, mozgatni és törölni, tud-e internetről letölteni,
- tudja-e az elméleti ismereteket gyakorlatban alkalmazni,
- tud-e egyszerű feladatokat algoritmizálni,
- képes-e az önálló tanulásra, munkavégzésre.

7. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az informatikai eszközök használata	7 óra
2.	Informatika-alkalmazói ismeretek	10 óra
3.	Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)	10 óra
4.	Infokommunikáció	2 óra
5.	Az információs társadalom	3 óra
6.	Könyvtári informatika	3 óra
7.	Szabadon felhasználható	2 óra

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, analógia felismerése, kapcsolatba hozás, kritikus gondolkodás, összehasonlítás)	<i>Informatikai alapismeretek</i> A számítógép alkalmazási területei. A számítógép és perifériái. Informatikai eszközök (szkenner, mikrofon,	Különböző informatikai eszközök szerepének megismerése. Intelligens eszközök. Mobil eszközök. Ismerkedés a számítástechnika fő alkalmazási	Fizika Automatizálás

Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, helyzetfelismerő képesség, tervszerű és célirányos feladatmegoldás) Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés) Természettudományos kompetencia fejlesztése Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, etikai érzék, felelősség érzet)	hangszóró, fülhallgató) bemutatása, kezelése. Hordozható számítógépek. Digitális fényképezőgép. Mobil kommunikációs eszközök. Az operációs rendszer feladatai. Segédprogramok. Víruskereső program indítása, használata. Állományok tömörítése, kibontása. Szoftverek típusai. Fontos segédprogramok (pl. állománykezelő program) használata. Multimédiás oktatóprogramok.	területeivel. A számítógép fő egységei. Központi egység és perifériák. Egy konfiguráció kiválasztásának megbeszélése. A tanuló ismerjen meg egy víruskereső-védő programot és annak alapvető beállításait. Legyen tisztában a vírus fogalmával, a leggyakoribb vírusok terjedési módjával, valamint a védekezés eszközeivel, módszereivel. A tömörítés lényegének, az archiválás szükségességének a megértése. Különböző szoftverek és segédprogramok bemutatása.	

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony önálló tanulás Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (esztétikai érzék, harmónia)	<i>Rajzos-szöveges dokumentumok készítése</i> Szövegszerkesztő használata. Fejléc, lábléc.	Gyakorlatok szövegszerkesztővel, fejléc, lábléc beállítása. Önállóan és minta alapján összetett	Vizuális kultúra

Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, döntésképesség) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógia keresése és felismerése) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, alkotó munka) Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, képi információ feldolgozása, IKT alkalmazás, információkezelés, forráskezelés) Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia fejlesztése	Összetett dokumentum készítése.	dokumentum készítése.	
Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése (esztétikai érzék, harmónia) Hatékony önálló tanulás	Multimédiás dokumentumok készítése Képek bevitele, digitális fényképezés. Mozgókép, animáció. Multimédiás dokumentumok készítése.	Képek bevitele. Digitális fényképek és mozgóképek készítése, használata. Animáció szerkesztése. Egyszerű multimédiás dokumentumok összeállítása. A bemutató-készítő program indításának,	Vizuális kultúra Fényképezés, filmezés Más tantárgyak

A tanulás tanítása Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka) Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, lényegkiemelés, szervezőképesség, nyitottság, társas aktivitás) Matematikai kompetencia fejlesztése (képzelőerő, ötletesség, tervszerű és célirányos feladat megoldási készség, kreatív gondolkodás, a tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben) Digitális kompetencia Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés) Stratégiai tervezés	Prezentációkészítés. Diavetítés. Elektronikus faliújság.	megnyitásának, mentésének és a kezelőfelületének ismerete. Különböző, a mindennapi életből vett példák bemutatókra. Bemutatók szerkesztése. Bemutatók vetítése és különböző témákból kiselőadások szervezése. Prezentációk létrehozása szabadon és minta alapján. Elektronikus faliújság szerkesztése.	

Hatékony önálló tanulás Intellektuális kompetenciák fejlesztése (összehasonlítás, analógia felismerése) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, alkotó munka) Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés)	Táblázatkezelés Táblázatok használata a hétköznapi és az iskolai életben. Cella, sor, oszlop, hivatkozás, képlet. Adatok formátuma, típusai (szöveg, szám, pénznem).	Egy táblázatkezelő program indításának, kezelőfelületének megismerése. Legyen képes adatokat bevinni, törölni, a megjelenítési üzemmódok között váltani. Gyakorlatok adatok formázására (szöveg, szám, pénznem).	Matematika
Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés) Természettudományos kompetencia fejlesztése Hon- és népismeret fejlesztése Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra fejlesztése	Adatbázisok, keresés adatbázisokban Információszerzés adatbázisból, számítógépes hálózatról. Térképek az interneten.	Az adatbázisokból, számítógépes hálózatról való információszerzés módjainak megismerése. Keresés meglévő adatbázisban. Információ szerzése tantárgyi programokból, könyvtári adatbázisokból, internetről. Térképek keresése internetes térkép adatbázisokból.	Földrajz

Hatékony önálló tanulás Matematikai kompetencia fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, a világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása)			

Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (önálló munkavégzés, alkotó munka, algoritmikus gondolkodás) Matematikai kompetencia fejlesztése (tervszerű és célirányos feladat megoldási készség, kreatív gondolkodás, logikai készség, problémamegoldás, önellenőrzés) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés,	<i>Problémamegoldás, algoritmizálás, programozás</i> Algoritmus, adat Szekvencia, elágazás, ciklus. Az algoritmus leírásának eszközei (folyamatábra, struktogram, mondatszerű leírás) Elemi és összetett adatok. Számok. Karakterek, szövegek. Elemi algoritmusok. Algoritmusok tervezése.	Adott feladatmegoldásához algoritmus tervezése. A szükséges adatok és eredmények megtervezése. Algoritmusok leírása valamely algoritmus-leíró nyelven. Szekvenciák, elágazások és ciklusok alkalmazása. Elemi és összetett adatok. Elemi algoritmusok. Feladatok megoldása fejlesztő rendszerrel. Feladatok, algoritmusok, a feladatok	Matematikai logika Programozás

analógia felismerése és keresése, kapcsolatba hozás, modellalkotás) Természettudományos kompetencia fejlesztése	Feladatok megoldása fejlesztő rendszerrel.	megoldásához algoritmusok kódolása programozási nyelven. A program futtatása, tesztelése, javítása.	
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógia keresése és felismerése, modellalkotás) Matematikai kompetencia fejlesztése (logikai készség) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (alkotó munka) Stratégiai tervezés	Folyamatok modellezése Kísérletezés véletlen jelenségek modelljeivel.	Véletlen jelenségek modelljeinek megismerése, a paramétermódosítás hatásainak megfigyelése. Véletlen szám generálása. Véletlen számok alkalmazása programokban.	Fizika

Infokommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Hon- és népismeret fejlesztése Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra fejlesztése Testi és lelki egészség Anyanyelvi kommunikáció (IKT alkalmazás, információkezelés, forráskezelés) Információs és kommunikációs kultúra fejlesztése	<i>Kommunikáció az interneten</i> Böngészők. Böngészők beállításai. Keresőrendszerek. Céltudatos információkeresés az interneten, részletes keresés (logikai operátorok alkalmazásával), szűrők.	Böngészők alapbeállításainak bemutatása, gyakorlása. A tanuló ismerje a böngésző programok navigációs eszközeit, az alpböngészők beállításait. Keresések. A tanuló tudjon kulcsszavas és tematikus keresőt használni, tudjon egyszerű és összetett keresési feladatokat megoldani.	Matematikai logika

Az információs társadalom			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztése (etikai érzék) Testi és lelki egészség Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Személyes és társas kompetenciák (felelősségérzet) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (kritikus gondolkodás) Az informatika és a társadalom kölcsönhatásának felismerése	Információs társadalom A program, mint szellemi termék. A szellemi termékek védelme, felhasználása és a szerzői jog. A szoftverek csoportosítása a felhasználói szerződés szerint (freeware, shareware, üzleti). A szabad felhasználás. Az informatikai eszközhasználat veszélyei. Az internetes források megbízhatósága.	Néhány szerződés szövegének tanulmányozása, a tanuló tudja csoportosítani a szoftvereket felhasználói szerződés szerint (freeware, shareware, üzleti). Szerzői jogi alapfogalmak, a szabad felhasználás körébe tartozó adatok, dokumentumok példákön történő bemutatása. Adatok csoportosítása az értékük és a szükséges védelem (titkosság) szerint. Hagyományos és elektronikus hitelesítés. A túlzott informatikai eszközhasználat (számítógépes játékok, tévé, videó) veszélyeinek, személyiséget károsító hatásainak megbeszélése. A függőség kialakulásának megakadályozása. Az internetes források megbízhatósága, bizonytalansága.	Jogi ismeretek Biológia Fizika

Könyvtári informatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, IKT alkalmazás, forráskezelés) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, alkotás saját terv szerint, alkotás adott feltételeknek megfelelően) Matematikai kompetencia fejlesztése (tanult ismeretek alkotó alkalmazása a mindennapi életben, a világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógiák keresése és felismerése)	Könyvtárhasználat Könyvtártípusok. Az elektronikus könyvtár lehetőségei és alkalmazása a tanulási folyamatban, a közhasznú tájékozódásban. A kézikönyvtár jellemző könyvtípusai. Írányított forrás és információkeresés Az iskolai könyvtár katalógusa (szabadpolcok, lexikonok, szótárak, enciklopédiák); célszerű keresés.	Az iskolai könyvtár eszköztárának teljes körű és készség szintű használata. A könyvtártípusok, az elektronikus könyvtár lehetőségei és alkalmazása a tanulási folyamatban, a közhasznú tájékozódásban és a rekreációban Lexikon, szótár, kézikönyv, szakkönyv, közhasznú információs források használata.	Iskolai könyvtár Híres magyar könyvtárak Elektronikus könyvtárak (MEK).

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló ismerje egy operációs rendszer alapvető szolgáltatásait, feladatait. Tudja használni néhány, a számítógép karbantartásához szükséges segédprogramot. Ismerje a vírusvédelem fontosságát, tudjon víruskereső programot használni. Tudjon állományokat tömöríteni és kibontani. Tudjon rajzos-szöveges dokumentumokat önállóan és minta alapján készíteni. Ismerje és tudja kezelni a multimédia alapelemeit (szöveg, kép, hang). A tanuló, táblázatkezelő program segítségével, legyen képes egyszerű feladatok megoldására. Tudjon az interneten, internetes adatbázisokban, valamint segédkönyvekben (szótár, lexikon, enciklopédia) információt keresni. Legyen képes egyszerű feladatok algoritmusát leírni és értelmezni. Ismerjen néhány elemi algoritmust. Tudja, hogy a szellemi termékeket a jog védi. Tudja, hogy a szoftvereket csak a szerződésben meghatározott feltételekkel szabad használni. Tudjon információhoz jutni közhasznú információs forrásokból.

8. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Informatika-eszközök használata	6 óra
2.	Informatika-alkalmazói ismeretek	10 óra
3.	Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)	10 óra
4.	Infokommunikáció	2 óra
5.	Médiainformatika	3 óra
6.	Az információs társadalom	2 óra
7.	Könyvtári informatika	2 óra
8.	Szabadon felhasználható	2 óra

Az informatikai eszközök használata			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség)	<i>Informatikai alapismeretek</i> A jelek csoportosítása és átalakítása.	Jelek a számítógépen. Az analóg és a digitális jel egymásba alakíthatóságának megértése. A	Fizika Matematika Titkosírások

Természettudományos kompetencia fejlesztése	Digitális jelek és az adatmennyiség.	tanuló ismerje az analóg és a digitális jel fogalmát, különbözőségeit. Az információ, az adat, az adatmennyiség fogalmak megértése.	Történelem
Matematikai kompetencia fejlesztése (számolás, mennyiségi következtetés)			
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógia felismerése)			

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, képi információ feldolgozása, információ-kezelés, IKT alkalmazás) Digitális kompetencia Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, analógia felismerése, kritikus gondolkodás, alkotóképesség, kapcsolatba hozás)	Szövegszerkesztés Összetett dokumentum készítése. Vágólap. Tabulátorok. Keresés, kereséscsere. Táblázat beszúrása szöveges dokumentumba.	Többféle formázást tartalmazó dokumentumok készítése. A vágólap használata. Táblázatok beszúrása szöveges dokumentumokba. Összetett dokumentumok készítése önállóan és minta alapján.	Magyar nyelv

Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Matematikai kompetencia fejlesztése (képzelőerő, ötletesség, tervszerű és célirányos feladat megoldási készség, kreatív gondolkodás, kombinativitás, problémamegoldás) Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, döntésképeség, esztétikai érzék, harmónia) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség,)			
Matematikai kompetencia fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, helyzettelismerő képesség, logikai készség, kombinativitás, a tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben)	<i>Táblázatkezelés</i> Függvények. Táblázatok formázása. Diagramok, grafikonok készítése.	Táblázatkezelő program használata logikai, statisztikai, matematikai feladatok megoldására. Táblázathoz diagram készítése. Kész táblázatból és diagramból az adatok között meglévő összefüggések felismerése, következtetések levonása.	Matematika Statisztika Matematikai logika

Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszerzés, oksági gondolkodás, kapcsolatba hozás, összehasonlítás, kritikus gondolkodás) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés)			

Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia fejlesztése (induktív következtetés, kombinativitás, problémamegoldás, tervszerű és célirányos feladat megoldási készség, kreatív gondolkodás, önellenőrzés) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése	<i>Problémamegoldás, algoritmizálás, programozás</i> Egy programozási nyelv elemeinek ismerete. A programkészítés lépései: feladat meghatározás, tervezés, kódolás, tesztelés, hibakeresés, hatékonyság- és minőségvizsgálat, dokumentálás. Problémamegoldás informatikai	Adott programozási nyelven egyszerű problémák megoldása.	Programozás

(korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, algoritmikus gondolkodás, alkotó munka) Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, szervezőképesség) Természettudományos kompetencia fejlesztése Kezdeményező képesség és vállalkozói kompetencia fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció (IKT alkalmazás, forráskezelés)	alkalmazásokkal		

Infokommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia fejlesztése	<i>Kommunikáció az interneten</i> Az elektronikus levelezés, kiegészítő	Csatolt állományok küldése. Továbbítás. A levél mentése. Egy levelezőlista kipróbálása.	Fizika

Hatékony önálló tanulás Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, IKT alkalmazás, információkezelés) Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Információs és kommunikációs kultúra fejlesztése	információk, levélmellékletek kezelése. Levelezési listák Mobilkommunikáció.	Üzenet küldése és fogadása mobilkommunikációs eszközökkel.	

Médiainformatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret fejlesztése Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, IKT alkalmazás)	Médiainformatika A hagyományos, nyomtatott dokumentumok digitális változatai az interneten. E-könyvek, E-tananyagok. Sulinet. Digitális Tudásbázis Portálok. Hírportálok.	Hagományos nyomtatott dokumentum (pl. vers, regény) digitális változatának keresése az interneten. Internetes portálok látogatása: tévé, rádió, újság. Elektronikus könyv kezelése, olvasása. E-tananyagok (www.sulinet.hu, Digitális Tudásbázis-rendszer).	Sulinet, Digitális Tudásbázis-rendszer Irodalom Tudomány

Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, kritikus gondolkodás, összehasonlítás) Matematikai kompetencia fejlesztése (a tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokba, a mindennapi életben, önellenőrzés, a világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása)			

Az információs társadalom			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Lelki testi egészség Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Gazdasági nevelés Személyes és társas kompetenciák (döntésképeség,	Információs társadalom A modern információs társadalom jellemzői. Az informatikai eszközök adta új lehetőségek. A számítógép és az internet veszélyei. Az élethosszig tartó tanulás (E-tanulás). Vásárlás, rendelés, ügyintézés az	Beszélgetés a legújabb információs és kommunikációs technológiák társadalmi hatásairól, az élethosszig tartó tanulásról. Ugyanakkor a tanuló ismerje a túlzott informatikai eszközhasználat személyiségromboló, egészségkárosító hatását. Legyen tudatában a számítógépes munkahely veszélyeinek.	Biológia Történelem Ügyfélkapu Önkormányzat

felelősségérzet) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (kritikus gondolkodás) Önszabályozás Anyanyelvi kommunikáció (IKT alkalmazás, információkezelés) Szociális kompetenciák fejlesztése (csoporthmunkas) Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	interneten (E-bolt). Netikett.	Ügyintézés interneten. Hivatalos ügyek intézése interneten, szolgáltatások (pl. Ügyfélkapu, Önkormányzat). Webáruházak keresése. Termékek és szolgáltatások rendelése és vásárlása. Árak és szolgáltatások összehasonlítása.	

Könyvtári informatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, IKT alkalmazás, forráskezelés) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség,	Könyvtárhasználat Katalógusok (hagyományos és elektronikus formában). A tematikus keresés. Keresési szempontok kifejezése a könyvtár kódrendszerével.	A tanulmányi problémához megfelelő médium kiválasztása. Források keresése a könyvtári katalógusokban tárgyszavak, ill. szakjelzetek segítségével. Információkeresés hagyományos és elektronikus	Iskolai könyvtár Más könyvtárak

alkotás saját terv szerint, alkotás adott feltételeknek megfelelően) Matematikai kompetencia fejlesztése (tanult ismeretek alkotó alkalmazása a mindennapi életben, a világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (analógiák keresése és felismerése) Digitális kompetencia	A forrás kiválasztása és feldolgozása, a forrásfelhasználás szabályai.	forrásokból.	

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló képes legyen önállóan vagy minta alapján szöveges-rajzos, táblázatot is tartalmazó dokumentumot elkészíteni. Táblázatkezelő program alkalmazásával tudjon egyszerű feladatokat megoldani, a táblázat adataiból diagramot létrehozni. A tanuló ismerje egy programozási nyelv fejlesztői környezetét, legyen képes egyszerű programozási feladatot megoldani, az eredményeket tesztelni, hibát keresni, ezeket javítani. Ismerje a modern információs társadalom jellemzőit, az új informatikai eszközök adta új lehetőségeket. Tudja használni a kézikönyveket és a közhasznú információs forrásokat. Tudja használni a gyakoribb nem nyomtatott dokumentumokat. Tudjon keresni a betűrendes leíró katalógusban.

Értékelési szempontok:

- a szaknyelv elsajátítása, kifejezőkészség,
- konkrét tartalmi ismeretek,
- kommunikatív készség,

- felismer-e hasonlóságokat, analógiákat,
- tudja-e az elméleti ismereteket gyakorlatban alkalmazni,
- képes-e az önálló tanulásra, munkavégzésre,
- képes-e az adott feladathoz a legmegfelelőbb informatikai eszközt kiválasztani,
- milyen mértékben tudja a számítógépet és az informatikai eszközöket használni a mindennapos tevékenységében

9.1.3. Informatika 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)

9-12. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

Az informatika tantárgy tanításának alapvető célja felkelteni és ébren tartani a tanulók érdeklődését az informatika iránt, megismertetni eszközeit, módszereit. Ugyanolyan fontos cél annak az informatikai tudásnak, készségnek és képességnek a megszerzése, amelyek alkalmazásával más tantárgyak tanulását, későbbi tanulmányait, mindennapi életét, munkáját is segíteni képes.

Fontos kialakítani a tanulóban, a megszerzett ismeretek folyamatos bővítésének, az élethosszig tartó tanulásra ösztönözés igényét, hiszen az informatika, a tudomány legdinamikusabban fejlődő ága, eszközei módszerei rohamtempójú lépésben fejlődnek.

A tanuló ismerje a számítógépes munkakörnyezet munkavédelmi és ergonómiai szabályait, előírásait, a számítástechnikai eszközöket legyen képes céljuknak megfelelően használni. Legyen képes alkalmazni felhasználói szinten a számítógépet, a tanult szoftvereket, programokat, segédprogramokat, a számítógép perifériáit.

Legyen tudatában annak, hogy az általa megszerezhető informatikai tudás a mindennapi életben, a tanulásban, más tantárgyak tanulásában, a hasznára válik, ezért legyen motiváltabb a tantárgy tananyagának elsajátításában.

A tanuló legyen képes a különböző formákban megjelenő információkat felismerni, tudjon információt gyűjteni, információt különféle formákban megjeleníteni; szerezzen jártasságot az információk kezelésében. A megszerzett információit legyen képes használni. Tegyen jártasságra szert a könyvtárak, elektronikus könyvtárak, különböző médiák valamint az internet használatában.

Ismerjen legalább egy operációs rendszert felhasználói szinten, tudja használni a segédprogramokat és azok szolgáltatásait. Ismerje a kommunikáció fogalmát, legyen képes a hálózat segítségével kapcsolatot kialakítani.

A tanulóban alakuljon ki a korszerű alkalmazói készség, legyen képes kihasználni a számítógépek, az informatikai kultúra lehetőségeit.

Fejlődjön a tanuló algoritmikus gondolkodás képessége.

Legyen képes különböző típusú dokumentumok, állományok szerkesztésére, módosítására, mentésére, archiválására, törlésére. Törekedjen az esztétikus formai megjelenítésre.

Ismerje az informatika és a társadalom kölcsönhatásait, ismerje a programok használatának jogi és etikai alapjait, az öncélú és túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító, személyiségromboló hatásait.

Ismerje a kommunikációs lehetőségeket, a média szerepét a társadalomban.

Legyen képes különféle adatbázisokban keresni, azok szolgáltatásait igénybe venni.

Tudja igénybe venni a könyvtárak (hagyományos és elektronikus) szolgáltatásait, tudjon a könyvtárakban keresni.

Legyen nyitotta gyorsan változó informatikai eszközök, szoftverek fejlődési irányát felismerni és az informatikai tudást folyamatosan frissíteni.

9. évfolyam

Óraszám: 56 óra/év
1,5 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Az informatikai eszközök használata	21 óra
2.	Informatika-alkalmazói ismeretek	20 óra
3.	Infokommunikáció	6 óra
4.	Médiainformatika	3 óra
5.	Az információs társadalom	2 óra
6.	Könyvtári informatika	2 óra
7.	Szabadon felhasználható	2 óra

Az informatikai eszközök használata			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Környezettudatosságra nevelés Természettudományos kompetencia fejlesztése	<i>Informatikai alapismeretek</i> A számítógép-terem rendje, érintés és balesetvédelmi tudnivalók. A számítógépek csoportosítása.	A számítógép terem rendjének, a balesetvédelmi előírások megismerése. Az optimális informatikai környezet kialakítása, a számítógép és perifériáinak megismerése és	Iskolai házirend Fizika Matematika Neumann János életrajza és

Hon- és népismeret fejlesztése Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra fejlesztése Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés, kicscsoportos foglalkozás) Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia fejlesztése	A számítógép felépítése. Neumann-elvű számítógépek. A (személyi) számítógép részei és jellemzői: CPU, ALU, CU, regiszterek, memória, buszrendszer, interfészek, ház, tápegység, alaplap. A perifériák típusai és főbb jellemzőik: bemeneti/kimeneti eszközök, háttértárak, csatlakozók, hálózati berendezések. A (személyi) számítógép részeinek összekapcsolása és üzembe helyezése Konfigurációk.	helyes használatának gyakorlása. Az informatikai eszközök működési elvének megértése, az elvek tudatos alkalmazása konkrét helyzetekben. Kutatómunka Neumann János munkásságának bemutatására. Hardvereszközök bemutatása, kézbevétele, felismerése. A különböző eszközök illesztésének kipróbálása, ezekkel műveletek végzése. Beállítások, pl. a nyomtató. Konfiguráció kiválasztása (pl.: irodai alkalmazásokhoz)	munkássága Tudomány-történelem
Intellektuális kompetenciák (Problémamegoldás, analógiák felismerése és kialakítása, kritikus gondolkodás, kapcsolatba hozás) Személyes és társas kompetenciák (felelősségérzet, társas aktivitás) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás fejlesztése, deduktív következtetés)	<i>Az operációs rendszer és használata</i> Operációs rendszerek és feladataik. Felhasználói felület. A grafikus felület. Jellemzői, testreszabása. Könyvtárszerkezet Könyvtárak létrehozása, törlése, másolása, mozgatása, átnevezése. Állományok. Állományok típusai. Állományok létrehozása, törlése, másolása, mozgatása, átnevezése, nyomtatása, megnyitása. Segédprogramok. Tömörítés és kicsomagolás. Biztonsági másolat.	Az operációs rendszerek fajtáinak, fő részeinek, és legfontosabb feladatainak a megismerése. Egy operációs rendszert alapszintű beállításának és testreszabásának gyakorlása, a felhasználó felület megismerése. A könyvtárrendszer felépítésének, és a benne történő eligazodásnak megismerése, feladatok segítségével. A könyvtárműveletek, állományok keresésének a megtanulása, gyakorlása. A tömörítés lényegének, az archiválás és az adatvédelem szükségességének a megértése. Ismerjen meg egy víruskereső-védő programot	Az iskolai számítógéppark lehetőségei Problémamegoldás Matematika

Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség)	Adatvédelem. Keresés. Lemezkarbantartás. Lemezfelület ellenőrzése. Töredezettség-mentesítés. Partíciórendszer beállítása Vírusok, férgek és más kártékony programok. Védekezés a vírusok és a kártékony programok ellen.	és annak alapvető beállításait. Legyen tisztában a vírus fogalmával, a leggyakoribb vírusok terjedési módjával, valamint a védekezés eszközeivel, módszereivel. A számítógép karbantartásának legfontosabb feladatainak (törlés, új lemez, stb.) alkalmazása. Az adott problémához a megfelelő hardver- és szoftvereszköz kiválasztása.	
Intellektuális kompetenciák (rendszerismeret, összehasonlítás, lényegkiemelés) fejlesztése Személyes és társas kompetenciák (felelősségérzet) fejlesztése Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség)	Hálózatok A hálózatok működésének alapelvei. Hálózatok felépítése, csoportosítása. A helyi hálózat szolgáltatásai, használata. A hálózati be- és kijelentkezés. Hozzáférési jogok. Adatvédelem. Vezeték nélküli hálózatok. Mobil eszközök csatlakoztatása a hálózathoz	Az iskolai hálózat felépítésének gyakorlati megismerése, be- és kilépés a hálózatba. A helyi és a távhálózatok alapvető szolgáltatásainak a megismerése.	Iskolai hálózat lehetőségei A közös géphasználat etikája

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony önálló tanulás Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszer szemlélet, összehasonlítás, lényegkiemelés, kritikus gondolkodás, alternatíva állítása, analógia felismerése) Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia fejlesztése Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképeség fejlesztése Személyes és társas kompetenciák (harmónia, pozitív gondolkodás, esztétikai érzék, társas aktivitás) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka)	Képszerkesztés és grafika Különböző grafikai szoftverek célszerű és rugalmas használata. Raszergrafika. Vektorgrafika. Grafikus állománytípusok. A színkódolás alapjai. Az RGB színmodell. CMYK színkezelés. Színkeverés (fényforrás, komplementer szín, visszavert fény). Képkezelés. kijelölés, körvonalaázás, kitöltés, színkeverés, vágás és retusálás, élességállítás, fényesség és kontraszt módosítása. Színek módosítása, telítettségállítás, vörösszem-effektus, konverzió. Elemi alakzatok megrajzolása, módosítása. Képek beillesztése, formázása. Kép nyomtatása.	A tanult grafikai program indításának, a grafikai program kezelő felületének bemutatása, ezek gyakorlása. Többféle formátumú képállomány megnyitásának, mentésének és nyomtatásának bemutatása. Konverzió. Gyakorlatok elemi ábrák rajzolására, javítására, transzformálására. Tudjon képeket, képfeldolgozó programmal, kezelni, módosítani, minőségét javítani. Konvertálás a különböző képformátumok között. A megfelelő rajzeszköz kiválasztása. A rajzeszközök és a színek kezelése. Rajzok, ábrák készítése. Digitális fényképek alakítása, retusálása, vörösszem-effektus kezelése, nyomtatása.	Rajz, vizuális kultúra Fényképezés, filmezés

Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás fejlesztése, tanult ismeretek alkalmazása a mindennapi életben)			
Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, önértékelés, esztétikai érzék) Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, képi információ feldolgozása, információkezelés) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszerismeret, analógiák felismerése, problémamegoldás, alkotó képesség) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, alkotó munka)	Szövegszerkesztés A munkakörnyezet beállítása, a szövegszerkesztő menürendszere. Dokumentumok formátumai. Különböző formátumú dokumentumok megnyitása, mentése, nyomtatása. Szövegbevitel. Keresés, keresés és csere, elválasztás, szinonima szótár használata, helyesírás-ellenőrzés. Másolás, mozgatás, törlés. Karakterformázás. Bekezdésformázás. Felsorolás, számozás. Tabulátorok használata. Oldalformázás. Szegélyek alkalmazása. Képek, szimbólumok és egyéb objektumok beszúrása, elhelyezése, formázása.	A tanult szövegszerkesztő program indításának, a szövegszerkesztő kezelő felületének bemutatása, ezek gyakorlása. Többféle formátumú dokumentum megnyitásának, mentésének és nyomtatásának bemutatása. A különböző szövegek bevitelének, javításának, törlésének gyakorlása. Fontosabb típusdokumentumok (pl. meghívó, levél, önéletrajz, stb.) önálló készítésének menete, gyakorlása. A szövegszerkesztés alapfogalmainak (karakter, szó, sor, bekezdés, blokk, szakasz, oldal) bemutatása. A szövegszerkesztő keresési, cserélési funkcióinak alkalmazása konkrét feladatok segítségével. Tudjon kijelölni betűt, szót, bekezdést, szövegblokkot, legyen képes ezeket másolni, mozgatni, törölni. Tudjon ilyet más dokumentumból is beilleszteni. Használja a szövegszerkesztő nyelvi segédeszközeit.	Magyar nyelv és irodalom Média ismeretek Helyesírás

Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Digitális kompetencia		A karakterek betűtípusának, méretének, stílusának, színének megadásának gyakorlása. Tudja a bekezdések behúzását és térközét állítani, a szövegbeosztást, a szegélyt, a mintázatot megadni. A felsorolás, sorszámozott felsorolás gyakorlása. Tudjon különböző fajtájú tabulátorokat használni. Legyen tisztában az oldalbeállítás alapjaival. Szöveges dokumentumokba legyen képes szimbólumokat, különböző objektumokat beilleszteni és ezeket formázni. Dokumentumok létrehozása szabadon és minta alapján.	

Infokommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, képi információ feldolgozása, információkezelés, IKT alkalmazás, kommunikáció, értékelés)	<i>Kommunikáció az interneten</i> Elektronikus levelezési rendszer használata. Egy levelező kliens program szolgáltatásai. Levelezőlisták.	Egy levelező kliens program szolgáltatásainak megismerése. Beállítások. Tudjon levelet küldeni, fogadni, megválaszolni, továbbítani és törölni. Ismerje az elektronikus levél részeit és a levél jellemzőit. Tudjon a levélhez csatolást készíteni és fogadni.	Levelezés külföldi testvériskolával idegen nyelven Az iskola honlapja Földrajz Statisztika Történelem

Európai azonosságtudat- egyetemes kultúra Hon- és népismeret fejlesztése Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Természettudományos kompetencia fejlesztése Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés, kiscsoportos foglalkozás) Információs és kommunikációs kultúra fejlesztése Lelki egészség Digitális kompetencia	Állományok átvitele. WWW. Böngészők. Hasznos webhelyek. Keresőrendszerek. Céltudatos információkeresés az interneten, részletes keresés (logikai operátorok alkalmazásával), szűrők. Multimédiás anyagok keresése és alkalmazása. Térképek az interneten. Távoli adatbázisok használata. Csoportos kommunikációs formák az interneten (fórum, csevegés, telefonálás, videokonferencia, webrádió, internetes tv adások, stb.).	Egy levelezőlista szolgáltatásinak beállítása (feliratkozás, leiratkozás, levelezőlista használati szabályai, stb.). Ismerjen és tudjon alkalmazni egy állomány átviteli segédprogramot. Ismerje az állomány átvitel szolgáltatást. Tudjon internetről állományokat letölteni (feltölteni). Tudjon egy böngészőt használni. Ismerje a böngésző programok navigációs eszközeit. Az alpböngészők beállításai. Tudjon kulcsszavas és tematikus keresőt használni. Tudjon egyszerű és összetett keresési feladatokat megoldani. Tudjon on-line adatbázisokat használni. Ismerje, és alkalmazza a csoportos kommunikációs formákat az interneten.	Sulinet

Médiainformatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Digitális kompetencia Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, képi információ feldolgozása, információkezelés) Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése Intellektuális kompetenciák fejlesztése (alkotóképeség, lényegkiemelés) Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, esztétikai érzék, harmónia) Matematikai kompetencia fejlesztése (képzelőerő,	<i>Multimédiás dokumentumok szerkesztése</i> Multimédiás dokumentumok szerkesztése (szöveg, rajz, fénykép, videó, hang, animáció)	Képfájlok felismerése kiterjesztésük alapján. Pixelméret, nagyítás, kicsinyítés, vágás, retusálás. Színválasztás. Digitális fényképek kezelése, klip készítése.	Matematika Fizika Fényképezőgépek, optika Geometria transzformációk Mozgóképek, média ismeretek

ötletesség, tervszerű és célirányos feladat megoldási készség) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség)			

Az információs társadalom			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Információs és kommunikációs kultúra fejlesztése Hon- és népismeret fejlesztése Európai azonosságtudat-egyetemes kultúra Az informatika és a társadalom kölcsönhatásának felismerése	<i>Az informatika, a számítástechnika története</i> Információs korszakok a történelemben. A számítástechnika története. Az első számítógépek. Számítógép generációk. Az internet és az információs és kommunikációs technika (IKT) forradalma. Fejlődési trendek, a robotok.	Ismerje az informatika fejlődéstörténetének főbb fázisait, eseményeit. Informatika történeti dokumentumok gyűjtése. Magyar tudósok szerepe az informatikai kultúra fejlődésében. Keresés az interneten. Legyen elképzelése a legújabb információs és kommunikációs technológiák társadalmi hatásairól. Ismerje a legújabb fejlődési trendeket, irányokat.	Magyar tudósok, Nobel díjasok, Ma élő nagy magyar származású tudósok

Könyvtári informatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret fejlesztése Intellektuális kompetenciák fejlesztése (alkotóképesség, lényegkiemelés, rendszerszemlélet) Matematikai kompetenciák fejlesztése (ötletesség) Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség)	Könyvtárhasználat Könyvtárak rövid története. A legfontosabb magyarországi könyvtárak helye. Az iskolai könyvtár. Az iskolai könyvtár katalógusa (szabadpolcok, lexikonok, szótárak, enciklopédiák); célszerű keresés.	A könyvtárak története. Történelemből ismert híres könyvtárak (pl. az alexandriai könyvtár). Híres magyar könyvtárak (pl. Országos Széchényi Könyvtár, Pannonthalmi Főapátság Könyvtára, Sárospatak, Debrecen, stb.), határon túli híres magyar vonatkozású könyvtárak (pl. marosvásárhelyi Teleki Téka, stb.). Elektronikus könyvtárak (MEK). Katalógusok és számítógépes katalógusok használata (szerző, cím, kiadó, témakör, töredékinformáció alapján történő keresés).	Az iskola könyvtára Más (helyi) könyvtárak Magyar irodalom Történelem

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló ismerje a számítógép perifériáit, funkcióit, tudja használni azokat. Ismerjen rajzoló-képszerkesztő programot. Tudjon egyszerű ábrákat rajzolni, képeket szerkeszteni, módosítani, ezeket dokumentumban felhasználni. Tudjon multimédia hanganyagot, mozgóképet lejátszani. Ismerje az informatika fejlődéstörténetének főbb állomásait. A tanuló ismerje az operációs rendszerek jellemzőit, fő részeit és legfontosabb feladatait. Legyen képes egy rendszer megjelenését, néhány paraméterét igényei szerint beállítani. Ismerje az operációs rendszer felhasználói felületét. Ismerje a könyvtárrendszer felépítését, igazodjon el benne. Ismerje a könyvtárműveleteket. Tudjon állományokat megkeresni. Ismerje és tudja használni az állománykezelő funkciókat. Értse a tömörítés lényegét, az archiválás és az adatvédelem szükségességét. Tudjon tömöríteni és kicsomagolni. Ismerje a vírus fogalmát, a leggyakoribb vírusok terjedési módját, valamint a védekezés eszközeit, módszereit. Tudja ellátni a lemezkarbantartás feladatait. Ismerje a számítógépes hálózatok alapvető kommunikációs szolgáltatásait. Tudjon interneten információt keresni, tudjon elektronikus levelet írni, fogadni, leveleihez különböző dokumentumokat csatolni. Tudjon a hálózatba be- és kijelentkezni. Ismerje a

(helyi) hálózati szolgáltatásokat és a felhasználói jogosultságokat. A tanuló ismerjen egy szövegszerkesztő programot, tudja használni ennek lehetőségeit, tudjon önállóan készíteni egyszerű szöveges dokumentumokat, ismerje a fontosabb típusdokumentumok (pl. meghívó, levél) lehetséges tartalmát és szerkezetét, tudjon ilyeneket önállóan elkészíteni, tudja dokumentumait esztétikusra formázni.

10. évfolyam

Óraszám: 56 óra/év
1,5 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Informatika-alkalmazói ismeretek	32 óra
2.	Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)	6 óra
3.	Infokommunikáció	16 óra
4.	Szabadon felhasználható	2 óra

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, önértékelés, esztétikai érzék, harmónia) Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség	Szövegszerkesztés Táblázatkészítés szövegszerkesztővel. Sorba rendezés. Kész táblázatok beillesztése, formázása. Stílus, tartalomjegyzék, sablon. Élőfej, élőláb, lábjegyzet, szakasz,	Szövegszerkesztési gyakorlatok táblázatok használatával. Tudjon a tanuló, szöveges dokumentumokban táblázatokat szerkeszteni (sorokat, oszlopokat, cellákat beszúrni, törölni). A stílus fogalma, alkalmazása konkrét feladatokban. Stílus létrehozása módosítása,	magyar nyelv és irodalom helyesírás postai levelek, küldemények iskola titkár, iskolai levelek

fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, információkezelés, IKT alkalmazás) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszer szemlélet, analógiák felismerése, összehasonlítás, problémamegoldás, alkotó képesség) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, alkotó munka, algoritmikus gondolkodás) Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Digitális kompetencia	hasábok. Körlevél (törzsdokumentum, adatforrás, egyesített dokumentum).	törlése. Sablon létrehozása, módosítása, törlése. Nagy dokumentumok formázása, élőfej, élőláb, szakasz, hasábok, tartalomjegyzék használata. Körlevelek készítése. Tudjon kördokumentumot készíteni. Körlevél készítésének lépései. Adatforrás létrehozása. A törzsdokumentum és az adatforrás egyesítése. Dokumentumok létrehozása szabadon és minta alapján	
Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés, kiscsoportos foglalkozás) Hatékony önálló tanulás	Prezentáció (bemutató) A munkakörnyezet beállítása, a program menürendszere, a prezentációs dokumentumok felépítése, sablonok. A prezentációs anyag elkészítése és	A bemutató-készítő program indításának, megnyitásának, mentésének és a kezelőfelületének ismerete. Különböző, a mindennapi életből vett példák bemutatókra. Bemutatók szerkesztése.	magyar irodalom történelem földrajz fizika kémia környezet védelem

A tanulás tanítása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia fejlesztése Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképeség fejlesztése Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, alkotóképesség, kapcsolatba hozás, analógia felismerése) Személyes és társas kompetenciák (esztétikai érzék, harmónia, társas aktivitás) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka)	formázása. Szöveg bevitele a prezentációba. Képek, mozgóképek a prezentációban. Rajzolás a prezentációban (objektumok láthatósága, átlátszóság, árnyék, összekötő vonalak, körvonal). Animációk, táblázatok. Áttünések (átmenetek). Interaktivitás érvényesítése (akciók és akciógombok, hangállományok a prezentációban). A bemutató vetítése, nézetek. A prezentáció mentése.	Bemutatók vetítése és különböző témákból kiselőadások szervezése. Prezentációk létrehozása szabadon és minta alapján	mozgókép, média ismeretek rajz
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, alkotóképesség, kapcsolatba hozás, analógia felismerése) Esztétikai, és művészeti	Web-lap készítés A WWW kialakulása és felépítése. Célszerű és esztétikus webhelyek, kész webhely elemzése.	A Web-lap szerkesztés gyakorolása egy grafikus Web-szerkesztővel. Ismerje a Web-lap jellemző elemeit (címsor, háttérszín, háttérkép, különböző színű, méretű, igazítású szöveg, listák, táblázatok, képek, animációk, hangok,	iskola honlapja saját (diák) honlapok közösségi oldalak rajz

tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése Személyes és társas kompetenciák (esztétikai érzék, harmónia, társas aktivitás) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka) Hatékony önálló tanulás (önálló munka) Stratégia tervezés Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, képzelőerő, ötletesség, tervszerű és célirányos megoldási készség) Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés, kiscsoportos foglalkozás)	Egy weblapszerkesztő szolgáltatásai. Web-lap készítés weblapszerkesztővel. Weblapok tulajdonságai. Szövegformázás. Képek tulajdonságai és formázásuk. Hivatkozások létrehozása. Táblázatok tulajdonságai. Táblázatok készítése, formázása. Dinamikus információk. A HTML leíró nyelv alapelemei.	mozgóképek, hivatkozások) és legyen képes ezeket a lapon elhelyezni. Egyszerű Web-lap szerkesztési feladatok elvégzése önállóan és minta alapján. Egyszerű Web-lap készítése a HTML leíró nyelv segítségével, egyszerű szövegszerkesztővel. Ismerje a HTML alapelemeit.	mozgóképek, média ismeretek
Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés,	Táblázatkezelés	Egy táblázatkezelő program indításának, kezelőfelületének megismerése. Legyen képes	osztály féléves, éves tanulmányi

önértékelés, esztétikai érzék, harmónia) Esztétikai, és művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció (írásbeli munka, információkezelés, IKT alkalmazás) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszerismeret, analógiák felismerése, összehasonlítás, problémamegoldás, alkotó képesség, valószínűségi szemlélet) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, alkotó munka, algoritmikus gondolkodás) Hatékony önálló tanulás Digitális kompetencia Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív	A munkakörnyezet beállítása, a táblázatkezelő menürendszere. A táblázat megnyitása, mentése, nyomtatása. A táblázatok felépítése. Cella, aktív cella, sor, oszlop, tartomány munkalap. Adattípusok. Adatbevitel, javítás, másolás, mozgatás. Cellahivatkozások. Képletek használata. Konstans, hivatkozás, függvény. Táblázatformázás. Kijelölés. Karakter, cella, tartomány formázása. Cellák és tartományok másolása. Diagramkészítés. Diagramtípus kiválasztása, diagramok létrehozása, szerkesztése.	adatokat bevinni, törölni, a megjelenítési üzemmódok között váltani. Példák táblázatkezelővel megoldható feladatokra. A megoldás megtervezése. Többféle formátumú táblázatok megnyitásának, mentésének és nyomtatásának a gyakorlása. A cella, az oszlop, a sor, az aktív cella, tartomány, munkalap cella és a tartomány, valamint a munkalap fogalmának megismerése. Cellák, sorok, oszlopok beillesztése, törlése, a szöveg, a szám és dátum adattípusok ismerete és tudatos alkalmazása. Feladatok képletek és függvények alkalmazására. Tudjon egyszerű képleteket és függvényeket használni (összeg, átlag, maximum, minimum, darabszám, feltételek a képletben, keresés stb.) Gyakorlatok és feladatok, a táblázat összetartozó adatainak adott szempont szerinti rendezésére. Tudjon hivatkozást használni munkalapon belül. Tudjon hivatkozást használni munkalapokon keresztül. A címzési módok gyakorlása. Ismerje a címzési módokat: relatív, abszolút és vegyes címzést. A karakter- és cellaformázás lehetőségeinek megismerése. Gyakorolja az oszlopszélesség és a sormagasság beállítását, a szegélyezést és a mintázat készítését, a fejléc és a lábléc	eredményinek feldolgozása matematika Statisztika

gondolkodás, deduktív következtetés, ötletesség, tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben)		létrehozását, beállítását. Egyszerű táblázat létrehozása. Minta feladatok, melyek a táblázatkezelő és szövegszerkesztő rendszerek kapcsolatára épülnek. Az oldalbeállításához kapcsolódó formázási lehetőségek (tájolás, margó) megismerése és gyakorlása. A diagramok és grafikonok szerkesztésének, módosításának megismerése. Tudjon az ábrázolandó adatoknak és a belőle levonandó következtetéseknek megfelelő grafikontípust választani (pont, vonal, oszlop, kör). Grafikon és más objektum beillesztése.	

Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, ötletesség, tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben)	<i>Probléma megoldás táblázatkezelővel</i> Tantárgyi feladatok megoldása. A mindennapi életben előforduló problémák megoldása.	Matematikai, kémiai, biológiai, statisztikai, stb. problémák megtervezése és megoldása táblázatkezelővel. Egyszerű és jól áttekinthető nyilvántartások készítése a mindennapi életből vett példák alapján.	matematika fizika kémia biológia más tantárgyak

Intellektuális kompetenciák fejlesztése (problémamegoldás, lényegkiemelés, alkotóképesség) Természettudományos kompetencia fejlesztése		Táblázatok tervezése szöveges feladat alapján.	

Infokommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka) Matematikai kompetenciák fejlesztése (számolás, számlálás, kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, tanuló önellenőrzésének fejlesztése, logikai készség fejlesztése)	Információ és adat Információ és adat. Az információ mérése. Analóg és digitális jelek. Adat és adatmennyiség. Számrendszerek. Kettes, tizenhatos számrendszer. Átalakítások. Karakterek kódolása, számok ábrázolása, logikai műveletek. Bináris kép- és színkódolás. Bináris hangkódolás. Logikai műveletek.	Az információ, az adat, az adatmennyiség fogalmak kialakítása. Az analóg és a digitális jel egymásba alakíthatóságának megértése. Ismerje az analóg és a digitális jel fogalmát, különbözőségeit. Tudja, hogy minden érzékelhető jel jó közelítéssel digitalizálható. Számok átváltása a kettes, tízes és tizenhatos számrendszerek között a számológéppel és számológép nélkül. Karakterek kódolása. Számábrázolások, logikai műveletek végzése. Bináris kép- és színkódolás, hangkódolás alapjainak megismerése.	matematika fizika

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló részletes feladatleírás alapján legyen képes, szövegszerkesztő program segítségével, bármilyen szöveges dokumentum előállítására, tudja dokumentumait esztétikus formára hozni, tudja kezelni a szövegszerkesztő nyelvi segédeszközeit (helyesírás ellenőrző, szinonima szótár), törekedjen a helyes és igényes fogalmazásra, tudjon szöveges dokumentumaiba képeket, táblázatokat (más programok által készített objektumokat) beilleszteni. Képes legyen, szöveget, képet tartalmazó, egyszerű esztétikus weblapok készítésére, formázására, azok publikálására az interneten. Képekből, szövegekből tudjon, néhány diás bemutatót létrehozni. A tanuló tudja kezelni a rendelkezésére álló táblázatkezelő programot, tudja használni a táblázatkezelő program szolgáltatásait; legyen képes az adatokat egyszerű táblázatokba rendezni, azokon elemi számításokat végezni, legyen képes egyszerű kimutatások elkészítésére, tudjon esztétikus diagramokat készíteni. A tanuló tudjon értelmezni alapvető algoritmusokat. Képes legyen egyszerű logikai feladatokat megoldani algoritmusok segítségével. Legyen képes egyszerű feladat algoritmusát leírni és értelmezni. A tanuló ismerje az adat, információ és kód fogalmát. Ismerje a jelátalakítás és kódolás jelentőségét és módszereit.

11. évfolyam

Óraszám: 56 óra/év
1,5 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Informatika-alkalmazói ismeretek	22 óra
2.	Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)	18 óra
3.	Infokommunikáció	6 óra
4.	Médiainformatika	8 óra
5.	Szabadon felhasználható	2 óra

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, ötletesség,	Táblázatkezelés Statisztikai számítások.	Tudjon statisztikai problémákat megoldani táblázatkezelővel, a beépített statisztikai	Statisztika

logikai készség fejlesztése, tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben, világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása) Gazdasági nevelés Természettudományos kompetencia fejlesztése Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, alkotó munka)	Számformátumok beállítása. Pénzügyi számítások. Pénznem és százalék formátum. Dátum és időkezelés. Logikai műveletek és függvények. Keresőfüggvények. Adatok szűrése.	függvények alkalmazásával. Tudjon egyszerű és jól áttekinthető nyilvántartásokat készíteni. Tudjon táblázatot tervezni pénzügyi és más típusú feladatok megoldására. Táblázatokban keresőfüggvények használata, szűrések alkalmazása.	
Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, döntésképeség, gyors és helyes döntés kialakítása) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszerszemlélet, oksági gondolkodás, lényegkiemelés, alkotóképesség,	Adatbázis-kezelés Az adatbázis-kezelés alapfogalmai. Az adatbázis fogalma, típusai, adattábla, rekord, mező, kulcs. Egy adatbázis-kezelő program interaktív használata. Adattípusok. Adatbevitel, adatok módosítása, törlése. Adatbázis tervezés. Adatbázisok létrehozása. Táblák létrehozása. Adattáblák közötti kapcsolatok. Adatbázis karbantartása.	Egy adatbázis-kezelő program indításának, kezelőfelületének megismerése. Legyen képes adatokat bevinni, törölni. A relációs adatmodell jellemzői. Adattábla, mező, rekord, kulcsmező, állomány fogalmak ismerete. Adattípusok ismerete. Adatok tárolásához egyszerű adatbázis tervezése és kialakítása. Adattáblák létrehozása. A rendelkezésére álló adathalmazból tudjon adatrekordokat	Matematikai logika

kapcsolatba hozás, analógia felismerése) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív és induktív következtetés, ötletesség, tanult ismeretek alkotó alkalmazása) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka)	Alapvető adatbázis-kezelési műveletek. Lekérdezések (segédprogrammal, tervezőnézet segítségével, az SQL adatkezelő nyelv alapjainak használatával). Függvények alkalmazása. Keresés, válogatás, szűrés, rendezés. Összesítés. Űrlapok használata. Jelentések készítése és nyomtatása.	összeállítani. Gyakorlatok az adattábla és a kulcs fogalmának a megértéséhez, tudjon kulcsmezőt kiválasztani. Tudjon létező adatbázist megnyitni, abból az adatokat a képernyőn megjeleníteni. Tudjon rekordokat vagy egyes mezőket kitörölni, vagy a benne levő adatokat újakkal felülírni. Tudja a módosított adatokat kimenteni. Tudjon megadott szerkezetű adattáblát létrehozni. Képes legyen az adattábla mezőit helyesen kiválasztani, a kulcsmezőt meghatározni, az új táblát feltölteni. Tudjon a létező adatbázisban adott feltételeknek megfelelő rekordokat megjeleníteni és azokkal műveletet végezni. Tudja kiválasztani, hogy a kérdéshez mely mezők megjelenítése szükséges. Ismerje és tudja felhasználni valamely lekérdező nyelv alapvető utasításait. Tudjon az adattáblákból számítandó információkat megjeleníteni. Tudjon adott mezők felhasználásával jelentést kialakítani és nyomtatni. Tudjon adott szövegnek megfelelő űrlapot és jelentést megtervezni és elkészíteni. Lekérdezések. Jelentés készítése.	

Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, ötletesség, kombinativitás, tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (problémamegoldás, lényegkiemelés, alkotóképesség) Természettudományos kompetencia fejlesztése Digitális kompetencia	<i>Probléma megoldás adatbáziskezelő-programmal</i> Tantárgyi feladatok megoldása. A mindennapi életben előforduló problémák megoldása	Hétköznapi problémák, más tantárgyi kérdések megoldására adatbázisok és lekérdezések létrehozása.	Matematika Történelem Statisztika Fizika Más tantárgyak
Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Matematikai kompetenciák fejlesztése (logikai készség, helyzetfelismerő képesség, kreatív gondolkodás, deduktív	<i>Algoritmusok, adatok</i> Algoritmus, adat Szekvencia, elágazás, ciklus. Az algoritmus leírásának eszközei (folyamatábra, struktogram,	Adott feladatmegoldásához algoritmus tervezése. A szükséges adatok és eredmények megtervezése. Algoritmusok leírása valamely algoritmus-leíró nyelven. Szekvenciák, elágazások és ciklusok	Matematikai logika Programozási nyelvek Sakk, logikai játékok

következtetés, ötletesség, kombinativitás) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (algoritmikus gondolkodás fejlesztése, önálló munkavégzés, alkotó munka) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (modellalkotás, oksági gondolkodás, problémamegoldás) Személyes és társas kompetenciák (önértékelés, önfejlesztés)	mondatszerű leírás) Elemi és összetett adatok. Egész és valós számok, logikai értékek, karakterek. Szöveg, sztring, tömb, rekord, halmaz. Elemi algoritmusok: minimum-maximum kiválasztás, kiválogatás, elemi rendezések, összegzés, eldöntés, kiválasztás, keresés, megszámlálás. A rekurzió fogalma. Néhány egyszerű rekurziós feladat.	alkalmazása. Elemi és összetett adatok, képletek és függvények használata. Ismerje az adattípusok osztályozásának lehetséges fajtáit. A rekurzió fogalma. Néhány egyszerű rekurziós feladat bemutatása a rekurzív algoritmusok használatára.	

Infokommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Természettudományos kompetencia fejlesztése	Kommunikáció az interneten A kommunikáció általános modellje. Információs és kommunikációs technológiák és rendszerek. Számítógépes információs rendszerek az	A tanuló ismerje a kommunikáció modelljét és tudjon gyakorlati példákat, kommunikációs rendszereket bemutatni, értelmezni. Ismerjen számítógépes információs rendszereket	Mobil telefon. PDA, más mobil eszközök Sulinet Ügyfélkapu Menetrendek

Digitális kompetencia Gazdasági nevelés Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése (írásbeli munka, információkezelés, IKT alkalmazás, kommunikáció értékelés)	iskolában és a gazdaságban. Közhasznú információs források	az iskolában és a gazdaságban. Közhasznú információs források keresése az interneten.	

Médiainformatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák fejlesztése (a világról alkotott egyre pontosabb kép kialakítása, tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, együttműködési készség, az informatika és társadalom	Médiainformatika A hagyományos, nyomtatott dokumentumok digitális változatai az interneten. E-könyvek, E-tananyagok. Portálok. Hírportálok. Virtuális valóság alkalmazások.	Hagományos nyomtatott dokumentum (pl. vers, regény) digitális változatának keresése az interneten. Internetes portálok látogatása: tévé, rádió, újság. Elektronikus könyv kezelése, olvasása. E-tananyagok (www.sulinet.hu, Digitális Tudásbázis-rendszer). Virtuális valóság használata (www.virtualisvalosag.lap.hu). Térinformatikai adatbázisok: térképek, térképi keresők, útvonalkeresők használata a	Irodalom, világirodalom Sulinet Digitális Tudásbázis Népszerű portálok Google térképek GPS Navigáció

kölcsönhatásának felismerése) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (lényegkiemelés, kapcsolatba hozás, összehasonlítás, kritikus gondolkodás) Önismeret, önszabályozás, önellenőrzés fejlesztése Hon- és népismeret fejlesztése Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra fejlesztése Tájékozódás a térben		gyakorlatban.	

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló, táblázatkezelő program segítségével, legyen képes egyszerű statisztikai, pénzügyi feladatok megoldására, legyen képes a beépített függvények alkalmazására. A tanuló ismerjen egy adatbázis-kezelő programot és annak szolgáltatásait. Legyen képes adatmodellt alkotni egy konkrét feladat alapján, mely alapján tudjon adatbázist definiálni, és annak tartalmát folyamatosan karbantartani. Tudjon egyszerű adatbeviteli űrlapot tervezni és alkalmazni, tudjon jelentést készíteni és nyomtatni. A tanuló tudjon értelmezni alapvető algoritmusokat. Képes legyen egyszerű logikai feladatokat megoldani algoritmusok segítségével. Legyen képes egyszerű feladat algoritmusát leírni és értelmezni. Ismerjen néhány elemi algoritmust. Ismerje a kommunikáció általános modelljét, ismerje az internetes kommunikációs formákat, legyen képes ezek használatára. Tudjon információhoz jutni közhasznú információs forrásokból.

12. évfolyam

Óraszám: 48 óra/év
1,5 óra/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Informatika-alkalmazói ismeretek	8 óra
2.	Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)	18 óra
3.	Az információs társadalom	10 óra
4.	Könyvtári informatika	8 óra
5.	Szabadon felhasználható	4 óra

Informatika-alkalmazói ismeretek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák fejlesztése (logikai készség, helyzetfelismerő képesség, rendszerezés, kombinativitás, kreatív gondolkodás, deduktív és induktív következtetés, ötletesség, tanult ismeretek)	Adatbázis-kezelés Összetett adatbázis tervezése. Kapcsolatok, hivatkozások ismerete (a hivatkozási integritás, anomáliák elkerülése).	Minta feladat megoldása összetett (több táblás) adatbázisok tervezésére. Táblák közötti kapcsolatok. Frissítő, hozzáfűző, táblakészítő, törlő, azonosakat kereső, nem egyezőket kereső,	Matematikai logika

alkotó alkalmazása) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszer szemlélet, összehasonlítás, oksági gondolkodás, lényegkiemelés, alkotóképesség, kapcsolatba hozás, analógia felismerése) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (korszerű alkalmazói készség, önálló munkavégzés, együttműködési készség, alkotó munka) Személyes és társas kompetenciák (önfejlesztés, döntésképeség, gyors és helyes döntés kialakítása) Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia	Többléptáblás lekérdezések készítése. Űrlap, jelentés készítés összetett adatbázisok esetében.	keresztléptáblás lekérdezések alkalmazása. Feladatok űrlap, jelentés készítésére összetett adatbázisok esetében.	

Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetenciák fejlesztése (logikai készség, helyzetfelismerő képesség, kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, ötletesség, kombinativitás, tervszerű és célirányos feladat megoldási készség, önellenőrzésre való igény fejlesztése) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (algoritmikus gondolkodás fejlesztése, önálló munkavégzés, alkotó munka) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (modellalkotás, oksági gondolkodás, problémamegoldás) Személyes és társas kompetenciák (önértékelés, önfejlesztés)	<i>Algoritmusok, adatok, programozási alapismeretek</i> Egy fejlesztőrendszer használata. Egy programozási nyelv elemeinek ismerete. A programkészítés, mint termék-előállítási folyamat. A programkészítés lépései: feladat meghatározás, tervezés, kódolás, tesztelés, hibakeresés, hatékonyság- és minőségvizsgálat, dokumentálás.	Egy fejlesztőrendszer szolgáltatásainak megismerése. Egy programozási nyelven ismerje a típusdefiníciót, a változódeklarációt, az input és output utasításokat, az alapvető programszerkezeteket (azaz szekvenciát, elágazást, ciklust), az eljárásokat, állományból adatbeviteli és adatkiviteli műveleteket. Tudjon adott egyszerű feladatra működő programot írni, és a program különböző kimeneteinek tesztelésére alkalmas mintaadatokat adni. Tudjon nyomkövetéssel programot tesztelni.	Matematikai logika Programozási nyelvek

Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása			
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (modellalkotás, alkotóképesség, kapcsolatba hozás, analógia felismerése) Matematikai kompetenciák fejlesztése (kreatív gondolkodás, deduktív következtetés, ötletesség, tanult ismeretek alkotó alkalmazása más tudományokban, a mindennapi életben) Természettudományos kompetencia fejlesztése Stratégiai tervezés	<i>Problémamegoldás, számítógépes alkalmazások, folyamatok modellezése</i> Matematikai feladatok, egyszerű természettudományos szimulációs problémák, a középiskolai tantárgyakkal, iskolai eseményekkel kapcsolatos egyszerű feladatok megoldása. Számítógépes modellezés. Számítógéppel irányított rendszerek, intelligens rendszerek.	Matematikai feladatok, egyszerű természettudományos szimulációs problémák, a középiskolai tantárgyakkal, iskolai eseményekkel kapcsolatos egyszerű feladatok megoldása. Problémafelvetés, tervezés, megoldási stratégia kidolgozása, az eredmények rögzítése. Egyszerű számítógépes modellek megismerése, fejlesztése, az eredmények megfogalmazása. Intelligens eszközök, robotok, virtuális eszközök tanulmányozása.	Matematika Természettudományok

Az információs társadalom			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Gazdasági nevelés	<i>Tranzakciók az interneten</i> Vásárlás, rendelés, ügyintézés az	Ügyintézés interneten. Hivatalos ügyek intézése interneten, szolgáltatások (pl. Ügyfélkapu,	Ügyfélkapu Önkormányzat

Szociális kompetenciák fejlesztése (együttműködés) Intellektuális kompetenciák fejlesztése (kritikus gondolkodás, összehasonlítás) Személyes és társas kompetenciák (felelősség érzet, szervezőképesség, döntésképesség)	interneten.	Önkormányzat). Webáruházak keresése. Termékek és szolgáltatások rendelése és vásárlása. Árak és szolgáltatások összehasonlítása.	Webáruházak
Hatékony önálló tanulás A tanulás tanítása Gazdasági nevelés Testi és lelki egészség Személyes és társas kompetenciák (felelősség érzet, döntésképesség) Gazdasági nevelés Intellektuális kompetenciák fejlesztése (kritikus gondolkodás) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (az	Információs társadalom A modern információs társadalom jellemzői. Az élethosszig tartó tanulás. Az adat, az információ, mint termék, szolgáltatás, áru. Az IKT (információs és kommunikációs technika) veszélyei a személyiségre és az egészségre. A számítógépes munkahely veszélyei. Függőség kialakulása.	Beszélgetés a legújabb információs és kommunikációs technológiák társadalmi hatásairól, az élethosszig tartó tanulásról. Ugyanakkor a tanuló ismerje a túlzott informatikai eszközhasználat személyiségromboló, egészségkárosító hatását. Legyen tudatában a számítógépes munkahely veszélyinek. Legyen tisztában azzal, hogy az adat, az információ áru, jelentős értéket képviselhet. Hasonlóképpen a tudás is jelentős érték, példák a mindennapi életből.	Aktuális információk tanulási lehetőségekről Az informatika lehetőségei és korlátai

informatika és a társadalom kölcsönhatásának felismerése)			
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Gazdasági nevelés Anyanyelvi kommunikáció fejlesztése (információkezelés, IKT alkalmazás, kommunikáció értékelés) Személyes és társas kompetenciák (etikai érzék)	Jogi ismeretek, etika A szellemi termékek védelme, felhasználása és a szerzői jog. A szoftverek csoportosítása a felhasználói szerződés szerint (freeware, shareware, üzleti). A szabad felhasználás.	Ismerje a szerzői jog fogalmát. Tudja csoportosítani a szoftvereket felhasználói szerződés szerint (freeware, shareware, üzleti). Néhány szerződés szövegének tanulmányozása.	Személyiségi jogok
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszerzés, kritikus gondolkodás, alkotóképesség, kapcsolatba hozás) Általános informatikai kompetenciák fejlesztése (informatika és társadalom kölcsönhatásának felismerése, önálló munkavégzés)	Adatvédelem Az adatok védelme, hitelessége. Az internetes források megbízhatósága.	Adatok csoportosítása az értékük és a szükséges védelem (titkosság) szerint. Hagyományos és elektronikus hitelesítés. Az internetes források megbízhatósága, bizonytalansága.	Újfajta veszélyek

Könyvtári informatika			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák fejlesztése (rendszerszemlélet, analógiák felismerése keresése, kapcsolatba hozás) Matematikai kompetenciák fejlesztése (ötletesség, a világról alkotott egyre fontosabb kép kialakítása) Gazdasági nevelés Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, IKT alkalmazás, forráskezelés, kommunikáció értékelés, szóbeliség) Személyes és társas kompetenciák (felelősség érzet, szervezőképesség)	Könyvtárhasználat A könyvtár fogalma, típusai. Eligazodás a könyvtárban: olvasóterem, szabadpolcos rendszer, multimédia övezet. A helyben használható és a kölcsönözhető könyvtári állomány. Dokumentumok. Nyomtatott dokumentumok. Nem nyomtatott dokumentumok. Adathordozók (kazetta, diakép, film, CD, mágneslemez, DVD). Katalógusok. Adatbázisok. Tájékoztató eszközök. A tájékoztatás könyvei (egynyelvű és kétnyelvű szótárak, lexikonok, enciklopédiák). Közhasznú információs források (pl. telefonkönyv, menetrend, térkép, elektronikus kézikönyvek, másodlagos tájékoztatói eszközök). ISSN, ISBN szám. Betűrendes vagy leíró katalógus (cím, szerző, sorozat).	Ismerje a könyvtár fogalmát, típusait (hagyományos és elektronikus könyvtárak). Tudja kiválasztani a dokumentumokat és használni az eszközöket. Ismerje és tudja használni a gyakoribb könyvtári szolgáltatásokat. Tudja használni a kézikönyveket és a közhasznú információs forrásokat. Tudja használni a gyakoribb nem nyomtatott dokumentumokat. Tudjon keresni a betűrendes leíró katalógusban. Tudjon adatokat gyűjteni számítógépes adatbázisból.	Aktuális információk keresése Keresések elektronikus könyvtárakban

	Tárgyi katalógus (szakkatalógus, tárgyszó katalógus, elektronikus katalógus.)		

A továbbhaladás feltételei:

A tanuló, adatbázis-kezelő program segítségével, legyen képes összetett adatbázisok adattáblái között kapcsolatokat felismerni és felépíteni, lekérdezéseket létrehozni. Nagy adatbázisokból is tudjon lekérdezéssel információt nyerni. A nyert adatokat legyen képes esztétikus, használható formába elrendezni. A tanuló legyen képes egy programozási nyelv fejlesztői környezetét használni. A tanuló legyen képes egy egyszerű programozási feladatot szabatosan megfogalmazására, a megoldandó feladathoz tudjon algoritmust készíteni, a feladatot az adott programozási nyelven megoldani, az eredményeket tesztelni, hibát keresni, ezeket javítani. A tanuló ismerje az információs társadalom legfontosabb jellemzőit. Tudja, hogy a szellemi termékeket a jog védi. Tudja, hogy a szoftvereket csak a szerződésben meghatározott feltételekkel szabad használni. Tudja, hogy az adatokat védeni kell. Tudja használni a kézikönyveket és a közhasznú információs forrásokat. Tudja használni a gyakoribb nem nyomtatott dokumentumokat. Tudjon keresni a betűrendes leíró katalógusban. Tudjon adatokat gyűjteni számítógépes adatbázisból.

Értékelési szempontok:

- a szaknyelv elsajátítása, kifejezőképesség,
- konkrét tartalmi ismeretek,
- kommunikatív készség,
- felismer-e hasonlóságokat, analógiákat,
- tudja-e az elméleti ismereteket gyakorlatban alkalmazni,
- képes-e az önálló tanulásra, munkavégzésre,
- képes-e az adott feladathoz a legmegfelelőbb informatikai eszközt kiválasztani,
- milyen mértékben tudja a számítógépet és az informatikai eszközöket használni a mindennapos tevékenységében

10. Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségi terület

10.1.1. Életvitel 1-4. évfolyam

Életvitel

Bevezető és kezdő szakasz

1-4. évfolyam

Bevezetés

A tantárgy tanításának célja, hogy a természettudományos kompetencia fejlesztésével a gyermek ismereteket szerezzen, a teremtett – természetes és az alkotott – mesterséges környezetről. Készségek és képességek kialakítása során olyan módszereket sajátítson el, amelyek segítik technikai környezetbe való beilleszkedésben, a tájékozódásban és az aktív alkotó tevékenységében egyaránt. Játékos módon teremtve meg az óvodai játék-tevékenységből a tanulás-tevékenységbe való átmenetet. A kisiskolás korosztály technikai nevelése a technikai műveltség alapozását, a kezűgyesség fejlesztését és a mindennapokban nélkülözhetetlen elemi ismeretek és tevékenységek elsajátítását, begyakorlását foglalja magában. A műszaki kompetencia alkalmazásával alapozza meg a technikai műveltséget, gyakorlati tevékenységekhez kapcsolódó praktikus ismereteket, megfelelő technikai szemléletmódot, melyek hozzájárulnak a tanulás és a munka megszerettetéséhez, a tudás megbecsüléséhez. Az alkotás folyamata: a probléma felismerése, tervezés, kivitelezés, a tevékenység és az eredmény értékelése a kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia készségeit fejleszti. Fontos eleme az egyéni és a csapatmunkában történő munkavégzés. A tantárgy oktatásában a manualitás központi helyet foglal el, a játékos kezűgyességet fejlesztő célok dominálnak. A kéz intelligenciájának fejlesztésére a gyermek- és ifjúkor a legalkalmasabb, nem feledkezhetünk meg arról, hogy később már nem pótolhatók az itt elkövetett mulasztások. A gyakorlati tevékenységek során pozitív attitűdöket alakítson ki a tanulóknál. Legyenek nyitottak a művészi kifejezés sokfélesége iránt, ismerjék a helyi, nemzeti kulturális örökségeket, legyenek képesek az esztétikai érzék fejlesztésére.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A bevezető és kezdő szakaszban az anyanyelvi kommunikáció készségeinek fejlesztése kiemelt fejlesztési terület a célok, feladatok megvalósítása során. A mesterséges és természetes környezet megkülönböztetése, összehasonlítása. A modell fogalmának, jelentőségének, létrehozási módjának fokozatos megismertetése. Segítségnyújtás a technikai környezet megismeréséhez, az abban való tájékozódásban, az anyagok csoportosítása érzékszervi tapasztalatok alapján (fa, papír, fonal, formázható anyagok, fémek, műanyagok, természetes anyagok), mely segíti az egyéni ötletek megvalósítását. A gyakorlati problémák megoldása során alkalmazott elvek megértetése. A mindennapokban szükséges praktikus elemi ismeretek és helyes szokások elsajátítása, a kezűgyesség fejlesztése. Önállóság és önvédelmi képességek alakítása. A mozgáskoordináció fejlesztése, a műveletek, a munkafogások, a szerszámhasználat gyakoroltatása. Mintakövetés és önálló munkavégzés. Egészséges életmódra nevelés, környezeti tényezők megismertetése az egészséges fejlődés szempontjából. Az önálló és udvarias gyalogos közlekedés alapvető szabályainak megismerése és alkalmazása. Balesetek megelőzése. Környezettudatosság. Az otthoni napirend kialakítása. A népi hagyományok elemi szintű megismertetése. Foglalkozások régen és napjainkban.

1. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

(javasolt tömbösítés:
 rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Technika – modellezés	25
2.	Közlekedési ismeretek	4
3.	Életvitel – háztartástan	8

Technika - modellezés

A közvetlen környezet megismerése és megismertetése. A természetes és mesterséges anyagok környezetünkben. Az anyagok tulajdonságairól az érzékszervi tapasztalással szerzett ismeretek szóbeli kifejezése. Anyagalakítás alaplépései. Modellkövetés. Építés, alkotás minta alapján. A tisztaság, a rend és a szabályok betartásának alapkövetelményei. Együttműködés és egyéni munkaformák.

Közlekedési ismeretek

A gyalogos közlekedés alapvető szabályai, KRESZ-táblák. Veszélyhelyzetek és a kulturált közlekedés alapszabályainak ismerete.

Életvitel - háztartástan

A család összetartó szerepe. Hagyományok, szokásrend. Munkamegosztás a családban. Önellátás, önállóság mértéke. Az egészséges táplálkozás és a célszerű öltözködés. Vásárlási szokások. Takarékoság.

1. Technika – modellezés (1. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Környezettudatosság</i> <i>A tanulás tanítása</i> Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, információkezelés, kommunikáció-értékelés) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, összehasonlítás, rendszerezés, osztályozás) Szociális és állampolgári kompetenciák (nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés)	1.1 Ember és környezete Környezetkultúra: <i>tárgyi környezet, épített környezeti rendszerek</i> A természetes és a mesterséges környezet jellemzői. A lakás, az iskola, a templom, a játszótér tárgyai és anyagaik. 1.2 Anyagok megmunkálása és fölhasználása - Kézművesség A természetes és a feldolgozott (átalakított) anyagok tulajdonságai. Anyagok, szerkezetek, formák és erők szemlélése, megfigyelése, vizsgálata, tapasztalati megismerése. A tapasztalat, mint egyéni élmény megfogalmazása. Az anyagok tulajdonságainak vizsgálata érzékszervekkel. Összefüggések felismerése. A közvetlen környezet birtokbavétele, a tapasztalati megismerés és annak élvezete, az élő és élettelen anyaggal végzett tevékenység élménye.	Beszélgetés. Élményrajz készítése. <i>Érdeklődés a közvetlen mesterséges környezet (a lakás, az iskolai és a lakókörnyezet) iránt, arról szóló tapasztalatszerzés. Szabálykövető magatartás a közvetlen mesterséges környezetben.</i> Ismerkedés a természetes anyagokkal (kő, kavics, agyag, fa, termések, levelek, szalma, nád) és a feldolgozott (átalakított) anyagokkal (papír, fonál, textília). Gyűjtőmunka: természetes anyagok Egyszerű anyagvizsgálatok elvégzése, a tapasztalatok megbeszélése.	Környezetismeret (tanulmányi séta, érzékszervek) Matematika (becslés, mérés) Rajz (népi építészet, díszítőművészet) Magyar irodalom (mondatalkotás, véleménynyilvánítás) Hittan (a természetben található és átalakított anyagok a templomban)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon- és népismeret</i> <i>Gazdasági nevelés</i> <i>Környezettudatosság</i> <i>A tanulás tanítása</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, információkezelés, kommunikáció-értékelés) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, összehasonlítás, rendszerezés, osztályozás, alkotóképesség) Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia (tájékozódás a munka világában) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés)	<i>Termelés-kultúra: Anyagok</i> <i>Munka-kultúra: szokások átvétele, a célszerűség és gazdaságosság elve, alkalmazása a gyakorlatban</i> <i>Pályaorientáció: tapasztalatok, élmények hatása a pályacélok kitűzésében.</i> <i>Gazdálkodás-kultúra: foglalkozási ágak</i> Az anyagok alakíthatósága. Az egyszerű alapanyagok (agyag, fa, papír, fonal) alakítása kézzel, egyszerű eszközökkel. Az anyagok alakítása, mint örömforrás. Becslés. Az eszközök és szerszámok rendeltetésszerű és balesetmentes használata. Célszerű takarékos anyagfelhasználás. A munkahely rendje, tisztasága. Esztétikumra való törekvés. Az anyagokhoz kötődő mesterségek és szakmák.	Képlékeny anyagokból egyszerű formák létrehozása (agyag gyúrása, lapítása, gömbölyítése, hengerítése, mélyítése, formázása, mintázása) Papír alakítása (tépése, nyírás, hajtogatás). Papírkészlet csoportosítása: szín, forma, nagyság, vastagság szerint. Faanyag (hurkapálca, fenyőléc) alapvető megmunkálása (tördelés, darabolás, csiszolás). A csiszolópapír helyes használata. A fonal tulajdonságainak vizsgálata (ágak, sodrat). A fonalak sodrása, csomóztatása. Bojtkészítés. Szógyűjtés: mesterségek Kézműves szakmák jellemzőinek megfigyelése (pl. fazekas, kosárfonó, kötélverő, kádár, bognár, szűcs).	<i>Környezetismeret</i> (élőhelyek természetes anyagai) <i>Matematika</i> (becslés, mérés, egyenlő részekre osztás, tömeg, forma, alakzatok) <i>Rajz</i> (művészetek, szobrászat, népművészet) <i>Magyar irodalom</i> (szövegalkotás, szókincs-bővítés)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Gazdasági nevelés Környezettudatosság A tanulás tanítása Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, írásbeli munka, információkezelés, kommunikáció-értékelés) Matematikai kompetencia (becslés, mérés, arányítás) Szociális és állampolgári kompetenciák (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, környezettudatosság, esztétikai érzék, harmónia)	1.3 Mérés, műszaki ábrázolás Információs kultúra: mérés Mérés eszközei, használatuk. Körvonalrajz, alaprajz.	Becslés, mérés, egymás mellé rendezés, méretazonosság megállapítása, méretre alakítás. Nagyság viszonyítása, összehasonlítása. Az alaprajz és körvonalrajz közötti különbség felismerése.	Matematika (becslés, mérés, mérőeszközök, összehasonlítás) Rajz (rajzeszközök használata)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret. Környezettudatosság Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, információkezelés, kommunikáció-értékelés, képi információ feldolgozás) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, kritikus gondolkodás, összehasonlítás, analógiák felismerése, keresése, kialakítása, modellalkotás, alkotóképeség) Szociális és állampolgári kompetenciák (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, környezettudatosság)	1.4 Tervezés - építés Környezetkultúra: tárgyi környezet, épített környezeti rendszerek Fogyasztói kultúra: gazdaságosság, minőség és biztonság Építés síkban és térben. A konstruáláshoz, kivitelezéshez szükséges terv megértése (szövegértés, rajzolás, mintakövetés) és a saját gondolat kifejezésének képessége. Erzelmi viszonyulások megfogalmazása. A tapasztalatra épülő forma-, anyag-, szerkezet-és eljárási ismeretek. A tapasztalat, mint a szóbeli kifejezőmód forrása. Az öröm, az elégedettség szerepe a munkában.	Építés, alkotás minta, fénykép, látszati rajz vagy szabadon egyéni elképzelés alapján síkban és térben különböző építőelemekből. A modell és a valóságos tárgy összehasonlítása. Építőelemek csoportosítása választott szempontok szerint. Építés papírdobozokból.	Matematika (geometria fogalmak) Rajz (látszati rajz, rajzolás)

2. Közlekedési ismeretek (1. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Környezettudatosság Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Testi és lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, információkezelés) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, kritikus gondolkodás) Szociális és állampolgári kompetencia (felelősségérzet, döntésképeség, társas aktivitás, önfejlesztés, empátia, környezettudatosság)	Közlekedéskultúra: A közlekedés rendszere, közlekedési eszközök, közlekedési szabályok Biztonságkultúra: a közlekedés veszélyeztető tényezői A gyermekbalesetek okai, forrásai, megelőzésük. Szabálykövető magatartás a közvetlen mesterséges környezetben. A környezettel kapcsolatos helyes viselkedés. (Fenntarthatóság.) A gyalogos közlekedés alapszabályai. A biztonságos tömegközlekedés. Az időjárás és a napszakok befolyásoló szerepe a gyalogosok és a járművek közlekedésére.	A közlekedés irányított megfigyelése, szabályainak értelmezése. Szerepjátékok: A közlekedésben való részvétel gyakorlása. Az utazással kapcsolatos magatartásformák megismerése és gyakorlása. A veszélyhelyzetek elemzése, megbeszélése, megelőzési stratégiák kialakítása. Szituációs játékok: Képesség megszerzése az úttesten biztonságos átkelésben irányítással és önállóan. Közlekedési magatartásformák eljátszása.	Környezetismeret (tanulmányi séta, közlekedési eszközök, időjárási tényezők, napszakok) Magyar irodalom (irodalmi szemelvények)

3. Életvitel – háztartástan (1. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Testi-lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, jelképek) Szociális és állampolgári kompetencia (egészségtudatosság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, empátia) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, kritikus gondolkodás)	<i>Háztartáskultúra: háztartás-ökonómia</i> <i>Egészségkultúra: egészséges életmód, korszerű táplálkozás, napi testmozgás, öltözködés</i> <i>Szabadidő kultúra</i> Élet a családban. Családi ünnepek. Házimunkák, munkamegosztás. A helyes testtartás, annak fontosságának ismerete és alkalmazása munkavégzés közben. Tisztaság és rend környezetünkben. Az egészséges táplálkozás és a célszerű öltözködés.	Az egészséges ételek és ruházat kiválasztása, és indoklása. Családi szerepek bemutatása szerepjátékkal. Családrajz készítése, fotóalbum bemutatása. Házimunkák megfigyelése, a munkamegosztás jelentőségének és módjának felismerése a családban, rajzos napirend készítése. Beszámoló a házimunkában való részvételről. Taneszközök és a környezetünk tisztán és rendben tartása. Zöldség és gyümölcsből készítése só-liszt gyurmából. Öltöztető-baba modell ruhatárának rajzolása. Az egészséges és helyes szabadidős tevékenységek felsorolása, ismertetése, megbeszélése. Rajzos programajánlat készítése.	Környezetismeret (egészséges életmódra nevelés, növényismeret) Rajz (élményrajz készítése, mintázás) Magyar irodalom (irodalmi szemelvények)

Fogalmak (1. osztály)

Anyagok és megmunkálásuk, felhasználásuk: természetes és feldolgozott (átalakított) anyagok, alak, alakíthatóság, képlékeny, kemény, simaság, gömbölyű, hengeres, lapított, nyomott, tömörszerű, érdes, hajlékony, sodrott, tépett, hajtogatott, vonalszerű, lapszerű, merev.

Építés: építmény, építőelem, alaprajz, körvonalrajz, becslés, méret, magasság, mélység, szélesség, távolság, terv.

Közlekedési ismeretek: gyalogos közlekedés, közlekedési szabályok, KRESZ, gyalogátkelőhely, járda, járdaszegély, jel, jelzés, jelzőlámpa, zebra, tömegközlekedés, forgalomirányítás.

Életvitel, háztartástan: családi szerepek, családi ünnepek, házimunkák, munkamegosztás, egészséges táplálkozás, célszerű öltözködés.

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek:

Tudjon példákat a természetes és a mesterséges környezetből. Tudjon hosszúságot, nagyságot viszonyítani, összehasonlítani. Lényegkiemelés, becslés elsajátítása. Képlékeny anyagból egyszerű formák alakítása. Anyagok megfigyelése, külső, belső tulajdonságainak segítségével való alakíthatóságára. A célnak megfelelő munkaeszköz használata. Nevezzen meg néhány az agyaghoz kapcsolódó foglalkozást. Tudjon papírt alakítani az eddig tanult módokon. Ismerje fel és nevezze meg a környezetében előforduló anyagfajtákat. Legyen képes a legegyszerűbb eszközök és szerszámok helyes és balesetmentes használatára. Tudjon alaprajzot készíteni körvonalazással. Tudjon síkban minta és egyéni elképzelés alapján építeni. Legyen képes az úttesten biztonságosan átkelni irányítással és önállóan. Tudja a szülei foglalkozását. Vegyen részt házimunkában. Ismerje az alapvető egészségügyi követelményeket, és azokat alkalmazza is a mindennapi életben. Ismerje a lakás berendezési tárgyait és azok rendeltetésszerű használatát. Ismerje a célszerű takarékoság néhány szabályát.

Értékelési szempontok: a bevezető szakasz 1. évfolyamára:

- Tudja használni az eszközöket.
- A munkafolyamatot el tudja mondani.
- Építése modellkövető, illetve kreatív.
- Szerezzen jártasságot a tevékenységekben: gyurma formázása, papír hajtogatása, nyírás, ragasztót használata, csomó kötése.
- A munkája pontos, tiszta és tetszetős.
- A helyes és helytelen magatartási szokások a közlekedésben megkülönböztetés alapján.
- A forgalomirányítási jelzések ismerete, gyakorlati alkalmazása.

2. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

(javasolt tömbösítés:
 rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Technika – modellezés	26
2.	Közlekedési ismeretek	5
3.	Életvitel – háztartástan	6

Technika – modellezés

Az első évfolyamon elsajátított technikai műveltség tovább mélyítése. Természettudományos kompetenciák fejlesztése az ember és környezetének kölcsönhatása során. A természetátalakító munka jelentőségének és esetleges veszélyének tanítása. A természetes és mesterséges környezet és ezek anyagainak megismertetése, felhasználásnak, felhasználhatóságnak bemutatása. Ismerkedés a természetes anyagokkal (agyag, csuhé, gyapjú, termések stb.), azok népművészeti vonatkozásai, ezáltal az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciájának tovább bővítése. A fa, papír, fonal megmunkálása során egyszerű anyagvizsgálat végzése.

Közlekedési ismeretek

A biztonságos gyalogos közlekedés szabályai. A forgalomirányítás szerepe a közlekedés biztonságában. A forgalomirányítás jelzései. Jelzőtáblák, jelzőlámpák, gyalogátkelőhelyek. Vasúti átjáró, sorompó, fénysorompó. A biztonságos tömegközlekedés. Az utazással kapcsolatos magatartásformák megismerése és gyakorlása. A veszélyhelyzetek elkerülése.

Életvitel - háztartástan

Az otthon és az iskola eltérő feladatainak összevetése a jó közérzet szempontjából. A ház körüli teendőkben való részvétel bővítése. A házimunkák veszélyforrásai és a megelőzés lehetőségei. Az egészséges táplálkozás, a helyes és a helytelen étkezési szabályok ismeretei. A takarékoság jelentősége a mindennapi életben. Az iskola közelében lévő szolgáltató egységek megismerése.

Technika – modellezés (2. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Környezettudatosságra nevelés Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (megfigyelés, ok-okozati következtetés, szóbeliség, információkezelés, forráskezelés) Szociális és állampolgári kompetencia (környezettudatosság) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, kritikus gondolkodás)	<i>Környezetkultúra: tárgyi környezet, épített környezeti rendszerek, a hasznosság és szépség elve.</i> 1.1 Ember és környezete <i>Az ember, a technika és a természeti környezet kapcsolatának megérzése, a tevékenység felfedezése konkrét példákban.</i> Védekezés a környezet kellemetlen hatásai ellen. A természetes és mesterséges környezet. A lakóhely és a lakótér. Az ember természetátalakító munkája. Környezetvédelem szerepének tudatosítása, fontossága: szelektív hulladékgyűjtés, a fák óvása.	Az időjárás megfigyelése. Rajzos táblázat készítése a heti időjárásról. Az évszakok és az időjárási elemeinek (pl. napsütés, derült idő, eső, havazás, szél) felismerése és tulajdonságaik bemutatása. Szélforgó készítése. A környezeti hatások felismerése és a védekezés módjainak felsorolása (pl. öltözködés, kunyhóépítés, házépítés). Öltöztetőbabák öltöztetése az évszakoknak megfelelően. Kunyhóépítés ágakból. Házépítés agyagtégglából. A természetes és az ember alkotta környezet megkülönböztetése, jellemzőik elmondása. Képek gyűjtése: Hogyan laktak régen? A barlangtól a toronyházakig történt fejlődés bemutatása tablók készítésével. A park fáinak gondozása: az avar összegyűjtése.	Környezetismeret (tanulmányi séta, az évszakok jellemzői és az időjárás elemei, élőhelyek, környezetvédelem) Matematika (ok- okozati összefüggések, logikus gondolkodás) Rajz (népi építészet, díszítőművészet) Magyar irodalom (versek, történetek az időjárásról, mondatalkotás, véleménynyilvánítás, szókincs bővítés)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosságra nevelés Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, információkezelés, kommunikáció - értékelés) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia, művészi önkifejezés) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, kísérlet, anyagvizsgálati módszerek alkalmazása, összehasonlítás, rendszerezés, osztályozás, alkotóképesség) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, környezettudatosság)	1.2 Anyagok és megmunkálásuk, felhasználásuk <i>Munkakultúra: szokások átvétele, a célszerűség és gazdaságosság elve, alkalmazása a gyakorlatban, rutin és újítás. A saját élményből adódó problémák technikai oldalának felismerése. Technikai érdekességek, természeti „találmányok” megfigyelése. A felkészültség és a tudás szerepének belátása.</i> <i>Termelési kultúra: anyagok, (eredet, termelés), termelési rendszerek, termelési rendszerek</i> Az anyagok vizsgálata, anyag-tulajdonságok. Az anyagok alakítása, célszerű és takarékos anyagfelhasználás. Az esztétikus kivitelezésre való törekvés a munkák során Balesetvédelmi szabályok betartása az eszközhasználat során. A helyes eszköz és szerszámhasználat. A munkahely rendje és tisztasága. Mesterségek, gyártási folyamatok. Egészségkultúra	A képlékeny anyagok megmunkálása, a henger- és a kúpforma összehasonlítása. Képek és tárgyak gyűjtése a fazekasmesterség bemutatására. Természetes anyagokból (dió, gesztenye, kukorica, raffia, csuhé) játékkészítés utánzással, majd önállóan, egyéni elképzelés alapján, a kreativitás fejlesztésével. Természképek ragasztása. Őszi osztálydekorációk készítése. A fához kötődő mesterségek megfigyelése (fafaragó, faesztergályos, asztalos, ács). A papírgyártás folyamatának megismerése. Különböző papírfajták megismerése anyagvizsgálat és megmunkálás során. A fonal és a textil tulajdonságainak vizsgálata érzékszervi tapasztalással. Csomózások, hurkolások, sodrások, fonások, nemezelés alkalmazása játékkészítés közben. Kézi varrás gyakorlása. Tűpárna, varrása. Az anyagok takarékos felhasználása. Mozaikkép készítése maradék anyagokból. Rongy,- csuhé,- fonalbabák, termésbábok készítése. Szógyűjtés: mesterségek régen és napjainkban. A megismert szerszámok megnevezése.	Környezetismeret (élőhelyek természetes anyagai) Matematika (becslés, mérés) Rajz (művészetek, szobrászat, népművészet) Magyar irodalom (szövegalkotás, könyvajánlás, szókincs bővítés)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosság Testi-lelki egészség A tanulás tanítása Anyanyelvi kompetenciák (szóbeliség, írásbeli munka, információkezelés, kommunikáció-értékelés) Személyes és társas kompetenciák (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, környezettudatosság) Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia (összehasonlítás, analógiák keresése, alkotóképeség, kreativitás) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség (esztétikai érzék, harmónia)	1.3 Mérés <i>Információs kultúra:</i> <i>A meglátás, a problémaválasztás indoklása egy-két mondatban.</i> <i>Technikai problémák bemutatása.</i> A nagyítás és a kicsinyítés fogalmának megismerése. A mérés szerepe a technikában. A kicsinyítés és a nagyítás szükségessége, jellemzői, eljárásai. A becslés és a méretmegadás gyakorlása. Körvonalrajzok készítése. 1.4 Tervezés, építés <i>Munkakultúra: Technológiai algoritmus megérzése, a célszerűség és gazdaságosság elve, alkalmazása a gyakorlatban, rutin és újítás, alkotófolyamatok: igény, tervezés, döntés, szervezés, kivitelezés.</i> <i>A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és szerkezetnek megfelelő egyszerű megoldás kiválasztása és elkészítése mintakövetéssel és eleinte gondolati terv alapján.</i> <i>A mintakövetés jelentősége az alkotásban.</i> Az elrendezés, az esztétikum és az egyensúly szerepe.	Látszati rajz, vázlatrajz készítése. Látszati rajz alapján térbeli tárgyak készítése. Tárgyak körvonalrajzának készítése. A rajzeszközök rendeltetésszerű használatának elsajátítása Becsléssel méretek viszonyítása. Egyszerű ábrák nagyítása, kicsinyítése négyzetháló segítségével. A makett szerepének megismerése, egyszerű makettek építése. Az iskolai játszótér makettjének megépítése egyéni és csoportmunkában. Építés térben egyéni elképzelés alapján építőelemekből. Makettek építése látszati rajzok alapján.	Matematika (mérés, mérőeszközök, geometriai fogalmak, összehasonlítás, kicsinyítés, nagyítás) Rajz (eszközhasználat, látszati rajz, rajzolás)

2. Közlekedési ismeretek (2. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, szaknyelv, információkezelés, kritikus gondolkodás) Szociális és állampolgári kompetencia (felelősségérzet, döntésképeség, társas aktivitás, önfejlesztés, empátia, környezettudatosság)	Közlekedéskultúra: A közlekedés rendszere, közlekedési eszközök, közlekedési szabályok. A biztonságos közlekedés. A forgalomirányítás szerepe a közlekedés biztonságában. A forgalomirányítás jelzései. Jelzőtáblák, jelzőlámpák, gyalogátkelőhelyek. Vasúti átjáró, sorompó, fénysorompó. A mozgólépcső használata. A biztonsági sáv szerepe a balesetek elkerülésében. A tömegközlekedési eszközök használata: Viteldíj. <i>Egészségkultúra</i>	A veszélyhelyzetek felismerése képekről, elemzése és elkerülésük módjainak megbeszélése, modellezése. A lakóhely, iskola környékén és egyéb helyeken előforduló közlekedési jelzőtáblák jelentésének, kiemelten a gyalogos közlekedésnél használatos jelzőtáblák gyakorlati megismerése. Jelzőtáblák modelljének készítése A közlekedési eszközök használati szabályainak értelmezése, oktatófilm megtekintése alapján. Alkalmazásuk a gyakorlatban. A jobbkéz-szabály, a tömegközlekedési eszközök használatának alapvető szabályainak, gyakorlása, Illemszabályainak betartása szituációs játékokban és gyakorlatban. Balesetek megelőzésének gyakorlása. Szituációs játékok: Mi a helyes magatartás a baleset helyszínén?	Környezetismeret (tanulmányi séta, közlekedési eszközök) Magyar irodalom (irodalmi szemelvények, dramatikus játékok)

3. Életvitel, háztartástan (2. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Enkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (a megfigyelés tapasztalatainak lejegyzése, írásbeliség, elmondása, szóbeliség, kritikus gondolkodás) Szociális és állampolgári kompetencia (egészségtudatosság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, empátia)	<i>Háztartáskultúra</i> A házimunkák fajtái. A házimunkák veszélyforrásai. <i>Egészségkultúra: egészséges életmód, korszerű táplálkozás, napi testmozgás, öltözködés, baleset-megelőzés.</i> Az egészséges táplálkozás ismeretei. Az egészséges táplálkozás, a helyes és a helytelen étkezési szabályok bemutatása, értelmezése. <i>Fogyasztói kultúra: áru, piac, marketing, reklám, kereskedelem, fogyasztóvédelem, tudatos fogyasztás, pénzgazdálkodás, takarékoság, gazdaságosság, minőség és biztonság.</i> A takarékoság fontossága Ismerjen „költekezésmentes” ajándékozási módokat. Szolgáltatások.	Az otthoni és az iskolai környezet és tevékenységek jellemzőinek rajzos összevetése. Az osztályterem díszítése. A ház körüli (otthoni) teendőkben való részvétel, a lehetőségeinek gyűjtése, a teendők megbeszélése. a házimunkákban való szerepváltás elmondása. A házimunkák veszélyforrásainak elemzése képek alapján. A megelőzés lehetőségeinek megbeszélése, dramatizálása. Étrend összeállítása képekből. Terítés. Szituációs játékok. A takarékosággal kapcsolatos tapasztalatok gyűjtése. A lakóhely környékének kereskedelmi hálózatának megismerése. Ajándéktettek gyűjtése különböző ünnepi alkalmakra. Név, vagy születésnap ajándék készítése. Az iskola közelében lévő szolgáltató egységek felkeresése és megismerése. (például: posta, fodrászat, bevásárló helyek).	Környezetismeret (egészséges életmódra nevelés) Rajz (napirend készítése) Magyar irodalom (irodalmi szemelvények, dramatikus játékok)

Fogalmak (2. osztály)

Ember és környezete: lakóhely, lakótér, természetes környezet, mesterséges környezet.

Anyagok és megmunkálásuk, felhasználásuk: alapanyag, anyag - átalakítás, anyagtakarékosság, hengerforma, kúpforma, fafaragó, faesztergályos, papírgyártás, nyersanyag, termék, csomózás, hurkolás, sodrás, fonás, nemezelés.

Tervezés, építés: látszati rajz, vázlatrajz, méret, makett.

Közlekedési ismeretek: forgalomirányítás, átjáró, biztonsági sáv, fénysorompó, jelzőlámpa, jelzőtábla, sorompó, mozgólépcső.

Életvitel, háztartástan: háztartás, házimunkák veszélyforrásai, helyes étkezés, helytelen étkezés, takarékoság, szolgáltatás.

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek: Az ember természetátalakító munkájával kapcsolatos tapasztalatokból példák sorolása (lakóhely és lakótér). Az megfigyelt anyagok vizsgált tulajdonságainak felismerése, megnevezése konkrét tárgyakon. A tulajdonságokkal kapcsolatos tapasztalatok felhasználása a megmunkálás során. Az elvégzendő munkákhoz szükséges eszközök és szerszámok biztos, balesetmentes használata. Látszati rajz, vázlatrajz készítése. A rajzelemek helyes alkalmazása. Egyszerű modell tervezése és építése. A biztonságos gyalogos közlekedés szabályainak ismerete. A háztartás ismert feladatainak és veszélyforrásainak megnevezése, védelmi stratégiák ismertetése. Peldák sorolása az egészséges táplálkozásról és annak fontosságáról az ember életében. A takarékoság lehetőségének felismerése egyszerű problémaszituációban.

Értékelési szempontok: a bevezető szakasz 2. évfolyamára:

- Alkalmazza a megelőző évfolyamon elsajátított eljárásokat, szokásokat a problémamegoldás folyamatában.
- Igényelje a további, mélyebb megismerést.
- Legyen képes tárgyakat felismerni alaprajzról.
- Legyen képes térben építeni.
- Ismerje a kicsinyítés, nagyítás fogalmát.
- A papír, textil, fa legfontosabb tulajdonságainak ismerete.
- A környezetben előforduló jelzőtáblák jelentésének ismerete.
- Használja a népi hagyományok nyújtotta tapasztalatokat.

3. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év

1 óra/hét

(javasolt tömbösítés:
rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Technika – modellezés	24
2.	Közlekedési ismeretek	6
3.	Életvitel – háztartástan	7

Technika – modellezés

A bevezető szakaszban kialakított technikai műveltség továbbfejlesztése. Tapasztalatok szerzése az anyagok belső szerkezetéről. Természetes anyagok (fa és a természet kincsei), és feldolgozott (átalakított) anyagok (papír, fonal, textil) vizsgálata, alakítása. A szerkezet, tulajdonság, funkció összefüggéseinek felfedezése a tárgyalakításban. Az előkészítő, alakító és kiegészítő műveletek elvégzése. Tárgyak készítése, saját ötletek megvalósítása, a funkció, forma és esztétikum együttes figyelembevételével. Az anyagok vizsgálata. Az anyag látható szerkezete.

Formálhatóság és terhelhetőség. Az építészet történeti fejlődésének tanulmányozása. Egyszerű épület makettek irányított és önálló tervezése, építése. A népi építészettel kapcsolatos tapasztalatok felhasználása tervező és építő feladatokban. A terv, az elképzelés értékelése, megfeleltetése az igénynek és a lehetőségeknek. Mérés centiméter pontossággal. A mérési eredmények feljegyzése. A méretek leolvasása a rajzokról. A rajz és a tárgy megfeleltetése. Ismerkedés a méretmegadás elemeivel. Alaprajzkészítés.

Közlekedési ismeretek

A közlekedés kialakulása, fejlődése. A kerék szerepének fontossága. Városi tömegközlekedés. Kerékpáros közlekedés. Utazás vasúton. Közlekedésbiztonság.

Életvitel – háztartástan

Háztartást megkönnyítő eszközök és biztonságos használatuk. A balesetveszélyek felismerése és megelőzése a háztartásban.

Életkornak megfelelő önkiszolgáló tevékenység. Testápolás alapvető szabályai. Korszerű, egészséges táplálkozás szabályai. A helyes idő-, anyag- és pénzbeosztás. Takarékoság, a háztartásban. Gazdálkodás, megtakarítás, zsebpénz. Célszerű vásárlás. Szolgáltatások.

A népi hagyományok ápolása. A betegápolás egyszerű módjainak elsajátíttatása.

1. Technika – modellezés (3. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosság Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Aktív állampolgárságra , demokráciára való nevelés Anyanyelvi kommunikáció (megfigyelés tapasztalatainak lejegyzése, ok-okozati következtetés, szóbeliség, információkezelés, forráskezelés) Szociális és állampolgári kompetencia (nyitottság, társas aktivitás, önértékelés, önfejlesztés, empátia, környezettudatosság) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia	1.1 Ember és környezete <i>Környezetkultúra: Tárgyi környezet, a hasznosság és szépség elve.</i> <i>Gazdálkodáskultúra: foglalkozási ágak.</i> <i>A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és szerkezetnek megfelelő egyszerű megoldás kiválasztása és elkészítése mintakövetéssel és eleinte gondolati terv alapján. A mintakövetés jelentősége az alkotásban.</i> A környezet tárgyainak anyagai és eredetük megismerése. Élővilág és tárgyi környezet. A biológiai élőhelyek hasznosítható anyagai. A hasznosítható élettelen anyagok.	Kavicsok, kagylók, csigák, nád, fűzfa, gyékény, levelek, termések, gyűjtése. Használati és dísz tárgyak készítése természetes anyagokból: Karperec, nyaklánc fűzése termésekből. Szalmamadár, gyékénybabák készítése. Vesszőfonással fali kép készítése szárazvirág díszítéssel.	Környezetismeret (tanulmányi séta, környezetvédelem) Matematika (ok- okozati összefüggések, logikus gondolkodás) Rajz (népi díszítőművészet) Magyar irodalom (mondatalkotás, véleménynyilvánítás) Ének-zene: (népdal)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosság Testi-lelki egészség Információs és kommunikációs kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, információkezelés, kommunikáció - értékelés) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia, művészi önkifejezés) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, kísérlet, anyagvizsgálat, összehasonlítás, rendszerezés, osztályozás, alkotóképesség) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés)	1.2 Anyagok megmunkálása, felhasználása <i>Munkakultúra: Technológiai algoritmus megérzése, szokások átvétele, a célszerűség és gazdaságosság elve, alkalmazása a gyakorlatban, rutin és újítás, alkotófolyamatok: igény, tervezés, döntés, szervezés, kivitelezés.</i> <i>Termelési kultúra: anyag, termelési rendszerek</i> Az anyagok vizsgálata. Az anyag látható szerkezete. Természetes anyagok (fa és a természet kincsei), és feldolgozott (átalakított) anyagok (papír, fonal, textil) vizsgálata, alakítása. A szerkezet, tulajdonság, funkció összefüggéseinek felfedezése a tárgyalakításban. Az előkészítő, alakító és kiegészítő műveletek elvégzése. Ismerje fel az anyagok tulajdonságai és felhasználhatósága közötti kapcsolatot. Formálhatóság és terhelhetőség. Az anyagok átalakítása. A szerkezet, a tulajdonság és a funkció összefüggése.	<i>Az ember, a technika és a természeti környezet kapcsolatának megérzése, a tevékenység felfedezése konkrét példákban.</i> <i>A közvetlen környezet birtokbavétele, a tapasztalati megismerés és annak élvezete, az élő és élettelen anyaggal végzett tevékenység élménye.</i> A népművészet hagyományaihoz kapcsolódó tárgyalakítás, mintakövetéssel. Darabolás, hegyezés, faragás (rovásfaragás) alkalmazásával virágkaró, viráglétra készítése. Népi motívumok faragása. Papírhajtogatás, karcolás, nyírás, vágás, gyakorlásával bölcső, tálca készítése. Díszítés népi motívumokkal. Fonás, szövés, kézi varrás gyakorlása. Rongybabák, ujjbábok varrása. Fához kötődő mesterségek megismerése, például ács, asztalos. Tárgy készítése, saját ötletek megvalósítása, a funkció, forma és esztétikum együttes figyelembevételével. Kulcstartó, bababútor alakítása, díszítése faragással. A szükséges szerszámok és eszközök balesetmentes használatának gyakorlása.	Környezetismeret (élőhelyek természetes anyagai) Matematika (becslés, mérés) Rajz (művészetek, szobrászat, népművészet) Magyar irodalom (szövegalkotás, népművészet) Ének – zene (népdal)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosság Testi-lelki egészség Információs és kommunikációs kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (megfigyelés, ok-okozati következtetés, szóbeliség, információkezelés, forráskezelés) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, környezettudatosság) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, kritikus gondolkodás)	1.3 Tervezés, építés <i>Környezetkultúra: Tárgyi környezet, épített környezeti rendszerek, a hasznosság és szépség elve.</i> <i>A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és szerkezetnek megfelelő egyszerű megoldás kiválasztása és elkészítése mintakövetéssel és eleinte gondolati terv alapján. A mintakövetés jelentősége az alkotásban.</i> Az emberi alkotással létrehozott belső terek esztétikája. A népi építészettel kapcsolatos tapasztalatok felhasználása tervező és építő feladatokban. A lakás helyiségeinek, berendezési tárgyainak funkciói. Az újrahasznosítás lehetőségei, szükségessége.	Az építészet történeti fejlődésének tanulmányozása. Egyszerű épület makettek irányított és önálló tervezése, építése. Osztály, lakás, templom makettjének elkészítése. Képek gyűjtése lakberendezésről. Csoportosítás: régi, népi bútorok, modern bútorok. Berendezési tárgyak készítése hulladék anyagok felhasználásával.	Matematika (mérés, mérőeszközök, összehasonlítás, kicsinyítés, nagyítás) Rajz (eszközhasználat)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosság Információs és kommunikációs kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kompetenciák (szóbeliség, írásbeli munka, információkezelés, kommunikáció-értékelés) Személyes és társas kompetenciák (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, környezettudatosság)	1.4 Mérés, műszaki ábrázolás <i>Információs kultúra: kommunikációs rendszerek, információs rendszerek, modellezés, mérés, robotika, technikai újdonságok befogadása</i> Műszaki rajz és szabványjelölései. A méretmegadás elemei. A méretezés fontossága. Mérés centiméter pontossággal. Mérési eredmények lejegyzése.	<i>A konstruáláshoz, kivitelezéshez szükséges terv megértése (szövegértés, rajzolvasás, mintakövetés) és a saját gondolat kifejezésének képessége. Érzelmi viszonyulások megfogalmazása.</i> Rajzolvasási gyakorlat: A méretek leolvasása a rajzokról. A rajz és a tárgy megfeleltetése. Alaprajzkészítés. A vonalzó, mint mérőeszköz használata.	Matematika (mérés, mérőeszközök, összehasonlítás, kicsinyítés, nagyítás) Rajz (eszközhasználat)

2. Közlekedési ismeretek 3. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (a megfigyelés tapasztalatainak lejegyzése, írásbeliség, elmondása, szóbeliség, kritikus gondolkodás) Szociális és állampolgári kompetencia (egészségtudatosság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, empátia)	Közlekedéskultúra: A közlekedés rendszere, közlekedési eszközök, közlekedési szabályok. A közlekedés kialakulása, a kerék szerepének fontossága. Városi tömegközlekedés. Kerékpáros közlekedés. A kerékpárosokra vonatkozó jelzőtáblák és útburkolati jelek. Utazás vasúton. Közlekedésbiztonság. A közlekedési eszközök használatának szabályai, ezek ismerete és gyakorlása.	<i>A következményekért felelősséget vállaló magatartás.</i> Technikatörténet: gyűjtőmunka A biztonságos közlekedés gyakorlása tömegközlekedési eszközök használatával. A kerékpáros közlekedés gyakorlása.	Környezetismeret (tanulmányi séta, közlekedési eszközök) Magyar irodalom (irodalmi szemelvények)

3. Életvitel - háztartástan (3. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (a megfigyelés tapasztalatainak lejegyzése, írásbeliség, elmondása, szóbeliség, kritikus gondolkodás) Szociális és állampolgári kompetencia (egészségtudatosság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, empátia)	<i>Háztartáskultúra. Háztartás-ökonómia, háztartási technológiák, lakáskultúra, háztartási gépek, háztartási energia és más ellátó rendszerek</i> Háztartási eszközök és biztonságos használatuk. A háztartást megkönnyítő eszközök megismerése és használatuk gyakorlása. Az életkornak megfelelő önkiszolgáló tevékenység algoritmusának bemutatása. <i>Egészségkultúra: Egészséges életmód, korszerű táplálkozás, napi testmozgás, öltözködés, baleset-megelőzés, ergonómia.</i> Testápolás. Egészséges táplálkozás. Lakóhelyi szolgáltatások. A mosó- és mosogatószeres használati utasításainak betartása.	<i>A legegyszerűbb emberi szükségletek felismerése és a kapcsolódó technikai lehetőségek belátása, tapasztalati feltárása. Az egyéni különbségek felismerése az igények megfogalmazásakor.</i> A háztartási balesetek veszélyeinek felismerése és megelőzési módjuk bemutatása konkrét helyzetekben, dramatikus játékkal. A korszerű táplálkozás szabályainak értelmezése. Gyümölcssaláta, narancslé, gyógytea készítése. A testápolás alapvető szabályainak alkalmazása helyzetgyakorlatokban Példák gyűjtése a helyes idő-, anyag - és pénzbeosztásra. A zsebpénz felhasználásának és megtakarításának megtervezése. A telefon használatának gyakorlása, szituációs játékkal.	Környezetismeret (egészséges életmódra nevelés) Rajz (napirend készítése) Magyar irodalom (irodalmi szemelvények)

Fogalmak (3. osztály)

Ember és környezete: élőhely, élővilág, tárgyi környezet.

Anyagok megmunkálása, felhasználása: formálhatóság, terhelhetőség, előkészítő műveletek, alakító műveletek, kiegészítő műveletek, rovásfaragás, ács, asztalos.

Tervezés, építés: építőanyagok, építkezés sorrendje, a lakás szerkezete, belső tér, település, népi építészet, méretmegadás elemei.

Közlekedési ismeretek: közlekedés, a kerék, közlekedésbiztonság, a kerékpár, közlekedési eszközök.

Életvitel, háztartástan: háztartási eszközök, napirend, testápolás, használati utasítások, zsebpénz, takarékoskodás, gazdálkodás.

A továbbfejlesztéshez szükséges alapvető feltételek: Az élő és a tárgyi környezet kapcsolatának megfigyeléséből származó tapasztalatok felhasználása feladathelyzetben. Az anyag, a szerkezet, a forma, a funkció és az esztétikum összefüggéseinek érvényesítése a tárgykészítés folyamán. Szakszerű és biztonságos szerszámhasználat. Egyszerű makett irányított tervezése és elkészítése. Egyszerű ábra olvasása és értelmezése. Mérés centiméter pontossággal. A biztonságos gyalogos közlekedés és tömegközlekedési eszközhasználat szabályainak ismerete, alkalmazása szituációs játékokban. Az életkornak megfelelő önkiszolgáló tevékenység bemutatása társaknak. Munkaeszközök megfelelő használata, védelme, megbecsülése, gondozása. Baleset, betegség esetén tudja, mit kell tennie.

Tudja a leggyakoribb betegségek megelőzésének módjait. A tiszta környezet iránti igény mind az iskolában, mind otthon. A háztartási munkát megkönnyítő szolgáltatások szerepe. Ismerjen fel néhány - a háztartásban nélkülözhetetlen - alapvető szerszámot, eszközt.

Értékelési szempontok: a kezdő szakasz 3. évfolyamára:

- Természetes, mesterséges anyagok tulajdonságainak megkülönböztetése.
- Az anyagok tulajdonságai és felhasználásuk közötti kapcsolat felismerése.
- Használja a szimbólumokat a műszaki információközlésben.
- Tudjon megkülönböztetni a műszaki rajzban használatos vonalfajtákat, legyen képes nézeti rajzok elemzésére.
- Legyen képes egyszerű makett készítése.
- Összetett modellek építése térben - egyéni elképzelések kivitelezése.
- Ismerje néhány élelmiszer élettani hatását.
- Tanúsítson érdeklődést a népi hagyományok iránt.
- Aktív részvétel tárgykészítő tevékenységben.
- Ismerje a lakás belső tereinek funkcióit.

4. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

(javasolt tömbösítés:
 rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Technika – modellezés	25
2.	Közlekedési ismeretek	4
3.	Életvitel – háztartástan	8

Technika - modellezés

A technikai műveltség továbbfejlesztése. Természetes és mesterséges környezet új szempontokkal irányított megfigyelése. A technikai érdekességek, természeti „találmányok” megfigyelése, bemutatása. A városi és falusi élet összehasonlítása, vélemény megfogalmazása a tapasztalatokról. Az anyagok magasabb szintű megmunkálása során az elméleti és gyakorlati ismeretek bővítése. Az anyagvizsgálatok elemi módszereinek alkalmazása feladathelyzetben. Az alapanyag, a résztermék, a termék, a hulladék és a melléktermék, cserélhetőség, szabvány fogalma. A feladat elképzelése, megoldási tervek készítése. A forma, a funkció és a méret közötti összefüggések megállapítása és felhasználása a tervezés során. Egyszerű műveleti sor önálló megalkotása és végrehajtása. Nézeti ábrázolás elemei. Működőképesség és esztétikum. A környezeti kultúra értékeinek megismerése, formálása. A szín, a forma és a harmónia hatása a közérzetre.

Közlekedési ismeretek

A közlekedési eszközök modelleken keresztül történő megismerése, használatuk, gyakorlati tudnivalók az utazással kapcsolatban. A modern közlekedés eszközei. Szárazföldi, vízi és légi közlekedés. Helyi és távolsági közlekedés. A kerékpáros közlekedés gyakorlása, táblák, lámpák, útburkolati jelek megismerése. Utazás, az utazáshoz szükséges információk megismerése. Szabálykövető magatartás gyakorlása élethelyzetekben.

Életvitel – háztartástan

Az emberi test működésének alapvető ismeretei. Balesetmentes szabadidőtöltés és játék. Öltözködési szabályok. Takarékoság. A háztartási eszközök biztonságos használatának megismerése, gyakorlati alkalmazása. Az elsajátított ismeretanyag rendszerezése, aktivizálásának biztosítása. A műszaki információközlés ismereteinek elmélyítése, bővítése. Mosó- és mosogatószeres biztonságos használata. A magatartás esztétikuma. Értékrend alakítása. A lakásból elérhető legfontosabb szolgáltatások (telefonos tudakozó, mentők, tűzoltók) használata. A hagyományok tisztelete.

1. Technika – modellezés (4. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret Környezettudatosság Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (információkezelés, forráskezelés) Szociális és állampolgári kompetencia (környezettudatosság) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia)	1.1 Az ember és környezete Épített környezet, épített tér, korszerű építmények: épületek, utak, alagutak, hidak, felüljárók, toronyházak, tornyok. Természetes és mesterséges környezet szempontokkal irányított megfigyelése. Népi építészet. A lakás belső tereinek, funkcióinak megnevezése.	Gyűjtőmunka: A technikai érdekességek, természeti „találmányok” megfigyelése, bemutatása. A városi és falusi élet összehasonlítása, vélemény megfogalmazása a tapasztalatokról. Képek, tárgyak gyűjtése. Tablóképzés. Kiállítás rendezés.	Környezetismeret (tanulmányi séta, környezetvédelem) Informatika: (keresőprogram használata) Rajz (népi díszítőművészet) Magyar irodalom (véleménynyilvánítás, könyvtárhasználat)
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosság A tanulás tanítása Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	1.2 Anyagok megmunkálása, felhasználása Munkakultúra Az anyagok csoportosítása, vizsgálata. Az anyagvizsgálatok elemi módszerének alkalmazása feladathelyzetben. Az anyagok átalakítása (feldolgozása). Az alapanyagok célszerű kiválasztása és a legkevesebb hulladékra törekvés a munkafolyamatokban.	Gyűjtőmunka és csoportosítás: természetes és feldolgozott (átalakított) anyagok. Fóliahegesztő alkalmazásával papírzsebkendőtartó készítése. Üvegfestés (ajándék).	Környezetismeret (élőhelyek természetes anyagai) Matematika (becslés, mérés) Rajz (művészetek, szobrászat, népművészet)

Anyanyelvi kommunikáció (szóbeliség, információkezelés, kommunikáció - értékelés) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia, művészi önkifejezés) Természettudományos kompetencia (megfigyelés, kísérlet, anyagvizsgálati módszerek alkalmazása, összehasonlítás, rendszerezés, osztályozás, alkotóképesség) Szociális és állampolgári kompetencia (önértékelés, nyitottság, társas aktivitás, önfejlesztés, környezettudatosság) Digitális kompetencia (IKT alkalmazás)	A technológiai lépések alkalmazása, önálló tervezés és kivitelezés. A problémamegoldó döntések rövid indoklása. Az alapanyag, nyersanyag, a résztermék, a termék, a hulladék és a melléktermék fogalma. Cserélhetőség, szabvány. Hagyományos technológiák a ház körül és a kézművességben. A papír története, szerkezete, szerepe az emberi kultúra kialakulásában. Újrahasznosítható anyagok megismerése. A papírhajtogatás rajzos jelei, algoritmusok alkalmazása. Papírgyártás régen és ma. A termelés fontossága, fakitermelés, környezetvédelem. Fafajták ismerete, szegezés, szeghúzás. Megfelelő szerszámhasználat (kalapács, harapófogó), balesetvédelem. Fonal vizsgálata. Népi iparművészet Anyagszükséglet megállapítása Öltésformák alkalmazása haszon- és dísz tárgyon. Szabásminta használata, anyagtakarékosság. <i>Biztonságkultúra</i> Kalapács, harapófogó balesetmentes használata Hulladékok újrahasznosításának világméretű szükségessége.	Papírdoboz készítése. ékszerek tervezése és készítése különböző anyagok (bőr, agyag) felhasználásával. Papírmasé készítése. Merített papír, ajándékkészítés Népi motívumgyűjtés. Szövés szövőkereten. Ruhafestés, pamut anyagok batikolása. Különböző öltésfajták elsajátítása, szemüvegtartó, tolltartó készítése filcből. Díszítése rátéttel, hímzéssel. Fedeles doboz A kész munkadarab kipróbálása, rendrakás, tisztaság munka közben.	Magyar irodalom (szövegalkotás, könyvtárhasználat) Ének – zene (népdal) Informatika (keresőprogram használata)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosság A tanulás tanítása Anyanyelvi kompetenciák (szóbeliség, írásbeli munka, információkezelés) Szociális és állampolgári kompetenciák (környezettudatosság) Matematikai kompetencia (becslés, mérés, térbeli tájékozódás)	1.3 Mérés, műszaki ábrázolás Alaprajz és nézet. Nézeti ábrázolás, nézetrajz. A szabványosított műszaki rajz jelei. Mérési eredmények lejegyzése. <i>Munkakultúra</i> A vázlatrajz, a nézeti ábrázolás, és vetületi ábrázolás különbözősége. Térbeli tárgy nézeti ábrázolása, elkészítése. Térlátás célirányos fejlesztése	A mérés és a rajzeszközök használatának gyakorlása. A tárgy jellemzése alaprajz és vázlatrajz alapján. Rajzolás gyakorlása. Vonalfajták elsajátítása műszaki rajz készítése. Méretezés gyakorlása. Alaprajz, nézetrajz olvasása és készítése.	Matematika (mérés, mérőeszközök, összehasonlítás, kicsinyítés, nagyítás) Rajz (eszközhasználat)
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Környezettudatosság A tanulás tanítása Matematikai kompetencia (térbeli tájékozódás) Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (esztétikai érzék, harmónia, művészi önkifejezés)	1.4 Tervezés, építés Épített környezet: a rendeltetés, a célszerűség, a szerkezet, a tulajdonságok és a forma összhangja. <i>Munkakultúra</i> A feladat elképzelése, megoldási tervek készítése. A forma, a funkció és a méret közötti összefüggések megállapítása és felhasználása a tervezés során. A műveleti sor önálló megalkotása és végrehajtása.	Alaprajz, nézetrajz alapján építés. Egyénileg, vagy csoportosan modellépítés, térelhatárolás: pásztorkunyhó, vályogkunyhó építése Építés építőkockával, LEGO–val, szerelőelemekkel. Makett készítés Különböző méretű dobozok, flakonok, hulladék anyagok felhasználásával lakás, ház, település létrehozása egyéni és csoportmunkában.	Matematika (mérés, mérőeszközök, összehasonlítás, kicsinyítés, nagyítás, geometriai fogalmak) Rajz (eszközhasználat, népi építészet)

2. Közlekedési ismeretek (4. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (a megfigyelés tapasztalatainak lejegyzése, írásbeliség, elmondása, szóbeliség, kritikus gondolkodás) Szociális és állampolgári kompetencia (egészségtudatosság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, empátia)	A modern közlekedés eszközei. Szárazföldi, vízi és légi közlekedés. Helyi és távolsági közlekedés. <i>Közlekedéskultúra</i> A közlekedési eszközök csoportosítása Menetrendek vizsgálata. A kerékpározás szabályai. Önállóságra törekvés az utazásnál	A tömegközlekedési szabályok értelmezése, alkalmazása szituációs játékokban. A kerékpáros közlekedés gyakorlása, táblák, lámpák, útburkolati jelek megismerése. Szabálykövető magatartás gyakorlása élethelyzetekben. Utazás tervezése menetrendek alkalmazásával.	Környezetismeret (tanulmányi séta, közlekedési eszközök) Magyar irodalom (irodalmi szemelvények) Informatika (keresőprogram, menetrendek használata)

3. Életvitel, háztartástan (4. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kommunikáció (a megfigyelés tapasztalatainak lejegyzése, írásbeliség, elmondása, szóbeliség, kritikus gondolkodás) Szociális és állampolgári kompetencia (egészségtudatosság, társas aktivitás, önfejlesztés, pozitív gondolkodás, empátia)	Háztartási munkák. Balesetmentes szabadidőtöltés és játék. Öltözködési szabályok. Takarékoság Mosó- és mosogatószeres biztonságos használata. <i>Gazdálkodáskultúra</i> A család jövedelme, zsebpénz, takarékoság. <i>Egészségkultúra</i> Napirend. Egészséges életmód A környezet és ruházat tisztán tartása. Egészségkárosító szerek (nikotin, drog, alkohol) Az emberi test működésének alapvető ismeretei. Testünk felépítése, tápanyagok szerepe az egészség és fogak megőrzésében. Felkészülés a külső-belső változásokra. Személyi higiéniaira való igény. Egészséget károsító szerek elutasítása. Egészséges életmód tudatos kialakítása. Egészségügyi ellátás ismerete, segítségnyújtás, hívás. A lakásból elérhető legfontosabb szolgáltatások. <i>Fogyasztói kultúra</i> A rádió és a televízió hatásai a vásárlási szokásainkra.	Egyszerű háztartási munkák bemutatása. Megoldásmódok keresése az idővel való gazdálkodás bemutatására. A munkaterület tisztán tartása, rendszeretett fejlesztő gyakorlatok. Az egészséges és kultúrált étkezés szabályainak bemutatása, megbeszélése, alkalmazása. Szabadidős programok összeállítása. A takarékosággal kapcsolatos példák felismerése, gyűjtése. Tápanyagtáblázat készítése, étrend összeállítása. Szituációs játékkal a helyes magatartás eljátszása betegség vagy baleset esetén Szerepjátékok: Telefonos játék (tudakozó felhívása, bejelentés: mentők, tűzoltók hívása) A reklámok hatásának vizsgálata osztályközösségen belül, statisztika készítése.	Környezetismeret (egészséges életmódra nevelés) Rajz (napirend készítése) Magyar irodalom (irodalmi szemelvények) Matematika (statisztika készítése, értelmezése)

Fogalmak (4. osztály)

Ember és környezete: épített környezet, korszerű építmények, technikai érdekességek.

Anyagok megmunkálása, felhasználása: cserélhetőség, hulladék, melléktermék, műanyag, résztermék, szabvány, szerkezeti anyagok, technológia, termék.

Tervezés, építés: cél, célszerűség, esztétikum, művelési sor, rendeltetés, stabilitás, terv, nézet, nézeti ábrázolás, elrendezés, harmónia.

Közlekedési ismeretek: helyi közlekedés, távolsági közlekedés, irányítási rendszer, szárazföldi közlekedés, vízi közlekedés, légi közlekedés.

Életvitel, háztartástan: háztartási munka, tervszerűség, időbeosztás, tisztaság, rendszeret, kulturált étkezés, szabadidős programok, öltözködési szabályok, az időjáráshoz, évszakhoz, napszakhoz, alkalomhoz illő öltözetek, takarékoság, legfontosabb segélyhívószámok, reklám, termékismertető, vásárlási szokások, fogyasztóvédelem, takarékoság

A továbbhaladás feltételei: a kezdő szakasz 4. évfolyam végén

A műszaki rajz leolvasásának ismerete. Alaprajz, nézetrajz készítése önállóan. Mérés centiméteres pontossággal. Rend, tisztaság megtartása munka közben. Munkaeszközök karbantartásának fontossága, gondozása. A lakás belső terei, azok funkciói. Díszítőelemek használata, a lakás otthonossá tétele. Önellátás otthon, iskolában, segítség. Ésszerű takarékoság idővel, pénzzel, energiával. Szolgáltatások megfelelő igénybevétele. Részvétel tárgykészítő tevékenységben - tárgykészítés saját ötlet alapján. A célszerű és takarékos anyagfelhasználás. Rend, tisztaság munka közben. A készítendő tárgy sajátosságaihoz illő anyag és munkaeszköz választása. A tárgy rendeltetése, funkciója, anyaga, alakja és mérete közötti kapcsolat felismerése. Jártasság a gyalogos és a kerékpáros közlekedés szabályainak alkalmazásában. Az egészséges életmód elemi szabályának ismerete. A teendők megnevezése egyes betegségeknél - a mentők telefonszáma. Ismerje a háztartásban használatos eszközök és gépek rendeltetését és használatát.

Értékelési szempontok: kezdő szakasz 4. évfolyamára:

Probléma felismerés és tervezés:

- a technikai problémák felfedezésének és szóbeli megfogalmazásának képessége,
- a probléma megoldásához vezető út/utak kitalálása,
- a tervekészítésben való gyakorlottság,
- a terv értelmezhetősége /szóbeli megfogalmazásban, írásban, anyagban),
- a terv egyedisége, az elképzelés ötletessége,
- a terv megvalósíthatósága, illetve ennek megítélése (a képzelet és a megvalósítás realitásainak összevetése)

A munka megszervezése és kivitelezése:

- a technikai szövegek értelmezésében, a rajzolásban, a mintakövetésben való gyakorlottság,
- a megfelelő (kivitelezhető) megoldási terv felismerése,
- az anyagalakítás és szerszámhasználat fogásainak, a kettő megfeleltetésének elsajátítási szintje,
- a munkafolyamatban való elmélyültség,
- a munkatevékenység örömtelisége,
- az ésszerűségi, a takarékosági és az esztétikai szempontok érvényesítése a tevékenység folyamatában,
- a kész munkadarab működőképessége, funkciónak való megfelelése.

A megvalósítás értékelése:

- a megfigyelőképesség, a folyamatkövetés és a kritikai érzék fejlettsége,
- a régebbi tapasztalatok és a megszerzett tudás felhasználása a tevékenység (saját és másoké) és a munkadarabok értékelésekor,
- a megfigyelési szempontokra figyelés a vélemény kialakításakor, a megfogalmazás értelmessége.

A munka-és a tanulási szokások:

- a rend iránti igény a munkafolyamatban,
- a szabálykövetés fejlettsége,
- a kontroll és a hibajavítás készségeinek kialakultsága,
- gazdálkodás az idővel, az anyaggal,
- az eszközök funkcionális és kíméletes használata,
- saját és mások testi épségének, egészségének megóvása,
- együttműködés, a segítségadás és a munkamegosztás módjának ismerete, egymás segítése a megvalósítás folyamatában.

10.1.2. Életvitel 5-8. évfolyam

Alapozó és fejlesztő szakasz

5-8. évfolyam

Bevezetés

Az életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterület a világ tapasztalati megismerésére, a **használatos tudás** megszerzésére nyújt lehetőséget, hozzájárul a tudás, az értékek megbecsüléséhez, a tanulás és a munka megszerettetéséhez, és kapcsolatot teremt az iskolai tanulás és az iskolán kívüli világ között. A technika és életvitel tantárgy a gyakorlati problémamegoldás folyamatában gyűjti össze, egységesíti a tanulók meglévő ismereteit, konkrét problémahelyzetekből indul ki, **életszerű megoldásokkal, eljárásokkal** segíti a gyakorlati tudás megszerzését, mely elengedhetetlen a **változásokhoz való rugalmas alkalmazkodáshoz**, a változások befolyásolásához, a környezetünk és a saját sorsunk alakításához.

A társadalmi, a természeti és a technikai környezet területeinek, összefüggéseinek, kölcsönhatásainak bemutatásával a **tanulók tájékozottságát, biztonságérzetét növeli**, a teremtetett és alkotott világ teljességét és szépségét érzékelteti. A civilizáció környezeti hatásainak ismeretében a **felelős, környezettudatos, a fenntartható fejlődést szolgáló, kritikus fogyasztói magatartást** kívánja kialakítani. A munkafolyamatok és egyes szakmák bemutatása, megismerése a **pályaorientációt** alapozza meg. Az alkotómunka folyamatainak gyakorlati elsajátítása közben az alkotás örömeinek átélésére, az alkotott érték megőrzésére, megóvására irányítja a figyelmet. A javak előállítás és a megtermelt érték felhasználása, a javak élvezése (a munkavégzés időtartama és a szabadidő hasznos eltöltése) közötti megfelelő egyensúly megteremtésére, a családok egészséges életmódjának kialakítására figyelmeztet. A **mindennapi problémák megoldása**, a konfliktusok és veszélyhelyzetek kezelése, a **kitartó és módszeres munka**, majd az ezt követő reális értékelés segíti kialakítani a **helyes önértékelést**, a fejlődőképes autonóm személyiséget, mely képes lesz az **élethosszig tartó tanulás** által a sikeres, értékes életvitelre.

A helyi tantervben rögzített elvek alapján kiválasztott tananyagtartalmak mennyiségi és nehézségi fokának megfelelő feldolgozáskor a haladás tempójának meghatározásában, a tanítási módszerek, eszközök és munkaformák alkalmazásával kapcsolatos döntéshozatalban mindenkor **az adott tanulók fejlettségi jellemzői és fejlesztési igényei** az irányadók.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek

A technika és életvitel tantárgy tanításának a célja az, hogy a 10 – 16 éves tanulókat az őket körülvevő társadalmi, természeti és technikai környezetben való tájékozódásában, abba való beilleszkedésében, valamint a technikai műveltség elsajátításában és az aktív alkotó tevékenységében egyaránt tovább segítse. A tanítási folyamat alapja a bevezető és kezdő szakaszban történő játékos cselekedtetés során megszerzett tapasztalatokból kiinduló élményszerű megismerés folytatása, amely során az **alapozó szakaszban** (az 5-6. évfolyamon) a tanulók életkori sajátosságaihoz, gyermeki gondolkodásuk fejlődéséhez igazodva erősödik az alapkészségek alakítása, fejlesztése a nem szakrendszerű nevelés-oktatás elveinek megfelelően, az érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz kötött képi gondolkodás függvényében korszerű, hatékony és meggyőző módszerekkel. A **fejlesztő szakaszban** (a 7-8. évfolyamon) előtérbe kerül az elvont fogalmi és elemző gondolkodás, így a

hétköznapiakban is hasznos ismeretek, tevékenységek körét ennek megfelelően tágíthatjuk a helyi lehetőségeket kihasználva a küldetésünk, az elkötelezettségünk, a közösségünk iránt érzett felelősségünk tudatában. A **befejező szakaszban** (9-10. évfolyam) az önálló, felelősségteljes, önfejlesztésre képes, a családi életre alkalmas emberré nevelés, valamint a mindennapi élet kultúrájában való jártasságok elsajátíttatása a cél.

Fő feladataink a folyamatos fejlesztés során:

- a tájékozódás és az egyéni, a családi, az iskolai és lakókörnyezetünkben való tájékozottság igényének a felkeltése;
- az összefüggések és kölcsönhatások keresése; az érdeklődésből származó információk és az egyéni tapasztalatok összehangolása;
- rendszerszemléletű gondolkodásmód következetes kialakítása (a természeti, társadalmi és technikai környezet kapcsolatrendszere);
- a problémaérzékenység erősítése, és a folyamatok tudatos, tervezett végig vitele a probléma-felismeréstől a problémamegoldásig;
- a fenntartható fejlődés lehetőségeinek megismertetése, s ennek megfelelően az új szemléletmód és a korszerű életvitel alakítása;
- a szükségletek és a lehetőségek felismertetése, egyeztetése és a tudatos fogyasztói szokások kialakítása;
- a környezettudatos magatartás mindennapokban történő gyakoroltatása, hogy aktívan alkalmazzák a környezetbarát technológiákat;
- a munkamegosztás, az önálló munkaszervezés, az önkiszolgálás, az önellátás, az önellenőrzés, a reális értékelés fokozatos kiépítése;
- a tervezés és az alkotás örömeinek az átélése, az agyag – forma – funkció – esztétikum – gazdaságosság egységének megvalósítása;
- célszerű, takarékos és hatékony gazdálkodás az anyagi és humán erőforrásokkal (az anyaggal, az energiával, a munkával, az idővel);
- a lelki és testi egészség fenntartását elősegítő életvitel kialakítása, különös hangsúly helyezve a megelőzésre;
- a kölcsönös bizalomra, toleranciára épülő kapcsolatrendszerek kialakítása, melyben felelősek vagyunk önmagunkért és másokért;
- a kritikus önértékelés és mások tetteinek és alkotásainak tárgyilagos, közösen kialakított szempontok szerinti megítélése;
- a technikai fejlődés főbb irányainak és a találmányok, feltalálók történeti korok szerinti megismertetése (technikatörténet);
- az önművelés igényének és szokásainak kibontakoztatása, az egész életen át tartó tanulás eszközeinek, módszereinek megismertetése;
- a mindennapi együttéléshez nélkülözhetetlen szokások, szabályok kialakítása, mintaadás és gyakorlóterep adása a magatartási normák és szabályok elsajátításához és a társas közösségekben való részvétel és együttműködés tanulásához (viselkedéskultúra);
- értékörző, hagyománytisztelő, a saját és más népek kultúrája iránt érdeklődő magatartásra nevelés (hagyományismeret);
- az esélyteremtés érdekében az egyéni képességek támogatása: a tehetség kibontakozásának, illetve a tanulási nehézségekkel küzdő, a sajátos nevelési igényű tanulók segítése, sikerélményhez juttatása, a gyermekek eltérő fejlődéséből adódó hátrányok csökkentése;
- az információszerzés, -tárolás és -továbbítás korszerű ismereteinek felhasználása a gyűjtőmunkáknál, prezentáció készítése;
- a kézügyességet továbbfejlesztő tevékenységek előtérbe helyezése, mert a kéz intelligenciájának fejlesztésére a gyermek- és ifjúkor a legalkalmasabb, s bizonyított tény, hogy később már kevésbé pótolhatók az itt elkövetett mulasztások;
- a technika-életvitel tantárgy tanulási szokásrendjének kialakítása (kommunikáció, mintakövetés, munkafogások, önellenőrzés, hibajavítás, könyvtárhasználat, IKT alkalmazása).

Kiemelt fejlesztési feladatok

A tantárgyközi kapcsolatokat erősítik, a tanítás-tanulás folyamatait támogatják, a tanulók személyiségének a fejlődését elősegítik a kiemelt fejlesztési feladatok, melyek a helyi tanterv alapján készülő tantárgyi tantervbe építhetők be a helyi lehetőségek és szükségletek mértékét figyelembe véve.

Énkép, önismeret: A tagozatváltásokkal együtt járó környezet, tevékenység, tanulási mód váltását segíteni kell, hogy az átmenetek ne okozzanak törést a gyermekek számára. Biztonságérzetet adó, gyakorlati és elméleti tanulási sikerek átélését lehetővé tevő, tapintatos és szeretetteljes bánásmód teszi lehetővé, hogy felfedezhessék belső értékeiket. Több új tantárgyhoz kapcsolódóan, különböző csoportokhoz alkalmazkodva együtt kell működniük, ahol kipróbálhatják, hogy mire képesek, megtapasztalhatják az újszerű feladatokkal való találkozás élményét, az alkotó munka során hasznosuló tanulságokkal élhetik meg a próbálkozásait. Az így kialakuló pozitív énkép és a reális önismeret segíti az átmeneteket.

Hon- és népismeret: A 10-16 éves tanulók különösen nyitottak és fogékonyak a közvetlen környezetükből szerzett élményekre, tapasztalatokra. A nemzeti kultúra értékeinek átörökléséhez, a nemzeti hagyományok ápolásához gyakorlati tevékenységekkel (alkotó- és gyűjtőmunkával) kapcsolódik a tantárgy.

Az európai azonosságtudat – egyetemes kultúra: A jól megalapozott nemzeti azonosságtudatra épülhet az egyetemes emberi kultúra értékeinek elfogadása. Ezt számos technikátörténeti példával bemutatható. A kialakított nyitottság és fogékonyság által más kultúrák iránt is befogadóvá válik, ösztönzést ad külföldi kortársakkal való kapcsolatépítéshez, s ezáltal a sikerességet befolyásoló idegen nyelvi képzéshez.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés: Széleskörű lehetőséget biztosít a tantárgy tartalma a veszély- és válsághelyzeti magatartáskultúra megismerésére, fejlesztésére, hogy mit tegyen a megelőzés érdekében, illetve a már kialakult katasztrófa-szituációkban, válsághelyzetekben (árvíz, tűz, veszélyes anyagokkal való találkozás, szélsőséges időjárási jelenségek, környezeti károk, járványok, társadalmi igazságtalanságok, családban előforduló konfliktusok esetén).

Gazdasági nevelés: A munka értékteremtő szerepét, a környezetkímélő termelést, a tudatos fogyasztói magatartást hangsúlyozza a tantárgy. Az esélyteremtés érdekében az egyéni képességeket támogatva a kezdeményezőkézséget és a vállalkozói kompetenciát kívánja erősíteni.

Környezettudatosságra nevelés: Személyes tapasztalatokra, ismételten átélhető, jól érzékelhető mindennapi élethelyzetekre (környezeti problémaszituációkra) épülnek az ismeretek, melyek helyes kezelésével a fenntartható fejlődés biztosítható.

Testi és lelki egészség: A pozitív (egészséges és harmonikus) életvezetési ismeretek (önkiszolgálási és önvédelmi képességek, normatudat, általánosan elfogadott viselkedési szabályok) elsajátítását, a lelki-testi épséget veszélyeztető betegségek megelőzését, az egészséges életvitel igazi értéként való elfogadását, megélését és a megtartás gyakorlatát közvetíti a tantárgy az életkori sajátosságoknak megfelelően.

A tanulás tanítása:

Az érdeklődés és kíváncsiság által vezérelt emberi cselekvőképesség az egész életen át tartó tanulás folyamatában formálódik. A különböző problémahelyzetek kreativitást igénylő megoldásaival, a már megszerzett tudás szüntelen mozgósításával és új helyzetekben való kreatív felhasználásával történő saját tanulási stratégia kialakítása a fő feladat az önálló és hatékony tanulás érdekében, hogy a tanultakat a mindennapi gyakorlatban, az élet minden területén széles körben alkalmazni tudják. Ehhez technikátörténeti gyakorlati és elméleti példákat mutat be a tantárgy a tanulás korszerű módszereinek és technikai eszközeinek használatával.

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A sikeres életvezetéshez, munkavégzéshez nélkülözhetetlen akarati jellemzők, érzelmi viszonyulások és képességek együttese (döntés, tervezés, visszacsatolás, együttműködés, kitartás, sikerek megélése, kudarcok elviselése, önellenőrzés, értékelés, újrakezdés, stb.) szükséges.

Ezekkel kapcsolatban számos gyakorlati megtapasztalásra van lehetőség a tananyag elsajátítása során.

A pályaaorientáció eredményességét a cselekvési kompetenciák fejlesztése mellett a szociális és társadalmi-állampolgári kompetenciák tudatos, jól megtervezett, összehangolt alakítása segíti.

5. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét
(javasolt tömbösítés:
rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Technika - modellezés	14
2.	Háztartástan - életvitel	12
3.	Közlekedési ismeretek	5
4.	Agrotechnika	6

Technika – modellezés

A technika tartalma a XXI. századi általános műveltség nélkülözhetetlen részeként a társadalmi, természeti és technikai környezet alapvető ismereteit közvetíti, és olyan készségeket, képességeket, beállítódásokat alakít ki és fejleszt tovább, amelyek a modern technika és gazdaság eredményeinek ésszerű felhasználását teszik lehetővé, ugyanakkor a károsító hatásainak megelőzését és csökkentését segítik elő.

Jól kiválasztott és érdeklődést felkeltő példák segítségével a gyorsan változó világ és a közvetlen környezetünk technikai fejlődését figyelemmel kísérhetjük. Az alkotóképesség fejlesztése cselekedtetéssel, tevékenykedtetéssel történik. A manuális tevékenységeknek kiemelt szerepe van, gyakorlatokon keresztül sajátíthatják el az alapvető technikai eszközök környezettudatos használatát. A gyűjtőmunkák és anyagvizsgálatok segítik a megismerési és rendszerezési folyamatok gyakorlását.

Háztartástan – életvitel

A család életvitelét segítő teendők elvégzéséhez családi munkamegosztásra van szükség. A témakör fő elemei: háztartási munka szervezésének kérdései, az anyagi lehetőségek felmérése, az egészséges táplálkozás érdekében hagyományos és korszerű eljárások és eszközök alkalmazása.

Közlekedési ismeretek

A közlekedésben való önálló részvételkor a közlekedési szabályok szigorú betartására, a helyes magatartási formák elsajátítására fokozott figyelem fordítása szükséges a veszélyhelyzetek elkerülése érdekében. Az önálló közlekedéshez nélkülözhetetlenek a gyalogos közlekedési szabályok előírásai, a tömegközlekedési eszközökön való balesetmentes és udvarias utazás tudnivalói, és a tájékozódás a helyi menetrendekben.

Agrotechnika

A kertgazdálkodás alapjainak ismeretével a gyakorlati tevékenységek során lehetőség nyílik a kerti és szobanövények felismerésére, az életfeltételeik megtapasztalására, a növényültetésre, a növényápolásra és a növényvédelemre, valamint a növények elhelyezésével az esztétikai igény – a környezetkultúra és a lakáskultúra – fejlesztésére.

1. Technika – modellezés (5. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Környezettudatosság A tanulás tanítása Testi-lelki egészség Anyanyelvi kompetencia <i>(szaknyelv használata, szóbeliség, szövegértés, szövegalkotás)</i> Szociális és állampolgári kompetencia <i>(nyitottság, empátia, beilleszkedés)</i> Természettudományos kompetencia <i>(egyensúly, modellalkotás, rendszerezés, történetiség, alkotóképesség)</i> Digitális komp. <i>(képi inform. rögzítése, feldolgozása, inf. kezelés)</i> Esztétikai-művészeti tudatosság <i>(esztétikai megismerés, kifejezés)</i>	1.1 Az ember és környezete Környezetalakító tevékenységek és hatásaik. Kölcsönhatások. Alkalmazkodás. Az ember alapvető lelki-testi szükségletei és saját igényeink összevetése. 1.2 Anyagok és átalakításuk Az anyagok származása, csoportosítása, alapvető tulajdonságaik és felhasználásuk. Anyagok formálhatósága, munkaeszközök használata, technológiai folyamatok. Az anyagok felhasználása (papír, szálanyag, textil) történeti korok szerint. 1.3 Kommunikáció Műszaki kommunikáció. Képi ábrázolás. A műszaki rajz jelképei, rajzjelek. 1.4 Tervezés, építés Lakóhelyek, lakások kialakítása környezetünkben. Építési módok változása térben és időben. A funkció, a forma és az esztétikum kapcsolata. Településtörténet. A természetes és az emberi alkotással létrehozott terek, formák és térképző elemek esztétikai és ergonómiai követelményei. Energiaforrások és felhasználási területük (izom-, szél-, víz-, hő- és elektromos energia).	Beszélgetés az ember és környezet kapcsolatáról, a lokális problémákról, közvetlen környezetünk állapotáról. Konkrét anyagvizsgálatok elvégzése: papír, szálanyag, textil Időszalag készítése. Vázlatrajzok, művelettervek önálló készítése a műszaki rajz alapján. Gyűjtőmunka: papírgyűjtemény Ismeretterjesztő forrásokból információgyűjtés. Séta a településen. Épületek megfigyelése, rajza. Technikatörténeti kiselőadások. Plakátkészítés. Modellkészítés. (Közlekedési eszköz)	Természetismeret (kölcönhatások, helyszínrajz, településszerkezet) Történelem (történeti korok, társadalmi ismeretek) Matematika (alakzatok, arány, szerkesztés, mértékváltás, relációk, becslés, műveleti sorrend) Rajz (művészettörténet, terek, formák, stílusok, tárgyformálás) Informatika (számítógép-használat)

2. Háztartástan – életvitel (5. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Gazdasági nevelés Környezettudatosság A tanulás tanítása Testi-lelki egészség Anyanyelvi kompetencia <i>(szóbeliség, írásbeliség)</i> Természettudományos kompetencia <i>(kritikus gondolkodás, alternatíva-állítás, összehasonlítás, elemzés)</i> Digitális komp. <i>(IKT alkalmazás)</i> Szociális és állampolgári kompetencia <i>(konfliktusmegoldás, normatudat, értékválasztás felelősségérzet)</i> Esztétikai-művészeti tudatosság <i>(esztétikai megismerés, kifejezés)</i>	2.1 Munkaszervezés. A háztartás feladatai, munkamegosztás a családban. 2.2 Táplálkozás különböző korokban. Modern konyha – magyar konyha. A tisztaság az egészséges életvitel alapfeltétele. Korszerű táplálkozás. Ételkészítési eljárások. Egyszerű ételek készítése. Fogyasztóvédelem (egészség-, biztonság-, vagyonvédelem) Értékrend és értékválasztás. Hulladékgazdálkodás. Újrahasznosítás. 2.3 A ruházzkodás napjainkban. A divat. Anyagismeret: Szálasanyagok és feldolgozásuk Kelmekészítő eljárások. A textíliák megmunkálása: eszközök, munkaműveletek, foglalkozások régen és napjainkban. Díszítőművészet: magyar népművészeti alkotások. Motívumok, alapanyagok, öltésformák. 2.4 Gazdálkodás Vásárlási szokások: árak ismerete és összehasonlítása. Takarékossági szokások. Zsebpénz beosztása.	Napirend, hetirend készítése. Személyes táplálkozási adatok összegyűjtése, elemzése. Főzési, terítési gyakorlat. Könyvajánlás. Munkadarab készítése folttechnikával. Divatlapok tanulmányozása. Szövőlap használata. Gyűjtőmunkák: papír-, fonal- és textilgyűjtemény készítése. Technikatörténeti kiselőadások. Gyűjtőmunka: népművészeti ágak. Munkadarab készítése népi hímzéssel. Beszélgetés a család vásárlási szokásairól és a takarékoságról.	Történelem (életmód) Matematika (műveleti algoritmusok) Rajz (művészeti ágak, díszítőművészet, népi motívumok) Informatika (táblázatkészítés, internet-használat) Osztályfőnöki (családi életre, munkára nevelés)

3. Közlekedési ismeretek (5. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra</i> <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Környezettudatosság</i> <i>Tanulás tanítása</i> Anyanyelvi kompetencia (szaknyelv használata, szóbeliség, írásbeliség) Szociális és állampolgári kompetencia (együttélési képesség, felelősségérzet, társas aktivitás)	3.1 Biztonságos közlekedés A közlekedés szabályozásának és a szabályok betartásának szükségessége. 3.2 Az udvarias közlekedés Az utazással kapcsolatos magatartásformák. 3.3 A közlekedés története Szárazföldi, vízi és légi közlekedési eszközök. Múzeumlátogatás: Közlekedési Múzeum	Kresz-játékok. Rejtvényfejtés. Szituációs játékok, helyzetgyakorlatok. Technikatörténeti kiselőadások Gyűjtőmunka. Plakátkészítés. Rajzos élménybeszámoló készítése.	Osztályfőnöki (közlekedésre nevelés – kultúra) Történelem (történelmi korok) Rajz (szabadkézi rajz, élményrajz)

4. Agrotechnika (5. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Környezettudatosság</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Természettudományos komp. (listázás, kutatás, összehasonlítás, rendszerezés)	4.1 A zöldnövényzet szerepe otthonunkban és az iskolában. A harmónikus és esztétikus környezetünk kialakítása. 4.2 Növények gondozása a lakásban és az iskolában. A szobanövények gondozása, növény szaporítási módok. Növényismeret, növények védelme.	Beszámoló otthoni növényekről. A lakás és az iskolaépület növényeinek listázása, besorolása. Maggyűjtemény készítése. Csíráztatás, magvetés, hajtatás. Talajminőség megfigyelése. Zöldsarok kialakítása.	Természetismeret (növények életfeltételei, növények életműködése) osztályfőnöki (munkára nevelés, gondoskodás)

Fogalmak (5. osztály)

Az ember és környezete: természetes környezet, mesterséges környezet, technikai (épített) környezet, társadalmi környezet, kölcsönhatások, alkalmazkodás

Anyagok és alakításuk: természetes anyagok, feldolgozott (átalakított) anyagok, anyagok (papír, szálanyag, textil) tulajdonságai és anyagvizsgálati módjai (fizikai, kémiai, roncsolásos, roncsolás nélküli), munkaszervezés, algoritmus, műveleti sorrend, műveletek (előkészítő-, alakító-, szerelő-), szerszámhasználati alapfogalmak, anyag-forma-funkció egysége, hulladék, anyagtakarékosság

Kommunikáció módjai és eszközei: kommunikációs csatornák, jel, kód, kódolás, adat, hír, információs rendszer, tömegkommunikáció, rajzolás, műszaki rajz és jelképei, méretmegadás elemei

Tervezés, építés: esztétikus környezet, természetes és emberi alkotással létrehozott terek, formák, térképző elemek, lakás, otthon

Háztartástan - életvitel: táplálkozás, ételkészítés, táplálék, egészséges életmód, személyi higiéné, testápolás, rend, tisztaság, szelektív hulladékgyűjtés, háztartási munka, fogyasztói kultúra

Ruházkodás: szálanyagok (növényi, állati, mesterségesen előállított), elemi szál, fonal, textil, nemezelés, szövés, kötés, hurkolás, kézi varrás, népi hímzés, öltéstípusok

Gazdálkodás: ár, érték, termék, piac, jövedelem, anyagi lehetőségek, zsebpénz

Közlekedés: tömegközlekedés, gyalogos közlekedés, kerékpáros közlekedés, járműpark, közlekedési eszközök csoportjai, anyag- és személyszállítás

Agrotechnika: zöldkörnyezet, növényápolás, növényvédelem, növény szaporítási módok, talajművelés

A továbbhaladás feltételei (5. osztály)

A technika-életvitel tantárgy tanulási szokásrendjének ismerete, betartása. Az egyszerű, mindennapi technikai rendszerek azonosítása. Az anyagvizsgálatok elemi módszereinek ismerete és használata. Egyszerű magyarázó rajzok, alaprajzok, térképek olvasása, készítése. Tárgykészítő tevékenység tervezése közben az anyag – forma – funkció egységének helyes megválasztása. Egyszerű műveleti algoritmusokat értelmezése és alkalmazása. Technológiai lépések (műveleti sorrend) és eszközhasználat szakszerű alkalmazása a konkrét feladatokban. A becslést cm pontossággal, a mérést mm pontossággal végezze. A családi munkamegosztás elvét ismerve ismertesse az elvégzett házi és a ház körüli munkák csoportjait, jellemzőit. A gyakorlatokhoz szükséges eszközöket és szerszámokat szakszerűen és balesetmentesen használja. Ismeretek (környezeti problémák, fogyasztóvédelem és értékvédelem) gyűjtését végezze környezetéből, a napi hírekből. A kulturált közlekedési magatartást szituációs játékokkal, helyzetgyakorlatokban mutassa be. A gyűjteményeket a megadott szempontok szerint rendezze, esztétikus formában, időre készítse el. Környezetkímélő magatartást tanúsítson a növényápolási munkák során.

6. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

(javasolt tömbösítés:
 rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Technika - modellezés	14
2.	Háztartástan - életvitel	13
3.	Közlekedési ismeretek	4
4.	Agrotechnika	6

Technika – modellezés

A társadalmi, természeti és technikai környezet felismert összefüggéseivel kapcsolatos gyakorlati munkák során a környezet felfedezése és használata. Az emberi szükségletekből adódó technikai problémák felismerése és technikai eszközökkel való megoldása. Adatok gyűjtése az emberi beavatkozások környezetkárosító következményeiről, pozitív hatású környezet-átalakításairól.

Tervezés, a megoldáshoz vezető út keresése. A rendeltetésnek, formának, anyagnak megfelelő megoldási terv kiválasztása. Az elképzelés rögzítése szóban, írásban, műszaki rajzban. Méretarány betartása. Vetületi ábrák olvasása.

A terv funkcionális és formai megfelelésének, az eljárás célszerűségének és gazdaságosságának megállapítása. A terv kivitelezése.

Eredményes műveleti (időbeli) sorrend betartása az alkotó folyamatban, térbeli tájékozódás a konstruálásban. Helyes munkafogások elsajátítása az anyagalakításban, a legegyszerűbb eszközök használatában.

Háztartástan – életvitel

Az életmód és a lakóhely kialakításának összefüggései. Életszínvonal és életminőség jellemzői. Háztartási munkafolyamatok tervezése, szervezése, kivitelezése. Az egészséges életvitelt alakító szokások. Célszerű gazdálkodás az anyaggal, idővel, energiával (rend, időbeosztás).

Közlekedési ismeretek

A közlekedés története. A biztonságos és udvarias közlekedés. Tájékozódás közúti és vasúti menetrendekben, útvonalterképeken.

Agrotechnika

A lakóhely zöldkörnyezetének megismerése. Kerti növénygondozási és -szaporítási munkák elvégzése. Növényvédelmi ismeretek bővítése.

1. Technika – modellezés (6. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Környezettudatosság A tanulás tanítása Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Anyanyelvi kompetencia (szövegértés, szaknyelv használata, rajzolás, képi információ feldolgozása) Természettudományos kompetencia (műszaki érzék fejlesztése, kutatómunka) Digitális komp. (IKT alkalmazás)	1.1 Környezetünk A növekvő és változó igények hatása a környezet alakító tevékenységekre. A lakókörnyezetünkben élő emberek alapszükségei. Az életminőség (jólét és jóllét) fogalma. A fenntartható fejlődés ismérvei. 1.2 Kommunikáció Műszaki kommunikáció. Vetületi ábrázolás.. Méretarány. Helyszínrajz, alaprajz, homlokzati rajz, metszetrajz. 1.3 Anyagismeret Az építkezések során felhasznált anyagok származása, tulajdonságaik. Anyagvizsgálat és biztonság. Konkrétan Az anyagok (agyag, vályogtégla, kő, fa, helyettesítő- és kompozitanyagok, cserép, téglák, üveg) felhasználása az építészetben történelmi korok szerint. A gép- és az anyagfejlődés kölcsönhatásai. Szakipari munkák az építőiparban. Mesteremberek – szakemberek régen és napjainkban. Pályaorientáció.	Beszélgetés az ember környezet alakító tevékenységeiről, a kölcsönhatás problémáiról. Ismeretterjesztő forrásokból információgyűjtés. Tervdokumentációk, tervrajzok olvasása Anyagvizsgálatok elvégzése: faanyagok Modellkészítés faanyagból. Időszalag készítése. Gyűjtőmunka: foglalkozások, szakipari munkák régen és korunkban.	Természetismeret (természeti környezet, környezeti hatások) Történelem (történelmi korok, életszínvonal, hagyománytiszteltetés) Rajz (művészettörténet: építészeti stílusok, városkép, műemlékvédelem) Informatika (internet-használat) Osztályfőnöki (pályaismeret, munkára nevelés)

2. Háztartástan – életvitel (6. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra Gazdasági nevelés Környezettudatosság Tanulás tanítása Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális és állampolgári kompetencia (önfejlesztés, önmegismerés felelősségérzet, együttélési képesség) Hatékony, önálló tanulás (ismeretszerzés, kritikus gondolkodás, történetiség követése, alkotóképesség, rendszerezés)	2.1 Az életmód és a lakóhely kialakításának összefüggései A környezetalakítás fontossága: összefüggés a környezet és a közérzet között. Életminőség. Lakóhelyek, lakások kialakítása környezetünkben. Építési anyagok és módok változása térben és időben. Energiatakarékos lakások. 2.2 Településtörténet A természetes és az emberi alkotással létrehozott terek, formák és térképző elemek esztétikai és ergonomiai követelményei. 2.3. Lakberendezés A lakás karbantartása, tisztántartása, otthonossá tétele. Lakástextilek. 2.4 Háztartási munkafolyamatok Munkaszervezés. A konyha, mint munkahely. A háztartási hulladék kezelése. Fogyasztóvédelem. 2.5 Ételkészítési és táplálkozási szokások. Népi és magyaros ételek különböző korokban. Korszerű konyhatechnikai eszközök. Reformkonyha. 2.6 Egészséges életvitel Ételkészítési, terítési és tálalási szokások Ünnepi ételek készítése. Vendéglátási szokások. Múzeumlátogatás: Néprajzi Múzeum	Szógyűjtés: emberi és állati lakhelyek, életterek. Makettek készítése. Könyvajánlás. Szaklapok tanulmányozása. Technikatörténeti kiselőadások. Munkadarab készítése folttechnikával, népi hímzéssel. Napirend, hetirend összeállítása. Beszélgetés az anyagtakarékosságról és a szelektív hulladékgyűjtésről. Ételkészítési gyakorlat. Receptgyűjtemény készítése. A család ünnepi étrendjének leírása. Gyűjtőmunkák: képek településről, épületekről, lakásbelsőkről, ünnepi asztalokról, ételekről.	Természetismeret (a társadalmi, technikai és természeti környezet kölcsönhatásai) Rajz (épített környezet esztétikuma, lakberendezés) Történelem (történeti korok, hagyományok) Informatika (információtárolás képekben)

3. Közlekedési ismeretek (6. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés. Környezettudatosság Testi-lelki egészség Hatékony, önálló tanulás. <i>(ismeretszerzés, kritikus gondolkodás, történetiség követése, alkotóképesség, rendszerezés)</i>	3.1. Biztonságos közlekedés A közlekedés szabályozásának és a szabályok betartásának szükségessége. 3.2. Az udvarias közlekedés Az utazással kapcsolatos magatartásformák. 3.3 A közlekedés története Szárazföldi, vízi és légi közlekedési eszközök. Látogatás: Közlekedési Múzeum	Kresz-játékok. Rejtvényfejtés. Situációs játékok, helyzetgyakorlatok Gyűjtőmunka. Plakátkészítés. Útvonalterv és élménybeszámoló készítése Technikatörténeti kiselőadások	Osztályfőnöki (közlekedésre nevelés – közlekedési kultúra) Történelem (történeti korok, közlekedés fejlődése)

4. Agrotechnika (6. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Környezettudatosság Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Természettudományos kompetencia <i>(kísérletezés, kutatás)</i> Hatékony, önálló tanulás <i>(összehasonlítás, csoportosítás, rendszerezés)</i>	4.1 A zöldnövényzet szerepe lakóhelyünkön A harmónikus és esztétikus környezetünk kialakítása. Házi kert és iskolakert összehasonlítása, használata és gondozása. 4.2 Növények gondozása lakókörnyezetünkben. Művelésbe bevont területek, parlagon hagyott területek. 4.3 Növénysszaporítási módok kertünkben.	Séta a környéken. Kertek összehasonlítása. Írásbeli és rajzos beszámoló a tapasztaltakról. Maggyűjtemény készítése. Csíráztatás, magvetés, hajtás. Talajvizsgálat. A kialakított zöldsarok fenntartása az osztályban és az otthonunkban.	Természetismeret (földrajzi környezet, helyszínrajz, növényismeret, növények életfeltételei, növények életműködése)

Fogalmak (6. osztály)

Az ember és környezete: környezetalakító tevékenység, életminőség, igény, szükséglet, jólét, jóllét, közérzet, élettér, lakókörnyezet, lakhely, fenntartható fejlődés

Anyagok és alakításuk: természetes anyagok, feldolgozott (átalakított) anyagok, faanyagok tulajdonságai, fa anyagvizsgálati módok (fizikai, kémiai, roncsolásos, roncsolás nélküli), munkaszervezés, algoritmus, műveleti sorrend, műveletek (előkészítő-, alakító-, szerelő-), szerszámhasználati alapfogalmak, anyag-forma-funkció egysége, hulladék, anyagtakarékosság

Kommunikáció módjai és eszközei: műszaki kommunikáció, axonometrikus rajz, vetületi ábrázolás, méretarány, helyszínrajz, alaprajz, homlokzati rajz, metszetrajz, információátvitel, információtovábbítás

Tervezés, építés: makett, modell, ergonómia, építőipari munkák, építőipari szakmák, házépítés, lakásbelső

Háztartástan- életvitel: személyi higiéné, testápolás, szervezetkárosító anyagok, szenvedélybetegségek, háztartási munka, fogyasztói kultúra, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás

Ruházkodás: szálanyagok (növényi, állati, mesterségesen előállított), elemi szál, fonál, textil, textilkészítő eljárások (nemezelés, szövés, kötés, hurkolás), textilmegmunkálás (kézi varrás, népi hímzés, öltéstípusok), lakástextilek

Gazdálkodás: családi gazdálkodás, árak, piac, jövedelemforrások, kiadások (állandó, változó), zsebpénz

Közlekedés: tömegközlekedés, gyalogos-, kerékpáros- közlekedés, KRESZ, baleset-megelőzés, segítségnyújtás

Agrotechnika: lakóhelyi zöldkörnyezet, művelésbe bevont területek, parlagon hagyott területek, a házi és az iskolakert (dísz-, pihenő-, játszókert), kerti növények szaporítása, csíráztatás, magvetés, hajtatás

A továbbhaladás feltételei (6. osztály)

Anyagvizsgálatok (faanyagok) elemi módszereinek ismerete és használata. Egyszerű magyarázó rajzok, alaprajzok, térképek olvasása és készítése. Tárgykészítő tevékenység tervezése, az anyag – forma – funkció választásával. Technológiai lépések (műveleti sorrend) és eszközhasználat helyes alkalmazása konkrét feladatokban. Becslés cm pontossággal, mérés mm pontossággal. Egyszerű háztartási munkák gyakorlati végzése (lakástakarítás, lakástextilek kezelése, egyszerű ételek készítése, terítési, tállalási gyakorlatok, háztartási hulladék kezelése).

Kulturált, biztonságos közlekedési magatartás betartása. Ismeretek gyűjtése a tananyaghoz a napi hírekből, és a legfontosabb környezeti problémák, fogyasztóvédelmi és értékvédelmi tapasztalatok megvitatása.

Növények gondozási feladatainak szakszerű elvégzése, és a kerti növények szaporítási módjai lakókörnyezetünkben.

7. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

(javasolt tömbösítés:
 rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Technika - modellezés	15
2.	Háztartástan - életvitel	14
3.	Közlekedési ismeretek	4
4.	Agrotechnika	4

Technika – modellezés

A technikai ismeretek szükségessége, jelentősége, szerepe az ember életében. Az emberiség történetében az alapvető technikai problémák és a találmányok kapcsolatának megértése, ismerete. A környezet-átalakítás, az állapotváltoztatás törvényszerűségei, öröme, szépsége és felelőssége. Nyersanyagok és energiahordozók kitermelése és felhasználása. A technika vívmányainak haszna és veszélyei. A fenntartható fejlődés gondolata.

A technikai eszközök tudatos, gondos, szakszerű, balesetmentes használata.

Az alkotó, elemző és értékelő munkában az ajánlott kézikönyvek, ismeretterjesztő művek, szaklapok és kezelési utasítások használata.

Háztartástan – életvitel

A személyes és környezeti higiénia szükségessége. Testápoló és tisztítószeresek ismerete és használata. A vegyi anyagoknak hatása a környezetre. Ruhatár kialakítása, gondozása, tárolása. Egészséges táplálkozás korszerű konyhatechnikai eszközök és műveletek alkalmazásával. Háztartási balesetek megelőzése. Elsősegélynyújtás. Vendégfogadási és vendéglátási gyakorlatok, családi hagyományok. Családi pénzgazdálkodás. Piaci kínálat, fogyasztói érdekvédelem.

Közlekedési ismeretek

A biztonságos közlekedés (gyalogos-, kerékpáros- és tömegközlekedés) szabályainak és technikáinak elsajátítása.

Agrotechnika

Kerttípusok, kertek (városi, vidéki). Kertgondozási gyakorlatok (öntözés, tápanyagpótlás, átültetés). Biokertészet.

1. Technika – modellezés (7. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra Környezettudatosság Tanulás tanítása Anyanyelvi kompetencia <i>(szókincsbővítés, szaknyelv használata, szövegértés, szövegalkotás)</i> Digitális kompetencia <i>(IKT alkalmazás)</i> Természettudományos kompetencia <i>(környezettudatos közérzet, környezeti változásokhoz való rugalmas alkalmazkodás, állapotváltoztatás felelőssége, műszaki érzék fejlesztése)</i>	Az ember és környezete Energiafajták. Energiaforrások. Bányaművelés. Az energia felhasználása különböző korokban. Az energia előállítása és felhasználása. Az energiatermelés környezeti problémái. Környezetkímélő technológiák. Kommunikációs rendszerek Műszaki kommunikáció. Metszeti ábrázolás. Kommunikációs rendszerek. Információk szerzése, feldolgozás továbbítása A jel és a kód fogalma. Kódolás, dekódolás. Az egyszerű érzékelők fajtái és használatuk. Anyagok és alakításuk Nyersanyagforrások. Anyagok (fémek és műanyagok) felhasználása történeti korok szerint. Az anyagok helyettesíthetősége, újrahasznosítása. A gép mint technikai rendszer A gépek szerepe az ember életében. A gépek jellemzői. A gépek csoportosítása meghajtás és rendeltetés szerint. A géprendszer részszerkezerei. Egyszerű gépelemek. (tengelyek, csapok, csapágyak). A mechanikai transzformátorok szerepe (az energiaáram továbbítása, fordulatszám és forgásirány változtatása, forgatónyomaték módosítása). Találmány, fejlesztés, szabadalom. Látogatás: Országos Műszaki Múzeum	Kiselőadások és plakátok készítése történeti korok szerint. A lakás energiaellátásának leírása és a környezetbarát energiafelhasználás tanulmányozása (takarékoság). Modellek és vetületi ábrázolásuk elkészítése önálló munkával. Építészeti, gépészeti tervrajzok olvasása. Időszalag készítése. Gyűjtőmunka. Tanult ismeretek rendszerezése. Az energiaátvitel módjainak tanulmányozása, szerelési és karbantartási munkák a kerékpárnál és a varrógépnél.	Fizika (anyagszerkezet, vezetőképeség, erőátvitel, munka, energia, teljesítmény, hatásfok) Kémia (periódusos rendszer, elem, vegyület, szénhidrogének, égéshő, olvadáshő, ötvöztetés, ötvöztetés) Történelem (történeti korok)B Biológia (környezeti hatások) Földrajz (lelőhelyek, iparágak) Matematika (arány, képletek) Informatika (információfeldolgozás)

2. Háztartástan – életvitel (7. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Gazdasági nevelés</i> <i>Környezettudatosság</i> <i>Tanulás tanítása</i> <i>Testi-lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Természettudományos kompetencia (kémiai és biológiai egyensúlyhoz alkalmazkodás) Esztétikai – művészeti kifejezőképesség (összhang, ízlés) Kezdeményezőképesség és vállalkozói komp. (döntés, újítás, kockázatvállalás) Szociális és állampolgári komp. (önismeret, ambíció)	2.1 A család egészsége A testünk és a környezetünk tisztasága. 2.2 Háztartási munkák Tisztítószeres és tisztálkodószerek használata. A vegyi anyagok hatása a környezetre. Vendégfogadás: tervezés, szervezés, illetan. 2.3 Ruházkodás A ruházat alapanyagai, gondozása. KRESZ-címkék ismerete. A ruhatár kialakítása. A ruhák célszerű elhelyezése a lakásban, tárolóhelyeken. A varrógép részei és működtetése. 2.4 Táplálkozás A táplálkozás szabályai a korosztálynak, évszakoknak, személyi adottságoknak, megterhelésnek megfelelően. 2.5 Konyhatechnikai eljárások Előkészítő, elkészítő, kiegészítő műveletek. Háztartási balesetek. Elsősegélynyújtás. 2.6 Gazdálkodás Pénzgazdálkodás a háztartásban. Napi, heti, havi és ünnepek előtti bevásárlás. A piaci kínálat megítélése és minősítése. (KERMI) A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeinek kihasználása. 2.7 Pályaorientáció Egyes foglalkozások és a szükséges képességek összevetése. Élmények hatása a pályacélok kitűzésében.	Vegyi anyagok biztonsági adatlapjainak, használati utasításainak tanulmányozása. Szituációs játékok. Szaklapok (divatlapok) nézegetése. Mosási, vasalási gyakorlat. Varrási gyakorlatok. Ballagó tarisznya tervezése és kivitelezése. Ételsor összeírása adott szempontok szerint, adott alkalomra. Ételkészítési gyakorlat. Elsősegélynyújtás. Szerepjáték. Vásárlási szokások összegyűjtése. Részvétel érdeklődési kör szerinti pályaválasztási kiállításon.	Fizika (halmazállapotok, elektromos áram hatása) Kémia (vegyi anyagok, kémhatások, semlegesítés) Biológia (fiziológiai hatások) Rajz (stílus, divat, viselettörténet) Történelem (történelmi korok) Informatika (információfeldolgozás) Osztályfőnöki (családi életre nevelés, életcélok, hivatás)

3. Közlekedési ismeretek (7. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra</i> <i>Környezettudatosság</i> <i>Tanulás tanítása</i> <i>Testi-lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Term.tud. komp. <i>(változtatások tudatossága, újítások)</i>	3.1 A közlekedés fejlődése A magyarok szerepe és jelentősége a közúti, vasúti, légi, vízi közlekedés fejlesztésében. Magyarország közlekedési hálózata régen és napjainkban. A közlekedési eszközök környezetkímélő használata. 3.2 A közlekedés biztonsága A közlekedési veszélyhelyzetek gyors felismerése és elhárítása. Elsősegélynyújtás. Gépjárművek típusai, jellemzői, biztonsági és kényelmi berendezései.	Technikatörténeti gyűjtómunka. Prezentáció. Menetrendek használata. Kerékpáros vetélkedő elméleti és gyakorlati kérdésekkel. Családi gépkocsi bemutatása.	<i>Osztályfőnöki</i> (önállóságra nevelés, példaképek) <i>Történelem</i> (történelmi korok) <i>Földrajz</i> (úthálózatok)

4. Agrotechnika (7. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon- és népismeret</i> <i>Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra</i> <i>Környezettudatosság</i> <i>Testi-lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Esztétikai/ művészeti komp. <i>(szépségélmény, harmónia, felelősség)</i>	7.1 Kerttípusok Megtervezett kertek (angol-, francia-, japánkertek). Haszonkertek és pihenőkertek. Környezetbarát kertművelés: biokertészet 7.2 Növényápolási eljárások Talajvédelem, növényvédelem környezetbarát módon. A kerti munka szerszámai.	Gyűjtómunka: nevezetes kertek, arborétumok Magyarországon és külföldön. „Kertbarát gyerek – gyerekbarát kert” programhoz csatlakozás. Biokertészeti előadáson részvétel.	<i>Biológia</i> (növényismeret, arborétumok) <i>Kémia</i> (vegyi anyagok) <i>Földrajz</i> (tájékozódás, térképhasználat) <i>Rajz</i> (téralkotás, műemlékek)

Fogalmak (7. osztály)

Az ember és környezete: energiaforrások, energiahordozók, bányaművelés, kitermelés (fa, kőszén, kőolaj, földgáz), megújuló és meg nem újuló energia, nap-, víz-, szél-és geotermikus energia, atomenergia, erőművek

Kommunikációs rendszerek: Kommunikációs csatornák, információs rendszerek, műszaki rajzok információi (metszetrajzok)

Anyagok és alakításuk: ásványi anyagok, ércek, fémek tulajdonságai; ötvözés, helyettesíthetőség, cserélhetőség, műanyagok, fémek és műanyagok anyagvizsgálati módjai (fizikai, kémiai, roncsolásos, roncsolás nélküli), szakító-, hajlító-, nyíró-, fárasztó-vizsgálatok; fémmegmunkáló műveletek (előkészítő-, alakító-, szerelő-, felületkezelő műveletek), szerszámok és szerszámhasználati alapfogalmak, korrózióvédelem, fémhulladék újrafelhasználása

A gép mint technikai rendszer: géprendszerek, erőgépek, munkagépek, közlőművek, mechanikai transzformátorok, gépelemek, varrógép és kerékpár alkatrészek, karbantartás, szerelés

Háztartástan- életvitel: táplálkozási szokások, ételkészítés, táplálék, egészséges életmód, személyi higiéné, testápoló és tisztítószerek, vegyi anyagok biztonsági adatlapja, háztartási hulladékok szelektív gyűjtése, fogyasztói kultúra, civilizációs ártalmak, szenvedélybetegségek, vendégfogadási és vendéglátási ismeretek

Ruházkodás: szálanyagok (növényi, állati, mesterségesen előállított), elemi szál, fonál, textil, nemezelés, szövés, kötés, hurkolás, kézi varrás, népi hímzés, öltéstípusok, ruhatár összeállítása (alkalom, évszak divat szerint), a ruházat kezelése (mosás, folteltávolítás, vasalás, varrás, javítás), a ruhaneműk tárolása.

Gazdálkodás: árak, piac, jövedelem, anyagi lehetőségek, zsebpénz,

Közlekedés: tömegközlekedés, gyalogos-, kerékpáros- közlekedés, szállítás, járműpark, veszélyhelyzetek, közlekedésbiztonság gépkocsik kényelmi és biztonsági berendezései

Agrotechnika: kerttípusok, megtervezett kert (angol-, francia-, japánkert), díszkert, virágoskert, haszonkert (veteményeskert, gyümölcsös), pihenőkert, játszókert, télikert, üvegház, a kerti munka szerszámjai, tápanyag utánpótlás, talajjavítás

A továbbhaladás feltételei (7. osztály)

A fosszilis energiahordozók és az alternatív energiaforrások ismerete. Erőműtípusok. A lokális, regionális és globális környezeti ártalmak felismerése, az aktív és passzív védekezési módok ismerete. Anyagvizsgálatok elemi módszereinek ismerete és használata fémeknél. Egyszerű, konkrét gyártási folyamat bemutatása (technológiai lépések és az eszközhasználat helyes alkalmazása). Tárgykészítő tevékenység tervezése, az anyag – forma – funkció önálló választása. Géprendszerek. A személyi és környezeti higiénia biztosításának feltételei. Személyes ruhatár kialakítása, gondozása, tárolása. Az egészséges és korszerű táplálkozás módszereinek használata. A vendégfogadás és a vendéglátás alapszabályai. Korszerű ételsor önálló összeállítása. Korszerű konyhatechnikai eszközök ismerete, használata. A piaci kínálat és a vásárlói szokások megítélése és minősítése. A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeinek ismerete (reklamációk, fogyasztói jogok érvényesítése).

Pályaválasztási alapfogalmak ismerete. Kulturált közlekedési magatartás bemutatása szituációs játékokban, helyzetgyakorlatokban. Kerttípusok ismerete. Környezetbarát kertművelés.

8. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

(javasolt tömbösítés:
 rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Technika - modellezés	15
2.	Háztartástan - életvitel	14
3.	Közlekedési ismeretek	4
4.	Agrotechnika	4

Technika – modellezés

Környezetünk megfigyelése alapján az energiatermeléssel és fogyasztással kapcsolatos problémák megfogalmazása, a szükségletek és a lehetőségek közötti összefüggések feltárása. A közműrendszerek mindennapi használatakor az energiatakarékossági lehetőségek számbavétele. Tudatos munkaszervezés, a kéziszerszámok és gépek szakszerű használata, kezelése, karbantartása. Modellalkotás. A munkához szükséges multimédiás információhordozók használata. Önálló tájékozódás a mindennapi környezetben, könyvtárakban, múzeumokban, helytörténeti gyűjteményekben. Alapvető magatartási és viselkedési szabályok katasztrófahelyzetben.

Háztartástan – életvitel

Gazdasági szemlélet fejlesztése. A munka (ráfordítás), eredmény, hatékonyság, haszon, takarékoság, gazdaságosság összefüggéseinek elemzése. Tudatos családi munkaszervezés, környezetbarát munkavégzés a háztartásban. Munkafolyamatok elemzése (út, idő). A korszerű háztartási kéziszerszámok és gépek szakszerű használata, kezelése, karbantartása. Termékek használati utasításainak értelmezése. Személyiségnek, egyéni stílusnak megfelelő igényes öltözködés. Vásárlási szokások (árak és minőség) összehasonlítása, értékelése.

A pályaaorientáció célja a pályaválasztási döntés megalapozása, a tanuló önállóságának fejlesztése, önbizalmának növelése, érdeklődésének felkeltése, a továbbtanulással kapcsolatos információk, tapasztalatok átadása, felkészítés a felnőtt lét szerepeire.

Közlekedési ismeretek

Felelősség és szabálytudat erősítése. Az időjárás közlekedési tényezőkre gyakorolt hatásainak ismeretében a veszélyhelyzetek bemutatása. Gépjárművek üzemeltetésével kapcsolatos környezeti problémák megfigyelésével a környezettudatosság erősítése.

Agrotechnika

A környezetkárosító anyagok, tevékenységek ismeretében a környezetbarát növényápolás a kiskertekben.

A hulladék-elhelyezés problémái napjainkban.

1. Technika – modellezés (8. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Gazdasági nevelés Környezettudatosság Tanulás tanítása Természettudományos kompetencia (megfigyelési, modellezési tapasztalatok, műszaki érzék) Matematikai kompetencia (modellalkotás, műszaki számítások) Digitális kompetencia (IKT alkalmazások) Anyanyelvi kompetencia (szaknyelv, jelképek) Szociális és állampolgári komp. (felelősségérzet, segítségnyújtás)	Ember és környezete 1.1 Közműrendszerek A villamosenergia-ellátó rendszer: termelő-, szállító- és fogyasztórendszer. Irányítási problémák és feladatok. (vezérlés és szabályozás). Robotok. Vízellátó- és elvezető (csatorna) rendszer. 1.2 Energiatakarékossági lehetőségek a háztartásban 1.3 Kommunikáció Műszaki kommunikáció. Műszaki rajzi ismeretek összegzése. 1.4 Korszerű épületek – korszerű technológiák (irányzatok) Építőanyagok fejlődése, új technológiák alkalmazása. A lakás berendezése ergonómiai szempontok figyelembe vételével. 1.4 Biztonságtudás Az egyéni és társadalmi létet veszélyeztető tényezők felismerése. Katasztrófavédelem. (Tűz- és polgári védelem). Az egyén és a társadalom felelőssége a vészhelyzetek kialakulásában és kialakításában (megelőzés, beavatkozás, helyreállítás). Látogatás: Magyar Villamosipari Művek Bemutatótermében	Közüzemi számlák (villany- és gázszámla) valamint villamos háztartási készülékek és gépek kezelési utasításainak tanulmányozása. Fogyasztási számítások. Napi tapasztalatok összegyűjtése. Épített testek vetületi és metszeti ábrázolása. Időszalag és tabló készítése. Építészeti stílusok dominó. Feltalálók és találmányaik kutatása az Internet segítségével. Prezentáció. Elsősegélynyújtás – gyakorlat. Előadás és oktatófilmek megtekintése	Fizika (anyagszerkezet, elektromos teljesítmény) Kémia (szénvegyületek, vízszennyezés, víztisztítás) Matematika (%, felszín- és térfogatszámítás, kémiai egyenletek) Történelem (történeti korok) Földrajz (lelőhely, vízrajz, erőmű, iparágak) Rajz (művészettörténet, építészeti stílusok, alap- és metszetrajzok) Informatika (PowerPoint prezentáció)

2. Háztartástan – életvitel (8. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Gazdasági nevelés Környezettudatosság Tanulás tanítása Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális és állampolgári komp. <i>(normakövetés, önismeret, önbizalom, kötelességtudat, önmegvalósítás)</i> Kezdeményezőképeség és vállalkozási kompetencia <i>(tájékozódás a munka és a pénz világában)</i>	2.1 A család lelki-testi egészsége Családi szerepek, munkamegosztás, felelősségvállalás. A háztartás irányításának feladatai. 2.2 A lakás – lakókörnyezet Itthon – otthon. Rendszeret (rendteremtés és -megtartás). Az emberi alkotásokban megtestesülő formai, használati, esztétikai, etikai értékek. A környezet hatása egészségünkre. Egészségmegőrzés. Betegségek elleni védekezés módjai. 2.3 Konyhatechnológia Egészséges táplálkozás: táplálék mennyisége, minősége és a kalóriaszükséglet egyensúlya. Háztartási gépek csoportosítása (energia-hasznosítás szerint). 2.4 Ruházkodás A ruhaneműk célszerű használata, gondozása. 2.5 Gazdálkodás A háztartási jövedelmek összetétele, eredete. Állandó, alkalmi és változó kiadások. Takarékosság munkával, idővel, pénzzel. Tudatos fogyasztás. Fogyasztói érdekvédelem érvényesítése. Védjegy. 2.6 Pályaorientáció Önismeret összekapcsolása a pályaismerettel. A munka világa: pályák, szakmák, hivatások. Pályaártalmak.	Háztartási napló vezetése Adatgyűjtés Kiselőadások: Gyógyvizeink Receptgyűjtemény Gyűjtőmunka: régi és új háztartási eszközök. Egyéni ruhatár összeállítása. Divatrajzhoz anyagok választása. Textíliák javítása. Tanulmányi séta: piacon, bevásárlóközpontban, kisboltban Önismereti vizsgálat elvégzése – személyes igények és lehetőségek egyeztetése. Részvétel pályaaalkalmassági vizsgálaton. Jövőkép (esszé írása) Álláskeresés – álláshirdetés játék. Szituációs játékok.	Fizika (anyagok tulajdonságai) Kémia (energiaváltozás, mosószerek, fertőtlenítőszeresek) Biológia (egészséges táplálkozás, életműködések, egészségmegőrzés) Rajz (lakberendezés, használati- és műtárgyak, formatervezés) Történelem (gazdálkodás, piac) Informatika (információkezelés, képszerkesztés) Osztályfőnöki (családi életre, önmegvalósításra, munkára nevelés)

3. Közlekedési ismeretek (8. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Környezettudatosság Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Tanulás tanítása Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális és állampolgári kompetencia (normakövetés, felelősségérzet)	3.1 A közlekedés fogalma, ágazatai, helye a nemzet- és világgazdaságban. Ember – közút kapcsolata: emberi tényezők a közlekedésben (gyalogos, járművezető, utas) Ember – jármű kapcsolata (ergonómia): a jármű kényelmi és biztonsági berendezései Jármű – út kapcsolata: technikai paraméterek 3.2 Időjárás hatása a közlekedési tényezőkre 3.3 Gépjárművek üzemeltetésének környezeti problémái. Környezetszennyezés hatásai.	Közúti, vasúti, hajózási térképek, dokumentumok tanulmányozása. Könyvtárhasználat és internetes kereséssel gyűjtőmunka, rendszerezés Prezentáció készítése	Fizika (halmazállapot-változások) Kémia (egészségkárosító vegyi anyagok alkotó elemei) Földrajz (térképhasználat, úthálózatok, időjárási tényezők) Osztályfőnöki (pályaismeret)

4. Agrotechnika (8. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Gazdasági nevelés Környezettudatosság Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális és állampolgári kompetencia (közérzet alakítása, felelősségérzet)	4.1 A környezetbarát és környezetkárosító anyagok, tevékenységek a kiskertekben. Vegyszer nélküli növényvédelem. Biokertészet. 4.2 A háztartási hulladék szelektív gyűjtésének lehetőségei A hulladékszigetek problémái. A talajjavítás módszerei.	Megfigyelés leírása: a környezet hulladéklerakói (szemételepek, illegális lerakók). Komposztálás.	Biológia (egészségkárosító vegyi anyagok nélküli táplálékok – biotermékek) Kémia (növényvédő anyagok alkotó elemei, műtrágyák)

Fogalmak (8. osztály)

Az ember és környezete: közművek, villamos energia, energiahálózat, villanyáram, érintésvédelem, fogyasztó, biztosíték, fázisvezeték, földelés, nullavezeték, védőföldelés, feszültség (nagy-, törpe-), távvezeték, transzformálás, transzformátor, alternatív energiaforrások, napenergia, napelem, biomassa, szigetelés, kettős szigetelés, teljesítmény, hatásfok, fogyasztásmérő, víztározó, víztorony, vízvezeték, vízóra, csatornarendszer, fűtési rendszer, hőközpont, távfűtés, egyedi fűtés, központi fűtés, kazán, fűtőtest, padlófűtés, falfűtés, klímaberendezés

Kommunikáció módjai és eszközei: kommunikációs csatornák, információátvitel, információtovábbítás, multimédia, műholdas műsorsugárzás, mobiltelefon, számítógépes hálózat, internet, vonalas telefon, mobiltelefon, elektroakusztikus átalakítók, magnetofon, lemezejátszó, CD és DVD lejátszó

Tervezés, építés: esztétikus környezet, ergonómia, szerkezeti anyagok, háztípus, középületek, önműködő rendszerek, vezérlés, szabályozás, visszacsatolás, jelfogós áramkör, programkapcsolós áramkörök, érzékelők (hőfok-, tűz-, CO-), programhenger, bimetall, vízszintszabályozó

Biztonságkultúra: katasztrófavédelem (tűz-, árvíz, zaj-, vegyvédelem), szmogriadó, határértékek, biztonsági berendezések

Háztartástan-életvitel: családi munkamegosztás, családi hagyományok, szokások, családtörténet, szabadidő, káros szenvedélyek, szenvedélybetegségek, táplálkozási szokások, kalóriaszükséglet, kalóriatáblázat, étrend-kiegészítők, anyagcsere, élelmiszertartósítás (sózás, pácolás, füstölés, hűtés, fagyasztás, mélyhűtés, befőzés, savanyítás), tartósítószer, élelmiszerbiztonság, E-számok, élelmiszerek tárolási ideje és helye, háztartási gépek, ipari formatervezés, ergonómia, ruházkodás, divatirányzatok, háztartásökonómia, gazdálkodás, árak, költségvetés, termék, eredetvédett termék, Magyar Termék, Hungarikum, reklamáció, vevőszolgálat, piac, jövedelem, befektetés, haszon

Pályaorientáció: önismeret, önéletrajz, pályaismeret, pályaaértékelés, munkaerőpiac, foglalkozási ágak, a munka világa, személyes igények, felvételi eljárások, jelentkezési lapok

Közlekedés: gépjármű, károsanyag-kibocsátás, levegőszennyezés, zajártalom, üvegházhatás, zöldkártya, elsősegélynyújtás

Agrotechnika: termesztési rendszerek (üvegház, fóliasátras termesztés), növényvédelem, kártevők elleni védekezés, biokertészet, talajjavítás, hulladékfajták (ipari-, háztartási-, veszélyes-), hulladékiszlet, szeméttelp, illegális hulladéklerakó, hulladékégető, ártalmatlanítás, megelőzés, csökkentés, újrahasznosítás

A továbbhaladás feltételei (8. osztály)

Közműrendszerek (vízvezeték-, csatorna- és fűtésrendszerek) működésének ismerete. A villamos áram útjának követése az erőműtől a fogyasztóig. A lakás villamos berendezéseinek ismerete és balesetmentes használata, alapvető balesetvédelmi és érintésvédelmi ismeretek. Vezérlések és szabályozások a háztartásban. Információs rendszerek ismerete, használata. A divat és reklám szerepe. Ruhatár összeállítása, gondozása, elhelyezése. Takarékoság lehetőségei a háztartásban. Az egészséges táplálkozás szabályai. Élelmiszerek tárolása, tartósítása. Fogyasztói érdekvédelem érvényesítése a gyakorlatban. Fenntartható fejlődés problémáinak felismerése. Katasztrófavédelem feladatai. A közlekedési helyzetek helyes megítélése, a veszélyhelyzetek gyors felismerése és elhárítása. Elsősegélynyújtás. A közlekedési eszközök által okozott környezeti ártalmak. Ismeretek gyűjtése a napi hírekből (környezeti problémák, fogyasztóvédelem és értékvédelem) – az információk megvitatása. Magyar feltalálók és találmányaik ismerete.

10.1.3. Életvitel 9-10. évfolyam (humán, reál, általános)

Általános műveltséget elmélyítő, pályaválasztási szakasz

9-10. évfolyam

Bevezetés

Az életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterület a világ tapasztalati megismerésére, a **használható tudás** megszerzésére nyújt lehetőséget, hozzájárul a tudás, az értékek megbecsüléséhez, a tanulás és a munka megszerettetéséhez, és kapcsolatot teremt az iskolai tanulás és az iskolán kívüli világ között. A technika és életvitel tantárgy a gyakorlati problémamegoldás folyamatában gyűjti össze, egységesíti a tanulók meglévő ismereteit, konkrét problémahelyzetekből indul ki, **életszerű megoldásokkal, eljárásokkal** segíti a gyakorlati tudás megszerzését, mely elengedhetetlen **a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodáshoz**, a változások befolyásolásához, a környezetünk és a saját sorsunk alakításához.

A társadalmi, a természeti és a technikai környezet területeinek, összefüggéseinek, kölcsönhatásainak bemutatásával **a tanulók tájékozottságát, biztonságérzetét növeli**, a teremtett és alkotott világ teljességét és szépségét érzékelteti. A civilizáció környezeti hatásainak ismeretében a **felelős, környezettudatos, a fenntartható fejlődést szolgáló, kritikus fogyasztói magatartást** kívánja kialakítani. A munkafolyamatok és egyes szakmák bemutatása, megismerése **a pályaaorientációt** alapozza meg. Az alkotómunka folyamatainak gyakorlati elsajátítása közben az alkotás örömeinek átélésére, az alkotott érték megőrzésére, megóvására irányítja a figyelmet. A javak előállítása és a megtermelt érték felhasználása, a javak élvezése (a munkavégzés időtartama és a szabadidő hasznos eltöltése) közötti megfelelő egyensúly megteremtésére, a családok egészséges életmódjának kialakítására figyelmeztet. A **mindennapi problémák megoldása**, a konfliktusok és veszélyhelyzetek kezelése, a **kitartó és módszeres munka**, majd az ezt követő reális értékelés segíti kialakítani a **helyes önértékelést**, a fejlődőképes autonóm személyiséget, mely képes lesz az **élethosszig tartó tanulás** által a sikeres, értékes életvitelre.

A helyi tantervben rögzített elvek alapján kiválasztott tananyagtartalmak mennyiségi és nehézségi fokának megfelelő feldolgozaskor a haladás tempójának meghatározásában, a tanítási módszerek, eszközök és munkaformák alkalmazásával kapcsolatos döntéshozatalban mindenkor **az adott tanulók fejlettségi jellemzői és fejlesztési igényei** az irányadók.

Célok, feladatok, fejlesztendő területek

A technika és életvitel tantárgy tanításának a célja az, hogy a 10 – 16 éves tanulókat az őket körülvevő társadalmi, természeti és technikai környezetben való tájékozódásában, abba való beilleszkedésében, valamint a technikai műveltség elsajátításában és az aktív alkotó tevékenységében egyaránt tovább segítse. A tanítási folyamat alapja a bevezető és kezdő szakaszban történő játékos cselekedtetés során megszerzett tapasztalatokból kiinduló élményszerű megismerés folytatása, amely során az **alapozó szakaszban** (az 5-6. évfolyamon) a tanulók életkori sajátosságaihoz, gyermeki gondolkodásuk fejlődéséhez igazodva erősödik az alapkészségek alakítása, fejlesztése a nem szakrendszerű nevelés-oktatás elveinek megfelelően, az érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz kötött képi gondolkodás függvényében korszerű, hatékony és meggyőző módszerekkel. A **fejlesztő szakaszban** (a 7-8. évfolyamon) előtérbe kerül az elvont fogalmi és elemző gondolkodás, így a hétköznapiakban is hasznos ismeretek, tevékenységek körét ennek megfelelően tágíthatjuk a helyi lehetőségeket kihasználva a küldetésünk, az

elkötelezettségünk, a közösségünk iránt érzett felelősségünk tudatában. A **befejező szakaszban** (9-10. évfolyam) az önálló, felelősségteljes, önfejlesztésre képes, a családi életre alkalmas emberré nevelés, valamint a mindennapi élet kultúrájában való jártasságok elsajátíttatása a cél.

Fő feladataink a folyamatos fejlesztés során:

- a tájékozódás és az egyéni, a családi, az iskolai és lakókörnyezetünkben való tájékozottság igényének a felkeltése;
- az összefüggések és kölcsönhatások keresése; az érdeklődésből származó információk és az egyéni tapasztalatok összehangolása;
- rendszerszemléletű gondolkodásmód következetes kialakítása (a természeti, társadalmi és technikai környezet kapcsolatrendszere);
- a problémaérzékenység erősítése, és a folyamatok tudatos, tervezett végig vitele a probléma-felismeréstől a problémamegoldásig;
- a fenntartható fejlődés lehetőségeinek megismertetése, s ennek megfelelően az új szemléletmód és a korszerű életvitel alakítása;
- a szükségletek és a lehetőségek felismertetése, egyeztetése és a tudatos fogyasztói szokások kialakítása;
- a környezettudatos magatartás mindennapokban történő gyakoroltatása, hogy aktívan alkalmazzák a környezetbarát technológiákat;
- a munkamegosztás, az önálló munkaszervezés, az önkiszolgálás, az önellátás, az önellenőrzés, a reális értékelés fokozatos kiépítése;
- a tervezés és az alkotás örömeinek az átélése, az agyag – forma – funkció – esztétikum – gazdaságosság egységének megvalósítása;
- célszerű, takarékos és hatékony gazdálkodás az anyagi és humán erőforrásokkal (az anyaggal, az energiával, a munkával, az idővel);
- a lelki és testi egészség fenntartását elősegítő életvitel kialakítása, különös hangsúly helyezve a megelőzésre;
- a kölcsönös bizalomra, toleranciára épülő kapcsolatrendszerek kialakítása, melyben felelősek vagyunk önmagunkért és másokért;
- a kritikus önértékelés és mások tetteinek és alkotásainak tárgyilagos, közösen kialakított szempontok szerinti megítélése;
- a technikai fejlődés főbb irányainak és a találmányok, feltalálók történeti korok szerinti megismertetése (technikatörténet);
- az önművelés igényének és szokásainak kibontakoztatása, az egész életen át tartó tanulás eszközeinek, módszereinek megismertetése;
- a mindennapi együttéléshez nélkülözhetetlen szokások, szabályok kialakítása, mintaadás és gyakorlóterep adása a magatartási normák és szabályok elsajátításához és a társas közösségekben való részvétel és együttműködés tanulásához (viselkedéskultúra);
- értékörző, hagyománytisztelő, a saját és más népek kultúrája iránt érdeklődő magatartásra nevelés (hagyományismeret);
- az esélyteremtés érdekében az egyéni képességek támogatása: a tehetség kibontakozásának, illetve a tanulási nehézségekkel küzdő, a sajátos nevelési igényű tanulók segítése, sikerélményhez juttatása, a gyermekek eltérő fejlődéséből adódó hátrányok csökkentése;
- az információszerzés, -tárolás és -továbbítás korszerű ismereteinek felhasználása a gyűjtőmunkáknál, prezentáció készítése;
- a kézügyességet továbbfejlesztő tevékenységek előtérbe helyezése, mert a kéz intelligenciájának fejlesztésére a gyermek- és ifjúkor a legalkalmasabb, s bizonyított tény, hogy később már kevésbé pótolhatók az itt elkövetett mulasztások;
- a technika-életvitel tantárgy tanulási szokásrendjének kialakítása (kommunikáció, mintakövetés, munkafogások, önellenőrzés, hibajavítás, könyvtárhasználat, IKT alkalmazása).

Kiemelt fejlesztési feladatok

A tantárgyközi kapcsolatokat erősítik, a tanítás-tanulás folyamatait támogatják, a tanulók személyiségének a fejlődését elősegítik a kiemelt fejlesztési feladatok, melyek a helyi tanterv alapján készülő tantárgyi tantervbe építhetők be a helyi lehetőségek és szükségletek mértékét figyelembe véve.

Énkép, önismeret: A tagozatváltásokkal együtt járó környezet, tevékenység, tanulási mód váltását segíteni kell, hogy az átmenetek ne okozzanak törést a gyermekek számára. Biztonságérzetet adó, gyakorlati és elméleti tanulási sikerek átélését lehetővé tevő, tapintatos és szeretetteljes bánásmód teszi lehetővé, hogy felfedezhessék belső értékeiket. Több új tantárgyhoz kapcsolódóan, különböző csoportokhoz alkalmazkodva együtt kell működniük, ahol kipróbálhatják, hogy mire képesek, megtapasztalhatják az újszerű feladatokkal való találkozás élményét, az alkotó munka során hasznosuló tanulságokkal élhetik meg a próbálkozásait. Az így kialakuló pozitív énkép és a reális önismeret segíti az átmeneteket.

Hon- és népismeret: A 10-16 éves tanulók különösen nyitottak és fogékonyak a közvetlen környezetükből szerzett élményekre, tapasztalatokra. A nemzeti kultúra értékeinek átörökítéséhez, a nemzeti hagyományok ápolásához gyakorlati tevékenységekkel (alkotó- és gyűjtőmunkával) kapcsolódik a tantárgy.

Az európai azonosságtudat – egyetemes kultúra: A jól megalapozott nemzeti azonosságtudatra épülhet az egyetemes emberi kultúra értékeinek elfogadása. Ezt számos technikátörténeti példával bemutatható. A kialakított nyitottság és fogékonyság által más kultúrák iránt is befogadóvá válik, ösztönzést ad külföldi kortársakkal való kapcsolatépítéshez, s ezáltal a sikerességet befolyásoló idegen nyelvi képzéshez.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés: Széleskörű lehetőséget biztosít a tantárgy tartalma a veszély- és válsághelyzeti magatartáskultúra megismerésére, fejlesztésére, hogy mit tegyen a megelőzés érdekében, illetve a már kialakult katasztrófa-szituációkban, válsághelyzetekben (árvíz, tűz, veszélyes anyagokkal való találkozás, szélsőséges időjárási jelenségek, környezeti károk, járványok, társadalmi igazságtalanságok, családban előforduló konfliktusok esetén).

Gazdasági nevelés: A munka értékteremtő szerepét, a környezetkímélő termelést, a tudatos fogyasztói magatartást hangsúlyozza a tantárgy. Az esélyteremtés érdekében az egyéni képességeket támogatva a kezdeményezőkézséget és a vállalkozói kompetenciát kívánja erősíteni.

Környezettudatosságra nevelés: Személyes tapasztalatokra, ismételten átélhető, jól érzékelhető mindennapi élethelyzetekre (környezeti problémaszituációkra) épülnek az ismeretek, melyek helyes kezelésével a fenntartható fejlődés biztosítható.

Testi és lelki egészség: A pozitív (egészséges és harmonikus) életvezetési ismeretek (önkiszolgálási és önvédelmi képességek, normatudat, általánosan elfogadott viselkedési szabályok) elsajátítását, a lelki-testi épséget veszélyeztető betegségek megelőzését, az egészséges életvitel igazi értéként való elfogadását, megélését és a megtartás gyakorlatát közvetíti a tantárgy az életkori sajátosságoknak megfelelően.

A tanulás tanítása:

Az érdeklődés és kíváncsiság által vezérelt emberi cselekvőképesség az egész életen át tartó tanulás folyamatában formálódik. A különböző problémahelyzetek kreativitást igénylő megoldásaival, a már megszerzett tudás szüntelen mozgósításával és új helyzetekben való kreatív felhasználásával történő saját tanulási stratégia kialakítása a fő feladat az önálló és hatékony tanulás érdekében, hogy a tanultakat a mindennapi gyakorlatban, az élet minden területén széles körben alkalmazni tudják. Ehhez technikátörténeti gyakorlati és elméleti példákat mutat be a tantárgy a tanulás korszerű módszereinek és technikai eszközeinek használatával.

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A sikeres életvezetéshez, munkavégzéshez nélkülözhetetlen akarati jellemzők, érzelmi viszonyulások és képességek együttese (döntés, tervezés, visszacsatolás, együttműködés, kitartás, sikerek megélése, kudarcok elviselése, önellenőrzés, értékelés, újrakezdés, stb.) szükséges.

Ezekkel kapcsolatban számos gyakorlati megtapasztalásra van lehetőség a tananyag elsajátítása során.

A pályaaorientáció eredményességét a cselekvési kompetenciák fejlesztése mellett a szociális és társadalmi-állampolgári kompetenciák tudatos, jól megtervezett, összehangolt alakítása segíti.

9. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

(javasolt tömbösítés:
 rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Háztartástan - életvitel	31
2.	Közlekedési ismeretek	6

Háztartástan – életvitel

A családban felmerülő problémák azonosítása után az egyéni és társadalmi szükségletek összefüggéseinek feltárása, szabatos megfogalmazása, megvitatása. Összetett, életszerű problémákhoz célszerű megoldási mód választása az igények elemzése alapján. A nevelés és a gondozás feladatainak, felelősségének megosztása a családban. Gazdálkodás a fizikai energiáinkkal és az időnkkel. A szabadidő hasznos eltöltése.

Tudatos vásárlói és fogyasztói érdekvédelem érvényesítése.

A munkához szükséges kézikönyvek, ismeretterjesztő művek, szaklapok, használati és kezelési útmutatók, multimédiás információhordozók megfelelő, önálló kiválasztása.

A rendeltetésnek, a felhasználó ízlésének, a választott anyagnak és megmunkálási lehetőségének megfelelő megoldás tervezése és kivitelezése.

Hibaelhárítás, hibajavítás.

Közlekedési ismeretek

Tájékozódás közvetlen és távolabbi környezetünkben. Közlekedési szabályok és veszélyhelyzetek és az elhárítási módok ismerete.

Etikus közlekedési magatartás elsajátítása.

1. Háztartástan – életvitel (9. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra – demokráciára nevelés</i> <i>Gazdasági nevelés</i> <i>Környezettudatosság</i> <i>Tanulás tanítása</i> <i>Testi-lelki egészség</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Szociális és állampolgári kompetencia (<i>önfejlesztés, önmegismerés együttélési, kötődési, utódgondozási képességek, nyitottság, felelősségérzet</i>) Hatékony, önálló tanulás (<i>ismeretszerzés, kritikus gondolkodás, alkotás, rendszerezés, motiváció</i>)	1. A család lelki-testi egészsége 1.1 A család, mint az egyén legfontosabb környezete A család történelmi kialakulása. Családfa. A család szerepe a gyermeknevelésben. A családtagok közötti kapcsolatok (nagyszülők, unokák). 1.2 A családi szerepek A szülők (apa, anya) szerepe a családban. A szülő, mint mintakép (életvitele, viselkedése, világnézete) Hiányzó szülő („csonka család”). Nemzedéki konfliktusok. 1.3 Családi élet kialakítása A szülők és a gyermekek jogai és kötelességei. A párválasztás szempontjai. A tartós párkapcsolat és a házasság feltételei. A gyermekvállalás (terhesség, terhesgondozás, babakelengye). 1.4 Csecsemőgondozás A csecsemő táplálása, tisztántartása, öltöztetése, levegőztetése, alvásigénye, játékai. 1.5 Nevelési stílusok a családban A gyermeknevelés feltételei, céljai, módszerei, eszközei. 1.6 Egészségkultúra Az egyén tisztasága (testápolás, serdülők kozmetikája, ruházat gondozása). Bőrbarát és környezetbarát kozmetikumok. A lakókörnyezet tisztántartása (takarítás műveleti, tisztítószerek és a takarítóeszközök, veszélyes anyagok, hulladékkezelés).	Beszámoló a családról. Adatgyűjtés – családfakutatás. Családi hagyományok, szokások összegyűjtése. Családi fényképalbum bemutatása. Jövőkép (esszé) írása. Beszélgetés: élethelyzetek felidézése, a tapasztalatok csoportos megvitatása. Önismereti vizsgálat elvégzése – személyes igények és lehetőségek egyeztetése. Szerepjátékok Szituációs játékok Arcápolás, arcpakolás készítése Szelektív hulladékgyűjtés tapasztalatainak összegzése, értékelése 1 héten át.	Történelem (családtörténet) Informatika (információ-feldolgozás) Osztályfőnöki (családi hagyományok) Rajz (népi hagyományok, díszítőművészet) Biológia (emberi test fejlődése koronként) Kémia (oldószerek, savak, lúgok, veszélyes anyagok) Földrajz (környezeti hatások, vízvédelem, környezet-szennyezés)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozási kompetencia (szervezőképeség, döntésképeség) Hatékony, önálló tanulás (alternatíva-állítás, oksági gondolkodás, összehasonlítás)	1.7 Háztartási munkák a családban Munkafajták, munkaszervezés, elfáradás, pihenés formái, teljesítmény, Ergonómia irányelvei Munkaterv: napi, heti, havi házimunkák, nagytakarítás, napi takarítás menete 1.8 Gazdálkodás a fizikai energiákkal Munkamegosztás, arányos teherviselés, rendszeres napi feladatok, önkiszolgálás 1.9 Gazdálkodás az időnkkel Időbeosztás. Szabadidőhasznos eltöltése. Egyéni és közösségi programok. Aktív és passzív pihenés. Ünnepek. 1.10 Fogyasztóvédelem Tudatos vásárlás. Tájékozódás. Döntés. Termék, termékszerkezet, termékelemzés. Tudatos fogyasztás. Piac, marketing, reklám szerepe. Fogyasztói érdekvédelem érvényesítése.	Napi- és hetirend készítése és bevalásának megfigyelése. Takarítási terv készítése. Háztartásban előforduló egyszerű szerelő- és karbantatómunkák elvégzése. Varrási gyakorlatok. Munkaszervezés: ünnepi készület tervezése. Bevásárlás vásárlási lista alapján. Főzési gyakorlat, ételkészítés.	Fizika (elektromosság, hőtan, olvadás, fagyás) Matematika (összegzés, mértékváltás)

2. Közlekedési ismeretek (9. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Környezettudatosság Tanulás tanítása Hatékony, önálló tanulás (önálló ismeretszerzés, tesztkitöltés) Digitális kompetencia (képi információk. feldolgozása, tájékozódás interneten) Szociális és állampolgári komp. (felelősségérzet, döntésképeség, empátia, társas aktivitás)	2.1 Tájékozódás Lakóhelyünk megközelítési módjai. Tájékozódás ismeretlen városban, országban. 2.2 Közlekedési szabályok gyalogos és kerékpáros közlekedés. KRESZ szabályok. Közlekedési táblák. 2.3 Közlekedési helyzetek Gyors és helyes helyzetértékelés. Veszélyhelyzetek felismerése, elhárítása. Túlzott gyorsaság, lassúság. Agresszivitás és határozottság. Városi és vidéki közlekedés különbözősége. Kerékpárutak. 2.4 Közlekedési magatartás Érdekek rangsorolása az utakon. Udvariasság, előzékenység. Kisgyermek, idősek, vakok és mozgássérültek segítése.	<i>Osztálykirándulás megtervezése, megszervezése.</i> <i>Útvonalterv készítése. Menetrend, térkép, útikönyv, útikalauz, internet használata.</i> <i>KRESZ-tesztek kitöltése, értékelése</i> <i>Kerékpáros térképek tanulmányozása.</i> <i>Szituációs játékok.</i>	Osztályfőnöki (szervezési feladatok, közösségépítés, etikus magatartás, normák) Földrajz (Magyarország gazdasági és természeti földrajza, tájékozódás térképen) Rajz (művészettörténet: műemlékeink, műemlékvédelem) Informatika (internet használata)

Fogalmak (9. osztály)

Háztartástan – életvitel

A család egészsége: családfa-kutatás, családtörténet, rokonság (anyós, após, nászasszony, koma, ángy, sógor, sógornő), élettársi viszony, gyermekáldás, terhesgondozás, terheskönyv, terhesség-megszakítás, fogamzásgátlás, terhestorna, mélylégzés, könnyű-vegyes étrend, részmunkaidő, szülési fájdalmak, méhlepény, köldökszinór, kutacs, szoptatás, tápszer, babakelengye, pólya, rékli, partedli, pelenka, pelenkázó, csecsemőmérleg, etetőszék, járóka, bőfiztetés, kozmó, körömágy, textíliák (természetes alapú, állati eredetű, mesterségesen előállított fonalból), patent, párizsi kapocs, biztosítótű, varró- és hímzőtű, szabóolló, háziszappan, hamulóg, spiritusz, szalmiákszesz, pókhálózó gumiélű törölő, spaletta, linóleum, padlószőnyeg, parketta, hidegburkolat, szelektív hulladékgyűjtés, veszélyes anyagok, ártalmatlanítás, komposztálás, újrahasznosítás

Gazdálkodás: munka (szellemi, fizikai, monoton, statikus, dinamikus), biológiai teljesítmény-görbe, biológiai elfáradás, túlterheltség, pihenés (aktív, passzív), ergonómia, munkamozdulat, munkaút, közlekedési út, felkészülési idő, jövedelemkiegészítő tevékenység, termékszerkezet, termékelemzés, áruismertető, márkajegy, garancia, érdekvédelem, marketing

Közlekedés: útvonalterv, közlekedési morál, veszélyhelyzetek

A továbbhaladás feltételei (9. osztály)

A család történelmi kialakulásának ismerete, a családi hagyományok ápolása, a család szerepének és jelentőségének tudatosulása a gyermeknevelés terén. Ismerjék az apai-anyai szerepeket, értsek meg és kezeljék jól a nemzedéki konfliktusokat.

Legyenek tisztában a szülők és gyerekek kötelességeivel és jogaival, tudják milyen feltételeken alapul a tartós párkapcsolat és a házasság.

Tudják mit jelent a családtervezés. Ismerjék a terhesség folyamatait és ezen idő alatti feladatokat. Szerezzenek jártasságot a csecsemőápolás és gyermekgondozás minden alapvető területén: Ismerjék a gyermeknevelés céljait, a nevelési stílusokat és eszközöket.

Ismerjék az egyéni és környezeti higiénia alapvető szabályait, különös tekintettel az életkori sajátosságokra. Legyenek tisztában a munka, a pihenés, teljesítmény, munkaszervezés fogalmaival. Tudják beosztani az idejüket és szabadidejüket.

Legyenek tudatos vásárlók, ismerjék a vásárló jogait, a fogyasztóvédelem szerepét.

Közvetlen és tágabb környezetében jól és magabiztosan tájékozódjanak. Ismerjék és alkalmazzák a közlekedési szabályokat és a közlekedési etikát.

10. évfolyam

Óraszám: 37 óra/év
1 óra/hét

(javasolt tömbösítés:
rajzzal váltva: 2 óra/kéthetente)

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Háztartástan – életvitel	32
2.	Közlekedési ismeretek	5

Háztartástan – életvitel

Tudatos alkotói és fogyasztói magatartás, a környezettudatos magatartás tanúsítása a mindennapi életben az élethelyzeteknek megfelelően. Önellenőrzés. Egymás folyamatos segítő értékelése csoportmunka közben. Tudatos alkotó-, kritikai-, megfigyelő és kommunikációs képességek működtetése a családgondozási (betegápolási és idősgondozási) munkafolyamatok során. Önszabályozó képesség fejlesztése. A munkavégzéshez szükséges kezűgyesség, eszközhasználati jártasság, anyagfajta és minőség ismerete, formaérzék, eszközválasztási jártasság, technológiai fegyelem, gazdaságossági, takarékosági szempontok érvényesítése. Az eredmény és a mellékhatások mérlegelése. Háztartási jövedelmek (bevételek, kiadások), a helyes családi pénzgazdálkodás és a postai, banki szolgáltatások ismerete.

Közlekedési ismeretek

Etikus magatartás tanúsítása a közlekedésben. Az elsősegélynyújtás elsajátítása. Baleset- és katasztrófavédelmi ismeretek.

1. Háztartástan – életvitel (10. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Hon- és népismeret Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Gazdasági nevelés Környezettudatosság Tanulás tanítása Lelki-testi egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális és állampolgári komp. <i>(társadalmi érzékenység, társas aktivitás felelősségérzet)</i> Kezdeményezőképeség és vállalkozói komp. <i>(szervezőképeség, döntés)</i> Hatékony, önálló tanulás <i>(megfigyelés, adatrögzítés, mérés, stratégia tervezése)</i>	1.1 A család lelki-testi egészsége Egészségmegőrzés – betegségek elleni védekezés módjai. Betegségmegelőzés. Szűrővizsgálatok és az egészséges életmód szerepe. A környezet hatása egészségünkre. 1.2 Betegápolás A betegségek tünetei. A beteg ápolása: tisztán tartása, etetése, itatása, mozgatása, szórakoztatása. Gyógyszerek, gyógynövények. Népi gyógymódok. 1.3 Idősgondozás Segítségnyújtás az életvitelben mozgáskorlátozottság, látáscsökkenés és hallászavar esetén valamint a lelki problémák megoldásában. Tolerancia az idősekkel szemben. 1.4 Egészséges táplálkozás Tápanyagok, vitaminok, ásványi anyagok. Kalóriaszükséglet életkor és munkavégzés szerint. 1.5 Konyhatechnológia Élelmiszerek előkészítése, elkészítése. Hagyományos és mai ételek. Magyar konyha – nemzetközi konyha 1.6 Ételek készítése Ételkészítési eljárások: főzés, párolás, sütés	Háztartási napló vezetése Adatgyűjtés Részvétel helyi szűrőprogramokon: fogászati szűrés, tüdőszűrés, vérvétel Házipatika összeállítása. Gyógyszerek betegtájékoztatójának tanulmányozása. Receptgyűjtemény készítése. Mérés csoportmunkában: testmagasság, testsúly adatai, testtömegindex kiszámítása Teljesítményszint-mérés. Gyűjtőmunka: régi és új háztartási eszközök. Főzési gyakorlat: ételkészítés, terítés, mosogatás	Biológia (egészségtan, az emberi test, betegségek) Testnevelés (naponta végezhető testmozgás, sport) Rajz (népi hímzés motívumai) Fizika (hőtan, forralás, forrázás, sterilizálás, pasztörözés, hűtés, mélyhűtés, elektromosság, hőkészülékek, elektromos és hőkészülékek)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetencia (alternatíva-állítás, alkotóképesség, rendszerezés, problémakezelés) Kezdeményezőképeség és vállalkozási kompetencia (szervezőképeség, döntési képesség)	1.7 Az ételek tárolása, tartósítása Tárolóedények. Tartósítási eljárások. 1.8. A konyha és az élelmiszertároló tisztántartása Berendezési tárgyak takarítása és konyhai eszközök tisztítása. Mosogatás kézzel és mosogatógéppel. 1.9 Karbantartó műveletek a háztartásban Karbantartás és szerelés (varrógép, kerékpár, autó). Textíliák javítása. 1.10 Pénzgazdálkodás A háztartási jövedelmek összetétele, eredete. Háztartási könyv, háztartási napló. Állandó, alkalmi és változó kiadások. Takarékossági formák. Banki szolgáltatások, hitelek igénybevétele. 1.11 Energiagazdálkodás A lakás közművei (áram, gáz, víz és csatorna, telefon, internet) Takarékosság az energiával	Táblázatkészítés: alapvető nyers élelmiszerek és az elkészített ételek eltarthatósága. Háztartási gépek kezelési utasításainak tanulmányozása. Karbantartási gyakorlatok. Varrógéphasználat. Ballagótárisznya készítése a tanult alapöltések alkalmazásával. Takarítás és rendszeres karbantartás műveleteinek gyakorlása. Háztartási napló vezetése szülők segítségével. Az 1 hónapos időtartam kiértékelése. Postai csekk kitöltése. Postai küldemények feladása. A család fogyasztói szokásainak számbavétele. Közüzemi számlák tanulmányozása. Takarékossági terv készítése	Kémia (ásványi anyagok, vitaminok, nyomelemek, fehérjék, szénhidrátok, zsírok, tartósítás vegyszerekkel, tisztítószeres vegyi hatása) Matematika (becslés, kerekítés, számolási algoritmusok) Osztályfőnöki (családi életre nevelés) Földrajz (energiaforrások)

2. Közlekedési ismeretek (10. osztály)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Aktív állampolgárságra – demokráciára nevelés Környezettudatosság Testi-lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Szociális és állampolgári kompetencia (felelősségérzet, döntésképeség, etikai érzék) Természettudományos kompetencia (alternatíva-állítás, problémamegoldás)	2.1 Veszélyforrások a közlekedésben A veszélyérzet és a szabályok ismeretének hiánya. Agresszivitás. Tolerancia. Befolyásoltság (gyógyszer- és drogok fogyasztása, alkohol, fáradtság). Gépjárművek üzemeltetésének környezeti problémái. 2.2 Elsősegélynyújtás 2.3 Balesetvédelem – Katasztrófavédelem Teendőink tűz, vízömlés, gázömlés, szmogriadó esetén. Menekülési útvonal.	Helyzetelemzés videón nézett oktatófilm alapján, csoportos beszélgetés, a látottak értékelése. Szerepjáték: a sérült és az elsősegélynyújtó szerepeinek eljátszása Tűzriadó tartása. Életmentő csomag összeállítása.	Osztályfőnöki (etika, normakövetés) Biológia (gyógyszer, drog, alkohol hatása az emberi szervezetre, viselkedészavarok, az emberi test sérülései) Földrajz (természeti katasztrófák kiváltó okai)

Fogalmak (10. osztály)**Háztartástan – életvitel**

A család egészsége: orvosi szűrővizsgálatok (tüdőröntgen, fogászati vizsgálat, mammográfia, méhnyakrák-szűrés), vérvétel, fertőtő és nem fertőző betegségek, járványok, lappangási idő, karantén, légúti fertőzés, anyagcsere-betegségek, elhízás, kóros soványság, inkontinencia, testtömegindex, folyadék-vesztés, kiszáradás, lázas állapot, vizes borogatás, hűtőfürdő, lázmérő, digitális hőmérő, vérnyomásmérő, étkező asztalka, cicamosdás, steril pólya, rugalmas pólya, sebtapas, időskori depresszió, rostanyag, napi energiaszükséglet, étrend-kiegészítők, kerámialapos tűzhely, munkalap, kézi mixer, botmixer, turmixgép, szelep, tömítőgyűrű, zománcozott edény, tefflon bevonat, kukta-fazék, ételkészítési eljárások (sütés, piritás, párolás, sűrités, rántás, habarás, bundázás, rétegezés), ízfokozók, tartósítási eljárások (pácolás, abálás, fűstölés, konzerválás, pasztőrözés, sterilizálás), fehér leves, összetett leves, levesbetét, omlett, tésztafélék (kevert-, omlós-, vajas-, kelt-, kifőtt), húsfélék (rostélyos, lapocka, felsál, karaj, tarja, oldalas)

Gazdálkodás: munkabér, másodállás, részmunkaidő, fekete munka, fekete gazdaság, gondozási díj, árvaellátás, GYED, GYED, GYET, szűlési szabadság, segélyek (szűlési, munkanélküli, temetési segély), lakbértámogatás, fűtéstámogatás, rezsi, hitel (áruvásárlási-, lakáshitel), személyi kölcsön, kamatláb, THM, költségvetés, szociális juttatás, adó, ÁFA, forgalmi adó, fogyasztóvédelem, jótállás, szavatossági idő,

Közlekedés: baleset-elhárítás, elsősegélynyújtás, stabil oldalfektetés, újraélesztés, sokkos állapot, ájulás, nyomókötés, katasztrófavédelem, túlélő csomag, kiűritési terv, kimenekítés, kitelepítés, menekűlési útvonal, romhatár

A továbbhaladás feltételei (10. osztály)

Az életvitel- életmód tantárgy oktatásának eredményeként azon gyakorlati tudás megszerzése, amely birtokában a 15-16 éves tanulók könnyen eligazodhatnak a mindennapi élet területén.

Önmaguk helyes ismeretének birtokában felelős európai polgárként képesek legyenek konfliktuskezelésre, a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodásra, pozitív életszemléletre, egészséges életvitelre és harmonikus családi életre.

Legyenek kellőképpen szociálisan érzékenyek a megértésre szoruló (különösen a betegek, a fogyatékkal élők és az idősek) iránt.

Alakuljon ki bennük az okos gondolkodás képessége a pénzügyekkel, a fogyasztási javakkal és a szolgáltatások igénybevételével kapcsolatban.

Mindennapi életükben legyen kiemelt szerepe a környezet tudatos védelmének és a környezeti ártalmak megelőzésének.

Váljanak nyitottá az őket körülvevő világ és embertársaik iránt, és legyenek felelősségteljesek az egyéni és közösségi tetteikért.

Értékelési szempontok (5-10. osztály)

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, az önmagához viszonyított fejlődésének, illetve a tanári közvetítés hatékonyságának és eredményességének a vizsgálata. Az értékelés **igazodik az iskola pedagógiai programjában rögzített módjához** (szöveges vagy ötfokú skála alapján történik). Célszerű a tanuló munkáinak és hozzáállásának folyamatos megfigyelésére szolgáló Értékelő lap vezetése.

A továbbhaladás feltételeinél felsorolásra kerültek azok a területek, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell mutatniuk. Ebben az alapvető ismeretek mellett olyan tanulói képességekkel összefüggő tevékenységek szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a következő évfolyam munkáját elkezdhessék. A személyiség fokozottabb figyelembe vételéből kiindulva valósítható meg a **személyre szabott értékelés**, ami azt jelenti, hogy differenciálni kell a tananyag elsajátításában, a bánásmódban és az értékelésben egyaránt.

Az értékelés főbb területei

Alapvető tanulási- és munkaszokások elsajátítása

- Rend és tisztaság a munkahelyünkön a munkafolyamatok során.
- Célszerű és takarékos anyagfelhasználás és időkihasználás.
- Esztétikus, igényes kivitelezés.
- Szabály- és mintakövetés (balesetvédelmi óvórendszabályok ismerete).
- Önellenzés és hibajavítás.
- Szaknyelv használata (fogalomtárban szereplő ismeretek).

Problémafelismerés és a problémamegoldás tervezése

- Technikai problémák felfedezése és megfogalmazása.
- A probléma megoldásához vezető út/utak keresése, választása.
- Tervkészítés (szóban, írásban, rajzban).
- Anyagszükséglet, szerszámszükséglet, műveleti sorrend tervezése.
- A terv megvalósíthatóságának megítélése (a képzelet és a megvalósítás realitásának összevetése).

A munka megszervezése és kivitelezése

- Megoldási terv (műveletterv) készítése (algoritmikus gondolkodás szerint).
- Munkamegosztás, együttműködés, segítségnyújtás a megvalósítás folyamatában.
- A tevékenység (megvalósítás, kivitelezés) során az anyagalakítás és szerszámhasználat szakszerűsége.

A megvalósítás értékelése

- Az alkotás, a kész munkadarab funkciójának, működőképességének, esztétikai képének ellenőrzése.

A tanulók értékelésének formái (5-10. osztály)

Szóbeli feleletek

- összefüggő felelet
- rövid beszámoló a megfigyelésekről, az egyénileg vagy csoportmunkában végzett anyagvizsgálatok és gyűjtőmunkák tapasztalatairól
- kiselőadás a megfigyelésről, szakirodalomban olvasottakról

Írásbeli munkák

- rövid írásbeli felelet
- témazáró dolgozat (ellenőrző feladatlap kitöltése)
- házi dolgozat
- rejtvénykészítés, rejtvényfejtés
- számítási feladat megoldása
- műszaki rajz készítése
- mérési feljegyzés (vízfelhasználás, energiafelhasználás, szelektív hulladékgyűjtés)
- gyűjtő- és kutatómunka (anyaggyűjtemények, szógyűjtés, technikátörténet)
- füzetvezetés

Manuális munka

- munkadarab elkészítése

A tartalmi követelményeket, a kapcsolódási lehetőségeket és az értékelési szempontokat az adott intézményben a **helyi tanterv és tantárgyi tanmenetek** összeállításakor az iskolai pedagógiai programban rögzített elvek alapján célszerű egyeztetni, pontosítani.

A **kerettanterv alkalmazhatóságának biztosítása** érdekében tanítási segédanyagok, tanári kézikönyvek, e-tananyagok készítése szükséges, és igény esetén iskolaközi munkaközösségek működtetése is célszerű folyamatos termék

11. Testnevelés és sport műveltségi terület

11.1. Testnevelés

11.1.1. Testnevelés 1-4. évfolyam

Testnevelés tantárgy

Bevezető szakasz

1. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek

Alakuljon ki bennük a tanórai munkához szükséges önfegyelem, tudják figyelemmel kísérni az útmutatásokat. A kapott feladatokat igyekezzenek pontosan végrehajtani. Az információkhoz igazodjanak a játék hevében is.

Az órai munka szervezéséhez szükséges rendgyakorlatokat tudják végrehajtani.

Természetes mozgásukat jellemezze magabiztosság, határozottság és dinamizmus. A kapott feladat megoldása közben kreatívan döntve igyekezzenek a célszerű megoldást kiválasztani. A kitartó futások közben tudják beosztani energiájukat, alakuljon iram- és időérzékelésük, fejlődjön állóképességük.

Az utánpótlással történő mozgástanulás közben is fokozatosan ismerjék meg az alkalmazott mozgásanyaghoz kapcsolódó szaknyelvet.

Adott jelre tudjanak különböző testhelyzetekből gyorsan és dinamikus an megindulni vagy helyzetet változtatni.

Tudják érzékelni az el- és felugrás közötti különbséget. Ismerjenek meg különböződobásformákat. Fejlődjenek koordinációs képességeik.

Alakuljon az alapvető dinamikus és statikus mozgásformákhoz szükséges izomerejük.

Annak felismertetése, hogy testi és lelki önfelkészítésünk Istentől kapott csodálatos lehetőségünk.

Testnevelés tantárgy

2. évfolyam

Célok és feladatok, fejlesztendő területek

Ismerjék fel a megfelelő fegyelem szükségességét és ennek megfelelően alakítsák tanórai magatartásukat. Kísérjék figyelemmel a bemutatásokat és magyarázatokat, és az ott tapasztaltakat tudják alkalmazni megváltozott körülmények között is.

Bővüljön a tanult mozgásanyaggal kapcsolatos szaknyelvi szókincsük.

Tudják alkalmazni a megismert bonyolultabb rendgyakorlati alapformákat.

A természetes mozgások eredményes alkalmazása teremtsen meg a szerkesztett mozgások tanulásának feltételeit.

Fejlődjön feladatmegoldó képességük, öntevékenyséjük.

A kitartó futásban fejlődjen tovább iram és időérzékelésük, távolságbecslésük, aerob állóképességük, szorgalmuk, állhatatosságuk, tűrőképességük.

Fejlődjön reagáló- és vágtagyorsaságuk.

Mozgáskoordinációjuk fejlődésével váljon gazdaságosabbá energia-felhasználásuk. Ismerjenek meg további dobásformákat.

Fejlődjön ügyességük, futó-, ugró- és dobóképességük, egyensúlyérzékük és izomerejük. Fejlődjön lazaságuk az indokolt ízületekben.

Ismerjenek meg újabb játék- és versenyszabályokat, és tartsák be azokat.

Fejlődjön gömbérzékük, és a sport játékok néhány előkészítő elemét sajátítsák el a labdával való játékos foglalkozásokon.

Alakuljon ki a keresztény embert jellemző képességeik. Ismerjék fel erőnyeiket és hibáikat, törekedjenek azok elmélyítésére, illetve megszüntetésére. Tudatosuljanak bennük a személyi higiénia alapelemei.

Testnevelés tantárgy

Kezdő szakasz

3. évfolyam

Célok és feladatok, fejlesztendő területek

Váljon igényükké az órai munkához szükséges önfegyelem, és ennek megfelelően irányítsák saját és társaik tevékenységét.

Saját és társaik mozgásával kapcsolatban tudjanak jellemző jegyeket felismerni és megfogalmazni, azokat a hibajavításban alkalmazni.

Fejlődjön ön- és társismeretük, segítségadó és -elfogadó képességük.

Rendelkezzenek a felhasznált mozgásanyaggal kapcsolatos aktív szókinccsel.

Határozottan és pontosan tudják végrehajtani a bonyolultabb rendgyakorlati alapformákat is.

Természetes mozgásformákat tudják dinamikusan végrehajtani, a kapott feladat megoldása közben igyekezzenek a célszerű megoldást kiválasztani, a feladatnak megfelelően hatékonyan alkalmazni.

Rendelkezzenek több távra is érvényes idő- és iramérzővel.

Különböző testhelyzetekből való indulásnál többféle jel közül tudják a megfelelőt kiválasztani és erre gyorsan és pontosan reagálni.

Futótechnikájukban legyenek felismerhetők az adott távra jellemző jegyek, melynek következtében futásuk gazdaságosabb, illetve gyorsabb lesz.

Tudják végrehajtani az egy- és páros lábbal történő el- és felugrásokat.

Ismerjék meg a hajító és lökö mozgások közötti különbségeket, azok főbb jellemzőit.

Fejlődjön tovább aerob állóképességük, koordinációs képességeik, mozgás, lokomotorikus és reagálás gyorsaságuk, és elsősorban a saját testük mozgatásához szükséges izomerejük.

Tudják növelni az ízületek mozgáshatárait az indokolt mértékig.

Saját érdekeiket is felismerve tudatosan és aktívan vegyenek részt az órákon. Ezért legyenek képesek mozgósítani önmotiváló- és küzdőképességüket, állhatatosságukat, és vállalják a jó értelemben vett aszkétizmust. Ennek eredményeként javuljon terhelhetőségük.

Bővüljön játék- és verseny szabály ismeretük. Ismerjék meg a becsületes helytállással szerzett győzelem felemelő érzését, és a csalással elért eredményről legyen lesújtó véleményük.

Ismerjenek meg új labdatechnikai elemeket, ezek biztosítsanak megfelelő alapot a később megjelenő sportjátékoknak.

Ismerjék meg az önálló kondicionálás néhány alapkérdését, tudjanak különbséget tenni a nyújtó- és erősítő gyakorlatok között.

Legyenek igényesek saját és társaik személyi higiéniájára.

Testnevelés tantárgy

4. évfolyam

Célok és feladatok, fejlesztendő területek

Alakuljon ki bennük: a tanórai fegyelem tudatos vállalása, melynek skálája az önfeledt, vidám hangulattól a "síri" csendig terjed. Tudjanak a helyzetnek megfelelően disztingváltan viselkedni.

Különböző és magasabb fokú kreativitást igénylő feladatot is tudjanak a rendelkezésükre álló mozgásanyagból válogatva megoldani.

A kitartó futásokon legyen felismerhető a javuló energia-beosztás, az iramérzékelés, a kellemetlen közérzet leküzdésének, az ön- és társ motiválásának a képessége. Javuljon állóképességi teljesítményük, fejlődjön izomrendszerük. A lánytanulók relatív ereje nőjön.

Szaknyelvi ismereteik bővüljenek.

Adott jelre vagy társaik mozgására tudjanak gyorsan és eredményesen reagálni.

Váljon felismerhetővé az adott ugrásmódra jellemző elrugaszkodás, lendítés és légmunka.

A különböző dobásformákat gazdaságosan és hatékonyan tudják alkalmazni.

Fejlődjön tovább egyensúlyérzékük.

Őrizték meg az eddig kialakított ízületi mozgékonyosságukat.

Bővüljön játék- és szabályismeretük, azok betartása és betartatása váljon egyre tudatosabbá.

Játékaikban jelenjenek meg a sportjátékok alapelemei. Tudjanak néhány labdajátékot játszani módosított játékszabályokkal.

Ismerjék meg az egészséges életmód és az önálló kondicionálás alapkérdéseit.

Szabadidejükben és a nyári szünidőben fejlesszék képességeiket.

Testnevelés
Bevezető és kezdő szakasz
(1-4. évfolyam)

1. évfolyam

Óraszám: 111 óra /év
3 óra / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	Folyamatos
2.	Gimnasztika	Folyamatos
3.	Atlétika a.) járásgyakorlatok b.) futásgyakorlatok c.) szökdelések, ugrások, d.) dobások	30 óra
4.	Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok, torna	30 óra
5.	Labdás gyakorlatok	15 óra
6.	Küzdő feladatok, játékok	Folyamatos
7.	Szabadidős sporttevékenység	6 óra
8.	Úszás	30 óra

1. témakör RENDGYAKORLATOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Az óra szervezéséhez szükséges egyszerű alakzatok megismerése, végrehajtása. A testnevelés óra formai és tartalmi elemi szintű megismerése. Intellektuális kompetencia. <i>Rendszerszemlélet</i> megalapozása.	1. Rendgyakorlatok	Állásgyakorlatok: „Vigyázz!”, „Pihenj!” Alakzatok: vonal, oszlop, kör. Egy és kétsoros vonal, egy és kétsoros oszlopalakítás, kör alakítása kézfogással. Szétszórt alakzatból sorakozás vonalban, oszlopban, köralakítás. Testfordulatok helyben balra és jobbra. Igazodás, takarás, jelentésadás, köszönés. Helybenjárás. Járás ütemtartással és ütemtartás nélkül. Járás megindítása, megállítása. Vonulások: körülvonulás, körbevonulás, csigavonulás, hullámvonulás.	

2. témakör GIMNASZTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség A szervezet (belső szervek, keringési rendszer, izomzat) előkészítése a nagyobb terhelést adó mozgásra. Testtartási hibák megelőzése és kiküszöbölése. Izom és idegi koordináció kialakítása. Ritmusérzék fejlesztése. Személyes kompetencia. <i>Önértékelés</i> <i>Esztétikai érzék.</i> (Szép, pontos végrehajtás.) <i>Harmónia.</i> <i>Oksági gondolkodás.</i> (Gimnasztikai gyakorlatok izomcsoportokra, testrészekre való hatása.) <i>Intellektuális kompetencia.</i> <i>Kapcsolatba hozás.</i> <i>Összehasonlító érzékfejlesztése.</i> <i>Lényegkiemelés.</i> <i>Képi információ feldolgozás.</i>	2. Gimnasztika	Kiinduló helyzetek: Állások: alapállás, hajlított állás, guggoló állás, terpeszállás. Térdelések: térdelés, térdelőülés. Ülések: nyújtottülés, terpeszülés, zsugorülés, törökülés. Fekvések: hasonfekvés, hanyattfekvés, bal vagy jobb oldalon fekvés. Kéz- és lábtámaszok: guggolótámasz, térdelőtámasz, fekvőtámasz. Kartartások: mélytartás, mellső középtartás, oldalsó középtartás, magastartás, csípőretartás, ujjfűzés tarkón, ujjfűzés test mögött. Gimnasztikai mozgások: Lendítések, emelések, hajlítások, nyújtások, döntések, körzések, utánmozgások, rugózások, szökdelések, ugrások. Utánozó gyakorlatok: (zenére is végezethetjük) Cserebogár (háton fekvés, kalimpálás kézzel-lábbal).	Ének-zene (ritmus) Művészetek (dráma, tánc)

		Veréb (szökdelés két lábon). Ingaóra. Szélfűtta nádas. Határozott formájú 4 ütemű szabadgyakorlatok. Kéziszer gyakorlatok: Labdával, babzsákkal, ugrókötéllal, rövid szalaggal, ügyetlenebb kézzel is. Pad és bordásfal gyakorlatok.	

3. témakör ATLÉTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetenciák Atlétikai alapismeretek elsajátítása. Mozgáskoordináció kialakítása. Állóképesség megalapozása. Lábboltozat erősítése. Testi és lelki egészség Futóügyesség fejlesztése irány és iramváltoztatással.	3. Atlétika a, járásgyakorlatok b, futásgyakorlatok	Járás lábujjon. Járás sarkon. Járás hosszúlépéssel. Járás külső-belső talpélen. Járás babzsákkal, könyvvel a fejen. Óriás és törpe járás. Medvejárás. Pók- és rákjárás. Lassú futás oszlopban.	

[illegible]

A kar hajító mozdulatának megérzése. Önértékelés. Önfejlesztés. Önálló gyakorlás szabadidejükben.	d, dobások	Kislabdahajítás vízszintes, függőleges célba, majd távolba. Távolba hajító versenyek. Akadályversenyek dobás és a tanult mozgásformák (futás, ugrás) kombinációjával. Játékok: labdaadogatás körben, szabadulás a labdától, labdacica.	

4. témakör TÁMASZ-, FÜGGÉS- ÉS EGYENSÚLYGYAKORLATOK, TORNA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményező képesség, vállalkozó kompetenciák Erő és ügyesség fejlesztése. Torna jellegű mozgások megalapozása és előkészítése. Testtartási hibák megelőzése. Egészségtudat. Esztétikai érzék önfejlesztése.	4. Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok, torna	Játékos versengések utánzó feladatokkal. Rákjárás, pókjárás, fókamászás, nyúlugrás, békaügetés. Játékos támaszgyakorlatok padon, zsámolyon. KTK-án (kiegészítő tornakészlet). Megemelt pad alatt kúszás, bújás. Felmászás a bordásfalra rézsútosan elhelyezett padon, lecsúszás bordásfalról rézsútos padon. Kötélen mászási kísérletek (csimpaszkodás). Torna: Gurulóátfordulás előre guggolótámaszból nyújtott ülésbe. Gurulóátfordulás előre terpeszállásból zsugorülésbe.	

		Gurulóátfordulás hátra lejtős felületen. Tarkóállás hanyattfekvésből láb és csípőemeléssel, majd gurulás előre guggolótámaszba. Egyensúlyozó járás a pad merevítő gerendáján, közbeiktatott feladatokkal, pl. guggolás, karlendítések, lábemelések. Felugrás kéztámasszal szerekre. (Pad, zsámoly, egyrészes szekrény.)	

5. témakör LABDÁS GYAKORLATOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony, önálló tanulás Labdás ügyességfejlesztés. Mozgáskoordináció kialakítása (ügyes és ügyetlen kéz mozgáskoordinációja). Labdás játékok megismerése, labdás sportjátékra előkészítés. Önfejlesztés (gyakorlás önállóan udvaron, szünetekben, otthon).	5. Labdás gyakorlatok	Labda gurítása előre járás közben, futás utána és a labda megfogása. Labda feldobása, elkapása járás közben. Labdavezetés helyben, majd járás közben. Labdapasszolás falra különféle dobásformákkal. Labdapasszolás társnak állásban, ülésben. Váltóversenyek a labda gurításával, vezetésével, hordozásával, dobásával és elkapásával.	

		Játékok: Labdacica körben, tartsd meg a labdát, fogyasztó körben, szétszórtan, stb. Labdaadogató körben.	

6. témakör KÜZDŐFELADATOK, JÁTÉKOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Izomerő, állóképesség, a speciális ügyesség kialakítása. Test-test elleni küzdelem megismerése, sportszerűség betartása. <i>Társas aktivitás.</i> Intellektuális kompetencia. <i>Problémamegoldás.</i> A keresztény emberre jellemző társas kapcsolatok, viselkedés kialakítása.	6. Küzdőfeladatok, játékok	Kötélhúzás párokban, kettes, hármas csapatokban. Páros küzdelmek: „kakasviadal”. Húzások, tolások párokban „Húzd át a párodat!”. Told ki a körből! (karikából) Páros versengések a társ mögé kerülésre, (pl.: fekvőtámaszban lévő társ bokájának érintése). Játékok: ki a legény a csárdában, vörös pecsenye.	

7. témakör SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉG			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Egészséges életmód kialakítása. Alkalmazkodás az időjárási viszonyokhoz. <i>Környezettudatosság.</i> <i>Egészségtudatosság.</i> <i>Felelősségérzet.</i>	7. Szabadidős sporttevékenység	Ugróiskola. Kötélgyakorlatok. Hóemberépítés, hógolyózás, hó-csata, célbadobás hógolyóval. Szánkózás. Tollaslabdázás. Kerékpározás. Túrázás a természetben.	Földünk, környezetünk. (Természetismeret). Téli táj, erdő, mező, vízpart.

8. témakör ÚSZÁS			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az úszás elsajátításának előfeltételét, a vízhez szoktatást elvégezzük.	8. Úszás Biztosítani kell a differenciált haladást.	Vízhez szoktató gyakorlatok: Futás a vízben. Fogójáték.	A víz tulajdonságainak megismerése

Mellúszás technikájának megismerése. 8-10 m leúszása lábletétel nélkül.		Fröcskölési verseny. Beugrás a vízbe. Kincskeresés (tárgy felhozása a víz alól). Fogódzkodással a medence szélén lebegés. „Fő a gombóc” felszínen lebegés. Lebegés a víz felszínén nyújtott testtel. Fogódzkodással mély belégzés, levegő visszatartása a víz alatt, majd kilégzés. „Csuka bácsi” merülőjáték. „Karika a ház” (víz felszínén lévő karikákba kell bebújni). Siklási kísérletek. Siklás társ segítségével. Siklás a falról. Siklás és kartempó. Siklás és lábtempó. Kar- és lábtempó összekapcsolása. Úszás a víz alatt folyamatosan.	

2. évfolyam

Óraszám: 111 óra /év
3 óra / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	Folyamatos
2	Gimnasztika	Folyamatos
3.	Atlétika a.) járásgyakorlatok b.) futásgyakorlatok c.) szökdelések, ugrások, d.) dobások	30 óra
4.	Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok, torna	30 óra
5.	Labdás gyakorlatok	15 óra
6.	Küzdő feladatok, játékok	Folyamatos
7.	Szabadidős sporttevékenység	6 óra
8.	Úszás	30 óra

1. témakör			
RENDGYAKORLATOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Vezetői szerep gyakorlása. Anyanyelvi kommunikáció Szóbeliség fejlesztés. (Jelentésadás, felmentettek, felszerelés, egyéb óra eleji közlések szabatos, érthető, rövid formában való előadása). Tudják alkalmazni a megismert bonyolultabb rendgyakorlati alapformákat.	1. Rendgyakorlatok	Mint az 1. osztályban és Jelentésadás. Járás ütemtartással. Testfordulatok sarkon és talpon, vezényszóra. Nyitódás – zárkózás. Járás feladatokkal. Sorakozás kétsoros vonalban. Játékok: Mindenki zászlójához. Szobor alakítás.	Ének-zene Ütemtartási kép Ütem értékelése átvétele, fejlesztése Anyanyelv: szép magyar beszéd kialakítása
2. témakör			
GIMNASZTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A legjellegzetesebb testhelyzetek, kartartások,	2. Gimnasztika a, természetes gyak. b, szabadgyakorlatok	Nyújtó és erősítő hatású egyszerű 2-4 ütemű gimnasztikai gyakorlatok	Ének-zene (zenére történő gimn. fel)

alapformák elsajátítása. A tanult mozgáselemekkel kapcsolatos szaknyelvi szókincsük fejlesztése. Személyes kompetenciák. <i>Önfejlesztés</i> <i>Önértékelés</i> <i>Egészségtudatosság</i> <i>Esztétikai érzék</i> (tartások, végrehajtás minősége)	c, páros-társas gyak. d, kéziszér gyak. e, pad f, bordásfal	Kéziszér gyakorlatok kötéllel, szalaggal, karikával, labdával. Tartás- és lábboltozat-javító gyakorlatok. A pedagógus és egymás utánzásával végrehajtható változatos előkészítő gyakorlatok. Pad és bordásfal gyakorlatok (függések, kúszások, mászások, emelések, hordások, támaszok).	

3. témakör ATLÉTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Lábboltozat erősítése, ritmusérzék fejlesztés. Koordinált mozgás kialakítása. A járás tudatos belső szabályozása Intellektuális kompetenciák <i>Kritikus gondolkodás</i> <i>Oksági gondolkodás</i>	3. Atlétika a, járásgyakorlatok	Mint az 1. osztályban. Járás minden lépésnél lábujjra emelkedéssel (hintajárás) Járás ütemtartással, második és negyedik ütemre tapssal vagy dobantás feladatokkal, előre, hátra és oldalra keresztlépésekkel. Járás dalra, esztétikus mozgással és testtartással. Járás helyben, járás rövid és nyújtott lépésekkel. Élénk és közepes ütemű járás, az átmenetek érzékelésével.	Ének-zene A dallam használata ritmizálás

Matematikai kompetencia Járás és futás technikájának megkülönböztetése (<i>összehasonlító kompetencia</i>) Alap állóképesség alapozás <i>önfejlesztés, önértékelés</i> kompetencia, állhatatosság, kitartás, önálló kondicionálásra és testedzésre való felkészítés. Indulási gyorsaság, a felemelkedés, lépéshossz-növelés fokozatosságának megéreztetése. Lépésszabályozás Ritmusképesség fejlesztés Futótechnika iskolázása Gyorsasági koordináció A játék jellegéből adódó lehetőségek: futógyorsaság, tájékozódás, indulási gyorsaság, irányváltóztatás, empátia készség stb. kiaknázása. Társas kompetenciák előtérbe helyezése, tudatosítása (társas aktivitás, pozitív <i>gondolkodás, felelősségérzet, döntés képesség</i>)	b, futásgyakorlatok	Járás magas térdemeléssel helyben és tovahaladással. Játékok: tolvajlépés Mint az előző osztályfokon jelzett feladatok, valamint a következők: Járásból átmenet futásba, majd futásból járásba Közepes iramú kitartó futás 8-10-12 percig, meghatározott területeken szabadon, majd kijelölt útvonalon Futás végtelenített akadálypályán 2-3 akadállyal Futás irány és iramváltóztatásokkal, az iram- és időérzékelés alakításával Futás feladatokkal, reagálás különböző irányból érkező és különböző erősségű hang és fényingerekre Fel- és lefutások közepes és élénk iramban Gyorsfutás 25-35 méteren. Meghatározott pályán. Gyorsfutás irányváltóztatásokkal.(rajtversenyek) Gyorsfutás 10-20 fokos emelkedő terepen, 10-20 m-es távon, fokozott karmunkával, elrugaszkodással és térdemeléssel. Közepes iramú és gyorsfutás közötti eltérések megfigyelése és annak alkalmazása. Játékok: Futóversenyek (10-40 m) Tűz, víz, repülő Jöjj velem! Kézfogás a ház Őr bácsi Mágnes fogó	

A hatékony, önálló tanulás Ugróképesség és dinamikus egyensúlyozó képesség fejlesztése Ugróerő, távolságérzékelés, ritmusérzékelés fejlesztés Önfejlesztés kompetencia (szünetekben, udvaron, otthon, stb. gyakorlás) Kívülről diktált ritmus átvétele Térbeni tájékozódó képesség fejlesztése Térérzékelés, lendületugrás, a légmunka és a talajra érkezés összhangjának a kialakítása Intellektuális kompetencia <i>Oksági gondolkodás</i> (futógyorsaság növelés – távolabbra ugrás feltétele) Térérzékelés, ügyesség fejlesztés	c, szökdelések, ugrások	Sorversenyek sorkerüléssel Váltóversenyek feladatokkal Hányat ütött az óra? Házatlan mókus Csalogató Szökdelések páros és egy lábon, feladatokkal, egyenes- és hullámvonalban, előre, oldalt és hátra haladással Szökdelések zárt-, haránt, és oldalterpeszben. Szökdelések szerek fölött, ritmusváltásokkal is. Kötélhajtás egy és páros lábon, váltott lábon előre és hátrahajtással, továbbhaladással is (behunyt szemmel is) Kötélhajtási kísérletek hármas hármas csoportokban (ketten hajtják a kötelet egy szökdel) Fel- és leugrások rugalmas érkezéssel, ismétlésekkel, zsámoly, szekrény és ferdepad alkalmazásával is. Sorozatugrások páros, egy és váltott lábon szabadon, eszközöket, szereket átugorva, a távolság változtatásával. Ugrásgyakorlatok Ugrásgyakorlatok talajszőnyegen homokban, páros lábról elugorva, páros lábra érkezve. Pár lépés nekifutással távolugrás, 50-60 cm elugró folyosóból. Pár lépés nekifutással akadályok átugrása. Pár	Matematika: számolási készség fejlesztés

Kinesztézis fejlesztése (erőkifejtés, térzékelés) A hajítóképesség kialakítása Kinesztézis és térbeli tájékozódó képesség fejlesztése Dobóerő-fejlesztés, az erőközlés dinamikai jellemzőinek érzékelése. Hatékony <i>önálló tanulás</i> képességének kialakítása Képes legyen kitartóan gyakorolni otthon, udvaron, játszótéren stb. Motiváció és a magabiztosság e kompetencia eleme.	d, dobások	lépés nekifutással a magasugrás lépőtechnikájának gyakorlása, gumizsinor alkalmazásával. 2-3 részes szekrényre felugrás és célba ugrás testfordulatokkal is. Dobások kis és közepes méretű labdával távolba és célba. A hajító mozgás alakításával. Dobások járásból és futásból távolba (kislabdával) Kétkezes felsődobások előre és hátra kisméretű tömött labdával Dobások különböző méretű, súlyú és alakú eszközökkel Célzás és hajítás mozgó célpontra (guruló labda, karika, futótárs)	

4. témakör TÁMASZ-, FÜGGÉS- ÉS EGYENSÚLYGYAKORLATOK, TORNA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony, önálló tanulás A kar támasztóerejének fejlesztése A kineztésis és saját testtömeg térbeli érzékeléseinek fejlesztése Dinamikus egyensúlyozó képesség hangsúlyos fejlesztése	4. Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok, torna Feladatok támaszban Feladatok függésben Egyensúlyozó feladatok	Karhajlítás és nyújtás mellső fekvőtámaszban Húzódzkodási kísérletek nyújtott karú függésből Mászás rúdon és kötélén Fel- és lemászások létrán, bordásfalon, KTK-án Karhajlítással és nyújtással húzódzkodások rézsútos padon Helyváltoztatások állatok mozgását utánozva talajon, padon, rézsútos padon 6-7 kg-os labdák, eszközök emelése, hordása. (zsámoly, szőnyegek, ugrószekrény) Társ hordása háton lépésben és néhány méteres futásban Talicskázás Egyensúlyozó feladatok az alátámasztási felület további csökkentésével, a súlypont és az alátámasztás távolságának változtatásával, játékos megoldásokkal. Pad merevítő gerendáján feladatok járásban, guggolásban fordulatokkal	

Eszztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Harmonikus, összerendezett mozgásfejlesztés a tornász feladat megoldásokkal</i> <i>Önfejlesztés</i> <i>Egészségtudatosság</i> <i>Empátia készség fejlesztés</i> Az ügyetlenebb gyerekekkel szemben	Torna feladatok	Kúszások, csúszások, és mászások tárgyakon, azok alatt, a megoldási lehetőségek tanulói kiválasztásával Játékok: Kutyafutás Nyúlugrás Sántaróka sor és váltóversenyek Függés a ház Baglyocska függésben Tűz, víz, repülő Gurulóátfordulás előre és hátra, különböző helyzetekből indulva. Gurulások oldalra vízszintes talajon, enyhe emelkedőn és lejtőn Fejen- és kézállási kísérletek szabadon, segítséggel a fal mellett Cigánykerék Pár lépés nekifutással, páros lábról elugorva a gurulóátfordulás túlpörgetésével fenékre szaltó, két egymásra helyezett szőnyegre. Zsugorkézállás Kiscsikó	

5. témakör LABDÁS GYAKORLATOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Intellektuális kompetencia Kéz-láb koordináció E témakörben A reagálást, döntést, önszabályzást fejlesztő labdás játékok kiváló lehetőséget nyújtanak az intellektuális kompetenciák fejlesztésére	5. Labdás gyakorlatok	Feldobott labda ívelt és célzott ütése társnak Labdapasszolások belső rúgással Feldobott és egyszer-kétszer pattanó labda elkapása, ölelő fészekfogással is. Labdaadogatás egy- és kétkezes felsővel társnak. Az érkező labda tompított és biztonságos elkapásának kialakítása. Közeli dobások társnak kétkezes mellső egykezes felső és alsó egykezes adogatásokkal Játékok: Dobj és szökdelj Ki dob a legmesszebbre? Szabadulás a labdától Ki a legügyesebb a körben? Pontszerző egy labdával Kiszorító- és fogyasztó játékok Célbadobó versenyek Labdapasszoló versenyek (kézzel-lábbal-fejjel stb.) Zsinórlabda	

6. témakör KÜZDŐFELADATOK, JÁTÉKOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Az erőközlés összehangolásának megéreztetése <i>Oksági gondolkodás</i> <i>Társas aktivitás</i> Speciális izomerő állóképesség ügyesség kialakítása Közös súlypont megéreztetése, az egyensúly megtartása Szociális kompetencia	6. Küzdőfeladatok, játékok	Előző osztályokban alkalmazott feladatok, valamint: Leülések és felállások párokban egymással szemben állva egymás kezét „tűzoltófogással” fogva, egymásnak háttal állásból indulva, könyökfűzéssel Hason fekvés oldalsó középtartásban levő társ törzsének emelése a talajról, fölötte terpeszállásból törzsét átölelő fogással Játékok: Húzd át, told át a határon Párokban: Egymással szemben nyújtott kézfogással Egyirányba nézve, kézfogással Egyirányba nézve, a hátul lévő támasztja társa hátát Egymásnak háttal állva, rézsutas mélyfogással, kezét fogva Egymással háttal, hát a háthoz támaszkodva Ne vedd el a lábad Mozgásos népi játékok, a korosztály érdeklődésének megfelelő iskolai és szerepjátékok, egyéni vetélkedések	Művészeti oktatás Dráma Szerepjátékok

7. témakör SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉG			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A hatékony, önálló tanulás <i>Egészséges életmód</i> kialakítása. Testi és lelki egészség Pozitív beállítódások: Magatartások és szokások kialakítása Egészséges életvitellel kapcsolatos szemlélet és magatartás fejlesztése <i>Környezettudatosságra</i> nevelés Környezetmegóvás <i>Természetvédelem</i>	7. Szabadidős sporttevékenység	Ugróiskola. Kötélgyakorlatok. (beugrással kettő tan. Hajtva 1-2-3 ugrál) Hóemberépítés, hógolyóval célba-távolba dobás, hócsata. Szánkózás. Tollaslabdázás. Kerékpározás. Görkorcsolyázás Korcsolyázás Sízés Túrázás a természetben.	Környezetismeret természetismeret (túrázások, biciklizések, természetben járások, téli sportok űzése) Életvitel és gyakorlati ismeretek A természetben űzhető sportok egészségre történő hatásának ismerete

8. témakör ÚSZÁS			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Mellúszás, hátúszás technikájának megismerése Motorikus cselekvésbiztonság a vízben	8. Úszás	Előző feladatok, valamint: Hajóvontatás Szilvásgombóc „Gyöngyhalász” Halacska Siklási versenyek Vízbeugrási versenyek	

Továbbhaladás feltételei az 1-2. évfolyam végén

Minimum követelmény:

12 perc futás: 1700-2000 méter futás (fiúk), 1500-1900 méter (lányok). Rúdon vagy kötélén fellig felmászni. Felhúzódkodni nyújtottkarú függésből 1-2-szer. 3-4 karhajlítás és nyújtás mellső fekvőtámaszban, bukfenc előre és hátra, kisebb hibákkal, kis segítséggel zsugorfejenállás. Fellendülni kézenállásba kis segítséggel, egyensúlyozni a zsámolyra tett pad merevítő gerendáján.

Távolba dobás kislabdával: 16 méter (fiúk), 10 méter (lányok), labdavezetés ütögetés nélkül, labda feldobás 2-3 méter magasra, leguggolás, felállás és a labda elkapása 10-ből 8-szor.

Távolugrás: 2,4 m-t (fiúk), 2,3 m-t (lányok).

Gyorsfutásban 30 méteren: 6,5 másodperc (fiúk), 6,6 másodperc (lányok).

Alapkövetelmény:

12 perc futás: 2100-2500 métert (fiúk), 2000-2300 métert (lányok).

Rúdon vagy kötélén felmászni teljes magasságig. Felhúzódkodni 3-5-ször.

5-8 karhajlítás és nyújtás mellső fekvőtámaszban, bukfenc előre és hátra zökkenőmentesen, guggolásból guggolásba, fejenállás egyenes törzsszel 3 másod-percig, fellendülés kézenállásba, ott rövid ideig megállás.

Biztos egyensúlyozás 2-2 számlóra tett pad merevítő gerendáján. Azon lábujjhegyen járás és menetközben leguggolás.

Kislabdával távolba dobás: 30 métert (fiúk), 15 métert (lányok).

Labda vezetés, helyes csuklómozgással 16 métert és közben felnézni.

Feldobni a labdát 2-3 méter magasra, leülni, felállni, egyet tapsolni és elkapni 10-ből 8-szor.

Távolugrás: 3,2 m-t (fiúk), 3,0 m-t (lányok).

Gyorsfutásban 30 méteren: 5,9 másodperc (fiúk), 6,2 másodperc (lányok).

Ellenőrzés, értékelés, minősítés 1-2. évfolyamon**Értékelési szempontok:**

- az alkalmazott szervezési szakkifejezések ismerete
- a tanult játékok és gyakorlatok nevének ismerete
- a gyakorlatokra és feladatokra vonatkozó szakkifejezések ismerete
- a tanult mozgások alapvető jellemzőinek ismerete
- önmagukhoz mért fejlődés

Rendgyakorlatok, gimnasztika:

- a gyakorláshoz használt szerek, eszközök nevének ismerete
- a szakkifejezések megértése, gyakorlatok neveinek ismerete /pl.: terpesz, zsugor, nyújtott ülés, vagy csípőre, mellhez, tarkóra, stb./
- a rendgyakorlatokban, gimnasztikai mozgásokban a társsal, csoporttal való együttmozgás milyensége

Járások, futások:

- a tanult játékok nevének, szabályainak ismerete
- önmagához mért fejlődése a járás, tartás, gyors futásban /dicséret, elismerés, piros pont, stb./
- képes-e a gyermek folyamatosan 6-8 percig megállás nélkül, teljesítményét javítva futni

- képes-e teljesítménypróbákban javítani

Szökdelések, ugrások:

- az ugrásban, szökdelésben, játékfeladatokban nyújtott mozgásügyesség javítása alapján egyéni és csoportos értékelés
- a teljesítménypróbákban ősztől tavaszig elért javulása, valamint az ugrásügyességben történt fejlődés alapján

Dobások:

- értékeljük és jutalmazzuk /piros pont, társai megtapsolják/ a labda feldobásában, elkapásában, továbbá a találat pontosságában elért javulásukat
- pontozzuk az elért fejlődést a kislabdadobásban /távolba és célba/

Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok:

- az ügyességben bekövetkezett változást kísérjük figyelemmel és ismerjük el: gurulások, tarkónállás, kézállás kísérletek, utánzó javítások, kötélmászás, ugrókötél áthajtás
- a tanult mozgásformák és gyakorlatok /kombinációk/ önálló bemutatása a szakszerű feladatmegoldás szempontjából
- képes-e a tanult támasz- és függőgyakorlatokban hibáinak önálló korrekciójára

Labdagyakorlatok

- értékeljük a dobás irányának, távolságának, erőközlésének összhangját, a labdaérintést, birtoklást, labdatovábbítást kézzel, lábbal
- értékeljük a tanuló alkalmazkodásában történt előrelépést, illetve a fejlődés elmaradását

Küzdőfeladatok és játékok:

- értékeljük az egyes feladatok pontos végrehajtását, a szabályok betartását, a sportszerű küzdelmet

Foglalkozás a szabadban:

- értékeljük a szervezési készséget, aktivitást, egészséges versenyszellemet

Úszás:

- elismerjük és folyamatosan értékeljük az úszásban elért legkisebb teljesítményt, fejlődést is

az oktatás végén eredményvizsgálat: ki meddig jutott!

3. évfolyam

Óraszám: 111 óra /év
3 óra / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	Folyamatos
2.	Gimnasztika	Folyamatos
3.	Atlétika e.) járásgyakorlatok f.) futásgyakorlatok g.) szökdelések, ugrások, h.) dobások	30 óra
4.	Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok, torna	30 óra
5.	Labdás gyakorlatok	15 óra
6.	Küzdő feladatok, játékok	Folyamatos
7.	Szabadidős sporttevékenység	6 óra
8.	Úszás	30 óra

1. témakör			
RENDGYAKORLATOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Szokják meg a tanulók az öltözők és a tisztálkodás rendjét. <i>Egészségtudatosság.</i> <i>Környezettudatosság.</i> <i>Esztétikai érték.</i>	1. Rendgyakorlatok	Előző osztályban tanultak ismétlése. Sorakozás kétsoros vonalban. Kétsoros vonalból oszlop alakítás. Megindulás, megállás két ütemben. Fejlődések, szakadozások járás közben. Nyitódás, zárkózás tér- és távköz. Játékok: szétszórt alakzatból sorakozás időre. Vezényszavak ismerete, a vezénylés azonnali követése.	
2. témakör			
GIMNASZTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A gimnasztikai gyakorlatokat egyöntetűen hajtják végre.	2. Gimnasztika	Szabad-, társas-, bordásfal-, szer- és kéziszer gyakorlatok játékos formában. (bot, labda,	

Ismerjék fel a főbb izomcsoportok megmozgatását szolgáló gyakorlatokat. <i>Kiemelten társas aktivitás.</i> <i>Oksági gondolkodás.</i> <i>Kritikus gondolkodás saját és a társa gyakorlat végrehajtása iránt.</i> <i>Önértékelés-önálló tanulás, esztétikai érték.</i>		ugrókötél, szalag) Erősítő és nyújtó hatású szabad gyakorlati alapformák ismétlése. Tartásjavító gyakorlatok. Utánzó gyakorlatok. Zenére végzett gimnasztikai gyakorlatok. 12-14 gimnasztikai gyakorlat ismerete, azokkal önálló bemelegítés, egyéni megoldása. Az alapvető gimnasztikai alapformák követése.	

3. témakör ATLÉTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség A tanulók egészséges testi fejlődésének megalapozása. A kineztezis és a térben elfoglalt hely érzékeltetése. Egyensúlyérzék és láberő fejlesztése. Kéz- láb koordináció fejlesztése. <i>Esztétikai érzék fejlesztése.</i>	3. Atlétika a, járásgyakorlatok	Tanulási tevékenységek. Mint az előző osztályokban, valamint: Járások előre, hátra, oldalirányba, keresztlépéssel bal láb elől, keresztlépéssel jobb láb elől. Behunyt szemmel is. Járás guggolásban (törpejárás), járás magas térdemeléssel. Pók-, rák-, sánta róka járás. Tengerészjárás (oldalirányban kitámasztásokkal),	Ének-zene Hallás utáni mozgások Ritmusérzékelés

<i>Harmónia.</i> Ugróerő fejlesztése, lendítés – elugrás összerendezése, ugrásirányszabályozás, térérzékelés. <i>Lényegkiemelés, összehasonlítás.</i> A dobó mozgás helyes végrehajtása. Matematikai kompetencia A szabályozás módosításának tudatosulása, a labda tömege és a céltáv távolsága függvényében. <i>Rendszerezés, összehasonlítás.</i> <i>Önfejlesztés</i> <i>Társas aktivitás</i> <i>Etikai érzék</i> játékoknál	d, dobások	meghatározott időn át fél perc, egy perc) Helyből ugrás kötetlenül majd tárgyak és távolság átugrásával, páros lábról páros, majd egy lábra. Nekifutásból elugrás egy lábról felfüggesztett tárgy érintéséhez. (Ferdepad) leugrás többrétegű szőnyegre. Magasugrás lépőtechnikával. A flop-technika játékos előkészítése magasugró léccél nélkül 4-5 egymásra helyezett talajszőnyegre érkezve. Játékok: kakasviadal, kenguru fogó Hajítási, dobási kísérletek mint az előző osztályokban. Kislabdahajítás távolba. Kislabdahajítás vízszintes és függőleges célba (dobóterpeszből). Dobások gumilabdával mozgó célra. Játékok: gurítással, dobással, átadással, célzással. Döngető, fogyasztók, kidobók, tűzharc 2-3 labdával. Dobások távolba és célba különböző körméretű és tömegű labdával: zsámolyra, vízszintes célra, a céltárgy (zsámoly, karika) távolság növelése.	

4. témakör TÁMASZ-, FÜGGÉS- ÉS EGYENSÚLYGYAKORLATOK, TORNA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Saját testtömeg érzékelése és uralása a térben, helyváltoztatás közben is. Esztétikai – művészeti tudatosság kifejezőkészség A torna jellegű gyakorlatokat biztonságosan és szépen hajtják végre.	4. Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok, torna	Mint az előző osztályokban, valamint: Játékos támasz és függésgyakorlatok mászókán, bordásfalon, zsámolyon, KTK-n: bújás, kúszás, mászás. Emelések, hordások (társ, padok, szőnyegek, zsámoly, stb.) Kötetlen mászási kísérletek. Mászókulcsolás. Gyűrűn és két kötélén: függőállásból egy láblendítéssel emelés lebegőfüggésbe (bicska), fészek (hátsó fekvőfüggés), zsugor lefüggés, gyertya. Támlázás párhuzamos rúdon. Pad merevítő gerendáján, magasgerendán – KTK, egyensúlygyakorlatok. Játékok: kötélhúzás, ki lóg tovább hajlított függésben bordásfalnál? Torna: Gurulóátfordulás előre guggolótámaszból érkezéssel nyújtott ülésbe.	

<i>Esztétikai érzék (szép testtartás). Érdeklődés, figyelem tartósságának fejlesztése.</i> <i>Türelem, segítőkészség.</i> Szociális kompetencia nehezebb tornafeladatok végrehajtásánál.		Gurulóátfordulás előre terpeszállásból érkezéssel nyújtott ülésbe. Gurulóátfordulás hátra terpeszállásból érkezéssel terpeszállásba. Sorozat gurulóátfordulások előre-hátra. Gurulóátfordulás szerekre föl- le ferdepadon, KTK-n. Tarkóállás nyújtott ülésből érkezéssel nyújtott ülésbe. Fejen és kézenállás, cigánykerék (zsámolyon, padon át is). Fejen- és kézenátfordulási kísérletek. Egyensúlyozó járások a pad merevítő gerendáján. 180 fokos fordulat állásban és guggolásban. Felugrás kéztámasszal szerekre (pad, zsámoly, kétrészes szekrény). Homorított leugrás, zsugorkanyarulati átugrás, minitrampolin – dobantó használata az elugrásoknál. Előre szaltó kísérletek magasított szőnyegre.	

5. témakör LABDÁS GYAKORLATOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Labdás ügyességfejlesztés Ügyes és ügyetlen kéz mozgáskoordinációja. Előkészítés a labdás sportjátékokra. Szociális kompetencia <i>Egymásra odafigyelés</i> <i>Empátiakészség</i>	5. Labdás gyakorlatok	Gurítások lábbal és kézzel. Guruló labda megfogása. Átadások társnak egy és két kézzel (különböző labdákkal: kosár, kézi, röp, szivacs, foci) Labdaátadás párokban mozgás közben. Labdavezetés lábbal meghatározott útvonalon. Dekázás. Fejelési kísérletek párokban, kosárra dobások, kapura lövések a 6-os vonalról. Kapura rúgások. Alsó és felső nyitási kísérletek röplabdaháló fölött. Röplabda kosárérintési kísérletek könnyű labdával. Váltóversenyek a labda gurításával, vezetésével, hordozásával, dobásával, elkapásával. Játékok: Labdacica Fogyasztók Döngetők Labdaadogató körben Zsinórlabda, kapitánylabda	

		Zsámolylabda Kosár- és kézilabda játék módosított szabályokkal. Kispályás foci.	

6. témakör KÜZDŐFELADATOK, JÁTÉKOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Sportszerű test-test elleni küzdelem. Fair-play! <i>Egymásra való odafigyelés, segítőkészség.</i> Szociális kompetencia <i>Társas aktivitás</i> <i>Empátia</i>	6. Küzdőfeladatok, játékok	Kötélhúzás csapatokban. Páros küzdelmek: kakasviadal, vívás fekvőtámaszban, grundbirkózás, botbirkózás, húzóversenyek. Küzdőjátékok csoportosan: told ki a körből. A küzdősport és önvédelem előkészítő gyakorlatai: állások, fogásmódok, húzások, tolások, kúszások, mászások.	

7. témakör SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉG			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Természettudományos kompetenciák A testmozgás iránti igény kialakítása. <i>Egészségtudatosság</i> <i>Környezettudatosság</i> <i>Egészséges életmódra és önálló kondicionálásra felkészítés.</i> <i>Önfejlesztés.</i> (Hatékony, önálló tanulás).	7. Szabadidős sporttevékenység	Ugróiskola. Kötelezés. Ugrókötél gyakorlatok. Tollaslabdázás. Gyalog és kerékpár túrák, természetjárás. Téli foglalkozások: hóemberépítés, célba dobás hógolyóval, szánkózás, korcsolyázás, síelés, sítábor (lehetőség szerint).	Környezetismeret

8. témakör			
ÚSZÁS			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Pozitív beállítódások, magatartások, szokások megalapozása.	8. Úszás	Az eddig gyakorolt úszásnem tökéletesítése, vízbeugrások. 20-25 m leúszása egy levegővétellel. Alagútbújás, Búvár Kund, dugattyú, delfinugrások.	

4. évfolyam

Óraszám: 111 óra /év
3 óra / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	Folyamatos
2.	Gimnasztika	Folyamatos
3.	Atlétika i.) járásgyakorlatok j.) futásgyakorlatok k.) szökdelések, ugrások, l.) dobások	30 óra
4.	Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok, torna	30 óra
5.	Labdás gyakorlatok	15 óra
6.	Küzdő feladatok, játékok	Folyamatos
7.	Szabadidős sporttevékenység	6 óra
8.	Úszás	30 óra

1. témakör RENDGYAKORLATOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményező képesség és vállalkozói kompetencia Előző szempontok, valamint a tudatos gyors végrehajtás elsajátítása.	1. Rendgyakorlatok	Az előző osztályban tanultak és fejlődések: Kettős-, hármas-, négyes oszlopban, majd szakadozás. Menetgyakorlatok négyes és hatos oszlopban táv- és térköztartással, igazodással (alkalomszerűen).	

2. témakör GIMNASZTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A legfőbb alapformák szakkifejezésének ismerete. Képesség határozott formájú gyakorlatok pontok végrehajtása. Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség.	2. Gimnasztika	Nyújtó- és erősítő hatású szabad-, kéziszer-, társas- és bordásfal gyakorlatok vezetéssel és egyéni ütemben. A gyakorlat céljának megfelelő ütem és ritmusjelleg kialakítása. A ritmikus sportgimnasztika alapgyakorlatai.	Ének-zene Művészetek Dráma Tánc

		Aerobik gyakorlatok. A kondicionálás alapgyakorlatai és alapvető elméleti kérdései. Tartás és lábboltoztatjavító gyakorlatok. Az önálló bemelegítés és kondicionálás feltételeinek kialakítása.	

3. témakör ATLÉTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony, önálló tanulás Kéz, láb koordináció fejlesztése. Reagálási képesség, választásos reagálási képesség fejlesztése. Az önálló testedzésre való felkészítés. <i>Önfejlesztés.</i>	3. Atlétika a, járásgyakorlatok	Mint az előző évfolyamokban, valamint: Járás közben kar- és törzsgyakorlatok, láblendítések, emelések. Járás közben jelre (fény- és hangingerre) különféle testhelyzetek felvétele (guggoló támasz, törökülés, hason, hanyatt fekvés). Járás ütemtartással, 10 lépés behunyt, 2 lépés nyitott szemmel. Gyaloglás alaptechnikája. Gyaloglás versenyszerűen 300-400 m-en. Játékok: Gyalogló versenyek rövid távolságon.	

Alap állóképesség fejlesztése. Futóterhelés figyelem eltereléssel. <i>Oksági gondolkodás.</i> <i>Egészségtudatosság.</i> Gyorsasági erő, gyorsasági koordináció fejlesztése. Reagáló képesség, egyensúlyozó képesség fejlesztése. Kéz, láb koordináció fejlesztése. Téri tájékozódás érzékelés. Reagáló képesség. <i>Önfejlesztés.</i> Figyelem tartósságának fejlesztése. Állhatatosság, kitartás fejlesztése. Szociális kompetencia. Egymásra való odafigyelés. Sportszerű versengés. A játékokban <i>etikus magatartás.</i> <i>Döntésképeség.</i>	b, futásgyakorlatok	Gyalogló váltó. Mint az előző évfolyamokban jelzett feladatok. Kitartó futás 10-12-14 percig a távolságteljesítmény fokozatos növelésével. Futás közben fejlődések kettes, hármas, négyes oszlopba és szakadozások. Gazdaságos futó és légzéstechnika egyéni kialakítása. Futás sarok és térdemelésekkel, oldal és keresztlépésekkel, futóiskola. Fel és lefutás lépcsőre, lejtőre, majd vissza élénk és gyors ütemben. Futásból jelre gyors megállás, majd gyors megindulás. Futás cikk-cakk-ban, jel érintéssel (kézzel vagy lábbal). Iram- és időérzékelés továbbfejlesztése. A társ iramváltoztatásaihoz való alkalmazkodás fejlesztése, futás közben végzett feladatok gyors utánzása. Futószökkenésből átmenet gyors futásba. Gyorsfutás 20-25 méteren, rálépve a futás irányára merőlegesen és csökkenő távolságra húzott vonalakra („felpörgetés”). Gyorsfutás 40-50 m-en meghatározott pályán, irányváltoztatásokkal is. Rajtversenyek álló, guggoló- és térdelő rajttal, ülésből, fekvésből és egyéb testhelyzetekből. A botváltás egyszerűbb változatának gyakorlása. Játékok: Futóversenyek (20-60 m) „Árok” fogó	

Ritmusérzék, mozgás koordináció fejlesztése. Combfeszítők és farizomzat erősítés. Kéz, láb koordináció. Ritmus és reakció képesség, együttműködési készségfejlesztés. <i>Önfejlesztés.</i> <i>Önálló</i> tanulás társakkal. <i>Empátia</i> készség. Testi és lelki egészség Ugróerő fejlesztés <i>Személyes</i> kompetencia Akarati, pszichés tulajdonságok fejlesztése <i>Pozitív gondolkodás</i> Önbizalom (magasugrás) <i>Önismeret</i>, helyes önkép kialakítása	c, szökdelések, ugrások	Buzogányfogó Keresztező fogó Nyúl a bokorban Kotló és kánya Mint az előző osztályokban felsorolt feladatok, valamint: Szökdelések páros, egy és váltott lábon kartartásokkal és körzésekkel, testfordulatokkal, szökdelések előre, hátra és oldalra ritmusváltoztatásokkal. Szökdelések, ugrókötéllal előre és hátrahajtással, kötélrövidítéssel, zsugorhelyzethez közelítve. Szökdelések társak által mozgatott lengőkötéllal, egy és páros lábon, utánszökkenéssel, társsal együtt is. Diktált ütemhez alkalmazkodás. Futás közben felugrások jelekre. Futó és ugrógyakorlatok akadálypályán, átugrás szerekről szerekre. Felfutás lépcsőzetesen elhelyezett szerekre, határozott elrugaskodásokkal. Helybeugrás célba és testfordulatokkal. Távolugrás guggolótechnikával (30-50 cm széles ugrófolyosókból). Magasugrás lépő, guruló, és flop technikával. Sorozatugrások (hármás, négyes, ötös) egy és páros lábon. Dinamikus egyensúlyérzékelés Felugrások függésbe 25-40 cm súlypontemelkedéssel, függésből leugrás Játékok: Béka viadal(guggolásban szökdeléssel) Ugróversenyek: nekifutással távolugrás.	Ének-zene Ritmizálás

Matematikai kompetencia Kéz-láb koordináció fejlesztés Az erő kifejtés és a labdaviselkedésének tanulmányozása Intellektuális kompetencia <i>Összehasonlítás</i> <i>Oksági gondolkodás:</i> A gyorsítás másszerű megoldásainak tapasztalása A lábbal indítás felfedezése	d, dobások	Nekifutással magasugrással Fogd meg a farkát (szökdeléssel) Ugróiskola, bekötött szemmel is. Mint az előző évfolyamokban Kislabda hajítás távolba keresztlépéssel, Dobóterpeszbe érkezéssel és befordulással. Hajítási kísérletek mozgásból (nekilépés, nekifutás). Lökések kisméretű tömöttlabdával a dobás irányában állva, ügyes és ügyetlen kézzel is. Súlylökési kísérletek kisméretű tömöttlabdával dobóterpeszből, a láb indításának felismerésével. Dobások különböző méretű, formájú és súlyú szerekkel, ügyes és ügyetlen kézzel is, különböző dobásformákkal, előre, hátra és oldalra. Dobások távolba és célba, mozgó tárgyra és társra, helyből és mozgás közben. Játékok: ki lök a legmesszebbre? Kiszorító lökéssel Futó váltó Vadászlabda Háromudvaros fogyasztó	Fizika (dobásoknál erő-erőkar összefüggések)

4. témakör TÁMASZ-, FÜGGÉS- ÉS EGYENSÚLYGYAKORLATOK, TORNA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
A tér és saját test tökéletes uralása egyszerű feladatok során. Akarati, jellemi tényezők fejlesztése. Önértékelés, önfejlesztés	4. Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok, torna a, Feladatok függésben	Mint az előző osztályokban, Húzodzkodás, függőállásból kiindulva gyűrűn, <i>két kötélen, bordásfalon, gerendán, korlát-karfán.</i> Húzodzkodás nyújtott karú függésből a fiúk abszolút, a lányok relatív erejének fejlesztésével. Mászás <i>rúdon</i> és kötélen fiúk mászási idejének csökkentésével (függeszkedési próbálkozások), lányok korábbi teljesítményének megtartásával. Támasz és függő gyakorlatok kombinálása <i>részsutos és vízszintes padon</i>, bordásfalon, kötélen. Gyűrűn: - átfordulás hátsó függőállásba és vissza - ugrás nyújtott és hajlított karú függésbe - hintázás futással Játékok: - üldözőfogó bordásfalon függőjárásban - sorversenyek bordásfalnál függés feladatokkal, kötélmászó váltóversenyek	

Önálló gyakorlás, önképzés a szabadidőben. A labirint rendszer edzése A téri tájékozódó képesség hangsúlyos fejlesztése Félelem leküzdése, összpontosítás	e, torna feladatok	Pad merevítő gerendáján, padon, gerendán és egyéb tárgyakon egyensúlyozó járások, futások, szökdelések, forgások. „kötéltánc” kihúzott mászókötélen. Egyensúlyozó járás ugrószekrény- betét élén állva. Egyensúlyozó feladatok kerékpáron, gördeszkán, görkorcsolyán, korcsolyán. Fejenállások. - gurulóátfordulások, különböző kiinduló és befejező helyzetek. - fellendülés kézállásba fal mellett, támlázások - kézenátfordulás oldalra (jobbra-balra) - gurulóátfordulások előre-hátra kombinálása felugrásokkal, fél és egész fordulatokkal. Felugrás közben hosszú gurulóátfordulás - tarkóállás, tarkóbillenés, mellső mérlegállás, híd (hanyattfekvésből). - 3 részes szekrényre felugrás, függőleges repülés, zsugorkanyarulati átugrás - kismacska	

5. témakör LABDÁS GYAKORLATOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Alapvető sportjáték elemek elsajátítása. Reagálási képesség, téri tájékozódási képesség. Labdás ügyesség megalapozása. <i>Társas aktivitás.</i>	5. Labdás gyakorlatok	Mint az előző évfolyamokban további feladatokkal. Labdaadogatások járásban és lassú futásban, kézzel és lábbal, különböző dobásformákkal. Folyamatos labdavezetés ügyes és ügyetlen kézzel. Megállás, sarkazás, egykezes alsó és felső, kétkezes mellső adogatások. Kosárlabda fektetett dobási kísérletek. Fejelési kísérletek egyénileg és társhoz. Kapura dobási és rúgási kísérletek. (kis kapura kapus nélkül, nagy kapura kapussal) Labdavezetések, passzolások lábbal Kézilabda kapura dobás kitámasztással és beugrással Röplabda kosár és alkarérintés. Alsó és felső nyitási kísérletek.	

6. témakör KÜZDŐFELADATOK, JÁTÉKOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Támadás háritásának elsajátítása, ellentámadás, agresszió nélkül Kezdeményező képesség és vállalkozói kompetencia Kompetencia Szociális kompetenciák Bajtársiasság <i>Egymásra figyelés</i> Csapatszellem Türelem, segítőkészség, küzdőkészség Siker és kudarc sportszerű elviselése	6. Küzdőfeladatok, Önvédelem előkészítő gyakorlatai játékok	Előző osztályokban alkalmazott feladatok, valamint Szabadulás csuklófogásból, Oldalsó leszorítás, mögékerülési kísérletek, kiemelési kísérletek Páros küzdőgyakorlatok, a versenyszabályok ismerete, házi versenyek. 3 kyu övvizsga anyagának ismerete. Grundbirkózás (4 méter átmérőjű körből kell kihúzni, kitolni, kiemelni a társat) Kötélhúzás Kosár és kézilabdajáték módosított szabályokkal, Két-és háromérintős zsinorlabdajáték Röplabdajáték módosított szabályokkal. Kispályás foci.	

7. témakör SZABADIDŐS SPORTTEVÉKENYSÉG			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Egészségtudatosság</i> <i>Környezettudatosság</i> Szervezőképesség Szabadidős játékok önálló megszervezése Hon és népismeret	7. Szabadidős sporttevékenység	Szabadidős tevékenység, mint az előző évfolyamokban A sí és korcsolya alapmozgásai, szánkózás. Túrázás falvakban.	Környezetismeret

8. témakör ÚSZÁS			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
	8. Úszás	Az elsajátított úszásnem mellett egy további úszásnem kar és lábtempójának elsajátítása. Játékok vízben (fejelő csata)	

Továbbhaladás feltételei a 3-4. évfolyam végén

Minimum követelmény:

12 perc futás: 2100-2300 métert (fiúk), 1700-2100 métert (lányok).

Rúdon vagy kötélén mászás (fiúk), nagyon erőlködve (lányok).

Felhúzódzkodás 2-3-szor (fiúk), 1-szer (lányok).

3-6 karhajlítás és nyújtás mellő fekvőtámaszban (fiúk), 1-2 karhajlítás és nyújtás mellő fekvőtámaszban (lányok).

Kis segítséggel fejen állás. Fellendülés kézenállásba a fal mellett.

Kézenátfordulás oldalra, de kissé hajlított törzssel és lábbal.

Végig tud menni a gerendán, de még kissé bizonytalanul.

2-3 részes szekrényen a felguggolás és a homorított leugrás, a zsugorkanyarlat segítségadással, és kisebb hibákkal.

Zökkenőmentesen tud gurulóátfordulásokat végezni előre és hátra.

Tud labdát vezetni az ügyes kezével, de kissé merev csuklóval, és közben a labdát nézi.

A labdával tud egyszerűbb "mutatványokat" végezni, tud labdát adogatni ügyes kézzel a tanult módokon, és az esetek többségében el is tudja kapni.

Kislabdával tud dobni: 22 m-t (fiúk), 14 m-t (lányok).

Távolba tud ugrani: 2,7 m-t (fiúk), 2,6 m-t (lányok).

A 30 méteres futásban az időeredmények: 6,2 mp (fiúk), 6,3 mp (lányok).

A labdajátékokban szívesen részt vesz, de vannak nála jobbak is, gyengébbek is.

Egy úszásnemben tud 30 m-t úszni.

Elfogadhatóan tud görkorsolyázni, korszolyázni.

Alapkövetelmények:

12 perc alatt tud futni: 2400-2800 métert (fiúk), 2200-2600 métert (lányok).

Rúdon vagy kötélén egyenletes iramban fel tud mászni.

Fel tud húzódzkodni: 4-8-szor (fiúk), 2-5-ször (lányok).

8-15 karhajlítás és nyújtás mellő fekvőtámaszban (fiúk), 4-8 karhajlítás és nyújtás mellő fekvőtámaszban (lányok).

Biztosan tud fejen állni.

Tud kézenállni 3 mp-ig, és néhányat „lépni” előre vagy hátra.

Szép testtartással tud cigánykerekezni, sorozatban is.

A gerendán biztosan tud mozogni, feladatokat végrehajtani.

Kifeszített kötélén tud egyensúlyozva menni 3-4 métert.

3-4 részes szekrényre biztosan fel tud guggolni, szépen megcsinálja a homorított leugrást. A zsugorkanyarlati átugrásnál a törzs megközelíti a függőleges helyzetet.

Sorozat bukfenceket tud végezni előre és hátra, zökkenőmentesen.

Rugós dobantóról tud előre szaltót ugrani.

Tud irányváltoztatásokkal is labdát vezetni laza csuklómozgással, ügyes és ügyetlen kézzel, közben előre néz.

Eredményesen tud labdát adogatni különböző módon, a labdát biztosan elkapja. A labdával tud bonyolultabb feladatokat is végezni.

Kislabdával tud dobni: 36 métert (fiúk), 25 métert (lányok).

Távolba tud ugrani: 3,3 m-t (fiúk), 3,15 m-t (lányok).

A 30 méteres futásban az időeredmények: 5,5 mp (fiúk), 5,7 mp (lányok).

A labdajátékokat nagyon szereti, a csoport eredményes tagja.

Tud úszni mellen, háton és gyorsan, 50-50 métert.

Jól tud korcsolyázni, görkorcsolyázni. Ismeri a síelés alapmozgásait.

Ellenőrzés, értékelés, minősítés 3-4. évfolyamon

Értékelési szempontok:

- az iskola délután sportfoglalkozásain való részvétel
- alkalmazott szervezési szakkifejezések ismerete
- a tanult játékok és gyakorlatok nevének, szabályainak és végrehajtási módjának ismerete
- a gyakorlatokra és feladatokra vonatkozó szakkifejezések ismerete, megértése
- a tanult mozgások alapvető jellemzőinek ismerete
- a játékban a taktikai feladatok ismerete, munkafegyelem
- az önmagukhoz mért fejlődés

Rendgyakorlatok, gimnasztika

- a tanult gyakorlatok bemutatása, illetve az önállóan összeállított gyakorlatsor bemutatása alapján
- a rendgyakorlatok végrehajtásakor a feladat megértése, a fegyelmezett, gyors végrehajtás alapján

- a gimnasztikai gyakorlatok esetében az önálló gyakorlat összeállítás és bemutatás /zenére is/ alapján

Járások, futások:

- a gyorsfutásban, a gyors indulásokban, a tartós futásban nyújtott fejlődésük alapján
- a futógyorsaságban, a futó állóképességben, valamint a reakció gyorsaságban elért teljesítmény, fejlődés alapján

Szökdelések, ugrások:

- szökdeléseknél a koordinációs képesség /szökdelési variációk nehezített feltételek mellett is/ alapján
- futásból az ugrásba történő átmenet, hangsúlyozott elrugaszkodással egy lábról távolba, érkezés páros lábra
- a szökdelésekben és ugrásokban a mozgásügyességben nyújtott teljesítmény alapján

Dobások

- a célba dobásnál a találatarány javulását /a távolság növelésével/, a távolba dobásnál a fejlődést értékeljük
- kislabdahajításnál a hajítómozdulat, a végrehajtási mód, valamint a dobásokban, lökésekben elért fejlődés az elbírálás alapja

Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok

- a játékszabályok tudatos alkalmazását, betartását
- a feladatok, gyakorlatok célszerű, gazdaságos végrehajtását
- az egyszerű gyakorlatok lényegi hibáinak önálló korrekcióját
- a tanított mozgásformák és gyakorlatok eredményes elsajátítását, továbbá az általános erő és állóképességben kimutatható fejlődés alapján

Labdagyakorlatok:

- a labdás-ügyesség terén, valamint a játékban nyújtott fejlődésük, teljesítményük figyelembe vételével végezzük a tanulók értékelését, osztályozását
- értékeljük és osztályozzuk tanítványainkat: a labdafogás, elkapás, birtoklás, illetve továbbítás feladathelyzetekben, játék közben nyújtott teljesítményük, valamint a teljesítménypróbákban nyújtott eredményük, javulásuk alapján

Küzdő feladatok és játékok:

- értékeljük a szabályos, sportszerű küzdelmet, elmarasztaljuk a szándékos durvaságokat

Úszás:

- elismerjük és folyamatosan értékeljük az úszásban elért legkisebb teljesítményt, fejlődést is
- az oktatás végén eredményvizsgálat: ki meddig jutott!

11.1.2. Testnevelés 5-8. évfolyam

Testnevelés

Bevezetés

Célok és feladatok, fejlesztendő területek

5-6. évfolyam

Felismerve a testnevelés jótékony hatását, fokozott tudatossággal és fegyelemmel vegyenek részt az órákon.

Tudják az elsajátított mozgáselemek lényegi sajátosságait megragadni és ezeket más mozgások tanulásánál alkalmazni.

Rendelkezzenek a tanult mozgásanyaggal kapcsolatos aktív szaknyelvi szókincssel.

Jussanak el a természetes mozgások végrehajtásában olyan szintre, hogy azok birtokában eredményesen elsajátíthassák a szerkesztett mozgásokat.

Rendelkezzenek a futások, az ugrások és a dobások legfontosabb mozgásformáival és törekedjenek azokban adottságaiknak megfelelő teljesítményre.

Fejlődjön aerob állóképességük, izomerejük, lokomotorikus és reagálás gyorsaságuk, mozgáskoordinációjuk.

Ismerjék meg és tapasztalati úton tudatosuljon a dobószertől minél hosszabb úton való gyorsításának módja.

Ismerjék meg a számukra optimális nekifutás sebességét és főbb jellemzőit az ugrásokban. Fejlődjön saját testük mozgatásához szükséges relatív erejük.

A fejfelé lefelé lévő helyzetekben fejlődjen mozgás-, cselekvő- és tájékozódó képességük. Bonyolultabb mozgás elemek végrehajtásával fejlődjenek koordinációs képességeik.

Tudják érzékelni megváltozott körülmények között is testrészeik helyzetét a térben, ennek megfelelően legyenek képesek azokat mozgatni. Javuljon finom koordinációjuk.

A törzs, a vállöv és a felső végtag izmainak erősítésével legyenek képesek függésben és támaszban feladatokat végrehajtani.

Ismerjék meg a gerincferdülés megelőzésének gyakorlatait, és tudatosan törekedjenek tartásuk javítására.

Tudják érzékelni az érkező labda sebességét és ahhoz igazítsák mozgásukat. Alakuljon ki elővételező képességük.

Ismerjék meg néhány sport játék alapelemeit, ezeket módosított szabályokkal játsszák. Játék közben legyenek képesek társaikat helyzetbe hozni, legyenek önzetlenek.

Növekedjen bátorságuk, önbizalmuk kedvezően alakuljon.

Fejlődjenek segítő és a segítséget elfogadó képességeik, elsősorban a tornaelemek gyakorlásánál.

Bővítsék ismereteiket az egészséges életmódról és a kondicionálásról.

7-8. évfolyam

A mozgások tanulásánál és alkalmazásánál egyre nagyobb hangsúlyt kap a tudatosság; ennek jegyében végeztetjük a kellemetlen érzésekkel járó, nagyobb terhelést okozó feladatokat is.

A természetes mozgások eredményes alkalmazása tegye lehetővé a motoros képességek optimális fejlesztését, hogy ezekre lehessen építeni a szerkesztett mozgások rendszerét.

A rendgyakorlatok fegyelmezett végrehajtása tegye lehetővé a bonyolultabb szervezési feladatok gyors megoldását.

Törekedjenek új mozgásformák tanulásával fejleszteni koordinációs képességeiket. Törekedjenek önállóan is fejleszteni alapképességeiket.

Az elsajátított alapelemekre és a gyakorlás során megszerzett bátorságra és egészséges becsvágyra építve legyenek képesek bonyolultabb mozgásformák elsajátítására is.

Legyen felismerhető a kornak megfelelő fejlődés izomzatuk maximális és relatív erejében, az izomhipertrófiának felismerhető jeleivel.

Önállóan is végezzenek tartásjavító feladatokat.

Ízületi mozgékonyágukat tudják megtartani a már kialakult szinten.

Mozgáskoordinációjuk és mozgástanulási képességük kísérje a testarányok változásait. Alakuljon a végtagok izmaiban az egész testtel kapcsolatban lévő finom koordináció. Növekvő erőnlétük birtokában legyenek képesek összefüggő tornagyakorlatok bemutatására, és az erő kifejtése tartós elviselésére.

Rendelkezzenek annyi sportági és mozgási ismerettel, mely lehetővé teszi a választást és az emocionális kötődést.

A siker és a kudarc élményét tudják önmagukban feldolgozni. Örüljenek társaik eredményének és sikerének.

Ismerjék és tartsák be a játékszabályokat és az ezzel kapcsolatos technikai és taktikai szerepköröket.

Testnevelés

5. évfolyam

Óraszám: 92 óra /év
2,5 óra / hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	Folyamatos
2	Gimnasztika	Folyamatos
3.	Atlétika m.) járásgyakorlatok n.) futásgyakorlatok o.) szökdelések, ugrások, p.) dobások	20 óra
4.	Torna a.) talajtorna b.) támaszugrások c.) gyűrű d.) gerenda e.) aerobik	16 óra
5.	Testnevelési és sportjátékok a.) kézilabda b.) kosárlabda c.) labdarúgás d.) röplabda	20 óra
6.	Szabadidős tevékenység	Folyamatos
7.	Önvédelmi sportok, küzdőjátékok	6 óra
8.	Úszás	30 óra

1. témakör RENDGYAKORLATOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia. Csoport fegyelem kialakítása. Gyors, pontos végrehajtás. Együttműködési készség fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Bemutató tornákra, gyors csapatalakításokra képessé tétel. Tervezés, szervezés és vezetés gyakorlása. <i>Énkép, önismeret</i> Önfegyelem fejlesztése	1. Rendgyakorlatok	Mint az előző évfolyamokban. Fejlődések és szakadozások különböző alakzatokból különböző alakzatokba.	Ének-zene. Ritmusra cselekvés. Geometria alakzatok kialakítása. Térbeli érzékelés, térkép.

2. témakör GIMNASZTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Prevenció, szakszókincs ismerete, megértése. Testi és lelki egészség <i>Énkép, önismeret</i> A helyes testtartás megéreztetése álló helyzetben, hason fekvésben, hanyatt fekvésben. A medence középállásának tudatosítása a tartásjavító gyakorlatok során. A helyes láb- és fejtartása tudatosítása. Egészségtudatosság fejlesztése, Felelősségérzet önmagával szemben, egészséges életmód tudatos alakítása. Önmotiválás, a magasabb szintű teljesítményre. Harmónia.	2. Gimnasztika Nyújtó- erősítő hatású gyakorlatok. Szabad,- kéziszers, társas, bordásfal gyakorlatok. Tartásjavító, a gerincoszlop izomegyensúlyának és a medence középállásának automatizálását biztosító gyakorlatok. Aerobic gyakorlatok. Kondicionálás. Alapgyakorlatok. Önálló bemelegítés és kondicionálás elméleti és gyakorlati ismeretei.	Ülésben, állásban, hanyatt, hason fekvésben, térdelésben szabadon és szerekekkel végzendő gyakorlatok (labda, gumikötél, bot, karika, stb.) Állásban végzendő gyakorlatok (alapállás párhuzamos lábfejtartás 10-15 cm-re nyitottan, lábujjpárna talajra szorítása, lábszárizomzat megfeszítése. Medence előre, majd hátrabillentése (ágyéki szakasz homorít, egyenes) háton, hason végzendő tartásjavító fejlesztő gyakorlatok. Zenére végzett gimnasztikai sorok. Alacsony hatásfokú lépések 2. ütemre, oldallépések, hintalépések, térdemelések, rúgások, talajérintések, támadó állások, testsúlyáthelyezések. Magas hatásfokú szökdelések. Lépések, szökdelések egyszerű karmunkával.	Ének-zene. Ritmizálás, zenére végzett mozgás. Ritmus, ütemezés.

Hatékony önálló tanulás Otthon önállóan végzendő feladatok. Motoros képesség, ízületi mozgékonyosság hajlékonyság fejlesztése. Törzs-, láb, csípőizület hajlító és feszítők dinamikus és statikus erejének növelése. Gyakorlatok összeállítása. Reagáló képesség, egyensúlyozó képesség fejlesztése. Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség Esztétikai érzék fejlesztése. Ritmus-, és improvizációs képesség, kreativitás, alkotóképesség fejlesztése.	Egészséges életmóddal kapcsolatos ismeretek. Ritmikus gimnasztika alapgyakorlatai. Játékos kötélgyakorlatok.	Bemelegítő, kondicionáló gyakorlatsor megtanítása. Járások, futások, szökdelések, ritmizált futások, ritmizált szökdelések, ugrások egyénileg, oszlopban, kettes oszlopban, körben, összekötve kötélmozgásokkal. Szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok kötéllal. Kötél fogásmódjai, lendítések, lengetések, körzések, nyolcaskörzések, áthajtások, dobások – elkapások, ütések – pattintások, kötélvég – elengedések, testre – testrésze csavarások. Lengő kötél átuigrása oszlopban (több kötéllal is). Lengő kötél alatt átfutás oszlopban (kettes oszlopban is). Szoborjáték. Szimpla és dupla áthajtások. Áthajtási variációk. Versengések ki a legügyesebb?	Művészeti oktatás (művészi kivitel, előadó készség, ritmikus gimnasztika, improvizálás).

3. témakör ATLÉTIKA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia. Feladatmegoldó képesség fejlesztése, összefüggések megismerése, stopperóra ismerete (teljesítményszámlálás). A hatékony önálló tanulás. Önálló gyakorlásra, tanulásra serkentés az előkészítő, a rávezető és képességfejlesztő gyakorlatok tekintetében. <i>Intellektuális kompetenciák.</i> Összehasonlítás, oksági gondolkodás a különböző futótechnikák alkalmazásánál. Kritikus gondolkodás. Feladatmegoldó képesség fejlesztése. Koordinációs képességek fejlesztése. Oksági gondolkodás.	3. Atlétika a, járásgyakorlatok b, futásgyakorlatok Rajtolás technika. A közepes iramú és a gyorsfutás technikája,	Járás feladatokkal. Gyaloglás alaptechnikája. Gyaloglás versenyszerűen 4-500 méteren. Indulás jelre különböző kiinduló helyzetekből játékos formában 10-15-20 m. Rajtgyakorlatok előzetes mozgásból: Szökdelés Harántterpeszben szökdelésből Guggolásban rugózásból Fekvőtámaszban karhajlítás – nyújtásból Bal, jobb térdelőtámaszból Futótechnikát speciálisan javító gyakorlatok: (20-40 méteren) Szkippelés / magas térdemeléssel futás Dzsoggolás (taposó futás) Sarokemeléssel futás	

Lényeg kiemelés. Döntésképeség. Analógiák felismerése, keresése, alakítása, a tanult mozgáselemek közötti összefüggések. alkalmazása Hajító és lökömozgás közötti alapvető különbségek felismerése. Lényegkiemelés. Rendszerezés. Kapcsolatba hozás (a testnevelési játékokban a tanult mozgások alkalmazása). <i>Testi és lelki egészség.</i> <i>Egészségtudatosság</i> fejlesztése Erkölcsei és akarati tulajdonságok fejlesztése. Akaraterő növelése. Helyes önértékelés kialakítása. Balesetek elkerülése.	Elrugaszkodás Légmunka Talajfogás alapvető kérdései. Váltások (egy- és kétkeszes). c, szökdelések, ugrások Ugrások előkészítő gyakorlatai. Magasugrás átlépő, flopp és gurulótechnikával. Elugró láb egyéni tudatosítása. Távolugrás guggolótechnikával: Gyakorlati	12-15-18 perces kitartó futás a távolságteljesítmény fokozatos növelésével. 3-400 méteres iramfutás. 60-80-100 méteres síkfutás. Iramjáték. Álló- és térdelőrajt. Rajtversenyek. Sor- és váltóversenyek váltástechnikai elemekkel, különböző feladatokkal – akadályfutás. (Pl.: tárgyerüléssel, sarok és térdemeléssel, átugrásokkal, irányváltoztatásokkal.) Szemben váltás. Kerülés, hátulról váltás, stb. Ugróköteles játékok: Szökdelőkör 6-8 fős csoportokban „Futókör” Szökdelés páros és egy lábon fordulatokkal, stb., kötélhajtás közben, helyben és haladással (egyéni és 3-4 fős csoportokban) Sor- és váltóversenyek – mint a futásoknál – de szökdelő – ugrófeladatokkal. Átugrások, leugrások szerekről – zsámoly, tornapad, svédsekreány, stb. – láb, kartartásvariációkkal. Tükörkép (párokban gyakorlás is). Sántafogó „Indián szökdeléssel” térdrel, kézzel	

Szociális kompetencia. Empátia. Társas aktivitás. (Sorversenyek, versengések.) A figyelmes és pontos munkavégzés fontosságának tudatosítása. Figyelem, fegyelem, bajtársiasság fejlesztése. Társakra figyelés. Segítőkészség Versengés tisztasága. Fair play! Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Játékoknál szervezés gyakorlása. Társas aktivitás, kreativitás, kockázatvállalás.	rohamkimérés Elugrás, a légmunka és a késleltető talajra érkezés alapvető kérdései d, dobások Hajítómozgás: kislabdahajítás nekifutással és keresztlépéssel távolba. Célbadobás: különböző méretű labdákkal. Lökő mozgás: kisméretű medicinlabdával.	Fejjel felfüggesztett tárgyak elérése (léggömb, labda, gyűrű, kosárpalánk, felső kapufa, stb.) Élére állított zsámolyok, gyakorlógátak fölött átugrás egyes-hármas-ötös lépésritmusban, három csoportban Szökdelő ugrások a lendítőláb használatának hangsúlyozásával (irányváltással is) párokban „szinkronugrásban” is. Sorozatelugrás 1-3-5 lépésenként, meghatározott távon, párokban „tükörkép” jelleggel Szökdelő ugrások hangsúlyozott térdemeléssel: lendítőláb térde az ellentétes váll irányába mozog. (Piruetugrások fél – egész fordulatokkal mindkét irányban. Kidobós játékok: Fogyasztó szétszórta. Kidobás többféle labdával is. Változó feladatokkal. Sorkidobás. 1 perces kidobó. Vadászlabda, stb. Csapatkidobások: Döngető körben. Döngető. Körkidobós. Partizánlabda. Tűzharc, stb.	

	Általános ügyességet fejlesztő gyakorlatok dobásokkal ülésből, térdelésből, állásból.	Egyéb játékok: Zsinórlabda (változó tömegű labdával és módon). Adogató párokban (különböző formában és labdával – nehezítő feladatokkal közben, fel-, le ugrások padra, zsámolyra). Atlétika pályán (400 m). Egy csapat 4-5 fős – Hány dobással és körbe? (lehet udvaron is). Sorversenyek: „Egyes vonalban”. „Kettős vonalban”. „Körben”. „Oszlopban”. Labdahajsz. Váltóversenyek: „Vonalban”. Oszlopban adogatóval, stb.	
	Dobás pontosságát fejlesztő játékok.	Labdát kifeszített kötél felett pattintjuk át. Elkapás földet érés előtt. Játék 1:1 ellen (különböző labdákkal, feladatokkal). Falhoz dobó játék (társ kapja el). Dobások távolra jobb-bal kézzel. Zsinórlabda. Ki löki-veti többször a falhoz egy megadott időn belül a medicinlabdát? (A labdát mindig el kell kapni.)	

		„Guruló labdák”. Buzogánylabda. Szekrénylabda. Bombázó. „Vándordobás” (bal-jobb kézzel, különböző dobásmódokkal, testhelyzetekből). Ki jut távolabbra? Távolság pontért.	

4. témakör TÁMASZ-, FÜGGÉS- ÉS EGYENSÚLYGYAKORLATOK, TORNA			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményező képesség, vállalkozó kompetencia Kockázatvállalás. Bátorság, magabiztosság Helyzetérzékelő képesség, bátorság, akaraterő fejlesztése. <i>Testi és lelki egészség</i> Testi, pszichikai képességek fejlesztése. A torna megelőző és egészségmegőrző szerepének tudatosítása. (Helyes testtartás, gerincferdülés)	a, talajtorna Gurulások, gurulóátfordulások Kézenátfordulás oldalra Állások, támaszhelyzetek Tarkónállás Fejenállás Kézenállások Dőlések, billenések Híd (fekvésből, állásból) Ritmikus gimnasztikai mozgásanyaggal bővített, kombinált talajgyakorlat.	Gurulások, gurulóátfordulások többféle kiinduló helyzetből és befejező helyzetekbe (fekvés, térdelés, fekvőtámasz, guggolótámasz, terpeszülés, stb.) Kiegészítő eszközöket is használva (ferde pad, KTK, zsámoly, bordásfal, szivacsbála, stb.) Kézenátfordulás oldalra fal mellett zsámolyon (kényszerítőeszközökkel). Gurulás hátra nyújtott ülésből tarkónállásba, ferdepadon lefelé gördülés kéz segítségével, kinyomás fejenállásba fejenállásból, gurulás előre (felfelé a ferdepadon, KTK-án) nyújtott ülésbe. Kézenállás, mérlegállás, lebegő állás bordásfalnál.	Ének-zene Zene-mozgás összehangolás Ritmus Matematika memorizálás (összefüggő gyakorlatsorok,

megelőzésének gyakorlati ismerete – tudatos javítás). Kockázatvállalás a magasban végzett gyakorlatok során. <i>Énkép önismeret</i> Saját teljesítményük iránt növekedő elvárás szint. Önértékelés, önfejlesztés, önkontroll. Céltudatosság. egészséges önbizalom fejlesztése. Önállóságra nevelés. Állhatatosság – kitartás Hatékony önálló tanulás. Összpontosítás, nehézségek leküzdése. Saját mozgásérzékelés, biztonság, önellenőrzés. Mozgástapasztalatok hasznosítása a mindennapi élet cselekvéseiben. Fizikai és mentális egészségre vonatkozó ismeretek. Hajlékonyság, koordinált mozgás fejlesztése. Önálló gyakorlás, saját tanulási stratégia kialakítása. Váll, kar, ujjak izomerejének fejlesztése	b, támaszugrások Függőleges repülés („gyertyaugrás”) Zsugorkanyarulati átugrás „huszárugrás” Felugrás guggolótámaszba. Guggolóátfordulás előre (hosszába állított ugrószekevény). „Felbukfenc” (hosszába állított ugrószekevény). Dobbantó, mini trampolin használata. Talajra érkezés „talajfogás” technikája	Híd hanyattfekvésből (vállakra a testsúly). Szépségversenyek, Kié a legszebb? Híd állásból bordásfalnál, falnál szivacsbalára. Páros gurulóátfordulások, ördögszekér. Támlázás oldalirányba (lábtámasszal magasított szereken át, zsámoly, pad, bordásfal, stb.) Támaszugrásokat előkészítő cél- és rávezető gyakorlatok. Talajon szökdelések, homorított felugrás karlendítéssel mellső rézsútos magastartásba. Talajon: Nyusziugrás (sorozatok) Guggolótámaszból függőleges repülés magastartásba lendített karral és leérkezés hajlított állásba Talajról felguggolás zsámolyra vagy szekevényfelsőre és tempóra homorított felugrás. A második ívben hosszúsági tengely körüli fordulatok, haránt vagy oldalirányú lábterpesztések, térdfelhúzás, illetve kartartások változtatásai). Talajon zsugorkézállások zsámolyra vagy szekevényfelsőre, zsugorkanyarulat zsámolyon át. „Felbukfencek” zsámolyra, magasított bálára. Nyusziugrás sorozatok. Zsámolyról fel-le. Ugródeszka, minitrampolin használata (elugrás, karlendítés). Nekifutás, nekifutás sorok.	összekötő gyakorlatelemek megjegyzése). Művészeti tantárgyak Dráma Koreográfiák Gyakorlatok művészi végrehajtása (talaj, gerenda) Előadókészség

Izületi mozgékonyság fejlesztése Mozgás-, cselekvő- és tájékozódó képesség fejlesztése. Félelemérzet leküzdése. Tudatos mozgásképp alakítás a helyes technikáról. Durva hibák felismerése. Egyensúlyérzék fejlesztés. Esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség Ritmusérzék fejlesztése, tudatos gyakorlás. Esztétikai érzék fejlesztése. (Koordinált szépen kiművelt mozgás). Esztétikai érzék, kreativitás, alkotóképesség, improvizációs készség fejlesztése Szociális kompetencia Egymás iránti odafigyelés, tapintat, megértés és segítő szándék. Társak segítése. Intellektuális kompetencia Oksági gondolkodás Igényes munkavégzés, összpontosítás, koncentrációs készség fejlesztése. (Testtömegünk uralása)	c, gyűrű (érintőmagas gyűrű) KTK (kiegészítő tornakészlet) Alacsony nyújtó Alacsony korlát Mini felemáskorlát Két kötél Bordásfal Rúd, illetve kötélmászás	Sorozatugrások – függőleges felugrások (tárgy érintés), szivacsbalára különböző befejező helyzetekbe. Forgásokkal a levegőben (fél, egész, negyed, jobbra, balra, stb.). Hajlított karú függés. Lebegőfüggés, lefüggés. Lendületek előre-, hátra ereszkedés hátsó függésbe, emelés lebegőfüggésbe. Ugrás támaszba. Kelepleforgás előre állásba. Ellendülések támaszból leugrással. Támaszban támlázással haladással előre, terpeszülés, kanyarlati leugrás. Függésben alaplendület (magas karfán). Alacsony karfán: kelepfellendülés, kelepforgás hátra, térdfellendülés, leugrás ellendüléssel. Hátsófüggés (zsugorban, átfordulás hátra, állásba). Lendületek oldalra. Utánfogásos mászások. Függések, lábemelések. Hátsó lefüggésből ereszkedés. Hajlított térdrel állásba. Kötélmászó versenyek. Vándormászás. Függeszekedés.	Művészetek Esztétikai kivitel

Matematikai kompetencia Összehasonlítás, rendszerezés a tanult mozgáselem felhasználása különböző szereken (kötél, bordásfal, gyűrű, korlát). Modellalkotás, összehasonlítás a társak által végrehajtott tornaelemek kapcsán. Hatékony, önálló tanulás Értelmi képesség fejlesztése – izmok működésének ismerete, tudatosítása. Tudatos gyakorlás és önkontroll, (összefüggő gerendagyakorlatok szerkesztése) Izületi mozgékonyság, hajlékonyság, ritmus és reagáló képesség fejlesztése Törzs-, láb- csípőizület Hajlítók és fesztítők. Dinamikus és statikus erő növelése.	d, gerenda Padgyakorlatok KTK (pad) Ferde pad e, aerobic	Lábujj – haránt, támadó-, és védő guggolóállások, stb. Zsugor és nyújtott ülés, lovagló ülés. Hason-, hanyattfekvés. Térdelő-, guggoló-, fekvőtámaszok, kilépő, lépő, lebegőállás, lebegőülés kéztámasszal. Érintő lépés, járások feladatokkal, lábujjon járás előre, hátra és oldalra, különböző kartartásokkal, kartartáscserékkel. Hintalépések, hármaslépések, szökkenések lábcserével. Leugrások függőleges repüléssel, kéz- és láblendítésekkel.	Matematika (koncentráció képesség, logikai feladatmegoldás, memorizálás)

5. témakör TESTNEVELÉSI ÉS SPORTJÁTÉKOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet használatával az egyes sportágak eseményeiről, eredményeiről, kiemelkedő sportemberekről. <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Énkép. önismeret</i> Motoros képességek fejlesztése önállóan, szabadidős tevékenységeikben. Életvitelükben rendszeres fizikai aktivitásként tudjanak sportjátékokat játszani. Önálló, egészségtudatos fejlesztés (gyorsasági, állóképességi, erőnléti) Összpontosítás, nehézségek leküzdése. Türelem, állhatatosság a mozgás tanulása során Egészséges életmódra nevelés. Pszichés terhelések	a, kézilabda Labdás ügyességfejlesztő gyakorlatok A labda birtoklása (labda fogása, vezetése) Egy- és kétkezes átadások Kapuralövés helyből, kilépéssel, illetve 3 lépés után Játék könnyített szabályokkal	Labdavezetés jobb és bal kézzel. Labdavezetés a védőtől távolabbi kézzel. Mély és magas labdavezetés. Egyszerű cselek labdavezetéssel. Labdavezetés figyelési feladatokkal. Labdás ügyességfejlesztő feladatok: Feldobott labda elkapása (fordulatokkal, különböző feladatokkal) Terpeszben 8-as alakban lábak körül labdavezetés Labda felvezetése talajról Sor és váltóversenyek labdavezetéssel, feladatokkal (szökdelések, gyors és lassú futások, szlalom futás, stb.) Labdavezetés fogó Labdaátadások párokban – helyben, mozgás közben (egykezes felső, alsó, pattintott, stb.) Átadások feladatokkal Gátülésben Állásban Guggolásban 1-2. majd 3. lépésből	Informatika A neten utánanézés a magyarországi, külföldi kézilabda eseményeknek. Információ szerzés a kézilabdával kapcsolatos kérdésekben.

ellensúlyozása. Az esetleges kudarcok, rossz megoldások feldolgozása, javítása. Mozgás a szabad levegőn Egészségtudatosság alakítása. Önértékelés fejlesztése. Önfejlesztés. Kondicionális és koordinációs képességek komplex fejlesztése. Tudatos szerepvállalás ösztönzése a csapatjátékokban. Szociális kompetencia Szabályismeret, szabálykövetés. Alapvető technikai – taktikai ismeretek tudatos alkalmazása, betartása. Egymásra figyelés Társas kompetenciák nagyfokú fejlesztési lehetőségei a csapatjátékokban, egymás elleni küzdelemben. Sportszerűség, empátia, nyitottság fejlesztése. Taktikai együttműködési elemek tudatos gyakorlása Normatudat, viselkedési, magatartási szabályok megértése, betartása a csapatjátékok során. Test-test elleni küzdelem,	Védekező és támadó lábmunka oktatása: gyakorlatok játékos feladatmegoldások játékok	Pattintva, ívelt és lőtt labdával Átadások körben Kidobójátékok Tűzharc Követő játék Adogatás számsorrendben Pontszerző Célbadobó versenyek Várméta Kézilabdás kizsároló Egykezes felső átlövés kereszt illetve utólépéssel, visszakapott labdával Kapuralövés – be és felugrással. Bedőléssel kapuralövés. Versenyek – Ki talál többet a kapuba helyezett célpontra (zsámoly, medicin). Bombázók (folyosó bombázó – a folyosóba gurított labdát kell a célvonalon átjuttatni). Medicinlabdák a padon (melyik oldalon esik le több labda a padról?). Alaphelyzet felvétele, taposó futás helyben: Alaphelyzetből megindulás oldalirányba, előre és hátra Tükörmozgással Egy tanuló mozgását követve mutatva Párokban (egymással szemben, mögött) Fogójátékok: Fogójáték házzal Fogó kör mentén Rajtversenyek (különböző kiinduló helyzetekből) Fekete-fehér játék (különböző kiinduló	Környezetismeret

sportszerűség, szabályok betartása. Nyitottság, tolerancia. Beilleszkedés a csapattag szerepébe. <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A természetszeretet és környezetkímélő magatartás alakítása. Szabadtéri játékok esetén a pálya, esetleg salak, homok tisztántartása, gondozása. Sportpálya, pázsit, növényzet, fák rendben tartása. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Figyelem, megosztott figyelem összpontosítás, helyzetérzékelés, döntésképeség fejlesztése Egyéni ötletek alkalmazása Kezdeményezőkészség fejlesztése	Taktikai képzés: Labdaszerzési kísérletek Kitámadás, ütközés mellett Sáncolás, emberfogásos védekezés Pontszerző Pókkézilabda Zsámolykézilabda Kézilabda könnyített feltételek mellett b, kosárlabda Labda nélküli feladatok Labdás ügyességi gyakorlatok	helyzetekből) Egyszerű fogó Párosfogó Szalagszerző fogó Háromszög fogó Tűz-víz-repülő-éjjel-nappal Kotló-kánya játék, stb. Minden, ami alkalmas lábmunka előkészítésére, támadó – védő szerepkör állandó változását is tartalmazza. Sportjátékoknál is alkalmazott mozgással megegyező játékok. Megindulás, megállás (adott helyen és időben, vizuális jelre is). Futás körben iram- és irányváltoztatások. Elugrások egy és páros lábról, érkezés egy és páros lábra. Alaphelyzet. Az alsós tantervben szereplő a kosárlabdázáshoz kapcsolódó labdás:	

A tanulás tanítása. Vizuális megfigyelőképeség fejlesztése. Bemutatott mozgások utánzása. Modellalkotás, helyes mozgásképző kialakítás. Ritmuskészség, reakciókészség, térbeli tájékozódó-képesség fejlesztése. Labdás ügyesség sokoldalú fejlesztése. Feladatmegoldó képesség fejlesztése. Figyelem, koncentráció készség, összpontosítás fejlesztése. Játékosság, kreativitás, rugalmasság fejlesztése. Reakciókészség, figyelem fejlesztése. Matematikai kompetencia Összehasonlítás, rendszerezés.	Labdavezetés Labdavezetés helyben Jobb és bal kézzel Társ utánzással Különböző testhelyzetekben, különböző magasságban Test és lábak körül Kézváltások (hang, majd vizuális jelre utánzással) Két labdával (különböző magasságban, testhelyzetben, utánzással) Megindulás labdával Hosszú indulás (ellentétes kéz, láb) Rövid (azonos kéz, láb) indulás	Ügyességi gyakorlatok mini, 5-ös méretű kosárlabdával: Labdakörzések a fej, a test, a lábak körül zárt – terpesz állásban Labdaadogatás 8-as alakban a terpesztett lábak között Labdagurítás a lábak körül Labdafeldobások, elkapások különböző feladatokkal (taps, leguggolás, fordulat, felugrás, stb.) A gyakorlatok helyben és haladás körben is végezhetők. Labdaadogató sorversenyek (különböző labdaadogatási lehetőségekkel – fej fölött, terpesztett lábak között, oldalt, stb.) Sorversenyek labdagurítással különböző feladatokkal (oldalt gurítva lábak között, stb.) Egyéni labdavezető versenyek utánzásra (különböző feladatokkal, testhelyzetekben, ülésben, térdelésben, hanyatt-, hasonfekvésben, szökdeléssel, stb.) Sorversenyek labdavezetéssel: Csoportokban különböző feladatokkal, helyzetmegoldásokkal Váltóversenyek labdavezetéssel (nehezítésekkel, tárgykerülés, szlalom, labdavezetés padon, szereken át, két labdával, stb.) Labdavezetési versenyek (különböző sebességgel, feladatokkal) Autózás (ütközések, sebességváltás, kerülés) Tűz – víz – repülő játék labdavezetéssel	

A hatékony önálló tanulás. A tanult technika alkalmazása a taktikai feladatok megoldásában. Egyéni gyakorlás képességének kialakítása. Gyakorlás otthon, udvaron szünetekben. Automatizálás Labdaérzék, labdaügyesség, periférikus látás. Kétoldalas képzés (bilaterális transzfer) kihasználása. Reflex, egyensúly, térérzék nagyfokú fejlesztése. Fizikális képességek speciális fejlesztése. Távolság megbecsülése (ütések, fogadások távolságának átlátása).	Labdavezetés haladással Szórtan (játéktéren belül maradv) Társkövetéssel Ritmustartással Iram- és irányváltoztatásokkal ívben és szögben Tárgykerüléssel Padnál – padon – szereken át Kézváltásokkal Megállás egy labdaütés után (egy ütemben, két ütemben) Sarkazás Átadások – átvételek Kétkezes felső átadás Kétkezes mellső átadás (pattintva is) Egykezes felső átadás Különböző magasságban, irányokból és távolságról érkező labda elkapása és továbbítása különböző irányokba és távolságra	Fogójáték labdavezetéssel Krumpliültetős játék labdavezetéssel Egyéni labdaelütéses játék „Autózás” megállással, sarkazással Egyéni versenyek (megállásokkal, feladatmegoldásokkal). Sarkazás párokban (labda nélküli megpróbálja elvenni a labdát a sarkazó társtól) Helyben, mozgás közben Labdapasszoló versenyek párokban Labdapasszoló versenyek hármasával Sorversenyek átadásokkal Labdapasszoló verseny csoportokban (két labdával is) helycserével, helyváltoztatással Labdapasszoló gyakorlat négyszögben Labdacica játékok (párokban, csoportokban) Váltóversenyek átadásokkal labdavezetésből Páros- és hármas lefutás Gyors indítások párokban, hármasával Szabadulás a labdától Kidobó és fogyasztó játékok szétszórtan és csapatban	

Térlátást fejlesztő gyakorlatok tudatos gyakorlása. Kéz – láb koordináció, kétoldalasság fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia A helyes technikák tudatos alkalmazása – oksági gondolkodás, lényegkiemelés, kapcsolatba hozás. Értelmi képesség fejlesztése. Döntőképesség. <i>Testi és lelki egészség.</i>	Kosárra dobások Kosárra dobás helyből egy és két kézzel Fektetett dobás: egy labdaleütés után mindkét oldalra, ügyesebb, ügyetlenebb kézzel is. Emberfogásos védekezés Taposás alaphelyzetben Védőmozgás – előre, hátra, oldalra, utánlépéssel, palánk irányába. Mozgáselemek alkalmazása A tanult technikai elemek labdás és testnevelési játékokban.	Méta Pontszerző, saroklabda Kosárlabdajáték labdavezetés nélkül Dobóverseny egyénileg Több palánknál különböző célfeladatokkal (gyorsaság, kosárra dobás időre, ki ér el előbb meghatározott pontot, stb.) Dobóverseny csapatban (kosárra dobás módja, célfeladat variálása, stb.) Dobóverseny labdavezetésből egyénileg. Tükörképmozgás párokban (1 m védőtávolság, különböző megkötésekkel, meghatározott területen belül szabad mozogni, stb.). Kotlós és kánya Pontszerző, saroklabda Védekező mozgás egyéni gyakorlatokkal időre, távolságra, stb. (párokban, csoportban is). 1:1 elleni játék és különböző változatai egész pályán félpályán szabad labdából lepattanó labdából 1:1 elleni játék adogatóval félpályán egész pályán oldalbedobásból alapvonal bedobásból 2:2 elleni játék, 2:2 elleni játék adogatóval, 3:3 elleni játék – félpályán	Informatika (hazai hírességek, NBA-mérkőzések figyelemmel kísérése, stb.)

	<i>c, labdarúgás</i> Technikai elemek: Labdahúzogató, görgetés Dekázás Helyben Különböző testrészekkel Rúgás Belsővel Belső csúddal Állított labdával	Görgetés talppal előre, hátra, körkörös, jobb külsővel jobb belsőig, majd vissza felé. Lassúfutás háttal a menetiránynak, talppal labdahúzogató hátra párokban kézfogással. Labda hátrahúzója jobb talppal, majd belsővel előregurítás. Előregurítás jobb külsővel hátrahúzó bal talppal, térfordulatokkal is. Dekázás: Labda felrúgója felpattanás után fejmagasságig jobb majd bal lábbal. Kézből leejtett labda felrúgója fejmagasságig, majd dekázás csúddal 4-5-ször. Dekázás csúddal 5-10-szer az ügyesebb, majd a másik lábbal. Dekázás combbal, egyik majd másik lábbal, kiegészítő feladatokkal. Dekázás fejjel, párokban, szabadon, tükröképszerűen. „Tartsd a levegőben” játék egyénileg, párokban és kisebb csoportokban. Dekázás eddig tanult elemeinek alkalmazásával Rúgás: Rúgás belsővel álló és megállított labdával, belső	

	Fejelés Előre Párban Labdaátvétel Csúddel Combbal	csúddel, álló labdával. Folyamatos passzolgatás falra vagy felfordított tornapadra ügyesebb lábbal és váltogatva. Rúgás belső csúddel, labdavezetésből, rúgás külső csúddel. Rúgás eltérő rúgásfajtákkal, különböző irányból érkező labdával. Egyéb rúgások (külső, sarok, csőr, talp, comb). Távoli rúgások, célzott rúgások. Erős rúgás kapura vagy kifeszített hálóra. Fejelés: Fejjel labdaütögetés a talajra kis területen. Fejjel labdaütögetés egymásnak párokban. Feldobott labda felfejelése, majd átfelése társnak. Fejelgetés párokban, felugrásokkal is. Labdaátvétel: Guruló labda megállítása talppal, belsővel, külsővel. Dobott vagy ívben rúgott labda megállítása talppal, belsővel. Labdaátvétel csúddel, mellel. Ívelt labda átvétele combbal, fejjel. Labdavezetés: Labdavezetés a lábfej különböző részeivel. Labdavezetés egyenes irányban, megállással. Labdavezetés hullámvonalban és köríven irányváltoztatásokkal. Labdavezetés lassú futással, minden érintés után lábváltás. Labdavezetés sasszé lépéssel, fordulattal, irányváltoztatással.	

	Cselezés Testcsele Labdavezetésből A labda elhúzása oldalra Szerelés Helyezkedés labdás és labdanélküli támadóval szemben. Helyezkedés a támadó és a kapu közé. Taktika: Szabadulás emberfogásból elfutással, testcsellel. Védő és csatárfeladatok (védekezés, támadás). Támaszból védekezésbe való visszarendeződés. Játékok, versengések	Labdavezetés 1:1 elleni játékban. Cselezés: Akadályok kicselezése. Testcsele, szemben futó játékos kikerülése. Meginduló csele, gyors megindulás, kilépés jobbra, labdaelhúzás balra. Rúgócselle, majd labdavezetés előre. Rálépős csele (biciklizős csele). Hármas csoportokban labdaátvételek testcsellel. Átlépős csele. 1:1 elleni játék szabadon. Helyezkedés átadásra (adogató, cicajáték) Labda elrúgása, alapszerelés (szemben álló párok). Szabályos ellökés (vállal) gyakorlat párokban. Megelőzés átvétellel, elrúgással, elfejeléssel (hármas csoportokban végezhető gyakorlat). Labdavezető fogó „Várfoglalás” Célba rúgások és fejelések Játék egy kapura két labdával 2:1 elleni játék „Ne veszítsd el” Vadászlabda Szalagfogó, fogó labdavezetéssel Labdaelrúgó fogó Labdavezető – átadó váltó Fejelő fogó körben, fejelő kiszorító Vonalfutball Lábtenisz Pókfoci	Informatika Média révén egész évben figyelemmel kísérhetik a nemzetközi tornákat, magyar bajnokságot. „Aranylábú” fiúk magyar példaképek. (Újság, TV, videó) Matematika (feladatmegoldó kép – játék taktika). Hon és népismeret (ismerjük kulturális örökségünket, a kiemelkedő sportolóinkat.)

	Átadások Partdobások Kapustechnika d, röplabda Alaphelyzet, igazodás a labdához (egyéni és páros gyakorlatok). Alkarérintés.	Faltól 4-6 m-re rúgás – megállítás, átvétel Párokban szemben állva átadások tanult formáival Lapos adogatás futás közben Adogatóváltó Bedobás helyből (kétkezes felsővel) Bedobásszerű átadások párokban Bedobás távolságra és célterületre Bedobás – fejelés, adogatás Kapustechnika: Guruló labda védeése (párokban végezhető gyakorlatok). Félmagas, magas labda védeése párokban. Védés talajon, lábbal – célba rúgások, erős rúgások, cicajáték. Öklözés egy kézzel, kitenyerelés, kiütés. Kigurítás, kidobás. Tükörkép játék. Páros gyakorlatok: „A” medicinlabdát tart, „B” különböző távolságról dobja a gumi vagy röplabdát. „A” a különböző módon tartott tömött labdát az érkező labda alá tartja. (nyújtott karral a test előtt; homlok előtt tartva). Páros gyakorlatok – dobott labdák különböző módon elkapása, ütése, stb., visszajátszása. Egyéni gyakorlatok: (A mozgás végrehajtása labda nélkül, majd igazodás után.) Saját magának feldobott labdát alkarérintéssel	

	Alsó egyenes nyitás. Kosárérintés. Játék a háló fölött (tornaterem hosszában kihúzott háló). Játék minipályán.	feljátsza a feje fölé többször is. Páros gyakorlat: Társ által ívelten, de kissé előre dobott labda igazodás utáni feljátszása fej fölé, illetve visszajátszása, ugyanez oldalirányba – hozzáállás. Dobott labdával történő alkarérintések végrehajtása. Alkartenisjáték, váltóverseny alkarérintéssel, stb. Egyéni gyakorlatok: A nyitómozgás végrehajtása labda nélkül. Egyéni és páros gyakorlatok: A mozgás végrehajtása gumilabdával, először dobással, majd nyitással. Háló két oldalán párban nyítások. Páros és csoportos gyakorlatok: Célzás a háló túloldalán elhelyezett tornaszőnyegekre. Nyitóversenyek. Célzás falon kijelölt sávba. Váltóversenyek alsó egyenes nyitással. Egyéni gyakorlatok: Érintőfelület kialakítása (guggolásban előkészítő, és célgyakorlatok a helyes érintésre). Kosár formálása. Karmunka két fázisának (előkészítés, labda érintése) összekapcsolása labda nélkül, térdelésben. A labda felfelé játszása után kosárérintések (többszöri feljátszás) Párokban gyakorlatok különböző testhelyzetekben és feladatokkal. Váltóversenyek.	

<i>Hon és népismeret</i> <i>Testi és lelki egészség</i> Balesetek megelőzése. Egészségtudatosság. Téli öltözködés, higiénia.	c, tollaslabda Alapvető technikai elemek. Alapvető versenyszabályok ismerete. e, görkorcsolya, gördeszka, kerékpár f, téli sportok	Hozzáállás az ütéshez. Kilépések. Az ütő fogása. Tenyeres- és fonák ütések egy és kétkézes fogással. Adogatások. Leütések rálépéssel. Ütések lassú mozgásban. Tenyeres és fonákütések pörgetve. Egyenes és nyesett adogatások. Leütések. Röpték. Átemelések. Az ütések előtti és alatti lábmunka. Kilépések. Taktikai elemek. Helyezkedések. Játék az alapvonalon. Támadójáték a hálónál. Az ütő fogása a tenyeres és fonák oldalon. Alaphelyzet és alapállás. Lábmunka. A felütött és lehulló labda elkapása az ütővel. Lassú haladás előre, hátra, oldalra, felfelé ütögetett labdával. A talajon lévő labda felkapása ütővel. Adogatás és fogadás, helyezkedés és hozzáállás az ütéshez. Egyes és páros játékok sajátosságai. Kiszorítós játék tollaslabdával. Spontán játék kifeszített zsinór fölött. A versenyszerű játék kialakítása. Használatával kapcsolatos tudnivalók. Alaptechnikák: egyéni és társas feladat játékok udvaron, sportpályán, játszótéren. Alaptechnikák: Személyi és tárgyi feltételeknek megfelelő	

<i>Környezettudatosságra</i> nevelés. A természet iránti szeretet, felelősség alakítása, a természet megbecsülése, gondozása. Felelősségérzet lakóhelyi környezetünk iránt. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Kreativitásra épülő technikai megoldások.	Sízés Korcsolyázás Sífutás	alapozó oktatás. Az eszközök használatával kapcsolatos tudnivalók. Téli sítáborokban való részvétel. Sífutás gyakorlása a havas udvaron. Testnevelési játékok síléccel (különböző fogók, havas játékok).	

7. témakör ÖNVÉDELMI SPORTOK, KÜZDŐJÁTÉKOK			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon és népismeret</i> Nemzeti hagyományok ismerete, nemzeti kultúránk, kiemelkedő sportszemélyiségek, olimpiai eredmények ismerete. Nemzeti öntudat fejlesztése. (Vívás a magyar sport büszkesége).	7. Önvédelmi sportok, küzdőjátékok Húzások – tolások párokbán és csoportokban. Mögékerülési és kiemelési kísérletek. Esések hátra és előre.	Párokbán: Társ elhúzása a kijelölt vonalig négykézláb, hasonfekvésben is. (judo övvel, övvel, hevederrel, stb.-vel is végezhető) Övvel, hevederrel húzás befordulással, köríves lépésekkel is. Társ eltolása kijelölt vonalig (különböző testhelyzetekben is).	Informatika. Média. (Olimpiai érmeink vívás, judo, ökölvívás, birkózás).

Szociális és állampolgári kompetencia. Küzdőszellem fejlesztése. Test – test elleni küzdéstől való félelem leküzdése. Korrekt küzdelemben megtanulják becsülni az erőt, az ügyességet, a szerénységet, egymás legyőzésének és a legyőzetésnek ember léptékű elviselését. <i>Énkép, önismeret.</i> Önuralom, lelkiemelő növelés. Önértékelés, saját és társaik erejének felbecsülése. <i>Testi és lelki egészség</i> Baleset-megelőzés. „Esni-tudás” képessége		„Léptesd rá a kabátra” (8-10 fős csoportokban játék). Húzd át a vonalon (csoport is). Esések tanítása szőnyegen (tompítás). Játékos esésgyakorlatok. (Hanyattfekvés, mellső középtartás, fej megemelve. Tompítás a törzshöz képest 45 fokos szögben a karokkal.) Nyújtott ülés mellső középtartás (dőlés hátra, tompítás). Guggoló állás, gördülés hátra, lábnyújtás, tompítás, stb. Játékos párosgyakorlatok előre – hátra eséssel.	Legeredményesebb olimpiai sportágunk.

8. témakör			
ÚSZÁS			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Testi és lelki egészség.</i> Higiéniai szabályok, szokások ismertetése, alkalmazása. (Mosakodás, zuhanyzás, stb.) Vízben való mozgás egészségvédő szerepének tudatosítása. Életvédelmi szempontok fontossága. Úszni tudás fontossága. A hatékony önálló tanulás kompetencia. Mozgásműveltség gazdagítása. Vízi sportok űzésének nélkülözhetetlen feltétele a vízben való közlekedés (katasztrófavédelem). Vízi életmód ismerete. Anyanyelvi kompetencia. Vízi sportok szakszókincsének ismerete.	8. Úszás A tanult technikák továbbfejlesztése. Jártasság szerzése a vízi aerobik gyakorlatokban.	Koordinációs feladatok – járások, futások, szökdelések, vízbe ugrások. Vízi küzdőjátékok, fröcskölőcsoportok. Mellúszás kar és lábtempó, 25-200 m folyamatos úszás. 10-15 perces vízi aerobik.	Fizika (víz felhajtó ereje). Környezetismeret. Víz – vízpart tulajdonságai. Vizeink, tavaink ismerete.

Testnevelés 6. évfolyam

Óraszám: 92 /év
2,5/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	folyamatos
2.	Gimnasztika	folyamatos
3.	Atlétika a. járásgyakorlatok b. futásgyakorlatok c. szökdelések, ugrások, d. dobások	20 óra
4.	Torna a. talajtorna b. támaszugrások c. gyűrű d. gerenda e. aerobics	16 óra
5.	Testnevelési és sportjátékok a. kézilabda b. kosárlabda. c. labdarúgás d. röplabda	20 óra
6.	Szabadidős tevékenység	folyamatos
7.	Önvédelmi sportok, küzdőjátékok	6 óra
8.	Úszás	30 óra

Rendgyakorlatok (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szakszókincs ismerete, gyakorlása. Szociális kompetencia Együttműködési készség (a vezénylő tanárral és a diáktársakkal), szabálykövetés fejlesztése. <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés, önkontroll, önfegyelem fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Tervezés, szervezés, vezetés gyakorlása.	1. Rendgyakorlatok mint az előző évfolyamokban tanultak Fejlődések, szakadozások Keresztező vonulások	Alakzatfelvételek, Alakzatváltozások Fegyelmezett, gyors végrehajtásra törekvés. A feladathoz szükséges szervezeti keretek kialakítása	

Gimnasztika (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet használatával. <i>Testi és lelki egészség</i> Testtartási rendellenességek megelőzésének ismerete, harmonikus, szép testtartás tudatos kialakítása. <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés, önértékelés, önkontroll, önfegyelem fejlesztése. A hatékony önálló tanulás Önálló gyakorlatok szerkesztése, végrehajtása, kreativitás, rendszerező képesség fejlesztése. A biomechanikailag helyes testtartás kialakításában szerepet játszó izmok erősítése.	Tartásjavító gyakorlatok Gerincizom egyensúlyának és a medence középállásának automatizálását biztosító gyakorlatok Lábboltozat süllyedését megelőző, javító gyakorlatok Egyszerű relaxációs gyakorlatok Relaxációs gyakorlatok 0,5 – 1 percig, nyugodt légzéssel tartva a helyzeteket teljes izomlazulással (csukott szemmel, nyugodt zajmentes környezetben)	Járás fejre helyezett könnyű tárgygal Hason fekvésben labda pattintása a falhoz, jobb, bal és mindkét kézzel. (versenyszerűen is) Hanyattfekvésben „B” térdel „A” lábánál. A hanyattfekvésből felül, miközben „B” a lábát emeli. (lassú tempó, kivárások) Hanyattfekvés kar a test mellett. Lábemelés és keresztezés függőleges helyzetben, a kéz a csípőlapáton. A medence lassú emelése a talajnál sorozatban Sarokülés, Törzshajlítás előre, kar a test mellett, tenyér lefelé Törökülés, combra tartás Ki – és belégzés nyugodt tempóban, teljes hasi légzés Hanyattfekvés, Lábak lazán nyitottak kar hajlítva lazán, a test mellett. Erőteljes kilégzés lassú, mely belégzés a hasfal emelésével. Hasonfekvés, alkartámasz. Emelkedés térdelő támaszba a derék domborításával és a medence hátrabillentésével. A comb a lábszárral derékszöveget zár be. A kar a talajon előre nyújtott, a hát egyenes. A két kar csúsztatása a test Bal és jobb oldalán, a lábszárak mellé. A nyaki, a háti és az ágyéki gerincszakasz domborításával emelkedés sarokülésbe, majd a gerinc agyéki	

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Ritmus- és improvizációs képesség fejlesztése.	Kéziszer és szergyakorlatok (A helyes testtartás kialakítása) Játékos formák Ritmikus Gimnasztika alapgyakorlatai Játékos karika és kötélgyakorlatok Képességfejlesztő karika és kötélgyakorlatok Törzs-, láb-, csípőizület hajlító és fesztők dinamikus és statikus erejének növelése	szakaszával indítva emelkedés térdelésbe. Ugyanez vissza kiinduló helyzetbe, stb. Labdával/ülésben, állásban, hanyatt, hasonfekvésben, térdelésben stb. Kötéllel, medicinlabdával, súlyzóval stb. Padon, bordásfalon Játékos páros gyakorlatok (Társ segítség – hibajavítás) Kézi szerekkel is lépések, oldallépések hintalépések, térdemelések, rúgások, talajérintések, támadóállások, testsúlyáthelyezések magas hatásfokú szökdelések egyszerű karmunkával Karikagurítások társnak hintalépéssel, hármas lépéssel lebegőállásban harántsíkban Karikakörzések a derékon Karikalendítések oldalsíkban, harántsíkban (hintalépéssel előre, hátra) Bumeráנגgurítás a talajon (ollóátugrások a karika fölött) Átbújás a karikán Karikapörgetés a talajon szökdeléssel, szökdelésvariációk. Átbújás a karikán hintalépéssel oldalba guggoláson keresztül, majd felállás és lábzáras	

Szociális kompetencia Együttműködési készség, szabálykövetés fejlesztése, egészséges versenyszellem kialakítása. <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés (alapvető fizikai képességek), önfejlesztés (önmagukhoz mérten optimálisan). Maximális teljesítményre való törekvés. <i>Testi és lelki egészség</i> Edzettség igényének kialakítása. A hatékony önálló tanulás Önálló gyakorlatok szerkesztése, végrehajtása, koncentrálóképesség fejlesztése. Komplex kondicionális és koordinációs képességfejlesztés	Zenés gimnasztika Aerobik gyakorlatok	Karikapörgetés a talajon lábkörzéssel. Jobb támadó állásban pörgetés, bal láb körzéssel a karika fölött, stb. Kötéshajtás párokban, egymással szemben állva, egymás mellett állva hátrahajlítással Vízszintes kötélkörzés párokban Egyik fél karikával másik kötéllel – majd csere. Összefüggő zenés gimnasztika, illetve aerobik gyakorlatok fejlesztése	

Atlétika (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Matematikai kompetencia Ugrásoknál, dobásoknál matematikai összefüggések megértése. Hajításnál, lökésnél, a lendületszerzés, kidobás összekapcsolása, logikai úton megértése, alkalmazása. <i>Énkép, önismeret</i> Saját mozgásérzékelés fejlesztése, biztonságérzet, bátorság kialakítása, önellenőrzés, egészséges becsvágy kialakítása (bonyolultabb mozgásformák elsajátítására). Szociális kompetencia Együttműködési készség fejlesztése, segítségnyújtás társaknak. A hatékony, önálló tanulás Önálló (erősítő) gyakorlatok szerkesztése, végrehajtása,	3. Atlétika Speciális cél és előkészítő gyakorlatok futó, ugró, dobóügyesség fejlesztésére a, Járásgyakorlatok b, Futásgyakorlatok • Állórajt • Guggoló • Térdelőrajt • Fokozó futás • Tartós Futás (növekvő időtartamig) • Futás feladatokkal • 12-15-18 perces kitartó futás • 3-400 m-es • Iramfutás • Iramjáték • Középiramú és a gyorsfutás technikája (elrugaszkodás, légmunka, talajfogás alapvető kérdései) • Gyorsfutás 60 méteren • Versenyszerűen (térdelőrajtból 9-12') • Egy és két kezes váltás	A gyaloglás alaptechnikája, Gyaloglás versenyszerűen is 5-600m-en Játékos rajtversenyek különböző testhelyzetekből indulással 20-25-30m-es távolságra rajgyakorlatok nyugalmi helyzetből: - láncreakció állórajttal (előll ill. hátul levő lábbal indulással) Rajt fokozott előredőléssel törökülésből, fekvőtámaszból stb. Rajtgyakorlatok előzetes mozgásból, szökdelésből - harántterpeszben szökdelésből - guggolásban rugózásból - bal-jobb térdelőtámaszból. Rajtversenyek Előnyös- és hátrányos helyzetekből Fogójátékok (félperces, fogolyszerző, páros fogok stb.) Futótechnikát speciális javító gyakorlatok (25-60 m-en) (szkipelés, dzsoggolás, sarokemeléssel futás – egyikből másikba átmenet) Kígyófutás „Hátulról előre fuss” Futás feladatokkal egyenesben élénk tempóban hangjelzésre ellentétes irányú futás előző, de két csoportban	

alkotókészség fejlesztése, kreativitás, rendszerező képesség, önállóság fejlesztése. Összpontosítás, figyelem fejlesztése A nehezebb elemek végrehajtásához szükséges magasabb rendű képességek, technikák fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció Szakszókincs ismerete, használata, gyakorlása.	c, Szökdelések, ugrások Az ugrásokat előkészítő gyakorlatok Távolugrás gugguló technikával és lépő technikával, (rohamkimérés, elugrósáv), elugrás légmunka késleltető talajra érkezés Magasugrás átlépő technika flopp, guruló, technikával, elugró láb tudatosítása	Akadályversenyek (futás feladatokkal átugrásokkal, irányváltoztatásokkal) Sor és váltóversenyek különböző feladatokkal (járás, futás, szökdelés., szerrel vagy szer nélkül kerülés, szemben váltás kerülés hátulról váltás stb. Ugróköteles játékok (szökdelőkör futókör stb.) Futás közben felugrások egy illetve páros láról fordulósokkal összekötve Futás közben szökdelések egypáros lábbal előre, hátra és oldalt – fordulatokkal – is (ugyanaz kézisúlyzóval) medicinlabdával is Helyből 4-es 5-ös ugrás páros lábbal előre, folyamatosan (párokbán is) Folyamatos szökdelések váltott lábon meghatározott távolságot minél kevesebb ugrással és minél rövidebb idő alatt. Függésben (bordásfalon, gyűrűn, nyújtón) futómozgást végzünk, majd egy lábbal érezünk a szőnyegre. Szökdelő ugrások a lendítőláb használatának hangsúlyozásával. (Irányváltozással is) végezhető párokbán „szinkronugrásban” sorozatugrások, 1-3-5 lépésként meghatározott téren párokbán „tükörképi” jelleggel.	

	d) Dobások Lendületszerzés és kidobás összekapcsolása hajításnál és lökésnél Kislabdahajítás távolba és célba	Páros küzdő – képességfejlesztő feladatok (kakasviadal, kibillentő stb.) Szökdelő ugrások hangsúlyozott térden állással lendítőláb térde az ellentétes váll irányába mozog (piruett ugrások fél – egész fordulattal mindkét irányban) „Indiánszökdelés” közben kézzel térdrel , fejfel felfüggesztett tárgyak elérése Felfüggesztett labda, léggömb elérése térdrel vezetett, lendítéssel, nyújtott lábbal, pár lépésnekifutásból.(a felfüggesztett tárgy magasságot változtunk) Távol és magasugró versenyek eredménye Általános ügyességet fejlesztő gyakorlatok különböző dobásokkal, ülésből, térdelésből, állásból. Dobás pontosságát fejlesztő játékok, hajlítással, lökéssel, vetőmozgással. (guruló labdák, bombázó, szekrényfalak) Sorversenyek, váltóversenyek dobófeladatokkal. Kidobós játékok (sorkidobás, vadászlabda stb.) ötös lépésritmus alkalmazása keresztlépések	

Torna (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Esztétikai szempontok érvényesítése, igényesség, harmónia a zenei- és mozgásanyag megválasztásában, törekvés a szép kivitelezésre. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, egészséges életmód kialakításának igénye. <i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, állóképesség, teherbírás, szorgalom, kitartás, önfegyelem fokozása, teljesítmény-maximumra való törekvés, vereség elviselése, kritika elfogadása.	4. Torna a, Talajtorna Izületi mozgékonyág fejlesztése Helyes testtartás	Guruló átfordulások különböző kiinduló helyzetekből, különböző befejező helyzetekbe előre, hátra, sorozatban is. Fejenállás, (emelés terpeszről, nyújtott állásból) guruló előre terpeszállába, guggolótámaszba - Kézenátfordulás oldalra - Vetődés - Fellendülés kézállásba - Híd hanyatt fekvésből, és állásból is. - Mérlegállás - Páros gurulóátfordulások, ördögkerék - Tigrisbukfenc - Hintalépés, támaszlépés, szökkenő hámaslépés, ollózó ugrások, szökkenések. - Különböző kéz és lábtartások Összefüggő gyakorlatok a tanult elemekből. Alapállásból terpeszbukfenc előre terpeszállásba, emelés fejállásba, gurulás előre nyújtott ülésbe, csípőemelés hátsó fekvőtámaszba, 180 fokos fordulat mellső fekvőtámaszba, ugrás guggolótámaszba, emelés mellső mérlegállásba alapállás 3-4 lépés nekifutás, tigrisbukfenc, alapállás	

	b, Támaszugrások Felguggolás guggolótámaszba Gurulóátfordulás előre (4 részes hosszába állított ugrószekevény) Talajra érkezéshez és az ugródeszka használatához szükséges cél és rávezető gyakorlatok. Széltében állított ugrószekevényen (4 részes) Felguggolás, homorított leugrás, függőleges repülés lábterpesztéssel, a második ívben fordulatok jobbra, balra, guggoló átugrás zsugorkanyar átugrás mindkét oldalra huszárugrás Emelet szint trampolin alkalmazásával c, Gyűrű KTK-n (kiegészítő torna készlet) gyakorlatok	- sorozatugrások fel-le fogással zsámolyokon (felguggolás, leguggolás stb.) - támlázások, támaszok talajon, kézlökések - szereken át – fel – leugrások talajfogás - tempósok, fordulatokkal, jobbra, balra hanyatt, fel, egész - célbaugrás ugrószekevényről - Szivacsbalába ugrások (trampolin használatával) - függőleges rep. - terpeszcuka - tigrisbukfenc - előreszaltó - kézenátfordulás - fejenátfordulás - Felbukfenc. - Kézállásba lendülések hosszába állított ugrószekevényen majd gurulós előre. - Fellendülés zsugorlefuggésbe. - Emelés zsugorlefuggésbe. - Leengedés hátsó függésbe	

	Két kötélén gyakorlatok Érintőmagas gyűrűn gyakorlatok Magas gyűrűn gyakorlatok d, Gerenda Tornapadon gyakorlatok Tornapad merevítő gerendáján gyakorlatok Emelt szinten Alacsony korláton gyakorlatok Érintőmagas nyújtón gyakorlatok	- Húzódkodás hajlított karú függésbe - Emelés nyújtott lefüggésbe - Lendületek, előre hátra - Lábujj, haránt, - támadó – és védőguggolóállások stb. - Zsugor és nyújtott ülés, lovaglólülés. - Hason és hanyattfekvés - Érintőjárás, járások feladatokkal - Lábujj járás előre, hátra és oldalra, különböző kartartásokkal Kartartás cseréssel - Kilépőállás, lebegőállás, térdelőtámasz, lebegőülés Kéztámasszal, mellső fekvőtámasz - Hintalépések, hármaslépések. Szökkenések lábcserével - Leugrások függőleges repüléssel, kéz és láblendítésekkel. - Támaszban támlázással haladás előre. - Terpeszpedzés. saslendület. Vetődés harántállásba - Kelepfelhúzóadás, kelepforgás ellendülés hátra, belendítés Egyik kéz alatt oldalülésbe, leugrás, ellendüléssel.	

	Mini felemáskorláton gyakorlatok	- Érintőmagas karfán függésben átemelés mellső fekvőfüggésbe. - Alacsonykarfán kelepforgás előre állásba	

Testnevelési- és sportjátékok (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Helyes és kulturált nyelvhasználat a sportjátékok közben is. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, egészséges életmód, rendszeres mozgás igényének kialakítása, baleset-megelőzés. Szociális kompetencia Az ellenfél tisztelete, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, alkalmazkodás, együttműködés, önzetlenség, rugalmasság fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Szervezőképeség, kezdeményezőképeség, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés, helyzetfelismerés,	a, Kézilabda labda nélküli technikai elemek Labdás ügyesség fejlesztése, gyakorlatok, versengések Átadások Technikai elemek összekapcsolása	- megindulás, megállás, felugrás, leérkezés, ütközések, cselek (pálya felfestett vonalait használjuk) - sorsversenyek akadályok leküzdésével fogók házzal - Az előző osztályfokokon tanultak tovább fejlesztése, gyakorlása - Labdavezetés akadályok leküzdésével (akadályok felett, mellett, alatt) magas – mély labdavezetés - váltóversenyek - labdás fogók, páros labdavezetési fogó - Adogatóverseny oszlopban - Adogató verseny közben - Támadó lábmunkával adogatás - Halászós cicajáték - Párokban felállás után felugrásos átadás - „BOMBÁZO” csak felugrásos átadással (dobással) - Szabadulás a labdától - felugrással - zsinórlabda felugrással	Informatika: Hazai kézilabda sportunk büszkeségei, világbajnokságon eredményes női kézilabdacsapatunk

döntéskéesség fejlesztése. A hatékony, önálló tanulás A tanult technikai elemek végrehajtása változó körülmények között is, taktikai elemek tudatos felhasználása. Matematikai kompetencia Logikus okkeresés a taktikai feladatok megoldásában <i>Problémamegoldó képesség</i> fejlesztése játékfeladatok megoldásában Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet használatával. A hatékony, önálló tanulás. Kosárlabdához való pozitív kötődés, változatosság, szellemesség. Egyéni gyakorlás egy palánkos játék Pontosság, szorgalom Streetball játék (játszótéren, kertben felszerelt palánkoknál, iskolaudvaron). Szociális kompetencia társakkal együttműködés,	Kapura lövések Taktikai képzés Kézilabdajáték emberfogással Kézilabdajáték 6:0 területvédekezéssel b) Kosárlabda • Labdavezetés	- Önindítás után 8-9 m-ről kitámasztásos kapuralövés a kapuban elhelyezett célra. - Labdavezetésből, kapott labdával. - Beugrásos kapuralövés Pontszerző laza emberfogással kikapuk Fekete – fehér labdával Lerohanós (árnyékkézilabdázás) Labdás ügyességi gyakorlatok mint az 5. osztályban Elindulás a labdával, folyamatos labdavezetés mindkét kézzel labdavezetés 2 labdával szórtan játéktéren belül maradv társkövetéssel, ritmusváltással izom és irányváltoztatással Kézváltások labdavezetés közben vízálló jelre Labdavezetés lefordulások mindkét irányba, előre, hátra mozgással tárgykerülésekkel ívben és szögben Szalalom labdavezetés (védővel szemben is) Megállás labdavezetésből két ütemben. Sarkazás Megindulások sípszóra jelre (rövid-hosszú) Egyszerű indulócsellel Indulás Labdavezetés után kétkezes mellső átadás pattintva is. Kétkerekes mellső átadás mozgás közben. Átadás szabadon lévő társnak Páros lefutás	Informatika NBA mérkőzések figyelemmel kísérése Magyar Bajnokság Csapataink Legjobb játékosaink Információgyűjtés

[illegible]

Szociális kompetencia Csapatjáték. Pozitív gondolkodás, szabálykövetés fejlesztése és az önálló csapatjátékhhoz szükséges pszichés, értelmi képességek fejlesztése. A hatékony önálló tanulás A tanult technikai elemek felhasználása, gyakorlása más körülmények között (vízben,		Fejelélés - oldalra - különböző irányból érkező labdával - falnál Labdaátadás - laposan - mozgás közben Cselezés - átvétel csellel - átadócsel - rúgócsel Szerelés - labda szerelés - megelőző szerelés Partdobás - kétkezes fej feletti dobás helyben - szabályos végrehajtás Kapusmunka - guruló labda megfogója - ívelt labda megfogása - kigurítás - kirúgás állított labdával Gyors támadásba fejlődés és visszarendeződés „Poszt” v. „udvaros” gyakorlás	Természetismeret, természetföldrajz.

strandon) önállóan sportpályán, iskolaudvaron Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet használatával ismereteik bővítésére a szabadban játszható röplabdázásról és szabadidő sportokról. Sportágismeretek, jártasságok szerzése	Játékok, versengések d) Röplabda Technikai elemek Testnevelési játékok (technikai és játékelemek gyakorlása) Miniröplabdázás (forgásszabály)	- labdavezető versenyek - versengések falra passzal és meghatározott feladatokkal - Célba rúgások és fejelések - 3 : 2 elleni játék - kétudvaros játék - lábténisz meghatározott szabályokkal - kispályás labdarúgó jelleggel - kispályás labdarúgás mérkőzészerűen A 5. osztályban tanult technikai elemek tovább fejlesztése gyakorlása - A lapérintések javítása - Felső ütőérintés - Alsó egyenes nyitás, nyitásfogadás - Váltóversenyek nyitó – fogadó feladatokkal - Méta alsó egyenes nyitással - Célbanyítások felső egyenes nyitással (versenyek) - Buzogányfogyasztó- tűzharc	

Szabadidős tevékenység (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Szabadidő hasznos kitöltése, a tanult sportjátékokkal... A játék-	Asztalitenisz	- Az 5. osztályban tanult technikai továbbfejlesztése, gyakorlása - Alapállás, lábmunka, kar, törzs, fejmozgás	Informatika Média

sporttevékenységhez, azok károsodás nélküli végzéséhez kapcsolódó ismeretek tudatos felhasználása. <i>Egészségtudatosság.</i> Egészséges életmódra törekvés. Rendszeres sportolás megvalósítása. Szociális kompetencia Önálló csapatjátékhoz szükséges pszichés, értelmi képességek fejlesztése. Szabálykövetés fejlesztése. Játékvezetési ismeretek birtoklása, és gyakorlati alkalmazása. Igazságérzet fejlesztése. <i>Énkép, önismeret</i> Önálló gyakorlás, játék Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Szervezőkészség, kreativitás, kockázatfelmérés, helyzetfelismerés, döntésképeség fejlesztése. Természettudományos kompetencia Környezeti tényezők ismerete Környezet szeretet Sportpályák, természeti értékeink megbecsülése, gondozása, ápolása.	Tollaslabda Kiszorító tollaslabdával Spontán játék kifeszített zsinór felett Versenyszerű játék Görkocsolya Gördeszka Kerékpár	- Elemenként pontra játszás - Alapelemek kombinatív összekapcsolása - Újabb játékelemek elsajátítása - Támadó és védekező játék - Iskolagyakorlatok Alapállás, mozgóalapállás, Készenléti helyzet Hozzáállás az ütéshez, kilépések - Tenyeres és fonákütések egy és kétkerekes fogással - Adogatások. Leütések rálépéssel - Ütések lassú mozgásban - Tenyeres és fonákütések pörgetve - Egyenes és nyesett adogatások. - Leütések, röpték. átemelések - Az ütések előtt, alatti lábmunka kilépések - Taktikai elemek. Helyezkedések - Játék az alapvonalon, támadójáték a hálónál Az ütő fogása tenyeres és formák oldalon. Alaphelyzet, alapállás, lábmunka lassú haladás előre és hátra, oldalra felfelé ütögetett labdával. Adogatás és fogadás. Helyezkedés és hozzáállás az üléshez. Az egyes és páros játék sajátosságai Alaptechnikák Önálló technikai megoldások	Ismeretszerzés sportjátékokról Környezetismeret. Tremészetföldrajz

Vészhelyzetek ismerete (megelőzése, kezelése) A természetben üzhető sportok ismerete	Téli sportok Szánkózás Korcsolyázás Sízés Sífutás	Alaptechnikák Személyi és tárgyi feltételeknek megfelelő alapozó oktatás Eszközök használatával kapcsolatos tudnivalók Sífutás gyakorlása a havas udvaron	

Önvédelmi sportok. Küzdőjátékok (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Test-test elleni sportszerű küzdelem. Az előzőekben (osztályokban) leírt fejlesztési feladatok	Önvédelmi sportok Judó Eséstechnikák Önvédelem Húzások-Tolások	Néhány önvédelmi fogás elsajátítása Guruló- és esésgyakorlatok Esések hátra és előre, csúsztatott egész oldalra - Szabadulások kézfogásból Versenyszerű küzdőtárgyak	Informatika. Önálló ismeretszerzés.

Úszás (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Vizi életmód megszerettetése. <i>Környezettudatosság</i> <i>Egészségtudatosság</i> Ismereteik bővítése: természetes vizeinkről (folyók, tavak, vízesések) vízisportokról,	Úszás Kezdők hátúszás lábtempó késleltetett kartempóval	Hátúszás lábtempó fej fellett nyújtott karral: Időszakosan kartartás cserék (5-8 mp –ként) Mellúszás kézzel lábbal: Gyakorlás rövid távon légzéssel is Mellúszás kartempó és légzés gyakorlása lábszivaccsal.	Természetföldrajz- vizeink Előadás és szemléltető anyagok felhasználása.

életmentésről, a rendszeres mozgás életminőség javító szerepéről. Higiéniai szokások kialakítása. A hatékony, önálló tanulás Iskolai úszóversenyeken való részvétel (úszás, triatlon) A víz gyógyító erejének ismerete Szabadidő eltöltése uszodában. Önfejlesztés, egészséges életmód kialakításának igénye Pozitív beállítottságok kialakítása		Taposás gyakorlat Egyénileg megválasztott úszásnem gyakorlása Kar és lábtempó gyakorlása segédeszközökkel és önállóan. - Kincskeresés - Tárgyak felhozása	

A továbbhaladás feltételei az 5-6. évfolyam végén

Alapkövetelmények:

Alakzatok felvétele és változtatása, zárt alakzatban közlekedés, a térformák változtatásának biztonsága.

Tegyenek szert jártasságra a bemelegítésre, képességfejlesztésre, arányos testi fejlődés elősegítésére alkalmas gyakorlatok végzésében.

A tanulók legyenek képesek jelre gyorsan megindulni; futósebességüket szabályozni, a távhoz igazítani: minimum 8-10 percig kitartóan futni.

Gyorsfutás 60 m-en (9,5-12 sec)

Ismerjék meg a magasugrás, illetve távolugrás alapvető fázisainak lényeges elemei. (has- és lábmunka összhangja).

Kislabdahajításban érjenek el a fiúk legalább 25-30 m-es, a lányok 20-25 m-es teljesítményt. A tanultakból mutassanak be 5-6 elemből álló talaj gyakorlatot.

A szereken tanultakból (gerenda, gyűrű) önálló gyakorlatot (kiinduló, befejező helyzet, leugrás, felugrás, stb.)

Legyenek képesek a saját testtömegük feletti uralomra a támasz és függés gyakorlatokban, a szekrényugrásnál egyre erőteljesebb elugrásra.

Tudjanak 200 m-t mély vízben úszni.

Ismerjék meg legalább két labdajáték alapvető technikai, taktikai elemeit és szabályait.

A tanulók tudjanak mozgás közben labdát kezelni; támadásban labdaátvételt helyezni, illetve a szabadon levő társnak labdát továbbítani, védekezésben a labdát birtokló támadót zavarni.

A szabadidős sportokban (kerékpár, tenisz, asztalitenisz, sí, stb.) szerezzenek alapvető jártasságokat és készségeket a lehetőségek szerint.

Ellenőrzés, értékelés, minősítés 5-6. évfolyamon

Értékelési szempontok:

- a szakkifejezések megértése, alkalmazása
- a szervezési feladatok önálló megvalósítása
- a taktikai feladatok önálló megvalósítása
- a technikai ismeretekben javulás
- munkafegyelem
- aktivitás az órákon
- az önmagukhoz mért fejlődés alapján értékeljük, osztályozzuk tanítványainkat

Rendgyakorlat, gimnasztika

- értékeljük a fegyelmezett, pontos, szép kivitelezést a tanult mozgás oknál, feladatoknál, valamint a tanulóknak a gyakorlatok önálló összeállításában és bemutatásában nyújtott teljesítményét

Atlétika

- a teljesítménypróbákban az egyéni teljesítmény javulása alapján, továbbá a mozgásban, mozgásügyességben mutatott fejlődés alapján

Torna

- a tanulóknak a tornagyakorlatokban nyújtott /testtartás, hajlékonyság, erő, bátorság, ügyesség/ teljesítményét, fejlődését értékeljük
- a tanulóknak a követelmények között felsorolt tevékenységekben, továbbá a teljesítménypróbákban nyújtott eredményességét, fejlődését értékeljük

Sportjátékok

- a labda nélküli mozgásokban /taktikai elemek, védő, támadó/, valamint a labdával végzett feladatoknál a fogásbiztonság, labdaátvétel, dobásbiztonság, valamint az átadásban mutatott tanulói szorgalmat, teljesítményt értékeljük, osztályozzuk
- labdával, labda nélküli mozgásokban a koordinált mozgást, a labdajátékokban a támadásban, védekezésben nyújtott egyéni /a csapat játékát segítő/ teljesítményt értékeljük

Természetben üzhető sportok

- szabadtéri órákra való felkészülés, az ott eltöltött idő hatékonysága, aktív, inaktív hozzáállás alapján értékeljük tanítványaink munkavégzését
- tanórán kívüli egyéb sporttevékenység /rekreáció/
- tanórán kívüli iskolai testnevelés /iskolai sportkör/
- munkamorál, munkafegyelem

Ellenőrzési, értékelési, minősítési alapelvek:

A gyakorlás eredményének folyamatos ellenőrzése alapvető feladat. A sikeres végrehajtást vagy taktikai megoldást követő tanári elismerés, illetőleg a hibák közlése az egyéni fejlődés ösztönzője. A folyamatos ellenőrzés eredményét esetenként néhány tanulónál osztályzattal is kifejezzük. Ez különösen ösztönző szorgalmas, de gyengébb képességű tanulóknál.

Egy-egy időszak vagy témakör befejezése után az időszakos ellenőrzést végezzük. értékelésére.

Az osztályzást mindig rövid indoklás követi, a továbbfejlődés feladatainak tudatosításával.

A végső érdemjegy megállapítása nem szorítkozhat csupán a tanulók teljesítményének lemérésére. A személyiség egészét kell értékelni, figyelembe véve a fejlődést és a szorgalmat. Így válhat az értékelés és ellenőrzés a személyiségfejlesztés eszközévé.

Testnevelés 7. évfolyam

Óraszám: 92 /év
2,5/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszama	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	folyamatos
2.	Gimnasztika	folyamatos
3.	Atlétika e. járásgyakorlatok f. futásgyakorlatok g. szökdelések, ugrások, h. dobások	20 óra
4.	Torna a. talajtorna b. támaszugrások c. gyűrű d. gerenda e. aerobik	16 óra
5.	Testnevelési és sportjátékok e. kézilabda f. kosárlabda. g. labdarúgás h. röplabda	20 óra
6.	Szabadidős tevékenység	folyamatos
7.	Önvédelmi sportok, küzdőjátékok	6 óra
8.	Úszás	30 óra

Rendgyakorlatok (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szakszókincs ismerete, gyakorlása. Szociális kompetencia Együttműködési készség (a vezénylő tanárral és a diáktársakkal), szabálykövetés fejlesztése. <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés, önkontroll, önfegyelem fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Tervezés, szervezés, vezetés gyakorlása.	Rendgyakorlatok.	A foglalkoztatási formák módosításához szükséges alakzatváltások. Sorakozások oszlopban, vonalban. Fejlődések, szakadozások. Futás megindítása, megállítása, átmenet helyben futásból futásba. Ellenvonulások. Egyszerű ellenvonulás egyes oszlopból kettős oszlopba. Egyszerű ellenvonulások járás és futás közben.	

Gimnasztika (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet használatával. <i>Testi és lelki egészség</i> Testtartási rendellenességek megelőzésének ismerete, harmonikus, szép testtartás tudatos kialakítása. <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés, önértékelés, önkontroll, önfegyelem fejlesztése. A hatékony önálló tanulás Önálló gyakorlatok szerkesztése, végrehajtása, kreativitás, rendszerező képesség fejlesztése. A biomechanikailag helyes testtartás kialakításában szerepet játszó izmok erősítése. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Ritmus- és improvizációs képesség fejlesztése.	2. Gimnasztika	Nyújtó és erősítő hatású 6-8 ütemű szabadgyakorlatok. Képességfejlesztő szergyakorlatok: Pad – játékos utánzó gyakorlatok Zsámoly – sorozatugrások Bordásfal – függeszkedések Szabadgyakorlati alapformájú kézszer gyakorlatok: Labda, bot, tömöttlabda, ugrókötés, súlyzó. Tartásjavító gyakorlatok a gerincoszlop „S” –alakú deformitásának megelőzésére, a lúdtalp kialakulásának kiküszöbölésére.	Ének-zene (Ritmus) Sportág iránti érdeklődés – Internet-média
	•Szabadgyakorlat		
	•Társas gyakorlat		
	Aerobic	Zenés gimnasztika Aerobic koreográfia megtanulása (8x8 – ütemű gyakorlat) egyéni, páros, hármas gyakorlat is. step aerobic	Hazai, külföldi ritmikus gimnasztikai versenyek, bajnokságok figyelemmel kísérése. Hírességek ismerete.
	•Ritmikus gimnasztika	Játékos labda és kötélgyakorlat	
	Alapgyakorlatok	Labda fogása, lendítése, elengedése, körzés, spirálkörzés, dobás-elkapás, blokkolás, leütés, gurítások testen és talajon kötve a ritmikus gimnasztikai előkészítő és fő mozgásaival.	

	Képességfejlesztés labda és kötél gyakorlat	Labda dobása – elkapása hintalépéssel, tapssal a hát mögött. Labdadobások- elkapások egy kézzel rugózással fordulatokkal, szökkenésekkel stb. Egyéni és társas gyakorlatok Szökkenő hármaslépés oldalra labdaleütéssel Spirálkörzés ülésben Kötélátugrás előre hármass csoportokban, hátra is. Kötélátugrási variációk hármass csoportokban, befutással is.	

Atlétika (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Együttműködési készség, szabálykövetés fejlesztése, egészséges versenyszellem kialakítása. <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés (alapvető fizikai képességek), önfejlesztés (önmagukhoz mérten optimálisan). Maximális teljesítményre való törekvés. <i>Testi és lelki egészség</i> Edzettség igényének kialakítása. A hatékony önálló tanulás Önálló gyakorlatok szerkesztése, végrehajtása, koncentrációképesség fejlesztése. Komplex kondicionális és koordinációs képességfejlesztés Matematikai kompetencia Ugrásoknál, dobásoknál matematikai összefüggések megértése.	3. Atlétika a., futások	Futásokat, ugrásokat, dobásokat speciálisan előkészítő és célgyakorlatok. Állórajt és térdelőrajt gyakorlása. Rajtversenyek. Futóiskola, dzsoggolás, szkipelés támaszban, helyben, haladással és kifutással. Fokozó és repülő futások. Gyorsfutás 100 m-es távon térdelőrajttal. Kitartó futás 12-14 percig. Tartós futások 12-14 percig. Tartós futások iramnehezítésekkel. Játékos rajtversenyek különböző testhelyzetekből indulással 10-15-20 m távolságra. Rajtgyakorlatok előzetes mozgásból – szökdelésből - harántterpeszben szökdelésből - fekvőtámaszban karhajlítás- nyújtásból - bal – jobb térdelőtámaszból Idő és távolsági futások Akadályversenyek, sor és váltóversenyek	Atlétikai rekordok számontartása Informatika, - média

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Esztétikai szempontok érvényesítése, igényesség, harmónia a zenei- és mozgásanyag megválasztásában, törekvés a szép kivitelezésre. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, egészséges életmód kialakításának igénye.	d, gerenda	- Lebegőfüggés, átfordulás fészekbe, - Lebegőfüggés, ereszkedés hátsó függésbe, - Lebegőfüggésből lendület hátra, - Homorított leugrás hátul. (Az előző évben tanult gyakorlat végrehajtása magasabb szinten.) - Kötélen függeszkedés vándormászások	
	e, ideális feltételek mellett (emelt szint)	Járások láblendítéssel előre, oldalra, hátra Érintő járás karemeléssel. Hintalépés karkörzéssel. Hármaslépés. Szökkenő hármaslépés Mellső mérlegállás. Fordulatok állásban, guggolásban. Felugrás a gerendára. Homorított leugrás. Alacsonykorlát felkarállás, terpeszgurulás előre terpeszülésbe, kangarati leugrás KTK támaszok. Támaszban karhajlítások, függésben húzódkodás	
	f, aerobic	8x8 ütemű aerobic gyakorlat szerkesztése, bemutatása	

Testnevelési- és sportjátékok (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, állóképesség, teherbírás, szorgalom, kitartás, önfegyelem fokozása, teljesítmény-maximumra való törekvés, vereség elviselése, kritika elfogadása. Anyanyelvi kommunikáció Helyes és kultúrált nyelvhasználat a sportjátékok közben is. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, egészséges életmód, rendszeres mozgás igényének kialakítása, baleset-megelőzés. Szociális kompetencia Az ellenfél tisztelete, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, alkalmazkodás, együttműködés, önzetlenség, rugalmasság fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Szervezőképeség, kezdeményezőképeség,	a, kézilabda átadások kapuralövések támadási technika védekezés technika b, kosárlabda labdás ügyességi gyakorlatok, mint az 5.	Labdás ügyességfejlesztés a sportjátékok technikájának megfelelően. Labdakezelést fejlesztő gyakorlatok. Fogyasztó labdavezetéssel Nincs veszített labda Sárkánydöngető Labdaleütő 2 támadóval Cserejáték 3 csapat a pályán A különféle irányból és magasságból érkező labdák átvétele, továbbítása. Kapura lövések futásból, különféle irányból érkező labdákkal. Felugrásos és beugrásos kapuralövés. Cselek: Testcsele, indulócsele, lövőcsele, átadási cselek. Védekező mozgás kar- és lábmunkája. Védekezés 4:2, 5:1-es felállással. Védekezés kapu előtti szabaddobás, sarokdobás esetében. Játék a kézilabda szabályai szerint Labdás ügyességi feladatok Labdakörzések (fej, test, lábak körül zárt illetve terpeszállásban)	Informatika: Hazai kézilabda sportunk büszkeségei, világbajnokságon eredményes női kézilabdacsapatunk

tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés, helyzetfelismerés, döntésképeség fejlesztése. A hatékony, önálló tanulás A tanult technikai elemek végrehajtása változó körülmények között is, taktikai elemek tudatos felhasználása. Matematikai kompetencia Logikus okkeresés a taktikai feladatok megoldásában <i>Problémamegoldó képesség</i> fejlesztése játékfeladatok megoldásában Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet használatával. A hatékony, önálló tanulás. Kosárlabdához való pozitív kötődés, változatosság, szellemesség. Egyéni gyakorlás egy palánkos játék Pontosság, szorgalom Streetball játék (játszótéren, kertben felszerelt palánkoknál, iskolaudvaron).	– 6. osztályban, de normál (7-es méretű labdával) labdavezetés labdavezetés, irányváltoztatás, megállás 3 ütemben labdavezetés szlalomban, irányváltoztatás súlypontosüllyedéssel és kitámasztással megállás, Sarkazás: - Önpasszból - Kapott labdával - megindulás	Labda gurítása nyolcas alakban Labda feldobása után különböző feladatok (taps, guggolás, fordulat stb.) Labda feldobása a test előtt, a labda elkapása a át mögött, majd fordítva ·Ezek a feladatok helyben és haladás közben is végezhetők, egy részüket páros gyakorlatokká is alakíthatjuk. Labdaadogató sorversenyek Labdaadogatási lehetőségek - Fej fölött - Terpesztett lábak között - Oldalt, felváltva a jobb illetve bal oldalon adják a labdát Sorversenyek labdagurítással Labdavezetés Egyéni labdavezető versenyek Sorversenyek labdavezetéssel Váltóversenyek labdavezetéssel Labdavezetési versenyek Autózás	Informatika NBI mérkőzések figyelemmel kísérése Magyar Bajnokság Csapataink Legjobb játékosaink

Szociális kompetencia társakkal együttműködés, szabálytisztelet, becsületesség, közösségi érzék, csapatszellem. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Gyors döntések, helyzetfelismerés, tervezés, szervezés, játékvezetés gyakorlása. Természettudományos kompetencia Környezettudatosság. Sportpálya gondozása, védelme. Testi és lelki egészség Egészségtudatosság A szabadban, szép, gondozott környezetben, jó levegőn végzett önfeledt mozgás örömeinek ,szervezetükre gyakorolt pozitív hatásának felismerése	labda átadások-átvételek: átadások-átvételek mozgás közben különböző irányokba hármass lefutás átadások védők közelében, mozgás közben gyorsindítás párokban kosárra dobás: fektetett dobás: - önpasszból - kapott labdával dobócsel, indulócsel után labdavezetésből fektetett dobás lepattanó labda megszerzése után dobás fektetett dobás félaktív védővel szemben	Tűz- Víz- Repülő Fogójáték labdavezetéssel Átadások - Labdapasszoló versenyek párosban - Labdapasszoló versenyek hármassával - Sorversenyek átadásokkal - Labdapasszoló verseny négyszögben - Labdapasszoló gyakorlatok négyszögben - Labdacica párokban - Váltóversenyek átadásokkal, labdavezetésből - Páros és hármass lefutás - Szabadulás a labdától - Pontszerző - Saroklabda Kosárra dobás Dobóverseny egyénileg Dobóverseny csapatban Dobóverseny labdavezetésből egyénileg	Információgyűjtés KEK, BEK döntők Fociesemények Informatika

Szociális kompetencia Csapatjáték. Pozitív gondolkodás, szabálykövetés fejlesztése és az önálló csapatjátékhoz szükséges pszichés, értelmi képességek fejlesztése. A hatékony önálló tanulás A tanult technikai elemek felhasználása, gyakorlása más körülmények között (vízben, strandon) önállóan sportpályán, iskolaudvaron Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet	védekezés labda nélküli és labdát birtokoló támadó védeke mozgáselemek alkalmazása 1:1 elleni játék: - Szabad labdából - Lepattanó labdából 1:1 elleni játék adogatóval 2:2 elleni játék (elzárás nélkül) létszámfölényes helyzet 2:1 területvédelem a palánk alatt ötletjáték c, labdarúgás	Védekezés Tükörképmozgás párokban „Kotlós és kánya” Pontszerző Saroklabda Mozgáselemek alkalmazása 1:1 elleni játék és különböző változatai - Egész pálya - Félpálya - Szabad labdával - Lepattanó labdával 2:2 elleni játék 2:2 elleni játék adogatóval 3:3 elleni játék Létszámfölényes helyzetek 2:1 elleni játék 3:2 elleni játék - Lepattanó labdából - Bedobás után - Büntető dobást követően Labda továbbítása belsővel, külsővel álló és mozgó társhoz. Pattanó és guruló labda rúgása teljes csüddel. Állóhelyben és mozgás közben. Labdavezetés szlalomban belső és külső csüddel.	Matematika(játékhelyzetek, megoldások, logikai meglátások) Természetismeret, természetföldrajz.

használatával ismereteik bővítésére a szabadban játszható röplabdázásról és szabadidő sportokról. Sportágismeretek, jártasságok szerzése.	d, röplabda	Páros lábról felugrással fejelés. Cselezés: Rálépős csel. Testcesel. Emberfogásos védekezés posztok szerint Játék 3:3, 4:4 ellen. Játék a kispályás labdaugrás szabályai szerint Tanult játékelemek javítása Speciális képességfejlesztő gyakorlatok a tempóérzék És a labda levegőben tartására. Feladás előre Gyakorlatok az átadások erejének és pontosságának szabályozására. Alkar és kosárérintés folyamatos gyakorlása. A hozzáállás és az alapérintés összekapcsolása. Alsó és felső egyenes nyitás. Helyezkedés a nyitás fogadásához. Játék a röplabda szabályaival. Nyitásfogadás és forgásszabály (6:6 ellen) Alapvető támadási forma kialakítása Buzogányfogyasztó 2 csapat (Felső egyes nyitással kell a buzogányokat eltalálni, védők alkarérintéssel védik a buzogányokat) Röpbaseball Tűzharc	

Szabadidős tevékenység (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Szabadidő hasznos kitöltése, a tanult sportjátékokkal. A játék-sporttevékenységhez, azok károsodás nélküli végzéséhez kapcsolódó ismeretek tudatos felhasználása. Egészségtudatosság. Egészséges életmódra törekvés. Rendszeres sportolás megvalósítása. Szociális kompetencia Önálló csapatjátékhoz szükséges pszichés, értelmi képességek fejlesztése. Szabálykövetés fejlesztése. Játékvezetési ismeretek birtoklása, és gyakorlati alkalmazása. Igazságérzet fejlesztése. Énkép, önismeret Önálló gyakorlás, játék Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Szervezőképeség, kreativitás, kockázatfelmérés, helyzetfelismerés, döntésképeség fejlesztése.	Asztalitenisz Tollaslabda Kiszorító tollaslabdával Spontán játék kifeszített zsinór felett Versenyszerű játék Görkocsolya Gördeszka Kerékpár Téli sportok Szánkózás Korcsolyázás Sízés Sífutás	Lehetőség szerint: Turisztikai tábor szervezés. Sítábor szervezés Vízi tábor szervezés Úszásoktatás megszervezése	Informatika Média Ismeretszerzés sportjátékokról Környezetismeret. Természetföldrajz

Természettudományos kompetencia Környezeti tényezők ismerete Környezet szeretet Sportpályák, természeti értékeink megbecsülése, gondozása, ápolása. Vészhelyzetek ismerete (megelőzése, kezelése) A természetben üzhető sportok ismerete			

Önvédelmi sportok. Küzdőjátékok (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Test-test elleni sportszerű küzdelem. Az előzőekben (osztályokban) leírt fejlesztési feladatok.	a, Birkózás egyszerűbb elemei. b, Dzsúdó c, Aikidó	Grundbirkózás. Gurulások, esések, zuhanások, csípődobás, fejen átdobás	Informatika. Önálló ismeretszerzés.

Úszás (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Vizi életmód megszerettetése. Környezettudatosság Egészségtudatosság		A választott úszásnemek technikájának csiszolása. A teljesítmény növelése.	Természetföldrajz Előadás és szemléltető

Ismereteik bővítése: természetes vizeinkről (folyók, tavak, vízesések) vízisportokról, életmentésről, a rendszeres mozgás életminőség javító szerepéről. Higiéniai szokások kialakítása. A hatékony, önálló tanulás Iskolai úszóversenyeken való részvétel (úszás, triatlon) A víz gyógyító erejének ismeret Szabadidő eltöltése uszodában. Önfejlesztés, egészséges életmód kialakításának igénye Pozitív beállítottságok kialakítása		Alapvizsga: 5. Osztályos kerettantervben Ezüst vizsga: 6. Osztályos kerettantervben	anyagok felhasználása.

Testnevelés 8. évfolyam

Óraszám: 92 /év
2,5/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszám	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	folyamatos
2.	Gimnasztika	folyamatos
3.	Atlétika i. járásgyakorlatok j. futásgyakorlatok k. szökdelések, ugrások, l. dobások	20 óra
4.	Torna a. talajtorna b. támaszugrások c. gyűrű d. gerenda e. aerobics	16 óra
5.	Testnevelési és sportjátékok i. kézilabda j. kosárlabda. k. labdarúgás l. röplabda	20 óra
6.	Szabadidős tevékenység	folyamatos
7.	Önvédelmi sportok, küzdőjátékok	6 óra
8.	Úszás	30 óra

Rendgyakorlatok (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szakszókincs ismerete, gyakorlása. Szociális kompetencia Együttműködési készség (a vezénylő tanárral és a diáktársakkal), szabálykövetés fejlesztése. <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés, önkontroll, önfegyelem fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Tervezés, szervezés, vezetés gyakorlása.	Rendgyakorlatok.	Fejlődések és szakadozások futás közben. Alakváltoztatások különböző formáinak gyakorlása. Ellenvonulások, mint a 7. osztályban. Foglalkozási formák öntevékeny átszervezése. Csapatok alakítása. Játékrend, váltások önálló megszervezése. A testnevelésben alkalmazott és szükséges rendgyakorlatok teljes köre.	

Gimnasztika (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet használatával. <i>Testi és lelki egészség</i> Testtartási rendellenességek megelőzésének ismerete, harmonikus, szép testtartás tudatos kialakítása. <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés, önértékelés, önkontroll, önfegyelem fejlesztése. A hatékony önálló tanulás Önálló gyakorlatok szerkesztése, végrehajtása, kreativitás, rendszerező képesség fejlesztése. A biomechanikailag helyes testtartás kialakításában szerepet játszó izmok erősítése. Eszttétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Ritmus- és improvizációs képesség fejlesztése.	Szabadgyakorlati formáló alapgyakorlatok (együttes és önálló végrehajtása.) Tartásjavító gyakorlatok Kéziszer és szergyakorlatok .Játékos fátyol- és kötélgyakorlatok A fátyoltechnika elemei Képességfejlesztő fátyol-, és kötélgyakorlatok	Hason-, háton-, oldalfekvésben. Állásban, ülésben, térdelésben végzett gyakorlatok: Testtechnika fejlesztésére, Motoros képesség fejlesztésére, Ízületi mozgékonyság. Törzs-, láb-, csípőízület hajlító és feszítő dinamikus és statikus erejének növelésére. Különböző kartartások ismerete és tartásjavító szerepe. Labda, kéziszúlyzó, tornabot, gumi-, ugrálókötél, -bordásfal, pad, KTK stb. használata a gyakorlatok hatásának fokozására Keringőjárás haladással előre fátyoltartások hát mögött, kar oldalsó középtartásban. Keringőjárás törzshullámmal, fátyollendítéssel. Összetett gyakorlatok fátyollal Törzskörzések, hintalépések, hármas lépések oldalra. Fátyolfogás, lendítése, lengetése, körzés, malomkörzés, átadás, kötve a ritmikus gimnasztika előkészítő és fő mozgásaival. Futásvariációk szimpla kötéláthajtással, szimpla kereszt, szimpla, kereszt áthajtással. Galoppszökdelés oldalra, kötéláthajtás előre, hátra.	Ének-zene (Ritmus) Sportág iránti érdeklődés – Internet-média Hazai, külföldi ritmikus gimnasztikai versenyek, bajnokságok figyelemmel kísérése. Hírességek ismerete.

		Ollóugrás, ördögugrás. Különböző áthajtások előre, hátra, keresztben, stb.	

Atlétika (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Együttműködési készség, szabálykövetés fejlesztése, egészséges versenyszellem kialakítása. <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés (alapvető fizikai képességek), önfejlesztés (önmagukhoz mérten optimálisan). Maximális teljesítményre való törekvés. <i>Testi és lelki egészség</i> Edzettség igényének kialakítása. A hatékony önálló tanulás Önálló gyakorlatok szerkesztése, végrehajtása, koncentrálókéesség fejlesztése. Komplex kondicionális és koordinációs képességfejlesztés Matematikai kompetencia Ugrásoknál, dobásoknál matematikai összefüggések	a, Járások b, Futások - rajtolások - fokozó futás - vágtafutás - terepfutás - tartósfutás - váltófutás c, Szökdelések, ugrások - szökdelő iskolák - helyből ugrások - sorozatugrások - távol- és magasugrások (fejlettebb technikával)	Gyaloglás technikája. Gyaloglás versenyszerűen (600- 800 m) Sorversenyek különböző feladatokkal (járások, futások kézfogással, vállfogással stb.) Váltóversenyek járásban, futásban, szerrel, vagy anélkül. Formái: - kerülés, szemben váltás - kerülés, hátulról váltás - osztott csapattal, átfutással - osztott csapattal, saját sorban marad, stb... Akadályversenyek futós feladatokkal, irányváltásokkal, átugrásokkal 15-12-20 perces futások izomváltásokkal közepes iramú futások 4- 5000 m-en 60-100 m-es síkfutás kanyarfutás Ugróköteles játékok Átugrások, leugrások szerekről; zsámoly, tornapad, svédσκερény, stb, - kartartás variációk. Sántafogó Felfüggesztett labda, léggömb elérése térdrel	Atlétikai rekordok számontartása Informatika, - média

megértése. Hajításnál, lökésnél, a lendületszerzés, kidobás összekapcsolása, logikai úton megértése, alkalmazása.	d, Dobások - kislabda hajítás távolba - súlylökés tömött labdával - vetések tömött labdával, két kézzel (mindkét oldalra) - játékok, versengések	vezetett lendítéssel, nyújtott lábbal, pár lépés nekifutásból (testfordulatokkal is.) Magasugrások, Flop technika. Távolugró, ollózó, guggoló technika Kidobós többféle labdával, változó feladatokkal Általános ügyességet fejlesztő gyakorlatok különböző dobásokkal ülésből, térdelésből, állásból Dobás pontosságát fejlesztő játékok hajítással, lökéssel, vetőmozgással - „guruló labdák” - „buzogánylabda” - „szekrénylabda” - falra akasztott karika - felrajzolt kör eltalálása különböző távolságokból (5- 10- 15 m) egyénileg és csoportban is - vándordobások Váltóversenyek, sorversenyek, dobó, hajító feladatokkal Kislabda hajító versenyek 4-5 kg-os súlygolyóval Súlylökés helyből és becsúszással, medicinlabdával- teremben Gerelyhajítás helyből, majd keresztlépéssel	

Torna (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját mozgásérzékelés fejlesztése, biztonságérzet, bátorság kialakítása, önellenőrzés, egészséges becsvágy kialakítása (bonyolultabb mozgásformák elsajátítására). Szociális kompetencia Együttműködési készség fejlesztése, segítségnyújtás társaknak. A hatékony, önálló tanulás Önálló (erősítő) gyakorlatok szerkesztése, végrehajtása, alkotókészség fejlesztése, kreativitás, rendszerező képesség, önállóság fejlesztése. Összpontosítás, figyelem fejlesztése A nehezebb elemek végrehajtásához szükséges magasabb rendű képességek, technikák fejlesztése.	a, Talajtorna Helyes testtartás térbeli és időbeli érzékelés kialakítása, és alkalmazása. b, Támaszugrások - Hosszába állított ugrószelekre végzett ugrások - Széltében állított ugrószelekre végzett ugrások Emelt szinten: Szivacsbálába minitrampolinról és ugróasztalon végezhető ugrások.	- Guruló átfordulás hátra kézálláson át (kiszúrással) - Fejenállásból gurulás előre terpeszállásba - Kézenállásból guruló átfordulás előre különböző befejező helyzetekkel. - Kézen átfordulás oldalra (mindkét irány) - Kézen- és fejen átfordulás előre - Tarkóbílenés. Tigrisbucfenc, mérleg állások. - A tanult elemekből összefüggő feladatsor, minél több variációban. - Lányoknak RG mozgásanyagával kombinált gyakorlatok. - A karlökés technikáinak rávezető gyakorlatai. - 4 részes szekrényen hosszában felguggolás és terpeszleugrás. - Átterpesztés és átguggolás. Terpeszátugrás. - A lebegőtámaszos ugrások rávezető gyakorlatai. - 4 részes széltében állított szekrényen guggoló átugrás lebegőtámaszal. - Trampolin ugrás magasított szivacs bálára. Felbucfenc, felszálló. Fejen átfordulás. Kézen	Ének-zene Művészetek Tornasport, aerobicsport versenysport figyelemmel kísérése: Informatika, média

[illegible]

Matematikai kompetencia Logikus okkeresés a taktikai feladatok megoldásában <i>Problémamegoldó képesség</i> fejlesztése játékfeladatok megoldásában Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet használatával. A hatékony, önálló tanulás. Kosárlabdához való pozitív kötődés, változatosság, szellemesség. Egyéni gyakorlás egy palánkos játék Pontosság, szorgalom Streetball játék (játszótéren, kertben felszerelt palánkoknál, iskolaudvaron). Szociális kompetencia társakkal együttműködés, szabálytisztlet, becsületesség, közösségi érzék, csapatszellem. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Gyors döntések, helyzetfelismerés, tervezés, szervezés, játékvezetés gyakorlása.	b, Kosárlabda Labdavezetés (kétkezesség) Megindulások, megállások, sarkazás Átadások- átvételek (kétkezesség) Kosárra dobás Védekezés Mozgáselemek alkalmazása Ötletjáték Játékvezetési ismeretek	- Labdavezetés közben cselezés - Labdavezetés védővel szemben egyéni labdavezető versenyek sorversenyek, váltóversenyek fogójátékok labdavezetéssel „autózás” megállással, sarkazással sarkazásból felugrás jobbra, balra védővel szemben- fektette dobással befejezve lefutások védővel szemben létszámfölényes helyzetben hármass nyolcas - Bejátszás a befutó társnak - Gyorsindítás hármassával fektetett dobás védővel szemben közép-távoli dobás tempódobás labdavezető játékos véde védők együttműködése területvédelem a palánk alatt befutások 2:2 elleni játék adogatóval 3:3 elleni játék (elzárásokkal: elé- mögéállítás, elzárás nélkül is.) létszámfölényes helyzetek.	Informatika NBI mérkőzések figyelemmel kísérése Magyar Bajnokság Csapataink Legjobb játékosaink Információ gyűjtés

Természettudományos kompetencia Környezettudatosság. Sportpálya gondozása, védelme. Testi és lelki egészség Egészségtudatosság A szabadban, szép, gondozott környezetben, jó levegőn végzett önfeledt mozgás örömeinek ,szervezetükre gyakorolt pozitív hatásának felismerése Szociális kompetencia Csapatjáték. Pozitív gondolkodás, szabálykövetés fejlesztése és az önálló csapatjátékhoz szükséges pszichés, értelmi képességek fejlesztése.	c, Labdarúgás Képességfejlesztő gyakorlatok. Technikai feladatok. Taktikai feladatok 2:1 elleni helyzetek. Játékok. Játékvezetési ismeretek.	Labdás, és labdanélküli képességfejlesztő gyakorlatok. Labdahúzogatás, görgetés feladatokkal. Dekázás helyben, és haladás közben. Labdavezetés. Rúgások feladatokkal, távoli kapura rúgás. Fejelés beívelt és belőtt labdával. Labdaadogatás. Labdaátvétel. Cselezés.: „bicikli” csel, megkerülő csel. Szerelés. Szabályos ellökés. Cserefoci Vadászlabda Lábtenisz	KEK, BEK döntők Fociesemények Informatika Matematika (játékhelyzetek, megoldások, logikai meglátások) Természetismeret, természetföldrajz.

A hatékony önálló tanulás A tanult technikai elemek felhasználása, gyakorlása más körülmények között (vízben, strandon) önállóan sportpályán, iskolaudvaron Digitális kompetencia Információgyűjtés az internet használatával ismereteik bővítésére a szabadban játszható röplabdázásról és szabadidő sportokról. Sportágismeretek, jártasságok szerzése.	d, Röplabda Tanult játékelemek tökéletesítése. Feladás, leütés, ejtés. Egyéni sáncolás. Helyezkedés. Játékok Srandröplabdázás, vízi röplabdázás Játékvezetési ismeretek.	Kispályás labdarúgás. Kézi foci. Alapérintések. Nyitások erejének növelése Nyitás fogadások. Egyéni, páros, csoportos gyakorlatok. Ejtésvédés gurulással. Párokban gyakorlatok háló fölött. Váltó sorversenyek feladási, leadási, ejtési feladatokkal. Fogyasztók ütőérintéssel. stb.. Összezárás kettes sáncban. Ütésbiztosítás. - Párokban, hálónál labdával, labda nélkül. - Sáncoló zsámolyon állva tartja a labdát a háló másik oldalán. A tanuló többször végrehajtja a sáncolást a labdára. - Alaphelyzet, igazodás a labdához - Több igazodó lépés - Csoportos gyakorlatok (feladás, leütés és sáncolás.) - Játék 6:6 ellen. Buzogány fogyasztó. Tűzharc.	

Szabadidős tevékenység (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Szabadidő hasznos kitöltése, a tanult sportjátékokkal.. A játék-sporttevékenységhez, azok károsodás nélküli végzéséhez kapcsolódó ismeretek tudatos felhasználása. <i>Egészségtudatosság.</i> Egészséges életmódra törekvés. Rendszeres sportolás megvalósítása. Szociális kompetencia Önálló csapatjátékhoz szükséges pszichés, értelmi képességek fejlesztése. Szabálykövetés fejlesztése. Játékvezetési ismeretek birtoklása.,és gyakorlati alkalmazása. Igazságérzet fejlesztése. <i>Énkép , önismeret</i> Önálló gyakorlás, játék Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Szervezőkészség, kreativitás, kockázatfelmérés, helyzetfelismerés,	Asztalitenisz - Az eddig tanult technikai elemek gyakorlása - Támadó és védekező technika fejlesztése - Játékvezetési ismeretek Tenisz - Tanult technikai elemek továbbfejlesztése - Támadási formák, a fogadó feladatai Tollaslabda - Az eddig tanult technikai elemek gyakorlása - Taktikai elemek. - Sportág alapvető mozgásanyagának ismeret.	További alap és iskolagyakorlatok. Lábmunkát fejlesztő gyakorlatok. Játéksituációk gyakorlása. Segédeszközök használata. Több pontra történő játék megkötéssel, és megkötés nélkül. Amerikai páros. Vastagabb szoftűtő használata. Új ütésformák tanulása. Lábmunka fejlesztése. Ejtett ütések, átemelések, röpték és leütések. Páros játék, felállási módok Játék a hálónál és az alapvonal közelében. Páros játékok. Versenyzési alkalmak biztosítása. Iskolai versenybe, diáksport versenyekbe bekapcsolódás. Lehetőségektől függően: - szánkózás	Informatika Média Ismeretszerzés sportjátékokról Környezetismeret. Természetföldrajz

döntésképeség fejlesztése. Természettudományos kompetencia Környezeti tényezők ismerete Környezet szeretet Sportpályák, természeti értékeink megbecsülése, gondozása, ápolása. Vészhelyzetek ismerete (megelőzése, kezelése) A természetben üzhető sportok ismerete Hon és népismeret Népünk kulturális örökségének, nemzeti kultúránk, nagy múltú értékeink megismerése, megbecsülése. Hagyományaink ápolása, feledésre ítélt népi játékaink felelevenítése.	Felkészülés a sí-, természetjáró, vízi és kerékpáros táborozásra Népi játékok.	- korcsolyázás - sízés - kerékpározás - görkorcsolya, gördeszka - evezés - kajak-kenu Nemzetek labdája Várméta Kötélhúzás	

Önvédelmi sportok. Küzdőjátékok (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Test-test elleni sportszerű küzdelem. Az előzőekben (osztályokban) leírt fejlesztési feladatok.	a, Birkózás egyszerűbb elemei. b, Dzsúdó c, Aikidó	Grundbirkózás. Gurulások, esések, zuhanások, csípődobás, fejen átdobás Mint a 7. évfolyamon, vagy mint fojtós-fogós	Informatika. Önálló ismeretszerzés.

Úszás (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Testi és lelki egészség Vizi életmód megszerettetése. Környezettudatosság Egészségtudatosság Ismereteik bővítése: természetes vizeinkről (folyók, tavak, vízesések) vízisportokról, életmentésről, a rendszeres mozgás életminőség javító szerepéről. Higiéniiai szokások kialakítása. A hatékony, önálló tanulás Iskolai úszóversenyeken való részvétel (úszás, triatlon) A víz gyógyító erejének ismeret Szabadidő eltöltése uszodában. Önfejlesztés, egészséges életmód kialakításának igénye Pozitív beállítottságok kialakítása.	Tanult technikák továbbfejlesztése. Vízből mentési feladatok. Az úszás távolságának növelése a választott két úszónemben. Taposás készségszinten.	Vízimentő feladatok társakkal. Társas gyakorlatok. Taposás gyakorlása időtartam növeléssel. Taposás különböző feladatokkal.	Természetföldrajz Előadás és szemléltető anyagok felhasználása.

A továbbhaladás feltételei a 7-8. évfolyam végén

Alapkövetelmények:

A tanulók legyenek képesek rendgyakorlatoknál a tér- és távköz gyors felvételére, a kijelölt hely megtalálására, a bemelegítéshez szükséges gimnasztikai gyakorlatok és azok szakkifejezéseinek ismeretére és önálló végrehajtására, a sportgimnasztikai gyakorlatok mutassanak összefüggést a zene sajátosságaival, ismerjék a küzdő és önvédelmi gyakorlatokat;

- a tanult tornagyakorlat-elemek, illetve azok kapcsolatainak biztonságos végrehajtására, szekrényugrásnál egyre erőteljesebb elugrásra, növekvő első ívre;
- jelre gyorsan megindulni, futósebességüket szabályozni, a távhoz igazítani, minimum 8-10 percig kitartóan futni. Mutasson eltérést a nekifutás a távol-, illetve a magasugrásnál. Futástechnikájuk mutasson eltérést a gyors- és a tartós futás esetén. Váljon kifejezetté az ugrásoknál a kar- és lábmunka összhangja, kislabdahajításnál a dobás hátulról való elindítása, a labda minél hosszabb úton történő gyorsítása; /kislabdahajítás minimum 16-20 méterre/.
- tudjanak mozgás közben labdát kezelni, támadásban labdaátvételre helyezkedni, illetve a szabadon lévő társnak labdát továbbítani, védekezésben a labdát birtokló támadót zavarni; röplabdában a labdához hozzáállni, azt pontosan továbbítani;
- legyenek képesek a választott sport játékba aktívan bekapcsolódni.
- egyéni sikervágyukat tudják alárendelni a csapatérdeknek.

Ellenőrzés, értékelés, minősítés 7-8. évfolyamon

Tanulóink testi felkészültségéről, ismereteiről, jártasságairól, készségeiről, egy-egy sportágban elsajátított technikai, taktikai tudásáról, mozgáskoordinációjáról, kondíciójáról és teljesítményéről az értékelés és a minősítés révén nyerhetünk reális képet.

Az értékelés alapját adó objektív mérések lehetővé teszik

- a tanulók aktuális teljesítményszintjének viszonyítását /kiindulási alap/,
- a tanulók önmagukhoz való viszonyítását /fejlesztési cél/,
- a tanulók teljesítményében bekövetkezett változások nyomon követését /a fejlődés vizsgálata/,
- a tanítás eredményességének vizsgálatát /önellenőrzés/,
- az osztálytársak, az iskola évfolyamának eredményeihez, illetve a fővárosi vagy az országos standardhez való viszonyítás /rangsorolás/.

Az értékelés módjai:

- a tanuló folyamatos megfigyelése
- az aktivitás folyamatos ellenőrzése
- meghatározott témákban és időpontokban végzett ellenőrzések
- objektív tesztek és sportági teljesítményértékek mérése

Az értékelés területei:

- motoros képességek /gyorsaság, állóképesség, erő, hajlékonyság, egyensúlyozás/ és a több testrészek /törzs, végtagok/ teljesítményszintjének mérése
- sportági feladatok, mozgástechnikák mérése
- sportági iránymutató teljesítményértékek mérése
- tanulói aktivitás, magatartás, viselkedés, cselekedet értékelése: tanórai és a tanórán kívüli /tömegsport/ tevékenység, szabadidős sporttevékenység: tanfolyamrészvétel, edzés, versenyzés, kerékpár- és kajaktúrák, a katolikus iskolák sportversenyein, baráti sporttalálkozóin való részvétel
- a tanult táncanyag felismerését és előadását nem érdemjeggyel értékeljük: ünnepélyes, a szülők, a tantestület és meghívott vendégek jelenlétében mutatják be az elsajátított társas-, történelmi- és néptáncokat, stílusos mozgást, a helyes és udvarias viselkedési módokat.

Az osztályozás, értékelés anyaga és ideje:

- a motoros képességek felmérése /ősszel és tavasszal/ évente kétszer
- a sportági feladatok, mozgástechnikák, eredmények felmérése félévenként, vagy a lényeges anyagrészek bejezése után. Lehetőleg havonta, de kéthavonta föltétlenül értékeljük a tanulók sportági teljesítményét.
- az aktivitást legalább negyedévenként értékeljük osztályzattal

A testnevelés vizsgák rendje:

Minden tanév végén osztályszinten bemutatja valamennyi tanuló az elsajátított atlétikai, talaj- és szertorna, labdajátékokban szerzett tudását. Ez történhet ünnepélyes keretek között is: osztályfőnök, szaktanárok, iskolavezetés jelenlétében. Az egész iskola előtt minden osztály bemutatja közös gyakorlatát, a legjobb sportolók egyéni teljesítményüket, a legjobb csapat pedig a tanárok csapatával mérkőzhet.

11.1.3. Testnevelés 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)

Testnevelés

9-12. évfolyam

A mozgástanulás szempontjából a három-tíz éves életkor a legfontosabb az ember életében, mivel ekkor a legfogékonyabb a pszichomotoros tanulásra. Amit ezekben az esztendőben elmulasztanak, azt a későbbiek folyamán nem, vagy csak nagyon alacsony hatásfokkal lehet pótolni. Az óvodai életkorban kezdődik meg a gyermek egészségállapotának az alapozása, illetve ekkor alakul ki a rendszeres testneveléshez való viszonya, tehát az ilyen korú gyermekek mozgásfejlődésére kiemelten kell figyelni.

Az általános sportági műveltséget megszilárdító szakasz a kilencedik évfolyamon kezdődik, és a 10-11. évfolyam végéig tart.

Feladata a sportmozgási ismeretek tudatos tanulása, gyakorlása, amely olyan külső tényezőktől függ mint a figyelem, emlékezet, értelmi képesség, amely az egész személyiség fejlődését, fejlesztését foglalja magába.

Az egészséges életmódra nevelés, a pozitív magatartásoknak és szokásoknak kialakítása fejleszti a fiatalok életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását.

Egészséges, harmonikus személyiségfejlesztést csak sokoldalú képzéssel lehet elérni. A fejlesztő hatás csak több sportág mozgásanyagával kiegészítve, azokkal kölcsönhatásban érvényesül, azaz a korai specializáció ingerszegényebb a gyerek számára, mint a sokoldalú képzés. Iskoláink tárgyi feltételei nem mindenütt teszik lehetővé az általános és sokoldalú fejlesztést, gyakoroltatási, oktatási lehetőségeket.

Az atlétika teljesítményközpontú, mérhető eredményeket adó feladatokon alapul, biztosítja az objektív ellenőrzés lehetőségét. Hozzászoktatja a tanulókat hogy kudarcaikat felismerjék, elemezzék. A tanórai atletizálás értékelése a tanulók önmagukhoz viszonyított teljesítményének javulásán alapul.

A torna oktatásának alapvető célja az egészség megőrzése, a cselekvési kultúra fejlesztése mozgásanyaga más sportmozgásoktól eltérő, szerkesztett mozgásokból áll. A torna fejleszti az egyensúlyozó apparátust, javítja a térben-időben való pontos mozgásérzékelést, erősíti a bátorságot és az akaraterőt, segíti a helyes testtartás kialakulását, a saját testtömeg feletti uralmat.

A labdajátékok megtanítják hogy a tanulók találják meg az egyéniségüknek legmegfelelőbb szerepet: speciális képességeket fejlesztenek, játékkészséget, aktivitást, tempóérzéklet. A technika, taktika csiszolása, a szabályok mind pontosabb ismerete, az ellenféllel szembeni kulturált pozícióharc személyiségfejlesztő hatása megkérdőjelezhetetlen.

A testnevelési órán az oktatás során arra kell törekedni hogy a gyermekek tanulják meg a segítségnyújtást, ami nemcsak a balesetveszélyt csökkenti és az óra időkihasználását javítja, hanem a sérülések megelőzésére kialakul az egymás iránti segítőkészség, ezáltal fejlődik közös felelősségérzésük.

Az élet minőségének alakítása nem lehet közömbös sem a társadalom, sem az egyén számára. A gyermekek fizikai állapota a nemzet vagyona.

Testnevelés

9. évfolyam

Óraszám: 92/év
2,5/hét

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	2 óra
2.	Gimnasztika	6 óra
3.	Atlétika	18 óra
4	Testnevelési sportjátékok	20 óra
5	Torna	18 óra
6	Természetben üzhető sportok	10 óra
7	Önvédelmi és küzdősportok	6 óra
8	Úszás	12 óra
	Összesen	92 óra

RENDGYAKORLATOK (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Szabálykövetés, alkalmazkodás, együttműködési képesség fejlesztése. <i>Énkép, önismeret:</i> Saját képességek megismerése. Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése.	Rendgyakorlatok - vezényszavak - állások (alap-, pihenj-, és vigyázállások) - alakzatok: vonal, oszlop, kör, - alakzatban történő mozgások: állóhelyben, járás-, és futás közben. - testfordulatok: jobbra-, balra át, hátra arc, fél balra-, fél jobbra át - nyitódás, zárkózás: a nagyobb tér-, és távköz elérése. - fejlődés, szakadozás: többes oszlop ki-, és visszaalakítása. - a menet, a futás megindítása, megállítása. - átmenet helybenjárásból futásba - egyszerű ellenvonulások - figurális alakzatok, menetek és futások - a menet irányának változtatása járás, és futás közben	- az óra megszervezése sorakozás, igazodás, jelentésadás - vezényszavak ismerete, alkalmazása - a menet, a futás megindítása helyből és helybenjárásból - fejlődések-szakadozások hármás-, négyes oszlopba - futás beszüntetése lépés vagy helybenjárásba - egységes végrehajtáshoz kötött mozgások fegyelmezett végrehajtása - az élen és a forduló szárnyon mozgó tanulók váltása	Gyakoroltatás: iskolai-, osztályünnepségek, rendezvények, kirándulások alkalmával (tanérvnyító, tanérvzáró, ballagási ünnepségek) ahol lehetséges zenére, énekszóra, vezényszóra

GIMNASZTIKA (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Mozgáskultúra fejlesztése, mozgás és zene összekapcsolása. Szociális kompetencia Társas aktivitás, együttműködés, odafigyelés a társakra. Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése. A hatékony, önálló tanulás A testedzés szükségleteinek és lehetőségeinek felismerése, gazdálkodás az idővel. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, teherbírás fejlesztése.	Gimnasztika Követelményszintek: - általánosan és sokoldalúan <u>előkészítő</u> gimnasztika - általánosan és sokoldalúan <u>fejlesztő</u> gimnasztika - <u>speciális</u> képességfejlesztő gyakorlatok - <u>kondicionális</u> képességek: erő, gyorsaság, állóképesség fejlesztése a / valamennyi izmot, izomcsoportot, ízületet <u>sajátosan</u> foglalkoztató b / új mozgásforma, megérettetését elősegítő, <u>rávezető</u> gyakorlat c / <u>célgyakorlat</u>: képességeket növelő - speciális képességfejlesztő - állóképesség fejlesztő <u>Testtartást</u> javító, légzési, a gerincoszlop deformitását megelőző, és ellensúlyozó gyakorlatok	- fegyelmezett, pontos tudatos végrehajtás - aktivitás, kreativitás - határozott formájú együttes gimnasztika - 4-8 ütemű gimnasztikai szabad-, és páros gyakorlatok, változatos alapformákkal, tetszés szerinti ütemszámmódosítással - a leánytanulók számára zenés gimnasztika - tömöttlabda gyakorlatok - kéziszúlyzó gyakorlatok - páros gyakorlatok - ugrókötel gyakorlatok - bordásfal gyakorlatok - erőfejlesztő gyakorlatok - izometriás erőfejlesztő gyakorlatok - függés és támaszgyakorlatok - ugró-, futó-, dobóképesség fejlesztése - emelések, hordások, - küzdőfeladatok	Szervesen kapcsolódik valamennyi sportági mozgásrendszerhez. - az aerobik kiadványok és a ritmikus sportgimnasztikai kézikönyvek segítségével. - szabadon megválasztható zenei segédanyag

ATLETIKA (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll, állóképesség, teherbírás fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése, szakszókincs ismerete, fejlesztése, megfelelő használata. A hatékony, önálló tanulás A testedzés szükségleteinek és lehetőségeinek felismerése, gazdálkodás az idővel, edzettség önálló alakítása, fejlesztése. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, balesetvédelem, edzettség, az egészséges életmód kialakításának igénye.	Atlétika <u>Futások:</u> a gyorsaság fejlesztése és a helyes futótechnika kialakítása - rajttechnikák - váltások, váltóbot használata - futóiskola <u>Ugrások</u> - távolugrás: helyből és nekifutással - technikák: lépő, homorító, ollózó - magasugrás: átlépő, ollózó, flop technika <u>Dobások:</u> - kislabdahajítás - súlylökés - a helyes technikák elsajátítása: a <u>lökés és a hajítás közötti különbség felismerése, tudatosítása.</u>	<u>Futóiskola:</u> rajttechnikák: álló-, térdelőrajt - - rajtgyakorlatok - - kitartó futás - - fokozó futás, repülők, - - váltófutás, a váltóbot használata - - egy-, és kétkezes váltás <u>Ugróiskola:</u> - ugráselőkészítő gyakorlatok: - szökdelések, - fel-, le-, átugrások, futó és ugrólépések ill ezek változatai - a nekifutás pontossága, sebessége, ritmusa - az elugrás dinamikája, a légmunka, a pillanatnyi sodródás, a biztos egyensúlyi helyzet, a talajfogás. <u>Dobások</u> - kislabdahajítás: a hajítótechnika elsajátítása helyből, nekifutással /3-5 keresztlépéssel/ - súlylökés: a helyes dobóterpesz és a lökömozdulat kialakítása	A kocogás és a futás mint a szív és érrendszeri megbetegedések, az elhízás egyik legfontosabb ellenszere iránti igény felkeltése. Az atlétika mint az alapsportágak egyike a természetes mozgásokra épül / ugrások, futások, dobások / Mozgásanyaga a többi sportág ban is fontos szerepet játszik.

TESTNEVELÉSI ÉS SPORTJÁTÉKOK (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, állóképesség, teherbírás, önfegyelem fokozása, teljesítmény maximumra való törekvés, vereség elviselése, kritika elfogadása. Anyanyelvi kommunikáció Helyes és kulturált nyelvhasználat a sportjáték közben is. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, egészséges életmód kialakításának igénye, balesetvédelem.	<i>Kézilabda:</i> <u>Labda nélküli technikák:</u> <u>Technikai elemek labdával:</u> - labdavezetés, - átadások helyben és mozgás közben - a támadó-, és védőjátékos mozgása, helyezkedése <u>a védekezés és támadás egyszerűsített formái</u> - támadás rendezetlen védelem ellen, védekezés: egyéni, csapatrész védekezés. <i>Röplabda:</i> technikai elemek <u>Labda nélküli</u> mozgások <u>Labdával</u> végzett mozgások <u>Taktika:</u> csapatösszeállítás, - a támadás taktikája - a védekezés taktikája <i>Labdarúgás:</i> Mozgások <u>labda nélkül</u> Cselezések: labda nélkül A kapus alaphelyzete és helyezkedése <u>Labdával végzett mozgások:</u>	- alapállás, alapmozgás, megindulások, megállások, futás, irányváltoztatás a játékhelyzetnek megfelelően, labda nélküli cselek - labda fogása, tartása, átadása, átvétele, - egy-, és kétkezes dobások, átadások - labdavezetés, kapuralövés, cselek labdával, labda nélkül <u>Védekezés:</u> a védők alaphelyzete, mozgása - a labda megszerzése, - kapusteknika: alaphelyzet, helyezkedés <u>Taktika:</u> ésszerű, tervszerű egyszerűsített játékmód. - alaphelyzet, alapmozgás, igazodás a labdához - nyitás: alsó-, felső egyenes nyitás, - nyitás fogadása, alkarérintés, kosárérintés - nyitás, feladás, leütés - egyéni védekezés: helyezkedés - csapatvédekezés: az ellenfél nyitásakor pl. 5 ember fogad Futás, megindulás, megállás, irányváltoztatás, - cselezések: indulócsel, testcsel, lövőcsel, rúgások: átadási ill. kapuralövési céllal - belsővel, belső ill. külső csüddel - - labdaátvételek: lábbal, talajon vagy levegőben	Alkalmazzák az atlétikai mozgásformákat: a futás, ugrás, dobásformákat játék közben - összetett csoportos váltóversenyek labdával, labdavezetési feladatokkal - akadályversenyek sportági feladatok beiktatásával - a sportág fontosabb iskolai eseményeinek figyelemmel kísérése

Szociális kompetencia Az ellenféltisztelete, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, alkalmazkodás, együttműködés. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Szervezőkészség, irányítás, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés.	- átvételek, - vezetés - fejelés Cselezések labdával Szerelések <u>Taktika:</u> - egyéni és együttes támadási taktika, - egyéni és csapatvédekezés <i>Kosárlabda:</i> <u>Technika</u> A játékos labda nélküli mozgása A játékos mozgása labdával - átadások, kosárradobások <u>Taktika:</u> - támadás: egyéni támadás, csapatrész taktika, - védekezés: emberfogásos - területvédekezés - vegyesvédekezés <u>- a technika, a taktika és a szabályok alapjainak ismerete</u>	- labdavezetés: a lábfej valamely részével vezeti, tereli a labdát - fejelés: állva, futás közben Cselezések: labdaelhúzás, labdaeltolás, Szerelések: előlről, hátulról, oldalról, - alapszerelés: becsúszó szerelés, szabályos lökés helyezkedés, szerelés, a kapus tevékenysége emberfogásos, területvédekezés - labda nélküli mozgás: alapállás, alapmozgás, indulás alaphelyzetből, megállás egy ütemre - futás: előre, hátra, oldalirányba - irányváltoztatás - cselezés labda nélkül: az ellenfél megtévesztése - védőmozgás - a játékos mozgása labdával: - a labda fogása, átvétele, labdavezetés, - indulás: rövid - megállás: két ütemben, egy ütemben - sarkazás: támaszláb, sarkazó láb - átadások: egykezes felső, alsó, kétkezes mellső, felső - kosárradobások: - állóhelyből: büntetődobás - mozgásból: fektetett (ziccer) <u>- a játékosság fejlesztése</u>	- mérkőzéslátogatás - TV közvetítés - csapatszellem - Fair-play - fizikai és pszichikai képességek fejlesztése

TÖRKA (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll, önfegyelem, döntésképeség fejlesztése. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség. Mozgáskultúra fejlesztése, a mozgás örömeinek kialakítása, mozgás és zene összekapcsolása, esztétikus megjelenés. Szociális kompetencia Társas aktivitás, együttműködés, odafigyelés a társakra, segítségnyújtás.	Talaj: - gurulóátfordulások, tarkóállás - fejbillenés, fejjállás, kézállás, mérlegállás - kézenátfordulás oldalra - <u>elemkapcsolatok</u> RG: ritmikus gimnasztika /lányoknak/ Statikus helyzetek és dinamikus mozgások <u>Előkészítő mozgások:</u> a /- szabadgyakorlatok b /- kéziszer gyakorlatok (technikai) <u>Fő mozgások:</u> szabad és kéziszer gyakorlatok <u>Összetett mozgások</u> Gerenda: /lányok/: fel-, és leugrások, járások, állások, mérlegállás, fordulatok, - összefüggő <u>elemkapcsolatok</u>	- gurulóátfordulások előre-hátra különböző kiindulópályákból különböző befejező helyzetekbe, repülő guruló átfordulás - fellendülés kézállásba, gurulás előre állásba - fejjállás, tarkóállás, mérlegállás - kézenátfordulás oldalra mindkét irányba (cigánykerék) - <u>elemkapcsolatok</u> a/- tartásos elemek és támaszhelyzetek - kar-, törzs-, lábmozgások, állások, ülések, térdelések, fekvések, kéz-, és lábtámaszok. b/ kötél-, karika-, labda-, szalag-, buzogány - testsúlyáthelyezések, járások, futások, szökdelések ugrások, egyensúlyhelyzetek - szabad-, és kéziszer gyakorlat - <u>együttmozgás a zenével</u> - támaszfelugrás, homorított leugrás - lábujj-, támadó-, lebegő-, mérlegállás - hinta-, érintőjárás, - lépések, lábtartáscserék, fordulatok	- a talajgyakorlat zenével történő gyakorlása , esztétikus megjelenés: különösen a tornában fontos a ruházat, a testtartás, a tornászmozgás - versenyek, - bemutatók - iskolai, egyesületi szinten - a zenével való kapcsolat fontossága - egyensúly és térérzék fejlesztése

Anyanyelvi kommunikáció Verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése. A hatékony, önálló tanulás. A testedzés szükségleteinek és lehetőségeinek felismerése, az idő, a távolság, és a sebesség becslése, a tapasztalatok felhasználása a feladatok végrehajtásakor. <i>Testi és lelki egészség.</i> Egészségtudatosság, edzettség, baleset-megelőzés.	Korlát: /fiúk/ - támasz elemek - alaplendületek - leugrás Gyűrű: - alaplendület és leugrás hátul, - lebegőfüggés, lefüggés /gyertya/ Nyújtó-felemáskorlát - alaplendület, kelepfellendülés, - térd-, malom-, kelepforgások - leugrás, biztonságos talajfogás. Szekrényugrás:/lány- fiú/ - 4-5 részes keresztbe vagy hosszába állított szekrényen - az első és a második repülési szakasz kialakítása - gyorsasági erő fejlesztése - felguggolás, kis-, és nagymacskaugrás - guggolóátugrás - zsugorkanyarlati ugrás - a biztos talajfogás	- alaplendület támaszban és felkarfüggésben - támaszban haladás előre-hátra - karhajlítás és nyújtás - kanyarlati leugrás - a tanulónak meg kell tartania magát támaszhelyzetben - a kar-, vállöv-, has-, hátizom fejlesztése - a gyűrű biztos fogásához megfelelő kézerő és a hasizom erejének fokozása. - a szer labilitása nagyobb ügyességet, erő kifejtést igényel. - lendületvétel nyújtón és felemáskorláton is - a biztos támaszhelyzet - húzódkodás - tájékozódás az átfordulás helyzete alatt - az első és a második repülési szakasz kialakítása - felguggolás és függőleges repülés homorítással, - - guggolóátugrás, zsugorkanyarlati átugrás - kismacska, nagymacska - a gyorsasági erő fejlesztése	- nagy ismétlésszámmal járó rendszeres gyakorlás fontossága <u>Balesetvédelmi előírások betartása</u> - a tornában: a felügyelet melletti gyakorlás, a bemelegítés fontossága, a fokozatosság elve, szőnyeg használata, - a szerek minőségének ellenőrzése.

TERMÉSZETBEN ŪZHETŐ SPORTOK (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, balesetmegelőzés, egészséges életmód kialakításának igénye. <i>Környezettudatosság</i> <i>Hon és népismeret, európai azonosságtudat</i> A hazai tájak megismerése, magyar és európai sporteredmények ismerete. Szociális kompetencia Alkalmazkodás, együttműködés, rugalmasság. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Szervezőkészség, irányítás, tapasztalatok, értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés. Digitális kompetencia Információgyűjtés az Internet használatával.	<i>Idényhez</i> kötött: téli-, és nyári sportok <i>Helyszínhez</i> kötött: földön, vízben-vízen, levegőben <u>Természetben és szabadtéren űzhető sportágak:</u> - természetjárás: gyalogos, kerékpározás, síelés, sífutás, szánkó, korcsolya, snowboard stb. - evezés, kajakozás, kenuzás - vitorlázás, széllovaglás, - hegymászás, sziklamászás, barlangászat - strandröplabda - szabadvízi úszás - <u>Mária út</u>: zarándoklattel összekötött túrázás Kegyhelyek érintésével	- aktív részvétel egy, a természetben űzhető sportágban - a helyi körülményektől és az időjárástól valamint az évszaktól függően valamely sportág rendszeres vagy alkalomszerű gyakorlása - a szükséges felszerelések beszerzése, a balesetvédelmi és biztonsági szabályok betartása, szakember irányítása, felügyelete.	- ismerjék meg és szeressék a természetet, óvják és vigyázzanak környezetükre Iskolai táborok-cserkész táborok, zarándoklatok, - Mária út a kegyhelyek érintésével/-

ÖNVÉDELMI ÉS KÜZDŐSPORTOK (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon és népismeret</i> Hagyományok megismerése. Szociális kompetencia Az ellenfél tisztelete, sportszerűség, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, etikai érzék, felelősségérzet fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Szervezőképeség, irányítás, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés, stratégiaalkotás. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság <i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, önkontroll, önfegyelem, döntésképeség, az agresszió levezetése.	Küzdősportok A korosztálynak, értelmi képességeknek megfelelő feladatok kiválasztása - judo, - aikido, - grundbirkózás - kötött és szabadfogású birkózás, - vívás - kendó - szumó - karate - Baranta: az egyre népszerűbb tradicionális és kifejezetten magyar harcművészet	Küzdőfeladatok és játékok párokban: - kakasviadal, - húzások és tolások vonalakon át - vívás: támadó és védő állásban nyújtott kézzel vívás Csapat és küzdőjátékok: kötélhúzás, - alapvető fogásmódok - emelések, húzások, tolások, dobások, gurulások, esések - szabadulás fogásból - fogások: nyak-, váll-, felkar-, csukló-, hónalj-, derékfogás - az erő, gyorsaság, állóképesség, ügyesség magasabb szintre emelése Testsúlyban és testmagasságban, testi képességekben megfelelő párok kiválasztása. Fegyelmezett végrehajtás a balesetek elkerülése érdekében.	Az eredményes végrehajtás körülményeinek megteremtése. <u>Kizárólag szakember alkalmazásával gyakoroltatható</u> Mozgáskultúra fejlesztése

Úszás (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, önkontroll, önfegyelem. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság. Egészséges életmód kialakításának igénye, edzettség önálló fejlesztése, baleset-megelőzés. <i>Környezettudatosság</i> Szociális kompetencia Felelősségérzet, segítségnyújtás.	<u>Úszásnemek:</u> - mellúszás - hátúszás - gyorsúszás - pillangó úszás Vízhez szoktatás: merülés, lebegés, levegővétel, vízbeugrás Rajtok, fordulók A választott két úszásnem technikájának elsajátítása levegővétellel és anélkül	Az úszás technikája: - alaphelyzet - karmunka - lábmunka - levegővétel - rajt - forduló - vízből mentés - versenyek - a tanév végére folyamatos úszás legalább kétféle úszásnemben - a vízbiztonság kialakítása, megszilárdítása	Kiegészítő anyag az iskola tárgyi feltételeitől, lehetőségeitől függően, tanórán kívüli, rekreációs, szabadidős tevékenység

Értékelési szempontok:

Felmérő órák: a tanév elején és végén, tudásszintjük és képességeik alapján

Érdemjegy:- az egyes tanítási egységek alatt és végén a már ismert és új anyag ellenőrzése történjen meg.

- új anyag elsajátítása, a régi ismételése,
- tevékenység közben, végén, szóban, érdemjeggyel.
 - az órai munka érdemjegye.
 - differenciáltan, észrevenni a fejlődést, szorgalmat, kitartást, az órai aktivitást.
 - egyénre, csoportra vonatkoztatva: a technika elsajátítását, az egyszerűbb szabályok alkalmazását értékelni.
 - a rendszeres hiányzás esetén alkalmazni kell az erre vonatkozó jogszabályt.
 - egységes követelményrendszer

Az órák típusa szerint: felmérő, új ismereteket közlő, gyakorló és ellenőrző óra

A régi és az új anyag gyakorlását biztosítani kell a testnevelési órákon, a délutáni szakkörfoglalkozásokon.

Ösztönözzük a tanulóinkat a házi és az iskolák közötti versenyeken, diákolimpiákon való részvételre, hogy az egészséges versenyszellem kifejlődjön bennük amelynek fontos szerepe van a személyiség fejlődésében.

A továbbhaladás feltételei:

Rendgyakorlatok:- a tanuló mozgása legyen összeszedett, pontos, a felesleges mozgások elkerülésével gazdaságos és a szabályoknak megfelelő.

- alakzatok, vezényszavak pontos ismerete, egyöntetű végrehajtás.

Gimnasztika: megalapozni azokat a motoros tulajdonságokat, amelyek a saját testtömeg feletti uralmat biztosítják.

Atlétika:- teljesítmény fokozás, eredmények javítása

Torna:- elfogadhatóan végrehajtani és bemutatni a tanult torna elemeket. Javuljon a térben és időben való pontos mozgásérzékelés, helyes testtartás.

Sportjátékok:- a játékhelyzet pontos felismerése, a labda kezelése, alapvető technikai és szabályismeretek. A játékkészség fejlesztése.

Úszás:- tudjon folyamatosan leúszni legalább 50 m-t választott technikával, vízbiztonság.

Ajánlott irodalom: Kerecsi Endre: Torna I-II-III., Bejek Gézőné: Torna ABC., Fekete Béla–Kovács László: Kézilabdázás., Páder János: Kosárlabdázás., Rigler Endre: Gyakorlatgyűjtemény a röplabda iskolai oktatásához., Göltl Béla: Labdarúgás lépésről lépésre., Tóth Ákos: Úszás.,

Barna Tibor: Játék a birkózás., Dr. Sdomhegyi Annamária: Gerinctorna I-II.

Testnevelés

10. évfolyam

Óraszám: 92/év
2,5/hét

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	2 óra
2.	Gimnasztika	6 óra
3.	Atlétika	18 óra
4	Testnevelési sportjátékok	20 óra
5	Torna	18 óra
6	Természetben űzhető sportok	10 óra
7	Önvédelmi és küzdősportok	6 óra
8	Úszás	12 óra
	Összesen	92 óra

RENDGYAKORLATOK (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia: Szabálykövetés, alkalmazkodás, együttműködési képesség fejlesztése. <i>Énkép, önismeret:</i> Saját képességek megismerése. Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése.	<i>Rendgyakorlatok</i> A 9-edik évfolyamon tanultak ismétlése, bővítése Eszköze a testnevelési és sportfoglalkozások helyes, fegyelmezett lebonyolításának. Megjelenési forma: a feszes testtartás. <u>Állások, testfordulatok.</u> <u>Alakzat kialakítások és részfeladatai.</u> <u>Alakzatban történő mozgások.</u> A tanár szabad választása.	- az óra megszervezése, - a tanár vezető szerepének elismerése - szabályhoz, <u>alakzathoz, vezényszavakhoz</u> alkalmazkodó egyöntetű fegyelmezett végrehajtás - a pontos, felesleges mozgások elkerülése - állás és testfordulatok helyben és haladás közben - sorakozó, igazodás, takarás, tiszteletadás, köszöntés, jelentésadás. - nyitódás, zárkózás, fejlődések, szakadozások - a menet megindítása-megállítása, irányának változtatása, átmenet járásból futásba, - helybenfutásból futásba, - vonulások, ellenvonulások, - figurális menetek és futások, - a tömeges menetelés és sorakozás alakzatai. - az élen és a forduló szárnyon mozgó tanulók váltása - kanyarodásnál a sorok igazodása - lépésváltás egy szökkenéssel - a menet, a futás irányának megváltoztatása	Iskolai ünnepségek, rendezvények, alkalmával tanévnyitó, tanévzáró, ballagási ünnepségek - testtartásjavítás - önfegyelemre, alkalmazkodásra késztet, önuralomra és a közösség összetartására nevel. - növeli a ritmusérzékét - képességfejlesztő hatása nincs - többször röviden gyakoroltatni - monotónia elkerülése

GIMNASZTIKA (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség. Mozgáskultúra fejlesztése, mozgás és zene összekapcsolása. Szociális kompetencia Társas aktivitás, együttműködés, odafigyelés a társakra. Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése. A hatékony önálló tanulás A testedzés szükségleteinek felismerése, gazdálkodás az idővel. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, teherbírás fejlesztése.	Gimnasztika <u>a / valamennyi izom, izomcsoport, ízület</u> sajátos foglalkoztatása <u>a / új mozgásforma</u> megéreztetését elősegítő, rávezető gyakorlatok <u>c / célgyakorlat:</u> - képességeket <u>növelő</u> - <u>speciális</u>: a jobb ugró, futó és dobó képességek fejlesztése - kondicionális képességfejlesztés - alap-, erő-, gyorsasági állóképesség - <u>hatásnövelés módszerei</u>: izometriás- önellenállásos- intermediális erőfejlesztés <u>Szervezési formák:</u> - <u>határozott</u> formájú <u>együttes</u> gimnasztika - <u>kötetlen egyéni</u> gimnasztika - magnóra, DVD-re, videóra <u>rögzített program</u> <u>A helyes testtartást</u> javító, légzési, a gerincoszlop deformitását megelőző és ellensúlyozó gyakorlatok	- az utánmozgás és az alapformák változtatása - fegyelmezett, pontos tudatos végrehajtás - határozott formájú együttes gimnasztika - 4-8-16 ütemű gimnasztikai szabad-, és páros gyakorlatok változatos alapformákkal, tetszés szerinti ütemszámmódosítással - a leánytanulók számára zenés gimnasztika - tömörtlabda, kézisúlyzó-, bot-, és gumikötél gyakorlatok - páros gyakorlatok - ugrókötél-, pad-, zsámoly-, tornapad- és bordásfal gyakorlatok - tartásos feszítő (stretching) gyakorlatok - izometriás erőfejlesztő gyakorlatok - függés és támaszgyakorlatok, - emelések, hordások, - küzdőfeladatok - az <u>állóképesség</u> fejlesztése: a terhelés szabályozása - aktivitás, kreativitás - törekvés az igényes, szebb, esztétikusabb végrehajtásra - a saját testtömeg feletti uralom biztosítása	- sportági szakkönyvek, - aerobik kiadványok, ritmikus sportgimnasztikai kézikönyvek - szabadon megválasztható zenei, audiovizuális segédanyag

ATLETIKA (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll, állóképesség, teherbírás fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése, szakszókincs ismerete, fejlesztése, megfelelő használata. A hatékony, önálló tanulás A testedzés szükségleteinek és lehetőségeinek felismerése, gazdálkodás az idővel, edzettség önálló alakítása, fejlesztése. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, balesetvédelem, edzettség, az egészséges életmód kialakításának igénye.	Atlétika <u>Futások:</u> a gyorsaság fejlesztése és a helyes futótechnika csiszolása - rövid-, közép-, hosszútávfutás, - mezei futás - gátfutás - váltófutás - rajttechnikák - rajttámlahasználat - az indítói feladatkör gyakorlása <u>Ugrások</u> - távolugrás: lépő-, vagy guggoló technika Szakaszai: nekifutás, elugrás, légmunka, talajfogás - magasugrás:- átlépő technika: - Flop technika <u>Dobások:</u> - kislabdahajítás, gerelyhajítás - a helyes hajítótechnika 3-5 keresztlépéssel - súlylökés: lendületszerzéssel, a helyes lökömozdulat, dobóterpesz Felzárkóztatás, a teljesítmények javítása Versenyek	<u>- futóiskola:</u> Rajttechnikák: álló-, térdelőrajt - rajtgyakorlatok, vezényszavak, - fokozó futás, repülők, vágtafutás, tartós futás - lendületi futótechnika Váltófutás: a váltóbot használata, egy-, és kétkezes váltás - váltóversenyek <u>ugróiskola:</u> ugráselőkészítő gyakorlatok szökdelések egy-, váltott, páros lábon és ezek kombinációi, fel-, le-, átugrások, futó-, és ugrólépések, ill. ezek kombinációi - az optimális elugrást biztosító nekifutás-távolság kialakítása - a nekifutás pontossága, sebessége, ritmusa, az elugrás dinamikája, légmunka, a pillanatnyi sodródás, a biztos egyensúlyi helyzet, talajfogás <u>- hajítás:</u> a hajítótechnika elsajátítása helyből, nekifutással /3-5 keresztlépéssel / <u>- lökés:</u> a helyes dobóterpesz és a lökömozdulat kialakítása -	Harmonikusan fejleszti a szervezet egészét, a koordinációt és a ritmusérzékét. - a meredek, nagy emelkedésű felugrások, a dobások kapcsolódása a játéksporthoz - alapozó funkciójuk - egyéni, mérhető teljesítményeken alapuló sportág - ösztönzés a versenyszerű sportolásra

TESTNEVELÉSI ÉS SPORTJÁTÉKOK (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, állóképesség, teherbírás, önfegyelem fokozása, teljesítmény maximumra való törekvés, vereség elviselése, kritika elfogadása. Anyanyelvi kommunikáció Helyes és kulturált nyelvhasználat a sportjáték közben is. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, egészséges életmód, kialakításának igénye, balesetvédelem. Szociális kompetencia Az ellenfél tisztelete, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, alkalmazkodás, együttműködés.	Kézilabda: Labda nélküli technikák: Labdás előkészítő játékok Technikai elemek labdával: - a labda fogása, tartása, átadása - labdavezetés - dobások - átadások - kapuralövés - kapustechnika - cselezés <u>Védekezés:</u> ütközés, sáncolás, kisodrás <u>Támadás</u> - rendezetlen, felállt védelemmel szemben, ötletjáték Röplabda: - labdaérintések: alkarérintések - feladás, leütés - nyítások: alsó egyenes nyítás, - nyítás-fogadás - védekezés: sáncolás	- alapmozgások, megindulások, megállások, - futás: a játékhelyzetnek megfelelő módon - irányváltoztatás: megállás vagy kitámasztás utáni megindulás - felugrás-leérkezés - kapuralövés felugrással, beugrással, bedőléssel - egy-, és kétkezes átadások - a kapus mozgása - cselek labdával, labda nélkül - <u>védekezés</u> egy-két zavaró játékkal, - a védelem fellazítását szolgáló labdaadogatás, durva védelmi hibák kihasználása /betörés/ - <u>támadás</u> 5+1, 4+2 felállás ellen - <u>cselezés</u>: labdás (indulócsel, átadási csel, lövőcsel) labda nélküli/ induló, futó, helyezkedési csel/ - a labda levegőben tartása - igazodás a labdához, alapállás - alsó egyenes nyítás, felső egyenes nyítás - alkarérintés, kosárérintés, feladás, leütés Játék 9x9 m-es pályán egyszerűsített szabályokkal	- csapatsportág - az atlétikai mozgásformák alkalmazása - csoportos váltóversenyek - akadályversenyek sportági feladatok beiktatásával

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Tapasztalatok értékelése. Szervezőképeség, irányítás, kreativitás, kockázatfelmérés fejlesztése.	Labdarúgás: labdavezetés belsővel, külső csüddel - álló és mozgó labda kezelésének technikai formái - laza emberfogás posztok szerint - védőjátékos helyezkedése - szoros és követő emberfogás - kapustechnika - behátrálás és területvédelem - a tanult ismeretek mélyebb elsajátítása, azok játék közbeni alkalmazása Kosárlabda: <u>Technika</u> - a játékos mozgása labdával, labda nélkül. - átadások, kosárradobások <u>Taktika:</u> - támadás: egyéni és csapattaktika - védekezés: emberfogásos-, területvédekezés.	Játékhelyzetek: 2:1, 3:2 elleni játék, <u>ötletjáték</u>, <u>kispályás játék</u> - törekvés a csapatjátékra - átadási gyakorlatok - szabályok ismerete, pontos betartása - kapuralövés helyből, nekifutással kapott labdával - labdavezetés: indulás, futás, irányváltoztatás és megállás labdával - álló és mozgó labda rúgása belső-, külső csüddel, - szabadulás a védőtől gyors elfutással - a technikai képzés csiszolása <u>Labda nélkül:</u> alapmozgás, futás irányváltoztatással, felugrás, leérkezés, cselezés, védőmozgás. <u>Labdával:</u> labdavezetés, labdaátvétel, rövid-, és hosszú indulás, megállás egy-két ütemben. - - sarkazás - - átadások: egy-, és kétkézes felső, alsó, mellő, pattintott, horog. <u>Kosárra dobások:</u> fektetett, horog, tempó, pincér. - cselezés, helyezkedés, a lepattanó labda megszerzése, egyéni támadás befejezése. - 2:2, 3:3, 2:1, elleni támadójáték - emberfogás: védőjátékos fog támadójátékost - területvédelem: a védő felelőssége saját területrészeért. - hagyni a tanulókat kibontakozni, ötletjátékot játszani	- a sportág fontosabb iskolai eseményeinek figyelemmel kísérése - mérkőzslátogatás - TV közvetítés - a fair-play szelleme

TORNA (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll, önfegyelem, döntésképeség fejlesztése. Esztétikai, művészeti tudatosság és kifejező készség. Mozgáskultúra fejlesztése, a mozgás örömeinek kialakítása, mozgás és zene összekapcsolása, esztétikus megjelenés. Szociális kompetencia. Társas aktivitás, együttműködés, odafigyelés a társakra, segítségnyújtás.	Talaj - gurulóátfordulások - fejjállás, mérlegállás - fellendülés kézállásba - kézenátfordulás oldalra /cigánykerék/ - tarkóbillenés, fejbillenés - fejen átfordulás, - kézen átfordulás - összekötő elemek, elemkapcsolatok, - összefüggő gyakorlat zenével RG: - ritmikus gimnasztika /lányoknak/ - <u>egyénilag megtervezett, csoportos gyakorlat zenére</u> - Kéziszerek alkalmazása Gerenda: /lányok/:fel-, és leugrások, járások, - futólépések, felugrás lábtartáscserével - állásmódok - járások - lábtartás cserék - fordulatok állásban, guggolásban - tarkóállás, gurulóátfordulás előre	- gurulóátfordulások előre, hátra különböző kiindulóhelyzetekből különböző befejező helyzetekbe - fellendülés kézállásba, emelés fejjállásba, - fejen átfordulás, kézen átfordulás - kézenátfordulás oldalra mindkét irányba - <u>elemkapcsolatok, összefüggő gyakorlat</u> - balesetvédelmi előírások betartása - kéziszergyakorlatok: kötél-, karika-, buzogány, szalag-, vagy labda - Összetett mozgások. - <u>együttmozgás a zenével</u> - - támasz felugrás, terpesz felugrás, homorított leugrás, támasz leugrás - - hinta-, érintő, hármaslépés, keringőlépés - - ülőtartás, tarkóállás, gurulóátfordulás előre, - - elemkapcsolatok, - - összefüggő gerendagyakorlat	- egyéni sportág - a tornában fontos: ruházat, a testtartás, a tornászmozgás - versenyek, bemutatók, iskolai, egyesületi szinten - a zenével való kapcsolat fontossága - egyensúly és tornaelemek kapcsolódása - mozgáskoordináció és a térérzékfejlesztésére kiválóan alkalmas

Anyanyelvi kommunikáció. Verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése. A hatékony, önálló tanulás. A testedzés szükségleteinek és lehetőségeinek felismerése, az idő, a távolság, és a sebesség becslése, a tapasztalatok felhasználása a feladatok végrehajtásakor. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, balesetmegelőzés.	Korlát: /fiúk/ - alaplendület támaszban és felkarfüggésben - támaszban haladás előre /támlázás/ - felkarfüggés, felkarbillenés, felkarállás - leugrás fordulattal is Gyűrű: alaplendület és leugrás hátul, - lebegőfüggés, lefüggés /gyertya/ - hátsó lefüggés - támaszkísérletek - vállátfordulás előre Nyújtó,felemáskorlát: - alaplendület támaszba - kelep felhúzó mozgás támaszba - térd, malom, kelep forgások - leugrás, biztonságos talajfogás Székényugrás: /lány- fiú/ 4-5 részen szelvében, hosszában - <u>támaszugrások:</u> - guggolóátugrás, - kismacskaugrás, nagymacska ugrás - zsugorkanyarlati ugrások - vetődések - átfordulások	- a tanulónak meg kell tartania magát támaszhelyzetben, és függésben - karhajlítás és nyújtás - alaplendület támaszban, felkarfüggésben, - felkarbillenés terpeszlépésbe és támaszba - kanyarlati, vetődési leugrás - a gyűrű biztos fogásához megfelelő kézerő - a hasizom erejének fejlesztése - alaplendület, homorított leugrás, - lebegőfüggés, - zsugorlebegőfüggés, lefüggés - alaplendület és homorított leugrás hátul - a megfelelő fizikai képességek fejlesztésének fontossága - előfeltétel hogy a tanulók tudják a kelep felendülést és a húzódkodást - fogásbiztonság - az első és a második repülési szakasz kialakítása - felguggolás, függőleges repülés homorítással - guggolóátugrás - kis-,és nagymacskaugrás - zsugorkanyarlati ugrás mindkét oldalra - gurulóátfordulás - a biztos talajfogás - a gyorsasági erő fejlesztése	- a szer labilis, ezért a tanulótól nagyobb ügyességet, erő kifejtést, bátorságot igényel - nagy ismétlésszámmal járó rendszeres gyakorlást igényel. - TV közvetítéseken keresztül figyelemmel kísérni a versenysportot.

TERMÉSZETBEN ŪZHETŐ SPORTOK (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Testi és lelki egészség.</i> Egészségtudatosság, edzettség, baleset-megelőzés, az egészséges életmód kialakításának igénye <i>Környezettudatosság</i> <i>Hon és népismeret, európai azonosságtudat.</i> A hazai tájak megismerése, magyar és európai sporteredmények ismerete. Szociális kompetencia Alkalmazkodás, együttműködés, rugalmasság. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Szervezőkészség, irányítás, Tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés. Digitális kompetencia. Információgyűjtés az internet használatával.	<u>Idényhez kötött: téli és nyári sportok</u> <u>Helyszínhez kötött: földön, vízben, vízben, levegőben</u> <u>Természetben és szabadterén űzhető sportágak:</u> túrázás, kirándulások: a szűkebb környezet, tájegység megismerése. - tájékozódási futás, kerékpározás, tenisz, tollaslabda stb. - duatlon, triatlon, öttusa, lovaglás stb. - táborok Versenyek <u>Vízi sportok:</u> kajak, kenu, vitorlázás, szörf, evezés, vízisí, stb. - vízitáborok <u>Versenyek:</u> házi, a Diáksport Szövetség és az Egyesületek által rendezett Bajnokságok. - Mária út: zárandoklattal összekötött természetjárás a kegyhelyek érintésével.	- aktív részvétel egy a természetben űzhető sportágban - cél és feladat: az edzettségi szint növelése a helyi viszonyoknak az évszaknak megfelelően valamely sportág rendszeres vagy alkalmoszerű gyakorlása - rendszeres tevékenységforma az egészség megőrzése érdekében - szabadidősportként épül be a tanulók mindennapjaiba - <u>táborok, kirándulások, zárandoklatok</u> - a megfelelő felszerelések beszerzése, a balesetvédelmi és biztonsági szabályok betartása, képzett szakember irányítása, felügyelete.	- szabadon választható kiegészítő anyag - ismerjék meg és szeressék a természetet, - óvják és vigyázzanak környezetükre: - iskolai táborok, cserkésztáborok, - zárandoklatok, - <u>Mária út a kegyhelyek érintésével/-</u>

ÖNVÉDELMI ÉS KÜZDŐSPORTOK (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon és népismeret.</i> Hagyományok megismerése Szociális kompetencia. Az ellenfél tisztelete, sportszerűség, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, etikai érzék, felelősségérzet fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Szervezőképeség, irányítás, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés, stratégiaalkotás. <i>Egészségtudatosság</i> <i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, önkontroll, önfegyelem, döntésképeség, az agresszió levezetése.	Küzdősportok: - - karate, - - judo, - - aikido, - - iskolai és az un. grundbirkózás, - - kötött és szabadfogású birkózás, - - a birkózás szabályai: kor és súlycsoport szerint Baranta: az egyre népszerűbb tradicionális és kifejezetten magyar harcművészet Versenyek	Küzdőfeladatok és játékok párokban, szerekkel - előkészítő gyakorlatok - alapvető fogásmódok - gurulások, esések - sérülés nélküli esés, zuhanás - dobások, fogások - szabadulás fogásból - versenyek rendezése - a mozgáskultúra fejlesztése: az erő, gyorsaság, állóképesség, ügyesség magasabb szintre emelése - küzdőképesség, akaraterő fejlesztése - a harckészség fejlesztése, fortélyok alkalmazásával	- alkalmazkodni kell a szükségletekhez és a lehetőségekhez. - <u>kizárólag szakember alkalmazásával gyakoroltatható</u>

ÚSZÁS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, önkontroll, önfegyelem. <i>Egészségtudatosság</i> Egészséges életmód Kialakításának igénye, edzettség, önálló fejlesztése, baleset-megelőzés. <i>Környezettudatosság</i> Szociális kompetencia Felelősségérzet, segítségnyújtás.	A kötelezően választott kétfajta úszásnem gyakorlása, harmadik úszásnem tanulása. - <i>mellúszás</i> - <i>hát és</i> - <i>gyorsúszás</i> - <i>delfin és pillangó</i> - a választott úszásnemek technikájának javítása - folyamatos úszás legalább kétféle úszásnemben - vízbőlmentés - rajt és fordulótechnika - szabályos levegővétel	<u>Az úszás technikája:</u> - rajtfejes, szabályos fordulók, levegővétel - karmunka, lábmunka javítása - úszással - a terhelés növelése, - a távolság növelése, - motoros képességek fejlesztése, - legyőzni a távolságot - vízbőlmentés - vízilabda, vízibalett, - <u>váltóversenyek</u>, - <u>versenyek</u> - a tanév végére folyamatos úszás kétféle úszásnemben / kar-, lábmunka-, levegővétel, fordulók / 50-100 m./	- - kiegészítő anyag az iskola tárgyi, létesítménybeli lehetőségeitől függ, - - rekreációs, szabadidős tevékenység

A továbbhaladás feltételei:

A 10. évfolyamon folytatódik az általános sportági műveltséget megszilárdító szakasz.

Rendgyakorlatok: vezényszavak ismerete, fegyelmezett magatartás, gyors alakzatváltások

Gimnasztika: a motoros tulajdonságok fejlesztése, a saját testtömeg feletti uralom, ismerjék az alkalmazott alapformákat és a hatásnövelés módszerét.

Atlétika: a tanulók önmagukhoz viszonyított teljesítményének javítása: futás, ugrás, dobás eredményeinek javulása.

Torna: új elemek, elemkapcsolatok, gyakorlat megtanulása, a tanulók harmonikus fejlődése, a fizikai készségek, az esztétikai értékek javulása.

Sportjátékok: az alapvető technika, taktika szabályok ismerete, a játékkészség fejlett sége, aktivitás.

Úszás: A tanult úszásnem technikailag elfogadható végrehajtása, vízbiztonság, levegővétel, a távolság legyőzése

Küzdősportok: célszerű, sérülésmentes küzdés akaraterő fejlesztése, gyötrelmek elviselése.

Szabadidősportok: az egészséges életmód iránti igény felkeltése, életben tartása,

Értékelési szempontok:

Felmérő órák a tanév elején és végén támpontot nyújtanak az év közbeni fejlődésre.

Új ismereteket feldolgozó óra: Az új ismeretek mozgások elsajátítása.

Gyakorló óra: A már tanultak alkalmazása (technika, taktika, szabályismeretek)

Ellenőrző óra: Technika, taktika, szabályismeret és alkalmazás, az órai munka értékelése rendszeresen egyénileg és csoportosan is (a hiányzások, felmentések figyelemmel kísérése) ösztönzően hat.

Differenciáltan értékelni a fejlődést, szorgalmat, kitartást.

A tanítványok ismerjék és tudatosan gyakorolják a tanult sportági alapismereteket elméleti és gyakorlati szinten is./atlétika, sportjátékok, torna, küzdősportok,úszás stb./

Felzárkóztatás: célja, hogy a gyengébb képességűek minimális alapszintet tudjanak teljesíteni.

Gyakorlási lehetőséget a testnevelési órákon kívül a délutáni sportfoglalkozásokon biztosíthatunk.

Ajánlott irodalom: Tanári kézikönyv TF.1998, Takács László: Atlétika,Erdős István: Gimnasztika, Fekete Béla–Kovács László: Kézilabdázás,

Hartyáni Zsolt: Kosárlabda mindenkinek, Rigler Endre-Kltai Miklós: Gyakorlatgyűjtemény a röplabda iskolai oktatásához, Göltl Béla:

Labdarúgás lépésről lépésre, Reigl Mariann: Az iskolai testnevelés játéka, Csab László: Vízből mentés, Nagykáldi Csaba: Küzdősportok, Dr.

Somhegyi Annamária: Gerinctorna I-II, Page JASON: Vízen, vitorlázás, evezés, kajak-kenu.

Testnevelés

11. évfolyam

Óraszám: 92/év
2,5/hét

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	2 óra
2.	Gimnasztika	6 óra
3.	Atlétika	18 óra
4	Testnevelési sportjátékok	20 óra
5	Torna	18 óra
6	Természetben űzhető sportok	10 óra
7	Önvédelmi és küzdősportok	6 óra
8	Úszás	12 óra
	Összesen	92 óra

RENDGYAKORLATOK (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia: Szabálykövetés, alkalmazkodás, együttműködési képesség fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése. Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése	Rendgyakorlatok - az előző években tanultak gyakorlati alkalmazása - vezényszavak ismerete, alkalmazása - alakzatok - irányváltoztatások járás és futás közben - figurális alakzatok menet, futás, ellenvonulások közben	- a 9. és a 10. évfolyamon tanultak pontos, szabályos végrehajtása	- iskolai ünnepségek, rendezvények alkalmával. - Tanévnyitó, tanévzáró, ballagási ünnepségek alkalmával: zenére, énekszóra, vezényszóra

GIMNASZTIKA (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Mozgáskultúra fejlesztése, mozgás és zene összekapcsolása. Szociális kompetencia Társas aktivitás, együttműködés, odafigyelés a társakra. Anyanyelvi kommunikáció. Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése. A hatékony, önálló tanulás. A tetedzés szükségleteinek és lehetőségeinek felismerése, gazdálkodás az idővel. <i>Testi és lelki egészség.</i> Egészségtudatosság, edzettség, teherbírás fejlesztése.	Gimnasztika Követelményszintek: - általánosan és sokoldalúan előkészítő, fejlesztő, speciális képességfejlesztő gimnasztikai gyakorlatcsoport - zenés gimnasztika a leánytanulók számára, fiúknál is célszerű alkalmazni - hatásfokozás:kéziszerek alkalmazásával:1-2-3 kg-os kéziszúly, gumiszalag stb - Erőfejlesztés: támasz és függésgyakorlatok - Speciális képességfejlesztés: ugró-, futó-, dobó-képességek fejlesztése - Állóképesség: alap, erő, gyorsasági állóképesség - Testtartást javító: légzési, gerincdeformitásokat megelőző és ellensúlyozó gyakorlatok.	- fegyelmezett, pontos tudatos végrehajtás - határozott formájú együttes gimnasztika - 4-8-16 ütemű szabad-, és páros gyakorlatok, változatos alapformákkal, tetszés szerinti ütemszámmódosítással. - zenés gimnasztika - tömöttlabda gyakorlatok - kéziszúlyzó gyakorlatok - páros gyakorlatok - ugrókötel - bordásfal gyakorlatok - erőfejlesztő gyakorlatok-izomnyújtás, - ízületi tartásos fesztítő (stretching) gyakorlatok - izometriás erőfejlesztő gyakorlatok - függés és támaszgyakorlatok, emelések, hordások, küzdőfeladatok A felsoroltak magasabb szinten való tudatos alkalmazása.	Valamennyi sportági mozgás-rendszerhez.kapcsolódik - aerobik kiadványok és a ritmikus sportgimnasztikai kézikönyvek segítségével - szabadon megválasztható zenei segédanyag - Dr.Somhegyi Annamária: Gerinctorna gyakorlatok:poszteren,videón

ATLETIKA (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll, állóképesség, teherbírás fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció. Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése, szakszókincs ismerete, fejlesztése, megfelelő használata. A hatékony önálló tanulás. A testedzés szükségleteinek és lehetőségeinek felismerése, gazdálkodás az idővel, edzettség önálló alakítása, fejlesztése. <i>Testi és lelki egészség.</i> Egészségtudatosság, balesetvédelem, edzettség, az egészséges életmód kialakításának igénye.	Atlétika - <u>futások</u>: a gyorsaság fejlesztése és a helyes futótechnika kialakítása - vágtafutás - kitartó futás - váltófutás - az indítói feladatkör - <u>ugrások</u> - távolugrás: lépő-, homorító ollózó technika - hármassugrás - magasugrás:- átlépő technika: - flop technika - <u>dobások</u>: - gerely, kislabdahajítás, - súlylökés - diszkoszvetés - kalapácsvetés <u>Versenyek</u>	<u>Futóiskola</u>: - rajttechnikák: álló-, térdelőrajt gyakorlása - rajtgyakorlatok: a rajttámla használata - vágtafutás - kitartó futás - váltófutás:váltóbot kezelése, elő-, túlváltás - az indítói feladatkör - a nekifutás kimérése, pontossága, sebessége, ritmusa, az elugrás dinamikája, a légmunka, a pillanatnyi sodródás, a biztos egyensúlyi helyzet, a talajfogás. <u>Ugróiskola</u>: - szökdelések egy-, váltott, páros lábon és ezek kombinációi, - fel-, le-, átugrások, futó-, és ugrólépések ill. ezek kombinációi. <u>Dobásmódok</u>: tömöttlabdával, kislabdával, sportszerrel - hajítás: a helyes hajító-, dobótechnika gyakorlása, magasabb szinten történő bemutatása helyből, nekifutással / 3-5 keresztlépéssel / - a helyes dobóterpesz és a lökömozdulat - a diszkoszvetés és kalapácsvetés megismerése - a vetés, a hajítás és a lökés közötti különbségek érzékelése	- egyéni sportág, mérhető eredményeken, feladatokon alapul - a sportjátékok egy részénél fontos az ugrások, dobások alapozó funkciója.

TESTNEVELÉSI ÉS SPORTJÁTÉKOK (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése fejlesztése, állóképesség, teherbírás, önfegyelem, fokozása, teljesítmény maximumra való törekvés, vereség elviselése, kritika elfogadása. Anyanyelvi kommunikáció Helyes és kulturált nyelvhasználat a sportjáték közben is. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, egészséges életmód kialakításának igénye, balesetvédelem.	Kézilabda: Előkészítő játékok. Specifikus mozgásanyag: Labda nélküli és labdás technikák: Támadótechnika: labdával és labda nélkül. Támadótaktika: - szélsők, átlövők, irányítók, beálló Védőjátékosok technikája: - ütközés, sáncolás, kisodrás, a labda elütése, halászás Kapusteknika: Cselezés <i>Csapatjáték</i>	<u>Labda nélküli technikák:</u> alapállás, alapmozgás, alaphelyzet - megindulások, megállások - futás: a játékhelyzetnek megfelelően - irányváltóztatás: megállás vagy kitámasztás utáni megindulás - felugrás, leérkezés: egy lábra, két lábra - esések, gurulások - labda nélküli cselek <u>Technikai elemek labdával:</u> - a labda fogása, tartása, átadása, átvétele - egykezes, kétkézes dobások, átadások, átvételek - labdavezetés: a labda mozgásba hozása, magával vitele: egy leütéssel, folyamatos labdavezetéssel, önszöktetéssel. <u>Dobások:</u> Átadások: helyből, mozgás közben, előre, oldalra, hátra. - egy és kétkézes átadások Kapuralövések: - egykezes felső: kitámasztással helyből (büntető), egy lépéssel, három lépéssel. - felugrással, beugrással, bedőléssel, bevetődéssel - cselek labdával <u>Kapusteknika:</u> helyezkedés, gólhelyzetből, érkező lövések véde.	- az atletikai mozgásformák: a futás, ugrás, dobásformák alkalmazása játék közben - a technika, a taktika és a szabályok pontos ismerete - csapatszellem - az ellenféllel szembeni kulturált pozícióharc - a Fair play szelleme - csapatjáték - összetett csoportos váltóversenyek, akadályversenyek

Szociális kompetencia Az ellenfél tisztelete, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, alkalmazkodás, együttműködés,. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Szervezőkészség, irányítás, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés.	<i>Röplabda</i> Technikai elemek: Labda nélküli mozgások Nyitás Nyitás fogadása Taktika: A támadás taktikája Csapattaktika Védekezés taktikája: egyéni, csapatvédekezés. <u>Csapatjáték</u> <i>Labdarúgás:</i> <u>Technikai képzés</u> a) mozgások labda nélkül b) mozgások labdával c) cselezések d) szerelések Támadás taktika: egyéni, együttes taktika Védekezési taktika: egyéni, csapatvédekezés (emberfogásos, területvédekezés) Csapatjáték: kispályás, nagypályás	<u>Labda nélküli mozgások:</u> - alaphelyzet, alapmozgás, igazodás a labdához <u>Nyítások:</u> - felső egyenes, alsó egyenes, felugrásos - - kosárérintés - - feladás, leütés, sáncolás, gurulások, labda mentése <u>A támadás taktikája:</u> egyéni támadási taktika: nyitás, feladás, leütés, cseles támadás befejezés. <u>Csapattaktika:</u> csapatösszeállítás, játékosok feladata, játékoscsere. <u>Nyitás fogadás:</u> alkarérintés, kosárérintés <u>Egyéni védekezés:</u> helyezkedés, érintési módok, egyéni sánc <u>Csapatvédekezés:</u> labdamenet közben, az ellenfél nyitásakor, A szabályok ismerete, tudjon levezetni egy osztálymérkőzést <u>Labda nélkül:</u> - futás, megindulás, megállás, irányváltoztatás - felugrások: egy lábról, páros lábról, helyből, nekifutásból - cselezések: induló-, test-, lövőcsele. - a kapus helyezkedése <u>Labdával:</u> - rúgások belsővel, belső-, külső-, teljes csüddel	labdával, labdavezetési feladatokkal - a sportág fontosabb iskolai eseményeinek figyelemmel kísérése - mérkőzéslátogatás - TV közvetítés - a hazai és nemzetközi események figyelemmel kísérése

	<i>Kosárlabda:</i> - a játékos labda nélküli mozgása - a játékos mozgása labdával <u>Taktika:</u> <i>A támadás</i> taktikája: egyéni támadás, csapatrésztaktika <i>A védekezés</i> taktikája: - emberfogásos - területvédekezés - vegyes védekezés - a szabályok fokozatos, tudatos, pontos alkalmazása <u>Csapatjáték</u>	- labdaátvételek: lábbal, talajon, levegőben fejfel, mellel, hassal. - labdavezetés: - fejelés - büntetőrúgás <u>Cselezések:</u> elhúzás, eltolás, kötény, kifordulós csel, rálépős, rálendítős csel. <u>Szerelések:</u> előlről, hátulról, oldalról, becsúszó, szabályos lökés <u>Labda nélküli mozgások:</u> - alapállás, alapmozgás, vállszéles harántterpesz, taposás - indulás: alaphelyzetből, megállás: két ütemre, egy ütemre - futás: előre hátra, oldalra, irányváltoztatás - felugrás: helyből páros lábbal, mozgás közben, leérkezés: egy lábra, két lábra - cselezés : az ellenfél megtévesztésére - védőmozgás: oldalazó utánlépés, keresztlépés nélkül <u>Labdával végzett mozgások:</u> - labda fogása, labdaátvétel: egy vagy két kézzel - labdavezetés - indulás: rövid, hosszú indulás, megállás: egy ütemben, két ütemben, sarkazás: <u>Átadások:</u> egykezes felső, alsó, oldalsó, horog, pattintott, kétkezes mellső, felső, alsó	

		<u>Kosárradobások:</u> álló helyből (büntető) mozgásból: fektetett, horog, tempó Emberfogásos és területvédekezés: laza, szoros, zóna Támadás: - egyéni támadás: cselezés, helyezkedés, lepattanó labda megszerzése, egyéni támadás befejezése stb. - csapatrésztaktika: eléállásos, melléállásos, elzárások - 2:2, 3:3, 3:1, 3:2 elleni támadójáték.	

TORNA (5 témakör)

Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése önfejlesztés, önkontroll, önfegyelem, döntésképeség fejlesztése.	<i>Talaj</i> - állások: tarkó, mérleg, fej-, kézállások - gurulóátfordulások, repülő gurulóátfordulás - fellendülés kézállásba - fejállás, kézállás, mérlegállás - kézenátfordulás oldalra / cigánykerék / - fejbillenés, tarkóbillenés - fejen átfordulás, kézenátfordulás - összekötő elemek - elemkapcsolatok, összefüggő talajgyakorlat <u><i>Talajgyakorlat: zenére is</i></u>	- gurulóátfordulások előre, hátra különböző kiindulóhelyzetekből különböző befejező helyzetekbe, tigrisbuckfenc - fellendülés kézállásba, emelés fejállásba - fejenátfordulás, kézenátfordulás - fejbillenés, tarkóbillenés - kézenátfordulás oldalra mindkét irányba Összekötő elemek: érintőjárás, hintalépés, hármaslépés, keringőlépés, koppantó szökdelés.	- a talajgyakorlat zenével történő gyakorlása, - esztétikus megjelenés: ruházat, testtartás, tornászmozgás

Eszztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség. Mozgáskultúra fejlesztése, a mozgás örömeinek kialakítása, mozgás és zene összekapcsolása, esztétikus megjelenés.	RG: ritmikus sportgimnasztika lányoknak, de fiúknak is tanítható A statikus és dinamikus helyzetek ismétlése. Önállóan összeállított <u>szabad</u> és vagy <u>kéziszer gyakorlat</u> zenére. - kéziszer alkalmazása: karika, szalag, bot, kötél, buzogány. - zenés koreográfia betanulása Gerenda Fel-, és leugrások a gerendán Állásmódok Járások Fordulatok lábtartáscserék Tarkóállás, gurulóátfordulás előre Ülőtartás, hanyattfekvés, hasonfekvés, fekvőtámasz <u>Összefüggő gyakorlat</u> Korlát:/fiúk/ - támaszelemek - lendületi elemek - leugrás - <u>Elemkapcsolatok</u> Nyújtó, felemáskorlát - alaplendület - függés, támaszhelyzet, ostor lendületvétel, - kelep felhúzóadás, térd fellendülés, lendület hátra támaszba, alugrás, nyílugrás	- testsúlyáthelyezések, járások, futólépések, előre-hátra, oldalra, fordulatok, ugrások, - testhelyzetek, íves tartások Összetett feladatok, gyakorlat ugrókötéllal, labdával, karikával stb. - együttmozgás a zenével - támaszfelugrás, terpeszfelugrás, támasz és homorított leugrás - lábujjállás, kilépőállás, guggolóállás, védőállás, lebegőállás, mérlegállás - fordulatok állásban és guggolásban: - (180 fokos fordulat) - különböző fekvő és ülő helyzetek - elemkapcsolatok - Összefüggő gerendagyakorlat. Feltétel: a tanulónak meg kell tartania magát támaszhelyzetben - támaszban haladás előre-, hátra, karhajlítás és nyújtás. - alaplendület támaszban és felkarfüggésben, terpeszülésből guruló átfordulás előre terpeszülésbe - felkarállás, gurulóátfordulás előre terpeszülésbe - leugrások: kanyarlati, vetődési leugrások A különböző billenések, forgások, repülőelemek	- versenyek, bemutatók, iskolai, egyesületi szinten - a zenével való kapcsolat fontossága - - egyensúly és térérzék fejlesztése

Szociális kompetencia. Társas aktivitás, együttműködés, odafigyelés a társakra, segítségnyújtás.	<u>- Elemkapcsolatok</u> Gyűrű: - <u>tartásos és mozgásos elemek</u> - <u>alaplendület</u> - függések - támaszok - átfordulások - húzódás és tolódás Szekrényugrás: (lány- fiú) 4-5 részen széltében és hosszában. - <u>előkészítő támaszugrások:</u> - ötrészes szekrényen hosszában bukfenc előre, - kismacskaugrás, nagymacskaugrás - zsugorkanyarlati ugrás mindkét oldalra - terpeszátugrás, - guggolóátugrás lebegőtámasszal vagy anélkül	- ügyességet - jó térérzékelést - tájékozódóképességet követel meg a tanítványoktól - a gyűrű biztos fogásához megfelelő kézerő - a hasizom erejének fontossága - ügyességet, nagyobb erő kifejtést, rendszeres gyakorlást igényel - alaplendület és homorított leugrás hátul - lebegőfüggés, lefüggés, hátsó lefüggés, támaszok, vállátfordulás előre, leterpesztés hátra, húzódás és tolódás. - <u>összefüggő elemkapcsolatok</u> - az első és a második repülési szakasz kialakítása - nekifutás, lendületszerzés - ráugrás a deszkára - elrugaszkodás a deszkáról - az ugrás első íve, karlökés, az ugrás második íve, talajraérkezés	- a szer labilis - lendületi és erő elemekből áll - nagy ismétlésszámmal járó rendszeres gyakorlást igényel.

TERMÉSZETBEN ŪZHETŐ SPORTOK (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, baleset-megelőzés, egészséges életmód kialakításának igénye. <i>Környezettudatosság</i> <i>Hon és népismeret, európai azonosságtudat</i> A hazai tájak megismerése, magyar és európai sporteredmények ismerete. Szociális kompetencia Alkalmazkodás, együttműködés, rugalmasság. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Szervezőkészség, irányítás, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés. Digitális kompetencia. Információgyűjtés az Internet használatával.	Téli és nyári sportok: idényhez kötött Földön, vízben, vízen, levegőben: helyszínhez kötött. Természetben és szabadtéren űzhető sportágak	A természetjárás lehetőségei: - a helyi körülményektől és az időjárástól valamint az évszaktól függően valamely sportág rendszeres vagy alkalmyszerű gyakorlása - gyaloglás, - kerékpározás, - síelés, - evezés, kajakozás, kenuzás - vitorlázás, széllovaglás, - hegymászás, sziklamászás, barlangászás - strandröplabda - snowboard - korcsolya - szabadvízi úszás - táborozás, túrázás	- ismerjék meg és szeressék a természetet, óvják és vigyázzanak környezetükre: - iskolai táborok, - cserkész táborok, - zarándoklatok, - <u>Mária út a kegyhelyek érintésével/-</u>

ÖNVÉDELMI ÉS KÜZDŐSPORTOK (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon és népismeret</i> Hagyományok megismerése. Szociális kompetencia. Az ellenfél tisztelete, sportszerűség, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, etikai érzék, felelősségérzet fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Szervezőképeség, irányítás, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés, stratégiaalkotás. <i>Egészségtudatosság</i> <i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, önkontroll, önfegyelem, döntésképeség, az agresszió levezetése	Páros és csapat küzdőjátékok: - kakasviadal - indiánbirkózás - húzások-, tolások vonalakon át - vívás: támadó és védőállásban nyújtott kézzel, Csapat küzdőjátékok: körszakítás, kötélhúzás, lovascsata, - grundbirkózás - cselgáncs - aikidó - karate - vívás (kard, tör, párbajtőr) - ökölvívás - szumó - kendó - kötött és szabadfogású birkózás, - szabályok Baranta: A tradicionális és kifejezetten magyar hagyományörző harcművészet.	<u>Technikai elemek:</u> - alapállások, alaphelyzetek - lábmunka - karmunka (a fogásoknak kulcsfontosságú szerepe van) - rúgások, ütések, - emelések, szőnyegre vitelek - húzások, tolások - dobások, átdobások - gurulások - esések, zuhanások - forgatások, csavarások - fogásból szabadulás - tompítás: balesetek, sérülések elkerülésére - erő, gyorsaság, állóképesség, ügyesség magasabb szintre emelése <u>Versenyegek</u>	- <u>kizárólag szakember alkalmazásával</u> <u>oktatható, gyakoroltatható</u>

ÚSZÁS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, önkontroll, önfegyelem. <i>Egészségtudatosság</i> Egészséges életmód kialakításának igénye, edzettség önálló fejlesztése, baleset-megelőzés <i>Környezettudatosság</i> Szociális kompetencia Felelősségérzet, segítségnyújtás.	<i>Úszástechnikák:</i> A mell-, hát-, és gyorsúszás párhuzamos tanítása, szabályos technikája - pillangó úszás - vízhez szoktatás: merülés, lebegés, levegővétel, vízbeugrás - a különböző úszásnemek elsajátítása levegővétel nélkül és levegővétellel. - rajtok, fordulók - az úszás higiénája: nyílt vízben és uszodában - vízből mentés - <i>Versenyek</i>	A mellúszás, hátúszás, gyorsúszás, pillangó helyes technikájának legfontosabb mozzanatai: - alaphelyzet - karmunka - lábmunka - levegővétel - forduló - folyamatos úszás legalább kétféle úszásnemmel - a szabályok ismeret és betartása uszodában, strandokon és szabad vízben. - a vízbőlmentés alapszabályai	- kedvezően hat a szív és keringési rendszerre - deformitások korrigálása - kedvezően hat az idegrendszerre - kiegészítő anyag az iskola tárgyi, létesítménybeli lehetőségeitől függ - tanórán kívüli rekreációs, szabadidős tevékenység

Értékelés:

Az órák típusa szerint: felmérő, új ismereteket közlő, gyakorló, ellenőrző óra

Általános követelmények

Felmérő órák: a tanév elején és végén

A technika elsajátítása: a tanult mozgásformák gyakorlása, magasabb szintű alkalmazása.

Az eredmények javulása, ill. romlása

Az órai munka: egyénre, csoportra vonatkoztatva, tevékenység közben, szóban, érdemjeggyel

Az iskolák tárgyi feltételei nem mindenütt teszik lehetővé valamennyi sportág megismertetését a tanítványokkal, a testnevelő kreativitásán nagyon sok múlik.

A továbbhaladás szempontjai

A 11. évfolyam anyaga ráépül az alsóbb évfolyamokban tanultakra.

A tanulók ismerjék magasabb szinten

- a szabályokat,
- a hibajavítás,
- segítségnyújtás biztonságos formáit amelyek a baleset-megelőzés szempontjából rendkívül fontosak.

Gimnasztika:- pontos tájékozódás a végtagok és a testrészek térben elfoglalt helyzetében, (irány, kiterjedés, összetettség)

- a motoros képességek magasabb szintje: kondicionális képességek (erő, állóképesség, gyorsaság)
- koordinációs képességek ritmusérzék, egyensúlyérzék.

Torna: gyakorlatelemek, mozgásformák magasabb szintű végrehajtása.

Atlétika: az egyéni eredmények teljesítmények tudatos javítása fokozása

Úszás: vízbiztonság, folyamatos úszás választott úszásnemben

Sportjátékok: alapvető technikák, szabályok ismerete, a játékkészség magasabb szintje.

Ajánlott irodalom: Tanári kézikönyv 1998 TF, A testnevelés középszintű vizsga követelményei: Szombathely 2004., Kiss–Porubszky–Tarnawa: Röplabdázás, Tóth Ákos: Úszás, Tihanyiné Hős Ágnes: RG, Bejek Gézáne: Torna ABC.

Testnevelés

12. évfolyam

Óraszám: 92/év
2,5/hét

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Rendgyakorlatok	2 óra
2.	Gimnasztika	6 óra
3.	Atlétika	18 óra
4.	Testnevelési sportjátékok	20 óra
5.	Torna	18 óra
6.	Természetben űzhető sportok	10 óra
7.	Önvédelmi és küzdősportok	6 óra
8.	Úszás	12 óra
	Összesen	92 óra

RENDGYAKORLATOK (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Szabálykövetés, Alkalmazkodás, Együttműködési képesség, fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése	<i>Rendgyakorlatok</i> - az előző évfolyamokon tanultak ismétlése alkalmazása az óra, iskolai ünnepségek, stb. csoportos megmozdulások alkalmával: - vezényszavak - fejlődések, szakadozások - irányváltoztatások járás és futásközben - ellenvonulások - figurális alakzatok - a tömeges sorakozás és menetelés alakzatai	- az óra megszervezése, vezényszavak ismerete - a tanár vezető szerepe - sorakozás, igazodás, jelentésadás - a menet irányának változtatása - ellenvonulások: egyszerű, rövid, rézsútos, keresztező - egyéb figurális menetek és futások <u>- a pontos, fegyelmezett végrehajtás</u>	Iskolai, osztály-, ünnepségek, rendezvények, kirándulások alkalmával tanévnyitó, tanévzáró, ballagási, szalagavatói ünnepségek alkalmával: zenére, énekszóra, vezényszóra

GIMNASZTIKA (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Mozgáskultúra fejlesztése, mozgás és zene összekapcsolása Szociális kompetencia Társas aktivitás, együttműködés, odafigyelés a társakra Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése. A hatékony önálló tanulás. A testedzés szükségleteinek és lehetőségeinek felismerése, gazdálkodás az idővel. <i>Testi és lelki egészség.</i> Egészségtudatosság, edzettség, teherbírás fejlesztése.	<u>Gimnasztika</u> - a 9-10-11-ik évfolyamon tanultak ismétlése - előkészítő gimnasztika - fejlesztő gimnasztika - speciális képességfejlesztés - valamennyi izmot, izomcsoportot, ízületet sajátosan foglalkoztató - rávezető gyakorlatok - célgyakorlatok - állóképesség - testtartást javító gyakorlatok - igényes-következetes hibajavítás - a bemelegítés szerepe, fontossága, kritériumai	- fegyelmezett, pontos tudatos végrehajtás - határozott formájú együttes gimnasztika - szabad-, és páros gyakorlatok, változatos alapformákkal, tetszés szerinti ütemszámmódosítással - zenés gimnasztika - tömöttlabda gyakorlatok - kézisulyzó gyakorlatok - páros gyakorlatok - ugrókötel - erőfejlesztő gyakorlatok - stretching - izometriás erőfejlesztés - függés és támaszgyakorlatok - tájékozódás a végtagok és testrészek térben elfoglalt helyzetében - aktivitás, kreativitás	- valamennyi sportági mozgásrendszerhez kapcsolódik - aerobik kiadványok és a ritmikus sportgimnasztikai kézikönyvek segítségével - zenei segédanyag - Dr. Somhegyi Annamária: Gerinctorna I-II.

ATLETIKA (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret.</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll, állóképesség, teherbírás fejlesztése. Anyanyelvi kommunikáció Információkezelés, verbális utasítások, közlések megértésének fejlesztése, szakszókincs ismeret, fejlesztése, megfelelő használata. A hatékony, önálló tanulás A testedzés szükségleteinek és lehetőségeinek felismerése, gazdálkodás az idővel, edzettség önálló alakítása, fejlesztése. <i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, balesetvédelem, edzettség, az egészséges életmód kialakításának igénye	Atlétika - <u>futások</u>: - gyorsaság - futótechnika - <u>ugrások</u> - távolugrás: lépő-, homorító technika - hármasugrás - magasugrás: - átlépő technika: - flop technika - <u>dobások</u>: - kislabdahajítás, - súlylökés - gerelyhajítás - diszkoszvetés - a lökés és a hajítás és a vetés közötti különbség ismerete, esetleg a helyes végrehajtás lényege. - felzárkóztatási szintjét a tanár, a munkaközösség határozza meg. - versenyek	- <i>futóiskola</i>: - rajttechnikák - váltófutás: egy és kétkezes váltás, előváltás-túlváltás - <i>ugróiskola</i> - ugráselőkészítő gyakorlatok - <i>a nekifutás</i> pontossága, sebessége, ritmusa, az elugrás dinamikája, a légmunka, a pillanatnyi sodródás, a biztos egyensúlyi helyzet, a talajfogás - szökdelések: egy-, váltott, páros lábon és ezek kombinációi - fel-, le-, átugrások, futó-, és ugrólépések ill. ezek kombinációi - kislabdahajítás: a hajítótechnika gyakorlása helyből, nekifutással/3-5 keresztlépéssel/ - a helyes dobóterpesz és a lökömozdulat kialakítása - a vetőmozdulat megéreztetése forgásból is	- a futás, kocogás iránti kedv felkeltése - a sportjátékok egy részénél fontos a futások, ugrások, dobások alapozó jellegű előkészítése - ösztönzés a versenyszerű sportolásra

TESTNEVELÉSI ÉS SPORTJÁTÉKOK (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák,tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, állóképesség, teherbírás,önfegyelem fokozása, teljesítménymaximumra törekvés, vereség elviselése, kritika elfogadása. Anyanyelvi kommunikáció. Helyes és kulturált nyelvhasználat a sportjáték közben is. <i>Testi és lelki egészség.</i> Egészségtudatosság, edzettség, egészséges életmód kialakításának igénye, balesetvédelem. Szociális kompetencia. Az ellenfél tisztelete, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, alkalmazkodás, együttműködés. Kezdeményezőképeség, és vállalkozói kompetencia. Szervezőkészség, irányítás, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés.	- a 9-11 évfolyamon a választott, tanult és gyakorolt labdajátékok folyamatos ismételése: - kézilabda: - röplabda - labdarúgás - kosárlabda - a tanult technikai elemek folyamatos csiszolása, alkalmazása játék közben - a játékosság fejlesztése - a szabályok ismerete és pontos betartása - a Fair play szelleme - <u>Csapatjáték</u>	- - - labdás csapatjátékok - - védekezés - - támadás - - szabályok ismerete, pontos betartása - - <i>a tanulók kapjanak minél több játékra lehetőséget</i> - - csapatszellem, közösségi szellem, egymás kölcsönös elismerése, megbecsülése - - a hierarchián beleüli hely /pozíció/ megtalálása - - a „vezér” szerepe - - az eltérő jelleműek elleni kulturált pozícióharc - - törekvés a győzelemre - - tudjanak mérkőzéseket is levezetni -	- ismerjék és kövessék figyelemmel a hazai csapatok nemzetközi szerepléseit. - a fontosabb iskolai csapatjátékok figyelemmel kísérése - mérkőzéslátogatás - TV közvetítés

TORNA (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, önfejlesztés, önkontroll, önfegyelem, döntésképeség fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség. Mozgáskultúra fejlesztése, a mozgás örömeinek kialakítása, mozgás és zene összekapcsolása, esztétikus megjelenés. Szociális kompetencia Társas aktivitás, együttműködés, odafigyelés a társakra, segítségnyújtás	Talaj - a 9-10-11. évfolyam anyagának ismétlése, gyakorlása - talaj, gerenda, korlát, felemáskorlát, gyűrű, ugrások. - hibajavítás - segítségadás - balesetveszély elhárítása - összefüggő gyakorlat - RG:ritmikus gimnasztika - kéziszer - szabadon választható zenei anyag Gerenda: - összefüggő gyakorlat Korlát, nyújtó /fiúk/ Felemáskorlát /lányok Gyűrű Szekrényugrás:/lány- fiú/ - szélteben és hosszában állított 4-5 részes szekrényen. A tanulók képességszintje és a számukra megállapított követelmények összhangja.	- a tanult támaszelemek és ugrások folyamatos gyakorlása, ismétlése - elemkapcsolatok - összefüggő talajgyakorlat - együttmozgás a zenével - kéziszerrel rövid koreográfia bemutatása zenére - fejlett térérzék - egyensúly és tornaelemek kapcsolódása - billenések, forgások, repülőelemek, támaszhelyzet, ügyesség, térérzékelés, tájékozódóképesség -akaraterő, kar-,vállöv-,has-,hátizomzat erősítése - tartásos és mozgásos elemek - a saját testtömeg feletti uralom Rendszeres gyakorlást igénylő sportág.	- biológia - fizika biomechanikai törvényszerűségek - esztétikus megjelenés, ruházat, a tornászos testtartás, mozgás - versenyek, - bemutatók iskolai, - egyesületi szinten - a zenével való kapcsolat fontossága - ismerjék a sportág hazai és külföldi jelentősebb eredményeit

TERMÉSZETBEN ŪZHETŐ SPORTOK (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Testi és lelki egészség</i> Egészségtudatosság, edzettség, baleset-megelőzés, egészséges életmód kialakításának igénye <i>Környezettudatosság</i> <i>Hon- és népismeret, európai azonosságtudat.</i> A hazai tájak megismerése, magyar és európai sporteredmények ismerete. Szociális kompetencia. Alkalmazkodás, együttműködés, rugalmasság. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia, szervezőképesség, irányítás, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés. Digitális kompetencia. Információgyűjtés az Internet használatával.	<u>Idényhez</u> kötött: téli és nyári sportok <u>Helyszínhez</u> kötött: földön, vízben, vízben, levegőben. <u>Létszám</u> szerint: egyéni, páros, csoportos tevékenységek Természetjárás: - gyalogos, kerékpározás, hegymászás, sziklamászás, barlangászat, lovaglás, teniszezés. Téli időszak: síelés, snowboard, korcsolyázás, szánkózás Vízi sportok: - evezés, kajakozás, kenuzás, vitorlázás, széllovaglás, szabadvízi úszás, strandröplabda.	- aktív részvétel egy a természetben űzhető sportágban - a helyi körülményektől és az időjárástól valamint az évszaktól függően valamely sportág rendszeres vagy alkalmoszerű gyakorlása - iskolai táborok: sí-, vízi-, turisztikai és - cserkész-táborok	- a szabadidő hasznos és kulturált eltöltése - a természetes környezetnek a szervezetre gyakorolt pozitív hatásai. - az egészséges életmód kialakítása - szeretni és óvni környezetünket

ÖNVÉDELMI ÉS KÜZDŐ SPORTOK (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon és népismeret.</i> Hagyományok megismerése. Szociális kompetencia. Az ellenfél tisztelete, sportszerűség, tiszta küzdelem, szabálykövetés, szabálytudat, tolerancia, etikai érzék, felelősségérzet fejlesztése. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia. Szervezőképeség, irányítás, tapasztalatok értékelése, kreativitás, kockázatfelmérés, stratégiaalkotás. <i>Egészségtudatosság</i> <i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, önkontroll, önfegyelem, döntésképeség, az agresszió levezetése	- a korosztálynak és az értelmi képességeknek megfelelő feladat kiválasztása. - az eredményes végrehajtás körülményeinek megteremtése - a szabályok pontos ismerete, a durvaságok elkerülése - testsúlyban és magasságban, testi képességekben megfelelő párok kiválasztása. - fegyelmezett végrehajtás a balesetek elkerülése érdekében	- küzdőfeladatok és játékok párokban-csapatban - birkózás - cselgáncs - aikidó - karate - vívás: kard, tör, párbajtőr. - ökölvívás - kendó - tékvandó - Baranta	- <u>kizárólag szakember alkalmazásával gyakoroltatható</u>

ÚSZÁS (8. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Saját képességek megismerése, fejlesztése, önkontroll, önfegyelem. <i>Egészségtudatosság</i> Egészséges életmód kialakításának igénye, edzettség önálló fejlesztése, baleset-megelőzés. <i>Környezettudatosság</i> Szociális kompetencia Felelősségérzet, segítségnyújtás.	A tanult úszásnemek: gyors-, hát-, mell-, és pillangó szabályos technikája, levegővétele, fordulója. - vízbiztonság: tartós úszás távra és időre vonatkoztatva - rajtok, fordulók - vízből mentés	- a választott úszásnemek technikailag elfogadható alkalmazása - rendszeres testedzés, úszás versenyzés nélkül - rekreációs, szabadidős tevékenység - rehabilitációt (sérülés) segítő elfoglaltság. - a helyes testtartás, deformitások korrigálása (gyógytestnevelés) - ismerni a nyílt vízi és uszodai higiéniai és balesetvédelmi előírásokat - a vízbőlmentés alapszabályainak ismerete - ismerjék az úszás, vízilabda hazai és nemzetközi kiválóságait, eredményeit.	- tanórán kívüli, rekreációs, szabadidős tevékenység - kiegészítő anyag az iskola tárgyi, személyi lehetőségeitől függően, tanórán kívüli szabadidős, rekreációs tevékenység.

Értékelés:

Az órák típusa szerint: felmérő, új ismereteket közlő, ismétlő, gyakorló, ellenőrző óra

Érdemjegy: - az évek folyamán tanúsított fejlődés, vagy lemaradás.

- az órai munka értékelése
- a tanultak ismételése, ellenőrzése tevékenység közben, végén, szóban és érdemjeggyel
- differenciáltan: értékelni a szorgalmat, fejlődést, kitartást, aktivitást.
- a sportmozgások technikai végrehajtását, ismeretét

Egy adott csoportnál a tanári tapasztalat határozza meg a szinteket.

Az iskolák tárgyi feltételeinek eltérő volta miatt a tanár, ill. a munkaközösség közösen dönti el, mire van lehetőségük megtanítani, gyakoroltatni.

A továbbhaladás feltételei:

A 12.évfolyam befejezése után a testnevelés már nem lesz kötelező tanítványaink számára, így annak megszerettetésére különös gondot kell fordítani a gimnáziumi évek alatt, hogy tudatosan törekedjenek a rendszeres testmozgás fontosságának felismerésére és gyakorlására.

12. Egyéb tantárgyak

12.1. Osztályfőnöki

12.1.1. Osztályfőnöki 1-4. évfolyam

Az osztályfőnöki tantárgy jelentősége a katolikus iskolában

Apáink, nagyapáink korában a falunak, közösségnek egységes volt erkölcsről, nevelésről, kötelességekről és jogokról a felfogása.

Valaha a család közegében tapasztaltuk meg a lehetőségeinket, korlátainkat, tanultuk meg, hogy mire érzékeny a mi lelkünk s mire a másik emberé, ott szoktuk meg a viselkedési szabályokat, ott nyertünk tapasztalatot az ember és a közösség természetes működéséről. A család pedig szervesen illeszkedett a nagyobb közösség, a falu és nemzet egységes értékrendszerébe, az pedig a keresztény valláserkölcson alapuló, mégis egészen konkrét európai értékrendbe. Bárhová vetette a sors a fiatalembert, a lopást mindenhol lopásnak, a hazugságot hazugságnak minősítették és a bűnt tiltották, az erényt pedig felmagasztalták akkor is, ha az emberek bűnöket is elkövettek és erényeik is voltak.

Ma is minden gyermeknek joga lenne egy ilyen egységes és viszonylag nyugodt világhoz. Ma azonban sok gyermeknek az sem egyértelmű, hány apukája van tulajdonképpen és hogy ki szereti őt valódi anyjaként? Sokan élnek kulcsos gyerekként, vagy a hűtőre tűzött cédulák által, esetleg mobilon keresztül „nevelve”.

Nincs tapasztalatuk az emberi közösség jó működéséről, nincs alkalmuk megismerni önmagukat – sodródnak s gyakran a virtuális világba, elsietett kapcsolatokba, esetleg drogba menekülnek, vagy az értelmetlen agresszióhoz folyamodnak.

Az iskolák padjaiban tucatszámra ülnek ilyen gyerekek és fiatalok, akikkel azután a tanárok sem és a szülők sem tudnak mit kezdeni, s egymást okolják a kudarcokért szövetségesekből ellenségekkel válva.

Sok országban fölsímték már azt, hogy a helyzet több mint kétségbeejtő. Most már a jövőnk, a megmaradásunk forog kockán – s ez egyképpen érvényes Európára és Amerikára is.

Bár a katolikus – és általában a felekezeti – iskolákban jobbnak tűnik a helyzet, mint általában, azért az ott nevelkedő gyerekek sem, s a pedagógusok sem menekülnek a mai kor kihívásaitól, választ kell adniuk azokra.

Az osztálytanítónak és az osztályfőnöknek gyakran a szülői ház nevelési hiányait is pótolnia kell, de természetesen a szülőkkel való együttműködést keresve. Bár ez lehetetlen, mégis meg kell kísérelniük a családi nevelést is pótolni és/vagy korrigálni. **Ezért tartjuk nagyon fontosnak azt, hogy mind a nyolc évfolyamon legyen osztályfőnöki óra.**

Az osztályfőnöki óráknak döntő szerepe van abban is, hogy a gyermekben megszülessék a **hit** és a **tudás**, valamint a hit és az **élet szintézise**.

Az osztálytanítónak és az osztályfőnöknek tudomásul kell vennie, hogy a katolikus iskolában ez elsődlegesen az ő feladata, szoros együttműködésben a hitoktatóval, az egyházzal.

Ugyanakkor a katolikus iskola színvonalas oktató munka egy sajátos közegben, aminek **alapja a résztvevők személyes találkozása az evangélium Krisztusával**, amiből személyes öröm és hivatástudat fakad, s ebből következik az egyéni és közkerkölc.

Kulcskompetenciák és kiemelt fejlesztési feladatok az osztályfőnöki munkában – A TEST ÉS A LÉLEK NEVELÉSE

Kulcskompetenciák a NAT 2007 szerint:

- Anyanyelvi kommunikáció
- A hatékony önálló tanulás
- Szociális és állampolgári kompetencia

A kulcskompetenciák kiegészítése, a keresztyén nevelés szükségessége szerinti megfogalmazásban:

- Tudatos, önálló és keresztyén életvitel
- Közösségépítés

Kiemelt fejlesztési feladatok minden szinten a NAT 2007 szerint:

- Énkép, önismeret
- Hon- és népismeret - egészséges nemzettudat
- Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra
- Környezettudatosságra nevelés
- A tanulás tanítása
- Testi és lelki egészség
- Felkészülés a felnőtt lét szerepeire,
- Gazdasági nevelés

A kiemelt fejlesztési feladatok kiegészítése minden szinten, a keresztyén nevelés szükségessége szerint:

- Kommunikáció – verbális és metakommunikáció
- Konfliktuskezelés – társas kapcsolatok
- Életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben

- személyes világkép és világnézet
- tudatos jellemformálás – erények szokássá válása
- családi életre való képesség, a családi élet csapatmunka, összjátékra való képesség
- tudatosan vállalt keresztény életvitel
- az önmagáért és másokért vállalt felelősség
- közösségépítés képessége
- értékorientált ízlés

Mindez természetesen az általános iskolás gyermekek életkorának megfelelő játékos feladatokkal, beszélgetésekkel és irodalmi illusztrációkkal, filmek megtekintésével és megbeszélésével, példaképek felkínálásával.

Sajátos feladatunk tehát a katolikus iskolában:

1. Valóság-alapú és ugyanakkor **személyes világkép és világnézet** kialakításának tapintatos segítése.
2. A személyiség kibontakozásának segítése, az **önnevelés, a jellemformálás** fontosságának bemutatása, segítségnyújtás ebben.
3. A helyes önismeretre építő **hivatás-keresés** támogatása.
4. Tudatosan vállalt **keresztény életvitel** kialakítása: munka, pihenés, ünneplés harmóniája.
5. A másokért vállalt és általában a **felelősség** kialakítása, segítségnyújtás a közösségi emberré formálódásban.
6. Tapasztalja meg és tudatosodjon benne, hogy a közösségnek milyen nélkülözhetetlen szerepe van jelleme alakulásában, tanuljon meg eligazodni az **emberi kapcsolatok világában** és **legyen nyitott nagyobb közösségek felé is** (iskola, plébánia, nemzeti és világegyház, ill. a társadalom)
7. A közösségben – reális önismeretre építve **keresse és találja meg a helyét**. Tanuljon meg engedelmeskedni, alkalmazkodni, ha vezetésre termett, ezt szolgálatnak tekinteni és kerülje el a karrierizmus kísértéseit.
8. A közös imádság, szentmisék, lelkigyakorlatok, keresztény módon megélt iskolai táborok által a **vallás** közösségformáló erejének tudatosítása.
9. A tanulóknban fejlődjön ki a **nemzeti azonosságtudat**, az Európához tartozás tudata, valamint ismerjék és becsüljék meg más népek hagyományait, kultúráját, szokásait és életmódját illetve az emberiség közös problémáit is.

Legfontosabb feladataink röviden tehát:

- ÉRTÉKKÖZVETÍTÉS – emberi méltóság, hivatás, esztétika
- A SZÍV NEVELÉSE – a szív az értékrend központja a Biblia szerint!
- AZ ÉRZELMEK ELFOGADÁSA ÉS HELYES KEZELÉSE
- AZ AKARAT NEVELÉSE – felelősségtudat, helyesen használt szabadság

- A HELYES ÉRTÉKREND NEVELÉSE - a plurális, szekularizálódó világban keresztényként élni

Tantervünket 37 órára terveztük. Külön terveztük a magatartást-szorgalmat és a felelősi-, ill. tanulmányi munkát értékelő órákat (9 óra, azaz havonta 1 óra) mert ez a felelős munkára nevelés fontos eszköze.

Az alsó tagozatban is jellemző, de a felsőben még markánsabban, hogy a követelményrendszert spirálisan, egyre bővülő módon szerkesztettük. Ezért a felső tagozatban a tematikus összesített óraterv mindegyik szakaszban (alapozó és fejlesztő szakasz) azonos, a tématervben részletezzük az adott évfolyam életkori sajátosságai szerint.

Osztályfőnöki tantárgy

1. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek: Az elsős gyermekek integrálása az osztály ill. iskola közösségébe. Bár az egyes tantárgyak személyiségformáló és közösségi lehetőségeit a szakórákon belül kell és lehet elsősorban kihasználni, jó ha van heti egy osztályfőnöki, „beszélgetős óra” is. A magatartás – szorgalom értékelésénél minden évfolyamban az egészséges önértékelést fejlesztjük.

Kulcskompetenciák a NAT 2007 szerint:

- anyanyelvi kommunikáció
- szociális kompetencia

Kulcskompetenciák a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- tudatos keresztény életvitel
- közösségépítés
- egészséges önértékelés

Kiemelt fejlesztési feladatok a NAT 2007 szerint:

- énkép, önismeret
- hon- és népismeret
- Európai azonosságtudat- egyetemes kultúra
- Környezettudatosságra nevelés
- Testi és lelki egészség
- Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A kiemelt fejlesztési feladatok kiegészítése a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- beszélgetési képesség fejlesztése,
- én és a világ megismerése,
- tudatos reflektálás önmagára és a világra
- családi életre nevelés
- kommunikáció – társas kapcsolatok
- egészséges nemzettudat
- egészséges keresztény életvitel

Óraszám: 37 óra / tanév
1 óra / tanítási hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
I.	Énkép, önismeret, testi – lelki egészség	5
II.	Tárgyi és emberi környezetünk, kommunikáció	5
III.	Illemszabályok az emberi közösségben	8
IV.	Az én hazám, nemzeti ünnepek	4
V.	Szentek, példaképek	6
VI.	Magatartás, szorgalom és felelősi munka értékelése	9

I. témakör: Énkép, önismeret, testi-lelki egészség			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szociális kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Önmegismerés fejlesztése, személyes világkép és világnézet alakítása <i>Testi és lelki egészség</i>	Élő – élettelen világ Isten tervében Miben gazdagabb az ember, mint más élőlények? Milyen emberi tulajdonságaink vannak? Miben vagyok én ügyes és miben ügyes az osztálytársam? Mozdulj! – hogy egészséges légy!	Képek válogatása, tablókészítés Szerepjáték, rajz Gyűjtőmunka, képekről beszélgetés Közös „ajándék játék” – beszélgetés, rajz Mozgásos játékok, beszélgetés, tablókészítés	Környezetismeret és hit-tan Olvasás Testnevelés

II. témakör: Tárgyi és emberi környezetünk, kommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Hallott szöveg értése, párbeszéd. Szociális kompetencia Normatudat, viselkedési és általánosan elfogadott magatartási szabályok megértése <i>Énkép, önismeret</i> <i>Testi és lelki egészség</i> <i>Környezettudatosság</i>	A növények és állatok védelme. A kismamák, kisbabák és öregek védelme Becsületesség – A folyton kérdező Ugribugri Szó és tett Hogyan válasszunk barátot?	Szép természeti albumok nézegetése, beszélgetés Szituációs játék babákkal és „jelmezekkel” <i>Moha bácsi m. – mesehallgatás és megbeszélés</i> <i>Moha bácsi m. – mesehallgatás és megbeszélés</i> Gyűjtőmunka és beszélgetés	Környezetismeret Olvasás
III. témakör: Illemszabályok az emberi közösségben			
Anyanyelvi kommunikáció Szókincs gyarapítása, párbeszéd gyakorlása, verbális szövegalkotás képek alapján. Szociális kompetencia Normatudat, viselkedési és általánosan elfogadott magatartási szabályok megértése, gyakorlása. Konfliktuskezelés, együttműködési képesség fejlesztése. <i>Énkép, önismeret</i> <i>Testi és lelki egészség</i> Pozitív beállítódások, magatartások és szokások kialakítása <i>Környezettudatosság</i>	Kellenek szabályok a jó élethez? Játékszabályok Nyerni és veszteni a játékban – becsületesség és csalás Hogyan viselkedünk különböző helyeken? Hogyan öltözködünk? Hogyan eszünk? Hogyan segítünk a családban? Munkamegosztás Tapintat és egyéb lelki finomságok Kincskeresés – a mesehősökben Örvendezünk a rokonságunknak!	Szabály-játék játszása megbeszélés Szituációs játékok Viseleti albumok – képek nézegetése, beszélgetés Szituációs játékok, terítés, tálalás, viselkedés gyakorlása Képekről beszélgetés, Ugrifüles mese és beszélgetés Képkeresgélés az iskola- vagy osztálykönyvtárban – pozitív jellemvonások megtalálása Rokoni kapcsolatok felfedezése, „családfa” készítése	

IV. témakör: Az én hazám, nemzeti ünnepek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szókincs gyarapítása, verbális szövegal- kotás képek alapján. <i>Hon- és népismeret</i> Egészséges nemzettudat alakítása	A magyarok nagy családja – hol élnek magyarok? Kik voltak az aradi vértanúk? Miért ünnep 1956. okt. 23. ? Kiket ünneplünk márc. 15-én?	Nagyon egyszerű nemzeti családfa készítése – Nagymagyarország térképének bemutatása Történelmi képeskönyv nézegetés és „mese” meghallgatása a hősök- ről	Olvasás
V. témakör: Szentek, példaképek			
Anyanyelvi kommunikáció Szókincs gyarapítása, verbális szövegal- kotás képek alapján. Ábrázolás hallott szöveg alapján Esztétikai-művészeti tudatosság és ki- fejezőképesség Elképzelések és érzések kreatív kifejezé- se <i>Énkép, önismeret</i> Személyes világkép, világnézet alakítása, tudatosan vállalt keresztény életvitel meg- alapozása. <i>Hon- és népismeret</i> Egészséges nemzettudat alakítása <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i>	A mesebeli legkisebb királyfi Igaz történetek, példaképek Árpád-házi Szent István király Árpád-házi Szent Imre herceg Árpád-házi Szent Erzsébet Árpád-házi Szent Margit Szent Miklós, az ajándékozó	Mesehallgatása és megbeszélés. Szent királyunk élete röviden, ké- pekben - a Szent Korona képei - beszélgetés A szentek élete röviden, képekben - rajz - beszélgetés	Olvasás Hittan

VI. témakör Magatartás, szorgalom és felelős munka értékelése kb. havonta 1 órán

Ajánlott irodalom:

Csukás István – Cakó Ferenc: Ugrifüles, az illemtanár

Diós István: Szentek élete

Benedek Elek: Magyar mondák könyve

Wass Albert történelmi meséi és olvasmányai

Lengyel Dénes: Régi magyar mondák

2. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek:

A „beszoktatási év” utáni, elmélyítés következik. Bár még ebben az esztendőben is, az egyes tantárgyak személyiségformáló és közösségi lehetőségeit a szakórákon belül kell és lehet elsősorban kihasználni, jó ha van heti egy osztályfőnöki, „beszélgetős óra” is. Ezeken az órákon a tudatos kommunikációt is gyakorolhatják és az osztályban felmerülő örömeket és problémákat is jól meg lehet beszélni.

Kulcskompetenciák a NAT 2007 szerint:

- anyanyelvi kommunikáció
- szociális kompetencia

Kulcskompetenciák a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- tudatos keresztény életvitel
- közösségépítés
- egészséges önértékelés

Kiemelt fejlesztési feladatok a NAT 2007 szerint:

- énkép, önismeret
- hon- és népismeret
- Európai azonosságtudat, egyetemes kultúra
- Környezettudatosságra nevelés
- Testi és lelki egészség
- Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A kiemelt fejlesztési feladatok kiegészítése a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- beszélgetési képesség fejlesztése,
- én és a világ megismerése,
- tudatos reflektálás önmagamra és a világra
- családi életre nevelés
- kommunikáció – társas kapcsolatok
- egészséges nemzettudat
- egészséges keresztény életvitel

Óraszám: 37 óra / tanév
1 óra / tanítási hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
I.	Énkép, önismeret, testi - lelki egészség	5
II.	Verbális és metakommunikáció	5
III	Illemszabályok az emberi közösségben	8
IV.	Az én hazám, nemzeti hősök	4
V.	Szentek, példaképek	6
VI.	Magatartás, szorgalom és felelősi munka értékelése	9

I. témakör: Énkép, önismeret, testi-lelki egészség			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szociális kompetencia Tudatos reflektálás önmagamra és a világra	Társas kapcsolatok – barátok és ellenfelek A fogyatékkal élő emberek Mitől szép valaki és mitől csúnya? Jó és rossz tulajdonságok bennem, másokban. Mit szerethetnek bennem mások? Mit nem? A sportolás ügyessé, magabiztossá tesz.	Szituációs játékok kisfilm a Vakok Intézetéről. Vagy Pető Intézetéről - beszélgetés Fényképek alapján beszélgetés Lista készítése a különböző tulajdonságokról Találgató játékkártyákkal, fényképekkel - beszélgetés Játék labdákkal - megbeszélés	Környezetismeret olvasás
II. témakör: Verbális és metakommunikáció			
Anyanyelvi és szociális kompetencia Tudatos reflektálás önmagamra és a világra	Hogyan hívunk meg valakit zsúrba? Játszani? Vendégségben – A vendégnek mindent szabad? Mi a feladata a vendéglátónak? Mit fejez ki az arcom, a testem?	Meghívó készítése – szituációs játék <i>Moha bácsi m.</i> drámajáték Mimika – játék és álarckészítés	Környezetismeret olvasás

III. témakör: Illemszabályok az emberi közösségben			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Keresztény életvitel	A terítés és étkezés illemszabályai - ünneplés A közlekedés illemszabályai A kirándulás, biciklizés és strandolás illemszabályai Könyvtárban viselkedés és könyv-használat Moziban és színházban Vásárlás illemszabályai Templomi viselkedés Viselkedés az iskolai helyzetekben	rajzkészítés Fényképek, helyzetek megbeszélése Fényképek, helyzetek megbeszélése könyvtárlátogatás Beszélgetés képek alapján Szituációs játékok Látogatás a templomban	környezetismeret testnevelés olvasás hittan
IV. témakör: Az én hazám, nemzeti hősök			
Szociális és állampolgári kompetencia	Árpád fejedelem és a 7 vezér Mátyás király, az igazságos Zrínyi Ilona és II. Rákóczi Ferenc IV. Károly	Történetek hallgatása - beszélgetés	olvasás hittan

V. témakör: Szentek, példaképek			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra</i>	Szent László király élete Árpád-házi Szent Kinga Szt Gellért Assisi Szt. Ferenc élete Boldog Gizella királyné Zakeus, a megtérő ember	Történetek hallgatása - beszélgetés Rajz készítés Tabló készítés	hittan
VI. témakör: Magatartás, szorgalom és felelősi munka értékelése			

Ajánlott irodalom:

- **Leszkai András:** Moha bácsi meséi
- **Zsolnai módszer könyvei** – Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelés – Tanítási program 1-4. oszt. Nemzeti Tankönyvkiadó 1989
- **Újszövetség**
- **Diós István:** Szentek élete
- **Benedek Elek:** Magyar mondák könyve
- **Komjáthy István:** Mondák Könyve
- **Czárán Eszter:** Világnak virága
- **Lengyel Dénes:** Régi magyar mondák

3. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek: A 8-9 éves gyerekek már tudatosabban éli meg a világot és benne önmagát. Fontos, hogy feltétlenül külön órakeretben és a jellem fejlesztésére külön időt szánva segítsük a gyermekek önálló életvezetésének kialakulását. Szükségessé válik az illemszabályok megismerése és begyakoroltatása is. Már ebben a korban meg kell érezzenek abból valamit a gyerekek, hogy az etika és etikett között van összefüggés.

Kulcskompetenciák a NAT 2007 szerint:

- anyanyelvi kommunikáció
- a hatékony önálló tanulás
- szociális kompetencia

Kulcskompetenciák a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- tudatos keresztény életvitel
- közösségépítés
- egészséges önértékelés

Kiemelt fejlesztési feladatok a NAT 2007 szerint:

- énkép, önismeret
- hon- és népismeret
- Európai azonosságtudat- egyetemes kultúra
- Környezettudatosságra nevelés
- Testi és lelki egészség
- Felkészülés a felnőtt lét szerepeire
- a tanulás tanítása
- gazdasági nevelés

A kiemelt fejlesztési feladatok kiegészítése a keresztyén nevelés szükségessége szerint:

- beszélgetési képesség fejlesztése,
- én és a világ megismerése,
- tudatos reflektálás önmagamra és a világra
- családi életre nevelés
- kommunikáció – társas kapcsolatok
- egészséges nemzettudat
- egészséges keresztyén életvitel
- konfliktuskezelés – társas kapcsolatok
- életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben
- családi életre való képesség fejlesztése, a családi élet csapatmunka = összjáték
- pénzbeosztás
- tudatos jellemformálás – erények szokássá válása
- az önmagáért és másokért vállalt felelősség
- közösségépítés képessége

Óraszám: 37 óra / tanév
1 óra / tanítási hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
I.	Emberi kommunikáció, társas kapcsolatok	7
II.	Illem - jellemformálás	5
III.	Szabadidő értelmes eltöltése – keresztény életvitel	9
IV.	Kapcsolatunk a családukkal	7
V.	Magatartás, szorgalom és felelősi munka értékelése	9

I. témakör: Emberi kommunikáció			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Tudatos, önálló és keresztény életvitel, közösségépítés, konfliktuskezelés	Kapcsolatfelvétel szándéknyilvánítás Kérés – felszólítás – tudakozódás utcán, boltban Véleménynyilvánítás Bemutatkozás – megszólítás - tegeződés-magázódás Telefonálás – levelezés A veszekedés művészete Csúfolódás – tapintat	Drámajáték beszélgetés	Környezetismeret Olvasás hittan
II. témakör: Illem és jellemformálás			
Életvezetés	Illik – nem illik – miért fontos? Viselkedés versenyen A házigazda viselkedése - ünnepelés A vendég viselkedése Meghívás – meghívó készítése	Beszélgetés Drámajáték Meghívókészítés írásban, rajzzal	Olvasás testnevelés
III. témakör: Szabadidő értelmes eltöltése – keresztény életvitel			
Szociális kompetencia Tudatos keresztény életvitel	Játszunk mesét! Játszunk emberi viselkedést! Keresztény gyerek a járműveken A keresztény gyerek a focizik Helyes értékrend	Rajzok, kérdőív Gyűjtőmunka - beszélgetés Rajz - beszélgetés írás Írás + drámajáték játék Gyűjtőmunka - tablókészítés	környezetismeret olvasás testnevelés hittan

IV. témakör: Kapcsolatunk a családdunkkal			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Családi életre való képesség	Családi örömök Nincs „én bajom”, csak „mi” bajunk” A családi élet csapatmunka Milyen munkák vannak a családban? Jóság különféle helyzetekben Csiripiszli neveli kisöccsét Kinek fogadjak szót?	Rajz készítés + beszélgetés beszélgetés drámajáték Kártya-válogatás <i>Moha b. mese</i>	Családi életre nevelés – környezet hittan

V. témakör: Magatartás, szorgalom és felelősi munka értékelése

Ajánlott irodalom:

- **Zsolnai módszer könyvei** – Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelés – Tanítási program 1-4. oszt. Nemzeti Tankönyvkiadó 1989
- **Családi életre nevelés az oktatásban** – Sapientia Szerzetesi és Hittudományi Főiskola Családpedagógiai Intézetének családorákat segítő kézikönyve – Budapest 2005 - Erények és értékek játékok - tanmenetek
- **Diós István:** Szentek élete
- **Benedek Elek:** Magyar mondák könyve
- **Szív játékoskönyv** – Manréza Kiadó
- **Leszkai András:** Moha bácsi meséi
- **Lengyel Dénes:** Régi magyar mondák

4. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek: Készülődés a felső tagozatra! A 9 – 10 éves gyerekek még tudatosabban élik meg a világot és benne önmagukat. Fontos, hogy feltétlenül külön órakeretben és a jellem fejlesztésére külön időt szánva segítsük a gyermekek önálló életvezetésének kialakulását. Szükségessé válik az illemszabályok és erények begyakoroltatása és tudatosítása is. Fontos, hogy egyre inkább belülről jövő szabályok alakuljanak ki, hiszen felsőben már nem lesznek állandóan a tanító szemei előtt. Itt már „mese” szintjén, de kapcsolódunk a felsős szaktárgyakhoz is, a III. témakörben!

Kulcskompetenciák a NAT 2007 szerint:

- anyanyelvi kommunikáció
- szociális kompetencia
- a hatékony önálló tanulás
- szociális és állampolgári kompetencia

Kulcskompetenciák a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- tudatos keresztény életvitel
- közösségépítés
- egészséges önértékelés

Kiemelt fejlesztési feladatok a NAT 2007 szerint:

- énkép, önismeret
- hon- és népismeret
- Európai azonosságtudat- egyetemes kultúra

- Környezettudatosságra nevelés
- Testi és lelki egészség
- A tanulás tanítása
- Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A kiemelt fejlesztési feladatok kiegészítése a keresztyén nevelés szükségessége szerint:

- beszélgetési képesség fejlesztése,
- én és a világ megismerése,
- tudatos reflektálás önmagamra és a világra
- családi életre nevelés
- kommunikáció – társas kapcsolatok
- egészséges nemzettudat
- egészséges keresztyén életvitel
- verbális és metakommunikáció
- Konfliktuskezelés
- Életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben
- egészséges nemzettudat
- tudatos jellemformálás – erények szokássá válása
- tudatosan vállalt keresztyén életvitel
- az önmagáért és másokért vállalt felelősség
- közösségépítés képessége
- értékorientált ízlés

Óraszám: 37 óra / tanév
1 óra / tanítási hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
I.	Az élet tisztelete	6
II.	Énkép, önismeret, emberi kapcsolatok	11
III.	Nagyobb családjunk, nemzetünk	11
IV.	Magatartás, szorgalom és felelősi munka önértékelése - értékelése	9

I. témakör: Az élet tisztelete			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális kompetencia Közösségépítés Társas kapcsolatok Családi életre nevelés	Ember - Ki az ember, meddig lehet embernek nevezni valakit? Az élet értéke a magzati kortól a késő öregkorig Az ember tud ünnepelni. Az ember tud megbocsátani Az ember tud játszani	Játékos feladatok Képek - beszélgetés drámajáték	Hittan környezetismeret

II. témakör: Énkép, önismeret, emberi kapcsolatok			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Tudatos jellemformálás, közösségépítés <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás Konfliktuskezelés Az önmagáért és másokért vállalt felelősség	Milyen vagyok én, milyen a másik ember? Milyen tulajdonságú legyen a barátom? Emberi kapcsolatok: érzéseink-érzelmeink – testbeszéd Udvariasság – udvariatlanság A Lélek gyümölcse: szeretet, öröm, béke... Fegyelem – önfegyelem Választás – döntés Hogyan tanuljunk? Illik – nem illik, miért? Ismerkedés, társalgás, beszélgetés A vitatkozás művészete Viselkedés beteglátogatás közben. Tartósan betegekkel hogyan viselkedjünk? Vendégség - ajándékozás-ünnepek megrendezése	Gyűjtőmunka és mimika játék rajz Gyűjtőmunka Válogatás kártyákból, csoportosítás Drámajáték - mese beszélgetés Vita szituációs játék	Hittan környezetismeret olvasás

III. témakör: Nagyobb családunk, nemzetünk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon- és népismeret</i> Egészséges nemzettudat <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i>	Magyarország legszebb tájai Magyarország híres várainak története 1. Magyarország híres várainak története 2. Magyarország híres családjai Magyarország híres feltalálói Magyarország nagy királyi és hadvezérei Magyarország híres írói Magyarország híres sportolói Magyarország híres főpapjai Nemzeti kegyhelyeink Nemzeti ünnepeink	Képekből tabló készítése Album-nézegetés – ismerkedés a várakkal Történetek – Beszélgetés – tabló készítése Tanulmányi kirándulások	Hon- és népismeret Olvasás Testnevelés Hittan

IV. témakör: Magatartás, szorgalom és felelősi munka önértékelése - értékelése**Ajánlott irodalom:**

- **Zsolnai módszer könyvei** – Nyelvi, irodalmi és kommunikációs nevelés – Tanítási program 1-4. oszt. Nemzeti Tankönyvkiadó 1989
- **Családi életre nevelés az oktatásban** – Sapientia Szerzetesi és Hittudományi Főiskola Családpedagógiai Intézetének családjárakat segítő kézikönyve – Budapest 2005
- **Diós István:** Szentek élete
- **Benedek Elek és Wass Albert mondái** a magyar történelemből
- **Lengyel Dénes:** Régi magyar mondák
- **Szív játékoskönyv** – Manréza Kiadó
- **Cserkészek játékoskönyve**
- **Leszkai András:** Moha bácsi meséi
- **Magyar várak könyve**
- **Szacsvay Imre – dr Kicsi Sándor:** Erdélyi utakon
- **Nyáry Éva:** A magyar Szent Korona zománcképei
- **Czárán Eszter:** Világnak virága
- **Farkas István-Sós Judit-Mészáros Mária:** Budapest gyerekekkel
- **Kulcsár Zsuzsanna:** Így éltek a lovagkorban

12.1.2. Osztályfőnöki 5-8. évfolyam

Osztályfőnöki 5-8. évfolyam

Az osztályfőnöki tantárgy jelentősége a katolikus iskolában

Apáink, nagyapáink korában a falunak, közösségnek egységes volt erkölcsről, nevelésről, kötelességekről és jogokról a felfogása.

Valaha a család közegében tapasztaltuk meg a lehetőségeinket, korlátainkat, tanultuk meg, hogy mire érzékeny a mi lelkünk s mire a másik emberé, ott szottuk meg a viselkedési szabályokat, ott nyertünk tapasztalatot az ember és a közösség természetes működéséről. A család pedig szervesen illeszkedett a nagyobb közösség, a falu és nemzet egységes értékrendszerébe, az pedig a keresztény valláserkölcson alapuló, mégis egészen konkrét európai értékrendbe. Bárhová vetette a sors a fiatal embert, a lopást mindenhol lopásnak, a hazugságot hazugságnak minősítették és a bűnt tiltották, az erényt pedig felmagasztalták akkor is, ha az emberek bűnöket is elkövettek és erényeik is voltak.

Ma is minden gyermeknek joga lenne egy ilyen egységes és viszonylag nyugodt világhoz. Ma azonban sok gyermeknek az sem egyértelmű, hány apukája van tulajdonképpen, és ki szereti őt valódi anyjaként? Sokan élnek kulcsos gyerekként, vagy a hűtőre tűzött cédulák által, esetleg mobilon keresztül „nevelve”.

Nincs tapasztalatuk az emberi közösség jó működéséről, nincs alkalmuk megismerni önmagukat – sodródni s gyakran a virtuális világba, elsie-tett kapcsolatokba, esetleg drogba menekülnek, vagy az értelmetlen agresszióhoz folyamodnak.

Az iskolák padjaiban tucatszámra ülnek ilyen gyerekek és fiatalok, akikkel azután a tanárok sem és a szülők sem tudnak mit kezdeni, s egy-mást okolják a kudarcokért szövetségeseiből ellenségekké válva.

Sok országban fölsímtették már azt, hogy a helyzet több mint kétségbeejtő. Most már a jövőnk, a megmaradásunk forog kockán – s ez egyképpen érvényes Európára és Amerikára is.

Bár a katolikus – és általában a felekezeti – iskolákban jobbnak tűnik a helyzet, mint általában, azért az ott nevelkedő gyerekek sem, s a pedagógusok sem menekülnek a mai kor kihívásaitól, választ kell adniuk azokra.

Az osztálytanítónak és az osztályfőnöknek gyakran a szülői ház nevelési hiányait is pótolnia kell, de természetesen a szülőkkel való együttműködést keresve. Bár ez lehetetlen, mégis meg kell kísérelniük a családi nevelést is pótolni és/vagy korrigálni. **Ezért tartjuk nagyon fontosnak azt, hogy mind a nyolc évfolyamon legyen osztályfőnöki óra.**

Az osztályfőnöki óráknak döntő szerepe van abban is, hogy a gyermekben megszülessék a **hit** és a **tudás**, valamint a hit és az **élet szintézise**.

Az osztálytanítónak és az osztályfőnöknek tudomásul kell vennie, hogy a katolikus iskolában ez elsődlegesen az ő feladata, szoros együttműködésben a hitoktatóval, az egyházzal.

Ugyanakkor a katolikus iskola színvonalas oktató munka egy sajátos közegben, aminek **alapja a résztvevők személyes találkozása az evangélium Krisztusával**, amiből személyes öröm és hivatástudat fakad, s ebből következik az egyéni és közkerköls.

Kulcskompetenciák és kiemelt fejlesztési feladatok az osztályfőnöki munkában – A TEST ÉS A LÉLEK NEVELÉSE

Kulcskompetenciák a NAT 2007 szerint:

- Anyanyelvi kommunikáció
- A hatékony önálló tanulás
- Szociális és állampolgári kompetencia

A kulcskompetenciák kiegészítése a keresztyén nevelés szükségessége szerinti megfogalmazásban:

- Tudatos, önálló és keresztyén életvitel
- Közösségépítés

Kiemelt fejlesztési feladatok minden szinten a NAT 2007 szerint:

- Énkép, önismeret
- Hon- és népismeret - egészséges nemzettudat
- Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra
- Környezettudatosságra nevelés
- A tanulás tanítása
- Testi és lelki egészség
- Felkészülés a felnőtt lét szerepeire,
- Gazdasági nevelés

A kiemelt fejlesztési feladatok kiegészítése, a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- Kommunikáció – verbális és metakommunikáció
- Konfliktuskezelés – társas kapcsolatok
- Életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben
- személyes világkép és világnézet
- tudatos jellemformálás – erények szokássá válása
- családi életre való képesség, a családi élet csapatmunka, összejátékra való képesség
- tudatosan vállalt keresztény életvitel
- az önmagáért és másokért vállalt felelősség
- közösségépítés képessége
- értékorientált ízlés

Mindez természetesen az általános iskolás gyermekek életkorának megfelelő játékos feladatokkal, beszélgetésekkel és irodalmi illusztrációkkal, filmek megtekintésével és megbeszélésével, példaképek felkínálásával.

Sajátos feladatunk tehát a katolikus iskolában:

10. Valóság-alapú és ugyanakkor **személyes világkép és világnézet** kialakításának tapintatos segítése.
11. A személyiség kibontakozásának segítése, az **önnevelés, a jellemformálás** fontosságának bemutatása, segítségnyújtás ebben.
12. A helyes önismeretre építő **hívatus-keresés** támogatása.
13. Tudatosan vállalt **keresztény életvitel** kialakítása: munka, pihenés, ünneplés harmóniája.
14. A másokért vállalt és általában a **felelősség** kialakítása, segítségnyújtás a közösségi emberré formálódásban.
15. Tapasztalja meg és tudatosodjon benne, hogy a közösségnek milyen nélkülözhetetlen szerepe van jelleme alakulásában, tanuljon meg eligazodni az **emberi kapcsolatok világában** és **legyen nyitott nagyobb közösségek felé is** (iskola, plébánia, nemzeti és világegyház, ill. a társadalom)
16. A közösségben – reális önismeretre építve **keresse és találja meg a helyét**. Tanuljon meg engedelmeskedni, alkalmazkodni, ha vezetésre termett, ezt szolgálatnak tekinteni és kerülje el a karrierizmus kísértéseit.

17. A közös imádság, szentmisék, lelkigyakorlatok, keresztény módon megélt iskolai táborok által a **vallás** közösségformáló erejének tudatosítása.

18. A tanulóknban fejlődjön ki a **nemzeti azonosságtudat**, az Európához tartozás tudata, valamint ismerjék és becsüljék meg más népek hagyományait, kultúráját, szokásait és életmódját illetve az emberiség közös problémáit is.

Legfontosabb feladataink röviden tehát:

- ÉRTÉKKÖZVETÍTÉS – emberi méltóság, hivatás, esztétika
- A SZÍV NEVELÉSE – a szív az értékrend központja a Biblia szerint!
- AZ ÉRZELMEK ELFOGADÁSA ÉS HELYES KEZELÉSE
- AZ AKARAT NEVELÉSE – felelősségtudat, helyesen használt szabadság
- A HELYES ÉRTÉKREND NEVELÉSE - a plurális, szekularizálódó világban keresztényként élni

Tantervünket 37 órára terveztük. Külön terveztük a magatartást-szorgalmat és a felelősi-, ill. tanulmányi munkát értékelő órákat (9 óra, azaz havonta 1 óra) mert ez a felelős munkára nevelés fontos eszköze.

Az alsó tagozatban is jellemző, de a felsőben még markánsabban, hogy a követelményrendszert spirálisan, egyre bővülő módon szerkesztettük. Ezért a felső tagozatban a tematikus összesített óraterv mindegyik szakaszban (alapozó és fejlesztő szakasz) azonos, a tématervben részletezzük az adott évfolyam életkori sajátosságai szerint.

Az általános iskola felső tagozatának kerettanterve (5-8. évfolyam) megfeleltethető a gimnázium megfelelő évfolyamainak is.

5. évfolyam

Célok, feladatok, fejlesztendő területek: A nevelési ciklus alapozó időszak a viharos lebontás, a gyors változás kora kezdődik. A test gyors fejlődése mellett lassúbb az érzelem pozitív változása (ez változó és szélsőséges).

Ez a mindenbe belekötő, kegyetlenül kritikus, a mindent jobban tudó kamaszok ideje. A szülő lassan – vagy hirtelen – lekerül a piedesztálról, nem ideál többé. Ez is idegesíti a gyermeket, úgy érzi: becsapták. Megjelenik az önmaga-keresés, elkezdődik a gyermek-éntől való menekülés, kialakul az önvizsgáló állapot. Túlzott magabiztossággal igyekszik igazolni a felnőtté válás folyamatát, ill. a fantázia világába menekül.

Itt kell az iskolának stabil pontként működnie, ideálokat felkínálni és terelgetni a gyermek önvizsgáló és lázadó hajlamait.

Szeretettel, türelemmel és abban bízva, hogy ő is túl lesz ezen az időszakon, mint sok millió elődje – okos irányítással kell segítségére lenni.

Tudnia kell a nevelőnek, hogy a gyermeknek nagy szüksége van rá, még akkor is, ha ezt nagy igyekezettel titkolja is.

Megértésre, bölcs szigorra és következetességre, ugyanakkor időben alkalmazott rugalmasságra van szüksége.

Kulcskompetenciák a NAT 2007 szerint:

- énkép, önismeret
- anyanyelvi kommunikáció
- a hatékony, önálló tanulás
- szociális és állampolgári kompetencia
- kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia

Kulcskompetenciák a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- Tudatos, önálló és keresztény életvitel
- Közösségépítés

Kiemelt fejlesztési feladatok a NAT 2007 szerint:

- énkép, önismeret
- a tanulás tanítása
- testi és lelki egészség
- hon- és népismeret
- európai azonosságtudat és egyetemes kultúra
- aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
- gazdasági nevelés
- környezettudatosságra nevelés
- felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A kiemelt fejlesztési feladatok kiegészítése a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- Kommunikáció – verbális és metakommunikáció
- Konfliktuskezelés – társas kapcsolatok
- Életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben
- családi életre való képesség a családi élet csapatmunka, összjáték
- egészséges nemzettudat
- személyes világkép és világnézet
- tudatos jellemformálás – erények szokássá válása
- tudatosan vállalt keresztény életvitel
- az önmagáért és másokért vállalt felelősség
- közösségépítés képessége
- értékorientált ízlés

Óraszám: 37 óra / tanév
1 óra / tanítási hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Iskolánk	2
2.	Ünnepeink	2
3.	Családunk	4
4.	Példaképeink	3
5.	Egyházunk	2
6.	Magyarságunk	4
7.	Szabadságunk és értékeink	2
8.	Értékek és erények	18

I. témakör: Iskolánk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i>	Követelmények a felső tagozaton Tanulási technikák Önismeret, önértékelés Sajátos iskolai szokásaink	Kiscsoportos gyűjtőmunka, beszélgetés, Napirendkészítés, rögzítés	Hon- és népismeret hittan

II. témakör: Ünnepeink			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szociális és állampolgári kompetencia <i>Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra</i> Életvezetés <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Az ünneplés művészete, ünnepvárás, készülődés, Családi, nemzeti, egyházi ünnepeink	- fényképek gyűjtése - ünnepek eljátszása - tablók készítése	Történelem Hittan Magyar irodalom
III. témakör: Családunk			
<i>Énkép, önismeret</i> Szociális és állampolgári kompetencia - figyelmesség –empátia - családi munkamegosztás - tisztelet - ragaszkodás Anyanyelvi kompetencia	A Szent Család és Jézus példája az engedelmességre Egészséges emberi kapcsolatok A mi családunk Őseink – híres magyar családok	- beszélgetés - családi fotók nézegetése - saját családom bemutatása - gyűjtőmunka	Történelem Hittan Magyar irodalom Hon- és népismeret
IV. témakör: Példaképeink			
<i>Énkép, önismeret</i> Szociális és állampolgári kompetencia - figyelmesség –empátia - családi munkamegosztás - tisztelet - ragaszkodás Anyanyelvi kompetencia	- fontos, hogy legyen példaképünk - milyen alapon (sikeresség? Külső?) válasszunk példaképet? - ki a te példaképed? – miért? Az én példamutatásom fontossága - felelős vagyok-e az arcomért? A szentek egyházunk példaképei Nemzeti példaképeink	- beszélgetés - tablókészítés - idézetgyűjtés	Történelem Irodalom hittan

V. témakör: Egyházunk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret,</i> Szociális és állampolgári kompetencia Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra Közösségépítés Tudatos, keresztény életvitel	Szent Péter-köszikla Egyházunk születése –Pünkösöd – karizmák - mi a közösség? - mi a az egyház feladata? - kapcsolataink és szolgálataink a plébániánkon - a tanuló saját plébániájának és plébánosának megismerése - ministrálás, szolgálatát a helyi közösségben (szkóla, cserkészet, stb.) - megyéspüspökünk megismerése legalább képről, névről s rövid életrajzának megismerése - Róma és a helyi hívő kapcsolata - felelősség az egyházi közösségért - ne legyek „fogyasztó keresztény”	- beszélgetés - szituációs játék - gyűjtőmunka - beszélgetés - tablókészítés a tanulók plé- bániájáról	Hittan Történelem Hon- és népismeret
VI. témakör: Magyarságunk			
Szociális és állampolgári kompetencia Hon- és népismeret Aktív állampolgárságra és demokráciára neve- lés Tudatos, önálló és keresztény életvitel <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Magyar népünk eredete Nemzetünk és a magyar egyház története - ki a magyar? - hazánk történelmének néhány sorsfordító eseménye és azok ne- ve, akik ezekben részt vettek - a magyar egyház történetének néhány érdekes személyisége	- gyűjtőmunka - videó nézés - versgyűjtés	Történelem Hittan Irodalom Hon és népismeret

VII. témakör: Szabadságunk és értékeink			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép- önismeret Szociális és állampolgári kompetencia Tudatos és keresztény életvitel Közösségépítés <i>Környezettudatosságra nevelés</i>	Szabadságunk és értékeink - sport és játék - a játékszabályok, mint értékek - a szabadság és a szabályok viszonya - a szabadság nem jelenti azt, hogy mindent szabad, - társadalmi játékszabályok - a természet törvényszerűségei Értékrend és divat Belső iránytű – öntörvényűség – nem mindig az az értékes, amit az emberek többsége annak tart	beszélgetés sport játék tánc Kiscsoportos gyűjtőmunka Társasjáték kitalálása	Testnevelés Magyar nyelv- és irodalom Hon- és népismeret Történelem Matematika környezetismeret
VIII. témakör: Értékek és erények			
Anyanyelvi kompetencia <i>Hon- és népismeret</i> Szociális és állampolgári kompetencia <i>Testi- lelki egészség</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Tudatos keresztény életvitel	Értékeink, erényeink Egyetemes és sajátosan nemzeti értékeink Értékes műalkotás és giccs Értékes és értéktelen emberi tulajdonságok	beszélgetés kiscsoportos tevékenység, gyűjtőmunka tablókészítés	Sport, tánc és drámajáték művészetek, irodalom és rajz

6. évfolyam

Célok, feladatok:

A legkritikusabb, a mindenbe belekötő, a mindent jobban tudó kamaszkor ideje. Elkezdődik a gyermeki éntől való menekülés, kialakul az ön-vizsgáló lélekállapot. A barátságoktól lassan az egyéni, igazi barát felé fordul. Feladatunk, hogy ebben a nehéz korszakban önmaga, indulatai és kapcsolatai egyre jobb „kezelését” segítsük. Ugyanakkor fontos ebben az életkorban a fiúknál a „fiúbanda”, lányoknál a barátnők köre.

Kulcskompetenciák a NAT 2007 szerint:

- anyanyelvi kommunikáció
- a hatékony, önálló tanulás
- szociális és állampolgári kompetencia
- kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia

Kulcskompetenciák a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- Tudatos, önálló és keresztény életvitel
- Közösségépítés
- Tudatos önnevelés keresztény léleképítés

Kiemelt fejlesztési feladatok a NAT 2007 szerint:

- énkép, önismeret
- a tanulás tanítása
- testi és lelki egészség
- hon- és népismeret
- európai azonosságtudat és egyetemes kultúra
- aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
- gazdasági nevelés

- környezettudatosságra nevelés
- felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A kiemelt fejlesztési feladatok kiegészítése a keresztyén nevelés szükségessége szerint:

- Kommunikáció – verbális és metakommunikáció
- Konfliktuskezelés – társas kapcsolatok
- Életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben
- családi életre való képesség a családi élet csapatmunka, összjáték
- egészséges nemzettudat
- személyes világkép és világnézet
- tudatos jellemformálás – erények szokássá válása
- empátia képességének fejlesztése
- tudatosan vállalt keresztyén életvitel
- a megismert igazság vállalásának képessége
- az önmagáért és másokért vállalt felelősség
- közösségépítés képessége
- értékorientált ízlés

Tematikus összesített óraterv

Óraszám: 37 óra / tanév
1 óra / tanítási hét

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Iskolánk	2
2.	Ünnepeink	2
3.	Családunk	4
4.	Példaképeink	3
5.	Egyházunk	2
6.	Magyarságunk	4
7.	Szabadságunk és értékeink	2
8.	Értékek és erények	18

I. témakör: Iskolánk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép-önismeret</i> <i>Tanítás tanulása</i> <i>Aktív állampolgárságra nevelés</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Testi-lelki egészség</i>	Iskolánk története Hogyan tanuljunk hatodikban? Mit kezdjek a másik nemmel az iskolában? - jogos és jogtalan kritika és annak közlése - napirend	gyűjtőmunka, beszélgetés, tanulásmódszer-tani foglalkozások iskolatörténeti „kutatások”	Pályaorientációs kézés Családi életre nevelés Történelem, környezetismeret
II. témakör: Ünnepeink			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Testi-lelki egészség</i> <i>Hon- és népismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra nevelés</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben Kommunikáció – verbális és nonverbális kommunikáció - tolerancia fejlesztése	Mindenszentek, Halottak napja - miért ünnep az ünnep? Miért jó ünnepelni? - miért lehet ünnep a temetés - hogyan ünnepeltek otthon, mi a te szereped benne? Más közösségek ünnepei - az ünnepet szebbé, megihettebbé tenni	- beszélgetés - régi képek gyűjtés - Néprajzi Múzeumba, skanzenbe látogatás	Hittan Egészségtan

III. témakör: Családunk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Szociális és állampolgári kompetencia - tudatos, önálló és keresztény életvitel - közösségépítés - a család az a színtér számára, ahol megmutathatja értékeit és hibáit is. - viselje el, hogy szüleinek és a tanároknak is vannak hibái - ismerje fel és el saját hibáit is - igyekezzon kijavítani azokat	A keresztény család - milyennek képzeled el leendő családot? - hogyan készülsz az anyai, apai hivatásra? A szabadidő értelmes eltöltése	beszélgetés, tablókészítés az ideális családról Önismereti és családismereti tesztek Erények – értékbörze játék Játékok tanítása	Egészségtan Hittan Családi életre nevelés
IV. témakör: Példaképeink			
<i>Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció <i>Aktív állampolgárságra nevelés</i> Tudatos, önálló és keresztény életvitel Közösségépítés	- A szentek példája ma is hat - a szentek hétköznapi emberek voltak sok szempontból – követhető a példájuk - Ki a szent? Védőszentem Magyar szentek	- beszélgetés - tablókészítés - idézetgyűjtés - szentekről készült filmbejátszások pl. Sacra Corona Napfivér Holdnővér	Történelem Irodalom hittan

V. témakör: Egyházunk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra</i> Szociális kompetencia - Tudatos, önálló és keresztény életvitel - Konfliktuskezelés és társas kapcsolatok - Közösségépítés Kommunikáció – verbális és metakommunikáció	Misszionáriusok – missziók régen és ma Küldetésünk van - keresztény fiatal viselkedése az utcán és más nyilvános helyen - ró-luk ítélik meg Jézust és a keresztényeket	- a Misszió c. film megtekintése, megbeszélése - Lumen 2000 film epizódjai	Hittan, történelem
VI. témakör: Magyarságunk			
<i>Hon- és népismeret</i> <i>Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra</i> <i>Aktív állampolgárságra nevelés</i> - ismerje meg, hogy hazánk Európa védőpajzsa - ismerje meg hazánk néhány feltaláló, alkotó elméletét és legyen büszke rájuk	- mit kaptunk a kereszténységtől - miért jó az, hogy mi magyarok és keresztények vagyunk egyszerre? Magyar feltalálók	- gyűjtőmunka - táblakészítés magyar feltalálókról	- történelem - hittan - természettudomány

VII. témakör: Szabadságunk és értékeink			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia - a szabadság nem jelenti azt, hogy mindent szabad, - értékelje a korlátok védelmező, megtartó tulajdonságát is Esztétikai – művészeti tudatosság - tudjon felsorolni örök értékeket, amik nem változnak divatok szerint - a játékszabályok, mint értékek - tudja és értse meg, hogy nem mindig az az értékes, amit az emberek többsége annak tart	A legfőbb értékek –az élet, a szabadság, az emberi kapcsolatok, az egészség Az ember alkotta világ értékei – művészetek, tudomány vívmányai, Hamis „értékek”, érték-rombolás, káros szenvedélyek	- beszélgetés - kiscsoportos tevékenység, gyűjtőmunka Képzőművészeti- és fotóalbumok megismerése	- sport, - tánc és drámajáték - művészetek - egészségnevelés - drogprevenció
VIII. témakör: Értékeink			
<i>Énkép- önismeret</i> Anyanyelvi kommunikáció Szociális kompetencia Konfliktuskezelés és társas kapcsolatok Tudatos keresztény életvitel	Értékeink, erényeink Érzelmek Akarati cselekvéseink és ezek viszonya	- beszélgetés - kiscsoportos tevékenység, gyűjtőmunka	- sport, - tánc és drámajáték - művészetek

7. évfolyam

Célok, feladatok:

Ez a kamaszkornak az a szakasza, amikor nagyon érzékeny és bizonytalan önmagában a gyermekkorból éppen kinövő ember, ugyanakkor az érzelmei látható megnyilvánulásait szégyelli és jelentkezik a jellegzetes kamaszkori gátlásosság is. Nagy empátiával és kellően tapintatos, de határozott segítségnyújtással kell építeni személyiségét és formálni az osztályközösséget is. Problémát okozhat ebben a korban a koedukáció is, a nemek közötti nagy különbségek miatt.

A fiúkra jellemző sajátosságok:

- Szellemi éhség, az értelmi világ megtapasztalni akarása
- Tudásvágy, természettudományok szeretete
- Ideges nyugtalanság szakasza ez, a szemtelen közbeszólások kezdete (ezért fontos illetan, viselkedési szokások!)
- Közösségek, kis csoportok (gittegylet) kora, ha van jó, a szeretet alapján álló igaz, megvalósítható cél, akkor helyes irányítás mellett kialakul a jó osztályközösség, mert él a csoportszellem
- A vezéregyéniség, a legtöbb férfias tulajdonsággal rendelkező gyermek köré csoportosulnak, ezért az osztályfőnöknek nagyon fontos a jó vezéregyéniségek megnyerése, kiválogatása a kellő feladatra
- A folyamatos figyelem max. 20', ez a dekoncentráltság kora
- A fiúk érdeklődése kifelé, a lányoké befelé irányul
- A példakép válogatás ideje ez – sportolók, történelmi hősök, színészek, szent férfiak (lányoknál nők) csodálata, utánzása, képek-, aláírássok gyűjtése hírességektől
- Az otthoni nagy viták, ellenszegülések kezdete – saját vélemény kialakulása
- Nagyfokú érzelmi ingadozások, látványos veszekedések és kibékülések kora
- A jó nagy „kibeszélések” ideje – ezért fontos az osztályfőnök – gyermek ill. a lelkivezető – gyermek beszélgetése.
- Tehát, ez a lelkivezetés elindulásának ideje, az elidegenedés kezdete is, amikor eltávolodik a szülőtől – és az osztályfőnöknél, vagy a lelkivezetőnél keres támaszt – nagyon fontos a nála néhány évvel idősebb, megbízható, jó értékrendű fiatalok bevonása a nevelő folyamatba!
- Nevelni elsősorban a közösség nevel, ezért annak alakítására kell nagy hangsúlyt fektetnie az osztályfőnöknek
- Rendkívül fontos ebben a korban a sok közös – iskolán kívüli – program
- Nagy haszonnal jár, ha az osztályfőnök meg tudja tenni, hogy néha a saját lakásában – életében legyen együtt a gyerekekkel!

Óraszám: 37 óra / tanév
1 óra / tanítási hét

Tematikus összesített óraterv

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Iskolánk	2
2.	Ünnepeink	1
3.	Családunk	4
4.	Példaképeink	4
5.	Egyházunk	1
6.	Magyarságunk	3
7.	Szabadságunk és értékeink, erények	4
8.	Értékek – erények	18

I. témakör: Iskolánk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Anyanyelvi kommunikáció <i>Hatékony és önálló tanulás</i> Szociális kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Tanulási módszerem Saját magam elfogadása, mások elfogadása Embertípusok A 13 évesek értékei és gyengeségei A felnőttek értékei és gyengeségei - a helyes önismeret fejlesztése emberi szempontból - milyen embertípus vagyok? - a hozott és a szerzett ill. szerezhető értékeim számbavétele és tudatosítása	- tanulás-módszertani beszélgetések, gyakorlatok - egyéni írásos munka, beszélgetés, - testi-lelki változások leírása és megbeszélése - lelkitükör készítése - beszélgetések nemek szerinti bontásban	Biológia Hittan Irodalom Rajz – művészettörténet

II. témakör: Ünnepeink			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Tudatos és keresztény életvitel Közösségépítés Szociális és állampolgári kompetencia	Ünnepeink - egykor és ma - ünnep az összetartozás tudatának erősítője - egy-két jeles ünnep eredete, - a közös ünnep közelebb hozza az egymást szeretőket - vértanúk ünnepei és az un. Fehér vértanúság <i>- ma is vannak vértanúk, üldözöttek</i> <i>- és gyógyíthatatlan betegségben szenvedők is</i>	- beszélgetés Képek – filmbejátszások megtekintése és megbeszélése Maximilian Kolbe Mindszenty József Brenner János Kaszap István	Történelem Hittan Ének-zene, néptánc
III. témakör: Családunk			
<i>Énkép, önismeret</i> Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	- ki az ember? Személyes létünk értelme nemiségünk szerepe a változások kora Minden emberi közösség alapja a család A család válsága, az ember válsága A családban jelen van a nő, a férfi, a lány, a fiú – észre kell venni a szépet, az eltérőt a másik nemű emberben Elfogadni a saját nemet is A családok mai válságát az önzés, a fogyasztói szemlélet, a kicserélhetőség érzete adja Elfogadni az egyes életkori változásokat	- gyűjtőmunka - beszélgetés vendégekkel (is) nemek szerinti bontásban	Etika Biológia Pszichológia

IV. témakör: Példaképeink			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép önismeret</i> Testi- lelki egészség Tudatos, önálló és keresztény életvitel <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> .	- Mire tanítanak a férfi szentek és mire tanítanak a női szentek példái? Férfi ideál Női ideál Észrevenni, hogy mást tanulhatunk a nőktől (szépérzék, türelem, elfogadás, önfeláldozás, lelki erősség, empátia, életközelség) és mást a férfiktól (bátorság a nagy kihívásokban, kalandvágy, nagyvonalúság) – ezek a tulajdonságok együtt alkotnak teljességet.	- beszélgetés - gyűjtőmunka nemek szerinti bontásban is	- egyháztörténelem - pszichológia - irodalom – film
V. témakör: Egyházunk			
Szociális és állampolgári kompetencia Tudatos és önálló keresztény életvitel Életvezetés a családban és társadalmi községben	- Mit jelent ma kereszténynek lenni? - mit jelent árral szemben úszni? Apostolkodás, misszió szerepe A kereszténység küldetését, feladatokat és kötelességeket is jelent, nem „happy, alleluja” csupán Ne csupán a magunk érzelmi kielégülését keressük az ifjúsági közösségben, egyházban - lelkivezető szükségessége	- beszélgetés - gyűjtőmunka Ismerkedés a városmissziókkal Lumen Christi 2000 részének megtekintése	Hittan Történelem

VI. témakör: Magyarságunk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra</i> <i>Hon és népismeret</i>	Egyházunk a kisebbségekért Minden ember Isten képmása Magyarország Mária országa Egyszerre keresztény és magyar A kisebbségben élő magyarok Észrevenni Isten képmását a nehéz emberekben is. Védeni a gyengébbet, a fogyatékos, - kiállni az igazság mellett akkor is, ha kisebbségben marad a véleményével	- beszélgetés - írásbeli rögzítés - dokumentumfilmek - albumok megtekintése	Történelem Hittan Irodalom Néprajz
VII. témakör: Szabadságunk és értékeink			
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés</i>	A személyes szabadság helyes megélése - „Szeress és tégy amit akarsz” – a szeretet a helyes értékrend megélése - a szabadság nem egyenlő az anarchiával. Szabadsága akkor igazi és boldogító, ha felelősségérzettel és megbízhatósággal, előrelátással párosul	- beszélgetés - kiscsoportos tevékenység	Történelem Hittan
VIII. témakör: Értékek és erények			
<i>Énkép, önismeret</i> Szociális és állampolgári kompetencia konfliktuskezelés – társas kapcsolatok életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben	Változások kora: hogyan érzem magam és hogyan érzik magukat körülöttem mások? Változások kora: milyen vagyok, milyen leszek?	- vélemények írása - tesztek - beszélgetés - mások véleménye egy-egy témáról	Családi életre nevelés Hittan Irodalom

	Család – hogyan látom a családomat és hogyan látnak ők engem? Barátok vagy ellenfelek a többiek? Szerelmek – mi a szerelem? Az ember méltósága – önértékelési szem- pontok. A férfi és a női agy működése Változások a kapcsolataimban Barátság és/vagy szerelem? Helyes értékrend, hamis értékek Közösségépítés és „sültgalamb-várás”		

8. évfolyam

Célok, feladatok: Ez már nyugodtabb időszak, mint az előző év. Most célunk megszilárdítani az osztályközösséget, hogy később is megmaradjanak az értékes kapcsolatok még akkor is, ha így fájdalmasabb az év végi elszakadás. Meg kell szilárdítanunk a plébánia közösségéhez való tartozás tudatát, igényét is, hiszen az az ideális, ha a fiatal a plébánián lel megtartó ifjúsági közösségre. Segítenünk kell feldolgozni az erősödő nemi jellegből adódó gátlásokat és a vadhajtásokat tapintatos, de határozott türelemmel kell nyesegetni. Támogatni és ténylegesen intézni a továbbtanulási törekvéseket. A nyolcadik osztály végére alakuljon ki a tanulóknak a felelősségérzet és a közösségért végzett szolgálat igénye, ill. a közösség igénye. Ekkor tekinthető a maga fejlődési szintjén érett fiatalnak, aki megállja a helyét a felsőbb tanulmányokban is, olyan intézményekben, ahol valószínűleg már kevesebb a személyes törődés.

Természetesen a témák és tartalmak nem különülnek el élesen egymástól. Vannak átfedések és ismétlések is.

Kulcskompetenciák a NAT 2007 szerint:

- énkép, önismeret
- anyanyelvi kommunikáció
- a hatékony, önálló tanulás
- szociális és állampolgári kompetencia
- kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia

Kulcskompetenciák a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- Tudatos, önálló és keresztény életvitel
- Közösségépítés

Kiemelt fejlesztési feladatok a NAT 2007 szerint:

- énkép, önismeret
- a tanulás tanítása
- testi és lelki egészség
- hon- és népismeret
- európai azonosságtudat és egyetemes kultúra

- aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
- gazdasági nevelés
- környezettudatosságra nevelés
- felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A kiemelt fejlesztési feladatok kiegészítése a keresztény nevelés szükségessége szerint:

- Kommunikáció – verbális és metakommunikáció
- Konfliktuskezelés – társas kapcsolatok
- Életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben
- családi életre való képesség a családi élet csapatmunka, összjáték
- egészséges nemzettudat
- személyes világgép és világnézet
- tudatos jellemformálás – erények szokássá válása
- tudatosan vállalt keresztény életvitel
- az önmagáért és másokért vállalt felelősség
- közösségépítés képessége
- értékorientált ízlés

Óraszám: 37 óra / tanév
1 óra / tanítási hét

Tematikus összesített óraterv

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Iskolánk	4
2.	Ünnepeink	1
3.	Családunk	10
4.	Példaképeink	3
5.	Egyházunk	3
6.	Magyarságunk	3
7.	Szabadságunk és értékeink	4
8.	Értékek és erények	9

I. témakör: Iskolánk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra nevelés</i> Tudatos, önálló és keresztény életvitel <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	- mitől katolikus egy iskola? - milyen értékeket viszel magaddal? Továbbtanulási szempontok Saját felelősséged jövőbeli életed alakulásában - önálló döntés és/vagy a szülők irányításának elfogadása? Reálisan fölmérni a saját képességeket és lehetőségeket	gyűjtőmunka, beszélgetés, gimnáziumok megismerése nyílt napokon való részvétel pályorientációs tesztlapok kitöltése találkozás pályorientációs szakemberrel	Hittan Etika
II. témakör: Ünnepeink			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra</i> Tudatos, önálló és keresztény életvitel <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Az ünnep tanúságtétel, közösségi esemény Személyes, nemzeti és egyetemes ünnepeink - miért van ünneplő ruha? Kulturált viselkedés az ünnepélyeken az ünnep jellege szerint Öltözködés az ünnephez méltó módon Megünnepelni egy-egy eseményt, vagy személyt, vagy szentséget, közösséget vállalni az ünnepelttel.	- beszélgetés - illemkódex készítése - ünnepek megrendezése	Hittan Irodalom Ének-zene

III. témakör: Családunk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Énkép, önismeret Kommunikáció – verbális és meta-kommunikáció Szociális kompetencia Gazdasági nevelés <i>Testi-lelki egészség</i> Életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben	- a család mint érték - családi kapcsolatok - különböző életkorú emberek a családban - családi ünnepek - a család a képzőművészetben - az egyház tilalmai bilincsek, vagy megtartó kapaszkodók, értékek? - felelős vagyok-e önmagamért? - már most eldől, milyen apa vagy anya leszel - családi szerepek, felelős apaság, felelős anyaság és felelős gyermekség - pénzbeosztás a családban - felelős vagy testedért-lelkedért - konfliktusok a családban - az élet tisztelete - a termékenység - a tilalmak gyakran korlátok egy szakadék szélén – érdekünkben vannak - „lazázás”, együttjárás – jegyes-ség - házasság – család - híres és szép házasságok	szituációs játékok befejezetlen történetek „ön dönt” játék Az élet egy csoda c. film megtekintése a magzati létről A „Gyökerek és szárnyak” c. októfilm egyes epizódjainak megtekintése és a felvetett problémák megbeszélése Tablókészítés	Irodalom Festészet Zene Pszichológia Biológia Etika

IV. témakör: Példaképeink			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Hon és népismeret</i> <i>Európai azonosságtudat és egyetemes kultúra</i> <i>Felkészülés a felnőtt életre</i>	Példaképek a XX-XXI. század nagy egyéniségei közül: Batthány-Strattmann László, Sweitzer Albert, Brenner János, Kaszap István, Salkaházi Sára, II. János Pál pápa a tanulók kortársai között is jó példaképek lehetnek, csak föl kell fedezni őket (pl. sportolók között)	- beszélgetés - idézetgyűjtés - fényképek – életrajzok gyűjtése - internet használat - részletek életrajzi filmekből, DVD anyagokból	Történelem Médiaismeret Hittan Etika
V. témakör: Egyházunk			
Szociális kompetencia Tudatos és önálló keresztény életvitel Közösségépítés Életvezetés	Európa újra evangelizálásra szorul Én is az egyház tagja vagyok Az egyház szervezeti felépítése Egyház és karizma Az egyház szervezeti fölépítése, az egyes egységek szolgálata nagy vonalakban Egyházmegyéje püspökei Plébániai-templomi, ifjúsági közösség fontossága	- beszélgetés - a hallottak rögzítése - városmissziós felvételek, beszámolók feldolgozása - egyházi, egyházmegyei és plébániai honlapok, újságok, közösségek bemutatása Nagymarosi Ifjúsági találkozó Ifjúsági zárándoklatok	Hittan

VI. témakör: Magyarságunk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés Tudatos és önálló keresztény életvitel Közösségépítés Életvezetés	Egy-két kiemelkedő magyar egyházi és világi személyiség megismerése Szent István és Mindszenty bíboros örökösei vagyunk, Mai szabadságunk az 1956-os forradalom vértanúinak is köszönhető - a forradalom nem öncélú lázadás - mit tehetek ma a hazámért?	- gyűjtőmunka - tablókészítés - kutatás az interneten - könyvek, DVD-k és internetes oldalak megismerése	Történelem Hittan
VII. témakör: Szabadságunk és értékeink			
Szociális és állampolgári kompetencia Aktív állampolgárságra és demokráciára nevelés Tudatos és önálló keresztény Közösségépítés Életvezetés életvitel	- szabadság vagy szabadosság - nem mindig az az értékes, amit az emberek többsége annak tart - a „gagyi” és az érték - a giccs és a művészet - mi a demokrácia előnye és mi a tömegdemokrácia hátránya? - a manipuláció lényege - liberalizmus ma - Etika és etikett - divatok: „árral szemben” - véleménynyilvánítás - a keresztény ember véleménynyilvánítási kötelezettsége, aki véleményével adott esetben politizál	- beszélgetés - kiscsoportos tevékenység, gyűjtőmunka - A Gyökerek és szárnyak c. októfilm epizódjainak megtekintése	Történelem Médiaismeret Politika

VIII. témakör: Értékek és erények			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Énkép, önismeret</i> Kommunikáció – verbális és meta-kommunikáció Szociális kompetencia <i>Testi-lelki egészség</i> Életvezetés – élet a családban és a társadalmi közösségben	- az ember, mint önérték - megválaszthatjuk-e nemünket? - a férfi agy és a női agy működése, mint érték - egymás „másságának elfogadása” érték és erény - érték-e a „másság”? Paranormális jelenségek - a szerelem, mint érték - a szexualitás mint érték - a döntésképeség, mint érték - a hűség mint erény - különbség a szingli lét és a cölibátus között - „carpe diem” vagy tervszerű, értelmes élet – Istenbe vetett bizalom	- gyűjtőmunka (újságcikkek, magazinok) - „érték-reklám” készítése kiscsoportban - rajzos rögzítés - „Ön dönt” játék - szituációs játékok	Biológia Hittan Médiaismeret

12.1.3. Osztályfőnöki 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)

OSZTÁLYFŐNÖKI

9. évfolyam

Célok és feladatok

A tanuló ismerje és fogadja el az iskola szabályait. Lásza be, hogy szabályok nélkül nem lehet nyugodtan, biztonságosan élni. Tervezze meg napirendjét, a tanév tennivalóit.

Ne olcsó népszerűsége törekedjen. Nem mindig azt kell követni, aki a lehangosabb és a legtöbbet enged meg magának. Legyen „nyugtató” és ne felforgató tényezője osztályának. Próbáljon meg már most tudatosan küzdeni indulatai ellen. Tudjon bocsánatot kérni felelőtlen tetteiért. Önállósága nem veszélyeztetheti sem maga, sem mások testi-lelki épségét.

Ismerjen meg más vallásokat is, és lássa be, hogy az embert legjobban tisztelő, az emberi szabadságot legmélyebben elfogadó vallás a kereszténység. Tudja, hogy a babona miért káros az ember személyiségére.

Legyen tisztában a barátság fogalmával. A barátság nem egyenlő a haversággal. Tisztelje a másik emberben a nőt/férfit. Váljon egyre inkább őszinte, igaz baráttá. Tudja, hogy a titok kibeszélése, a másik ember bizalmával való visszaélés az egyik legsúlyosabb bűn az EMBER ellen. Gondoljon arra, milyen érzéseket válthat ki egy-egy meggondolatlan szava, tette a másokban. Ami neked fáj, az fáj a másik embernek is.

Érezze át a nagyszerűségét annak, ha egészségesnek született, egészsége tudatos veszélyeztetése súlyos bűn. Tudja, hogy a kultúra igazi értékeinek megismerése fejleszti személyiségét, míg a giccs, bővli, ízléstelenség rombolja személyiségében az értéket.

9. évfolyam

Óraszám: 1 óra/hét
37 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök	Óraszám
1.	Iskolakezdés	7
2.	Jellemnevelés, önismeret – emberismeret	7
3.	Világkép, világnézet, vallás	4
4.	Emberi kapcsolatok	4
5.	A szabadidő jó felhasználása	4
	Aktualitások, készülés iskolai programokra	11
	Összesen	37

Iskolakezdés (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Testi, lelki egészség</i> A szóbeli kommunikációs készség fejlesztése <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Digitális kompetencia Az információkezelés és a kommunikációértékelés készségének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Az önfejlesztés készségének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A társas aktivitás és a társadalmi érzékenység fejlesztése	A házirend átdöntése, szervezési kérdések, felelősök választása Az iskola története Jó időbeosztás, a tananyag ismétlésének fontossága Helyes életvitel, a kötelesség és a fakultatív lehetőségek összhangja. Munka, pihenés, ünneplés Magatartási, viselkedési, udvariassági alapszabályok A beszélgetés, vitatkozás alapszabályai	Tanórai beszélgetés a művelődés fontosságáról Prezentációvetítéssel kísért tanulói kiselőadások az iskola történetéről Vita-játék az alapvető viselkedési szabályokról	Irodalom Történelem Tánc és dráma Informatika

Jellemnevelés, önismeret – emberismeret (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i>	A jellemről általában A kamaszkor szépsége és gondjai Önismeret, indítékok, akaratnevelés	Tanórai beszélgetés a jellemről, önismeretről, önnevelésről	Irodalom Informatika Pszichológia

Az önfejlesztés és az etikai készség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A szóbeli kifejező készség és a szóbeli szövegek megértése készségének fejlesztése <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Digitális kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> Az információ kezelés és a képi információ feldolgozása készségének fejlesztése Az íráskészség fejlesztése	Példaképek, célok (osztálytársban észrevenni a jót és követni) Döntés, felelősség, kudarcok, sikerek Önállóság és alkalmazkodás A belső és a külső összhangja, egymásra hatása (megjelenés, beszéd, közvetlen környezet kialakítása...)	Pedagógus vagy más szakember irányításával ön- és emberismereti kérdőívek kitöltése, kiértékelése Írásbeli fogalmazás: osztályomból ki miben példamutató számomra Példaképek gyűjtése az internetről, az iskolai újságból; ezek kiértékelése; az eredményről faliújság készítése	Etika

Világkép, világnézet, vallás (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Az információkezelés készségének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> A kritikus gondolkodás készségének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Szóbeli kifejező készség fejlesztése	A világkép, világnézet, vallás fogalma Immanencia és transzcendencia határán (babona és hit, természeti és kinyilatkoztatott vallások, történelmi vallások és szekták, a New Age, UFO-hit) A hit nagykorú vállalása, a vallás személyes és közösségi jellege Vallásos mozgalmak, lelkiségek hazánkban	Információk gyűjtése a vallással kapcsolatban az internetről A gyűjtött anyag tanórai megbeszélése Prezentációvetítéssel kísért tanulói kiselőadások a történelmi vallásokról és a szektákról Vallási közösségek képviselőinek meghívása, beszélgetés velük	Történelem Informatika Vallásszociológia

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A szervezőkészség, a nyitottság és az empátia készségének fejlesztése		Látogatás vallási közösségeknél	

Emberi kapcsolatok (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A nyitottság, a társas aktivitás és felelősségérzet képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az empátia, az önértékelés és a pozitív gondolkodás képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A kommunikációs készség fejlesztése Esztétikai-művészet tudatosság és kifejezőképeség Az önfejlesztés és a harmónia készségének fejlesztése	Közösség, osztályközösség, a másik tisztelete Őszinteség, titoktartás, bizalom, becsület, hűség A család A barátság, fiúk-lányok kapcsolata – őszinteség, meggondoltság	Bizalom-játék a családi összetartás alapjainak megtapasztalására Fotópályázat: a családi kötelek bemutatása A pályamunkák közzététele az osztályfaliújságon; a győztes pályamunkák bemutatása az iskola honlapján Szerepjátékok segítségével megélni, a kölcsönös tisztességen alapulhat csak párkapcsolat	Pszichológia Fotóművészet Informatika Tánc és dráma

A szabadidő jó felhasználása (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Énkép, önismeret</i> Szóbeli kifejezőkészség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A nyitottság és a társas aktivitás képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az önfejlesztés és az esztétikai ízlés fejlesztése Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> Az önértékelés és az alkotóképesség fejlesztése Az oksági gondolkodás fejlesztése	Személyes kapcsolatok építése (Istennel, emberekkel) A kultúráról Önművelés, zenehallgatás, művészetek, tánc, kiállítás, múzeum, hangverseny, film, színház Káros szenvedélyek	Közvélemény-kutatás a csoportban a szabadidő felhasználásáról, az eredmények közös kiértékelése A különféle tehetséggel rendelkező csoporttagok rövid bemutatókat tartanak érdeklődési körükről a csoportnak Drog prevenció szakemberek meghívása, vezetésükkel előadás, beszélgetés, foglalkozás szervezése	Hittan Művészetek Irodalom Tánc és dráma Biológia

OSZTÁLYFŐNÖKI

10. évfolyam

Célok és feladatok

A tanuló érezze át annak felelősségét, hogy embernek született (Isten képmása). Tudja, hogy ő egyszeri és megismételhetetlen. Tudja, hogy életét ajándékba kapta.

Érezzen felelősséget környezetéért, lássa be, hogy a környezet pusztulása az ember pusztulását is okozza. Tudjon a technikai civilizáció káros következményeiről (környezetszennyezés, zaj, elidegenedés, neurózis stb.).

Tudja és fogadja el, hogy teste nem az ő tulajdona, hanem Istené, így keresztény kötelessége is óvni, védeni, megőrizni az egészségét. Testét nem kell szégyellnie, még ha nem is olyan, amilyennek ő szeretné, hiszen Isten álmolta meg őt ilyennek. Az igazi értékek az emberen belül vannak!

Már most tudatosan készüljön eljövendő hivatására, és ezért tegyen meg minden tőle telhetőt (egészségvédelem, tanulás, testedzés, képességei reális számbavétele stb.). Választott hivatásának az árnyoldalait is igyekezzon megismerni, ne csak a pozitívumokat.

Érezze át, hogy kereszténysége azt is jelenti, ki kell állnia az elnyomottak, igazságtalanul szenvedők mellett.

Értse meg, hogy ő személy szerint is felelős a magyarság jövőjéért, fejlődéséért. Nem lehet mindig másoktól várni a megoldást. A hazaszeretethez tartozik anyanyelvének helyes használata is.

Lehetőségei szerint óvja a természetet, figyelmeztesse a károkozókat. Érezze át annak a felelősségét, hogy ajándékba kaptuk a Földet, nincs jogunk tönkretenni.

10. évfolyam

**Óraszám: 1 óra/hét
37 óra/év**

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök	Óraszám
1.	Embernek lenni	5
2.	Egészséges életmód	4
3.	Hivatáskeresés	4
4.	Közösségek, közélet	4
5.	Magyarnak lenni	6
6.	Környezetvédelem	3
	Aktualitások, készülés iskolai programokra	11
	Összesen	37

Embernek lenni (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Énkép, önismeret</i> Szóbeli szövegek megértésének és alkotásának elősegítése Írásbeli szövegek alkotása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Az összehasonlítás, az osztályozás és a rendszerezés képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A társadalmi érzékenység képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség <i>Testi, lelki egészség</i> Az esztétikai érzék és a szervezőképesség fejlesztése	Az ember biológiai, filozófiai, teológiai fogalma Antropológiák az ókortól napjainkig Gyermekkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor Élet, halál, örök élet Személyi méltóság és közösségre utaltság	Tanórai beszélgetés az ember mibenlétéről Projektmunka: osztályfilm készítése az osztály fejlődésének korszakairól; bemutatása a szülőknek, ismerősöknek	Pszichológia Hittan Történelem Biológia Filmművészet Informatika

Egészséges életmód (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> Az oksági gondolkodás, a kritikus gondolkodás fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Szóbeli és írásbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Gazdasági nevelés</i> A felelősségvállalás képességének fejlesztése Digitális kompetencia <i>A tanulás tanítása</i> Az információkezelés érzékének fejlesztése	Testünknek is örök jövője van Testápolás, testedzés Sport, természetjárás Káros szenvedélyek	Kiscsoportos beszélgetés megadott szempontok alapján az egészséges életmódról; beszámoló az eredményekről az osztály előtt; a megállapításokról osztályújság szerkesztése, terjesztése a szülők, ismerősök között Fakultatív természetjáró program szervezése az iskolaközösség számára Drog prevenció: beszélgetés az előző évfolyamon szerzett ismeretek kapcsán	Hittan Biológia Testnevelés

Hivatáskeresés (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Szóbeli és írásbeli szövegek alkotása	Házasság, család Papság, szerzetesség Felelős ismerkedés, barátkozás a másnévelőkkel	Tanórai beszélgetés a hivatásokról Különböző hivatású, életállapotú emberek meghívása, interjú készítése, beszélgetés velük	Fotóművészet Informatika

Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A társadalmi érzékenység és empátiakészség fejlesztése Digitális kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> Az információkezelés képességének fejlesztése	Pályaválasztás	Az iskola honlapján képes beszámoló készítése a tapasztalatokról	

Közösségek, közelet (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Olvasott szövegek értése képességének fejlesztése Szóbeli és írásbeli szövegek alkotása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Gazdasági nevelés</i> A kritikus gondolkodás és az alternatívaállítási képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A társadalmi érzékenység képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség	A Biblia tanítása a közösségi életéről, közéletéről Szociális enciklikák a Rerum novarumtól kezdve A keresztény ember társadalmi felelőssége Politikai elkötelezettség A fogyasztói társadalom; fogyasztóvédelem	Tanórai beszélgetés a társadalom szociális problémáiról Ismerkedés az egyház szociális tanításával, a dokumentumokból vett részletek értő olvasása; értelmezése tanári irányítással Projektmunka: egy szegénykonyha meglátogatása, bekapcsolódás a tevékenységébe: beszerzés, ételkészítés, rendrakás; a tapasztalatokról beszámoló készítése a faliújságra Szimulációs játék segítségével feldolgozni, milyen vásárlási szokások kialakításával lehet igazságosabban elosztani az anyagi javakat	Szociológia Informatika

Testi, lelki egészség Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Az önfejlesztés és etikai érzék fejlesztése			

Magyarnak lenni (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Az analógiák felismerésének, keresésének és kialakításának fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Hon-és népismeret</i> Az önértékelés képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Szóbeli kifejezőkészség és előadáskészség fejlesztése Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>Gazdasági nevelés</i> A felelősségérzet és a szervezőkészség fejlesztése	Patriotizmus, nacionalizmus, sovinizmus Anyanyelvem szépsége, megbecsülése A nemzeti múlt kötelez Művészeti kincseink Magyarság és kereszténység Személyes felelősségem a magyarság jövőjéért	A nacionalizmus kirekesztő hatásáról szóló film közös megtekintése Tanórai beszélgetés a nemzeti ünnepek közösséget erősítő szerepéről Szónokverseny szervezése: téma egy nemzeti ünnep szónoklata	Filmművészet Irodalom Történelem

Környezetvédelem (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Az oksági gondolkodás fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Szóbeli és írásbeli szövegek létrehozásának fejlesztése Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A társas aktivitás és az etikai érzék fejlesztése Problémamegoldó gondolkodás fejlesztése	Az ember felelőssége a teremtett világért A technikai kultúra káros következményei Mit tehetek környezetemért?	Felmérések, interjúk készítése a környezetünkben lévő emberek környezettudatos magatartásáról Tanórai beszélgetés az ember felelősségéről a környezet iránt Problémamegoldó gyakorlat: hogyan tehetjük élhetőbbé világunkat (ötletbörze); egy javaslat kiválasztása és megvalósítása	Földrajz Hittan Etika Biológia

OSZTÁLYFŐNÖKI

11. évfolyam

Célok és feladat

A tanuló lássa be, hogy értelmünk véges, nem tudunk vele mindent felfogni. „Boldogok, akik nem látnak, és mégis hisznek.” Érezze annak súlyát, hogy döntenie kell további életéről, sorsáról.

Legyen tisztában azzal: a keresztény élet nem azt jelenti, hogy mindig az élet napos oldalán fog járni, és nem lesznek nehézségei, próbatételei. Soha ne feledje, hogy az Isten megpróbálja azokat, akiket szeret, de soha sem hagy magunkra minket. Higgye, hogy olyankor van hozzánk legközelebb, amikor mi talán a legtávolabbinak érezzük. Az Istent ne tekintse „automatának”, aki mindig az ő kívánságainak megfelelően dönt. Kapcsolódjon be aktívan az egyház életébe: ifjúsági találkozók, ministrálás, közösségi élet, templomi szolgálat, karitás.

Tudja, hogy a média nem mindig az igazságot közvetíti, hanem az éppen akkor divatos eszméket. Legyen tisztában azzal, hogy nagyon erősen képes befolyásolni a közvéleményt. Keressen segítőt ahhoz, hogy ki tudjon tartani saját véleménye mellett (szülő, idősebb barát, lelkivezető). Ismerjen katolikus fiataloknak szóló kiadványokat. Kísérje figyelemmel a TV-ben, rádióban elhangzó katolikus adásokat.

Legyen képes megszervezni egy-egy családi vagy osztályünnepet. Legyen igényes az ünnepléssel kapcsolatban. Tudja, hogy a tartalmatlan „szórakozás” rombol és nem épít. Legjobban a lustaság fáraszt.

Tanulja meg: a szentek azáltal váltak szentekké, hogy nem hagyták befolyásolni magukat a kor divatjától vagy a politikai erőktől, örök értékekhez ragaszkodtak akár életük árán is.

Tudjon elfogadni nehéz embereket is. Lássa be, hogy neki is vannak kevésbé jó tulajdonságai, és ezért ezt másokban is el kell tudni fogadni. Sokszor az életben a nehéz emberek többet segítenek nekünk, mint gondoljuk. Alakítsa felelősen baráti kapcsolatait, párkapcsolatát!

11. évfolyam

**Óraszám: 1 óra/hét
37 óra/év**

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök	Óraszám
1.	Az igényes szellemi munka	3
2.	A megélt kereszténység	4
3.	Világegyház, helyi egyház	4
4.	Média	3
5.	Ünnepek	4
6.	Szentnek lenni	4
7.	Emberi kapcsolatok	6
	Aktualitások, készülés iskolai programokra	9
	Összesen	37

Az igényes szellemi munka (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Énkép, önismeret</i> A képi információ feldolgozásának fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> A társadalmi érzékenység és az empátia képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A kérdéskultúra, az írásbeli és szóbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése Digitális kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A kommunikációértékelés képességének fejlesztése	Az értelem szerepe és korlátai Hosszú távú tervezés A szellemi munka optimális feltételei	Tanórai beszélgetés az értelem szerepéről Hasonló témájú film (pl. Forrest Gump, Ébredések stb.) megtekintése A csoportban esettanulmány készítése egy hasonló lehetséges esetről A legsikerültebb alkotás közzététele az iskola honlapján, illetve évkönyvében	Irodalom Filmművészet
A megélt kereszténység (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A kérdéskultúra és a szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése	Vasárnapi kereszténység, a vallás mint pótcselekvés A liturgia, a szentmise, a csend, az elmélkedés Egyéni és közösségi bűnbánat	Interjúkészítés különféle emberekkel vallási szokásairól Tanórai beszélgetés a mindennapi vallásgyakorlat fontosságáról	Hittan

Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A társadalmi érzékenység és a felelősségérzet fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Az alkotóképesség és az alternatíva-állítási képességének fejlesztése	Tanúságtétel a hétköznapiakban (tetteink által)	Egy elkötelezett keresztény életet élő ember meghívása, beszélgetés vele	

Világegyház, helyi egyház (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> <i>Hon- és népismeret</i> A kérdéskultúra és a szóbeli, írásbeli szövegalkotás készségének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A társadalmi érzékenység és a felelősségérzet fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Az alkotóképesség és az alternatíva-állítási képességének fejlesztése Digitális kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A kommunikációértékelés képességének fejlesztése	A II. Vatikáni Zsinat egyházképe A magyar egyház gondjai, lehetőségei A világiak felelőssége az egyházért Élet a plébánián	Projektmunka: ellátogatás egy plébániára, ott irodai, karitatív, liturgikus feladatok vállalása, a csoport tagjainak tehetsége szerint a feladatok elosztása A tapasztalatokról képes beszámoló készítése, közzététele az iskola honlapján, illetve a szülőknél szülői értekezleten	Hittan Teológia Irodalom Informatika

Média (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> IKT-alkalmazás A forráskezelés és a kommunikáció-értékelés képességének fejlesztése Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Gazdasági nevelés</i> Az önfejlesztés és a társas aktivitás képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Szóbeli és írásbeli szövegek megértésének és alkotásának képessége fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A rendszerszemlélet és a kritikus gondolkodás képességének fejlesztése	A tájékoztatás erkölcstana. Hirdetés és reklám. Információövez. A televízió, a videó és a számítógépes játékok lelki hatása, a velük való azonosulás veszélye Elmélyült és felszínes ismeretszerzés A média manipulálhatósága, a média a személyes életben A média és az evangelizáció	Média-megfigyelés, információgyűjtés az interneten a médiahasználatról Szituációs játékok segítségével megérteni a média segítő és gátló szerepét Kiállítás szervezése a vallásos médiáról (újságok, rádiók, TV-adások stb.)	Médiaismeret Irodalom Történelem Tánc és dráma

Ünnepek (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A felelősségérzet képességének fejlesztése <i>Hon- és népismeret</i> A nyitottság képességének fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Az önkifejezés képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> Az előadókészség fejlesztése A szóbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A társadalmi érzékenység fejlesztése Digitális kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> A forráskezelés és a kommunikáció-értékelés képességének fejlesztése	Szükségünk van szertartásokra! Az ünnepek hagyományőrző szerepe Az ünnepek közösségteremtő ereje Családi, nemzeti, egyházi ünnepek	Vita-játék érveléstechnikai gyakorlat keretében arról, miért fontosak az ünnepek A különféle vélemények kiértékelése kis csoportokban, majd az osztályközösségben Pályázat kiírása a legkedvesebb ünneppel kapcsolatban; a legsikerültebb alkotások megjelenítése az iskola honlapján	Irodalom Történelem Informatika

Szentnek lenni (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> A forráskezelés és a kommunikáció-értékelés képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> Az előadókészség fejlesztése A szóbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A felelősségérzet képességének fejlesztése <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> <i>Hon- és népismeret</i> A nyitottság képességének fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Az önkifejezés képességének fejlesztése	Ki a szent? (erények, a kegyelem formáló ereje) Védőszentem, nemzeti szentjeink, korunk szentjei A szentek követése Élet és életszentség (ez minden keresztény hivatása)	Prezentációvetítéssel kísért tanulói kiselőadások legkedvesebb szentjeikről Tanórai beszélgetés az élet, a teljes élet lehetőségéről	Informatika

Emberi kapcsolatok (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A nyitottság és az önértékelés képességének fejlesztése <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A társas aktivitás képességének fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> A felelősségérzet és etikai érzék fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> Az önkifejezés, a harmónia és az esztétikai érzék fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> Írott szövegek értő olvasása képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése	Az én-te kapcsolat – barátság, szerelem, házasság Mások szerepe a helyes önismeret kialakításában A keresztény alázat Nehéz emberek az életben	Kiállítás szervezése az osztályban a legkedvesebb olyan művészeti, irodalmi, zenei alkotásokról, élményekről, amelyek a barátság és szerelem mibenlétét fejezik ki Tanórai beszélgetés ezekről az alkotásokról, élményekről Közös Szentírásolvasás: a témára vonatkozó helyek összegyűjtése	Irodalom Művészetek Hittan

12. évfolyam

Célok és feladatok

A tanuló érezze át annak súlyát, hogy lassan felnőtté válik, és mások is e szerint fogják megítélni tetteit. Tudja, hogy a felnőttiség nemcsak jogokban, hanem elsősorban kötelességekben nyilvánul meg. Személy szerint ő is felelős a világ alakulásáért.

Mindaz, amit eddig tanult, megélt, tapasztalt, vezesse el önálló véleményre, melyet nem ad fel divatok kedvéért vagy a könnyebb érvényesülésért.

Ne mindenáron akarjon változtatni, soha ne feledje, hogy erőszakkal a jót sem lehet elfogadtatni felnőtt emberekkel. Személyes példájával hasson. Mielőtt bármit tesz, gondolja át tetteinek lehetséges következményeit.

Legyen tisztában azzal, hogy az életben alá-fölérendeltségi viszonyok vannak, és ezek az élet természetes velejárói. Ha jól működnek, nem gátolják, hanem segítik az egyént. Az alkalmazkodás nem jelent szolgálékúséget, de ésszerű kompromisszumok elengedhetetlenek az életben. „A fejjel a falnak menés” nem építi, nem viszi előre sem az egyént, sem a közösséget.

Tudja és élje meg, hogy az ember végső célja nem a földi boldogság. Úgy próbáljon élni, hogy soha ne tévessze szem elől: egyszer mindenért, egész életéért számot kell adnia. Próbáljon meg „gyertyaként” élni a világban.

Óraszám: 1 óra/hét
30 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök	Óraszám
1.	Értékrend	6
2.	A felnőtté válás útja	5
3.	Egyén és közösség	4
4.	Útravaló	6
	Aktualitások, készülés iskolai programokra	9
	Összesen	30

Értékrend (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az oksági gondolkodás, a lényegkiemelés és a modellalkotás képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A nyitottság és felelősségérzet fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Szóbeli kommunikációs készség fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség <i>Testi, lelki egészség</i> Az önkifejezés és alkotóképesség fejlesztése	A kívülről és a belülről vezérelt ember Lényeglátás, önálló ítéletalkotás, eszmények Állandó nyitottság: az igazra, szépre, jóra, szentre Értékrendi torzulások Pozitív, negatív érzelmek Munka, pihenés (játék, turizmus), ünneplés a felnőttkorban A felgyorsult élet veszedelmei	Csoportmunka: a legfontosabb értékek összegyűjtése, rangsorolása; a legfontosabbnak tartott értéket kifejező szimbólum keresése A csoportmunka eredményének közös megbeszélése, a szimbólumok bemutatása, kiállítása az osztályban Tanórai beszélgetés az igazról, szépről, jóról	Irodalom Képzőművészetek

A felnőtté válás útja (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Énkép, önismeret</i> Az empátia, az önkifejezés és a lényegkiemelés készségének fejlesztése Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A pozitív gondolkodás és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> A kérdéses technikai készség fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Digitális kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> A kommunikáció-értékelés képességének fejlesztése Az önfejlesztés képességének fejlesztése	Az életszakaszok szépsége, a növekedő felelősség Felelős véleményalkotás Párvalasztás, házasság, családtervezés Felelősség: az egészségért, idegrendszerért, időért Lakáskultúra, étkezési kultúra; megjelenés, viselkedés, illem Társadalmi felelősség, politika	Különböző életszakaszokat bemutató fényképek alapján tanórai beszélgetés az életszakaszok jellemzőiről, szépségeiről, feladatiról Interjúkészítés szülőkkel, nagyszülőkkel a családi, kis és nagy közösség iránti felelősségről, a nehézségek viselésének módjáról, az erőt adó lehetőségekről Az interjúk közzététele az osztályközösségben és az iskola honlapján	Fotóművészet Szociológia Pszichológia Hittan Informatika

Egyén és közösség (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A társadalmi érzékenység fejlesztése <i>Hon- és népismeret</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A környezettudatosság képességének fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A szervezőképesség és a döntés hozás képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> A szóbeli szövegek megértése képességének fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A kommunikáció-értékelés képességének fejlesztése A lényegkiemelés képességének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> A harmónia érzék képességének fejlesztése	A közösség pozitív és negatív hatásai az egyénre Közösségépítés Önállóság, alkalmazkodás Hagyományörzés szűkebb, tágabb környezetben, a magyar népművészet, népszokások értékei Természeti értékeink (pl. nemzeti parkjaink)	Irányított szerepjátékok a közösség hatásainak megélésére Közös beszélgetés: hogyan építhető egy mindenkit többé tévő közösség Látogatás egy helyrajzi múzeumba, illetve egy közeli nemzeti parkba, interjúkészítés a muzeológusokkal a kiállítások kapcsán elődeink szokásairól	Történelem Irodalom Múzeumpedagógia Földrajz Biológia

12.2. Hittan

12.2.1. Hittan 1-4. évfolyam

HITTAN

1. évfolyam

Célok és feladatok

A foglalkozások segítsenek feldolgozni a gyermekek mindennapi tapasztalatait, élményeit. A fogalmi jellegű feldolgozást érzelmi megközelítéssel is ki kell egészítenünk.

Ismerkedjenek meg a gyermekek a történeti Jézus életének főbb eseményeivel. Ismerjék meg Jézus Krisztust mint az Atya küldöttét (kapcsolódva a karácsonyi és a húsvéti ünnepkörhöz).

Ismerjék meg a jézusi tanítás sarkalatos elemeit néhány evangéliumi példabeszéd tükrében. Váljanak számukra ismerőssé, érthetővé a vallási jelek, főbb szimbólumok; ismerkedjenek az egyházi élet személyeivel, eseményeivel és kellékeivel.

Közös élmények, cselekvések kapcsán az osztályközösség tagjai erősödjenek összetartozásukban. Közös áhítatélmények révén váljanak képessé személyes imádságra; gyakorolják a közösségben végzett ima kötött, fegyelmezett formáit is. Jézus tanításának ismeretében tudatosan reflektáljanak személyes életük eseményeire, feladataira.

Az anyag feldolgozásánál alkalmazzuk: az érzelmileg motivált, személyes jellegű beszélgetéseket; megfigyelések végeztetését; értékelések és ítéletalkotások ütköztetését; a dramatizálást; az élményrajzokat; az énekes-mozgásos és zenés gyakorlatokat; a rendszerezés, összefoglalás és értékelés rejtvénytípusú és játékosan tesztelő feladatait; az áhítat perceit képelmélkedésekkel s egyéb ihletett megoldásokkal.

1. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám	
	Bevezetés – Isten gyermekei vagyunk		3	
1.	Világunk, embertársaink	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	14 2	16
2.	Isten Fia emberré lett	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	13 2	15
3.	Isten Fia köztünk élt	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	20 2	22
4.	Isten népe	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	6 2	8
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	Év végi ismételés, összefoglalás		7	
	Összesen		74	

Bevezetés – Isten gyermekei vagyunk			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia A társadalmi érzékenység fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A harmóniaérzék fejlesztése <i>Környezettudatosságra nevelés</i>	Ismerkedés egymással, az iskolával, a hittannal	Tanítói irányítással kapcsolatteremtő játékokat játszanak Bemutatják családjukat Imádkozni tanulnak énektanulással, gyertyagyújtással	Ének-zene
Világunk, embertársaink (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A megfigyelés és a stratégiai tervezés képességének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Anyanyelvi kommunikáció A beszédkésztség fejlesztése A szóbeli szövegek megértése és értelmezése képességének fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Szociális és állampolgári kompetencia	Ismerkedés a teremtetett világgal és az embertársakkal: A nagyvilág: a Föld Az élő világ: Isten az élet ura A ránk bízott világ Embertársaink (nemek, életkorok, embertípusok) Élet a családban: családtagok, vendégszerepet; családi ima	Bevezetés: fényképek gyűjtése a világról Tanórai beszélgetés a világról, az embertársi kapcsolatokról Aktualizálás: rajzkészítés a családról; énektanulás, hogy otthon is hozzá tudjanak járulni az imához	Környezetismeret Rajz Ének-zene

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés A nyitottság és társadalmi érzékenység képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás A tanulás tanítása A kapcsolatba hozás képességének fejlesztése	Élet az embertársak között: szomszédok, az utca népe Gyermekek egymás között: az együttélés szabályai		

Isten Fia emberré lett (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A beszédkésztség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A megkülönböztetés képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> Az esztétikai érzék fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Énkép, önismeret</i>	Ismerkedés Jézus életének eseményeivel: Az anyagi üdvözlés Mária és József várja a gyermeket A napkeleti bölcsek látogatása A Szent Családnak menekülnie kell	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket Ismeretek szóbeli visszamondása, megszlárdítása Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; társasjátékok (pl. betlehemi társasjáték) játszása; ima (Miatyánk), ének és versek tanulása	Ének-zene

A felelősségérzet és társas aktivitás képességének fejlesztése			

Isten Fia köztünk élt (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A beszédképesség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A reflektálás képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> Az esztétikai érzék fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Énkép, önismeret</i> A felelősségérzet és a társas aktivitás képességének fejlesztése	Ismerkedés a földi Jézus életének eseményeivel: Jézus a világ elé lép: a tanítványok kiválasztása Jézus az Atya szeretetéről tanít: a tékozló fiú története Jézus az emberszeretetről tanít: az irgalmas szamaritánus története Jézus részt vesz az emberek életében: a kánai menyegző; a kenyérszaporítás Jézus segít barátain: a vihar lecsendesítése Jézus segít a betegeken és a szomorkodókon: Jairus leányának feltámasztása Jézus a Jó Pásztor	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket Ismeretek szóbeli visszamondása, megszilárdítása Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; társasjátékok (pl. igaz-hamis) játéka; ima (Üdvözlégy Mária), ének és versek tanulása	Ének-zene Olvasás

Isten népe (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> <i>Hon- és népismeret</i> A beszédkésztség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A memória képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> Az esztétikai érzék fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A felelősségérzet és a társas aktivitás készségének fejlesztése	Ismerkedés Isten népével: Isten családjának tagjai: a keresztelezés Jézus pásztorokra bízta népét: papok, püspökök, pápa Isten népének ünnepi együttléte: a szentmise A mindennapok megszentelése: imamódok, imaformák Jézus anyát is adott: Mária Élet az egyházközségben	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket Ismeretek szóbeli visszamondása, megszólárdítása Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; társasjátékok (pl. csapatversenyek) játékszása; ének és versek tanulása	Ének-zene Olvasás

Alapkövetelmények

Legyen a gyermeknek élményszerű fogalma Istenről mint gondviselő Atyáról, s ezt tudja is kifejezésre juttatni a maga értelmi-érzelmi szintjén. Ismerje és tudja elmondani Jézus életének főbb eseményeit kisebb segítséggel. Válgék tudatossá a gyermekben, hogy Jézus az Atya küldötte. Is-

merje a karácsony, húsvét, pünkösd ünnepeinek tartalmát. Ismerje és értse a legelemibb vallási jeleket, szimbólumokat. Ismerje és szeresse az egyházat mint Isten népét, a Jézus Krisztusban hívők nagy családját, amelynek látható feje a római pápa. Ismerje a templom főbb liturgikus tárgyait, s tudjon a templomban megfelelő módon viselkedni, illetve a közös liturgiában részt venni. Tudja az alapvető imádságokat, az egyszerűbb egyházi énekeket.

Ellenőrzése, értékelés, minősítés

Kérdésfeltevással, beszélgetéssel ellenőrizzük, hogy az órán elmondottakat mennyire értették meg, illetve tették magukévá a gyermekek. Rendszeresen ellenőrizzük a tanulók füzeiteiben végzett tanulói tevékenységet.

A helyes válaszokat, jó meglátásokat dicséretben részesítjük: ez serkenti a gyermekeket igyekezetükben. A hibás feleletet azonnal javítjuk, de sohasem elmarasztaló módon, hanem nagy szeretettel, tapintattal. Az értékelés változatos módon történik: szóbeli dicséret, jó pont, a jutalmazás különböző formái: szentkép, csillag, szív nyomda, elismerő kézfogás stb. Első osztályban nincs osztályzás, a „megfelelt”, „jól megfelelt” minősítést alkalmazzuk.

Projektmunka: tervezés, rend, szépség, együttműködés

HITTAN

2 . é v f o l y a m

Célok és feladatok

A gyermekeknek meg kell ismerniük az őket hívó Jézus életének és tanításának főbb mozzanatait az evangéliumok alapján. Meg kell tanulniuk a Miatyánkot, az Üdvözlégyet, a Hiszekegyet (elemeiben), a szentmise főbb részeit, és ismerniük kell a keresztség szentségét.

Segíteni kell a gyermeket annak felismerésében, hogy Jézus az ő barátja, aki hívja, szereti és tanítja őt. Készségessé kell tenni a gyermeket a Jézussal való szentségi találkozásra.

2. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám	
	Jézus hív			
1.	Jézus követésre hív	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	6 2	8
2.	Jézus öröme hív	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	6 2	8
3.	Jézus a mennyei Atyához hív	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	6 2	8
4.	Jézus testvérként hív	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	6 2	8
5.	Jézus példájával hív	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	6 2	8
6.	Jézus közösségbe hív	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	5 2	7
7.	Jézus tanúságtételre hív	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	5 2	7
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	<i>Év végi ismételés, összefoglalás</i>		7	
	Összesen		74	

Jézus követésre hív (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A beszédkésztség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése A másolási és a szövegértési képesség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A lényegkiemelés képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> <i>Énkép, önismeret</i> Az esztétikai érzék fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A felelősségérzet és a szervezőképesség fejlesztése	Jézus, aki követésére hívja az embert – ismerkedés az újszövetségi elbeszélésekkel: Az első tanítványok meghívása Jézus és a gyermekek Lévi, a vámos meghívása A gazdag ifjú találkozása Jézussal	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket Ismeretek szóbeli visszamondása, megszilárdítása Ismeretek közös, rövid jegyzetelése; lerajzolása Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; tanórai beszélgetés: Jézus minden embert hív a közösségébe, a templomba	Írás Olvasás

Jézus öröme hív (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A beszédalkésség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése A másolási és a szövegértési képesség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Az összehasonlítás képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> <i>Énkép, önismeret</i> Az esztétikai érzék fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Az önkifejezés és a másokra való odafigyelés képességének fejlesztése	Az öröme hívó Jézus – ismerkedés az újszövetségi elbeszélésekkel: A kánai menyegző A csodálatos kenyérszaporítás Jézus imádkozni tanít	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket Ismeretek szóbeli visszamondása, megszlárdítása Ismeretek közös, rövid jegyzetelése; lerajzolása Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; tanórai beszélgetés: a csoda az ember életében a kapcsolatokban nyilvánul meg; Projektmunka: óriási közös rajz készítése a történetekről az osztályterem díszítésére	Rajz Ének-zene Írás Olvasás

Jézus a mennyei Atyához hív (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes</i>	Jézus, aki imádkozni tanít – a Miatyánk ima értelmező megismerése:	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket	Rajz Technika

<i>kultúra</i> A beszédalképesség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése A másolási és a szövegértési képesség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A koncentráció és elmélyülés képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> <i>Énkép, önismeret</i> A nyitottság és az önfejlesztés képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Az önkifejezés és a másokra való odafigyelés képességének fejlesztése	Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a Te neved... Jöjjön el a Te országod, legyen meg a Te akaratod... Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma... Bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is...	Ismeretek szóbeli visszamondása, megszlárdítása Ismeretek közös, rövid jegyzetelése; lerajzolása Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; tanórai beszélgetés: miért fontos a megbocsátás; személyes imák írása és elimádkozása az órák végén; Projektmunka: mécses készítése az otthoni imaalkalmakra	Írás Olvasás Ének-zene

Jézus testvéreként hív (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A beszédalképesség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése	Jézus születésének elbeszélése az evangéliumokban – az újszövetségi elbeszélések megismerése: Az angyali üdvözlés Mária látogatása Erzsébetnél	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket Ismeretek szóbeli visszamondása, megszlárdítása	Ének-zene Olvasás Írás Rajz Technika

A másolási és a szövegértési képesség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Az oksági gondolkodás képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> <i>Énkép, önismeret</i> A másoknak való örömszerzés képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Az önkifejezés és a társas aktivitás képességének fejlesztése	Úton Betlehem felé Jézus születése; első látogatói: a pásztorok Jézus bemutatása a templomban A napkeleti bölcsek látogatása Jézus az egész világ Megváltója A 12 éves Jézus a templomban	Ismeretek közös, rövid jegyzetelése; lerajzolása Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; tanórai beszélgetés: az igenekből fakadó öröm; Projektmunka: karácsonyi versek/énekek/szentírási részek tanulása, előadása a családtagok számára	

Jézus példájával hív (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A beszédkésztség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése A másolási és a szövegértési képesség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás	Jézus életének eseményeit bemutató elbeszélések az evangéliumokban – az újszövetségi elbeszélések megismerése: Jézus megkeresztelkedése Jézus elvonul a pusztába Nem mindenki fogadja el Jézus tanítását Bevonulás Jeruzsálembe A kereskedők kiűzése a templomból	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket Ismeretek szóbeli visszamondása, megszlárdítása Ismeretek közös, rövid jegyzetelése; lerajzolása	Rajz Technika Ének-zene Olvasás Írás Környezetismeret

<i>A tanulás tanítása</i> A kritikus gondolkodás képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> <i>Énkép, önismeret</i> Az elmélyülés képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A felelősségérzet és a szervezőképesség fejlesztése	Az utolsó vacsora Jézus imádkozik az emberekért Az oltáriszentség elrendelése Jézus elfogása, pere Jézus a kereszten – János és Mária	Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; tanórai beszélgetés: a kereszttút/nehézségek a szeretet útja; Projektmunka: keresztúti képek készítése és kiállítása az osztályteremben; szülők meghívása közös keresztúti imára	

Jézus közösségbe hív (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A beszédkésztség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése A másolási és a szövegértési képesség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A rendszerszemlélet képességének	Jézus életének eseményeit bemutató elbeszélések az evangéliumokban – az újszövetségi elbeszélések megismerése: Jézus feltámadása Jézus és Mária Magdolna találkozása Az emmauszi tanítványok Tamás apostol hitetlensége Jézus a Tiberiás tavánál Jézus búcsúzik Jézus Péterre bízta az egyházat	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket Ismeretek szóbeli visszamondása, megszlárdítása Ismeretek közös, rövid jegyzetelése; lerajzolása	Olvasás Írás Technika Rajz Ének-zene

fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> <i>Énkép, önismeret</i> A pozitív gondolkodás képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az etikai érzék fejlesztése	A tanítványok közössége Jézus mennybe- menetele után	Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; tanórai beszélgetés: milyen közösséggé válhat az osztály; Projektmunka: rajzok készítése az osztályközösségről; a legjobban sikerült alkotások megjelentetése az iskola honlapján	

Jézus tanúságtételre hív (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A beszédkésztség és a szóbeli szövegek megértésének, illetve alkotásának fejlesztése A másolási és a szövegértési képesség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A modellalkotás képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és	A tanúságtévő közösség – az újszövetségi elbeszélések megismerése: Az első Pünkösöd – a Szentlélek eljövetele A Szentlélek ajándékai	A tanító bemutatja a szentírási elbeszéléseket Ismeretek szóbeli visszamondása, megszilárdítása Ismeretek közös, rövid jegyzetelése; lerajzolása Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; tanórai beszélgetés: milyen ajándé-	Rajz Technika Írás Olvasás

kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> <i>Énkép, önismeret</i> A kommunikáció képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Az empátia fejlesztése		kai/képességei vannak a közösség egyes tagjainak	

Alapkövetelmények

Ismerje a tanuló Jézus nyilvános működésének főbb eseményeit. Tudjon elmondani egy-egy evangéliumi történetet. Ismerje Jézus megváltói szerepét, tevékenységét. Ismerje a keresztség szentségét. Ismerje a szentmise fő részeit.

Ellenőrzése, értékelés, minősítés

Folyamatosan számon kérjük az órán hallott és feldolgozott evangéliumi történetet vagy tanítást. Kérdésekkel, beszélgetéssel ellenőrizzük, mennyire értették meg, illetve sajátították el tanulóink Jézus tanítását. Értékelésünket dicsérettel, jutalmazással és osztályzattal fejezzük ki. A helytelen vagy pontatlan feleletet javítjuk, pontosítjuk.

Projektmunka: tervezés, rend, szépség, együttműködés.

HITTAN

3. évfolyam

Célok és feladatok

A gyermeknek ismernie kell Jézus életét, legfontosabb tanításait, el kell sajátítania a bűnbánat szentségével, illetve az oltári-szentséggel kapcsolatos tudnivalókat; tudnia kell a tízparancsolatot és Jézus új parancsolatát. – Harmadikos korban a gyerekek számára feltétlenül biztosítani kell az Újszövetségi Szentírás használatát, és az órákon mintegy bele kell nőniük a Szentírás rendszeres olvasásába.

A gyermeket hozzá kell segíteni ahhoz a felismeréshez, hogy a Jézust követő ember válasza Isten szeretetére a Krisztus tanítása szerinti élet és a vele való találkozás az eukharishtiában. A gyermek tárgyi tudásának építésével egy időben lelki fejlődését is segítenünk kell, hogy a harmadik év végére minél felkészültebbé válhasson az eukharisztia tudatos vételére. Imaéletének formálásában arra kell törekednünk, hogy a saját korának megfelelő szinten értse és érezze az ima fontosságát. Segítenünk kell őt abban, hogy szintjének megfelelő tudatossággal válaszoljon Jézus szeretetére, törekedjen a jóra.

3. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakörök			Óraszám	
Találkozás Jézussal				
1.	A találkozás – öröm	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	6 2	8
2.	A találkozás – változás	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	6 2	8
3.	A találkozás – kapcsolat	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	6 2	8
4.	A találkozás – növekedés a bölcsességben	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	6 2	8
5.	A találkozás – szeretetből vállalt áldozat	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	6 2	8
6.	A találkozás – megváltás	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	6 2	8
7.	A találkozás – élet	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	6 2	8
8.	A találkozás – küldetés	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	6 2	8
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	Év végi ismételtes, összefoglalás		7	
	Összesen		74	

A találkozás – öröm (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A beszédkésztség fejlesztése A másolási és íráskésztség fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A felelősségérzet fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Az evangéliumi Jézus megismerése: Az örömet adó találkozás-elbeszélések értelmezése: Mária, Simeon, a bölcsek A tanítványok öröme A halászok és Máté meghívása A gazdag ifjú	Tanórai beszélgetés az örömet adó találkozások lehetőségéről A tanító elmondja, bemutatja a bibliai elbeszéléseket Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás projekt munka keretében: a vasárnapi szentmiséről rajz készítése egy füzetbe – a füzetet az elsőáldozási szentmisén felajánlaskor az oltárra teszik a gyerekek	Olvasás Írás Rajz Technika

A találkozás – változás (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A beszédkésztség fejlesztése A másolási és íráskésztség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia A felelősségérzet fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A harmóniára való készség fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Az evangéliumi Jézus megismerése: Az ember változását bemutató evangéliumi elbeszélések megismerése: A bűnös asszony Simon farizeus házában Bartimeus meggyógyítása Nikodémus A samariai asszony	Tanórai beszélgetés az ember változásának lehetőségéről A tanító bemutatja a bibliai elbeszéléseket Beszélgetés a történetekről: Menj, és többé ne vétkezzél– miben áll Jézus követése Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás: imádságok megfogalmazása a füzetbe; mécses készítése Zenehallgatás	Technika Rajz Olvasás Ének-zene Írás

A találkozás – kapcsolat (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Beszédkészség fejlesztése A másolási és íráskészség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia A felelősségérzet fejlesztése <i>ismétlődik?</i> Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése Az etikai érzék fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A harmóniára való készség fejlesztése Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Önállóságra nevelés <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i>	Az evangéliumi Jézus megismerése: A Jézussal való kapcsolatot bemutató evangéliumi elbeszélések megismerése: Példabeszédek: Jézus: a jó Pásztor Jézus: a kapu Jézus: az Út, az Igazság és az Élet Jézus a gondviselésről tanít A tékozló fiú története	Tanórai beszélgetés az emberek közti kapcsolatok lehetőségéről A bibliai elbeszélések egyéni, hangos, értő olvasása; tartalmuk elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történetek mondanivalójáról: Isten mindig szeretettel várja vissza az embert Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás projekt munka keretében: nagy kapu készítése csomagolópapírra, teremdíszítés; meditáció: a kapu mint az Atya viszszevő szeretetének szimbóluma	Rajz Technika Olvasás Írás

A találkozás – növekedés a bölcsességben (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A harmóniára való készség fejlesztése Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Önállóságra nevelés <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás A beszédképesség fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> A másolási és írásképesség fejlesztése Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése Az etikai érzék fejlesztése	Az ember növekedését elősegítő Jézust bemutató evangéliumi elbeszélések megismerése: Példabeszéd a sziklára épült házról A talentumokról szóló példabeszéd A szűk kapu, a keskeny út Jézus lecsendesíti a vihart A csodálatos halfogás A bénát Jézus elé viszik barátai Jézus meggyógyítja a tíz leprást A magvetőről szóló példabeszéd Látogatóban Máriánál és Mártánál Az irgalmas szamaritánus Jézus megbocsátásra tanít	Tanórai beszélgetés az ember talentumairól Előkészítő projektmunka: jó cselekedeteket jelző színes virágok gyűjtése, a gyűjtemény kiállítása az osztályteremben A jócselekedet szó jelentésének megbeszélése, lejegyzése a füzetbe A bibliai elbeszélések egyéni, hangos, értő olvasása; tartalmuk elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történetek mondanivalójáról: Isten minden embert megajándékoz lehetőségekkel, amelyekért hálásak vagyunk Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás projektmunka keretében: kis könyv készítése az ember szellemi-lelki értékeiről	Ének-zene Rajz Technika Olvasás Írás

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A harmóniára való készség fejlesztése <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Önállóságra nevelés</i> <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>			

A találkozás – szeretetből vállalt áldozat (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A beszédképesség fejlesztése A másolási és írásképesség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia A felelősségérzet fejlesztése Az etikai érzék fejlesztése Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése	Az emberért áldozatot vállaló Jézust bemutató evangéliumi elbeszélések megismerése: Az utolsó vacsora Jézus kereszthalála Jézus feltámadása	Tanórai beszélgetés az áldozatot vállaló szeretet lehetőségéről Előkészítés: nagyheti népénekek tanulása A bibliai elbeszélések egyéni, hangos, értő olvasása; tartalmuk elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történetek mondanivalójáról Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás: beszélgetés a keresztútról a feltámadás fényében, mint a találkozások útjáról; rajzkészítés a találkozásról, a rajzok kifüggesztése az iskola kápolnájában, illetve közzététele az iskola honlapján	Írás Olvasás Ének-zene Rajz Technika (számítástechnika)

<i>Testi, lelki egészség</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Az esztétikai érzék fejlesztése Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Önállóságra nevelés <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Digitális kompetencia Képi információ létrehozása			

A találkozás – megváltás (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás A beszédkésztség fejlesztése A másolási és íráskésztség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia A felelősségérzet fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése	A megváltó Jézust bemutató evangéliumi elbeszélések megismerése: A főparancs Jézus nem ítél el Bűnbocsátó hatalom	Tanórai beszélgetés a bűnről, a bűnbánatról és a bocsánatról A bibliai elbeszélések egyéni, hangos, értő olvasása; tartalmuk elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történetek mondanivalójáról: a bűn rombolja az embert, de Jézus segít a megbánásban és a megbocsátásban Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás: beszélgetés a kiengesztelődés szentségéről; készület szentgyónásra; ének-tanulás	Olvasás Írás Ének-zene

Az etikai érzék fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A harmóniára való készség fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>			

A találkozás – élet (7. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A harmóniára való készség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás A beszédkészség fejlesztése A másolási és íráskészség fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése Az etikai érzék fejlesztése	Az életet adó Jézust bemutató evangéliumi elbeszélés megismerése: Jézus az élet kenyere	Tanórai beszélgetés a szentmiséről Előkészítés: a szentmise állandó énekeinek eléneklése A bibliai elbeszélés egyéni, hangos, értő olvasása; tartalmának elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történet mondanivalójáról: az oltáriszentségben is jelen lévő Jézus a teljes életre hívja az embert Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás: rövid hálaadó imádságok megfogalmazása és lejegyzése a füzetbe Felkészülés az első szentáldozásra	Olvasás Írás Ének-zene

Szociális és állampolgári kompetencia Önállóságra nevelés <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>			

Alapkövetelmények

Ismerje a tanuló Jézus életének legfontosabb eseményeit és tanítását. Sajátítsa el a bűnbocsánat szentségével és az oltáriszentséggel kapcsolatos tudnivalókat. Tudja fejből a tízparancsolatot. Ismerje a négy evangélium szerzőjét, az evangéliumok sorrendjét. Tudjon fejből idézni legalább 20 evangéliumi részből egy-egy verset. Ismerje Jézus új parancsát.

Ellenőrzés, értékelés, minősítés

Kérdésekkel és megbeszéléssel ellenőrizzük, mennyire értették meg, illetve tették magukévá az órán elhangzott tanítást. A füzetvezetést, házi feladatokat is rendszeresen ellenőrizzük.

A helyes válaszokat, az órai aktivitást, jó meglátásokat dicséretben részesítjük, jutalmazzuk. A hibát szeretettel és nagy tapintattal javítjuk.

Az értékelés változatos módon történik: szóbeli feleletek, rajzok, memoriterek, szorgalmi feladatok jutalmazása, illetve osztályzattal történő minősítése.

Az elsőáldozáshoz szükséges vizsgakérdéseket a tanév során folyamatosan magyarázzuk, tanítjuk, megtanulásukat ellenőrizzük.

Projektmunka: tervezés, pontosság, szépség, együttműködés, rend.

HITTAN

4. évfolyam

Célok és feladatok

A gyermekek ismerjék meg az ószövetségi elbeszéléseket, azok erkölcsi üzenetét, valamint a belőlük sugárzó végtelen isteni szeretetet. Törekednünk kell arra is, hogy a tanulók észrevegyék az elbeszélések Újszövetségre mutató jellegét. – Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy ebben az életkori szakaszban a gyermekek még nem rendelkeznek történeti ismeretekkel, nem képesek történelmi távlatban gondolkodni. Jóllehet a történetek bizonyos időrendiségben követik egymást, nem célunk az üdvtörténeti sorrendiség bemutatása.

Alapcélkitűzésünk az, hogy megragadjuk a gyermekek bizalommal teli érdeklődését, és azt Isten szeretetére irányítsuk. Tudatosítsuk bennük, hogy miként az ószövetségi ember élete, az ő életük is Isten kezében van. Segítsük őket abban, hogy mindennapi életükben bizalommal hagyatkozzanak a mennyei Atya gondviselő jóságára. Alakítsuk ki bennük a készséget, hogy figyeljenek a népet féltő szeretettel vezető és minden problémájára választ adó Úr szavára.

4. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám	
	Népem vagytok – mondja az Úr			
1.	Nagy néppé teszlek – mondja az Úr	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
2.	Kimentí népét az Úr	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
3.	Vezeti népét az Úr	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
4.	Népének oltalma és menedéke az Úr	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
5.	Mindvégig szereti népe az Úr	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	11 2	13
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	Év végi ismételtes, összefoglalás		7	
	Összesen		74	

Nagy néppé teszlek – mondja az Úr (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás A beszédkésztség fejlesztése A másolási és íráskésztség fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése Az etikai érzék fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Szociális és állampolgári kompetencia Önállóságra nevelés <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Anyanyelvi kommunikáció A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A harmóniára való készség fejlesztése	Az ősatyákról szóló ószövetségi elbeszélések megismerése és értelmezése: Ábrahám Izsák Jákob József	Tanórai beszélgetés a nép fogalmáról, a néppé válás folyamatáról A tanító ismerteti a bibliai elbeszéléseket; tartalmuk elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történetek mondanivalójáról Ismeretek közös lejegyzése a füzetbe Aktualizálás: történetek dramatizált előadása; tanórai beszélgetés Isten megtapasztalásáról, aki sohasem feledkezik el az emberről	Olvasás Írás Ének-zene Rajz

Kimentí népét az Úr (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> <i>Gazdasági nevelés</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A harmóniára való készség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás A beszédkésztség fejlesztése A másolási és íráskészség fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése A memória fejlesztése Természettudományos kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> Szociális és állampolgári kompetencia Önállóságra nevelés <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	A Mózesről és a szövetségkötésről szóló ószövetségi elbeszélések megismerése és értelmezése: Mózes meghívása és küldetése A húsvéti bárány Átkelés a Vörös-tengeren Az aranyborjú A manna Szövetségkötés, a tízparancs	Tanórai beszélgetés a közösségi kapcsolatokról, szerződésekről, szövetségekről A bibliai elbeszélések egyéni, hangos, értő olvasása, illetve tanítói előadása; tartalmuk elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történetek mondanivalójáról: Isten segít megszabadulni a bűn kötelékeiből Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe A tízparancs memorizálása Aktualizálás: a történetek dramatizált előadása; beszélgetés az életet segítő szabályokról; Projektmunka: két nagy „kötőlap” készítése papírból, rajta a parancsokkal; a „kötőlapok” kifüggesztése a teremben	Képzőművészet – Michelangelo: Mózes szobra Ének-zene Olvasás Írás Természetismeret Rajz Technika

Vezeti népét az Úr (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás A beszédkésztség fejlesztése A másolási és íráskésztség fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése Az etikai érzék fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia Önállóságra nevelés <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> A harmóniára való készség fejlesztése	A bírákról és az első királyokról szóló ószövetségi elbeszélések megismerése és értelmezése: Gedeon Sámson Sámuel Saul Dávid Salamon	Tanórai beszélgetés a közösség felelős vezetőinek feladatairól A bibliai elbeszélések egyéni, hangos, értő olvasása, illetve tanítói előadása; tartalmuk elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történetek mondanivalójáról: Isten minden embert felelősségteljes cselekvésre hív Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás: a történetek dramatizált előadása; Zenehallgatás (pl. Gavel testvérek: Sámuel)	Ének-zene Olvasás Írás Rajz

Népének oltalma és menedéke az Úr (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás A beszédkésztség fejlesztése A másolási és íráskésztség fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése Az etikai érzék fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia Önállóságra nevelés <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> A harmóniára való készség fejlesztése	A legfontosabb ószövetségi próféták és prófétai iratok megismerése és értelmezése: Illés Elizeus Izaiás Jeremiás Ezekiel Dániel	Tanórai beszélgetés a prófétaság intézményéről A bibliai elbeszélések egyéni, hangos, értő olvasása, illetve tanítói előadása; tartalmuk elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történetek mondanivalójáról: Isten embereket küld akaratának kinyilvánítására Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás: a történetek dramatizált előadása; beszélgetés annak fontosságáról, hogy bátran vállalja az ember belső meggyőződését; Énektanulás (pl. Kűledek én...)	Ének-zene Olvasás Írás Rajz

Mindvégig szereti népét az Úr (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek megértésének és alkotásának fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás A beszédkésztség fejlesztése A másolási és íráskésztség fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> Az olvasási, az értő olvasási készség fejlesztése Az etikai érzék fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia Önállóságra nevelés <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> A harmóniára való készség fejlesztése Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A szervezőképesség, a döntésképeség fejlesztése	A legfontosabb ószövetségi tanító jellegű elbeszélések megismerése, értelmezése: Makkabeusok Jónás Jób Tóbiás Judit	Tanórai beszélgetés a tanító jellegű elbeszélések fontosságáról A bibliai elbeszélések egyéni, hangos, értő olvasása, illetve tanítói előadása; tartalmuk elmondása irányított tanítói kérdések segítségével; beszélgetés a történetek mondanivalójáról Ismeretek közös, rövid lejegyzése a füzetbe Aktualizálás: a történetek dramatizált előadása; beszélgetés a példát és bátorságot adó történetek jelentőségéről; Projektmunka: gyűjtőmunkával idézeteket keresni az elbeszélésekből, ezeket nagyobb lapra, nagyobb betűvel kiírni, majd tanító jellegű faliképként kifüggeszteni az osztályban	Rajz Olvasás Írás Ének-zene Irodalom

Alapkövetelmények

Tudják elmesélni a hallott ószövetségi történeteket. Tudják az olvasmányok végén szereplő szentírási idézeteket könyv nélkül. Ismerjék az erény és a bűn fogalmát, a három isteni erényt, azok jelentőségét az ember életében. Ismerjék meg a legfőbb erényeket az ószövetségi történetek kapcsán. Tudják a négy sarkalatos erényt. Ismerjék a főbűnöket, illetve az ezekkel ellentétes erényeket. Ismerjék az ószövetség népének Isten által kiválasztott kiemelkedő személyeit. Tudják hitünk fő igazságait.

Ellenőrzés, értékelés, minősítés

Az olvasmányok végén szereplő szentírási idézeteket minden órán számon kérjük. A könyv nélkül tudott szentírási részletet, a bibliai történet értelmes és értelmezett elmondását osztályzattal minősítjük.

A tanórai beszélgetések során fény derül arra, mi nem világos a tanulók számára, mi érdekli őket különösképpen a hallott bibliai történetek kapcsán. Így ellenőrizhetjük tudásuk helyességét és hitbeli fejlődésüket.

Projektmunka: karácsonyi műsor készítése, amit az idők otthonában adnak elő (versek, énekek, történetek, idézetek a Szentírásból) és apró ajándékok készítése (pl. papírból szív, rajta egy szentírási idézet).

12.2.2. Hittan 5-8. évfolyam

H I T T A N

5 . é v f o l y a m

Célok és feladatok

A tanulóknak elmélyítjük a liturgikus cselekmények, helyek, idők, ünnepek és kellékek jelképrendszerének ismeretét, valamint életkori sajátosságaiknak megfelelően bevezetjük őket a szentmise és a szentségek teológiájába.

Az elméleti megalapozással segítjük a tanulókat, hogy figyelmesen, odaadóan és értő módon vegyenek részt az egyház liturgikus életében.

5. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám	
	Az élet Isten népének közösségében			
1.	Isten népe ünnepel	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	12 2	14
2.	A húsvéti misztérium ünneplése	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	12 2	14
3.	Az ünneplés helye, ideje és kellékei	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	10 2	12
4.	Ünnepeink	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	10 2	12
5.	A szentségek és szentelmények liturgiája	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	10 2	12
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	Év végi ismételés, összefoglalás		7	
	Összesen		74	

Isten népe ünnepel (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése A szóbeli és írott szövegek megértése képességének fejlesztése Írásbeli szövegek alkotása Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Alternatívaállítás. A lényegkiemelés és a rendszerzés képességének fejlesztése Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>A tanulás tanítása</i> <i>Gazdasági nevelés</i> Az önfejlesztés és az önállóság képességének fejlesztése	Ismerkedés az egyház alapvető liturgikus szolgálatával: Isten ószövetségi népének ünneplései Az ősegyház liturgikus szolgálata – Jézus parancsának teljesítése Liturgikus szolgálatok az oltárnál Liturgikus szolgálatok a közösségben Elődök és társak az ünneplésben (égiek és földiek)	Tanórai beszélgetés az ünnepekről Gyűjtőmunka: fényképek gyűjtése az egyházközségi liturgikus szolgálatokról; az egyházi szolgálat mibenlétének tisztázása tanári irányítással Tanári irányítással szómagyarázat: egyház, ősegyház, ministráns, lektor, agapé Ismeretek közös jegyzetelése Aktualizálás projektmunka keretében: az egyház agapé-szeretetének megnyilvánulás – aprósütemény készítése más osztályok / hajléktalanok / rászorulóknak megörvendezésére	Irodalom Technika Ének-zene
A húsvéti misztérium ünneplése (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	A húsvéti misztérium ünneplése: A húsvét mint az egyház misztériuma	Bevezetés: orgonazene-hallgatás, énektanulás (pl. Uram irgalmazz...)	Irodalom Ének-zene Rajz

A harmóniaérzék fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> A szóbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése A szóbeli és írott szövegek megértése képességének fejlesztése Írásbeli szövegek alkotása Szociális és állampolgári kompetencia <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Alternatívaállítás <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Énkép, önismeret</i> A lényegkiemelés és a rendszerzés képességének fejlesztése	A húsvéti misztérium ünneplése a szentmisében: Igeliturgia Aldozati liturgia Az utolsó vacsora eseményei: A kenyér és a bor átváltoztatása Az eukharisztia szó (hálaadás) jelentése Az ember válasza Isten hívására: a hálaadó ima; a közösség válasza a zsoltosma	Tanórai beszélgetés a szentmise részeiről A gyermek-misekánon (V. kánon) közös, hangos, értő olvasása; tanári irányítással értelmezése Ismeretek közös jegyzetelése Aktualizálás: hálaadó ima írása: a szentmisén találkozhat az ember Jézussal, s kifejezheti legmélyebb vágyait; az imádságokból osztályimakönyv készítése	

Az ünneplés helye, ideje és kellékei (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia <i>Hon-és népismeret</i> A forráskezelés és a kommunikáció-értékelés képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> A szóbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás	A liturgikus ünneplés helye, ideje és kellékei: A családi otthon mint a legfontosabb ünneplési hely A templom mint Isten háza és az ünneplő közösség színhelye Legfontosabb liturgikus kellékek, szimbó-	Tanári irányítással prezentáció vetítése a magyarországi bazilikákról Tanórai beszélgetés a templomról mint az imádság helyéről; Tanári irányítással templomra és imádságra vonatkozó szövegek keresése a Szentírásból; a szövegek tanórai értelmezése	Irodalom Rajz Művészettörténet

A szóbeli és írott szövegek megértése képességének fejlesztése Írásbeli szövegek alkotása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az önértékelés és a nyitottság képességének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> <i>Énkép, önismeret</i> A társas aktivitás képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A harmóniaérzék fejlesztése	lombok: a templom berendezése, oltár, gyertya, liturgikus színek, liturgikus ruhák	Ismeretek közös jegyzetelése Aktualizálás: imádság szervezése az iskola kápolnájában; rövid zsoltárrészletek, taizéi énekek; gyertyagyújtás	

Ünnepeink (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az önértékelés és a nyitottság képességének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> A társas aktivitás képességének fej-	A legfontosabb egyházi ünnepek vallási tartalmának megismerése:	A legfőbb keresztény ünnepek dramatizált megjelenítése kis csoportokban Tanórai beszélgetés a keresztény ünnepek vallási mondanivalójáról	Ének-zene Irodalom Rajz Technika Tánc és dráma

A szóbeli és írott szövegek megértése képességének fejlesztése Írásbeli szövegek alkotása Szociális és állampolgári kompetencia <i>Gazdasági nevelés</i> Az etikai érzék, az empátia és a felelősségvállalás képességének fejlesztése	A kiengesztelődés szentsége és a betegek kenete mint Istenhez vezető út Az egyházi rend és a házasság szentsége mint az ember kibontakozását segítő ajándékok	Ismeretek közös jegyzetelése Aktualizálás projekt munka keretében: apró ajándékok készítése és eljuttatása idősek otthonába – kifejezve, hogy a szentségek ajándékozó létre hívják meg az embert	

Alapkövetelmények

A tanuló tudjon tájékozódni, adott részeket ügyesen megkeresni a Szentírásban. Ismerje az egyházi év fogalmát, a szentmise teológiáját alap szinten és liturgiáját, a hét szentség és a szentelmények liturgiáját. Tudja, mit, mikor, hogyan és miért ünneplünk az egyházban. Ismerje a liturgikus cselekmények, helyek, idők, kellékek, színek jelképrendszerét.

Ellenőrzés, értékelés, minősítés

Az ellenőrzés, értékelés a tantervi követelmények teljesítésére irányul, független a tanuló személyes meggyőződésétől, vallási elkötelezettségétől. Szóbeli feleletek és írásbeli dolgozatok formájában ellenőrizzük az elsajátított tudásanyagot. Tanegységenként témazáró dolgozatot íratunk. Értékeljük a tanulók órai aktivitását, házi és szorgalmi feladatait, füzetvezetését. A hittan tantárgyból is 5 osztállyal minősítjük a tanulók tudását.

Projekt munka: tervezés, a munka szervezése, rend, szépség, együttműködés.

HITTAN

6 . é v f o l y a m

Célok és feladatok

Segítjük a tanulót abban, hogy sokrétű és korszerű ismereteket szerezzen az egyház alapításáról, lényegéről, életéről, szervezeteiről és céljáról.

Felébresztjük a tanulóban az egyházi közösséghez tartozás vágyát, és felébresztjük felelősségérzetét is, amely később elvezetheti őt ahhoz a döntéshez, amelyben az egyház tudatos elfogadjává és az egyházi közösség tevékeny tagjává válik.

6. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakörök		Óraszám	
Egyházunk			
1.	A természetes közösségtől az egyházig	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	14 2 16
2.	Az egyház gyökerei	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	14 2 16
3.	Az egyház születése	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	14 2 16
4.	Az egyház az evangélium útján	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	14 2 16
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3
	Év végi ismételés, összefoglalás		7
	Összesen		74

A természetes közösségtől az egyházig (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az önértékelés és a nyitottság képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> A szóbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>Testi, lelki egészség</i> A szóbeli és írott szövegek megértése képességének fejlesztése Írásbeli szövegek alkotása Digitális kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Írásbeli munka készítése képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az etikai érzék és a felelősségvállalás képességének fejlesztése	A természetes közösségtől az egyházig – közösségek életadó szerepe: A család a közösségek alapja A barátok közössége mint a megnyílás lehetősége A nemzet közössége mint a hovatartozás érzését adó közösség Az egyház közössége mint Krisztus élő teste	Bevezető: Projektmunka: egy emberrajz készítése, amely tagjaiba beírják a különböző emberi feladatokat, szolgáltatokat, hogy elgondolják, mindenkinek megvan a maga feladata az ember feladatait, szolgálatait megjelenítő emberrajz készítése annak kifejezésére, hogy mindenkinek megvan a feladata Tanórai beszélgetés a különböző közösségekről, a családról, barátságról, nemzetről, egyházzal Ismeretek közös jegyzetelése Aktualizálás: rövid fogalmazás írása „Én az egyház tagja vagyok” címmel; a legjobban sikerült alkotások közzététele az iskola honlapján	Irodalom Rajz Tánc és dráma Technika (Számítás-technika)

Az egyház gyökerei (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony, önálló tanulás <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A lényegkiemelés és a kapcsolatba hozás képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> A szóbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése A szóbeli és írott szövegek megértése képességének fejlesztése Írásbeli szövegek alkotása <i>Testi, lelki egészség</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Az önkifejezés képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az önkifejezés és a társas aktivitás képességének fejlesztése	Az egyház gyökerei az Ó- és Újszövetségben: Az Ószövetség mint Isten népe születésének története; mint a szabadulás története Az Újszövetség mint Jézus tanítványainak közössége: Jézus az alapító, halálával ő ad életet az egyháznak	Kvízjáték a legfontosabb ismert ószövetségi és újszövetségi elbeszélések felelevenítésére A legfontosabb ószövetségi és újszövetségi szakaszok újraolvasása és értelmezése a közösségi szempontokat kiemelve Ismeretek összefoglalása a tanár által Ismeretek közös jegyzetelése Aktualizálás: egy-egy elbeszélés dramatizált megjelenítése kis csoportokban, majd a tapasztalatok megbeszélése: mit jelent a közösség tagjának lenni	Irodalom Ének-zene Tánc és dráma

Az egyház születése (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az önértékelés és a nyitottság képességének fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Az önállóság képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> A szóbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése A szóbeli és írott szövegek megértése képességének fejlesztése Írásbeli szövegek alkotása Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A képi információ feldolgozása képességének fejlesztése A forráskezelés képességének fejlesztése	Az egyház születése: A Pünkösöd Az ősegyház élete: misszió, összetartozás, mindent megosztó szeretet Az egyház az evangélium útján jár: Pál megtérése	Bevezető: Projektmunka: kiállítás készítése az osztályban az egyház missziós tevékenységének bemutatására Az Apostolok Cselekedeteiből elbeszélések értő olvasása és irányított megbeszélése Ismeretek közös jegyzetelése Aktualizálás projektmunka keretében: információk, képek gyűjtés az interneten az első századokban vértanúhalált halt szentekről; közzététel az osztályfaliújságon	Irodalom Technika Ének-zene Történelem

Az egyház az evangélium útján (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> Az esztétikai érzék fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> A szóbeli szövegek alkotása képességének fejlesztése A szóbeli és írott szövegek megértése képességének fejlesztése Írásbeli szövegek alkotása Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A képi információ feldolgozása képességének fejlesztése <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Énkép, önismeret</i> Az önkifejezés képességének fejlesztése	Az egyháztörténet főbb állomásai A történelem célja: örömben együtt lenni Istennel Az egyház lelkipásztori tevékenysége: szentségek kiszolgáltatása Az egyház szociális tevékenysége (pl. szegénygondozó, betegápoló rendek) Az egyház kulturális-oktatási tevékenysége (pl. tanító rendek) Az egyház szervezeti felépítése	Bevezetés: zenehallgatás (pl. Ivántsics Tamás: Damaszkusz) A Szentírásból és egyházi iratokból vett szemelvények értő olvasása, tanári irányítással értelmezése Ismeretek közös jegyzetelése Aktualizálás: a megismert szentekről, a tanulók védőszentjeiről rajzokkal-képekkel illusztrált kiállítás készítése az osztályban	Irodalom Ének-zene Történelem Rajz

Alapkövetelmények

Tudja megkülönböztetni a katolikus egyházra vonatkozó fogalmakat a többi vallás fogalmaitól. Ismerje az egyház alapításának körülményeit, az egyház lényegét, célját, szervezeti felépítését. Legyen tisztában az egyház üdvösségszerző küldetésével, ismerje, hogyan valósította és valósítja meg ezt a történelem különböző korszakaiban és napjainkban.

Ellenőrzés, értékelés, minősítés

Az ellenőrzés, értékelés a tantervi követelmények teljesítésére irányul, független a tanuló személyes meggyőződésétől, vallási elkötelezettségétől. Szóbeli feleletek és írásbeli dolgozatok formájában ellenőrizzük az elsajátított tudásanyagot. Tanegységenként témazáró dolgozatot íratunk. Értékeljük a tanulók órai aktivitását, házi és szorgalmi feladatait, füzetvezetését. A hittan tantárgyból is 5 osztályzattal minősítjük a tanulók tudását.

Projektmunka: a munka szervezése, szépség, együttműködés, rend.

HITTAN

7 - 8 . é v f o l y a m

Célok és feladatok

A tanuló életkorának megfelelően (nem elvont fejtegetésekkel, hanem bibliai szemelvények segítségével) bemutatjuk, hogy a Krisztus előtti zsidóság történelme az egyetemes emberi üdvtörténet ószövetségi szakasza, amelynek folyamán Izrael fiai megtapasztalták a Messiás eljövételét ígérő Isten jelenlétét, működését, és megpróbálták „megrajzolni” titokzatos Istenük arcát.

Segítjük a tanulót annak tudatosításában, hogy az ő kicsiny történelmében is jelen van a messiási kor boldogságát ígérő és előkészítő Isten.

A bibliai szemelvények tükrében bemutatjuk, hogy az üdvtörténet újszövetségi szakaszának kezdetét (és az egész üdvtörténet középpontját) Jézus Krisztus élete, tanítása, kereszthalála, feltámadása és egyházának születése alkotja.

A szemelvények megfelelő alkalmazásával segítjük a tanulót abban, hogy bátran nyíljon meg a Messiásnak és Isten hatalmas Fiának bizonyuló Jézus Krisztus felé, aki titokzatos módon jelen van életében.

7. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám	
	Bevezetés – Az üdvtörténet ószövetségi szakasza		3	
1.	Az üdvtörténet színtere és főszereplője	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	11 2	13
2.	Istenélmények Ábrahámától Mózesig	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	9 2	11
3.	Isten megtapasztalása Józsuétól Salamonig	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	5 1	6
4.	Istenélmények a próféták aranykorában	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	14 2	16
5.	A perzsa kor emberének tapasztalata az üdvösséget munkáló Istenről	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	7 2	9
6.	Vallási tapasztalat a hellén korban	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	5 1	6
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	<i>Év végi ismétlés, összefoglalás</i>		7	
	Összesen		74	

Bevezetés – Az üdvtörténet ószövetségi szakasza			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia Társadalmi érzékenység fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Ismeretszerzési, rendszerezési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció Az értő olvasás, szövegértés fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Képi információ feldolgozása Esztétikai érzék fejlesztése	Bevezetés az év munkájába: a hittani ismeretek fontosságának tudatosítása a személyes életre és a közösségi együttműködésre vonatkozóan Bevezetés a szentírásismeretbe: a Szentírás könyvei, a kanonizáció folyamata, szentírásfordítások Az üdvtörténet fogalma	Tanórai megbeszélés, a hittani ismeretek felfrissítése Páros és csoportos gyűjtőmunkával ismerkedés a bibliai könyvekkel. A szentírási könyvek rendszerezése, sorrendbe állítása Az ismeretek megbeszélése, közös jegyzetelése Az üdvtörténet fogalmának szemléltetése a tékozló fiúról szóló szentírási példázat és pl. Rembrandt Tékozló fiú c. képének elemzése segítségével. Tanórai beszélgetés az üdvösségtörténetről Aktualizálás: erkölcsi tanulságok levonása	Irodalom Képzőművészetek

Az üdvtörténet színtere és főszereplője (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szóbeli szövegek megértésének és a forráshasználat képességének fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A rendszerezési és a jegyzetelési képesség fejlesztése <i>Egyetemes kultúra</i> Szociális és állampolgári kompetencia Az erkölcsi érzék fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia A társas aktivitás, a szervezőképesség, a felelősségérzet és a döntésképesség fejlesztése	Történeti és műfaji bevezetés az Ábrahámig terjedő korszakba („Nagy bummm” elmélet; biológiai fejlődésmélelet; műfajok: etiológa, mítosz, monda) A Pentateukhosz legfőbb jellemzői Bibliai szemelvények értelmezése: Az üdvtörténet színtere: a teremtet világ (Ter 1,1–2,4) Az üdvtörténet főszereplője: az ember (Ter 1,26-30 és Ter 2,4-25) Az ember első kudarca és az isteni segítség ígérete (Ter 3,1-24)	Tanórai beszélgetés, az előzetes tanulói ismeretek felelevenítése: a világ kialakulása, a törzsfelődés; a monda, a mítosz műfaja; Történelmi atlasz használata: az ember kialakulása Ismeretek átadása tanórai beszélgetés formájában A teremtés-elbeszélések egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Tanári irányítással szövelemzés, szövegértelmezés tanórai beszélgetés formájában Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: a jó és rossz titkának értelmezése Projektmunka: a szépnek teremtet világban mekkora kárt tesz az ember a környezetrombolással, illetve hogyan őrizheti meg az ember a világot	Irodalom Történelem Földrajz Biológia Informatika Képzőművészetek (pl. Michelangelo) Zeneművészet (pl. Haydn)

<i>Környezettudatosságra nevelés</i> Anyanyelvi kommunikáció A szövegalkotási készség fejlesztése Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése		A projektmunkák eredményeiből beszámoló készítése az iskolai közösség számára, közzététel az iskola honlapján	

Istenélmények Ábrahámától Mózesig (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Ismeretszerzés, információk szerzése Tájékozódás térben és időben A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás, az analógiák felismerése képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció Szóbeli szövegek megértésének fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése A kreatív nyelvhasználat fejlesztése Hatékony, önálló tanulás	Történeti áttekintés: Kr. e. 2000-től 1200-ig (Mezopotámia, Egyiptom, II. Ramszesz, a kivonulás) Irodalmi-műfaji áttekintés: monda, teofánia, novella, legenda, kultikus elbeszélés, törvénygyűjtemény Bibliai szemelvények értelmezése: Ábrahám istenélménye; Isten jelenléte Izsák, Jákob és József életében (Ter 12,1-5; Ter 18,20-33; Ter 22,1-18) A szabadító Isten megnyilatkozása a kivonulás idején (Kiv 3,1-20; Kiv, 12,1-14)	Gyűjtőmunka az interneten: az ókori Egyiptomra és Mezopotámiára vonatkozó ismeretek gyűjtése; az adatokból táblázat készítése Tanórai beszélgetés: az előzetes tanulói ismeretek felelevenítése, kapcsolatkeresés a már ismert irodalmi műfajokkal A pátriárkákról szóló elbeszélések egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Tanári irányítással szóelemzés, szövegértelmezés tanórai beszélgetés formájában Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe	Történelem Irodalom Informatika

A jegyzetelési képesség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia Az erkölcsi érzék fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> A pozitív gondolkodás képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Demokráciára nevelés</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> <i>Testi, lelki egészség</i> A társas aktivitás és az önfejlesztés képességének fejlesztése Az egyetemes kultúra iránti tisztelet fejlesztése	A tízparancsolat és a mózesi szövetség (Kiv 19-20; Kiv 24)	Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: hogyan képes felismerni az ember saját élethivatását A tízparancsolat értelmezése bibliodráma-előadással: cselekedeteinknek hatása van környezetünkre is, mindenkinek lehetőséget kell adnunk a jó megélésére.	

Isten megtapasztalása Józsuétól Salamonig (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Ismeretszerzés, információk szerzése Tájékozódás térben és időben A jegyzetelési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i>	Történeti áttekintés: Kr.e. 1200-tól 931-ig (bírák, királyság – Saul, Dávid, Salamon) Bibliai szemelvények értelmezése: Isten működése Józse életében (Józs 6,1-16)	Tanórai beszélgetés: az előzetes tanulói ismeretek felelevenítése Történelmi atlasz használata Jegyzetelés a füzetbe A bibliai szövegek egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Tanári irányítással szövelemzés, szövegér-	Irodalom Történelem

Az értő olvasás gyakorlása Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia Az erkölcsi érzék fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás A kritikai gondolkodás fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szövegalkotási képesség és a kreatív nyelvhasználat fejlesztése Digitális kompetencia Önálló forráshasználat, szövegszerkesztés ismétlődik? <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Testi, lelki egészség</i> A vitakészség fejlesztése Saját képességeinek megismerése, a kritika elfogadása	Istenélmények a bírák korában (Bír 16,1-31) Isten segítségének megtapasztalása a királyság kezdeti időszakában (1 Sám 17,1-51; 1 Kir 8)	telmezés tanórai beszélgetés formájában Egyes szövegek feldolgozása az ún. „tanulásút” módszerrel, szöveg-kiegészítő, -értelmező olvasással Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: – hogyan képes felismerni az ember saját élethivatását; – a történeti szövegekben megkülönböztetendők a valós eseményekre vonatkozó adatok és az építő jellegű megállapítások Házi dolgozat készítése a történelemben megnyilvánuló Isten megtapasztalásáról A dolgozatok közzététele (szóban és írásban), megvitatása, értékelése	

Istenélmények a próféták aranykorában (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Ismeretszerzés, információk szerzése Tájékozódás térben és időben A jegyzetelési képesség fejlesztése A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás, az analógiák felismerése képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szóbeli szövegek megértésének fejlesztése <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Az értő olvasás gyakorlása Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia Az erkölcsi érzék fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> <i>Aktív állampolgárságra, demokráci-</i>	Történeti áttekintés: Kr. e. 931-től 538-ig (a prófétaság intézménye, Izrael és Júda, a babiloni fogság) Irodalmi-műfaji áttekintés: prófétai elbeszélések, kölcsönzött beszédformák, mondasok, messiási jövendölések Bibliai szemelvények értelmezése: Illés, Ámosz és Ózeás az üdvözítő Isten szolgálatában (1Kir 18,1-40; Ám 5,18-24; Óz 11,1-9) Nátán prófécija; Izajás próféciai az üdvösséget munkáló Istenről (2Sám 7,4-16; Iz 7,10-17; Iz 8,23–9,6; Iz 11,1-9)	Tanórai beszélgetés: az előzetes tanulói ismeretek felelevenítése Történelmi atlasz használata Jegyzetelés a füzetbe Tanórai beszélgetés az ismeretek felelevenítésére, kapcsolatkeresés a már ismert irodalmi műfajokkal A prófétai szövegek egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Tanári irányítással szövelemzés, szövegértelmezés tanórai beszélgetés formájában Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: – az ember személyes boldogságot adó élményeinek megkeresése – az ókori próféták példájából megérthető, hogy a közösségi problémákat a szolidaritás	Történelem Irodalom

ára nevelés A pozitív gondolkodás fejlesztése Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Az egyéni és a közösségi felelősség- érzet fejlesztése Testi, lelki egészség Hatékony, önálló tanulás A tanulás tanítása		alapelvével lehet megoldani Memoriter a prófétai szövegekből	

A perzsa kor emberének tapasztalata az üdvösséget munkáló Istenről (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás A tanulás tanítása Az ismeretszerzési, a rendszerezési és a lényeg-kiemelési képesség fejlesztése Tájékozódás térben és időben képességének fejlesztése A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás képességének fejlesztése, az analógiák keresése, analógiák felismerési képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szóbeli szövegek megértésének	Történeti áttekintés: Kr. e. 538-tól 333-ig (Círusz, Zerubbábel, Jézus (Józsue) főpap, Nehemiás, Ezdrás) Irodalmi-műfaji áttekintés: fogság utáni prófétai, bölcsességi, bibliai lírai és zsoltár-irodalom	Gyűjtőmunka az interneten: a perzsákra vonatkozó ismeretek gyűjtése, rövid vázlat készítése a füzetben Tanórai beszélgetés során az irodalmi műfajokról tanultak felelevenítése, kiegészítése	Történelem Irodalom

fejlesztése <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Az értő olvasás gyakorlása Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia Az erkölcsi érzék fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> A helyes önértékelés fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A pozitív gondolkodás fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szövegalkotási képesség, a kreatív nyelvhasználat fejlesztése	Bibliai szemelvények értelmezése: A perzsa kor prófétai irodalmában tükröződő istenélmény (Zak 4) A perzsa kor bölcsességi irodalmában megfogalmazódó istentapasztalat (Péld 8,22-36; Jób 10) A Messiásról éneklő zsoltárok (Zsolt 2; Zsolt 72; Zsolt 110)	A perzsa korról szóló elbeszélések egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Tanári irányítással szövelemzés, szövegértelmezés tanórai beszélgetés formájában Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: hogyan képes az ember feldolgozni élete nehézségeit Fogalmazás írása: a zsoltár mint a mi imánk	

Vallási tapasztalat a hellén korban (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Az ismeretszerzés, a rendszerezés képességének fejlesztése <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Tájékozódás térben és időben képességének fejlesztése A jegyzetelés, vázlatírás képességének fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség A kapcsolatba hozás képességének fejlesztése, a művészi kifejezőeszközök felismerése képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás képességének fejlesztése, az analógiák keresése, analógiák felismerése képességének fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció Szóbeli szövegek megértésének fejlesztése, az igényes szóbeli nyelvhasználat fejlesztése	Történeti áttekintés: Kr. e. 333-tól 63-ig (Nagy Sándor, Ptolemaioszok, Szeleukidák: IV. Antióchosz Epifánész, Makkabeusok) Irodalmi-műfaji áttekintés: épületes irodalom, apokaliptikus irodalom, patetikus történetírás	Tanórai beszélgetés a hellenizmus korának történetéről Közös jegyzetelés a táblán és a füzetbe Zenehallgatás: részlet Händel Makkabeusok c. művéből Tanórai beszélgetés során az irodalmi műfajokról tanultak felelevenítése, kiegészítése	Történelem Zeneművészet Irodalom

Az értő olvasás gyakorlása Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia Az erkölcsi érzék fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Az önfejlesztés és a felelősségérzet fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A vitakészség fejlesztése A vitakultúra és a kritika elfogadásának fejlesztése	Bibliai szemelvények értelmezése: Az épületes irodalomban tükröződő isten-élmény (Jónás könyve) Az apokaliptikus irodalomban jelentkező ígélet (Dán 7) Az üdvözítő Isten a hellén kor bölcsességi irodalmában (Sir 24) Az üdvösséget előkészítő Isten a patetikus történetírásban (2 Makk 7)	A hellén korról szóló elbeszélések egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Egyes szövegek feldolgozása a hiányos szöveg kiegészítése módszerrel Tanári irányítással szövelemzés, szövegértelmezés tanórai beszélgetés formájában Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: mekkora az ember felelőssége feladatai elvégzésében Élethelyzetek megvitatása a felelősségvállalás-felelőtlenység kérdéskörében	

8. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám	
	Bevezetés – Az üdvtörténet újszövetségi szakaszának kezdete		2	
1.	A Jézus Krisztus születésének és rejtett életének időszaka	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	7 2	9
2.	Jézus Krisztus személye, küldetése és tanítása Isten országáról	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	8 2	10
3.	Jézus Krisztus közösséget teremtő tevékenysége	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	8 2	10
4.	Jézus Krisztus csodái mint Isten országának jelei	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	8 2	10
5.	Jézus Krisztus megváltó szenvedése, halála és feltámadása	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	10 2	12
6.	Az egyház születése és kibontakozása Kr. u. 30/33-tól 100-ig	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	9 2	11
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	<i>Év végi ismételtes, összefoglalás</i>		7	
	Összesen		74	

Bevezetés – Az üdvtörténet újszövetségi szakaszának kezdete			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia A társadalmi érzékenység fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Az ismeretszerzési, a rendszerezési képesség fejlesztése A jegyzetelési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szóbeli szövegek megértésének fejlesztése	Bevezetés az év munkájába, az újszövetségi szentírásismeretbe; a hittani ismeretek fontosságának és közösségi szerepének tudatosítása; a hittani ismeretek szerepe a belső értékrend kialakításában Az Újszövetség könyvei, műfajai (evangélium, apostoli levél, apokalipszis) Az újszövetségi üdvtörténet fogalma	Tanórai megbeszélés, a tanulók hittani ismereteinek felelevenítése Páros és csoportos gyűjtőmunka keretében ismerkedés a bibliai könyvekkel: a kikeresett szentírási könyvek rendszerezése műfaj és időrend szerint Az ismeretek megbeszélése, jegyzetelése a füzetbe	Irodalom

Jézus Krisztus születésének és rejtett életének időszaka (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció	Történeti áttekintés: Kr.e. 6/4 – Kr. u. 28/29 (Hasmoneusok, Nagy Heródes,	Asszociációs előkészítés: szimbólumgyűjtés – mit jelent Jézus születése	Rajz Irodalom

<i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> A szóbeli szövegeket megértésének és a forráshasználat képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Tájékozódás térben és időben Ismeretszerzés, információk szerzése, rendszerezése A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás, az analógiák felismerési képességének fejlesztése A jegyzetelési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szóbeli szövegek megértésének fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése A kreatív nyelvhasználat fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az erkölcsi érzék fejlesztése A pozitív gondolkodás képességének fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Jézus születésének éve) Irodalmi-műfaji áttekintés: gyermekségtörténet, nemzetségtábla, születésmeghirdetés, gyermekkort bemutató epizód, midrás és hagadda, előszó Bibliai szemelvények értelmezése: Jézus Krisztus születésének értelmezése Máté evangéliumában (Mt 1,1-17; Mt 1,18-25; Mt 2,1-23) Jézus Krisztus születése és gyermekkora Lukács szerint (Lk 1,26-38; Lk 2,1-7; Lk 2,41-52)	Csoportmunka: Jézus születési idejével kapcsolatos tudnivalók gyűjtése a Bibliai Lexikonból Tanórai beszélgetés: az ismeretek felelevenítése, kapcsolatkeresés a már ismert irodalmi műfajokkal A Jézus gyermekkoráról szóló szövegek egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Tanári irányítással szóelemzés, szövegértelmezés tanórai beszélgetés formájában Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegeket saját személyes tapasztalataik alapján a mai ember életének, a család fontosságára vonatkoztatják. Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: a család fontossága ma az ember életében Fogalmazás írása: Jézus gyermekkora elbeszéléseiben is megnyilvánul isteni mivolta	Történelem

Jézus Krisztus személye, küldetése és tanítása Isten országáról (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Tájékozódás térben és időben Ismeretszerzés, információk szerzése, rendszerezése A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás, az analógiák felismerési képességének fejlesztése A jegyzetelési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció Szóbeli szövegek megértésének fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése A kreatív nyelvhasználat fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az erkölcsi érzék fejlesztése A pozitív gondolkodás képességének fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i>	Történeti áttekintés: Kr. u. 28/29 – Kr. u. 30/33 Palesztina politikai és vallási helyzete Jézus Krisztus fellépése idején (negyedes fejedelmek, Pontius Pilatus, vallási és politikai csoportosulások; szövetségek közti irodalom, apokrif iratok, qumrani leletek) Irodalmi-műfaji áttekintés: életművet bemutató epizód, megtéréstörténet stb. – nem ezek a műfajok? Bibliai szemelvények értelmezése: Jézus Krisztus személye (Lk 4,16-21; Mk 1,9-11; Jn 1,19-34) Jézus Krisztus küldetése (Lk 4,42-44; Mt 5,17-20; Lk 15,11-32) Jézus Krisztus tanítása Isten országáról (Lk 17,20-21; Mt 6,9-15; Mt 5,1-12; Mt 20,1-16)	Csoportmunka: Palesztina politikai és vallási helyzetének áttekintése; a Jézus korabeli vallási csoportosulások; hagyományos irodalmi műfajok – forrás: történelmi atlasz és hittankönyv A Jézusról szóló elbeszélések egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Tanári irányítással szövelemzés, szövegértelmezés tanórai beszélgetés formájában Egyes szövegek feldolgozása az ún. „tanulásút” módszerrel, szövegkiegészítő, -értelmező olvasással Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: boldogságot adó élmények a mai ember életében Memoriter: a nyolc boldogság	Történelem Irodalom

Jézus Krisztus közösséget teremtő tevékenysége (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az erkölcsi érzék fejlesztése A pozitív gondolkodás képességének fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Tájékozódás térben és időben <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Ismeretszerzés, információk szerzése, rendszerezése A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás, az analógiák felismerési képességének fejlesztése A jegyzetelési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szövegalkotási képesség és a kreatív nyelvhasználat képességének fejlesztése Az értő olvasás gyakorlása Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> Az önfejlesztés és a forráskezelés képességének fejlesztése	Történeti áttekintés: Kr. u. 28/29 – Kr. u. 30/33 Izrael vallási közösségének tagolódása Jézus korában (főtanács, főpap, papok, leviták, írástudók) Irodalmi-műfaji áttekintés: neveket tartalmazó lista, tanítványi missziót bemutató epizód, katekézis, találkozás-elbeszélés Bibliai szemelvények értelmezése: A szoros értelemben vett tanítványi kör (Mk 3,13-19; Mt 16,13-20) A tág értelemben vett tanítványi kör (Lk 10,1-16; Mk 9,38-41; Lk 9,23-27) A mindenki előtt nyitott messiási közösség (Lk 19,1-10; Lk 7,36-50; Mt 5,38-48)	Csoportmunka: a Jézus korabeli vallási közösség jellemzőinek összegyűjtése A Jézus tevékenységéről szóló elbeszélések egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Tanári irányítással szóelemzés, szövegertelmezés tanórai beszélgetés formájában Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: mennyire határozza meg az embert az a közösség, amelyben él Házi gyűjtőmunka: különféle vallási csoportok jellemző szimbólumai	Vallástörténet Irodalom

Jézus Krisztus csodái mint Isten országának jelei (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A társas aktivitás és a döntésképeség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Tájékozódás térben és időben <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Ismeretszerzés, információk szerzése, rendszerezése A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás, az analógiák felismerése képességének fejlesztése A jegyzetelési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szövegalkotási képesség és a kreatív nyelvhasználat képességének fejlesztése Az értő olvasás gyakorlása Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az erkölcsi érzék fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i>	Bevezetés a csodaelbeszélések műfajába (a csoda külső és belső oldala) Irodalmi-műfaji áttekintés: gyógyítási csodaelbeszélés, ördögűzés, ajándékozó csoda, mentő-csoda, halott-feltámasztás Bibliai szemelvények értelmezése: Ördögűzések és gyógyítási csodák – a helytállás és a szabadság új lehetősége (Lk 8,26-39; Mk 1,40-45; Mk 2,1-12) Ajándékozó- és mentő-csodák – az öröm és a bizalom új lehetősége (Mk 6,34-44; Mk 4,35-41) Feltámasztási csodák – az új élet lehetősége (Lk 7,11-17)	Projektmunka: különleges események összegyűjtése és értelmezése; a projektmunka lépéseinek megtervezése; eredményeinek közzététele (pl. csoportújságban) A Jézus csodáiról szóló elbeszélések egyéni irányított, majd közös hangos olvasása Tanári irányítással szövelemzés, szövegértelmezés tanórai beszélgetés formájában Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: a legnagyobb csoda az ember életében, ha képes jóindulatúan odafordulni a másik emberhez	Informatika Irodalom

Jézus Krisztus megváltó szenvedése, halála és feltámadása (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia Az információkezelés és a kommunikáció-értékelés képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Tájékozódás térben és időben <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Ismeretszerzés, információk szerzése, rendszerezése A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás, az analógiák felismerési képességének fejlesztése A jegyzetelési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szövegalkotási képesség és a kreatív nyelvhasználat képességének fejlesztése Az értő olvasás gyakorlása Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Testi, lelki egészség</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A pozitív gondolkodás és a környezet-tudatosság képességének fejlesztése	Jézus szenvedése, halála és feltámadása a történelemtudomány fényében (Jézus halálának ideje, a zsidó húsvét és a kovásztalan kenyér ünnepe, az utolsó vacsora ideje, Jézus feltámadása) Irodalmi-műfaji áttekintés: szenvedéstörténet, feltámadási jelenés, kultikus etiológia, vitabeszéd Bibliai szemelvények értelmezése: Jézus Krisztus szenvedése – a keresztfelé vezető út (Jn 10,22-39; Lk 22,7-20) Jézus Krisztus halála – Jézus pere és keresztre feszítése (Jn 18,28–19,16; Mt 27,27-66) Jézus Krisztus feltámadása – feltámadási jelenések (Mk 16,1-8; Mt 28,1-20; Lk 24,13-35; Jn 20,19-29)	Gyűjtőmunka: a Jézus halálára vonatkozó ismeretek összegyűjtése az interneten; az információk rendszerezése közös órai megbeszélés keretében A Jézus haláláról és feltámadásáról szóló elbeszélések egyéni irányított majd közös hangos olvasása Egyes szövegek feldolgozása a hiányos szöveg kiegészítése módszerrel Tanári irányítással szövelemzés, szövegértelmezés tanórai beszélgetés formájában Az ismeretek jegyzetelése a füzetbe Az értelmezett bibliai szövegek aktualizálása: – az újrakezdés lehetősége – Jézus halálát és feltámadását bemutató festmények elemzése: mennyire épülnek a bibliai szimbólumokra	Informatika Történelem Irodalom Képzőművészetek

A továbbhaladás feltételei

Ismerje meg a tanuló az Ószövetség legfontosabb, hitünket meghatározó és érintő részeit, tudatosítsa, hogy e könyvekben a választott népnek az az élménye, hogy az üdvösséget ígérő Isten nem hagyja magára népét, vallási drámákban, sajátos műfajokban és jelképekben fogalmazódik meg. Sajátítsa el a bibliai exegézis alapelemeit, és a mondanivalót tudja saját korára, önmagára, Isten közöttünk végbevitt üdvözítő tevékenységére alkalmazni.

Ismerje meg a tanuló az újszövetségi könyveket: az evangéliumokat, az Apostolok Cselekedeteit és a leveleket. Tudatosítsa, hogy a sajátos műfajokban és igehirdetői céllal megfogalmazott újszövetségi vallási drámák arról tanúskodnak, hogy Jézus követői élményszerűen meggyőződtek arról: mesterük a megígért Messiás, s az ember üdvössége érdekében valóban legyőzte a halált, s tanításában, Igéjében, az egyház által közvetített tanításában és az eukharishtiában jelen van.

A tanulók értékelésének formái

Szóbeli feleletek

- összefüggő felelet (tartalom, összefüggések, a szaknyelv megfelelő használata);
- rövid beszámoló az egyénileg vagy csoportmunkában végzett gyűjtőmunka tapasztalatairól, azok magyarázata;
- kiselőadás az olvasottakról stb.;
- vita, érvelés.

Projektmunka

- tervezés, a munka szervezése, pontosság, rend, együttműködés.

Írásbeli munka

- témazáró dolgozatok, rövid írásbeli feleletek;
- önálló fogalmazás írása;
- házi dolgozatok;
- füzet vezetése;
- projektmunka közkinccsé tétele tabló, esszé formájában.

Az értékelés előre megadott szempontok alapján, pontosan meghatározott, a tanulók által is ismert követelmények alapján történjen.

12.2.3. Hittan 9-12. évfolyam (humán, reál, általános)

HITTAN

9. évfolyam

Célok és feladatok

A különféle korokból vett szemléletes képek segítségével bemutatjuk, hogy az egyház történelme a Jézus Krisztusban kezdődő újszövetségi üdvtörténet folytatása. A történelem fonákjának (emberi és empirikus oldalának) bemutatása közben hívő szemmel a történelem színét (az isteni gondviselést jelentő oldalát) is látva rámutatunk, hogy az egyház életének valamennyi történésében Isten működik, és az eseményeken keresztül Ő készíti elő az emberiség üdvösségét.

A tanulót azáltal, hogy a történelmi eseményeket mindig az üdvösségünket munkáló Istennel hozzuk kapcsolatba, hozzá szoktatjuk ahhoz, hogy saját életének eseményeiben is föl tudja fedezni Isten közeledését (az üdvtörténet a keresztény élet tanítómestere).

9. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám	
	Bevezetés – Az egyház története		4	
1.	Az egyház története az I. Nikaiai Zsinatig (100-tól 325-ig)	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
2.	Az egyház története az I. Nikaiai Zsinattól a II. Nikaiai Zsinatig (325-től 787-ig)	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
3.	Az egyház története a II. Nikaiai Zsinattól a IV. Lateráni Zsinatig (787-től 1215-ig)	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
4.	Az egyház története a IV. Lateráni Zsinattól a Trienti Zsinatig (1215-től 1545/63-ig)	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
5.	Az egyház története a Trienti Zsinattól az I. Vatikáni Zsinatig (1545/63-től 1869/70-ig)	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
6.	Az egyház története az I. Vatikáni Zsinattól a II. Vatikáni Zsinatig (1869/70-től 1962/65-ig)	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés	8 2	10
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	Év végi ismételtes, összefoglalás		7	
	Összesen		74	

Bevezetés – Az egyház története			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Társadalmi érzékenység fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Ismeretszerzés, rendszerezési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A beszédkésztség fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Képi információ feldolgozása Esztétikai érzék fejlesztése	Bevezetés az év munkájába: az egyháztörténet fontossága az egyéni és a közösségi élet eseményeinek értelmezésében Bevezetés az egyház történetébe: az egyház története mint Isten népének története Az egyháztörténet fogalma	Páros és csoportos gyűjtőmunka: az ismertebb szentek életének, illetve a híresebb egyháztörténeti eseményeknek felelevenítése; híres szenteket bemutató festmények/fényképek alapján a személyek felismerése, azonosítása Tanórai beszélgetés az üdvtörténetről – a történelmen végighúzódó isteni hívás felismerése Ismeretek közös jegyzetelése	Történelem Szociológia Képzőművészetek

Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A döntésképeség és a pozitív gondolkodás képességének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Társas aktivitás, a szervezőképesség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése		Az olvasott zsinati szövegek aktualizálása: az isteni munkálkodása az ember életében	

Az egyház története az I. Nikaiai Zsinattól a II. Nikaiai Zsinatig (325-től 787-ig) (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>A tanulás tanítása</i> Szóbeli szövegek alkotásának, megértésének és a forráshasználat képességének fejlesztése <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Rendszerezés és oksági gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése	Történeti bevezetés: az I. és II. Nikaiai Zsinat ideje (Kr. u. 325-től 787-ig)	Csoportmunka: a történelmi események feltárása – forrás: egyháztörténeti szakkönyvek és lexikonok A csoportmunkák eredményeinek jegyzetelése Tanórai beszélgetés az ókori egyházatyák megfontolásairól	Európai történelem Állampolgári ismeretek

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Társas aktivitás, a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A szóbeli szövegek megértének és a szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> A döntésképeség és a pozitív gondolkodás képességének fejlesztése <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A társadalmi érzékenység és az önértékelés képességének fejlesztése	Az isteni világ jelei a remeték és a korai szerzetesek életében a Khalkédóni Zsinatig (451) Az isteni üzenet az egyházatyák műveiben (pl. Szent Ágoston Isten állama című művében) Az evangélium erejének megmutatkozása a szerzetesség elterjedésében (Szent Benedek) Az egyházi állam létrejöttének okai s az isteni vezetés jelei szent pápák működésének (756-ig)	A korabeli szerzetesek és pápák által megfogalmazott szövegek egyéni irányított olvasása Tanári irányítással szövegértelmezés Önálló jegyzetelés Az olvasott szövegek aktualizálása: válasz Isten hívására – a felebaráti szeretet gyakorlása társadalmi szerepvállalással	

Az egyház története a II. Nikaiai Zsinattól a IV. Lateráni Zsinatig (787-től 1215-ig) (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció A forráshasználat képességének fejlesztése Írott szövegek értése képességnek fejlesztése A szóbeli szövegalkotás képességének fejlesztése A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Testi, lelki egészség</i> Társas aktivitás, a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése A szóbeli szövegek megértének és a szóbeli szövegalkotás készségek fejlesztése	Történelmi bevezetés az egyház középkorába (Kr. u. 787-től 1215-ig) Az evangélium erejének megnyilatkozása az új népek megtérésében és a clunyi reformban	Csoportmunka: az egyház óráival kapcsolatos adatok gyűjtése az interneten; az ismeretek rendszerezése és megosztása Ismeretek jegyzetelése Tanórai beszélgetés a clunyi reform jellemzőiről	Informatika Történelem Képzőművészetek Építészet Zene

<i>Hon- és népismeret</i> Az oksági gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Gazdasági nevelés</i> Az etikai érzék, az empátia és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Az esztétikai érzék és a harmónia képességének fejlesztése	Szent István és az Árpád-házi szentek Jézus evangéliumának szolgálatában A kettős egyházszakadás tényében (1054; 1130) rejlő isteni figyelmeztetés A félreértett evangelizáció és a helyes tanúságtevés (keresztes hadjáratok, inkvizíció – új szerzetesrendek; Domonkos, Assisi Ferenc) a IV. Lateráni Zsinatig Istenkeresés a skolasztikában és a misztikában	A korabeli zsinati szövegek, illetve a szentek és szerzetesek írásaiból vett szemelvények egyéni irányított olvasása Tanári irányítással szövegértelmezés Önálló jegyzetelés Az olvasott szövegek aktualizálása: a szegény és hátrányos helyzetű emberek Isten barátai A középkori szenteket ábrázoló képzőművészeti alkotások szemlélése, hatásukat tükröző zenedarabok hallgatása Látogatás román kori vagy gótikus templomba	

Az egyház története a IV. Lateráni Zsinattól a Trienti Zsinatig (1215-től 1545/63-ig) (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Társas aktivitás, a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> Forráskezelés és információkezelés képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>Énkép, önismeret</i> Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli szövegek megértének és a szóbeli szövegalkotás készségek fejlesztése	Történeti bevezetés a reformáció korszakába (Kr. u. 1215-től 1545/63-ig) A reformáció értékeiben és negatívumaiban rejlő isteni üzenet: forradalom helyett belső megújulás A Trienti Zsinat (1545/63) a megújulás szolgálatában A misszionáló egyház Jézus örömhírének hiteles hordozói: Avilai Teréz, Loyolai Ignác, Néri Fülöp, Borromeo Károly, Kalazanci József,	Projektmunka: interjúkészítés a különböző keresztény felekezetek képviselőivel Eredmények megosztása az osztályon belül és az iskolai közösségben az iskola honlapján A reformáció és az ellenreformáció korához tartozó szövegek, illetve szentek és szerzetesek írásaiból vett szemelvények egyéni irányított olvasása Tanári irányítással szövegértelmezés Önálló jegyzetelés	Történelem Európai és magyar történelem Irodalom Tánc és dráma Számítástechnika

<i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Az oksági gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az etikai érzék, az empátia és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése	Pázmány Péter stb.	Az olvasott szövegek aktualizálása: bibliodráma módszerrel, vita-játék a különböző felekezetek tanainak és képviselőinek, illetve a katolikus tanításnak megértésére	

Az egyház története a Trienti Zsinattól az I. Vatikáni Zsinatig (1545/63-tól 1869/70-ig) (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése Forráskezelés és információkezelés képességének fejlesztése <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A környezettudatosság, az esztétikai érzék és a harmónia képességének fejlesztése	A felvilágosodás korának történeti háttére (Kr. u. 1545/63-tól 1869/70-ig)	A felvilágosodás korából származó néhány kép alapján a korszak jellemzőinek felelevenítése	Történelem Művészettörténet Informatika Képzőművészetek

Anyanyelvi kommunikáció Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli szövegek megértésének és a szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése Az oksági gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az etikai érzék, az empátia és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Az egészségtudatosság fejlesztése	A felvilágosodás fény- és árnyoldalairól sugárzó jézusi üzenet Az egyház a francia forradalom (1789) előtti és utáni időszakban A forradalom utáni katolikus megújulás: Viennai János, Newman kardinális, Karolina Gerhardinger, Don Bosco stb.	Tanórai beszélgetés a felvilágosodás kora egyházának jellemzőiről A felvilágosodás korához tartozó szövegek, illetve szentek és szerzetesek írásaiból vett szemelvények egyéni irányított olvasása Tanári irányítással szövegértelmezés Önálló jegyzetelés Az olvasott szövegek aktualizálása: pusztán a ráció nem ad boldogságot az embernek	

Az egyház története az I. Vatikáni Zsinattól a II. Vatikáni Zsinatig (1869/70-től 1962/65-ig) (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> <i>Hon- és népismeret</i> Szóbeli szövegek alkotásának, megértésének és a forráshasználat képességének fejlesztése	Történeti bevezetés a 19-20. század fontosabb eseményeibe	Prezentációvetítéssel kísért tanulói kiselőadások a 19-20. század eseményeiről; előzetes történelmi ismeretek felelevenítése Önálló jegyzetelés	Történelem Informatika Filmművészet

Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> Hatékony, önálló tanulás <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése A szóbeli szövegek megértésének és a szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése Az oksági gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> A döntésképeség és a pozitív gondolkodás képességének fejlesztése Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i>	Az európai forradalmak és az I. Vatikáni Zsinaton (1869/70) megfogalmazódó isteni üzenet Az isteni hívásra válaszoló tanúságtevők Lisieux-i Teréz, Batthyány-Strattmann László, Edith Stein, Maximilian Kolbe Az áteredő bűn szövevényében vergődő emberiség (a két világháború, a fasiszmus és a kommunizmus) – és a II. Vatikáni Zsinat (1962/65) mint Jézus örömhírének tolmácsolója Az ökumenikus törekvések mint a Lélek munkálkodásának tanújelei	Tanórai beszélgetés a 19-20. század egyházának jellemzőiről Az I. és II. Vatikáni Zsinat korához tartozó szövegek, illetve szentek és szerzetesek írásaiból vett szemelvények egyéni irányított olvasása Tanári irányítással szövegértelmezés Önálló jegyzetelés Az olvasott szövegek aktualizálása: a türelem és megértés szerepe az emberi közösségekben	

Társas aktivitás, a társadalmi érzékenység, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>Testi, lelki egészség</i> A kapcsolatba hozás és az esztétikai érzék képességének fejlesztése		Szemléltetés: egy kiemelkedő 20. századi hitvalló életét feldolgozó játékfilm megtekintése	

A továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje meg az egyház történetének az üdvösség hirdetésében jelentős eseményeit. Tudatosítsa, hogy az egyház történelmében az emberi bűnök ellenére is fölfedezhető annak a Jézus Krisztusnak jelenléte, aki ígérete szerint tanítványaival marad a világ végezetéig. Legyen tudatában, hogy az egyház történelme üdvtörténet, mert annak a Feltámadottnak hirdetője, közvetítője, aki a Lélek által az egyházban és az egyház közvetítésével akarja teljessé tenni az Atya üdvözítői művét.

A tanulók értékelésének formái

Szóbeli feleletek

- összefüggő felelet (tartalom, összefüggések, a szaknyelv megfelelő használata);
- rövid beszámoló az egyénileg vagy csoportmunkában végzett gyűjtőmunka tapasztalatairól, azok magyarázata;
- kiselőadás az olvasottakról stb.;
- vita, érvelés.

Projektmunka

- tervezés, a munka szervezése, pontosság, rend, együttműködés.

Írásbeli munka

- témazáró dolgozatok, rövid írásbeli feleletek;
- önálló fogalmazás írása;
- házi dolgozatok;
- füzet vezetése;
- projektmunka közkinccsé tétele tabló, esszé formájában.

Az értékelés előre megadott szempontok alapján, pontosan meghatározott, a tanulók által is ismert követelmények alapján történjen.

HITTAN

10. évfolyam

Célok és feladatok

Az egyház liturgiájából kiindulva a dogmatika segítségével bemutatjuk, hogy a különféle liturgikus időszakok, cselekmények és jelképek üdvtörténetünk misztériumaira emlékeztetnek, vagy – amennyiben szentségi liturgiáról van szó – ezeket a misztériumokat jelenítik meg.

Az üdvtörténet misztériumait felidéző vagy felidéző-megjelenítő liturgia bemutatásával segítjük a tanulót annak elfogadásában, hogy az üdvtörténet eseményeit ne csupán a régmúltból érkező híradásoknak tekintse, hanem olyan történéseknek, amelyek Isten valós segítségeként a liturgián keresztül az ő „kicsiny üdvtörténetét” is eléri.

10. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök	Óraszám
	Bevezetés – Az üdvtörténet misztériumai a liturgiában (Dogmatika)	2
1.	A teremtés, a bűnbeesés és az ígélet dogmatikája – az advent liturgiája A megtestesülés dogmatikája – a karácsony liturgiája	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés 10 2 12
2.	A megváltás és a halálón túli lét dogmatikája – a húsvét liturgiája A Szentlélekről szóló dogmatikai tanítás – a pünkösd liturgiája	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés 10 2 12
3.	A Szentháromság dogmatikája – a Szentháromság vasárnapjának liturgiája A Mária-dogmák krisztológiai mondanivalója – Mária-ünnepek	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés 10 2 12
4.	Az őszösvetségi üdvtörténetre és a Jézus nyilvános működésére emlékeztető igeliturgia dogmatikája A Jézus Krisztus megváltó kereszthalálát és feltámadását megjelenítő eukharisztia liturgiája és dogmatikája	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés 8 2 10
5.	A keresztség, a bérmlás, a kiengesztelődés, a betegek kenete, a házasság és a papi rend szentségének liturgiája és dogmatikája	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés 10 2 12
6.	Az imádság dogmatikája A szentek tiszteletének dogmatikája	témafeldolgozás összefoglalás, ellenőrzés 3 1 4

	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3
	Év végi ismételés, összefoglalás		7
	Összesen		74

Bevezetés – Az üdvtörténet misztériumai a liturgiában			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Társadalmi érzékenység fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség <i>A tanulás tanítása</i> Képi információ feldolgozása Esztétikai érzék fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A beszédkésztség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Ismeretszerzés, rendszerezési képesség fejlesztése	Bevezetés az év munkájába: A dogmatika fontossága az egyéni és a közösségi élet eseményeinek alakításában Az üdvtörténet misztériumait emlékezetbe idéző és megjelenítő liturgia Az üdvtörténet, a misztérium, a liturgia és a misztériumokat értelmező dogmatika fogalma A liturgia mint a misztériumok emlékezete és megjelenítője	Páros és csoportos gyűjtőmunka: az ismertebb egyházi liturgikus események, ünnepek felelevenítése Prezentációvetítés: a legfontosabb vallási szimbólumok azonosítása Tanórai beszélgetés a dogmatikáról és a liturgiáról Ismeretek közös jegyzetelése	Informatika Vallástörténet

A teremtés, a bűnbeesés és az ígélet dogmatikája – az advent liturgiája A megtestesülés dogmatikája – a karácsony liturgiája (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>A tanulás tanítása</i> Társas aktivitás, a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Hatékony, önálló tanulás Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése Az olvasott szövegtértés képességének fejlesztése A szóbeli szövegek megértének és a szóbeli szövegalkotás készségek fejlesztése <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Az oksági gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése	Bevezetés az advent és a karácsony ünnepkörének liturgiájába és dogmatikai tartalmába A teremtmény Atyára és a bűnös, de az Atya ígéretében bízó létünkre emlékező advent – a teremtés, a bűnbeesés és az ígélet dogmatikája A Fiú megtestesülésére emlékező karácsony – a megtestesülés dogmatikája	Tanulói kiselőadások szakkönyvek felhasználásával Jegyzetelés Az adventi és karácsonyi ünnepkör szövegeinek értő olvasása, értelmezése tanári irányítással, tanórai beszélgetés keretében Jegyzetelés Aktualizálás – projektmunka: advent és karácsony idején adventi imaóra szervezése,	Informatika Vallástörténet Tánc és dráma Ének-zene Fotóművészet

Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Az etikai érzék, az empátia és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése Forráskezelés és információkezelés képességének fejlesztése		karácsonyi misztériumjáték készítése és bemutatása Az előadásokról képes és szöveges beszámoló készítése az iskola honlapján, faliújságán	

A megváltás és a halálon túli lét dogmatikája – a húsvét liturgiája A Szentlélekről szóló dogmatikai tanítás – a pünkösd liturgiája (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>A tanulás tanítása</i> Társas aktivitás, a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése	Bevezetés a húsvét és a pünkösd ünnepekőrének liturgiájába és dogmatikai tartalmába	Tanulói kiselőadások szakkönyvek felhasználásával Jegyzetelés	Informatika Vallástörténet Tánc és dráma Ének-zene Fotóművészet

A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli szövegek megértésének és a szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Az oksági gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az etikai érzék, az empátia és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Forráskezelés és információkezelés képességének fejlesztése	A Jézus megváltó halálára, feltámadására és mennybemenetelére emlékező húsvéti ünnepkör – a megváltás és a halálon túli lét dogmatikája A Szentlélek eljövételére emlékező pünkösd – a Szentlélekről szóló dogmatikai tanítás	A húsvéti és a pünkösti ünnepkör szövegeinek értő olvasása, értelmezése tanári irányítással, tanórai beszélgetés keretében Jegyzetelés Aktualizálás – projektmunka: nagyböjt és húsvét idején nagyböjti imaóra szervezése; húsvéti misztériumjáték készítése és bemutatása Az előadásokról képes és szöveges beszámoló készítése az iskola honlapján, faliújságán	

Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Az etikai érzék, az empátia és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése	Aktualizálás: tanórai beszélgetés a nő közösségi szerepéről

[illegible]

Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli szövegek megértésének és a szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése Az oksági gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az etikai érzék, az empátia és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése Forráskezelés és információkezelés képességének fejlesztése	A Jézus Krisztus megváltó kereszthalálát és feltámadását, ezáltal az üdvtörténet valamennyi misztériumát megjelenítő eukharisztia liturgiája	Jegyzetelés Aktualizálás – projektmunka: aktív (zenei, felolvasási, ministrálási szolgálat) részvétel egy szentmisén; a szülők, hozzátartozók meghívása. Szöveges és képes beszámoló készítése az iskola honlapján, faliújságán	

A keresztség, a bérmlás, a kiengesztelődés, a betegek kenete, a házasság és a papi rend szentségének liturgiája és dogmatikája (5. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Társas aktivitás, a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése <i>A tanulás tanítása</i> A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli szövegek megértésének és a szóbeli szövegalkotási készségek fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> Az oksági gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése	Bevezetés: a szentségek liturgiájának fejlődése a történelemben A szentségek mint a bennünket halálával és feltámadásával megváltó Krisztushoz kapcsoló „csatornák” A keresztség, a bérmlás, a kiengesztelődés, a betegek kenete, a házasság és a papi rend szentségének liturgiája és dogmatikája	Tanulói kiselőadások szakkönyvek felhasználásával Jegyzetelés A szentségekkel kapcsolatos legfontosabb szövegek értő olvasása, értelmezése tanári irányítással, tanórai beszélgetés keretében Jegyzetelés	Európai és magyar történelem Informatika Ének-zene Tánc és dráma Fotóművészet

Szociális és állampolgári kompetencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> <i>Énkép, önismeret</i> Az etikai érzék, az empátia és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Forráskezelés és információkezelés képességének fejlesztése		Aktualizálás – projekt munka: aktív (zenei, felolvasási, ministrálási szolgálat) részvétel egy keresztelőn; betegek látogatása Szöveges és képes beszámoló készítése az iskola honlapján, faliújságán	

Az imádság dogmatikája A szentek tiszteletének dogmatikája (6. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Társas aktivitás, a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség	Bevezetés: az imádság formáinak alakulása a történelemben	Tanulói kiselőadások szakkönyvek felhasználásával Jegyzetelés	Európai és magyar történelem Ének-zene Tánc és dráma Irodalom

fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> A szóbeli szövegek megértésének és a szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az etikai érzék, az empátia és a társadalmi érzékenység képességének fejlesztése A lényeg kiemelése és az összehasonlító képesség fejlesztése A szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése Forráskezelés és információkezelés képességének fejlesztése	Az imádság mint az ember vallási magatartását kifejező megnyilatkozás, amely feltételezi, hogy személyként megtapasztalt valóság előtt áll A szentek – az üdvtörténet misztériumai és a szentek tiszteletének dogmatikája	A legfontosabb imaszövegek értő olvasása, értelmezése tanári irányítással, tanórai beszélgetés keretében Jegyzetelés Aktualizálás – projektmunka: imaóra szervezése a közösség számára (zene, imaszövegek, liturgia stb.) Szöveges és képes beszámoló készítése az iskola honlapján, faliújságán	

A továbbhaladás feltételei

Ismerje meg és tudatosítsa a tanuló, hogy az üdvtörténet misztériumait felidéző és megjelenítő liturgia az értünk meghaló és feltámadó Krisztussal való találkozás „színhelye”.

A tanulók értékelésének formái**Szóbeli feleletek**

- összefüggő felelet (tartalom, összefüggések, a szaknyelv megfelelő használata);
- rövid beszámoló az egyénileg vagy csoportmunkában végzett gyűjtőmunka tapasztalatairól, azok magyarázata;
- kiselőadás az olvasottakról stb.;
- vita, érvelés.

Projektmunka

- tervezés, a munka szervezése, pontosság, rend, együttműködés.

Írásbeli munka

- témazáró dolgozatok, rövid írásbeli feleletek;
- önálló fogalmazás írása;
- házi dolgozatok;
- füzet vezetése;
- projektmunka közkinccsé tétele tabló, esszé formájában.

Az értékelés előre megadott szempontok alapján, pontosan meghatározott, a tanulók által is ismert követelmények alapján történjen.

HITTAN

11. évfolyam

Célok és feladatok

Az üdvtörténet erkölcsi tanulságainak feltárásával bemutatjuk a tanulónak, hogy a konkrét ember erkölcsös élete nem más, mint a személyére vonatkozó isteni „álmoknak” (az éthosznak, a belső embernek, az istenképiségnek) fölfedezése és szabad megvalósítása avégett, hogy az így beteljesült személy „el tudja majd viselni” az Istennel való találkozás leírhatatlan örömét. Egyben rámutatunk a személyre szóló isteni elgondolást szétziláló bűn veszélyeire és arra a tényre, hogy a lényünket romboló bűn okozta károk helyreállítása csak Jézus Krisztus megváltói halála és feltámadása által lehetséges.

A személytelen követelmény-etikák és az önmegváltást sugalló, pszichologizáló erénytanok szemléletmódját elkerülve az erkölcsi életet a háromszemélyű Isten hívására válaszoló önmegvalósítási folyamatnak tekintjük. Ily módon „érdekeltté” tesszük a tanulót, hiszen az ő személyes boldogságának lehetőségéről és eléréséről beszélünk. Segítjük őt a hamis istenképek (Isten mint bíró, ellenőr, felügyelő stb.) fölszámolásában, s ugyanakkor arra bátorítjuk, hogy kicsiny üdvtörténetének bűnös kudarcaiban mindig bizalommal nyíljon meg az érte meghaló, feltámadó és személyiségét teljessé tenni akaró Jézus Krisztus felé.

11. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
74 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám	
	Bevezetés – Erkölcsstan		6	
1.	A világba lépő ember mint erkölcsi lény	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	12 2	14
2.	Az erkölcsös élet és útmutatója: a „törvény”	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	12 2	14
3.	Az erkölcsi halál, a bűn és következménye	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	13 2	15
4.	Az erkölcsi feltámadás – úton a belső ember végső feltámadása felé	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	13 2	15
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	<i>Év végi ismételés, összefoglalás</i>		7	
	Összesen		74	

Bevezetés – Erkölcstan			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Társadalmi érzékenység fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Ismeretszerzés, rendszerezési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A beszédkésztség fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Képi információ feldolgozása Esztétikai érzék fejlesztése	Bevezetés az év munkájába: az erkölcsi ismeretek fontosságának tudatosítása a személyes és közösségi együttműködésre vonatkozóan Bevezetés az üdvtörténeti erkölcsstanba Az üdvtörténeti erkölcsstan, az erkölcsös élet, morális és etika, valamint az éthosz fogalma Az üdvtörténeti erkölcsstan mint személyes üdvtörténetünk útmutatója	Páros és csoportos gyűjtőmunka: problémás erkölcsi esetek, kérdések gyűjtése; szemléltetési lehetőség: fényképek kiegészítik az emberiség nagy problémáit jelentő eseményeket, helyzeteket Tanórai beszélgetés az üdvtörténeti erkölcsstan mibenlétéről Ismeretek közös jegyzetelése	Történelem Etika Fotóművészet Informatika

Testi, lelki egészség Az empátia és a harmónia képességének fejlesztése			

Az erkölcsös élet és útmutatója: a „törvény” (2. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli szövegek megértésének és a szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése A kritikus gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Az empátia, a nyitottság, a pozitív gondolkodás képességének fejlesztése Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia	A törvény az Ószövetségben, a tízparancsolat A törvény az Újszövetségben: Jézus Krisztus mint a teljessé lett Törvény A jézusi Törvény az egyház tanításában Az értékek világában eligazító erkölcsi útmutatások és törvények (erények, bioetikai útmutatások, szexuális etika, szociális etika és társadalometikai törvények)	Az egyházi, zsinati dokumentumok értő olvasása; értelmezése tanórai beszélgetés keretében Megfontolások jegyzetelése Aktualizálás: bibliodráma módszer segítségével a döntéshelyzetbe jutott ember lehetőségeinek számbavétele	Irodalom Tánc és dráma

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire Társas aktivitás, a szervezőképesség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése			

Az erkölcsi halál, a bűn és következménye (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Az olvasott szövegértés képességé- nek fejlesztése A szóbeli szövegek megértésének és a szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése <i>Testi, lelki egészség</i> A kritikus gondolkodás képességé- nek fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Rendszerezési és jegyzetelési képes- ség fejlesztése Szociális és állampolgári kompe- tencia <i>Aktív állampolgárságra, demokráci- ára nevelés</i> Az önértékelés, az empátia, a nyitott- ság, a pozitív gondolkodás képessé- gének fejlesztése	A bűn és következménye az Ószövetségben A bűn és „halálos” következménye az új- szövetségi szimbolika alapján A bűn és következménye az egyház refle- xiójában	Az egyházi, zsinati dokumentumok értő olvasása; értelmezése tanórai beszélgetés keretében Megfontolások jegyzetelése Aktualizálás: vita-játék segítségével annak feltérképezése, mekkora hatása, milyen kö- vetkezményei vannak a bűnös emberi dön- téseknek	Irodalom Tánc és dráma

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> <i>Gazdasági nevelés</i> Társas aktivitás, a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése			

Az erkölcsi feltámadás – úton a belső ember végső feltámadása felé (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli szövegek megértésének és a szóbeli szövegalkotás képességének fejlesztése <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A kritikus gondolkodás képességének fejlesztése Analógiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia <i>Környezettudatosságra nevelés</i> Az önértékelés, az empátia, a nyitott-	Az erkölcsi feltámadás reménye az Ószövetségben Az erkölcsi feltámadás ténye és alapja az Újszövetségben (megtérés, bűnbocsánat stb.) Az erkölcsi feltámadás az egyház tanításában és gyakorlatában (objektív és szubjektív megváltás, a kiengesztelődés szentsége stb.)	Az egyházi, zsinati dokumentumok értő olvasása; értelmezése tanórai beszélgetés keretében Megfontolások jegyzetelése Aktualizálás – projekt munka: adománygyűjtés szervezése rászoruló emberek segítségére; írott/képes beszámoló készítése, gazdasági elszámolással az iskola honlapján	Informatika Matematika

ság, a pozitív gondolkodás képességének fejlesztése A környezettudatosság és egészségtudatosság fejlesztése <i>Gazdasági nevelés</i> Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Társas aktivitás, a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése Digitális kompetencia A nyitottság, a társadalmi érzékenység, az etikai érzék és az önfejlesztés képességének fejlesztése Matematikai kompetencia			

A továbbhaladás feltételei

Az üdvtörténeti erkölcsan segítse a tanulót annak az igazságnak belátásában, hogy az Isten által „öröktől fogva megálmodott” személyiségünk (az éthosz) megvalósítása nem azért fontos, mert ennek elmaradása esetén „Isten megbüntet”, hanem azért, hogy felkészülhessünk a Vele való találkozás boldogságának „elviselésére”. Egyúttal azt is szívünkbe akarta vésni, hogy ha bűneinkkel szétziláljuk a bennünk levő isteni vázlatot, mindig bizalommal forduljunk Jézushoz, mert egyedül ő tudja „restaurálni” Isten bennünk rejtőzködő képét. Továbbá legyen képes az egyház tanításának megismerésére és továbbadására.

A tanulók értékelésének formái

Szóbeli feleletek

- összefüggő felelet (tartalom, összefüggések, a szaknyelv megfelelő használata);
- rövid beszámoló az egyénileg vagy csoportmunkában végzett gyűjtőmunka tapasztalatairól, azok magyarázata;
- kiselőadás az olvasottakról stb.;
- vita, érvelés.

Projektmunka

- tervezés, a munka szervezése, pontosság, rend, együttműködés.

Írásbeli munka

- témazáró dolgozatok, rövid írásbeli feleletek;
- önálló fogalmazás írása;
- házi dolgozatok;
- füzet vezetése;
- projektmunka közkinccsé tétele tabló, esszé formájában.

Az értékelés előre megadott szempontok alapján, pontosan meghatározott, a tanulók által is ismert követelmények alapján történjen.

HITTAN

12. évfolyam

Célok és feladatok

Az üdvtörténet alapigazságait (a hit előfeltételeit) az ész természetes fényében (azaz csupán a történettudomány és a logikus gondolkodású filozófia segítségével) vizsgáljuk, és rámutatunk, hogy ezek az igazságok az emberi ész ítélőszéke előtt is megállják helyüket.

A hit előfeltételeinek ésszerűségére utalva tudatosítjuk a tanulóban, hogy a Jézusba vetett hit nemcsak ésszerű állásfoglalás, hanem megvalósítandó feladat is (ha van irracionális dolog a világon, akkor ez a bűn, vagyis az emberhez közeledő Isten elutasítása).

12. évfolyam

Óraszám: 2 óra/hét
64 óra/év

Ajánlás az éves óraszám felosztására

	Témakörök		Óraszám	
	Bevezetés – Az üdvtörténet alapjai az ész fényében (Alapvető hittan)		6	
1.	A vallás ténye és lehetősége	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	10 2	12
2.	A Krisztus-esemény bizonyossága	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	10 2	12
3.	Az egyház jézusi alapítása és szükséges volta	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	10 2	12
4.	A kinyilatkoztatás lehetősége és ténye	témafeldolgozás <i>összefoglalás, ellenőrzés</i>	10 2	12
	Az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó aktuális foglalkozások		3	
	<i>Év végi ismételés, összefoglalás</i>		7	
	Összesen		64	

Bevezetés – Az üdvtörténet alapjai az ész fényében (Alapvető hittan)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Szociális és állampolgári kompetencia <i>Énkép, önismeret</i> Társadalmi érzékenység fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Ismeretszerzés, rendszerezési képesség fejlesztése Anyanyelvi kommunikáció A beszédkészség fejlesztése Esztétikai érzék fejlesztése	Bevezetés az év munkájába: az alapvető hittani ismeretek fontosságának tudatosítása a személyes és közösségi együttműködésre vonatkozóan Bevezetés az üdvtörténet alapigazságait a hit fényében vizsgáló alapvető hittanba Az üdvtörténet apológiájának fogalma és célja, módszere és témái	Páros és csoportos gyűjtőmunka: a hit alapvető ismerveinek feltérképezése Tanórai beszélgetés az üdvtörténetről, a hitről és az alapvető hittanról Ismeretek közös jegyzetelése	Filozófia Történelem

A vallás ténye és lehetősége (1. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli szövegek megértésének és a	A vallás filozófiai fogalma A kereszténység előtti keleti vallások és a zsidó vallás A keresztény vallás megkülönböztető	Prezentációvetítéssel kísért tanulói kiselőadások a világvallásokról Ismeretek jegyzetelése	Vallástörténet Informatika Történelem

szóbeli szövegalkotás készségének fejlesztése <i>Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés</i> A kritikus gondolkodás képességének fejlesztése <i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Analogiák felismerése, keresése és kialakítása képességének fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Rendszerezési és jegyzetelési képesség fejlesztése Digitális kompetencia A nyitottság, a társadalmi érzékenység, az etikai érzék és az önfejlesztés képességének fejlesztése se Szociális és állampolgári kompetencia Az önértékelés, az empátia, a nyitottság, a pozitív gondolkodás képességének fejlesztése <i>Gazdasági nevelés</i> <i>Környezettudatosságra nevelés</i> A környezettudatosság és egészségtudatosság képességének fejlesztése Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> Társas aktivitás a szervezőképeség, a felelősségérzet és a döntésképeség fejlesztése	jegyei A vallás fogalma és lehetősége a katolikus egyház önértelmezésében Zsinati megnyilatkozások: a vallásszabadságról, az ökumenizmusról és a nem keresztény vallásokról (hinduizmus, buddhizmus, zsidó vallás, iszlám)	Az egyházi, zsinati dokumentumok értő olvasása; értelmezése tanórai beszélgetés keretében Megfontolások jegyzetelése Aktualizálás: látogatás különböző világvallások imaházaiban, részvétel liturgiáikon, beszélgetés képviselőikkel	Társadalomtudományok

Az egyház jézusi alapítása és szükséges volta (3. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
<i>Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra</i> Anyanyelvi kommunikáció Szóbeli szövegek megértésének fejlesztése Az értő olvasás gyakorlása Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése A szövegalkotás képessége és a kreatív nyelvhasználat fejlesztése Hatékony, önálló tanulás <i>A tanulás tanítása</i> Ismeretszerzés, rendszerezési képesség, a lényeg-kiemelési képesség fejlesztése Tájékozódás térben és időben képességének fejlesztése A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás képességének fejlesztése, analógiák keresése, az analógiák felismerési képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia Az erkölcsi érzék fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> A helyes önértékelés fejlesztése	Az egyház fogalma, a katolikus egyház önértelmezése Az egyház ószövetségi gyökerei Az egyház jézusi eredetének ténye és szükséges volta az újszövetségi iratok alapján Az önmagát igazoló egyház a történelemben (hierarchia, az egyház négy ismertetőjegye, az egyház szükséges volta)	Tanári előadás Ismeretek jegyzetelése Az egyházi, zsinati dokumentumok értő olvasása; értelmezése tanórai beszélgetés keretében Megfontolások jegyzetelése Aktualizálás: - projektmunka: bekcsolódás egy plébániai közösség munkájába (irodai óra látogatása; interjú a plébánossal, az egyházközség világi tanácsával, a hittanosokkal stb.) A tapasztalatokról beszámoló készítése az iskola honlapján és a megláto-	Történelem Informatika

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire A pozitív gondolkodás fejlesztése Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés Digitális kompetencia IKT alkalmazási képességének fejlesztése		gatott plébánia lapjában	

A kinyilatkoztatás lehetősége és ténye (4. témakör)			
Fejlesztendő kompetenciák, fejlesztési feladatok	Témák, tartalmak	Tanulói tevékenységek	Kapcsolódási lehetőségek
Anyanyelvi kommunikáció Szóbeli szövegek megértésének fejlesztése Az értő olvasás gyakorlása Az olvasott szövegértés képességének fejlesztése A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése Hatékony, önálló tanulás A tanulás tanítása Ismeretszerzés, rendszerezési képesség, a lényeg-kiemelési képesség fejlesztése A kritikus gondolkodás, az összehasonlítás képességének fejlesztése, analógiák keresése, az analógiák felismerési képességének fejlesztése Szociális és állampolgári kompetencia	A kinyilatkoztatás és a sugalmazás fogalma, módjai és lehetősége A ószövetségi kinyilatkoztatás ténye Jézus mint hitet eredményező és feltételező Kinyilatkoztatás A hit és cselekvés összefüggése, a hit mint ésszerű engedelmesség Az egyház mint a kinyilatkoztatás tévedhetetlen hirdetője	Tanórai beszélgetés a megismerés folyamatáról, a kinyilatkoztatásról, sugalmazásról Tanári előadás Ismeretek jegyzetelése Az egyházi, zsinati dokumentumok értő olvasása; értelmezése tanórai beszélgetés keretében Megfontolások jegyzetelése Aktualizálás: egy isteni kinyilatkoztatást ábrázoló kép, miniatúra segítségével be-	Történelem Képzőművészetek

tencia Az erkölcsi érzék fejlesztése <i>Énkép, önismeret</i> A helyes önértékelés fejlesztése <i>Felkészülés a felnőtt lét szerepeire</i> A pozitív gondolkodás fejlesztése Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség Az esztétikai érzék fejlesztése A harmónia utáni vágy felélesztése A szövegalkotási képessége és, a kreatív nyelvhasználat fejlesztése		szélgetés a személyes, de nem racionális, transzcendens tapasztalatokról	

A továbbhaladás feltételei

Az üdvtörténet racionális és kritikus vizsgálata vezesse rá a tanulót arra, hogy a Jézusba vetett hit ésszerű engedelmesség, mert a hit előfeltételei (Isten léte, az ember nyitottsága Istenre; Jézus történetisége és feltámadása; az egyház jézusi eredete és a kinyilatkoztatás ténye) az emberi ész ítélete alapján is hitelre méltó előfeltételek. S ha hitelre méltóak, hitre, elfogadásra szólítják az embert. Továbbá legyen képes megismerni és megfogalmazni az egyház tanításait.

A tanulók értékelésének formái

Szóbeli feleletek

- összefüggő felelet (tartalom, összefüggések, a szaknyelv megfelelő használata);
- rövid beszámoló az egyénileg vagy csoportmunkában végzett gyűjtőmunka tapasztalatairól, azok értelmezése, magyarázata;
- kiselőadás az olvasottakról stb.;
- vita, érvelés.

Projektmunka

- tervezés, a munka szervezése, pontosság, rend, együttműködés.

Írásbeli munka

- témazáró dolgozatok, rövid írásbeli feleletek;
- önálló fogalmazás írása;
- házi dolgozatok;
- füzet vezetése;
- projektmunka közkinccsé tétele tabló, esszé formájában.

Az értékelés előre megadott szempontok alapján, pontosan meghatározott, a tanulók által is ismert követelmények alapján történjen.

**Az önkormányzati miniszter
24/2009. (VIII. 19.) ÖM
rendelete**

**egyes miniszteri rendeleteknek a köztartozásmentes
adózói adatbázissal kapcsolatos módosításáról**

A Magyar Köztársaság 2009. évi költségvetéséről szóló 2008. évi CII. törvény 5. számú melléklet 20., 28. és 30. pontjában, az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 49. § (5) bekezdés *o)* pontjában, 124. § (9) bekezdésében – a 4. § tekintetében a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény 12. § (4) bekezdés *f)* pontjában, a 6. § tekintetében a sportról szóló 2004. évi I. törvény 79. § (2) bekezdés *a)* pontjában – kapott felhatalmazás alapján, az önkormányzati miniszter feladat- és hatásköréről szóló 132/2008. (V. 14.) Korm. rendelet 1. § *a)*, *b)* és *f)* pontjában, valamint az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet 2. § 2. pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva, az 1. § tekintetében a pénzügyminiszter feladat- és hatásköréről szóló 169/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § *a)* pontjában meghatározott feladatkörében eljáró pénzügyminiszter véleményének kikérésével, a 2. és a 3. § tekintetében az oktatási és kulturális miniszter feladat- és hatásköréről szóló 167/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § *a)* pontjában meghatározott feladatkörében eljáró oktatási és kulturális miniszter, valamint a pénzügyminiszter feladat- és hatásköréről szóló 169/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § *a)* pontjában meghatározott feladatkörében eljáró pénzügyminiszter véleményének kikérésével, az 5. és 7. § tekintetében a pénzügyminiszter feladat- és hatásköréről szóló 169/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet 1. § *a)* pontjában meghatározott feladatkörében eljáró pénzügyminiszterrel egyetértésben a következőket rendelem el:

1. §

(1) A helyi önkormányzatok fenntartásában lévő sportlétesítmények felújításának támogatásáról szóló 15/2009. (III. 17.) ÖM rendelet (a továbbiakban: R1.) 4. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) Nem nyújtható támogatás annak az önkormányzatnak, amely:

a) az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 32. pontja szerint – a pályázata benyújtásának időpontjában – nem minősül köztartozásmentes adózónak,

b) adósságrendezési eljárás alatt áll,

c) a pályázatában megjelölt műszaki tartalomra uniós vagy egyéb hazai támogatásban részesül(t),

d) nem rendelkezik a sportról szóló 2004. évi I. törvény szerinti helyi sportfejlesztési koncepcióval.”

(2) Az R1. 4. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki:

„(4) Az (1) bekezdés *a)* pontja szerinti kizáró feltétel fennállásának hiányát az önkormányzat

a) 30 napnál nem régebben kiállított közokirattal igazolja, vagy

b) szerepel a köztartozásmentes adózói adatbázisban.”

2. §

(1) A bölcsődék és közoktatási intézmények infrastrukturális fejlesztése, valamint közösségi buszok beszerzése támogatás igénybevételének részletes feltételeiről szóló 8/2009. (II. 26.) ÖM rendelet (a továbbiakban: R2.) 1. § (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) Nem nyújtható támogatás annak a pályázónak, amely

a) az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 32. pontja szerint – a támogatási igénye benyújtásának időpontjában – nem minősül köztartozásmentes adózónak,

b) adósságrendezési eljárás alatt áll,

c) a pályázatában megjelölt műszaki tartalomra uniós vagy egyéb hazai támogatásban részesül.”

(2) Az R2. 1. §-a a következő új (6) bekezdéssel egészül ki, egyidejűleg a jelenlegi (6) bekezdés jelölése (7) bekezdésre változik:

„(6) Az (5) bekezdés *a)* pontja szerinti kizáró feltétel fennállásának hiányát a pályázó

a) 30 napnál nem régebben kiállított közokirattal igazolja, vagy

b) szerepel a köztartozásmentes adózói adatbázisban.”

3. §

(1) A kistélepülések közoktatási feladatainak társulásban történő ellátását ösztönző támogatás igénybevételének részletes feltételeiről szóló 4/2009. (II. 4.) ÖM rendelet (a továbbiakban: R3.) 1. § (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) Nem nyújtható támogatás annak a pályázónak, amely

a) adósságrendezési eljárás alatt áll, vagy

b) az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 32. pontja szerint – a támogatás igénylésének időpontjában – nem minősül köztartozásmentes adózónak.”

(2) Az R3. 1. §-a a következő (6) bekezdéssel egészül ki:

„(6) Az (5) bekezdés *b)* pontja szerinti kizáró feltétel fennállásának hiányát a pályázó

a) 30 napnál nem régebben kiállított közokirattal igazolja, vagy

b) szerepel a köztartozásmentes adózói adatbázisban.”

4. §

(1) A lovas szolgáltató tevékenységről szóló 14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet (a továbbiakban: R4.) 2. § (3) bekezdés *b)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(A Hivatal a szolgáltatót akkor veheti nyilvántartásba, ha)

„*b)* az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 32. pontja szerint – a nyilvántartásba vétel iránti kérelme benyújtásának időpontjában – köztartozásmentes adózónak minősül, és

ba) ezt 30 napnál nem régebben kiállított közokirattal igazolja, vagy

bb) szerepel a köztartozásmentes adózói adatbázisban.”

(2) Az R4. 2. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) A (3) bekezdés *a)* pontjában foglaltakat az adott EGT-állam igazolásával, a *ba)* pontjában foglaltakat az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal (a továbbiakban: APEH) igazolásával, a *d)* pontjában foglaltakat az eredeti oklevél vagy másolatának és magyar nyelvű fordításának csatolásával kell igazolni. Annak igazolására, hogy a (3) bekezdés *f)* és *g)* pontja szerinti határozat kiadására nem került sor, a Hivatal keresi meg a jegyzőt és az MgSzH-t. A (3) bekezdés *a)*, *ba)* és *d)* pontjára vonatkozó iratokat a nyilvántartásba vételi kérelemhez mellékelni kell.”

(3) Az R4. 8. § (1) bekezdés *b)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(A szolgáltató nyilvántartásba vételhez nem kötött lovas szolgáltató tevékenységet akkor végezhet, ha)

„*b)* az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 32. pontja szerint – a tevékenysége megkezdésének időpontjában – köztartozásmentes adózónak minősül, és

ba) ezt 30 napnál nem régebben kiállított közokirattal igazolja, vagy

bb) szerepel a köztartozásmentes adózói adatbázisban.”

5. §

(1) Egyes fejezeti kezelésű előirányzatokból pályázati úton, illetve egyedi döntéssel nyújtandó támogatásokra vonatkozó eljárás szabályairól szóló 6/2008. (X. 8.) ÖM rendelet (a továbbiakban: R5.) 21. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) Ha törvény eltérően nem rendelkezik, a támogatás nem folyósítható, ha

a) a kedvezményezett ellen adósságrendezési eljárás indult,

b) a kedvezményezett az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 32. pontja szerint – a támo-

gatás folyósításának időpontjában – nem minősül köztartozásmentes adózónak.”

(2) Az R5. 21. §-a a következő (5) bekezdéssel egészül ki:

„(5) A (4) bekezdés *b)* pontja szerinti kizáró feltétel fennállásának hiányát a kedvezményezett

a) 30 napnál nem régebben kiállított közokirattal igazolja, vagy

b) szerepel a köztartozásmentes adózói adatbázisban.”

6. §

(1) Az egyes sportcélú ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről szóló 1996. évi LXV. törvény szerinti méltányossági hozzájárulás eljárási szabályairól szóló 3/2004. (III. 23.) GYISM rendelet (a továbbiakban: R6.) 3. § (2) bekezdés *g)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(A kérelmező – a kérelem mellékleteként – írásbeli nyilatkozatot köteles tenni:)

„*g)* arról, hogy – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a beruházási program befejezéséig terjedő időszakban bejelenti, ha ellene csőd-, felszámolási eljárás indult vagy lejáró köztartozása keletkezett, illetve – amennyiben a kérelmező helyi önkormányzat – ha ellene a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról szóló 1996. évi XXV. törvény szerinti adósságrendezési eljárás indult.”

(2) Az R6. 3. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) Ha a kérelmező nem szerepel a köztartozásmentes adózói adatbázisban, a (2) bekezdés szerinti írásbeli nyilatkozathoz 30 napnál nem régebben kiállított közokirattal igazolást kell mellékelni arról, hogy a kérelmező – a kérelme benyújtásának időpontjában – az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 32. pontja szerint köztartozásmentes adózónak minősül.”

(3) Az R6. 12. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„12. § (1) A kérelmet el kell utasítani:

a) amennyiben a kérelmező helyi önkormányzat és ellene a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárásáról szóló 1996. évi XXV. törvény szerinti adósságrendezési eljárás indult, vagy

b) ha a kérelmező az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 32. pontja szerint – a kérelme benyújtásának időpontjában – nem minősül köztartozásmentes adózónak.

(2) Az (1) bekezdés *b)* pontja szerinti kizáró feltétel fennállásának hiányát a kérelmező

a) 30 napnál nem régebben kiállított közokirattal igazolja, vagy

b) szerepel a köztartozásmentes adózói adatbázisban.

(3) Az (1) bekezdés szerint kell eljárni akkor is, ha a kérelmező az (1) bekezdés szerinti helyzetbe a hozzájárulás iránti eljárás során kerül.”

7. §

(1) A Turisztikai Céllelőirányzat felhasználásának és kezelésének részletes szabályairól szóló 14/2002. (XI. 16.) MeHVM rendelet (a továbbiakban: R7.) 4. § (2) bekezdés *a*) pont *aa*) alpontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(valamennyi állami támogatás esetén)

„*aa*) adósságrendezési, törlési (megszüntetési) eljárás alatt álló szervezetnek,”

(2) Az R7. 4. § (2) bekezdés *a*) pont *ac*) alpontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(valamennyi állami támogatás esetén)

„*ac*) azon személy vagy szervezet részére, akinek vagy amelynek a székhely szerinti illetékes önkormányzati adóhatóság hatáskörébe tartozó köztartozása, illetve az Európai Unió tradicionális saját forrásai címen tartozása van, kivéve ha arra az illetékes adóhatóság fizetési könnyítést (részletfizetés, fizetési halasztás) engedélyezett,”

(3) Az R7. 4. § (2) bekezdés *a*) pontja a következő *am*) alponntal egészül ki:

(valamennyi állami támogatás esetén)

„*am*) azon személy vagy szervezet részére, aki vagy amely az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 32. pontja szerint – a támogatás iránti pályázata benyújtásának időpontjában – nem minősül köztartozásmentes adózónak.”

(4) Az R7. 4. §-a a következő új (3) bekezdéssel egészül ki, egyidejűleg a jelenlegi (3)–(5) bekezdés jelölése (4)–(6) bekezdésre változik:

„(3) A (2) bekezdés *a*) pont *am*) alpontja szerinti kizáró feltétel fennállásának hiányát a személy vagy szervezet

a) 30 napnál nem régebben kiállított közokirattal igazolja, vagy

b) szerepel a köztartozásmentes adózói adatbázisban.”

(5) Az R7. 15. § (10) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(10) Ha törvény eltérően nem rendelkezik, az esedékes támogatásnak az Áht. 13/A. § (6) bekezdése szerinti visszatartására, a támogatás folyósításának a felfüggesztésére

a) az R. 90. § (1) bekezdésében, 92. § (4)–(5) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén a köztartozás fennálltáig,

b) felszámolási és végelszámolási eljárás megindulása esetén, illetve

c) csődeljárás esetén a csődegyezség megszületéséig kerül sor. A támogatás visszatartása, illetve folyósításának felfüggesztése a támogatási döntés kedvezményezettjének a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségeit nem érinti.”

8. §

(1) Ez a rendelet 2009. szeptember 1-jén lép hatályba, és a hatálybalépését követő harmadik napon hatályát veszti.

(2) Az e rendeletben foglaltakat a rendelet hatálybalépését követően indult eljárásokban kell alkalmazni.

(3) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg az R7. 4. § (2) bekezdés *b*) pont *bd*) alpontjában a „4. § (5) bekezdése” szövegrész helyébe a „4. § (6) bekezdése” szöveg lép.

(4) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg az R6. 3. § (2) bekezdés *b*) pontja hatályát veszti.

Varga Zoltán s. k.,
önkormányzati miniszter

IX. Határozatok Tára

A köztársasági elnök határozatai

A köztársasági elnök 83/2009. (VIII. 19.) KE határozata

rendőr dandártábornok szolgálati viszonyának megszüntetéséről és szolgálati nyugállományba helyezéséről

Az igazságügyi és rendészeti miniszter előterjesztésére, Alkotmány 30/A. §-a (1) bekezdésének *i*) pontjára tekintettel, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: Hszt.) 56. § (2) bekezdése *c*) pontja alapján *dr. Horváth Imre* rendőr dandártábornok szolgálati viszonyát 2009. december 31-én megszüntetem, és 2010. január 1-jei hatállyal szolgálati nyugállományba helyezem.

Budapest, 2009. május 27.

Sólyom László s. k.,
köztársasági elnök

Ellenjegyzem:

Budapest, 2009. június 12.

Dr. Draskovics Tibor s. k.,
igazságügyi és rendészeti miniszter

KEH ügyszám: IV-6/01797/2009.

**A köztársasági elnök
84/2009. (VIII. 19.) KE
határozata**

**dandártábornok szolgálati viszonyának
megszüntetéséről és nyugállományba helyezéséről**

Az Alkotmány 30/A. § (1) bekezdés *i)* pontjában biztosított jogkörömben, a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény 49. § (2) bekezdésének *b)* pontja alapján *Újfalusi Csaba* dandártábornok szolgálati viszonyát 2009. augusztus 31-én megszüntetem és 2009. szeptember 1-jei hatállyal nyugállományba helyezem.

Budapest, 2009. július 21.

Sólyom László s. k.,
köztársasági elnök

Ellenjegyzem:

Budapest, 2009. július 23.

Dr. Szekeres Imre s. k.,
honvédelmi miniszter

KEH ügyszám: IV-6/02919/2009.

A Kormány határozatai

**A Kormány
1138/2009. (VIII. 19.) Korm.
határozata**

**a 2009. évi központi költségvetés céltartalékából
a IX. Helyi önkormányzatok támogatásai
és átengedett személyi jövedelemadója fejezetbe
történő előirányzat átcsoportosításáról**

A Kormány a Magyar Köztársaság 2009. évi költségvetéséről szóló 2008. évi CII. törvény (a továbbiakban: költségvetési törvény) 4. §-ának (3) bekezdésében foglaltak alapján elrendeli a költségvetési törvény 1. számú melléklete X. Miniszterelnökség fejezet 20. Tartalékok cím, 2. Céltartalékok alcím, 1. Különféle személyi kifizetések jogcímcsoport terhére 2400,0 millió forint – *melléklet* szerinti – átcsoportosítását, a IX. Helyi önkormányzatok támogatásai és átengedett személyi jövedelemadója fejezet 5. Központosított előirányzatok címre a következő bontásban:

– 9. Helyi szervezési intézkedésekhez kapcsolódó többletkiadások támogatása jogcímre 1100,0 millió forint,
– 23. Bérpolitikai intézkedések támogatása jogcímre 1300,0 millió forint.

Felelős: pénzügyminiszter
önkormányzati miniszter

Határidő: azonnal

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,
a társadalompolitika összehangolásáért felelős
tárca nélküli miniszter

Melléklet az 1138/2009. (VIII. 19.) Korm. határozathoz

IX. Helyi önkormányzatok támogatásai és átengedett személyi jövedelemadója

X. Miniszterelnökség

Fejezet száma, megnevezése

ADATLAP A KÖLTSÉGVETÉSI ELŐIRÁNYZATOK MÓDOSÍTÁSÁRA*
a Kormány hatáskörében
Költségvetési év: 2009.

Millió forintban, egy tizedessel

Államháztartási egyedi azonosító	Fejezet-szám	Cím-szám	Al-cím-szám	Jog-cím-csoport-szám	Jog-cím-szám	Elő-ir.-csoport-szám	Kiemelt elő-ir.-szám	Fejezet-név	Cím-név	Al-cím-név	Jog-cím-csoport-név	Jog-cím-név	Elő-ir.-csoport-név	KIADÁSOK	A módosítás jogcíme					Módosítás (+/-)	A módosítás következő évre áthúzódó hatása	A módosítást elrendelő jogszabály/határozat száma		
														Kiemelt előirányzat neve										
	IX.							Helyi önkormányzatok támogatásai																
002334		5						Központosított előirányzatok												2400,0				
	X.							Miniszterelnökség																
		20						Tartalékok																
			2								Céltartalék													
235149				1							Különféle személyi kifizetések										-2400,0			
Az előirányzat-módosítás érvényessége: a) a költségvetési évben egyszeri jellegű																								

Az adatlap 5 példányban töltendő ki		Az előirányzatok felhasználása/zárolása (módosítás +/-)		Összesen	I. negyedév	II. negyedév	III. negyedév	IV. negyedév
Fejezet	1 példány							
Állami Számvevőszék	1 példány	időarányos						
Magyar Államkincstár	1 példány	teljesítményarányos						
Pénzügyminisztérium	2 példány	egyéb: azonnal		2400,0			2400,0	

* Az összetartozó előirányzat-változásokat (+/-) egymást követően kell szerepeltetni.

A Kormány tagjainak határozatai

A miniszterelnök 63/2009. (VIII. 19.) ME határozata

**a Magyar Köztársaság Kormánya
és a Szerb Köztársaság Kormánya között
a védelmi területen történő együttműködésről szóló
megállapodás létrehozására adott felhatalmazásról**

A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 2005. évi L. törvény 5. § (1) bekezdése szerinti hatáskörömben eljárva, a honvédelmi miniszter és a külügyminiszter előterjesztése alapján

1. egyetértek a Magyar Köztársaság Kormánya és a Szerb Köztársaság Kormánya között a védelmi területen történő együttműködésről szóló megállapodás (a továbbiakban: Megállapodás) létrehozásával;

2. felhatalmazom a honvédelmi minisztert, hogy – az érintett miniszterekkel egyetértésben – a tárgyalásokon részt vevő személyeket kijelölje;

3. felhatalmazom a honvédelmi minisztert vagy az általa kijelölt személyt, hogy a tárgyalások eredményeként előálló szövegtervezetet kézjeggyével lássa el;

4. felhívom a külügyminisztert, hogy a Megállapodás létrehozásához szükséges meghatalmazási okiratot adja ki;

5. felhívom a honvédelmi minisztert és a külügyminisztert, hogy a Megállapodás létrehozását követően a Megállapodás végleges szövegének megállapítására való felhatalmazásról szóló határozat tervezetét haladéktalanul terjesszék a Kormány elé.

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,
a társadalompolitika összehangolásáért felelős
tárca nélküli miniszter

A Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó
megjelentette

a

MAGYAR KORMÁNYPROGRAMOK
1867–2002

című kétkötetes kiadványt.

1867-től történelmi hagyomány és a parlamentarizmus lényeges eleme, hogy az országgyűlésnek felelős kormányzat legfontosabb céljait és feladatait cselekvési programba foglalja. E programok átfogó képet adnak egy-egy időszakban az ország helyzetéről, politikájának irányáról, célkitűzéseiről, ezért jelentős történelmi, politikai és jogi forrásanyagot képeznek. Keresésük eddig hosszú időt igényelt, ugyanis ezek az alapvető kordokumentumok összegyűjtve még nem jelentek meg.

A hiánypótló mű, amely a *Miniszterelnöki Hivatal* és az *Országgyűlési Könyvtár* munkatársainak közös gondozásában jelent meg, azért is úttörő vállalkozás, mert történelmünk utolsó másfél évszázadának kormányprogramjait – 2002-vel bezárólag – teljességre törekedve, szövegűen publikálja a széles körű nyilvánosság számára.

A parlamentben elhangzott és másutt fellelhető programszövegek, illetve adataik mellett számos egyéb tényanyag (a kormányfők korabeli fotói, születési–halálozási adatai, a kormányok működési ideje, tagjainak pontos névsora és a miniszteri változások időpontjai) is hozzáférhető a két vastos kötetben. A mű használatát *Romsics Ignác* történésznek az összes eddigi magyar kormány működéséről áttekintést nyújtó, színvonalas bevezető tanulmánya, valamint a kormányprogramok mutatói segítik.

A könyv joggal számíthat a közélet szereplőinek, a politikai, jogi és történelmi kutatásnak, a felsőoktatás oktatói és hallgatói karának, továbbá a közművelődési intézmények és a nagyközönség érdeklődésére is.

Példányonként megvásárolható a Budapest VII., Rákóczi út 30. (bejárat a Dohány u. és Nyár u. sarkán) szám alatti Közlöny Könyvesházban (tel.: 321-2136, fax: 321-5275), valamint a Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. szám alatti Közlönyboltban (tel.: 318-8411), illetve megrendelhető a kiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: megrendeles@mhk.hu).

MEGRENDELÉS

Megrendelem a

MAGYAR KORMÁNYPROGRAMOK
1867–2002

című kétkötetes, 1728 oldal terjedelmű kiadványt

(ára: **9975 Ft** áfával) példányban, és kérem, juttassák el alábbi címemre:

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül átutaljuk a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára vagy postai úton a fenti címre.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

A Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó megjelentette a**Módszertani útmutató a helyi önkormányzati rendeletek szerkesztéséhez**

című kiadványt

Az útmutató célja, hogy a helyi önkormányzati rendeletek alkotása során történő helyes alkalmazásához gyakorlati segítséget nyújtson. Az útmutató sorra veszi a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény és a kapcsolódó végrehajtási rendeletek azon rendelkezéseit, amelyeket a helyi önkormányzati jogalkotásnál alkalmazni kell. Ezen rendelkezésekhez fűz gyakorlati útmutatást, kifejezetten önkormányzati rendeletekből merített helyes és helytelen példákat.

Jelenleg igen nagy az eltérés az egyes megyékben, illetve a megyéken belül az egyes településeken használt önkormányzati rendeletek alkotása során alkalmazott módszerekben, szokásokban. Erre tekintettel néhány közigazgatási hivatal mintarendeletekkel segíti az adott megyében működő települések jegyzőinek munkáját. Egységes, a helyi önkormányzatok részére készülő jogszabály-szerkesztési segédanyagot azonban még sem az Önkormányzati Minisztérium, sem az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium nem adott ki. Ezt a hiányt próbálja részben pótolni ez a kiadvány. Egyre nagyobb ugyanis az igény arra, hogy a helyi önkormányzati rendeleteket is egységes szerkesztési módszerrel, egységes szerkezetben, elektronizálva minden állampolgár elérhesse, megismerhesse és következetesen alkalmazhassa.

A fentiekre tekintettel ajánljuk a kiadványt az ország valamennyi jegyzőjének, körjegyzőjének, főjegyzőjének, a polgármestereknek, megyei közgyűlési elnököknek, a képviselő-testületek tagjainak, valamint a helyi jogalkotás előkészítésében részt vevő hivatali munkatársaknak.

A 104 oldalas kiadvány ára: **1155 Ft** áfával.

Példányonként megvásárolható a Budapest VII., Rákóczi út 30. (bejárat a Dohány u. és Nyár u. sarkán) szám alatti Közlöny Könyvesházban (tel.: 321-2136, fax: 321-5275), valamint a Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. szám alatti Közlönyboltban (tel.: 318-8411), illetve megrendelhető a kiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: megrendeles@mhk.hu).

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük a **Módszertani útmutató a helyi önkormányzati rendeletek szerkesztéséhez** című kiadványt

(ára: **1155 Ft** + postaköltség), ... példányban, és kérem juttassák el az alábbi címre:

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutalom.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó
gondozásában megjelenő

SZOCIÁLIS ÉS MUNKAÜGYI KÖZLÖNY

– mint a Szociális és Munkaügyi Minisztérium hivatalos lapja – két nagy hagyománnyal rendelkező tárcalap, a Szociális Közlöny és a Munkaügyi Közlöny utódjaként jelenik meg. Az új hivatalos lap – jogelődeihez hasonlóan – a jövőben is naprakész, hiteles jogi tájékoztatást kíván nyújtani a szakmai felhasználóknak és minden további érintettnek. A lap elsődleges célja, hogy a szélesebb tartalmi kínálat mellett az előfizetők és az olvasók teljes terjedelemben hozzájussanak az őket érintő minden joganyaghoz és hivatalos információhoz.

Az új közlöny, a minisztérium feladatköreit követve, két nagy témakörbe szerkesztve tartalmaz információkat.

A szociális tárgykörbe tartozóan közli a gyermek- és ifjúságvédelemmel, a családtámogatással, a társadalombiztosítási nyugellátással, az esélyegyenlőséggel, a fogyatékosügygel, a romaintegrációval, a fogyasztóvédelemmel, a kormányzati civil területtel, a kábítószerügyi koordinációval kapcsolatos jogszabályokat, országgyűlési és kormányhatározatokat, valamint miniszteri utasításokat.

A munkaügyi tárgykörbe tartozóan a lap tartalmazza a munkajogi, közalkalmazotti témakörrel, a munkaügyi ellenőrzéssel, a munkavédelemmel, a foglalkoztatással és az ahhoz kapcsolódó támogatásokkal, a szakképzéssel, a felnőttképzéssel, a szociális párbeszéddel és érdekegyeztetéssel, illetve a munkaügyi kapcsolatokkal összefüggő jogszabályokat, országgyűlési és kormányhatározatokat, miniszteri utasításokat.

A Szociális és Munkaügyi Közlönyben a jogszabályi tartalom mellett természetesen továbbra is helyet kapnak az érintett területekkel kapcsolatos pályázati felhívások, közlemények, hirdetések.

2009. évi éves előfizetési díj: 39 564 Ft áfával, féléves előfizetés: 19 782 Ft áfával.

Példányonként megvásárolható a Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. szám alatti Közlönyboltban (tel.: 318-8411). Előfizetésben megrendelhető a kiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: kozlonybolt@mhk.hu) vagy a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük a **Szociális és Munkaügyi Közlöny** című lapot példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

2009. évi előfizetési díj egy évre: 39 564 Ft áfával. ☐

fél évre: 19 782 Ft áfával. ☐

Kérjük, a négyzetbe történő X bejelöléssel jelezze az előfizetés időtartamát!

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó gondozásában megjelenő

PÉNZÜGYI KÖZLÖNY

– a Pénzügyminisztérium hivatalos lapjaként – folyamatosan frissülő, összefoglaló képet ad az adózást, a pénzügyeket, a számvitelt érintő valamennyi kérdésről, információról, változásról, újdonságról. Az adózási és egyéb pénzügyi kérdésekben érintettek, illetve a téma iránt érdeklődők egy hivatalos lapban összefoglalva, a teljesség igényével tájékozódhatnak az őket érintő kérdésekről, az aktuális változásokról, pályázati és egyéb szakmai felhívásokról.

A Pénzügyi Közlöny folyamatosan, teljes terjedelmükben közzéteszi a pénzügyi területen alkotott új jogszabályok szövegét, az egyes jogszabályok módosításait, valamint a jogalkalmazást megkönnyítve megjelenteti az azokhoz fűzött indoklást is. A fentiekén túl a lap tartalmazza a pénzügyi területet érintően közzétett állami irányítás egyéb jogi eszközeit, közleményeket, pályázatokat, továbbképzéseket, álláshirdetéseket, az egyes pénzügyi szervezetek közleményeit, tájékoztatóit, az egyes cégeket érintő hirdetményeket.

2009. évi éves előfizetési díj: 45 108 Ft áfával, féléves előfizetés: 22 554 Ft áfával.

Példányonként megvásárolható a Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. szám alatti Közlönyboltban (tel.: 318-8411). Előfizetésben megrendelhető a kiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: kozlonybolt@mhk.hu) vagy a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük az **Pénzügyi Közlöny** című lapot példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

2009. évi előfizetési díj egy évre: 45 108 Ft áfával. ☐

fél évre: 22 554 Ft áfával. ☐

Kérjük, a négyzetbe történő X bejelöléssel jelezze az előfizetés időtartamát!

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

A Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó
kiadásában megjelenik az

EU-JOGSZABÁLYTÁR (DVD)

Az EU-Jogszabálytár az Európai Unió magyarra lefordított elsődleges (alapszerződések, csatlakozási okmányok) és másodlagos (az Európai Unió szervei által alkotott jogi aktusok) joganyagát tartalmazza.

Az EU-Jogszabálytár DVD-n a dokumentumok többféle szempont (évszám, Celex-szám, kibocsátó stb.) szerint kereshetők. Az adatbázisból megismerhetők a joganyagok jellemzői (megjelenés adatai, kibocsátó, hatályosság, egyéb lényeges megjegyzések stb.), valamint közvetlenül elérhetők azok kapcsolatai más EU-s, illetve magyar jogszabályokkal.

Az Európai Unió jogában kevésbé jártas felhasználók számára lényeges információkkal szolgálnak az EU Asszisztens menüpontban található ismertető.

Az EU Extra menüpont tartalmazza a magyar csatlakozási okmányt, valamint egyéb kiemelkedően fontos európai vonatkozású dokumentumokat.

Az EU-Jogszabálytár felhasználóbarát kialakítása és könnyen kezelhető funkciói hasznos és gyors segítséget nyújtanak mind az EU-jogban már jártas, mind az azzal most ismerkedő felhasználók számára.

Az EU-Jogszabálytár és a HIVATALOS JOGSZABÁLYTÁR között is működik az átjárhatóság, vagyis ha az EU-Jogszabálytárban magyar jogszabályra van hivatkozás, akkor azt az EU-Jogszabálytárból azonnal meg lehet nyitni.

Az EU-Jogszabálytár előfizetési díjából a Hivatalos Jogszabálytár előfizetői 50% kedvezményt kapnak.

Éves előfizetési díjak

Önálló változat	90 000 Ft	☐
5 munkahelyes hálózati változat	162 500 Ft	☐
10 munkahelyes hálózati változat	200 000 Ft	☐
25 munkahelyes hálózati változat	325 000 Ft	☐
50 munkahelyes hálózati változat	425 000 Ft	☐
100 munkahelyes hálózati változat	737 500 Ft	☐

Megrendeléssel kapcsolatban érdeklődni lehet a 06-80-200-723-as zöldszámunkon és a 266-5095-ös telefonszámon.

A megrendeléseket a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó címére (1085 Budapest, Somogyi B. u. 6., faxszámon a 266-8906, illetve e-mail-en az ugyfel@mhk.hu-ra) kérjük eljuttatni.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük az **EU-JOGSZABÁLYTÁR** DVD változatát példányban, 2009. hónaptól.

A megrendelő neve:

A megrendelő címe:

Ügyintéző neve:

Telefonszáma:

Küldési név, cím:

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

A Magyar Közlönyt szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, a Szerkesztőbizottság közreműködésével. A Szerkesztőbizottság elnöke: dr. Petrétai József. A szerkesztésért felelős: dr. Tordai Csaba. Budapest V., Kossuth tér 1–3.

Kiadja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. Felelős kiadó: dr. Kodela László elnök-vezérigazgató.

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., www.mhk.hu. Telefon: 266-9290.

A papír alapon terjesztett Magyar Közlöny a kormányzati portálon közzétett hiteles elektronikus dokumentum CD-vel ellátott oldalhú másolata.

A Határozatok Tára hivatalos lap tartalma a Magyar Közlöny IX. részében jelenik meg.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadónál

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357, vagy faxon 318-6668.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó a Magyar Posta Zrt. közreműködésével.

Telefon: 235-4554, 266-9290/240, 241 mellék. Terjesztés: tel.: 317-9999, 266-9290/245 mellék.

Példányonként megvásárolható a Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. szám alatti Közlönyboltban (tel.: 318-8411), illetve megrendelhető a kiadó ügyfélszolgálatán (fax: 318-6668, 338-4746, e-mail: kozlonybolt@mhk.hu) vagy a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

2009. évi éves előfizetési díj: 151 452 Ft. Egy példány ára: 315 Ft 16 oldal terjedelemig, utána +8 oldalanként +270 Ft.

HU ISSN 0076—2407

09.2052 – Nyomja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert igazgató.

Előfizetési bankszámlaszám: MKB Bank 10300002–20377199–70213285